ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՅ

Մաշտոցի անուան Մատենադարանի

Ը

«ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ»
ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ ՀԻՆ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ
ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՅ

ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ
ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

ՀԱՏՈՐ
Ը.

Ձեռագիրք 2401-2700

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ՝
ԳԷՈՐԳ ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ
ՅԱՆԿԵՐԸ ԿԱԶՄԵՑ՝
ՎԱՐԴԱՆ ԴԵՒՐԻԿԵԱՆ

«ՆԱՅԻՐԻ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԵՒԱՆ – 2013

Տպագրւում է Մաշտոցի անուան Մատենադարանի
գիտական խորհրդի որոշմամբ

ՀՏԴ 09
ԴՄԴ 76.11
Մ 239

Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի.
Մ 239 – Հտ. Ը., եր.: «Նայիրի», 2013. 1562 էջ:

Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց /Մատենադարան, Մաշտոցի անուան հին ձեռագրերի ինստիտուտ:
Հտ. Ը., եր.: «Նայիրի», հրատ., 2013:
Հտ. Ը. համրագրութեամբ՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, 2013:

Մաշտոցեան Մատենադարանի Հայերէն ձեռագրերի Մայր ցուցակի Ը. հատորի մէջ նկարագրուած ձեռագրերի քանակը կրկին 300 է [2401-2700: Այստեղ արդէն սկսւում է յայտնի «Գէորգեան հաւաքածուի» կամ «Նոր ժողովածուի» ձեռագրերի ներկայացումը, իսկ հաւաքածուի գոյացման հիմքում Գէորգ Գ. կաթողիկոսի ջանքերն են, որոնց շնորհիւ յետագայ հնարաւոր կորստից փրկուելով էջմիածնի մատենադարան են մտել եւ հայագիտութեանն ի սպաս դրուել հիմնականում Մայր Աթոռի որոշ միաբանների պատկանած արժէքաւոր շատ ձեռագրեր: Այս հատորով սկսւում է միջնադարագիտական մեծ կարեւորութիւն ունեցող այդ ձեռագիր արժէքների ամբողջական բացայայտումը, որով եւ ապահովւում է նրանց առաւել լայն գիտական գործածութիւնը:

ՀՏԴ 09
ԴՄԴ 76.11

ISBN 978-5-550-01733-3

© Մատենադարան, Մաշտոցի անուան հին ձեռագրերի ինստիտուտ, 2013:
© «Նայիրի», հրատ. ՓԲԸ, 2013:

ՄԱՇՏՈՑԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՄԱՅՐ ՅՈՒՑԱԿԻ ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ

Մեր ժողովրդի գլխաւոր ձեռագրապահոցի՝ Մաշտոցեան Մատենադարանի Հայերէն ձեռագրերի Մայր ցուցակի այս հատորի մէջ նկարագրուած միաւորների քանակը կրկին 300 է [2]. 2401-2700: Այստեղ, ըստ էութեան, սկսւում է յայտնի «Գէորգեան հաւաքածուի» կամ «ժողովածուի» ձեռագրերի ներկայացումը[1]: Անուանումն իսկ ցոյց է տալիս, որ նրա գոյացման առումքում Գէորգ Դ. Մեծագործ կաթողիկոսն է. գիտենք, որ երբ նա 1866 թ. Մայիսի «21ին Յինանց վեցերորդ կիրակիին մեծաշուք հանդիսով ստանում է կաթողիկոսական օծումը»[2], օծման հանդէսի ժամանակ նուէր է ստանում նաեւ ձեռագրեր, որոնք Դանիէլ վ. Շահնազարեանի կազմած եւ «Կարենեան» անունով տպագիր ցուցակով յայտնի շարքի մէջ չեն մուծուում, այլ գրանցուում են մէկով սկսուող նոր համարակալումով[3]: Ձեռագրեր ժողովելու ուղղութիւնամբ Գէորգ Դ. կաթողիկոսի կատարած կարեւոր մի քայլը հրապարակումն էր թեմերի եւ վիճակների առաջնորդներին ու հոգեւոր պետերին ուղղուած շրջաբերական կոնդակների, որոնցով հրահանգում էր վանքերից, եկեղեցիներից եւ անհատ մարդկանցից արժէքաւոր ձեռագրեր հաւաքել եւ ուղարկել Էջմիածնի մատենադարան[4]:

Սակայն «Ձեռագրական գանձերը կորստից փրկելու եւ էջմիածնի գրատունը նորանոր արժէքներով հարստացնելու ուղղութեամբ առանձին նշանակութիւն ունեցաւ հայ եկեղեցու հնաւանդ այն սովորութեան վերականգնումը, ըստ որի կուսակրօն հոգեւորականի ողջ ունեցուածքը՝ մահուանից յետոյ ժառանգութիւն էր մնում այն վանքին, որի միաբանն էր նա»[5]: Այս ձեռնարկմանը հաւատարիմ կաթողիկոսն իր ձեռագիր եւ տպագիր գրքերի անձնական հաւաքածուն գեռեւս իր կեանքի օրօք կտակեց Էջմիածնի մատենադարանին. «Գէորգեանս» հաւաքածուի մէջ արձանագրուած 52 ձեռագիր Գէորգ Դ. կաթողիկոսի աւանդն են:

Եթէ եկեղեցիների եւ անհատ մարդկանց պատկանած ձեռագրերը հիմնականում ծիսական բովանդակութիւն են ունենում, ըստ այդմ եւ՝ բնագրական-բանասիրական առումով պակաս արժէքաւոր են, ապա վանքերին եւ ուսումնական («գրոց-բրոց») վանականներին պատկանած մատեանները, որպէս կանոն, ընտրուվի ժողովուած են լինում բանիմաց եւ գիտական հետաքրքրութիւններ ունեցող ընթերցողների կողմից, առաւել յաճախ՝ ուսումնագիտական որոշակի նպատակով: Ահա այս հանգամանքի շնորհիւ «Գէորգեան» հաւաքածուն, քիչ բացառութիւններով, բաղկացած է գիտական առաջնակարգ արժէք ունեցող ձեռագրերից:

Յիշատակման արժանի առաջին արժէքաւոր ձեռագրակոմբը, որ Գէորգ Դ. կաթողիկոսի տեւական եւ յամառ ջանքերի շնորհիւ 1869 թ. մուծուել է մատենադարան, Տաւքի եւ Տիֆխիսի առաջնորդ Կարապետ արքեպիսկոպոս Բագրատունու (մահ. 1856 թ., Ախալցխայում) ընտիր հաւաքածուն էր՝ այսօր Մաշտոցեան Մատենադարանում պահպանուող՝ մեծ մասամբ եզակի արժէք ունեցող 93 ձեռագիր: Յատկանշանական է, որ այս մատեանների զգալի մասը Կարապետ արքեպս-ը, երբեմն՝ վերադարձնելու խոստումով, հաւաքած է եղել Մուշի, Բաղէշի, Կարնոյ եւ յարակից շրջանների վանքերից ու եկեղեցիներից, բայց յետոյ Կարնոյ գաղթի ժամանակ հետը տարել է Ախալցխա:

Այստեղ եւ այս առիթով, նաեւ՝ տասնեակ հազարաւոր հայերէն ձեռագրեր կորստեան մատնած բազմակուլ եղեռնի գարագարձի նախօրէին լիովին տեղին է վերարտադրում-վերարծարծումը ուշագրաւ եւ շատ քան ասող մի յիշատակարանի, որ ժամանակին հրապարակել է երջանկայիշատակ Մնեվի Եգանեանը.

Նշանաւոր Մշոյ Ճառընտրի մի էջի լուսանցում Առաքելոց վանքի միաբան Մամբրէ վ. Մամիկոնեանը 1870 թ. գրել է. «Կարապետ եպիսկոպոս Կարնոյ եւ ի վերջոյ եպիսկոպոս Ախալցխայու վիճակի, յամի Տեառն 1833 գմի ոմն վարդապետաց իւրոց առաքէ ի վանս Ղազարու, եւ ի մատենադարանէ վանիցս զգրչագիր մատեանս գայսոսիկ, զորոց զանունսն նշանակեմ ասա՛ ի ստորեւ, ի պատճառս օրինակելոյ կամ տպագրութեամբ ի լոյս հասարակաց հանելոյ տանէ, խոստանալով եւս դարձուցանել. եւ ստեալ խոստման իւրում, ոչ դարձուցանէ: Քանզի ըստ պատմելոյ ծոցոց վանքըդի Յովհաննէս Ծերոնի վարդապետի՝ միաբանի սրբոյ ուխտիս, այս Կարապետ եպիսկոպոս նախ քան զգալն Ռուսաց յաշխարհս Տարօնոյ, գայ ի սուրբ վանս եւ տեսանէ դիպուածիւն մատենիս գայսոսիկ, եւ ապա ոչինի քանի ամաց առաքեալ տանէ առ ինքն, որք են այսոքիկ՝ գիրք ինն[6].

---

[1] *Նախօրդ՝ ե. հատորի մէջ արդէն կան մեր այս երկրորդ մեծ ձեռագրապահոցի տասնութ միաւորի (2383-2400) նկարագրութիւնները:*

[2] *Տե՛ս Մ. Օրմանեան, Ազգապատում. հայ ուղղափառ եկեղեցւոյ պատմութիւնը, յարակից ազգային պարագաներով պատմուած, Գ. հատոր, յօդուած 2765:*

[3] *Հաւաքածուի մասին մանրամասն տե՛ս Ո. եգանեան, Մատենադարանի ձեռագրական հաւաքածուները.- Յուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հտ. Ա., կազմեցին՝ Ո. եգանեան, Ա. Չէլեպեանեան, Փ. Անթաբեան, ներածութիւնը՝ Ո. եգանեանի, խմբագրութեամբ՝ Լ. Խաչիկեանի, Ա. Մնացականեանի, Երեւան, 1965, էջ 50-72:*

[4] *Նոյն տեղում, էջ 51:*

[5] *Մանրամասները՝ նոյն տեղում:*

[6] *Թուարկած բոլոր ձեռագրերն այժմ Մատենադարանում են.*

1. Դաշանց գիրք [Հ՟ 2748].

2. Տաղարան հին եւ երեքաթ խազերով [Հ՟ 3403].

3. Խոյենացի (Պատմութիւն Հայոց) [Հ՟ 2865].

4. Տօնապատճառ [Հ՟ 3082].

4. Նեբսխի Ատեանաբանութիւն (Համբրօնացւոյն) [Հ՟ 2488].

6. Ղուկասու մեկնիչ (Աւետարանին) [Հ՟ 2417].

7. Պօղոսի (թղթոց) մեկնիչ [Հ՟ 2691].

8. Նոյն Ղուկասու մեկնիչ (բայց հեղինակն անյայտ) [Հ՟ 2600].

9. Յայտնութեան մեկնիչ (հեղինակն դարձեալ անյայտ) [Հ՟ 2420].

Ի գրեանցս յայտցանէ, զորոց ստեալ խոստման իւրում, յայժմահակ ի վանացս Կարապետ եպիսկոպոս, առաւել ընդ կորուստ օրինակին Մովսիսի Խորենացւոյ, Դաշանց թղթոյն, անյայտ Մեկնութիւն Ղուկասու Աւետարանչի եւ Մեկնութիւն Յայտնութեան ցաւեալ մորմոքեցայ, մանաւանդ ընդ երկուցն առաջնոց՝ այն է՝ Մովսիսի Խորենացւոյ Պատմութեան հին օրինակին եւ Դաշանց թղթոյն, որ յայտ է թէ ի հնագոյն եւ հաւատարիմ օրինակէ պահեալ լինի ի մատենադարանին վանացս, զորոց գգիւտէ պարտ է ինձ Մամբրէ վարդապետի Մամիկոնեանս, եւ ես հօր վանացս Յովհաննէս վարդապետի Մուրատեան, գհետ լինել տեղեկանալ, թէ ո՛ւր արդեօք մնացեալ իցէ ետ վախճանի Կարապետ եպիսկոպոսի, եւ վերջապէս ի ձեռն բերել գհագագիւտ ձեռագիրս: Յայմ *1870, Նոյեմբերի 14, ի վանս Ղազարու»*[7]:

Նոր բան ասել պէտք չէ. կրկնենք նոյն Ծ. Եգանեանի եզրակացութիւնը. «Զգիտենք, յիշատակագիրը հետագայում կարողացա՞ւ իմանալ, թէ որտեղ են գտնւում վերոյիշեալ ձեռագրերը, բայց վստահ ենք, որ եթէ այսօր կարողանար իմանալ, թէ վանքում մնացած հարիւրաւոր մատեանների նման եղեռնի զոհը չեն դարձել, այլ ապահով պահւում են Մաշտոցի սրբալոյս անունը կրող Մատենադարանում, այսպանելու փոխարէն՝ կօրհնէր *«յայիշատակիչ» Բագրատունու յիշատակը»*[8]:

Սա լաւագոյն օրինակն է՝ ցոյց տալու համար, որ Մայր ցուցակի այս եւ յաջորդելիք հատորներում նկարագրուած՝ «Գէղեցիկ» հաւաքածուի ձեռագրերի մեծ մասը նոյն եղեռնի եւ այլ պատահմունքների զոհը դառնալուց փրկուել է *ԺԸ. դ.* երկրորդ կէսի եւ *Ի. դ.* սկզբի մեր հոգեւորական եւ աշխարհական մտաւորականների հետաքրքրական ջանքերի գնով[9]: Իսկ ձեռագրերի ունեցած գիտական եւ ընդհանրապէս մշակութային արժէքները յստակ երեւում են հատորիս թէ՛ նկարագրութիւններով[10] եւ թէ՛ բազմահմուտ Վարդան Գէորգիկեանի կազմած ցանկերով:

* * *

Հատորիս ձեռագրերի առաջին նկարագրութիւնները արել են՝

Ձեռ. Հ՟ 2401-2500 - Գեղամ Բադալեան.

Ձեռ. Հ՟ 2501-2557, 2559-2628, 2630-2638, 2640-2651, 2681-2694, 2696-2699 - Անդրանիկ Զէյթունեան[11].

Հ՟ 2653-2657, 2659-2675 - Վահրամ Ղրիմեան:

Գուցէ վրիպամբ հնում չարուած ձեռագրերը նորերս նկարագրել են՝

Ձեռ. Հ՟ 2558 - Տաթեւիկ Մանուկեան.

Ձեռ. Հ՟ 2629 - Հասիք Ղազարեան.

Ձեռ. Հ՟ 2639, 2652, 2658, 2695, 2700 - Արամ Հիլանեան:

Այսուհանդերձ, Հ՟ 2484, 2676-2680 ձեռագրերի նկարագրութիւնները պատրաստող(ներ)ի անունն անյայտ է[12]:

Ձեռագրերի երկրորդ նկարագրութիւնները *(սկզբնականների սրբագրում-ճշգրտումը)* արել են՝

Հ՟ 2401-2450 - Արմինէ Մելքոնեան եւ Լուսինէ Թումանեան.

Հ՟ 2451-2500- Լուսինէ Թումանեան[13].

Հ՟ 2501-2550 - Դաւիթ Ղազարեան.

Հ՟ 2551-2600 - Տաթեւիկ Մանուկեան.

Հ՟ 2601-2650 - Գայիանէ Խաչատրեան.

Հ՟ 2651-2675 - Քնար Յարութիւնեան.

Հ՟ 2676-2700 - Յասմիկ Իրիցեան:

ԳԷՈՐԳ ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ամէն մէկին վերաբերող տողի վերջում փակագծերի մէջ նշել ենք նրանց ներկայ համարները, որ պարզել է Ծ. Եգանեանը (միայն Յովհ. վրիպամբ գրել էր 2864, ուղղել ենք՝ 2865, որ այժմ ես Խորենացու Պատմութեան յայտնի հնագոյն օրինակն է):

[7] *Մատենադարան, ձեռ. Հ՟ 7729, 292բ:*

[8] *Ծ. Եգանեան. Կարապետ արքեպս. Բագրատունու հայերէն ձեռագրերի հաւաքածուն.- Էջմիածին, 1971/Թ., էջ 60:*

[9] *Ծ. Եգանեան, Մատենադարանի ձեռագրական հաւաքածուները, էջ 67-71 թուարկուած են թէ՛ Գէորգ Գ. եւ նրա յաջորդ Մկրտիչ Ա. Խրիմեան կաթողիկոսների եւ թէ՛ կարապետ Բագրատունի, Դանիէլ Շահնազարեան, Մարգիս Ջալալեան, Մեսրոպ Մնձուռեանց, Մեսրոպ Տէր-Մովսիսեան արքեպիսկոպոսների, եփրէմ Ալիճոլեան վարդապետի եւ շատ ուրիշների ժառանգած՝ տասնեակ ձեռագրեր ամփոփող հաւաքածուների համարաշարերը:*

[10] *Միայն ասենք, որ այստեղ նկարագրուած է նաեւ թղթի վրայ գրուած հայերէն հնագոյն 981 թ. գրուած ժողովածուն՝ ձեռ. Հ՟ 2679, որ նոյնպէս Կ. արքեպս. Բագրատունու հաւաքածուի մասն է:*

[11] *Նկարագրած է եղել Հ՟ 2501-2800 երեքհարիւրեակը, բայց ապած աշխատանքի լրիւ չի պահպանուել, ուստի ձեռագրերի զգալի մասն ի նորոյ է նկարագրուել:*

[12] *Հնարաւոր վրիպումների համար ներողամտութիւն ենք հայցում. նախորդ պատասխանատուներից ուղեկիցներ չենք ստացել, ուստի թուարկում արել ենք ըստ Ձեռագրատան սպասարկման մատեանների:*

[13] *Հ՟ 2401, 2442, 2448, 2455, 2458, 2475, 2485 ձեռագրերի տոմարական նիւթերի նկարագրութիւնները արուել են Գրիգոր Բրուտեանի, իսկ Հ՟ 2485 ձեռագրի երաժշտական նիւթերը՝ Արուսեակ Թամրազեանի հետ խորհրդակցելով:*

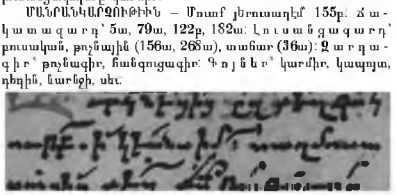
2401
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՅՈՎՀԱՆՆԱՎԱՆՔ — ԹՈՒՂԹ՝ Ցուցաննէս արքայ։

ԳՐԻՉ՝ Ցուցաննէս արքայ։

ԹԵՐԹ՝ 278. չգրուած՝ 1բ-2բ, 3բ-4բ, 267ա: ՊՐԱԿ՝ 4+16+Ա-ԻԱ×12 (Ջ 14, ԺԱ 16)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, արեւելեան։ ՄԵՁՈՒԹԻՒՆ՝ 11x8,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7,5x5)։ ԳԻՐ՝ նուագիր (ևմուշ՝ 10ա)։ ՏՈՂ՝ 13-18։ ԿԱՋՔ՝ դռոմմագարդ շագանակագոյն կաշի՝ կապիչներով, միջակը տախտակ, աստառ կանաչ մետաքս. լուսանցազարդերը՝ կարմիր։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ — Մոտաւ յերեսագրէմ՝ 155բ, ճա-կա տա զա րդ՝ 5ա, 79ա, 122բ, 182ա։ Լուսագարդ՝ բուսական, թռչնային (156ա, 268ա), տառեր (36ա)։ Զարդագիր՝ թռչնագիր, ճանգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, ևարճի, սեւ.

Նմուշ 10ա

ՊԱՏԱՒՈՒԱԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ — Տօնական կամ մարգարէների ճաշոց (վրացերէն)։ ԺԹ.-ԺՌ. դդ.։ 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ)։ Ստացուած 21x14,5 չափսի ամբողջական մէկ թերթի ընդլայնակի ծալում-երկատակումով եւ ընդերկայնակի կիսումով։ Մագաղաթ, 10,5x7,4, նուսխուրի, միասիւն (10x10, 10x8. սկզբնապէս՝ երկսիւն), տող՝ 13 (ԱԲ), 10 (ԳԴ)։ Կարդալ Ա.ա, Բբ, Դդ, Գգ, Բա, Ա.բ, Գբ, Դա (ըստ Գ. Մարտոխաճի)։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզրերը եւ միջին մաշուած, դռնակն ընկած. յետագայ վերակազմութեան ժամանակ մասեր տեղաշարժուած ԺԹ-ԻԱ (թ. 21-116), Ա-ԺԹ (թ. 117-278), լուսանցներում խոնաւութեան եւ ցեցի ճեմքեր (թ. 244-7 եւ այլն)։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *5ա-78բ* **[Մասն ժամագրոց]**

1. *5ա-7ա* [Երգ ասացեալ ի պատարաման գիշերոյ] — *Յիշեսցուք ի գիշերի... եւ զմեծ զողորմութիւն... Ալէլուիա:*

2. *7ա-9բ* [Կանոնագրութիւն կարգաւ ըստ ութ ձայնից] — *Գաւառ՛, Տէ՛ր, զայնոսիկ... Դասք լուսեղէն... քո սուրբ գայուստ:*

3. *10ար* [Կանոնագրութիւն Բուն Բարեկենդանին եւ Նոր Կիւրակէին] — *Աւրհնեա՛ անձն իմ... ի պատակել ըզսուրբսըդս քո:*

4. *10բ-8ա* Թագաւորք ապաշխարութեան — *Բշ. Թագաւոր յաւիտեան... որ մոլորեցայ ի հօտէ... խառնիլ ի հաւտ քո:*

5. *18ա-22ա* Թագաւոր[ք] մարտիրոսագ — *Կգ. Զողորմութիւն քո, Տէ՛ր... օրհնել մուրբ զերդորդութիւն:*

6. *22ա-3ա* Սրբոյն Ստեփաննոսի եւ ասագ տօնեցուն — *Ալսօր դասք հրդ[եղ]տակացն... Ալսօր դասք:*

7. *23ա-33ա* Ալէլուիա գիշերաւն կարգաւ — *Ալէլուիա, ալէլուիա: Ոդորմութեամբ Տեառն... Ոչ են բանք... խօսք նոցա:*

Ռճժգ. — 1664

8. *33ա-58ա* [Աւետարանի բժշկութեան, իսպաթերից, տաճարի, հանգստեան] — *ա. 33ա-4ա եւ մինչ-գեռ անցանէր... (Մտթ. Ը. 27-34): բ. 34ա-6ա Յայնժամ թողեալ Յիսուսի զժողովուրդս... (Մտթ. ԺԳ. 36-52): գ. 36ա-8ա եւ յորժամ եկեսցէ... (Մտթ. Իե. 31 - ԻԶ. 2): դ. 38ա-40ա եւ յերեկոյի շաբաթուն... (Մտթ. ԻՀ. 1-20): ե. 40ա-1ա Մինչդեռ նա զայն խօսէր... (Մրկ. ե. 35-43): զ. 41ա-2ա եւ ասէր. Այսպէս է արքայութիւն... (Մրկ. Դ. 26-34): է. 42ար Զգոյշ եղերո՛ւք... (ԺԳ. 33-37): ը. 42բ-4ա եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ... (Ժե. 42 - ԺԶ. 8): թ. 44ա-5բ եւ էջ ի կապիտանաւսմ... (Ղկ. Դ. 31-42): ժ. 45բ-8ա Մի՛ երկնչիր, հօ՛տ փոքրիկ... (Ղկ. ԺԲ. 32-48): ժա. 48ար Զգոյշ լի՛ցո՛ւք անձանց... (Ղկ. ԻԱ. 34-38): ժբ. 48բ-50բ եւ ահա այր մի... (ԻԳ. 50 - ԻԴ. 12): ժգ. 50բ-2ա Յետ այսորիկ տօն էր հրէից... (Յվհ. ե. 1-18): ժդ. 52ա-3բ Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ գնոսա... (Յվհ. ե. 19-30): ժե. 54ա-5բ Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ. ո՛չ է ծառայ մեծ... (Յվհ. ԺԳ. 16-30): ժզ. 55բ-8ա Յետ այսորիկ աղղայեաց... (Յվհ. ԺԲ. 38- Ի.13):*

9. *58ա-60բ* Կանոն աղ օրհնելոյ — *Եւ ասի սաղմոս. Աստուա՛ծ, ողորմեա՛ մեզ... Ընթերցուած յնեսայեա մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր... եղիցի մեզ ի սրբութիւն, ի քաւութիւն... Գ. հետ կրկնեա՛լ:*

10. *60բ-78բ* [Ժամամուտք ըստ կարգի աւուրց պաճոց եւ տօնից տէրունականաց եւ ամենայն արբոց պաճոց] — *Բշ. Գշ. Եշ. Որ ի Հաւրէ առաքեցար... Յարեաւ փառաց Թագաւոր... մեծ աւետիս:*

Բ 79ա-102բ [Կանոն սրբոյ Պատարագին]

Տե՛ս նեռ. 2385, 101ա-45բ. *1/79ա-83ա: 2/83ա-91ա: 3/91ա-102բ: 4/տիք (մեաւորեները համաձայնութեամբ են եւ առանց գլխաբաժանումների):*

Գ. *102բ-10բ* [Տաղ]

ա. *102բ-3ա* Տաղ Յաւութեան («Գրիգոր») — *Գոչէր հրեշտակն ի վիմին / Վասն յարութեան Յիսուսին... Փութացեալ առաքելոցըն գովեալ, / ՉՅիսուս տեսի յարուցեալ:*

բ. *103աբ* [Տաղ Յաւութեան] — *Յարեաւ յաւուր երրորդին, / Գոչէր հրեշտակն ի վիմին... Տեսին եւ հաւատացին, / Քրիստոս Աստուած կենդանին:*

գ. *103բ-4ա* [Տաղ սրբոյ խաչին. նեռ. 423, 239աբ] — *Ալսօր եղեւ գալ գրշխոյին՝ / Մօրն արքային ինքնակալին... եւ նա գըտաւ ըզգեալսւ խաչին, / Որ էր թաղեալ ներ քաղաքին:*

դ. *104աբ* [Գրիգորի Նարեկացւոյ մեղեդիկ. նեռ. 423, 76բ-7ա] — *Մեւ եմ գեղեցիկ, դուստր եւայի... ի մայր մըտանեմ:*

ե. *105աբ* [Տաղ Յարութեան] – *Հաւքըն հրեական / էին պահապան... Տեսեալ զվարշամակն եւ ըզկտաւն / Ի մարմնոյն ունայն:*

զ. *105բ-6ա* [Տաղ Ծննդեան] – *Մաղիկ պայծառ ծովային / եւ մարգարիտ մեծագին... Ձանապարհիդ որ եկիր, / երկինք յայտնեալ ի յերկիր:*

է. *106ա-7ա* [Տաղ Սուրբ Աստուածածնին] – *Ելնէի ծառի նըման ես / Պտուղ դու քաղցրահամ ես... Վարդի նըման պտղոյն / Լուծիչ ես Աստուածածին:*

ը. *107աբ* [Տաղ աշխարհաճախտաւոր] – *Ուրախ լե՛ր հարսն ի յերկիր, / Բերկրեա՛յ գըշխոյ յաշխարհէ... Ջքեզ աղաչեմք սուրբ կոյս անբիծ, / Բարեխօսեա՛ մեր ազգին:*

թ. *107բ-8ա* [Տաղ ազնիւ յԱռաքել երիցու. ձեռ. 2649, 225ա] – *Այսօր նոր ծօնիւս ցընծայ եկեղեցի... աւրհնեալ գալուստ քո, Տէ՛ր աւետ:*

ժ. *108աբ* [Տաղ Յարութեան, ի Սրիկ Կոստանդէ («Կոստա») – *Կանա[ն]ցըն կանխեալ եկին, / Ի գերեզման գիւղս անոյշ բերին... Աշակերտեալք աւետարանեցէ՛ք / Ըզյարութիւնըն Տեառն:*

ժա. *109ա-10ա* [Տաղ Տեառնընդառաջին] – *Քրիստոս՝ փառաց թագաւորն / այսօր եկեալ յրնծայումն... Լո՛յծ ըզկասկանս մեր մեղաց / Եւ ազատեա՛ յանցանաց:*

ժբ. *110աբ* [Տաղ Քառասնաւրեայ Գալստեան Տեառն ի տաճարն] – *Այսօր Երուսաղէմ ցընծայ / Եւ գուարճացեալ պայծառանայ... Մաքրութեան անկարօղին, / Մաքուր ընծայս մատուցանին:*

Ժ. *111ա-2բ* [Դարագլուխ] – *Ձմգամայ մինչեւ ի չրհեղեղն... ի Մահմետայ երեւիլն են ամք ՌԺԴ. (615):*

ե. ա. *113ա-5բ* [Շարականի] – *Երկնաւոր հաւտ ընտրեալ... Ի՛ր. Երկնաւոր փեսայ... Ի՛ր. Սրբրուհի Մարիամ... Եշ. Առաքեալք Աստուծոյ... Ջշ. Պարունակեալ պահէին...*

բ. *115բ-6ա* [Տաղ Անառակ որդւոյն] – *Հետեւեցայ անառակին ի հեռաւնակ...*

գ. *116բ* Շարական Կիրակմտի – *Ի՛. Ստղ. Անբսկիզբն Աստուած... վասն որոյ եւ մե/// (թաւիշուած):*

Զ. *117ա-245բ* [Տօնացոյց]

Տե՛ս ձեռ. 2441, 3ա-196ա. *1/117ա-22ա: 2/122բ-47ա: 3/147ա-81բ: 4/182ա-211ա: 5/211ա-8բ: 6/218բ-6բ: 7/226բ-39բ: 8/239բ-45բ:*

է. 245բ-8ա [Խոստմ ժամատեղեաց]

ա. *245բ-6բ* Աւարեալ եւ սահմանեալ սուրբ վարդապետին Թումայի Մեծոփեցոյս ի պայծառայութիւն մանկանց եկեղեցոյ՝ Խոստ յաղագս պաշտամն եկեղեցեաց Հայաստանեաց – *Ջի այսպէս լիցի կարգ... նոքա կարգան անպատճառ:*

բ. *246բ-7ա* Յաղագս հսկման գիշերային պաշտամանց – *[ե]ր[բ] առաջի կանոյն երան[էալն] լինի... փոխն գի՛տ եւ կարդա՛/// (մի քանի բառ ցեցակեր):*

գ. *247ա-8ա* Խոստմ Իւղաբերից աւետարանացն եւ Հանգստեան եւ Բժշկութեան – *Յորժամ վասն ի վերուստ... ի Ղուկաս ԼԳ., ՃՄԼ., ՄՇԸ., ի Յովհաննէ՛ Ի. ՃԴ.:*

Ը. *248ա-60բ* Գաղու[ած]ք շարականի կարգաւ – *ԳԿ. երգեցէ՛ք որդի՛[ք] Սիոնի... (260բ-6ա տե՛ս Ր. ժբ.):*

Թ. ա. *260բ-1ա* [Հրաժարումն] – *Հրաժարիմք ի սատանայէ... բ. 261ա-3ա* [Դաւանութիւն հաւատոյ] - *Հոստովանիմք եւ հաւատամք ամենակատար սրտիւ գՀայր... գ. 263բ-6բ* [Ջղջումն] - *Մեղայ ամենասուրբ երրորդութեւան... Ողորմեսցի քեզ, մարդ:*

Ժ. *266բ* [Շարականի] – *Յիր. Լուսապայծառ հրեշտակին... Հր. Համբարձէք իշխանք...*

ԺԱ. ա. *267բ* [Աղիւսակ] Ամիսք եւ տօմարի հայոց – *Նաւասարդի... Աւելեաց (Նշուած են հայոց ամիսների կրկնակները, կիսակները եւ ամսամուտները՝ ըստ եօթներեակների):*

բ. *267բ* [Բացատրութիւն աղիւսակի] – *Ամսովն եւ եօթներեկովն ի ներս մո՛ւտ, կա՛լ զեօթներեկին... գտանես զօր ամսամտին անսխալ:*

գ. *268ա-77ա* [Պատճէն տոմարի հայոց] – *Կրկնակ ամսոց այսպէս արա՛. կա՛լ զնաւասարդի ամսին Լ. (30) եւ ե՛րթ է. ... եթէ դար է, ձախակողման դասուն է. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն, ամէն:*

Ի տարբերութիւն այլ [ամ]սագրութիւնների՝ ուսի որոշ յատկոյթիչ հատուածների, օրինակ՝ ժամանակներ, ձայնագիւտ եւն):

ԺԱ. ՅԱԼԻՆԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱՒԻ

102բ Ով սուրբ սպասաւորք անմահ պատարագին, զմեղուցեալ Յովաննէս աբեղայն յիշեցէ՛ք, եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ. ամէն:

112ա Ինչ ի Քրիստոսէ մինչեւ ցայժմ որ |112բ| ըզբուսոյս գրեցի, լինին ամք ՌՈԿԷ. (1667) ըստ հայկական թուաբերութեանն, քանզի ՌԺԴԲ. (1665) էր թուականն, ԻՀ. օր պակաս, գի չեւ եւս մտեալ էաք յամիսն Նաւասարդի, այլ անտէն ի Հրոտից՝ յեօթներորդում աւուրն կացաք ի չորեքշաբաթիդ:

181բ Ով սուրբ տօնասէ[ր]ք, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զմեղուցեալ Յովաննէս սուտանուն աբեղայս, որ արտակուսա միայն երեւիլ կեղծաւոր, եւ ի ներքուստ լի եմ անառակութեամբ եւ լար|182ա|ութեամբ, եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ. ամէ՛ն]:

277ա Փա՛ռք համազոյ եւ միասնական երից անձնաւորութեանց եւ միակի աստուածութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ ամենազօր Սուրբ Հոգւոյն, որ եւ փառաւորի երրորդութիւն ամենայն եղանակաց՝ անապատ եւ անվաղճան, [ժ]ամանակաւ եւ անսահման յաւիտենիս, անկէտ եւ անզրաւ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Եւ

արդ, եւ՝ մեղուցեալ եւ անպիտան ծառայելիցս ձեր, իբրեւ տեսի թէ ոչ գոյ փրկութիւն վիրաւորեալ հոգւոյս իմոյ, գնաւ ածի զրան մեծի մարգարէին Եսայեայ, թէ՝ երանի, որ ու|277բ|նիցի զաւակ ի Սիոն եւ յիշատակ երուսաղէմ (Ես. ԼԱ. 9), եւ զհրամանս Տեառն, թէ՝ Արարէ՛ք ձեզ քսակ առանց հնանալոյ (Ղկ. ԺԲ. 33), եւ թէ՝ Գանձեցէ՛ք ձեզ գանձ ի յերկինս (Մթ. Զ. 20)։ Վասն որոյ ես, չարեօք լցեալս եւ մեղօք գեղխեալս, ծոյլս եւ պղերգի ի բարեգործութիւնս, արագս եւ փոյթս ի չարագործութիւնս, սուտանուն Յովաննէս եւեթէ անուն արեւոյ, եւ գործով ունայն եւ թափուր, յօժարեցայ գաղափարել գգիրքս տխեղծ մատամբ եւ անվարժ մտօք՝ զերկոսին գայս[ոյ]սիկ, նախ՝ զհազուեստն եւ զՏանագոյնն, ի թուաբերութենէս հայոց ի ՌՃԺԹ. (1664), ի հայրապետութենէն Սուրբ Էջմիածնա տեառն Յակոբա Ջուղայեցւոյ եւ առաջնորդութեան սուրբ ուխտիս Յովհաննու վանից վերոյգրեալ |278ա| սրբազան վարդապետին Յոհաննիսի՝ աշակերտի մեծին քաջ բաբունապետին Ջահարեա Վաղարշապատեցւոյ։ Արդ, Տ՛ր իմ Յիսուս, զի թէպէտ ո՛չ է ընդունիկի քեզ վարժական իմ եւ ո՛չ է ի պէտս, ըստ այնմ ոչ ուսեալ ես գմիս գուարակաց քոց (Սղմ. ԽԹ. 13), եւ թէ՝ ոչ ընդունիմ ի տանէ քումմէ գուարակս (Սղմ. ԽԹ. 9), եւ թէ՝ Իւղ մեղաւորի մի՛ օծցէ գգլուխ իմ (Սղմ. ՃԽ. 5), եւ թէ՝ Նաշիհ ձեր անընդունելի են ինձ։ Արդ, սակս մարգասիրութեան քո ընկալ սա որպէս լոմայս այլուսկ կամ որպէս ոստ մի յուտոց, կամ որպէս հատ մի յողկուզաց։ Եւ գարձեալ լիշեցէք ի Քրիստոս միաբան սուրբ ուխտիս Յովհաննէս բարունապետն, զՄարգիս վարդապետն, տէր Յովանէսն, տէր Գրիգորն, զՎար|278բ|դան սարկաւագն՝ հանդերձ առհասարակ սարկաւագունք եւ/// (4 բառ ջնջած), եւ գիս՝ մոլորեալ եւ թշուառացեալ սուտանուն Յովհաննէս աբեղայն, եւ գուք յիշեալ լիշիք ի Քրիստոսէ. ամէն։ Եւ գարձեալ աղաչեմ զձեզ, ո՛վ սիրելիք, լիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զհանգուցեալ օրհնօղն իմ գհայրն իմ Գրիգորն, գմայր իմ Մարիաննե, եւ գբոյրն իմ Մամառն, եւ գհօրուն իմ գԲառսեղն, եւ գմօրուն իմ Թիւսանդէն, եւ գհոգեւոր պապն իմ Յակոբ, էջմիածնայ դռնապանն, եւ գուք յիշեալ լիշիք ի Քրիստոսէ. ամէն։ Ով սուրբ քնթերցօղք եւ օրինակողք, ով ոք որ հանդիպիք սմա, խորհիցին շնորհէ՛ք վասն վատ գրութեան եւ սղալութեան սորա։

ԿՆՔՈՒԴՐՈՇՄ *1ա (երից), 2ա «Ձիսուսի Քրիստոսի ծառայ Գրիգոր եպիսկոպոս։ Թվին ՌՃԺԲ. (1663)»։*

ԳՐՉԱՔՈՐՉ՝ *1ա Մահսխմաճոսի, Ամիլիոսի, Դրենչխոսի, Կոստանդիանոսի, Մարտեաճոս, Աճառնիոս եւ Յովաննէս. ամենայնի օրհնեա, աբ։ 162բ ես տեառը գգառապաւնս իմ եւ գչաս իմ հսկիմս։ 205բ Տուի եա՞ գպապայ էնօն՞։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին փակցուած թղթին. «ՌՃԺԹ.-1664. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»։*

2402

ԺԱՄԱԳԻՐՔ ԱՏԵՆԻ

Թերթ՝ 212. չգրուած՝ 199ա։ ՊՐԱԿ՝ *Ա-ԻԲx10 (Ա 12, Ժ 9, ԻԲ 1)։* ՆԻՒԹ՝ *սազապաթ։* ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ *10x7։* ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ *միապիսի, երկսիւն (26աբ, 56ա-63ա. 7,5x5)։* ԳԻՐ՝ *բոլորգիր (ճնոյց՝ Ա)։* ՏՈՂ՝ *19։* ԿԱԶՄ՝ *սեւ լաթ, մէջրի՝ սեւ կաշի, միջոյրը ստուարաթուղթ, ատաղոյ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։* ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ *1(Ա) + 1(Բ), ապխատկ թուղթ (ԺԹ. դ.), մասն կազմաստառի։*

Նմուշ 1ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳԱՀԱՐԻՒՆ – *Գաւիթ մարգարէ 5բ, հաչելութիւն՝ 27ա, Մաղկումն ի ճնոցին՝ 46բ, Սուրբ Երրորդութիւն՝ 110բ, Խոստացաւոր ընթերի՛ 154բ, Պատարագ՝ 199բ. Լուսացիգ։ Յիսուսի՝ 1ա, 3ա, 11ա, հրեշտակ՝ 205ա, Յեսսեի ծառը՝ 6ա, Աւետգալ՝ 15բ, Աստուածածինը մանկան հետ՝ 17ա, Պախուած Յոսէփ՝ 26բ, Քրիստոսի՝ Քրիստոսի՝ 28բ, 32բ, 35ա, 95ա, 96բ, 130բ, Յովհաննէսն Աւետարանիչ՝ 56ա, Ղուկաս՝ 58ա, Մարկոս՝ 60ա, Մատթեոս՝ 61ա, Հովհ՝ 70ա, Կոյր՝ 71ա, Աբրահամ՝ 145բ, Ներսէս Շնորհալի՝ 193բ։ Կիսախորաձի՝ 6ա։ Ձակատազարդ՝ 47ա, 99ա, 111ա, 139բ, 158բ, 182ա, 200ա։ Զարդագիր՝ ի թ՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, վարդագոյն, դեղին, սպիտակ, ճարճի, շագանակագոյն, սեւ, մարմնագոյն, գորշ, ոսկի։*

Ժէ. դար

ՎԻՃԱԿ՝ *բաւարար. կազմը ժԹ. դարի. վերջից պակասաւոր, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, մանրանկարների ներկերը խոնաւութեան պատճառով արտատպուած ճանդիպակաց էջերին, լուսանցակողերը գունաթափ, սեւացած։*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-212բ [թուամագիրք Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ]

Տե՛ս նաեւ. 435, 4ա-156բ. 1. ա/1ա; բ/1ա-3ա; գ/3ա-5ա; դ/5ա; 2-3/յիք; 4. ա/6ա-45բ; բ/46ա-95բ; գ/99ա-110ա; դ/110ա (վերնագիրք), 111ա-6բ; ե/116բ-21ա; զ/121ա-34ա; է/134ա-58ա; ը/158ա-81բ (յիք՝ «Որինեդից գՏէր յամենայն ժամ... »); թ/181բ-212բ «... որ կերակրեցեր զմեզ անմաս»/// (չար, քաւփուած)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅՑ

Պահպկ Ա.ա. (1890 թ., շգսագիր) Նուէր Միհասս քահանայի Տէր-Պետրոսեանց ի Մատենադարան Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Էջմիածնի, ի 6 Նոյեմբեր 1890 ամի։

ՆՇՈՒՄ՝ *պահպկ Ա.ա «2ցր 430», «Ժ.Ա. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»։*

2403

ԺՈՂՈՎԱԾՈ

(հայատառ գիչաղեռվն)

ԻՂՈՎ Ռ.Հէ. – 1626

ԳՐԻՉ՝ Միսհո սրկ. Մուրատ օղլու: ՍՏԱՑՈՂ՝ բան Վարդան, բաննա Զօֆիեա:

ՔԵՐԹ՝ 211: ՊՐԱԿ՝ Զ-Լ8x8 (Զ, ԺՀ 7, ԼՔ 5): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսազծեռով: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆՆ՝ 13,5x9,1: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10x6): ԳԻՐ՝ բոլոզիր (նմուշ՝ 2ա): ՏՈՂ՝ 15: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը ծաղկաւոր գործուածք (Ի. դ.). լուսացեակողեղո՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), դեղնին թուղթ (Ի. դ.):

Նմուշ 2ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆՆ – Լ ու ս ա ն ց ա յ ի ն. Քրիստոս՝ 40բ, Սուրբ Հոգի՝ 52ա: Լ ու ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ բուսական, գաւաթ, կանթեղ (31բ), խաչ (39բ), տաճար (50բ, 129բ): Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր, մարդագիր (38ա): Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, շագանակագոյն:

Վիճակ՝ բաւարար. Ի. դ. նորոգուած, վերակազմուած. սկզբից եւ վերջից պակասաւոր, լուսանցներուն խոնաւութեան հետեւեր, փորիկ պատռուածքներ, տեղ-տեղ կարկատուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *1ա-62ա* [Պատարագամատոյց] /// Եկեալիս, դատաչա – *Քեզկանչար պարլամըդ արի կաթուղիկէ...*

2. *62ա-75բ* [Խոստովանութիւնք]. Խօղխա խոստովանութիւն ալնընայդ – *Նօբսուն պիչիմ խոստովանութիւն ումնու մէնիմ...*

3. *75բ-139ա, 159ա-160ա, 163բ-211բ* [Ժամագիրք]. Խօղխա հարվախդ հեռալի ատամ օղլանլարընա... – *Էյնատամ օսմուչի պիչիմ տա... եաղըլըլարտան խուդիա/// (Քաֆուած)*:

4. *ա. 139ա-49բ* Խօղխա եվրեմ ճրգնաւուրնուն կողին Աստրինին – *|139բ| Պիչե էրնինկ գօգնունկ պուլրուխչիսր օլումն...*

բ. 149բ-58բ Եվրեմ ճգնաւուրուն կողին Աստղ – *Մէնե ազըխլըտա արգանիսիզ խուդունգսէնինկ...*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԿ

154բ-5ա (տա. լա., կապոյտով) Մ՛հ, ո՛հ, ո՛հ, խօլում չիրիր. եագովում սիգկա յիշատակ խալըր: Շուքդուր եաւաթուչիկա (թրգմ.՝ «Մ՛հ, ո՛հ, ո՛հ, ձեռքս չկայ, գրածս ձեղ յիշատակ թող մնայ. շնորհակալութիւն»):

*160բ Հայպա՛թ պիրլիքքատա պիրլանկան Ալի երրորդութիւնկա, Ալդակա պաշլամականկայ, օղուկա ծօղանկայ ադատան թէնսիզ աւալնէբի մէնկիլիքդան դէր կովսուգտա պաշլանմական: Ալի ճաննը ախքաննը ադատան գամանսըզ տագէր կովսուզ ուշ պօյ դուկալտա պիր դարպիւեադ այրրըլմական, հայպաթտա էէր օբմախ ադա օղուլ արի ճանկա հարի |161ա|տա հարքեզ մէնկի մէնկիլ. ամէն: Դուկալլանտը Ագդը պիդիքքի թվականքընէն էրմէնի հիսապընա ՌՀԵ.սինտա (1626), մայիսընէն ԻԹ.նունտայ (29), բատըշահլըքընա Նեմիչ ուլուսունուն Ուչունճի Ջիկմոճտունուն, կաթուդիկոսլուխունա ճաթեխական քընսրնէն Եզմիեածինին սիռոնունտա տէր Մելիսէք կաթողիկոսնուն, խայսիքի պու գամանտա քէդի խարգլըխը պիլա քեյտի խուիու Իլով շահարընա|161բ| ե. ախպաշ պիլա, Ի հաքեզա պիլա թվականքընն ՌՀԵ.սինտա (1626), խայսի ուլու սօվունչուդ պիլա, պարչա քահանայլըխ տա սարկաւագլար պիլա. տա Ժողովուրդ պարը իդիդլար պիլայ խարշիսընա չդխրը խարուկ էդդիլար: Նագըլտը պու պիդիքը շահարընա բատշահնընկ Իլովտա խօլու աշրա եաղրխլը Միսհո սարկաւագ Մուրատ-օղլու, Զամսոչա շահարընտան, խօլդխասընա|162ա| մէնկարմախքնա պարոն [Յ]ակոբչա՝ Նեջով երեսփոխանըն օղլունա՝ բան Վարդաներն, խրգրնա՝ բաննա Զօֆիեա, խայսիքի ուլու սօվուգ տա հաւաս պիլա, եազտըրտը քէնտինա պու ալդըշ պիդիքի յիշատակ քէնտինա մէնկիլիքքա, խայսիքի Պիյ Քէնկրի պէրկայ քօգեերլլարկատէգ խուլլանմայ եախշի սաղլըխդայ տա ադասընա, անասընա ուդախ օմուր տա եախշի սաղլըխ պու ալդըշ|162բ| պիդիքի տա այդքանըն աշրա. ամէն: Էվէթ, մէն արդանիմիզ խօլարմէն, քի եամանլամա կայսիզ ուլուլուխունա տա եանկըշլըքընտա եազովումնուն, գէրա պու խաբարէտի խուվաթիմ, խօլարմէն խօլունուգ Պիյ Քէնկրիտան, քի պէրկայ մանկա եաղրխլարրմա պօշաթլրխ տա խուդխարըլմախ: Ա՛ Պիյ Քէնկրի, խայսիքի ճամարտ բատշահը քէնտի եախշիլրխ պէրկա|163ա| նրնտա, պէրկայ սիգկայ պարչա դուլու եախշիլրխնը տա խուդխարըլմախնը, պարչա դուլու փորձանքալարտան տա եաղրխլարրընկրզտան տա մէնի ունուդմանկըդ քէնտի ալդըշընըզգա պիր Հայր մեր պիլա, քի պէրկայ Պիյ Քէնկրի սիգկա տա մանկա պու տունեաւայ տա օլ տունեաւա ճան դիրլիքին մէնկի մէնկիլիք. ամէն:

Թգրմ. Վեռս Սահակեանի. 160բ «Փառք միասնական եւ անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեան, երբ մենք մեր աղօթքը սկսեցինք, երեխան կամաց կամաց սկսեց ծնուել, ծնունդից յետոյ նա սկսում է իր քայլերը (երեւի գրքի ծնունդի մասին է): Սուրբ Հոգու այդչափ շնորհները թող առանց ժամանակների բաշխուեն բոլորին: Փառաւորեալին երկիր ենք պագանում. այս տղան Սուրբ Հոգու շնորհն է. |161ա| թող բոլորին շնորհուի

*յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Ազօթքներ են, Ազօթագրքի գրութեան թուականն է հայոց տոմարով ՌՀԵ. (1626), մայիսի 29: Ոտս ագգի (ինմիչ) Զիկմոնտ երդողը եւ աթոռանիստ էջմիածնում Մելիքսեդ կաթողիկոսը, ով հաբէթական տոհմից էր սերուած, այս ժամանակ, չնայած խորը ծերութեան, մեծ ուրախութեամբ այցելեցին Իլով քաղաք: 1626 թ. այս նշեալ մարդկանց՝ արդէն |161բ| սպիտակամօրուս, աբեղաներով եւ բոլոր քահանաներով եւ սարկաւագներով հանդերձ, ուրախութեամբ դիմաւորելու ելաւ ժողովուրդը, որոնց մէջ կային նաեւ երիտասարդներ ու անփորձներ: Այս գիրքը գրի է առնուել փադիշահներու Իլով քաղաքում, մեծաւոր Միսհո սարկաւագ Մուրատ օղլուի, ով Ջամոսչա քաղաքից էր: Գրուել է երեսփոխան |162ա| Յակոբշա Շեֆովի որդի պարոն Վարդանի դուստր օրիորդ Ջօֆիայի յատուկ օգնութեամբ եւ ժամանակութեամբ: Վերոյիշեալ անձինք գրել տուեցին գիրքը որպէս իրենց համար յաւիտենական յիշատակ: Տէր Աստուած, երկար տարիներ նրանց, ինչ առողջ գործածեն, ի յիշատակ եւ երկար կեանք մայրերին ու պապերին: Թող առողջութիւն պարգեւի այս Ազօթագիրքը. |162բ| այսքանը. ամէն. Այո՛, փաւսացս եմ յայտնում, որ իմ ներողութիւնների ու մեղքերիս համար գիրս գտանայ մեղանչական, որ գուք բարեխօս լինէք, քանզի այսքան էր իմ ձեռքերի կարողութիւնը: Յառնում եմ ձեռքերս առ Աստված. Տէ՛ր, մեղքերիս թողութիւն տո՛ւր. Տէ՛ր Աստուած, այս վայելուչ փադիշահին իրեն վայելուչ |163ա| տարբեր տեսակ փորձութիւններից ու մեղքերից ազատի՛ր: Ինձ մի՛ մոռացէք ձեր ազօթքների մէջ մէկ հատ Հայր մերով թող որ Տէր Աստուած փրկի ձեզ եւ բոլորին այս աշխարհում, եւ հանդերձեալ աշխարհում թող հոգին յարութիւն առնի, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն»:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹ՝ *158բ (ծաղիկ), 185բ (բուսական զարդաձեւ)*:

ԳՐՁԱԿՈՐԶ՝ *10ա Իշիդ, 31բ սօմ, 187ա դուրսուլարուսդումա մէնիմ դանըխլարը, 208ա Ճանըմ մէնիմ (Քրգմ.՝ «իմ սիրելի»), 211բ չար 3 չարէք եւ կէս*:

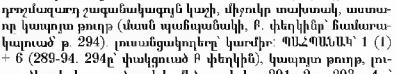
2404

ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՅ

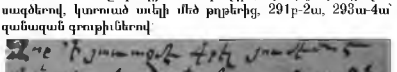
ԱՒԵՏԱՐԱՆՈՑ

ԳՐԻՉ՝ Գայիանէ՝ Մեկենեամ Պարոնց Ջանում: ՍՏԱՑՈՂ՝ Մատթէոս ՌՅ:

ԹԵՐԹ՝ 294-7 (տե՛ս Պահպանակ). չգրուած՝ 1բ, 99բ-102ա, 155բ-8ա, 290ա-1ա: ՊՐԱՆ՝ 1+Ա-ԻԲ×12 (Ե 28, Է կրկն., ԺԱ 9, ԺԲ 16, Ի, ԻԱ 14, ԻԲ 2)+6: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, առեւկեան (ԺԲ դ. յաճլում, կապոյտ՝ բ. 1, 53-9, 66-74, 90-101, 151-8, 240-86, 289-94): ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 11x9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ մխոսիւն (9x6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր, նոտրգիր՝ յատկագրողի (53ա-9բ, 66ա-74բ, 90ա-101բ, 151ա-8ա, 240ա-86բ նմուշ՝ 3ա, 1ա): ՏՈՂ՝ 17, 14՝ յատկագրողի: ԿԱԶՄ՝ դռոմագարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառ՝ կապոյտ թուղթ (մասն պահպանակի, Բ. փեղկիկը՝ հաւատարկագրած՝ թ. 294): լուսանցագրողը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (1) + 6 (289-94. 294բ՝ փակցուած Բ փեղկին), կապոյտ թուղթ, լուսագծերով. կտրուած ուղի մեծ թղթերից, 291բ-2ա, 293ա-4ա՝ զանազան գրութիւններով:

Նմուշ 1ա

Նմուշ 3ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ւ ա ծ՝ 6ա: ձ ա կ ատ ա գ ա ր դ՝ 102բ, 127ա, 159ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ագ ա ր դ՝ բուսական, թռչնային, թռչկապարիկ (45ա, 138ա), տաճար (201բ): Ջ ա ր դ ագ ի ր՝ թռչնագիր, ճանգուցագիր, ձկնային (142ա): Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ, դարձիլ, շագանակագոյն:

ԹՈՂ.– 1641

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. կազմի եզերք եւ մէջի կաշին թեթեւակի մաշուած. 1823 թ. հայատառ դպիրը նորոգել է թերին լրացրել, լուսանցներում խոնարհութեան ճեռներ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-239բ* Գիրք, որ կոչի Մաշտոց՝ արարեալ սրբոյն Մեսրոպայ հայրապետի, որ եւ ասի Մաշտոց, եւ այլոց խառնեալ եկեղեցւոյ սրբոց հայրապետացն, որ պարունակէ յինքեան զվեցեսին խորհուրդս սրբոյ եկեղեցւոյ, բաց ի ձեռնադրութենէ եւ ի թաղմանէ հաճախացից *(խորագիրը՝ 1823 թ. լրացնողի)*:

1. ա. *2ա-5բ* Աւգնեա Հոգիդ Սուրբ Աստուած եղմարիտ: Կանոն եւ խրատ Մկրտութեան, արարեալ է հաչիմաստ վարդապետացն առաջնոցն, նախ՝ մեծին Մեսրոպայ Մաշտոցն կոչեցեալ, եւ յետ նորա՝ մեծն Գրիգոր Տաթեացին, եւ Յովաննէս Երզնկեցին, եւ Գրիգոր Մեռե[ն]ցն Ղաթագին, զոր ըստ խորհրդոցն կարգեցին զաւարտուրիւն սորա – *Զոր պարտ է ուսանել ամենայն քահանայից... գիւղն աւծութեան եւ դշուրն մղրկութեան:*

բ. *6ա-26բ* Սկիզբն Մկրտութեան – *Աւրհնեալ Հոգիդ սուրբ Աստուած եղմարիտ. եւ կարդալ դաղաւթս. Տէր Աստուած մեր, Աստուած բարերար, որ զվրիպեալս եւ գհեռացեալս... արժանաւորեա՛ զսա փառաւոր յարութեանդ, գնոտ եւ զեյս սորա պահեա՛ ի ձեռն Տեառն մերոյ... վայել է փառք:*

2. *27ա-9ա* Կանոն, յորժամ Ա.օրեայ լինիցի մանուկն – *Առնու մայրն եւ մանկաբարձն գաղայն... եւ*

ասէ գաղօթս. Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, որ յաւուրս Խ.ևս (40) ըստ օրինացն եկիր ի տաճարն... զի զքեզ աւրհնեն ամենայն գուարթունք երկնից. եւ քեզ վայել է փառք, իշխանութիւն:

3. *29բ-33ա* Կանոն եւ կարգ հաւասանեաց նշան օրհնելոյ – *Ասեն շարականն... Ընթերցուած յԱռակաց. Որդեակ, եթէ խնաստուն լցի... եւ լրումն հրամանի քո՝ յաճախել եւ բազմանալ եւ լնուլ զերկիր... այժմ եւ միշտ:*

4. *33բ-8բ* Կանոն հանդերձ աւրհնելոյ – *Առնու քահանայն զիաչն... եւ ապա ասէ շարական ԳԳ. հաշոյնշան դրօշմամբ, նշանաւ պարգեւական... մի՛ իշխեսցէ մերձենալ ի սա չար աղանդ դիւաց կամ կախարդաց... եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

5. *39ա-52ա* Կանոն Պասկ աւրհնելոյ ամենայն հիսնամեայ – *Բայց գիտելի է, զի գակիզքն պասկին նշանակէ... Ընթերցուած ի Ծննդոց. եւ ասաց Աստուած՝ Արասցուք մարդ ըստ պատկեր մեր ում... զի հեռասցի սատանայ ի միջոյ ոսցա. եւ քեզ հանցուք գաւրհնութիւն եւ զփառս Հայր:*

6. *52բ-6բ* Կանոն Պասկ վերացուցանելոյն – *Մաղմոս՝ Լո՛ւր դուստր... եւ ասէ գաղօթս. Տէր Աստուած ամենակալ... եւ տայ նոցա զրաժակն՝ ասելով. Օրհնութիւն, գոհութիւն եւ փառք... Հայր մեր, որ յերկինս (53ա-6բ՝ լրացնողի):*

7. *56բ-60ա* Կանոն Երկրորդ Պասկի – *Քահանայն բերէ գնոսա յեկեղեցին... եւ ապա ասէ գաղօթս. Տէր Աստուած մեր, որ ի հրեշտակաց... լցին արժանաւորք առաքինական գործոց... Հայր մեր, որ յերկինս (56բ-9բ՝ լրացնողի, 60ա՝ հատուած հին գրուածից):*

8. *60ա-5բ* Կանոն Հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայն զմասն եւ խաչ առաջի... եւ ասէ գաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ... առ ի գտանել մեզ գոգորմութիւն առաջի ահաւոր բեմին ի մասի ժառանգութեամբ Յիսուսի Քրիստոսի... իշխանութիւն եւ զաւրութիւն:*

9. *65բ-115բ* Կանոն հաւատոյ ննջեցելոց առ Քրիստոս – *Աստն սաղմոս Ծ... Եսայեայ 38.10. Ես ասացի ի վերանալ յինէն... եւ առաջնորդեալ հասոյ յանճառ երկնից յայրքայութիւնդ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, ընդ որում քեզ, Հօր եւ [Սուրբ Հոգւոյ] (66ա-74բ, 90ա-99ա՝ լրացնողի):*

ա. *90բ-2ա* Գանձ հաւատոյ ննջեցելոց («Վառաֆել») – *Այսօր էհաս հրաման Արարչէն, / Մահու հրաւէր մարմնոյս հողեղէն... Բարեխօս լե՛ր առ Տէր Աստուած, / Վասն եղբօրս որ այսօր Նընջեաց... Ջանձինս ողորմեաց մեզ:*

բ. *92ա-4ա* Ողր հաւատոյն ննջեցելոյ [«փ Նաղալ եպիսկոպոսէ». ձեռ. 424, 342ա] – *Արարիչն արարածոց մեզ բարեացաւ, / Քաղցըր բնութիւն աստուածային մեզ դառնացաւ... եւ քեզ ամենքս երկրպագեմք, կո՛չս Տիրածին:*

գ. *94ա-5ա* Գանձ ի վերայ փոխ տաղոյց – *Նայիմ, ողքամ ծընօղ տղոչիս / Վա՛յ եւ եղո՛ւկ ասեմ իմ անձինս... Արդ, Տէր ընկա՛լ գնընջեցեալ տղոչաս, / Հանգո՛ ի գասըս լուսեղինացդ, ազա[՛ւեմ], լո՛ւր, Տէր, եւ ողորմեա՛ յ:*

դ. *95ա-6բ* Գանձ ի վերայ մանկանց՝ ի Պաղտասար Դպրէ («Պաղսար») – *Պայծառագոյն որդեա՛կ իմ սիրուն, / Տիպ եւ նըման ծագման արեւուն... Արդ, Տէր, ընկա՛լ գնընջեցեալ ծառաս, / Եւ բերկրեցո՛ ի փառս յարակաս... Լո՛ւր, Տէր, եւ ողորմեա՛յ:*

ե. *96բ-9ա* Ողր ի վերայ զարիպ ննջեցելոյ՝ [«Նաղաշի ասացեալ». ձեռ. 2398, 183բ] – *Ցարիպին կեանքն է լալի ողբերգական, / Դառն ու լեղի, լի տրտմութեամբ ի նեղ գընդան... մէկ մի չեկաւ անդ ի բաղուքըն զարիպին:*

զ. *102բ-7բ* [Գանձ թաղմանՙ («Մանվելոս») – *Մինդ ի չէէ[ն], Քանդ ի սկզբանէ, / Ձորժամ ծագիս փառաւք ի յերկիրէ... Ինձ դուք պաշար պատարագ դրէ՛ք, / Ո՛ւ ի չար դիւացն զիս թափեցէ՛ք:*

է. *107բ-10ա* Ողր ննջեցելոց – *Ով քահանայք եւ վարդապետքն աստուածաբան, / Եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեան... եւ հաւատովս վերանամ յերկնից խորան:*

ը. *115բ-23ա* [Այգոյն] – *Այգոյն գան ի գերեզմանն... Պաւղոսի առաքելոյն ի Գաղաթացոց ըղթէ. Այլ մեք պարտիմք... Տէր, նորոգեա՛ գմարմին խոնարհութեան մերոյ անբաստեղծ փառաց քոց... Հայր մեր, որ յերկինս:*

ա. *117ա-9բ* Աղաւթք սրբոյն Բարսեղի հայրապետի – *Գոհանամք զքէն, Տէր, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ այցեւեր... եւ միխիթարեա՛յ հոգով եւ մարմնով, զի արժանի լիցուք փառաւորել զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգիդ, այժմ եւ միշտ:*

11. *123բ-6բ* Կանոնովն եաթն աւուրն – *Երթա[՛ն] ի գերեզման... Ընթերցուած յեսայեայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր՝ Հոգի յինէն ելցէ... զի դու ես, Տէր, դասաւոր կենդանեաց եւ մեռելոց... վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ:*

12. *126բ-37բ* Կանոն եւ կարգ Տղայաթաղին – *Տո՛ւր ինձ՝ Ողորմա՛ ինձ... եւ ապա ասէ գաղօթս. Աստուած յաւիտենական եւ քագաւորական... Նորոգեսցի սա արագաթռիչ թեւեւք ընդ յառաջ Տեառն յաւգս, գոսարք երեսաւք փառաւորելով գանմահ թագաւորութիւնդ Հաւր եւ Որդոյ, Հոգւոյ:*

13. *137բ-41բ* Այգոյն է – *Գայն ի գերեզմանն... Ընթերցուած յԱռակաց. Բայց հոգիք արդարոց... այլ մեք մխիթ[ար]եացուք վասն միւսանգամ կենդանութեան եւ յարութեամբ... վայել է փառք, իշ[խանութիւն]:*

14. *141բ-4բ* [Կանոն եւթան ստուրն] – *Ասկ ի եւթն ալսն երթան ի գերեզմանն... Ընթերցուած յԱռակաց. Արդարքն յաւիտեան կացցեն... եւ փառաւորեն զգալոստա քո յաշխարհս... փառաւորել զՀայր եւ զՈրդի:*

15. *144բ-50բ* Կանոնովն Հոգւիաճգիպատ առնելոյ կամ պատառագելոյ – *Աւետ սաղմոս ի քիւ... Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր... սա եղիցի մեզ կերոդաց ի սրբութիւն, ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց... անդադար գոհանալով փառաւորեմք:*

16. ա. *150բ* Կանոնովն Տեառնական ասրճնելոյ – *Ածեն զնուիրեալսն ի դուռն եկեղեցոյն... Եւ ասեն սաղմոս՝ Երանի, որում/// (շար. Յափտուած, 151ա-2բ՝ լրացնողի):* բ. *151ա-2բ* Կանօն Աղ ասրճնելոյ – *Աստուա՛ծ, ողորմեա՛ մեզ... եղիցի մեզ ի սրբութիւն, ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց... անդադար փառաւորեսցուք զՀայր:*

17. *153ա-5ա* Օրճնութիւն Հատի Պատարագի կամ սեղանոյ մատաղի – *Օրհնեցէ՛ք զՏէր, ամենայն ազի՛նք ... զի գու ես կեանք անվախճան եւ երանութիւն ամենայն մարդոց... Հա՛յր մեր, որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի (153ա-5ա՝ լրացնողի):*

18. *158բ-80բ* Կանոն Ջուր ասրճնելոյ – *Յետ պատարագին երթան ի ջուրնասրճնէք... Ընթերցուած յ[Ելից]. Եւ խաղացոյց Մովսէս գորգիան Իսրայէլի... եւ ապա արկանէ գսուրբ մեռոնն ի ջուրն... խաղաղութեամբ ի տունս իւրեանց ասրճնեալ Տեառն:*

ա. *169ա-79բ* Ասրճնութիւն Ջրի, զոր սասցեալ է Բասսեղի Կեսարու սուրբ հայրապետին – *Ասրճնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ... եւ անուն քո կարգացուք գմեծ եւ գփառաւորեալ եւ գաքանչելի... Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ:*

19. *181ա-200բ* Կանոն Ոտնլուային – *Երեկոյին յետ Պատարագին... Եւ ասէ զբաջոզս գայս. Եւ ես գոհութիւն եւ փառաբանութիւն... եւ արժանաւորեա՛ մեզ մաքուր հոգւով հանդիպիլ քեզ... միշտ եւ յաւիտեան:*

20. *201ա-16բ* Կանոնովն Նաւակատեաց պղծեալ տաճարին ի յաճատիճաց, եւ թէ սեղան ես շարժեալ իցէ՝ վերստին հաստատեացնեն – *Մտանէ եպիսկոպոսն... Ազաւիթք. Որ ունիս իշխանութիւն... եւ քաւեսցես գմեղս ժողովրդեան քոյ... զոր եւտուր հարցն նոցայ:*

21. *217ա-8բ* Կանոն սկի եւ մաղզրլման ասրճնելոյ – *Սաղմոս՝ Տէր հովեսցէ զիս... Եւ ասէ գաղաւթս. Աւրհնեալ, Տէ՛ր Աստուած... Եւ ապա տեառնագրէ սուրբ խաչին ասելով... յանուն Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ:*

22. *219ա-26բ* Կանոն աւազան օրճնելոյ – *Ունի սկիզբն իրկնութեան... Եւ ասէ գաղաւթ. Տէ՛ր Աստուած մեծ եւ փառաւորեալ... եւ ազատեսցին ի ծառայութենէ մեզաց սատանային... փառաւորեսցուք զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգի:*

23. *226բ-5ա* Կանոն ասրճնութեան զգեսաուց սրբութեան եկեղեցոյ – *Զոր ինչ որ լինի... Եւ եպիսկոպոսն ասէ գաղաւթս. Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, ահաւոր եւ բարձրացեալ... առ զսակաւս ի նիւթականացս... այժմ եւ:*

24. *228ա* Կանոն խունկ ասրճնելոյ – *Ի վեր ունելոյ քահանայն ասէ գաղաւթս. Ամենակալ Տէ՛ր Աստուած... այլ պարգեւեա՛ գմեզ շնորհս Հոգւոյդ Սրբոյ... փառք եւ իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ:*

25. *228բ-9բ* Կանոն ասրճնութեան նոսրագետս գրոց – *Տանին յեկեղեցին... Եւ ասէ գաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ եւտուր մեզ զպատուիրանս... դու եղիցիս մեզ Աստուած... վայել է փառք, իշխանութիւն:*

26. *229բ-32բ* Կանոն զարմախս սեռմանեաց եւ զշեղջս ասրճնելոյ – *Սաղմոս կգուրդ... Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր... եւ մեք յանարատ ձեռաց քոց առեալ պարգեւս բարութեան... միշտ եւ յաւիտեանս:*

27. *233ա-4ա* Կանոն պղծեալ կերակրոց, թէ ոք ուտէ ի իրիստոնեից տագնապեալն կամ ի զոհից հրէից կամ ընեթանոսաց – *Եւսեն սաղմոս Մէ... Եւ եպիսկոպոսն ասէ գաղաւթս. Տէ՛ր Աստուած մեր, որ սուրբ ես... եւ բռնութեամբ անօրինացն ճաշակեաց... փառաւորեսցուք զՀայր եւ զՈրդի [եւ զՍուրբ Հոգի]:*

28. *234բ-9բ* Կանոն եւ աղաւթ յորժամ առ հիւանդս երթան, այսպէս արասցեն – *Եւսեն սաղմոս... Աւետարան Մաթէոսի. Եւ մտեալ ի Կափառնայումն... եւ ասէ գաղաւթս. Տէ՛ր ամենակալ, Աստուա՛ծ արարիչ... եւ հեռի արա՛ զամառանայ... այժմ եւ միշտ:*

Մտ. յս.-ներում կանոնների համառօտ անուանումները:

Բ. *239բ-86բ* Կարգ եւ կանոն հանգստեան ննջեցելոց գերեզմանի օրինութեան՝ կարգաւ շարականն ըստ ութն ձայնիցն, հանդերձ Աւետարանօրն իւրեանց – *Շարական Ա՛Ձ ասա՛ հանգստեան. Ձայն արձակեալ կենարարին... Քարով Սուրբ խաչիս, ազօթք Պահպանեա՛, Հա՛յր մեր, որ յերկինս (240ա-86բ՝ լրացնողի):*

Գ. [Գրութիւնք Խաչատուր դպրի՝ ի վերայ Պահպանակի, 1823 թ.. *կարդալ՝ 294ա-291ա*] – *«/// եղեւ փոքրիշատէ իմանալն իմ բստուգաբանութեան նորին: Հնդրեմ այսուհետեւ չառնել զայսպիսի գրութիւն յիմ վերա... »: 293բ-292ա «/// ի բարեմիտ կացութեամբ յամառեցեալ աւագապոյն եղբօր իմոյ, գերիմաց տիրացու Խաչատուրի, ողջոյն... », 293ա «/// շատով կարգեցաք չորրեակ նիւթով... »:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԹՒԱՄԱՆԱԿԻ

200բ Ով սուրբ ընթերցաւղ, յորժամ առնես զնմտնալոյսն եւ զանպիտան գիրիկս յիշել աղաչեմ, եւ աստուած զմեզ յիշէ իւր միւսանգամ գալըստեանն, ամէն:

287ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդո եւ Հոգւոյն Սրբո. ամէն: Փա՛ռք ապեն[ի]ով բարերարին, որ եւս կարողութիւն տվար անձինս իմոյ հասանել այսմ աւարտ գրոյս՝ Մաշտոց կոչեցեալոյ: Արդ, գրեցաւ զսա ձեռամբ փծոյն եւ անիմաստ գրչի՝ |:. |. |||:. |. |||: |::. («Գայաեան») կոչեցելոյ, ի յերկիրն Աղըւանից, ի գեաւղաքաղաքն Աւետարանոց, ընդ հովանեաւ Սուրբ եկեղեցոյս Յարութիւն կոչեցելոյ, ի թվա-

քերութեան հայոց տաւվմարի Ռ. եւ Ղևոդդի (1641) ամի, եւ յիշատակութեան Պարսից Փոր շահ Ապպասին, եւ ի կաթողիկոսութեան Եչմիածնի տեառն Փիլիպոսի, եւ |287բ| Աղվանից տեառն Գիրիգորի, եւ հայրապետութիւն մերոյ գաւառի Յոհաննէս եպիսկոպոսի: Արդ, երեսս անկեալ աղաչեմ զամենեսեանցդ՝ որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեսջիք ի մաքրայիալ աղաւթս ձեր, զի թերեւս ծողութեան արժանացոյց սրբիլ աղտոյ եւ թարախ եւ որդնալից վիրաց, եւ զերծանիլ ի բազմաբեռն չարեաց, |288ա| եւ գասիլ ընդ աշխատաղսն բարեաց: Բարձեալ աղաչեմ զձեզ յիշել ի յաղաւթս ձե[ր] զքերրտնաջան եւ բազմաերախտ եւ զքաղց[ր]ագութ հոգեւոր հայրն |288ա| իմ տէր Առաքել, որ բազում աշխատութեամբ սնուց զիս խրատու եւ ուսմամբ Սուրբ գրոց, ընդ նմին եւ զհարազատ քոյրն իմ դիտգեւոր ծնօղն Հրեիփսիմէն, որ մանկութեամբ գաստիարակեաց զիս, եւ հասարակ միաբանք սուրբ ուխտին, զոր Տէր Աստուած անփորձ եւ սասան պահեսցէ մինչ ի խորին ծերութիւնն. ամէն:

288ա (Վտացողի) Կամաւ անեղին, եա՛ Պարոնց Ջաւրումս, առա գուտըբ գիրքս, որ կոչի Մաշտոց, ի արդար վաստակոց իմոց, եաու ի ձեռն Մաւոիհոոս քահանայիւ՛ յիշատակ ինձ եւ ծնօղաց իմոց, հօրն իմոյ՛ Պապին եւ մօրն՝ Մաւիպուիին, եւ կողակցին իմոյ՛ |288բ| Շաւրումին, եւ որդոց եւ դստերաց իմոց եւ ամենայն աւրեան մերձաւորաց: Իսկ որ հանդիպիք սմա կարդալո կամ օրինակելոյ, յիշեսջիք գիս յաղաւթս ձեր եւ ողորմի ասացէ՛ք ինձ, նոյն ողորմի լիցի ձեզ. ամէն: Բարձեալ՝ ով որ դայս գիրքս ի ձեռաց տէր Մաւոիհոոսի առնուլ կամենաս, եթէ՛ որդոց իմոց, եթէ՛ աւտարաց, երեսաց Տեառն անկեալ լիցի ածէղ դատաստանին. ամէն:

Տէ՛ս ժէ. դ. յիշ-ք, 9՝ էջ 14։

ՅԻՇԵԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏՍԱԳԱՅԻ

1. *1ա (1823 թ., շղագրանման նոտրգիր, սեփ. տե՛ս խորագիրը՝ 1ա) Ջոր ի յառաջմէ գրեալ յումեմնէ գծագրողէ Աղուանցւոյ, բայց թերի եւ անկատար, իսկ այժմ գրութեամբ լրացեալ եւ վերստին նորոգեալ յումմնէ նուաստ դպրէ Աղուանցւոյ՝ հաչատուր կոչեցեալոյ:*

2ա (շղագիր) Տէր հաչատուր Գրիգորեան:

155ա Ձվերստին նորոգօղ գրքոյս՝ զամենամեղ տրուպ հաչատուր գպիրս, յիշեա՛ ի Տէր:

289ա Արդ, վերստին նորոգեցաւ Մաշտոց կոչեցեալ գիրքս ձեռամբ յետին եւ փծուն, նուաստ հաչատուր դպրի Աղուանցւոյ, ի ՌՄՀԲ. (1823) թվին, ի հայրապետութեան տեառն Եփրեմի սրբազան սուրբ կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց, եւ առաջնորդութեան սրբազան Սուրգսի արհիեպիսկոպոսի, ի Ջուաբերդ գաւառի, ի դրան սուրբ ուխտին՝ Ինճմասն կոչեցելոյ: |289բ| Քանզի տեսանելով մեր գպիրտանացու գիրքս գայս, եւ գաշխատանս գրոցի սորին, յիրաւի ցաւեցեալ մեր զրաւմամբ ցաւս, զի կայր անկեալ ի ձեռս անչքաց, եւ անպատիւ եղեալ: Եւ մեր գայս նկատեալ, ի վեր առաք, եւ զթերին սորին նորոգ գրութեամբ լցուցաք, որպէս բոնքն լիովին, նոյնպէս եւ սա չունի պակասութիւնս: Վասն որոյ աղաչեմ զհանդիպողսդ՝ յիշել զի[մ] վերոյիշեալ անարժան իրը տիրացու հաչատուրս ի մաքուր մաղթանս ձեր՝ հանգերձ իմայնովքն, եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի Քրիստոսի՝ Տեառն մերոյ. ամէն:

2. Կազմի Ա. փեղկին փակցուած տպագիր պիտակի վրայ. «Նորին վեհափառութեան տեառն տեառն Գէորգայ Դ.ի՝ երկնապարգեւ հայրապետի եւ պաշտպանի հայկեան մատենագրութեան, նուէր ի խոնարհ ծառայէ Հաւատացեալ քահանայէ Տէր-Ասեփիեանց: Հ՝ի՝ 14-13, 14 Սեպտեմբերի 1880 ամի, ի Շուշի»:

ԿՆՔՒՔԱՐՈՇՈՒ՝ 1բ, 155ա, 282բ, 289բ «Քրիստոսի ծառայ տիրացու հաչատուր, 1823»:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ 52ա. տտ. յս. «Սուրբ խաչիս աղ՝. պահպանիչ եւ յոյս. Հայր մեր որ յեր՝»:

ՆՇՈՒՄ՝ Ա. կազմաւտահին փակցուած թղթին. «ՌՂ. - 1641, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:

2405

ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՅ

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ

ԳՐԻՉ՝ եղիազար:

ԹԵՐԹ՝ 179. չգրուած՝ 1բ, 3ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺՁ×12 (Ա 13, Գ չիք, ԺՁ 10): ՆԻՒԹ՝ մազադաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12x8,8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,5x5,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 38ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՋՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկը տախտակ, աստառը կապոյտ կտաւ. յուսացնգակոդներ՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ), մազադաթ (վերջից):

Նմուշ 38ա

ՌՂԲ. – 1646

ՄԱՆՐԱԿԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոշոր ա՝ 4ա: Լուսացգագարդ՝ բուսական, կենդանական, թռչնային, խաչ (134բ): Ձարդագիր՝ թռչնագիր, ձկնագիր (4ա), ճանճուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, նարնջի, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզերքի՝ մաշուած. միջից եւ վերջից պակասաւոր, յուսացնգեռով խոնաւութեան ճեռնիւ, տեղ-տեղ գունաթափ, պիս. Ա՝ մեծ մասամբ պատռուած, յուսացնգակոդեղը գունաթափուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա (խորագիր՝ ձեռամբ Մեսրոպ եպս. Սմբատեանցի) Մաշտոց հոհաճայի. գրեալ ի թուին հայոց ՌՂԲ.

(=ե., 1646), ի Տիգրանակերտ հաղարի, ընդ ձեռն եղիազար գրչի:

2ա [Յանկ մատենիս] — *Ա. Վասն Մկրտութեան... ԺԹ. Վասն սկիզ եւ մաղթման աւրհնելոյ:*

1. *2բ-25ա* Ա. Կանովն մկրտութեան — *Յորժամ քրիստոնեա առնեն, նախ չէ պարտ յեկեղեցի թողուլ... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար... որք մկրտեցան եւ լուսաւորեցան. եւ ետուր զսրբութիւն քո:*

2. *26ա-40բ* [Ր. Վասն Պասկ առնելոյ. ցանկից] — *(սկ. թաթուած) /// եւ եղիցին երկոքեան ի մարմին մի... փոխէ յաջ կողմ փեսային:*

26ա Վր. լս., յետագայի գրչութեամբ. «Թերեք պատկին պահասէ»:

3. *40բ-2ա* Գ. [Վասն Պասկ վերացնելոյ. ցանկից] — *Իսկ յետ է. աւուրն ի Ը.ն լինի վերացումն բագին... եւ ասէ զաղաւթս. Տէր Աստուած մեր, որ յամենայն ժամ... եւ յայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... պատիւ, այժմ:*

4. *42բ-3ա* Դ. Կանոն Հաղորդ տալոյ — *Առնու քահանայն գիրկական խորհուրդն... եւ ասէ քահանայն զաղաւթս. Տէր Աստուած ամենակալ, ամենագութ... առ ի գտանել մեզ զողորմութիւն առաջի քո:*

5. *43ա-79բ* Ե. Կանոն, յորժամ զամենայն ննջեցեալսն ի Քրիստոս յուշարկեն — *Ասեն սաղմոս Ծ՝ Ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ... եւ քահանայն ասէ զաղաւթս. Աստուած յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ... ասեն Հայր մեր եւ գնան խաղաղութեամբ:*

6. *80ա-7բ* Զ. Կանովն երկրորդ ատուն. Այգալացն — *երթան ի գերեզմանն եւ սկսանին շարական ԳԿ... Պաւղոսի առաքելոյ ի Թեսաղոնիկեցոց. Այլ մեք պարտեմք գոհանալ... ըստ անեղն փառաց քոց, Քրիստո՛ս Աստուած մեր... այժմ:*

7. *87բ-91բ* է. Կանովն է. ատուն, եւ ժե.ին, ամսոյն եւ տարելցին, եւ յամենայն կիրակմտի — *Դան ի գերեզման ննջեցելոցն... Ընծերցուած Յիսայայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր... մեզ արժանի արա՛ յարադուարճ բերկրանաւք աւրհնել զքեզ... այժմ:*

8. *92ա-107բ* Ը. Կանոն ամենայն վախճանեալ տղայի — *Որժամ ամենից ի վայր լինի, ասեն սաղմոս... եւ ասէ զաղաւթս. Սո՛ւրբ ես, Տէր Աստուած մեր... սրաբեղիչ թեւաւք ընդ առաջ Տեառն յարո՛ւս... այժմ:*

9. *107բ-11բ* Թ. Կանովն երկրորդ ատուն — *Այգուն գան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս... Ընծերցուած Յիսայա մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի դարձ արդարոց... եւ ամենայն ընտրելոցն ի Քրիստոս Յիսուս... փառք, իշխանութիւն:*

10. *111բ-9ա* Ժ. Կանովն Ոգեհանգիստ առնելոյ եւ կամ պատարագ մեռելոյ — *Ասի սաղմոս՝ երանի, որում թողուիցին... եւ ասէ զաղաւթս. Որ դատաւորդ ես կենդանեաց... Գ. անգամ կրկնեա՛. Յիշեա՛, Տէր, ողորմութեամբ:*

11. ա. *119ա-29բ* ԺԱ. Կանովն Տեառնականի աւրհնելո — *Ածեն գխոստացեալն եւ գնուիրեալն... եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ... հատուցանել ըստ գործոց իւրաքանչիւրոց. եւ քեզ վայել է:*

բ. *129բ-30ա* Աւրհնութիւն աղի — *Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ... Աւրհնեա՛, Տէր, ողորմեա՛:*

12. *130ա-4ա* ԺԲ. Աւրհնութիւն Հաւի պատարագի — *Գոհանամք եւ փառաւորեմք զքեզ... ի փրկութիւն անձանց մերոց, բարեխաւսութեամբ ամենայն սրբոց... զՍուրբ Հոգին:*

13. *134ա-53ա* ԺԳ. Կանովն Խաչ աւրհնելոյ — *Տանին յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով, եւ ապա՝ գինով... Ընծերցուած յԱռակաց. Երանելի է այր, որ եգիտ... եւ կատարեա՛ զգօրծս աղաչանաց սոցա եւ արժանաւորեա՛ փառաւորել... այժմ:*

14. *153ա-71բ* ԺԴ. Կանովն Ջուր աւրհնելոյ — *Յաւուր Յայտնութեան Տեառն մերոյ... Ընծերցուած յԵլից. եւ խաղացոյց Մովսէս զորդիսն Իսրայիլի... զի նախատօնակ է Յովհաննու Մկրտչին:*

15. *171բ-4բ* ԺԵ. Կանովն զսեռամանիս, եւ զարմտիս, եւ զղեղջս աւրհնելոյ — *Սաղմոս. Հովիտք բազմամ... Ընծերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոց արդար վաստակոց... մեծապէս պարգեւս բարութեան... Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյ:*

16. *174բ-6բ* ԺԶ. Կանովն խաղող եւ հնծաման աւրհնելոյ — *Սաղմոս. Քեզ վայել է... եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, մարդասէ՛ր Աստուած... զի հասեալ են հունձք:*

17. *176բ-7բ* ԺԷ. Կանովն մրգաց աւրհնելոյ — *Ասեն սաղմոս. Ի կարդալ խոմ... եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած... ըստ իւրաքանչիւր պիտոյից... զՀայր եւ:*

18. *178ա* ԺԸ. Կանովն հանդերձ եւ զգեստ աւրհնելոյ — *Տանին յեկեղեցին... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած բարձրեալ... ի հանդերձեալսումն զողորմութիւն քո մեծ... զՀայր:*

19. *178բ-9ա* ԺԹ. Կանովն սկիհ եւ մաղզման աւրհնելոյ — *Բերեն յեկեղեցին... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր... եւ մեզ արժանի արա՛ պաշտել զքեզ... այժմ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

179բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան եւ միասնական տէրութեան եւ ինքնիշխան թագաւորութեան Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ յանեզր հանդերձալ յաւիտենին. ամէն: Որոյ ամենակարող զօրութեամբ նորին եղեւ սկիզբն սուրբ գրոցս, որ կոչի Մաշտոց, եւ ողորմութեամբ նորին էառ կլուումն եւ վկատարումն: Արդ, եղեւ աւարտ լրման սորա բատ հայկագեան տումարիս ՌՀԵ. (1646) ամի, ի քաղաքս Տիգրանակերտ, որ եւ Համիդ վերակոչի, ընդ հովանեաւ Սրբոյն

Կիրակոսի, եւ մօրն նորա՝ Յուղիտայի, ձեռամբ գտաւծեալ, անարհեստ, սուտ եւ փուտ գրչի եղիազարի /// (թափուած)։

Տե՛ս ժէ. դ. յիշ.ը, Գ. էջ 212։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *3բ (1882 թ., շղագիր)* Զայս Մաշտոց նուիրեցի մեծի գրատան Ուուրբ Էջմիածնի ի *1 Յունվարի 1882 ամի, ի հայրապետութեան Ամենայն Հայոց Տ[եառն] Գէորգայ Դ. մեծագործ եւ ազգասէր կաթողիկոսի։* Մեաւոր եպիսկոպոս Սմբատեանց Նախիջեւանցի *(նման՝ 25բ)։*

2. *3բ (Սահակ վ. Ամատունու ձեռքով, ԺԹ. դ., շղագիր)* Եթէ չէ քո գոցացեալ զսա ի Մատենադարանէ, ընդունիմ եւ ես գնուէր քո սուրբ։

3. *25բ (առ. լս., ԺԹ. դ., շղագիր)* Լիբր եւ լպիրշ։

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա («Հ»* 518)։

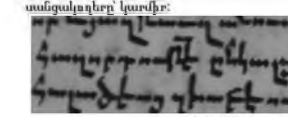
2406

ՄԱՇՏՈՑ

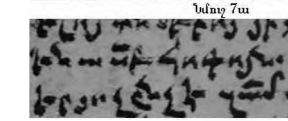
ԿԱՅԵՆ.

ՍՏԱՆԱՎՈՂ՝ Մխիթարի սուց.։

ԹԵՐԹ՝ 130. չգրաւած 3բ։ ՊՐԱԿ՝ 2+Ա-ժ×12 (Գ, Ը 13)+6։ ՆԻՒԹ՝ մազաղաթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 8,2x5,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (6,5x3,5)։ ԳԻՐ՝ նուռգիր (բանգրդոյ)՝ 1ա-3ա, 91ար, 112բ, 124ա-30բ. նմանչք 7ա, 126բ)։ ՏՈՂ՝ 19։ ԿԱԶՄ՝ դրոշմագարդ շաքմոնագոյն կաշի, իւսանձչիւս փեղկին 1 խաչ (Ա. փեղկիներ կանաչ ակով), միջնվյր տախտակ, աստառը կապոյտ կտաւ. յատանգագարդերը կարմիր։

Նմուշ 7ա

Նմուշ 126բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 5ա։ Լ ու ս ա ճ գ ա գ ա ր դ՝ բռնական։ Ջ ա ր դ ագ իր՝ ճանճգագիր։ Դ ոյ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզրերը թեթեակի մաղտած, մէջի կաշին հալչոտած, թափուած, կապիչներն՝ ընկած, յատանգագոգերը գոնաբաւի. յատանգներուն խոնաւութեան հետեւեր, վերջին թերթերին վտիտկ սպառուածքներ, տեղ-տեղ գիրը ջնջուած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

– *4ա* [Յանի մատեան] – *Ա. Կանոն մկրտութիւն առնելոյ... Բ. Երկրորդ պսակ առնելոյ։*

1. *4բ-20ա* Ա. Կանոն մկրտութիւն առնելոյ – *Նախ ասեն, Աւրհնեալ Հոգիդ Սուրբ Աստուած ճշմարիտ... Եւ քահանայն ասէ զաղօթս գայս. Տէր Աստուած մեր, Աստուած բարերար, որ գվրիպեալսն եւ գհետացեալս... Քարոզ Սուրբ խաչիս։ Աղօթք Պահպանեա՛։*

2. *20բ-1ա* Բ. Կանոն ճշմն աւրհնելոյ – *Զամենայն գգուշութեամբ հարցաքննէ քահանայն գկողմ յաջգականութեան... Սուրբ խաչիս, Պահպանիչ։*

3. *21ա-32բ* [Գ. Պսակ առնելոյ. գանկիզ] – *Եւ առնու քահանան գփեսայն եւ երթայ ի տուն հարսինն... Ընծերցուած ի Պնդոց. Եւ ասաց Աստուած. Աբրասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում...*

ՌՃՂԲ. – 1745

ա. *32ար* Տաղ ի վերայ թագաւորի – *Ամենագօր Տէր, թագաւոր թագաւորաց / Թագաւորիս մեր զգեցո՛ հանդերձ փառաց... Եւ գքահանայս ժողովրդեամբըս միաբան մաքրեա՛ յարտից... Հօրն լուսոյ եւ Քրիստոսի, Հոգւոյն Սրբոյ, ամենագօր թագաւորի։*

4. *33ար* Դ. Պսակի երեացին է – *Եւ աւուրն երրորդի վերացուցանէ քահանայն գպսակն... Եւ ասէ գաղօթս գայս. Տէր Աստուած ամենակալ... զի կացցեն ամբիծք եւ անարատք յայսմ աշխարհիս... այժմ եւ։*

5. *33բ-9բ* Ե. Կանոնն հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայն գփրկական խորհուրդն... Եւ ասէ գաղօթս գայս. Տէր Աստուած ամենակալ, ամենագութ... սովիմբ պահեա՛ գմեզ սուրբս եւ անարատս... փառք յաւիտեանս։*

6. *39բ-64ա* Զ. Կանոնն զամենայն վախճանելա[ւսն] յուղարկելոյ առ Քրիստոս – *Ասեն կանոն՝ գերիկինք պատմենն... Եւ ասէ քահանայն գաղօթս. Աստուած յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ... զի հաստատուն քո յուսովդ միւսանգամ առողջասցին... այժմ եւ։*

7. *64ա-71բ* Է. Կանոնն այգոյն – *Գան ի գերեզման եւ ասեն շարական... Պաւղոսի առաքելոյ ի թեսաղոնիկեցւոց ընթերցուածս. Ալլ մեք պարտիմք գոհանալ... Տէր, նորոգեա՛ գմարմին խոնարհութեան մերում... Հա՛յր մեր։*

ա. *66ա-8ա* Աղօթք Բասեղի հայրապետի Կեսարու Կապադովկիացւոյ – *Գոհանամք զքէն, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ այցեւրս... եւ մխիթարեա՛ հոգւով եւ մարմնով, զի արժանի արաւ փառաւորել զՀայր եւ գԱրդի եւ գՍուրբ Հոգիդ, այժմ եւ միշտ։*

8. *71բ-90բ* Ը. Կանոնն յորժամ տոյալ վաղճանի – *Ասեն սաղմոս... Եւ ասէ գաղօթս. Սուրբ ես, Տէր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես... ժառանգեցէ՛ք զպատրաստեալ ձեզ գարքայութիւն... այժմ եւ։*

9. *90բ-5բ* [Թ. Տղայի այգուց] – *Ապրոյն երթան ի գերեզմանն եւ ասեն շարական... Ընծերցուած յիսայայ մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի դարձ արդարոց... Յուզդ, որ ի քոյդ կողէ ցաւղեալ։*

ա. *91աբ (այլ ձեռք)* Տաղ տրղայոց [ի Նաղաշ եպիսկոպոսէ. ձեռ. 554, 180ա] – *Աբարիչն արարածոց մեզ բարեացաւ... հարք եւ եղբայրք բարով կացէ/// (թերի)։*

10. *96ա-102բ* ԺԲ. Կաճովն ոգեւճագիտատ առնելո – *Աւետն սաղմոս. երանի, ում թողութիւն եղեւ... Ընծերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոց արդար վաստակոց... եւ գպատուիրանս քո պահեցին սուրբ եւ առաքինի եւ անարատ գործովք... այժմ եւ։*

11. *102ա-3ա* ԺԱ. Կանոն աղ ատհնելոյ – *Աւետն սաղմոս. Աստուա՛ծ, ողորմեա՛ մեզ... Աղօթք. Աւրհնեալ ես Տէր Աստուած ամենակալ... Աստուած անեղ։ Քրիստոս Որդի։*

12. *103ա-6ա* ԺԲ. Կանովն պղծել տաճարի – *Դրուագ ինչ եդեալ ըստ բերման ժամանակիս... Ընծերցուածս ՅիսայեայՄարգարէէ. Այսպէս ասէ բարձրեալն, որ ի բարձունս... զի դու ինքնին, Տէր, սուրբ ես եւ ի սուրբս բնակեալ... Պահպանեա՛ զմեզ, Քրիստո՛ս Աստուած մեր։*

13. *106ա-7ա* ԺԳ. Վասն երաշտութեան աղաւթ առ Տէր – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ յաղագս... որ ակն ունին տալ նոցա կերակուր... այժմ եւ միշտ։*

14. *107աբ* ԺԴ. Վասն, որ պիղծ ինչ կերեալ իցէ աղաւթ – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ի սուրբս հանգուցեալ ես... Նորոգեսցի հոգւով եւ մարմնով... այժմ եւ։*

15. *107բ-9ա* ԺԵ. Վասն երդմնահարաց աղօթք – *Աստուա՛ծ մարդասէր, որ զմարդկային... վասն զի յամենայն արարածոց աւրհնի անուն քո սուրբ... այժմ եւ։*

16. *108ա-9բ* ԺՋ. Աղօթք ի վերայ ծննդականի եւ նորընծայ տղայի – *Եւ յորժամ քառասնաւրեայ տանին յեկեղեցին. Ասէ զաղօթս զայս. Տէ՛ր Աստուած մեր, որ եկիր ի փրկութիւն... պահպանիլ շնորհաւք եւ համագոյական եւ անքաժանելի սուրբ Երրորդութեանդ... փառք։*

17. *110ա-1բ* ԺԷ. Կարգն ի վերայ ջրհորի – *Եւ յորժամ հեղձնու ինչ ի նա՝ ասի... Պաւղոսի առաքելոյ ի Կորնթացւոց. Մ՛ կամիմք, եղբա՛րք... Սուրբ Խաչիա։ Պահպանի՛ր։*

18. *112ա* ԺԸ. Աղօթք ճանապարհի – *Առաջնորդ կենաց եւ ճանապարհ ճշմարտութեան... զի դու ես ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք մեր, եւ քեզ վայել է։*

Սա. լա.-ներում կանոնների համառոտ անուանումները։

Ր. *113ա-23բ* ԺԹ. [Գանձ եւ տալիս ի վերայ ննջեցելոց. ցանկից]

ա. *113ա-5ա* Գանձ ննջեցելոց Առաքել վարդապետէ («Առաքել վարդապետի») – *Այսաւր երես հրաման Աւրարչէն / Մահու հրաւէր մարմնոյս հողեղէն... Ի հարսնարարն սուրբ հրճուանաց / Ուրախանալով ընդ հոգեղինաց։*

բ. *115բ-7ա* Ողր վասն մեռելի – *Մ՛վ քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբանք / եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեանք... Ես հաւատովքս վերանամ յերկինից խորան, / Զի Տէրըն քաղցր է պարտական ողորմութեան։*

գ. *117ա-9ա* Ողր վասն մեռելի [Նաղաշի. ձեռ. 3162, 85ա] – *Ես գիտէի զաշխարհս ինձ մուլք էր տըւած, / Ուտէի, խըմէի հետ իմ սիրելեաց... Զկոյսն Մարիամ բարեխաւս կալէ՛ք / Եւ ննդութիւն մեզաց իմոց խնդրեցէ՛ք։*

դ. *119ա-20ա* Ողր հասցէ ղարիպ մեռելի – *Ինձ ումէր կայր ու կուման վանց քո գալուստ, / Ակն ունէր սիրտս ու միայր քո խնդալուտ... Երթայ մարդն հասանի յաւրըն մահու, / Մ՛չ եղբայր եղբաւր աւգնէ, ո՛չ հայր որդւոյ (տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, եր. 1965, էջ 130-2)։*

ե. *120ա-2ա* Գանձ Բեթղեհէմի մանկանցն՝ ի վերայ ննոսահաս տղայոց մեռելոց – *Մ՛յ բարեգութ Տէր երկայնամիտ, / Անունդ աւրհնեալ է քո ճշմարիտ... Մարգարտանըման լուսաժպիտ մանկունք, / Ոսկի, մարգար եւ անգին ակունք։*

զ. *122աբ* Ողր եւ տաղ տղայի («Ա-Ք») – *Արքունք գըւարթունք, / Բանին բանաւոր ծիծռունք... Քերնեալ վարդնիք, Քրիստոսի ջոկեալ եղունք։*

է. *122բ-3բ* Ողր ի վերայ տղայոց [Ղուկասու Կեղեցւոյ. ձեռ. 9440, 93բ] – *Աստուած քարոզեաց եւ խրատ ետուր, / Երբ որ չլսեցաք, նա ապտակ ետուր... Ջեմ իշխէր ասեր մեր տըղայքն են յուր, / սուր է մեր գառներն ի յուր։*

Գ. ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, 1745/6 թթ.

1. *1ա-3ա* [Գիր հարանեաց] – *Այս անուն զխ[աւ]եցեալ նաեթլի դուստրն իւր օրինաւոր ամուսնութեան... Որ եղեւ այս շնահաւոր հարսանեաց գիրս ի տիրապահ եւ աստուածախնամ մայրաքաղաքիս Կաֆայիս, ընդ հովանեաւ ամենաւրհնեալ Զար|2ա|խափան Սրբուհոյ Աստուածածնին, եւ առ ոտս Սրբոյն Գէորգա, ի թվականութեանս հայոց ՌՃՂԵ.ին (1746)... հարկանի փող հնչման արութեան, Տէ՛ր, ողորմած ես, ընդ Քրիստոսի պահելով։*

2. *112բ* [Աղօթք պսակաւորութեան] – *Մերձեցա ես ի գուռն գերեզմանին...*

3. *125ա-30բ* [Ի]. Կանոն Կիսնապսակ առնելոյ – *Սաղմոս. Տէր ի զօրութեան քում... Աղօթք կրկնապահի. Տէր Աստուած մեր...*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

*124ա (1745 թ.) Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, *յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Արդ, ցանկացօղ եղեալ այսմ հոգեբողբոջ բուրաստանիս աստուածասէր մանուկ՝ տիրացու Միխայիլն, եւ զծնօղսն սորին՝ Սիմէոնն, եւ Ալփասխաթունն, որ ստացան զսուրբ Մաշտոցս ի տալալ արդեանց իւրոց եւ եդին յիշատակ ի դրունս Սրբոյն Գէոր-*

[գ]եալ քաջ Զօրավարին՝ |*124բ*| *ի վայելումն սուրբ եւ բանեալ քահանայից, եւ սրբելի եղբարց՝ ուէր/// (չնջուած, հաւանաբար՝ «Գաբրիէլ»), եւ ուէր Մելիոն նորընծայ քահանայի, զոր Տէր Յիսուս բարի վայելումն տացէ եւ յետ աստեացս, ընդ սրբոց քահանայապետին դասուն դասակից եւ պսակակից արասցէ. ամէն: Թարձեալ յիշեսցիք զբստացօղ զօրին՝ գՄիքայիլ տիրացուն, եւ զՅնձօղսն զվերոյգրեալ, [եւ] զոք յիշեալ լիցիք |*125ա*| *ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն:*

Թվին ՌՃՂԴ. (1745) գրեցաւ յիշատակարանս: Հայր մեր, որ:

* *Այս՝ «յաւիտեանս» բառից սկսած եւ մինչեւ վերջ գրուած է այլ ձեռքով, սակայն ամբողջը վերաբերում է նոյն 1645 թ., այսինքն՝ ստացումը եղել է գրչութեան աւարտից անմիջապէս յետոյ*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին փակցուած թղթին. «ՌՃՂԴ.-1745, Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս».*

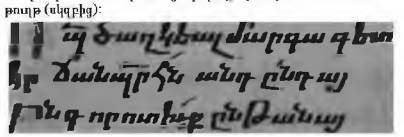
2407

ՏԱՂԱՐԱՆ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ. ՌՂԱ. – **1642**

ԳՐԻՉ, ՊԱՂԿՈՊ ԵՒ ՍՏԱՑՈՂ՝ Յոճան Երէց:

ԹՒՐԹ՝ **354**. չգրուած՝ 1բ, 3բ, 350ար, 351բ-4ա: ՊՐԱԿ Ա-ԻԹՔ 12 (ՒՐ 14, ԻԹ 6, ԻԶ 18, ԻԹ 16): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, աւեւելեան: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,2x9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիան (**9.5x6**): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմռաք՝ 17ա): ՏՈՂ՝ **20**: ԿԱԶՄ՝ դրոշմագոյն չագաճանգոյն կապի, դռնապով, միջուկը տախտակ, աստառը բազմագոյն ջերտագաղ մետաքս. լուսանցագնդերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1, թուղթ (սկզբից):

Նմուշ 17ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – հաջելութիւն՝ 4բ (տպագիր, ձեռ. դ.): Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 5ա, 105ա, 218բ: ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 143ա, 202ա, 271բ: Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն, կանաչ, կապոյտ, շագանակագոյն:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզերք եւ մէջի կռիճն մաշուած. լուսանցներում խոնաւութեան հետեւ, բծեր, փոխրիկ պատռուածքներ, տեղ-տեղ ցեցակեր. թ. 3 եւ 4՝ մասամբ սոսնձուած իրար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *5ա-271ա* [Նեռեսի շնորհալոյ Քաճի՛ չափաւ]

Տե՛ս նեռ. **1540**, 3ա-**376**ա. *1/5ա-104ա: 2/104բ-43ա (չէք գ.)*: *3/143ա-83բ: 4/չէք: 5/218ա-71ա: 6/չէք: 7/191բ-3բ: 8/183բ-91բ: 9/201բ-9բ: 10/209բ-13բ: 11/213բ-8ա: 12/չէք: 13/193բ-5բ: 14/195բ-7բ: 15/197բ-9ա: 16/200ար: 17/199ա: 18/200բ-1ա (201ար տե՛ս Բ. 1)*: 19/199ար: 20-23/չէք:

Բ. *1. 201ար* Նուաստ Յոհաննէսի Մոռծոռեցւոյ հիմաստութիւն գլխոյն («Յոհաննեան է Բանն») – *Յիմաստութիւն կենաց վերին, / Շարժեա՛ եւ զիս սիրտ բատորին... Նորին Նեռեսէի բան ներտաղական ի խրատ ոգւոց, ի դիմաց մերոյին տաղից. ոտէշահ (201բ-271ա տե՛ս Ա.)*:

2. *271ա-83բ* Բան բաւառատական, ոգեալ դիմառական, ի դիմաց Վաղարշապատու Սուրբ Կաթուղիկէին: Որր աւաղական եւ ձայնիւ աշխատհական, լըցեալ աճհուն հեծեծանօք վասն առեւման աշխարհիս *Թվին ՌՃՂԴ. (1745) գրեցաւ յիշատակարանս: Հայր մեր, որ:*

* *Այս՝ «յաւիտեանս» բառից սկսած եւ մինչեւ վերջ գրուած է այլ ձեռքով, սակայն ամբողջը վերաբերում է նոյն 1645 թ., այսինքն՝ ստացումը եղել է գրչութեան աւարտից անմիջապէս յետոյ*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին փակցուած թղթին. «ՌՃՂԴ.-1745, Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս».*

2407

ՏԱՂԱՐԱՆ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ. ՌՂԱ. – **1642**

ՀԻՆ Հայոց եւ բնաւին սպառելոյ հայրա|**271**|պետութեան եւ թագաւորութեան համազունդ իշխանութեամբ՝ շարեալ չափաբան բերմամբ հոմերական արհեստիւ ի Ստեփաննոսէ Սիւնեաց այցելուէ ի խնդրոյ չնորհազարդ վարդապետին Խաչատրոյ Կաչառեցւոյ, ի թուին ՁհԸ. (1299) – *Ձայն բարձրագուժ եւ ահագին, / Նման օդոյդ որոտագին... Յաւէտ ամօք ոչ վրճարին / այժմ եւ անկէտ յափտեներն, ամէն:*

– *283բ-5բ* Յիշատակարան Բանիս ըստ անուան ոգաւղին («Ստեփաննոս») – *Միւնդր լոսոյ ի սկզբբանէ, / Խորան փառաց կանգնեալ յերկրէ... Ընդ որս ինձ բաշխէ փրշրան / Ի սեղանոյ իւր որպէս շան... ամէն:*

Թիւրիմացաբար գրուած 285բ. «Կատարեցաւ երգ մեծին Նեռեսի կայեցւոյ փառաւորեալ վարդապետի, կաթողիկոսի»). տպ. տե՛ս Ոդբ եւ հաւաչաւճէ ի դիմաց մօտս մեր Սրբոյ աթոռոյն Էջմիածնի, տեառն Ստեփաննոսի Սիւնեաց այցելուի, որդւոյ Տարսայիճ իշխանի, ըստ խնդրոյ վարդապետին Խաչատրոյ Կեչառեցւոյ, ի ՁհԸ. թուիս մերոյ, Կալկաթա, տպ. Աւարատեան ընկերութեան, 1846, էջ 29-32:

3. *285բ-9բ* Սուրբ եւ իմաստուն հայոց վարդապետի Յոհաննիսի ասացեալ եղերկնեցոյ, առաքեալ այլաչափ տաղոյ, ի խնդրոյ Ապպոյ (Ապլոց) անուն բարեպաշտ իշխանին, ըստ նախնեացիւ տալիս տան («Յոհաննիսի բան յաղագս երկեի ի խնդրոյ իշխանի Հայոց Ապլոց անուն») – *Յամենահրաշ գործ արարչին, որ գոյէցան, / Մեծ եւ ահեղ եւ աքանչելի ներգործեցան... Նոյն եւ նոյն անժոյժ սիրոյ եղբայրական, / Եւ մեզ յանձն իւրս ժամանակաց պատճառ լիցին:*

4. *289բ-346ա* Նոյնի տեառն Գրիգորիսի կաթողիկոսին Հայոց, որդւոյ եղբայր տեառն Նեռեսեի կաթողիկոսին մերոյ, ասացեալ բան ողբեր[զայ]կան վասն առմանն եռուսաղեմի – *[Ահա] ձայնեմ ձայն ողբագին... / Աստուածաբան մարգարէին...] / Որ եպերէ գհեբրայեցին... Ի յամէնայն յորդոց գարմին / Որք Ադամայ ծնեալ լինին (պակասաւոր)*:

5. *346ա-7ա* Տեառն Նեռեսէի կաթողիկոսի Հայոց ասացեալ է Բանս («Նեռեսէի է կաթողիկոսի Հաոց»)

– Նայեա՛ց, զոր եւս քեզ թագնաբար, / Հայրըն գրեցած եւ բարեւար... Յուցեալ զվրդին ձեր գերափառ, / Աւրհնէք նովաւ զՏէրն անդադար։

Գ. ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺՐ. դ.

1. [Մանուկի (գրչափորձի նման)]

ա. *1ա Աստուածածնին, մայր Քրիստոսի, ողորմեա՛, / Իմ յոյսըն դու ես յաւուր մեծի, ողորմեա՛... (կրկնի.՝ 2բ)։*

2. *2ա* [Տաղ (հայատառ թուրեերէն)] – *Յառապըմ, տիվան դոյումիսան, / Ղո[ւ]լըն կոնա[ղ]իս սոռմիսան...*

3. *349աբ, 354բ* [Աղօթք]

ա. *349ա Հա՛յր մեր, որ երկինըսդ ես... (կրկնի.՝ 354բ)։* բ. *349բ Որ վասն մեր կրկնիդ իշեր... գ. 354բ Սուրբ/// (ջնջուած) ալեալ զքեզ աղաչեմք, սրտաբեկեալ...*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

183բ Քանպիտան գրչիս՝ Յոհան էրէցին, *յիշեա՛։*

289բ Ափսուիւսին ինձ ի Տեառնէ եկեսցէ, եւ Տէր Յիսուս զիս աւաքս հասուսցէ. ամէն։

347ա ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԿԱՐՈՂԻՑ («Ձեր Յոհաննս յիշեա»)

Տունք եւ տաճարք զարմանաւոր,
Շինեալ ի գիրիք իմ շքքեղաւոր։
Էին սիրոյ եթէ բաղձաս
Եւ ի հրամանս նորա դու կաս։
Բաբունապետս հոգւով լըցեալ,
Անյաղթ հրեւոս շնորհօք ծաղկեալ,
Յարիք եւ փողոց տեղ վաճառոց
|347բ| Գոյր յօրինեալ հանճարաւոր։
Որպէս ըզգայր գրքած խրատէ,
Վասն մեղաց մեր որ լինին,
Հատուցանել բազմապատիկ
Ըզվրէժ ի ծոց իմոյն նեղչի։
Այն, որ գործէ գաղտեղութիւն
Ջանասելի մարգոյ լեզուին
Նա եւ եղբաւր մեր սըրբազան,
Հնդրող բանիս ներչափական։
Սիրոյ իրաց լե՛ր աշխարհիս
Եւ յԱստուծոյ սէրըն վառիս։
Յիշեա՛յ եւ զիս՝ ըզգեղեկելիս,
Ա՛րկ զբնութիւն հողեղինիս
Ի գծոյ սուրս Յիսուս Որդիս՝
Ջսէր Յոհան անուն գերիս։
Ննորհ անմահ Հոգոյն Սրբոյ,
Պատիւըն մեծ թագաւորին,
Եղբա՛յր, ողորմիւ զիս յիշես,
Ջոր փափագի տըվար հոգիս,
Այլ դու ի Քրիստոսէ յիշեալ լիցես,
Ի յաւէնին պայծառ լինիս. ամէն։

348ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հայր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, որ եւս կարողութիւն տկար եւ տարտամ ոգւոյ Յոհան քահանայիս ի հասանել յաւարտ գրոցս, որ կոչի Յիսուս Որդի, յիշատակ ինձ եւ իմ ծնողացն։ Արդ, գրեցաւ ի սուրբ գիրքս ի թուականիս հայոց ՌՂ. եւ մէկ (1642), Նոյեմբերի ամսոյն ԺԴ. (14), պատկեր օրն կիրակի, ի Շաւշ քաղաք, որ կոչի ըՍպահան, ընդ հով|348բ|անեաւ ի դուռն Սրբոյ Յակոբայ, ձեռամբ Յոհան քահանայի, ի կաթողիկոսութեան տեառն Փիլիպպոսի եւ ի հայրապետութեան մերոյ քառ եւ րաբուն խաչատուր վարդապետին, [յ]իշխանութեան գեւտղաքաղաքիս Ջուղայոյ իշխանաշուք պարոն խաւջա Սարգիսազին՝ իմաստնոյ եւ բարեպաշտի։ Արդ, աղաչեմ զմանկունս սուրբ եկեղեցոյ, որք հանդիպիք ի սմա կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր գհայրն իմ աէր Մկրտիչն, եւ գմայրն իմ եզտիաննն, եւ գեղբայրն իմ Կարապետ վարդապետն, Գրիգորն, Ագարիէլն, եւ զքորն իմ Գուլումն, եւ հանգուցեալ եղբարքն եւ քորքն իմ, մի բերան ողորմեաիւ յիշեցէ՛ք, |349ա| եւ դուք յիշեալ լիցիք ի միւսանգամ գալըստեանն եւ անգրաւ յաւիտեանս. ամէն։ Եւ գարձեալ յիշեցէ՛ք ըզգծող սորայ Յոհան քահանայս, եւ գկողակիցն իմ, եւ գորդիքն իմ Մանուկն, Պաղոսն, եւ գհանգուցեալ որդիքն իմ Մարտիրոսն, Պետրոսն, եւ գդուստրն իմ Անայի։ Յիշեցէ՛ք, ո՛վ սուրբ ընթերցողք, եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ. ամէն։

Ժէ. դ. յիշ-ք, Ջ. էչ 9-10 սե՛ս 348ա մասը։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *3ա (ԺՀ. դ., շղագրանման նոտրգիր, դժուարընթեռնելի) Հաջուն փարէք աս է. հասի՝ Ո՝ (80) դուռուշ, ցորնի գին՝ Ր՝ (20) դուռուշ, կորեկի գին՝ Ռ՝(3) ըռւպայ հաղմի ի քա(՞),՝ (6) քիլայ ցորեն գին ԽԳ ե խուռուշ։*

4ա (Նոյն ձեռքով, դժուարընթեռնելի) Այս է մեր պարտք. Ծ. (50) դուռուշ հացի Կաահի (՞) Խոյին, Մենկին, Ե. Խաչօ խլուվ (՞) Սէրօբին, Հուսէինն, (6) Խչկին Հ. (70) փարայ ըռւպայա դուն (՞)։

351ա (Նոյն ձեռքով, դժուարընթեռնելի) Ալի աղի Ճ. (100) դուռուշ հասաւ, Հ. դուռուշ Մոսկին հասաւ, Լ. (30) դուռուշ ջաղծի դավի հասաւ, ԾՋ. (56) դուռուշ Գէզկին հասաւ, ԻԳ. (23) դուռուշ Զուպօի Խչկան հասաւ, Լ. (30) դուռուշ Համբռի տղի հասաւ, Ի. (20) դուռուշ Շանին հասաւ, Ջ. դուռուշ ադարու գին կէս, Գ. դուռուշ գնաց, Խ. (40) դուռուշ Մկօճին հասաւ, Ք. (9) դուռուշ ադար աստառ (՞) սրայ։

2. *348բ (1889 թ., շղագիր) 1889 Մարտ[ի] 1 գյիշատակարան սորին օրինակեցի վասն պատմութեան։* Ղ. վ (Ղևոնդ վ. Փիղալեթեան)։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Աբ «Հաստւցանող յարբունս տրոց»։ 353բ «Իշատակ ժօղօվօղ Պօղօսիսի»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին փակցուած թղթին. «ՌՂԱ.- 1632, Մ[ետոպ] եպ[իսկոպո]սս», «[2]բ 579»։*

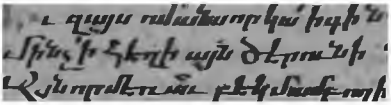
2408

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, ԲԱՆՔ ՁԱՓԱԻ

ՌՂԱ. – 1642

Գիրք՝ Մարկոս: ՍՏԱՁՈՂ՝ Յակոբչան:

Թերթ՝ 141: ՊՐԱԿ՝ Բ-ԺԸ×12 (Ժ-ԺԱ չիմ, Դ, ԺԶ 4, ե 10, Ը, ԺԹ, Ժե 9, ԺԲ, ԺԸ 6): Նիւթ՝ թուղթ: Մեծութիւնն՝ 12,5x9: Գրութիւնն՝ միասիւն (8,5x6): Գիր՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 14ա): Տող՝ 16: Կազմ՝ դռոմվազարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկը տախտակ, սատար կեռացարդ շագանակագոյն կոպա. լուսանցագծողները՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2+2, դեղին թուղթ (Ի դ.):

Նմուշ 14ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական (127բ): Զարդագիր՝ ճաճանչագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, մանուշակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզերքը մաշուած, դռնակը՝ վնասուած, ք. փեղկի տախտակը կաշուից աջատուած, ձեռքից ճաճած սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր, խոնաւութիւնից թերթերը գունաթափուած, ի դ. նորոգուած եւ լուսանցներ տեղ-տեղ կարկատուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-141բ [Ներսէսի շնորհալւոյ բանի չափաւ]

Տե՛ս նաեւ. 1540, 3ա-376ա. *1/1ա-85բ (սկ թափուած) «/// Որ աղօթիւք հալրապետիդ մերոյ եւ ամենայն սրբոց մերոց չարեաց, դի որպէս սերմանքն հանգոյն նման հունձքն եւ որ այնքն, եւ զվերջըն նա միայն գիտէ, որ գիտողն է անտեսիցն, եւ եւս որդւոց մարդկան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

85բ Ալգնեա՛ իսկ եւ բան եւ է. Աստուած, լիշման առնէք գՄարկոսս, զիանարժան գհողս եւ գմոխիրս. ամէն: Զքառացող սորա գՅակորթեանն, եւ գծնօղսն՝ գՆէթն, եւ գհանդէն, լիշեցէ՛ք: Թվին ՌՂԱ. (1642):

Տե՛ս ժէ. դ. լիշ-ք, Գ. էջ 68:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՑ

8ա (ԺՓ. դ., շղագիր) ի գործ Ղազար Թոփալեանց:

ԿՆՔԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ *35բ (ուիանկիւն) «Քրիստոսի ծառայ Սարգիս: ՌՄ. (1751)»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *2ա. «ԺՉ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2409

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

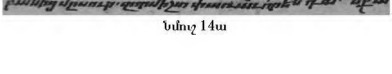
ՌՒԱ. – 1592

ՍՊԻՏԻ

Գրիչ՝ Գրիգոր Եպս.:

Թերթ՝ 284 չգրուած՝ 1ա-2ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԹ×12 (Ա, Ը 11, ԻԹ 10): Նիւթ՝ թուղթ, առեղեան (մազագոյն՝ 1-11): Մեծութիւնն՝ 13x9,5: Գրութիւնն՝ միասիւն (10x6,5): Գիր՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 14ա): Տող՝ 21-23: Կազմ՝ դռոմվազարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, սատար գծաւոր կապոյտ կոպա, դռնակիներ՝ կաճաչ կոպա. լուսանցագծողները՝ կարմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախորան՝ 3ա, 107ա: Ճակատազարդ՝ 46բ, 87բ, 142ա, 181բ, 229բ, 246բ, 267բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, տաճար, խաչ: Զարդագիր՝ թոչնագիր, ճաճանչագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ:

Նմուշ 14ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, դռնակի ու կապիչների ք.ևկած, մէջը բայթայուած. լուսանցներում խոնաւութեան ճեռքեր, փոխրուն պատառուածքներ, տեղ-տեղ ցեցակեր, միջից պակասաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա-284ա [Շարակնոց]

Տե՛ս նաեւ. 1576, 4ա-368բ. *1/3ա-6ա: 2/6ա-8ա: 3/8ա-10բ (չիբ՝ բ): 4/10բ-2ա (չիբ՝ «Ա. Ուրախացիր... »): 5/12ա-3բ: 6/13բ-5ա: 7/15ա-6բ: 8/17ա-8բ: 9/18բ-20բ: 10/20բ-2ա: 11/22ա-3բ: 12/23բ-5ա: 13/25ա-9ա: 14/29ա-31ա: 15/31ա-2բ: 16/32բ-4ա: 17/34ա-5բ: 18/35բ-7բ: 19/37բ-9բ: 20/39բ-41ա: 21/41ա-3ա: 22/43ա-4բ: 23/44բ-6ա: 24/46ա: 25/46բ-8ա: 26/48ա-51ա: 27. ա-բ/51ա-6ա: 27. գ/284ա: 28/56ա-63ա: 29/63ա-71բ: 30/71բ-6բ (76բ-81ա տե՛ս 90), 81ա-2ա: 31/82ա-*

7ա՝ 32/87բ-9ա՝ 33/89աբ (չիք՝ «Հ. Որ դերիս մանկունս...», թափուած՝ «Տ. Քրիստոս թագաւորն...», «ՈՎԿ. Հղ. Տէր, թագաւոր՝ Անբոսկիգրէն ինձն...», «Հ. Ալսաւր ընդ դրախտիսեանս»)։ 34/90աբ (սկ. թափուած. «///ունքն աւրինէին... Ուրախ լէր մայր լուսոյ...»)։ 35/90բ-1բ՝ 36/92ա-3ա՝ 37/93ա-4ա՝ 38/94ա-6բ՝ 39/96բ-104ա (չիք՝ ա. «Ա. Յահեղ աւուրն»)։ 40/104ա-6ա՝ 41/107ա-12ա (յաւելեալ՝ 110ա. «Ա. Որ բգհրեշտակս.. »)։ 42/112ա-7ա՝ 43/117ա-33ա (130ա յս.ում Հէ. գարի լրացում)։ 44/133ա-6ա՝ 45/136ա-42ա՝ 46/142ա-3բ՝ 47/143բ-5ա՝ 48/145ա-6ա՝ 49/146ա-7բ՝ 50/147բ-8բ՝ 51/148բ-9բ՝ 52/149բ-51ա՝ 53/151ա-4բ՝ 54/154բ-5բ՝ 55/155բ-7բ՝ 56/157բ-8բ՝ 57/158բ-61ա՝ 58/161ա-5բ՝ 59/165բ-7ա՝ 60/167ա-9ա՝ 61/169ա-70ա՝ 62/170ա-1բ՝ 63/171բ-3ա՝ 64/173ա-5ա՝ 65/175ա (175բ-8ա տե՛ս 95)՝ 178ա-9ա՝ 66/179ա-81ա՝ 67/181բ-2բ՝ 68/182բ-4ա՝ 69/184ա-5ա՝ 70/185ա-6ա՝ 71/186ա-7բ՝ 72/187բ-8բ՝ 73/188բ-9բ՝ 74/189բ-91բ՝ 75/191բ-3ա՝ 76/193ա-4բ՝ 77/194բ-7ա՝ 78/197ա-8բ՝ 79/198բ-200բ՝ 80/200բ-1բ՝ 81/201բ-3ա՝ 82/203ա-9ա (յաւելեալ՝ ա. 205բ «Ի Սուրբ երրորդութեան...», 209աբ տե՛ս յաւելեալ ա, 209բ-10բ տե՛ս 91, 211աբ տե՛ս 94, 211բ-2ա տե՛ս 93, 212աբ տե՛ս 96)՝ 83/217բ-21ա՝ 84/221բ-6ա՝ 85/226ա-9ա՝ 86/229բ-46ա՝ 87/246բ-63ա (չիք՝ Ե. «Զքեզ ազաչեմք...», «Արեգակն արդարութեան...», Է. «Աւրհնարանող ձայնիւ երգեմք...»)՝ 88/267բ-83ա (գ.՝ պակասաւոր. «Եսա. Անմահ թագաւոր... Աւոհ. ԶԱստուածն ամենեցուն... Նեղ. Անապականութեան աղբիւր...»՝ չիք, «Յճ. Ահեղին եղեալ»՝ սկ. թափուած. 275ա «///ուցեալ ի վերայ խաւարասէր իշխանին...»)՝ 89/283բ-7ա (88-իցբ առաջ)՝ 90/76բ-81ա (տե՛ս 30)՝ 91/209բ-10բ (տե՛ս 82)՝ 92/284ա՝ 93/211բ-2ա (տե՛ս 82)՝ 94/211աբ (տե՛ս 82)՝ 95/175բ-8ա (տե՛ս 65)՝ 96/212աբ (տե՛ս 82)՝ Ունի.

ա. 209աբ Շարական Տարազ[ր]ոսի, Պռոպոսի, Անդրոնիկոսի – ԴՋ. Տեն[չալի տասնիւ...

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵՒՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԿԻ

106ա Զգրծող տաղիս գրագմամեղ Գրիգոր եպիսկոպոս եւ գտացեալ սորա (մօտ մէկ տող չգրած) յիշեցէ՛ք ի Տէր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ ի միւսանգամ գալըստեանն. ամէն։

181ա Մ՛ւլ սուրբ նըշան տէրունական,
Մեղաւորիս լե՛ր աւգնական՝
Պահել լռմեզ միշտ անսասան
Ի շար ախտիցըն դիւական։
Եւ աղաչեա՛ գՅիսուս աթքայն՝
Ողորմելով յիւր դատաստանն,
Տալ մեզ բաժին յարքայութեանն
Եւ ժառանգել գկեանքն անվաղճան։

Աւրհնեալ է Աստուած յամենայն ժամ. գմեզաւոր ծրտոց՝ գԳրիգոր եպիսկոպոս մի՛ մոռանայք։

283բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

Հոգւոյն Սրբոյ պարգեւողի՝
Զայս երգ աւրհնութեան յանուն նորին
Տուեալ որդւոց աղամածնի՝
Հաւատացելոց որ[դոց]ն միածնի.

Որ ցանկացալ եղեւ այս երգ[աբ]անի (2 տող չգրած)։

Գրել զաս մեղսամած գրչի,
Որ Գրիգոր եպիսկոպոս անուն կոչի,
Որ ես զանունս միայն առի,
Գործածաբ ի լի եմ աղտեղի՝
Խոշտեալ նեռիւք սատանայի։

Գրեցաւ գիրքս, որ Շարականոց կոչի, ի յերկիրս ըՍպերուի, ի յանապատս Սուրբ Միհայելի եւ Սուրբ Կարապետի եւ Սուրբ Նշանացս, որ ատ կան հաւաքեալ, ի թվին Ռ. ու ԽԱ. (1592), Ագոստոս Ը. (9), ի լաւ եւ ընտիր աւրինակէ Տըլիկըցոյ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅՏ

1. *106բ (ԺՀ. դ., բոլորգիր) Գարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք Երընեու Մուրատին, իւր կուպակցին՝ Սաադին, Խանաղին, իւր տղայոց, որ փոխեալ են առ Քրիստոս։ Գրկին անկամ յիշեցէ՛ք [ի] Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասէ՛ք Մուրատ[ին], որ նա Շարականոց ի հալալ վաստակոց ի ձեռն տէր Առայէելին. ամէն, եղիցի, եղիցի։ Գարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք տէր Առայէելին, իւր կողակցին՝ Ջանաչգանին, եւ իւր տղայոց, որ փոխեցեալ են առ Քրիստոս. ամէն։*

2. *284բ (ԺՀ. դ., նոտրգիր) Գրեցաւ Մարտի ժ. (10)։*

3. *2բ (1830 թ., շղագիր) Մ՛վ գուբ, անցաւուրբ ճանապար[հ]ի, դարձարո՛[ւ]կ, հայեցարո՛ւկ եւ տեսէ՛կ, թէ իցեմ երբէք ցաւբ շատ ցաւոցս լեալ։ Ի սուրբ շարականն վայելուման Շարականս տիրացու Յօվակըրիճ Մէլիմ Յարութիւնն, 1830 Յուլ[ի]սի 10ին, գուղն ի Ջուլական, ի Ջուլական։*

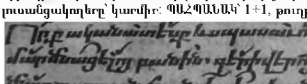
ԿՆՔՎԱԴՐՈՇՆ՝ *Հա (բոլորակ, մէջտեղը հաւասարաթեւ խաչ) «Տէր Գրիգոր եպիսկոպոս»։ Հա (ութանկիւնի, 2 հատ) «Մխիթո»։ Հա (քառանկիւնի, 4 հատ) «Յովանէս ծառայ»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Հա «վարդա»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1բ էջին փակցուած թղթին. «Ռեան.- 1592, Մ[եսրով] եպ[իսկոպո]ս», «ԺՋ. Մ[եսրով] եպ[իսկոպո]ս»։ Հա «Հ՛՞ 595»։*

2410
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԹԵՐԹ՝ 360։ ՊՐԱԿ՝ Գ–Լ8x12 (Դ չԻՐ, Գ, Ջ, Ժե, ԺԸ, Ի, ԻԳ, Իե, ԼԱ, 11, Ժ, ԺԳ, ԺԵ, ԻԳ 10, ԺՈ, Լե 8)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, ատեկեան՝ ՄԵՆՈՒԻՒԹԻՒՆ՝ 11,8x9,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միապէս (8,5x6)։ ԴԻՐ՝ բուլորվիր (ճնոյց՝ 24ա)։ ՏՈՂ՝ 20։ ԿԱՊՄ՝ մուշ շագանակագոյն կաշի, միջուկր տախտակ, ատառաք շագանակագոյն կտաւ (Ր. փեղկ)։ լուսանցակողերը՝ կաուիր։ ՊԱՀԱՆԱԿ՝ 1+1, թուղթ, Ի. դար։

Նմոյշ 24ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ — ՃԱԿԱՏԱԳԱՐԴ՝ 32ա, 288բ, 346ա։ Լուսագրադարդ բուսավոյծ։ Ձարդագիր՝ թոյնագիր, ճանճուցագիր։ Գոյներ՝ կաուիր, կապոյտ, վարդագոյն, գորշ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար։ կազմի կաշին ճեռնուած, եզերքր եւ մէջքը մաշուած, Ա. փեղկի տախտակը ճաքած, աստառը ճայթուած սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, մեծ ու մանր պատռուածքներ, զանազան բծեր, լուսանցազարդերը եւ ոսկ թերթերի բնագիրը խուճացած, լուսանցակողերը գունաթափ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-360բ [Շարակնոց]

Տե՛ս Ձեռ. 1576, 4ա-368բ։ 1-8/չԻբ: 9/1աբ (սկ. թափուած. «[Ո. Որ էրն ի սկզբանէ...] կուսական արգանդէ...»): 10/2ա-4ա: 11/4ա-6ա: 12/6ա-9ա: 13/9ա-11բ (վերջից պակասաւոր. գ., 11բ «Հզթէզ կոյս Ծնունդ Ծնեալ ատ քեզ///», գ.-ը՝ չԻբ, յաւելեալ՝ բ. 11ա «Մ. Մ՛ զերահրաշ Ծաղիկ...»): 14-15/չԻբ: 16/12աբ (սկ. թափուած. «[ՔՁ. Ո. Մ՛ զ երանելի...] մեծ թագաւոր...»): 17/12բ-4բ: 18/14բ-7բ: 19/17բ-20ա: 20/20ա-2բ: 21/22բ-5բ (25բ-6բ տե՛ս 94): 22/26բ-8բ (վերջից պակասաւոր. 28բ «Երկոտասան աթոռս ընդ Քրիստոսի բարեխաւսեցէք առ Տէր///»): 23/29ա-30ա (սկ. թափուած «///Տ. Կանխեալ Յովսաննու... »): 24/30աբ (30բ-1բ տե՛ս 93): 25/32ա-4ա: 26/34ա-9ա: 27/39ա-46բ, 259բ: 28/46բ-57բ: 29/57բ-69բ (վերջից պակասաւոր. 69բ «Մտեղ Մկ Հոտաւպրասպացըն... երկնառատ ճառագ///»): 30/70ա-6բ (սկ. թափուած. «[ԳՁ. Հ. Որ ի սկիզբըն փրկութեան...] խորտակելով գիմանալի...»». 76բ-82բ տե՛ս 90), 82բ-4ա: 31/84բ-92բ (վերջից պակասաւոր. 92բ «Ո. Ջարհուրացեալ գողացա... Ուրդ անկեալ աղա///» շար. թափուած): 32/93ա-4բ (սկ. թափուած) «[ՔՁ. Յաստուածային ձաղէ... հրամայել»ց լուծանել...»: 33/94բ-7ա (չԻբ՝ ԱՁ. Հ. Որ զերիս մանկունսն...»: 34/97ա-8ա (չԻբ՝ «Հ. Քարեբանեալ ես...», «Մ. Ուրախ լէր, մայր լուսոյ... »): 35/98ա-100բ: 36/100բ-1ա (պակասաւոր. «Աւոհ. ԲԿ Իմաստուն կուսանըդ... եւ մեք պատրաստէա///» (շար. թափուած), չԻբ՝ «Յորժամ լերկնից... ՔՁ. Հ. Որ սքանչելիդ ես... Ո Թիւնս իմ: Թագաւոր փառաց... Տ. Որ նրատիս... ԳՁ. Մկ Աճաւոր ես, Թագաւո՛ր...»): 37/101ա-2բ: 38/102բ-6ա: 39/106ա-17բ: 40/117բ-20բ: 41/121ա-7բ (սկ. թափուած. «/// ԴԿ. Հ. Ազաւոր մեծ աւետիք...»: Յաւելեալ՝ բ. 125ա «Մ. Որ զգրեշտահին... »): 42/127բ-33բ (վերջից պակասաւոր. «ՔՁ. Հ. Որ ի լերկնից իջեր... խաւարեալ եւ ցերկր///» (շար. թափուած), չԻբ՝ «Ո. Իչեր լերկնիդ... Տ Ի գերեզման քո... »): 43/134ա-54բ (սկ. թափուած. «[ՔՁ. Հ. Նրկրպագանեմք քեզ, Քրիստո՛ս...] ապինք գովեցէք...»: Վերջից պակասաւոր. «Ո. Եկիր ի փրկութիւն... փրկիչ աշխարհի///»): 44/155ա-7բ (սկ. թափուած. «[ՔՁ Ձր. Որ համբարձան պատար...] սաւեալ...»): 45/157բ-65բ: 46/165բ-7բ (սկ. թափուած. «[Թկ. Նրրորդութիւնն անբաժանելի...] որ ի խորհուրդս... »): 47/167բ-9բ: 48/169բ-71ա: 49/171ա-3ա: 50/173ա-4բ: 51/174բ-6ա: 52/176ա-8բ: 53/178բ-84ա (յաւելեալ՝ 182բ-3ա «Մ. Որ ի յամեան վեցերորդի...»): 54/184բ-6ա: 55/186ա-9ա: 56/189աբ (վերջից պակասաւոր. չԻբ՝ «Տ. Ազաւոր ընդ երկնային զրաւորութեանդ... ԴԿ. Մկ. Ազաւոյդ հաւատով հարցրէ...»): 57/190ա-2բ (սկ. թափուած. «[Աւրհն. ԲԿ. Որ ըզլոյս անճառ շնորհաց...] հովուեալ արդարութեամբ...»): 58/192բ-200ա: 59/200ա-2բ (յաւելեալ՝ 201աբ «Մ. Ազաւոյդ սուրբ կոյս...»): 60/202բ-5ա: 61/205բ-7ա: 62/207ա-9բ: 63/209բ-11բ: 64/211բ-4բ: 65/214բ-5ա (215ա-9բ տե՛ս 95), 219բ-21ա: 66/221ա-3բ: 67/չԻբ: 68/224աբ (սկ. թափուած. «[Տ. Ազեալ-նեալ փայտ գիտութեան... պ՛արտեաց բրնաթասչարն...»): 69/224բ-6ա: 70/226բ-8ա: 71/228ա-9բ: 72/229բ-31ա: 73/231ա-3ա: 74/233ա-5բ (վերջից պակասաւոր. «Մկ Պարուհանեալ պարՀին... ի խաճանդ եւ յարմար///» շար. թափուած, չԻբ՝ «Ծ՛. Մարբ գիաւ քո...»): 75/236ա-7ա (սկ. թափուած. «[ԳՁ. Հ. Որ գլոյո անճառելի...] Քրրխատոս...»): 76/237ա-9բ: 77/239բ-44ա: 78/244ա-6բ: 79/246բ-9ա: 80/249ա-50բ: 81/250բ-3բ: 82/253բ-9բ (259բ տե՛ս 27. գ.), 259բ-66ա (266աբ տե՛ս 92), 266բ-9ա, 287բ (չԻբ՝ Ժգ.): 83/268բ-74բ: 84/274բ-81ա: 85/281ա-6ա, 288աբ (286աբ տե՛ս յաւելեալ ա, 286բ-7բ տե՛ս 96, 287բ տե՛ս 82. Ժե՛ Յաւելեալ՝ 288ա «Որ զերազոյն, քան զերկինս...», 288աբ «Ծրեղ՛ այ յոյժ, զի սար յաւոյ... »): 86/288բ-312բ (վերջից պակասաւոր. «Մկ. Որք կեալ եք... զյիշատակ///» շար. թափուած): 87/313ա-38ա (սկ. թափուած. «[ՔՁ. Հ. Աւրհնեալ ես դու, Քրիստո՛ս...] սուրբդ քո...»: ՉԻԻ՝ «Աւրհնաբանող Հայեաւ երգեցք...»: Յաւելեալ՝ դ. 321բ «Ապաւաչելի որոտմամբ...»: 338ա-45բ տե՛ս 89): 88/346ա-60բ (89ից յետոյ, միջից եւ վերջից պակասաւոր, գ. 352բ «Ձիճ. Աքանչելի Ճոր... քոյ ընկալար եւ ծր///» շար. թափուած, գ. 360բ «Նաա. Քնչեկիպին քեզ... վասն անհանց մերոց///» շար. թափուած, չԻբ՝ գ. եւ գ. մասամբ, է.-բ.-ը՝ 89/338ա-45բ (տե՛ս 87): 90/76բ-82բ (տե՛ս 30): 91/չԻբ: 92/266աբ (տե՛ս 82): 93/30աբ (տե՛ս 24): 94/25բ-6բ (տե՛ս 21): 95/215ա-9բ (տե՛ս 65): 96/286բ-7բ: Ունի.

ա. *286աբ կիրակմանի Համբարձի – Սո. Հր. Աւրբ-կիգբն Աստրւած համապաչծատ... (տե՛ս 85):*

ՅԻՇԵՑԱՒՆԱԲԱՆ ԳՐՕՒՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

120բ Անպիտան գծօղս չիշեա՛ ի Տէր Յիսուս:

ՅԻՇԵՑԱՒՆԱԲԱՆ ՅԵՏԱԳԱՆՑ

1. *21բ (ԺԲ. դ., շղագիր, լս.ում) Ե՛ Յարքինս կարճեցի, գրեցի:*

77բ Ի թվակ[անին]/// (պատուած), դեկտեմ[բերի]///, Մայրամ մամրս ա/// հող/// ԱՒՒԲ.ին (1820):

2. *31ա (1851 թ., շղագիր, ռուսերէն) Отступники пришли изъ Тифлиса на 24 февраля 1851 г.*

71ա 1850 годовъ писалъ Тикранъ, 13 годъ Тикрану.

60ա Въ училище экзамены ваши на 22 февраля.

161ա Я вступил на службу на 10 января 1851 г. при поручикъ Татаринова (նմանիք՝ 66ա, 112ա, 147ա, 168ա, 225ա, 283ա)։

3. *107բ (1851 թ., շղագիր) 1851 թվա[կանին]* Տիկեռանը հինկ տարեկան։

ՆԿԱՐԱԳՓՈՐՁ՝ *29բ դէմք*։

ԳՐՁԱԳՓՈՐՁ՝ *27բ, 28բ, 32բ, 33ա, 80բ, 81բ-2ա, 86բ, 93ա, 133բ, 144բ, 173բ, 190ա, 191բ, 214բ, 220ա, 243ա, 247բ, 287բ, 345բ եւ այլն (հայերէն եւ ռուսերէն զանազան տառեր ու բառեր)*։

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին փակցուած թղթին. «ԺՁ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»*։

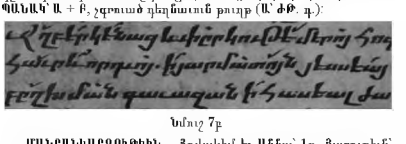
2411

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ՍՈՒՐՄՈՒ

ԳՐԻՉ՝ Աւետիս։ ՍՏԱՁՈՂ՝ Ստեփաննոս Րիլ։

ԹՂԹ՝ 393 չգրուած՝ 1ա։ ՓՐԱՆ՝ Ա-ԼԲ×12 (Ա 11, ԺԳ 6, ԼԲ-ԼԳ 14)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, առեւելեան։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11,4×8,3։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8×5.5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմուշ՝ 7բ)։ ՏՈՂ՝ 21։ ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, մկն կապիկով, միջուկը տախտակ. աստառը թուղթ յասաճգանգոյնէ։ ԿԱՐՄԻՐ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա + Բ, չգրուած դեղնաւուն թուղթ (Ա՝ ԺԳ. դ.)։

Նմուշ 7բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Յովակիմ եւ Աննա՝ 1բ, Յարութիւն՝ 150բ, Հոգեզաւրուստ՝ 201բ։ Լուսագրքի՝ Գաբրիէլ՝ 8ա, 285ա, Յիսուս՝ 188ա, 238բ, Անտոն Անապատական՝ 38բ, Յակոբ Մծբնացի՝ 42բ, Գաւիթ մարգարէ 45ա, Սուեփաննոս Նախավկայ՝ 46բ, Յովնան յերախս կիտի՝ 59ա, Սաբգիս Զօրավար՝ 61բ, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 104ա, Յովսէփ Առեմաթացի՝ 147բ, Գրիւս Յովհաննու Մկրտչի ի վերայ սկզուտեղի՝ 157բ, Հռիփսիմէ կոյս՝ 229ա, Աստուածածին՝ 31ա, 237ա, Մարգարէ՝ 277բ, սեռովբէ՝ 285ա։ Կիսադրաց՝ 2ա, 151ա, 202ա։ Շաղկապագրած՝ 12ա, 36ա, 63ա, 120ա, 259ա, 277բ, 321բ, 344ա, 372բ։ Լուսագրած՝ քաւսական, քաղնալիճ, տաճար, յուրկապարիկ, սաիտր, խոյ (295ա)։ Զարդագիր՝ քաղնագիր, հաճգուցագիր Գոլներ՝ կառիր, կաճաչ, կաքաչ, դեղին, ոսկի։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմր թեթեւակի ետծուած, տեղ-տեղ ցեցակեր, եզերբ մաշուած, կապիճեղեգ մէկն բնկած. միջից եւ վերջից պակասաւոր, լուսանցներում խոնաւութեան հետեր, փոխրիկ պատռուածքներ, լուսանցագործեր ու մանեակաձեւերը խոնաւութենից տեղ-տեղ աւտաւտուած հաճդիպակաց թերթերին։

Բ ՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-393ա [Շարակնոց]

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ. 1/2ա-5բ։ 2/5բ-8ա։ 3/8ա-11բ *(յաւելեալ՝ 8բ «Անեղութի՛ փառացն Հաւր... »)*։ 4/12ա-4ա։ 5/14ա-6ա։ 6/16ա-8ա։ 7/18ա-20ա։ 8/20ա-2ա։ 9/22ա-4ա։ 10/24ա-6ա։ 11/26ա-8ա։ 12/28ա-31ա։ 13/31ա-5բ։ 14/36ա-8բ։ 15/38բ-40բ։ 16/40բ-2բ *(42բ-5ա, տե՛ս 79)*։ 17/45ա-6բ։ 18/46բ-9ա։ 19/49ա-51բ։ 20/51բ-3բ։ 21/53բ-6բ *(56բ-7ա տե՛ս 94)*։ 22/57ա-9ա։ 23/59ա-61ա *(61բ-2բ տե՛ս 93)*։ 24/62բ-3ա։ 25/63ա-5ա։ 26/65ա-9ա *(69ար տե՛ս 82. ժ)*։ 27/69բ-76ա *(գ՝ միայն խորագիրը)*։ 28/76ա-85բ։ 29/85բ-96բ։ 30/96բ-104ա *(104ա-8ա տե՛ս 90. ա)*, *108ա-9բ (109բ-11ա տե՛ս 90. բ)*։ 31/111ա-9բ։ 32/120ա-2ա։ 33/122ա-5ա *(չի՛ «Որ գերիս մանկտա»...)*։ 34/125ա-6բ։ 35/126բ-9ա։ 36/128ա-31ա։ 37/131ա-2բ։ 38/132բ-6ա։ 39/136ա-47բ։ 40/147բ-50ա։ 41/151ա-8բ

ՌԽԴ – 1595

(յաւելեալ՝ 155բ «Ո՛. Որ ըզհրեշտակին...»)։ 42/158բ-65բ։ 43/165բ-87բ։ 44/187բ-92բ։ 45/192բ-201ա։ 46/202ա-4բ։ 47/204բ-6բ։ 48/206բ-8ա։ 49/208ա-10ա։ 50/210ա-1բ։ 51/211բ-3ա։ 52/213ա-5ա։ 53/215ա-20ա։ 54/220բ-1բ։ 55/222ա-4բ։ 56/224բ-6ա։ 57/226ա-9ա։ 58/229ա-36բ։ 59/236բ-8բ։ 60/238բ-41բ։ 61/241բ-3ա։ 62/243բ-5բ։ 63/245բ-7ա։ 64/247ա-50ա *(250ա-3բ տե՛ս 95)*։ 65/254ա-6ա։ 66/256ա-8բ։ 67/259ա-60բ։ 68/260բ-2ա։ 69/262բ-4ա։ 70/264ա-5բ։ 71/265բ-7ա։ 72/267ա-8բ *(չի՛ [Թկ]. Որ համագոյ...»)*։ 73/268բ-70բ։ 74/270բ-3ա։ 75/273ա-5ա։ 76/275ա-7ա։ 77/277բ-81ա։ 78/281ա-3բ։ 79/42բ-5ա*(տե՛ս 16)*։ 80/283բ-5ա։ 81/285ա-7ա։ 82/287ա-301ա *(գ՝ 319ար տե՛ս 85, ժ 69ար տե՛ս 26, ծդ՝ 315բ-6բ տե՛ս 85)*։ 83/301ա-6ա։ 84/306ա-12ա։ 85/312ա-5ա *(315ար տե՛ս 96, 315բ-6բ տե՛ս 82. ծդ)*, 316բ-8բ *(318բ տե՛ս յաւելեալ ա, 319ա տե՛ս 92, 319ար տե՛ս 82. գ, 319բ-21ա տե՛ս 91)*։ 86/321բ-43բ։ 87/344ա-66ա *(չի՛ և. «Ձքեզ աղաչեմք...», է. «Աւրհնաբանող ձայիւ երգեմք...», «Ոհե՛ և ահեղ ապրի...»)*, 366ա-72ա տե՛ս 89)։ 88/372բ-93ա *(պակասաւո՛ գ. Աւրի)*։ Ձեկեալն ի փրկութիւն... , չի՛ գ՝ Նենդ. Ի նեղութեան իմում...», «Տէր կրակ բզգաստչելի...», դ. 380ա *(սկ. Թագուած) «Փաթաւոմն... Նոցա] անմեկնելի լոյսն...»)*։ 89/366ա-72ա *(տե՛ս 87)*։ 90. ա/104ա-8ա։ 90. բ/109ա-11ա *(տե՛ս 30)*։ 91/319բ-21ա *(տե՛ս 85)*։ 92/319ա *(տե՛ս 85)*։ 93/61բ-2բ *(տե՛ս 23)*։ 94/56բ-7ա *(տե՛ս 21)*։ 95/250ա-3բ *(տե՛ս 64)*։ 96/315ար *(տե՛ս 85)*։ Ունի՝

ա. *318բ* Շարական կիտակմրտի ամենայն ատուր — *Մտեղ. Ամբսկիզբն Ատուրւան համագով...*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՆԱԿԻ

243ա Պայծառացոյ, Տէր Աստուած, զատացողս եւ գձծողս ի Հոգի, եւ իմ եւ, ի մարմին՝ ի գալստեան քո։

321ա Ջատացող սորա զտէր Սուեփաննոս եւ զԱւետիս գրիչս յիշեցէք ի Քրիստոս, եւ Աստուած գձեզ յիշէ. ամէն։

393բ Փա՛ռք սուրբ երրորդութեան եւ աստուածութեան, յաւիտեանս. ամէն։ Գրեցաւ եղանակաւոր տաուս ի թուականիս հայոց ՌԽԴ. (1595), ի պարոնութիւն Մոկաց Ադալբէկին, եւ ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորիս կաթուղիկոսին։ Արդ, եա՛ անիմաստ գրիչս Աւետիս, գրեցի զսա մեղաւսմս մատամբ իմով յի գիւղս, որ կոչի Սուրս, ընդ հովանեաւ Սուրբ Յովաննիսիս եւ Սուրբ Գէորգեա Ջաւավարիս, ի խնդրոյ սրբասէր եւ պատուական քահանայիս՝ տէր Ստեփաննոս ուսումնասիրին, ի յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց եւ ամենայն արեան մերձաւորաց, զոր Աստուած

բարով վայելել տացէ. ամէն: Արդ, աղաչեմ զամենասեան, որք ուգիտիք ի սմանէ, յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զանարժան գրիչս, եւ զուսուցիչն իմ, եւ ուղիղ մտաւք Աստուած ողորմի ասկոյս Ակեռիսի, որ գր/// (թափուած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅՏԱԳԱՅԻ

1. *258ր (ժէ. դ., բոլորգիր)* Յիշեցէ՛ք ի քրիստոս եւ ի Աստուած ողորմի ասացէ՛ք Ատոմ կրաւնաւորին, որ ըստացաւ զՇարակնոցս ի Սահեփանոս վարպետէ, ի յարգար վաստակոց իւրոց, ի վայելուչն անձին իւրոյ եւ յիշատակ ծնողացն իւրոց, հաւրն՝ Դիլարիճի, եւ մաւրն՝ Շաղգաղինի, եղբաւրն՝ Շաղուբաքին, եւ հաւրեղբաւրն՝ Գրիգոր եպիսկոպոսին, որ սպանեալ ձեռամբ Կարմիր գաւակին: Աստուած զիս մեղքս թողու, եւ որ ասէ զԱստուած ողորմին նոցա, Աստուած իւրն ողորմի յաւուրն աւուրին. ամէն:

2. *Բ. փեղկի աստառ (1786 թ., նոտրգիր)* Սահեփանի թիւն ՌՀԼե. *(1786)* էր:

3. *Փղանիկ Բբ (1788 թ., նոտրգիր)* Էն տարին, որ Բահազեղի էլից փախաւ, էհաւ [Գ]ահաո(՞) գուղ. թվին ՌՀՄԼԸ. *(1788)*:

4. *Փղանիկ Բբ (1795 թ., նոտրգիր)* Մահմատ շահ եկաւ վեր/// *(1 բառ անընթեռնելի)* Թիւֆլիսայ, թիւն ՌՄԽԴ-ին *(1795)*:

5. *Փղանիկ Բա (1848 թ., շղագիր)* Գրեցաւ գիրս ձեռամբ Երուսաղիմեցի տիրացու Մկրտիչին: Ընթերցողաց Տէր Աստուած բարի վայելում տացէ. ամէն: *1848 ամի, Ապրիլի 13-ին, ի գիւղն* Շիրաղայայ:

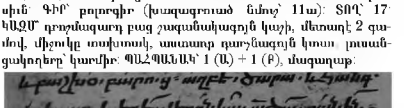
6. *Փղանիկ Աա (1888 թ., շղագիր)* Ունի յիշատակարան. Զայս Շարական ընտիր, ըստ խնդրանաց իմոց, Յովհաննու վանից *(Հաւանաբար)* արժանապատիւ Բարսեղ քահանայն եւ նուէր Մատենադարանի սրբոյ Աթոռոյս յամի 1888 եւ գիտասքէն ընկալաւ ի տադարանէ Աթոռոյս զքանի մի տպագիր գրեանս: Մատենադարանապետ՝ Սահակ արեղայ Ամատունի:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *9բ* Աստուծոյ գիր լրցված է, *72ա* հաւցէ, աստառ *Բ. խօցէին փրկիչս/// ցուք, փրկչեն, (բառեր), Բգ (տառեր)*:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա.* Կազմաստառին փակցուած թղթին. «*ՌԽԴ-1595,* Մ[եարոպ] եպ[իսկոպո]ս»:

2412
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԹԻՒ՝ 288+2 (երեկնաւած՝ 1). չգրուած՝ 1բ-դ. ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԳ×12 (ԻԳ՝ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՂՈՒԹԻՒՆ՝ 10,6×7,6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն: ԳԻՐ՝ բոլորգիր (խազագրուած ևմոյ՝ 11ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱԶՄ՝ գոյազգագոյ բազ շագանակագոյն կայի, մեռոպի՝ 2 գաւով, միջակը տօմխոսի, աստառ գաղձագոյն կոստ. լուսանցագոյները՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱՆ՝ 1 (Ա) + 1 (Բ), մագաղաթ:

Նմոյշ 11ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցագիծ՝ ցողնամ լեռախ կիսի՝ 47բ, Գլոխ ցոլհանմու Մկրտչի ի վերայ սկուտեղի՝ 117բ: Կնսախոռաւ՝ 1ե, 113ա, 147ա: Ճակատագրեր՝ 9բ, 51ա, 90բ, 235բ, 250ա, 272ա: Լուսանցագրեր բուսական, թռչնային, տաճառ, խաչ, յուկապարիկ: Զարդագիր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: վերջից պակասաւոր. լուսանցներում խնամութեան նեռներ, Ա. պահպանակի գեցակեր, կապիչներն ընկած, եզրաձատման ճեռնաձինով լուսանցագարդերն ու լուսանցագրութիւնները վնասուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ե-288բ [Շարակնոց]

Տե՛ս նեռ. 1576, 4ա-36. *1/1ե-4ա*: *2/4ա-6բ*: *3/6բ-9բ*: *4/9բ-11ա (յեր՝ «[Մ.] Ուրախացիր Աստուածածին...»)*: *5/11ա-2բ*: *6/12բ-4ա*: *7/14ա-6ա*: *8/16ա-7բ*: *9/17բ-9բ*: *10/19բ-21ա*: *11/21ա-2բ*: *12/22բ-4բ*: *13/24բ-6ա (յաւելեալ՝ 26ա «Ո՛վ ամենասուրբ Երրորդութիւն...»)*: *14/26ա-27ա (յաւելեալ՝ 26ա «Ո՛վ ամենասուրբ Երրորդութիւն...»)*: *15/27ա-28ա (յաւելեալ՝ 27ա «Ո՛վ ամենասուրբ Երրորդութիւն...»)*: *16/28ա-29ա (յաւելեալ՝ 28ա «Ո՛վ ամենասուրբ Երրորդութիւն...»)*: *17/29ա-30ա (յաւելեալ՝ 29ա «Ո՛վ ամենասուրբ Երրորդութիւն...»)*: *18/30ա-31ա (յաւելեալ՝ 30ա «Ո՛վ ամենասուրբ Երրորդութիւն...»)*: *19/31ա-32ա (յաւելեալ՝ 31ա «Ո՛վ ամենասուրբ Երրորդութիւն...»)*: *20/32ա-33ա (յաւելեալ՝ 32ա «Ո՛վ ամենասուրբ Երրորդութիւն...»)*: *21/33ա-34ա (յաւելեալ՝ 33ա «Ո՛վ ամենասուրբ Երրորդութիւն...»)*: *22/34ա-35ա (յաւելեալ՝ 34ա «Ո՛վ ամենասուրբ Երրորդութիւն...»)*: *23/35ա-36ա (յաւելեալ՝ 35ա «Ո՛վ ամենասուրբ Երրորդութիւն...»)*: *24/36ա-36բ*:

ԳԱՐԴԱԳԻՐ ՆՇԱՆԱԿՆԵՐ

1ե-1ա [Ա]ստուածածին կոյս, ուրախացիր, որ ծնար զՔրիստոս զարդարիչ ամենայն արարածոց, որ ի սկզբանէ ստեղծեալ զմարդ ի պատկեր իւր, եւ ի սկզբանէ ստեղծեալ զնա

68/186բ-7բ; 69/187բ-8բ; 70/188բ-9բ; 71/189բ-90բ; 72/191աբ (չէք՝ [ձշ]. Ապատր ցնծան դասք հրեշտակաց...»); **73/191բ-2բ; 74/192բ-4ա (194բ-6բ տե՛ս յաւելուած՝ բ.)**: *75/196բ-8ա*; **76/198ա-9բ**: *77/199բ-202ա (յաւելուած՝ 201աբ «[ԳՋ] Մ. Հրաշափառ տեսութեամբ մարգարէից...»)*: **78/202ա-3բ**: **79/203բ-6ա** *(յաւելուած՝ 204աբ «Յորժամ գխորհուրդն Յածկեայ...», 205աբ «Տ. Թագաւոր ինգաւորաց Քրիստոս...»)*: **80/206ա-7ա**: **81/207ա-9ա** *(յաւելուած՝ 205աբ «[ԳԿ] Մ. Ալիտ անճառ Բանին Մարիամ...»)*: **82/209ա-19ա** *(ծիշ՝ 235բ-4ա, տե՛ս 85, չէք ժ, ժզ)*: **83/219ա-22բ** *(222բ-5ա տե՛ս յաւելուած գ., 225ա-6բ տե՛ս յաւելեալ դ., 226բ-7ա տե՛ս յաւելեալ ե.)*: **84/227ա-31ա**: **85/231ա-3բ** *(233բ-4ա տե՛ս* 82. *ժդ)*, *234ա-5ա*: **86/235բ-49բ**: **87/250ա-67բ** *(յաւելուած՝ ա. 251աբ «Տ. Որ անճառ խոնարհութեամբ...», «Տ. Կեանք եւ լոյս...», «Տ. Ի սկզբանէ Բանն Աստուած...», բ. 252բ-3ա «Աբարչագործն Բանի եւ քո Տէր...», գ. 254ա «Որ բնակեալդ ես ի լերկինս...», դ. 255ա «Գալոց միւսանգամ Արարչին յաշխարհ...», 255բ «Մարտափելի որոտմամբ...», չէք՝ «Ագնուիթիւն է մեզ... , երանի ազգի... , Ամէն պատրաստեաց... Աւրհնեսցէ գձեզ...», յաւելեալ՝ ե. 257բ «Լայր անօդկիզբ...», գ. 260բ «Ամէն փողոյն յարութեան...», չէք՝ է. «Մեծ եւ ահեղ ապրեն...», յաւելեալ՝ բ. 266բ-7ա «Հայեցայ ի բարձունս...», «Որ ի հրեղէն...»)*: **88/272ա-86բ** *(89-ից լեռով)*: **89/267բ-71բ** *(88-ից առաջ)*: **90/չէք**: **91/287ա-8ա** *(288բ տե՛ս յաւելեալ գ)*: **92/չէք**: **93/49ա-50բ** *(տե՛ս* 23, *յաւելեալ՝ 50աբ «ԴՋ. Ձեզեմական տնկոյն շառաւիղ...» («Յովսէսէսի»)*: **94/45աբ** *(տե՛ս* 21): **95/45աբ** *(տե՛ս* 21): **96/չէք**: *Ունի՝*

ա. *56ա-7ա* **Կաճուճ Թէոդորոսի Ջօրավարի – ԱՋ.** *Ա. Որ ի հանդէս մեծ... Ո. Պայծառացեալ ժողովուրդըք Քրիստոսի... Տ. Անյաղթելի նահատակութիւն քո...* **ԲՋ.** *Ճշ. Յաղթող թագաւորին Քրիստոսի... ԴՋ. Մկ. Որ ընտրեցեր...* *(տե՛ս 26)*:

բ. *194բ-6բ* **Շարականաւոր Աւետող Խաչի – ԱԿ. [Մկ.]** *Այսօր ծանեաք գծառն կենաց...* **[Մկ.] ԳԿ. [Ճշ.]** *Ուրհնեմք զքեզ փայտ խաչի...* **[ԳԿ. Ճշ.]** *Փայտ կենաց գօրութեան...* **[ԳԿ. Մկ.]** *Ի վեց աւուր...* **[Մկ.] ԳԿ.** *Ճշ. Յահեղ ձայնէն Յիսուսի...* **ԴՋ. [Մկ.]** *Քառակերպեան սքոռ ակն պատուական...* **[ԳԿ. Ճշ.]** *Փայտ կենաց եւ զարդ...* **[ԴՋ. Մկ.]** *Տնկեցար ի լերկրի...* **[ԴՋ. Մկ.]** *Խորայելեան բանակին...* **ԳԿ. [Ճշ.]** *Խորհուրդ Սուրբ Նշանին... Պայծառ, քան զմարեգակն...* **[ԱԿ. Ճշ. Հբ.]** *Քեզ երկրպագեմք... (տե՛ս 74)*:

գ. *222ա-5ա* **Կաճուն Թադէոսի առաքելոյն – ԴՋ.** *[Աւրհն.] Այսօր ցնծան խրախճանապէս... Այսօր ժողովք նահապետաց...* **ԴԿ. Հ.** *Որ արարիչդ ես հրեգինաց... Մ. Աստուածածին Բանին բարձօղ...* **[ԱԿ.] Ո.** *Որ գիմութեամբ արարչական... Տ. Որ միշտ լերկինս փառաբանիս...* **[ԳԿ.] Ստ. Մկ.** *Անժամանակ ծնունդ Որդի...* **ԳԿ. Ճշ.** *Ճշմարտութեան բանին քարոզ (տե՛ս 83)*:

դ. *225ա-6բ* **Կաճուն Թումայի առաքելոյն – ԴԿ. [Աւրհն.]** *Որ աստուածային ընտրութեամբ... Որ ի միւսանգամ...* **ԴՋ. Հ.** *Որ արարչական սիրով... Ո. Որ նախմայց տեսութեամբ... Տ. Թագաւոր փառաց...* **ԳՋ. Մկ.** *Այսօր ցնծան որդիք մարդկան... (տե՛ս 83)*:

ե. *226բ-7ա* **Շարական Յոհաննու Եւուսաղէմի հայրապետի – ԴՋ.** *Մագումն արեւու արեւելեան (տե՛ս 83)*:

զ. *288բ* **Շարական Տարագ[ր]ոսեանցի – ԴՋ.** *Տեղեալի տօնիս...* **ԳՋ.** *Մ. Աստուածածին սուրբ կոյս/// (Թափուած. տե՛ս 91)*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

203ա Մ՛ն, ո՛ն, միտքս մեղօք կուրացել է, մի՛ մեղադրէք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

112բ (1882 թ., շղագիր) Զայս Շարական ի 1 Յունվարի 1882 ամի նուիրեցի Մեծի գրատան Սուրբ Էջմիածնի՝ ի յիշատակ ինձ եւ ծնօղաց իմոց, ի հայրապետութեան Ամենայն Հայոց տեառն Գէորգայ Դ. մեծագործ կաթողիկոսի. Մեարով եպիսկոպոս Սմբատեանց Նախիջեւանցի:

113ա (կիսախորանի մէջ) **Մեարոպ** եպս.:

ԿՆՔՎԱԳՐՈՆԻՆ՝ *50բ, 147ա.* Ձուաձեւ, անընթեռնելի:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա (ժԹ. դ., առաջին 2 թաղ բոլորգիր, միւսները՝ շղագիր) «Ձեռագիր Շարական ի պէտս դպրաց ժամասաց դպրաց: 1ա «ԺՋ., Մ[եարոպ] եպ[իսկոպոս]»: Գիպկի 2բ «՟Ռ՟ 2414, 599»*:

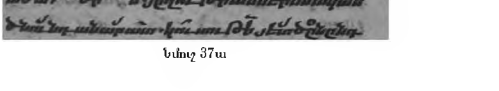
2413

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

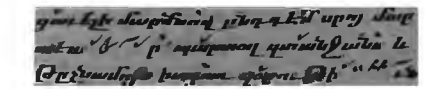
ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 466 չգրուած՝ 1ա-2ա, 155աբ, 445բ, 466բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ll̃xI2 (Լ 14, Ll̃ 13)+6+11+2 ՆԻՒԹ՝ թուղթ, առեղնական: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,4x9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,5x6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (գոչի՝ 3ա-436բ, լուացնողի՝ 437ա-66ա (նմոյ՝ 37ա, 447ա)): ՏՈՂ՝ 19 ՂՒՋՔ՝ դուռվազարդ շագանակագոյն կապի, դռնակով եւ մէկ կողպիչով, միջուկը տախտակ, սաստառ թուղթ, դռնակին՝ մետաղ (մասամբ՝ Բ. փեղկի վրայ):

ՄՆԱՑՈՒՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ – Ցեմուճ՝ 2բ (տպ.): Լուսանցքին ազանակեաղ Սբ. Հոգի՝ 210բ (լրագնողի), Ll Գէորգ՝ 446ա, Ո. Սարգիս՝ 451ա: Կիսախորան՝ 3ա, 156ա: Ձակատազարդ՝ 13ա, 64ա, 125ա, 210բ, 269ա, 338ա, 361բ, 393բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչնային, տաճար, խաչ, սաֆոր (137ա), յուշկապարիկ (288ա): Զարդագիր՝ թռչնագիր, ձկնագիր, կենդանագիր (64ա, 269ա): Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, վարդագոյն, դեղին, մանուշակագոյն, ոսկեջրի, շագանակագոյն:

Նմուշ 37ա

Նմուշ 447ա

Վիճակ՝ բառարար. կազմի կաշին թեքեակի ճեռծուած, եզրերը մաշուած, մէջի կաշին վերից վար ճեղուած. ցեցակեր, դանակը վնասուած, կապիչներից մէկն պակաս. լուսանցքերում խոնաւութեան հետքեր։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. Յա–463ա [Շարականոց]

Տե՛ս նաև. 1576, 4ա–368բ. *1/3ա-6բ; 2/6բ-9բ; 3/9բ-13ա; 4/13ա-16ա (յիշ՝ «[Ա. Ուրախացիր աստուածածնին...]»); 5/15ա-7ա; 6/17ա-9ա; 7/19ա-21բ; 8/21բ 3բ; 9/23բ-6ա;* 10/*26ա-8ա;* 11/*28ա-30ա;* 12/*30ա-3ա;* 13/*33ա-5ա (յիշ՝ ե. «Ա. Ուրբ Աստուածածին,...», յաւելուա՛ բ. 34բ-5ա «Ա. Մ վկ գերահրաշ ծա. դիվ...»);* 14/*38բ-41ա;* 15/*41ա-2բ;* 16/*42բ-5ա;* 17/*45ա-6բ;* 18/*46ա 9ա;* 19/*49բ-51բ;* 20/*51բ-3բ;* 21/*53բ-6բ;* 22/*56բ 9ա (59ար, տե՛ս 94);* 23/*60ա-2ա (յիշ՝ «[Տ] Ծագեալ առաւատո...», 62ա-3ա տե՛ս* 93); 24/*63ար;* 25/*64ա-6ա;* 26/*66ա-70բ (70բ-1ա տե՛ս* 82. *ժ);* 27/*71ա-8բ;* 28/*78բ-80ա;* 29/*80ա 101ա;* 30/*101բ-9ա (109բ-15ա տե՛ս* 90), *115ա-6բ;* 31/*116բ-25ա;* 32/*125ա-7բ;* 33/*127բ-9բ (յիշ՝ «Ա. Հարեքանեալ ես...», «Ա. Ուրախ լե՛ր մայր լուսոյ...»);* 34/*129բ-30բ (յիշ՝ «Ա. Բարեբանեալ ես...», «Ա. Ուրախ լե՛ր մայր լուսոյ...»);* 35/*131ա-3ա;* 36/*133ա 5ա;* 37/*135ա-7ա;* 38/*137ա-40ա;* 39/*140ա-51բ (յիշ՝* ա. «*Ա. Տահիղ աւուրն...»);* 40/*151բ-4բ;* 41/*156ա-64ա (յաւելեալ՝ բ. 161ա «Ա. Որ քգՏրեբտաակին,...»);* 42/*164ա-71բ;* 43/*172ա 96բ;* 44/*196բ 201բ;* 45/*201բ 10բ;* 46/*210բ-3ա;* 47/*213ա-5ա;* 48/*215ա-7բ;* 49/*217բ-9ա;* 50/*219բ 21ա;* 51/*221ա-2բ;* 52/*222բ 4բ;* 53/*224բ-30բ (յաւելեալ՝ 229ա «Ա. Որ ի յամենայնէն վեցերորդն...»);* 54/*230բ-2ա;* 55/*232ա-5ա;* 56/*235ա-6բ;* 57/*236բ-40ա;* 58/*240ա 6բ;* 59/*246բ 9ա; 60/249ա 51բ;* 61/*251բ-3բ;* 62/*253բ-5բ;* 63/*255բ-7բ;* 64/*257բ-60բ;* 65/*260բ-1ա (261ա-5ա տե՛ս* 95), *265ա-6բ;* 66/*266բ-9ա;* 67/*269ա-70բ.* 68/*270բ 2բ;* 69/*272բ 4ա;* 70/*274ա-5բ;* 71/*275բ-7բ;* 72/*277բ-9ա;* 73/*279ա-80բ;* 74/*280բ-3բ;* 75/*283բ-5բ;* 76/*285բ-8ա;* 77/*288ա-91բ;* 78/*291բ-4ա;* 79/*294ա-6ա;* 80/*296ա-7բ;* 81/*297բ-300ա;* 82/*300ա-7բ (յաւելեալ՝ 303ա «Ի Սուրբ երրորդութիւն,...»; 308ա տե՛ս* 92), *308ար (308բ-9ա տե՛ս յաւելեալ* 1. ա), *309ա-14ա (*ժ *70բ-1ա տե՛ս* 26, *ժդ՝ 335ար, ժզ՝ 337բ-8ա տե՛ս* 85); 83/*314ա-9ա (319ար, տե՛ս յաւելեալ* 1. բ); 84/*316բ-25բ;* 85/*325բ 7բ. 327բ-8բ տե՛ս յաւելեալ* 1. գ), *329ա-30բ (330բ-1բ տե՛ս յաւելեալ* 1. դ), *331բ-4ա (334ա-5ա տե՛ս* 96, *335ար տե՛ս* 82. *ժդ, 335բ-7բ տե՛ս* 91, *337բ-8ա տե՛ս* 82. *ժզ);* 86/*338ա-61ա;* 87/*361բ-85բ (յաւելեալ՝* դ. *370ար «Մարսափելի որոտմամբ... », 385բ-6բ տե՛ս յաւելեալ* 1. *եւ);* 88/*393բ-415ա (*89 *ից յետոյ: 415ա-24ա տե՛ս յաւելեալ* 1. *է);* 89/*387ա-92ա (*88 *ից առաջ, 392ա-3բ տե՛ս յաւելեալ* 1. գ); 90/*109բ-15ա (տե՛ս* 30); 91/*335բ-7բ (տե՛ս* 85); 92/*30ա (տե՛ս* 82); 93/*62ա 3ա (տե՛ս* 23); 94/*59ար (տե՛ս* 22); 95/*261ա-5ա (տե՛ս* 64); 96/*334ա-5ա (տե՛ս* 85); *Ունի՝*

1. ա. *308բ-9ա* Շարական Սրբոց Տարազ[ր]ոսեաց*ի*ցն – ԴՁ. *Տեւնչաի տօնի... (տե՛ս 82)։*

բ. *319ար* Շարական կիրակմտի – ՀՔ. Ստղի. *Ամբակիդրն Աստըւած համապատծառ... (տե՛ս 83)։*

գ. *327բ-8բ* Դ. *Ուրբ. Ի քէն ազերսիւք հայցեմք... Բշ. Ինձեակ դասք հոգեղինաց...* Գշ. *Ամճաու խորհրդոցն յայտնապէս... Դշ. Ի քէն ազերսիւք հայցեմք...* Եշ. *Առաքեալք եւ մարգարէք... Ուրբ. Անկեալ երկիր պագանեմք...*

դ. *330բ-1բ Շնորհեա՛ մեզ, Տէր, ի գիշերի...*

ե. *385բ-6բ* Մեծագուագէ Աւագ ուրբաթին – ԳՁ. *Ուր[բ]. Յահեղ յաւուրն... Մ. Ո՛վ անթառամ ծաղիկ շուշան...* ԴՁ. *Մկ. Ծագումն արեւոյ արեւելեան...*

զ. *392ա-3բ* Ողբ գերեզմանին – *Ես ասացի ի վերանալ յինէն...*

է. *415ա-24ա* Թազատրե ապաշխարութիւն կարգաւորեալ – ԱՁ. *Բշ. Թագաւոր յաւիտեան... 420բ-4ա Թագաւորք մարտիրոսաց* – ԱԿ. *Ջոզոմոմբիւն քո... (տե՛ս ձժամագիրքդ», Վաղարշապատ, 1902, էջ 107-122)։*

2. ա. *437ա-8բ* Շարական սրբոց առաքեղոցն Թադէոսի եւ Բարդուղիմէոսի – ԲԿ. *Ամբակիդրն Աստուած անճառելի... Արդ, եկաք... ԴՁ. Հ. Որ ի սկզբանէ... ԲՁ. Ո. Որ անքն[ի]ին քո...* ԴՁ. Տ. *Որ շնորհեցեր Հայաստանեայց...*

բ. *438բ-42բ* Կանոն Թաթէոսի առաքելոյն – ԴՁ. [Աւտին.] *Այսօր ցնծան խրախճանապէս... + Այսօր ժողովք նահապետացն... Հ. ԴԿ. Որ արարիչդ ես հրեղինաց... Մ. Աստուածածին Քանին բարձր...* Ա.Կ. Ո. *Որ գթութեամբ արարչական...* Տ. *Որ միշտ յերկինս փառաբանին...* ԳԿ. *Մտ. Մկ. Անժամանակ ծընունդ Որդի...* ԳԿ. Ճղ. *Ճղմարտութեան բանին քարոզ...*

գ. *442բ-5ա* Կանոն Թովմայի առաքելոյն – ԳԿ. [Աւտին.] *Որ աստուածային ընտրութեամբ... Որ [ի] միասնագամ... ԴՁ. Հ. Որ արարչական սիրով...* Ո. *Որ նախիմաց տեսութեամբ...* Տ. *Թաթաւոր փառաց...* ԳՁ. *Մկ. Այսօր ցնծան որդիք մարդկան...*

դ. *446ար* Շարական սրբոյն Գէորգեայ Ջօրավարին – Ա.Կ. *Քաջամարտիկ սուրբ նահատակ...*

ե. *447ա-51ա* Կանոն սրբոյն Գէորգայ Ջօրավարին («Գրիգորիոսի առ Գէորգիոս վկայ») – ԴՁ. *Գովեալ գընդից զինւորաց...*

զ. *451ա-3բ* Կանոն սրբոյն Սարգսի Ջօրավարին – Ա.Կ. *Ամենասուրբ թագաւորին...* ԳԿ. *Հ. Յերկինաւոր գօրացն...* Մ. *Ըզքեզ աստուածային...* Ո. *Ի սուրբ տաճար հոգեւոր...* Տ. *Սրբոյդ գնահաց...* («Յովաննէս») ԴՁ. Մկ. *Յեղեմական տնկոյն շառաւիղ...* ԱՁ. Մկ. *Զինաւորըն Քրիստոսի...*

է. *454ա-5բ* Շաբաթ տօն է սրբոցն Թէոդորոսի Ջօրավարին օրհնութիւն – ԳԿ. *Այսօր հրեշտակաց դասքն...* ԴՁ. *Հ. Որ ի հանգիս մեծ...* Մ. *Ըզքեզ օրհնեմք...* Ո. *Պայծառացեալ ժողովուրդք Քրիստոսի...* Տ. *Անյաղթելի նահատակութիւն քո...* [ԴՁ.] Մկ. *Որ ընտրեցեր... ԲՁ. Ճղ. Յաղթող Թագաւորին Քրիստոսի...*

ը. *456ար* Կանոն երկրորդ ծաղկազարդին – ԼԲԿ. Աւտին]. *Թագաւոր գովով...* ԴՁ. *Հ. Բարեբանեալ ես...* [ԴՁ.] Մ. *Ուրախ լե՛ր, մա՛յր լուսոյ...* Ո. *Զգալուստ քո...* Տ. *Ի յարութեան...*

բ. *457ա* Շարական Աբգարու թագաւորին – ԴԿ. ՄՂ. ՀՒ. Աբգար *Հայոց թագաւոր…*

ժ. *457աբ* Շարական Նեռէսի հայրապետի. մեծացուցեն է – ԴՋ. Մ. *Զհաւորին խորհուրդ անճառելի…*

ժա. *458աբ* Այս է շարականիս Խաչի երեքով ատուր, մանկունք եւ ճաշուն է – ԴՋ. Մկ. *Քառակերպեան աթոռ ակն պատուական…* ԳԿ. Ճղ. *Աւրհնեմք լզքեզ փայտ խաչի…*

ժբ. *458բ-9ա* Այս է Բ շարականիս Խաչի չորեքով ատուր. մանկունք եւ ճաշուն է: Սուրա ճարց՝ լզնեղակաթինն ասա՝ – ԴՋ. Մկ. *Տընկեցար ի յերկրի…* ԳԿ. Ճղ. *Փայտ կենաց գաւրութեան…*

ժգ. *459աբ* Այս շարականիս Խաչի հինգերեքով ատուր ճաշուն է – *Յաղեղ ձայնէն Յիսուսի…*

ժդ. *459բ* Շարական վեցերեքով ատուր Խաչի. մանկունին է: Հարցն զտապանակին ասա՝ իւր սարաւին եւ ծրօղս լիշեա՝ – *Խարայէլեան քանակին…*

ժե. *460աբ* Այս Բ. շարականիս հօթերեքով ատուր Խաչի մանկունին եւ ճաշուն է – ԳԿ. Մկ. *Ի վեց աւուր…* ԴԿ. Ճղ. *Խորհուրդ Սուրբ Նըշանին…*

ժզ. *461աբ* Այս Բ. շարականիս մանկունի՛ եւ ճաշու Վարագայ Սուրբ Խաչին է – [ԱԿ.] Մկ. *Այսաւր ծանեաք լզծառն կենաց…* [ԱԿ.] Ճղ. [Հբ.] *Քեզ երկիր պագեմք…*

ժէ. *461բ-2ա* Այս շարականս մարգարէից մեծացուցէ է, զոր ի յայլ յօրինակի ոչ գայ – ԴՋ. Մ. *Հրաշափառ տեսութեամբ մարգարէից…*

ժը. *462աբ* Այս շարականս հոեղոակապետաց մեծացուցեն է, զոր ի յայլում տեղի ոչ գոյ – ԳԿ. Մ. *Աթոռ անճառ Բանին Մարիամ…*

ժթ. *462բ-3ա* Այս շարականս սրբոց հայրապետաց մեծացուցէ է. զոր այլ տեղ չկայ – ԴՋ. Մ. *Աստուածածին Մարիամ հարսըն լուսոյ…*

3. *424բ-36բ* Աւրհնութիւն ի հաղուածի տօնից եւ տէտուականնաց եւ ամենայն սրբոց, զոր սահմանեաց սուրբ հայրապետն Մովսէս ի փառս Աստուծոյ – ԳԿ. *Երգեցէ՛ք որդիք Իսրայէլ…*

4. ա. *464աբ* Քառոզ ձայնիւ ասա՝ շարաթ երեկոյեան ժամուն («Վլասաց») – *Շրթի. Վասն այն լիշեցուք…*

բ. Ուրբաթ ատուր հանգստեան հարցերուն ձայնից փոխիլն – ԱՋ. *որ լինի…*

5. *465ա-6բ* Խոստի ժամատեղաց բուս արեւելեան սահմանացն սկսեածոց եւ ասութեանց ազօթից, զոր խնդրեալ սուրբ վարդապետն Յակոբ Ղրիմեցի ի մեծ րարունեայն Գրիգորէ Խլաթեցւոյն, եւ կատարեաց այսպէս – *Որ գտակ որ աւուր ձայնն այս է Տ՛ր, եթէ գշրթունսն…*

2-5 մլ ձեռքով լրացուած է ԺԷ. դ.։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Աատատ Բ. (1848 թ., շղագիր) 1848 ամի, 23 Փետրուարի։*

2. *1բ (1851 թ., շղագիր), 1851 ամի, ի կէսն Դեկտեմբերի, օրն երեքշաբթի իրիկունը գրեցի։*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա «գա թագաւոր», «բարեկամ», «Գրիգոր», «իրն ժամագիրք գնեաց մուտ առնի», զանազան տառեր, 1բ «բարեաց», «արթուն եւ կրուս», «արթունք գրոյս», «Ապաթէկի ֆրամիցխօց», «փերի», 2ա «ճգնեաց», «աւաքանդրէ Ղուկաս», «Աւաք. Մարիամ կոյս մնաց յետ ծնն», «գորրութիւն Քրիստոսի առաջինի», 466ա «Ծորժաւ Թվ. հյամանն»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ԺՁ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», «Հ՝ 2413»։*

2414

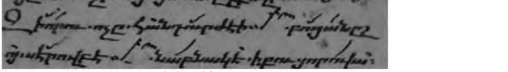
ՇԱՐԱԿՈՑ

ԺԳ. դար

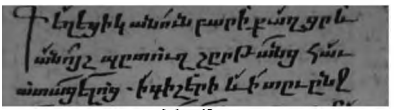
ԳՐԻՉ՝ Պետրոսիկ սրկ.։

ԹԵՐԹ 275. չզրուած՝ 227եր: ՊՐԱԿ Ա-ԺԷ (կրկն.՝ Բ-Գ)x12 (Ա, Ժէ 10, Բ2 17, Գ2, ԺՁ 11)+Ա-Դx12: ՆԻՒԹ՝ թուղթ (մագաղաթ՝ բ. 9)։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11,5x7,5: ԳԻՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5x5,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (թեղի լրացնողների, բոլորգիր, ԺԴ դ.՝ 45ա-7բ, 194աբ, 216ա-8բ, 263աբ. եռասիւնգիր, Ժէ դ.՝ 111աբ. եմասիւ՛ 16ա, լրացման՝ 45ա)։ ՏՈՂ՝ 18-21: ԿԱՋՄ՝ դրոշմագարդ չագանակագոյն կապի, Ա. վերկի վերեն մասը սեւ կապոյտ գրաձուածի, միջուկը տախտակ, աստառը թուղթ. լրացնողները՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա) + 1 (Բ), թուղթ (մասն աստառի)։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Հոգեզաւրեան՝ 138բ: Լուսաց-ցայլեաց. Աւետս անապատական՝ 25բ, Քեղդրոս թագաւոր՝ 27ա, Յակոբ Մծբնացի՝ 28բ, Դաւիթ մարգարէ՝ 30բ, Ստեփաննոս Նախավկայ՝ 32բ, Յովճաննէս յերախ կիտի՝ 42բ, Սաւղիս զօրավար՝ 43բ, Քեղդրոս զօրավար՝ 71ա, Քառասուն մանկանց խոռոդաձեղոյ դեմերո՝ 82ա, Ադամ՝ 94բ, Իմաստուն կատաճի՛ (խոռոդաձեղ)՝ 96ա, Յուդայ՝ 107բ, Գլուխ Յովհաննու Մկրտչի՝ 118ա, Համբարձումն՝ 131բ, Գրիգոր Լուսաւորչ՝ 153ա, Նեռէս հայրապետ՝ 154բ, Հռիփսիմէ կոյս՝ 157ա, Պայծառակերպութիւն՝ 163բ, Վարդապետ՝ 188բ, Մանկուցեմն Բեթղեհեմի՝ 190ա, Գաբրիել հրեշտակապետ՝ 191ա, Խոյ՝ 197բ, Վեսնդեաւր՝ 200բ: Կիսա խոռոդ՝ 1ա, 114ա, 139ա, 228ա: Ճակատագրդ՝ 7ա, 49բ, 68բ, 91բ, 175ա, 205ա, 214բ, 244ա, 260բ, 270ա, 274ա: Լուսաց-ցայլեաց՝ բուսական, թռչնային, յոլկապարիկ, տաճար, խաչ, առիւծ (21ա), եզն (177ա)։ Զարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, ոսկի՝

Նմուշ 16ա

Նմուշ 45ա

ՎիճԱԿ՝ բառարար կազմը թերեակի մաշուած, գեղակեր, միչից եւ վերջից պակասաւոր, յոսանցագարդերը եզրահատումից վնասուած, յոսանգծերում խոնաւութեան հետեւեր, տեղ-տեղ կարկատած, թերթերի հիմերը սպիտակ թղթի շերտերով ժԹ դ. կարկատուած, թ. 1-19՝ եզրերը ի դ. ամրացուած, լուսանցակողերը գունաթոյնի, սեւագրած

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-226բ* [Շարակնոց]

Տե՛ս նաեւ 1576, 4ա-368բ. *1/1ա-3ա; 2/3ա-4բ; 3/4բ-7ա (յաւելեալ՝ ա. 5ա «Անեբեւոյթ...», բ. 7ա «Ի քեզ... »); 4/7ա-8ա; 5/8ա-9ա; 6/9ա-10բ; 7/10բ-1բ; 8/11բ-3ա; 9/13ա-4բ;* **10**/*14բ-5բ; 11/15բ-7ա; 12/17ա-8բ; 13/19ա-23բ (չի՛ գ. «Մ. Ի՛ր ըզմարմնական... »: Յաւելեալ՝ բ. 20ա «Մ. Մ՛վ գերահրաշ Յարիկ...», 20աք «Մ. Ի՛ր ի խորհուրդս բարձագոյնս...», 20բ «Մ. Փասապէտքն հրեշտակաց...», 20բ-1ա «Մ. Ի հայրական Յոգոյ...», 21ա «Մ. Վերնական բարեաց բաշխմանն... », 21ա «Մ. Զանճանելի...», գ. 21բ «Մ. Քեզէ հայր կոչոյ...»: է. 23ա «Մ. Մայր բնութեան մարմնացեալ... »): 14/23բ-5բ; 15/25բ 7ա; 16/27ա-8բ (28բ 30բ տե՛ս 79): 17/30բ-2ա (յաւելեալ՝ 31բ «Մ. Խորհուրդն յառաջագոյն...»): 18/32բ-4ա (վնասուած): 19/34ա-6ա (վնասուած, յաւելեալ՝ 35բ «ԴՋ. Մկ. Ձգասր բերկրանաւք լցեալ...»): 20/36ա-7բ (յաւելեալ՝ 36բ «Մ. Աստուածածին տաճար լուսոյ...»): 21/37բ-9բ (յաւելեալ՝ 40աբ «ԴՋ. Անճառելի ճանին պատմող... », 40բ «ԴԿ. Ժողովեալ սուրբ առաքեալքն...»: 39բ-40ա տե՛ս 94: 40բ տե՛ս յաւելեալ՝ ա): 22/41ա-2բ: 23/42բ-4ա (չի՛ «Մ. Մարգարէն ի փորոյ...», «Տ. Ծագեալ առաւստ...»: Յաւելեալ՝ 43ա «Մ. Ուրախ լեր Աստուածածին, անարատ սրբորուհի,...», 44բ-5ա տե՛ս 93: 45բ-9բ տե՛ս յաւելեալ բ. 49բ-61ա տե՛ս 87: 61ա-4բ տե՛ս 89: 64բ-5բ տե՛ս 85): 24/չի՛բ: 25/68բ-9ա: 26/69ա-71ա (71աբ տե՛ս յաւելեալ գ): 27/71բ-4բ (խառն ընդօրինակութիւն): 28/74բ-5բ (խառն ընդօրինակութիւն): 29/78բ-83ա (չի՛ գ. «Մկ. Ա՛ր Տնեղէ՛ք ըզՏէր...», «Հր. Տ՛ուր մեզ, Տ՛ը...», «Հր. Հոմսի աշոյ...»): 30/83բ-7բ (խառն ընդօրինակութիւն): 31/87բ-91բ (խառն ընդօրինակութիւն): 32/91բ-2բ: 33/92բ-3բ (չի՛ «ԱՋ. Հ. Ի՛ր գերիս Մանկունան...»): 34/93բ-4բ: 35/94բ-5բ (95բ-6ա տե՛ս 84. բ): 36/96ա-7ա (97աբ տե՛ս 84. գ): 37/97բ-9բ (98բ-9ա տե՛ս 84. դ): 38/99ա-101ա (101աբ տե՛ս 84. է): 39/101բ-8բ (102բ-9ա տե՛ս 84. զ), 109ա-11բ (խառն ընդօրինակութիւն): 40/111բ-2բ (112բ-3բ տե՛ս 84. է). 113բ-4ա: 41/114ա-5ա (115ա-6ա տե՛ս 84. ու). 116ա-3ա (խառն ընդօրինակութիւն, յաւելեալ՝ բ. 117ա «Մ. Ի՛ր ըզՀրեշտակին...»: 42/118ա-21ա (խառն ընդօրինակութիւն): 43/121ա-31բ (խառն ընդօրինակութիւն, յաւելեալ՝ ա. 121բ «Մ. Աստուածածին սուրբ կոյս... »): 44/131բ-4ա (յաւելեալ՝ 132աբ «Անբակիդքդն Բանդ...»): 45/134բ-9ա (խառն ընդօրինակութիւն): 46/139ա-40բ: 47/141ա-2ա: 48/142ա-3ա: 49/143ա-4բ: 50/144բ-5ա: 51/145ա-6բ: 52/146բ-7բ: 53/147բ-51ա: 54/151ա-2ա: 55/153ա-4բ (56-ից յետոյ): 56/152ա-3ա (55-ից առաջ): 57/154բ-7ա: 58/157ա-62ա: 59/162ա-3ա: 60/163ա-5ա: 61/165ա-6բ: 62/166բ-8ա: 63/168ա-9ա: 64/169բ-71բ: 65/171բ-3ա: 66/173ա-5ա: 67/175ա-6ա: 68/176ա-7ա: 69/177աբ: 70/177բ-9ա: 71/179ա-80ա: 72/180ա-1ա: 73/181ա-2ա: 74/182ա-4ա: 75/184ա-5ա: 76/185ա-6բ: 77/186բ-8բ: 78/188բ-90ա: 79/28բ-30բ (տե՛ս 16, յաւելեալ՝ 29ա «Յորժամ վիսորհուրդն Յաճախեալ... », 30աբ «Տ. Թագաւոր Թագաւորաց Քրիստոս... »): 80/190ա-1ա: 81/191ա-2բ (յաւելեալ՝ 191բ «Մ. Աչեռ անճառ Բանին Մարիամ...»): 82/192բ-200բ, 204աբ, 226աբ (յաւելեալ՝ 226բ «Մ. Ըզտածուխ խրնկոյն յոտդն... », չի՛ գ. ժ): 83/200բ-4ա (204աբ տե՛ս 82, ժբ-ժգ): 84/115ա-6ա (տե՛ս 41), 95բ-6ա (տե՛ս 35), 97աբ (տե՛ս 36), 98բ-9ա (տե՛ս 37), 101աբ (տե՛ս 38), 108բ-9ա (տե՛ս 39), 112բ-3բ (տե՛ս 40): 85/64բ-8բ (տե՛ս 22): 86/205ա-14բ (յաւելեալ՝ ա. 205բ «Տ. Քեզ հաւ...»): 87/49բ-61ա (Յաւելեալ՝ ա. 51աբ «Տ. Ի՛ր անճառ խոնարհութեամբ...», «Տ. Կեանք եւ լոյս...», գ. 52բ «Ի՛ր քեզ կալոյ ես ի յերկինս...», դ. 53բ «Գալոց միւսանգամ Աբարիչն յաշխարհ...», «Մարտափելի որոտմամբ...», ե. 55բ «Հայր անսկիզբ...», զ. 56բ «Անել փոդըն յարութեան...», է. 58ա «Անեղին... », ը. 59բ-60ա «Հաւատեայ ի բարձունս... », «Աբարիչ եւ յարդաւէր...», չի՛ ե. «Զքեզ աղաչեմբք..., Աբեգական արդարութեան... », է. «Մեծ եւ ահեղ ապրն... »): 88/214բ-25բ (226աբ տե՛ս 82, ժդ): 89/61ա-4բ (տե՛ս 22, չի՛ բ.): 90-92/չի՛բ: 93/44բ-5ա (տե՛ս 22): 94/39բ-40ա (տե՛ս 21): 95-96/չի՛բ: Ունի.

ա. *40բ* Կանովն Թադէոսի առաքելոյն – *Այսուր ցընծալ խրախճանեսպէս... զաւրացոյն ա՛// (շար. քահանայ):*

բ. *45բ-9բ* [Կանոն սրբոյն Սարգսի զաւրավարի եւ որդւոյ նորա Մարտիրոսի] – [Ի-Կ. Հ.] *Յերկնաւոր զաւրացեալ... [Ո.] Ի սուրբ տաճար հոգեւոր... Տ. Մրբոց գընդից... Դ. Մկ. («Յովանէս») Յեղեռնական տընկոյն շառաւիղ... Հ. Ի. Կ. («Սարգիս») Սուրբդ սրբոց Սուրբ երրորդութիւն...*

գ. *71աբ* Կանովն Թէոդորոսի Զաւրավարի – Դ. Հ. *Ի՛ր ի հանդէս մեծ... Ո. Պայծառացեալ մոգովուրդք քրիստոսի... Տ. Անչաղթելի նահատակութիւն քո... Բ. Ձ. Յաղթող թագաւորին քրիստոսի... Դ. Մկ. Ի՛ր ընտրեցեր...*

դ. *228ա-75բ* [Մաճառականիք]

Տե՛ս նաեւ 735, 4ա-317ա. 1 ա-դ/*228ա-44ա:* 2. ա-է/*244ա-60բ:* 3/չի՛բ (չի՛ ընդօրինակած): 4. ա/*260բ-70ա* (չի՛ բ-դ.): 5 ա/*270ա-2բ (272բ-4ա տե՛ս 7.):* բ/*274ա-5բ* (վերջից պակասաւոր, չի՛ գ-է.): 6/չի՛բ: 7/*272բ-4ա (274ա-5բ տե՛ս 5.բ):* 8-10/չի՛բ:

ՅԻՇԵՑՔԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԻԹՅԱՆ ՅԱՄԱՆԱԿԻ

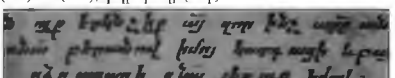
204բ Ձեեղապարտ գրչիկ՝ զ՞ետրոսիկ սարկաւագ, չիդէբ ի Քրիստոս, եւ Աստուած (այսչափ):

Տե՛ս ժԳ. գ. չի՛բ-է, էչ 925:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *24ա, 63ա. տառեր, 219ա «Յորժամ», 227ա «Ապաստումն», «Ղարաքիլէն», 227բ, 262բ տառեր եւ խզբզոց:*

2415
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԹԵՐԹ 102: ՊՐԱԿ Գ-ԺԱx12 (Գ 10, Դ 14, Ե 1, Զ 11, Է, ԺԱ 13)+4: ՆԻՒ՝ մագաղաթ: ՄԵՁՈՒԹԻՒՆ՝ 10,6x7,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,5x5,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմուռ՝ 12ա): ՏՈՂ 24: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն կաշի, միջովը տախտակ, աստառը ծաղկազարդ կտաւ (Ի. դ.). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), դեղին թուղթ (Ի. դ.):

Նմուշ 12ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – ՃԱԿԱՏԱԳԱՐԴ՝ 10բ, 21բ, 39ա, 54բ, 71բ: Լուսանցագարդ՝ բուսական: Ջարդագիր՝ թոչնագիր, ճանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, նարնջի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, փոխրուն պատռուածքներ, զանազան թղներ, լուսանցազարդերը վնասուած, եզրաճատուած, Ի. դ. նորոգուած, լուսանցները կարկատուած թղթով եւ վերակազմուած, լուսանցակողերը գունաթափ, սեւացած:

ԺԴ. դար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-102բ [Սաղմոսարան]

Տե՛ս ձեռ. 1642, 1ա-239ա. *1/92աբ (չիք՝ Սաղմ. Ա-Լ, ԺԱ-ԺԷ, ա-բ, պակասաւոր՝ Սաղմ. Թ-ժ): 2/1ա-10բ (չիք՝ Սաղմ. ԺԸ-ԻԹ, բ, պակասաւոր՝ Սաղմ. ԻԸ-ԻԲ): 3/10բ, 74ա-86բ, 34աբ, 72աբ (չիք՝ Սաղ. ՕՍ, բ, գ. մաղաքէ «Ելոգա աչրնութեան», պակասաւոր՝ Սաղմ. Ծ, ՃԲ, ԴԹ, գ. «Ալօթք»): 4/73աբ, 11ա-20բ (չիք՝ Սաղմ. ՄԸ-ՄԶ, ՄԹ-ԿԹ, պակասաւոր՝ Սաղմ. ՄԷ-ՄԼ, ԿԴ): 5/20բ-1բ, 24աբ, 22ա-Յբ, 25ա-33բ, 35ա-Ըբ (պակասաւոր՝ Սաղմ. ՀԲ, ՁԷ-ՁԼ): 6/39ա-54բ: 7/54բ-71բ: 8/71բ, 87ա-91բ, 93ա-102բ (չիք՝ Սաղմ. ՃՁ-ՃԻՀ, ՃԼԸ-ՃԼԿ, գ-է, պակասաւոր՝ Սաղմ. ՃԻԹ, ՃԼԹ, ա):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1ա (ԺԹ. դ., շղագիր) Սուրբ Էջմիածնայ *մատենադարանին Գ. Յովհաննիսեանց, Հմր 19:*

ԳՐՉԱՔԱՐՁ՝ *36բ, 37ա, 85բ գանազան բառեր, դժուարընթեռնելի, 60բ տառեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պահնկ Ասի-ին վակցուած թղթին. «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2416
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԺԷ. դար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-177ա* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս ձեռ. 1642, 1ա-239ա. *1/1ա-10բ (սկ. թափուած. «/// սրտի իմոյ զաւուրս: Մինչեւ զե՞րբ բարձրանայ... » (Սաղմ. ԺԲ. 2-3), չիք՝ բ. «Ալօթք» եւ մաղթանք «Սաղմոսիս եւ աւրհնութեամբ»): 2/11ա-37ա: 3/37բ-44բ (պակասաւոր՝ Սաղմ. ԼԲ., չիք՝ Սաղմ. Ի-ԺԲ., ա-գ.): 4/45ա-63բ (սկ. թափուած «/// Մի սպանաներ զնոսա... » (Սաղմ. ՃԸ. 12), պակասաւոր՝ Սաղմ. ՆԷ-ՆԸ.): 5/64ա-90բ (չիք՝ բ): 6/91ա-115բ: 7/116ա-42բ: 8/143ա-77ա:*

Բ. *177բ-82բ* Ադօթք Ներսէսի [Շնորհալւոյ] – *Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիր պագանեմ Քեզ... ամենայն սրբոց քոց երկնաւորաց եւ երկրաւորաց եւ Քեզ փառք... յաւիտեանս յաւիտենից:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

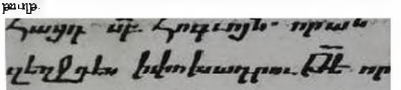
1. *182բ* Մարտիրոս, 1882, *Մահգյատ՝:*

2. *1ա (ԺԹ. դ., շղագիր)* Հմր *24.* Սուրբ Էջմիածնայ *մատենադարանին:* [Գաբրիէլ Տէր] Յովհաննիսեանց:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ներդիր Թերթիկի վրայ. «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս». 183բ «Հմր 2416, 663»:*

2417
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

Թերթ 93, չգրված 92ա-3բ: ՊՐԱԿ ԺԱ-ԺԹ×12 (ԺԴ, ԺԶ 7, ԺԷ 6, ԺԸ 14, ԺՈՐ 11): Նիհար թաղթ լաստարջվով եռանման, այլ թաղթ թ 63-93 լաստագծավ լաստարջվով գծանկար խաչ, վերին թեփն երեքանվի տեբեռ: ՄԵՆՈՒԻԻՆ՝ 13,6×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ միսսիւն (9×6): Գիր բոլորշիր (գշավփոխադիմքով), նաստալիկ (90ա-1բ, եմոփ ճա): ՏՈՂ՝ 16 (1ա-6ճա), 17-18 (6ճբ-8բ), 21-23 (69ա-89բ), 19 (90ա-1բ): ԿԱՋՄ դեղմագրագոյ բազանակազան կապի, դեմնակով, միջանվը ամպատակ, առատառոյ թաղթ. լաստաճգակաղերը՝ կատմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա), սկզբից, թաղթ.

Նմուշ ճա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Լ ա ւ ա ն ե ց ա գ ա ր դ՝ բազական, թաղճայիի (41բ), ատաճար (63բ): Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թաղճագիր (41բ), ճանճգաւցագիր: Գ ո յ ե ր՝ կարմիր, վաղագոյն, կապոյտ:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի Ա. փեղկը ձիւմից աճեալ, փեղկերի եզերեր մաքուած, մերկ վնասուած, կապիչներն ընկած, ցեցակեր. սկզբից եւ միջից պակասուած, լաւանճճերով խանգաւթեան նեաներ, տեղ-տեղ գանաքափուած եւ գիրը վնասուած, թթաւակեր, լաւանճգակաղերը գանաթափ, սեւացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-7ա* [Կանոն ճոգեճանգիաւ կատարելոյ – *Նախ ասի Հայր մեր... պտուղ ի քոց] արդարութեան արմտեաց... եւ գայատուիրանս քո պահեացին սուրբ եւ անարատ վարիւք եւ առաքինասէր գործովք... ամէն:*

Հմմտ. Մաշտոց, Վաղարշապատ, 1903, էջ 689-701:

2. *7ար ԺԸ.* Կանոն Աղ աւճնելոյ – *Աստուած, ողորմեա՛ մեզ... Եւ քահանայն ասէ գաղաւթս գայս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ... Եղիցի մեզ ի սրբութիւն մեղաց... ամէն:*

3. *8ա-16ա* ԺԹ. Կանոն Տեառնակաճի – *Աձէն գնուիրեալն ի դուռն եկեղեցւոյն... Եւ կոչեաց Աստուած գմովսէս... եւ հաւոյ նմա զողորմութիւն քո յաւիտենից... այժմ եւ միշտ:*

4. *16ա-41ա* ԺԷ. Կանոն Ոսկրեայ տունեն Մեծի ճինգաւաքին երեկոյին, զոր ասաց Քրիստոս, թէ աւրինակ մի եռու ձեզ, զոր արարեալ է տեառն ճփաժեմի հոգին Ադամայ, զոր թարգմանեաց մեծն պիտապետ Հայոց Մեծոց Գողգոթա Վկայասէր – *Ի ժ երորդ ժամու ժողովին... Եւ գլխաւորն ասէ գաղաւթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէր մեր... հանդիպիլ ձեզ ի փառաւոր եւ միաւանգամ գալստեան քո... այժմ եւ միշտ:*

5. *41բ-62բ* ԺԸ. Կանոն Ջնար աւճնելոյ – *Երթան խաչ եւ Աւետարանան... Ընթերցեսցուն ի Ծորրորգ Թագաւորութենէ. Եւ ասեն արք քաղաքին... եւ կատարեալ առաքինութեամբ արժանի լիցուք փառաւորել գՀայր եւ գՈրդի եւ գՍուրբ Հոգիդ ա. 46բ-52ա* Աւրճնութիւն Ջրոյ, զոր առաջեալ է Բասեղի Կեսարաւ Կապադովկացւոյ – *Աւրհնեալ Տէր Աստուած ամենակալ... երթիատարդ եւ կուսանք, ծերք եւ տղայք հանդերձ ցնծութեամբ եւ ուրախութեամբ ամենայն հոգիք տացեն գոհութիւն Աստուծոյ. ամէն:*

6. *63ա* [Ոդր զատիկի, Նստեալ առացեալ. ձեռ 3162, 89ա – *Աստուծոյ մարգասիրին փա՛ռք յաւիտեան... / Մէկ մի լկայր, գձեռքն՝ խալէր ի վերայ սրտին... եւ ձեզ ամենքս երկրպագեմք Աստուածածին:*

7. *63բ-77ա* ԻԷ. Կանոն Նաւակատեաց եկեղեցւոյ պղծել տաճարի յանօրինաց, եւ յաւժեալ սեղանոյն վերստին հաստատել – *Մտանէ եպիսկոպոսն... եւ եպիսկոպոսն ասէ գաղօթս գայս. Որ ունիսի իշխանութիւն... Որ օրն նաւակատիս կատարեսցին ուրախութեամբ:*

8. *77բ-80բ* ԻԸ. Կանոն Աւազան օրհնելոյ եւ այս է կարգաւորութիւն – *Հաստատեն գաւազանն... Եւ եպիսկոպոսն ասէ գաղօթս գայս. Տէր Աստուած, մեծ եւ փառաւորեալ... եւ արժանի լիցուք երկնից արքայութեանդ ընդ ամենայն սուրբս քո:*

9. *80բ-1ա* ԻԹ. Կանոն Սկի եւ մաղմամ օրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին... Ասէ գաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր... եւ արժանի արա՛ պաշտել զքեզ փառք, իշխանութիւն:*

10. *81ա-4ա* Լ. Կանոն զառնախս սեռնանց, եւ գրեղջ, եւ գինանան օրհնել – *Մղմս. Կց... Ընթերցուած Յովելէ մարգարէէ. Քաջալերեա՛ց, երկի՛ր... եւ որք կերիցեն հանցեն օրհնութիւն եւ գփառս Լօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյ:*

11. *84ար* ԼԱ. Կանոն հանդերձեալին, սպասք օրհնելոյ, վարագոյր կամ սեղանոյ ծածկոց եւ այլ – *Տանին յեկեղեցին առաջի բեմին... Եւ ասէ գաղօթս գայս. Տէր Աստուած բարձրեալ, որ գձեցուցեր զեկեղեցի... աստ եւ ի հանդերձեալն զողորմութիւն մեծ գտանել ի քէն... այժմ:*

12. *84բ-5բ* ԼԲ. Կանոն Աւճնութիւն նոր տեղոյ գոց – *Տանին յեկեղեցին եւ հանեն յամբիոնն... Ասէ գաղօթս. Աչրհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր... տանել զաստճառ բարերարութեանդ պարգեւս... միշտ եւ յաւիտեանս:*

13. *85բ* ԼԳ. Աղօթք եղիսնասաց, ոճ եղիւսն մարդիկ – *Աստուածդ, որ գմարդկային բնութիւնս փոփոխական եւ տկար գիտես... քանզի օրհնի անուն քո եւ փառաւորի... յաւիտեանս:*

14. *85բ* ԼԴ. Կանոն Նոր դուռն եկեղեցւոյ գնել, հաստատել ի տեղւոյն իւրում – *Եւ ասեն սաղմոս հոտոտման եղերուք... հնդրեսցուք հաւա/// (թափուած):*

15. *86ա-5ա* [Կանոն օրհնութեան խաղողոյ... – *Բերեն յեկեղեցին...] լցուսցէ զսիրտս մեր... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Որդի՛ եւ Բան Հօր... ըստ անուտ ի քէն խոստմանն ի պատիւ եւ ի փառս Հոր քո եւ Հոգւոյդ սրբոյ:*

16. *88բ-9ա* ԼԶ Աղօթք վասն Պատկեր օրհնելոյ, զոր ասացեալ է վասն մեր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *Տէր Աստուած անճառակա... զի քեզ լիցին երկրպագութիւք եւ փառաբանիք... ամէն:*

17. *89աբ* Ա. Վասն խունկ օրհնելոյ – *Աւրնու քահանայն ի ձեռն եւ ասէ. Ամենակալ Տէր, որ ընկալար գխունկն... այլ պարգեւեա՛ մեզ չնորհիւ Հոգւոյն Սրբոյ առնուլ զօրհնութիւնդ քո... փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ:*

ՅԱՐԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԷ. դ.

90ա-1բ (այլ ձեռք, նուրբգիր) [Ողբ] – *Մ՛ վ գեղեցիկ եւ նագեպի, / եւ ոսկէգոտ յոյժ ցանկալի... յուսեղինաց դասքն խառնի, / օրհնե գՏէրըն ամենայնի:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *93բ* «Այսուահարեաւ», տառեր:

ՆՇՈՒՄ՝ *Պիանկ Աա ահէ, Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս]ա:. 93բ «2[ի] 2417, 795»:*

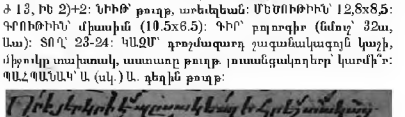
2418

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

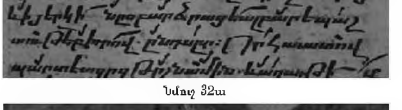
ՍԻՄԱԿԱՆ ՊԹԴ. – 1406

ԳՐԻՉ՝ Գալաատ: ՇԱՂԿՈՂ՝ Կարապետ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Գրիգոր:

ԹԵՐԹ՝ 318: ԳՐԱԿ՝ Ա-Ի̈x12 (Ա. 9, Ի̈Զ 10, Զ 11, Թ, ԺԱ, ԺԸ 14, ԺԹ, Իե 2)+2: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, աոեւեղեան: ՄԵՏԻՒԹԻՒՆ՝ 12,8x8,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10.5x6.5): ԴԻՐ՝ բոլոռգիր (ճնոյ՝ 32ա, Աա): ՏՈՂ՝ 23-24: ԿԱԶՄ՝ գոռմազարդ չագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աառաոը թուղթ յասանցկակոդներ՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (սկ.) Ա. դեղնի թուղթ:

Նմոյշ 32ա

Նմոյշ Աա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լ ո ւ ս ա ն ց ա յ ի ն. Աատաածածին՝ 22բ, 186բ, Գաւիթ մարգարէ՝ 33ա, Ստեփաննոս Նախավկայ՝ 34ա, Պետրոս առաքեալ՝ 36բ, Յովհաննէս աւետարանիչ՝ 38ա, Յովհաննէս յեսփ կիսի՝ 43բ, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 161ա, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 166բ, Հռիփսիմէ կոյս՝ 172բ, Յակոբ Մծբնացի՝ 212ա, Միխայէլ եռգլխավոպատ՝ 215ա: Ջ ա կ ա ա զ ա ր ի՝ 3ա, 46ա, 86ա, 192բ, 242ա, 260բ, 283ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ա զ ա ր ի՝ բուսական, թռչնային, կենդանական, սաճար, խաչ: Ջ ա ր ա գ ա յ ի ե՝ թռչնագիր, ճանճագրագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վառդագոյն, չագանակագոյն, մանուչակագոյն, ոսկի՝

ՎԻՃԱԿ՝ բաաաոար. կազմի կարին թերեակի հետձուած, եզրերը մաշուած, թ. փեղկի տախտակը վերեց վատ ետեղուած. սկզբից եւ միջից պակասաոոր, թ. 1-13՝ թնագիրը վնասուած եւ Ի. դ. ետոոգուած դեղին թղթերով. յասանցկետով խոնաոութեան հետեւեր, կան զանազան թներ եւ փոխիրկ պատռուածքներ, խոնաուելիութենից մանրամասնեւեոն ու յասանցագաոյեոն աոոաոպուած ճանդիպակաց թերթերին, եզրաճատուածից վնասուած, յասանցկոդները գունաթափ, սեաւցած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-317բ [Շաոակնոց]

302բ-317բ մասը երեւի 1464 թ. առաջ Հունձք գիւղում գրել-լրացրել է Մրգապէզ գրիչը. տե՛ս Յիշ. յետագային, 87բ, 111բ, 314ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԹՎԱՄԱՆԱԿԻ

45բ Ջատացաւղ սորա գԳրիգոր՝ սիրող բանի, եւ մեղուցեալ տառատիպս՝ գԳալուստ, յիշել մաղթեմ. ՊՅԵ. (1406)։

301բ (Գալուստ գրչի) Փա՛ռք համագոյ եւ միասնական, անբաժանելի սուրբ երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, յաւիտեանս. ամէն։ Արդ, գրեցաւ եղանակաւոր տառս եւ լուսագարդ երգարանս ի Թուականս հայոց ՊՅԵ. (1406), ի տանս Սիսական, յերկիրս [Սիւնեաց՞], ի մեծ եւ ի հռչակաւոր սուրբ ուխտս [Տաթեւո՞], առ ոտս մեծ եւ ամենէրջանիկ դիտապետիս հայոց, որ է անուանակիր արփիաւորչին, այլ եւ գործոց նորին, նա եւ պսակացն առեալ մեծին, ի խնդրոյ սրբասնունդ եւ երանաշնորհ եղբարւր մեր եւ անբնդմիջաբար սիրելոյ Գրիգորի՝ սիրոյդի բանի, ի վայելումն անձին իւրոյ սրբազանի, յիշատակ հոգոյ իւրո եւ ծնօղաց իւրոց, եւ ի վարժումն գեռաբոյս պատանեկին (ջնջած եւ գրած՝ «Մարգիսին»), որ է որդի (ջնջած եւ գրած՝ «Մտեփաննոս»)ին իւրոյ, զոր Տէր վայելել տացէ ընդ երիսկն աւուրս, ձեռամբ յոգնաժեղ եւ ապիկար գրչի՝ Գալուստ պիտակ սպասաւորի, ի յաւ եւ յընտիր աւրինակէ Սրսեցոյ, որ էր գրեալ ձեռամբ բազմարուեստ գրչի՝ Գրիգոր գպրի, մականուն Խոյ կոչեցեալ։ Արդ, աղաչեմ զամենե-[ս]եանն, որք աւգտիք ի սմանէ կամ գաղափարէք՝ զվերոյասացեալ ստացաւղ սորա եւ զբազմամեղ |302ա| գրչաւորիս մի՛ մոռանայք, այլ մաղթեմ յիշել ի սուրբ եւ յերկաթիոիչ պաղատանս ձեր առաջի անարատ գառինն եւ անարիւն զենմանն Քրիստոսի, եւ նա, որ առատն է տուրս բարեաց եւ աննախանձ ի պարգեւս ընդորացս, մեզ յուսոզացս, եւ ձեզ՝ խնդրուղացդ առհասարակ ընդորեակեցէ. նմա փառք յաւիտեանս. ամէն։

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-Ր, Ա., էջ 60, 2ՙՙ 64 (301բ-2ա). ըստ որի եւ փակագծային լրացումները։

2. *111ա (Կարապետ ծադկողի) Ո՛վ դասք լոյս երամից, աղաչեմ յիշման արժանի առնել գԿարապետ նկարող սորին։ Ով զմեզ յիշէ՝ յիշեալ լիցի առաջի անմահ գառին Յիսուսի Քրիստոսի։*

164բ Ո՛վ դասք լոյս երամից, յիշեցէ՛ք զնկարող։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *87բ* (Միգայէլ գրիչ լրացնողի. 1464 թ., բոլոր-գիր) *Ջմեղաւոր հողս՝ զՄիգայէլ գծողս, յիշեցէ՛ք [յ]աղաւթիս ձեր եւ/// (չշարունակած)։*

111բ Արդ, ծանուցումն պայծառ ընդէրձողաց։ Փա՛ռք համագոյ եւ միասնական, անբաժանելի սուրբ երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս. ամէն։

Արդ, գրեցաւ եղանակաւոր տառս եւ լուսագարդ երգարանս ի Թուականս հայոց ՊՅԵ. (1406) ամի, ի յերկիրն Քաջբերունի, ի գիւղս Հումնէ, ընդ հովանեաւ Սուրբ Սարգսի Զաւրավարին եւ ընտեվանենոսի Նախավկա[յ]ի, ի հայրապետութեան Ջահարիայի, ի յառաջնորդութեան սուրբ ուխտիս Մեծոբայ ընտեփաննոս վարդապետի։ Յուսամք յԱստուած, որ պահէ գնայ անփորձ կենսաւք մինչեւ ի խորին ծերութիւն. ամէն։ Եւ յետ աստեացս ելանելոյն ընդ սուրբ վարդապետաց դասուն գասակից առնէ. ամէն։ Արդ, աղաչեմ զամենեսեան սիրովն Քրիստոսի զընդէրձողսդ եւ գլսողսդ՝ յիշման արժանի առնել զվերոյ յիշեցեալ ըստացող տառիս։ Արդ, գրեցաւ ի ձեռամբ Միխայէլի անարժանի եւ անիմաստ գրչի, եւ իմ ան[ըն]դունակ եւ անհմուտ գոլով յարուեստ գրչութեան, եւ բազում մեղայ ցնորիւք պաշարեալ, գրեցի անարժան ձեռօք իմաւք ընտիր եւ ստոյգ աւրինակէ նուկ կոչեցեալս։ Ով զմեզ յիշէ՝ յիշեալ լիցի առաջի անմահ գառին Յիսուսի Քրիստոսի։

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ք, Ե., էջ 441, 2ՙՙ 598 (111բ), ուր սա գրուած է 1464 թ. ներքոյ եւ բացատրուած՝ «Թուականը ջնջուած է եւ գրուած ՊՅԵ., որ կեղծիք է։ Այսուհետ յիշատակուած Ջաքարիա կաթողիկոսը նշանաւոր Ջաքարիա Աղթամարցին է, որ աթոռակալել է 1434-1464 ԹԹ., ուստի յիշատակարանի գրութեան վերջին հնգաւոր տարեթիւը 1464ն է»։ Այստեղ նշուած է նաեւ նոյն Միգայէլ գրչի մի այլ գործ՝ ՄՐ 2ՙՙ 3049 Աւետարանը, որ «հեղաւոգի... Մատթիէս կնոջ համար նա գրել է ի Ջ. ու ԺԱ. (1462) ամի, ի յերկիրս Քաջբերունի, ի գեաւղս, որ կոչի Ումնէ». տե՛ս Ձեռ. 3049, 277ա-80ա, հմմտ. ԺԵ. դ. յիշ-ք, Բ., էջ 178-9, 2ՙՙ 223։

314ա Ջմեղաւոր հողս՝ գՄիգայէլ գծողս, յիշեցէ՛ք [յ]աղաւթս ձեր։

2. *166բ (ԺԵ. դ. վջ., անփոյթ բոլորգիր) Ո՛վ դասք հրեշտակաց եւ նահատակք Քրիստոսի, աղաչեմ գձեզ, յիշման արժանի առնել զՅովհաննէս նկարող սորին։ Ով զմեզ յիշէ՝ յիշեալ լիցի առաջի անմահ գառին Յիսուսի Քրիստոսի։*

Այս Յովհաննէսը որեւէ ծագկումի արել, սոսկ կրկնօրինակել է կարապետ ծագկողի 111ա էջի յիշ-ը. ամբողջ ձեռագրի նկարագրութիւնը կարապետինն է։

3. *46բ (1746 թ., նոտրգիր) Ես՝ Սեվխս, դպրս եմ Վաճանին Գհ. (3000) փող, Բ. քառար ց[որ]ւեէն։ Աստուածդվդ օգնութեամբս դամ. Թվին ՌՃՂԵ. (1746)։*

4. *318ա (ԺԲ. դ., շղագիր) Ի վայելումն Սարգիս վարդապետին Միրզայրեկով, ամի (չգրած) ի Տեառնէ. ամէն։*

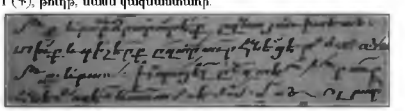
ԿՆՔԱԳՐՈՆՔ *260բ սեւով քառանկիւնի, մէջը՝ «Քրիստոսի ծառայ Սարգիս. 1822»։*

ԳՐԱՁՈՒԹՔ *110բ «Ջմեղաւոր. ՊՅԵ. (1406)»։ 255բ՝ ՋԺԲ. (1463), ՋՀԱ. (1462), ՀՌԿ. (7060)։ 317բ Ջգծող սորին եւ վայէ։ 313ա (ԺԲ. դ., շղագիր) ՊՅԵ. Քուին գրեցաւ Շարականս։ Տե՛ս «Բանն, որ ընդ Հօրն»։ Պհպնկ 318բ «Ես կիրըս է Տարն է», խզբզոց։*

2419
Շ Ա Բ Ա Կ Ն Ո Յ

ՍՏԱՅՈՂ՝ Տէր Պետրոս՝

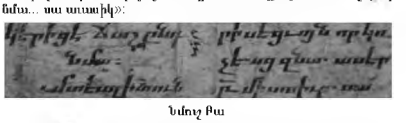
Թերթ՝ 293. Պրակ՝ Դ-ԻԸ×12 (Դ-ե 13, Զ, ԻԸ 11, ԺԸ, ԻՁ 10, ԻԷ 9)։ Ների՛ թուղթ։ Մեծութիւնն՝ 11×9,2։ Գրութիւն՝ միասիւն (10×6.5)։ Գիր՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 15ա)։ Տող՝ 25։ Հնգմ՝ ձախակողքի թուղթ, մէջէն՝ սեւ կաշի, միջակ սառաւարաթուղթ, աստառը թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր ցայտկէծ։ Պաշպանն՝ 1 (Ա) + 1 (Գ), թուղթ, մասն կազմատառի։

Նմուշ 15ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Լ ու սա ն ց ա յ ի ճ. Յովճան լեռան կիսի՝ 11ա, Մուտի յերուսաղէմ 57բ՝ Գ իւ ա խ ո ր ա ն՝ 80ա։ Ճ ա կ ա տ ա գ ր ո ւ թ՝ 1բ, 8բ, 56ա, 127ա, 178ա, 232ա, 263բ։ Լ ու ս ա ն ց ա գ ր ո ւ թ՝ թուական, թղթային, տաճառ, խաչ։ Զ ա ր դ ա զ ա ր դ՝ թղթային, ճանճագործիր, կենդանագիր (օձ՝ 163ա)։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, շագանակագոյն։

ՊԱՏՄԻՒԹԻՒՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ – Ամենասուն Ղուկասու, Ը 18-19, է 36-45։ Ժէ դ – Ի (Բ, վջ.), առագաստ ընդլայնական ճաստատ Ի թերթից։ Մագաղաթ, 11×8, եռկսիւն (7,5×7,5), բոլորգիր, 14 տող։ Կատարո՛ Աւաք. «/// ի յայտ... ակին ճա մա[յրն]», «/// ճաշ ընդ ճամ... սա աւտաիի»։

Նմուշ 8ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզրերը թեքեալի մաշուած, եզրաճաւոտուիից լուսանցազարեմ ու լուսանցագրութիւնները վնասուած. սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր. լուսանցեերում բծեր, խոնաւութեան հետքեր, փոխրիկ պատռուածքներ, տեղ-տեղ՝ գեզակեր. ԻԴ (բ. 252-63) եւ Իե. (բ. 240-251) պրակները եւ թերթեր խառնուած (տե՛ս Քվեդ.), բ 273 կարգալ բ 263ից յետոյ.

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-293բ [Շարակնոց]

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ. *1/5աբ (սկ. թափուած [«Տ. Ա[ստուա]ծ ցնծան երկնայինք...] գովեն բ[ոլո]ր...»)*։ *2/5բ-6բ (չի[ք՝ «Ո. Ամէնէ]ից Աստուած... Տ. Թագաւոր փառաց Աստուած... Ձ. Ո[ր] ի բարձրութիւնս երկնից...»)*։ *8/7ա-8բ (սկ. թափուած [«Մ. Ա[բրահ]ամ լե՛ր, Մարիամ, սուրբ Աստուածածին... եկն[ի Տէր...»)*։ *4/8բ (միջից եւ վերջից թափուած, միայն՝ «Աւետ. Զ[ք. Ա[բրահամից, սրբերուն... » եւ «Ա[բրահ լե՛ր բերկրեա[ս...»)*։ *5-12/չի[ք՝* 13/*290բ (միայն՝ «Մ. Ա[բրահամից Աստուածածին...»)*։ *14/4աբ (չի[ք՝ «Մ. Ա[յծո քթովբ[ականն... Ո. Ո[րով առեալ գրաման... Տ. Զոր փառաբանեն... Դն. Ձ[ր. Ա[նբսկիզբըն Բանի[ն...»)*։ *15/չի[ք՝* 16. *տ՛չի[ք՝* 16. *բ/9ա (սկ. թափուած «[... ի լանբայ]նից փոխեալ...»)*։ *17/9աբ (վերջից պակասաւոր, չի[ք՝ «Մկ. Ա[ւրհնեցէ՛ք ըզՏէր յաւրհնութի[ւն...»)*։ *18-20/չի[ք՝* 21/*2աբ (Հբ-Յա տե՛ս 94), Յաբ (սկ. թափուած [«Տ. Ա[նաքեալք Աստուծոյ... կաթո[ղիկէ եկեղեցւոյ...»։ *Յաւելեալ՝ Յա «Գեղեցիկ անուն բարի...»)*։ *22/3բ, 10ա-1ա՝* 23/*11աբ, 25աբ՝* 24/*25բ, 1ա (1աբ տե՛ս* 93)։ *25/1բ, 12ա-3ա՝* 26/*13ա-6բ՝* 27/*16բ-21բ, 29ա՝* 28/*21բ-4բ, 26աբ, 37աբ, 27ա-9ա՝* 29/*29ա-36բ, 38ա (միջից պակասաւոր, չի[ք՝* Ո. *Հրաշափառ Յաղագս[ն... Տ. Ա[յսաւր ցընծան... Ստեղ. Ա[ն Զաւուրն Տեառն Լուսապրատկարըն...», թէբի՝ «Դ. Զ. Ա[յսաւր մեծապէս պանծացեալ...»)*։ *30/38ա-44ա (44ա-Տբ տե՛ս* 90), *45բ-9բ՝* 31/*49բ-56ա՝* 32/*56ա-7բ՝* 33/*57բ-60ա՝* 34/*60ա-1ա՝* 35/*61ա-3ա՝* 36/*63ա-4բ՝* 37/*64բ-6ա՝* 38/*66ա-8բ՝* 39/*68բ-77բ (չի[ք՝* ա «Մ. Յ[ոհէ]ս աւուրն...»)։ *40/77բ-80ա՝* 41/*80ա-6բ (տե՛ս[եալ՝* բ *83ա «Մ. Ո. Ա[յր բզհրեշտակին...»)*։ *42/86բ-92բ՝* 43/*92բ-114բ՝* 44/*114բ-9ա՝* 45/*119ա-26բ՝* 46/*127ա-9ա՝* 47/*129ա-31ա՝* 48/*131ա-2բ՝* 49/*132բ-4բ՝* 50/*134բ-6ա՝* 51/*136ա-7ա՝* 52/*137ա-9ա՝* 53/*139ա-44ա՝* 54/*144ա-6բ՝* 55/*146բ-8ա՝* 56/*148ա-9ա՝* 57/*149բ-52ա՝* 58/*152ա-3բ՝* 59/*158բ-60ա՝* 60/*160ա-3ա՝* 61/*163ա-4բ՝* 62/*164բ-6բ՝* 63/*166բ-8ա՝* 64/*168ա-70բ (170բ-3ա տե՛ս* 95)։ 65/*173ա-5բ՝* 66/*176ա-8ա՝* 67/*178ա-9բ՝* 68/*179բ-81ա՝* 69/*181ա-2բ՝* 70/*182բ-3բ՝* 71/*183բ-5բ՝* 72/*185բ-6բ՝* 73/*186բ-8ա՝* 74/*188ա-90բ՝* 75/*190բ-2ա՝* 76/*192ա-4ա՝* 77/*194ա-7բ՝* 78/*197բ-9բ՝* 79/*199բ-201բ՝* 80/*201բ-3ա՝* 81/*203ա-5ա՝* 82/*205ա-17բ, 292ա-3ա (չի[ք՝* գ)։ 83/*217բ-22ա՝* 84/*222ա-7բ՝* 85/*227բ-32ա՝* 86/*232ա-9բ, 252ա-63բ՝* 87/*263բ, 240ա-51բ, 273աբ, 264ա-70ա (չի[ք՝* է *«Աւրհնաբանող ձայիւ հոգեաց...», «Մինչ եւ ահեղ աւրըն...»: Յաւելեալ՝* և. *248աբ «[Տ]. Աւրդաւգործ Աստուած, որ յոյնն[է...»)*։ 88/*274ա-88բ (սկ. թափուած, «[Ստե. Ի սուրբ հրդրոյ[ն]ենէն ծանեաք... բաղ]կաւ ի վերա», 89 *[ից յետոյ՝ Յաւելեալ՝ 290բ-1ա «Սաբաաթէի որուժամբ...», 293բ «Ստ. Հր. Ա[ծրակիզըն Աստուած համապարծաո... եւ մեք/// (շար. թերի)», 288բ-90ա տե՛ս* 91, *290ա տե՛ս* 27. գ, *290բ տե՛ս 18, 293աբ տե՛ս* 89 բ, *292ա-3ա տե՛ս* 82. *ժգ, 293աբ տե՛ս 96)*։ 89/*270ա-2բ (88-ից առաջ, վերջից պակասաւոր)*։ 90/*44ա-5բ (տե՛ս* 30)։ 91/*288բ-90ա (տե՛ս* 88)։ 92/*չի[ք՝* 93/*1աբ (տե՛ս* 24)։ 94/*2բ-3ա (տե՛ս* 17)։ 95/*170բ-3ա (տե՛ս* 64)։ 96/*293աբ (տե՛ս* 88)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՅԱՄԱՆԱԿԻ

79բ-80ա (ստ. լս.) Յիշատակ է Շարակնոս տէր Պետրոսին եւ կողակցոյն իւրոյ՝ Եփրոսինէ, *եւ որդ[ոց]ն՝* Պօղոսին եւ Անդրէասին. *չի[ք՝ եւ/// (եղրահատուած)։*

126բ Յիշատակ է Շարակնոս տէր Պետրոսին եւ կողակցոյն իւր՝ Եփրոսինէ, *եւ որդոցն՝* Պօղոսին եւ Անդ[ր]էասին, *եւ ամենայն արեամբ մերձաւորացն իւրոց, որք զմորմիդ տաէք. ամէն։*

177բ-8բ (ստ. լս.) Յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զտէր Պետրոս եւ զկողակիցն Եփ[րոս]ինէէն, եւ որդոցն՝ Պօղոսին եւ Անդրէասին, *եւ Աստուած ողորմի սասցէ՛ք։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՈՅԻ

1. *293բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Ես՝ ծառայ* Մարտիրոսս *գրեցի։*

2. *119բ (ԺԲ դ., բոլորգիր, եղրահատուած) Վարդ/// Քրիստոսի ծառայ, եա՛ ըմտեվխանոս, որդի տէր Օհաննէսեան, յիշեցէ՛ք։*

ԿՆՔԱԳՐՈՂՔ՝ *239ա բոլորակ, խայտիղ, անգիր։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՔ՝ *13բ Քոչուն։*

ԳՐՉԱՓՈՐՔ՝ *141բ, 144բ, 146բ, 147ա, 154բ, 188բ, 195բ, 277բ եւ այլն. զանազան տառեր եւ բառեր։ 240ա «Եկո, ադաչեմ Քրիստոս»։ 293բ «Ողնե՛յ Սուրբ Հոգի առ քեզ աստ։ Որ զարար զայլ գոր է բազուկս քոյ Տէր»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պետիկ Աա ԺԹ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Հ[ին] 2419, 804»։*

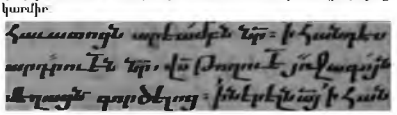
2420

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ (ՄԱՍՆ)

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ԳՐԻՉ՝ Յովսեփ աբեղ., Մարկոս։ ՍԱՂԿՈՂ՝ Եռեմիա։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Մեսրոպ դպիսճ։

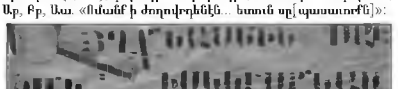
ԹԵՐԹ՝ 245 չգրուած՝ 5բ, 168բ, 244ա-5բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Բ՝ 12 (Ա-Բ, Ի 10, Գ 5, Դ 6, Ե-Է, ԺԴ չի՛)։ ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13x9։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9x5.7)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ըստ փշոց անգամազանելի. ճմռշ՝ 11ա, Բա)։ ՏՈՂ՝ 18-19։ ԿՆՔՄ՝ պոռնկազարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկի տախտակ, աստառ վարդագոյն մետաքս՝ ասեղնագործ ծաղիկներով. լուսանցակողերը՝ կաւմիր։

Նմոյշ 11ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ստացող Մեսրոպ դպիսճն՝ 242բ՝ Լուսանցայի՛ն. Տիմոթէոս՝ 169ա, Յովսէ (Աբգէոս)՝ 235բ, Պօղոս առաքեալ՝ 243ա՝ Կիսախորանն՝ ճա՝ Ձակատագարդ՝ 191ա՝ Լուսանցազարդ՝ բուսական, ստիպոր. Զարդագիր՝ թռչնագիր, ճանգուցագիր, կենդանագիր։ Գոյներ՝ կաւմիր, վարդագոյն, կանաչ, կապոյտ, դեղին, սեւ, շագանակագոյն, ոսկի։

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՏՄԱԿԱՆ – Աւետարան Յովհաննու, է. 40-46 ԺԴ. 2 (Ա-Բ, վէ.), ստացուած եզրաձատուած կէս թերթի ընդլայնական երկամասովը։ Մագաղաթ, 17,3x12,8՝ բազմածին, պժիմ միասիւն (9,5x8), բոլորգիծ երկաքարգիր, 14 տող՝ կարդալ՝ Բա, Եր, Բր, Աա. «Ոմանք ի ժողովրդենէն... եւտուն սր[պասուորին]»։

Նմոյշ Բա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եւ մէջի եզրերը մաշուած, գեղակեր. սկզբից եւ միջից պակասաւոր լուսանցներուն խոնաւութեան հետեւեր, փոխրուկ պատռուածքներ, տեղ-տեղ գեղակեր, 101ոդ թերթի վերին եզրը կտրուած, ընկած, թ. 235՝ պոկուած, ԺԴ պրակը թուղացած, լուսանցակողերը գումաքաղի, կեղտոտուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. [Աո Հռոմայեցիս] – *Նխ. 1ա-3բ։ Գլ. 3բ-5ա։ Թղթ. 6ա-24ա։*

2. Աո Կորնթացիս Ա. – *Նխ. 24բ-5բ։ Թղթ. 26ա-31բ (սկ. թափուած «///[այն]պէս ո՛չ լուիցեն... » (ԺԴ. 21) «... այս[միկ]///» (ԺԸ. 53. շար. թափուած)։*

3. Աո Կորնթացիս Բ. – *Նխ. 32աբ (սկ. թափուած «///[բար]ձին... »)։ Գլ. 32բ-3բ։ Թղթ. 34ա-59բ։*

Ռաճթ.– Ռաճխ. – 1670-1671

4. Աո Գաղատացիս – *Նխ. 60աբ։ Գլ. 60բ-1բ։ Թղթ. 62ա-75ա։*

5. Աո Եփեսացիս – *Նխ. 75բ-6ա։ Գլ. 76ա-7ա։ Թղթ. 77ա-90ա։*

6. Աո Փիլիպեցիս – *Նխ. 90ա-1ա։ Գլ. 91աբ։ Թղթ. 92ա-101բ։*

7. Աո Կողոսացիս – *Նխ. 101բ-2բ։ Գլ. 102բ-3ա։ Թղթ. (թափուած)։*

8. Աո Թեսաղոնիկեցիս Ա. – *Թղթ. 104ա-12ա։*

9. Աո Թեսաղոնիկեցիս Բ. – *Նխ. 112ա-3ա։ Գլ. 113աբ։ Թղթ. 114ա-8ա։*

10. Աո Եբրայեցիս – *Նխ. 118ա-9ա։ Գլ. 119ա-22ա։ Թղթ. 122ա-52ա։*

11. Աո Տիմոթէոս Ա. – *Նխ. 152ա-3ա։ Գլ. 153բ-4բ։ Թղթ. 155ա-66ա։*

12. Աո Տիմոթէոս Բ. – *Նխ. 166ա-7ա։ Գլ. 167ա-8ա։ Թղթ. 169ա-76բ։*

13. Աո Տիտոս – *Նխ. 176բ-7բ։ Գլ. 177բ-8ա։ Թղթ. 178ա-82բ։*

14. Աո Փիլիմոն – *Գլ. 183ա։ Նխ. 183աբ։ Թղթ. 184ա-6ա։*

– Վէրագիր, Թեզադրութ., Նաւարկութ. – *186ա-7ա (տէ՛ր Աեո. 187, 444բ)։*

15. Թղթ. Յակոբայ – *Յոբբ. 188ա-9ա։ Գլ. 189բ-90բ։ Թղթ. 191ա-201բ։*

16. Թղթ. Պետրոսի Ա. – *Գլ. 201բ-2բ։ Թղթ. 203ա-14ա։*

17. Թղթ. Պետրոսի Բ. – *Գլ. 214աբ։ Թղթ. 215ա-21բ։*

18. Թղթ. Յովհաննու Ա. – *Գլ. 222աբ։ Թղթ. 223ա-32ա։*

19. Թղթ. Յովհաննու Բ. – *Գլ. 232ա։ Թղթ. 232բ-3բ։*

20. Թղթ. Յովհաննու Գ. – *Գլ. 233բ-4ա։ Թղթ. 234ա-5ա։*

21. Թղթ. Յուդայի – *Գլ. 235աբ։ Թղթ. 235բ-8բ։*

22. Աղերս Եւթաղի – *238բ-9բ։*

Մաթեմատան սե՛ռ Աեո. 187։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *Տա (Յովսէփ գբչի) եւ Քրիստոսի Աատուծոյ՝ փրկչին եւ մարդասիրին, Հարբ եւ Հոգւով Սրբով փառք,*

պատիւ եւ իշխանութիւն յաւիտեան եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն. ԺՒՌՃ., ՌՃԺԹ. (1670)։

24ա Ո՛վ ընթերցող սուրբ մատենիս,
Մեսրոպ եղբայրդ իմ ցանկալիս,
Մաղթեմ յիշման արժան առնես,
Յովսէփ տրուպ գծող տառիս։

59բ Յիշեա՛ գրծօղս, ո՛վ ցանկալիդ իմ Մեսրոպ։

187ա Ի թուին ՌՃԺԹ. (1670), մուտ քանին (1671)։ Ի թուին ՌՃԺԹ. մուտ Ի. (1671) շնորհօք եւ կարողութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ կատարեցաւ Գիրք սրբազան առաքելոյն Պօղոսի, ձեռամբ յոդնամեղ Յովսէփ աբեղայի։

187բ (1670 թ., Նոտրգիր)
Ի յարամեան թուականի
Հազար հարիւր տասն եւ ինն (1670)
Մատեանըս այս գծագրրի,
Ի դրան Սրբոյ Էջմիածնի,
Ձեռամբ Յովսէփ մեղաքաւչի,
Որ այսմ ամի եղեւ ոաբբի,
Յամսեանն յունաց դեկտեմբերի,
Աւուր պատկերն հինգշաբթի,
Ի սուրբ տօնին Յօհանիսի,
Ջոր Որոտման Որդի ասի։
Ջոր եւ ժտեմ հանդիպողաց,
Սիրով սրտիւ վայելողաց,
Յիշել գոչէրն իմ հարազատ,
Ջոր ի գծիս մեք ծանուցաք։

243ա Յիշատակարան սրբոյ գրոյ. Փա՛ռք, պատիւ աստուածութեան անհասական, սրտառեղն գոհութիւն յամենայն արարածական գոյութենանց՝ յիմանալեաց եւ զգալեաց, համաբոյն եւ միագուգ երից անձանց եւ հաւասարահարիր տէրութեան եւ ամենակարող պարգեւաձիր ողորմութեան եւ գթութեանն։ Ջոր եւ Որդւոյ եւ Սրբոյ Հոգւոյն, յանցեալն, յայժմուս եւ ապագայն, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Արդ, ողորմութեամբ Տեառն եւ շնորհիւ ամենազօր եւ գերակատար Երրորդութեանն աւարտեցաւ կամակ սրբազան առաքելոյն Պօղոսի |243բ| հանդերձ Կաթուղիկէից եօթեամբ ընդոմն, ի թուահաշուութեանս Արամեան սեռի ՌՃ. եւ քսաներորդի (1671), եւ ի հայրապետութեան տեառն Յակոբայ սրբազան կաթողիկոսի, ձեռամբ բազմավէր Յովսէփայ բանի պաշտօնէի, ի դրան գերահռչակ եւ լուսանկար քրիստոսակոիս Սրբոյ Աթոռոյս Էջմիածնի, առ ի վայելուն անձին Մեսրոպայ հարազատի, զոր Տէր Աստուած բարեաւ վայելել տացէ նմա երկար եւ ձիգ ժամանակաւ. ամէն։

241բ (Նոտրգիր) Յովսէփ վարդապետ եւ գծաղկող *սորայ՝ զքաջասարհեստ հարազատն իմ գերեմիայն, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։*

2. 190բ (Մարկոս գրչի)
Տէ՛ր Հոգւոյ իմ հարազատ,
Յովսէփ *ոաբբի լուսոյն շնորհաց,*
ԶՊօղոսեան կտակս կենաց
Սրեա՛ հիքոյս քո մեղսամած,
Որով ելիցն մեր կենաց,
Սա մնասցէ մեզ յիշողաց։
Թվին ՌՃ. մուտ քանին (1671)։

242ա («Մարկոս է»)
Մատակարարք եւ սպասաւորք Տեառըն հանի,
յորովայնէ մաքրեալք, ընտրեալք նախկընակի,
Ագդարարք եւ աւետաւոք գուք աշխարհի,
հրաւիրօղք ի հարսանիսն Մուրբ Մկածնի,
Բաբունիք պետք եւ քարոզք հինաւուրց ազգի,
լըցեալք Հոգւոյն շնորհաց մաքրականի,
Կապօղք եւ արձակօղք մարդկան սեռի,
արձակեցէ՛ք գկապեալս մեղոք անխրգելի,
Որ փափագող եղեւ գրոյս այս ցանկալի,
յորջորջեալ՝ անուն Մեսրօպ դիպօնի։
Սըրտառուչ փղձկեալ դիմօք առ ձեզ հայի,
առ ի շնորհել զիւր ըղյանցանսն պաղատի,
Եւ ընդ սրմին, ծրօղի տառիս այս գովելի՝
Յովսէփայ պաշտօնէի Տեառըն բանի։

Ի վաղճան գրոյս, գկրկին տեսրակի ծրօղս՝ զբազմավէր Մարկոս քարտուղարս, յիշել աղաչեմ ի Տէր, ո՛վ եղբարք իմ։

3. 240ա (Մտացողի, նոտրգիր) Ես, թարմատարս ամենայնի,
Մեսրոպ *տրուպս եղկելի,*
Կտակս կենաց սրբատպանի
Երանելոյն սուրբ Պօղոսի,
Յոգնաթախանձ սիրալրալի
Սրել ետու հարազատի՝
Յորչեալ անուամբ Յովսէփ ոաբբի,
Հազար հարիւր տասն եւ ինն (1670)։
Ջոր եւ մաղթմամբ աղերսալի
Եւ յորդառատ արտասուալի
Ժտեմ տերանցդ հարազատի,
Հանդիպողաց այս մատենի,
Նա եւ մանկանց սրբասիրի
Կաթնավարժացն անխարդախի
Յիշել տրուպս առ Տէր բարի,
Զզերախտաւորան իմ ըստ կարգի։
Նախ, ծնօղացն իմ ըստ մարմնի,
Որք կան ի դիրսս հանգստի։
|240բ| Ապա եղբարցն իմոց ազնի,
Որք աշխարհի կան ըստ կարգի,
Եւ դնացելոցն առ Տէր աստի,
Որք ի ժողովն են այժմ երկընի,
Եւ ծնեալ նոցունցն զաւակի,
Եւ ընդհանուր ազգատոհմի,
Ապա տեառն իմ ցանկալի՝
Հօրըս եղբօր վարդապետի՝

*Յորջեալ անուամբ Յովանիսի**
Ի բազմաշխատ իմ ուսուցչի։
Ապա հանուրդ իմ հոգելի՛
Եղբայր մեծին Եսայիեայի,
Ուստի ոաքրի Յոհաան ասի,
Ջատուս օրինաց մեզ լուծանի։
Ապա գրչին իմ Կոզմասի՝
Հօրս լաստ հոգւոյ հարազատի,
Եղբօրն իւրոյ՝ Ալէքսանի,
Որբանուէր քահանային,
|*241ա*| *Զոր ի յարբունըս հասակի՛*
Մշ լի աւուրբք գրաւեալ աստի,
Այլեւ ի դիս երից տասնի
Կենաց մահուամբ վերափոխի,
Ի թուոյ ազեանս մեր Հայկի
Հազար հարիւր տասն եւ ութի (1669),
Հարազատիս սրտախոցի
Թողու սփոփիչ իւրն տպի,
Զգիծ Հեռացն շնորհալի՛
ԶԱւետարանն ընդ նարեկի,
Զոր եւ հայցեմք Տեառնէն Հրի
Դասել ի յարկան աջակողմի,
Ընդել զյանցանս, որ ի մարմնի,
Գրել ի գիրն կենդանի։
Ապա ժողով եղբարցս պարի,
Որք կան ուսման տանըս մեծի,*
Վարդապետացն հանդիսի,
Մաքրասնունդ դպրաց դասի։
|*241բ*| *Ապա հոգւոյս հարազատաց՝*
Եղբարցս իմոյ ուսումնակցաց,
Սարգիս՝ անօթ հոգւոյն կենաց
Եւ Աբրահաս չքեղազանձ,
Զոր շաղկապաւ սիրոյն կենաց
Կամք անանջատ ի միմեանց;
Ապա հանուրց մարդկան սեռի,
Որք հաւատան Տեառն Յիսուսի։
Փա՛ռք Հօր, պատիւ Որդւոյ,
Եւ գոհութիւն առօդին Հոգւոյ,
Յանցեալն յայժմուս, յապագայի,
Եւ յաւիտեանս յաւիտենի։

* «տանըս մեծի» բառերի դիմացի լուսանցում «էջմիածնայ»։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *245բ (1747 թ., նոտրգիր)* Գրեցաւ։ Թիվ ՌՃՂԶ. *(1747)* էր, որ Նատիր շահն սպանեցին, երկիրս ապատ եղաւ, եւ՝ մեզաւոր Պապիս գրեցի։

2. *103բ (1858 թ., շղագիր)* Մնաւ [Ն]իկողայոսն մայրիցն *1858* ամի եւ ամսեանն *28* Հոկտեմբեր ամսոյ, երեքշաբաթի օրն։

3. Կայծմաստաւ Ա *(մատենագիտական թերթիկի վրայ, 1893 թ., շղագիր)* Զայս նոր կտակարան մագաղաթեայ, յամի *1893* ի 5 նոյեմբերի, ետ նուէր Մատենադարանի Ամուսյա որդի մօրաքեռ իմոյ՝ բարեշնորհ Աբել քահանայ Քօչարեան Զգլթամրցի։ Մատենադարանապետ՝ Սահակ արեղայ։ ՌՃԻ. գրիչ Յովսէփ, էջմիածին։

4. *237բ-8ա (ժԹ. դ., շղագիր)* կարապետ Վարդանեան, եւ սիրով ողջոյն մատուցանեմ։

ՆԿԱՐԱՔՈՐԴ՝ *151բ (մարդ)*։

ԳՐՉԱՔՈՐԴ՝ *139բ, 140ա, 143ա, 151բ, 154բ, 163բ-4ա* եւ այլն *(գանազան բառեր, տառեր)*։

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «[illegible] 2420, 805»*։

2421
Ա Ի Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԺԷ. դար

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին հայհոյուած, եզերքը եւ աստառը մաշուած, պոչակներ մէջէից առանձնացած, դոնակն ու կապիչները րնկած լուսանցքներ փոշուց սեւացած, գրադիզը մեծ մասամբ գանափախուած, տեղ-տեղ կամ փոխրիկ պատռուածքներ. կազմի մէջէը Ի. դ. նոթագրած նոր կաշուով, լուսանցակողերը գունաթափ, սեւացած։

ԳՐԻՉ՝ Մարութայ

ԹԵՐԹ՝ 292 չգրուած՝ 1աբ, 2բ, 137բ, 225բ-6բ։ ՊՐԱԿ Ա-ԻԴx12 (Ա 13, ԺԹ 15)։ ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ։ ՄԵԶՄՈՒԹԻՒՆ՝ 13x9,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (8.5x6)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 253ա)։ ՏՈՂ՝ 21։ ԿԱԶՄ՝ խաչադրոշմ եւ ծաղկադրոշմ սեւ կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը բազմագոյն շերտազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1(Ա). մագաղաթ։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝* 3ա, 84ա, 138ա, 227ա։ *Լ ո ւ ս ա ն ց ք ա գ ա ր դ՝* բուսական, թռչնային, խաչ, տառեր։ *Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝* թռչնազիր։ *Գ ոյ ն ե ր՝* կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին։

Նմուշ 253ա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *3ա-81բ* Աւետարան Մատթէոսի

2. *82ա-3ա* Գլուխ՝ *83բ* Նախադրութիւն։ *84ա-137ա* Աւետարան Մարկոսի *(136բ-7ա «Յարուցեալ Յիսուս»)*։

3. *138ա-224ա* Աւետարան Ղուկասու։ *224բ* Թելադրութիւն։

4. *224բ-5ա* **Գլուխք**։ *225ա* **Նախադրութիւն**։ *227ա-90բ* **Աւետարան յոճաննու** *(290աբ «Իրք կնոջն շնացելոյ»)*։

Ունի լուսանցային համաբաբառ։

Բ. *224ա* [Ոտանաւոր] — *Այս Ղուկաս եղն սասցին...*

Գ. ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԹ. դ., նոտրգրաման շղագիր

1. *2ա* **Աւետարանացոյց** *(անբնիթեոնէլի)*

2. *292բ* **Աւետարանացոյց** - *Իւղաբերից... Ղուկաս բժշկութեան համարն է ԼԳ... Յոհան գլուխն բժշկութեան համարն է ԼՀ.։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԿԻ

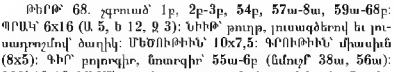
291ա **Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Փա՛ռք երից անձնաւորութեանն, անբաւից տէրութեան եւ թագաւորութեան, անմահից մշտնջենաւորից, անապական բնութեան եւ ամենագօր գործութեան, անպարագրելի աստուածութեան, իսկից յաւակոյթեանց անձնաւորութեանց եւ միով Աստուածութեանն, պատճառ էից եղելութեանց, եղանակաց եւ ստեղծականաց գոյութեանց, պարզողաց՝ Հօր ճշմարտի ծնողի, Որդւոյն միածնի եւ բղխողի Հոգւոյն կենարարի, յանմահից հրեղինաց, չիննեակ դասուց հրեշտակաց եւ ի մահկանացուաց սեռից մարդկութեանց, գոհութիւն եւ երկրպագութիւն եւ օրհնութիւն յանգեալն եւ ի ներկայս եւ յա|291բ|պագայսն ժամանակաց շրջագայութեանց, որ զօրացոյց զիս՝ զտկարս եւ տխմարս, զփծուն եւ զքիարմատս, զյոյս եւ զծոյլս, զանարգս եւ զանպիտանս՝ զՄաւրութայ գրիչս՝ յանգ եւ յաւարտ հանել գսուրբ եւ զաւետաբեր Աւետարանս արքայութեան երկնից, գշնորհաբաշխ եւ գկենսունակ բժշկարանս հոգւոց ամենայն հաւատացելոց, գդրամխուռ աստուածատունկ, որ է լցեալ ամենայն անմահարար եւ անուշահոտ պտղովք, յորմէ բղխեն չորք գետք ընդ չորեքծագեան տիեզերս՝ արբուցանել գչորեքնիւթեայ պասքեալ մեր բնութիւնս, հոգեւոր եւ աստուածային պայծառ ի վերկնից ծագեալ Արեգակնս, որ լուսաւորէ եւ ծագէ լոյս աստուածային, որոց նսեմի ի խաւարի եւ ի մառւոյս մահու։ Որում ցանկացող եղեալ այսմ աւետարուր եւ |292ա| տէրաւնախօս սուրբ Աւետարանիս, (մէկ սիւնակ չգրուած) քանգի մնաւ ածեալ զբան մարգարէին, որ ասէ, եթէ. Երանի այնոցիկ, որ ունի գաւակ ի Սիոն եւ ընդանիս յԵրուսաղէմ։ Եւ գհետ մտեալ, հասին իբրեւ գիմաստուն եւ զիմոհեմ վաճառական անգին եւ երկնաւոր պատուական մարգարտիս, առիս(=ն) զսուրբ Աւետարանս զայս ողորմութեամբն Աստուծոյ հոգեւոր անկողոպտելի *(չշարունակուած)*։

Նշումներ Պիսկն Ա.-ի թակցուած թղթին «Ժե., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», «[illegible] *2421, 812»։*

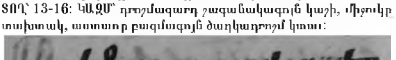
2422
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

Ժէ. դար

Թերթեր 68. չգրուած՝ 1բ, 2բ-3բ, 54բ, 57ա-8ա, 59ա-68բ։ Պրակ՝ 6x16 (ա. 5, բ 12, 9 3)։ Նիւթ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ծաղիկ։ Մեծ նիւթինն՝ 10x7,5։ Գրութինն՝ միասիւն (8x5)։ Գիր՝ բոլորգիր, նոտրգիր՝ 55ա-6բ (նմոյշ՝ 38ա, 56ա)։ Տող՝ 13-16։ Կազմ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, փիլոկը տախտակ, աստառը բազմազոյն ծաղկաքորով կտաւ։

Նմոյշ 38ա

Նմոյշ 56ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզրերը մաշուած, ն. աստառը, կապիչները եւ գամերն ընկած. սկզբից եւ միջից պակասաւոր. լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, փոխրուկ պատռուածքներ։

Բ ՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *4ա-5բ* [Մեղեդիք կարգաւ. Ծննդեան, Յարութեան, Սուրբ Սարգսի, Նոր Կիւրակէի] — *Ողջոյն քեզ, աստղը ծովային... Այսօր նոր շուշան ծագեցաւ, ի նորատունկ բուրաստանէն։*

2. *6ա-21բ* [Ահարոդութիւն սրբոց պատարագի։ Շարական խնկարկութեան] — (սկ. թափուած) *///Հզնդայ յոյժ գուսար լուսոյ... Պեօսխումէ։ քահանայ. Ի սրբութիւն։*

Տե՛ս «Ժամագիրք», Վաղարշապատ, 1902, էջ 522-541։

Բ. *22ա-54ա* [Տաղ եւ գանձ]

1. *22ա-3ա* Տաղ ագնիւ («Ճ-Զ») — *Ճ[շ]մարիտ վրկակք աստուածորդոյն... բղմեզ փըրկեցի՛ք ի կիզանող բոցոյն։*

2. *23ա-4ա* Գանձ բարմանչագն — *Յուգեալ սագաշէն, / Յանկ սահակաշէն... Ինքնաբուխ ջրրէն / Պարգեւեա՛ մեզէն, ողորմեա՛ մեզ։*

3. *24աբ* Տաղ Յարութեան — *Կանաչքն եկին ի գերեզմանին՝ / ԵՒս ի խընկել զտէրունեան մարմինն... Ձմեզ նորոգեա՛ Աստուած ի հոգի / Եւ պահեա՛ անփորձ աշխարհի ագաչեանք։*

4. *25ա-6ա* Տաղ ագնի՛ Յարութեան («Յ-Ք») — *Յարուցեալ յերրորդ աւուր առաւօտուն ձայնեաց հրեշ-*

տակն, / Նորահրաշ լոյսըն ծագեաց աւետաւոր սուրբ Յարութեանն... Փող հարեալ Գաբրիէլի՛ տալ աւետիս տիեզերաց, / Քրիստոսի տո՛ւք աւրհնութիւն արարողին բանաւորաց:

5. *26ա-7ա* Փառ Աւետարանին – *Հարձալ յայտնի այլանբրան, / Աւ ծովակին Տիբերական... Ոլոով ի միասս հաստատեցաւ, / Թէ արդարեւ Քրիստոս յարեաւ:*

6. *27ա-9ա* Հաւասար մարտիրոսաց («Ատտ») – *Ակսօր դրշխոյ բերկրեալ զարդարի, / Զձեզ ժողովէ, որդի՛ք Սիոնի... Ի սոսկալի աւուրնին փառաց, / Դուք բարեխօս լերո՛ւք տօնողաց:*

7. *29ա-31ա* Գանձ Ծնընդեան («Թա») – *Թագըդ պարծանաց, / Թափեալ ի գաւրաց... Փառաւք փրկեցեր եւ աւ Հայր հաներ. ընկա՛լ:*

8. *31ա-3ա* Գանձ Ծնընդեան («Ակատ») – *Աստուածածին, զքեզ խոստովանին / Որդիք լուսոյ վերին Սիոնին... Եթէ ահա կոյսըն յղղասցի, / Եւ գաւազանն յեսսեա ծաղկեսցի. ուրախ լե՛ր:*

9. *33ա-5բ* Այլ տաղ ի Պլուզ վարդապետէ ասացեալ ի սուրբ Աստուածածին («Ա-Ղ») – *Առաջնաճաշակ պըտղոյն, / Մահուան առաջին մարդոյն... Վառեալ ի Սրբոյ Հոգոյն, / Հերքիչ մահարեր մրճոյն. մայր Մանուէլի սուրբ կոյս:*

10. *36աբ* Սուրբ Խաչին է («Կաթողի») – *Կենաց փայտ տընկեալ ըզքեզ տընկօղին... Հեղուսեալ ոտիքն ուղղե՛ալ ըզգենացս իմ յերկինս:*

11. *36բ-7բ* Տաղ Գալըստեան – *Հոգին Սուրբ հրնչեաց բազմապատիկ մի ձայն... Փառաւորեսցուք զՀոգին Աստուած՝ ընդ Հաւր եւ ընդ Միածնին, փառաւորեսցուք նըմա:*

12. *37բ-9ա* Տաղ Գալըստեան («Յո») – *Յաւէտ իսկապէս, / Ընդ Հօր միապէս... Ահա կեցո՛ զմեզ, Տէ՛ր, եւ արդարացո՛, Հոգի՛ Աստուծոյ, աղաչեմք:*

13. *39ա-40ա* Գանձ Յարութեան ասա՛ – *Գոյից արարչին, / Եր[կ]նից արքային... Ահա կեցո՛ զմեզ, Տէ՛ր, եւ արդարացո՛ յայս սուրբ կիրակէի աւուրս Տէրունի, աղաչեմք:*

14. *40ա-1բ* Այլ տաղ Յարութեան – *Միաշաբաթ աւր հանգըստեան, / Կանայքն եկին ի գերեզմանն... Տէր քարոզել միշտ անխափան / Եւ փառս տալ Երրորդութեան:*

15. *42ա-3բ* Տաղ Յարութեան – *Առաւօտեան կանայքն՝ որ եկին, / Ջեւդս անուշս խընկարքն բերին... Մինչ կատարած աշխարհիս հասցէ, ընկալ:*

16. *44ա-6ա* Կանովն Ձրագալուցի Ծնընդեանն Քրիստոսի («Տէ») – *Տարփումն ըղձական, / Տուր ան-ծանկան... Երկիր եւ երկին փառօք քո փայլին, / Ձի քեւ պարագրին, ընկա՛լ:*

17. *46ա-7բ* Գանձ Խաչի («Իմ») – *Խնկակից որդի, / Հօր քոյ հրգորի... Ահեղն ի յամպի, որ մեզ երեւի, / Միածան ծաղկի, ընկա՛լ:*

18. *47բ-9ա* Տաղ ագնիւ («Ե խնդրաց Քրիստոս ևն») – *Երգեմք միացեալ, / Հոգով բախացեալ... Ի կեանս յաջողեալ, / Քեւ արժանացեալ, ողորմա՛ց:*

19. *49ա-50ա* Սուրբ Խաչին Յովհաննիսէ («Յո») – *Ձայն եդեմական / Դրախտին փափկութեան... եւ բարի գործով / Ջմեզ ազատեալով, ընկա՛լ:*

20. *50բ-2բ* Վարագա Խաչին («Ւիգ») – *Համեալ դրշխոյին / Ընդ հաւատ սըրտին... Դրշխոյին պատեաւ, / Կայսերն յոտարկեալ:*

21. *52բ-4ա* Աւտիկոցն Եօթանասնից («Քգ») – *Իշխան համայնի/մարդկային ազգի... Ջօրինադիրն եբեր նոցուն, / եւ որ վառեալ էր նախանձուն:*

Գ. ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Յակոբ տիրացուի, ԺԸ. դ., նոտրգիր

55ա-6բ Ողբ ի բերանոյ մօր Տեառն առ որդին իւր[ցանկալի – *Ա՛ւ իմ որդեակ, երկնային շո[ւ]շան, / Է՞ր չերեւիր քոյդ հեզոյդ նըշան... մահուամբ եղեր անշըքեդ/// (շար. թերի):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱՑԱԳԻՐ

1. *2ա (շղագիր, ԺԸ. դ.)* Շահան օղլէ տված ոսկէ չորս դրամէն երկու կուտ ու կէս՝:

2ա Յակոբճան ադային արծաթէ *է՛ (45)* դրամ է:

2ա Հա[յ]ապետե[ն]ց մանչուն՝ Հաճիին, *արծ(թէ) ԻՀ (23)* գկուտ:

67ա Եռուպ *Ի՛ (25)* դրամ, մէկ գեհան տան Ղալին, *ԻՀ (26)* դրամ եւ կէս՝ Միռոմէն:

2. *58բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Ի Աստուծոյ ծառայ տիրացու Յարութիւնէն հասցէ շատ սիրով բարեւ իմ սիրելի երկու աչացս լուս, իմ Սիրավի հայրիկի, եւ դարձել բարեւ իմ յանուշիկ մօրս՝ Քիլոսին, Տիրունին, հաչատուրին. Սիրավի մեզ մըզկիայն էրիր յայսքան ժամանակ է, որ մենէն բաժընվելս մեզնէն բաժ (շշարունակած):*

3. *(նոտրգիր, ԺԸ դ.) 54ա Աստուծոյ ծառայ տիրացու, շաքաթուն զօրինագիրն եբեր նոցուն եւ որ վառեալ էր/// (մէկ բառ քերուած):*

59բ Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տիրացու Յակոբէն:

67բ Եւ տեսեալ զանութական ի ձեւ մարմընոյ յաջմէ սեղանս պակսէ երկուղ մահու հաւթ պապիս. *Աստուծոյ ծառայ տիրացու* Յակոբէն:

ԿՆՔԱԴԱՐՁՈՒ *37ա. անընթեռնելի:*

ՆԿԱՐԱՔՈՐՔ *1բ. փոքրիկ դիմանկար:*

ԳՐՉԱՔՈՐՔ *1ա-2բ, 3բ, 22ա, 23ա, 54բ, 57ար, 58ա, 59ա, 64բ, 68աբ.* զանազան բառեր եւ տառեր: *68ա «Աստուծոյ ծառայ տիրացու»: 3ա, 57բ, 67ա.* արաբական թուանշաններ:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ԺՀ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «՟ռ՟ 2422, 825», «Սուրբ Պատարագի արարողութիւն: Սկզբում ունի մի քանի մեղեդիք»:*

2423

ՄԱՇՏՈՑ

(բաղկացած է 2 մասից)

ԹԵՐԹ 152 (տպագիր) + 2+38 (ձեռագիր, թ. Ի՝ երիցս. 1ա-1ղ՝ տպագրից առաջ): ԿԱՀՈՒ դռդմագործ չագաննակագոյն կաշի, դոնակով, երեւս կապիչով եւ երկու մետաղէ զամով, միջոցը տախտակ, աստառը գծաւոր բազմագոյն կտաւ, դոնակիները՝ չագաննակագոյն դռդմագործ կտաւ (Ր. դ.). յուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), դեղին թուղթ (Ր. դ.):

Վիճակ՝ բաւարար. Ր. դ. նորոգուած, թերթերը կարկատուած, թիւաքիրը եզրաւոտումից տեղ-տեղ վնասուած, կազմի դոնակը նորոգուած ետին եւ նոր կաշիներով, կապիչներ՝ նորոգման ժամանակի:

ՄԱՆՈՒԱ Ա. (տպագիր)

ՌԶԻԲ. – 1676

16-152բ Գիրք Սրբոյն Մաշտոցայ վարդապետի... Տպագրեցեալ ի տպարանի Սրբոյ էջմիածնի եւ Սրբոյն Ներսիսի գօրավարին: Ի հայրապետութեան տեառն Յակոբայ ամենայն Հայոց կաթուղիկոսի եւ ի թագաւորութեան Կալիացւոց՝ քրիստոսասպասի եւ բարեպաշտի Լուտովիկոսի չորեքտասաներորդի: Ձրդեամբք եւ գոյիւք Աւետիսի եւ Սողոմոնի պաշտօնաւորի: Ի Մարսիլեայ քաղաքի: Ի թուի փրկչին 1676, Դեկտեմբերի [11], իսկ ըստ հայոց 1125, Դեկտեմբերի [1]:

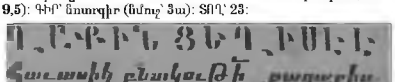
Հմմտ. Հայ գիրքը 1512-1800 թուականներին, [հագեցնող] Ն. Ոսկեանեան, Ք. Կոսկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1958, էջ 76-7, 2ա 99. 4 չ., 300 էջ, գիրքն ունի 304 էջ, պատեղ վերջից պակաս 4 էջ կամ 2 թերթ:

ՄԱՄՆ Բ. (ձեռագիր)

ԿՈՒՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ՌՃԼԹ. – 1685

ՍՏԱՑՈՂ Եփրեմ վրդ.:

ԹԵՐԹ 38. չգրուած 1ա, 2բ, 29բ-38ա: ՊԱՀԱԿ՝ 2+1-3x12: ՆԻՒԹ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20x13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (16,5x 9,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 3ա): ՏՈՂ՝ 23:

Նմուշ 3ա

Վիճակ՝ բաւարար. յուսանցներում խոնաւութեան նետեր, թեր:

Գրուած է յլուցումն տպագիր ցանի:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

– 1բ-2բ Այս ինչ կայ յարմարեալ ի Մաշտոցս – *Ա. Նախ եւ առաջին Ջուր աւրհնելոյ... Ա՛Ր. վասն սկիզբ եւ մաղթման օրհնելոյ:*

Ա-ԻԲ. միաւորք՝ տե՛ս տպագիրը:

1. *3ա-4ա* [Ի. Կանոն եաղող օրհնելոյ] – *(սկ. թափուած) ///զքեզ անուանեցեր որթ... ըստ անուան առ ի քէն խոստմանն, ի պատիւ եւ ի փառս... ամէն:*

2. *4ա* ԼԱ. Վասն եղմնահարաց աղօթք – *Աստուա՛ծ մարդասէր, որ զմարդկային բնութիւնս փոփոխական եւ տկար գիտես... վասն զի յամենայն արարածոց աւրինի՛ր անուն քո... յաւիտեանս:*

3. *4ար* ԼԲ. Վասն, որ պիղծ ինչ կերեալ իցէ. աղօթք – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ի սուրբս հանգուցեալ... նորոգեսցի հոգւով եւ մարմնով... յաւիտեանս:*

4. *4բ-5ա* ԼԳ. Կանոն զառն աւրհնելոյ Զատկի եւ Վարդավառի, Աստուածածնի, խաչի, եւ այլ տեւական տօնից եւ սրբոց – *Մաղմոս կգոդ... Աղօթք. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ... եւ մեք ամենեքեան գոհանալով փառաւորեսցուք... յաւիտեանս:*

5. *5ա-6ա* ԼԴ. Կանոն զնշխար սրբոց ի նաճգիստ փոխել – *Ինձ, որ արժան է... Ընթերցուած յերկրորդ Թագաւորութեանցն. եւ լցին ցեղքն Իսրայէլի... եւ ըսքանչելագործեա՛ ի ձեռն սոցա բժշկութիւն հոգւոց... յաւիտեանս:*

6. *6ա-7ա* ԼԵ. Կանովն կարգաւորութեան եղբայրակցութեան – *Ինեն յեկեղեցին գսուրբ Աւետարանն... Յոհաննու առաքելոյ ի Կաթուղիկէից Թղթոյն է ընթերցուած. Սիրելի՛ք, սիրեսցուք զմիմեանս... եւ համախոհս պահեա զմեզ... յաւիտեանս:*

7. *7ա-8բ* ԼԶ. Կանոն պղծեալ ջրհորի, յորժամ եղեգնու ինչ ի նա – *Ասի յարական՝ ԴԶ. Լոյս ի լուսոյ ի Հօրէ... Ընթերցուածս ի Ջորրորդ Թագաւորութեանց. եւ ասեն արք քաղաքին... Աղօթք. Պահպանեա՛, եւ առնեն վերջ:*

8. *8բ-10բ* ԼԷ. Կանոն աւազան աւրհնելոյ – *Հաստատեն ի տեղի իւր... եւ ասէ գաղօթս. Տէ՛ր Աստուած, մեծ եւ փառաւորեալ... Աղօթք. Պահպանեա՛:*

9. *10բ-11բ* ԼԸ. Կանոն երկրորդ ամուսնութեան Պսակի – *Մաղմոս՝ Տէր, ի գօրութեան քում... եւ ասէ գաղօթքն. Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ի հրեշտակաց... Աղօթք. Պահպանեա՛:*

10. *11բ-2ա* ԼԹ. Կանովն զնկարեալ եկեղեցիս աւրհնելոյ – *Ժողովին յեկեղեցին եւ ասեն սաղմոս՝ Երանելի են ամրիծք... եւ ասէ գաղօթս. Սուրբ ես, Տէ՛ր... զի քեզ ընծայի յամենայն հաւատացելոց պատիւ... ամէն:*

11. *12ա-3ա* Ճ. Կանովն պղծեալ տաճարի. դրուակ ինչ եղեալ ըստ ժամանակիս – *Մաղմոս՝ Աստուա՛ծ, մտին հեթանոսք... Ընթերցուածս յեսայեայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ բարձրեալն... Այլ դարձեալ կեցո՛ զհաստատուն ի նոյն շնորհս սրբութեան... այժմ եւ:*

12. *13ար ԽԱ.* Կանոն Նոր դուռն դնել եկեղեցւոյ – *Հաստատեն ի տեղին... եւ ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած նորոգիչ... գտցէ հանգիստ եւ ողորմութիւն... յաւիտեանս:*

13. *13բ-6ք ԽԲ.* Կանոն Ոգեճանգիստ առնելոյ – *Ասէն սաղմոս ի թիւ... եւ ասէ զաղօթս. Որ գաստառդդ ես կենդանեաց եւ մեռելոց... որք յամենայն զօրութենէ իւրեանց սիրեցին զքեզ... յաւիտեանս:*

14. *16բ-20բ ԽԳ.* Կանոն Տեառնականի աղ առնելոյ – *Ասէն զնուիրեալն ի դուռն եկեղեցւոյն... եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած... շնորհեա՛ մեզ առանց ամօթոյ կեալ ի յաջակողմեան... եւ զմուրբ Հոգի:*

15. *20բ-2բ ԽԴ.* Կանոն աւրհնութիւն Հատի եւ պատարագի սեղանոյն, որ է իւղ անոյ – *Յորժամ սեղան դնեն մատադի... եւ ասէ զաղօթս. Տհոմանամբ եւ փառաւորիւք գքեզ... կենդանութիւն եւ փրկութիւն անձանց մերոց... ամէն:*

16. *22բ-5ա ԽԵ.* Կանոն տնտես աւրհնելոյ – *Ասի շարական. Որ արարեր... (23ա) Ընծայեցուածս յԱռաքաց. Մայր շուտ եւ փոյթ պարտ է... Զի քոյ է ողորմութիւն... այժմ եւ:*

17. *25ար ԽԶ.* Կանոն խիտ ամպոյ եւ կարկտի կամ այլ նեղութեան – *Ասէն զնեղքի սիրեցին... Քարոզէ սարկաւագն. Աղաչեսցուք զամենական Աստուած... բարեխօսութեամբ սուրբ Աստուածածնիդ եւ ամենայն սրբոց քոց... յաւիտեանս:*

18. *25բ-6ա ԽԷ.* Ձեռնադրութիւն վասն անագաւնասաց, որ կոչի զրակարդացք – *Ասի սաղմոս՝ երանելի են անբիծք... եւ կարդան զայս աղօթս. Տէր Աստուած, արարիչ եւ հաստատիչ... պահեա՛ զսա առանց ամօթոյ... յաւիտեանս:*

19. *26ար ԽԸ.* Ձեռնադրութիւն վասն սարկաւագի կանանց, որ են սարկաւագուհի – *Ասէն սաղմոս... եւ ասէ զաղօթս զայս. Տէր բարերար եւ բազմագութ... եւ զողորմութիւնդ քո... իշխանութիւն եւ զաւրի:*

20. *26բ ԽԹ.* Աւրհնութիւն հատուց, աղաւնեաց եւ այլ թռչնոց – *Ասի սաղմոս՝ Քեւս աղաւնոյ... եւ ասէ զաղաւթս. Տէր Աստուած մեր... ընկա՛լ ի հաճոյութիւն քեզ... յաւիտեանս:*

21. *26բ-7ա (առանց համարի եւ խորագրի) Արդ, յորժամ զննչեցեալքն ի գերեզմանն դնել կամին... Աւրհնութիւն աստուածային իջցէ ի հող... Հա՛յր մեր:*

22. *27բ-8ա Ը.* Կանոն զնոր հանդերձն օրհնելոյ. Նուռքառ – *Նուրջառ. շապիք... եւ ասէ զաղօթս զայս. Տէր Աստուած բարձրեալ... Հայր մեր որ:*

23. *28ար ԻԱ.* Կանոն նոր ակազմ գիրք օրհնելոյ – *Ի՞րէն յեկեղեցին... եւ ասէ զաղօթս զայս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած... Հա՛յր մեր որ:*

24. *28բ-9ա ԻԲ.* Կանոն սկիհ եւ մաղզման օրհնելոյ – *Լուանան նախ՝ ջրով, եւ ապա՝ գինով... եւ ասէ զաղօթս զայս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր... Հա՛յր մեր որ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

38բ (1685 թ., Նոտրգիր) Զայս պատմայ Մաշտոցս է ընտամպօղու պատրիարգ եփրեմ վարդապետին, ի վայելումն իւրում անձին, Ռձկդ. (1685) թուականին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՏԱԳԱՅԻ

38բ (1804 թ., չղագրանման Նոտրգիր) ի ՌՄԴԳ. (1804), Սեպտեմբերի Զ. աս սուրբ Մաշտոցս առի ձեռս եւ՝ Ստեփաննոս արեղայս: Ով ոք ձեռնամուխ լինի, անիծեալ լինի ի Հօրէ (վերջին նախադասութիւնը՝ եղծուած):

ԿՆՔՎԴՐՈՇԻՆ՝ *Յա «Գիրքս Սուրբ Էջմիածնայ է»; 38բ (բոլորակ) «Հմհշ Լժդ. Էջմիածնի գիտական ինստիտուտ Մաստենադարան: 1920 - ՌՅՀՔ.»:*

2424

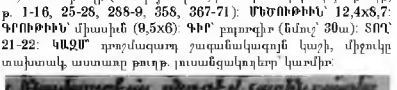
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԿԱԼԻՍ

ՌՃԳ. – 1654

ԳՐԻՉ՝ Աբաքամ:

ՔԵՐԹ՝ 371. յգրուած՝ 1ա-16բ, 25ա-8բ, 288ա-9բ, 358ար, 367ա-71բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԼԹ×12 (Ա, 2, Ջ, ԺԴ, 11, Ը, Լ, 10, ԽԶ, 13, ԼԲ, 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (ԺԹ. դ. յաւելում, յուսագծերով կապոյտ թուղթ, թ. 1-16, 25-28, 288-9, 358, 367-71): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,4x8,7: ԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5x6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 30ա): ՏՈՂ՝ 21-22: ԿԱԶՄ՝ դռոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, միջոցկը տախտակ, աստառը թուղթ. յուսագծակոդերդ՝ կարմիր:

Նմուշ 30ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ – Լուսագծայիւն. Յովհան յերախս կիտի՝ 47ա, Գաբրիէլ հռեշտակապետ՝ 257բ (երծուած), Հոյ՝ 268բ: Կիսագրադարձ՝ 129ա: Ճագաթագրադարձ՝ 49բ, 102բ, 178ա, 231ա, 290բ, 312բ, 340բ: Լուսագծագրադարձ՝ բուսական, թռչնային, տաճար, յօրինակագիրկ (23ա): Ձագրագիր՝ թռչնագիր, հաճգուցագիր, կենդանագիր (129ա, 246ա): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, ճարճգ:

ՎԻՃԱԿ՝ բարաբար. Կազմի եզերեն ու մէջէր մաշուած. սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր. յուսագծերուս խոնաւութեան հետեւեր, փորիկ պատռուածներ, ԺԲ. դ. ճոռոգուած, յուսագծերդ տեղ-տեղ կարկատուած, թերթեր ուելացրած (տե՛ս Նիւթ), յուսագծակոդերդ գրւածքափ, սեւացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

17ա-366բ [Շարակնոց]

Տե՛ս Ձեռ. 1576, 4ա-368բ. 1-9/չիք՝ 10/17ա (սկ. թափուած. «[Մ. Ա̈յսուր յայտնեցաւ մեզ...] Ա̈յսուր ցրծան գրաւրթուն...»): 11/17ա-9ա: 12/19ա-21բ: 13/21բ-4բ (միչից եւ վերչից պակասաւոր. չիք՝ է-ը, գ՝ «ԳԳ. Զնաւոյն ծանօթին եւ միշտ կոյան... »): 14/29աբ (սկ. թափուած. «[Տ. Զոր փառաբանեն... իմա՛նալի գործութիւնքն...»): 15/29բ-31բ: 16/31բ-3բ: 17/33բ-5ա: 18/35ա-8ա: 19/38ա-40ա: 20/40ա-2ա: 21/42ա-5ա: 22/45ա-7ա: 23/47ա-9ա: 24/չիք՝ 25/49բ-51բ: 26/51բ-5բ: 27/55բ-62ա (գ՝ միայն խորագիրը): 28/62բ-72ա: 29/72ա-83բ: 30/83բ-5բ (բ՝ սկ. թափուած. [Հ. Որ յամենայնի ցուցեր...] Որ յահէ փառաց...»: 85բ-93բ տե՛ս 90), 93բ-5ա: 31/95ա-102ա: 32/102բ-4բ: 33/104բ-6բ (չիք՝ «Ա̈Ք. Հ. Որ զերթս մանկունն...»): 34/106բ-7բ (չիք՝ «Հ. Բարեբանեալ ես...», «Մ. Ուրախ լե՛ր, մա՛յր լուսոյ...»): 35/107բ-9ա: 36/109բ-11ա: 37/111բ-2բ: 38/112բ-5բ: 39/115բ-26ա (չիք՝ ա. «Մ. Յահեղ աւուրն...»): 40/126ա-8բ: 41/129ա-36ա: 42/136ա-43ա: 43/143ա-65ա: 44/165ա-9բ: 45/169բ-77բ: 46/178ա-80բ: 47/180բ-2ա: 48/182ա-4ա: 49/184ա-5բ: 50/185բ-7ա: 51/187ա-9բ: 52/188բ-90բ: 53/190բ-5բ: 54/195բ-6բ: 55/197ա-9բ: 56/199բ-201ա: 57/201ա-4ա: 58/204ա-10ա: 59/210բ-2ա: 60/212ա-5ա: 61/215ա-6բ: 62/216բ-8բ: 63/218բ-20ա: 64/220ա-2բ (222բ-6ա տե՛ս 95): 65/226ա-8ա: 66/228ա-30բ: 67/231ա-2ա: 68/232բ-4ա: 69/234ա-5բ: 70/235բ-7ա: 71/237ա-9բ: 72/238բ-40ա: 73/240ա-1բ: 74/241բ-4ա: 75/244ա-6ա: 76/246ա-8ա: 77/248ա-51բ: 78/251բ-3բ: 79/253բ-6ա: 80/256ա-7բ: 81/257բ-60ա: 82/260ա-4բ (264բ-5ա տե՛ս յաւելեալ ա.), 265ա-73ա, 363բ-4բ (չիք՝ ժգ.): 83/273ա-5ա: 84/275ա-83բ: 85/283բ-90ա (բ՝ միչից պակասաւոր): 86/290բ-312ա (գ՝ սկ. թափուած. [Ո՝ Աղքեր կենաց...] Որք խաչակից քէդ գոյով...»): 87/312բ-35բ (չիք՝ Է. «Ա̈ւրնաբանող Հայնիւ երգեմք... »): 88/340բ-62բ (89-ից յետոյ՝ Է՝ պատկասաւոր. չիք՝ «Զիճ. Աստուածային բարկութեամբ հրդոյ... Ծան Տեսեալ ըզքեզ... Հաւս. Աղեղըն հրգաւրաց...», կիսատ՝ «Գիշ. Որ բանիւ հրամանի քո...»: 362բ-3բ տե՛ս 96, 363բ-4բ տե՛ս 82. ժդ., 364բ-5ա տե՛ս 93, 365բ-6ա տե՛ս 94, 366աբ տե՛ս 91): 89/335բ-40ա (88-ից առաջ: Զկբ՝ բ.): 90/88բ-93բ: 91/366աբ: 92/չիք: 93/364բ-5ա: 94/365բ-6ա: 95/222բ-6ա: 96/362բ-3բ: Ունի.

ա. *264բ-5ա* Շարական կիրակմտի – *Սեղգի. Աներակիզըն Աստուած համապայծառ... /// խառնուածըն բսքանչելի /// (թ. 265 արտաքին 2 3 մասը կտրած-հանած)։*

ՅԻՇԵՑԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

102ա Մ՛ վ պատուական քահանայք,
ԶՏեառնէ դոհանալ,
Որ այժմ յայսոեղս հասաք,
Քահանայ ոմն գտաք,
Ի յայսմ արվեստ ընկալաք,
Զի թողութիւն մեղաց տաք
Արժանացի վերին կարգ
Աբաւասա՛ծառայ Նորին։
Գրեալ է ձեռամբ չարին,
Թվիս ՌՃ.ին եւ աւելորդ Գ.ին (1654),
Ի Կարս քաղաքի։
290ա Ձեռքըս փրտի, հոդանայ,
Գիրս՝ յիշատակ ինձ մընայ,
Ով որ հանդիպի սրմա,
Աասցէ՛ք. Աստուա՛ծ, ողորմեսցէ։
340ա Զաստուածապատն իմ բարեւնին՝
Զմեծն Սահեփանոս, մեկնող բանի,
Նրսէտ տոհմին, Հայոց ազգիս
Նայ լոյս բերէ զիմաստ բանի,
Ձիշեցէ՛ք յաւրըն վերջին
Աստ եւ անկէտ յաւիտենին,
Որ գնձէն ասէ, ամէն։

Տե՛ս Ա̈ձ. դ. չիշ-ը, Գ., էջ 600՝ 102ա, 290ա էջերի չիշ-ները։

ՅԻՇԵՑԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՐՅԱՅ

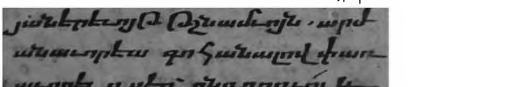
49ա (Ա̈ՃԸ. դ., Նոտրգիր) Ձիշատակ է այս Շարայ-նոցս Ցայտի որդի Ոսկանին, եւ կոդա (չշարունակուած)։

177բ Ձիշատակ է այս Շարայնոցս Ցայտի որդի Ոսկ[ան]ին, եւ կողակից Խաթունին, եւ որդին իւր՝ տէր Ղուկասին, եւ կողակից Գալատին, եւ որդի իւր՝ Գրիքորին, Աւուտին, եւ հա[ւ]գուցեալ որդոցն՝ Մկրտչանին, եւ կողակից Շափաղին, եւ որդին իւր՝ Ա-զարին, եւ կողակից Մաւանին, եւ որդի իւր՝ Աճանին, Մարկոսին, եւ կողակից Հռոմին։

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «Ա̈Ճ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]ս», «Հ՝ 2424, 340»։*

2425
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺՁ. դար

Նմուշ 13ա

ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս սրկ.: ՄԵԿՆԱՄ՝ Մովսէս: ՍՏԱՑՈՂ՝ Սահեփանոս արկ.:

ԹԵՐԹ՝ 186. չքուած՝ 83բ: ՊՐԱԿ՝ Բ-Ըx12 (Ջ 13) + Ա-Թx12 (Ե 11, Ը 8, Թ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, աւելեկաճ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11x8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,5x6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 13ա): ՏՈՂ՝ 13-18: ԿԱՋՄ՝ սեւ կաշի (Ի. դ. վերակազմութիւն), միջակը տախտակ, աւտառը կապոյտ թուղթ (Ի. դ.) յուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ) + 1 (Գ), Ա.-ն եւ Գ.-ն՝ մասն կազմաստառի, Բ.-ն՝ մագաղաթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Կիսախոշոր՝ 39ա, 88ա: Ճակատագրութ՝ 56ա, 115բ, 141ա, 169բ: Զարդագիր՝ թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ:*

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր. յուսանցներում խոնաւութեան հետեւեր, թ. 186՝ վերեի անկիւնը պատռտած, ընկած, կազմը Ի. դարի. յուսանցակողերը գոնաթաթի, սեւացած

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1բ-38բ, 49ա-50բ* [Թամագիրք]

Տե՛ս ձեռ. 585, 1ա-64ա, 132ա-80ա. *1/49ա-50բ (պակասաւոր. «/// գործոյ խաչին մեծ գաւրութիւն... կրկնի ամենայն ծունր երկրպագութիւն///»:* 2/1բ-14բ *(սկ. թաթխուած «/Աղաւիթք ապաշխարութեան պահոց – Յայտնա՛... արժա՛նի արա՛ զնդ ի-րիս Յանկուսն...»):* 3/15ա-8ա: 4/18ա-20բ: 5/20բ-4ա: 6/24ա-8բ: 7/26բ-33բ *(միայն՝ «Թագաւոր խաղաղութեան»):* 8/34ա-7բ: 9/37բ-8բ *(միայն՝ «Տէր Աստուած մեր...» եւ «Հրեշտակի խաղաղութեան...»):* 10/*1բ*:

Բ. 1. *38բ-48բ, 51ա-76ա* [Խոտիրդատետր]

Տե՛ս ձեռ. 2385, 69ա-156բ. *1/38բ-43ա:* ա/38բ-41ա: բ/41ա-2ա: գ/42ա: դ/42ա-3ա: *2/43ա-8բ. 53ա:* ա/45ա: բ/43աբ: գ/43բ-6ա: դ/46ա: Ե/46բ-8ա: զ/46աբ, 53ա: *3/53ա-74բ:* ա/53ա-7ա: բ/57ա-69բ: գ/69բ-71ա: դ/71ա-4բ: *4/74բ-6ա:* ա/74բ-5բ: բ/75բ: գ/75բ-6ա:

2. *76ա-85ա* [Թամամուտի բան կարգի աւուրց պահոց] – *Որ ի Հաւրէ առաքեցար... Այսպէս աճաւոր ձայն որոտման հնչեցեր... ողորմեա՛ մեզ:*

Հմմտ. տպագիր 1902, էջ 327-347:

Գ. *87բ-186բ* [Մաճուռւսմուն]

Տե՛ս ձեռ. 755, 4ա-317ա. 1. ա-գ/*87բ-115ա:* 2. ա-ե/*115բ-41ա:* 3/*141ա-69ա:* 5. ա/*169բ:* բ/*169բ-76բ:* գ/*176բ:* դ-ե/*176բ-8ա (վերջում ունի՝ 176ա «Գոհանամք բոլոլն Տէր...»):* գ/*178բ:* 6. ա-բ/*178ա-86ա:* գ-դ/*186բ:* 7. ա/*186բ «...ն մարտեա///» (շար. թաթխուած):* 8-10/*186բ:*

Դ. ՅԱՂԵԼԱԿՈՒԹԻՒՆ, ՀՋ. դ.

86աբ [Մեղքի]– *Լոյս զբարեր սուրբ փառաց... աւրհնել ձայնիւ երգով գամենասուրբ Երրորդութիւնն, որ տակէ (շարունակուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՅԱՄԱՆԱԿԻ

85ա Ջստացող գրոցս՝ գաստուածասէր հայրն զՄովսէս, որ ստացաւ գաստուածաշունչ տետրակս ի վաճառումն ծաղկեալ գաւակին իւրոյ Ստեփաննոսի՝ լի շնորհօք |85բ| սարկաւագի, զոր վաչելել տացէ Տէր Աստուած ընդ երկայն աւուրս. ամէն: Որք հանդիպիք սմա եւ մատուցանէք զփրկական խորհուրդ սուրբ պատարագին, յիշեցէք ի սոսկալի ատեան պատարագին զհայր Մովսէսն, եւ զկողակիցն իւր՝ զՈսկին՝ զհանգուցեալ ի Քրիստոս, եւ մեղօք մածեալ գրիչ՝ զծովվանանէս սուտանուն սարկաւագ, եւ զծնողսն իմ յիշեցէք ի Քրիստոս, աղաչեմ:

87ա (ՀՋ. դ., յոյսորգիր) Փա՛ռք. արդ, յերեսս անգեալ ազատեմք եւ խնդրեմք ի ձէնջ, ո՛վ եղբարք իմ եւ սիրելիք՝ ընծերցաւոք եւ կարդացաւ(ղ)ք սուրբ տետրակացս, յիշեցէք ի սուրբ յաղաւթս ձեր զհայր Մովսէսն, եւ զկողակիցն իւր՝ զհանգուցեալն ի Քրիստոս, եւ զծագկեալ գաւակն իւր՝ զՍտեփաննոս յի շնորհաւք սարկաւագն, եւ զարեան մերձաւորս իւրոց մի ևս աստուած ողորմայիւ, զի Աստուած ձեզ ողորմեսցի յիւր միւսանգամ գալստեան:

115ա Յորժամ եղանակես զփագալորքս, յիշեա՛ յաղաւթից տուգս բզգծոգս:

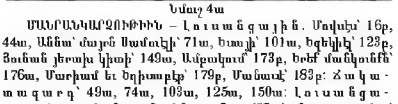
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Բր, «Գասպարս, Ղազար, Մարգար, զուռւշ, առաձին տաուեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհանկ Ր.-ին փակցուած թղթին «ՀՋ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», «ՀՆ 2425, 842»:*

2426
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԺԵ. դար

ԹԵՒԲ՝ 184: ՊԱՏ՝ Դ-ԺՓx12 (Ե 8, է, Ժէ 11, ԺԴ, ԺԹ 10, Ի 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՑՈՒԹԻՒՆ՝ 9x6,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7,2x4): ԳԻՐ՝ բալաճգիր (նմոյ՝ 4ա): ՏՈՂ՝ 19-20: ԿԱԶՄ՝ գոգմազարդ շագանակագոյն կաշի, կոպիչով, միջակր տախտակ, աստառ՝ չիմ. լաւանգղակոցեր՝ կաուխ:

Նմուշ 4ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Լ ա ւ ա ն ե գ ա յ ի ն. Մովսէս՝ 16բ, 44ա, Անիա՝ մայրն Մամուէլի՝ 71ա, Նւասլի՝ 101ա, Եզեկիէլ՝ 123բ, Յուսեան յեուխ կիսի՝ 149ա, Ամբակում՝ 173բ, Եոեմ մանկտեին՝ 176ա, Մարիամ եւ Յոհաննէս՝ 179բ, Մանասէ՝ 183բ: Ջ ա կ ա տ ա գ ա ր ե գ՝ 49ա, 74ա, 103ա, 125ա, 150ա: Լ ա ւ ա ն ե գ ա գ ր ե գ՝ քաւականն, թոյնգիլն, տաճար (58ա): Ջ ա ր գ ա գ ի ր՝ թոյնգաիր, ճանգատգաիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կաուիր, կանաչ, կապոյտ, մանուշակագոյն, ճաճկի, ասկի:

Վիճակ՝ բաւականաւոր. կազմի եզերքր մաշուած, կապիչներից մէկն րնկած, սկզբից, միջից եւ վերջից՝ պակասաւոր. լաւանգղակոցներում գուժաթափ, սեաւգած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-184բ [Սաղմոսարան]

Տե՛ս ձեռ. 1642, 1ա-239ա. *1/1ա-20բ (սկ. թաթխուած «/// Վասն այսորիկ արբնաքո առնես...» (Սաղմ. ԻԳ, 8), պակասաւոր՝ բ. «Ազօքք», չիք՝ Սաղմ. ԼԳ., «Մաղթանք. ի գիշերի եւ ի տրունջան...»):* 3/21ա-46բ *(սկ. թաթխուած «/// Մանուկ էի ես եւ ծերացա...» (Սաղմ. ԼՉ. 25):* 4/49ա-73բ: 5/74ա-102բ: 6/103ա-20բ, 168ա-9բ, 121ա-4բ: 7/125ա-49բ *(պակասաւոր՝ բ., չիք՝ գ.):* 8/150ա-67բ, 170ա-84բ *(պակասաւոր՝ գ., չիք՝ է.):*

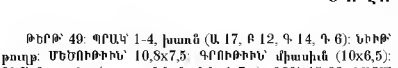
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *114բ «Չհաւատով խօստով ես ասացի, չհնչե Տէր»: 124բ.* տաուեր:

ՆՇՈՒՄ՝ *Միջուկին փակցուած թղթին «ԺԹ.-ՀՋ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», «ՀՆ 2426, 843»:*

2427
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԸ. դար

Թերթ՝ 49։ ՊՐԱԿ 1-4, խառն (Ա. 17, Բ 12, Գ 14, Դ 6)։ Նիւթ՝ թուղթ։ Մեծութիւնն՝ 10,8x7,5։ Գրութիւնն՝ միասիւն (10x6,5)։ Գիր՝ նուազիր (չկազմաւորուած. նմուշ՝ 7ա)։ Տող՝ 15-20։ Կազմ՝ շագանակագոյն կաշի։

Նմուշ 7ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, սկզբից. միջից եւ վերջից պակասաւոր, թերթեր գունափոխուած, տեղ-տեղ զանազան բծեր, փոմրիկ պատռուածքներ։

Բ ՈՒ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-17բ* [Բացատրութիւն Պատարագամատոյցի] – *Մտանել քահանային ի սրբագործումն, նշանակ զիջումն Բանին Աստուծոյ յարմանդ ամենօրհնեալ սուրբ կուսին Մարիամու... երբ քահանայն ասէ. Որհնեալ եղերաք, նշանակէ զօրութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, զոր եւս աշակերտացն եւ համբարձաւ յերկինս /// (շար. թափուած)։*

Բ. *18ա-49բ* [Բանի զանազանի]

1. *18ա-22բ* [Աւետարանի բժշկութեան] – *(սկ. թափուած) /// Սիգոնի եւ եկն ի տոմէգերքն ի Գալիլեայ[ւ]ոյցն... (Մարկ. ե. 31-37)։ Եւ ի վաղիւն միոչ իջանէին... (Ղկ. Թ. 37-44)։ Ի սկսբանէ էր Բանն... ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի եղեն (Յովհ. Ա. 1-17)։*

2. *22բ-4բ* Գիր պահպանութեան ի ծառայիս Աստուծոյ Բարսեղիի, Շաչէնիի, Սիմոնիի, Հովհաննէսիի եւ որոյ վերա լինի՝ ամէն օգնական եւ պահապան. եղիցի, եղիցի – *Բարեխօսութեամբ սուրբ եւ անբարբառ, բարեխօսութեամբ սուրբ խաչափայտին Քրիստոսի... եւ ամենայն չարեաց պատուհասէ ազատեա՛ զ Աստուած։*

3. *24բ-9ա* [Վասն Փենայի] – *Խոսն, որ փենայ կոչեն եւ ինքն է բոյորովին ամենայն ցաւուց դեղ... եւ այլ ամենայն ցաւոց բժշկութիւն է կամաւն եւ հրամանաւն Աստուծոյ. ամէն։*

4. *29ա-34ա* Գիր դատաստանի ի դէմ ծառայիս Աստուծոյ Բարսեղիի. ամէն, եղիցի ամուն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն – *Անուն Մեսիային, որ անուանեցաւն Քրիստոս... եւ գլխացաւն ի ծառայէս Աստուծոյ* Բարսեղիին, որդւոյն՝ Շահէնիին, Հովհաննէսին, Սիմոնիին *եւ որոյ վերայ լինի. ամէն։*

5. *34ա-47ա* [Այս են հազար անուանիւ Աստուծոյ] – *Անեղ Աստուած, անսկիզբն Աստուած... եւ աջոգեալ եղիցի ամենայն բան եւ գործ ի դէմ ծառայիս Աստուծոյ... (շար. տե՛ս Յշակրն. գրչութեան ժամանակի)։*

6. *47ա-8բ* Աղօթք Գրիգորի Նարեկացի վարդապետին (Քան ԽԲ.) – *Տէր Աստուած գթութեանց եւ ողորմութեանց եւ քաւութեան... իսկ պատրաստեցայց, փառաւորեալ յաւիտեանս. ամէն։*

7. *48բ-9բ* Գիրք հաղորութեան եւ երեսբախտութեան ի դէմ ծառայի Աստուծոյ... (շար. տես Յշակրն. գրչութեան ժամանակի – *Որպէս Հայր Աստուած առագումն Որոդոյ քաղցրացաւ... այնպէս քաղցրանայ ՀՔ. (72) մկութի սիրան ի վերայ ծառայիս Աստուծոյ... (շար. տե՛ս Յշակրն. գրչութեան ժամանակի)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

20ա եղից[է] օգնական եւ պահապան ի ծառայիս Աստուծոյ Բարսեղիին, *եւ որդոյ նորա՝* Շահենիին, *եղբա(յ)ր* Սիմոնիի, Հովհաննէսիի, *եւ որոյ վերայ լինի. ամէն. եղիցի, եղիցի (նման՝ 22բ, 24բ, 26բ, 29բ, 34ա, 47ա, 48բ, 49բ)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

24ա (ԺԸ. դ., շղագիր) Մաուայս քո՝ Սէլուանի *որդի* Գէորգիի *(նման՝ 29բ, 47ա, 48բ, 49բ)։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմաւորուած Ա.-ին փակցուած թղթին. «Հ[ին] 2427, 845»։*

2428
ՇԱՐԱԿՈՆՈՅ (ՁԱՅՆՔԱՂ)

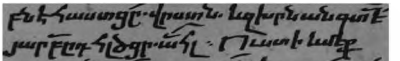
ՍԻՒՐՈՒՆՔԱՐԻ ՎԱՆՔ

ՋԼԳ. – 1494

Գրէց՝ Գրիգոր արդ։

Թերթ՝ 179+4 (երկն՝ 3, 42, 67, 163). չգրուած՝ 1եր, 178ա-9բ։ Պրակ՝ Ա-ԻՁx12 (Ա. 11, ԺԹ 10, ԻՁ 6)։ Նիւթ՝ թուղթ։ Մեծութիւն՝ 13,2x8,5։ Գրութիւն՝ միասիւն (10,5x6)։ Գիր՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 16ա)։ Տող՝ 23։ Կազմ՝ դողմագարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկը տախտակ, աստառը բազմագոյն զարդաճիւռ թուխշ լուսանցակողերը՝ կարմիր։]

Մանրանկարչութիւն – Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչնային (143ա)։ Զարդագիր՝ ճանճգլուգիր։ Գոյներ՝ կարմիր։

Նմուշ 16ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզրերն ու մէջէր թեքեակի մաշուած, դռնակի կաշին ճաճճած, կապիչներն րնկած, լուսանցեներում խոնաւութեան հետքեր, փոմրիկ պատռուածքներ։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

2ա-177բ [Զայնիաղ Շարակնոց]

Տե՛ս ձեռ. 1598, 4ա-291ա. 1. ա/*17ա-8բ*: բ/*1ա-17ա (17ա-8բ տե՛ս* 1. ա: *Ձ|բ՝ «Հբ. Սաւեղ. Ամբակիրքըն Աստուած...», «Հեսաիք եւ յոգս...»: Յաւելեալ՝ 7ա «Համբարձի զաչս իմ...»*): գ/*յբ*: 2. ա/*34ա-6ա: բ/18բ-34ա (34ա-6ա տե՛ս* 2. ա: *Ձ|բ՝ «Փառք Սուրբ հայիհ...»*): գ/*յբ*: 3. ա/*51ա-3ա: բ/36ա-51ա (51ա-3ա տե՛ս* 3. ա): *Ձ|բ՝ «Մկ. Եւ օրինեցէ՛ք զանուն Տեառն...», Յաւելեալ՝ 44բ «Ձղ. Որ ի հարաշարժ...»*: գ/*յբ*: 4. ա/*66բ-7ա: բ/53ա-66բ (66բ-7գ տե՛ս* 4. ա: *Ձ|բ՝ «Մկ. Պրասկ եւ փառք...», «Հբ. Ըղիչատակ վրկայիցն...», «(Սաղմոսք) Սա. ճճ). «Պատրաստ արաբեր»... — «Աւրինագէտ սբայ»*: գ/*յբ*: 5. ա/*89բ-91ա: բ/67գ-89բ (89բ-91ա տե՛ս* 5. ա: *Ձ|բ՝ «Ձյարգարէ բարձրելոյն...», «Ո. Փայտ կենաց... », «Տ. Աւուռանեալ փայտ...», «Մ. Յահիդ աւուրն...», «Ի Սուրբ երրորդութենէն...», «Ի քէն հայցեմբ. Հայր գթութիւեանց...»: Յաւելեալ՝ 73ա «Որ խորհուրդ...»*): գ/*յբ*: 6. ա/*91բ, 102բ-4բ: բ/91բ-102բ (102բ-4բ տե՛ս* 6. ա), *104բ-8ա (յ|բ՝ «Ալսօր հրեւսին մեծ...»: Յաւելեալ՝ 93բ «Ա|Ճ. Նահատակ բարի...», 94աբ «Լոյս ի լուսոյ...», 99բ-100ա «Գ|Կ. Յայս յարկ նուիրանաց...», 102բ «Ա|Ճ. Երգեցէ՛ք Տեառն երգ նոր...»*): գ/*յբ*: 7. ա/*141ա-2բ: բ/108բ-40բ (141ա-2բ տե՛ս* 7. ա: *Ձ|բ՝ «Մկ Որ յառաջագոյն ընտրեալս...», «Որ յառաջագոյն յօրէնս...», «Ի հանդերձեալ նորոգմանըն...», «Տ. Ջիգ վայել է օրինութիւն...», «Մ. Որ ի յամենեան վիգերորդի... », «[ԹՁ] Տեսչալի տօնիս...»: Յաւելեալ՝ 117բ-8ա «Ո. Անկանիմ առաջի քո...», 118բ «Ձղ. Որ ի լերկնից...», 126բ «Տ. Ալսօր ըզկորհուրդ քո...», 135բ «Ո. Լաքեզ սիրողացն...», 140աբ «Վարարիչ եւ մարդասէր...»: 114աբ, 127աբ, 130բ-1ա, 133բ-4ա, տե՛ս* 8. բ): գ/*յբ*: 8. ա/*175ա-6բ (176բ-7բ տե՛ս* 8. գ): բ/*114աբ, 127աբ, 130բ-1ա, 133բ-4ա, 143ա-53ա (153ա-7բ տե՛ս* 8. գ), *157բ-73ա (173ա-5ա տե՛ս* 8. գ *Ձ|բ՝ «Ձղ Ալսօր ցընծալ եկեղեցի... »*): գ/*153ա-7բ, 173ա-5ա, 176բ-7ա (տե՛ս ձեռ. 1576,* 39. բ-գ/*153ա-7բ:* 85. ա-գ/*176բ-7ա;* 95/*173ա-5ա*):

Յ Ի Շ Ա Տ Ա Կ Ա Ր Ա Ն Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ե Ն Ա Ն Ա Կ Ի

108ա Ով սիրելի եղբայր, յորժամ քաղցր եղանակես, գանաշման Գրիգորս յիշես եւ Աատուած ողորմիասես:

177բ Փա՛ռք Ամենասուրբ երրորդութիւնն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգոյն. ամէն: Գրեցաւ Զայնքաղս ի թվիս ՋԽԳ. (1494), ի վանս, որ կոչի Սիրուննարի վանք, ի դուռն Սուրբ Յակոբայ, ձեռամբ բազմամեղ եւ անարժան Գրիգոր աբեղիս: Արդ, աղաչեմ զձեզ ամենեսեան եւ յերեսս անկեալ արտասուաք համբուրեմ զոտս ձեր. եւ՝ անարժանս յարժանաւորաց, անկարգս ի կարգաւորաց, վա՛յ ինձ, որ ձեւն ունիմ եւ գործով անարժան գտանիմ: Ազաչեմ զձեզ, որ ի բերանով Աատուած ողորմի ասէք ինձ՝ մեղաւորիս, անարժան Գրիգորիս. ամէն:

177բ տե՛ս Ժե. դ. յԻշ-ք. Գ., էջ 208:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹ՝ *178բ-9ա. երկրաչափական պատկերներ, 179բ բուսապատկեր:*

ԳՐՉԱԳՐՈՒԹ՝ *1աբ, 178աբ, 179բ տառեր, բառեր, 179ա «Քրիստոսի որդուոյին» ա, Դանիել վարդապետին վերաբ է», տառեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին փակցուած թղթին. «Զայնքաղ Շարական Հ՝ 851: Ընկալեալ ի վեհափառ հայրապետէ, ի սրբազնագոյն Մկրտի կաթողիկոսէ, ի գրոց հանգուցեալ Գաւեգին վարդապետի Սուրանաստեանց»: 1ա «ՋԽԳ.-1494, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպ]ս»: «Հ՝ 2428, 851»:*

2429

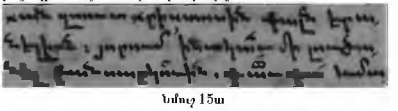
Ա Ն Դ Ր Է Ա Ս Կ Ա Պ Ա Դ Ո Վ Կ Ա Ց Ի, Մ Ե Կ Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Յ Ա Յ Տ Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ն Ո Ւ Յ Ո Վ Հ Ա Ն Ն Ո Ւ

Ժէ. դար

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

[Անդրէասի Կապադովկացւոյ Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովհաննու. տեւս ձեռ. 1161, 80ա]

Տե՛ս ձեռ. 1161, 79բ-168բ. *[Սկսել]./7ա: Գլուխք/7ա-9բ: Համառաւտ տեսութիւն/12ա-6բ: ա/16բ-22ա: բ/22բ-30բ. (24բ «... զկնգորուկ ի փորձութիւնսն վերա///» (մինչեց թաւիտան) 30ա «եւ ունիմ զգիակաս մահու եւ զժոխոց...»*): գ/30բ-3ա: դ/*33ա-4բ:* ե/*34բ-6բ:* զ/*36բ-9բ:* է/*39բ 10ա:* ը/*41ա 5բ (41բ. «... զի սակաւագրու[թիւնն]///» (մինչեց թաւիտան) 45ա «[տաւտող]ցն, զի մի կորուսցէ վասն կարճամտութեանն...»*): թ/*45բ-9բ:* ժ/*49բ-55բ:* ժա/*55բ-7ա:* ժբ/*57բ-9բ:* ժգ/*60ա-2ա:* ժդ/*62աբ:* ժե/*62բ-4բ:* ժզ/*64բ-6ա:* ժէ/*66ա-7ա:* ժը/*67ա-70բ:* ժթ/*70բ-5ա:* ի/*75ա-8բ:* իա/*78բ-81բ:* իբ/*81բ-2ա:* իգ/*82ա-3ա:* իդ/*83աբ:* իե/*83բ-5ա:* իզ/*85ա-9ա:* իէ/*89ա-92բ:* իը/*92բ-5ա:* իթ/*95ա-7բ:* լ/*97բ-100ա:* լա/*100ա 2ա:* լբ/*102ա-3ա:* լգ/*105ա-110բ:* լդ/*110բ-9բ:* լե/*119բ-21բ:* լզ/*120ա 5ա:* լէ/*125ա-8ա:* լը/*128ա-9ա:* լթ/*129ա-31բ:* խ/*131բ-2ա:* խա/*132աբ:* խբ/*132բ-5ա:* խգ/*135ա-6ա:* խդ/*136ա-9ա:* խե/*138ա-41բ:* խզ/*141բ-2ա:* խէ/*142ա-3ա:* խը/*143ա-5ա:* խթ/*145աբ:* ծ/*145բ-6բ:* ծա/*146բ-*

Նմուշ 15ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզրերն ու մէջքը մաշուած. սկզբից եւ միջից պակասաւար. լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, ժթ. դ. ձեռագրած լուսանցներ տեղ-տեղ կարկատուած, տեւ-լացրած՝ թ. 1-6, 10-1, 25-9 եւ 42-4. թ. 132-153՝ բնագիրը պահպանուած մասամբ, եզրահատուածից սրսկանիշերը Գ համարից յետոյ վնասուած:

9ա: ծը/149ա-51բ: ծգ/151բ-4ա: ծդ/154ա-50ա: ծե/150ա-67ա: ծզ/167ա-8բ: ծէ/168բ-70ա: ծը/170ա-3ա: ծթ/173ա-5բ: կ/175բ-7ա: կա/177ա-8ա: կբ/178ա-9բ: կգ/179բ-82բ: կդ/182բ-5ա: կե/185ա-7ա: կզ/187ա-9ա: կէ/189ա-95բ: կը/195բ-200ա: կթ/200ա-1բ: ճ/201բ-2բ: ճա/202բ-3բ: 203բ-6բ: Ունի՛

ա. *206բ-8ա* [Վերջաբան Ներսիսի Լաբրոնացւոյ] – *Այս Յայտնութիւն աստուածաբան աւետարանչին Յովհաննու, որբոց հարցն մերոց վարպապետութեամբ... արասցէ պահակից եւ խորանակից ի լուսեղէն յարկան եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն (տե՛ս Յով., յիշ-ք, էջ 623-4)։*

բ. *208ա-10ա* Յիշատակ տարիս գտողի՝ տեառն Ներսէսի գերաճոչակ վարդապետի [Լաբրոնացւոյ], զոր գտեալ ի մեծն Ամիդիոմ, գրեաց զսա ի լուսաւորութիւն հոգւոց – *Ես՝ Ներսէս, նուաստս ի Քրիստոս եւ տարտամս յուսոմնասիրաց... Ձեռամբ նուաստ եպիսկոպոսի Նորին մայրաքաղաքի Տարսոնի... ամէն (հմմտ. ձեռ. 1161, 79բ, տե՛ս Յով., յիշ-ք, էջ 473-476)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹՂԱՆԱԿԻ

45բ Զայս ունկն եւ մեք ազաւթեսցուք ունել, ո՛հ, եւ Մկրտչի աղաչեմ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏՆԱԳԱՅ

1. *210բ (նոտրգիր) Թուին ՌՃՁԲ. (1740),* Մեպտեմբերի Ի. *(20), ես՝* Մեսրոպ *մեղսամած վարպապետս եկի ուխտ ի Սուրբ Աթոռս* Տաթեւ *եւ օրինակեցի զՄեկնութիւնս գայ՝ առ ի յիշատակ ինձ եւ բարեխաւսութիւն առ Քրիստոս։*

2. *210բ (ձԹ. գ., նոտրգիր) Ի վայելումն* Ագուլեաց *վանից։*

ԿՆՔԱԴՐՈՆԻՄ՝ *25ա, 210բ «*Մեսրովբ *արքեպիսկոպոս Սմբատեանց Նախիջեւանցի, 1871»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՌՃՁԲ. - 1740.,* Մ[եսրով] *եպիսկոպոյ», «Հ*[այ] *2429, 855»։*

2430

ԹԱՂԱՄԱԳԻՐՔ, ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

ԺԴ. դար

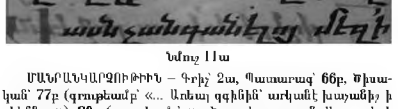
Տե՛ս ձեռ. 585, 1ա-64ա, 132ա-8ա. *I/1բ (վերնագիր), 3ա-17բ: 2/17բ-43ա: 3/43ա-9ա: 4/49ա-54բ: 5/54բ-9բ: 6/60ա-5բ: 7/140բ-51ա, 196ա-202ա: 8/114ա-6բ, 159ա-63ա: 9/163ա-70բ: 10. ա/170բ-83ա: բ/183ա-7բ: գ/187բ-9բ: դ/191բ-5ա: ե/յ.բ: Ունի՛*

195ա [Յիշատակարան Թովմա վարդապետի, հմմտ. ձեռ. 590, 202աբ] – *Արդ, ես՝ մեղաւարոս ի ծնունդս եկեղեցւոյ,* Թովմայ *անուն պիտակ վարպապետ, ի Քաջբերունեաց գաւառէ, ի սուրբ ուխտէն* Մեծոփայ*, ի կարգէ աշակերտաց մեծ վարժապետացն* Սարգսի *եւ Վարդանայ եւ* Գրիգորի *[195բ]* Տաթեւացւոյ*, սրբազրեցի զգիրս Հաւատոյս աղաւթից, եւ յինեներոյս մասըն բաժանեցի, եւ եւս ի ձեռս մանկանց եկեղեցւոյ: Վասն որոյ լերեսս անկեալ պաղատիմ քրիստոսակիր եղբարցդ եւ Հիշտ ուղղագիր գրացդ՝ որք ընդաւրինակէք եւ կամ ուսանիցիք զնկարագիր բանիս, այլ մի՛ այլայլէք, աղաչեմ, եւ զսակաւ յիշատակարանս գրեսջիք, զի յամենեցունց ճանաչեալ լինի այս աւրինակ։*

բ. *65բ-114ա, 116բ-31բ* [Խորհրդատետր]

Տե՛ս ձեռ. 2385, 69ա-156բ. *I/65բ-79ա: ա/65բ-70ա: բ/70ա-1ա: գ/71ա-7ա: դ/77ա, 75ա-9ա: 2/79ա-90ա: ա/79ա: բ/79բ-81բ: գ/81բ-4ա: դ/84աբ: ե/85ա-7ա: զ/87ա-90ա: 3/90ա-130ա: ա/90ա, 91ա-4ա, 95ա-6ա: բ/96ա-100ա, 101ա-13բ, 117ա-20ա: գ/120ա-3ա: դ/123ա-30ա: 4/130ա-1բ: ա/130ա-1ա: բ/131ա: գ/131աբ։*

ա. *132ա-3ա* Ալ աղաթբ, որ ասի նախ ման գճաշակել խորհրդոյն, ի բանից Թումայի առաՔելոյն – *Մարմին քո անապական... ի Հոգիս ի Քրիստոս Աստուած մեր. այժմ եւ միշտ։*

Նմուշ 11ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Գրիչ՝ 2ա, Պատառած՝ 66բ, Թիսական՝ 77բ (գրաթեամբ՝ «... Առեալ զգինին՝ արկաւէ խաչանձի ի սկիճն... »), 90բ (գրաթեամբ՝ «... Ի սաւկասագան վերայ բերի արբազան նացն... »): Աթանաս Աղեեսանդրացի՝ 94բ, Խորհրդատու ընթերի՝ 100բ, Սուրբ Հոգի (աղամակաւ)՝ 104ա: Պիսախոսութիւն՝ 3ա, 67ա, 95ա: Ճակատագրի՝ 17բ, 43բ, 49ա, 54բ, 60ա, 114բ, 141ա, 151բ, 163ա: Լուսաւորչագրի՝ բուսական, թռչնային, յոլկապարիկ (183ա): Չարդագիր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, շագանակագոյն, սպիտակ, ճաճղի, դեղին, ոսկի:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզերք՝ մաշուած, և փեղկի կաշուի ստորին եզրը՝ պոկուած. լուսանցներում խոնաւութեան հետեր, տեղ-տեղ ցեցակեր. Ի. դ. նուոգրած, կազմի մէջը վերականգնուած, աստառած ու պահպանութեան աւելացրած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1բ-65բ, 114ա-6ա, 140ա-51ա, 159ա-202ա* [Թղամագիրք]

բ. *133բ-40բ* Տեառն Ներսէսի Լամբրունացւոյ հրատ եւ սահման վերոյգրեալ գործոյն – *Քանզի բազում ինչ եցոյց բանս հրահանգութեան... եւ փառաւորեցից զքիզ ընդ Հօր քոմ ամենագօրի եւ ընդ ամենասուրբ Հոգւոյդ. այժմ:*

գ. *151ա-9ա* Եռամեծի եւ բաց վարդապետի Մխիթարայ Գոշի խստակրօն ճգնաւորի եւ բանիբուն ճեռնարկի ասացեալ զԱղաւթս ի ժամ սուրբ պատարագին – *Տէր Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս, Բան Հայր եւ կերպարան կենդանի... Հայր հանդերձելոյ յաւիտենին, զի փառք Հայր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

17ա Զհոգևիի գծոյս յիշեցէք ի Տէր, եւ Քրիստոս զձեզ յիշէ. ամէն:

66ա եւ զեղգելի եւ գմեղօք մեռեալս զՂուկաս գծոյս յիշեա՛ ի ժամ սոսկալիս սուրբ պատարագին, եւ Աստուած զյիշողն յիշէ. ամէն:

193բ Աւրհնեալ է Աստուած, աստ աւարտեցաւ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԻՆ

1. *1ա (1835 թ., Նոտրգիր) Թին 1835ին, Յունուվար իԱ. (21) գրեաց ի կիւղն Գօլթուկ:*

2. *202բ (1853 թ., շղագիր) ի թուոյ 1302 եւ 1853, Յունիվարի 17 առեցիմ այս թուխդս:*

ԳՐՁԱՔՈՒԼՔ՝ *Բը «Այս է մեր սուրբ Ժամագիր, Շարակնոց»: Գբ «Բարձրաժաչա պատիւ մէկիկ յայգ պրա, առթուռ»: 1ա «Յոյն քո հա, Աստուածածին ասէ. Որհնեալ գպաղատանն»: 202բ «Այս իմ նուաստ: Ե»: 203ա «Աղբիւր կենաց: Ա»: 203բ «Մ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպնկ Բա «ՒԽէ.-1628, Մ.[եսրոպ] եպս.»; Պհպնկ Եբ «Հ[ին] 2430, 859»:*

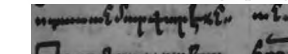
2431

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

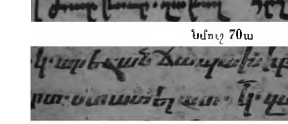
ԺԱՂՄԲ – 1671

ԳՐԻՉ՝ Մովսէս:

ԹԵՐԹ՝ 315+1 (կրկն՝ 1). չգրուած՝ 190բ, 279բ-80ա. ՊՐԱԿ՝ Բ-ԻԵxI2 (Բ 1, Գ 10, Ե 22, Ժե 14, ԺԸ, ԻԲ 16, ԻԱ՝ թիխ, ԻԳ 15, ԻԵ 11)+16+8+7. ՆԻՒԹ՝ թուղթ, աբեղեաց. ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,3x9. ԳՈՒՒԹԻՒՆ՝ հոլսիճ (1ա-261բ, 299ա-315բ). (8.5x6.5). միասիճ (262ա-98ա). (6.5x9). ԳԻՐ՝ նոտրգիր (բոլորգիր՝ 262ա-3ա ճմուղ՝ 70ա, 263ա). ՏՈՂ 14-16. ԿԱԶՄ դրոշմագարդ շագանակագոյն կաշի, միջոցը տախտակ, աստառը բազմագոյն վանդակազարդ գործուածք (Ի. դ.). լուսանցակոդերը՝ կարմիր. ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 3 (Ա-Գ) + 3 (Դ-Զ), թուղթ (Ի. դ.):

Նմուշ 70ա

Նմուշ 263ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր լուսանցեներում խոճաւութեան հետքեր, փոխրուկ պատառուածքներ, ի դ. նորոգուած եւ թերթերը կարկատուած, կազմը վերակազմուած ինչ եւ նոր կաշիների զուգակցումով. լուսանցակոդերը գումաթափ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-298ա* [Քաղգիրք]

1. *1ա-261բ* [Քաղգիրք հայոց – *Աբաթովք...*] *կոնդատակս: Անէի՛ սանդ... Ողսոց՝ քձրճօդ. անգրաս յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

2. *262ա-3բ* Թարգմանութիւն պարսից բառից ի վաղդան գոց – *Ջրագաշական՝ գբուն բան կամ գկարեւոր ուխտ... Ջառաջին ճառն ընթերնեալ գտի*

երիս բառս, զոր պարթեւն ոչ գիտաց, ասելով՝ չէ պարսիկ եւ այլն, այս է բովանդակ:

3. *263բ-5բ* [Հերոնիմոսի Լոռենցիոսի՞ Սուղ ինչ վասն Հին Կտակարանաց] – *Արդ, Թուեն երրայեցիքս գգիրս գայս Աէւ օրինակի... մա[ր]գարէ[իցն]՝ ուր, սրբագրացն՝ ինն:*

4. *265բ-82ա* Հանդէս բանաստեղծաց փաղանուճաբար ստորոգիլ նորայվարժիցն սակս. բառ է գեղջուկ – *Պարտ, պատշաճ... Ծիծ, տառք, գծատրք:*

5. *282ա-98ա* Հանդէս բանաստեղծաց փաղանուճաբար ստորոգել նորավարժիցն սակս. բառ է գեղջուկ (այրբենական) – *Աստուածագան, աստուածագաքանչ... Փանաքի՛ չքաւոր, աղքատ... կարօտ, եղկելի, ստրուկ:*

Բ. 1. *299ա-310ա* [Հե[իմարան/// (1 բառ ջնջուած) ժողովեալ բատ զգաւոց պիտոյից դեղ: Մաանուն՝ արարեալ ի Բագարատայ բժիկէն – *Ան աննուէ Դ. տրամ, գագարի հունդ Դ. տրամ... եւ ախորժական ի անհնայն քաղցր կերակուրն:*

2. *310ար* Գիտութիւն վասն բնութեան տարոյն – *Դ. ամիս գարուն է, տաք է եւ կակուղ... ունի գքամին յարեւելից ասացաք զտար/// (շար. Թափուած):*

3. *311ա-5բ* [Մարմնագնութիւն] – *(սկ. Թափուած) ///եւ բանաւոր: Եւ որ շատ խօսի, Նորա յուղեղն գատարկ է... եւ շահվայն բանայ եւ գջերմութիւն տանի/// (շար. Թափուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

69ա Ո՛վ փոխարկող, ես Թիւրեցայ, դու ըստ կարգին |69բ| *գրեա՛յ:*

261բ գ վ ճ շ ս [վ] ը վ վ դ տ դ է լ (եղբայրագրով «ես Մովսէսս գրեցի»).

261բ |:. ||||: ||||: ||||:: ||||:. ||||: |::. ||||: ||||: |:. ||||:. |:. ||||:: ||: Ա.Ա.Ջ.Մ.Թ. ը տ շ տ դ լ տ փ վ բ ց բ տ բ գ է բ ց (սխալակէտագրով եւ եղբայրագրով՝ «ես Մովսէսս գրեցի, 1671 էր, որ գիրքս աւարտեցաւ»).

262ա (բոլորգիր, սոտ. լս., եզրահատուած) Այս անուն Ովսան է։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *117բ (1781 թ., Նոտրգիր) Ես՝ Շմախեցի Օհանի որթի Զաքրէս, այս Պաղտիս առայ տէր Յակոբի որթի Յակոպիցն, 1781 Օգոստոսի 20-ն՝ ւ եօթն մին հատարը։*

2. *298բ (1795 թ., Նոտրգիր) Քինչին եւ անարժան ծառայ Մեսրոպական Տէր-Մանուկեան, [17]95, Փետրուարի 27ն, Շամախի։*

ԿՆՔԱԴՐՈՆՔ՝ *74բ, 105բ, 109ա, 175ա «Մեհրովք աքքեպիսկոպոս Սմբատեանց Նախիջեւանցի», 1871»։*

ԳՐՉԱՔՈՐՔ՝ *10ա, 129բ, 190բ, 261բ, 297բ, 298բ. գանազան տառեր եւ բառեր, 128ա վրացատառ. «Ջ. Վորպէս կօրաւ իմանացաղն Սօղոմոն, նմանապէս էյ էս կօրա ի մէջ մարթկան»), 230բ ստ. լս-ներում վրացատառ բառեր։*

ՆԵՐԴԻՐ՝ *(պահպանակի եւ կազմի միջեւ, նշուած՝ «էջ 83», գրութիւնը՝ կարմիր մատիտով) «Քնջված՝ ի Գաղատիա եաո գներուն ի սրբազան հայրապետեան Հռոմայ»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1գ «Ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։ Պահոկ եր «Հ՚՞ 2431, 861»։ Պահոկ եր մեքենագիր պիտակին. «Վերակազմուած է հին ու նոր կաշիով, նոր կազմատառով։ Դիմ. վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրեան, Երեւան, 1973 թ.։*

2432

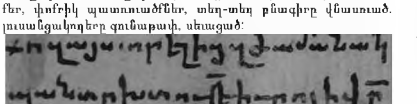
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ժէ. դար

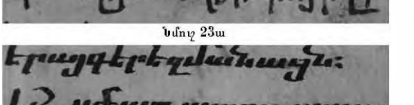
ԹԵՐԹ՝ 77+1 (կրկն.՝ 54)։ ՊՐԱԿ՝ Գ-ժx12 (ե-Ջ, ժ 10)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10,6x7,5։ ԳԻՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8.5x5.5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (1ա-32բ), բոլորգիր՝ (33ա-77բ. նմուշ՝ 23ա, 36ա)։ ՏՈՂ՝ 12 (1ա-32բ), 13-14 (33ա-77բ)։ ԿԱՋՄ՝ սեւ կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը սպիտակ կտաւ։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Զ ա ր դ ա գ ի ր՝* թոշնագիր, հանգուցագիր։ *Գ ոյ ն ե ր՝* կարմիր։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզրերը մաշուած, դունակը, կապիչները եւ Ա. փեղկի միջուկն ու աստառն ընկած. սկզբից միջից եւ վերջից պակասաւոր, սկզբում պահպանուած են 6 թերթերի վերին հատվածների փորիկ պատառիկներ, թ. 13, 29 եւ 77՝ մի մասը պատռուած, ընկած. լուսանցներում խոնաւութեան հետեւներ, փորիկ պատռուածքներ, տեղ-տեղ բնագիրը վնասուած. լուսանցակողերը գունաթափ, սեւացած։

Նմուշ 23ա

Նմուշ 36ա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա [Կանոն կոսի պսակին «... խա]զադութեան քո առաքեալ... եւ ազատիչ մարք Հոգոյդ վայել է։*

2. *1ա-27բ Կանոն համառօտ զամենայն ընդհակիլուզ – եւ աստ սաղմոս. զերկինք պատմէնն... եւ աստ զաօթս. Աստուած յաւիտենական... բարեբանող փառատրութեամբ աւրհնել զքեզ Քրիստոս Աստուած... միշտ եւ յաւիտեանս։*

3. *27բ-38բ Կանոն երկրորդ աստուն այգուցն – Առաւստուն երթան ի գերեզմանն... Պողոսի առաքելոյ ի Թեսաղոնիկեացոց թիտոյն. Ալլ մեք պարտիմք... Արձակին ժողովուրդն ի փառս Աստուծոյ։*

4. *38բ-59ա Կանոն զամենայն վախչաճեալ տղայս հաւատով առ Տէր յուղարկելոյ – Աստ սաղմոս ի թիւս... եւ ասէ գոգուսթս գայս. Սուրբ ես, Տէր Աստուած մեր... Ընդ որս եւ մեզ արժանիս արասցես փառաւորել... միշտ։*

5. *59ա-63բ [Տպսի այգուց] – Առաւաւտուն երթան ի գերեզմանն... Ընթերցուած յնաւակեալ մարգարէէ. Զի [իր] Տեառնէ եղիցի գարձ արդարոց... Ալլ զուգ միտիթա բեսցուք միւսանգամ նորոգմամբ... պատիւ։*

6. *64ա-71ա Կանոն ոգեճանգիստ առնելոյ – ///(1 տող անընթեռնելի) Աստն սաղմոս։ Գուբեայ Ջ. ... Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեայ զՏէր ի քոյոց... (67բ)... գայստեան Միան/// (միջից թափուած, 68ա) եւ հանգոյ գկամս... ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեզաց... այժմ եւ միշտ։*

7. *71բ-7բ Կանոն Տեառնական գուարակ աւրհնելոյ – Ածեն զնուիրեալն ի գուռն եկեղեցոյն... Ընթերցուած ի Թուոց եւ ի Վաւտացոց. եւ կոչեաց գՄովսէս... սակայն ի սէբ/// (շար. թափուած)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կազմի Ա. փեղկի վրայի պիտակին (ԺԲ. գ., շղագիր) Ն[որին] վե[ռադառձ] Տ. Տ. Մկրտչի կ[աթո]դ[իկոսին]/// (պատռուած)։

ԳՐՉԱՔՈՐՔ՝ *34բ, 36բ (տառեր)։*

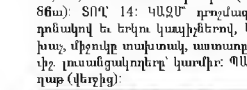
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «Հ՚՞ 2432, 862»։*

2433
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՅ

Ռճ՚ԺԲ -Ռճ՚ԺԹ. – 1669-1670

ԳՐԻՉ՝ Մեսրոպ ԲԿ.: ՄԵԿՆԱՒ՝ խուճա Աբրահամ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Սուրբ Աստուածածնին եկեղեցի:

ԹԵՐԹ՝ 135-1-2 (տե՛ս Պտոյտ-պճպճկ, նաեւ՝ Պաճպաճակ): ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԱ×12 (Ա. 11, Ջ. 14): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10,2×7,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7.5×5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 86ա): ՏՈՂ՝ 14: ԿԱՋՄ՝ դժոխազարդ շաղանակագոյն կաշի, դոնոպով եւ երկու կապիչներով, Ա. փեղկին մեռոպէ ծաղածոյ խաչ, միջոցը տախտակ, ասասդ բազմազոյն զարդաճիւռ թաւիշ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ձ թ. 134-5, մագաղաթ (վերջից):

Նմուշ 86ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ա խ ո ր ա ն՝ Ձա: Լ ու ս ա ճ ա զ ա գ ա ր դ՝ բուսական: Ջ ա ր դ ա զ ի ր՝ ճաճուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, շագանակագոյն, վարդագոյն:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ – Աւետարան Մատթէոսի, Ժ. 13-15: Ժէ. դ.: 1 (թ. 1), ստացուած ամբողջական թերթից, վրան պրակային՝ Գ.: Մագաղաթ, 10,3×6,1, գրուած մէկ սիւնի, բոլորգիր, 23 տող: Կարդալ՝ 1ա (Լ՚ չգրուած) «[այս]միկ... յատուկ դա[ստասանի]»:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. 91րդ թերթի վերին աջ եզրը պատռուած, քննկած, լուսանցներում՝ խոնաւութեան հետքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *2ա-24բ* [Կանոն **Մկրտութեան**] – *Տէր Աստուած մեր, Աստուած բարերար, որ ըզպիրատիպոս եւ զհետացեալս ի քէն... զմուսս եւ զելս սորա պահեա՛ ի փառաւորութեան քոյ. եւ քեզ վայել է:*

2. *24բ-42բ* Կանոն **Պասկի** – *Գան ի դուխոն եկեղեցին... եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում... սուրբ եւ բարեբար երկրպագելի անուանդ Հայր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ[է], այժմ:*

3. *42բ-5բ* [Կանոն վերացուցանելոյ **Պասկին**] – *Եւ յաւուրն երրորդի վերացուցանէ... Ազօթք. Աւրհնեալ ես, ամենակալ Աստուա՛ծ... եւ երկնից արքայութեանդ արժանաւոր լինիցին փառաւորելով... եւ զՍուրբ Հոգին:*

4. *45բ-54ա* Կանովն **Հաղորդ տալո** – *Աստն զամբիծս... Քահանայ ասէ գաղօթ. Տէր ամենակալ, ամենագութ... առաքի ահաւոր բեմի մասին ժառանգութեան Յիսուսի Քրիստոսի... փառք:*

5. *54ա-92բ* Կանովն համաւարչն ամենայնի [ն]ջեղեցկոցն – *Աղաչմո՝ երկինք պատմեն... Գիրք կարդան. Աստուածական անակիզքն...*

6. *92բ-4բ* [Կանոն այգագալցին] – *Եւ այգուցն երթան ի գերեզման... Ալ մեք պատրաստ գոհանալ... ընդ առաւօտն ի տաճարն լսել ի նմանէ:*

7. *94բ-113ա* Կանովն ուրաքայ տոյալ վաղչանի, |95ա| որ ի ժ. տարոյն վայրէն առ Քրիստոս ողարկեն – *Ասեն սաղմոս... Եւ ասէ գաղօթ. Հա՛յր երկնաւոր... Տէ՛ր, սփոփեա՛ եւ մխիթարեա՛, այժմ:* ա. *98ա-9բ* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *Արդ, մեք, որ կենդանիք եւ մնացեալ եմք... ի տաճարի փառաց իմոց:* բ. *105ար* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *Անհնեքեան որ տեսանիցեն գարդարն... փառաւք ի փառս:*

8. [Տաղ՞] ա. *113ա-9ա* Տաղ թաղման – *Արարիչն արարածոց մեզ բարեացաւ, / Քաղցր բնութիւն ասորւածային մեզ դառնացաւ... / Եւ՝ Նաղաշ եպիսկոպոս ծառայ կուսին աչաւք տեսաւ... / Արժան արար զսա անթառամ սուրբ պսակին, / Եւ քեզ ամենքս երկրպագեմք, Աստուածածնի՛ն:*

բ. *119ա-24ա* Տաղս Յիսուս Որդո գուն է – *Ի յարարչէն եղեւ հրաման, / Գալ ի յաշխարհիս տրտմական... / Երազային Յակոբ անուն՝ զիս դուք լիշման առնէք արժան, / Տէրն տայ մեզ արքայութիւն, խառնէ ի գաւս աջակողմեան... , / Գրող տաղիս է անարժան / Մարգարա սուտ քահանան... / Յաւր կիրակէ զիս լիշեցէ՛ք, / Զաստուած ընդ իս հաշտեցուցէ՛ք:*

9. *124ա-8բ* [Տղայի այգագալցի] – *Եւ այգուցն երթան... լուեսատան Ղուկասու. Ի վաղիւն երթայր Յիսուս... արժանիս արասցէ Յիսուս Քրիստոս... յամէն:*

10. *128բ-31բ* Հոգեհանգիստ – *Ասի սաղմոս Ա՛... . Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած... տաս մեզ ողորմութիւն քոյ... եւ զՍուրբ Հոգիդ, այժմ եւ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿ

132ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ: Արգ. գրեցաւ Մաշտոց ի թվին Ռճ՚ԺԸ. (1669), Յունվարի Ա., ուրբաթ, յիշատակ խաւճա Աբրահա՛մին եւ եղբարն՝ Տանիէլին: Աստուած եւ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս տացէ հանգիստ եւ ողորմութիւն [ն]նջեցելոցն՝ իւր սուրբ գալստեան եւ առնէ ար|132բ|ժանի յարքայութեան: Եւ եդ ի գուռն Սուրբ Աստուածածնին յիշատակ իւրեանց մեծի եւ փոքու, եւ ինձ՝ մեղսաւէր գրչիս Մեսրոպ անուն անարժանիս, որ է տրուպ քահանայից. եւ Քրիստոսի/// (չգրուած):

132բ Ռճ՚ԺԹ. (1670):

134ա Մեսրոպ անարժանս յիշել ի Տէր, աղաչեմք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1887ա (1887 թ., շղագիր) Ծիշատակ է սոյն ս. Մաշտոցս Քղի գաւառակին հաւրս գիւղին Սամսոեան մ. (մահտեսի՞) Մաւրախոսի որդի պարոն Սամուէլեանց իւր ազգաւիրական հոգով կը նուիրէ մեծաշխատ Ս. Կաթողիկէ վանուց։ 7 Յուլիս 1887, Կեղի-Խուլու։

ՆԿԱՐԱԳՈՒՐՔ *1893ա դէմք (մատիտով) 1894ր խզբզոց։*

ԳՐՁԱԳՈՒՐՔ՝ *1893ա ոմնէ գերան մարգարէս։*

ՆՇՈՒՄ՝ *ԼԱ ՈՒՆՔՀԼ.-1660, Մ[ԵՏԱՔ] ՅԱԼԻՍԿՈՊԱՅԱՆ։ Ա՛Ի 2493, 1854։*

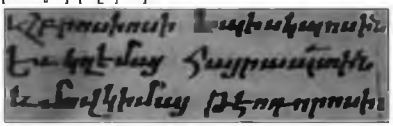
2434

ՈՒՐԲԱԹԱԳԻՐՔ

ՌՀՂԱ. – 1742

ԳՐԻՉ՝ Պետրոս Երէց։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Եղիազար։

ԹՂԹՔ՝ 124. չգրուած Ա։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԲ×12 (Ա, Ջ 11, Դ Զ, Ե 8, Ը 10, ԺԲ 3)։ ՆԻՒԹ՝ յատիպ, լաւագծերով։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 10,8×6։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ մի յաւելեալ (7,2×6)։ ԿԻՐ՝ բոլորգիր (ճմաչ՝ 44ա)։ ՏՈՂ 12։ ԿՈՂՍ՝ չագաճակագոյն կապի, դրեթէ կարմրաւել եւ երբեմն կապիճեւոյ, Ա, փեղկին 17 մեւտղէ վաղեմագոյն, Ե կազմէ եւ Ը խայ (մինչեւ կենտրոնեայ, աւելացել կապտյոյ ակեամբ միսք՝ խայերգեամբ), միջուկը տախտակ աստառը ձաղկաշղթայ, բազմագոյն կտաւ։ բնագրեցաւ կարեւոր կազմիւ։

Նմոյշ 44ա

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ – «Աղօթք ի վերայ ձիւաւեղիս» 1ր. Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 2ա։ Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ յոյնեագիր։ Գ ա յ ե ր՝ կաւմիր, դեղին։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար, յառաջաբանիւեց գտնեա փախուած, բնագիրք միջից պակասաւոր, ի. ը. ետասքսան։ բնագրեցաւ կարեւոր գտնեաքան փ, սեւագրեցաւ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա–123ա [Ուղղաթաղիթ]

Տե՛ս ճեռ. 35. ճեռ. Բ. 1ր, 13ա–63ր. ա12ա–10բ, բ10բ–1ա գ11բ–6ա, դ16ա–27ա, ե27ա–30բ, զ30բ–4բ (ո… բարեաց ցոտանէ եւ քեզ՛՛՛ (չար. ծափտուած))։ Է 36ա–7ա (սկ. ծափտուած ՛՛՛ու. հեռացեալ եղիցի…»). ը 37ա–41ա, թ41ա–6բ (ձիւից պակասաւոր, 46բ ո… ինքեան ի ձախ կողմն՛՛՛ (ձիւից ծափտուած) 46ա «[Ձուլիչեանց եւ Վասիլոսիոց…»), ժ46բ–6ա, ժա46ա–9բ, ժբ49բ–51բ (սկ. ծափտուած ՛՛՛ ու. Տեսիլ ի նախատեսութիւն…»), ժգ51բ–3ա, ժդ53ա–6ա (56ա–63բ տե՛ս յաւելեալ 2. ա), ժզ63բ–7բ (67բ–71ա տե՛ս յաւելեալ 2. բ), ժէ 99ա–103բ, ժը104բ, ժթ71ա–6ա, ի176ա–8ա, իա176բ (178բ–86բ տե՛ս յաւելեալ 2. գ–դ), իբ186ա–8բ, իգ188ա–9բ, իդ 190ա–192բ (192բ–6ա տե՛ս յաւելեալ 2. ե–զ, 86ա–8բ տե՛ս 2. իզ, 99ա–104բ, տե՛ս ժէ–ժը, 104բ–25ա տե՛ս յաւելեալ 2. է–ժդ.), իե իթ[չից, Ռևի՛

ա. *36բ–63բ Աւետարան ըստ Յովհաննու – Եւ էր ոմն հիւանդ Ղազարոս… եւ պատմեցին նոցա զոր արարն Յիսուս (ՀՄ. 1-46)*

Գրչից. 36ա ո՞վ երբայրք, այս Ա. փոխ Աւետարան խիստ լաւ է. թէ մարդ հոգէվարք լինի կամ հիւանդ՝ ազատի Աստուծովս։

բ. *67բ–71ա [Աղօթք] – Անկանիմ առաջի քո, Տէր, եւ խնդրեմք զիոյուածիեն… եւ մտից արքայութեան քո ուրախ եղէց… ամէն։*

գ. *78բ–83բ Մաղթանք ի սաւոր Աստուածածնին, որ պատէ զծաւալիս Աստուծոյ ի չոր աչից եւ ի չոր լերուէ եւ ի պիղծ նիւթէ – Ո՛վ ամենայն սրբուհի Աստուածածին, երկիր վերկրգոյն… մի՛ մոռանար գնոսա տովանօղս անուն քո… ամէն։*

դ. *83բ–5ա [Աղօթք պաշպանութեան] – Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս ել ի բեթանիեայ… փարատի քաւ նորա· 85ար Յանուն Հօր եւ Որդոյ… հեռացո՛յ, Տէր, զծաւալիս Աստուծոյ· 85բ–6բ Զի ծնեալն ի Հօրէ… եկեալ ածն պարհսպ հրեղէն եւ աւրհնեն զծաւալս Աստուծոյ։*

ե. *90բ–1բ [Աղօթք շար լեզուի եւ չար նիւթի] – Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս երբայր ի դաշտն յերիքովիա… եւ խափանին ի ծաւալիս Աստուծոյ։*

զ. *91բ–5ա Աղօթք օձանեաի – Աւրհնեալ Տէր Աստուած Իսրայիլի… եւ ի լիջ գտանա ի դէմ ծաւալիս Աստուծոյ, ամէն։*

է. *104բ–7ա Գիր չար աչից եւ պիղծ նիւթի – Ի յաւուր ուրքաւիին / Որ գՏէր մեր խաչեցին… ի լար լեզուէ մեղաւորին անօրհնաց ի դէմ ծաւալիս Աստուծոյ, ամէն։*

ը. *107ա–9ա Աւետարանեն բծկլութիւն ըստ Մատթէոսի – Եւ երեք նմայ ի շաբաթին անցանել… եւ ողջացաւ ձեռն նորա (Ռ. 23-9. 5)։*

թ. *109ա–11բ [Հանգանակ հաւատոյ] – Փա՛ռք քեզ, Տէր Աստուած մեր· Հաւատամք ի մի Աստուած եւ ի Հայր ամենակալ… կայծուղիկէ եւ առաքելական եկեղեցի։*

ժ. *111բ–2ա [Աղօթք] ի կաւսաւորէն մեռմէ Գրիգորէ սասցեալ – Ասկ մեք փառաւորեացուք… յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն։*

ժա. *112ա–4բ Աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ (Բան ՌԲ.) – Տէր Աստուած գթութեան, փրկութեան եւ ողորմութեան… պատուաւոսեցայց փառաւորեալդ յաւիտեանս. ամէն։*

ժբ. *114բ–6բ Վերըսաւին յաւելած կրկին նեծութիւն ճուրիճ եսկաղին [Գրիգորի Նարեկացւոյ]… (Բան ՃԳ.) – Բիժշկական կրթութիւնէ ամենափորձ հնարաւորութեամբ… երկրպագութիւն յաւիտեանս. ամէն։*

ժգ. *117ա-20ա* Վերջաւին յաւելուած (Բաճ ԻՀ.) – *Արդ, այսքանեացս անբանից... զուգակշիռ հաւատարմութեան. ամէն։*

ժգ. *120բ-3ա* [Նոտին արբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ ստացեալ. ձեռ. 2435, 38բ (Բաճ ԺԲ.)] – *Ընկա՛լ քաղցրութեամբ, Տէ՛ր Աստուած գթոր... ամենայն արարածոց, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

ՅԱՆՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒԹԵՒՆ ՀԱՒՐԱՆԱՑ

9բ ... եկեալ ածէն պարիսպ գրեղէն եւ աւրհնէն գծառայս Աստուծոյ Նոգարին։ Նոգարինս. *ամէն (նման՝ 86բ)։*

35ա... եւ հեռացեալ եղիցի ի ծառայէս Աստուծոյ Նոգարին. *ամէն (նման՝ 37ա, 103բ)։*

46բ Պահեա՛, Տէ՛ր Աստուած, զծառայս քո Նոգարն։

67բ... յից պակասութիւն իմ ծառային Աստուծոյ Նոգարն *(նման՝ 91բ)։*

85բ... եւ օրինութեանդ արժան արա՛յ զծառայիս քո Նոգարն. *ամէն։*

123ա Ընդօրէնք ամենակալին եւ մարդասիրին Աստուծոյ գրեցաւ սուրբ գիրքս, ոչ(=ր) կոյր ուրբաքգիրք ձեռին Ռշ՚Ա.ին (1742), ի յամսեանն Փետրվարի է.ին (7) աւարտեցաւ ձեռամբ Պետրոս մեղօք մածուցեալ եւ մեղսանեղով[123բ] երիցու, զոր սրկսայ եւ գծագրեցի ողորմութեամբ եւ Տեառն յիշատակ եւ փրկութիւն ծառային Աստուծոյ Նգդարին *եւ իւր ծնօղաց, հօրն՝ Մելքեսեդեկի, եւ մօր՝ Մրվարին, եւ իւր կողակցին՝ Թարթարին, եւ եղբօրն՝ Ազզմանին, եւ որդոցն՝ Աւագին եւ Աւմաղաանին, եւ կողակցուն՝ Եղիսին, եւ տան իւրեանց, եւ մեծին, եւ փոքուն ամենեցուն, եւ երկնից եւ արքայութիւն |124ա| տացէ երանաւէտ քաղցր բարբառն, որ ասէ. Եկա՛ք, օրհնեալ էք Հօր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք արքայութիւն. Նոյն օրհնութիւն տացէ նմա. ամէն։ Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս քարով վայելել տացէ* Նգդարին, *որ եւսուր գոյ գրել ի յիշատակ իւր եւ իւր ծնօղաց, հօր՝ Մելքեսեդեկի, եւ իւր մօրն՝ Մրվարին, եւ տան իւրեանց յիշատ|124բ|ակ, եւ որ զողորմին ասէ՝ Աստուած ողորմեսցէ իւր [ի մ]իւսանգամ գալստեան իւրում. ամէն։*

Սկզբի յիշատակագրութիւնների մէջ ստացողի անունը՝ «ծնգաքաշ աելացուած է աղօթքների վերջում, այլ ձեռքով, չղագրով. գրութեան ասարից յետոյ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *9բ (ԺԼ. դ., նոտրգիր) Ծառ[այ]ից Աստուծոյ Ապրիխամին եւ Խսմարին (նման՝ 35ա, 37ա, 46բ, 63բ, 67բ, 76ա, 79ա, 84բ, 86բ, 97բ, 107ա եւ այլն)։*

85բ Ծառայիս Աստուծոյ Ապրիխամին եւ Խսմարին, Յարսաթենին։ (նման՝ 71ա, 91բ)

104բ (ԺԼ. դ.) Ապրօխն։

75բ (ԺԼ. դ.) Ամէն. տէր Մարգարին։

2435

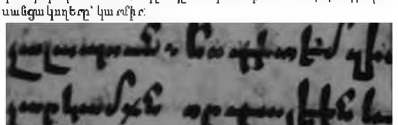
ՀԱՄԱՅԻԼ

ԹՌՔ – 1633

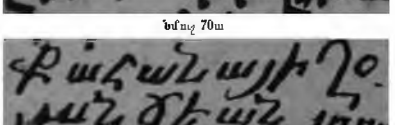
ԳՐԻՉ՝ Աստուածատուրսկ։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Աբրահամ յայսպի։

ԹՂԹ՝ 95 յգրաւած՝ 1ա-2ա, 25ա, 56ա, 72ա, 90բ, 93բ, 95ա

ՊՐԱԿ Ա-Ըx12 (Ա. 11, Գ, Զ, Ը 13, Գ-9)։ ՆԻՒՒ՝ թուղթ լաւագծեւով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 7,7x5,3 ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (5,5x3,3)։ ԳԻՐ՝ նաստղիր (գոյն՝ յա-92ա, յաւելագոյն՝ 94ա-5բ. նմուշ՝ 70ա, 93ա)։ ՏՈՂ՝ 12։ ԿԱԶՄ՝ դոյզնագոյն յագանակագոյն կապի, ձեռանմամբ մէկ կանապագոյնով եւ մեռաղէ չոչոլ փակով՝ Ը Ա. փեղկին, ձը՝ Բ, ունի նաեւ պղնձէ 6 զոյգ՝ փոքր խաչեր եւ զարդեր կախելու համար, միջուկը տախտակ, ատամար թուղթ լաւագոյնգոյնեղը՝ կապիր։

Նմուշ 70ա

Նմուշ 93ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՈՒԹԻՒՆ – «Ներսէս հայրապետ» (ծնորհալի)՝ 2բ. «Սուրբ Գրիգոր Նարեկացի»՝ 25բ. «Պատկեր Աւետեան»՝ 58բ, Յայ՝ 72բ, 90ա (բազմական զարդերով, թերթի վրայ ամրացուած փիլոզի մէկ ակի. մնացած 11ը՝ թափուած, կամ հետքեր), «Կիպրիանոս Էր՝ 73ա։ Ձա կ ա ա ա զ ա ր դ՝ յա։ Լ ու ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ բազմական։ Զ ա ր դ ագ ի՛ր՝ թղթագիր, համգստագիր Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապայա, կանաչ, վարդագոյն, դեղին, նարնջի, սպիտակ, սեւ, ոսկի։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. միջից տեղ-տեղ պակասուր, թ. 8-17 վնասուած, յասայեցներով խոնաւութեան հետքեր, լաւագոյն զարդերը խոնաւութիւնից ամբաստպուած հանդիպակաց էջերին։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *3ա-10բ* [Ներսիսի Շնորհալւոյ Ագօթք] – *Հաւատով խոստովանիմ... ի Գ. Անձնորդիմ... որ առ ի յանգանաց/// (շար. թաւիրատ)։*

2. *11ա-22ա* [Աւետարան քծիկութեան] – ա. *11ա-2բ Աւետարան քսոյ Մատթէոսի – եւ ելեալ անտի Յիսուս... (ժե. 21-28)։* բ. *12բ-4ա Աւետարան քսոյ Մարկոսի – Մինչդեռ դալն խաւսէր... (ե. 35-43)։* գ. *14ա-6ա Աւետարան Ղուկասու – եւ էլ ի կափառնալումն... (Ի. 31-42)։* դ. *16ա-22ա Աւետարան քսոյ Յովհաննու – եւ մինչդեռ անցանէր, եւսես կոյր մի... (Ք. 1-38)։*

3. *22ա-4բ* Աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն (Բան ԽԲ). աւարնեալ է Աստուած – *Տէր՛ Աստուած [գթութեան], փրկութեան եւ ողորմութեան... Փառաւորեալդ յամենայնի յաւիտեանս. ամէն:*

4. *24բ-30բ* Վերըստին յաւելուած կրկին ճեծութեան առ նոյն աղերս մաղթանաց Նարեկի (Բան ՁԱ.) – *Հնդ Աստուածածին մաղթանաց... ուրախութեամբ սրտի իմոյ:*

5. *30բ-7ա* Վերստին յաւելուած կրկին ճեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս (Բան ԺԷ.) – *Արդ, աղաչեմ, զի զնամակալդ... եւ քեզ փառք ամենայնի. ամէն:*

6. *37ա-8բ* Նորին հսկողի սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն (Բան ԽԱ.) – *Որդի՛ Աստուծոյ կենդանւոյ, օրհնեալդ... յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

7. *38բ-41բ* Նորին սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն ասացեալ (Բան ԺԲ.) – *Ընկա՛լ [քաղցրութեամբ, Տէր Աստուած] ձգօր... եւ յերդինս առաքել. ամէն: Բարեխաւսութեամբ սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն... եղիցի, եղիցի:*

8. *41բ-5բ* Աղաւթք պահպանութիւն առ Աստուածածինն եւ առ ամենայն սուրբսն Աստուծոյ եւ սըրբոց առաքելոց եւ մարգարէից եւ ամենայն սրբոցն Աստուծոյ – *Բարեխաւսութեամբ Սուրբ Աստուածածինն... աւգնական եւ եւ պահապան եղիցի ծառայիս Աստուծոյ:*

9. *45բ-6ա* Աղաւթք ամենաւրհնեալ Աստուածածինն – *Մ՛վ [ամենաւրհնեալ] Աստուածածին, երկինք վեհագոյն... |45բ| Արեւելք գերարփի/// (միջից պահապաւոր. |46ա| էից պարծանք... վասն ամենայն հաւատացելոց:*

10. *46ա-57բ* Յաճնուն Աստուծոյ այս է գիր ուրբաթի ի լման: Յաւուր ուրբաթի տաճին զհիւանդն ի դուռն եկեղեցւոյ եւ ասեն զաղաւթս զայս – *Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած Իսրայիլի... սատանայ, որ մարտըն[չիս ընդ ծառայս Աստուծոյ:*

11. *57բ-69բ* Գիր սրբոյն Պաւղոսի առաքելոյն, զոր կարդան ի վերա աւձաւորի եւ ամենայն ցաւոց, յաւուրս չորեքշաբաթի եւ ուրբաթի – *Ես՝ Պաւղոս հաւատիչ... եւ չար խաւսքն ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ:*

12. *69բ-70բ* Գիր չար լեզւի եւ չարկամին եւ ամենայն պատահարէ – *Յանուն Աստուծոյ գայր Մովսէս... հանգուց արարի անուամբն Աստուծոյ ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ:*

13. *70բ-4ա* Գիր գլխացաւի – *Յանուն Աստուծոյ եւ սուրբն Սիսիանոս... Տէր պահեսցէ զնաս յամենայն չարէ. ամէն:*

14. *74ա-8ա* Մաղթանք առ սմանչելագործ Սուրբ Նշանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Բարեխաւսութեամբ սուրբ եւ աստուածային նշանացս... աւգնական եւ եւ պահապան եղիցի ծառայիս Աստուծոյ:*

15. *78ա-83ա* Աղաւթք սրբոյն Կիպրիանոսի, զոր ասացեալ է վասն դիւաց եւ կախարդաց – *Ես կ[ի]պրիանոս, ծառայ Յիսուսի... արձակեալ եւ հեռացեալ լիցի ի ծառայէս Աստուծոյ:*

16. *83ա-4ա* Գիր չար աչից եւ ակնայիւարի եւ նիւթի եւ ամենայն պատահարի – *Նկնալ երիցայր չար ակն... յորո վերա գիրս կենա. ամէն:*

17. *84ա-7ա* Գիր վասն ծըծացաւի, որ կարդան ի վերա ծըծին, եւ լաւնա Աստուծով – *Մեռաւ որբն... հեռացո՛ւ ցաւնիացն ցաւ ի ծառայէս Աստուծոյ:*

18. *87բ-8բ* Աղաւթք պահպանութեան, որ պահէ զծառայս Աստուծոյ զԱւետիս չալապին յամենայն չար փորձանացն. ամէն – *Եւ ես յամենայն ժամ գայս ասեմ... այլ կապած է ամենայն չար ի դէմ ծառայիս Աստուծոյ:*

19. *88բ-91բ* Գիր ակին եւ չար նիւթին – *Անուն Աստուծոյ է. լեառն կայ... զլեգուն եւ զսիրտն ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ:*

Բ. ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԷ. Դ.

ա. *94աբ* [Աղօթք սրբոյն Ներսիսի Շնորհալոյ Հաւատով խոստովանիմ (մասամբ)] – *[Հ]ուր կենդանի, Քրիստոս, գհուր սիրելոյ քո... ի կամս անձին իմոյ գընացալ, այլ առաջնոր (չշարունակուած):*

բ. *95բ* [Աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն. Բան ՂԲ. (մասամբ)] – *Աւրհնեալդ յամենայնի... մահացեալք բժշկին/// (շար. յիք):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԹՒՄԱՆԱԿԻ

92ա Գրեցաւ Համայիլս ձեռամբ սուտանուն գպիր՝ սարկաւագ Աստուածատուրիս, ի վայելումն Աբրահամ (քերուած, բայց ընթեռնելի) Զալապուն, զոր Տէր Աստուած մեր բարով վայելել տացէ. ամէն: Ի առաջնորդութեան մերո Նորընծա Սիմէոն կաթողիկոսին, ի թագաւորութեան տաճկաց սուլթան Մուրատին, ի թվին հայոց ՌՁԲ. (1633), Մեպտեմբերի ԻԹ. (29), օրն ուրբաթ: Հա՛յր:

Տե՛ս Ժէ. դ. յիշ-բ, Բ. էջ 509 (92ա):

22ա Տէր Աստուած օգնական եւ պահապան եղիցի ծառայիս Աստուծոյ [Աբրահամ] Զալապուն. ամէն. եղիցի, եղիցի:

Նմանիք բոլոր աղօթքների սկզբում կամ վերջում եւ բոլորն էլ քերուած եւ գրուած յետագայ տասագողների անուններբ – Աւետիս՝ 22ա, 84ա, 87բ, 89բ, Գասպար՝ 11ա, 45բ, 46ա, 57բ, 69բ, 70բ, 78ա, 83ա, 89բ, 91բ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

1. *92բ (Ժէ. դ., նոտրգիր)* Անուանք սրբոցն, որ աստ կան հաւաքեալ, եղիցի աւգնական եւ պահապան ծառայիս Աստուծոյ Աւետիս Զալապուն՝ ի նստել ի տան, ի գնալ ի ճանապարհ, ի ննջել եւ ի յառնել եւ ամենայն ժամու. ամէն: եղիցի, եղիցի:

Տե՛ս Ժէ. դ. յիշ-բ, Բ. էջ 509 (92բ):

2. *93ա (1896 թ., շղագիր)* Նուէր Մատենադարանին Ս. Էջմիածնի, ի լիշատակ հանգուցեալ Զօրաբարէյ քահանայի Ղալամճեանց, յորմէ նորա՛ ի Յակովբայ եւ ի Սէքայ։ *1896 թ. Յունվար 19, ի Կարս։*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ Աստառ Ա (նոտրգիր) «Դարձեալ աղայչեացուկ ¶/// վրդդ գօլօս ղրկիմ»։

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՌՁՔ.-1633, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։ 2ա «Հ՚՚՚ 2435, 915»։*

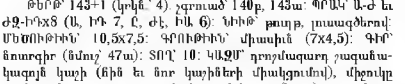
2436
ՏԱՂԱՐԱՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐ

ՌԱՐԴ. – 1755

ԳՐԻՉ՝ Մակար։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Յովակիմ տոց.։

ԹԵՐԹ՝ 143+1 (կղկ.՝ 4). չգրուած՝ 140թ, 143ա։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ժ եւ ԺԶ-ԻԳ×8 (Ա, ԻԳ 7, Ը, ժէ, ԻԱ, 6)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսազծերով։ ՄԵՆՒԹԻՒՆ՝ 10,5×7,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7x4,5)։ ԳԻՐ՝ ճուտզիր (ճմայ՝ 47ա)։ ՏՈՂ՝ 10։ ԿԱԶՄ՝ դրոյմագարդ չագաճապատոյն կապի (ճին եւ նոր կապիների միանգամայն), միջակը տախտակի, աստառը չագաճակագոյն կտաւ (Ի. դ.)։ լուսանցագծերը կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), թուղթ (Ի. դ.)։

Նմոյշ 47ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝* 1ա, 89ա։ *Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝* բուսական (114բ), թռչնային (56բ)։ *Զ ա ր դ ա գ ի ր՝* թռչնագիր, հանգուցագիր։ *Գ ոյ ն ե՛ր՝* կարմիր, վարդագոյն, երկնագոյն, դեղին, նարնջի, չագաճակագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. միջից պակասաւոր. լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, փոխրիկ պատռուածքներ, թ. 17 պատռուածով, գիրը տեղ-տեղ գունաթափ, միջից թերթեր թափուած։ 1981 թ. նորոգուած եւ վերակազմուած ճին եւ նոր կապիների գունդակցումով։ լուսանցագիրերը գունաթափ, սեւացած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1. *1ա-4գ* Ա. Տեառն Ղազարու երջանիկ հայրապետին Ամենայն Հայոց, եւ ի դէմս Սրբոյ Էջմիածնի – *Էջմիածին [գարգ] փառաց, / Լոյս է, լոյս է մայրդ լուսոյ... Եւ պարապետ ամրոցդ, / Է լուսաբուղխ աղբերիդ։*

2. *4դ-7ա* Բ. Տաղ Սրբոյն Էջմիածնի, ասացեալ ի Մովսիսէ, ի գոյն նոյնոյ («Երգ ի Մովսիսէ») – *Երբեմն կամեայ սրբարան, / Լուսագարդ մայրդ Սիոնն... Անճառ լուսոյն հրաւիրող է գերափայլ։*

3. *7բ-10բ* Գ. Տաղ ի վերայ Սրբոյ Էջմիածնի, ասացեալ Յակոբի նիւթակ վարդապետի («Յակոբի նիւթական») – *Յարմար ձեւով պատկան, / Պատուական խորհրդով կերտեալ խորան... Սուրբ էջմիածին, զօրեղ ուխտից փառք։*

4. *11ա-13ա* Դ. Տաղ, ասացեալ Գրիգորէ առ Սուրբ Էջմիածին, գունով յարմար ձեւովի («Ի Գրիգորէ») – *Ի տանս Հայոց կառուցեալ, կառուցեալ, / Եօթնեակ սեամբ հաստատեցեալ... Ջմանկունքս քո գարձացո՛, գարձացո՛, / Տալով գառատ շնորհս քո եւ յաւիտեան։*

5. *13բ-17ա* Ե. Տաղ Սրբոյն Էջմիածնի, ասացեալ լուսաւոր Մաշտոցիս դպրէ («Սուրբ Էջմիածնի է») – *Մարտպատիկի տեղոյն այն, տեղոյն այն, / Հաճեցաւ երկնից արքայն... / Ի Կարնոյ քաղաքէն... / Հազար հարիւր անցեալ, / Ընբսուն հօթնի միջի լեալ (1748)... Աթոռ փրկչին գերագոյն գերագոյն, / Միշտ մնացէ հաստատուն յաւիտեան։*

6. *17բ-20բ* Զ. Տաղ առ Սրբոյն Էջմիածնի, ասացեալ ի Ղազարու հայրապետէ («Ի Ղազարու») – *Ի տանդ Հայոց կառուցիդդ գարմանամ, գարմանամ, / Ահեղահրաշ մեծի փառացդ յոյժ սոսկամ, յոյժ սոսկամ... Տուն եւ տեղի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, / Էջմիածին Մայր հաւատոյ, շնորհալի, շնորհալի։*

7. *21ա-2բ* Է. Տաղ ի վերայ Սրբոյն Էջմիածնի առացեալ – *Մեծապայծառ գահ վեհակերտ ի յաշխարհս Հայոց Մեծաց, / Շքեղաշուք գարմանատիպն եր համայնից տեսակաց... Հզօր Աստուած եւ մեծանուն, պահե՛ զդա հաստատուն։*

8. *23ա-6բ* Ը. Տաղ ի վերայ նորաշէն վեհարանին – *Շնորհօք միածնին, կազմեալ կանգնեցար հիանալի / Զայս նոր վեհարան քաղաքատեսիլ՝ որպէս գեղեմն իմանալի... Խնդրեսցուք իշխան բանէն Միածնէ / Պահել զվեհս մեր անփոթ ի չարէ։*

9. *27ա-30բ* Թ. Տաղ ի վերայ Արզումայ առաջնորդ Խաչատուր վարդապետին («Տիրացու Սահակի») – *Տէր Յիսուս, տո՛ւր կարողութիւն, / Սուրբ Աթոռին հաստատութիւն... Սակաւ գովեստս ա՛ռ եւ ընկա՛լ, որպէս պարծանք ազգիս հայոց։*

10. *30բ* Շարական յորդորի ձայնէն ի վերայ նոյն վարդապետին – *Գործակից առաքելոց... աղօթիկ սորա։*

11. *31ա-4ա* Ժ. Տաղ նորաշէն վեհարանին վերայ – *Այսօր ուրախացեալ ցնծամք մեծապէս ցանկալի, / Զի նորոգեցաւ Սուրբ Աթոռս հրաշապէս գովելի... Քանզի ես յոյժ փառաւոր, իրաւ է, / Տեւեսամբ կարի արժաւոր, նաեւ յոյժ [հ]րաշակաւոր, իրաւ է]։*

12. *34բ-3ա* ԺԱ. Տաղ նորաշէն վեհարանին – *Ահա մեք Ժողովեալք բոլոր միաբան, / Պարտիմք միշտ փառս տալ հաստոյին բնութեան... Առ Տէր յուսով դիմեսցուք, / Չկեանսրս վհերին խնդրեսցուք։*

13. *38բ-42բ* ԺԲ. Տաղ ի վերայ նորաշէն վեհարանին, ոսմեմնէ – *Ղազարապատ գարմանաշէնն պատուական, պահե՛, Տէր, / Շքեղազարդեալ [յ]օրինաւոցդ աննման, պահե՛, Տէր... Երկդիմաց քոց արշաւեն չուրքն յորդագոյն, պահե՛ց, Տէր։*

14. *43ա-6բ* ԺԳ. Տաղ ի Ղազար վարդապետէ ասացեալ ի Վարագայ լեռանն վերայ («Ղազար») – *Ամպարաշար անհամեմատ լուսով լցեալ, լեա՛ռն Վարագայ, / Եւ սիւն լուսոյ երկոտասան անդ կառուցեալ, լեա՛ռն Վարագայ... Քանզի նա է տեղի հրաշագան, / փրկչին մերոյ ոտից կայարան:*

15. *47ա-9ա* ԺԴ. Տաղ ի վերայ Սրբոյ Սաղիմայ, ասացեալ ի Պաղտասար Դպրէ («Սաղիմ») – *Սուրբ սիրամարգ ոսկէփեսուր շնորհալի՛, շնորհալի՛ / Ամէն ազգաց եւ ազանց ցանկալի՛, ցանկալի՛... ի մէջ երկրի ո՛չ գոյ տեղի քեզ նման, քեզ նման, / Ո՛վ գեղեցիկ գեղ գովելի, աննըման, աննըման:*

16. *49բ-54բ* ԺԵ. Տաղ ի վերայ սուրբ տաճարին, ասացեալ Մարտիրոս Դպրէ («Վիմայ անապատին է») – *Լուսահեղույց սուրբ տաճար ծովահայեաց, / Ամենասուրբ երրորդութեանդն տեղ փառաց... / Է քառականս հազար հարիւր մերս ագգաց, / Իսկ իննսուն իննէ աւելին գիտաց (1750), / Իբր լուսարար մարտիրոսէ յարմարած, / Վիմայ Սուրբ անապատին գովեստ ասաց:*

17. *55ա-6ա* [ԺՉ. Տաղ ի վերայ վաղինն, պիւլպիւլին. ցանկիցէ («[Ա՜և]տիհէ») – *[Ա՜հա եղեւ օրհնեալ գարուն... / պիւլ՜պիւլնուն, / Վասն այն [գ]մայլի վարդի սիրուն... Յիշեմք զԱւետիսն ի փոսոյն, / Եւ մեք մայլիմք միմեանց սիրուն:*

18. *56բ-60ա* ԺԷ. Տաղ պիւլպիւլի եւ վարդի, ասացեալ ումնմնէ յոյժ գովելի եղանակաւ – *Առաւօտուն հաւախօսուն / Ջրուցէ՛ պիւլպիւլ, գրուցէ՛... Հագեր է, սեւ սուգ է նստեր, / Ջրուցէ՛ պիւլպիւլ, գրուցէ՛:*

19. *60բ-2ա* ԺԸ. Տաղ ուրախութեան, ասացեալ ի Յակոբ վարդապետէ («Ի Յակոբայ») – *Ի ժամուս ուրախութեան, / Ո՛վ եղբայրք իմ պատուական... , |60բ|... Յորդոր Յայնիւ երգեա/// (շար. Քահ., 61ա) Ուրախ լիցուք հաւասար... իսկ գայս ի մեղս մի՛ համարեսցէ:*

20. *62բ-6ա* ԺԹ. Տաղ գարնան եւ ուրախութեան, ասացեալ ի Յակոբ վարդապետէ («Ի Յակոբայ ե») – *Ի ձայն քաղցր եւ յորդոր, / Ո՛վ պարապետ, յո՛յժ իրաւ է... Ով յարմարապէս պերեցէ՛ք, / Ո՛վ պարապետ, յո՛յժ իրաւ է:*

21. *66բ-70ա* Ի. Տաղ Յարութեան, ասացեալ ի Յարութիւն վարդապետէ, յոյժ գովելի («Յարութիւն») – *Յիսուս Որդի՛ իմ միածին, / Որ բեւեռեալ կաս ի խաչին... Չի մոռենին վասն իմ փայլէր, փայլէր, փայլէր:*

22. *70բ-3բ* ԻՆ. Տաղ ի վերայ երկաբնակաց, ասացեալ Ղազարու կաթողիկոսէ – *Քանզի ոմքն չարեացքն բոն / Ձրար ժողով ի Քաղկեդոն... Հետեւելով լուսաշաւղաց, / Ըստ ուղափառ վարդապետաց:*

23. *74ա-6բ* ԻԲ. Տաղ ի վերայ Սուրբ Երուսաղէմի, ասացեալ Յակոբ Ռաճանայէ («Յակոբ Ռաճան») – *ՅԱստուծոյ չինեալ քաղաք պատուական, / Յանկալի գաւթիննոց եւ որդոց մարդկան... Չմեզ արժա՛ն արար քոյին տեսութեան, / Սուրբ Երուսաղէմ, քաղաքդ աննման:*

Թափուած են ցանկում նշուած հետեւեալ տաղերը՝ «ԻԳ. Տաղ ի վերայ էջմիածնի. ԻԴ. Տաղ ի վերայ հոգոյ. ԻԵ. Տաղ Յարութեան Քրիստոսի. ԻԶ. Տաղ ի վերայ հոգւոյ. ԻԷ. Տաղ ի վերայ Մինգխանն Քրիստոսի. ԻԸ. Տաղ սուրբ Աստուածածնի. ԻԹ. Տաղ կարօտով բարեկամի. Լ. Տաղ սուրբ Աստուածածնի. ԼԱ. Տաղ սուրբ Աստուածածնի. ԼԲ. Տաղ սուրբ Աստուածածնի. ԼԳ. Տաղ սուրբ Աստուածածնի. ԼԴ. Տաղ սուրբ Աստուածածնի. ԼԵ. Տաղ սուրբ Աստուածածնի. ԼԶ. Տաղ սուրբ Աստուածածնի. ԼԷ. Տաղ սուրբ Աստուածածնի. ԼԸ. Տաղ սուրբ Յարութեան»:

24. *77ա-8ա* [ԼԹ. Տաղ հոգոյ մեղաւորի. ցանկից («/// ազարէ») *–///(սկ. թափուած) Աւուրս իմ են զուր անցուցի, / Կեանքըս յունայն վաճառեցի... Ահա առ քեզ աղաղակեմ, ո՛վ Տէր իմ Յիսուս, / Օգնեա՛ խղճոյս, հա՛ս ի ֆիկունս:*

25. *78բ-80բ* Խ. Տաղ ասացեալ ի Ղազար վարդապետէ, Նաշխուճ կոչեցեալոյ («Ի Ղազարէ») – *Իսկակից Հօր ծնունդ անեղ, / Ամենազօր արքայդ ահեղ... Արի՛, արի՛, արի՛, Տէր, / Ջարթո՛յ զմեղօք ֆիրեալ հոգիս:*

26. *81ա-4բ* ԽԱ. Տաղ հոգեւոր ուրախութեան, ասացեալ Յոհաննէս աբեղայէ, ի գոյն էջմիածնի («Վասն սիրոյ») – *Վերստին գործդ յետոյ, / Գթա՛ ի մեզ ո՛վ քաղցր Արարիչ... Ասել քեզ գերգ գովելի, / Ո՛վ արդար եւ քաղցր Արարիչ:*

27. *85ա-6բ* ԽԲ. Տաղ վասն հոգոյ, ասացեալ ի Սահակէ («Սահակ») – *Սուտ կենցաղոյս վտարանգեալ վարանիմ, վա՛յ ինձ, վարանիմ, / Ի մէջ մեղաց ծով աշխարհիս տատանիմ... Յայնժամ բարեխօսեա՛յ Որդիս Միածին սուրբ կոյս Մարիամ:*

28. *87ա-8բ* ԽԳ. Տաղ դարիպութեան, ասացեալ Անդրէասէ («Անդրէաս») – *Ա՜ւա՛ղ, անկայ յօտար երկիր ամայի, / Ֆալակ այրլտի վաթանմտան պանի... Մէֆիլ Աւծկեցի Անդրէաս չիմար, / Դանըմ չօխ տուր սանն արթիս դարտըն:*

29. *89ա-94ա* ԽԴ. Տաղ առ սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայն, ասացեալ Յակոբ վարդապետէ – *ՀՍտեփա[ննոս քաղ]ցրիկ տատրակ, / Սուրբ զուարթուն անուն պըսակ... Ի ձորս արտասուաց ողբագին, / Թշւառական անիրաւամոլին:*

30. *94բ-100բ* Խե. Տաղ Բում Բարեկենդանին՝ ի գոյն Օսալարին, ասացեալ ի Յոհաննէս աբեղայէ («Բարեկենդանի է Յոհաննէս») – *Բարեկա՛մք, միաբան ելցուք ի յոտին, / Պարեսցո՛ւք երկիւղիւ բոլորակերտին... Սուրբ սրտիւ եւ վարուք լինիլ փարելի, / Եւ յօդիլ ի գլխոյն անանջատելի:*

31. *101ա-5ա* ԽԶ. Տաղ ուրախութեան՝ Յակոբ վարդապետէ, Յինուսեան ասեղ պատշաճ է («Յակոբայ») – *Յաւուրս յայսոսիկ ոտի մեծ է, վա՛շ, քրիստոնէից, / Չի Տէրն ասէ, թէ մինչ փեսայն առագաստ է, վա՛շ, պահել մանկանցս... Ուրախանալ մեզ արժան է, վա՛շ, դի զոր արար Տէր այսօր է:*

32. *105բ-7ա* Խէ. Տաղ ի վերայ հոգւոյ, ասացեալ եղիազար վարդապետէ («Եղիազար») – *Եղկելի եմ,*

եղկելի, / ողբալի եմ ես... Պաղատանացս ողորմեա՛, ողորմեա՛, Տէ՛ր իմ, Տէ՛ր իմ։

33. *107բ-9ա* ԽԸ. Տաղ Ղօշավանից Սուրբ Յոհաննու («Սահակի») – *Սուրբ ես սրբոց բնակարան, / եկեղեցիդ է աննըմանն... Սահակ ղըպիրս ասաղ բանիս, շնորհառատ սուրբ Յովանէս։*

34. *109բ-14ա* ԽԹ. Տաղ ուրախութեան մանկիսի, ասացեալ ի Նաղաշ Յովնաթանէ («Յովնաթանէ») – *Յորժամ, որ մարդասէրն Աստուած պարգեւեաց մեզ զայս բարիս, / Այսօր բազմեալ ի սեղանիս՝ լըցուցանել ըզկարիս... Յորժամ գայցէ ի դատաստան, ըզմեզ փըրկեսցէ յայնմ աւուր։*

35. *114բ-6ա* Ը. Տաղ մանկիսի եւ սեղանոյ եւ ուրախութեան՝ ի Նաղաշ Յովնաթանէ («Ն///աշէ») – *Նստէ՛ք ի մանկիս, հա՛յրք եւ եղբա՛յրք, եւ մեծ պարոնա՛յք, / Գոհանամք Տեառնէ, ունիմք սեղան, դուք միշտ շէն կենա՛յք... , |114բ|... Խնդրեմք, որ այսօր քան/// (միշից թափուած, 115ա) Ապա ում սրտի քէն ունի... Ձիշէ՛ք Յովնաթան, խրմէ՛ք գինի, ձեզ անուշ լինի։*

36. *116բ-8ա* ՈՒ. Տաղ սիրոյ վարդիճ՝ ի Յովանննէսէս – *Առաւօտուն քամին եկնէ, մաղէ գիս, / Ջո սէրն ինձի կրակ եղեր, տաղէ գիս... Անոր համար սուգ եմ դրեր, / կուլամ, հայ, մի՛ քնաիր, վա՛րդ։*

37. *118բ-20բ* ՈՒ. Տաղ սիրոյ, ասացեալ ի Սահակ տիրացուէ («Սահակի») – *Միսական յեթր, կուգեմ, թէ քեզի գալել, / Փա՛ռք տամ ստեղծողիս, որ քեզ յօրինել... Սիրուդ պէդիւ անեմ, եղեր նազ։*

38. *121ա-2բ* [ՇԳ. Տաղ պիսպիսկ եւ վարդի. ցանկից] («[Ի Սուխիասէ») – *[Իմ սիրուն պիւլպիւլ անման...] ////գիա՞րդ կաս, / Վարդին կարօտուն քանի՞ լաս... / ՌՒՄԻԿ. (1686) Թուին հետ գիս յիշեա՛... քան զամէն ինչ պատուն անձրման։*

Հմմտ. ձեռ. 6517, 22ա («Ի Սուխիաս վարդապետէ»)։

39. *123ա-5բ* ՇԳ. Տաղ գարնան, ասացեալ ի Սուխիասէ վարդապետէ («Փ Սուխիաս») – *Ի ժամ գարնանային, մուտ Մարտի ամսոյն, / Արփին եկեալ երաս մերձ ի առ սահման նախնոյն... / Խարձիր ի մեզաց առ Տէր ի Ծնիկ, (1681) Թուոյն, զի ցընծան ամէն Թռչունք, մարդ եւ անասուն։*

40. *126ա-9ա* ՇԵ. Տաղ սիրոյ, ասացեալ ի Սուխիաս վարդապետէ («Ի Սուխիաս է») – *Ի քոյդ սիրոյ յագիլ երբէք, ե՛րբ իցէ, / Աւուրք կենաց իմոց անցեալ, ե՛րբ իցէ... Ի հանդիսի քում գայս ճառել ե՛րբ իցէ։*

41. *129բ-33բ* ՇՁ. Տաղ ի վերայ Սուրբ Էջմիածին, ասացեալ Պետրոս վարդապետէ («Մարտիրոս դպրին է») – *Մեծապայծառ խորհուրդ յայտնեալ, աւետո՛ւս, / Բարբիկէ հրեշտակն առաքեալ, աւետո՛ւս... Տացէ մեզ Տէր արդարութիւն, աւետո՛ւս, / Իւր խոստացեալ արքայութիւն, աւետո՛ւս։*

42. *134ա-6բ* ՇԷ. Տաղ ի վերայ Վիմայ անապատին, ասացեալ Յարութիւն վարդապետէ («Ի Աւետիս արդապետէ Պանզուացոյ») – *Ի ծովակին Վասպուրական / Կղզիք քազում գետեղեալ կան... Ձիշել անդամ արժան առնեն, / Եւ ի գերիս յախտէ բուժեն։*

43. *137ա-9բ* Ցանկ եւ ցուցակ գեղեցիկ Եղբարացին, որ է Յովակիմին – Ա. էջմիածին զարդ փառաց... Ծէ. *Տաղ Վիմայ սուրբ անապատին։*

Բ. ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Մաւուկի, ԺԹ. դ. (տե՛ս յիշ. յատ. 3)

142բ [Շարական Կիրակոսի եւ Յուղիտայի] – *Յարմատոց բարեաց քաղցր շառաւիղ... վասն անձանց մերոց։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

89ա (Քահատաղարդի մէջ) Յովակիմ։

141ա Փառք, պատիւ եւ երկրպագութիւն ամենասուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Արդ, գրաւ եղեւ երգարանս ի հայրապետութեան տեառն Ա-ղվմանդրու սրբազան կաթողիկոսին, |141բ| առ ի վայելումն տիրացու Յովակիմին, Աստուած բարեաւ եւ խաղաղութեամբ վայելել տացէ։ Դարձեալ՝ գրեցաւ գեղեցիկ երգարանս ձեռամբ անպիտան եւ անպիտան Մակար գրչիս, ի թւականութեանս հայոց ՌՄԴ.ին (1755) եւ յամսեանն Յոկիսի քսանին, եւ յեօթ շաբաթին հազիւ |142ա| աւարտեցի, ի քաղաքս Արզրում, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնի գեղեցկանըգար եւ հրաշաչէն տաճարին, որ եւ Տէրն ամենայնի հաստատուն եւ անշարժ պահեսցէ. ամէն։

142ա (բժշկական գաղտնագիր այբուբենով) Գրեցաւ ձեռամբ Մակար գրչիս. ՌՄԴ. (1755)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՆՅԻ

1. *143բ (1763 թ., նոտրգիր) ՌՄԺԲ. (1763) յՈգոստոսին ԺԶ. (16), Վերափոխման Աստուածածնի կիրակի գիշերն, պոչօվ աստղն ելաւ. Աստուած բարին կատարէ։*

2. *140ա (1800 թ., շղագրանման նոտրգիր) Թվին ՌՄԽԹ.ին (1800), Մարտին Ե.ին (5), եղեւ գիրս ձեռամբ Ստեփան դպրիս։*

3. *142բ (ԺԹ. դ., շղագիր)* Մաւուկ գրեց զայս գիրս։

ԿՆՔԱԴԻՐՆԵՐ՝ *65բ, 85բ «Տիրացու՛ Պետրոս. 1824 թ.»։ 143բ «Մաւուկին»։*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ *68բ, 97բ, 108բ, 129բ-31ա, 140աբ, 142բ, 143բ գանազան տառեր, բառեր, տողեր տարբրից. մասամբ արուած Ստեփան դպրի ձեռքով։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ *143ա խաչեր։*

ՆՇՈՒՄ Գիպնի Գբ մեքենագիր պիտակին «Վերականգնուած է հին ու նոր կաշիով, նոր կազմաստառով։ Գլխ. վերականգնիչ՝ Լ. Աղաբէկեան, Երեւան, *1981 թ.»։*

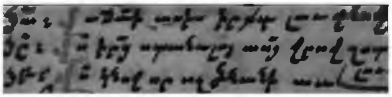
2437

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

ՍԱԼՄԱՍՏ ՌՈՄԻ – 1800

ԳԻՐՔ՝ Կաոապատ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Մաթէոս:

ԹԻՐՔ՝ 60+1 (կրկն՝ 1). չգռուած՝ 31ա, 60բ: ՓՐԱԿ՝ Ա-Ըx8 (Ա 7, Ը 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 10x7,5: ԳԻՒՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8x5,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 15ա): ՏՈՂ՝ 16-19: ԿԱՋՄ՝ սեւ կապի, միջուկը մասն ճճատիպ գրչի, աստառը թուղթ լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմուշ 15ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Հրեշտակ՝ 31բ: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թղթեզգիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ քաւարար. կազմը մաշուած, լուսանցները՝ խոնաւութեան հետեւեր, փոխրիկ պատռուածքներ. լուսանցակողերը գումաքափ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1. *1գ-3ա* [Գրատաւ] Մեծ իշխան կամ մելիք – *Ազնուատոհմ եւ յարկամեծար իշխանաց իշխան եւ իմ պատուական (Մկրտիչ)... հայր իմ պատուական. ամէն:*

Փակագծերը՝ բնագրինն են:

2. ա. *3ար* Զայս է. գիրս գրէ՝ ի վերայ կարմիր բամոյ խոցի, ետ գրելոյ՝ միմի գրի աղօթն ետան ասայ – *ե, Ս, է, վ, Ջ, Փ, Բ. ետ՝ այսինքն խաչեալ Աստուած... չէր պատճառան:*

բ. *3բ-4ա* Գիր մկան... – *Աստուած եկեալ առաստաղոս... եղիցի բժշկութիւն:*

գ. *4ա* Գիր ընզգայւի գրէ՝ – *Անգուխիոս երանէր ի ծովէն եւ յաւազէ... ոչ մերձենաս ի ծառային Աստուծոյ:*

դ. *4բ-5ա* Զինչ ցաւ, որ ի մէջ անասնոց անկանի... – *Յիսուս Քրիստոս եմուտ յերուսաղէմ... փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ:*

ե. *5ա-6ա* Աղօթ վասն աւենականի – *Այր մի էլաներ ի Մարդիայ... թէ բերանն է, թէ ձեռնէս ածեմ տեղ... ամէն:*

զ. *6ա* Գիր վասն հացի... – *Դանիէլ գատաստասան Աստուծոյ... Աբեդնագով, Սեդրակ, Միսայէլ:*

է. *6ար* Զինչ ցաւ, որի մէջ անասնոց անկանի... – *Այս ժԱ. տլիսմս մատանքդ գետինն գրէ... ազատին Աստուծով:*

3. ա. *7ա-13ա* Յաղագս որպիսութեան Սաղմոսացս, զոր ցուցանեն գկալուածս Աստուծով – *Ա. Յովսէփ էառ գշնորհն Աստուծոյ... ձՄ. Որպէս Դաւիթ յաղթեաց... եւ դու յաղթիս քշնամեաց քոց (բանալի-աղիւսակ՝ 6բ):*

բ. *13ա-6ա* Յաղագս զանազանութեան Սաղմոսին, զոր ցուցանեն մի բան միոջէ դեղ՝ բան գուբդայ հաւարին ցուցանէ – *Ա. Զայս վասն ծառի... ձՆԹ. Վասն ճանապարհի... յաւիտեան. ամէն:*

4. *16ա* Գիր ատամնացաւի – *Անթիմոս, բակոս, Մելիոս իւրեանց ատամունքն հանին... չըցաւի Աստուծով:*

5. *16բ-21ա* Վիճակառան կենդանակերպից եւ է. մոյրականաց ցուցանէ – *Մ վ մարդ, լոյսն ահակին եւ շառաւիղն աննուազ... բարի լինի քեզ եւ Քրիստոսի մարդ աս (բանալի-աղիւսակ՝ 16բ):*

6. ա. *21ար* Գիր ցերմաճ գրէ՝ – *Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ... եղիցի բժշկութիւն ծառային Աստուծոյ:*

բ. *21բ* Գիր ցերմաճ գրէ – *Սուրբ առաքեալն Բարդուղիմէոս եւ ի լեռան Դատուանայ... եղիցի՛ցի՛ բժշկութիւն ծառային Աստուծոյ:*

գ. *22ա* Գիր զարճուտաճագ կամ վախմայի – *Կապեմ զքեզ զարճուրիչ դեւս... որ Քրիչի ի տուէ:*

7. ա. *22բ-30բ* [Ամսացոյց. վիճակացոյց եւ երազահան աղիաակ] *(Յունուար-Հեկտեմբեր ամսանունք, կենդանակերպք եւ այլն):*

բ. *32ա-46ա* Յուգաճի ամենայն ամսոց եղանակացն աստի զամենայն – *Ի Յունվար, որ է Հոռի: Թէ լուսին խաւարի... եւ վատահոգ նուազութիւն ցուցանէ:*

գ. *46ա-51բ* Վասն երկոտասան կենդանակերպիցն, զոր ցուցանէ տանուտ[է]րն գկալուածս տաւոյն – *Յորժամ տանուտէրն որ Խոյն լինի... եւ տղայոց մահ, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

դ. *51բ-4ա* Վասն փառատր եւ գլխատր աստեղաց, որ խաւարի, թէ գիշեր գուշակէ մի ըստ միոջէ ցուցանէ – *Յորժամ տեսանես մեծ եւ փառաւոր աստղ յարեւմտից յարեւելս ցոլանայ... թէ կարմիր լինի՝ արիւնհեղութիւն է:*

ե. *54ա-7բ* Յաղագս չարժմանգ հոդմոց եւ ծովու – *Յունվարի Ա.՝ տարեգլուխ է... ի մէջ Բ. աղիւսակին:*

զ. *57բ-8ա* Արիւն առնել եւ հաճամաճ Լուսնի ատտն տես ա – *Լուսին Ա.՝ չէ բարի, բորոտութիւն կու բերէ... եւ ոչ դեղ խմէ, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

է. *58բ-9ա* [Վասն չար ասաեղ] – *Այս է չար աստղն, զոր յայտնեաց Աստուած Ցեսու քահանային... ժ. ի. լ.՝ երկինքն է:*

Բ. ՅԱԽԵԼԱԲՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԹ. դ.

1. *Աստատ Ա.* [Հաշիւ] – Վարթօն՝ *կէս քար, Գալուատ՝ է. շահի կէս... ՂԴ. ի մի դահեգուլթի (՞):*

2. *1ա* [Գիր պահպանութեան] – *(սկ. թափուած) /// Զար իշխանքդն խաւարին, / Որք ընդ ծառայս քո մարտնչին... ի պտղոյ, ցորենոյ եւ կինոյ իւր:*

3. *1բ* Այս է տեմարիւ գիրըն – *Մարդ տեմտոմ կենամ Գ. հատ ուռի տերեւի վերայ գրի՛ր... բրժըշկի Աստուծով:*

4. *59բ-60ա* Ադօթք գլխայցաւի եւ աչացաւի եւ ամենայն ցաւոց – *Գայր գիտըն Յորդանան... զի մի երպէք ննջեցից ի մահ:*

5. *Կազմաստատ բաք՝ արաբատառ՝ Փոխ սուրահ 105. 2-5:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

59ա Արդ, գրեցաւ գայս Ամսացոյցս ձեռամբ չնչին Կարապետիս, ի քաղաքն Սալմաստ, ի վայելումն Մա-

թեոսի/// (քերուած եւ դժուարընթեռնելի), թվին ՌՄԽԹ. (1800), Յունիսի ԻԸ-ին (28), որ Սէֆուան խանն հկն, գնաց Մահու՝ վերայ Ջահիւար խանին: Ասէին, թէ լաւս դարձաւ: Ագգս մեր յոյժ նեղութեան էինք ի ձեռս Ջանդին եւ Լահուն:

ԿՆՔԱԴՐԻՇՈՒ *Կազմաստատ Բ. արաբատառ 3 հնքադրոշմ. 1. «Աբդալահ» (Աստուծոյ ծառայ), 2. «Ալի՛», 3. անընթեռնելի:*

ԳՐՉԱՔՈՐՉ *60բ, Կազմաստատ Բ. ռուսերէն, հայերէն եւ արաբերէն տառեր, բառեր, խզբգոց:*

2438

ՏՕՆԱՅՈՅՑ, ԺԱՄԱԳԻՐՔ

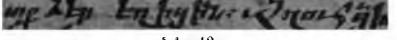
ԺԶ. դար

Գրիչ՝ Սարգիս.

Թերթ՝ 213+1 (կրկն՝ 1). չքոռած՝ 120բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԱ×12 (Բ, ԺԳ չիք, Ա. 10, ե 11, ԺԲ 4, ԻԱ 9). ՆԻՒԹ՝ թուղթ, տեւելեան: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 12×9,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9×7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 12ա): ՏՈՂ՝ 14-15: ԿԱԶՄ՝ սեւ կաշի, միջուկր տախտակ, աստառը թուղթ լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ) +1 (Գ). Ա., Գ. թուղթ, մասն աստառի, Բ՝ մագաղաթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ:*

Վիճակ՝ բաւարար. սկզբից, միջից եւ վերջից պահպանուտր լուսանցներում խոնաւութեան հետեւեր, տեղ-տեղ կարկատուած, բնագիրը՝ ընտրուած ի. դ. վերակազմուած՝ աստառը, Ա. եւ Գ. պահպանակներն տեղացուած:

Նմոյշ 12ա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-120ա* [Տօնացոյց]

Տե՛ս ձեռ. 2441, 3ա-196ա. *1/1ա-4ա (ա՝ թափուած, բ՝ սկ. թափուած «/// պատշաճի յաւուրն երգ... », ե, զ՝ չիք): 2/4ա-9բ (բ՝ վրջ. թափուած. «... խաչին եւ Աւետարանին երթան իջա///», գ, դ՝ չիք): 3/10ա-41ա (ա՝ չիք, բ՝ սկ. թափուած. «/// լերրորդ ի ձայնէն է ի վերջ...»): 4/41ա-70ա: 5/70ա-7ա: 6/77ա-83բ: 7/83բ-94բ: 8/94բ-9բ:*

Բ. ա. *99բ-103բ* Մեհեդիք (Մնրնդեան, Յարութեան, Մարտիրոսազ, Պաճոց, Աղուճագից եւ ճաշու Յարութեան) – ԱՋ. *Տէր ասաց ցիս. Որդի իմ ես դու... Յայտնի է ի Հրէաստանի Աստուած:*

բ. *103բ-4ա* ճաշու Յինանց կաթուղիկէ յԱետարանին – Կրկ. *Քեզ վայելէ... Համբարձաւ...*

գ. *104աբ* Երգ առաւօտու պաճոց – Բշ. *Լոյս տո՛ւր, Տէր, աչաց իմոց... զԱստուած Որդին փառաւորէին:*

դ. *104բ-5ա* Առաւօտու Աւագ շաբաթուն – Բշ. *Ի սկզբանէ Տէր... Յիս հաստատեցաւ բարկութիւն:*

ե. *105աբ* Ալկոտ գիշերային յարութեան – ԱՋ. *Ոդորմութեամբ Տնաուն... Որպէս փրկեցան սիրելիք քո:*

զ. *105բ-6բ* Երաւք Իւդայքեից Աւետարանաց – *Իսկ գիրակիքն գիւդայքեից Աւետարանն այսպէս արա՛յ... Տէրն սիսանի:*

է. *106բ-7ա* Աւետարաւք բժկութեան այս գիտ – *Մաթէոս. կը., ՀՔ., ձԺԲ... . Շարական ԲՋ. ԶՋ. Ժողովեալքս այսպէս:*

ը. *107ա-20ա* Ժամայմտեր կարգաւ – Բշ. *Որ ի Հաւրէ առաքեցար... երգեսցուք առելով Ալէլուիայ:*

Գ. 1. *121ա-92բ* [Ժամագիրք]

Տե՛ս ձեռ. 585, 1ա-64ա, 132ա-80ա. *1/չիք: 2/121ա-43ա: 3/143ա-51ա: 4/151բ-5բ: 5/155բ-60ա: 6/160ա-5ա: 7/165ա-78ա (Նիւթերբ եւս ու առաջ, սկ. «Աչք ամենեցուն...»): 8/178ա-84բ: 9/184բ-91բ: 10 ա/192աբ («... կամ այլ նուագ, զի թէ///» (շար. թափուած): բ-ե/չիք:*

2. *193ա-211բ* [Մաան ժամագոգ]

Տե՛ս ձեռ. 589, 3ա-64ա, 106ա. *1-3/չիք: 4/201ա-4ա: 5/204ա-7բ: 6/207բ-8ա: 7/208ա-11բ (հմմտ. նաեւ տպ. 1902, էջ 2-7, 18-20): 8/195ա-201ա: 9/195ա-3ա: 10/193ա-5ա (միւս նիւթերբ չունի):*

3. *211բ-3բ* [Ժամամտեր կարգաւ] – Կրկ. *Հաւյր անբսկիզբն եւ գթածական... սուրբըն/// (շար. թափուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

5ա Անմեղադիր լերո՛ւք, եղրա՛յրք, ձեռս դողաց, աւրհնեա՛ Աստուածդ:

120ա Սարգիս *անարժանըս Նորայոյս ի յարուեստէս: Ով յեղբարք, ծի՛ր քաւոյ արուեստաւոր համարքզ գողալ անարժանս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

Պհպնկ Բա (ժէ. դ., Նոտրգիր, դժուարընթեռնելի) ԺԳ. մարգան լայոյ կորեկն լայ մեր(՝) դիդոյլոյն(՝), ժգ մարգան: եկ (=եւ՝) կէս:

Պհպնկ Բր (Նոտրգիր, նոյն ձեռքով) Ավատհին,

ո[ր] եւաւ, թիվ ՌՃՄ. (1652) էր։ Եվանեան, որ եւաւ՝ թիվ ՌՃԳ. (1654) էր։ Ղարա///ին թիվ ՌՃԺ. (1661) էր։ Հախնազարեն, որ եւաւ՝ թիվն ՌՃՒԼ. (1672) էր/// (շար. ջնջուած)։

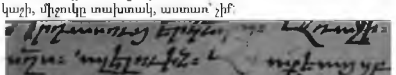
1ա (նոյն ձեռքով, ջնջուած եւ անընթեռնելի)։

1բ (նոյն ձեռքով) Միրզան, որ եւաւ՝ թիվ ՌՃԼ. (1681) էր։ Աւագ թ[ի]վ ՌՃՄ. (1652), Աւանասին՝ թ[ի]վ ՌՃԳ.] (1654)։ Կիրակոսին աղջիկ կար, մեռաւ թիվ ՌՃԺԷ. (1668)։

ՆՇՈՒՄ՝ Պհպնկ Քա «$Հ^{յր}$ 2438, 942»։

2439
ՏՕՆԱՅՈՑ

ԹՂԹ՝ 79։ **ՊՐԱԿ՝** Ա-ԷxIO (Ա. 9, Գ. Ե 11, Դ 12, Ը 6)։ **ՆԻՒԹ՝** թուղթ։ **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 11x7,5։ **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն (9,3x5,7)։ **ԳԻՐ՝** նուռզիր (նմուշ՝ 2բ)։ **ՏՈՂ՝** 19-20։ **ԿԱՋՄ՝** չազանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառ՝ չկայ։

Նմուշ 2բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – ձակատագրոյ՝ 2բ, 38ա, 48ա։ Ձարդպիր՝ ճանճուցագիր։ **Գ ո յ ն ե ր՝** կարմիր, կապոյտ։

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը մաջուած, աստառն ընկած, սկզբից եւ վերջից պակասաւոր, խոնաւութիւնից լուսանցներ գունավոխուած, կան փոխրիկ պատռուածքներ։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-79բ [Տօնացոյց]

Տե՛ս նեռ. 2441, 3ա-196ա, *1/1ա-2ա (սկ՝ թափուած, «////քեց Մարիամ եւ Քէ ուրախ լե՛ր բերկրեալ, Տէր ընդ քեզ...»)*։ 2. *ա/2բ-6ա*։ *բ/6ա-10ա*։ *գ/10բ-12բ*։ *դ/12բ-3բ*։ 3. *ա/14ա (սկ. թափուած, «/// Քէ չասես աղցմի...»)*։ *բ/14ա-5բ*։ *գ/15բ-Տբ*։ *դ/18բ-37բ*։ 4. *ա/38ա-43ա*։ *բ/43ա-6ա*։ *գ/46ա-8ա*։ *դ/48ա-55բ*։ *ե/55բ-8բ*։ *5/58բ-63ա*։ *6/63բ-7ա*։ 7. *ա/67ա-բ*։ *բ/67բ-70բ*։ *գ/70բ-3ա*։ *դ/73ա-բ (վրջ. թափուած. «... քահանայիցն եւ սարկաւագն եւ ժողովրդոյն///»)*։ 8. *ա/չբ։ բ/74ա-բ (սկ. թափուած. «////Շարաթ է սրբոյն Յակոբայ...»)*։ *գ/74բ-Տբ*։ *դ/75բ*։ *Ունի՝*

ա. *76ա-բ* Խոստ Յաուութեան հարցներուն – *Իսկ Յարութեան կարգին սկիզբն արա՛ ամառն... Գկ. եւ ՔԿ. ասա՛յ, որ ուղիղ գայ։*

բ. *76բ-8ա* [Աւետարանի Իւղաբերից, Բժշկութեան, Հանգստեան] – *Իսկ ի կիրակիքն իւղաբերից... Համբարձնէ։*

գ. *78ա-9բ* Ժամամուտիէր հասարակաց ասայ – Պճց. Բշի. Գշի. *Որ ի Հօրէ առաքեցաւ... երկրպագէ եկեղեցիք ուղղափառ/// (շար. թափուած)*։

ՅԻՇԵԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

76բ Եւ գիս եղկելիս յիշեա՛ ի սուրբ յաղօթս քո։

ՅԻՇԵԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

71բ (1714 թ.) Տէր Դաւթի որդի Մարտիրոս եւեթ, ՌՃԳԳ. (1714)։

ԳՐԱՁՓՈՐՔ՝ *12բ, 18բ, 55բ, 78բ զանազան տառեր, կազմ ի. միջուկի նեբսից տախտակի վրայ «Ավաքս»*։

ՆԿԱՐԱՁՓՈՐՔ՝ *13ա (ճակատագրոյ), 10բ, 14ա, 35ա (մարդոյ)*։

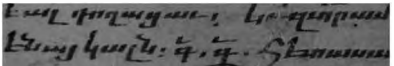
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ԺՉ.-ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»*։

2440
ՏՕՆԱՅՈՑ

ԺԶ դար

ԳՐԻՉ՝ Աետիս։

ԹՂԹ՝ 119. չգրուած՝ 1ա։ **ՊՐԱԿ՝** Ա-ԺxI2 (Չ. 11)։ **ՆԻՒԹ՝** թուղթ, առեւելեան։ **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 10,5x7,8։ **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն (7,6x5,5)։ **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 28ա)։ **ՏՈՂ՝** 15։ **ԿԱՉՄ՝** չազանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը կանաչ մետաղաթուղթ։ Լուսանցակողերը՝ կարմիր։

Նմուշ 28ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ձ ա ր դ պ ի ր՝ թռչնագիր։ **Գ ո յ ն ե ր՝** կարմիր։

ՊԱՏՏԱՌԻ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Յովհաննու, Գ. 15-17։ *ԺԱ. դ.*։ 1 (Ա) + 1 (Բ), ստացուած խառնդ թերթի հատուածով։ Մագաղաթ, 10,1x8,5, միասիւն (Ա.՝ 10x3, Բ.՝ 3,5x3), ուղղագիծ երկաթագիր, 11 տող (Ա), 4 տող (Բա)։ Կարդալ՝ Ա[ր «[տաւ ինձ] ջուրն... ասէ Զիր իմ ա[յր]»։ Աա, Բաբ՝ անրնթեռնելի։

Վիճակ՝ բաւարար կազմի կաշին ճեղծուած, դռնկան ու կապիչներն ընկած, միջուկն ու մէջի վնասուած, աստառը բայֆայուած, մասամբ ընկած, պատառիկ-պատռպատկները ցեցակեր, կան փոխրիկ պատռուածքներ, ցեցի անցքեր. միջից պակասաւոր, լուսանցներում խոնաւութեան հետեր, տեղ-տեղ բնագիրը վնասուած, գիրը դժուարընթեռնելի. լուսանցակողերը գունաթափ։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

2ա-119բ Տամացոյց եւ Աետարանացոյց եւ կարգաւորութիւն եւ հրաման տէրունական տաճիզ, զոր եդեալ եւ սահմանեալ է սբոյն Սահակայ եպարապետին...

Տե՛ս նեռ. 2441, 3ա-196ա. 1/*չբ*։ 2. *ա/2ա-6բ*։ *բ/6բ-11ա*։ *գ/11ա-3բ*։ *դ/13բ-5բ*։ 3.ա/*16ա*։ *բ/16ա-7բ*։ *գ/17բ-22ա*։ *դ/22բ-37բ*։ 4.ա/*37բ-43ա*։ *բ/43ա-6բ*։ *գ/46բ-9ա*։ *դ/49ա-57բ*։ *ե/57բ-*

61ա։ Տ/61բ-7ա։ 6/67բ-72ա։ 7.ա/72ա-3ա։ բ/73ա-7բ։ գ/77բ-80բ։ դ/80բ-4ա։ 8.ա/84ա-5ա։ բ/85բ-7ա։ գ/87ա։ բ/87ա-8ա։ Ունի՝

ա. *88ա-9բ* Ի ՅԱՌԱՔԵԱՆ ԿԱՐԳԻՆ – *Հակիզբն արա՛յ յամառան... ԳԳ. եւ ԲԳ. ասա՛յ, որ ուղիղ գայ։*

բ. *89բ-90ա* ԽՐԱՏ ԻՒՂԱԲԵՐԵԱՑ. Աւետարաններուն – *ի վերուստ ասես սաղմոսին... բժշկութեան եւ գիտնականութեան։*

գ. *90ա-3ա* ԺԱՄԱՅՏԵԹԱԳ ԽՐԱՏ, ՈՐ Բ ԴԱՍ ԿԱՆԳՆԻՑ – *Իսկ յորժամ տէրունական տաւն հանդիպի... ուր աւազան է եկեղեցոյն։*

դ. *93աբ* ԳՈՎԱՆԻ ՅԻՇԱՑՆ – ԿԻՐԻ. *Քեզ վայել է աւրհնութիւն ի Սիոն... Աւ. Համբարձեր իշխանք զդրունս։*

ե. *93բ-7ա* ՄԵՍԵՂԻԻ ԾՆՆԴԵԱՆ, ՅԱՌԱՔԵԱՆ, ՄԱՏԱԿԱՐԱՍԱՑ, ԱՂԱՉԱՏԱՑԻԳ, ՆԱԲԱՊԱՅՊԱՆԱԳ – *Տէր ասաց ցիս. Որդի իմ ես... Ծածկ հարէք ամենայն հեթանոսք։*

զ. *97բ-109բ* ՀԱՅՈՒ ԺԱՄԱՄուտ ՄԻԱՒԱՄՈՒտ – Ի Գ/// (*ցեցակեր*) *Որ ի Հաւրէ առաքեց... միշտ երգել գպաոս։*

է. *110ա-6բ* [ԿԱՍՈՆ ՍՐԲՈՅՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՄԵՐՈՅ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ. ՅՆԹ. 1576, 355ա] («Ա-Ք») – *Ալսպէս գուարճացեալ ցնծալ եկեղեցի... Քնար քաղցր... ի մեզաց մերոց։ 117ա-9բ* ԼԵՐԻՆՔ ԱՄԵՆԱՅՆ ԱՅՍԱՒՐ ՑՆԾԱՑԷՔ... *հոգով ի թիւնից վիշապ է։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒԱԾՔԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1բ Աւգնեա՛, Հոգիտ Սուրբ Աստուա՛ծ ճշմարիտ, եւ աւարտեա՛ ողոր (այսպէս) ի բարին։

37բ Տէ՛ր Աստուած, թողութիւն շնորհեա՛ մեզաւորիս, բիւր քանքարով պարտականիս, որ ամաւթով կամ առաջի Աստուծոյ եւ մարդկան, Աւետիս մեզաւոր գառածնալս։

88ա Աւրհնեալ է Աստուած, եւտ կարողութիւն մեղապարտ եւ փծուն գրչիս՝ Աւետիս մաքիս, որ կամք ի ղարիպութիւն, տարեկուսեալ եւ յերերմանի. վ՛այ ինձ, վա՛յ ինձ։

ՆԿԱՐԱԳՈՐՔ՝ *Պիտնկ Բք. դէմք։*

ԳՐԱԳԱԳՈՐՔ՝ *Պիտնկ Ակ, Բա. գանազան տառեր եւ բառեր, Բք «Աբրէհամ, Սահակ, Տէր ամենակալ, Աստուած», տառեր։*

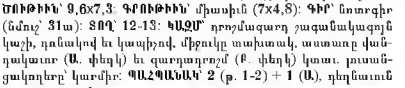
ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի Ա. փեղկի տախտակին՝ «2[ի] 2440, 944», «ԺՔ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2441

ՏՕՆԱՑՈՑ

ՏԱՔԹԻ՝ 1678 – ՅովսեփՎրդ., ՅՈՎՍԱՓՈՒ՝ ՅովհաննէսՀեյ.։

ԹԵՐԹ՝ 206-2 (տե՛ս Պահպանակ). չգրուած՝ 1ա-2բ, 206բ. ՊԱԿԱ՝ 2+Ա-ԺԸx12 (Ը 10, ԺԸ 2)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 9,6x7,3։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7x4,8)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 31ա)։ ՏՈՂ՝ 12-13։ ԿԱԶՄ՝ դրոշմագարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով եւ կապիչով, մքուկը տախտակ, ատաղձ վանդակաւոր (Ա. փեղկ) եւ զարդարուած (Բ. փեղկ) կտաւ. լուսանցակաղապար՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (թ. 1-2) + 1 (Ա), դնդնաւոտ թուղթ, չգրուած։

Նմուշ 31ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 11բ։ Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճանգուցագիր։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, մանուշակագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի ներքեր թեթեակի մաշուած, կապիչներից մէկն ընկած, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, փոխրիկ պատռուածքներ, տեղ-տեղ գեցակեր, Ի. ը. նորոգուած, թերթերը տեղ-տեղ կարկատուած. լուսանցակողերը գունաթափ սեւացած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3ա-196ա* Տօնացոյց եւ Աւետարանացոյց ի տօնս տէրունականաս եւ ի տօնս ամենայն հանդյսեցեալ սրբոցն Աստուածոյ՝ ընդոց եւ նոցոց, զոր արարեալ է ի սրբոյն Իսահակայ Պարթեի Հայոց հայրապետի եւ Մեսրոպայ վարդապետի, եւ ի ներսէսի Կայեցւոյ եւ այլ սրբոց Հայոց հայրապետաց, որ է գարդ եւ պայծառութիւն եկեղեցւոյս հայագուն սեռի

1. *3ա-11ա* [ԿԱՐԳ ՏՕՆԻՑ ԱՐԲՈՅ ԱՍՏՈՒԱԾԾՆԻՆ]

ա. *3ար* [Աւետիք Յովակիմայ եւ Աննայի] – *Հեկտեմբեր ամսոյ հնօմայեցւոց ի Ք. (9) եւ Քաղոց ամսոց հայոց ի Ա.Ն (1) եւ Քսան եբրայեցւոց ի ԻԳ.Ն (23). Աւետիք Յովակիմայ եւ Աննայի... քարոզ սուրբ զԱստուածածնին, կեցո՛յ, աղաչեմք, ընկա՛լ, Տէ՛ր, զաղաչանս։*

բ. *4ա-5բ, 167բ* [ԿԱՍՈՆ ՅՈՎՆԻՒՅ ԿՈՒՍԻՑ ՄԱՐԻԱՄԻ] – *Սեպտեմբերի Ը. (8) եւ Նաւասարդի ԻԲ. (29)... Նախատօնակ է ծննդեան ամենաւրհնեալ սրբուհոյ Աստուածածնին... (167բ) Սեպտեմբերի Ը. (8), տօն է Ծննդեանն ամենօրհնեալ սուրբ կուսին Մարիամու... Բայց գիտացի՛ր, ո՛վ եղբայր, զի տէրունի է տօնս... եւ այլ խրատն տօնիս գոցես ի յամառացուցակի տօնացուցիս։*

գ. *5բ-6բ* [ՏՕՆ ԵՒԹԻ ԱՄԱՂ ՐՅՕՆԱՄԱՆ ՍՐԲՈՒՀՈՅ ԿՈՒՍԻՑ ի ՏԱՆԱՒՈՒ] – *Նոյեմբերի ամսոյն ԻԱ. (21), եւ Տրէի ԺԳ. (13)... Տօն է ամենաւրհնեալ սրբուհոյ Աստուածածնին... քարոզ Սուրբ զԱստուածածինն, կեցո՛յ, աղաչեմք, ընկա՛լ, Տէ՛ր։*

դ. *6բ-10ա, 114բ-5ա* [Կանոն Աւետեաց սրբուհւոյ Կուսին Մարիամու] – *Ապրիլեայ հոմայեցւոց Ջ. եւ Ա[րեգի ԻԹ. (29)]... Նախատօնակ է աւետեաց սուրբ Աստուածածնին... (9բ) Եւ այլ մի՛ ոք իշխեսցէ գայս Գ. տօնս խափանել... (114բ-5ա) Զորեկշաբթի տօն է Աւետեաց ամէնասրբուհւոյ սուրբ Աստուածածնին... գոցես ի տօնացուցիս յամսացուցակին:*

ե. *10աբ* [Գիւտ տփոյ սրբուհւոյ Աստուածածնի] – *Յոպիս ամսոյ Բ. ... Տօն է Գիւտ պատուական տփին՝ յորում եդեալ էր գլխադիրն Մարիամու... ամենայն ինչ ծնընդենէ:*

զ. *10բ-11ա* [Տօն գիւտի գօտւոյ սրբուհւոյ Աստուածածնի] – *Օգոստոսի ամսոյ Լ[Ա. (31)] եւ Նաւասարդի Ի[Ա. (21)] տօն է Գիւտ պատուական գօտւոյ սուրբ Աստուածածնին... ասա՛ զոր գրեալ է վերեւն:*

2. *11բ-41ա* [Կարգ տօնից Յայտնութեան]

ա. *11բ-8բ* [Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի] – *Աստուածայայտնութեան ճրագալուցի աւուր գիշերն կանոնագլխին փառն՝ Հաւատա՛: Եւ գգենուն քահանայքն... բայց այս երիկունս սեղան աւրհնելոյ կանոն չկա՛:*

բ. *18բ-30ա* [Կանոն Ծննդեան եւ Յայտնութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ] – *Իսկ գիշերն հսկումն է սաղմոսիւք եւ ընթերցմամբ գրոց: Աւրհնութիւն՝ Դ., Խորհուրդ մեծ՝ իւր սաթօքն... քարոզ Սուրբ գԱստուածածինն, կեցո՛յ, Տէ՛ր, աղաչեմք, ընկա՛լ, Տէ՛ր:*

գ. *30ա-4բ* [Ապաւիչ տօնի] – *Ձկնի Բ. օրիցն առաջին կիրակին. Հարց Դ[Ջ]... . որք ի Մարտի Ա.ն:*

դ. *35ա-41ա* [Կանոն Քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ ի տաճարն] – *Իսկ գալստեանն Աստուածորդւոյն քառասնօրեայ ի տաճարն, եւ երեկունն Նախատօնակ առնջիս... քարոզ Սուրբ գԱստուածածին, կեցո՛յ, աղաչեմք, ընկա՛լ, Տէ՛ր:*

3. *41ա-96բ* [Պահի]

ա. *41ա-2բ* [Բարեկենդան Առաջաւորաց պաճոյ] – *Առաջաւորի բարեկենդանի կիրակին. Ձյեսի Դ[Ջ]. Հարցն ասա՛. Փառաւորելով... Ոյր գանճառելի, Մ. Դ[Ա]. մարգարէն ի փոր:*

բ. *42բ-6ա* [Տօնի սրոց մինչ ի Բուն բարեկենդան] – *Շարաթի. Սրբոյն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ Նոյա... Հ[Ե]. Դ[Ա]. Բանն որ:*

գ. *46ա-55ա* [Բուն բարեկենդան] – *Բուն բարեկենդանի կիւրակէի գիշերն փոխէ գձայնն ի Դ[Ա]... . Կեցո՛, Տէ՛ր, ձայնիւ, աղաչեմք, Թագաւո՛ր խաղաղութեան:*

դ. *55ա-96բ* [Կանոն Գալստեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ յաւանական յերուսաղէմ] – *Ծաղկազարդի գիշերն հսկումն է, եւ դնի սրբութիւն ի վերայ բազմոցի յատեանն... բայց այս երիկունս սեղան աւրհնելոյ կանոն չկա՛:*

4. *97ա-145բ* [Կարգ տօնից Յարութեան]

ա. *97ա-110բ* Կանոն սրբոյ Ջատկին Յարութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Սուրբ Ջատկի գիշերն հսկումն է, եւ դնի սրբութիւն ի վերայ բազմոցի յատեան... Կեցո՛, Տէ՛ր, աղաչեմք, Թագաւոր խաղաղութեան:*

բ. *110բ-7բ* Նոր Կիրակի (Կրկնազատիկ) – *Նոր Կիրակէ ի գիշերն հսկումն է, եւ ձայնն Դ[Ա]., բայց առաջի կանոն գհոստովանն ասա... Աւրհնութիւն ձայնիւ ասա՛:*

գ. *117բ-23բ* [Կանոն Համբարձման Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ] – *Վեց շաբաթու ե.շաբթին Համբարձում է. Հետեւակ շարական Դ[Ա]. Մեծարհրաշ... խաղաղութեամբ քո Հոգիդ Սուրբ Աստուած:*

դ. *123բ-36ա* [Կանոն Հոգւոյն Սրբոյ գալստեանն] – *Պենտեկոստէ գիշերն հսկումն է, եւ դնի սրբութիւն ի վերայ բազմոցի յատեանն... Յետ այսօրիկ տայ Աստուած գՀոգին:*

ե. *136բ-45բ* [Կիւրակէ Յարութեան] – *Առաջին կիրակին Ա[Ջ] է. Առաւօտուն աւրհնութիւն Դ[Ջ]. Աւաքելոյ աղաւնոյն... Կեցո՛, Տէ՛ր, աղաչեմք, Թագաւոր խաղաղութեան:*

5. *145բ-56ա* [Կանոն Պայծառակերպութեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ ի Թափօր լերինն (Վարդավառ)] – *Երեսներորդ կիրակին Վարդավառ է. գիշերն հսկումն է, եւ դնի սրբութիւն ի վերայ բազմոցի յատեանն... կեցո՛յ Տէ՛ր, աղաչեմք, ընկա՛լ, Տէ՛ր զաղաչանս:*

6. *156ա-67ա* [Կանոն Վերափոխման սրբոյ Աստուածածնին] – *Փոխման Աստուածածնի գիշերն հսկումն է, եւ դնի սրբութիւն ի վերայ բազմոցի յատեանն... Որ նախիմաց իմաստութեամբն:*

7. *168ա-88բ* [Կարգ տօնից Սրբոյ Խաչին]

ա. *168ա-9բ* [Պահի Սրբոյ Խաչին] – *Եւ ապա պահք Սրբոյ Խաչին եւ տօնք ոչ լինին... քարոզ սուրբ Խաչիս, կեցո՛, Տէ՛ր, աղաչեմք, պահպանեա՛:*

բ. *169բ-77բ* [Կանոն Վերացման Սրբոյ Խաչին (Խաչվերաց)] – *Սուրբ Խաչի վերացման գիշերն հսկումն է, եւ դնի սրբութիւն ի վերայ բազմոցի յատեանն... քարոզ սուրբ Խաչիս, կեցո՛, Տէ՛ր, աղաչեմք, պահպանեա՛ զմեզ:*

գ. *177բ-82բ* [Տօն Վարագայ Սրբոյ Խաչի] – *Երբորդ կիրակին Վարագայ Սուրբ Խաչին տօն է. Աւրհնութիւն Ա[Կ]. Նշանաւ ամենայաղթ... քարոզ սուրբ Խաչիս, կեցո՛, Տէ՛ր, աղաչեմք, պահպանեա՛:*

դ. *182բ-8բ* [Տօն Գիւտ Խաչի] – *Երեսներորդ կիրակին Խաչգիւտ է. Աւաւօտուն աւրհնութիւն Ա[Ջ]. Հրաշակերտ... Հ.Ա[Ջ]. Էակից Բանդ Հօր եւ Հոգոյ:*

8. *188բ-96ա* [Պահի Յիսնակաց]

ա. *188բ-91ա* [Բարեկենդան Յիսնակաց պաճոյ] – *Առաջին կիրակին. Հ(արց) Ա[Ջ]. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած... Հ. Ա[Ջ]. Էակից Բանդ Հօր եւ Հոգոյ:*

բ. *191ա-3բ* [Բարեկենդան սրբոյն Յակոբայ պահոց] – *Զորրորդ կիրակին. Հ(արց) Ռկ. Որ զծառայի գկերպ... նախատօնական արա՛ որպէս Ծնունդեանն Քրիստոսի:*

գ. *193բ-5ա* [Աւագ տօնք] – *Առաջին տօն Դաւթի մարգարէին եւ Յակոբայ առաքելոյն. Աւրհնութիւն Դ. Յաղթօղ գոա..., Աղց. Որ ապրեցուցեր զիս:*

դ. *195ա-6ա* [Բարեկենդան Ծննդեան պահոց] – *Իսկ ի Յարութեան բարեկենդանի կիրակին հարցն Ռկ. Նախայաւիտեան Որդի... Քնկի պահոցն Յունվարի Զ.ն (6)... Է.օրէքս (8) բնաւ մի՛ ուտիր:*

Տե՛ս տպ. Գիրք ժամակարգութեան որ կոչի Ատենի, Մարսէլ, 1673, էչ 341-395:

Բ. *196ա-205ա* [Խոստի ժամատեղաց]

ա. *196ա-8ա* [Խոստ յաղագս պաշտամանց եկեղեցեացց Հայաստանեայցն], առաքեալ եւ սահմանեալ սուրբ վարդապետին Թումայի Մեծոփեցւոյ, այլ եւ վարդապետաց հայոց սրբոց, յաղագս պայծառութեան մանկանց եկեղեցւոյ Հայաստանեաց, զի այսպէս լիցի կարգ պաշտամանն – *Ի գիշերային գկնի Տէր եթէ շրթանցն ասի՛ Տէր զի բազում ձայնիւ լման փառք Հօրն... Նորոգօղ տիեզերաց:*

Տե՛ս տպ. Ժամակարգութիւն..., Վաղարշապատ, 1891:

բ. *198ա-200ա* Խոստ տանտէրի ատուցն – *Իսկ յաւուրս կիւրակէի եւ այլ սէրունական տօնից... եւ գտանես Զձեզ կոյրն:*

գ. *200աբ* Խոստ պաշտաման շաբաթի ի տօնի հասարակ ամենայն սրբոց ճնոց եւ նոորոց – *Զի այսպէս ասի շաբաթ աւուր պաշտաման... քարող վասն հոգւոց, աղաչեմք, Քրիստոս Որդի:*

դ. *200բ-1ա* Խոստ պաշտաման սաղմոսաց, ապէ-ղութիցն, թէ կիւրակէ եւ կամ այլ սէրունական տօնից եւ կամ հասարակ սրբոց տօնից... – *Ա.Ջ. Տէր, մի՛ սրտմտութիւնդ քով... Ռկ. Տէր, մի՛ սրտմտութիւնդ քով:*

ե. *201ա-2ա* Խոստ պաշտաման Աւետարանացն. Այսպէս գի՛տ եւ կարդա՛ – *Առաջին յորժամ ձայնն... եւ Քրիստոսի Աւտուծոյ տուօղին... ամէն:*

զ. *202ա-3բ* Նոգ առաւօտեան ժամուն գկնի Փառի ի Բառնմանն, Յաղութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ – *Ջյարութիւնն գփրկչին աւրհնեացուք... եւ զԱստուածորդին փառաւորէին:*

է. *203բ-4բ* Այլեւիս Ծննդեան Քրիստոսի Աստուծոյ – *Հոգին Սուրբ եկեսցէ ի քեզ... Ուրախ լե՛ր բերկրեալ... եւ օրհնեալ է պտուղ որովայնի քո:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

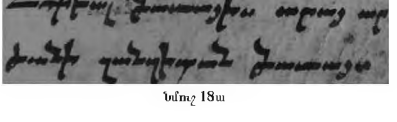
204բ Շնորհիւ ամենազօրին Աստուծոյ՝ Հօր, եւ Որդւոյ, եւ Հոգւոյն Սրբ|*205ա*|կոյ, յոր եւս եա ինձ կարողութիւն Հոգին Սուրբ՝ անարհեստ եւ անվարժ, սին անձին իմոյ չուառացեալոյ ծովսեկ կոչեցեալոյ՝ վարդապետի անուամբ միայն, եւ գործով չունայն եւ թափուր եւ անիմաստ, ի բանս գրոց աստուածայնոց սրբոց, յոր եւս հասոյց զիս ի գէտ եւ ի կատարման սմին գործոյ, յոր եւս յորորջի գրկուկս Տօնացոյց եւ Աւետարանացոյց, վայելչութիւն եւ պայծառութիւն մանկանց եկեղեցւոյ հայագուն սեռի: |*205բ*| Փա՛ռք եւ գոհութիւն եւ յերկրպագութիւն միասնական աստուածութեանն. ամէն: Արդ, եղեւ գրաւ ի սուրբ մատեանս ի թուին հայկազան տօմարի Ռ.երորդի, Ճ.երորդի, Ի. եւ է. յաւելուածի *(1678)*, ի Սուրբ Աթոռս Սպտրքի աստուհիոյ, ընդ հովանեաւ Սուրբ խաչիս Մարդապատեցք, եւ իշխեցօղ գաւառիս եւ տիրօղ սուրբ աթոռիս մեծազգի՛ ի ցեղէ Դօփեանց եւ ի սեռէն արքայի Հասանի Մեծի Պետրոս կոչեցեալ վարդապետ[ի], եւ իմաստութեամբ լիով կատարեալ եւ հանճարով լցեալ, նայ եւ բարե|*206ա*|սէր եւ զուարթամիտ սորին եղբայր տէր Գրիգոր, եւ իմոցս ցանկալի հոգի: Վասն որոյ աղաչեմ զսուրբ հարքդ, որ հանդիպիք սմա՛ յիշեսջիք ի սրբանուէր յաղօթս ձեր զստացօղ սորին՝ զմաքրամիտ եւ աստուածասէր քահանայն տէր Յովհաննէսն, եւ զծնօղսն իւր՝ տէր Թաղէոսն, որ է հանգուցեալ առ Քրիստոս, եւ մայրն իւր՝ Մարիամն, եւ ամուսինն իւր՝ բարեպաշտ Թաճուհի, այլ եւ Նդի///, եւ ամենայն ազգայինն. ամէն: Եւ Տէրն զձեզ յիշէ յիւրում գալստեանն. ամէն:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՀՃՀՔ.-1678 - Մ[ատուռ] եա[խտպո]ս»; ՀՄ 2441, 945»:*

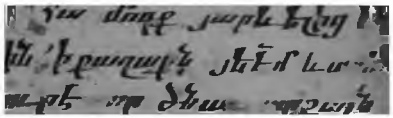
2442
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 216: ՊՐԱԿ՝ 1-19x12 (Ա. 8, Բ 10, Գ, ԺԷ 11, Դ 16, ԺԹ 4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով: ՄԵՄՄԻԹԻՒՆ՝ 10,7x8 ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7x5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (3ա-164ա), բոյրգիր՝ (166ա-216բ. եմուշ՝ 18ա, 168բ): ՏԱՂ՝ 12-14 (3ա-164ա), 14-15 (166ա-216բ): ԿԱՋՄ՝ ենջազծերով շագանակագոյն կաշի, միջոկը տախտակ, ատաղձ շագանակագոյն գոբծուածՔ (Ի. դ.). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 3 (Ա-Գ) + 3 (Դ-Զ), Ի. դ. նոորգման դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

Նմուշ 18ա

Նմոյշ 168բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶԻՔԻՆ – Յովհաննէս Գառնեցի՝ 7բ, Մատթէոս աւետարանիչ՝ 165բ: Կիսախոռոձ՝ 8ա: Ձակատագրող՝ 166ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչնային, խաչ, սպիտր (189բ), յոյնկապարիկ (198բ), տուճար (211բ): Ձարդագիր՝ թռչնագիր, ճանճոյագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, շագանակագոյն, նարնջի, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցներում խոնաւութեան նեաներ եւ բծեր, խոնաւութենից լուսանցազարդերը տեղ-տեղ աղտաւորած ճանդիպակաց էջերի, բոլոր թերթերը եւ կազմը Ի. դարում ներկուած, կազմաստառը ոմն՝ շագանակագոյն, թերթերը տեղ-տեղ կարկատած. լուսանցկդաները զանազան, սեւացած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

3ա-5ա Յանկ սուրբ գրոյս – *Ա. Տէր, Տէր, Հա՛յր եւ Աստուած... Մի. Դիրք Մրնրնդեան Յիսուսի Քրիստոսի:*

Ա. *8ա-41ա* [Աղօթամատոյց սրբոյն Յոհաննու Գառնեցւոյ]

Տես ձեռ. 42, 41բ-61բ, 1/*8ա-12ա (12բ-5ա տե՛ս* 2. ժդ): 2. ա/*15բ-7ա*: բ/*17ա-8բ*: գ/*18բ-20ա*: դ/*20բ-1բ*: ե/*22ա-3բ*: զ/*23բ-5բ*: է/*26ա-7բ (28ա-32ա տե՛ս* ծ-ժբ): ը/*32ա-5ա*: թ/*չէ բ*: ժ/*26ա-9ա*: ժա/*29ա-30բ*: ժբ/*30բ-2ա*: ժգ/*35բ-7ա*: ժդ/*12բ-5ա*: ժե-ժզ/*չէ բ*: ժէ/*37ա-40ա*: ժը-ժթ/*չէ բ*: ի/*40բ-1ա*:

Բ. *41բ-164ա* [Աղօթք զանազանի]

1. *41բ-2բ* ԺԷ. Նորին աղօթք – *Տէր Աստուած զօրութեանց... ի բարձունս փառաւորեցից... ամէն:*

2. *42բ-3բ* ԺԸ. Աղօթս ի մէջ եկեղեցւոյն ասա՛յ – *Տէր, մի՛ պակասեցուցանես... յորժամ կաս արքայութեանդ քո... ամէն:*

3. *44ա-5ա* ԺՔ. Աղօթք վասն գիշերոյ – *Ազաչեմ զքեզ, Տէր Աստուած ամենակալ... փառաւորեցից զամենասուրբ տէրութիւնդ... ամէն:*

4. ա. *45բ* Ի. Աղօթք ընդ[դ]էմ Հայր [Աստուծոյ]– *Փա՛ռք քեզ, Հա՛յր Աստուած... վասն անուանդ քում սրբոյ. ամէն:*

բ. *46ա* Աղօթք ընդդէմ Որդւոյ Աստուծոյ – *Աւրհ[ն]ութիւն քեզ, Որդի՛ Աստուծոյ... պատուական արեամբդ քով սրբով:*

գ. *46բ* Աղօթք [ընդդէմ] Հոգւոյն Սրբոյ – *Գոհութի՛ւն քեզ, Հոգի՛դ Սուրբ... ի փրկութիւն անձանց մերոց... ամէն:*

դ. *47ա* Աղօթք ընդդէմ սուրբ Երրորդութեան – *Ի՛վ ամէնօրհնեալ Հայր... եւ զոր առեալ դու... ամէն:*

ե. *47ա* Աղօթք առ Որդին միածին – *Որդի՛ Աստուծոյ եւ Բան Յիսուս Քրիստոս մեղաց (այսչափ):*

զ. *47բ* Աղօթք ընդդէմ Սուրբ Հոգւոյն – *Հոգի՛ Աստուծոյ Ճշմարիտ, մեզայ երկինս... փարատութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

է. *47բ-8ա* Աղօթք ընդդէմ Սուրբ Երրորդութեան – *Համազոյ Սուրբ Երրորդութիւն... եւ քեզ վայել է անլռելի:*

5. *48բ-9ա* ԻԱ. Աղօթս ընդդէմ սուրբ Պատարագին ի սուրբ մարմին եւ արեան Քրիստոսի – *Ձերեւեցիս ինձ փրկութիւն... եւ հզուդդ զո մի առակիցի... ամէն:*

Հմմտ. Աղօթագիրք Յովհաննէսի Գառնեցւոյ, Ս. Էջմիածին, 2008:

6. *49ա-51ա* ԻԲ. Աղօթք ընդդէմ սուրբ պատարագին – *Երեքաձեայ տէրութիւն... յայժմ եւ ապագան ի փառս քո... ամէն:*

7. *51բ-2բ* ԻԳ. Աղօթք առ սուրբ մարմնոյն Քրիստոսի – *Յորժամ քահանայն բարձրացուցանէ ակն երես ժողովո[րդ]եան, ասել պարտ է աղօթս. երկիր պաղեմ զքեզ... գմեղսաքաւիչ արիւն քո, Քրիստո՛ս, ի թողութիւն մեզոց:*

8. *52բ-60բ* ԻԴ. Նորին աղօթք երաւեղոյն եփրեմի ասացեալ է ջեռմեռանդ սրտիւ, ընդ[դ]էմ սուրբ Պատարագին – *Տէ՛ր մեր եւ փրկիչ... փառաւորեցից ամենայսուրբ երրորդութիւն... ամէն:*

9. *60բ-72ա* ԻԵ. Եռամեծի եւ ֆաչ վարդապետին Մխիթարայ Քոշի եւ եռեղորի (այսպէս). ասացեալ է գաղօթս ընդդ[դ]էմ սուրբ պատարագին – *Տէ՛ր Աստուած իմ, Յիսո՛ւս Քրիստոս... պատահեցայց մարդասիրութիւն եւ փառաւորեցից... ամէն:*

10. *72ա-5բ* ԻԶ. Նորին աղօթք Մխիթարայ, ասացեալ ընդդէմ սուրբ պատարագին – *Ամենակալ, ամենախնամ Աստուա՛ծ... զուարճանալ տեսութեամբ այսց.. ամէն:*

11. *76ա-9ա* ԻԷ. Դարձեալ ասալ աղօթս ընդ[դ]էմ սուրբ պատարագին – *Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, Հա՛յր ամենակարող... եւ թաւաւորէ միութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ... ամէն:*

12. *79ար* ԻԸ. Աղօթք սուրբ պատարագին, առ դրան սուրբ տաճարին – *Տաճար Աստուծոյ... սրբոյ սեղանոյդ երկրպագութիւն:*

13. *79բ-81բ* ԻԹ. Աղօթք. զոր ասացեալ է ընդ[դ]էմ սուրբ պատարագին, ասացեալ է [Յ]ոհաննէ Ոսկեբերանին – *Տէ՛ր Աստուած, օրհնեալ ես... եւ ամենայն հաւատացելոց կենդանեաց եւ ննջեցելոց... ամէն:*

14. *81բ-7բ* Լ. Աղօթք սրբոյն Յոհաննու, ասացեալ է ընդդէմ երրորդութեան – *Ամենակալ անեարատ Աստուա՛ծ... եւ քեզ փառս վերատաքեցուլք... ամէն:*

15. *87բ-91ա* ԼԱ. Նորին աղօթք սրբոյն Յոհաննու սուրբ երրորդութեան – *Տէ՛ր մեր, Յիսո՛ւս Քրիստոս... ընդ նոսին գոհանալով... այժմ եւ:*

16. *91բ-3բ* ԼԲ. Նորին աղօթք Սուրբ Խաչին – *Ողջո՛ւն քեզ, փա՛յտ փրկութեան... անժամանակ երրորդութեանդ զոմ՛ցեալ փառաւորաչէս... ամէն:*

17. *94ա-բ* ԼԳ. Աղօթք առ Սուրբ Խաչափայտն – *Քրիստոսական հասական գլխոյն... ի փառս սոսկալի գօրութեան քո... ամէն:*

18. *94բ-9ա* ԼԴ. Գասանութիւն ուղղափառութիւն հաւատոյ, ասացեալ է մեծին Աթանասի եւ գերապատիւ վարդապետի Աղեքսանդրոս... – *Ջմիաստուած երրորդութիւն եւ զերրորդութիւն ի միութիւն... եւ որոց գչար ի հուր յաւիտենական:*

19. *99ա-101ա* Լե. Աղօթք առ աստուածընկալ սուրբ Խաչափայտին – *Ազաչեմ զքեզ, Տ՛ր... պայծառացուցեալ լուսաւորեա՛յ... ամէն:*

20. *101բ-4ա* ԼԶ. Աղօթք, [յ]որժամ յորոգայթ անկանիմ ոք, ասացեալ է սրբոյն Դրիքորի Լուսաւորչին – *Որհնեալ է մարդասիրութիւն քո... սրբոց որք հաճոյ եղեն քեզ... ամէն:*

21. *104ա-6բ* Լէ. Նորին աղօթք առ ամէնօրհնեալ սուրբ Աստուածածնին – *Աստուածածնին, մա՛յր Քրիստոսի... ի դպրութիւն կենաց վախչանից... ամէն:*

22. *107ա-9ա* ԼԸ. Նորին աղօթք առ Տէր Աստուած, հրեշտակաց եւ ամենայն երկնային զօրացս – *Սուրբք եւ սիրեցեալք... եւ ազատեալ յամենայն չանցանաց փառաւորեցից... ամէն:*

23. *109ա-11բ* ԼԹ. Նորին աղօթք ի սուրբ Աստուածածնին եւ առ ամենայն սուրբսն – *Երկնային դուռն եւ առագաստ... հանդուցեալ փառաւորեցից զամենասուրբ երրորդութիւն... ամէն:*

24. *111բ-2բ* Խ. Նորին աղօթք վասն ճանապարհի – *Առաջնորդ կենաց... զի դու ես ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք... ամէն:*

25. *112բ-3ա* ԽԱ. Նորին աղօթք ի վերայ աշխարհի – *Շնոր[հ]եա՛յ, Տ՛ր զսէր... մաքրեա՛յ զմեզ աստուածային շնորհիւդ եւ ողորմեա՛յ:*

26. *113ա-21ա* ԽԲ. Աղօթք եւ օրհնութիւն ի վերայ ամենայն աշխարհի – *Աւրհնեալ է Հայր... եւ օրհնեսցէ զամենեսեան. ամէն:*

27. *121բ-3ա* ԽԳ. Աղօթք Թումայի առաքելոյն, ասացեալ վասն չարչարանաց Որդւոյն Աստուծոյ, Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *Մարմին քո անապական... եւ բժշկութիւն մարմնոց... ամէն:*

28. *123ա-6ա* ԽԴ. Աղօթք սրբոյն Դանիելի, ասացեալ ի ժամ չար պատահարաց – *Տէր Աստուած, մեծդ ես... անուն քո գոչեցեալ է ի վերայ քաղաքին քո. ամէն:*

29. *126բ-8բ* ԽԵ. Աղօթք Բենիկ վարդապետի, ասացեալ առեղս աղաչանաց – *Կամիմ, զի առես զմեզատո[ր]ս... զի դու ես ամենայնի կարող եւ մարդասէր... ամէն:*

30. *128բ-31ա* ԽԶ. Աղօթք Փոկասու հայրապետին – *Յիսուս Քրիստոս, Որդի Աստուծոյ... ընդ երկնային դուռս տաճարիս թագաւորին... ամէն:*

31. *131ա-5ա* ԽԷ. Նորին աղօթք Փոկասու յայրապետին – *Յիսո՛ւս Քրիստոս, Որդի՛ Աստուծոյ... ուրախ եղէց Աստուած փրկիչ իմ... ամէն:*

32. *135ա-40բ* ԽԸ. Աղօթք աւազակին է, որ եղեւ ճանապարհ[ի]ողց մեղաւորաց – *Բա՛ց ինձ զդուռն ողորմութեան... յաւիտենից բարեացն հաղորդս լինել... ամէն:*

33. *140բ-6ա* ԽԹ. Աղօթք տեառն Նէրսէսի Հայոց կաթողիկոսի, ասացեալ ի ժամ պատերազմի – *Տ՛ր Աստուած զորութեանց... մինչեւ թագաւորեսցէ Տէր յաւիտեան:*

34. *146ա-7ա* Ծ. Աղօթք, յասաջ, բան զխոստովանիմն ասա՛յ – *Հոգանամ զքեզ, Տ՛ր Աստուած... թո՛ղ ինձ, Տ՛ր իմ, գմեղս իմ... ամէն:*

35. *147բ-6ա* ԾԱ. Աղօթք տեառն Եփրեմի ասացեալ – *Տ՛ս, Տ՛ր, զտառապանս իմ... զիրկութիւնըս քո զոր պատրաստեցեց սրբոց քոց:*

Գ. *166ա-211բ* [Աւետարանիւ Բժշկութեան, Իւղաբերից, Ծննդեան, Պաշտաման, տաճարի] ա. *166ա-85ա Աւետարան ըստ Մատթէոսի:* բ. *185բ-94ա Աւետարան ըստ Մարկոսի:* գ. *194բ-204բ Աւետարան ըստ Ղուկասու:* դ. *204բ-11բ Աւետարան ըստ Յովհաննու:*

Դ. *212ա-5բ* Աղ օրհնելոյ – *Աստուած [ողորմեալ] գմեզ... Սուրբ Հայս: Պահպանի: Հա՛յր մեր:*

Ե. ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, Աւագի՝ 1756 թ.

1. *1ա-2բ, 216ա* [Կանոն ամենայն ննջեցելոց] – *///մարդկան բացին փթեալ մարմինքն... (քայքայուած եւ մեծ մասամբ անընթեռնելի կամ դժուարընթեռնելի):*

2. *164բ-5ա, 5ա-7ա* [Աղիտակ տաւեզոց] – *ՒՄՐԴ... . ՒՄՐԼ. (1775-1841):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *209բ-14բ (ստ. լա., 1756 թ., շղագիր). Եւ՝ տէր Աւաքս, առայ այս գիրքս հալալ հնչից իմոյ, հայր իմ ճճնանկիրճ, մայրն իմ Խաչփէրճ, գողակիցն իմ Նազլուն, որ[դ]իք իմ տէր Օվանէսճ, Ոհաննճ, Միհաս, Յօսեփ վարդապե[ս]ն ռոսունք՝ իմ տի[ր]ացու Սարգ[ի]սն, Սմալուն, Յատութուն, Պե[տ]րոսն, Ղաչաղան, յերգրին Մաղայուզ, ի գեղն Երեզ[ա]ն, ՒՄՐ[Ե]. Խաչաղշաղ, ի թվին ՌՄԵ. (1756):*

216բ Յօսեփս գիր/// Ես, տէր Աւաքին/// [որ]դին Յօսեփ/// [գ]րեցի եա/// գիրք/// Խախախութիւն ամենայ<ն>ց<ց>ուն, ամենայն աշխարհի ես գիր/// ամենայն աշխարհի ե կրցքում (՞):

2. *7բ (1896 թ., շղագիր)* Նուէր Մեսրոպ վարդապետ Տէր-Մովսէսեանից, *1896 թ.*:

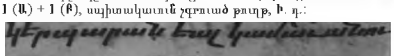
ԳՐԱՔԱՓՈՐՁ՝ *լուսանցներում վերոյիշեալ* Աւագի *ձեռքով գրուած բազմաթիւ տառեր:*

2443
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺՋ դար

Թերթի օրինակ. Հմմտ. Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 265, տող 435-1305։

ԹԵՐՔ 53։ **ՊՐԱԿ** է-ԺԱx12 (է 5)։ **ՆԻՒԹ** թուղթ։ **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ** 10x7։ **ԳՐՈՒԹԻՒՆ** միասիւն (7,2x5)։ **ԳԻՐ** բոլորգիր (նմուշ՝ 10ա)։ **ՏՈՂ** 13։ **ԿԱԶՄ** մանուշակագոյն մմոլաք, մկրի՝ կապոյտ գործուածք, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառ թուղթ։ **ՊԱՀՊԱՆԱԿ** 1 (Ա) + 1 (Բ), ապիտակատուն չզրուած թուղթ, Ի. դ.։

Նմուշ 10ա

ՎԻՃԱԿ քաւտառ. սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր. յուսանցքներում խոնաւութեան հետքեր, Ի. դ. նորոգուած, թերթերը կարկատուած եւ վերակազմուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-39բ* **[Առաքելի Բաղիշեցւոյ Տաղ Յովսաֆաթու — *bա* Առաքել Բաղիշեցի...** */ Ալսօր դուլ վայելէս... / Կենաց մերոց դայլեցէք։*

2. *40ա-53ա* **Աղաւթքն՝ ժամամուտեան** *(ըստ կարգի աւուրց տօնից)* — *Որ ի Հօրէ առաքեցար փրկիչ եւ ժառմնացար ի սուրբ կուսէն... Զոր աւրհնեն անլռելի ձայնիւ... աւրհնեալ է արարիչն Աստուած։*

3. *53աբ* **[Աղօթք]** — *Մեղաւ ամենայն սուրբ երրորդութեան... անիրաւութեամբ յուսահատ/// (շար. թափուած)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱԲԱՆ ՅԵՏԱԳԻՏ

(ԺԷ. դ., բոլորգիր) 53ա հեղոյ մեղաւոր տէր Մելիքսէթ։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ *41բ «առակաց», 48բ «սաւորեցին զանձնային հոգի հաւ///ոմ աստուածգիտութեամբ», 50բ «թաթ, թաթաւղ», 1ա «շնորհ». անկապակից այլ տառեր եւ բառեր։*

2444
ԺԱՄԱԳԻՐՔ, ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

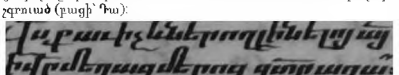
ՈՂՋ – 1647

11ա. Տեառն Ներսեսի ասացեալ վասն գիշերապաշտման։ Առաւաւտ լուսոյ...)։ 2/18ա-35ա (յիջ՝ «Աղաւթք... – Որ ընտրեցեր... »)։ 3/35ա-38բ։ 4/38բ-42ա։ 5/42ա-5բ։ 6/45բ-9բ (49բ-91բ տե՛ս Բ.1)։ 7/92ա-101բ։ 8/101բ-6բ։ 9/106բ-11ա։ 10. ա/111ա-5բ (մեայն՝ «Հաւատով խոստովանիմ.. »)։ բ-գ/յիջ։ դ-ե/116ա-8բ։ Ինչ՝

ԿԱՏԱ

ԳՐԻՉ՝ Նիկողոս։ **ՍՏԱՑՈՂ՝** Խաչատուր դպիր։

ԹԵՐՔ 136+1 (կրկե՛ն՝ 2), չքուած՝ 2բ, 133բ, 135բ, 136բ։ **ՊՐԱԿ** Ա-ԺԲx12 (Ա 13, ե 15, Ջ 8, ժԱ 11, ժԲ 6)։ **ՆԻՒԹ** մագաղաթ (թուղթ՝ 2ա-բ)։ **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ** 10x7։ **ԳՐՈՒԹԻՒՆ** միասիւն (6,7x4)։ **ԳԻՐ** բոլորգիր (նոտագիր՝ 2ա. նմուշ՝ 12բ)։ **ՏՈՂ** 20։ **ԿԱԶՄ** շագանակագոյն կաշի, եզրերին եւ կենտրոնում ոսկեզօծ զարդադրոշմներով, դռնակով եւ երկու կապիչներով, միջուկը տոախտակ, աստառ բազմագոյն ջեռատպաւոր մետաքս. լուսանցազարդերը՝ կարմիր։ **ՊԱՀՊԱՆԱԿ** 4 (Ա-Դ) + 2 (Բ-Ջ), մագաղաթ, չզրուած (բացի՝ Դա)։

Նմուշ 12բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ – Քրիստոս եւ ստագող խաչատուր դպիր՝ 2ր։ Ճ ա կ ա տ ա գ ր ո ւ թ ի ւ ն՝ 3ա, 18ա, 35ա, 39ա, 50ա, 92ա, 102ա, 106բ, 119ա։ Լ ո ւ ս ա ն ց ա զ ա ր դ ա ն գ ր ա ֆ ի ր՝ հանգուցագիր Գ ո յ ն ե ր՝ կաղամբ, կապոյտ, կանաչ, դեղին, ճարճրի, վառդագոյն, երկնագոյն, մանուշակագոյն, ոսկի։

ՎԻՃԱԿ քաւտառ. կազմի Ա. վերկի կաշին մի փոքր վնասուած, լուսանցքներում խոնաւութեան հետքեր, ե-Ջ. պահպանակները թեքեալի ցեցակեր, թ. 2՝ ամրացուած ԺԷ դ., լուսանցազարդերը գունաթափ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3ա-49բ, 92ա-118բ* **[Ժամագիրք]**

Տե՛ս նաեւ 585, 1ա-64ա, 132ա-80ա. *1/3ա-18ա (ունի՝ 6բ-*

Նկարագրուած են։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱԾՔԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Յբ Աա՛ եւ գանպիտան գրիչս յիշեա՛ ի Տէր Յիսուս:

129բ Փա՛ռք ամենասուրբ Երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ: Արդ, գրեցաւ սուրբ Աղաւթամատոյցս ի քաղաքս Կաֆայ, ընդ հովանեաւ Սրբոյն Սարգսի Զաւավարիին եւ որդւոյն նորա Մարտի|130ա|բոսին, ձեռամբ յոգնամեղ գրչի՛ սուտանուն Նիկողոսի, ի թվականութեանս հայոց ՌՂԶ.ին (1647), եւ առաջնորդութեան այսմ նահանգի տէր Խաչատուր արքեպիսկոպոսի, ի խնդրոյ դեսպոյս մանկանն Խաչատուր դպրի, զոր Տէր Աստուած բարով վայելել տացե եւ զինքն ընդ երկայն աւուրս արասցէ: Յարձեալ աղաչեմ զձեզ՝ հանդիպող այսմ Աղաւթ[ա]մատոյցիս հա՛յրք եւ եղբա՛րք, չի՛ մեղադրէք մեղաւորիս, զի կար մեր այս էր: Յարձեալ ապաչեմք զձեզ՝ հանդիպոզք այսմ տառիս, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զուսուցիչն իմ գոլր Զաքարիայ սրբասէր քահանայն, որ բազում աշխատութեամբ |130բ| եւ ճշգրտիւ հաւոյց զմեզաւոր ծառս ի յայսմ արհեստի, Աստուած իւրեանն վարձահատոյց լիցի, գթոխարէնն ի քրիստոսէ առնուցու եւ զինքն ընդ սուրբ քահանայիցն դասակարգեսցէ. ամէն:

Տե՛ս Ա՛Ջ. դ. յիշ-ք, Ց. էջ 252-253:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *134ա (1801 թ., շղագրանման նոտրգիր) Նա՛ սուտանուն Մարկոս մահտեսի Յովհաննէսեան, ծնեալ Խրիմ, Քաֆայ քաղաք՝ փրկչին 1775 ամի, ի եւանէն Խրիմու ասկիս Յակ[ո]բոց 1777ին մինչ ի Քշեւ, Տօնքէտ, 1779 թիւ նախնիքն մեր հիմնարկիք էն բնակութեանն Նոր Նախիջեւան, յետ զարմանալու: 1801 թուին, այս Աղօթ[ա]ց|134բ|մատուց գիրքս կնկէց[ի] եա՛ վաստակոցըս 2 մաճառ ոսկի: Օվ որ հանդի[պի] կամ կարդասցէ, խնդրէմ մին Յա՛ր մերու յիշեսցէ, եւ դուք յիշե[ա]լ լինիք ի Քրիստոսէ. ամէն:*

2. *136ա (1894 թ., շղագիր) Այս Աղօթագիրքս գնեցի հնալ վաստակովս եւ նուիրեցի Մխիթար հայր սուրբի՝ ի բարի վայելումն: Յովհաննէս Զաքրիեան, 24 Ապրիլի 1894 ամի, Նոր Նախիջեւան:*

3. *Պհպնկ Դա (1897 թ., շղագիր) Նուէր Գալուստ եւ Մխիթար Տէր-Մկրտչեաններից Սուրբ Էջմիածնի Մատենադարանին, 1897, Հեկտեմբերի 13:*

4. *135ա (ԺԹ. դ., շղագիր) Ողորմեացի ձեզ Աստուած մարթասէր, ընծերձելով միշտ հանապազ եւ կը հիշեմ աղաւտոզաց եւ հիշատակ մնացեալ ի հոյէ իմոյ հոգոյն հանգուցելոյ հավիտեանս. ամէն:*

ԳՐԱՆՔՈՐԴ՝ *Յա «անարատ կուսս ամէնօրհնեալ ամենայմաքուր անապական անհամեմատ ամբիծ եւ անդուք»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպնկ Աա «ՌՂԶ.-1647. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: «Հ՟ի՛ 2444, 956»:*

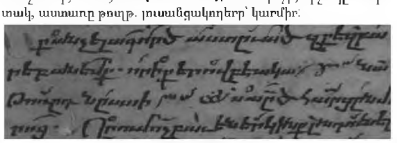
2445

ՇԱՐԱԿՈՑ

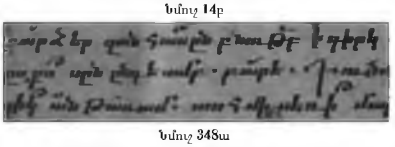
ԲԵՐԿՐԻ

ԳՐԻՉ՝ ՄԱՂԱԿԻ՝ Կարապետ Քեհկրեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Մտեփաննոս կր.:

ԹԵՐԹ՝ 353+3 (կրկն.՝ 13, 91, 290): ՊԱՐԱԿ Ա-ԻԲ×16 (Բ, ԻԲ 14, Դ 18, ԺԲ 17, ԺԸ 15)+6: ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 9,5x7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիան (8x5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (Կարապետ գրչի՝ Ա-347բ, 1661 թ., յոգնեղներ, Մովսէս եւ Մաճուէլ գրչի՝ 348ա-53բ. նմուշ՝ 14բ, 348ա): ՏՈՂ՝ 21-25: ԿԱՋՄ՝ սեւ կաշի, միջուկը տափատակ, աստառը թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմուշ 14բ

Նմուշ 348ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Աւետումն՝ 6բ, Ծնունդ՝ 12ա, Մկրտութիւն՝ 24ա, Քառասնօրեայ գոյասում ի տաճար՝ 31ա, Ադամ եւ Եւա՝ 52բ, Յարութիւն Ղազարու՝ 102ա, Մուտ Յերուսաղէմ՝ 104բ, Աւտաքսումն ի դրախտէն՝ 108ա, Ոտնլուայ՝ 114ա, Զաւչարումն Քրիստոսի՝ 115բ, Խաչելութիւն՝ 119բ, Թաղումն Քրիստոսի՝ 127բ, Յարութիւն՝ 130բ, Համբարձումն՝ 162բ, Հոգեգալուստ՝ 174բ, Պայծառակերպութիւն՝ 212ա (վնասուած), Նիկնճն Աստուածամօր՝ 220բ, Վերին փողճարութիւն՝ 227բ, Տեսիլ եզեկիելի՝ 248ա: Լուսանցային. Աստուածածին՝ 10ա, 26բ, Գաբրիել հրեշտակապետ՝ 16ա, Ամուռն Անապատական՝ 33բ, Թեադորոս թագաւոր՝ 35ա, Դաւիթ մարգարէ՝ 37ա, Մտեփաննոս Նախավկայ՝ 38բ, Սուրբ Հոգի (աղաւնակերպ)՝ 43ա, Առաքեալ՝ 44բ, 47ա, Յովնան յետիպ կիտի՝ 49բ, Ս. Մարգիս՝ 51բ, Թէոդոս Զօրավար՝ 58բ, Քրիստոս՝ 66ա, Քառասուն մանկունք (խորհրդանիշ)՝ 83բ, Գրիգոր Լուսաւորչի՝ 92բ, 192բ, 195ա, Ոոլի կամ թոռ Գրիգոր Լուսաւորչի՝ 200ա, Իմաստուն կույս՝ 110ա, Քողճարութիւն՝ 129բ, Գոլխ Յովհաննու Մկրտչի՝ 136բ, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 186բ, Ներսէս հայրապետ՝ 201բ, Հռիփսիմէ՝ 204ա, Մեսրոպ Մաշտոց՝ 249բ, Ցակոբ Մծբնացի՝ 251բ, Կոստոռսմն մանկանցն Բեթղեհէմի՝ 254ա, Միհայէլ՝ 255բ, Ս. հայրապետ՝ 257բ, Քօշ՝ 264բ, Պաւոնդեաւի՝ 269բ, Խոտաճարակ՝ 284ա: Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 1ա, 131ա, 175ա, 228ա: Ճ ա կ ա տ ագ ր ո ղ՝ 10ա, 26բ, 30բ, 54ա, 101բ, 287ա, 305բ, 328բ: Լ ո ւ ս ա ն ց ագ ա ր դ՝ բուսական, թռչնային, առաջ, խաչ, յոչկապարիկ (158բ): Ձ ա ր դ ագ ի ր՝ թռչնաձեւ, ճանգաձեւ, մարդաձեւ, կնձղաձեւ: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, վարդագոյն, ճարնջի, մանուշակագոյն, մարմնագոյն, բաց կապոյտ, շագանակագոյն, ոսկի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին թեթեւակի ճեռծուած, եզերը մաշուած, մէջը գեցակեր, Ա. աստառն ջնջած. լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, փոքրիկ պատռուածքներ, տեղ-տեղ ցե-

ՋԻՒԶ – 1498

ցակեր, լուսանցազարդերը եզրաճառոտմից վնասուած, թ. 352՝ վերեւից, իսկ թ. 353՝ եղայրակի կիսով չափ կտրուած, ընկած. եզրաճառոտմից մանրանկարները, լուսանցազարդերը եւ պրականիշերը վնասուած. լուսանցակողերը գունաթափ, սեւացած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-352ա [Շարակնոց]

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ. *1/1ա-4ա*: *2/4ա-6ա*: *3/6բ-9բ*: *4/10ա-1բ (չի՛ք «Մ. Աւրախայիր, Աստուածածին,...»)*: *5/11բ-3բ*: *6/13բ-4ա*: *7/14բ-6ա*: *8/16ա-8ա*: *9/18ա-20ա*: *10/20ա-1բ*: *11/21բ-3բ*: *12/23բ-6ա*: *13/26բ-30բ*: *14/30բ-3բ*: *15/33բ-5ա*: *16/35ա-7ա*: *17/37ա-8ա*: *18/38ա-40բ*: *19/40բ-2բ*: *20/42բ-4բ*: *21/44բ-7ա*: *22/47ա-8բ (48բ-9բ տե՛ս 94)*: *23/49բ-51բ (51բ-2ա տե՛ս 93)*: *24/յիք*: *25/53ա-4բ*: *26/54բ-8բ (58ա-60ա տե՛ս յաւելեալ ա.)*: *27/60ա-6ա*: *28/66ա-75ա*: *29/75բ-86բ*: *30/86բ-94ա (յաւելեալ՝ գ. 92բ «Ի Հաւրէ գարգարեալ...», «Բազմաշարժչաթ նահատակք... »)*: *31/94ա-101բ*: *32/101բ-4ա*: *33/104ա-6բ*: *34/107ա (չի՛ք «Հ. Բարեբանեալ ես...», «Մ. Աւրախ լ'ես, մա՛յր լուսոյ.. »)*: *35/107բ-10ա*: *36/110ա-2ա*: *37/112ա-3բ*: *38/113բ-7ա*: *39/117ա-27բ (չի՛ք՝ ա. «Մ. Յաղեղ աւուրն,...»)*: *40/127բ-30ա*: *41/131ա-7ա (յաւելեալ՝ բ. 135ա «[Մ.] Որ ըզդիպչտաւկին,...»)*: *42/137ա-43ա*: *43/143ա-62ա*: *44/162բ-7ա*: *45/167ա-74ա*: *46/175ա-7ա*: *47/177ա-9ա*: *48/179ա-80բ*: *49/180բ-2ա*: *50/182ա-3բ*: *51/183բ-4բ*: *52/184բ-6բ*: *53/186բ-91ա*: *54/191ա-2բ*: *55/192բ-5ա (195ա-200ա տե՛ս 90)*: *56/200ա-1բ*: *57/201բ-4ա*: *58/204ա-10ա*: *59/210ա-2ա*: *60/212ա-4բ*: *61/214բ-6բ*: *62/216բ-8բ*: *63/218բ-20ա*: *64/221ա-3ա*: *65/223ա-5ա*: *66/225ա-7բ*: *67/225ա-9բ*: *68/229բ-31ա*: *69/231ա-2բ*: *70/232բ-3բ*: *71/233բ-5բ*: *72/235բ-6բ*: *73/236բ-8ա*: *74/238ա-41ա (յաւելեալ՝ 240բ-1ա «[ԳՋ. ՄԿ.] Իսրայէլեան բանակին,...», 241ա «ՄԿ. ԳԿ. [Ճշ.] Աւրհնեմք ըզքեզ, փա՛ռս ասպի...»)*: *75/241ա-2բ*: *76/243ա-5բ (յաւելեալ՝ 245ա «ՄԿ. [ԳԿ. Ճշ.] Յաղեղ ձայնէն Յիսուսի,...», 245աբ «[ԳԿ. Ճշ.] Խորհուրդ Սուրբ Նըշանին,...», 245բ «ԱԿ. [ՄԿ.] Այսպէս ծանեաք զծնունդ կենաց,...»)*: *77/246ա-9բ*: *78/249բ-51բ*: *79/251բ-4ա*: *80/254ա-5բ*: *81/255բ-7բ*: *82/257բ-69բ (գ. տե՛ս 255բ-8ա, ժդ. տե՛ս 251բ-2բ. Ջ|ք՝ ժ)*: *83/269բ-74ա*: *84/274ա-9ա*: *85/279ա-81բ, 282բ-4ա (յաւելեալ՝ 286բ-7ա «[Հբ. Սաղմ.] Անբասկիզբն Աստուած համապատառ», 281բ-2բ տե՛ս 82. ժդ, 284ա-5բ տե՛ս 91, 285բ-6ա տե՛ս 82. գ, 286ա տե՛ս 92, 286աբ տե՛ս 96)*: *86/287ա-305բ*: *87/305բ-24ա (յաւելեալ՝ ա. 307ա «Տ. կեանք եւ յոյս ապաի մարդկան,...»)*: *88/325բ-46ա (39-ից չեսոյ)*: *89/324ա-5բ (85-ից առաջ)*: *90/195ա-200ա (տե՛ս 55)*: *91/284ա-5բ (տե՛ս 85)*: *92/286ա (տե՛ս 85)*: *93/51բ-2ա (տե՛ս 23)*: *94/48բ-9բ (տե՛ս 22)*: *95/348ա-52ա (1661 թ. յաւելում)*: *96/286աբ (տե՛ս 55)*: *Ունի՝*

ա. *58բ-60ա* Կանոն Թէոդոսի Ջաւավարին — [ԳՋ. Հ.] *Որ ի հանդէս մեծ... Ո. Պարծառացեալ ժողովուրդք Քրիստոսի... Տ. Անյաղթելի նահատակութեամբ քո...* [ԲՋ. Ճշ.] *Յաղթող բազապուրին Քրիստոսի...* ԳՋ. ՄԿ. *Որ ընտրեցեր... (տե՛ս 26)*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

130բ (Յարութեան նկարի շրջանակի ստորին ձողի կապույտ հենքի վրայ, սպիտակով) Քառապետ նկարողս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:

174բ (Հոգեգալուստ նկարի շրջանակի ստորին ձողի կապույտ հենքի վրայ՝ սպիտակով) [Կ]արապետ նկարողս Բերկրեցիս յիշեցէ՛ք:

346ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ անգրաւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Աւարտեցաւ աստուածաշունչ տառս, որ կոչի Շարականոց, ի դառն եւ ի նեղ ժամանակիս, ի յաւուրս Աղուանդ փաթիշախի, որ բազում աւերք արար Իրա սալլթան, եւ աշխարհս ի նեղութիւն կացեալք: Ի թուականութեանս հայոց ի Ջկէ. (1498) գրեցաւ սուրբ գիրքս ի քաղաքս Բերկրի, ընդ հովանեաւ Սրբոյն Գէորգեա Ջաւավարիճ եւ յառաջնորդութիւն սուրբ ուխտիս Սուրբ Յուկաս առաքելոյ՝ քաջ բարեմասպետին Մկրտիչ վարդապետի, եւ Ստեփաննոս արհեպիսկոպոսի, ձեռամբ յաւգնամէղ եւ անարհեստ գրչի՝ Կարապետ Բերկրցոյ, ի վայելումն Ստեփաննոս խաչընդունս կրաւաւորին, յիշատակ իւրն եւ ծնաւղաց իւրոց, եւ ամենայն արեան մերձաւորաց: Դարձեալ աղաչեմ յիշել ի Տէր Ստեփաննոս կուսակրաւն արեղայն, որ ըստացաւ ըզգաս ի հալալ արդեանց իւրոց՝ յիշատակ իւրն, ծնաւղացն հաւրն Վարիպշինն եւ մաւրն՝ Ոսկուն, եւ եղ|*346բ*|բարջն Աբրահամին եւ ցակոբին եւ Բախտահարին, եւ քեւերն՝ Բահրազըզին եւ Նշխանին, եւ պապանցն՝ Սադաղին, եւ ամուսնոյն իւրոյ՝ Մարթին, եւ Ստեփաննոսին՝ երախտաւոր հաւրն իմոյ: Դարձեալ աղաչեմ յիշել ի Տէր զերախտաւոր հայրն եւ դուսուցիչն իմ զտէր Յովհաննէս վարդապետն իմ, որ բազում երախտիք ունի առ մեզ: Ընդ նոսին աղաչեմ յիշել ի Տէր զհանգուցեալն ի Քրիստոս զԿանիել եպիսկոպոսն, եւ զմիաբանք սուրբ ուխտիս՝ զտէր Յոհաննես եպիսկոպոսն, եւ զհէրպետ տէր Մխիթարն, եւ զմեծ տէր Մխիթարն, եւ զտէր Աստուածատուր Նըղոչն, եւ զտէր Թորոսն, զՎարդանն, զՊաւղոսն, եւ զտէր Մեհեսէթն, զկիրակոսն, զՂազարն, զՅովաննէսն, զեսչատուրն, զՍկրտիչն, եւ գայլ ամենայն միաբանսն, եւ զմարքեւերքն իմ զՄոռւաթն, զԱրոսն, եւ զծադկեալ գաւակսն իւր՝ զտէր Կարապետն, զՅակոբն, զԱդաղէն, զԴաւուէշն, զեսատէշն եւ զիւր եղբարքն, եւ զքոյրն իւր՝ զՄխիթարանն, եւ զամենայն արեան մերձաւորսն. ամէն: Դարձեալ աղաչեմ յիշել ի Տէր զբարի կինն զՍաոսէն, որ է. շախուռի ագնական եղեւ գրոցս. Աստուած ողո|*247ա*|որմի ուր հոգուն: Դարձեալ աղաչեմ յիշել ի Տէր զԿարապետ ծաղկաւոր: Ջմագաղատս գուպեցի, եւ գրեցի, եւ գաղդարեցի ոսկով եւ ծաղկիւ: Ագաչեմ ըզգնեզ, ո՛վ սուրբ եղանակողք, յիշման արժանի առնել զիս եւ զծնընաւոն իմ, եւ զեղբարսն իմ, եւ զամենայն արեան մերձաւորսն իմ, եւ որ լի եւ առատ Աստուած ողորմի ասէ, եւ Աստուած իւր ողորմեսցի. ամէն: Դարձեալ աղաչեմ յիշել ի Տէր զհոգեւոր հայրն իմ եւ զուսուցիչն իմ զտէր Միհնա ծաղկաւոն, եւ զՊետրոսն, որ բազում երախտիք ունին ի վերայ մեզ: Ագաչեմ գնեզ, Աստուած ողորմի ասէք, եւ Աստուած ձեզ ողորմի <ասէք>. ամէն: Ընդ նոսին աղաչեմ յիշել ի Տէր զիրիցմէքն գնաւոումն, որ Ք. շրրուանով ագնական եղեւ*

գրոցս. Աստուած ոտ հոգուն ողորմի. ամէն: Ծարաձեալ աղաչեմ յիշել ի Տէր զտէր Սահկանոսի հարսներն զՄրուաթն, զԹուխվանդէն, զհանգուցեալ զՄրուաթն, եւ զաւակն իւրեանց՝ զՅոլդաթն, զԼազարն, զԿարապետն, զՂարիպշէն, զԱւետիսն: Աղաչեմ ըզգձեզ, ո՛վ սուրբ եղանակողք, Աստուած ողորմի ասէք, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն: |347բ| Ընդ ն[ոս]ին աղաչեմ յիշել ի Տէր զքուերորդիքն իմ զՄխիթարն, զՍարգիսն, զՏաւմասպետն, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:

Որպէս դիւրին է նաւավար[ին],
Հաղադուռեամբ հասանել ւկեր ծովին,
Այնպէս գրչի՛ յետին գործին:
Ձեռքս փրտի՛ ի հող դառնայ,
Ֆիրքս յիշատակ առ ձեզ մընա,
Որք ընթեռնուք՝ աւ՛տիք ի սմայ,
Յիշէք առ Տէր զգծող սորա:

Տե՛ս ԺԲ. դ. յիշ.ք, Գ. էջ 264-265. այս՝ 346ա-7բ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *352ա (1661 թ.)* Շնորհօք եւ առատ գթութեամբ բոլորից պատճառին եւ օժանդակութեամբ նոյնաշարժ մշտաշարժ էին, յորմէ եւ որով ընդհանուր |352բ| ///(4 տող պատռուած) պարտս, վերաձայնեալ/// յետինս ի բանախնդիր եղելոց գնդի ըղձիւք իմն ցանկացեալ եւ ամենատենչ սրտի տոչորմամբ փափագեալ երկրորդաբար ուսացմանց սեպհականեցի գգիրս գայս, որ է ինքնայայտ պատճառոցագ ամենի գին, գոլ ըստ նշանական ձայնի, զոր ասի Շարակնոց, զոր ստացայ առ ի գրօսանս անձին իմոյ բազմամեղի՝ իբրու սփոփանաց առիթ իմացականիս խաւարականի, որ միշտ գոյ ծարաւի ջրոյն կենդանականի: Վասն որոյ եւ աղաչեմ զմանկունսդ նորոյ Սիօնի՝ գինդիպօղսդ այսմ տաճի, որք վայելէք |353ա| գայս մատեան որպէս իր վ/// եւ կամ ընծեռնուք գուա[ճայի] սրտի, իսկ եւ օրինակէք իբր[եւ գա]զափար սահմանելի, յիշե[ցէք] բարի մտօք առ յոյն ամէ[նեցուն], ծնողօք հանդերձ եւ համայ[ն] տոհմիւք, զի եւ ձեզ նոյնն [Աստուած՝ ողորմ]եսցի, յապայ եկելոց ըստ/// որոց յուսոդացդ եւ յիշ[ողացդ] Տէր ողորմեսցի աստ ի տր/// հովտի եւ անդ յաւուրն ա[նե]րեկի] ի միւսանգամ գալստեանն/// ամէն: Արդ, եթե վերջ[ա]գումն սորին ի ձեռն տառա[պեալ] Մովսէսի, ի Յուսկանութեան [հայկա]զեան տոհմի հագարերորդ[դի, եւ հար]իւրերորդի եւ տասներորդի (1661)/// բարձրելոյն: Յարձեալ [աղաչեմ] յիշել զվեհացի աւաք սա[րկաւագ |353բ| Յովճաննէսն, որ էր մեծագգի եւ մե/// ատ, զոր ի սմանէ առաք/// [ա]րծաթոյ:*

|353բ| /// [|։ |. |||։։] |||։։։ |։։։. |։։։. ||։. («/// [Մա-
նուկ] գծող սակաւ տա[ռիս. ա]ղաչեմ յիշել ի Տէր:

Ակա՛ Մանուէլ անունը յամառօտ ցուցակում (Ա, էջ 803) Սամուէլ է:

2. *353բ (շղագիր)* Նուէր մատենադարանին Աթոռոյ Սրբոյ Էջմիածնի ի Խորէն ասագ քահանայէ Միրզաբեկեանց, Բագու քաղաքի: 5 Մեպտեմ[բերի] 1897 ամի:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ: *Աստառ բ փեղկ՝ Ֆիրք, որ գօշի Շարականն սուրբ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառն փակցուած թղթին. «Ձխէ.-1498, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: «Հ՝՛՛ 2445, 959»:*

2446
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ

Մեհենեանՙ Ամաճիա երէց Գառնեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի Երեւանի:

Թերթ՝ 293+1 (կրկն.՝ **161**). չգրուած՝ 138բ-9ա, 227ա՝ ՊՐԱԿ՝ **Ա-ԹԵՒ12** (Ա 10, ԺԲ 8, Ի 13, ԻԵ 11): **ՆԻՒԹ՝** մագաղաթ: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,2x9** ՏՈՂՔ՝**ՆԻՒԹԻՒՆ՝** եռսիւն (8x6): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (ճմռնչ՝ 35ա): ՏՈՂ՝ **21**: ԿԱԶՄ՝ ճկոյնեղով սեւ կաշի, շեռտազարդ կտաւէ կռկեակազմով, միջուկը տախտակ, աւտառը կապոյտ թուղթ. լուսանցկագիծեր՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2(Ա-Բ)+2(Գ-Դ), կապոյտ թուղթ, մասնՙ կազմաստառի:

Նմուշ 35ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մարկոս՝ 83բ, Ղուկաս՝ 139բ, Յովհաննէս՝ 227բ: Կ ի ս ա խ ո ր ա ճ՝ 1ա, 84ա, 140ա, 228ա: Լ ու ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ յուսական, թոչելային, խաչ, վարդեակ Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոչնագիր, հաճգուցագիր, կենդանագիր (1ա):

Ռձի-Ռձիա. – 1671-1672

Գ ր չ ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն, ճաճոխի, դեղին, շագանակագոյն, կապոյտ, կանաչ:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը գեգակեր, կռկեակազմը խուճացած եւ մաշուած, կապիչն ընկած, յուսանցկեզերում գանազան թծեր, փոխրիկ պատռտածքներ, եզրահատումից լուսանցազարդերը վնասուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *1ա-81բ* Աւետարան Մատթէոսի: *81բ-2բ* Սկիզբն գլխոց:

2. *83ա* Նախադրութիւն: *84ա-135ա* Աւետարան Մարկոսի *(134բ-5ա «Յարուցեալ Յիսուս»)*:

3. *135բ-6ա* Նախադրութիւն: *136բ-8ա* Սկիզբն գլխոց: *140ա-225ա* Աւետարան Ղուկասու:

4. *225բ-6ա* Գրուխ: *226բ* Նախադրութիւն: *228ա-91ա* Աւետարան Յովհաննու *(290բ-1ա «Իբր կնոջն շնացելոյ»)*:

Ունի լուսանցային համաբաբեռան:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱԶՈՒԲԵՒՆ ԺԱՄԱԿԱԿԻՑ

136ա Զարժանապատիւ քահանայն՝ տուէր զԱմանիայն, եւ զեղբայր[րե]քն իւր՝ զպարոն Անտոնն, Յոհաննն, եւ զծաղկեալ որդիքն իւր՝ զՍաֆարն, Աւիքկն, Աղապապն, զՍահակն, եւ զքոյր իմ Անդրեասպանն, աղաչեմ յիշել եւ ի մեղաց թողութիւն խնդրել ի Քրիստոսէ: Թվին Ռձ|Ի. (1672)։

291բ Փա՛ռք ամենասուրբ, ամենազօր եւ կենդանարար Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր, եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Սովորութիւն է աստուածային արանց միշտ եւ հանապազ խոհալ յաստուածային պատուիրանս ի տուէ եւ ի գիշերի, միշտ զվերին խորհել, ուր Քրիստոս նստի ընդ աջմէ Աստուծոյ: Եւ վասն բազում պատճառի բազումք փափագին ջերմեռանդ սիրով եւ ըղձալի ցանկութեամբ արդիւնս եւ գործս կատարել: Նաեւ վասն յուսոյ յաւիտենական եւ անմահ կենացն զանցաւորս արհամարհեն եւ զայն ստանան կեանս, որ մնացական է, որպէս ասէ Տէրն. երթայք գործեցէ՛ք մի՛ գիտրըտատական կերակուրն, այլ գկերակուրն, որ մնայ ի կեանսն յաւիտենական:

Ի թուականութեան հայոց Ռձ|Ի. (1671) ամին, ի թագաւորութեան Պարսից Փոր շահ Սուլէմանի, ի յԱյրա|292ա|ւարատեան ի բանութեան Սէֆիսղուլի կոչի, եւ ի հայրապետութեան Սուրբ Էջմիածնի տեառն սրբազան Յակոբ կաթողիկոսի՝ արդ, գրեցաւ ի սուրբ Աւետարանս ի մայրաքաղաքն Երեւան, ի դուռն Սուրբ Կաթուղիկէին եւ Սուրբ Երեսու եւ Սուրբ Սարգսի Ջօրաւորի: Եւ էս՝ մեղապարտ Անանիայ էրէցս, ի գաւառէն գիւղաքաղաք Գաւռնոյ, որ ստացայ ի սուրբ Աւետարանս ի հալալ ընչից իմոց. եւ ես չունէի չիշատակ, եւ ստացայ ի սուրբ Աւետարանս՝ չիշատակ հոգւոյ իմոյ եւ կենակցին իմոյ՝ Խանաղին, եւ ծնօղացն իմոց՝ հօրն իմոյ՝ Գրիգորին, եւ մօրն իմոյ՝ Սօլթանին, եւ եղբարց իմոց՝ Ղօչաղին, եւ կենակցին՝ Թառղումաշին, եւ դստերն՝ Խանաղին, եւ որդոցն՝ Սաֆարին եւ կենակցին՝ Նարինէսաթունին, եւ դստերացն՝ Մարիտատին, եւ միւս որդի՝ Աւիքէկին եւ կենակցին՝ Վաւվատին, եւ որդոյն՝ Աւետիսին, եւ միւս որդւոյն՝ Աղապա|292բ|պին, եւ կենակցին՝ Վարդսաթունին, եւ միւս որդւոյն՝ Սահակին, եւ զմիջակ եղբարցն իմ՝ Անտոնին, եւ կենակցին՝ Գալիաճին, եւ որդւոցն՝ Յակոբին, Յովանսին, Փիլոպին, Մկրտչին, եւ <եւ> միւս եղբօրն իմոյ՝ Յոհաննին, եւ կենակցին՝ եղիսաբեթին, եւ դստերն՝ Սօլթանին, եւ որդւոցն՝ Գրիգորին, Յեմիրէկին, Պօղոսին, եւ քեռց իմոց՝ Անտարսաթունին, Մարիամին, Խալիին: Գարձեալ կրկին անգամ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս գմաքրափայլ յաղօթս ձեր Անանիայ էրէցս եւ ծնօղքն իմ եւ գեղբայրք եւ քեռք եւ ամենայն ընտանիք իմ. ամէն: Արդ, այսմ հոգեւոր եւ աստուածային եւ միաձայն գանձուցս ցանկացայ յորդոց եկեղեցւոյ, ելեալ ի յանդաստանս եւ տեսայ զգրութիւն սպասուցն եւ կարգացն եւ գանազանութիւն ամենայն կահիցն, զոր եդեալ է ի փառս Աստուծոյ եւ ի յօգուտ մեր եւ ի լուսաւորութիւն|293ա| հոգւոց մերոց, եւ ցանկացայ սուրբ Աւետարանիս տրիմամբ հոգոյս յայսմ բազմաշխատ մատենիս, եւ ստացայ զսա ի յարդար վաստակոց իմոց՝ հետեւելով այնմ երանութեան, զոր մարգարէն ասէ. Երանի, որ ունի գաւակ ի Սիովն եւ ընդանեակ ի վերին յերուսաղեմ: Վասն որոյ յերես անկեալ ցաւագին կենօք եւ մեղուցեալ անձամբ առաջի սպասաւորաց Սուրբ Գրիգորիս, որք այժմ եւ որք գկնի մեր, աղաչեմք սիրովն Աստուծոյ, սիրով ընդունել զնուէր ընծայս մերոյ եւ անխափան ընթեռնել ի ժամատեղի, եւ զյիշատակս մեր անխափան կատարել ազօթիւք եւ պատարագօք, խնդրելով ի Տեառնէ՝ զթողութիւն յանցանաց իմոց մեղապարտ Անանիայ քահանայիս եւ ամենայն արեան մերձաւորաց՝ կենդանեաց եւ ննջեցելոց: Եւ մի՛ որ իշխեսցէ հեռացուցանել զսա ի գրանէ Սուրբ Գրիգոր Լու|293բ|սաւորչի եկեղեցւոյն՝ ի վաճառ կամ ի գրաւ հանելով, կամ օտարաց կամ ընդհանեաց հանել չանայ, եւ թէ որք [յ]անգթնի, ի յերից սուրբ ժողովոյն նզովեալ եղիցի, մասն ի կայնէ եւ Յուդայի առցէ եւ մեր մեղացն պատասխան է առաջի ահեղ աւետնին Քրիստոսի. ամէն: Ա՛յր մեր յերկինս, սուրբ եղիցի անուն քո:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԻՒՑ

291բ-2ա (յս.-ներում, 1857 թ., շղագիր) Այսր սուրբ Աւետարանս ունեցեալ հայրենեաց մերոց, այժմ, որ ձեռնադրեալ եղեւ նորընծայ Մկրտիչ քահանայն Տէր Կարապետ[եան], ընձայեցի նմայ ջերմեռանդ սրտիւ, եւ պարտաւոր է յիշել միշտ զծնօղքն իմ ամենայն ընթերցման ժամանակին. մնամ խոնարհ ծառայ Ստեփան Քօչարեան Բաղրամեանց: 1857, 30 Յունուսի։

Գիտելի բա (նոյն ձեռքով) Ընձայեցաւ Մկրտիչ քահանայն Տէր Կարապետեան Տէր Յովհաննէսեանց ի 1857 ամի, ի 17 Մայիս, Աղէքսանդրապոլ։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ Ա կազմաստառ. ե-ձ՝ տառերը:

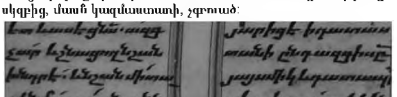
ՆՇՈՒՄ՝ *Գիտելի բա «Ռձ|Ի.-1671, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»: «Հ[ին] 2446, 1045»։*

2447
Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԺԷ. դար

ՍՏԱՁՈՂ՝ հաչատուր:

Թերթ՝ 249 չգրուած՝ 1ա, 2ա, 3ա, 4ա, 5ա, 6ա, 7ա, 8ա, 9ա, 10ա, 11ա, 12ա, 13ա, 14ա, 15ա, 16ա, 17ա, 18ա, 129ա, 248ա: ՊՐԱԿ՝ 2+16+Ա-ԺԹ×12 (Թ 16, ԺԹ 13, ԺԹ 10): ՆԻՒԹ՝ մազադաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11x8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ եռվիսի (7,5x5): ԿԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 44ա): ՏՈՂ՝ 24: ԿԱԶՄ՝ դաշտվազարդ շագանակագոյն կաշի, միջակը տախտակ, աստառ սպիտակ չգրուած թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 3 (Ա-Գ), սպիտակ թուղթ, սկզբից, մասն կազմաստառի, չգրուած:

Նմուշ 44ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Աւետումն՝ 3բ, Մեծունդ՝ 4բ, Քառասնօրեայ պատանեաց՝ 5բ, Մկրտութիւն՝ 6բ, Պայծառակերպութիւն՝ 7բ, Յարութիւն Ղազարոս՝ 8բ, Հոգեգալուստ՝ 9բ, Մուտ յերուսաղէմ՝ 10բ, Ոտնլուայ՝ 11բ, Մատնութիւն՝ 12բ, Հաչեղութիւն՝ 13բ, Խեղդումն ի խաչէ՝ 14բ, Համբարձումն՝ 15բ, Աւետումն Դժխոց՝ 16բ, Փողեաղութիւն՝ 17բ, Վերջին դատաստան՝ 18բ: Լսող-այինն Յեսուէի ծառ եւ խաչելութիւն՝ 20ա, Մարիամ Մագդաղենացի՝ 82բ, Յովսէի Արիմաթացի՝ 124ա, 194ա, Յարութիւն Ղազարոս՝ 224բ: Մատթէոս՝ 19բ, Ղուկաս՝ 129բ: Ի ս ր ա ե լ՝ 1բ (2 հատ), 2բ (2հատ): Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 20ա, 85ա, 130ա, 198ա: Լ ու ս ա ն գ ա գ ա ր դ՝ թուխպին, բուսական, խոչ: Ջ ա ր դ ա գ ի ր սեռազարդիչների խոռոչանիշեր, թուխպիր, կենդանագիր: Դ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն, սպի, կապոյտ, կանաչ, շագանակագոյն, դեղին, նարնջի, մանուշակագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: կազմի կաշին հայելացուած, եզերեր՝ մարշուած, Ա. փեղկի տախտակը շարուած, մէջին կաշին վերից-վար ճաճճուած, դոմնակ ու կապիչներն ընկած, թերթեր խոնաւացած, տեղ-տեղ գունաթափուած, խոնաւութենից նկարները դրոշմուած ճանդիպակաց էջերին. 4 խոռոճների եւ տերունական 16 նկարների լուսանցները ԺԹ. դ. կտրուած-եզրաճաոուած են, ապա սոսնձուած-ամրացուած են սպիտակ թղթէ թերթերի վրայ, պահպանուած են խոռոճների միայն ճակատային մասերը:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1. *20ա-83բ* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *84ա* Նախադրութիւն: *84բ* Գլուխ: *85ա-126ա* Աւետարան Մարկոսի *(125ա-6ա «Յարուցեալ յիսուս»)*:

3. *126աբ* Նախադրութիւն: *127ա-8բ* Գլուխ: *130ա-97ա* Աւետարան Ղուկասու:

4. *197բ* Նախադրութիւն: *198ա-247ա* Աւետարան Յովհաննու *(217ա «Իրք կնոջն շնացելոյ». Ը. գլխի սկզբում)*:

Անէ յուսանցային համաբարբառ:

Բ. ՅԱԼԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դ.

248բ-9ա Յուզակ Աւետարանաց – *Մատթէոսի բժշկութեան. գլուխ 8, թիւ 1... Իսկ Աւետարանք Իւղաբերից. Մատթ. գլ. 28, թիւ 1...*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՕՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

247բ Փա՛ռք համա/// (չշարունակուած):

3բ (Աւետման նկարի շրջանակի ստորին ձողի կապտոյտ խորքի վրայ՝ սպիտակով) Յիշատակ է սուրբ Աւետարանս հաչա[տուրին]:

ՅԻՇԵՑԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

19ա (ԺԹ. դ., շղագիր) Զայս սուրբ Աւետարանս կը պատկանի Տէր Մկրտչիանց էմիածնեցոյնց, Նախքնակեաց Սարգսին եւ Յովսէփին:

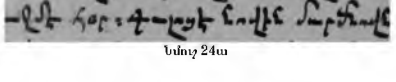
ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպնկ Բա «ԺԹ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: «ՀՀ 2447, 1046»:*

2448
Հ Ո Վ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

ԿՈՒՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Թերթ՝ 243+2-1 (կրկն՝ 208, 227 թուխ՝ 115). չգրուած՝ 1աբ, 240բ-3բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԳ×12 (Գ, Ը, ԺԹ-ԺԹ, Ի 11, Դ չիմ՝ թուխ՝ Ե 10, ԺԵ, ԻԿ 4, ԻԲ 3): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսանկծելով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13x9,8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5x6): ԿԻՐ՝ Նուռզիր (նմուշ՝ 24ա): ՏՈՂ՝ 18: ԿԱԶՄ՝ ծաղկաթուղթ, մէջին՝ շագանակագոյն կաշի, միջակը ստուարաթուղթ, աստառ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիրով ցօղուած:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լ ու ս ա ն գ ա գ ա ր դ՝ բուսական Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թուխպիր, հաճգուացգիր: Դ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, սպիտակ, ոսկի:

Նմուշ 24ա

ՌՃԼԶ.-ՌՃԼՐ. – 1687-1689

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար կազմի եւ մէջին եզերեր մաշուած, լուսանցներում խոնաւութեան ճեաճեր, գիրք տեղ-տեղ վնասուած, թ. 3 եւ 44՝ որոշ հատուածներ կտրուած, համոյած, խոնաւութենից լուսանցագարդերը տեղ-տեղ արտաստպուած ճանդիպակաց էջերին:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

– *2ա* Ցանկ գրքիս – *Ա. Ուսումն քերականութեան մանկանց... ԺԹ. Ազօթք, սաացեալ եռամեծի Գօշի Մխիթարայ վասն սուրբ մարմնոյ եւ արեան Տեառն:*

Ա. *2բ-35բ* Ցաղագս ձորեկ տղայոց եւ մանկանց անկրթից, նա եւ արանց դեռեւս ոչ ուսեալ է, որոց լիցի օժանդակ հասանիլ ի կատարումն կրթութեան եւ վարժումն ճաճապես ընթերցողութեան. ամէն:

1. ա. *2բ* [Քառեակ] — *Մ՛վ դու մանուկ բարի՛... ի հասակս մանկութեան գոյ քեզ օրինակ:*

բ. *2բ-3ա* Յաղագս վարժման մանկանց ճոռագութից՝ դեռեւս եկեղց յուսումն տաւակրթութեան — *Հարց. Ջի՞նչ պարտ է կրթել զմանկունս... Պատասխանի. Պարտ է ուսուցանողին...*

գ. *3ա-4բ* [Յաղագս տաղի] — *///(կորած) նախկին աստիճան տաղից, որք արտաբերին... անկարելի է ձայնս արձակել:*

դ. *4բ-7բ* Յաղագս վանկի — *Հարց. Ջի՞նչ է վանկ: Պատասխանի. Վանկ է առաջին շարակալումն... ֆէ, ֆի, ֆու:*

ե. *7բ-20ա* Յաղագս բառի — *Բառ է շարաւեկութիւն վանկից... Ծրհնաբանողական:*

զ. *20ա* Համառոտութիւն ճայոց եւ ըստ Հռոմայեցոց — *Ա. Մէն-1... Ք. Ինն հազար - 9000.*

2. *20բ-35բ* Յաղագս մանկանց առ ի կրթութիւն եւ ի վարժումն ի կրօնս Իրիստոնէութեան — *Հարց. Դու քրիստոնե՞յ ես: Պատասխանի. Այո՛... ստոյգ ակնկալութիւն կենացն յաւիտենից/// (շար. թափուած):*

Բ. *37ա* [Երակ առնելոյ եւ ոռգմամբ. ըստ ցանկի] — *(սկ. թափուած) ///Որ ճշմարտիցն ամօթ լինին, / Զեն նըմանիր վարդապետին...*

Պահպանուած է այս չափածոյի միայն մի հատուած. այստեղ թափուած է նաեւ ըստ ցանկի՝ «Գ. Ասացեալ ի վերայ վարդապետաց» բնագիրը:

Գ. ա. *37բ* [Աղիսակ ԺԹ.ամեայ պարբերաշրջանի Լուսնի] — *Գիր առաջաւորին... Աւուրք Լուսնին ամենայն ամի ինն եւ ժ.ներրակին:*

բ. *38ա* Ամիսք ճայոց մեծաց [Աղիսակ] — *Նաւասարդ... Աւելեաց (նշուած են հայոց ամիսների կրկնակները, կիսակիները եւ օրաքանակները):*

գ. *38բ-44բ, 36աբ, 45ա-57բ* Պատշգան է (= Պատճէն) տոմարին ճայոց — *Ջկրկնակ ամսոց այսպէս արա՛յ. կա՛լ զնաւասարդ ամիսն եւ ե՛րթ է. է. (7-7), որ մնայ՝ այն է կրկնակն... ուր գտաբարի՛ այն է վերադիր տարւոյն. ողջ լե՛ր ի Տէր:*

Ոնի՛ վերադրի միջոցով լուսնի փուլը գտնելու բոլորակ՝ 54ա, վերադրի միջոցով լուսնի աւագ լրումը գտնելու աղիւսակ՝ 54բ, լուսնի 19ամեայ պարբերաշրջանի մէջ Նաւասարդի օրը, վերադիրը եւ աւագ լրման օրը գտնելու աղիւսակ՝ 55ա, լուսնի 19ամեայ պարբերաշրջանի աղիւսակ՝ 55բ, խառնափնթորի բանալի-աղիւսակ՝ 56ա, աղիւսակ հոռմէական հին եւ նոր վերադիրների՝ 57բ:

Դ. *58ա-79ա* ե. Յաղագս կարգաց եւ աստիճանաց եկեղեցւոյ եւ եկեղեցականաց անձանց եւ նոցին գործոց եւ որպիսութեանց համառոտութիւն՝ ի Վարդանայ Յունաեանէ *(անունը այլ ձեռքով աւելացուած յետագայում)* — *եկեղեցի կոչի համանգամայն առումն ամենայն հաւատացելոց Քրիստոսի... Յօրինեցաւ տետրակս դաստիարակութեան եկեղեցականաց:*

ե. *80ա-103ա* Ջ. Դիւրազոյն մարզեցումն եւ կերպ խոստովանութեան՝ առ ի վերայիդել ի միաս զամենայն զվեղս գործեցեալս՝ զներելիս եւ զմաճացուս, վասն բարւոյ եւ կատարելապէս խոստովանելոյ. սիրեցեալ եղբա՛յրի իմ ի Քրիստոս — *Կրկին լինել աստն աստուածաբանք... Խոնարհեալ համբուրեա՛ զերկիր եւ ե՛րթ խաղաղութեամբ:*

Ունի չափածոյ հատուածներ:

ա. *99բ-100ա* Նուագ առ երանութի կոյսն Մարիամ — *Ողջո՛յն քեզ, աստղդ ծովային, / Մայր Աստուծոյ մաքուր Բանին... Ոգւոյն Սրբոյ օրհներգութիւն, / Երիցըն մի պատուդրութիւն. ամէն:*

բ. *101ա-2ա* Նուագ առ սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչն մեր — *Մ՛վ Գրիգորիէ, լո՛յս պայծառական, / Լուսաւորեա՛ զմիտս մեր նրսեմական... Ընդ Միխիթարչի Ոգւոյն փառակեցի, / Այժմ եւ յաւիտեան յարակայասցի. ամէն:*

Ջ. *103բ-23բ* Է. Մեկնութիւն տեառնումսոյց աղօթից՝ արարեալ Ներսէսի Լամբրոնեցւոյ, եպիսկոպոսի Տարսոնի Կիլիկեցւոյ, ի բանն, որ ասէ. *Հա՛յր մեր որ յերկինս... — Որ Հայր դասանէ... եւ քեզ փառք այժմ եւ առյապա. ամէն:*

է. *123բ-7բ* Ը. Քարոզ ի բան սուրբ Աւետարանին, որ ասէ. Արթուն կացէ՛ք եւ յամենայն ժամու աղօթս արարէ՛ք — *Զորս իրք գիտելի է վասն աղօթից... եւ ամենայն հաւատացելոց իւրոց... ամէն:*

Ը. *128ա-40բ* Թ. Բանի Աւետիս արեղայի Ավրուսաինում կոչեցեալ՝ ի կարգ եղբարցն Քարոզողաց, ասացեալ վասն ածուէնութեան Քրիստոսի եւ վասն գալըստեան Նեղինն եւ կատարածի աշխարհի

1. *128ա-34ա (Վայրակապ՝* «Աւետիք Աւրուսաինոսն զայս բան ոտանաւոր հաւասեալ շարագրեաց սիրով») — *Առաջին մարդն, որ Ադամ անուանեցաւ, / Ի հողոյ ի յորբաքիոջ աւուր ստեղծաւ... Որք եկեալ քարոզեցին Տեառն կամաւ, / Եւ զբանն հաստատէին մեծ նըշանաւ:*

2. *134ա-8ա* Աստ սկսանի վասն Նէդինն — *Վրճարեալ զքան եւ զգործ կենաբարին, / Ուր վերուշադրեցաւ ըստ պատշաճին... Որպէս ինքըն վկայեաց յորժամ հարցին, / Գիտէ՞ Հայրն, այլ ո՛չ հրեշտակք եւ ո՛չ Որդին:*

3. *138ա-40ա* Աստ սկսանի վասն կատարածի աշխարհի — *Այլ որպէս յարեւելից արեւածագին / Եւ մինչեւ ի յարեւմուտս իսկ երեւին... Անդ տանջելալք չարչարանօք յոյժ հագին, / Եւ աստիկ հրրով կիզեալք ոչ վաղճանին:*

4. *140աբ (Վայրակապ՝* «Աւետիք») *Այլ արդարքն ի Քրիստոսէ ժողովեացին / Եւ յերկնից արքայութիւնն հրաւիրին... Քրիստոսի հրգոր անմահ թագաւորին / Տալ բզփառս այժմ եւ յաւէտ եւ յապառնին:*

Թ. 1. *141ա-3ա* ԺԴ. Բանի խրատականի ասացեալ իմաստասիրացն – *Ջորս իրք է, որ զթագաւորութիւն հաստատ պահէ... այլ արգիլելով զրուցես:*

2. *148ա-9բ* [Աւետիսյ Օգոստիճի Կարգ գիտնութեան գիտնականացն] – *Ջորս են կարգ գիտնութեան գիտնականացն... բնակի ի յարկս թագաւորաց:*

2. *150ա-1ա* [Յաղագս վերասացելոցդ. ձեռ. 512, 112ա] – *Քանզի գիտումն ընդ անգիտին / Ի միասին մարդիկք կոչին... / Սա Աւետիքն է Օգոստին... / Յամի ծննդեան մերոյ փրկչին / Ռա. Յի. եւ Ջա. (1380) թուականին... Ջձեզ աղաչեմ զամենեսին, / Ինձ շնորհեցէ՛ք գողորմեսցին:*

3. *151աբ* [Նաղաշ վարդապետէ ասացեալ] – *Ինչ շահ է քո գուր դասիդ... / Է ողորմելի Նաղաշ... Որ առնուս անանց մեծութիւն:*

4. *151բ* Ասացեալ Սողոմոնի – *Թէ ամենայն անկեալք խլեացի... Որ օրն այն քեզ այլ հանդիպի:*

Ժ. *152ա-67ա* ԺԱ. Վասն ստեղծման եւ բնութեան մարդոյն – *Ի չորից գոյացեալ ասէ մարդն... եւ զբանն արագ յիշէ, եւ լեզուն արագ խօսի եւ չամաչէ... ամէն:*

ԺԱ. *167ա-93ա* Յաղագս մարդակազմութեան անդամոց գոյացութեան ընդ ամենայն բոլոր մարմնոյն

Տե՛ս ձեռ. 466/Գ., 222ա-37ա. Նիս. / 167ա-71ա: ա/171ա-3բ: բ/173բ-4բ: գ/174բ-6ա: դ/176ա-7ա: ե/177ա-8ա: զ/178ա-9ա: է/179աբ: ը/179բ-81ա: թ/181ա-2բ: ժ/182բ-3ա: ժա/183աբ: ժբ/183բ-4բ: ժգ/184բ-5ա: ժդ/185ա-6ա: ժե/186բ-7ա: ժզ/187ա-90ա: ժէ/190ա-3ա:

ԺԲ. *193բ-227դ* ԺԲ. Պատմութիւն եւ խրատ իմաստասիրին եսիկարայ. պատ է ամենեցուն ի միտ առնուլ.

Տե՛ս ձեռ. 464, 40ա-56ա. ա/193բ-5ա: բ/195ա-213ա: գ/213ա-25ա: դ/225ա-7է:

Տպ. «Պատմութիւն եւ խրատք եսիկարայ իմաստնոյ», Եր. 1965. ձեռ. Բ6:

ԺԳ. *227դ* ԺԳ. Դասանութիւն սուրբ եւ ուղղափառ հաւատոյ (*Մէկ էջ լուացուած եւ անընթեռնելի. ցանկում «ԺԳ. Դասանութիւն գաղօղիցն»):*

ԺԴ. *228ա-34ա* ԺԴ. Նշանակութիւնք կերպարանաց առասպելոցն երկոտասանիցն, եւ որով զինուէ կատարեցան, յոտս եւ նկատումն աստիճանաց հաւատոյ խոհեղոպաբար – *Պետրոս՝ սպիտակ ալեօք... անցին գծովն կարմիր:*

ԺԵ. *234ա-9բ* ԺԵ. Եռամեծի եւ հաչ վարդապետի Մխիթարայ Գօշի խստակրօն ճգնաւորի եւ բանիբուն հռետորի ասացեալ զԱղօթս ի ժամ սուրբ պատարագին – *Տէ՛ր Աստուած իմ, Յիսո՛ւս Քրիստոս... առ ի քէն ի վեր է, քան զմի/// (շար. թափուած):*

ԺԶ. *240ա* Վասն Քրիստոսի փայտին – *Քանի՞ ցեղ փայտ էր: Դ. ցեղ էր... Դ. կողմ աշխարհիս ձգելոց է թագաւորութիւն Քրիստոսի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

79ա Դրրուակ բանից խրատականաց,
Խրիան պրղերց բիր անմբսաց,
Նօրմայ վարուց, քանոն կենաց
Անձանց եկեղեցականաց:
Համառօտիւք պարունակօղ,
Հերարխէից ենթմակ ելբւօղ,
Ջինուորեցեալ յաղթանաթօղ,
Երկիցն իմու շարագուգօղ:
Պաշտօն յանձնիւր աստիճանի,
Եթէ փոքերց եւ թէ վեհի
|79բ| Ուրոյն ուրոյն ստորագրի,
Լստ գլրոց հարց եւ կանոնի:
Նա եւ ճօթեանցըն խորհրդոց,
Անուանք եւ իրք նիւթք ընդ ձեւոց
Եւ պարագայք նոցին գործոց
Հակիրճ ձօնին մրտաց մերոց:
Ջորըս Վարդան Գըղզուեցի[*]՝
Եպիսկոպոս Էօսլօլի,
Յոյժ յանգաբար յօդեալ ի մի
Եւ մեզ նըւէրս յիշատակի:
Մինչ հալածեալ ի մերայնոց,
Ճըշմարտատենաց փսէվլօռ ոաբբոց,
Հիւրընկալեալ յիջեւանոց,
Կայր ընդ եկաց Հալապեցւոց:
Ի հազար վեց հարիւր ամին,
Մակ աւելեալ ութսնեւվեցին (1636)
Ներմարմնութեան մերոյ փրկչին
Մըրագրեաց գայս ձեռըն նորին:

* Մեր. հմր. Համառօտ ցուցակում (Ա. էջ 803) սխալմամբ ձեռագիրս գրել է համարուել այս Վարդան Գըղզուեցին, որ վկոյվ կաթոլիկ հայոց նշանաւոր առաջնորդ Վարդան Յուանանեան արքեպիսկոպոսն է, իրականում նա միայն հեղինակն է 55ա-79ա էջերի հետեւեալ բնագրի՝ «Յաղագս կարգաց եւ աստիճանաց եկեղեցւոյ եւ եկեղեցականաց անձանց եւ նոցին գործոց եւ որպիսութեանցս: Միաժամանակ՝ այս յիշատակարանը թէեւ վերաբերում է միայն այդ բնագրին, սակայն, որովհետեւ շարադրուած է երրորդ դէմքով, ուստի Վարդան Յուանեանի գրածը չենք համարում. սա նաեւ գաղափար օրինակի յիշատակարան չէ, բայց քանի որ գրուած է գրչութեանը շատ մօտ ժամանակի (1686 թ.) դէպքի յիշատակմամբ, համարում ենք գրչութեան ժամանակին, անյայտ հեղինակի շափածոյ:

103ա Գրեցաւ Ռձկգ. (1687) թվին, Փետրվարի Գ.:

227դ Գրեցաւ Քանքս խրատական իմաստասիրին եսիկարայ ի թվականիս հայոց Ռձկշ.ին (1687), Փետրվարի է., օրն երկուշաբթի, որ էր Բակալխորան, ընդ հովանեաւ Սրբոյն Գէորգայ Ջօրավարին, ի մայրաքաղաքն Կոստանդնուպօլսի՝ աւարտ սորին:

Չր Սկիզբն եղեւ Քրիստոսիս Ռձկբ. (1689) թվին, Փետրվարի ԻԳ. (23), օրն շաբաթ:

37ա Աւարտեցաւ լուսնացոյց երակիս, րուղնամէս եւ ոտանաւոր կարգաւորաց Ռճ՚ԼՀ. (1689), Մարտի ԺԶ. (16), օրն շաբաթի՛ ի ըllտամսոյ:

37բ Սկիզբն եղեւ գրել գրքիս Ռճ՚ԼՀ. (1689), Փետրվարի ԻԲ. (22), օրն ուրբաթի՛:

56բ Զգծող սորին յիշեցէ՛ք ի Տէր. անմեղագիր լե-րո՛ւք տղայանացս. զի օրինակն այս էր, զոր գրեցաք:

140բ Գրեցաւ գիրս պատմութեանց թվին Ռճ՚ԼՀ. (1689), Յունվարի ամսոյ ԺԹ. (19), օրն շաբաթի, ի քա-զաքն ըllտամսոյ, ընդ հովանեաւ Սրբոյն Գէորգայ Զօրավարին, որ Սուրու Մէնաստիր կոչի: էր ի թա-գաւորութեան Ծամանցոցն սուլտան Սուլէյմանին, որ այս տարվս ժողովեցին խանէգլուխ Գ.ական (300) դուռուշ ապագծեացն եւ քրիստոնէիցն, որ բազում վիշտք եւ նեղութիւն եղեւ ի վերայ աշխարհի, եւ վերչն գիտելի եղեւ Աստուծոյ. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱԳԻՒՒ

103բ (ԺՀ. դ., նոտրգիր) Հ[ա]ճի եղիա (Նմոյշ՝ 193բ):
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ 243բ «Աշխարհիս այսօրիկ», տառեր:
ՆՇՈՒՄ՝ 1ա «ՃԺՀ.–1689. Մ[եսրոպ] ևպ[իսկո-պո]ս»; «Հ՚ 2448, 1047»:

2449

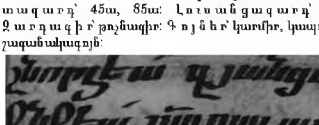
ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ

Ռճ՚ԼԹ. – 1690

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՁՈՂ Աւետաւանէն կր.:

ԹԻՒ՝ 174+2 (կրկն.՝ 23, 130). չգոնած՝ 23գդ. 174: ՊԻԱՆ՝ Ա-ԺԶx12 (Ա, Ը 11, Բ 13, Դ չիմ, ԺԶ 9): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵՏՄԻ-ԹԻՒՆ՝ 9,5x7,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7x4,3): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 86ա): ՏՈՂ՝ 12: ԿԱԶՄ՝ գոյազարդ շագանակագոյն կա-շի (ճիճի), մեջբ՝ մուգ կարմիր կաշի (ճոր), միջակ տափատակ, աստառը բազմագոյն չեռտաւոր մետաքս. լուսանցադրերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 3 (Ա-Գ) + 3 (Դ-Զ), թուղթ, դեղեամուն եւ սպիտակ (Գ.-ճ՚թ. 10-11ի միջեւ):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոշոր՝ 1ա: ճակատագրագիր՝ 45ա, 85ա: Լուսանցագրագիր՝ բուսական: Ջուրգրագիր՝ ծղնեաղիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, շագանակագոյն:

Նմոյշ 86ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. միջից եւ վերջից պակասաւոր, թերթ 130գդ՝ մեծ մասամբ պատռուած, խոնաւութենից թերթերը գու-նապնդուսած, խորագրերը ճապաղած, կան փոքրիկ պատռուածքներ, ցիցի անցքեր, գիրն ու լուսանցագրերը տեղ-տեղ վնասուած կամ ջնջուած. կազմը Ի. դ. նորոգուած ճիւն եւ նոր կաշիների զուգակցումով, թերթերը տեղ-տեղ կարկատած. լու-սանցագրերը գունաթափ, սեւացած:

Բ ՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա–34բ* [Աղօթամատոյց սրբոյն Յոհաննու Գառնեցւոյ]

Տե՛ս նոյն. 42, 41բ–61բ. *1/1ա–6ա*: 2. ա/*6բ–8ա*: բ/*8ա–9բ*: գ/*9բ–11բ*: դ/*12ա–ՅԱ*: ե/*13բ–5բ*: զ/*15բ–7բ*: է/*18ա–9բ*: ը/*20ա–4ա*: թ/*24բ–8ա*: ժ–ժդ/*լ.բ.*: ժե/*26ա–30բ*: ժզ/*30բ–Յբ*: ԺԷ–ԺԸ/*լ.բ.*: ԺԹ/*33բ–4բ*: Ի/*լ.բ.*

Հմմտ. Աղօթագիրք Յովհաննէս Գառնեցւոյ, Ս. Էջմիածին, 2005:

Բ. *34բ–84բ* [Աղօթք զանազանի՛]

1. *34բ–5բ* Աղօթք եւ խնդրուածք գեղեցիկք – *Տէր Աստուած մարդասէր... ի պատերազմէ եւ յամենայն պատուհասէ. ամէն:*

2. *36ա–40բ* [Աղօթք] – *(սկ. թափուած) ///եւ գմար-դասիրութիւնդ, զի թէպէտ եւ յոյժ գտաւ... գիմկողդ եկեալ հանդերձ... ամէն:*

3. *40բ–4բ* Աղօթք երեկոյի ժամու – *Աստուած անեղ եւ յաւիտենական... փառաւորեցից զամենասուրբ Ծր-րոդութեանդ. ամէն:*

4. *45ա–66ա* Սրբոյ եւ երջանիկ հաճաւային Անաս-տասայ ասացեալ բանս պաղատանաց առ Տէր Աս-տուած, ի Սիւնեական լերինն – *Տէր սուրբ, սրտմտու-թեամբ քով... եւ քեզ աւրհնութիւն եւ փառք... եւ Հոգ-ւոյն Սրբոյ:*

5. *66բ–71ա* [Գրիգորի Նարեկացւոյ ընդդիմա-մարտ դիւաց այս նուագ աղօթից, եւ դիւասարսուռ ջերմեռանդագնաց ախտաւորութեանց Աստուծով փարատիչ, Քան ԻԸ. է.] – *Արդ, այսքանեաց անբա-ւից... զուգակշիռ հաւասարութեան, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

6. *71բ–4բ* Գրիգորի Նարեկացւոյ... [Քան ՂԴ.] – *Աստուած [յաւիտենական, բարերար] եւ ամենակա-լ... փառք եւ իշխանութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

7. *74բ–6բ* Գովասանի՛ ի սուրբ Աստուածածինն [զի Սրիկ Կոստանդնէ. ձեռ. 423, 221ա] («Ա-Ի»)– *Աստուածածին մայր լուսոյ. / Տաճար Բանին Աստու-ծոյ... պահել անփորձ ի դիւաց:*

8. *77ա–9ա* Նորին աղօթ առ Տէր Աստուած – *Յաւաղնեալս մեզոք... եւ փառաւորել զամենազօր տէ-րութիւնդ... ամէն:*

9. *79բ–84բ* [Աղօթք] – *Ի/// եւ աղաչեմ, քանզի բա-զում են յանցանք իմ... ամենայն արեան մերձաւորացն. ամէն:*

10. *85ա–164ա* Աղօթ/// աղերս եփրեմի հոգեկիր վարդապետի ասացեալ («Գրուրդ») – *Տե՛ս, Տէր,*

զտատապանս խա... վերաւրհնեցից զամենասուրբ երրորդութեանդ, այժմ եւ միշտ եւ:

Տե՛ս Սրբոյն Եփրեմի Մատենագրութիւնք, Վենետիկ, 1836, հտ. Դ., էջ 227-252: Տպագրի ԿԴ. հատուածն աղաւաղուած եւ փոխադրուած՝ ԻԳ., չիք տպագրի ՃԺԲ-ՃԻ., ՋԸ-ՋԲ. միատրուած՝ ՋԸ., ՃԻԸ ՃԻԹ. միատրուած՝ ՃԻԸ., ՃԾ. բաժանուած՝ ՃԼ-ՃՋԸ.:

11. *164բ-3ա* ///արբունիանց եղիասաբեթի եւ Պրիճիտայի վասն/// առցն Քրիստոսի/// (*կարմրագիր խորագիրն ու սկզբնատողը եղծուած եւ անընթեռնելի*) – ///եղիսաբեթի եւ սրբուհին Պրիճիտայ... վայելել զփառս արքայութեան իմոյ:

12. *168ա-173ա* Աղօթք սրբազանիւ, որ լինին յերուսաղէմ, ի գերեզմանին Քրիստոսի, ի սէաս հաւատացելոց – *Ամենաւրհնեցեալ մայր... ուղղեա՛ եւ կատարեա՛ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԱՆԱԿԻ

44բ Ին ողորմի Քրիստոս ստացողի գրոցս Առաւտակեսին եւ իւր Ծնօղացն (նման՝ 103բ-4ա, 164ա):

76բ Ո՛վ սուրբ աղօթասէր եղբայր, յորժամ յաղօթս մատուցանես, յիշեա՛յ զտատապեալ Առիստակեսն (նման՝ 79ա):

86ա Ին ողորմի Քրիստոս ստացողի սուրբ գրոցս Առիստակեսին եւ իւր Ծնօղացն. ամէն: Գրեցաւ թվին ՌՃԼՔ. (1690):

84բ Գրեցաւ թվին ՌՃԼՔ. (1690. նման՝ 71ա):

173բ Յիշատակ է Աղօթից գիրքս Տաճծավերեցի Մելիոնի որդի Առիստակեսին եւ իւր Ծնողացն, հօրն՝ մահդասի Մելիոնին, եւ մօրն՝ Խանդարին, եւ եղբօրն՝ Խօջայ Գրիգորին, եւ իւր որդի Բարխուդարին, թվին ՌՃԼՔ. (1690), Ձեռամբ Առիստակեսին, ի վայելումն անձին իմոյ/// (շար. թափուած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՑ

Պհպնկ Քա (ԺԼ. դ., նոտրգիր) Առե[ւ]տակեսին *Աղօթից գիրն անկատ ի ձեռն Խաչատուր աբեղային ն/// ժ///, թվիվ[ն]///, Մայիսի Ք///:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ *30բ հրեշտակ/// տ ինձ ասաս: Պհպնկ եբ. ահաւն երեորդ, թէ երանեալ է ձայն տա վառայանայ այսպէս գարձ տածին եւ վճառեցին:*

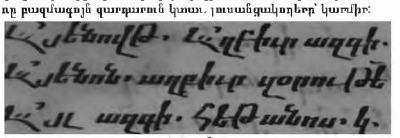
ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպնկ Քա «ՌՃԼՔ. 1690,* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս»: Պհպնկ Քա «Հ^{ին} 2449, 1053»:*

2450

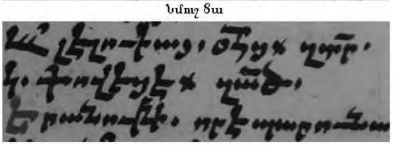
ԲԱՌԳԻՐՔ

ԺԷ. դար

ԹՈՂԹ՝ 346-1 (թուիչ՝ 275). չափած՝ 181բ, 305բ: ՓՈՒԱԿ՝ 31x10 (Ա, Ի, Լ, Ի, Բ, ԺԸ, Ի, ԻԹ՝ 14, Գ, ԼԱ 6, Դ 2, Է, ԻԱ, ԻԸ 11, ԺԶ 16, ԻԲ 9, ԻԷ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծեալ: ՄԵԶՈՒԻԹԻՒՆ՝ 10x7: ԳՐՈՒԻԹԻՒՆ՝ միասիւն (7x4): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (1ա-193բ), նաստալիք (194բ-346բ. նմոյշ՝ 8ա, 194բ): ՏՈՂ՝ 17-19: ԿԱԶՄ՝ դողմագարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկր տախտակ, աստառը բազմագոյն զարգարուն կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմոյշ 8ա

Նմոյշ 194բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ Լա՛ ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թուղնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզերքր մաշուած, դանակի ընկած, մէջքի վճռաւած, միջից պակասած. լուսանցներուն խնամութեան նեարհեր, փոխրեի պատռուածներ. լուսանցակողերը գունաթափած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-193բ* [Այս բառք են Եւթողականի վասն չափու հոմերական տաղիցն, վասն զի Եւթողական արհեստին չափաբերական են եւ չափով վարին, եւ են որ գեղչուիլ են, որ ճարտասան վարին, զի յանախապէս փոխաբերին սակս զարդու ճարտասանիցն, եւ հարկ է յոգեճանամար եղանիլ. ձեռ. 267, 24ա] – *Աստուածազան՝ աստուածազարդ... [ֆ]րէր՝ եղբայր:*

2. *194բ-242բ* [Համառօտ ճաւաճումն եւ գումարումն բարից յԱստուածաշունչ գրոց՝ յերեմիայէ բաճախրէ Մեղրեցոյ. ձեռ. 451, 17ա] Քառ ի Սաղմոսաց Մարգարէին Դաւթի – *Դաւիթ բանականաձեռն... Մաղաքիա հրեշտակին... թեկն, բազուկն, կամ ծլիկն///* (շար. թափուած):

Ընդօրինակուած են մինչեւ Դաւթի, Մողոժոնի, Յորի, գլխաւոր 4 եւ կրտսեր 12 մարգարէների դրքերի բառերը:

3. *243ա-346բ* [Բառգիրք հայոց] – *Աբգիու՝ ծառայ... կամ ծառայ խոստովանելի... Քրիստոս մեսիայ, Ծնեալ՝ որ է միաւորեալ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՑ

1. *194ա (1692 թ., նոտրգիր)* Յիշատակ է *Բառգիրքս* Խաչատուր *վարդապետին, թուին ՌՃԽԱ. (1692) առի ի քաղաքն Խպահանայ:*

243ա խաչատուր *վարդապետս:*

*346բ ՅիշեցէՔ զ*ԽաչատուրՑ *վարդապետիս:*

2. *346բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Յիշատակ է խայիֆա սիրացու Գրիգորին, Աստուած վախէումն տացէ, եւ էլ ով կարդայ՝ մի բերան ողորմի ասէ, տայ:*

3. *102բ (1820 թ., շղագիր) 1820 ամի 20ն հոկտ[եմբերի]:*

ԿՆՔԱԳՐՈՆՆ *32բ, 194ա, 243ա (բոլորակ). «Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ* խաչատուր *վարդապետ, ՌՀԽ (1691)»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ *103ա. անկապակից գրեր-բառեր՝:*

ՆՇՈՒՄ *1ա «ԺՉ.-ԺԷ., Մ[ետրով] եպ[իսկոպո]ս»: 2ա «Հ՚ 2450, 1087»:*

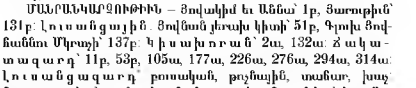
2451

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺՉ. դար

Թերթ՝ 331. չզոյած՝ 116աբ, 119ա-20բ, 123ա-4բ, 127աբ, 309ա-12բ, 315ա-8բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-Ի2x12 (կրկին՝ ԺԴ, Ա 15, Բ-ն 16): ՆԻՒԹ՝ մազադաթ, ԺԲ դարի կապույտ թուղթ, բ. 116, 119-120, 123-124, 127, 309-312, 315-318: ՄԵՏՈՒՈՒԹԻՒՆ՝ 11,5x9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միաւիւն (9x6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 11բ): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, եռկող կապիչով, միջուկը տախտակ, աստառը թուղթ լուանցակողոքէզ՝ կարմիր (ԺԸ. դար): ՊԱՀՊԱՆՈՒԱԾ՝ 1 (Ա), թուղթ (վերջից, մասն կազմաստառի):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – յովակիա եւ Աննա՝ 1բ, յաւուրիս՝ 131բ: Լուսանցագրի՝ յովնան յետին կիսի՝ 51բ, գլուխ յովհաննու Մկրտչի՝ 137բ: Ի սախարան՝ 2ա, 132ա: ճակատագրի՝ 11բ, 53բ, 105ա, 177ա, 226ա, 276ա, 294ա, 314ա: Լուսանցագարդ՝ բուսական, թռչնային, տանուր, խաչ Զարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, շագանակագոյն, վարդագոյն, ոսկի:

Նմուշ 11բ

Վիճակ՝ բաւարար: կազմվերը թերեւակի մաշուած, միջից եւ վերջից պակասաւոր. լուանցներում զանազան բծեր, լուանցազարդերն ու ճակատազարդերը մեծ մասամբ գունաթափ, լուսանցազարդերը եզրահատումից վնասուած, թ. 294ա, 295բ՝ բիւզիլը փոր-ինչ խաթարուած, ԺԲ դ. թերթեր նորոգուած, կարկատուած, ականգրուած կապույտ թղթի թերթերո (տե՛ս նիւթ):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-331բ [Շարակնոց]

Տե՛ս նեւ. 1576, 4ա-368բ. *1/2ա-5ա: 2/5ա-8ա: 3/8ա-11բ: 4/11բ-3ա (յիւ՝ «Մ. Ուրախացիր, Աստուածածին»...): 5/13ա-5ա: 6/15ա-7ա: 7/17ա-8բ: 8/18բ-20բ: 9/21ա-3ա: 10/23ա-4բ: 11/24բ-6բ: 12/26բ-8բ: 13/28բ-33ա: 14/33ա-5բ: 15/35բ-7բ: 16/37բ-9բ (յաւելեալ՝ 38բ «[ՌՁ. Ո.] Թիւնս իմ: Աստուա՛ծ, փրկիչ մեր...»): 17/39բ-40բ: 18/41ա-3ա: 19/43ա-5բ: 20/45բ-7ա: 21/47ա-9բ: 22/49բ-51բ: 23/51բ-3բ (յիւ՝ «Մ. Մարգարէն ի փորոյ...»): 24/յիւ: 25/53բ-5ա: 26/55բ-9բ (յաւելեալ՝ 59ա «ՌՁ. Մկ. Որ ընտրեցար...»): 27/59բ-65բ (յիւ՝ գ.): 28/65բ-74բ: 29/74բ-85ա: 30/85ա-91բ, 99ա-100բ: 31/91բ-4ա, 100բ-4բ (94ա-9ա տե՛ս 90: 99ա-100բ տե՛ս 30. գ.): 32/105ա-6բ: 33/106բ-9ա: 34/109ա-10բ: 35/110բ-2բ: 36/112բ-4ա: 37/114բ-5բ: 38/115բ-8բ (յիւ՝ «Ապրեւր լուսոյ..., Որ եսդ ի լերկիսիս..., Քրիստո՛ս Աստւած..., Որ վասըն մեր...»): 39/118բ-28բ (ա.-գ.՝ պակասաւոր, ա.-ն ունի միայն «ՌՁ. Այսպէս ի կատարումն...», «ՌՁ. Մկ. Որ ծագատորդ եա...» (սկ. ծագիտած), «Մտեղ. Մկ. եկայք հաւատացեալք...»): 40/128բ-31ա: 41/132ա-8բ (յաւելեալ՝ բ. 136ա «Մ. Որ ըզհրեշտակին...»): 42/138բ-45ա: 43/145ա-65բ: 44/165բ-9բ: 45/169բ-77ա: 46/177ա-9ա: 47/179ա-81ա: 48/181ա-2բ: 49/182բ-4ա: 50/184ա-5բ: 51/185բ-6բ: 52/186բ-8բ: 53/188բ-93ա: 54/193ա-4ա: 55/194ա-6բ: 56/196բ-8ա: 57/198ա-200բ: 58/200բ-6բ: 59/206բ-8բ: 60/208բ-11ա: 61/211ա-2բ: 62/212բ-4բ: 63/214բ-6ա: 64/216ա-8բ (215բ-21բ տե՛ս 95): 65/211բ-3բ: 66/223բ-6ա: 67/226ա-7ա: 68/227ա-9ա: 69/229ա-30ա: 70/230ա-1բ: 71/231բ-3ա: 72/233ա-4ա: 73/234ա-5բ: 74/235բ-7բ: 75/238ա-9բ: 76/239բ-41ա: 77/241բ-4բ: 78/244բ-6բ: 79/246բ-8բ: 80/248բ-9բ: 81/249բ-51բ: 82/251բ-63բ (յիւ՝ ԺԹ, ԺԲ): 83/263բ-7բ: 84/267բ-72ա: 85/272ա-5բ: 86/276ա-94ա (յաւելեալ՝ բ. 294ա «ՃՂ/// (բնագիրը եղծուած) [ա]այծատանա յիշատակ...»): 87/294ա-313բ (է.-բ՝ պակասաւոր. է.-ում յիւ՝ «Աւրհնաբանեա Այնիւ երգեմք..., Մեծ եւ արեղ աւրընն..., Ի հանդերձեալ նորոգմանն...», բ.-ում յիւ՝ «Հ. ԳԿ. Յաւիտենից Աստուած եւ արարիչ ամենայնի... Ո. Որ ծագատորդ ես յաւիտենից... Ո. Ողորմութիեանց տրւաւղ... Տ. Հալր ամբակիզն բարեխնամ... Տ. Խընդրեմք ի քէն...»): 88/314ա-31բ (ա., բ., բ՝ պակասաւոր. ա.-ում «Հաս. Հաստատութիւն իմ լե՛ր...» վրդ. թափուած, յիւ՝ «ԳԿ. Ի գիշերայց կանխելով... Եաս. Յոյս եւ յարութիւն... Աւրհ. Ձկնաւորեալըն... Նեղ. Որ լլսար... Տրլ. Հիացան զաւրք...», բ.-ում յիւ՝ «Ակ. Երգեցէք ի Տեառն երգ նոր... Նար. Նայեցարուք...», «Ձիհ. Հաւր բորբոքեցաս...» ակ. ծագիտած, բ.-ն ունի միայն «ԳԿ. Յաղթական քեզ աւրհնութիւնք Տէր... Նայ. Նայեցարուք»): 89/յիւ: 90/94ա-9ա (տե՛ս 31): 91-94/յիւ: 95/218բ-21բ (տե՛ս 64): 96/յիւ:*

ՅԻՇԵՑԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

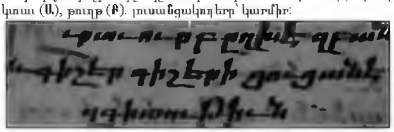
1ա, Պհպնկ Աա (ԺԲ. դ., տպագիր պիտակ) Ս. էջմիածնի Մատենադարանին, համաձայն կտակի վաղաբառամ դոկտոր աստուածաբանութեան Արշակ Տէր-Միքելեանի, նուիրում է նրա եղբայր Սեդրակ Տէր-Միքելեանը:

ԳՐՉԱՓՈՐՉ *կազմաստառ Ա., 1ա, 104ա, 309ա, 311ա եւ այլուր (զանազան բառեր եւ տառեր):*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա (տպ. պիտակին) «ԺՉ., Մ[ետրով] եպ[իսկոպո]ս»: Ա. կազմաստառին փակցուած թղթին. «Հ՚ 2451, 1095»:*

2452
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԹՂԹ՝ 302: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԶx12 (Ա, ԻԴ 9, Ժ 14, ԻԶ 6): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10x7,6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8x5): ԳԻՒ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 40ա): ՏՈՂ՝ 16: ԿԱԶՄ՝ ճնշագծերով շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը ծալկազարդ կտաւ (Ա), թուղթ (Բ). լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմուշ 40ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ր ճ՝ 1ա: Ճ ա կ ա տ ա գ ր ո ւ թ՝ 40ա, 78ա, 116բ, 148ա, 184ա, 215բ, 249բ: Լ ո ւ ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ բուսական, տաճար (22բ), յուշկապարիկ (87բ, 264ա), հուր (110բ, 285բ): Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, նարնջի:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի դրնգան ու կապիչներն րնկած, աստառը բայիայուած, միջից պակասաւար, տեղ-տեղ խանուարթեան հետեւեր, խոնաւացած, թերթերի անկիւններում փորիկ պատռուածքներ. լուսանցակողերը գունաթափ, սեւացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-292բ* [Սաղմոսարան]

Տէ՛ս նեռ. 1642, 1ա-239ա. *1/1ա-39բ (պակասաւոր՝ Սաղմ. ե.Ջ): 2/40ա-77բ: 3/78ա-116ա: 4/116բ-47բ: 5/148ա-83բ: 6/184ա-215ա: 7/215բ-49ա: 8/249բ-92բ (չէ՛ Սաղմ. ՃՄՀ-ՃԽԹ., պակասաւոր՝ Աղօթք Ամբակումայ մարգարէին. 281ա «...եւ այդոյ բեր մի գոյ///» (շար. թափուած):*

Բ. *292բ-300բ* [Քանի զանազանի]

1. *292բ-3բ* Վասն Սաղմոսի եւ ժամատեղաց – *Ոմանք ասեն զքան Սաղմոսին, / Բայց միտքն չէ ի վերայ բանին... Զդժոխոց արքն չքննեն, / Նոքա զամէն չարիք գործեն:*

ԺԶ. դար

2. *293բ-4ա* Ի Յովսէփ վարդապետէ Աղթամարցոյ ասացեալ – *Երկու վնաս կայ արագին, / Որ խոցէ զաբեղի հոգին... Խոցէ, վիրաւորէ զմարմինն, / Եւ զանմիջին չնու զհոգին:*

3. *294ա-300բ* Աղաւթք իւրաքանչիւր [ա]ննին հաւատացելոց ի Քրիստոս առ Սուրբ Երրորդութիւն եւ մի Աստուածութիւն [Ներսիսի Շնորհալւոյ]– *Հաւատով խոստովանիմ... անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեանդ... Աւրհնեալ է Յաւուած:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. 301բ (ԺԴ. դ., շղագիր, բնագիրը խաթարուած) /// որոյ հաւատացեալքդ մտովք, նայէք աչօք, մնունդ է Տէր Քրիստոսին: Ալ, դուք ծնծացեալք եւ ուրախացէք, այս /// զի հասին հաւատով դայիմ /// Մեկբումս /// Պաղատասար կասին: Քրիստոս ծնաւ |302ա| կամ /// ծնբրանին /// քաղաքն, որ երեկ դածէն իմացան Ճրաճ վառեին, դռներն բացան, խիստ շատ լուդարին, ուրախացան, այսօր Մնունդ է Տէր Քրիստոսին /// |302բ \/// թվին ՌՃԻԲ. (1680) էր /// թվին ՌՃԻԲ. (1676) էր. իւաւ թվին ՌՃՁ. (1657) էր. Մոնսէյ՛ իւաւ թվին /// իւաւ/// նաւասարդ /// բ:

2. *191բ (ԺԲ. դ., շղագիր)* Կոստանեանց *(նման՝ 173բ, 240բ, 259բ):*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *301ա «երանեալ է այր»: 3ա, 36ա, 56բ, 64բ, 75ա, 96ա, 99ա, 120բ, 137բ-8ա եւ այլն՝ գանազան բառեր եւ տառեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ԺՁ., Մ[ետրսպ] եպ[իսկոպո]սո»: «Հ՝ 2452, 1116»:*

2453
ՄԱՆՐՈՒՄՈՒՆՔ

ԶԼԴ – 1285

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ճ ա կ ա տ ա գ ր ո ւ թ՝ 14ա, 31ա, 64բ, 97բ, 121բ: Լ ո ւ ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ բուսական, թռչնային, տաճար, յուշկապարիկ (137ա): Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր (31ա, 90ա): Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, շագանակագոյն:

ՊԱՏՒՈՒՐԻԿՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿԱ – Աւետարան Մատթէոսի, ԺԴ. 18-22 ԺԱ. դ.: 1 (Ա), սկզբից, ստացուած հաւանդ թերթի հատուածով, կից՝ մէկ փորիկ պատառիկ: Մագաղաթ, 12x8, միասիւն (8,5x7,5), բոլորգիր եւկաթագիր, 6 տող: Կառոյց՝ Ա ա ր. /// եւ ասէ զնոսա.. զաշակերտսն մնաք[եք]///»:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին զեզակեր, եզրերը մաշուած, մէջին ու դրնգանը վճռատած, սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր, թ. 4՝ մեծ մասամբ պատռուած, լուսանցներում խոնաւութեան հետեւներ, փորիկ պատռուածքներ. թ. 139-147 կարուած խառն. ճիշտ կարգն է՝ թ. 139, 142, 140-141, 144-145, 143, 146-147:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-147բ [Մանրատառմուճ]

Տե՛ս ձեռ. 755. 4ա-317ա. 1. բ-դ/*1ա-14ա* (ա՝ թափուած, բ՝ սկզբից պակասաւոր)։ 2. ա-ե/*14ա-31ա*։ 3/*31ա-7բ*։ 4. ա-դ/*38ա-64ա*։ 5. ա-զ/*64բ-97բ*։ 6. ա-դ/*97բ-109բ* (բ-ն վերջում)։ 7/*109բ-21ա*։ 8. ա-դ/*121բ-34ա*։ 9. ա/*134ա-47բ* (վերջից պակասաւոր)։ բ-ե/*յԽբ*։ 10/*յԽբ*։

ՅԻՇԱՏԱԿԱԲԱՆ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԿԻ

37բ Փա՛ռք Ամենասուրբ Երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ. ալժմ եւ մ[իշտ]։ Ի թի՛ւ հայոց ՉԼԴ. (1285) գրեցաւ տառս այս՝ ձեռամբ մեղապարտ եւ աստանուն կրանաւորի Վարդա[ն]։

64ա Ազաչեմ լիշել ի Տէր զգծողս։

Տե՛ս ԺԳ դ. յԽշ-բ, էջ 579-579։

ԳՐՁԱՔՈՒՂ Պհպնկ Աք «Պարոն Յոհան», զանազան տառեր։ *37բ «Գրեցաւ ՉԼԴ. (1285) թուին հայոց»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՉԼԴ.-1285, Մ*[եսրոպ] *եպ[իսկոպո]ս»։ «Հ՞ 2453, 1117»։*

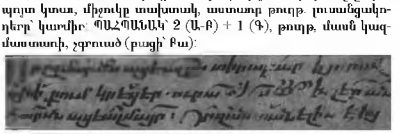
2454
Շ Ա Ր Ա Կ Ն Ո Ց

ՌՂ. – 1641

ԱՂՈՒԻՏՔ

ԳՐԻՉ՝ Յովանէս Երէց։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Յակոբ սրկ.։

Թերթ՝ 333 չգրուած՝ 30ա, 167ա, 322ա։ ՊՐԱԿ Ա-ԻԳ×16 (Գ չիմ, Ա, Բ, Ե, ԻՐ 15, Գ, Ջ, ԺԳ 14, ԺԲ 12, ԻԳ 11)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, առեւելեան։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11,7x9,3։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9x6)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (շղագիր յատկագողի՝ 166ա-71բ, 322բ նմոյ՝ 16ա)։ ՏՈՂ՝ 21։ ԿԱՊ՝ բազ մանուածագոյն մուխաք, մէջերը կապոյտ կտաւ, միջուկը տախտակ, աստառը թուղթ։ լուսանցագիծերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹ՝ 2 (Ա-Բ) + 1 (Գ), թուղթ, մասն կազմատաւորի, չգրուած (բացի՝ Քա)։

Նմոյշ 16ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ – Լ ո ւ ս ա ն ց ա յ ի ն Հոիփսիմէ կոյս՝ 194ա։ Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 1ա, 124ա։ Ճ ա կ ա տ ագ ա ր դ՝ 11ա, 94բ, 217բ, 274ա։ Լ ո ւ ս ա ն ց ագ ա ր դ՝ բուսական, թռչնային, տապար, խաչ, յուշկապարիկ (192ա)։ Ջ ո ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր։ Գ ո յ ե ն ը՝ կարմիր, գեղին, բաց շագանակագոյն, դարչնագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. միջից եւ վերջից պակասաւոր. լուսանցագիծերում խոնաւութեան հետեւ, փոխրիկ պատռուածքներ, տեղ-տեղ գեղագիր, լուսանցագարդեր եզրամասերից վնասուած, թ. 166-171 առկացուած ԺԸ. դ., թ 322՝ ԺԹ. դ., տեղ-տեղ կարկատած, վերակազմուած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-333ա* [Շարակնոց]

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ. 1/*1ա-4բ*։ 2/*4բ-7ա*։ 3/*7բ-11ա*։ 4/*11ա-3ա* (յԽ՝ «Մ. Հւրախացիր Աստուածածին...»)։ 5/*13ա-5ա*։ 6/*15ա-6ա* (սկ. *թափուած 15բ «ՓՁ. Հ. Ի կուսական որովայնէ յոյս լուսոյ մայր... որ յաւ///», յԽբ՝ «Մ. Ջահաւոր բարբառս... Տ. Ինաք անմարմնականք...», սկ. թափուած 16ա «[ԳԿ. Ձ՞ր. Ամենագովելի...] քո Տարսն...»)։ 7/*16ա-8ա*։ 8/*18ա-20ա*։ 9/*20ա-2բ*։ 10/*22բ-4բ*։ 11/*24բ-6բ*։ 12/*26բ-9ա*։ 13/*29ա-32բ* (ա, ե՝ պակասաւոր. ԶԽբ՝ ա. «Մ. Հգաբէզ երեւեալ..., Մ. Որ ըզԲանն Աստուած...», բ.-դ., ե՝ «ՓՁ. Աստուածածին երկնային դուռն..., Մ. Ներկզբրնական...», յաւելեալ՝ ե. *31ա* «Մ. Աստուածածինդ բարեխօս...»)։ 14/*33ա-5ա*։ 15/*35ա-7ա*։ 16/*37ա-9ա*։ 17/*39ա-40բ*։ 18/*40բ-3ա*։ 19/*43ա-4բ* (վրչ. *թափուած 44բ «Մաեղ. Մկ. Որ արփիարարչ... լուսոյ Հոգեմբր պա///», յԽբ՝ «Հբ. Որ անպարագիրն է...»)։ 20-26/*յԽբ* (*թափուած*)։ 27/*45ա-51ա*, *251բ* (սկ. *թափուած. 45ա «[Աւտճ. ՓՁ. Որ զաւրէնըս սրբրութեան պահոց... ըզոՀ[ւհ փըրկիչ...»)։ 28/*51ա-60ա* (պակասաւոր՝ գ.-դ.: *ՉԼԴ. (1285) գրեցաւ տառս այս՝ ձեռամբ մեղապարտ եւ աստանուն կրանաւորի Վարդա[ն]։*

64ա Ազաչեմ լիշել ի Տէր զգծողս։

Տե՛ս ԺԳ դ. յԽշ-բ, էջ 579-579։

ԳՐՁԱՔՈՒՂ Պհպնկ Աք «Պարոն Յոհան», զանազան տառեր։ *37բ «Գրեցաւ ՉԼԴ. (1285) թուին հայոց»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՉԼԴ.-1285, Մ*[եսրոպ] *եպ[իսկոպո]ս»։ «Հ՞ 2453, 1117»։*

2454
Շ Ա Ր Ա Կ Ն Ո Ց

ՌՂ. – 1641

գ.՝ վրջ. *թափուած. գ. 59բ «Հբ. Յաւգնութիւն մեզ... ըզկրշտի///», յԽբ՝ գ. «Մաեղ. Հ. Աւազուած հրեայք ՓաՁաւոր..., Մ. Եկեսցէ Տէր ի վերայ մեր..., Մ. Տէր բոլոր միաւեցան...», սկ. թափուած. 60ա «[Տ. Որ ապրեցիս ի հրեշտակաց...] գաղտնեցեալ մարգկան...»)։ 29/*60ա-72ա*։ 30/*72ա-8ա* (պակասաւոր՝ ա.-բ.: վրջ. *թափուած ա., 73բ «Մ. Գաստաւոր արդար... մեզաք մաք///» յԽբ՝ ա. «Տ. Որ փառաբանիս...», բ. «ՓՁ. Հ. Հարցըն մերոց Աստուածն...», սկ. թափուած՝ բ., 74ա «[Մ. Համբառնամ աո քեզ...] զու ես յոյս...»։ *78բ-84բ տե՛ս* 90), *84բ-6ա*։ 31/*86ա-94ա*։ 32/*94բ-6բ*։ 33/*96բ-9ա* (յԽբ՝ «ՈՁ. Հ. Որ զերիս մանկունսրն...»)։ 34/*99ա-100ա* (յԽբ՝ «Հ. Բարեբանեալ ես..., Մ. Ուրախ լե՛ր մայր լուսոյ...»)։ 35/*100ա-2ա*։ 36/*102ա-4ա*։ 37/*104ա-5բ*։ 38/*105բ-8բ*։ 39/*108բ-20բ* (յԽբ՝ ա. «Մ. Յաճեղ աւուրն...»)։ 40/*120բ-3բ*։ 41/*124ա-31բ* (յաւելեալ՝ բ., *128բ «Մ. Որ ըզՀրեշտակին...»)։ 42/*131բ-8բ*։ 43/*138բ-59ա* (գ.-դ՝ պակասաւոր: Վրջ. *թափուած՝ գ., 153բ «Տ. Տուք ըզփառս... խաչին կամ///», յԽբ՝ գ. «Ձ՞ղ. Ջ՞ղ աւուրսն Ֆրկիտոս...», դ. «ԳԿ. Հ. Անճառելի բնութիւն... Մ. Որ յարեարդ... Տ. Յարեաւ Տէրն... Տ. Յաստուածային ըզգեցեցմանդեն... Հ. Նախապատիւեան Որդի...», սկ. թափուած դ. *154ա «[Մ. Ապրկիզրըն Բանդ...] Ֆրկիտոս...»)։ 44/*159ա-63բ*։ 45/*163բ-5բ* (յԽբ՝ բ.: *166ա-71բ տե՛ս Բ. ա.-բ.*)։ 46/*172ա-3բ* (սկ. *թափուած. «[ԹԿ. Սրբրդութիւնն... Հանի՛գեալ յատաքեանսրն... »)։ 47/*173բ-5ա*։ 48/*175ա-6բ*։ 49/*176բ-8բ*։ 50/*178բ-80ա*։ 51/*180ա-1ա*։ 52/*181ա-3ա*։ 53/*183ա-5ա*։ 54/*185ա-9բ*։ 55/*189բ-92ա*։ 56/*192ա-3բ*։ 57/*193բ-4ա* (ա՝ պակասաւոր: Վրջ. *թափուած՝ 193բ «Մ. Որ ընտրեցար յԱաւոտծոյ... անմահիցդն դասս ///», յԽբ՝ «ԳԿ. Ձ՞ղ. Պ՞ասիր ցրնծալ եկեղեցի...»)։ 58/*194ա-5բ*։ 59/*195բ-200բ*։ 60/*200բ-3ա*։ 61/*203բ-4բ*։ 62/*204բ-6բ*։ 63/*206բ-8ա*։ 64/*208ա-10ա*։ 65/*210ա-2ա* (*212ա-5ա տե՛ս* 95)։ 66/*215բ-7բ*։ 67/*217բ-8բ*։ 68/*218բ-20բ*։ 69/*220բ-1բ*։ 70/*221բ-3ա*։ 71/*223ա-4բ*։ 72/*224բ-5բ*։ 73/*225բ-7բ*։ 74/*227բ-9բ*։ 75/*229բ-31բ*։ 76/*231բ-3բ*։ 77/*233բ-6բ*։ 78/*236բ-8բ*։ 79/*238բ-40բ*։ 80/*240բ-2ա*։ 81/*242ա-4ա*։ 82/*244ա-55բ* (ծղ՝ *269բ-71բ*։ *9խ*՝ *փբ-ժզ*։ *251ա տե՛ս յաւելեալ ա.: 251բ տե՛ս* 27 *գ*)։ 83/*255բ-60ա*։ 84/*260ա-5ա*։ 85/*265ա-9բ* (*269բ-71բ տե՛ս* 82. *ծղ*։ *271բ-2բ տե՛ս յաւելեալ բ.: 272բ-4ա տե՛ս* 91)։ 86/*274ա-93ա*։ 87/*293բ-312բ* (*9խ*՝ ե. «Ջեզ ապաւէնս մըբ...»: Է՝ պակասաւոր. յԽբ՝ «Աւրնաբանող Հայիր երգեալ...» վրջ. *թափուած՝ 307բ «Որ հայրական իշխանութեամբ... ի յաւուրն ահ ///», թափուած «Ժողովեսցես ի տաճար..., Ջահագին համքաս..., Ահագին է սուբ...», սկ. թափուած՝ 308ա «[Մերձեցայ ես ի դուռըն... եւ յոյս»]։ Յաւելեալ՝ դ. *299ա «Մարսափելի որոճմամբ... »)։ 88/*316բ-33ա* (89-ից լեւոյ՝ գ.-դ՝ պակասաւոր. վրջ. *թափուած՝ գ., 321բ «Քիհ. Աքանչելի*

հայր... տարածեալ///», թափուած «Ծան. Ծանէաք ըզքեզ... Հաս. Հատառուեցաւ սիրտ իմ... Գիշ. Ի գիշերոց կանխեցից... Եսա. Քեզկեմային քէզ մաղթեմ... Աւր[ե]ղ. Զեկեան ի փրկութիւն... Նեղ. Ի նեղութեան իմում... Տոմ. Լրաւ ըզսքանչելի...», սկ. թափուած դ. 323ա «[Ճկ. Փարատումն հանդերձ կատաղն... Խոտդ էր նոցաս 322բ տե՛ս բ. գ.)։ 89/312բ-ճա (88 ից առաջ, չիք բ.)։ 90/75ա-84բ (տե՛ս 30)։ 91/272բ-ճա (տե՛ս 85)։ 92-94/չիք։ 95/212ա-5ա (տե՛ս 65)։ 96/չիք։ Ունի.

ա. *251ա* Շարականն Սրբոց Տարազ[ր]ոսեանցն վկայիցն (*միայն խորագիրը, տե՛ս* 82)։

բ. *271բ-2բ* ԴՋ. Սղ. *Ուրախացիր Աստուածածին վերատրհնեալդ... Ի. ԱԿ. Ո՛վ գերահրաշ ծագիկ... ԲԿ. Մկ. Ըզյիշատակ վըզկայիցն... Կրկ. Հբ. ԴՋ. Սառեղ. Անբակիցըն Աստըւած համապատասխան... (տե՛ս* 85)։

Բ. ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԹ. դ.

1. ա. *166ա-բ* [Ամացոյց յումնար-ապրիլ] – *Յունվար: Թէ շարժ լինի... զմխեանս:*

բ. *167բ-71բ* Քրտ[ն]ածի դեղ – *Իր ք[ր]տնէս խիատ... ի ծաղային Աստուծոյ. ամէն:*

գ. *322բ* [Տաղ Աստուածածնի] Տէր ողորմայ – *Աստուածածին ամէնօրհնեալ / Ձպաղատանս մեր ընկա՛լ... Յարձեալ (1 տուն, շար. չիք):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՕԹԱԿ

1. *94ա (գրչի)* Անարժան եւ անիմաստ մեղաւոր գրծոդս յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ եւ լուսաթոիղ ազաւթքս ձեր:

333ա (նոտրգիր) Դարձեալ եւ ես՝ անարժան եւ մեղաւոր, անիմաստ եւ աստանուն Յովանէս էրէցս, գրեցի Շարակնոցս [ի] գուռն Սրբոյ քՍտեփաննոսի Նախայվկային, գեղն, որ կոչի Աղուեռն: Թվին ՌՂ. *(1641)* էր:

2. *333բ (ստացողի, բոլորգիր)* Արդ, ես՝ Յակոբ *սարկա[ւ]լ[ս]է, վաստացայ եւ առի այս Շարակնո[ցս] հալալ ինչից իմոց՝ [ի] յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ իմ ծնողացն, հարւր իմոյ՝* Ավաքիսին, եւ մարւր իմոյ՝ Փաշին, եւ կողակցին իմ Խանումին, եւ եղբայր իմ Յիսային, Նորա կողակցին՝ Մարիամին, ի[ն]ր որդի՝ Յովանիսին, *որ հանգուցեալ է առ Քրիստոս, գուստր՝* Եւդուրին, *որ հանգուցեալ է, հարւրեղբարւր որդի՝* Դարմանին, եւ իւր կողակցին՝ Գոզալին, եւ որդին իւր՝ Յոճանին, Ղազարին, եւ իմ քուրն՝ Նանայգոյին, պապն իմ Փիրուզթանին:

Տե՛ս ժէ դ. յիշ-ք, Գ էջ 15 (333ա, 333բ)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԻՐ

107բ (նոտրգիր) Ես՝ Դաւիթս, *գրեցի թվին ՌՃՂԲ. (1743), մարտի ԻԳ-ն:*

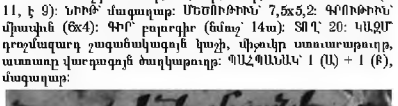
Պհպնկ բա (շղագիր) Վայոց-ձոր[ի] Գնիշիկ *գիւղի տէր Թադէոս քահանայ. 1904:*

ԳՐԱԶՓՈՒՉ *Քա. զանազան բառեր, 97ա «խէ», 167ա, 197բ «ձիշատակ այս...», 198ա «Ես եկա բհաս...», 228բ-9ա, 270բ-1ա, 306բ-7ա, 333բ. զանազան բառեր եւ տառեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՌՂ.-1641, Մ[եսրոպ] Եպ[իսկոպո]ս»: «Հ՝ 2454, 1121»:*

2455
ՊԱՐՋԱՏՈՄԱՐ

ԹԵՐԹ՝ 80. չգրուած՝ 2բ, 6ա, 10բ, 13աբ, 80ա: ՓՐԱԿ՝ 7x12 (Ա 11, է 9): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵՏՄԻՒԹԻՒՆ՝ 7,5x5,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (6x4): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 14ա): ՏՈՂ՝ 20: ԿԱՆՈՆ դռոմմագրոց շագանակագոյն կաշի, միջակ տեսակութեան, առատաւոր վարդագոյն ծաղկաքարշ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա) + 1 (Բ), մագաղաթ:

Նմոյշ 14ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Խոտան՝ 6բ-10ա: Կիսախոտան՝ 14ա: Ճա կատագրագրի՝ Յա: Լուսանցազարդ բուսական, թռչնային: Ձարդա գիր՝ թռչնագիր, ճանճագլուխ, ձկնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, վարդագոյն, շագանակագոյն, ոսկի:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին եւ եզերքն մնչուած, մէջքը եւ գանգուածոկ Ա. գեղակերտ. լուսանցներում խոնաւութեան հետեւ, լուսանցազարդերը եզրանասածուին վնասուած. լուսանցակողերը կեղտոտուած:

ԺԷ. դար (1625ից առաջ)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *3ա-5ա* [Բացատրութիւն աղիւսակաց տարեգրոց եւ տանուտէրաց՝ ՌՀԴ.-ՌՃԻԹ.]: *Թվին ՌՀԴ. – Հանալի առաջի գիրն վհմն է, / Եւ տանուտէրն ի վերեւն հոյն է... եւ գիր շաբաթուն՝ Բենն: 6բ-10ա* [Աղիւսակ տարեգրոց եւ տանուտերաց] – *Հոյ՝ ՌՀԴ. - Երկաւոր՝ ՌՃԼԲ.:*

ՌՃԼԲ. ից յետոյ ազիւսակը շարունակում է Ա.-կԹ.։

– [Ամիսք ևոռմայեցւոց] - *Յունվար՝ լԱ... Դեկտեմբեր՝ լԱ.:*

2. *14ա-78բ* Պարզատօմար թնտիր եւ ստոյգ աւրինակէ... *(Ա-Ք տարեգրերով) – Ա. [Եւ]թներեակ Դ, յ[ունուար] լԱ. աւր Ե.շաբթի մտանէ... Փետրուար ամիսն ԻԹ. օրն լինի, եւ այլն՝ Ի[.:*

3. *78բ-9բ* Վասն երակ առնելոյ եւ ճաճամաթ եւ շիշայ, իմաստաս գյաուն ու գբաւրին: Աւտրէ Լուսնին – *Առաջի աւրն ոչ է բարի... բաւ է ձեր իմաստութեանդ:*

Բ. ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԸ. դ., նոտարգիր

5բ [Գարագլուխ] – *Ջամբս ի սկզբանէ արարածոց այսպէ՛ս արա՛յս... են ամք ՌՃՂ. եւ Ը. (5198)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԱՅԻ

1. *80բ (ԺԸ. դ., նոտարգիր)* Գիրքս գրեցի տիրացու Սեդիսի որթի Մարտիրոսս, *որ* թվին ՌՀԴ. *(1625), ամսանքն* Ոճոստոսի Իվ.։ *Աստուած* եփրան էրկան ողէր պարճէվեսցէ. *ամէն։*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Բ. էջ 170 (80բ)։

2. *1բ (նոտարգիր)* Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Սիլիս[տ]րեցի *մահտէսի* Խաչքոյ որթի տիրացու Սէդիսին։ *Ձյս Տումարըս գրեցի թվականին հայոց ՌՃՁԸ.ին (1739), ամսանքն [Յ]ունիսի Իե.ին։ Ով օր կարթայ՝ մէկ Հայր մէղայ ասէ. ամէն։*

3. *2ա (նոտարգիր)* Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Սիլիս[տ]րեցի *յոյսէհոգի տէր* Մարտիրոսի *որթի տիրացու* Սարգիսիս *գրեցի ԹիԼին ՌՄՃԻԼ.ին (1772), ամսանքն* Յունվարի Ե.ին։ *Ով օր կարթայ, մէկ Հայր մէղայ ասէ. ամէն։*

4. *11ա (նոտարգիր)* Ես՝ Ովանես *մահտեսի* Սարգիսի, *գրեցի սա գիրս ի 1816, Յուլիս 4ին։*

5. *11բ (նոտարգիր)* Ես՝ Կարապետոս ՃէՄէդոսեան, *մահտեսի* Սարգիսի *որդի, այս փշէկիքդ* Ընտեցի։ *Ով[ք] որ կարթա, նայ մէկ Հայր մեր ասէ։ 1819, Հոկտեմբերի 3։*

6. *12ա (շղագիր)* Ես՝ Աւտաշէս Մելիքսեթեան, *որդի* Յովճաճնէվի, *ի ցեղին* Մի[լ]լիսեանի. *1897, Յունվար 16։ Գիտ օգուտս, պիր Հայր մեր աէօլէսին։*

7. *Բբ (շղագիր)* Աւտաշէս Մելեսեդեանս. *1897, Յունվար 10։*

8. *1ա (շղագիր)* Ս[ուրբ] Էջմիածնի *Գրագարանին*, Մաշթոց *վարդապետ* Փափազեանցէ. *ի Պարեվանուցն Ասմաչու. 1904, Մեպտ[եմբերի] 3։*

9. *Բբ (շղագիր) Հայոց Թու[ականի]. 3.08.1918։*

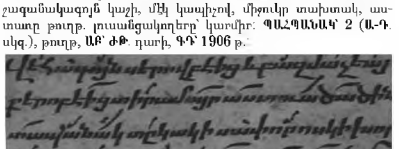
ՆՇՈՒՄ՝ *Գիտնել Ա՛ա «ՌՀԴ.-1625, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»։ «ՀՄՐ 2455, 1147»։*

2456
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺԴ. դար

Գրիչք՝ Իգնատիոս։

Թերք՝ 428+4 (կրկն.՝ 15, 149, 313, 373). չգրուած՝ 1ա, 114բ, 401աբ, 414աբ, 423բ, 425բ-3ա։ Ֆորմ՝ Ա-Լ9x12 (է, Ի, ԻԲ, ԼԱ 14, ԺԳ, ԻԴ 13, ԼԹ 11, ԼԸ 7, Լե 5, Լզ 15)։ Նիւթ՝ թուղթ (ԺԸ. դ. յաճեյում՝ 233-5, 238, 289-90, 401, 414-28)։ Մեծութիւն՝ 10,5x7,3։ Գրութիւն՝ միասիւն (8,2x5,5)։ Գիր՝ բոլորգիր (լրացնողների, ժե. դ.՝ 239ա-40բ, 402ա-13բ (նմոյշ՝ 3ա)։ ԺԸ. դ.՝ 233ա-5բ, 238ա, 289ա-90բ, 415ա-25ա)։ Տող՝ 20-22։ Կազմ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, մէկ կապիչով, միջուր տախտակ, աստառը թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ Պահպանակ՝ 2 (Ա-Դ սկզ.), թուղթ, Ա՛ ԺԸ. դարի, Գ-Դ՝ 1906 թ.։

Նմուշ 3ա

Մանրանկարչութիւն – Ծովակիիմ եւ Աննա՝ 1բ, Հոգեգալուստ՝ 201բ, Նիքոմի Աստուածամօր՝ 249բ, Վերջին վեղուռութիւն՝ 257բ, Աւարայրի ճակատամարտ՝ 307բ-8ա։ Լուսանցայինք՝ Գաբրիէլ հրեշտակապետ՝ 8ա, Քրիստոս՝ 28ա, Աստուածամայր՝ 35ա, Թէոդոս թագաւոր՝ 38բ, Գաւիթ մարգարէ՝ 40բ, Մտեփաննոս Նախավկայ՝ 42ա, Պետրոս առաքեալ՝ 44բ, Յովհաննէս յերախ կիտի՝ 57բ, Մարգիս Զօրավար՝ 60ա, Թէոդորոս Զօրավար՝ 67ա, Քառասուն մանկունք՝ 94ա, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 104բ, 222ա, Մուսէ յեօտասդեմ՝ 117ա, 120բ, Թադեոս՝ 145ա, Փոդհարութիւն Գաբրիէլի՝ 148ա, Գուխ Յովհաննու Մկրտչի՝ 155բ, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 215ա, Ներսէս հայրապետ՝ 226բ, Հռիփսիմէ՝ 229բ, Ալյակեւպութիւն՝ 242բ, Հռեթտակապետ՝ 287ա, Յակոբ Մծբնացի՝ 291ա, Խոյ՝ 303բ։ Կիսախորան՝ 2ա, 149ա, 202ա, 258ա. Ճակատազարդ՝ 11բ, 61ա, 115ա, 250ա, 321բ, 346ա, 378ա։ Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչնային, տաճար, խաչ, կանթեղ (25բ)։ Զարդագիր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր, մարդագիր (2ա), կենդանագիր (258ա)։ Գոյներ՝ կարմիր, կապարյտ, կանաչ, մանուշակագոյն, վարդագոյն, շագանակագոյն, գորշ, սպիտակ, սեւի։

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզերքը մաշուած, պատուած, միջին վնասուած, բ. փեղկը ջարդուած, կապիչներից մէկն ընկած. միջից եւ վերջից պակասաւոր, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, փորիկով պատռուածքներ, խոնաւութիւնից մանրանկարներն ու լուսանցազարդերն արտաւարած հանդիպակաց էջերին, լուսանցազարդերը եզրաճատումից վնասուած, ԺԸ. դդ. նորոգուած եւ թերին լրացուած թ. 401, 414-28։

Բ ՀՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-413բ* [Շարակնոց]

Տե՛ս նաեւ. 1576, 4ա-368բ. *1/2ա-5բ*։ *2/5բ-8ա*։ *3/8ա-11ա (յիշ՝ բ.։ Յաւելեալ՝ Յբ «Աներեւոյթ փառացրե՛ս...»։ Ցա սա, լս. յեօտագաւի գրչութեամբ. «Գրիգոր Վկայասէրս»)*։ *4/11բ-3բ*։ *5/13բ-5ա*։ *6/15ա-6ա*։ *7/16ա-8ա*։ *8/18ա-9բ*։ *9/20ա-2ա*։ *10/22ա-3բ*։ *11/23բ-5բ*։ *12/25բ-7բ*։ *13/28ա-32բ (յաւելեալ՝ բ. 29բ «Ո՛վ գերարհաւ ծառիկ...»)*։ *14/32բ-5ա*։ *15/35ա-6բ (36բ-Ց տե՛ս 91)*։ *16/38բ-40բ*։ *17/40բ-2ա (41ա ստ. լս. յեօտագաւի գրչութեամբ. «Ծոհան Աւձեցին ասացեալ, վճռաք յամենայնի /// (ընդուած)»)*։ *18/42ա-4ա*։ *19/44ա-6բ*։ *20/46բ-8բ*։ *21/48բ-50բ (50բ-1բ տե՛ս 94)*։ *51բ*։ *22/52ա-3բ (54ա-7ա տե՛ս յաւելեալ ա.)*։ *23/57ա-9բ (60ա-1ա տե՛ս 93)*։ *24/յիշ*։ *25/61ա-3ա*։ *26/63ա-7ա (67ա-8բ տե՛ս յաւելեալ բ.)*։ *27/68բ-75բ*։ *28/75բ-85ա*։ *29/85ա-97ա*։ *30/97ա-106ա, 410բ-2ա*։ *31/106ա-14ա*։ *32/115ա-7ա*։ *33/117ա-9բ (յիշ՝ «Ա՛Ղ. Հ. Որ գերիս մանկունսն...»)*։ *34/119բ-20բ (յիշ՝ «Հ. Բարեխնամ եա...»)*։ *35/120բ-2բ (122բ-3ա տե՛ս 84. բ), 123ա*։ *36/123բ-5ա (125ա-6բ տե՛ս 84. գ), 126ա*։ *37/126բ-8ա (128ա-9ա տե՛ս 84. դ.)*։ *38/129ա-32ա (132ա-բ տե՛ս 84. ե.)*։ *39/132բ-41բ (յիշ՝ ա. «Ո՛. Յոհնէ աւտրն...»։ 141բ-2բ տե՛ս 84. զ.), 142բ-5ա (Նիւթերի նսեւատարագութիւն)*։ *40/145ա-7ա (147ա-Տա տե՛ս 84. է.), 148ա (վրջ. թափուած. «Ձ. Որ յարեարդ ի մեռելոց կենդա-

նում///»): 41/149ա-50ա (150եր տե՛ս 84. ա.), 150բ-6բ (յաւելեալ՝ բ. 153բ «Մ. Որ քզդերձսական...»): 42/156բ-64ա: 43/164ա-87բ: 44/187բ-92բ: 45/192բ-201ա: 46/202ա-4բ (202ա ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Մովսէս Խորենացին ասացեալ»): 47/204բ-6բ (204բ ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Ներսէս Կլայեցին ասացեալ Զ, Ե, պատկերն Հոգոյ գալըստեանն»): 48/206բ-8բ: 49/208բ-10ա: 50/210ա-2ա: 51/212ա-3ա (չեք՝ «Ա. Հ. Անճառելի բղխումն... »): 52/213ա-4բ (չեք՝ «ԳՋ. Հ. Անեղանելի հոգիդ... »): 53/214բ-20բ (յաւելեալ՝ 219ա «Մ. Որ ի յամեան վեցերորդի...»: 214բ ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Գրիգոր Սկեուացին ասացեալ», 218ա՝ «Մովսէս Խորենացին ասացեալ»): 54/220բ-2ա: 55/222ա-5ա (222ա ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Մովսէս Խորենացին ասացեալ»): 56/225ա-6բ (225ա ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Կոմիտաս ասացեալ»): 57/226բ-9բ: 58/229բ-39բ (229բ ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Մովսէս Խորենացին ասացեալ»): 59/239բ-42ա (յաւելեալ՝ 241ա «Մ. Աստուածածնին սուրբ կոյս...»): 60/242ա-4ա (մինչեց պակասաւոր. չեք՝ «Մ. Քանճառելի ըղձոյս..., Ղ. Ո. Ի Քաջաւր ի լերին..., Տ. Քրիստոս Աստուած մեր...», կիսատ՝ 243ա «Տ. Այսաւր ըզխորհուրդ քո կըրկնակի...]րհսցուք քեզ հոգեւորական...»: 242ա ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Անանիա Շիրակացոլ ասացեալ»): 61/244ա-5բ (244ա ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Ներսէս Կլայեցին»): 62/245բ-7բ: 63/248ա-9ա: 64/250ա-2բ (250ա ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Մովսէս Քերթող ասացեալ»): 65/252բ-4բ: 66/254բ-7ա: 67/255ա-9բ (258ա ի ստ. յուանցս յետագալի գրչութիւնեբ. «Սահակ հալրապետի ասացեալ»): 68/259բ-61ա: 69/261բ-3ա (յաւելեալ՝ 263ա «Մկ. Քառակերպեան աթոռ, ակրն պատուական...», «ԳԿ. Շ. Աւրհնեմք ըզքեզ փայտ նաչի...»): 70/263բ-5ա (յաւելեալ՝ 264բ-5ա ԳՋ. «Մկ. Տընկեցար ի լերկրի...», 265ա «ԳԿ. Շ. Փայտ կենաց...»: 263բ ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Մուեփանոս եպիսկոպոս ասացեալ»): 71/265ա-7ա: 72/267ա-8բ (յաւելեալ՝ 268բ «ԳՋ. Մկ. Խօսելեան բանակին...», ԳԿ. Շ. Սուրբ գնաց քո շնորհեցեր...»): 73/269ա-71ա (յաւելեալ՝ 270բ-1ա «Մկ. ԳԿ. Յաճեղ ձայնէն Յիսուսի...», 271ա «ԳԿ. Շ. Քեզ երկըրպագեմք... »): 74/271ա-4ա, 268բ: 75/274ա-6բ (յաւելեալ՝ 276ա «ԱԿ. Շ. Այսաւր ծանեաք գծարդն կենաց...»): 76/276բ-8բ: 77/278բ-83ա (յաւելեալ՝ ա. 280ա «Մ. Հրաշալիսա տեսութեամբ մարգարէից...»: 278բ ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Անանիա Շիրակացոլ ասացեալ»: 279բ ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Զայս տարցս Ներսէս Կլայեցին ասացեալ»): 78/283ա-5ա (283ա ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Վարդան վարդապետի ասացեալ», 284ա «Մովսէս Խորենացին ասացեալ»): 79/291ա-3բ: 80/285ա-7ա: 81/287ա-291ա (յաւելեալ՝ 288ա «Մ. Աթոռ անճառ Բանին...»: 287ա ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Ներսէս Կլայեցին ասացեալ»): 82/293բ-309բ, 318ա (չեք՝ ժ.: Յաւելեալ՝ ա. 294բ-5ա «Մ. Աստուածածնին Մարիամ, հարսըն լուսոլ... », 297ա «Ի Սուրբ Երրորդութիւն...»: 307ա ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Ներսէս Կլայեցին ասացեալ»): 83/309բ-14ա (309բ ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «Ներսէս Կլաեցոլ ասացեալ»): 84/(նիւթերի ետեւառաջութիւն) ա/150ա-բ: բ/122բ-3բ: գ/125ա-6բ: դ/128ա-9ա: ե/132ա-գ/141բ-2ա: Է/147ա-8ա: 85/314ա-7ա (317ա-8ա տե՛ս 96: 318ա տե՛ս 82. ժդ.: 318բ-9ա տե՛ս յաւելեալ գ.: 319ա տե՛ս 92: 319բ տե՛ս յաւելեալ դ.), 319բ-21բ: 86/321բ-45բ (յաւելեալ՝ ա. 323բ «Տ. Քեզ Հաւր անեղի...»: 321բ ստ. յս. յետագալի գրչութիւնեբ. «տէր Պետրոսի ասացեալ»): 87/346ա-72բ (372բ-3դ տե՛ս 89. բ.: Ջիք՝ ե. «Ձքեզ տղայեմք... », է. «Մ. Մեծ եւ ահեղ աւրն...»: Յաւելեալ՝ ա. 343ա «Տ. Կենաց եւ լոյս ազգին մարգկան...», 343ա «Ի սկզբանէ Բանըդ...», բ. 350ա «Անճառն») «Աւրաչագործ բանիւ քո...», դ. 356ա «Գալոց է միաւանգամ...», 356բ-7ա «Սարսափելի որոսմամբ...», ե., է. 363ա «Մ. Անեղին տաճար...»: 346ա ստ. յս. յետագալի գրչութեամբ. «տէր Պետրոսին ասացեալ»): 88/378ա-400բ (89-ից յետոլ: 392բ ստ. յս. յետագալի գրչութեամբ. «Ներսէս Կլաեցի ասացեալ»): 89/373դ-7բ, 378բ-3դ (88-ից առաջ): 90/406ա-10բ, 412ա-3բ (վերջից պակասաւոր. 413բ «...ազխոից մաքրութեան///»: 410բ-2ա տե՛ս 30. գ.): 91/36բ-5բ (տե՛ս 15): 92/319ա-բ: 93/60ա-1ա: 94/50բ-1բ: 95/402ա-6ա: 96/317ա-8ա: Ունի՝

ա. 54ա-7ա Կանոն Թադէոսի Առաքելոլն Քրիստոսի – [ԳՋ. Աւրհն.] *Այսաւր ցընծան խրախճանապէս... Այսաւր ժողովք նահապետացն... Դև. Հ. Որ Արարիչդ ես հրեղինաց... Մ. Աստուածածին Բանին բարձող... Ակ. Ո. Ո. Որ գըթութեամբ արարչական... Տ. Որ միշտ լերկինս փառաբանիս... Մկ. Դև. Ստ. Անժամանակ ծընունդ Որդի... Դև. Ձղ. Ճըշմարտութեան բանին քարոզ...*

բ. 67ա-8բ Կանոն Թէոդորոսի Ջաւալարիի – ԴՋ. Հ. *Որ ի հանդէս մեծ... Ո. Պայծառացեալ ժողովուրդք Քրիստոսի... Տ. Անյաղթելի նահատակութիւն քո... ԴՋ. Մկ. Որ ընտրեցեր... ԲՋ. Ձղ. Յաղթող թագաւորին Քրիստոսի...*

գ. 315բ-9ա Շարական Կիրակմտի – Ստ. Հր. *Անըսկիզբն Աստրւած համապատծառ...*

դ. 319բ Շարական Յովհաննու Երուսաղէմայ Հայրապետի – [ԳՋ. Մկ.] *Ծագումն արեւու արեւելեան...*

ե. 415ա-25ա Քաւղաց [օրհնութեանց տօնից Տէրունականաց եւ ամենայն սրբոց, ըստ իւրաքանչիւրոց պատշաճին] – ԳԿ. *Երդեցէ՛ք որդիք Սիոնի... Հանդստեան, Աստուածածին, խաչի, Փառք Հօր:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՁԱՄԱՆԱԿԻ

257ա Ձառ ի բարեաց գործոց տարտամ,
Եւ ի չարեաց տեսակ փարթամ,
Իգնատիոս գրիչ գայս երգարան,
Մաղթեմ յիշել գասք սրբրազան:
Հոշոր գրոյս եւ սխալմանն
Մի՛ պարտաւէք գիս բամբասմամբ,
Ջի կար մեր այս էր ի լման,
Հայցեմ ասել գՏէր ողորմայն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՒԻ

Փհկնկ Աբ (1906 թ., շղագիր) Շարական գրեալ ի Բղնի, ընտիր բոլորագրով, ի ձեռն Իգնատիոս գրչի, թղ. 512: Թէպէտ ետւական չիք, սակայն որպէս ցուցանին հանգամանք գեղեցիկ գրչութեանն եւ նկարք, երեւի երեքտասանեղորդ դարու: Ըստ խնդրանաց իմոց՝ գայս շարական ետ նուէր Մատենադարանի Ա. թոռոյս Հայթաղի գրաշար Յարութիւնն Աչտոց: |Բա| Պարունակութիւն՝ Անճանօթ շարականք. ա. Կանոնն Թադէոսի առ.- *Այսաւր ցընծան խրախճանապէս, ձէ. - 107 երէս:* բ. Կանոն Թէոդորոսի Ջաւրալարիին – *Որ ի*

հանդէս մեծ հնութեան, ՃԼԳ. - 33 եր.: գ. Մեծ գալատեան — Որպէս լե՛ր, մա՛յր լուսոյ Աստուածածին - ՄԼԹ. 239: Յարութեան պատկերը կտրուած է. ՄՂԹ. 299: Մատենադարանապետ Սահակ վարդապետ Ա-մատունի Օշականցի, 13 մայիսի, 1906:

Այլ շարադրանքով նոյնը տե՛ս Գաբ. Գաբ:

ԿՆՔԱԳՐՈՆՇՈՒ *201բ. անգիր զարդավարդեակ՝ երկիցս:*

ԳՐՉԱՔՈՐՉ՝ *30 բ, 241ա:*

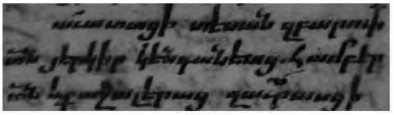
ՆՇՈՒՄ՝ *Գիպկի Աա «ՀՍ 2456, 1164. տե՛ս լիշատակարան առանց թուականի երես Շ&Ժ. = 512. Ինձատիոս գրիչ»: Գիպ. Դա «ԺԵ. - Մ[եարոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

2457
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԺԴ. դար

ԹԵՐԹ՝ 237. չգրուած՝ 194բ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԱx12 (Ա. 7, ԻԱ. 2) ՆԻՒԹ՝ մազապար: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 9x6,5: ԳԻՐՔԻԹԻՒՆ՝ միասիւն (7x4,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (1834 թ. յաղագոցի նուագիր՝ Բա-Գբ նմուշ՝ 32ա): ՏՈՂ՝ 18: ԿԱՋՄ՝ բազ մանուշակագոյն մմխաթ, միջին՝ կապոյտ գոռնաձի, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառը թուղթ լուսանցազարդերը՝ կարմիր (1950ական թթ.): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 3 (Ա-Գ)+ 1(Դ), թուղթ, չգրուած, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – *Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝* 21ա, 49բ, 81ա, 107ա, 138ա, 165ա, 195ա: *Լ ու ս ա ն ց ա գ ա զ ա ր դ՝* բուսական, թռչնային, տաճար (10բ, 90բ): *Զ ա ր դ ա գ ի ր՝* թռչնագիր, ճանգուցագիր: *Գ ոյ ն ե ր՝* կարմիր, բազ կապոյտ, կանաչ, մանուշակագոյն, ոսկի:

Նմուշ 32ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. սկզբից եւ վերջից պակասաւոր, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, տեղ-տեղ թանաքաբծեր, փոքրիկ պատռուածքներ, խոնաւութիւնից ճակատագրերը, լուսանցազարդերն ու տառերն արտաստուած ճանդիպակաց էջերին. 1950ական թթ. նորոգուած, լուսանցներն կարկատուած, վերակազմուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-234ա* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս նաեւ 1642, 1ա-239ա. *1/1ա-20բ (սկ. թափուած. «////Տ՛ը, առաջն[որդեա՛ ինձ յարդարութեան քումն...» (Սաղմ. ե. 9), միւից պակասաւոր, յիք՝ բ. մաղթանք «Սաղմոսիւք եւ աւրհնութեամբ»: 2/21ա-49ա (յիք՝ բ. մաղթանք «Ի գիշերի եւ ի տրունչեան»): 3/49բ-80բ (յիք գ. մաղթանք «Յերգս աւրհնութեան»): 4/81ա-106ա (յիք բ. մաղթանք «Գոհութեամբ»): 5/107ա-37բ: 6/138ա-64բ: 7/165ա-94բ: 8/195ա-234ա (յիք՝ Ն):*

Բ. *234ա-37բ* Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի Կա[յե]զտյ ասացեալ ի Սուրբ Երուսղութիւն. Աղաւթք – *Հաւատով խոստովանիմ... աւանդել գ[ոդի]/// (շար. յափուած):*

Գ. ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. 1834 թ., յետագայի յիշ. 2.-ի ձեռով.

Գիպկի Գաբ, բաբ [Սաղմոս Ա. 1 - Բ. 3] – [Երանեալ է այր, որ] ոչ [գնաց ի խորհուրդս] անպարշ[տաց]... օձելոյ նորա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *106բ (բոլորգիր) Աւրհնեալ Տէր մեր եւ փրկիչն Յիսուս Քրիստոս. ամէն: Հա՛յր մեր, որ յերկինս, սուրբ: Սաղմոսարանս մ[ա]դտ[աս]ի Ամիրխանին էր, ապա բաշխեաց Մոկացի Կարապետ վարդապետին: Աստուած միթէ սորին փոխարէն զերկնից արքայութիւն տացէ մահդասի Ամիրխան եւ իւր ծնօղացն. ամէն: Թվին ՌՉԼ. (1632):*

Տե՛ս Ա՛. դ. վ[շ-ք, ճ. էչ 479 (106բ):

2. *80բ (նոտրգիր) Թվին ՈՄՀԳ.ին (1834), Մայիսի Զ.ին եա՝ անարժան տէր Սօղոմոն, ձեռնադրեցայ ի ուխ(տ)ըն Մեծոր:*

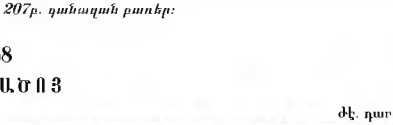
3. *106բ (չղագիր, կարմրով, ճապաղած եւ դժուարընթեռնելի) Սաղմոսարանս վաղամոռիկ... հոգելոյս սիրուէի Սալոմէն բերեց իւր հետ Տօրն տանից 1890 եւ նուիրեց ինձ, իսկ ինքը հանգաւ ի Տէր/// [Մայ՛]իսի 10ին:*

ԳՐՉԱՔՈՐՉ՝ *3բ, 4բ, 7բ, 8բ -9բ, 113ա, 131բ, 200բ, 207բ. դանազան բառեր:*

2458
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԴ. դար

ԹԵՐԹ՝ 107. չգրուած՝ 1ա-2ա, 7աբ, 103աբ, 104բ-5բ. ՊՐԱԿ՝ 6+Ա-ԸxI2 (Ա. 13, Ե 10)+6: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով (կապոյտ թուղթ, թ 102-106): ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 13,7x10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10.3x6): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 8ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառը ժԹ. դ. կանաչ թուղթ:

Նմուշ 8ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձ ա կ ա տ ա գ ր ո ւ թ ի ւ ն՝ Ցա: Լ ու ս ա գ ր ո ւ թ ի ւ ն՝ բուսական (Ցա): Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճաճուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, դեղին, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմեզերը մաշուած, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր եւ բծեր, ԺՓ. դ. նորոգուած, լուսանցները տեղ-տեղ կարկատած, ամրացուած աստառը եւ թ. 102-106:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *2բ-61ա* [Պարզաւտուրար]

1. *2բ-6ա* [Աղիւսակ տարեգրոց եւ տանուտերաց] – *Հոյ ՌՓ. – Ջուկն՝ Ռ32ե.: 6բ* [Բացատրութիւն աղիւսակաց տարեգրոց եւ տանուտերաց]: *Թվին ՌՓ. – Բանալի առաջի գիրն կիւն է, / եւ տանուտէրն ի վերեւն հոյն է... հինգ հարիւր ամ/// (շար. չիք)*:

2. *18ա-61ա* Պարզատուրաց ըստոյգ եւ ընծիր օրինակէ անանց եւ յատուկեանական (Ա-ՔՓ տարեգրոյ) – *Ա. Եւ[ՊՆերոյեակ Դ., Յ[ունվար] ԼՒ. աւր է, Ե.շաբթի մտանէ... Քէն հանապազ նահանջ է, գմնացեալն ի Փիւրն հարցիր:*

Բ. *61բ-101բ* [Մասն ժամագոց]

1. *61բ-5բ* Աւրհնութիւն Դանիէլի մարգարէին եւ երից մանկանցն Անանիանց... – *Աւրհնեա՛լ են, Տէ՛ր Աստուած, հարցն մերոց... Անանիա, Ազարիա եւ Միսայէլ (Դան. Գ. 26-88)*:

2. *65բ-6ա* Քառոզ զկնի հարցին – *Եկեալքս ամենեքեան... կեցո՛ եւ ողորմեա՛ւ:*

3. *66աբ* Աւրհնութիւն Մարիամու Աստուածածնին – *Մեծացուսցէ անձն իմ զՏէր... զաւակի նորա յաւիտեան (Ղկ. Ա. 46-55)*:

4. *66բ-7բ* Աւրհնութիւն Զաքարիայի՝ հօրն Յոհաննու Մկրտչի – *Աւրհնեալ Տէ՛ր Աստուած Իսրայէլի... ի ճանապարհս խաղաղութեան (Ղկ. Ա. 68-79)*:

5. *67բ* Աղօթք ծերուկոյն Սիմէօնի – *Արդ, արձակես զծառայս քո... ժողովրդեան քում Իսրայէլի (Ղկ. Բ. 29-32)*:

6. *68ա-9բ* Քառոզ զկնի մեծացուցչին – *Սուրբ զԱստուածածինն... ի սեղան քեզ պատարագս, փա՛ռք:*

7. *69բ-70ա* Քառոզ զկնի ողորմեային – *Երկրպագեմք քեզ, Տէ՛ր Աստուած... Ողորմեաց մեզ Տէր Աստուած:*

8. *70ա-2ա* Ալէլուիա, ալէլուիա– *Օրհնեցէ՛ք զՏէր յերկնից... ամենայն հոգիք օրհնեցէ՛ք զՏէր:*

9. *72ա-84բ* Ժամամուտ ըստ կարգի աւուրց պահոց եւ տօնից ամենայն սրբոց եւ սեռումնակաւաց – *Բշ. Գշ. Եշ. Պահոց. Որ ի Հօրէ առաքեցար... զի դու միայն ես բազմագութ, Տէ՛ր... ամէն:*

10. *84բ-97ա* [Սաղմոս ՃԺՀ.] - *Ալէլուիա՛, ալէլուիա՛: Երանեալ են անբիծք... ես ոչ մոռացայ:*

11. *97ա-8բ* [Շարական] – *Ի քէն հայցեմք, Հա՛յր գթութեանց... գայցես անճառ փառօք, քանզի քո են փառք, յաւիտեանս. ամէն:*

12. *98բ-100բ* եւ ասի երգ տեառն Ներսէսի («Ներսեսի Երգ») – *Նայեա՛ սիրով, Հա՛յրըդ գըթած... զքո ժառանգութիւնս:*

13. *100բ-1բ* Երգ ի Ներսիսէ հայրապետէն ասացեալ Վասն առաջի ատուր միաշաբաթին եւ ի խորհուրդ Աւարչութեան եւ ի Յարութիւնն Քրիստոսի (Ներսէս») – *Նորաստեղծեալ բանն յանէից... կենաց պատոյն:*

Հմմտ. տպ. ժամագիրք, Վաղարշապատ, 1902, էջ 157-161, 168, 170-172, 175, 197, 198-201, 237-238, 327-347, 464-466, 468-482:

Գ. ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺՓ. դ.

106բ [Վասն ձայնագիտի, աղիւսակ-բանալի]- *Տարեգիրքէն գլխագիրքս. Ա-Փ...*

106ա Գրչից. «Վասն բաց մնալոյ թղթոյս՝ եդաք գաղիւսակս գայս վասն ձայնագիտի, որ կարի հարկաւոր է Տօնացուցիս»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՒՅԻ

1. *107բ (Նոտրգիր) ՌՄՀԶ. (1787)* Եպաննաց(՞) ատեներ են՝ Գիրզոռըս, *ԻՓ. տարու էի. ամէն:*

2. *102բ (շղագիր) 1822ին, թվականն հայոց ՌՄՀԱ.ին, գիր տարոյ Լ., տանուտէրն Կոյն է: Մայիսին Ժ.ին օրն, Դ.շաբաթ ընծայեցաւ մէր Կարապետ Եսայիկօվս:*

3. *102ա (շղագիր) 1827ին, թվական Հայօց ՌՄՀԶ.ին, գիր տարում Ա., տանուտէրը Զըրհօան է, ապրիլի 9ին, օրը Գ.շաբաթի ընծայեցաւ մէր Երէմեա Եսայիկօվս:*

4. *102ա (շղագիր) Ի թըվին 1828ին, թվական Հայօց ՌՄՀէ.ին, ձեռնադրվեցաւ տէր Առաքել Առաքելեանս: Բետրվար 14ին:*

102ա (նոյն ձեռքով) 1828 Բետրվարի 14ին օրհնուեցաւ անարժան նրւաստ Առաքել քահանայ Պապոյկեանս: Ա[յ]ն ժամանակը 38 տարեկան էի:

5. *104ա (շղագիր) Աստուած մեզի բաշխէ: Ի 1859... ՌՅԸ. ամի, տանուտէրն Կշիոն է, եօթներեակ Դ., վերադիրն է 6: Յունվարի 15ին Ե.շաբթի գիշեր ուրբաթ լոյս, ընծայեցաւ Մկրտիչ Կարապետովս:*

6. *102բ (ԺԳ. դ., շղագիր) Յիշատակ է Տօմարս յուսահոգի Ալիզպէկի հոգուն: Ո[վ] որ այս գրիս հանդիպի, Հայյ(=ր) մեղաւոր յիշէցէ՛ք, եւ դուք յիշ(ե)ալ լիցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ. ամէն:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Աստատ Ա., 107աբ, գանազան բառեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՌՓ.-1553, Մ[ևսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2459

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(Բաղկացած է 2 տարբեր ձեռագրերից)

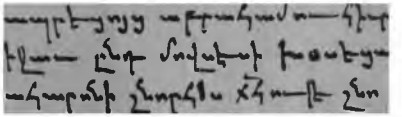
ԹԵՐԹ՝ 243 ԿԱՋՄ ենթագծերով բաց շագանակագույն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը կաճիս եւ դեղին գոլեռով ծաղկաորով մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր

ՎիճԱԿ՝ բաւարար. միջից պակասաւոր, կան զանազան թծեր, փոխրուկ պատռտուածքներ լուսանցակողերը գուճաթափ:

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԹ. դար

ԳՐԻՉ՝ Գրիգորիս Հոռմկլայեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յոհաննէս: ԹԵՐԹ՝ 75 (1-75). չգրուած 67ա: ՊՐԱԿ՝ 1-7x12 (Ա, 11, է 4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 14x9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5x 7,5): ԳԻՐ՝ նուագիր (ճամչ՝ 10ա): ՏՈՂ՝ 14 (2ա-75բ):

Նմուշ 10ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի միջից եւ եզերք մասնած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1. *2ա-27ա* Այս է պատմութիւնն նախաստեղծին – *Քանզի ստեղծ Տէր Աստուած զԱդամ եւ զեւաւ... դատարկուց գհայածումն հրէից:*

2. *27ա-37ա* Քարոզ վասն Կիրակապա, որ են ճանապարհի: Քարոզ եւ վասն Թումայի – *Իսկ աւուր Քառկին երեալ գնացին Կղէոպաս եւ եմաուս... ի լոյս Աստուած դարձուցին: եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

3. *37ա-47ա* Քարոզ վասն յաղօթիցն՝ Գրիգորի ասացեալ – *Այսպէս ասէ Տէր ձիսուս Քրիստոս. Արթնուն կացէք եւ յամենայն ժամ աղօթս արարէք... մեզքն ընչի եւ արքայութիւն ժառանգէք:*

4. *47բ-54բ* Ոճանու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն անշահ մեղացս եւ ճայնոյողաց – *Երկերո՛վ, երկե՛ր եւ զարհուրեցէ՛ք եւ զողացէ՛ք... զի Աստուծոյ ինդամի է:*

5. *55ա-65ա* Քարոզ սրբոյն եփրեմի ասացեալ Վասն խոստովանութեան – *Ահաւ տամ ձեզ ձայն աւետեաց... արդարացուցէ եւ գասեացուցէ ընդ սուրբսն նորա:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Ես «Աւաւեաւ ծա... », Իբ «Ձա է պատմութիւն նախայստեղծին... » (նոյնը երեքկնուած): 47բ-8ա, 65բ.* զանազան բառեր եւ տառեր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌԱՆԱՀ

(Կրիգոր գրչի, նոտրգիր) *47ա Ի՛վ Աստուծոյ ժողովուրդ եւ Քրիստոսի ծառայք, թէ Քրիստոսի ծառայ էք՝ զՔրիստոսի խօսքն եւ զխրատն լսեցէ՛ք եւ յամենայն ժամ յաղօթս արարէ՛ք եւ զիս՛ մեզաւ|47բ|որ եւ անարժան Գրիգորիս Հոռմկլայեցուս, յիշեցէ՛ք Ա. Հայր մերով, եւ Աստուած ողորմի կարդացողացդ եւ լսողացդ, եւ որ ոք զողորմին ասէ. ամէն: Հա՛յր մեր, որ եր.:*

54բ Ի՛վ աստուածասէր ժողովուրդք, ունկնդի՛ր լերո՛ւք |55ա| խրատիս, զարձարո՛ւք ամենայն մեղաց եւ պահեցէ՛ք զպատուիրանն Աստուծոյ՝ եւս առաւել կոյս պահելով զբերանս ձեր ի քուֆիւր ասելոյ, պատրաստ կացէք, Աստուծոյ հրամանքն կատարեցէ՛ք, եւ զիս՛ մեղաւորս զԳրիգոր Հոռմկլացիս, յիշեցէ՛ք եւ գխոճաւ Յովաննէսն, եւ կարդացողացդ եւ լսողաց եւ որք զողորմին ասէք. ամէն: Հա՛յր մեր, որ:

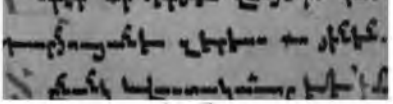
65ա Ի՛վ ծառայ[ք] Քրիստոսի, ուսացարո՛ւք ողորմութիւն նորա, զարձարո՛ւք ի մեղաց եւ խոստովանեցէ՛ք զ[ի]անցանս, ի մեղացն արդարեցէ՛ք, ի դժոխոցն ի դրախտն եկէ՛ք, ի խաւարէ ի լոյս փոխեցէ՛ք, ի լանդիմդոցն ի յերկինս վերացէ՛ք, ի սատանայէն հեռացէ՛ք եւ Քրիստոսի որդի եղերո՛ւք, ընդ առաքեալսն խնդացէ՛ք եւ ընդ հրեշտակս աւրհնեցէ՛ք, ընդ սուրբսն գովեցէ՛ք եւ ընդ |65բ| արդարոն բարեբանեցէ՛ք, ի մէջ սրբոց ճոխացէ՛ք, պայծառ լուսովն արդարեցէ՛ք, գեղեցի Գրիգորս յիշեցէ՛ք եւ գխոճայ Յովաննէսին ծնողացն եւ իմ ծնողացն հոգոյն Ա. Հայր մեր ասացէ՛ք. ամէն: Հայր մեր, որ եր.:

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Աստուածասուր սրկ.

ԹԵՐԹ՝ 168 (76-243): ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺՁx10 (Ա, ժԱ, 8, Բ, ժ, ԺԳ 12, ԺԴ 11, ժե 15): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 14x9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10x6,5): ԳԻՐ՝ նուագիր (ճամչ՝ 78ա): ՏՈՂ՝ 14-15:

Նմուշ 78ա

ՄԱՆՐԱԼՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձ ա կ ա տ ա գ ա ր ի՝ 76ա: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզերք եւ միջից մասնած, միջից պակասաւոր, եզրաձատուած, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, տեղ-տեղ ցեցի անցքեր, զանազան թծեր, փոխրուկ պատռտուածքներ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *76ա-154ա* [ժամագիրք, բաղուածդ]

1. *86ա-3ա* [Կարգաւորութիւն հասարակաց աղաւթից... որ կատարի ի մէջ գիշերի...]

ա. *76ա-82 Տէր, եթէ զշրթունս... Տէր, զի բազում եղեն...* բ. *82ա-3ա* [Քարոզ] – *Ջարթուցեալքս ամենեքեան...*

2. *83ա-115բ* [Կարգաւորութիւն հասարակաց աղաւթից... որ կատարի յառաւաւտու ժամու...]

ա. *83ա* Լսաք առաւօտու ողորմութեամբ... բ. *83բ-6ա* [Որհնութիւն երից մանկանցն] – *Աւրհնեա՛լ ես, Տէր Աստուած հարցն մերոց...* գ. *86ա* *Աւրհնեցէ՛ք ամենայն արարածք...* դ. *86բ* Քարոզ կնոյն հարցին - *Եկեալքս ամենայնք...* ե. *86բ-7ա* Աղաւթք մարտիրոսաց – *Յաւդեա՛...* զ. *87ա-8բ* [Որհնութիւնք Մարիամու, Զաքարիայի, Սիմովնի Թեոդուտոյ] – *Մեծացուսցէ... Աւրհնեալ Տէր Աստուած... Արդ, արձակեա՛...* է. *88բ* Տէրունական տաւնից – *Հզաւր յաղթող... Սուրբ գնաւոածածին եւ գամենայն սուրբս...* ը. *88բ-9ա* Քարոզ կիրակէի զկնի Մեծ[ացուցիչին] – *Վասն սուրբ տեղոյս...* թ. *89ա-90բ* [Սաղմոս] – *Ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ...* ժ. *90բ* *Քարոզ կնոյ ողորմեալին: Աղաւթք Յարութեան, պահոցս. Ողորմութեամբ եւ գթութեամբ քով լո՛ւր: Աղաւթք մարտիրոսաց. Բարեխաւսութեամբ: Աղաւթք ամենայն աշխարհի: Քարոզ առաւաւտուն – Երկիր պագեմ...*

ժա. *91ա-3ա* *Աւրհնեցէ՛ք զՏէր երկնից...* ժբ. *93ա-5բ* Զկնի Տէր երկնից – *Աւրհնութիւն փառաց առաւաւտու...* – *Փա՛ռք ի բարձունս... (94աբ՝ յետագայի ձեռքով)* ժգ. *95ա-6ա* [Քարոզ կիրակնամուից, կիրակէից եւ յինեանց-Աւասցուք ամենեքեան...] – *(սկ. թաւի.)/// Վասն ամենայն սուրբ...* ժդ. *95բ-6ա* [Մաղթանք] – *Սուրբ գմարիամ գԱստուածածին...* ժե. *96աբ* [Հայրապետաց եւ վարդապետաց] – *Առաջնորդք եղեն...* ժզ. *96բ-8ա* [Մարտիրոսաց եւ ճգնաւորաց] – *Ըզճգնութիւն սրբոց...* ժէ. *98աբ* Քարոզ ապաշխաութեան – *Փառաւորեսցուք զամենակալն Աստուած...* ժը. *98բ* [Աղաւթք] – *Գոհանամք...* ժթ. *98բ-9ա* *Սո՛ւրբ Աստուած, սուրբ եւ հզաւր...*

ի. *99ա* Փառաւորեալ եւ աւրհնեալ միշտ... իա. *99բ* [Քարոզ] – *Վասն լսելի լինելոյ...* իբ. *99բ* *Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք, զՏէր...* իգ. *99բ-106ա* [Սաղմոս] – *Եղիցի անուն Տեառն աւրհնեալ...* իդ. *106ա-113բ* [Երգ տեառն Նեռնէսի վասն երրորդ աւուր Աւարչութեան] (Ա-Ք») – *Աւրաւրական Բանին հրամանաւ...* իե. *113բ-5բ* [Երգ Նեռնէսի Շնորհալւոյ] - *Նորաստեղծեալ Բանն...* իզ. *115բ* Աղաւթք մարտիրոսաց – *Որ ընտրեցեր...*

3. *115բ-21բ* [Կարգաւորութիւն հասարակաց աղաւթից առեւտրավաճառի ժամուն...]

ա. *115բ* *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած...* բ. *116ա* [Քարոզ] – *Յարեւելից մինչեւ ի մուտս արեւու...* գ. *116բ* [Սաղմոս ՃԺ] – *Աղաղակեցէ՛ք առ Տէր...* դ. *116բ* [Քարոզ] – *Սուրբ ճգնաւորքն...* ե. *117ա-9ա* [Սաղմոսք] – *Աստուած Աստուած իմ, ես առ քեզ...* զ. *118բ* [Աղաւթք] – *Ջառաւոտո աղօթս...* է. *119ա-121ա* [Սաղմոսք] – *Տէր հովւեսցէ...* ը. *121աբ* [Մաղթանք: Քարոզ: Աղաւթք] – *Տէ՛ր, ուղղեա՛ գդնացս... Աղաչեսցուք... Առաջնորդ... Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր...*

4. *121բ-5բ* Կարգաւորութիւն հասարակաց աղաւթից երրորդ ժամուն...]

ա. *121բ-3ա* [Սաղմոս Ծ.] – *Ողորմեա՛յ ինձ, Աստուա՛ծ...* բ. *123աբ* [Երգ] – *Աւրհնեմք լըգքեզ Հայր անբաւիկիդքն...*

գ. *123բ* [Մաղթանք] – *Յամենայն ժամ...* դ. *123բ-4ա* [Քարոզ] – *Խնդրեսցուք հաւատով...* ե. *124ա* [Աղաւթք] – *Առաջնորդեա՛ մեզ...* զ. *124ա-5ա* [Սաղմոս ԻԲ] – *Տէր հովւեսցէ...* է. *125աբ* [Քարոզ] – *Գոհանալով...*

5. *125բ-8ա* [Կարգաւորութիւն հասարակաց աղաւթից վեցերորդ ժամուն...]

ա. *125բ* [Սաղմոս Ծ.] – *Ողորմեա՛ ինձ ըստ մեծի ողորմութեան քում...* բ. *125բ-6ա* [Երգ] – *Հաւատացեալ լոյսն արեւուն...* գ. *126աբ* [Քարոզ] – *Վասն հիւանդաց...* դ. *126բ-8ա* [Սաղմոս Խ.] – *Երանի՛ որ խորհի ի գաղքատն...* ե. *128ա* [Քարոզ] – *Խնդրեսցուք հաւատով ի Հօրէ...*

6. *128բ-34բ* [Կարգաւորութիւն հասարակաց աղաւթից իններորդ ժամուն...]

ա. *128բ* [Սաղմոս Ծ.] – *Ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ, ըստ մեծի ողորմութեան քում...* բ. *128բ-9ա* [Երգ] – *Ջարչարակեալ քեզ տիւ լուսոյ...* գ. *129ա* [Քարոզ] – *Աղաչեսցուք զկենսատու...* դ. *129ա* [Աղաւթք] – *Անկեալ առաջի Քո...* ե. *129բ-30բ* [Սաղմոս] – *Սիրեցի զի լուիցէ...* զ. *130բ* [Քարոզ] – *Վասն հոգւոցն հանգուցելոց...*

է. *130բ* [Մաղթանք] – *Սաղմոսերգութիւնս...* ը. *130բ-1ա* ժամամտեր Կիրակէից – *Միածին Որդի եւ Բանդ Աստուած...* Փ.ղ Ուրբ. – *Որ ըստ ամենայնի... Մարիտիրոսաց – Ի տաճարի սրբոց...* թ. *131աբ* Փոխ կիրակէից - *Տէր քաղաւորաց... Սուրբ Աստուած...* ժ. *132ա-3բ* [Հանգամանակ Նիկիական] – *Հաւատամք ի մի Աստուած Հայր ամենակալ...* ժա. *133բ-4ա* [Քարոզ] - *Եւ ես... Եւ ես հաւատով ազաչեսցուք...* ժբ. *134ա* [Աղաւթք] – *Տէր մեր եւ փրկիչ...* ժգ. *134բ* *Կատարումն աւրինաց եւ մարգարէից...* ժդ. *134բ* *Աւրհնեցից զՏէր յամենայն ժամ... Աւրհնեալ եղերուք...*

7. *134բ-43ա* [Կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից երեկոյին ժամու...]

ա. *134բ-5ա* *Ես առ Աստուած կարդացի...* բ. *135ա-6ա* [Սաղմոս ՁԵ] – *Խոնարհեցո՛, Տէ՛ր, զունկն քո...* գ. *136բ-9ա* [Սաղմոս ՁԵ] - *Ապրեցո՛ զիս ի մարդոյ...* դ. *139ա* [Երգ] – *Լո՛յս գուարթ...* ե. *139ա* [Քարոզ, մաղթանք] – *Հասեալքս...* զ. *139աբ* [Քարոզ] – *Աղաչեսցուք ամենակալն Աստուած...* է. *139բ* [Աղաւթք] – *Լո՛ւր ձայնիդ...* ը. *139բ-40ա* *Սուրբ Աստուած...* թ. *140ա* [Կցորդ] – *Փառաւորեալ...* ժ. *140ա*[Մաղթանք] – *փրկել գմեզ...*

ժա. *140աբ* [Քառոզ] – *Վասն լսելի լինելոյ... Համբարձի զայս իմ...* ժբ. *140բ* [Քառոզ] – *Վասն խաղաղութեան...*

ժգ. *140բ-2բ* Փոխ արձակման – *Որ բնակեալն է...* ժդ. *142բ-3ա* [Քառոզ] – *Եւ մեք միաբանութեամբ...* ժե. *143ա Հա՛յր մեր, որ...*

8. [Կարգաւորութիւն հասարակաց աղաւթից խաղաղական ժամուն...] / *չիք:*

9. *143ա-9ա* [Կարգաւորութիւն հասարակ աղաւթից ճաճգլուսեաց ժամուն...]

ա. *143ա* [Սաղմոս ԽԲ.] – *Առաքե՛, Տէ՛ր, զլոյս քո...* բ. *143բ-7բ* [Սաղմոս ՃԺԸ.] – *Եկեսցէ ի վերայ իմ...* գ. *147բ Աղաչեսցուք զամենակալն Աստուած...* դ. *147բ* [Քառոզ] – *Աղաչեսցուք զամենակալն Աստուած...* ե. *147բ* [Աղաւթ] – *Տէ՛ր Յիսուս եւ Արարիչ...* զ. *147բ-3ա* [Սաղմոս Դ.] – *Խաղաղութեամբ յայս...* է. *148ա* [Քառոզ] – *Սուրբ խաչիս...* ը. *148-9ա* [Աղաւթ Գրիգորի Նարեկացւոյ, Բան ԽԱ.] – *Որդի՛ Աստուծոյ...* թ. *149ա* [Մաղթանք] – *Վասն սրբոյն Աստուածածնի...* ժ. *149ա* [Քառոզ] – *Սուրբ զԱստուածածինն...* ժա. *149ա* [Մաղթանք] – *Ընկա՛լ, Տէ՛ր...*

10. ա. *149աբ* [Հրաժարումն] – *Հրաժարիմք ի սատանայէ...* բ. *149բ-52ա* [Ջղջումն] – *Մեղա՛յ ամենասուրբ երրորդութեան...* գ. *152ա-4ա* [Դաւանութիւն հաւատոյ] – *Խոստովանիմք եւ հաւատամք ամենակատար սրտիւ զՀայր...*

Բ. *154ա-179ա* [Տաղ, Շարականք]

1. *154ա-5բ* [Ագարեայի Ջուղայեցւոյ] Տաղ ասուշ գինոյ («Ագռաւայ ե բան պ») – *Արարիչ Տէր քաղցրացար ի Ադամայ / Եւ ծնաւ ի սուրբ կուսէն Մարիամայ... Աւրհնեցէ՛ք զԱստուած, / Երգել Հա՛յր, մեղայ:*

2. *156ա-7ա* [Տաղ] («Ագարեան») – *Արարի՛չ Հայր երկնային / Շարժաց գութն աստուածային... Յորժամ եղանակէք տաղ սաղմոսաց, / Երգողս յիշեցէ՛ք, հա՛յրք եւ եղբա՛յրք, Ձեր սուրբ աղաւթաց:*

3. *157ա-8բ* Տաղ հրեշտակաց եւ հրեշտակապետաց եւ ամենայն երկնային զօրաց – *Թագաւորն արարածոց, Քրիստո՛ս Աստուած, / Լսեսեղծողըն ընթանուր տիեզերաց... / Ագարիա, ես մեղուց[է]ալ թափուրս բարեաց... Չի մաղթեսցես վասն իմ առ Տէրըն ողորմած, / Ագաւտեսցէ զիս մեղաւորս ի տանջանաց:*

4. *158բ-60բ* Տաղ Ծնընդեան եւ Յայտնութեան Աստուծոյ մերոյ – *Այսաւր լցաւ խոստումն Քանին, / Զոր խոստացաւ Նախայստեղծին... Ագարիայ, ես անարժան ծառայ եմ Տեառն եւ սուրբ Կուսին, / Ով որ կարդեա կամ յուսանի, / Ձիշմամբ առնէ՛ք զիս արժանի:*

5. *160բ-2ա* [Տաղ] – *Քէն մինչեւ ի յայրն աւրհնաբանութիւն / Փառք եւ պատիւ, յաւէտ երկիրպագութիւն...* Ագարիեա եղուկ, բնակեալ ի գեղջի... յերես անկեալ գետին սուրբ Աստուածածնի, / Եւ սուրբ կրաւնաւորաց դուռն սուրբ ուխտին:

6. *162ա-3ա* Ողբ դատաստանի է ասացեալ – *Աւրհնեալ կամքն աստուածային, / Անեղ, անմահ, միշտ կենդանին... Ագարիեա ողորմելի տարեհիպոսեալ ես աշխարհի, / Գերի լինի քեզիվ ճարակ խաոնիլ ի գաս աջակողմի:*

7. *163ա-4ա* [Տաղ] – *Մարդ մի ճնճղուկ եդիտ եւ ըմբռնաց գնա, / Այլ նա սկսաւ խաւսել եւ ասէ նորա... Բաժանել ի երիս անբաժանելի, / Երրակն Միակի անեղանելի:*

8. *164բ-5բ* [Տաղ ի Յովհաննիսի Պլուզէ, ձեռ. 424, 106բ] – *Անդ՝ ի մէջ գրասիտին, երեք անձինք կային՝ / Ադամ եւ Եւայ եւ պատուիրանըն Տեառն... Կինս այս գոր ի տուր գինձ, սայ խաբեաց զիս:*

9. *165բ-7ա* [Տաղ Յաւուրեան] – *Դաւքըն հրէականն / Էին պահապանք... Փա՛ռք Հաւր անեղին, Որդոյն Միածնին, պատիւ Սուրբ Հոգոյ, որ այսաւր զմեզ ազատեցին:*

10. *167ա-8բ* [Տաղ ի Սիրկ Կոստանդէ, ձեռ. 427, 201բ] – *Խաչն ի նախնումն երեւեցաւ / Մաղկեալ ի դրախտն աստուածատունկ... յամէն ազգեաց երկրրպագի յարձականաչ յաւիտենին:*

11. *168բ* Շարական սրբոյն Սիմասեա – *Ըզյիշատակ վկայից սրբոյ մեծին Մինասայ, երմոգինէ, Գրաբուսի... եկաք հաւատացեալք, յուսով երկիր պագեցուք:*

12. *169աբ* [Շարական սրբոց Սուիասեանց] – *Քզ. Ստուգութեամբ տեղանակացեալ (=տեղեկացեալ) հարցանելով... ի մերժել զախտս հոգւոց եւ մարմնոց:*

13. *169բ* Շարական սրբոյն Սահակ – *Որ յարմատուց հարցըն սրբոց... ընկեալ ըզտունդոյց զաղաչանս:*

14. *169բ-70ա* [Շարական սրբոյ Յակոբայ]- *Աւրհնեցէ՛ք ըզՏէր յաւրհնութիւն ի նոր... հաստատեաց գհիմունըս սուրբ եկեղեցոյ, աւրհնեցէ՛ք:*

15. *170աբ* [Շարական սրբոց մարգարէից]- *Որ զառաջագոյն ընդրեալսն... գերամբս մարգարէիցըն յանըսուտիւր քո հանգիստ:*

16. *170բ-1ա* [Տաղ վասն Գրիգորի Լուսաւորչին]- *Աւրեգակն ծագեալ խաւարեալ ազգիս, / Զհովիւըն քաջ գըտող մոլորեալ հաւտիս... Ջվարդըն անուշահոտ ի փուշ Անակէն, / Խակ եղարարըն նորա կոչեցեալ Աւրէն:*

17. *171բ-3ա* Տաղ ի վերայ Հոգոյ, ասացեալ [ի Եսայեասրոյ Կեչառեցւոյ. ձեռ. 33, 206բ] – *Ես եմ կոչեալ ոչխար, մոլորեալ ի սուրբ հաւատէն, / Հովիւ քաջ ի վայր հայեաց, բարեխաւս քեզ երկիր, ամէն... Զաշխարհն բարեխաւս ունիմ, առ ծնեալ Աստուածդ ի կուսէն:*

18. *173ա-4բ* [Ի Սիրկ Կոստանդէ. ձեռ. 423, 220ա] Տաղ Ծնընդեան («Ա-Ֆ») – *Աստուածածին կո՛յս երանեալ, / Բանն ի Հօրէ ի քեզ իջեալ... / Ես Յովհաննէս, մեղաւք մեռեալ... Դարձեալ կամ ամենուս ոտս անկեալ, / Մղալանաց ներաւք ներեալ:*

19. *174բ-6ա* Տաղ Աղամայ մերկանալ [ի Սրիկ Կոստանդէ ձեռ. 3595, 66բ] – *Ադամ նստել դուռն դրախտին, / կայր եւ ձայնէր ողբմագին... Որ ըզդրախտդ վայելեցէ՛ք, ձեր թագաւորն եկէք լացէք:*

20. *176ա-9ա* Տաղ վասն արիական ֆռանկ ազգին գալըտեաճ եւ [յ]արձակելոյն ի վերայ մահմետականաց [ի Առաքելոյ Բաղիշեցւոյ. ձեռ. 1636, 206ա] – *Քանզի ֆռանկաց ազգն շարժին / Կամաք անմահ թագաւորին... / Ես, Առաքեալ մեղաւք ի լի... ննկայք, ձայնին լիցին արժանի, արքայութիւն մեծարիք:*

Գ. *179բ-218բ* Պատմութիւն Յովասափոյ՝ որդոյ Աբեննէր թագաւորին Հնդկաց, որ հաւատաց ի Քրիստոս Աստուած՝ բանիւ սուրբ ճգնատին Բարղաամ, ասացեալ վարդապետին Առաքել կոչեցեալ, ոտանաւոր չափով – *Յորժամ հայրն երկնաւոր... յերկիր յաճեցաւ / Եւ Բանն Աստուած իջեալ երկնից մարմնացաւ... / Եւ թողութիւն մեզաց մերոց հայցեցէ՛ք:*

Հմմտ. Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա. Ղազիկեանի, Երեւան, 1971, էջ 238-327:

Դ. *218բ-33բ* Խոտոր հոգեւոր եւ սիրատաճի Յովհաննէս վարդապետի ասացեալ, [որ] կոչի Պլուզ – *Ահար Աստուած գմարդն Ադամ եւ մարմին... ասեղ, դերձան, ասանդր, քրքակ:*

Ե. *234ա-40բ* [Վարք եւ պատմութիւն Մարխայ եւ Կոսբարայ վաճառականացն, ձայնր եպիսկոպոսի ասացեալ է – *Ես՛կայք աւրհնեմք զԱստուած, որ ողորմած է... Ձեռ. 515, 54բ] (սկ. *Թագուած)/// պատուիրեմ քեզ դու զայն կատարեա... 240բ* Պատմութիւն առաքինակցի զոր կա՝ սրբոյն Մարխասայ եւ Կոսպարայ, զոր արարեալ է բանասէր եպիսկոպոսն Բահանայս տէր Յակոբ Նետարացի (=Նետարեանց): Ով կարդա, ողորմի ասէ ամէն ժամ. յաւիտեանս ամէն:

Զ. *240բ-3բ* [Տաղ վասն Կրիգորի Լուսաւորչին] – *Աւրեգակըն ծագեալ խաւարեալ ագգիս, / Հնովիւըն քաշ գըտող մոլորեալ հաւտիս... / Իսկ եղբայրն նորա կռչեցեյի Աւրէն... (կրկին՝ 170բ-1ա) / Որ էր պատուհասեալ ի Տեառն Աւարչէն:*

Է. ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ.

– *67բ-73բ* [Երազահան] – *Ա. Առաջի աւրն բարի է ամենայն երազ... երազն բարին կատարի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

(Աստուածատուր գրչի, նոտրգիր) *218բ* Դարձեալ յիշեցէ՛ք զմեղապարտ սուտանուն գպիր սարկաւագ Աստուածատուրս:

233բ Գրեցաւ ժամակարգութիւնս ձեռամբ սուտանուն Աստուածատուր սարկաւագիս եւ ի հալալ արթնանցն խօճա Յովանիսին, զոր Տէր Աստուած մեր բարով վայել տացէ. ամէն: Հայր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *75բ* (Նոտրգիր) *Թվին ՌՉԱ. (1632)* գիրեցաւ: Խաթունին՝ *թվին ՌԼՀ. (1589)*, Մատիւոսին՝ *թվին ՌՖԱ. (1592)*, Ադիլին՝ *թվին ՌՖՀ. (1599)*, Միլիին՝ *թվին ՌԼԳ. (1584)*, Թուռուսին՝ *թվին ՌՖԱ. (1592)*:

2. *1ա* (Նոտրգիր) *Թվին ՌՃԼ.ումն (1659)*, *Յունիս ամսուն Ա.* Վաթան՝ *մեր ծնո[ւ]*: Աւետն, *ծառայ Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի. ամ[էն]*: Աբրահամ, Սաւակ:

66բ (Նոյն ձեռքով) Յովանէ[ս]ն *վաղչանեցաւ* Սուրբ Հակոբի *Բարակեդ (=Բարիկենդան) շաբաթ օրն, թվին ՌՃԼ.ումն (1660). ամէն:*

Տե՛ս ժէ. դ. յիշ., Գ., էջ 861 (66բ):

3. *74բ* (Նոտրգիր) *Թվին ՌՃԺԲ. (1663)*, *Գամա Ժե.ումն պասեցաս Ե.շաբաթ օր: Թվին ՌՃԺԳ. (1664)*, *Նախա Ժ.ումն, աւրհնվեցաս՝ Վարդավառէն Բ. շաբաթ գոլոյ: Թվինն ՌՃԺԵ. (1666)*, *Նախայ ամսուն Ժէ., օրն Ե.շաբաթ* Յովայսափն *մօրէ ծնաւ: Աստուած անփորձ պահէ, ամէն: Թվինն ՌՃԺԷ. (1668) Ապրամ ամսուն Ւ., օրն Մուրբ Սարգսին Բարեկենդան կիրակի, Բեթղայէմն մօրէ ծնաւ: Աստուած անփորձ պահեա. ամէն:*

4. *66ա* (Նոտրգիր) *Թվինն ՌՃԺԷ. (1668)*, *Փետրվար ամսին, Նիրհան ամսին ԻԲ., աղուհացուց մի, Ֆոր շահ Սէֆու ժամանակաս, յարեմտից կողմանէն մէկ ցոլ[ք] երեւաց Ե-Ջ. ջիդպ չափ, կէր դէ[պ] ըստիսային կողմն: Որ մարդ չատ/// ու մէր աչքին լոսն պակաս[ու]մն/// որ շատ մարդ կինն լսեցիք, որ ասա[ցին], թէ աչքերանին ջոկում չէ: Ես՝ մեղաւոր Աւետիս էդէցս գրեցի: Ով որ կարդայ, փառք տայ Աստուծոյ եւ մեղաւորս յիշի:*

5. *65բ* (Նոտրգիր) *Այս է Երազագիր* Յովանեսին: *Աստուած գինք առողջ պահէ. ամէն:*

6. *75ա* (Բոլորգիր, *ԺԼ. դ.*) Աւետ, *ծառայ Աստուծոյ. ամէն: Ես է երազայդին(=ր)* Յովանէսէնց: *Ով օր էստուր գին վարի, Աստուած գինք անիծի. ամէն:*

7. *94բ* (Նոտրգիր) *Թվին ՌՃԻԼ.ումն (1679)* Աւե[լ]ացաւ *Բ օրն Բ.շաբաթի էս ժամայգիրքս առի* Մոզամի *որդի*, Յովանիսի *որդի* Պետրոսէն *Ա բռռւփի, որ մուչուլուղը՝ (=ոչ ոք) դաւէ չնի:*

95ա (Նոտրգիր) *Ես՝ տէր* Սարգսի *որդի* Խաչիկս, *գրեցի:*

8. *243բ* (Նոտրգիր, *ԺԷ. դ.*) Ջկիդասեան՞ *Թվին ՌԳ.ո[ւ]մն (1554) մօրէ ելավ, թվին ՌԻԳ.ո[ւ]մն (1574)* փակվեցավ, *թվին ՌՆՋ. (1597)*:

9. *243բ* (Նոտրգիր, *ԺԷ. դ.*) Յովանեան *մեռաւ Թվին ՌՂԳ. (1645)*, Յավրի(՞) *խարտանիքն [ի]վին ՌՂԱ. (1642)*, Մարիամն *ելաւ մօրէ Թվին ՌՂԵ. (1646)*:

10. *94բ* (Նոտրգիր, *ԺԷ.-ԺՀ. դդ.*) Ես՝ Գոլրարու *Յոան Գաֆրէլես առի աշ/// (շար. յիք)*:

11. *212ա* (Նոտրգիր, *ԺՀ. դ.*) Նանաջան, *ծառայ Աստուծոյ. ամէն: Ծ Ա:*

12. *75ա (շղագիր) Ի թվին 1830ումն, Ոկտան 17 եւ՝ Քրիստոսի ծառայ* Գասպար Մօվսէսեանս, *գրեցի: Որ ոք յանդիպի, յիշեալ լինի առաջի Աստուծոյ:*

Քանի որ չետագալի յիշատակարանները գրուել են 2 ձեռագրերն իրար միացնելուց չետոյ, ապա դրանք տալիս ենք միասեղ:

ԿՆՔԱԳՈՐՈՇՄ՝ *76բ (բոլորակ) «Քրիստոսի ծառայ* Մարգար. *1223 (1774)»:*

ՆԿԱՐՁԱՓՈՐՁ՝ *212ա. զարդաձեւ եռանկիւնի:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *153ա «Ալս ծուռն մեկենց»: 176բ (Թուքերէն) «Ղույօղի դալանկա դուշ»: 92բ, 138ա, 139բ, 146բ, 154բ, 173բ, 176ա, 185ա, 216բ, 233բ եւ այլն՝ զանազան բառեր եւ տառեր:*

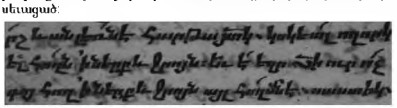
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՒՅՀ.-ից առաջ,* Մ[եսրոպ] *եպ[իս-կոպոս]»:*

2460
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

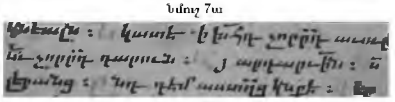
ԳՐԻՉ՝ Անանուն (1ա-52ա), յուվանկ (54ա-359բ):

ԹԵՐԹ՝ 359· ՊՐԱՆ՝ Ա-ԽԽ12 (Ա, Դ 10, Ե 8) + Ա-ԺԽԽ12 (Բ չիմ, ԺԴ-ԺԵ 11) + Ա-ԺԴ×12 (Բ՝ չիմ, Ե 7, Թ, ԺԱ 10, ԺԴ 6) ՆԻՒԹ՝ թուղթ, ասեղեակած: ՄԵՂՈՒԹԻՒՆ՝ 13x9,5 ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5x6,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (անանուն գրչի՝ 1ա-52ա, յովանկս գրչի՝ 54ա-359բ նմոյշ՝ 7ա, 55ա): ՏՈՂ՝ 21· ԿԱՑՄ՝ դոցմագրաւոր չագանակագոյն կաշի, միշոցր տախտակ, տատառ բազմագոյն ծաղկադարձոյլ կտաւ. յուսանցագոյներ՝ կարմիր»:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մեջքը վնասուած, կապիչներն ընկած. միջից եւ վերջից պակասաւոր, թ 262՝ բնագիրը մեծ մասամբ պատռոտուած, յուսանցներում խոնաւութեան հետեւք. փոխրիկ պատռուածքներ, ցեցակեր, Ի. դ. նորոգուած, թերթերը տեղ-տեղ կակղատած յուսանցակողերը գունաթափ, սեւացած:

Նմոյշ 7ա

Նմոյշ 55ա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *1ա-52ա* Համան օտ յուծմունք [Աւարածոց գրոցն, որ] կոչի Մնումիդ [աւարեալ Գրիգորի վարդապետի, մակյանուն Մէրենց կոչեցեալ, [ժողովեալ ըստ կալի բանից սրբոց աւանցն. տե՛ս Ձեռ. 1217, 2ա]— *Նախ զայս պարտ է ասել մեզ՝ վասն Ք՛ր կոչի անուն գրոցս Մնումիդ եւ պարագրեալ... անհնայն անդրանկաց տալ գերկրդամեանն ամենայն քահանայիցն (միշից թափուած, 10բ «... եւ զբոլոս աշխարհի///» (շար. թափուած), 11ա «///եւ ակէք միակենցաղք...», 34բ «..որպէս եւ կարծէրն///» (շար. թափուած) 35ա «///Աստ. տարցին զքեզ... », 44բ «... զգերս ամ///» (շար. թափուած) 45ա «///անդ Քեւնամին ի տղայութիւն...»:*

Բ. *54ա-217բ* [Գրիգորի Տաթեացւոյ Մեկնութիւն Յոբայ]

Տե՛ս Ձեռ. 1167, 128ա-86ա. [Յանկ]/54ա-60բ: 1. *Նխ/60բ-4բ (վրջ.՝ «... երկրորդ. անմարմին ձայնիւ///» (շար. թափ.):*

Ձ.Ջ. դար

ա/65ա-71բ (սկ. թափուած՝ «///յորժամ լսեաք զբանս գայս...»): բ/71բ-85բ: 2/85բ-90բ: 3/90բ-5ա: 4/98բ-102բ: 5/102բ-9ա: 6/109ա-14բ: 7/114բ-20ա: 8/120ա-7ա: 9/127ա-30ա: 10/130ա-8բ: 11/138բ-54ա: 12/184ա-203բ (վրջ՝ «... Նախ՝ վասն տգիտութեան///» (շար. թափուած): 13/204ա-17ա (սկ. թափուած. «/// գթոյն եւ գնաւն...»: Ցուպին. հեղ./217ա-8ա:

Գ. *219ա-359բ* [Գրիգորի Տաթեացւոյ Մեկնութիւն Եսայեայ] Ծաղկաթաղ մեկնութիւն ի լուսաւոր բանից աղիւնական վարդապետի Յոհաննու Ոսոտնեցւոյն՝ հաւաքեալ աշխատասիրութեամբ Գրիգորի՝ աշակերտի նորին շնորհալից վարդապետի: Օգնեա՛յ, Յիսուս, եւ աւարտեալ սկսեալս իմ:

Տե՛ս Ձեռ. 2976, 1ա-57բ. Այս ինչ կա ի գիրս եսայեա (Յանկ)/219ա-21ա: ա/221ա-2ա: բ/222ա-4ա: գ/224ա-5ա: դ/225ա-6բ: Ե/226բ-30բ (վրջ. թափուած. «... ոչ արար գձեզս եւ ոչ ///»): զ-ը/ չիք (թափուած): թ/231ա (սկ. թափուած. «////հոգւոյն տուեալ են...»): ժ/231բ-2բ: ԺԱ/232բ-5ա: ԺԲ/235ա-7բ: ԺԳ/237բ-41բ: ԺԴ/241բ-2ա: ԺԵ/242ա-4բ: ԺԶ/244բ-7բ: ԺԷ/247բ-50բ: ԺԸ/250բ-3բ: ԺԹ/253բ-7բ (միշից թափուած. 254բ «... Յուսա ի նա/// (255ա) ///գի, որ խոնարհ...»): Ի/257բ-8բ: ԻԱ/258բ-9բ: ԻԲ/259բ-60ա: ԻԳ/260ա-1բ (վրջ. թափուած. «...եւ ոտնահար///»): ԻԴ/262ա-3բ (սկ. վնասուած): ԻԵ/263բ-6բ: ԻԶ/267ա-8բ: ԻԷ/268բ-70բ: ԻԸ/270բ-2բ: ԻԹ/272բ-3ա: Լ/273ա-բ: ԼԱ/273բ-4բ: ԼԲ/274բ-5ա: ԼԳ/275ա-6բ: ԼԴ/276բ-80բ: ԼԵ/280բ-2բ: ԼԶ/282բ-3բ: ԼԷ/283բ-7բ: ԼԸ/287բ-8ա: ԼԹ/288ա-9բ: Խ/289բ-90ա: ԽԱ/290ա-2ա: ԽԲ/292ա-4բ: ԽԳ/294բ-7ա: ԽԴ/297ա-բ (վրջ. թափուած. «ԽԴ. 297բ «... հաճոյ է ժամանակ Աստուծոյ///»): ԽԵ/298ա-9բ (սկ. թափուած. «///եւ երթեալ գնաց ի գերեզմանս...»): ԽԶ/299բ-301ա: ԽԷ/301ա-4բ: ԽԸ/304բ-15բ (միշից թափուած. 307բ «... ընդ անպրէնս |308ա| համարեցաք գարշրարանս նորա...»: ԽԹ/315բ-6բ: Ծ/316բ-9բ: ԾԱ/319բ (վրջ. թափուած. «... ժողէ յարքայութիւն///»): ԾԲ/320ա-4բ (սկ. թափուած. «///պահպանութիւն շարաթանէն...»: ԾԳ/324բ-6բ: ԾԴ/326բ-33ա (միշից թափուած. 329բ «... ողորմիս նոցա/// |330ա| տամ զհայցուածն... »: ՅԵ/333ա-5ա: ԾԶ/335ա-41ա: ՅԷ/341ա-7բ: ԾԸ/345ա-բ: ԾԹ/348բ-51բ: Կ/351բ-9բ (միշից թափուած. 353բ «... սկիզբն աւերման եւ ասա/// |354ա| որ երկնաստղն կամօքն...», վրջ. թափուած. «... չերմութեամբ եւ էութեամբ///»: Յիշատակարան հեղինակի/չիք:

Հմմտ. Ձեռ. 1131, 1ա-35բ. Նաեւ՝ Գէորգ Մկէտացի, Մեկնութիւն Եսայեայ, Մր. Էջմիածին, 2008 (այս տպագրում Ձեռագիրս օգտագործած չէ):

Դ. ՅԱՐԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԷ. դ., բոլորգիր (4 տող) եւ նոտրգիր

52բ [Վասն աչիացւոյն] – *Աչք, որ կոպն ինձնդրանեայ եւ կարմիր... եւ այծու լեղին Գ. երկուն ի չաչք դիր:*

ՅԻՇԵՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԿԻ

1. *(անանուն գրչի) 52ա Ի՛վ սրբասէր վարդապետք եւ քահանայք, յորժամ ընծեռնուք գսուրբ [տ]առս, զեղկելի գրիչս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի՛ ասացէ՛ք:*

2. *(Յովանէս գրչի) 218ա Ովլ եւ ազաչեմ զմտերիմ գաղափարօդս գրել զաակաս յիշատակս մեր, եւ զոք գրեալ լիցիկ ի գիրսն կենաց ընդ Նոսին, եւ զմեղաւպարտ գրիչ՝ սուտանուն Յովանէս յիշեա՛ս:*

ՅԻՇԵՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԵՑԱԳԻՐ

1. *218բ (ժէ. դ., բոլորգիր) Յիշատակ է գիրս տէր Գէորգ աւաք քահանային՝ եւ ո՛վ արժանաւոր ընթերցողք, նախ եւ առաջ յիշեցէ՛ք գմատկարարն սորա եւ զծնօղքն, որ այսպիսի հոգեշահ խրատք, որ վասն մեր եղեալ է:*

2. *52բ (ԺԲ. դ., նոտրգիր) Յիշատակ է այս գիրքս կարապետ վարդապետին/// տէր Հէրապետին (ջնջուած եւ գժուարընթեռնելի. նման՝ 121բ, 218ա):*

ՆԿԱՐԱԳԻՐՔ *53ա, 172բ. խզբզոց, 218բ. թագ, 255բ, 303բ. թռչուն:*

ԳՐՉԱԿԻՐՔ *53բ «Տիրացու Մկրտիչ, Յաւութիւն»: 213ա «Գէորգ»: 11ա, 89ա, 172բ, 218ար, 234բ, 305բ. զանազան տառեր եւ բառեր:*

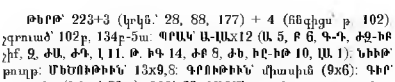
ՆՇՈՒՄ *Ա. կազմաստառին փակցուած թղթին «ԺԷ. - Մ[եարոպ] եպ[իսկոպո]»: ջնջուած, գրուած՝ «ՊՄՀ. 1406. էջ 343-345»: «Հ՝ 2460, 1209»:*

2461

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺԷ. դար

ԹՒՐԹ՝ 223+3 (կրկն.՝ 28, 88, 177) + 4 (ճնգ[ցաւ՝ թ. 102) չգրուած՝ 102բ, 134բ-5ա: ՊԱՐԱԿ Ա-ԱԱՀ12 (Ա. 5, Բ. 6, Գ-Ի. ԺԲ-ՒԲ չիմ, Զ. ԺԱ, ԺԳ, Լ 11. Թ. ԻԳ 14, ԺԲ 5, ԺԹ, ԻԲ-ԻԹ 10, ԱԱ 1): ՆՒՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 13ա9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիճ (9ա6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճնուչ՝ 82ա): ՏՈՂ 22: ԿԱՋՄ՝ դրոշմագարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը վանդակագարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա, վէ.), դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

Նմուշ 82ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոշոր Ա: ձ ա կ ատ ա գ ա ր դ՝ 82ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսակոն, թռչնային: Զ ա ր դ ագ ի ր՝ թռչնագիր, ճանճգուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը ցեցակեր, եզերքը մաշուած, մէջի կաշին բայիայուած, միջից եւ վերջից պակասաւոր, լուսանցներում յանձուածքեան հետքեր, փոխրուկ պատառուածքներ, ցեցակեր 28, 86, 88, 102, 155 եւ 177 թերթերից սմացել են միայն փոխրկի մասեր. լուսանցակողերը գումաթափ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-223բ [Շարակնոց]

Տե՛ս նաեւ. 1576, 4ա-368բ. 1/*1ա-4ա*; 2/*4ա-5բ (միջից եւ վերջից պակասաւոր, յիք՝ «ԳՋ. Հ. Որ ի վերայ քերովբէից... Մ Աւետաւոտ խաղաղութեան...», վրջ. թափուած. «Ձր. Որ ի բարձրութենէն երկնից... կենաց մարդկան Մարիամ///»)*: 3/*6ա-5բ (սկ. թափուած. «[ԳՋ. Հ. Որ անիմանալից եւ չերուիմն] որ ըզարքունական...»)*: 4-5/*1բ-6ա (սկ. թափուած. «[Աւրնն. ԳՒ. Այսոր Բանն ի Հաւրէ անմեկնելի...] յերկրի երեւեալ...»)*; 7/*10բ-1ա (վերջից թափուած, յիք՝ «Ո. Որ կերպարան Հաւր... S. Քրիստոս օրհնեալ... ԳՋ. Ձր. Անըսկզբնական Բանին Հաւր...»)*; 8-16. ա/*1բ*; 16. *p/12ա (սկ. թափուած. «[ԳՋ. Մէկ. Որ գերագոյն քան ըզբնութիւնս...] ի մարգկային բնութիւնս...»)*: 17/*12ա-3բ*; 18/*13բ-6բ*: 19/*16բ-9ա*: 20/*19ա-21ա*: 21/*21ա-3բ (միջից պակասաւոր. «Անկ. Մէկ. Աշակերտըդ Քրիստոսի... տեսանել մարմ///» (թափուած) «[Ձր. Որ սիրոդգ էքս...] որ ազգի մարգկան»)*: 22/*24ա-6ա*: 23/*26ա-9ա (28աբ տե՛ս 93)*: 24/*1բբ*: 25/*29ա-30ա (սկ. թափուած. «[Այսոր յաւրինակ... վերջս]տին ժառանգութիւն,...»)*: 26/*30ա-3ա (34աբ տե՛ս 82. ժ)*: 27/*34բ-41ա*; 28/*41ա-50ա*: 29/*50ա-60բ*: 30/*61ա-7բ (67բ-73ա տե՛ս 90), 73ա-4բ*: 31/*74բ-82ա*: 32/*82ա-4ա*; 33/*84ա-6ա (յԱե՛ս մասամբ պատռուած, ընկած)*: 35/*87ա-5բ (վերջից թափուած. «Հբ. Որ յանէից... ի յաւրի]ժ կենդանութեան///»)*: 36/*89ա-90ա (սկ. թափուած. «[ԻՋ. Հ. Որ սքանչելիդ ես...] սուգմամբ յանդունդս...»)*: 37/*90աբ (վերջից պակասաւոր. յիք՝ «Ո. Ըզքէն խորհեցան... S. Այսոր եկեալ... Մկ. Նոր ըսքանչելիքս...»)*: 38/*91ա-3բ (սկ. թափուած. «[Աւրնն. ԳՋ. Վերստ]գալն երկնից...] Ռաքել գմարծին...»)*: 39/*93բ-100բ (Չբ՝ ա. «Ո. Յահեղ աւուրն...», յիք՝ «ԻՋ. Մկ. Որ քաջաւորդ ես... համբերելով վասն///», բ. սկ. թափուած. «///պարտ էր զերկիւղ...»)*: 40/*100բ-2բ (միջից եւ վերջից պակասաւոր, յիք՝ ա. «S. Յովսէփ մբշմարիտ... Ստեղ. Մկ. Յովսէփ քեզ...», բ. «Ձր. ԱՋ. Յարեաւ Քրիստոս... Ձր. Նորացուցէք զաւրհնութիւնս... Ձր Կամաս յանձն առներ...»)*: 41. ա/*1բբ*: p/*103ա-5բ (սկ. թափուած. «//Հ. Ընդ երիս մանկունսն...»: Յաւելեալ՝ բ. *103ա «Մ. Որ զգրհնչուածկին...»)*: 42/*105բ-11ա (միջից պակասաւոր, յիք բ. «Ձր. Քագաւորեաց Աստուած...», գ՝ *Մեծ Յասուց թափուած. «///կեանս. փոխանակ իւղոյնս»)*: 43/*111ա-30բ (միջից եւ վերջից պակասաւոր. յիք՝ «Հ. Փառաւորեաք զքեզ... Ո. Խոկից Հաւր... S. Իւդաբեր եւ սուրբ կանացն... Հ. Փառաւորեալ Որդի...», Ե՝ «Ո. Եկիր ի փրկութիւն... S. Ջարդութիւն Աստուածորգւոյն...»)*: 44-81/*1բբ*: 82/*131ա-9բ, 84աբ (տե՛ս 26. Չբ՝ ա. զգ-ժդ. Պակասաւոր՝ է, սկ. ///հրեշտակական վարուք Երգնեալ...»)*: 83/*139բ-44ա*; 84/*144ա-9բ*: 85/*149բ-54բ*: 86/*155ա-77բ (սկզբից վնասուած)*: 87/*178ա-99բ (սկ. թափուած. «[S. Քեզ վայել է Աստուած...] երկնաւոր գասաւորեա՛...», Չբ՝ է. «Աւրհնաբանող Տալիկ երգեաք...»)*: 88/*205ա-22բ (89բց յիտոյ, սկ. թափուած. «[ՉհՀ. Հրով աստուածութիեամբդր... յոյսոյ կենացըն յաւիտեանից...», միջից եւ վերջից պակասաւոր. յիք՝ գ. «Տէր. Որ անգթնեիդ ես...», դ՝ «ԻՋ. Աւրհնեացուք զՏէր որ աւրհնեացըն... Նաւ Աստուած խաւսեցաւ...», բ՝ սկիզբն եւ

վերջն թափուած. «[Ծան. Ծանեայք ըզեղ...] իշխանութիւնք բազմեալ...», «... Նեղ. Մարգարէն ի փորոյ կիսին... Աւուրսն ողորմած///»: 89/*199բ-204բ (88ից առաջ, վերջից պակասաւոր. «... եւ առաջին մարտիրոսին///»)*: 90/*67բ-73ա (տե՛ս 30)*: 91.92/*յիբ*: 93/*28աբ (վերջից պակասաւոր. «... դիտապետ նըշանաւոր անու///», տե՛ս 23)*: 94/*յիբ*: 95/*223աբ (սկզբից եւ վերջից պակասաւոր. «///որ ցուցի, չորեքսիւթեամբ բնութեամբս... պատասխանի առնեսցուք///»)*: 96/*յիբ*:

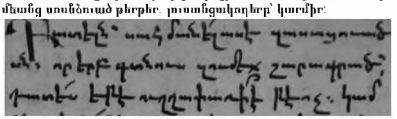
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *48բ, 212ա, 222բ, 223բ (զանազան բառեր)*:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստարին փակցուած թղթին «Թէ, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»*: *ԱՀ 2461, 1210*:

2462
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 104. չրուած՝ 1բ, 7աբ, 21ա-4ա, 77բ-9բ, 103ա-4բ: ՊՐԱԿ՝ Բ-Ժ×12 (Գ, Թ 11, Ե-Ջ 10)+2: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսազծերով: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 13,5x9,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (2ա-6բ, 26բ-77ա), միասիւն (8ա-20բ, 24բ-6ա, 80ա-102բ). (11.5x7,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (գրչափոխութեամբ՝ Ա (2ա-77ա), Բ (80ա-102բ համր՝ 9բ): ՏՈՂ՝ 18-26: ԿԱՆՈՆ՝ շաղանակագոյն կաշի, միջուկր գոռած եւ միմեանց սոսնձուած թերթեր լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմուշ 9բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոչնագիր (80ա), ճանգուցագիր՝ Գ ո յ ե ր՝ կարմիր, նաոիչի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար կազմր ցիցակեր, եզերբ թեքեալի մաշուած, Ա. փեղկի միջուկի թերթերի մի մասր միմեանցից առանձնացած, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր եւ թծեր լուսանցակողերը գունաթափ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1. *2ա-6ա* Մեկնութիւն բառից Քերականութեան – *Վերծանութիւն՝ ընթերցողութիւն... Փեթիկումն՝ բացումն (յաւելեալ 13 բառ՝ 6ա). Ընդակայ՝ բնութիւն... աւտր՝ պայծառ, կարմիր*:

Հմմտ. Ձեռ. 267, 242բ-6բ:

2. *6ա-20ա* Յաղագս Մեկնութեան Քերականին, զոր արարեալ է մեծ վարդապետին Վարդանայ՝ ի խնդրոյ թագաւորին Հայոց Հեթմոյ

Տե՛ս նեռ. 267, 247ա-311բ. ա/*8ա-9բ*: բ/*9բ-11բ*: գ/*11բ-2բ*: դ/*12բ-3բ*: ե/*14աբ*: զ/*14բ-20ա*: է-իգ/*յիբ*: *Ի.ինչ*՝

ա. 6աբ Յանկ է միաճամուռ Մեկնութեան Քերականութեանս: Յաղագս մասանցն եւ առոգանութեանցն ճառս ասաւ եւ չորս – Ա. *Նախ եւ առաջին՝ Յաղագս քերականութեան...*, ԻԲ. *Յաղագս գոեալ առոգանութեանցն*:

Տե՛ս Վարդան Արեւելցի. Մեկնութիւն քերականի, աշխ. է. Գ. Հաչերեանի, Երեւան, 1972:

3. *20բ* [Տաղ, գուգաձեռ հայատառ թուրերէն թարգմանութեամբ] – *Ես քոյ սիրուն չիմ տիմանար, / Եուրէկիմ դուդուիփ եանար... տուվայ սէյնտ ունիրտ մայ սաաս / Ըգքեզ*:

4. *24բ-5ա* Ա.[յս են թագաւորին Աւրյակուեաց, որ թագաւորեցին ի վերայ Հայոց – *Նախ՝ Արշակ՝ մեծ արքայն Պարսից Պարթեւաց... եւ անկան ընդ իշխանութեամբն Պարսից*:

5. *25բ* [Ասաս իւղոյն] – *Ջրմուռն ծաղիկ է, եւ կինամոնն՝ արմատն... առաջին իւղ որով ածէին*:

6. *25բ-6ա* Հաւրգումն եւ պատասխանի – *Որո՞վ իւիք կարէ մարդ պահել... վառի միշտ ի սէրն Աստուծոյ. ամէն*:

7. *26ա-77ա* Բառգիրք, որ է յոծումն գրոց – *Արարիչ՝ [Աստուած]... Քամահել՝ ծաղել կամ արհամարհել*:

Բ. 1. *80ա-99բ* Սուրբ իմաստուն վարդապետին [Յովհաննի]սի եզնկացոյ առաքեալ այլաչափ տաղս, ի խնդրոյ բարեպաշտ իշխանին Ապլոցի...

Տե՛ս նեռ. 71, 165բ-88բ. ա/*յիբ*: բ/*81ա-3ա*: գ/*83բ-99բ*: դ/*80ա-1ա (սկ. «Նախ զտարեւրեացս զբութիւն... »)*:

2. *99բ-102բ* Վասն Բժ.ան կենդանակերպագ, եւ Բժ.ան ազգացց, եւ Բժ.ան անդամոց, տունս Հ.ուն (70).

Տե՛ս նեռ. 739, 47բ-55բ. ա/*99բ-100ա*: բ/*100ա-2ա*: գ/*102աբ (վրչ. թերի «... նա ձուն կա///»)*: դ-ժ/*յիբ*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

104բ (նոտրգիր) Թվին ՌՃՂԳ. (1744), Դեկտեմբերի ԺԹ.-ումն, գրեցաւ գիրս Քաֆայ, որ է փա՛ռք: Քիրքս առիմ Քէֆէցի տէր Սիմէոնի որդի Աստուծոյ ծառայ Լուսպարոնս: Կրեցիմ օրն հինգշաբթի, Սուրբ [Յ]ակոփայ պասն (ջնջած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

20բ (նոտրգիր) Այս գիրին թվին ՌՄԺԸ. (1761), Մարտին Լ.ին (8):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *78ա (ԺԸ դդ., նոտրգիր) Մհտէսի Օվաճէին է այս Բառգիրքս (ջնջած)*:

2. *1ա (շղագիր)* Գեորգեան հոգեւոր ճեմարանի մատենադարանին՝ *նորա քահանէրինգամեայ յօբելեանի առթիւ, նուիրում է նորա նախկին սանը՝ Պօղոս քահանայ Բեղդեեան: 25 սեպտեմբերի, 1899, ի Սուրբ Էջմիածին*:

ՆԿԱՐՁԱԳՓՈՐՁ՝ *26ա. խաչ, 104բ. կնո թուր*:

ԳՐՉԱՔԱՐՁ՝ *22ա «Նազարէթ, Նազար»: 78ա չնչուած գիր: 103ա «Խաչերես եա»: 103բ-4բ. Հաշիւ արաբական թուերով եւ այլն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմատտարին վախցուած թղթին «ԺՀ., Մ[եարոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Հ՚ 2462, 1211»:*

2463
ՇԱՐԱԿՈՑ

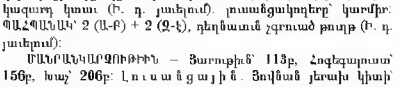
ԳԻՄԻՇԽԱՆԱՆ

ՌԾԺԴ. – 1665

ԳՐՈՂ, ՄԱՂԿՈՊՂ, ԿԱՋՄՈՂ՝ Պետրոս դպիր Գիմիշխանացի:

ԹԷՐԹ՝ 325: ՊԸԱԿ՝ Ա-ԻԸ×12 (Ա, ԻԱ, ԻԲ 10, ԻԲ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,7x9: ԳՈՒԹԻՒՆ՝ միասիռ (9,3x6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ 8բ): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ գոյշագարոյ շագանակագոյն կաշի, միջտվր տախտակ, աստառ բազմագոյն վաձոյ-կազարդ կտաւ: (Ի. դ. յաւելում): յուսամնգկողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ) + 2 (Զ-է), դեղնատւած չգրուած թուղթ (Ի. դ. յաւելում):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Յառաջին՝ 113բ, Հոգեշարադատ՝ 156բ, Խաչ՝ 206բ: Լուսաձոյն՝ Յովհան յերախ կիսի՝ 43բ, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 78ա, Գլուխ Յովհաննու Մկրտչի՝ 119ա, Միքայել հրեշտակապետ՝ 229բ: Կիսանախորհուրդ՝ 1ա, 114ա, 157ա, 207ա: Ձակատագրագիրք՝ 6բ, 45ա, 90բ, 258ա, 277բ, 306ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչնային, տառեր, խաչ, սպիտ (99ա), յատկապարիկ (266ա): Զարդագիր՝ թռչնազիր, ճանճրացգիր, մարդագիր (1ա), կենդանագիր (45ա): Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, մանուշակագոյն, դեղին, նարնջի, սեւ, բոսճ:

Նմուշ 8բ

ՊԱՏՄԱԳԻՐՔ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Մեկնութիւն Հէ՝ սաղմոսի: ԺԱ.-ԺԲ. դդ.: 2 (Գ-Դ) + 1 (ե), սառցուած Ա-Բ՝ մէկ թերի Բառուղ մասից, Գ՝ մէկ թերի պատռուած եւառուածից: Մագաղաթ, ԳԻ բացուածքը՝ 16,5x11,9, Ե՝ 11,8x10,2. եակսիւմ (Գ-Դ՝ 10x12, Ե՝ 9x6), ողղագիծ երկաթագիր, 14, 12 տող: Ա.ա-Բ.ա, Գ.ա՝ եղծուած: Կատղայ՝ Բբ. «///Ան ի յաւգուտս գործ... Յորժամ սպանեալքն///»:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզրերը թեթեակի մաշուած, պատառոտի-պատռպատկուներ խիստ վնասուած եւ դժուարընթեռնելի, միջից պակասատար. յուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, ցեցի անցքեր, թթ. 187-Ճ՝ լուսանցներում պատռուածքներ. Ի. դ. կազմատտարը ներոգուած եւ ուեւացուած 4 պանդուխտներ. լուսանցակողերը գունաթափ, սեւացած.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-325բ [Շարակնոց]

Տէւ ձեռ. 1576, 4ա-368բ. 1/*1ա-3բ*: 2/*3բ-5բ*: 3/*5բ-9ա (չիք բ.)*: 4/*8բ-10ա*: 5/*10աբ (վերջից պակասաւոր. չիք «Մ. Ուրախ լե՛ր, Աստուածածին»... ի. Ամէնիմաստ անճոից... Տ. Ճառագայթի եւ կերպարան... Հր. Մուրբ գԱստուածածնին...»)*: 6/*11ա-2ա (օկ. Քաֆուան. «Մ. Լոյս ի լուսոյ ծագեալ... լուսաւորիչ զգտիեզերս...»)*: 7/*12ա-4ա*: 8/*14ա-5բ*: 9/*15բ-7բ*: 10/*17բ-9ա*: 11/*19ա-20բ*: 12/*21ա-2բ*: 13/*23ա-7ա (յաւելում՝ բ. 24բ Մ. Մ վ գերարուշ ծաղիկ...»)*: 14/*27ա-9ա*: 15/*29ա-30բ*: 16/*30բ-2ա*: 17/*32ա-3բ*: 18/*33բ-5բ*: 19/*35բ-7բ*: 20/*37բ-9ա*: 21/*39ա-41ա (41ա-2ա տե՛ս 94)*: 22/*42ա-3բ*: 23/*43բ-5ա*: 24/*չիք*: 25/*45ա-6բ*: 26/*46բ-50ա*: 27/*50ա-5ա, 256բ*: 28/*55ա-65ա*: 29/*63ա-72բ*: 30/*72բ-8ա (78ա-51բ տե՛ս 90. ա.)*, *81բ-2բ (83բ-4ա տե՛ս 90. բ.)*: 31/*84ա-90ա*: 32/*90բ-2ա*: 33/*92ա-4ա (չիք՝ «Ա. Հ. Ո՛ր վերջս մանկունեան...»)*: 34/*94աբ (չիք՝ «Հ. Բարեբանեալ եա..., Մ. Ուրախ լե՛ր, մա՛յր լուսոյ...»)*: 35/*94բ-6բ*: 36/*96բ-8ա*: 37/*98ա-9ա*: 38/*99ա-101բ*: 39/*101բ-10բ (չիք՝ ա. «Մ. Յաղնդ աւուրն...»)*: 40/*110բ-3ա*: 41/*114ա-20ա (յաւելում՝ բ. 118ա «Մ. Որ ըզհրեշտականին...»)*: 42/*120ա-6ա*: 43/*126ա-45ա*: 44/*145ա-9ա*: 45/*149ա-56ա*: 46/*157ա-9ա*: 47/*159ա-61ա*: 48/*161ա-2բ*: 49/*162բ-4ա*: 50/*164ա-5բ*: 51/*165բ-7ա*: 52/*167ա-9ա*: 53/*169ա-73բ*: 54/*173բ-4բ*: 55/*174բ-7ա*: 56/*177ա-8բ*: 57/*178բ-81ա, 255ա*: 58/*181ա-7բ*: 59/*187բ-9ա*: 60/*189ա-91բ*: 61/*191բ-3ա*: 62/*193ա-5ա*: 63/*195ա-6բ*: 64/*196բ-9ա*: 65/*199աբ (199բ-203ա տե՛ս 95)*, *203ա-4բ*: 66/*204բ-6բ*: 67/*207ա-8բ*: 68/*208բ-10ա*: 69/*210ա-1ա*: 70/*211բ-2բ*: 71/*213բ-4ա*: 72/*214ա-5ա (չիք՝ «Ով. Որ համագոյդ ես... »)*: 73/*215ա-6բ*: 74/*216բ-8բ*: 75/*218բ-20ա*: 76/*220ա-1բ*: 77/*221բ-4բ*: 78/*224բ-6բ*: 79/*226բ-8ա*: 80/*228ա-9բ*: 81/*229բ-31ա*: 82/*231ա-7բ (237բ-9ա տե՛ս 91)*, *239ա-43բ*, *255բ-6ա (9բ. խորագիրը՝ «Շարականն արդեն Սուխասանից»)*: 83/*243բ-7ա*: 84/*247ա-52ա*: 85/*252ա-4բ (255աբ տե՛ս 96: 255բ-6ա տե՛ս 82. ծն: 256ա տե՛ս 57. բ.: 256բ տե՛ս 92: 256բ տե՛ս 27. գ.)*, *256բ-7բ (Նիւթերի ետեւառաջութիւն)*: 86/*255ա-77ա*: 87/*277բ-99ա (չիք՝ Ե. «Զքեզ ազաչեմք...», է. «Աւրհնարանող ձայնիւ երգեմք...»: Յաւելում՝ դ. 265աբ («Աստիպաս») «Մարտաւոիեցի որոշմամբ...»: 88/*306ա-24բ* (89-ից յետոյ՝ է՝ թնդեւակի եղծուած): 89/*299ա-304բ* (88-ից առաջ: *304բ-5բ տե՛ս յաւելում ա.)*: 90. ա/*78ա-51բ*: բ/*82բ-4ա*: 91/*237բ-9ա*: 92/*256բ*: 93/*չիք*: 94/*41ա-2ա*: 95/*199բ-203ա*: 96/*255աբ*: Ինչ՝

ա. 304բ-6բ Շարական ընծեզեղոցն – ես ասացի ի վերանալ յինէն... եւ յանդուգն գհոգի մեր ընծեզեցելոցն. աւգնեա՛ ինձ:

ՅԾՆՆԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

*324բ (տեղ-տեղ եղծուած) Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան, հանուր անքննելի եւ մխուիչն անքննական, անզրպաւ յաւիտեանս. ամէն: Եւ արդ, գրեցաւ եղանակաւոր տառս եւ աստուածաբան կտակս եւ խրնկալի տուփս եւ զանազան ծաղկաւէտ բուրաստանս եւ պտղալի դրախտս եւ զաղջրաճաշակ հոգեղէն կերակուրս, որ կոչի Շարակնոց, ի լաւ եւ ընտիր յատրիճակէ, որ է խրլիկ կոչեցեալ, ձեռամբ յոգնամեղ եւ անարժան գրչի՝ մեղաւոր Գիմիշխանացի Պետրոսի դպրի: Ընդհ. Տէառն ակա՛ս եւ, ողորմութիւնքդ ներին կատարեցեի ի թվականիս հայոց ՌԾԺԴ. (1665), ի <-ի> քառաքա, որ կոչի Գիմիշխանան, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Ամենա|*325ա|փրկչին, ի դառն եւ նեղ ժամանակիս, յորում նեղիմք ի հարկապահանջութենէ անաւրինացն, քանզի եւս քան վեւս ասստկանա բռնութիւն եւ նեղութիւն ի վերայ աշխարհի, եւս առաւել ազգիս հայոց՝ վասն ծովացեալ մեղաց: Արդ, որք [հանդ]իպիք սմա՛ կարդալով կամ աւրինակելով եւ կամ հարք[եւ]անցի տեսանելով, լիշեցէ՛ք ի մաք[րայ-*

նութիւն] ձեռացս եւ ի ծնողացս եւ ի հարազատ եղբարցս եւ ի քոյրս եւ ի զաւակս եւ ի մերձաւորս եւ ի բարեկամս եւ ի հարս եւ ի մարս եւ ի ծառայս եւ ի սպասաւորս եւ ի ամենայն ազգակիցս եւ ի մերձաւորս մարմնոյ եւ ոգւոյ, զի ամենեքեան ի միասին ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր ի յաւիտենական կեանսն ի հանգիստ արասցի: Ամէն:

*Ես, Գիմիշխանացի Պետրոս դպիրս, ի ծնողաց Գիմիշխանացի Յովհաննէս եւ Մարիամ, ի ծննդենէ իմմէ ի Գիմիշխան գաւառի, ի գեղջ որ կոչի Ծաղկոտն, ի տանն Գիմիշխանացի Պետրոսի դպրի

փայլ ազ[ա]ւիս ձ[եր դան]ւարժան գծող եւ ծաղկ[ող] եւ կա[գմող դպիր] Պետրոս, *եւ գծնաւղ/// (հեծուած) իմ: Եւ եթէ լի սրտիւ ողորմի աւ[ժանի առ]նէք, այսմ աշխարհիս, եւ ի գատաստանիս՝ գերկնից արքայութիւն պատրաստէ ձեզ եւ ձեր ընկերեցելոցն հոգոյն. ամէն: Հայր մեր, որ յե[րկինս ես]:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *189բ (շրագիր) Գրեցաւ ի ձեռն Գէորգայ Ղազարոսեանց Պետելեանս: 2 Ապրիլի, 1886:*

2. *Ըստ Պհպնի էբ-ի՝ վրա փակցուած թղթի Բ, կազմաւորուի տակ՝ տախտակի վրայ. «Գեորգեան Հ[ոգե-ւոր] ճեմարանի Մատենադարանին՝ նրա քանեւէհին-գամեայ յօբելեանի առթիւ նուիրում է նախկին սան տէր Պօղոս քահանայ Բեդելեան: 25 սեպտեմբերի, 1899, ի Սուրբ Էջմիածին»:*

ՆԿԱՐԱԶԱՐՈՐԴ՝ *257բ. տաճար:*

ԳՐԱԶՓՈՐԴ՝ *Գա. այբուբենն իր Թուային համարժէքներով: 59ա «Մարկոս» ավիրով բար», 107բ «զգլուխն եղեքան հակակէին», 157ա «Նազարի վան Նազարին», 236բ «արեգական արդարութեան ծագմամբ» եւ այլն, 258ա խոքզոց:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ըստ Պհպնի Աա-ի գրութեան՝ Ա. կազմաստառի տակ՝ տախտակին գրուած է հետեւեալը. «1809 ամի, Բեդելեան»: «Հ[ին] 2463, 1214»: 1ա «ՌձծԴ.-1665, Մ[ևառոսլ] եպ[իսկոպոս]»:*

2464

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ՌձծԴ – 1665

72/187ա-8բ: 73/188բ-90ա: 74/190ա-2բ: 75/192բ-4ա: 76/194ա-6ա: 77/196ա-9բ (նիւթերի ետեւառաջութիւն): 78/199բ-201բ: 79/201բ-3բ: 80/203բ-5ա: 81/205ա-7բ: 82/207բ-19բ, 232ա (չի՛ գ, ժգ-ժդ): 83/219բ-24ա: 84/224ա-8ա (միչից պակասաւոր. 226բ «... մկրտին յանգն եւ ի՞/// 227ա «/// եւ կամաւոր խաչելութեամբն...»): 85/228ա-32ա (232ա տե՛ս 82. ժ): 86/233ա-54ա: 87/254բ-73բ (միչից պակասաւոր, չի՛ գ. «Հ. Արարչ եւ մարդասէր... Ո. Որ Որդիդ ես... Տ. Քեզ վայել է... Տ. Թագաւոր խաղաղութեան...», է՝ «Մերձեցայ ես ի դուռըն..., Անսկիզբն Աստուած..., Բազմերամբ վհշադունիցդն... , Աւրհնաբանող ձայնիւ երգեմք...», սկ. Քահոյած՝ «[Մեծ եւ ահեղ աւրդն...] կան մարմինն...»): 88/277բ-96ա (89/ից լեւոյ: Միչից պակասաւոր. չի՛ դ. «Հաս. Հաստատութիւն իմ... Գիշ. Ի գիշերոյց կանխեալ... Ես ա. Անմահ թագաւոր... Աւրհ. Քնստուածն ամենեցուն,...»): 89/273բ-7ա (98ից առաջ: Չի՛ բ.): 90/96ա-41ա: 91-94/չի՛ք: 95/171ա-4բ: 96/չի՛ք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

296ա Գրեցաւ Շարակնոցս ՌձծԴ. (1665) թվին:

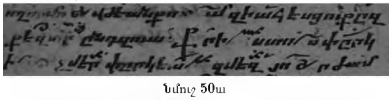
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *75բ (նուտրգիր) Յիշատակ է Շարակնոցն իմ յար (այսպէս. =հայր) Աւաքին, իմ մա՛ Մարին, իմ պապար կոյսարն Յարին, իմ հանգար Քասպարն մանին, իմ պապար Պաղին, Յակոյին, Մալրումին, Խանմին, Խոդին: Կամ թէ ողորմ լսաէ՛ք: Թվին Ռձծ. (1707) է: Եւ՝ Մալրումս, գիրեցի:*

168ա Եւ՝ Մալրում, գիրեցի, որ կարկօտ էկաւ:

232բ Յիշատակ է Շարակնոց ուստայ Մի[ր]զի[ն], որ առ ի հալալ վաստակոց իմոց եւ ծնողք իմ Խանում-նին, եղբայր Ավաքին: Յայսօր զքեզ տեսայ եւ ո(ւ)ր-խացայ: Բարօվ ձեզ իմ ս[ր]տէի պապար:

254ա Յիշատակ է Շարակնոցն իմ եւ ծնողք իմ Աւրմարին, իմ յար (այսպէս)՝ Ավաքին, իմ եղբայր՝ Քասպարին, Մալրումին, Պաղին, Սաատին: Եւ՝ Մալրում, գիրեցի թվին Ռձծ. (1717):

Նմուշ 50ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ւ մ՝ 76ա: Ձ ա կ ա տ ա զ ա ր դ՝ 50ա, 123ա, 180ա, 233ա, 254բ, 277բ: Լ ո ւ ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ բուսական, թռչնային, տաճար, խաչ: Զ ա ր դ ա գ լ ո՛ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. սկզբից եւ միչից պակասաւոր. լուսանցներում խոնաւութեան հետեւ, 1970 թ. նորոգուած, թ. 203 եւ 204՝ եռեւաւոր կաւոյած, կազմի մէջից ու եզերից մոր կաչիով լրացուած. լուսանցակողերը գունաթափ, սեւացած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Թ Ի Ւ Ն

1ա-296ա [Շարակնոց]

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ. 1-25/*չի՛ք*; 26/*1ա-2ա (սկ.՝ «Տ. Որ բնակեազդ ես...»)*: 27/*2ա-8ա*: 28/*8ա-18բ (չի՛ք դ. «ՌՁ. Մկ. Եւ աւրհնեցէ՛ք գանուն Տեառն...»)*: 29/*18բ-29ա*: 30/*29ա-36ա (36ա-41ա տե՛ս 90)*: 31/*42բ-50ա*: 32/*50ա-2ա*: 33/*52ա-4ա (չի՛ք «ՌՁ. Հ. Որ գերիս մանկունն...»)*: 34/*54ա-5բ*: 35/*55բ-7ա*: 36/*57բ-9ա*: 37/*59ա-60բ*: 38/*60բ-3ա*: 39/*63ա-72բ (չի՛ք ա. «Մ. Յաղնի աւուրն...»)*: 40/*72բ-5բ*: 41/*76ա-83ա (յաւելեալ՝ բ. 80բ «Մ. Որ բգրեղչականին...»)*: 42/*83ա-9բ*: 43/*89բ-110բ*: 44/*110բ-5ա*: 45/*115ա-23ա (նիւթերի ետեւառաջութիւն)*: 46/*123ա-5բ*: 47/*125բ-7բ*: 48/*127բ-9ա*: 49/*129ա-31ա*: 50/*131ա-2բ*: 51/*132բ-4ա*: 52/*134ա-6բ*: 53/*136բ-42ա*: 54/*142ա-3ա*: 55/*143բ-6ա*: 56/*146ա-7բ*: 57/*147բ-50բ*: 58/*150բ-8ա*: 59/*158ա-60ա*: 60/*160ա-2բ*: 61/*162բ-4բ*: 62/*164բ-6բ*: 63/*166բ-8բ*: 64/*168բ-71ա (171ա-4բ տե՛ս 95)*: 65/*175ա-6բ*: 66/*176բ-9ա*: 67/*180ա-1բ*: 68/*181բ-3ա*: 69/*183ա-4բ*: 70/*184բ-5բ*: 71/*185բ-7ա*;

179ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ անդրաւ յաւիտենից, ամէն։ Յիշատակ է Շարակնոցս ուսուայ Միրզուս, որ առի հալալ վաստակոց իմոց, եւ ծնողքն իմ Գրիգորն, եւ մայր իմ Խանումն, եղբայր իմ՝ Աւաքն, Աղայճան, Մանին, եւ կողակիցն իմ Խանպայն, եւ որդին իմ Ոյանն, եւ դստերն իմ Ջանան։ |179բ| Երկիրն Դուզաղ, գօղն, որ կոչի Մեծ Թաղլար, ՚ի որ իմանաք, լակդին ևկն Կանճայ, Խաչին, Վաբանդայ, Դուզաղ ամեն Եսիր դարաւ Դադիստդան։ Եղ նորայ գնացին, շատ Եսիր փողով գնեցին, բերին։ Եղ նորայ այլազգն զօրացան, երկիր խնկարկեցին, վանք, գանձատուն, եկեղեցիք կօզօրդեցին։ Զայս Շարակնոցս այլազգի ձեռաց գնեցի, որ է Տիրվսնդատու։ Դարձեալ, հա՛յրք եւ եղբա՛րք, մի ՚ի բերան ողորմի ասէ՛ք ամենեցուն, ամէն։ Թվին ՌՃՀԹ. (1724)։

2. Ես (շղագիր, ԺԹ. դ.) Նուէր Յաւութիւն Տ[էր] Գաթեւանից՝ Գ[էորգեան] ճեմարանի Մատենադարանին։

ԳՐԱՁՈՒՐՔ՝ *296ա Մատ[այ] եա Աստուծոյ՝ Մալեռա։ 296բ (հայատառ թուրքերէն տող, անընթեռնելի)։*

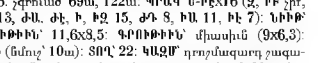
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՌՃԺԹ.-1665, Մ[եսրով] եպ[իսկոպո]ս»։ «Հ՝ 2464, 1215»։ Պհպնկ եր, մեքենագիր պիտակ. «Վերակազմուած է հին ու նոր կաշիով, հին կազմատուռով։ Գէթ. վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրեան, Երեւան, 1970»։*

2465
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԱՐՄԻՋԱՒՈՐ Ջ֊Թ - 1463

ԳՐԻՉՔ՝ Մարգիս ՐեյՀ։ ՍՏԱՁՈՂ՝ ողի Ջաճիրվկի եւ Աւտուի։

ՔԵՐԹ՝ 296, չգրուած՝ 69ա, 122ա։ ՊՐԱԿ ե֊ԲԷՀ16 (Ջ, ԲԲ չիՀ, ե 9, է 12, Ը 13, ժՒ. ժէ, Ի, ԻՋ 15, ԺԹ 8, ԻՒ 11, ԻԷ 7)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11,6x8,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9x6,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 10ա)։ ՏՈՂ 22։ ԿԱԶՄ՝ դուռմազարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը մասն ճկատիպ գրի (փեղկ Ա՝ մաղմ՝ ՂՋ, փեղկ Բ մաղմ. ՂԳ)։

Նմուշ 10ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ – Աշուղիան՝ ՃՒր, Հոգեզատուտ՝ 122բ։ Լուսանցային Գլուխ Յովհաննու Միւռեի՝ 77բ, Հոիփսիմէ կոյս՝ 152ա, Աստուածածնի՝ 170ա, Գաբրիէլ հրեշտակապետ՝ 203բ։ Կիսախորհ՝ 70ա, 123ա։ Ճակատագրող՝ 1ա, 35ա, 177բ, 234ա, 272բ։ Լուսանցագրող՝ բուսական, թռչնային, յոլկնպարիկ, տաճար, Ջուրդ֊գիր՝ թռչնագիր, ճանգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, շագանակագոյն, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կագմի եզերբ թեթեակի մաշուած. սկզբից եւ միջից պակասաւոր, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, թծեր, վտիտկ պատռուածքներ, տեղ֊տեղ գեցակներ, մանրանկարներ մասամբ վնասուած կամ եղծուած, լուսանցագրողերը եզրահատումից վնասուած, կագմաստառը վնասուած եւ պատռտուած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա֊294ա* [Շարակնոց]

Տե՛ս նաեւ 1576, 4ա֊368բ։ 1-24/*չիք*։ 25/*1ա֊2բ (1ա տե՛ս յաւելեալ ա.)*։ 26/*3ա֊6բ*։ 27/*6բ֊9բ (վրձ. թաղուած. «Ո. Մ[երձ եմ յընկերմիս... ձովու քանզի///»)*։ 28/*չիք*։ 29/*10ա֊20ա (սկ. թաղուած. «[Աւոնն ԳՋ. Որ արարեր գաւրութեամբդ...] քո խորհրդեամբ...»)*։ 30/*20ա֊7ա*։ 31/*27բ֊34բ*։ 32/*35ա֊7ա*։ 33/*37ա֊9բ*։ 34/*39բ֊41ա (չիք՝ «Հ. Բարեբանեալ ես,...»)*։ 35/*41ա֊3ա (43ա֊4ա տե՛ս* 84. բ)։ 36/*44ա֊6ա (46ա֊7ա տե՛ս* 84. գ)։ 37/*47ա֊8բ (45բ֊9ա տե՛ս* 84. դ)։ 38/*49ա֊52բ (52բ֊3ա տե՛ս* 84. ե)։ 39/*53ա֊65ա (Խիթեիի եսեւտաքրութիւն. Չիք՝ ա. «Ո. Յահեղ աւուրն...»)*։ 40/*65ա֊3ա (68բ տե՛ս յաւելեալ բ.)*։ 41/*70ա֊2ա (72ա֊3ա տե՛ս* 84. ա), *73ա֊8բ (յաւելեալ բ. 75բ «Ո. Որ ըզհրաշատակին,...»)*։ 42/*78բ֊86ա*։ 43/*86ա֊109ա*։ 44/*109ա֊14ա (յաւելեալ՝ 110բ «Ո. Ամբսկիպ Բանդ ահճատեւի...»)*։ 45/*114բ֊21բ*։ 46/*123ա֊5բ*։ 47/*126ա֊8ա*։ 48/*128ա֊30ա (յաւելեալ՝ 129ա «Ո. Եւ որ ան լուսոյ եճմարան,...»)*։ 49/*130ա֊2ա (յաւելեալ՝ 131ա «Ո. Ուրախացի՛ր, սրբուհի՛...»)*։ 50/*132ա֊3բ*։ 51/*134ա֊5ա*։ 52/*135ա֊7բ*։ 53/*137բ֊43ա (յաւելեալ՝ 141բ֊2ա «Ո. Որ ի յամեան վեցերորդի...»)*։ 54/*143ա֊5ա*։ 55/*145ա֊7բ*։ 56/*147բ֊9ա*։ 57/*149ա֊52ա*։ 58/*152ա֊9բ*։ 59/*159բ֊61բ (յաւելեալ՝ 160բ֊1ա «Ո. Աստուած քահանայք սրինեցէ՛ք... »)*։ 60/*162ա֊4բ*։ 61/*164բ֊6բ*։ 62/*166բ֊8բ*։ 63/*168բ֊70ա*։ 64/*170ա֊3ա*։ 65/*173ա֊5ա*։ 66/*175ա֊7ա*։ 67/*177բ֊8բ*։ 68/*178բ֊80բ*։ 69/*180բ֊2ա*։ 70/*182ա֊3բ*։ 71/*183բ֊5ա*։ 72/*185ա֊6բ*։ 73/*186բ֊8բ (Յաւելեալ՝ 188բ «[ԳԿ. ձ՛.] Աւրինեալ ըզքեզ փայտ խաչ», «[ԳԿ. ձ՛.] Փայտ կենաց գաւրութեան...»)*։ 74/*189ա֊91ա (191ա֊3ա տե՛ս յաւելեալ գ.)*։ 75/*193ա֊4բ*։ 76/*194բ֊7ա*։ 77/*197ա֊200բ*։ 78/*201ա֊2ա (սկ. թաղուած, «[ԳՋ. Ա. Ոքանչելագործ... երեւեցար ի յերկրի...»)*։ 79/*չիք*։ 80/*202ա֊3բ*։ 81/*203բ֊6բ (յաւելեալ՝ 204բ֊5ա «[Ո.] Ամեն անճատ խնայրեան, Մարիամ,...»)*։ 82/*206բ֊17բ, 222բ֊3ա, 225ա֊6ա (չիք՝ ժ, ժբ֊ժզ, ժէ֊ժը. Յաւելեալ՝ ա. 207բ֊8ա «Ո. Աստուածածին Տարօն լուսոյ,...»)*։ 83/*217բ֊22բ (յաւելեալ՝ 226բ. «Տ. Ամբսկիպեան Աստղուած համապատասխան... որ ըզլոյսն///» (վերջից պակասաւոր)։ 222բ֊3ա տե՛ս* 82. գ։ *223ա֊5ա տե՛ս* 91։ *225ա֊6ա տե՛ս* 82. ժդ։ *226ար տե՛ս* 96)։ 84. ա/*72ա֊3ա*։ բ/*43ա֊4ա*։ գ/*46ա֊7ա*։ դ/*48բ֊9ա*։ ե/*52բ֊3ա (չիք՝ գ֊է)*։ 85/*262ա֊66բ*։ 86/*227ա֊33բ (չիք՝ ա֊զ)*։ 87/*234ա֊60բ (չիք՝ ե. «Ձքեզ աղաչեմք զ...», է «Մեծ եւ ահեղ աւրէնս։ Յաւելեալ՝ ա. 235բ֊6ա «Տ. Որ անճատ խնայրեան քեամբ...», 236ա «Տ. Կեանք եւ լոյս ազգին մարդկան,...», 236ար «Տ. Ի սկզբանէ Բանդ Աստուած...», բ. 238ար «Ող. (Անտոնս) Աւարյագործ Բանիս քո, Տէր,...», գ 240ա «Որ բնակեալ ես ի յերկինս...», դ. 243բ֊4ա «Գալոց է միւսանգամ... », 244ար Տ. ((Աստուած) «Աստուածպէտ որտամբ...», ե. 245ար «Ո Հայր անբսկիպն...», զ. 250ա «Տ. Ահեղ փողն...», է 256ա «[Ո.] Անեղին տաճար...», բ. 258բ «[Տ.] Զորս հաւատարեցեր...»]*։ 88/*272բ֊94ա (89֊ից յետոյ, է՝ պակասաւոր. չիք՝ «Նայեցան գ[ետ]ուրձիքնք... Զի՛ն, Աստուածային բարկութեամբ հրոյ... Ծան, Տեսեալ ըզքեզ...», «Հաս. Ահեղն հրեղատից...]* պատռտի գաւրութեամբ...» սկ. թաղուած)։ 89/*260բ֊1ա (262ա֊6բ տե՛ս* 85), *267ա֊71ա (Խիթեիի եսեւտ֊*

ռաջութիւն։ Յաւելեալ՝ 271ար «Ո. Մ վերարձաշ ծաղիկ...», 271բ «Մ. Դասապետն հրեշտակաց...», 271բ-2ա «Մ. Ի հայրական ծոցս... », 272ա «Ո՛ր ի խորհուրդս բարձրագոյնս...»)։ 90/չիք։ 91/223ա-5ա։ 92-95/չիք։ 96/226ար։ Ունի՝

ա. *1ա* [Կանօն Թադէոսի առաքելոյն - ԳԿ. Ստ. Մկ. Անժամանակ ծընունդ Որդի] - *(սկ. թափուած) ///ճըմլեցար ի քառաթեւն...* [ԳԿ. Ձ֊ղ.] *Մրղմարտութեան բանին քարոզ...*

բ. *68բ* [Շարական] Յոհաննու [Երուսաղէմի հայրապետի] – ԴՁ. *Ծագումն արեւու արեւելեան...*

գ. *191ա-3ա* [Շարական Աւետրդ Խաչի. ձեռ. 2412, 194բ] – ԴՁ. *Ձ֊ղ. Սուրբ գնաց քո...* [ԳԿ. Ձ֊ղ.] *Խորհուրդ մեծիս նշանին... Պայծառ, քան զարեգական...* ԴՁ. [Մկ.] *Քառակերպեան աթոռ ակն պատուական...* [ԴՁ. Մկ.] *Տնկեցար ի յերկրի...* [ԳԿ. Մկ.] *Խրայելեան բանակին...* ԱԿ. [Ձ֊ղ. Հր.] *Քեզ երկրպագեմք...* ԱԿ. [Մկ.] *Ձյսաւր ծանեաք ըզծառն կենաց...*

Բ. ՅԱԻԵԼԱԿՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԸ. դ.

ա. *294ա* [Գիր ամենայն ցաւոց] – *Եղուկ է մորըս կուսի... ոչ երկուղէս պիս։*

բ. *296բ* [Մեծ պանոց շաբաթուն] – *Մեծ Պահոց շաբթո[ւ]ն եր[ե]կոյ[եա]ն... Առաչնորդ կենաց մարդկան... բարկիսօսեա՛։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

294բ Փա՛ռք ամենասուրբ Երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որով եւ մեք վիճակիմք հաւատով, յուսով եւ սիրով։ Ի Թվին հայոց ի ՉԺԲ. (1463) գրեցաւ տառս այս ձեռամբ բազմամեղի՝ Սարգիս քահանայի, ի գեաւղն Աւռհիզաւճ, ընդ հովանեաւ Սուրբ Սարգսի Զօրավարի եւ ի թագաւորութեանն Ջհանշահին։ Գրեցաւ սաս եւ յընդիր աւրինակէ։ Որք ասիցիք կամ օրինակէք, յիշեցէ՛ք յառաջ ողորմութիւն Աստուծոյ զգրող սոքայ եւ զծնողսն իմ ի Տէր, եւ որ յիշէ ըզմեզ՝ յիշեալ լիցի ի նոյն ողորմածն Աստուած, որ տացէ հարիւրապատիկ աստ եւ ի հանդերձեալն, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։ |295ա| Արդ, գրեցաւ սա ի վանքսումն անձ[ին] իւրոյ (չգրած) եւ յիշատակ հոգւոյ իւոյ եւն ծնողաց իւրոց՝ Ջանիբէկին, Աւռումն, եւ կենակցին իւրոյ՝ Դանայխաթունին, եւ Ալամշին։ Եւ դուք ամենեքեան, որք պատահիք այսմ տառիս՝ ուսմամբ կամ գաղտնիւք առնելով, յիշե՛ղ(ս)ջիք ի մաքուր յաղաւթս ձեր զՋանիբէկն, եւ զԱտումն, եւ զԴանայխաթունն, զի նա եւս զգրողն գրոցս, որ եւ զնա ազատեմ յիշել յաղաւթս։ Եւ Քրիստոս, որ առատն է ի տուրս պարգեւաց առհասարակ ամենեցունց՝ ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի, եւ նմա փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն։

Տե՛ս ԺԸ. դ. յիշ֊ք, Ք. էջ 202-203։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *295բ (բոլորգիր) Ջվերջին ըստացող Շարակնոցիս՝ գտէր Յակոբն, եւ գհայրն իւր՝ գտէս Սահակաոսն, եւ հաւրեղբայրն գուսթայ Մարտիրոսն, եւ գմայրն իւր (չգրած) եւ գկողակիցն իւր, եւ գեղբայրքն իւր՝ գՍոլթանշէն, գԸսպահանշէն, գՋահանշէն, եւ գեղիլն, եւ գՅովանէսն, ըգՅուսէփն, եւ գքոյրն իւր՝ (չգրած), եւ գամենայն արեան մերձաւորքն իւրեանց յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ուղիղ սրտիւ, եւ Աստուած մեզ եւ ձեզ ողորմեսցի. ամէն։ Թվին ՋՀ. (1521) կազմեցաւ։*

2. *296ա (բոլորգիր) Փա՛ռք ամենասուրբ Երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգ[ւոյն]։ Արդ, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զվերջին ըստացող սուրբ Շարակնոցիս՝ ըզտէր Յովանէս, եւ գծնօղսն իւր՝ գՅոհաննէսն, եւ գմայրն իւր՝ գՓաշայն, եւ գկողակիցն իւր՝ գխումարն-խաթուն, եւ գեղբայրքն իւր՝ գՍողաջանն, եւ գհանգուցեալ եղբայրքն՝ գՄիրիջան, գՊապաջանն, եւ Ղոշլարն եւ ամենայն արեան մերձաւորացն. ամէն։ Աղաչեմ գձեզ, ո՛վ մանկունզ սուրբ եկեղեցոյ, յորժամ հանդիպիք սմա կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեսցիք ի սուրբ յաղօթս ձեր զտէր Յովանէս, որ ըստացաւ զսա ի հալալ վաստակոց իւրոց՝ բարի յիշատակ հոգոյ իւր[ւ] եւ ծնօղացց իւրոց, Տօր[ի]՝ Յոհաննիսին, եւ մօրն՝ Փաշային, եւ կեն|296բ|ակցին՝ Խումարին, եւ եղբարցն՝ Աղաջանին, եւ Միրիջանին, եւ Պապաջանին, եւ Խուշլարին, կենդանեացն եւ հանգուցելոցն։ Լի բերանով եւ իւղիդ սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք սոցա. ամէն։ Վարձեալ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք տէր Յովանէսին եւ իւր անեղոյ՝ խոջայ Յովսէփին, եւ իւր կողակցին՝ Ալամշին, Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն։ Թվականին ՉՂԹ. (1550)։*

3. *34բ (չղագիր) 1877 սեպ[տեմբեր]։ Յիշատակ Գալուստ Տէր-Մկրտչեան Վաճանի, ի Ս. Էջմիածին, Մատենադարան Ճեմարանի։*

4. *291ա (չղագիր) Յիշատակ Մատենադարանի[ն] ճեմ[արանի]։ Գալուստ Տ[էր]-Մկրտչեան[ց], 1878 յունի։*

ԿՆՔՈՒԴՈՇՔ *296ա (բոլորակ) «/// ու է///» (անընթեռնելի)։*

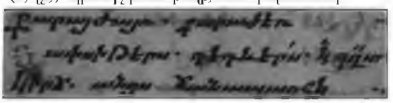
ԳՐՉԱՓՈՐՁ *159բ «Ի մեղայպարտ եւ անարժան Աստուծոյ ծառայ տէր Աբրահամէս հասցէ, որ երկնային զինվորութեան Քո, թագաւոր անդադար»։ 160ա «Էից էյակ բանաւոր գիտակ, բարձր արարէք զնա աւիտեան»։ 294բ «Ի սուրբ, ի սուրբ պավական մարմնոյ յարութեան Տեառն մերոյ փրկին, ի Յիսուս Քրիստոս ճաշակ»։ 289բ, 293բ, 294բ, 295ա. գանազան տառեր, բառեր, խզբզոց։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ «ԺՉ.-ԺԷ., Մ[ետրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։ 1ա «Հ[ին] 2465, 1216»։*

2466
ԵՐԵՄԻԱ ՄԵՂՐԵՑԻ, ԲԱՌԳԻՐՔ

ԺԷ. դար

Թերթ՝ 115+1 (կրկն.՝ 14). չգրուած՝ 58բ, 112բ-5բ: **Պրակ՝** Ա-ԺԱxI2 (Ա 1, Զ 10, ԺԱ 9): **Նիւթ՝** թուղթ, առեւելեան: **Մեծութիւն՝** 11x9: **Գրութիւն՝** միասիւն (8,3x6,3): **Գիր՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 15ա): **Տող՝** 15-16: **Կազմ՝** ծաղկաթուղթ, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառը թուղթ, լուսանցակողերը՝ կապոյտ ցայտկէն: **Պահպանակ՝** 1 (Ա, վէց.), սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

Նմուշ 15ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզերք մաշուած, սկզբից եւ միջից պակասաւոր, լուսանցքներում խոնաւութեան հետքեր, փոխրիկ պատռտուածքներ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-112ա [Համառօտ հաւաքումն եւ գումարումն բարից յԱստուածաշունչ գրոց յերեմիայէ բանասիրէ Մեղրեցւոյ. ձեռ. 451, 17ա] - *(սկ. թափուած) ///Ստեղունք՝ ճգներ... 1բ... խոյակ՝ սնագլուխ/// (շար. թափուած) 2ա վտուակ՝ նափորտ... Աքրշալուան՝ արեւագոլն է: Ոդջոյն ընդ ձեզ, խաղաղութիւն ընդ ձեզ:*

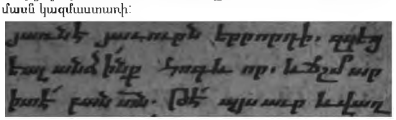
Ռառք «Արարածոց» գրքի՝ չէք, բառք «Ելից» գրքի՝ պակասաւորք:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ «ԺՀ.-ԺԷ., Մ[եսրոպ] ե-պ[իսկոպոս]»: «Հ՞ 2466, 1217»:*

2467
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

Թերթ՝ 85: **Պրակ՝** Ա-ԸxI2 (Ա 11, Ը 2): **Նիւթ՝** թուղթ, առեւելեան: **Մեծութիւն՝** 11x9: **Գրութիւն՝** միասիւն (8,1x5,6): **Գիր՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 12ա): **Տող՝** 15-16: **Կազմ՝** ծաղկաթուղթ, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառը թուղթ, լուսանցակողերը՝ կապոյտ ցայտկէն: **Պահպանակ՝** 1 (Ա, վէց.), սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

Նմուշ 12ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզերք մաշուած, վերջից պակասաւոր. լուսանցքներում խոնաւութեան հետքեր, փոխրիկ պատռուածքներ, թ. 84 եւ 85՝ ետեւառաջ կարուած, պրականիշերի վրա յետագայի ձեռիով այլ համարներ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *1ա-74ա* Սուրբ Հաւոն Եւագրեա Հարիւրաւորին վեցերորդ.

Տե՛ս ձեռ. 1666, 200ա-50բ. ա/1ա-12ա: բ/12ա-22բ: ց/22բ-33բ: դ/33բ-44ա: ե/44ա-53ա: զ/53ա-63ա: է/63ա-73բ: Վրց. («Գաւաթեցան... »)/73բ-4ա:

Տե՛ս նաեւ տպ. Բ. Սարգիսեան, Սրբոյ Հօրն Եւագրի Պոնտացւոյ Վարք եւ մատենագրութիւնք, Վենետիկ, 1907:

2. *74ա-85բ, կարդալ՝ 74ա-83բ, 85աբ, 84աբ* Երանելոյ սուրբ Հօրն Նեղոսի ճգնաւորի յաղագս աղաւթից: Գլուխ ՃԹ. — Ա. *Որ ոք կամեսցի անուշահոտ խունկս կազմել... զգայութեանն հեշտական է/// (շար. թափուած):*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ «ԺՀ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»: «Հ՞ 2467, 1218»:*

2468
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԱԻԻՆԳԴԱՆՑ

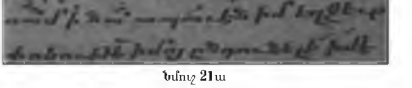
Գրիչ՝ Յոհան:

Թերթ՝ 254+2 (կրկն.՝ 187). չգրուած՝ 1ա: **Պրակ՝** Ա-ԻԹxI2 (Ա, ԻԲ 10, Ե-Զ, Ը, ԺԲ, ԺԷ 11): **Նիւթ՝** թուղթ, առեւելեան: **Մեծութիւն՝** 10,7x8,2: **Գրութիւն՝** միասիւն (9x6,5): **Գիր՝** բոլորգիր (նուազագիր, լրացնողի՝ 187ա-ը.). (նմուշ՝ 21ա): **Տող՝** 17: **Կազմ՝** դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, Ա. փեղկին մեռաղէ երկու զամով, միջուկը տախտակ, աստառը մասն ճնատիպ գրի՝ Աղօթք. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Մանրանկարչութիւն — Դաւիթ՝ 1բ: Լ ո ւ ս ա ն ց ա յ ի ն. Մովսէս՝ 26ա, Տիրոջը երկրպագող անձինք՝ 79բ-80ա, Մաղաղեք՝ 88բ, Եսայի՝ 157ա, եզեկիա թագաւոր՝ 184բ, Աստուածածին՝ 247ա: Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 2ա: Ճ ա կ ա տ ա գ ր ո ղ՝ 31ա, 62ա, 96բ, 126ա, 159ա, 186ա, 213բ: Լ ո ւ ս ա ն ց ա զ ա ր ո ղ՝ բոլոր-

ՌԷՓ. — 1630

կան, թռչնային, յոչկապարիկ, տաճար (140ա): Ձ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, նարնջի, դեղին, շագանակագոյն:

Նմուշ 21ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի դռնակն ու կապիչներն րնկած. միջից պակասաւոր, թերթեր խոնաւազած, լուսանցքներում խոնաւութեան հետքեր, տեղ-տեղ ցեցակեր, փոխրիկ պատռուածքներ,

եզրամասերումից լուսանցազարդերը վնասած, ժԸ. դ. ձեռագրած, հիմերը կարկատած, թերին լրացված՝ 157ա-դ. լուսանցակազմերը գունազարդի:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

2ա-252բ [Սաղմոսարան]

Տե՛ս նաև. 1642, 1ա-239ա. *1/2ա-30բ, 2/31ա-61բ (պակասաւոր՝ Սաղմ. Ւ., Լե, ա. 5ճա «///ի այդ այն է, զոր Տեառն հաւատացանէք...»)։ 3/62ա-96ա (պակասաւոր՝ Սաղմ. ՄԳ, ՄԹ.)։ 4/96բ-125բ։ 5/126ա-58բ (պակասաւոր՝ Սաղմ. ՀԲ, ՀԳ.)։ 6/159ա-85բ։ 7/186ա-213ա (պակասաւոր՝ Սաղմ. ՃԺԳ, ՃԺԴ.)։ 8/213բ-52բ։* Ռնախ՝

ա. *251բ-2ա* Քարոզ Տէր ամենակալի - *եւ եւս քան զաղաւնւոյն եկեալքս ի խստովանութիւն ապաշխարութիւեան... Տէր Աստուա՛ծ մեր, կեցո՛ եւ ողորմեա՛։*

բ. *252բ* Աղաւթք Տէր ամենակալի - *Տէր Աստուած փրկութիւեան մերոյ, որ ողորմած ես... քեզ հանցէն զաւրեցութիւն... այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԿԱՆ

253ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ, որ ետ կարողութիւն անարժան եւ անիմաստ գրչի՝ հասանել ի յաւարտ աստուածախաւս եւ յուսագարդ տաճիս՝ կոչեցեալ Մաղմոսարան, ի թիւականիս հայոց ՌՀՔ. (1630) ամին, ի գաւն եւ ի նեղ ժամանակիս, յորում նեղիմք ի հարկապահանջութենէն անօրինաց, քանզի եւս քան զեւս սաստկանայ բռնութիւն եւ նեղութիւն ի վերայ աշխարհիս, եւս առաւել՝ ազգիս հայոց, վասն ծուլացեալ մեղաց մերոց։ Ա՛յդ, որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ օրինակելով եւ կամ հարեւանցի տեսանելով, զաւելորդն բառ|253բ|նալք եւ զպակասութիւն լնուք, եւ խոշորութեանց եւ սխալանացս անմեղագիր լիներ, գի կար մեր այս էր։ Վասն որոյ երեսս ի գետին դնեալով, աղաւեմ զմանկունդ սուրբ եկեղեցւոյ, զի լի սրտիւ եւ բոլոր հաւատով Աստուած ողորմի ասացէք անարժան գծողիս՝ Յոհաննիսի՛, ու ծնողաց իմոց՝ Կիրակոս վարպետին եւ Մրւաթիի, որ բազում աշխատութեամբ արարին զիս գրագիր, եւ երբոր իմոյ՝ Մուսէս սարկաւագին, եւ քրւերն իմո՝ Գօզալին եւ Մրջանիի, եւ ամենայն ազգականաց իմոց՝ կենդանեաց եւ մեռելոց, ամէն։

Շնորհիւ Տեառն՝ սկսա եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցի զսուրբ |254ա| գիրքս, որ կոչի Սաղմոսարան, ի [յե՛]կիրս Մայեկաց, ի գեօղս, որ կ[ոչի] Ալընդանց, ընդ հովանեաւ երեք խորանացս՝ Սրբոյն Պ[ե]տրոսի եւ Պօղոսի, եւ Սրբոյն [Գէ]որգեա Զօրավարին, որ է արեւե[լ]եան կուսէ հանգէպ Ախարաւանից Սուրբ Նշանին։ Արդ, աղաւեմ գձեզ, ո՛վ ռարք եւ եղբա՛րք իմ, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի՛ ասացէք նմա, որ ստացաւ զնաղմոսարանս ի հալալ վաստակոց իւրոց՝ ի վայելուն անձին իւրոյ եւ յիշատակ ծնօղաց իւրոց եւ ամենայն արեան մերձաւորացն. ամէն։

**Գրչի անունը գրուած է կողքի լուսանցում եւ եզրահատումից վնասուած է։*

Տե՛ս ժԷ. դ. յիշ. ց. Ռ էջ 374-5։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐ

254բ (շղագիր) ///ես՝ Ղարանեցի՛/// Պողոս, տվեցի [զայ]ս Սաղմոս[արանս] թւին [ի]ՁԼԶ. (1687)։

ՆՇՈՒՄ՝ Ա. կազմաստաւին փակցուած թղթին. *«ՌՀՔ.-1630, Մ[եարոպ] եպ[իսկոպո]ս»։ «Հ՝ 2465, 1219»։*

2469
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

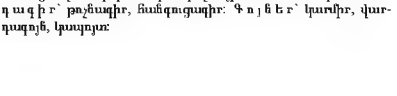
ԺԷ. դար

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզերբ մաշուած, դռնակն ու կապիչները պակաս, մեջբ վերից վար ճեղքած, սկիզբ պակասաւոր, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր եւ բծեր, փոքրիկ պատառածոներ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

2ա-250բ [Սաղմոսարան]

Տե՛ս նաեւ. 1642, 1ա-239ա. *1/2ա-26բ (պակասաւոր՝ Սաղմ. Ը. Թ, յիշ՝ բ. ազոթք «Տէր տրւընչեցեա», մաղթանք «Սաղմոսիւք»)։ 2/27ա-54բ (պակասաւոր՝ Սաղմ. Ի., ԻԱ., ԻԲ., ԼԹ., Լե., յիշ՝ Սաղմ. ԻԹ., բ. ազոթք «Ի գիշերի», մաղթանք «Ի գիշերի»)։ 3/55ա-89ա (պակասաւոր՝ Սաղմ. ԼԷ., ԼԹ., յիշ՝ Սաղմ. ԼԸ., բ. ազոթք «Տէր երկնի», մաղթանք «Ձերգաս»)։ 4/89բ-115բ (յիշ՝ բ. ազոթք «Գոհանալոյ զքեզ», մաղթանք «Գոհութիեամբ»)։ 5/119ա-54բ։ 6/155ա-85ա։ 7/185բ-217բ։ 8/218ա-50բ (պակասաւոր՝ բ. 250բ «...աւրհնեցէք լերինք, բլուրք եւ ամենայնք///», յիշ՝ «Փոքր էի եւս, գ-էշ)։*

Նմոյշ 4ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոշոր՝ 2ա. ճակատագրի՝ 27ա, 55ա, 89բ, 119ա, 155ա, 185բ, 218ա։ Լուսանցագարդ՝ բուսական, թռչնային, տաճար (99բ): Շարադրի՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, կապույտ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

1բ (ԺԸ. դ.) Ես՝ Քրիստոսի ծառայն Յուսեբի էս գրեցայ:

ԳՐՉԱԿՈՒԹՒՆՔ *1աբ, 97ա, 139ա, 147բ, 200ա.* զանազան տառեր եւ բառեր:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին փակցուած թղթին. «ՌՀՂ.-1641, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: «ՀՖ 2469, 1220»:*

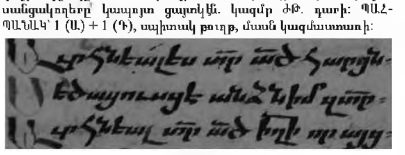
2470

ԺԱՄԱԳԻՐՔ, ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

ՌՀՂ. – 1641

ԳՐԻՉՔ՝ Ղազար երէց:

ԹՂԹՔ՝ 163+2 (եռեվկնոտաձ՝ 1): ՊՐԱԿ՝ 1-14x12 (ԺԹ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լաւագծերով եւ գաղտնաձեւ լուսադրութեամբ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 11x8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,3x5,3): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նաւարգիր՝ 160բ-3ա. ճմռոյ՝ 12ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՉՄ՝ ծագկաթուղթ, մեքենաւ կապի, միաչափ առոգաթուղթ, աստառ սպիտակ թուղթ, լուսանցագրերը՝ կապոյտ գայտկեն. կազմ ԺԹ. դարի: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա.) + 1 (Ի.), սպիտակ թուղթ, մասն կազմաստառի:

Նմոյշ 12ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 1ե, 53ա: Ճ ա կ ա տ ա գ ր ո ւ թ՝ 12ա, 32բ, 37բ, 42ա, 47ա, 73բ, 79բ, 105ա, 117բ, 123բ: Լ ու ս ա ն ց ագ ր ո ւ թ՝ բուսական, թռչնային: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, նաճգուզագիր: Գ ոյ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ, նեղկազոյն:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Եզ երգց. Գ. 13 - ե. 3: ԺԹ. դ.: 2 (Բ-Գ), սկզբում, տոացուած կէս թերթի ռեզոյանակի հատուածով: Մագաղաթ, միասիւն (13x9), բոլորգիր, 16 տող: Կարդալ՝ Բա, Ար, Բբ, ԵՒա. «///Պատռեալ փակեալ... վասն իմ սասուհով գիչեռոյ: Հասուն զայս ինչ ասէ///»:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցներում խմնաւոքման ճեռներ, փոխրիկ պատռուածքներ, տեղ-տեղ գեզակեր. եզեանաուած, որի ճեռներուքով պահպանիչներն ընկածեռուով են միայն ե-ի վերեւի ծայրը, որոշ պահպանիչների պատռուոյ նշանները:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1դ-51բ, 104բ-42ա, 153ա-63ա* [ժամագիրք]

Տե՛ս ձեռ. 585, 1ա-64ա, 132ա-80ա. *1/1դ-11բ; 2/11բ-32ա; 3/32ա-6բ; 4/37ա-41ա; 5/41բ-6ա; 6/46ա-51բ (52ա-104բ տե՛ս բ.); 7/104բ-16բ; 8/116բ-23ա; 9/123ա-3բ;* 10. *ա/123բ-38բ; բ/153ա-6բ; գ/156բ-8ա; դ/138բ-41բ; ե/141բ-2ա (142ա-52բ տե՛ս Ե. գ.); ինի.*

ա. *158բ-9բ* Աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ [Քան ԹԱ.] – *Որդի Աստուծոյ կենդանոյ աւրհնեալդ... աւրհնեալ ի բարձունս: Եւ զքեզ ընդ Հաւր եւ Հոգւոյդ Սրբոյ աւյժմ եւ միշտ:*

բ. *52ա-104բ, 142ա-52բ* [Խորհրդատետր]

Տե՛ս ձեռ. 2385, 69ա-156բ. *1/52ա-62ա: ա/52ա-5բ; բ/55բ-6բ: գ/56բ-61ա: դ/61ա-2ա: ե/62ա-70ա: ա/62ա: բ/62ա-3բ: գ/63բ-5բ: դ/65բ-6ա: ե/66ա-3ա: գ/63ա-70ա: ե/70ա-98ա: ա/70ա-4ա: բ/74բ-90ա: գ/90ա-2ա: դ/92ա-3ա: ե/98ա-9բ: ա/98ա: բ/98բ-9ա: գ/99ա:*

գ. *142ա-52բ* Եռամեծի եւ ֆայ վարդապետի Մխիթարայ Գօշի խստակրօն ճգնաւորի եւ բանիբուն հեռեսորի ասացեալ զաղաւթս ի ժամ սուբ պատարագի – *Տէր Աստուած իմ, Յիսուս Քրիստոս, Բան Հօր եւ կերպարանի կենդանի... եւ փառաւոր արարիդ զքեզ ընդ Հաւր քոյ... աւյժմ եւ միշտ:*

Գ. ՅԱԽԵԼԱԳՐԻԹԻՒՆ, ԺԸ. դ.

160բ-3ա Աղօթք Գրիգորի Նարէկացւոյն ասացեալ վասն տէճեի [Քան ԻԸ.] – *Եւ արդ, այսքանեաց անբաւից հրաշից հանդերձից... զուգակշիռ հաւատարմութեան յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱՀԱՊԱՊԱՀԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

159բ Յիշատակարան աւրինակին. Փա՛ռք Հօր անհասին եւ Որդոյն Միածնի եւ Սուրբ Հոգւոյն ճշմարտի, երից անձանցն եւ մի բնութեան եւ աստուածութեան, աւյժմ եւ միշտ եւ:

Արդ, գրեցաւ սուրբ Խորհրդամատոյցս պատարագի ի յերկիրս Քաչբերունեաց, ի սուրբ ուղխաս Մեծոփայ վանք կոչեցեալ, ընդ հովանեաւ Տիրամօր |160ա| Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Յակոբայ հայրապետիս եւ սուրբ վարդապետաց գերեզմանացս, ի թվականիս հայոց ՊՂԲ. (1443), ձեռամբ անարժան եւ անպիտան եւ անիմաստ գրչի՝ Ներսէս վարդապետի, առ ոտս տէրեզերպոյս եւ քաջ րարունապետի Բովմայ (=Թովմայ) վարդապետի, ի խնդրոյ սրբազնիս եւ կուսակրաւն քահանայիդ Մելքիսեդի:

160ա (Յիշատակարան Թովմա վարդապետի. հմմտ. ձեռ. 590, 202աբ) Արդ, եւ՝ մեղապարտս ի ծնունդ եկեղեցւոյ, Թուման պիտակաւոն վարդապետս, ի Քաչբերունեաց գաւառէ, ի սուրբ ուխտէն Մեծոփայ, ի կարգէ աշակերտաց մեծ վարդապետացն Վարգսի եւ Վարդանայ |160բ| եւ Գրիգորի Տաթեւացոյն, սրբագրեցի

զԳիրս հրեշտակաց ազօթից ինն ժամու, որ կատարի ի գէմ երրորդութեան, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:

Տե՛ս ԺԵ դ. չիշ-ք, Գ., էջ 401:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

11բ Գրեցաւ ի թվականիս ՌՂ. (1641) ամին, Յունկս ամսոյ ԻԲ. (22), աւրն Դշաբթի, ձեռամբ Ղազար իրիցու:

36բ Զմեղապարտ գծաւղ՝ զՂազար երէց, ի Տէր վարձատրեա՛ միով Տէր ողորմեալիւ, ո՛վ սիրելի ընթերցօղը, եւ Քրիստոս Աստուած զձեզ չիշեսցէ եւ առհասարակ ողորմեսցի ի մեւանգամ գալստեանն:

52բ Գրոցս այս դուք խընա՛մ տարէք,
Որք տեսնաւաս գսա երգէ՛ք,
Ով որ կարդայք, աւրինակէք՝
Զ'Ղազար երէցըս յիշեցէ՛ք,
Զքաղծեալս հոգով, եղբա՛յր, յիշեա՛,
Եւ զողորմին սիրով ասա՛,
Ձեռքս փտի՛ւ ի հող դառնա,
Գիրս չիշատակ առ Ձեզ մնա:
Տե՛ս ԺԷ. դ. չիշ-ք, Գ. էջ 4:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԻՒՏ

1. *1գ (ՀՀ. գ., Նոտրգիր) Ի վայելումն տ[է]րացու:* Ովանէսին:

2. *Պահպանակ Աբ (ՀՄ. գ., շղագիր, մատեռով) Այս գիրք պատկանի Աղէքսանդր Տէր-Յովհաննէսեանց (Նոյնը՝ 163բ):*

1ա (Նոյն ձեռքով) 1899, Մեպտեմբերի 16, Նուէր յԱղէքսանդր քահանայէ Տէր-Յովհաննէսեան, Տփխիսու Կուկիոյ թաղի Սուրբ Աստուածածին եկեղեցւոյ քահանայէ: 1899, Մեպտեմբերի 16:

3. *1գ (շղագիր)* Մեսրովբ *արքեպիսկոպոսին է: 1899:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1բ «Մեսրովբ արքեպիսկոպոս Սմբատեանց Նախիջեւանցի»:*

ԳՐՉԱՔՈՐՉ՝ *1բ «Գնալով փառաց քոց... »:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պահնկ Աբ. «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: «ՀՀ 2470, 1221»:*

2471

ԺԱՄԱԳԻՐՔ

ԺՉ. դար

234-245՝ կարկատած, ասասան ու պանեպանակներեն աեղացած լուսանցակաղերը սեացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

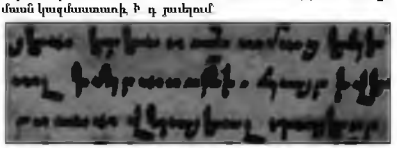
1ա-245բ [Ժամագիրք Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 585, 1ա-64ա, 132ա-80ա *1/2բ-5բ, 10ա-31բ (թերի՝ 11բ «... զաթոռ իւր, արք/// (մեջից թափուած), 12ա «///ցէ եւ ողորմեսցի »). 2/31բ-114բ. 3/115ա-34բ. 4/134բ-45ա. 5/145ա-53բ. 6/153բ-76ա. 7/176ա-202ա. 8/202ա-30բ. 9/230բ-45ա. 10/չիք. Ունի՝*

ա. *1ա* [Հրաժարումն] — *Հրաժարիմք ի սատանայէ... բ. 1աբ, 6ա-7ա* [Դաւանութիւն ճշմարտի] — *Խոստովանիմք եւ հաւատամք... (թերի՝ 1բ «Հաւատամք զերրորդ///» (շար. թափուած): 6ա «///եւ այսպէս նոյն... »): գ. 7ա-9բ* [Զղջման] — *Մեղա՛յ ամենասուրբ երրորդութեանն... մասամբք նո/// (շար. թափուած): դ. 2ա* [Արձակման] — *(սկ. թափուած) ///սէրն Աստուած...*

ԳՐՉԱՔՈՐՉ՝ *9բ, 39բ-40ա, 78ա, 85բ, 114բ, 123բ, 175բ, 197բ, 245բ. զանազան տառեր, բառեր:*

Թերի՝ 245+1 (վերկն՝ 198) չգրուած՝ 81բ, 245բ: ՊՐԱԿ Ա-ԻԲ×12 (Ա. 4, Բ 10, ԺԱ. 4): պրակաճոյիւր՝ բուն վերակազմութեան պատկառոման: Նիւթի՝ թուղթ, լուսագծերով: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 10x7,2 ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիսն (7,2x4,2): Գիր՝ նուազիր (նմոյշ՝ 6ա): ՏՈՂ՝ 16: ԿԱՆՁԻ՝ մանրակազմ մուխք, մչիկը սեւ գործուածի, միջովը տասնական, աստղը ասլիական թուղթ 1950-ականներէն: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա) + 1 (Բ), սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կպգմատոգի, Ի դ յուերում՝

Նմոյշ 6ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ — Լուսանցագլխի՝ Աւրեգական՝ 12բ, Մատանութիւն՝ 32ա, Յովհաննէս աւետարանիչ՝ 48ա, Ղուկաս աւետարանիչ՝ 52ա, Մարկոս աւետարանիչ՝ 54բ, Մատթէոս աւետարանիչ՝ 56բ, 98ա, Հովիւ՝ 69բ, Քրիստոս՝ 145բ, Խաչելութիւն՝ 176բ, Աքրեամ՝ 191ա Ճակատագրերդ՝ 2բ, 32ա, 115ա, 135ա, 176բ: Լուսանցագրերդ՝ բուսական, թռչնիկն: Ձագգիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, գեղին, կանաչ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար սկզբից եւ միջից պակասուսը, և եւ Բ պրակների թերթերը խառնուած, կարգալ՝ թ 1, 6-9, 2 լուսանցներում խռնուածքեան հետեւբ, Ի դ վերակազմուած, թ 1-5, 10,

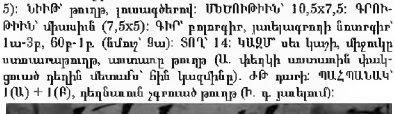
2472

Հ Ա Մ Ա Յ Ի Լ

Ռ.Ճ.Ա. - 1702

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր Երէց:

ԹԻՒԹ՝ 61. չքուած՝ 26ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ջ×12 (Ա 13, Դ 10, Ե 9, Զ 5): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով: ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 10,5×7,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7,5x5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր, յանկագրովի նուրգիր՝ 1ա-3բ, 60բ-1բ. (եմսչ՝ 9ա): ՏՈՂ՝ 14: ԿԱՋՄ՝ սեւ կաշի, միջակը սառատարայարդ, առատաւոր թուղթ (Ա. վերկի առտաւին վանկցուած դեղին մեռամս՝ նիւն կազմիլը). ԺԵ դարի: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1(Ա) + 1(Բ), դեղնատես չքուած թուղթ (Ե. գ. բաղադրում):

Նմուշ 9ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Տիրամայր մանկան հետ՝ 1բ, Մատթէոս առեւտրաւաճի՝ 3բ, Յովհաննէս առեւտրաւճիկ եւ Պետրոսոս՝ 8բ, Նեռեղ Շնորհալի՝ 16բ, Աղօթք ի վերայ հիւանդի՝ 26բ, Խաչ՝ 47բ, Սուրբ Սարգիս՝ 52ա: Լուսանցային. Եկու կայի՝ 4ա, Մարկոս աւետարանիչ՝ 5բ, Ղուկաս աւետարանիչ՝ 7ա, Գրիգոր Նարեկացի՝ 11բ, Հեռվրէ՝ 24բ, Փոտիննէա Սամարացի՝ 35ա, Փոկաս եպս.՝ 35բ, Սուրբ՝ 39բ, 54ա, Սիպրիանոս՝ 40ա, Պետրոս եւ Պօղոս առաքեալ՝ 43բ, Քրիստոս՝ 12ա, 48ա, Գաբրիել հրեշտակապետ՝ 51ա, Մարկոս՝ 56ա: ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 4ա, 9ա, 12ա, 17ա, 27ա, 40ա, 45ա, 51ա, 54ա: Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բաւարկան, առանձ (27ա), յոյկնոպարիկ (33ա), խաչ (36ա): Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ հանգուցագիր, թեղնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, դեղին, շագանակագոյն:

Վիճակ՝ բաւարար. սկզբից եւ միջից պակասած, թ. Ի՝ ստորին հատուածը պատռուած, լուսանցներում խանգարեալ հետքեր, փաթիկ պատռուածքներ, տեղ-տեղ գեղակեր, Ի. գ. նորագոյն եւ վերակազմուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1. *1ա* [Աղօթք բնդդէմ չարակամաց] – *(սկ. թափուած) ///սիրեաց, որպէս կապեաց Յեսու որդին... զարտիամաց լեզուն ի գէմ ծառային Աստուծոյ (1ա-3բ տե՛ս Բ.);*

2. [Աւետարան բժշկութեան] – *ա. 4ա-5բ Սուրբ Աւետարան ըստ Մատթէոսի – եւ մինչդեռ անցանէր... (Ը. 27-34): բ. 5բ-6բ Սուրբ Աւետարան Մարկոսի – եւ ելեալ միւսանգամ... (է. 31-37): գ. 7ա-8բ Սուրբ Աւետարանս Ղուկասու – եւ ի վաղիւն մինչ իջանէին... (Ը. 37-44): դ. 9ա-11ա Սուրբ Աւետարանս Յոհաննու – Ի սկզբանէ էր Բանն... (Ա. 1-17):*

3. *12ա-4բ Աղօթք սրբոյն Նարեկացւոյն Գրիգորին պահապան [Բան ԽԹ.]* – Տէ՛ր Աստուած գթութեան եւ ողորմութեան... *փառաւորեալդ յամենայնի յաւիտեանս. ամէն:*

4. *14բ-5ա* [Գրիգոր Նարեկացւոյ, Բան ՁԹ.] – *Աստուա՛ծ իմ եւ Տէ՛ր... Հոգւոյդ ամենակալին վայել է փառք... ամէն:*

5. *15բ-6ա* Գիր չար աչից եւ չար նիւթի՝ ծառային Աստուծոյ – *Տէ՛ր մեր Յիսո՛ւ Քրիստոս... չարակն յուսիք իշխանութիւն, որ մերձենալ ի ծառայս Աստուծոյ:*

6. *17ա-24բ* Աղօթք սրբոյն Ներսեսի հայրապետին՝ պահապան ծառային Աստուծոյ – *Հաւատով խոստովանիմ... ամենայն սրբոց քոց երկնաւորաց եւ երկրաւորաց, եւ քեզ փառք... յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

7. *24բ-5ա* Գիր բաղդատեան ամենայն մարդոյ... – *եւ յանուն Մեսիայի... հայոյ եւ տաճկի եւ ՀՀ. ազգի ի դէմս ծառային Աստուծոյ:*

8. *25աբ* Գիր վաճառի եւ յաջողութեան՝ ծառային Աստուծոյ – *կենդանամէ եւ կենդանամեռէ... եւ ամենայն վիշտս քաղցրացոյ. ամէն:*

9. *27ա-33ա* Աղօթս, որ կոչի Ուրբաթգիրք – *Տանին գհիւանդն ի գուռն եկեղեցւոյն... եւ կարգան գաղօթքս ի վերայ հիւանդին. Կարդամք առ քեզ, Տէր երկնի եւ երկրի... եւ ամենայն պատուհասն ի ծառայէս Աստուծոյ:*

10. *33ա-4ա* Գիր գլխացաւի եւ չար նիւթի՝ ծառային Աստուծոյ – *Ելանէր անկարն ի ծովէն... մի՛ ցաւեսցի գլուխ ծառային Աստուծոյ:*

11. *34աբ* Գիր ականի եւ չար դաւոց եւ գլխացաւի – *Գայր գետն Յորդանան... եւ պատահարց ի դիմէ ծառային Աստուծոյ:*

12. *34բ-5ա* Աղօթք սրբոյն Փոտիննեա Սամարացոյն... – *Երանելի սրբուհին այս... եղիցի բժշկութիւն ծառային Աստուծոյ:*

13. *35բ* Սուրբ Փուկաս եպիսկոպոսն, որ ի վերայ ալկոնութեան ծովուն... – *Սուրբ եպիսկոպոսն Փուկաս... յամենայն վտանգից հոգոյ եւ մարմնոյ գծառայս Աստուծոյ... եղիցի բժշկութիւն ծառային Աստուծոյ:*

14. *36բ-7ա* Կապ առեան, որ գնալ լինի ոչ դադրի... – *Բաղբուկ, Տապտուկ... կապի արիւն ծառային Աստուծոյ:*

15. *37ա* Գիր կատղածի. գրէ գրաւն ի վերայ հացին... – *Ագա, մագա, բագա, խնազաս:*

16. *37ա* Գիր ծրծոցաւի եւ խռմրայի. գրէ ի վերայ այն խոցին... – *Մի՛ կասկր արարի... Ի. կրկնէ:*

17. *37աբ* Գիր բաղդատեան ասագաց եւ ընկերաց բարի... – *Կրագի ես, մարմարի ես... առ իշխանս, որ բարեխօսեն:*

18. *37բ* Գիր ճնոյ տղայի. Աստուծով – *եւ Մուքկոս, եւ նունիկոս... զի տացէք քուն տղային:*

19. *38աբ* Ձայս է. գրէ ի վերայ կարմիր համու, խոցի – *Ախն, այսինքն Է խալեալն... եւ յաւերժարար կենդանի եմ յաւիտեան:*

20. *38բ-9ա* Կին, որ դժուար ծնանի գաղայն, գայս հրեշտակաց անուանիս գրէ, ի ձեռն դիր... – *Ագէ, Ագա... եղիցի ազատութիւն ազախնոյս այս անուն:*

21. *39աբ* Գիր լեզուակապի... – *Հրանիւթ, հրաֆայլ... լեզուն չարախօսաց ի դէմ ծառային Աստուծոյ:*

22. *39բ* Գիր գլխացաւի եւ խոցի... – *Ծէր Աստուած զօրութեանց... սրբեաց զանգամալուծն /// (շար. թափուած):*

23. *40ա-3ա* Գիր եւ պատմութիւն Ուստիանէ կուսին – *Յայնժամ կայր ի քաղաքին յայնմիկ... եւ չար միտքն կապած կէտադիմաց ծառային Աստուծոյ:*

24. *43բ* Անուանիմ Եփեսոսի մանկանցն գրէ, ի սնարին տղային դիր, որ ինի – *Ազմիքոս, Մատրոնիանոս... Անդոնիոս:*

25. *43բ-5բ* Գիր թպղի եւ չար ճիաթի... – *Սուրբն Պետրոս եւ սուրբն Պօղոս... մտանել ի տուն ի ծառայս Աստուծոյ:*

26. *45բ-7ա* Գիր գլխացաւի եւ չար ճիաթի – *Սուրբն Սիսինանոս եւ սուրբն Սեւերիանոս... զի դու ես բարի հովիւ... պահապան ծառային Աստուծոյ:*

27. *47ա* [Գիր անասնացաւի] – *Զինչ ցաւ որ անկանի յանասունսդ... վերանայ ցաւն Աստուծոյ հրդամանաւն:*

28. *45ա-50բ* Գիր պանպանութեան – *Բարեխաւսութեամբ սուրբ եւ անբարբառ... Քրիստոս մեզ պարիսպ եւ դիւացն /// (շար. թափուած):*

29. *51ա-3բ* Գիր պանպանութեան – *Գաբրիէլ, Միքայէլ... յորոգայթ ի նոյն անկցին եւ պահեն զծառայս Աստուծոյ:*

30. *54ա-6ա* Գիր վասն կախարդաց – *Երդմնեցուցանեմ եւ կապեմ... 55բ Աստուած անքաժանելի /// (մնչ. թափուած) 56ա լեզուն ի դէմ ծառային Աստուծոյ:*

31. *56ա-8ա* Գիրք բախտի, եւ վասն ճանապարհի, եւ պատերազմի – *Կայր Մովսէս լեզու... այլ կապած է ամենայն չարն ի դէմ ծառային Աստուծոյ:*

32. *58ա-60բ* Գիր չար աչից եւ չար ճիաթի... – *Ի յաւուրն ուրբաթին, / Որ գՏէրն մեր խաչին... ի չար խորհրդէ անօրինաց ի դէմ ծառային Աստուծոյ:*

Բ. ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ.

1. *1ա* [Աղօթք ջաղացկապի] – *Թէ որ ուզես, որ ջաղացն կապես... առաւ/// (շար. պատռուած):*

2. *2ա* [Աղօթք] – *(սկ. չիք) ///վերնական զօրացն... մի՛ անտես առնէր:*

3. *2բ-3բ* Գիր կողի – *Ընդ ալայ բան... ո՛չ մտանեմք ի տուն:*

4. *60բ-1ա* [Անուանիմ ԿՋ. հրեշտակաց] – *(սկ. անընթեռնելի) ///Աքայդայ, Աքարուտ... հրեշտակք ամենայն իրաց բանին:*

5. *61բ* Դուռն Աստուածածնի իշխանութիւն Աստուծոյ գներ եւ վանառելոյ – *Ջամբեսայն սիրտ օրհոյ... եւ իմ զաւակացն. ամէն, եղիցի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒԻԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

60բ Արդ, գրեցաւ սուրբ Յամայի[ե]ս Աեռամբ սուտանուն Գրիգոր Երիցուս, ի թովմայ Ռձոմ. (1702), ի փառս Աստուծոյ. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՑԻ

1. *61բ (Յական յաւելագրողի)* Գրեցաւ Աեռամբ անարժան Յական Ոսկան *իրիցիս* ի վայելուն ուստայ Օրդուխանին, *թվին ՌձկԲ.ին (1713):*

2. *36բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր)* Եղիցի բժշկութիւն ծառային Աստուծոյ Օրդուխանիին *(նման՝ 37ա, 40բ):*

3. *2ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր)* Օձնական եւ պահապան լերո՛ւք ծառային Աստուծոյ Մարիամաին *(նման՝ 3բ, 5բ, 8բ, 11ա, 14բ, 16ա, 24բ, 25աբ, 33ա, 34աբ, 35աբ, 36բ, 39աբ, 43ա, 45բ, 47ա, 49բ, 53բ, 56ա, 57բ, 58ա, 60բ):*

4. *14բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր)*... պահապան լինիցի ծառային Աստուծոյ... Ալդումին *(նման՝ 15ա, 16ա, 25աբ, 33ա, 34աբ, 35աբ, 36բ, 37բ, 39աբ, 42ա, 45բ, 47ա, 53բ, 56ա, 58ա, 60բ):*

5. *24բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր)* Պահապան ծառային Աստուծոյ... Յակոբի[ն]:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՔ *13բ, 61բ սեւով քառանկիւնի, անընթեռնելի:*

ԳՐՉԱՔՈՐԴ «*32 ՆՉԸԲ*»:

ՆՇՈՒՄ՝ *13ա. ԺԸ. դ.*, Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպո]ս»: «2[թի] 2472, 1223»:*

2473

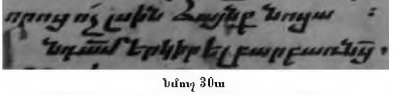
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ՔԱՖԱ

ԳՐԻՉ՝ Յովակիմ Երէց: ՍՏԱՁՈՂ՝ հաչաաաւր մաճկասի եւ արգի իւս Շաճէի շանքնկալ

ԹԵՐԹ՝ 264+1 (վրկն՝ 1): չգրուած՝ 1ա-բ, 2բ-3ա, 60ա, 64բ, 123ա, 216բ, 263բ-4բ: ԳՐԱՀ՝ Ա-ԻԱx12 (Ի՛ վրկն՝ Ա, Գ-2, Ե, Թ 13, ԺԱ 11, ԻԱ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով՝ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 9,8x7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7,8x4,3): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նման՝ 30ա): ՏՈՂ՝ 18-19: ԿԱՋՔ՝ ոչմշագարդ դաղանակագոյն կաշի, միջակը տախտակ, աստառը գեղին կտաւ. լուսանցակալներ՝ կաոմիր

ՌՃԺԲ. – 1663

Նմուշ 30ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Գաւիթ՝ 3բ: Տպագիր՝ Աստուածա-

մայրը վանկան ճեա՝ 60բ, 64ա, 123բ, Համբարձումն՝ 155բ, Ս. Գէորգ զօրավար՝ 185բ։ Կիսախոշոր՝ 4ա. Ճակատագրոց՝ 30ա, 94ա, 124ա, 186ա, 217ա։ Նուագագարդ՝ բուսական, թռչնային։ Զարդագիր՝ ճաճգուզագիր, թռչնագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին։

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզերք տեղ-տեղ մաշուած, դռնակն ու կապիչները բնկած, մէջի սոճորին մասը թափուած, թ 61՝ կիսով չափ պատռուած եւ բնկած. լուսանցքներում խոնաւութեան ճեռքեր, փոխրիկ պատռուածքներ, տպագիր 5 նկարները ազատ էջերին սոսնձուած ժԹ. դ.։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *4ա-255բ* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս նեւ. 1642, 1ա-239ա *1/4ա-29բ (յիսք՝ ր. մաղթանք «Սաղմոսիւք եւ աւրհնութեամբ»)*։ *2/30ա-59բ (յիսք՝ ր. մաղթանք «Ի գիշերի եւ ի սուրբ ժամ»)*։ *3/61ա-93բ (յիսք՝ գ. մաղթանք «Ձերգս աւրհնութեան»)*։ *4/94ա-122բ*։ *5/124ա-55ա*։ *6/156ա-85ա (յաւելեալ՝ 185ա «Քարող վան գիշերի – Ի գիշերի եւ ի տունջեան...»)*։ *7/186ա-216ա*։ *8/217ա-55բ (յիսք՝ «Փոքր էի եա», յաւելեալ՝ 244ա «Մաղթանք Պահոց առաւօտեան – Հ՛ոյ մեզ, Տ՛ը...»)*։

Բ. 1. *255բ-61ա* Աղաւթ արբոյն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի, զի ամենայն Էրիստոնեաք պատրիճ ոտանել – *Հաւատով խոստովանիմ... սրբոց քոց երկնաւորաց եւ երկրաւորաց եւ Քեզ փա՛ռք... յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն։*

2. *261ա-2բ* [Գովութիւն սաղմոսի] – *Բանք սաղմոսիս է պատուական, / Լրջեալ Հոգովն աստուածաշունչ... Ան ածէին ցեղս ի ցեղաց, / Լեզուաւ խաւսին բանականաց։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

263ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ անդրան յաւիտենից. ամէն։ Կատարումն եղեւ Սաղմոսարանիս յայսոսիկ աստս սրտից բերկրեցելոց Տէրամբ, եղեւ ձեռամբ ստրուկ Յովակիմ անուամբ եւհի երիցոյ, ի յերկրիս Հոնաց, ի մայր քաղաքաց երկրիս Ջաֆայ, [Ա]կաքանին հայոց Ռ՚ձԺ. (1663) եւ ի ծննդեան փրկչին ՌՈԿԳ. (1663), ի խնդրոյ մադդասի Խաչատրոյ եւ որդւոյ իւրոյ Շաճրի ջարկնկալի, որ եւս գրել զսա յիշատակ իւր եւ ծնողացն, եւ ամենայն զարմից, զոր Տէր Աստուած բարով վայելել տացէ. ամէն։ Հա՛լ մեր։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

161բ Պօղոս Բեղեհեան *(կապգիր), 1886 ամի, Դեկտեմբերի 17։*

2ա (շղագիր) Գէորգեան հոգեւոր եճմարանի մատենադարանին՝ *նորա քաանեւհինգամեայ յօբելեանի առթիւ նուիրում է նախկին սան տէր Պօղոս քահանայ Բեղեհեան։ 25, IX, 1899, ի Ս[ուրբ] էջմիածին։*

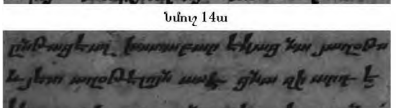
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «Ռ՚ձԺ. 1663, Մ[ետրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։ «Հ՚ի 2473, 1224»։*

2474

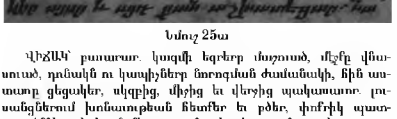
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 94. չգրուած՝ 1ա, 93ա ՊՐԱԿ՝ 1-5x10 (1՝ 4, 4՝ 12) + 4-6x12 (4, 10, 5՝ 6, 6՝ 8)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, տեւեղեան։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12x10։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9x6,2)։ ԳԻՐ՝ նոտագիր (1բ-24բ), բոլորգիր (25ա-94բ)։ (ևմոլՀ 14ա, 25ա)։ ՏՈՂ՝ 17։ ԿԱԶՄ՝ դռոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով եւ եղկոս կապիչով, միջուկը տախտակ, աստառ դռոմմազարդ կտաւ (Բ. փեղկին ճին եւ ճոր աստառներ)։ լուսանցակոդերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), թուղթ (Ի. դար)։

Նմուշ 14ա

Նմուշ 25ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզերք մաշուած, մէջը վնասուած, դռնակն ու կապիչները ճոռոգման ժամանակի, ճին աստառը ցնցակեր, սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր. լուսանցներում խոնաւութեան ճեռքեր եւ բծեր, փոխրիկ պատռուածքներ, ցեցի անցքեր լուսանցակոդերը գոնաթափ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1բ-80բ* [Ի Հարանց վարուց]

1. *1բ-24բ* [Տեսիլ Պօղոսի] – *(սկ. թափուած) ///գիս հանգստեանն արդարոց եւ գտանջանս մեղաւորացն... ապաշխարեցո՛ւք եւ մի՛ կորիցուք... ամէն։*

2. *25ա-32ա* Վարք ճգնաւորի մեծի – Եղկերէոս *ոմն անուն միայնակեաց նեղացաւ ի դիւէն... ի վերայ սքանչելեացն հրաշալի փառաւորելով զԱստուած... ամէն։*

3. *32ա-40ա* [Վարք Դանիէլ ծերոյն] – *Խարձեալ երբեմն ելանէր մեծն Դանիէլ ի սկիտոյ ընդ աշակերտսն իւր... եւ զդաստացեալ եղեւ չնորհօքն Աստուծոյ։*

տե՛ս Վարք Սրբոց Հարանց, հ. Բ., Վենետիկ, 1855, էջ 56։

4. *40ա-2ա* Վասն՝ որ զդրախտին լեառն գտիմ եւ զստորոտ հասեալ տեսիմ – *Ի ժամանակս տեառն Ներսէսի Կայեցւոյն... եւ քարոզէր ամենեցուն։*

5. *42ա-6բ* Վարք Սուպհոնի Մերոյն – Սուպհոն՝ *այր երկիւղած եւ ազնուական... եւ շար գերիս հան/// (շար. թափուած)։*

6. *47ա-80բ* [Քաղուածք ի Հարանց Վարուց] – *Երարց եղբայր ոմն ցհայրն Անտովնիոս եւ ասէ... յորոց յաղթահարեալ լիեր/// (շար. թափուած)։*

Հմմտ. Վարք Սրբոց հարանց, հտ. Ա, Վենետիկ, 1855, էջ 413, 434, 426, 418, 437, 435, 445։

Բ. *81ա-94բ* [Գիր պահպանութեան]

1. *81ա* [Աղօթք] – *(սկ. թափուած) ///ցամաքս եւ ոչ ոք ի ինձ[ամ]եաց... փրկութեան եւ օրհնութեան ծառայից Աստուծոյ։*

2. *81աբ* Աղօթք պահպանութեան – *Եւ ես յամենայն ժամ... կապէ ամենայն չար սատանէ. ամէն, եղիցի, եղիցի։*

3. *81բ* [Աղօթք պահպանութեան] – *Տ՛ր Յիսուս, բարեխօսութեամբ մօր քո... պահեա՛յ գծառայս քո։*

4. *81բ-3ա* Գիր չար աչից, ի չար ոիաթ[ից] եւ ի չար լեզուէ ի չար խոհուդից... – *Եւ իբրեւ իշանէր նայ ի լ[ե]ռնէն Զիթենեաց... կապեալ եղիցի չար աչքն։*

5. *83ա-4ա* Այլ գիր պահպանութեան դիւազ եւ ամենայն փորձութեանց... – *Ո՛վ Աստուած, որ ես Աստուած... գատու եւ սուպաշու դէմ ծառային Աստուծոյ։*

6. *84բ-5ա* [Աղօթք բնդդէմ դիւազ] – *Հայն՝ մեզ նշան յաղթու<թու>թեան եւ դիւացն խորտակիչ... ամենայնի պահապան ծառային Աստուծոյ, ամէն։*

7. *85ա-8ա* [Գրատաք] – *Մարմին անմարմին եւ եկեալ կենարար սիրով սրբութեան... եւ անճանձիր նաւակատեր։*

8. [Աւետարանի բժշկութեան] - *ա. 88աբ Աւգննա՛յ, Տ՛ր Աստուած։ Աւետարան ըստ Յովհաննու – ի սկզբանն էր Բանն եւ Բանն էր առ Աստուած... շնորհօք եւ ճշմարտութեամբ (Ա. 1-14)։ բ. 89աբ [Աւետարան ըստ Մարկոսի] - (սկ. թափուած) ///գալիւեացւոց ի մէջ սարմանացն... եւ համբերց խաւսել (է. 31-37)։*

9. *89բ-90ա* [Գիր պահպանութեան] – *Բարեխօսութեամբ սուրբ աւետարանչացն քո... հեռացեալ եւ հալածեալ եղիցի։*

10. *90աբ* Գիր գլխացաւի – *Ձիշեա՛յ սրբութեամբ զԱստուած եւ կարդա՛յ զայս բանքս... յորոց վերայ գիրս կենայ։*

11. *90բ-1բ* Այլ գիր գլխայցաւի – *Քրիստոս Աստուա՛ծ ճշմարիտ, որ իջեր ի խաչէ... Տէր Աստուած պահէ այզ ծառայս։*

12. *91բ-2ա* Գիր մեղուի աճման է – *Գիր է գայս բան... Աստուած կարէ զդող անուն մարդոյ։*

13. *92ա* Մաղթանիւ զօրաւորի աճօրահաց գիշերայնոյ, ի սուրբ Գրիգորէ Նարեկացւոյ [Բան ԺԲ.] – *Ընկա՛յ քաղցրութեամբ... հնարաւոր, զմահացու գր[ոյթիւնս]։*

14. *92բ* Գիր ֆաղցրի եւ չար խոցի... – *Յովհէփ մարգարէին բնակեցաւ յանապատին... առաքելոցն երկոդպասանի։*

15. *93բ* Գիր, որ կիներ դժ[ուա]ր ծնանի. գրէ՛ եւ ի ձեռինի դի՛ր – *Ամբին, կատարին... գրեծութիւն կա[նանց]։*

16. *93բ-4բ* Աղօթք, յորժամ ծն[ան]ի տղայն, կարդան, դնեն ի սնարմն, որ ոչ մերձենայ պերդծն (=պիղծն) – *Սիւսն եւ սուրբ Սիսիաննէ, Յովիհէլ գրեշտակն... յորժամ պա[յծ]ա[ռա]ցեալ ճառագայթեցաւ մարդ/// (թափուած)։*

ՅՈՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

24բ [Ո]ր ողորմի ըստացող։
46բ Ո՛վ ընթերձողք յայսմ տաճիս,
Հա՛յրք իմ եւ եղբա՛յրք, որք եք յաստիս
Եւ ճաշակէք զհամ բանիս,
Որ քաղցր է յոյժ քան զխորիսխս,
Հայցեմ յիշել զողորմելիս,
Որ ցանկացա յայսմ տեղիս
Եւ գրեցի ի քարտիսիս
Եա՛ մեղուցեալ եւ չար գերիս,
Հան/// (շար. թափուած)։

ՅՈՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅՈՏԱԳԱՅԻ

23բ (ԺԲ. դ., նոտրգիր) Ի վայելումն տէր Մկրտիչի որդի Ավաքին։

ՆԿԱՐԱԶԱՓՈՐՁ՝ *1ա (ծաղիկ)։*

ԿԻՐԱԶԱՓՈՐՁ՝ *1ա (գանազան տաճեր, բաւեր)։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «Ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս)։ «Հ՚ր 2474, 1242»։*

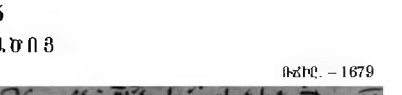
2475
ԺՈՂՈՎԱՏՈՒ

ՋՏԹՈՒՒՆ

ԳՒՈՒՂ Յակոբ արդ. Կաֆայեցի։

ԹԵՐԹ՝ 393+2 (կիսկ.՝ 67, 198) - 3 (տես Պոսկ-սքեսկն)։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Լ4x12 (Ա 11, ժ 13, Լ4 8)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լաւագծերով։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 10x6,8։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7x4,5 եւ 3x4,5)։ ԳԻՐ՝ ճոտզիր (նմոյշ՝ 6ա)։ ՏԱՐԻ 21 (3ա-364բ), 33 (365ա-38ա)։ ԿԱՋՄ՝ գոջմազգեստ շագանակագոյն կաշի, դեղակով եւ վարդեակաճիւմ, մետաղէ փականոցներով եկեալ կաշէ կապիչով, միջուկը տախտակ, ատաղոր բազմագոյն գաղտագրոյմ կտաւ. լաւ պահպանուած։

ՌՃԻՐ. – 1679

Նմոյշ 6ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցագրի՛ն. Ստեփաննոս Նախավկայ՝ 37բ, Պետրոս առաքեալ՝ 40ա, Գրիպ Յովհաննու Մկրտչի՝ 125ա, Մուրբ Հոգի աղաւնակերպ՝ 161բ, Երիգոր Լուսաւորիչ՝ 177բ, Վերափոխումն Աստուածածնի՝ 198ա: Կիսախորան՝ 3ա: Ճակատագիր՝ 11ա, 51ա, 96բ, 120ա, 161բ, 206ա, 258բ, 277ա, 301բ: Լուսանցագրեր՝ բուսական, թռչնային, տաճար: Զարդագիր՝ թռչնագիր, հաճգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, սեւ, ոսկի:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Խոստ վասն սաղմոսերգութեան: ԺԹ. դ.: 2 (թ. 1-2) + 1 (թ. 393), ստացուած կէս թերթի հատուածով եւ երկուսովս: Մագաղաթ, թ. 1-2 բացուածքը 13,5x9,7, թ. 393՝ 9,5x7,3, միասին (7,5x11,5), բոլորգիր, 10 տող: Կարտայ՝ 1բ-2ա, 393ա. Ի բ «///զարդարութիւն հասին աւետեաց |393ա| խցին զբեռանս... |2ա| եւ նոքաւ զի|393ա|եաւն ի բաց ճայած///», կարտայ՝ 393բ, 1ա, 2բ. |393բ| «///եւ յամենայն տեղ |1ա| աստուածային պատգամաւն եւ երգով[... Այսպէս եւ երկու|2բ|-տասան առաքեալն աւետարա///»:

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. կազմի մէջին ստորին մասը թափուած, կապիչները եւ նուռց մնացած: Բ փեղկի վարդակներից մէկը նոր՝ ԻՆ. դ. սկզբի, թթ. 119-20ի միջեւ ընկած 1 թերթ. լուսանցներում խոմատութեան հետքեր, մանրանկարներն արտատպուած հաճդիպակաց էջերին:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *3ա-318բ* [Շարակնոց]

Տե՛ս նեռ. 1576, 4ա-368բ. 1/*3ա-5բ*: 2/*6ա-8ա*: 3/*8ա-10բ (չէք բ.)*: 4/*11ա-12բ*: 5/*12բ-14ա*: 6/*14բ-16ա*: 7/*16ա-17բ*: 8/*17բ-19բ*: 9/*19բ-21ա*: 10/*21բ-3ա*: 11/*23ա-4բ*: 12/*24բ-6բ*: 13/*26բ-30բ (յաւելեալ՝ գ. *28բ* «Մ. Քրեպ Հայր,...»)*: 14/*30բ-3ա*: 15/*33ա-4բ*: 16/*34բ-6ա*: 17/*36բ-7բ*: 18/*37բ-40ա*: 19/*40ա-1բ*: 20/*42ա-3բ*: 21/*43բ-5բ (45բ-6բ տե՛ս 94)*: 22/*46բ-8ա*: 23/*48ա-50ա (50ար տե՛ս 93)*: 24/*չէք*: 25/*51ա-2բ*: 26/*52բ-6ա (56ա տե՛ս 82. ժ)*: 27/*56բ-62ա*: 28/*62ա-5բ (65բ-9ա տե՛ս յաւելեալ՝ ա.)*: 29/*69ա-75ա*: 30/*75ա-54ա (54ա-9ա տե՛ս 90), 89ա-90ա*: 31/*90ա-6բ*: 32/*96բ-98բ*: 33/*98բ-100բ (չէք՝ «Ա2. Հ. Որ գերիս մանկունսն...»)*: 34/*100բ-1բ (չէք՝ «Հ. Բարերաւեաղ ես...»)*: 35/*101բ-3ա*: 36/*103ա-4բ*: 37/*104բ-6ա*: 38/*106ա-8բ*: 39/*108բ-17բ*: 40/*118ա-9բ (վրջ՝ «Ձ. Տո՛ւք օրհնութիւն... ի մեռելոց»)*: 41/*120ա-6ա (յաւելեալ՝ բ. 123բ «Մ. Որ ըզհրեչտակին...»)*: 42/*126ա-32ա*: 43/*132ա-51ա*: 44/*151ա-4բ*: 45/*154բ-61ա*: 46/*161բ-3բ*: 47/*163բ-5ա*: 48/*165ա-6բ*: 49/*166բ-7բ*: 50/*167բ-9ա*: 51/*169ա-70ա*: 52/*170ա-2ա*: 53/*172ա-6բ (յաւելեալ՝ 175ար «Մ. Որ ի յամեանն վեցերորդի...»)*: 54/*176բ-7բ*: 55/*177բ-9բ*: 56/*179բ-81ա (յաւելեալ՝ 150ար «Մ. Մ՛վ գերաշխարհ ծագիկ...»)*: 57/*181բ-3բ*: 58/*184ա-9բ*: 59/*189բ-91ա*: 60/*191ա-3բ*: 61/*193բ-4բ*: 62/*195ա-6բ*: 63/*196բ-8ա (198ա-200ա տե՛ս 95)*: 64/*200ա-2ա*: 65/*202ա-4ա*: 66/*204ա-6ա*: 67/*206ա-7ա*: 68/*207ա-8բ*: 69/*208բ-10ա*: 70/*210ա-1ա*: 71/*211ա-2բ*: 72/*212բ-3բ*: 73/*213բ-5ա*: 74/*215ա-7ա*: 75/*217ա-8բ*: 76/*219ա-20բ (յաւելեալ՝ 220բ «Ջօրք երկնից զարհուրեցան...»)*: 77/*221ա-3բ*: 78/*223բ-5բ*: 79/*225բ-7ա*: 80/*227բ-8բ*: 81/*228բ-30բ*: 82/*56ա, 230բ-6բ (236բ-7ա տե՛ս 92, 237ա-8բ տե՛ս 91; 238բ տե՛ս յաւելեալ բ.), 239ա-43բ, 256բ-7ա*: 83/*243բ-7ա*: 84/*247բ-52ա*: 85/*252ա-3բ (253բ-4բ տե՛ս յաւելեալ գ.), 254բ-5բ (255բ-6բ տե՛ս 96; 256բ-7ա տե՛ս 82. ժդ), 257ա-8բ (յաւելեալ՝ 252ա «Յարեւելից յարեւմուտս...», 252բ-3ա «Ձերգնաւոր[րդք ճըշմարիտք վրկա՛ք Քրիստոսի...», 253ար «Անեղանելիքդ Աստուած...», «Ճանապարհ բարի Քրիստոս»)*: 86/*255բ-77ա*: 87/*277ա-96ա (չէք՝ «ա. Քրեպ ազաքեքդ... », Ե «Աւրհնաբանող ձայնիւ երգեցք...»: Յաւելեալ՝ դ. *284ա* (Մարգիս) «Մարտահիլի որոմոմամբ...»)*: 89/*296ա-300բ*: 88/*301բ-18բ (նախ 89, ապա՝ 88: *300բ-1ա տե՛ս յաւելեալ՝ դ.): 90/*84ա-9ա*: 91/*237ա-8բ*: 92/*256բ-7ա*: 93/*50ար*: 94/*45բ-6բ*: 95/*198ա-200ա*: 96/*256բ-7բ*: Ունի՝

ա. *68բ-9ա* Շարական սրբոյն Յովհաննու երուսաղէմի հայրապետին – ԴՋ. Մկ. *Ծագումըն արեւու արեւելեան...*

բ. *238բ* Կիրակմեի համբարձի – Ստղ. *Անըսկիզբն Աստուած համապայծառս...*

գ.*253բ-4բ* Բղ. *Ինձեակ դասք հոգեղինաց...* Դշ. *Անճառ խորհրդոյն յայտնօգոք...* Կշ. *Սահոր ոսկեղէն լըցեալ...* Եղ. *Ի հոգւոյն Սրբոյ...* Ուրբ. *Անկեալ երկիր պաղանեմք...*

դ. *300բ-1ա* [Շարական ընծեղեցկոյն] - *Ես ասացի ի վերանալ յինէն...*

Բ. 319ա-64բ [Մասն ժամագրի]

1. *319ա-20բ* Երգ տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի յաղագս ճսկման – *Յիշեսցուք ի գիշերի գանեն քո, Տէր... եւ բժմեծ գողորմութիւն... ալէլուիայ:*

2. *320բ-1բ* [Երգ տեառն Ներսէսի. («Ա.-Ք») – *Աչխարհ ամենայն առ իս նայեցեալ... Քեզ միշտ մերձ ծանո՛ր... Տէր, ողորմեա՛յ:*

3. *321բ-2բ* [Նորին տեառն Ներսիսի Շնորհալոյ Հայոց կաթողիկոսի երգ («Ա.-Ք») – *Առաւ՛օտ լուսոյ, Արեգական արդար... Քաւիչ յանցանաց / Քաւեա՛ զօրհնաբանս / Քեզ երգել զիտաս:*

4. *322բ-3բ* [Տաղ] («Ա.-Ք») – *Արթո՛ւնք եղերուք, արթո՛ւնք եւ պատրաս[տ]ք... Քեզ մատուցանեմք, / Քրիստո՛ս, գաղերաանս... Տէր, ողորմեա՛յ:*

5. *324ար* [Տաղ] («Ա.-Ք») – *Աստուածածնի՛ն, մա՛յր Քրիստոսի, / Ում յոյս, դու յաւուր մեծի... Քո արեանդ ես գին էի / Եւ քո ծնունդ աւազանին: Տէր, ողորմեա՛յ:*

6. *324բ-6բ* երգ եւ մաղթանք հաւեղ – *Տէր եւ Աստուա՛ծ ամենայնի, / Քո սուրբ ծնդեղեամդ անճառե՛լի... Բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէրն փառաց, / Վասն ոտիսս ձեր տօնողաց:*

7. *327ար* երգ պաշտաման մաղթանք («Հայրապետ եղ») – *Հա՛յր անըսկիզբն եւ գրիացահան... Տէր, ողորմեա՛յ սըրալականի, / Ջընչեա՛ գնամայն եւ զամամայն:*

8. *327բ-8բ* Կանոնագրուխ կարգաւ – *Դասեա՛, Տէր, զայնոսիկ... Տէր յերկինս. Ալէլուիա՛, ալէլուիա՛:*

9. *328ա-32բ* Թագաւորի ապաշխարութեան – *Թագաւոր յաւիտեան... ի հօտ քո, Քրիստո՛ս, եւ կեցո՛:*

10. *332բ-5բ* Թագաւորի մարտիրոսաց – *Զողորմութիւն քո, Տէր... Այսօր դասք:*

11. *336ա-40ա* Ալէլուիա՛ գիչերութեան – *Ալէլուիա՛... Ողորմութեամբ Տեառն եղեւ... Եդին գիս ի գբի: Ալէլուիա՛, ալէլուիա՛:*

12. *340բ-4ա* Առաւօտու երգեր կարգաւ – *Լո՛յս տուր, Տէր, ապաց իմոց... զՀոգի Սուրբ քո մի՛ հաներ յինէ:*

13. *344ա-8ա* Սրբասացութեաներ կարգաւ – *Բազմութիւնք հրեշտակաց եւ զօրաց... վասն որոյ եւ աշխարհս ուրախ:*

14. *348բ-52ա* Գանձի գումեր Բոմ Բարեկենդանին

ա. *348բ-50ա* («Երեմաեեցի... ») – *Երգս յաւերժական երգեմք բանական, / երիդիւ միական, ի նմանս աննմանն... ելեր ի խաչին, / ՚ւ արբեր ըզլեղին:*

բ. *350ար* («Խաչատուր + չայ») – *Խորք անքննին, / Անճառ անհասին... Պարծանք կանանց յազգին եւայլին, / Դո՛ւստրը Դաւթի մեծի արքային:*

գ. *350բ-1բ* («Քան Եարոզից») – *Բարձրեալ անքննին, / Բնաւից լրութիւն, բաւականութիւն... Կամար լուսեղէն, / Դու աստուածաչէն:*

դ. *351բ-2ա* («Խաչատուր չ») – *Խորհրդագգեաց քո մարդեղութեանդ, / Զորս ընտրեցեր յառաջ գիտութեամբ... Ակն լուսոյ բիւրեղ պատուելի, / Տրպազիոն կայծ արփագունի:*

15. *352բ-7ա* Մեղեդիկ ասղ ասդին – *Պարագրի՝ անպարագրելի, / Բանն ի մարմնի՝ մարդ յերկրի... Կոչս անապական եւ անխա՛խտ ծրնողութիւն:*

16. *357բ-64բ* Տաղ փախման ամենօրեայ Աստուածածնին – *Դոհար վարդն ինքնագոյն, / Սիրամարգ ոսկեզոյն... Ձիշատակաւ ձեր տօնի, / Սուրբ հայրապետք բաղձալի:*

Գ. *365ա-88ա* Օօնագոյց եւ աւետարանագոյց եւ կարգաւորութիւն եւ հրանիզ տէրունական տօնից, զոր եղեալ եւ սահմանեալ է սրբոյն Սահակալ հայրապետին, զոր ընկալեալ ի նմանէ հասուցին առ մեզ նախնիքն մեր...

Տե՛ս ձեռ. 2441, 3ա-196ա. *1/չէջք: 2.ա/365ա-6բ: բ/366բ-8ա: գ/368ա-9ա: դ/369աբ: 3.ա/369բ-70ա: բ/370ա: գ/370ա-1բ: դ/371բ-6բ: 4.ա/376բ-9ա: բ/378ա-9ա: գ/379աբ: դ/379բ-81ա: ե/381ա-2ա: 5/382ա-3բ: 6/383բ-4բ: 7.ա/384բ-5ա: բ/385աբ: գ/385բ-6բ: դ/386բ-7ա: 8.ա/387ա: բ/387աբ: գ/387բ: դ/387բ-8ա:*

Դ. ա. *388բ-9ա* [Ադիւսակ տարեգրոց] - *ՌՃԻԹ. (Ն), ՌՃԼ. (Խ)... [ՌՅԲ. (Թ)] (252 տարուայ աղիւսակ լրացուած չէ):*

բ. *389բ-90ա* [Ադիւսակ պարզատումար ըստ տարեգրոց՝ Ա-Ք] - *Եւթներեակ... Յայտնութեան Բարեկենդան՝ դեկտ. 29 (աւուր պատկերներ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁԻՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

364բ Գրեցաւ եղանակաւոր տառս ի թվին ՌՃԻՀ. (1679), ի յերկիրս Գեղամեկոյ, ի գեղաքաղաքս ի Ջեթուն, ի կաթողիկոսութեան Կիւրիկեցւոց տէր Սահակայ եւ յառաջնորդութեան մեր վանացս՝ եղբօր մերոյ Սահեփանոս վարդապետի եւ աշակերտի նորին՝ Մկրտիչ վարդապետի: Ընդ հովանաւորութեամբ գրեցաւ Զաքարեփաս Սուրբ Աստուածածնի մենաստանին եւ առ դրան Սրբոյ Գրիգորի մեր Լուսաւորչին, [ձեռամբ] մեղաւոր եւ հղիկ յովհաննէս ոչընչի, ի խնդրոյ (շար. գրչափոխութեամբ) պատակակոչ Յակոբի անուամբ եւեղ արեգայի Կաֆայեցւոյ՝ աշակերտի տեառն Մատթէոսի Վրիմեցւոյ սրբասուն հայրապետի, ի վայելումն անձին իւրոյ: Ւկցի ջիշատակ իւրն եւ ծնողացն միշտ. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱՏԱԳԻՐ

390բ (ԺԹ. դ., չղագիր) Գրեալ է գիրքս յամի Տեառն 1678:

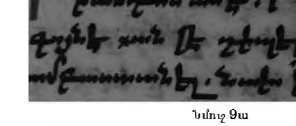
ՆՇՈՒՄ՝ *2ա «ՌՃԻՀ.-1679, Մ[ատենադարան] եպիսկոպոսի» «273/2475»:*

2476
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

ԳՒՐՔ՝ Ստեփաննոս արեպ.: ՍՏԱՑՈՂ՝ Ներսէս Ւմշ.:

ԹՂԹՔ՝ 143+1 (կրկն՝ 57): ՓՈՒԼ՝ 1-12c12 (Բ-Գ 14, Դ 2, Ե-է 16, Ը-Ժ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 13x9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5x5,7): ԳԻՐ՝ նուռզիր (նմուշ՝ 9ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՊՄ՝ սեւ կապի, եղէսւ կապկով, միջուր տախտակ, աստառը թուղթ (ԺԹ. դարի):

Նմուշ 9ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – *ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 1ա: Լ ու ս ա ճ գ ա գ ա ր դ՝ բուսական: Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր: Գ ոյ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, շագանակագոյն:*

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին ներծուած, եզրերը մաշուած, կապիչներ վնասուած՝ մէկից մնացել է միայն ծիմիը, գամերն ընկած, սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր. լուսանցներում խոնաւութեան հետեւեր եւ բծեր, փոխրուկ պատռուածքներ. լուսանցակոդերը գունաթափ, սեւացած. վերջին կազմութեան ժամանակ թերթերը խառնուած, կարգայ՝ 1-12, 15-38, 13, 47-8, 39, 55-57դ, 40, 51-2, 14, 76-87, 59-71, 58, 72-3, 89-90, 49-50, 91-2, 74-5, 53-4, 120-8, 129-43, 41-3, 45-7, 44, 45-6, 94, 95-7, 98-9, 100-119, 88:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-57դ* [Քանիճ խմաստասիրաց]

Տե՛ս ձեռ. 464, 9ա-30ա. *Յոգբ./1ա-3ա: ա/3ա-7բ: բ/7բ-9ա: գ/9ա-10բ: դ/11ա-3բ (վրչ՝ «... ոչ բարեկամին: Նորին///» (շար. թափուած): ե-ժ/չէջ: ժա/15ա (սկ. թափուած ///՝ խաղաղութիւն եւ ամենայն բարութիւնք...»): ժբ/15ա-6ա: ժգ/16ա-7բ: ժդ/17բ-8ա: ժե/18ա-9ա: ժզ/19ա-21բ: ժէ/21բ-3բ: ժը/23բ-4ա: ժթ/24ա-5ա: ի/25ա-9ա: իա/29աբ: իբ/29բ-30ա: իգ/30ա-2ա:*

իդ/32աբ: իե/32բ-3բ: իզ/33բ-5բ: իէ/35բ-5բ, 13աբ, 48աբ (միչդեռ պակասաւոր): իը/45բ-դ, 39աբ, 55ա-6բ: իթ/56բ-7դ, 40աբ, 51աբ:

Բ. *51բ-83ա* Ցաղագս պատկերագրութեան

Տե՛ս ձեռ. 464, 30բ-3ա. ա/*51բ-2բ, 14աբ, 76ա-81ա*: բ/*81ա-3ա*:

Գ. *83աբ* Այլեւ խրատ իմաստասիրացն ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ յառիսեաց — *Զորս են կարգ գիտութեան... այնպիսին լիցի է եւ ամբարտաւան, փախիր ի նմանէ:*

Դ. *84ա-7բ, 59ա-71բ, 58աբ, 72ա-3բ, 89ա-90բ, 49ա-50բ, 91ա-3բ, 74ա-5բ, 53ա-4բ, 120ա-8բ, 129ա-43բ, 41ա-3բ, 45ա-7բ, 44աբ, 45ա-6բ, 94աբ, 95ա-7բ, 98ա-9բ, 100ա-19բ, 88աբ* Հաւատմունք խնամասիրաց եւ պատասխանիք վաղապետացն ի Մաթէոսեան Աւետարանին մեկնչին եւ Գրիգորի Տաթեւացւոյն Հաւատմունքին — *Վասն հղութեան հարց, որ Գաբրիէլ հրեշտակն ասաց. Թէ որ ի նմա ծնեալ է՝ ի Հոգւոյն Սրբոյ է... Պատասխանի. Զի հասարակ կանանցն է...*

Հատո՛ ք ածուածքներ Գրիգոր Տաթեւացու Հարցմանց գրքի Դ. (պրակ խա., խգ., խթ., ձդ., ձէ., կ.), Բ. (պրակ լբ., լե., լէ., լթ.), Զ. (պրակ ե-զ., իգ., իդ., իզ., իբ., լբ., լգ., խգ., խե., կ.), Լ. (պրակ կ-ա., իգ., իդ., իթ., լ-լբ.), Թ. (պրակ է., լա., խգ-խզ., խթ., ծբ-ծդ., կ.), ժ. (պրակ լ-լա., լգ-դ., խա-խբ.) հատորներից:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁԱԹԻԹԵԱՆ ՀԱՄԱՆԱԿԻ

83բ Աղաչեմք զձեզ, ո՛վ սուրբ ընթերցողք, միով ոգորմայիւ լիշիլ զգծող սորա՝ ընէվիաճնոս սարկաւագս, եւ իմ ծնօղքն նորին, եւ զուգ այլ լիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս: Ամէն մեր, որ լերկինս:

91բ Ո՛վ սուրբ ընթերցողք, աղաչեմք զձեզ միով ոգորմայիւ լիշեցէ՛ք զՆերսէս քահանայս, եւ զուգ այլ լիշեալ լիցիք. Նմա փա՛ռք, որ գմեզ բառնեցն. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅՃՏԱԳԱՅԻ

1. 73բ (Նոտրգիր) Զոսկերիչ Յա[յ]ոյպետ Տէր-Կարապետով որ այս կ(=գ)իրսի որ ետ ինձ լիշատակ, |89ա| որ է վայկուան տիրացու Աղասի Եղեայզարով: 1833 կրվեցաւ ի լին (հին) քաղաքն Նախիճեվան, որ է մայր կոչի:

2. *Կազմաւատար Բ. (ԺԲ. դ., շղագիր)* Առինք գեղջ *բնագիր տէր Հօվհաննէս:*

ԳՐԱՒՈՒՄՈՒՔ *12բ Խզբգոց:*

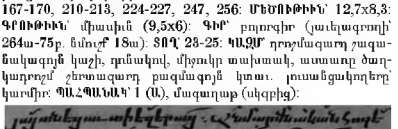
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաւատարին փակցուած թղթին. «ԺԿ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: «Հ՚ի՞ր 2476, 1320»:*

2477

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺԴ. դար

ԹԵՐԹ՝ 275+1 (կրկն.՝ 1). չգրուած՝ 1ա-1զ, 269բ: ՊԱՏԿ՝ Ա-Իx14 (Ը 9, Ա, ԺԱ 13, ԺԹ 16, ԺՓ 10, Ի 7)+12 (յաւելմանի): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, մազադաթ՝ թթ. 1-2, 8-12, 85-86, 93-94, 135, 144-145, 167-170, 210-213, 224-227, 247, 256: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,7x8,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5x6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (յաւելագրողի՝ 264ա-75բ. նմոյշ՝ 18ա): ՏԻՂ՝ 23-25: ԿԱՆՄ՝ դրոշմագարդ շագանակագոյն կաշի, դրմնակով, միջոցի տապտակ, ատամար ծաղկադրոյշ շրջտազարդ քագմագոյն կտաւ. լուսացնկտղերը՝ կարմիր: ՊԱՀԱՊԱՆԱ՝ 1 (Ա), մազագոյն (սկզբից):

Նմոյշ 18ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ — Յովակիմ եւ Աննա՝ 1դ. Լուսացոյցի. Գաբրիէլ հրեշտակապետ՝ 6բ, 14բ, Հովիւ՝ 10բ, Քրիստոս՝ 21ա, 55բ (գառն ուսին), Անտոն Անապատական՝ 28բ, Թէոդոս թագաւոր՝ 30ա, Յակոբ Մծբնացի՝ 31բ, Դաւիթ մարգարէ՝ 33ա, Աւաբեայ՝ 39բ, Յովճան յերախ կիտի՝ 44ա, Քառասուն մանկունք՝ 70ա, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 77բ, 147բ, Մուսէ յեռուսաղէմ (Խորհրդանիշ)՝ 86բ, Ադամ եւ Եւա՝ 89ա, Իմաստուն կոյսն՝ 90բ, Գլուխ Յովհաննու Մկրտչի՝ 105բ, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 143ա, Ոոգի կամ քոռ Գրիգոր Լուսաւորչի՝ 149բ, Պայծառակերպութիւն՝ 156բ, Մարգարէ՝ 179բ, Մեսրոպ Մաշտոց՝ 182ա, Հրեշտակապետ՝ 184բ: Հիսուս Խրիստո՛ս՝ 2ա, 135ա: Ճակատագրող՝ 9ա, 46ա, 85ա, 167բ, 210ա, 226ա: Լուսացնկտղերդ՝ բուսական, թռչնային, տատեար, խաչ. Զարդագիր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր, մարդագիր (2ա, 135ա), կենդանագիր (պրակ բ., իգ., իթ., լ-լբ.), Թ. (պրակ է., լա., խգ-խզ., խթ., ծբ-ծդ., կ.), ժ. (պրակ լ-լա., լգ-դ., խա-խբ.) հատորներից:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁԱԹԻԹԵԱՆ ՀԱՄԱՆԱԿԻ

83բ Աղաչեմք զձեզ, ո՛վ սուրբ ընթերցողք, միով ոգորմայիւ լիշիլ զգծող սորա՝ ընէվիաճնոս սարկաւագս, եւ իմ ծնօղքն նորին, եւ զուգ այլ լիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս: Ամէն մեր, որ լերկինս:

91բ Ո՛վ սուրբ ընթերցողք, աղաչեմք զձեզ միով ոգորմայիւ լիշեցէ՛ք զՆերսէս քահանայս, եւ զուգ այլ լիշեալ լիցիք. Նմա փա՛ռք, որ գմեզ բառնեցն. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅՃՏԱԳԱՅԻ

1. 73բ (Նոտրգիր) Զոսկերիչ Յա[յ]ոյպետ Տէր-Կարապետով որ այս կ(=գ)իրսի որ ետ ինձ լիշատակ, |89ա| որ է վայկուան տիրացու Աղասի Եղեայզարով: 1833 կրվեցաւ ի լին (հին) քաղաքն Նախիճեվան, որ է մայր կոչի:

2. *Կազմաւատար Բ. (ԺԲ. դ., շղագիր)* Առինք գեղջ *բնագիր տէր Հօվհաննէս:*

ԳՐԱՒՈՒՄՈՒՔ *12բ Խզբգոց:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաւատարին փակցուած թղթին. «ԺԿ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: «Հ՚ի՞ր 2476, 1320»:*

2477

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺԴ. դար

ԹԵՐԹ՝ 275+1 (կրկն.՝ 1). չգրուած՝ 1ա-1զ, 269բ: ՊԱՏԿ՝ Ա-Իx14 (Ը 9, Ա, ԺԱ 13, ԺԹ 16, ԺՓ 10, Ի 7)+12 (յաւելմանի): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, մազադաթ՝ թթ. 1-2, 8-12, 85-86, 93-94, 135, 144-145, 167-170, 210-213, 224-227, 247, 256: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,7x8,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5x6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (յաւելագրողի՝ 264ա-75բ. նմոյշ՝ 18ա): ՏԻՂ՝ 23-25: ԿԱՆՄ՝ դրոշմագարդ շագանակագոյն կաշի, դրմնակով, միջոցի տապտակ, ատամար ծաղկադրոյշ շրջտազարդ քագմագոյն կտաւ. լուսացնկտղերդ՝ կարմիր: ՊԱՀԱՊԱՆԱ՝ 1 (Ա), մազագոյն (սկզբից):

Նմոյշ 18ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ — Յովակիմ եւ Աննա՝ 1դ. Լուսացոյցի. Գաբրիէլ հրեշտակապետ՝ 6բ, 14բ, Հովիւ՝ 10բ, Քրիստոս՝ 21ա, 55բ (գառն ուսին), Անտոն Անապատական՝ 28բ, Թէոդոս թագաւոր՝ 30ա, Յակոբ Մծբնացի՝ 31բ, Դաւիթ մարգարէ՝ 33ա, Աւաբեայ՝ 39բ, Յովճան յերախ կիտի՝ 44ա, Քառասուն մանկունք՝ 70ա, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 77բ, 147բ, Մուսէ յեռուսաղէմ (Խորհրդանիշ)՝ 86բ, Ադամ եւ Եւա՝ 89ա, Իմաստուն կոյսն՝ 90բ, Գլուխ Յովհաննու Մկրտչի՝ 105բ, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 143ա, Ոոգի կամ քոռ Գրիգոր Լուսաւորչի՝ 149բ, Պայծառակերպութիւն՝ 156բ, Մարգարէ՝ 179բ, Մեսրոպ Մաշտոց՝ 182ա, Հրեշտակապետ՝ 184բ: Հիսուս Խրիստո՛ս՝ 2ա, 135ա: Ճակատագրող՝ 9ա, 46ա, 85ա, 167բ, 210ա, 226ա: Լուսացնկտղերդ՝ բուսական, թռչնային, տատեար, խաչ. Զարդագիր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր, մարդագիր (2ա, 135ա), կենդանագիր (պրակ բ., իգ., իթ., լ-լբ.), Թ. (պրակ է., լա., խգ-խզ., խթ., ծբ-ծդ., կ.), ժ. (պրակ լ-լա., լգ-դ., խա-խբ.) հատորներից:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁԱԹԻԹԵԱՆ ՀԱՄԱՆԱԿԻ

83բ Աղաչեմք զձեզ, ո՛վ սուրբ ընթերցողք, միով ոգորմայիւ լիշիլ զգծող սորա՝ ընէվիաճնոս սարկաւագս, եւ իմ ծնօղքն նորին, եւ զուգ այլ լիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս: Ամէն մեր, որ լերկինս:

91բ Ո՛վ սուրբ ընթերցողք, աղաչեմք զձեզ միով ոգորմայիւ լիշեցէ՛ք զՆերսէս քահանայս, եւ զուգ այլ լիշեալ լիցիք. Նմա փա՛ռք, որ գմեզ բառնեցն. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅՃՏԱԳԱՅԻ

1. 73բ (Նոտրգիր) Զոսկերիչ Յա[յ]ոյպետ Տէր-Կարապետով որ այս կ(=գ)իրսի որ ետ ինձ լիշատակ, |89ա| որ է վայկուան տիրացու Աղասի Եղեայզարով: 1833 կրվեցաւ ի լին (հին) քաղաքն Նախիճեվան, որ է մայր կոչի:

2. *Կազմաւատար Բ. (ԺԲ. դ., շղագիր)* Առինք գեղջ *բնագիր տէր Հօվհաննէս:*

ԳՐԱՒՈՒՄՈՒՔ *12բ Խզբգոց:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաւատարին փակցուած թղթին. «ԺԿ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: «Հ՚ի՞ր 2476, 1320»:*

47/136բ-8ա. 48/138ա-9ա. 49/139ա-40ա. 50/140բ-1բ. 51/141բ-2ա, 272ար (լրացնողի ձեռքով)։ 52/142ա-3ա, 272բ-3ա (լրացնողի ձեռքով)։ 53/143ա-6բ։ 54/146բ-7բ։ 55/147բ-9ա։ 56/148բ-50բ։ 57/150բ-1ա, 206բ-8ա։ 58/151ա-5բ։ 59/155բ-6բ։ 60/156բ 5բ։ 61/158բ-9բ։ 62/159բ 61ա։ 63/161ա-2ա։ 64/162ա-4ա։ 65/164ա-5բ։ 66/165բ-7ա։ 67/167բ-8բ։ 68/168բ-9բ։ 69/169բ-70բ։ 70/170բ-1բ։ 71/171բ-2բ։ 72/172բ-3բ (ՀԳՀ. ՃՂ. Ալաւոր գրնձան դասք հրեշտակաց...»-ը նախորդ 71րդ միատող վերջում է)։ 73/173բ-4բ։ 74/175ա-6բ։ 75/176բ-8ա։ 76/178ա-9բ։ 77/179բ-81բ։ 78/182ա-3ա։ 79/31բ-3ա։ 80/183ա-4բ։ 81/184բ-6ա։ 82/186ա-95ա, 245բ-6ա, 50բ-1ա, 204բ-5ա։ 83/195ա-8բ։ 84/198բ-202բ։ 85/202բ-4բ (204բ-5ա տե՛ս 82. ժդ)։ 205ա-6ա (206բ-8ա տե՛ս 57։ 208ա-9ա տե՛ս 91։ 209ար տե՛ս 93։ 209բ տե՛ս 92)։ 86/210ա-25բ։ 87/226ա-41բ, 274ա-5ա (լրացնողի ձեռքով)։ 88/247ա-63ա (89 թց չեւոյ)։ 89/241բ-5բ (88 թց առաջ։ Յաւելեալ՝ 246ա «Սիո. Ներսիկիան Աստւած համապատասխան... », 245բ 6ա տե՛ս 82. գ. 246ար տե՛ս 96)։ 90/264ա-9ա (լրացնողի ձեռքով)։ 91/208ա-9ա։ 92/209բ։ 93/209ար։ 94/41բ-2բ։ 95/269ա-72ա։ 96/246ար։ Ունի.

ա. 273ա-4ա [Շարական ևրնեցելոցկն] — Ես սասցի ի վերանալ լինէն... (լրացնողի ձեռքով)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅՆՏԱՊԱՏԻ

275բ (բոլորգիր) Զվերջին ստացաւղ Շարակնոցիս՝ գաէր Պօղոս հնգաժոգի քահանայն, եւ գմայրն իւր՝ գաէր Պօղոսն, եւ գմայրն իւր՝ գՊ.ւմրգն, եւ գորդիքն իւր, եւ գամենայն արեան մերձաւորքն յիշեցէք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի՛ ասացէ՛ք, որ ստացաւ<ցաւ> գաս ի հալալ արդեանց իւրոց՝ յիշատակ իւր հոգոյն, ի թվին հայոց ՌՆԱ. (1612)։

Տե՛ս ժէ. դ. յիշ-ք. Ա., էջ 462։

ԿՆՔԱԳՐՈՆ՝ *225բ, 263բ.* բոլորագիր, անընթեռնելի։

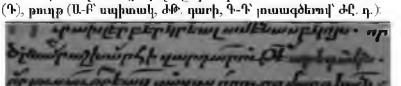
ՆՇՈՒՄ՝ *Պհշկի Ամ «ԺԵ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»։ «Ձ՛ 2477, 1321»։*

2478
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺԴ. դար

ԳՐԻՉ Գրիգոր դպիր։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Աւագմ բաբուճի։

ԹԵՐԹ՝ 297+4 (կրկն՝ թթ. 13, 210, 253, 277). չգրուած՝ 111բ, 154բ, 297ար։ ՊԱՐԱԿ՝ Ա-Ի6x12 (Ա, Գ 11, Իե 15)։ ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ (թուղթ, լուսագծերով՝ թթ. 111, 154)։ ՄԵՆՐԻՒԹԻՒՆ՝ 11,6x8։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9x6)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմռզ՝ 10ա)։ ՏՈՂ՝ 22-23։ ԿԱԶՄ՝ դռոյմագարդ շագանակագոյն կաշի, երկու կապիւով, միջուկը տախտակ, աստառ բազմագոյն դռոյմագարդ շերտաւոր կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր. ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 3 (Ա-Գ)+ 1 (Դ), թուղթ (Ա-Ճ՝ սպիտակ, ԺԹ. դարի, Դ-Ծ՝ լուսագծերով՝ ԺԸ. դ.)։

Նմուշ 10

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ագամ եւ Եւա՝ 47բ, Համբարձումն՝ 142բ։ Լուսագլխի. Գարիկ հրեշտակապետ՝ 6բ, 15բ, Աստուածածնի՝ 10ա, 190ա, Հովհ՝ 11բ, Աննոն Անապատական՝ 31ա, Թէոդոս քազմաւոր՝ 32բ, Դաւիթ մարգարէ՝ 34ա, Սուեփանոս Նախավկայ՝ 35բ, Պետրոս եւ Պօղոս առաքեալք՝ 38ա, Առաքեայ՝ 41բ, 43բ, Յովհան յերախ կիսի՝ 45ա, Քրիստոս (գառն ուսերին)՝ 58ա, Քառասուն մանկունք՝ 73բ, Գրիգոր Լուսաւորի՝ 81բ, 171բ, Պատանեաց՝ 108բ, Գլուխ Յովհաննու Մկրտչի՝ 117ա, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 166ա, Որդի կամ թոռ Գրիգոր Լուսաւորոյի՝ 174ա, Հռիփսիմէ՝ 175բ, Պաշտամանկերպութիւն՝ 183ա, Մարգարէ՝ 211ա, 212բ, Մեսրոպ Մաշտոց՝ 213բ, Յակոբ Մծբնացի՝ 215բ, Հռէշտակապետ՝ 219ա, Քոշ՝ 227բ։ Կիսանդրեան՝ 1ա, 112ա, 155ա, 196բ։ Ձանդանակ զարդ՝ 10ա, 25ա, 89ա, 244ա, 262բ, 277դ։ Լուսանգագարդ՝ թուսական, թոչնային, ասահար, խաչ, սաւոր (22բ, 38ա), յուլկապարիկ (72ա)։ Զարդագիր՝ թոչնագիր, ճանճուգոգիր, մարդագիր (1ա, 155ա), կենդանագիր (47բ)։ Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, գաչիագոյն, դեղին, սեւ, ճարճքի, շագանակագոյն, ոսկի։

ՎԻՃԱԿ բաւարար կազմի ներեր թեթեակի մաշուած. դռնակն ըզնված, Ա. փեղկի աստառը եւ պահպանակներ ցեցակեր, միջից տեղ-տեղ պակասաւոր. լուսանցներում խոնաւութեան հետեր, փոխրիկ պատռուածներ, ցեցի անցքեր, թ. 210ից մնացել է փոխրիկ մասն, իսկ թ. 95՝ մի մասը վերից վար պատռուած, ըզնված։

Գոչուքեամբ եւ մանրանկարներով ճեմած է ձեռ. 2477ին։

ԲՈՒԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-296բ [Շարակնոց]

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ. *1/1ա-4ա։ 2/4ա-6բ։ 3/6բ-9բ։ 4/10ա-1բ (չիք՝ «Մ. Ուրախացիր, Աստուածածի՛ն,...»)։ 5/11բ-3ա։ 6/13ա-4ա։ 7/14ա-5բ։ 8/15բ-7բ։ 9/17բ-9ա։ 10/19բ-21ա։ 11/21ա-2բ։ 12/22բ-4բ։ 13/25ա-5բ (վերջից պակասաւոր. «ԳԿ. Աստուածածի՛ն մայր եւ կոյս... գբիկ մորենի անկեզ///»)։ 14/28բ-31ա (սկ. ծագիւած. «[Աւետն. ՂՁ. Որ գերազանցեալ գբուար...] Որ լանցանաց,...»)։ 15/31ա-2բ։ 16/32բ-4ա։ 17/34ա-5բ։ 18/35բ-8ա։ 19/38ա-9բ։ 20/39ա-41բ։ 21/41բ-3բ։ 22/43բ-5ա։ 23/45ա-7ա։ 24/չիք։ 25/47բ-9ա։ 26/49ա-52բ։ 27/52բ-8ա։ 28/58ա-66բ։ 29/66բ 75բ։ 30/75բ-83ա։ 31/83ա-9ա։ 32/89ա-91ա։ 33/91ա-2բ (չիք՝ «ՂՁ. Հ. Որ գերիս մանկունսն...»)։ 34/92բ-3բ (չիք՝ «Հ. Բարեբանեալ ես...», «Մ. Ուրախ լեր, մա՛յր լուսոյ...»)։ 35/93բ-5ա։ 36/95ա-6բ (վիճաւած)։ 37/96բ-8ա։ 38/98ա-100ա։ 39/100ա-3բ (չիք՝ «Մ. Յահնէ աւուրըն...»)։ 40/105բ-10բ (վերջից պակասաւոր. «ՁՂ. Որ յարեարդ... գրաբեունս նոր աւրհ///»)։ 41/112ա-5ա (յաւելեալ՝ թ. 115բ «Մ. Որ ըզհրեշտակին...»)։ 42/118ա-23բ։ 43/123բ-42բ։ 44/142բ-6բ։ 45/146բ-53բ։ 46/155ա-7ա։ 47/157ա-8բ։ 48/158բ-60ա։ 49/160ա-1բ։ 50/161բ-3ա։ 51/163ա-4ա։ 52/164ա-6ա։ 53/166ա-70ա։ 54/170ա-1բ։ 55/171բ-4ա։ 56/174ա-5ա։ 57/175ար (ա, միայն «ՂՁ. Որ ընտրեցար...»)։ 58/175բ-81բ։ 59/181բ-3ա։ 60/183ա-5բ։ 61/185բ-7ա։ 62/187ա-8բ։ 63/188բ-90ա։ 64/190ա-2ա։ 65/192բ-4ա։ 66/194ա-6ա։ 67/196բ-7բ։ 68/197բ 9ա։ 69/199ա-200բ։ 70/200բ 1բ։ 71/201բ 3ա։ 72/203ա-4ա։ 73/204ա-5բ։ 74/205բ-7բ։ 75/207բ-9ա։ 76/209բ-10բ (վերջից պակասաւոր. «Տ. Ապաւինեցաք ի նաչ գո... վասն մեր եւերբ ի///»)։ 77/211ա-3բ։ 78/213բ-5բ։ 79/215բ-7բ։ 80/217բ-8բ։ 81/218բ-20բ։ 82/220բ-31ա (չիք՝ գ, ժգ-ժդ)։ 83/231ա-5բ։ 84/235բ-40ա։ 85/240ա-4ա։ 86/244ա-62բ։ 87/262բ-77գ (չիք՝ դ. «Փառաւոր արարէր...» — «Ամէն. Ալէլուգէա սրա...», գ. «Լեառն վիմածին...», է. «Անբսկիքըն Աստուած...» — «Ի հանդերձեալ նորոգմանն...», ը. «Տ. Թագաւո՛ր փառաց, Քրիստո՛ս անմահութեան...»)։ 88/277գ 95բ (296ար տե՛ս 94)։ 89-93/չիք։ 94/296ար։ 95-96/չիք։

ՅԻԵԱՏԱՆԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱԶՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԱՆԱԿԻ

1. (գրչ.) *153բ Զգծօղ տառիս՝ Գրիգոր գպիրս, միով Տէր ողորմիւ յիշեա՛:*

296բ Փա՛ռք քեզ, անսահման եւ գուգական անուն, անձնաւորութիւն, երրորդութիւն եւ մի աստուածութիւն՝ Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի, որ ետ զաւրութիւն իմոյ տկարութեանս եւ հասոյց ի յաւարտ այսմ յուսալից ոսկէակազմ եւ մարգարտաշար Շարակնոցիս, զոր եղեալ եւ հաստատեալ սուրբ հայրապետացդ/// (շար. թափուած):

2. (ստացող.) *153բ ԶԱտոմ մեղսածին*
Զատաւապեալ հոգին,
Հատ դաւթեան բանին,
Հանդիպո՛ղ սորին,
Յիշեա՛ ի բարին
՚Ի սա՛յլ գողորմին
Ի սրտէ քոմին:

196ա Աւա՛ղ եւ եղո՛ւկ, եղբա՛յր, թէ այս ինչ բաներ կու լինի,

Մէկ մի գիրկ ածեր աշխարհի եւ յամէն գիմաց ժողովի,

Մեռնիլ չի կամի, եղբա՛յր, թէ հազար մեռած տեսանի,

Մէկ պահ մահն ի միտն անկնի, յորժամ գիրն անկեալ տեսանի

՚Ի յետոյ մոռանայ եղբայր ՚ւ այս ամէն մարդոյ հանդիպի:

ԶԱտոմըս ծոյլ բաբունի, որ միայն թզանունս առի,
Եւ ի գործոցս եմ յոյժ ի հեռի.
Զի՞նչ ապուռ է մարդոյն այգի,
Որ ի պտղոյն ինքն չվայելի,
Այսպէս ես գիրք լաւ ընտրեցի՛
՚Ի յաճենեցուն եմ ամայի:

ՅԻԵԱՏԱՆԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *154ա (նոտրգիր) Յիշատակ է սուրբ Շարգանն Պատտալի որդի Մ[ո]սէի առեց տէր Մ[ո]սէեդի որդի տիրացու Գոլի համար, սրան վախչան աշկերթ էր: Ով գարդա, մէ բրան օղրմի՛ տայ: Ան վախտն, որ առեց՝ թվինն ՌՒՃՀԲ. (1823):*

2. *Գա (ժԹ. դ., շղագիր) նուէր Համբարձումայ Ղազարեանց, Գէորգեան քաղաքի:*

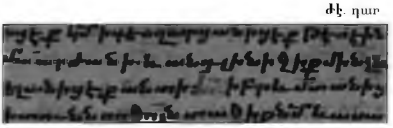
3. *Պհպնկ Աա. (Մատենադարանապետ Սահակ վարդապետ Ամատունու ձեռքով, շղագիր). Շարական ընտիր, գրեալ ի բարակ մագաղաթի, բոլորագիր գրով, ի ձեռն Ատոմ րաբունւոյ, թիւ գրչութեան՝ անյայտ, սակայն, որպէս ցուցանի[ն հան]գամանք գրութեանն, է գործ [կր]եքասանասներորդ գարու: Տե՛ս յիշատակարանք սակաւատողք թղ. 153բ, 196ա, 296բ (ընդարձակ բայց թերի): Նուիրեալ Մատ[ենադարանին] Աթոռոյս ի Համբարձումայ Ղազարեանց Գէորգեան քաղաքացւոյ, ի ձեռն Սերախ քահանայի: Ի սմին գտանին շարականք անծան[օթք]: ա. Հարց. – ԿՀ. Ուրախ լե՛ր, Մարիա՛մ – Թ. 9բ: բ. Երեք տուն «Ով հրաշալի» շարականէ. թղ. 223ա: |Ար| գ. Շարական Թէոդորոսի գօրավարին. – Որ ընտրեցեր ի սկզբանէ զհաճոյ եղեալսն. (ՄԿ). թղ. 226ա (գ. կէտը մատիտով ջնջուած է): Մատենադարանապետ Ս[ահակ] վարդապետ Ամատունի: 1906. 10 Մայիսի:*

ԳՐԱՁՈՒԹԻՒՆ՝ *157բ «Ես մեղաւոր կու լի՛մ», 297ա այբուբեն՝ Ա-Վ, «Ըսկ փայտ խաչի քո կենսատու... այսպէս», «զոր եղեալ եւ հաստատեալ սուրբ հայրապե[տեացդ]», 297բ «Տէր Աստուած, այն աւուր, յայնմիկ, յայնժամ անաչդանն» եւ այլն:*

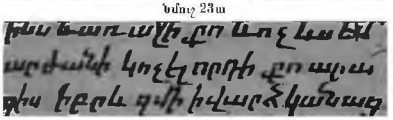
ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպնկ Բա. «ԺԴ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: «Հ՚՚ 2478, 1322»:*

2479
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԺԷ. դար

Նմուշ 23ա

Նմուշ 183ա

Թերթ՝ 312+3 (կրկն՝ 2, **143**, 146). Չգրուած՝ 1ար, 73ար, 119բ-20բ, 227ար, 312ար: **Պրակ՝** Ա-ԽԷ×12 (ԺԲ 11, ԽԷ 4). **Նիւթ՝** թուղթ: **Մեծութիւն՝** 10,6×8: **Գրութիւն՝** միասիւն (8×5): **Գիր՝** բոլորգիր (ասաճուն Ա՝ 2ա-142բ, ասաճուն Բ՝ 143ա-311բ. նմուշ՝ 23ա, 183ա): **Տող՝** 18-23: **Կանոն՝** գոյմազարդ շագանակագոյն կաշի, դանակով եւ երկու մետաղէ գամով, միջակը ատուարաթղթ. աստառը կանաչ մետաս. լուսանցակողեր՝ կարմիր: **Պարագայ՝** 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

Մանրանկարչութիւն – Կ ս ա խ ա ր ա ն՝ 2ա, 74ա, 121ա, 228ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ բուսական, թռչնային, տաճար, խաչ, օձ (272բ), հրեշտակ (291բ): Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, հանգուցազիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզերք մաշուած, կապիչներէ զրկուած, կազմաստառը մաշուած, դանակի աստառը հայկայուած եւ թափուած. թերթերը խանձուցած, լուսանցներ տեղ-տեղ բամբակակալած, խոնաւութեան նետերով, կամ փորիկ պատառուածքներ, լուսանցազարդեր եզրահատումից վնասուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-72բ* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *74ա-119ա* Աւետարան Մարկոսի *(Զուկն «Յարուցեալ Յիսուս»)*:

3. *121ա-226բ* Աւետարան Ղուկասու:

4. *228ա-311բ* Աւետարան Յովհաննու *(«Որք կնոջն շնացելոյ» Ը. գլխի սկզբում՝ 263աբ)*:

ՆՇՈՒՄ՝ *Պահկ Աա «Ժ», Մ[ատթ] եպ[իսկ-պո]ս»*: *«2ի՞ 2479, 1323»*:

2480

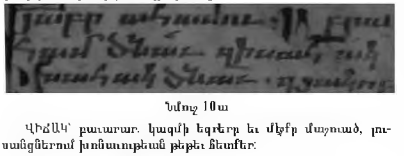
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԱՒԱՆԳԱՒԻՐ — **ՌՋԹ. – 1640**

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ Գրիգոր Րիկ:

ԹՒՂԹ՝ 315, չգրուած՝ 1ա, 2բ, 4բ-5ա, 6բ-7ա, 8բ-9ա, 112բ-3ա, 175ա, 253ա, 315բ: ՊՐԱԿ՝ 8+Ա-ԻԸ×12 (կրկն՝ է. ԺԹ. Ա, Դ, ե, էւ, Ը, Ժե, ԺԸ, ԻԱ, ԻԳ, ԻԴ 10, Բ, էշ, ԺԱ, ԺԲ, ԻԸ 11, ԺԳ, ԺԹ 9, ԺԹ1, Ի, ԻԲ, ԻԵ, ԻԷ 8): ՆՒՒԹ՝ մազադաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 9,7×5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ նրկսխմ (6,8×5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմանչ՝ 10ա): ՏՈՂ՝ 18-25: ԿԱԶՄ կարմիր թանիլ. Ա. փեղկին մեռաղէ ծոպածոյ հագեցութիւն, միջոցը ատուարաթղթ, ատաղձ թուղթ. լուսանցակողերը՝ մանրանկարագոյն ցայտկէն: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 4 (Ա-Դ) + 4 (Ե-Ը), թուղթ (ԺԹ. դ.), չգրուած (բացի Ա-ից):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ – Լուսանգայլն. Մարիամ Մագդաղենացի՝ 110ա, Յարութիւն Ղազարոս՝ 253բ: Մատթէոս՝ 9բ, Մարկոս՝ 113բ, Ղուկաս՝ 175բ, Յովհաննէս եւ Պոխորոս՝ 253բ: Ս ո ր ա ն՝ 1բ (Եսեքիէլի ձկաւով), 2ա (Կարապանոսի ձկաւով), 3բ-4ա, 5բ-6ա, 7բ-8ա: Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 10ա, 114ա, 176ա, 254ա: Լ ու ս ա ն ց ա զ ա ր ը՝ բուսական, թռչնային, տաճար, կանթեղ, խաչ: Զ ա ր դ ա գ լ ի ր՝ աւետարանիչների խորհրդանիշեր, թռչնագիր, ճանգուցագիր: Գ ոյ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ, երկնագոյն, ոսկի, կանաչ:

Նմոյշ 10ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզերք եւ մէջք մաշուած, լուսանցներում խոնաւութեամբ թեթեւ ներներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1բ* Թուղթ եւսեբեայ

2. *2ա, 3բ-4ա, 5բ-6ա, 7բ-8ա* Համաբարբառ՝ Ա-ժ *(նաեւ լուսանցագլխին)*:

3. *10ա-112ա* Աւետարան Մատթէոսի:

4. *114ա-74բ* Աւետարանս Մարկոսի *(«Յարուցեալ Յիսուս» 174աբ)*:

5. *176ա-252բ* Աւետարան Ղուկասու:

6. *254ա-312ա* Աւետարան Յովհաննու *(չունի «Որք կնոջն շնացելոյ»)*:

ՅԻՇԵԼՍՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԱՒԱՆԱԿԻՑ

112ա Մեղսամած գծոցիս ողորմեա՛:

174բ Յաւերհեալ Բանն Աստուած, Տէր Յիսուս, ողորմեա՛ մեղաւոր, սեւերես եւ պոռնիկ սուտանուն գրչիս:

312ա Մեղա, Տէ՛ր, մեղա, սուրբ Աստուած, սուտանուն գծոցիս դու ողորմեա՛:

*312ա Փա՛ռք համայգոյ, անբաժանելի եւ միասնական Սուրբ Երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, ամէն: Սովորութիւն է գերիմաստ վեհից եւ յոգնահանճար վիպասանից զպատճառ յիշատակաց յառընթեր գնել. այսինքն՝ զգալ Բանին յԱստուծոյ ի հայրական ծոցոյ |312բ| ի փրկութիւն յաշխարհի, զոր եկեալ եւ կատարեաց զփրկագործ տընաւրէնութիւն աւետարանական քարոզութեամբ, կամօր չարչարանաւքն եւ փրկական խաչելութեամբն եւ թաղմամբն եւ երեքաւուրեա յարութեամբն: Ամրացուցց մարգարէիւք, պարզապետց առաքելոցվք, պսակազդեաց մարտիրոսաւք, զրւարճացան եւ արարածք պայծառացան: Եւ որպէս եկն, նոյնն եւ համբարձաւ առ Հայր. եւ գալոցն է նոյին մարմնով եւ փառաւք Հաւր՝ դատել զկենդանիս եւ զմեռեալս, յարդարոցդն փառք եւ պատիւ, եւ մեղօրացդն տանջանք յաւիտե|313ա|նական. եւ որպէս առաքեալքն կարգեցին՝ Բանն սուրբ, անեղ, անմարմին: Նախ, Մաթէոս երգ հոգելին, ապա Մարկոս պատուէր տեսին, Ղուկաս հերկող նման յեկին, եւ Յովհաննէս ընդ արծուին: Յանդգոյր գետացն բաղատաւին՝ Փետրոս, Գեհէնոն եւ Տիգրիս եւ յերրատեսըն սաստգագին, նոյնպէս Բանն Աստուածային սուրբ առաքեալքն յորդորեցին, ճարակ եւ ճանապարհ մեզ ծանուցին, բան հրամանին Տեռան մերոյ, զոր խոստացաւ Աւետարանօս, թէ՛ եկա՛յք առ իս յամենայն աշխատեալք եւ ծանրաբեռնեալք մեզօք, եւ ես հանգուցից զձեզ. եւ թէ՛ Ուր եարն եմ, անդ եւ պաշտօնեայ|313բ|ն իմ եղիցի: Վասն որոյ եւ ես սուտանուն, վրստահացայ եւ գրեցի սուրբ Աւետարանս՝ յիշատակ հոգւոյ իմոյ, եւ յուսացայ ի բան մարգարէին, որ ասէ, թէ՛ երանի յայնոցիկ, որ յումիցի գաւակ Միութեան եւ ընդանեկ վերինն յերուսաղէմ: Զի վաղուց հետէ ունէի զփափակ սուրբ Աւետարանիս: Արդ, եղեւ կատարումն սուրբ Աստուածոյս ի թվականութեանն Հա[յ]կազան տումարիս ՌՀԹ. (1640), ի գաւն եւ ի յար ժամանակի, եւ ի հայրապետութիւն տեառն տէր Փիլիպպոսի կաթողիկոսին Հայոց, եւ պատրիարքի լուսակառուց յաթոռսյն Սուրբ Էմիածնա, եւ միաբան սուրբ վարդա|314ա|պետացն, եւ կրմ[ի]ակաւորաց տրա, ամէն, ի դիւղաքաղաքս Ախլոզաւր, ի դրանս Սուրբ Նորայկընունք Սուրբ յԱստուածածնա եւ Սուրբ Հռեփսիմեայ կաթողիկոսացն Գաբրիէլ եւ Միքայէլ եւ Սուրբ Գեւորգա: Եւ ի յառաջնորդութեան յերկրիս Վաց եւ գաւառիս տէր Անդրէասին, եւ միւս

նորաբնակ սուրբ եւ աստուածահաճոյ տէր Բարսեղիոս. Ձեռամբ մեղապարտ գրչի՝ Գրիգոր քահանայիս, յաւուամ[բ]ս եմ եւ գործովս յոչ, որ եւ մեծ յուսով եւ տեղեակի սիրով գրեցի զսուրբ Աւետարանս՝ չիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց, հարցն իմոյ՝ Առաքել վարպետին, եւ մարդն իմ Խանդաղին, եւ եղբարցն իմ Գրիգորէսին, եւ քվերն իմ Սառախա|314բ|թունին, եւ միւս քվերն իմ Անայխաթունին, եւ ազգականքն իմ Աղուէթեցիցն, եւ պապն իմ Կուճիպարկն, որ կոչի անուամբըն Վարզել, եւ քեռին իմ Խոճումրն, եւ աներուզ իմ Ամիրբէկն, եւ զոքանչ իմ Մարիամն, եւ կողակիցն իմ անմոռաստ զիս՝ Թանթարն, եւ հոգեւոր հայրն իմ տէր Մխիթարն, եւ հոգեւոր եղբայրն իմ տէր Աստուատուրն եւ ծանօթուսիս. սոքա ամենեքեան, որ փոխեալ են առ Աստուած. ասէին: Ես գարձեալ յիշեցէ՛ք զհոգեւոր մայրն իմ Սիմոնդխտրն, եւ հոգեւոր որդին մեր եւ աշակերտ՝ զտէր Սարգիսն, եւ հոգեւոր քոյրն իմ Եդարխիզն, եւ եղբայրն իմ(ս) Պապին, եւ հոգեւոր որդին մեր՝ գեռաբուսիկ սարկաւագ Աբրահամն. Աստուած յերկայն օուրս արասցէ: Ո՛վ սուրբ կար|315ա|գացողք, թողութիւն առնէք գրիս սղալանաց կամ պակասութեան, զի կայր մեր այս էր: Ո՛վ սուրբ կարդացողք, յորժամ կարդայք սուրբ Աւետարանս կամ տեսանէք, Ա. բերան ողորմի ասէք, յԱստուած իւր գատաստանին Ձեր հոգւոյն ողորմեա. ամէն: Աստուած ողորմի մեր հոգեւոր եղբայր Մկրտիչ վարպետին, ո[րդ] շատ չարեկութիւն եւ լաւութիւն արաւ գրագրիս զամէն բանով՝ թէ՛ հախով, թէ՛ անհախ: Ինչ ուզեցի՛ չէ չասաւ: Աստուած աւրհնէ յոր լաւութեան համար իւր արեւն. ամէն: Հայր մեր:

Տե՛ս ժէ դ. յիշ-ք, Բ., էջ 806-7 (312ա-5ա մասը):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. Յա (շղագիր) ի 1 Ապրելի 1900 ամի գրեցի եւ յիշեցի, Աստուած հոգին լոյսաւորէ այս սուրբ Աւետարան գրող Գրիգոր քահանայի ու պահպանող այժմոյս՝ Սիմէոն Խաչատուրեան Իգնախանեանց ծնողաց հոգիքն: Եսայի Փանանայ Տէր Թատէոսեանց:

2. Ա. գրմաստառ. (ԺԲ. գ., Սանակ վ. Ամատունու ձեռքով, շղագիր) Նուէր ի Սիմէօնէ հաչ[ատուրեան] Իգնախանեանից Բառնայրախինսկ քաղաքացւոյ: |Պահպ. Աա| Աւետարան բոլորագիր երկէզ, գրեալ ի մագաղաթի, ի ձեռն ամենագարտ գրչի Գրիգոր քահանայիս (Թղ. 315ա), ի գաւիւղքաղաքս Ախալգաւրս, ի ժամանակս Փիլիպպոս կաթուղիկոսի, եւ յաջորդութեան այերկրի Վրաց եւ գաւառիս՝ Տէր Անդրէասին, ի թուին հայոց ՌՁԲ. (1640)»: Ունի զընդարձակ յիշատակարան ի վերջն՝ թղ. 313ա-316ա: Մատենադարանապետ Սանակ վարդապետ Ամատունի:

Գ|ՂԱՓՈՐՁ՝ 1ա «քս» եւ անընկալելիի՝ վրացերէն:

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ 1ա Հակատագարգ, 9ա՝ թռչուն, 175ա՝ խաչ:

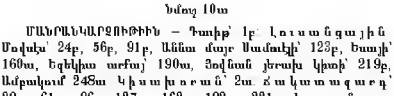
ՆՇՈՒՄ՝ Ա. կազմաստառ «ՌՁԲ.-1640, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»: Պհպնկ Աա. «2nd 2460, 1324»:

2481
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Ժէ. դար

ԳՐԻՉ՝ Քրիստոսատուր:

ԹԵՐԹ՝ 251: ՊՐԱԿ Ա-ԻԱ.x12 (Ա. 11): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ՝ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 8.9x6.2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ վիճակաւ (7x4): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյ՝ 10ա): ՏՈՂ՝ 21 ԿԱՋԻ՝ գոյժմզադուց շագանակագոյն կապի, եղեամ կապչով, միջակը տափակուկ, աստղը կարմիր մեծաոս լուսաճրակաղերը՝ կարմիր:

Նմոյշ 10ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Դաւիթ՝ 1բ: Լուսանգաւիթ Մովսէս՝ 24բ, 56բ, 91բ, Աննա մայր Սամուէլի՝ 123բ, Եսայի՝ 160ա, Եզեկիա արքայ՝ 190ա, Յովնան յեռաս կիսի՝ 219բ, Ամբակում՝ 248ա: Կիսադարան՝ 2ա: Ճակատագիրք՝ 29ա, 61ա, 96բ, 127ա, 162բ, 192ա, 221բ: Լուսանգաւրք՝ բուսական, թռչնային, տասնաւ (16բ, 107բ, 142ա): Ջուրգագիր՝ թռչնագիր, ճանճագիր, մարդագիր (2ա): Գալեր՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, դեղին, մանրի, սպիտակ, շագանակագոյն:

Վիճակ բաւարար: Եզրաբաժանում եւ լուսանգագարձեր վնասուած, տեղ-տեղ խանձուրեան նեաբեր եւ պատռուածքներ, թ 1՝ նուռգուած սպիտակ թղթով՝ վրան Սանակ վրդ Ամատունու գրութիւնը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-251բ [Սաղմոսարան]

Տե՛ս նաեւ 1642, 1ա-239ա 1/2ա-25բ. 2/26ա-60բ. 3/61ա-96ա. 4/96բ-126բ. 5/127ա-62ա. 6/162բ-91բ. 7/192ա-221ա. 8/221բ-51բ (յիշ՝ «Փոքր էի եսս, բ-է, Սաղմ ՀԽԲ-ԺԲ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

162ա Յիշեցէ՛ք ի սուրբ աղօթս Ձեր զիա՛ մեղապա[րտ]աւղ գրիչ Քրիստոսատուրս: Հա՛յր մեր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1ա (ԺԲ. գ., Սանակ վ. Ամատունու ձեռքով, շղագիր) Մաղմոս փոքրագիր, բոլորագիր, գրեալ ի մագաղաթի, ի ձեռն Տիրատուր գրչի. թղ. 323ա: Անթուական եւ վերջն թերի: Մատենադարանապետ Սանակ վ[արդապետ] Ամատունի:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա. «Ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: «4ᵉʳ 2481, 1325»: Ա. կազմատարին փակցուած սպիտակ փոքրիկ թղթին, Ծ. եպտեանի Ձեռքով. «Ֆինկի ցուցակ 4ᵒᵐ 2», իսկ ցուցակ Տիխխեցի Արգար Յովհաննիսեան հայերէն Ձեռագրերի, երկասիրից Նրանց Նիկոլաուս Ֆինկ, Լայպցիգ-Մարբուրգ, Katalog der armenischen Handschriften des Herrn Abgar Joannissiany zu Tiflis, von Franz Nikolaus Fink, Leipzig-Marburg, 1903:*

2482

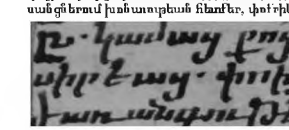
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՅ

ԺԶ. դար

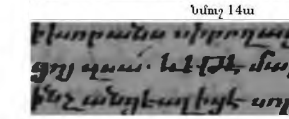
ԹՂԹ՝ 124: ՊՐԱԿ՝ 12+6Ա-Ժ×12 (Ա, Բ, Ե 10, Դ 11, Ժ 5): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10x6,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7,5x4,2): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (Ժէ. դ. յաւելագոյնի՝ 1ա-18ա), նօտրգիր (Ժէ.-ԺԶ. դդ. յակագոյնների՝ 18բ-94ա, 124բ. նմոյշ՝ 14ա, 32ա): ՏՈՂ՝ 20 (20ա-124բ), 17 (1ա-19ա): ԿԱՋՔ՝ դագաճանկագոյն կաշի, դռնակով, միջակի տախտակ, աստառ ծաղկաթուղթ. լուսանցակարերը՝ կաւմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ճակատագրի՝ 20ա: Լուսանցագրեր՝ բուսական, սպիտակ (67բ): Ձարդարգիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գրչեր՝ կաւմիր, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզերք թեթեւացի մնչուած, սկզբի կաշին վերից վնասուած. միջից եւ վերից պակասաւոր, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, փոխրուկ պատառուածքներ:

Նմոյշ 14ա

Նմոյշ 32ա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *1ա-15ա* [Կանոն Պասկի. Ընթերցուածք] – *Աստուած ի սէջ սոցա... եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ... Աղաւիքք. Պահպանեա զմեզ: եւ ասեն. Հայր մեր:*

2. *15բ-8ա* [Կանոն թաղման] – *Եւ ասեն շարական. Ժողովեալքս ի հրաշագործումն... գտին գծաւոյն հիւանդ բժշկեալ. ամէն: Հայր մեր, որ:*

Գրուած է ԺԷ. դ.՝ ի լրացումն Բ. նիւթի:

Բ. 1. *19բ-25ա* Կանոն Հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայն գիրկական խորհուրդ... Ասէ գաղաւիթս զայս. Տէր Աստուած ամենակալ... առ ի գտանելոյ մեզ գողորմութիւն առաչի քո... յաւիտեանս յաւիտենից:*

2. *25ա-6բ* Պսակ վերացնելոյ – *Լուր, Աստուա՛ծ, աղաւիթից իմոց... մինչեւ ի խորին ծերութեան. եւ յաւուր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... փառք, իշխանութիւն:*

3. *26բ-41ա* Կանոնն թաղման՝ յորժամ զամենայն ննջեցեալսն յուղարկեն առ Քրիստոս – *Ըսկսանեն. Աւրհնեալ Հոգիդ Սուրբ... եւ ասէ գաղաւիթս զայս. Աստուած յաւիտենական... բարերանող փառատրութեամբ աւրհնել զքեզ... յաւիտեանս յաւիտենից:*

4. *41ա-3ա* Կանոն երկրորդ աւուրն – *Առաւօտուն գան ի գերեզմանն... Պաւղոսի առաքելոյ ի Թեսաղոնիկեացւոց թղթոյն է ընթերցուածս. Այլ մեք պարտիմք... ըստ անեղծ փառացդ քոյ, Քրիստոս Աստուա՛ծ մեր... վայել է փառք:*

5. *43ա-51բ* Կանոն եւթն աւուրն – *Երթան ի գերեզմանն... Ընթերցուածս յիսայեայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր... ժառանգութեան սրբոցն ի լոյս... փառատրեսցուք:*

6. *52ա-62բ* Կանոն վաղճանելոյ տղայոց – *Սաղմոս գոբջայս Դ... . Քարոզ վասն ի վերուստ խաղաղութեան. Հա՛յր երկնաւոր... գոսպիերես փառատրելոյ անմահ թագաւորութեանդ... այժմ:*

7. *62բ-4բ* [Տղայի այգուցն] – *Այգոյն երթան ի գերեզմանն... Ընթերցուածս յիսայեայ մարգարէէ. Չի ի Տեառնէ եղեցի... յամենայն ընտրելոցն ի Քրիստոս Յիսուս... միշտ եւ յաւիտեանս:*

8. *64բ-7բ* Եւթանն – *Երանի բնակողաց: Ընթերցուածս յԱռակաց. Արդարք յաւիտեան... ըզգալուստ քո յաշխարհ փառաւորէին... միշտ եւ յաւիտեանս:*

9. *67բ-70բ* Կանոն խաչալուա առնելոյ... – *Ընթերցուածս Յերրորդ Թագաւորութենէ. եւ ասեն արք քաղաքին... որպէս մարդկան /// (շար. թափուած):*

10. *71ա-7բ* [Կանոն Տեառնականի] – *(սկ. թափուած) ///մի՛ քահանայքն հուր ի վերայ սեղանոյն... հաստուցանել ըստ գործոց իւրաքանչիւրոց... միշտ եւ յաւիտեանս:*

11. *77բ-8ա* Ասրճնութիւն Աղի – *Սաղմոս՝ Աստուա՛ծ, ողորմեա՛ մեզ... եւ ասէ գաղաւիթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած... եւ ի թողութիւն մեզաց... այժմ եւ միշտ:*

12. *78բ-81բ* Կանոն նոր գիրկ աւրհնելոյ – *Տանին յեկեղեցին... Ընթերցուածս յիսայեայ մարգարէէ. Իբրեւ գգեղեցիկ են... գրեալ մատամբն Աստուծոյ... Հոգւոյն Սրբոյ:*

Սա. յա. կան կանոնների խորագրերը:

Գ. [Գանձ եւ ՈղբԸ]

1. *82ա-7ա* Գանձ մեծի («Մանվեան») – *Մինդ չէէն, Բանդ, որ ի Հաւրէ, / Յորժամ ծագիս փառաւք ի յերկինէ... Չհողս ի վերայ իմ գուք ծածկեցէ՛ք, / եւ գուք բարով կացէ՛ք, մընացէ՛ք. / Ողորմեա՛ մեզ, Տէր Աստուած մեր:*

2. *87ա-9ա* Ողբ ընդնջեցելոց – *Ո՛վ քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան, / Եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեան... Ես հաւատովըս վերանամ յերկնից խորան, / Զի Տէրն քաղցր է պարտական ողորմութեան:*

3. *89բ-92բ* Տաղ ի Նաղաշէ ասացեալ՝ վասն ընդնջեցելոց («Ա-Ք») – *Անցանէ մեծութիւն ու փառքն աշխարհիս, / Աւերի ու քակտի շինուած տաճարիս... Ա՛յ Նաղաշ, դու լսես, ինչ որ քարոզես... / Որչափ շատ մեծութիւն ու մալ ժողովես, / Նա թողուս ստացած՝ ւ ի հող մտանես. մի՛ դատիր:*

4. *92բ-6բ* Տաղ ի Նաղաշէ ասացեալ՝ վասն զարիպի – *Աստուծոյ մարդասիրին փառք յաւիտեան, / Որ ստեղծեր է զարարածըս գանազան... Նաղաշն ասաց, Թէ զարիպի կեանքն է հարամ... / Ջամէն զարիպ բարով կացու հասու իւր մուտատին, / Եւ քեզ ամէնքս երկրրպագեմք, Աստուածածին:*

5. *96բ-100ա* Ողբ վասն մանկանցըն ընդնջեցելոցն ասա՛ – *Արարիչն արարածոց մեզ քարկացաւ, / Քաղցր բնութիւն աստուածային մեզ դառնացաւ... / Ես Նաղաշ եպիսկոպոս ծառայ կուսին... / Ի հայոց մեծ թուականին յին հարիւրին, / Եւ համառաւտ այլ յաւելի տասն եւ ութին (1469)... / զմերտին քաղաքն արար զամէնքն լալագին... / Արժան արա՛ գսա անթամ սուրբ պըսակին, / Եւ քեզ ամէնքս երկրրպագեմք, Աստուածածի՛ն:*

6. *100ա-1ա* Ողբ տաղայոց [ի Ղուկասու Կեղեցւոյ. ձեռ. 7714, 71ա] – *Աստուած քարոզեաց եւ խրատաւ եւոտւր, / Երբ ոչ լըսեցին նա ապտակ եւոտւր... Սուտ չեմ կարէր ասել, մեր տղայքն է իւր, / Տո՛ւր երկաւյրի սուր, պիմանալի սուր:*

7. *101ա-3բ* Ողբ ի վերայ ընդնջեցելոց մանկանցն ասա՛ [Նաղաշի ասացեալ. ձեռ. 3162, 85ա] – *Ես գիտէի գաշխարհս ինձ մուլք էն տըւած, / Ուտէի, խըմէի հետ իմ սիրելեաց... Հզձեզ կու ազաչեմ, զի մի՛ մոռանէք, / Հզկոյսըն Մարիամ բարեխօսեցէ՛ք:*

8. *103բ-6ա* Ողբ մեռելի՝ Յովաննէս Քեռոբենց – *Ձերեկ հողվերաբեր անցի, / Հոտ առի՝ զքիմս կաթուցի... Հզփառս աշխարհիս սիրեաց որ կորուստ է, / Քեզ ՚ւ ամէնի, վա՛յ անձն իմ եղուկ:*

9. *106ա-8ա* Տաղ ընդդիմառական ուրախութեանց – *Ձամէն առաւաւտ եւ լոյս / Պըլպուլն էր նըստէր այդոյս... Ձանկըն քակեցաւ այգոյս, / Ահա որ էլա այգոյս:*

10. *108ա-9բ* Ողբ ի վերայ ընծեցեալ դարիպի, որ ի ասաւորութիւն մեռանի – *Ինձ ուսէտ կայր ու կումանն եղբարս գալու, / Ակն ունէր սիրտս ու մեայր իւր խնդալուն... Ջամէն զարիպ բարեաւ ի իւր տունըն հասու, / Եւ քեզ ամէնքս երկրրպագեմք, տաճա՛ր լուսոյ:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, եր. 1965, էջ 180-182:

11. *109բ-11բ* Ողբ վասն ընծեցելոց («Երգ Արհատակեսի իի») – *Եկա՛ք այսաւր, եղբա՛յրք ամէն / Աբրահամեան շառաւիղէն... Հոսոտվանեմք գՀայր եւ գՀոգիդ, / Եւ փառըս տամ երից անվհնոյ:*

12. *111բ-7բ* Գանձ ի յԱմթեցի Յովաննէս վարդապետէ ասացեալ՝ վասն ընծեցեալ տղայոցն («Յովաննիսէ») – *Յանդգ յէութեան, / Էդ անեղական... Զի ողորմած Տէրըն գթթասցի, / Եւ ձեզ եւ մեզ ինքն ողորմեսցի: Ողորմեա՛ց մեզ, Տէ՛ր Աստուած մեր:*

13. *117բ-9բ* Ողբ տղոյոց («Յովաննս գրչէ լոկ վարդապետէ») – *Յարարչէն հրաման / Որդոցըս մարդկան... էին անմահին փառս ի յաւիտեան, / Որ երեւս, էատ եւ դասեաց յերկնային խորան:*

14. *119ա* Ողբ տղոյոց – *Ո՛վ գեղեցիկ եւ նազելի, / Եւ ոսկէհատ յոյժ ցանկալի... / Եղար քան զխուլ, որ ոչ խօսի /// (շար. թափուած):*

15. *120ա-1ա* [Տաղ ի Եսչատուր Կեչառացոյ. ձեռ. 2389, 143բ – *Ես եմ կորուսեալ ոխար...] Հանցիկուն գինչ աշնան քամին... Ջաշխարհս բարեխաւս ունիմ / Առ ծնեալ Աստուածդ ի կուսէն:*

16. *121ա-4ա* Տաղ ի Յովանէս Թուրկուտացոյ – *Ք՛ մահ, գքեզ յիշեմ կու դողամ ու սարսափեմ ես, / Զկա քան զքեզ լեղի, յամենայն լեղոյ լեղի ես... Ազաչէ զիւր միածինն, / Որ գթայ եւ ինքն ողորմի:*

Դ. ՅԱՒԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԸ. դ.

1. *18բ* [Գիր ջեւոց] – *Սուրբ առաքեալն Բարթուղիմէոս... տուր խմէ, ապատի Աստուծով:*

2. *19ա* [Բարեխօսութիւնք] – *Ի քէն աղերսիս հայցեմք... առ Տէր վասն եկեղեցւոյ:*

3. *124բ* Սաղմոս Դաւթի [Լ՚Ը.] – *Դաւեա՛, Տէ՛ր, զայնոսիկ... եւ ի գայթագղութիւն/// (շար. թափուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Ա կազմաստատուին փակցուած թերթի վրա. «Հ՟ 5 ըստ ցուցակի Ֆ. Ն. Ֆինկի», նուէր Մայր Աթոռի Մատենադարանին հանգուցեալ Աբգար Յովհաննիսեանի ընտանիքից, ի Հեռն Ստեփանոսի Կանայանց: 1905 ամի, 1 յունիսի, Վաղարշապատում»: Ֆինկի ցուցակն այս է Յուցակ Տիխխոեցի Աբգար Յովհաննիսեանի հայերէն ձեռագրերի, երկասիրեց Ֆրանց Նիկոլաուս Ֆինկ, Լայպցիգ-Մարբուրգ. Katalog der armenischen Handschriften des Herrn Abgar Joannissiany zu Tiflis, von Franz Nikolaus Fink, Leipzig-Marburg, 1903*

2. *Ա փեղկի կազմաստատ (ԺԹ. դ., Սահակ վ. Ամատունու ձեռքով, շղագիր). Մաշտոց փորքագիր, ի սկիզբն ունի զքանի մի ընթերցուածս ի Ս. Գրոց, գրեալ բազորագիր ի թղթի. թիւն եւ անուն գրչի անյայտ: Ունի գայսոսիկ տաղս անուամբ հեղինակաց. ա. Տաղ ի Նաղաշէ վասն ննջեցելոց – Անցանէ մեծութիւն – թե. 89բ: բ. Նորին վասն ննջեցելոց -Աստուծոյ մարդասիրին – 92բ: գ. Ողբ մեռելի Յովանէս Քեռոբենց – Ձերէկ հող-*

վերաւքն անցի – 103բ: դ. Կանձ ի Տաւթեցի Յովաննէս վարդապետէ – Յանեղդ յէութենէ – 111բ: (Ըստ ցուցակի Ֆինկի 2^ին 5. ի գրոց Աբգարու Յովհաննիսեանց):

Մատենադարանապետ Սահակ վ[արդապետ] Ամատունի: *1906. 8 Յունիսի:*

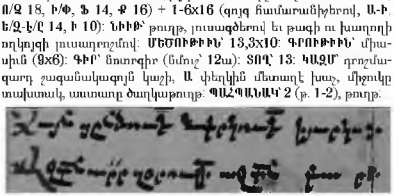
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին փակցուած թղթին. «Ժ^դ. Մ.[ատոս] նպ.»: Ը կազմաստառին «2^դր 2482, 1326»:*

2483

ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

Ժէ. դար

Թերթ՝ 309-2 (տե՛ս Պահպանակ). չգոտած՝ Ա-2բ, 132աբ, 301ա-9բ: **ՊԱՐԱՆ՝ 1-20x10** (գոյզ համաոարանիչերով, Ա-Ջ, Ֆ, Ա 11, Ո/Ջ 18, Ի/Փ, Ֆ 14, Ք 16) + **1-6x16** (գոյզ համարաձիչերով, Ա-Ի Ե/Չ-Է/Ը 14, Ի 10): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ, լուսագծերով եւ թագի ու խաղողի ողկոյզի լուսաղուշտով: **ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 13,3x10**: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիսի (9x6): **ԳԻՐ՝** ոռոգիր (նմոյշ՝ 12ա): **ՏՈՂ 13**: **ԿԱԶՄ՝** զոյշմարզարդ շագանակագոյն կաշի, Ա փեղկին մետաղէ խաչ, միջոցը տախտակ, սաստառը ծաղկաթուղթ: **ՊԱՀՊԱՆԱԿ 2** (բ. 1-2), թուղթ.

Նմոյշ 12ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզերքը մաշուած, ղռնակը, կապիչները եւ խաչի ստորին թեւն ընկած, մէջին կաշին վնասուած, լուսաճցներում խոնաւութեան հետեւեր, տեղ-տեղ գեզի սեզմներ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

– Յաբ Յանկ Մաշտոցիս այսման – Նախ՝ Վասն Մկրտութիւն առնելոյ... Վասն գիշերապաշտման Աստուածածնի(ն):

1. *4ա-31ա* **Մկրտութիւն առնելոյ** *– Աւրհնեալ Հոգի՛ս Սուրբ Աստուած... Ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ... աւրհնութիւն որդոյ Դաւթի: Սուրբ Խաչիս: Պահպանիչ: Հայր մեր:*

2. *31բ-5ա* **[Վասն Խոստմնոտեայ մանկան. ցանկից]** *– Իսկ [է]որժամ Ի. (40) աւուր լինի... Եւ քահանան կարդայ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած մեր... եւ զգեցայ լոյս աստուածգիտութեան: Սուրբ Խաչիս: Պահպանիչ: Հայր մեր:*

3. *35բ-48բ* **Կանոն յորժամ Պասկ առնելոյ** *– Գա[՛ն] Տարսն եւ ի[՛]ետն ի դուռն սուրբ տաճարին... եւ եղիցին քեզ ժողովուրդք եւ փառաբանիչքս: Սուրբ Խաչիս: Պահպանիչ: Հայր մեր:*

4. *49ա-53բ* **[Վասն Պասկ վերացնելոյ. ցանկից]** *– Յորժամ պասկ վերացնես, բե՛ր գՏարսն... Շարական. Այլոր մարդոյ դաւքրն... ամենայն ժամ գոհացուք զպարգեւսդ քոց եւ քեզ հանցուք զաւրհնութիւն եւ գփառս: Սուրբ Խաչիս: Պահպանիչ: Հայր մեր:*

5. *54ա-9ա* **Կանոն երկրորդ Պասկի** *– [Յ]եկեղեցին խոստովանին... Եւ ես այնորիկ տայ ձեռք ի ձեռաց՝ պատուիրելով... կացցեն ամօթխածութեամբ առ միմեանս... զօրհնութիւն եւ գփառս: Սուրբ Խաչիս ազաչեացուք: Պահպանիչ: Հայր մեր:*

6. *59բ-110բ* **Այս են կարգ ընծղելոց** *– Երկինք պատ[մ]են գփառս... որ եկեալ միւսանգամ եւ որ նոր նորոգեսցէ փառօք ի փառս: Հայր մեր որ:*

7. *110բ-26ա* **[Վասն այգուց եւ յօթն աւուրց. ցանկից]** *– Իսկ առաւօտուն երթան ի գերեզմանն... Երանեալ են անբիծք... որ եկեալ միւսանգամ նոր նորոգեսցէ փառօք ի փառս: Հայր մեր որ:*

8. *126բ-52բ* **Կանոն. տանր կարգն է տղայոց** *– Օրհնեալ Հոգիդ Սուրբ Աստուած... Ողորմեա՛ ինձ, Աստուած... միւսանգամ գալստեանն նոր նորոգեսցէ փառօք ի փառս: Հայր մեր որ: ա. 135ա-6ա Ի վարդապետութենէ սրբոյն Գրիգորի մեռոյ Լուսաւորչին ասացեալ է – երթ՛ մեք որ կենդանիքս եմք... ուրախ արարիդ գնա ի տան իմում: 143բ-4ա Ի վարդապետութենէ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին - Ամենեքեան որ տեսանիցեն... նորոգիմք փառօք ի փառս:*

9. *152բ-70բ* **Տղայի Այգուցն է** *– Իսկ տղայի Այգուցն երթան ի գերեզմանն... Երանեալ են անբիծք... որ եկեալ միւսանգամ նոր նորոգեսցէ փառօք ի փառս: Հայր մեր որ:*

10. *171ա-5բ* **Կանոն է. աւուր, ի. (40) աւուր, տարէլից** *– Յաւուր պատշաճին շարական ասա՛յ. Եղիցին ականջք քո... որ եկեալ միւսանգամ նոր նորոգեսցէ փառօք ի փառս Հօր եւ Որդոյ: Հայր մեր որ:*

11. *176ա-98բ* **Կանոն Հոգեհանգիստ առնելոյ** *– Երանի, ում թողութիւն եղեւ... ի բերանոյ ամենայն արարածոց փառաւորեսցի... Հայր մեր:*

12. *199ա-201բ* **Կանոն Աղ աւրհնելոյ** *– Սաղմոս՝ Աստուա՛ծ, ողորմեա՛ մեզ... եւ ապա կարդայ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած... տրտմեալ հոգիքն ուրախանան, զի թողութիւն... Հայր մեր:*

13. *202ա-6բ* **Կանոն պղծեալ Ջրհոր աւրհնելոյ** *– Ի. զուարթ ջուր հանեն... Ընթերցուածս ի Յորդորդ Թագաւորութենէ. Աղբիւր... ածել հեշտ լծով Աւետարանին քո սրբոյ... զքեզ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգու:*

14. *207ա-11բ* **Կանոն Հատի Պատարագի սեղանոյն** *– Յորժամ սեղան դնեն... Ձեռ նորայ շարական ասա՛յ. Որ անէից ըստեղծող... բարեխօսութեամբ սրբոց վկայիցն եւ արժանաւորեա՛յ զոհութեամբ փառաւորել... Հայր մեր:*

15. *212ա-3ա* **Կանոն ըզգեստս աւրհնելու** *ինչ եւ իցէ. վարագուր, շապիկ, ուրար – Եւ սարկաւագն ի վե-*

բայ բազկացն առնէ: Սաղմ. Դատ արա՛յ ինձ, Տէր... եւ տո՛ւր զողորմութիւն քո շնորհագի եւ գմեզ արժանի արա՛ զամենեսեան գոհանալով փառաւորել... Հայր մեր:

16. *213բ-5ա* Կանոն ըսկիզ եւ մաղզման աւրհնելոյ – *Բաժակ քո... եւ կարդա՛յ զաղօթս զայս. Աւրհնեալ Տէր Աստուած... զի արժանի լիցուք գոհութեամբ փառաւորել... Հայր:*

17. *215ա-6ա* Կանոն գիտ աւրհնէք – *Տանին եկեղեցին... եւ կարդան զաղօթքս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր... ի տախտակս քարեղէնս մատանեմբդ Աստուածոյ, եւ քեզ ամենակալիդ վայել է փառք... Հայր:*

18. *216բ-7ա* Կանոն երդմնաւորի – *Նա[խ] խոստովանցո՛ւս եւ ապաւ կարդա՛յ զաղօթս. Տէր Աստուած... ըզշնորհս սոցայ օրինի ամենասուրբ Երրորդութիւնդ... այժմ եւ:*

19. *217բ-60բ* Հանգստեան շարական կարգաւ – *Ա.Ձ. Որ ստեղծմամբ ըստ պատկերի քո... Աստուածածնին անարատ մայր Տեառն... գհոգիս մեր ննջեցեալոցն:*

20. *261ա-89բ* [Կասն գանձի ննջեցելոց. ցանկից]

ա. *261ա-3բ* Գանձ վասն մեռելի («Առաքել վարդապետի») – *Այսօր եհաս հրաման Արարչին, / Մահու հրաւիրէր մարմնոյս հոգեդէն... ի հարանեարանըն հրճուողաց / Ուրախանալ ընդ հոգեղինաց:*

բ. *264ա-6բ* Ողբ վասն ննջեցելոց – *Մ՛ով քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան, / Եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեան... Ես հաւատովս վերանամ յերինիկ խորան, / Ջի Տէրն քաղցր է պարտական ողորմութեան:*

գ. *267ա-70ա* Ողբ վասն մեռելի [ի Նաղաշ եպիսկոպոսէ. ձեռ. 424, 342ա] – *Արարիչն արարածոց մեզ բարկացաւ, / Քաղցր բնութիւն աստուածային մեզ գառնացաւ... Արժան արա՛ զամ անթամ սուրբ պրոսկին, / Եւ քեզ ամենքս երկրրպագեմք Աստուածածին:*

դ. *270ա-2բ* Ողբ վասն մեռելի [Նաղաշի. ձեռ. 3162, 98ա] – *Ես գիտէի, թէ աշխարհս ինձ մուլք էր տուած, / Ուսէի, խրմէի հետ իմ սիրելեաց... Ըզկոյսն Մարիամ Քրիստոս գովեցէ՛ք / Ամենքդ ձեռք կալէ՛ք, գնայ աղաչեցէ՛ք:*

ե. *272բ-4բ* Ողբ կտրըչի Ի Քեռոբենց Յովաննէսէ. ձեռ. 1989, 213ա] – *Յերկէ հոգվերօքդ անցա, / Հօտ առի՝ զքիմըս կաթուցի... եւ զիւր Միածին Որդին աղաչէ, / Որ մեզ ողորմի:*

զ. *274բ-6ա* Ողբ վասն զարիսի – *Ինձ ումէտ կայր ու կուսան վանց քո գալուտ, / Ակն ունէր սիրտ ու մրնար քոյ խրդալուտ... Արժան արա՛յ զամ անթառամ սուրբ պսակով, / Եւ քեզ ամենքս երկրրպագեմք, տաճա՛ր լուսոյ:*

Տէս Մկրտիչ Նաղաշ, Երեւան 1965, էջ 180-2:

է. *276ա-9ա* Ողբ զարիսի – *Վարիսին կեանքն է լալոյ ողբերգական, / Դառն ու լեղի լի տրտմութեամբ ի նեղ գընատն... / Նախաշն ասաց... Զամէն զարիպ բարեով իւր տունըն հասու, / Եւ քեզ ամենքս երկրրպագեմք, տաճա՛ր լուսոյ:*

ը. *279ա-80ա* Ողբ ի վերայ փոխ մանկան ասա՛յ – *Հայիմ, ողբամ ծնող տղոյին, / Վա՛յ եւ եղուկ ասեմ իմ անձին[ս]... Արդ, Տէր, ընկա՛լ գհոգի տղայիս, / Եւ հանգո՛յլուսեղէն յերկինս, աղաչեմ:*

թ. *280ա-1ա* Ողբ վասն կտըրճի ասայ – *Ամէն առաւօտ եւ լոյս, / Գաբրիէլն եկեալ է հոգոյս... Մահէ, որ կելնեմ այգոյն, / Աւա՛խ իմ կարճ արեւուս:*

ժ. *281ա-2ա* Ողբ վասն մեռելի – *Ես գիս ղըրի հացար տարի, / Ղաֆիլ եկաւ օրըս մահու... Մեք անարժան մեղաց Տէր եմք, / Ամենքս ասեմք, Հայր մեր յերկինս:*

ժա. *282ա-3ա* Ողբ տղայի («Ա-Ֆ») – *Արթունք զարթնունք, / Բանին բանաւոր ծիծռունք... Փըթթեալ վարդենիք, / Քրիստոսի ջոք եղերունք:*

ժբ. *283բ-4բ* Ողբ ննջեցեալոց [Յովաննու Թլկուրանցւոյ. ձեռ. 2482, 121բ] – *Է՛ մահ, ըզքեզ կու յիշեմ, / Կու դողամ ու կու սարսափեմ... Ըզիւր Միածին Որդին, / Աղաչէ որ մեզ ողորմի:*

ժգ. *285ա-7բ* Գանձ վասն հանճայի – *Այսօր մեծ սուճ մեզ պատահեցաւ / Քահանայիս, որ ի մէնջ բարձաւ... Ջիս յիշեցէ՛ք, եղբա՛յրք իմ բարի, / Եւ ասացէք՝ Աստուած ողորմի:*

ժդ. *287բ-9ա* [Առաքել վարդապետի գանձ հանճայաթաղի. ձեռ. 424, 327ա] – *Այսօր եհաս ինձ օր վախճանի, / Կամաւ անճառ Հոգոյն ճշմարտի... Ես առաւել զնը[ն]ջեցեալսն, / Ամէն դասաւորեա՛յ ի դաս լուսեղէն:*

ժե. *289բ-90բ* Ողբ տղայի – *Մ՛ոյ իմ աննման որդի, մէկ խօսէ, / Թ՛ինչ տեղ կու ցաւի... Եւ գիւր Միածին Որդին աղաչէ, / Որ մեզ ողորմէ:*

21. *291ա-6բ* [Վասն գիշերապաշտաման Աստուածած(ն)ին. ցանկից] – *Առաքեա՛յ, Տէր... ի սկզբանէ աշխարհի սրբոց քոց եւ ընդ նոսին գոհանալով... Հայր եւ զՈրդի:*

22. *297ա-9ա* Գիշերապաշտաման ասա («Ա-Ֆ») – *Աստուածածին մայր Քրիստոսի, / Իմ յոյսն դու ես աւուրս մեծի... Քո արեանդ ես գին էի / Եւ քո ծնունդ աւազանին: Տէր, ողորմեա՛յ, Տէր:*

23. *299բ-300բ* [Սրճնութիւնի] – *Աւրհնեա՛, Տէր, հովով (այսպէս) զամենեսեան... շնորհն իջցէ ես/// (շար. թերի):*

Ծա. յս. կան կանոնների համառօտ խորագրերը:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին փակցուած թղթին. «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: «Քեռագիր Մաշտոց հասարակ մետաղից խաչով. Հ՛ր 2483, 1375»:*

2484
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

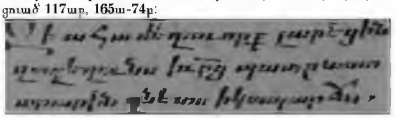
ԿԱՂԱՆ

ԳՐԻՉ՝ Նիկողոս: ՍՏԱՑՈՂ՝ Գրիգոր սրց.:

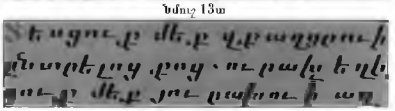
ԹԻՒՔ՝ 251–2 (տե՛ս Պահպանակ. գրչի ֆակսիմիլ 4-498, որ է՝ 2բ–250բ): ՓԱՆԿ՝ 1-22x12 (Ա 13, Գ, Ի, ԻԱ 10, Է, ԺԳ 11, ԺԲ, ԻԲ 8, ԺԳ 14): ՆԻՒԹ՝ մազաղաթ (թուղթ՝ թ. 117, 165–74): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11x8: ԳԻՐՔԻՒՆ՝ միասիւն (8,7x5,2՝ վառագույնով շրջանակուած): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նուռգոյն՝ 117աբ, 165ա–74բ, նուռգիր՝ 250բ. նմուշ՝ 13ա, 166ա): ՏՈՂ՝ 19–20: ԿԱԶՄ՝ տպառոնային. կանաչ կաշի, ոսկեգոյն եզերաշրջանակ, փեղկերի կենտրոնում զրոյմուած ձուաձեւ շրջանակի մէջ խաչ. միջուկը ատուարաթուղթ, ատաղձ ծալկաթուղթ. լուսանցակոդերը՝ ոսկեգոյն. ունի նուագոյն (կարմիր, սպիտակ, կապոյտ) գործուածքէ կռանիշ ժապաւէն: ՊԱԶՊԱՆԱԿ՝ 1 (բ. 1) + 1 (բ. 251), ծաղկաթուղթ, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Գաւիթ՝ 1բ: Կ ի ս ա խ ո ր ա ճ՝ 2ա: ճ ա կ ա տ ա գ ր ո ւ թ՝ 27ա, 56ա, 87ա, 113ա, 144ա, 201ա, 240ա: Լ ու սա ն ց ա գ ր ո ւ թ՝ բուսական, թռչնային: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, ճանճագլուխ: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ, կանաչ, մանուշակագոյն, նարնջի, ոսկի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին հեռծուած, եզրերը մաշուած. 1ա եւ 251բ՝ սոսնձուած պաշտպանակներուն, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր. ԺԲ. դ. նուռգոյած եւ թերին լրացուած՝ 117աբ, 165ա–74բ:

Նմուշ 13ա

Նմուշ 166ա

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *2ա–235ա* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս նեղ. 1642, 1ա–239ա. 1/*2ա–26բ*: 2/*27ա–55բ*: 3/*56ա–86բ (յիւք զ. մազթանք «Յերգս աւրհնութեան»)*: 4/*87ա–112բ*: 5/*113ա–43բ*: 6/*144ա–70բ*: 7/*171ա–200բ*: 8/*201ա–35ա*:

Բ. [Բանի զանազանի]

1. *235բ–39բ* Աղաւթք Նեռսէսի հայրապետի ասացեալ – *Հաւատով խոստովանիմ… ամենայն սրբոց քոց երկնաւորաց եւ երկրաւորաց եւ ՔՀԶ փառք… յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

2. *240ա–8բ* [Քաղուածք օրհնութեանց տօնից տէրունականաց]. Պահոց՝ Բ շի. Գ շի. Ե.շի ասա՝ – *Որ ի Հաւրէ առաքեցար փրկիչ… զամենասուրբ գերտորդութիւն եւ զմի ատտուածութիւն, եւ եւս խաղաղութեամբ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌԱՒԻՒ

249ա Փա՛ռք ամենասուրբ Երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Շնորհաւք ամենատուր եւ պարգեւաբաշխ Հոգւոյն Սրբոյ, որ աւժանդակիչ է տկարութեան մարդկան, գրեցաւ քնարս հոգեպատում երգս սաղմոսաց Դաւթի ի թուիս հայոց ՌՃՔ. (1653), ի գաւն եւ ի դժնեա ժամանակի, ի հայրապետութեան տեառն Փիլիպպոսի, ի յաշխարհս Հոնաց, ի քաղաքս ի Կաֆայ, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին եւ Սրբոյն Սարգսի Զաւրաւարին եւ որդւոյ Նորայ Մատենադրոյն, յառաջնորդութեան տէր Գրիգորի արհիեպիսկոպոսի, ձեռամբ ամենայն գրչի Նիկողոսի, ի լաւ եւ յընտիր աւրինակէ Գառնեցւոյ, ի խնդրոյ սրբասէր եւ բարեառոյն Գրի|249բ|գոր տիրացուի, զոր ստացաւ յարդար ընդից իւրոց, զոր Տէր Աստուած բարով վայելել տացէ՝ հոգեգոյարճ ընթերցմամբ եւ խորին ծերութեամբ: Արդ, որ աւգտիւք ի սմանէ ուսմամբ կամ աւրինակելով, յիշեսջիք զստացաւուդ տոմա՝ գտիրացու Գրիգորն, եւ գհանգուցեալսն ի Քրիստոս, եւ զնախինսն իւր, եւ անմեղադիր լերո՛ւք գրոյս, զի ի ժամանակ մրմերայնի գրեցաւ: Եւ որ առատն է ի տուրս բարեաց, յիշողացդ եւ յիշեցելոցս առ հասարակ ողորմեացի, եւ նմա փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն:

Տե՛ս ԺԷ. դ. կիշ-բ, Գ., էջ 552-553:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

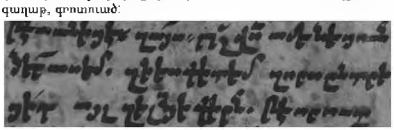
1. *250ա ՅԻշատակարան (=Յիշատակարան).* Շնորհիւն Աստուծոյ եւ ողորմութեամբ ամենազօրին Քրիստոսի, գոլով բզոսկէնկար Սաղմոս գայս՝ Ակնցի շքեղապանծ մահտեսի Սարգիս ամիրայի որդի Յովհաննէս, ազնուագարմ եւ խոհեմագարդ, անգին ճոհար առայլես, որ ի հալալ արդեանց իւրոց եւ ի արդար ընդից իւրոց գնեաց գայս՝ առ ինքն միշտ ունելով, որպէս քզկէս հատոր հոգւոյ իւրոյ եւ ի պէտս բժշկութեան անձին իւրոյ յարաժամ |250բ| առ իւր պահելով՝ որպէս ակն շափիղայ, բարեխօսութեամբ սրբուհի կուսին Մարիամ Աստուածածնին եւ ազօթիւք սրբոյն Յակոբայ Մծբնայ հայրապետին: Եւ այժմ Տէր Յիսուս ինքն՝ Որդին միածին, բարեաւ վայելել տացէ լուսայհոգի Ակնցի Փրչիկ-զաւսպ՝ մահտեսի Սարգիս ամիրայի որդի, անգին մարգարիտ Յովհաննէս աղայիս: Զայս սաղմոս մինչ ես՝ Յովհաննէսս, առի, էր թիվն հայոց 1212ին (1763), Մարտի 15ին, ի աստուածաշէն մայրաքաղաքն Կոստանդնիոպոլիս:

2. *251ա (շղագիր) Տեառն մեծ նկարագրին՝* Մատեխս արքեպիսկոպոս Իզմիրեանի կը նուիրեմ սոյն գրքոյկս հայրենի չիշատակ, իբրեւ առհաւատչեայ խորին համակրանաց եւ անայլայլակ բարեկամութեան: Ա. Նուրիկեան. *19 Օգոստոսի, 1908 /// (տեղանունը անընթեռնելի):*

ՆՇՈՒՄ՝ Պհպնկ Աա «ՌՃՔ.-1653, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: Պհպնկ Բբ «Հ՚՚ 2484, 1377»:

2485
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԹԵՐԹ՝ 204. չգրուած՝ 77բ, 96բ, 105բ, 129բ, 191ա-2ա, 203բ-4ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԸ՝12 (Ա 11, Թ 10, ԺԷ 2, ԺԸ-ԻԶ չիմ, ԻԷ 1): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12x9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,5x5,5): ԳԻՐ՝ նուռզիր (մնուշ՝ 37ա): ՏՈՂ՝ 15: ԿԱԶՄ՝ շազամանկագոյն կաշի, դրմնակով, միջովը տախտակ, ասասառ դողշմագործ բագմագոյն կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ., վք.), մագաղաթ, գոտուած:

Նմուշ 37ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ա ա խ ո ր ա՝ 1ա: ճ ա կ ա տ ա գ ր ո ղ՝ 42ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ր ո ղ՝ բուսական, թռչնային: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, նաճգուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ, դեղին:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզրերը մաշուած, մէջի կաշին վերից վար ճեղրուած, երկուական կապիչները եւ փայտէ զամերն ըննած, դրմնակը վնասուած՝ մնացել է մի փոքր մասը. լուսանցակողերը զունաթափ. սկզբից եւ միջից պակասատուր. լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր: ԺԸ-ԻԶ պարկներն ամբողջապես, եւ՝ ԺԷ եւ ԻԷ. պարկների թերթերի մեծ մասը, ԺԸ-ԻԶ պարկները լիովին (թ.191-2ի միջեւ) կտրած-հանած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ի Ն Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-96ա* [ժամագիրք. մասն]

ա. *1ա-3ա* [Երգ Ներսիսի Շնորհալւոյ ասացեալ ի Պաշտաման գիշերոյ] – *Յիշեսցուք ի գիշերիս... եւ գմեծ դողորմութիւն: ա. 3ա-4ա Կցուրդ – Աւրաժանելի եւ հաւմագոյ երրորդութեանդ... Հովին բարի, ողորմեալ բանաւոր հոտի... Ալէլուիա (տպ. ժամագիրք, 1902, էջ 18-20)*:

բ. *4ա-6բ* Ասացեալ տեառն Ներսէսի վասն պաշտաման («Ա-Ք») – *Աշխարհ ամենայն առ իս նայեցեալ... Քուն մահուն եկեալ, / Փնտռող գաւտուր. Տէր ողորմեա՛յ (տպ. էջ 22-24)*:

գ. *6բ-9ա* Նորին տեառն Ներսէսի («Ա-Ք») – *Աւտւօտո լուսոյ... Քաւել գօրհնաբանս, / Քեզ երգել գոհարս... Յիշեա՛, Տէր, եւ ողորմեա՛ (տպ. էջ 25-27)*:

դ. *9ա-11բ* Կանոնագլուխ կարգաւ – Ա Ք. *Գաւտեա՛, Տէ՛ր, գայնոսիկ... Զգեցուցիր ինձ գօրութիւն... Ալէլուիա (տպ. էջ 29-41)*:

ե. *11բ-2բ* [Կանոնագլուխ Բուն Բարեկենդանին եւ Նոր Կիւրակէին] – *Օրհնեա՛ անձն իմ... Տէր յերկինս: Ալէլուիա, այլելուիա (տպ. էջ 42-45)*:

զ. *13ա-38ա* [Աւետարանի պաշտաման եւ տաճարի՝ Մատթէոսի, Մարկոսի, Ղուկասու եւ Յովհաննու] – *ա. 13ա-4բ Յայնժամ ի՛ողեալ Յիսուսի զժողովուրդս... (Մտթ. ԺԳ. 36-52): բ. 14բ-24բ եւ եւեալ արուաքս Յիսուս ի տաճարէն.. (Մտթ. ԻԳ. 1 - ԻԶ. 2): գ. 25աբ եւ ասէ. այսպէս է արքայութիւնն Աստուծոյ... (Մրկ. Գ. 26-34): դ. 26ա-30ա եւ յելանելն նորա ի տաճարէ անտի... (Մրկ. ԺԳ. 1-37): ե. 30ա-2ա Մի՛ երկընչիր, հո՛տ փոքրիկ... (Ղկ. ԺԲ. 32-48): զ. 32-5բ եւ յասել ոմանց զքաւտաճարէն... (Ղկ. ԻԱ. 5-38): է. 35բ-7ա Պատասխանի եւս Յիսուս եւ ասէ ցնոսա... (Յփհ. ե. 19-30): ը. 37ա-8ա Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, ոչ է ծառայ մեծ... (Յփհ. ԺԳ. 16-30)*:

է. *38աբ* Շարական. Ոսո գործեալ երկնաւորաց (այսչափ): Շարական գկնի Աստուած աճեղին ասա՛ աւուր պաւշաճին (այսչափ):

ը. *38բ-41բ* [Երգի ի ոսնից Ս. Առաքելոց, Ս. Մարգարէից, Վարդավառի եւ վասն նեցեգերոց, Ծաղկազարդի եւ Համբարձմանն Քրիստոսի, Ս. Խաչի, Ս. Յարութեան, Հարապատաց եւ համօրէն Մարտիրոսաց, Ս. Ծննդեանն Քրիստոսի, Վերափոխման Ս. Աստուածածնին] – *Աբարիչ եւ մարդասէր... Աստուածածնին անարատ մայր նընջեցեկոյն. աւգրնեա՛ (տպ., էջ 88-92)*:

թ. *42ա-8ա* [Թագաւորի ապաշխարութեան] – *Թագաւոր յաւիտեան... Տէ՛ր, ընդունիլ ի կեանսդ յաւիտենից: (տպ. էջ 107-115)*

ժ. *48ա-52բ* [Թագաւորի մարտիրոսաց] – *Զողորմութիւն քո, Տէ՛ր... Այսպէս գասք հրեշտակաց (տպ. էջ 115-122)*:

ժա. *52բ-7բ* Ալէլուի գիշերայինի կարգաւ (Յարութեան, Ծննդեան Քրիստոսի, Համբարձմանն Քրիստոսի, Խաչի, եկեղեցոյ, Աւագ Շաբաթուն, Գալստեան Հոգւոյ, Վարդավառի) – *Ալէլուիա, այէլուիա: Ողորմութեամբ Տեառն... Պատմեսցեն երկինք զարդարութիւն (համմ. տպ. էջ 122-155)*:

ժբ. *58աբ* [Երգ Իւդաբերից Աւետարանին] – *Եղիցի անունդն Տեառն... Աւրհնեա՛ անձն իմ զՏէր... Որթի (տպ. էջ 177-178)*:

ժգ. *59ա-66բ* [Աւետարանի Իւդաբերից, ըստ ութ ձայնից] – *ա. 59ա-61ա եւ յերեկոյի շարաթուն... (Մտթ. ԻՀ. 1-20): բ. 61ա-2բ եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ... (Մրկ. ԺԵ. 42- ԺԶ. 8): գ. 62-4ա եւ ահա այր մի... (Ղկ. ԻԳ. 50-ԻԹ. 12): դ. 64բ-6ա Յետ այսորիկ աղաչեաց... (Յփհ. ԺԹ. 38- Ի. 38. տպ. էջ 179-87)*:

ժդ. *66բ-7ա* [Երգ գկնի Իւդաբերից Աւետարանին] – *Փա՛ռք յարութեան քոյ, Տէ՛ր... զամենայն աւուրս կենդանութեան իմոյ (տպ. էջ 187-188)*:

ժզ. *67ա-8բ* [Երգի ոսնից կարգաւ. Ադց. Յարութեան, Պաշոց, Ծաղկազարդի, Զատկի, Համբարձման, Հոգեգալստեան, Վարդավառի, Խաչի, Ծննդեան, Տեառնընդառաջի] – *Զամենայն աւուրս կենաց իմոյ... Քառասնօրեայ տոյս... լուծումն հայցեր ի կեանս Աւետարանի (տպ. էջ 188-190)*:

ժդ. *1. 69աբ* երգ առաւօտու կարգաւ (Գ.Շ.-Ջ.Շ., Ղազարու, Ծաղկազարդի) – *Լոյս տո՛ւր, Տէր, աչաց իմոց... Այսօր մըտանէ... գԱստուածորդին փառաւորէին:*

2. *69բ-70ա* երգ Աւագ շաբաթու (Բ.Շ.-Շբ.) – *Ի սկզբանէ... Ձիս հաստատեցար սրտմըտութիւն:*

3. *70-2ա* [երգ տէրունական տօնից. Յարութեան, Համբարձման, Հոգեգալստեան, եկեղեցու, Տապանի, Վարդավառի, Ծննդեան, Խաչի, Հրեշտակապետաց, Առաքելոց, Մարգարէից, Մարտիրոսաց] – *Ջյարութիւն լըպիրկին... Արեգական արդարութեան... քան զարուսեակ ծրնա լըքէկ (տպ. էջ 210-16):*

Ժե. *72ա-5բ* [Աւետարանի ճշկութեան ըստ ութ ձայնից] Ձկնի Սբ. Աստուածածնին կիրակի առաւ առաւօտին ընթերնուն Աւետարանին բժշկութեան կարգաւ, ըստ ձայնին, ի լուր ամենեցուն – *ա. 42բ-3ա եւ ելեալ անտի... (Մտթ. ժե. 21-28): բ. 73ա-4ա եւ ելեալ միւսանգամ... (Մրկ. է. 31-37): գ. 74աբ եւ եղեւ ի վաղիւն... (Ղկ. Ը. 37-43): դ. 74բ-5բ եկն դարձեալ ի Կանա... (Յհ. Դ. 46-54. տպ. էջ 233-8):*

Ժզ. *75բ-7ա* Առաւոտութիւն՝ յորժամ ի թաղուր ելանեն, այս է – *Մկ. եւ եւրս խաղաղութեան գՏէր աղաչեսցուք... Սուրբ խաչիս աղաչեսցուք... Հայր մեր (տպ. էջ 239-241):*

Ժէ. *78ա-90բ* Ժամամուտ կարգաւ (տօնից աէրունականաց եւ սրբոց) – *Որ ի Հօրէ առաքեցար... Գրիգոր սուրբ քահանայապետ... բարեխօս լե՛ր առ Տէր վասն մեր (տպ. էջ 327-347):*

Ժը. *90բ-1ա* Մեղեդիք Յարութեան (Ա.Ջ-Դկ, Աղց.) – *Ամենայն երկիր... Յայնմի է ի Հրէաստանի Աստուած եւ Խրայէլ:*

Ժթ. *91ա-5ա* [Ճաշու ալէլուայ. Յարութեան, Համբարձման, Հոգեգալստեան, Տապանակի, Խաչի, Փոխման Աստուածածնի, Ծննդեան, Սրբոց, Մարտիրոսաց, Պահոց] Ալէլուի ճաշու Յարութեան – *Դա՛րձ, Տէր, եւ փրկեա՛ զանձն իմ եւ կեցո՛ (տպ. էջ 381-396):*

Ի. *95բ-6ա* Մեղեդիք ճաշու (ասաց շաբաթու, աղց.) – *Արքայութիւն քո... Քանի իմում լո՛ւր, Տէր, ըստ ողորմութեան:*

Բ. *97ա-102ա, 106ա-33բ* [Մասն Պատարագամատուցի]

ա. *97ա-8ա* [Շարական հանդերձի՝ յորժամ զգենու պատարագիչն] – *///Որ զարարչագործ բազուկըս քո տարածեցեր... Որհնեսցուք զՀայր Տեառն... ի յարկ ի սրբութիւն (սկ. ընկած, տպ. էջ 514-515):*

բ. *98ա-102ա* Մեղեդիք կարգաւ – *Ընտրեալդ յԱստուծոյ... Այսաւր ի ձեռըն... ազատողի համայնի:*

գ. *106ա-13ա* [Շարական խնկարկութեան սրբոյ Պատարագին] – *Յայս յարկ նուիրանաց... Սկ. եւ եւս խաղաղութեան. Աւրհնեա՛, Տէր... Սաղմոս ասացէ՛ք... Երգըս հոգեւորս (տպ. էջ 522-527):*

դ. *113ա-6ա* Սրբասացութիւնք կարգաւ – *Բազմութիւնք հրեշտակաց... Վասըն յիշատակի... գհոգի նոցա:*

ե. *116ա-29ա* Եւ յորժամ գխորհուրդն վերաբերել կամիս՝ այսպէս առա՛յ – *Սկ. Որհնեա՛, Տէ՛ր... Սկ. Մի՛ ոք յերախայից... Տէ՛ր, ողորմեաիւ աղաչեմ, յիշէ՛ք:*

զ. *130աբ* [երգ] – *Լոյս գուարթ սուրբ... Տէ՛ր, ողորմեա՛:*

է. *131ա-2բ* Մեսեղիք Ծննդեան, Յարութեան, Մարտիրոսաց, Պահոց, Աղուհացից – *Տէր ասաց ցիս... Պատարագ երեկոյի:*

Գ. *134ա-90բ* [Գանձ եւ տաղ]

ա. *134ա-7բ* Գանձ աւետեաց Աստուածածնի [Խաչատրոյ Կեչառեցւոյ] («Խաչատուր») – *Խրնդութեան ձայն բարբառ աւետեաց / Այսօր ծագեաց աշխարհի հրնչեաց... Փառաւոր խաչդ ի հրանիւթ եդից, / Մեզ բարեխօս բնութեանս ազգակից, ողորմեա՛:*

բ. *137բ-44բ* Գանձ թարգմանչացն [Մխիթարայ Այրիվանեցւոյ. ձեռ. 2659, 141ա] («Բան զարոզիցն») – *Բարձրեալ անբընին բնաւից լրութիւն / Բանականութիւն որ եսդ պարզութիւն... Ձիւնքնաբուխ ջրրէն, / Պարգեւեա՛ մեզէն, ողորմեա՛:*

գ. *144բ-50բ* Գանձ Բուն Բարեկենդանի [Մխիթարայ Այրիվանեցւոյ. ձեռ. 2672, 90ա] («Ծերեւանեցին») – *Երգս յաւե[ր]ժական երգեմք բանական / Երիցդ միական ի նմանս անընդման... Հաւատոմք քաւեալ եւ արդարացեալ, / Ընդ սուրբս դասակեալ. Ողորմեա՛ յ:*

դ. *150բ-3բ* Տաղ կարգաւ ըստ պատշաճին

1. *150բ-1ա* Հոչ.՝ [Տաղ հրեշտակապետաց] («Ջաւրավար») – *Ջարբր երկնային զրաւրինոց / Գաւթ հրեշտակաց անմարմնոց... Ընդ անմարմնոցն երամին, / Փառըս տացուք անմահին:*

2. *151բ-2ա* Յհ.՝ [Տաղ Յարութեան. Ներսիսի Շնորհալւոյ. ձեռ. 2672, 152բ] – *Ջընծան այսօր երկինք / Եւ երկնային գաւրք անմարմինք... Ջընծաք փառըս տալով, / Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգոյն:*

3. *152աբ* Մրտ.՝ [Տաղ Մարտիրոսաց. Ներսիսի Շնորհալւոյ. ձեռ. 424, 237բ] («Ա-Ջ») – *Արեգական արդար գհուր սիրոյ ծագեալ, / Անհաւատութեան սաստն հոտոց հալեալ... Ջօրք անմարմնականք լըլուարճացեալ տօնէն, / Մարմնաւոր գաւրաց համադաւաեալ նոցունց:*

4. *152բ-3ա* Ահ.՝ [Ներսիսի Շնորհալւոյ Տաղ ի Սուրբ Առաքեալս] («Ա-Ջ») – *Սուրբ Հոգւոյն տաճար մաքրեալք, / Իմաստութեամբ նորին լըցեալք... Քաւութիւն մեզ հայցեցէ՛ք, / Յառաւաձիր պարգեւօղէն:*

Հմմտ. տպ. Բանք չափաւ, 1830, էջ 425-6:

5. *153աբ* [Ներսիսի Շնորհալւոյ Յիսուս Որդին (հատուած)] – *Աղաչանաւք մաքուր դասին / Առաքելոց փոքու հօտի... Փիլիպոսի գհայր հարցողին, / Մատաթեայ ընդ մեսասանին:*

ե. *153բ-5բ* Տաղ Յարութեան Տեառն մերոյ]

1. *153բ-4ա* Յո.՝ [Գրիգորի Իլաթեցւոյ Տաղ Յարութեան] («Գրիգոր») – *Գոչէր հրեշտակն ի վիմին / Վասն Յարութեան Յիսուսին... Ի գալիլեայ փութացեալ, / ՋՅիսուս տեսին յարուցեալ:*

2. *154ա-5բ* Ստփ.՝ [Ներսիսի Շնորհալւոյ Տաղ Ստեփաննոսի Նախավկային («Ի Ներսիսէ կաթողիկոս»)] – *Ի գաւազանէն Ծնսսեայ ստեղծեալ Ստեփաննոս / Առաջին պտուղ ծառոյն, որ ի Գողգոթա... սըրտիւ անծկալեաւ վառեալ ի հուր սիրելոյն, / զըղձալին տեսեալ ալաւք եւ ոչ ծանուցեալ:*

զ. *156ար* Տաղ Յայտնութեան կարգաւ [Կոստանդնի կաթողիկոսի. ձեռ. 424, 8ա] – *Հըրճըւիմք այսօր մեք հոգեպէս / Տօնիւս մաքուր սուրբ կուսականաց... Աւետիս ձեզ մոգք եւ հովիւք, / Աւետիս կուսիդ, որ ծնար գԲրիստոս յայրին:*

է. *156բ-9ա* Քառոզս ի վերայ ջրոյն ասի («Ծոհանեսի երգ») – *Յամենայն ժամ աւրհնեմք զաւրհնեալ փրրկիչդ Էմանուէլ ծնեալ ի կուսէն... Եւ ամենայն սրբոց քոց, Տ՛ր, որք յաւիտենից քեզ հաճոյացան, ողորմեա՛:*

ը. *159ա-60ա* [Գրիգորի Նարեկացւոյ Տաղ Յարութեան] – *Սիաւ եմ, գեղեցիկ, գո՛ստր Եւայի, / Երուսաղէ՛մ, ահա նա, հարսն իմ ցանկալի... Յաւիտեանս յաւիտենից, / Քրիստոս աւրհնի համայնից:*

թ. *160ա-1բ* [Տաղ ի Սրիկ Կոստանդնէ. ձեռ. 474, 39ա] – *Կայր կոյսն ի յայրին, / Կայր եւ գուարճանայր... Մրդ, աւրհնեալ է Հայր Որդին Միածին, / Հոգին ճըշմարիտ յաւիտեանս. ամէն:*

ժ. *161բ-2բ* [Ներսիսի Շնորհալւոյ Տաղ] («Ա-Ղ») – *Անմարմնոցըն հրեղինաց, / Մարմնով հաղորդ Սուրբ Յովհաննէս... Վեւտական քահանայից / Լուսն եղեր սուէրպականին:*

ժա. *163ա-4բ* [Տաղ Տեառնընդառաջին] – *Քրիստոս փառաց թագաւոր, այսաւր եկեալ յընծայուսն, / Կատարելով նա զաւրէնսն քառասնաւրեայ գալստեամբն... Վասըն գալոյն Քրիստոսի այսօր ի սուրբ տաճարին, / Ամենազօր թագաւոր, աւրհնեալ գալուստ քո այսաւր:*

ժբ. *164բ-5բ* [Այլ տաղ Տեառնընդառաջին] – *Այսաւր երուսաղէմ ցընծայ / Եւ զուարճացեալ պայծառացիս... Ի յերկրէ եւ ի յերկրէ, / Եւ ամենայն դոյականէ:*

ժգ. *166ար* [Տաղ Սաւրփի զօրավարի] – *Երջանիկ մեծ զօրական / Եւ Քրիստոսի յաղթող վրիպայ... Որդին նըմման հօրդ գոլով, / Սուրբ մարտիրոսն անախտ հոգով:*

ժդ. *166բ-7ա* [Ներսիսի Շնորհալւոյ Տաղ Յարութեան] («Ներսէսի երգ») – *Նըստեալ կանայք ողբային / Ա՛ռ գերեզմանն անմահին... Կոչեմք եւ մեք ընդ նոսին, / Փառք յարութեան Փըրկօղին:*

ժե. *167ա-5բ* [Տաղ արբոց Ոսկեանց Բաճաճայից] – *Սուրբ ոսկի քահանայդ նազելի, / Ճգնաւոր նահատակ պանծալի... Եւ տեսեալ զնոսա անվեհեր ի սատից, / Եւ մատնեաց տանջանաց եւ գանից:*

ժզ. *168բ-9ա* [Տաղ Սրբոյն Վարդանայ] – *Սուրբ Վարդան զաւրավարն Հայոց, / Մեծարեալ յարքայէն Հոռոմոց... Եւ յերկինս առ Աստուած կոչեցեալ, / Պատմեաձան լուսեղէն գգեցուցեալ:*

ժէ. *169բ-70ա* [Տաղ Գրիգորի Լուսաւորչին] – *Բարձրացիր գըշխոյ փառօք յօրս յիշատակի, / Գուստըր Սիոնի վերնոյ հովին քո մեծի... Ջհետ աւտեղափայլ կուսին արեւ ծագեցաւ, / Հաւար չընչեալ բնաւի բարձաւ:*

ժը. *170ա* [Տաղ Ծաղկազարդին] – *Նստս արմաւենեաց առեալ / Տերեւ ձիթենեաց բերեալ... Քեզ փառս երգեսցուք / Ընդ Հօր եւ Հոգւոյդ ամենայզաւր:*

ժթ. *170բ-1բ* [Այլ տաղ Ծաղկազարդին] – *Աստուածըն բան Հօրըն փառաց, / Հրաշագործողն երկնից բարձանց... Որ յօրինակ հրէականի, / Եւ անմաքուր հեթանոսի:*

ի. *171բ-2ա* Տաղ Աւագ Հինգշաբաթին – *Ձերեկոյի հինգշաբաթին / Ի պաւքայի Սրբոյ Ջատկին... Եւ պարգեւացն աստուածայնոյ, / Եւ հաղորդին սուրբ խորհրդոյ:*

իա. *172բ-3ա* [Տաղ Աւագ ուրբաթին] – *Աստուածածին սրբուհին, / Ամենաւրհնեալ տիրուհին... Փարիսեցիք եւ գպիրք, / Եւ քահանայք չարժպիրք:*

իբ. *173բ-4բ* [Այլ տաղ Աւագ ուրբաթին] – *Ո՛վ Սիմէոն ծերունի, / Ահա բան քո կատարի... Փառաւորել գիս Հաւր / Եւ ընդ Հոգւոյն ճշմարտի:*

իգ. *174բ-5բ* [Տաղ Յարութեան] – *Ի շաբաթին գիշերին / Կայնայքն յիրար ժողովին... Աւրհնեալ Հոգին ճշմարիտ, / Այժմ, յաւիտեանս. ամէն:*

իդ. *175բ-6ա* [Այլ տաղ Յարութեան] – *Սիրով խընկաբեր կանայքն աւետիս տային / Դասու պետրոսեան գընդին յարեա՛ւ կենդանին... Եկայք ընդ նոսին եւ մեք հոգով ցընծասցուք, / Փըրկողին տացուք ըզփառս այժմ եւ յաւիտեան:*

իե. *176ա-7ա* [Տաղ Յարութեան] – *Հաւր կամաւ իջեալ Որդին զմարմին ըզգեցաւ, / Աբեամբ եւ մահուամբն իւր գնեաց զորդիսն Ադամայ... Ի նոյն միանալ սիրով ընդ սուրբ փեսային, / Նոցին համաձայն աւրհնեալ Սուրբ պերրորդութիւն:*

իզ. *177աբ* [Տաղ Յարութեան] – *Յարուցեալ երրորդ աւուր / Առաւօտուն ձայնեաց հրեշտակն... Քրիստոսին տուք աւրհնութիւն, / Աքարողին բանաւորաց:*

իէ. *177բ-8բ* Տաղ հաւեղ եւ պիտանի – *Դասքըն հրէական / Էին պահապան... Տեսեալ զմիածինըն, / Կացեալ ի մէջ պարտիզի:*

իբ. *179աբ* [Տաղ Նոր կիրակիի] – *Այսօր նոր արեւ հարեալ / Ի նորահրաշ Արեգական է ի նորա... Հօրըն փառաւք Որդոյն պատի, / Եւ Սուրբ Հոգւոյն այժ եւ յաւիտեան:*

իբ. *179բ-80բ* [Տաղ Աշխարհամատոան] – *Ուրախ լե՛ր, հա՛րսն, ի յերկրէ, / Բերկրեա՛ գըշխո՛յ յաշխարհէ... Բարեխօսեա՛ տօնողիս, / Եւ երգողի այս տաղիս:*

լ. *180բ-1ա* [Տաղ Խաչի ի Սրիկ Կոստանդնէ. ձեռ. 427, 201բ] – *Խաչն ի նախնումն երեւեցաւ, / Ծաղկեալ ի դրախտն աստուածատունկ... Ի մէջ երկուց աւազակաց, / Կայր բեւեռեալ անմահ Աստուած:*

լա. *181բ-2ա* [Տաղ Համբարձման] – *Աստուածըն Բան Հաւր Միայնին, / Տէր մեր Յիսուս լոյս անքննին... Խաւսէր գԲանն հոգոյն արթուն, / Աւրքայութիւն առէ՛ք գիտուն:*

լբ. *182աբ* [Տաղ Ներսէսի. ձեռ. 2672, 179բ] – *Հանէ գնոսա ի Բեթանեայ, / Իբր ըզՄովսէս լեառըն Սինայ... Աներեւոյթ հակառակաց, / Երեւելի մարդկան չարեաց:*

լգ. *182բ-3ա* [Տաղ Վարդավառիճ. Ներսիսի Շնորհալւոյ. ձեռ. 2672, 247բ-8ա] – *Խաւսէր բանիւ նա հարցական / Ընդ աշակերտսն երկոտասան... Յուցեալ, թէ չէ ոմն ի յայլոց, / Այլ Տէր բոլոր արարածոց:*

լդ. *183բ-4բ* [Տաղ Աստուածածնի. ի Յովհաննիսի Պլուզի. ձեռ. 423, 221բ («Ա-Կ»)] – *Առաջնաճաշակ պտղոյն / Մահուան առաջին մարդոյն... Սրբոց վհատգոյն եղեալ, / Հարսն երկնաւորի կոչեալ:*

լե. *185աբ* [Տաղ Աստուածածնին. ի Սրիկ Կոստանդնէ («Ա-Ժ»)] – *Աստուածածին մա՛յր լուսոյ, / Տաճար Բանին Աստուծոյ... Մայր Աստուծոյ դաւանեմք, / Աստուածածին քարոզեմք:*

լզ. *186աբ* [Տաղ Գիւտ Խաչին. ձեռ. 8219, 134բ-5ա] – *Այսաւր եղեւ գալ գըշխոյին / Մաւրն արքային ինքնակալին... եւ նա գըտաւ ըզգխայա խաչին, / Որ էր թաղեալ ներքո յաղիին:*

լէ. *186բ-7ա* [Տաղ Վարագայ խաչին. ձեռ. 7717, 40բ-1ա] – *Ամփոփեալ գնշան խաչին / Ի Վաստպուրական երկրին... Բարի բարեխօս գինեալ, / Տօնողս ի մե[ղ]աց փրկել:*

լը. *187աբ* [Տաղ մանկանցն Բեթղեհէմի («Ա-Կ»)] – *Արթունք զըւարթունք, / Բանին բանաւոր ծիծաղունք... Զայն քաղցրաղուարճ, / Ղամբարապայծառ մանկունք:*

լթ. *188ա-9բ* Տաղ Աւագ Ուրբաթին [Ներսիսի Շնորհալւոյ] – *Մարաւեցաւ Տէրն ի խաչին որպէս գմարդ, / Այն, որ արար գովկիանոս ծով գեղեցիկ... Նըմա երգեմք եւ մեք ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն, / Խաչեցեալոյն անմահ Բանին փառք յաւիտեան:*

Տպ. Բանք չափաւ, 1830, էջ 386:

խ. *190ա* [Տաղ Ծննդեան] – *(սկ. թափուած) /// երկրպագել գանձ միածնին, աւ[ետիս], / Ապա գարձեալ յայրն եկին, աւ[ետիս]... Բացեալ գգանձն միծագին, աւ[ետիս], / Սուրբ Մրննդեանըն մատուցին աւետիս:*

խա. *190աբ* [Տաղ Աստուածածնին] – *Մեր նախահօրէն խընդիր / Խոնարհեցար եւ եկիր... Հոգիս ի քեզ զինէհար, / Բարեխօսեա՛ յանդադար:*

Դ. ա. *193ա* [Աղիւսակ] Ամիսք եւ տօմարք հայոց- Նաւասարդի... Աւելեաց (գրուած են հայոց ամիսների կրկնակները, կիսակները եւ ամսամուտները՝ ըստ եօթներեակների):

բ. *193բ* [Բացատրութիւն աղիւսակի] - *Ամսովն եւ է.երեկովն: է.երեակն ի վերուստ եւ ամիսն ի դիմաց. եւ գտանես զօր ամսամտին անսխալ (այսչափ):*

գ. *193բ-203ա* [Պատճէն տոմարի հայոց] – *Կրկնակ ամսոց այսպէս՝ կա՛յ գնաւասարդի ամսին է. եւ երթ է... [ե]ւ գօտիք են այսոքիկ՝ Հրաստն... Լուսընթաքն (առանձին խորագիր չունի, գրուած է որպէս նախորդի շարունակութիւն):*

Ե. ՅԱԿԵԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԸ. Դ., ՌոտերԻր

ա. *96ա* [Տաղ] – *Արդ, ամենեքեան հաւասար եխպարտք / Այս իՙնչ յայտ լիցի մեզ վտանգ... Ո՛չ գոր, ո՛չ ջուր, ո՛չ կըրակ, / Բայց միահամուռ միաբանց չարից արբանեակք:*

բ. *102բ* [Տաղ ննջեցելոց] – *Այսօր աւետիս մեզ ընծեցելոցդ, / Այսօր ցնծացէ՛ք ի խորս գԺժոխացդ... Ջմարդիկք իւր արեամբըն, / Կենաց յանիծից:*

գ. *103աբ* [Տաղ ի Գրիգոր Աղթամարցւոյ] – *Յետ գնալոյ վարդին, ե՛կ բլպուլ այգին, / Ետես թաղն վարդին, քաղեցաւ հոգին... Գիմնուս սիրելիո ի սմին գարնան. ամէն:*

դ. *103բ* [Տաղ Սուրբ էջմիածնի] - *Ուրախ լե՛ր, հարանացեալ մայր եկեղեցի... Ո՛վ սուրբ էջմիածին, / Աթոռ Յիսուսի, / Ապա յաւիտեանս. ամէն:*

ե. *104ա* [Տաղ Սուրբ Աստուածածնին] – *Ինկի ծառի նմ[ան] ես, / Պտուղ դու քաղցրհամ ես, / Բարեպտուղ բերեալ ես, / Աստուածածի՛ն, մեղայ քեզ (այսչափ):*

զ. *104աբ* [Գրիգոր Աղթամարցւոյ Տաղ զարնան] – *Գարուն է բացվեր, վարդն ի բաղչային, / Քաղցր եղանակէր բլպուլն ի դոմբին... Տերեւին կանաչ բուրաստան ծաղ/// (շարունակուած):*

է. *105ա* [Տաղ] – *Ի նոր եւ կոյս գերեզմանին, / Յարեաւ մարմնով քո կուսածին... Ննջեցելոյդ մեզ առաջի /// (շարունակուած):*

ը. *204բ* Տաղ Հովիսիմեանց – *Ուրախ լերո՛ւք անփորձ կանայք / Եւ ցնծացէ՛ք կոյս իմաստունք... Հարսանիք են ինձ այսօր, / Ելէ՛ք, տեսէ՛ք զիս հարսնացեալ:*

ՅԻՇԵԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

192բ (բոլորգիր) Նվ. (1041), շնորհին Աստուծոյ, այս հրամանք է իմ տեառն Պետրոս Հայոց կաթողի-

կոսի եւ Սմբատայ Շահրնշահրի, որ հաստատեց ա[ր]քեպիսկոպոսական լիպպ (՞) վանի (Նոյնը՝ Ա[ք]):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

162ք Քանպիտան Ծրօղս Ա. ողորմայիւ յիշել աղաչեմ, աղաչեմ, աղաչեմ:

183ա (բոլորգիր) Թողութիւն շնորհեցէ՛ք սղալատնացն եւ վատութեան, զի կար մեր այս էր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

189ք (ժէ. դ., բոլորգիր) Ես եւ իմ եխպայր Աւսրտակէսրն միապսանեցանք եւ կողացանք գաթուլ: Ինն էր ժ. եւ Գ. (13), եւ նորանըն ժ. մին (11):

Պհանկ Աա (ժէ. դ., նոտրգիր) Յիշատակ է ժամայգիրս յուսի[ն]/// (կտրուած) [Հայր]այպետին: Ես Մարտի /// (չշարունակուած):

ԿՆՔԱԳՐՈՇՔ՝ *105ք. անընկալելի:*

ԳՐՉԱՔՈՐՔ՝ *61ա այբուբէն՝ «Ա-Լ», 103ք «Ա-Ջ», «Ի Աատուծոյ ծառայ Ջօրուէս բարօվ Ռ. բարի հասծէ ձեր հրամանուն», 104ք «Ա՛յս այսօր նոր գա», 105ա «որոտմունք», 141ք «աաա ցցցց զզզ գ», 192ք «ե եգեւ», Ա՛ա «Ի յաւագ աստ գիս մուծեք ընդ փեսային միացէ», «Յիշայատակ է ժամայգիրս Թումին /// այպետին, ես Մարտի», «ա այս այս է գիրով ոսրքան շնմի» Ա՛ք «գրի», Բա «ես իմ/// հերսագ ///հայր»: 189ք «Ես իմ եխբայր Գրիգորին եւ իմ եխպայր Գրիգո[ռ]ի, որ այսմ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

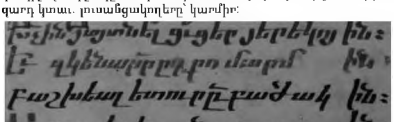
2486

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, ԲԱՆՔ ՋԱՓԱՒ

ԺՋ. դար

Գ Ր Ի Ք՝ Նագատէք:

Թ ե ր Ք՝ 257+3 (երկն.՝ 3, 4, 203). չգրուած՝ 1ա-2ք: **Պ Ր Ա Կ՝ Ա-ԻՋ×12** (ԻՒ 8): **Տ ե ղ Ք՝** մագաղաթ: **Մ Ե Ծ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն՝** 11,5x8,5: **Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն՝** միասիւն (8,5x6): **Գ Ի Ր՝** բոլորգիր (նմոյշ՝ 84ա): **Տ Ո Ղ՝** 17: **Կ Ա Զ Մ՝** դուռնագարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով եւ երկու կապիչով, միջուկը տախտակ, աստառ բազմագոյն ծաղկագարդ կտաւ. լուսանցակոդերը՝ կարմիր:

Նմոյշ 84ա

Մ Ա Ն Ր Ա Ն Կ Ա Ր Զ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն – Կ ի ս ա խ ո ւ ա ծ՝ 3ա, 84ա: ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 121ա: է ս ւ ս ա մ ն զ ա գ ա ր դ՝ բուսական, յուշկապարիկ (196ք, 207ք): **Զ ա ր դ ա գ ի ր՝** թոյնագիր, ճաճգուցագիր: **Գ ո յ ն ե ր՝** կարմիր, կապոյտ:

Պ Ա Տ Ա Ճ Ե Ն Ա Գ Ի Ր Ք – Գ ա ն ձ՝ ԺԲ. դ.: 1 (Ա) + 1 (Բ), ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնական ծատումով: **Մ ա գ ա զ ա թ ո ւ ղ թ ի՝** 11,2x8,5. միասիւն (6x8,5՝ Ա., 9,5x8,5՝ Բ), բոլորգիր, տող՝ 5 (Ա), 8 (Բ): Կարդալ՝ Ա՛ա *«///յզ բհիմ գթթութեանց. փա-ռատուրեալ տիրաճու///», Բա «///առարեա ի մէնջ . մեռց խըլնդրե///»:*

Վ ի ճ ա կ՝ բաւարար. կազմի կաշին թեթեւակի ճեռծուած, եզրերը եւ մէջը վնասուած. թերթերին տեղ-տեղ բնական անցքեր, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր եւ բծեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *3ա-256ա* [Ներսիսի Շնորհալւոյ Քանի՛ չափաւ]

Տե՛ս նեւ. 1540, 3ա-376ա. *1/3ա-119ք (119ք-20ք տե՛ս Բ.): 2/121ա-65ք (չկ՛ գ.): 3/207ա-56ա:* 4-6/*չկ՛ք:* 7/*204ա-7ա:* 8/*196ա-204ա:* 9/*165ք-74ք:* 10/*174ք-9ա:* 11/*179ք-84ա:* 12/*193ք-6ա (ա-Ջ, Սերսէսի է.):* 13/*186ք-8ք:* 14/*189ա-91ա:* 15/*191ա-2ք:* 16/*192ք-3ք:* 17-21/*չկ՛ք:* 22/*184ք-6ք:* 23/*չկ՛ք:*

Բ. *119ք-20ք* [Տաղ] («Մտեփաննոսի երգս») – *Սուրբ երջանիկ տերըդ Ներսէս, / Հզթէզ Տէր ընտրեաց ի յաշխարհէս... Սուեղծեալքըս մեք հոդանիթոյս, / Փառս առաքեմք առ Տէր Յիսուս:*

Գ. ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺՐ. դ.

256ք-7ա [Առ Աննօճ աճապատական] – *Ա՛նձամբ խոնարհիմք ի ճգնութիւնս քո, ով սուրբ հայր Աննոն... արժանի առնել անմահական կենացն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

120ք Ջսակաւ ծրողս յիշել աղաչեմ, ո՛վ եղբայրք. մինչեւ աստ գրեցի գՅիսուս Ո՛րդիս: Մագաղաթս ինձ խիստ նեղացոյց սակս անհաւասար լնելոյն. կէս մի լաւ գիր առնոյր, կէս մի անցուցանէր:

184ա Ջսակաւ ծրողս յիշել աղաչեմ, ո՛վ եղբայրք:

256ա Ջսակաւ ծրող՝ բարեաց ատող,
Ջարեաց յօժար եւ ընդունող,
Նազարէթա, որ եմ ձեզ հարդէ հոգ,
Յիշել մաղթեմ առ Տէրն ստեղծող:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

Պահպանակ Աա *(ժԸ. դ., նոտրգիր) Յիշատակ է այս Յիսուս որդի Սմոտրգին, [է] վայելուն Հոփսիմին: Ով որ կարթայ կամ օրինակի, Աստուած ողորմի ասի:*

ԳՐՉԱՔՈՐՔ՝ *1ք. ամասնունները՝ Յունուարից Դեկտեմբեր, Աք «ես մեղաւոր», «յոյս եղեալ», 257ք «սպաւեաս ին են պամեստանա հինին Աստուած արթմոն»:*

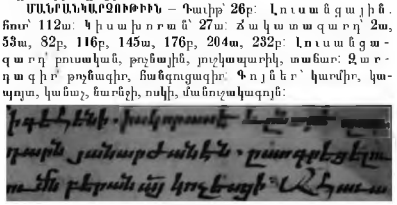
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2487
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԺԴ. դար

ԹԵՐԹ՝ 263. չգրուած՝ 1բ, 26ա: **ՊԱՀԱԿ՝** Ա-ԻԲ×12 (Ա. 11): **ՆԻՒԹ՝** մագաղաթ: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 11,8×8,5: **ԳԱՌՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն (9x6): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (ճմռ՝ 17բ): **ՏՈՂ՝** 18: **ԿԱԶՄ՝** ճեղագծերով սեւ կարմիր, միջուկր տախտակ, աստառը մագաղաթ (Ա՝), **ի՝** տե՛ս գլուխպահպանիչ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: **ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝** 4 (Ա.-Դ. վք.), սպիտակ թուղթ, չգրուած:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Գաւիթ՝ 26բ: Լուսանցագրեր՝ 1ա, 8ա՝ 112ա: Նիւթարարեալ՝ 27ա: Ճակատագրեր՝ 2ա, 53ա, 82բ, 116բ, 145ա, 176բ, 204ա, 232բ: Լուսանցագրեր՝ բուսական, թռչնային, յուշկապարիկ, տաճար: Զարդագիրք՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, նարնջի, ոսկի, մանուշակագոյն:

Նմուշ 17բ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Ղուկասու, ԺԲ. 22-23: Ժ. դ.՝ 1 թ՝ ք. կազմաստառ, սաւգրուած ընդլայնական ճաստուած կեռ թերթից, եզրաճաուռած: Մագաղաթ, 11,8x8,3, այժմ՝ միասիւն (10,5x8), բոլորգիր երկաթագիր, 5 տող, Ա.բ. երեսը սոսնձուած կազմիճ՝ որպէս աստառ: Կարդալ՝ «/// [Մի՛ ճոռ]գայլ... զի առա[լել]///»:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի Ա. փեղկը վնասուած, պատռտիկպապակներն եւ թերթերը խոնաւացած, լուսացեղերում խոնաւութեան հետքեր, փոխրիկ պատռտուածքներ, տեղ-տեղ ցեցի անցքեր, թ. 132՝ սոսորին կէսը պատռուած-ըմկնած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. ա. *2ա-17բ* Յաոյսաբանութիւն Դաւթի մարգարէին մեկնութեան՝ Աթանասի եպիսկոպոսին Ադեֆսանդրոյ արարեալ - *Զամենայն երգոց սաղմոսացն Դաւթի գնհարւնական միասն իւր գրեալ եւ ապդոյ յայտնի ցուցանէ,... Ինտեա՛ զսաղմոսիդ գաւրութիւ՛ թէ որպէս պարտ է ընթեռնուլ ընթերդողին:*

բ. *17բ-22բ* Երանելոյն Եպիփանու եպիսկոպոսապետին Կիպրոսի արարեալ պատճառս երգոց Սաղմոսարանին – *Զամենայն ինչ, զոր ասաց հայրն մեր Աթանաս... երեմիայի ԺՀ՝ Աստիճանացն եւ յլուսոյն:*

գ. *22բ-4ա* Բան ի Յովհաննէս Գառնեցւոյ հոգելի վարդապետի Վասն Դաւթեանն սաղմոսի, որ ումանց յերկբայս թրլի – *Զսաղմոսս Դաւթի մանաւանդ, թէ զերգս Հոգւոյն Սրբոյ... եւ լուսաւորիս Հոգւովն Սրբով, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

դ. *24ա-5ա* [Գովութիւն սաղմոսին] – *Ես արդ, ներբող, որ բերան է բանական գովել զսաղմոսն... ամէս յուպարիկին հաւատացեալք ի Քրիստոս ննջեցելոց... ամէն:*

ե. *25ա բ* [Գովութիւն սաղմոսին] – *Բանք սաղմոսին է պատուական, / Լցեալ Հոգովն աստուածական... Յանմահական հացէն սովին, / Յաւուր մեծի պատասխանին:*

2. *27ա-263բ* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս նաեւ. 1642, 1ա-239ա. *1/27ա-52բ: 2/52բ-82բ: 3/82բ-116բ: 4/116բ-44բ: 5/144բ-76ա (յաւելեալ՝ 176ա «Ազաւթք ի Մովսէս... եւ եհաս մարգարէն զի խորհուրդն եղեալ էր... »): 6/176բ-203բ: 7/203բ-32ա: 8/232բ-63բ (յիւր բ.-ե., է.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՈՀՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

17բ եւ դանադաճան գրիչս յիշեա՛, ո՛վ ընթերդող:

203բ Զմեղապարտ գրիչս աղաչեմ յիշել՝ հանդերձ ծնաւղաւք եւ ազգատոհմաւք, եւ զյիշողդ յիշեսցէ Քրիստոս Աստուածն մեր ի միւսանգամ գալըստեանն իւրում. ամէն: Եղիցի:

232ա Զաարտասս ի մեղազ եւ զփարթամս ի չարազ գանպիտան գրիչս աղաչեմ յիշել ի յաւարտ կանոնիս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

1ա (ԺԳ. դ., գծուարընթեռնելի) Մեր գօրքդն այս է, [ո]ւր ադկն Ըճ. (800) օհայն դրած Ըճ. (800) ասլարած էն գրած Բճ. (200) լգկուն ցմօք օթ[ո]ւն Դճ. (400) դուսուղ եճ. (500) պուրտ յախս... Զճ. (600) լգկուն ցմօք են Ըճ. (800) Ձիոյ կիհ Դճ. (400) գ[ա]րման, ցախ Դճ. (400), Բաբայկ[ո]ւ յ[ա]խ Զճ. (600) ու/// (չշարունակուած):

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *21բ. անընթեռնելի:*

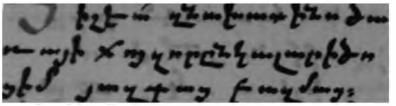
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ԺՁ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2488
ԺԱՄԱԳԻՐՔ

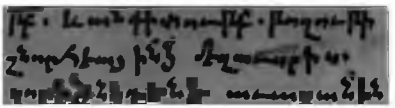
ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 206: **ՊԱՀԱԿ՝** Բ-ԺԲ×12 (Ա. չիհ, Բ, Թ 10, Ե, Զ 11, ԺԷ 14, ԺԹ 6): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոյմներով՝ աստղանեւ, շրջանաձեւ: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 9,8x7: **ԳԱՌՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն (7,2x4,2): **ԳԻՐ՝** նոտրգիր (գրչի՝ 1ա-200բ, լրացնողի՝ 201ա-6բ). (ճմռ՝ 33ա, 201ա): **ՏՈՂ՝** 18 (1ա-200բ), 15 (201ա-6բ): **ԿԱԶՄ՝** դոդջմագոգ սեւ կաշի, միջուկը տախտակ, աստառ՝ չունի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ճակատագրեր՝ 39ա, 111բ: Լուսանցագրեր՝ բուսական: Զարդագիր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ:

Նմուշ 33ա

Նմուշ 201ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզերք մաշուած, մէջի կաշին եւ միջոցը վնասուած, ասեղան քնկած. սկզբից, միջից եւ վերջից պակասուած. լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, փոխրիկ պատռուածքներ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա–206բ [ժամագիրք Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ]

Տե՛ս նեռ. 585, 1ա–64ա, 132ա–80ա. *1/1ա–39ա (սկ. «Ծէր, յո՛ր ազգիցդ իմոց... »): 2/39ա–96բ (միջից պակասած. 45բ «... ի մաաց պտից, եւ քակ[եաց]///» (շար. թափուած) 46ա «առաւել զանապարհս նորա... »): 3/96բ–111ա: 4/111ա–3ա: 5/118ա–25բ: 6/125բ–53բ: 7/153բ–77բ: 8/177բ–91բ: 9/191բ–206բ (միջից պակասած. 200բ «... գհանգիստ միջէդիս խաղաղութեամբ///» (շար. թափուած) 201ա «քեզ կամս եւ յակամայ), վրջ. «... Բազում ողորմութեամբդ///» (շար. թափուած): 10/չկը:*

ՆԿԱՐԱԶԱՓՈՐՔ՝ *34ա քառասկան-ծաղկանախշ :*

ԳՐԱՁԱՓՈՐՔ՝ *34ա ա, է, գ, կ: 96բ «ասհա-ե»:*

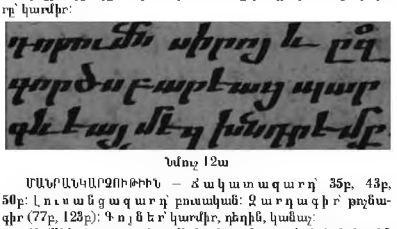
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «Ժէ.-ԺԸ., Մ[ետրով] եպ[իսկոպոս]»:*

2489

Ժ Ա Մ Ա Գ Ի Ր Ք, Հ Ո Ր Հ Ր Դ Ա Տ Ե Տ Ր

ԺԷ. դար

Թերթ՝ 173+1 (կրկն.՝ 128): Պրակ՝ Բ–ԺՉx12 (Ա չիմ, Բ, Ե 11, ԺԲ 14, ԺՉ 6): Նիւթ՝ թուղթ, լուսագծերով: Մեծութիւն՝ 10,3x7,3: Գրութիւն՝ միասիւն (7,5x5): Գիր՝ բոլորգիր (նուռգիր լրացնող՝ 173բ. նմուշ՝ 12ա): Տող՝ 14-15: Կազմ՝ դարձվադող սեւ կաշի, միջոցը սախտակ, աստառը թուղթ. լուսանցպողեր՝ կարմիր:

Նմուշ 12ա

Մանրանկարչութիւն — *ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝* 35բ, 43բ, 50բ: Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական: *Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝* թռչնագիր (77բ, 123բ): *Գ ո յ ե ր՝* կարմիր, դեղին, կանաչ:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզերք մաշուած, երեսի կաշին ցեցակեր եւ խոնաւացած, մէջից թեթեւակի վնասուած, Բ. կազմաստառից մնացել է մի փոքր մասն. սկզբից, միջից եւ վերջից պակասուած, լուսանցները բարխակակած. ցեցակեր, փոխրիկ պատռուածքներով եւ խոնաւութեան հետքերով, տեղ-տեղ կարկատած. թ. 125՝ մնացել է փոխրիկ մասն, թ. 172-3՝ մասամբ պատռուած. լուսանցակողերը գոնաթափ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա–59բ, 123բ–73բ* [ժամագիրք]

Տե՛ս նեռ. 585, 1ա–64ա, 132ա–80ա. *1/չկը: 2/1ա–28ա (սկ. Թափուած «[Թադոյ զկնի Բհպաբերից Աւետարանին – Քուարճացեալքս... Հշմարիտ սուրբ...»): 3/26ա–35ա: 4/35բ–43ա: 5/43ա–50ա (միջից պակասուած. 46բ «վարդոյնք յավետեանս նոսիի[ն]///» (շար. թափուած) 47ա «ամենեսեան ի մտանջեանս...»): 6/50բ–9բ (60ա–123ա տե՛ս Բ): 7/123ա–34բ (միջից՝ «Սաղմոս յորժամ լեկեղեցին մտանեն...»): 8/134բ–43ա: 9/143բ–51ա (151ա–61ա տե՛ս յաւելեալ ա-բ), 161ա–4ա (164ա–8բ տե՛ս յաւելեալ գ): 10 ա-գ/չկը: դ/168բ–171բ (վրջ. «... ուանահարութեամբ եւ վայրաքարշ]///» (շար. թափուած): ե/172ա–3բ (պակասուած. վրջ.՝ «խոնարհեալ///եալ///սրտիս ////ուք ա///[ին մէ»): Ունի.*

ա. *151ա–2բ* [Աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացոյն, Բան ևև.] — *Որդի Աստուծոյ կենդանւոյ... աւրհնեալ ի բարձունս: Ես քեզ ընդ Հայր եւ Հոգւոյդ Սրբոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

բ. *152բ–61ա* [Ներսիսի Շնորհալոյ Հաւատով խոստովանիմ] — *Հաւատով խոստովանիմ... ամենայն սրբոց քոց երկնաւորաց եւ երկրաւորաց եւ Քեզ փառք... յաւիտեանս:*

գ. *164ա–8բ* Նորին Գրիգորի Պաաւմութիւն ճաւատոյ ասացեալ — *Խոստովանիմք եւ հաւատամք... ընթացողոք յաւիտենից կեանսն ի Քրիստոս Յիսուս... միասնագամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ... ամէն:*

Բ. *60ա–123ա* [Խորհրդատետր]

Տե՛ս նեռ. 2385, 69ա–156բ. *1/60ա–9բ: ա/60ա–5ա: բ/65ա–6բ: գ/67ա–բ: դ/65ա–9բ: 2/69բ–82ա: ա/70ա: բ/70ա–2բ: գ/72բ–6բ: դ/76բ–7ա: ե/77ա–80ա: գ/80ա–2ա: 3/82ա–120բ: ա/82ա–7ա: բ/87ա–109բ: գ/109բ–12բ: դ/112բ–20բ: 4/121ա–3ա: ա/121ա–2ա: բ/122ա: գ/122ա–3ա:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

135ա (Ժէ. դ., նոտրգիր, լրացնողի) Վա՛յ ինձ Ա., մեղաւորիս, խաբարն ու գիրն/// (չշարունակուած):

ԳՐԱՁԱՓՈՐՔ՝ *71ա «Ա-Ֆ», 94բ խզբզոց, 128դ խզբզոց:*

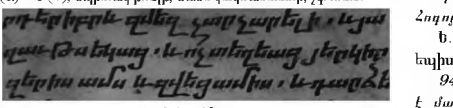
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ «Ժէ., Մ[ետրով] եպ[իսկոպոս]»:*

2490
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

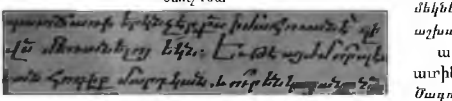
ԺԳ. դար

ԳՐԻՉ՝ Նուռզիս (48ա-227ա), անանուն (1ա-47բ, 228ա-35բ):

ԹԵՐԹ՝ 235· ՊԻԱԿ՝ Ա-ԻԲ×12 (Ա, ԺԱ-ԺԲ, ԺԲ 11, Ե, Ժ, ԺԶ 10, ԺԳ Ջ, ԻԲ 8, ԺԷ՝ թուիչ՞): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13x9. ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5x7): ԳԻՐ՝ բոյսզիր (Նուռզիս գոյն, գոչափոխութեամբ՝ 48ա-227ա, անանուն գոյն՝ 1ա-47բ, 228ա-35բ նուազ՝ 10ա, 94ա): ՏՈՂ՝ 19-24: ԿԱԶՄ՝ դոչմագարդ շագանակագոյն կաշի (Ա), մանուշակագոյն մոմաթ (Բ), մէջբը՝ կապոյտ գործուածք, միջուկը տախտակ. աստառ թուղթ՝ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա) + 1 (Գ), սպիտակ թուղթ, մասն կազմատոսի, չգրուած:

Նմուշ 10ա

Նմուշ 94ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 94ա: Լ ու ս ա ն գ ա զ ա ր դ՝ բուսական: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր (48ա), մարգագիր (71ա): Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աստուածաչունչ՝ Գ. Թագաւորութեանց, ԺԲ. 13 - Ի. 3: Ժ ա դ. 1 (Բ), վերջում, ստացուած եզրաձևատուած բառով թերթից: Մագաղաթ, 12,6x8, միասիւն (12x7), ուղղագիծ եզեաքագիր, 11-12 տող: Կարդալ՝ Բր-Քա «Իբրեւ լուա... եւ ասէ ցնա»:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի Ա. փեղկի եզրերը մաշուած, կոշիկն գեղակեր. միջից պակասաւոր, լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, փոխրուկ պատռուածքներ. Ի դ. նուռզուած, թերթերը տեղ-տեղ կարկատած, կազմի Բ. փեղկը 1950ականների:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-40բ* [Նոր Կտակարան. մասն]

1. Թղթ. Յակոբեայ – *Թղթ. 1ա-10ա:*
2. Թղթ. Պետրոսի Ա. – *Թղթ. 10ա-9բ:*
3. Թղթ Պետրոսի Բ. – *Թղթ. 19բ-25բ:*
4. Թղթ. Յովհաննու Ա. – *Թղթ. 25բ-34ա:*
5. Թղթ. Յովհաննու Բ. – *Թղթ. 34ա-5ա:*
6. Թղթ. Յովհաննու Գ. – *Թղթ. 35ա-6բ:*
7. Թղթ. Յուդայի – *Թղթ. 36բ-9ա:*
8. Աղեաց Եւթաղի – *39ա-40բ:*

Բ. *40բ-7բ* [Աւետարանիւ Իւղաբերից եւ բժշկութեան]: Աւետարան Մաթէոս – *ա. 40բ-2ա եւ յերեկոյի շաբաթուն... (Մտթ. ԻԸ. 1-20): բ. 42աբ եւ եղեւ իբրեւ... (Մտթ. է. 28-Ը. 4): գ. 42բ-4ա եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ... (Մրկ. ժե. 42-ԺԶ. 8): դ. 44աբ եւ իբրեւ անց Յիսուս.. (Մրկ. ե. 21-29): ե. 44բ-6բ Յետ այսորիկ ադաչեաց զՊետրոս... (Ղկ. ԺԲ. 38- Ի.18): զ. 46բ-7բ եւ մինչդեռ անցանէր, եւսես այր մի կոյր... (Յվհ. Թ. 1-16):*

Գ. *48ա-70բ* Յաղագս Սրբոյ Երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն եւ փըրկական տնաւրէնութեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, ի խնդրոյ թագաւորին Լեւոնի, Վաճրամ վարդապետի ասագեալ – *Հաւատամբ եւ խոստովանիմբ... յանբաւարաշխ բարեացն Աստուծոյ:*

Դ. *71ա-89բ* [Վասն Սուրբ Երրորդութեան] – *Զի ճառիցի անճառելի... եւ մարդն աստուածացեալ... եւ Հոգոյն ապրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Ե. *94ա-137բ* Հարցմունք տէր Միխայէլի Անդիոճու եպիսկոպոսի [եւ պատասխանիք Վարդանայ]

94ա-5ա [Նախերգան] – *Ա. Թէ որպիսի ապրինակաւ է մարդս պատկերակից Աստուծոյ... Զայս ամենայն մեկնեա՛ մեզ... Մա՛ւ որդի հոգեւոր եւ իմաստուն... դու աշխատեա՛ առ գիրս եւ Աստուած առ քեզ:*

ա. *94ա-108ա* Հարցումն առաջին, եթէ որպիսի՞ ասրինակաւ է մարդ պատկերակից Աստուծոյ... – *Մագումն անխմանալի... ի տանջանաց դժոխոցն... ամէն:*

բ. *108բ-12ա* Հարցումն երկրորդ, եթէ վասն որո՞յ պատճառի ե[ր]կնչէր Քրիստոս ի մարուանէ՝ ասելով Հա՛յր, անցո՛յ գրաժակս – *Եւ արդ, ամենայն ոք... գաստուածացեալ մարմինն... ամէն:*

գ. *112բ-7ա* Հարցումն երրորդ, եթէ այժմ որպէ՞ս կան հոգիքն, եւ թէ ո՞ւր են կայսքի՞ նոցա... – *Աստուած եւ իմաստութիւն մարդկան... ապա գայս բաւական համարեցաւ... ամէն:*

դ. *117բ-23բ* Հարցումն Դ., եթէ գի՞նչ է աղաւթին, եւ որչա՞փ է սահման նորա, եւ գի՞նչ չահ առնէ ստացաւղին – *Եւ արդ, առաջին սուրբ հարքն... լացեալ եւ դանկատեալ:*

ե. *123բ-6ա* եւ թէ որպէ՞ս երեւին սուրբքն մարդկան եւ փրկեն զնոսա – *Եւ արդ, ի սկզբանէ աշխարհի... ի նեղութեանց փրկեսցէ դմեզ... ամէն:*

զ. *126ա-30ա* Հարցումն վեցերորդ, եթէ գի՞նչ է դժոխքն եւ կամ թէ յորո՞մ տեղոյ է ասա՛ – *Աստուա՛ծ իմ, ձիսո՛ւս Քրիստոս... ուրախանա՛ս աստուածութիւն ցնծալով... ամէն:*

է. *130ա-1բ* Հարցումն եօթներորդ, թէ ո՞ր է մահու չափ մեղքն – *Մա՛ւ որդեակ, Աստուած բնութեամբ... ի բոլոր սրտէ ամէն ասեն:*

ը. *131բ-5բ* Հարցումն ութերորդ, եթէ գի՞նչ է յոյսն, եւ որչա՞փ է սահման նորա – *Վերջին հարցումնս քո... մարդասիրութեամբ Հաւրն լուսոյ... յաւիտենից:*

թ. *135բ-7բ* Վասն Ջ.ատուր արարչագործութեան Աստուծոյ՝ յաստուածեղէն գոց – *Կամիմ աստանաւր եւ այլ ժողովել բանս... նիւթ ինչ իբր հայելոյ:*

Ջ. *138ա-62բ* [Ասնոնիմ]

1. ա. *138ա-141բ* Ցանկ կանոնացս – Ա. *Վասն որք կամաւ կամ ակամա պպաքն լուծանէ...* ՃԽ. *Վասն սաստ քահանայի...*

բ. *141բ-62բ* Նորին հաստատուտ ժողովեալ կանոնացս սրբոց հարցն: Յեպիփանու կանոնաց – Ա. *Որ գչորեքշաբթի կամ գուրբաթ... ապաշխարեալ ապա հաղորդեսցի...* ՃԽ. *Խոստովանութիւն քահանայի. թէ կաշառ վասն մեղաց առ եւ ծոզ... Արդ, փութացիր, խոս[տ]ովանեա՛ դանձն քո եւ ի հանդերձեալսն ազատեսցին, լուսաւորեսցէ Հոգի քո յաւիտեան...*

Քաղուածք ի կանոնաց՝ Նպիփանու, Նիքոմի, Աթանասի, Կղեմայ, Կեսարեայ, Գրիգորի Լուսաւորչի, Նէոկեսարեայ, Բարսղի, Սիոնի կաթողիկոսի, Առաքելական, Ներսէսի՝ Շնորհալւոյ, Լեւոնի, Կոստանդիանոսի եւ Յուստինոսի, Սեւանդեայ, Թադէոսի առաքելոյն, Անկիւրեայ, Նիկիական, Հարանց հետեւողաց, Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյ, Սահակայ Պարթեւի, Փիլիպպոսի առաքելոյն, Երկրորդ Նիկիական, Դանդրայ, Ներսիսի եւ Ներշապհոյ, Յովհաննու Մանդակունւոյ, Ներսիսի Մեծի, Երկրորդ Անտիոքայ, Յովհաննու Օձնեցւոյ, Լաւոդիկեայ, Գրիգորի Աստուածաբանի:

2. ա. *163ա-7ա* Ցանկ կանոնացս – Ա. *Վասն քահանայից, որ արիքն եւ ծոյլքն...* ՃՄԴ. *Վասն, որ չինդրէ խոստովանութիւն...*

բ. *167ա-80բ* Կանոն զգուշաւորք հաճախելոյ – Ա. *Քահանայից պարտ եւ արժան է...* ՃԼԲ. *Ապա թէ իմացեալ եւ անփոյթ արար... զայս առնէ Գ/// (շար. թափուած):*

է. *181ա-92ա* Բնութեան գիրճն է – *Ի չորից գոյացեալ ասի մարդ... եւ միաւորեաց զոսոս. զբովանդակն ինքն գիտէ:*

Ը. *192բ-3բ* Վասն Հոգոյ, ի Վանական վարդապետէ հոգացեալ – *Հոգի մի է, զի Աստուած մի է... յորժամ մարմինն կենդանի էր: Եւ Քրիստոսի... յաւիտեանս (194ա-9ա տե՛ս ԺԲ.):*

Թ. [Պատճէն տոմարի. փոքր հատուածներ]

ա. *199աբ* Յունուար Ա. կաղանդ է... Հեկտ. *ԺԹ. Յայտնութեան բարեկենդան է (նշուած են գլխաւոր անշարժ տօները):*

բ. *199բ-200ա* Այս են եղանակք անփոխ – Ի. եղանակաց պատկերն մի են... *Ի Յայտնութենէն ի Տեառնընդառաջն Ա. աւր է (նշուած են գլխաւոր տօներն ըստ եղանակաց):*

գ. *200ա* [Տեւողութիւն ամսոց] – *Յունուար լԱ. աւր է՝ տիւն ունի ժամս Ը. եւ գիշերն ԺԲ... Հեկտեմբեր լԱ. աւր է:*

դ. *200ա-1ա* Թվական ՊԻԲ. *(1373) տանուտէրն հոյն... Թվական ՊԻԶ. տանուտէր առիւծ... (1373-1377 թթ. համար հիմնական տոմարական մակաշափերը՝ տանուտէր, եօթներեակ, վերադիր, եւն):*

ե. *201աբ* [Ժամանակագրութիւն] – *ՅԱդամա մինչեւ ի ջրհեղեղն ամք ՍՄԽԲ., ի ջրհեղեղէն յաշտարակն ամք ՇԻԲ... . ՋՂԷ՝ առաջին տարաժամ մահն եղեւ:*

Ծ. *201բ-2ա* Այդուստ բան – *Ալ[լ]ն ինչ վասն այնր պարտ է լինել... յայս փութա՛ հանապազ:*

ԺԱ. *202աբ* Բառեր է – *Ստնանել՝ յաղթել... Ռիշտ՝ ժլատ... պինդ եւ վատանուն:*

ԺԲ. *204ա-16բ, 194ա-9ա* Մեկնութիւնի ի վերայ բովանդակ Սաղմոսացն՝ թէ վասն է՞ր եւ յորո՞ւմ աւուր նուագեաց Դաւիթ զիւրահանձիւր սաղմոսս – *Յորժամ գնաց Սաւուղ... Երանեալ է այր... Տէր ամենակալ, Աստուած Աբրահամու՝ տունք ԺՀ.: Եւ Քրիստոսի... ամէն:*

ԺԳ. *217ա-26բ* Քննութիւն հաւատոյ զանազան բանից՝ խորհրդակութեամբ, Անհաւոքի թագաւորի եւ պատասխանիւ Տիմաւթէոսի հայրապետի – *Հարցումն թագաւորին. Ընդէ՞ր ինքն Աստուած իշանէր յերկնից... Պատասխանի հայրապետին. Ընդէ՞ր ինքն Աստուած իշանէր ի մորենին... կործանեցաւ Բաբէլոն: Քրիստոսի... փառք յաւիտեանս:*

ԺԴ. *227ա* [Քաղուածք զանազանի] – *Ճանապարհ հեզութեան խոնարհութիւն է... Ջի՞նչ է աստուածպաշտութիւնն: Պատասխանի. Գիտութիւն, գործ, սէր... Աղաւթից ձեւ բազում է... Աղաւթք հաճոյ ընդունողին այս է... զլոյսն իւրեանց տեսանել:*

ԺԵ. *228ա-35բ* [Յաղագս] Առաքինութեանց Արիստոտէլի – *Գովելի են գեղեցկիքն, եւ պարսաւելի՝ գարշելիքն... հոգիքն, որ չեն ի պարսաւելեացս... Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս:*

ԺԶ. ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ՓԷ. Դ.

203բա [Գուշակութիւն] – *Կա՛լ գՀայ[ոց] թվականն եւ Ե՛րթ ԺԲ., ԺԲ. (12-12)... Հայոց խաղադրութիւն եւ Տաճկաց նեղութիւն լինի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

89բ եւ գիս լիշեա՛ առ Տէր (նման՝ 117ա):

120ա Գծուղս լիշեա՛, ողաչեա՛ (նման՝ 130ա, 201ա):

101բ Ջմեղաապարտ գծողիկս լիշեա՛, ողաչեա՛, ողաչեա՛, ո՛վ սուրբ ընթերնա՛ւղ մեղաց թողութեամբ (նման՝ 112ա, 226բ):

108ա Ջնուաստս եւ զանպիտան ծառայս Աստուծոյ՝ Նորոգէն փցուն գրիչս լիշեցէ՛ք յաղաւթս ձեր՝ մեղաց թողութեամբ. ողաչ[եա՛], ողաչեա՛, ո՛վ սուրբ ընթերնա՛ւղք:

131բ Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ գծողի գրոյս, եւ ընթերցողին, եւ լսողին, եւ որ ի բոլոր սրտէ Ամէն ասեն:

162բ Եւ ես՝ մեղուցեալ գծողիկս եւ մոխիրս Նորոգէս, պարտական եմ վերոյգրելոցդ եւ ասեմ. Մեղայ Աստուծոյ յամենայնի, եւ աղաչեմ գՀանգիպոդոս՝ խնդրեցէ՛ք վասն իմ յԱստուծոյ ըզթողութիւն յանցանաց իմոց, եւ Աստուած զձերն թողու:

193բ Ազաչե՛մ զընթերցօղդ, յիշեսիք եւ մեզաց Թոդոսիոսի խնդրեցէ՛ք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ եղկելի գծողիս՝ Նորոգս, եւ անմեղադիր լերո՛ւք խոշորութեան եւ սխալանաց գրոյս, զի աւրինակն այդպէս էր:

Տոմարակիաք հատուածի մէջ (2000ա-1ա), յիշատակուած են ՊԻՋ.-ՊԻՋ. (1373-1377) թուականները:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *227բ (բոլորգիր) Ազաչեմ զսուրբ հանդիպողդ, յիշեցէ՛ք սրտի մտօք ի սուրբ եւ ի գերամաքուր յաղօթս ձեր զպարոնտէր Դաւիթ արքեպիսկոպոսն, եւ զմայրն իւր՝ պարոն Շահզամանն, եւ զեղբայրն իւր՝ պարոն Պապախանն, եւ հանգուցեալ եղբայրն՝ պարոն Այտինն. եւ եղբաւր որդին՝ պարոն Տօսահիբէկն. որ այսմ ամի փոխեցաւ առ Աստուած: Յիշեցէ՛ք. եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն: Հայր մեր: Թվին ՌՈՄԱ. (1602):*

2. *137բ (ժէ. դ., նոտրգիր) Ազաչեմ զձեզ, եվաբ՛րք հանդիպող[ք], [յ]իշեց<ից>է՛ք սրտի մտօք ի սուրբ եւ ի գերամաքուր աղոթս ձեր Թանիւրին, եւ զհանգուցեալ մայրն իմ Գուզալային, եւ զհանգուցեալ եղբարն իմ Աղիբէկին, եւ զհանգուցեալ քիրն իմ Խաճումային, [որ] փոխեցաւ առ Աստուած, եւ Աստուած գձեզ յիշի. ամէն: Հա՛յր մեր, որ երկինք (նոյնը՝ 203ա, տնօրուած):*

3. *203ա (ժէ. դ., բոլորգիր) Ըզվերջին ստաց[ող] գրոցս՝ գրարոն Բարսեղ եպիսկոպոսն, որ գնեց զսա հալալ ընչից իւրոց, յիշատակ իւր եւ իւր հոգոյն. յամէն:*

4. *47բ (նոտրգիր, ԺԸ. դ.) Այս գիրքս Շամխորու անապատին է, որ է Գանձա:*

94բ-5ա Գանձոյ անապատին է այս գիրքս, Աստուած օ[ր]հնէ զՀամարիտն. ամէն:

106բ Ջաւեհոյ անապատին է գիրքս:

5. *235բ (նոտրգիր, ԺԸ. դ.) Հեց(դ)ազհոգի քաղ հրաբու[ն]ապետ եւ մեր զարհիպիսկոպոսապետ եւ մեր տէր Սարգիսն, շնորհեա՛ մեզ ուղիղ վարդապետութիւն:*

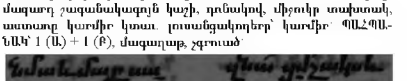
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *27բ «չչչչչչ», 28ա «լմայ», 36ա «զդէմ զգ գեաժնո[րեա]», 110բ «փառքք», 167ա «կանոնք քահանայից»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՊԻՋ.-1377, Մ[ատոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2491
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԺՋ. դար

ԹԵՐԹ՝ 404 չգրուած՝ 1ա, 9բ-10ա, 15բ-7ա, 131ա, 196ա-8ա, 403բ-4բ. ՊՐԱԿ՝ 9+Ա.ԼԹ×12 (Ա. 18, ԺԲ 11, ԼԹ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 13×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկիւղ (9,5×6,8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (գշատիխսութեամբ. նմոյշ՝ 98ա): ՏՈՂ՝ 15-17: ԿԱՋՄ՝ դրոշմադարձ շագանակագոյն կաշի, դոնակով. միջոցի տափտակ, աստառը կարմիր կտաւ. լուսանցակոդերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆՈՒԱԾ՝ 1 (Ա.) + 1 (Բ), մագաղաթ, չգրուած՝

Նմոյշ 98ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Աւետումն՝ 1բ, Ծննունդ՝ 2ա, Քառասնօրեայ գայտառն ի տաճար՝ 2բ, Մկրտութիւն՝ 3ա, Պայծառակերպութիւն՝ 3բ, Յարութիւնն Ղազարու՝ 4ա, Մուտք յերուսաղէմ՝ 4բ, Ոտնլուայ՝ 5ա, Խաչելութիւն՝ 5բ, Քաղումն՝ 6ա, Աւետումն ծիսոյ՝ 6բ, Յարութիւն՝ 7ա, Համբարձումն՝ 7բ, Հոգեգալուստ՝ 8ա, Երկրորդ գալուստ՝ 8բ, Վերջին դատաստան՝ 9ա: Մատթէոս՝ 17բ, Մարկոս՝ 131բ, Ղուկաս՝ 198բ, Յովհաննէս եւ Պողոսոն՝ 312բ: Լուսանցագիր՝ 3ա, 78ա, Երկու կոյր՝ 94ա, Մարիամ Մագդաղենացի՝ 128բ, Գաբրիէլ՝ 201բ, Մարիամ Աստուածածնի՝ 202բ, Յովսէի Արիմաթացի՝ 306բ, 392բ: Խորան՝ 10բ-5ա: Կիսախորան՝ 18ա, 132ա, 199ա, 313ա: Լուսանցագարդ՝ բուսական, թռչնային, յոլկապարիկ: Ջարդագիր՝ ճանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, շագանակագոյն, սեւ, դեղին, ճարճի, սպիտակ, ոսկի:

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. կազմի կապիչներն բնիկ. թերթերը խուճացած, լուսանցներում խոնաւութեան ճեռներ, փորիկ պատռուածքներ, զանազան բծեր պոճպոճական: Վերին աջ անկիւնը կտրուած, ուսումնասիրողներ տեղ-տեղ գոնեսթուսի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *10բ-1ա Թուղթ եւաերեայ:*

2. *11բ-5ա Հաւատարաւտ (նաեւ յուսանցային):*

3. *18ա-130բ Աւետարան Մատթէոսի:*

4. *132ա-95բ Աւետարան Մարկոսի («Յարուցեալ Յիսուս» 194բ-5բ):*

5. *199ա-312ա Աւետարան Ղուկասու:*

6. *313ա-401ա Աւետարան Յովհաննու («Իբր կնոջն շնացելոյ» 400ա-1ա):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

17բ Հոգի՛ Աստուած, դու յաջողես:

401ա Փա՛ռք համագոյ եւ միասնական Սուրբ երրորդութեան՝ հաւր անսահմանի, որդւոյ էակցի եւ անմահի, ամէնասուրբ Հոգւոյն՝ ի նոցունց բղխմանից, երեքաճախնեայ տէրութեան եւ մի աստուածութեան, այժմ եւ հանապազ յաւիտեան եւ |401բ| յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Իսկ չորից Աւետարանչաց խորհուրդ աւրինակ իմն ցուցմամբ տեսանի. զի ոմանք ասեն, թէ չորից աւետարանչացն են աւրինակ չորք անկիւնք արարածոց. արեւելք, արեւմուտք, հիւսիս, հարաւ. պարտ էր համաչիւռ քարոզել զԱւետարանն Քրիստոսի: Իսկ ոմանց համոյ թուեցաւ ըստ չորից մշտահոս գետոց յաղեներական աղբերէն յառաջ խաղացեալ առ ի տիեզերաց առագումն՝ Փեռզին, Գեհոնն, Տեգրիս, եփրատէս. եւ առ (402ա, շար. նորոգողի ձեռքով, տե՛ս Յիշատակարան յետագայի 1):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *402ա (1684 թ., բոլորգիր. սկիզբը տե՛ս Յիշատակարան գրչութեան ժամանակի) ցա գոլով նմանապէս ի[ւ]ով ուռճացեալք ի կենդանական աղբերէն՝ առոգանել զպատաքեալ միտս մարդկային բնութեանս: Նոյն օրինակ բան տեսութեան նգեհիելի քառակերպեան աՅոոոյ. մարդն, առիւծն, եզն, արծիւն: Քանմարմնոց Տէրն տեսանելով բազմեալ աթոռոյն իմանալի ցուցամբ:*

Ուստի տեսեալ սորա զայս փրկական խորհուրդ, այս մեծագործաւոր քրիստոնեայն Բաբախան ստացաւ գսուրբ Աւետարանս՝ յիշատակ բարի հոգւոյ իւրոյ եւ ծընօղացն, հօրն՝ Աւետիսին, մօրն՝ Հասնաղին, կողակցուն՝ Թադղուժանին եւ Սուսամբարին, որդւոյն՝ Նկեղոսին, Աւե|402բ|տիսին, Եվադին, եղբօրն՝ Փախչանին, Խլղաթին, Յակոբին եւ ամենայն ազգականացն, որ արար յաւ բարութիւն եւ ստացաւ գսուրբ Աւետարանս ի հալալ եւ յարդար վաստակոց իւրոց՝ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ամենայն նրնջեցելոցն: Որք հանդիպիք սմա, Աստուած ողորմի ասացէ՛ք Բաբախանին. ամէն: |403ա| Նորոգեցաւ սա ի թվին ՌՃ. եւ ԼԳ. (1684) ամին:

2. *403ա (1694 թ., այլ ձեռքով, նոտրանման բոլորգիր) Դարձեալ յիշեցէ՛ք Բաբախան, հօր՝ Աւետիսին, մօր՝ Հասնաղին, կողակցուն՝ Թադղուժանին եւ Սուսամբարին, որդուն՝ Նեկեղոսին, Աւետիսին, Եվադին, եղբօր՝ Փախչանին, Խլղաթին, Յակոբին, որ եդ ի դուռ Սուրբ ըՍտեփանոսին, վաելում տէր Գագպարին: Ով ծախելով կամ գրաւիրելով կամ հակառակելով թէ՛ եղբար, թէ՛ այլ ազգական, նայ անէծք կալեցին առջ, Հուգարն եւ ի խաչ խանդին, պատիժն աստուածային պատուհաս Մարիեամուն առջ: Թվին ՌՃՀԹ. (1694): Համ[յ]ր ժեր, որ յերկին[ս] ես: Գոհոզ յիշեցէ՛ք. ամէն:*

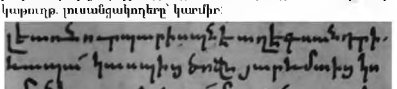
ԿՆՔԱԳՐՈՇՄ՝ *18ա, 19ա, 29ա, 41ա «Սուրբ Թադէի Առաքելոյ վանք. 1901», նաեւ՝ նոյնը պարսկերէն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՀՀ. Մ[ատոդ] եպ[իսկոպո]ս»: «Հ[ի]ր 17»:*

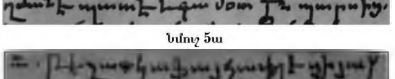
2492
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԳՐԻՉ՝ Խոպնեանէր Կաֆացի:

ԹՈՒՂԹ՝ 118. չգրուած՝ 1բ: ՊԱԱԿ՝ Ա-Ժ. խառն (Ա, Գ, Ե, Ը, Թ 11, Բ, Գ 12, Զ 22, է 14, Ժ 3): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 14,1x10,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,2x6): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (ատեազրող Ա-նաստասի՝ 1ա, 58բ, 76բ-7ա, 81բ-2ա, 84բ, 90ա-1ա, 92ա-3բ, 94բ, 109բ-18բ նմուշ՝ 5ա, 58բ): ՏՈՂ՝ 21՝ ԿԱՉՄ՝ ճիշտագծերով չագանակագոյն կոպի. միջոյր ստատուտոյթ, աստառ ծաղկաթուղթ. լուսանցազդոցը՝ կատմիր:

Նմուշ 5ա

Նմուշ 58բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Ճակատագիրդ՝ 2ա: Զաւրագիր՝ ճոճոցացագիր: Գոյներ՝ կատմիր, սեւ:*

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: կազմի եզերեր մաշուած, լուսանցներում խոնաւութեան ճեռներ, բծեր, ցեցի անցքեր (բ. 26-34, 94-118):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *2ա-25ա* Աւարեալ է Աշխարհացոյց նուռոգ բարգմանչին եւ երկրորդ լուսաւորչին Վաղդանայ վարդապետի պարզ եւ համառօտ տեսութեան.

Տե՛ս ձեռ. 20, 251ա-7ա ա/*2ա-4ա*: բ/*4ա-5բ*: գ/*5բ-17ա*: դ/*17ա-25ա*:

Ընդարձակ խմբագրութիւնն է. տպ. տե՛ս Աշխարհացոյց Վարդանայ վարդապետի, Փարիզ, 1960:

ԺԷ. դար (1661ից առաջ)

2. *25ա-8ա* Պատմութիւն սուրբ գեղարդեանն եւ այլ տնօրինականացն Քրիստոսի – *Վասն սուրբ եւ փրկական տնօրինականացն սրբութեանցն Քրիստոսի... յորում էր Յիւս ԱՀՒ. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

3. *28ա-33բ* Աշխարհացոյցս համառատ է ազնիւ – *Նախասկիզբն նորա ասեմք, որ քաղաքն է հիւսիսական, / Բուխարի աս<աս>են նմայ, որ ելանէ Սամուրն անձման... Որ քննող ես գազանեաց մարդկան, / Տուեալ իմաստութիւն եւ քննես զեակս ամենայն:*

4. *33բ-5ա* [Անուանի հաղարագ եւ գիւղից Հայաստանեայց յայտնի. ձեռ. 3199, 186բ] – եկեղեցեայց *գաւառն, որ է եգնկան... Կորընդոս մօտ ի Ղալաթիայ, եւ այժմ չէ չէն:*

5. *35ար* [Գարագլուխ] – *ՅԱդամայ մինչեւ ի ծնունդն Քրիստոսի ամենք (=ամք են) ՐՀՂԸ. (5198)... Ամք կանայ՝ ՋԻ. (910):*

6. *35բ* Նշանագոյց դարուցն այս են – *Առաջին դարուն ենովք փոխեց յերկինս... այն կոչեցաւ գարալի գլուխն:*

7. *35բ-7բ* Բացայայտմունն եւ անուանակոչութիւն սուրբ առաքելոցն եւ հւդաբեր կանանցն – *Սուրբն Մարիամ Աստուածածինն էր ամաց երից... եւ Տէրն միայն մըկրտեաց զառաքեալն Պետրոս:*

8. *37բ-42բ* [Աղօթք] Կրկնակի պարգեւեալ գՅնոր ողորմութեան իւոյ... – *Մ՛ով աւրհնեալ Հայր երկնաւոր... եւ ճեալ փրկութեան Տեառն:*

9. ա. *43ա-5բ* Գովեստ եւ ասացած վարդապետաց, զոր ասացեալ է եռամեծին տիեզերալոյս վարդապետին Գրիգորի Տաթեացոյն, զոր եւ՝ նուիրաստ

բանասիրաց, հաւատեցի փոխ ի չատէ համառատ բանիւք – *Այսուհետեւ գլուխ պսակաց արասցուք իբրեւ զթագաւորական կնիք... պարգեւեսցէ Քրիստոս երկիրն աշխարհաս:* p. *45բ-7ա* Նորին գովեստ եւ ներփողեան – *եւ արդ, ուստի՞ սկսցուք եւ յորո՞ց ներփոդեսցուք զքեզ... քեզ մատուցանել շնորհս տրիտուր փոխարինիւ քո:*

10. *47ա* Գիրք է, որ գմարդն ի չարէն ի զատ պահէ – *Ա. Աստուծոյ ան, բ. երեսին ջուրն... երրորդ՝ շնորհական, չորրորդ՝ տասգական:*

11. *47բ-9բ* Ցաղաքս վասն է. բաժին աշխարհիս, որ իմանաս, թէ որպէ՞ս են եւ կամ որչա՞փ են յերկամեան եւ կամ լայնին, կամ զի՞նչ կերպ մարդիկ բնակեալ են ի նոսա – *Յառաջին բաժին աշխարհիս բնակեալ են մարդիկք գիշատեսիլ... որոյիք հաքարաց, եւ այս է երկրաբժիշքն:*

12. *49բ-50ա* Հարց. *Ջի՞նչ է, [որ]* ասէ Տէրն Քրիստոս, *թէ՝ Ահաւասիկ չորք ամիսք են, եւ հու[ն]ծ գան* – Պատասխանի. *Յելանելոյն Ադամայ մինչ ի կատարած աշխարհիս... եւ թէ ոչ՝ մի՛ զայրանար, կարողաց տանել տարցի:*

13. *50ա* Բանի՞ ժողովածու, արարեալ է իմաստնոց վասն ուրախութեան – *Առաջին արարչութեան եղեն գործք է... . վասն այն Տէր կոչի:*

14. *50բ-1ա* Վասն հաշուի տարոյ, ամսոյ, շաբաթո[ւ]ց, աւուր[ց], ժամուց... – *Տարին ՅԲ. կամ Ծ. շաբաթ է... Աշխարհս ի քառից ամսոյ ԻԸ. (25) կաստարի:*

15. *51ա* Անանի Շիրակացիոյն ասացեալ է Հայոց վարդապետին, ցաղաքս բարձրութիւն երկընից – *Քառասուն Ռ. ասպարագ բարձրութիւն է... զճշմարիտն Աստուած գիտէ:*

16. *51բ-3բ* Թարգմանութիւն հաղաճաց, զոր ոմն իմաստուն հաճանաչ ժողովեալ էր ի բազում գոց եւ եդեալ ի մի տուբ [Կրիգորի Կեսարացւոյ. ձեռ. 3199, 193ա] – *Աւետեաց երկիրն յերուսաղէմ է... եւ այլ ամենայն կարգին է:*

17. *53բ-5ա* Ցաղագս տումարական արհեստին. ցուցանէ եւ վասն ի՞նչ պատճառի գրեցան եւ թէ որո՞ւմ ժամանակի ասացուսիւ – *Յորժամ ծագեաց լոյս մարդասիրութիւն Քրիստոսի... մոլորումն գատկաց լուսաց եւ վիրաց. այդ է պատճառ մոլորման Ջատկուն:*

18. *55աբ* Առակաւոր բան – *Ասեն, թէ* Իստակոլ *քարէ պատկերք էր շինած... ապայ ասաց ըզքստոքն:*

19. *55բ-6ա* Ցաղագս աշխարհացրութեան, ասացեալ ումի[մեն] [Մովսիսի Խորենացւոյ. ձեռ. 1459, 178ա] – *Յաշխարհագրութեան ոչինչ գտանեմք... ըստ նաւարկութեան ճանապարհորդութեան (անաւարտ):*

20. *56բ-8ա* [Տաղ («Ա-Ք»)] – *Աստուածածի՛ն, մա՛յր Քրիստոսի, / Իմ յոյսըն գու [ես] յաւուր մեծի... Քո յարեանդ ես գին էի, / Եւ քո ծընունդ ասազանի (58բ տե՛ս Ե. 2):*

21. *60ա-72ա* Պատճէն հայոց տումարի – *Կրկնակ ամսոյ այսպէս արա՛... աւուրք են հայ ամսոյն:* ա. *59ա [Ագիւսակ տարեգրոց]:* p. *59բ. [Ագիւսակ ամաամտաց ըստ եօթներեակաց]:*

22. *72ա-3ա* Ի բանից Սարկաւագ վարդապետի – *Յիւղամասյ մինչեւ փոխիլն Տնուլքայ... եւ այլն կարգաւ է:*

23. *73բ-5ա* Ոտանաւոր վասն տումարական արհեստին, թէ ուստի սկսաւ ճն[ն]ումն լրման – *Փառք տանք եւ գոհութիւն առ Հայր եւ Որդին, / Աւրհնաբանեմք զշնորհս Հոգոյն ճշմարտին... Արդ, աղաչեմ զձեզ ի սէրն Յիսուսի, / Յիշեցէ՛ք զծովասապիւռս Սեվհաստացին... / Եւ Տէրն յիշէ ըզձեզ իւր անճառ բարին:*

24. *75ա-6ա* Ոտանաւոր Հռոմեացոց տումարին. արհեստ եւ մակացութիւն – *Եղբա՛յրք, խիստ գեղեցիկ է բանս տումարին / Եւ հիմն է հաստատուն ամէն արուեստին... Նինուէացիքն բզսոյն պահրս պահեցին, / քաղցրացաւ ըստեղծօղն, էանց զբարկութիւն (76բ-7ա տե՛ս Բ. 3):*

25. *77բ* [Լուսնացոյց] – *Թէ կամիցիս իմանալ գծնումն Լուսնին... Գ. մասն, Գ. կիսահասն:*

26. *78բ-9ա* Այս են թագաւորաց անուանքն Պարթեաց հայոց – *Ա. Հրաչէ, Բ. Տիգրան... ԻԸ. Արտաշէս:*

27. *79ա* Այս են թագաւորք Հայոց վերջինք, որ են Բագրատունի, հաղար Ամի թագաւորեցան – *Ա. Աշոտ, որդի Սբասպատա... ԺԱ. Գագիկ, ԺԲ. Դաւիթ:*

28. *79բ-81բ* [Ափպահոցի] – *Ջայտ հողս, որ ի չափդ ունիս... զայդ ունի ամէն շինական:* ա. *78ա [Բանալի-բոլորակք] (81բ-2ա տե՛ս Բ. 4):*

29. *82բ-4բ* [Տօնացոյց] – *Ջրօրհնեացն մինչեւ ի աուրբ Սարգիսի պահքն այսպէս արա՛յ...* ա. *82բ [Ագիւսակ ուսիք օրերի՝ ըստ տարեգրերի]:* p. *83ա-4բ [Բոլորակներ. տրուած են տարբեր տօների աւուր պատկերները, ամսաթուերը, նրանց միջեւ ժամանակահատուածները. վերջին ագիւսակը յետագայի յաւելում է]:*

30. *85աբ* Ցմոդրական աստղն այսպիսի գիտացիր, զոր լինայ – *Իմաստնասէրն գրան եւ շուքուր իւրտուել անուանեցին, եւ հայքն գոմէշգլայ... գպուշ լինել ի չարէն:* ա. *85ա [Լուսնի փուլերին վերաբերող բոլորակ]:*

31. *85բ-8բ* [Լուսնացոյց ըստ վերադիրների] – *Վերադիրն Թ. եւ լուսնագիրն Ա... . Վերադիրն ԻԹ. (29) եւ լուսնագիրն ԺԹ. (19):* ա. *89ա* Վերադիր հռոմայեցոց բանալի է խառնափնտուռիս: p. *89բ [Ագիւսակ վերադիր գտնելոյ] - Բոլորակս վերագիր է հռոմայեցոց... Լուսնին նորոմս արա՛ միշտ:*

32. *90ա-2ա* Ցիշատակարան տեառն Ներսէսի ասացեալ (Բան Հաւատոյ գոց) – *[Վասն] Աստուծոյ խօսել գայս բան... յիմանալեացն եւ իս գալոյ: (90ա-1ա՝ լրացուած թերին: 92ա տե՛ս Բ. 6):*

33. *92բ* [Վասն տեղութեան տուընջեան եւ գիշերոյ] – *Յունվարի Ը. տիւն Թ. ռահաթ... եւ գիշերն ԺԵ. [եւ կէս] (93աբ, 94բ տե՛ս Բ. 7-8):*

34. *95ա-115ա, 116ա, 117բ* [Պատմութիւն եւ խօսք հիկարայ իմաստասիրի]

Տե՛ս ձեռ. 45, 297բ-312ա. ա/*95ա-6բ*: բ/*96բ-116ա*: գ/*116ա-3ա*: դ/*113ա-5ա, 116ա, 117բ (115բ, 116բ, 117ա, 118աբ տե՛ս Բ. 9-14)*:

Լրացուած՝ 109բ-15ա, 116ա, 117բ էջերը: Թերի օրինակութիւն է. տե՛ս Պատմութիւն եւ խրատք հիկարայ իմաստնոյ, Եր. 1969, էջ 75-124. ձեռ. B[19]:

Բ. ՅԱԿՆԱԼԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, 1661 թ.

1. *1ա* Յայս են աւուրք չարութեան – *Յունվա(=ա)-րի Գ. եւ Թ... , վասն աւուրց այսոցիկ*:

2. *58բ* [Ա֊փպահոցի] – *Ա. Թէ շատ կաճայ չափեցի... քարացօ աբ ցաւօք*:

3. *76բ-7ա* [Գուշակութիւն ի վերայ երկուասան կենդանակերպից. բոլորակ] – *Երկոյսասան կենդանակերպս իշխեն... փոխի եղանակ նորին*:

4. *81բ-2ա* [Վասն խաւարման Արեգական եւ Լուսնին] – *Յորժամ Հռոմայեցւոց վերադիրն Թ. լինի... հանապազ ի լման խօարի Լուսին*:

5. *92ա* [Հմայագիր] – *Աբրիհաչ, բրաբիհաչ, բարաբիհաչ, մի՛ թողուր որ կլանէ*:

6. *93աբ, 94բ* [Բոլորակ գուշակողական] – *Եթէ կամիս իմանաս, զձմեռն թէ դժար գայ... կինն յառաջ մեռանի*:

7. *94բ* [Հարց. Քանի՞ անգամ խօսեցաւ Աստուած. – Պատասխանի]. *Խօսեցօ Աստուած ընդ Ադամայ... ընդ Ղազարու Ք. անգամ*:

8. *115բ* [Վիճակագոյց] – *Վիճակս փորձած է, որ ճշմարիտ է... փախչի կամ մեռանի (աղիւսակ-քանակիով)*:

9. *116բ* Վասն Լուսնոյ բակ առնելոյ (բոլորակ) – *Սոքայ են ասացեալ մեծ իմաստնոցն... Պտղոմէոսի իմաստնոյն*:

10. *117ա* [Որոնացոյց] – *Թէ որ [ա]յեւելեալ որոտայ... (ունի բանակի-բոլորակ)*:

11. *118ա* [Վիճակագոյց-բոլորակ] – *Եթէ կամիցիս գիտել հեռօորն, թէ յորում օուր գայ... եւ այլն ի կարգին*:

12. *118բ* [Տարեգոյց] – *Թաթար ազգին կենդանակերպքն տանուտէր տարուն այսոքա են. մկան տարին՝ աղէկ է... խոզին տարին խիստ է*:

13. *118բ [Ամիսք արաբացւոց]* – *Հոամազան... Մաֆար*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

89ա Եւ զգծողս յիշեայ, ո՛վ եղբայր:

89բ Եւ յիշեայ զԿաֆացի Իսպենտիէր ծառայս ի Տէր:

94ա Գրեցի ընդասյ անձն եղկելի,

Ձի ոչ ունիմ գործ մի բարի,

Ըամեալ եւ ոչ արհեստ գոյի,

Այլ լոկ անուամբ կեամք կենդանի:

Զլինել հայեցեմ մեղագրելի

Թէեւ սղալ ինչ աստ գտցի,

Ձի իմ գրեալ աշխատելի,

Որ ոչ կա յիս յիմաստ բանի,

Նայ եւ գործովք յոյժ եղկելի

Եւ անպիտան յամենայնի,

Ընդ որս եւ դէմ եդեալ յերկրի

Երկըրպագեմ հանդիպողի,

Նայ եւ սիրով կարդացողի

Եւ փափագմամբ հաւկացողի,

Կամ թէ ի պէտս ոք ընկալցի՝

Յիշման արէ՛ք գիս արժանի,

Այլ եւ եղբարքս իմ ըստ կարգի

Եւ զծընողքն իմ յամենայնի,

Լիցի զ[ը]ղձումն իմ անկասկածեալ

Ի սոյն ժամու շարժմամբ կրթեալ,

Զօրքան յիշէ մտօք սրտի

Հզվերագրեալսն յիշատակի:

Դուք ընկալչիք մասըն բարի

Յահեղ գալուստըն Քրիստոսի,

Իսկ մեք հանցուք փառս Յիսուսի՝

Ընդ Հօր, Հոգովն ճշմարտի,

Համեալ յայժմուս եւ յապառնի

Եւ յապագայսն յամենայնի:

(Յետագայում աւելացուած) Սուրբ աղօթիկդ մի՛ մոռանար,

Որ Գաբրիել դու կոչեցար:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *116ա (բոլորդիր) Գր[ե]ցօ ի Թվականիս հայոց ՌՃ. եւ ժ. (1661)*:

117բ Եւ վերջի ըստացող գրոյս՝ գմեղօոր Աճաստասըն յիշեցէ՛ք, թէ ով հանդիպի սիմայ կարդալով կամ օրինա[կ]ելով, եւ Տէրն յիշէ զձեզ իւր անճառ բարին: Հա՛յր մեր, որ Երկինս:

2. *58ա (ԺՀ. դ., նոտրգիր)* Հաչատառուր ա[յ]ս էիր էր:

Բ. *կազմաստառ (նոյն ձեռքով)* Հաչատառուրն է *Յուղարկս այս*:

3. *58ա (ԺԹ. դ., շղագիր)* Մկրտիչ վարդապետ Վահանայ(՞) Սրբոյ Հաչի:

93ա (նոյն ձեռքով) Մկրտիչ *եպիսկոպոս*:

ԳՐԱՁՓՈՐՁ՝ *74բ «ա ակնցին», 5ա «ապագն», 118բ «անուն, անուանայ, աասաս»*:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «Ժէ., Մ[ետրոպ] եպ[իսկոպո]ս»*: «*Հ*[*ին*] *2492, 11»*:

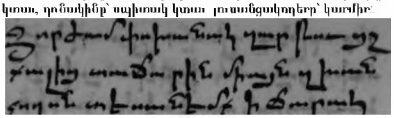
2493

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ԴԿՂ. – 1619

ԳՐԻՉ՝ Ջառոիկ, Սիոնեան ռեհ.։

ԹՂԹՔ՝ 229։ ՊՐԱԿ՝ Ա–Ի×12 (Ա. 11, Թ 10, Ի 4)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ թագանշան լուսադրոշմով։ ՄԵՆՒՈՒԹԻՒՆ՝ 15,2×10,2։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×7)։ ԳԻՐ՝ նոաստիր (նմուշ՝ 2ա)։ ՏՈՂ՝ 21։ ԿԱԶՄ՝ ճիչագծերով շագանակագոյն կտիր, դոնակով, միչտկը տափատակ, աստառը ճիւն պատոներէն տպագիր թուղթ (երեսում են միայն առանձին բառեր), վրան սոսնձուած կապոյտ կտոր, դոնդուիլիր՝ սպիտակ կտոր լուսնցկոյզերը՝ կարմիր։

Նմոյշ 2ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կափն եւ եզերը մաշած, կապիչները քակած սկզբից պակասաւոր. լուսնցնները խոնաւութեան ենթարկ, տեղ-տեղ ջանագած բծեր

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *1ա-65ա* [Ա]ռաենաբանութիւմ արբոյն Ներսիսի Լամբրոնացւոյ – *Մ[ե]ծ հարք սուրբք եւ վարդապետք հշմարտութեան... անպատում[ե]ան կախեալք զկատակրանս Աստուծոյ... փառաւորել զձայր եւ զորդի եւ զՍուրբ Հոգին այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս։*

2. *65ա-75բ* Գլխակարգութիւն Հոռոմոց, զոր պահանջեն առ ի մէնջ ի պէտս խաղաղութեան, ընդ որս եւ յուծմունք առրնթեր եղեալ – *Ա. Նզովեցե՛ք զասողն մի բնութիւն զՔրիստոս... ա. 75բ-6բ* Հանիրէ Հա[յ]ոց ի Հոռոմայ – *Ա. Ամենայն մեղուցեալք բոլ իւրաքանչիւր յանցանաց... հրամանեալ թագաւորիդ զնոյն ի Հա[յ]աստանս սեռոյ մինչեւ իսպառ։*

3. *76բ-175ա* Ներսիսի եպիսկոպոսի Կիւղիկեցոյ Տարսոնի Խորհրդածութիւն վասն ուղղափառ հաւատո եկեղեցո, որ ի Սուրբ Երրորդութիւն եւ ի տնօրինութիւնս Քրիստոսի

Տե՛ս ձեռ. 441, 1ա-45ա. ա/*76բ-102ա*։ բ/*102ա-27բ*։ գ/*127բ 43բ*։ դ/*143բ-75ա*։ ե-ի/*չկք*։

Տպ տե՛ս Մրբոյն Ներսիսի Լամբրոնացւոյ Խորհրդածու-թիւնք, Վենետիկ, 1847։

4. *175բ-92ա* [Թուղթ] Ներսէսի Լամենեցւոյ [Պատասխանի Յուսկանն՝ արգելական ճգնաւորի. ձեռ. 2496, 277բ] – *Գիր քո պատուականութեանդ, երանելի այրդ Աստուծոյ... տեսակաւութ պայծառացեալ եւ զբնաւս լուսաւորեալ... յաւիտենից. ամէն։*

5. *192ա-բ* Նորին Ներսէսի Տարսոնի արեգիսկոպոսին – Ներսէս *նուաստ սպասցող մատե[նիս] գրչութեամբ որդւոյ իմոյ Գրիգորիսի, ածի զսուրբ տաւոնընդ իս ի Կոստանդինուպաւլիս ի թվիս հայոց ՈՒՔԶ. (1197), եւ աստ նամակաւ քո արարեալ խաւսակցութիւն, գտաք զսոսա անծանաւթ ի սոցանէ ըմանգրարբառք եւ հրէական կամաւք ընդ նիւթս կապեալ, որք ոչ ախորժեն ծառայել |192բ| Աստուծոյ ներուգութեամբ Հոգւոյն, այլ հնութեամբ գրոյն եւ սարբացեալ ի հոգեւոր կամս մեր գարձաք յիմաստախոհ յուսոյ սոցա ամաւթով։ Նամակքն այս են՝ Գիրքն երեմիայ եւ Գերմանոսի, Թուղթքն Փաւտայ, որ ի Հայք՝ վասն հաւատոյ, եւ Աթանասի, եւ Մանեա։*

6. *192բ-201ա* Տեառն Ներսէսի արեգիսկոպոսին Տարսոնի Կիլիկեցւոյ՝ յորժամ չոգաւ դեսպանութեամբ ի թագաւորէն Հայոց ի Կոստանդինուպաւլիս – *Իբրեւ յառաջեաց սուրբն Ներսէս... սուրբն յաղթաւղ ամենայն յունաց... ամէն։*

7. *201ա-26բ* Ներսէս Կայսեցոյն [Գիր հաւատոյ խոստովանութեան. ձեռ. 2041, 379ա] – *Հանիր զուղնաքաս... յաղագս այսր իրաց այսպիսի աւրինակաւ։*

8. *227ա-8ա* Վասն ասպարիսաց – *Քաջ երկրաչափք եւ ներհունկ աշխարհագրութեան... տաբրերք լինին չափք եւ կշիռք։*

9. *228բ-9ա* Խոստ ժամատեղաց՝ ըստ արեեւելեան սահմանացն, սկսաւծոց եւ ասութեան աղաւթից, զոր խնդրեալ սուրբ վարդապետն Յակոբ Զրհմեցին ի մեծ րաբունոյն Գրիգորէ Խլաթեցո, եւ նա կատարեաց այսպէս – *Որդւոյ, որ աւուր ձայնն լինի... այս է արեեւելեանս տան սահմանի ժամակարգութեան։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ

1. *175ա Ձնեղապարտ գրիչս յիշեա՛։*

226բ Մե՛ն Ջառիկ, պարոն Հօրտպօղու, եաղտըմ պոլ եազովնու վլասնըլ խոլուպիլա թվին ՌԿԸ. (1619), Յունվարին ԻԸ. (25)։

2. *229ա Ջանաւ աշխատողս զՍիմէոն մեղօք սեւացեալ հոգիս, ո՛վ եղբայր, յիշեա՛։ Զի գրեցի զսա ի սուրբ յերուսաղէմ, առ դուռն |229բ| Սրբոյն Յակոբայ՝ որդոյն Զեբեդեայ, ի ուգուտ մանկանցն Նոր Սիոնի, որ միայն անուամբս եմ քահանայ եւ գծովս կարի հեռի պատուիրանէն Աստուծոյ։ Յիշողքդ յիշեալ լիցչիք ի Քրիստոսէ աւուրն անեղեկին. ամէն։*

Տե՛ս ժ. գ. յիշ-ք. Ա., էջ 684։

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՌԿԸ-1619, Մ[ետրապ] եպ[իսկոպո]ս»։ «Հ[ին] 2493, 19»։*

2494

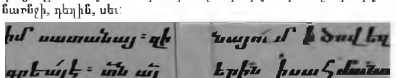
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՇՕՒՈՒԹ

ԳԻՒՂ. ՄԱՂԱՈՂ՝ 3ոհանէս սրկ.:

ԹԵՐԹ՝ 356+1 (կրկն՝ 6) չգրուած՝ 1բ-3ա, 4բ-5ա, 6բգ. 7ա-8ա, 9բ-10ա, 11բ-3ա, 109ա, 174ա, 278ա, 355բ-6բ: ՊՐԱԿ՝ 12+ԱՒ-ԻԿ12 (ԺԹ, ԺԲ՝ կրկն., Ա, ԺԴ², ԻԹ 11, ԻԶ 8, ԻԷ 16): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, յուսացնելով (տարբեր, առանց յուսացնելոյ՝ թ. 341-56): ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 17,8x12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (12,5x8,3): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 21ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱԶՄ՝ դրոշմագարդ մուգ շագանակագոյն կապի, դանակով եւ եռաւ կապիրով, միջուկը տախտակ, աստառը կարմիր եւ սպիտակ գծերով դեղին մետաս. լուսանցագոյներ՝ կարմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 13բ, Մարկոս՝ 109բ, Ղուկաս՝ 174բ, Յովհաննէս եւ Պողոտոս՝ 278բ: Լուսանցագրութիւն՝ Յովսէփ Առամաքացի՝ 105բ, Յատութիւն Պագարան՝ 318բ: Խորան՝ 3բ-4ա, 5բ-6ա, 6բ-7ա, 8բ-9ա, 10բ-11ա: Կիսախորան՝ 14ա, 110ա, 175ա, 279ա: Լուսանցագարդ՝ գլխատակաց, թռչնային, տաճար, խոյ (308ա), խաչ (331ա): Զարդագիր՝ աւետարանիչների խորհրդանիշեր, թռչնագիր, հաճգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, կանաչ, կապոյտ, ճաճրճի, դեղին, սեւ:

Նմուշ 21ա

ՊԱՏԱՒՈՒԻՒ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մատթէոսի, ԻԶ 39 - ԻԸ 7: Ծ.դ.: 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), ստացուած 4 ամբաղդեակած թերթերից: Մաշուածք, 17,5x12,5, միասին (15,5x10), ուղղագիծ երկաթագիծ, 21 տող: Ունի յուսացագարդ՝ Բա, Բր, Գա, գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ: Կատարյ՝ Աստ, Գաբ, Գաբ, Բաբ «///Հայր իմ, եթէ ննաբ է.. աչակերտաց նուրա, թէ յարեաւ. եւ ահա///»:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի դռնակի աստառ բարիայուած եւ թափուած. յուսացնելոյում խոնաւութեան հետեւեր, վերին պատուածոցներ, տեղ-տեղ ցեցի աճցեր, պատառիկ-պահպանակներ խոնացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *3բ-4ա* Թուղթ եւաբերայ:
2. *5բ-6ա, 6բ-7ա, 8բ-9ա, 10բ-11ա* Համաբարար *(նաեւ յուսանցայինն)*:
3. *14ա-108բ* Աւետարան Մատթէոսի:
4. *110ա-173բ* Աւետարան Մարկոսի *(յունի «Յարութեալ Յիսուս»)*:
5. *175ա-277բ* Աւետարան Ղուկասու:

ՌՃԲ. – 1653

6. *279ա-354ա* Աւետարան Յովհաննու *(յունի «Իբր կնոջն ղնացելոյ»)*: *354բ* [Ոտանաւոր] – *Այս Յոհանէս արծւանմանն... Քանճառն էից լսհանրապէան*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

14ա Աւգնութիւն ինձ ի Տեառնէ եկեսցէ, եւ Սուրբ Հոգին յաւարտ Աւետարանիս ժամանեցուսցէ:

354բ Ջեռքս փոի եւ հողանայ, / Գիրս յիշատակ առ Ձեզ մնայ:

354բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ կարողութեամբն աւարտ եղեւ սուրբ Աւետարանս Ձեռամբ սուղ եւ նուաստ, սուտաւնուն կոչեցեալ սարկաւագ Յոհաննիս, որ եւ աշակերտ եղէ Մովսէս րաբունապետի, որ եւ կոյի անյաղթ փիլիսոփայ, քանզի բազում աշխատութիւն արար ի վերայ իմ ՔՀ գրի եւ ԵՔՀ ծաղկի. վարձս ի Տեառնէ առցէ: Դարձեալ միւս վարդապետն իմ, որ|355ա| կոչի Առաքել, նայ այլ եւս բազում աշխատեցաւ, որ դասատու եղեւ ինձ: Արդ, աւարտեցաւ սուրբ Աւետարանս ի ժամանակս թագաւորութեան Փոր Շահ Ապասին, եւ հայրապետութիւն Տեառն Փիլիպոսոս սրբազան կաթուղիկոսին, ե[ւ] աթոռակալութիւն Եսայեա վարդապետին: Գրեցաւ ի գեօղս, որ կոչի Շօռոթ, ի թվականիս հայոց ՌՃԲ. (1653) ամին: Դարձեալ յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր սրտից Յոհաննս, եւ գնայն իմ գԳրիգորն, եւ գմայրն իմ գՋօրիկն, եւ երկու եղբարքն իմ գԹաթէոսն եւ Հայկազն: Յիշեալ լիցիք ի Տեառնէ:

Տե՛ս ժէ. դ. յիշ-ք, Ծ., էջ 553:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏՆԱԳԱՅԻ

1ա (նոտրգիր, ԺԸ. դ.) Յիշեցէք, յԱստուած ողո(ր)մի ասէք Ա ատապատցի ազա յԱսպատուրին, որ ընատացա(ւ) ի յայլալ վաստակոց Ա. շուրջատ, Ր. շափիկ յիշատակ իւր եւ իւր Ծր(օ)նաց: Յիշեցէք եւ Աստուած ողո(ր)մի ասցէ՛ք. ամէն:

ԳՐԱՉՓՈՐՔ՝ *1ա «Յիշեցէ՛ք եւ ողմի ասցէ՛ք սիմ»: 2ա «Այս աւրաս»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՌՃԲ.-1653, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]ս»: «2ա 2494, 32»:*

2495

ՊԵՏՐՈՍ ԱՐԱԳՈՆԱՑԻ, ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ

ԺԵ. դար

ԳԻՒՂ՝ Սահակ Դեխտոակաճեցի, Մաթէոս: ՍՏԱՑՈՂ՝ Տէր Ներսէս Աչենեցի:

ԹԵՐԹ՝ 331, չգրուած՝ 130բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԸ16 (Ա, Ե 14, ԺԴ 13, ԺԵ-ԺԶ 10, ԺԷ 15, ԺԸ 17): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 16,3x12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13x9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ըստ գրաց ամբաղդեակածների. նմուշ՝ 39ա): ՏՈՂ՝ 38: ԿԱԶՄ՝ կաճաչ ծաղկաթուղթ, մէջբը՝ կարմիր կաշի, միջուկը ստաւարաթուղթ, աստառը թուղթ յուսաճեզակդեղը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա) + 1 (Բ), սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախորան՝ 1ա, 3ա: Ծագատագարդ՝ 86ա, 131բ, 201բ: Զարդագիր՝ թռչնագիր,

ճանճուցագիր, կենդանագիր, մարդագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կանաչ, երկնագոյն:

Նմուշ 89ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզրերը մաշուած. միջից եւ վերջից պակասաւոր, խոնաւութենից զոնափոխուած, թուղթը թուացած, բամբակակապած, տեղ-տեղ զանազան թծեր, ցեցակերութեան հետքեր, փոխրուն պատռուածքներ, թ. 268՝ կէսը կտրուածքուկած. կազմեզերի կռաքիս անջատման հետեւանքով բնագիրը վնասուած. ԺԹ. դ. նորոգուած եւ վերակազմուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-381բ [Պետրոսի Առագաստյ Գիրք դատաստանաց]

Տե՛ս ձեռ. 484, 1ա-491բ. Յոյգն.՝ *1ա*: *1/1բ-95բ*: *2/85բ-130ա*: *3/130ա-200բ*: *4/201ա-38ա (միչից պակասաւոր, բ. 204բ «... ի մտի միալ կուսութեամբ///» (շար. թափուած) 205ա «բան վիչէր մի, թէ քան ճմմարտութեան...»: ժ-ժա. 216բ «... եւ հատուցանել գպահանջ///» (շար. թափուած) 217ա «[որ կոչի որդիութիւն... »: ժա. 217բ «... զուգակի եւ զանուղղակի, զի գրէ///» (շար. թափուած) 218ա «ևպ թէ յանհաւատութիւն... »)*: *5/238ա-381բ*, թերթ 252-253 կարդալ 381-ից յետոյ (սկզբից, *միչից եւ վերչից պակասաւոր. 238ա «/// աւրէնք եւ կանոնքն...»: գ.-է. 252բ «... զի յորժամ վախճանեցաւ կամ///» (շար. թափուած) 255ա «որ ի մէչ [վարդապետ]ացն այլ եւ այլ...»: ծ. թերթ 381-ից յետոյ կարդալ 254բա «... թէ քան չնորհելոյն Տեառն///» (շար. թափուած) 253աբ «անցուցանել ի կենդանիս... որդիքն իսրայէլի համերաւ պնդեալ///» (շար. թափուած)*: *Չիք՝ ծա.-ծբ.*):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁԱՆԹԵԱՆ ՁԱՄԱՆԱԿԻ

1. *130ա Զանպիտան գՍաճակս, եւ գծնողս իմ չիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած գձեզ միշէ չիւր երկնից արքա[յ]ութիւնն. ամէն:*

200բ Զգծող գրիս՝ գՍաճակս չիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած՝ գձեզ:

238ա Գրեցաւ Գիրքս Դատաստանաց ձեռամբ փծուն գրչի՝ յորջորջի մականուն Սաճակ Դեխորակացեցի, յառաջնորդութիւն սուրբ վարդապետին [Յով]հաննու, ի վայելումն տէր Ներսիսի հաչեցեցուն, ի փառս Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ: Արդ, որք ի կիր առնոյք գգիրքս գայս, գվերոսացեալ աշխատ[ող]ս միշէ՛ք գէ՛ք ի Ք[րիստոս]:

2. *131ա Քեւսաս* Մաթէոս *միշեցէ՛ք ի Քրիստոս:*

Նշումի՝ *ԵՒս «Հ., Մ[ատթէոս] եպ[իսկոպոս]»: «Հ՝ 2495, 53»:*

2496
Ա Ր Ո Ղ Ա Ծ Ո Յ

Զեփ. – 1294

ԵՒս ձեզ ին (=են) բանք իմ, դա՛պ սրբազանից քահանայապետաց... փառաւոր արաւցուք զամենասուրբ զերրորդութիւնն՝ զՀայր եւ զՈրդի եւ զսուրբ զՀոգին, այժմ, միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտէն. ամէն:

2. *11ա-95բ* Թուղթ ընդհանրական տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի առ համաւորէն հայասեռից ազինս, որոց տեսչութեամբ հաւատացաւ նմա ի Տեառնէ.

Տե՛ս ձեռ. 500, 4ա-51բ. *ա/11ա-27բ*: *բ/27բ-44բ*: *գ/44բ-9ա*: *դ/49ա-61բ*: *ե/61բ-81ա*: *զ/81ա-9բ*: *է/89բ-91բ*: *ը/91բ-2բ*: *թ/92բ-4ա*: *ժ/94ա-5բ*:

3. *96ա-211ա* [Յաղագս միաբանութեան հաւատոյ եւ կարգաց եկեղեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 500, 66բ-239բ. *ա/96ա-5բ*: *բ/98բ-116ա*: *գ/116ա-8ա*: *դ/118բ-28բ*: *ե/128բ-38բ*: *զ/138բ-52ա*: *է/152ա-3բ*: *ը/153բ-63ա*: *թ/163բ-4բ*: *ժ/164բ-5բ*: *ժա/165բ-9բ*: *ժբ/165բ-70ա*: *ժգ/170ա-5ա*: *ժդ/175ա-8ա*: *ժե/178ա-84ա*: *ժզ/184ա-9բ*: *ժէ/189բ-201ա*: *ժը/201ա-10բ*: *ժբ-իա/չիք*: *Ոնի.*

– [Յիշատակարան Ներսիսի Լամբրոնացւոյ]

210բ Այսմ ակամաւոս եւ ակամբաւոր եղեալ նուաստս Ներսէս՝ համանուն որդի նորին տեառն Ներսէսի հայրապետի, ըստ փափագման քո, իշխանդ բարեպաշտ եւ հարազատ եղբայր իմ Հեթում, շարագրեցի համառաւատարար զպատճառս նամակացդ՝ հանդերձ

ճանճուցագիր, կենդանագիր, մարդագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կանաչ, երկնագոյն:

Նմուշ 89ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզրերը մաշուած. միջից եւ վերջից պակասաւոր, խոնաւութենից զոնափոխուած, թուղթը թուացած, բամբակակապած, տեղ-տեղ զանազան թծեր, ցեցակերութեան հետքեր, փոխրուն պատռուածքներ, թ. 268՝ կէսը կտրուածքուկած. կազմեզերի կռաքիս անջատման հետեւանքով բնագիրը վնասուած. ԺԹ. դ. նորոգուած եւ վերակազմուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-381բ [Պետրոսի Առագաստյ Գիրք դատաստանաց]

Տե՛ս ձեռ. 484, 1ա-491բ. Յոյգն.՝ *1ա*: *1/1բ-95բ*: *2/85բ-130ա*: *3/130ա-200բ*: *4/201ա-38ա (միչից պակասաւոր, բ. 204բ «... ի մտի միալ կուսութեամբ///» (շար. թափուած) 205ա «բան վիչէր մի, թէ քան ճմմարտութեան...»: ժ-ժա. 216բ «... եւ հատուցանել գպահանջ///» (շար. թափուած) 217ա «[որ կոչի որդիութիւն... »: ժա. 217բ «... զուգակի եւ զանուղղակի, զի գրէ///» (շար. թափուած) 218ա «ևպ թէ յանհաւատութիւն... »)*: *5/238ա-381բ*, թերթ 252-253 կարդալ 381-ից յետոյ (սկզբից, *միչից եւ վերչից պակասաւոր. 238ա «/// աւրէնք եւ կանոնքն...»: գ.-է. 252բ «... զի յորժամ վախճանեցաւ կամ///» (շար. թափուած) 255ա «որ ի մէչ [վարդապետ]ացն այլ եւ այլ...»: ծ. թերթ 381-ից յետոյ կարդալ 254բա «... թէ քան չնորհելոյն Տեառն///» (շար. թափուած) 253աբ «անցուցանել ի կենդանիս... որդիքն իսրայէլի համերաւ պնդեալ///» (շար. թափուած)*: *Չիք՝ ծա.-ծբ.*):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁԱՆԹԵԱՆ ՁԱՄԱՆԱԿԻ

1. *130ա Զանպիտան գՍաճակս, եւ գծնողս իմ չիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած գձեզ միշէ չիւր երկնից արքա[յ]ութիւնն. ամէն:*

200բ Զգծող գրիս՝ գՍաճակս չիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած՝ գձեզ:

238ա Գրեցաւ Գիրքս Դատաստանաց ձեռամբ փծուն գրչի՝ յորջորջի մականուն Սաճակ Դեխորակացեցի, յառաջնորդութիւն սուրբ վարդապետին [Յով]հաննու, ի վայելումն տէր Ներսիսի հաչեցեցուն, ի փառս Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ: Արդ, որք ի կիր առնոյք գգիրքս գայս, գվերոսացեալ աշխատ[ող]ս միշէ՛ք գէ՛ք ի Ք[րիստոս]:

2. *131ա Քեւսաս* Մաթէոս *միշեցէ՛ք ի Քրիստոս:*

Նշումի՝ *ԵՒս «Հ., Մ[ատթէոս] եպ[իսկոպոս]»: «Հ՝ 2495, 53»:*

2496
Ա Ր Ո Ղ Ա Ծ Ո Յ

Զեփ. – 1294

ԵՒս ձեզ ին (=են) բանք իմ, դա՛պ սրբազանից քահանայապետաց... փառաւոր արաւցուք զամենասուրբ զերրորդութիւնն՝ զՀայր եւ զՈրդի եւ զսուրբ զՀոգին, այժմ, միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտէն. ամէն:

2. *11ա-95բ* Թուղթ ընդհանրական տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի առ համաւորէն հայասեռից ազինս, որոց տեսչութեամբ հաւատացաւ նմա ի Տեառնէ.

Տե՛ս ձեռ. 500, 4ա-51բ. *ա/11ա-27բ*: *բ/27բ-44բ*: *գ/44բ-9ա*: *դ/49ա-61բ*: *ե/61բ-81ա*: *զ/81ա-9բ*: *է/89բ-91բ*: *ը/91բ-2բ*: *թ/92բ-4ա*: *ժ/94ա-5բ*:

3. *96ա-211ա* [Յաղագս միաբանութեան հաւատոյ եւ կարգաց եկեղեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 500, 66բ-239բ. *ա/96ա-5բ*: *բ/98բ-116ա*: *գ/116ա-8ա*: *դ/118բ-28բ*: *ե/128բ-38բ*: *զ/138բ-52ա*: *է/152ա-3բ*: *ը/153բ-63ա*: *թ/163բ-4բ*: *ժ/164բ-5բ*: *ժա/165բ-9բ*: *ժբ/165բ-70ա*: *ժգ/170ա-5ա*: *ժդ/175ա-8ա*: *ժե/178ա-84ա*: *ժզ/184ա-9բ*: *ժէ/189բ-201ա*: *ժը/201ա-10բ*: *ժբ-իա/չիք*: *Ոնի.*

– [Յիշատակարան Ներսիսի Լամբրոնացւոյ]

210բ Այսմ ակամաւոս եւ ակամբաւոր եղեալ նուաստս Ներսէս՝ համանուն որդի նորին տեառն Ներսէսի հայրապետի, ըստ փափագման քո, իշխանդ բարեպաշտ եւ հարազատ եղբայր իմ Հեթում, շարագրեցի համառաւատարար զպատճառս նամակացդ՝ հանդերձ

թղթովքն: Իսկ զբովանդակ վարս երանելւոյ հարւոյն մերոյ եւ սուրբ կաթողիկոսին տեառն Ներսէսի, եթէ կամիցիս կարդալ ուշադրաբար ուսանել, նախ քան զայս է մեր աշխա|211ա|տասիրաբար տաղաչափական բանիւ գրեալ, զոր առեալ ի ձեռս ընթերցիս եւ միխիթարեցիս հոգով, ըստ առակախաւս իմաստնոյն եթէ, Ի լիշատակ արդարոյ խնդան ժողովուրդք, քանզի յայս փափագ միայն զքո բարեպաշտութիւնդ ի մերումս ժամանակի տեսեալ վարարկեալ առ ի խնդրել եւ յուսանել, զոր իմ կամելով ըստ կարգի գրեցի ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն (նոյնք կրկն.՝ 301աբ):

4. *211ա-7բ* Տեառն Ներսէսի արեւելիսկոպոսի Տարսոնի Կիլիկեցոց՝ յորժամ չոգաւ դեսպանութեամբ ի թագաւորէն Հայոց Մեծաց Լեւոնէ ի Կոստանդինուպաւլիս: Հարցումն պատրիարգին եւ պատասխանի սրբոյն Ներսէսի — *Իբրեւ յառաջեաց սուրբն Ներսէս... եւ գտեալ սուրբ յաղթող ամենայն յունաց: Եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք... ամէն:*

5. *218ա-66ա* Թուղթ տեառն Գրիգորիսի կաթողիկոսի Հայոց, գրեալ եղբաւր նորին Ներսէսի եպիսկոպոսի, հրամանաւ նորին ի Միջագետս Ասորոց... ի խնդրոյ ուսեալն աստուածասիրի Առիծ կոչեցեալոյ իշխանի Թլկուրանն ասանի — *Թէպէտ եւ տէրունական հրամանն յորդորէ զմարդիկ քննել զգիրս... Եւ ի խաղաղ նաւահանգիստն խոստացեալոց բարութեաց ի Քրիստոս... ամէն:*

6. *266բ-77ա* Ներսիսի եպիսկոպոսի՝ եղբաւր կաթուղիկոսի Հայոց Գրիգորիսի, Պատասխանի թղթոյն Յակովբա՝ ո[ւ]հումն վարդապետի ասորւոյ, ի մայրաքաղաքին Մելիտինեայ Հայոց — *Ի զգալի դիտաւորութիւն գրաւորական քում նամակի... ապրել ի դրժմանաց, յորում նեղիմք. ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:*

7. *277ա-90ա* Թուղթ ի Ներսէսէ արեւելիսկոպոսէ Կիլիկեցւոց Տարսոնի՝ Պատասխանի Յուսկանն արգելական ճգնաւորի... — *Գիր քո պատուականութիւնդ, երանելի ա՛յրդ Աստուծոյ, եհաս առ իմս... տեսակաւոր պայծառացեալ եւ զբնաւս լուսաւորեալ... յաւիտենից:*

8. *290բ-2բ* Ողբ ի տէր Ներսէս, ի յարհիսպիսկոպոսն Տարսոնի, ասացեալ հաչատուր պաշտօնէի՝ նորին աշակերտի — *Ամենայն գահ ի[ո]ղում, գամաւթ մոռանամ, / Ձիմ լուսեղէն Տէրն մեծարեմ... Տո՛ւր աղաչանս ինձ աղերսալի, / Դառնալի հող ինձ կեանք չպիտի... յաւիտենից:*

9. *292բ-300բ* Տեառն Ներսէսի կաթուղիկոսի գրեալ բան մխիթարութեան առ վտանգեալսն մարմնով, որ յանբարեաց ոմանց նախատեալ եղեն, զոր ծանուցին նմա գով — *Ընկալայ ըզգիր ի[ո]խծանաց զախտացելոցդ... որ առ նովաւ գնեն գարքայութիւնն երկնից. ի Քրիստոս Յիսուս... ամէն (301աբ տե՛ս 210բ՝ կրկն.):*

10. *302ա-24բ* [Ներսիսի Լամբրոնացւոյ] Գովեստ ներբողական պատմագրական բանիւ յաղագս վարուց մեծի հայրապետին տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի եւ տիեզերական վարդապետի — *Շարժել ստիպէ հարկ տէրունի / Ըզգադարումն խոյս բանի... Հայցեա՛ լինել մեզ լըսելի, / Ջեկայք աւրհնեալքդն հայրենի:*

11. *324բ-42ա* Վարդանա Հայկազնո Տաղ գեղեզմանական վասն փոխման երանելւոյ եւ սուրբ կաթուղիկոսին Հայոց Գրիգորի Վկայասիրի — *Յորժամ ըզմիտքըս ժողովեմ / Ու ի քննութեան բան պարապեմ... Այնմ որ աւրհնեալ է յաւիտեան, / Այժմ եւ յապա անզրաւելի: Մխանգամայն տունք ՅՂԴ. (394):*

12. *342ա-6բ* Տեառն Ներսէսի կաթուղիկոսի ասացեալ բանս մխթարանաց առ սուրբ հրեշտակս ուսանուսր չարիով — *Այլ պաղատիմք առ հոգեղէնսդ / Մեք տկարքս եւ հոդեղէնքս... Եւ դուք յիշեալ առ տերունիս, / Կինիք յերկինիցն որ այն բարիս:*

346բ [Յաղագս Ներսիսի Շնորհալւոյ] - *Ասացաւ եւ գրեցաւ ի Ներսէսէ եպիսկասպոսէ, յեղբաւրէ կաթուղիկոսէ Հայոց Գրիգորիսի, որ եկաց յաթոռ հայրապետութեան գամս ՄԳ., ամաց քսանից նստեալ վերատեսուչ Աւքանագեանս տոհմի եւ ապա հասեալ ի բարիոք ծերութեան, ձեռնադրեաց զայս Ներսէս՝ եղբայր իւր ըստ մարմնո եւ տիեզերալոյս վարդապետ, եւ փոխեցաւ ինքն առ Քրիստոս՝ եղեալ ամաց եաւթանասուն եւ հնգից: Եւ սա կացեալ ի հայրապետութեան ամդ ամս է.՝ եղեալ ամաց յիսուն եւ վեցից, եւ փոխեցաւ առ Քրիստոս ամաց վաթսուն եւ երից: Որ բազում իմաստութեամբ իւրով |347ա| ջանաց լուսաւորել զազգըս հայոց, յորոց բազմացըն մի է, եւ այս գովասանութիւն սրբազնապետացն հրեշտակացն բան ասացեալ նմա ի թուականին հայոց ՈՃԱ. (1162) ի Կայն Հռոմկական, ի թըշուառութեան ժամանակի, զոր յիշել յաղաւթս աղաչեմ լաւագոյ բանիս եւ ընդաւրինակողք ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փա՛ռք յաւիտեանս:*

Տե՛ս Ե-ԺԲ. դդ. յիշ-ք, էչ 270:

13. ա. *348ա-52ա* Տեսիլ սուրբ եւ ճգնազգեստ կրաւնաւորին եւ երջանիկ միայնաւորին Յովանէսի Գառնեցոյն — *Պատմեաց մեզ բարեհոգի ճգնաւորն... զի եւ գուք ի միամիտ սրտէ փառաւորեցէ՛ք զՔրիստոս... յաւիտեանս:*

բ. *352աբ* Հարցումն եւ պատասխանի Վարդանա վարդապետի — *Հարցումն. Ջի՞նչ է այն, որ ասէ ի տեսիլ սրբոյ ումեմն, Թէ ի վերայ վիրապին գուչ հրեշտակապետն: Պատասխանի. Դիտնէ՛սիս յասել է... զոր եւս ինձ Աստուած:*

գ. *352բ-4բ* Զայս ի մեր վարդապետէն լուար մեզ — *Այսմ պատմեմ քեզ, զոր լուայ ի Գառնեցի միաբեկէն՝ ի Յովանեսէն, Թէ ի Թուականութեան ի ՈՀԱ. (1222)... ի պատճառս աղաւթից:*

դ. *354բ-5բ* Յիշեացուք բան մի այլ ի սմանչելի հատէն. ի թուականին հայոց ՈՀԲ. (1223) – *Ասէ՝ էաք մեք ի սուրբ քաղաքն... գործովք արժան է առնել:*

ե. *355բ-6բ* Նորին – *Պատմեմ ձեզ յայս նման բան՝ եղեալ յԵրուսաղէմ... վասն այլոց արարի:*

զ. *356բ-9ա* Վանական վարդապետին ասացեալ Բան հաւատալի ազգիս մերում – *Կենսաբեր սուրբ Աւետարանն... ի խորհուրդն արկանեն եւ այլն:*

է. *359ա-60ա* Նորին վարդապետի այլ բան ասացեալ – *Յարեւելից եկին մոգն առ Քրիստոս... ամենայն հաւատացելոց ի Քրիստոս:*

ը. *360ա-1բ* Վարդանայ վարդապետի ասացեալ Միշտ կամիմ գիտակ գոլ ը[զ]ձեզ նոր իրաց եղելոց – *Ահեղաս մի ծէր՝ Բջնեցի անունն Յովաննէս... ինդագՁ ի Տէր Յիսուս Քրիստոս:*

թ. *361բ-2բ* Նորին Վարդանա վարդապետէ – *Ես գիտեմ ի մեր ժամանակս... ստուգապէս պատմեաց մեզ:*

ժ. *362բ-4բ* Նորին Վարդանա վարդապետի – *Սարկաւագ վարդապետն... առաւել քան զասելս:*

ժա. *364բ-5բ* Պատմեաց մեզ սուրբ եւ երջանիկ հայրն մեր եւ երանելի ճգնաւորն Յովաննէս Գառնեցին այսպէս – *[Եւ] եղեւ ինձ երբեմն գնալ... եւ հրամայէր ըզսայ առաւել ստանալ քան զայլ գիրս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿ

342ա ի թուականին ՇՈՂ. (1108) եղեւ փոխումն սրբոյ հայրապետիս (= Գրիգորի Վկայասէրի):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *95բ (Կիրակոս գրչի)* Ջերջանիկ եւ պպատուական ՎանականաՆ, գՆոգիեղբայրն մեր՝ գԹումաս քահանայ յիշեսջիք յաղաւթս ձեր, ո՛վ սուրբ հարք եւ եղբարք, որք ընՆեռնոյք գգիրս տեառն Ներսէսի եւ ակտիք ի սմանէ: Եւ գմեզապարտ գծող սորա՝ գԿիրակոս նուաստ եւ անիմաստ էգէցս յիշիք ի Քրիստոս Աստուած, աղաչեմ զմմենեսեան:

301բ Ջուտացաւղ եւ գփափագաւղ այսմ տուտիս գՎանական քահանայն եւ գնոգիեղբայրն մեր՝ գԹումաս, յիշեսջիք ի Քրիստոս Աստուած. ամէն: Եւ գծնաւղսն իւր՝ գնաՆգուցեալսն ի Քրիստոս, որոց ողորմեացի Քրիստոս Աստուած եւ թողութիւն շնորհեսցէ նոցա. ամէնէն: Եւ գմեզապարտ ծրող սորայ՝ գԿիրակոս էրէցս յիշեսջիք ի Տէր Աստուած, եւ յիշողացդ ողորմեացի Տէր Աստուած. ամէն:

347ա ՋԳիրգորիս՝ որդի եղբարւր սոցա, գայսոսիկ գրող յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս: Ընդ նմին եւ անարժան գծողս՝ ըզմեզապարտ երէց ըզԿիրակոս յիշեսջիք ի Տէր, եւ որ յիշէ՝ յիշեալ եղիցի: Քրիստո՛ս Աստուած, քո սուրբ եւ երջանիկ հայրապետացն՝ տեառն Գրիգորիսի եւ տեառն Ներսիսի եւ ամենայն սրբոց քոց աղաւթիւքն եւ բարեխաւսութեամբն ողորմեա՛յ քո ճշմարիտ ծառայիս՝ Թովմաս քահանայի, եւ ծնաւղացն իւրոց, եւ ամենայն տոհմից իւրոց ի քում գալստեանդ: |*347բ*| Գարձեալ աղաչեմ զձեզ, հա՛րք եւ եղբա՛րք, որ ոք ընՆերցի գվարս կամ աւրինակէք, աղօթից մասին արժանատուեցէ՛ք զստացող սորա գԹումաղ քահանայ, որ յոյժ փափաՆանաւք ստացաւ ըզսայ, որպէս զի աղաւթիւք նոցա ընկալցուք մասն ի յարութեան նոցա: Արդ, աղաչեմ զաւրինակագիծ գրողսդ եւ զընԹերցողսդ, զի մի՛ ոք մեղագիր լինիցի խոշորութեան գրոյս կամ տպալանաց, զի յոյժ փափագանաւք ստիպէր զիս յաղագս գրելոյ սորին, եւ կար մեր այսպաի էր: Ազաչեմ յիշման արժանի արարէ՛ք զվերոգրեալսն եւ ըզծնողսն իւրեանց, եւ գՔրիստոս Աստուած ձեզ ողորմեացի աստ եւ ի հանդերձեալումն, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

2. *(Կոստանդին գրչի) 217բ Ի՛Հ,* գմեզապագ գաստապարտեալ գրող սորա՝ գԿոստանդին, աղաչեմ յիշել ի Տէր:

266ա Գրեցաւ սայ ձեռամբ Կոստանդեան նուաստի՝ ի խնդրոյ սրբազան քահանայի Թովմասի:

360ա Եւ ինձ՝ գրողի սորին եւ ծնաւղաց իմոց եւ ամենայն ազգացն:

3. *(Թովմաս քհյ ստացողի) 10բ* Ջստացող սորա՝ գԹումաս սուտանուն կրանաւորս, եւ գծ[ն]աւղսն իմ, եւ զամենայն ազգատոհմն իմ յիշեսջիք աղաւթիւք ի Տէր Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշեսցէ:

44բ Ջստացող սորա՝ գԹովմաս քահանայ, եւ ըզծնողս նորայ յիշեսջիք ի Քրիստոս, զի յոյժ փափագանաւք ստացաւ զսա:

365բ Յիշատակարան. Յանկութիւն մտաց եւ փափագ սրտի բազմադիմի աւրինակաւք տեսանին բաժանեալ ի վերայ բնութեանս. ումեմն փառաց եւ մեծութեան, եւ այլ |*366ա*| ումեմն՝ լաղթութեան եւ տիրապէս հասանելոյ ի կամս սրտի: Իսկ ես՝ նուաստս եւ յետինս ի ծառայս ծառայից Քրիստոսի՝ Թումաս քահանայ, զամենայն ցանկութիւն սրտի եւ գխորհուրդ մտաց եւ զյաւժարութիւն կամաց երկրորդ համարեցայ առ այս աստուածային գանձիս ստացումն եւ զսա ստացա ինձ յիշատակ անջնջելի եւ մեծութիւն անկողոպտելի՝ ըստ մարգարէին, որ ասէ. Երանի, որ ունիցին գաւակ ի Սիոն եւ ընդանեակ Տեառն յԵրուսաղէմ: Եւ իմ վասն այսր յուսոյ եւտու գրել զսա բազում աշխատութեամբ, եւ տառապանաւք այսր եւ անդր յածմամբ յուզէի զբաղձալիս իմ: Վասն զի ոչ համապումար գտի, որպէս տեսանէք ի միասին ժողովեալ, այլ որպէս միոյ մարմնոյ մասունս ի բազումս յաւշեալ՝ առ ոմն ձեռք եւ առ ոմն ոտք՝ անջատելք ի միմեանց երկապրեա եւ եռապրեա եւ ե՛տս աւելի ճանապարհաւք: Իսկ իմ ի բաց եղեալ զտկարութիւն մարմնոյս, զբոլորն լրմամբ |*366բ*| ստացայ, զորս գտի զսորբ եւ գգերերջանիկ հարսն մերոյ՝ գսրբոյն Ներսէսի կաթողիկոսի, գգեղեցկաբան Վարդապետութիւնն, որ առ ընդհանուր հայկազունսն, եւ գԹուղթսն, գոր վասն սիրոյ եւ միաբանութեան,

գխնդիրսն եւ զընդդէմ պատասխանիսն եւ գայլսն, որ վասն բազում եւ զանազան իրաց ասացեալ է, եւ գհամանմանեաց նորին, զի սովաւ զմէզ մատակ[լ]ապատ մեացս փարատել կարիցեմ եւ գալէկոծութիւն փորձանաց կենցաղոյս զանց արարից եւ հասից առաջ նորդութեամբ սորին ի խաղաղ նաւահանգիստս։ Վասն որոյ եւ սաստիկ չերմութիւն սիրոյն, զոր առ նոսա միշտ բորբոքի ի սրտիս, ոչ ինչ դանդաղեցա, այլ կամեցա եւ զոտից նոցա բուռն հարկանել, զի թերեւս գոից մասն ողորմութեան՝ նոցին բարեխաւսութեամբ, քանզի եմ եւ ես նոցին դաւանութեան խոստովանող։ Եւ յաղագս այնորիկ եւ ձեզ՝ աւրինակողացդ եւ ընթերցողացդ եւ լսողացդ, գայս բողոքեմ, զի գսոցին լուսաբորբոք բանիցն գիրկս |*367ա* արկցուք եւ հաւատով ընդ սոյնս բեւեռեսցուք, եւ մեզ եւ ծնողաց մերոց թողութիւն հայցեսցուք, ընդ նոսին չոհադասիլ ընդ աջմէ փեսային Քրիստոսի ընդ ուրհան, զի եւ դուք վայելեսցուք ի նոյն պատիւ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս։ Գրեցաւ սա ի թուին ՉԽԹ. *(1294)*։

Տե՛ս ԺԹ. դ. չիշ-ք, էջ 739-741, ՀՒ 595։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՑԻ

1. *367ք (բոլորգիր)* Զանբաժս ի բարեաց եւ զանգեղչս ի չարեաց, գհանդիպողս ալամ հայրենասանդ[դ]ս եւ կանոնական սահմանադրութեանս զուր Մանուէլ, նուաստ Եպիսկոպոս Բղջնո եւ Այրարատին նահանգի, յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղօթս Ձեր, ո[ր]ով եւ դուք յիշեալ լիջիք ընդ սրբոցն ի համագումար հանդիսին, ամէն։ Թվին ՊՄԵ. *(1406)*։

Տե՛ս ԺԹ. դ. չիշ-ք, Գ., էջ 316։

2. *1գ (ԺԳ. դ., շղագիր)* Կնեաց Աղուտթեանց։ ԶհԳ. *(1294)*։

Կնքագրութիւնք *10ր, 170ա, 361ր*, «Գիրքս Սուրբ Էջմիածնայ է»։

Գրչագիրք *1ա «Ձեռնադրութիւն»։ 1ք «Ամարաժան առաքացի եւ»։ 267ք «ասաց», «24/12», 352ա «Ներսէս»։*

Նշումք *Ա.ա «ԶհԳ. 1293, Մ[ատռապ] եպ[իսկոպոս]», «Հ[ին] 2496, 57»։*

2497

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(բաղկացած է 2 տարբեր ձեռագրերից)

Թուք՝ 220+2 (կրկն.՝ 151, 191)։ ԿԶՄ դոշմագարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը սպիտակ, նաստառ շագանակագոյն կտաւ (Ի. դ. յաւելում)։ Յետադրգրություններ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ 2 (Ա.-Բ) + 2 (Գ.-Դ), չգրուած թուղթ (Ի. դ. յաւելում)։

ՊԱՀԱՐԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – (եթովպերէն)։ 2 (Գ.-Դ) + 2 (Ե.-Զ), ստացուած եզրաձուոցած 2 թերթի ծոդայնակի երկայնակուռվ։ Մագաղաթ, 15x10,5, երկսիւն (17,5x14,5), ամմարական գրով, 28-29 տող։

Վիճակ՝ բաւարար. միջից պակասուար. յետադրերում խոնաւութեան ձեռներ, կազմեզերը Ի. դ. նորոգած, աւելացած ասատառ ու պահպանակներ։

Նշումք՝ Ես Լուծմանի Պարապմանց սրբոյն Կիւրղի (Գրիգոր Տէր-Կարապետեան Ջալալեանցի ձեռով. տե՛ս յետ. յիչ.)։ Ես «Իչ 22.-1637, Մ[ատռապ] եպ[իսկոպոս]»։ Պետին Դը «Հ՚՚ 2497, 63»։

ԶԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԷ. դար

Թուք՝ 167 (1-166, կրկն.՝ 151), չգրուած՝ 145ա-6ք։ Պրակ՝ Ա-ԺԵx12 (Ա. 10, ԺԳ 4, ԺԵ 9)։ Նիւթ՝ թուղթ, լուսագծերով։ Մեծութիւն՝ 15,1x10,5։ Գրութիւն՝ միասիւն, երկսիւն՝ 1ա-2բ. (9,8x6)։ Գիր՝ նուրբիր (ձեռք՝ 5ա)։ Տող՝ 20։

Նմոյշ 5ա

Վիճակ՝ բաւարար. յուսանցքներում խոնաւութեան ձեռներ։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1. *1ա-143ք* Գրիգորի՝ աշակերտի Յոհաննու Որոտնեցոյ խոչ ճեռներուն, աշխատասիրեալ ի Լուծումն Պարապմանց սրբոյն Կիւրղի՝ ի խնդրոյ ոմանց քաջասիրի Գէորգ նորին ճառագետի.

Տե՛ս ձեռ. 476, 368ա-450ա. Յառի/*1ա-2ք*։ *1/3ա-131բ*։ 2. ա/*131բ-7ա*։ բ/*137ա*։ գ/*137բ-42ք*։ Ճշտերի/*142ք-3ք*։

2. *147ա-54ա* [Ն]որին Գրիգորի [Տաթեացւոյ] Լուծումն ճաւհաոօտ դժուարիւաց բանից ի գիրս գրութեան, որոյ Առիստագէսէ Հէռէտոռէ

Տե՛ս ձեռ. 267, 444ա-55ա. ա/*147ա-9ա*։ բ/*149ա-ք*։ գ/*149ք-50բ*։ դ/*150բ-1ա*։ ե/*151ա-ք*։ զ/*151բ-գ*։ է/*151գ-դ*։ թ/*151դ (միայն՝ «Պահոն ուխերոյ. Վասն նոյն կենդանական յիւրոյ»)։ ժ/*151դ-2ա (խորագիրը եւ սկ.՝ յիք)*։ ժա/*152ա-4ա*։

3. *154ա-66ա* Նորին Գրիգորի Լուծումն ճամառատ ի նուաստ գրութեան Գէորգեայ վարդապետի, զոր նախ խնդրեալ էր ի ճամակէ Կոստանդնեայ գրչի եւ ապա՝ Գոյնէրիցացոց Ստեփաննոսի

Տե՛ս ձեռ. 267, 429ա-44ա. ա/*154ա*։ բ/*154բ-63ա*։ գ/*163ա-4բ*։ դ/*164բ-5ա*։ ե/*165ա*։ զ/*165բ-6ա*։

4. *166ա* [Վասն Դաւթի Անյաղթին] – *Դաւիթ փիլիսոփայն է ի Հարմ գաւառէ, ի Հերեթն գեղէ... յաշակերտաց սրբոց քահանայիցն։*

5. *166ա-ք* Վասն զօտոյ – *Նախ, ասի կուսութեան... ամփոփէ պաստոռոյական գաւրութիւն իւր ի մարդկանէ։*

Բ. ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

144ա [Քաղուած ի ժամագրոց] – *Եւ անդէն ահիւ եւ դողութեամբ ճաշակէ զմի մասն... ի թողութիւն մեղաց իմոց:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

16ա (շղագիր) Հարսանիքն իմ եղեւ ի 1848 ամի, ի մուտն Յունվարի: Գրիգոր Տէր-Կարապետեան Ջալալեանց:

144բ (նոյն ձեռքով)

Զսոյն գիրս կիւրղի Պարապմանց,

Որ նմանի ծաղկանկար դաշտաց,

Ընծայեմ որդուոյ իմոյ՝ Ջալալայ Ջալալեանց,

Վասն որոյ մի՛ ոք իշխեսցի սեփականել զայս:

Եւ հանդիպօղքդ յիշեցէ՛ք զիս ի Քրիստոս, եւ զուք յիշեալ լիցիք յահեղակերպ դատաստանին: Տէր Կարապետ Ջալալեանց, 9. 14. 1852, ի Ծաղկոնի:

ԿՆՔԱԳՐՈՒՇՔ՝ *2բ, 10բ, 166բ «Քրիստոսի ծառայ Պետրոս վարդապետ»:*

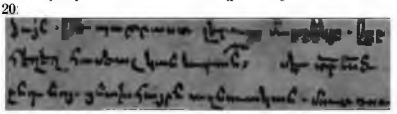
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *3ա «Գրիգորի աշակերտի Յոհաննու Ոսոսնեցոյ քաջ հռետորի»:* Պահպանկ Դա. «Խրատէ տանչ»:

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ՄՄՐ ՌՁՁ – 1637

ԳՐԻՉՔ՝ Մոռեվանոս Դաշտեցի երէց:

ԹԵՐԹ՝ 55 (167-220, կրկն՝ 191). չգրուած՝ 167աբ: ՊՐԱԿ՝ Ա-tեx12 (Գ 11, ե 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՏԻՒԹԻՒՆ՝ 15,1x10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5x7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 180ա): ՏՈՂ՝ 19-20:

Նմուշ180ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. միջից պակասաւոր, յուսաց֊գնեռում խոնաւութեան հետեւեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *168ա-208ա* [Ես Յովաննէս նուաստ ոգի, / Որ մականուն Թուլկուրացի, / Կամօ իմով ի նոգ մտի, / Բանս ժողովել ինձ յիշելի, / Աստ կարեաբան ճօռեցի / Աւարածոցն Մովսէսի, / Մեկնեալ վարդան վարդապետի, / Քաղեալ ի հարցն հոգեյի. ձեռ. 1661, 286ա-313ա] – *Սկրսաւղն են սկիսբն բակրգրան, / Աւրարիչ Աստուածն յաւիտեան... վասն սիրոյն Քրիստոսի եւ յուսոյն արքայութեան (միջից թափուած. 190բ «... Իսկ Տէր կաղացոյց///» (շար. թափուած) 191ա «էին Յովանեփայ դիպող... »):*

2. *205բ-9բ* Սրբոյն Գրիգորի Վկայ[ա]նիսէի [վասն մոյորման Ջատկին] – *Ի թվականութեան հայոց ՇԼԱ.ին (1082) սուրբ Ջատիկն մոլորեցաւ ժ. (10) ազգ հաւատացելոց... այլ հաւատովքս հաւատարիմ էն ամէնեքեան... ամէն:*

3. *209բ-20բ* [Սուեփաննոսի Դաշտեցւոյ վասն Ծոազատկին] – *Ծանուցանեմ լիցի ձեզ՝ ընթերցօղացդ, թէ որպէս եղեւ պատճառն բանիս եւ գրիս, որ ես մեղաւորս՝ գրիչս ի Մսրն էի Լ. (30) տարով աւաք, գծոազգատիկն ի տումարի պատճէն ընթերձեալ էի եւ յոյժ կու ցանկանայի, թէ լինի, որ տեսանելոք գայս բանս, նայ եղեւ որ հասաք այս թիւրս, եւ եղեւ որ Աւաքաւորաց հարէկեհդանին ի ժամատեղն էաք ի Մսրն, ի Սուրբ Սարգիս եկեղեցին, Ա.երորդ (10) ժամուն քահանայիք եւ ժողովրդով հարցաքննութիւնն |210ա| կու անէնք վասն ծոազատկին, թէ ինչպէս պիտի լինի այս տարիս: Նայ ի մէջ եկեղեցուն մէկ խոճայ Աղազար անուն ձողեցի մի կայր, նայ ասաց, թէ, «Մի՛ հոգայք, գերայ ի մաւտիս մէկ մագաղաթ գիրք մի կայ, որ ի Հեթոն(=մ) թագաւորի խիղճնայէն է էլեր, ու բազում բաներ կայ գրած. Գ անգամ այս ծոայգատիկն որ հանգիպէր է, նայ գրած է, թէ որպէս եղեր ու Գ. անգամն այլ մեր խաւսքն ողորդ է էլեր, ու կրկին մերն խաւսք ողորդ պիտի լինի, մի՛ հոգաք»: Եւտոյ գնացինք, առանք զգիրքն եւ ընթերձանք, եւ յոյժ ուրախացան, նաւտրեցինք համն զայս Գ. ծոայգատիկի բանն եւ համբերեցաք մինչեւ ի <ի> սուրբ Զատիկն, եւ կրկին կրկին ուրախացաք եւ գրեցաք, զոր ինչ որ լուաք ու զոր ինչ որ տեսաք, ապայ անմեղադիր [լերուք] գրիս... չի կարցան առին գհաճաթերն ու զամրերն առնել: Փա՛ռք Աստուծոյ. ամէն:*

Տե՛ս ժէ. դ. յիշ-ք, Բ., էջ 702, ՀՍՓ 1021:

Բ. ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

220բ [Ոտանաւոր] – *Ահեղ գՔանան, մանուկ լիրք յերես, մարմնով սատանան... անեղկիւղ մնա յաւիտեան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱԻԱԹԵԱՆ ՃԱՄԱՆԱԿ

209բ Զայս բանքս գրեցի ի քաղաքն յԵզիպտոս, որ այժմ կոչի Մսար (=Մսր). մեղաւոր Դաշտեցի ըՍտեփաննոս երեցս գրեցս զայս, ի թվին ՌՁՁ. (1637) գրեցաւ:

Տե՛ս ժէ. դ. յիշ-ք, Բ., էջ 702, ՀՍՓ 1021:

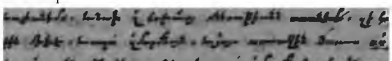
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *167ա «Աստուած է զոր հայտնեաց զաւետիս»: 220ա «չանոկ»:*

2498
ԺՈՂՎԱԾՈՅ

ՌՃՁԷ. – 1738

Գրիչ՝ Գեղոց: ՇԱՂԿՈՂ՝ Ջաֆար: ՍՏԱՅՈՂ՝ Սեղբեստրոս մանուեի:

Թերթ՝ 202+2 (կրկն՝ 1, 124) չգրուած՝ 1սթ, 202թ: ՊՐԱԿ՝ 1-17×12: Նիհ՝ թուղթ, լուսագծերով: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5x13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,7x9,3): Գիր՝ նոտգիր (նմուշ՝ 13ա): ՏՈՂ՝ 25: ԿԱՋՄ՝ ճշգագծերով եւ ոսկեգոյն դրոշմներով կաւմիր կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը թուղթ. լուսանցակողերը կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա., սկզ.), չգրուած թուղթ, մասն կազմատուփի:

Նմուշ 13ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոյնագիր, ճանգուացգիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր:

Վիճակ՝ բաւարար: կազմի թեթեւակի ճերմակած, եզերքերը մաշուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1գ-138բ Գիրք յուծման սրբոյն Գրիգորի Նիւսացւոյ (=Նեմեսիոսի) Քնութեան գրոյն, որ յաղագս մարդոյն.

Տե՛ս ձեռ, 470, 2ա-115ա: Յանկ/չք: ա/1գ-13ա: բ/13ա-41ա: գ/41ա-51ա: դ/48բ-50բ: ե/51ա-54ա: զ/55ա-63ա: է/63ա-72բ: ը/67բ-70ա: թ/70ա-1ա: ժ/71աբ: ժա/71բ-2ա: ժբ/72ա-3ա: ժգ/73ա-4բ: ժդ/74բ-6ա: ժե/76ա-7բ: ժզ/77բ-84ա: ժէ/78ա-83ա: ժը/83ա-4ա: ի/84ա-5ա: իա/85ա: իբ/85ա-6ա: իգ/86ա-7ա: իդ/87ա-5ա: իե/88աբ: իգ/88բ-90ա: իէ/90ա-4բ: իը/94բ-5ա: իթ/95ա-6բ: ի/96բ-7բ: լա/97բ-8ա: լբ/98ա-100ա: լգ/100աբ: լդ/100բ-3ա: լե/103ա-4ա: լգ/104ա-5բ: լէ/105բ-9ա: լը/109ա-12ա: լթ/112ա-6բ: խ/116բ-9բ: խա/120ա-6բ: խբ/126բ-38բ: Յիշ. թարգմ./չք:

Բ. 139ա-202ա Պատճառ գրոցն Կազմութեան այս է (=Պատճառ եւ լուծմունք գրոցն Կազմութեան Գիրգորի Նիւսացւոյ)

Տե՛ս ձեռ, 621, 167ա-208ա: [Նախ.]/139ա: ա/139ա-40բ: բ/140բ-2ա: գ/142ա: դ/142բ-3ա: ե/143աբ: զ/143բ-4ա: է/144աբ: ը/144բ-7ա: թ/147ա-50բ: ժ/150բ-2ա: ժա/152ա-3ա: ժբ/153ա-4ա: ժգ/54ա-8ա: ժդ/58ա-9բ: ժե/59բ-65բ: ժզ/65բ-6բ: ժէ/66բ-7բ: ժը/68ա-73բ: ժթ/73բ-5ա: ի/75ա-8բ: իա/78բ-80բ: իբ/80բ-2ա: իգ/82ա-3բ: իդ/84ա-5ա: իե/88ա-90ա: իգ/190ա-1ա: իէ/191ա-5բ: իը/195բ-6ա: իթ/196ա-8ա: լ/198աբ: լա/198բ-9բ: լբ/200ա-2ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *202ա (գրչի) Գրեցաւ ի Թուականիս հայոց ՌՃՁԷ. (1738) եւ ի յամսեանն Մայիսի տասն, օրն չորեքշաբաթի, իբր Թէ ձեռամբ անարդիւն Գէորգի գրչի, առ ի վայելումն գերապատուելի մահտէսի Սեդբեստրոսի՝ որդւոյ մահտէսի Խաչատրոյ:*

2. *77բ (ծաղկոցի, գլխատառի մէջ)* Ջաֆարից:

101ա Ջաֆէ. *փուիայ էջ:*

ԿՆՔԱԳՈՐՈՇՄ՝ *1ա (բոլորակ, երկգլխանի արծուի պատկերով)* "Печ. Ахалцыхской градской полиции":

ՆԿԱՐՉԱՓՈՐՁ՝ ԵՒա (ծաղիկ):

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1բ «ի անախտութեամբ մեռաւ եւ յարեաւ: գշ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպնկ ԵՒա «ՌՃՁԷ.-1738, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]ս»: «Հ[այ] 2498, 64»:*

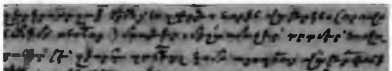
2499
ԱԻՄԷՈՆ ԵՐԵԱՆՑԻ, ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ՌՄԺԹ. – 1770

ԳՐԻՉ՝ Դաւնկիաճոս [Աշտարակեցի]. ՍՏԱՅՈՂ՝ Յովսէփ վրդ [Աղդութեան]:

Թերթ՝ 232. չգրուած՝ 1ա-7բ, 53բ-5բ, 56բ. 67բ, 154բ-5բ, 156բ, 216ա-32բ: ՊՐԱԿ՝ 3+Ա-ԺԲ×12 (Ա. 16, ԺԳ 4, ԺԴ 14)+3: Նիհ՝ թուղթ, լուսագծերով: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15,3x10,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,2x7,2): Գիր՝ նոտգիր (նմուշ՝ 12ա): ՏՈՂ՝ 31: ԿԱՋՄ՝ դրոշմազարդ եւ ծաղկազարդ քաց շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմուշ 12ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոյնագիր, ճանգուացգիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին թեթեւակի ճերմակած:

կերտ գահս սուրբ էջմիածին, ի վայելումն սղոյով վէրի աշակերտ Յովսէփ վարդապետին, յամի կենարարին 1770, եւ ի մերս 1219։

172բ Ո՛վ բարի ընթերցօղք, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զՂազնկիանոս գծօղս։

203բ Ընդ որս եւ զիս՝ զՂազնկիանոս տուժանմամբ գծօղս, միով ողորմեացիւ յիշել աղաչեմ, ո՛ բարի ընթերցօղք։

215բ Ղամբար յուսոյ որդւոց մարդկան, Ի իւամբ կազմեալ նոցին կեցման/// (թերի)։

2. *53ա (սոսացողի) Ի վայելումն Սահաքեցի Յովսէփ արքեպիսկոպոսին, եւ միաբանիցն Սուրբ Աթոռոյն Էջմիածնի։*

ՆՇՈՒՄ *1ա «1770, Մ[ետրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։ «Հ[ին] 2499, 65»։*

2500

ԱՌԱՔԵԼ ՍԻՒՆԵՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱՑ ԳՐՈՑ

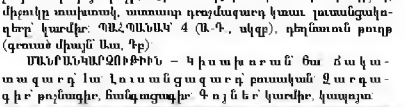
ԲԵՐԻԱՆ (ՀԱԼԱՊ) ԺՋԴ. – 1637

Գ. ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ՃԷ. Դ.

ԳԻՐՔ Առաքեալքն եբէ։

ԹԵՐԹ 126. չգրած՝ 125ա-6բ։ ՊԱԿԱՍ Ա.ՃԱ.x12 (ՃԱ. 6)։ ՆԻՒԹ ՓԱՓՈՒՐ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ 16,3x12,3։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ Եկսիսի (12,7 x9,5)։ ԳԻՐ՝ նաստրալիր (նման՝ ծա)։ ՏՈՂ՝ 33. ԿԱՋՄ՝ գոչմագրող շագանակագոյն կաշի. մէկ մեռադէ գաճով եւ երկու կապիչով, միւսկը ասպիտակ, ատտալի գոչմագրող կապ լատանցպանդերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 4 (Ա.Գ., ակբ), դեղմաւոն թուղթ (գոչած միայն Աա, Գբ)։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կիսադարաւոր ծա ճակատագրագիր Լուսանցագրագիր բոսական։ Ջուգաբոյիր բոլոշագիր. ճանգուցպահիր. Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ։

Նմոյշ ծա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւոքաւոր կազմեցեր՞ք թեքեակի մագաւոյ, կապիչներ կեսից պակասած-բնիկ, լատանցներով խոնաւութեան հետեւեր, պիգ Ա-թ, 6, 119-123՝ ցեղի անցիեալով։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-112բ* Տէր Առաքելի՝ եռամեծի եւ բաջ ճոեւտուորի եւ անյաղթ փիլիսոփայի, ուրակերտի երիցս եռանեղոյն Գրիգորի տիւեզերալոյս վարդապետի, արարեալ բանս խրատականս, ոգեշահս եւ ճանճաւոս, իմաստասէրս՝ ի մեկնութիւն Սահմանաց գրոցն ի յիղձ մագթանաց ոմանց բանասիրաց եղբարց, հարուցմամբ նոցին աշակերտաց բան։

Տե՛ս նաեւ 1234, ճա-116ա Նախերագան՝ *1ա-5բ։* Վասն Սահմանացն՝ *6ա-11ա։* ա՛ *11ա-17բ։* բ՛ *17բ-22բ։* գ՛ *22բ-28ա (ամբ. խորագիր)։* գ՛ *28ա-36ա։* ե՛ *36ա-38բ (անխորագիր)։* զ՛ *38բ-51ա (անխորագիր)։* է՛ *51ա-55ա։* ը՛ *55ա-62ա։* թ՛ *62ա-66ա։* ժ՛ *66բ-77բ։* ժա՛ *77բ-86բ։* ժբ՛ *86բ-94ա։* ժգ՛ *94ա-97բ։* ժդ՛ *97բ-99ա։* ժե՛ *99ա։* ժզ՛ *99բ-100ա։* ժէ՛ *100ա-5բ։* ժը՛ *105բ-8ա։* ժթ՛ *108ա-12բ։* Ի՛ *112բ։*

Տե՛ս տպ «Գիրք սահմանաց սրբոյն Գաւթի անյաղթ փիլիսոփայի ... ս, Մադրաս, 1797։

Բ. *112բ-23ա* Նորին տէր Առաքելի Սիւնեաց եպիսկոպոսի՝ Ի տեսութիւն բանին, որ ասէ՝ Ամենայն չար տանջելի – *Զի՞նչ է որ՝ Ամենայն չար տանջելի՞...* եւ վասն այսքան պատճառացս ասաց, թէ ամենայն չար տանջելի։

Գ. ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ՃԷ. Դ.

1. [Ի Հարցմանց գրոց Գրիգորի Տաթեւացւոյ]

ա. *Գիտելի ևս* [Վասն պարգեւաց Աստուծոյ] – *եւ արդ, առաջին պարգեւն ունէր գոնեւորիւն Աստուծոյ... երկոտասան՝ Դ. մարգարէութիւն։*

բ. *Գիտելի ևս* [Վասն շնորհաց Ադամայ] – *Այս են է. շնորհքն Ադամայ... սա խաբեաց զիս։*

2. *Գիտելի ևս* [Վասն սաեմանագ իմաստասիրութեան] – *Զ. են սահմանք իմաստասիրութեան... Ը.՝ իմաստասիրութեան։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԿ

123ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն եւ միոյ աստուածութեանն՝ Հօր անսկզբնականի եւ Որդւոյ Միածնի եւ Սուրբ Հոգւոյն հշմարտի. այժմ եւ միշտ եւ անգրաւ յաւիտենիս. ամէն։ Որ եւս կարողութիւն նրւաստիս եւ անարժանիս՝ Աստուածատուր անուամբ եւեթ կոչեցեալ քահանայիս, հոդով հաւաստիս, մեղապարտիս եւ բիւր քանքարաց պարտականիս հասանել յաւարտ մատենիս, որ շնորհի Տեառն սկսայ եւ ողորմութեամբ նորին յանկ եղեալ աւարտեցի գմատեանս աստուածայինս՝ ի յաւ եւ յընտիր օրինակէ։

Արդ, գերեցայ մատեանս աստուածային ի մայրաքաղաքն Բերիայ, որ այժմ Հալապ յորջորջի, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Քառասնից եկեղեցեացս, որ են աստ ի յօգնութիւն մեզ եւ ամենայն քրիստոնէից, ի հայրապետութեան Կիլիկիոյ տէր Սիմեան կաթողիկոսին, եւ ի յաստօնորդութեան Բերիա քաղաքիս տէր Յակոբ աստուածաբան վարդապետին, ի թվականին՝ ի սկզբանէ արարածոց մինչեւ ի ծնունդ կենարարին մերոյ ՌՃՂԸ. (5198) ամին, եւ աստի մինչեւ ի թվականս հայկազեանս տոհմի ՇՄԳ. (553) ամին, եւ անտի մինչեւ ի մեզ ՌՁԶ. (1637) ամին, Մայիս ամսոյ յԼ. (30), ի խնդրոյ սրբասէր եւ մաքրամիտ, հոյս եւ հպատակ օրինացն աստուածային, հեզ եւ խոնարհ, պարկեշտ եւ կամակատար պատուիրանին Տեառն/// Բաւոյեցի/// անուամբ եւ գործով բարի կոչեցեալ///, զոր եմ/// գաս սիրով եւ փափագանօք, ի վայելումն

անձին իւրոյ, եւ յետ աստեացս ելանելոյ/// [մնաս]ցէ/// (բոլոր այսպիսի/// տեղերը ջնջած):

Արդ, որք հանդիպիք գրոցս աստուածային՝ գրելով, կարդալով, եւ բան ինչ օգտիք ի ամանէ, յիշեցէք զմեզ ի Քրիստոս եւ լի եւ առատ օրհնիւ Աստուած ողորմի ասացէք մեզ անարժանիցս, եւ Տէրն մեր՝ Յիսուս Քրիստոս, ձեզ ողորմեսցի ի միւսանգամ գալստեանն իւրոյ. ամէն: Թարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէք ուսուցչին իմոյ՝ տէր Պազար քահանային, 123բ՝ որ բազում աշխատութեամբ աշխատեցաւ ընդ անարժանութեանս իմում, զոր Տէր Աստուած մեր ընդ աշխատանաց փոխարինին իւրոյ զերկնից արքայութիւն պարգեւեսցէ նմա. ամէն: Այլ եւ մատենիս լաւ պահողքն եւ խնամ տանողքն վարձս բարեաց ընկալցին ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն: Հա՛յր մեր, որ յերկինս:

Տե՛ս ԺԷ դ. յիշ.ք, Ք., էջ 691-2, չ՛ր 1007:

124ա Օրհնեալ է այս սուրբ Աւետարանս. ով որ կարդայ, Հայր մեր ասէ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅՑ

124բ (ԺԸ. դ., Նոտրգիր) Յիշեցէ՛ք գայնարժան եւ անպիտան եւ մոլորեալ՝ յիսուսի ծառայ տէր Եսայիս, որ բազում մեղօք լցեալ՝ թողութիւն եւ ողորմութիւն Քրիստոս շնորհեսցէ ծառայիս: Զի եւ զձեզ ազատեսցէ մարդասէրն Աստուած, յիշմամբ անմոռաց լիչիք ի Քրիստոսէ. ամէն: Եղիցի, եղիցի շնորհօքն Քրիստոսի. ամէն:

ԳՐՉԱՔՈՐՉ՝ *Աա «աբիյում, 22 սխսած, 1ա «տէր Առաքել», 125բ խզրզոց, 126բ «այսպէս զսկսեալս, սահմանադրութիւն, հարց պատասխանի»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Գիպնի Աա «չ՛ր 2500, 66», Բա «Ռ22.-1637, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2501

ՅՈՎՀԱՆ ՈՐՈՏՆԵՑԻ, ԼՈՒԾՄԱՒՆՔ ՊԷՐԻ ԱՐՄԵՆԻԱՍԻՆ ԱՐԻՍՏՈՏԷԼԻ

ՌՄԽ. – 1791

ընթերցմուներ, աւարտը տարբեր՝ «Որ եւ մաղթեմ զգաղափարօղսդ՝ գրիկ զաւկաս յիշատակարանս. զի եւ դուք գրեսչիք ի դպրութեան կենաց, ի մշտնջենաւոր ցնծութեան. ամէն»):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1ա Օգնեա՛, սուրբ Հոգի:

62ա Զծերօղս Մանուկ նօտարս յիշեա՛, սիրօղդ իմաստից:

63ա (Ծայրակապ՝ «Մանուկ է գրեալ») Մատուցի այսօր տեառն Մադդայի, գոհութիւնս, փառս եւ երկրգելի:

Ակն զի գօրացոյց զհէգս անարի, պատկաժամայն ցուցեալ սոյն գրքի,

Նորում գիտութեան գանձըն ցանկալի, յանգիտաց գանխուել յաւէտ տեսանի,

Որոյ վայելումն ինքեան ատացողի, հարուստ ամենիւք միշտ առ եղիցի

Ի երկարս ձգեալ ի կեանս երկակի, յոգի՛ և՛ ի մարմին Տէր ուրախասցի,

Կամիչ իմատից ջրոյ անձրեւի, զի յոր առ պատքեալ տոհմս կարդեսցի.

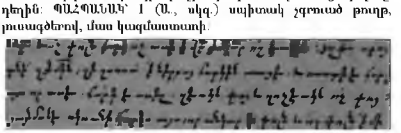
է եւ եղիցի որպէս ժտեցի, զի համբաւ փառաց փրկչին բարձրասցի:

Գումարն անցելոց դարուց շրջանի ամփոփեալ ղօդիւք ի տառն ՌՃՀԿԹ (1791),

Բամից իւր ելոց սակս դեռ քերի, կարօտ իւր տարերցն զի կատարեսցի:

Թ[երեզ]ոմ՝ Մանուկ:

Թերթ՝ 72 (գրչի էջակալում՝ 1-3, 7-133, որ է՝ 1ա-2ա, 5ա-68ա). չգրուած՝ 2բ, 3ա, 68բ-72բ: Պրակ՝ Ա-Թ×8 (Ա՝ 9, Թ՝ 7): Նիւթ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով թաց, որի տակ՝ «G&M»: Մեծութիւն՝ 16,8x11,2: Գրութիւն՝ միասիւն (14-14,5x8,6): Գիր՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 33ա): Տող՝ 23-27: Կազմ՝ դրոշմազարդ բաց շագանակագոյն կաշի, միջակր տախտակի, աստառը թուղթ (Բ՝ ձեռագրի Թ՝ պրակի վերջին թերթն է): Լուսանցակոփերը՝ դեղին: Պահպանվ՝ 1 (Ա., սկզ.) սպիտակ չգրուած թուղթ, լուսագծերով, մաս կազմաստառի:

Նմուշ 33ա

Մանրանկարչութիւն – կնոջ դիմանկար, «F. Mary arol fies» մակագրութեամբ՝ 3բ: Ա ն ա ս ա ս ա զ ա ր դ՝ 4ա (գծանկարային): Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր 4ա, 64ա: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, վարդագոյն, շագանակագոյն, սեւ, ոսկի:*

* *3բ էջը սստագոած է երկու թերթերի ծայրերն իրար սոսնձելով: Երկուսի միջեւ գտնուող ոսկէ թիթեղը երեւում է վերին թղթի վրայ աուած անցքերից:*

Վիճակ՝ բաւարար. կոզմի կաշին մսոուած, թ. 23՝ ստոռին աստաին ձգուն ընկած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1ա-3ա, 4ա-67բ [Յովհաննու Որոտնեցւոյ Լուծմունք Պերիարմենիասին Արիստոտելի]

Տե՛ս նաեւ 1648, 85բ-179բ. Այս ինչ է ի Լուծմունս Պերիարմենիասի գրոցն/1ա-2ա: [Նախդր.]/4ա-9բ: ա/9բ-12ա: բ/12բ-4բ: գ/14բ-67գ: Յիշատակարան/67բ (ունի աուանձին բաուերի տարբերութիւններ, աւարտը տարբեր՝ «Որ եւ մաղթեմ զգաղափարօղսդ՝ գրիկ զաւկաս յիշատակարանս. զի եւ դուք գրեսչիք ի դպրութեան կենաց, ի մշտնջենաւոր ցնծութեան. ամէն»):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1ա Օգնեա՛, սուրբ Հոգի:

62ա Զծերօղս Մանուկ նօտարս յիշեա՛, սիրօղդ իմաստից:

63ա (Ծայրակապ՝ «Մանուկ է գրեալ») Մատուցի այսօր տեառն Մադդայի, գոհութիւնս, փառս եւ երկրգելի:

Ակն զի գօրացոյց զհէգս անարի, պատկաժամայն ցուցեալ սոյն գրքի,

Նորում գիտութեան գանձըն ցանկալի, յանգիտաց գանխուել յաւէտ տեսանի,

Որոյ վայելումն ինքեան ատացողի, հարուստ ամենիւք միշտ առ եղիցի

Ի երկարս ձգեալ ի կեանս երկակի, յոգի՛ և՛ ի մարմին Տէր ուրախասցի,

Կամիչ իմատից ջրոյ անձրեւի, զի յոր առ պատքեալ տոհմս կարդեսցի.

է եւ եղիցի որպէս ժտեցի, զի համբաւ փառաց փրկչին բարձրասցի:

Գումարն անցելոց դարուց շրջանի ամփոփեալ ղօդիւք ի տառն ՌՃՀԿԹ (1791),

Բամից իւր ելոց սակս դեռ քերի, կարօտ իւր տարերցն զի կատարեսցի:

Երկունքն ցաւոց ամսոյն յունիսի ժամանէր ծննդոց որդւոց ԺԱ. (11),

Ընդ յորում գրքոյս այս պատուականի ճահեցաւ դիպիլ Ծրման կրկնակի։

Լաց ուրեմն արդէն նուաստս փանաքի, ձօնումն աղերսեալ յիշման վիճակի։

ՆՇՈՒՄ՝ *Պահպանակ Աա «ՌՄԻ. - 1791. Մ[ատռոպ] եպ[իսկոպո]ս», «ՀՄՄ 2501 67»։*

2502

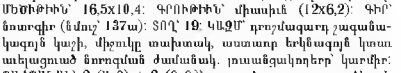
ՍԻՄԷՈՆ ԳԱՌՆԵՑԻ (ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ), ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԳՐՈՑՆ ՊՐՈԿԼԻ

(խմբ. Սիմէոն Երեւանցի)

ԷՋՄԻԱԾԻՆ **ՌՄԻ. – 1771**

ԳԻՒՂ՝ Մատենէս։ Ստացող՝ Յովաննէս սրկ.։

ԹԻՒՔ՝ 204 (գոյն էջակալում՝ 1-411, որ է 5ա-204ա). չգրուած. 1ա-4բ, 204բ՝ ՊՐԱԿ՝ 4Ա-ԻԸ8։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով։ ՄԵՏԻԱԻՆ՝ 16,5x10,4։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12x6,2)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 137ա)։ ՏՈՂ՝ 19։ ԿԱՋՄ՝ դռոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը սախտակ, աստառը եղինգագոյն կոտաւ աւելցուած նոթագրման ժամանակ. յուսաձգական թուղթեր՝ կաւոմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ)՝ չգրուած թուղթ, լուսագծերով, աւելացուած նոթագրման ժամանակ։

Նմուշ 137ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – (գծանկարային)՝ Զարդագիր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր։ Գոյներ՝ կաւոմիր։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. ամբողջութեանբ նոթոգրած 2001 թ., նոթոգրմից առաջ աւտարիւ լուսանցների թափուածքների ճեռնարկով թ. 200-204՝ յիշատակարանների ոտոյ բառեր ոչնած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

5ա, 6ա-204ա **Մեկնութիւն գրոցն Պռոկղի. արարեալ ի Սիմէոնէ Գառնոյ եպիսկոպոսէ, յառաջագոյն ի Ռաձ. (1651) թուականին մեռում, իսկ ի Ռաշկ. (1750) թուոյ մեռում վերստին արբագերեալ ի բազմաց ճեղինակաց, եւ ոմանց դժուարիմաց բանիցն ևս նորապէս արարեալ լուծմունս՝ խառն ընդ առաջնոյն, եւ ուրոյն նշանաւ տեառն Սիմէօնի գերեզմանիկ հայրապետի Ամենայն Հայոց՝ ի վարդապետութեանն իւրում**

2503

ԺՈՂՈՎԱՑՄՈՅ

(բաղկացած է երկու առաքեր ձեռագրերից)

ԹԻՒՔ՝ 499։ ԿԱՋՄ՝ դռոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, վարդեակաձիւթ մեռաղէ գամերով (1695 թ.), միջուկը տախտակ, աստառը շերտազարդ մետաքս, ասեղնագործ. յուսանշագոյները՝ կաւոմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), չգրուած մագաղաթ։

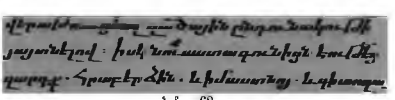
ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի մէջը մասամբ ճաճած, դռնակը եւ երկու կապիչներն աւելացուած նոթոգրման ժամանակ։

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԷՋՄԻԱԾԻՆ (՞) **ՌՄԻ-ՌՊԼ - 1642-1648**

ԳՐՈՂ՝ Մկրտիչ ՐՒ։ ՁԱՂՈՒՈՂ՝ Սիմէոն ռաբուճապետ, Սուեփանոս ՐՒ (գառդարգերը եւ յուճարէն նշանագրերը)։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Մովսէս ռաբուճապետ Բջնոյ։

ԹԻՒՔ՝ 373 (1-373). չգրուած՝ 1ա, 3բ, 6բ, 364բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԼԱxI 2 (Ա 13)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, մագաղաթ՝ թ. 7։ ՄԵՏԻԱԻՆ՝ 16,7x12,2։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11x7)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 62ա)։ ՏՈՂ՝ 22։

Նմուշ 62ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 7ա: Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 4ա, 79ա, 166ա, 319բ, 328բ: Լ ո ւ ս ա ն կ ա գ ա ր դ՝ յուսական, թոչուն, ծագիկներ եղեռնագաւառի մէջ: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոչնաձիր, կենդանաձիր, ճանգուցաձիր, երկաչափական: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, նարնջի, վառդագոյն, մանուշակագոյն, սպիտակ, սեւ, ոսկի:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *2ա-3ա* Պատճառ Դիոնէսիոսի – *Դիոնէսիոս Աթենացի էր, որդի Սոկրատայ... եւ Ատէիմանեոս Սիւնեաց եպիսկոպոսն թարգմանեաց ի Կոստանդինուպոլիս եւ եբեր առ մեզ:*

Բ. *4ա-78ա* Դիոնիսեայ եպիսկոպոսի Աթենացւոյ Յաղագս երկնային հաճանայապետութեանցն

Տե՛ս նեռ. 49, 2ա-74բ. *Յանկ/4ա-6ա: ա/7ա-11ա (խորագիրք չիք)։ բ/11ա-22բ։ գ/22բ-5բ։ դ/25բ-30բ։ ե/30բ-2բ։ զ/32բ-4ա։ է/34բ-44ա։ ը/44բ-49բ։ թ/49բ-54ա։ ժ/54բ-5բ։ ժա/56ա-7ա։ ժբ/57ա-8բ։ ժգ/58բ-66բ։ ժդ/66բ-7ա։ ժե/67բ-78ա:*

Գ. *78բ-164բ* Դիոնէսիոսի Արիսպագացւոյ եպիսկոպոսի Աթենացւոց առ Տիմոթէոս աշակերտն Պաւղոսի եպիսկոպոսի Եփեսոսի՝ Յաղագս եկեղեցական հաճանայապետութեան: Առ հաճանյակիցդ Տիմոթէոս ի Դիոնիսէ հաճանյէ

Տե՛ս նեռ. 49, 74բ-158ա. *Յանկ/78բ: ա/79ա-85բ (անխորագիր)։ բ/85բ-98ա։ գ/98ա-117ա։ դ/117ա-32ա։ ե/132բ-6բ (խորագիրն այլ՝ Յաղագս քահանայականացն կարգաց)։ գ/136բ-41բ։ է/142ա-9ա։ ը/149ա-64բ:*

Դ. *165ա-319ա* Դիոնէսիոսի Արիսպագացւոյ եպիսկոպոսի Աթենացւոյ առ Տիմոթէոս եպիսկոպոս Յաղագս աստուածայնագործ ձեռնադիր: Քահանայակցի Տիմոթեայ ի Դիոնէսէ հաճանյէ

Տե՛ս նեռ. 49, 158ա-296ա. *Յանկ/165ա-բբ: ա/166ա-86ա (անխորագիր)։ բ/186ա-204բ (խորագրիզ առաջ ունի. «Յայլ գիրս» (նեռ. 49, 176բ), Ոկզբնաւորոյ առաջ ունի. «ի գլխոյս յայսմանէ մարտիցես ընդ նոսա, որք աննմանն ասեն զՈրդի Հօր, կամ զՀոգին Սուրբ, որպէս եւնոմիոս եւ Արիոս, եւ Մակեդոնիոս» (նեռ. 49, 177ա)։ գ/204բ-9ա։ դ/209ա-62բ։ Ե/262բ-75ա։ զ/275ա-7բ։ է/278ա-86բ։ ը/286բ-95ա։ թ/295ա-302ա։ ժ/302ա-4բ։ ժա/304բ-12ա։ ժբ/312ա-4ա։ ժգ/314ա-9ա:*

Հմր 49 նեռ.-ում ցանկերը Ա-Բ. միաւորների հնեռահատարերից առաջ են եւ անչատ:

Ե. *319ա-27բ* Դիոնէսիոսի Արիսպագացւոյ եպիսկոպոսի Աթենացւոց առ Տիմոթէոս եպիսկոպոս եփեսացւոց՝ Յաղագս խորհրդականի աստուածաբանութեանն

Տե՛ս նեռ. 49, 296ա-303բ. *Յանկ/319ա: ա/319բ-22ա (անխորագիրբ. սկսուածքից առաջ ունի՝ «Քահանայակցի Տիմոթեայ, ի Դիոնէսիոսէ քահանայէ» (նեռ. 49, 296բ)։ բ/322բ-3ա։ գ/323ա-5բ։ դ/325բ-6ա։ ե/326ա-7բ։*

Զ. *328ա-63բ* Դիոնէսիոսի Արիսպագացւոյ եպիսկոպոսի Աթենացւոյ Թուղթ զանազանի

Տե՛ս նեռ. 49, 303բ-37ա. *Յանկ/328ա: ա/328ա-9բ (սկսուածքից առաջ ունի՝ «Այս այն Գայիոս է, առ որ զերծորդ թուղթն գրեաց աստուածային Յովհաննէս աւետարանիչ, եւ ասէ գնա կամարար. եւ է կամարարդ անուն, որպէս յեկեղեցականին քահանայապետութեան եցոյց ի վերայ միամկեզեաց» (նեռ. 49, 303բ-4ա)։ բ/329բ-30ա։ գ/330ա-բ։ դ/330բ-2ա։ ե/332ա-բ։ զ/333ա։ է/333բ-7ա։ ը/337ա-49ա։ թ/349ա-58ա։ ժ/359բ-61ա։ ժա/355ա-9ա։ ժբ/361ա-3բ։ Յշտկր./364ա:*

49 նեռ.-ի համեմատ ունի չնչին տարբերութիւններ. նիւթերի վերնագրային եւ սկզբնաւորդային յատկեալ մասերը Հմր 49 նեռագրում կան, բայց նրա նկարագրութեան մէջ չկան:

Է. *365ա-72ա* Պատմութիւն արբոյն Դիոնէսիոսի եպիսկոպոսի, որ է որդի Սոկրատայ գլխատի Աթենացւոց, որ կոչի իմաստասիրաց հաղաբ – *Պատմեաց յաղագս անձին իւրոյ... եւ սոփայ իմանի՛ որպէս պարտ է պատուել գՏէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, որում վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՆԱՆԻ

1. (գրչի) *328ա եւ գրատապարտեալ գրիչս յիշեցէ՛ք, ո՛վ վայելո՛ղք, ծնօղիւքս հանդերձ: Գրեցաւ Թվին ՌՂԱ. (1642):*

Տե՛ս ժէ. դ. յիշ-ք, Գ., էջ 296.

364ա Առաւելապէս պաղատին ծրօղ գրոցս, յոյժ փափագանօք տոփեալս յիշատակի անմահին զենմանն յիշել եւ գիս աւրինակօգօքն իմովք:

2. (ստացողի) *363բ* MOUSES RAPOUNABED SQAKWC *(Մովսէս բռագունաբեդ ստակոկ=ստացող)*

372բ Յիշատակարան սուրբ գրոյս Դիոնէսիոս Աւրիսպա[զագւոյ]. Շնորհօք եւ առատ գթութիւնմ անսկզբանն եւ սկզբանց սկզբանն, բոլորից պատճառին եւ ամենից նախախնամողին, միոյ միայնոյ էին եւ հոգւոյ առանձնական դիմաց ունողին՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. յանգեալ աւարտեցաւ տառս աստուածաբանական մեծին Դիոնէսիոսի Աւրիսպագացւոյ ձեռամբ Մկրտչի կուսակրօն եւ միայնաւոր քահանայի, ի վայելումն անձին իմում մեղապարտի Մովսէսի, խաչութեան սիրողի, յորոյ խնդրոյ եւ երփնագան որակօք զարդարեալ պաճուճեցաւ գիրքս այս, ի ձեռն Սիմօնի բարուն[ւոյ, հարազատի իմոյ հոգւոյ, որ զթուղթ այսորիկ տառի շնորհեաց եւ ոսկենկար ծաղկաց յօրինեաց, որում տէր վարձատրեսցէ յանճառ փառսն իւր. ամէն:

Արդ, գրեցաւ յամի հազարերորդի, ինսնհերորդի, հօմներորդի (1648) թուոց սրամիանս տօմարի, ի ժամանակս երից երանեալ եւ երջանկափառ հայրապետի [373ա] տեառն Փիլիպպոսի՝ Հայաստանեայց վերադիտողի, որ եղեւ առիթ բարեաց բազմաց, վերատին նորոգող կարգաց եւ սահմանադրութեանց եկեղեցւոյ եւ պայծառացուցիչ խրթնացեալ գարդու դատեր Սիոնի, եւ

մխիթարութիւն ազինս Թորգոմեան, զորոյ կեանսն առաւելագոյնսդէ Տէր ի փառս անուան իւրոյ, եւ ի թագաւորութեանն Պարսից շահ Աբասի ե[ր]կրորդի՝ որդի որդւոյ Առաջնոյն, ընդ հովանեաւ մեծի Աթոռոյ էջմիածնի, որ ի Վաղարշապատ քաղաքի, յորում իսկ վարժեալ եմք ուսմամբ գրոց, յորմէ եւ ծնեալ եմք հոգեւոր շնորհօք, ուստի եւ ընկալեալ եմք պարգեւս երկնաւորս: Եւ արդ, պագանեմօք հայեցեմ ի ժառանգոդացդ եւ ի վայելողացդ գայս տառ գկնի մեր յիշել յաղօթս սրբամատոյցս գիս՝ զբազմամեր զնաացօղ սորին

գՄովսէս *սիրօղ բանի՝ ծնողօք հանդերձ, եւ զքարտուղար՝* **գՄկրտի**չ *գմիանձնական քահանայ, եւ գոսկեգօծ նկարիչ՝* |*373բ*| **գԻսէո**ն *վարդապետ, եւ գշնորհօղ օրինակին՝ գհոգեւոր հայր մեր* **զ**ՅակոբԷ *վարդապետ, որ է յաջողող արբազան հայրապետիս մերոյ, նա եւ* **զՍտեփաննոս** *ճգնաւոր եւ ուսումնասիրեալ քահանայ ընդ աշխատաւորսն ի սմա յիշեսջիք, որ գսկզբանց գլխատառսն գրեաց, միանգամայն եւ գնշանագիրս յունաց եդ ի վերայ իւրաքանչիւր բանի եւ ըստ նմին մեկնութեան, որպէս եւ գէտք իսկ յայտ առնեն, զի ձեւ եւ տիպ գրոյն է յոյժ յարմատապէս կարգեալ ըստ օրինակի սորին թարգմանչի՝ տեառն* **Ստեփաննոսի**, *որում հատուսցէ Քրիստոս վարձ ըստ վաստակոց, ընդ որս եւ գհամօրէն հոլս հարց եւ եղբարց մերոց հոգեւորացդ՝ վարդապետաց եւ քահանայից, հանդերձ միագումար վիճակաւոր պաշտօնէիւք յիշեցէ՛ք յողորմութիւնն եւ ի գթութիւնն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, զի գյիշողսդ ընդ յիշեցեալսս դասեսցէ ընդ աջեայսն եւ ընդ օդիսն ի միւսանգամ գալստեան իւրում. ամէն:*

Տե՛ս Ժէ. դ. յիշ.թ, Գ. էջ 296:

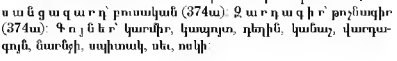
ԿՆՔԱԴՐՈՆԻ՝ *7բ անընթեռնելի, 170բ՝ ութանկիւն.* «ԳԻՒՐՔՍ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱՆՆԱ *է*» *մակագրութեամբ:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ՌՃհԳ - 1695

ՍՏԱՁՈՂ Եփրեմ վրդ.:

ԹԵՐԹ՝ 126 (374-499). չգրուած 495ա-9բ: ՊՐԱԿ ԼԲ-ԽԲ×12 (ԽԲ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, յուսագծերով եւ յուսադրոշմով՝ ոճագրուած չրջանակի մէջ երկրաչափական թռչուն, ոճի տակ՝ BS, տակը՝ L: ՄԵԶՄԻՒԹԻՒՆ՝ 16,7×12,2 ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5× 8,5) ԳԻՐ՝ բոլորգիր (374ա-495ա համուշ՝ 399ա), նուռգիր (495ա-7բ, համուշ՝ 496ա):

Նմուշ 399ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – *ճ ա կ ա տ ագ ա ր դ՝* 374ա: *Լ ու ս ա ն ց ագ ա գ ա ր դ՝* բուսական (374ա): *Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝* թռչնագիր (374ա): *Գ ոյ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, վարդագոյն, ճարճի, սպիտակ, սեւ, ոսկի՝*

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *374ա-94բ* Լուծմունք Դիոնէսիոսի [Երկնայնոց հաճանայապետութեանց զրոցն]՝ ի Գաւթ եւ Յակոբա յիմաստուն վարդապետաց

Տե՛ս ձեռ. 168, 1բ-20բ ա/*374ա-6ա*: բ/*376ա-9բ*: գ/*379բ-80ա*: դ/*380ա-1բ*: ե/*381բ-2ա*: զ/*382ա-բ*: է/*382բ-5բ*: ը/*385բ-6բ*: թ/*386բ-8ա*: ժ/*388ա-բ*: ժա/*388բ*: ժբ/*388բ-9ա*: ժգ/*389ա-90բ*: ժդ/*390բ*: ժե/*390բ-4բ*:

Բ. *394բ-424ա* Վասն եկեղեցական հաճանայ[ապետ]ութեանց

Տե՛ս ձեռ. 168, 20բ-65բ ա/*394բ-7բ*: բ/*397բ-402ա* (*տեսութիւն. կրկին լուծմունք՝ յիւ*): գ/*402ա-9ա* (*խորագիրն այլ. «Յաղագս ի ժողովոյի կատարմանն». Կրկին լուծմունք՝ յիւ*): դ/*409ա-14բ* (*կրկին լուծմունք՝ յիւ*): ե/*414բ-5բ*: զ/*415բ 418ա* (*խորագիր՝ յիւ. Նախերգան ձեռնադրութեանն լուծմունք՝ յիւ*) է/*418ա-19բ* (*անխորագիր*). ը/*419բ-24ա* (*տեսութիւն Նեղեցի. լոցն կատարի՝ յիւ*):

Գ. *424ա-77ա* [Լուծմունք զրոցն] Յաղագս աստուածային ամուսնոյ

Տե՛ս ձեռ. 168, 65բ-130բ. նախ/*424ա-25բ*: ա/*425բ-30բ* (*անխորագիր*): բ/*430բ-37բ* (*անխորագիր*): գ/*437բ-39բ* (*անխորագիր*): դ/*439բ-57ա* (*խորագիրն այլ. «Յաղագս իւրոյ աղնուութիւն»*): ե/*457ա-63բ* (*խորագիրն այլ. «Յաղագս էի, լրում եւ լաղագս ապացուցի», «Այլ ի նոյն ճառիս լուծմունք՝ յիւ*»): զ/*463բ-4բ*: է/*464բ-7ա* (*«Նոյն ճառիս կրկին լուծմունք» յիւ*): ը/*467ա-9ա* (*«Նոյն ճառիս այլ լուծմունք» յիւ*): թ/*469ա-71բ* (*«Այլ լուծմունք նոյն ճառիս» յիւ*): ժ/*471բ-3ա*: ժա/*473ա-5ա* (*անխորագիր. «Նոյն ճառիս այլ լուծմունք» յիւ*): ժբ/*յիւ*: ժգ/*475ա-77ա* (*«Կրկին լուծմունք» յիւ*):

Դ. *477ա-80ա* [Լուծմունք գրոցն] Յաղագս խոհրդական աստուածաբանութեան

Տե՛ս ձեռ. 168, 130բ-3բ ա/*477ա-8բ*: բ/*478բ* (*անխորագիր. «Հոգեհրդական աստուածաբանութեանն այլ լուծմունք» յիւ*): գ/*478բ-80ա*: դ/*480ա* (*անխորագիր. «Կրկին լուծմունք նոյն ճառին» յիւ*): ե/*480ա* (*անխորագիր*):

Ե. *480ա-93բ* [Մեկնութիւն թղթոց Դիոնէսիոսի Արիսպագացւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 168, 133բ-52բ. ա/*յիւ*: բ/*480բ-1ա*: գ/*480ա*: դ-ե/*յիւ*: գ/*481ա*: է/*481բ-3բ*: ը/*483բ-9ա*: թ/*488ա-93ա*: ժ/*493ա*:

Զ. *495ա-7բ* Այլ իմն կերպիւ եւ յո[ղ]ջ պատմութիւն սրբոյն Դիոնէսիոսի ի Լեհէցի Ստեփաննոս վարդապետէ, յարգմանեալ ի լեզուէ լատինացոց Ռճ. մեռասան (1662) թուին ի մէջ մեծի Սրբոյ Աթոռոյս էջմիածնի – *եւ գիտելի է, զի բազումք... Արդ այսքան բաւական է յաղագս սրբոյն Դիոնէսիոսի ի փառս Քրիստոսի աստուծոյն մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԻ

494ա (ստացողի) Յիշատակարան սուրբ գրոյս Դիոնէսիոսի Արիսպագացոյն. Արդ, վերջին ստացող սուրբ գրոյս Դիոնէսիոս Արիսպագացւոյն, եա՛ տրուպ եւ պիտակ Կոստանդնուպոլսոյ պատրիարգ Եփրեմ վարդապետս, որ եմ աշակերտ մեծի Սուրբ Աթոռոյն

*էչմիածնի Տեառն Յակոբեայ սրբազան կաթողիկոսի՝ ընդհանուր Հայաստանեայց հայրապետի, վերափոխեցելոյն առ Քրիստոս ի յոյն ամենի, նա եւ քեռորդի տեառն Եսայեայ աստուածաբանութեան մեծի բարեւնասէրի եւ առաջնորդի Նախիջեվանոյ վանիցն Սրբոյ Կարապետին, եւ ի հանգուցելոյն առ Քրիստոս ի յոյն բնաւից, զոր եւ բազում աշխատութեամբ եւ ջատագովութեամբ գնեալ ստացայ զայս աստուածաբանութեան սուրբ գիրքս Փիոնեխիոսի Արիսպագացւոյն ի հալալ արդեանցս իմում: Եւ վասն երկու պատճառի գնեցի զայս. նախ՝ զի տէր գրքիս այս էր լուսաւոր հոգի Բջնոյ առաջնորդ Մովսէս աստուածաբանութեան բարեւնապետն, որ էր ինձ ապիկարիս նախածանօթ, եւ զնորոգիչն ուսեալ էի ի նմանէ, եւ վասն սիրոյ նորին առի զայս գիրքս եւ ստացայ: Երկրորդ՝ զի զայս գիրքս յետ վաղչանելոյ տեառն Մովսէսի աստուածաբանութեան բաբունապետին անկեալ էր ի ձեռաջէ ի ձեռ, եւ եդեալ էին ի պատանդի, այսինքն՝ ի գրաւի, |494բ| ձեռամբ ըստամպօլցի Քէօմիւրճի տէր Մարտիրոսի՝ որդւոյ Երեմիայ Չկէպոն. զոր յայսմ ամի եղեւ հանգուցեալ, որում Տէրն ողորմեսցի հոգւոյ իւրում: Վասն որոյ եւ ես եւտու զգրաւ պատանդին եւ հանեալ առի զայս գիրքս, եւ ստացայ առ ի վայելումն ինձ՝ յաղագս ապրուստ եւ յիշատակ իմոյ հոգւոյս: Զայս եղեւ ՌէհԴ. (1695) թուականիս հայոց, ի յարքայանիստ մայրաքաղաքս Կոստանդնուպոլիս: Այլ եւ եւտու ոսկեայս նկարել զպատկեր սրբոյն Փիոնեխիոսի Արիսպագացւոյն, քանզի յառաջագոյն ոչ գոյր նկարեալ: Այլ եւ գրել եւտու զվուծմունքս զայս սրբոյն Փիոնեխիոսի գրքոյս, որ ի աստուածաբան վարդապետացն Դաւթայ եւ Յակովբայ կայր ընդեալ եւ գրեալ, յաղագս որոյ զառաջին կապն քակել եւտու սրբոյն Փիոնեխիոսի գրքոյս եւ զայս նոր գրեալ լուծմունքս՝ զերկոսեանն ի միասին եդեալ, կրկին կապել եւտու՝ առ ի վայելումն իմումս անձին եւ յիշատակ հոգւոյս իմում, յաղագս որոյ բազում թախանձանօք եւ աղերսանօք հայցեմ եւ խնդրեմ հարցդ սրբազանից եւ եղբարցդ մաքրագունից, զի յորում ժամու որք պատահիք յայսմ տառիցս տեսութեամբ, գաղափարութեամբ եւ կամ ընթեռնելով, յիշեսջիք միով Հա՛յր մեղայիւ զիս՝ փառալ ծերունիս, որ կամ ի վերոյ գրեցեալ Կոստանդնուպոլսոյ պատրիարզ՝ երաժիշտ |495ա| եւ իրեմ վարդապետիս, հանգերձ ծնօղիւք իմովք եւ աշակերտեալ մանկամբքս եւ համօրէն յաղգատոհմիքս՝ զկենդանիսքս եւ զնահեգեալսն իմ: Իսկ որ առատն է ի տուրս բարեաց՝ Քրիստոս Աստուածն մեր, ձեզ՝ յիշողացդ եւ մեր մեղացս թողութիւն հայցողացդ ողորմեսցի ի միւսանգամ սուրբ գալստեանն իւրոյ եւ արժանիս արասցէ գիւր երանելեաւքս եւ քաղցրայուր բարբառոյն, որ ասէ առ յաջախողմեան դատուն. *Եկա՛ք, օրհնեա՛լք Հօր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք զանապատ արքայութիւնն երկնից, որ է օրհնեալ անգրաւ յափտեանս յափտենից. ամէն: Հա՛յր մեր որ յերկինս*»:

ԿՆՔՒՐՈՅՆ՝ *493բ ութանկիւն. «ԳԻՐՔԱՍ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԱ է»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պահպանակ Ա.ա. «^{սր} 2503 71», «ՌՂԷ. — 1648-1695. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: Պահպանակ Բա. (սեւ մատիտով, չղազիր, ԺԹ. դար) «Մեկնութիւն երկնային քան անցաւորութեանց գրոցն»:*

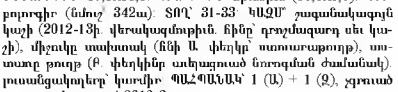
2504

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ԳԻՐՔ ՀԱՐՑՄԱՆՑ

ՁԼՅՓՈՒՆ

ԳՐԻՉ, ՄՆԱԿՈՂ, ԿԱՋՄՈՂ՝ Վաճան ճեյ Չէլքունցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Ագափա |լյու|

ԹԵՐԹ՝ 444: ՊԱՐԱ Ա-ԼԷ×12 (Ա 1, Բ 13, Լե 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×11,5: ԳՈՒԲԻՒՆ՝ միասին (13,8×8,8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյ՝ 342ա): ՏՈՂ՝ 31-33՝ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի (2012-13)՝ վերակազմութիւն. ճիւղ՝ դռոյնզարդ սեւ կաշի), միշտկը տափատակ (ճմի Ա. փեղկը՝ ատտառաթուղթ), տատառ թուղթ (Բ. փեղկիցը առեղծուած նոտագման ժամանակ). լուսանցակռկռեր՝ կարմիր ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա) + 1 (Զ), չգրուած թուղթ, առեղծուած 2012-3 թթ.:

Նմոյշ 342ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Բոլորակ երկտասան ճոպմոց՝ 132ա, հոռան վկայութեան՝ 229ա, երիթով բադտի յատկագիծը (երեւի անաստառ)՝ 247բ կ ի ս ա խ ո ր ա ն 269ա: Ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 34ա, 75բ, 103ա, 145բ, 177ա, 248ա, 306ա, 376բ: Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն՝ Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճանճագուգակիր, թռչնագիր, բուսական. կենդանագիր: Գ ո լ ն ե ր՝ կամիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, սպիտակ, սեւ, ոսկի:

ՊԱՏԱՒՈՒՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – 1 (Բ) + 3 (Գ-Ե): Բ՝ ժամագիրք, Ամստերդամ, տպ՝ Թոմաս Վանճոնեցւոյ, 1705 թ., էջ 305-6, մեծութիւնը՝ 15×9,5: 2012-3 թթ. նոտգման ժամանակ ճաճուել է կազմաստատի տակից: Տե՛ս Հայ գիրք 1512-1800 թուականներին, [Կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ֆ. Կոճոտեան, Ա. Սատեան, Երեւան, 1988, էջ 159, Հմր 223: Գ-Դ՝ Ձաշոց (՞): ԺԹ. դ.: Ստացուած մէկ թերթի բնդլայնակի ծալումով եւ կիսատով՝ Մագաղաթ, 17,2×11,7, երկաթիւ, բոլորգիր (նմոյ՝ Բա), տող 11: Կաոդայ Գա. «Տեսանն ի նորն դատաստանսի... եւ այլազգիի ոչ ես ան|ցցեն ընդ ճա|» (Ծովկ. Գ 14-18), Գբ-Դա «Տէր ո՞ հաստատց լոյ մեռում... այր մի ի ճառուածս, եւ գիտէ համ[բերել]/// [ո՞ պատմե|ցէ, զի բառնան յերկէ կեանի նոռա... անձինի ձեր տեսցեն զա[ակ]» (Ծսալի, ԾԳ. 1-3, 8-10), Գբ. «Մարիամ. Գեա եւ երթ... ատ ի ձեռս ի՛ր, արասցես ատսի» (Ելի, Դ 19-21): Ե՝ Սաղմոսարան, Կ. Պոլիս, տպ.՝ Յովհաննէս Աստուածատեացի (՞), 1751 (՞), էջ 359-60, մեծութիւնը՝ 14,8×9,4: 2012-3 թթ. նոռգումից առաջ եղել է բրդերկայնական ծալուած, ապա Բ. կազմատատի: Տե՛ս Հայ գիրք 1512-1800 թուականներին, [Կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ֆ. Կոճոտեան, Ա. Սատեան, Երեւան, 1988, էջ 413, Հմր 529:

ՌԽԵ – 1596

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. հին կազմի կաշիի մաշուած, ցեցի անցքեռվ. վերատին նորոգուած եւ վերակազմուած. 2012-3 թթ., նորոգումից առաջ թերթերը բամբակապատ, մաշուած, մասամբ նաեւ հայխյուած, որոշ թերթերի վրայ բորբոսի հետքեր, խոնաւութեան հետեւանքով մանրանկարները արտապատած հանդիպակաց էջերին, որից վնասուել է նաեւ այդ հատուածների գրադաշտը. սկզբից ընկած հատւածաբար 11 թերթ, մշակման թերթ ընկած թ. 398-9ի եւ 408-9ի միջեւ (տե՛ս բովանդակութիւն):

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Ն

1ա-442բ [Գրիգորի Տաթեացւոյ Իիրէ հարցմանց]

Տե՛ս նեռ. 921, Յա-3677ա: *[Յանկ/յիք: Յոգրե/յիք: 1/1ա-33ա (սկ. թերթի: Սկսում է «Աւետեա առ այս. Նախ թէ ըստ այդմ բանի հարկ է ապա քան զսուր լինել...»): 2/33ա-72բ: 3/72բ-101ա: 4/101բ-44ա: 5/144բ-75ա: 6/175ա-246բ: 7/246բ-67ա: 8/268ա-304բ: 9/304բ-75բ: 10/375բ-432բ, 433բ-41բ (... ապա ուրեմն գբւերն ասէ/// եւ յարութեամբն իւրով ազատեաց զկապեալ հոգիսն... Տասնեւորդ գործք/// օրն անթերի պիտի նորոգէ... (տե՛ս Վիճակ): Յշտկրն./432բ-3բ: Յշտկրն. Հարցմանց Գէորգեայ/441բ-2բ:*

Իբր յաւելում ունի՝

267բ եթէ կամիցս գտանգիակց գրոց բիւն պատկերաց իմանալ, թէ որքան է... Ա՛Ծ. փոխ վերս գնելոյ եւ ծախելոյ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԹՒԱՄԱՆԱԿԻ

73ա Զթակարդապատ անձրս մեղաւք,
ցանցիւ քարշեալ չարին հնարօք,
գձեզ աղաչեմ բազում ողբօք՝
յիշել ի Տէր սրտի մտօք:

102բ Զատացող սուրբ մատենից՝ պսեան Հայաստանեայց, զուարթին վարդապետաց, զչարն սուրբ եկեղեցւոյ, զլուսին ի մէջ գիշերի, զարեգակն ի վերս երկրի, զպարծանքն հայոց ազգի, զարին, զքաջ հռետորն՝ զտէր Ազարիայ կաթողիկոսն եւ զպատրիարգն Սրբոյ Երուսաղեմի, եւ զամենեցուն յետնեալս՝ զտրուպս, զոչինչս, զտատապեալս զգծող եւ զծաղկաւղ՝ հանդերձ կալ[մ]իք, յիշեսջիք, սո՛ւրբ քնթերցողք, գվերոյ ասացեալն՝ զատացող սուրբ գհայրն հոգեւոր, եւ գգծողս՝ հոդս եւ փոշիս, հանդերձ ծնողօք եւ ազգականօք մերովք Տէրն Քրիստոս յոյսն ամենայնի յիշեսցէ գձեզ իւր միւսանգամ գալստեան իւրոյ. ամէն:

145ա Ո՛վ սուրբ հա՛րք եւ եղբա՛րք, եւ սուրբ գրոց աշակերտեալ մանկո՛ւնք եւ ընթերցո՛ղքդ այսմ տառիս, երես անկեալ աղաչեմ գձեզ՝ անմեղադիր լերո՛ւք խոշորումիեան եւ տղալանաց, զի երկու օրինակս գրեցս Հարցմանցս այս, երբեմն մին քան զմիւսն աւելի գայր եւ տղայ, եւ տարակուս լինէաք՝ մինչ որ տկար մտաւք գատողն եւ զօրեղին գրէաք, եւ դուք, որ գիտունքդ էք եւ որոնողքդ աստուածաշունչ սուրբ գրոց, գիերին լցէ՛ք եւ զօհլորդին ուղղեցէ՛ք, զի կար մեր այսչափ էր, զի բազում աշխատութեամբ գրեցաք զՀարցմանցս գայս, զի Տեառն միայն գիտելի է, որ գիտակն [է] ամենայնի, նա տացէ գվարձս բարիս աշխատողաց եւ կերակրողաց եւ աշակերտելոց մերոց: Եւս առօել գտացող սուրբ տառիս եւ գգծող՝ հանդերձ ծնողօք, սոցա յիշեսցէ բարեգութն Աստուած գձեզ՝ յիշողքդ, եւ գմեզ՝ գյիշեցեալքս իւր սուրբ յարքայութիւնն եւ ի կեանսն յաւիտենից. ամէն:

176բ (Ծայրակապ՝ «Վահան Ձեռնունցի»)
Վերնոցն աւրհնեալ Աստուած գովեալ,
երրորդութեամբ միաւորեալ՝
Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի
մի տէրութեամբ երկրպագեալ:
Անմարմնոց գաւք ձեւ աքօղեալ,
սրբբասացութեամբ քեզ երգեալ,
գունք հրեշտակաց պարոս առեալ,
գեղգեղեալ ձայն քաղցբր հնչեալ:
Հովիւ բարի գնորայ ծողեալ,
վասըն միոյն որ կորուսեալ,
Հայր առաքմամբ երկիր իջար,
ի սուրբ կուսէն մարմին առեալ:
Ապրդ, Հոգին Սուրբ գկոյսըն մաքրեալ,
գնաստուածորդիդ հրաշիւք ծրնեալ,
զգալոստդ քո յառաջ յայտնեալ,
մարգարէիւք գքեզ ծանուցեալ:
Նա որ փրրկիդ, որ երեւեալ,
անթիւ պարգեւս մարդկան առեալ,
երկոտասան նգատաքեալ,
որ քան զաշխարհս են գեւ ընտրեալ:
Զերկիր ամենայն բաժանեալ
երկոտասան մասս վիճակեալ,
եւթանասունքն աշակերտեալ,
գբոլոր աշխարհս լուսաւորեալ:
Ելրագ արագ ի յաղ եկեալ,
ի մի լուսոյ բազումք լուցեալ,
եկեղեցի անթիւ եղեալ
աստուածապաշտ կարգս լրցեալ:
Թարգմանիչ վարդապետք եղեալ,
ի յամենայն լեզուս խօսեալ,
զմարգարէից գբանքն մեկնեալ,
գաւաքեալոցըն երկրորդեալ:
Որ գրոց բառիւ խրդնածածկեալ,
Հոգի Աստուած նոցա յայտնեալ,
գտարակուս մեր նոքա լուծեալ,
մի ըստ միոջէ մեզ ծանուցեալ:
Իւսմամբ Հոգւոյն միոնս այս եղեալ
լուսաւորիչ երկրորդ յայտնեալ,
գՀարցմանցըս գայս նա հաւաքեալ՝
յաստուածաշունչ գրոց լրցեալ:
Նա Աւտոմ բանասէր ինդրեալ,
ի Գրիգորդ բաբունէն շնորհեալ,
որ էր Տաթեւացի տեղէօ,
ի Սուրբ Հոգւոյն էր նա ընտրեալ:

Յետնոցդս մեզ պարգեւք Թողեալ,
՛ւ որք բաբունից աշակերտեալ
եւ ի լեզուս լեզու տուեալ,
որ յամենայն ազգաց խօսեալ:
Իսկ հրէիցդն պապանձեալ,
եւ տաճիկ ազգըն զարհուրեալ,
զազգըս հայոց մխիթարեալ.
փառք Քրիստոսի, որ մեզ շնորհեալ:
267բ Աստուածունակ բան ցանկալի,
վարժող մտաց եւ բաղձալի,
կրթիչ զմարմին, նա եւ զհոգի,
հանող ի լոյսն անքաստուերի:
Որ ոք ըղձամբ յայսմ փափ[աղ]գի
զի սայ է գանձ անգըլուխ լի,
որ յարաժամ փարթամասցի
յաշխատասէրն անհատելի:
Որ յօւրիտեան ոչ պակասի,
զոր ժողովեալ է Գրիգորի՝
Հայաստանեաց հեռետորի,
արի եւ քաջ մերոյ պետի:
Այսպիսաքեանս նա հանգի,
բանքս այս քաղցրըր խորին մեղուի
ի քիմս ուղիղ գօանողի,
եւ ուղղափառ քրիստոնէի:
Իսկ սայ որ ել աուր երկսայրի
ընդդէմ ամէն հերձուածողի,
որ ազգ եւ յազգ հերձիք խօսի
նայ է կարկիչ պիղծ բերանի:
Պարսաքարիւ ի ճակատի
յայսպիսեացն, որք են Թերի՝
որ հօանին Քաղկեդոնի
եւ հայհոյողք են Քրիստոսի:
Իսկ դուք, մանկո՛ւնք սուրբ Սիոնի,
պայծառասմիտք եւ հրաշալի,
ոյք ընթեռնոյք զբանս կտակի
զամպարեալըս յայս մատենի,
Վահան անուն փծուն գրչի,
որ բոլորին չի արժանի
գրոց Հարցմանցս Հնոյն եւ նորի,
այլ զՀին կտակս աւարտեցի:
Տրխեղծ մատամբ շարագրեցի՝
մինչեւ յայս նիշ եկեալ հասի
հրամանաւ Տեառն Յիսուսի,
Հինն աւարտեալ, ի նորս եկի:
Ուստի եւ գա՛ք լոյսերամի,
յիշման առնել զիս արժանի
սուրբ բերանով Աեր պանծալի
ասել ինձ Աստուած ողորմի:
Նա եւ ուղղել զբանն Թերի
եւ որոնել՝ զոր սղալեցի,
զի ես ինձէն վրկայեցի
եւ յանձն առնում, Թէ գրեցի:
Վասն այն հայցեմ, զի ինձ Թողցի,
զի արհեստիս անվարժ էի,
զոր եւ զյիշատղդ ցանկալի
Տէր յիշեսցէ զձեզի բարի:
Եւ նմա փառք յամենայնի՝
երրեակ անձին եւ միակի՝
յանցեալ այժմոյս ՛ւ ապագայի
Եւ յանսպառ յաւիտենի:
268բ Այս խորանիս անուն սղտոր,
միաքս է մտոր, խելքս է պղտոր,
ի տես ալաց է հեշտ եւ դոր,
ի նրկարելն դժար եւ խոր:
Ստացաւղ տառիս, ամ՛ր հոգեւոր,
ի քէն խնդրեմ սրտիւ բոլոր
յիշման արա՛ արժանօոր
՛ւ արքայութեան աւետաւոր:
305բ Նոր աւրինաւք գարդարեցան
եկեղեցիք քրիստոսական
մեծ աւրհնութեանց արժանացան
եւ գերկնային փառս ղգեցան:
Սուրբ աւագանաւ մաքրեցան,
սուրբ մեռոնօ դրոշմեցան,
սուրբ նշանաւ պահպանեցան,
ի Քրիստոսէ պսակեցան:
Աստուածորդի անուանեցան,
ընդ հրեշտակաց դասակցեցան,
ընդ սերովբէսքս դասեցան,
աւրհնութիւն փառս Աստուծոյ տան:
Անլռելի զնայ գոհանան,
արագուարճ պայծառանան,
անտրրտում եւ անվախճան
յարքայութիւնն յաւիտեան:

328բ (ստ. լս.) Ո՛վ սրբամիտ ընթերցողք, անմեղադիր լերո՛ւք, զի Ք. օրինակէ գրեցաք. մին այսպէս էր, եւ մին այնպէս. եւ զԲ. այլ գրեցաք, զի տեսնես՝ որն որ քեզ հաճոյ է, նա ասա՛:

350բ Տէ՛ր, փրկեա՛ զիս յաղտեղոյս:

376ա Ջատացող սուրբ գրոցս եւ գգծող յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր, ո՛վ սուրբ ընթերցողք, եւ Աստուած յիշէ զձեզ իւր սուրբ ա[ր]քայութիւնն:

443ա Փառք եւ գոհութիւն համագոյ եւ համապատիւ միասնական Սուրբ Երրորդութեանն եւ միոյ Աստուածութեանն, անեղի, անհասի, անմահի, անպարագրի, անորակի, անքանակի, անպատմելի, անճառելի, միշտ էի, գերագոյի եւ մշտնջենաւորի: Աւրհնութիւն, գոհութիւն, բարեբանութիւն, փառաբանութիւն տացուք փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ Հօր եւ ընդ Սուրբ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Արդ, գծագրեցօ աստուածային մատենանս այս, որ կոչի Հարցմանց գիրք, արարեալ եւ հօաքեալ արի եւ քաջ հեռեսորի եւ անյաղթ փիլիսոփայի, լուսօոր ոգոյ Գրիգոր րաբունապետի, որ գաւառօն Տաթեւացի որջորջի, փոխեցելոյն ի դասս սերովբէից եւ ի տեսուքիւնն Քրիստոսի: Ու եղեւ գրօ աւարտման սորա ի յերկիրս Գերմանիկոյ, ի գիւղաքաղաքս ի Ջեթուն, ընդ հովանեաւ Սրբոյ Սարգսի զօրավարին եւ այլ ամենայն սրբոցն Աստուծոյ եւ սուրբ նշանացն, որ աստ կան հաւքեալ ի գիւղս այս, ի յօդնութիւն ամենայն հաւատացելոց, ի կաթողիկոսութեանն Կիլիկեցւոց Փոր Հայոց տեառն Ազարիայիճ՝ քաջ րաբունապետի Հայաստանեայց ազգի, եւ ի հայրապետութեանն երիցս երանեալ արքեպիսկոպոսի պարոնտէր Ներսէն ծաղկեալ այեւաք ըստ անուանակոչին իւրոյ եւ հոգեւոր հօրս մերոյ, եւ իշխանութիւնն յետնեալ ժամանակիս Հեթում իրէցու, եւ ի վարդապետութեանցն քաջ եւ արդիւնաւոր րաբունապետացն եւ վարժապետացն՝ տէր Յակոբ վարդապետի եւ տէր Յովհաննէս հռետորի, եւ հոգեւոր եղբարցս եւ ուխտիս միաբանացս՝ տէր Վասիլ վարպետին եւ տէր Մկրտիչ եպիսկոպոսին, եւ Գօիր քահանային եւ այլ ամենայն հոգեւոր հարց եւ եղբարց, որք կան ի սպասօրութեան սուրբ ուխտեացս:

Արդ, աւարտեցօ գիրքս այս ի հայկազան թվականիս Ռ. եւ հծ. (1596), ձեռամբ մեղաւորիկ եւ անարհեստ, վատթար եւ փծուն գրչի Վահան՝ յետնեալ յամենայնի, անուամբ միայն քահանայի, ի դառն եւ յետնեալ ժամանակիս, որ քրիստոնէից ազգս ամենայն ի նեղութիւն եւ ի չարչարանք կամք ի ձեռս այլազգաց: Ուս առօել յերկ[ր]իս Գերմանեկոյ բազում գիւղք օծրեցօ եւ փախս|443բ|տականք եղեն յօտարութիւն տեղիս՝ ի գիւղ եւ ի քաղաք, ի լեառ եւ ի դաշտք՝ ի յահէ յանօրհնաց եւ անիրօ պահանջողաց: Վասն անառակ մեղաց մերոց եղեւ այս ամենայն նեղութիւնս ի վերայ ամենայն ախշարհի, եւս առօել՝ քրիստոն[է]իցս ազգի, բաց ի գիւղաքաղաքէս ի Ջեթունոյ, գոհութիւն եւ փառք պահողիճ եւ կամեցողին, ունիմք փոքր ի շատէ դիւրութիւն եւ հանգստանալ, բայց ի տեսանել եղբարց եւ ի սիրելեաց՝ ի ձախել եւ ի հարկանել զնոսա յանօրհնաց, մեք առօել քան զնոսա տրտմիմք եւ ցօակցիմք ըստ եղբայրական սիրոյ, ծընընդեամբ սուրբ աւազանին, ապա ոչ հասանել ձեռաց մերոց եւ ոչ օգնութիւն առնել կարող եմք նոցա: Այլ ձեռս համբառնել եւ զԱստուած աղաչել, որ փրկիչն է եւ փրկել կարող է զամենայն արարածս, նա փրկեսցէ զնոսա եւ ազատեսցէ եւ վերստին հաստատեսցէ ի գիւղս եւ ի գօաս իւրեանց, եւ ուրախութեամբ եկեալ հասցեն ի տունս եւ ի բնակութիւնս իւրեանց՝ ըստ մարգարէին Դաւթի, որ ի գերութենէն երուսաղէմի ի Բաբիլոն երթալով երթային եւ լային, որ բարձեալ տանէին գսերմանս իւրեանց. գալով եկեսցեն եւ ցնծասցեն, ոչք առեալ բերիցեն գորայս իւրեանց: Եւ այս եղեւ յայսմ ամի, որ ի վ[երոյ] ասացաւ, ի թվականիս հայոց ՌՀԾ. (1596) մեծ վրդովմունք ի վերայ այս թագաւորութեանս իսմայէլացւոց, որ են այլազգիք. մեծ հրաման եղեւ ի Կոստանդինուպօլսոյ թագաւորէն՝ սուլթան Մահմատեն. յեգիպտոսէ, ի Բաբիլոնէ, ի Շահաստանայ, ի Վանայ, ի Թաթարէն ի յօդնութիւն իւր կոչեալ եւ այլք որ միջոցօս, եւ որ ձեռամբն տիրէր, բազում հեծեալք եւ անթիւ զօրք Ռ.ք Ռ.ց (=հազարք հազարաց) եւ բիւրք բիւրուց, մինչ որ թագաւորն եղեալ ի Կոստանդնուպօլսէ եւ երթեալ ի վերայ ազգին քրիստոնէիցդ, որք անուանին Մամեան: Վասն այն պատճառի եղեւ այս ամենայն նեղութիւնս ի վերայ երկրի, եւս առաւել՝ հայոցս ազգի. գիւղք եւ գաւառք քրիստոնէից եւ յայլազգաց փախստականք եղեն ի լերինս եւ ի մացառս՝ վասն բազում հեծելազօրացն, որք ոչ կարացին դէմ կալ եւ կերակրել, վասն այն փախուստ առին ի լերինս, երկնչէին ի յանօրինաց վասն որդւոց եւ դստերաց. նոցա տեսեալ զփախուստն անմեղացն, զմնացեալ ապարանք նոցա՝ թէ ոսկի, թէ արծաթ, թէ հանդերձ եւ թէ կերակուր աւար առին գամենայն. եւ այսմ ամի եղեւ այս գիւղս օծրք. Ֆոմօս, խաւարաճնճ, խիպի, Նարկիզն, Կապանն, Հաճինն եւ այլն: Տէր Աստուած վերստին նորոգեսցէ զնոսա:

|444ա| Արդ, երեսս անկեալ աղաչեմ զդասս եւ զպարագս եւ զգունդս աշակերտելոց ըստ Տեառն բանի. յիշեսջիք ի սուրբ եւ ի մաքրափայլ եւ արժանաւոր յաղօթս ձեր զպարծանքն ամենայն Հայաստան աշխարհի, զարեգակն պայծառ, զշուն անշէջանելի՝ ընդհանուր ընդ ամենայն տիեզերս քարոզութեամբ եւ լուսաւորութեամբ, որպէս վարդապետութիւնն Յիսուսի անմահ թագաւորին, գմեծ հեռեսորն հայոց գտէր Ազարիայ րաբունացց րաբունն՝ պատուարգ Սուրբ Երուսաղէմայք գկաթողիկոս Հայաստանեաց, որ ջերմեռանդ սիրով եւ փափագանաք ստացաւ գՀարցմանցս գայս, որ հօաքեալ է սրբոյն Գրիգորի Տաթեւացւոյ ի սուրբ եւ աստուածային գրոց՝ յիշատակ իւրն եւ յիւր ծնողացն, ի վայելումն անձին իւրոյ եւ հնազանդեալ ամենայն աշակերտելոցն: Նա եւ յիշեցէ՛ք գուսուցիչն իմ գտէր վարպետն՝ զՎարգիս իրէց Հեզացին, գայսմ արուեստիս ուսուցանողն. եւ գայլ ուսուցիչքն մեր գամենեսեան առ հասաւար: Եւ դարձեալ յիշեցէ՛ք գպաշ[տ]ամանց ուսուցիչքն իմ զքաջ կորովամիտ եւ քերթ[ողակ]ն բանիւ որոնեալ գրաբունապետն մեծ՝ զՂուկաս Կեղե՞ցի եւ գեղբայրն նորին գտէր Մարկոս վարդապետն գիտո[ւնորդ]///: Դարձեալ յերեսս անկեալ, արտասուալիր դիմօք հոգս եւ [մտիկիս] սուրբ գարշապարսն ձերոց աղերսեմ ի խորոց սրտէ գհարապատ գութ հարց եւ եղբարց մեր հոգեւորաց, գի թէ տեսանելով կամ կարդալով կամ գաղաքար դնելով՝ անմեղադիր լեր՛ք խոշորութեան

եւ վաւերաւ գծագրիս, եղբայրական սիրով հմանել, գպաւսան լնուլ, գօգնին կշռել եւ պիտանեացն փառս վերընծայել Տեառն մերոյ Յիսուսի, իսկ գանպիտանս ներել եւ լի սրտիւ ծողութիւն շնորհել անարժան ձեր ծառայիցդ վասն Աստուծոյ, եւ Աստուած ողորմի ասել ինձ՝ անարհեստ գրչի Վահանի, եւ հօրն իմոյ՝ Օտտինին, եւ մօրն իմոյ՝ Զմուռիին, հօրեղբարցն իմ՝ Ներսէս[ի]ին եւ Վասիլին, եւ եղբարցն իմ՝ Կոստանդինն դասեցիլոյն ի հրիշտաս, եւ Ներսէս[ի]ին եւ Ստեփաննոս քահանային, եւ քերդ իմոյ եւ վախճանեալ որդւոց եւ դստերաց, եւ այլ հօրեղբարց իմոյ՝ Մկրտիչ քահանային, եւ որդոյնի՝ Սարգիս քահանային, եւ մօրն նորին՝ Մարգարիտին, Վարդան քահանային եւ Հերում աբեղայրին, եւ գայլ ամենայն արեան մերձաւորքն մեր՝ հանդերձ յիշեցելովքդ եւ վերոյ ասացելովքն, մաղթանաք ձերոյ սուրբ աղոթիւքդ յիշեսցէ մա[ր]գաստէրն եւ բարեգոյնն Աստուած եւ ծողութիւն շնորհեսցէ ի միւսանգամ գալստեանն իւրոյ Յիսուս Քրիստոս պարգեւօղս ամենայնի. ամէն:

|444բ| Գարձեալ երես անկեալ աղաչ[ե]մ ց[ղ]ատող բարունեացդ եւ աշակերտելոց Աստուածաշունչ[ի] գրոց՝ [յո]րժամ տեսանէք կամ ընթե[ռնու]ք, [կ]րկին յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր/// ց սուրբ գրոցս գպարծանքն ամենայն Հայաստանեայց գտէր Ազարիայ ք[աջ ո]աքին հանդերձ ծնողօքն եւ գնորին սպասօ[որե]ալ եւ գՆազանդեալ աշակերտսն՝ գտէր Դաւիթ[ի] վարդապետն եւ գԱկռտիչ [վար]դապետն, գՅակովբ վարդապետն եւ գՅովհաննէս վարդապետն եւ գտէր Մկրտիչ եւ գտէր Պետրոս աշակերտն եւ գայլ սպասաւորքն եւ գաշխատօղք Տեառնին ամենայն հօտաւար յիշելովքդ եւ յիշեցելովք յիշեալք եղիցին ամենեքեան ի հրիշտաս Յիսուս՝ ի Տէր մեր, որում փառք ընդ Հօր եւ ընդ Սուրբ Հոգւոյն յաւ[ուեան]ս. ամէն: Հա՛յր մեր:

ԳՐՁԱՆՕՐՔ՝ Կազմաւտաո Ա. «Տիեզերաբանութեան տարեցոյց»:

ՆՇՈՒՄ՝ Կազմաւտաո Ա. «Հ՝՛՛ 2504/110», «Ռեհ. — 1596. Մ[ևտոպ] եայ[ոկոպոյ»»: Ւա. «Նախերգանք» (նոտագիր, սեւ թանաքով), «Հարցմանց նախերգ» (շղագիր, սեւ մատիտով): 432բ (ստ. լս.) «846/1397»:

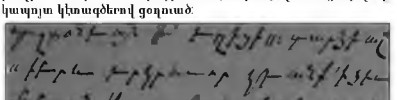
2505

ՊԱՏՃԷՆՔ ԹՂԹՈՑ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԺԹ դ. (1820ից յետոյ)

Թերթ՝ 42. չգրուած՝ 1աբ, 42աբ: ՊՐԱԿ՝ 1-6x8 (Ա. 7, Ջ. 3): Նիթ՝ թուղթ, ճնշադրոշմով (թ. 4, 5, 9, 17, 30, 31, 36, 37): "Аристархова N 6 фабрики" մակագրութեամբ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 17,2×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին (13,5x7,4): ԳԻՐ՝ շղագիր (մեծ՝ 4ա): ՏՈՂ՝ 19-20: ԿԱՊ՝ ծաղկաթուղթ, մէջը եւ անկիւնները՝ բաց շագանակագոյն կաշի, միջուկը սուսերաթուղթ, աստառը թուղթ, մաս 1ին (Ա) եւ վերջին (Բ) պրակների լուսանցակողերը կապոյտ կետագծերով ցօղուած:

Նմուշ 4ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզերք մաշուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-41բ [Օրինակութիւնք դաւանաբանական թղթոց, 1817-1820 թթ.]

Ա. *2ա-8ա* Վերջին թուղթ պայմանագրութեան, որ ինիզեր[որդ] անգամ սրբագրեցաւ յազգս մեռմէ: Սուրբ եւ ուղղափառ վարդապետութիւն եկեղեցւոյն Հայոց այս է, յորոյ վերայ միայն է խնդիրն — *Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս է Աստուած ճշմարիտ... եւ հայացգի հարցաւտ եղբարքս եւ այլն:*

Բ. *8ա-10ա* Օրինակ թղթոյ Յովհաննէս վարդապետի Զօհրապեան, զոր գրէ ի Փարիզու: Պատուական եւ սիրելի եղբօրդոյդ իմոյ պատուն Մկրտչին ողջոյն եւ օրհնութիւն: Ի Փարիզ, 1819, դեկտ. 26: Յետ բազում բանից գրէ այսպէս — *Բայց այէսէվիչէ բաթօլիկաց հալածումին բանը քեզմէ կ՛լսեմ... ողջ լերո՛ւք. հօրեղբայր Զեր Յովհաննէս վարդապետ Զօհրապեան:*

Գ. *10բ-1ա* Օրինակ թղթոյ փոխանորդի Հոսմայ պապին Վիէննիոյսի արեպիսկոպոսի, զոր գրէ առ Պօղոս պատրիարգն Կոստանդնուպօլսոյ, ի մայիսի 3 1817 — *Վանեսպատիւ վեհիդ՝ սրբազան պատրիարգի ողջոյն սիրոյ... վերատեսուչ վիքար Կոստանդնուպօլսոյ ի Պէյօղու:*

Դ. *11բ-12բ* Սկիզբ մուտխաս անձանց, զոր ընտրեցին ի վերջին ժողովն յեկեղեցւոյ պատրիարգարանի, ի կողմանէ ազգին, յաւուր ուրբաթու — *Յայտարարութիւն լիցի օրհնեալ ազգիս ղկիսաւորացդ հայոց... ոչ յարիլ յագգ օտար իբրեւ հետեւօղ նոցին:*

— *12ա* Անուանի ախտրեալ վարդապետացն ի Կոստանդնուպօլսոյ, հրամանաւ թագաւորին — *1. Քայիչքուշաք վերակոչեալ ծերունի վարդապետ ոմն միաբան գօլճեու... 6. Հայր Դաւիթ վարդապետ ծերունազարդ եւ իմաստուն միաբան Մխիթարեան միաբանութեանն աբբայեան Վենետիկոյ: Յամի 1820 յունվ. 7:*

— *12աբ* Անուանի խաղաղասէր վարդապետացն, որ վասն միաբանութեան ազգիս յօժարակամ եկին ի յենիխափու, 1820, յունվար 3 — 1. Հայր Մեսրովբ

վարդապետ Աղաչարդեան-Աբբայեան... *10. Սուրբ-փաննոս եպիսկոպոս Ալգերեան՝ միաբան Գօլճու:*

Ե. *12բ-3բ* Օրինակ թղթոյ գերեզաճիկ տեառն հայր Միքայէլ վարդապետի Զամչեան, զոր գրէ ի յեննիղափու, ի ժողով աբբայեան վարդապետացն – *Վերապատուելի վարդապետաց՝ եղբարց իմոց եւ տեառց... ի յունվարի 18, 1820, յաւուր կիրակէի, ի Բէյօղլու:*

Զ. *14ա-6ա* Օրինակ թղթոյն Գօլճոյ կարգաւորացն, որ յանուն եպիսկոպոսի գրեցին եւ տարածեցին – *Պիղ՝ Վիչէնցիոս Քօռէսսի Սարտիալ արհիեպիսկոպոս... Պէյօղլունայս հանէ, միշտ մայրըն 3:*

Է. *16բ-24բ* Օրինակ թղթոյ Մաճսեթեան հայր Թովմաս աստուածաբան վարդապետին, զոր գրէ ընդդէմ թղթոյ գօլճու կարգաւորացն, որ յանուն Վիչէնցիոս եպիսկոպոսի գրեալ տարածեցին: Յայտարարիւն ընդդէմ թղթոյ գրելոյ յանուն Վիչէնտիոսի Քօռէսսոյ առաջելական փոխանորդի – *Զհոգս մէկ ծուխ մի անցաս... 1820, 3 մայիսի, ի վարդապետ Թովմայէ Մաքսէթեան՝ ի միաբանութենէ աբբայեան:*

Ը. *25ա-32ա* Օրինակ թղթոյ Փէշտիմալճեան տիրացու Գրիգոր չնորհազարդ վարժապետին, զոր գրէ ընդդէմ գօլճու կարգաւորացն, որ յանուն Վիչէնցիոս եպիսկոպոսի գրեալ տարածեցին: Յայտարարիւն – *Ուղղափառ հաւատք եւ ողջամիտ վարդապետութիւն Հայոց եկեղեցւոյն... գրեաց ի մայիսի 3, 1820 ամի, Գրիգոր Փէշտմալճեան՝ դասատու դպրոցին Օրթագիւղի:*

Թ. *32ա-3բ* Օրինակ վճռոյն եօթներորդ Պիոսի պապին Հռոմվայ, զոր գրեաց ի Կոստանդնուպոլիս վասն Յովհաննու Օձնեցւոյ կաթողիկոսին Հայոց ուղղափառութեանն, ի տանեկական լեզու թարգմանեալ – *Թէրճիմէէի իլամը չէրիին եդինճի Պիոս փափըն... յունիսի 29 թարիխ 1819, Տիվան էֆէնտիս:*

Ժ. *34ա-6բ* Օրինակ թղթոյ Քերոբէ վարդապետին գոլճեան, զոր գրեաց ի Կոստանդնուպոլիս, ընդդէմ հայոց: Ի յանարժան տեառնէ Քերովբէէ առ սիրելի եղբարս ազգիս հայոց – *Ընդ վայր պարպատին ուրկանք որսորդաց / Ծորալ խորասոյզ վայրագ լոդակաց... զի մեք լոկ գրչաւ լինիմք գինագրեաց / Գրոշմեալ զոր ատտուած մեզ վարդապետեաց:*

ԺԱ. *36բ-37բ* Օրինակ թղթոյ սոյն Քերովբէ վարդապետի գօլճեան, զոր գրէ ի Սիս, առ Սիմոն վարդապետ: Յանարժան Քերովբէի առ սիրաասարս սիրելի Սիմոն վարդապետ – *Նանիր եւ խոպան պարծանք անարեաց / Շորթել գուլուզի գանուն յաղթանեաց... Երկինք եւ երկիր վկայք պատգամաց: / 1818, սեպտ. 19:*

ԺԱ. *37բ-41բ* Օրինակ թղթոյ Փէշտիմալճեան տիրացու Գրիգոր չնորհազարդ վարժապետի, զոր գրեաց ընդդէմ թղթոյն Քերովբէ վարդապետին Գօլճեան – *Զար է բնաւոր կուրութիւն մտաց, / Զարագոյն քան գայն կամաւոր նախանձ... Ես գայն ճանապարհ կալայ եւ կալայց, / Որպէս վայել է ճշմարտասիրաց:*

ԿՆՔՎԱԴՐՈՆ՝ *1ա. Բոլորշի, կենտրոնում երկգլխանի թագակիր արծիւ, ճանկերում իշխանութեան խորհրդանիշներ կարճ գաւազան եւ խաչապակ գունդ, «Печ. Ахалцыхской градской полиции» մակագրութեամբ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձուած թղթին, սեւով. «Հրաւէր սիրոյ»: Կազմաստառ Ա. «94. Հրաւէր սիրոյ ի Պօղոս պատրիարգէ Կոստանդնուպօլսոյ»: 1ա՝ «ՀՄ 21/70», «ՀՄ 2505/116», «1818. Մխեռոպ եպիսկոպոս»:*

2506

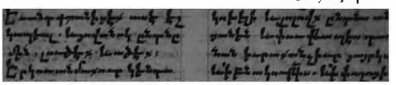
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՌճհԻ. – 1675, ժէ. դար

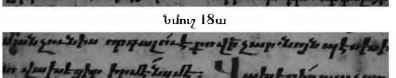
ԳՐԻՉ՝ Ճոճան Երէց, ամանուն (19ա-52բ):

ԹՒՂԹ՝ 211. չգրուած՝ 3բ, 24ա, 147ա, 203ա-4բ, 205բ-8բ, 209բ: ՊՐԱԿ՝ 2+4+12+ԱՃ+ԺԸ×12 (Դ 4, Զ 6, է, ժ 10, ԺԸ 2)+8+4+6: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, բ. 19-52՝ այլ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոյմով՝ ոճաւորուած թռչուոյան եւ թանմոի ու եգրաքառանան պատճառով անընկալելի պատկեր, բ. 202-11՝ այլ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոյմով՝ բուսական գաղանախիչ, որի տակ՝ «G B»: ՄԵՌՈՒԹԻՒՆ՝ 17,6-17,9×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (3ա-18բ, 196բ-200ա), միասիւն (19ա-196ա, 202աբ, 205ա, 210ա, 211աբ), եռասիւն (210ա-1ա): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (3ա-18բ, 53ա-211բ. ճմուշ՝ 18ա), բոլորգիր (19ա-52բ. ճմուշ՝ 40ա): ՏՈՂ՝ խառն. 22-25 (3ա-6բ), 29 (7ա-18բ), 23 (19ա-29բ, 168ա-95բ), 27 (30աբ), 19 (31ա-52բ), 25 (53ա-167բ, 205ա, 210ա-1բ): ԿԱԶՄ՝ դրօշմազարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը թուղթ լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – գծանկարային. Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր (19ա, 117ա, 124ա, 130ա, 147բ, 159բ): Գ ո յ ն ե ր՝ վարդագոյն, սեւ:

Ճմուշ 18ա

Ճմուշ 40ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, եկուսական գաներ եւ կապիչներն րնկած, Ա. փեղկը ճեռնածոմներով. թուղթը թանաքից մասամբ գունաւխխուած ու ճաքաքած, եզրաճատոմից ստորին յուսացներ եւ բնագիրը մասամբ վնասուած ոմնի յետագայի նորագրում, որի ժամանակ թերթեր խառնուել են (տե՛ս Բովանդակութիւն):

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Թ Ի Ւ Ն

Ա. *3ա, 6բ* [Ի գոգ Պատճէն տումարի]

ա. *3ա* [Աղիսակ] Լմումբ ասորոց, Վերադիր, Քանիք – *Ջատիկ լրումն այսպէս արա՛... բայց յԱդար վեց ա՛ծ։*

բ. *6ա* [Աղիսակ] Ամիսք եւ տօմարք ասորոց – *Ջուգաւորութիւն հայոց ամսոյ ընդ ասորոց այսպէս արա՛յ... ի միւս կիրակին տո՛ւք՝ առաջաւոր է։*

Ա. յիշատակուած չէ Պատճէն տումարի, Ե-Ժե. դդ., աշխատ. Ջ. Ճնճռեանի, տիպագրութեամբ եւ խմբագրութեամբ Գ. Տէր-Վարդանեանի, Երեւան, 2002, էջ 87, 109։

Բ. *4ա-6ա* Յաղագս երկնային գնդոյն պատկերաձեւութեանցն, զոր գտաք յիմաստնոց նկատել – *Քանզի երկոտասան են կենդանակերպք... աստեղք հեռի միմեանց եւ ցրիւ։*

Գ. *7ա-12ա* Ի վեցերորդ շաբաթուն. երանելոյն Յակոբայ Սրճոյ եպիսկոպոսի ասացեալ ի Յառութիւն Ղազարու – *Բա՛ց զշրթունս իմ խօսել... առ ի փառաբանութիւն Որդւոյն Աստուծոյ, զի նմա վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Դ. *12ա-4ա* Ի մեծի ատուր գալստեան Տեառն յԵրուսաղէմ. երանելոյն Կիւրղի Երուսաղեմի հայրապետի ասացեալ – *Ջգալուստն Քրիստոսի պատմեմք ո՛չ մի անգամ միայն... ի շնորհս Նորա, ուրում փառք յաւիտեանս։*

ե. *14ա-8բ* Ից Ջահարիայի կաթուղիկոզի Հայոց Մեծաց՝ ասացեալ յօր յարմաւենեացն – *Յեկեալն Տեառն յերիքթովէ եւ ահա գնային... քանզի Քրիստոս վերակոչեաց զհինիանոս Նորածնութեամբ աւազանին յորդեգրութիւն /// (շար. թափուած)։*

Զ. *19ա-23բ* [Ժամագիրք]

ա. *19ա-22բ* Աղօթք առանձնական առ սուրբ Երրորդութիւնն, ասացեալ տեառն Ներսէսի կաթողիկոսի Հայոց, զոր ամենայն հաւատացեալ Իրիստոնէից պարտ է ուսանել եւ աղօթել՝ ըստի անգամ կարիցէ ասել – *Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիր պագանեմ քեզ... լոյս միասնական սուրբ Երրորդութեանդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

բ. *22բ* Վասն սրբուհոյ Աստուածածնին եւ վասն խայի՛ (այլագիր)։

գ. *22բ* Սուրբ գԱստուածածնին եւ գամենայն սուրբս քարե՛ (այլագիր)։

դ. *22բ* Ընկա՛լ, Տէ՛ր, զաղաչանս. Հայր մեր յե՛ (այլագիր)։

ե. *22բ* [Հրաժարումն] – *Հրաժարիմք ի սատանայէ...*

զ. *22բ-3բ* [Դաւանութիւն հաւատոյ] – *Խոստովանիմք եւ հաւատամք ամենակատար սրտիւ զՀայր... Նովին մարմնովն համբարձեալ յերկինս եւ նստեալ/// (անաւարտ, 1 էջ թողած չգրուած)*

է. *24բ-52բ* [Գուշակութիւնք ըստ կենդանակերպից] – *Լուսին խոյ. մարդ առաջի գլուխ. ա: խոյ կենդանակերպն կրակ է... ուրախութիւն կասէ ոչ իժով ///։*

24բ [Տումարական աղիւսակ]

Ը. *54ա-5բ, 69աբ, 57ա-60բ, 65ա-6բ* [Յաղագս երկնային շարժմանն՝ նուաստ Յոճաննէս վարդապետի եգնկացոյ, շարադրեալ յիմաստնոյն բանից, ի խնդրոյ բարեպաշտ եւ երկիւղազարդ պատանւոյն պարոն Վախրանկայ]

Տե՛ս նաեւ. 529, 149ա-66բ։ Նխդ/ջբ։ ա/54աբ (սկիզբը թափուած. ///տեսանի իմաստութիւն, զի գեղեցիկ տրուեսին...)։ բ/54բ-5ա։ գ/55աբ (խորագրի վերջը այլ. «... եւ ինքն միշտ շարժի»)։ դ/55բ, 69ա։ ե/69աբ։ զ/69բ, 57ա։ է/57աբ։ ը/57բ-8ա։ թ/58աբ։ ժ/58բ-9բ։ ժա/59բ-60ա։ ժբ/60ա։ ժգ/60աբ։ ժդ/60բ։ ժե/60բ (խորագիրը այլ. «Զինչ է որոսն եւ կայծակն»)։ ժզ/60բ։ ժէ/60բ, 65ա (խորագիրը այլ. «Յաղագս ձիւնի եւ անձրեւից»)։ ժը/65ա։ ժբ/65ա։ իա/65բ։ իբ/65բ-6ա։ իգ/66աբ։

Թ. *61ա-4բ, 70ա-1ա* [Յաղագս շաղկապութեան Աւրեգական եւ Լուսնի] – *// Միմեանս, կա՛յ զհիմն Լուսնին եւ է՛րթ ՈՀ. ՈՀ. (680, 680)... լոյսն հեղաւ յարեւելից յարեւմուտս։*

Ժ. *71աբ* Վասն տարեւոց խառնմանց – *Հողն ցամաք է եւ ցուրտ... եւ միմեանց հաւասիք պահեցան։*

ԺԱ. *71բ-2ա* [Յաղագս կենդանակերպից] – *Խոյն ունի իշխանութիւն ամպոց... հուր, երկիր, անձրեւ։*

ԺԲ. *72ա-3բ* [Դուռն աստեղաց/Ուստուրապ] – *Ջմուտ զօդային այսպէս արա՛... թէ գիարդ իցեն ընթացք սոցա առ/// (շար. թափուած)։*

ԺԳ. *66բ-8բ, 56աբ, 53աբ, 74ա-5ա* Երանելոյն Դանիէլի մարգարէի ասացեալ Վասն նշանաց յերկինս. Աւրեգական եւ ի Լուսինն, յորոմն ի շարժն եւ ի կայծակն եւ յեղջիւր Լուսնին ի խաւարել արեգականն եւ Լուսնի եւ բակ առնուլ վասն ազեղ իջանելոյ առ ի նշան շարոյ եւ բարոյ, որ իմանան մարդիկ ի զգաստանան ի պատուիրանն Աստուծոյ եւ երկիցեն ի Տեառնէ՝ նախագուշակ լինելով յերկիւղ Աստուծոյ, եւ արասցեն զամենայն ինչ իմաստութեամբ – *Ի նաւասպարդի թէ Լուսինն խաւարի, շատ ձիւն գա... ցորեն եւ գինի շատ։*

Հմմտ. Ձեռ. 1973, էջ 213ա-20բ։

ԺԴ. *75աբ* [Յաղագս աստեղացն ցուցակէ են] – *Ջօհալն, որ կոչի Երեւակ... ի սոցանէ ճանաչի մարդոյ բնութիւն։*

ԺԵ. *75բ-6բ* Վասն փառ[աւ]որ աստեղաց, որ անկանին, թէ զի՛նչ գուշակեն – *Յորժամ տեսանես մեծ եւ փառաւոր աստղ, որ ցոլանա յարեւմտից... ուր հանգի՝ զատիկ է։*

ԺԶ. *76բ-82բ* [Անճանիայի Շիրակացւոյ Յաղագս կենդանատեսակաց]

ա. *76բ* Պաւղոսի Աղեկսանդրացոյ Նախերգան ի ներոս աստուածութեան յոյժ – *Գեղեցկաբար, ո՛վ որդի սիրելի, կրօնամոն...*

բ. *76բ* Ցաղագս կենդանատեսակ բոլորատեսութեան – *Կենդանատեսակ բոլորութիւն շարժի առ շեշ[տ]ապէս...*

գ. *76բ-7ա* Ցաղագս խոյին - *Արդ, է սկիզբն կենդանատեսակ բոլորակութիւն...*

դ. *77ա* Ցաղագս Ցլուն – *Երկրորդ կենդանատեսակ է Ցուլն...*

ե. *77աբ* Ցաղագս Եկատրին – *Երիր կենդանատեսակ է Եկատրին...*

զ. *77բ* Ցաղագս Եեցգետին – *Ջորիր կենդանատեսակ է Եեցգետինն...*

է. *77բ* Ցաղագս Առիւծուն – *Հինգերորդ կենդանատեսակ է Առիւծն...*

ը. *77բ-8ա* Ցաղագս Կուսականին - *Վեցերորդ կենդանատեսակ է Կուսականն...*

թ. *78ա* Ցաղագս Կշռին – *Եւթներորդ կենդանատեսակ է Կշռին...*

ժ. *78ա* Ցաղագս Կարճին – *Ութերորդ կենդանատես թէ Կորն...*

ժա. *78աբ* Ցաղագս Աղեղնատուին – *Իններորդ կենդանատեսակ է Աղեղնատուն...*

ժբ. *78բ* Ցաղագս Այծեղջերին – *Տասներորդ կենդանատեսակ է Այծեղջիւրն...*

ժգ. *78բ* Ցաղագս Ջրահեղին – *Մեւասաներորդ կենդանատեսակ է Ջրահեղն...*

ժդ. *78բ* Ցաղագս Ձկանն – *Երկոտասան կենդանատեսակ է Ձուկն...*

ժե. *78բ-9բ* Վերագիտութիւն – *Երկոտասան կենդանատեսակացն ըստ իւրաքանչիւր տարբերութեանց...*

ժզ. *79բ-81բ* Ցաղագս խաւարն աստեղացդ – *Շնաստղն, խողովակն, Վաքն, Միծառն...*

ժէ. *81բ-2բ* Ցաղագս հողմոց – *Հողմ արեւելեայ, որ կոչի Ապիլիոտէս... բովանդակութիւն սոցա ամենեցուն է, Աստուած, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տանօթ. Տե՛ս Ա. Շիրակացու մատենագրութիւնը, էջ 327-34:

ժէ. *82բ-4բ* Ցաղագս աստեղաց ցուցակի են – *Առաջին գօտին Լուսինն է... տարին պատէ զերկինքն:*

ժԸ. *84բ-6բ* Նշանացոյց աւարեալ – *Յորժամ մտանէ Ջօհալն ի խոյն... թէ միթանայ՝ մեռանի հիւանդն, եւ թէ ոչ՝ ապրի:*

ժԹ. *86բ-8բ* Սարկաւագին – *Ի քան ամին կոստանդիանոսի... բազմագնացք առ ի գգոյշ մարդկան:*

ի. *88բ-91բ* Վասն որոտալոյ ասացեալ – *Յորժամ լինի Արեգակն ի խոյն... ի մէջ երկրի այս ամենայն իրաց աճումն:*

ԻԱ. *91բ-2բ* Վասն որոտմանց ի վերայ Լուսինն, որ Լուսինն ի կենդանակերպսն լինի, զի՞նչ է – *Եթէ Լուսինն ի խոյն լինի եւ որոտայ... գարի պակաս գայ:*

ԻԲ. *92բ-4ա* Վասն աղեղեան, որ ասեն Գօտի – *Յորժամ յաւուրս խոյին աղեղն իջանէ յարեւելս... եւ օդքն խառնակ գան:*

ԻԳ. *94ա-5ա* Վասն խաւարման Լուսնին – *Յորժամ յաւուրս խոյին խաւարի Լուսինն... ի գազանէ եւ ի գողոց:*

ԻԴ. *95ա-9բ* Ցաղագս տանուտարաց տարոյն – *Յորժամ համալն լինի... եւ է սա ստուգարան եւ ըղորդախօս:*

Իե. *99բ-100ա* Տանուտարացոյց – *Յորժամ խոյն լինի տանուտէրն... եւ մահ. Ձիւն ի մեհեկին:*

ԻՁ. *100բ* Դանիէլի մարգարէին է ասացեալ [Ցաղագս] խաւարման Արեգական [եւ] Լուսնին – *Յորժամ Հռոմմայեցոց վերադիրն ԻԴ. լինի... հանապազ խաւարի Արեգակն եւ Լուսինն:*

Իէ. *100բ-2ա* Վասն Արեգական նշանաց, որ լինի հետ Արեգականն [եւ] Լուսնի – *Տե՛ս զԱրեգակն յորժամ բակ առնու, թէ աւուրս ձմեռային է... գառն նեղ ժամանակիս, որ գալոցն է յաշխարհս:*

ԻԸ. *102ա* Վասն Լուսնի, որ նորընծայ լինի, գուցանէ – *Տե՛ս զԼուսինն երբ նորընծայ լինի... զճշմարիտն Աստուած գիտէ:*

ԻԹ. *102աբ* Վասն Բ֊ի կենդանակերպացն, որ ամենայն կենդանակեր[ակ] ինչ արվեստ ի հոմմ ունի, որ գիտենաս – *Տարեկին թայլուս ունի... անձրեւք պահասին, պիտանիք եւ անպիտանիք հոդմ որ/// (շար. թափուած):*

Լ. *103ա* Ցաղագս Փայլածու[ի]ն, որ կոչի Ուտարիտն – *Յորժամ ի խոյն մտանէ... լաւ ողջոյն ցուցանէ, բայց զճշմարիտն Աստուած գիտէ, զի կարող է:*

ԼԱ. *103ա-13բ* Ցաղումն Աստուծոյ ողորմածագ ողորմածին. Ասաք Անդրիասա իմաստասիրին: Գիրք երկրորդ ԻԸ. նշանաց եղանակաց, որ ի յերկինս եւ ի յերկրի լինիցն: Գիրք յիշատակարան ԻԸ.երորդաց յաղագս Արեգականն եւ Լուսնին յԲԺ.ան կենդանակերպսն

[ա]. *104աբ* [Եղանակ առաջին. Ցաղագս խաւարման Արեգական] – *Յորժամ Արեգակն ի խոյն լինի եւ խաւարի...*

բ. *104բ-5բ* Եղանակ երկրորդ. Ցաղագս խաւարման Լուսնին – *Յորժամ Լուսինն ի խոյն լինի...*

գ. *105բ-6ա* Եղանակ երորդ. Ցաղագս Արեգականն պարունակի – *Յորժամ Արեգակն ի խոյն լինի...*

դ. *106ա-7ա* Եղանակ չորրորդ. Ցաղագս Լուսնի պարունակին – *Յորժամ Լուսինն ի խոյն լինի...*

ե. *107աբ* Եղանակ հինգերորդ. Վասն Լուսնին ընթացման – *Յորժամ Լուսինն ի խոյն ընծայի...*

զ. *107բ-8բ* Եղանակ վեցերորդ. Յորժամ գիսաւոր աստղ ելանէ - *Յորժամ Լուսինն ի խոյն լինի...*

է. *108բ-9բ* Եղանակ եւթներորդ. Յորժամ աստղ անկանի յերկիր - *Յորժամ Լուսինն ի խոյն լինի...*

ը. *109բ-10բ* եղանակ ութերորդ. Ցուրժամ ասաղ ցոլանայ, թէ զի՞նչ է – *Յորժամ լուսինն ի հոյն լինի...*

թ. *110բ-1բ* եղանակ իններորդ. Ցուրժամ աղեղն իջանէ – *Յորժամ լուսինն ի հոյն լինի...*

ժ. *111բ-2բ* եղանակ ժ.երորդ. Ցաղագս շարժ լինելոյ, թէ զինչ գուշակէ – *Յորժամ լուսինն ի հոյն լինի...*

ժա. *112բ-3ա* Մեռասասներորդ եղանակ. Վասն մշչի օդոյն, թէ զինչ լինի – *Յորժամ լուսինն ի հոյն լինի...*

ժբ. *113աբ* Եղանակ երկոտասաներորդ. Վասն հողմոց, որ եղանէ խիստ – *Յորժամ լուսինն ի հոյն լինի...* և *Ամեան յուրտ եւ պարզկայ խիստ:*

ԼԲ. *113բ-5ա* Տանուտրացոյց, զոր ասացեալ է Անդրէասայ – *Յորժամ հոյն լինի տանուտէր տարոյն... եւ ամենայն բարոյ առաւտութիւն ցուցանէ:*

ԼԳ. *115աբ* Կաղանդացոյց Հոռոմ տարեմտին – *Թէ կիրակի հանդիպի տարէմուտ Հոռոմոց... Ծերոց մահ:*

ԼԴ. *115բ-7ա* [Գուշակութիւն]

ա. *115բ-6ա* Եթէ կամիցես գիտել զաւարինն եղանակն – *Կա՛յ գհայ թվականն եւ Ը բՒ Ժ. Ժ. (10, 10)... տարին դիժար գայ:*

բ. *116ա* Ցաղագս աստեղացն, որ ցոլանայն յերկինս – *Յորժամ յարեւմտից յարեւելս ցոլանա աստղն... խաղաղութիւն լինի:*

գ. *116ա-7ա* Ցաղագս որոտմանց եւ այլ նշանաց – *Յորժամ ի գարունն առաջին ամսի յարեւելս որոտայ... նուագութիւն պարսկաց եւ բարձրութիւն հայոց:*

դ. *117ա* Տանուտէր տարոյ այսպէս արա՛ – *Կա՛յ գտանուտէր տարոյն յորում ես... ուր համարն դադարի՛ այն է:*

Լե. 117ա-23բ [Վիճակացոյց սրբոյն Յակոբայ Ա.-Ք] – *[Ա]. Սուրբ երրորդութիւն փրկէ զքեզ ամենայն փորձութենէ... Ք. Տեսանեմ զքեզ մէկ մի կու յաղթէ... Սուրբ Յակոբայ վիճակն է:*

ԼՁ. *124ա-6բ* [Վիճակացոյց ի վերայ տանուտերաց] – *Ո՛վ մարդ, լոյսն ահագին փառաց... եւ ի մեծ մարդու մի բարի լինի քեզ. եւ Քրիստ[ոս]ի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Լէ. *126բ-8բ* [Դեղագիրք] – *Գազգաշն գծէ՛ մին թաւի մէջ... ձիթով շաղախէ՛, դի՛ր վերայ. լեվանայ Աստուծով:*

ԼՂ. *128բ-30ա* Այս է ուզուդի չրին հասիաթն – *Թէ, որ մարդի գլուխն ցավի... Ժե. (15) օրին կու ժրի Աստուծով:*

ԼԹ. *130ա-5բ* Վասն հարցմանց անօրինաց եւ զանազան պատասխանիք, զոր խնդրեալ բարեպաշտին Աբիսողոմայ եւ պատասխանեալ վարդապետին Մաթէոսի – *Յաստուածային գիրս գրեալ է, թէ պատրաստ իցէք տալ պատասխանի ամենայնի... ներքին մարդն նորոգի աւր ըստ օրէ ասէ առաքեալ:*

Ունի եօթ հարց-պատասխան:

խ. *136ա Պատասխանիք տաճկաց – Մրդ, մեք երիս աստուած օտարս եւ գատեալս ի միմեանց ոչ ասեմք... ի փառս Քրիստոսի աւրհնելոյն յաւիտեանս. ամէն:*

ԽԱ. *136ա-9ա* Հարցումն ֆռանգաց – *Քանի, իրօք զազգին ֆռանկաց արտաքոյ է ամենայն աղգաց քրիստոնէից... եւ ամենայն ոչ մկրտէ զմկրտեալն:*

ԽԲ. 139ա-46բ [Խրատ առ ուղղափառ հաւատացեալսն, Կիրակոսի վարդապետի եզնկացոյ ի Կարնոյ հաղաք]

Տե՛ս ձեռ. 573, 103բ-18բ: Նխ./*143ա-4ա (խորագիրն այլ՝ «Ընդին Կիրակոս վարդապետի», սկսում է. «Աւր որս ասացից, թէ պահոց եւ աղօթից եւ այլ առաքինութեանն շնորհ...»)*: ա/*144ա-6բ*: բ/*չիք*: գ/*139ա-41բ*: դ/*141բ-3ա*: ե-թ/*չիք*:

Խորագրերում գրուած «Կիրակոս» բառը լուսանցում կամ տողավերին յետագայ գրչութեամբ ուղղած է «Մաութէոս»:

ԽԳ. *147ա-59ա* [Վարք եւ վկայաբանութիւն Եղիայ հաճանայի] – *Եւ ընդ աւրհնութեանս ծանուցում լինի ձեզ... Կատարեցաւ բանքս այս վկայութեամբ սատրոց պատրիարգին եւ Մինաս վարդապետին եւ հաչլատուր վարդապետին, Պօղոս վարդապետին եւ Յովանէս վարդապետին եւ Մելքիսէք վարդապետին: Սոցին աւրհնութիւնն հանապազ ընդ ձեզ եւ ընդ մեզ եւ ի վերայ ամենայն քրիստոնէից. ամէն:*

Տպ. տե՛ս Պատմութիւն եղիայ քահանայի (ԺԶ. դար՞), Աբրատտպատ «Աիրարատ» ամսագրից, Հրաչեայ Աճառեան, Վաղարշապատ, 1908, 56 էջ:

ԽԴ. *159բ-69բ* Պատմութիւն ծնընդեան եւ սնընդեան չար Մահմետին, որ է կարապետ Նեռին – *Ասանօր կամ եղեւ ինձ... եւ Քրիստոսի մարդաբարին փառք յաւիտեանս. ամէն*

Խե. *170ա-4ա* [Նուաստ վարդապետի Յովհաննիսի եզնկացւոյ հրատ հաւսարակաց Հրիստոնեից. ձեռ. 2678, 9ա]

ա. *170ա-2բ* Ցաղագս հաւատոյ – *Նախ պարտ է իմանալ, թէ զի՞նչ է քրիստոնէութիւն... կատարել զխորհուրդն սկզբտութեան:*

բ. *172բ-4ա* Ցաղագս մկրտութեան – *Արդ, քրիստոնէութեանն սկիզբն եւ գլուխն մկրտութիւն է... Արդ, այս առաջին գլուխ քրիստոնէութիւն հաւատոյ:*

ԽԶ. *175աբ* [Ցաղագս կենդանակերպից] – *Եթէ կամիցես գիտել, թէ Արեգական յորում կենդանակերպի է... կէտք սուգական ամեան է:*

Խէ. *176ա-93բ* Ախտաբացոյց, զոր ասաբեալ են իմաստասիրացն – *Խոյն, որ է պարսից... զեշմարիտն Աստուծոյ է գիտելի:*

ԽԸ. *194ա-5բ* Տեսգաման Լուսնով, որ վարեն գերազ գիշերոյն – *[Ա]ռաջին օրն բարի է՝ ամենայն իրաց գնել վաճառել... այսօր մատոյց պատարագ Աստուծոյ ի յաւագ մտանել:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Ա. Մանուկ գրչի, նոտգիր, 1767-1781 թթ.

ա. *174բա* Վասն ծնաեներոյ տղայի բարի կամ չար օրն – *Կիրակի ավուր ծնած տղան նախանձոտ լինի... աղէկ քնութիւն ունի (կարդալ նախ 174բ, ապա՝ 174ա)։*

բ. *196ա* [Գուշակութիւնք] – *Այս է չար աստղն... յերկինքն է լինի։*

գ. *198բ* Գիր դղոցկան կնոջ, որ դժար ծնանի. Գէթ զայս անվաճառ եւ կնոջ յաջ բազուկն կապէ շուտ ծնանի տղան յԱստուծով – *Աքէ, Աքայ... տե՛ս զօրութիւնն Աստուծոյ. ամէն։*

դ. *199ա-200ա* [Դեղագիրք - Գուշակութիւնք] – *Ով որ ուզէ կինն կոյս առնէ... ի վերայ դիր ագատի Աստուծով։*

Բ. Նոտրգիր, ԺԸ. դարի վերջ.

198ա-7բ [Աղօթք առ Մարիամ] – *Ճօպրայիլ կօկտան էնմիշ պար Մարիամ... հիլ պար Մարիամ, տաիթ Մարիամ։*

Հայատառ թուրքերէն, գրուած հակառակ դիրքով։

Գ. Նոտրգիր, ԺԸ. դարի վերջ.

ա. *202ա* [Վասն շար նազարի, նիաթի եւ շար ակի] – *Զայս փոքրիկ արլիամով գիրս Ա. փոքր ձիթի վրայ գրէ... եւ գնոդի ուղիղ նորոգեա՛ ի փորի քոմ։*

բ. *203բ* [Դեղագիր ականջացաւի] – *Ականջն մարդոյ որ խուլ լինի... յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Դ. Նոտրգիր, 1814 թ.

2բ [Դեղ աչացաւի] – *Յամի տեառն 1814 եւ նոյեմբերի 21... աչքդ լաւանայ Աստուծով։*

Ե. Նոտրգիր, ԺԹ. դարի սկիզբ.

210ա-1բ [Հմայագրեր, դեղագրեր]

ա. *210ա-1ա* [Վասն զաւակ ծնաեներոյ] – *Այս է կնոջ քաղցայ գրելոյն... ես ի Տէր յուսացայց, ցնծացայց եւ ուր[ախացայց]։*

բ. *211ա* Զայս վասն նազարի եւ շար աչի է. գրէ Ա. ձեռաց չափ թղթի վերայ – *Ասուն ամենասուրբ Երրորդութեանն... ամենայաղթ խաչի քո անի՛ եւ պահապան։ Հաւա՛/// (շար. թափուած՝ եղրահատուած)։*

գ. *211բ* Վասն բէշնացաւի դեղ շինելուն խրատն այս է – *Նախապէս առ Դ. դրամ յօտղըղհար... փորձած է, կու փրկի։*

դ. *211բ* Սուսանակի դեղ շինելուն խրատն այս է – *ԵՒս չոր փարի... կաթեցրոց դրինդի/// մէջն Հոխոտ/// (շար. թափուած՝ եղրահատման պատճառով)։*

Զ. Նոտրգիր, ԺԹ. դարի կես.

205ա [Դրատչ] – *Հասցէ ի Կարին քաղաք, ի ձեռս եպիսկիսեան հաճի Բաբայ աղայի փեսայ՝ բարեպաշտօն եւ խոհական խօջայ Յովհաննիսին... եւ արհիապանծ եպիսկոպոսին առ ի բարին։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

170ա (Գրչի) Եւ զգծող սորին՝ դանաբժան տէր Յոհաննէ էրէցս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։ Գրեցաւ ի թվին ՌՃՒԴ.ումն (1675), Նախա ամսուն Ժ.։ Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք։ Հա՛յր մեր յերկ՛։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՐԱՑԻ

Ա. Մանուկ գրչի, Նոտրգիր, 1767-1781 թթ.

1բ (Նոտրգիր) Թվին ՌՄԺԶ.ին (1767) սեկտեմբեր ամ[ս]ոյն մահի տարին/// եւ՝ մեղաւոր եւ անա[ր]ժան տէր Մանիկէլըս զայս գիրըս լալօվ, արտասուք թաքելօվ, ավաղ ասելօվ, անմխիթար ումլօվ, ափոդորմ լալօվ, հառաչելօվ, սիրտըս կըսկծալօվ գայս գրեցի, որ յառաչ գօնքաչ մայրըս առ Աստուած փոխեցաւ, յետոյ իմ որդի Գրիգորն առ Աստուած փոխեցաւ, յետ նորա իմ դուստր Նազելի Շահդարն առ Աստուած փոխեցաւ։ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք իւրեանց հոգոյն վասն իմ ծօվացեալ մեղացն, [ը]այց գայս փորձութիւն իմ վերա եկաւ։ Մնացինք այր ու կին մինակ, այլ օվ կարէ մեզ միխիթարեր, միան թէ Աստուած եմք յուսացեր, որ ինքն ողորմած է, կանէ շատ մեղաց թողութիւն մեզ եւ մեր ննջեցելոցն արքա[յ]ութիւն տացէ եւ մեզ անյիշատակ չի թողու, Հոգին Սուրբ մեզի միխիթարէ, զավակ բարի պարճեցնէ, որ տատապեցոյց, նոյն ինքն ողորմեսցի ըստ մեծի ողորմութեանն իւրում. որ էհար՝ նա բժշկեսցէ. ամէն։

Բարեխօսութեամբ տիրամայր սուրբ Աստուածածնին եւ Յօհաննու Մկրտչին եւ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, ըմտեփանննոսի Նախավկային եւ առաջին մարտիրոսին, յաւաքելոց, մարմարէից, հայրապետաց եւ մարտիրոսաց, ճՇաւորաց, կուսանաց |3ա| եւ ամենայն սրբոց։ Տէ՛ր իմ Յիսուս միածին, ամենայն հավատաց[է]ալ քրիստոնէից ՀԲ. ազգի ողորմիս էնոց յառաջ ողորմիս, յետոյ մեզաւորիս. ամէն։

Զայս գիրըս մնա, եւ յես հող դառնամ։

թ. 2 յետագալ մուծում է, այդ պատճառով է յիշատակարանի շարունակութիւնը 3ա էջում։

174ա Ես տէր Մանիկէլըս գրեցի։ Գիրըս մնաց, ձեռըս հող է դառեցեր. ՌՄԺԶ. (*1768*) գրեցաւ։

196բ Թվին ՌՄ.ին (*1781*) հոգվտեմբերին։ Ահայ ես՝ մեղաւոր եւ անարժան եւ սեվա[ւ]որ Մանուէլ սուտանուն քահանայս, որ աստուածաճաստ բարկութիւնն եկն ի վերայ իմ, որ իմ իրիցկինն առ Աստուած փոխեցաւ, Տէր լուսաորեսցէ հոգին, Աստուած իւրեան հոգին արքայութեանն արժանի արասցէ. ամէն։

Զայս եւս պատմեմ ձեզ։ Մարի գրօղի խոցած եղաւ, կարկուտ ծեծած յարտ եղայ, այս չորացայ գլուխս ինչեր էկաւ, այս քօռանալու յաչքերս ինչեր տեսաւ մանկութենէ մինչեւ Մ. (*50*) տարի մէկ լաւ օր մի չի տեսաւ, ո՛չ հօրէ խնդացի, ո՛չ օրէ, ո՛չ ապգէ խնդացի, լուսաւորեալ իրիցկինս էլ ինձ նման եմուտ, |*197ա*| երկուքեանս էլ որբութեամբ մեծացեալ, նաչա[ր]ութենօվ, խղճութենօվ նիշանուեցանք, հար[ս]անիք արարինք, շատ նաչարութիւն ունէինք։ Մառա եմ Աստուծոյ, կա-

թոտութիւն շատ ու[ն]էինք, Աստուած լցոյց, Ֆառք (=փառք) կու տար Աստուծոյ, իրիցկինս լաւ տնարար էր, զայրաթօվ, նամուսով էր, մանող գզող էր, զայրաթ արինք, տուն էղանք: Հիմի ինչ անեմ, Աստուած ողորմի հոգոյն, առ Աստուած փոխեցաւ, մնացի Ք. ախչիկ եթուսմով մօլորեալ, նման տատրակի միայնացեալ, տէր ու տիրական չունիմք, անմխ[իթար գիշեր ցորեկ գու լամ, ճար չկա, մինքին չկա, բարօվ ես էլ շուտ մեռնիմ, իրիցկնէս մօտն թաղէն գիս, որ ես էլ հետն հոդ դառնամ, ազատիմ դառն աշխարհէս, |197բ| զերծեալ լինիմ նախատանաց եւ բանբասանաց, թէ որ Աստուած լսէ, լինի, բարի է Աստուծով, զէրա դժվար կրակ է անմէր տղա պահելն կամ թէ կնոջ կարօսն, տան անտէր մնալն չի քաշվիր: Մ՚ք մեղադիրեր, ասացէ՚ք Աստուած ողորմի իրիցկին Արգուի հոգոյ եւ ուէր Մանէլի հոգոյն, որ ետ սակաւ ավուրց ես այլ մնռանելոց եմ:

Հնդրեմ աստուածպետական բարերարէն, որ իմ մեղքս չիշէ. ամէն:

Ք. Ա.յլոց

Աստառ Ա., 1ա (նոտրգիր, 1715 թ.) [Մար]տիրոսի ծնունդն ՌՃԿԴ. (1715) թվին մայիսի ամսոյ:

1ա (նոտրգիր, 1715 թ.) Մարտիրոսի ծնունդն ՌՃԿԴ. (1715), մայիսի ամսոյ Զ.ին գրեցաւ:

1ա (նոտրգիր, 1717 թ.) Տէր կիրակոսի եւ տէր յՍտեփ օրհ[նելու թվականն ՌՃԿԶ.ին (1717):

1ա (նոտրգիր, 1717թ.) Մարտի ամսոյ Բ.ինեա՝ տէր կիրակոս/// եցի գրեցի:

1ա (նոտրգիր, 1717 թ.) Տէր կիրակոս[ի] եւ տէր Մ[տ]էբանի օրհնուվելու թիվն այս է. ՌՃԿԶ.ին (1717) մարտի ամսոյ երկու օրն: Թուման էրէց[ս] գրեցի: Ջեռքս փթի, գիրս մնայ յիշատակ: Թիվն ՌՃԿԶ. (1717):

195բ (նոտրգիր, 1721 թ.) Թվին ՌՃՀ. (1721) գրեցաւ, մարտի Գ. օր:

201բ (նոտրգիր, 1738 թ.) Թվին ՌՃՁԷ. (1738), ամսեանն փետրվարի Ե. էր, օրն կիրակի. եւ՝ անարժան ծառայ Աստուծոյ տէր Մարութ գրեցի տէր Ովանէսի վաղճանիլն:

201բ (նոտրգիր, 1796 թ., թանաքագծով չնջած, բայց ընթեռնելի) Թվին ՌՄՃե.ին (1796) եւ՝ Ամանոնեցի տիրացու Ղազարս եղած էի Թիլֆիզ քաղքէն եւ եկի Շօշի կոչեցեալ սուրբ վանքն եւ չետ քանի չաւուր տեսի զայս սուրբ գիրքս եւ ձեռամբ իմով գրեցի:

198բ (նոտրգիր, ԺՀ. դարի վերջ) Պատճառ գրոյս այս է, որ ես՝ Հռէփսիմէ<ե>ս պարտ եմ իմ եղբայր Ավետիսին ձՎ. դուռուշ, որ էնս կանէ Ձե. դուռուշ եւ Ա. տարի վաթայ. այլեւայլ չանք[է]///:

200բ (նոտրգիր, ԺՀ. դարի վերջ) Տէր Յօսէփի որդ[իք] տիրէ[ացու] Ավետիսին: Թվին Ռձ. (1651):

200բ (նոտրգիր, ԺՀ. դարի վերջ) ///ախ ծնու[նդն] է ը Ի[ս]րայէլ ՌՃԳ. (1741):

201ա (նոտրգիր, ԺՀ. դարի վերջ, բոլորշու մէջ կենտրոնում եւ երկու եզրագծանիներում) Տէր Աստուծ Յիսուս քրիստոս: Ի վայելումն տիրացու Ավետիսին: Թվին Ռձ. (1651): Յիսուս Քրիստոս բարին Աստուած, յորմէ ոչ ոք է: Բացի զայս բոլորակս զոր ինչ գոցես, յօգնութիւն գայն քեզ կոչեսցես:

201բ (նոտրգիր, ԺՀ. դարի վերջ, թանաքագծով չնջած, բայց ընթեռնելի) Այս է ծնանիկն: Այս է ծնանիկն Սարգսի ՌՃԸ.ին (1725): Եղիսաբեթին (ընթերցումը՝ երկաթալիի) ծնանիկն ՌՃԼՀ. (1729) թվին: Այս է ծնունդն Յովհաննիսիկին (՞) ՌՃԼԹ. (1730) թվին: Այս է ծնունդն Յակոբին (՞) ՌՃԶԳ.ին (1734):

202ա (շղագիր, 1807 թ.) Ի ՌՄՁԷ. (1807) աբրեւլի ԺՀ. Մհակ որդիս եկաւ, մեզ ուրախացուց, գո[հ]ութիւնն պարգեւողին իմո:

203բ (շղագիր, 1807 թ.) Ի ՌՄՁԳ. (1834) թվին յունվարի:

Ք. կազմաստառ (շղագիր, 1820 թ.) 1820 հոկտեմբերի 26 աւ[ուր]/// շաբթի տեսի ի տեսլեան մէլիք Աբրահամն ի վերայ սեղանի, մատոյց ինձ Խաչիկ վարդապետիս մին պատառ հաց անուշահամ մազայով եւ մին տոլու անուշահամ բաժակ:

Սոյն հոկտեմբերի 28ին բաննահ Յարութիւնն իւր որդի Յօհաննն ետ ինձ աշակերտ՝ վասն գիր ուսանելոյ:

ԿՆՔԱԳՐՈՇՈՒ՝ *3բ, 193բ՝ ութանկիւն. «Քրիստոսի ծառայ Աւետիս վարդապետ 1806»: 198բ՝ ութանկիւն, «[Քրիստոսի ծառայ] Սահակ վարդապետ 1243 (1794)»: 198բ՝ ոճաւորուած քառանկիւն «[Քրիստոսի] ծառայ Աւետիս» (մի մասը չկայ, քանի որ դրոշմուած է լուսանցում): 198բ անընկալելի:*

ԳՐԱՉՓՈՐՉ՝ *Ա. կազմաստառ. «/// այ ողորմի ասա՛յ: Աստուած ողորմի տէրտէրի հոգոյն. ամէն»: Ա. կազմաստառ, 1ա. տարբեր տառեր եւ արաբական ծուանշաններ: 1ա «Գրիճա սոր եւ թանկա մուր եւ սիրտս///», «Գրագրութիւնն», «Քարգեն»: 2ա (նոտրգիր) «Պատուական», «աբգ... եւ օֆ», «Աստուած իմ», «Յաստնական գարացական», «Յանկալի եւ սիրելի, սիրելի նազող (=նազելու) գովելի նազլու ցանկալի նազլու հագել ես այն երեկ փնթալն, բարով գոյ գալնս»: 87ա «Դարցեալ թէ կամիս գիտել բսկիսպ Արարածոց վերաբերած է»: 121ա (ներքին եզրին սոսնձուած թղթիթիկին)՝ «Ծտուր երկիւղածաց քոց նշան»: 123բ «Ձէ. թուխտ է»: 126բ (աստ. լս.) «Վարդի ջուր, |127ա| իսպտակ սոխի ջուր»: 133ա (աստ. լս.) «Վասն այն ոչ ընդունեմք, որ Տէրն մեր յառաջ քան զայս ասաց, թէ զի յարիցեն սուտ Քրիստոսք եւ սուտ մարգարէք եւ այլն: 198բ «Յամենայն ժամ է եւ ժամանակ»: «Մարամ վասն»: «Ամենայն»: «Ինձ»: «Ասաց դժախաւէրտա»: 200բ «ԱՔԳՆԵՁՔՈՒ»: «Տէր Յովանէսս»: Սակս թուչնագիր ե-եր, մեծատառեր: 201բ «Թէ որ այս ախթարք յս ծնանի, բախտաւոր»:*

«աբգդեզէը»: 202ա «հաժե իմէլայ գայս»: 209ա «երէք կերպ մարդ Ճանաչի երից տեղիս. ուժեղն ի պատերազմի, իմաստունն ի բարկութեան եւ բարեկամն ի նեղութեան»: «Յի՛ Հ Հասցէ»: Թուաբանական ադիւսակ:

ՆԿԱՐԱՓՈՐՔ՝ *205բ՝ երկու ձի (սեւ մատիտով): 209ա՝ երկու դիմանկար (սեւ թանաքով, կիսով եզրահատուած):*

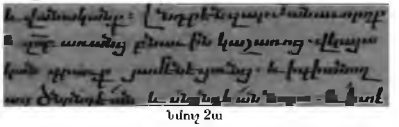
ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին սոսնձուած թղթի վրայ «Ճառընտիր (6)»: 2ա՝ «ՌՃԻԳ. - 1675. Ի[ետրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2507

ՀԱՅԵՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՇՏՈՑ

ԿԱԶՄՈՂ՝ Յակոբ (1599 թ.):

ԹԵՐԹ՝ 93. չգրուած 1բ, 88բ-93բ: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա-Ըx12 (Ա, է 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, բ. Ի՝ այլ թուղթ (սեղացուած 1599ին): լուսագծերով եւ լուսաղոչմով՝ բոլորակ, որի մէջ կենտրոնով անցնող երկու մասի կամարաձեւ ճիւղաւորուած գիծ, որի ծայրերը սաւարտում են մկնկան եռանկիւնիով: ՄԵՆՄՈՒԹԻՒՆ՝ 18,3x13,6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միսախիւ (12,7x9,5): ԳԻՐ՝ բոլոգիր (ճմոչ՝ 2ա): ՏՈՂ՝ 18 (2ա-11բ), 19 (12ա-55ա): ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դոյզնագոյն կաշի, դռնակով, միջուկը տախտակ, աստառ կարմիր մեւոպս, դռնակիները՝ վաճդակազարդ կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ նարնջի:

Նմոյշ 2ա

ՊԱՂԱՒՈՒՆԻ-ՊԱՂԱՊԱՆԱՆ – Գիրք Պարապմանց սրբոյն Կիւրղի եպիսկոպոսի Ալեքսանդրու ճարտասանի յաղագս մարգնապոյ միաձինի, Գրոխ լ. Երանելոյ Տեառն Կիւրղի եպիսկոպոսապետին Ալէքսանդրի առ բարեպաշտ թագուհին Եւդոկիա՝ կին Թեոդոսի բարեպաշտ թագաւորին, ԺՍ. դ. Ա-Ի. աստգուած ստոյին եւ վերին լուսանցներ եզրաւորած մկնական թերթիզ Մագաղաթ, 18,3x13,5, միսախիւ (17x10), ութդասիճ երկաթագիր (ճմոչ՝ Ըբ), տող 17՝ Կարկաչ Ասբ, Բաբ. «///աաեներին եղաւ ոտիքի... մարդով մաճ, այսպէս եւ մաղ///»: Բաբ «///խառնել կառնոր ե, գիարդ ոչ իցէ յոյժ սխալանաց... պատճենիցին որպես ի վ[այրէ յաստուածաշունչ]///»:

Տե՛ս «Հիւսեղ Աղեխանդրացի. Գիրք Պարապմանց: Աթանաս Աղեխանդրացի. Թուղթ առ եպիկտիտոն: Գրիգոր Տաթեւացի. Լուծմունք ի Պարապմունս սրբոյն Կիւրղի»՝ Կ Պոլիս. տպ. Աստուածատուր Կոստանդնուպոլսեցու. 1717 թ., էջ ՀԻԲ-ՀԻԳ., ձԼ-ՁԼՍ.

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ – գծանկարային. Լուսանցայի՛ն եպիսկոպոս՝ 2ա, կաթողիկոս՝ 39բ: ճակատազարդ՝ 2ա, 39բ, 59ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, խաչ: Զարդագի՛ր թոչնագիր, հանգուցագիր: Գոյնե՛ր կարմիր

Վիճակ՝ բաւարար: կազմի կային հետնաամրներով, կապիչներ կէսն ու գամերն ընկած, թ 88-93՝ ցեղի անցք, խոնաւութեան հետեւանքով թուղթը գոմաւոխոտած:

ԺԹ. դար (1599ից առաջ)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-39ա* [Կանոն եպիսկոպոս ձեռնադրելոյ] – *Յորժամ հանդերձեալ լինի եպիսկոպոսացուցանել զոք... կացուցի զքեզ, մո՛ւտ յուրախութիւն Տեառն քո:*

Բ. *39բ-58բ* Կանոն կաթողիկոս աւրհնելոյ – *Յորժամ հանդերձեալ լինին բարձրացուցանել զոք ի պատիւ կաթողիկոսութեան... եւ ապա փառս տուեալ արձակին, որում փառք յաւիտեանս յաւի՛ն:*

Գ. *58բ-9ա* Այս են նիւթք եւ պէտք սրբալոյս մեռոնին – *Պալասանի փայտի հունտ, խասապ տէրեւէ թուղթ... Այս է սրբալոյս սուրբ մեռոնի ծադումնք՝ խորհրդով է:*

Դ. *59ա-88ա* Կանոն մեռոն աւրհնելոյ – *Յաւուր մեծի հինգշաբաթին, ի ժամ սուրբ պատարագին... եւ քեզ վայել են անլռելի խոստովանութիւն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԿԱԶՄՈՂԻ

88ա Ով սուրբ հայրապետ[ք], լիշեցէ՛ք զանարժան կազմող սուրբ գիրոցս, սուտանուն Յակոբ լիշեցէ՛ք: Ի թվիս Ռխզ. (1599):

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին սոսնձած թղթի վրայ. «Մաշտոց ձեռնադրութեան եպիսկոպոսի, կաթողիկոս///»: 1ա «2. Մաշտոց 133: Բովանդակութիւն. 1. Կանոն եպիսկոպոս ձեռնադրելոյ - Թղ. 1: 2. Կանոն կաթողիկոս օրհնելոյ - 37բ: 3. Այս են նիւթք եւ պէտք սրբոյ մեռոնին - 56բ: 4. Կանոն մեռոն օրհնելոյ - 57: 5. Յիշատակարան կազմողի - 86: «Ով սուրբ հայրապետ, լիշեցէ՛ք զանարժան կազմող սուրբ գիրոցս՝ սուտանուն Յակոբ լիշեցէ՛ք: Ի թվիս Ռխզ. (1599)»: Սահակ վարդապետ Ամատունի»: 1ա՝ Սահակ վարդապետի գրած 1599ի տակ ընդգծած եւ կողքը՝ «Ի[ետրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: 1ա՝ «Հ[ին] 2507/133»:*

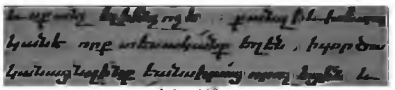
2508

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԹ. դար

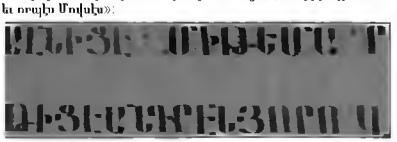
ԳՐԻՉ՝ Ոճաւճեա: ՍՏԱՅՈՂ՝ Սարգիս արվ.:

ԹԵՐԹ՝ 308+1 (կրկն՝ թ. 1), չգրուած 1ար, 130բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԱx16 (Թ 13, ժ, Ի 12, ժԳ 15, ժԹ 10, ԻԱ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՄՈՒԹԻՒՆ՝ 18,4x12,8-13,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միսախիւ (15,5x9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմոչ՝ 113ա): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱԶՄ՝ դոյզնագոյն շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկը տախտակ, աստառ դոյզնագոյն կտաւ լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմուշ 113ա

ՊԱՏՒՒՐԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Յովհաննու, Գ. 2-14։ Թ. դ.։ 2 (Ա-Ը) + 2 (Գ-Ի) թերթ, ստացուած մէկ թերթի ընդլայնակի ճառուտով ու եռկայնական ծալուտով. Գ-Ի ն կառուած ճակատակ. Մագաղաթ, 38,7×25,2, եռկիսի (27×20,2), բոլորգիծ եռհատիճ (ճմուշ Գիբ), տող՝ 16, ունի բուսական մէկ լուսնցուագաղ (Ըբ,Գա), գոյները կարմիր, կապոյտ, կանաչ, սպիտակ, սեւ։ Կարգալ՝ Դա, ԵՒբ, Գբ, Գա, Ըբ, Գբ, ԵՒա՝ «ցնա. Ռաբբի, գիտեաի՛... եւ ոչխն Մովսէս»։

Նմուշ Գբ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – գծանկարային։ Կ ի ս ա խ ո ւ ա ծ՝ 1գ։ Ճ ա կ ա տ ագ ա ր դ՝ 131ա, 233ա։ Լ ու ս ա ն ցագ ա ր դ՝ բուսական։ Զ ա ր դ ագ ի ր՝ բուսական, թռչնագիր, ճանճուցագիր։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր։

Վիճակ՝ բաւարար. քանմից թուղթը մասամբ գոնապիտուած, Թ. եւ ժ. պրակների թերթերի (128-152) լուսնցները լրացուած, ոտոր խոռոգրերի կարմիր գոյնը թափուած, գեռապակ գոյութեանը նուոգրով ներեց գրած (111ա, 114բ), թ. 298-308 եւ Գ-Ի պրակ՝ ցեցի անցեր։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-130ա* Գրիգորի եպիսկոպոսի Նիւսացւոյ (= Նեմեսիոսի) Յաղագս բնութեան մարդոյն

Տե՛ս նեռ 470, 2ա-115ա։ *Յանկ գրոյս՝ չէք*։ ա/*1ա-15բ*։ բ/*16ա-37ա*։ գ/*37ա-42բ*։ դ/*42բ-44բ*։ ե/*44բ-52ա*։ զ/*52ա-4ա*։ է/*54ա-9ա*։ ը/*59ա-61բ*։ թ/*61բ-2բ*։ ժ/*62բ-3ա*։ ժա/*63ա*։ ժբ/*63աբ*։ ժգ/*63բ-6ա*։ ժդ/*66ա-7բ*։ ժե/*67բ-9բ*։ ժզ/*69բ-70բ*։ ժէ/*70բ-5ա*։ ժը/*75ա-6ա*։ ժթ/*76աբ*։ ի/*76բ-7ա*։ իա/*77աբ*։ իբ/*77բ-9ա*։ իգ/*79ա-80ա*։ իդ/*80ա 1ա (խորագիրն այլ՝ Յաղագս ծննդականին կամ սերման)*։ իե/*81ա-բ*։ իզ/*81բ-3ա*։ իէ/*83ա-7ա*։ իը/*87աբ*։ իթ/*87բ-9բ*։ լ/*89բ-91ա*։ լա/*91բ-2բ*։ լբ/*92բ-5ա*։ լգ/*95ա-7բ*։ լդ/*97բ-9բ*։ լե/*99բ-101ա*։ լզ/*101ա-2բ*։ լէ/*102բ-5բ*։ լը/*105բ-8ա*։ լթ/*108ա-11ա*։ խ/*111ա-4բ (խորագիրը եւ սկզբնաւորը վերականգնած յետագայում)*։ խա/*114բ-20ա (խորագիրը եւ սկզբնաւորը վերականգնած յետագայում)*։ խբ/*120ա-30ա*։ *Յշտկն թրգմն./130ա*։

Լուսանցներում տեղ-տեղ ուղղումներ եւ լուծմունքներ։

Բ. *131ա-232բ* Գրիգորի եպիսկոպոսի՝ եղբաւր Բասղի, Տեսութիւն ի մարդոյն կազմութիւն։ Գլուխ, յորում է իմն մասնաւորական Յաղագս աշխարհիս բնախաւսութեան եւ գեղեցիկ իմն եւ պայծառ պատմութիւն

Տե՛ս նեռ. 470, *116բ-213ա*։ *Յանկ գրոյս՝չէք*։ ա/*131ա-3ա*։ բ/*133ա-6ա*։ գ/*136ա-7ա*։ դ/*137ա-8ա*։ ե/*138ա-9ա*։ զ/*139ա-40ա*։ է/*140ա-1բ*։ ը/*141բ-3բ*։ թ/*143բ-7բ*։ ժ/*147բ-9ա*։ ժա/*149ա-51բ*։ ժբ/*151բ-2բ*։ ժգ/*152բ-7ա*։ ժդ/*157ա-9բ*։ ժե/*159բ-67բ*։ ժզ/*167բ-8բ*։ ժէ/*168բ-70բ*։ ժը/*170բ-6բ*։ ժթ/*176բ-9բ*։ ի/*179բ-83ա*։ իա/*183բ-5ա*։ իբ/*185ա-7բ*։ իգ/*187բ-9ա*։ իդ/*189ա-93բ*։ իե/*193բ-6ա*։ իզ/*196ա-7բ*։ իէ *197բ-205ա*։ իը/*205ա-6ա*։ իթ/*206ա-9բ*։ լ/*209բ-13բ*։ լա/*213բ-8ա*։ լբ/*218ա-32բ*։

Տանօք լուսանցներում կան լուծմունքներ։

Գ. *233ա-308բ* Երանելոյն Գրիգորի Նիւսացոյ եպիսկոպոսի Յոդուռումն մանկանց ի կուսութիւն, եւ թէ սեպհական է աստուածայնոյ եւ անմարմին բնութեանն կուսութիւն

Տե՛ս նեռ. 470, 216ա-87ա։ *ա/233ա-6բ*։ *բ/236բ-47բ*։ *գ/247բ-55ա*։ *դ/255ա-6բ*։ *ե/256բ-8ա*։ *զ/258ա-9բ*։ *է/259բ-62ա*։ *ը/262ա-3ա*։ *թ/263ա-7բ*։ *ժ/267բ-72բ*։ *ժա/272բ-8բ*։ *ժբ/279ա-82բ*։ *ժգ/282բ-4ա*։ *ժդ/284ա-7ա*։ *ժե/287ա-8ա*։ *ժզ/288ա-91ա*։ *ժէ/291ա-2բ (գլխահամար յուն, ինչի պատճառով յաջորդ գլուխների համարները չղուռղ օրինակի համեմատ մէկով տարբեր են)*։ *ժը/292բ-4ա*։ *ժթ/294ա-6բ*։ *ի/296բ-8ա*։ *իա/298ա-300ա*։ *իբ/300ա-308բ (գլխահամարը՝ ԺԹ.)*։

Տանօք *ԺԹ-ԻԼ. միատղները գլխահամարներ չունեն եւ միացուած են ԺՀ.ին, ԻԲ. գլխի վերջում նեռ. 470ի համեմատ ունի յաւելեալ մէկ թերթից մի փոքր աւելի. «եւ յայտ է, թէ ոմանք առին զեռագս իւրեանց... որոց լիցի ամենեցուն մեզ հաւանել երկնային եւ յաւիտենական կենացն։ Շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որում վայել է փառք, իշխանութիւն»։*

ՅԻՇԵՑՆԱՆՔԱՆ ԳՐՉԻԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

232բ (գրչի) Փառք զաւրացուցչին ամենայնի հրաւիրին եւ կարաւղի, Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որ արժանի արար զանգամս հասանել ի վերջին գիծ տառիս. ամէն։ Եւ արդ, հոգւոյ հանգուցեալ դիմաւք անգիաալ աղաչեմք զպատառողդքդ այսմ հոգիաշունչ կտակիս յիշել բարեխէր մտաւք զսացող սորա գՀարգիս սարկաւագ՝ ծնողաւք եւ վարդապետաւք, եւս եւ զգծող սորա զՈհաննէս՝ իւրպողքն, եւ որ յիշէքդ, յիշեալ լիցիք ի Տեառնէ. ամէն։

Նշումներ՝ *Առ՝ «ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», «Հ՝ 2508/137»։*

2509

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

Ժէ. դար

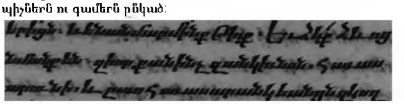
ՍՏԱՑՈՂ՝ Յակոբ վրդ. Կարնեցի։

ԹԵՐԹ՝ 203+2 (ներքս՝ թ. 1) չզրուած՝ 1ադ, 202ա-3բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԷ×12 (ԺԷ 13)։ Նիւթ՝ թուղթ, թ 194-201՝ այլ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով մաղ եւ կեղտաճի (գրի ծածկութեան պատճառով աւելի մանրամասն տեսնել հնարաւոր չէ)։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,8×12,8։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×8)։ Գիծ՝ բոլորգիր (ճմուշ՝ 17ա, լրացման՝ 194ա)։ ՏՈՂ՝ 22 (16-193բ), 24 (194ա-201բ)։ ԿԱՋՄ՝ դէղմագարդ սեւ կապի, միջուկը տախտակ աւազոտ գաղաքիւս մեամբ. լուսանցագարդեր՝ կարմիր։

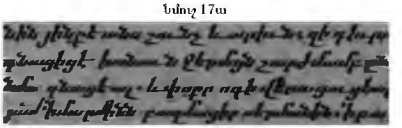
ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ւ ա ծ՝ 1ե։ Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 111բ։ Լ ու ս ա ն ցագ ա գ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն,

ծառ: Զ ա ր դ ա զ ի ր՝ թուղթագիր, բուսական, կենդանագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կանաչ, վարդագոյն, սեւ:

ՎիճԱԿ՝ բառարան թ 194-201՝ յետագայում ավելացրել է Յակոբ Կարնեցին, ուր ձեռով կ բնագիրը յագրած եւ գանկերն ավելացրած (տե՛ս Բովանդակութիւն), կազմի եղելական կապիչներն ու գամերն ընկած:

Նմուշ 17ա

Նմուշ 194ա

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *16-111բ, 199բ-200ա* Գրիգորի եպիսկոպոսի Նիսացւոյ (Նվէեսիոսի)Յաղագս բնութեան մարդոյ

Տե՛ս ձեռ. 470, 2ա-115ա: *Յանկ գրոցս/199բ-200ա: ա/16-13բ: բ/13բ-31ա: գ/31ա-6ա (անխորագիրք): դ/36ա-7բ: ե/37բ-45ա: զ/45ա-7ա: է/47ա-51ա: ը/51ա-3բ: թ/53բ-4բ: ժ/54բ: ժա/54բ-5ա: ժբ/55ա: ժգ/55բ-7բ: ժդ/57բ-8բ: ժե/58բ-60բ: ժզ/60բ-1բ: ժէ 61բ-5բ: ժը/65բ-6ա: ժթ/66ա-բ: ի/66բ-7ա: իա/67ա-բ: իբ/67բ-9ա: իգ/69ա-բ: իդ/69բ-70բ: իե/70բ-1ա: իզ/71ա-2ա: իէ/72ա-5բ: իը/75բ-6ա: իթ/76ա-7բ: ի/77բ-9ա: ի/79բ-80բ: ի/80բ-2բ: ի/82բ-4բ: ի/84բ-6ա: ի/86ա-7բ: ի/87բ-5բ: ի/88բ-91ա: ի/91ա-3ա: ի/93ա-5ա: ի/95ա-7բ: իա/97բ-102բ: իբ/102բ-11ա: Յղակից. թղթ./111ա:*

Հիմ 470 ձեռ.-ի համեմատ չնչին տարբերութիւններ ունի. 470րդ ձեռ-ի նկարագրութեան մէջ ԺԹ. միատոր չկայ. մինչդեռ ձեռագրում այն կայ՝ ԺԹ/62բ-3ա «Յաղագս սրտմտութեան Սրտմտութիւն է եռանդ շուրջ զսրտին... բնութիւն զիւրեանց կարգ պահէն»:

Բ. *111բ-99ա, 200ա-1բ* Գրիգորի եպիսկաւպոսի՝ եղբաւր Բաւսղի Տեսութիւն ի մարդոյն կազմութիւն: Գլուխս, յորում է իմն մասնատրական, եւ յաղագս աշխարհիս բնախաւսութիւն եւ գեղեցիկ իմն եւ պայծառ տեսութիւն

Տե՛ս ձեռ. 470, 116բ-213ա: *Յանկ գրոցս/200ա-1բ: ա/111բ-3բ: բ/113բ-6բ: գ/116բ-7բ: դ/117բ-8բ: ե/118բ-9բ: զ/119բ-20բ (խոբրագիր սպ. «Զի նման աստուածային գեղեցկութեանն է մարդն»): է/120բ-21բ: ը/121բ-3բ: թ/123բ-7բ: ժ/127բ-9ա: ժա/129ա-31ա: ժբ/131ա-2ա: ժգ/132ա-6ա: ժդ/136ա-8բ: ժե/138բ-45ա: ժզ/145ա-6ա: ժէ/146ա-7բ: ժը/147բ-53ա: ժթ/153ա-5բ: ի/155բ-8բ: իա/158բ-60ա: իբ/160ա-1բ: իգ/161բ-3ա: իդ/163ա-7ա: իե/167ա-8բ: իզ/168բ-70ա: իէ/170ա-6բ: իը/176բ-7ա: իթ/177ա-80ա: ի/180ա-3ա: ա/183ա-7ա: ի/187ա-98բ:*

Հիմ 470 ձեռ.-ի համեմատ չնչին տարբերութիւններ ունի: Տե՛ս Մտեպա Վարդանեան, Մ. Գրիգոր Նիւսացի, Տեսութիւն ի մարդոյն կազմութիւն, Մ. Էջմիածին, 2008:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՍՏԱՑՈՂԻ

198բ Զհնմաղիր արտակերտեալս ի վիս ասէին ի Գրիգորէ Նիւսեա արտաշարեալ գտիսն ատրունական ընդ երբեակն հանգէտ եւով դրախտ իմանալի եւ զգալի յոքնագան դիտողաց հրամանաւ վարժապետիս Եսայեա |199ա| Շատագանպարագի զգերբաբուն դրախտս պէսպէս որակ պտղովք, ի գմայլումն իմաստից ճմլեալ, ի խոհեմական իմաստս բանաստիրաց լուսափայլ դիտողութեամբ յիսականին յոյս, յորմէ ճաշակ եւ հաշակօղ վերաբերիլ յիմանալի ստեղծուածոն ի փառս միակին զվերբառասացեալ հրաբուխի վարժապետս իմ Եսայի՝ հանդերձ ծնողօք եւ ազգականօք, անմոռաց մաղթիլ զիսկ բան. յորմէ բողոքիւնն վերա յաւելու ասա, եւ ի հանդերձեալն, ո եւ զիմն ծովհանձէս արքայեդրայր Հայոց Հեթմոյ յիշել առաջի կենեզ(=դ)ուա պատարագին, այլ եւ զիմս անարժան թախիծ մակաց վերանորոգող գրչութեան, հանդերձ ծնօղօք հայցել ի Քրիստոսէ պիղծութիւն մեղաց, եւ որ մեզ հայցէ, ինքն գոցէ. որում փառք անգրաւ յաւիտեան. ամէն:*

[Ա]յլեւ գրերիկն ստացող գրգոյս գծակոր վարդապետս կարեսեցի եւ բանի սպասաւորս աղաչեմ յիշել առ Յիսուս Քրիստոս յոյսն բնաւից: եւ որք ընթերցուղք եւ վայելչք զքաղցրաճաշակ գիրքս մերով Հայր մեղապիւ, եւ լիջիք դուք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որում փառք յաւիտեանս, ամէն:

** Մինչեւ այստեղ տե՛ս ձեռ. 470, 213ա՝ յիշ. գրչ:*

ԳՐՉԱՓՈՒՂ 1ա «Աստուած», «Ա տեառն է: Հաւրցն եւ ամենայն»:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «Հ 2509/138», ա-ժէ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

2510

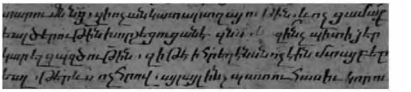
Հ Ո Գ Ի Վ Ա Ճ Ո Ց

ՀԱՒՈՒԱՔԱՍՏԱՑ վաճ (Ռխաուհիճ)

ՊԽԹ. – 1393

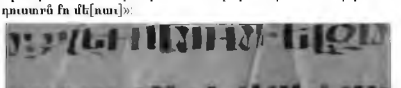
ԳՐԻՉ, ՏԻՏԱՅՈՂ՝ Մխիթար:

ԹԵՐԹ՝ 362. չգրուած՝ 362բ: ՊՐԱՆ՝ 1+Ա.-Դ×12 (Ա, Դ 10)+Ա.-Ի×12 (ԺԸ 11, ԻԶ 10, Իէ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ ՄԵՆՈՒԻՒՆ՝ 16,5×12 ԳՐՈՒԻՒՆՆ՝ միասիւն (12,2-14×9-10): ԿԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ 98ա): ՏՈՂ՝ 24-32: ԵԱՁՄ՝ շագանակագոյն դռնվազարդ կաշի, դոմնակով, միջոցը տախտակ աստառ կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը կարմիր:

Նմուշ 98ա

ՊԱՏԱՒԻՒՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մարկոսի ե 20-35: 2 (Ա-Բ) +2 (Գ-Դ), տառագուած ճոյն թերթի ճատուոմով եւ երեսյատակի ծայումով: Թ. դար, մագաղաթ (34,2×26,5), երկսիւն (27,5×20), ոզդագիծ երեսթագիր (ճմուշ՝ Բա), տող՝ 22: Կարգալ՝ Գա, Աբ, Դբ, Բա, Դա, Բբ, Գբ, Աա. «Եւ չոգաւ սկսաւ քարոզել... Թե դուստրն իո մե[ռաւ]»:

Նմուշ Բա

ՄԱՆՐԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոշոր ճ՝ 2ա՝ ճակատագրի՝ (գծանկարագիծ)՝ 1ա, 239բ, 259ա, 276ա: Լուսացգազդրի՝ բուսական, թռչուն: Զարդագիր՝ թռչնագիր, ճանգուցագիր, բուսական: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, սրճագոյն, սեւ:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կապիճներն ու գամերն ընկած, գործուածքներից թերթեր որոշ չափով մաշուած, փոիր-ինչ բամբակացած, խոնաւութիւն տեսած, թուղթը խոնաւացած, թ. 163-5, 308-59՝ ցեցի անցքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-317բ* [Մեկնութիւն Հնգամատեանին, արարեալ Վարդանայ վարդապետի Արեւելցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 1139, 2ա-102բ: 1. *Նախադրութիւն/1աբ (անխորագիր)*: ա/*2ա-6բ (անխորագիր)*: բ/*6բ-164ա (անխորագիր)*: 2. *Նախադրութիւն/164աբ (խորագիրն այլ. «Նախադրութիւն երից»)*: ա/*164բ 5բ (խորագիրն այլ. «Պարսիւն երից»)*: բ/*165բ 239բ (անխորագիր)*: 3. *Նախադրութիւն/239բ-240բ (խորագիրն այլ. «Վէրատական. Դարսիւն»)*: ա/*240բ-259ա (անխորագիր)*: 4. *Նախադրութիւն/259ա-60ա (խորագիրն այլ. «Թիւք քանակին Աստուծոյ ծնողն»)*: ա/*260ա-75բ (անխորագիր)*: 5. *Նախադրութիւն/276ա-7ա (խորագիրն այլ. «Երկ[բ]որդ ատրճեալն»)*: ա/*267ա-316ա (անխորագիր)*: Վարդան վարդապետի պարբերալ յիշատակարան/*316ա-7բ*:

Ծանօթ. *Լուսանցներում եւ տողամէջերին բուն գրչի եւ յետագայի ուղղումներ, աղբիւրների հեղինակների անունները:*

Բ. *318ա-51ա* Գիրք մնացորդաց (= Կտակ ԺԲ. Նահապետացն)

Տե՛ս ձեռ. 351, 266ա-79ա: ա/*318ա-20բ*: բ/*320բ-2բ (խորագիրն այլ. «Կտակ Շնաւոնի հաճապետի՝ որդոյն Յակորայ Խսրայելի»)*: գ/*322բ-7ա*: դ/*327ա-32ա*: ե/*332ա-3ա*: զ/*333բ-5ա*: է/*335ա-7բ*: ը/*337բ-40բ (խորագիրն այլ. «Կտակ Նեփթաղիմայ՝ որդոյն Յակորայ: Վասն բնական բարոյն»)*: թ/*340բ-2բ (խորագիրն այլ. «Կտակ Գադայ: Վասն տեսութեան, զոր պատմեաց որդոց իւրոյ»)*: ժ/*342բ-4բ*: ժա/*344բ-9ա*: ժբ/*349ա-51ա (խորագիրն այլ. «Կտակ Հենիամինի՝ որդոյն Յակոբայ»*:

Ձ՝ 351 ձեռ-ի համեմատ ընդհ. տարբերութիւններ ունի:

Գ. *351ա-62ա* [Պատմութիւն Յովսէիայ եւ կնոջ նորա Ասաենէթի՝ դստերն Պետափրէ հրմի Արեզ գաղաւի. ձեռ. 205, 36բ-43բ]

ա. *351ա-7բ* Պատմութիւն Ասաենէթայ – *Եւ եղեւ յամին առա<ա>ջնում... յդացաւ եւ ծնաւ գՄանասէ եւ ասացի՝ զինփրեմ:*

բ. *357բ-62ա* Աւրհնութիւն խոստովանութեան Ասաենէթայ – *[Մ]եղայ, Տէր, մեղայ առաջի քո... եւ ընդառաջակաչ եղեւ նմա, եւ յերրորդումն աւուր մեռաւ որդին փարաւոնի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

239բ Եւ ամենայն հաւատացեալոց ողորմութիւն եւ զարձեալ ի մեղաց, եւ ինձ՝ բազմաբիծ գծողիս:

239բ Աւգնեա՛, Տէր Յիսուս Քրիստոս:

259ա Եւ ի նմանէ բեւեռք սիրոյ սուրբ եկեղեցոյ եւ ակնկալութիւն նորա եւ իւրոցն Վարդան վարդապետին եւ ատացողի սորա (անուան տեղ բաց, չգրած) եւ իւրայոցն եւ անարժան եւ ծոյլ գրչի Մխիթ[ար]այ ողորմութիւն ի նմա:

318ա Փառք ամենազաւր տէրութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ եւս կարողութիւն տկար ոգոյ՝ Մխիթար գրչի հասանել յատարտ մեկնը<ն>չիս Աբրահամոց Մովսիսի ե. գրոցս յամի ՊհՌ. (1393) թուականիս; եւ արդ, գրեցաւ սա ի վանս Սուհարու, որ կոչի Խառաբաստայ, ընդ հովան[է]այ հոյակապ եւ գեղեցկաշէն սուրբ եկեղ[եց]ոյս, որ յանուն Սուրբ Աստուածածնի, առ ոտս երջանիկ եւ հեզահոգի Սարգիս բարձունապետի եւ վարդապետին իմոյ՝ Գրիգորի: Գրեցաւ սա ի վայելումն անձին իմոյ եւ յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ ծնաւղացն իմոյ՝ Զոպաձին եւ Թանխաբունիին:

Սո. լս. Ա՟Ջ. դար, նոտրգիր բջոր. «Սուխարու կամ Խառաբաստայ վանք կամ անապատ է ի Ռշտունիս»: Տե՛ս ԺԳ. դ. լիշ. ք, էջ 606:

362ա Աստուած Աբրահամու, Հայր Աստուած Իսահակայ, Որդի Աստուած Յակոբայ, Սուրբ Հոգի, ողորմեա՛ աստացողի գրոցս Մխիթար մեղապարտի եւ ծնօղացն իմոյ:

ԳՐՁԱՔԱՐԴ՝ *362բ լաւ գէրիչէ հայել:*

ԿՆՔՈՒԴՐԻՆԻ՝ Գա. *Բոլորշի, կենտրոնում երկգլխանի թագակիր արծիւ, ճանկերում իշխանութեան խորհրդանիշեր՝ կարճ գաւազան եւ խաչապսակ գունդ. "Печ. Ахалцыхской градской полиции".*

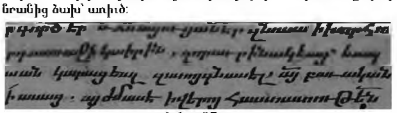
ՆՇՈՒԻ՝ Գա՝ «Հ՟ի 2510/Հ՟ի 143ո, «Հ՟ի 159/40», «ՊհՌ. – 1393. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»: *158ա (նոտրգիր. յետագայ գրչութեամբ) «Նախ յետագայ ձուլթի կարդալի է»: 159ա (նոտրգիր. յետագայ գրչութեամբ) «Նախ այս կարդալի է»:*

2511

ԵՍԱՅԻ ՆԶԵՅԻ, ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԵԱՆՆ ԵԶԵԿԻԷԼԻ

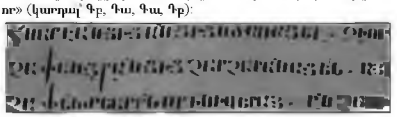
ԳԻՒՂ՝ Յոճանէս։ ՍՏԱՁՈՂ՝ տէր Մոռեփանոս։ ԿԱԶՄՈՂ՝ Սրապ (1596 թ.)։

ԹԵՐԹ՝ 379+1 (կրկն՝ թ. 12) չգրուած՝ 1ա, 379բ. ՊՐԱԿ՝ Ա-Լ8x12 (Ա. 10, ՃԷ, ԻԷ, ԻԸ, ԼԲ 11, Զ 13)+1՝ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, թ. 1, 10, 379՝ վերակազմման ժամանակ ապեցուած այլ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրչմով բոլորակ, ոչի մէջ. N/N. ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,8x12,2։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14x9,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 27ա)։ ՏՈՂ՝ 25։ ԿԱԶՄ՝ դոյնզգաղող չգաճանկագոյն կաշի, դունավրվ, միշոցկ տախտակկ. աստառ կարմիր մետաքս։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ի (Գ) + Ի (Դ)։ Գ՝ չգրուած թուղթ, լուսագծերով, ապեցուցած վերակազմման ժամանակ։ Դ՝ չգրուած, Գք երեսին ունի տպագիր պատկեր (7,5x4,6)։ բուսական միջսվայրի կենտրոնում մարդ (Նարեկաւոր գլխավերեւում. HIEROBOAM), որ ձախ ձեռով բռնել է իր աջում գտնվող գրաւոյի սանձը, իսկ ներանից ձախ՝ ափիւն։

Նմոյշ 27ա

ՊԱՏԱՀԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ — «Վարք եւագրեալ երանելոյ» եւ «Ճառ Քրիստեայ»։ ծ. դ.։ 2 (Ա-Բ) +2 (Ե-Զ), սեռագուած մկնական թերթերի լայնակի ծալումով, մասն ճոյն ձեռագրի։ Մազագոյն, 23x16, միասիւն (17,5x12,5), ողղագիծ երկաթագիր (նմոյշ՝ 2ա), տող՝ 17։ Ա-Բ՝ Վարք եւագրեալ երանելոյ «վաստակոյ եւ յաւելուած կենաց... յայտագս հատորոյ վիճել ընդ նմա»։ Կարգալ՝ Թա, Ալ, Բք, ԵՒա), Գ-Դ՝ Ճառ Քրիստեայ. «ամենայն իբրեւ մոգի աստուծոյ... բայց կատճումն յայնմանէ խոհեղոպահաձգոյն է, ոչ» (կարդալ՝ Գբ, Գա, Գա, Գբ)։

Նմոյշ 2ա

Հմմտ.՝ Սրբոյ ճօրն եւագրի Պոմտացւոյ վարք եւ մատենագրութիւնք, քառգմանեալք ի յոյն բարբառ ի հինգերորդ դարու, աշխատասիրութեամբ եւ ծանօթութեամբ ի յոյն բնագրեաց Հ. Բարսեղ վ. Սարգիսեան, Վենետիկ, 1907 թ., էջ 4-5, 56-7։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՁՈՒԹԻՒՆ — Կ ի ս ա խ ո ր ա ն 2ա։ Լ ու ս ա ւ ո ր չ ք ուսական (2ա)։ Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճաճգուցգիր (2ա)։ Գ ո յ ն ե ր՝ վարդագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար։ եղծուածք ու գաճերն ընկած, 10րդ թերթն սեեպագուած եւ գրուած յետոյպատ, ձեռագիրն առճաճարակ ժԹ. դ. նորոգուած թաթիաած անկիճնեերն ու եզրերը լրացուած, թ. 16-133, 308-22՝ գեպի ամգին։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-378ա* [եսայեայ Նչեզուղ Վերլուծութիւն Մարգարէութեանն եզեկիելի]

ա. *2ա-63բ* Յառաջաբանութիւն Վերլուծութեան մարգարէութեանն եզեկիելի — *Աստուածային արարչագործ Բանին կրկին էութեամբ... յաղագս որոյ այս սպառնալիքս լինի առ մարգարէս, յորմէ փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս. եւ նմա փառք յաւիտեանս։*

ԺԹ. դար

բ. *63բ-158բ* Տեսիլ երկրորդ — *Ակիզքն առնէ այժմ երկրորդ տեսլեանս... բայց մէջ գայս յարմար տեսաք, զոր ասացաք։*

գ. *158բ-75բ* Առակ վասն արծուեաց — *Եւ եղեւ բան Տեառն առ իս եւ ասէ. Որդի՛ մարդոյ, պատմեա՛ պատմութիւն... զոր սպառնամ եւ յանդիմանեմ վասն դարձի եւ փրկութեան ձեր առնեմ։*

դ. *175բ-80բ* Ողբ ի վերա իշխանին Իսրայելի — *Բնաւորեալ է ի բնութեան ամենայն կենդանեաց... գայս յառաջ ասացեալ դնէ ի մէջ մարգարէութեան<ի>ս սուղ ինչ պատմութիւնն։*

ե. *180բ-202բ* Առ ձեռս տանմն Իսրայելի — *Եւ եղեւ յամին եւթներորդի, յամսեանն հինգերորդի... յայնժամ առցէ զիշխանութիւնս գայս եւ զքեզ մատնեսցէ ի աստահութիւն։*

զ. *202բ-4ա* Առ որդիսն Ամոնայ — *Աստանաւր ի վերա ամոնացոցն փոխէ դմարգարէութիւնս... որ է ոչ այլ ոտատէք ասէ. այլք եւ զքեզ դատեցայց եւ տանջեցից։*

է. *204ա-30ա* Առ որդիսն Իսրայելի — *Եւ եղեւ բան Տեառն առ իս եւ ասէ. Եւ դու, որդի՛ մարդոյ... յորժամ ամենայն բանք քո ի գլուխ եղեալ կատարեսցին։*

ը. *230ա-2բ* Ի վերա որդոցն Ամովնայ — *Յամին երեսներորդի յամերկի եւ գերութեանն... զի չեղեն ունկնդիրք ինձ։*

թ. *232բ-3բ* Ի վերայ Մովաբու — *Մովաբացիքս. եւ առքա յորդոցն Ղաւտ եւ էն նրմանապէս եղբարքն իւրեանց... զազգն եւ զտեղիսն, յոր դուք վատահացեալ պարծէիք։*

ժ. *233բ-4բ* Ի վերա եդովմա — *Եդովմ եսաւ անուանեցաւ... զի եսաւ գաւրացուցեալ գվտարանդիսն, նոցա գերիչս սպարի։*

ժա. *234բ-5ա* Ի վերա փղշտացւոցն — *Վասն այդորիկ այսպէս ասէ տադոնայ Տէր... վասն տկարութեան Աստուած գայն առնէր։*

ժբ. *235բ-9ա* Ի վերա Տիւրոսի — *Տիւրոս, որ է Ծուր, եւ յետոյ կոչեցաւ Սուր... զի քան մարգարէիս գտեղին գայն խորք ծածկեալ ունին։*

ժգ. *239ա-45բ* Ողբս ի վերա Տիւրոսի — *Զկորբոտեանն ասրինակն ասաց... վասն այսորիկ եւ յառաջ տարեալ ասէ գսուն։*

ժդ. *245բ-53ա* Ի վերա իշխանին Տիւրոսի — *Արդ, ոմանք յառաջին մեկնչացն... ժողովեցան ի դատիթս Քրիստոսի։*

ժե. *253ա-5ա* Ի վերա Սիդոնի — *Եւ եղեւ բան Տեառն առ իս եւ ասէ. Որդի՛ մարդոյ, հաստատեա՛ զերեսս քո... եւ դուխտ նոցա առ որդիսն կատարեցից։*

ժզ. *255ա-9ա* Ի վերա եգիպտոսի եւ փարաւոնի՝ թագաւորիճ եգիպտացոց – *եգիպտոս թարգմանի երկաթի հալոց... եւ ապա ի փորձոյն գիտացին զճշմարիտն Աստուած:*

Ժէ. *259ա-63ա* Դարձեալ ի վերա եգիպտոսի – *եւ եղեւ ի քառներորդի եւ յեւթներորդի ամին... այն է դատաստանն:*

ժը. *263ա-4բ* Դարձեալ ի վերա եգիպտոսի – *եւ եղեւ ի մեռաւսաներ<ր>որդի ամի... ի ձեռն տանջանացն գիտասցեն:*

ժթ. *264բ-8բ* Դարձեալ ի վերա եգիպտոսի – *եւ եղեւ յամին մեռաւսաներորդի... նոյնպէս եւ գայլոզ մի ըստ միոջէ դիւրին է ի վերա նորա տեսանել:*

ի. *268բ-71ա* Դարձեալ ի վերա եգիպտացոց թագաւորին – *եւ եղեւ յամին երիտասաներորդի... այլ եւ ամենայն քաղաքք եւ ազգք մինչեւ յամայրամս ժամանակաց:*

իա. *271ա-3բ* Ողբ ի վերա փարաւոնի եւ եգիպտոսի – *ողբարիւք առ կրկին միտս բերեն... այլ եւ սակս երկեղի, զի դեղի (՞) փառան էին:*

իբ. *273բ-80բ* Ա.ո ոովիսն Յակովբու – *երկրորդէ դարձեալ վերստին վասն դիտոն... կամ յետ երթեալ եւ այսպն արարեալ ծիծաղին:*

իգ. *280ք-3ա* Ա.ո ոովիսն Իսրայելի – *եւ եղեւ բան Տեառն առ իս եւ ասէ. Որդի՛ մարդոյ, մարգարեա՛ց ի վերա հովուացդ Իսրաելի... եւ ոչ անասուն եւ գիս Աստուած եւ ոչ գիտասն:*

իդ. *288ա-90բ* Ի վերա եդովմաեցոցն – *Սակաւ ինչ յառաջագոյն ընդ այլ հեթանոսս... որ երեց եղբայրն էր մեր եւ ք.շնամի եղեւ:*

իդ. *290ք-6ք* Ի վերա լերանցն Իրաայելի – *Ջգալի լերանցն Հրէաստանի... գկենդանի մարդիկ ժողովել:*

իզ. *296բ-307բ* Վասն յարութեանն – *Ի հարցն առաջնոց եւ ի վարդապետացն սրբոց... միշտ բաշխէ անծախապէս եւ սրբէ զմեզ:*

իէ. *307ք-11բ* Ի վերայ Գովգայ – *Եւ եղեւ բան Տեառն առ իս եւ ասէ... վասն մեղաց իւրեանց:*

իը. *311բ-7ա* Ի վերա Գովգայ – *Յառաջնումնս գգայն ասաց... հեղի գօրամտութիւն իմ ի վերա նոցա:*

իթ. *317բ-76ա* Վասն շինուածոյ տաճարին – *Ի սկիզբն քննութեանս... այժմ եւ յանսպառ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

լ. *377աբ* Ցետ աւարտման գոցս թուխթ ընձաական յնսաեայ վարդապետի առ տէր Ստեփաննոս – *Ա.ր.հական եւ սրբազան քաւչապե՛տ, տէ՛ր իմ պսակաեռն... եւ յոգիս բանականաց մինչեւ յամայրամս ժամանակաց:*

լա. *377բ-8ա* Պատասխանի շնորհակալութեան տեառն Ստեփաննոսի առ վարդապետն յնսաեայ – *Յիսուսական համալսարանացն պետ... եւ ի պարծանս մեզ:*

376ա [Վերջաբանութիւն եսայեայ վարդապետի, որ ի Նիճ գաւառէ] – *Արդ, ըստ հայցման հաճութեան բարեչէր կամաց երջանիկ եւ գերիմաստ նախասահակեալ արհիականին, յաւրինեալ շարագրեցի գտեսութիւն աստուածաբան մարգարէիս կարճ եւ համառատ տեսութեամբ, ի թվիս հայկազեան տոհմիս տումարի՝ ըստ հոլովման ամաց եւթն հարիւր յի|376բ|սուն եւ երկուց (1303), ի դառն եւ անբարի ժամանակիս, որ տատանեալ ծլփիմբ ամենաներհակ արկածիւք, ի ներքուստ եւ արտաքուստ, որ ափշութիւն գործէր տեսակաւնին եւ ընդ միջոյն գործոյս քննութեան, սակայն ըստ կարի իմոյս անարգութեամբ հարկեցուցիչ հրամանաւ ի ձեռնտուութենէ Հոգւոյն գրեցի զսայ աղքատ եւ չքաւոր սեղանով գծառասակիցսն կերակրելով, եւ հայցեմ յամենայնէ ներումն գտանել սխալանաց՝ որ ստ գրտանի: Իսկ եթէ յաւգուտ ունէք լինիցի, շնորհակալութիւն Հոգւոյն շնորհաց եղիցի, եւ կաթ աղաւթից ձերոց ցաղեսցի ինձ ի տապան իմ գերեզմանի: Եւ եղկելի մատանցս այս վաստակ մտերիմ եւ խոհեմ քննողացդ ի վաելս մեծ եւ յաւգտութիւն ելիցի: Նաեւ գաշխատասէր եւ գառատամիտ վարդապետն Յոհաննէս, գծնեալ որդեական իմ ի Քրիստոս, ի ձեռն որոյ սրբագրութիւն տառիս եղեւ, յիշեցէ՛ք բարի կամաւք, զի ըստ աշխատանացն եւ գհատուցումն ընկալցի ի Տեառնէ: Եւ դուք, որք պատահէք, ով աշակերտաք բանի յայսմ աստուածախի հանգիսի, ապրինակելով գասյ, գրեացէք եւ գասկաւ գայս արձան յիշատակի մերս տաժանմանց, զի մի՛ լիցիք բազմիս առաւղ եւ սակաւին ոչ տուաւղ, այլ ընկալեալ ի ձեռաց ձերոց յղկեալ վէմս այս կենդանի յամենս արգելանի, առեալ դիցի ի հիմունս նոր Սիոնին, որով աւրհնեալ փառատրեացի ամենասուրբ Երր|377ա|որդութիւնն անբաւժանելի ի ներկայս եւ յապառնին եւ յանսպառ յաւիտենին. ամէն:*

Մանօթ. *Լուսանցներում երբեմն կան լրացումներ, հեղինակների անունների յիշատակումներ:*

ՅԱԽԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. ԺՋ. դ., նոտրգիր

378բ [Սակագին խոհրդակատարմանն] – *Ի գթութենէնդ Աստուծոյ եւ ամենայն սրբոց նորա... բանիւն Աստուծոյ ըօ է:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԹՒՄԱՆԱԿԻ

114ա (ստ. լս.) Վա՛ եւ եղուկ ի յայս մխէս ու ի հաց թխելէս:

189ա Եղուկ ի Մաթիոսի ծիծաղէս:

292ա (ստ. լս.) Վա՛յ եւ եղուկ ի քնէս:

318ա (ստ. լս.) Վա՛յ եւ եղուկ ի յայս շնէս:

342ա Վա՛յ եւ եղուկ ի փղաքրսիս կանչկանչելէս:

378ա Ո վ հոգեւոր սուրբ հայր Ստեփաննոս, աղաչեմ գքեզ՝ գանարժան գծաւղս Յոհաննէս յիշես ի քո սուրբ աղաւթիդ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱԳԱՅԻ

379ա (վերաձգմոդի, բոլորգիր, 1596 թ.) Արդ, վերըստին կազմեցաւ կտակս եղեկիէլ մարգարէի ձեռամբ սուտանուն Սուապի եւ ձեռնառուխեամբ մեր հոգեւոր հաւրն՝ վեհի եւ քաջ տէրէտի, իրունդի եւ անյաղթ Իսրուռնոսի հայրապետի, ի թվականի հայկազան տումարի ի ՌՃԵ. (1596), ի յերկիրս Տիպրիկոն, ի յանապատս Կիւրղի: Արդ, երես անկեալ ադաչեմ ընթերնուող այսմն տառի, զի կամիլ մի ադաւթից ձերոց կամենալ ի բազմաշարաւ հոգի իմ եւ յուսացէ գիս ի մեղաց իմոց, եւ գձեզ Տէրն Քրիստոս, որ առատն է ի տուրս պարգեւաց, միոյն Ռայպատիկ եւ բիւրապատիկ հատուցանէ ի միուսանդամ գալըստեանն իւրոյ. ամէն:

378բ (նոտրգիր, ԺԶ. դար) Ասաուած ողորմի կոշկար Յովանիսին հոգուն, որ ստացաւ ըղգիրքս ի հալալ ընչից իւրոց եւ ետ յիշատակ ի ձեռն Հարապետ աշակերտին ի գուռն Սուրբ Յակոբի, որ կոչի Կապոսի: Արդ, եա՛ կոշկար Յովհաննէս երկրամերձ եւ հոգաթաւալ դիմաւք առ ուսս ձեր անկեալ, առհասարակ ադաչեմ ամենեսեան՝ գկարդացողքդ եւ գլսողքդ, որ ո՛չ ծախէք գգիրքս: Ով որ ծախէ՝ անիծած է: Այլ անյապաղ տաք ի ձեռս ընթերնողացն եւ աւրինակողացն եւ բանի սպասաւորացն, որք ընթերնուն եւ գաս ասեն ի յիշատակ անձին իմոյ եւ իմ ծնողացն եւ հանդերձ ամենայնիս ամենայն. Հա՛յր:

379ա (նոտրգիր, ԺԶ. դար) Ասաուած ողորմի Յովանիսիսն հոգոյն, որ զայս գիրքս գնեց ի հալալ ընչից իւրոց եւ ետ յիշատակ ի ձեռն Հարապետ վարդապետին յիշատակ, որ կարդան եւ դաս ասեն իւր հոգոյն եւ իւր համաւրէն ննջեցեալոցն: Ասաուած ողորմի իւր հոգոյն եւ իւր ննջեցեալոցն. ամէն:

1բ (նոտրգիր, 1663 թ.) Մեծ քահանայապետն տիեզերաց ետ մեզ լուսաւոր տեառն տերանց գ[ո]էր Յակոբն բժիշկ չքվիածնայ եւ մեզ՝ մեղաւորացս գերատու եւ քաւիչ լանցանաց մերոց, ի թուին հայոց ՌՃԺԲ. (1663) ևկն ի յԱզրզում քաղաք՝ առ ի գնալ յերկրպագութիւն լուսաբուխ գերեզմանին Քրիստոսի: Եւ ես՝ Իբէխացի Նիկողայոս, որ այժմ բնակեալ եմ ի քաղաքիս Թէղուպօլիս, եառ յիշատակ գնուծմունս մարգարէութեանն եզեկիելի: Ով սուրբ ընթերցողք, յորժամ վայելէք զսուրբ տառս, յիշեսջիք գիս՝ անարժանս, ի յաղօթս ձեր եւ ի սուրբ պատարագս եւ ծողութիւն խնդրեսջիք մեղաց իմոց եւ ննջեցեալոց իմոց եւ արժանի առնէք ի փշրանացն սեղանոյ ձերոյ, եւ Տէրն ամենայնի, որ առատն է ի տուրն բարեացն, տացէ ձեզ եւ մեզ գիւր անճառ բարիսն. ամէն:

95բ (առ. լս., Նոտրգիր, 1821 թ.) Ընծայեցի հոգեւորեցիկին մերում |96ա| բարեծնունդ աղայ Կարապետ գերագնիւ |96ա| աղայ Մարկոսեան Թառումովին, |96ա| կաթուղիկոս Ամենայն Հայոց՝ վշտապի Եփրեամ: |96ա| Յամի 1821, դեկտեմբերի 19:

ԿՆՔԱԴՐՈՒԹԻ՝ *1բ, 222բ, 379ա ութանկիւն, «Գիրքս Սուրբ Էջմիածնա է»: 95բ՝ ութանկիւն, կարմրով, «Է. Եփրեմ կաթողիկոս ՌՄՄԹ. (1810)»:*

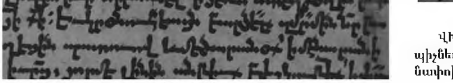
ՆՇՈՒՄ՝ *Գա՝ «Հ[ին] 2511/Հ[ին] 149», «ՌՃԵ. - 1596. Մ[ատոդ] եպ[իսկոպոս]»:*

2512
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

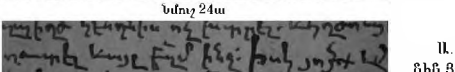
Ժե. դար

ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Սուիքա (ժէ դար):

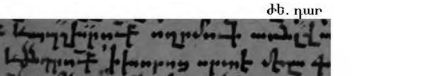
ԹԵՐԹ՝ 176. չգրուած՝ 1բ, 5բ: ՊԱՐԱՆ՝ 11+12+ը-ժԲ×12 (ը, Գ 11, ժ 13, ժԲ 14)+8: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, թ. 1-36՝ այլ թուղթ, լուսագծերով, թ. 58՝ այլ թուղթ, լուսադրոշմով՝ բուսական գաղտնանշոյ (՞), թ. 164՝ այլ թուղթ, լուսադրոշմով՝ վեցսթեւ աստղ, լուսին եւ այլ անընկալելի պատկերներ, թ. 169-176՝ այլ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,4×10,6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12x9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր. նմուշ՝ 60ա), նոտրգիր (նմուշ՝ 24ա, 58ա, 164ա, 172ա), ՏՈՂ՝ 24-31: ԿԱՋՄ՝ լայն, միջուկր ստուարաթուղթ. սաստարի դոյնմագաղ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱՆ՝ 1+1, չգրուած թուղթ, ուղեգրած 1960ական թթ. նորոգման ժամանակ:

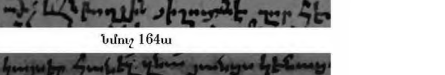
Նմուշ 24ա

Նմուշ 58ա

Նմուշ 164ա

Նմուշ 172ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի լաթր մաշուած, եղկուական կապիչներն ու գամերն ընկած, խոնաւութիւն տեսած թերթերը գունաթափուած, վերջին նորոգումր՝ 1960ական թուականների:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *36ա-57բ, 59ա-134ա* [Մեկնութիւն Աւետարանին Յովհաննու]

ա. *36աբ* [եւ.] — *///աստուածային գօրութեան եւ ազատութեան...*

բ. *36բ-44ա Ջ.* — *Յետ այսորիկ գնաց Յիսուս յայնկոյս ծովուն [Ջ. 1]: Զկնի ցաւոցն է պընկերակցութիւնն Քրիստոսի…*

գ. *44ա-6բ Ն.* *եւ յետ այսորիկ շրջէր Յիսուս ի Գալիլեա… [Ն. 1] Քրիստոս ոչ ընդունայն շրջէր…*

դ. *46բ-51ա Ը.* *Աստուածային քահանայապետքն եւ փարիսեցիքն կին մի ըմբռնեալ ի շնութեան [Ը. 3]: Դպիրս կոչէ գօրինագէտս…*

ե. *51ա-3ա Թ.* *եւ մինչդեռ անցանէր, եաես այր մի կոյր ի ծնէ [Թ. 1]: Նախ Քրիստոս բանիւ եցոյց…*

զ. *53ա-5ա Ժ.* *ես եմ դուռն: Ընդ իս եթէ ոք մտանիցէ, կեցցէ, մտցէ եւ ելցէ եւ ճարակ գտցէ [Ժ. 9]: Քրիստոս Ր. ասացեալա կուգանէ…*

է. *55ա-6բ ԺԱ.* *Ասէ ցնա Յիսուս. Յարիցէ եղբայրն քո [ԺԱ. 23]: Ոչ ասէ զերջն առ ի տալ Մարթիան պատճառս…*

ը. *56բ-7բ, 59ա-62ա ԺԲ.* *Աստ երկուս տարակոյս խնդրի…*

թ. *62ա-75բ ԺԳ.* *Սիրեաց զիւրան, որ աշխարհի աստ են, իսպառ սիրեաց զնոսա [ԺԳ. 1]: Քանզի թէպէտ Քրիստոս միշտ կատարելապէս սիրէր զաշակերտսն…*

ժ. *75բ-91ա ԺԴ.* *եւ եթէ երթամ, պատրաստեմ ձեզ տեղի [ԺԴ. 3]: Ուստի ետուն, թէ երթայր առ ի պատրաստել…*

ժա. *91ա-4ա ԺԵ.* *ես [եմ] որպէս ճշմարիտ [ԺԵ. 1]: Նախ մխիթարեաց Քրիստոս զաշակերտսն…*

ժբ. *94ա-5ա, ԺՋ.* *Զի Քրիստոս կրկին ժամանակ ճառէ…*

ժգ. *95ա-106բ ԺԷ.* *Զայս իբրեւ խօսեցաւ Յիսուս [ԺԷ. 1]: Նախ Քրիստոս մխիթարեաց զաշակերտս քարոզութեամբ…*

ժդ. *106բ-13ա ԺԸ.* *Արդ, դիտելի է, զի աւետարանիչս աստ ոչ ճառէ…*

ժե. *113ա-24ա ԺԹ.* *Գիտելի է, զի հրեայքն զՔրիստոս վասն երից չարախօսեցին…*

ժզ. *124ա-31բ Ի.* *եւ ի միաշաբաթին Մարիամ Մակդալէնացի [Ի. 1]: Արդ, քանզի ի մէջ աւետարանչացն բազում ներհակութիւնք արտաքուստ երեւին…*

ժէ. *132ա-4ա ԻԱ.* *եւ իբրեւ ճաշեցին, ասէ ցՍիմոն Պետրոս Յիսուս. Սիմո՛ն Յովհանու, սիրե՞ս դիս առաւել քան զդոսա… Արածեա զխոյս իմ [ԻԱ. 15-17]: Առաջին անգամ Քրիստոս ոչ միայն էհարց… Կատարեցաւ Մեկնութիւն, որ ըստ Աւետարանին Յովհաննու ի վերայ բնաբանին, չնորհօքն Աստուծոյ եւ ողորմութեամբ սուրբ Աստուածածնին:*

Ր. *134ա-42բ* Հարցումն եւ բնութիւն վասն երեորդութեանն — *Նախ խնդրի, թէ կարելի է, զի Աստուած մի լինի էութեամբ… Զայսքան բան համառօտաբար գրեցաք վասն անքննելի երրորդութեան եւ ոչ համարձակեցաք ընդարձակութիւն տալ:*

Գ. *143ա-63բ* [Քարոզք]

ա. *143ա-5բ* Կիրակի չարչարանաց — *Ով յանդիմանեսցէ զիս վասն մեղաց… [Յովհ. Ը. 46-47]* Ումն աստուածաբան վարդապետ…

բ. *146բ* Կիրակէ երկրորդ քարոզ — *Փոք[ր] մի, եւ ոչ եւս տեսանիցէք զիս… [Յովհ. ԺՋ. 17]* Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս ճոխ քարոզ արար…

146ա՝ սա. լա., գրչից. «Գիտի ԺԸ. տեառն հան/// իսա:

գ. *146բ-9ա* Կիրակի քարոզ երրորդ — *եւ նա եկեալ յանդիմանեսցէ զաշխարհ վասն մեղաց… [Յովհ. ԺՋ. 8]* Երեք բան է, զոր Տէրն հրամայեաց ասելով…

դ. *149ա-51բ* Կիրակի Դ. — *Զի զոր ինչ խնդրիցէք ի Հօրէ իմէ յանուն իմ, տացէ ձեզ… [Յովհ. ԺՋ. 23-4]* Գիրք կու ուսուցանէ մեզ փրկիչն…

ե. *151բ-3ա* Քարոզ Աչքանիաին — *Ով ի ձէնջ ունիցի բարկամ եւ գնացէ առ նայ ի մէջ գիշերի… [Ղկ. ԺԱ. 5-8]* Այս Աւետարանս կու կարդացուի…

զ. *153բ-4բ* Կիրակի մէջ Հ.օրէից համբարձմանն — *Յորժամ եկեսցէ մխիթարիչն, զոր ես առ[ա]քեցից ձեզ… [Յովհ. ԺԵ. 26]* Գիտութիւն լիցի, որ Հոգին Սուրբ կաստուածութեան, եւ դեւն կու ասի հոգի ստութեան…

է. *155ա-6բ* Կիրակի հինգերորդ քարոզ — *[ե]ւ երես երկուս նաւս… [Ղկ. Ե. 2-3]* Ծովս այս կու նշանակէ գաշխարհս…

ը. *156բ-8ա* Կիրակի վեցերորդ քարոզ — *Եթէ ոչ առաւելուցու արդարութիւնն ձեր… [Մտթ. Ե. 20]* Զի արդարութիւն դպրացն եւ փարիսեցոցն…

թ. *158բ-9բ* Կիրակի է.երորդ — *Իբրեւ ամբոխ բազում կայր ընդ Յիսուսի եւ ոչ ունէին ինչ ուտել… [Մարկ. Ը. 1-3]* Զի այս Գ. օրս, որ ժողովս կաին ընդ Յիսուսի…

ժ. *159բ-62ա* Կիրակի Ա.երորդ քարոզ — *Այր մի էր մեծատուն, որս էր տնտես… [Ղկ. ԺՋ. 1]* Այրս այս է Աստուած…

ժա. *162ար* Կիրակի մեռասաներորդ — *Արք երկու ելին տաճարն… [Ղկ. ԺԸ. 10]* Տէրն մեր եւ վարդապետն խոնարհութեան…

ժբ. *162բ-3բ* Կիրակի ԺԲ. — *եւ բերին առաջի նորա խուլ մի եւ համր… [Մարկ. Է. 32]* Որ զբանն Աստուծոյ կատարելապէս ընդունի… յորժամ կու գարգարին վասն բղջախոհութեան, կու ապականին/// (շար. թափուած):

Դ. *165ա-8բ* [Մեկնութիւն բանից Աւետարանի] — *///ին եւ պիտոյիցն գինոյն եւ վասն բառնալո գամօթս… սակայն վասն ըանձանաց ծնող /// (շար. թափուած):*

ՅԱԿՈԲԱԳՐԻՒԻՒՆՔ, ԺՋ-ԺԷ. դդ.

Ա. ԺՋ. դար. *169ա-76բ* Յառաջաբան Պօղոսի առաքելոյ, նախակարգել ի գլուխ գոցս — *Ընդ ու-*

սումնասէր եւ ընդ փոյթ քոյոյ սիրոյդ... յորմէ քարոզել գՅւետարանն սկսաւ մինչեւ Խ/// (շար. թափուած)։

Բ. ժէ. դար. *1ա-3ա* Համառօտ ժողովումն մեկնութեանց սրբոյ մարգարէին Եսայեայ, ի լուսաւոր մեկնչաց սրբոյ հօրն Եփրեմի, Յոհաննու Ոսկեբերանի եւ Կիւրղի Աղէքսանդրու հայրապետի, հրամանաւ տեառն Հայոց Հեթումոյ. Գէդրգեայ վարդապետի

– 1ա Յանկ սուրբ մարգարէին Եսայեայ *– ա. Լո՛ւր, երկի՛ն, եւ ունկն դի՛ր, երկի՛ր, զի՛... խը. Այսպէս ասէ Տէր. Երկինք աթոռ իմ են եւ երկի՛։*

ա. *2ա-3ա* [Մեկնութիւն] *– Մածուկ միշտ եւ անյայտ են բանք օրինացն... գամենայն ամրութիւն մտաց մերոց կործանեսցեն եւ զպտուղ հոգւոց կերիցեն/// (անաւարտ)։*

Հմմտ. Գէդրգ Սկեւռացի, Մեկնութիւն մարգարէութեանն Եսայեայ, Ս. Էջմիածին 2010։

Գ. *26ա-7ա, 9ա-24ա* [Առազաստ ամբողջութեան. պարիսկոլ վարուց եւ բառեհամբաւութեանց երեւնիւեաց ոմանց եւ նազելուհեաց՝ ի սուունկանողաց զկենաց իւրեանց առօրեից ի փառս անուանն Յիսուսի, թարգմանեցեալ ի Յոհաննիսէ վարդապետէ Կոստանդնուպօլսեցւոյ, ի փառս մեծագոյնս Աստուծոյ եւ ի զուարճութիւն հայկազունեաց. ձեռ. 1915, Յա-134ա]

– 26ա-7ա Նախերգութիւնք առ երեւնիս եւ գերեամարուս սրբուհիս, որոց զբարեհամբաւութենացն վերածեալ առազաստ ամբողջութեան *– Որ զ համեմատագունեղք եւ մաքրագունեղք հարսունք... որոց եմ ես յաւիտեան անարդիւն ծառայ Յովհաննէս Բուզանդեան ընչին քահանայս։*

ա. *9ա-18ա* [Գլուխ Ա.] Յաղագս վարուց եւ ելից սրբուհւոյն Մագդաղինեայ, որոյ գտօնախմբութիւնն սրբազան հռչակէ եկեղեցի յատուր Ի. եւ Բ.երորդում (23) յուլիս *– Մնաւ ազնուագէս սրբուհիս այս... յորմէ գոյ ժողովեցեալ համառօտ այս առաջաբան։*

բ. *18ա-24ա* [Գլուխ ԺԳ.] Յաղագս վարուց եւ ելից սրբուհւոյն Մարթայի, որոյ տօնախմբութիւնն հռչակի յատուր Ի. եւ Թ.երորդում (29) յուլիսի *– Ի ժամանակս մարգարէի ուրումն Քամուլիոս կոչեցեալ... յորմէ լինին անթիւք բժշկութիւնք ի փառս մեծագոյնս Աստուծոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

Դ. *24ա-6ա* [Ջոյցի]

ա. *24ա-5բ* [Վասն ուրումն հրեայի] *– Ումն հրեայ քնակեր մերձ առ փոքրիկ մի մատուռ... չարաչար հակառակէր եւ ի բշնամանէր։*

բ. *25բ-6ա* [Մեծատունն եւ ոդիին իւր] *– Մեծատուն ումն ունէր Ց. որդիս... եւ ասէ հայրն. Շնմարիտ ասացեր, որդի՛։*

ե. *27ա-36ա* Իւղաբերից Աւետարան ըստ Ղուկասու

ա. *27ա-8ա* [Նախադրութիւն] *– Ի փառս ամենասուրբ երրորդութեանն...*

բ. *28ա-34ա* [Մեկնութիւնք հատուածոց ի Ս. Գրոց] *– Եւ ահա այր մի անուն Յովսէփ, որ էր նախաթաթ... [Կդ. ԻԹ. 50] Յովսէփ թարմանի փառաւորեալ...*

գ. *34ա-6ա* Յորդորակ *– Այլ դուք, եղբա՛յրք, մի՛ մոռանաք գանճառ սէրն Քրիստոսի... ուրախութիւն մշտնջենաւոր ի ծագելոյ լուսոյ արեգարոցն |36ա| եւ բարձցի արտօսր յամենայն մ/// իս ե///։*

Ջ. ժէ. դար, այլ ձեռով, *58ար* [Վասն պատարագին առ զանազան ազգս] *– Ջի ահա լատինացիք... ի տօնս սրբոցն Յայտմաւուրք։*

է. ժէ. դար, այլ ձեռով, *164ար* [Կարգ մեղաց] *– Զոյս մեղք կայ յաշխարհս... եւ ոչ վասն պատաքնոց։*

Թ. *164բ* [Կարգ փիլիսոփայականի] *– Քանեն, զտաբբերութիւն, զտեսակն, զյատուկն... գանելնէ առնել, գանիլնէ կրել։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

24ա (ԺԷ. դ., ստացողի) Որոյ ապօթիւքն ողորմեա՛, Քրիստո՛ս Աստուած, ստացօղի սուրբ գրոյս գտէր Սուրիասին եւ իմ հանգուցեալ ծնօղացն։

153ա Ո՛վ ընդունօղ ապօթից Տ՛ր, ջնջեա՛ գմեղս նոցա, որք սրտի մտօք մեղաց թողութիւն խնդրեն ի քէն, ի Սուրիասիս ողորմութեամբ եւ շնորհօք քո ողորմեա՛ նա եւ իմ հանգուցեալ ծնօղացն, այլ եւ ամենից։

169ա (ԺՀ. դ. յաւելագրողի, ստ. լս.) Աւգնեա՛, Հոգի՛ Աստուծոյ, եւ խաղաղութեամբ հա՛ն ի յաւարտ։

ԿՆՔԱՂՐՈՇՈՒ *58բ՝ ուղղանկիւն, «Քրիստոսի ծառայ///»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կապմի մէջքին սոսնձուած թղթի վրայ «/// ութիւն է/// ութեան (5.)»։ 1ա (ստ. լս.՝ «ԺԷ. դ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

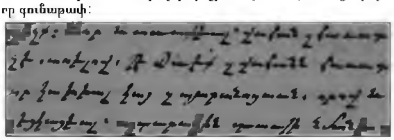
2513
ԺՈՂՈՎԱԾՈ

1794-1816 թթ. միջեւ*

ԹԵՐԹ՝ 135+1 (կրկն.՝ 87. գրչի ֆալսայում՝ 1-64, որ է 89ա-124ա). չգրուած՝ 37ա-88բ, 125ա-36բ։ ՊՐԱԿ՝ 24+12+8+6+8x4+6+2x24։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով. բ. 1-36, 88-135՝ ասիւ, տակը կիսաչրջան, տակը չրջան՝ մէջը «R», տակը՝ չրջան՝ մէջը «1794» եւ առանձին՝ «1794», բ. 37-44՝ P, ծաղիկ, F եւ 1816, բ. 45-46, 49-50՝ «G. C. Cini», բ 47-48, 51-54, 71-84՝ «C & I Ionic», կամ՝ վեցաթեւ աստղ, տակը. «La Stella», բ. 55-70, 85-7՝ բուսական զինանշան, մէջը՝ արծիւ, տակը՝ «NICOLLO POLLERI e FIC///» եւ «Al Masso»։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5x11։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5-15,5x8-8,5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 24ա)։ ՏՈՂ՝ 23 (1ա-24բ), 24 (25ա-36բ), 26-29 (89ա-124բ)։ ԿԱԶՄ՝ դոշնագոյն շագանակագոյն կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ.

աստառը թուղթ, լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ 1 (Ա) + 1 (Բ)՝ մաս կազմաստառի, թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով Բուսական զինանշան, մէջը՝ արծիւ, տակը՝ «NICOLLO POLLERI e FIC///» եւ «Al Masso»:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կռիճին մնդուած, լուսանցակողերը գունաթափ:

Նմուշ 24ա

* ժամանակի համար տե՛ս լուսադրոշմ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա–36բ* [Մեկնութիւն Երգոյ երգոց, ի հոգեխառն իմաստապատում առն Սողոմոնի, առաջն Իսրայէղի, զոր ասացեալ է տեառն Գրիգորի նեռաննմաւոր հաճախայի եւ հոգեշնորհ վարդապետի, որդւոյ տեառն Խոսրովայ. զոր հրիաստասաւէր արքայն Գուրգէն սակս իւրոյ աստուածերկիւղութեան եւ րնթերցասէր գործով, ցանկացեալ այսմ տառի՝ մեծաւ աղաչանօք եւ խնդրուածովք, եւ մեկնեալ զևոսկս փեսային եւ հարսին, որ բացայայտի մեկնութեամբ՝ ի Քրիստոս եւ յեկեղեցի. ձեռ. 1104, 48ա]

– [Երգ երգոց Սողոմովնի. ձեռ. 1104, 54ա – *Մեկնումն, որ ՝արգմանի խաղաղութիւն... ոչ կարեն տեսանել կամ իմանալ որչափ յայսմ/// (անաւարտ)*:

Հմմտ. Մատենագիրք Հայոց ԺԲ. հատոր, ժ. դար, Գրիգոր Նարեկացի, ե., 2011, էջ 771-884:

Բ. *89ա–124բ* Հաւաքումն ի ՅԱյտնութիւն տեսութեան, զոր մեկնեալ է Անդրեաս եպիսկոպոսն Կեսարու եւ յեղաշրջեալ ի հելլենականէն ի մեր բարբառ մեսրոպեփոխն Յեսայեայի Կոստանդին, եւ սրբագրեալ ի ձեռն ոսկենկար գրչի սրբոյն Ներսէսի Լամբրոնացւոյ, ի մեր թուականի Ռեէ. (1298), ի սկիզբն ամի առաջնոյ թագաւորութեան Լէոնի, որ ի Ռուբինեանց

ա. *89ա–92ա* Բաճիճ ի գլխոյ առաջնոյ – *Յովհաննէս առ եօթն եկեղեցիս, որք են յԱսիա... եւ եօթն աշուանակքն եօթն եկեղեցիքն են:*

բ. *92ա–4ա* Բաճիճ յերկրորդ գլխոյն – *Ահա հրեշտակ եփեսացւոց եկեղեցւոյն... եւ մեղ լուսաւորեսցէ հաճութեամբ անսկիզբն Հօր եւ ամենասուրբ Հոգւոյն այժմ եւ միշտ:*

գ. *94ա–7բ* Բաճիճ յերորդ գլխոյն – *Եւ առ հրեշտակ Սարդիկեացւոց եկեղեցւոյն... ընդ որում Հօր միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

դ. *98ա–100բ* Բաճիճ ի չորրորդ գլխոյն – *Եւ վաղվադակի եղէ Հոգւով... եւ քեզ ամենայն արարածք գոհաբանութիւն պարտին:*

ե. *100բ–2ա* Բաճիճ ի հինգերորդ գլխոյն – *Եւ տեսի յաջոյ ձեռինն... եւ միաւորեաց զենամաքն իւրով զամենայն:*

զ. *102ա–3ա* Բաճիճ ի վեցերորդ գլխոյն – *Եւ տեսի եւ ահա ձի սպիտակ... եւ սրբոցն պատրաստեալ բարեացն մասնակից արասցէ:*

է. *103բ–6բ* Բաճիճ ի յէ.րորդ գլխոյն – *Հինգերորդ հրեշտակին հրամայեցաւ, զի ասասցէ չորից հրեշտակացն... ի ծայրագոյնն վայելեցին:*

ը. *107ա–9բ* Բաճիճ յութերորդ գլխոյն – *Եւ տեսի եւ լուայ ձայն հրեշտակի... այլ կռապաշտութիւնն կարծեմ ասել գործաւթասիրութիւնն բան առաքելոյն:*

թ. *109բ–10բ* Բաճիճ ի մեռասասներորդ գլխոյն – *Եւ տուաւ ինձ եղէգն նման գաւազանին... իսկ կարկուտն գպատուհասն:*

ժ. *110բ–6բ* Բաճիճ յերկոտասաներորդ գլխոյն – *Եւ նշան մեծ երեւեցաւ յերկինս... այնքան հազար ամօք յանգ ելանէ:*

ժա. *116բ–4բ* Բաճիճ ի հսան եւ միներորդ գլխոյն – *Եւ տեսի երկինք նոր... անուն Աստուծոյ տպաւորեալ է:*

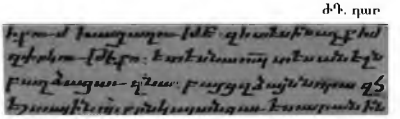
ՆՇՈՒՄ՝ *Ասի «Հմր 251/158», «ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»: Կազմի մէջքին սոսնձուած թղթի վրայ, «/// Գրիգ. Նարեկացւ. Մեկնութիւն Երգոյ երգոյն (1)»:*

2514

ԳՐԻԳՈՐ ՆԻԻՍԱՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՅ ԵՐԳՈՑՆ

ԺԴ. դար

Թերթ՝ 170: ՊՐԱԿ՝ Ա–ԺԱ.x16 (Ջ 11, ԺԱ 15): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՇՈՒՒԹԻՒՆ՝ 16,4x12,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5–14x9,5–10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմոչ՝ 77ա): ՏՈՂ՝ 25-27: ԿՈՋՄ՝ ծաղկաթուղթ, միջուկը թուղթ, մէջը՝ կարմիր կաշի, լուսանցակողերը՝ կարմիր (ԺԹ. դար): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 3 (Ա.-Գ) + 3 (Դ-Զ), թուղթ, չգրուած. Ա, եւ Զ՝ այլ թուղթ, մաս կազմաստառի, Զ՝ ստորին առտաղին անկիւնում ճնշարուրմ. ութանկիւնի, անընկալելի:

Նմուշ 77ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի եզերք մաշուած, թ 165-170՝ ցեցի անցքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-170բ* [Գրիգորի Նիսացւոյ Մեկնութիւն Երգոց Երգոյն]

Տե՛ս ձեռ. 436, 70ա-122բ. *Նախ./1ա-5բ: ա/5բ-18ա: բ/18ա-30բ: գ/30բ-44բ: դ/44բ-62ա: ե/62ա-80բ: զ/80բ-90բ: է/90բ-109ա: ը/109ա-116ա: թ/116ա-30բ: ժ/130բ-9ա: իա/139ա-50ա: իբ/150ա-5ա: իգ/155ա-61ա: իդ/161ա-70բ:*

436 ձեռ-ի համեմատ ունի չնչին տարբերութիւններ: Լուսանցներում գոյի եւ յետագայի յաւելումներ, սրբագրութիւններ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

170բ (բոլորգիր, 1439 թ.) Մ՛ով սուրբ ընթերցո՛ւղք եւ մաքուր ուսումնասէ՛րք, աղաչեմ յիշել ի Տէր զվերջին սաացօղ Եր[գ]ոց երգոյս Սօղօմոնի գՅովսէփ աբեղայ, որ սաացաս զսա ի հայալ արդեանց իւրոց՝ յիշատակ բարի իւրն եւ ծնօղաց իւրոց եւ ամենայն <ամենայն> արեան մերձաւորացն: Ի թվին ՊՁԲ. (1439), զոր տէր Աատուած վայելել տացէ. ամէն:

Տե՛ս Ժե. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 502-3:

170բ (նոտրգիր, 1450 թ.) Եւ՝ Յովսէփ աղբեղայս բաշխեցի զայս սուրբ գիրքս իմ հոգեւոր եղբարն՝ Սուֆիաս կրանաւորին՝ առ ի յիշատակել զիս եւ զծնօղսն իմ ի ժամ ընթերցման խրատու սուրբ հարցն Եագրիոնայ, աւգտելով ի ամանէ ի յերգ երգոցն Սօղօմոնի՝ ամառած [ող]որմի ասացէ մեզ, եւ ինքն յիշեալ եղից ի քրիստոսէ հանդ[երձ] եղբարն Գաւիթ կրանաւորի եւ ամենայն ազգականաւք եւ ծնօղիւք. ամէն: Ի թիվ ՊՂԲ. (1450):

Տե՛ս ժե. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 650:

170բ (նոտրգիր, ԺԷ. դար) Եւ արդ, մեք՝ որք կենդանիքս մնացեալ եմք, ի գալստեան ոչ ժամանեմք: Տե՛ս, Տէր, զքաղցրութիւն եւ արդ:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ *170բ (նոտրգիր) «Զի նա է կենդանի բարեխօս վասն մեր: Վասն մելանափորձութեան գրեցաւ»:*

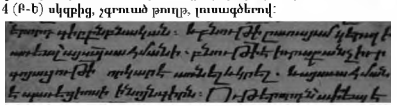
ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձուած թղթի վրայ. «Գր. Նիւսացւոյ Մեկնութիւն Երգոց Երգոյն (2)»: Աա. «Հ՝ 2514/160», «ՊՁԲ. — 1439, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: Գր (նոտրգիր). «Մեկնութիւն Նրգ երգոցի, ի Գրիգորէ Նիւսացւոյ արարեալ»:*

2515
Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

[ԳԱԶԱՐ]* Ջ2Բ. — 1323

ԳՐԻՉ՝ [Թորոս]*: ՍՏԱՑՈՂ՝ Տիրատուր ռաբունի:

ԹԵՐԹ՝ 342 չքուած 78բ, 165բ: ՊՐԱԿ Ա-ՃԽ16 (ե 14) + [Դ]-ՃԽ16 (է 12, Ը կրկնուած, Ը1 11) + Ա-ԺՃԽ16 (ժԱ, 17): ՆԻՒԹ թուղթ. ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ 16×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ միասին (9,5-10×13,5-14): ԳԻՐ բոլորգիր (ճմուշ՝ 80ա). Տող 24-26: ԿԱԶՄ՝ դոշվազաղղ չաքաճակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աւտառը սահնագործ կաւիճ մեռամս, լուսանցակողերը՝ կաւիճ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 4 (Բ-ե) սկզբից, չքուած թուղթ, լուսագծերով:

Նմուշ 80ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ — Ճ ա կ ա տ գ ա ր դ՝ 1ա, 165ա: Լ ու ս ա ն գ ա գ ա ր դ՝ բուսական (1ա, 38ա, 116ա, 165ա), ճաշակաւան (18ա), թռչուն (79ա): Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր (1ա, 18ա), ճանգուցագիր (38ա): Գ ո յ ն ե ր՝ մուգ կաւիճ, կապոյտ:

ՊԱՏՄԱԳԻՒՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ — 1 (Ա,) ։ 1 (Զ)՝ 1. Ա,՝ ԺՃ. դ., ստացուած մէկ թերի եզրաճառագրմով: Մագաղաթ, 15,6×11,5, եղկսիւն, ուղղագիծ եղկաթագիր (ճմուշ՝ Աբ), տող՝ 15 (պահպանուածք): Պատմութիւն վասն վառուց հրանելոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի: Կարդալ Աա, Աբ «/// ա/// ն ևս գաւնեցուորբ երեորդութիւնն՝ գՀայր եւ գՈգի... Պատմութիւն վասն վառուց... [ի]սգում են խասաբ վաղռապետութեանն .. եւ դամենայր անդրէն յեկեղեցին Աքեռիոճու ի տեսչութենէն Աատուծոյ եւ ի հայրա///» (ճմուռ. ձեռ. 996, 358բ-9ա): Կաղապ՝ Աա-Աբ: 2. Բ Աեռատառութեամբ ձաչոց (վրացերէն): 1 թերթ (Բ), մագաղաթ (16×13,2), միասիւն, նուռխուռի, տող 19: Կաղապ՝ Բա, Բբ (քստ Բեռնար Ոսախէի):

Նմուշ Աբ

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար, թ. 260 եւ 299՝ աստաֆին վերին անկիւնաձեւ ըզկած գրաքաչտը վնասուած, թ. 65՝ աստղին լուսանցից մի փոքր հատուած պատռուած:

* Գրութեան վայրի եւ գրչի համար ճմուռ. այս ձեռագրի գրի հետ նոյնական գիր ունեցող՝ ձեռ. 560, 55ա-197բ. 1325 թ., Գլաձոր, գրչ՝ Թորոս:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-170ա* [Թովմայի Աքուինացւոյ Գիրք ԹօթՀ խորհրդոց, թրգմ. Յովհան Մործորեցի]

Տե՛ս ձեռ. 559, 1ա-244բ: *Նախդ./յիբ: Յանկարած/յիբ: 1/1ա-18ա: 2/18ա-37բ: 3/38ա-76բ: 4/116ա-65ա: 5/79ա-104ա: 6/104ա-16ա: Յշտկրն թրգմ/77աբ (տե՛ս ձեռ. 560, 196ա-7ա)*

Հմ 559 ձեռ-ի համեմատ ունի չնչին տարբերութիւններ:

Բ. *166ա-341ա* [Մովսիսի Խորենացւոյ Գիրք Պիտոյից]

Տե՛ս ձեռ. 1681, 1ա-233բ: *1/166ա-75ա: 2/175ա-86ա: 3/186ա-95ա: 4/195ա-217ա: 5/217ա-41բ: 6/241բ-64բ: 7/264բ-89ա: 8/289ա-304ա: 9/304ա-21բ: 10/321բ-34բ: 11/334բ-41ա:*

Հմ 1681 ձեռ-ի համեմատ ունի չնչին տարբերութիւններ: Տե՛ս Գիրք պիտոյից, աշխատ. Գ. Մուրադեանի, Երեւան, 1993, էջ 26. ձեռ. Ա:

Գ. *341ա-2բ* Մովսեսի Քերթաւղի՝ արարաւղի Պետռոյիցս տաւղի խրատարանութիւն յորդորական առ Թէոդորոս ոմն աշակերտ իւր Ներկարթիի բաժուչիմն վարժիւք յիմաստս ճարտասանականս առհեասիս — *Աստուստ ի բարձրագոյնս վերաբմբեւելով... ծագր ե-բրաստս յոգնաձան հաւուցն եղան իւր:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳԱՂԱԹԱՐ ՕՐԻՆԱԿ

78ա Գրեցաւ գիրս այս խորհրդոյ ի ԹԻ՛ Տէառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ՌԳՃԻԸ., յամսեանն ի հոկտեմբեր Լ., երկու ամաւ յառաջ թաղգմանեալ, եւ ի ԹԻ՛ հայոց ՉՀ. (1321) թաղգմանեալ եւ գրեալ ի դուռն Ծոռ-ծորու, ընդ Հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին, որոյ ողորմութեամբ եւ շնորհաւք եղեւ կատարումն սորին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Գրչի. *104ա Զգծ[ողս] յիշեա՛:*

116ա Զտեառապեալ աշխատողս յիշէ՛, աղաչեմ:

342բ Զձեզուցեալ եւ զանարժան գծաւղս յիշեցէ՛ք աղաչեմ զձեզ վասն սիրոյն Քրիստոսի, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամեն, ամեն:

2. Ստացողի. *76բ Ես՝ նուաստ եւ չնչինս ի բանասիրաց՝ Տիրատուր բարուն, ստացա զտառս զայս բազում աշխատութեամբ, որ էր ժողովեալ ի հոգեկիր եւ յիմաստուն վարդապետէ՝ ֆրա Թումա կոչեցեալ, եւ եատ զառ գրել ի հալալ արգեանց՝ ի յիշատակ անձին իմոյ |82ա| եւ ծնողաց մերոց եւ ամենայն արեան մերձաւորաց: եւ որք յետ մեր ժառանգեն, յիշման արասցեն զմեզ արժանի առաջի անարիւն պատարագին, եւ որք յիշէքդ, յիշեալ յիցիք առհասարակ յողորմութիւնն Քրիստոսի, որ է արքնեալ յաւ՛:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

ա. *165ա (բոլորգիր, ԺԵ. դար) Զքառացող գրոցս զՄրճդին ոսկերին եւ զիւր կողակիցն յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ եւ մեղ ողորմեսցի. ամէն: Այլ եւ զայնոսիկ, որք ունին երախտիք ի սուրբ գիրքս, ամէն:*

բ. *342բ (նոտրգիր, 1735 թ.) Յիշատակ է գիրքս Աստապատեցի Կիրակոս վարդապետին եւ իւր հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնողացն: Թվին ՌՀԶԴ-ին (1735):*

գ. *332բ (ստ. լս., նոտրգիր, ԺԸ. դար) Գ. թուղթ շրջէ յառաջ ի վերջն:*

333բ (ստ. լս., նոտրգիր, ԺԸ. դար) Գ. թղթով ի վերջ:

335բ (ստ. լս., նոտրգիր, ԺԸ. դար) Յետ շրջէ Գ. թուղթ:

336բ (ստ. լս., նոտրգիր, ԺԸ. դար) Գ. թղթով յետ:

ԿՆՔՒԼԴՐՈՆԻՄ՝ *Բբ՝ ոճաւորուած բազմանկիւն (անընթեռնելի), Դբ եւ 64բ՝ բոլորակ, անընկալելի: Իա՝ ութանկիւն, «Քրիստոսի ծառայ Կիրակոս վարդապետ»: 342բ՝ ութանկիւն, «Կիրակոս վարդապետ»:*

ԳՐՉՈՒԹԻՒՆ՝ *Բա՝ «ալսօրոս», «ա այն»: 342բ՝ «/// յաւ ի յաշխարհ[ս]»:*

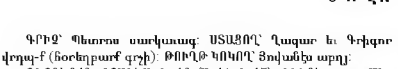
ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձած թղթի վրայ. «Թովմայի Ալքուինայցոյ Մեկնութիւն խորհ[ր]դոց եկեղեցւոյ (2.)»: Բա՝ «[illegible] 2515/169», «ՌԳՉԻԸ. — 1325, Մ[ելրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2516
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՊԼՋ. — 1387

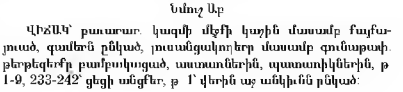
ՊԱՏԱՒՒԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ — Եւսեբի Կեսարացւոյ Պատմութիւն եկեղեցւոյ. ԺԲ. դ.: 2 (Ա-Բ.) թերթ, վերջում. ստացուած 1 թերթի ընդայսմանի ծպրումով եւ եզրաւնատումով, ոչիչ բնագիրը վնասուած: Թուղթ, 27,7×18,5, եռվսիս (23,5×[19,5]), տող՝ 25 (պէտ է լինի 26, վերին լուսացնիչ եզրաւնատած), Ուղղագիծ եւ կաթագիր (ճմոչ՝ Աբ): Եւսեբիոսի Կեսարացւոյ Պատմութիւն եկեղեցւոյ, ղպրութիւն է., գլուխ ԺԱ. Կաղապ՝ Բբ-Աա, Բա-Աբ. «վասն[ի] նորա այլ ի բա[զմութենէ] [անտի] յարմարութեան. մարդիկն որ մեռանային առ նա, եւ կե[ս էի]ր տանջանաւք»:

Հմմտ. Եւսեբիոսի Կեսարացւոյ Պատմութիւն եկեղեցւոյ յերեսս յաւուրսդ ի ճաչ ի հինգերորդ դարս, պարզաբանեալ նոր բարգմանութեամբ ի լոյս բնագրեն ի ձեռն Հ. Աբրահամ վ ձարեան՝ ի Մխիթարեանց, ի Վենետիկ, 1877, էջ 547-8:

Նմուշ 102ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ — հաչելութիւն՝ 92բ (չնչած): Լուսացուցիչ մանրանկար՝ սուրբ ոմն՝ ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ Իա: Բ ա ժ ա ն ա գ ա ր դ՝ ճԱ: Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, խաչ Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ բուսական, հանգուցագիր, մարգագիր, թռչնագիր, կենդանագիր, հուշկապարիկ, երկրայարիական՝ մարդադէմ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, նարնջի, շագանակագոյն, սեւ:

Նմուշ 4բ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի մէջի կտրին մասամբ ֆայրլուած, վաւերն ընկած, լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ. թերթեզերքը բաղբսկացած, աստառաներին, պատառուկներին, թ 1-9, 233-242՝ ցեցի անցիր, թ 1՝ վերին աջ անկիւնն ընկած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-60բ* Երիցս երանեալ սահմչելի հօրս մերոյ սրբոյն Ներսեսի Տարսոնի եպիսկոպոս[ի] Մեկնութիւն խոր եւ անյայտ բանից Յովհաննու աստուածաբան Աւետարանչի, զոր ի ժամ վախճանին աղօթեր, ի խնդ[ր]ոյ գերազարդ վարդապետին Ստեփաննոսի Յակովբացոյ:

Տե՛ս ձեռ. 1161, 169ա-207բ: *Նխրգ/1ա4ա: 1/4ա-60բ: Չշակ. հեգինակի/60բ:*

Բ. 61ա-241բ [Անդրէասի Կապադովկացւոյ Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովհաննու]

Տե՛ս ձեռ. 1161, 79բ-168բ: *Չբշակ/240ա-1բ (տե՛ս ստրս.): Նխագր/61ա-3բ: Գյուխք/63բ-6ա: Ներաձուք/66բ-71ա: ա/71ա-5բ: բ/75բ-9ա: գ/79ա-81ա: դ/81ա-2ա: ե/82ա-3բ: զ/83բ-6բ: է/86բ-8ա: ը/88ա-91ա: թ/91ա-2ա, 93ա-5բ: ժ/96ա-103ա: ժա/103ա-5ա: ժբ/105ա-7բ: ժգ/107բ-9բ: ժդ/109բ-10ա: ժե/110ա-1բ: ժզ/111բ-2բ: ժէ/112բ-3բ: ժը/113բ-6ա: ժթ/116ա-9բ: ի/119բ-22ա: իա/122ա-4բ: իբ/124բ-5ա: իգ/125ա: իդ/125բ-6ա: իե/126ա-7բ: իզ/127բ-30բ: իէ/131բ-3բ: իը/134ա-6ա: իթ/136բ-8բ: լ/138բ-41ա: լա/414ա-2բ: լբ/143ա-4ա: լգ/144ա-51ա: լդ/151ա-61ա: լե/161ա-3բ: լզ/163բ-7ա: լէ/167ա-9բ: լը/169բ-70բ: լթ/170բ-2բ: խ/173ա: խա/173բ-4ա: խբ/174ա-6ա: խգ/176ա-7ա: խդ/177ա-8բ: խե/178բ-82ա: խզ/182ա: խէ/182բ-3ա: խը/153ա-5ա: խթ/185ա-6ա: ծ/186ա-7ա: ծա/187ա-9ա: ծբ/189ա-91ա: ծգ/191ա-3ա: ծդ/193ա-5ա: ծե/198ա-203ա: ծզ/203ա-4ա: ծէ/204ա-6ա: ծը/206ա-8բ: ծթ/208բ-10բ: կ/210բ-2ա: կա/212ա-3ա: կբ/213ա-4ա: կգ/214ա-7ա: կդ/217ա-9բ: կե/219բ-21ա: կզ/221ա-3ա: կէ/223ա-32ա: կը/232ա-3բ: կթ/233բ-5ա: ֆ/235ա: ֆա/235բ-7ա: հբ/237ա-40ա:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,

242բ (ժե. դար) Վասն ազգականութեան, թէ ի ճաի պոռոս պատո է հասուցանել եւ ճան զայս թոյլ տալն անմտութիւն է եւ նզովեալ կոչի — *Արդ, մայմնատոր ազգն բաժանի յԳ. դէմս... ոչ խնամութիւն լինի մինչեւ ի Է. ազգն:*

242ա (նոտրգիր, ԺԳ. դար) [Անուամբ ականց] — *Ջմրուխտ, սարդիոն, տապազիոն, կարկեհան, շափիրեա, յասպիս, գոճազոմն, ակատ եւ սուտակ, յակինթ եւ բիւրեղ, եւ եղունգն: Կարդա՛յ եւ ուսի՛ր. եւ զանարժան ծառայս յիշեա՛յ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

[Ներսիսի Լամբրոնացւոյ]

240ա (1179 թ.) Փա՜ռք Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ եա մեզ զիմաստութիւն խորհրդոյ իւրոյ յայտնութեամբս, որ առ Յոհաննէս. ամէն: Ի թուակ[անիս] հայոց ՌՀԸ. (1179) գրեցաւ: Եա՝ Ներսէս նուաստս ի Քրիստոս եւ տարատամս յուսումնասիրաց, վերջին եւ նուազեալ ժամանակի ծնունդ յընթեռնուլն գՅայտնութիւնն Յոհաննու տագնապէի յանձն իմ առ ի յոչ գիտել գլուծումն բանիցն սքանչելացս: Եւ այսր անդր [*240բ*] խուզելով զմեկնութիւն նորին ի մերս բարբառ ոչ գտի: Յետ որոյ եհասս ինձ ընթանալ ի մեծն Անտիոք եւ շրջելով յոր անդ վանսդայս հռոմմոց եւ փռանգաց, այս տենչումն բորբոքէր ի միտս իմ, ուսոի եւ քննեալ գտի ի գրեանս հռչակաւոր ուխտի Սրբոյն Պաւղոսի ի քաղաքի անդ զմեկնութիւն Յայտնութեանս ի լունվարտ բարբառ եւ ի նոյն գիր, որով վարին փռանգք, երկուց մեկնչաց արարեալ: Եւ փափաճելով թարգմանել, ոչ գտի զոք, որ յայնմ բարբառոյ կարէր ի հայս յեղաշրջել:

Ապա ելեալ արտաքոյ քաղաքին՝ ի սուրբ լեառնն, որ ի հիւսուսոյ կոյս անդր, ի մի ի վանաւրէիցն հռոմոց, որում անուն էր Պէֆիաս, առ ոմն արգելական միայնակեաց, որոյ անուն Բասիլ, քննեալ գտի զցանգալին ի հելլենացի բարբառ եւ ի գիր՝ ուղղաբան եւ վայելուչ, որ լեալ էր Աթանասի |*241ա*| պատրիարգի նորին քաղաքի, եւ խնդրեալ առաչանաւք ի բարէմիտ առնէն, առեալ փութացա գրովքն ի հայրապետական աթոռն, առ տէր իմ եւ կաթողիկոսն սուրբն Գրիգորիոս, զոր ծանուցեալ՝ ուրախ եղեւ յոյժ եւ հրամայեաց թարգմանել ի ձեռն մետրապալտին Յերապալսի Կոստանդեայ, որ անտ ի ներքոյ սրբոյն հայրապետին հովանոյ հանգչէր. եւ սկսեալ աւգնականութեամբն Աստուծոյ եւ սրբոյ Տեառնն՝ նա ի թարգմանել, եւ ես ի գրել, վերընձայեցաք եկեղեցոյ Հայաստանեաց ուսումն[ա]էր մանգանց գայս սքանչելի աստուածային Յայտնութեանս մեկնութիւն:

Արդ, աղաչեմք զընթերցողսդ եւ զիմաստութեան գսիրողսդ յիմանալն գխորս իմաստիցն Աստուծոյ քննութեամբս գսուրբ հայրապետն Հայոց՝ գտերն իմ գԳրիգոր զբարէմիտն եւ զբարէաչէրն, գառիթին թարգմանութեանս եւ հրամայող մաղթեցէք Քրիստոսի յաստիս խաղաղութեամբ պահել եւ ի հանդերձեալն սրերոց իւրոց յեկնից արքայութիւնն ժառանգ|*241բ*|ակից ընդունել: Ալ եւ գԿոստանդինն մետրապալիտ, որ թարգմանեաց, եւ գՎասիլ կրանաւոր, որ գաւրինակս ետ, Քրիստոս ողորմութեան իւրոյ արժանացուսցէ աղաւթիւք ձեր:

Թարգմանեցաւ աստուածային Յայտնութեանս Մեկնութիւն ի թուականիս ի ՈՒՀ. (1129), ի սուրբ եւ ի հայրապետական աթոռն, որ կոյի Հռոմկլա, շրջապատեալ յարեւնական աղբերէն Եփրատաս, որ մատակարարէ բնակչացն զամենայն մարմնական պիտոյս խնամօքն Աստուծոյ, ընդ հովան[ե]աւ աստուածընկալ նշանին Վանկոյ եւ այլ սքանչելի սրբոցն, որ հանգուցեալ են անդր ի փառս Աստուծոյ:

Իսկ սրբաբանեցաւ ի նշանագրութենէն քերթողական արհեստիւ ի յապահով անապատս Սուրբ Գորգ, ի մէջ լերինս Տօրոսի, որ է ի գահ Կիլիկոյ եւ ի սկիզբն Պամփիլիւեա, ձեռամբ նուաս եպիսկոպոսի նորին մայրաքաղաքի՝ Տարսոնի, տառապեցոյս Ներսէսի, շնորհաւք ողորմութեամբն Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Տե՛ս Ե.-Ժ. դդ. յԲ-ք, էջ 228-9:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱԿԱԳԻՐ

61ա Որք սիրոյն զեղումն էք, սիրելիք, / Սիրելոյն սիրով, բաղձամամբ նեղիք, / Ջրանս նորա լսել տուփիք, / Ջանճառ գիսորան տէրունիք, / Եւ գիւրականն, որ չեն, յայտնիք, / Ջոր ի սրբոցն, որ էն վերջինիք, / Նեղսա արար, երեւելիք, / Որք ի սմանէ ուրախ լինիք, / Սորին լուսով լուսաիայիք, / Ջանսէր հոգիս եւ անբարիք, / գՊետրոս գրիչ տպալով ի լիք, / Մաղթեմ յիշել, երանելիք, / Թողուլ գին մեղսն աննեղելիք, / Որում ձերոցն ինչ ունիք, / Նմին եւ դուք արժանասջիք:

66ա Զմեզաւոր հոգս՝ զգրիչս, յիշեցէ՛ք ի Տէր եւ մեզաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք, եւս առաւել գՅովաննէս աբեղայն, որ ի ձեզնիս կոկելն խիստ աշխատեցաւ, եւ յիշօղք միշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ ամէնն:

242ա Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, ամէն: Ի թուականիս հայոց ՊԼԶ. (1387) եւ նուսաստ եւ տարտամս ի գործոյ բարեաց պետրոս սուտանուն սարկաւագս, որ միայն գանուն սարգաւագի եւ զգործն՝ ոչ, որ ցանգագաց գրել գաստուածային ձայնութիւնս, ի խնդրոյ պատուելի վարդապետացս՝ Ղազար վարդ[ապետի] եւ Գրիգոր վարդ[ապետի], հաւրեղբարց իմոց, ի յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց, կենդանեաց եւ հանգուցեալոց: Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, որք կարդայք եւ լսէք, կամ աւրինակէք գաս, մեզաց մերոց թողութիւն խնդրեցէ՛ք լմնատոյ, եւ՝ ծնողաց մերոց, եւ նստուած զձեր մեղքն ջնջէ եւ գլսողաց, եւ որք՝ ամէն ասեն: Եւ զինչ դուք մեզ ասէք եւ խնդրէք, գաջիք եւ գուք ի Քրիստոսէ նստուածոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս, ամէն: Եւ յամենայն ժամ:

Տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-ք. էջ 571:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՁԻ

66ա (1651, բոլորգիր) Աստուան թվն ՌՆ. (1651՛):

ԿՆՔԱԳՐՈՒՇՆ՝ *1ա Բոլորշի, կենտրոնում երկգլխանի թագակիր արծիւ, Ճանկերում իշխանութեան խորհրդանիշներ՝ կարճ գաւազան եւ խաչապակ գունդ. «[Печ. Ахалцыхской градской полиции]» (հմմտ. Ձեռ. 2505, 1ա):*

ԳՐՉԱՔԱՐԴ՝ *61ա «արդ դաւ արդ»: 66ա «գնամ/// նէ եսիկոյամ օգով»: 241ք (արտք. լս.) «Շափիւղա փիւրուզէ»: Ար «Մադկունս քո ամենքբեան աղվոր է, մէնակ է»: Բք «արդ... եւ Ֆ»:*

ՆԿԱՐԱՔԱՐԴ՝ *Ամ՝ չորս թռչնագիր եւ բուսական լուսանցագարդ, Աբ՝ երկու բուսական լուսանցագարդ:*

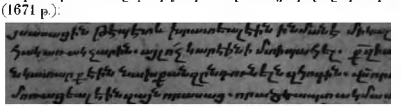
ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին սոսնձուած թղթի վրայ. «ներսիսի Լամբրօն. Մեկնութիւն էր ընդ եղբարսի»: 1ա (առ. լս.)՝ «Հ[իր] 217», «ՊԼԶ. – 1387, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

2517

ԻԳՆԱՏԻՈՍ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍԻ

ԺԴ. դար

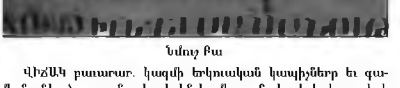
Թերթ 229. չգրուած՝ 1ա, 22բ, 142բ-3ա, 227բ, 229բ: Պրակ Ա-Իx12 (է, ԺԳ-ԺԸ, ԺԸ 10, ժ, ԺԶ, Ի 11)+2: Նիւթ թուղթ, թ 228-229՝ այլ թուղթ, լուսագծերով, ապեկազուած 1671 թ.: Մեծութիւն 16,7x13,5: Գրութիւն միասիւն (13,2x11): Գիր բոլորգիր (նմուշ՝ 82ա): Տող 23 (3ա-129բ), 27-31(130ա-42ա), 21-27(143բ-226ա): ԿԱՋՄ՝ դրոշմազարդ մուգ կարմիր կաշի, դոմնով, մխրճակը տախտակի, աստառը կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը կարմիր (1671 թ.):

Նմուշ 82ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – գծանկարային. Ձ ա ր դ ա գ ի՛ ճանգուցափր (3ա): Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր:

ՊԱՏԱՒՈՒՆԿ-ՊԱՀՊԱՆԱՆ – Աւետարան Մատթէոսի, Ի. 15-17, 20-21, ԻԳ. 34 - ԻԹ. 14: ժ. դ.: 2 (Ա.-Բ.) +1 (Գ.): Ա.-Բ՝ ստացուած եզրաճառուած 1 թերթի րնդլայնակի ծալումով, Գ՝ 1 թերթի եզրաճառումով (քնաշերը վնասուած): Մագաղաթ: ԱԲ՝ 25,3x 12,5, Գ՝ 13,5x12,2, երեսիւն ([25]x[19,5]), տող՝ 22 (պետք է լիներ 23, վերին լուսանցից եզրաճառուած), բոլոգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա): Կատարյալ Գա, Գբ, Աա, Բբ. Ար, Բա՝ «[եթէ չի]գէ՞ ինձ իշխանութիւն... առ զերկուսսասանն սո[ւանիին]/// ծայնժամ մառեա առ եա... յաճախութեան բան///», «[Ի խա]չ ճանի-ց[էի]... [ճ]եթռնու[ց]ց եւ ասյա եկե]ացէ կսոս[ուսի]»: Ունի լուսանցային ճամաքարբան 2-3 տող:

Նմուշ Բա

Վիճակ բաւարար. կազմի եզրաւական կապիչներ եւ գամերն ընկած. լուսանցակողերին եւ մի շարք թերթերի վրայ գեղի անցքեր, առաջին լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *3ա-227ա* Մեկնութիւն Ղուկայ Աւետարանին, զոր արարեալ է Իգնատիոսի եպիսկոպոսի, ի խնդրոյ տեառն Գրիգորիսի Հայոց կաթողիկոսի

Տե՛ս նեո. 1246, 163ա-306բ: Յանկ/չք: Նխդ/3ա-4բ: ա/4բ-31ա: բ/31ա-48բ: գ/48բ-53ա: դ/53ա-9բ: ե/59բ-62բ: զ/62բ-6բ: է/66բ-74բ: ը/74բ-7բ: թ/77բ-83ա: ժ/83ա-94ա: ժա/94ա-101բ: ժբ/101բ-13ա: ժգ/113ա-24բ: ժդ/124բ-30բ: ժե/130բ-42ա: ժզ/142ա-59բ: ժէ/159բ-66ա: ժը/166բ-72բ: ժթ/172բ-81ա: ի/181ա-3ա: իա/183ա-93ա: իբ/193ա-204բ: իգ/204բ-11ա: իդ/211ա-26բ: Ընծայական/226բ-7ա:

Գլխաբաժանում չկայ, որոշ սկսուածքներ կարմրով են:

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԵ. դար.

1բ (անարուեստ բոլորգիր) [Թագաւորէ Պարսից] — կիւրոս ի. (30) ամ թագաւորէ... զիՋ. (46) ամ շինեցաւ տաճարս, եւ դու զերիս աւուրս կանգնես գպս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

2բ Ջսկսեալս իմ դու կատարեա՛յ. / Եղիցի շունչ քո խառնեալ ի սմա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏՆԱԳԱՅԻ

Պտռիկ-պհպնկ Գա (բոլորգիր, 1396 թ.) ԽԵ. (42) ամի թագաւորութեանն Օգոստոս կայսեր ծնաւ Քրիստոս ի սուրբ կուսէն: Եւ յայնմ ժամանակի Հռիփ Հէրովդես, Պարսից Արշօր, [Հայոց Արգար: Գրեցաւ ձեռամբ մեղաւորիս՝ Առաքի բանի սպասաւորի, ի թվականի հայոց Պհե. (1396): Յիշել ի Քրիստոս աղաչեմ:

227ա (բոլորգիր, 1459 թ.) Աստուած ողորմի Շմաւոն վարդապետի ծնաւղացն, որ ազատեաց զայս գիրքս ի գերութենէ պարսից:

227ա (նոտրգիր, 1459 թ.) եւ ես՝ նուաստս ի վարդապետաց Շմաւոն, որ առաք զմեկնիչ Աւետարանիս Ղուկայ ի Շամբախի եւ բերաք ի վանքս Եւատաթէի՝ վասն յիշատակի իմոյ եւ ծնաւղաց իմոց եւ ի վայելումն որդոյ եղբարւր իմ, որդոյն իմ Ստեփաննոս արհեպիսկոպոսին Եւատաթէի Սուրբ Առաքելոյս. եւ զուք տեսանողք կամ ընթերցաղք, յիշեք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զյանձնեալս յամենայնի զՇմաւոն պիտականուն, եւ Աստուած գձեզ յիշէ ի աւրն ատենի. ամէն եւ եղիցի: Ի թվին ՋԸ. (1459) գրեցաւ սակաւ գիծս:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ք, Ը., էջ 123:

2ա (նոտրգիր, 1604 թ.) Ես՝ նուսատ Բարսեղ, պիտականուն վարդապետս, աշակերտ տէր Սրապիոն քաջ րաբունապետի՝ Գրիգորի Հայոց հայրապետի, յառաջ հանի դաս ասելոյ զմեկնիչս Ղուկաս սրբազան աւե[տարա]նչի ի թուին ՌՆԴ. (1604), ի մայրաքաղաքս Համիթ, յեկեղեցիս Սրբոյն Սարգսի Ջօրավարին, ագոստոսի ԺԸ. (18):

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 133:

228ա (բոլորգիր, 1671 թ. կապմոլի) Արդ, ո՜վ գրուածագիր հարք եւ եղբա՛րք, պատահողի այսմ սոփերի յիշել աղաչեմ առ Քրիստոս յոյսն ամենեցուն զերբերանեան անձն եւ զրգռմերաթիւս, քրտնաջան աշխատողն զվարդան Բաղիշեցի բաբունապետն՝ զկիրկին լուսաւորչին Հայաստանեացց, որ յերեկոյացեալ ժամուս ի վերջին դարուս սա միայնակ գործով փայլէ ի մէջ հոմացեղիցն իւրոց գործովն եւ վարուքն, եւ որպէս արեգակն ի պարս աստեղաց, այսպէս եւ սա ամենայն առաքինութեամբ զարդարեալ՝ ներքուստ եւ արտաքուստ, մանաւանդ անաչառ քարոզող եւ խրատող եւ կարկիչ անզգամաց եւ ստահակաց, եւ ողորմածու եւ գթոտ ի գէմս աղքատաց եւ տնանկաց, որ յանբարի ժամանակիս յաւել եւ զբարեգործութիւնս զայս ի վերայ ամենայնի, զոր ունէրն: Եւ չու արարեալ ի տեղոյն իւրմէ սակս աղաչանաց եղբարց եւ եկեալ ի սուրբ մենաստանս Առաքելոցն, որ յանուն եղիազարու առձայնի. զի թէ հնար իցէ գերծումն արասցէ եւ ազատութիւն շնորհեսցէ վանացն, որ անգեալ գնի ի ներքո ծանրաբեռն պարտուց, որ եւ իսկ եւ իսկ գձեռն ի գործ արկեալ՝ Աստուծոյ ամենակարող զօրութեամբն վճարեաց զանտանելի պարտսն, մինչ գրէթէ երկուց հազարաց եւ այլ աւելի, եւ զամենայն |228բ| գրեանս եւ արդիւնս վանացն ազատեաց, եւ Ա. (30) գիրք վերստին նորոգեալ կազմեաց ի ձեռն մահակալ կամարարին Վանեցոյ, եւ զեկեղեցոյ սաքեղն նորոգեաց, եւ ի հարաւոյ կուսէ զեկեղեցի Սրբոյն Ստեփաննոսի, որ ի նաճգ Թամուր բռնաւորէն քակեալ եւ հիմն ի վեր տապալեալ, սա վերստին շինել հաստատեաց եւ պայծառացոյց գսուրբ մենաստանս ժամակարգութեամբ եւ սաղմոսերգութեամբ: Եւ կարգեալ հաստատեաց առաջնորդ եւ սպասաւոր Սուրբ Առաքելոցն զԴաւիթ վարդապետ՝ գհոգեւոր հարազատն իւր, եւ ինքն վերակացու եւ խնամատար գոլով ամենեցունն, օրըստօրէ եւս քան զեւս յաւելու ի շինումն սուրբ եկեղեցեացդ եւ ի բարեձեւութիւն ազգիս հայկազունեաց: Ջոր եւ մաղթեմ յեղբարցդ հարազատաց յիշել ի պաղատանս յաղօթս ձեր զՎարդան րաբունապետն եւ գաշակերտն իւր՝ զՔրեստիամ բանասէրն, զի անսայթաք կենօք անցուսցէ զկեանս իւրեանց, եւ յետ աստեցաս ելանելոյ ընդ սուրբ վարդապետաց դասուն դասակից եւ պսակակից արասցէ զտոս. ամէն:

Կազմեցաւ մեկնիչս Ղուկասու Աւետարանչի ի թվականութեան հայկազեան տօմարիս Ռ. եւ Ճ. եւ Ի.երորդի (1671), ի վանս Ղազա|229ա|րու, ի հայրապետութեան Սրբոյ Աթոռոյն Էջմիածնի տեառն Յակոբայ սրբազան կաթողիկոսի եւ յառաջնորդութեան սուրբ ուխտիս տէր Դաւիթ Ճգնազգեաց վարդապետի եւ տէր Ստեփաննոս կրօնաւոր հէրապետի. յիշել աղաչեմ առ յոյսն մեր Քրիստոս. ամէն:

ԿՆՔՎԱԴՐՈՇՔ՝ *1ա Բոլորշի, կենտրոնում երկկլխանի թագակիր արծիւ, ճանկերում իշխանութեան խորհրդանիշներ կարճ գաւազան եւ խաչապսակ գունդ. «[Ахалцыхской градской полиціи]»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձուած թղթի վրայ. «Ի գնատիս վարդապետի Մեկնութիւն Ղուկասու Աւետարանին»: 1ա «Ղուկասու մեկնիչն է», «^{էմ} 158/78», «ՋՀ. – 1459 յառաջ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», ջնջած՝ «^{էմ} 158»:*

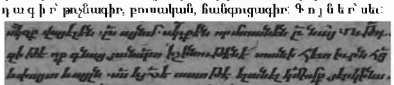
2518

ՄԱՏԹԷՈՍ ՋՈՒԼԱՅԵՑԻ, ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ժե. դար

Թերթ՝ 360 (վր. թ. էջախում 1-714, որ է 1ա-Ղբ.) չգրուած՝ 1բ, 360բ։ Պրակ՝ Ա-Լx12 (Ե, ԺԳ, ԻԶ, Լ 14, Զ 8, ԺԹ 16, Ի 4)։ Նիւթ՝ թուղթ։ Մեծութիւն՝ 18,5x12,5։ Գրութիւն՝ միասիւն (14,5-15x9)։ Գիր՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 48ա)։ Տող՝ 31-32։ Կազմ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկր տախտակ, աստառը կանաչ մետաքս։

Մանրանկարչութիւն – գծանկարային. Ճակատագիր՝ 98ա։ Լուսանցազարդ՝ բուսական, թոչուն։ Զարդագիր՝ թռչնագիր, բուսական, հանգուցագիր։ Գոյներ սեւ։

Նմուշ 48ա

ՊԱՏԱՒԻՒՆ-ՊԱՀԱՊԱՆԱԿ – Պատգոսի Աւո Տիտոս թուղթ Ա. 6-14, Բ. 1-9։ Թ. դ.։ 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), ստացուած մէկական թերթի ընդլայնական ճատուռով, ընդհակայնական ծալուռով եւ եզրաճատուռով բնագիրը վնասուած։ Մազաղաթ։ Աչ.՝ 18,4x24,8, Գ.՝ 18,4x25. բուն ձեռագիրը ճատաճար եղել է մօտ 38x28 չափի, երկսիւն ([27x19]), Աչ.՝ 6 տող, Գ.՝ 8 տող (պէտք է լինի 15), բոլորգիր եւ հաստագիր (նմուշ՝ 8ա)։ Կատարո՝ Դաւ, Գր, Գա, Դր, Աբ, Բա, Բր, Աա՝ «[աաՒ]ճազանդս։ Զի [պ]ատ է եպիսկոպո-[սի]Ն... մի հատ[կանաւոր]/// բան վարգապետութեան... զճակատոպրոգոն կշռաւբեր/// [ընբե]ռանել։ ոտ գանեցայն... իրեանց իսկ/// [կշռամ]բեացես զնոս... ի պատուխս մարդկան գատա-ծ[երոցն]», Աբ. «զոյ խատեաց... պարկեշտս/// [գինե]ւոյս այդ բարկատոս... ողբևսէս զսէ[ծուս]/// նոցնպէս աղաչեցիր... զործոց բարութեան/// [ճակատակր]դն իցէ յամեաք... Ծառայից իւ[րոց]»։

Նմուշ Բա

Վիճակ բաւարար. կազմի կռիին մաշուած, երկու կապիչներն ու մէկ գամն ընկած։

Բ ՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-88բ* [Նուաստ եւ յետին աշակերտի Մատթէոսի՝ եռամեծագն Յովհաննու եւ Գրիգորի աշխատասիրութեամբ՝ Հաւաքումն բանից յԱւետարանին Ղուկասու եւ բառոգ ի՝ վայելումն մանկանց Հայաստանեաց]

Տե՛ս ձեռ. 2519, 4ա-74ա; *3ան/2ա-3ա*; ա/*3բ-4բ*; բ/*4բ-5բ*; գ/*5բ-13բ*; դ/*13բ-5բ*; ե/*15բ-8ա*; զ/*18ա-22բ*; է/*22բ-6բ*; ը/*26բ-31ա*; թ/*31ա-4բ*; ժ/*34բ-6բ*; ժա/*36բ-40ա*; ժբ/*40ա-2ա*; ժգ/*42ա-6բ*; ժդ/*46բ-51ա*; ժե/*51բ-9ա*; ժզ/*59ա-64ա*; ժէ/*64ա-70ա*; ժը/*70բ-3բ*; ժթ/*73բ-7բ*; ի/*77բ-82ա*; իա/*82ա-3բ*; իբ/*83բ-7բ*; իգ/*88ա*։ *Յշտկր/87բ-8ա*։

Բ. *89ա-350բ* Նորին Մաթէոս նուաստ եւ յետին աշակերտի եռամեծագն Յոհաննու եւ Գրիգորի, աշխատասիրեալ ի ճննութիւն Գործոց առաքելոցն, ի մեկնութենէ սուրբ հարցն Յոհաննու Ոսկեբերանի եւ եփրեմի, ի խնդրոյ հարազատ հոգեւոր եղբօր իւրոյ Յակոբ վարդապետի Ախանճացիի

Տե՛ս ձեռ. 2519, 75ա-287ա; *3ան/89ա-97բ*; ա/*98ա-106ա*; բ/*106ա-19բ*; գ/*119բ-24բ*; դ/*124բ-29ա*; ե/*129ա-34ա*; զ/*134ա-42ա*; է/*142ա-50ա*; ը/*150ա-6բ*; թ/*156բ-65բ*; ժ/*165բ-72բ*; ժա/*173ա-81բ*; ժբ/*181բ-6ա*; ժգ/*186ա-94բ*; ժդ/*194բ-200բ*; ժե/*200բ-11բ*; ժզ/*211բ-8բ*; ժէ/*219ա-27բ*; ժը/*227բ-36ա*; ժթ/*236ա-9բ*; ի/*239բ-45ա*; իա/*245ա-56ա*; իբ/*256ա-66ա*; իգ/*266ա-74բ*; իդ/*274բ-85բ*; իե/*285բ-94ա*; իզ/*294ա-301ա*; իէ/*301բ-14բ*; իը/*314բ-22ա*; իթ/*322ա-32բ*; լ/*332բ-41ա*; լա/*341ա-49բ*; *Յշտկր/349բ-50բ*։

Գ. *350բ-9ա* Նորին Մաթէոսի աշակերտի Ներբողեան ողբերգաբար ոճեալ ի թաղումն երջանիկ րաբունապետին Գրիգորի։ Ընդ ևմին եւ յիշատակել զողբս յալեաց կոտորածին, որ ի Վրաց տուն, ի Փայտակարան հաղարի, ռանգի պատկեր աւուրցն մի դիպեցան, մանաւանդ ի հրաշագեղն Կարապետ եղբայր իւր – *Մ՛վ տայր գմահ իմ, փոխանակ մահու քո... ծովատուփ եւ խաւարա[յ]ին բանդէս ի յիւր սքանչելի լոյ[ս]։ Եւ մեք, ձեւաւք հանդերձ փառաւրեսցուք զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգիդ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտ[եանց]*։

Կարմրագիր խորագրի՝ «Նորին, ներբողեան, ողբերգաբար, Գրիգորի, Ընդ, Ջողբս, կոտորածին» բառերի սկզբնատառերը գլխագիր թաւ տեւով են. սրանց թվային արժէքների գումարը լինում է 1477, որը հնարաւոր է լինի ձեռագրի գրչութեան թուականը։

ՅԻՇԵՑԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐԱԿ

51ա եւ գիս յիշել աղաչեմ։

218բ Զանա՛<գ>ժանս յիշել աղաչեմ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

359բ (բոլորգիր, 1718 թ.) Գիրքս այս է քաղուածք Ղուկասու Աւետարանին եւ Գործոց առաքելոցն Քրիստոսի. եա՛ տէր/// (քերած-ջնջած) վարդապետս ըստացա զսա հալալ ընչիւք իմովք ի Ղճին. (1718) թուին, եաու զսա ի վանս սրբազան առաքելոյն, որ կոչի Սուրբ ընտեի (վերջին երկու բառը գրած ջնջածի վրայ) վանք, յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց։ Ով որ որ կարդասցէ զսա եւ վաւելեսց[է] Աստուծով, գմեզ մի Հա՛յր մեղայիւ յիշատակեն մի՛ դանդաղեսցի։

360ա (նոտրգիր, 1759 թ.) Թվին ՌՄԸ.ին (1759) եա՛ հոդ եւ մոխիր տիրացու Վարդանս զաս տուի ի ղնորայգարդ հօրէն իմէ տեառն Գրիգորիոսը (=Գրիգորիս) արհիեպիսկոպոսի, որ է Սուրբ Ստեփաննոսի Նախավկայի յաջորդ։ Տէր Աստուած վայելումն տացէ եւ ինձ յիւր խնամօքն պահեսցէ. ամէն։

359ա (նոտրգիր, ջնջած, գուցէ կապ ունի նոյն էջի մի ինքագրոյմի հետ):

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *2ա, 359ա՝ ութանկիւն, «Մկրտիչ վարդապետ. 1188 (1739)»: 2ա, 359ա՝ ութանկիւն, վերին մասում հրեշտակ. «Մկրտիչ վարդապետ 1120 (1671)»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Ա՛ա «Քազում խանի դուլ Բեշանե, մէկ տայէ ասել վանքին, որուն վարդապետ առնես»: «Ես է էսօր»: Ia «ա ե պ դ է զ է բ թ լ ի ծ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին տոսնձուած թղթի վրայ. «Մատթ[էոս] վարդապետի Տաթեւացւոյ Մեկնութիւն Ղուկասու Աւետարանին, քաղուածոյ (1)»: Աբ «ե. կորնդացւոց 202-204: Երատ քահանայից 85, 112, 124, 148, 149»: Ես՝ «Հ[ին] 2518/175»: Ia «Մատթէոս վարդապետի Քազուածոյ մեկնութիւն բանից Աւետարանին Ղուկասու» (սեւ մատիտով): Ia «Համառօտ հաւաքումն աւետարանական բանից եւ Գործոց, յորում անուանք հայրապետաց երից ժողովից» (սեւ մատիտով): Iա՝ «ԺՁ. գար, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»: 87բ (արտ. յս.) «Ծիրատակարան» եւ 88ա «Ջունի պակաս»:*

2519

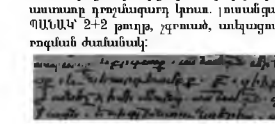
ՄԱՏԹԷՈՍ ՋՈՒԼԱՅԵՑԻ, ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Պհ. – 1391, Պկ. – 1411

ԱՊՐԱԿՈՒՆԵԱՑ վանք (Երնջակ)

ԳՐԻՉ՝ Մատթէոս Ջուղայեցի (հեղինակը):

ԹՒՂԹ՝ 295. չգրուած՝ 74բ, 294բ-295բ: ՊԱՒԿ՝ 2+Ա-Ջ×12 (Ա, Բ, Գ 13, Դ 16) + Ա-Ժ×12 (Թ, ԺԱ 14, Ժ, ԺԳ-ԽԷ 13): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18,2×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (16×10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նոտրգրի ոճով տատեռով. նմոյ՝ 58ա): ՏՈՂ՝ 34-40: ԿԱՉՄ՝ դռոյնագրով շապանակագոյն կաշի, սիկուր տախտակ, սատառք դռոյնագոյն կռատ. յուսանշանագրեր՝ կատմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2+2 թուղթ, չգրուած, անկացուած 1960ական թթ. նորոգման ժամանակ:

Նմոյ 58ա

Առաջին Ա-Ջ պրակները ձիւ գոյութեամբ պրակակապուել են սպրութեան գրեի հետաւոյած կտրտով՝ Ջ, Փ, Ւ, Ջ, Ր եւ Տ: Ձեռագոյ գոյութեամբ դասից կոյիւճ նշանակուել են համաւոյասխանաբար Ա-Ջ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – գծանկարային. Լուսանգարդ՝ բուսական: Ջարդագիր՝ բուսական: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը եւ թերթեր եղել են խխատ հայհարյանած, եզրամասը, որից վնասուել են յուսանշագարդերն ու գարդագրերը, մասամբ նաեւ բնագիրը (յատկապէս սկզբի եւ վերի մի ֆանի թերթերը), ք. 24-25ի միջեւ 1 թերթ բնաւն (տեւս բովանդակութիւն). նորոգուած եւ վերակազմուած 1960ական թթ.:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *4ա-74ա* Նուաստ եւ յետին ասկալ[եաի]ի Մաթէ[ոս]ի՝ [եաամեծ]ացն Յովհաննու եւ Գրիգորի ապխաւտասիր[ութեամբ՝ Հ]աւաքումն բանից յԱւետարանէն Ղուկասու եւ քարոզ, ի վայելումն մանկանց Հայաստանեաց

– *4աբ* Յանկ Աւետարանին բաղուածու – *Ա[ռաջին] Հաւն նախ ալպանումն ծ[ուլքին]... Իմ.] Ջի՛նչ է խոր-հուրդ այգպայքին...*

ա. *5ա-6ա* [Մեկնութիւն] – *Ա. Ամենայն ոք, որ ծոյլ է յաստուածային ուսումն... զի հաւատոցն մի ինչ բաւական է:*

բ. *6ա-9ա* [Բ. Բան]. Եւ ասէ Տէրն՝ ոչ ոք ջնդաբրիա... [Լուծումն]. Աստ նախ գծնուածն... ընդ ինոյն ատեիճ են Քրիստոսի:

գ. *9ա-12բ* [Գ. Բան]. Եւ Իբրեւ լցան աւուրք սրբութեանց... [Լուծումն]. Նախ արժան է մեզ ինեն... անցի եւ աճա ոչ էր խո՛:

դ. *12բ-14ա* [Դ. Բան]. Որ ունիցի երկուս հանդերձս... [Լուծումն]. Զվարդապետական եղանակն ի սուրբ Մկրտչէն արժան է ուսանել... եւ ապա առաքինութիւն առնել:

ե. *14ա-16ա* [Ե. Բան]. Եւ դարձաւ Յիսուս գաւրութեամբ Հոգւոյն... [Լուծումն]. Այս բաւիւ ընդդէմ են Մակեդոնի... բարեկամ մահաստիրաց եւ մեղաւորաց:

զ. *16ա-9ա* [Զ. Բան]. Աղաչէր զնա ոմն ի [փարիսեցւոցն... Լուծումն]. Զկատարեալ հաւատն ի կնոջէս յայսմանէ ունիմ ասել... հաց տա՛ւ նմա եւ ծարաւ իջ՛:

է. *19ա-22բ* [Է. Բան]. Այր մի իջանէր յԵրուսաղեմէ յԵրիքով... [Լուծումն]. Մանչաւալ պարտ է ընդ կարգաւորութիւն... եւ կարգաւ ուղղել զգործն:

ը. *22բ-4բ* Ը. [Բան]. Ո՛ ոք իցէ ի ձէնջ մարդ... [Լուծումն]. Այս առակս եւ դատաւորին միապես խրատեն... եւ ապա վասն իւր ոյրոմած բնութեանն/// [հասանելոց էին այնպիսի չնորհացն]:

1 թերթ ընկած, Հ գլխի վերջը եւ Թ. գլխի սկիզբը լրացուած ըստ Ձեռ. 2518, 30ա-1ա:

թ. *25ա-7ա* [Թ. Բան. Առն ոտեմն մեծատան... Լուծումն. Բարեարս մեր եւ ազատիչն...] /// – *եւ այն եւս Գ պատճառի... զի այսպէս սպասաւորիմք մեք ի Տեառնէ:*

ժ. *27ա-8բ* [Ժ. Բան]. Հոր եկի արկանել... [Լուծումն]. Զաւութիւն Աւետարանին... արկանել ընդդէմ բարեպաշտից:

ժա. *28բ-31բ* ԺԱ. [Բան]. Թզենի մի էր անկեալ... [Լուծումն]. Զայսսնսիկ խնդրելով գմիտս պատիմ մարդոյ... եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայել է փառ:

ժբ. *32ա-4ա* ԺԲ. [Բան]. Ջանացարուք մտանել ընդ նեղ դուռն... [Լուծումն]. Զայս ասելով ուսուցանէ... չահեցուցին ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ժգ. *34ա-8ա* ԺԳ. [Բան]. Այր ոմ եթէ կամիցի աշ-

տաբակ չինել... [Լուծումն.ղ]. Դէմ առակիս այսպիսիս տայ մեզ կարծիս... փառակցի ի Սուրբ Հոգւոյն, վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ՛:

Ժդ. *38ա-42ա* [ԺԹ. Բաե]. Ով ոմ իցէ ի ձէնջ մարդ... [Լուծումն]. Բազմադիմի առակաւ զամենախնամ տեսութիւն աստուածային սիրոյն... ողորմութեամբ Հօր նորին եւ Հոգւոյն Սրբոյն, որոյ փառ՛:

Ժե. *42ա-8բ* [Ժե. Բաե]. Առն միոջ Էին երկու որդիք... [Լուծումն]. Սովորութիւն ի մարմնաւոր ծնողաց... ստեղծողին եւ մաճացուցանողին, որում պատիւ եւ փառ, զօրութիւն յաւ՛:

Ժզ. *48բ-52ա* [Ժ]Ջ. [Բաե]. Այր մի էր մեծատուն, որոյ էր տնտես... [Լուծումն]. Ընդ սմանչելի առակացս Տեառն... զի ողորմութեան Աստուծոյ արժանաւոր լիցուք ի <ի> Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւ՛:

Ժէ. *52ա-7ա* [ԺԷ. Բաե]. Այր մի էր մեծատուն եւ ագաւնէր բեհեզս... [Լուծումն]. Առակիս բանս ոմանց այսպէս թուեցաւ... անդ յափտեճական կենացն հասցուք ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որով եւ ընդ որում Հօր, միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայել է փառ, իշ՛:

Ժը. *57բ-60ա* ԺԸ. [Բաե]. Դատաւոր մի էր ի քաղաքի ուրոմն... [Լուծումն]. Բարեխնամն եւ ամենագութն Յիսուս... զի պատրաստեալ պակեցան սրբոցն, հասցուք ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որով եւ ընդ որում Հօր միանգամ՛:

Ժթ. *60ա-3բ* ԺԹ. [Բաե]. Աւր եղեւ ելին ի տաճարն՝ կալ յաղաւթս... [Լուծումն]. Փիտել արժան է, զի ժամ աղաւթիցն... եղեն հաւատովք որդիք Աբրահամու:

Ի. *63բ-8ա* Ի. [Բաե]. Այր մի ազնուական գնաց յաշխարհ հեռի... [Լուծումն]. Ջի այր վասն ընութեան մերոյ ասէ... ապրիմ ի դառն տանջանացն:

Իա. *65ա-9ա* ԻՆ. [Բաե]. Հարց. Ջի՞նչ է խորհուրդ գալոյ մեր առաւաւտուն ի գերեզմանն... Պատասխանի. Վասն բազում պատճառի... կենացն հաղորդ լիցուք ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որով եւ ընդ որում Հօր մի՛ եւ Հոգ՛ փ՛:

Իբ. *69ա-73ա* ԻԲ. [Բաե]. Եւ համբարձեալ գնեաս աւրհնեաց գնոսա... [Լուծումն]. Աւդ, նախ գիտելի է, զի այս տաւն գերագոյն է... եւ ոմրին շնորհացն արժանաւորեացուք շնորհօք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որով եւ ընդ որում Հաւր միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայել է փառ, յաւիտեանս. ամէն:

Իգ. *73բ-4ա* [Յաւելուած] — *Ջի՞նչ է նախատաւնական, զոր առնեմք... իսկ ի յայնժամ յորս գնայց, ասէ, ի նոյն գատեցայց: Ապա ուրեմն յայտ է բանս:*

73ա Աւդ, եւ՝ վերջինս սպաւաւորաց բանին եւ տրուպս բանասիրաց Մաւթէոս քահանայ, որ միայն անուամբ եւ ոչ արդեամբք, տխաղծ մտաւք եւ տարտամ լեզուաւ ձեռնարկեցի յայս գործ տեսութեան, ոչ աւելի ինչ հոգացեալ, այլ ճշմաւտութեանն հետեւեալ, միայն այնմ բանի արարաք լուծումն, որ յայս գլուխ առանձնակի գրի, իսկ այլքն՝ հարքն մեր արարին ի Մաւթէոսի գլուխս, ընդարձակ հարցմամբ անտ գոցեաս: Աւդ, է պիտանացու ի նորա ի քարոզս բանի եւ ի կարգ զրուցաց եւ ի բեմասացութիւնն: Եւ գայս ո՛չ գիտնոց վասն, այլ մանկանց իմոց խորհրդակցացն: Եւ արդ, թեպէտ իմաստնոցա ամենայն յայտնի է այս, բայ ինչն տարբաջանելի կրիւք յառաջ եկն, վասն որով աղաւեմ զթերին լնուլ եւ զաւելորդն կշռել եւ սխալանացն ներել, մանաւանդ ուղիղ մտաւք ընթեռնուլ, ընդ որ եւ հայցեմ որք պատահիք, մաղթել առ մարդասէրն, թերեւս իջցէ մասն ինչ ի սրբան|73բ|ուէր աղաւթից Հերոց ի շարաւալի հոգիս եւ սրբեսցէ զաղտ հնութեան մեղաւք մեռելոյս եւ ազատեսցէ ի կուտակեալ ալեաց, եւ արժանացուսցէ յետին մշակացն:

Աւդ, եղեւ գրաւ համառաւտութեան բանից քարոզութեան ի թուին հայոց Ջ. եւ Խ. (1391), առ ուտս արդիւնաբան հռետորին Գրիգորի մեծի, յերկիրս Երնջանկայ, ի վանքս Ապրակունեաց, զոր մեծ ջանիւ էառ ի յախթարմայից երդարնակացն քաջ նահատակն Քրիստոսի Մաղաքիաս, որ եւ այս եւս ի նորին նշուիցց շնորհացն առեալ գծագրեցի առ ի յիշատակ առ յապա եղելոց մանկանց եկեղեցեացդ Հայաստանեաց: Ալլ որք գաղափարէք, գրեաջիք զսակաւ յիշատակիկս մեր ի վերջք գրոցս, զի եւ գուք յիշեալ լիցիք ի Տեառնէ: Որ եւ դարձեալ աղաւեմ ո՛չ ջնջել կամ հատանել զսակաւ յիշատակս մեր, թեպէտ չեմք արժանի, զի եւ մեզ լիցի հասանել մասին սրբոցն ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Տէ՛ս ԺԴ. դ. յիշ.բ, էջ 591-ջ:

Բ. *75ա-287ա* Նորին Մաթ[ոս] նուաստ եւ յեսին աշակերտի հաւմնծացն Յոհաննու եւ Գրիգորի, աշխատասիրեալ ի բնութիւն գործոց առաքելոցն, ի մեկնութենն սուրբ հարցն Յոհաննու Ոսկեբերանի եւ Եփրեմի, ի խնդրոյ հարազատ հոգեւոր եղբաւր իւրոյ Յակոբ վարպետի Ովաննեացին:

— *75ա-82բ* Յանկ Գործոցս Մեկնութեանն — *Ա. Առաջին ճառ. Վասն առաջաբանութեանն... Լբ. Երեւսուն եւ Բ. ճառ. Ներքոդեան ի սոյն յարեալ... Կատարեցաւ ջանկ գրոցս ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ:*

ա. *83ա-92բ* Ա. *Յետ քննութեան այնոցիկ, որ վերաբերին ի տնաւրէնութենէ մարմնացեալ Բանին... նշոյլք, որ յանկիւնս տան: Այսքան բանք են <են> յառաջաբանի գործոց, զոր արարեալ է եւ ինդի:*

բ. *93ա-106բ* Բ. Նորին, ի Մեկնութենէն Յովհաննու կարճառօտ — *Ջի՞նչ է պատճառն, որ յամենայն գիրս... եւ ոչ յեւ ԺՐ. ամսոյ:*

գ. *106բ-11բ* Գ. Ջի՞նչ է, որ ասէ. Ջրաննն առաջին. եւ ոչ Աւետարան կամ գիրէ — *Ի հանդէս բանի հրաւիրեալ... գծելով եւ երկնից արքայութեան արժանաւոր լիցուք ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

դ. *111բ-6ա* Դ. [Բաճ]. Ջոր սկսաւ Յիսուս առնել եւ ուսուցանել – *[Լուծումն]. Գիտելի է, զի փիլիսոփայն բաժանէ գիմաստասիրութիւնն յճ.ս... ժառանգդ լիցուք ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որով եւ ընդ որում Հօր մի՛ եւ Հոգ՛ վայել է փառք՛՛:*

ե. *116ա-21ա* Ե. Զի՞նչ է, որ ասէ Շաւշափեցէ՛ք զիս եւ տեսէ՛ք, զի ես ե՛ն՛ – *[Լուծումն]. Նախ գիտել պարտ է, թէ զի՞նչ էր յառաջ Քրիստոս... պարգեւաց նորա՝ շնորհօք եւ մարդասիրու՛՛ ո՛՛:*

զ. *121ա-3ա* Զ. [Բաճ]. Այլ սպասել աւետեացն Հաւ... [Լուծումն]. Եւ արդ, որովհետեւ հրապիրեցէ՛ք ի պաշտօն... յորոց ազատեսցէ զմեզ Քրիստոս, աւրինեալն յաւիտեանս. ամէն:

է. *123ա-35ա* է. [Բաճ]. Իսկ նոքա մատուցեալ հաւցանէին զնա... [Լուծումն]. Գիտելի [է], զի սովորութիւն էր առաջին իւաստասիրացն... այլ գեղեցկացեալ անճատ պսակօք փառս առ Հօր՛՛:

ը. *135բ-41ա* Ը. [Բաճ]. Այլ առջիք զաւորթիւն... [Լուծումն]. Հաւցաւճնելի է, թէ զինչ զաւորթիւն եան առաքելոցն... արժանաւորեսցէ շնորհ եւ մարդ՛՛:

թ. *141բ-5բ* Թ. [Բաճ]. Ապա դարձան յերուսաղէմ յանուա[ճ]եալ լեռնէն Ձիթենեաց... [Լուծումն]. Նախ հան զտեսութիւն բանիս գիտելի է... առ ի լնով զպատճեալ սիրտս մեր, շնորհօք եւ մարդ՛՛ Տեառն մերոյ եւ փ՛՛, որով եւ ընդ որում Հ՛՛ եւ Հոգոյն Ս՛՛:

ժ. *148բ-53բ* Ժ. [Բաճ]. Եւ ընտրեցին երկուս եւ արկին վիճակ... [Լուծումն]. Զի երիս կերպիւ վիճակ բաժանեաց Մովսէս... որոց լիցի եւ մեզ հասանել շնորհօք եւ մատղաշութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որով եւ ընդ որում Հօրն, միաճգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայել է փառ, իշխ՛՛:

ժա. *154ա-61ա* ԺԱ. [Բաճ]. Եւ ի կատարել աւուրցն Պենտեկոստէիցն... [Լուծումն]. Ի գալ Հոգւոյն Սրբոյ... Ժառանգդորդս առաւցէ շնորհօք եւ մարդաս՛՛, որով եւ ընդ որ՛՛:

ժբ. *161ա-4բ* ԺԲ. [Բաճ]. Եւ էին յերուսաղէմ բնակեալ... [Լուծումն]. Զհաւոր տառապեալ ոչ ուրեք եթէ կամիցին... եւ անդ ի կենացն ժամանել ողորմութեամբ իւրով ի Քրիստոս Յիսուս Տէ՛՛:

ժգ. *164բ-71ա* ԺԳ. [Բաճ]. Զի դեռ երեմ ժամ են աւուրս... [Լուծումն]. Յորժամ նորագոյն ոչ յառաջնորդութիւն գայ... նորին փառացն հաղորդիլ եւ շնորհաց նորին լինել արժանաւոր ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որում փառ յ՛՛:

ժդ. *171ա-6ա* ԺԴ. [Բաճ]. Աւրէ իւրայլգիիք, եւ ոչ ի ձեզ եկիւղածիք իցեն... [Լուծումն]. Խոտէք, ոչ յատակս ծովու... կենացն արժանի լիցուք, շնորհօք եւ մարդ՛՛ որով եւ ընդ որո՛՛:

ժե. *176ա-84բ* ԺԵ. [Բաճ]. Եւ լուեալ զայս զղջացեալքն... [Լուծումն]. Սովորութիւն է թագաւորաց... զի ընդ փեսային Քրիստոսի արժանասցուք վայելել զփառս նորին շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որով եւ ընդ որում Հօրն մի՛՛ եւ Հոգ՛՛ փառ:

ժզ. *184բ-90ա* ԺԶ. [Բաճ]. Եւ այր մի նստէր կաղ... [Լուծումն]. Յետ ննջեցեան այնոցիկ, որ առ գալուստ Հոգւոյն Սրբոյ... յորմէ ազատեսցէ զմեզ Քրիստոս՝ մարմնացեալ Աստուած, որում զօրութիւն եւ փառ յաւիտեանս. ամէն:

ժէ. *190բ-7բ* ԺԷ. [Բաճ]. Մովսէս ասաց ցհաւոն մեր. Մարգարէ յարոյցէ ձեզ Տէր Աստուած... [Լուծումն]. Սաւիմած է փորիկ մանկան... երկնից արհաւրութեանն ժառանգորդս առաւցէ շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փ՛՛ Յիսուսի Քրիստոսի, որով եւ ընդ որում Հօրն՛՛:

ժը. *197բ-204բ* ԺԸ. [Բաճ]. եւ բազմութեան հաւատացելոցն էր սիրտ եւ անձն մի... [Լուծումն]. Ի յարտաքին իմաստից... երկնից արհաւրութեանն ժառանգորդս լինել ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որով եւ ընդ որում Հօր միասի՛՛:

ժթ. *204բ-7ա* ԺԹ. [Բաճ]. Յառուցեալ մի ոմն ի մէջ աւետնին... [Լուծումն]. Ջհաչութիւն արանց հաւատարմաց... եւ տալ իշխանութիւն վրէժ հաղարաց շնորհօք ողորմութեանն իւրոյ, որում փառ յաւիտեանս. ամէն:

ի. *207ա-10բ* Ի. [Բաճ]. Եւ եղեւ տրտունջ յուսաց... [Լուծումն]. Ի վերայ բանիս այսորիկ գիտելի է... եւ անա զերկնից առ՛՛ ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որով եւ ընդ որում Հօր մի՛՛ եւ Հոգ՛՛ վայել է փ՛՛:

իա. *210բ-8բ* ԻԱ. [Բաճ]. Ստեփանոս այր լի շն[որհօք] եւ զօրութեամբ... [Լուծումն]. Ի հանդէս տաւնասիրացն... այլ ապաշխարութեամբ արբիլ ի մեղաց եւ արժանի լիցուք տալ փառս ընդ Հօր իւրոյ աեսկզբնականին եւ փառակցի Հոգոյն ճշմարտի, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

իբ. *218բ-26ա* ԻԲ. [Բաճ]. Բայց Սաւղոս վնասակար էր եկեղեցւոյն... [Լուծումն]. Զի աստուածային գիրք... արժանաւոր գործով փառաւորեացուք զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգի՛՛:

իգ. *226ա-32ա* ԻԳ. [Բաճ]. Եւ էր Սաւղոս ընդ աշակերտ[ն]ն մասանել... [Լուծումն]. Քանզի ասնեայն բարիք պարգեւեցան մեզ ի Քրիստոսի... հաղորդս լիցուք շնորհօք եւ մարդ՛՛ որով եւ ընդ որում ն՛՛:

իդ. *232բ-40բ* ԻԴ. [Բաճ]. Եւ եկեալ Բառնաբաս յԱնտիոք... [Լուծումն]. Քերթողք գմաուսնս բանին ի յոյթ բաժանեն... եւ արժանի արասցէ խստացելոց բարեացն Տեառն մերոյ, որում փ՛՛:

իե. *240բ-6ա* ԻԵ. [Բաճ]. Բազում ներողութեամբ պարտ է մեզ մտանել յայն հանգիստ... [Լուծումն]. Ամենայն իրաց ժամանակ է... ժառանգդ լինել ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որում վայել է փառ, իշխ՛՛:

իզ. *246բ-51ա* ԻԶ. [Բաճ]. Եւ էր ոմն աշակերտ յՅ[ե]ռսղէմ[ն] վկայեալ յամենայն եղբարց... [Լուծումն]. Ի պատճառէ անկմանն Ադամայ... եւ այնմ կենացն հաղորդս լիցուք. շնորհօք եւ մարդաս՛՛, որով եւ ընդ Հ՛՛:

Իէ *251բ-9բ* Իէ. [Բաճ]. Եւ ասէր Պատղո[ս]. Պատա էր չարչարիլ... [Լուծումն]. Ձղմարիտ վարդապետի յատկութիւն է... եւ ճայեցուս ի նա ուղիղ հաւատով եւ կենդանացուս ճոգով ի փառս Հօր իւրոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որով եւ ընդ որում յամենայնի յափեւեամս փառաւորեսցի Տէր մեր. ամէն:

իբ. *259բ-65բ* ԻԲ. [Բաճ]. Եւ եղ Պատղո[ս] եւ երեկ զնացն... [Լուծումն]. Քանզի սաճմանեցաւ յեկեղեցիս Աստուծոյ... [ար]ժանի եղիցուս փառաւորել զՀայր եւ զՈդի եւ զՍուրբ Հոգիդ այժմ եւ միշտ եւ յաւ՚:

իթ. *265բ-73բ* ԻԹ. [Բաճ]. Եւ ի[ջ]եալ ի Հռ[ա]տանի մարգարէ ումն, անուն Ագաբոս... [Լուծումն]. Գիտուցիս Սուրբ Գոգ... ժառանգորդս արասցէ Քրիստոսիս Յիսուսիս Տեառնէ մերով, որով եւ ընդ որ՚ Հ՚ միաճ՚:

լ. *273բ-9բ* Լ. [Բաճ]. Ե[լ] յետ ամսոց երից եկն ճաճանայապանն ճանդերձ ճար[ա]ւարախսասս Տերտեղոսաս... [Լուծումն]. Թագաւորին երկու իրս ճարկ է լինել... եւ արժանի արասցէ երկնից արհայութեանն ի Քրիստոս Յիսուս, որ է աւրճնեալ յ՚:

լա. *280ա-6ա* ԼԱ. [Բաճ]. Իբրեւ հրամայեցաւ մեզ ճաւել յիտալիա... [Լուծումն]. Երանելին Պաւ[ղոս] գրէ.. եւ խոստացեալ բարեացն ժառանգորդ լիցի[ոյ] ի Քրիստոս] Յիսուս Տէր մեր, որով եւ ընդ որում Հաւր... ամէն:

286բ ի սպառել ապգին հայկազեան եւ [ի] վերջին դարուն սահուցեալ ոգոց տարաժամ կ[որու]սելոց մեծի եւ փոքու եւ ի ստարասուցեալ դասուն քահանայական եւ ի հարեալ ժանեաց բանսարկուին, յամս ՅՈՒԻՆ ՊԿ. (1411), ի բռնակալութեան ապգին Յորգանեան, որ յետին գազան հանդիպեալ դանիելականն, որ ուտէր եւ մանրէր զիւրան եւ զատարան, ո՛չ յայտնի գոլով առաջնորդին եւ հնազանդին, այլ հաւասարեալ կորստեամբ եւ չարեաւք առաւելեալ, որ եւ յիշել ետ զառաջին չարին Թաւմուր կոչեցեալ Կաղին եւ ի նոյն ժամանդի գոլով յետոյ ամենայնի հարեալ զՎատնի արեան դաշն եւ ճալաւ զաէր նորա եւ սպան զՅաւսարն վրաց Կոստանդին եւ զբազումս գերի վարեալ յայսմ դառնութեան ժամանակիս, եւ՝ նուասս եւ խեղդամահ ի մեզս Մաթէ[ոս] յեսնեալս յիմաստից եւ տգէտս ի գիտնականաց եւ մնացեալս որբ ի յիմ հարազատագոյն հարանց հոգեհանաց եւ մարմնականաց, որ եւ յայսմ ամի եղեւ գրաւ կենաց մեծ բաբունոյն իմոյ Գրիգորի՛ յիշատակին մեծի հօրն Յոհաննու Ոսկեբերանի եւ Եփրեմի: [Եւ] զոր ինչ պարգեւեաց Հոգին Սուրբ, ի խնդրոյ հարազատ եւ սիրեցեալ եղբարւր մերոյ Յակոբայ վարդապետի, յորոյ սիրոյ հարեալ, յա[ն]ձն առի գմեծ աշխատանքս զայս, որ ոչ էր իմ կարողութիւն, այլ ի չգոյէ առն, եւ ի հասեալ ժամու անտէրունջ գոլով եւ ի խնդրոյ սրբազան եղբօրն մերոյ սկսայ շնորհօքն Քրիստոսի Աստուծոյ եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցի:

Արդ, աղաչեմ գՀանգիպողսդ սուրբ գանձիս, մտադիրութեամբ ընթեռնուլ եւ զաւելորդն կշռել եւ պակասութեանն ներել, զի ոչ միայն զիւրն հոգւացաք Աստուծով, այլ եւ գնմանակից բանին, որ ի հոմանուութենէ յայլ եւ յայլ գրոց առընթեր միմեանց եդի՛ առ ի դիւրագիւտ լինել աղբատ մանկանց իմոց եւ բեմբասացութիւնս եւ ի [ի]արդ գրուցաց հրապարակաց բանին: Եւ այս՝ դառն եւ տաժանելի կրիւք, քանզի ոչ ունէի զարժանաւորութիւն Հոգւոյն, որ դիւրաւ մտածէի, այլ ժեռլով եւ չարչարանք |287ա| տկարս ոգով ի լոյսէ ած Աստուած Հոգին առ ի լցուցանել գփափագող սորին, վասն որոյ աղաչեմ խնդրել գթողութիւն բազմակէպ յանցանս[աց] իմոց՝ [թ]երեւս իցէ աղաւթք մաղթանաց եւ ողորմութիւն փրկչին ի շարաւալի ոգիս իմ եւ լուսացէ զաղտ հնութեան մեռելոյս, եւ արժանացուսցէ ողորմութեամբ [մաս]ին սրբոց եւ կարգեա[ց]է ընդ յետին մշակաց[ն]: Այլ եւ երջանիկ հօրն մեր[ոյ Սար]գիս վարդ[ապետի]ն յիշատակ ի սմա եղիցի, զի պատճառ եղեւ մերոյս գծա[գ]րութեանն, քանզի նա կանխաւ համաոսեալ էր զսա, եւ մեք նորին [շ]ուտացն հետեւեցաք: Այլ եւ անմե[ղ]ադիր լինել աղաչ[ե]մ, զի դառնութիւն ժամանակի[ս] եւ աղճատութք չար խորհրդոց չփոթեալ ազատեցացուին գհոգի եւ գմարմին իմ, մանաւանդ՝ ծուլութիւն անգութ եւ անհնազանդ աշակերտաց վիրաւորեցին զիս, եւ յաւէտ վիշտք ի սուտ եղբարց, որք անհրաժեշտ վատթարութեամբ դառնացուցին զիս, վասն որոյ եւ ոչ կարացի զբովանդակն մակագրել, այլ զսակաւս ի բազմաց գրեցի առ ի յիշատակ մանկանցդ եկեղեցացդ Հայաստանեայցդ, վասն որոյ գրեսջիք գյիշատակութիւնս իմ ի վերջք գրոցս, որք գաղափարք, զի եւ գուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոս յաւիտենական կենաւք: Եւ որ յաչառնեն եւ հակառակինն, առցեն գնոյնն, զոր եւ արարինն, իսկ կատարողք աղաչանաց մերոց աւրհնեալ լիցին ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր:

Այլ եւ սովորութիւն է բնական մերոյս ազինս յաւտար ազգաց իմաստից բանին ցանկալ եւ որոնել, թէեւ կարի յետնոց է արարեալ եւ զնոյն ընթեռնուլ եւ զիւրոյ հօր թէեւ կարի մեծացէ աշխա[տ]եալ՝ ոչ ընդունել, վասն որոյ աղաչեմ մի զանմտութիւնս այս ի գործ ածել, այլ ընդ աւտարացն եւ զքոյոս սիրՀել եւ] մեծարել եւ կամակար մտաւք ընթեռնուլ, [զի լիցի] ձեզ թերեւս հասանել յաւիտենական գիտ[ութեանցն], մտանել յանզրաւական գիտութիւնն ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ է աւրհնեալ ընդ Հօր իւրում եւ Սուրբ Հոգոյն այժմ եւ մ՚:

Տե՛ս ԺԹ. դ. յիշ-ք. Ա., էջ 119-21:

Գ. *287բ-94ա* Նորին Մաթէ[ոսի] աշ[ակերտի] ներ-

բողեան ոդբերգաբար ոգեալ ի թաղումն երջանիկ րաբունապետիճն Գրի[գոր]ի, ըստ նմին եւ յիշատակել [գոդբ]ս յալեաց կոտոռածին, որ ի Վրաց տումն, ի Փայտակարան խաղաքի, ընկճի պատկեր աւուրցն մի դիպեցաւ, մանաւանդ ի հրաշագեղն Կարապետ եղբայր իւր – *Մվ տայր զմ[ահ]ն իմ փոխանակ մահու քո... [ծովմածուփ եւ խաւարային բանդէս ի լիւր աքանչելի լ[ոյս]: Եւ մեք, ձեւոք հանդերձ փառաորեսցուք գՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ[Հոգիդ այժմ եւ միշտ եւ յաւ՛:*

ՅԱԼԻՆԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. ԺԸ. դար. նոտրգիր

ա. *1բ-2բ* Եռաձ հոգէշաճ, գոռ ասագեալ է սրբոցն Աստուծոյ – *Արար Աստուած զմարդն հոգի եւ մարմին... եւ դանձս անվնաս ի քշնամոյն:*

Մարդու զգայարանների եւ անդամների դերերի մասին այլաբանօրէն:

բ. *74ա* Պատմութիւն խոգի ի պէտս մարդկան – *Արգ, խոգն է դեղ ամէն ցաւի... եւ թողգի կոյի (Ընդամենը 5 տող):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄՆԱԿի

73ա Տե՛ս Բովանդակութիւն. 73աբ, 286բ-7ա

153բ Զաշխատող բանիս եւ զդծող գմաթէլոս[սուտանուն մոնագնս աղաչեմ յիշել ի Տէր եւ անմեղադիր լինել, զի այսչափ կարացի:

Տե՛ս ԺԹ. դ. յիշ-ք, էջ 592:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

3բ (բոլորգիր, ԺԶ դ.) Զվերջին ստացող քաղուածոյ Աւետարանին Ղուկասու Ծայրեցի Յոհաննէս վարդապետս յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ կրկնակի ծնողացն իմոց եւ բազմերախտ ուսուցչին իմոյ Յոհաննէս մեծ րաբունապետին: Որք հանդիրքիք ի սմայ, լի բերան Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ ողորմսցի իւր միւսանգամ գալստեանն. ամէն:

82բ (նոտրգիր, 1718 թ.) Պատճառ գրոյս այս է, որ ՌՃԿԷ. (1718) թվին, մարտի ԵՒ., Լուսնի ԺԴ., Լուսինն խաւարեցաւ մինչեւ երեք ժամն: Ինչպէս զարհուրելի եղեւ, որ մարդ երեսն չկարեր նայիլ, վերայ գալիքն Աստուած գիտէ: Որեցաւ/// (անունը չնչած) վարդապետ:

ԳՐՉԱՔՈՐՉ՝ *1ա (նոտրգիր) «եղաւ հաղօք եթէ գիրիչայփորձ: Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկինսն եւ զերկի եւ երկ: արձ ծառ աբ հառաչհառմասաթ: Ես հաւատամ ամէնայսոյսդ: Եսայիս գ»: 294բ (բոլորգիր) «Ես ասացի գարմանալ»: «Աւերեցաւ աթ»: «Հաստատութիւն իմ լե՛ր, Տէր ես լուս փրկութեան, որ շարդ»: 295ա (նոտրգիր) «Իմաստու/// զօգուտ/// ըստ Տեառն/// զաշխարհս շահ/// յ/// ենն իւր տուժեսցի սէր յիս պտղեալ մարմին մեղքն Թողացուցեալ»: «Աբգ Եսայիս գիր»:*

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒՄ՝ *294բ Ճակատագարդ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «Հ[ոգ] 2519» (սեւ մատիտով), «ԺԹ., Մ[եսրոպ] Եպ[իսկոպոս]»: 16ա (ատ. լս.) «2519ից» (սեւ մատիտով), Գա-ին սոսնձուած թղթի վրայ, մեքենագիր. «Վերակազմուած է հին ու նոր կաշիների միացումով: Գրխ. վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրեան, Երեւան, 196[1-]»:*

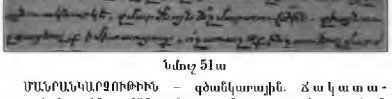
2520

ԺՈՂՈՎԱԾՈՆ

Ձեռ. – 1306

ԳՐԻՉ. ՍՏԱՅՈՂ՝ Յոհաննէս Նոգնկայեցի:

ԹԻՒՔ 344+1 (կրկն.՝ թ. 80). չզրուած 12աբ: ՊՐԱԿ՝ 12+ԱԲԷ12 (Ին. 9, ԻԳ 10, ԻԴ 14, ԻԶ 13): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆԻՒԹԻՒՆ՝ 16,8x12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիճն (13,7-14x9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 51ա): ՏՈՂ՝ 26 (1գ-291բ), 28 (292ա-344բ): ԿԱԶՄ՝ դոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջոցի տախտակ, աստառը վաճառկազարդ կոպտ, դռնակիներ՝ կապոյտ կոպտ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Գ) սկզբից, չզրուած թուղթ, լուսագծերով:

Նմուշ 51ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – գծանկարային. ճակատագիր՝ 1ա, 13ա, 256ա: Լուսանգագաղ՝ բուսական, թոչնային: Զարդագիր՝ բուսական, հաճգուցագիր, թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – 2 (Ա-Ռ.) + 2 (Դ-Ե.): ԱՌ.՝ ճաշոց: Ստացուած րնդլայնակի հատուած, եզրաճատուած մէկ թերթի երկայնակի ծալումով: ԺԱ. դար: Մագաղաթ, 16,3x23, երկսիւն ([30]x19,5), տող՝ 10 (պետք է լինի 23), բոլորգիր երկաթագիր (նմուշ՝ Բա): ճաշոց. [Մեծի կիրակի Զատկին. Հինգշաբաթի առ. Թագը արբոյ առաքեղոյն Յակոբայ Կաթողիկէ Ա. 18-27, Սաղմոս, Մատթէոս Ե. 6-7]: Կարդալ՝ Բա, Աբ, Աա, Բբ. «Կամեցեալ ծնաւ զմեզ... առ ի բարկանալ: Զի/// Զի եթէ ոք լսող... Իսկ ոք յառեալ/// [կրանեակտորութիւն]ն: [Խո]ռանաւորութիւն սուրբ... զանձն [յաշխարհի: Ակիզովիա. Սաղմ.]/// Ծոանի ոռ հարցեալ... ոռ սուրբ են աւոխիմ, զի///»: Դե. Ահեռաւան րատ Մարկոսի Ը. 17-32: Ստացուած մէկ թերթի ռնդլայնակի ծալումով եւ եզրաճատուամով (զրաչաչոր վնասուած): ժ. դար: Մագաղաթ (23,7x16,2), երկսիւն ([28]x[18]), տող՝ 17 (պետք է լինի 21), բոլորգիր երկաթագիր (նմուշ՝ Դա): Կարդալ՝ Բբ, Ծա, Դա, Եբ՝ «վտակա]ւին ոչ իմանայք [եւ] ոչ յիշէք... եւ համարձակ գրանն խաւսեցաւ»:

Նմուշ Բա

Նմուշ Դա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշիի եզրամաշ, երկուական կապիչներն ու զամերն ընկած, թ. 12 եւ 23՝ ճիմիից մասամբ պոկուած, թ. 1, 329-44, պատառիկ-պահպանակներին եւ ատառներին գեղի անցեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-11բ* Համառօտ տեսութիւն Յովհաննու Աւետարանիցն՝ տէր Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի — *[Հան]. Ի սկզբանէ էր Բանն... [Լուծումն]. Բան ասի Որդին Աստուծոյ... որ յառաջ քան զյաւիտեանս պատմէ ասելով. Ի սկզբան*[1]:

Բ. *13ա-255բ* [Նաեայի Ասորւոյ Մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանին]

— *13ա-8ա* Առաջաբանութիւն Յոհաննու Աւետարանին — *Ոչինչ լրջալի գոյ, քան զսիրելեացն... զայն դնէ սկիզբն բանին ասելով. Ի սկզբանէ էր Բ[անն]:*

ա. *18ա-143բ* [Հատած Ա.] Սրբոյն Նաեայի Ասորոց վարդապետի Մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանին — *[Հան]. Ի սկզբանէ էր Բանն: [Լուծումն]. Պարտ է մեզ յիսկզբան ճառիցս նկատել... քարկոծել եւս խնդրէք:*

— *139ա-43բ* [Յորդորակ] — *Ով սիրելիք, ապաքէն լուայք... Այլ եւ Սմբատ Բագրատունի եւ Մարեմ Սիւնեաց տիկին, որ զգիրս սուրբ Յարգմանեալ հրամայեցին, զնոյն հայցեն յիշել եւ Տէր Յիսուս. յիշողացդ ողորմեացի:*

Բնագիրս «Առաջաբանութիւնք (13ա-5ա) եւ «Վերջաբանք յիշատակարան» բնորոշելի մասը (141ա-3բ) տե՛ս տողին:

բ. *144ա-55բ* Նորին սրբոյն Նաեայի հատած երկրորդ — *[Հան]. Էր ոմն հիւանդ Ղազարոս... [Լուծումն]. Սովորութիւն իսկ է, որոց բուռն հարեալ են... բերել պատմութիւն անչափութեան իրացն եղելոց:*

— *254բ-5բ* [Յորդորակ] — *Յորժամ ձմեռնական ժամանակին... զի հակելով յաջակողմանն գասուն արժանաւորեսցուք վերառաքել փառս Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ:*

Երկրորդ հատուածը բաժանուած է երկու մասի, Երկրորդ մասը վերնագրուած է. «Սկզբոյն ի յարութիւն Տեառն: Հատած երրորդ գրոցն»: Համմ. Նաեայի Ասորւոց վարդապետի Մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանին, Թանգարան հայկական հին եւ նոր գպրութեանց, է, Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1920, էջ 1-441:

13ա (Թ. դ. կէս) [Առաջաբանութիւն] — *Ոչ ինչ լրջալի գոյ, քան զսիրելեացն լցուցանել զիղձս տենչանաց եւ այնու առաւել հաստատել գաստուածային սիրոյն շաղկապութիւն եւ գանչափ շահաւետութիւն, որ անգի լինիցին ինքն ձգել ըստ պատուիրանին, թէ՝ Մէր ծածկէ զբազմութիւն մեղաց: Իսկ եթէ գանձեռնարկելի իր է, բուռն հարեալ իցէ սիրելոյն գնդրոյ, տե՛ս որքան տարակուսանաս եւ թախիծ իւրում սիրտդին վերայ ածէ: Ջի եթէ ոմն ի հնգկային վախան ակնարկէ՝ իւրում սիրելոյն ուղղաւորել առ գիւտ ճաճանչաւոր տպագիրնին կամ իջանել ի ծովային խորան, ընդ այնքան կուտակեալ կոճակաց ծովասաստ ճանձրամած ջուրցն խոտրիեան, առ ի գիւտ պատուական մարգարտին, իսկ Նորա տրտմեալ առ քնահան վայրսն, ուր գիւտ տպագիրնին իցէ, ակա ապառաժ բոխասէր ափափայիցին: Եւ այլ ոմն ոչ բերելով զարհեստ ուղղական արհեստին առ ծովային ջրոցն վրդովելոյն, զիջումն գործել, ո՞չ ապաքէն հնարս ոչ փոքունս յանձին բերէ այնուհետեւ լուծանել գմեղադրութիւն իւրոյ սիրելոյն, եւ ի ձեռն սերտ |13բ| սիրոյն համարձակապէս առ պատճառն մատչելով յայտնէ գտկարութիւն անձին, եւ գեղեցիկ հաւանութեամբ նահանջեալ ճողոպրէ զինքն առանց իրիք մեղադրանաց յանձեռնարկելի խնդրոյն:*

Իսկ արդ, եթէ առ գիւտ ստորեւ կացեալ տարրական նիւթոցն այնքան դժուարին՝ սակս յոքնակի պիտոյից տաժանմանցն, զիա՞րդ դու յինէն պահանջես գերկնային զրարձրագոյն եւ գանհասանելի իրէ դգիւտ, զոր ոչ լայնութիւն երկրի եւ կամ խորութիւն ծովու միայն ընդմիջեալ ունի, այլ գերագոյն իսկ տարրական բնութեանս անցեալ կա, որ եւ ոչ իմացմամբ մեք՝ Թանձրութեամբ մտաւք եւ ի վայր քարշեալքս խորհրդովքս, կարեմք նկատել, քան թէ իրագործութեամբ բացայայտել:

Արդ, այսոքիկ ինչպէս եւ ինձ յոյժ Ծանուցք են եւ անձեռնարկելիք, այլ քեզ ախորժեալ բաղդանակաւս դրուատել, որ այդքան յոքնահանճարս գտար ի յեսին ժամանակի առ խուզմունս իմաստիցն խորս, որ անհետազօտելիքն ասացան ի վաամամիտ գերահրաշլիցն: Ոչ գիմս անմաքուր իմաստիցս, ապա պարտավեալ խոհագեալ, որ եւ յոյժ անվայելուչ էր իմոյս լրբանաց ի վեր տարրանալ առ այդքան բարձրագոյն եւ երկնային իրդութիւնս, այլ գի ոչ գտի հնարս ինչ անփոյթ առնել գքոյդ յօժարութիւն, որ այդքան պատուոս գիմաստութիւն, մինչեւ յաղթատաց եւ ի ներգեւելոցս եւս որալ ախորժես, նման որոց զիպատարական ծիրանիսն ստանալ փափագեն, ի գազանաց գայրենեաց որսան զշահաւոր պատուականութիւնն: Իսկ ոմանք յայլ իմն տկարագո|14ա|նեցն, յորոգանց գազրացելոց հարբուտանան, յորոց մեռանկ[ա]ն յառաջ գան, որում ոչ անհնարս եւ գքոյդ գիտեմ ճոխութիւն, զոր յաստիսս բաղարկեալ ունիս հայրենական պերճանաւոք յդպահեայ: Այլ ինձ ոչ փոքր ինչ յաւանկնելի էր յայդքան ձկտել ի բարձրութիւն ամենեւին ստորանկելոյս, որ ոչ գիտուն մտօք եւ ոչ բանաչարական արհեստիւ կոխ: Այլ եւ ոչ արժանաւոր ըստ տուչութեան Հոգւոյն, զոր բազմագան հոսանօք շնորհացն եհեղ ի ստորնայնոցս

շահ: Այլ ըստ ոչ մաքրութեան եւս ողորմելի ոմն եւ վարակեալ մեղացն չխթայիւք, որ եւ ոչ յերկնից բարձրութիւնն եմ արժանաւոր նայել, քան եթէ գլխակելոյն ի վերայ երկնի ճառել ինչ: Զի մեղացն ծանրութիւնն, ըստ մարգարէին ձայնի, բարձրագոյն է, քան զգլուխ իմ, որով ի վայր հակեալ կամ, ըստ արժանի պատժապարտութեանս ընկճեալ: Այլ եւ միՙնչ արդեօք յայտնէ առ հրաժարումն իրագործութեան օգտեցայց: Զի եթէ ի ձեռն սիրոյ յատուկ ժամանեալ էր այդքան անձեռնարկելի խնդիր, թերեւս գոյր ճոռոգրելով ի բաց փախչել, այլ դու ընդ սիրոյն հանդամանս եւ զիշխանական հրամանդ շարահարեցեր: Վասն որոյ եւ ոչ գտի հնարս ինչ պատճառելով ըստ նախկի գաղափարութեան հրաժարել եւ ի բաց դառնալ սակս անձին տկարութեան: Վասն զի ի ձեռն սիրոյն մտերմաբար աղերսեցեր աստուածահաճոյական վարուք, ո՛վ տէր Սմբատ Բագրատունի: Իսկ առընթեր եւ զիշխանական հրամանդ ի վերայ ածեր, բառնալով ինձէն զճողոպրելոյն հնարս, ոչ զանձին իմոյ տկ|14բ|արութիւն առ այդքան բարձրագոյն խնդիր խոհագար եւ ոչ դարձեալ անմաքրութեամբս իմով վերաբերել յայսքան մաքրագոյն իմաստս, լրբութիւն ինձ վարկար, բառնալով ինձ բեռինս յոյժ ծանունս եւ դժուարակիրս: Եւ ահա յաչ եւ յահեակ նայելով եւ ոչ մատուցանէ օգնականութիւն ըստ աւետարանական բանին: Վասն որոյ բագում առաչանս առ քո[ր]ոյ տէրութեանդ արկանեմ, առ հրաժարումն այդքան ծանրագոյն իրագործութենէ եւ անշահ եւ անաւգուտ եղեալ ի քո[ր]ոյդ ներող լսողութենէդ. ապաւինեալ աստուածօր բուռն հարից զընծորացց Սուրբ Հոգւոյն, որ տայն առատապէս եւ ոչ նախատէ:

Եւ արդ, պատմեսցուք զաւրինակ խնդրոյս, թերեւս ի ձեռն աղօթից լսողացդ առաւելապէս հասցէ ինձ օգնականութիւն ի վերին չնորհացն: Քանզի այր ոմն, սարկաւագապետ գոյով, Նաեսյ անուանեալ, յոյժ հմուտ եւ վարժ աստրի գպրութեան, ստացօղ բոլորիցն առաքինութեանն, պարկեշտ վարուք, մաքուր առ ամենայն մարմնական հեշտութիւնս, աղբեւրաբար ընկալեալ զընծորս վարդապետութեան ի Հուսյն Սրբոյ ուղղափառ հաւատոյն, որ ի Քրիստոս: Որ եւ յանգիմանեալ զոմն եռեսիկոս, զայր պերճաբան եւ իմաստասէր, վանեալ հալածական առնէր յաշխարհէն Հայաստանեայց, որ երբեմն խոտորնակս ուսուցանէր, յերկուս բաժանելով զՔրիստոսի անբաժ միաւորութիւնն, որ յետ անքակ եւ անշփոթ մարմնաւորութեանն, եւս հաստատէ վերստին զնոյն ուղղափառ, որ ի Քրիստոս գաւանութիւնն, մի յերկուս բնութիւնս խոստովանել, գաւտուածականն՝ բնութեամբ, իսկ |15ա| զնուաստականսն կամաւոր յանձնառութեամբ: Ջնա թախանձեալ մեծին Բագարատու, որ ի տանէն Բագրատունեաց, այր յոյժ զբարձրագոյնս ստացեալ գանուն, որ եւ պետ իշխանաց երբեմն ի բարբարոս ազգէն հագարացւոց անուանեալ, որպէս թէ այնու առաւել պատուի գնա արժանաւոր վարկուցեալ, գորոյ եւ գանցս անցիցն յիւրում տեղւոյնչ փոքր ինչ յիշատակեսցուք: Եւ զի՛նչ արդեօք իցէ օրինակ խնդրոյն, ստանալ նմա գմեկնութիւն սրբոյ Աւետարանին Յոհաննու, որոյ փոյթ ի մտի եդեալ վազվազակի ի ձեռն ուժգին պահոց եւ աղօթից, ջան ոչ փոքր յանձին բերէ շրջագայութեամբ երից ամաց, յաձեալ ընդ անապատս յերկրին Միջագետաց, ուր եւ յուսայր իակ զգիւտ գրոյ ուղղափառ վարդապետացն, եւ հանդիպեալ խնդրոյն առաջնորդութեամբ վերին խնամոցն, շարադրէ համաոտոգաբար ի բաղմաց հատաքելով մի ըստ միոջէ ոճով գմեկնութիւնն Յոհաննու սրբոյ Աւետարանիչ՝ փոխաբերելով յատորի լեզուէն ի հագարական լեզու: Իսկ յորժամ ըմբռնեալ լինէր ի հագարական ազգէն մեծն եւ երեւելին այն իշխանն Հայոց վասամիտն, որ եւ զբովանդակն յանձին բերէր ունել գգիտութիւն, որ ի Քրիստոս հաւատոցն, որ եւ նախանձ ո՛չ փոքրագոյն վասն Քրիստոսի միշտ յանձին կրէր, կշտամբել եւ յանդիմանել զերբռնաւածողացն դասս: Ոչ ինչ արութիւն քաջութեան այնուհետեւ ըստ արժանի իւրոյ մեծութեանն երեւեցոյց, այլ երագապաչս ի վայր հոլովել յաստուածային բարձրագոյն հաւատոցն, զոր ունէր, գլորեցաւ վազվազակի ի վիհ անկանդնելի կորզստեանն, եւ ի բաց ընկեն|15բ|լով զգորշմ ուխտի ճշմարիտ հաւատոցն, սուգ անհնարին բոլոր աշխարհիս Հայաստանեայց հասուցանէր, թէպէտ եւ հրաշտակացաւ ի լսելիս մեր ի խորութեան սրտին հաստատուն պահելով զճշմարիտ հաւատոյս գաւանութիւնս:

Յայնմ ժամանակի ի ձեռն պատահման իմն գանձ գրոյս հասեալ լինի առ տէր Սմբատ Բագրատունի, գոր ընկալեալ խնդութեամբ մեծաւ, հրամայէ փութով ի հագարացւոյն ի հայկական վերաբերել լեզու, ոչ ինչ ներելով իմոյ տկարութենէս: Այլ զոր մեծն այն հրետորն, կատարեալ յարուեստս եւ ի մակացութիւնս, այնքան չան յանձին բերելով տաժանեցաւ: Մ՚վ որ ոչ զիմս աղարտեսցէ յանդգնութիւն, մտաբերել անգամ յայսքան բարձրագոյն խորհուրդս: Զոր յոյժ եւ ոչ զատաքինութիւնն առնն պարտ է, որ յետ այնորիկ գործեցաւ, անյիշատակ թողով, այլ իբր ի նկարագրի փոքր ինչ ցուցանել զնորայն ճգնութիւն, ոչ իբրեւ ներբողելով դրուատել, զի եւ ոչ բազմութիւն յոյժ իմաստասիրաց ի մի վայր գումարելոց կարող են բան ըստ նորա արժանաւորութենանն հատուցանել հանդիսի, այլ միայն դոյզն ինչ բանիւք պատմութիւնս ինչ թեւագրել առ ի գիտութիւն լսողաց:

Սա ըմբռնեալ եղեւ ի մերում իսկ ժամանակի ի հագարական ազգացն վասն նախանձու, որ ի նմանէ բազմախայլ վարդապետութենէն եւ ներհակս միշտ առադրելոյն, դնանի ի բանի հանդերձ որդւովք իւրովք, որով[ք] բագում անգամ բանս հրապարակաւս առաջի արկեալ՝ հանդերձ յոքնագան պարգեւօք, ոչ ինչ խո-

նարհեցոյց գանխոնարհելի խորհուրդս մտացն, որ ի Քրիստոս: Դարձեալ յայլ տեսակ հնարից բերելաք լինէին, սպառնմամբ |16ա| բանգից եւ կապանաց եւ պէս-պէս տանջանաց, այլ ոչ ինչ զանգիտելով երբէք գիջանէր ի բարձրագոյն հաւատոցն՝ որ ի Քրիստոս, եւ մնայեալ ի բանդի անդ բազում ժամանակս, ո՛չ միայն գինքն ամբողջ պահելով յանբիծ հաւատոն, այլ եւ բազմաց լինի առիթ փրկութեան, աներկչելաբար միշտ պահելով զարգելանաւորսն ի բանդին, ուսուցանելով եւ հաստատելով ի հաւատս ամենասուրբ Երրորդութեանն:

Եւ յետ այսորիկ այսպէս եղելոյ՝ հասեալ լինի գանձ գրոյս այսորիկ առ Մարեմ Բագրատունի Սիւնեաց տիկին ի ձեռն Աշոտոյ հարր իւրոյ, մեծ եւ երեւելի տեառն Բագրատունւոյ իշխանաց իշխանի: Իսկ երանուելոյս Սիւնեաց տիկնոջ փոյթ ի մտի եդեալ, վաղվաղակի հրամայեաց երկիցս անգամ փոխաբերել ի հայկական լեզուս՝ առաջնորդութեամբ վերին խնամոցն: Յարդարէ համառօտաբար գաստուածային բարձրագոյն հաւատս՝ վերագոյն ունելով քան իւրումն քաղցր եւ յոյժ գովելի բարոյիցն, որ հաւարակաբար ունէր առ ամենայն մարդիկ զինամս իւրոյ սիրելի Քրիստոսի սուրբ մտացն, մանաւանդ ի միամիտ հաւատոցն, որ ի Քրիստոս. պահպանեալ լինի ի վերին խնամոցն անվրդով առ ի յօգնականութիւն չորից ուստերաց, զոր ոչ պատկառեմ սիրող Քրիստոսի անուանել եւ կենդանի վկայ, որ այնքան ժամանակս եբեր յանձին գժուժկալութիւն, որ ի Քրիստոս հաւատոցն: Եւ որա այսպիսի եղելոյ մի՛ ոք զմեզ յայսմ վայրի բամբասիցէ իբրեւ աւելագործուկ ինչ, խառնելով զմերս ընդ նորայն ջան, կամեցեալ իբրեւ օտարացուցանել կամ ազատել ինչ, այլ զի մի՛ անկատար եւ պակաս վարդապետի փառք յաշակերտէն լինել, |16բ| փոքր ինչ ներեսցեն մեզ լսաւղքդ, եւ բան իմաստասէր բժշկացն, որք ի ձեռն երակացն գիտասցեն զախտին պատճառսն, հնարին այնուհետեւ առ բուժումն: Այսպէս պարտ է ձեզ մտաց աչօք նայել ի ճառս, յոր մտաք, եւ եթէ իցէ ինչ արատ, բժշկել իբրեւ զհոգեկան անդամս, եւ միամտութեամբ սիրոյ օժանդակել հոգեկան սիրոյն շաղկապութեամբ, եւ անընդմիջաբար սիրելութեամբ ի բաց տանել զմախանս թուխաւորս եւ երկրաւորս, եւ միացեալք սիրով նոր ի Քրիստոս, կալցո՛ւք առ միմեանս, եւ աւսօղս եւ լսօղքդ՝ որպէս լոյս առ աչս, եւ բարբառ առ լսելիս, եւ հոտ առ հոտոտելիս: Եւ եթէ իցէ ինչ արատ տկարութեան բանից, հեռատրական բանիւ սերտել եւ պայծառացուցանել, եւ որպէս ջերմութիւն հրոյ, զի գցրտութիւն ի մարմնոյն հալածելով եւ զուարթութեամբ զգոյն պատկերին զգեցուցանէ, այսպէս եւ դուք ընդ ջերմեռանդն սիրով եւ աստուածային հրոյ կայծակամբք մխեակք, աներկեւեան բերելով ի մէջ գսրբութեան սէրն, ուր ո՛չ նախանձ եւ ո՛չ ատելութիւն, ո՛չ յանդգնութիւն այլոցն հանդերձ, եւ սիրոյն յիշատակաւ զբազմութիւն մեղացն ջնջեսցուք ըստ պատուիրանին՝ եթէ. Սէր ծածկէ զբազմութիւն մեղաց, եւ մատուցեալք միամիտք միախորհուրդք, աւսօղս եւ լսօղքդ առ աստուածային ճառիցս գիտելութիւնս, զի դուգապէս օգտեսցուք, զի ազիւ Հոգւոյն Սրբոյ շնորհաց համեմեսցին ճաշակելիք մերոց մտացս, որ եւ զբանն համեմէ, եւ զհոգին սրբէ, եւ զմիտսն լուսաւորէ:

Ապա եթէ ոք ի պարսաւադիտացն ի վերայ մեր ընթ|17ա|ացեալ, խոտորնակս ինչ խորհեսցի հակառակելով, մեք անփոյթ արասցուք զներհակս, առ նոսա արտաճառելով, ըստ պատուիրանին դալեկեալք, ոչ յանդգնեալ այլոցն հանդերձ, այլ միայն զՀոգւոյն Սրբոյ գրից վերառաքել գոհութիւն, որ եւ առիթն իսկ է փոխաբերութեան բառիցն լինքն ապաւինելոց, ըստ Պօղոսի ձայնին, եթէ այլուստ թարգմանութիւնք լեզուաց: Եւ զանց արարեալ զվնասակարքն, յառաջիկայսն ճեպեսցուք, վասն որոյ եւ ի գործ զբանս արկաք եւ դուզնաքեա ինչ վասն աւետարանչացն շարադրեսցուք զորպիսութիւն ճառիցն, որքան հասու կարեն լինել միտքս մեր, եւ այնպէս ճանապարհորդեալ անմոլար, եկեսցուք ի մեկնութիւն սրբոյ Աւետարանին Յովհաննու: Վասն Մատթէոսի եւ Մարկոսի եւ Ղուկայ բազումք կանխեալ ասացին լիւրաքանչիւր տեղիս, իսկ վասն Յովհաննու, զոր եւ ի գործ արկաք զբանս, ասասցուք, որ ինչ միանգամ կարեւորն է:

Սա զամենայն ժամանակս իւրոյ առաքելութեանն առանց գրոյ քարոզէր զԱւետարանն, իսկ իբրեւ կարգեցան երեք աւետարանքն եւ գրեցան եւ հաւին առ նա, որպէս ասի բանն, ընդունելի եղեն նմա, եւ վկայեաց եթէ ճշմարիտ գրեցան, այլ պակաս է ի նոցանէ՝ որ ինչ միանգամ գործեցանն, իսկ զբան վարդապետութեանն Քրիստոսի, զոր եւ մեք կարող եմք գիտել, եթէ երեք աւետարանիչքն յետ ըմբրնեալոյն Յովհաննու Մկրտչի ի բանդ, որ ինչ գործեցաւ ի Տեառնէ, գրեցին, որ եւ ցուցանի սկիզբն ճառից նոցա, եթէ յետ քառասուն աւուր իբրեւ պահեաց Տէրն եւ զփորձապատճոն յաղթահարեաց, սկիզբն |17բ| արարին պատմութեանն իւրեանց, ըստ Մատթէոսի գրելոյն, եթէ յորժամ լուաւ, եթէ կալան գՅովհաննէս, փոխեցաւ ի Հրեաստանէ ի Գալիլեա, իսկ Մարկոս եթէ յետ մատնելոյն Յովհաննու, ևն Յիսուս ի Գալիլեա, իսկ Ղուկաս կանխեալ գրեաց. Հերովդէս, ասէ, ի վերայ ամենայն չարեացն, զոր գործեաց, յաւել եւս ունել զՅովհաննէս եւ եդ ի բանդի: Ուստի եւ աղաչեցին զՅովհաննէս առաքեալն, եթէ այն ժամանակ, որ թողաւ յայլոց աւետարանչացն, որ գործեցան ի Տեառնէ, տացէ նոցա գրով, որ նախ քան զմատնելն Յովհաննու ի բանդ, եղեն ի Քրիստոսէ հրաշագործութիւնքն, զոր եւ գրեացն իսկ Յովհաննէս: Զայս արար, ասէ, սկիզբն

նշանաց Յիսուս ի Կանա Գալիլեացւոց եւ յայտնեաց գփառս իւր՝ ցուցանելով գայն գոլ առաջին հրաշագործութիւն։ Եւ ապա երբեմն յիշատակեաց գՅովհաննէս յիւրում Աւետարանին, զոր ինչ գործեցաւ նախ քան զմատնելն Յովհաննու ի բանդ։ Իսկ երեք աւետարանիչքն, որ ինչ զկնի մատնելոյն Յովհաննու ի բանդ գործեցաւ ի Քրիստոսէ, գրեցին։ Այլ վասն է՞ր արդեօք Յովհաննէս լռէ ի գպրութենէ, որ վասն ծնընդեան փրկչին մերոյ ըստ մարմնոյ։ Այլ քանզի Մատթէոս եւ Ղուկաս կանխեալ յառաջագոյն գրեցին գայն, իսկ սա սկսաւ գրել վասն աստուածութեանն նորա։ Նա եւ չորրորդ գոլով աւետարանչացն, ո՛չ առանց բարձրագոյն խորհրդոյ իցէ, զի ոմանք ըստ չորեքծագեան գոլով արարածոց, ուր պարտ էր համասփիւռ քարոզել Աւետարանն արքայութեան, նոյնպիսի ՅՈւով, ասացին, պարտ էր եւ աւետարանացն գոլ, որք ընդ ամենայն տիեզերս էին աւետարանելոց զբանն կենաց։ Իսկ ոմանց հաճոյ |18ա| ՅՈւեցաւ ըստ չորից մշտահոս գետոցն յառնելական յաղբերէն յառաջախաղաց եղեալ՝ առ տիեզերապ ոտգոմն, եւ սոցա գոլով նմանապէս ՅՈւով ուռճացեալք ի կենդանական աղբերէն՝ ոտգոմանել զպաւաքացեալ միտս մարդկային բնութեանս։ Իրաւապէս չորրորդ աւետարանիչս, իբրեւ յԱստուծոյ պարճալ նմա զայս բարձրագոյն խորհուրդ, իբրեւ առաւել առաքելոյ, որ եւ Որդի Որոտման ի Տեառնէ կոչեցաւ, սակս գերկնայինս որոտալոյն, առ ընդոստուցանել եւ բանալ զմիտս մարդկային բնութեանս, զայն գնէ սիդիպն բանին՝ ասելով. Ի սկզբանէ էր Բ[անն]։

141ա (Թ. դ. կէս) [Վերջաբան-յիշատակարան] — Եւ վասն զի ձրիաք Հոգւոյն Սրբոյ աւարտեալ գլխատրեցաք գաստուածախօս ճառիցս բացատրութիւնիս, ժամ է այսուհետեւ լուսաւորագոյնս շուրջ փայլեցուցանել գաւետարանութեան բան առ սուրբ կաթուղիկէ եկեղեցի, ըստ մարգարէին ձայնի. Լուսաւորեա՛, լուսաւորեա՛, Երուսաղէ՛մ, զի հասեալ է լոյս քո, եւ դարձեալ լոյս պատուիրանն մակաղրի, ըստ տեսողին՝ Պատուիրանք Տեառն լոյս են եւ լոյս տան աչաց։ Հաճոյ ՅՈւեցաւ մեզ լուսաւորական բանիւ գաւետաւոր բանիս ընծայաբերութիւնն հնչեցուցանել առ սուրբ կաթուղիկէ եկեղեցի, զի եթէ որ ի ձեռն իւրոց ծառայից ձրեաց երբեմն աշխարհի զպատգամս, լոյս գնա մակ[ան]ուանէ, որքան վճիռ եւ գոյս եւ անսուտեր լոյս պարտիմք անուանել զլուսոյն այնորիկ պատուիրանն, զոր ՅովհաՀաննէս գոչէր. էր լոյսն ճշմարիտ, որ լուսաւորէր զամենայն մարդ, որ գալոց էր յաշխարհ, զորմէ ինքն՝ փրկիչն, ի վերայ իւր առ ի մեր վարդապետութիւն պահ-տառէ ասելով. Ես եմ լոյս եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք։ Եւ քանզի ըստ արիթափայլ աստուածական բանիցս, անհետազօտելի ճառիցս, յաճախագոյնս լոյս տուաք բանին, զոր այժմ բացատրութեամբ վերին շնորհացն օժանդակելով, տրամաբանութեամբ տարորոշեալ, յստակագոյնս գաստուածական խորոցն անհետազօտելի զիմաստս բացայայտեցաք։

|*141բ*| Հաճոյ ՅՈւեցաւ մեզ դոյզն ինչ դրուատել զշնորհս կաթուղիկէ եկեղեցւոյ, թէպէտ եւ այնոքիկ ոչ հանդիսաւորք եւ պերճք ըստ արժանաւորութեան, այլ ըստ այրուձի այնորիկ աղքատութեան ընկալեալ զերկուս լումայսն ի Քրիստոսի գանձանակն, եւ զիմս հանգոյն նմին ընկալեալս գուպնաքեա բանիւ դրուատանս ի լքաւորական մատաց։ Ո՛վ հարսն Քրիստոսի եւ մայր հաւատացելոց սուրբ կաթուղիկէ եկեղեցի, ներեաս այնպէս համարձակեալ մերոյ աղքատութեանս ընծայաբերութիւն գբանս աւարտից եմք։ Ո՛վ յոքնապարգեւ եւ բազմերջանիկ, ամենահրաշափառ եւ երանութեամբ ծաղկեալ, մայր եւ դաստիարակ գաւանողաց եռանձնեա եւ եզական աստուածութեանն, վասն զի ի քեզ գլխատրի պարծանք լրութեան ուղիղ հաւատոցն, ի քեզ գաստիարակին մանկունք ընթհանուր ուղղափառութեան եւ սերտին ի հաւատս, ի քեզ ցանկ զենանի Որդին Աստուծոյ, որ միանգամ զենաւ ի փրկութիւն աշխարհի, ի քեզ ցանկ քաշիսի մարմին եւ արիւն Տեառն ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն սեռի մարդկան, ի քեզ վեցթեւեան սերովբէքն միշտ զեռահրեալ սրբասացութիւնսն անյայտաբար ձայնիւ զեղգեղեն Որդւոյն Աստուծոյ, ի քեզ միաւորեալ երկնայնոցն ընդ երկրայինս՝ ցանկ փառաւորեն զէակին Աստուած, որ գունակ ի ծնընդեանն։ Քեւ երախայք վերրստին ծնընդեամբ որդիք Աստուծոյ յորջորջին, շնորհիւ քեւ մկրտեալքն ի ստոր բնակութենէս վերաթեւեալք գերամբառնան ի տեղի անգելոց հրեշտակաց, քեւ կղերիկոսացն պճնեալ[ք] միշտ ճոխ|*142ա*|անան հոյլք, քեւ եպիսկոպոսունք գոաւրճացեալք բերկրին, քեւ քահանայք պարծեալք պարկեշտանան ի պատուին, քեւ սարկաւագունք գգօսնանան արժանապէս սպասաւորելով, քեւ ճգնաւորք ժուժկալեալք ճգնին առաքինաբար, քեւ վարժապետք ճոխացեալք հրաւարակեն գաստուածաբանութիւնն, քեւ հերձուածողք ընկճեալ խորտակին, քեւ անպատուեալ յամօթ լինի Բելիար, քեւ բազմամեղքն ապաշխարութեամբ ապատին ի ծառայութենէ մեղաց, քեւ հրաժարելոցն յաշխարհէ կատարեն գյիշատակս, եւ գաւազանութիւն ստանան ոգիքն։

Արդ, որ այսքանս եւ բիւր բարութեանց առիթ, ո՛վ ոք ըստ արժանաւորութեանցն բաւականանալ հատուցանել քեզ հանդիսաւոր բան, ընկա՛լ եւ այժմ գիծաքարս եւ զիմս աղքատութեան ընծայաբերութիւն, ո՛վ եկեղեցի Հայաստանեաց, ոչ յերկրէ եւ ի ծովէ կոհականն նիւթոյ ոսկի կամ ակնս պատուականս, որ գունակ մովսիսական խորանին, եւ ոչ ի Վիրանաւէտ փայտս նոճս կամ հանդերձս ականախիտս, փափուկս եւ երեւելիս ապականացուս, որ գունակ սողոմոնեան տաճարին, այլ ընծայ անապական եւ անկապտելի զանազան երկնային շահաւետութեամբ գերապայծառ շահիւք

առցեալք, այլ եւ սպառապինութիւն անյաղթելի հաւատոցեալոց, ո՛չ պարիսպ պղնձի ըստ մարգարէին Ձայնի շուրջանակի ձեռակերտելով, այլ հրեղէն անմատչելի պարսպաւ պարփակեալ, եւ ոչ սիւն երկաթի ըստ տեսանողին, այլ բոց|142բ|եղէն սուր սերովբէի ի քեզ կացուցանելով պահպանակ, եւ ոչ զինուորական զանգիտողս մահկանացուս, այլ քերովբէական անքթթելի եւ անմահական գումարտակս, լինել միջնապարիսպ ի մէջ քո գառանցն եւ գայլոց: Եւ ո՞ր արդեօք ինի կրողի զայսքան զօրութիւն, զոր մեր յոյժ չքաւորութիւնս ակն բերել քեզ սուրբ եկեղեցի Հայաստան աշխարհիս, եթէ ոչ փեսային քո եւ հաստատակաց տեառնասանդ, զոր ոչ խորեալ թաքուցի գումակ չար եւ վատ ծառայ[ի]ն, այլ արիականելով առ սեղանաւորս՝ հոգեկան շահավաճառութենանցն գործելի ըստ իմում կարի, զարհուրեալ ի սպառնալեացն սաստկութենէ, որ առ չար եւ վատ ծառայն, զի զառակաւորսն եւ զխորինսն եւ զհիացմամբ առցեալսն, բացայայտս եւ տարորոշս գաստուածական ճառիցս վարգապետութիւն ակի բերել քոյոյ լրութեան ընծայ հրաշափառ եւ գերապայծառ, զոր արձանացուցեալ յաշտարակս քո ցանկ գաստիարակին մանգունք, որով սերտեալք յուղղափառութեան հաւատս գհերձուածողացն վանեն զչարաչիառութենացն մոլորութիւնսն, զդիւացն փախուցանեն գդաւս, զապականացուն, որ ի դրախտին զգեցան: Մերկանան գմշկն, զանապական եւ զլուսաւորն, յորմէ մերկացան, վերըստին զգենուն պատմուճան, զպաւքումն առենական աղերսն Տեառն արեամբն առենականին գովացուցանեն, զքաղցն, որ ի դրախտին, Տեառն դրախտին մարմնով վայելելոք գմայլին: Նա եւ պսակ եռաճիւտական անթառամ ի գլուխ քո բերելով փարթամացուցանէ |143ա| եւ պարագրեալ ընդ վերին աւրհնեան մտիցն բարձրախմբիցդն բաղդատէ: Սակս որոյ անգանելով առաջի քո, ո՛վ սուրբ եկեղեցի, իբրեւ ընդ միով ընդ քեզ խօսեցայց, վարձատրեա՛ եւ զինոյ չքաւորութենանս տաժանմունս առ փոխաբերութիւն աստուածային ճառիցս, ի խորի բառիցն ի քոց որդւոց շնորհաց փոխաբերելով լեզու: Վասն որոյ աճապարեալ անհանգիստ վեհ երագութեամբ ընթացիւք ի մտաց ասպարիսի աւարտել գլխաւորեցի գաստուածազարդ բանից հանգամանս յաւուրն եկաւորութեան փեսային քո եւ հաստատակաց կեցուցչին, ի հեթանեայ եկաւորեալ առ ի կենադործել գԼusար, ուստի եւ զպաղատանս առաջի քո արկանելով, հայցել առ ի նոյն կեցուցչէն Քրիստոսէ, զի եւ զիմ գՆացեալ գմեռելոյութիւն մեղացն ընդ Լազարու նորոգեսցէ, եւ որ գնորայն հրամայեաց լուծանել գկապանս, եւ զիմս պարաւանդս տոռանց մեղացն շխթայիցն խզեսցէ, առաքելով յազատութիւն մեղաց, զի առ վաղիւ եւ ես ընդ մանգանցն Եբրայեցւոց ելից, ընդ առաջ նորա ոչ ոստօք ձիթենեաց եւ արմաւենօք, այլ եւ յոքնապայծառ տաճիցս երկնային տնկոց ոստս յաւետս անմահական պտղովք առբերելով, մատուցից ի փառս ամենասուրբ Երրո[որդութեանն]:

Զի եա՝ յետին յուսումնասիրաց, մանաւադ թարգմանաց, ի ձեռն աստուածային սիրոյն աղաչեմ գհայրապետս եւ գքահանայս, գճգնաւորս եւ գվարդապետս, միանգամայն եւ զբոլոր ուխտ սուրբ եկեղեցւոյ, ի վերծանել գգեղեցկագան աստուածաբանական ճառիցս բացատրութիւն, |143բ| յիշեսջիք զիս ի դպրութիւն կենաց, այլ եւ որ յօրինակի գծագրութեան առնուցու ոք զաստուածախոս ճառիցս մեկնութիւն, մաղթեսջիք յողորմածէն Աստուծոյ ապրեցուցանել զիս ի հրահոսան գետոցն ահեղ աւուրն արդար հատուցմանն, յորում սպառնամ հուրն անշէջ գումակ ինձ մեղաւորաց: Այլ առ ընթեր գրեսցեն գյիշատակ բանիցս այսոցիկ առ ի վերատակ իմոյ յոքնամեղ անձին, իսկ եթէ ոք արհամարհելով անփոյթ արասցէ, ընդ ամենեցուն նա տացէ հաշիւ ի դատաստանին, յորոց շահաւոր վիշատակաց գրկեաց գտարամերժեալ անձն իմ ի հանդերձեալ կենացն:

Այլ եւ Սմբատ Բագրատունի եւ Մարեմ Սիւնեաց տիկին, որ գգիրս սուրբ Թարգմանեալ հրամայեցին, գնոյն հայցեն յիշել. եւ Տէր ձիսուս յիշողացդ ողորմեսցի:

Մեկնութեան «Առաջաբանութիւնք եւ «Վերջաբան-յիշատակարանն այս ձեռագրիդ (13ա-18ա եւ 141ա-143բ) առել եւ տպագրել է Յովս. Ձիլ-ը, էջ 59-67, 67-72, ուր տե՛ս նաեւ քննգրիս վերաբերող մանրամասն մատենագիտութիւնը: Իսկ էջ 72 «Այսսեղ յիշատակուած անձնաւորութիւնները՝ Բագրատ Բագրատունի, Ի. գործ երեսնական թուականներին, իսկ Սմբատ Բագրատունի, որ եւ ետսովսծող կոչեցաւ, վախճանուել է 857 թուին. Աշոտ Բագրատունի՝ իշխանաց իշխան եւ ապա՝ թագաւոր: Մարեմ Բագրատունի՝ Աշոտ թագաւորի դուստրը՝ Սիւնեաց տիկին, Վասակ Գաբուռն իշխանի կինը: Ժամանակագրական մանրամասնութիւնները տե՛ս Ն. Ադոնց, Պատմական ուսումնասիրութիւններ, 1948, եր. 86 եւ շար.»:

Գ. *256ա-343ա* [Ամրէնսսի Կապպադովկացւոյ Մեկնութիւն Ցայտնութեանն Յովհաննու]

Տե՛ս ձեռ. 1161, 79բ-168բ: *Յիշակ/343ա-4ա (նման ձեռ. 2516, 240ա-1բ): Նխդր/256բ-7բ: Գուխք/257բ-9ա: Նեբաձուբ/259ա-62ա: ա/262ա-5ա: բ/265ա-7ա: գ/267ա-8ա: դ/268բ-9ա: ե/269ա-70ա: զ/270ա-1բ: է/271բ-2բ: ը/272բ-3բ: թ/273բ-5ա: ժ/275բ-8ա: ժա/278ա-9ա: ժբ/279-80ա: ժգ/280ա-1ա: ժդ/281ա-բ: ժե/281բ-2բ: ժզ/282բ-3ա: ժէ/283ա-բ: ժը/283բ-5ա: ժթ/285ա-7ա: ի/287ա-8բ: իա/288բ-90ա: իբ/290ար: իգ/290բ: իդ/290բ-1ա: իե/291ար: իզ/291բ-3բ: իէ/293բ-5ա: իը/295ա-6ա: իթ/296ա-7ա: լ/297ա-8ա: լա/298ար: լբ/298բ-9ա: լգ/299ա-302ա: լդ/302ա-6ա: լե/306ա-7ա: լզ/307ա-8ա: լէ/308ա-9բ: լը/309բ-10ա: լթ/310ա-1ա: խ/311ար: խա/311բ: խբ/311բ-2բ: խգ/312բ-3ա: խդ/313ա-4ա: խե/314ա-5բ: խզ/315բ: խէ/315բ-6ա: խը/316ար: խթ/317ա: ծ/317ար: ծա/317բ-8բ: ծբ/318բ-9բ: ծգ/319բ-20բ: ծդ/320բ-23ա: ծե/323ա-6ա: ծզ/326ար: ծէ/326բ-7բ: ծը/327բ-9բ: ծթ/328բ-9բ: կ/329բ-30բ: կա/330բ-1ա: կբ/331ար: կգ/331բ-2բ: կդ/332բ-4ա: կե/334ար: կզ/334բ-5բ: կէ/335բ-9բ: կը/339գ-40բ: կթ/340բ-1ա: հ/341ար: հա/341բ-2ա: հբ/342ա-3ա:*

Չ՞ր 1161 ձեռ-ի համնմատ ունի շնչին տարբերութիւններ:

– 343ա Յիշատակ տաղիս գտողի՝ տեառն Սերսիսի գերարհռչակ վարդապետի, զոր գտեալ ի մեծն Անտիոք, գրեաց զսա ի լուսաւորութիւն հոգւոց. եւ՝ Ներսէս, նուաստ ի Քրիստոս եւ տարտամս յուսումնասիրացս, վերջին եւ նուաղեալ ժամանակի ծնունդ, յընծեռնուկն գՅայտնութիւնին Յոհաննու, տագնապէի յանձին |343բ| իմ առ ի յոչ գիտել գլուծումն բանից սքանչելեացս, եւ այսր անդր խուզելով գմեկնութիւն նորին ի մերս բարբառ ոչ գտի, յետ որոյ եհաս ինձ ընթանալ ի մեծն Անտիոք եւ շրջելով յոր անդ վանորայք հռոմոց եւ փոնկաց, այս տենչումն բորբոքէր ի միտս իմ, ուստի եւ քննեալ գտի ի գրեանս հռչակաւոր ուխտի Սրբոյն Պողոսի ի քաղաքի անդ գմեկնութիւն Յայտնութեանս ի լուսնպարտ բարբառ, եւ ի նոյն գիր, որով վարին ֆռանկք, Ր. մեկնչաց արարեալ, եւ փափաքելով թարգմանել՝ ոչ գտի զոք, որ յայնմ բարբառոյ ի հայս կարէր յեղաշրջել: Ապա ելեալ արտաքոյ քաղաքին ի սուրբ լեառնին, որ ի հիւսիսոյ կողմ անդր՝ ի մի վանորէիցն հռոմոց, որում անուն էր Բեթթաս, առ ոմն արգելական միայնակեաց, որոյ անուն Բասիլ, կնքեալ գտի գգյանկալին ի հելլենացի բարբառ եւ ի գիր, ուղղաբան եւ վայելուչ, ոչ լեալ էր Աթանասի պատրիարգի նորին քաղաքի, եւ խնդրեալ աղաչանօք ի բարէմիտ առնէն, առեալ փութացայ գրովքն ի հայրապետական աթոռն՝ առ տէրն իմ եւ կաթողիկոս սուրբ Գրիգորիոս, զոր ծանուցեալ ուրախ եղեւ յոյժ եւ հրամայեաց թարգմանել ի ձեռն մեծպատուին յեպսկոպոսէ Կոստանդեայ, որ անդ ի ներքոյ սրբոյ հայրապետին հովանոյ հաստէր: Եւ սկսեալ օգնականութեամբն Աստուծոյ եւ սրբոյ Տեառնն՝ նա ի թարգմանել, եւ ես ի գրել, վերընծայեցեալք եկեղեցւոյ Հայաստանեաց ուսումնասէր մանկանց, զայս սքանչելի եւ աստուածային Յայտնութեանս Մեկնութիւն: Ազաչեմ զընթերցողսդ եւ իմաստութեան գսիրողսդ՝ յիմանալ զխորս իմաստիցն Աստուծոյ քննութեամբ գհայրապետին Հայոց գտէրն իմ զԳրիգոր զբարեմիտն եւ զբարեբարոյն եւ զառիթին |344ա| թարգմանութեանս եւ գհրամայող մաղթեցէ՛ք Քրիստոսի յաստիս խաղաղութեամբ պահել եւ ի հանդերձեալն սրբոց իւրոց երկնից արքայութիւնն ժառանգակից ընդունել: Այլ եւ գԿոստանդին մետրապօլիտն, որ թարգմանեաց, եւ գԲասիլ կրօնաւոր, որ գօրինակս ետ, Քրիստոս ողորմութեանն իւրոյ արժանացուսցէ աղօթիւք ձեր:

Թարգմանեցաւ աստուածային Յայտնութեանս Մեկնութիւն ի թուիս հայոց ՈՒԻ. (1129), սուրբ եւ հայրապետական աթոռն, որ կոչի Հռոտվկա, շրջապատեալ լաբենական ազրեբէն եպիսկոպոսաւ, որ մատակարարէ բնակչացն զամենայն մարմնական պիտոյս խնամօքն ամենայն, ընդ հովանեաւ աստուածընկալ Նշանին Վանկոյ եւ այլ սքանչելի սրբոցն, որ հանգուցեալ են անդր ի փառս Աստուծոյ: Իսկ սրբաբանեցաւ ի նշանագրութենէն քերդողական արհեստիւ ի յապահով անապատս Սուրբ Գէորգ, ի մէջ լերինս Տօրոսի, որ է ի գահ Կիլիկոյ, եւ ի սկիզբն Պանփիղեայ, ձեռամբ նուաստ եպիսկոպոսի նորին մայրաքաղաքի Տարսոնի տառապելոյս Ներսիսի, շնորհօք եւ ողորմութեամբն Քրիստոսի, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Հմմտ. Ն. վ. Ակինեան, Ներսէս Լամբրոնացի, Վիեննա, 1956, էջ 268-71:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

44բ Զգծող յիշեսջիք:
143բ Կարգիս եւ զանձն իմ եղկելի
Եւ մեղաներկ արհեստ գրչի,
Զոր եւ մատամբ ծրագրեցի
Եա՝ Յոհ[ան]էս[ ]աղբատ ոգի,
Տառապանօք թանձրագումն,
Կարօտութեամբ անպատմելի,
Սակայն փափաք յոյժ տենչալի
Եւ ախորժանք անքննելի,
Զիս յորդորեաց յայս գործ իրի՝
Ջսա շարել ի քարտիսի,
Զի յայս տեղիքս, յորում էի,
Էր դպրութիւն հրաշալի,
Եւ եա՝ կարօտ այսմ տառի,
Զի յիւր տեղին սա հասանի,
Շտապեցա յաւէտ կարի,
Բայց իւր տեղոյն ոչ հասուցի,
Զի եկն եհաս ի կարգի
Ընթեռնելոյ ի հանդիսի.
Տակաւ կիսով չափ է ԹԵրի
Հանգէս գոլով սա աւարտի:
Զոր աղաչեմք՝ որք հանդիպի,
Աստուածախօս այս մատենի,
Յիշման գոլով գմեզ արժանի
Ջենման գտանիցն առաջի
Եւ մաղթանք աղերսալի
Խոշորութեանս ներելի:

Տե՛ս ԺԹ. դ. յիշ-ք, էջ 43-4:

177բ Վայ զգրկեալս:
227բ Աւաղ գերւոյս:

236ա Մվ ընթերցողք տաղիս եւ աստուածային մարգարանիս, յիշեսջիք գեղկելի գրիչս Յոհ[ան]նէս] կարօտ բանի, նա եւ զծնօղսն մեր եւ զեղբարսն՝ զհոգեւորսն, որ բանին են պատճառ ծննդեան, որ ծնան զմեզ յերկին հոգեւոր, եւ գմարմնոյն ըստ արեան փոխանորդութեան եւ ապագոյութեան եւ գայս յիշումն առաջի սխրալի եւ մեծ խորհրդոյ, եւ դուք՝ յիշօղքդ զմեզ սեռն սրտիւ եւ կատարեալ կամօք յիշեալ լիջիք ի նոյն ի նմանէ, առ որ եւ զմեզ յիշատակիջ հանդիսի, որ եւ ի ձէնջ եւ ի մէնջ անդադար փառաբանի օրհնեալն ի բնաւս:

242բ Երանի է սորա, եւ աղէտ է ինձ:

255բ Ով դիտականքդ խոհեմագոյնք եւ վսեմք առ բանին տեսութիւն, բաղձացողք ի սկզբանն եւ կարօտ մնացօղք առ վախճանն, զուգակից ձերում տենչանաց եւ գիմս վարիչք Թախանձումն, այլ այսմ ըղձութեան անջրպետ տարամեկնումն է, անժարմնոյն ի մարմնոյս:

344ա Դարձեալ յիշեսջիք ի Քրիստոս եւ զիս՝ զտարժանեալ մեղսաներկ ոգիս, զնուաստս Յոհ[աննէս] Եզընկայեցի սպասաւոր բանի, որ հարեալ ցանկութեամբ սիրոյ ի փափաք սորին, գրեցի իմով իսկ տխեղծ մատաղիս, ի միսիթարութիւն վշտացեալ հոգւոյ իմոյ եւ ի վարժ կրթութեան երկասէր անձին բանասիրի եւ ի յիշատակ արձանի հոգւոյ իմոյ եւ ամենայն նախնեացն՝ փոխեցելոց ի Քրիստոս արեան մերձաւորաց եւ համօրէն ամենայն երանեալ[ս]ուորաց՝ հոգեւորաց եւ մարմնաւորաց, զի դուք յիշեսջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ յուսոյն մերոյ օրհնելոյն յաւ[իտ]:

Գրեցաւ ի թվին ՉՈՀ. (1306), ի քան եւ ինն մարտի ամսոյ:

Տե՛ս ԺԴ. գ. յիշ-ք, էջ 44:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

344ք (Բոլորգիր, Ժե. դ., շուրջ 1406 թ.) Ով վէհանձինք եւ պանծալի,

Միշտ ձեռնարկօղք գործոց բարի,
Յորժամ լառեալ դանդիպիք այսմ տառի,
Յիշման արարէ՛ք դիս արժանի՝
Առ Յիսուս գթած փրկիչն ամենայնի
Եւ միշտ առասն ի տուրս բարի՝
Զգերա Մխիթարիչս խնդրող բանի,
Զվերջին ատաչօղ գրոցս հրաշալի,
Զփծուն տատապեալս եւ ոգորմելի,
Զծոյլ յամառեալս եւ հեղգալի,
Զատարտամ մեռեալս մեղօք ի լի,
Զկարօտս աղօթից եւ գործոց բարի,
Ակն ունդիս ձերոյդ չնորհի,
Կարկառ ձեռօք ցանկ բաղձալի,
Զի արժանաւոր հատուղքան Քրիստոսի,
Զիր ինձ չնորհէք դուք պատգայի,
Եւ որպէս կամիք եւ խնդրէք սիրօվ ի լի,
Ընդունն պարգեւեսցէ ձեզ փրկիչն ամենայնի:

Տե՛ս Ժե. գ. յիշ-ք, Ա., էջ 62. այստեղ՝ էջ 61, Ֆ.՝ «Ֆրա Մխիթարիչը կամ Մխիթար Ապարանեցին գործել է 1360-1410 ԹԹ. ընթացքում», ուստի՝ «նրա կողմից գրուած կամ նրա անուան յիշատակութեամբ այս եւ միւս յիշատակագրութիւնները տեղադրում ենք Մխիթարիչ գրչի կողմից 1406 թ. Մակրւում գրուած յիշատակարանին տրւթեր... »:

344բ (բոլորգիր գունաթափ, մասամբ ջերմածջնջած, Ժ.Ձ. դար) Ի թվին/// ին եւ Գասբար վարդապետա/// զլռեա/// այսպէս/// Ժ/// ե. բրիՔ (՝) կորեկ խանձոջոց (՝) Զ. բրիՔ (՝)/// ուշոցի Ապտլին, Ա./// ժամանակաց տան, բայց գուշըրդ եւ խոտ կեցեց/// պատարագն է, զտարեցոց պարտքն է: ե/// զատու բար, որ այն/// տարդ տալքն նոցա:

ԳՐԱՁՓՈՐՔ՝ *344բ. «ձերՁժիվ»: Եա. «Յայսմ աւուր յիշատակ է Սողոնի եւ: Յայսմ աւուր յիշա»:*

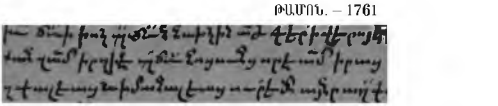
ԿՆՔԱԴՐՈՇՔ՝ Գա *Բոլորգրի, կենտրոնում երկդլխանի թագակիր արծիւ, ճանկերում իշխանութեան խորհրդանիշներ՝ կարճ գաւազան եւ խաչապսակ գունդ, «[Ахалцыхской] градской поли[ции]»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձուած երկդերս թուղթ. առաջինի չծածկուած մասում. «///Սիւնեաց եպիսկոպոսի եւ Նահապի Աւորւոյ», երկրորդին. «նահապ վարդապետի Աւոր[ւոյ] Մեկնո[թ]իւն Յովհաննու Աւետարանին, քաղուածոյ (3)»: Գա՝ «Մտեփ. եպիսկոպի Սիւնաց Մեկն. Աւտր. Յովհաննու» (սեւ մատիտով), «2՛՛՛ 209», «83» (ջնջած), «137/2520», «ՉՈԵ. - 1306. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2521

ՄԵՍՐՈՊ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՃԱՌԱՑ ԳՐՈՑՆ

ԹՒՄՈՒՆ. – 1761

Նշում 16ա

ԹԵՐԹ՝ 70 (գոյի էջակալում Բ-Գ՛., իսա՝ ՃԺԱ., որ է 2բ-68ա). չգրուած՝ 1բ, 68բ: ՊՐԱԿ Ա-Ը՝Ճ (Ա. 7, Չ 9, Ը 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ անբնկալելի: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,1x10,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,7-14,3x8-8,5): ԳԻՐ՝ նուագիր (ճմուչ՝ 16ա): ՏՈՂ՝ 23-26: ԿԱՉՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառը կապոյտ թուղթ (ժԹ. դար): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ I (Ա) + 2 (Բ-Գ), ԺԹ. դար՝ տեւողացած ճոճոցման ժամանակ, կապոյտ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եզրաճատման պատճառով անբնկալելի, Ա. մաս կազմաւորի

ՄԱՆՐԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ *Ճակատագիր՝ 2ա: Ջարդ ագի՛ր բուսական, ճանգուցագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, սեւ:*

ՎԻՃԱԿ՝ *բաւարար. թ. 7՝ ճիմիից անջատ, ԺԹ. դարում կապոյտ թղթով կարկատած-ճոճոցած:*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-70բ Համաոսա մեկնութիւն գոցկ, որ կոչի Պատճառաց, ի տառապեալ Մեսրոպայ Կաձոեցւոյ Աղուանից

ա. *2ա-3բ* Ա. Առարկութիւն առաջերորդ սեռի եւ տեսակի – *Ամենայն պատճառ նախկին է... բան որում առաջ եւ բայցայայտեցաք:*

բ. *3բ-6ա* Բ. Յաղագս գոլոյն, որ ի վեր է բան գլա-փտեճականութիւն: Առարկութիւն երկրորդ – *Ամենայն գոլ վերնագոյն... բազում տարբերութիւն ունի, գորս ոչ ունի:*

գ. *6ա-8ա* Գ. Ազնուական ճոգի աստ զբնական – *Հոգին կոչէ մարդոյ... իմացական զօրութեամբ կառա-վարօղ է էութենան իւրոյ:*

դ. *8ա-11ա* Դ. Յաղագս նախկին գոլոյն է, որ է ա-թոռ դասին: Առարկութիւն չորրորդ – *Առաջինն յարա-բածոց է գոլն... եւ ոչ այլ ինչ, եւ այլն նմա անտեսէ (՞):*

ե. *11ա-14ա* Ե. Յաղագս սեռից եւ տեսակաց: Առարկութիւն հինգերորդ – *Իմացութիւն վերնագոյնք... ոչ ունի ներգործութեամբ զանազանութիւնս տեսակաց:*

զ. *14ա-6բ* Զ. Յաղագս անճասութիւն Աստուծոյ: Առարկութիւն Բ. (՞) վեցերորդ – *Պատճառ նախկին գեր ի վերոյ է... ըստ կերագոյն կերպի՛ որպէս ցուցաս:*

է. *16բ-20ա* Է. Յաղագս թէ հրեշտակքն անմարմին են: Առարկութիւն է.երկրորդ – *Իմացութիւն է գոյացու-թիւն... սեռականագոյն է, անտոփոխ է:*

ը. *20ա-2բ* Ը. Դարձեալ վասն հրեշտակաց եւ սե-ռից եւ տեսակաց: Առարկութիւն ութերորդ – *Ամե-նայն իմացութիւն է գիտէ... զանմարմնաւոր մարդիկս աշխարհի:*

թ. *22բ-5բ* Թ. Յաղագս իմացութեան, որ է հրեշ-տակաց: Առարկութիւն Թ. – *Ամենայն իմացութեան հաստատութիւն... ի վերայ այլ արարածոց:*

ժ. *25բ-7բ* Ժ. Յաղագս աստուածութեանց եւ ենթա-կաից: Առարկութիւն Ժ.եր<ր>որդ – *Ամենայն իմացու-թիւն է, զի տեսակօք... եւ ոչ բոլորն, որում կարէ ընդու-նել:*

ժա. *28ա-բ* ԺԱ. Յաղագս մշտնջենաւորաց եւ փո-փոխականաց: Առարկութիւն մեռասասներորդ – *Ամենայն իմացութիւն իմանայ... կարելի է մեկնել ի վե-րայ եւ հրեշտակաց եւ մարդկան:*

ժբ. *28բ-31ա* ԺԲ. Յաղագս աստուածութեանց եւ ենթակաից: Արարկութիւն երկոտասաներորդ – *Առա-ջին ամենից ոմանք... եւ կերպիւ մի բաժան:*

ժգ. *31ա-2ա* ԺԳ. Յաղագս բաստուածութեանց եւ են-թակաից: Առարկութիւն Գ.աներորդ – *Ամենայն իմացութիւն իմանայ զէութիւն... եւ պատահմունքն է համանգամայն յինքն:*

ժդ. *32ա-4ա* ԺԴ. Յաղագս ճոգւոյն մարդոյ: Առար-կութիւն չորեհասասներորդ – *Յամենայն[յ]ն մարգոյ... եւ եր[բ]եմն ըստ բանականին. եւ այլն նմանապէս:*

ժե. *34բ-6ա* ԺԵ. Յաղագս դարձեալ բանական ճոգոյ: Առարկութիւն եԺ.ամի – *Ամենայն գիտօղ, որ գիտէ... Հոգոյն, որով կառաւարի եւ գործէ զիր ինչ:*

ժզ. *36ա-3բ* ԺԶ. Յաղագս զանազանութեան: Ա-ռարկութիւն Զ.երորդ – *Ամենայն զօրութիւնք... միջ-նորդութեամբ հրեշտակաց:*

ժէ. *38բ-9բ* ԺԷ. Յաղագս ըստորոգութեանց եւ են-թակաից: Առարկութիւն է. եւ Ժ.երորդ – *Ամենայն զօ-րութիւն միացեալ է... նոյնպէս ընդհանուրքն իմ աղագաս:*

ժը. *40ա-2ա* ԺԸ. Յաղագս զանազան պատճառ-ոաց: Առարկութիւն Ը. եւ Ժ.երորդ – *Ամենայն գոյնք ունին զէութիւն... ո՛չ ապականի եւ ո՛չ աւերեալ լինի:*

ժթ. *57բ-9բ* ԺԹ. Յաղագս հրեշտակաց եւ հոգուց եւ մարմնոց: Առարկութիւն ինն եւ տասներորդ – *Ի մէջ իմացութեանց ոմն է աստուածայինն... իմացականն յիմացականէ եւ այլն:*

ի. *59բ-62բ, 48ա* Ի. Յաղագս նախկին պատճա-ոին: Առարկութիւն տասներորդ – *Պատճառն նախկին կատարեալ զամենայն արարածս... ոմանք յաւէտ եւ ոմանք նուազք. եւ այլն:*

իա. *48ա-9ա* ԻԱ. Յաղագս դարձեալ նախկին պատճառին: Առարկութիւն ԻԱ.երորդ – *Նախկին հա-րատուտ է ինքեամբ... մարմնաւորք պիտոյից եւ աղքատք:*

իբ. *49ա-50բ* ԻԲ. Յաղագս դարձեալ նախկին պատճառին: Առարկութիւն ԻԲ.երորդ. Ստորոգու-թեանց եւ ենթակաից – *Պատճառն նախկին է գեր ի վերոյ... նախկին պատճառ եւ գեր ի վերոյ:*

իգ. *51ա-2բ* ԻԳ. Յաղագս առաջին հանճայտե-սութեան հրեշտակաց: Առարկութիւն ԻԳ.երորդ – *Ամենայն իմացութիւն աստուածային գիտէ զիրս... եւ ապա հրեշտակաց, որ է իմացութեանց:*

իդ. *52բ-4ա* ԻԴ. Յաղագս ստորոգութեանց եւ են-թակաից: Առարկութիւն ԻԴ.երորդ – *Պատճառ նախ-կին յամենայն էութիւնս... եւ միանայ ի նմայ, որպէս ասացաւ կարգաւ:*

իե. *54ա-6ա* Իե. Յաղագս անմարմին գոյացու-թեան: Առարկութիւն Իե.երորդ – *Գոյացութիւն իմա-ցեալք իմանալիք... այլ յանփոփոխ եւ անապական պատճառս:*

իզ. *56ա-7բ* ԻԶ. Յաղագս իմիճակայ եւ անա-պական գոյացութեան: Առարկութիւն ԻԶ.երորդ – *Ամենայն գոյացութիւն ինքնակայ... գիտութիւն մաս-նաւորաց, որք ի ներքոյ իւրոյ:*

իէ. *42ա-բ* Իէ. Յաղագս մարմնական գոյացու-թեան: Առարկութիւն Իէ.երորդ. – *Ամենայն գոյա-գութիւն՝ ապականելի եւ ոչ մշտնջենաւոր... այլ է նա ինքնակայ գոյացութիւն:*

իը. *42բ-4ա* ԻԸ. Յաղագս դարձեալ անմարմին գո-յացութեան: Առակութիւն ԻԸ.երորդ – *Ամենայն գոյա-գութիւն կայուն էութեամբ իւրով է պարզ... ոչ է ընդու-նակ ապականութեան. որպէս ցուցաս:*

իթ. *44բ-5ա* ԻԹ. Յաղագս թէ անփոփոխին ոչ ընդ ժամանակս: Առարկութիւն ԻԹ.երորդ – *Ամենայն գո-յացութիւն պարզ ինքնակա... քան զժամանակաւորք էութիւնս մարմնական:*

լ. *45ա-7բ, 63ա-65բ* Լ. Յաղագս մշտնջենաւոր գո-յացութեանց եւ ժամանակաց: Առարկութիւն Լ.երորդ

– Ամենայն գոյացութիւն ըստեղծեալք ի ժամանակի... իսկ անհատակն միայն պատճառելիք:

լա. *65ր-8ա* Ա՛Ա. Յաղագս սատրոգութեանց եւ ենթակային: Առաւկութիւն Ա՛Ա.ետրոդ – *Ի մէջ իրին, որոյ գոյացութիւն... քան որում բացայայտեցաք:*

լբ. *68ա-70ր* Լ՛Բ. Յաղագս կամ սատրակութեանց եւ ենթակային: Արառակութիւն Լ՛Բ.ետրոդ – *Ամենայն /// (շարունակուած)* – *Քանզի եթէ լինիցի գոյացութիւն... այլ է բնութեամբ նմայ, որպէս ցուցաք փոքր ի շատէ. եւ Քրիստոսի Աստուծոյ յուսոյն մերոյ փառք եւ գոհութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Զի գրուած 68ա էջի կէսը եւ 69ր ամբողջ էջը: ԺՀ. դիմից յետոյ որոշ գլուխներ գրուած են խառն գաւառութեամբ (աէ՛ս վերի՛ գլուխների նկարագրութեան կարգը):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Ւա Օգնեա՛ Հոգի Աստուա՛ծ.
Յերկինս ըզքեզ անյուռելի բարեբանեն բամՁ վերին,
Ամենասուրբ հոգեվից մայր առգաւանին միածնին,
Ա՛ռ որ եւ ես քազկատարած երգ օրհնութեան շնորհեմ,
Առնուլ ի գիրկդ յորդոր սիրով, Է՛ մա՛յր գթած,
ազաչե[մ],
Սատար լե՛ր ինձ՝ ապիկարիս, յանդ բերկրեցո՛ եղկելի[ս],
Արժիաղէտ լուսով գիմացդ արժանացո՛ ոամ հոգիս,
Սրբեա՛ գհոգիս, ուղղեա՛ յերկինս ՚ւ իւսեա յերամս րննականս,
Բերկրեալ սրտիւ, կեցեալ հոգւով ուրախալից յաւիտեանս,
Սրօքէական նուիրեցիր մեծագոյն փառս արարչին,
Բամեալ հայոց ի ՔԱՄՈՆ. (1210+551=1761) թիւ,
Առ որ ծրեցաւ մուացածին,
Ի ջուրց մեղաց փրկող տւսպան,
Մեղաց բարձող նշան Նոյեան,
Փրկող նշան անկար խորա[ն],
Տապան Նոյեան, խորան Մովսեան,
Սափոր ոսկի ՚ւ աղրիւր բարի,
Ոսկի բուրվառ,
Յաղգի կանանց միայն օրհնեալ,
Կանանց պարծանք պսակ գովեալ,
Միայն պսակ չէիցս ընտրեալ,
Օրհնեալ, գովեալ, ընտրեալ, ցուցեալ դու լեալ:
Զա Օգնեա՛, Սուրբ Հո՛գի, եւ հասո՛ յաւարտ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

70ր (ԺՀ. դ.) Պատճառաց գիրքս ինն տետր է, ԼԲ. թուղթ: (ԺԹ. դ-ի այլ ձեռքով) Համար տետրակիս Թ.ն:

Պահպանակ Ա՛ա (ԺԹ. դար) *Сія книга принадлежитъ* (այլ ձեռքով, մատիտով) *Го[с]подину маіору фонъ Аппенбергу.*

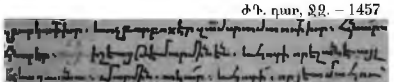
ԳՐԱՁԱԲՈՐԴ՝ Կազմաստառ Ա՛, Բ՛, Պահպանակ Ա՛ա, Ա՛բ, Բա, Բ՛բ. Ռուսերէն գանազան տառեր, հաշիւներ:

ՆՇՈՒՄ՝ Կազմի մէջբին սոսնձուած թղթին. «Մեսրոբ քահանայի Գանձակեցւոյ Մեկնութիւն պատճառաց»: Ա՛ա՝ «ԺՀ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:

2522

ՎԱՐԴԱՆ ԱՐԵՒԵԼՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ

ԺԴ. դար, ՋՁ. – 1457

Նմուշ 166ա

ՊԱՏԱՒԻՒ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մատթէոսի, Ի՛Ձ. 64-74 (Ա՛Ե), Աւետարան Մարկոսի, Գ. 35 - Դ. 11 (ԳԴ): 2 (Ա՛-Բ՛)+2 (Գ-Դ), նոյն ձեռագրից. ստացուած մկնական թերթ յայնկի ծախսումով եւ երեսաստառումով, որից բնագիրը մասամբ վնասուած: Թ ղ.՝ Մագաղաթ, Ա՛Բ՝ 25,1x15,5, ԳԴ՝ 24,5x15,5-15,7, երկսիւն ([26x16,2]), տող՝ 15 (պէտ է լիներ 17) բոլորգիր երկաքաղիր (նմուշ՝ Աա). Ա՛Ե՝ կարդալ՝ Բբ, Աա, Բա, Ա՛բ՝ «եւ եկեալ բնդ ամպս... [Ն]զգուիլ հղդնով և ա» (Մտթ Ի՛Ձ. 64-74): ԳԴ՝ կարդալ՝ Գբ, Դա, Գա, Դբ՝ «Ձի որ առնիցէ զկամս Աստուծոյ... բայց նոցա որ ա[ր]տամիՇէ են առն[նայն]» (Մրկ Գ. 35-Դ 11):

Նմուշ 51ա

Նմուշ Աա

Վիճակ՝ բառարար կազմը եզրամաշ, մեջի կաշին Ա. փեղկից անշատուած, երկու կապիչներ եւ մէկ գամմ ընկած խոնաւութիւն տեսած, թուղթը գունաթոխուած. մի շարք թերթերի վրայ ցեցի անցիր նուռզուած ննոյն եւ ի դուռում ինկատզուածան ժամանակի գ պրակի տոպչին թերթը, որ ճանաչակցուած էր ոչպէս 14րդ դարուց իր ճիշտ տեղում եւ այժմ 25րդ է։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-336բ* Սուրբ եւ ամենեցուածիկ վարդապետին Վարդանայ [Արեւելցւոյ] Մեկնիչ Սաղմոսաց լուսաւոր եւ հաճարատ

Տե՛ս մեր. 1119, 1ա-304ա. *Մասն նախդ./չէք: Յիշատ./չէք: Նախդր./1ա-13ա: 1/13ա-50ա: Նախդր./50ա: 2/50բ-85ա: Նախդր./85ա: 3/85ա-122ա: Նախդր./122ա: 4/122բ-58բ: Նախդր./154ա: 5/154ա-89ա: Նախդր./189ա: 6/189բ-224բ: Նախդր./224բ: 7/225ա-64բ: Նախդր./264բ-5ա: 8/265բ-330ա: Յիշատ./330ա: 9/330բ-ն։*

Լուանցներում կան աղբիւրների անունները, սրբագրութիւններ: Տպ. տե՛ս Մեկնութիւն Սաղմոսաց Դաւթի... մեծին Վարդանայ Հարձրերդցւոյ... Յամի Տեառն 1797... ի յԱմստերդամ, 520 էջ։

ՅԱԼԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ա. (1598 թ., նոտրգիր) *337ա-9ա* Գովասանութիւն Սաղմոսի յԱռաքել վարդապետէ ասագեալ («Ի վարդապետէն Առաքիլ վասն Գէորգ Բաճանայ») – *Իմանալի այս բուրաստան, / Երգս ի Հոգւոյն աստուածական... եւ ոչ ասեն, այլ մըրափին, / Փակեն գգուռն առագաստին։*

Տե՛ս Մ. Գոտուբեան, Առաքել Սիւնեցի եւ իւր քերթուածները: Վենետիկ, 1914, էջ 310-6, որի համեմատ ունի տարբերութիւններ։

Բ. *339ա (ԺԸ դ., նոտրգիր)* [Գաղտածի ի ե. գլխոյն Մատթէի Աւետարանին] – *Եւ տեսեալ զժողովուրդն... փառք քեզ Տէր Աստուած մեր։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

50ա (Առաքէլ Սիւնեցու, ԺԲ. դար)

Զգծող գրոցս՝ գնուաստ ոգի տէր Առաքեալ Սիւնեաց յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։

Տե՛ս ժե. դ. յիշ-ք, Ք., էջ 83։

336բ (Մատթէոս գրչի, 1457 թ.) Ընդ որս երեւեալ ազգանաղ[է]ան ազգիս ի տանէ Թորգոմա փառք եւ պարծանք Այրարատեան գաւառիս եւ իբրեւ գարեգահն փայլէր յաշխարհի աքանչելի այրն Աստուծոյ եւ մեծանուն հռետորն Վարդան վարդապետն՝ վարժելով զքաղուածս ի կրթասիրաց ի գիտութիւն Աստուածաշունչ կտակարանաց, երեւելին ի գիտնականս, այլ եւ յոյժ ըղձալի փափագմամբ մեկնեալ գնաղմոսս աստուածահօրն Դաւթի, *[ո]*ղոյղ գանձ անհամեմատ սուրբ եկեղեցւոյ, եւ ինքն առ անձկալին Յիսուս վերափոխի, որոյ յիշատակն աւրհնութեամբ յիցի, եւ աղօթք նորա եւ սերմն խրատու անպակաս ի սուրբ եկեղեցւոյ՝ մինչեւ ի կատարած աշխարհի եւ ի գան Աստուծոյն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, եւ ինքն Հայրն ամենակալ, որդին միածին եւ առատաբաշխ Սուրբ Հոգին յամենայնի աւրհնեալ յաւիտեանս յաւ[իտ]ենից։

Զանարժանս յիշատակի,
Աուտակաստաս մեռեալ ոգի,
Զմեղաւք լցեալս յամենայնի,
Նա եւ ժառանգ սատանայի։
Ա՛վ ընթերցողք այսմ տառի,
Վերաբերողք ի սմայն գանձի,
Զգրիչ Մատթէոս փառաք ոգի
Յիշել յաղօթս ձեր բարի։
Թվին ՉՉ. (1457)։

Տե՛ս ժե. դ. յիշ-ք, Ք., էջ 83։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

339ա (Ա. յաւելագրողի, 1598 թ., նոտրգիր) Ա՛վ պատահողք անուշահամ եւ ախորժ տաղիս եւ ներբողեանի Սաղմոսիս, յիշեցէ՛ք միով Տէր ողորմեայիւ զմեզապարտ յակոբ էրէցս, եւ Աստուած գձեզ յիշէ յօրն անեհնկին. ամէն։ Գրեցաւ թվին ՌՀէ. (1598) եւ եղաւ ի Սաղմոսի Մեկնիչին յետոյ յիշատակ դոյզն։

153բ (Նոտրգիր, ԺԸ. դ.) Ջնջած՝ անընթեռնելի։

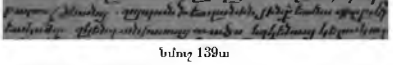
ՆԿԱՐԱԳՈՐԾ Գա՝ բուսական լուսանցագարդ։

ՆՇՈՒՄ՝ կապմի մէջքին սոսնձած թղթին. «Վարդան վանական վարդապետի Մեկնութիւն սաղմոսաց. (2)»։ Աա.՝ «ՉՉ. - 1457. Ս[եարուպ] եպ[իսկոպո]ս»։

2523

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԹ. դար

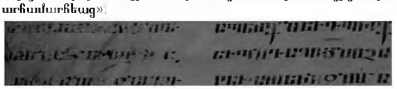
Նմուշ 139ա

ԳՐԻՉ՝ Գրիգորիս։ ԿԱՉՄՈՂ՝ Սարգիս Ռեյ։

ԹՂԹԻ՝ 235, չզրուած՝ 66բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Կ*×12 (Աբ 11, ԹԲ 10, ՆՉ, ԹԲ 8, Կ 5)+1։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, թ 335՝ այլ, յուսագծերով (ԺԷ դ.)։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 16,8×12,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×10)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 139ա)։ ՏՈՂ՝ 27-29։ ԿԱՉՄ՝ դրոմմագարդ շագանակագոյն կաշի, դռնճակով, միջուկը տոպիտակ, աստառը կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կաժիր։

* Վերակազմողը նշանակել է նոր պրակաճամարներ Ա-ԻԱ, եւեւ՝ թերթակոպ է բոլոր պրակների առաջին վեց թերթերը՝ Ա-Զ, Է-ԺԲ... ՃԺԳ-ՃԺՉ։

ճատուռով։ ԺԱ դ.։ Մագաղաթ, Ա.՝ 12,2x16,5, ԲԳ.՝ 24,9x 16,2-16,5, երկսիւն (21,8x15,2), ողղագիծ երկաթագիր (նմոյշ՝ Գա), 21 տող. ութ յատացագիծ ճամաբարտաւ՝ 2-4 տող՝ կարգալ՝ Աա, Աբ, Բա1, Գբ1, Բա2, Գբ2, Բբ2, Գա2, Բբ1, Գա1. «[Գեր]եսցին յամենայն ներքինոսաց... զերծանել յայնմ ամենայնէ, որ լինելոյ է եւ կալ առա[ջի]/// մեզ։ Աաէ ցեռա. եթէ ասացից ձեզ .. առճամարեաց»։

Նմոյշ Գա

Վիճակ՝ բառաբար. կազմի կաշին մաշուած, երկուական կապիչներն ու գամերն ըզկած, թուղթը բաւ[բակկոտած. թ. 1, 12, 13, 24, 25, 36, 48 եւ 235՝ ճիւմից պոկուած, ոմոյ թերթի եւ պատռուածքների վրայ ցեցի ուեցիր, պատառիկ Ա.՝ ցեցակեր։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-17ա* Ժողովումն մեկնութեան սրբոյ Աւետարանին [Մատթէոսի]՝ ի բանից/// [իմաստուն. ձեռ. 2610, 12բ] վարդապետաց եկեղեցւոյ, կարգեալ եւ յաւրինեալ դիւտասաս ընթերցողաց՝ ներսիսէ Հայոց կաթողիկոսի, ի խնդրոյ նոտուն եղբաւր Գրիգորի առաչին վերայդիտողի

ա. *1ա-6բ* [Առաջաբանութիւն] – *Սիրոյ գաւրութիւն գերազանց է, քան զբնութիւն... եւ որ իցին առաչին դրունքն։*

բ. *6բ-17ա* [Գ. – Բան]. Յայնժամ վարեցաւ Յիսուս յանապատ... [Մեկնութիւն]. Եւ ընդէ՞ր ի ծննդենէ անտի... մինչեւ իրեն ի գլուխ ելանիցեն։

Բ. *17ա-66ա, 67բ* [Ի մեկնութեանց Սուրբ Գրոց]

ա. *17ա-21բ* [Պատճառ Սաղմոսին եպիփանու երանելոյ. ձեռ. 1398, 309բ] – *Յամենատատ պարգեւացն Աստուծոյ... այսորիկ բոլո եպիփանու մեծի։*

բ. *21բ-23ա* Աբրաամայ – *Ամենայն գիրք աստուածայինք որ շնորհեցան... պատահիլ կարասցէ բաղձալեացն։*

գ. *22բ-48ա* Բարսղի – *Վասն զի ամենայն գիրք աստուածաշունչ եւ ուգտակարք... որ եւ ոչ էր գիտակ մարգարէականաց։*

դ. *48ա-59ա* Ի բանն եսայեա մարգարէի ի կարգեն ի գլուխ՝ իբրեւ զի բարոյ ուգիւ Քրիստոս – *ի գիշերեաց կանխէ հոգի իմ... գործ ինչ է, այլ արարչին գաւրութեան։*

ե. *59աբ* Աղուաթ եգեկիա արեայի Հրեաստանի՝ յորժամ ճիւանդացաւն – *Եւ ասացի վերանալ լինէն... չեն ընդա Ո՛) մեռելոց եւ վատթար եւս։*

զ. *60ա-6ա, 67բ-83ա* Երզ մարգարէին Ամբակումայ։ Աղուաթ – *Տէր, գլուր քո լուա եւ երկեա... իշխանութեամբ եւ իշխեցեալաւք, մեռելաւք եւ կենդանաւք մերով. եւ նմայ իշխանութիւն եւ գոհութիւն եւ փառք յաւ՛՛։*

Գ. *68ա-112բ* [Մեկնութիւն Հնգամատենին, արարեալ Վարդանայ վարդապետի Արեւելցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 1139, 2ա-102բ. *1/չիք։ ա/68ա-100ա (խորագիրը՝ ի խնդրոյ տեառն Համազասպա եւ Գրիգոր վարդապետի Հաւաքումն Մեկնութիւն սրբոց սրանց հոգեշունչ, եփրեմի, Յոհաննու Ոսկերերանի եւ գործ տեսանէք յանկնիւրան յիով պատճառ Աբրահամոց, տատարեալ ի Վարդան վարդապետէ, վասն կրթութեան մանգանց Սիրվնի)։ բ-2բ/չիք։ 3/108բ-12բ։ ա/100ա-8բ։ 4/3իշ. հեղինակ/չիք։*

Դ. *112բ-9բ* Վկայութիւմ մարգարէիցն եւ հայրապետաց յաղագս Քրիստոսի, որ ճանեռնեալ է կատարել ի լեռին ժամակս – *եթէ յառաջ քան զյարիտեանս ծնաւ ի Հաբ... Որդին, որ ոչ ընդ ժամանակաւ է։*

ե. *120ա-47բ* [Ի Մարգարէութենէ եգեկիէլի մեկնութեան]

ա. *120ա-9ա* Սկիսբն ի Մարգարէութենէ եզեկիէլի մեկնութեան – *[Բան]. Եւ եղեւ յամին ԼԵրորդի... [Մեկնութիւն]. Աստուծով իմաստնացեալն Մովսիսն ասէ...*

բ. *129ա-47բ* Ի նոյն գրոց – *[Բան], եւ ի մէջ նորա իբրեւ զտեսիլ... [Մեկնութիւն]. եւ այս կերպարանք նոցա, թեւի նոցա տարածեալ... յանեգբական ցնծութեամբ ի Քրիստոս՝ Քրիստոս ի Տէր մեր, որում ՚՛։*

Զ. *147բ-51բ* [Գոչ վարդապետին մեկնութիւնն երեմիայ. ձեռ. 3304, 147ա] – *Մարգարէացաւ երեմիա յաւուրս թագաւորութեան Ոխեա... գարձեալ գասանիա եւ գիւրսն կորուսանել։*

է. *152ա-7ա* Համառատ Յովբա, հաւաքեալ ի միասին Վանականին ձեռամբ – *Ներգործական իմն գաւրութիւն... զցորեանն իմանալի ժողովել խոստացաւ։*

Ը. *157ա-89բ* [Հաւաքումն Մեկնութեանց թղթոցն Պաւղոսի]

ա. *157ա-64ա* Տեառն Յոհաննու Ոսկերերանոյ Կոստանդնուպաւլսոյ եպիսկոպոսի Պատճառ Հռոմայեցւոց թղթոյն Պաւղոսի առաքելոյ – *Յանկ եւ հանապաղ ընթեռնլով... զայն մանաւանդ է տեսանել առ Պաւղոսի անէիննն։*

բ. *164ա-5բ* Պատճառ հռոմաեցւոց թղթոյն Պաւղոսի առաքելոյ – *Բազում հաւատացին ի Քրիստոս... եւ ցածուցանել զհպարտութիւնն։*

գ. *165բ-6ա* Թէ գի՞նչ ունի խորհուրդ Հռոմաեցւոց թղթոյն, գի առաչին եւ սկիզբն է եղեալ ամենայն թղթոցն – *Առաչին պատճառ, գի հանգոյն է Աւետարանին... նախադաս լինելոյ թղթին հռոմայեցւոց։*

դ. *166ա-70ա* Պատճառ եփրեմի – *Գիտեմ, գի նոր կտակարանքս... եւ յայտ առնէ զՀաւր եւ զՈրդոյ ընդ որս Հոգոյն Սրբոյ փառք, իշխանութեան եւ պատիւ այժմ՛՛։*

ե. *170ա-1ա* Պատճառ Կորնթացւոց[ոց] թղթի – *Կորընթոս քաղաք է յելլադա... մանաւանդ աւգտէր գեկեղեցին։*

գ. *171ա-2ա* Եփրեմի պատճ[առ] – *Քանզի եւ առ Կորնթացիսն... սկիզբն առնէ նոցա Պաւղոս յաւելն իւրում այսպէս:*

է. *172ա-3բ* Յոհաննու Ոսկեբե[ռանի] պատճ[առ] թղթին Գաղատացւոց – *Բազում ցաւմամբ լի է սկիզբն բանիս... բազում մասամբք եւ բազում աւրինակաւք:*

ը. *173բ-4բ* Վասն Մարկիոնի մոլար մեկնելոյ զբանս Պողոսի առաք[ելոյ]: Քրիստոս գնաց զ՛՛ – *Իսկ մոլորեալն Մարկիոն... քէ ամենեւին աւտար է ի Հոգւոյն Սրբոյ:*

թ. *174բ-6բ* Ուղղ մեկնութիւն նոյն բանի՝ ճշմարտից ասացեալ – *Աւէ աստուածային բանն... խոստման ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւ՛՛:*

ժ. *176բ-9ա* Պատճառ թղթոյն, որ առ ևերթեցիսն – *Ի սկզբան իսկ Թղթոյս այսորիկ... յաւելն իւրում այս ամենայն բազումաս:*

ժա. *179ա-89ա* Վարդանայ վարդապետի [Յաղագս եկեղեցւոյ, ի բանն Պօղոսի]. Այլ Քրիստոս եկեալ [Բաճանայպետ. ձեռ. 1938, 42ա] – *Ի դերբանից լուսոյն պայծառացան արարածք... եւ կեցցուք ի նորա փառսն՝ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտ՛՛:*

ժգ. *189ա* Թեսաղովնիկ Ա. թուղթ – *Ոչ կամիմ, եթէ տգետք իցեք... ոչ որպէս անգիտաց եւ տխմարաց, այլ որպէս կատարել:*

Թ. *190ա-7բ* [Ներսիսի Շնորհալւոյ] Մեկնութիւն խոռանաց Աւետարանին – *Մատեանք աստուածաբգիծք եւ հոգեբուխ վարդապետութիւնք իմաստից... եւ ի մի էութիւն եւ աստուածութիւն գովեալ եւ գոհաբանեալ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից:*

Տե՛ս Վիպէն Ղազարեան, Մեկնութիւնք խորանաց, Էջմիածին, 2004, էջ 98-9:

ժ. *197բ-222ա* Պատճառ եւ Թեւադրութիւն չորից Աւետարանացն, թէ որպէս կարգեցան եւ յորոն ժամանակս եւ թէ որպիսի օրինակօք խոռոմուդ նոցա յառաջինսն գայր եւ երկնէր – *Յարեւելս ասի տնկեալ դրախտն... եւ նաղարէին առաջնորդն էանելոյն:*

ԺԱ. *223ա-34բ* Երաներելոյն արբոյն եղիչէի Հայոց վարդապետի ի Յարութիւնն Ղազարու – *Ամենայն աստուածային նշանք... հասանել խոստացելոց պարգեւացն Քրիստոսի Աստուածոյ մերոյ, որում փառք յաւիտեանս:*

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

Ա. *234բ (ԺՉ. դար, բոլորգիր)* [Խոստովանութիւն] – *Եղեալ ոեղ (ոմն՛) աչացս յառատ տեսութիւն ցաւ[ն]կութիւնս անաց...*

Բ. *235ա (ԺԷ. դար, նոտրգիր)* [Տաղ] – *Ի խորոց կարդալով սրտէս հառաչեմ... քակտեցայ Մարիամ տիրամայր:*

Գ. *235աբ (ԺԷ. դար, նոտրգիր)* [Նախադրութիւն Ծննդոց] – *Երրորդ, զի գիրկութիւն մարդկան... որ են մարգարէքն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

45բ Աղաչեմ յիշել զմեղուցեալ գծաւղս:

68ա Աւգնէ, Հոգիդ Սուրբ:

108բ Ջանախմար գրիչս յիշեայ, աղաչեմ եւ պաղատիմ:

142բ Աւգնէ Աստուած/// (մէկ բառ):

151բ Ջեզնկելիս յիշեա, աղաչեա, աղաչեմ եւ տվալանացս անմեղադիր լ՛ր, զի տեղի ոչ գտանեմ գրել զսա:

178բ (ստ. լս.) Մոլանս անգոյն է եւ թխտ/// բիծոց եւ///:

185բ Ով պատուական հայր, յիշեա գգծողս:

222ա Ով հայր պատուական, տղալանաց բանից մի՛ մեզադրել, զի շտապով գրեցաւ: Եւ յորժամ առցես գգիրս գայս ի սուրբ ձեռին քո, Թողութիւն մեզաց խնդրեա ի Քրիստոսէ սակաւ գծաւղիս՝ Գրիգորիսի մեղապարտի, եւ իմոց ընդնջեցելոցն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՒԱՐ

222բ (1425 թ., կազմողի) Ով լոյսերամից դասք, որք հանդիպիք լուսափայլ մարգարտաշար տփիս՝ ժողովեալ բազում անգին ակունք ուսումնասիրեաց՝ թէ՛ կարդալով, թէ՛ աւրինակելով, թէ՛ ավտելով, յիշման արժանի առնէք զՄարգիս քահանայ եւ գծնաւղս իւր եւ զամենայն արեան մերձաւորսն, եւ լի բերանով ասէ՛ք գՏէր ողորմեայն, եւ ինքն, որ առատ է ի տուրսն եւ գոսարթ ի բաշխելն, տայ յամենունական մառանէն յիշողացդ եւ յիշելոցս միահամուռ զիւր պարգեւքն եւ զարքայութիւն. ամէն:

Կազմեցաւ վերըստին գիրքս այս ի Հիզան քաղաք, ի թվականին ՊՀԴ. (1425):

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 339-40:

ԿՆՔՈՒԴՐՈՇՆ՝ *222բ* *բոլորագիր. «Է. Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Յակոբ երէց/// ՌՁԵ. (1636)»:*

ԳՐՉՈՒՓՈՐՁ՝ *67ա (բոլորգիր, ԺՉ. դ., խազագրուած) «Ուրախացի՛ր աստուածային վերին քրոբէից բարձաւղ տրտ[մ]ութեանց սրբբէուք ձայնիւ զքեզ մեծացուցանեմք Ալսաւր ծնընդ[ե]ամբ նոր Ադամայ բարձան տրտմութիւնք հնոյն Ադամայ, սրբբէուք ձայնիւ, որով ծնար զհոն Աստուած, բարձաւղ յանցանց նախամայր պարտեաց սրբբէուք»: 222բ (բոլորգիր, ԺՉ. դ., խազագրուած) «Նոր ես դերանի սը քոյն նոր Ադամ ի քէն հընոյն նորոգուղ»: 67ա (նոտրգիր, ԺԷ. դ.) «Զի այս է սադայի, որ է որ է բաւականի, որպէս թէ յամենայն բաւական է Աստուած գիտել, զոր ինչ ես տեսի եւ լուա»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձած թղթին. «Մատենէս վարդապետի/// սաղմոսաց հաւաքածոյ»: Կազմի Ա.*

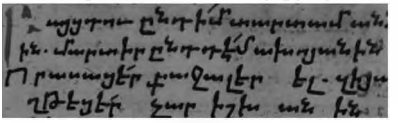
փեղկին սոսնձած թղթին. «Հ^թր 65/1. Մեկնութիւն փորձութեանցն Քրիստոսի: 2. Պատմութիւն 70 թարգմանչացն: 3. Մեկնութիւն ազօթից Ամբակ մարգ՛: 4. Մեկնութիւն Մնդոց բան թարգմանութեանց վարդապետաց ի խնդրոյ ս.///: 5. Համառօտ մեկնութիւն Յովբայ: 6. Մեկնութիւն խորանաց///: 7. Ցորից Աւետարանաց կարգաւորութիւն: [8.] Բան ցգիղ՛՛ վարդապետի ի Յորութիւն Ղազարու»: Աս.՝ «ՊՀԴ. — 1425ց առաք. Մ[եսրով] եպ[իսկոպո]ս», «2523/208»: Աբ.՝ «Ժողովածու է այս գրկուքս»:

2524

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԴ. դար

Թերթ՝ 209. չգրուած՝ 3բ, 4բ: **Գրկ՝ Ա-ԺԸ**x12 (Ա 8, ԺԸ 9): **Նիւթ՝** թուղթ, լուսագծերով: **Մեծութիւն՝** 15,6x10,5: **Գրութիւն՝** միասիւն (11x7,5): **Գիր՝** նոտրգիր (նմուշ՝ 15ա): **Տող՝** 21: **Կանգ՝** գոծշմագարդ շագանակագոյն **կաշի**, դռնակով, միջուկը տախտակ, ատաղձը նոճիջի կաւա. **լուսանց**գալոդերը կարմիր:

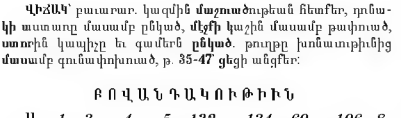

Նմուշ 15ա

Մանրանկարչութիւն՝ — **Կիսախորաճ՝ 5ա**: ձագատագրդ՝ 98բ, 108ա, 170ա: **Լուսագրագարդ՝** խաչ, բուսական: **Զարդագիր՝ բուսական**, հանգուցագիր: **Գոյներ՝** մուգ կարմիր:

Պաշտամունք-պաշտպանակ — ժամագիրք (Breviarium): 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), սաւագուած մէկական **թերի** յայտնի ծագումով: **Գերմանիա, ԺԲ.** դար: **Մագաղաթ, 21x15,3**, երկսիւն (17,3x11), տող՝ **33** (նմուշ՝ Գա): Կարդալ՝ **Ա**ա1, **Բ**բ1, Աա2, Բբ2, Ար2, Բա2, Ար1, Բա1: Գա1, Գբ1, Գա2, Գբ2, Գբ2, Դա2, Գբ1, Դա1. **Աե**՝ «Laudes, leronimi confes., orati, Remigii sociorumque eius, Marceli, Leodegardi episcopi et martir Franciscinconfessoris, Ad vesperas»: ԳԴ.՝»Leudes, Mathei confess»:

Տե՛ս Л. Киселева, Каталог рукописей и фрагментов латинского алфавита хранящиеся в Матенадаране, Ер., 1980, стр. 69.

Նմուշ Դա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմին **մաշուածութեան** հետեւեր, դռնակի աստառը մասամբ ընկած, **մկրի** կաշին մասամբ թափուած, **ստորին** կապիչը եւ գամերը **ընկած**. թուղթը խոնաւութիւնից **մասամբ** գունափոխուած, թ. **35-47** ցեցի անցքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-3ա, 4ա, 5ա-132ա, 134ա-69բ, 196բ-8բ*

[Քանի՛ շափաս Ներսիսի Շնորհալւոյ] Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի Նուէր մաղթանաց ներշափական տաւղիւ, յորմէ աղաթից ներաճնական ճոգւոց զարթուցեալոց մտաւ ի թմրութենէ կրից, յիշատակ անցելումն իբ ի ներկայի եւ ապագայի, ողբումն հեծութեան սրտի, խաւսք րնդ Աստուծոյ, որ ոչ փոխարկեսցի զսա այլում, զզուշացի ուղղութեան բանի եւ գոյ, զի եթէ մի տառ յաւելու եւ կամ նուազէ, կաղացեալ գտանի ոտի վանգիցն եւ ի չափոցն եւ ի բանիցն աղաւաղեսցին վերծանութիւնն

— *1ա-3ա* **[Յանկ այբբենական նիւթոց Բանից չափա** — *ԲՀ. Ապամայ... Մե. Գովեստ Ներսեսի, գոր գրեալ է:*

Տե՛ս նաեւ. **1540, Յա-Յ76ա**: *Խառն կարգով 1/5ա-98բ (տիպարագիր, բ.ի խորագիրն այլ՝ «Յիշատակ բանի գրողին մաղթանաց»): 2/134ա-69բ (խորագիրն այլ՝ «Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի ասացեալ Բան հաւատոյ տասնեւոր տաղիւ չափոյ», գ/լիք): 3-6/լիք: 7/106ա-7ա: 8/95բ-105բ: 9/116ա-23ա (խորագիրն այլ՝ «Սորին Բան ներտողական ի խրատ ոգւոց հոմայնից, ի դիմաց ժերոց տատից տանց յիւրաքանչիւր քառից»): 10/112ա-6ա: 11/108ա-12ա (խորագիրն այլ՝ «Սորին տեառն Ներսէսի բան խրատ ուսումնականաց մանկանց, ի դիմաց այբուբենից տատից»: 12/126բ-9բ: 13/123ա-5ա (խորագիրն այլ՝ «Տեառն Ներսեսի կաթուղիկոսի Հայոց Բան հոմերական, ասացեալ յիշատակարան Առաքեան Սպրդմնի արքայի, ըստ տատից այբուբենից տանց»): 14/125ա-6բ: 15-19/լիք: 20/196բ-8բ (խորագիրն այլ՝ «Ընդորին այլով եղանակաւ խաւսք ընդ Աստուծոյ»: 21/129բ-32ա (խորագիրն այլ՝ «Անձին զղջացելոյ խոստովանութիւն յանցանց ողբերգական ձայնիւ խաւսք ընդ Աստուծոյ եւ ընդ աշխարհի երբակի բանիւ, ըստ իւրաքանչիւր այբուբենից տատից», Ներսեսի Կլայեցւոյ ասացեալ»): 22-28/լիք:*

Բ. *132ա-3բ* Վերստին յաւելուած ըստ անուան ոգոյին եւ ըստ անուան գծոյին նախագիծ տտոին (*«Սողոմոն, Ներսէսի բանս է»*) — *Սա մարգարէ աստուածաբան / Եւ իմաստուն յոյժ խոհական... Էիդ միում երրեակ անձին / Երեկ միշտ փառս ընդ սրովբէին:*

Գ. *170ա-93բ* Գովեստ Ներբողական պատմագրական բանիւ Յաղագս վարուց մեծի հայրապետին տեառն Ներսեսի Հայոց կաթուղիկոսի եւ տիեզերական վարդապետի եւ սքուա հաւազատի՝ որդոյ դստեր եղբօր — *Շարժեալ ստիպել հարկ տէրունի / Զգազարումն իմոս բանի... / Զեկալք աւրհնաւալքդն հայրենի:*

Դ. *193բ-6բ* Սրբոյն Եփրեմի ասացեալ Վասն ապաշխարութեան — *Արմատք գեղոց բժշկաց զգաւրս մարմն<ւ>ոյ առողջացուցանեն... ի Քրիստոս ննջեցեալոց եւ կենդանեաց ի մարմնի:*

Ծնի. Տեղ. 942. 291բ. Տեղ. 993. 368ա, Ճառիս հեղինակ է համարւում Յովհան Մանդակունին:

ե. *198բ-200բ* Ալ ոդբ նովին երգով այլում ասացել («Ա-Ք») — *Արթունք եղերուք, / Արթունք եւ պատրաստք... քեզ ժատուցանեմք զաղերս մաղթանաց, քաւեա՛ գին՝ փրկիել:*

Զ. *200բ-4ա* Խրատ վասն խոնարհութեան, ասացեալ սուրբ վարդապետին Անանիայի Շիրակացոյ — *Աբդ, որպէս ասէ առաքեալն... եւ յետին համարի զանձն Քրիստոսի, զի նմա վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

է. *204ար* Կաղանդագոյց — *Եթէ ի կիրակի լինի կաղանդն... եւ ախտ յոյով, կանանց ժահ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս՝:*

Ը. *204բ-6բ* Ցաղագս ուրացող բանականին, որ եթող զհաւատն եւ ղոչէր զեկեղեցի — *Եւ ի միում աւուր րնկերակիցքն ասեն ցնայ... եւ ուրացող քահանայն զղջացաւ... եւ ասէր.*

ր. *205բ-6բ* [«Երգ պաշտաման գիչերոյ («Ա-Ք»)». *Ձեռ. 722, 101ա]* — *Աստուածածին մայր Քրիստոսի, / Իմ յոյսըն դու ես յաւուր մեծի... Քրիստոս մարգահրիին փառք եւ պատիւ յամենայնի:*

Թ. *206բ* Բանի խրատականի ի յԱռաքել վարդապետէ [Բաղիշեցւոյ] Ցաղագս մանկանց («Ա-Ք, Առաքել[է]») — *Այբն Աստուծոյ է ասրինակ / Ուսուցանէ զքեզ համարձակ... Լեալ ըստ Թրւոյ այբ[ուբենի / էին լուսոյ անճառելի. Ձեռ. 1553, 245բ-50ա]:*

ԳՐՉԱՓՐՔ՝ *4բ «3 մակե՞»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձուած թղթին. «Ձիսուս Որդի. Զ»: Աա՝ «ԺԶ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «2524/213»:*

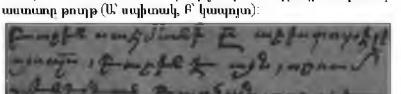
2525

ՅՈՎՍԷՓ ԱՐՑԱԽԵՑԻ, ԳԻՐՔ ՏԵՍԱԿԱՆ ՓԻԼԻՍՓԱՅԻԹԵԱՆ

ՌՄԿԵ. — 1816

ԳՐԻՉ՝ Ծոսէփի վոդ. եւ իւր աչակերտ Վարդան երէց.

ԹԵՐԹ՝ 183-1+2 (տե՛ս Պետի-պնպղեի, բ. 13՝ երիցս). չքուած՝ 17բ, 13ղ, 13գ, 99ա, 105բ, 183բ: ՊՐԱԽ՝ 1+Ա-ԽԸՅ (Բ 10, Զ Ջ, Խ 7)+1-10Ը8 (10՝ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, երկեսգոյն, լուսագծերով եւ լուսատրոչով՝ «1809», «[18]13» եւ անթնկալելի պատկեր, եւ «ՕՖԵՒ», եւ «ՇՄԵՊ 18///», բ. 106-83՝ պղ թուղթ, կապոյտ, լուսագծերով եւ լուսատրոչով՝ «ՓՄՅ» եւ բուսական ռեւսուռուած գինանշան, մէջը՝ երկգլխանի թեւատարած թագակիր առիւծ, 1815»: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5x11,2 (բ. 13գդեզ՝ 11x8,3, բ. 48՝ 34,5x 27,8): ԳՈՒՆԹԻՒՆ՝ միասիւն (15-15,5x9-10): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (ևմոչ՝ 155ա): ՏՈՂ՝ 15-26: ԿՈՂՄ՝ կապոյտ կտաւ, միջուր տախտակ, աստառը թուղթ (Ա՝ սպիտակ, Բ՝ կապոյտ):

Նմոչ 155ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ — 1 (բ. 1) ստագրուած եզրաձատուած մեկ թերթից. 1809-13 թթ. միջեւ (տե՛ս Նիւթ): Ի ա (ստորին կէսը)* [Մասն նաամակի] — ///թեան ին, զի անա վերատին /// ատոն մէր զտիւացու ծոհան /// լրացուցանել գոյատա /// դիր մեծէ ի յարգութենէդ /// շին առաւել բաղցր ակ/// եւ ոոպես արժանի է այնպէս/// աչ գլուխ ճանցէ գոյա/// յոյժ ճարկատոր է գոոս/// ս վասն ոոոյ տպայեմ!///:

Մնացեալը տե՛ս Բովանդակութիւն, Յիշատակարան, Գրչափորձ:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի լաթը մաչուած, պատռտուածքներով, թերթեզերջ խուճացած, զանազան թծերով:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1բ* [Ոտանաւոր] — *Ջորեքհիւեայ բնութեամբ խաոնեալ,*
Շաղկաբ գլուխն ի մէջ եդեալ,
Ջորս ի դրախտին դարդարեալ,
Փառօք եդի վայելել.
Եւ այժ[մ] գնդն Ձեզ շնորհեալ,
Արեամբ իմով պալծացար մաքրեալ:

Բ. *2ա-183բ* [Յովսեփայ Արցախեցւոյ Գիրք տեսական փիլիսոփայութեան]

Տե՛ս Ձեռ. 2828. 2ա-128բ. *Յոյբ./չիք:* Ա՝ *2ա-105ա* Բ՝ *1/106ա-27բ (վրչ. «... Այսպէս յուծանէ Արիստոտէլ եւ ամենայն Ճեմականք»): Յոյբ./չիք: 2/127բ-83ա (վրչ. «... որք են արատքով կամացն Աատուծոյ, ունին զանպատշաճ գոյ»):* Յ/չիք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Իբ Գրեցաւ այս Տրամաբանութիւնս ի ԹՈՎուկ մերում ՌՄԿԵ. (1816), սեպտեմբերի Գ., Ձեռամբ Յօսէփ վարդապետի եւ Նորին աշակերտ մեղսուկակ երէց Վարդանայ:

Վերջին երեք բառը չնչած, որից առաջին երկուսի ընթերցումը թէական:

ԳՐՉԱՓՐՔ՝ *Ա. կազմաստատ. «եւ այլն դինչ ան», «ծերբ», «գործ», եւ մի քանի Ձեւաւոր գրեր: Ի ա «Մարգանարու մերաւոտաց սա Ղանձակեցի... Յովսեփայ Մեծ... եղբայրսիրութեանն»: Բ. Կազմաստատ. «Մարտիրոս վերջ», «վերջ», «Մրգդեզ արգդ», «Մարտիրոս»:*

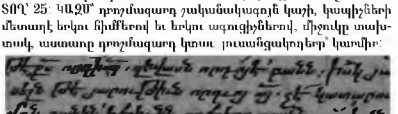
ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձած թղթին. «Ձովս. վարդապետի Տրամաբանութիւն / 1.»: Ձա՝ «ԺԶ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Մարգիս վարդապետ Տիգ[րանեանց]»:*

2526
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

ՍՏԱՑՈՂ Պօղոս:

ԹԵՐԹ՝ 177+1 (վրկ.՝ 40) չգոտած՝ 1աբ, 116բ, 173ա-7բ: ՊԱՐԱԿ՝ Ա-ԺԵ12 (Ա, ԺԵ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18x12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5x8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 134ա): ՏՈՂ՝ 25: ԿԱՉՔ՝ դրոշմազարդ չականաձկագոյն կաշի, կապիչների մետադէ եղկու ճիմերով եւ եղկու ագռաջիչներով, միջոցը տախտակէ, ատաղձը դրոշմազարդ կտաւ լուսանցակոդերի կարմիր:

Նմուշ 134ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁԱԿԻՐԹԻՒՆ – *Ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ* 2բ, 16ա, 67բ, 82ա, 117ա, 137ա: *Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ*՝ բուսական, թռչուն: *Ջ ա ր դ ագ ի ր*՝ բոշնագիր, ճանգուցագիր, բուսական, թռչնագիր՝ մարդու դիմով: *Գ ո յ ն ե ր*՝ կարմիր, կապոյտ, ճարմիր, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. տողերի լուսանցներուն խոնարհութեան հետքեր, թ. Ի արտաքին ստորին լուսանցը եւ թ. 107ի վերին արտաքին անկիւնը րնկած՝ գոգադիպի վնասումով, թ. 177ի արտաքին կէսն ընկած, թ. 173-ճին եւ Ը. փեղկին ձեզի անցքեր. սկզբնական եղկուական կապիչներ եւ գամեր, ինչպես ճանաչելու վերագրուած մետադէ կապիչների մետադէ ծայրերն ընկած

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2բ-13ա* [Դիոնիոսեայ Թրակացւոյ Աւուեստ հեռաւակութեան]

Տե՛ս նեո. 267, 229ա-42բ: ա/*2բ*: բ/*2բ-3ա*: գ/*3ա*: դ/*3ա*: ե/*3ա*: զ/*3ա-4բ*: է/*4բ*: ը/*4բ-5ա*: թ/*5ա*: ժ/*5ա*: ժա/*5ա-բ*: ժբ/*5բ*: ժգ/*5բ-5ա*: ժդ/*8ա-բ*: ժե/*8բ-9ա*: ժզ/*9ա*: ժէ/*9ա*: ժը/*9ա-10ա*: ժթ/*10ա*: ի/*10ա-1ա*: իա/*11ա-բ*: իբ/*11բ-2ա*: իգ/*12ա-բ*: իդ/*12բ-3ա*:

Բ. *13ա-5բ* Մեկնութիւն բառիգ բերականին – *Վերծանութիւն՝ ընթերցանութիւն... է Աստուած՝ հոշական*:

Հմմտ. նեո. 267, 242բ-6բ:

Գ. 16ա-62ա Յաղագս Մեկնութեան Քերականին, զոր արարեալ է մեծ վարդապետին Վարդանայ՝ ի խնդրոյ թագաւորին Հայոց Հեթմոյ

Տե՛ս նեո. 267, 247ա-311բ: ա/*16ա-7ա*: բ/*17ա-8ա*: գ/*18ա-9ա*: դ/*19ա-բ*: ե/*19բ-20ա*: զ/*20ա-4բ*: է/*24բ*: ը/*25ա-6ա*: թ/*26ա-բ*: ժ/*26բ-7բ*: ժա/*27բ-8բ*: ժբ/*28բ-39ա*: ժգ/*39ա-41ա*: ժդ/*41ա-3ա*: ժե/*43ա-բ*: ժզ/*43բ-4բ*: ժէ/*44բ-6բ*: ժը/*46բ-8ա*: ժթ/*48ա-52բ*: ի/*52բ-6ա*: իա/*56ա-5բ*: իբ/*58բ-60ա*: իգ/*60ա-2ա*:

Դ. *62աբ* Յառոգանութիւնսն պատառիկս, զոր գտի – *Ճեչատորն երեք տեղի ունի... առն՝ նախդիր*:

Ե. *62բ-3բ* Մովսէսի Խորենացւոյ Բան իմաստութեան – *[Յ]Աստուծոյ խորհրդով եւ իմաստութեամբ հաստատեցաւ... քան ամենայնի եւ յամենայնի փառք Տեառն Աստուծոյ յաւիտեանս, ամէն:*

Զ. *63բ-6ա* *Նշանագիրք*[ի աձուանց կարճաբանութիւն՝ Ա-Ք. նեո. 341, 105բ] – *Աբբահամ... Քաղցր*:

Է. *66ա-7բ* Յաղագս չեչտի եւ պարուկի

Տե՛ս նեո. 267, 318բ-9ա: ա/*66աբ*: բ/*66բ-7ա*: գ/*67աբ*:

Ը. *67բ-81բ* Սուրբ եւ երջանիկ հօրն Մովսիսի Թարգմանչի եւ Քերթողի Մեկնութիւն Քերականիս

Տե՛ս նեո. 267, 326ա-41բ: ա/*67բ-8ա*: բ/*68ա*: գ/*68ա-բ*: դ/*68բ*: ե/*68բ-69ա*: զ/*69ա*: է/*69ա*: ը/*69ա-20բ*: թ/*20բ*: ժ/*70բ-2ա*: ժա/*70բ-2ա*: ժբ/*72ա*: ժգ/*72ա-3ա*: ժդ/*73ա-4բ*: ժե/*74բ-9ա*: ժզ/*79ա*: ժէ/*79աբ*: ժը/*79բ*: ժթ/*79բ*: ի/*79բ*: իա/*79բ*: իբ/*79բ*: իգ/*79բ-81ա*: իդ/*81աբ*:

Թ. *82ա-116ա* Վերլուծութիւնք բացատրեալ զբազմազան բայից եւ բառից, յոգնախոնք շարագրութեամբ, արարեալ զսա Առիստակիսի գոչի, ի խնդրոյ բազմաց, յարենստ գոչութեան

Տե՛ս նեո. 267, 348ա-98բ: *Նախգնք/82ա-3բ*: ա/*83բ-5ա*: բ/*85ա-7բ*: գ/*87բ-9բ*: դ/*89բ-90ա*: ե/*90ա-2բ*: զ/*92բ-5ա*: է/*95աբ*: ը/*95բ-6ա*: թ/*96աբ*: ժ/*96բ - 116ա*:

Ժ. *117ա-29ա* Գէորգեա վարդապետի արարեալ, ի խնդրոյ Ստեփաննոս մականուն Գոյներիցուն Կայթառաճցւոյ՝ մեդասաներկ անձին

Տե՛ս նեո. 267, 399ա-417բ: *Նախբդան/117աբ*: ա/*117բ-22բ*: բ/*122բ-8ա*: գ/*128ա-9ա*:

ԺԱ. *129բ-36բ* Արաբ գոչութեան, զոր արարեալ էր զսա յառաջագոյն Գէորգայ վարդապետին, ի խնդրոյ ումեմն, զորոյ զգալական ի նմանէ յեռոյ իմ վարդապետէն խնդրեալ, եւ նա կատարեաց գխնդրուածս իմ՝ եղեալ յառաջ զԱռիստակիսի արարեալ եւ զքերին ի նմանէ կատարեաց ինքն, ինձ՝ նւասախս, որոց ողորմեցի Տէր արարողին եւ խնդրողին

Տե՛ս նեո. 267, 418ա-28ա: *Յոգբն/129բ-31ա*: ա/*131ա-3ա*: բ/*133ա-4ա*: գ/*134ա-5ա*: դ/*135ա-6ա*: ե/*136աբ*: զ/*136բ*:

ԺԲ. *137ա-47բ* Գրիգորի եռամեծի Լուծմունիք հաւմաոտ խոտա գոչութեան Գէորմա վարդապետի, զոր նախ խնդրեալ էր ի նմանէ Կոստանդնեայ գոչի եւ ապա Գոնեւիցացնց Ստեփաննոսի

Տե՛ս նեո. 267, 429ա-44ա: ա/*137աբ*: բ/*137բ-45ա*: գ/*145ա-6ա*: դ/*146աբ*: ե/*146բ-7ա*: զ/*147աբ (խորագիրն այլ ևկս առաջին խոտա գրչութեան առ ի խոտոտ կոստանդեայ)*:

ԺԳ. *147բ-55ա* Նորին Գրիգորի՝ աշակերտի Յովհաննու, Լուծումն համաոտ դժուարիմաց բանի ի գիրս գոչութեան Առիստակիսէ Հռետորէ

Տե՛ս նեո. 267, 444ա-55ա: ա/*147բ-9բ*: բ/*149բ-50ա*: գ/*150ա-1ա*: դ/*151աբ*: ե/*151բ*: զ/*151բ-2ա*: է/*152ա*: բ/*152աբ*: թ/*152բ*: ժ/*152բ-3ա*: ժա/*153ա-5ա*:

ԺԴ. *155ա-63բ* Նորին Գրիգորի աշակերտի Յովհաննու մեծի Համաոտ լուծմունք Առաքինութեանց

Աբիստոտակի: Ողեցա՛ Հոգիդ Սուրբ Աստուած – *Զի հետ Աշխարհաց գրոց... տեսութիւն, բարոյական, տնտեսական եւ քաղաքական առաքինութեանց ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

– *155աբ* Ցանգ է առաքինութեանց – *Այս ինչ է ի լուծմունս առաքինութեանց: Նախ կարգէն յետ աշխարհաց գրոց... Այսքան առ այս:*

ԺԸ. *163բ-4բ* [Թուղթ արբոյ վարդապետին Վարդանայ՝ գրեալ առ թագաւորն Հայոց Լեւոն Հեթում, յորժամ եկին ի պապէն թուղթ, որ ունէր ինքեան եծ.ան գլուխս բանից, որ խառեցան ի մէջ մեր ճոգա, զոր խնդրէին ընդունել եւ բառնալ պապառնոն բաժանմամբ: Եւ սուրբ թագաւորն առաքեաց զնոսա հանդերձ թղթովքն ի Հռոմկլայն՝ առ կաթողիկոսն Հայոց տէր Կոստանդին. Վասն բանին մասանց, ի խնդրոյ բառեզաղ հաճանայի Թորոս աճուն կոչելոյ՝ եղբօրորդոյ տեառն Կոստանդեայ Հայոց կաթողիկոսի, ի Վաղդանայ Ադվանեցոյ կարճառօտ. ձեռ. 1784, 205բ] – *Բանին մասունքն Ը. են... Այս են մասուն բանին:*

ԺԸ. *164բ-6բ* [Սահմանի զանազանի]

Տե՛ս ձեռ. 267, 469ա-71բ: *ա/164բ: բ/164բ-5ա: գ/165ա-6ա: դ/166ա: Ե/166ա: զ/166աբ:*

ԺԷ. *166բ-72ա* [Մովսիսի Քերթողի. ձեռ. 1980, 286ա] Վերլուծութիւնիմ Արիստոտակի ժ. բանից – *Սոռոգութիւնք ներքին ասուիթիւնք ասին... մխիթար կամ հանգիստ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԸ. *172աբ* Յառոգաձուքիւնս պատառիկս, զոր գտի – *Շնշտոլորն Դ. տեղի ունի... առն՝ նախդիր:*

Դ. նիւթի կրկնութիւնն է:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

67բ Մանաւանդ գտատցող տառիս զՊօղոս խնդրող արհեստիս:

129ա Զանպիտան գրիչս լիշեցէք, եւ Աստուած զձեզ յիշէ:

172բ Գ[րեցաւ]/// [Թվի]ն/// (ջնջած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅՇԱՏԱԿԱՑԻ

2ա (ԺԸ. դար.. Նոտրպիր, ջնջուած) ես/// գրեցի/// զհետեմբեր ժ.: Վերջ:

Ես մեղաւոր Սարգիս (՞) *երէց/// Դամալ Ջ.ումն Մուրատ/// պարոն մեծ/// տեղիկ (?) ելաս/// գրին/// յԱստուած պահե. ամէն/// գծագրեցի, ով որ կարդայ գիրս՝ մին ողորմի ասայ, վարձն ի Քրիստոսէն առնու, ամէն:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ Ի ա «Գրեցի վասն»: «Այսպէս»:

ՆՇՈՒՄ *Կազմի մէջքին տոսնձած թղթին. «Քերականութեան մեկնութիւն/1.»: 1ա՝ «2՝՛՛ 2526/327»: «ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2527

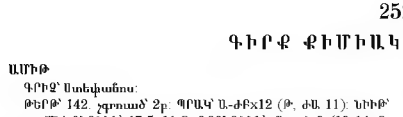
ԳԻՐՔ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՄԻԹ

ԹՎԱԿ – 1614

Գրիչ՝ Մանկաճոս:

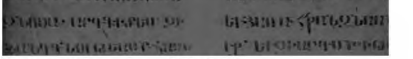
Թերթ՝ 142. չգրուած՝ 2բ: Պրակ՝ Ա-ԺԲ×12 (Թ. ժԱ. 11): Նիւթ՝ թուղթ: Մեծութիւն՝ 17,5x11,8: Գրութիւն՝ միասիւն (13-14x8-9,5): Գիր՝ եոտպիր (ճմուշ՝ 62ա): Տող՝ 19-21: Կնքմ՝ դռոշմազարդ շղանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկր տախտակ, աստառը կապոյտ կոտւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

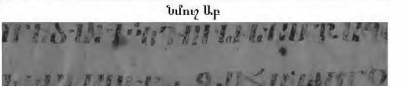
Նմուշ 62ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – (գծանկարային) – *Զ ա ր դ ագ ի ր՝* հանգուցազիր (ճա): *Գ ո յ ն ե ր՝* կարմիր:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀԱՆԱԿ – 1 (Ա) + 1 (Բ): Ա. Գիրք Յորայ, ԻԱ. 10-32: Սաացուած մկ թերթի լայնակի կիսուով եւ եզանաստուածով բնագիրը վնասուած ժ. դ.՝ Մագաղաթ, 11,2x17,3, երկսիւն (9x17,3), բոլորգիծ երկաթագիր (ճմուշ՝ Աբ), տող՝ 8: Կարդալ՝ Աար. «[սպրե]ցաւ յոլի ճոգա... կոտաւոցիցի ի բառաքան/// [երկու]ճի կալցին զնոսա... Տեսցեն այլ ճոռա զսպա[ճումն]/// Նա վախճանեցաց... հասեալ է ի վերայ իմ: Ահ ա[սացի]/// ի գեւեզմանի գնաց... եւ գիա՛ոդ մխիթարեցէ՛ք զիս սճոռտեամ եւ»: Բ [Ջոյց Տաճանոսի րեդ Իգնատիոսի]՝ Սաացուած մկ թերթի լայնակի եւ երկայնակի հատուածով՝ բնագիրը վնասուած. ժ. դ.: Մագաղաթ, 17,2x11,3, երկսիւն (պահպանուած մկը՝ 13,5x8,5), բոլորգիծ երկաթագիր (ճմուշ՝ Բա), տող՝ 13: Կարդալ՝ Բր-Բա. «///գերահեղեալ ի զաւուրսիւնե իմոյ Տաճանոս ասաց. [Կա]ր ձես եթե յաղթես իճն ժուժկուութեամբդ ես. [Ոգ]ուգիտես ասաց ոչ կարեմ, [ա]յլ հաատամ, եթե յաղթեցի [եւ] յաղեամ, զի գիտասցես [թ]ե ճանի ինչ է ի մէջ բառեպաշ[ա]ւութեան եւ ամբաշխատութեան: [Տր]ահանոս ասաց. Ան ինչ զգա եւ [յա]ղթ այս զդաւակ առկեալ եւ [զ]ոտս ի կաճեղ սլնդեալ զգու/// [Բա] զի սեղ է մէջ ի բազ/// ի տեսիլ եւ ի գրաւսանս/// կերակուր լիցի գազանաց: Եւ լուեալ զվիճոն գայն սուբ/// մեծաւ խեղութեամբ աղաղակեալ սուէ. Գոճանամ զՔ[եզ]. Տէր, Տէր ձիսուս, զի կատարեալս/// ովդ իով արժանի արարեր/// պատուոյ առաքելոյն Պա[ւ]ղոսի, նոյնպէս երկաթի կ[ապա]ճամբ կապեալ եւ ինձ եւ գայս ասացեալ հանդերձ [մե]ձաւ ուրախութեամբ աւկանի»:

Նմուշ Աբ

Նմուշ Բա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը եզրամաշ, երկուական կապիչներն ու գամերն ընկած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *3ա-137ա* [Քիմիական առուեստ]

– 3ա-6ա [Յանկ] Նախ եւ սկիզբն քիմիական գործ *– Ա. Վասն իքսիրի եւ սկիզբն գործոյ արուեստիս... Ջե. Յաղագս դարմուցանելոյ զօտարիտն ի ճշմարիտ էութիւն, ջուր քաղցուցանաւոյ: (Գրչից՝ Քիմէական արվեստ է, որ է աւգնական եւ գործօղ բնութեանն էաւթն ագգ իրվոյն, որ ի քանէ ելանէ։*

– 6ա-13ա [Յառաջաբանութիւն] *– Ոսկին, արծաթն, պղինձն, կլայեկն... եւ հասցես ցանկութեանդ։*

1. *13ա-69ա* [Մասն Ա.]

ա. *13ա-5ա* Ա. Յաղագս իխէրի *– Աստ ուսուցանէ առնել իքսիր... եւ երկրորդն՝ յիւրեանց սպիտակացուցանելն եւ ի կարմրեցուցանելն։*

բ. *15ա-6ա* Բ. Յաղագս պարզելոյ առաջի շնչոյն, որ է սնդիկն *– Նախ՝ ասացուք յաղագս սպիտակացուցանելոյ... զի մի՛ արբցէ զսնդիկն։*

գ. *16ա-7ա* Գ. Յաղագս պարզելոյ երկրորդ շնչոյն, որ է նշադիրն *– Ասէ էպուսինա... հալի եւ յիշվէ իբրեւ գմոմ։*

դ. *17ա-8բ* Յաղագս պարզելոյ երրորդ շնչոյն, որ է Բ. ցեղ զառիկն *– Երկու կերպ զառիկն... որպէս վերոյ ուսուցաք եւ յիշեցաք։*

ե. *18բ-9բ* Ե. Յաղագս չորրորդ պարզելոյ շնչոյն, որ է կկորդն *– Համ կկուրդն եւ կենդանին... եւ պահէ մինչեւ պիտոյ լինի։*

զ. *19բ-26ա* Զ. Յաղագս շնչերոյն, զի դադարեսցեն ի հուր եւ մի՛ փախեսցեն ի հրոյն *– Եթէ որպէս դադարին չունքն... զի մաքրեսց գմարմինն։*

է. *26ա-37ա* Է. Յաղագս պատրաստելոյ զառիկն, որ է պատուականագոյն, բան զամենայն կերպ պատրաստելոյ եւ իմն այն վարդապետն, որ պատրաստեաց եւ փորձեաց այսպէս ասէ *– Առի գառիկն եւ ընտրեցի ի նմանէ... Կատարեցաւ գործն վարդապետիս այս ոսկւոյ եւ արծաթոյ։*

ը. *37ա-9բ* [Ը. Վասն կերպի ամանիցն] *– Եւ աստ սկսանէ ուսուցանել, եթէ որպէս պարտ է պատրաստել զամենայն իրս... եւ պատուական գործս կոչէ։*

թ. *39բ-42ա* Թ. Սկսաննեմ ըստ Ապուսինայի։ Յաղագս մարմնոյ եւ շնչոյ *– Առ գնանալ առջասպն... զի մի՛ փախեսցեն ի հրոյ։*

ժ. *42ա-9բ* Ժ. Եպուսինա Յաղագս իխեարի ասէ *– Եթէ ոմանք մի ասեն... եւ աղ կրակաց ծաղկի։*

ժա. *49բ* ԺԱ. Յաղագս եաննչելո զշունչսն *– Մեզիկն այսպէս ճանաչի... եւ ոչինչ մնա ի քթերին. լաւ է։*

ժբ. *49բ-50բ* ԺԲ. Յաղագս նշուարի *– Գիտասջիր, զի երկուք են արծիւսն... որ նման է հայելո եւ ոչ հեշտաւ գտանի։*

ժգ. *50բ-3բ* ԺԳ. [Յաղագս բառանց մարգազիդայ եւ գործն գալ գանտիսի եւ գոյն բուրակնոյ] *– է գանազան դունաւ... եւ այս չորս աղքս լինին այսպէս եւ գործին։*

ժդ. *53բ-4ա* ԺԴ. Գործ. յաղագս աղին, որ սալալգարի կոչի *– Առ ի յաղէս յայսմանէ... եւ այսպէս արա՛ այնքան մինչեւ ամենայն կալուի։*

ժե. *54ա* ԺԵ. Յաղագս կրակաց ծաղկի աղի գործելո *– Առ ի կաղնի կրակաց ծաղիկ... զալաւգարին արարեր լիցի աղ։*

ժզ. *54աբ* ԺԶ. Յաղագս իրվո, որ ծնանին եւ նախ ի հողեղինսց *– Իրս որ ծնանին, երկու ցեղ են... գորոց գործն այլ ի հետ ուսուցանեմք։*

ժէ. *54բ* ԺԷ. Յաղագս իրվո, որ ծնանին *– Վերոյ ասացաք յաղագս հողեղէն իրվո... եւ յոյժ հարբուտացեալ են։*

ժը. *54բ* ԺԸ. Յաղագս մետասան բառանցն *– Մետասան են քարինքն... ի տեղի գործելո իւրոց։*

ժթ. *54բ-5բ* ԺԹ. Յաղագս գործելո ամնոյ *– Այժմ ասեմք յաղագս գործելո ամնո... փուք լիցի։*

ի. *55բ-6ա* Ի. Յաղագս հալելո երկաթի *– Առ խարտուք երկաթի... յորժամ գանք ի պատրաստելն իւր։*

իա. *56ա-8բ* ԻԱ. Յաղագս կերպերոյն եւ ձեւերոյն ամանիցն *– Յաղագս ամանիցն գիտասջիր... եւ լուկինն արուեստիս։*

իբ. *58բ-9ա* ԻԲ. [Յաղագս կերպի գործելոյ *– Ի վ[երո ասացաք յաղագս ամանիցն, եւ բաւական է։ Վ]րդ, պարտ է ասել յաղագս գործելոյն... կարմիր ջրերոյն բաժանումն։*

իգ. *59բ-60ա* ԻԳ. Յաղագս մաճուրեաւն շնչերոյն *– Այժմ հետեւի վասն մաքրութեանն շնչերոյն... եւ աղանձասցի եւ վերասցի։*

իդ. *60ա-1ա* ԻԴ. Յաղագս կաշեցուցանելո զսնդիկն *– Առ անդիկ որչափ եւ կամիս... ջուր կրի եւ ջուր կկրդի։*

իե. *61բ-5ա* ԻԵ. Եւ այլ ցեղ պատրել սնդկի վերացուցանել սնդկի յաղագս սպիտակութեանն *– Առ զսնդիկն կալուցեալ... արծաթ ի յոսկի։*

իզ. *65ա-6բ* ԻԶ. Յաղագս սպիտակացուցանելո կկըրդի եւ զառկի *– Առ զառիկ եւ կկուրդ... զի յոյժ փութալն կարող է աւարել զգործն։*

իէ. *66բ* ԻԷ. Յաղագս սպիտակացուցանելո զառկի *– Առ զառիկն եւ լոյս է... զի կրիցէ զհուն։*

իը. *66բ-7ա* ԻԸ. Յաղագս յարութեան ձիթո *– Առ երկու լիտր գապան աղի ջուր... եւ մտցէ ի պղինձն։*

իթ. *67ա-8բ* ԻԹ. Յաղագս սպիտակեցուցանելո կկրդի եւ զառկի *– Առ զառիկ եւ կկուրդ... եւ փութով առնէ զնա առ ի հալիլ։*

լ. *68բ-9ա* Լ. Յաղագս մարտասանկի ջրո *– Արբեցո՛ զմարտասանսն քացախաւ... բայց ի լկացեալ մարմնէդրոյն։*

2. *69ա-74ա* Սկսանի երկրորդ մասն գրոց այսմիկ

լա. *69ա-71ա* ԼԱ. Եւ է յաղագս խառնմամն շնչերոյն – *Գիտասջիր, զի այրելն մարմերոյն... եւ բռնեն զբնութիւնն, ընդ որո խառնին։*

լբ. *71աբ* ԼԲ. Յաղագս կրացուցանելը զարծաթն – *Մո աման մի, որ պատչեկամ կոչի... մինչեւ կորուսցէ գաղութիւնն։*

լգ. *71բ-4ա* ԼԳ. Յաղագս լկացուցանելը ի ջուր – *Ջկնի ընթանամ յաղագս լկանալո ջրոց... փոյշին արա՛ որպէս գայս արարեր։*

3. *74ա-137ա* Սկսան երրորդ մասն

լդ. *74աբ* ԼԴ. Յաղագս հալելոյ եւ ծաղկացնելոյ, այսիսիմն է՝ փոչիցնելո զմարմինն – *Բաղում քննօրք արուեստիս այս... շարժմանն որպէս նախ ասացեալ է։*

լե. *75աբ* ԼԵ. Յաղագս վերացուցանելը արճոհի – *Մո արճիճ որչափ եւ կամիս... եւ ո՛չ վերանա յատաստաղն։*

լզ. *75բ-6բ* ԼԶ. Յաղագս մումացուցանելը մարմնէրոյն – *Ջմոմացուցանելն մարմնէրոյն... եւ կամ Լուսին կրացուցեալ։*

լէ. *77ա-9ա* ԼԷ. Յաղագս հալելո *ի* յաղբն – *Փորէ ի տեղի... ամենայն, որ ի շիշն է, հալեսցի ամենեւին։*

լը. *79ա-83բ* ԼԸ. Յաղագս անայրելի ձիթո – *Արա՛ կապիտէլ... վերացուցանել դնա արծուիւ եւ աղիւ։*

լթ. *83բ-5ա* ԼԹ. Յաղագս կարմիր ջրո – *Մո զձուի դեղնուցն... եւ այսպէս կալցես գաֆրան երկաթի։*

խ. *85աբ* Խ. Յաղագս պատրաստելո դարձեալ զաֆրան երկաթի – *Մո խարտուք երկաթի... որպէս վերո ասացաք։*

խա. *85բ-6ա* ԽԱ. Յաղագս սպիտակացուցանելո եւ պնդացուցանելո ըզուխլն – *Մո ի նմանէ նաւր տերեւնի... եւ պնդեսցի որպէս ասացի։*

խբ. *86ա-7ա* ԽԲ. Յաղագս ջրո զուխալի՝ հալեալ զի հալի եւ ջուր դառնա – *Մո ըզոհալն եւ հալէ ի դեբեի երկաթի... եւ պաղեցուցանելով ի ջուրս այս։*

խգ. *87աբ* ԽԳ. Յաղագս զուխալի, զի փոչի լիցի – *Մո զուհալ որչափ եւ կամիս... եւ ապա վառեա՛ հոգի բարկ՝ մինչեւ փոչի դարձի։*

խդ. *87բ-8ա* ԽԴ. Յաղագս ջրո զուխալի, որով դաղտաեեցուցանի յատարիտն – *Ջայրեալ զուհալն... կալուցանէ զատարիտն։*

խե. *88աբ* ԽԵ. Յաղագս զի Լուսինն յԼարեգակն դարձուցանի – *Մո փոչի ոսկւոյ... մաքուր Լուսին։*

խզ. *88բ-90բ* ԽԶ. Յաղագս աճեցուցանելո ոսկի տիրեւ ոսկով – *Մո մին ունց մաքուր ոսկի... զի ընդ ամենայն Դ. լիցի։*

խէ. *90բ* ԽԷ. Յաղագս երկաթի ջրի – *Մո ըզաֆրանն երկաթի... եւ ի պաղեցուցանելն ի գործն կարմրութեան։*

խը. *90բ-1բ* ԽԸ. Յաղագս ջրո արջասպի – *Մո գկարմրեցուցեալ արջասպն... եւ ներկել ի գործն կարմրութեան։*

խթ. *91բ-2ա* ԽԹ Յաղագս ոսկւո առնելո ոսկով, արծաթիւ եւ պլըննձիւ – *Մո ունց մի մաքուր ոսկի... այնքան լաւագոյն լիցի։*

ծ. *92աբ* Ծ. Յաղագս ոսկի առնելո լստ գործուղիսն գայլին, որում անուն է Դանիէլ, եւ էր աբեղա *ի* Հայոց – *Մո գաւտարիտն ի կիշեռն... դարձուցանէ գհարիւր կիշեռ արճիճն ի յոսկի։*

ծա. *92բ-3ա* ԾԱ. Յաղագս ոսկո՝ ըստ նոյն վերոյիշեալ գործուղիս, զի զմին խանթաբ առնիցեն դարձուցանես յԱրեգակն յերկար ժամանակաւ կանթեղիւ *ի* յինն ամիսն – *Մո մաս մի տերեւեցուցեալ ոսկի... եթէ լիտր, եթէ նուկի։*

ծբ. *93ա* ԾԲ. Յաղագս նոյնպէս գործելո – *Մո գտակն խոտի մի, որ ի լադինն կոչի պրիաւնիա... եւ նոյնպէս լիցի նշատիրն եւ այլ աղտն։*

ծգ. *93ա-4ա* ԾԳ. Յաղագս նոյնպէս գործելո – *Մո այծու կաթին շռատ... զի ջուրս այս է բանլիսն ամենայն արուեստիս։*

ծդ. *94աբ* ԾԴ. Յաղագս Արեգակ[ա]ն – *Խա գաղտնի կա՛լ գայս... որ ի ներս արկեր։*

ծե. *94բ-5ա* ԾԵ. Յաղագս ոսկո փոռձ – *Մո մին կիշեռ ոսկո խարտուք... լուսնկային ներգործէ։*

ծզ. *95ա-6ա* ԾԷ. Այլ փոռձ: Յաղագս ոսկո փոռձ լաւ եւ գերագոյն եւ փոռձելի – *Մո մին մասն շնչահնեալ աւտարիտ... եւ կամ Լուսնին էր գործէ։*

ծէ. *96աբ* ԾԸ. Յաղագս ոսկո գործ – *Ջերմացո՛ գտախտակն պղընձի... եւ ունցիս գոյն ոսկւո։*

ծը. *96բ-7բ* ԾԸ. Յաղագս մաֆրութեան եւ պատրաստելո աւտարիտի, զի կռանելի լիցի – *Մո աւտարիտ լիտր մի... լաւագոյն Լուսին գտանի, քան դայս։*

ծթ. *97բ-8ա* ԾԹ. Յաղագս աւտարիտի, զի դադարեցուցի – *Մո խամ պղինձ եւ գաղիկ... եւ կիրն դադարէ, յուշանէ։*

կ. *98ա* Կ. Յաղագս աւտարիտ, զի պնդեսցի եւ կռանելի լիցի – *Մո աւտարիտ կալուցեալ... եւ այլն, որ ի կարգին է։*

կա. *98բ* ԿԱ. Յաղագս դարձեալ աւտարիտի պատրաստելո – *Խառնեա՛ գաւտարիտն ընդ այնչափ օծնի... ամենայն այրեցողութիւնն։*

կբ. *98բ-9ա* ԿԲ. Յաղագս վերացուցանելո արծուի – *Մո արծիւ, որչափ եւ կամիս... զխառնուրդն եւ զվերացուցանելն։*

կգ. *99ա* ԿԳ. Յաղագս դարձեալ նոյնպէսի գործո – *Լոյսեա՛ գարծիւն հում ձուի սպիտակուցով... եւ ելցէ ի գոյն կնդրկի։*

կդ. *99աբ* ԿԴ. Յաղագս պատրաստելո նշատիր – *Մո նշատիր եւ խամ կիր... զոր գտանես, յատակն պահեա՛։*

կե. *99բ-100ա* Կե. Ցաղագս պատրաստելո՛ն նշանաիր, որ նալի ի նոտն – *Խառնեա՛ գնշատիրն ընդ խամ կիրն... եւ եթէ խառնեսցի մատաքո, յոյժ քանձրանա՛ս:*

կզ. *100աբ* ԿԶ. Ցաղագս հալելո՛ն նշատիր վասն ոսկո՛ն ներկի՛ – *Նշատիր վերացուցեալ եւ հալեալ երիս անգամս... որչափ ինքն լիցի:*

կէ. *100բ* Կէ. Ցաղագս նոյնպէսի գործո՛ն – *Մո՛ւռ ձուի դեղնուց... ամենայնն ոսկի յոյժ լաւագոյնեղ:*

կը. *100բ-1ա* ԿՐ. Ցաղագս ոսկո՛ն գոյնի՛ – *Ասէ Տաւմիսիկոս... գոյնովք իրրեւ ոսկի՛:*

կթ. *101ա* ԿԹ. Ցաղագս ջրո՛, որ հալէ՛, որ լինի միայն աւծնի՛ եւ սպղինտրիւ – *Շնչահնեա՛ ջուր միայն ի յաւծնէ՛ եւ ի յաշէ... եւ եթէ գնոսա ի նոյն ջուրս դրձ է:*

ճ. *101ա-2ա* Ճ. Ցաղագս զուհրայի՛ ներո՛ն, որով կալուցացնի՛ ատտարիտն – *Մո՛ւռ կողմինդր եւ կարմրացո՛ ի հուր... վասն ներկո՛ն ձէթս այս:*

հա. *102ա-3ա* ՀԱ. Ցաղագս գիոն մուրի՛, ձեքի՛, որով դատարեցուցանի՛ն չունչսն. այսպէս գործի՛ – *Մո՛ւռ գինո՛ն մրուր... եւ կռանելի՛ լիցի՛:*

հբ. *103ա-5ա* ՀԲ. Ցաղագս մարդեղո՛ն արճճի՛ն – *Մո՛ւռ յոյժ բարկ քացախ... եւ այս է յոյժ գաղտնի՛:*

հգ. *105ա-6ա* ՀԳ. Գիտասցիր յաղագս ձուի սպիտա[կ]ուցի, ջրի զաւկի եւ ձո՛ի կրի՛ – *Մո՛ւռ ձուի սպիտակուց... եւ այս է պատրաստելո՛ն նորա:*

հդ. *106աբ* ՀԴ. Գիտասցիր յաղագս դեղնեցուցանելո՛ն, որ ոչ երբէ՛ սղալէ – *Մո՛ւռ գլուխ չունչս վերացուցեալ... եւ լիցի լաւ ոսկի՛:*

հե. *106բ* Հե. Գիտասցիր յաղագս լուանալո՛ն աւտատիտի՛ – *Եփէ՛ գնա՛ ի ձէթապաղի՛ ձէթ... եւ մաքուր իրրեւ գհալելի՛ն:*

հզ. *106բ* ՀԶ. Գիտասցիր յաղագս լուանո՛ն զուհալի՛ – *Հալէ՛ գնա՛ ընդ սակաւ մի՛ նշատրի՛... եւ լաւագոյն լիցի՛:*

հէ. *106բ-7բ* Հէ. Գիտասցիր յաղագս լուանալո՛ն մուշթարոյն – *Հալեա՛ գնա՛ եւ ա՛ծ ի ջուր... եւ եղցէ՛ որպէս պէտք:*

հը. *107բ-9ա* ՀԸ. Գիտասցիր յաղագս հաճելո՛ն գճխկատրփիւն եւ գեներնիկ գկլայեկին եւ գչուռութիւնն նորա – *Այսպէս առցես ի նմանէ գճխկատրիւնն ձուի սպիտ[կ]ուցով հալեալ... առ ի յընդունել գդեղապետութիւնն:*

հթ. *109ա-10ա* ՀԹ. Գիտասցիր յաղագս պնդացուցանելո՛ն զմուշթարին, զի լիցի նման Լուսնի՛ – *Մո՛ւռ գսախրակունսն մուշթարուն... չորսունց յոյժ լաւ աւտարիտ:*

ծ. *110ա-2բ* Ջ. Գիտասցիր յաղագս գինացուցանելո՛ն եւ կակղացուցանելո՛ն զմարմինն – *Մո՛ւռ ցամքու խալիցն... դարձեալ կալուցանես, ապա լուանդոյն լիցի՛:*

ծա. *112բ-3բ* ՁԱ. Գիտասցիր յաղագս մառեխի՛ ջրի՛ – *Մո՛ւռ զաֆրան երկաթի լոյսեալ... զի հալեսցի ի յոյժ սպիտակ լուսին:*

ծբ. *113բ-27բ* ՁԲ. Գիտասցիր յաղագս սնդկի՛, զի պնդասցի եւ կռանելի լիցի – *Մո՛ւռ կալուցեալ սնդիկ աբճիճի հոտիս... եւ ապա պարզեա՛, եւ լիցի սպիտակ:*

ծգ. *127բ-33ա* ՁԳ. Սկիզբն յաղագս պատրաստման գոզի – *Ժողովեա Բճ.ան մանկանց գոզ... լաւ արծաթ դարձուցանէ: Կատարեցաւ բարեբախտութեամբ:*

ծդ. *133ա-6ա* ՁԴ. Ցաղագս ոսկի գործելո՛ն – *Իսկ է ոսկին ըստ տաճկնոյն, որ կոչին սպայնցիք... անթիւ ուրախանա՛ս:*

ծե. *136ա-7ա* ՁԵ. Ցաղագս ղարծուցանելո՛ն զատտարիտ ի ճնշարիտ Լուսին – *Մո՛ւռ խոտ մի, որ ի լազինն ուղուլա կոչի... լուցեալ գործելո՛ն եւ յորժամ խառնակումա՛/// (չշարունակուած):*

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱՌԱԿԱՆԻ

ա. *1ա (բոլորգիր, Ժէ. դ.) Մո՛ւռ մին ունցա սինապրո... եւ զաֆրան եւս:*

բ. *1բ (նոտրգիր, ԺՀ. դ.) Ճ. դրամ շիպ, Ճ. դրամ... լաւ սրբի, յաղագս Աբեդակեան:*

գ. *2ա (նոտրգիր, Ժէ. դ.) Եւ այլ ցեղ. Մո՛ւռ ձիւ թրիքն... եւ մի է գինչ որ կամիս:*

դ. *(նոտրգիր, Ժէ. դ.) 133ա Մո՛ւռ նշատիր բաժին մի... եւ այդ է նշատրի եւ ծծումի ջուր:*

– *138աբ* Նշան ոսկի խոտին, որ է այս – *Որ տերեւ ունի եւ լինի սփռեալ ի վերայ գետնոյ... այս է նշան խոտին:*

– *138բ Մո՛ւռ հալկիթ մի... ձգէ՛ Ջ. դրամ պղընձի՛:*

– *139ա-41* Աստ ուսուցանեմ ԹԷզ զատտվաղ ջրին շինելո՛ն – *Առ կենդանի կիր Բ. բաժին... եւ գայ ինքդ շատ յոյով արուեստ:*

ե. *141ա (նոտրգիր, ԺՀ. դ.) Փոշի մանեօնէ աղ... եւ հալեա՛ գոսկին:*

զ. *141ա (չղագիր, ԺԲ. դ.)* Վասն մին լիբրա պղնձի՛ – *Մո՛ւռ Բ. ունցա ֆոնթէ՛ա... մին այլ կիրօղովով:*

է. *142ա (նոտրգիր, Ժէ. դ.)* Ջաֆրան եղկաթի՛ – *Մո՛ւռ 6 բաժին ըռասուտիս... գայն պահէ՛, պիտոյ է:*

ը. *142ա (նոտրգիր, ԺԲ. դ.) Յառաջ պարտիս առնուլ գչախմախաքարն... եւ նոյն գործս պրա՛ Ջ. կամ է. անգամ:*

թ. *142բ (նոտրգիր, Ժէ. դ.)* Դոտն կաս շինելոյ իմաստասիրաց – *Մո՛ւռ գերկաթի ֆաւկաղն... կոտրած ամառն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

137բ Գրեցաւ գիքս այս՝ անհմատիցն մուիթն եւ խաւար. եւ շատք աշխատեալք, եւ ոչ ինչ ուգտեալք ի սմանէ, բայց միայն յուսադրութիւն եւ վերջքն անյոյս, զի առանց վարպետի արուեստն ի գլուխ ոչ ելանէ: Ձեռամբ անհմատ եւ անյարհեատ գրչի սուտանուն Սահեփաճոսի, ի մայրաքաղաքն Յամիթ, ի թվին ՌԿԳ. (1614): Յայսմ ամի եղեւ գժդութիւն ի մէջ վարդապե-

տաց եւ էջմիածնա կաթուղիկոսին։ Աստուած գվերջքն ի բարին կատարէ. ամէն։

Տե՛ս Ժ. գ. յիշ-ք, Ա., էջ 518։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

141բ (նորագիր, ԺԸ գ.) Այս գիրքս է քիմիայգարութիւն։ Գին է ՆՒ. (5000) գինմարը]։

Տե՛ս Ժ. գ. յիշ-ք, Ա., էջ 518։

ԳՐՉԱՓՈՐՁ Պհպ. Ա բ «Մաթարութիւնն»։ Պհպ. Բա «Ունունցա ունունցա մէրկուտէաս սուպիմատօ 5 տրամ, թաօդուխ տաշի 5, գինձիֆրէ - 5, դալէմի ճէնկեաատ – 5»։

ՆՇՈՒՄ՝ Կազմի մէջքին տոնձած թղթին. «Քիմիական արուեստս»։ Ա.՝ «$\frac{\text{ՆՒ}}{2527/329}$»։ «ՌԽԳ. – 1614. Մ[եարոպ] եպ[իսկոպոս]»։

2528

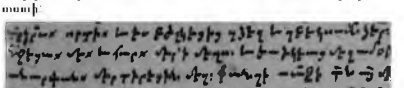
ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ, ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ԱՌ Ի ՊԷՏՍ ՔԱՐՈԶՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ՌՄԱԾՐ. – 1769

Գրիչ՝ Վարդան արդ Աստապատեցի։ ՍՏԱՑՈՂ գիրք եւ իր ճոգեւոր որդին՝ Աբրահամ վրդ. Հայոտարխաճեցի (1788 թ.)։

Թերթ՝ 164 (գրչ. էջակալում՝ 1-329, որ է 1ա-164բ), չգրուած 17ա, 18ա, 138բ, 144բ, 162ա-4բ։ Պրակ՝ Ա.-Ի-Գ×12 (Ժ-Գ 8)։ Նիւթ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «Calcinard», որից ներհե՝ «Toscolano», կամ առիճ, տակ՝ «F»։ Մեծութիւն՝ 17,3×11,5։ Գրութիւն՝ միասիւն (14-14,5×8,5-9)։ Գիր՝ նոտրգիր (ճմուշ 16ա)։ Տող՝ 30-33։ Կանոն՝ շագանակագոյն գոյմագաղ կաշի, միջուկր տափատակ, աստաղ թուղթ (տե՛ս Պահպանակ)։ լուսանցադրերը՝ կարմիր ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 3 (Ա.-Գ) + 3 (Դ-9), չգրուած թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագ, տակը՝ աղ՝ երկարակոք տապարն ուսին, եւ «RCMR»։ Գ. եւ Դ.՝ մաս կազմասուսի։

Նմոյշ 16ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – գծանկարային. Կ հ ա խ ո ր ա ն՝ Լա։ Գ ո յ ն ե ր կարմիր, սեւ։

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, Ա. վերկի արտաքին ստորին եզրն ընկած. բանաձի թթուայնութեան հետեւանքով բոլոր էջերի գիրն արտագրուած թերթերի հակառակ երեսներին։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-27ա, 52ա-79բ* Վկայութիւնք պիտանիք եւ հարկաւորք յաղագս առ ի պատրաստ գոյդ ի ձեռս հնդողաց բան, ի պէտս բարոգութեան եւ թէ ի պէտս վիճաբանութեան, մանաւանդ ի պէտս գիտութեան, ծաղկախաչ արարեալ յաստուածայնոց գրոց, աշխատասիրութեամբ ումեմն Աղեքսանդր կաթողիկոսի քրտուառ աննձին։

Վկայութիւնները քաղուած են հետեւեալ աղբիւրներից.

1ա Երկ[ր]որդ օրինաց. Կաշառ կուռացուցանէ զաչս իմաստնոց եւ ապականէ զբանս արդարոց – *ի-թէ մտցես յայգի... մի՛ ողորմիր տնամ[ե]կին ի գաւառատանի։*

1բ-2ա Ղեւտականաւ – *եթէ ոչ լսիցէք ինձ... զերեսս ծերոյն։*

2ա Ելից բարեկամի քոյ մի՛ խօսեացիս... յառնէ քաղցրախօսէ ե/// (*չշարունակուած, աւելի ուշ աւելացուած*)։

2բ Առաջին Թագաւորութեանց – *Ասէ Տէր. ես գիտառատրիչս... Աստուած հայի ի սիրտս։*

2բ Երկրորդ Թագաւորութեանց – *Ասէ Դաւիթ. Մինչդեռ կենդանի էր... առաջի Աստուծոյ զօր հանապազ։*

3ա Եզրաս առաջին – *Երանի թէ չէր մեզ յարութիւն... դու նմա պատասխիր։*

3բ Մակաբայեցոց – *Ոչ նմի բազում զօրօք յաղթութիւն... ածէ զողորմութիւն։*

4աբ Ցօբ – *Մերկ իսկ եկի ի մօրէ... եւ ինձ պատահեսցի։*

4բ-5բ Սիրաք – *Անարգ ինուի յայս... Մի՛ զարհուցանէ զերեսս ընկերբ քումէ։*

6ա-8ա Սողոմօն – *Որ հանճարեղն իցէ.. ի վերայ անգման նորա։*

8աբ Եկկեսաստիկէս, որ է ժողովող – *Ունայնութիւն ունայնութեանց... ո՛վ պատմեսցէ նմա։*

9ա-10բ Իմաստութեան – *Խորհուրդ[ք] ինւրք անբաւեն յԱստուծոյ... ի քեզ պահէ։*

10բ-5բ Եսայի մարգարէ – *Լո՛ւր երկինք... եւ եղիցին տեսիլ ամենայն մահեղաց։*

16աբ Երեմիա – *Երկուս չարիս գործեցին... պատմել նմա ինչ։*

17բ-21բ կան քաղէի գրքերի միայն խորագրերբ. 17բ Եգեկիէլ մարգարէ, 18բ Դանիէլ, 19ա Ամոսիոյ, 19բ Յովսելիայ, 20ա Աստուայ, 20ա Միքիոյ. 20բ Յօնանու, 20բ Միքեայ, 20բ Նաւումայ, 21ա Ամբակումայ, 21ա Սոփոնիայ, 21ա Անգիայ, 21բ Զաքարիայ, 21բ Մաղաքիայ։

22աբ Թուղթ Պօղոսի առ Հռովմայեցիս – *Աներեւոյթն Աստուծոյ երեւելի արարածովքս իմացեալ տեսանի... անմեղ ի չարիս։*

22բ-3բ Թուղթ առաջին Կորնթացւոց – *Զի ճառ խաչին... զգենուլ զանմահութիւն։*

23բ-4ա Երկրորդ Կորնթացւոցն – *Ոչ գիտեմք զերեւելիս... առասս սէր Տէր:*

24աբ Գաղատացւոցն – *Քրիստոս եդ զանձն իւր... եւ ես աշխարհի:*

24բ Եփեսացոցս – *Ամենայն բան տգեղ... յաւուր չարութեան:*

24բ Փիլիպեցոցն – *Զի ինձ կեանք... փրկչին ակն ունիմք:*

24բ-5ա Կողոսացոց – *Եթէ յարեաք ընդ Քրիստոսի... ի նմին գոհութեամբ:*

25աբ Թեսաղոնիկեցոց – *Դուք ինքնին գիտէք ստոյգ... կերիցէ մի:*

25բ-6ա Տիմոթէոս – *Գլուխ պատուիրանիս սէր է... առ ի վայելել:*

26ա Առ Տիմոթէոս երկրորդ – *Եթէ մարտիկ ոք իցէ... ի հալածանս կայցցեն:*

26ա Տիտոս - *Այլ դու խօսեաց... անձամբ զանձն մեղանչէ:*

26աբ Եբրայեցւոց - *Հագում մասամբք... համարս տալոց են ընդ ձեզ:*

26բ-7ա Յայտնութեան Յոհաննու - *Ահա՛ հա՛սիկ որ գայոցն է ընդ ամպս... զտանջանս եւ զսուգ:*

52ա Գրիգորի սեմնչելագործին է – *Որ ոք այլ ոք ախտակրեայն է... նգովեալ եղիցի:*

52ա Բարսղի Կեսարացւոյ ասացեալ – *Թէ ոք ի վերա մեռելոյն... բազում անգամ մահ:*

52ա-9բ Ծաղկաթաղ հաւաքեալ ի բանից սրբոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի յԱւետարանական մեկնութիւնէ, որ ըստ Յհաննու գլխոցն – *Յորժամ վասն անցաւոր փառաց... թէ նեղութիւն եւ անկութիւ՛:*

59բ-60ա Յոհաննու Ոսկեբերանի այլ գիր ասացեալ – *Առանց բարկութեան... ի տեսութենէ Քրիստոսի:*

60ա-7բ Խրատ սուրբ հօրն Եւագրեա անմարմնոյն ի մարմնի, որ զարդ եւ միտ յանապատի կոչի Բանիր ոգեշահիւ եւ պիտանիիւ – *Յիշման Տեառն մերոյ մնալ մեզ յարակայ... եւ զայն չափով վասն խրատու:*

67բ Արիստոտէլէ ասացեալ – *Գովելի են գեղեցիկքն... այլ որ ուղիղ վարս, ստացեալ է անձին:*

67բ Պլատոն ասէ – *Որպէս յումեմն ի պահարանում... առաջին է եւ քաջ:*

67բ-5ա Հասարակ փիլիսոփայից ասացեալ – *Հաւատարիմ բարեկամս դեղ է կենաց մարդկան... Յուժ առանց խելաց գումօղս իւր վնասէ:*

68բ Ամոսիոս ասէ – *Որ անարժանութեամբ առնու գՔրիստոս... այլ կատարելն:*

69ա-70բ Օգոստինոս ասէ – *Աշխարհս այս է պանդխտութիւն... սրտիւն մուրանայ:*

70բ Ջերոնիմոսի ասացեալ – *Միշտ գործեա՛ ինչ բարի... երկիւղ է պահապան ամենայն առաքինութեանն:*

70բ-1բ Գրիգորի ասացեալ – *Իվ ոք իցէ ի հաւատացելոցն... զի յաղթեսցէ նմա:*

72աբ Բեռնարտոսին է – *Յառաքինութիւնն աղաւտութեամբ ստանի... ի զբաղմանց նոցա:*

72բ-3ա Սեմեմայի ասացեալ – *Սկիզբն փրկութեան է ճանաչումն մեղաց... առաջամիտ լինի:*

73ա Թուլիոսի – *Հեշտութիւնն շիջուցանէ... ոչ բնակի Հոգին Սուրբ:*

73ա Իզիդորոսի ասացեալ – *Որ գահերիցութեան ցանկայ... բարի են՝ եթէ արասցուբ:*

73ա-9բ Հասարակ վարդապետաց ասացեալ – *Մեծ են գործքն աստուածային... Ամենայն ամլութիւն ծերանալ ընդ ծերոյն, բայց ագահութիւնն մանկանայ:*

Բ. *27բ-60ա* [Վկայութիւնք ի գրոց վարդապետաց]

ա. *27բ-40բ* Վկայութիւնք ի գրոց սրբոյն Դիոնէսիոսի. իսկ այն, որ մերձ բանին հանդէպ լուսանցին Բեռնն է, նշանակէ թէ բանս այս ի բնաբանէն է, իսկ Մեռնն, այսինքն թէ՝ մեկնչէն – *Հայրենաւանդ լուսափայլութիւն որպէս հասանելի է մեզ... զի մի՛ առանց պահի մնասցեն:*

բ. *40բ-4ա* Յան որս գրոցն ժողովեալ ի բանից սրբոյն Գրիգորի Աստուածաբանի – *Քի՛նչ է իմաստասիրելի... բղխէ եւ ոչ սպառի:*

գ. *44ա-51բ* Վկայութիւնք սրբոյն Կիւրղի եպիսկոպոսի ի Պաւապմանց գրոց – *Քրիստոսդ անուն ոչ սահմանի զօրութիւն ունի... անգանգիցի ի հեգութիւնն:*

դ. *51բ-2ա* Մեծին Աթանասի է ասացեալ ի Պաւապմանց գրոց – *Խոստովանիմ գնա որդի Աստուծոյ... զմահ ընկալաւ:*

Գ. *79բ-88ա* Եւաեղոյն Սարգսի Շնորհալի վարդապետի ի բանից ժողովեալ ի Կաթողիկէից մեկնութենէն – *Աւետի՛ր Քրիստոսի ամենայն մեղք... զի մի՛ հեծեծեսցուք յանեզրականն:*

Դ. *88ա-103ա* Ի մեկնութենէ սրբոյն պատարագին տեառն Ներսէսի Լամբրօնացոյն արեւելիսկոպոսի կիլիկեցոյ – *Աւէ սուրբն եւիրեմ ի ճառ մանանեխին... առաւել քան զարժանն:*

Ե. *103աբ* Սրբոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի է բանս – *Քանզի տերունական մարմնոյն... միայն արժան կացուցանել:*

Զ. *103բ-4բ* Նորին տեառն Ներսէսի Լամբրօնացոյ – *Քանզի նշխար մնացուածոյ... եւ ստացիր այսու փառս յամենայնից:*

է. *105ա-17բ* Եւաեղոյն Սրբոյ Գրիգորի Տաթեւացոյն Հարցմանց գրոց ժողովեալ Աղէկսանդրէ ուսմամբ – *Զի՞նչ է ծայրագոյն միաւորութիւն բանին մարմնացելոյ... այնպէս կամեսցի ունել գնա:*

Ը. *117բ-25բ* ՅԱլբերթ գրոյն ժողովեալ ի նոյն Աղէքսանդրէ բանի ծառայէ – *Գերագանցութիւն աստուածաբանական... եւ այնքան տերանց, որքան մեղաց:*

Թ. *125բ-33բ* Ի բանից սրբոյն Առաքելոյ Սիմեեաց եպիսկոպոսի, ի Սահմանաց լուծմանց ժողովեալ ի նոյն Աղէսեանդրէ բանի ծառայէ – *Սահմանն է անուն ծաւալեալ... վա՛յ կորստեանն նոցա, եւ ինձ Ռ. եղուկ:*

Ժ. *134ա-8ա, 139ա-43ա* Վկայութիւնք պիտանիք

ա. *134ա-5ա* Վասն աղօթից – *Աղօթքն է որպէս բանալի... յայնժամ զօրանամ, ասէ առաքեալն:*

բ. *135բ* Անցեալ վայելչութիւն աշխարհիս այսորիկ – *Գնեց<եց>էք գժամանակս... գեղարդն եւ այլն ամենայն վասն մեր:*

գ. *135բ-7ա* Վասն հպատակութեան եւ չարութեան նորին – *Որ խոնարհեցանէ դանձն... եւ որք անարգեն գիս, անարգեցից:*

դ. *137ա-8ա* Վասն ողորմութեան – *Մի՛ երկնչիր... գմարդն Աստուծոյ նման առնէ:*

ե. *139ա-43ա* Վասն զղչման եւ խոստովանութեանն – *Ասեն վարդապետք, թէ զգործեցեալ մեղքն... դտանել անդէն:*

ԺԱ. *143բ-4ա* Վկայութիւն, որ յաղագս կենսաբար հաղորդութեան մարմնոյ Տեառն – *Եւ Միքիտեկ քահանայ (= Մելքիսեդեկ քահանայ) եհան հաց եւ գինի... եւ մերձեսցի առ Ձեզ:*

ԺԲ. *145ա-8ա* Չամեմատութիւնք Հնոցն առ Նոյս, արարեալ սրբոյն Վաճականայ վարդապետի - *Երկինք՝ եկեղեցի: Արեգակն՝ Աւետարանն... եօթանասուն թարգմանքն՝ աստուածաբան վարդապետք:*

ԺԳ. *149ա-61բ* Վկայութիւն Հնոց եւ Նոյոց կառարանաց, հաւաքեալ ի յումեմնէ բանասիրէ, որ յաղագս պահոց. Ոգնեա Հոգի Սուրբ, Աստուած

ա. *149ա-50ա* [Վկայութիւն յաղագս պահոց] – *Դարձարուք առ իս ամենայն... լքեալ մոռանի:*

բ. *150ա-5ա* Վկայութիւնք, որ յաղագս աղօթից – *Անդադար աղօթս արարէք... եւ մի տայք տեղի սատանային, այլ արիացարուք:*

գ. *155ա-6բ* Վկայութիւնք յաղագս հպատակութեան – *Տէր ամբարտաւանից հակառակ կայ... ստեղծիչն կատարէ:*

դ. *156բ-7բ* Վկայութիւնք յաղագս խոնարհութեան – *Ես Յիսուս հանգեսայ... ձերոց ճանապարհաց, ասէ Տէր:*

ե. *157բ-8ա* Վկայութիւնք յաղագս համբերութեան – *Եւ համբերութեամբ ձերով... զանձն քո ամենայն երկիւղի:*

զ. *158ա-9բ* Վկայութիւնք յաղագս ողորմութեան – *Հարստանաս մեծապէս... հասանի ժա[ռա]նգել զեշմարիտն:*

է. *159բ-61ա* Վկայութիւն յաղագս սրբալոյս մեռոնի – *Քանզի իբր օրինական... ծնացեալ նշանակի:*

ը. *161աբ* Վկայութիւնք յաղագս եկեղեցւոյ – *Որ գերազանց գտաւ... գտաւ ընդ աստուածակիր երկինն վերին:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1ա Սուրբ խա՛չ, հա՛ւ ի թիկունս եւ օգնեա՛ ինձ:

27ա Բայց վա՛յ Ռ. (1000) Վարդան աբեղայիս, որ գնայն ճանապարհ գնամ, որ արժանի եմ լսելոյ գսա:

60բ Մեղօք գառաձեալ Վարդան աբեղայս աղաչեմ ներել վասն վատութեան գրոյս, զի կար իմ այսքան բաւեաց: Ի ՌՄԺՀ. (1769) եղեւ լրումն ի Սուրբ Էջմիածին:

79բ Ջառաձեալ մեղօք եւ եղկելի սուտանուն Վարդան աբեղայս յիշել աղաչեմ, ով ընթերցօղդ բանիս, եւ վասն վատութեան գրոյս ներել ժտեմ, զի կար իմ այսքան բաւեաց, եւ Տէր ներեսցէ Ձեզ եւ ամենայնի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

104բ (1780 թ.) Եւ գհոգեւոր ծնօղն իմ գԱբրահամ աստուածաբան վարդապետն, որ յայսմ ամի վախճանեցաւ ի սուրբ վանս[ն] Տաթեւու, *որ է 1780, եւ գիս եթող որբ ի վերայ երկրի, եւ գմարմինսուրբ ծնօղն իմ* Սարգիսն *եւ զԲՁԻին, որ եւ Տէր Աստուած Ձեզ ողորմեսցի. ամէն:*

148բ (1788 թ.) Ի վայելումն հոգեծին գաւակին իմոյ սարկաւագ Աբրահամին, *որ գրեցի ի ՌՄՁ. (1788), Յուլիսի ԻԸ., հանդէպ սրբոյն* Մեսրոպայ գիտա գրոյն *ի Բալու քաղաքս:*

161բ (1790 թ.) Հաղում աշխատութեամբ գրեալ եղեւ գիրքս այս Վկայութեանց ի Վարդանայ վարդապետէ Աստապատեցւոյ, եւ յետոյ շնորհեաց որուոյ իւրոյ Աբրահամ *վարդապետին Հաշտարխանեցւոյ, ի թուոջ ՌՄԼԹ. (1790) փետրվարի Ժ. յԻսրհայ, յաւուր փեսայութեան եւ շնորհառատութեան հոգեծնէն իւրոյ:*

Կազմի լուսանցակողերին. Ի վայելումն Վարդան *վարդապետին եւ որուոյ իւրոյ՝ տիրացուս փոքրիկ* Աբրահամին:

ԿՆՔԵԴՐՈՇՄ՝ *3ա, 161բ՝ ութնկիսին, գրոշմուած կարմրով. «Գիրքս Սուրբ Էջմիածնի է»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա՚ա՝ «Հ՚ի՚ 2528/279», «ՌՄԺՀ. - 1769 Մ[ևեռոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

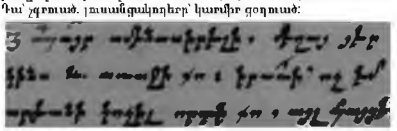
2529

ՅՈՎՀԱՆ ՊՕՆԱՅ, ԳՐՔՈՒԿ ԱՂՕԹԻՑ

ԱՄՍԵՐԴԱՄ — ՌՄԴ. – 1755

ԳՐԻՉ, ԹԱՐԳՄԱՆՉ՝ Յովհաննէս վրդ. Ամատեցի։

ԹԻՐԹ՝ 116 (գրչի ձեռագրամ 1-224, որ է 1ա-112բ). չգրուած՝ 114բ-6բ: ՊԱԿ՝ 1–10x12 (7՝ 14, 8-10՝ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լաւագոնեով եւ լուսագրչով՝ թաղապատ բոլորակ, մէջը պատուանդանի վրայ կանգնած թագակիր առիւծ՝ ձեռքին վիգակների խաւեր, միս ձեռքին՝ մանիկով սատուրուց նիզակ, բոլորտ եզրագրով «PRO PATRIA// UE LIBERTATE», ներքեւ՝ C&I Honig եւ թուականի գիմագիրներ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 17,4x11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիան (10,2x5,5): Գիր՝ նուռգիր (նմոյշ՝ 3ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱԶՄ՝ տպարանային, դեղմազարդ շրջանակագոյն կապի, միջոցը ստուարաթուղթ, ստուարաթուղթ, լուսանցազարդեր՝ կարմիր, ցայտելեն: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), թուղթ, լուսագծերով, Ա. եւ Դ.՝ մաս կազմաստուան, Աա-Բա, Գա-Դա՝ չգրուած. լուսանցազարդեր՝ կարմիր ջրագուած:

Նմոյշ 3ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ — գծանկարային. Ջ ա ր դ ագ ի ր՝ թռչնագիր (3ա): Գ ոյ ն ե ր՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բատարար.

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-112ա Գոհուկ աղօթից, որ կոչի ճաճանապարհ համառօտութեան առ Աստուած, արարեալ աշխատասիրութեամբ Յոհաննու Պօնայի վսեմագոյն բահտիմալի Ս. Ե. Հ., լեզուաւ լաթինականաւ, իսկ թարգմանութեամբ ի հայկական բարբառ ի Սուրբ Հոգի եկեղեցւոյն Հայոց յԱմստրտամայ ամառժան սպասաւորէ եւ աշակերտէ երիցս երանելոյ տիեզերալոյս սրբազան կաթողիկոսին Ղազարու Ջահկեցւոյ Յովհաննիսէ վարդապետէ Ամասացւոյ, ի հայրապետութեան տեառն Աղէկսանդրու սրբազան կաթողիկոսին ամենայն Հայոց Կոստանդնուպօլսգրւոյ, ի թուոյ փրկչին մերոյ **1755** եւ նոյեմբերի **16**, ի գեաւճոչակ խաղաքն յԱմստրտամ, ի փառս կեդրոնին մերոյ Աստուծոյ

– 1բ-2բ Յառաչաբանութիւն առ բարեպաշտոն եւ ընթերցասէր եղբարս *– Քանզի հեղինակքն ներհուն գիտութեանց... ի Քրիստոսէ յուսոյն մերոյ. ամէն:*

ա. *3ա-13ա* [Ա.] *– Տաճանորդ 1. Տէր Աստուած իմ, ես եմ անարգագունեղ մեղաւորս... եւ մեղուցեալ հոգիս իմ լուա՛ ի գազրութեանց (տաճանորդք՝ 1-9):*

բ. *13ա-23բ* [Բ.]*– Տաճանորդ 1. Լուսաւորեա՛, Տէր, զաչս մտաց իմոց... տեսանիցեմ վիրաւորեցեալ (տաճանորդք՝ 1-9):*

գ. *23բ-37ա* [Գ.]*– Տաճանորդ 1. Ո՛վ քաղցրութիւն սրտի իմոյ... տեսցուք քեզ քան որում ես (տաճանորդք՝ 1-10):*

դ. *37ա-55բ* [Դ.] *– Տաճանորդ 1. Բաց, Տէր, զաչս հոգւոյ իմոյ... որում դու ոչ բաւականանաս (տաճանորդք՝ 1-10):*

ե. *55բ-71ա* [Ե.] *– Տաճանորդ 1. Տէր Յիսուս Քրիստոս, շնորհեա՛ ինձ ողորմելի մեղաւորիս... եւ բաժին իմ Աստուած յափտենական (տաճանորդք՝ 1-10):*

Աղօթքներ բաղկացած են համարակալուած հատաճանորդներէ՛ն. Ա. եւ Բ գլուխներն ունեն 9ական հատաճանորդս, Գ-ի գլուխները՝ 10ական, իսկ յաջորդ գլուխները՝ 4-20ական: Յաջորդ աղօթքների խորագրերն են.

զ. *71ա-3ա* Ներգործութիւն հաւատոյ *– Հեզինակ հաւատոյ Յիսուս Քրիստոս... քո յերկրին կենդանեաց:*

է. *73ա-5ա* Ներգործութիւն յուսոյ *– Ամենաքաջած Աստուա՛ծ... եւ լի ստացումն բոլորի երջանկութեանն:*

ը. *75ա-6բ* Ներգործութիւն սիրոյ առ Աստուած *– Աղաչեմ զքեզ, ամենաքաղցր Աստուա՛ծ... եւ յեսին կեանքն գործով իցէ սիրել:*

թ. *77ա-8բ* Ներգործութիւն սիրոյ առ ընկերս *– Պատուաստե՛, Տէր... թէ մարմնաւոր ի կիր առնիցէ:*

ժ. *78բ-80բ* Ներգործութիւն համբերութեան *– Եթէ պարտ եղեւ քեզ Քրիստոս... այլ եւ յաւելացո՛ զհամբերութիւնս:*

ժա. *80բ-2ա* Ներգործութիւն խոնարհութեան *– Ով պատուականագունեղդ գոհար խոնարհութիւնդ... քանզի այսպէս պահանջին մեզք իմ:*

ժբ. *82բ-3բ* Աղօթք առ փրկչին Յիսուսի *– Յիսուս, իմաստութիւն Հօր... եւ ի քեզ մեռանիլ:*

ժգ. *83բ-5ա* Աղօթք առ երանելին կոյսն Մարիամ *– Պատուպարեա՛ զիս, քաղցրագունեղ կո՛յս... զթածագունեղ մա՛յր:*

ժդ. *85բ-6բ* Աղօթք առ սուրբ հրեշտակս *– Հրեշտակ սուրբ, կենաց իմոց կառավարի՛չ... պատուաստեցէ՛ք մտաց իմոց:*

ժե. *86բ-7բ* Աղօթք առ ամենայն սուրբս *– Երջանիկ սո՛ւրբք... ուրախութեան եւ պսակաց ձերոց:*

ժզ. *87բ-8բ* Զի յորժամ ի գիշերի զարթնու *– Աստուա՛ծ, քանիւ լե՛ր ինձ մեզաւորիս... եւ ստուերս մահու:*

ժէ. *88բ-90ա* Մինչ յառնես ընդ առաւօտն *– Օրհնեալ է ամենասուրբ երրորդութիւնն... խանդաղատեցուցանիցի՛ն:*

ժը. *90ա-1ա* Մինչ զգենուցուս *– Մերկացո՛ զիս, Տէր... զովելի հրեղէնի առաջի քո:*

ժթ. *91աբ* Յորժամ ի ձեռս յուանաս *– Տո՛ւր, Տէր, զգօրութիւն ձեռաց իմոց... որ առաւել քան զձիւն սպիտակ եղէց:*

ի. *91բ-2ա* Ի ծագման արեւու – *Ծագեա՛, Տէ՛ր, Արեգակն արդարու… սիրել ցանկամ:*

իա. *92ա-3ա* Յառաջ ման զպաշտօնն աստուածային – *Կոչնացեա զիս, Տէ՛ր… զոր ինչ սակաւ է յիս:*

իբ. *93ա-4ա* Ձկնի պաշտաման – *Գոհանամ զքէն, Տէ՛ր Աստուած… վասն իմ եւ ամենեցուն փրկութեան:*

իգ. *94ա-5բ* Նախման զպատարագն կամ գիւղաղդրդութիւն – *Տէ՛ր Յիսուս, ի յիշատակս չարչարանացդ… եւ զովացո՛ շնորհիւ քով, որ միշտ ածիցէ:*

իդ. *95բ* Ա՛ւ վերացումն նշխարին եւ բաժակին – *Խնամածու մեր, հայեա՛, Աստուած… ամենեւին եմ նուաղեալ:*

իե. *95բ-6բ* Ձկնի պատարագին կամ հաղորդութեան – *Գոհանամ զքեն, Տէ՛ր Յիսուս… եւ քեզ յաւէժ յինուլ:*

իզ. *96բ-7բ* Առաջի սեղանոյն եւ մինչ ախորժեալ իցես – *Տո՛ւր ինձ, Տէ՛ր, զործել… զմիտս հանգուցանիցեմ:*

իէ. *97բ-8ա* Ձկնի սեղանոյն – *Փառք քեզ, Տէ՛ր, որ կերակրով… եւ զամենայն որկրամոլութիւն բորբոքմանց իմոց յաղթիցեմ:*

իը. *98բ-9ա* Աւարտելոյ գործոյ – *Տէ՛ր Յիսուս, այս գործ, զոր կատարեցի… հրեշտակաց եւ սրբոց լրվիռ:*

ի. *99ա* Ցորժամ ի տանէ եւ կամ ի սեմնէկէ ելանես – *Ջճանապարհս քո, Տէ՛ր… քանզի դու զքան կենաց յաւիտենականաց ունիս:*

իա. *99աբ* Ցորժամ դառնաս – *Բացէ՛ք ինձ՝ դրռունս արդարութեանն… ի յարկս մեղաւորաց:*

իբ. *99բ-100ա* Ա՛ւ ճնշումն ժամացուցին – *Օրհնեալ իցէ ժամն այն… ի մեծագոյն փառս քո:*

իգ. *100բ-1բ* Ի ցատչ եւ յամենայն կերպ վշտակրութեան – *Զծրարս գմոսոյ… որպէս հաճոյ եղեւ քեզ, այնպէս եղեւ:*

իդ. *101բ-2ա* Յաջողելոյ բարերախտութեան – *Մի՛ մեզ, Տէ՛ր, մի՛ մեզ… զիս անարժան վարկանիցիս:*

իե. *102աբ* Յամենայնի փոռնութեան – *Փրկի՛չ աշխարհի… քեզ եւս շնորհօք ընդունելի եղիցի:*

իզ. *103աբ* Մինչ զմեզ համոզիլ զգաս առ հաւանումն գեղեցկութեամբ կամ այլով կատարելութեամբ ստեղծուածոց – *Ահա սոքա են առուակք… այնքան բարեգութօրէն երաց ինձ:*

իէ. *103բ-4ա* Ընդ անցանելն առաջի եկեղեցւոյն եւ ի մտանելն նորա – *Մի՛թէ արդիօք վարկանեի է… որ վասն ձեր չարչարեցաւ:*

իը. *104աբ* Առաջի խաչելութեանն – *Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս, վասն դառնութեան այնմիկ… քանզի խաչիւ քով փրկեցեր զաշխարհս:*

ի. *104բ* Ցորժամ կատարեացեալ ես – *Հա՛յր երկնաւոր, վասն ցրտոյ… եւ ամենայն ընտրելոց քոց:*

իա. *104բ-5ա* Ցորժամ առ ի խօսել – *Յիսո՛ւս Որդի Աստուծոյ, որ առաջի դատաս… շրթանց իմոց:*

իբ. *105ա* Յառաջ ման գկրօթութիւնն – *Տէ՛ր Յիսուս, իմաստութիւն յաւիտենական… զոր ինչ գայ, յիմարի:*

իգ. *105աբ* Ցորժամ լսես զխոստովանութիւնս – *Ա՛ռ իւրաքանչիւր ապաշխարողք… հրեշտակ սուրբ, օգնեա ինձ:*

իդ. *105բ* Ի դէմս գուարճասեռութեան պատիզի – *Ջարդարեա՛, սիրելի՛ իմ… եւ զվարդն սիրոյ:*

իե. *105բ* Ի դէմս գեղեցկութեան տան – *Որքան ըղձալի է յարկ քո… ի տան քում, Տէ՛ր, յաւիտեանս յաւիտենից օրհնեսցեն զքեզ:*

իզ. *105բ-6ա* Ցորժամ կայտառ եւ գեղեցիկ իմն տեսանես – *Ահաւասիկ դու գեղեցիկ ես… հակառակ քեզ:*

իէ. *106ա* Ընդդէմ տգեղ իրի – *Ողջն գարշելիք… զմեղս տգեղութեան:*

իը. *106ա* Ցորժամ անձրեւէ – *Յօղեա՛, Տէ՛ր, զցամաքեալ… ժամանակօք իւրովք:*

ի. *106ա* Ցորժամ պարզի – *Յրուեա՛, Տէ՛ր, ի սրտէ իմմէ… լուսաւորեա՛ զմիտս իմ:*

իա. *106բ* Ցորժամ դիպիցեն ի սնոտիս – *Զի՞նչ կայ իմ բնաւ յերկինս… ի ճանապարհի քում կեցո՛ զիս:*

իբ. *106բ* Ցորժամ ունայնաբանութիւմ ներհնչեն ականջօք – *Պատմեցին ինձ անօրէնք առասպելաբանութիւնք, բայց ոչ որպէս գօրէս քո:*

իգ. *106բ* Ցորժամ հանդիպի մեղանչելոյ ժամանակ – *Որք հեռացուցանեն… եւ դնել առ Տէր Աստուած գյոյս իմ:*

իդ. *106բ-7ա* Ա՛ւ ամուսնան Յիսուսի – *Երանի՛ թէ ունիցէի զկարողութիւն… խոնարհեցուցանելոյ եւ ենթարկելոյ:*

իե. *107ա* Ընդդէմ ծառոց – *Գովեցէ՛ք զՏէր, փայտք պտղաբերք… զի պտուղ բերիցեմ համբերութեամբ:*

իզ. *107ա* Ընդդէմ թռչնոց – *Օրհնեցէ՛ք, ամենայն թռչունք… առ քեզ թռչիցեմ:*

իէ. *107աբ* Ընդդէմ գազանաց – *Գազանք եւ ամենայն անասունք… որոյ ոչ է իմաստութիւն:*

իը. *107բ* Ընդդէմ ճոյ – *Զհուր եկիր առաքել յերկիր… զի հալիցիմ սիրոյ քով:*

ի. *107բ* Ընդդէմ ջրոյ – *Անձն իմ որպէս երկիր… իմ յարտասուս չափով:*

իա. *107բ* Ընդդէմ երկնի – *Ով մեծի տանն Աստուծոյ… գայն, զոր սիրեաց գանձն իմ:*

իբ. *108աբ* Ցորժամ երեկոյի լուցանին զճրագս – *Դու, Տէ՛ր, զճմարտութիւն քո… զլոյսն յաւիտենական:*

իգ. *108բ-9ա* Նախման զննջումն – *Արա՛ զիս ամենաքաղցր Յիսուս… ի քեզ միայնոյ հանգիցեմ յայժմ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

– 109բ-12ա Ցանկ գրոխս աղօթից – *Տասանորդ առաջին 5... Նախքան գննչումն 216։* Ցանկ գրքոյս։ *Վերջ։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս Բվնդ.՝ 1ա։

Բր խաչիս յայտնիկ եկ դու հայեա՛,
Խաչայն Աստուած ի միտ ածեա՛,
Խաչով անձինդ գկիրզ սանձեա՛,
Խաչեցեալոյն զքեզ խաչակցեա՛։

Ակս քառատողը գրուած է խաչաձեւ գծագրութեամբ պատկերի տակ։ Ակս նոյն քառատողը կրկնուած է խաչապատկերի մէջ։

109ա Բարեբանիմք գՀոգին Աստուած.
Որ տալ տգիտաց գիմատից հաց,
Քաղցր հաճութեամբ իւրն կամաց
Զգիրս Աղօթից աւարտ էած։

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Յովհաննու Պօսայի Քարտինալի Աղօթագիրք. 1»։ Աա՝ «2529/336», «1755. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2530
ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ

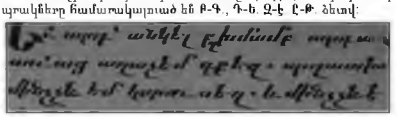
ՍԵՒԱՆ կոդի

ՌՄԲԸ – 1806

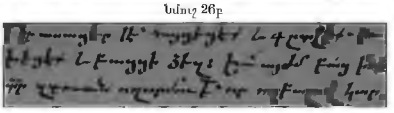
ԳՐԻՉ՝ Պօղոս Սեւանեցի։ ՍՏԱՁՈՂ՝ Խաչատուր Թիլիզեցի։

ԹԵՐԹ 48. չզոյած՝ 47աբ. ՊՐԱԿ՝ 1-6x8*։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, երկաթագոյն, լուսագծերով եւ լուսադրշմով՝ «18///» եւ «Θ Φ», եւ «Ѵ», եւ «ΦJJ», եւ «ΦՕ»։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,6x10,6. ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին (14x8,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 26բ) եւ նուրգիր (նմուշ՝ 27ա. խառն)։ ՏՈՂ 25-27։ ԿԱԶՄ՝ դրոշմագարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառը երկնագոյն թուղթ։ ՊԱՀԱՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա, վք.), երկնագոյն թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրշմով՝ զիճաձոյան, մեջն աերեվկայելի պատկեր։

* Առաջին պրակն ունի Ա. համարը, վերջիններ՝ Ֆ., իսկ 2-4րդ պրակները համարակալուած են Բ-Գ., Դ-Ե. Զ-է Ը-Ֆ. ձեւով։

Նմուշ 26բ

Նմուշ 27ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – գծանկարային. Ճակատագրագիր՝ 1ա։ Թագեաց գագրագիր՝ 24ա, 28ա։ Զարդագիր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր, կենդանագիր, հռետրակագիր, քուսակաճ։ Գոյներ՝ սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ քաւարար.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-23բ* [Ա]. Աղօթք զօրաւոր սրբոյն Հօրն եփրեմի Խորոյն Ասորոց, ասացեալ խօսք ընդ Աստուծոյ – *Ա. Տե՛ս, Տէր, զտառապանս իմ... երդով փառաւորեցից զամենասուրբ Երրորդութիւնդ այժմ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Բ. *24ա* Բ. Նորին դարձեալ աղօթք սրբոյն եբրեմի ասացեալ առ Տէր Աստուած – *Տէր Աստուած զօրութեանց, աղաչեմ զքո բարերարութիւնդ... պի ընդ պիտանիան փառաւորեցից ի բարձունս գՀայր եւ գՈրդի եւ գՍուրբ Հոգիդ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Գ. *24բ-Ցա* Գ. Նորին աղօթք սրբոյն եփրեմի՝ պէսպէս հայցուածովք – *Տէ՛ր մեր Յիսուս Քրիստոս երկնի եւ երկրի...*

Դ. *25ա-9ա* Դ. Աղօթք յորժամ յորոգայթ անկանի ոք, ասացեալ սրբոյն Գրիգորի մեռոյ Լուսաւորչին – *Որ՞նեակ է մարդասիրութիւնդ քո, Տէ՛ր... որք հաճոյ եղեն քեզ, Յիսո՛ւս Քրիստոս Տէրդ մեր, եւ քեզ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Ե. *29բ-30ա* Ե. Նորին Աղօթք սրբոյն Գրիգորի մեռոյ Լուսաւորչին – *Աղաչեմ զքեզ, փրկիչ աշխարհի Քրիստոս... գի դու միայնդ ես ստուօդ կենաց իմոց, եւ քեզ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Զ. *30ա-4բ* Սրբոյն Աթանասի եւ սրբոյն աբբա եփրեմի ասացեալ խոստովանութիւն – *Եւ արդ, հրաժարելով ի սատանայէ... հրամանաւն, զոր ունիս ի Քրիստոսէ Աստուծոյ, որում փառք եւ գոհութիւն եւ՛։*

Է. *34բ-5ա* Աղօթք արձակման, արարեալ մեծի րաբունապետին Գրիգորի – *Ողորմեացի քեզ, մարդասէրն ծա (=ած, Աստուած)... ի փառս հանդերձեալ կեանս։*

Ը. *35ա-7բ* Ը. Աղօթք դարձելոցն ի գիջումն ապայխաւութեան – *Անսկիզբն Աստուա՛ծ եւ անհասանելի... արժանի եղէց հ(=գ)ոհանալով փառաւորեալ գՀայր եւ գՈրդի եւ գսուրբ Հոգիդ. ամէն։*

Թ. *37բ-8բ* Զօրաւոր աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ՝ հռետրականի վարդապետի. Վասն արեանն Տեառն վերացին ամենայն հնձոտութիւնք եւ հասցեն ողորմութիւնն։ Գիտի Ղե. – *Արեւգակն արդար, ճառագայթ օրինեալ... եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Ժ. *38բ-9բ* Զօրաւոր աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ՝ հռետրականի վարդապետի, առ ի պանպաճութիւն ի դիւէ եւ ի խկտոմն զօրութեան նորա։ Գիտի ՂԳ. (=ՂԺ.) – *Աստուած յաւիտենական, բարեբար եւ ամենակալ... իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ՛։*

ԺԱ. *39բ–42ա* է. Մաղթաճի առ սուրբ Աստուածածնին եւ առ ամենայն սուրսն Աստուծոյ. յետ եկեսցէին ասսս՝ («Ա-Ջ») – *Աստուածածին ամենօրհնեալ, / Ձպաղատանս մեր ընկա՛լ… Երրորդութեանդ երկրրպաշտեմք, ամէն։*

ԺԲ. *42բ–44բ* Աղօթք սրբոյն Յօհաննու Գառնեցւոյն ասացեալ ի սուրբ Աստուածածնին – *Աստուածածի՛ն մայր Քրիստոսի եւ Ծնօղ միածնին… մի՛ մոռանար պաստօնեայդ քո, որք եւ փառաւորեն զՀայր ու զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

ԺԳ. *44բ–6բ* Աղօթք առ ամենասուրբ Աստուածածնին Մարիամ։ Գլուխ Թ. – *Յետ այսքան վշտակեալ անձամբ բաղխելոյ… զոհութեամբ բարեբանեցից յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

ՅԱՒԵԼՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դարի վերջ, նոտրգիր

ա. *49ա Ոհ դու յիմար, զիարդ նննջեր / Եկն փեսայն, եւ ոչ տեսեր, / Մուլանալով գիւղ ոչ բարձեր, / Ձլապտեր հոգւոյդ քոմ շիջուցեր։*

բ. *49ա Ջուրճացիր, ո՛վ իմաստուն, / Հնդ փեսային եղեալ ցնծուն, / Վառմամբ լապտեր կացեր արթուն, / Եւ ոչ յաղթեաց քեղ մահու քոմն։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՈՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

48ա Աստուծոյ Հօր զօրութեամբ Սուրբ Հոգւոյն, որ եւ կարօղութիւն անարժան եւեթ անձամբ սեվաւոր Պողոսիս Ձեռնադրել եւ ի յայտ ածել ի սուրբ եւ ի հոգեւոյս եփրեմ Խորիս։ Եթէ որ ընծերգի սուրբ մատեանս, հոժար սրտիւ եւ փափագէ ընծերգուման սորին, որ է գաւազան գլորելոց եւ յոյս տրտմեցելոց եւ ողորմութիւն մեղաւորաց եւ օգնութիւն տկարաց։ Արդ, ով ընծերցո՛ղք սուրբ մատենիս, յիշեցէք զվերոյ յիշեցեալ սեւաւոր Պողոս Սկվանեցի ի մաքրափայլ հաղօթս ձեր եւ մահառեսի խաչատուրն Թիւիզեցի՝ եղեւ պատճառ գրելոյ սուրբ մատենիս։ Եւս՝ հոգեծին որդակն իմ գՅովագիմն, որ զեւս մանկագոյն է, չէ հասեալ ի չափ մաւթեջանի, աղաչեմ վասն որդեկին իմոյ աղօթս առնել։ Յիշեցէք զծնողսն իմ Ղազարն եւ Աննայն, որ հանգուցեալ են, եւ ամենայն արեանատու մերձաւորսն իմ գկենդանիս եւ զնընջեցեալս, եւ զոք՛ յիշողքդ, յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն։ Հայր մեր, որ յերկինս՝։

48բ Գրեցաւ սուրբ գիրս աղօթից ՅԻՒՆ ՌՄՎԵ-ին (1806), ի գոհիցն սուրբ Մ[ե]ծանա<ա>, ի ամսոյն ապրելի մուտն։

Եւ զոր ինչ սխալանս գտանիցէք բառից, վանկից եւ դառնից, ներօղ լերո՛ւք, աղաչեմ, զի դ[ի]ռաս էի արհեստից, եւ միտք իմ ոչ մնայր ի վերս իմ վասն մարմնաւոր աշխատանաց զայսքանս իմանալով։ Ողջ լերո՛ւք ի Տէր. ամէն։ Վերջ։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Աբ (վրացերէն, ԺԹ. դ., մխեդրուլի)* Թեմոն Միմոլոտն Տրձոցենասց Չղմուլազդ Նանսնեցնեցլոտ – *«Ընկերների սրբութեան մէջ լաւ յիշողութիւն» (վերծանումը՝ Բեռնար Ուտիէի)։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձած թղթին՝ «1. Աղօթք բ[ր]ե[մ]ի Ասորւոյ. 1»։ Կազմաստառ Ա.ին սոսնձած թղթին՝ «Հ՝՛՛ 2530/337», «ՌՄՃԾ. - 1806. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2531

ՄԽԻԹԱՐ ԳՕՇ, ԱՌԱԿՔ

ԿՈՂՏԱՆԴՆՈՒԹՈՊԼԻՍ

ԳՐԻՉ՝ Սարվիս։

ԲԵՐԲ՝ 60. չգրուած՝ 59բ, 60աբ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Ըx8 (Ը. 4)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ– լուսազծերով եւ լուսադրօշմով «BF եւ գինեամբ (եզրաձատուած՝ ամբողջութիւնն ունընկալելի)»։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,1x10,7։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ միասիւն (14,5x7,5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր. նմուշ՝ 2ա։ ՏՈՂ՝ 24։ ԿԱԶՄ՝ դոշշագոյն շագանակագոյն կաշի, միջոյնը տախտակ, աստառը թուղթ. լուսաձեւակոտեր՝ կաւի»։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 3 (Ա-Գ, սկզբ.), թուղթ, լուսազծերով եւ լուսադրօշմով՝ «Ա℘.»։ FVF եւ եռեւ երեխոլականման նախոյ՝ եկող թերթը դէմ դիմաց, տակը՝ եռեւ փեր բոլոռակի, Գ՝ «PP», չգրուած՝ Ա℘-Գ℘։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – *Ճառկատարգիր՝ 1ա։ Ջարդագիր՝ ճաճգուցազիր (1ա)։ Նոտրգրերը՝ բոլորգիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, ճաճոչի, սեւ։*

Նմուշ 2ա

ՌՄԻՋ – 1777

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին եզրամաշ, թ. 1՝ առաարին լուսանցը կտրած. ամբողջութեամբ խոճաւութեան տեսած, թուղթը փոխ ինչ գունապնդուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա–59ա Առակք առասպելականք եւ բարոյականք, որ կերպարանեն զճշմարտութիւնն, ասացեալ մեծ վարդապետին Մխիթարայ, վանականւն Գոշ։

ա. *1ա [Ա.]* *Աստուած յառնելն երբեմն զարթածա՛ երկեաւ հակառակիչ… այլ ընդ միմեանս պատերազմեսցի։*

բ. *1բ [Բ.]* *Փափագեաց երկին խոնարհիլ… ոչ թողու անարգիլ։*

գ. *1բ [Գ.]* *Կարծեաց երբեմն գանձնէ Արեգակն… գիտացին գընութիւն իւրեանց։*

դ. *1բ [Դ.]* *Ի լրման՝ լուսին կործեաց գանձնէ… վայել է յանմտանալն։*

ե. *1բ-2ա [Ե.]* Ժողովեալ երբեմն աստեղաց... որ եւ Թողութեան է արժանաւոր:

զ. *2ա [Զ.]* Երկիր հայեցեալ ի բարձրութիւն լեռանց... զի լուսաւորի քան լուսաւորէ:

է. *2ա-3ա [Է.]* Ի մէջ տնկոց խորհուրդ եղեւ... տէրանց իւրեանց:

ը. *3ար Ը.* Ի լինել որթոյն որդեկոտոր... ոչ տեսանել զանմիտ մխիթարիչն:

թ. *3բ Թ.* Պահելով ոխս ընդ որթոյ մորենի... նմանիլ ոչ կարէ:

ժ. *3բ Ժ.* Նոնենի եւ Թզենի առ միմեանս սէր ունել կամեցան... լուծանելի իցէ սէր:

ժա. *4ա ԺԱ.* Նախանձ առ միմեանս կալան խնձորի եւ տանձի... Թէ յանդգնի՝ եւս առաւել անարգի:

ժբ. *4ա ԺԲ.* Հարցաս ընդ Թզենի, Թէ գիարդ է... ի դառնութենէ բարուց:

ժգ. *4բ-5ա ԺԳ.* Խնամութիւն առնել ընդ միմեանս կամեցան Թզենի եւ ձիթենի... Թագաւորական տոհմի:

ժդ. *5ա ԺԴ.* Յանփորձից ոք տնկոց հարցանէ զնոսեքնի... ըստ որում եւ Աստուած խնամէ:

ժե. *5ար ԺԵ.* Ի միասին սալոր եւ դամոն եւ ծիրան ամբաստանեցան... եւ ոչ ամբաստանելի զինամող են:

ժզ. *5բ-6ա ԺԶ.* Յատենի երբեմն յանդիմանել սկսաւ դեղձի... գհիւանդութիւնս նոցա բառնան:

ժէ. *6ար [ԺԷ.]* Բամբասել սկսան միանգամայն տունկք ի միասին... եւ յայնմ արբշիռ երեւին:

ժը. *6բ ԺԸ.* Յանմբոխից ոք եհատ գլունապի... զրարիս իբրեւ զչարս խոշտանկելով:

ժթ. *6բ-7բ ԺԹ.* Մերձ առ սօսի առոգանէին երկիրագործք... ի սնոտի գործոց:

ի. *7բ-8բ Ի.* Տրտունջ եղեւ տնկոց ամենեցուն զթագաւորէն իւրեանց... անարգաբար ասել դատապարտեալ:

իա. *8բ-9ա ԻԱ.* Երթեալ ոմն կարօտ ի ձմերայնի ի դրախտ... եւ յուսով զնոսա դարձուցանիցէ:

իբ. *9ար ԻԲ.* Խոհեմ ոք եկարկ զծառս, եթէ Ջինչ են պատճառք... որպէս Տէրն ուսուցանէ առաքն:

իգ. *9բ-10ա ԻԳ.* Նշենիք քաղցր եւ դառն՝ եղբարք գոլով համամարք... այսպիսի կարգի իցէ լուծումն:

իդ. *10ար ԻԴ.* Մեծաբանեալ սնափառէր կաղնի... եւ ծիծաղելիք ի բաց խոտին:

իե. *10բ-11ա ԻԵ.* Բողոք առ միմեանս կալան ցարասի եւ հաւամագի... զինքեանս վայրապատ ամբաստանեն:

— *11ա (գրչից)* Զբազումս ի գիտելեաց եւ յանգիտելեաց Թողաք իբր համազօրս յօրինակս եւ յառակս եւ զառեալ նշանակսդ չափաւորապէս համեմատեցաք, պատճառս տալով տեսողաց բանին, նմանապէս զթեբրին լցուցանել: Եւ արդ, փոխանցելի է մեզ եւ յայլսն, այսինքն՝ ի բոյսս ծաղկանց եւ սերմանց եւ բանջարաց եւ ի նոցանէ չափաւորապէս զգաղափարսն առնլի է բարոյապէս եւ առասպելօրէն, եւ զի թէպէտ անյմբոն ասացեալքդ կարծին, սակայն թանձրամտաց առաւել ախորժելի երեւին, որոյ աղագաւ գսակաւդ յօժարեցաք գրել:

իզ. *11բ-2ա ԻԶ.* Տեսեալ ապա այնուհետեւ բուսոց... եւ եղեւ ուրախութիւն ի Թագաւորելն նորա:

իէ. *12ա-3ա ԻԷ.* Ուսանիլ ոմանք ի բուսոց կամեցան... զի մի անյուսութեամբ տրտմեցիմք:

իը. *13ար ԻԸ.* Ըստ գարնանային յեղանակի երաւնէին ոմանք... եւ յանդիմանին ունայն լինել:

իթ. *13բ ԻԹ.* Փննայ՝ զանձն սրբասէր, ասէր լինել... եւ ոչ առ մի ինչ պիտանացու:

լ. *13բ-4ա Լ.* Եղեւ գժտութիւն երբեմն ի մէջ լեռնականաց եւ գաշտականանց ծաղկանց... զրնձկերս եւ զեղբարս:

լա. *14բ [ԼԱ.]* Ազազակեր երբեմն խնկող կուգիկ... չար կարծել:

լբ. *14բ-5ա [ԼԲ.]* Եղեւ հարսանիս Արեգականն... եւ մնացին անպսակք:

լգ. *15աբ [ԼԳ.]* Գնդաձաղիկք եւ կորընգան եւ խոլորձ... եւ երկիւղիւ միշտ ներգեւին:

լդ. *15բ ԼԴ.* Խոկացեալ բուսոց, Թէ Ո՞ր արդեօք յառագաստ մեզ կացցէ... զի գնդր է զօրութիւն, քան զլեզու:

լե. *15բ-6ա ԼԵ.* Նախատեցաւ եղեգան ծաղիկ եւ նմանք նորա... որով յանդիմանին յաւէտ քան Թէ ծածկին:

— *16ա (գրչից)* Համասեռք այսմ գանց արարաք. եկեսցուք ի սերմանս եւ ի բանջարս:

լզ. *16ա ԼԶ.* Ախտիւք փառասիրութեամբ զանձինս պատրաստէին սերմանք իշխել... ուսման աղագաւ:

լէ. *16աբ ԼԷ.* Իբրեւ ծանեաւ գարի, Թէ խոնարհութեամբ հաճոյ եղեւ ցորեան... առաւել եւ ամբարհաւաճեն:

լը. *16բ ԼԸ.* Ջնոյն կրեաց եւ կորեակ ասելով... ըստ զանազանութեան:

լթ. *17ա ԼԹ.* Հաճար եւ մբնեւ ի միասին ուրախ լինէին... եւ այլ ոչ ինչ օգտին:

խ. *17ա Խ.* Մարմնոյ մեծութեամբ բակլայ եւ սիսեռն պարծէին... եւ միշտ կերակրելով գաղքատս:

խա. *17բ ԽԱ.* Անկաւ ի պատառէ կերոզի հատ սիսեռան... ի նոցանէ փախչել:

խբ. *17բ ԽԲ.* Նմանապէս անգոսնեցաւ ի նմանէ բակլայ... լինել անպարսաւ եւ անպատճառ:

խգ. *17բ-8ա ԽԳ.* Ի չափոզէ զերծեալ ի ձեռանէ ոլոռն... եւ ի մեծամեծացն զիգբրատգոյնն:

խդ. *18ա ԽԴ.* Միատեսակ գոլով ոսպն իբրեւ զկեղծաւոր... զի յայտնին ներգործութեամբ:

խե. *18աբ [ԽԵ.]* Անհանգուրժելի եղեալ այսմ յանիմանութեան... ծաղր լինին բազմաց:

խզ. *18բ ԽՁ.* Բազմեալ կայր մոշ ի դարմանս հիւանդաց... զի անվրէպ լիցին:

խէ. *18բ Խէ.* Ի սերմանց է եւ անուանեալն արջնգող... ընտրին զբազումս եւ գիւշորա:

խը. *19աբ ԽՀ.* Սամիթ եւ գինձ, չաման եւ փեգենաչ... եւ ոչ ընդ աշխարհավար:

խթ. *19բ ԽԹ.* Լուեալ ոմն ի Գալիանուէ, զի գիաշխաշն... ամենայնի ժամանակ է:

— *19բ (գրչից)* Բաւական է այսմ տեսակի ասացեալքս:

ծ. *19բ-20ա Ծ.* Կարգեցաւ հրամանատար եւ ի թագաւորէն բուսոց ճակնդեղ... եւ մինչեւ ի բնաւիցն ժամանէ իշխանն Աստուած:

ծա. *20աբ ԾԱ.* Դարմանեցաւ ոմն ի թաղթէ ի գարնան յեղանակի... եւ ի սաստ ի բժշկութիւն հոգւոց:

ծբ. *20բ ԾԲ.* Բժիշկ ոմն բնախօսէր՝ ստուգաբանելով... պիտանի դարման:

ծգ. *20բ-1ա ԾԳ.* Ջխստոր Գալիանոս [թիւրակէս] կոչէր շինականաց... կուրանան ոգւով:

ծդ. *21ա ԾԴ.* Եփեալ հողագործ ի պարտիզէ իւրմէ զսոխ բազում... իսկ յաճախն ապականիչ:

ծե. *21ա ԾԵ.* Ի հրապարակս ճոխաց ի միասին սոխ եւ խաւտոր... եւ վասն նոցա խոտիցիմք:

ծզ. *21աբ [ԾԶ.]* Հարցաւ ստեպղին ի շաղգամէ... զի չար երկաքանչիւրքն են:

ծէ. *21բ ԾԷ.* Հասեալ սեխ եւ քաղցրացեալ... այլ բազմաժամանակեայ եւ լուսաւոր:

ծը. *21բ-2ա [ԾԸ.]* Մտեալ ոմն ի պարտէզ, կամեցաւ հարկանել զձմերուկ... թէեւ նոքա զգուշանային:

ծթ. *22ա [ԾԹ.]* Վարուկին կոչեցեալ հայերէն պարտիզի պտուղ... նա եւ յամենալք ժանտութիւնք նոցա յայտնին:

կ. *22բ Կ.* Ետես ի վաճառի անփորձ ոք գշամամն... եւ զօրութիւն ճշմարիտ:

կա. *22բ-3ա [ԿԱ.]* Ի բժշկութիւն որովայնի գինքն քարոզէր կաղամբ... եւ չարութիւն նոցա:

— *23ա (գրչից)* Լռեսցեն եւ այս տեսակք, անցցուք եւ յայլ ինչ:

կբ. *23աբ ԿԲ.* Ի լերանց իւրաքանչիւր ոք գինքն գիտէր գլուխ ալոց... Աստուած իջեալ:

կգ. *23բ [ԿԳ.]* Նման այսմիկ եւ զեռք իւրաքանչիւր... ճշմարտութիւն հզօր է, քան զօրինակս:

կդ. *23բ-4ա ԿԴ.* Այսպէս եւ աղբիւրք կրեցին... որ առոգանէ զառաքինութիւն:

— *24ա (գրչից)* Սակաւուք եւ այս շատասցուք. առցուք եւ ի կենդանեաց:

կե. *[կե.]* Խնդրեցին ամենայն ազգք կենդանեաց... զիագաւորութիւն թէ եւ կամեցին:

կզ. *24աբ ԿԶ.* Յետ կարգելոց գիշխանին, որ ի ջուրսն, Վեւիաթան արքայ... անարգութիւն է՝ ոչ տալ պատերազմ:

կէ. *24բ-5ա ԿԷ.* Եփեալ ազգ մարդկան ձկանց առաջի թագաւորին իւրեանց... հնազանդ լինել հզօրի:

կը. *25ա ԿԸ.* Դարձեալ եւս գայս պահանջեն... եւ միսոն գմարտսն վանիցէ:

կթ. *25աբ ԿԹ.* Հանդիսացեալ կրիայք կամեցան արշաւանել ի կրեաէ... ի վերայ նոցա երեւեալ այլք:

հ. *25բ-6ա Հ.* Խորհուրդ արարեալ գորտունք ծովս... գոր ոչ գիտէին յառաջ:

հա. *26ա ՀԱ.* Ջհուր վառեալ որսորդաց, եւես նպաստեն... եւ գմերն թողուք գոր ունիմք:

հբ. *26աբ ՀԲ.* Ողոքեր ոմն գխոնջիւն... եւ ոչ եթէ պատուեն:

հգ. *26բ ՀԳ.* Ջմիւռնեան գոմն ի խեցեմորթիցն... յորմէ ոչ դիւրին է գերծանել:

հդ. *26բ-7ա ՀԴ.* Ոմն ի ջրայնոցն ուտել կամէր գգորտունս... ծածկել կամեսցի:

հե. *27ա ՀԵ.* Մեղաղրեցան ձկունք ի թագաւորէն իւրեանց... ի դէպ է լինել խրատուն:

— *27ա (գրչից)* Նաեւ լիցի եւ այս. եկից ի ցամաքայինս:

հզ. *27բ ՀԶ.* Հայեցեալ բեհմոթին յիւրաքանչիւր ազգս կենդանեաց... նմանապէս եւ յեկեղեցիս:

հէ. *27բ ՀԷ.* Ջուարակ յոգորելն զեղջիւրան հարեալ ի գետին թաւիէ... զօրութեամն զիջանիցէ:

հը. *27բ-8ա [ՀԸ.]* Փախուցեալ երբեմն ի լծոյ հերկաց եզն... քաղաքավարիւ անգործ:

հթ. *28ա ՀԹ.* Բազմութիւն անդէնոց ժողովեալք ի ներքոյ անտառաց... խուժանեսցէ:

ձ. *28աբ Ձ.* Նդեւ երբեմն տրտունջ անդէնոց... զի սակաւ է ինքեանցն:

ձա. *28բ ՁԱ.* Խոյ եհար եղջերօք գլխոյ զծառ բագում անգամ... ինքեանց ախտիւք գայլս պատճառեն:

ձբ. *28բ-9ա ՁԲ.* Հօտ երթային իւրեանց շարժէին դմակք նոցա... ի պարկեշտս համարին:

ձգ. *29ա ՁԳ.* Նոխազի առեալ յայծից՝ եմուտ ի դժուարս քարանձաւաց... ազատիլ ի վտանգէ, որ է անեպեր:

ձդ. *29աբ ՁԴ.* Անասուն կենդանեաց եկեալ ասեն առիւծուն... ազատել ի չարէ:

ձե. *29բ [Ձե.]* Բեկեալ առիւծու ոտք, տրտնջէր... զի ոչ ի մէնջ եղեւ:

ձզ. *29բ-30ա ՁԶ.* Առիւծ եւ արջ եւ գայլ... եւ նախ պատահի սկսողաց:

ձէ. *30աբ ՁԷ.* Արջու ցաւեցին որովայն... ի գազանաբարոյ արանց:

ձը. *30բ-1ա ՁԸ.* Եդիտ ազուէս զգայլ կուրացեալ... գայլուն եւ ազուեսուն:

ձթ. *31ա ՁԹ.* Գայլու ծերացեալ գնաց առ հօտն եւ ասէ... որդի աստակման:

ղ. *31աբ Ղ.* Շանց առաջի եկեալ՝ ասեն թագաւորին իւրեանց... եւ ատել գհիւրս:

ղա. *31բ-2ա Ա՛ղ. Մկունք համանգամայն գհրեշտակս առաքեն առ կատումն... եւ մահմետականք:*

ղբ. *32ա Ղ՛բ. Ընձու գհետ վազեալ որսու... եւ դարձեալ զղջանան:*

ղգ. *32ա Ղ՛գ. Գող զբորենի ըմբռնեաց առիւծ... ըստ յանդիմանութեան առաքելոյ:*

ղդ. *32աբ Ղ՛դ. Ջճագար եհարց աղուէսն եւ ասէ... եւ գդիւրաճաշակն առողջութեամբ:*

ղե. *32բ Ղե. Հարցաւ նապաստակ, թէ Ընդէ՞ր այդքան զանգիտօղ ես... եւ միշտ երկիւղիւ գգուշանալի է:*

ղզ. *32բ Ղ՛զ. Մեղաղիր եղեն ոմանք կղրուս... զի կենօք տանջի եւ մահուամբ:*

ղէ. *32բ-3ա Ղ՛է. Ջվագր նախատէր որսորդ... որ ոչ է դիւրին առնել:*

ղը. *33ա Ղ՛ը. Եգիտ աղուէս գիրս ինչ... եւ երեւելի լեալ, գնան հալածեալք:*

ղթ. *33աբ Ղ՛թ. Ետես կապիկ գմալուճ... ի մոլար առաջնորդն կուտերով:*

ճ. *33բ-5ա Ճ. Թագաւոր ոմն ետես տեսիլ, զի իբրեւ գանձրեւ իջանէր աղուէս... եւ նման այսոցիկ այլս բազումս:*

ճա. *35ա Ճ՛Ա. Փիղ ետ զորդի ցՊղատոն՝ ուսանել... եւ այլովք այսպիսեօք:*

ճբ. *35աբ Ճ՛Բ. Ջուղտ եհար դարմանիչ իւր... խրատու յայն սակս ոչ տարաք:*

ճգ. *35բ Ճ՛Գ. Խոզ երթեալ առ քաղցեացիսն... եւ գպգոյծ տեսանել ձեռաց Աստուծոյ ոչ կամին:*

ճդ. *35բ-6ա Ճ՛Դ. Երթեալ էշ կրօնաւորիլ ի լեառն... յիշելով զառաջին վարսն:*

ճե. *36ա Ճ՛Ե. Նախատէին զչորի՝ իշորդի լինել... ի մարց պատշաճի:*

ճզ. *36ա Ճ՛Զ. Խորխտացեալ ձի, հնազանդ լինել հեծելոյ ոչ կամեցաւ... եւ ի յաւիտենից մահուանէն ազատիցի մարդ:*

ճէ. *36աբ Ճ՛Է. Գոմէշ կամեցաւ ուսանել երկրաչափութիւն... եւ մէք նմապէս լիցուք:*

ճը. *36բ Ճ՛Ը. Կամեցաւ գոմէշ ըզդարմանիչ իւր հարկանել... ի ձեռն նոցա առնուլ վրէժ:*

ճթ. *36բ-7ա Ճ՛Թ. Պատերազմել վիշապ ընդ եղջերու կամեցաւ... եւ ամենեքումբք յաղթօղ լինին նման Տեառն:*

ճժ. *37ա Ճ՛Ժ. Գայլ սպասէր այծեման, զի ննջիցէ... եւ եկեալ առիւծն, Քրիստոս սատակէ գնոսա:*

ճժա. *37աբ Ճ՛ԺԱ. Թռչեկ նախանձէր զոգնի... եւ ի դստերսն է տեսանել:*

ճժբ. *37բ Ճ՛ԺԲ. Յովազ գհետ երթեալ որսու եւ ոչ յաջողեալ... ունել զպատճառս:*

ճժգ. *38ա Ճ՛ԺԳ. Հրաման ել ի թագաւորէն կենդանեաց ցամաքայնոց... զի պէտս ունին փոքունց եւ անարգաց:*

ճժդ. *38աբ Ճ՛ԺԴ. Թռչունք հասարակ գաղաղակ բարձին... որ գործել չար:*

ճժե. *38բ Ճ՛ԺԵ. Ջագք ասեն [ց]ծնօղան իւրեանց... որով երկայնակեացք եմք յերկրի:*

ճժզ. *39ա Ճ՛ԺԶ. Բաղէ գհետ մտեալ աղաւնոյ... ոչ խնայէ, այլ ըմբռնէ:*

ճժէ. *39ա Ճ՛ԺԷ. Վարուժանին տեսեալ զբազմորդի գլոր... քան թէ ստացողաց:*

ճժը. *39աբ Ճ՛ԺԸ. Ի ձեռաց շահենի յորսալն գերծաւ ձագ հօրպալի... նուէրս Տեառն՝ ասէր լինել:*

ճժթ. *39բ Ճ՛ԺԹ. Ցին զձագս տեսեալ հաւու... որոց անմտութեանն ոչ անսան:*

ճի. *39բ-40ա Ճ՛Ի. Ջջայլամն տեսեալ չիս... ինքեանց իմանալ:*

ճիա. *40ա Ճ՛ԻԱ. Ի տօնի սրբոյ Ջատկին եկին թռչունք ամենայն... եւ հաղորդեցուցանեն:*

ճիբ. *40բ Ճ՛ԻԲ. Երամ ճաճղուկու երթեալ առ արագիլ... սակս բարեգործութեան նոցա:*

ճիգ. *40բ-1ա Ճ՛ԻԳ. Բու հրեշտակ առաքեաց առ արծիս... ոչ է միաբանութիւն առ հարկաւոր բաժինս:*

ճիդ. *41աբ [Ճ՛ԻԴ.] Ջարծիս ազալել սկսան թռչունք միանգամայն... եւ ակամայ լինին մահ արկանել նոցա անխնայ:*

ճիե. *41բ Ճ՛ԻԵ. Հաւ ընտանի լսեբրանել ստացողին յոյժ աղաղակէր... եւ չարի ակն ունել արժանի:*

ճիզ. *41բ-2ա Ճ՛ԻԶ. Ջձագ ազաւնւոյ բազում անգամ առեալ... եթէ յանդգնութեամբ գործէն:*

ճիէ. *42ա Ճ՛ԻԷ. Երթեալք ի թռչնոց ոմանք հիւր տատրակի... դարմանիցեմք ըստ կամաց նոցա:*

ճիը. *42աբ Ճ՛ԻԸ. Ագաղաղ բազում անգամ աղաղակեաց... յաճախ խօսին:*

ճիթ. *42բ Ճ՛ԻԹ. Պատարագ զենման մատուցանել ագռաւ կամեցաւ... ունին պղծոյն Մահմետին:*

ճլ. *43ա [Ճ՛Լ.] Ագգ ճնճղկաց հրապարակ եդին խորհել զորսողաց... յեկեղեցիս ապաւինել:*

ճլա. *43ա Ճ՛ԼԱ (=Ճ՛ԼՒ). Մեեաւ որդի ագռաւու եւ սգաց յոյժ... եւ պատարագի եւ զպլշոց եւս:*

ճլբ. *43բ Ճ՛ԼԲ. Սովորաբար անծեղ յանտառս միշտ աղաղակէ... յաղօթսն յաւելցուք:*

ճլգ. *43բ-4ա [Ճ՛ԼԳ] Սարեկ ետ զորդի իւր յուսոմն քահանայութեան... եւ հոգեւորն սուգ յուրախութիւն յանգի:*

ճլդ. *44ա Ճ՛ԼԴ. Հրապիրի ի հարսանիս արջնագռաւ ի յանգեղէ... միշտ նոյն օրինակ կալ:*

ճլե. *44աբ Ճ՛ԼԵ. Ճայեկ առ սագ աղերսէր... եթէ գհաւատսն ոչ ընկալցին:*

ճլզ. *44բ-5ա Ճ՛ԼԶ. Սիրամարգ զդեղեցկութիւն իւր ամենեցուն յայտնեալ... այնմ ոչ հաճին:*

ճլէ. *45աբ Ճ՛ԼԷ. Ջերամս տեսեալ որսորդ գկաքաւուց՝ սկսաւ խոստանալ... փախստեամբ ի չարէն ազատին:*

ճլը. *45բ ճՀՀ.* Կիւրի նեղեալ յափրոդիտականէն, երթեալ խոստովան եղեւ... անօգուտ մնան։

ճլթ. *45բ-ճա ճԼԹ.* Միծոնան արարեալ իւր բնակութիւն ի հնծանս տան... գտցուք ընդդէմ նոցա օգնական մեզ։

ճխ. *46աբ ճԽ* Հօրալ զրոյն տատրակի քակտեալ եւ իւր շինեալ... յոսի իցէ չքահեալ։

ճկաա. *46բ ճԽԱ.* Խորդք տողին ի գնալն իւրեանց... եւ միմեանց զգուշանալ։

ճկաբ. *46բ ճԽԲ.* Ճուխճակ աղաղակէ... ճշմարտութիւնն եւ ոչ առնեն։

ճկգ. *46բ-7ա ճԽԳ.* Արօր եւ կաւ ի կղզիս հանեն զձագս... եւ անպարտ լինել ի նոցունց։

ճկդ. *47ա ճԽԴ.* Զկնաքաղ ի մեծի պասի ուտէր ձուկն... զի պասճառ եւտուն բազմաց գայթակղութեան։

ճկե. *47ա [ճԽե.]* Սարսարակ թռչուն ի տուէ պարթի... զի պիտ է հոգւոյ եւ մարմնոյ։

ճկզ. *47ա ճԽԶ.* Սոխակ եւ ցախսարեկ եւ այլք նմանք սոցին... եւս սիրեսցուք զերգեղն։

ճկէ. *47բ ճԽէ.* Ճպուռ այնքան երգէ... մերկանալով գմարմնոյ։

ճկը. *47բ ճԽԸ.* Երկու են բանք թռչնոց... եւ մարմին Տեառն ուտել ճաշ։

ճկթ. *47բ ճԽԹ.* Զիական թռչուն գծաոս փորէ... զի մեղք կերպարուր նորա է։

ճձ. *47բ-Տա [ճՄ.]* Քագադր գհրեանդութիւն բառնայ տեսլեամբ... ի տեսլենէ սիրելեաց։

ճճա. *48ա ճՄԱ.* Արմաւ նոյն է ի ծախիլ եւ ի ծնանիլ... ի սկզբանն եւ կատարածին։

ճճբ. *48ա ճՄԲ [= ճՄԲ].* Մեղու գործասիրութեամբ գծաղիկ եւ գմոմ եւ գմեղր ժողովէ... ի բժշկութիւն ոգւոյ։

ճճգ. *48ա ճՄԳ.* Մրջիւն ժիր է յերկասիրութիւն եւ բազմիմաստ... միա՛ ձանձրութեամբ թողուցուս։

ճճդ. *48աբ ճՄԴ.* Ջրոյն մրջեան արջ փորէր եւ լեզուաւ ժողովէր... ի մեծամեծաց երկինչել։

ճճե. *48բ ճՄԵ.* Յոպոպ թէպէտ արդարախոհութեամբ գծերացեալ հայր կերակրէ... այլով վարուք գնա ծածկել ոչ կարեն։

ճճզ. *48բ-9ա ճՄԶ.* Ջղջեկան զլոյս տեսանել ոչ կարէ... եւ ի գիշերի գործեն չարիս։

ճճը. *49աբ ճՄԷ.* Ժողովեալ առ հասարակ թռչունք զբօսանիլ ի ծով... եւ սակաւք են ընտրեալք։

ճճթ. *49բ ճՄԸ.* Մարախ զօր անուանի Աստուծոյ... հալածել գնոսա։

ճճթ. *49բ ճՄԹ.* Մեղուաքաղ մեղու ոչ վնասէ... զայս ուսանիմք ըստ առակիս։

ճկ. *49բ ճԿ.* Թիթղունք որքան յօդս շրջին... եւ ապականէ գմարմին։

— *49բ (գլխից)* Ասարտեցաւ առակք բարոյականք եւ առասպելականք։ Դիցուք եւ սակաւուք առակք ստեղծականք, որ նման ասացելոցն կերպարանէ զճշմարտութիւնն աշխարհօրէն եւ եկեղեցականապէս։

ճկա. *50ա ճԿԱ.* Թագաւորին Հնդկաց էր թռչուն ինչ... ի միմեանս զարձուցանել ոչ կարեն։

ճկբ. *50աբ ճԿԲ.* Որդի թագաւորին յունաց խնդրէր կին... եւ ոչ անօթ ցանկութեան։

ճկգ. *50բ-1ա ճԿԳ.* Իշխան ոմն էր չար... բեկանին եւ մահանան։

ճկդ. *51աբ ճԿԴ.* Այր ոմն կտաւագործ... եւ առ մարդիկ՝ անգիտութեամբ մեղանչելն։

ճկե. *51բ ճԿե.* Ի թագաւորէն Ակեքսանդրէ մեծապեալ լինէր երկրագործ... միմեանց պէտս ունին։

ճկզ. *51բ-2ա ճԿԶ.* Ագքային Սողոմոնի հանդերձ ոմն կարէր... գոր բագումք այսպանեն։

ճկէ. *52ա ճԿէ.* Պղնձագործ եւ երկաթագործ... նմանապէս եւ ի հոգեւորսն։

ճկը. *52աբ ճԿԸ.* Ի թագաւորելն ոսկի խնդրէր յերկրպագութիւն... որովք չէ պարտ ամբարտաւանել։

ճկթ. *52բ ճԿԹ.* Խաղաղորդ ոմն էանց ընդ գուռն մորթեգործի... եւ իւրաւունս տան արդարոց յանդիմանութեամբ։

ճհ. *52բ-3ա ճՀ.* Ի մէջ ծերոց բանք հինք պատմէին... զի վասն հնութեան բազում ինչ ստեն։

ճհա. *53ա ճՀԱ.* Այր ոմն զանկեալ գէշ եկեր ի փողոցի... եւ գայլոց սակաւն դատեն ըստ Տեառն ձայնին։

ճհբ. *53ա ճՀԲ.* Յաւուր գատկի տօնին եկին հաւատացեալք ղաղորդիլ... հային եւ գայթակղեն։

ճհգ. *53աբ ճՀԳ.* Այր ոմն յաւուրս Գալիանոսի... զի ոչ միշտ առողջք են։

ճհդ. *53բ-4ա ճՀԴ.* Պատահեաց երբեմն Գալիանոսի... զի չարն յերկուսինն է։

ճհե. *54ա ճՀԵ.* Իմաստասէր ոմն եառնս զտնկագործ... բնականն ցուցանել զգիտութիւն։

ճհզ. *54աբ ճՀԶ.* Զօրական ոմն քաջամարտիկ... ոչ ունիցիմ զառոյգսն։

ճհէ. *54բ ճՀէ.* Գող եմուտ ի տուն ճոխից... այլ աստ պատժին եւ անդ։

ճհը. *55ա ճՀԸ.* Զքահանայ ոմն բմբունեալ աւազակ... յապականութիւն հնարելի է։

ճհթ. *55ա ճՀԹ.* Յաղագս վայրապար շրջելոյ մանկանն ասաց մայրն... յորժամ չարաբարոյ իցէ։

ճձ. *55աբ ճՁ.* Թագաւոր ոմն զբազումս կոչէր ի պինուորութիւն... ոչ հասանեն։

ճձա. *55բ-6ա ճՁԱ.* Այր ոմն տնկասէր տնկեաց ի պարտեզ իւր... եւ վերստին ուրախանալն ըստ պտղաբերին։

ճձբ. *56աբ ճՁԲ.* Արք երկու ճանապարհորդէին ի քաղաք ուրեք... եւ ի բարիսն վայելեին։

ճձգ. *56բ-7ա ճՁԳ.* Վաճառական ոմն ունէր մարգարիտ մի մեծ յոյժ... եւ գմիտս Աւետարանին ուսանիցի ի սրբոց։

ճնդ. *57ա ՃՉԴ. Քաղաք էր հեռի թագաւորի ումեմն՝ յոյժ հռչակեալ գեղեցկութեամբ... ըստ պակի, որ պարգեւի։*

ճնե. *57աբ ՃՉԸ. Լեառն մի էր յերկրի յոյժ ամբարձեալ... եւ ուրախացեալ հանգչիցի։*

ճնզ. *57բ-ՏՈ ՃՉԶ. երկու ի միասին տնկեալ ծառք... եւ ուրախանալ ընդ բարւին։*

ճնէ. *58աբ ՃՉԷ. Ծառ մի է յաշխարհի միում... եւ ի վարս սուրբս։*

ճնը. *58բ ՃՉԸ. Իբրեւ լուան ազգք ամենայն... ի խնամս երրորդութեանն եւ անմահական։*

ճնթ. *58բ-9ա ՃՉԹ. Սերմանող ոմն սերմանեաց յագարակի իւրում... բազում պտղպտաւք։*

ճղ. *59ա ՃՂ. Այր մի իշխանէր ի բարձրագոյն լեռնէ... վերանալ ոչ կարացին։*

— *59ա (գրչից) Առակս այս յայտնի է։ եւ այս առակք աւարտեցան ստեղծականք ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ։ եւ արդ, մի ոք ծաղր առնիցէ գմեզ. զի ի առնալ ի սոցուց ի գրուցատրութիւնս եւ յասացուածս ի դէպ համարեցաք, քան զաշխարհականացն վարիլ սովորութեամբ, եթէ հաճոյ ամանց թուեսցի Տէառն շնորհ, ապա թէ ոչ՝ թողութիւն մեզ արասցէ սիրով Նորին։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

59ա Օրինակեցաւ գրքոյկս ի հին գրուածոյ իմիքէ, ձեռամբ ուրումն Սարգիս (չնջած) կոչեցեալոյ, յամի Տեառն 1777, յամսեանն մայիսի քսան, ի քաղաքն Կոստանդնուպօլիս, ի Նոր Խուն, որ է եկեհ խափուն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԻՏ

16ա (առ. լս., ԺԳ. գ., շղագիր) Յօհաննէսի որդի Զաքարի գիրք (չնջած)։

ԳՐՉԱՓՈՐՁ *60բ «Աատուձոյ, Ղազար», «ի զ» եւ կամաատատ Ռ.՝ «է, էէէր, ա, բ, թ, թեթեւ»։*

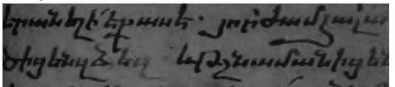
ՆՇՈՒՄ *կագմի մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Առակք Մխիթար Գօշի. 1»։ Աա. «Առակք Գօշ Մխիթարայ, Z[gr] 2531/343», «1777. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։ 60ա՝ «1829»։*

2532
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԳ. դար

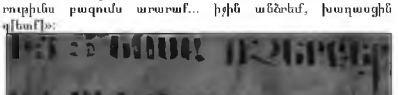
ՍՏԱՑՈՂ՝ Տիրատուր։

ԹԵՐԹ՝ 191։ ՊՐԱԿ Ա-ԻԹ×8 (հաւաճաքար. վերակազմութեամբ պատճառով ճղթիթ ճաշուեցե աճճեար է)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,6-16×10,5-11։ Գուարիճ՝ միապիւճ (12,5-13×8-8,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 112ա)։ ՏՈՂ՝ 16-18։ ԿԱԶՄ՝ գոյշագարդ սեւ կապի, միջուկը տախտակ, աստառ շերտաւոր կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա-Բ.) + 2 (Ե-Զ.) թուղթ, տեղացուած 1968 թ.ի նոյեմբեր ժամանակ։

նմոյշ 112ա

ՊԱՏՄԱՒԱԾՔ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մատթէոսի, է. 12-25։ 2 (Գ-Գ., սկ.), սեացուած զոյգ թերթի (կայ երկրորդի միայն ներքին լուսանցը) եղեալների ճատուռմով եւ յայեակի ձգումով։ ԺՍ. դ.։ Մագաղաթ, 22×15,3, երկխիճ (18,5(պատճառուածքը)×[18]), բոլորգիծ երկսթագիր (նմոյշ՝ Գա), տող՝ 16. ոսկի լուսանցային ճամարաբար՝ 2-3 տող։ Կարդալ՝ Գր, Գա, Գա, Գր. «[այնպէս եւ դուք արարէք նոցա... ճանապարճն՝ որ տանի ի կեանս/// Ես զաւուրիս բազումս արարաք... իմիմ անձեամբ, խաղացին գ[եաղ]»։

նմոյշ Գա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. ունեցել է հին ճոդագրում (յետագայ ձեռքով գրուած սրկագիմարներ տե՛ս 2բ, 3բ, 4ա, 7ա եւ այլն)։ այդրուճանքներն եղել էին խիստ բայլայուած, ուստի 1968 թ. ամբողջությամբ նորոգուել է, թղթած եզրերն ու անկիւնները նոր թղթով լրացուել, վերակազմուել հին ու նոր կաշիներով (տե՛ս Նշում), թերթերի թափուածոյթեան պատճառով ոմոյ նիւթերի մի մասը կիսատ կամ խառն են։ նոյեմբերից առաջ Պատաւիկ-պահպանակի երկրորդ կէսը (Ի.) եղել է ձեռագրի վերջում. լուսանցակողերը գումաթափ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-6բ* [Յովհաննու Մանդակունւոյ ճառ]

ա. *1աբ* [Յաղագս մխիթարութեան աշխատագ] — *///[ողջս]կէզս խոյզ եւ զուարակաց... ապա եթէ սրտնջիցէք եւ հայհոյիցէք իբրեւ///*

Տե՛ս Յովհ. Մանդակունւոյ ճառք, Վենետիկ, 1836, էջ 66-7։

բ. *2ա-5բ* [Վասն սակաւ գոյութեան, որ ոչ ապաշխարեն] — */// [մա]հս գործէ։ Որչափ եւս առաւել [հր]ամանք... եւ զփափագելի դրախտն ժառանգեսցուք ի Քրիստոս Յիսուս՝ ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս։*

Տե՛ս Յովհ. Մանդակունւոյ ճառք. Վենետիկ, 1836. էջ 107-9։

գ. *5բ-6բ* Վասն մխիթարութեան վաչճանելոցն ի Քրիստոս — *Նայեա՛ դու ի յոյսն վերստին... եւ խոովեցուցանել եւ ամենեւին զուշն ապիշեցուսցանէ]///։*

Տե՛ս Յովհ. Մանդակունւոյ ճառք, Վենետիկ, 1836, էջ 168։

Բ. *7ա-35բ* [Ի հաւանգ վարուց] — *///Հիացան յոյժ Աւազ [Ո]ա[յլոն Ոուփոս... ի մարմնոյ եւ ի յարէնէ Տէառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս։*

Ց. *35բ-41բ* Խաւսի Յովհաննու Մանդակունւոյ՝ խրատ եւ ի գովութիւն ճգնաւոր կրաւնատրաց եւ ի յանդիմանութիւն ծուլից եւ արհամարհողաց զպատուփրանս Տեառն — *[ԵՒռն մոնոգոնի ասելոյ եւ իմաստնոյ, որ ունի գիտութիւն որոշողութեան] եւ ի յորոշողութիւն որոշել զչար եւ ի բարոյն... եւ յամենայն աշխարհական ցանկու[թենէ, զի հասանիցէմք արքաութենէ երկնից ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն]:*

Հմմտ. ձեռ. 693, 156բ-63բ:

Դ. *42աբ* [խրատ] — *///քնոյլ գատարկութեան, քանզի առէ յգործով/// ացան կէր բերան: Զի ոչ խրատիս, քանզի գատարկեցէ չունին... հրաժարեալք ի կանաց եւ չհրաժարեալք ի տան տ[իկ]նաց, հրաժարեալք ի տ[ա]նէ եւ չհրաժարեալք ի դրաց, հրաժարեալք յանապա///*

Ե. *43ա-4ա* [խրատ] — *///ծկել զիտառատրութեան քո խ///ր գիշերոյ, որում կրկնի ծուր երկրպագութիւն ամենայն եղելոց երկնաւորաց եւ երկրաւորաց եւ սանդարամետականաց... եւ բազուկքս կենարար կնքեսցէ, վասն զի գիծած ես եւ ողորմած, եւ քեզ ընդ Հաւր՝ Հոգւովդ Սրբով, վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս:*

Զ. *44ա-51բ* [խրատ] — *Ախդ, եթէ ոք ոչ իցէ շաղախե[ալ] ի մեղս աշխարհիս, մի՛ ամբարտաւանեսցի գանձն իւր, այ[լ] ագուշ կացէ յամենայն չար խորհրդոց... երանի, որ ուրանայ զառժամանակեայս եւ ընդունի զյաւիտենական ուրախութիւնսն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Է. ա. *51բ-3ա* Երանելոյն Գրիգորի ասացեալ խրատ միանձանց — *Ազաչեմ գձեզ, եղբա՛րք, լինել հաւան ոգիք... զպատուիրանս Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեա՛՛:*

Ը. *53ա-61բ* Յաղագս առաքինութեան՝ նորին — *Որ ոք պահէ զսոսայ... զի ապրեցուսցէ զպատուղն իւր յարքայութիւնն երկնից ի Քրիստոս Յիսուս՝ ի Տէր մեր:*

Ը. *61բ-4բ* Յառաջագիտութիւն աբեղայից — *Որպէս մարդ, զի տնգէ այգի... պաշտաւնեայն իմ եղիցի: Մեզոյ Քրիստոսի (կրկնուած՝ 121բ-4բ):*

Թ. ա. *64բ-7բ* Թուխթ Աբասու Ամմնի — *Սիրելի՛ք իմ ի Տէր... եւ յուիղ հաւատոյն նորա:*

Ր. *67բ-9ա [Թուխթ սուրբ հարւոն Ամմնի առ միայնակեաց. ձեռ. 521, 74բ]* — *Հոգին Սուրբ ուր կամի, ընչէ... եւ իրաւք կատարելաւք:*

Գ. *69ա-75ա* [Նորին հարւոն Ամմնի այլ թուղթ. ձեռ. 521, 77բ] — *Տեսանեմ այժմ, զի պատուղն ձեր ամենայնիւ կենդանի է... ընդ ամենայն սուրբս. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտե՛՛:*

Ժ. *75ա-84ա* Խրատ հոգեւոր վասն երկիսին Աստուծոյ — *Ձդմարիտ, թէ մեծ ահ կա... եւ այլ բազում մեզոյ իմոց:*

ԺԱ. *84ա-5բ* [Բան խրատու հաւր Պռաւկղի, որ է հոգեւոր խրատ. ձեռ. 521, 93ա] — *Յամենայն բանս վիճոյ... զի մի՛ անկցի ի բարոյն. մեզոյ Քրիստոսի:*

ԺԲ. *85բ-96բ* Ասացեալ Խրատ Եաճանիայ. ձեռ. 80, 108ա] — *Ախդ, քահանայական աստիճան ինքն յայտնի է... եւ մանկունք իմ. եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք:*

ԺԳ. *96բ-9բ* [Երանելի սուրբ վարդապետին Անանիայի ասացեալ խրատ վասն խոնարհութեան. ձեռ. 80, 67ա] — *Ախդ, որպէս ասէ առաքեալն... յորժամ աւրն խաղաղ անց///:*

Տե՛ս «Մատենագիրք Հայոց», հատ. Ժ., Երեւան, 2011, էջ 342-6: Ակս բնագիրը վերագրուած է Եփրեմին՝ ձեռ. 40, էջ 98բ, նաեւ՝ Գրիգոր Լուսաւորչին՝ ձեռ. 581, էջ 176ա:

ԺԴ. *100բ* [խրատ] — *///յամենայնէ, զոր ատէ Աստուած իր/// հրաժարել եւ հանապազ խաւսակից լե՛ր Աստուածաշունչ գրոց... որ թէ ւերայեցի է բարբառդ, ուղեղ եւ ըղորդ կացէ՛ք. Պատւախամէ, ընդ հոգեղէնս խաւսի Աստուծ: Ասի թէ ա/// Աստուծոյ է հրամանն:*

ԺԵ. *100բ-5բ* [Յաղագս] կամեցողաց բաւեաց ընդ միմեա[նս] — *Եթէ մտցես բնակել ընդ եղբաւս... եւ որ բառնայն, ինքն առաջնոյ գնասցէ:*

ԺԶ. *106ա-7ա* Բենիկ վարդապետի. ձեռ. 7, 138բ] Բանի աղերսանաց առ հրեշտակս Աստուծոյ — *Անկանիմ առաջի ամենայն դասակարգութեան երկնաւորացդ... եւ ընկա՛լ զմարթիանս աղաւթից իմոց, որ աւրհնեալդ ես յաւիտեանս:*

ԺԷ. *107բ-12բ* [Յովհաննու Մայրավանեցոյ. ձեռ. 2081, 91ա] Բանի սուրբ հարցն վասն որոշողութեան խորհրդոց, առ որս կամին ապրիլ յաշխարհէս յաղագս ախտից — *Արար Աստուած զմարդն եւ եդ ի դրախտին փափակութեան... առաջի բնբերին Քրիստոսի մեծի եւ աճաւորի, որում փառք յաւիտեանս:*

ԺԸ. *112բ-21բ* [Խրատ] — *Որ պահէ զսոսա, կարէ ապրել ի գեհենին... զի ապրեցուսցէ զպատուղ իւր յարքայութիւնն երկնից ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ ի յաւիտեան[ս. ամէն]:*

ԺԹ. *121բ-4բ* Յառաջագիտութիւն ապեղայից — *Որպէս մարդ, զի տնգէ այգի... պաշտաւնեայն իմ եղիցի[ս] (կրկնուած՝ 61բ-4բ):*

Ի. *124բ-5բ* [Խրատ] — *Այսուհետեւ, մեծատո՛ւնք, լացէ՛ք եւ ողբացէ՛ք... զի բազմագութ է Տէր եւ ողորմած:*

ԻԱ. *125բ-37բ* Խաւսի իմաստասիրաց եւ ուղղափառ վարդապետաց վասն գազանաց եւ սողնոց, որ ի նոսա սահմանեալ կան յաղագս աւրինակի մեղաւորաց եւ արդարոց, որ կան ի սահմանին Աստուծոյ — *Բարիախաւսն է գառիւծէ, որ ինգաւորէ ի վերայ ամենայն անասնոց... զի աստուածային փառացն արժանաւոր լիցուք. որում փառք յաւիտեանս:*

ԻԲ. *138ա-59բ* [Խրատ Նեղոսի]

ա. *138ա-42ա* [Սրբոյն Նեղոսի Վասն ոչխամոլութեան. ձեռ. 789. 106ա] – *Սկիզբն պատաբերութեան՝ ծաղիկ... յորժամ վարդապետեան:*

բ. *142ա-6ա* Վասն ոգւոյ պոռնկութեան – *Ամբէրութիւն ճնշող պոռնկութեան... վառեցան ցանկութիւնն չար:*

գ. *146ա-9ա* [Սուրբ հօրն Նեղոսի Վասն աւծութասիրութեան. ձեռ. 789, 137ա] – *Արմատ է ամենայն չարեաց արծաթսիրութիւնն... պատկերասգետ լինի պղծութեամբ:*

դ. *149ա-52ա* [Սուրբն Նեղոսի վասն տրտմութեան, որ խափանիչ է աղօթիցն. ձեռ. 789, 241բ] – *Տրտմութիւն խոտոլութիւն է անձին... ոչ երբեք տրտմեացի ի խորհրդոց տրտմութենէ:*

ե. *152ա-4ա* [Նորին Նեղոսի Վասն հոգւոյ բարկութեան. ձեռ. 5707, 349ա] – *Բարկութիւն ախտ է մոլեկան... գտանէ զորօշումն խորհրդոց:*

զ. *154ա-6ա* [Նորին Վասն ձանձրութեան. ձեռ. 789, 237ա] – *Ձանձրութիւն լքումն է անձին... փախիցէ ի քէն:*

է. *156աբ* [Նեղոսի սուրբ հօրն ցաղագս սնափառութեան. ձեռ. 789, 173ա] – *Սնափառութիւն ախտ է անասնական... նուիս է հնոցի եւ երկոքեանն յատ[ա]///:*

ը. *157աբ, 158ա-9բ* [Նեղոսի սուրբ հօրն վասն հպարտութեան եւ ամբաստանութեան. ձեռ. 789, էջ 185բ-7ա] – *///ց յարձակմունս տեսանէ... ի բարձրութիւն/// բան խոնարհի, մերձ է զանձն... զճարակ լերդին///:*

ԻԳ. 160ա-91ա [Ի հարանց վարուց (՞)] – *///եւ անպատուիրն տրամեցուցանեն, զոր բժշկեն. այլ հատանէ զախտ չար զանփառութիւն եւ զհպարտութիւն... կատարեալ եւ վայելուչ/// փառացն խնդութեամբ ընձայէ/// զմերկութիւնն, կարէ յապաղ/// |191ա| հոշ կա/// |191բ| դի ե///* (*թափուած*):

ՅԻՇԵՑՈՒԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵՒԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

10ԹՐ Ձատացաւղ գրոյս զՏիրատուրն յիշեսիք:

Տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-ք, էջ 886:

ՅԻՇԵՑՈՒԿԱՐԱՆ ՅԵՏՆԱԳՐԻՒ

1ա (1797 թ., անարուեստ նոտրգիր) Սանահնոյ Սուրբ Աստուածածնին վանիցն է: ՒՄԻՋ. (1797):

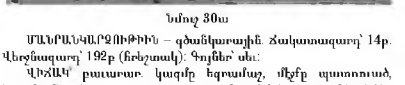
ԳՐՉԱՔՈՐՋ՝ *Գա՝ «Հեղինաք ապաշխարող»: Գբ՝ «Կամաց Աստուած քանաց», «մեր կարլ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Աբ.ին սոսնձուած թղթին՝ «Հ՚՚՚ 2532/346», «ԺԳ.ԺԴ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: Եբ.ին սոսնձուած թղթին, մեքենագիր. «Վերականգնուած է հին ու նոր կաշուով, հին կազմաստառով: Գլխաւոր վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրեան, Երեւան 1968 թ.»:*

2533
ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԺԳ. դար

ԹԵՐԹ՝ 194 (գրչի էջակալում 9-398, որ է՝ 3ա-192բ) չգրուած՝ 193ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԵ×8 (Ա 3, ԻԵ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագապսակ «GFA», եւ՝ թագ, տակն աճրդնակալի պատկեր, եւ՝ թագակիր առիւծ, եւ՝ ծաղիկ, եւ՝ «AF», եւ՝ թագապսակ «CE», եւ՝ ոճաւորուած երեմ կիսաթուրակ, թ. 116-194՝ այլ թուղթ, եղնիազգի՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ աճրդնակալի: ՄԵՁՈՒԹԻՒՆ՝ 16,8x11,7. ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13x8). Գիր՝ նոտագիր (ճմուղ՝ 30ա): ՏՈՂ՝ խառն՝ 18-23: ԿԱԶՄ՝ թուղթ, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառը թուղթ, Ա. չգրուած, բ.՝ տե՛ս նշում:

Նմուշ 30ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – գծանկարային. ձակատագրոյ՝ 14բ. Վերջնագրոյ՝ 192բ (ճոխնոտակ): Գոյներ՝ սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը եզրամաշ, մեջքը պատռուած, կազմի միջուկ-աստառաթղթեր կազմուած է իրար սոսնձած ձեռագիր թերթերից, թ. 1-2ից պահպանուած միայն հիմիկ աստղին մասերի 13x4,5սմ չափսի հատուածներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-192բ* Աստուածաբանութիւն

– *1ա* Նախաբան///

1. *1ա-14ա* [Ձառ առաջին]

ա. *1ա-3բ* [Գլուխ առաջին] Ցաղագս [բնութեանց եւ յատկութեանց աստուածաբանութեան] – *Հարցումն 1. Զ/// Պատասխանի. բան/// |3ա| իսկ թէ իցէ մանաբեբական, ոչ: Եզրակացութիւնն է միայն մնկեղական...*

բ. *3բ-4բ* Գլուխ երկրորդ. Ցաղագս աստուածային տեղեաց – *1. Հարցումն. Քանի՞ք են աստուածաբանական տեղիք: Պատասխանի. երկու. Ներքին եւ արտաքին...*

գ. *5ա-7ա* Գլուխ երրորդ. Ցաղագս Սուրբ Գրոց – *1. Հարցումն. Զի՞նչ է Սուրբ Գիրն: Պատասխանի. է բան Աստուածոյ գրեալ շնչմամբ...*

դ. *7բ-8բ* Գլուխ չորրորդ. Ցաղագս աւանդութեանց – *1. Հարցումն. Զի՞նչ է աւանդութիւնն: Պատասխանի. է բան Աստուծոյ անգիր աւանդեալ...*

ե. *9ա-13ա* Գլուխ հինգերորդ. Ցաղագս սրբոյ եկեղեցոյ – *1. Հարցումն. Զի՞նչ է եկեղեցին: Պատասխանի. Սահմանի ժողով հաւատացելոց...*

զ. *13ա-4ա* Գլուխ վեցերորդ. Ցաղագս առարկայի աստուածաբանութեան – *Քան փիլիսոփայից առարկայն է կրկին... որպէս շնորք, առաքինութիւնք եւ խորհուրդք, ապա ուրեմն:*

2. *14բ-75բ* Ճառ յաղագս Աստուծոյ եւ աստուածային ստորոգելեաց ընդ

ա. *14բ-6ա* Գլուխ Ա. Յաղագս աստուածային անուանց – *1. Հարցումն. Ջի՞նչ է անունն Աստուծոյ: Պատասխանի. Աստուած է անճառելի…*

բ. *16ա-8բ* Գլուխ երկրորդ. Յաղագս գոյութեանն Աստուծոյ – *1. Հարցումն. Արդեօ՞ք գոյ Աստուած: Պատասխանի. Գոյն Աստուծոյ…*

գ. *19ա-21բ* Գլուխ երրորդ. Յաղագս էութեան եւ միութեանն Աստուծոյ – *Զգոյն Աստուծոյ ստուգիւ ծանեաք…*

դ. *21բ-2բ* Գլուխ չորրորդ. Յաղագս աստուածային ստորոգելեաց – *1. Հարցումն. Ջի՞նչ են աստուածային ստորոգելիք: Պատասխանի. Են կատարելութիւնք…*

ե. *23ա-45բ* Գլուխ հինգերորդ. Յաղագս եղանակական ստորոգելոց: Յոդուած առաջին. Յաղագս կատարելութեանն Աստուծոյ – *1. Հարցումն. Արդե՞օք Աստուած ունիցի ամենեւին զամենայն կատարելութիւն: Պատասխանի. Ունի, այլ զանազան եղանակաւ… (ունի տաս յօդուած):*

զ. *45բ-57ա* Գլուխ վեցերորդ. Յաղագս աստուածային. ստորոգելեաց, որ իբրեւ զբնական զօրութիւն ինչ բացատրի – *Այն ստորոգելիք են իմացութիւն… (ունի չորս յօդուած):*

է. *57ա-75բ* Գլուխ եօթներորդ. Յաղագս աստուածային ստորոգելեաց, որ ընդհանուկեն զունակութիւն – *1. Հարցումն. Արդեօ՞ք յԱստուած իցէ՛ն ունակութիւնք: [Պատասխանի.] Ոչ, զի ունակութիւն է պատահումն… այլ ի չար կամաց, ապա ուրեմն եւ այլն (ունի երեք յօդուած):*

– *75բ (գրչից) «Յայս վայր Յաղագս բացարձակ ստորոգելեաց, իսկ զառնչականաց ասացուք ի Ճառդ յետագայ»:*

3. *75բ-105ա* Ճառ յաղագս խորհրդոյ ամենասուրբ Երրորդութեան

ա. *75բ-80բ* Գլուխ առաջին. Յաղագս ծանօթութեան այսր խորհրդոյ – *1. Հարցումն. Վասն էՙր ամենասուրբ Երրորդութիւնն ասի խորհուրդ: Պատասխանի. Վասն զի ոչ է հնար ապացուցանել…*

բ. *81ա-5բ* Գլուխ երկրորդ. Յաղագս աստուածային ելմանց – *1. Հարցումն. Ջի՞նչ է աստուածային ելումն: Պատասխանի. Է ծագումն միոյ անձին յայլմէ…*

գ. *85բ-7բ* Գլուխ երրորդ. Յաղագս աստուածային արուեստութեանց – *1. Հարցումն. Արդեօք իցե՛ն ի յԱստուածս առնչութիւնք իրականք: Պատասխանի. Այո՛, վասն զի հայրութիւն եւ որդիութիւն…*

դ. *87բ-93բ* Գլուխ չորրորդ. Յաղագս հաւասարութեան եւ նմանգոյութեան երից անձանց – *Ջի՞նչ ինչ հակառակութիւն ի վերայ անձին Հօր… (ունի երկու յօդուած):*

ե. *93բ-5բ* Գլուխ հինգերորդ. Յաղագս աստուածային առանմանց – *1. Հարցումն. Արդեօ՞ք գոն աստուածային առաքմունք: Պատասխանի. Գոն, քանզի Քրիստոս…*

զ. *96ա-բ* Գլուխ վեցերորդ. Յաղագս առաջնոյ անձին – *Հարցումն 1. Ո՞րք են յատկական անուանք առաջին անձին: Պատասխանի. Հայր, զի յատկապէս ծնանի գորդի…*

է. *97ա-100ա* [Գլուխ եօթներորդ.] Յաղագս երկրորդ անձին – *Հարցումն 1. Ո՞րք են յատկական անուանք երկրորդ անձին: Պատասխանի. Ասի նախ՝ որդի…*

ը. *100ա-1բ* Գլուխ ութներորդ. Յաղագս երրորդ անձին – *Հարցումն 1. Ո՞րք են յատկական անուանք երրորդ անձին: Պատասխանի. Նախ՝ կոչի Հոգի Սուրբ…*

թ. *102ա-4ա* Գլուխ իններորդ [Խորհուրդ Սուրբ Երրորդութեան] – *Արդեօ՞ք խորհուրդ ամենասուրբ Երրորդութեան իցէ՛ այնպէս գեր ի վերոյ քան զբան մինչեւ հակառակիլ նմա: [Պատասխանի]. Ոչ բնաւ…*

ժ. *104ա-5ա* Գլուխ տասներորդ. [Յաղագս ծանօթութենէ Սուրբ Երրորդութեան] – *[Հարցումն]. Արդեօք ծանօթութիւն խորհրդոյ ամենասուրբ Երրորդութեան իցէ՛ հարկաւոր առ փրկութիւն: Պատասխանեմ. Ըստ ամենայն ուղիափառաց… զհրեշտակսդ եւ զմարդոյ:*

4. *105ա-29բ* [Ճառ յաղագս արարչութեան]

ա. *105ա-6բ* Յաղագս ստեղծման աշխարհի – *[Հարցումն]. Ջի՞նչ է ստեղծումն: [Պատասխանի]. Ընդարձակագոյնս առեալ լինի…*

բ. *106բ-10բ* Գլուխ երկրորդ. Յաղագս հրեշտակաց – *1. Հարցումն. Ջի՞նչ է՝ նշանակէ անունս հրեշտակ: [Պատասխանի.] Ջհեսպան: Ասէ սուրբն Գրիգոր ի ճառն…*

գ. *110բ-3ա* Գլուխ երրորդ. Յաղագս շնորհաց եւ անկման հրեշտակաց – *Հարցումն 1. Արդեօ՞ք հրեշտակք եղեն ստեղծեալք ի շնորհս: Պատասխանի. Եղեն…*

դ. *113ա-7ա* Գլուխ չորրորդ. Յաղագս թուոյ հրեշտակաց – *Հարցումն 1. Արդեօք հրեշտակի իցե՛ն յօգնաթիւք: Պատասխանի. Յայտ է ի Սուրբ Գրոց…*

ե. *117ա-29բ* Գլուխ հինգերորդ. Յաղագս առաջին մարդոյն – *Հարցումն 1. Արդեօք Ադամ եղեւ՝ առաջին քան զամենայն մարդ: [Պատասխանի.] Այո՛, եւ չունին բնաւ նախադամնեք… զբոլոր բնութիւնն հրեշտակային, որպէս մեղքն Ադամայ:*

5. *122բ-60բ* Ճառ յաղագս խորհրդոյ մարդեղութեան

ա. *122բ-3ա* Գլուխ առաջին. Յաղագս անուան մարդեղութեան – *Հարցումն 1. Ջի՞նչ իմանի անուամբ մարդելութեան: Պատասխանի. Ըստ զօրութեան ձայնին նոյն է ընդ միաւորութեան Բանին…*

բ. *123ա-4բ* Գլուխ երկրորդ. Ցաղագս կարեւութեան մարդեղութեան – *Հարցումն 1. Արդեօք խորհուրդ մարդեղութեան իցէ՞ կարելի: Պատասխանի. Այո՛, քանզի արժէ հետեւութիւնն…*

գ. *124բ-30ա* Գլուխ երրորդ. Ցաղագս լինելութեան խորհրդոյ մարդեղութեան – *Հարցումն 1. Արդեօք խորհուրդ մարդեղութեան կատարեցա՞ւ ի Տէր Քրիստոս: Պատասխանի. Այո, քանզի ասի… (ունի երկու յօդուած):*

դ. *130ա-9բ* Գլուխ չորրորդ. Ցաղագս ծանօթութեան խորհրդոյ մարդեղութեան – *Առ ի հերքել յաջողապէս…*

ե. *139բ-40բ* Գլուխ հինգերորդ. Ցաղագս հարկատուութեան մարդեղութեան – *Հարցումն 1. Արդեօք մարդեղութիւնն էր հարկաւոր: Պատասխանի. Բացարձակապէս, չէր հարկաւոր…*

զ. *140բ-3բ* Գլուխ վեցերորդ – *Հարցումն 1. Արդեօք մարդկային բնութիւնն ի Քրիստոս բաց ի յանձնական միաւորութենէ պարգեւօք այլոց շնորհաց իցէ՞ զարդարեալ: Պատասխանի. Ի վայրկենէ յղութեան…*

է. *143բ-8բ* Գլուխ եօթներորդ. Ցաղագս առեղանցն Քրիստոսի – *Հարցումն 1. Արդեօք Քրիստոս արդիւնս ինչ շահեցա՞ւ: Պատասխանի. Ի հաւատոց ունիմք, թէ շահեցաւ…*

ը. *148բ-60բ* [Գլուխ ութերորդ]. Ցաղագս կոչմանցն Քրիստոսի – *Հարցումն 1. Որպիսի՞ կոչմամբք նշանակի Քրիստոս: Պատասխանի. Ի Սուրբ Գիրս մանաւանդ… կենդանարար պատկերին Քրիստոսի ընծայեցուցանեմք:*

թ. *161ա-92բ* Ճառ յաղագս շնորհացն Քրիստոսի – *161ա Կարգ վարդապետութեանն պահանջէ…*

ա. *161ա-3բ* Գլուխ առաջին. Ցաղագս ծանօթութեան շնորհացն Քրիստոսի – *Հարցումն 1. Ջի՞նչ իցէ շնորհքն Քրիստոսի: Պատասխանի. Է ձրի եւ գերբնական պարգեւ Աստուծոյ…*

բ. *163բ-6բ* Գլուխ երկրորդ. Ցաղագս բաժանման շնորհաց Քրիստոսի – *Հարցումն 1. Քանի՞ պատիկ են շնորհքն Քրիստոսի: Պատասխանի. Կրկին. է որ արտաքին…*

գ. *166բ-71բ* Գլուխ երրորդ. Ցաղագս հարկատուութեան ներգործական շնորհաց – *Հարցումն 1. Մի՞թէ հնար իցէ՞ ումեք… Պատասխանի. Ոչ բնաւ հնար է…*

դ. *171բ-5ա* Գլուխ չորրորդ. Ցաղագս ազդու շնորհաց – *Հարցումն 1. Ջի՞նչ է ազդու շնորհքն: Պատասխանի. Է ներգործական նպաստ Աստուծոյ…*

ե. *175ա-9բ* Գլուխ հինգերորդ. Ցաղագս բաւական շնորհաց – *Հարցումն 1. Ջի՞նչ է շնորհքն բաւական: Պատասխանի. Է ներգործական նպաստ Աստուծոյ…*

զ. *179բ-86ա* Գլուխ վեցերորդ. Ցաղագս ունակական շնորհաց – *Հարցումն 1. Մ՞ք են անունք ունակական շնորհաց: Պատասխանի. Կոչին նախ՝ շնորհք արդարացուցիչ…*

է. *186ա-9բ* Գլուխ եօթներորդ. Բացատրութիւն պատկանելոց առ ունակական եւ արդարացուցիչ շնորհս – *Հարցումն 1. Արդեօք տեսակն արդարացուցիչ իցէ՞ մի եւ պարզունակութիւն, թէ հաւաքումն բազմաց: Պատասխանի. Եթէ նկատեսցի ըստ էութեան…*

ը. *189բ-91ա* Գլուխ ութներորդ. Ցաղագս գործոց շնորհաց – *Հարցումն 1. Մ՞ք են գործի շնորհաց: Պատասխանի. Արդարացուցումն եւ արդիւնք գործոց բարեաց…*

թ. *191ա-2բ* Ցաղագս լինելութեան հաւատոյ – *Ջինելութիւն քաւարանի ունիմք հաստատեալ… եւ ի յիշատակի չարչարանացն Նորա իբրեւ ներգործութիւն չարչարիլ:*

Յաւելեալ ուն.

193բ-4բ (ԺԹ. դ., վրացերէն, մխեթրուլի) [Կերպ անուանակոչութեան] *Քաղուածքներ ֆրանսերէնից թարգմանուած հոգեւոր գրքից (լընթացս երբեմն նաեւ հայերէն առանձին բառեր):*

Մէկ թերթ պակաս, որի մի փոքրիկ հատուած մնացել է Բ. կազմատառի վրայ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

Յա (շղագիր, 1885 թ.) Հ՝ 11: Նուէր սուրբ էջմիածնայ մատենադարանին: Դաբրիէլ Յոհաննիսեանց: 12. Բ. 1885:

ՆՇՈՒՄ՝ Կազմ Ա.՝ *« Πρχορεσοъ »*, «/// ինչ ոչ գոյ ի քեզ», կազմ Բ. ռուսերէն (անընթեռնելի): Կազմի մէջքին փակցուած թղթին. «Աստուածաբանութիւն Հաբեփտի», «2. Անյայտ հեղինակի Աստուածաբանութիւն»: Աստառ Ա.՝ «2. Աստուածաբանութիւն անյայտ հեղինակի: Վրացերէն մի երկու թերթ վերջում», «2^{թր} 30»: 1ա՝ «Նաշխանց» (սեւ մատիտով), «2^{թր} 349/ 2533», «ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: 83ա (նոտրգիր, արտ. լս.) «Մուտ է, միայն ելանէ ի Հօրէ»: Աստառ Բ (նոտրգիր) «Տէր իմ, եթէ հարցանե[ս]/// որպիսութիւնն, փառք եւ պ/// մութեամբն եւ քո սուրբ ե/// ողջ եւ առողջ է/// հարցանէ///»: «Թուղթս այս հասցէ/// Տեառն Տեառն Սիմօն անտ/// քահանային քաչխոյան մեծ///»*:

* Կազմի թղթի ներս ծալուած էլուսեները նամակի շարադրանքը ծածկում եւ գարձնում են անընթեռնելի:

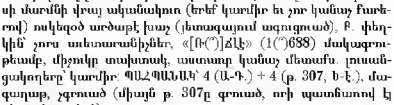
2534

Ա Ի Ե Տ Ա Բ Ա Ն

ԿԱՆԱՆ.

ԳՐԻՉ, ԾԱՂԿՈՂ, ԿԱԶՄՈՂ, ԱՐԾԱԹԱՊԱՏՈՂ՝ Նիկողոս Մեսրոպեան: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յոհաննէս երէց:

ԹԵՐԹ՝ 307-2 (թուիչ՝ 121-123, թ 307բ Պաճպանական է). չգրուած՝ 1ա, 2բ, 3ա, 4բ, 5ա, 6բ, 7ա, 8բ, 9ա, 10բ, 150բ, 151ա, 238ա: ՊՐԱԿ 12+Ա-Ի×12 (Գ. ԺԶ 11, Զ 10, ԺԸ 8, ԻԲ 13): ՆԻՒԹ՝ մազադաք: ՄԵՏՐԻՔԻՒՆ՝ 16,2×11,2: ԳՐԻՔԻՒՆ՝ երկսիւն (11,5× 8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 49ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱԶՄ՝ չագանակագոյն կաշի, բարձանաձայն առձաթ կրկնակազմով, Ա. փեղկիւն Քրիստոսի ի վերայ չորեքկերպեան աթոռին, երկու հրեշտակ, Քրիստոսի մարմնի վրայ պսակաձեւ (երեք կարմիր եւ չոր կանաչ բաճկոնով) ոսկեզօծ առձաթէ խաչ (յետագայում ազդուած), Բ. փեղկիւն չորս առեւտրականներ, «[Ի՛]ՀԼԿ» (1՛)688 մակագրութեամբ, միջակը տախտակ, աստառը կանաչ մետաքս լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱՆ՝ 4 (Ա-Դ.) + 4 (բ. 307, ե-է.), մաշած, չգրուած (միայն բ. 307բ գրուած, որի պատճառով էլ թերթակցուել է):

Նմոյշ 49ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս 13բ, Մարկոս 94բ, Ղուկաս 151բ, Յովհաննէս եւ Պողոսեան 238բ՝ Ի ո ր ա ն 1բ, 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա, 7բ, 8ա, 9բ, 10ա: Կ ի ս ա ի ո ր ա ն 13բ, 95ա, 152ա, 239ա: Լ ու ց - ա յ ի ն Աւետման Յովսեփայ՝ 15բ, Մոգ յԱրեւելից՝ 16ա, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 18ա, 241ա, Յիսուս Քրիստոս՝ 20բ, 21բ, 22բ, 25ա, 26բ, 27բ, 34բ, 38ա, 39բ, 44ա, 46բ, 48ա, 49ար, 52բ, 56բ, 58ա, 60ա, 63բ, 66ա (եւ թզենի տերեւաց), 67բ, 68բ, 71ա, 74ա, 81բ, 84բ, 89բ (ծնուածիր), 96ար, 97բ (ծնուածիր), 101բ, 103ար, 104բ, 107ա, 109ար, 112բ (ծնուածիր), 114բ, 121ա, 123բ, 125բ (երկիցս), 128բ (եւ թզենի տերեւաց), 129բ, 133ար, 138բ, 142ա, 146բ (յարուցեալ), 160ա, 164բ, 166ար, 168ա, 169ա, 171ա (ծնուածիր), 174ա, 178ա, 182բ, 183բ, 186բ, 187ա, 190բ, 193ա, 198ա, 200բ, 201բ, 206բ, 210ա, 211բ, 217բ, 218ա, 221ա (եւ տաճար), 224բ, 234ա, 240ա, 241ա, 243բ, 245ա, 247ա, 250ա, 252ա, 253ա, 254ա, 255ա, 256բ, 259ար, 260բ, 261բ, 262բ, 263բ, 268բ, 269բ, 270ա, 274բ, 275բ, 277ար, 279ար, 280բ, 281բ, 283ար, 293ա, 295բ (ծնուածիր, խաչ ընդ ոսս), 299ա, 300ա: Ուսուցումն Յոդովղեան՝ 31ա, 50բ, 189ա, 195բ, 196բ, Մատթէոս մաքսաւոր ան ոսս Քրիստոսի՝ 32բ, Իչխան մի մատուցեալ երէիր պսակեալ Յիսուսի՝ 33բ, Նայր երկու՝ 34ա, 64բ, Ուսուցումն աշակերտաց՝ 36ա, 54ա, 102բ, 117բ, 119բ, 137բ, 170ա, 246ա, 299բ, Բ առաքեալ՝ 40ա, 100ա, 216ա, 232բ (առանց լուսապսակների), 234բ, Կոյր եւ համր դիւահար՝ 41բ, Դպիրք եւ փարիսեցիք՝ 42բ (երկու հոգի), 113ա (երեք հոգի), Տանուտէր՝ 45բ (առակ սերմնացանի), Հերովդէս ի վերայ գաճի՝ 48ա, 110ա, Մայր այսահար աղջկայ, հաճուեցաք ան ոսս Քրիստոսի՝ 52ա, Հայր լուսնոտի ան ոսս Քրիստոսի՝ 56ա, Մատուցեալ մանուկ ոմն՝ 61ա, Փարիսեցիք (երեք հոգի)՝ 69բ, 101ա, Ժողովեալ հաճուայսպէսք, դպիրք եւ ծերք՝ 80բ (երեք հոգի), Յիսուս եւ Պետրոս՝ 82բ, Կապուտճ ձեռացն Քրիստոսի՝ 86ա, Քաճանայապետին եւ փարիսեցիքն ժողովեալ ան Պիղատոս՝ 90ա, Խլաքաթե կանայք՝ 90բ, Բծկումն անդամալուծին՝ 95բ, Վեհ մաքսաւոր՝ 99ա (ծնուածիր), Ժողովուրդ՝ 102ա (երեք հոգի), 116ա (հինգ հոգի), 203բ (երեք հոգի), 244ա (չորս հոգի), 255բ (երեք հոգի), 276բ (երեք հոգի), Քրիստոս եւ աշակերտք ի վերա նաւի՝ 105բ, 116բ, 179բ, երկուք ի ժողովրդապետաց՝ 108ա, Առաքեալք 111բ (երեք հոգի), Բծկումն

ՈՀՄ. – 1656

խոսլի եւ համր՝ 115բ, Մատուցեալ մանկտիճ՝ 124ա (երկու հոգի), Բարեխիտս կոյր՝ 127ա, Սանդուկեցիք՝ 131բ (երկու հոգի), Քրիստոս՝ նստած եւ ան ոսս նուռ կին մի եւ շիշ իւղոյ նարդեան՝ 136բ, Յովսէի Արիմաթացի (ծնուածիր)՝ 145ա, 231բ, Աւետումն՝ 154ա, Յարուցեալ Մարիամ՝ 155ա, Յովսէի եւ Մարիամ՝ 157ա, Հովիւ եւ հօտ իւր՝ 157բ, Մանուկ Քրիստոս ի մէջ մսուրի եւ երկու հովիւք լուսապսակներով՝ 158բ, Ընծայումն ի տաճարն՝ 159ա (մանուկ Յիսուս եւ Սիմէոն ծերուն), Յովհաննէս առաքեալ՝ 161ա, Բծկումն բորոտի՝ 168ա, Յարութիւն որդւոյ մխաժոռ՝ 175ա, Սիմոնի ան ոսս Քրիստոսի՝ 176բ, Բծկումն դիվահարի՝ 185բ, Բծկումն ճաճեր՝ 191բ, Այսաճառ կին ծնուածիր՝ 199բ, Առաքեալ երեք՝ 209ա, Մատուցանէին առ նա մանկտի՝ 212բ, Կոյր ոմն Մուտացիկ՝ 213բ, Մատուցեալ ոմանք ի սանդուկեցւոց՝ 219բ (երկու հոգի), Քահանայապետ եւ գրիչք՝ 223ա (երկու հոգի), Մերապետ ժողովրդեան՝ 227բ (երեք հոգի), Փիլիպոս՝ 242ա, Հարսնիքի ի Կանայ՝ 242բ, Սուրբ Հոգի՝ 248բ, Բծկումն ճիսանին ի Պոթսատիկէ ասպատի՝ 250բ, Հրէայք՝ 263ա (երկու հոգի), Կոյր ի ծնէ՝ 266ա, Յարութիւն Ղազարոսի՝ 271բ, Յուդա՝ 291ա, Յովսէի Արիմաթացի տապստոց գիշերատուն՝ 297բ, Յիսուս եւ Պետրոս՝ 301բ, Շնացեալ կին ան ոսս Քրիստոսի՝ 302բ: Լ ու ա ց ս գ ա գ ա ր դ՝ բուսական, աշտանակ (104բ): Զ ա ր դ ա գ լ ե ր՝ բուսական, հանգուցազարդ, թռչնազարդ: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն, մանուշակագոյն, սպիտակ, մոխրագոյն, դարչնագոյն, շագանակագոյն, սեւ, ոսկի:

Վիճակ՝ բաւարար: կոպիի Ա. փեղկի խաչի երկու բառն ընկած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *1բ-2ա* Թուղթ եւաբերայ.

2. *3բ-10ա* Համաբարար *(Կանոն Ա-Ժ.)*.

3. *11ար* Նախադրութիւն, *11բ-3ա* Գլուխք, *14ա-92ա* Աւետարան Մատթէոսի:

4. *92բ* Նախադրութիւն, *93ա-4ա* Գլուխք, *95ա-147ա* Աւետարան Մարկոսի *(146բ-7ա «Յարուցեալ Յիսուս»)*

5. *147բ-8ա* Նախադրութիւն, *148ա-50ա* Գլուխք, *152ա-235բ* Աւետարան Ղուկասու:

6. *236ա* Նախադրութիւն, *236բ* Համաձայնութիւն չորեցունց գլխոյս, *236ա-7բ* Գլուխք: *239ա-303ա* Աւետարան Յովհաննու *(302բ-3ա «Իբր կնոջն շնացելոյ»)*:

Ունի յուսանցային հաւաբարբառ՝ 2-6 տող:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՕՒԻԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

303բ Փառք անսկիզբն եւ անգուսական, անեղական, անայլայլական, միասնական, անտանելի, անքննելի, անհասանելի, անիմանալի, անպարագրելի, անծիրանալի, աներեր, անուր, անորակ, անքաշակ, անբաժանելի, էական սուրբ Երրորդութիւնն յաւիտեան յաւիտենից. ամէն: Որ զակարութիւնս իմ գթոյացույց յաւէտ իւրոյ իմաստութեանն, փասն որոյ եւ ես՝ մեղապարտ ոգի Նիկողոս անարժան ծառայ ծառայից Աստուծոյ յանձն առեալ՝ յոգւով չափ կատարեցի գտառս հոգեշունչ, աստուածագարգ, աստուածախաւս սուրբ Աւե-

տարանիս, զոր ամենասուրբ Հոգին հանդչելով յերանելի աւետարանիչսն՝ ընդ համասփիւռ ոլորտս տիեզերաց լոյս շահացուցին, իսկ ի լինելութեան արարածոց, յորժամ Բանն Հայր բղխեցոյց յարարչագործն յնդէմայ չորս առաջս գետոց՝ զչորս կողմանս երկրի պարարելով, որ բերէր աւրինակ գաւետաբեր չորս առաջս Աւետարանիս, վասն զի բղխելով ի կենդանի աղբերէն Քրիստոսի զքանաւոր բարունակս. այսինքն՝ զքառանիութեան զմարդիկ երկնաւոր այգեգործին ի ծաղկանոց լիութիւն եւ ի |304ա| պպտղածնութիւն ուրախութեանն կազմեցին: Նման են սոքա քառանկիւն աշխարհիս, իսկ զի չորս չորեքկերպեան սիռոցդն զի՞նչ ասացից, զի են ի նոսա չորս դէմս՝ Մարկ[ոս], Ասիւծոյ, Յովհ, Աղծուոյ: Մատթէոս ի դէմս մարդոյ, Մարկոս ի դէմս առիւծոյ, Ղուկաս ի դէմս ցլոյ, Յովհաննէս ի դէմս արծուոյ սրաթեւ, արագաթռիչ ի բարձունս ելանէ եւ զանճառսն ճառէ, եւ իւրաքանչիւր զմարմնաւորութիւնսն Քրիստոսի գուշակեն: Քանզի եւ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս զքառանկիւթեամ մարմին նախաստեղծին գգեցեալ՝ երկրորդ Ադամ զինքն անուանեալով, բեւեռեցաւ ի վերայ քառաթեւ խաչին, զՄրեգական խաւարեցոյց, զԼուսինն յարիւն դարձոյց, զերկիր շարժեաց, զվէմս պատառեաց, զմեռեալն արտաք[ս] վերածեաց, գդժոխս աւերեաց, զարգելեալսն ազատեաց: Զհպարտացեալ գոռոզն զԲելիար կապեաց, յարեաւ սքանչելապէս յաւուր երրորդի, եւ յարոյց ընդ իւր գապականեալ մարմինն Ադամայ, եւ մեզ՝ հաւատացելոցս խրախոյս տալով, ասէ՝ քաջալերեցարո՛ւք, զի ես յաղթեցի աշխարհի, եւ առ ծնաւղն իւր հրաշալի մարմ|304բ|նովն, եւ հրաւիրեաց զմեզ յիւր արքայութիւնն, առաքեաց զմխիթարիչ Սուրբ Հոգին յառաքեալսն, եւ հրեղէն լեզուաւք գարդարեաց նոքաւք գհաւատացեալքս ի սուրբ Երրորդութիւնն, որում ամենեքեան արժանի լիցուք շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս. ամէն: Գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ձեռամբ նուաստ եւ յետին գրչի՝ Նիկողոսի մեղապարտի, ունայնագործ Մեղանեատրի, ի թուաբերութեանս ասքանագեան եւ աբեղեական տաւմարի Ռձ'. (1656) եւ ըստ Թուոյ շրջանի ժ. շրջան անցեալ, եւ ըստ նորումս շրջանի Ջ. եւ ն.ն մտեալ, եւ ի գալստենէ կենարարին ՌՈՄէ. (1657), եւ ստոյգ եւ յնմին աւրինակէ, եւս առաւել համաբաւիցդ, զի գաղափար սորին շնորհեաց մեզ աննահանձաբար քաջ բարուեպեան Մինաս Բաբերդացի, ի յաշխարհիս Հոնաց եւ ի յերկիրս Ղրիմի եւ յոյակապ եւ ի հռչակաւոր քաղաքիս, որ կոչի Կաֆայ, ընդ հոգանեաւ Սուրբ Աստուածածնին եւ որդոյն նորա Մարտիրոսիի եւ այլ բաց|305ա|մահաւոք սրբոց, ի հայրապետութեանն Հայոց տեառն Յակոբայ եւ յեպիսկոպոսութեան ամենայն հիւսւական կողմանց տէր Գրիգորի՝ աւրնեալ քահանայապետի, զոր տէր Քրիստոս պահեսցէ ի կամս ողորմութեան իւրոյ. ամէն:

Ի յայսմ ժամանա[կ]ի գրեցաւ ամենագովելի եւ գերահռչակելի, գերակատար եւ գերապանծ, գեղապաճոյճ եւ յոմնատենչ, լուսայիղձ եւ աստուածապաշտուհի սուրբ Աւետարանս չորեքճառագայթեան, ճշմարիտ աստուածախաւսութիւն, վսեմական աստուածաբանութիւն, անգիւտագործ եւ անհամեմատ ծայրածաւալ եւ ծայրագոյն վիպասանութեամբ, ի հայէ կատարոյ բարձրագունէ, յամենազաւր եւ յամենիմաստ տրւոյ[ութենէ] Հոգւոյն Սրբոյ առլցեալ ի հարաշարժ աղբերէն, ի հրաւոռանն հոսմանէ արբեալ բղխումն շնորհաց չորիցն աւետարանչաց՝ քառաբղխից սրբոց աստուածակիր արանցն ընտրելոց, շարադասեալ բացագիայլ արտահառուածովք, բարձրաբարբառ աւետարանութեամբ: Յաղագս Բանին Աստուծոյ միածնին Հաւր մարմնաւոր ծննդեանն եւ միրտութեանն եւ ամ|305բ|նայն տնաւրինական տնտեսութեանն, զոր ի յերկրի կատարեաց Աստուածն բան, յաղագս փրկութեան ազգի մարդկան ընդ չորեքծագեան տիեզերս տպաւորել յամենայն հաւատացելոց անձինս ճշմարիտ երկրպագուաց սրբոյ երրորդութեանն, եւ յաղագս առ ի Հաւրէ անսկիզբն եւ անժամանակ ծննդեանն, որով զուարճանան անզրաւ ուրախութեամբ երկնայինքն եւ երկրաւորքս՝ փառաւորելով զհամագոյ սուրբ Երրորդութիւնն այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն:

Ձրադ անդոյս, լոյս նսեմացեալ, աղ անհամ, համեմ դառնացեալ յառաջ կոչեցեալ, յեռնոց կարգ գասեալ, զխաչ Տեառն բարձրեալ, հետոցն ոչ չուեալ, հետոցն հետեւեալ, շաւղաց մոլորեալ, սրբութիւն ստացեալ, ախտիւ շաղախեալ, Հոգի Սուրբ առեալ, գմարմին մեծարեալ, յաստիճան կոչեալ, անարժան գտեալ Յովաննէս անուամբ ի քաղաքէն Կողոնիու ելեալ, եւ անեալ յաշխարհն Հայոց ի քաղաքն Կաֆայ, եւ կոչեցեալ ի կարգ իրիցութեան ի վերայ գեղաքաղաքին Պաղչասարայի: Եւ յետ Ե. ամ անցելոյ, որ |306ա| հայոց թիւն ՌՁԳ. (1634) էր, եղեւ ծնագատուիդ հոռոմոց եւ եղեւ գժտութիւն ի մէջ հայոց եւ հոռոմոց. վասն որոյ քանեաեալ աւերեցին գեկեղեցին հայոց: Նոյն պատճառ ի նոյն ամին Յովաննէս երէց Թողեալ գտունն եւ գհասկն եւ գժողովուրդն Աստուծոյ յանձնեալ, եկն ի Կաֆայ քաղաք՝ ուխտ եդեալ երթալ յԵրուսաղէմ, զոր միաբանեալ ի մի խորհուրդ գօլավաթաւորք Կաֆայու միջնորդ արկանելով գաէր Սարգիս վարդապետն յԵրուսաղեմի, որ եւ բագում անգամ գաղտնի եւ յայտնի խրատեալ ասէր, եւ հագիւ հաւանեցուցանէր մնալ բնակիլ ի վանք Սուրբ Աստուածածնին, որ ասի Նոր Երեշխաւոր, եւ յետ հաւանութեան կամացն, եկեալ յաջորդ Սուրխաթոյ արքեպիսկոպոսական եւ մեծահարուստ ժողով արարեալ ի քաղաքն Կաֆայ՝ ի Սուրբ Սարգիս

եկեղեցին։ Որք էին երեսփոխանք խոճայ Պէնկլիի, խոճայ Մսրե, խոճայ Եաւլխի, մահդեսի Միհնասն եւ այլ ամենայն ազատք եւ ռամիկք, միաբանեալ եառուն զրաւնալի Աստուածածնի վանիցն։ Եւ յետ սակաւ աւուրց ի նոյն ամի հոկտեմբեր ամսոյն ԻԵ. (15) սկիզբն արարին սուրբ վանից |306բ| Աստուածածնի վերսկսին նորոգել, եւ ըստ կարեացն աւգնութիւն արարեալ Յովսեփնէ երէց արդեամբք եւ ջանիւ աշխատասիրաց, եւ գանձն եւս տուեալ ի ծառայութիւն Սուրբ Աստուածածնի՝ ընդ իւր ունելով զգեստ պայծառ եւ մեծագին եւ զարդ բառում ի պայծառութիւն սուրբ եկեղեցոյ։ Եւ ի թվականիս ՌՃՉ. (1655) ամին ճանապարհ արարեալ յԵրուսաղէմ կատարել զուխտն, եւ դարձեալ եկն ի վանս իւր՝ ընդ իւր ունելով մասն ի սուրբ փրկչէն, եւ ի սուն ամի սիրով եւ փափաքանաւք եւ սրտաջան յուժարութեամբ եւ քաջահաւատ յուսով եւ քրիստոսասէր բաղձանօք եւս գրել սուրբ Աւետարանս ի փրկութիւն կենաց իւրոց եւ ի լուսաւորութիւն հոգւոյ իւրոյ՝ յիշատակ իւր եւ ծնողաց եւ եղբարց եւ ամենայն զարմից, գանձ յաւիտենական եւ անկապուտ ճոխութիւն ի պայծառութիւն սրբոյ եկեղեցւոյ եւ յուրախութիւն ուխտի մանկանց նազելի մաւր մերոյ նոր Միսիւնի։

Արդ, ազաչեմ զսրբազան եւ զաստուածամերձ դասս քահանայիցդ, որք ընթեռնուք եւ լուսաւորեսջիք, յիշեսջիք ի մաքրափայլ եւ ի սրբամատոյց յաղաւթս ձեր |307ա| գվերոյգրեալ գծովանցէս երեցն եւ գայրն իւր՝ գՄուրատն, եւ գմայրն՝ Կիպէսէրն, եւ գիրիցակինն՝ Ջինճին, եւ գեղբարբս իւր՝ գՄիքաւտն եւ գՀարութտոնն, որ փոխեցան ի տիս մանկութեան իւրեանց յաշխարհն կենդանեաց, եւ գկենդանի եղբայրն իւր՝ գՊետրոս, եւ գգուստրն՝ գԹագուհին, եւ գամենայն արեան մերձակայքն իւր՝ գհաւրեղբայրն՝ գմահդեսի Եվէնն, եւ գմեծ հաւ[բ]ն՝ գմահդեսի Պետրոսն, եւ գհա[բ]ն իւր՝ գխանգէտէն, եւ գմեծ հաւրեղբայրն իւր՝ գմահդեսի Պատրոսն, եւ գորդին իւր՝ գմահդեսի Գրիգորն, եւ գկենակիցն իւր՝ գՇահգատէն, եւ գգուստրն իւր՝ գԹաշն, եւ գքոռն՝ գՆիկողոսն, որ եւ շնորհաւք Սուրբ Հոգւոյն առնէ գամենայն արուեստս դժուարինս եւ անհնարինս արագ եւ ճարտար ի գրչութիւն եւ ի դեղագործութիւն ըստ այնմ։ Թէ ի Հոգւոյն տուեալ են ումեմն բան իմաստութեան, այլում բան գիտութեան, շնորհս լեզուաց եւ այլն։ Եւ սմա տուեալ են շնորհս ձեռաց՝ կատարել գիտութեամբ, առնել գամենայն որ եւ սուրբ Աւետարանս գրեաց եւ ոս|307բ|կեզած պատկերօք գարգարեաց, կապեաց եւ կազմեաց եւ շրջապատն արծաթագարդ աւրինեաց, գդիրն եւ գտուփ, գկերպն եւ գձեւն պատկերացն ինքնին արարեալ ըստ աստուածատուր բազմարուեստ շնորհացն, որպէս եւ յայտնի իսկ է սուրբ Աւետարանիս։

Արդ, որք հանդիպիք սմա՝ ընթեռնելով կամ գտպատիր առնելով, յիշեսջիք զվերոյգրեալքս ի սմա, եւ դուք՝ փրոիդիդ եւ յիշեցեալքս առհասարակ վայելեցուք զպատրաստեալն ի Տեառնէ զանապատ ուրախութիւնն ի Քրիստոսէ աստուծոյ մերմէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։

Հա՛յր մեր, որ յերկինս, սուրբ եղիցի անուն քո՛։

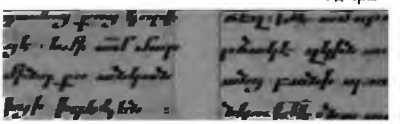
Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Գ., էջ 713-5։

ՆՇՈՒՄ՝ *Աա՝ «2534/2[ա] 367», «ՌՃՉ. - 1656. Մ[ևսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2535

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԺԷ. դար

Նմուշ 12ա

ԹԵՐԹ՝ 326+3 (կրկն.՝ թ. 1, 86, 235). չգրուած՝ 1աբ, 100աբ, 168ա-9բ, 254աբ, 324ա-6բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԷ×12+1+4 (Բ, Գ 14, ԺԴ, ԺԸ 10)։ ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ, թ. 323-6՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոյմով՝ երկու չոչափակ, մէկի մէջ՝ իսչ (աւելացուած ԺԷ. դարում), եզրաձեւաման պատճառով րնկալուում է մասամբ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×11,5։ ԳԻՐՔԻՒՆ՝ երկսիւն (11,5×7,5)։ ԳԻՐ՝ բոլաքիր (նմուշ՝ 12ա)։ ՏՈՂ՝ 19-22։ ԿԱԶՄ՝ ղրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, դոմնակով, միջուկը տախտակ։ աստառը վարդագոյն մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ր ա ճ՝ 1գ, 101ա, 170ա, 255ա։ Լ ո ւ ս ա ն գ ա ր դ՝ թուղթ, բուսական (նաեւ մարդպէմ), վարդեակ, տաճար, ծառ, յոյկապարիկ, աչտանակ (212ա)։ Զ ո ր գ ա գ ի ր՝ թուղթեզիր, կենդանագիր, բուսական։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, ճարճի, սեւ, վարդագոյն (լուսանցազարդերի եւ զարդագրերի մի մասը գծանկարային են)։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը եզրամաշ, մէջին կաշին պատռուած, երկուական կապիչներն ու փայտէ զամերը, դոմնակի աստառն ըմկած, թ. 232, 239, 243՝ բնական անցքեր։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *1գ-97բ* Աւետարան Մատթէոսի։

2. *98ա* Նախադրութիւն, *98բ-9բ* Գլուխք, *101ա-66բ* Աւետարան Մարկոսի, *166բ* Թեկնադրութիւն։

3. *166բ* Նախադրութիւն, *167աբ* Գլուխք, *170ա-253ա* Աւետարան Ղուկասու։

4. *253բ* Գլուխք։ 255ա-322ա Աւետարան Յովհաննու։

Ունի լուսանցային համաբարբառ՝ 2-5 տող։

Բ. Ոտանաւորաբ

166բ Այս Մարկոս ասի առիւծ
Զի սիգաճեմէ չէ գործած:
Երագ յորսապս ըմբռնէ բուծ.
Սոյն հարիւ արար զքանս իւր հրծուծ:
253բ Այս Ղուկասու եղն ասացին,
Որպէս նա իսկ հերկէ գգեհտին,
Կրկին անխոնջ վասն պտղին
Սոյնպէս յերկար են բանք սորին:

ՅԻՇԵՑՄԱՆԱՐԱՆ ԳՐՔՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՆԱԿԻ

322ա Փառք եւ պատիւ Հօրն անճնին, / անեղը, անեղ իսկականին, / եւ միածին Նրա Բանին, / անճառ ծնունդեանն հայրենին, / եւ Սուրբ Հոգւոյն միշտ փառակցին, / ամենաառատ պարգեւատուին, / միով բնութեանն աստուածային, / մի ակբուխեանն եւ միշտ էին, / գերագոյնս երիցն անձին, / կատարողի արարածին, / յանցեցեալն յալծմուս յապազային /եւ յանապատ յաւիտենին յաւիտեանս. ամէն:

Իսկ չորից աւետարանացն խորհուրդ բազմօրինակ իմն ցուցմամբ տեսանի, զի ոմանք ասեն, թէ չորից Աւե|322բ|տարա[ան]ացն են չորք անկիւնք արարածոց՝ Արեւելք, Արեւմուտք, Հիւսիս եւ Հարաւ: Պարտ էր հաւասարափուռ քարոզել զԱւետարանն: Իսկ ոմանց հաճոյ թուեցաւ ըստ չորից մշտահոս գետոցն յարեւնական աղբերէն յառաջ խաղացեալ՝ առ ի տիեզերաց ոգանումն՝ Փիսոն, Գեհոն, Տիգրիս եւ Եփրատէս՝ քրտով ուռճացեալք ի կենդանական աղբերէն ոռոգանել զպապասքեալ միտս մարդկան: Նոյն օրինակ ըստ տեսութեան եզեկիէլի քառակերպեան աթոռոյն՝ Մարդ, Առիւծ, Եզն եւ Արծիւ, զանմարմնոցն Տէր տեսանելով բազմեալ ի փառացն աթոռ իմանալի ցուցմամբ, զինամս բոլոր բնութեանս զակն արկումն:

323ա (որպէս շարունակութիւն նախորդի, այլ ձեռքով, ԺԷ. դար) Որ առ աստուածապէս եւ տիրաբար նշանակէ գլխնելն առ ի հոգածինս, հոգեդիմացն անմահից զմահկանացուս առնու հաղորդս, եւս ի գերագնատար հանել ի փառս: Վասն զի փառաց թագաւորն Քրիստոս զմեզ առեալ բնութիւն, յինքեան միացոյց յաստուածութեան, ուսուցանելով մի Որդի, դաւանելով յԱստուծոյ Հարէ եւ ի Մարիամայ սուրբ կուսէն անճառ միութեամբ/// (շշարունակուած):

323ա (իբր շարունակութիւն նախորդի, ԺԹ. դարի վերջ, Մեսրոպ արքեպս. Սմբատեանի ձեռքով) Որպէս առեալ ի սոյն Աւետարանէ հարք սուրբք, մեկնիչք ուսուցանեն մեզ գրուածովք իւրեանց: |323բ| Արդ, գրեցաւ Աւետարանս ի փառս աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ի թվին մարմնառութեան փրկչին Յիսուսի ՌեՃԿԳ. (1563) եւ ի թվիս հայկական ՌՄՒ. (1563) ի հայրապետութեան տգղիս հայոց տեառն Յակոբայ, ի մայրաքաղաքն Հայոց եւ հնութեանն պարծանքն Նախիջեան, ընդ հովանեաւ Սուրբ Վարդան եկեղեցւոյ Աստուածատուի, ընդ ձեռն մեղապատած Մեսրովբ վարդապետի՝ խոնարհ ծառայի Սուրբ Վարդանայ:

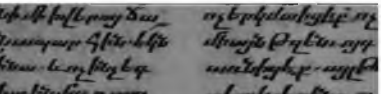
Ակս «վիշատակարան»ը գրուած է Մեսրոպ Եպս. Սմբատեանցի ձեռքով, յետագայում աւելացրած թղթի թերթի վրայ, որ գրուած է բուն գրչի յիշատակարանի պատմական մասը պարունակող մագաղաթէ թերթի փոխարէն, առ այս 323բ էջի առ. լս ԺԹ. դ. վջ. շղագրով կայ՝ «Կեղծիք Մեսրոպ եպիսկոպոսի Սմբատեան»: Ըստ այդմ նրա նշանակած՝ գրչութեան թուականը «ՌՄՒ. – 1563» եւ վայրը «նախիջեւան» խնդրական են:

ՆՇՈՒՄ՝ Կաղմի մէջքին սոսնձած թղթին՝ «12»: Կաղմաստառ Ա.ին սոսնձուած թղթին՝ «2535/2՛՛՛ 373», «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:

2536
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

[ԿԱՆԱԼ]

ԺԷ. – 1657

Նմուշ 69ա

ԳՐԻՉ՝ ՎԱՀԿՈՂ Նիկոդոս [Մեկուսատր]: ՍՏԱՑՈՂ՝ Միհա՞ ՓԱ՞

ԹԵՐԹ՝ 318. չգրուած՝ 1բ-3ա, 8բ, 155ա, 248ա-9ա: ՊՐԱԿ՝ 1x10+Ա-ԻՉx12 (ԺԹ, ԻՉ 10): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5x12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ եռսիւն (11,5x9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 69ա): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱԶՄ՝ մանուշակագոյն մովլաթ, մէջը՝ շագանակագոյն դոյնմազարդ կաշի, միջոցի ստուարաթուղթ. աստառը կանաչ թուղթ յուսանցակողդերը՝ կարմիր (ԺԹ. դարի): ՊԱՀՊԱՆԱՆՔ՝ 1+1, կանաչ թուղթ, մաս կազմստառի. Ար եւ Բա էջերին սոսնձուած սպիտակ թուղթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մատեան՝ 11բ, Մաւոս՝ 98բ, Նաւակ՝ 155բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ 249բ: Ն ո ւ ա ճ՝ 3բ, 4ա, 4բ, 5ա, 5բ, 6ա, 6բ, 7ա, 7բ, 8ա: Կ ի ս ա խ ո ր ա ճ՝ 12ա, 99ա-156ա, 250ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ վարդական, թռչուն, տաճար, բուսական, բուսական՝ մարդու դէմքով (251ա): Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, բուսական, հաճգուպային: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, նարնջի, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, սպիտակ, սեւ, ոսկի:

ՅԻՇԵՑՄԱՆԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *3բ-4ա* Թուղթ եւաերեայ:
2. *4բ-8ա* Համաբարբառ (Կաճոն Ա.-ժ.):

3. *9ա* Համառայնութիւն նախասացեալ գլխոցս:

4. *9աբ* Նախադրութիւն, *9բ-11ա* Գլուխ, *12ա-96ա* Աւետարան Մատթէոսի:

5. *96բ* Նախադրութիւն, *97ա-3ա* Գլուխ, *99ա-151բ* Աւետարան Մարկոսի *(150բ-1բ «Յարուցեալ Յիսուս»)*:

6. *152աբ* Նախադրութիւն, *152բ-4բ* Գլուխ, *156ա-246ա* Աւետարան Ղուկասու:

7. *246բ-7ա* Նախադրութիւն, *247աբ* Գլուխ, *250ա-317ա* Աւետարան Յովհաննու:

Ունի լուսանցային համաբարբառ՝ 2-7տող:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

317բ Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Որ տայ գաւրութիւն յինքն հայեցողաց՝ ի ներհակ եկամտիցն պարսպել զանձինս եւ քնաւորական արարչագիրն հետեւել սահմանի, որով զբնաւորական շարժումն իմաստասպէս մարթ է յաւրինել, աստուածային սիրովն ուղերձել եւ սիրալիր համբուրիւ պսեհհականն ողջունել գկեանս. յար ի գլուխն ըստ իմաստնոյն հայեցմամբ, ըստ որում եւ այժմոյս հոգւոյն ակամբ նայեցեալ յաստուածայինսն: Այսինքն՝ ի հրաման գլխոյն մերոյ ու Աստուծոյ, որ ասէ, Թէ՝ Ձամենայն գոր ինչ ունէր, երթեալ վաճառեաց եւ գնեաց զայն մարգարիտ: Եւ դարձեալ, Թէ՝ Մի՛ գանձէք ձեզ զգանձ յերկրի, այլ յերկինս, որ ոչ ցեց ուտէ եւ ոչ ուտիճ |319ա| ապականէ: Եւ ըստ Սողոմոնի գասացեալն, Թէ՝ Լաւ է գվաճառն գայն գտանել, քան զգանձս ոսկոյ եւ արծաթոյ: Եւ Թէ՝ Երանի, որ ունիցի գաւակ ի Սիոն եւ ընդանի յերուսաղէմ վերին, որ եւ ստացան գտուրբ Աւետարանս գայս՝ զանազ գանձարանս եւ գաստուածոնական ճեմարանս, որ է թագ պարծանաց եւ պսակ փառաց սրբոյ եկեղեցւոյ, նա եւ ամենայն սրբոց առաքելոց եւ մարգարէից, հայրապետաց եւ բազմալարչարի մարտիրոսաց: Վասն զի արեգակնապէս լուսաւորէ զընթերցողսն հաւատացեալսդ:

Արդ, այսմ աստուածային եւ հոգեւոր գանձուցս եւ անշրջանելի լապտերացս եւ ամենագով գերասրուշ պարգեւիս ցանկացաւղ եղեալ աստուածապէս եւ առաքինի վարուք լցեալ սրբազան քահանայս՝ տէր Միհնաս մահդասին, հանդերձ որդւովն իւրով տէր Փրիստոտուտիւ, եւ ստացաւ զսա ի հալալ արդեանց իւրոց՝ յիշատակ հոգւոյ եւ |318բ| իւր ծնողացն՝ հօրն Ուլուպիին, եւ մօրն՝ Ախպիրային, եւ կողակցին՝ Ալամ իրիցկնոջն, որդոցն՝ տէր Քրիսթոսատուրին եւ Ուլուպիին, գստերացն՝ եախսպիրային եւ Ախկիպին եւ ամենայն արեան մերձաւ[որոց]. եւ ետ ի գրոնս Սուրբ Աստուածածնի, որոց լիցի սա առ ամենեցուն պատճառ փրկութեան եւ առաջնորդ երկինսդու ճանապարհին:

Արդ, եղեւ գրաւ գրչութեան սորա ի թվականիս հայոց ՌՃՁ. (1657), ի հայրապետութեան տեառն Յակոբայ եւ եպիսկոպոսութեան ամենայն հիւսիսական կողմանց տէր Գրիգոր աւրհնեալ քահանապապետի, գոր Տէր Աստուած պահեսցէ ի կամս ողորմութեան իւրոյ, ի մայրաքաղաքն [Խաֆայ] («Կաֆայ» բառը չնչած, տեղը գրած «Ֆօլիա») ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին եւ Սրբոյն Սարգսի Զաւրավարին, ձեռամբ Նիկողոս ոմն անարժանի:

Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, որք ընթեռնոյք զսա եւ լուսաւորիք կամ աւրինակէք, յիշեսջիք ի Քրիստոս գյառաջասացեալ պատուականն/// (Թափուած):

ԺԹ. դարի կէսի ձեռքով ստորին լուսանցում աւելացրած. «անձինսն, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ. ամէն»:

Տե՛ս Ժ. գ. յիշ-ք, Գ., էջ 761-ջ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1ա (շինծու բոլորգիր եւ նոտրգիր, ԺԹ. դար) Աւետարան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, գրեալ չամի տեառն 1655, որ ի թուին հայոց ՌՃՁ., ձեռամբ Նիկողայոս գպր:

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձած կանաչ թղթին՝ «18», որի տակից երեւացող սպիտակ թղթին՝ «11»: Կազմաստառ Ա.՝ «2536/2[ա] 379»: Փակ. Աա.ին սոսնձած թղթին (ճնշադրոշմով. բոլորակ, կենտրոնում երկգլխանի արծիւ., «Всероссійск № Д Т. 6 Высмавка», «ՌՃՁ., Մ[եստով] եպ[իսկոպո]ս», «Ի սեպհական ձեռագրոց Գէորգ Ռ. կաթուղիկոսի՝ հանեալ ի պահարանէ, որ ի «Մաղկած այվան»ի Վեհարանի»:*

2537

ԱԻԵՏԱՐԱՆ

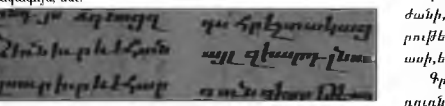
ԱՐԱՒԻՇ* Ռոժ. – 1568

ԳՐԻՉ՝ Կարապետ աբեղ: ՏԱՂԱՎՈՂ՝ Ղարայ՞: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յոհաննէս վոդ.:

ԹԵՐԹ՝ 294-6+1 (տե՛ս Պաճպանակ, կրկն.՝ թ. 74). չզրուած՝ 1ա-6ա, 74բ, 96ա, 290բ-4բ: ՊՐԱԿ Ա+Ի9x12 (Զ 10+1, ԺԱ 10)+4: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, թ. 289-92՝ այլ թուղթ: ՄԵԶՈՒԹԻՒՆ՝ 18x13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (14x10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմուռ՝ 87ա): ՏՈՂ՝ 19-28 (19՝ 7ա-64բ, 75ա-123բ, 133ա-55ա, 21՝ 65ա-74բ, 124ա-31բ, 169ա-288բ), խառն՝ 21-27՝ 155բ-68բ, 29՝ 289ա-90ա, 25-28՝ 132աբ): ԿԱՉՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկը տախտակ, աստառը կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 4 (թ. 1-4) + 2 (թ. 293-4), թուղթ, չզրուած:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 6բ, Մարկոս՝ 96բ, Ղուկաս՝ 152բ, Յովաննէս եւ Պօղոսեոն՝ 225բ: Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 7ա, 97ա, 153ա, 229ա (կիսախոռանում չրջանակներէ մէջ,

կենտրոնում Յիսուս Քրիստոս, կողքերին՝ Յովհաննէս եւ Յակոբ առաքեալք։ Լուսանցային ծաղկեայ Մարիամ 156ա, Սուգահար նովի՝ 158բ, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 282ա։ Լուսանցագրերը՝ բուսական, թռչուն, տաճար, յոչխարապահ, վարդեակ, ծառ։ Զարդագիր՝ թռչնագիր, բուսական, կենդանագիր, հանգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, ճարճի, վարդագոյն, մանուշակագոյն, սպիտակ, շագանակագոյն, սեւ։

Նմուշ 87ա

Վիճակ՝ բառաբաւ. կազմի կաշին մաշուած, մեռաղէ խաչը, ստորին կոպիչը եւ գամեռն րնկած, մէջի կաշի պատռուած, դրնակի կոչուից պահպանուած 6x4սմ ճատուած՝ վերին արտաքին մասից. 74գդ մէկուկէս միմակ գրուած, վրան թուղթ փակցրած, ուր նորագոյն ժամանակ հետագրել է, բայց բնագրի պակաս չկայ. նորոգուած 2004 թ՝ լրացրել են խիստ զեղակեր մասերը, նաեւ հիմնականում ստորին լուսանցների թափուած մասերը։

*Վկուռնիս երկրում, որ Ազգոս ախարհում է (եմիս ծեռ. 4181, որ նոյն տարում գրել է նոյն Նարապետ աբեղան)։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *7ա-95բ* Աւետարան Մատթէոսի։

2. *97ա-151բ* Աւետարան Մարկոսի (151բ «Ցառուցեալ Յիսուս»՝ սկզբից թերի, սկ՝ «Իսկ յետոյ միննչդեն բազմեալ էին... »), *ՅԱՒԵԼԱԳՐԻՒԹԻՒՆ 1636 Թ.*)։

3. *153ա-227բ* Աւետարան Ղուկասու։

4. *229ա-87բ* Աւետարան Յովհաննու (*287ար* «Իրէ կնոջէ ընացելոյ»)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

228ա (գրչի) եւ գծածւղ սուրբ Աւետարանիս Կարապետ *սոսկանուն արեղայ լիչեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած գձեզ յիշէ. ամէն։*

287բ Փառք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հայր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ այժմ եւ անդրաւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Արդ, աւրհնեալ ես Քրիստո՛ս Աստուած մեր, ստեղծող եւ արարիչ համայդոյից արարածոց քոց, Որդի՛ Աստուծոյ կենդանւոյ եւ կենդանարար, միասի՛ն եւ մարդասէր Աստուած, ի քէն սարեալ գոդան իմա-ն|288ա|ան(=յ)ի գաւրութիւնք, սրբասնեալ Աստուածն բոլորից, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, Տէ՛ր Աստուած սաբաո՛վդ, լի են ամենայն արարածք փառաւք քո։ Դո՛ւ, Տէ՛ր տերանց եւ Աստուած աստուծոց, լրման ժամանակաց վասն մերոյ փրկութեան կամաւ Հայր եւ հաճութեամբ Սուրբ Հոգւոյդ խոնարհեցաւ յերկնից, եւ մարմնացար ամենաւրհնեալ սուրբ կոյս Աստուածածնէն Մարիամա, եւ գատապարտեցեր զմեղս մեր ի մարմնի՛ ի քում, խաչեցար եւ յարեար, գդժոխս աւերեցեր, գհոգիսն ազատեցեր, համբարձար փառաւք յերկինս, եւ միանգամ գալոց ես՝ դատել զերկոյնսասան ազգն Խրաէլի։

Նովին բարէխաւսութեամբ սուրբ Աստուածածնին ազատեա՛ զհոգի գծողի սուրբ Աւետարանիս մեղապարտ գրչի՝ սոսկանուն Կարապետ *արեղի եւ անարժանի. ամէն։*

Արդ, գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ձեռամբ ոգնայմեղ եւ փծուն գրչի՝ Կարապետ *|288բ| աբեղայի անարժանի, եւ գործաւքս եմ չարաւք ի լի։ Ով [յ]ոյս [յ]արուխեան ունի, լի բերանով եւ բոլոր հաւատով ողորմի ասի,եւ ինքն Աստուծոյ տեսոյն արժան լինի։*

Գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ի գաւղս Արախիշ, *ի դուռն* Սուրբ Աստուածածնին, *ի դան եւ ի նեղ ժամանակի, ազգս հայոց փախուցեալ եւ ցրիւցան կալին ի վերա աշխարհիս։ Ամէ (=արդ), գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ի հայրապետութեանն տեառն* Յոհաննիսի, *է[յ]դանութեան* Մահայմատի Խուտայբանդայ *փաթշահին, ի թուականիս հայոց Ռ*է. (1568), ի նեղութեան ժամանակի։*

Աստման *փաշէն երեկ, էատ բզնաւուանն,* Ամիր Հաւզայ Իմիրզէն *երեկ՝ զնոքայ ցրիւցան արար, եւ գթաթար խանն Ձեռնադկալ արար, տարաւ ի* Ղազպին։

96բ (ծաղկոցի. Մարկոսի մանրանկարի ժատեանի բացուածքին) Ղարաչ։

289ա (ստացողի) Փառք ամենասուրբ Երրորդութեան՝ Հայր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, անդրաւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Արդ, աւրհնեալ, գովեալ, բարէբանեալ եւ ի սուրբս հանգուցեալ եւ ամենայն լեզուաք բարէբանեալ. ամէն։ Սովորութիւն է աստուածային արանց միշտ եւ հանապազ խոկալ աստուածային պատուիրանս, ի տուէ եւ ի գիշերի միշտ գվերինն խորհել, ուր Քրիստոս նստի ընդ աջմէ Աստուծոյ։ Եւ վասն բազում պատճառի բազումք փափաքին ջերմեռանդ սիրով եւ գղձալի ցանկութեամբ արգունս եւ գործս կատարել։

Նախ՝ վասն յաւիտենական եւ անմահ կենացն զանցաւորս արհամարհեն եւ զայն ստանան կեանս, որ մնացական է, որպէս ասէ Տէրն. Երթա՛յք, գործեցէ՛ք գմի՛ գկորըստական կերակուրն, այլ գկերակուրն, որ մնա ի կեանն յաւիտենական։ |289բ| Երկրորդ՝ զի հրամայէ Տէրն. Գանձեցէ՛ք ձեզ գանձ ի յերկինս, ուր ո՛չ ցեց եւ ուտիչ ապականեն, եւ ո՛չ գողք ական հատանեն, գրեմք գգիրքս, որ գամենայն գանձ եւ գամենայն աւուրիք ի յինքն պարունակեալ ունի. նախ գվերին իմաստութիւն, եւ ապա գամենայն աքանչելագործութիւն, որ ի սմայ։ Երրորդ՝ վասն անչիջիջ յիշատակութեան առաջի Աստուծոյ, որպէս ասէ մարգարէն. Երանի, որ ունիցի գաւակ ի Սիոն եւ ընդանեաք յերուսաղեմ։ Չորրորդ՝ վասն քօութեան եւ Հոգոյ մեղաց մերոց բարկասուս առ Աստուած, որպէս ասէ մարգարէն. Ձմեղս քո ողորմութեամբ քաւեսցես, եւ զանաւրէնութիւնս քո տրաւք տնանկաց. ըստ այսմ աւրինակի փափաքեալ

եղեւ աստուածածին սուրբ Աւետարանիս աստուածաէրը եւ պատուական, հեզահոգի եւ ազաւթաբար, բարէսէր եւ խոստակրա[ւ]ն Ճգն|290ա|ագգաց եւ ոդորմած՝ նման Աբրահամու հաւրն հաւատոյ եւ երջանիկ տիեզերալոյս վարդապետն Յոհաննէս՝ ջահ անշիջանելի եւ վէմն հաւատո[ոյ], որ ստացաւ զսա դալար արդևանց եւ արդար վաստակոց իւրոց՝ յիշատակ հոգոյ իւրոյ եւ ծնողացն իւրոց. հայրն՝ Մելիտսն. եւ մայրն՝ Փիւանդէն, եւ ամենայն արեան մերձաւորքն եւ եղբարք՝ ասէր Թոլմէնն, Միրզէն, ասէր ըՌիսստակէն, եւ քուէրքն՝ Փիանդէն, Խանսոլթան, Նազլուն, եւ զհանդուցեալ եղբարն՝ Ուլուխանն, եւ ամենայն արեան մերձաւորքն յիշեցէ՛ք յի բերան եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, ձեզ եւ մեզ ողորմեսց[ի] իւր միասնդամ գալստեան. ամէն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

152ա (բոլորգիր, 1636 թ.) Յիսուսի Քրիստոսի նուաստ ծառայ Ֆրայ Ոգոստինոս արքեպիսկոպոս Նախիչեւան յերկրէն եկի Հաճիթարխան, այս սուրբ Աւետարանիս օրինակն գրեցի, քաղում սխալանք գտայ ի սմայ, եւս առաւել՝ վերոգրեալ յետի փոխս վասն համարձակաս, զոր եւ մեք գրեցաք յիշատակ մեր: Որք հանդիպիք ի սմայ կարդալով, վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր: Յիշողն յիշեալ լիցի ի Տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ: Գրեցաւ թվին մարդեղութեան Տեառն մերո Յիսուսի ՌՈՀԶ. (1636), հոգտէմբեր է.։

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Ը., էջ 645։

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմաստառ Ա.ին սոսնձած թղթին «Հ՝ 380/2537», «ՌԽԷ. - 1568. Մ[ևտրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2538
Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԺԹ. դար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ր-51ր* Աւետարան Մատթէոսի (*սկ. թերի (պակասում է կէս տող). «/// եւ որդոյ Աբրամաո...*)
2. *53ա-82ք* Աւետարան Մարկոսի:
3. *84ա-136ա* Աւետարան Ղուկասու:
4. *137ա-77ա* Աւետարան Յովհաննու:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԻՒՆ ՅԱՄԱՆԱԿԻ

177ր Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ՝ (չարունակուած)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

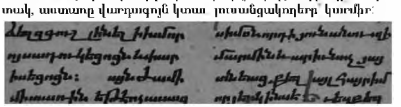
136ա (բոլորգիր, 1410 թ.) Նուաստ եւ ներգետեալ ոգի Ստեփաննոս Լարուկ վարդապետս Թավրէժեցիս տուի գայս Աւետարանս շ. (500) դահեկան, որ էլ մարդոյ հաղ ու դաւվէ հետ Աբրահամ աբեղին չկայ, Աւետարանս իւրն հաղ ու մուլք է: Ով որ իսօի կամ դավէ առնէ, դատի յԱստուծոյ եւ ամենայն սրբոց նորայ։

Ի թվին ՊՇԹ. (1410), յԱրաց ԺԹ. (19), մայիս ԻԶ. (26) գրեցաւ հաւատատ բանս Աստուծով։

Վերջում ոճաւորուած կապգիր, որի մէջ գանազանելի է գուցէ «ՆՒՀՈՐ»։

Տե՛ս ԺԹ. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 109։

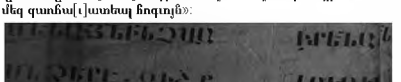
177ր (բոլորգիր, 1580 թ., որպէս շարունակութիւն գրչի անաւարտ յիշատակարանի) Կամաւ Աստուծոյ եւ՝ Մարկոս քահանայս, առի զսուրբ Աւետարանս ի հայալ ընչից իմոյ՝ յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց՝ հարւր իմո Մարտիրոս քահանային, եւ մօր իմոյ՝ Եղիսապետին, եւ Բեկլիսաթունին, եւ եղբարց իմոց՝ Յոհաննին, որ հանդուցեալ է ի Քրիստոս, եւ Սարգիսին, եւ որդոյն իմ Ոսմիտին, եւ եղբօրորդոյն իմոյ՝ Ղուբա-

Նմուշ 27ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 2ա, Մարկոս՝ 52ք, Ղուկաս՝ 83ք, Յովհաննէս եւ Պողոսագոյ՝ 136ք: Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 2ր, 53ա, 84ա, 137ա: Զ ա ր դ ա գ լ ի ր՝ կնճռաձգիր, մատղագիր: Գ ոյ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, նարնջի, վարդագոյն, մանուշակագոյն, սպիտակ, շագանակագոյն, մոխրագոյն, սեւ, ոսկի:

ՊԱՏՆԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւ. Կոնթաքիս Բ թուղթ, Դ. 14 – ե. 5: 1 (Ա), սկզբից, ստացած 1 թերթ եզրաստառումով: ԺԱ. դ. Մագաղաթ, 16,5x12,3, երկսիւն (16,5x12,3), տող՝ 13 (պետք է լիներ 19 կամ 20), բոլորգիր եղաքագիր (նմուշ՝ Աբ): Կառչալ՝ Աբ, Աա. «Յիսուս, եւ զմեզ ընդ Յիսուսի յարուցէ՝ զանձեսյցուսն. զի երեսիիս/// [տաճ]առ յինուածոյս մերոյ բակտեսցի... ոչ ետ մեզ զառաջ[ւ]ատեալ հոգւոյն»:

Նմուշ Աբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի մէջին կսչին ամրոլոզովին, դռնակը, երկաւական կապիչներն ու գամերն ընկած, կսչին խիտ մսպուած, արտաքին ստորին անկիւնները ընկած (նաեւ Բ. վերնկի միջակ-ասկասակը). պատած Մաղկոս եւ Ղուկաս աւետարանիչների նկարներո եւ Մատթէոսի անուանաթերթը՝ թ. 2 (գրեթէ լրիւ), նաեւ թ. 83 (պահպանուած է ստորին բառորդ մասը), ներկերի մի մասը խուճապած, թափուած (յատկապէս 134բ), թուղթը փոխ ինչ բամբակացած, ստորին արտաքին լուսանցքը վնասուած. լուսանցպողերը գունաթափ:

թին, այլ եւ կողակցին իմոյ՝ Սուրբանին, եւ մեծ պատին իմոյ աշեղ Մաթոսին։ Որք հանգիպիք սմա, կարդալով կամ ուրիշակով կամ միայն տեսանելով, չիչեսջիք զվերոյգրեալսն՝ զՄարկոս քահանայն եւ զիւրսն ամենայն, եւ ուղիղ սրտով Աստուած ողորմի ասացէք նոցա, եւ Աստուածն ամենայնի, որ առատ է ի տուրս բարեաց, ձեզ ողորմի առատ եւ ի հանդերձելումն. ամէն։ Թիւիս հայոց ՌԻԹ. (1580)։ Ո՛վ եղբայրք, թէ մէկ ողորմի ինձ ասէք, խիստ լաւ է, Աստուած ձեզ ողորմի. ամէն։

178ա (բոլորգիր, ԺԶ. դար՝ 1580ից յետոյ) Կամաւն Աստուծոյ Կոստանդ մահդասիս առաւ սուրբ Աւետարանս ի հալալ ընչից իմոյ՝ իմ կամաւորութեամբս, եւ տվի իմ հոգոյ որդոյն՝ տէր Իստակիսին։ Ո՛չ ագգոյ, ո՛չ աւտարականի, այլ մարդոյ բան չկայ։ Ետ եւ առաջ ինչ մարդ որ տասոյ անէ՝ ՅՃՀՀ. (318) հայրապետասց նզոված է եւ մասն ընդ Յուդայի առցէ Աստուծոյ դատաստանին։

Ես՝ Կոստանդ մահդասիս, լուսարար Եղիշէի Սուրբ Առաքելոյն եւ տվեալ եմ Աւետարանիս գինն առաջի Աստուծոյ տէր Մարկոսին ԺԲ. մասչիլ, Ա. ֆեթակ։ Եւտոյ տասոյ արաւ, տվի ի. խոն բիրիեմ, Ա. չուխայ, էլ մին ֆեթակ։ Սուրբ Երեք Մանկունքն վկայ է, Իգնատիոս եպիսկոպոս վկայ է, տէր Ակ[ոբ]ն վկայ է, Ոսկան եպիսկոպոս վկայ է։ Ինչ մարդ որ այլ եւ այլ խաւսէ, դատի Տէր։

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ.ք, Ջ., էջ 504։

ԿՆՔՈՒԴՐՈՒՆԸ *178ա*՝ ոճաւորուած բազմանկիւն. «Աստուծոյ Ոսկան եպիսկոպոս ծառայ Յ[իսուսի] Քրիստոսի»։

ՆՇՈՒՄ՝ կազմի մէջքին սոսնձած թղթին «22», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին. «Ի մատենից Յովսէփ վարդապետի Փինաչեանց», «2538/2[ր] 383», «ՊՈՒԹ. – 1410-ից առաջ, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»։

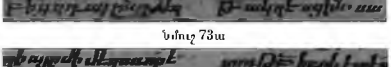
2539

Ա. Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԿՈՐԵՍ գիւղ (Զաքաձորի՝ Ք.)

ԳՐԻՉ՝ Անանուն (3ա-132բ), Յոհաննէս (134ա-262բ)։

ԹԵՐԹ՝ 265. չգրուած՝ Լսբ.դ-2ա, 82բ-3ա, 133ա, 205բ, 263ա-5բ։ ՊՐԱՒ՝ Ա-ԺՕԱx12+Ա-ԺՕԱx12 (է 13)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ 19-19,3x13։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13-14x9)։ ԳԻՐ բոլորագիր (նմուշ 73ա, 147ա)։ ՏՈՂ 22։ ԿԱՋԻՐ դրոշմագարդ շագանակագոյն կտիճ, Ա. փեղկիճ պղնձէ խաչ, Բ. փեղկիճ՝ փյսմ. դռնակով, միջուկր տախտակ. տատաոր կապոյտ կտաւ. լուսանցակոդեր՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ 1 (Ա., սկ.), չգրուած թուղթ։

Նմուշ 73ա

Նմուշ 147ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 2բ, Մարկոս՝ 83բ, Ղուկաս՝ 133բ, Յովհաննէս եւ Պողոսորոճ՝ 206բ։ Լուսանցայինք. Սուրբ Հոգի՝ 218ա։ Կիսախոհան՝ 3ա, 84ա, 134ա, 207ա։ Լուսանցագարդ՝ թռչուն, քուսական, ծառ, տաճար, խաչ, յուշկապարիկ։ Ձարդագիր՝ քուսական, թռչնագիր, ճաճգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, նարնջի, վարդագոյն (գունափոխուած), սպիտակ, շագանակագոյն, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին եզրամաշ, երեսկան կապիչներն ու զամերն ընկած, թ. 1, 207, 262-5՝ շերտազատուածերկրորդկրնաւ, թ. 175ի վերին մասը ճիպիլց անջուտ, թ. 206՝ մի այլ ձեռագրից է՝ ա. երեսին վարձագրական թղթյթի բնագրի մասե է, իսկ բ. էջն օգտագործուել է Յովհաննէս աւետարանչի նկարը նկարելու համար։

ՌԱՀԻՊ., ՌԱՀԻԲ. – 1675, 1678

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *3ա-82ա* Աւետարան Մատթէոսի։

2. *84ա-132ա* Աւետարան Մարկոսի *(131բ-2ա «Ցառաջելս Յիսուս»)*, *132բ* Նախաբերութիւն։

3. *134ա-205ա* Աւետարան Ղուկասու։ *205ա* Նախաբերութիւն։

4. *207ա-60բ* Աւետարան Յովհաննու։

Բ. Ոտանաւոր.

205ա Այս Ղուկասու եզն ասացին,
Որպէս նա իակ հերկէ զգետին,
Կրկին անխոնջ վասն պտղին
Մոյնպէս յերկար են բանք սորին։

ՅԻՇԵՑԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁԻՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

96բ (Անանուն գրչի. ատ. լս.) Յիշեցէք ի Քրիստոս Լեհիւանն, որ այս ադուհացից Վիրապի շաբաթ օրս վաղճանեցաւ, թվիւն ՌՃԻԴ. *(1675)*։

144բ (Յոհան գրչի, ատ. լս.) Կա՛յ, ավա՛ղ խոշոր թղթիս մեռնէն։

218ա (ատ. լս.) Աւետարան ըստ պաշտաման կարգայ եւ գՅոհան գրիչս յիշեա՛։

260բ Փառք եկակի, եռահիւսակ դասանութեանն, ապեհիպային, կատարեալ եւ անսահմանելի Աստուծոյ Հօր, Աստուծոյ Որդւոյ, Աստուծոյ Հոգւոյ. շնորհիւ Տեառն ամենակալի եւ Տորին օգնականութեամբ աւարտեցաւ եռահրաշ եւ հոգիապարգ Աւետարանս, զոր էր շաղկապեալ երանելոյ աւետարանչացն՝ ըստ բազմերանկ գունոց ի մի ոստայն ընկենալով հան|261ա|ճար, զոր արուեստակեալ անուշոցաց ծաղկանց՝ իւղ եփեցական

կազմութեամբ, որ ըստ հոգւոյն յատկութեամբ իմանալի զանազան որակութեամբք գաղափարելով ըստ յոքունց արիւիացելոցն դասակցութեանց՝ առ ի եկեղեցւոյ յարմարումն յօդիւ խաղաղութեամբ գլխոյն պատշաճեալ, զի յայսմանէ կատարելութիւնն՝ չորք Աւետարանքն ի բաղում պատճառէ. չորեքկերպեան կենդանիքն՝ մարդ, առիւծ, ցուլ, արծիւ. չորք նիւթք աշխարհիս՝ հող, ջուր, հուր, օդ՝ հակառակք անհաշտելիք եւ սիրելիք անքակտելիք. չորք <չորք> գիր անուն երրորդութեանն՝ Հայր, Որդի, Հոգի. չորք գետք բղխեալք ի դրախտէն՝ Փիսոն, Գիհոն, Տիգրիս, Եփրատ. չորս անկիւնս եւ եղջերւոցք սեղանոյն. չորք դէմք խաչին, եւ այլ բազում պատճառս, յորս գաղափարի չորեքեան աւետարանիչքս: Զի թէպետ ի բազում բանք ի սոսա երեւին ներհակք միմեանց, այլ քաջ ճշմարիտք եւ յոյժ միաբանք միմեանց:

|261բ| Որդ գրեցաւ Մաթէոս ի խնդրելոյ հրէից հաւատացելոցն, որք էին յերուսաղէմ, գկնի Ը. ամի համբառնելոյ փրկչին ի լեզու յեբրայեցի յերուսաղէմ քաղաքի, զոր առեալ Թովմայի քարոզէ Հնդկաց, եւ Բարդողիմէոս ի Գելմասացւոյն եւ Ամրանայ եւ ամենայն արեւելից: Իսկ Մարկոս գրէ ի հրամանէ Պետրոսի Վիմի վարդապետին իւրոյ Աղէքսանդր քաղաքի ի լեզու եգիպտացի, գկնի ԺԱ. (11) ամի, եւ աւետարանէ յԵթովպէ եւ ի Լիւիկիա, եւ լուսաւորէ գաւեւմուտս: Իսկ Ղուկաս յառաջագոյն աշակերտ գոլով Գալիլեացոյն բժշկապետի, որ եւ ինքն է արուեստիւ բժիշկ, յետոյ աշակերտի սրբոյն Պօղոսի, որ եւ հրամանաւ իսկ նորա գրէ, գկնի ԺԸ. (18) ամի ի լեզու հռովմէացի յԱնտիոք քաղաքի, եւ քարոզէ ի Բիւթանիա եւ յամենայն Մակեդովնիա:

Իսկ Յովհաննէս՝ որդի Զերեթիայ, որդի որոտման, որդի սուրբ Կուսին, զվերինն որոտալով աւետէ եւ աւետարանէ, գկնի <Ժ>ՄԳ. (53) ամի |262ա| գրէ յեփեսոս քաղաք եւ լուսաւորէ զամենայն ասիս: Արդ, Աւետարան կոչի, որ պատմէ մեզ գեղեալ բարութիւնս, գիաղաղութիւն, զոր եգեր հրեշտակաց եւ մարդկան, զքակտումն բռնութենէ թշնամոյն կենաց մերոց, գաւերումն դժոխոց, զազատութիւն հոգւոց, զընծայ աջմէ Աստուծոյ նաեւ բնութեան մարդկութեանս: Ուստի եւ տեսեալ զսորա անճառ փրկագործութեան խորհուրդ, պատուական (10 տող չգրած):

Արդ, գրեցաւ սուրբ կենսաբեր սուրբ Աւետարանս ձեռամբ սուտասնուն Յոհաննի (անունը ջնջած, ապա կէս տող չգրած), ի թըւաբերութեանս հայոց ՌՃ. եւ Իէ. (1678), եւ իշխանութիւնն տաճկաց շահ Սօլէյմանին եւ ի հայրապետութենէն տեառն Յակոբայ, եւ առաջնորդութեանն |362բ| ըստ Թադէի Յովհաննէս արհնպիսկոպոսի, ի յերկիրս Զագաձորի՝ ի գեօղս, որ կոչի Կոռես, ընդ հովանեաւ Սուրբ Գրիգորիս եւ Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Մարտիրոսիս եւ Սուրբ Յակոբիս, զի սոքայ են մեզ բարեխօսս:

ՅԻՇԵՑՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

262բ *(անարուեստ նոտրգիր, 1678 թ.)* Որք անդիպիք սմայ՝ կարդալով կամ օրօնակելով, լիշեցէ[ք] գվերայգրայս. գիրեցեալ ինձին Ռ[ՃԻէ. (1678): Արդ, լիշեցէք զբարիմիտ եւ հեզայհոգի գտէր Պաւսեղ քա[հանայ, որ բազում փափականէքայ ստացաւ ըստորը (= զսուրբ) Ավատարանս ի հալալ հնդից իմոնէ իշատակ հոգոյ իմոյ եւ հարն իմ Վարդան, եւ մարն իմ Խարուն, եւ կենդանեացս (= կողակից) իմ Կուզեալ (= Գոզալ):

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստաւորին սոսնձած թղթին «2539/Հ[ին 385», «Ռ[Իէ. - 1678. Մ[եսրոպ եպ[իսկոպո]ս»: Տե «Ընծայեալ Յուսիկ վարդապետի Մովսեսեան»:*

2540

ԵՒԱԳՐԻ ՎԱՐՔ ԵՒ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՏԱՅՈՂ՝ Տիրատուր:

ԹԵՐԹ՝ 163՝ ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԳ×12 (Ա.8, ԺԳ.11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 15,9-16,3×11,2-12,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13-13,5×8,5-9): ԳԻՐ՝ բոլոգիր (նմուշ՝ 58ա): ՏՈՂ՝ 20-22: ԿԱԶՄ՝ դրօշմազարդ չագանակագոյն կապի (Ա.) եւ սեւ լաք (Ր. եւ մշրի), միջոցը տախտակ (Ա.) եւ ստուարաթուղթ (Ր.). աստառը կանաչ մետաքս (Ա.) եւ թուղթ (Ր.): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (Ա.-Ր.) + 1 (Ր.), թուղթ, լուսագծերով՝ աւելացուած նոթագման ժամանակ:

Նմուշ 58ա

ԺԳ. դար

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ Լա[ւսանց ազարդ] բոսական: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոչնագիր, ճանգուացգիր: Գ ո յ ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: կազմը եղել է խիստ հայհոյուած, ի դ[եորոգուել է Ա. փեղկի ճիւն կապի օգտագործելով], ներկուական կապիչներն ու գամերն ջնջած, թ 1-2՝ ցեղի անցիր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-163ա [Վարք եւ մատենագրութիւնք եագրեալ Պոնտացւոյ]

1. *1ա-6ա* [Վարք եւագրեալ երաեելոյ] – *Ի բազում իրս, ով սիրելիք... ի վերս այսոցն չարութեան:*

2.ա. *6ա–8ա* Եւագրեա Նշանակ յեզեկիկէէ – *Իմանամբ գմարդն զբանսկան... յառաջագոյն երեմիայի մարգարէի:*

բ. *8ա–12ա* Նորին Եւագրեա Վասն հանդերձից սուրբ հարց – *Քանզի յառաջագոյն յղեցեր դու առ իս... ի վերին յաւդան երեւեալ:*

գ. *12ա–20բ* Վասն ութ խորհրդոց – *[Ջ]միտս մոլորականս գետեղեցուցանեն ընթերցուածք... եւ ի գնին մատուցեալ հաստատեալ ունին քառում անգամ:*

դ. *20բ–1ա* Վասն այնորիկ, որ ընդ Բուսս ցնՈրդ[նորՈ] անց[աւեն] – *Յորժամ ընդ քումն ցնորիցն... գթոյ հաստատել մարթ է:*

ե. *21բ–2բ* Վասն հաստատութեան, որ մեռն է յանախտութիւն – *Երկուս գիտեմ գոգուց խաղացութեամբս... մի՛ տեսցէ զարուիթիւնս:*

զ. *22բ–3ա* Վասն Նշանակացն անցաւորութեան – *Ի ժամանակի իբրեւ միտքն առանց զբաղմանց... որ աճեցուցանէ գմեզ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր. նմա փառք եւ պատուիրան յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

է. *23ա–35բ* Նորին Եւագրեա Գիանմատոր եւ արդիւնաւոր – *Գործնականք ճառից խելամուտ լիցին... որ ձեռամբն եկեալ իցէ:*

ը. *35բ–57բ* Նորին Եւագրեայ – *[Ա]ռաքին լուսաւոր պատերազմացն... առաւել եւս պատրաստեալ գրգռէ:*

թ. *57բ–67ա* Վասն ընդունելութեան – *Եթէ յաւտարութիւն գնայցես... եւ ծագեսցի լոյսն աղաւթից:*

ժ. *67ա–71բ* Վասն պաշտաման – *Յորժամ կենաց կցորդ եղբայրն քո... եւ ներքին գեղոյն խեղդամահ սատակիցիս:*

ժա. *71բ–9ա* Նորին Եւագրէ – *Ժառանգորդք Աստուծոյ, լուարո՛ւք զպատգամս Աստուծոյ... եւ մի՛ մոռանայցէք զանձն իմ տառապեալ ի ժամ աղաւթիցն:*

ժբ. *79ա–81ա* Եւագրեա բան խրատու – *Ջերապարիս կալոյ իմոյ... աւրհնեալ Սուրբ Երրորդութիւնն:*

ժգ. *81ա–2բ* Նորին Եւագրեայ – *Եթէ ունիցիս ընդ քեւ եղբարս... եւ ի կուսէ վասն մեր ծնաւ յՕգուց Սրբոյ կատարեալ:*

ժդ. *83ա–6ա* Հաւատամ որ ի Նիկիայ – *Հաւատամք ի մի Աստուած... զանձն քո կերակրեսջիր:*

ժե. *86ա–7ա* Նորին Եւագրեա Ած Մարտիրոսոս – *Քնահատակսն Քրիստոսի... բնակեցայց ես յարկս քո, Տէ՛ր, յաւիտեան:*

ժզ. *87ա* Վասն յարութեան – *Յարութեանն Քրիստոսի երկիր պագցուք... զոր աւրհնէն հրեշտակք, եկա՛յք երկիր պագանեսցուք նմա. ամէն:*

ժէ. *87բ–93բ* Ճառ Քրիստեայ – *Աստուծոյ արժանի այն է... զչափ առեալ գտանիցի:*

Արտ. լս. գրից՝ «Ասացեալ երանելւոյն Մեքսուեայ ճգնաւորի վասն ամենայն անցաւոր եւ սուտ կենցաղոյս»:

3. *93բ–163ա* Եւագրիոս ընդդէմ պատասխանի ի Դոց Սրբոց

ա. *93բ–6ա* Ած դեւսն, որ փոռճենն զմեզ. Ասգենա՛, Քրիստո՛ս, – *[Ո]ր ի ներքոյ երկնից... եւ հարքն սուրբքն մեզ պատմեցին:*

բ. *196ա–104ա* Ած խորհուրդն որկոտութեան – *[Ա]ռ խորհուրդն, որ առանց վաստակոյ եւ պահոց... յաղթեաց աշխարհի հաւատովքն: Աւրհնեալ է Աստուած, որ ետ մեզ յաղթութիւն ի վերա խորհրդոցն որկոտութեանն:*

գ. *104ա–13բ* Ած պտղակութեան – *[Խ]որհուրդքն պտղակութեան ի ներքս ի մտի... պահել ի կորուստս: Աւրհնեալ է Տէր, որ ետ մեզ յաղ[թութիւն] ի վերա խորհրդոցն պտղակութեան:*

դ. *113բ–22ա* Ած խորհուրդն ածծաթախոտութեան – *[Ա]ռ դեւն, որ խոստանա ինձ... արդեամբ եւ ճշմարտութեամբ: Աւրհնեալ է Աստուած, որ ետ մեզ յաղթութիւն ի վերա խորհրդոցն ածծաթախրութեան:*

ե. *122ա–32բ* Ած խորհուրդն տրտմութեան – *Ած անձն, որ համարիցին... բայց միայն Տէր Աստուած ապրեսջիք ի սիրոս մեր: Աւրհնեալ է Աստուած, որ ետ մեզ յաղթութիւն ի վերա խորհրդոցն տրտմութեան:*

զ. *132բ–40բ* Ած խորհուրդն սրտնութեան – *Ած անձն, որ ոչ գիտիցէ... զոր ոչն տեսանէ: Աւրհնեալ է Աստուած, որ ետ մեզ յաղթութիւն ի վերա խորհրդոցն սրտնութեան:*

է. *141ա–9ա* [Ած խորհուրդն ձանձրութեան] – *Ած խորհուրդն ձանձրութեան, [ո]ր գործել ձեռաւքն խորշիցի... զոր խոստացաւ սիրելեաց իւրոց: Աւրհնեալ է Քրիստոս, որ ետ մեզ յաղթութիւն ի վերա խորհրդոցն ձանձրութեան:*

ը. *149ա–54բ* Ած խորհուրդ[ս] ամբարճաւաճ նորափառութեան – *[Ա]ռ ամբարճաւաճ նորափառ խորհուրդսն... ոչ գոյ սէրն Աստուծոյ ի նմա: Աւրհնեալ է Աստուած, որ ետ մեզ յաղթութիւն ի վերա խորհրդոցն նորափառութեան:*

թ. *154բ–63ա* Ած խորհուրդսն ամբարտաւանութեան – *[Ա]ռ դեւն ամբարտաւանութեան... եւ զաւրութիւն եւ իշխանութիւն յաւիտեան եւ այժմիկ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն, ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՆԱԿԻ

140բ Ձիշէ գմնեաւորս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

163ա (բոլորգիր, ԺԴ. դ.) Ջամենատառապեալս ի բարեաց եւ զբազմահարուածս չարեաւք, զեղկելի անձնս՝ նուաստս Տիրատուր պիտակ անուամբ վարդապետ յորջորջեալ՝ զոստացեալ աստուածային տաղիցս, զծնաւղսն իմ եւ զհարազատս եւ զամենայն երախտաւորս մեր ըստ հոգւո եւ ըստ մարմնո յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր, ո՛վ խոհեմամիտ ընթերցողք, աղաչեմ:

163բ (թղտրգիր, 1439 թ.) Ալլ եւ գվերջին ստացաւղ յուսաւոր Պատերազմիս եւագրեալ գՅովսէփի կրաւնաւոր եւ գհոգեւոր հաճշիրակ եղբայրն իւր՝ գՅոհաննէս կրօնաւոր, ազաչեմ յիշել ի Տէր, եւ յօժար կամօք Աստուած ողորմի առել, եւ դուք յիշեալ յիշիք առաջի Քրիստոսի. ամէն: Ի թվին ՉՁԸ. *(1439)* գենաց գգիրքս ի հալալ արդեանց իւրոց յիշատակ բարի իւրն եւ ծնօղաց իւրոց, Տէր Աստուած վայելել ասցէ բազում ժամանակաք. ամէն:

Տե՛ս ժե. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 503:

163բ (թղտրգիր, ժե. դար) Եւ՝ Յովսէփի այրեղայս *[բա]*շխեցի գայս գիրքս տէր Սուրիասին՝ իմ հոգեւոր եղբաւրն. եւ է սա սեփական նմայ, եւ այլ ոք ոչ ունի իշխանութիւն ի վերայ սորա, բայց ի տէր Սուրիասէն:

Հարիւրաւոր սա անուանի, / Ընդդէմ դիւաց պատեհ-րազմիւ: / Ով որ սորա հետեւեսցի, / Յաղթէ չարին սատանայի, / Արիանայ ընդդէմ չարի, / Յաղթէ ութիցս խորրրդի, / Այս են գէնք սատանայի, / Ընդ մեզ սոքաւք միշտ մարտնչի: / Եւագրիս հայրն բարի / Յաղթեաց ութիցս խորհրդի / Եգեալ գօս սահման բարի / Բոլոր ազգիս քրիստոնէի:

Տե՛ս ժե. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 503:

1ա (նոտրգիր, ԺԸ դ.) Տէր Սաֆօէ:

52ա, 87ա (ստ. լս., շղագիր, ԺԹ դ., ջնջած) Գրիգոր վարդապետին է:

ԿՆՔՈՒԴՐՈՇՈՒ *163բ.* անընթեռնելի, հաւանաբար *163բ էջի* ւիշատակարանի հեղինակ Յովսէփ աբեղայինն է:

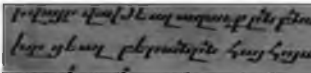
ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի Ա. փեղկին սոսնձուած թղթին «Քանք եւագրի Վասն խնդրոց եւ գործոց մարդկան», այլ ձեռքով վրան գրած «10բ»: Ա. կազմատտոհին սոսնձած թղթին «Հ*[ին] *387/2540», «ՉՁԸ. — 1439-ց առաջ, Մ[ետրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Առաքեալ յԱստրախան քաղաքէն»:*

2541

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ԵՒ ՏԱՂԱՐԱՆ

ԺԵ. դար

ԹԵՐԹ՝ 254: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԲ×12 (Ա, ԺԷ 9, ԺԸ, ԻԱ, ԻԲ 10): ՆԻՒԹ ԹՈՒՂԹ՝ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆՆ 16,1×12,5-13: ԳՈՒՆԱԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×9,5): ԳԻՒՂ՝ բոլոգիր (նմոյշ 33ա): ՏՈՂ՝ 15: ԿԱԶՄ՝ դոջուածգաղղ չագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկը տախտակ, առատակ կարմիր կտաւ. լուսանցագծողներ՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա, վ.), չգրուած թուղթ.

Նմոյշ 33ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ւ ա ծ 3ա: ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 79ա, 198ա: Լ ու ս ա ն ց ագ ա գ ա ր դ՝ բուսական, տաճար, թռչուն, ձառ, սափոր, խաչ, վարդակ, յոգնապարիկ: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ բուսական, հաճոյացպիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին եզրամաչ, գեղի անգհեռով, դռնակի վերին արտաքին եզրը, երկուական կապիչներեն ու փայտէ զամերն ընկած, 1ա՝ ամբողջութեամբ, եւ 2ա՝ մասամբ խուճացած, թ 1-2, 104, 175-6՝ ստորին արտաքին եզրեն ընկած, 1 թերթ ընկած թ 165-6ի միջեւ, վերջից թերի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-197բ* [Գանձարան]

— *1ա-2բ* Այս ինչ, որ հաւաքեալ կայ ի սմայ, այս է — *Ա. Մնդեդանն Տեառն... Ծ. մեռել թաղի:*

1. *3ա-6բ* [Ա. Գանձ ծննդեան եւ Յայտնութեան. ձեռ. 423, 6բ] («Մկրտիչ») — *Մաքուր եւ անբիծ...*

2. *6բ-11ա* Բ. Գանձ ծննդեան երկրորդ աւուրն («Հաչատուր») — *Հրեղաշրաւէր երգաւք նագելի...*

3. *11ա-5ա* Գ. Գանձ ծրնընդեանն Տեառն երրորդ աւուրն («Հաչատուր») — *Հրենդա, մայր Տեառն Յիսուսի...*

4. *15ա-8ա* Դ. Գանձ Յովհաննու Մկրտչի («Մկրտիչ») — *Մեծապայծառ փառաւք պանծալի...*

5. *18ա-23ա* Ե. Գանձ Ամոռնի Ամենապատկանին («Հաչատուր») — *Հրատ մարգասիրին...*

6. *23ա-6ա* Զ. Գանձ Տեառնընդառաջին («Մկրտիչ») — *Միամանական սուրբ երրորդութիւն...*

7. *26ա-30բ* Է. Գանձ սրբոյն Սարգսի զաւրավա[րին] («Մկրտիչ») — *Մեծապայծառ փառաւք...*

8. *30բ-4բ* Ը. Գանձ սրբոց հայրապետացն ԳԾԺԸ.ից (318) [ի] Նիկ[իա]ա («Հաչատուր») — *Հորհուրդ գաւրութեան, անեղութեան...*

9. *34բ-9ա* Թ. Գանձ Թէոդորոսի գաւրավարին («Հաչատուր») — *Հրենդայհրաւէր մանկունք Միոնի...*

10. *39ա-42ա* Ժ. Գանձ երրորդ կիրակէն յաձառակ որդին («Մկրտիչ») — *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական, անճառ, անհաս...*

11. *42ա-5ա* ԺԱ. Գանձ չորրորդ կիրակ[էն] ի մեծատու[ձն] եւ ի Ղազա[ր] («Մկրտիչ») — *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական, որ նորոգեաց գաշխարհս...*

12. *45ա-8բ* ԺԲ. Գանձ սրբոց Բառասեիցն, որ ի Սեբա[ստիա] («Մկրտիչ») — *Մեծ եւ հրգաւր անմահից պարագ...*

13. *48բ-52ա* ԺԳ. Գանձ հինգ[երորդ] կիրակին Աղուհացից («Մկրտիչ») — *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ անեղին...*

14. *52ա-6ա* ԺԴ. Գանձ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրգաւոր թագաւոր անմահ...*

15. *56ա-60ա* Ժե. Գանձ Ղազարու յարութեան («Խաչատուր») – *Խորհուրդ յառաջ քան...*

16. *60ա-3բ* ԺՋ. Գանձ Ծաղ[կ]ազարդին («Խաչատուր») – *Արնդայ, Սիովն, խորան խորհրդոյ...*

17. *63բ-6բ* Ժէ. Գանձ Մեծի չորեքշաբաթուն («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ անեղին...*

18. *66բ-9բ* [ԺԸ.] Գանձ Աւագ հինգշաբաթուն («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ ահագին...*

19. *69բ-75բ* ԺԹ. Գանձ Մեծի ուրբաթուն («Խաչատուր») – *Խորհուրդն, որ ծածկեալ էր յազգաց...*

20. *75բ-8բ* Ի. Գանձ Մեծի շաբաթի թաղումն Տեառն («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ սոսկալի...*

21. *79ա-82ա* ԻԱ. Գանձ Յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ ձայն ուրախալի...*

22. *82բ-3ա* ԻԲ. Գանձ Յարութեանն Տեառն երկրորդ աւուրն («Խաչատուր») – *Խնամք խորհրդոյն, գութ արարչական...*

23. *83ա-92բ* ԻԳ. Գանձ Յարութեան Տեառն երրորդ աւուրն («Խաչատուր») – *Խորհուրդ հրաւիրամամբ կամաւ արարչին...*

24. *92բ-5բ* ԻԴ. Գանձ Յարութեան Տեառն չորրորդ աւուր («Մկրտիչ») – *Մարդասիրութեամբ Արդիդ միածին...*

25. *95բ-9բ* ԻԵ. Գանձ աւետեաց Աստուածածնին («Խաչատուր») – *Խընդութեան ձայն բարբառ...*

26. *99բ-103բ* ԻԶ. Գանձ համբարձմանն Տեառն («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրգաւր տաւնիս ահագին...*

27. *103բ-3ա* ԻԷ. Գանձ Հոգւոյն գալըստեանն Տեառն («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրգաւր Հոգի...*

28. *108բ-12ա* ԻԸ. Գանձ եկեղեցոյ, ի տէր Մկրտիչ վարդ[պետէ] («Մկրտիչ») – *Մաքրափայլ տաճար տիրական...*

29. *112ա-5ա* ԻԹ. Գանձ Վարդավառին, ի տէր Մկ[կրտիչ վարդապետէ] («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ մեզ յայտնեալ...*

30. *115ա-20ա* Լ. Գանձ փոխ[ման սուրբ Աստուածածնին («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ, հրաշակերպ, լուսածին...*

31. *120ա-4բ* ԼԱ. Գանձ երկրորդ աւուրն («Խաչատուր») – *Հոնարհեալ Որդին միածին...*

32. *124բ-3ա* ԼԲ. Գանձ Սուրբ խաչին Քրիստոսի, ի տէր Մկրտիչ [վարդապետէ] («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ ակըն պատուական...*

33. *128ա-33ա* [ԼԳ.] Գանձ Վարագայ խաչին («Խաչատուր») – *Խաչըն կենաց նըշան յաղթութեան...*

34. *133ա-7ա* ԼԴ. Գանձ Գիւտ խաչին («Խաչատուր») – *Խաչի քո, Քրիստո՛ս, երկիր պագանեմք...*

35. *137ա-41ա* ԼԵ. Գանձ Գեղոգեա Ջաւավարին («Խաչատուր») – *Հրնդարհաւէր մանգունք Միովնի...*

36. *141ա-5ա* ԼԶ. Գանձ հրեշտակապետացն Գաբրիէ[ղի] («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ հրաշալական...*

37. *145ա-50բ* ԼԷ. Գանձ համատեղ առաքելոցն Քրիստոսի («Խաչատուր») – *Խորհուրդ ազգագ քո մարդեղութեանդ...*

38. *150բ-3բ* ԼԸ. Գանձ սուրբ մարգարէից («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ անուն հրաշալի...*

39. *153բ-6բ* ԼԹ. Գանձ սրբոց մարտիրոսացն («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ փառաւք զարգարեալ...*

40. *156բ-60ա* Խ. Գանձ Յիսնեմեր Ոսկեբերանին («Խաչատուր») – *Խաչաշարչար խաչելոյն վըկայ...*

41. *160ա-4ա* ԽԱ. Գանձ սրբոյն Նիկալայոսի հայ[րապետի] («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրգաւր անուն հրաշալի...*

42. *164ա-7ա* ԽԲ. Գանձ սրբոյն Յակովբայ Մծբնա («Մկր[տ]իչ») – *Մեծաշրնչակ անուն գովելի... եւ կենաց բանիւ լուսաւորէ/// |166ա| որ հաւք զարգարեալ...*

Մէկ թերթ ընկած ընգրէչ թ. 165-ին, ուստի եւ գանձս մինչին մասում թերի է:

43. *167բ-73ա* ԽԳ. Գանձ Գաւթայ մարգարէի եւ Յակոբա առ[աքելոյ] («Խաչատուր») – *Խորհուրդ անքննին, անճառ, անհասին...*

44. *173ա-7բ* ԽԴ. (=ԽԹ.) Գանձ սրբոյն Ստեփանոսի («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրգաւր անմահ թագաւոր...*

45. *177բ-81բ* Խե. Գանձ սուրբ առաքելոց Պետրոսի եւ Պօղ[ոսի] («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհըրդոյ Քրկչին...*

46. *181բ-5ա* ԽՁ. Գանձ սուրբ առաքե[լոցն] Յոհաննու եւ Յակոբայ («Խաչատուր») – *Խորք անքննին, անճառ, անհասին...*

47. *185ա-8բ* ԽԷ. Գանձ սրբոյն Բարսեղի Կեսարու («Խաչատուր») – *Խաչաբարձ եւ պետ պանծալի...*

48. *189ա-92բ* [ԽԸ. Գանձ] հասարակաց գիշերապաշտաման («Աւառաւել») – *Անտանելիդ երկնի եւ երկրի...*

49. *192բ-7բ* [ԽԹ.] Գանձ մեռելայրաղին ասա՛յ («Ամանվելոս») – *Մինդ ի յՀէն, բանդ որ ի Հաւրէ...*

Բ. *198ա-254բ* [Տաղարան]

1. *198ա-9ա* [Նեռսխի Շնորհալւոյ] Տաղ ծնունդեանն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *Այսաւր աւետեաց Գաբրիէլի լրումն... ըզփառս ի բարձունս:* p. *199բ-200ա Փոխ.* [Ներսեսի Շնորհալւոյ Յորդորակ] («Ներսխի է այս երգ») – *Նոր ծաղիկ բըղխէ այսաւր... սուրբ երրորդութեանդ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

2. *200ա-3ա* [Գրիգորի Նարեկացւոյ. ձեռ. 425, 94ա] Տաղ ծընընդեանն առաջի ատուն – *Աւետիս մեծ խորհրդոյ... երգեմք միշտ՝ Քրիստոս աւրնեալ է յաւիտեանս:* p. *203աբ Փոխ.* [Սրկան Կոստանդինի՞ Տաղ] («Կոստանդին») – *Կոյսն ի յայրին Բեղեէմի մանուկ ծընանէր... այժմ եւ անվաղճան, յաւէտ յաւիտեանս. ամէն:*

3. *204ա-5ա* Տաղ ծընդեանն Տեառն երկրորդ աւուրն] – *Այսաւր ի սկզբանն բանն... հովիւքն երգեն նըմայ փառք ի բարձունս:* p. *205ա-6բ* Փոխ. *Մայր Աստուծոյ Մարիամ... որում պատիւ սրբասաց:*

4. *206բ-7բ* Տաղ ծնընդեան Տեառն երրորդ աւուրն – *Ա<ս>կըսբնագարդ գոյից ստեղծողն... փառս տացուք այժմ յաւիտեան:* p. *207բ-8ա* Փոխ. – *Անճառ բանին բարձրելոյ... փառք ի բարձունս երգէին:*

5. *208բ-10բ* [Ներսեսի Շնորհալւոյ] Տաղ Յովանու Մկրտչի («Ա-Ք») – *Անմարմնոցըն հրեղինաց... հայցմամբ առ Տէր:* p. *210բ-1բ Փոխ.* – *Ի բանէն մաղթէ... եւ կակից հոգոյդ, ընդ որում աւրհնեալ ես միշտ, այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

6. *211բ-3ա* Տաղ Ռառասնատես գալըստեանն – *Այսաւր ցընծա՛յ էրուսաղէմ... զի քեզ իսկ վայել է փառք, պատիւ եւ գոհութիւն:* p. *213ա-4ա* [Փոխ] – *Քրիստոս փառաց թագաւորն այսաւր եկեալ... քեզ երգեմք միշտ ըզփառս այժմ, յաւիտեանս, հանապազ:*

7. *214ա-5ա* Տաղ Սրբոյն Սարգսի զաւազարին, Սրկան – *Պարծանք հանդիսից խմբից... վասըն գիւտեան կամացն:* p. *215ա-6ա* Փոխ – *Վրկայից հանդիսից հրաշալի... երգաւղին խընդրեցե՛ք:*

8. *216աբ* Տաղ սըրբոյն Թէոդորոսի զաւազարին – *Յայս հանդիսաւոր... զաւրութիւն եւ գիտաս ի յօւխ[տ]եանս. ամէն:* p. *216բ-7ա* [Փոխ] – *Ի գինուորական դասէն... երգեմք գփառս ի բարձունս:*

9. *217ա-8բ* [Գրիգորի Նարեկացւոյ] Տաղ սրբոց Ռառասնիցն («Գրիգորի երգս այս») – *Գունդք սուրբ վըրկայիցն... երկայնամիտ Տէր, փառք քեզ:* p. *218բ-9ա* Փոխ. («Քառասունս») – *Քրիստոս փառաց թագաւոր... նոյն ընդ նոսին քեզ երգեմք. փառք եւ պատիւ յաւիտեանս:*

10. *219բ-21ա* Տաղ սըրբոցն. Գրիգորի Լուսաւորչին – *Գրիգորիոս առաքինի հընչեղ... Աստուած ի մէնջ աւրհնի:* p. *221ա-2ա* Փոխ – *Յայն իմանալի հրաշիցն... ա՛ռ զմեր գոհութեան նըւէրս, տո՛ւր երրորդութեանդ ի փառս. այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

11. *222ա-4ա* Տաղ Ղազարու յարութեանն («Մտեփանոսի») – *Մոսկալի գարմանս հրաշից տեսեալ... արարչագործ ձայնիւ:* p. *224ա-5ա* Փոխ – *Ձայնին զաւրութեան փըրկչին... փըրկչիդ գալուստն աւրհնաբանեալ լիցի:*

12. *225ա-6ա* Տաղ Ծաղկազարդին – *Խորհուրդ հայրենի աւանդ... թագաւորին նըւէր:* p. *226բ-7ա* Փոխ – *Աստ եբրայեցոյց մանկունքն... յաւէտ էութեան Հոգոյն այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

13. *227ա-8ա* Տաղ Աւագ չորեքշաբաթին – *Հիանան այսաւր գասըք հրեշտակաց... յաւէտ գոհութեամբ միշտ եւ յաւիտեանս:* p. *228ա-9բ* Փոխ – *Որ վասըն մեր յերկինից յերկիր խոնարհեցար... ուստի յաւէտ փառաւորիս ի յաւիտեան:*

14. *230ա-1բ* Տաղ Աւագ հինգշաբթին («Հ-Ա») – *Հոսեալ հրեղինացըն հաւաքեալ կային... Հոգին ճշմարիտ փառք յաւիտեանս. ամէն:* p. *231բ-2ա* Փոխ – *Ընդ երեկոյս հասեալ ժամու... Քրիստոս աւրհնեալ է յաւիտեանս:*

15. *232բ-3բ* Տաղ Աւագ ուրբաթուն – *Ի յուրբաթու մեծի Ջատկիս... ի յաշխարհի յայտնեալ:* p. *232բ-4բ* Փոխ – *Շնորհաւք մըրբոյ Հոգոյն... Քրիստոս աւրհնեալ է յաւիտեանս:*

16. *234բ-5բ* Տաղ Մեծի շաբաթուն – *Այսաւր է շաբաթ... եւ պայծառացոյց զեկեղեցիս հեթանոսաց:* p. *235բ-6բ* Փոխ – *Ընդ որս եւ մանկունքս... բղճայր եւ գԱրդի, Հոգովն յաւիտեանս. ամէն:*

17. *236բ-5ա* [Ներսեսի Շնորհալւոյ] Տաղ փոխման Աստուածածնին – *Այսաւր Կաբրիէլ հրեշտակապետն... կուսական տունիս՝ երրորդութեանըն փառք:* p. *238ա-40ա* Փոխ [Նորին] – *ԵՒնարատ տաճար եւ առագաստ յուսոյ... փառս վերերգել երրորդութեանըն միշտ:*

18. *240աբ* [Գրիգորի Նարեկացւոյ] Տաղ խաչին Քրիստոսի – *Ես ձայն գառեւծուն ասեմ... զամուրս, որ ունի:* p. *240բ* Փոխ - *Սեփական սիւն պատուական... յելս եւ ի մուտս պահապան:*

19. *240բ-2ա* Տաղ սրբոյն Գէորգեա զաւազարի[ին] («Ա Գէորգեա ա») – *Սըրբոյն սրբութիւն տացուք... եւ փառս տալ Տեառն կամաց:*

20. *242բ-4բ* [Ներսեսի Շնորհալւոյ] Տաղ առաքելոցն Քրիստոսի («Ա-Ք») – *Առաքեալք Աստուածորդոյն... յառաւաձիր պարգեւատէրն:*

21. *244բ-6ա* Տաղ սրբոց մարգարէիցն – *Աստուածային խորոցն անճառ... պատիւ անուան այժմ եւ հանապազ եւ յաւիտանս յաւիտենից:*

22. *246ա-7ա* [Ներսեսի Շնորհալւոյ] Տաղ յարութեանն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի («Ներսէս») – *Նոր ձայն աւետեաց հրեշտակապետն... զպտուղ առաջին ունէր տալ նըմին:* p. *247բ-8բ* Փոխ. [Նորին] («Ներսէս») – *Նոր ծաղիկ պայծառ ցուցաս... տո՛ւր աւրհնութիւն յարուցելոյն փառք յաւիտեանս:*

23. *248բ-50ա* Տաղ յարութ[եան] – *Ով քաղցրաձայնեալ քաղցրախոսեալդ... փառաց թագաւոր, քեզ վայել է պատիւ ընդ Հաւր եւ Հոգոյն այժմ, յաւիտեանս. ամէն:* p. *250ա-1բ* Փոխ («Կաթողիկոս Հայոց») – *Կանայքն արտասուաւք լսային գըպրաձայնն արտասուաց... գյարուցեալն ի մեռելոց աւրհնեմք ընդ Հաւր յաւիտեանս:*

24. *251բ-2բ* [Միմասայ սարկաւագի] Տաղ յարութ[եան] – *Այսաւր նոր արեւ հարեալ... աւրհնեալ է յաւիտեանս Քրիստոսաւ։ բ. 252բ-3ա Փոխ* [Ներսեսի Շնորհալւոյ Տաղ] («Ներսեսի երգ») – *Նբաստեալ կանայք ողբային... Փառք յարութեան փրկիոջին։*

25. *253ա-բ* Տաղ համբարձմանն Տեառն («Սահեփանոսի է») – *Սոսկալի ահիւ պահեան հոյլք բոցեղինաց խրմբիցն... զիսորհուրդըն ծածկեալ յագեցաց։ բ. 253բ-4բ* [Փոխ]. – *Ես խաւսիմ զարդարութիւն... եւ անճառ երանութեան առնել գմեզ հաղորդ/// (շար. թափուած)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ

78բ Ազաչեմ, զսուրբ վայելուչդ, սուրբ Յարութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերո յիշել զամենայն մեղաց գծնուդս զԱնուն (բառս գրուած է եղծուած անուան փոխարէն) յիշել ի Քրիստոս, եւ Աստուած զամենեսեան արժանի արասցէ իւր սուրբ յարութեանն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՆՑ

197բ (բոլորփր ԺԶ. դ.) Ես՝ Լճացի *սուտանուն կիւրակոս աբեղայս գրեցի այս մարմ[ն]օռ/// [յիշատակ՞] շարի սերմանող ոչ գթարի///։*

1ա (շղագիր, 1891 թ.) Սուրբ Էջմիածնի *մատենադարանին նուէր ե[ռանդ]* Լալայեանից. *1891, օգոստոսի 24 յԱղէքսանդրապոլ։*

ԿՆՔՈՒԴՐՈՇՄ՝ *Ա.ա.՝ (երիցս) ուիանկիուն, վերին մասում հրեշտակ, տակը՝ «Քրիստոսի ծառայ Գերենիկ (՞) վարդապետ///»։ Քառանկիւն. «Ղուկաս վարդապետ»։ Վեց անգամ՝ վատ դրոշմուած, ուիանկիուն. «Քրիստոսի ծառայ Սահակ (՞)»։*

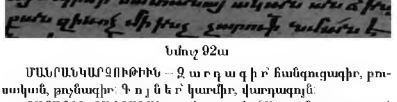
ՆՇՈՒՄ՝ *կաղմի Ա. փեղկին սոսնձած թղթին «Յ. Գանձարան»։ Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին «Հ[ին] 409/2541», «Ժե., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2542
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԱՆԿՈՒՆՆԱՅ վանք

ԳՐԻՉ՝ Ջամար աբղ։ ԿԱԶՄՈՂ՝ Մելիսեդեկ (1624 թ.)։ ԹՈՒՂԹ ԿՈՒՈՂ՝ Մահկոս։

ԹԵՐԹ՝ 161+3 (կրկն. թ. Ի՛ երից, թ. 131. 1ա-զ, 131գբ)։ ՊՐԱԿ Գ-ԶՁx12 (Գ. 8)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, թ. 1գբ, 44-46, 51-53՝ այլ թուղթ, ուեպացած նորոգման ժամանակ։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 17,2x13,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5x10,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմռոյ՝ Ջա)։ (1գբ, 44-46, 51-53 թերթերը՝ 1624 թ.)։ ՏՈՂ՝ 21-25։ ԿԱՋՈՒ ԶՐՈՂ՝ մսագոյն շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկը տսկսոսոյ, աստառը սպիտակ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կապոյտ (գունաթափ)։

Նմուշ 92ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝* հանգուցագիր, բուսական, թռչնագիր։ *Գ ո յ ն ե ր՝* կարմիր, վարդագոյն։

ՊԱՏՃԱՌԻԿ-ՊԱՏՎԱՆԱԿ – *Ճաշոց*։ 1 (վերջում), ստացուած ընդլայնական հատուած մէկ թերթից։ ԺԱ. դ.։ Մտագաթաթ, 13,5x16,8, երկսիւն (12x14), ուղղագիծ երկաթագիր (ճմռոյ՝ Աա), տող՝ 13։ *Ճաշոց. Կարդալ՝* Աբ, Աա։ [Յունուարի ե Յայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Կանոն շուր առաճնեղոյ Ընթերցուած ե յԵղեկիելէ մարգարէէ, Խէ. 7-12, Պատրոյ առաքելոյն ի Կորնթացւոց Ա. թղթոյն ընթերցուած, Ժ. 1-3, Աւետարան բստ Մաթէոսի, Գ. 13-15] «անդ իմում, եւ անա յախն գետոյն ծառատունկ բարւոյ։ զբուղն եղից, եւ բծղկես[զէ]/// կենդանասցին յորոյ վերայ... մի արբեցիս, այլ յայոս մա[նանեցդի]/// կերակուր, եւ եղի նոցա ի արբոյնն։ առեներին զնոյն ես[գնոր]/// Յայնժամ գայ Յիսուս ի Գաղիղիա։ վայէ է մեզ յնոյ գաւնեցայն առդարու-[թիւն]»։

Նմուշ Աա

Ջիե. – 1476

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին եզրատաշ, ներկական կապիչներն ու զամերն ընկած, սկզբի թերթերը բարակացած, թ. 1գր, 44-46, 51-53՝ ուեպացուած վերակազմման ժամանակ, բնագրերի թափուած մասերը լրացնելով, թ. 1-18, 161՝ ցեկի անգիր։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-36բ* [Թուղթ ընդհանրական Ներսեսի Շնորհալւոյ]

Տե՛ս նեւ. **500**, 4ա-51բ։ ա-բ*չքբ*։ գ/*1ա-2բ*։ դ/*2բ-11ա*։ ե/*11ա-25բ*։ զ/*25բ 31բ*։ է/*31բ 3ա*։ թ/*33ա-4ա*։ ժ/*34ա 5բ*։ ի/*35բ-6բ*։

Բ. *36բ-77ա* Նուաստ վարդապետի Յով[հաննու] եզնկացւոյ] խրատ հասարակաց հրիատոնէից, ֆահանայից եւ ժողովրդոց՝ ի կանոնական սահմանաց առաքելոց, սրբոց եւ հայրապետաց եւ վարդապետաց, եւ սուրբ Հօր մերոյ՝ Վարդան վարդապետի, յոր յամենայնէ ժողովեցի եւ գոեցի։ Կարդալ եւ զիս յիշել։

Տե՛ս նեւ. **228**, 71ա-127ա։ *Նիպր./36բ-8բ*։ 1ա/*38բ-41ա*։ 1բ/*41ա-2բ*։ 1գ/*42բ 3բ (վերջից թերի. «... ոք կամի պէտս տալ նիւ ըմպելոյ կամ///»)* 1դ/*47ա (պահպանուած միայն վերջի էկս էջը. «///մի՛ ասղնորդք...»)։* 1ե/*47ա-3բ*։ 1զ/*48բ-9բ*։ 1է/*49բ-50բ*։ 1ը/*50բ-1բ (ունի յաւելեալ յաճ՝ 51ար. «եւ ընդ Հոգոյն Սրբով Հայր եւ Որդի... զի սուտ է աստանալէ է»)։* 1թ/*յ[բ]*։ 1ժ/*54ար (սկիզբը եւ վերջը թերի. «///աստաց եւ ասէ. Ո՞ գիտեմ... մի՛ վասն փոքր իրաց եւ տակաւ պատ[ճառի]»)։* 1ժա/*յ[բ]*։ 1ժբ/*56ար, Յա (սկզբից թերի. «///հայեին եւ երիկունն ի ժամ քնոյն...»)։* 1ժգ/*55ա-9բ*։ 1ժդ/*56բ-60ա*։ 1ժե/*60ար*։ 1ժզ/*60բ-1ա*։ 1ժէ/*61ար*։ 1ժը/*61բ-2ա*։ 1ժթ/*62ա-3ա*։ Սահակայ կանոնք/*63ար*։ Սրբոյն Սահակայ վասն քահանայից/*63բ*։ Սրբոյն Բարսղի կանոնք/*63բ-4ա*։ 2/*64ա*։ 2ա/*64ար*։ 2բ/*64բ-5ա*։ 2գ/*65ար*։ 2դ/*65բ*։ 2ե/*65բ*։ 2զ/*65բ-6ա*։ 2է/*66ար*։ 2ը/*66բ*։ 2թ/*66բ-7բ*։ 2ժ/*67բ-8ա*։ 2ժա/*67բ-8ա*։ 2ժե/*68ա-70ա*։ 2ժբ/*70ա*։ 2ժգ/*70ա-1բ*։ 2ժդ/*71բ-2բ*։ 2ժե/*72բ-3ա*։ 2ժզ/*73ար*։ 2ժէ/*73բ*։

2ժը/73բ: 2ժթ/73բ-4ա: 2ի/74ա: 2իա/74ա: 2իր/74բ: 2իզ/74բ-5ա: 2իղ/75ապ: 2իե/չիթ: 2իզ/75բ-6ա: 2իէ/76ա: 2իը/76ա-7ա:

Ձեռագիրը նորոգուել է եւ այդ ընթացքում ընդմիջարկուել չեսագալ գրչութեան այլ նիւթերով: Ըստ այդմ

Գ. *77ա-132բ* [Թուասք, Կանոնք, Թուղթ]

Տե՛ս ձեռ. 228, 127ա-208բ: ա/*77ա-81ա*: բ/*81ա-2բ*: գ/*82բ-3բ*: դ/*83բ-5բ*: ե/*85բ-8ա*: զ/*85ա-93ա*: է/*93բ-5ա*: ը/*95ա-9բ*: թ/*99բ-110բ (խորագիրը չկայ)*: ժ/*110բ-4ա*: ժա/*114ա-5բ*: ժբ/*115բ-9բ*: ժգ/*119բ-25ա*: ժդ/*125ա-32բ*:

Դ. ա. *93ապ* [Դարագլուխք] — *ՅԱդամայ մինչեւ զջրհեղեղն գումարին ամք... եւ անտի ի հայ թուականն ամք ՌԽԱ. (241)*:

բ. *93բ* [Սաթողիկոսք Հայոց եւ ամք նոցին] — *Առաջին կաթողիկոս ի Հայք սուրբն Գրիգոր ամս Լ. (30)... յաջորդէ յաթոռ հայրապետութեան Հայաստանեաց Խոսրով:*

ե. *132բ-59բ* [Ճառ Կիրակոսի Երզնկացւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 228, 208բ-41բ: -/*132բ-40բ*: ա/*141ա-5ա*: բ/*145ա-8բ*: գ/*148բ-50բ*: դ/*150բ-3բ*: ե/*153բ-6ա*: զ/*156ա-7ա*: է/*157ա-9բ*:

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԸ. ԴԴ.

[Բնագիրք զանազանի]

44ա [Յաղագս որկամոլութեան կամ արբեցութեան] — */// զանդաստանս եւ զայգիս ջրերելոյ... մեղք ուսանի:*

44ա (Գրչից) *«Ով եղբայր, անմեղադիր լե՛ր, որ աւրինակն այլ չկայր»:*

ա. *44ա-6բ* Յաղագս խնամոթեան, թէ որպէս լինի խնամութիւն — *Որ կամէ ի վայր քան զերիս եւ զչորս ազգն... եւ ի խըղճէ եմք անպարտ:*

բ. *51բ* [Հմայագիր] — *Ամամբայ մուամր... Այս մկնայ տամու գիր է...*

գ. *52ա-3բ* [Գուշակութիւնք] — *Թէ գագաթն խաղայ, մեծութիւն է... եւ այլ մաղտանքն լինի. եւ գիս յիշեա՛յ ի Տէր:*

դ. *55ա* Գիր աչաց ցաւի — *Երանելին Փոտինայ խնդրեայ... գրէ, վրէն պահէ:*

ե. *55բ* Վասն խիթի — *Խիթն խթեց, խիթն խոցեց... այս մարդու:*

զ. *55բ, 57աբ* Վասն աղաւթից ասասցուք այսպէս — *Եւ պարտ է քրիստոնէիս աւուրն Ե. հետ աղաւթք առնել... Հօր իմոյ ժառանգեցէ՛ք:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

159բ (գրչի) Փառք սուրբ երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն յաւ|*160ա*|տեսանս յաւիտենից. ամէն: Արդ, գոհութիւն եւ փառս մատուցանեմք համագոյ սուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որ ետ կարողութիւն մեռեալ ոգւոյս եւ տկար անձիս՝ հասանել յաւարտ գրոցս, որ կոչի Հնդհանրական ի սրբոյն Շնորհաց Ներսէսէ եւ յայլ վարդապետաց, *ի[ւրա]*տք ոգէշահք եւ պատուականք ամենայն եպիսկոպոսաց եւ քահանայից, կրասո[ւատրաց] եւ ժողովրդոց:

Արդ, գրեցաւ սա Ձեռամբ ումեմն անարժանի, սուտանուն աբեղի, փծուն գրչի Ջահարի, ի խնդրոյ ճգնաւոր եւ մաքուր սրբասիրի եւ առաքինի, սուրբ եւ ընտրեալ քահանայիս (անուան տեղը բաց, յետագայում նոտրգրով աւելացուած՝ «ի վանէուսն տէր Պարսամիս, որ է Թիրլևզևցի»):

Գրեցաւ սա ի սուրբ եւ ի հռչակաւոր ուխտս առ դրան Սուրբ Լուսաւորչին եւ Սուրբ Վարդիճօրն գերեզմանին, ի վանքս, որ կոչի Անկումեեաց, եւ այլ սրբոցս, որ հաւաքեալ կան ի սայ: Գրեցաւ ի թվականիս հայոց ՋԻԸ. (1476), դեկտեմբեր ամսոյ Ի. (20), եւ յաւարտումն Աստուածատուր հայրապետիս եւ յեպիսկոպոսութեան տէր Գրիգորիս եւ ի դանութեանն Հասանպկիկի եւ ի պարո|*160բ*|ութեան Հուսէյպկիկի. ՋԻԸ. (1476) դնաց ի վերայ թագաւորին:

Մ՛վ սուրբ քահանա՛յք եւ մանո՛ւնք սուրբ եկեղեցւոյ, որք հանդիպիք կարդալով կամ աւրինակելով եւ աւագիք ի սմանէ, յիշեսջիք ի սուրբ աղաւթս ձեր զԳրիգոր եպիսկոպոսն եւ զԱստուածատուր հայրապետն, որ [յոր]դորեցին զմեզ ի գրելն եւ հետ մէր աշխատեցան: Յիշեցէ՛ք եւ զծնօղսն՝ զՄկրիխեեդն, եւ զմայրն իմ զՄելիճն, եւ զեղբայրն իմ զԳասպէն, եւ զքոյրն իմ զԱսլամխերիճն եւ զՏովլաթխսրուն եւ զՄարեամն: Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասցէ՛ք. ամէն: Եւ զՄարկոսն, որ գիտուիք հա՛յրք իմ եւ եղբա՛յրք, անմեղադիր լեր՛ք սղալանաց եւ խոշորութեան գրիս, զի կայր մեր այս է: Յիշեցէ՛ք եւ զծնօղսն՝ զՄկրիխեեդն, եւ զմայրն իմ զՄելիճն, եւ զեղբայրն իմ զԳասպէն, եւ զքոյրն իմ զԱսլամխերիճն եւ զՏովլաթխսրուն եւ զՄարեամն: Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասցէ՛ք. ամէն: Եւ զՄարկոսն, որ գիտուիք կոկեց եւ ի հետ մեզ աշխատեցաւ. ամէն:

Ձեռս երթայ, դառնայ ի հող,

Գիրս մնա յիշատակող. ամէն:

Եւ զՀետիճ մամն, որ խիստ աշխատեցաւ ի հետ մեզ՝ ի հացին թխելն, ի տան աւիլելն, եւ գոէր Միճաս, որ զչուրն իբեր գասանն, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասա[ցէ՛]ք իւրն եւ ծնաւղացն. ամէն, ամէն:

Տե՛ս ժե. գ. յիշ-ք, Բ., էչ 401:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

161ա (կազմողի, 1624 թ.) Արդ, յիշեցէ՛ք զՅովհաննէս եպիսկոպոսն, հանդերձ ծնաւղաւքն իւ[ր]ովք, որ ետ նորոգել զհնացեալ եւ զփտեալ գիրքս՝ յիշատակ հոգոյ իւրոյ: Եւ [է]ս՝ ծոյլս եւ պղերգս ամենայնի, սակաւ ջանս արարեալ՝ հագիւ կարացի նորոգել զսա, քանզի չ[ոչ]Ժ հնացեալ էր:

Դարձեալ յիշեցէ՛ք զՅովաննէս եպիսկոպոսն եւ զՍրապիոն կրաննաւորն եւ զԿօճկով տքնեսն, որ չոյժ աշխատասար էր ի դուրս վանից, եւ Աստուած ողորմի

ասացէ՛ք իւրեանց հոգւոյն, եւ Աստուած ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի ի միւսանգամ գալըստեանն իւրոյ. ամէն։

Գարձեալ աղաչեմ զձեզ, ո՛վ ընթերնողք. սուրբ մանկո՛ւնք, յորժամ ընթեռնուք զգրեալս, յիշեցէ՛ք ի յաղաւթս ձեր զՄելիսեդեկ կազմողս։ Ահաւ կատարեցաւ այն ի վերայ իմ, որ ասէ. Ոչէ ես որպէս բու աւերակի. եւ այլն, եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն. թվին ՌՀԳ. (1624)։

Տե՛ս Ժէ. դ. յիշ-ք, Ք., էջ 138-9։

161բ (բոլորգիր, Ժէ. դար) Զի դուէն Հասպնահէ Դ. սպիտակ, Ե. սէվ, Բ. սպիտակ, Ա. սէվ, Գ. սպիտակ, Ա. սէվ[էվ], Ա. սպիտակ, Բ. սէվ/// Բ. սէվ, Ա. սպիտա[կ], Բ. սէվ, Բ. սպիտակ, Ա. սէվ. եւ՝ ապեզայ տէր Ովհ։

161բ (նոտրգիր, 1731 թ.) Յիշատակ է այս ՔառոգայկիրՔ Թիլֆիսցի Կօկիճի որդի Մելիքին. թվին ՌՃՁ. (1731) գրեցաւ, յունվարի մ[նում]։

ԳՐՈՒՄՈՐՔ՝ *161բ «Բ. ուխտ է այս գիրքս», «Ետադայգիր»։ Աա «Ես Տէրունս գիր տվ/// բվ»։ Աբ «Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ էեյյ»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին սոսնձած թղթին «27»։ Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին «2[illegible] 424/2542», «ՋԻԽ. - 1476, Մ[ևսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

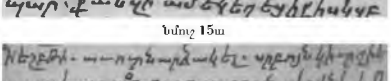
2543

Ա Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

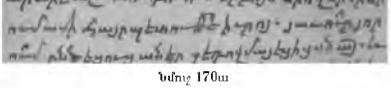
ԱՅԱՒ, ԱՏԱՆԱ.

ԳՐԻՉ՝ Սիմեոն Տրապիզոնցի։

ԹԵՐԹ՝ 204 չգրուած՝ 169բ։ ՊԱՐԱ՝ Ա-ԹԵՐ16 (Ա. 15, Է. ԺԵ 14, Ը 8, Ի 4, ԻԱ 12, ԻԲ 20, ԻԳ 5)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5x10,8։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13-13,5x8,5-9, 170ա-4ա, 203բ-4բ՝ 15x8,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ նուռգրի երեսմնակի տառերով (նմուշ՝ 15ա), նոտրգիր (170ա-4ա, նմուշ՝ 170ա)։ ՏՈՂ՝ 14-27։ ԿԱԶՄ՝ դրոջմազարդ շագանակագոյն կաշի, դունակով, միջուկը տախտակ. աստառը չերտազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (սկ.), թուղթ։

Նմուշ 15ա

Նմուշ 170ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին եզրամաշ, երկտակած կապիչներն ու գամերն ընկած, սկզբից եւ վերջից պակսաւոր, թ. 174՝ հիմից պոկուած, թ. 1-4՝ կազմի գամերից առաջացած երկտակած աճը։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա* [Յաղագս խառնելոյ խմորոյն] – *///յիւր եկեղեցին եւ մեզ վիա Հռոմայեցոց եկեղեցին... որպէս ասէ Սոկրատ հրաշքեան պատմագիրքըն։*

Բ. *1ա-4բ* Պա[տ]ճէն, որով զորովայնամոլ արբեցաւղն յամօթ առնեն այսպէս – *Որք ծառայեն որովայնի եւ հակառակին աստուածեղէն գրոց... խնդրեսցեն քողութիւն մեզաց մերոց եւ Քրիստոսի փառք յօւհտեանս՝։*

Գ. *4բ-41բ* [Վկայութիւնք]

Ջկդ. – 1515, Ջկթ – 1520

ա. *4բ-16ա* Վկայութիւնք վասն ծրնրնդեանն Քրիստոսի եւ մրկրբութեան, զի պարտ է տօնել ի միում ատուր, ի յունվարի Ջ. – *Կարգեցին առաքեալքն Տեառն զաւր ծրնրնդեան Տեառն...*

Վկայութիւնք Կղեմէսի, Յովհաննէս Երուսաղէմացւոյ, Նեքտարոսի, Գրիգոր Աստուածաբանի, Բարսեղ Կեսարացւոյ, Հիպոդիտոսի, Սեբերիանոսի, Մելիտոնի, Կիպրիանոսի, Մարուեթայի, ասորի վարդապետների, Յուստինիանոսի, Գրիգոր Արծրունեաց եպիսկոպոսի, Յովհաննէս կթղ-ի, Կոմիտաս կթղ-ի, Ստեփանոս Սիւնեցւոյ, Անանիա վրդ-ի, Ներսէս Շնորհալիի, Կիւրեղ Աղէքսանդրացւոյ երկերից։

բ. *16աբ* Վկայութիւնք ընդէմ նոցա, որ ասեն, թէ Տէրն ո՛չ եկեր զգառնն հինգշաբաթին երեկոյին – *Վասն որոյ հին գառնկին սկսանի...*

Վկայութիւնք Յովհան Ոսկեբերանի, Ջենոբ եպս-ի, Մարութայի, Ներսէս Շնորհալիի երկերից։

գ. *16բ-25ա* Վկայութիւնք, զի պարտ է զօսւորք պատարագն մատուցանել անխմոր եւ անթուր, անաղ եւ անձէք – *Արժան է գիաց պատարագին ջերմ հանել...*

Վկայութիւնք Թագէոս առաքեալի, Մակար երուսաղէմացւոյ, Գրիգոր Աստուածաբանի, Հռոմի էւտն պապի, Դիոնէսիոս Աղէքսանդրացւոյ, Եփրեմի եւ Ջենոբի, Ամոբիկոս եպս-ի, Կիպրիանոսի, Կիւրեղ Աղէքսանդրացւոյ, Կեղեստիանոսի, Յովհան Ոսկեբերանի, Յովհան Իմաստասէրի, Գէորգ կթղ-ի, Կոմիտաս կթղ-ի, Տիրան վրդ-ի, Խոսրով Հռետորի, Ներսէս Շնորհալու երկերից։

դ. *25բ* Մանուէլի եպիսկոպոսի Վասն խաչին – *Ի ձեռն Կոստանդինոսի հաստատեցաւ տաւնախմբութիւն խաչիս...*

ե. *25բ-38ա* Վկայութիւնք, զի պարտ է ասել զեաչեցարն ամենայն աւուր ի դէմս Ուրբո – *Եւ արդ, ոչ եղեւ հնար գնարմինն Տեառն իջուցանել ի խաչէն...*

Վկայութիւնք Նեքտարոսի, Սոկրատի, Իպնատիոսի, Կղեմէսի, Աւրեղիոսի, Որոգինէսի, Խսիդորոսի,

Գրիգոր Աստուածաբանի, Բարսեղ Կեսարացու, Եպիփան Կիպրացու, Կիւրեղ Երուսաղեմացու, Յովհան Ոսկեբերանի, Դաւիթ փիլիսոփայի, Ստեփանոս Սիւնեցու, Ներսէս Շնորհալու, Կոմիտասու կթղ.ի, Գէորգ կթղ.ի, Սեւերիանոսի, Դիոնեսիոս Ազէքսանդրացու, Արիստոտելի երկերից:

զ. *38ա-40բ* Վասն զատկի մատաղի, զի բարի է եւ վասն այլոց մատաղաց – *Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ...*

Վկայութիւններ Գրեմէս հայրապետի, Սահակ վրդ.ի, Բարսեղ Կեսարացու, Սահակ Պարթեւի, երկերից:

է. *40բ* Վասն աղի աւրհնութեան՝ Յոսուոսի, երեորդ եղեալ եսիսկոպոս յԵրուսաղեմ յետ Յակոբայ եւ Շմաւոնի – *Արդ, առաջին ի Վարդավառի տաւնին...*

ը. *40բ-1բ* Վասն Առաջաւորին պահոցն – *Սայ ստուգապէս նիհուէացող պաքն է...*

Դ. *41բ-98ա, 184ա-9բ, 194ա-7ա, 203ա-4բ* Նուաստ վարդապետի Յոհաննէս ե[ռ]ձնկեցոյ Խրատ հասարակաց Հրիստոնէից, հաւանալոյ եւ ժողովրդոյ՝ ի կաւնոնական սահմանաց առաքելոց, արոց եւ հայրապետաց եւ վարդապետաց եւ սուրբ ե[ռ]ր մերոյ Վաղդան վարդապետի, յոր յամենայնի ժողովիցի եւ գրեցի

> Տե՛ս ձեռ. 228, 71ա-125բ: *Յաւելեալ ունի [յանկ գլխոց]/41բ-3ա: Նիգդ./43ա-6բ:* 1ա/*46բ-51ա (կրկն.՝ 203ա-4բ, վերջը թուխասե. «... իսկ ներկայ ժամանակ///»)*: 1բ/*51բ-4ա*: 1գ/*54բ-7ա*: 1դ/*57ա-62ա*: 1ե/*62ա-4բ (կրկն.՝ 185ա-9բ)*: 1զ/*64բ-6ա*: 1է/*184ա-5ա*: 1ը/*185ա-6ա*: 1թ/*186ա-8ա*: 1ժ/*66բ-9բ*: 1ժա/*70ա-2բ*: 1ժբ/*չկ.*: 1ժգ/*195բ-7ա*: 1ժդ/*72բ-3ա*: 1ժե/*չկ.*: 1ժզ/*194ա-5բ*: 1ժե-ժթ/*չկ.* Սահակա կանոնք/*73բ-4ա*: Սրբոյն Սահակայ Վասն քահանայից/*74ա*: Սրբոյն Բասիղի/*74բ-5ա*: 2/*75ա*: 2ա/*75ա-6ա*: 2բ/*76ա-7ա*: 2գ/*77ա*: 2դ/*77ապ*: 2ե/*77բ*: 2զ/*77բ-8ա*: 2է/*23ա-9ա*: 2ը/*79ապ*: 2թ/*79բ-81ա*: 2ժ/*81ա-2ա*: 2ժա/*82ա-5ա*: 2ժբ/*85ապ*: 2ժգ/*85բ-8ա*: 2ժդ/*88ա-90ա*: 2ժե/*90ապ*: 2ժզ/*90բ-1ա*: 2ժէ/*91ապ*: 2ժը/*91բ*: 2ժթ/*91բ-2ա*: 2ի/*92ա*: 2իա/*92բ*: 2իբ/*92բ-3բ*: 2իգ/*93բ*: 2իդ/*93բ-4բ*: 2իե/*94բ-5ա*: 2իզ/*95ա-6ա*: 2իէ/*96ա*: 2իը/*96ա-8ա:*

ե. *98ա-102բ* Պատճառ Վարդավառի տօնին – *Ամենայն աստուածային տօնք... յաւիտեանն գնայ:*

Զ. *103ա-6բ* Ներսէսի կաթողիկոսի Հայոց ի Հաւատոյ թ[ղ]թէն, որ առ Մանիլ թագաւորն վասն արոց պատկերաց – *Էր ի գիրս ասացեալ եւ վասն սրբոց պատկերացն... գայս պարզբս առաջաւոր:*

է. *106բ-18բ* [Ներսեսի Լամբրոնացւոյ] Ուրոշումն Թ. դասուց աստիճանաց եկեղեցոյ եւ յատկութիւն գործառնութեանց նոցա եւ սգեստուց, ընդ որս եւ ընդդիմադրութիւն այսորիկ խորհրդոց ուսուցչացուցողաց – *Նկեղեցիք քրիստոնէից առաքելական խաւսիք... եւ ցանկութեան սորա:*

> *Տե՛ս Սրբոյն Ներսէսի Լամբրոնացւոյ Տարօնի եպիսկոպոսի Խորհրդածութիւնք ի կարգս եկեղեցւոյ եւ Մեկնութիւն խորհրդոյ պատարագին, Վենետիկ, 1847, էջ 80-87:*

Ը. *119ա-20ա* Ի սմին աւուր յիշատակ հրաշիցն, որ եղեն յերուսաղէմ – *Վարդապետ մի Յոհաննէս անուն... այլ եւ եղեւ այս ի Ռ. եւ ՀԱ. (1222) թ.ին, ի յարութեան աւուրն:*

Թ. *120ա-2ա* Խոստովանութիւն հաւանչիցն – *Մեղայ ամենասուրբ Երրորդութեան... եւ ապա՝ Հա՛յր մեր յերկինս*

Ժ. *122բ-57բ* Պատմութիւն արոյ Կուսին Մարիամէ – *Յետ յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... ի թագաւորութեանն Հեռկղիանոսի ամբարիշտի... ամէն:*

ԺԱ. *158ա-66ա* [Վկայութիւն արոյ կուսին Կատերինեայ՝ դրսեռ թագաւորին Կոստասա. ձեռ. 1522, 282բ] – *Այս իմաստասէր եւ հանճարեղ կինս էր ի քաղաքէն Ալէքսանդրիա... ի Սինէական լեառնն:*

ԺԲ. *167ա-9ա* Նարեկի Գրիգորի վարդապետի [Աղօթք] – *Ամենայնիւրք Մարիա՛մ, կո՛յս անարատ... զքաւութիւն եւ զլսեծ զողորմութիւն, որում փառք, պատիւ եւ զաւրութիւնն եւ իշխանութիւնն յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԳ. *170ա-1ա* [Կարգաւորութիւնք ցուցմանց աւրհնութիւնարեր ցուցակի*] – *///ից սրբոյն Բարսղի եպիսկոպոսի Կեսարու... Այսքան է ցուցակ Մաշտոցին:*

> *Տե՛ս Մայր Մաշտոց, հտ., Ա. գիրք Ա., աշխատասիրութեամբ Գ. Տէր-Վարդանեանի, Սբ. Էջմիածին, 2012, էջ 656:*

ԺԴ. *171ա-3ա* [Բաւիճ խաստնոց] – *Հին նոր եւ առաջին նորն...*

Քաղուածքներ Պլատոնից, Արիստոտէլից, Ապոլոնից, Սիբիլլայից, Սոլոնից, Պլուտարքոսից, Սոֆոկլէսից, Յովսէպոսից:

173բ (Յիշատակարան Թարգմանչի) Ոմն բժիշկ, խպտի ազգաւ, յոյժ աստուածասէր եւ բարեկամ եւ սիրելի մեր, եկեալ առ իս՝ յեպիսկոպոսարանն որ ի Կեսարոս, եւ երբեր առ իս զգրեալ Բանքս յիմաստնոց՝ յունարէն լեզուով, եւ խնդրեաց յինէն Թարգմանել զսոսա յարաբացի լեզու, որ եւ Թարգմանեցի վասն խնդրոյ նորա, եւ ապաւ դարձեալ Թարգմանեցի գնայ ի յունարէն լեզուէ ի հայ լեզու, յորում ժամու պատահեցաւ առ մեզ պատուական եւ առաքինասէր եւ աստուածասէր նուիրակն տէր Աւետիք արեղայն, որ եւ բնդերեցաւ գԹարգմանեալն ի մէնջ զսակաւ իմաստասիրաց խօսս, զոր ի վերոյ ասացաք, եւ յոյժ փափաքանաւք խնդրեաց ի մէնջ, վասն որոյ գրեցի զսայ ի խնդրոյ տէր Աւետիքին:

Արդ, աղաչեմ գամենեսեան, որք հանդիպիք շահաւէտ բանիցս, յիշեցէ՛ք գԹարգմանիչ եւ զգրիչ սակաւ բանիցս այսոցիկ գԴաւիթ սոսկանուն եպիսկոպոսս Կիպրոսի եւ զԳեղոզ խրպի (=խպտի) բժիշկ, որ զօրինակն ետ եւ ասաց զձեզ յիշէ. ամէն:

ԺԵ. *175ա* Պոռտադեղ: Գ. հետ ասա՛յ – *Եկին Բ. ճերմակ հուր... արին պորտայդեղ:*

ԺՋ. *175բ-7բ* [Բնութիւն աւձին] – *Խնաստութիւն աւձին զԱդամ ոչ խաբեաց... յայնժամ ի Քրիստոս նայեաց եւ լուսաւորիս:*

ԺԷ. *177բ-8ա* [Աղօթք] – *Տէ՛ր Յիսուս, դու ես ապդնական իմ... բայց ի քէն Տէ՛ր, Տէ՛ր իմ:*

ԺԸ. *178ա-84ա* [Հարցմունք եւ պատասխանիք] – *Ջի՞նչ է, որ ասէ Դաւիթ... որպէս Մովսէսիւն Խորէլի:*

ԺԹ. *189բ-94ա* Տեսիլ սուրբ Աստուածածնին – *Սուրբ կոյսն Մարիամ... եւ անթառամ պսակացն ի Քրիստոս Յիսուսՙՙ ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեան՛՛:*

Ի. *197ա-201բ* Բան գովելի – *Ով որդեակ, վերջին ժամանակն լցաւ երկիր ամենայն մեղաւք... մեծ դատաստանին:*

ԻԱ. *201բ-3ա* Վասն արբեցողացն – *Ջի ամենայն, որ արբենայ, սպանանէ... եւ յանբարիսն վայելեսցուք ի Քրիստոս Յիսուսՙՙ ի Տէր մեր, որո[ւ]մ՛՛:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

166ա Գրեաց զվկայութիւնս Աթանասիոս պապին սրբոյն Կաւատեռնեայ ծառայն, որ զաւրացուցեր զսուրբն Կաւատռիճեայ ի հանդէս նահատակութեան, Քրիստոս Աստուա՛ծ, արա՛յ ողորմութիւն գտանելիքէն բարէխօսութեամբ |166բ| վկայուհոյս, ծառային քո Սիմէոն եպիսկոպոսին:

Գրեցաւ նահատակութիւնս սրբուհեանցն Մարիաննէ եւ Կատէրինեայ ի թվականին հայոց ՋԿԹ. (1520), ամսուն յունվարին, ի քաղաքն ի Լանսանայ, ի դուռն Սուրբ Աստուածածնին, ի պահպանութիւն ամենայն հաւատացելոց. եւ գտանել թողութիւն այնոցիկ, որք հաւատով եւ յուսով կատարեն զյիշատակ սրբոցն Մարիանէ եւ զԿատարինեայ, նայ եւ որք նահատակութիւնս նոցա գրեն, տացի նոցա վարձս ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ:

167բ Մանաւանդ Սիմէոնիս:

168բ Առաւել աղաչեմ զձեզ զամենեսեան արտասուաւքն պաղատանաւք հայցել ի Քրիստոսէ զթողութիւն հոգոյ եւ զաւդչութիւն մարմնոյ Սիմէոնի եպիսկոպոսի:

171ա Ջգծողս յիշեա՛յ ի Տէր:

174ա Սուրբ/// (վերին մէկ տողը կտրուած) ըստակ
Ջխնդիրս քո կատարեցաք,
Ջոր խնդրեցեր գործով արագ,
Ջայս յիմաստնոց բանս, որ ի կարգ,
Ջոր ի յունաց թարմմանեցաք,
Ջսոսա գրեցի շարադասակ
Եւ յՀերմէսինն յաւելաք:
Արդ, աղաչեմ հոգով յստակ
Ջսէր Աւետիքըս հրաւիրակ
Ջիս յիշեսցես արագ երագ
Ի սուրբ աղօթըս քո ընդունակ,
Ակ եւ զծընաւղսն իմ աստ համակ,
Ընդ որս զեղբայրս իմ համշիրակ
Եւ զվարդապետն իմ շարունակ,
Եւ դու յիշեալ լիցիս յերակ
Ի յանմոռաց Տեառն յիշատակ
Երրորդութեան համալքատակ,
Փառք եւ պատիւ միշտ անհատակ:
Ջմեղուցեալ եւ զեռաթիշատա հոգիս աղաչեմ միշտ ազօթիւք յիշել ի Տէր զՍիմէոն Տրապիզոնցիս: Գրեցաւ սակաւ գիրս ի թվականի հայոց ՋԿԴ. (1515), նոյ[եմ]բերին ԻԲ. ի Յ.կաս՝ ի դուռն Սուրբ Վասիլեայ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

174բ (Նոտրգիր, 1760 թ.) Թվին ՌՄՃՊ.ն (1760), յուվար ԻԵ.ի (25), որ եղեւ Մտեփանոսն յեղաւ տըղայ, զոր Տէր Աստուած յանփորձ պահէ. ամէն:

174բ (Նոտրգիր, 1759 թ.) Թվին ՌՄՃԸ.ին (1759), մարտի ԻԵ.ին Զըմրուքը տղայ յեղաւ, զոր Տէր Աստուած յերկար կանք տացէ, յանփորձ, յանսասան պահեսցէ. ամէն:

102բ (բոլորգիր, ԺԷ. դար) Ընդ քահ[ան]այիցն Մելքիսէդեկի եւ Աճառոնի եւ եղիազարու եւ Հեղի ծեր քահանային դասեսցէ զձեր հոգին եւ զձեր ծնողացն, եւ ամենայն ազ[գ]ականաւք ի խորանս լուսոյ ի գասս աջակողմեան, ուր արաւգուարճ բերկրին հրեշտակք, եւ խնդան արդարք. անտ պարիք ի պարս նոցա, եւ վայելէք ի սեղան անմահական, զոր ակն ոչ ետես, |103ա, ստ. լս.| եւ ունկն ոչ լուաւ, եւ սիրտ մար[դ]ու ոչ անկո:

ԿՆՔՈՒԴՐՈՇՈՒ՝ *Պահպանակ Աա երկիցս, ոճաւորուած քագմանկիւն, վերին մասում հրեշտակ, տակը՝ «Տէր»:*

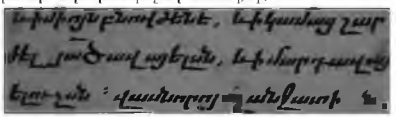
ԳՐՉՈՒՔՈՐՉ՝ *Պահպանակ Աա՝ «Եւ գութ եւ ակ: Գու: Գութնանուն Ալիչալայ պին», «Քարգարեսեցէ եւանկ: Դարեսցես: Արգար է»:* Պահպանակ Աբ *(նոտրգիր) «Հող աւրհնուած աստուածային իջցէ ի հող մահու սորին եւ բուսցէ... եւ եկեալ նոր նորոգեսցէ փառուք ի փառս, Տէր փառաւորէ քեզ Հայր»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. գագմաստառ ին սոսնձած թղթին «Հ՟ր 436/2543»: Աա «ՋԿԴ. - 1515, Մ[եսրով] եպ[իսկոպո]ս», 1ա (ստ. լս.) «Կանոնգիրք: Ն. Յ. վ. ծ. վարդապետ Գրիգորէան», գագմի մէջքին սոսնձած թղթին «Յ. ժողովածու/ժողովածու (բառը գրուած հակառակ դիրքով):*

2544

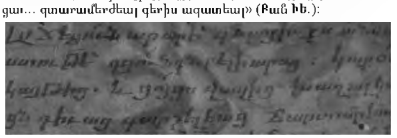
ՎԱՐԴԱՆ ԱՐԵՒԵԼՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ (ԺՂԱՆԱԳ)

ԹԵՐԹ՝ 227+1 (կդկ.՝ թ. 16)։ ՊՐԱԿ՝ Ա-8x8 (թերթերը խառն են, ճշգրիտ պատկերին ամենևին չ)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 16-16,8x11,5-12,6։ ԳՈՒՆԹԱԿԻՆ՝ միասիւն (12,5x9)։ Գիր բոլորգիր (նմուշ՝ 50ա)։ ՏՈՂ՝ 14։ ԿԱԶՄ՝ դոյժագաղոյ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը դոյժագաղոյ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Բ) +1 (Գ), չզրուած թուղթ, լուսազծերով եւ լուսադրոյմով՝ եռեմնուկ, Բբ, Գա։

Նմուշ 50ա

ՊԱՀԱՐԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Գրիգոր Նարեկացի, Մատեան ողբերգութեան, Բան Ի-ԻԱ., Իբ.՝ 1(Ա) + 1(Գ)։ Թե. դ՝ Մազապաք, Ա՝ 15,8x11,1. Դ՝ 16,3x11,1, միասիւն (12,2x9), բոլորգիր (նմուշ՝ Աբ), տող՝ 20։ Ասբ. «[զտխրակամութիւն երեսաց, զկամս խոհերդոց... ի մէջ ճեպաճոաց։ Հաւաածրս բստ հաւասծոց» (Բան Ի-ԻԱ.)։ Դաբ. «[իր]ին յիշատակաւոն դրեց ինձ ճմաճեցաւ... զտաւամերժեալ զեհիս ազատեալ» (Բան Իե.)։

Նմուշ Աբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին եզամաշ, եզկուական կապիչներն ու զամերն ընկած. ճնում նուոգուած եւ թերթերի մի մասր պակաս տեղաղրուած. սկզբից, միջից եւ վերջից թերթեր պակաս (տես Բովանդակութիւն), թ. 95ի ստորին աուսակին անկիւնն ընկած՝ գրադաշտը վնասուած, թ. 186 ստորին լուսանցքը կարած. լուսանցակողերը՝ գունաթափուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-227բ* [Լուծմունք ի Սուրբ գոգց, Վարդանայ վարդապետի, ի խնդրոյ բարեպաշտ թագաւորին Հեթմոյ՝ ժղլաւք]

Տես ձեռ. 341, 1ա-141ա։ 1. ա/*1ա-2բ* (սկիզբը թերի. «///եւ կոչեցաս Մարկոս...»), բ/*2բ-5բ* (անխորագիր, վերջը թերի. «... ապա թէ մարդ էր սոսկ, որ գար///»); 2/*6ա-8ա* (սկիզբը թերի. «///ունէր յաջ ձեռինն...»)։ 3. ա/*8ա-11բ*։ բ/*11բ-16բ* (վերջից թերի. «... Ընդ՛ր լռեաց գամս և. ի սքանչել///») գ/*16գ-7ա* (սկզբից թերի. «/// Ադամ ի դրախտն...»)։ դ/*17ա-24բ*։ Ե/*24բ-5ա*։ զ/*25ա-6ա*։ է/*26ա-32ա*։ ը/*32ա-4ա*։ թ/*34աբ* (անխորագիր)։ ժ/*34բ-3ա*։ ժա/*35ա-42ա* (անխորագիր)։ ժբ/*42ա-3ա* (անխորագիր)։ ժգ/*43աբ* (վերջից թերի. «... Զինչ՛ց է նոր ոխտ, Պատ. Զի հին ոփ///»)։ ԺԱ/*44ա-6բ* (սկզբից թերի. «///նշանացն Տեառն...»)։ 5. ա/*47ա-50ա* (անխորագիր)։ բ/*50ա-4բ* (անխորագիր)։ գ/*54բ-6ա*։ դ/*56ա-8ա* (անխորագիր)։ 6/*58բ-64բ*։ 7/*65աբ*։ 8/*66աբ* (անխորագիր)։ 9. ա/*70բ-71բ, 73ա-7ա*։ բ/*77ա-82բ, 88ա-բ, 84ա-7ա, 83աբ, 89ա-97ա* գ/*97ա-8ա* (խորագրի առաջին բառը այլ՝ «Մեր»ն)։ դ/*98ա-103բ* (վերջը թերի. «... զի նախքան գմարդն///»)։ 10/*104ա-9բ* (անխորագիր)։ 11. ա/*109բ-12բ, 118աբ, 114ա-5բ* (անխորագիր)։ բ/*115բ-7բ, 113ա* (անխորագիր)։ գ/*113աբ, 119ա-27բ*։ դ/*127բ-8բ* (անխորագիր)։ ե/*128բ-31բ*։ զ/*131բ-3ա*։ է/*133ա-8բ*(անխորագիր)։ բ/*138աբ* (անխորագիր)։ 12. ա/*138բ-41ա*։ բ/*141ա-44ա*։ 13. ա/*144բ-6ա*։ բ/*146ա-9ա*։ գ/*149ա-52բ*։ դ/*152բ-3բ*։ 14. ա/*153բ-4բ, 156աբ*։ բ/*157աբ*։ գ/*157բ-61ա*։ դ/*161ա-6բ*։ ե/*166բ-9ա*։ զ/*169ա-70ա*։ է/*170ա-1բ*։ 15/*179ա-80բ, 174աբ*։ 16/*174բ-8բ* (վերջից թերի. «... չպիտի ձեզ յորդորիչ»)։ 17/*181բ-5ա*։ 18/*68ա-9բ, 72աբ///, 70աբ*, (խորագրի սկզբում ունի. «Այլ ճաշակ քեզ ի վայրի մրգացս», միջից թափուած. «... Տարակոյս է աստուածին հակառակից/// անէին։ Տարգումն է արծարծումն գնացելոյն...»)։ 19-21/*չիք*։ 22. ա/*207ա-8բ, 216ա-7բ* (վերջից թերի. «... եւ որ սէրն հասակաւ, մէկ անձն է եւ///»)։ բ/*չիք*։ գ/*213ա* (սկզբից թերի՝ «/// մարմինն ներկաւ ի ճառագայթս...»)։ դ/*213ա-4բ, 119աբ* (վերջից թերի. «... իակ առ մեզ ամէնն առ որդի է յայ///»)։ 23/*218աբ* (սկզբից եւ վերջից թերի. «/// հեղցի արիւն անաանոց... պէտք յարմանոյս, իսկ այժմ///»)։ 24/*չիք*։ 25/*211ա* (սկզբից թերի՝ «/// [է]ն եւ յիշատակարանք սրբոց...»)։ 26/*211ա-2ա*։ 27/*196բ, 198աբ, 197աբ, 200աբ, 199աբ* (վերջից թերի. «... եւ զու առակ մի. Մաղտմոն ասէ///»)։ Յաւելեալ ունի.

1. *185ա-96ա* Թուղթ Պիղատոսի դատաւորի, զոր գրեաց յաղագս Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ առաքեաց առ Տիբերոս կայսր ի Հռոմ — *Ի ժամանակին յայնմիկ չեմ խաչելութեանն... եւ սկսոցին սպասկս գործելոց փառաւոր լինէր անունն Քրիստոսի Աստուծոյ առ ամենեսեան, որում փառք եւ պատիւ հանապազ, վայել է ասժմ։*

2. *201ա-3բ*, Վասն բանին մասանց, ի խնդրոյ բարեգարդ բանեանայի Թորոս ամուն կոչեցելոյ, եղբարդոյդ տեառն Կոստանդնեայ Հայոց Կաթողիկոսի, ի Վարդանայ Աղուանեցւոյ, կարճառաւտ — *Բանին մասունք ութ են... այս են մասունք բանին։*

3. *203բ, 209ա-10բ, 204ա-7ա* [Վասն հոգւոյ. ձեռ. 1764, 361բ] — *Իսկ հարսն, զոր եկն Տէրն արկանել յերկիր... այն է ժամանակն Աստուծոյ մարգանալոյ, ոչ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

4. *212աբ, 215ա* Տաղական բանի գոյցէ — *Իմաստնոյ չէ փոյթ տաղական բան առնել... մի համարիր գայս բնդ վայր, եւ Տեառն փառք։*

5. ա. *215աբ, 220ա-7բ* Նորին Վարդանայ Վարդապետի Աղաւթք աղաչոց առ սուրբ Երրորդութիւնն. Առաւաւտուն — *Լո՛ւս համատարած եւ անճառ ճառագա՛յթ... եւ անխորհրդակ եւ [անվհատ] եւ անարատ պահեա՛յ/// (շար. թափուած)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՐԵՒԵԼՑՒՈՑ

172ա-3բ, 155աբ, 181աբ

172ա Այմ հայից արա, իմ պարո՛ն, սակաւ մի աշխատեա՛, քո սակաւ աշխատուին գայլոց շատն է արժէ, զի որպէս լուաք ի Քրիստոսէ, ամէն մարգոյ հրեշտակ կայ պահպան, եւ ձեզ, որ ազգի գլուխ եւ թագաւոր էք,

ինքն գլուխն Քրիստոս է պահապան եւ անմեկնելի: Մի՛ պաշտել գնա որպէս հեռաւոր, այլ որպէս առ քեզ, ի սրտիդ եւ յոգւոջդ: Ուր կամիս զգլուխտ եւ գերեստ դնել ի պատիւ նմա, ի գիրկն դնես եւ յԱստուած միասնաս, եւ զոգի իմ տառապեալ եւ տկար յիշեսցես, որ զ|172բ|քեզ սիրէ առաւել քան զասել…

Շար. տե՛ս Ձեռ. 341, էջ 103ա-4բ, «Յիշատակարան Վարդանայ Արեւելցւոյ»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՐ ՈՐԻՆԱԿԻ

46բ Զանյայտ գանձիս յայտնիչ զՎարդան գանձապահն, որ վարիքամանայք հոգով, յիշատակիեսջիք ի բարեբախտին ի Տէր:

58ա Զհոգիացուցանող բանիցս պատճառ զՎարդան կրկին հոգւով կենդանի վարդապետ յիշատակեա՛ ի Տէր՝ որ աւգտիս ընծերցմամբ:

65ա Վարդանա վարդապետի յիշատա՛ր բանի՛:

66բ Սրբազան կաթողիկոսի Հայոց տեառն Կոստանեայ յիշատակ:

70բ Սրբազան կաթող[իկոսի] Հայոց տեառն Կոստանեայ ողորմիացի՛ Տէր, եւ լոյս վարդապետին Վարդանայ, որ զրանքս յարմարել է:

109բ Խնամալի լուսոյս ծագուլ լոյս վարդապետն Վարդան յիշեսցի ի Տէր:

174բ Զարժանի յիշատակի գսուրբ վարդապետն Վարդան յուսոյ բանիցս ծագեալ յիշեա՛ ի Տէր:

144ա եւ ճշմարիտ ապաշխարողացն փառքն յիւինի պակաս, քան զբնական անձեղ մնացելոցն յաւազանէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

185ա Մուքն էր լոյս հրագիս, եւ շտապալվ էր գրելս: Ամէնզադիր լ՛ր նշանագրացդ՝ թէ անդամիմատ լինի: Աւրհնեալ է Աստուած:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅՆՁԱԳԻԱՅԻ

1բ (նոտրգիր, ԺԷ դ.) Յիշատակ է Կանջեցի Մարտիրոսի որդի տիրացու: Յաւութիւնի:

Պահպանակ Գբ (նոտրգիր, 1740 թ.) Ով որ իցէ, տէր Աստուն պարզական լիցիս, հոգոց ասել դէրոչըն ձեռամբ ուռուճ Ուռուճեանին: Թիվն 1740 Քրիստոսի, յունվարի ատաչի օրըն, ի վայելումըն տէր Մանուելի ի Զմիրնէ, պէպ Պօզիկեճց Դօվլաք:

184բ (նոտրգիր) 1198 (1749), ի փետրվարի Ի-ին (20), ի ձեռն մահտեսի Իսրայէլին:

181բ (արտ. լս., նոտրգիր, ԺԹ. դար) Զքնաղ եւ ցանկալի է գայս հագուագիւտ հին նշանագիրս, եւ յոյժ պիտանի է հնագիտաց:

181բ (ատ. լս., շղագիր, ԺԹ. դ. վերջ) Նուսատ Յովհաննէս ծ[այրագոյն] վարդապետ Գրիգորեան, առաջնորդ հայոց ի Պուկկարիայ |186ա| ի/// (կտրած-հանած):

ԿՆՔԱՐՐՈՆՔ *20ա, 179բ՝ բոլորակ, «Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Յովհաննէս վարդապետ Գրիգորեան, 1874», Պահպանակ Գբ՝ բոլորակ, անընթեռնելի:*

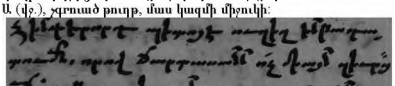
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմատուտին սոսնձած թղթին «ԺԹ. Մ[եսրոպ] եա[իսկոպո]ս», ձ[եռ] 444/2544», Քա «Ծաղկի մարգաց», «Գիրք Վարդան վարդապետի», կազմի մէջքին սոսնձած թղթին «1. Ծաղկի մարգաց»:*

2545

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ, ՃԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՌՃՂԹ. – 1750

ԹԵՐԹ՝ 119 (գրչի էջակալում՝ 1-233, որ է՝ 3ա-117ա). չրուած՝ 2բ, 118ա, 119աբ. ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԹ×10 (Ա 12, ԺԹ 7). ՆԻՒԹ՝ թուղթ. ՄԵՁՈՒԹԻՒՆ՝ 16,1×10,6. ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11×7). ԳԻՐ՝ նոտրգիր (ճմուչ՝ 14ա). ՏՈՂ՝ 20. ԿԱԶՄ՝ դերձմագարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ (պատրաստուած հասս, կոպիա թղթից). լուսանցակողերը՝ սեւով ցօղուած. ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (վէ.), չրուած թուղթ, մաս կազմի միջուկի:

Նմուշ 14ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմին եւ բ 1-ին գեղի աճգիր, 3ա՝ վերին մասում առնուազն երկու տող գրչափոշ, չնչած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-117ա Համառօտութիւնն ճարտասանութեան, դիւրին ոճիւ եւ վայելուչ օրինական, շարադրեցեալ աշխատասիրութեամբ տէր Մխիթարայ վարդապետի Սեբաստացւոյ, արբայհայր կոչեցելոյ, ի յօգուտ այնց ամենից, որ ունին զփափաք զասութիւնս իրեանց զարդարել զեղեցկագումիւք բառիւք եւ մանաւանդ հաճեցուցանել զմիտս ուկնդրօղաց անձանց, ի փառս մանկացելոյ Յիսուսի եւ ի պատիւ մօր իւրոյ ամենօրհնեցելոյ կուսին Մարիամու, յամի Տեառն 1733, ի Վենետիկ. մեծատուաց ակնարկութեամբ

1. *3ա-12բ* Տաղազս առեետի ճարտասանութեան: Գիրք առաջին.

ա. *3ա-4բ* Տաղազս սահմանի ճարտասանութեան եւ բաժանմանց մասանց նորին: Գլուխ առաջներորդ – *[Հ]արտասանութիւն, որ եւ ասի հռետորութիւն, է արհեստ բարւոք ասելոյ… եւ գլխոց նոցին համառօտաբար ընծեռեսցուք:*

բ. *4բ-6ա* Տաղազս խնդրոց ճարտասանականաց: Գլուխ Բ. – *Խնդրոց ճարտասանականաց ոմն է անորոշ եւ ոմն որոշեալ… որ թիւքն իցեն յատանելիք: Վերջ:*

գ. *6ա-9ա* Յաղագս սեռից փաստից, յորս պարապի ճարտասանն: Գլուխ 3 – *Սեռք փաստից եւ վիճաբանութեանց... զօրութեան ունկնդրողաց:*

դ. *9ա-12բ* Յաղագս մանաւանդական մասանց ճարտասանութեան ի հաւարակի եւ յաղագս ճարկատուաց առ ի համաօրինումն նոցին: Գլուխ 4 – *Մասունք ճարտասանութեանն, որպէս ի վերոյ ասացաւ... եւ կատարումնակի արհեստին, որում վարժի: Վախճան նախնոյ գրքին:*

2. *12բ-57բ* Յաղագս առաջնեւորդ մասին ճարտասանութեանն, այսինքն՝ յաղագս գուման: Գիրք երկրորդ

ա. *13ա-4ա* Յաղագս կրկնակի պաշտօնի ճարտասանին ի գուման, եւ յաղագս ոմանց պահանջելոց առ գոման: Գլուխ առաջնեւորդ – *Երկու են պաշտօնք ճարտասանին ի գոման... ի մեռն պէսպիսեաց մեռնարկութեանց:*

բ. *14ա-6բ* Յաղագս մեռնարկութեանն: Գլուխ Բ. – *Մեռնարկութիւն է զօրութիւն իմացականին հաւասարի... որ է կարծի իմն զբարւոյ ապառնոյ:*

գ. *16բ-7բ* Յաղագս տեղեաց ճարտասանական-ացս, յորոց արուեստիանին մեռնարկութիւնք: Գլուխ Գ. – *Տեղին ճարտասանական է շտեմարան իմն մեռնարկութեանց... յառաջիկայ օրինակօք:*

դ. *17բ-25բ* Յաղագս երից առաջնոյ տեղեաց մերոնց: Գլուխ Դ. – *Առաջին տեղին, որ է սահման... քաղցրացուցեալ բերէին ի համ:*

ե. *25բ-30ա* Յաղագս հետեւեցելոց հնգից տեղեաց մերոնց: Գլուխ Ե. – *Չորրորդ տեղին ասացեալ համալծեցեալք... որք լինին վրէժխնդիրք գանձանց. ամէն:*

զ. *30բ-5ա* Յաղագս հետեւեցելոց հնգից տեղեաց մերոնց: Գլուխ վեցերորդ – *Իններորդ տեղին, որ ասի հանգրուիքն... առ նա խոտելով զիրատ նորա:*

է. *35ա-43բ* Յաղագս մնացելոց երից վերջնոց տեղեաց մերոնց: Գլուխ եօթներորդ – *Յորելքատասաներորդ տեղին է, յորմէ արտահանին մեռնարկութիւնք... եւս են ի նոյնում բանի եւ կարգի:*

ը. *43բ-7ա* Յաղագս վեցից տեղեաց արտաքնոց: Գլուխ Ը. – *Նախադատողութիւնք են դատաստանք եւ ենթադատութիւնք... արդիւնաւորի կրել զպատիժս:*

թ. *47բ-50բ* Յաղագս երկրորդի պաշտօնի ճարտասանին ի գոման, այսինքն՝ յաղագս ընդլայնման, որով շարժ կամաց զարթուցանին ի յունկնդիրսն: Գլուխ Թ. – *Ընդլայնումն է ծանրագոյն ստորաստութիւն ինչ... զի գունկնդիրսն առնէ լսօղ:*

ժ. *50բ-7բ* Յաղագս վերաձկատման ոմանց, որ պատին լինել ընդլայնման ի գոման: Գլուխ Ժ. – *Նախ գիտելի է, զի ճարտասանն յընդլայնման պարտի... ատելութեան, տրտմութեանն եւ արհամարհման: Վախճան երկրորդի գրքին:*

3. *57բ-70ա* Յաղագս երրորդի մասին ճարտասանութեանն, այսինքն՝ տուամադրութեանն: Գիրք երկրորդ (= երրորդ)

ա. *57բ-9ա* Յաղագս նախապատկանաց մասանց ասացուածոց, եւ թէ զինչ իցէ սկսուածն: Գլուխ առաջին – *Գիտելի է, զի ասացուածն ունի զչորս մասունս... առնել զսկսուածս հար(=ս)արակս:*

բ. *59ա-60բ* Յաղագս վիպման: Գլուխ երկրորդ – *Վիպումն է իրաց անցելոց... այլով կերպիւ ըստ ճշմարտութեան:*

գ. *60բ-2ա* Յաղագս համահաւաստութեան: Գլուխ երրորդ – *Համահաւաստութիւնն է, յորում բերին զօրութիւնք... եւ զգերազանցագունսն ընկերջնում:*

դ. *62բ-6բ* Յաղագս մեռնելականին, որ ծառայէ համահաւաստութեանն: Գլուխ չորրորդ – *Ջեռնարկումն է յաճախագոյն եւ արհեստական բացայայտութիւն... զօրում պարտի ընդունիլ զպարգեւս:*

ե. *66բ-9ա* Յաղագս կրճատից տեսակաց մեռնարկմանց, որ փոխանակ չորից վերոյգրեցելոց տեսակաց ի գործ ածին: Գլուխ հինգերորդ – *Կրճատից մեռնարկմանց երեք են տեսակք... եւ ոչ գոյ ստերդումն:*

զ. *69աբ* Յաղագս երկրորդի մասին համահաւաստութեանն, որ եւ ասի համամեռոմ: Գլուխ վեցերորդ – *Համահերքոմն է բան, որով բանք ասացեալք... բացայայտաբար ցուցանիցին:*

է. *70ա* Յաղագս չորրորդի մասին ասացուածոց, այսինքն՝ յաղագս համավճարման: Գլուխ եօթերորդ – *Համավճարումն է բան, որով ճարտասանն... ի բարւոք տպաւորելոյ նախապէս զիւրաքանչիւրսն ի մտի:*

4. *70բ-109ա* Յաղագս երրորդի մասին ճարտասանութեան, այսինքն՝ յաղագս եոխաբանութեանն: Գիրք չորրորդ

ա. *70բ-1բ* Յաղագս թէ զի՞նչ իցէ եոխաբանութիւն, եւ որ իցեն յատկական պայմանք նորա: Գլուխ առաջներորդ – *Եոխաբանութիւնն է յարմարից դիտաւորութեանց... պատեհագոյնքն եւ յատկագոյնքն:*

բ. *71բ-2բ* Յաղագս սեռից բառից եւ այլափոխութեանց նոցին: Գլուխ երկրորդ – *Սեռք բառից, որք վերաբերին առ եոխացուցումն բանից... որք վերաբերին առ եոխաբանութիւնն:*

գ. *72բ-7բ* Յաղագս այլափոխութեանն, որ ինաի ի միում բառի: Գլուխ երրորդ – *Տեսակք այլափոխութեանն են եօթն... զինի ոմանց ամսոց եւ այլն:*

դ. *77բ-9բ* Յաղագս այլափոխութեան, որ լինի ի բազում բառս, այսինքն՝ ի բանս: Գլուխ չորրորդ – *Այլափոխութիւնք, որք հնարին ի յաճախածս... զամենայն որ, որիւք բանիւ ընդդէմ ելանէ քեզ:*

ե. *80աբ* Յաղագս նեռց ճարտասանականաց, եւ նախ յաղագս նեռց բառից: Գլուխ Ե. – *Ջեռն ճարտասանական է համակերպութիւնն... համաձայնին իրերաց ձայնիւ:*

գ. *80բ-4ա* Ցաղագս ձեւոց բառից, որ կազմեն առանգութեամբ: Գլուխ վեցերորդ – *Զեւք, որք կազմին առանգութեամբ, են ինն... գկորուստ յաւիտենական գրած է ի մեղս:*

է. *84ա-6ա* Ցաղագս ձեւոց բառից, որ կազմին ի ձեռն բացարձակաց: Գլուխ եօթն – *Զեւքն, որք կազմին բացարձակաբար, են հինգ... ընդ հրամանաւ մեծաւորի, այլ եւ կամակորն:*

ը. *86ա-9ա* Ցաղագս ձեւոց բառից, որ կազմին ի ձեռն նմանութեան: Գլուխ ութերորդ – *Զեւքն, որք կազմին ի ձեռն նմանութեան, են ութն... թէ որով անուամբ յորջորջեցից զբեզ:*

թ. *89ա-102բ* Ցաղագս ձեւոց դիտաւորութեանց: Գլուխ իններորդ – *Զեւքն դիտաւորութեանց կամ իմացուածոց... եւ այս բաւ է յաղագս ձեւոց բառից եւ դիտաւորութեանց նոցին:*

ժ. *103ա-9ա* Ցաղագս պարբերութեան անդամոց եւ հատուածոյ բառից ասացուածոց: Գլուխ տասն – *Պարբերութիւնն է բան... եւ զմայլումն հոգւոյ ամենից հետեւողաց ասից եւ գովեստից ճարտասանականաց: Վաղճան երրորդի մասին ճարտասանութեան:*

5. *109բ-13բ* Ցաղագս չորրորդի մասին ճարտասանութեան, այսինքն՝ յաղագս յիշողութեան: Գիրք հինգերորդ.

ա. *109բ-11ա* Ցաղագս թէ զի՞ն իցէ յիշողութիւնն, եւ ի բանիս բաժանի: Գլուխ առաջներորդ – *Յիշողութիւնն է հաստատուն իմացումն եւ ըմբռնումն... եւ այս է կատարեալ յիշողութիւն:*

բ. *111ա-3բ* Ցաղագս օգտի յիշողութեան եւ կանոնաց կամ պատիրանաց վերաբերեցեղոց առ այն: [Գլուխ երկրորդ] – *Յիշողութիւնն զբազմագիմի բդեսութիւնս առբերէ... կանոնաց եւ խրատուց ուսուցչին: Վաղճան չորրորդի մասին ճարտասանութեան:*

6. *114ա-7ա* Ցաղագս հինգերորդի մասին ճարտասանութեան, այսինքն՝ յաղագս արտաբերութեան: Գլուխ (= Գիրք) վեցերորդ.

ա. *114ա-5ա* Ցաղագս թէ զի՞ն իցէ արտաբերութիւնն, եւ որ՞ն իցէ օգտակար: Գլուխ առաջներորդ – *Արտաբերութիւնն, որպէս յառաջնումն գրզգոջ ասացաւ... ուրուք ներանկեալ համարին:*

բ. *115ա-7ա* Ցաղագս մասանց արտաբերութեան: Գլուխ 2 – *Մասունք արտաբերութեան, որպէս ի վերասացելոց երեւին, են երկու... եւ այսոքիկ սակաւք համառօտապէս շարադրեցեալք բաւական լիցին յաղագս ճարտասանականի արհեստի, ի փառս Յիսուսի եւ պատիւ ծնողի իւրոյ ամենօրհնեցելոյ կուսին Մարիամու: Վախճան վերջնոյ մասին ճարտասանութեան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

117ա (բնագրի մէջ) Թվին հայոց 1199 (1750):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԻՑ

117բ (1758 թ., նոտրգիր) Թվին հայոց ՌՄԷ. (1758):

3ա (1767 թ., նոտրգիր) Այս է յիշատակ մեղաւորիս, անարժան, Աստուծոյ ծառայ Վարթանիս: 1216 (1767), ամսեանն մայիսի:

2ա (1784 թ., նոտրգիր) Այս է թվականիս մերոյ հայոց 1233 (1784), ամսեան ապրելի 11, որ է այս Ախռայդիրս մեղաւոր, անարժան Վարթանիվրս: 20 դարձեալի առին:

1ա (ժԲ. դ., նոտրգիր) Ես տիրեմու Սարիս մեղաւոր եւ աչաճած (՞) խադա (՞) Եաչատուրին որդին Տիրթի այս:

1բ (ժԲ. դ., նոտրգիր) Այս է յիշատակ գիրս գրեցի, այապէս վայել է: Որ ով կարդայ, ով այս է:

1բ (ժԲ. դ., նոտրգիր) Այս գիրքըս Եսաչ[ատ]ուրի:

118բ (ժԲ. դար, նոտրգիր) Ես՝ մեղաւոր եւ անարժան տիրացու ըզԳիւն գրեցի:

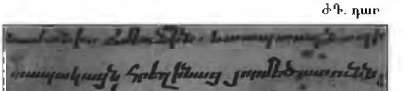
ԳՐՉՈՒԹԻՐՔ՝ *1ա, 1բ, 117բ-9բ՝* առանձին տաւեր, բառեր, թուեր: *2բ «Ի թվին ՌՄԼՔ. (1790)», «թվին ՌՔՀԾԳ.ին (1774): Թվին», «Քարւոք աւելոյ ասի արհ»: 117բ «Թվին հայոց, թվին հայոց [Ռ]ՔՀԾԳ.ին (1774)», «Որպէս, որպէս եւ գրս անվան Քրիստոս սուրբ Աւրաւետ»: 119ա «տրվի դէս լարձու ե. մդր՞»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմատատաին սոսնձած թղթին «Հ՝՞ր 480/2545», «1733, Մ[ատոսպ] նա[խկապո]ս», կազմի մէջքին սոսնձած թղթին «ճարտասանութիւն համաոտա, 87»:*

2546
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԴ. դար

ԹԵՐԹ՝ 336-2 (առ.ս Պահպանեալ). չգրուած 1ա, 336բար: ՊԱՐԱԿ՝ Ա-ԻԲx12 (Ա. չիլ, Գ, ԻԳ 11): ՆԻԻՔ՝ թուղթ՝ ՄԵՇՈՒՐԻՆ՝ 16,7-16,3x12,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5x9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 96ա). ՏՈՂ՝ 17 ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի. փեղկերին չորեքս դրոշմուած «Տեր Ղազար»*, միջոցը տախտակ, աստառ դրոշմազարդ կոսո. լուսանցակողերը կապոյտ (ԺԸ. դարի երկրորդ կէս): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (բ. 1) + 1 (բ. 336), թուղթ՝

Նմուշ 96ա

*Տե՛ս Ա. Մալխասեան, Աշխոյս-Ուտիքի կաթոլիկական դպրոցը (ԺԸ. դ. երկրորդ կէս), «Էջմիածին», 2007/թ., էջ 110-7:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – զծանկարային. Լուսագրագրի՝ բուսական, յուշկապարիկ, թռչուն, տաճար, ծառ: Գոյ ե՛ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. կազմի կաշին եզրամաշ, եղկուական կապիչներն ու գամեռն ընկած, լուսաճգակողերը գունաթափ, վերակազմման ժամանակ եզրաճատուած, նաեւ հիմիերի մաշուածները կարկատած (տե՛ս թ. 58-60, 96 եւ այլուր), խոնաւութիւն տեսած, որից բազմաթիւ թերթեր խոտ են կպել, ապա բաժանելիս ընագրերը վնասել են (յատկապէս 5թ-57ա, 269բ-301ա եւ այլուր), թ. 336ին եւ կազմի Ը. փեղկին ցեցի անցքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *2ա-296բ* [ձառ, խրատ]

ա. *2ա-10բ* Ա. Թուղթ առաջին. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 80բ] Խոստովանութեան վարուց յանցալ[ևա]ցն – *Որք Սուրբ Հոգւոյն են ցանկացեալք... վայելեցէ՛ք գանանց բարութեանց վայ[ելլու]թիւնսն... ամէն:*

բ. *10բ-9բ* Բ. Թուղթ երկրորդ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 84բ] Վասն ապաշխարութեան – *ԵՒրմատք դեղոց բժշկաց զցաւս մարմնոյն առողջացուցանեն... եւ նոքա վայելել զանանց բարութեանցն վայելչութիւնսն... ամէն:*

գ. *19բ-30ա* Գ. Թուղթ երրորդ. [Յովհաննու Մանդակունեցւոյ. ձեռ. 3281, 70ա] Վասն պահոց պնդութեան – *Ագռոյ եւ աւգտակար եւ կարի կարեւոր են... վայելչութիւնսն [ե]ւ գանբաւ բարութիւնսն... ամէն:*

դ. *30ա-2բ* Նորի՛ց [Յովհաննու Գանձեցւոյ. ձեռ. 644, 20ա] Խրատու վասն ցայգ[ասպաշտ]ութեան կիրակմտին աւուրն – *[Մի]աշաբաթին, որ է կիրակէ... եւ գՀա՛յր մեր յերկինս անպատճառ ասա՛յ:*

ե. *33ա-44բ* Դ. Թուղթ չորրորդ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 5ա] Վասն ընդունելի եւ անընդունելի աղաթից – *Անփոփել զմիաս մեր, իմասցուք... եւ գանբաւ բարեացն զվայելչութիւնսն... ամէն:*

զ. *44բ-57ա* Ե. Թուղթ հինգերորդ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 10ա] Վասն ողՀորմածաց աճանկաց] – *Մի՛ ոք [տղայաբար] բարւոք եւ անընդոյողական... եւ վայելեսցուք մեծապայծառ ուրախութեամբ... յաւիտենից:*

է. *57բ-68բ* Զ. Թուղթ վեցերորդ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 76բ] Վասն փոխոյ եւ վաշխոյ – *Յոյժ չար է ընչասիրութիւն... եւ կրճնել զատամունս... յաւիտենից:*

ը. *68բ-75բ* Է. Թուղթ եւթներորդ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 15բ] Վասն սիրոյ եւ մախանաց եւ նախանձուց – *Ոչ ինչ պիտոյ են յաղագս սիրոյ... նախանձաւոր լիցուք շնորհաւք եւ մարդասիրութիւնամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին... ամէն:*

թ. *75բ-90ա* Ը. Թուղթ ութերորդ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 35ա] Վասն բանաձայից [տեսչ]ութեան ի վերա ժողովդեանն հրամսեալ է զգուշութեամբ պահել – *նա՝ լի անթիւ յանցանաւք եւ ունայն... ընդ որում արժանի արասցէ զմեզ վայելել եւ փառս տալ... ամէն:*

ժ. *90բ-9բ* Թ. Թուղթ [իններորդ. Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 31ա] Վասն անասնամոլաց եւ արուագիտաց եւ իգացելոց – *Ողբալով յիս հոգի իմ հիացեալ զարմանամ... արասցէ կենաց երկնից արքայութիւնն մարդասիրութեամբ Հայր... ամէն:*

ժա. *99բ-108ա* Ժ. Թուղթ տասներորդ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 54ա] Վասն չանեղոյ սէր բարեկամութեան ընդ թ[շ]նամիսն Աստուծոյ – *Հանապազ գմտաւ ածելով զարհուրիմ... եւ մարտիրոսացն ունկնդիր եղեալ, զի ընդ նոսին փառաւորեսցեն զամենասուրբ երրորդութիւնն... ամէն:*

ժբ. *108ա-18ա* ԺԱ. Թուղթ մեռասասներորդ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 49բ] Վասն չբամբասելոյ եւ չդատելոյ զԱհաճասյս եւ զվարդապետս – *Մի՛ երբք սգոյ եւ աղբամուխք տրտմութեան... որ հանէ ի բարութիւնս ի վայելոյ արքայութիւնս... ամէն:*

ժգ. *118ա-27բ* ԺԲ. Թուղթ երկոյտասաներորդ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 28ա] Վասն անաւրէն դիւթականաց – *Ուր երթեալ դադարեցիք եւ լացիք... եւ հանդիպել անանց խոստացեալ բարեացն... ամէն:*

ժդ. *127բ-39ա* ԺԳ. Թուղթ երեքտասաներորդ. Վասն աճեղ հարուածոց կարկտի, որ է աստուածախրատ – *Քազում պատուհասք եւ սպառնալիք են յԱստուածոյ... Ժառանգել եւ վայելել ի լուսաւոր սուրբ քաղաքին ի լոյս փառաց սուրբ երրորդութեանն... ամէն:*

ժե. *139ա-51բ* ԺԴ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 40բ] Վասն երկիւղի եւ զգուշութեամբ ի սուրբ խորհուրդն մերձենալոյ – *Սոսկան ոսկերք իմ դողութեամբ... եւ ի կենարար մարմին եւ յարիւն Տեառն մերոյ... ամէն:*

ժզ. *151բ-61ա* ԺԵ. Թուղթ հնգետասաներորդ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 45ա] Վասն մխիթարութեան աղԻատուց – *Ջի՛նչ ասացից կամ զի՛նչ խաւսեցայց... եւ անքաւ բարութեանցն վայելչութիւնսն վայելեսցուք... յաւիտեանս":*

ժէ. *161բ-72ա* ԺԶ. Թուղթ մխիթարութեան. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 18բ] Վասն գան/// ճելոյ յաշխարհիս – *Հայեա գու ի յոյս վերին... եւ խոստացեալ բարութեամբն փափաճեսցուք... ամէն:*

ժը. *172ա-4ա* ԺԷ. [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. ձեռ. 2081, 88ա] Ողրս ի վերայ անապաշխար մեղաւորաց – *Խոստովանողք, փութացարուք ջանալ ապաշխարել... զի քեզ տացից փառս աւրհնութեան... ամէն:*

ժթ. *174ա-7բ* ԺԸ. Աղաւթ ճորի՛ն [Յովհաննու Մայրավանեցւոյ. յաղագս ի վերա անապաշխար մեղաւորաց ձեռ. 2081, 89ա] – *Ով որ անեղբ ես եւ*

անստեղծ... եւ անբաւարարութեանցն ուրախութիւնս ի Քրիստոս... ամէն։

ի. *177բ-9բ* ԹԹ. [Յովհաննու Մայրավանեցոյ. ձեռ. 2081, 89ա] Ցաղաքս պէսպէս առաքինութեանց խառն հարցն – *Յառաջ քան զամենայն առաքինութիւնս... զի գոցուք զողորմութիւն ի Քրիստոսէ ի ձեռն Սուրբ Հոգւոյն։*

իա. *179բ-53ա* Ի. [Յովհաննու Մայրավանեցոյ. ձեռ. 2081, 91ա] Վասն ոռոշութեան խորհրդոց, առ որս կալին ապրել յաշխարհս յաղաքս ախոհք – *Արար Աստուած զմարդն եւ եդ գնա ի դրախտին փափկութեան... առաջի բեմին Քրիստոսի՝ մեծի եւ ահաւորի, որում փառք յաւիտեանս. ամէն։*

իբ. *183ա-92ա* [ԻԱ. Յովհաննու Մայրավանեցոյ. ձեռ. 2081, 92բ] Վասն նմայից դիւթական եւ անաւրէն յուսթողաց – *Առնոյր, առնէր ոք գպլուխ իմ... զմեզ փրկեսցէ շնորհք եւ ողորմութիւնք Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ։*

իգ. *192ա-9բ* ԻԲ. [Յովհաննու Մայրավանեցոյ. ձեռ. 2081, 66բ] Վասն պտղոյ եւ պատարագաց եւ ողորմութիւն աղխասաց – *Բազում գաւտակիք նեփութ վիրաւորէ զմեզ սատանայ... եւ խոստացեալ բարութեանցն ժառանգեսցուք հասանել... ամէն։*

իդ. *199բ-207բ* ԻԳ. [Յովհաննու Մայրավանեցոյ. ձեռ. 2081, 61ա] Թուղթ վասն բարեացաւացուն բարուց – *Ամենայն բնութիւնք մեղաց եւ պիղծ ախտիցն... զերկնից բարութիւնս ժառանգեսցուք... ամէն։*

իե. *207բ-15ա* ԻԴ. [Յովհաննու Մայրավանեցոյ. ձեռ. 2081, 57բ] Թուղթ վասն ոխապահացն եւ ինաւանացն – *Ահեղ անաւրէնութիւք եւ սաստիկ չարութիւնս տեսանեմ... ժառանգեսցուք գանանց բարութեանցն վայելչութիւնս... ամէն։*

իզ. *215ա-9բ* Իե. [Յովհաննու Մայրավանեցոյ. ձեռ. 2081, 64բ] Վասն սակաւ ինչ զողութեան, զոր ոչն ապաշխարիցեն – *Անկարծ գողանայ եւ աներեւոյթ յափշտակէ զմիտս մարդկան սատանա... եւ յանմահ բարիսն վայելեսցուք... ամէն։*

իէ. *219բ-26բ* ԻՋ. [Յովհաննու Մանդակուեցոյ. ձեռ. 942, 89բ] Թուղթ վասն եղուանց սովորութեանց – *Յոյժ չար են ամենայն սովորութիւնք... եւ խոստացեալ բարութեամբք վայելեսցուք... ամէն։*

իը. *226բ-34բ* ԻԷ. [Յովհաննու Մանդակուեցոյ. ձեռ. 942, 286ա] Թուղթ վասն արբեցողաց անաւրէնութեան – *Մեծաւ սգով եւ <եւ> ցաւագին պաղատանաւք... եւ հոգեղէնս գասակցեսցուք... ամէն։*

իթ. *234բ-40բ* ԻԸ. [Յովհաննու Մայրավանեցոյ. ձեռ. 2081, 102բ] Վասն կնաթողաց եւ մաճու չափ մեղաց – *Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս վասն փրկական բանիցն... որ յանկարծակի անակնկալ անկանի ի վերս քո իբրեւ գողոգայթ։*

լ. *241ա-5բ* [ԻԹ.] Սուրբ եւ երջանիկ հայր Գրիգո[ր]ի Նարեկացւոյ խրատ վասն աղաւթից եւ արաւսուաց – *Մարդ, ընդէր արտասուաց... զերկինս վերասցիս։*

Ակս բնագիրը ձեռ. 1521, 288ա՝ վերագրուած է Անանիայի, իսկ ձեռ. 1856, 58բ՝ Եփրեմին։

լա. *248բ-53ա* [Լ.] Տեառն Եփրեմի ասացեալ Խորին Ասորոյ, ի հինգերորդ<երորդ> թարմանութենէ. Ցաղաքս ապաշխարութեան – *Յորժամ երիտասարդն էիր, պարտ էր քեզ անեւրեւութիւն քո խորհել... եւ երկնից արքայութեանն արժանի լիցուք... ամէն։*

լբ. *253ա-5ա* [ԼԱ.] Խրատ ոգեշահ վասն աղաւթից եւ խնդրուածոց հաճանից եւ ժողովրդոց – *Բազում ազաւթից մեզ պէտք են... եւ գրաւն հուր նորա շիջուցցես։*

լգ. *255ա-8ա* [ԼԲ. Յովհաննու Գառնեցւոյ խրատ ոգեշահ եւ կանոնական. ձեռ. 84, 222բ] – *Յոհաննէս Գառնեցի, հայրապետեմ գողցունէ սիբ[ր]ելոյդ ի Տեառնէ... անդ իջանի ի խորս հնոց<ց>ին։*

լդ. *258բ-66ա* [ԼԳ. Մովսէս վարդապետ եգնկացւոյ ասացեալ. ձեռ. 2111, 168ա] Խրատ կանոնական յանուն Աստուծոյ Տեառն մերոյ – *Ի գամբարանէ սրբոյ Լուսաւորչին... պահուածք պատուիրանիս աւրհնին յԱստուծոյ եւ յամենայն սրբոց. ամէն։*

լե. *266ա-73ա* [ԼԴ. Յովհաննու Երզնկացւոյ խրատ հասարակաց հրիատոնէից]

Տե՛ս ձեռ. 228, 71ա-108բ: Նիս/յիս: ա-ո/յիս: Ե/266ա-9բ: զ/յիս: Ն/269բ-71ա: ը/271ա-2ա: թ/272ա-5ա: ժ/275ա-8ա: ժա-ժթ/յիս։

լզ. *273ա-96բ* [Խրատ Վարդանայ վարդապետի. ձեռ. 582, 92ա-121բ]

ա. *273ա-8ա* [Լե.] Պատմութիւն եւ խաւսք վասն աճուն ողանցն եւ վասն խստութեան եւ չարութեան նոցա, եւ թէ զինչ են սոքա եւ ուսի իցեն, զոր մեղայաբտս Վարդան յարմարեալ գրեցի յԱստուածշունչ գրոց, ի խն[դրոյ] /// – *Մբդ, եկա՛յք այսաւր ժողովեցարուք... ի հրեղինացն եւ հոգեղինացս այժմ եւ միշտ եւ՛։*

բ. *286բ-96բ* [ԼԶ.] Պատմութիւն եւ խաւսք վասն դժոխոցն... – *Մբդ, եկայք այսաւր, դասք ամենայն,.. զչարութիւն եւ զտանջանքն սոսկալի... ամէ[ն]։*

Բ. *296բ-305բ* [ԼԷ.] Յոհաննու Ոսկեբերանի ա[ւսացեալ՝ Վասն յանիդեռնեալ աւուրն դատաստանի/// Տէր Յիսուս/// դա/// իս Ո – *Պարտապան եմք, ո՛վ սիրելիք... եւ երկնային բարեաց շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ... իշխանութիւն եւ պատիւ։*

Գ. *305բ-13ա* [ԼԸ.] Տեսիլ Աստուածածնին՝ մաւր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, զոր եղեւ զպատիճս մեղաւորաց, ցուցեալ ի հրեշտակէ – *Յարուցեալ գնաց Աստուածածնին... փառք մեծի թագաւորութեանդ քո, փառք մարդասիրութեանդ, եւ քեզ վայել է փառք, իշ՛։*

Դ. *313ա-21ա* [ԼԹ.] Պատմութիւն սրբոյ Գրիգորի Լուսաւորչին, զոր եհաւոց հրեշտակն Տեառն, մինչ էր յայրին, վասն հոգոց մարդկան. ուգնի Տէր Յիսուս Քրիստոս – *Յաւուր միում, յորժամ շրջէր...* եւ այլ գանաղան ուրախութիւնս, ընդ որս եւ մեք արժանի լիցուք փառաւորել զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ՞:

Ե. *321ա-3ա* [Ի.] Յոհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ Յաղագս ողորմութեան եւ ապաշխարութեան. ուգնեա՛ ինձ Աստուած – *Եւ արդ, մի եւս անյոյս լինիցի մարդ... բարութեանցն հասանիցէք ի Քրիստոս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Զ. *323ա-7ա* [ԽԱ.] Վարք եւսեբեայն Պարասկեւի եւ Կիրակոսի՝ եղբարս նոցա – *Այր մի էր ի քաղաքին Աղեկսանդրիա... բարեխաւսութեամբ Ծնողի իւրոյ եւ ամենայն սրբոց եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Է. *327ա-35բ* [ԽԲ.] Աղաւթք Անաստասի միայնակեցի. ասացեալ յորժամ էր ի վերինն Սիեթա – *Տէ՛ր, մի՛ սրտմտութիւնդ քո յանդիմանէր զիս... եւ զու զանարդիւնսն [ժառա]նգորդ արքայութեանն արարեր, խնդրե՛/// (շար. թափուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆՑ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

151բ Տէր Աստուած ողորմեսցի գծողի սորա մեղապարտի եւ ծնողաց իւրոց, որում ողորմեսցի նոցա Քրիստոս յահեղ աւուրն դատաստանին, բարեխաւսութեամբ սրբոյ եւ Նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

152ա Քրիստոս Աստուած, յորժամ այս ամենայն նորոգի ի քոմ գալստեանդ, նորոգեա՛ զհոգի գծողի սորայ մեղապարտի եւ ծնողաց իւրոց. ամէն:

272ա Վա՛յ զմեզ:

313ա Բարեխաւսութեամբ Աստուածածնին, ողորմեա՛ց, Քրիստո՛ս, ստացողի սուրբ գրոցս եւ ինձ՝ մեղաւորի, եւ ծնողաց իմոց եւ յիշողացդ:

321ա Բարեխաւսութեամբ սուրբ Լուսաւորչին Գրիգորի եւ սրբոց հրեշտակապետացն ողորմեա՛, Տէ՛ր Աստուած, ստացողի սուրբ գրոցս եւ ինձ՝ մեղամամկարթ գրչի, եւ ամենայն արեան մերձաւորի իմոյ, եւ յիշողաց մերոց. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

240բ (նոտրգիր, ԺՋ. դ.) Մ՛ւ սիրելիք, յորժամ պատահիք սմա, յիշեցէ՛ք Ամիր-Հասանն, որ այս գիրքս նայ գնեց եւ ետ Աբրահամ եպիսկոպոսին: Աստուած զիւր արքայութիւնն նորա պարգեւի, զի յոյժ աստուածասէր էր:

335ա (արտ. լս., նոտրգիր ԺՋ. դ.) Ով իշխա՛ն[ք] գաւառուրք՝ յիշաւղք եւ յիշեցողք, յիշեցէ՛ք Աբրահամ եպիսկոպոս, եւ զգրողս:

243բ (բոլորգիր, ԺՋ. դ.) Աստուած ողորմի Շահուամին, իւր հոգոյն:

258ա (նոտրգիր, ԺՋ. դ.) Զվերջին ըստացող սուրբ գրոցս Մարտիրոս քահանայն յիշեցէ՛ք, Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, Աստուած զձեզ [յի]շէ իւր գալըստեան:

1բ (նոտրգիր) ՌՃԿԷ. (1748) թուին, փետրվարի ԺԴ. էր եգի Գոհիչայ վանքն՝ Աստուծոյ գամօքն:

1բ (նոտրգիր, 1750 թ.) Յիշատակ է այս Քարոզգիրքս Պետրոս վարդապետին: Ով որ կարդայ, մէկ լիայբերան Ողորմի ասէ. ամէն: Ի թվին ՌՃՂԹ. (1750) էր, յունվար ա[մ]սոյ ԻՀ. (28) էր:

2ա (նոտրգիր, 1750 թ.) Յիշատակ է Պետրոս վարդապետին:

247բ (նոտրգիր, 1775 թ.ից յետոյ) Յիշեցէ՛ք ողորմի ի Թվաւ քնակեալ մեղապարտ Սարիա քահանայս, եւ դուք եւս յիշեալ լիցի՛ք յառաջի Աստուծոյ. ամէն:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՆ՝ *1բ էջին սոսնձած թղթին, 2բ, 3ա՝ բոլորակ. «Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Պետրոս վարդապետ: ՌՃՂԱ. (1732)»: 2ա՝ ձուածիր, անընթեռնելի: 10բ, 11ա, 247բ, 255ա՝ ութանկիւն, «Քրիստոսի ծառայ սէր Մարգիս, 1224 (1775)»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին. «Կնիք – 3, կնիք – 11, յիշատ. կնիք – 2476 - 255» (սեւ մատիտով), «Հ՝՝՝ 490/2546», «ԺԲ-ԺՋ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», թուականը կարմրով ջնջած եւ նոյն գրով կողքը աւելացուած՝ «ԺԴ.», կազմի մէջքին սոսնձած թղթին «115», որի տակ «104» (սեւ մատիտով):*

2547

Ա Ո Ղ Ա Վ Ա Ծ Ո Յ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

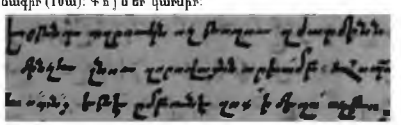
ՌՃԾԴ. – 1705

ԳՐԻՉ՝ Դաւիթ վարդապետ:

ԹԵՐԹ՝ 355-7 (տե՛ս Պաճպաճակ). չգրուած՝ 1ա-5բ, 78ա, 94ա-103բ, 241ա, 348բ-55բ: ՊՐԱԿ Ա-Ի՝ 8x12 (է 2, ԺԳ 10, ԺԸ 8) + Ա-Թ՝ 8x12 (Դ, Ը 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական զարդանախշ (եզրաճաստման պատճառով պատկեր անընկալելի): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17x11,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,2-13x7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (մեծ՝ 64ա): ՏՈՂ՝ 20-22: ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, դունակով, միջուկը տախտակ, աստառը դարշնագոյն կտաւ. լուսանցակողերը կարմիր:

ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 4 (թ. 1-4) + 3 (թ. 353-355), սպիտակ, չգրուած թուղթ, լուսագծերով:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ – *Ջ ա ւ ա գ ի ո՛ ր* թղթագիր, կեղնագիր (10ա): *Գ ո յ ն ե՛ր* կարմիր:

Նմոյշ 64ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կարկի մաքուած, մկրի սուրհի մասում պատռուածքի, երկրական կապիչներն ու գամերն ընկած, լուսանցներին խոնաւութեան հետեւեր, թանաքի թթուայնութիւնից գոյանալու մասամբ խոնաւցած, պահպանակներին եւ թ. 349-52ին ցեցի անցեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *6ա-168ա* [Գրիգորի՝ արշակեան եռամեծի հօր եւ ռարբունապետի Հայոց, հաւատեալ ծաղկաբաղ յԱռակաց եւ երգոցն Սողոմոնի՝ ի լուսաւոր բանից Վարդանայ եւ մեծի Ներսէսի Հայոց]

Տե՛ս նեռ. 342, 102ա-71բ: *Յանի/6ա-9բ, 79ար, 104ա-6բ: ա/10ա-77բ (խորագիրը այլ՝ «Առաջներորդ փոխ առակաց ýասն տեսական իմաստութեանցն»): բ/80ա-93բ: գ/107ա-68ա:*

Բ. *168բ-72բ* Յաղագս պատմութեան սուրբ եւ առաքեալ յաղուսի գիրս, եւ թարգմանեցին ի հայ գիր: **Ա**յլ եւ մարմնոյ սուրբ Կարապետին եւս կարճառօտ – *Ա՛րդ, պատմեցուք յաղագս սուրբ իւղոյն... սպասաւորեն նոցա, ի փառս... պատճառն մեռանին:*

Գ. *173ա-240բ* Համառօտ հաւաքումն ի տեսութիւն լուծմանց երգոց երգոյն, աշխատասիրեալ Գրիգորիսի [Տաթեւացւոյ] հսկողի, արի, երջանիկ հռետորի եւ իմչ փիլիսոփայի Հայոց, աշակերտի եռամեծին Յոհաննու Ոսկեմնեցւոյ, ի լուսաւոր բանից վարդապետին Վարդանայ

– *173ա-7բ* Ցանգ առաջիկայ լուծմանց երգ երգոցին Սողոմոնի – *Ա. Առաջներորդ. Վասն կարգելոյն աստ զնոյգ երգոցն... Իե. Քանն եւ հինգն. Տէր արար զքեզ... Մարմին անխտրէ: Աւարտեալ ի փառս փառաւորեալ Սուրբ երրորդութեանն:*

– *178ա-240բ* Լուծումն երգոց երգոյն Սողոմոնի – *Առաջին հարցումն [Վ]ասն էՀր աստ յետոյ կարգեալ: Պատասխանի. Սողոմոնի կարգն է ընդ Ժողովրդին... եւ ամենայն աշխատողացն ի սմա, երջանիկ եւ լուսաւոր վարդապետին Վարդանայ եւ խնդրողացն եւ համօրէն աշխատողացն ի սմա, ուսուցչացն եւ ուսողացն ի սմա եղիցի յիշատակ բարեաց անմոռաց յիշմամբ ի կրկին կենցաղս եւ աւիտենից յաւիտեանս, ամէն:*

Դ. *241բ-345ա* Մեկնութիւն երգ երգոց ի նոգեխառն, իմաստապատում առն Սողոմոնի արմայի Իսրայելի, զոր ասացեալ է տեառն Գրիգորի [Նարեկացւոյ] ներանձնաւոր խոհանայի եւ հոգեչնորհ վարդապետի, որդւոյ տեառն Խոսրովայ, սակս իւրոյ աստուածային երկիւղածութեան, եւ ընթերցասէր գոլով ցանկացեալ այսմ տուոյ, մեծաւ աղաչանօք եւ խնդրուածովք եռ մեկնել զառակս փեսայի եւ հարսին, որ բազանայոյի մեկնութեամբ ի Քրիստոս եւ յեկեղեցի

Տե՛ս նեռ. 1104, 48ա-116ա: *Նիրգ/242ա-49բ: ա/250ա-2բ (Նախաբանը եւ առաջին նախադասութիւնը՝ չկը. պատճում է. «Գիտացիր, եթէ մարդին զօրացուցանէ...»): բ/252բ-347ա: Յիշ. հեղինակի/347ա-3ա (այստեղ աւարտը տարբեր. «/345ա/ եւ որ հնազանդի՝ իւր համարի Աստուած, եւ որ անհնազանդ գտանի, եւ գայն եւս իւր համարի, զոր աղաչեմ զրնկերացս սէրոյ՝ մի՛ մեղադրեսիս յանելոյ ինձ չարագա մեռնարկութեան ի գործ, որ աւելի էր ինձ, քան զարժանն իմ. զի շատ հարկապարտանց խնդրողին ոչ կարացի վերացեալ գտանիլ, յուսալով իմ ի Հոգին Սուրբ, զնոտա ածի, թէ ոչ անտես առնէ զաղաչօղս ան նա, սկիզբն արարի աղօթիւք եւ արտասուօք խնդրել, որ եւ նպաստեալ յանարժանութիւն իմ եւ ի պատեհանդն կամեն հայեցողին, եբաց գրեթան իմ յասել եւ ի համառօտել զսա ի փառս Քրիստոսի. ամէն»):*

ՅՈՀԱՆՆԱՒԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՅԱՄԱՆԱԿԻ

240բ եւ ամենայն աշխատողացն ի սմա երջանիկ եւ լուսաւոր վարդապետին Վարդանայ եւ խնդրողացն եւ համօրէն աշխատողացն ի սմա, ուսուցչացն եւ ուսողացն ի սմա եղիցի յիշատակ բարեաց անմոռաց յիշմամբ ի կրկին կենցաղս եւ աւիտենից յաւիտեանս, ամէն:

Գրեցաւ գրքոյկս ի Սուրբ Աթոռս Էջմիածին, ՌՃՄԴ. (1705) թուին, օգոստոսի ԺԵ. (15), ձեռամբ յոգնամեղ եւ թշվառ յոգոյ Դաւթի:

252բ Ծգնեա՛, Հոգի Սուրբ, եւ հասո՛ աւարտ:

345ա Նա եւս եւ նոյն ուղղիչ հասոյց գապերաթատս ի լանգ երկնաւոր առագաստիս եւ ելից զիշձս սրտիս, թէեւ թափուր եմ ի բարեաց գործոց:

Ա՛րդ, եւ՝ տրուպս ամենից եւ յետնեալս ի քնաւից եւ փանաքիս ի համայնից Դաւիթ եւեթ վարդապետս, թափուրս ի բարեաց Ձեռամբ եւ մեղամած մատամբ գրեցի ի թուին ՌՃՄԴ. (1705):

ՅՈՀԱՆՆԱՒԱՐԱՆ ՅԵՍԱԳԱՅԻ

9բ (շղագիր, 1879 թ. յետոյ) Նուաստ Յովհաննէս ծայրագոյն վարդապետ Գրիգորեանց՝ ի Թուսեոյ, Պուլկարիայ:

78բ (շղագիր, 1879 թ. յետոյ) եւ՝ նուաստ Յովհաննէս ծայրագոյն վարդապետս Գրիգորեան, ի տոհմէն Աւձրունեանց, առի գկարգ վարդապետութեան ի Ներսէս սրբազան արքեպիսկոպոսէ Վաւրժապետեան եւ յամենապատիւ պատրիարքէ Կ. Պոլսոյ, ի թուին փրկ[չի] 1874, յուլիս 14, ի Սուրբ Սեռհաճնոս յեկեղեցի, ի խասիէօյ, եւ ծայրագոյն գաւազանի իշխանութեանն՝ ի գերվապետիս Խորէն սրբազան արքեպիսկոպոսէ Նարպէյ, ի Բուսեոյ, յեկեղեցին Սուրբ Աստուածածնի, ի թուին Քրիստոսի 1879, հոկտեմբեր 24:

ԿՆՔԱԴՐՈՆԸՄ՝ *9բ՝ բոլորակ, «Ճիսուսի Քրիստոսի ծառայ Յովհաննէս վարդապետ Գրիգորեան, 1874»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *2ա «Սա Լեւոն Թ.»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *2ա «2547/Հ[ին] 528», «ՌՅԴՀ. - 1705, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: 5բ «Մեկնութիւնք առակաց եւ այլն եւ այլն եւ այլն»:*

2548

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(Բաղկացած է 2 տարբեր ձեռագրերից)

Թերթ՝ 210-2 (տե՛ս Պահպանակ): ԿԱՁՄ դժուարագոյն չափագրութեամբ կաշի. դունակով, միջակր տախտակ, աստառը շերտաձգուդ կտաւ, դունակիներ՝ կարմիր մեռաւոս. լուսաձգակոդերդ կարմիր. ՊԱՀՊԱՆԱԿ 1 (թ. 1) + 1 (թ. 210), չգրուած թուղթ, թ. 210բ՝ այլ թուղթ, լուսագծերով:

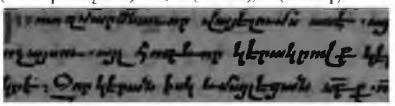
ՎԻՃԱԿԸ՝ բաւարար կազմի կաշին եզրամաչ, պահպանակներին ցեցի անցքեր:

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

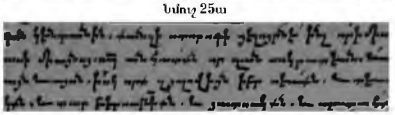
ՌՃՀԷ. – 1728

ԳՐԻՉ՝ Սիմեոն ՍՏԱՁՈՂ՝ Վարդան վրդ. Հիզանցի:

Թերթ՝ 95 (թ. 2-96). չգրուած՝ 2ա, 81բ-2ա: ՊՐԱԿ Ա-Ը×12 (է 9, Ը 14): ՆՒՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսարոչմով՝ թեատառած ածիլ, ճաճ՝ «IR»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆՆ՝ 17,8×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միաձիւն (13-13,5×9-9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմոյ՝ 25ա), նուրգիր (83ա-96բ. ճմոյ՝ 85ա): ՏՈՂ՝ 17 (3ա-81ա), 25 (83ա-96բ):

Նմուշ 25ա

Նմուշ 85ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 3ա: Լ ու ս ա ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, յոյկապարիկ: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոչնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, վարագոյն, սպիտակ, սեւ. բոլոր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թ. 2-7 ցեցի անցքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *3ա-81ա* Մեկնութիւն Երգ երգոցի հոգեխառն, իմաստասպատում առն Սողովմոնի արքայի Իսրայէղի, զոր ասացեալ է տեառն Գրիգորի Նարեկացւոյ ձեռաձննաւոր հաճախի եւ հոգեշնորհ վարդապետի, որդւոյ տեառն Խոսրովա, զոր բհիստոսասէր արհայն Գուրգէն սակս իւրոյ աստուածերկիւղութեանն եւ ընթերցասէր գոյով ցանկացեալ այսմ սահ՝ մեծաւ աղաչանօք եւ խնդրուածովք, եւ մեկնեալ զառակս փեսայի եւ հարսին, որ բացայայտի մեկնութեամբ ի Քրիստոս եւ եկեղեցի:

Տե՛ս ձեռ. 1104, 45ա-116ա: *Նխգ՝ն/3ա-11բ: ա/11բ-4բ: բ/14բ-81ա (անատար, «... որ հովուեն ի մէջ շուշանաց///»: Յիշ. հեղինակի/յիք:*

Բ. *83աբ* [Ադիտակ տրամաբանականի] – *Մարմին. գոյացութիւն. անմարին. հատկութիւնք... եղեռնէ ներհակք, որք են մասնականք:*

Գ. *84ա-96բ* Պորփիւրի Նեռածութիւն [Ստորոգութեանցն Արիստոտելի]

Տե՛ս ձեռ. 718, 138ա-70բ: *Նխբ/84ա: ա/84ա-5բ: բ/85բ-8ա: գ/88բ-91ա: դ/91ա: ե/91աբ: զ/91բ: է/91բ-2ա: ը/92աբ: թ/92բ: ժ/92բ-3ա: ժա/93ա: ժբ/93աբ: ժգ/93աբ: ժդ/93բ: ժե/94աբ: ժզ/94բ: ժէ/94բ-5ա: ժը/95ա: ժթ/95ա: ի/95աբ: իա/95բ: իբ/95բ: իգ/95բ: իդ/96ա: իե/96ա: իզ/96աբ:*

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՅԱՄԱՆԱԿԻ

2բ (ատ. լս.) Աւգնեա՛ ինձ[Ա]: Աւգնեա՛, Հոգիդ Սուրբ Աստուած Երշմարիտ. ամէն:

13բ (ատ. լս.) Աւրհնեալ է Աստուած յամենայն ժամ:

14ա (ատ. լս.) Աւգնեա՛ ինձ, Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս:

26ա Աւգնեա՛ Յիսուս Քրիստոս: (գրուած նախորդի տակ եւ մաքրած)՝ Աւգնեա՛ ինձ, Հոգիդ սուրբ Աստուած Երշմարիտ եւ շուտով հասո՛ յ յաւարտ սորա:

38ա (ատ. լս.) Աւգնեա՛, Հոգի Սուրբ Աստուած Երշմարիտ:

96բ Գրեցաւ Պորփիւրի ներածութեան ի թիւն ՌՃՀԷ. (1728) ամին, ի վայելումն եւ յիշատակ Հիզանցի Վարդան վարդապետին մեծի երանաշնորհի, ձեռամբ հող եւ մոխրբ Սիմէոն գրչի, որ եւ խնդրեմ, զի սխալանաց սորա անմեղադրելի առնել, զի չէի հմուտ այս արուեստին անհունն հմտութեանց եւ յոյժ ձանձրացա ի գրելն: Թողութիւն արարէ՛ք, հա՛լրք իմ եւ եղբա՛րք: *Ահա այս իմ որդեանն գրեաց:*

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

2բ (նոտրգիր) Ի ՌՄՀԲ. *(1783)* Թւոցս եկն ի Թիֆլիզու սիրելի եղբայրն մեր ի Տէր՝ Գաւիթ մաքրաւուն քահանայն, վասն ուխտի օրթոյ Կարապետի շնորհաւոր չիրմին, եւ ի պատահին մեզ ի Բայազիտս սիրով ընկալաք գնա ի սէր եւ վասն անմոռաց սիրոյ նա՝ բանագուրկ եւ պիտակ անվամբ Վահան քահանայս շնորհեցի փոքրուկ գիրքս իբր ընծա եւ յիշատակի, զի անմոռաց պահիցէ գմեզ ի սիրոյ: Բաւ է:

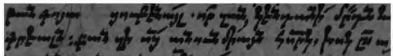
82բ (բոլորգիր, ԺԸ դ.) Այս գիրք Պողոս վարդապետին, իւր ժողոված փարոմին է առեր:

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

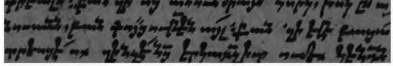
ԺԸ. դար, Ռ–ՁԳԴ. – 1735

ԳՐԻՉ՝ անանուն (Ա.), Գրիգոր (Բ., 174ա-204բ).

ԹԵՐԹ՝ 113 (բ. 97-209). չգրուած՝ 97բ, 125բ, 133ա-5բ, 144բ-51բ, 169ա-73բ, 205ա, 206ա-10բ: ՊՐԱԿ Ա-ԺԱ×12 (Ժ, ե, Ը 6, Չ 13, է 8, ժ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ միսգիր (13-14,2x8-9): ԳԻՐ՝ նոտագիր (նմոյշ՝ 98ա), բոլորգիր (174ա-204բ. նմոյշ՝ 174ա): ՏՈՂ՝ 23-27:

Նմոյշ 98ա

Նմոյշ 174ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Լ ո ւ ս ա ճ գ ա գ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն: Չ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, բուսական, հանգուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն, շագանակագոյն, սեւ:

Վիճակ՝ բառարար. բ 149-210ի լուսանցները զեղակեր, բ. 204՝ սոռոիին խառոդ մասը պատռուած, գոադաչտր վնասուած:

Բ Ի Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *98ա-125ա* Ստոոգութիւն Աւիստոտելի

Տե՛ս ձեռ. 926, 191ա-201բ: *նխ./98ա-100ա: ա/100ա-4բ: բ/104բ-8ա: գ/108ա-12բ: դ/112բ-7բ (խորագիրը այլ՝ Յաղագս որակի եւ որակութեան): ե/117բ-3ա: զ/118ա-22բ: է/122բ-3ա: ը/123ա-4ա: թ/124ա-բ: ժ/124բ-5ա:*

Բ. *126ա-32բ, 136ա-144ա* [Սկիզբն եւ ձախադրութիւն գոոցն, որ ասի ըստ յունաց Պէրի աոմնեինաս, եւ հայերէն՝ Յաղագս մեկնութեան՝ աոտպորեալ յԱոիստոտէլէ. թաոգմանեալ եւ մեկնեալ ի Գաւթ. ձեռ. 926, 201բ]

Տե՛ս ձեռ. 926, 201բ-207ա: *նխ./126ա-բ: ա/126բ-7ա: բ/127ա-բ: գ/127բ-44ա:*

Գ. *152ա-68բ* [Սահմանիք իմաստասիրութեան Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի. ձեռ. 464, 95ա]

Տե՛ս ձեռ. 464, 95ա-149բ: *նխ./152ա-3բ: ա/154ա-7բ (խորագիրը՝ չիք): բ/157բ-9բ (խորագիրը՝ չիք): գ/160ա-2բ (խորագիրը՝ չիք): դ/163ա-6ա (խորագիրը՝ չիք): ե/166ա-8ա: զ/168ա (շշարունակուած, սակայոում է. «... որ իմանալիք են եւ են զգալիք///»): է-իա/չիք.*

Դ. *174ա-6ա* Յաղագս թէ յումմէ եղան տումարք ազգաց – *Աոիսիդէս Մրբի փիլիսոփայ, ընկեր Կոդրատեայ... ի թվականէ հոռոմայեցւոց, զոր ցուցանէ, եւ գնա ուղիղ ի բոլոր տարին:*

ե. *176բ-204բ* [ՇԼՔ. աղիւսակ]

Տպ. Ա. Գ. Աբրահամեան, Յովհաննէս Իմաստասէրի մատենագրութիւնք, հրեւան, 1956, 191-200:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

176ա եւ գԳրիգորս յիշ[ատ՛]:

204բ եւ գգծօղս յիշեա՛, Ռ–ՁԳԴ. (1735):

204աբ՝ պատռած-հանած, կարդացուած են միայն. 204ա «3[իշատակ]///»: 204բ «/// անցի վառ/// ր///» հատուածները:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

205բ (նոտրգիր, 1797 թ.) Յիշատակ է երկոց մեկնիչ գիրքս. եւոու յիշատակ Յովսէփ մաքրաժիտ աստուածայրան վարդապետին, յիշատակ օքնօղացս իմոյ՝ հանգիւցեալ տէր Վահանին. նայ եւ կենդանի օքնօղին իմոյ՝ Անայոուն, եւ հանգիւցեալ եղպօրն իմոյ՝ Խաչատուրին, եւ ինձ՝ անարժան Գէորգիս, եւ կոդակցոյն իմոյ՝ կենդանի Շահիկին, եւ որդւոյն իմոյ՝ Յակոբ-ճանին: Ռ–ՁԳԴ. (1797) թվոջ մայիսի ԻԲ. Պայեազիտու յղեցի Յովսէփ երանաշնոր վարդապետին ձեռամբն Կէտուկեցոց պարոն Սսայոյ՝ յիշատակ ծնօղացս եւ ինձ՝ նվաստ Գէորգիս:

ԿՆՔՈՒԳՐՈՇՈՒՄ՝ *2բ, 205բ՝ ուիճանկիւն, «Քրիստոսի ծառայ տէր Վահան. Ռ–ՁԳ. (1748)»:*

15ա, 27ա, 182բ ուիճանկիւն, «Քրիստոսի ծառայ վարդան վարդապետ»:

21բ, 49բ, 62ա՝ բոլորակ, «Յովսէփ վարդապետ»:

129բ բոլորակ, կենտրոնում Քրիստոս Ամենակալ, եզրագօտիին. «Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր///»:

205բ ուիճանկիւն. «Քրիստոսի ծառայ Գէորգ Տէր Վահանեան, 1236 (1787)»:

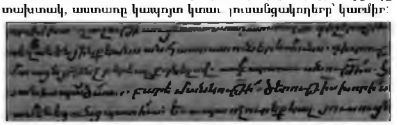
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *96բ «Վաճառեցին զէշ, ես մնացի գէշ»: 97ա «նախ խինա քսէ, չորանա, ապա սակաւ ինչ մաթով հա՛ր, լեւոոյ նշադրած վերայ կրակին ծուխն առնու, կարմրի», «Ով զարմանալի խորհուրդ այս մեծ, յայտնեալ առ որումն», «Նոր Քանաք է, փորձ[եա՛]: Անսուրբ: Քնաահագրութիւն աննուն ուն ընթանան: Անուն Աատուծոյ աւրհնեալ ագեալ տուր ծ/// Աբրեեսաաւմ աաենայն երկիր»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմատատարին սոսնձած թղթին «2548/2[թ] 534»: Ա ա Ռ–ՁԳ. – Ռ–ՁԳԴ. – 1728-1735, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», կազմի ձէջքին սոսնձած թղթին «2. Գրիգորի Նարեկ[ացւոյ] Մեկ[նութիւն] երգոց երգոյն»:*

2549
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս եզնկացի։

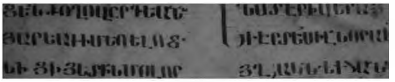
ԹՒՔ՝ 313. չգրուած՝ 77բ, 255բ-6բ. ՊՐԱԿ Ա-Ե×16 (Ա 15, Ե 14) + Ա-ԺԳ×12 (Ա 10, Ը, ԺԹ 15, Ի-ԽԲ 16, ԺԴ 3) + Ա-Ե×16 (Ա 13, Գ 14, Դ 4, Ե 10)։ ՆԻՒԹ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ 17,4×12,4։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,8-14,4×9,5-10)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 100ա)։ ՏՈՂ՝ 25-28։ ԿԱՊՄ՝ չազանակագոյն կաշի, միշտվկը տախտակ, աստառը կապոյտ կտաւ։ լուսանցակողքեր՝ կաւիւր։

Նմոյշ 100ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Ճ ա կ ա տ ագ ր ի՝ 78ա։ Լ ու ս ան ց ագ ր ի՝ բուսական, թռչուն։ Զ ա ր դ ագ ի ր՝ հաճգուացիր, բուսական։ Գ ոյ ն ե ր՝ կաւիւր, սեւ։*

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ-ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ – Աւետարան Մատթէոսի, ԻԷ 51 – ԻԸ 20։ 2 (Ա-Բ) + 2 (Գ-Դ), ԱԲ ե ԵԶ Գ-Դ ետագրուած մէկական թերթի թղթայնական ծալուածով եւ եզրաւառուածով՝ բնագիրը վնասուած ծ. դ., մագաղաթ, 24,7×16,2-16,7, եռվիսի (24,7×16,2-16,7), բոլորգիր եռվաթագիր (նմոյշ՝ Գբ), տող՝ 23 (պէտք է լինի 24)։ Կարդալ Գբ2, Դա2, Գբ1, Դա1, Գա1, Դբ1, Գա2, Դբ2, Բա1, Ար1, Բա2, Ար2, Բբ2, Ա2, Բբ1, Ա1։ «[Եւ ելիգիա շարժեցա... Աւետարան լսոյ [Մա]ռաթեոսի սրբոյ»։

Նմոյշ Գբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար։ կազմի կաշին վճասուածծներով, որոշ ճաստուածներ ըմկած, ցեղի աճյեր, դռմնալը, եռկու կապիչներն ու փակտ գամերից մէկն ըմկած, որոշ թերթեր ի դարի եռկրոդ կէսին մասնակի ճոռոգուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-77ա* [Ժողովումն մեկնութեան սրբոյ Աւետարանին, որ ըստ Մատթէոսի բանից իմաստուն վարդապետաց եկեղեցւոյ կարգեալ եւ յօրինեալ դիւրաճաս ընթերցողաց։ Առաջին Նեստևի Հայոց կաթողիկոսի ի խնդրոյ նորին եղբոր Գրիգորիսի վերադիտողի Հայոց (ընծայական)]

Տե՛ս նաեւ. 1279, 12ա-339բ։ *ա/1ա-16բ (սկզբից թերի. «///եւ գինն վերրստին կեցուցանել...»)։ բ/16բ-27բ։ գ/27բ-43ա։ դ/43ա-58ա։ ե/58ա-7ա (չգտուածնակուած, աւարտուում է՝ «... այլ փառք Հրեագական, եւ այլ լուսնի եւ աստեղաց, զորս փոքր///»)։ զ-իբ/չբ։*

Բ. *78ա-254բ* [Պահոց գիրք Բարսղի Կեսարացւոյ]

Տե՛ս նաեւ 436, 127ա-210ա։ *ա/78ա-84բ։ բ/84բ-9բ (խոբագիրը այլ՝ նորին սրբոյն Բարսղի ի Պատն քաջասաեղծողը)։ գ/223ա-30բ։ դ/չբ։ ե/171ա-7բ։ զ/չբ։ է/163ա-6բ (խոբագիրն այլ՝ նորին սրբոյն Բարսղի Յաղագս Ներոգոյութեանն)։ ը/89բ-96ա։ թ/96բ-103ա։ ժ/103ա-7բ։ ժա/107բ-13բ։ ժբ/113բ-22ա։ ժգ/122ա-7ա։ ժդ/127բ-34։ ժե/134ա-9բ։ ժզ/139բ-46ա։ ժէ/146ա-9ա։ ժը/149ա-54ա։ ժթ/154ա-8ա։ ի/158ա-63ա։ իա/166բ-71ա։ իբ/177բ-83բ։ իգ/183բ-9բ։ իդ/189բ-94ա։ իե/194աբ։ իզ/194բ-9ա։ իէ/199ա-202ա (խորագիրի վերջն այլ՝ Յաղագս վարուց)։ իը/202ա-4բ։ իթ/204բ-12բ։ լ/212բ-23ա։ լա/238բ-8ա։ լբ/238ա-47բ։ լգ/247բ-54բ (վերջից թերի, առկայ աւարտը՝ «եւ որ ի մէջն է, ինքն իշխան է։ Արդ որ բամբա////»)։ լդ-լե եւ ցանկ/չբ։*

183բ (ստ. լս.) Ջճառս այս այլոց ոմանց փառամոլս է հարցումն եւ պատասխանի, եւ ոչ Բարսղի սրբոյ եւ աստուածբարնի եւ սասկ (=սակս) ընդունելութեան սոցա անուամբ են վերագրեալ։

– 177բ Դասիթ Թարգման Տարօնցի զճառս գայլ յեռոյ դարձոյց ի յուէն (=յունէն) հայ բարբառ, ի Դամասկացոց քաղաքին, հրամանաւ Համազասպայ կրպաղատին Մամիկոնէից տեառն, եւ եղիցի օրհնութիւն Տեառն ի վերայ նոցին։

Գ. ա. *257ա-313ա* [Մարգարէութիւն եզեկիելի – *եւ եղեւ յամին երեսներորդի[, յամսեանն չորրորդի, որ օր Ե. էր ամսոյն, եւ եւս էի ի մէջ գերութեանն առ ափն Քորաբ գետոյ... եւ դուոն Միեանի Թադիսայ. շուրջ շրջանակաւ ուի եւ տասն հազար, եւ անուն քաղաքին, յորէ հետէ եղիցի Տէր անդ, Տէր եղիցի անուն նորա։*

Վարդան Արեւելցու կամ Եսայի Նչեցու գործը չէ. ունի Ա-Ե. գլխագասւածներ, որոնց միայն մի մասի խորագրերը եւ սկզբնատողերն են նոյնական նչեցու գործի հետ։

Բ. *313ար* Մաճ եզեկիելի մարգարէի – *եզեկիէլ էր յերկրէն Սարսիքայ... գամենայն աւուրս կենաց իւրեանց։*

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ԺՀ. դարի, բոլորգիր

ա. *255ա* [Վարք Ներսիսի եպիսկոպոսին Անկիւրիոյ] – *Ի թիվս հայոց ՉԺԳ. (1464)... փոխեցաւ բարի մահս ի Քրիստոս։*

Տե՛ս ժե. դ. յիշ-ք, Ր., էջ 216, 240, 260։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԱՆԱԿԻ

16բ Չգծող սորին Յովհաննէս սպասաւոր բանի եզնկացի յիշեսջիք ի Քրիստոս։

ԳՐՉԱՁՕՐՉ *Աբ (երիցս) եւ Ֆա՝ շրջանակի մէջ «Հայր մեր, որ յերկինս ես... »ի սկզբի մասերը։ Ամ, Բաբ, 255ա հայերէն եւ ռուսերէն գանազան տառեր, բառեր։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին «ՉԺԳ. - 1464. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «ՀՍՄ 547/2549», կազմի մէջքին սոսնձած թղթին «Նեբսխան/// ոյ, Մեկ[նութիւն] Աւետ[արանիչ] Մատթէոսի»։*

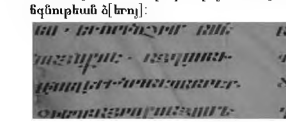
2550

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(Բաղկացած է 2 տարբեր ձեռագրերից)

Թերթ՝ 310: ԿԶՄ դարձվագադդ շագանակագույն կաշի, միջակը տախտակ, աստառը դարձվագադդ կտաւ. դռնակով: ՊԱՀ-ՊԱՆԱԿ 3 (Բ-Դ) +3 (Զ-Է), թուղթ՝

ՊԱՏԱՌԻԿ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ – Մաշտոց: ԺՍ. դ.: 1 (Ա) + 1 (Ը), ստացուած մէկ թերթի յայտնի հատուածով: Մագաղաթ, 26x16,7-17, եռկսիւն (20,5x15), ուղղագիծ եռկաթագիր (նմուշ՝ Ա բ, տող՝ 25:)»: Կարգալ՝ Աա, Բբ, Աբ, Բա: Մաշտոց, կանոն սպասչխաւորդ առնելոյ «[Ա՛ր]ժանի կոչիլ ուղի Ր[ո]. կարուսել է՛ եւ գոտւո (Ղուկաս, ԺԸ 19, 22-32): եւ բառդէ եկեալս առնե-ցեաւն... [եւ սակ աղաւթս զայս. ձՀԳ-] կատարե՛... ի վ[երայ] եզնութեան ձ[եռոյ]:

Նմուշ Ա բ

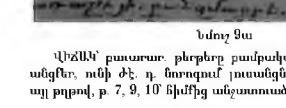
Տե՛ս Մայր Մաշտոց, հտ., Ա, գիրք Ա., աշխատասիրութեամբ Գ. Տէր-Վարդանեանի, Սբ. Էջմիածին, 2012, էջ 365-366:

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. կազմի կաշին մաշուած, եռկողմեան կապիչներն ու գամերն ընկած, Ա եւ Բ փեղկերին եւ Պահպանակ Ա-Դ՝ ցեղի անցքեր:

ՔԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԵ. դար

ԹԵՐԹ՝ 39 (1-39): ՊՐԱԿ Ա-Դ (Ա 9, Բ 12, Գ 10, Դ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,3x12,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13x9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ Ցա) ՏՈՂ 22:

Նմուշ Ցա

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. թերթերը բամբակակալած, թ. 1-9՝ ցեղի անցքեր, ունի ԺԷ. դ. նորոգում՝ լուսանցքներ կարկատուած են այլ թղթով, թ. 7, 9, 10՝ ներքից անչտտուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-39բ* [Յովհաննու Վարդենիացւոյ Բացայայտումն բանից սուրբ հաւուն մերոյ Գրիգորի Նարեկացւոյ. ձեռ. 1980, 161ա-219բ] – ///*երից անաւրենութեանցն եւ ի վերա... աղաւթիր վասն հասանել ծերութեանն, թէ քեւ առաչնորդեսցի: [Բան՝] Զկործանեալն: Լուծումն. Այս///:*

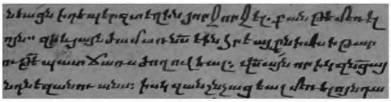
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

18բ (ատ. լս.) *Այս ԽԹ. Ճառին վերջն է:*

ՔԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺԳ. դար

ԹԵՐԹ՝ 271 (բ. 40-310): ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԳx12 (ԻԳ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 17,3x12,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,7x10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 199ա) ՏՈՂ 24-27:

Նմուշ 199ա

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. թերթերը բամբակակալած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *40ա-1բ* [Իգնատիոսի Մեկնութիւն Աւետարանին Ղուկասու. Նախադրութիւն. ձեռ. 1246, 163բ] – *Սկսուլ գայս իմաստ աստուածա՛յ[ի]ն քո բռնից... եւ սկսանի նա ի գրեյն իւրում կարգել զրանս իւր այսպէս:*

Բ. *42ա-310բ* [Նամայի Ասորւոյ Մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանի]

Տե՛ս ձեռ. 2520, *էջ 18ա-255բ: Առաջաբան՝ 42ա-9ա: ա՛49բ-198բ: բ՛198բ-310բ (վերջից թափուած, հաւանաբար 3 թերթ. Յորդորակ՝ չի՛բ. սարտում է. «... զոր սիրեն Յիսուս, որ եւ անկա իսկ զյան[չաւքն]///», հմմտ. ձեռ. 2520, 253ա):*

Ներքամիւորների սկզբի բառերը չգրուած, հաւանաբար թողնուած զարդագրման համար, որ չի արուել:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

198բ Լնդ նմին եւ գիա՝ գիաւորիտար գծոդս, աղաչեմ յիշել:

243ա (ստ. լս.) Ելէք ի գրչես, որ չէ ադէկ:

294բ (ստ. լս.) Սուղ ա գալ եւ <եւ> մեւանս կարեցաւ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

41բ (ԺԵ. դ., բոլորգիր, ստ. լս.) Զմեղուցեայս Սուրիաս պարտապանս բի[՛ր] քանքարի յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ դուք՝ յիշողք, եւ մեք՝ յիշեալքս առհասարակ յիշե[՛ր] եղիցուք, եւ որ գամէնն ասէ՝ եւ նայ յիշե[՛ր] եղիցի. ամէն:

42ա Ես՝ Սուրիաս, ծեր ու անարժան, / Մեղաւք ի լի՛ զինչ ի մեան / Զձեզ աղաչեմ ողբերական / Յիս գթա՛ցէ՛ք դու[՛ք] հայրական, / Զի իմ բերանս չէ յարժան, / Որ ես ասեմ բան շահական, / Զհոգիս մաքրեմ գողտեղական: / Այն աւրն վայ Ր. (1000) բերան, / Որ հայրն ու մայրն զիս ծնան, / Վանքն տվին դպրոցական, / Զոգին յառ յիս անձին կալան, / Գերիս ես ինչ ուգտանացան, / Ինչ իմ անձինս եմ յել գազան: / Վասն Աստուծոյ անմոռացական / Գ. Աստուած ողորմայան էք արժան, / Դու առնայք միայն / Ի. ի յԱստուծոյ բան գաշնական:

49բ Զմեղուցեալ ծառայս՝ Սուրիասս, որ բմպեցեալ յորսոդին եւ պարտապան եղայ բի[՛ր] քանքարի եւ չունիմ ամենեւին ինչ, որ հատուցանեմ, եւ ոչ յիմաս-

տութիւն, որ արկանեմ ի սեղանատուրան, որ եկե[ա]ղ Տէրն տոկոսաւք պահպանել: էլ մնամ քաղծկեալ եւ գնում յունայն, էլ մոխրայքաղալ դիմաւք ծունկր կրկնեմ ձերում սուրբ գաղշայպարիտ եւ աղաչէմ զմանկունկտ եկեղեցոյ յարժամ մոռանէք ի սրբութիւն սրբոց զժարհոտ եւ գոսաւանե[ա]լ հոգիս իմ անմոռաց յիշման արժանի արարէք, եւ գուք յիշողքտ յիշեալ եղիցիք. ամէն, ամէն:

ԳՐՈՒԱՓՈՐՁ[1] *Աա «Քեզ ասեմ դաս ուսիր, արի առ զմարիճս»: Բա «Հասցէ քեզ խաղաղութիւն»: Եր «Զեռի գուլդ եղեն արդ մեծի է որպէս ցաւ մոմորտ ես, թէ որպէս ցաւ մում արաս: Ըր «ես իմ սիրելի, սիրելի, / Սիրելի ագնիւ գովելի, գովելի, / Գովելի յոյժ փափագելի, յոյժ փափագելի», «Զգ ամենքեան ամենքեան պատուեսցին»:*

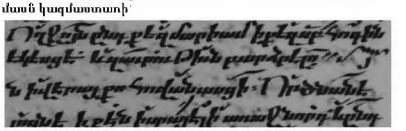
ՆՇՈՒՄ[2] *Ա. կազմաստատին սոսնձած թերթիկին, «2550, 2[թր] 552», «ԺԳ., Մ[ատոպ] եալ[իսկոպո]ս»: Բա. «Անահի մեկնիչ Յոհան գլխոցն», «Յօհաննու աւետարանի մեկնիչն է», կազմի մէջքին սոսնձուած թղթիկ. «Անյայտ հեղինակի Մեկ[ն] Աւետ[ա]ր Յովհաննուս»:*

2551
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ԴՐՄԳԳ. – 1834

ԳՐԻՉ՝ Նահապետ դպիր: ՍՏԱՑՈՂ՝ Գրիգոր Մինդաճեան Պոլսեցի:

ԹԵՐԹ՝ 148 (գրչի ձեռակրում՝ 3-293, որ է 2ա-147ա). չրուած՝ 1բ, 116բ, 147բ-ՏԲ: ՊՐԱԿ՝ 1-25x6 (25՝ 4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16x10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11x7): ԳԻՐ՝ նոտգիր (նմուշ՝ 60ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱԶՄ՝ դաղմազարդ բաց դարչնագոյն մոմլաք, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառ թուղթ. լուսանցակոդերը՝ վարդագոյնով ցօղուած: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չրուած թուղթ, մասն կազմաստատի՝

Նմուշ 60ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 7ա (խաչ՝ վերը՝ ՅՆԲՀ): Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ հաճգուագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կանաչ, վարդագոյն, սեւ:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, Ա. փեղկի եւ մէջի միացման հատուածը մեծ մասամբ պոկուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-115բ* Տեառն Ներսիսի կոյսեցւոյ Հայոց կաթողիկոսի առարեալ Մեկնութիւն բանից Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի, ի բանն, որ ասէ. Բարձրացուցէ զՏէր Աստուած մեր, գոչէ մարգարէն

– *2ա-6բ* Յառաջաբան – *Սկիզբն բարեպաշտութեան Հայաստանեայց ունիմք իմանալ զնուաւորչին Գրիգորիոս... եւ կամ Քրիստոսի ասէ՝ նմանապէս է օծելոյն Աստուծոյ:*

7ա-115բ [Մեկնութիւն]. Բարձրագուցէ զՏէր Աստուած մեր, մարգարէն ձայնէ եւ երկիր պագէ՞ պատուանդանի սրբոյ ոտից նորա – *Ասեն ոմանք, թէ եդ ի մոի չառնուլ վկայութիւն յայլոց... փառաւորեալ է յամենայն արարածոց՝ յիմանելեացց եւ զգալեաց, մշտնջենական եւ յաւիտեան փառաւորութեամբ:*

Բ. *117ա-34բ* Մեկնութիւն Աբթաամ ծաղիկ շարականի, առարեալ ի Վարդանայ վարդապետէ, ի խնդոյոյ Սարգսի

գուլդ եղեն արդ մեծի է որպէս ցաւ մոմորտ ես, թէ որպէս ցաւ մում արաս: Ըր «ես իմ սիրելի, սիրելի, / Սիրելի ագնիւ գովելի, գովելի, / Գովելի յոյժ փափագելի, յոյժ փափագելի», «Զգ ամենքեան ամենքեան պատուեսցին»:

ՆՇՈՒՄ[2] *Ա. կազմաստատին սոսնձած թերթիկին, «2550, 2[թր] 552», «ԺԳ., Մ[ատոպ] եալ[իսկոպո]ս»: Բա. «Անահի մեկնիչ Յոհան գլխոցն», «Յօհաննու աւետարանի մեկնիչն է», կազմի մէջքին սոսնձուած թղթիկ. «Անյայտ հեղինակի Մեկ[ն] Աւետ[ա]ր Յովհաննուս»:*

2551
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ԴՐՄԳԳ. – 1834

ԳՐԻՉ՝ Նահապետ դպիր: ՍՏԱՑՈՂ՝ Գրիգոր Մինդաճեան Պոլսեցի:

ԹԵՐԹ՝ 148 (գրչի ձեռակրում՝ 3-293, որ է 2ա-147ա). չրուած՝ 1բ, 116բ, 147բ-ՏԲ: ՊՐԱԿ՝ 1-25x6 (25՝ 4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16x10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11x7): ԳԻՐ՝ նոտգիր (նմուշ՝ 60ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱԶՄ՝ դաղմազարդ բաց դարչնագոյն մոմլաք, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառ թուղթ. լուսանցակոդերը՝ վարդագոյնով ցօղուած: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չրուած թուղթ, մասն կազմաստատի՝

Նմուշ 60ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 7ա (խաչ՝ վերը՝ ՅՆԲՀ): Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ հաճգուագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կանաչ, վարդագոյն, սեւ:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, Ա. փեղկի եւ մէջի միացման հատուածը մեծ մասամբ պոկուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-115բ* Տեառն Ներսիսի կոյսեցւոյ Հայոց կաթողիկոսի առարեալ Մեկնութիւն բանից Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի, ի բանն, որ ասէ. Բարձրացուցէ զՏէր Աստուած մեր, գոչէ մարգարէն

– *2ա-6բ* Յառաջաբան – *Սկիզբն բարեպաշտութեան Հայաստանեայց ունիմք իմանալ զնուաւորչին Գրիգորիոս... եւ կամ Քրիստոսի ասէ՝ նմանապէս է օծելոյն Աստուծոյ:*

7ա-115բ [Մեկնութիւն]. Բարձրագուցէ զՏէր Աստուած մեր, մարգարէն ձայնէ եւ երկիր պագէ՞ պատուանդանի սրբոյ ոտից նորա – *Ասեն ոմանք, թէ եդ ի մոի չառնուլ վկայութիւն յայլոց... փառաւորեալ է յամենայն արարածոց՝ յիմանելեացց եւ զգալեաց, մշտնջենական եւ յաւիտեան փառաւորութեամբ:*

Բ. *117ա-34բ* Մեկնութիւն Աբթաամ ծաղիկ շարականի, առարեալ ի Վարդանայ վարդապետէ, ի խնդոյոյ Սարգսի

գուլդ եղեն արդ մեծի է որպէս ցաւ մոմորտ ես, թէ որպէս ցաւ մում արաս: Ըր «ես իմ սիրելի, սիրելի, / Սիրելի ագնիւ գովելի, գովելի, / Գովելի յոյժ փափագելի, յոյժ փափագելի», «Զգ ամենքեան ամենքեան պատուեսցին»:

ՆՇՈՒՄ[2] *Ա. կազմաստատին սոսնձած թերթիկին, «2550, 2[թր] 552», «ԺԳ., Մ[ատոպ] եալ[իսկոպո]ս»: Բա. «Անահի մեկնիչ Յոհան գլխոցն», «Յօհաննու աւետարանի մեկնիչն է», կազմի մէջքին սոսնձուած թղթիկ. «Անյայտ հեղինակի Մեկ[ն] Աւետ[ա]ր Յովհաննուս»:*

պատրիարգի Կոստանդնուպօլսոյ, 1834 յամի, 10 դեկտեմբերի։

115բ Փա՛ռք Քրիստոսի եւ յիշատակ գրչիս. ամէն։

117ա Իսկ այժմ գաղափարեալ զգուշութեամբ յամի 1834, դեկտեմբերի 10, ի Կոստանդնուպօլիս։

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա կազմատատարին «2551, 2ին 561, 1834, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս, կազմի մէջքին՝ «Ներսիսի Կայսեցւոյ Մեկ. Դասիի Ամյաղիքի»։*

2552

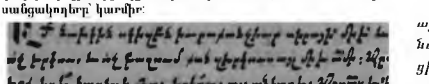
ՍԻՄԷՈՆ ԳԱՌՆԵՑԻ (ՋՈՒԼԱՅԵՑԻ), ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԳՐՈՑՆ ՊՐՈԿԼԻ

(խմբ. Սիմէոնի Երեւանցւոյ)

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԴԻՄԻԹ. – 1780

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ Գրիգոր սրկ. Խամսեցի (գլխատառերի եւ խոռագրերի գրչ՝ տիրացու տպագիր ձարութիւն)։ ԺԱՂԿՈՂ Ներսէսս սրկ. ԿԱՋՄՈՂ Նաչատառ արգ.

Թերթ՝ 157 (գշի էակայում 7-295, որ է 10ա-154բ). չգրուած 1ա-5բ, 6բ, 16աբ, 155ա-7բ։ ՊՐԱՒ՝ Ա-ԻԹ×8 (Ա 17, Բ, ԻԹ 6)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, յուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 16,8×11,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×8,5)։ ԳԻՐ նոտրգիր (ճմուռ՝ 33ա)։ ՏՈՂ 24։ ԿԱՋՄ դրոշմագուղ չագաճկագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառ սեւ մետաքս. լուսանցկադրեր՝ կարմիր։

Նմուշ 33ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ա ա խ ա ո ա ճ՝ 9ա։ ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 7ա (բուսական-ծաղկային)։ Վ և ր ջ ն ա գ ա ր դ՝ 5բ (բուսական-ծաղկային)։ Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոշնագիր, մատղաչի։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, ծաղիկի, մանուշակագոյն, ոսկի։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար բ Ի՝ պոկոած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Թ Ի Ւ Ն

Ա. *6ա-149բ* Մեկնութիւն գրոցն Պռոկլի, արարեալ ի Սիմէոնէ Գառնոյ եպիսկոպոսէ Ջուղայեցւոյ, յաոաջագոյն ի Ռ.Ա. (1651) թուականին մերում, իսկ ի Ռ.Ճ.Ի. (1750) թուոջ մերում վերատին արբագրեցեալ ի բազմաց ճեղինակաց, եւ ոմանց դժուարիմաց բանիցն, եւս նոռաչես առաւել լուծմունս խառն ընդ առաջնոյն եւ ուրոյն նշանաս այսու՝ ┼ տեառն Սիմէոնի գերեզմանիկ հայրապետին ամենայն հայոց ի վաղապետութեանն իւրում

Տես նաեւ. 1822, 3ա-91ա։ *Յանկ/151բ-2բ։ Յոգրն/7ա-8բ։ ա/9ա-15ա։ բ/15ա-7բ (ունի Յվ.՝ «Հանգիստ զօրութեամբ... ոչ է հանգէտ վերացուցղին»)։ գ/18ա-24ա։ դ/24ա-30բ։ Ե/30բ-46ա։ զ/46բ-50բ։ է/51ա-5ա։ ը/55ա-60բ։ թ/61ա-7ա։ ժ/67ա-8բ։ ժա/68բ-71բ։ ժբ/72ա-3բ։ ժգ/74աբ։ ժդ/75ա-6ա։ ժե/76բ-8ա։ ժզ/78ա-83ա։ ժէ/83ա-7ա։ ժը/87ա-8ա։ ժթ/88բ-9ա։ ի/89ա-90ա։ իա/90ա-6ա։ իբ/96ա-9ա։ իգ/99ա-105ա։ իդ/105ա-7ա։ իե/107բ-9բ։ իզ/109բ-17բ։ իէ/118ա-31ա։ իը/131բ-46ա։ իթ/146ա-9բ։ [Յշակրն լուծողի]/150ա։ Յշակրն Քարկմանող/150աբ։ [Սիմէոնի երեւանցւոյ] Հան առ ընծեղօղսդ/150բ-1ա։*

Ջեռ. 1822ի համեմատ ունի չնչին տարբերութիւններ, յաւելումների մի մասը նշուած յա.ային խաչաձեւներով։

Բ. *154աբ* Ոտ ի վերայ ամուսն գրոյս գծոդի («ի Գրիգորէ») – *Ինքնափաստակ աղբիւր երրորդի անձամբ, / եռաբորբոք լուսով անճառ բարութեամբ... Պահեա ամենազօր մշտնջենաւոր, / քեզ փա՛ռք այժմ եւ յապայ եւ յորըն ա՛ւուր։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՒՆԱԿԻ

Ես Յորոյ Հեռագիր հեղինակէն օրինակեցաւ գիրքս այս ի վայելումն Գրիգորի նուաստ սարկաւագիս՝ օրինակողի գրքոյս, եւ եղբօրն իմոյ հարազատի եւ հոգեկցի զանխզելի սիրով շաղկապելոյ Գրիգորի քահրնկալի՝ սոյնոյ վերիս պաշտօնէի, ի թուոջ փրկչին ՌՁՁ. (1780) եւ ի մերում թուոջ ՌՄԻԹ. (1780), ի լուսանկար աթոռս ամենայն Հայոց Սուրբ էջմիածնի։

153ա Յիշատակարան կամակօրէն գրողի գրքոյս։ Յամի փրկութեան մերոյ հազար հոմն հարիւր եւ ութսուներորդի եւ ի մերում թուականութեան հազար երկերիւր քսանեւհինգերորդի, եւ ի հայրապետութեան աստուածահրջի աթոռոյս տեառն Ղուկասու նորոճոգ կաթուղիկոսին Կաոնեցւոյ յառաջին ամի գրեցաւ գիրքս այս լըսնտիր հեղինակէ, այս է՝ տեառն Սիմէոնի կաթուղիկոսի սրբագրեալ Պռոկղէն, ձեռամբ մեղապարտիս եւ երկակի ենթակայի ամենայն չարեաց (այսինքն՝ ըստ սատրոդման եւ ըստ կայանի) Գրիգոր սուկ անուամբ սարկաւագիս Խամսեցւոյ, ի վայելումն անձին իմոյ, նա եւ հոգեկից, հոգեւոր, հոգեկիզ, հոգեբողբոջ եւ հոգեկիթիթ եղբօրն իմոյ Գրիգորի Օշականցւոյ, ըստ չնորհի քահրնկալի եւ նոյնց վերինս պաշտօնէի։ Արդ, ոտպէտ գուսումնասէր հանդիպողոգ անձինդ լինիս հիքոյս, զի գրեալ մուրացայ ես գիրքդս գայս, քանզի հեղինակ[է]ն սորա Իսահակավ դերեզչանիկ վսեմախոհ վարդապետէն առի, երկրորդ հեղինակն Մարտիրոս քաջաքարող վարդապետն եւ, իսկ սոդաշարն Մատթէոս արիաջան վարդապետն գուգեաց, զազկաոն Ղուկիանոս գերագոյն վարդապետն եւ, թանաքն աղանախենցաղ տիրացու Ամաճիայն շնորհեաց, գրիչն եւ գրչի կտրէն եւ արբագրէն վերոգրեալ գեհաբողբոջ եւ համաշունչ եղբայրն իմ հոգայր, գլխագիրս հանդերձ խոռագրօքն տիրացու տպագիր ձարութիւնն գրեաց, [153բ] պատկերն եւ խո-

րանն համայն ծաղկագրօքն գեռաբողբոջ, ծաղկափթիթ եւ արուանաասարաս Անդրէաս սարկաւագն ինքնայօժար տարփանօք գրեաց, տեառ կոպէն եւ քաննագծէն տիրացու նախշատուրն արար, եւ այլք յոլովք եղբարք եղեն հիքոյս նպաստագ եւ ձեռնտուք, որոց հատուցէ Տէր գվարձս: Նա եւ ես ոչ էի գիր գաս առեալ, եթէ ըստ կամաց իմոյ գամենայն հանգամանս արհեստաւորեալ գրէի, այլ եւ ոչ գոյր յիս հմտութիւն հանճարեղութեան մարդկան, այլ Հոգին Սուրբ ըստ չափու ընդունակութեան իմոյ ետ անարժանութեանս կարողութիւն գայսքանս յառաջ բերելոյ: Արդ, գիտացաք, եթէ ամենայն ներգործութիւնք, որք եղեն, յարտաքուստ էին: Ուրեմն, նախ՝ փառս տալի է այնմիկ, որ գօրացոյց գտկարութիւնս նուաստիս, երկրորդ՝ որովհետեւ գիրքս այս օժանդակութեամբ սիրելեաց կատարեցաւ, ոչ է պարտ, եթէ մարմնական ընչից վաճառեցի, այլ սիրոյ, վասն որոյ ով ոք վաճառէ կամեսցի գգիրքս գայս, հոգեւոր սիրոյ վաճառեսցէ, եւ սատացօղն եւս հոգեւոր սիրով սատացի, վասն զի ես սիրով սատացայ եւ սիրոյ վաճառեմ, սակս որոյ մաղթեմ գհանդիպօղսդ եւ գստացօղսդ գրքոյս յիշել ի Քրիստոս ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր գգծօղ գրոյս եւ գհամայնձն հոգեւոր եղբայրն իմ, հանդերձ հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնօղօքն մերոք, եւ դուք լիջիք յիշեալ ի Քրիստոսէ յուսոյն մերոյ, իսկ եթէ ոք հակադարձն արասցէ ասացելոցս, ինքն լիցի պարտական իրաւանց, այլ մեք փառաւորեսցուք գյորդահոս վտակն սիրոյ գամենասուրբ գերրորդութիւնն՝ գՀայր եւ գՈրդի եւ գՍուրբ Հոգին եռանձնեալ եւ գմիաբուն աստուածութիւնն անզրաւ յաւիտենից, ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

6ա (1812 թ., շղագիր) ետայի վարդապետինն է այժմ, Պ. Տ. Ղ., 1812:

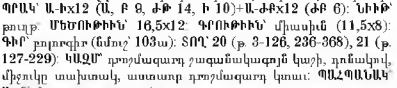
ԿՆՔԱԶՐՈՇՄ՝ *6ա (սեւ թանաքով ութանկիւն) «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՆՄՌԱՅ / ՓԻԼԻՊՊՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ / 1243 (1794)»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՔ՝ *1ա՝ կիսախորան (գծանկարային, անաւարտ):*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին՝ «Մեկ. գրոց Պրոկղի Սիմէոնի Գառ.», կազմաւորառ մ՝ «Հմր 1. Մեկնութիւն գրոցն Պրոկղի արարեալ Սիմէոնի Գառնւոյ եպիսկոպոսի եւ ապա Սիմէոն վարդապետի երեւանցւոյ, որ կաթողիկոսացաւն յետոյ, ութեածայ գրեալ ի թղթի նօսր գրչութեամբ միաբան սուրբ էջմիածնի Գրիգոր սարկաւագի յամի Տեառն 1780 եւ հայոց ՌՀԹ: (1780) ի սուրբ էջմիածին: Ունի ի վերջն Յիշատակարան թարգմանողին, Սիմէոն քահանային հան առ ընթերցողն իրր ապդարարութիւն վասն գրոցն եւ Յիշատակարան կատարողին արտագրող Գրիգոր սարկաւագին եւ այլ մի ոտանաւոր, որ յոգէ Գրիգոր անուն», 1ա՝ «չ՚՚ր 560, 2552, 1780, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

2553
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

Թ[ուի]՝ 372: չգրուած՝ 1բ-2բ, 9աբ, 229բ-35բ, 368բ, 369բ-72բ: ՊԱԿԱՍ՝ Ա-Ի×12 (Ա, Բ ջ, ԺԲ 14, Ի 10)+Ա-ԺԲ×12 (ԺԲ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5x12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5x8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 103ա): ՏՈՂ՝ 20 (բ. 3-126, 236-368), 21 (բ. 127-229): ԿԱՋՄ՝ դոյմագաղ շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկր տախտակ, աստառր դոյմագաղ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա+ի՝ մագաղաթ, չգրուած:

Նմուշ 103ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – կ ի ա ս խ ո ր ա ն՝ 10ա, 236ա: Լ ա ւ ս ա ց ա զ ա ր դ՝ բուսակաձ: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր: Գ ո յ ե ն՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, ճաճկի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կարիճ մայռուած, կապիչներն ու զամներն ընկած, կան ապատուածութեան հետքեր:

Բ Ի Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *3ա-214բ* Սիմէօնի Գառնւոյ եպիսկոպոսի արարեալ՝ Մեկնութիւն գրոցն Պրոկղի

Ժէ դար (1653ից առաջ)

Տե՛ս ձեռ. 874, 10ա-115ա: *3ոցչն մեկնողի գրոց/3ա-6ա: 3անկ գրոց/6բ-8բ: ա/10ա-22ա: բ/22ա-4բ: գ/24բ-34ա: դ/34ա-45բ: ե/45բ-70բ: զ/70բ-9ա: է/79ա-86բ: ը/86բ-96ա: թ/96ա-107ա: ժ/107ա-9ա: ժա/109ա-13ա: ժբ/113ա-7ա: ժգ/117ա-8բ: ժդ/118բ-21ա: ժե/121ա-2բ: ժզ/122բ-6ա: ժէ/129ա-35ա: ժը/135ա-7ա: ժթ/137ա-8ա: ի/138ա-9ա: իա/139ա-47ա: իբ/147բ-51ա: իգ/151ա-8ա: իդ/158ա-60ա: իե/160ա-3ա: իզ/163ա-74բ: իէ/174բ-86բ: իը/186բ-205ա: իթ/205ա-14ա: 3ետկրն յուծողի գրոց/214ա-բ: 3ետկրն թարգմանչի գրոց/214բ:*

Բ. *215ա* Համառօտ հատուումն վասն մարմնոյ եւ հոգւոյ, եւ որոց բաղկանայ մարմին – *Համառակաց մտաց ըղձալի ճշմարտութիւն... վասն դիտաւորութիւն առաջադրութեանս է:*

Գ. *215ա-22ա* 3նդագս զանազան նշանակութեանց բառից – *Նոյնութիւն եւ էութիւն մի են... այլ ըստ պատահմանն, զի չափն է պատահումն:*

Դ. *222ա-9ա* Հետեւի Իմաստասիրի ասացեալ [առ Աւկղեպիոս Սահմանիք] – *Աստուած իմանալի աշխարհ... յոյ՝ խոնաւ եւ ջերմ, հուր՝ ջերմ եւ չամաք: եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս, ամէն /// (վերջը թափուած):*

Տե՛ս Տ. Մանանդեան, Հերձեալ եռամեծի առ Ակղեպիոս Սահմանք.- Հանբեր Մատենադարանի, հտ. 3, Երեւան, 1956, էջ 287-314 (էջ 311, տող 25-6)։

ե. *236ա-309ա* [Յովհաննու Անգլոսի] Համառօտ հաւաքումն յաղագս հոգւոյ եւ գօրութեանց նորին

Տե՛ս նեւ. 868, 193ա-244ա։ *Խնդր/236աբ։ ա/236բ-7բ։ բ/237բ-8բ։ գ/238բ-9բ։ դ/239բ-40ա։ ե/240ա-1բ։ զ/241բ-2ա։ է/242ա-3ա։ ը/243ա-4ա։ թ/244ա-5բ։ ժ/246ա-7ա։ ժա/247ա-8ա։ ժբ/248ա-9ա։ ժգ/249աբ (սկ. տարբեր՝ երեւի թէ այո, գի այն, որոյ արտաքս...)։ ժդ/249բ-51ա։ ժե/251ա-2ա։ ժզ/252ա-3ա (սկ. տարբեր՝ երեւի թէ ոչ, գի իմացական հոգին մնրձն նայ...)։ ժէ/253աբ։ ժը/253բ-5ա։ ժթ/255աբ։ ի/255բ-7ա։ իա/257ա-61բ։ իբ/261բ-3ա։ իգ/263ա-5բ։ իդ/265բ-9բ։ իե/269բ-72բ։ իզ/272բ-5բ։ իէ/275բ-6ա։ իը/276ա-7ա։ իթ/277ա-8ա։ լ/278աբ։ լա/278բ-81ա։ լբ/281ա-2ա։ լգ/282ա-3բ։ լդ/283բ-4բ։ լե/284բ-5ա։ լզ/285ա-6բ։ լէ/286բ-8ա։ լը/288ա-90բ։ լթ/290բ-2ա։ խ/292ա-3բ։ խա/293բ-4բ։ խբ/294բ-6բ։ խգ/296բ-9ա։ խդ/299ա-300ա։ խե/300աբ։ խզ/300բ-1բ։ խէ/301բ-4ա։ խը/304ա-5բ։ խթ/305բ-8ա։ ծ/308ա-9ա։*

զ. *309բ-68ա* Ցաղագս առաքինութեանց հոգւոյն

Տե՛ս նեւ. 930, 256բ-76ա։ *Նխդր/309բ-11ա։ ա/311ա-2ա։ բ/312աբ։ գ/312բ-4բ։ դ/314բ-6ա։ ե/316ա-7ա։ զ/317ա-9ա։ է/319ա-21ա։ ը/321ա-4բ։ թ/324բ-6ա։ ժ/326ա-7բ։ ժա/327բ-30բ։ ժբ/330բ-4ա։ ժգ/334ա-6ա։ ժդ/336ա-7բ։ ժե/337բ-42բ։ ժզ/342բ-6ա։ ժէ/346ա-8բ։ ժը/348բ-51ա։ ժթ/351ա-4ա։ ի/354ա-7ա։ իա/357ա-63բ։ իբ/363բ-7ա։ իգ/367ա-ճա։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅՏՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (1653 թ., Նոտրգիր)* Այս է հանկուցեալ Քիլիզի Մայրամին սրբօ Աթօռոյ հռիփսիմեից, որ է ներքօ[գրեալ աստուածային] Ճաշո գի[ր]գ էլ այս թարգմանին, եւ[ր]ս սեվբոտակ Ծ. (50) փարա (այլ ձեռքով) Թուին ՌՃԲ. (1653)։

2. *369ա (1668 թ., Նոտրգիր)* Յիշատակ է Հոգոց գիրքս եւ Պօղոկոս Ալէբեան վարդապետին եւ իւր հարազատ եղբօրն՝ տէր Մարկոսին, ի դուռն Բատոյ վանից Սուրբ Նշանիս, ի թվին ՌՃԺԷ. (1668)։ Յիշատակ Քրիստոսի յամենայն ժամ փառք։

3. *364բ (1734 թ., Նոտրգիր)* Տէր Ալէբեան ՌՃՁԳ. (1734), մեր Սուրբ Նշանին է։

4. *366բ (ԺՀ. դ., Նոտրգիր)* Յիշատակ է գիրքս տէր Դազարի որդի Ալէբեան վարդապետին է, որ է Բատեցի։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *235ա՝ «Այս կատար, այսօր, Պ, Մ»։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՈՒ՝ *3բ, 366բ՝ երկիցս՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻՒ ՄԱՒԱՅ / ԱԼՔԻԱՆ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ»; 3բ, 209բ, 364բ, 367բ՝ սեւ թանաքով բոլորակ՝ հաւասարաթեւ խաչագաւառներ։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմաստառ Ա՝ «Մեկնութիւն գրոց Պրոկղի՝ Միւէօնի եպիսկոպոսի Գառնւոյ. ուշադասալ, բոլորգիր գրեալ ի վերայ թղթոյ անյայտ գրչաւ եւ թուականաւ, յետ յառաջաբանի գտանի ցանգ, իսկ ի վերջ գրքոյս անհմուտ գրչաւ եւ տարբեր ձեւանաւ գրեալ է. Յիշատակ է Հոգւոց գիրքս եւ Պրոկղոյս Ալէքսան վարդապետի եւ իւր հարազատ եղբօրն՝ տէր Մարկոսին, ի դուռն Բատոյ Սուրբ Նշանին, ի թուին ՌՃԺԷ. (1668), Յիսուսի Քրիստոսի յամենայն ժամ փառք։ Ի սմին բովանդակութեան. 1. Մեկնութիւն գրոց Պրոկղոյ իմաստութեան եւ Աբրիստոտէլի, 2. Համառօտ հաւաքումն յաղագս հոգւոյ գօրութեանց», պհպ Ա՝ «Հ՝ 564, 2553, ՌՃԲ. – 1653, Մ[եառոպ] եպ[իսկոպո]ս», 1ա՝ «Հ՝ 69»։*

2554

ԵՈՒՍՈՒՖ ԷՖԵՆԴԻ ՋԱՆԷ, ՎԱՍՆ ՄԻՒԳԱՆԴԱՐԱԹԻ ՌՈՒՊԻ ՏԱՅՐՈՒԹԻՆ

ԺԹ. դար (1872ից առաջ)

ԳՐԻՉ տարբեր՝ ՍՏԱՅՈՂ Մեսրովբ արեպս [կեսարացի]։

ԹՂԹԸ՝ 65+1 (կրկն՝ թ. 32, գոչի էջակալում՝ 1-52, որ է 33ա-58բ). չգրուած՝ 4ա-5ա, 14բ, 29բ-30բ, 31բ, 32բ-դ, 59բ, 60բ-5բ. ՊՐԱԿ՝ 3+Ա-Գ×10 (Ա 9, Գ 8)+3+Ա-Գ×8+1. ՆԻՒԹ՝ թուղթ. ՄԵՒՈՒԹԻՒՆ՝ 19×12,5. ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5×9). ԳԻՐ՝ նոտրգիր (մնոչ՝ 23ա). ՏՈՂ՝ 19 (6ա-29ա), 25 (33ա-58բ), խառն (մնացած էջերը). ԿԱՋՄ՝ ծաղկաթուղթ, միրուկը սուսուրաթուղթ, սասառը թուղթ. ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ՝ Ա (սկ.)՝ սպիտակ չգրուած թուղթ։

Նմնոչ 23ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, թ. 32ա-դ՝ ձեռագրից աճեալ երկթեայ երկու թերթ։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-3բ, 31ա* [Տոմարական]

նին, եւ[ր]ս սեվբոտակ Ծ. (50) փարա (այլ ձեռքով) Թուին ՌՃԲ. (1653)։

2. *369ա (1668 թ., Նոտրգիր)* Յիշատակ է Հոգոց գիրքս եւ Պօղոկոս Ալէբեան վարդապետին եւ իւր հարազատ եղբօրն՝ տէր Մարկոսին, ի դուռն Բատոյ վանից Սուրբ Նշանիս, ի թվին ՌՃԺԷ. (1668)։ Յիսուսի Քրիստոսի յամենայն ժամ փառք։

3. *364բ (1734 թ., Նոտրգիր)* Տէր Ալէբեան ՌՃՁԳ. (1734), մեր Սուրբ Նշանին է։

4. *366բ (ԺՀ. դ., Նոտրգիր)* Յիշատակ է գիրքս տէր Դազարի որդի Ալէբեան վարդապետին է, որ է Բատեցի։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *235ա՝ «Այս կատար, այսօր, Պ, Մ»։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՈՒ՝ *3բ, 366բ՝ երկիցս՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻՒ ՄԱՒԱՅ / ԱԼՔԻԱՆ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ»; 3բ, 209բ, 364բ, 367բ՝ սեւ թանաքով բոլորակ՝ հաւասարաթեւ խաչագաւառներ։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմաստառ Ա՝ «Մեկնութիւն գրոց Պրոկղի՝ Միւէօնի եպիսկոպոսի Գառնւոյ. ուշադասալ, բոլորգիր գրեալ ի վերայ թղթոյ անյայտ գրչաւ եւ թուականաւ, յետ յառաջաբանի գտանի ցանգ, իսկ ի վերջ գրքոյս անհմուտ գրչաւ եւ տարբեր ձեւանաւ գրեալ է. Յիշատակ է Հոգոց գիրքս եւ Պրոկղոյս Ալէքսան վարդապետի եւ իւր հարազատ եղբօրն՝ տէր Մարկոսին, ի դուռն Բատոյ Սուրբ Նշանին, ի թուին ՌՃԺԷ. (1668), Յիսուսի Քրիստոսի յամենայն ժամ փառք։ Ի սմին բովանդակութեան. 1. Մեկնութիւն գրոց Պրոկղոյ իմաստութեան եւ Աբրիստոտէլի, 2. Համառօտ հաւաքումն յաղագս հոգւոյ գօրութեանց», պհպ Ա՝ «Հ՝ 564, 2553, ՌՃԲ. – 1653, Մ[եառոպ] եպ[իսկոպո]ս», 1ա՝ «Հ՝ 69»։*

2554

ԵՈՒՍՈՒՖ ԷՖԵՆԴԻ ՋԱՆԷ, ՎԱՍՆ ՄԻՒԳԱՆԴԱՐԱԹԻ ՌՈՒՊԻ ՏԱՅՐՈՒԹԻՆ

ԺԹ. դար (1872ից առաջ)

ԳՐԻՉ տարբեր՝ ՍՏԱՅՈՂ Մեսրովբ արեպս [կեսարացի]։

ԹՂԹԸ՝ 65+1 (կրկն՝ թ. 32, գոչի էջակալում՝ 1-52, որ է 33ա-58բ). չգրուած՝ 4ա-5ա, 14բ, 29բ-30բ, 31բ, 32բ-դ, 59բ, 60բ-5բ. ՊՐԱԿ՝ 3+Ա-Գ×10 (Ա 9, Գ 8)+3+Ա-Գ×8+1. ՆԻՒԹ՝ թուղթ. ՄԵՒՈՒԹԻՒՆ՝ 19×12,5. ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5×9). ԳԻՐ՝ նոտրգիր (մնոչ՝ 23ա). ՏՈՂ՝ 19 (6ա-29ա), 25 (33ա-58բ), խառն (մնացած էջերը). ԿԱՋՄ՝ ծաղկաթուղթ, միրուկը սուսուրաթուղթ, սասառը թուղթ. ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ՝ Ա (սկ.)՝ սպիտակ չգրուած թուղթ։

Նմնոչ 23ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, թ. 32ա-դ՝ ձեռագրից աճեալ երկթեայ երկու թերթ։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-3բ, 31ա* [Տոմարական]

6. *3բ* Գիտելի է, զի յիւրաքանչիւր թագ վիմ է կտակեալ ամենայն ատուր... — *1 ժամ եւ 57 րոպէ յարեւելակողմն է ի սալամանգայէ հաշուեալ:*

7. *31ա* Խոատ ձէտվէկի, այսիներն բոլորակիս — *Նախ գիտելի է զքանիօնութիւն հոօմայեցւոց ամսոյն... որ կայ եղեալ (ունի յարակից կենդանակերպային բոլորակ):*

Բ. *6ա-60ա* [Նուսիւֆ Էֆենդի զաւէ], Վասն միւգաննարաթի ռոպի տայրէին

— *6ա-8բ* [Յառաջաբանութիւն] — *Այս մասեան բացայայտել պէսպէս օրինակօք գործածութիւնս միւգաննարաթիս... կախեն ի վայր ի դերձանէն վասն արգել հողմոյն լինելոյ:*

ա. *9ա-32ա* [Մասն առաջին]

1. *9աբ* Պրակ առաջին. Յաղագս իրթիֆա առնելոյ Բառորդիւ — *Իրթիֆա՝ բարձրութիւն արեւու կամ աստեղ... ահա այն է բարձրութիւն ժամանակին:*

2. *9բ-10ա* Պրակ երկրորդ. Յաղագս զմիւռիւ ի վերայ աստիճանի արեւուն դնելոյ — *Գիտելի է, զի զկալմարն կենդանակերպից հաւասարապէս երկոտասան բաժինս տրամաբաշխեալ են... Առիւծն եւ Ջրհոսն, Կոյսն եւ Ջուկն:*

3. *10բ-1ա* Պրակ երրորդ. Յաղագս գիտելոյ զմիլն եւ զղայէթիս իրթիֆան, այսիներն՝ զնակումն եւ զյոյժ բարձրութիւնն — *Գիտելի է, զի մէյլ ասի... այն է զայէթի ճէնուպի, այսինքն՝ հարաւային:*

4. *11աբ* Պրակ չորրորդ. Յաղագս գիտելոյ զաւասիճան Առեգական ի մէյլէն — *Ի մէյլէն գաբեւու աստիճանն գիտելոյն ճանապարհն այս է... ի Յլու սկիզբն դոլ:*

5. *11բ-2բ* Պրակ հինգերորդ. Յաղագս գիտելոյ արզիպէլէտ, այսիներն՝ զլայնութիւն հաղարի — *Արզիպէլէտ գիտելոյն ճանապարհն այս է... զոր ի բաց բարձաք ի 90էն, 41 Արզիպէլէտ բաց մնաց:*

6. *12բ* Պրակ վեցերորդ. Յաղագս գիտելոյ զիրթիֆայն, որ ոչ ունի սէմթ — *Այս յայն ժամանակ լինի... ապա ուրեմն յայն ժամն առանց սէմթի իրթիֆան այն է:*

7. *13աբ* Պրակ եօթներորդ. Յաղագս գիտելոյ սաֆիվ մաշրիգ վկ մաղրըպ — *Գիտելի է, զի յաւուր հասարակածին... թէ ի սկիզբն Յլուն սաֆիվկ մաշրիգ վկ մաղրըպըն այն է:*

8. *13բ-4ա* Պրակ ութերորդ. Յաղագս գիտելոյ նոֆիւ ֆազլա եւ գկէաօր — *Մոցա գիտելոյն ճանապարհն այս է... զոր եթէ ի 90էն ի բաց հանիս, կէսօրն արտադրի:*

9. *15ա-6ա* Պրակ իններորդ. Յաղագս գիտելոյ տայիր, այսիներն՝ զանցեալ պահն — *Ֆազլա տայիր, տայիր անցեալ պահուն... 92 աստիճան ֆազլ յառաջացեալ գոյացաւ:*

10. *16ա-7բ* Պրակ տասներորդ. Յաղագս գիտելոյ, թէ զինչ էանց ի ցերեկէն ի սաեթիվ զեմանիէն եւ ինչ մնաց ի յառաջոյ իրթիֆան — *Նախ քան պիրթիֆայն այս է գիտելի... եւ զէվալին չորս սաէթ մնացեալ է:*

11. *18աբ* Պրակ մեւասասներորդ. Յաղագս գիտելոյ սէմթիմինէ իրթիֆա — *Ի բարձրութենէ սէմթ գիտելոյն ճանապարհն այս է... միւրին 5 հիւսիսային սէմթ եհաս:*

12. *18բ-9բ* Պրակ երկոտասաներորդ. Յաղագս գիտութեան սուտուերի ի բարձրութենէ — *Սուտուերն երկու կերպ է... ի յաղեղէ սուտուերին 7 աստիճան զըլլի մէնքիրուս գտաք:*

13. *19բ* Պրակ երեքտասաներորդ. Յաղագս գիտութեան իրթիֆան ի սուտուերէ — *Ի սուտուերէ բարձրութիւն գիտելոյն ճանապարհն այս է... 22 աստիճան բարձրութիւն գտանեցաւ:*

14. *20ա-1բ* Պրակ չորեքտասաներորդ. Յաղագս գիտութեան բարձրութեան ասղի եւ տայիրի — *Եթէ ի վերայ քաղորդին գավխասր գուցէ... եւ քան բանի էպու հանիֆէ խմամին ասղի սանի ասեն:*

15. *21բ-2բ* Պրակ հնգետասաներորդ. Յաղագս գիտութեան հիսսեթիվ ֆէնրի վէշչաֆաւ — *Ֆէնր յարեւելեան հորիզոնի կողմնակի սպիտակամար լուսոյն ասեն... 28 աստիճան հիսսէի ֆէնր մնաց:*

16. *23աբ* Պրակ վեչտասաներորդ. Յաղագս գիտութեան սէմթի զըպլէի — *Սորա ճանապարհն այս է... այն քաղաքին սէմթի գըպլէն արեւմտեան լինի:*

17. *24ա-5բ* Պրակ եօթներեւասներորդ. Յաղագս գիտութեան առուահաճելոյ ճիհաթիլ էսպաո եւ գըպլէ, այսիներն՝ չորս կողմն եւ գըպլէ — *Սորա ճանապարհն է այս... եւ զըպլէն ի կողմն աղեղան բարձրութեան կայացաւ:*

18. *25բ-6ա* Պրակ ութեւասներորդ. Յաղագս գիտութեան մէդալիի ֆելեքիյէի — *Ի մինդագայէն, զոր աստիճանի գմէդալիի ֆելեքիյէն գիտել... եւ կէս մեդալիի ֆելէքիյէ գտանեցաւ:*

19. *26բ-7ա* Պրակ հինետասներորդ. Յաղագս գիտութեան մէդալիի պէդոիյէի — *Մէդալիի պէլէոիյէ արտահանելոյ ճանապարհն այս է... մէդալիի պէլէոիյէն բաց մնայ:*

20. *27աբ* Պրակ էսասներորդ. Յաղագս գիտակութեան մէդալիի դալիի ի հոռիզոնէ հաղարի Րո ի մէֆրուզ ժամանակի, այսիներն՝ ֆազլ եղած — *Սորա ճանապարհն այս է... սկիզբն Առիւծուն է եղեալ՝ գիտացաք:*

21. *28ա-9ա, 32ա* Պրակ էսաներեմներորդ. Յաղագս գիտութեան երկայնութեան կանգնի ի վերայ հարթ երկրի, որպէս սեան եւ մէնաուի եւ նմանեաց սոցա — *Ի վերայ գեանի կանգնեալ եղելոց... 30 գիրա է եղեալ (32ա՝ ունի յարակից աղիւսակ-աստիճանացոյց):*

բ. *33ա-60ա* Մասն երկրորդ: Ցաղագս երկրորդի երեսաց հառոդին, որ է յաղագս կողմանց – *Եւ գիտել արժան է, զի այս մասն պատուականագոյն է, քան զառաջինն…*

1. *34ա* Ցաղագս աստիճանաց արեւու. պրակ Ա. – *Աստիճանն է մասն ժամանակին այնորիկ… եւ նոյն կերպիւ ի կիր արկանի:*

2. *34ա-5ա* Ցաղագս աղեղացց ուներոյ զկողմունս եւ կողմանց աղեղուցս. պրակ Բ. – *Աղեղն է գիծ իմն… եւ ժամանակին կարի զգոյշ այալրջութեամբ:*

3. *35ա-6ա* Ցաղագս աղեղան եւ բաժնի եւ ոռհաւութեան աստիճանաց. պրակ Գ. – *Աղեղանն սահման ի վերոյա՛ եւ… եւ գայլն այսպէս հարկ է գիտել:*

4. *36ա-7բ* Ցաղագս աստիճանաց ստուերաց ի յԱրեգակնէ զգացման. պրակ Դ. – *Ստուերն է պատահումն ինչ արտագոյացեալ… եւ թէ անուղղակի եղելոց այսպէս պարտ է առնել:*

5. *37բ-8բ* Ցաղագս աստիճանաց Արեգական ծաւնօթագման ի ստուերէն. պրակ Ե. – *Ստուերն է հովանի իմն… եւ գայլն այսպէս գիտել պարտ է:*

6. *38բ-9ա* Ցաղագս ներկայացեալ կենդանակերպի արեւու գոման. պրակ Զ. – *Կենդանակերպքն են աթոռք Արեգականն… զի մի՛ ստուերիւրեսցի:*

7. *39աբ* Ցաղագս հակման արեւու ի բարձրութենէն ծանօթագման. պրակ Է. – *Հակումն է միջոց մասին ժամանակի արեւու… եւ գայլն ըստ սմին օրինակի արժան է գիտել:*

8. *39բ-40բ* Ցաղագս ծայրագոյն բարձրութեանն Արեգական ի հակմանէն զգացման եւ լայնութեան հաղաւաց. պրակ Ը. – *Վախճան բարձրութեանն արեւու… եւ գայլ քաղաքացն ըստ օրինակիս պարտ է գիտել:*

9. *40բ-1ա* Ցաղագս ճեռաւուրութեան կեդրոնին, որ ի տանկաց պօյռուր Ռուր. պրակ Թ. – *Հեռակէտն է մասն ժամանակի… եւ գայլն ըստ սմին օրինակի պարտ է ի կիր արկնել:*

10. *41բ-2ա* Ցաղագս աճեսաարակորդ թուոյն կամ մեռնակիտին ի տանկաց ապը մուդլաֆ. պրակ Ժ. – *Մերձակէտն է որքանութիւն միջոցի խնդիր եղեալ պահու… եւ գայլ աստիճանացն այսպէս հարկ է իմանալ:*

11. *42աբ* Ցաղագս կիսոյ յաւելորդին. պրակ ԺԱ. – *Կէս աւելորդին է մասն այնորիկ ժամանակի… եղելոյս այսու բաւականապէս մարթի է ծանօթանալ:*

12. *42բ-3ա* Ցաղագս կիսատուր եւ հասարակ գիշերոյ. պրակ. ԺԲ. – *Կէսօրն է ակնթարթի վայրկեանն այնր ժամանակի… եւ գայլն այսպէս պարտ է գիտել:*

13. *43ա-5ա* Ցաղագս աստիճանաց շրջանին եւ կիսոյ նորին. պրակ ԺԳ. – *Շրջանն է քանակութիւն միջոցի անցուածոց ժամանակի… որպէս բազում անգամ ասացեալ է:*

14. *45աբ* Ցաղագս բարձրութեանն արեւու ի յաւելորդ շրջանէն ծանօթացման. պրակ ԺԴ. – *Յաւելորդ շրջանն է միջոցն ժամանակի… եւ գայլն այսպէս պարտ է գիտել ըստ պահանջման ժամու:*

15. *46ա-7ա* Ցաղագս բարձրութեանն արեւու եւ թաղաթեալ ժամու եւ երկսանձիւր միջոցաց սոցին. պրակ ԺԵ. – *Թաղաթեալն է մասն ժամանակի… իսկ երկրորդին եւս ըստ սմին օրինակի գիտել հարկաւոր է:*

16. *47ա-8բ* Ցաղագս բաժնից լուսաղօտին եւ մթնաշորթին. պրակ ԺԶ. – *Լուսնազօտն է մասն ինչ ժամանակի… եւ գայլն ըստ սմին սարաւի մարթի է իմանալ:*

17. *48բ-9ա* Ցաղագս ընդարձակութեան լայնութեան արեւելեան եւ արեւմտեան կիսին. պրակ ԺԷ. – *Լայնութիւնն է միջոց ժամանակի գոյացեալ… եւ գայլն ըստ այսմ կերպի գիտել արժան է:*

18. *49աբ* Ցաղագս անկողմնակի բարձրութեան արեւու. պրակ ԺԸ. – *Անկողմնակի բարձրութիւնն է տեղին այն… եւ գայլն ըստ այսմ կանոնի չէ դժուարին գիտել:*

19. *49բ-51ա* Ցաղագս կողման ի բարձրութենէն արեւու ծանօթացման. պրակ ԺԹ. – *Կողմն է մասն ժամանակի… գայլն ծանիր ըստ ասացելոցս կերպի:*

20. *51ա-4բ* Ցաղագս ուղղադրութեան եկեղեցեաց. պրակ Ի. – *Դրութիւնն է կերպ զեռեղութեան էութեան իրիք ըստ իւրումն յատկութեան… շատ համարելով բանասիրացդ գտա՛լաւս:*

21. *54բ-5ա* Ցաղագս գիտի եզերաց աշխարհի. պրակ ԻԱ. – *Քառեակմած է լրումն շրջանին… որպէս տեսանի յառաջիկայդ:*

22. *55բ-7ա* Ցաղագս ծագման շրջանին. պրակ ԻԲ. – *Ծագումն շրջանին է միջոց մասին անցուածոց ժամանակի… մինչեւ ցայն կէս այնքան միջոց ժամանակի անցեալ է:*

23. *57ա-60ա* Ցաղագս ծագման հաղաւաց. պրակ ԻԳ. – *Ծագումն քաղաքաց է… այլ այսմ եւեթ հոգ կալցեն ի թուաղիրս խրաքանչիւր աւուրց նայել. եւ բաւ է (59ա, 60ա՝ ունի յարակից աղիւսակ-աստիճանացոյց եւ բոլորակ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

1. *5բ* (1872 թ., նոտրգիր) *Սոյն գիրքս, որ է Ձեռագիր հոգեւոր ծնողին իմոյ հանդուցեալ Սարգիս պատրիարքին Կ. Պոլսոյ, ի չիշատակ հոգւոյ նորին նուիրեցի Մատենադարանին Սրբոյ Էջմիածնի, 1 ապրիլ, 1872, ի Ս. Էջմիածին, Գրիգորիս եպիսկոպոս* Պարս եւ Հնդկաստանի:

2. *33ա* (ԺԲ. դ., նոտրգիր, ստացողի) *Ռուպի տայրէին ճէյսի կողման հայերէնն է, ըստ խնդրոյ* Մեսրովբ *արքեպիսկոպոսի օրինակեալ:*

ՆՇՈՒՄ Ա. կազմաստառ, պհպ. Ա՝ «Համար 1, Միւ-գանդարատ ի վերայ ժԲ. կենդանակերպից. քառածալ, թղթակազմ, նօտրագիր, անուն գրչին եւ թուականն անյայտ, չունի լիշատակարան, Հ՝ 569, 2554, ժԲ. Մ[եսրոպ] Եպ[իսկոպո]ս», մէջբին՝ «Միւգանդարատ»:

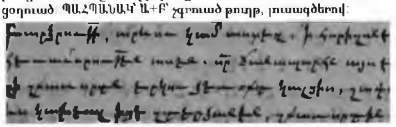
2555

ԵՒՍԵՒՖ ԷՖԵՆԴԻ ՁԱՏԷ, ՎԱՍՆ ՄԻԻԳԱՆԴԱՐԱԹԻ ՌՈՒՊԻ ՏԱՅՐԷԻՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ԹՒՄԲ. – 1810

ԳԻՐՔ՝ Մեսրովբ վրդ. Կեսարացի:

ԹԵՐԹ՝ 30 (գրչի էակալում՝ 1-41, որ է 1ա-22ա). չգրուած՝ 22բ, 23բ, 27բ: ՊՐԱԿ Ա-Գ×8 (Գ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական եւ «V G»: ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 19×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×9): ԳԻՐ՝ նօտրգիր (նմոյ՝ 4ա) ՏՈՂ՝ 24: ԿԱԶՄ՝ դոյզմազաղոյ շագանակագոյն կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ. աստառը ծաղկաթուղթ լուսանցակոդերը կապոյտով ցօղուած ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա+Բ՝ չգրուած թուղթ, լուսագծերով:

Նմոյշ 4ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-39բ* [Նուսիւֆ էֆենդի գատէի] Վասն միւգանդարաթի ռիւպի տայրէին

– *1ա-38բ* [Յառաջաբանութիւն] – *Այս մատեան բացայայտէ պէս-պէս օրինակօք գգործածութիւնս միւգանդարաթի... կախեն ի վայր ի դերձանէն վասն արգել հոդմոյն լինելոյ:*

1. *4աբ* Պրակ առաջին – *Բարձրութիւն արեւու կամ աստեղ ի հորիզոնէ հետաւորութեանն ասեն... ահա այն է բարձրութիւն ժամանակին:*

2. *4բ-5ա* Պրակ երկրորդ – *Որ բացատրէ գմիւրին ի վերայ աստիճանի արեւուն դնել... Աւուրն եւ Ջրհոսն, Կոյսն եւ Ջուկն:*

3. *5ա-6ա* Պրակ երրորդ – *Յաղագս գիտելոյ գմէյլն եւ գդայէթիւլ իրթիֆան... այն է դայէթի ճէնուպի, այսինքն՝ հարաւային:*

4. *6ա* Պրակ չորրորդ – *Յաղագս գիտելոյ զաստիճանս Արեգական ի մէյլէն... Յլու սկիզբն գոյ:*

5. *6ա-7ա* Պրակ հինգերորդ – *Յաղագս գիտելոյ արդիպէչէտ, այսինքն՝ գլայնութիւն քաղաքի... յինեսուներն գարմ արարաք, 41 Արդիպէչէտ բաց մնաց:*

6. *7ա* Պրակ վեցերորդ – *Յաղագս գիտելոյ գիրթիֆայն, որ ոչ ունի սէմթ... ապա ուրեմն յայն ժամն առանց սէմթի իրթիֆան այն է:*

7. *7բ-8ա* Պրակ եօթներորդ – *Վասն գիտելոյ սաէթիւլ մաշրիգ վէյ մաղրբայ... որ սկիզբն Յլուն սաէթիւլ մաշրիգ վէյ մաղրբայն այն է:*

8. *8ա-9ա* Պրակ ութներորդ. Յաղագս գիտելոյ նրսֆիւ գավսիումն էհար եւ նրսֆիւ ֆագլայ – *Սոցա գիտելոյն Ճանապարհն այս է... զոր ն եւ իցէ թէ կրկնիցեմք լման գավս յառաջագայի:*

9. *9ա-10ա* Պրակ իններորդ. Յաղագս գիտելոյ տայիր – *Ֆագլիս տայիր, տայիր անցեալ պահուն... 92 աստիճան ֆագլ [տայիր] յառաջացեալ գոյացաւ:*

10. *10ա-2ա* Պրակ տասներորդ – *Յաղագս գիտելոյ, թէ գինչ էանց ի ցերեկէն... եւ գէվային չորս սաէթ մնացեալ է:*

11. *12աբ* Պրակ տասնմեներորդ. (մե՛) Յաղագս գիտելոյ սէմթիմիճել իրթիֆա – *Ի բարձրութենէ սէմթ գիտելոյն Ճանապարհն այս է... որ միւրին հինգ հիւսային սէմթ եհատ:*

12. *12բ-3բ* Պրակ երկոտասաներորդ. Վասն գիտութեան ստուերի ի բարձրութենէ – *Ստուերն երկու կերպ է... ի յաղեղէ ստուերին եօթն աստիճան գրլլի մէնքթուս գոտաք:*

13. *13բ-4ա* Պրակ երեքտասաներորդ – *Յաղագս գիտութեան իրթիֆային, որ ի ստուերէ... 22 աստիճան բարձրութիւն գտանեցաւ:*

14. *14ա-5բ* Պրակ չորեքտասաներորդ – *Յաղագս գիտութեան բարձրութեան ասրի եւ տայիրի... եւ ըստ բանի էպու հանիֆէ իմամին ասրի սանի ասեն:*

15. *15բ-6բ* Պրակ հնգետասաներորդ – *Յաղագս գիտութեան հիսէթիլ ֆէլբի վէշշաֆագ... 28 աստիճան հիսէվի ֆէլճր մնաց:*

16. *16բ-7բ* Պրակ վեցտասաներորդ – *Յաղագս գիտութեան մէմթիլ գրպլէի... այն քաղաքին սէմթի գրպլէն արեւմտեան լինի:*

17. *17բ-9ա* Պրակ եօթնետասներորդ – *Յաղագս գիտութեան արտահանելոյ ճիհաթիլ էրպաա եւ գրպլէ... եւ գրպլէն ի կողմն աղեղան բարձրութեան կայացաւ:*

18. *19աբ* Պրակ ութետասներորդ. Յաղագս գիտութեան (մէդալիի ֆելէքիյէէի) – *Ի մինդագայէն, զոր աստիճանի գմեդալիի ֆելէքիյէէն գիտել... եւ կէս մեդալիի ֆելէքիյէ գտանեցաւ:*

19. *19բ-20ա* Պրակ իննետասներորդ. Յաղագս գիտութեան մէդալիի պելեոիյեէի – *Մէդալիի պելէոիյեէն բաց մնայ:*

20. *20ա-1ա* Պրակ բանեւորդ – *Յաղագս դիտակութեան Մէգալիի Դալիի ի հորիզոնէ քաղաքի... սկիզբն առիւծուն է եղեալ գիտացաք:*

21. *21ա-2ա* Պրակ բանեւմիեւորդ – *Յաղագս դիտութեան երկայնութեան կանգնի ի վերայ հարթ երկրի... 30 գիրա է եղեալ:*

Բ. *23ա-30բ* [Տօմարական]

1. *23ա* Խոստ ձեռվվի, այսինքին՝ բոլորակիս – *Նախ գիտելի է զքանիօնութիւն հոմօպեցւոց ամսոյն... որ կայ եղեալ (ունի յարակից կենդանակերպային բոլորակ):*

2. *24ա-7ա* Յաղագս գտանելոյ զժամն առմփեան – *Նախ գիտելի է, յորժամ Արեգակն գտանի ի հիսիսաքին կենդանակերպսն... եւ իւրաքանչիւր մասն հնգետասան վաթսուն սանիէ հաշուագրի (27ա՛ ունի յարակից աղիւսակ-աստիճանացոյց):*

3. *28ա-30ա* Յաղագս գիտութեան ճիշտ առեւելեան եւ որով երից կողմանց աշխարհի – *Նախ գմիւրին ի վերայ աստիճանի արեւուն առ նշանեա... ի βիւ արկեալ եւ ի ժամ եւ յըրոպէ տամադեալ եւ ժողովեալ:*

4. *30բ* Դարձեալ վասն գուման օր հաւասարակին – *եթէ Արեգակն իցէ ի հարաւային կենդանակերպսն... դարպ. արեւմուտք, մէշրիք, շիմալ. հարաւ, ճէնուպ. հիւսիս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆՉԻ

22ա Աւարտեցաւ մատեանն Միւգանդատաիին, շարադրող գրքոյս եւսիւֆ էֆեմդի գատեմ է, թարգմանեալ ի Գէորգ պատուելոյն, ընդ հովանեաւ Սուրբ Հրեշտակապետու եկեղեցւոյն, որ ի Կոստանդնուպոլիս, յամի Տեառն 1770:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՅԱՄԱՆԱԿԻ

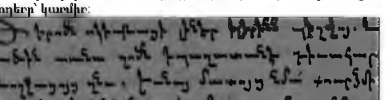
22ա Եւ ի նոյնադիր օրինակ գաղափարեալ ի Մեսրովբ վարդապետէ Կեսարացւոյ, ի պատրիարգարանս Աձենայն Հայոց ի Կոստանդնուպոլիս, ի ՌՄՃՔ. (1810), փետրուարի 9:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ասա՝ «Հ՝ 570, N 2555», պհպ. Աբ՝ «Համար 2»:*

2556
ԹՈՂՈՎԱԾՈ

ԺԲ. դար

Թերթ՝ 249: Պրակ Ա-ԻԱ×12 (ԻԱ. 9): Նիւթ՝ թուղթ, լուսացծերով: Մեծութիւնն՝ 17×11,5: Գրութիւնն՝ միասիւն (12,5×7,5): Գիր՝ նուռզիր (ճնուշ՝ 75ա): Տող՝ 25, 26 (248ա-9բ): ԿանգՈ դրոշմազարդ շագանակագոյն կապի, միջոցը ոսկեգոյն աստղաձեւ շեւտագարդ կուռ (Ա), տպագիր պանդանակ (Բ). լուսանցազարդեր՝ կաղմիր:

Նմուշ 75ա

Պանդուխտ-պանդպանակն – Ա. Աւետարան Ղուկասու, ԺԸ. 31 – ԺԹ 8: ԺԱ. դ.: Աբ (ակ.՝ ստացուած 1 թերթի ընդպանակի ծայրամով եւ ընդերկայնակի եզրասկատուով (բնագիրը կորած): Մագաղաթ, 22×16,5, երկսիւն (20,5×15), ոսղոգիծ երկաթագիր (ճնուշ՝ Բա), տող՝ 19: Կարդալ՝ Ասա, Բբ, Աբ, Բա՝ «եւ կատարեցին ամենայն... եւ եթէ զոր [զրկ]եցից, ճատուցից» (ԺԸ. 31 – ԺԹ 8): Բ Մեկնութիւն Սաղմոսի (տպագիր): ԺԹ դ.: Գ-Ջ՝ ստացուած Լսական թերթերի ընդպանակի ծալումով: Թուղթ, 22,5×17, երկսիւն (17,5×11,5), բոլորգիր (ճնուշ՝ Դա), տող՝ 34, Ջբ՝ սոսնձած կազմին: Կարդալ՝ Գա, Գբ, Ջա՝ «Ելանեն լեռնասան եւ խլանեն դաշտասան... եւ վերի ապաւէն նախպատուակաց» (Սղմ. ՀԳ 8-18), «///դայ ինչ միաձնի Տեառն մերոյ... եւ ապրատաւ Բաեռն յապատ///»: Գա, Եբ, Դբ, Եա՝ «Ուրախ եղիցին սիրտ այնոցիկ. եւ ի մարգարէս իմ մի» (Սղմ. ՀԳ 3-15), «Այսիներ խեղասն եւ ուսխասնան այնպիսի մաղիին... իբր նախասարցն, որ օձեալք էին շնոճօք նոգ///» (մատենագիտական զանկեռում չարտայայտուած հեռատարածութիւն է):

Նմուշ Բա

Նմուշ Դա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, պիսպ. Ասա եւ Բբ.՝ գիրը խուճացած, թերթերին գանգան հետեւր, լուսանցագոգերը գունաթափուած, սեւացած:

Բ ՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *5ա-244ա* [Վարք հաւանց]

ա. *5ա-7ա* Ա. Յաղագս պէսպէս առաքինութեանց: Խոստ սուրբ հարցն – *Յաւասչ քան զամենայն առաքինութիւնս է խոնարհութիւն... կարէ ապրել չնորհօքն Աստուծոյ, եւ փառք յաւիտեան:*

բ. *7ա-12ա* Բ. Սրբոյն Սերապիոնի ասացեալ – *Եթէ ճգնիս յաղագս ախտից... ճգնեցարուք բազում աշխատութեամբ եւ առէք գաւրութիւն Աստուծոյ:*

գ. *12ա-3ա* Գ. Նեղոսի Վասն ութ խորհրդոյ. Վասն որովայնամոլութեան – *Սկիզբն պողաքերութեան ծաղիկ է... եւ ոչ խրխնջէ շարժեալ յարձակմամբ ախտից ցանկութեան:*

դ. *13ա-4ա* Գ. Վասն պորնկութեան – *Զգաստութիւն ծրնանի գժուժկալութիւն... զի մի այրեցից անչէջ հուրն ի տեսիլ ամենայն մանեղաց:*

ե. *14ա-5ա* Ե. Վասն արծաթասիրութեան – *Արծաթասիրութիւն է արմատ ամենայն չարեաց... վասն որոյ յերկուցն ի բաց կա՛ց:*

զ. *15ա-6ա* Զ. Վասն տրտմութեան – *Տրտմութիւն է տըխրութիւն անձին... իսկ տրտմող անձին եւ այն դժուարահաճոյ է:*

է. *16ար* Է. Վասն բարկութեանն – *Բարկութիւն է ախտ զայրական... եւ ի գիշերի ընդունի մեկնութիւն խորհրդոց:*

ը. *16բ-8ա* Ը. Վասն ձանձրութեան – *Ձանձրութիւն է լքումն անձին... եւ մի՛ թողուր զմտաց հրաժարումն յաշխարհէս:*

թ. *18ա-9ա* Թ. Վասն սնափառութեան – *Մնափառութիւն է ախտ անքնական... եւ փառասիրեսցէ զքեզ ի վերջի աւուրն:*

ժ. *19ա-21ա* Ժ. Վասն ամբարտաւանութեան – *Ամբարտաւանութիւն է ախտ զայրացեալ... եւ գործ, մոլորութիւնք երեւելի եւ աներեւոյթ:*

ժա. *21ա-6բ* ԺԱ. Նեղոսի սուրբ հօրն խրատ միաձանից – *Ձգնութիւն միանձանց հսկումն Սուրբ գրոց է... զի յետ ազգեացս զկշիռըն ընդունելոց եմք ի Տեառնէ, որում փառք յաւիտեան:*

ժբ. *26բ-7ա* ԺԲ. Նեղոսի սուրբ հօրն խրատ առ մանկունս – *Պարտ է մանկանց ճգնել եւ կքրթել... ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ժգ. *27ա-35բ* ԺԳ. Նեղոսի Վասն աղագրից – *Նախ յաղագս առնելոյ արտաստաց... եւ վշտաց հրաժարադեղ եւ սիրոփանք եւ Քրիստոսի փառք:*

ժդ. *35բ-7բ* ԺԴ. Սրբոյն Եփրեմի – *Իմա՛յ, զի ձեռք են ազօթք ազօթականին... եթէ միայն անթերանալի կարդասցես առ Նայ. եւ Քրիստոսի փառք յօիտեանս. ամէն:*

ժե. *37բ-8բ* ԺԵ. Ներոյ խնասմոյ – *Մեր ոմն գիտնական այսպէս ասէր... եւ վասն քո մարդ եղեւ եւ ոչ դարբայութիւն յիշես եւ ոչ զդժոխքն:*

ժզ. *38բ-41ա* ԺԶ. Գրիգորի Ներոյ – *Միայնաւորն Գրիգոր ասէր, եթէ զինչ է աղաւթելն... եւ ասեն, եթէ լոկ միայն իւրոց չարեացն հոգ տանի:*

ժէ. *41ա-5բ* ԺԷ. Վասն խոնարհութեան – *Արդ, որպէս ասէ առաքեալ՝ ամենայն խոնարհութեամբ զմիմեանս լաւ համարել... եւ սիրով մնալ ի պաշտաւնն Աստուծոյ. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ժը. *45բ-51բ* ԺԸ. Եփրեմի ասացեալ – *Քաղաք պարսպեալ եւ ամրացեալ... բայց ի պահել անդ քոմմ զգոյշ լինիցիր, մի՛ հպարտանայցես:*

ժթ. *51բ-2բ* ԺԹ. Մեկնիչն – *Ջրովանդակ տարին կարգեալ է ի սրբոյս Եւագրէ... եւ հազիւ, թէ ոմանք հաճոյացան Աստուծոյ:*

ի. *52բ-70ա* Ի. Յոհաննու Մանդակունի խրատս միաձանաց այսպէս կանոնեաց – *Արդ, որ յարթիկն վարին նոքայ... եւ դու չարչարակից դիւաց ի դժոխս:*

իա. *70ա-1բ* ԻԱ. Մակարայ – *Անցանէր երբեմն հայրն Մակար... այլ ի հանդերձեալ գալըստեանն տեսանեմք:*

իբ. *71բ-246բ* ԻԲ. Պատերս Միայնակեցի պատմութիւն – *Պատերս այս էր մեծատուն յոյժ... այլ զի երկնից արքայութեանն արժանի լինիցիմք ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԹ. դ.

Բ. *1ա* Վասն ճանապարհի բարոյ եւ չարի – *Կա՛լ զանուն ճանապարհորդին... եւ թէ ներքին է արէ զքեզ:*

Գ. *1բ-4բ, 248ա-9բ* [Քարոզ յաղագս լեզուի – *Վնեցիս գլեզու քո ի չարութենէ... յառաջ գան մեզք բազմագունակք մարդաէչգութիւն, այսինքն՝ հայհոյութիւնք:*

Դ. *247ար (այլ ձեռքով)* Մարիամ անկաւ առ պատուհանաքի խաչին, լայր եւ սգայր դառ[նապէս] – *Ա՛յ իմ որդեա՛կ մօրս միաւոր, / աչսդ լոյս Աստուած ահաւոր... Ինձ ողորմեա՛յ ինքնին, դու ա՛ռ զիս հոգին, / որ չի մընամ բոլոր կենօք տրտմակին:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԻՑ

1. *6բ (1795 Թ., շղագիր, ստ. լս.) Թիւն 1795, յամսեանն սեպտեմբերի 11, յորժամ անօրէն բռնաւորն Ադոյ Մահմետ խան էառ գԹիլիֆիզ քաղաքն եւ |7ա| գերեաց զմարդիկ եւ զգրեանս, ի նոյնէ առի զայս գիրք:* Յովսէփ արքեպիսկոպոս Ռուսաց երկրի հայոց Սաճահինեցի Աւդրութեան:

2. *Պհպ. Ա թ (ԺԸ դ., բոլորգիր) Յիշատակ սուրբ գիրկս տըւաւ Գրիգոր:*

3. *5ա (ԺԸ դ., նոտրգիր, ստ. լս.) Ըստացողի գրոցս Յոհաննի, որդոյն՝* Սարգիսին, *կողակցին՝* Ծովինարին *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս (նման՝ 52բ, 93բ, 114բ, 142բ, 185բ, 214ա):*

4. *16բ (ԺԸ դ., նոտրգիր, ստ. լս.) Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ըստացողի սուրբ գրոցս* Ալէքսանին, *կողակցին՝* Եղիսին, *որդւոյն՝* Խլղաթին:

5. *27ա (ԺՈ դ., նոտրգիր, ստ. լս.) Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ըստացողի սուրբ գրոցս* Յոհաննի, *կողակցին՝* Ծովինարի, *հօրն՝* Պետրոսին:

6. *35բ (ԺՈ դ., նոտրգիր, ստ. լս.) Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ըստացողի սուրբ գրոցս* Միրաին, *կողակցին՝* Խանումին, *մօրն՝* Շահումին *(նման՝ 68բ, 101ա):*

7. *37բ (ԺՈ դ., նոտրգիր, ստ. լս.) Աստուած ողորմի ասացէ՛ք* Միրաին, *հօրն՝* Պետրոսին, *մօրն՝* Շահումին, *եղբօրն՝* Ոհաննի, Ալեխսանին, Եղիսի, Միրային *կողակցին՝* Խանումի, Ոհաննի *կողակցին՝ |38ա|* Ծովինարի, *որդուն՝* Սարգիսի:

8. *38բ (ԺՀ դ., նոտրգիր, ստ. լս.) Այս պատմութիւնս պարտ է գարթալ եւ իմանալ զամէնքն:*

9. *45բ (ԺՀ դ., նոտրգիր, ստ. լս.) Աստուած ողորմի ասացէ՛ք բստացողի սուրբ գրոցս* Ալէքսանին, *կողակցին* Եղիսին, *հօրն* Պետրոսին *(նման՝ 77բ, 107բ):*

10. *125ա (ԺՀ դ., նոտրգիր, ստ. լս.) Աստուած ողորմի ասացէ՛ք բստացողի սուրբ գրոցս* Միրաքին, *կողակցին* Խանումին, *հօրն* Պետրոսին *(նման՝ 11ա, 150բ, 196ա, 217բ):*

11. *132բ (ԺՀ դ., նոտրգիր, ստ. լս.) Աստուած ողորմի ասացէ՛ք բստացողի սուրբ գրոցս* Ալէքսանին, *կողակցին* Եղիսին, *մօրն* Շահումին *(նման՝ 163ա, 208ա):*

12. *249բ (ԺԲ. դ., շղագիր) Յօսէփի հոխին Աստուած լոսաորէսցէ:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *247բ. սեւ թանաքով ուխանկիսի՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՌԱՁ / ԱՀԱՐԻԱ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին՝ «Ամեոռի, Մակաբայ, Նեղոսի եւ Եւագրի, Յաղագս պէսպէս առաքինութեանց», պիտ. Բբ-ին փակցուած թուղթ, «Յաղագս պէսպէս առաքինութեանց ասացեալ ի հարց Եգնատուրաց Անտօնի, Նեղոսի, Մակաբայ, Եւագրի եւ այլն, եւ այլն եւ Պատմութիւն Պօղոսի Միայնակեացւոյ. քառածայ, գրեալ ի Թղթի նօտր գրչութեամբ, անյայտ թուականաւ եւ գրչաւ, չունի յիշատակարան», «ԺՀ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «ՀՆԹ 2556», 1ա՝ «ՀՆԹ 576»:*

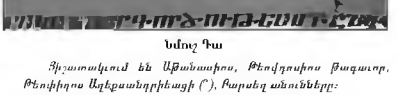
2557

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(Բաղկացած է 3 տարբեր ձեռագրերից)

ԹԵՐԹ՝ 202: ԿԱՉՄ՝ գոշմագաղց շագանակագոյն կաշի, միշտվկ տափատակ, աստառ սպիտակ մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր ՊԱՀՊԱՆԱԿ Բ (վերջում)՝ չգրուած թուղթ:

ՊԱՀԱՆԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – ձառ ինչ՝ Յաղագս մարդեկութեանն Քրիստոսի: ԺԱ. դ.: Ա+Գ-Դ՝ ստացուած մէկ թերթի բնդերկայնակի եւ ընդայնակի ճաստուով (Ա), մէկ թերթի բնդայնակի եզրահատուով եւ ծալուով (Գ, Դ՝ բնագիրը վնասուած): Մարգաղաթ, Ա՝ 17.5x12.5, Գ-Դ՝ 25,5x17.5, միասին (14.5x12.5), երկսին (25.5x16.5), ողղագիծ երկաքագիր (նմոյ՝ Գա), տող՝ 16: Կատարք՝ Ասս-Աք՝ «/// սէր մարմնոյն կրել զա/// եւ մի բնութիւն սահ/// նայեցցեն/// մարգ///»: Գա-Գբ՝ «վասն զի եւ բնութիւն... երէ ճարկատրապէս դն///»:

Նմոյշ Գա

Յիշատակում են Աթանասիոս, Թեովդոսիոս Թագաւոր, Թեոփիլոս Ալէքսանդրիացի (՞), Բարսեղ աճուններ:

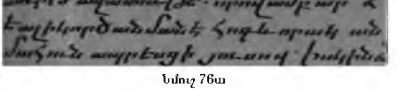
ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, գեղակեր, աստառը կեղտոտուած, լուսանցակողերի կարմիր թափուած. 1960ական թուականներին նորոգուել է, որի ժամանակ եղ պատառիկ-պահպանակներն եւ թերթերի պակասը լրացուած յետագայի բոյթով. ողջ թերթեր բննած, թ. 4՝ սեպ տեղադրուած, կարգալ՝ 10բ. 4աթ, 11ա:

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ՁՁԲ. – 1333

ԳՐԻՉ՝ Ղազար սրկ.: ՍՏԱՁՈՂ՝ Սէք:

ԹԵՐԹ՝ 174 (թ. 1-174): ՊՐԱԿ Ա-Ժ×12 (Ա, Բ, Ժ՝ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՐՁԻՒԹԻՒՆ 18,5x12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆՆ՝ միասին (14x9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյ՝ 76ա): ՏՈՂ՝ 21:

Նմոյշ 76ա

ՄԱՆՐԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Կիսախոշոր Ia* (վերեւում շրջանակի մէջ Աստուածամայրը՝ մանուկ Յիսուսը գրկին): Ճակատագիր՝ 133բ: Լուսանցագիր՝ բուսական, յոլկապարիկ, թռչուն: Զարդագիր՝ թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-129ա* [Խոսմի յոգնաթախանձ բանից օգտակարաց ապաշաւանաց ճոգեկան խրատուց... Ասացեալ Մատեան ողբերգութեան Գրիգորի Նարեկայ վանից վանականի, ճոգեխնամեան հոեւտորի եւ Հայոց փիլիսոփայի]

Տե՛ս նաեւ 1568, 5բ-341ա: ա/1ա-3ա (անխորագիր); բ/3աբ, 5ա-8ա; գ/8ա-10բ, 4աբ (Սիջին հատուածը թափուած եւ պարգեւեալ տասի/// պաշարեսցէ, գտցէ փրկութիւն տվաս...); դ/4բ, 11ա-2բ; ե/12բ-5բ; զ/յիբ; է/16ա-8ա; ը/18ա-0բ; թ-ծ/յիբ; ժա/19բ-23ա; ժբ/23ա-5բ; ժգ/25բ-6բ; ժդ-ժզ/յիբ; ժէ/26բ-9ա; ժը/յիբ; ժթ/29ա-32ա; ի/32ա-5բ; իա-իգ/յիբ; իդ/35բ-8ա; իե/յիբ; իզ/38ա-41ա; իէ/41ա-4բ; իը/45ա-0բ; իթ/49բ-53բ; լ-լա/յիբ; լբ/53բ-7բ; լգ/57բ-60ա (խորագիրը եւ սկ. յիբ/// Ամենակալ, բարերար, մարդասէր Աստուած բոլորից...); լդ-լե/յիբ; լզ/60ա-1բ; լէ/յիբ; լը/61բ-3բ; լթ/յիբ; խ/63բ-5ա; խա/65աբ; խբ/65բ-6բ; խգ-ծդ/յիբ; ծե/66բ-70ա; ծզ/յիբ; ծէ/70ա-1բ; ծը-կդ/յիբ; կե/71բ-5բ; կզ/75բ-81ա; կէ/81ա-3ա; կը-ճ/յիբ; ճա/83ա-8ա; ճբ/88բ-91ա; ճգ/91ա-3բ; ճդ/93բ-7ա; ճե/յիբ; ճզ/97ա-8բ; ճէ/99ա-101ա; ճը/101ա-4ա; ճթ/104բ 8ա; ձ/108ա-10բ; ձա/յիբ; ձբ/110բ-5ա; ձգ/յիբ; ձդ/115ա-6բ; ձե-ձթ/յիբ; ձթ/116բ-7ա; ղ/117ա-21բ; ղա/121բ-5ա; ղբ-ղգ/յիբ; ղդ/125ա-6բ; ղե/126բ-7բ/Յղկին/127բ-29ա:

Տե՛ս նաեւ Գրիգոր Նարեկացի, Մատեան ողբերգութեան, աշխատասիրութեամբ Պ. Խաչատրեանի եւ Ա. Ղազիկեանի, Երեւան, 1985, էջ 245-642. Ձեռագիրս նկարագրութիւնը էջ 129:

Բ. *129ա-31ա* [Ներս. Համբոյնագոյ Վարժ արքոյ առնն Աստուծոյ Գրիգորի Նարեկացոյ] – *Փա՛ռք ամենասուրբ Երրորդութեանն... ի թուականին հայոց ՆԼԲ. (983), ի հայրապետութեանն տեառն Վահանայ... որոյ*

եւ պատուական մարմինն անարատ եդեալ կա ի նոյն Նաբեկայ վանս... յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Տէս ձեռ. 1568, 119աբ:

Գ. *133բ-56բ* [Նեղոսի խրատ]

ա. *133բ-4բ* Նեղոսի երգնատուին Քրիստոսի եւ սուրբ հաւրն ասացեալ բան ոգեշաւն եւ ուսումնական – *Սկիզբն բարեաց երկիւղ Տեառն է... լուսաւորիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

բ. *135ա-9ա* Նորին Նեղոսի խրատ ոգեշահիւ – *Ձերկիւղն Աստուծոյ ունիջիր... վերաբերեալ ի գետնաքարշիցս ի փառս ամենասուրբ երրորդութեանն յաւիտեանս. ամէն:*

գ. *139ա-40ա* Նեղոսի խրատ վերակացուաց, այսինքն Է հաւրն – *Նաւավար տգէտ պատրաստ է ի կորուստ... եւ յառաջեսցես յերկիրն կենդանեաց ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

դ. *140ա-2ա* Նեղոսի Պատուէր առ մանկունս – *Պարտ է մանկանց եղծնել... եւ նոցա բարեացն ժառանկակից ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ե. *142ա-7բ* Նորին Նեղոսի խրատ ոգեշահիւ – *Որ շինեալ սկսանի, պարտ է կատարել... եւ մարդապարութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

զ. *147բ-50ա* Նորին Նեղոսի սուրբ հաւրն խրատ ոգեշաւիհ – *Սիրեա՛յ զՏէր, եւ սիրեսցէ զքեզ... եւ մի՛ ոք յատարաց հաւանեցուսցէ զքեզ:*

է. *150ա-1բ* Նորին Նեղոսի Վասն սնափառութեան – *Սնափառութիւն ախտ է անբանական... զի այնպէս Աստուած փառաւորեսցի եւ փառաւորեսցէ զքեզ ի վերջնում աւուրն:*

ը. *151բ-3բ* Նորին Նեղոսի սուրբ հաւրն Վասն պողոքնկութեան – |*152ա*| *Ձգաստութիւն ծնանի գժուժկալութեանն... զի մի՛ այրեսցիս յանշէջ հուրն ի տեսիլ ամենայն մահելոց:*

թ. *153բ-6բ* Նորին Նեղոսի Յաղագս ամբարտաւանութեան – *Ամբարտաւանութեանն ախտ է զայրացեալ... եւ ժառանգեսցես գանըսպառ բարիսն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք եւ իշխանութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

Ժ. *157աբ* Երանելոյն Մակարա խրատ ոգեշահիւ – *Որ ոչ քեզեսցի յամենայն հիւթից աշխարհիս... եւ Աստուած մխիթարեսցէ զնա կրկնակի բարութեամբ ըստ Յոբա:*

ժ. *158ա-9ա* Հաւրմունք միաձանց – *Բարիո՞ք է ստանալ երկուս հանդերձս:* Պատասխանի. *Ստացի՛ր երկուս հանդերձս... եւ զաւրացիր ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ժ. *159բ-74բ* Խրատ արտասուաց առ միաձնուն՝ երանելոյ եւ ոգեշնորհ վարդապետին Անանիայի ասացեալ յաղաւթից՝ Նարեկացոյ – *Ջբանն, զոր պատուիրեցեր եւ ասացեր... եւ արդ, ով սիրելիք, զաւդտուն ձեր դուք գիտասջիք:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՈՂՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

101ա Ջմեղուցեալ գծոցս ապաչեմ յիշեսջիք:

131ա Փա՛ռք եւ պատիւ եւ երկրպագութիւն եւ գոհաբանական աւրհնութիւն, համապատիւ եւ միասնական սրբոյ Երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որ եւ միով բնութեամբ |*131բ*| *հաւասարեալ միմեանց ըստ համայնութեան գաւրութեանն, յորում խորոց բաժանման երբէք ո՛չ է տեսանել ըստ էութեան բնութեան նոցա, իսկ ըստ անձնաւորութեանն դիմաց տարորոշեալք, որոց եւ շաղկապ միութեան ի նոսին ո՛չ է տեսանել, զի ի մինն ասել՝ գերիսն դասանեմք, եւ գերիսն խոստովանելով զմիութիւն բնութեանն ճանաչեմք՝ յամենայն աւրաւածոց իւրոց, յիմանալեաց անմահից, հրեշտակականն դասուց, որք յարագուարճ բերկրանաւք գերդս աւրհնութեան իմանալի ձայնիւ վերադաքն գերդս աւրհնութեան իմանալի ձայնիւ վերադաքն նմա ըստ մարգարէից ոմանց պիտառութեանց, ըստ որում, եթէ՝ Աւրհնեցէ՛ք զՏէր, ամենայն հրեշտա՛կք նորա, եւ կամ թէ՝ Աւրհնեալ են փառք Տեառն ի տեղոջէ իւրմէ, նա եւս եւ յաւէտ ի մարգկան քանականաց, որք առին ի նմանէ, պահանջիմք զնոյն հաստուցանել նմա հոգւով եւ մտաւ*|*132ա*|*ք հանդերձ եւ զարիտուր փոխարինին յանկէտ յաւիտենին ընդունել զվայելս անճառ պարգեւացն եւ յամենայն երեւութից եւ յանեբեւութից, ի շնչականաց եւ յանշնչից, ի կենդանեաց եւ յոչ կենդանեաց, յերիս յաւիտեանս եւ անդր քան զպայման իմանալեացն, յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն: Յամի ՉՀՌ. (1333) թվի, ի խնդիր եւեալ աստուածունակ տառիս, յոյժ փափագմամբ եւ համառաւտ ետ գրել գայս նուէր բարեաց ոմն հոգեպատեալ եւ աստուածամերձ հոգի՝ սրբասէր եւ հաւատարիմ եղբայր Սէթ անուն յորջորջեալ եւ մեծաւ փափագմամբ ստացեալ զսայ ի վայելումն անձին իւրոյ եւ ի մխիթարութիւն հոգւոյ, եւ յետ եւից յաստեսցա՛ յիշատակ անջնջելի իւրն եւ ծնողացն իւրոց եւ ամենայն ազգականացն՝ գաւակ ի Սիոն եւ ընդանեակ յերուսաղէմ:* |*132բ*| *Եւ՝ անպիտանս ի մանկունս եկեղեցւոյ Ղազար մականբեալ անուն, տեսեալ զփափագ եւ զսէր սորա, յանձն առեալ՝ ըստ իմում կարի եւ համառաւտ կատարեցի զբանս աստուածարեալ եւ հոգիբնկալ սրբոյն Գրիգորի վարժապետի՝ Նարեկա վանից վանականի, այսինքն՝ գքաւորութիւն յանցանաց եւ գլուծումն մեղացն կապանաց եւ գժառանգութեանն պայման որդեգրութեան անեամբ պիտանացեալ եւ մաղթանս բազմապիսի ըստ իւրաքանչիւրոց յանցաւորաց, զի զիմոդութիւն պարտեաց սոսկ է գտանել եւ գմուտ ապնուական յուսոյն,*

որով մերձենաք առ Աստուած, ընդ որում եւ մշտնջենաւորութիւն անմահականն կենաց ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ ընդ Հաւր Հոգւովդ Սրբով յաւիտեանս. ամէն: |133ա| Արդ, հայցեմք ի ճաշակողացդ յայսմ յոգնահանճար սեղանոյ աստուածային հոգւովն ընկալեալք եւ զմայլեալք ուրախական բաժակաւս, աստուածային սիրովն համեմեալ յաւէտ զՔրիստոս Աստուած ողորմին անյագապ հաստուածիք Սեթին ստացաւղի սուրբ գրոցս եւ իւր ծնաւղացն եւ ամենայն նախնեացն՝ կենդանեաց եւ ննջեցելոցն ի Քրիստոս կատարելոց. ամէն: Ընդ սոցին եւ զիս՝ գամենամեղ գրողս եւ զիմ ծնողսն եւ զեղբարսն եւ զամենայն ազգականն՝ զկենդանիս եւ զհանգուցեալսն ի Քրիստոս, եւ զուլ լիշեալ լիշիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն: Մղալանաց գրիս ադաչեմ մեղադիր չլինել, զի տեղիքս, որ կու գրի, առանձին չէր, այլեւ կար մեր այս էր:

Յիշ֊խա համառօտութիւնը տես ԺԴ. դ֊ի լիշք, էջ 258, 319:

156ք Զևոս գնա, գիրս մնա, / Ով գա ու գայս գիրս կարդա, / Տէր ողորմեա՛ ինձ եւ նմա: Ապէնթարտ Աստուած, ողորմեա՛ գծողի սորայ՝ աուտանուն Ղազար սարկաւագի:

157ք Սուրիլլդ (՞) Աստուած, ողորմեա՛ ստացողի սորա Սեթին եւ ընդ նմին գծողի սորա աուտանուն Ղազար սարկաւագի. ամէն:

159ա Ով աստուածասէր եղբարք, որք հանդիպիք այսմ տառի, յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զանպիտան եւ զանարժան գծողս՝ զՂազարս, եւ որ գիս լիշէ, լիշեալ լիցէ ի Քրիստոսէ Աստուծոյ:

174ք Ագաչեմ զձեզ, ով սուրբ ընթերցողք, լիշման արժանի արարէ՛ք զանպիտան գծողս եւ զստացաւղ սորա, եւ ով որ զմեզ լիշէ, լիշեալ լիցի ի Քրիստոսէ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻՑ

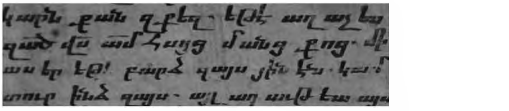
133ա (Ժե. դ., բոլորգիր) Ով կուրացեալք չներպքդք Յովկէ կարգօորի, / որդիք Զաք[էո]ան, գարձէ՛ք ի չար սերմանեաց սատանի / եւ տո՛ւք զգրանքն ձեր հայրենի / զմեզ<կն>ոց սուրբ պատարագի / եւ տովարի |140ա| եւ լուծմունք Ճ.ուրի (100), / զրբժդրչկարանումն հին եւ նորի: / Գաւառապետք եղե այն, որ ի |147բ| / եւ քահանայք համախոհք Անտոն բնանող վասպ Հերաւի |150ա| / Յիշեմք զբանն ձերոյ հար եպիսկոպոսի / ԵՒոահեսյ անուն Վայոձորեցի, / Որ վշտացեալ էր |150բ| հարկպահա[ն]ճութիւնէ Յովս[ևէի որդւոյն էոսի, / Մեք այլ վտավուք |157ա| եւ առաքեցաք գՈրիգոր մեր հոգևւոր որդի / եր<եր>եսխոյան գորդի պարոն Տարսաիճի |157բ| / եւ գԻոսկանդիլ աբեղայդ: Ջինչ նայ հաղէք օրհնեալ (՞) Ոևեփիճ, եզն եւ կովն կթից, |158ա| ամենոց վկայութիւնն մեզ է հասեալ, որ չէ նա Տէր առք:

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺԳ. դար

ՍՏԱՑՈՂ Ակէսանոս:

ԹԵՐԹ՝ 5 (թ 175-9): ՊՐԱԿ՝ 1x5: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5x13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5x10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 175ա): ՏՈՂ՝ 23-4:

Նմոյշ 175ա

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 175ա-8բ [Ի Հարանց վարուց]

ա. 175աբ Ասաց ոմն ծեր. եթէ ադաչեցեաս զԱստուած ադնել քեզ... բ. 175բ Ասէր ոմն ի հարցն, եթէ նստէին երբեմն ծերք... գ. 175բ-7բ Աբբա Պամբոս ադաքեաց... դ. 177բ-8բ Եղբայր ոմն եհարց ցծեր եւ ասէ. եթէ պի՞նչ է լոութիւն... զայս ամենայն գործեա՛, յիշատակեալ յամենայնի զմա՛ն:

Բ. 178ք-9բ [Ի կԲ. գլխոյն Նարեկ գրոց] – Այլ արդ, ընդէ՞ր... ի սահմանս բոլոր ագանց եւ յամենայն յաւիտեանս. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵՒՆ ՀԱՄԱՆԱՆԻ

177բ Ջեզդելիս յիշեա՛յ ագաւթս:

178ք Զվերջին ստացող սորա եւ զնորագաւղ զԱլեքսանոս տառապեալ անձն ագաչեմ յիշել ի սուրբ յաղաւթս ձեր, որ ստացայ ըզսա (տոդամիջոյս յետագայում աւելացուած՝ «ի հայալ ընչից») ի վայելս անձին եւ յիշատակ տառապեալ հոգւոյս իմոյ: Արդ, որք աւգտիք ի սմանէ կարդալով կամ աւրինակելով կամ մի անգամ տեսանելով, լիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զմեռեալ ոգիս (չնջած-գումաթիափ՝ աբ՞=աբեղայ) սոսկանոն (յետոյ այս բառը չնջած) գԱլեքսանոս (չնջած-գումաթիափ՝ աբ՞=աբեղայ) սոսկանոն միայն եւ ոչ գործով եւ ադաչեմ զձեզ լիշել ի Տէր եւ Աստուած:

Յետագայում Ակէսանոս անունը եղծուել եւ վերածուել է Ջամէոս֊ի:

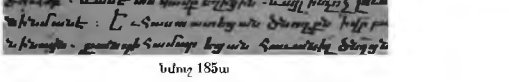
179ք Եւ գիս յիշէ՛:

ՁԵՌԱԳԻՐ Գ.

ՄԱՆԱՋԿԵՐՏ (Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ) ՌԳ. – 1554

ԳՐԻՉ՝ Աթանէս. ՍՏԱՑՈՂ՝ Ակէսանոս:

ԹԵՐԹ՝ 23 (թ 180-202): ՊՐԱԿ՝ 12+11: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5x13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5x9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 185ա): ՏՈՂ՝ 25:

Նմոյշ 185ա

ՄԱՆԱՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Սուրբ Ակէսանիոս՝ 180բ: Ճակատագրի՝ 181ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Զարդ-

դ ա գ իր՝ թղչնագիր, հանճարագիր։ Գ ոյ ն եր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, գաղձագոյն։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

181ա-202բ Պատմութիւն վարուց առն Աստուծոյ կամաւոր աղտատացելոյն վասն Քրիստոսի, որոյ անունն Ալէխիանոսի — *Այր ոմն էր ի Հռոմ քաղաք... վաղճանեցաւ ի կենցաղոյս եւ յաւուն առ սուրբն Աստուածոյ եւ որում անձկացեալ էին Քրիստոսի Աստուծոյ Տէառն մերոյ, որում փառք եւ պատիւ եւ գոհութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։* Աւարտեալ է Աստուած։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *202բ Որոց աղաւթիւք սուրբ ճգնաւորին առն Աստուծոյ Ալէխիանոսին ողորմի Քրիստոս Աստուած Աթաւէս անարժանիս եւ ծնողաց իմոց եւ եղբարցն եւ ամենայն արեան մերձաւորացն՝ կենդանեաց եւ նիջեցելոցն, կարգացողաց եւ լսողաց, եւ Աստուած ողորմի ասողացն եւ որ զամէնն ասի. ամէն։* Թվականին ՌՓ. *(1554), ի դուռն Մալազկերի Սուրբ Աստուածածնին գրեցաւ պատմութիւն երանելոյն. աւրինակն Տրապիզոն քաղաքն էր գրած՝ ՊՁԲ. (1436) թվին, եւ հանդիպեալ մեզ՝ գրեցաք։*

2. *180բ (Ծաղկոցի) Գիրքս կազմած ժամս հանեցաւ պատկերս, ո՛վ եղբարք, յողոքութիւն արարէք անարժանիս։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *180ա (1747 թ., բոլորգիր) Ի յետին ժամանակին՝ ի թվին հայոց ՌՃՂ.ուամ (1747) յանարժան/// (մէկ տող ջնջած) վանքս վասն իմ ծուլացեալ մեղացս, որ մեղացրս ամենայն դադմայեղ եղաւ, եւ Նատիր շահն կորեաւ, այլ այս թվիս էր, յողոքութիւն շնորհեցէք։*

2. *180ա (ԺԸ դ., բոլորգիր) Զվերջին ստացող տորա, գնորդող։*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ *180ա «Անարժանս»։ 199բ (ստ. լս.) «Գերայպաւժելի իմ սահիպ իւ՞ղէն տացեալ վանաէրեայ»։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ *180ա՝ մարդու պատկեր, բուսազարդեր։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին «Ի. Նարեկ», Ա. կազմատաւին՝ «Նարեկ սրբոյ Հօրն Գրիգորի Նարեկացւոյ. քառածայ, բոլորագիր, գրեալ ի հասարակ թղթի, ի թուին հայոց ՉՁԲ. (1333) ի ձեռն Ղազարու ուրումն սարկաւագի, ի խնդրոյ Սեթայ կրօնաւորի ուրումն։ Ունի զընդարձակ յիշատակարան՝ նախ քան զերատան Սեդրոսի։ Եւ անգգոյշ պահպանութեան մեծաւ մասամբ մաշեալ են թղթոցն եզերք, եւ բունաւոր միջատաց եղծեալ ոչ սակաւ գիրք։ Պարունակին ի սմա՝ ա. Յիշատակարան գմատենէս նորին Գրիգորի Նարեկացւոյ, բ. Խրատք հոգեշահք՝ Սեդրոսի Անապատականի, գ. Խրատք Մակարայ Անապատականի, դ. Խրատք առ միանձնուս Անանիայ վարդապետի, ե. Պատմութիւն վարուց կամաւոր աղքատին Ալէքսիանոսի՝ օրինակեալ յընտիր օրինակէ միոյ, որ գրեալն է զթուական հայոց ՊՁԲ. (1436) եւ գրեալ ի Տրապիզոն։ 3 թերթ երկաթագիր պահպանակ։ Հ՝՝՝ 583, 2557, ՉՁՔ. — 1333, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]ա»։*

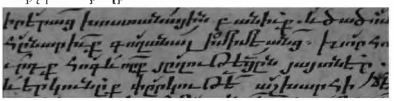
2558

Շ Ա Ր Ա Կ Ն Ո Ց, Ժ Ա Մ Ա Գ Ի Ր Ք, Տ Օ Ն Ա Ց Ո Ց

ՆՈՐ ՋՈՒԼԱ ԴԱՐ՝ 1650

ԳԻՐՔ՝ Մատեան դպիր՝ ՍՏԱՆՑՈՂ Նազարէթ խոյ։

ԹԵՐԹ՝ 433։ ՊԱՏԱԿ՝ Ա-Լեx12 (Ա 11, ԼԲ 25)+1։ ՆԻՒԹ՝ մազապար։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5x12։ ԳՈՒՆԱԿԻՒՆ՝ միասիւն (12x9)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճաշէ՝ 241ա)։ ՏՈՂ՝ 27։ ԿԱՋՄ՝ շաղանկապագոյն դրոշմազարդ կաշի, դռնակով, միջուկը տախտակ, աստառը դրոշմազարդ կտաւ. յուսացնգկադերը՝ կարմիր ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ, չզոտւած թուղթ։

Նմանչ 241ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ՝ Կ ի ա ա խ ո ր ա ն՝ 1ա, 160ա, 356բ, 406բ։ Ճ ա կ ա տ ա գ ր ի՝ 10բ, 71բ, 125բ, 203բ, 273բ, 329բ, 344բ, 358բ։ Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ր ի՝ բուսական, թռչուն, տանուր Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, հանճարագիր։ Գ ոյ ն եր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, ճաճղի։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, կապիչներն ու գամերն ընկած, դռնակի արտաքին եզրը ծալուած, թափուած, Պիգ Ա իւ գամերի հետեւանքով առաջացած 3 անցք, թերթերին գանազան հետեւր, լուսանցակտրէր գուշաթափուած, կեղտոտուած, թ. 1՝ պղկուած, թ. 176ի եւ 194ի ստորին լս.ը կտրած-հանուած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-375ա [Շարակնոց]*

Տե՛ս 1576, 4ա–368բ։ *1/1ա 4ա (խորագիրը՝ չկը)։* 2/4ա-7ա։ *3/7ա-10բ։ 4/10բ-2բ։ 5/13ա-5ա։* 6/15ա-7բ։ *7/17բ-20ա։* 8/20ա-2բ։ *9/22բ-5ա։ 10/25ա-7բ։ 11/27բ-9բ։* 12/29բ-32ա։ *13/32ա-42ա (ունի «Կարգ մեծացուածէից ըստ աւուց շաբաթու կիրակէից»)։* 14/42ա-4բ։ 15/44բ-6բ։ 16/46բ-50ա։ *17/50ա-3ա։* 18/53ա-6բ։ *19/56բ-9բ։* 20/59բ-63ա։ *21/63ա-7ա։* 22/67ա-8բ։ *23/68բ-71ա։ 24/71ար։ 25/71բ-4ա։* 26/74ա-7ա։ *27/79ա-87ա։ 28/87ա-94բ։ 29/96բ-107ա։ 30/107ա-13ա, 117բ-8բ։ 31/118բ-125բ։ 32/125բ-9բ։ 33/130ա-3ա։ 34/133ար (չկը՝ Հարեքեանեալ եւս...)։ 35/133բ-7բ։ 36/137ա-9բ։ 37/139բ-42բ։ 38/142բ-6ա։ 39/146ա-56ա։ 40/156ա-9բ։ 41/160ա-7ա։ 42/167ա-73բ։ 43/173բ-90բ։ 44/190բ-5բ։ 45/195բ-203ա։ 46/203բ-7ա։ 47/207ա-10ա։ 48/210ա-3ա։ 49/213ա-6ա։ 50/216բ-9ա։ 51/219ա-222ա։ 52/222ա-5ա։ 53/225ա-30ա։

54/250ա-1բ: 55/231բ-4բ: 56/234բ-6ա: 57/236ա-40ա: 58/240ա-5բ: 59/245բ-9ա: 60/249ա-52բ: 61/252բ-5ա: 62/255ա-8բ: 63/258բ-61ա: 64/261բ-5ա: 65/265ա-9բ: 66/269բ-73ա: 67/273բ-6ա: 68/276ա-9ա: 69/279ա-81բ: 70/281բ-3բ: 71/283բ-5ա: 72/285ա-7բ: 73/287բ-90բ: 74/290բ-3բ: 75/293բ-6բ: 76/296բ-8բ: 77/298բ-302բ: 78/302բ-5բ: 79/305բ-8ա: 80/308բ-9բ: 81/309բ-12բ: 82/77-9ա (ընդարձակ), 312բ-28բ, 327ա (յիք գ, ժգ-ժդ): 83/322բ-7ա: 84-5/յիք: 86/329բ-44ա: 87/344բ-58ա: 88/358բ-72բ: 89/372բ-5ա (յիք՝ + Տերտաղէմ քաղաք վերին..., բ, ունի +Յոթժամ գրեալքըն կատարի...): 90/113ա-7բ: 91/328ա-9ա: 92/յիք: 93/327ա-8ա: 94-6/յիք:

Յատկանշական ունի՝

94բ-6բ Շաբաթ Յոհաննու Ետուսաղեմայ հայրապետին – *Բհ.* Շնորհեա՛ մեզ, Քրիստոս թագաւոր... Միաբան ամենեքեան զարարածն Աստուծոյ... *Գգ. Հ.* Որ զանչափ քո զբարերարութիւնդ չնորհեսցեր քո արարածոց... *Գգ. Մգ.* Մանկունք նոր Միսիոի լուսաւորեալք ծընդեամբ...

Բ. *375բ-84բ* [Ժամագիրք]

1. *375բ-8բ* Թագաւորի ապաշխարութեան (Ա.Ջ. Բշ.) – *Թագաւոր յաւիտեան... 378բ-81ա* Թագաւոր մարդիրոսաց (Ա.Կ.) – *Ցողորմութիւն քո, Տէր...*

2. *381աբ* [Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկային] – *Այսպէս դասք հրեշտակացն ուրախանան...*

3. *381բ-4բ* Ալելուի գիշերապեան [տէրունական տօնից կարգաւ. Ալելուի ծնընդեան տեառն մերոյ Յիսուսի գիշերային ժամուն] – *Ալէլուիա, Ալէլուիա, Ալէլուիա... Ողորմութեամբ Տեառն...* (*ունի միայն սկսուածքները, լուսանցներում ունի տօների եւ ձայների անունների համառօտագրութիւններ*):

Տե՛ս նաեւ. 589, էջ *46ա-66բ*, հմմտ. *ժամագիրք*, Կ. Պոլիս, *1806 թ.*, էջ *119-69*:

Գ. *385ա-433ա* [Տօնացոյց]

Տե՛ս նաեւ. 435, 279ա-310բ: 1/*385ա-6ա*: 2. ա/*386բ-8բ*: բ/*388բ-92բ*: գ/*392բ-5ա*: դ/*395ա-7ա*: ե/*397ա-406ա*: զ/*406բ-9բ*: է/*409բ-10բ*: ը/*410բ-1բ*: թ/*411բ-3ա*: ժ/*413ա-9ա*: ժա/*419ա-22ա*: ժբ/*422ա-5ա*: ժգ/*425աբ*: ժդ/*425բ-8ա* (սկ. տարբեր՝ խաչվերացի գիշերն հանման է...): ժե/*428ա-9ա*: ժզ/*429ա-33ա*:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՖԸ. դ.

Դ. *433բ* Անընկիզբն Աւտրած համապայծառ... ի հանձինս մեր առնեմ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *433ա* Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ անզրաւ յաւիտենից, ա[մէն]: Արդ, գրեցաւ Շարականս սուղ եւ պատուական, լիակատար եւ քաղուածովք ըստ փառաբանութեան դասուց հրեշտակաց իննեակ եւ տասնից ամենակալին Աստուծոյ, ըստ Ժ. շարականաւ աւրհնութիւնն կատարի, ի թվականութեան հայոց Ռ. եւ ՂԹ. (*1650*) եւ ի հայրապետութեան տեառն Փիլիպոսի եւ ի վարդապետութեան մերոյ ազգիս Ջուղայեցի քաջ եւ բարուն Սիմէոնին եւ Դաւթին եւ ի թագաւորութեան պարսից Փոքր շահ Ապասին եւ իշխանութեան խոջայ Սարգսագին, ի քաղաքն մեծ Շօշ, որ է Ըսպահան, եւ ի գեւղաքաղաքս Ջուղայ, ձեռամբ գպիր Մարգար գրչիս, ի նրուէր եւ ի ընծայ սուրբ եկեղեցոյն, որ կոչի Սուրբ Հոգի, ի խնդրոյ եւ ի հաւատարիմ քրիստոնեա եւ ստացող սորին ի փառս Աստուծոյ եւ յիշատակ բարի խոջայ Նազարէթին ի վայելումն անձին իւրոյ հոգւոյ |*433բ*| եւ մարմնոյ եւ յիշատակ է ծնօղացն իւրոյ՝ մահդասի խոջայ Եղնազարիի եւ Սալվինազիի. ամէն: Դարձեալ յիշատակ է ստացողի սորին պարոն խոջայ Նազարէթին եւ եղբօրն՝ հանգուցեալ առ Քրիստոս Ղազարիի եւ քւերն՝ Մէրջանին: Դարձեալ յիշատակ է դեռաբոյս եւ նորաբողբոջ խոջայ Նազարէթին եւ կողակցին իւրոյ՝ Եզոխիանին եւ որդւոյն՝ մանկագոյն Մուհայիլն եւ հանգուցեալ որդւոյն՝ Եղնազարին, որք հանդիպիք ամայ պաշտօնեայք եւ փառաբանիչք Աստուծոյն, յիշեցէ՛ք զսոսա ի պաշտօնս եւ ի սուրբ պատարագս եւ ի տօնախմբութիւնս եւ զողորմութիւնս յԱստուծոյ, խնդրեցէ՛ք վասն տոցայ կեանս եւ յարքայութիւնս ի Քրիստոսէ, եւ գուք յիշեալ լիցիք գայս ամենայն բարեացս ի Տեառնէ յԱստուծոյ. ամէն: Ի Սուրբ Հոգւոյ գալըստեանն աւարտեցաւ սայ, աւրինեալ է Աստուած յամենայն ժամ:

2. *273ա* (ստացողի) *Յիշեցէ՛ք, ո՛վ աստուածասէրք գծառայս [Աստուծոյ]* Նազարէթս, որ ըստացայ գտառս լիակատար քաղուածովք, գարդարեալ ջերմեռանդ սիրով ի փառս Աստուծոյ եւ գհայրն իմ մահդասի խոջայ Եղնազարն, որ կոչի Ամիրասթեից, եւ գմայրն իմ Սալվինազն, գարձեալ յիշեցէ՛ք գեղբայրն իմ, որ հանգուցեալ է առ Քրիստոս գՂազարոսն, եւ քոյրն իմ Մէրջանն, գարձեալ յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաւօթս ձեր գստացող Նազարէթս եւ գկողակիցն իմ Եզոխիանն եւ գորդին իմ նորաբողբոջ Մուհայիլն, եւ հանգուցեալ որդին իմ Եղնազարն, որ գայս սուրբ գիրս յիշատակ նուիրեցի գհայրենի յեկեղեցին մեր, որ կոչի Սուրբ Հոգի, ի փառաբանութիւնս Աստուծոյ եւ յիշատակ սայ ամենայն արեան մերձաւորաց իմոց. եւ յիշողքդ յիշեալ լիցիք:

344ա Յիշատակ է խոջա Նազարէթին՝ ստացողի սորին եւ ծնօղացն իւրոյ՝ մահդասի եղնազարիի եւ Սալվինազիի:

355ա Յիշատակ է սուրբ տառս լիակատար ստացողի սորին՝ հաւատարիմ ի տէր խոջա Նազարէթին եւ ծնօղացն իւրոյ՝ եղնազարին եւ Սալվինազին ի Քրիստոս Յիսուս. ամէն:

384բ Յիշեցէ՛ք, պաշտօնեա՛յք եւ փառաբանի՛չք ամենասուրբ երրորդութեան եւ մի աստուածութեան՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ բազմափափաք եւ հաւատարիմ քրիստոնեայ գստացող սորին խոջայ Նազարէթն եւ հայրն իւր՝

հանգուցեալ առ Քրիստոս խօջայ Նղնազարն եւ երգեցողսոց սորայ միաբանից եւ քահանայից սուրբ եկեղեցւոյն, որ կոչի Սուրբ Հոգի գտէր Մկրտիչն, տէր Անդրէասն, տէր Յովաննէսն, տէր Դաւիթն, տէր Մաթէոսն, տէր Աստուածատուրն, որ եղեն յօժար փափագանօք սմա գրելոյ վասն Սուրբ Հոգւոյն եկեղեցոյ ընծայ եւ նըւէր ի խօջայ Նազարէթին ի փառս Աստուծոյ եւ վայելուման հոգւոյն եւ մարմնոց իւրեանց եւ յիշատակ աստ եւ ի հանդերձելումն, եւս առաւել ստացողի սորին խօջայ Նազարէթին եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց՝ կենդանեաց եւ հանգուցելոց, որդւոց եւ զաւակաց, հազարապատիկ եւ բիւրապատիկ շնորհօք եւ ողորմութեամբն Աստուծոյ ամենակալէ Յիսուսէ Քրիստոսէ. ամէն. եւ զդպիր Մարգար գրիչս յիշեցէ՛ք ի Տէր, եւ դուք յիշեալ լիցիք առաջի Աստուծոյ. ամէն:

Այս եւ 433աբ էջերի յիշ-ների համառօտութիւնները տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Գ., էջ 391-2, Հ^{թր} 623:

386ա եւ զատացօղ սորայ գխօջա Նազարէթն. Տէր Աստուած օգնական իւրն. ամէն:

425բ Ջատացող սորին գխօջայ Նազարէթն յիշէ՛:

ՆՇՈՒՄ՝ պիպ. Աա՝ «*2558, Հ^{թր} 587, ՌՊԲ. – 1650, Մ[ենուա] հայ[իսկապոս]», կազմի մէջքին՝ «Շարական, Ձայնքազ, բոլորագիր, ՌՊԲ.»:*

2559
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԶ. դար

Տե՛ս եղիշէի վասն վարդանայ եւ Հայոց պատերազմին, Երեւան, 1957, էջ XXVIII-XXIX (նիշք Ջ.), 1-203; Տե՛ս նաեւ Մատենագիրք Հայոց, եղիշէ, հա. Ա. (Բ. դար), Անթիլիաս-Լիբանան, 2003, էջ 518 (նիշք Ջ.), 515-764:

Գ. *303բ-4ա ի Պատմութենէ Թովմայի վարդապետի – Բայց իբրու եղեւ մեծ պատերազմն... խնդրեալ զպատմողական գիրս Հայոց, զոր գրեալ էր հրամանաւ սրբոյն Վարդանայ:*

Տե՛ս Մատենադարանի Հայոց, Թովմա Արծրունի եւ Անանուն, հա. ԺԱ. (Ժ. դար), Անթիլիաս-Լիբանան, 2010, էջ 37, 117-9 (նիշք Թ.):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

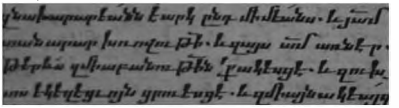
175բ Ոդզ լե՛ր, տէ՛ր, ծառայդ Աստուծոյ հեգահոգի տէր Յովհաննէս, եւ յամենայն ժամ յիշեա՛ եւ զիս՝ զառաւապահ Մարգարս, եւ յիշողացդ վարձ ի բարձրեալն իջցէ. ամէն:

252ա Զգծող սորին յիշել աղաչեմ, ով որ հոգիպիպ կարդալ:

ՆՇՈՒՄ՝ Ա. *կազմաւտարին՝ «Պատմութիւն Մով. Խորենացւոյ, քառածալ բոլորագիր, գրեալ ի վերայ թղթի ի Ձեռն (չնշուած՝ «տէր Յովհան») Մարգարի ուրումն անյայտ թուականս: Պարտականին ի սմին. ա. Պատմ. եղիշէի վասն վարդանայ եւ Հայոց պատերազմին: բ. Պատմ. վասն արիւնահեղին Բաբդոմայի, հանեալ ի պատմութենէ Թովմայ վարդապետի», «հե. վ Հ^{թր} 80 (տե՛ս Թոփչեանի ցուցակ) Օ. Եզանեան», պիպ. Աա՝ «Հ^{թր} 615, 2559, ԺՋ., Մ[ենուա] հայ[իսկապոս]», կազմի մէջքին՝ «1, Պատմութիւն Մովսէսի Խորենացւոյ», գրոշմուած՝ «Պատմութիւն Հայոց (գրչեայ) Վահանայ տէր Գր. Դաւեան»:*

ԳՐԻՉ՝ Մարգար: ՈՏԱՅՈՎ՝ տէր Յովհաննէս:

ԹԵՐԹ՝ 310. չգրուած 1աբ, 176ա-80բ, 305ա-10բ: ՓՈԱԿ՝ Ա-ԽՁx12 (ԺԸ 14, ԽՁ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 17x11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5x8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմոյ՝ 193ա): ՏՈՂ՝ 27 (2ա-175բ), 24 (181ա-304բ): ԿԱՁՄ՝ սեւ մոմյաթ, մէջբ եւ փեղկերի հիմնամասերը չազանակագոյն կաշի, միջուկը սառաւարաթուղթ, ասառաը կապոյտ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆՈՒԹ՝ Ա+Բ՝ կապոյտ չգրուած թուղթ, մասն կազմասառաի:

Նմուշ 193ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձ ա կ ա տ ա գ ր ի՝ 2ա, 44ա, 117ա, 181ա: կ ո ւ ա ռ ճ գ ա գ ր ի՝ բուսական: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան եւ բորբոսի հետքեր, բ. 1-3, 33-140, 234-7 ցեցի անցքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *2ա-175բ [Մովսէսի Խորենացւոյ Պատմութիւն Հայոց]*

Տե՛ս նաեւ. 1459, 4ա-167ա: ա/*2ա-44բ (ցանկը՝ յիշ): բ/44ա-116բ (ցանկը՝ յիշ): գ/117ա-75բ (ցանկը՝ յիշ):*

Տե՛ս Մովսէսի Խորենացւոյ Պատմութիւն հայոց, Տփղիս, 1913, էջ ԺԷ (նիշք Տ), 1-366: Տե՛ս նաեւ Մատենադիրք Հայոց, Մովսէս Խորենացի, հա. Բ. (Ե. դար), Անթիլիաս-Լիբանան, 2003, էջ 1741 (նիշք Տ), 1737-2121:

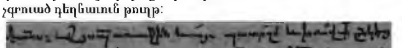
Բ. *181ա-303բ Եղիշէի վարդապետի, զոր արարեալ է խնդրով Դաւթի Մամիկոնի, Վասն Վարդանայ եւ Հայոց պատերազմին*

Տե՛ս նաեւ. 573, 388բ-469բ: *նխ.բգ/181ա-2բ: ա/182բ-7բ: բ/187բ 211ա: գ/211ա 32բ: դ/232բ 7ա: ե/237ա 53ա: զ/252ա 63ա: է/263բ-90ա: ը/290ա-6ա: թ/296ա-303բ:*

2560
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՅՈՂ՝ Սիմոն Երէց։

ԹԵՐԹ՝ 145. չգրուած՝ 38ա։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԵxI2 (Բ, ժ 10, ե 11, է 16, Ը, ԺԱ 8, ԺԲ 2, ԺԴ, ԺԵ 4)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,6x12,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (15x9,5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 119ա)։ ՏՈՂ՝ 23 (1ա-120ա), խառն՝ 24-30։ ԿԱՋՄ՝ մուգ չագանակագոյն կաշի, դռճակով, միջուկր տախտակ. աստառր դոշոմազարդ կաս. լուսանցակոդերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Դ-Ջ+Է՝ չգրուած դեղնատուն թուղթ։

Նմուշ 119ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թանաքի ազդեցութիւնից գոյնդ աշտար գունատխտրուած, թուղթր հայրացած (յատկապէս՝ թ. 1-3, 15-17, 47-64, 67-75, 80-90), զգալի թուով թերթերի որոշ հատուածներ բայրացած-թափուած, մասամբ ցեղակեր, տառերի եւ վերին լուսանցներում խոնաւութեան հետեւներ, լուսանցակոդերր կեղտոտուած, թ. 115-6ի միջեւ ամորոշ բաճկի թերթեր րնկած. վնասուած թերթերը Ի. դ. նորոգուած, ձեռագիրը վերակազմուած ճիի եւ նոր կաշուով, նոր կազմատախտակով, նոր գծագրութեամբ, նոր դռճակով. լուսանցակոդերը գունաթափ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-37բ* Յաղագս մեծի նախաարարութեան Օրպէլեանց, երէ ոտաի ելն եւ որպէս եւ վասն գալոյ նոցա յայս աշխարհ եւ վասն բազում բանից եւ գործոց նոցա գոյցի յոյովք — *Յիսկզբան նահապետութեան աշխարհիս Հայոց եւ Վրաց... եւ կամ կարծիք ինչ տարցի, եթէ (այսչափ)։*

Տե՛ս Պատմութիւն նահանգին Սիսական, որ պարսիկ Մանեփանեանի Օրբէլեան աբբեպիսկոպոսի Սիւնեաց, Թիֆլիս, 1910, էջ 362-432։

Բ. *38բ-115բ* [Յովհաննու Մամիկոնեան] Պատմութիւն Տարաւնոյ, զոր բաբբմանեաց Ջենոր ասորոց եպիսկոպոսն

1. ա. *38բ-40բ* Պատճէն առաջին Սրբոյն Գրիգորի, զոր գրեաց ի Կեսարիայ ատ Վեռնդիէ — *Զատ ի յաստուածուստ պատուել եւ ի մարդկանէ փառաւորեալ... եւ մերոյ բարեխօսութեամբս. ամէն։*

բ. *40բ-4բ* Պատճառ երկրորդ Թխթին պատասխանի։ Պատմութիւն գրոյն սրբոյն Գրիգորի, զոր յղ[ե]աց կեսարու հայրապետն ի ժամ վաղճանի իւրոյ — *երջանիկ եւ աստուածարեալ Տէառն եղբօրդ եհաս առ մեզ... ողջ լերո՛ք ի Տէր։*

գ. *44բ-8բ* Առաւմն թղտին — *[ե]ւ առեալ տարան զթուխամ առաքեալքն այնոքիկ... զոր ինչ առ իւրոց սահմանաւքն գործեցան։*

Հատուածաբաժանումը տպագրի հանելիս տարբեր է։

ԺԷ. դար (1691ից առաջ)

դ. *48բ-9ա* [Պ]ատասխանի Ջենորի։ [Յ]ուցանել պատճառ պատմութեանն — *[Տեառն] եւ սիրելի երջանիկ եպիսկոպոսացտ... արդ, ես սկ[ի]զբն այս պատմութեան ըղձերս եդից հարցումն։*

ե. *49ա-66ա* [Զ]ենոբայ Ասորոյ պատասխանի թխտոյն ասորոցս [ե]ւ պատմութիւն վասն Իննակնեան տեղացն եւ պատճառացմին, որ յԱրծանեայ — *[Ս]ինդ ժամանակս թագաւորութեան Խոսրովայ որդոյ Վաղարշոյ... Այս պատճէն առաջին պատերազմին Արձանին։*

2. ա. *66ա-74բ* Պատճէն [ե]րկրորդ. Վասն պատերազմին, [ո]ր յԱրծանեայ — *[Ա]րդ, մինչ դեռ Տրդատ եւ տուրբն Գրիգոր կամէին... Ողջ լերո՛ք ի Տէր։*

բ. *75ա-84բ* Թէ որ, որ յաջորդեցին յատաքնորդութիւն Մուրբ Կաբապետին, որ կոչի Գլակայ վանք — *Զնորբ եկաց հայր վանացն Գլակայ ամս Ի. (20)... եւ գկրօնաւորսն սատակել, որոց եւ կատարեցին գիրսն։*

գ. *84բ-92բ* [Գ]ոյիս Պատից պատմութիւնն եւ գալն Միհրանայ ի Տարաւն երեսուն հազարով եւ կոտորել [Գ]ապոյն Վաճանա գնոսայ Ա[ծ] բաղաք, Մշու, Գալեռա, Խութայ, Շատոյց եւ Սասնոյ — *Յառաջին ամի թագաւորութեան Փոկասու... եւ ես շինել նմայ եկեղեցիք ի Թիլն ասան, փառք սուրբ Երրորդութեան. ամէն։*

դ. *92բ-104բ* [Ե]ւորդ գայն Վախթանկայ ի Տարաւն Լ[Ռ]վ (30000), [ո]ր եւ չինեաց գՊորպ բաղաք եւ զբերդն Գոճար — *[Ի]բրեւ խաղաց թագաւորն Պարսից ի վերայ Յունաց... ի պղծութիւն ազանդոյն հալածական լինէր յերկիրն Յունաց. եւ Քրիստոսի մարդայսիրին փառք յօրհնեանս յաւիտենից. ամէն։*

ե. *105ա-9բ* Գրեալ եւրոդոց. Վասն գալատեանն Տիգրանայ, կոտորածին, որ ի Հոնբնկեացն — *Դարձեալ այլ գօր առաքեաց Խոսրով... կնքեցօ Տիրան որդի Վահանայ ի վանսն Գլակայ. եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յօրհնեանս. ամէն, Հա՛յր մեր։*

զ. *110ա-3բ* [Զ]որոդոյ. գայն Վաղդունեայ, եւ մեռանելն ի Փաղիկաս լիսուն աւարբմբ — *[Ե]ւ եղեւ յետ ԺԸ. ամի... առաքինի իշխանացն Մուշեղայ, Վահանայ, Սմբատայ, Վահանայ Կամսարական, Տիրանայ, որ յիշատակն ապրմնութեամբ եղէցի. ամէն, հայր։*

է. *113բ-5բ* [Պ]ատմութիւն Սիճեռնկան խաչին — *Ընդ ժամանակս թագաւորութեան Հերակլայ... եւ իշխանութիւն Վահանայ տանն Մամկոնէից։*

Տե՛ս Յովհան Մամիկոնեան, Պատմութիւն Տարօնոյ, աշխ. Ա. Աբրահամեանի, Նրեւան, 1941, էջ 31-281, ձեռագրիս մասին XIX (2ր 23)։

Գ. *116ա* ///*Այս թվին ի հոգեւոր ապդն, որ է Սանուբէ:*

Բ. 115-ճի միջեւ թերթ ընկած՝ սա ինչ որ բնագրի աւարտի պահպանուած մասն է:

Դ. *116ա-3բ* Կանոն յուրաքանչիւր տղայն Հառաւմօրեայ լինի. առնու մայրն զմանուկն եւ զմանկաբարձն, եւ երթան ի դուռն եկեղեցւոյն եւ կրկնէ մայրն ԽԵ. (40) ծուռ ի դուռն եկեղեցւոյն, եւ բահանայն ասէ զաղօթս ի վերայ պատանւոյն – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ եկիր ի փրկութիւն ազգի մարդկան... քանզի քեզ վայել է փառք, իշխանութիւն (118բ՝ ազիւսակ՝ «Խրատ կնքաւորութեան»):*

Ե. *119ա-23բ* Քարոզ ծննդեանն Տեառն, յայլմէ՛ ի բանն. Ողորմութիւն եւ ճշմարտութիւն պատանեցեն, առդարութիւն եւ խաղաղութիւն համբուրեսցին – *Ջիմաստացեալն յԱստուծոյ Սողոմոն... կարօտ գիտութեան, որպէս կարացուք իմանալ ինչ կամ ասել:*

Զ. *123բ-45բ* [Բանք Մխիթարայ վարդապետի]

ա. *123բ-8բ* Բան Մխիթար վարդապետի ասացեալ – *Իսկ ըստ ներգործութեան կրիցն... եւ անարատ գոլ ի նմայ առանց յեղման աւրինակի:*

բ. *128բ-34բ* Նորին Մխիթարայ առ այնոսիկ, որ խմոր եւ ջուր արկանեն յահաւոր խորհուրդ սրբոյ պատարագին – *Որք միանգամ ճշմարտութիւնն սիրոզք իցեն... եւ անզգամութեան աւրինակի կատարել ի փառս սրբոյ Երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

գ. *134բ-45բ* Նորին բան Մխիթարայ. Վասն խոստովանութեան մեղացն – *Ճշմարիտ է, ի հաւաստի է սահման խոստովանութեան... ամենասուրբ Հոգւոյն յամենայն արարածոց իւրոց յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

է. *145բ* [Տաղ Ներսիսի Շնորհալւոյ] («Ներսիսե») – *Նոր ըստեղծեալ բանն յանէից ի սկզբանէ... Երեւեցար խնկայբերից ողջոյն կենաց:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

38բ Աւգնեա՛յ, Հոգի Սուրբ, Աստուած ճշմարիտ, դու աջողես աւարտն բարի:

66ա Ես զստացօղ գրոցս մեղսամած Սիմոնս չիշեցէ՛ք:

74բ Բարեխաւսութեամբ եւ աղաւթիւք սրբուհւոյ Աստուածածնին եւ Յովհաննու Կարապետին եւ սրբոյ Սահականոսի Նախավկային եւ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին [եւ] Տղայտայ թագաւորին ողորմեա՛յ, Տէ՛ր Աստուած, ստացող սուրբ գրոցս տէր Սիմոնին, որ գրիչս գրեաց յիւր եւ իւր ծնաւղացն՝ Աղուազարին, Բէկումին: Եւ դարձեալ չիշեցէ՛ք զտէր Սիմոնն եւ զկողակիցն իւր՝ զԳոլզիին եւ զորդիքն՝ խոջայ Բաբէն, զԳրիգորն, Աղազարին, Աստուած ողորմի՛ [աս]ացէ՛ք:

84բ Քրիստո՛ս Աստուած, Ամէորդոյն բարեխաւսութեամբն Յովհաննու Կարապետին ողորմեա՛յ, Տէր Աստուած, ստացաւղ սուրբ գրոցս [Սիմ]ոն մեղայպարտի:

104բ Ջստացօղ Պատմութեան գրոցս մեղսամած եւ թաւիւր ամենայն գործոց, անկարգս ի կարգաւորացս, անյիշելիս ի գրչացս, անաւրւեսնս ի յարուեսաւտրեանց, զազգատս ի գիտնականաց, կրօսերս ի յեղբարցդ եւ սիւղս ի միջոյ եկեղեցականաց նախնոցն եւ հետեւելոցն, այժմուս եւ ապագայիցդն Սիմոն անարժանս եւ զծնաւղացն իմոց հանգուսցէ ի Քրիստոս՝ Բկլումն, Աղազարն, եւ զեղբայրն իմ՝ հանգուցեալ ի Քրիստոս՝ Զինի, Աղոի, Բաբէն, Պաւռնդատն, Յովանն. ամէն: Հայր մեր:

109բ Ջանպիտանս ամենայնի Սիմոնս, անձն եղկելի:

115բ Քրիստո՛ս Աստուած, վասն խաչի քո պատուականի ողորմեա՛յ, Տէ՛ր Աստուած, զստացաւղ սուրբ գրոցս Սիմոն իրիցին, որ գրեց գիրքս յիշատակ իւրն եւ ծնողացն եւ ազգականացն ամենեցուն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

1. *104բ (1691 թ., նոտրգիր) Ես՝* Յակոբ էրէցս գրեցի սրբաշարք գիրս վասն յիշատակի իմոյ, փոքր թիվն ՀԸ. *(1691),* Արամ չո[ր]սումն, օրն ուրբաթ յարտկուն:

2. *115բ (1692 թ., նոտրգիր) Ես՝* տէր Սահեփանոսի *թոռն,* տէր Առաքելի *որդի* տէր Յակոբս գիրս գրեցի թվինն ՌՃԽԱ. *(1692),* փոքր թվինն ՀԸ. *(1692),* Վաճար ԺՔ. *(12),* օրն շաբաթ, դապգարակուն էր, որ գրեցի:

3. *115բ (1695 թ., նոտրգիր)* Գրեցաւ փոքր թիվն Զ. *(1695),* Նախայ ինն, օրն հինգշաբթի:

4. *118բ (1695 թ., նոտրգիր)* Վա՛յ ինձ հազար բերան, որ խաւարեալ աչս տեսաւ, որ եմ Յակոբ էրէցս, որ գմահն տեսայ Եմովչաիս թիվն ՌՃԽԴ. *(1695),* փետրվարի Զ., փոքր թիվն ՀՔ. *(1695),* Ովդան ԻԳ. *(23),* օրն ադուհայ առաչին չորեքշաբաթին էր, որ աչս խաւնեց:

5. *115բ (1697 թ., նոտրգիր)* Փոքր թիվն ՋՔ. *(1697),* Գամար ԺԳ. *(13),* օրն շաբաթ: Ես՝ Յակոբ էրէցս գիրս գրեցի Բարսեղչաճին, գլուխն լվաման էր, Բարսեղչաճս լայման էր վասն լվանմանն:

6. *47բ (1710 թ., նոտրգիր)* Թվին ՌՃՇԺ. *(1710),* ապրիլ ԻԲ. *(22),* փոքր թիվն ՂԸ. *(1710),* Ադամ Գ., օրն շաբաթ Մկօճից, Գափրէլենց տունն գող մտաւ, ես՝ Յակոբս էրէցս, ժամի աւարի մեր ժամումն:

7. *145բ (1713 թ., նոտրգիր)* Գրեցի փոքր թվին ՂԸ. *(1713),* Համիրայ Թ.ումն *(9):*

8. *1ա (1797 թ., շղագիր, Յովսէփ Արղութեանի ձեռքով)* Սահաճնու վանից յայրէն հանեցաք ՌՄԽՋ. *(1797)* թուին:

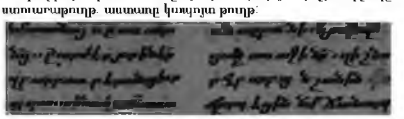
ՆՇՈՒՄ պիտ. Ամ՝ «2560», պիտ. Գա՝ «2560, Աստրախան ՀՊ 96», պիտ. Եր՝ «Վերակազմուած է հին ու նոր կաշիով, նոր կազմաստառով, նոր գծագրութեամբ: Գլխաւոր վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրեան, Երեւան 1974 թ.», պիտ. Էա՝ «Հ[ին] 1, Պատմութիւն Մտեփանոսի Օրպէլեան (Հաւատած մի յաղագս մեծի նախարարութեան Օրպէլեանց) ութածաւ, նօտրագիր հաստառակ, գրեալ ի թղթի, չունի գլիշատակարան: Պարունակին ի սմա. ա. Պատմութիւն Տարօնոյ, բ. Պատմութիւն Միջեւնեանի խաչին, գ. Կանոն, յորժամ տղայն քառասնօրեայ լինի, դ. Քարոզ ծննդեան Տեառն ե. Բան Մխիթար վարդապետի «Իսկ ընդ ներգործութեան... », զ. Նորին պատասխան առ ալնոսիկ, որք խմոր եւ ջուր արկանեն յահաւոր խորհուրդ ս. պատարագին», «Հ[ին] 631, 2560», պիտ. Էք՝ «ՌՃՀԲ.ց առաջ, Մ[ատթէոս] եպ[իսկոպո]ս», ա Վ. Վարդապետեանց»:

2561
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՍՈՒՐԲ ԱՄԲԱՐԱՍ (ԳԱՆձԱՍԱՐ) ՌԱԺԱԳ. – 1664

ԳՐԻՉ՝ Սիմոն: ՍՏԱՑՈՂ՝ Պատուական Քարսեղ արհեպս:

ԹԵՐԹ՝ 264. չգրուած՝ 1ա, 263բ-4բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԲ×12: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17x13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13x9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 100ա): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ սեւ մովլաք, մէջը եւ փեղկերի ճիմնամասերը՝ շագանակագոյն կաշի, միջոցը ատաւաթագոյն ատաղձ կապոյտ թուղթ:

Նմոյշ 100ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ հանգուցագիր, թոյնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: կազմը մաշուած, թերթերին աղտոտուածութեան ճնշմեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *2ա-241ա* [Մովսիսի Կաղանկատուացւոյ Պատմութիւն Աղուանից]

Տե՛ս նաեւ. 1531, 231ա-377ա: *Նախերգան՝2ա-4ա (սկ. եւ վերջը տարբեր՝ ա. Յանկ եւ նախադրութիւն սակս պատմութեան Աղուանից... այս առաջին ցանկ պատմագրուս Յուով Լ. (30) եւ ցուցումն կարգի տոմս, զոր դիւրագիւտ յիւի ընթերցողաց, զորս եւ կամիցին խնդրել, կարգաւ գիւտ. եւ գաղխատող տոմս յիշեա՛)*: ա՛/4բ-6ա: գ/6ա-7ա: դ/7ա-8ա: ե/8ա: զ/8ա-9բ: է/9բ-10ա: ը/10ա-1բ: թ/11բ-2բ: ժ/12բ-4ա: ժա/14ա-21ա: ժբ/21բ-2ա: ժգ/22ա-3ա: ժդ/23ա-6բ *(խորագիրը եւ սկ. տարբեր՝ Քանզարութիւն սրբոյն Գրիգորիսի եւ ելն լԱղուանս լուսաւորելն, եւ նահատակութիւն նորին, եւ բերումն նշխարացն – Որ ինչ սակս երիցս երանելոյն Գրիգորի...)*: ժե/26բ-7բ: ժզ/27բ-30ա *(սկ. տարբեր՝ Առեալ դադարեաց թագաւորութիւնն Ադուանից ամս լ...)*: ժէ/30ա-3ա *(սկ. տարբեր՝ Թագաւորէ Վաղարշակ հօրեղբայր նորա...)*: ժը/33ա-6բ: ժթ/36բ-41բ: ի/41բ-2ա: իա/42ա-6բ *(խորագիրը, «Յետիկ երանելւոյն Վաչագանայ»)* չէ՛ք): իբ/46բ-3ա *(սկ. տարբեր՝ Յոր ոմն այր եգիատոր...)*: իգ/48ա-53բ: իդ/53բ-4բ: իե/54բ-5ա: իզ/55ա-8բ: իէ/58բ-60բ: իը/60բ-1բ: իթ/61բ-4ա: լ/64ա-6բ: 2. *[Յանկ]*/66բ-9ա: ա՛/69ա-73բ: բ/73բ-7ա: գ/77ա-8ա: դ/78ա-9ա: ե/78բ-9ա: զ/79ա-80բ: է/80բ-3ա: ը/83ա-բ: թ/83բ 4բ: ժ/84բ-8ա: ժա/88ա-93ա: ժբ/93ա-7ա: ժգ/97ա-9բ: ժդ/99բ-110ա: ժե/110ա-2ա: ժզ/112ա-4բ: ժէ/115ա-6ա: ժը/116ա-9բ: ժթ/119բ-22ա: ի/122ա *(անխորագիր)*: իա/122բ-3բ: իբ/123բ-5բ: իգ/125բ-6ա: իդ/126ա: իե/126բ-8ա: իզ/128ա-9բ: իէ/129բ-32բ: իը/132բ-6բ: իթ/136բ-40բ: լ/140բ-2բ: լա/142բ-4ա: լբ/144ա: լգ/144բ-9բ: լդ/149բ-53ա: լե/153ա-4ա: լզ/154բ-6ա: լէ/156ա-7բ: լը/157բ-9ա: լթ/159ա-61ա: խ/161ա-6ա: խա/166բ-73բ: խբ/173բ-5բ: խգ/175բ-6ա: խդ/176ա-7ա: խե/177ա-8բ: խզ/178բ-80բ: խէ/180բ 1բ: խը/181բ-4բ: խթ/184բ-7բ: ծ/187բ-93ա: ծա/193ա-4բ: ծբ/194բ-5բ: 3. *[Յանկ]*/195բ-6բ *(վերջը տարբեր՝ ԻՐ. Վասն մահուան իշխանին Շահնշահի եւ որդւոյ նորա Քաքայէին)*: ա՛/196բ-9ա: բ/199ա-200ա: գ/200ա-1բ: դ/201բ: ե/201բ-2ա: զ/202ա: է/202բ-3ա: ը/203ա-6ա: թ/206ա-7ա: ժ/207ա: ժա/207բ-11բ: ժբ/211բ-3ա: ժգ/213ա: ժդ/214ա-5ա: ժե/215ա: ժզ/215բ-7բ: ժէ/217բ-9ա: ժը/219ա-20բ: ժթ/220բ-3բ: ի/223բ-7բ: իա/227բ-31ա: իբ/231ա 3բ: իգ/233բ-6բ:

Տե՛ս Մովսէս Կաղանկատուացի, Պատմութիւն Աղուանից աշխարհի, աշխ. Վ. Առաքելեան, Երեւան, 1983, էջ 1-347 (Հետագրիս մասին էջ Լ[-Խ՝ ծ), հմմտ. Մ. Յակոբեան, «Մովսէս Կաղանկատուացու «Ադուանից պատմութեան մեռագրերը»,- Բանբեր Մատենադարանի, 2[թ՛] 15, Երեւան, 1986, էջ 110-44:

Ունի նաեւ.

ա. *236բ-8ա* Իէ [=Իե.]. Վասն կոտորածին, որ ի կողմանս Խաչենոյ եւ վասն բարեպաշտ իշխանին Ջալալին – *Լուաք սակաւիկ մի համառօտիւք... եւ հասանէին, ամենայն ուրէք նեղէին զնոսա:*

բ. *238աբ* ԻՋ. Վասն եկեղեցւոյն, զոր չինեաց – *Շինեաց եկեղեցի մի գեղեցկագործ... ի տուէ եւ ի գիշերի ըստ գրեցելումն:*

գ. *238բ-40բ* ԻԿ. Վասն մաճուան բարեպաշտ իշխանին Ջալալադին – *Իսկ թագաւորն Վրաց որդի Հաշային... եւ յաջորդեաց զաթոռն տէր Մտեփանոս ամենուի տիրէ:*

դ. *240բ-1ա* ԻՐ. Վասն մաճուան իշխանին Շահնշահի եւ որդւոյ նորա Ջահարիին – *Մեծ իշխան Շահնշահ... եւ տարեալ թաղեցին գնա ի Քոբլայրն, զոր առ կինն նորա ի Հայոց:*

ե. *241ա-59ա* Պատմութիւն յաղագս արդյ խաչին, որ Հագուեցաւն կոյի եւ թէ որպէս դարձաւ ի Պարսից աշխարհէն խաչն աստուածընկալ եւ յայնժամ մասն ինչ րնկալեալ տիկնոջն Սիւնեաց – *Եւ եղեւ յետ թագաւորելոյն Մաւրկայ արքային Հոռոմոց... եւ էր թուական հայոց Ճ. եւ Ր. (653) եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս յաւիտեանից. ամէն:*

Տպ. տե՛ս «Արարատ», 1888/է., էջ 399-404:

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, 1736 թ.

Գ. 1. *Ւբ* [Երգեցողի շարականաց] — *Թուականք Քրիստոսի եւ հայոց, Ա. Իսահակ հայրապետն. ՆժԹ... ԺԷ. Յօհաննէս Պլուզն ՌՅ. Զկէ (1298)։ Սոքա են երգեցողք շարականացն համօրէն, որոց մաղթանօքն տէր Քրիստոս Աստուած մեզ ողորմեսցի. ամէն։*

2. *262ա-3ա* [Ներս. Գանձակեցւոյ Գաւազանագիրի կաթողիկոսացն Աղուանից] — *Տէր Մարկոս այրն Աստուծոյ. ԽԴ... Տէր Ներսէս մեծապարտ յետին Քշուառացեալ ՌՅԹ. (1706). եւ այժմ ՌՅԶ. (1736). Զ6. (յետագայ գրչութեամբ աւելացուած է)՝ «Տէր Իսրայէլ Մեծկուէնից, որ այժմ վարէ գժողովուրդս. ՌՄԺԲ. (1763)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս վերը՝ 4ա։

259ա Արդ, աղաչեմ զամենեսեան՝ հա՛րք եւ եղբա՛րք եւ սիրամաքուր սուրբ հայրապե՛տք, որ բնակեալդ էք ի դուռն Ամարաս, որք կարդայք եւ կամ ասրինակէք, պաղատանօք սրտի յերեսս անկեալ առ ոտս Ձեր յիշման արժանի արարէ՛ք զիս՝ զբազմամեղ գրիչս եւ գծօղ սորա զանարժան եւ զղարիպացեալ սուտանուն ապաշխարող, եւ զծնօղսն իմ ըստ մարմնոյ, եւ զեղբարքն իմ հարազատս, եւ զամենայն ազգայինսն իմ, եւ զայնոսիկ՝ որք յանձնեցին յիշատակել յաղօթս, եւ տէր Աստուած յիշողա|*259բ*|ցդ եւ յիշելոցս առ հասարակ ողորմեսցի ի միւսանգամ գալստեանն. ամէն։ Ո՛վ եղբա՛րք, ես չունիմ յիշման տեղիք, բայց թէ սակաւ մի յիշման արժան առնէք, վարձս ի Քրիստոսէ առնուք եւ զԱստուած ողորմին ընդ Հա՛յր մեզալին կցորդեալ ասէ, Հայրն Աստուած գնա անտես չառնէ. ամէն։

259բ Փա՛ռք եպական տէրութեանն եւ եռորոշ անձնաւորութեան՝ Հօր անսկզբան, Որդւոյ անեղրի եւ Հոգւոյն Սրբոյ անհատ բղխողի. այժմ եւ անդրան յաւիտենից. ամէն։ Շնորհօք ամենազօրին Աստուծոյ եղեւ կատարումն այսմ լուա[գա]րդ եւ ներբողունակ մատենիս ի շրջաբերութեան թուականիս հայագնի ի Ռ. ի ծ. ի ժ. եւ յԳ. *(1664)* ամին, ի հայրապետութեան աշխարհիս Աղուանից տէր Պետրոսի |*260ա*| երջանկափառ կաթողիկոսի՝ վերադիտողի մեծի աթոռոյն Գանձասարայ, զի այս խոհեմաբան հայրապետս աշակերտ էր սրբասիալ եւ ուղիափեմ մեր րաբունապետին Ղուկասու, վասն զի այս երիցս երանելոյ կաթողիկոսս լուսաւորեաց գխաւարեալ եւ գնսեմացեալ բոլոր տունս Աղուանից, զոր ի բազում ամանակաց կայր խաւեալ եւ խանգարեալ ի կարգաց եւ ի կրօնից վանորայք եւ յամենայն եկեղեցիք, յորոյ մի էր եւ մեծ աթոռս Ամարաս, զի յամանակաց յոլովից կայր աւեր եւ անբնակ ի մարդկանէ, զի արք ոմանք խչեչէք եւ անխոհեմք փեռևեկտալ եւ խրամատեալ էին զթեմ եւ զվիճակ սորին եւ արարեալ իւրեանց բնակութիւնս յայլ եւ այլ վայրս՝ ըստ անձնիւր կամաց, իսկ այս խոհեմաբան կաթողիկոս Պետրոս եկեալ ժողովեաց ի մի զթեմ եւ զվիճակ երկրիս Հաբանդ կոչեցեալ, զոր այժմ ասի Վարաճաս եւ կացոյց զառաջնորդ զհարազատ եւ զմիածին զաշակերտն իւր զպարոնտէր Բարսեղն, որ է ստացող տարիս, եւ սա նորոգեաց զԱմարաս պարսպօք եւ բազմածախս սենեկօք եւ տամբք ի փառս արարչին եւ ընտրելոյն իւրոյ սրբոյն Գրիգորի. ամէն։ |*260բ*| Տինա կայր եւ հովարան ի հնոց մեծի աթոռոյս հուպ ի գեղջն Հիրեր կոչեցեալ, որ կոչիւր Սուրբ Աստուածածնի վանք, նա եւս էր անբնակացեալ, այլ եւ անդ գնացեալ՝ մեծ հայրապետն հիմնարկէ զեկեղեցի եւ յանձնէ աշակերտին իւրոյ զվերդուդեալ Բարսեղ պարտնտիրին, զի շինեսցէ, զոր եւ կատարեաց իսկ կամարակապ ձեւով եւ գեղեցկանիստ դրամբք ըստ ձեռնտուութեան ժամանակիս, որ վերայձայնի Սուրբ Գրիգորիս, որ եւ անդ զարդարեաց պարապօք եւ խցերօք՝ կամօք եւ օժանդակութեամբ վերոյասացեալ հոգեւոր հօրն իւրոյ։ Յարձեալ եւ գրել յոլով գրեանս, յորոց մինն է եւ գայս Պատմագիրքդ, զոր ի վաղուց հետէ սպառեալ էր ի տանէս Աղուանից, եւ գտեալ եղեւ ի ձեռն լուսաւոր հոգի Ղուկաս վարդապետին, զոր եւ վերստին գրել եւ օրինակել վերոյգրեալ հայրապետս, իսկ սորա տեսեալ՝ բազում փափականօք գրել հրամայեաց եւ եւս վասնզ երկակի աթոռոցս՝ Սուրբ Ամարաս եւ Նորաշէն Սուրբ Գրիգորիսի վանուցն, ասելով՝ Եթէ ոք հանէ ջանայցէ ի դրանէ երկուց աթոռոցս կամ կտրեսցէ գյիշատա|*261ա*|կարանս, հանցի գայնպիսին ի դրախտէն կենաց եւ կտրեսցի ընդ միշ, եւ զբաժին նորա ընդ կեղծաւորս դիցի. ամէն։ Արդ, ով դասք լոյսերամիջ, յորժամ հանդիպիք սմա կարդալով կամ գաղափարելով, յիշեցէ՛ք ի սուրբ աղօթս ձեր զառաջնորդ սուրբ ուխտեացս՝ կոչովամբ եւ հանճարապատում գտէր Բարսեղ արհիապահոպոսն, որ ստացող եղեւ գայս ներբողունակ մատենիս, որ է սեպհական յերկրէս Հաբանդու, ի գեղջէն Կիշի կոչեցեալ, ընդ սմին եւ միաբանք տեղոյս գՄարտիրոս, գԱլէքսան եւ զեղիա պարոնտեարք, որք փոխեցան ի Քրիստոս մերում ժամանակիս, այլ եւ որք նարդեանս ի պաշտօն ուխտեացս՝ զՈվաննէս պարոնտէրս, գտէր Գրիգորս, գտէր Մկրտիչս եւ գտէր Ոսկանս եւ զայլ աշխատաւորս յիշել պարտիք ի Քրիստոս. ամէն։ Գարձեալ յիշեցէ՛ք կրկին անգամ զԲարսեղ պարոնտէրն եւ զարեանառու մերձաւորսն՝ զփոխեցեալսն ի Քրիստոս՝ զՈվհաննէնէ պարոնտէրն եւ զՄարտիրոս (վերջին երկու անունների վրայ համապատասխանաբար գրուած է ը. եւ ա.) պարոնտէրն, որ մականունեալ Շէկ կոչիւր, *|261բ|* այլ եւ ծնողաց իւրոց՝ զհայրն իւր՝ Աղան եւ զմայրն իւր՝ Գուլզոն եւ զհարազատ եղբարքն՝ զԲաղատասարն եւ զՄարտիրոսն, նա եւ եղբօրորդիքն իւր՝ գԿասբարն եւ գՄաղրուվանն, որ մանուկ տիօք փոխեցաւ ի Քրիստոս, այլ եւ քորքն իւր՝

գՓէէրին, գհանուման, գՀիւրէսան եւ գՓաամամն եւ գայլ ամենայն յիւտանիսն՝ գկենդանիս եւ գմանուցեալսն միահաղոյն յիշելոցն ի Քրիստոս միով Հա՛յր մեզաչիւ, եւ գուք յիշեալ յիշիք ի Քրիստոս՝ յոյսն ամենեցուն. ամէն: Հա՛յր: Ընդ որոց եւ զիս՝ զՍիմոն լոկ անուամբ բանի սպասաւորս յիշել ժամեմ, որ զամայս յիշատակարանս ծրեցի, նա եւ Թողութիւն շնորհել խոշորութեան գրոյս, վասն զի յանպատշաճ ժամու եւ ի վերայ ծնկաց իմոց մէլանեցաւ:

ԿՆՔՈՂՈՐՈՇՄ՝ *1բ, 263բ.* սեւ թանաքով բոլորակ, անընթեռնելի:

ՆՇՈՒՄ՝ կազմի մէջքին՝ «Մովսէս Կաղակաւղցի, Պատմութիւն Ագուանից (գրչեայ), Վահանայ Տէր-Գրիգորի Դպրի Հադեան», կազմաստառ մ՝ «*Ա. վ. Հ՝ 81 (տե՛ս Թոփչեանի ցուցակ) Ծ. եգանեան*», «*Հ՝ 2, Պատմութիւն Մովսիսի Կաղականդացւոյ, կաշեկազմ, բոլորագիր, երկէջեան, քառածալ, գրեալ ի թղթի, ի թուականութեան հայոց ՌՃԺԳ. (1664), ի հայրապետութեան տեառն Պետրոսի Ագուանից կաթողիկոսի, վերագիտող մեծի աթոռոյն Կանձասարայ, առ որով ոմն տէր Բարսեղ իւրով ծախիւք նորոգել գաւերն եւ գամայացեալն Ամբաս, հանդերձ պարսպօք եւ բազմաթիւ սենեկօք, եւ տայ գրել զյոյսով մատանս, յորոց մին է եւ այս մատեան, ունի ի վերջն զընդարձակ յիշատակարան եւ թերի ցանկ կաթուղիկոսացն Ագուանից*», *Ա՝ «Հ՝ 633, 2561, 1664 թ., Մ[ելտոպ] եպ[իսկոպո]ս*»:

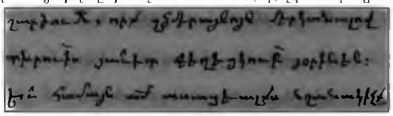
2562

ՄՈՎՍԷՍ ԽՈՐԵՆԱՑԻ, ԳԻՐՔ ՊԻՏՈՅԻՑ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ՝ Յարութիւն Պետանեան Կոստանդնուպոլսեցի:

ԹԵՐԹ՝ 268+1 (կրկն.՝ թ 208, գոյի եզակալում՝ 1-21, որ է՝ 1ա-11ա). չզրուած՝ 265բ-5բ: ՊՐԱԿ՝ 1-17x16 (17պլ՝ 13): ՆՒՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոյմով՝ «ΦΗΝΙΕ», «ΚΤΕLIER», ներ՝ գինաշրջաններ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,3x10,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիսև (12,2x7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 96ա). ՏՈՂ՝ 18: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի, միջակ ատամաւթուղթ, ատատոր թուղթ. լուսանցակողերը՝ կապաչ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (սկ.)՝ չզրուած թուղթ:

Նմուշ 96ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Զ ա ր դ ա գ ի՛՝ թոչնագիր: Գ ո յ ն՝ սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. որոշ թերթերի գրադաշտը թանաքի ագրեցութիւնից գունավրխուած, լուսանցակողերը մասամբ գունաթափուած, կեղտոտուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-262ա* [Մովսիսի Խորենացւոյ Գիրք պիտոյից]

Տե՛ս ձեռ. 1681, 1ա-233բ: *1/1ա-15ա; 2/15բ-32ա; 3/32ա-45ա; 4/45ա-75բ; 5/76ա-110ա; 6/110ա-44բ; 7/145ա-80ա; 8/180ա-200բ (ա.ի սկ. տարբեր՝ բոլորովին իսկ անմիբերելի վտանգ..., գ.ի սկ. տարբեր՝ Ցարեալ իմոյ, մեծս եւ անարժիս կերպարանս...).* 9/201ա-26ա: 10/226ա-45ա: 11/249ա-62ա:

Բ. *263ա-5ա* Մովսէս վերծողի ասարեալ գՊիտոյիցս տաւի խոստաբանութիւն յոդորական՝ առ Թէոդորոսն աշկերտ իւր, ի ներակոթիկ ճաթուչիսն վարժիւք լիմաստս ճարտասանական արուեստից – *Աստուստ ի բարձրագոյնս վերածելեալով... Ծաղր երաստս յոգնագան հաւուցն հղանիւր:*

Տե՛ս Գիրք պիտոյից, աշխ. Գ. Մուրադեանի, Երեւան, 1993, էջ 30-248 (այս հեռագիրը ընագրի մէջ օգտագործուած չէ):

ՌՄԻԺ – 1763

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹՒՄԱՆԱԿԻ

262բ եւ քանզի գոյն գայս բերրի գարաստան բիւրազան ծաղկանց հոտեւան բուրմանց բանից եղանակաց ճոռոմասութեանց հռետորական ձեւոց, որ եւ մարդաբան հրահանգի ընդունական համբակաց ի կրթութիւն քաղցրաբանեալ ճոխասութեանց, արարեալ երանելի Խորենացւոյն Մովսէսի քերթողահօր մեծի ի վարժ թէդորի իւր աշակերտի, տեսեալ իմ եւ ընթերցանութեամբ շրջեալ ի սմին խանթակաթ եղէ ի սէր սորին, ուստի եւ ստացայ՝ օրինակելով գայս մատեան ցանկալի իմովք իսկ ձեռօք, եւ՝ նուաստ Յարութիւն Պետանեան Կոստանդնուպոլսեցի, ի վայելումն անձին իմոյ, յամի Տեառն 1763, օգոստոսի 14, ի Կոստանդնուպոլիս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

76բ (1880 թ., շղագիր) Նմուսատ՝ Յովհաննէս *Ծայրագոյն վարդապետ Գրիգորեան՝ առաջնորդ տեղապահ հայոց Պոլսոյ՝ 1880, օգոստոս 3, ի Վառնայ:*

ԿՆՔՈՂՈՐՈՇՄ՝ *76բ.* կապոյտ թանաքով բոլորակ՝ «*ՅԻՍՈՒՍԻՒ ԳՐԻՍՏՈՍԻ ՇՈՒԱՅ ՅԻՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ: 1874*»:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա* «պիտոյից», *267բ՝* «ի բարի, բարիսն հասանիլ Աստուծոյ»:

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *267բ, 268բ՝* թռչնագրեր:

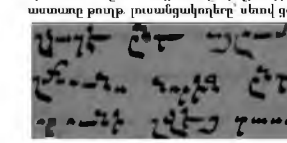
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին՝ «3», Ա. կազմաստառին՝ «Հ՝ 3. Պիտոյից գիրք. քառածալ, նուագրագիր, գրեալ ի թղթի, գրիչ Յարութիւն Պետանեան, Կ. Պոլիս, 1763, ունի յիշատակարան վերջում: Պարունակի ի մատենիս. «Խրատաբանութիւն յոդորական քերթողահօրն Մովսիսի, գրեալ առ Թէոդորոս՝ աշակերտ իւր», «ՌՄԻԳ. – 1713, Մ[ելտոպ] եպ[իսկոպո]ս», պհպ. Ասա՝ «Հ՝ 655, ցանկ 20, թու 2562»:*

2563
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

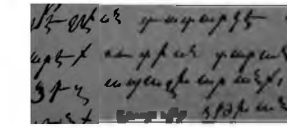
ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՌՄՋԸ. – 1839

ԳՐԻՔ՝ Յովսէփ Արցախեցի՛ (թ. 1-102), անանուն (թ. 103-16):

ԹԵՐԹ՝ 116 (գրչի էջակալում՝ 1-198, որ է՝ 2ա-194ա) չգրուած՝ 104բ-10բ, 113ա-5ա, 116բ: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա-ԺԳ×8 (ԺԲ 6, ԺԳ 9, ԺԴ 12): ՆԻԻ՝ թուղթ, լուսաշրջմով՝ բուսական ճախճեր, «186», «Ⱪ», ճճչայրոշմով՝ թ. 6, 20, 33, 38, 48, 54, 58, 67, 74, 89 (դասիճեզարդ բոլորակ)՝ «Ի՛ վուան թագ» ՄԵՆՈՒԻԻՒ՝ 17x10,5: ԳՐՈՒԻԻՒ՝ միապաւն (14,5x7,5): ԳԻՐ՝ նոտագիր՝ թ. 1-102 (նմուշ՝ 37ա), շղագիր՝ թ. 103-16 (նմուշ՝ 111ա): ՏՈՂ՝ 14-17 (1ա-95ա), 19-24 (95բ-116ա): ԿԱԶՄ՝ ծաղկաոգող թուղթ, մէջը, փեղկերի ճիմնատախտերը եւ անկիւնները՝ կաշի, միջուկը տառատաշտը, ատաղձ թուղթ, լուսանցակողերը՝ սեռով զօդուած:

Նմուշ 37ա

Նմուշ 111ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԻՒՆ – Ջ ա ր դ ագ իր՝ թղնագիր, մարդագիր: Գ ոլ ե ր՝ կապոյտ, նարնջի, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար՝ կազմը մաշուած, լուսանցակողերը պատռտուած, թերթերին զանազան ճեռքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-89ա [Տիտղ.]* Գիրս այս կոչի Տեառակ բալի, ի պետս համբակաց, աշխատասիրութեամբ տեառն Յօսեփայ Արցախեցւոյ՝ գերիմաստ վարդապետի, ի միաբանութենէ վանիցն Սրբոյն Յակոբայ, ի հայրապետութեան տեառն Յօհաննու սրբազնասուրբ կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, 1839, մարտի 7, ի վանս Սրբոյն Յակոբայ

ա. *2ա-17բ* Յաղագս նախադրութեան – *Նախադրութիւն է մասն բանի... այսինքն՝ սակս ուրախութեան աշխարհի:*

բ. *18ա-36բ* Յաղագս մակբայի – *Մակբայն է մասն բանի... առաքեա՛ մեզ, զերկուս լծաքարշ եղեն, վախճա[ն] մակբայից:*

գ. *37ա-45բ* Յաղագս շաղկապի – *Շաղկապն է մասն բանի... զի եւ զի բա կամ բայ, բամ, որ եւ այլն, վախճան շաղկապից:*

դ. *46ա-50ա* Յաղագս միջարկութեան – *Միջարկութիւնն է մասն բանի... ասէին ինձ վա՛շ, վա՛շ, աւաղս միջարկութեան:*

ե. *51ա-82բ* Յաղագս խնդրառութեան բայից. բայս – *Համարիմ, համարեալ... չետ ուշաթափելոյն ընդ մատուծու չեան խօսեցաւ:*

Տե՛ս մեռ. 3620, 372ա-411ա:

զ. *83ա-4ա* [Յաղագս թուականի] – *Թուանշանք են տասն... վերջ թուանշանին այսմիկ:*

է. *84ա-9ա* Յաղագս հարցմանց ութից մասանց – *Ունդունելութիւն ըստ սեռին, ըստ ձեւոյն... տրտմութիւն կալաւ գին ի մեղաւորաց, այսինքն՝ եկեալ տրտմութիւն:*

թ. *91ա* Ջայս տասն հոդվս տե՛ս ի միջի Սալամեան հեռականութեան. համառով 252 – *Եզր կրող. հայցական...*

Նկատի ունի հատանաբար հետեւեալը. Սալամեանց Միքայէլ, Քերականութիւն գրաբար լեզուիս հայոց. նորակարգ ոճով, ի պէտս աշակերտաց գերադոյն ճեռարանին կառուցեալ ի Մոսկով... Բաժանեալ լեզուս հատորս, ի փոքր եւ ի մեծ: Հա. Ա. Փոքր քերականութիւն: Մոսկուա, տպ. «Ողոստեան Ս. Աթոռի», 1827. 16 չ՛ն., 433, 6 չ՛ն. էջ:

ժ. *91ա-6բ* Յաղագս առընկակից անդամոց եւ ի նոցանէ ծագեղոց այլոց առընչութեանց – *Գոյական եւ ածական, դերբայի եւ դիմաւոր բայ... տուեալ առ ի նմանէ խրատով եւ այլն:*

ժա. *96բ-8բ* Լուծմունք – *Լուսաշաւիղ լերկինս եյին... ցանգուած է անուն բայի:*

ժբ. *98բ-100ա* [Վասն աստիճանաց] – *Շրջանն է 3060 աստիճան, մի աստիճանն է 60 մղոն... դնի ընդ հոդվոյն գործիականի (100ա՝ ունի նաեւ աստիճանացոյց-աղիւսակ):*

ժգ. *100բ* [Վասն թուոց] – *Միաւոր՝ 1, տասնաւոր՝ 20... միլիաւոր՝ 4000000000000:*

ժդ. *101ա-2ա* [Քաղուածք զանազանի] – *Մինդհան Հոգւոյն Սրբոյ, զորս յԱդամայ... ոչ գոյ գհետս նորա գտանել:*

ԺԵ. *89ա-90բ* Մեկնութիւն Հա՛ր մերին – *Հա՛յր մեր, որ լերկինս ես... սկիզբն էլ քոյ է, թագաւորութեանն վերջն էլ քոյ է:*

Գ. *103ա-4ա, 115բ-6ա* [Հմայագիրք]

ա. *103ա* [Գուշակութիւն] – *Այս են աւուրք չարք ի բոլոր տարւոջ... դեկտեմբեր 3.24:*

բ. *103բ-4ա* Յաղագս չար աստղի – *Այս է չար աստղն... ծ., ի., է. լերկինքն լինի:*

գ. *115բ-6ա* Վասն ջերման – *Կապէ մանեածով, որ մայրն լինի մանել... օգնական լերո՛ւք այս անուն:*

Դ. *111ա* [Նաղաշ Յովնաթանի] Տաղ ուրախութեան – *Եկա՛յք այսօր, որդի՛ք մարդկան, / Ցնծացէ՛ք*

ձայնիւ միաբան... ածէ՛ք, խմէ՛ք կարմիր կինիան, / գնա՛, լի՛ց, բե՛ր [գինւոյ] Շուշան:

ՏԵ՛ս Նաղաշ Յովհաննան, Հանաատեղծութիւններ, Երեւան, 1951, էջ 185-6:

Ե. *111բ-2բ* [Սէրովբէ վարժապետի] Տաղ զօրաւոր – *Վերառաքեմք առ Աստուած զաղերս մեր ու հառաչեմք... թագաւոր քո երկնաւոր, զեկեղեցի քո անշարժ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս տիտղ.՝ 1ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1բ (ԺԸ. դ., շղագիր) Ի գրոց տիրացու Հայրապետի Տէր-Աւետիսեանց, 2^{մր} 17:

102բ (1866 թ., շղագիր) Թիւրգան *Ծնվեց 1866 ամին, 30 յուլիսի, Լուսի առաջինին:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին՝ «1, Տետրակ բալի», Ա. կազմատտաին՝ «Նորին վեհափառութեան Տեառն Տեառն Ղեորգայ Դ-ի՝ երկնապարգեւ հայրապետի եւ պաշտպանի հայկեան մատենադրութեան՝ նուէր ի խոնարհ ծառայէ Համազասպ քահանայէ Տէր-Աւետիքեանց, 2^{մր} 14-1, 14, սեպտեմբերի 1880 ամի, ի Շուշի», «Մ[ետրոպո]ւլ եպ[իսկոպո]սն», «2^{մր} 41, Տետրակ բալի ի պետս համբակաց աշխատասիրութեամբ տեառն Յովսեփայ վարդապետի Արցախեցւոյ, ի հայրապետութեան տեառն Յոհաննու կաթուղիկոսի, գրեալ ի թիֆլի, շաղագիր գրչութեամբ, յամի 1839, ի վանս Սրբոյն Յակովբայ», 1ա՝ «2^{մր} 686, 2563»:*

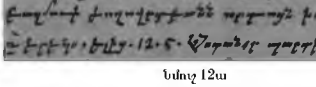
2564

ՄԻՆԱՍ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ ԵՐԵՒԱՆՑԻ, ՏՕՄԱՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ

ԲԼՈՒՐ ԳԻՒՂ (Երեւանի նահանգ)

ԳՐԻՉ՝ ձեղինակը:

ԹԵՐԹ՝ 133 (գոյն էջակալում՝ 1-151, որ է 2ա-76ա, 74-6, որ է 76բ-7բ, 1-8, որ է 78ա-81բ, 1-104, որ է 82ա-133բ): ՊԱՐԱԿ՝ 1-17x10 (1, 14-7՝ 8, 2, 4, 6, 8, 10՝ 6, 11՝ 3): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծեալով: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 16x11.5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13.5x9): ԳԻՐ՝ նոտռզիր (ընտուշ 12ա): ՏՈՂ՝ 20: ԿԱՋՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ աստառ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմուշ 12ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, գամերն ու կապիչներից մէկն ընկած, լուսանցակողերը սեւացած, սպառուտուած, խոնաւութեան հետեւանքով թաւմոր մասամբ տարածուած, թերթերի գանագան հետքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-133բ* [Տիտղ.] Տօմար սրբոյ Լուսաւորչի: Օգնեա՛ Հոգիդ Սուրբ Աստուած ճշմարիտ: Զբուն Տօմարս մեր հայոց վերստին նորոգեալ ի վտակիս եւ ամենաճոխ Մինասայ Սատաթբէկեան Առշարունեան կամասարականի երեւանցւոյ, որ եւ մեքիւ կոչեցեր Առշարունեաց հայրենի գաւառի, ի հայրապետութեան գերերջանիկ եւ երիցս երանեալ եւ սրբոյ Լուսաւորին մերոյ կրիւ նմանեալ տեառն Դանիէլի սրբազան վեհապետի եւ ամենից Հայոց աստուածբնտիր կաթողիկոսի եւ յարաթոռն դիւտապետի, ի նահանգիս մերում Առշարունեաց եւ ի գեօղս, որ կոչի Քուր, 1807 (1256), սեպտեմբերի 25, Կամասարական Առշարունեան Սատաթբէկեան Մինաս. ամէն, ի յետկիրս երեւանու, որովհետեւ Տօմարս մեր սկսի ի սկզբանէ արարածոց եւ վերջանայ ի կատարած աշխարհի, վասն որոյ կոչի յաւիտենա[ա]կան Տօմար հայոց. ամէն:

1. *2բ-77բ* [Հատոր առաջին]

ա. *2բ-23բ* Առաջաբանութիւն գրոցս եւ ադերս առ ի շնորհաստիփուռ սպաս սրբազան – *Մ՛ւ թագաժառանգ, փոխանորդ եւ աթոռակալդ նախկին լուսաւորչացն մերոց... նորոգ Տօմարս սահմանի, ի ջանկ ելեալ եւ աւարտի:*

բ. *24ա-39ա* Տօմար սրբոյ Լուսաւորչի: Տօնի անշարժականի – *Նաւասարդի Ա. տօն է ծննդեան եւ յայտնութեանն Քրիստոսի... տիւն ԺԱ. (11) ժամ եւ գիշերն ԺԳ. (13) ժամ, վերջ Տօմարի:*

գ. *39բ-72բ* Տօնացոյց մշտնջենաւոր – *Ազիւսակաձեւ խորանքով տունք են... զոտոյս գիր տարոյից ցուցանէ:*

դ. *73ա* Տաղ եւ գովասանութիւն սրբոյ գեղարդեանն, որոյ գոյնն է բաս յարմար ձեւովին եւ գիխագիր տանցն մակագրեն գանուն ձեղինակին («Մելիք Միհասի ք») – *Մ՛ահուանն Յիսուսի յայտնիչ դու յայտնիչ, / Զէն հոգեւոր կեցուցիչ, սուրբ աղբերացն բղխիչ... յաւուր մեծի գալստեանն յիսուսեան, ո՛վ սուրբ Գեղարդ:*

ե. *73բ-4բ* Շարական, ասացեալ ի շարադրողէ տաղիս – *Մ՛վ սուրբ գեղարդ յուսաբալ եւ պայծառ... եւ Հոգոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ անդրաւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

զ. *75ա-6ա* Ցանկ առաջին հատորի եկեղեցական տօմարիս – *Առաջաբանութիւն եւ ադերս առ սրբազան հայրապետն... քո երեսուներիք ամաց էր, որ խաչեցաւ, վերջ. ամէն:*

է. *76բ-7բ* Տաղ եւ գովասանութիւն ի փառս կենսատու սուրբ խաչին, որոյ գոյնն է բաս յարմար

ՌՄՄՋ.-ՌՄՄԷ. – 1807-1808

ձեռվին եւ գլխագիր տանցն մակագրեն զանուն ճեղինակին («Մեկիմ Մինասի է բանս») — *Մինն ի Հօրէ միածին, միածին, / Վասն իմ եղեւ կուսածին... կենսատու խաչ տէրունեան:*

2. *78ա-132բ* Հատոր երկրորդ եւ տօմար արարիչն

ա. *78ա-81բ* [Առաջաբանութիւն] — *Թէպէտ հատորս այս ոչ էր այնքան հարկաւոր եւ պիտանի... եւ անդր, քան զանճառելի սահմանս. ամէն:*

բ. *82ա-94բ* [Բացատրութիւն Ա. աղիւսակի] — *Առաջիկայ աղիւսակդ ի ձեռս ամսոց...*

գ. *95ա-111ա* [Բացատրութիւն Բ. աղիւսակի] — *Առաջիկայ աղիւսակդ ցուցանէ զժամանակս, զշրջանս եւ զդարս...*

դ. *111ա-27ա* [Մեկնութիւն ժամանակ բառի] — *Այս եւս գիտելի է, զի մեկնութիւն ժամանակ բառիս...*

ե. *127բ-30ա* Վերաբանութիւն ճոռաասհման Տօմարիս... եւ միաճամուռ ամենայն ազգիս հայոց յուսաւորչակոսն եւ միաբնադաւանի — *Յուշ լիցի աստուածարեալ շնորհուանակ, գերզգօն եւ հոգիբնակալ տէրութեան ձերում... եւ ես ընդ ձեզ փաստաւորեալ զամենասուրբ երրորդութեանն՝ զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին Աստուած ճշմարիտ, եղիցի, եղիցի եւ եղիցի. վերջ:*

զ. *130բ* Ցանկ երկրորդ հատորիս — *Մեկնութիւն եօթանասնեօթներորդաց Դանիէլի մարգարէի. 30... Սահման արտաքին Տօմարի. 31, վերջ:*

է. *131ա-2ա* [Վերջաբան] — *Այս եւս գիտելի է, թէպէտ վասն ջատագովութեան ազգիս մերոյ եւ նախնեաց մերոց... որում վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ անգրաւ յաւիտեանս. ամէն, վերջ:*

ՅԱԿՈԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դ.

Բ. *1ա, 132բ-3բ, կազմաստառ Բ* [Տոմարական եւ թուաբանական հաշիւներ]:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս տիտղ.՝ 2ա:

24ա Օգնեա՛ Հոգիդ Սուրբ Աստուած ճշմարիտ, եւ զսկսեալս մեր խաղաղութեամբ հատո՛ւ աւարտ. ամէն:

74բ 1808 (1257), յունիսի 9, Կամսարական Արշարունեաց Սատաբբէգեան Միհաս. *ամէն:*

81բ Կամսարական Արշարունեաց Սատաբբէգեան Միհաս. *ամէն:*

130բ 1808 (1257), յունիսի 16: Կամսարական Արշարունեաց Սատաբբէգեան Միհաս. *ամէն:*

132ա 1808 (1258), յուլիսի 9: Կամսարական Արշարունեան Սատաբբէգեան Միհաս. *ամէն:*

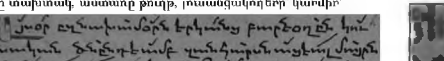
ԳՐՁԱՓՈՐՁ Ա. *կազմաստառին՝ «Այս է իմ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին՝ «1, Տօմար ս. Լուսաւորչի», կազմաստառ Ա՝ «2՝՛ 124. Տօմար սրբոյ Լուսաւորչի, քառածալ, շղագիր գրեալ ի թղթի, ի ձեռն Միհասայ Սատաբբէգեան Արշարունեան Կամսարականին երեւանցւոյ, ի հայրապետութեան տեառն Դանիէլի, ի գիւղն Բլուր, յամի 1807, ունի յիշատակարան», «ՌՄՁԶ. — 1807, Մ[ետրով] եվ[խոպոմ]», 1ա՝ «2՝՛ 691, 2564»:*

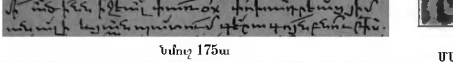
2565
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺԴ. դար

ԹԵՐԹ՝ 264-1 (բ. 2-264. տե՛ս Պտոլ-պիպկն): ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԳx12 (Բ, ժԳ 10, Գ, Ե, ԺԲ, ԺԸ 11, ԻԳ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ Մեծմնիթիոն՝ 14.8x10.5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11.5x8): ԳԻՐ՝ նոտագիր (ճմուշ՝ 175ա, 199ա՝ բ 199 յետագայի լրացում՝ այլ գրի ձեռով): ՏՈՂ՝ 30: ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը թուղթ, լուսանցակոդերը՝ կարմիր:

Նմուշ 175ա

Նմուշ 199ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ (յատիճեղէն) — ժամագիրք. ԺԵ. դ., Լենաստան. Ա (բ. 1) + Բ՝ ստացուած ընդեղակցնակի եւ բեղյայնակի հատուածով (բնագիրը վերից կտրած): Մագաղաթ, 14.7x10, միասիւն (13x7 Ա, 12.5x8.5՝ Բ), գոթական (եմուշ՝ Ա բ), տող՝ 16. Տե՛ս Լ. Կիսելева, Каталог рукописей и фрагментов латинского алфавита хранящиеся в Матенадаране, Ереван, 1980, стр. 102-3.

Նմուշ Ա բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ — ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 2ա, 8բ, 42ա, 78ա, 107բ, 142ա, 176բ, 213ա, 228ա, 252ա՝ լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոյնագիր, ճաճգուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած-ծռճռուած, մէջի կաշին ճախրացած-թափուած, եւեւ մասամբ ցեցակեր. կապիչներն ու գամերն ընկած, թերթերը ճիմի կարիք թուլացած, բ. 13-4ի, 23-24ի, 46-7ի, 142-143ի 257-8ի, 258-9ի միջեւ 1-2-ական թերթ ընկած, ոմի հետեւանքով կան բնագրական թերթեր, պատառիկ-պահպանակը կեղտոտուած՝ դժուարընթեռնելի:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *2ա-264բ* [Շարակնոց]

Տե՛ս նաև. 1576, 4ա-368բ: *1/2ա-4ա (խորագիրը՝ չի՛ք)*: *2/4ա-6ա*: *3/6ա-8ա (չ՝ չի՛ք)*: *4/8բ-9բ*: *5/9բ-11ա*: *6/11ա-12բ*: *7/12բ Յբ (վերջը թափուած՝ որպէս մայր բաժանգրի ըզքիզ րդ կուսակ///)*: *8/14ա (սկ. թափուած/// Որ ի հրեղէն ամոռ...)*: *9/14բ-16ա*: *10/16ա-17ա*: *11/17ա-18բ*: *12/18բ-20ա*: *13/20ա-Յբ (ունի՝ 21բ-2ա՝ Ա. Ով գերարդ ծարիկ..., Մ. Դասապետն հրեշտակաց եւ սպասաւոր երկնից..., 22աբ՝ Մ. Արարչին արարածոց նորաստեղծեալ... , վերջը թափուած՝ հրաշափառ քո ծընունդ///)*: *14/24աբ (սկ. թափուած՝ ///մանեալի ի սրբոյ կուսէն...)*: *15/24բ-6ա*: *16/26ա-7բ*: *17/27բ-Յբ*: *18/28բ-30բ*: *19/30բ-2ա*: *20/32ա-3բ*: *21/33բ-5բ*: *22/36ա-7բ (ունի՝ 37բ ՀՒ. ստ. Այս շարականս համբարձի ասա՝ կիրակիմտին շնորհիւ — Աւրսկիզբն Աւտրւած...)*: *23/37բ-9ա*: *24/չի՛ք*: *25/42ա-3ա*: *26/43ա-6ա*: *27/46ա-Յբ, 201բ (ա՛վերջը չի՛ք (46բ՝ անդրէն դառնալոյ ի կեանս///, բ՛սկ, չի՛ք (47ա) ///Տաւտացուք գազաթն մեր...)*: *28/48բ-55ա*: *29/55ա-63ա*: *30/63ա-Յա, 72ա-3ա*: *31/73ա-8ա*: *32/78ա-9բ*: *33/79բ-81ա*: *34/81ա-2ա (Հարբեալ նեալ հա...՝ չի՛ք)*: *35/82ա-3ա, 83բ-4ա*: *36/84ա-5բ (Թե, Իմաստուն կուսանգրն...՝ չի՛ք, ունի՝ Թե. Ինալ եղ լապտերաց...)*: *37/86ա-աբ*: *38/87բ-9բ*: *39/90ա-2ա, 95ա-9ա (ունի՝ 93ա Իւխանք ժողովգան ի միասին վասն Տեառն...)*: *40/99ա-100ա, 106բ-7ա*: *41/107բ-Տբ, 109ա-13ա*: *42/113ա-Յա*: *43/118ա-33բ*: *44/133բ-6բ*: *45/136բ-42ա*: *46/142աբ (վերջը թափուած՝ խոստովանիմք Աստուած գՀոգին Սուրբ բրղխումն...)*: *47/143ա-4ա (սկիզբը թափուած՝ էից ստեղծող արարածոց...)*: *48/144ա-5ա*: *49/145ա-6ա*: *50/146բ-7բ*: *51/147բ-Տբ*: *52/148բ-9բ*: *53/150ա-3բ*: *54/153բ-4բ*: *55/154բ-6բ*: *56/156բ-7բ*: *57/157բ-9բ*: *58/159բ-64բ*: *59/164բ-5բ*: *60/165բ-7բ*: *61/167բ-8բ*: *62/168բ-70ա*: *63/170ա-1ա*: *64/171ա-3ա (ծ՝ Անճառամ ծաղիկ...՝ չի՛ք)*: *65/173ա-4բ*: *66/174բ-6ա*: *67/176բ 7ա*: *68/177բ-Տբ*: *69/178բ-9բ*: *70/179բ-80բ*: *71/180բ 1բ*: *72/181բ 2բ*: *73/182բ-3բ*: *74/183բ-5բ*: *75/185բ-7ա*: *76/187ա-Տբ*: *77/189ա-91ա*: *78/191բ-2բ*: *79/192բ-4բ*: *80/194բ-5բ*: *81/195բ-7բ*: *82/197բ-201բ, 202ա, 202բ-4ա, 204բ-207բ, 106աբ (ունի՝ 202ա՝ Թե. Մե. Պրաւկ եւ փառք պարժանաց եկեղեցոյ Քրիստոսի..., ժ՝ չի՛ք)*: *83/207բ-11ա*: *84/83աբ, 85ա, 87աբ, 89բ-90ա, 92ա-3ա, 100աբ, 108բ-9ա*: *85/100բ-5ա*: *86/213ա-25ա*: *87/225ա-45ա*: *88/252ա-64բ*: *89/245ա-9բ*: *90/68ա-72ա*: *91/211բ-2բ (ունի՝ 212բ՝ Բջ. Հայր երկնաւոր է մեզ գբաւած...)*: *92/202ա*: *93/39ա-41բ (ունի՝ 40ա-1բ՝ Գկ. 2. երկնաւոր զօրացն օրհնեալ... + Մ. Ուրախացիր սրբոյ աստուածածին... + ՚ի. ի սուրբ տաճար հոգեւոր... +Տ. Սրբոյդ գընդից, երկնից զօրաց... + Գկ. ՃԸ. ի լարմատոց հարց ընտրեալ...)*: *94/35բ-6ա*: *95/249բ-52ա*: *96/105ա-6ա*:

Յաւելեալ ունի՝

204աբ Շարական սրբոյ Տարագրիսեանց — *ՂՋ. Տէնչալի տօնիւ սրբոյդ գուարճանան...*

ՅԱԽԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԷ. դ.

Բ. *Փշգ. Աբ* [Շարականացոյց] — *///ուրբաքնին... գկնի ասա՝ Սուրբ Աստուած:*

ԴՐՁԱԳՐՈՒՔ *176ա՝ «Գաբրիել հրեշտակ, Մխբաս, 211ա, 264բ՝ հայերէն տառեր, կազմաստառ ի «Ընդ մաստուցեալ... ամէն մէկ-մէկ առ/// այսէ եւ գիս յիշ»:*

ՆԿԱՐԱԳՈՐՔ՝ *176ա՝ հրեշտակներ:*

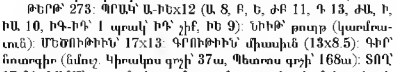
ՆՇՈՒՄ՝ *2ա՝ «Հ^ին 805, 2565, ԺՉ., Մ[եառպ] եպ[իսկոպոս]»:*

2566
Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

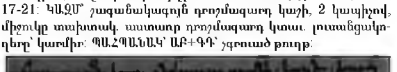
Ժէ. դար

ԳՐԻՉ՝ Կիրակոս Կրօնաւոր, Պետրոս: ՍՏԱՑՈՂ՝ Մանակ:

ԹԵՐԹ՝ 273: ՊՐԱԿ Ա-ԻԸx12 (Ա, Ջ, Բ, Ե, ԺԲ 11, Գ 13, ԺԱ, Ի, ԻԱ, 10, ԻԳ-ԻԹ՝ 1 պրակ՝ ԻԹ՝ չի՛, ԻԸ 9): ՆԻՒԹ՝ քուղթ (կարմրատուն): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17x13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13x8.5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (ճմուշ. Կիրակոս գրչի՝ 37ա, Պետրոս գրչի՝ 168ա): ՏՈՂ՝ 17-21: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն գոյնմազարդ կաշի, 2 կապչիով, միջուկը տախտակ. աստառը դոյնմազարդ կտաւ. լուսանցազարդեր՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ չգոյած քուղթ:

Նմուշ 37ա

Նմուշ 168ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ — Լ ո ւ ս ա ճ գ ա զ ա ր ը՝ քուսական, թոչնային: Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճանճուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. Ի. դարի վերջի նոտրգման ժամանակ կազմի, ճաեւ թերթերի բռնած հատուածները լրացուած, թերթերը կեդտոտուած. թ. 32բ սխալ տեղադրուած, պէտք է լինի թ. 6-7ի միջեւ. կարգով՝ 6բ, 32աբ, 7ա, թ. 8ր հակառակ կարուած՝ կարդալ 8բ, 8ա:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-150բ* [Քարոզ]

1. *1ա-6բ, 32աբ, 7աբ, 8բ, 8ա* Քարոզ ի բանն սուրբ Աւետարանին, որ ասէ. «Խոտ չգէտ եղեռն՚ի իբրեւ ըզպուձ, միամիտ՝ իբրեւ ըզպաղուխ» — *Նախ գիտելի է, զի որպէս մարդն հոգի է եւ մարմին... ապայ գտանես ի[ոդուխիւն մեղաց քոց:*

2. *8ա-21ա* Քարոզ ի բանն Յոհաննէ աւետարանչին, որ ասէ. «Ան արի՚ք, գնացարուք աստի» — *Հրամեալ մարդարէն Միքիայ... բարկութեան յաղթողն գազանակերբ, մարտիրոսացն պսակակից լինի. եւ Քրիստոսի մարդայսիրին փառք յաւիտեան. ամէն:*

3. *21բ-31բ, 33ա-9ա* [Քարոզ] — *Ամենայն գիրք աստուածային գնաւոյած արդար գաստուր քարոզեն... այլ Ծանրացալ մեղաւք իչեան յատակս գժոխոց, որոց փրկեսցէ Քրիստոս Աստուած:*

4. *39ա-59ա* Քարոզ ի բանն Աւետարանին, որ ասէ «Մի՛ տայ սրբութիւն շանց» – *Առաջին սրբութիւն անուանի հաղորդութիւն... որոց փրկեսցէ զմեզ ի մեզոյ Քրիստոս Աստուած մեր:*

5. *59ա-78ա* Քարոզ ի բանն Աւետարանին Ոհաննու, որ ասէ. «Ամենայն, որ ատէ զեղբայր իւր, մարդասպան է, եւ գիտեմ, զի ամենայն մարդասպան ոչ ունի կեանս անձին իւրոյ» – *Զայն հրամայէ, թէ ամենայն, որ ատէ... եւ անհաշտ խռովութեան գամենայն հաւատացեալս անուան իւրոյ:*

6. *78ա-88ա* Քարոզ ի բան մարգարէի Դաւթի, որ ասէ. «Որպէս իժի եւ խարբի, զի խլեալ է զականջս իւր, զի մի լուիցէ զձայն թովչի ճարտարի» – *Եւ վասն ինչ պատճառի մարգարէն առակաւ խօսի... որոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած գամենայն հաւատացեալս անուան իւրոյ:*

7. *88բ-100բ* Քարոզ ի բանն Սողոմոնի, որ ասէ. «Ձանձն իւր ի գործս իւր ոչ բժշկէ, եղբայր է այնոցիկ, որ անձն առնիցէ» – *Անձն զբանական հոգին ասէ... որոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած գամենայն հաւատացեալս անուան իւրոյ:*

8. *100բ-16ա* Քարոզ ի բան Սողոմոնի, որ ասէ. «Ցիշեա՛ զարարիչն ի յաւուր մանկութեան ի՛ւ եւ գնա՛ ի ճանապարհս առդարութեան» – *Ասէն իմաստունք, թէ Դ. բան առնոյ մեր կամաց լինի... որոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած մեր շար աղբատութեան եւս:*

9. *116բ-38ա* Քարոզ ի բան Սողոմոնի, որ ասէ. «Լաւ է աւր մահուն, քան զաւր ծնընդեան» – *Եւ պարտ է գիտել, զի հեթանոսք... որում փառք եւ երկրպագութիւն ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան:*

10. *138բ-45ա* Նորին [Գրիգորի Տաթեւացւոյ] քարոզ ի բանն, որ ասէ. «Խոստովան լեր՛ւ միմեանց զմեղս ձեր» – *Նախ գիտելի է, զի խոստովանութիւն է հարկաւոր... եւ հաճոյութիւն է Աստուծոյ եւ հրեշտակաց եւ մարդկան, որպէս ասացաք, որ եւ զմեզ արժանաւորեսցէ Քրիստոս (Ամառան, հտ. ՀՀ.):*

11. *145բ-50բ* Նորին [Գրիգորի Տաթեւացւոյ] քարոզ ի բանն ապաշխարութեանն, ի բանն, որ ասէ. «Ապաշխարեցէ՛ք, զի մերձեալ է արքայութիւն Աստուծոյ» – *Նախ տեսցուք, թէ զինչ է ապաշխարութիւն... զի նոցայ է արքայութիւն Աստուծոյ. եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան հտ. Հե.):*

Ը. *150բ-7ա* Հարցումն սրբոյն Բարսղի եւ պատասխանիք սրբոյն Գրիգորի Աստուածաբանի – *Բարսեղ ասէ. Յորժամ ոչ երկինք էին... Գրիգոր ասէ. Ի վերայ տարրականն... այլ ինչ գործ կամ քակտեսցի վասն այլ մեռելոյ:*

Ց. *157ա-8բ* Գիրք առակաց, ասացեալ սուրբ վարդապետին Վարդանայ, ի պետս հոգոյ եւ մարմնոյ

ա. *157ա Ամենայն աստուածեղէն գիրք առակաւ ցուցանեն մեզ...*

բ. *157ա Իմաստասէր ոմն սահմանեաց...*

գ. *157աբ [Ի]մաստնասէր ոմն աղքատ ունէր ծոյլ որդիս...*

դ. *157բ Ասաց իմաստնասէր ոմն, թէ որ ունի յիմաստութիւն...*

ե. *157բ-8ա Այր մի եհատ սրով գլեզու գորթիկան դրացոյ իւրոյ...*

զ. *158աբ Ահ առակաց, թէ այր մի ունէր Ժ. (10) այծ...*

Դ. *158բ-63բ* Սրբոյն Յակոբայ Սրճոյ եպիսկոպոսի ասացեաց՝ ի թերահաւատութիւն Թոմայ առաքելոյն – *Յորժամ յարեաւ հովիւն քաջ... արդ, երանութիւնս այս առ մեզ անցանէ, որք ոչ տեսեալ հաւատաք ի նայ. ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, յորում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Ե. *163բ-8բ* Եղիշէի Հայոց վարդապետի ասացեալ՝ ի յարութիւն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Կանխագոյն Մարիամ Մագդաղենացին եկն եհաս... եւ զմեզ արժանի արասցէ Քրիստոս Աստուած խաչեալ թագաւորն մեր:*

Զ. *168բ-224բ* Խաւսք կրաւնաւորի միայնակեցի, որ է Մակար կոչեցեալ, ընդ ամիրայի զրուց – *Թագաւորեաց Պարսից այր բարեբարոյ... եւ կացին ի միասին, փառաւորելով գՀայր եւ գՈրդի եւ գՍուրբ Հոգին այժմ:*

Է. *225ա-39բ* [Տաղ]

1. *225ա-7ա* [Յովհաննու Երզնկացւոյ Տաղ] – *Առաջնաճաշակ պտղոյն, / Մահուան առաջին մարդոյն... փառաւորեսցուք զՅիսուս մայր Մանուէլի սուրբ կուս:*

2. *227ա-9բ* Այլ տաղ սուրբ Աստուածածնին – *Ողջոյն ընդ քեզ Մարիամ, / Մայր Աստուծոյ հաւատամ... 228աբ Փոխէ զձայնդ – Ծաղիկ պայծառ ծովային / եւ մարգարիտ մեծագին... 228բ-9բ Յորդ[որ]ակ – Կենաց տապանակ, / աստուածպատիճ տախտակ...*

3. *229բ-30բ* Տաղ բազմախոհուրդ, ի Սրվաչ [Կոստանդայ] – *Խաչն ի նախնումն երեւեցաւ / Մաղկեալ ի դրախտն աստուածատունկ... ամէն ազգաց երկրպագի, / յարաձգական յաւիտեանի:*

4. *230բ-7ա* [Տաղ Յովհաննու Ոձկուրացւոյ]

ա. *230բ-1ա* Այլ բանիմ Յովանիսի ասացեալ վասն սիրո – *Արեկ, արեկ իմ խուպ սուրաթ, / Փա՜ռք ու պատիւ քո ստեղծաւղին...*

բ. *231ա-2ա* Այլ բանիմ Յովանիսի – *Տեսայ պատկեր մի կեղեցիկ, / Ջեւտ գԱրեգակն, որ նոր կելնու...*

գ. *232աբ* Այլ բանիմ Յովանիսի – *[Ա]րեւ նման շողշող կուտան, / Քանի սիրով գայեղդ ածես...*

դ. *232բ-3ա* Այլ բանիմ Յովանիսի – *Հազար ուսուֆ է քեզ ծառայ, / Է՛ Արեգակն ու խուպ սուրաթ...*

ե. *233աբ* Ալ բանի Յովանիսի – *Հանցկումն այլ ո՞վ տեսեր զմրուխ, / Տպագիտն ակն ու ջուհար…*

զ. *233բ-4ա* Ալ բանի Յովանիսի – *Լուսերեսացդ է քո փափաք, / Քաղաք Խութան ու Քինմաչին…*

է. *234աբ* Ալ բայնի Յովանիսի – *Թէ մահն չէր ու կամ մեռնիլ, / Իս ունի շատ բան հոգալու…*

ը. *234բ-5բ* Ալ բանի Յովանիսի – *Ահայ եղեւ պայծառ գարուն, / Ծաղկանց ազգին ու բաղչանին…*

թ. *235բ* Բանի Յովանիսի – *Ես զքեզ տեսայ սիրով նստատած, / Արեւ նման Արեգական…*

5. *236ա-7ա* [Ողբ եւ մաղթանք ի խաչատուդ Կեչառեցոյ ասացեալ] – *Տո՛ւր ինձ բնութիւն բարի, / Կանդացո՛յ զսիրտս իմ քարեղէն… Ջանք պա՛յ ելնես ի դուս, / որ չայթիս անշէջ գեհենէն:*

Հաչասուր Կեչառեցի, Երեւան, 1958, էջ 139-44:

6. *237ա-9բ* Գովանի Աստուածածնին՝ ումեմ[ն] գաւսանէ Քուչար Վանեցոյ – *Ազդի՛ւր կենդանի, բխումն զանազան, / Մեղայ քեզ, մեղայ, կո՛յս անապական… իւրըն հովանի, աչըն վերնական, մեղա:*

Ը. *241ա-64բ* Պատմութիւն սրբոյն Գրիգորի մեր Լուսաւորչին, ի Առաճել վարդապետէ [Բաղիշեցւոյ] ասացեալ

ա. *241ա-2բ* Ոտանաւոր սահմանեալ վասն մանկանց եկեղեցոյ – *Աւրհնեալ Հա՛յր երկնաւոր, լուս անճառական, / Գովեալ Որդին Աստուած, ծնունդ խոկական… արփիափայլ լուսով, ամբով էր ծածկեալ, / լուսաւորիչ լինել ազգիս խաւարեալ:*

բ. *242բ-3ա* Յաղագս սնընդեան Տղատուայ եւ բաջութիւն նորին եւ թագաւորելն Հայոց եւ գալն առ նայ Գրիգոր – *Այլ եւ Տրդատ՝ որդի մեծին Խոսրովի, / Տարեալ սնոցին գնաց ի յայլում տեղի… Տրդատ արքայն գնայ սիրով մեծաւրէ / եւ բազում պարգեւաց գնա արժան առնէ:*

գ. *243բ-4բ* Յաղագս հրաւիրելոյն Տղատուայ զԳրիգոր ի զռնումն կոոց, եւ նայ ոչ հաւանեցաւ բանին Տղատուայ թագաւորին – *Ի յեկեղեցայ գաւառն, ի գեաւղն երագայ, / Պատկեր կոոց կանկնեալ էր նայ Տրդատայ… կամէր ծածկել գլուսն անշիջանելի, / պատճառն փրկութեան Հայաստան երկրի:*

դ. *244բ-5բ* [Ա.] Սկիզբն շարչարանաց սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին – *Ասաց կապել գնալ յորմն ապառանից, / Առաւսանաւք պնդել լուսատուն գարմից… Թէպէտ ի յաշխարհս փարթամացեալ է, / այլ հուրն յաւիտենից նոցա պահեալ է:*

ե. *245բ-7ա* [Բ.] Երկրորդ շարչարանի Լուսաւորչին – *Հրաման ետ ֆոգաւորն, եւ գնալ կախեցին / եւ աղբ բերեալ ներքոյ նորա ծխեցին… այլ չարչար տանջանս ածեմ ես դորայ, / Թող քո Աստուածն անանց կենդանութիւն տայ:*

զ. *247աբ* Ի. Երկրորդ շարչարանի սուրբ Լուսաւորչին – *Եդին ի կոճ պրնդել զոյրքս նորա, / Եւ արիւնն հոսէր ի յերկրի վերայ… զի չարչարանս կրեաց վասն անուան նորա, / Եւ անպատում բարեաց ժառանգ առնէ գնայ:*

է. *247բ* Դ. Զորրորդ շարչարանի սուրբ Լուսաւորչին – *Հարձեալ Տրդատ արքայն կրկին հրաման տայ / Բեւեռս երկայնս հարուլ ի յոտսն նորայ… ոչ ի սերմանելն արդիւնս ստանայ, / այլ ինչ խաղաղութեամբ որայն ի հունձ գայ:*

ը. *247բ-8ա* Ե. Ե.երորդ շարչարանի Լուսաւորչին – *Ապայ արկեալ ի պարկ մոխիր գազախի, / Ի գլուխն հագուցին սրբոյն Գրիգորի… ալո, ասէ, մտաց աչալք իմ տեսի, / զոր պատրաստեաց Աստուած սրբոյն ի յերկրի:*

թ. *248ա* Զ. Զ.երորդ շարչարանի սրբոյն Գրիգորի – *Հրաման ետ հարկանել զաման արտասուին, / Ակրն երկնահ[ալ]եաց սրբոյն Գրիգորի… զի հոտ անմահութեան նովաւ բուրեսցին, / եւ գարշութիւն մեղաց մերոց փարատին:*

ժ. *248բ* Է. Է.երորդ շարչարանի սուրբ Լուսաւորչին – *Ձագար եդին սրբոյն ի նստո տեղին / Եւ ջուր տկով հեղին ի յորովայնին, այնմ, որ գետն շնորհաց ի յիւրմէ բխին, որով Հայաստանեաց երկիրս առոգին:*

ժա. *248բ* Ը. Ը.երորդ շարչարանի սրբոյն Գրիգորի – *Յայնժամ այլ չարչարանս նիւթեր Գրիգորի, / Ասաց թէ քերեցէ՛ք քերչաւք երկաթի… ասէ յորժամ մշակն ի գործ աշխատի, / ապայ վարձատրութեան արժանի լինի:*

ժբ. *248բ-9ա* Թ. Թ.երորդ շարչարանի սրբոյն Գրիգորի – *Յայնժամ բերել ետուր տաւտակ երկաթի, / Սփռեալ որպէս մահիճս ի վերայ երկրի… Թէ գիա՞րդ համբերես եւ կաս կենդանի, / ասաց՝ Անճառ շնորհաւք Որդոյն միածնի:*

ժգ. *249աբ* [Ժ.] Ժ.երորդ շարչարանի սրբոյն Գրիգորի – *Ապայ կապիճ երկաթս ի ծունկս հագուցեալ, / Աւուրս երիս այնպէս զտուբըն շարչարեալ… քանզի գու իշխեցեր հրով ինձ սպառնալ, / այլ դուն մին փոխան տանջանս ընկալեալ:*

ժդ. *249բ-50ա* ԺԱ. Մեռասան շարչարանի սուրբ Լուսաւորչին – *Ետուր բերել կապար եւ քան զջուր հալեալ, / Եւ չերմընեռանդ այնր զմարմնովն արկեալ… որգի է Անակայ, որ զհայր քո սպանեալ, / եւ զտունս Հայոց մեծաց խաւարեցուցեալ:*

ժե. *250ա-1բ* [ԺԲ.] Երկոտասան շարչարանի սրբոյն Գրիգորի ի վիրապն – *Վրճիռ մահու հասին ի վերայ նորին, / Տարեալ գնաց արկին ի խոր վիրապին… ժ. եւ Գ. (13) կարի սիրով Արարչին, / աւրն հաց մի արկանէ ի խոր վիրապին:*

ժզ. *251բ-2բ* Վասն սպասաւորութեան հրեշտակին՝ սրբոյն Գրիգորի մեր Լուսաւորչին – *Յորժամ զԳրիգոր արկին ի խոր վիրապին, / Ի մէջ ինհաւորաց*

իժի եւ քարբրէն... եւ մերս եկեղեցի ի ձայնակից լինին, / փառատրութեան մեծի մարմնացեալ Բանին:

ժԷ. *252բ-4բ* Վասն գալըստեան Հռիփսիմանցն – *Արդ, մինչ սուրբն Գրիգոր ի վիրապին կայր, / եւ աղաչեր զԱստուած հայոցս համար... շնորհաւք Հոգւոյն Սրբոյ զաւրացուցանէր, / անճառ Հաւրէն լուսոյ հարատացուցանէր:*

ժը. *254բ-6ա* Վասն նահատակութեան սրբոց Հռիփսիմեանցն եւ խոզ դառնալն Դռդատայ արաքին – *Յայնժամ Տրդատ արքայն բարկութեամբ լցեալ, / Զկուսանսն սպանանել հրաման իսկ տուեալ... համբերութեամբդ քո հայրդդ սրբանեալ, / շատ փառք եւ մեծութիւն կայ քեզ պատրաստեալ:*

ժբ. *256ա-7ա* Վասն ճանելոյն Լուսաւորչին ի վիրապն – *Հանեալ զԳրիգորիոս ի խոր վիրապէն, / տարեալ, զի բժշկեսցէ զարքայն ի ախտէն... Ծանուց խոբան լուսոյ կազմեալ անեղէն, / առեալ հրամանս՛ մ շինել տաճար քարեղէն:*

ի. *257աբ* Վասն բժշկութեան Տրդատայ՝ ի խով դառնալումն մարդոյ կերպ – *Մինչ ի աւուրս Կ. (60) Գրիգոր ազատեր, / այլ եւ տեսիլն մեծ շնորհաւք տեսանէր... շնորհաւք Լուսաւորչին արքայն բժշկէր, / որպէս մատաղ մանուկ փափուկ զարդարէր:*

իա. *257բ-9ա* Վասն ձեռնադրութեան Լուսաւորչին – *Յայնժամ արքայն գաւրաւք գնալ ազատչէր, / եւ համարէն աշխարհս գնամէն պաղատէր... յանկարծակի սաստիկ շարժեցաւ տեղին, / եւ ինքնին ծածկեցաւ գանձն աստուածային:*

իբ. *259ա-60բ* Ցաղագս շինութեան Սուրբ Կարապետին եւ միաոտութեան Տրդատայ եւ բոլոր աշխարհիս Հայոց – *Արդ, մինչ եկեղեցիս անդէն հիմնարկեաց, / եւ անթիւ բազմութիւն մարդկան հաւաքեաց... զսեր-մըն հոգեւոր, զոր եւ սերմանեաց, / հարիւրաւոր արդիւնս ըշտեմարանեաց:*

իգ. *260բ-1բ* Գնալ Լուսաւորչին եւ Տրդատայ ի մեծն Հոռոմ – *Արդ, մինչ երկիրս Հայոց լուսաւորեցան, / ձեռամբ սուրբ Գրիգորի ի լնատուած զարձան... զի լինիցի պատճառ նոցա սրբութեան, / ազատութիւն կրից, ախտից մարմնական:*

իդ. *261դ-2բ* Սպանանելն Տրդատայ զվիշապն միեղջեր – *Այլ եւ եղջիւր մի կայր ի յայն աշխարհին, / եւ վիշապ մի ահեղ չիրար կռուէին... ի լեառն Տիւրոսի, մերձ Մուշ քաղաքին, / որ այժմ Դաղարու վանք կոչեն նմին:*

իե. *262բ-4ա* Վասն ելանելոյ սուղն Գրիգորի յաթնապատն ճգնաւորական վաւրուխ – *Սուրբն Գրիգոր հովիւն Հայաստանեաց, / յորժամ զազգս հայոց ի կռոց սրբեաց... ԽԴ. (40) աւր միհիտ ճաշակեաց, / զի էր նայ զաւրացեալ ի Հոգւոյն շնորհաց:*

իզ. *264աբ* Վասն մանուսն սրբոյն Գրիգորի մեր Լուսաւորչին, եւ տանել մարմին նորա Ըստըմբալ – *Ի լիառըն Սեպոհու Գրիգոր աղաւթէր, / եւ հրեշտակաց դասուն խաւսակից լինէր... հովիւն, որ գնայ ծածկ[կ]եաց, դեռ կենդանի էր, / եւ նայ Բ. աչաքն խաւարեալ էր:*

Թ. *265ա-73բ* Պատմութիւն Մեծին Ներսէսի Հայոց հայրապետին, ասացեալ Առաքել արքազան վարդապետէ [Բաղիշեցւոյ] – *[Ա]նուն աւրհնեալ անճառ Աստուծոյ մեծին, / Հաւր եւ Որդո, Հոգւոյն նոցին... Ասեն վա՛յ եւ եղուկ ազգիս Արամին, / զի խաւարայլ եղեւ այսուր մեր աչիին:*

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺՐ. Դ.

Ժ. ա. *240ա* [Գրատարք] – *Տեառն այս անուն աստուածաբան վարդապետի... ընդ սմին եւս (վարդապետի, 2 միաւոր):*

բ. *239բ Խոյանձէլան ազգն գերի փարաւան... քեզ նման կուս եւ:*

գ. *239բ Եւ Տէրն ընդ առաջի մանկուք ամենայն... Նման կուս եւ պատուական:*

դ. *240ա Իջալ ի յերկինս երկիր պագութենդն ին դաս հրեշտակս էր... մատեա սուրբ նշան աթուռքն տաճարին Միմոն ծերի:*

ե. *240ա Տէրն հրամայեալ Աղթամարի խան շրջեալ... Եղեալ մարմնով յարութեան չէ քեզ նման կուս եւ:*

զ. *240բ Ալէք – Ջիարդ գատաւ նստաւ միայնացեալ քաղաքն բազմաժողով... ամենայն բարեկամք նորա անարգեցին զնա եւ եղեն նմա թշնամիք:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

1. *Տը (Կիրակոս գրչի) Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմեա՛ ամենայն հաւատացելոց, եւս առաւել՝* Սահակին* *եւ ծնաւղաց իւրոց Աստուած ողորմի:*

* *Ետնէը եղծուած, բայց ընթերցւում է:*

59ա Եւս առաւել գտատացող սուրբ գրոցս (այլ ձեռքով «տէր Մաթէոսն եւ ծնաւղքն եւ ամենայն ընտանիքն») եւ զեղկեվի Կիրակոս, կարգ[ացողաց (նման՝ 100բ):

78ա Եւս առաւել գտատացող սուրբ գրոցս (այլ ձեռքով «Մաթէոսին») եւ Կիրակոս գանարժանս կրօնաւոր:

138բ (ստ. լա.) Մի՛ անփոյթ առնէր, ով ընթերցող, այլ միտ ա՛ռ |139ա| լըրջմտութեամբ եւ դիմայ յոյսով առ Քրիստոս սորին ծիւաւք:

145ա Մանաւանդ ատացող գրոյս գՍահակն եւ գծնաւղսն իւր. ամէն:

2. *168բ (Պետրոս գրչի) Մանաւանդ գատացող սուրբ գրոյս գՍահակն եւ տարն իւր՝* Բաշխումն *գմայրն իւր՝* Սալթայխաթունն *եւ զեղբարքն իւր՝* Նազարն, Աստուածատուրն *եւ գիս՝ անմիտ* Պետրոս *գծողս. եւ նմայ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

168բ Ի գրոյդ լսել օգնեա՛յ, Յիսուս Քրիստոս:

206ա Մխալ էր աւրինակն:

237ա Աւգնեա՛յ, Հոգիդ Սուրբ Աստուած ճշմարիտ։
265ա Լսողաց՝ խրատ, կարդացողաց՝ ապուժ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *241ա (1692 թ., Նոտրգիր) Ես՝ սուտանուն, մեղօք լի եւ տառապեալ եղկելի* Սարգիս *յանուն էրէց, որ ձեռնադրեցա Դաւիթ վարդապետէն հայրապետութեան տեառն* Նա[հապետի՛ն, *թագաւորութիւն շահ* Սուլէյմանի՛, *առաջնորդութիւն տէր* Խաչէ՛ատո՛ս, *քաղաքաւարութիւն խուջ[այ]* Յ*ա*վերի՛. *Թվին Ռձհ. Յէկին (1692)։*

2. *240բ (1699 թ., Նոտրգիր) Թվին Ռձհ[.ում (1699) մեծ սէրտէրն փոխվեցաւ առ Աստուած, Աստուած ողորմի իր հոգուն, Աստուած իր մեղաց թո[ղութիւն տայ. ամէն։ Ողորմայծ հոգի* Խաթունճա՛ն *նոյն տարին փոխվեցաւ առ Աստուած, Աստուած իր մեղաց թո[ղութիւն տայ. ամէն։*

3 *21ա (1711 թ., Նոտրգիր) ///որ կարճ առի ի Դաւիր վարդապետէ ի թվին Ռճ[կ.] (1711) ///թան Դ. տղայ ծնաւ։*

4. *239բ (1711 թ., Նոտրգիր) Ես՝ սուտանուն, մեղօք լի եւ տառապեալ եղկելի* Մաթէոս *էրէցս, որ ձեռնադրեցա ի Դաւիթ վարդապետէ, թագաւորութիւն շահ* Ապասի՛ն, *հայրապետութիւն տեառն* Յակոբի՛ն, *առաջնորդութիւն խոջայ* Սաֆրոասի՛ն, *թվին Ռճկ. (1711)։*

5. *110բ (1822 թ., շղագիր, ստ. լս.) Ն[ուաստ]* Յովհաննէ*ս ծ. վարդապետ* Գրիգորեա՛ն, *առաջնորդ[ական] տ[եղապահ] հայոց* Պոլկարիո՛յ։ *Յունվար 29, 1882, ի* Ռուսեա՛ստ։

ԿՆՔՈՒԳՐՈՒՆԻ՝ *160բ. կապոյտ քանաքով բոլորակ՝ «ՅԻՍՈՒՍԻՒ ՔՐԻՍՏՈՍԻՒ ՇԱՌԱՅ ՅԻՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, 1874»։*

ԳՉՁԱՓՈՐՁ՝ *220բ՝ խզրզոց, 239բ՝ «մեղա, մեղա, Տէր մեղայ, Տէր ինձ ողորմեա՛»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին (ճերմակով տպուած) «Քարոզգիրք», կազմաստառ ԱՀ «Հ[ին] 10. Քարոզգիրք կիրակօսի ուրուն, քառածաղ, հասարակ նօտրագիր, գրեալ ի թղթի, թուականն անյայտ, կազմ իւր գոլով մաշեալ, կարկատեալ են թղթով գրէթէ բովանդակ մերքը իւր, յորոց եւ բազումք վնասեալ ի ցեցոյ։ Պարունակին ի սմա. ա. Քարոզ ի բանն, որ ասէ. «Եղերուզ խորագէտք իբրեւ զօձս», բ. Այլ հոգեշահ քարոզ, սկիզբն մերի, գ. Քարոզ ի բանն, որ ասէ. «Մի՛ տայք զսրբութիւն շանց» ի լեզու աշխարհիկ, դ. Քարոզ ի բանն. «Ամենայն, որ առէ զերաքայր իւր, մարդասպան է» յաշխարհիկ լեզու, ե. Քարոզ ի բանն Դաւթի, որ ասէ. «Որպէս իժի եւ քարբի, զի խզեալ է զականջս իւր» յաշխարհիկ լեզու, զ. Քարոզ ի բանն Սողոմոնի «Զանձն իւր ի գործս ոչ բժշկէ» յաշխարհիկ լեզու, է. Քարոզ ի բանն Սողոմոնի, որ ասէ. «Ձիշեա՛ զարարիչն քո յաւուրս մանկութեան քո» յաշխարհիկ լեզու, ը. Քարոզ ի բանն Սողոմոնի. «Լաւ է օր մահուն, քան զօր ծննդեան» յաշխարհիկ լեզու, թ. Քարոզ ի բանն. «Հոստովան եղերուք միմեանց զմեղս», ժ. Քարոզ ի բանն. «Ապաշխարեցէ՛ք, զի մերձեալ է արքայութիւն Աստուծոյ», ժա. Հարցուածն սրբոյն Բարսղի եւ պատասխանիք սրբոյն Գրիգորի, ժբ. Գիրք առաւակաց Վարդանայ վարդապետի, ժգ. Ճառ սրբոյն Յակովբայ սրբոյ եպիսկոպոսի ասացեալ ի քեռարձաւատութիւնն Թումայ առաքելոյն, ժդ. Ճառ եղիշէի վարդապետի ի ճարտութիւնն Քրիստոսի, ժե. Խօսք Մակարայ միայնակեցւոյ ընդ պարսից ամիրայ Ապոլ-Ագիգի, ժզ. Ճարտասն «Առաջեաճաշակ պտղոյն», ժէ. Տաղ Աստուածածնի «Ողջոյն ընդ Մարիամ», ժը. Տաղ «Խաչն ի նախնումն», ժԹ. Տաղ Յովանիսի «Արեգ, արեգ իմ խուպ եւն», ի. Գովասանք Աստուածածնի. «Աղբիւր կենդանի», իա. Պատմութիւն սրբոյն Գրիգորի յԱռաքել վարդապետէ», «Հ[ին] 732, 2566, ԺԷ. – Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

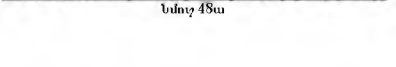
2567

ՀՈՂՎԱԾՈՅ

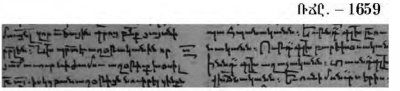
ԵԳԵՒԻՒ. Ռճկ. – 1659

ԳՐԻՔ՝ Գրիգոր Զէյթունցի (թ. 1ա-22, 24-33, 46-55, 110-27), Սարգիս (թ. 23, 34-45, 56-109), անանուն (թ. 128-40)։

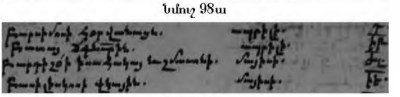
ԹՒՐԹ՝ 140։ ՊԱՐԱԿ՝ Ա-ԺԲx12 (Ա, է, ժԹ 10, Գ 2, Դ 9, ժ 6, ժԱ 11, ժԳ 8, ժՌ 14)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18x14։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ թ. 1-97, 109-140 (14x9.5), երկսիւն՝ թ. 98-108 (14x10)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 48ա, 98ա, 133ա)։ ՏՈՂ՝ 29 (թ. 1-22, 25-34, 46-55, 110-27), 32 (թ. 23-4, 35-45, 56-97), 34 (թ. 98-108), 30 (թ. 109), 28 (թ. 128-140)։ ԿԱՊՄ՝ դոյլագարդ չագանակագոյն կաշի, միջուկր տախտակ, աստառ թուղթ լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+ԳԳ չգրուած թուղթ։

Նմուշ 48ա

Նմուշ 98ա

Նմուշ 133ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՆ – Լ ւ ս ա ն գ ա գ ա ր դ՝ բուսական Զ ա ր դ ա գ ի ր հանգուցագիր՝ Գ ո յ ն՝ կարմիր։

ՎԻՃԱԿ՝ բառարտ. թերթերին խոնաւութեան եւ ձեթի ճեռմիր, ոտդ թերթեր ընկած կամ ետեւառաջ դրուած. կարգաւ՝ թ. 1-22,

46-55, 24-45, 56-7, 23, 58-140. կազմը նորոգուած է Ի դ., լուսանցակողերը գունաթափուած, աղտոտուած, թ. 7-8, 10, 46-7ի ստ. աջ անկիւնը, թ. 11ի վերին հատուածը, թ. 35ի ստ. եւ վերին աջ անկիւնները պատռած, 35բ եզի արտաքին լս.ում յետագայի եղծուած անընթեռնելի խզրզոց:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-7բ* [Խրատ ինչ] – *(սկ. թափուած) ///եւ առաքեցեր զնոսա բաշխել զկեանս մարդկան, որ եւտուր սուտերս հոգեւորս ի ձեռս առաքելոյն եւ առաքեցեր ընդդէմ բանսարկուին, նոյն ողորմութեամբն ողորմեա՛յ ինձ եւ տո՛ւր կարողութիւն եւ ի թիկունս հա՛ս ասել զբան Աւետարանին առաքելոյն մարգարէին, որ ասէ... այլ եւ զգրոց աշակերտեալ մանկունդ, որ ծարաւիդ էք յանհատականն ծովէ, մշտահոս ուխիք յընդարձակութիւն սրտից ձերոց բղխեսցէ, մինչ զի եղիջիք իւրաքանչիւր ոք ի ձէնջ, զեւս բղխեալ յորովայնէ մտաց ի զովացումն պատքեալ անձանց եւ ի լուացումն աղտոյ գարշութեանց եւ ժամանել ձեր ի բարիոք աւարտն եւ ի փառս հանդերձեալ կենացն. ամէն:*

Բ. *7բ-22բ, 46ա-55բ* Յօհաննու Որոտնեցւոյ ասացեալ ի բան մարգարէին, որ ասէ. Ի սկզբանէ, Տէր, զերկիր հաստատեցեր եւ գործ – *Ակ նախ քան ի մտանել բանիս նախերգաբար... վասն այսորիկ դիւրաւ իմացուին եւ շարժական կոչին եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Գ. *24ա-31ա* [Վարդանայ Արեւելցւոյ] Աշխարհացոյց

Տե՛ս ձեռ. 20, 251ա-7ա: ա/*24ա*բ: բ/*24բ-5ա*: գ/*25ա-5բ*: դ/*28բ-31ա*:

Տպ. Աշխարհացոյց Վարդանայ վարդապետի, Քննական հրատ. Հակ Պէրպէրեանի, Բարիզ, 1960, էջ 1-76:

Դ. *31աբ* [Գրիգորի Կեսարացւոյ Անուանի հաղագ] – *Աւետեաց երկիր Երուսաղէմ է... Փիլիպպեա, Յաւոն, Փիլիպպոլիս:*

Ե. *31բ* Նշանագիրք անուանց. կարճաբանութիւն – *Աբրահամ Ջ. Ահարոն Ի... առագաստ, արուեստ, աշխարհ, ասպարէզ, ամբարիշտ:*

Զ. *32ա-5բ* [Մանուէլ]

ա. *32ա* [Յաղագս թագաւորաց, թղթոց, Ադամայ] – *Առաջին թագաւորն Հնդկաց Գորաբ... մարմնով ընդ Աստուած միաւորեալ:*

բ. *32ար* [Գիրն առաջին] – *Այս է գիրն առաջին, գրեալ մատամբն Աստուծոյ եւ կնքեալ... մեծ ես, Տէ՛ր, կարօղ ես դու, Տէ՛ր, յաղթող Աստուած. եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

գ. *32բ-3ա* [Հարցմունք եւ պատասխանիք] – *Հարցումն. Վասն էր ի հաւատամքն Ջ. (80) անուն գիր չկայ... Հարցումն. Ո՞րն է Ե. զգալարանքն... Հարցումն. Ո՞րն է Ջ. շարժման մեղքն... որոց փրկեսցէ զմեզ յամենայն սատանայական փորձութենէ Քրիստոս Աստուածն մեր. ամէն:*

դ. *33բ* Անուանի թագաւորաց Պարթեաց – *ա. Հոչէ, բ. Տիգրան... ժ. Գագիկ, ժա. Դաւիթ:*

ե. *33բ* Այս է կարգ վարդապետացն մերոց – *Նախ Մխիթար, որ մականուն Գօշ կոչի... Ներսէս Գաւաշեցին ի գեղջէն Մոխաչքերթոյ:*

զ. *34ա-5ա* Յաղագս բառասնորդաց պահոցն – *Զի անուն պահոցս այս Դ.իւք բացայայտի... այսքան վասն անուանց քառասնորդաց պահոցս:*

է. *35ար* Այլ [փառք] խաչի – *Փա՛ռք կենսատու խաչի քո... զազատարար զբարձրանալն քո ի խաչն կենսատու օրհ՛:*

Է. *23ար, 36ա-45բ, 56ա-84ա* [Քարոզ Գրիգորի Տաթեւացւոյ]

ա. *36ա-7բ* [Նորին առաջին քարոզ վասն աղօթից] – *(սկ. թափուած) ///զի որպէս անհաճոյ է Աստուծոյ յանդգնութիւն մեղաւորին... որ եւ զմեզ արժանի արասցէ Քրիստոս Աստուած մեր, ողորմութիւն իւրոյ. եւ նմա փառք յաւիտեանս ամէն (Ամառան հտ., գլ. ՁԱ.):*

բ. *37բ-41ա* Նորին Վասն ողորմութեան, ի բանն. Ողորմութեամբ եւ հաւատով սրբին մեղ – *Ջամենայն արարածս, զոր սահեցուեցաց Աստուած... անշէջ լապտերօք մտանել ի յառագաստ հարսնեացց փեսային՝ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս ամէն (Ամառան հտ., գլ. ՂԸ.):*

գ. *41ա-2բ* Նորին Վասն չորեքշաբաթու եւ ուրբաթու, [ի բանն]. Պահեմ երկիցս ի շաբաթու կամ տասանորդս – *Պատճառ պահոցս, որպէս ասէ սուրբն ի դրախտին... եւ անտրտում ուրախութեանցն հաղորդս լինել ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն (Ջմեռան հտ., գլ. ԻԷ.):*

դ. *42բ-5* Յայլմէ դարձեալ Վասն պահոց, [ի բանն]. Եւ պահեալ զի. (40) տիւ եւ գի. (40 գիշեր – *Ասէ Յոբ, Կեանքս մարդոյ պատերազմ է... այսպէս պարտ է մեզ ի.օրեա պահօք մերկանալ գինն մորթին մեղաց եւ նորոգիլ բարի գործովք, ի փառս նորոգողին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Աստուծոյ (Ջմեռան հտ., գլ. ԻԳ.):*

ե. *45բ* Այս հարոզս ժ.բանեան օրինաց միջէն է – *Պատուեա՛յ զօր շաբաթուն... յորոյորդ՝ յորժամ մեռանիմք/// (վերջը թափուած. Ամառան հտ., գլ. Ք.):*

զ. *56ա-7բ, 23ար* Նորին դարձեալ հարոզ յաւուր Վարդավառի. աղ օրինութեան վասն ընծայից եւ պատարագաց՝ Պատուեա՛ զՏէր ի հոյոց առդար վաստակոց եւ ճա՛ն ննա պտուղ ի հոյոց առդար արմտեաց – *Տուրք ողորմութեան յԲ. դէմս որոշ... արժանաւորիկ երկնային կոչմանն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր. որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն (Ամառան հտ., գլ. ՃՒԶ.):*

է. *58ա-60բ* Նորին Վասն կարգաց աղօթից, ի բանն. Տէ՛ր, եթէ զշրթունս իմ բանաս – *Ջբերան իմ*

բացի եւ առի գինոյ... պարտ է յամենայն ժամ աղօթել, զի փրկեմք յամենայնէ. ամէն (Ամառան հտ., գլ. ՁԴ.)։

ը. *60բ-3բ* Նորին բառով եւ մեկնութիւն վասն սուրբ պատարագին – *Նախ քննելի է, թէ վասն է՞ր կոչի հաղորդութիւն... եւ ի մի եւ ի նոյն հրոյն պարզ արծաթն սրբի եւ անմաքուրն/// (վերջը թափուած. Ամառան հտ., գլ. ԼԻ.)։*

թ. *64աբ* Քառով Վասն միաանգամ գալստեան աւուրն – *Վարդապետք ասեն, թէ վասն Ք.ի.ան պատճառի... եւ գիւքն ի դժոխս, որ գերազանցեն անգթութեամբ, քան դամենայն տանջողս։*

ժ. *64բ-9բ* Գրիգորի եռամեծի ասէ հոետորի եւ տիեզերալոյս վարդապետի Քառով Վասն գալստեան եւ դատաստանի, զի որպէս փայլակն, որ ելանէ յարեւելից եւ երեւի] – *Ձիքրիական գալուստն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ... եթէ եկայք աւրհնեալք հօր իմոյ ժառանգեցէ՛ք պատրաստեալ ձեզ գործոյթիւնն. ամէն (Ամառան հտ., գլ. ՃԿԶ.)։*

ժա. *69բ-72բ* Նորին Քառով Վասն խնդրոյ, ի բանն. Խնդրեցէ՛ք նախ զարհայութիւնն Աստուծոյ եւ զարդարութիւն նորա. եւ այն – *Ի ձեռնտուութենէ Հոգւոյն Սրբոյ եւ օժանդակութեամբ աղօթից ձեր կամիմ... եւ նմա փառք եւ գոհութիւն եւ երկրպագութիւն ընդ Հօր իւրում եւ ամենասուրբ Հոգւոյն. ամէն (Ձմեռան հտ., գլ. ՀԳ.)։*

ժբ. *72բ-3բ* Յայլմէ Քառով Այգոյն. Վասն արհուեստն եւ գործոյ՝ Ընդէ՞ր կայ աստ զօրս ցերեկ դատաւարկ, ասեն ցնա. Զի ոչ ոք կալաւ – *Ասեն իմաստունք, թէ ամենայն ինչ, որ պատուական է... որում եւ գմնզ արժանի արասցէ իւր սուրբ արքայութեանն. ամէն (Ձմեռան հտ., գլ. ՂԸ.)։*

ժգ. *73բ-4ա* Այս ոուիշ տեղացց է. Վասն ժամու աղօթից – *Ու է առաչին ժամ աղօթիցն... վասն որոյ ցերեկն հինգ անգամ աղօթեմք։*

ժդ. *74բ-8բ* Քառով Վարդավառին, ի բանն՝ Ու յետ Ջ. աւուր առնէ Յիսուս զպատարագս – *Ի վերայ այսմ բանի ժե. գլխոյրէն բանս խնդրելի է... զի դատաստանի ժամ եւ հաւուցման ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

ժե. *75բ-84ա* Նորին Քառով փոխման սուրբ Աստուածածնին, ի բանն. Բազում դստերք սուացան մեծութիւն, բազումք առարին զօրութիւն, բայց դու առաւել եղեր եւ զանցուցեր զամենայն – *Սրարիչն Աստուած արար գլուսաւորս մեծամեծս... հանցուք գփառս եւ գպատիւ միածնին Որդւոյ քո ընդ Հօր առենակալի եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (Ամառան հտ., գլ. ՃԼ.)։*

Ը. *84բ-97բ* [Թովմայի վարդապետի Մեկնութիւն մարգարէութեանն Դանիելի] – *Ու էր այր մի, քնակեալ ի Բաբելոն... Արդ, յերեսս անկեալ պաղատիմ քրիստոսասէրս եւ վերնակրօն եղբարցդ, յիշեսչիք ի բարին Քրիստոս գմեծ վարժապետն մեր, գվարդապետն Վարդան, որ զգիրս Դանիելի մեկնեաց՝ առեալ յԳ. մեկնչաց՝ յեփրեմէ, ի Հիպոլիտոսէ յԱյոց, ի Հիպոլիտոսէ Հռոմայ եւ ի Ստեփանոս փիլիսոփայէ Հայոց, եւ ի մի հաւաքեալ լուսաւորեաց դպաոս եկեղեցւոյ վարդապետաց ի Ձժէ. (1268)* [Վականիս մեր, ի կենդանաթաղ գերեզմանի Լուսաւորչին Գրիգորի, ի Սուրբ Վիրապն *սկսեալ եւ ի յԱղուց վանքն աւարտեալ, առաջի սուր եւ փառաւորեալ նահատակին* Ստեփանոսի Հոիփսիմեանց *քահանային, որոյ յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի մինչ ի գալուստն Քրիստոսի։ Ու եւ նուաստս ի մանկունս եկեղեցւոյ Թովմայ պիտականուն վարդապետս, սակաւ մի առի ի գրոց մեկնչացն վասն վարդապետացդ եւ գրոց աշակերտացդ առ ձեռն պատրաստ, զի դիւրաւ գրեալ լինի, եւ անճաշակ մի՛ լինիցին ի հրեշտականման առն Աստուծոյ Դանիելի։*

> *Ձեռ. 1134, 81ա-125ա՝ նիւթս վերագրուած է Թովմա վարդապետին, թէեւ վերջ բերուած յիշատակարանն այնտեղ չկայ։*
>
> *Տե՛ս Մեկնութիւնք Դանիէլի մարգարէութեան, Թովմա Մեծոփեցի..., աշխ. Յ. Քէոսէեան, Մ. Արարեան, Գ. Նէրսիսեան, Էջմիածին, 2007, էջ 309-349 (ձեռագրիս մասին՝ էջ 18)։*

Ի. *98ա-105ա* [Մանուէլ]

ա. *98ա* Բանի աղօթից խօսի ընդ Աստուծոյ, գրեալ ձեռամբ Կիրակոսի, եւ ունի օրինակս գայս – *Ամենայն անձն աստուածասէր... որք են ի մարմնի. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն։*

բ. *98աբ* [Գրիգորի] Նիւսացոյն ի Հայր մեր, որ յերկինս գոցն – *Նուիրել է խոստումն իրիք... եւ փրկչին ընդ Հոգոյ Նորա Սրբոյ։*

գ. *98բ-9բ* Ի Տրամախաբանէն Կիւրղի, որ առ Երեմիա ՂՒ. բանէն – *Ասեն զվերաբերութիւնն, թէ ըստ այսմ օրինակի... քանզի անկարելի է նմա ամենեւին եւ ոչինչ։*

դ. *99բ-102ա* Ուոգիմէի խօսի յեզեկիել մարգարէ – *Արդ, է պատճառք առաչին տեսլեանն... լերին անուն է կամ մեծին Լիբանանու։*

ե. *102ա* Ի վերայ իշխանին Տիւրոսի – *Դու էիր, ասէ, մատանի եւ կնիք աջոյ... որ յիշելով զսէր միաբանութեան։*

զ. *102աբ* Պատգամ ի վերայ եգիպտոսի – *Սպառնա եգիպտոսի ի ձեռն Կամփիւսոյ... որ ի ձեռն Կիւրոսի եւ ի ձեռն տնօրէնութեան բանին։*

է. *102բ* Ի վերայ Գովգայ եւ Մագովգայ – *Ագգք են առքա, որ զինի դարձին մարտ պատերազմի տուեալ ընդ հրէայսն... եւ ի դարձին իրրեւ որիք արձակեալ ի կապարանէ խայտալ ասէ։*

ը. *102բ-3բ* [Սրբ]ոյն յեզեկիէլ մեկնիչ ասուածց – *Կողակ սիմաձէս... եւ լ. (30) լայն, որ է Հ. (70), փառք Քրիստոսի Աստուծոյ։*

թ. *103բ-5ա* [Ի Կանոնագրոց Հայոց] – *Զի՞նչ է արժանի եպիսկոպոսին... ունի սա համաձայն Բարսղի սրբոյ:*

Քաղուածք Կղեմէսի, Անտիոքի ժողովի, Սահակ հայրապետի, Սիոն կաթողիկոսի, Ներսէսի, Դուինի ժողովի, Բարսեղ Նեսորացւոյ, Բենեդիքտոսի կանոններից:

ժ. *105բ-8բ* Ներսէսի եպիսկոպոսի՝ եղբօր կաթողիկոսին Հայոց տէր Գրիգորիսի պատասխանի թղթոյ ոուսմն Յակոբայ Ասորոց վարդապետի, ի մայրաքաղաքին Մելտենոյ Հայոց – *Ի գալի դիտաւորութիւն քում նամակի... եւ ցամենայն հաւատացեալս անուան իւրոյ Քրիստոս Աստուած մեր, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԱ. *109ար* [Տաղ – *Ալ՛նեղն Աստուած անճառական, / անուն՝ւ անհնա եւ անսահման... նեղելոց եւ տարակուսելոց եւ պարտապանաց / դուռն հանգստեան եւ հ[ո]ւարս փրկութեան տացէ:*

ԺԲ. *110ա-27բ* [Առակի Վաղգանայ Այգեկցւոյ]

ա. *110ա (սկ. թափուած) ///բար եւ սուրբ եւ ես երկրի, այլք խոտորեցան...*

բ. *110ա Կաքաւն երթայր գրիւք եւ յանկարծակի անկաւ ի ծօղակն...*

գ. *110ա Առիւծն եւ գայլն եւ աղուեսն եղեն եղբայրք...*

դ. *110աբ Գայլն ետես էշ մի գէր...*

ե. *110բ Աղուէսն էառ կաքաւ մի...*

զ. *110բ-1ա Աղուէսն առեալ գլխոն ի բերանն...*

է. *111ա Կատուն առաւ փիլոն...*

ը. *111ար Էր միայնակեաց մի...*

թ. *111բ Աղուէսն եգիտ ուղտ մի մերձ ի մահ...*

ժ. *111բ Ուղտն եւ գայլն եւ աղուէսն եղեն եղբայրք...*

ժա. *111բ Աղուէսն խաբեաց զգայլն...*

ժբ. *111բ-2ա Աղուէսն ետես զպանիրն...*

ժգ. *112ա Խօսօղն աղաղակելով աղօթէր ի ծառ մի...*

ժդ. *112ա Աղուէսն ի գետն անկաւ...*

ժե. *112աբ Աղուէս եգիտ ղրեհ մի...*

ժզ. *112բ Կին մի մեծահասակ եւ սաստիկ գէր...*

ժէ. *112բ Առիւծն կայաւ սպասաւոր գաղուէսն...*

ժը. *112բ-3ա Գայլն յափշտակեաց յանասուն մի...*

ժթ. *113ա Արծիւն հալածէր զկաքաւն...*

ի. *113ա Շունն եւ խոտօղն եղբայրք եղեն...*

իա. *113աբ Գայլն եւ ջորին եւ աղուէսն եղեն եղբայրք...*

իբ. *113բ Խօսողն տարան ի դարպաս թագաւորին...*

իգ. *113բ-4ա Անգգամ եւ լեզուանի եւ բարկացող կին...*

իդ. *114ա-5բ Ի քաղաք մի աւադ երէց մի ծերացեալ...*

իե. *115բ-6ա Էր թագաւոր մի, եւ ոչ ունէր ժառանգ...*

իզ. *116աբ Էր պատանի մի աղօթարար...*

իէ. *116բ-7բ Կայր թագաւոր մի անիրաւ...*

իը. *117բ Առիւծն հիւանդացաւ...*

իթ. *117բ Առիւծն մի կորիւն <կորիւն> ծնաւ...*

լ. *117բ-3ա Այր մի ցանեալ էր զընկուզի ծառի տակ պարտէզ ձմերուկ...*

լա. *118ա Միայնակեաց ոմն յոյժ անուանի եւ ճգնաւոր...*

լբ. *118աբ Միայնակեաց մի նստէր ի վերայ վիմի մի...*

լգ. *118բ Կրօնաւոր մի նստեալ դրամ կու համրէր...*

լդ. *118բ Իշխանի մի որդի մեռաւ...*

լե. *118բ-9ա Եկեսցուք ի բան Աւետարանին, որ ասէ, զի Որ գանձն ձեր են, անդ եւ սիրտք ձեր եղիցին: Մեռաւ ոմն իշխան, որ ունէր բազում գանձս...*

լզ. *119ա Եղբայր ոմն գնաց առ հայրն...*

լէ. *119ա Ի պատմութենէ ասեն, եթէ ի Դալաթան...*

լը. *119ա-20ա Թագաւոր ոմն մեռաւ, եւ մնաց Ց. որդի...*

լթ. *120ա Աղեգսանդր թագաւորն երթայր յամենայն տեղ...*

խ. *120աբ Աղէքսանդր թագաւորն հանդիպեցաւ օր մի...*

խա. *120բ Հանդիպեալ Աղէքսանդրու չեզր տեղի մի հեծելովն...*

խբ. *120բ Աղէքսանդր թագաւորն բազում գօրօք իջեալ ի կղզի մի...*

խգ. *120բ Աղէքսանդր թագաւոր բազում գօրօք պատիւ հրաւիրեցաւ...*

խդ. *120բ Այր մի ըմբռնեցին վասն գողութեան...*

խե. *120բ-1ա Մարդ մի գերեզման մի կողոպտեաց...*

խզ. *121ա Ի յաշխարհս Ե. իրք են, որ ի մարդկանէ անգիտելի է...*

խէ. *121ա Երեք իրք են, որ գմարդն ի չարէն ի զատ պահէ...*

խը. *121ա Թագաւոր մի յիւր խազինան Ռ. ակն ունէր պատուական...*

խթ. *121աբ Խօճայ մի աղքատացաւ...*

ծ. *121բ Մարդ մի կայր բարի...*

ծա. *121բ-2ա Երկու մարդ գաշխարհս ի շուռ եկին...*

ծբ. *122ա Մարդ մի պարգևան...*

ծգ. *122ա Մարդ մի չերուսաղէմ երթայր...*

ծդ. *122աբ Մարդ մի աղքատացաւ...*

ծե. *122բ Գնաց մարդ մի ի մրջիմն ի մօտ...*

ծզ. *122բ Մարդ մի անյագ էր ի յարծաթսիրութիւն...*

ծէ. *122բ-3ա Վարդապետ մի Ց. օր եւ Գ. դիշեր քարոզեաց...*

ծը. *123ա Ջհուտ մի ջրհորէն էր անկել...*

ծթ. *123ա* Այր մի մեռաւ, եւ տանէին ի թաղել…

կ. *123աբ* Առիւծն հիւանդացաւ, եւ եղեալ ի խնդիր…

կա. *123բ* եկեալ բժշկապետ մի ձայնէր եւ ասէր…

կբ. *123բ-4ա* Այր ոմն բակլայ եւ սիսեռ ցանեաց…

կգ. *124ա* է գազան մի ի ծովն եւ է հրաձէր…

կդ. *124աբ* Այր ոմն վաճառական ունէր բազում գանձս…

կե. *124բ* Մուկ մի յուղտ ի մօտ գնաց…

կզ. *124բ* Մրջիւն մի յանբնակ տեղի մի…

կէ. *124բ-5ա* Աղքատ մի ի գիւղ մի երթայր…

կը. *125ա* է հաւ մի ի Հնդկաց աշխարհն…

կթ. *125ա* Աղքատ մի ի լերին միս խորովէր…

ճ. *125աբ* Այծեղն ժողովեցան եւ թուխթ ուղաւուբեցին առ գայլերն…

հա. *125բ* Կրիայքն ժողովեցան առ արծիւն…

հբ. *125բ-6ա* էր ի Հնդիկս էշ մի…

հգ. *126ա* Ոխիան եւ աղուէսն արա ցանեցին…

հդ. *126աբ* Այր ոմն Ռ. (*1.000*) խոզ էած ի մին տեղի…

հե. *126բ-7ա* Կին մի տղայ ունէր եւ սովորեցաւ ի գողութիւն…

հզ. *127ա* էշ մի ի գետն անկաւ…

հէ. *127ա* Թագաւոր մի ի վերայ իւր աշխարհին ի շուրջ կուգայր…

հը. *127աբ* Եւ ահայ ժողովեցան ամենայն իրաց ի մի տեղի…

հթ. *127բ* Աւձն յորժամ ելանէ ի ծակէն…

ձ. *127բ* Արքայիկ օձի սովորութիւն այն է…

ձա. *127բ* է գազան մի ի Հնդկաց աշխարհն…

ԺԳ. *128ա-9ա* [Յանկի գլխոց Սուրբ Գրոց] — *Արարածոց. Վասն գերութեան Ղովտայ ԺԴ. գլուխ… վասն Բէլա խորտակմանն ի Դանիէլէ ԺԴ. գլ.:*

ԺԳ. *131ա-9բ* Յանկ այսմատուրիս ըստ այբուբենից, վասն դիտաւ գտանելոյ զպատմութիւն եւ վկայութիւն մարտիրոսաց, զոր կամիցիս — *Աբուդիմոսի վկայի. օգոստոսի Իե. (25)…*

Թ. 137-ՏԻ սիջից թերթեր ընկած լինելու պատճառով նիւթս թերի. պակասում են այբուբենի հ-ու տառերով սկսուղ անձնանունները:

ժե. *140բ* [Տաղ հայատառ թուրերէն] — *Ումարիմ պարիմ խուտաուէմն սիզի մուզ, / Սաղլաբն իրէպպիմ շէյթան շէրին դէն մուզ… էպէտիլ. ամէն: Որպէս աւրհնեաց Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս զտունն… մանկունքն նոյն աւրհնութեամբըն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

31ա Թվին ՌՃԼ. *(1659)* գրեցաւ գիծս ի Նդեսիոյ, ձեռամբ Գրիգոր վարդապետիս Ջէթունցւոյ, որ եկի ի նորոգումն անդրանիկ եկեղեցեայ մօրն լուսոյ Սուրբ Աստուածածնին Տեառն տաճարին, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:

45բ Որ եւ գանյիշելի Սարգիս ծառայս իւր Նորոգեսցէ ողորմութեամբն իւրով. ամէն:

Այս եւ նախորդը տե՛ս Ժ. գ-ի յիշ-ք, Ե., էջ 866, 1324:

78բ ՋՍարգիս գրչիկս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:

97բ Եւ այժմ զանարհեստ գրչիկս Սարգիս արեղայս յիշել ի Տէր աղաչեմ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *26ա (1826 թ., նոտրգիր)* Սանայհէր Ծերոնի հարանիքըդր թվին ՌՄՀԵ.ին *(1826)*, որ բարձ հարսնիք սուրբ Յակոբայ պասի ելուն էրին, որ Տէր Աստուած վայելուզմըն տացէ. ամէն:

2. *87բ (1826 թ., նոտրգիր)* Գրեցաւ գիրս եղսայբերթիթ թվին ՌՄՀԵ.ն *(1826)*, յոկնիսի Ա.ին, որ աշխար եկաւ, Տէր Աստուած երկար կէօք պահեսցէ. ամէն:

3. *32բ (1827 թ., նոտրգիր)* Թվին ՌՄՀԶ.ն *(1827)*, մարտի Ի.ին *(20)* Լուսաւորչու կիրակին է:

4. *108բ (1828 թ., նոտրգիր)* Այս է յԱւետարանի քաղաքըդր առնդրը, թվին ՌՄՀէ.ին *(1828)*, այնտից յետոյդր Ա. ամիս յետ տիրացու Յօհաննդր յաշխա[թ]ի էկաւ, Աստուած յերկան կենօք պահեսցէ. ամէն:

5. *123բ (1839 թ., շղագիր) 1839ին* եւ մարտի 18-ին գերեցաւ:

6. *45բ (1845 թ., շղագիր)* Այս է Պապպիկին գրածն է, *1845* ամի եղեւ *(նման՝ 73բ)*:

7. *62բ (1873 թ., շղագիր, մատիտով)* Գրեցի Օհաննէս Պարունակօվս թվին *1873ի, օգոստոսին 29* օրն:

8. *1ա (1885 թ., շղագիր)* Նուէր Սուրբ Էջմիածնայ Մատենադարանին: Գարիրէկ Յոհաննիսեանց: *1885 թ. մայիս 12:*

9. *33ա (ԺԹ. դ., շղագիր)* Յուցակ. փրկեսցէ զմեզ յամենայն սատանի փորցութեանց: Գիրք քարոզաց եւ խրատոց, որ գնա գերեցաւ զառկային փառաց, որ կբնութիւն չմարիգան. ամէն:

10. *90բ (ԺԹ դ., նոտրգիր)* Գրպեր Թարգի Գէորպեղս վերառեալ եւ պարտ եմ Ղարսէցի Գրիգորի որ:

11. *96բ (ԺԹ դ., շղագիր)* Թըվինը հասարակաց, որ եղեւ Ավէտաւնդարպոլ բընակիչ քաղաքացոց ծառա. ամէն *(նման՝ 103բ, 125բ)*:

ԳՐԱՉՓՈՐՉ *33բ* «Յուցակ ի մեզ»: *43բ* «Журналъ стараися чудо»: *44ա* «Աչքուբեն՝ Ա-ի»: *55բ* «Կարմիր փողանոյար պիր փարիշաբն լուր գործան չիչախլար: Պիր փարիշաբն լուր գործինա չիչակ ալլորի մազի. ամէն»: *91բ՝* «Стараися чудо блазъ ученика. Նաեւ արաբաիուանշան ծածկագրութեամբ» «վարդապետ», ծածկագրութեան փորձեր»: *106բ՝* «Կենգական ի մեզ է Ճըշարտութիւն»: *109բ՝* «Նոայի Մէ գլխ. Տեսէ՛ք զիարդ կորեաւ յարդարն… որդիք շնութեան *(Նոայի Մէ., 1-3)*»: *129բ (շղագիր)* «Ումարիմ պարիմ խաստա-

տէմն մուզ, / Սաղլասն շէքիզէմ շէքիյն մուզ... էրինի-զաչ տահմվէչ զայմ մուզ» (նոյնը՝ 130ա): 130բ՝ «Յանկ այսմաւորիս այբուբենից վասն դիրաւ գտանելոյ — Այն է ամենայն, որ ինչ է պատմական, / Լուս այս է, որ ինչ կենաց լուս... յասէ պատմական վերնոց»: 139բ՝ «Разговоръ куда укра, երեւեցան Աստուած մարմնով ի մէջ մարդկան ի սուրբ կուսէն, երեւեցան, լուս ծագեցան տէր եւ որքի ի սուրբ վասն մեզաց եւ էր վասն»: 140ա՝ «Մեղաւոր գիշերին այս է ժամին ի մեզ գաւիչ ամենակալ Աստուածածին ի մեզ, միածին Աստուած. ամէն»: Կազմաստառ Բ «ողորմութեամբ քով սաստակչիա Աստուած կորոյ գամնայն նեղիչս իմ, զի ես ծառայ քո եմ»: 30բ-1ա, 109բ, 129բ-30ա, 139բ-40ա, կազմաստառ Բ գանազան տառեր, բառեր, թուեր:

ՆԿԱՐԱԳՓՈՐՁ՝ 21բ, 22բ, 24բ-5ա, 57բ, 61բ, 84ա, 115ա, 127բ, 129բ-30բ՝ գանազան պատկերներ:

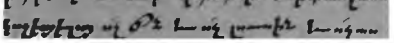
ԿՆՔԱԴՐՈՇԻՐ՝ 127բ՝ երկիցս (սեւ թանաքով ուրանկիւն)՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՇԱՒԻՂ / ԳՐԻԳՈՐ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ արաբաթուանշան ծածկագրութեամբ»:

ՆՇՈՒՄ՝ կազմաստառ Ա՝ «չ^ի^ 13, ժողովածու. աշխարհագրութիւն համառօտ, քարտզագիրք, քառածայլ, նոտրագիր, գրեալ ի թղթի, թիւն եւ գրիչ անյայտ, պարունակին ի սմա քարտզ, աղօթք, մեկնութիւնք սաստկեալք ի գանազան անձանց, մեկնութիւն Դանիէլի, գրիչ՝ Գրիգոր վարդապետ Զէյթունցի, ՌՃՀ. տե՛ս յիշատ., 2567, չ^ի^ 735, ՌՃՀ. — 1659, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», պիտ. Ա՝ «2567», 1ա՝ «չ^ի^ 17, գրած է, Ղոյումչի Ծէօ»:

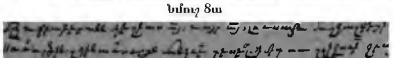
2568
ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ

ԹԵՐԹ՝ 86 (գոչի էջակալում 3-34, որ է՝ 43ա-58բ, 148-63 (ճիսք-ճկգ), որ է՝ 79ա-86բ): չգրուած՝ 34բ, 59ա-60ա, 69ա-70բ: ՊԱՐԱԿ՝ 14+2x10+8+16+12+8+8: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով (բ. 1-58, 79-86), լուսադրոշմով՝ բուսական (բ. 1-14) եւ ճնշադրոշմով՝ բ. 70 (գուժարաճայիճ բոլորակ)՝ անդրնթեռնելի: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18x12 (բ. 1-14), 16.5x12 (բ. 15-34), 17x11.5 (բ. 35-42), 17x12 (բ. 43-58), 17.5x11 (բ. 59-70), 16.7x11.5 (բ. 71-8), 15.5x10.5 (բ. 79-86): ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (բ. 1-14՝ 14x8.5, բ 15-34՝ 13.5x10.5, բ. 35-42՝ 13x7.4, բ 43-58՝ 12x8, բ. 59-70՝ 15.5x8.5, բ 71-8՝ 13x8, բ. 79-86՝ 11x8): ԳԻՐ՝ նոտրգիր՝ բ 1-14, 35-58, 71-86 (նմուշ՝ 8ա, 40ա, 52ա, 75ա, 83ա), չղագիր՝ բ. 15-34, 59-70 (նմուշ՝ 25ա, 63ա): ՏՈՂ՝ 22 (բ. 1-14), 23-4 (բ. 15-34), 24 (բ 35-42), 17 (բ. 43-58), 19-24 (բ 59-70), 20 (բ. 71-8), 16 (բ. 79-86): ԿԱՋԻՐ՝ ծողկագարդ թուղթ, մեջիր՝ կաշի, միջնակը սառատաթուղթ, սառատը թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Բ՝ սպիտակ չգոյած (բացի՝ Ար.) թուղթ, մասն կազմաստառի:

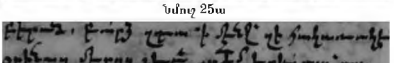
ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ — Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր (36ա): Գ ո յ ն ե ա կ ե ս:

Նմուշ 8ա

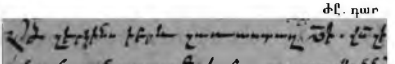

Նմուշ 25ա

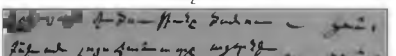

Նմուշ 40ա

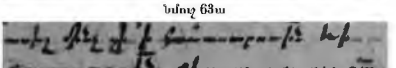
ՅԱ. դար

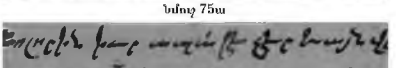
Նմուշ 52ա

Նմուշ 63ա

Նմուշ 75ա

Նմուշ 83ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. բ. 42-43, 58-59, 70-1, 78-9ի միջեւ եւ վերջից թերեւս. ուսի եւ ոտոյ թնագրեր թերի, թերեւին աղտոտուածութեան եւ գանագան այլ հետեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Զեռագիրս բաղկացած է տարբեր միաւորներից. ի մի եւ բերուած տարբեր ժամանակներում, տարբեր գրիչների ձեռքով եւ տարբեր թղթերի վրայ գրուած եօթ պրակ (տե՛ս յիշ.՝ Պիպ. Ալբ), ի մի բերուելուց առաջ արդէն իսկ եղել են պակաս թերթեր:

1. *2ա-7ա* [Քարոզ] – *Խրատէ ոչ զբաղիլ կորստական իրաց... ոչ ամենայն, որ ասէ ցիս՝ Տէր, Տէր:*

Զա էչի վերին 2/3 մասը չգրուած երեւի նկարուելիք ճակատազարդի եւ սկզբնատոդի համար:

2. *7ա-14բ* Քարոզ. եղիցին նշանք յԱրեգակն եւ ի Լուսին, յաստեղս յերկրի տագնապ եւեթանոսաց աւետիս բարբառոյ – *[Ի] գալ Քաւչաւորին Քրիստոսի ի դատաստան... հուր առաջի նորա գնասցէ, ուրեմն ոչ մնայ:*

3. *15ա-22բ* Անթառամ ծաղիկ Վարդանայ վարդապետի, ի խնդրոյ Սարգսի – *Թագաւորեալ սուրբ եկեղեցի աստուածաբար հրաման տայ... կարօղ եւ կամեցօղ ողորմութեամբն Քրիստոսի Աստուծոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

4. *22ա-6բ* [Մեկնութիւն] Ուրախացիր պսակ [շարականին], Վանական վարդապետի ասացեալ, ի խնդրոյ Պետրոսի – *Աստուածապաշտութիւնդ մարդս ոչ թէ յօրինացն... որոց եւ զմեզ զամենեսեան արասցես մասնակից շնորհօք ողորմութեան քոյ, որ եսդ օրհնեալ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյդ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

5. *27ա-34ա* Քարոզ երանելոյն Անանիայի վարդապետի. Խոհուտդ Յոճաննու (=Յովնաննու) մարգարէի – *Յաղագս Յովնանու հակիրճ եւ համառօտ բանիւք... զի միաբանութեամբ ի մի բերան փառաւորեսցուք զՀայր եւ զՈրդի եւ Սուրբ Հոգին, ամէն:*

6. *35ա-42բ* Ի թուականիս հայոց ՌՃԾԶ. (1707), Մահմի ԺԶ. եւ Ռոկտեմբերի ԻԵ. վկայաբանութիւն սրբոյ նոր ճանաւակին Կոմիտասայ սրբանուէր հանճարիւն, որ կատարեցաւ ի Կոստանդնուպօլիս քաղաքի – *Մեծ եւ ահաւոր եւ սքանչելի է խորհուրդ արարչին մերոյ... զի դեռ քառասնամեայ ես, ուրացեալ՛ր եւ լե՛ր/// (վերջը թափուած):*

7. *43ա-6ա* [Ի նոյն աւուր բան 1.] – *(սկ. թափուած) ///երկրորդ սուրբն Բարդուղիմէոս պատուեաց գՔրիստոս բերանով... այլ սակայն ոչ կարաց առնել գայն:*

8. *46բ-51ա* Ի նոյն աւուր բան 2. Գովասանի ի գերազանցութենէ. Նախ ի կատարելութենէ վարուց, երկրորդ՝ որպիսութեան շարչարանաց, երրորդ՝ վասն խորութեան աստուածային իմաստութեան. [Ի բանն] Արկեր զլոյս որպէս զօթոց եւ արկեր ի վերայ ջուրց զվերնայարկս նորա: Սաղմոս 103. 2 – *Ըստ որում երանելին Բարդուղիմէոս... եւ յետս ընդդէմ ոչ դառնային ի գնալն իւրեանց:*

9. *51բ-5բ* Ի նոյն աւուր բան 3. Թէ որպէս բազում կերպիւ հեթեցաւ., [Ի բանն]. Զգեցեր զերկինս որպէս խոռան, այսինքն՝ որպէս զմորթ – *Բանս այս ունի զրաւմամպատիկ իմացուածս... սիրեաւ զցուտաբեր հողմն ի վերայ դատարկ մեղաւորաց:*

10. *56ա-8բ* Ի նոյն աւուր բան 4. Ջո՞ր մորթն ձգեաց, երկրորդ՝ ո՞րն զգենաւիցի, երրորդ՝ ծանուցանի յառաջադրեալ խօսակցութիւնն. [Ի բանն]. Ջմորթն ընդ մորթոյ եւ զամենայն, զոր ունի մարդն, ասացես փոխանակ հոգւոյ նորա – *Ըստ մեկնչին մորթին տրի ընդ մորթոյ... զի արհամարհեաց զերկրաւորս/// (վերջը թափուած):*

11. *60բ-3բ* [Տաղ]

ա. *60բ* Գովս արդարութեան է Աստուած ճանաչել, / *Ջօրեղ մեծութիւն նորա փառաւորել... ուր իցես նեռ եկ, երեվեաց, / գուշակ նշմար չլմնաց:*

բ. *61ա-4ա* Ոտանաւոր մեռասանոտնեակ, յօրինեալ յումեմնէ Սարգիս Սուխաովէ Ջէրկէրեանց ի վերայ սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին... Ձաո, որ ասի դէյտաո – *Աստուած փառաց զօրեղ հրգոր միշտ քաղցր է, / Արարածոց շատ գթութիւնէ բարի... խնդրեաց բազում բարիք քոյ փրկեալ հօտիտ, քեզ այգքան զօրացրնօղ մեծնէ բարի:*

գ. *64ա-5բ* Ձաո եւ մուխխմէզի, ասացեալ ի վերայ սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին եւ պարծանաց հայկազեանց – *Ուրախացի՛ք, հայկազեա՛նք, / Ջեզի յիւրեան գրեց Աստուած... Ջէրկէրեանս անարժան, / մեռածի կարգ դրեց Աստուած:*

դ. *66ա-7ա* Համառօտութիւն սրբոյն Գրիգորի Նարեկացոյ՝ ներբողեանի առ սուրբ Աստուածածինն, արարեալ ի Սարգիս Սուխաովէ Ջէրկէրեանց, որ ասի մուխխմէզի – *Շընորհալոյս մարգարիտ, Ադամայ լապտեր Մարիամ, / քաւիչ անցանաց չնւայի, լուսեղէն օսփեր Մարիամ... Ջէրկէրեան հող ծառայիտ վերջին փրկիչ լե՛ր Մարիամ:*

ե. *67բ-8բ* Մուխխմէզի արստամբին, ապերախտին, վատաբախտին, ճակատակին, կամակորին է արժան ընդմոյզրեալ պատիւս – *Նախնի պատուէտ զրկեցար, / Ով նըգովեալ չար Բէլիյար... Ջէրկէրեանս ծանրացա, մեդքս շալիչ տար Բէլիյար, փուչմակիսայ:*

12. *71ա-8բ* [Պատմութիւն Ռուսաց]

ա. *71ա-5ա* [Վասն Ռիկայ հաղաքին] – *(սկ. թափուած) ///չինչն գնաւսն եւ գպիտոյս... եւ այսոքիկ յաղագս Լիվոնիայի:*

բ. *75ա-6ա* Կղզիք Լիվոնիայի ընդ իշխանութեամբ Ռուսպիայի – *Կղզին Օեսէ, այսինքն Օսիլիայ, գտանի ի Պալդիքական ծովն... եւ հիւսիսային սորին լայնութիւնն է ի 59 մասանց, իսկ երկայնութիւնն իւր ի 40 մասանց:*

գ. *76ա-8բ* Գլուխ Գ. Յաղագս վիճակի Մեծին Նովկօրօտի, այսինքն՝ Նովկաւտիայի եւ յաղագս Բլեմօվի, այսինքն՝ Բլեմօվիայի, որ ի նմին վիճակի պատուականկայ – *Եւ նախ յաղագս Բլեմաբօվիայի... աւագ քաղաքն այսմիկ վիճակիս եւ մայրա/// (վերջը թափուած):*

13. *79ա-86բ* [Բան ինչ իմաստասիրական]

ա. *79ա-80բ* [Յաղագս ներգործութեան եւ կարողութեան] – *(սկ. թափուած) ///բայց ունակութիւն գրելոյ եղանակաւորի գայն գօրութիւն ձեռին... բայց ասելով հանդերձ չիք այլ ինչ բանիդ դժուարութիւն:*

բ. *81ա-6բ* Չի՞նչ են կենսական ներգործութիւնն եւ կենսականն – *Կենսական սկզբունք են կարողութիւնք կենսաւորին... զի որ որով ոք որդի է պակասութիւն առընջու/// (վերջը թափուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԿ

1ա Խաչ, օգնեա՛ ինձ:

1բ Տէտրակս այս է յոյժ գեղեցիկ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅՑ

Պհպ. Աբ (1864 թ., չղագիր) Այսոքիկ տետրակք բոլ յարմարութեան նիւթոյն եւ տրիցն, հաւաքեալ ի հանգուցեալ Ղուկաս արքեպիսկոպոսի Քոչոյն, եւս կազմել ի մի գիրք, զի մի՛ ինչ հետզհետէ արտաքոյ ցոլակի եւ թերթատեալ մնալովն կորիցէ, ի 15 հոկտեմբերի 1864, ի Սուրբ էջմիածին, Վրթանէս վարդապետ:

ԳՐՉԱՔԱՐԴ՝ *1ա «Քարոզ, ժաման գոցէ զազգն մեր բաւ ժողով<ոք>ուրդ: Մատայն որ չմարգրա ոչ գոցէ ծ, աբա, ժամանակ, գիալոյ նորա եհաս, աբնամած»:*

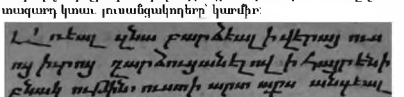
ՆՇՈՒՄ՝ *կազմաստառ Ա «Հ՝ 14. Քարոզգիրք անյայտ հեղինակի, ուիծաձայ, նոտրագիր, թիւն, տեղին եւ անուն գրողին անյայտ, թերի է: Պարունակէ. ա. Մեկնութիւն անթառամ ծաղկին ի Վարդանայ, նոտրագիր, բ. Վկայաբանութիւն սրբոյ նոր հաճատածին Կոմիտասայ քահանային, որ կատաքեցաւ ի Կ. Պոլիս քաղաքի, գրեալ ի թուին հայոց ՌՃՄԶ. (1707). Թերի, գ. Ոտանաւորք Սարգսի ուրումն Զարկարեան կոչեցեալոյ ի Գրիգոր Լուսաւորչին մեր եւ յԱտատածածինն, դ. Պատմութեան հաստուած մի Ռուսաստանս նովիգորոդ քաղաքի, ե. Հաստուած մի փոքրիկ տրամաբանական գրուածոց», պհպ. Աա՝ «2568, Հ՝ 736, ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2569

ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԺԵ. դար

ԹՈՒՔ՝ 127: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԳ×12 (Ա. 11, Ե-Ջ՝ չիմ, ԺԳ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. ՄԵՑՈՒԹԻՒՆ՝ 18x13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միաւիղ (13.5x10.5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 77ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ դրոշմագարդ շագանակագոյն կապի, դանգով, միջոցը տախտակ աստառը շերտազարդ կտաւ. յուսաներգոյներ՝ կարմիր:

Նմուշ 77ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Հիւսածոյ խաչ, ծովե՛ վրան մակագրութիւն՝ «///տեառն/// կաղաչէ/// ի Աստուած տկարութեան իմոյ եւ ճասու ի կառատումն///»՝ Ի բ՝ ձ ա կ ա տ ա գ ա ր ի՝ Զա ք ա ր ի ա գ ի ր ճանգուցագիր. Գ ո յ ն՝ սեւ՝

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, մեջին կաշին պատռուած, գանեռն ու կապիչներից մէկն ընկած, թերթերը բամբակեալած, մաշուած-թուփուած՝ յատկապէս սկզբի եւ վերջի թերթերը, թ. 1-61՝ ստ. եղերբը մկճակներ, տարբեր բծեր, թ 47-ՅԻ միջեւ 24 թերթ ընկած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա [Յաղկ] – *Խաչ [աւրհնելոյ]... Եւղարերիցց աւետարան:*

1. *2ա-17ա [Ա.]* Կանոն խաչ աւրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին եւ յուսանան շրով եւ ապա՛ գինով... Ընթերցուած Վռակաց. Երանեայ է այր, որ եգիտ գիմաստութիւն...*

2. *17ա-21բ Բ.* Կանոն տեառնական աւրհնելոյ – *Ձձեն զխոստացեալն ի դուռն եկեղեցոյն... Ընթերցուած ի Ղեւտացոց Ոդիոյն. եւ կոչեաց Տէր զՄովսէս...*

3. *21բ-4բ Գ.* Կանոն ոգեհանգիստ առնելոյ կամ պատարագ մեռելոյ – *Աձեն սղմ. Ի. Թիւ... Ընթերցուած յՎռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քո արդար վաստակոց...*

4. *25ա-7ա Գ. [=Դ.]* Կանոն պատարագի եւ աւրհնեալ սեղանոյ. Աստուա՛ծ, մեղայ ինձ – *Գոհանամբք եւ փառաւորեմք գքեզ...*

5. *27ա-37ա Դ.* Կանոն Մկրտութեան – *Յորժամ քրիստոնեալ առնեն, նախ չէ պարտ յեկեղեցին Յոզոպ... Ադաւթք երայից (՞) նախքան զՄկրտութիւն. Տէ՛ր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար...*

6. *37ա-42ա Ե.* Կանոն պսակ աւրհնելոյ – *Սաղմ. Ի. Տէ՛ր, ի զաւրութեան քում ուրախ եղիցի[ցի]... Ընթերցուած ի Մննդոց. եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ քոյս պատկերի մերում...*

7. *42ա-5ա Զ.* Կանոն հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայն զփրկական խորհուրդն... եւ ասէ զաղաւթս գայս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած, արարիչ...*

8. *45ա-7բ Է.* Կանոն զամենայն վախճանեալսն ի հանգիստ փոխել – *Աձեն կանոն, զերկինք պատմեն... Եւ ասէ զաղաւթս այս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ... վասն նեղութեան մերոյ եղելոյ յԱսիայ, զի/// (վերջը թափուած):*

9. *48ա-53ա Ը.* Կանոն, յորժամ տղա վաղճանի մինչեւ եւթն ամն] *51ա-3ա* Այգումն երթան ի գերեզմանն: *Մաղմոս. Եղիցի անուն Տեառն աւրհնեալ...*

10. *53ա-67ա Թ.* Կանոն ջուր աւրհնելոյ – *Յունուար Ջ. յաւուր Յայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի*

Քրիստոսի յետ աստուածայնոյ սուրբ պատարագին... Ընթերցուած յելից. Եւ խաղացոյց Մովսէս զորդիան Իսրայէլի...

11. *67բ-71բ ժ.* Կանոն ապաշխարող աւուրեայ – *Տանի քահանայն ի դուռն եկեղեցւոյն... Եւ ասէ զաղաւթս գայս. Բազումողորմ նոր գթած...*

12. *71բ-83բ ԺԱ.* Կանոն Մեծի հինգշաբթին զապաշխարողսն արձակելոյ – *Ժողովէ քահանայն զապաշխարողսն ի դուռն եկեղեցւոյն... Ընթերցուած յիսայայ մարգարէ. Այսպէս ասէ Տէր. Եւ կատարեսցին...*

13. *84ա-94բ ԺԲ.* Կանոն Ուսնայուային. Ըստ ոտրում ասաց Յիսուս, թէ աւրինակ մի ետու ձեզ, զոր արաբեալ է Եփրեմի, զոր թարմաճեաց սուրբ հայրապետն Հայոց Գրիգորիս... *Եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէր մեր...*

14. *94բ-9ա ԺԳ.* Քարոզ պատուիրանին, զոր բահանայն զեկուցանէ ժողովրդեանն նախան սկիզբն խորհրդոյն, առեալ զԱւետարանն ի գիրս իւր եւ կարկառեալ զձեռս իւր ասասցէ – *Լուարուք ինձ, որդեակք իմ եւ զերկիւղ Տեառն ուսուցանեմ ձեզ...*

15. *99ա-112ա ԺԴ.* Կանոն նաւակատեաց եկեղեցոյ, որ լուծեալ լինի յանաւրինաց... *Եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս գայս. Որ ընդունելոյդ ես աղաւթից ժողովրդեան քո, Քրիստո՛ս Աստուած...*

16. *112ա-5բ ԺԵ.* Կանոն շեթջի եւ հրննաճի եւ սերմանց աւրհնելոյ – *Աւհն սաղմոս. Կցուրդ. Հովիտք բազում պատսպեն ցորեան... Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

17. *115բ-7բ ԺԶ.* Կանոն խաղող աւրհնելոյ, զկնի արձակման սուրբ պատարագին... աղաւթէ վասն խաղողի, զոր ասացեալ է Ներսիսի հայոց կաթուղիկոսի – *Աւրհնեալ ես, Որդի՛ եւ Բա՛ն Հաւր, Հառագայթ...*

18. *117բ-9բ ԺԷ.* Կանոն ժամամաւր աւրհնելոյ – *Բերին առաջի բեմին եւ լուանան նախ ջրով...*

19. *120ա ԺԸ.* Կանոն, աղաւթ սկի եւ մաղթման աւրհնելոց – *Լուանան նախ ջրով եւ ապա գինւով... Եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս գայս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր, որ եառար զնիւթս...*

20. *120բ-6բ Ի.* Եւդաբերից Աւետարան էր չորս գլխոյն – *Եւ յերեկոյի շաբաթու, յորում լուանայր... այլ հարսն, որ առաքեացն գիս:*

Վերաստուած հատուածների լրացումներն ըստ ձեռ. 825, 1բ-128ա: Բոլոր կանոնների խորագրերը գրուած են նաեւ աստ. լ.ներքոյ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

83բ Չհեղուցեալ գրոցս յիշեա՛ եւ Աստուած ողորմի տուր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՐՁ

127ա (ԺԶ. դ., բոլորգիր) [Յիշե՛ք զ՛ք Քրիստոս Աստուած գԳուժիբէկ եւ գկողակիցն իւր՝ զընշաար եւ զորդիքն իւր՝ զՄարտիրոս եւ զՔաղտայսար եւ գկիրակոս եւ գՔուամայջան եւ գՄոյան եւ գՄեղոյշ, որ առ Աստուած փոխեցեալ, Քրիստո՛ս Աստուած, որ գայս յարեւելից եւ սուրբ խաչն առաջի քո յատեալ երեսիս քաղցրաձայն|127բ|եւ կոչեա՛յ, Տէր, զՅաւար եւ գԳուժիբէկ եւ զՔաղար եւ գկողակիցն իւր՝ գՅօայֆար եւ զորդիքն իւրեանց՝ գԲուտախ եւ գԳոռզիկ եւ զրՔրպատակս. ամէն: եւ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զՅաւար եւ գձնողս:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *70բ՝ «անունալ ամէն»:*

ՆՇՈՒՄ՝ 1ա՝ *«ԺԵ. դ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 2ա՝ «2569, Հ[իջ] 808»:*

2570

ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԻՍՊԻՒԼԱ. գիւղ (Կեսարիոյ գաւառ)

ԳՐԻՉ. ՆԱՂԱՊՈՂ. ԿԱՁՄՈՂ՝ Նեսէխ Եղց.

ԹԵՐԹ՝ 252-4 (սեռ Պաճալաճակ): չքուաձ՝ 1աբ, 2բ, 3ա, 1ա-3ա, 5ա, 249բ-52բ: ՊՐԱԿ՝ 2+Ա-ԻԱ×12 (է 10, ԻԱ 8): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵՂՈՒԹԻՒՆ՝ 17,2×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միաւեակ (12.5× 8.5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (եմոչ՝ 34ա): ՏՈՂ 15: ԿԱՁՄ՝ գոշմագառդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկր տախտակ, աստառր կանաչ մեռուխ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (թ. 1-2) + 2 (թ. 251-2) չքուաձ մագաղաթ:

Նմոչ 34ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Յիսուս Քրիստոս՝ 6բ: Կիսանախարաւ՝ 7ա: Ձակատագարդ՝ 112բ: Լուսանցագարդ՝ 1ա-2ա, 3ա-5ա, 6ա-7ա, 8ա-9ա, 10ա-11ա, 12ա-13ա, 14ա-15ա, 16ա-17ա, 18ա-19ա, 20ա-21ա, 22ա-23ա, 24ա-25ա, 26ա-27ա, 28ա-29ա, 30ա-31ա, 32ա-33ա, 34ա-35ա, 36ա-37ա, 38ա-39ա, 40ա-41ա, 42ա-43ա, 44ա-45ա, 46ա-47ա, 48ա-49ա, 50ա-51ա, 52ա-53ա, 54ա-55ա, 56ա-57ա, 58ա-59ա, 60ա-61ա, 62ա-63ա, 64ա-65ա, 66ա-67ա, 68ա-69ա, 70ա-71ա, 72ա-73ա, 74ա-75ա, 76ա-77ա, 78ա-79ա, 80ա-81ա, 82ա-83ա, 84ա-85ա,

բ. *20բ-9բ* [Բ.] Կանովն պսակ աւրհնելով – *Տանին ի դուռն եկեղեցոյ եւ ասեն... Ընթերցուած ի Ծնընդոց. եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում...*

– *28բ-9բ* Կանովն պսակ վերացուցանելով – *եւ ասէ Սաղ. ԽԴ. Լո՛ւր դուստր...*

գ. *30ա-4բ* Գ. Կանովն հաղորդ տալով – *Առնու քահանայն գիրկական խորհուրդն... եւ ասէ գաղաւթս. Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, ամենագութ, ամենախնամ...*

դ. *34բ-56ա* Դ. Կանովն յորժամ տղա վաղխեաձի – *Ասեն Սաղ. Ահ քեզ, Տէ՛ր, համբարձի... Քարոզէ՝ Վասն ի վերուստ. Ամենակալ Աստուա՛ծ, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի...*

ե. *56ա-90ա* Ե. Կանովն զամենայն վաղխեաձնեալսն յուղարկել թաղմամբ – *Ասեն կանոն՝ երկինք պատմեն... Քարոզէ՝ Վասն ի վերուստ խա՛. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ, անխնամալի...*

զ. *90ա-4բ* Զ. Կանովն ոգիհանգիստ առնելով – *Ասեն Սաղ. Լա՛. Երանի ում ք̃ողութիւն... Ընթերցուած յԱւակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոց արդար վաստակոց...*

է. *94բ-8ա* Է. Աւրհնութիւն աղի – *Սաղ. Աստուա՛ծ, ողորմեա՛ մեզ... եւ ասէ գաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած, Արարիչ ամենայն արարածոց...*

ը. *98ա-107ա* Ը. Կանովն տեառնական աւրհնելով – *Ածէն գխոստացեալն ի դուռն եկեղեցոյն... Ընթերցուած ի Գալստացուց. Եւ կոչեաց զՄովսէս Տէր եւ խաւսեցաւ ընդ նմա...*

թ. *107ա-11բ* Թ. Կանովն աւազան աւրհնելով – *եւ այս է կարգաւորութիւն... եւ եպիսկոպոսն ասէ գաղաւթս. Տէ՛ր Աստուած, մեծ եւ փառաւորեալ յամենայն արարածոց...*

ժ. *111բ-32բ* Ժ. Կանովն նաւակատեաց եկեղեցւոյ, պղծեալ տաճարի յանաւրինաց, եւ շարժեալ սեղանոյ վերստին հաստատել... – *Եւ եպիսկոպոսն ասէ գաղաւթս գայս. Որ ունիս դու իշխանութիւն արարածոց քոց...*

ժա. *132բ-53ա* ԺԱ. Կանոն խաչ աւրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին, լուացեն նախ ջրով... Ընթերցուած յԱւակաց. Երանեալ է այր, որ եգիտ գիմաստութիւն...*

ժբ. *153ա-73ա* ԺԲ. Կանովն ոսկրուային – *Ի մեծի աւուր հինգշաբաթին երկոյին ժողովէ... Եւ ի կատարման սաղմոսին քարոզէ սարկաւագն. Եւ եւս գոհութիւն եւ երկրպագութիւն մատուսցուք...*

ժգ. *173ա-80ա* ԺԳ. Քառոզ պատուիրանին, զոր ճանաչայն զեկուցանէ ժողովոդեանն – *Նախ քան զսկիզբն խորհրդոյն ի վերս բեմին կարկառեալ զձեռն իւր ասասցէ զժողովուրդն. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ, եւ զերկիւղ Տեառն ուսուցանեմ ձեզ...*

ժդ. *180բ-94ա* ԺՁ. Աւետարանի իղաբերից կարդա՛ – *Աւետարան ըստ Մատթէոսի. Եւ յերեկոյի շաբաթուն, յորում լուսանայր միաշաբաթին...*

ժե. *194աբ* ԺԷ. Կանովն սկի եւ մաղզմա աւրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին, լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով... Ասէ գաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ետուր մեզ զնիւթս գայս...*

ժզ. *194բ-5բ* ԺԸ. Կանովն զարմախս սերմանեաց եւ զշեղջ եւ զհնձան աւրհնելոյ – *Սաղ. ԿԴ. Քեզ վայել է կեցորդ... Ընթերցուած Յովելէ մարգարէէ. Քաջալերեա՛ց, երկի՛ր, խնդա՛ եւ ուրախ լե՛ր...*

ժէ. *198բ-206ա* ԺԹ. Կանովն խաչալուա առնելոյ – *Ասեն Սաղմոս. Ի կարդալ իմում. Ընթերցուած յերկրորդ Թագաւորութենէ. Եւ ասեն արք քաղաքին ցԵղիսէէ...*

ի. *206ա-7բ* [Ի.] Կանովն հառասնատես տղա ածել յեկեղեցի – *Սաղ. Մոխց առաջի սեղանի եւ ասէ գաղաւթս. Յո՛յս եւ փրկութիւն ամենայն արարածոց՝ Յիսուս Քրիստոս...*

իա. *207բ-8ա* ԻԱ. Աղաւթ ի հարթել պատանեաց – *Քահանայն ասէ զերեքսրբեան՝ իւր կարպաւն, եւ զկնի գաղաւթս. Զքեզ աղաչեմք, Տէ՛ր Աստուած փրկութեան մերոյ...*

իբ. *208ա-9ա* Կանովն հանդերձելոյն սպաս աւրհնելոյ – *Տանին յեկեղեցին, առաջի բեմին ի վեր ունելով ասեն... Աղաչեսցուք զմարդասէրն Աստուած, զի ընկալցի զսպասս գայս...*

իա. *209ա-10ա* Աւրհնութիւն նոռակերտ գրոց – *Տանին յեկեղեցին եւ հանեն յամբիոնն... Ասէ գաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր...*

իբ. *210աբ* Աղաւթ երդմնաւորաց – *Աստուած, որ զմարդկային բնութիւնս փոփոխականս եւ տկարս գիտես...*

իգ. *210բ-1ա* ԼԱ. Աղաւթ վասն երաշտի – *Տէ՛ր Աստուած, որ յաղագս առ քեզ նախանձուն...*

իդ. *211բ-30բ* Կանովն ջուր աւրհնելոյ – *Յաւուր յայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... Ընթերցուած ի Զորորդի Թագաւորութենէ. Եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ...*

իե. *230բ-1ա* Աղաւթ, որ ի կերակուրն միայն է պղծեալ – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ գլխաւորի առաքելոցն Պետրոսի... զի աւրհնէ եւ փառաւորէ զքեզ, Հա՛յր եւ Որդի՛ եւ Հոգի՛դ Սուրբ, այժմ եւ միշտ:*

իզ. *231ա-7ա* Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի ասացեալ շարական, որ ասի ի վերայ գետեզմանեաց – *Աստուա՛ծ անեղ, անժամանակ, / Հա՛յր անբսկիզբն եւ անքանակ... յորում արդարքն ժողովին / փառս երգել միշտ ընդ նոսին / երրորդութեանդ երրեակ անձին:*

իէ. *237բ-44բ* Նախադրութիւն խրատականի յաղագս աղաւթից, զոր արարեալ է տեառն Ներսէսէ, եղբայր Գրիգորիսի Հայոց վերապիտողի – *Աղաւթք*

հատարակաց քրիստոնէից... (239բ) Արդ, մեք աղաչեսցուք զմարդասէրն Աստուած՝ բանալ զաչս մտաց ամենեցուն, յաւժարութեամբ ուսանել զսա եւ հաւատով աղաւթել եւ Աստուծոյ լսելի լինել եւ յաղաւթելն գործոցդորիս կալեալ ուղիղս Հայոց եւ զեղբայր նորին պերասէս՝ զաղաւթիցս յաւրինաւոն յիշեսջիք ի Քրիստոս: Եւ որք աւրինակէք ի գիրս՝ զաղաւթս գրեցէ՛ք եւ զխրատական բանս գայսոսիկ, եւ որ գրեն զսա, գրեսցին ի դպրութիւն կենացն յաւիտենից: Եւ որք ուսանին եւ աղաւթեն, ողորմութիւն ընկալցին ի Քրիստոսէ, եւ որք ուսուցանեն զընկերս, վարձս առցեն ի յԱստուծոյ, եւ որք գրենն մի առաւել քան գաւրինակս, բան կամ գիր |240ա| եւ մի նուազ, զի մի՛ այլեւայլ, այլ հաւասար լիցին ամենեքեան, ուր եւ գրեսցեն, եւ ախմարն ի գիրս ուղիղ դիտողացն տեսցեն գրեալ, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:

– 240ա-4բ Աղաւթ իւրաքանչիւր անձին հաւատացելոց ի Քրիստոս առ սուրբ երրորդութիւն եւ մի աստուածութիւն – Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիր պագանեմ քեզ... եւ քեզ փառք եւ երկրպագութիւն եւ ամենասրբ երրորդութիւն եւ մի աստուածութիւն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

իբ. 244բ-7բ Խոստովանութիւն հաւանայից – Հրաժարիմ ի սատանայէ եւ ի չար կամաց նորա...

– 247աբ Եւ խոստովանահայրն ասէ – Ողորմեսցի քեզ Աստուած... շնորհաւք Սուրբ Հոգւոյն հզաւրն եւ ողորմածն. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

56ա Նե՛ Ներսէս, ծառայս Աստուծոյ գրեցի զսա ՋՁԴ. (1535). յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:

248ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան եւ մի աստուածութեան, եւ փառք հրաշալի գաւրութեանն, եղանակի անձնաւորութեանն, աննկերակ կամակցութեանն, համակամ սիրելութեանն, անեզրական տէրութեանն, անվախճան թագաւորութեանն, շնորհաբաշխ մարդասիրութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան: Գրեցաւ աւրինութիւնարեր ցուցակս այս ի թվականութեանս հայոց ՋՁԴ. (1535), ձեռամբ մեղապարտ եւ անարժան գրչի Ներսէսի սուտանոն էրէց, ի գաւառս Կեսարիոյ, ի գեղս, որ կոչի Իսպիկեա, քնդ հովան[ե]աւ Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Թեդորոսի զինաւորին: Արդ, աղաչեմ զամենեսեանդ, որ հանդի|248բ|պիք սմա տեսանելով կամ աւրինակելով, յիշեցէ՛ք յաւսա ողորմութիւն Աստուծոյ գներսէս գծողս եւ գվարպետն իմ գՅովաննէս Նաղաշն եւ գհայրն իմ գՅոհաննէս քահանայն եւ գմայրն իմ գՏուլթեն եւ զեղբայրն իմ գԱստուածատուր եպիսկոպոսն եւ զքոյրն իմ գԱննայն եւ զեսթաթուն՝ զիսխիլն յառ Քրիստոս: Յարձեալ յիշեսջիք ի Քրիստոս գներսէս գծողս եւ զեղբայրքս իմ եւ զկողակից իմ, եւ զորդիքս իմ գՍարգիս սարկաւագն եւ գԱւետիքն, գԿիրակոսն եւ գՍիմէոնն եւ Ջաւարիայն եւ գդուստրն իմ գՓուռվանդայն եւ զամենայն ընդանիքս իմ գկենդանիքս եւ գհանգուցեալսն: Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զծծողս գներսէս, որ շինեցի գմագաղատս սորա եւ գարձեալ գրեցի եւ ծաղկեցի, նկարեցի եւ կազմեցի գմաշտոց գայս: |249ա| Մի՛ պահէք եւ պահանջէք եւ ի կարդալոյ մի՛ խնայէք, որ է ծուղիս անմաշելի, գիրս անջնջելի, կազմ անքակելի, մի՛ խնայէք ի յատենի եւ պահեցէ՛ք ի լեկտեցի եւ յիշէ՛ք եւ յիշատակէ՛ք զմեզ աղաւթիւք կամ Հա՛յր մեր յերկինս, սոյնպէս եւ պարտեւեսցէ Ձեզ զերկնից արքայութիւնն Քրիստոս, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *249ա (ԺՀ. դ., բոլորգիր) Գարձեալ յիշեսջիք ի Քրիստոս ի մեղաւոր սուտանոն Գրիգոր եպիսկոպոս, անուն ունիմ, գործս ոչ ունիմ, զայս սուրբ Մաշտոցս գէրեցի եւ սրբեցի, ինձ՝ մեղաւորիս Աստուած ողորմի ասացէ՛ք. ամէն:*

2. *171ա (ԺՀ դ., նոտրգիր, լս.) Յիշատակ տէր Խաչայտուր թօռցա (՞):*

3. *176ա (ԺԹ դ., շղագիր, մատիտով)* Մանուկ Տէր-Կարապետով:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *2ա՝ «Մաշտոց, Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիր պագանեմ քեզ, Հա՛յր եւ Որդի՛ եւ Սուրբ Հոգի՛, անեղ եւ անմահ բնութիւն, արարիչ հրեշտակաց եւ մարդկան եւ յամենայն եղելոց», 56ա՝ «մեծի թագուհի», 75բ՝ «փայլի արդիւքդ քոյ այնպատում, փառաց ի քահանայքդ», 108բ՝ «մամարա մոհի», 166բ՝ «Մանուէլ, Մանուէլ, Մկրտիչ Աւետիկեան», 249բ, 251աբ, 252բ՝ զանազան տառեր, բառեր:*

ՆԿԱՐԶԱԴՐՈՒՔ՝ *250բ-2ա՝ Թռչնային լուսանցազարդ, մարդու պատկեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1բ՝ «2570, Հ[ի] 811, ՋՁԴ. – 1535, Մ[ևսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

2571
Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԺԴ. դար

ՍՏԱՑՈՂ՝ Մկրտիչ սրկ.։

ԹՂԹՔ՝ 324. չգրուած՝ 1աք, 89աք, 249աք: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԸ×12 (Իւ. 8, Իը 4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՂՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (12,5×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճնուղ՝ 194ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱԶՄ՝ դռոյնմագաղդ շագանակագոյն կաշի, միջուկր սախտակ, աստառը դռոյնմագաղդ կարմիր կաուր. լուսանցակոդեր՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱՆ՝ Ա (վերջում)՝ սպիտակ չգրուած թուղթ:

Նմուշ 194ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 2ա, 90ա, 147ա, 250ա: Լ ու ս ա ն ց գ ա ր ո ի՝ բուսական, թռչնային, խաչ, տապան: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճանճուցագիր, թռչնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մէջի կաշին վերից պատռուած, Ա. փեղկի վրայի գաղտեր, կռպկիչներն ու գամերն ընկած, թերթերին խոնաւութեան ճեռներ (մանաւանդ սկզբում եւ վերջում), թ. 1-15ի հնմի մասերը թերեակի ցեցակեր, թ. 1, 12՝ կարից պոկուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *2ա-87ա* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *87բ-8բ* Սկիզբն գլխոց: *90ա-145ա* Աւետարան Մարկոսի:

3. *145բ-6բ* Սկիզբն գլխոց: *147ա-248ա* Աւետարան Ղուկասու:

4. *248բ* Գրուխ: *250ա-321բ* Աւետարան Յովհաննու (*320բ-1բ իբր կնոջն շնացելոյ*)։ *322ա* Նախադրութիւն

ՅԻՇԵՑՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

322ա Փա՛ռք քեզ, անսահման, անը[հ]ուն, անհասանելի գաւտութի՛ւն, անքննելի տէրութի՛ւն, անխմանալի էութի՛ւն, անգուգական անձնաւորութի՛ւնն՝ Հա՛յր եւ Որդի՛ եւ Սուրբ Հոգի՛, աւրհնեալ եւ փառաւորեալ եւ երկրպագեալ յամենայն աստուածաշունչ անձանց եւ ի մաքրելոց մտաց եւ ի բնաւին եղանակաց. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս գաւիտենից. ամէն: |*322բ*| [ի]սկ չորից աւետարանչացն խորհուրդ[ո]ք բազում աւրինակ տեսանի, գի ոմանք առեն. թէ չորից աւետարանչացն են չորք անկիւնք արարածոյ՝ արեւելք, արեւմուտք, հիւսիս, հարաւ. պարտ էր համաձիւռ քարոզել գԱւետարանն, իսկ ոմանց հաճոյ թուեցաւ ըստ չորից մշտալինս գետոցն յադեներական աղբերեն յառաջ խաղաղացեալ՝ առ ի տիեզերաց առոգումն, եւ անուն միոյն՝ Փիսոն, Բ՝ Գեհոն, Գ՝ Տիգրիս, Դ՝ Եփրատէս. եւ սոցա նմանապէս թուով ուռճացեալք ի կենդանական աղբերէն ոռոգանել զպաւքեալ միտս մարդկային բնութեանս, նոյն աւրինակ ըստ տեսութեանն եզեկիելի քառակերպեան |*323ա*| աթոռոյ՝ մարդ, առիւծ, եզն, արծիւ. զանմարմնոցն Տէր տեսանելով, բազմեալ ի փառացն աթոռ, իմանալի ցուցմամբ զինմաս բոլոր բնութեանս զակնարկումն, որ աստուածապէս եւ տիրաբար բերմամբ նշանակէ գլինելն առ ի հոգեղինացն անմահից զմահկանացուս առնել հաղորդս, եւս եւ ի գերակատար հանել ի փառս, փոսն գի փառաց Թագաւորն Քրիստոս փառակիցն Հաւր եւ Հոգւոյն գմերս առնելով բնութիւնն, ինքեան միացուցց աստուածութեանն, ուսուցանելով մի դասանել Որդի, որ յԱստուծոյ Հաւրէ եւ որ ի Մարիամայ սուրբ կոյսէ անճառ միութեամբ, զոր աւետարանականն ուսուցանեն բանք միոչ ի կատարած անպակաս եւ յանուելուած հաւ|*323բ*|անութեամբ հաւատաստատատ կարգաւք, ի նոյն յարելով յառաքելաւանդս քարոզութիւնն, որ գաստուածախաւսն վարդապետութիւնն դրոշմեալ գասկաւս ի բագմացն առ ի հաւատալ, թէ Յիսուսէ Քրիստոս է Որդի Աստուծոյ, ըստ վճռին Յովհաննու հաւատալ եւ ըզկեանսն յաւիտեանական ընդունել յանուն նորա: Ուստի եւ տեսեալ զսորայս անճառ փրկագործութեան խորհուրդ, աստուածապէս եւ բարեպաշտ եւ երկիւղածն Աստուծոյ եւ ամենայն բարութեամբ լցեալ զՄկրտիչ սարկաւաքն եւ յիշատակ հանդուգնեալ հաւուն իւրոյ՝ տանուտէր Իմաստվերտին եւ մաւրն՝ Հռոմսիմիին եւ եղբարցն՝ Աղասին, Պայանդուրին, Ջահարին, Մանկասարին եւ ամենայն արեան մերձաւորաց՝ կենդանեաց եւ հա|*324ա*|նգուցելոց. ամէն, որ է ի բընական գեւղն Քանդի եւ եռափափակ սրտիւ ցանկացեալ եղեւ յայսմ կեանսունակ եւ մեղսաքաւիչ տաճիս եւ աստուածախաւս եւ հրաշագործ բանիդ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի: Ստանա սոյ արդար գոյից իւրոց՝ յիշատակ իւր եւ ծնաւղաց իւրոց՝ հաւրն իւրոյ՝ Իմամվերդին եւ մաւրն իւրոյ՝ Հռոմսիմիին եւ կողակիցն իւրո՝ Մայրանին, որդոյն՝ Գրիգորին եւ եղբարն՝ Աղասին, եւ կողակիցն՝ Չիւրխանին, որդոյն՝ Թաթոսին, եւ փոքր եղբարցն՝ Պայանդուրին, Ջահարին, Մանկասարին եւ քեռցն իմոյ՝ Գուլբիչակին, Շահնազին եւ Գոզալին եւ մեծ պապին՝ Աղասին եւ կողակցին՝ Շահնազին եւ հաւրեղբարցն իմոց՝ տէր Մկռտչին, Ալահվերտին եւ ամենայն յարեան մերձաւորս |*324բ*| իմ կենդանիս եւ գհանգուցեալս, գգրեալսն կատարելով, թէ երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիոն եւ ընկանի յերուսաղէմ, զոս ատացեալ զաւակ զսուրբ աստուածապսակ գրիւն գանձ անպակաս յերկնից, եռափափաճ սիրով եւ գրել սուրբ Աւետարանս ի հալալ վաստակոց իւրոց՝ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնաւղաց իւրոց, եւ եա ընծա ի սուրբ եւ ի հրաշափառ կաթուղիկէ (1,5 տող չգրուած) եւ իւր գերեզմանաց

տանն, եւ իւր հոգուն համար, եւ Իմամվերտի հոգուն, եւ իւր գաւակաց հոգուն, զի որք լուսաւորիք ի սուրբ յԱվետարանաւն՝ կամ կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեսջիք զստացաւղ սուրբ Աւետարանիս զՄկրտիչ եւ զհայրն՝ Իմամվերտին եւ զմայրն՝ Հռոմսիմին եւ զեղբարան եւ զայլ ամենայն/// (շար. թափուած)։

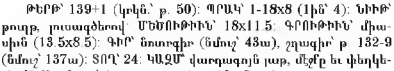
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *24բ-5ա, 25բ-6ա, 26բ-7ա, 85բ-6ա՝ «սրբոյ Ավետարանս, որ զՄաթէոսիս», 85բ՝ «Վասն քաղման եւ յարութեան Յիսուս Քրիստոս», 283ա՝ «ա ա ա ա, աաուն»։ 295բ՝ «Մատա այս այսաւր անգի»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «2571, Հ[ին] 814, ԺԹ-ԺԿ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»։*

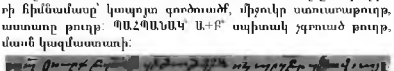
2572

ԳԷՈՐԳ ՍԿԵՒՌԱՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ

ԹԵՐԹ՝ 139+1 (կրկն՝ թ. 50)։ ՊՐԱԿ 1-18x8 (1ին՝ 4)։ Նիհ՝ թուղթ, լուսազծերով։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18x11.5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիսեմ (13.5x8.5)։ ԳԻՐ՝ նուռգիր (նմուշ՝ 43ա), շղագիր՝ թ. 132-9 (նմուշ՝ 137ա)։ ՏՈՂ 24։ ԿԱՁՄ՝ վառոգագոյն յաթ, մէջը եւ փեղկերի հիմնամասը՝ կապոյտ գոծուածի, միջուկր ստուարաթուղթ, աստառը թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգոյած թուղթ, մասն կազմաստառի։

Նմուշ 43ա

Նմուշ 137ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. սկզբից եւ թ. 4-5ի միջեւ թերթեր րնկած.

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-139ա [Գէորգայ Սկեւռացւոյ Մեկնութիւն եսայեայ]

ԺԹ. դար

Տե՛ս նեռ. 1208, էջ 1ա-190բ։ *Նախդ/չիք։ ա/1ա-4ա (սկ. քաֆիւտած՝ ///չնորհացն եղեն եւ ոչ ըստ գործոց...)։ բ/4ա-5ա (մինչեւ հատուածում քաղուած՝ ասէ մեկնեցան ի տաճարէ անտի գայս/// Խրայէլի Տէր ամենեքեան, որք քողին զքեզ...)։ գ/5ա-8ա։ դ/չիք։ ե/8ա-բ։ զ/8բ-17բ։ է/17բ-27բ։ ը/27բ-32ա։ թ/32բ-8ա։ ժ/38բ-9ա։ ժա/39ա-43բ։ ժբ/չիք։ ժգ/43բ-5բ։ ժդ/45բ-9ա։ ժե/չիք։ ժզ/49ա։ ժէ/49բ։ ժը/50ա։ ժթ/50բ-2ա։ ի/52ա-4ա։ իա/54ա-7բ։ իբ/57բ-61բ։ իգ/չիք։ իդ/62ա-3բ։ իե/63բ-6ա։ իզ-իէ/չիք։ իը/66բ-70բ։ իթ/70բ-5բ։ լ/75բ-7բ։ լա/չիք։ լբ/77բ-8ա։ լգ/78ա-82ա։ լդ/82աբ։ լե/82բ-5ա։ լզ/85ա-7ա։ լէ/87ա-91բ։ լը/91բ-5բ։ լթ/95բ-7բ։ խ/98ա 105ա։ խա/105ա-7ա։ խբ/107ա-10բ։ խգ/չիք։ խդ/110բ-1ա։ խե/111ա-4ա։ խզ-խէ/չիք։ խը/114ա։ խթ/114ա-5ա։ ծ/115ա-7բ։ ծա/չիք։ ծբ/117բ-9բ։ ծգ/119բ-29բ։ ծդ/129բ-39բ։ ծե-կգ/չիք։*

Հ[ին] 1208 ձ-ի դմմտ. գդայի համատուտումներով, լուսանցներում հեղինականիշ անուններ՝ «եփր» (եփրեմ), «ձօն» (Ճոհան), «Մրգ» (Մարգիս), «Գրի» (Գրիգոր), «կիւր» (Կիւրեղ) եւ աղբիւրների նշումներ։ Տե՛ս Գէորգ Սկեւռացի, Մեկնութիւն մարգարէութեանն եսայեայ, Ս. Էջմիածին, 2010, էջ 28-555։

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «Մեկ. եսայ. մարգ., Հ[ին] 2572, 846, ԺԹ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»։*

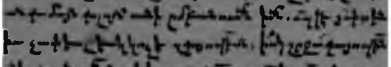
2573

ՍԻՄԷՈՆ ԳԱՌՆԵՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԳՐՈՑՆ ՊՐՈՊԿԼԻ

ՍԵԲԱՍՏԻԱ

ԳՐԻՉ՝ տէր Աւուքիան ՍՍԱՅՈՂ՝ Գալուստ վռդ։

ԹԵՐԹ՝ 165, չգրուած՝ 164բ-5բ։ ՊՐԱԿ Ա-ԺԹ×12 (Ա 10, Թ 11)։ Նիհ՝ թուղթ, լուսազծերով։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 16,4x10,9։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիսեմ (12,7x8)։ ԳԻՐ՝ նուռգիր՝ թ. 1-129ի համեմատ թ 130-64 գրուած տալի խիտ եւ մանրագիր (նմուշ՝ 56ա)։ ՏՈՂ 21-23։ ԿԱՁՄ՝ շագանակագոյն դռոչմագարդ կաշի, միջուկր տախտակ, աստառը կաոմիր կտոր։ լուսանցակողերը կտոմիր։

Նմուշ 56ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ — *ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝* 5ա։ *Յ ա ր դ ա գ ի ր՝* թոշակիր, հանգուցագիր։ *Գ ո յ ե ն՝* կաոմիր, վարդագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, Ա. փեղկի տախտակր կոտրուած, աստառր պոկուած, կապիչներն ու գամերն րնկած, թերթերին գանազան հետքեր, լուսանցակողերը գունաթափուած, կեղտոտուած.

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-164ա Սիմէոն Գառնոյ եպիսկոպոսի առաբեալ Մեկնութիւն գրոցն Պռոկղի

ՌՃԼԲ. — 1723

Տե՛ս նեռ. 874, 11ա-115ա։ *Յոգբ/1ա-3ա։ Յանկ/3ա-4բ։ ա/5ա-13բ։ բ/13բ-5ա։ գ/15բ-22ա։ դ/22ա-30ա։ ե/30ա-46բ։ զ/46բ-52բ։ է/52բ-7ա։ ը/57ա-63ա։ թ/63ա-70բ։ ժ/70բ-2ա։ ժա/72ա-4բ։ ժբ/75ա-7բ։ ժգ/77բ-8բ։ ժդ/78բ-81ա։ ժե/81ա-2բ։ ժզ/82բ-8բ։ ժէ/88բ-94բ։ ժը/94բ-6բ։ ժթ/96բ-7բ։ ի/97բ-8բ։ իա/98բ-106ա։ իբ/106ա-9բ։ իգ/109բ-16ա։ իդ/116ա-8ա։ իե/118ա-21բ։ իզ/121բ 32բ։ իէ/132բ-43ա։ իը/143ա-59բ։ իթ/159բ-64ա։ Յշտկն լուծողի գրոց/164ա։ Յշտկն քարգմանչի գրոցս/չիք։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

4բ Աւգնեա՛, Հոգիդ Սուրբ Աստուած ճշմարիտ։

164ա Գրեցաւ սա ի քաղաքն Սեբաստիա, ընդ հովանեաւ Սուրբն Սարգսի Զօրավարին եւ որդւոյն նորա Մարտիրոսիի, ձեռամբ անհմատ գրչի՝ տէր Միսապի որդի տէր Աւուրթենին, ի վայելումն Գալուստ վարդապետին, թվին ՌՃՀԸ. (1726), մարտ ամսուն ի մէկն, պատկեր աւուրն ուրբաթ. վերջ. ՌՃՀՐ. (1723)։*

** Այս Թուականը սկզբնապէս եղել է ՌՃՀՒ., սակայն 1726 թ. Գալուստ վարդապետը ձեռագիրն ստացել է եւ ՌՃՀՒ-ն դարձրել ՌՃՀԸ՝ իր ստացման թուականի։*

ԳՐԱՆՑՈՐԴ՝ *165աբ՝ անընթեռնելի (գրած, յետոյ ջնջած)։*

ԿՆՔԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ *1ա (սեւ քանաքով ուխտանկիւն)՝ անընթեռնելի։*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին՝ «Մեկնութիւն գրոցն Պրոկղի, 34», 1ա՝ «Հին 860, 2573, ՌՃՀԲ. – 1726, Մ[ատենադ] եպ[իսկոպոս]»։*

2574

ԺԱՄԱԳԻՐՔ

ՌՄՀ. – 1821

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս տիտղ.՝ 6ա։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *2բ (1855 թ., Նոտրգիր) 23 հոկտեմբերի 1855. ծնաւ Յովակիմ տիրացու Յակոբեան* Մաթոսեանց, ի մեծ բաստերազմին, որ է Օսմանլու, Իճկիլիզ եւ Ռուսն, ի 27 փետրուարի 1855 ամի, յամի ազգական ՌՅԴ.ին (1855)։*

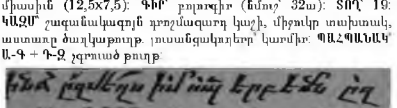
**Յակոբեան հայրանունը սկզբնապէս եղել է Շահբազեան։*

2. *5ա (1855 թ., շղագիր) 25 հոկտեմբերի 1855. վախճանեցաւ Զաւար պատանին, որ էր որդի Մաթէոսի, որ լինի ի մեծ բաստերազմին Օսմանլուն, Իճկիլիզ եւ Ռուսն ի թիւին փրկական ի 24 սեպտեմբերի 1855 ամի եւ յամի ազգական 1304ին (1855)։*

3. *2բ (1858 թ., շղագիր) Ծնաւ Զաքարիայ տիրացու Յակոբեան եւ էր այն տարին յոյժ յորութիւն, ի Լուսնի 15ին, օրն շաբաթ, երեկոեան ժամուն, ի 14 յունիսի 1858 ամի, յամի ազգական ՌՅԷ. (1858), ի գիւղն Քաշխանդ։*

4. *3բ (1866 թ., շղագիր) Ծնաւ Սուիխա Տէր-Յակոբեան ի 13 սեպտեմբերի 1861 ամի։ Ծնաւ Սողոմոն Տէր-Յակոբեան, եւ էր այն տարին յոյժ թանկութիւն. Ձորենի բեռն տասներեք մանէլի։ Լուսինի 15ին, օրն ուրբաթ, ի մահի ութին 1864 ամի, ի գ. Քաշխանդ։ Վախճանեցաւ Սողոմոն Տէր-Յակոբեան 10 մայիսի 1866։ Ծնաւ Զանիգան (*) <տէր> Տէր-Յակոբեան ի 15 յուլիսի 1866 ամի։*

ԳՐԱՆՑՈՐԴ՝ *1ա՝ «Տէրն մեր յոյս է, տէր շատ տիրացու նորա համար կու աղօթէր սիրով, հաւատարիմ է մեր ազգին, թէ զանօրէնութիւնն իմ քննես, տէր տէր իսկ ո՞ կարէ կալ առաջի քո, գի ի քէնէ բարութիւն։ Տէր մեր յոյս մատուցանեմ, ցնծալ մատ, մեղաւոր սէր խաչի արար տէր Ավամ, Աբրահամ են, տէր Կա[րի]ան, տէրն մեր յոջս, տէր շատ տիրացուն է համար կու աղօթէր սրտմ։ 1բ՝ «Ծանաւ Յովակիմ տիրացու Շահբազեան*

Նմուշ 32ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Զ ա ր ղ ա գ ի ր՝ թոշնագիր (31ա)։ Գ ո յ ե՝ սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. վերջից թերթեր րնկած, ի. դ.ում վերակազմուած հին եւ նոր կաշուով, հին եւ նոր կազմաստառով՝ դրոշմազարդ մետաղ. կան ադամանուածութեան, խոնաւութեան եւ այլ հետքեր, լուսանցազարդեր գունաթափ, կեղտոտուած, թ. 135-6ի միջեւ 1 թերթ, 136-7ի 4 թերթ, 137-8ի 3 թերթ ընկած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

6ա-139բ [Տիտղ.] Գիրք, որ կոչի Աղօթամատոյց, ի հայրապետութեան տեառն եփրեմի երիցս կրաճեալ արքազան կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց, յամի փոկչին մերոյ 1821 եւ ի թուականիս հայոց ՌՄՀ. (1821)։

Տե՛ս ձեռ. 585, 1ա-64ա, 132ա-80ա։ *1/7ա-60բ։ 2/60բ-98բ։ 3/98բ-105բ։ 4/105բ-9բ։ 5/109բ-13բ։ 6/113բ-22ա (խորագիրը՝ չկայ)։ 7/122ա-32ա (չկայ՝ «Ես դրուս եկեղեցւոյ Սաղմոս – Ուրախ եղէ ես... (Ծայրաքաղ), [Քարոզ] – Մուրբ եկեղեցեսաս..., [Ազաւթք] – Ես դրան..., [Ազաւթք] – Ի յարկի քոմ..., Սաղմոս յորժամ լեկեղեցին մտանեն – Աղաղակեցէք... (Ծայրաքաղ), [Ազաւթք] – Աղաչեսդաք..., Աբրհամիին մարմնոյ, սեղանոյ։ Սաղմոս, կցորդ – Աչք ամենեցուն... Բարձր առնեմ..., [Քարոզ] – Եւ ես..., Աղաչեսդաք..., [Ազաւթք] – Աբրհնեա՛, Քրիստո՛ս Աստուած..., Զկնի արձակման սեղանոյն Սաղմոս – Տէր Յիսուս, լցաք... (Ծայրաքաղ), [Քարոզ] – Եւ ես..., Դոհացարո՛ք..., [Ազաւթք] – Աբրհնեա՛ ես...»)։ 8/չկ։ 9/132ա-9բ (վերջը թափուած՝ մի՛ մտաներ ի դատաստան ընդ ծառայի քոմ, այլ փրր///)։ 10/չկ։*

* *585 ձեռագրի հմմտ. որշակի տարբերութիւններով, տե՛ս Ժամագիրք, Երուսաղէմ, 1866, էջ 10-570։*

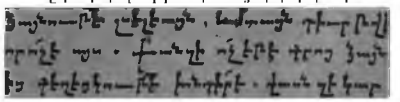
Մաթէոսեանց ի մեծ բաւերազմին, որ է Օ(ս)մանլու, Ինկիլիզ· Ի այրապանի ի վէրս ի· Մնաւ Մկրտիչ Պապալ· Մնաւ տէր Յակոբ· Մնաւ Յովակիմ տէր ի այր սպանի ինձ սպանի ի վէրս· Գրիգոր, տէր Մարտիրոս[եան]· Մնաւ Յովակիմ տիրացու Շահրազեան Մաթեոսեանց ի մեծ բաւերազմին, որ է Օսմանլու, Ինկիլիզ եւ Ռուս· Տէր Յա ի այր սպաս· Յա «/// ջոխջքածու բան ծնուդ կարապապետեան Գարայակոզու Նալչայիկին խոնար շապարա խնդրե մեզ· Մնաւ Զաքարիա· Մնաւ Սոփին· Նորաշէնցի էվագին տալու եմ 3 եւ 7 շահի· Մնաւ Գրիգոր Մարտիրոսեան Խաչատուր· Ես· Յա՝ զանազան բառեր, տառեր, 4ա՝ «Այրուքեն Ա.Կ», 6բ՝ «Հրաժարիմ ժամ օրհնօղին, Ձայնին մեղաւն», 22բ՝ «Կանոնայ գլխ. Ձայնին, Հանգստեն շարան կամ այսօր ծնաւ Ձայնին, ալէլուեան Ձայնին, աւետարանն Ձայնին»:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աւս, պհպ. Գա՝ «2574», 1ա՝ «2574, 2՝ 880», պհպ. Եր՝ «Վերագտուած է հին ու նոր կազմով, հին ու նոր կազմաստառով: Գլխաւոր վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրեան, Երեւան, 1973 թ.»:*

2575
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

ԹՒՔ՝ 336. *գրուած՝* 1բ-2ա, 66աբ, 82բ, 148աբ, 149բ, 165բ-70բ, 256բ, 299ա· ՊՐԱԿ՝ Ա.Լ×12 (Ա. 17, Զ, Ա, ԺԱ, ԺԶ, ԺԸ, ԽԶ 14, ԺԲ, ԻԱ, ԻԲ 6, ԺԹ Զ, ԺԵ, ԺՓ, ԻԲ, ԻԳ 8, Լ 4)· ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծեալ (բ. 256-308)· ՄԵԶՄԻՒԹԻՒՆ՝ 18×13,5· ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (15.5×9)· ԳԻՐ՝ նուռզիր (ճմուշ՝ 143ա)· ՏՈՂ՝ խտոն՝ 16-24· ԿԱԶՄ՝ մուգ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը վաճառվազարդ կտաւ. լուսանցազոյներ՝ կարմիր·

Նմուշ 143ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *ճակատագարդ՝* 4ա· Լուսանգազարդ՝ *բուսական· Զարդագիր՝ ճանգուցագիր, թոչնագիր· Գոյներ՝ կարմիր, շագանակագոյն, սեւ·*

ՎԻՃԱԿ՝ *բաւարար· որոշ թերթեր մասամբ գեղակեր, կան զանազան ճեմեր, ստորին լուսանցներում (յատկապէս բ. 181-246) խնամուածքեան ճեմեր, լուսանցագոյներ կեղտոտուածսեւացած, սա. լուսանցը եզրահատուած, որից պրականիշերը վնասուած·*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– 2բ-3բ Ցանկ բառզգրոցս – Ա. Վասն տարեմտին... ԻՀ. ի պատմութիւնէ Հարանց վարուց, Վասն աղօթից, Վասն ողորմութեան, Վասն ոչ դատելոյ զրնկերն. եւ այլոց պատմութեանց:

4ա-336բ [Քարոզգիրք]

ա. 4ա-12ա Ա. Վասն տարեմտին, ի բանն, որ ասէ. Փող հարէք ի գլուխս ամսոյ յատուր նշանաւոր ի տարեկանաց – Ի ոմանս տարեկանաց մերոց... եւ բազմագոյն ողորմութեանն Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ է ապրեցեալ ընդ Հօր իւրում եւ ամենասուրբ Հոգւոյն (Տաթեւացի, Ջմեռան հտ., Ա.):

բ. 12բ-7բ Բ. Նորին Վասն մխիթարութեան ի բան իսաստանոյն որ ասէ. «Ասակաւ մի սուգ տաս ի վերայ մեռելի» – Որպէս կրկին են կեանք... գիտէ, զի առանց նորա ոչ գերծանի ի ցաւոցն, վասն այսոր (չշարունակած. Տաթեւացի, Ջմեռան հտ., ՄՀ.):

գ. 18ա-23բ Գ. Նորին Վասն աղօթից, ի բանն Պուկասու. Ցամենայն ժամ պարտ է աղօթել եւ ոչ ձանձրանալ – Վարդապետք ասեն, թէ աղօթքն յոյժ օգուտ է... իսկ դու ոչ վասն քո, այլ փախչել փութաս (Տաթեւացի, Ջմեռան հտ., ՀՔ.):

դ. 23բ-8ա Դ. Նորին Վասն աղօթից. Ցորժամ յաղօթս կայիմ, մի շատախօս լիցիմ – Ձաղօթիցս բան ոչ միայն հատուցանեալք... կրկդէ զինքն եւ զմեքենայս նորա (Տաթեւացի, Ամառան հտ., ՁՔ.):

ե. 28ա-30բ (կրկն.՝ 218բ-20բ) Ե. Նորին երկրորդ կիրակէին. Վասն հիւրընկալութեան, ի բանն Զհիւրասիրութեան – Ի մէջ ամենայն կենդանեացդ... Այսպէս մեծ շահ գոյ ի հիւրընկալութենէն (Տաթեւացի, Ջմեռան հտ., ՀԴ.):

զ. 30բ-5ա (կրկն.՝ 221ա-5բ) Զ. Ցայլմէ Վասն ողորմութեան, ի բանն. Եղերուք գրած, որպէս եւ Հայրն ձեր երկնաւոր գթա – Ցորժամ տեսանէ հայրն գորդին իւր... Այս է խորհուրդ պահոցս, որպէս ցուցաւ (Տաթեւացի, Ջմեռան հտ., ՀԵ.):

է. 35ա-8ա Է. Նորին Վասն ծնրդեանն, ի բանն Սաղմոսին. Տէր ասաց ցիս, Որդի իմ ես դու – Մնումդն Քրիստոսի կրկին ուսուցանեն... լիշատակութիւն է եւ ծնընդեան եւ մկրտութեան ի միասին տօն:

ը. 38ա-42բ Ը. Նորին ծնրդեան, [ի բանն.] Բանն մարմին եղեւ – Այնքան բարձր եւ խոր է... եւ ընդ մոգուցն երկրպագութեան ծնիցելոյն Քրիստոսի Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ ընդ Հօր իւր:

թ. 42բ-5բ Թ. Դարձեալ Տեառնընդառաջին, [ի բանն.] Իբրեւ լցան աւուրք սրբութեան – Կրումն օրհնաց եւ մարգարէից... եւ գիտաս մշտնջենաւոր սրբութեամբ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս (Տաթեւացի, Ջմեռան հտ., Ժե.):

ժ. 46ա-50բ Ժ. Նորին Վասն պահոց եւ վասն Աւաջաւորին, ի բանն Յովհաննու. Ասա Գ. – Վասն պահոց նախ գիտելի է... եւ զչերմեռանդ ուսումնասիրս

մասնակից արասցէ սրբոց իւրոց. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., ԻՁ.)։

ժա. 51ա-7բ ԺԱ. Նորին Վասն մանկանց եւ երիտասարդաց, ի բանն Ժողովողին. Ձիշտեա՛ զԱրարիչն քո յաւուր մանկութեան քո – *Ի մէջ ամենայն կենդանեացն... եւ ոչ այլ ոք, վասն որոյ ասէ շարիղ նաւի (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., Ի.)։*

ժբ. 57բ-60բ ԺԲ. Վասն եկեղեցոյ, ի բանն. Ցեկեղեցի բարեբանեցէ՛ք զԱստուած – *Նախ պարտ՛ւ արժան է մեզ իմանալ... եւ անբժշկելի խոցից, որ ի սատանայէ ներգործի։*

ժգ. 60բ-5ա ԺԳ. Ցայլմէ Վասն կարգի հաճոյութեան – *Վարդապետք ասեն, թէ Ամենակալն Աստուած ոչ ևիող ինչ... այսպէս ընտրին քահանայն (Տաթեւացի, Ամառան հտ., Խ.)։*

ժդ. 65բ-72բ ԺԴ. Նորին [Վասն] ձեռնադրութեան, ի բանն. Քահանայի ո՛ զգեցցին զարդարութիւն – *Նախ պարտ է գիտել. Զի՛նչ է սահման քահանայութեանն... սրբեցէ՛ք եւ բժշկեցէ՛ք ի փառս Աստուծոյ (Տաթեւացի, Ամառան հտ., ԼԷ.)։*

ժե. 72բ-6ա ԺԵ. Նորին Վասն է. խորհրդոյ մկրտութեան, ի բանն. Եթէ ո՛ր ոչ ծնցի ի ջուր եւ ի – *Եւ արդ, զայս հարցանեմ... եւ յայտնի պարտ է ցուցանել զդատաւանութիւն հաւատոյն առաջի ամենայն մարդկան։*

ժզ. 76ա-84ա ԺԶ. Ցայլմէ Վասն պատարագին, ի բանն. Առ Յիսուս ճաց, աւրհնեաց – *Վարդապետք ասեն, թէ սէրն պատճառ է միաւորութեան... Ճիշտ մարմին եւ արիւն Քրիստոսի, որ էբարձ բժմեղս աշխարհի (Տաթեւացի, Ամառան հտ., ԼԶ.)։*

ժէ. 84ա-7բ ԿԹ. (=ԺԷ.) Նորին Վասն յաւուրեան Ձատկին – *Արդ, նախ տեսցուք, թէ զի՛նչ է յարութիւն... եւ զոր ասէր ինքն Քրիստոս. Ես եմ յարութիւն եւ կեանք։*

ժը. 87բ-96ա ԺԸ. Նորին [Վասն] Համբարձման, ի բանն. Հանէ զաչակերտսն ի Բեթանիա, ամբարձեալ ձեռն եւ աւրհնեաց զնոսա եւ վերացաւ յերկինս – *Ամենայն ոտնք տնօրէնութեան Բանին Աստուծոյ... Ապա յայտ է, թէ որչափ ժամանակս եհաս յաթոռն իւր Քրիստոս (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., ՃԽԵ.)։*

ժթ. 96բ-101ա ԺԹ. Նորին Վասն գալստեան Սուրբ Հոգւոյ, ի բանն Դաւթի. Ի գումարել երկնատիրն զթագաւորս ի վերայ նորա ձիւնասցի – *Արդ, յառաջ քան ի մտանել ի տեսութիւն բանիս... որում գմեզ արժան արասցէ մշտաբուխ շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, ըստ որում Հօր միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ։*

ի. 101ա-4բ Ի. Նորին Մեծի ուրբաթին, ի բանն. Ի մէջ կենդանեաց ծանիցես դու – *Բազմադիմի է տեսութիւն բանիս... եւ կատարեցաւ գիրն, թէ ընդ անօրէնս համարեցաւ (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., ՃԼՒ.)։*

իա. 104բ-10ա ԻԱ. Դարձեալ Վասն խաչելութեան, [ի բանն]. Ես յորժամ բարձրացայց, զամենեսեան ձգեցից առ՞ – *Որպէսզի մեծ են գործք քո, Տ՛ր... եւ ժառանգութեան անթառամ պսակացն եւ յաւիտենական անտրտում ուրախութեանցն, Յիսուս Քրիստոս Տէր մեր (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., ՃԼԲ.)։*

իբ. 110բ-4ա ԻԲ. Վասն պղակերպութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Զի այսպէս ասէ սուրբ Աւետարանիչն Ղուկաս... որ գայ ի. (40) օրով յառաջ, քան զսոն սրբոյ խաչին. ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ։*

իգ. 114ա-8ա ԻԳ. Նաւասարդի ե. եւ օգոստոսի ԺԵ. Տօն է ամենօրհնեալ սուրբ կուսին Մարիամու Աստուածածնին – *Պարտ եւ արժան է գիտել ըզդրեալ պանդխտիսն... եւ երկայնամտութիւնք լի ամենայն շնորհօքն Աստուծոյ եւ ընտրութեամբ ի փառս Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ։*

իդ. 118բ-47բ ԻԴ. Յառա[ջա]բան. Դաւթի Մեկնութիւն Աթանասի եպիսկոպոսի Ալէքսանդրացոյ – *Ջամենայն երգոց Սաղմոսացն Դաւթի... զոր պատրաստեաց Աստուած սիրելեաց իւրոց, որում փառք Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

իե. 149ա [Խռատ] – *Առաքեցիդ զքեզ յօդնակատութիւն զմանկունս իմ զեսայիաս եւ զերեմիաս... հանդարտեա՛ց եւ հանգե՛ր ժողովուրդ իմ, քանզի եկեսցէ հանգիստ քո։*

իզ. 150ա-3ա ԻԵ. [Վասն աւրեցութեանն] – *Իսկ աբբեցողին ասէ Պօղոս. Մի՛ ըմպեր գինի... եւ խնդրել յԱստուծոյ զօգնութիւն եւ պահպանութիւն։*

իէ. 153բ-5բ ԻԶ. [Վասն գողութեան] – *Տեսցուք զբանն, որ ասէ. Մի գողանար։ Արդ, յառաջին հասակին... այսպէս ծանրագոյն է գրիչն եւ գողանալն վասն որոյ գգուշացուցանէ՛ Մի՛ գողանար։*

իը. 155բ-9բ ԻԷ. Ցայլմէ՛ Վասն բանբասողաց, ի բանն Յակոբայ. Մի՛ բանբասէք, եղբա՛րք – *Վարդապետք ասեն, թէ հոգեւոր գողութիւնն ծանր է... վասն այն ասէ Յակոբոս. Մի՛ բամբասէք, եղբարք (Տաթեւացի, Ամառան հտ., ՄԸ.)։*

իթ. 160ա-4ա ԻԸ. Նորին Վասն նախաձնոյ. Մի՛ նախանձիր ընդ չարս – *Այսինքն թէ, ով որդեակ իմ... եւ փախիցուք ի նախանձուէ եւ յագահութենէ (Տաթեւացի, Ամառան հտ., ԿԲ.)։*

լ. 164ա-5ա ԻԹ. Նորին [Վասն] լեզուի: Լեզու հուր զարդ անհրատութեան, ասէ Յակոբոս ի Կաթողիկեայ – *Աստուած ըզմարդս որպէս զքաջագէ ստեղծեալ... որպէս հրամայէ Տէրն ի նեղբուստէն (չշարունակած. Տաթեւացի, Ամառան հտ., ՄԸ.)։*

լա. 171ա-4բ Լ. Նորին [Վասն] մաճու ի բանն. Պատուական է առաջի Տեառն մահ – *Վարդապետք ասեն. Որպէս զանազան են մարդոյ կեանքս... որով եւ*

մեզ արժանաւորս արասցէ Քրիստոս Աստուած աջակողման դաս (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., խԸ.)։

լբ. *175ա-9բ* ԼԱ. Նորին ի նոյն խոռհուրդ, [ի բանն]. Պատուական է – *Վարդապետք ասեն, թէ մահն բաժանի յՔ.ուս... Ք.քն հեռանան ի բարոյն եւ կորնչին (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., խԹ.)։*

լգ. *180աբ* ԼԲ. [Վասն աղօթից] – *Իսկ զի՞նչ է, զոր մարգարէն ետայի ասէ. Ի գիշերաց կանխէ հոգի իմ... զոր երդեսցին ի ծնունդն փրկչին։*

լդ. *181ա-3ա* ԼԳ. Նորին Վասն մեղաց եւ ուրացողաց, Վասակայ եւ այլոց, ի բանն. Ո՛հ, որոց թողեալ իցէ զճանապարհս ուղիղ եւ գնացեալ ընդ ճանապարհ – *Ճանապարհ կենցաղոյս կրկին է... եւ մոռացեալ գուխտն աստուածդէղն (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., խԳ.)։*

լե. *183ա-93ա* ԼԴ. Նորին Վասն ոգեվարին, ի բան առաճելոյն. Առդ, առՀ զսպառազինութիւնն Աստուծոյ, զի կարող լինիցիմ ի դիմի ճարկանել յաւուրն չարութեան – *Ջամենայն ինչ, զոր արար Աստուած, բարի են յոյժ... մշտաբարբառ երգով փառաւորել զամենասուրբ զերրորդութիւնն յաւիտեանս յաւիտենից (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., խՋ.)։*

լզ. *193ա-200բ* Լե. Դարձեալ վասն ոգեվարին, ի բանն. Հայի ի բարձունս եւ յափշտութիւն ի ճանապարհին – *Վարդապետք ասեն. Յորժամ ելանէ հոգին... եւ յանտրտում ցնծութիւնն կենացն յաւիտենից ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ է աւրհնեալ ընդ Հօր եւ (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., խէ.)։*

լէ. *200բ-4ա* Լը. Նորին Յառաչին կիւրակէի, ի բանն. Ձրագ մարմնոյ ակն է, եթէ ակն – *Ամենայն բանք առակաւոր քարոզութենացն Քրիստոսի... եւ սահձ դնէ զրանականութիւնն եւ զԱստուծոյ երկիւղն եւ զպատուիրանն (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., կԶ.)։*

լը. *204ա-10բ* Լէ. Յայլմէ Վասն առաջին աւուրն, ի բանն. Յորժամ յաղօթս ասասչիմ Հայր [մեր] – *Վարդապետք ասեն, թէ աղօթս այս յոյժ պատուական է... եղբայրութեան իւրոյ եւ որդիութեան Հօրն երկնաւոր եւ ժառանգ (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., կէ.)։*

լթ. *210բ-3բ* ԼՀ. Նորին՝ ի սկիզբն պաճուցս Ի.ճոռոգաց, Վասն խոստովանութեան, ի բանն. Լուացո՛ւք – *Ջօրբութիւն յաղտեղութենէն ոչ միայն ի կենդանի մարդս տեսանեմք... որ խղճի մտացդ ոչ դառէ զքեզ (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., կԹ.)։*

– *218բ-20բ* Լթ. *տե՛ս 28ա-30բ Ե.*

– *221ա-5բ* Ի. *տե՛ս 30բ-5ա Ջ.*

խ. *226ա-33բ* ԽԱ. Նորին ի բանն, որ ասէ Յակովբոս, թէ Հաւատք առանց գործ մեռեալ են – *Աւետն վարդապետք, եթէ առաքինութիւն է առնելն... եւ առաւել չար, քան զանհաւատսն (Տաթեւացի, Ամառան հտ., ժԳ.)։*

խա. *233բ-5ա* ԽԲ. Նորին Վասն զրկանաց, ի բանն ժողովողին, որ ասէ Տեսի զրպարտութիւն ի ներոյ Արեգական եւ զարտասուս զրպարտելոցն, եւ ոչ ոք էր, որ մխիթարէր զնոսա – *Ի բագում եւ զանազան մեղացն... Աստուծոյ հրամանացն հակառակի եւ ելեալ յաւիտենից յանմահական կենացն (Տաթեւացի, Ամառան հտ., լԱ.)։*

խբ. *235ա-8բ* ԽԳ. Յայլմէ Վասն պաճուց, ի բանն. Պահեալ զն. (40) տիւ եւ ապա – *Վարդապետք ասեն. Ամենայն մեղք Դ. աստիճան ունի... զի առողջութիւնն մարմնոյ ի ձեռն պահոց կարեմք ստանալ (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., խԲ.)։*

խգ. *238բ-46բ* ԽԴ. Յայլմէ [Վասն] պաճուց, [ի բանն.] Պահեալ զԱստուած տիւ – *Ասէ Յոբ, թէ Կեանք մարդկան պատերազմ է... ի մեծ պահոցն միաճաշակ լինել ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ, որում փառք յաւիտեանս. ամէն (Տաթեւացի, Ձմեռան հտ., խԳ.)։*

խդ. *246բ-51ա* Խե. Վասն ողորմութեան, [ի բանն.] Տուր բաժին է.ածց, այլեւ եւ Ը.ից – *Ասեն վարդապետք, եթէ կամենայն ինչ, զոր տվեալ է Աստուած մարդոյս... ընդ որում ընդաքոյս է ողորմութիւնն նմա (Տաթեւացի, Ամառան հտ., ՂԷ.)։*

խե. *251բ-4բ* ԽԶ. Վասն ձաշու ժամուն – *Աստուածդ պարտ է մեզ կալ յաղօթս... յորմէ բազում նշանք լինին ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ։*

խզ. *255ա-6ա* Խէ. Նորին Ոսկեածց եւ Սոմիասեանց։ Յառակաց. Պահեա՛ ըզբանս ի սրտի իում – *Գրէ աստուածաբան աւետարանիչն Յոհաննէս... մինչ ի կատարած ընդ նմա միաւորին անբաժանապէս։*

խէ. *257ա-8ա* Ի [Ա.] Թեսաղոնիկեցոյց գլուխ Բ., Թ. համար – *Յիշեցէ՛ք, եղբա՛րք, ըզվաստակն մեր... (Ծնդնկ. Բ. 9-20)։*

խը. *258ա-9ա* Ա.ոաջին Կորնթացւոց, գլուխ Թ, Դ. համարն – *Մի՛թէ ոչ ունիցիմք իշխանութիւն... (Ա. Կրնթ. Թ. 4-20)։*

խթ. *259ա* Ի Գաղատացւոց Ջ. գլուխն, Դ. համարն – *Այլ ամենայնի ընծայեցուցէք զանձինս ձեր... (Բ. Կրնթ., Ջ. 4-7)։*

ծ. *259բ-60ա* Ի Կողոսացոց Գ. գլուխն, Ե. համարն – *Սպանէք այսուհետեւ զանդամս ձեր գերկրաւորս... (Կղս. Գ. 5-15)։*

ծա. *260աբ (կրկն.՝ 320ա)* Եսայի մարգարէն – *Եւ ես յո՞ հանդեայց, եթէ ոչ ի հեզս եւ ի խոնարհս... (Եսյ. կԶ. 2-4)։*

ծբ. *260բ* ՅՈ.ոակաց – *Եթէ գարդարութիւն ոք սիրէ... (Խաստութիւն Մողոմոնի, գլ. Հ. 7)։*

ծգ. *261ա-5բ* ԽՀ. Վասն աղօթից – *Պատմէր մեզ հայրն Յակոբ, եթէ մինչ մանուկ էի... 261աբ եւ այլում ժամու դարձեալ տեսի... 261բ-2բ Ասաց հայրն Լուկիաս... 262բ Յհայրն Մակարիոս հարցին ոմանք...*

262բ Եղբայր ոմն ոչ մեկնէր ի ձեռագործէ իւրմէ... 262բ-3ա Ասաց ծերն. Եթէ ոք պահեսցէ զանձն ոչ վնասել ընկերին... 263աբ Ասաց ծերն. Եթէ առնեսս զձեռագործ ի սենեկի քո... 263բ Իսկ առ հայրն Յովսէփ գնաց երբեմն հայրն Ղուտ... 263բ Իսկ վասն հօրն Արսենիոսի ասէին... 264աբ Ասէին զծերոյ ումեմնէ, որ բնակէր յԱսորիս... 264բ Ասաց հայրն Թէոդորէ Ենեոտացի... 265ա Գնացին երբեմն եղբարք ոմանք փորձել ըզհայրն Յոհաննէս կարճին... 265բ Նոյն հայրն Յոհաննէս ասէր աշակերտաց իւրոց...

Ծդ. 265բ-3ա Ցաղագս սնափառութեան – Ողկոյզ, որ ի հողի կացցէ... 265բ Միայնակեաց սնափառ... 265բ Քահ ծակոտեալ... 265բ Հողմ եղծանէ... 265բ Քարի յարձակումն ոչ հասանէ յերկինս... 265բ Սրնաֆառութիւն վէմ է ի ծովու... 266ա Ասաց ծերն. Եթէ ոք անարգէ զքեզ... 266ա Որ զօրինակ Հօր քո վերինն... 266ա Եւ ես նոցունց եղէ վերջին... 266ա Ոչ սիրեցի, ըզիշամին... 266ա Սակայն առ իս ի քէն լցցին... 266բ Ասաց ծերն, զի ոչ ունէր ընդ ումեք սէր Սոմնացին... 266բ Ասաց ծերն, եթէ Տեսի եղբայր ոմն, զի ուսանէր Յաղմոս... 266բ Եղբայր ոմն շարժեալ եղեւ ի բարկութիւն... 267ա-3ա Ի ժամանակս բարեպաշտ արքային Մօրկայ... 268ա Ասաց դարձեալ հայրն Պիմէն. Երիս գործս... 268ա Ասաց հայրն Պիմէն վասն հօրն Պամբոյի...

Ծե. 268բ-9բ Տեսութիւն Սիմէոնի Սիւնակացոյն – Եւ տեսանէր ըզմանուկն Սիմէոն... 268բ Այլ որ փրկիչ եղեր նոցին... 268բ Ուստ գաւեզ որպէս նոքին... 269ա Եւ ասէին վասն հօրն Յոհաննու Կարճահասակին... 269աբ Աղբատքն գային ի տէրունոյին...

Ծզ. 270ա-3բ Վասն ողորմութեան – Ասաց ծերն՝ են մարդիկք, որ առնեն բազում բարիս... 270բ Եղբայր ոմն եհարց ցհայրն Պիմէն... 271ա-4բ Իսկ յորժամ էաք մեք յԱղբանդրիա, էհմնդէոս ոմն... 274բ-7բ Պատմեաց մեզ սուրբն Սաբա... 277բ Եղբայր ոմն գնաց առ միայնակեաց մեծ... 278աբ Եւ միայնակեցի ումեմն ծերոյ սովորութիւն ունէր... 278բ Ասաց դարձեալ այլ բարեպաշտ...

Ծէ. 279ա-82ա Վասն ոչ դատելոյ զ[ը]նկերն – Ասաց ծերն, եթէ յուրեք գընասցես, մի՛ յայտներ ըզվարս քո... 279աբ Ասաց դարձեալ հայրն Պիմէն. եթէ է մարդ... 279բ Եհարց ըզհայրն Պիմէն եղբայր ոմն... 279բ-80ա Ասաց հայրն Պաֆնուտիէ... 280աբ Եղբայր ոմն յանցեաւ ի Սկիտէ... 280բ Ասէին ըզհօրէն Մակարայ մեծի... 280բ Ասաց դարձեալ ծերն. Եթէ տեսանես զեղբայրն զո մեղուցեալ... 281ա-2ա Եւ ծեր ոմն պատմեաց մեզ զայս...

Ծը. 282աբ Ցեսայեայ մարգարէի – Լո՛ւր երկին, եւ ունկն դի՛ր, երկիր... (գլ. Ա. 2-9):

Ծթ. 282բ-3ա Պօղոսի Հռովմայեցիոյ – Մի՛ այսուհետեւ թագաւորեսցեն... (գլ. Ջ. 12-4):

Կ. 283բ-94ա [Ի Հարանց վարուց] – Եղբայր ոմն եկն առ հայրն Պիմէն... 284ա Երհարց հայրն Յովսէփ ցհայրն Պիմէն... 284բ Երհարց հայրն Թէոդորէ Փերեմացի... 285ա-8բ Պատմէր մեզ գայս ծեր ոմն մեծ, եթէ էր ոմն կոյս ծերացեալ յոյժ... 289ա Ասաց հայրն Պիմէն.. Պահպանութիւն սուտուիրասացն... 289ա Եղբայր ոմն եհարց ցհայր Պիմէն եւ ասէ. Որպէ՞ս արժան է մարդոյ... 289ա Դարձեալ ասէ, եթէ երկուց գործոց... 289բ Ասէ ծերն. Որքա՞ն կարօղ իցես... 289բ-91ա Հարց. Եթէ գայթակղեսցէ զիս եղբայրն իմ... 291ա-2ա Մարտի ԻԲ. Եղբի Սաղաթիէլ կոչեցաւ: Եւ նա եւս էր ի Քաբելոն... 292բ-3ա Եհարց ոմն ի հարանցն ցհայրն Յոհաննէս Պարսիկն... 293աբ Գընացեալ երբեմն հայրն Մակար... 293բ-4ա Իսկ ոմն ի հարանցն եպիսպացոց...

Կա. 294բ-8բ Վասն աստուածական դաստաստուցաց – Գնացաք երբեմն եւ եւ Սուփրոնիոս... եւ յետոյ թաղել զնա եւ սպասաւորել:

Կբ. 299բ-302ա [Վիճակացոյց] – Այս վիճակարանս գրեալ եղեւ հրամանաւ սուրբ ժողովոյն Նիկիայ... եւ թէ թոյլ տաս, բարիոք առնես. եւ Քրիստոսի յոյսոյն մեզոյ փառք յաւիտեանս. ամէն (նաեւ այբբենական ազիւսակ):

Կզ. 302բ-3ա Կաղանդացոյց տարոյն, գինչ որ լինի – Թէ կիրակի լինի կաղանդն... թէ տեղին լինի ցաւք եւ մահ տարաժամք:

Կդ. 303բ-5բ Խրատ մարմնաւոր կենացս յաշխարի իմաստութեան նուիրն Յոհաննու եզընկացոյ ասացեալ – Ջբարութիւն արժանի մարդոյն այնով ճանաչէ... ու գործքն վատ ունենայ. եւ Քրիստոսի մարգասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:

Կե. 306ա-8բ [Ի Հարանց վարուց] – Եկն երբեմն իշխան ոմն առ հայրն Պալատի... 307բ-8ա Էր ոմն յանապատական, այր որսորդ... 308ա Հարց. Ձինչ օգուտ իցէ մարդոյ ընձայել յեկեղեցի... 308ա Հարց. Որպէ՞ս կատարել պարտ է զնաւտիսս... 308բ Հարց. Որպէ՞ս պարտ է մերժել ի մտաց զաղտեղի խորհուրդս...

Կզ. 309ա-12բ Ցիշատակ վարուց Կիրակի եւ Ուրբաթու, յուլիսի ԺՉ. – Մոքալ էին ի քաղաքէն Աղէքսանդրու, քոյր եւ եղբայր... ընդ այլ ճգնաւորս կանայսն:

Կէ. 313ա-5բ Ցայսմ աւուր յիշատակ ողորմութեանն Աստուծոյ – Այր մի էր մեծատուն յազգէն Իսրայէլի... եւ որ բանբասէ ըզծնօղս իւր՝ մահու մեռցի. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:

Կը. 315բ-6բ [Վկայութիւն սրբոյն Պատրիկիոսի եպիսկոպոսի] – Իսկ եպիսկոպոսն Պատրիկիոս անարգէր ըզկոտն... այլ ըզմեղաւորս յապաշխարութիւն:

Կթ. 316բ-3ա Եսայի մարգարէ – Դուխա՛ զօրութեամբ եւ մի՛ խնայեր... (Եսյ. ՍՀ. 1-11):

Ճ. 318ա Ղուկասու – Ջի՞ կոչէք զիս Տէր... (Ղկ. Ջ. 46-9):

ճա. *318ա-9ա* [Ի Մարկոսէ] – *Լսէ՛ք ահաւասիկ ելի սերմանօղ... (Մրկ. Դ. 3-20)։*

ճբ. *319աբ* [Յիմաստութիւն գոց Սողմոնի] – *Արդարն եթէ հասցէ ի վաղճանել... (Իմաստ. Դ. 7-12)։*

ճգ. *319բ* Գուլասաս Աւետարանչն – *Ձգոյշ լերո՛ւք անձանց... (Ակս. Իվ. 34-8)։*

ճդ. *320աբ* Յետ մահուան թագաւորին Թէոդոսի մեծին ծընաւ յեմատուս տղայ մի... ատհնեալ է ըսթանչելագործն Աստուած. ամէն։

ճե. *320բ* Յիշատակ է երանելոյն Յոհաննու Պահուսցողին – *Սա պատրարգ էր ի Կոստանդնուպոլիս... եւ ի բարւոք ծերութեան հասեալ փոխեցաւ առ Քրիստոս։*

ճզ. *321աբ* [Վարք Կոստանդիանոսի] – *Թագաւորն Կոստանդիանոս ի բազմաց ժամանակաց ցանկացաւ տեսանել ըզգնացուցր ոմն... ետղ գայս երկու դուռնս պահել։*

ճէ. *321բ-3բ* [Վարք Սաեռայ]. Յուլիս Գ. – *Յայնժամ համարձակեալ մանկանցն մկրտեցին ըզնա... զի շաբաթ է օրս եւ տօն մեծ։*

ճը. *323բ-4ա* [Վարք Մակարայ – *ե[րբեմն ձայն եղեւ առ Մարկար, մինչ աղօթէր ի խցին իւրում... այգմ ոչ կարէ հաւասարել։*

ճթ. *324ա-5ա* Ի Հարանց վարուց – *Մեր ոմն, կարի ճգնաւոր, աղօթեր... եւ ամփոփեալ քաղեաց ըզճգնաւորն։*

ն. *325ա-6ա* Վասն աղօթից – *Իսկ մարգարէն Դանիէլ էր ի պալատն արքայութեան Պարսից Դարեհի... ոչ յամեալ ինչ ըզսովորականն ժամ։*

նա. *326ա-7ա* Յայսմաւուրաց գոց – *Եւ եղաւ օրէնս իսրայէլացոց ազգին զաւուր Ջ. գործել... այսպիսիք՝ անպատրաստ ի ցնորս աշխարհին։*

նբ. *327ա-8ա* Յայսմաւուրաց գոց – *Ի սմին աւուր, յետ ժամանակաց յաւուրս Լեւտի կայսեր... եւ նեղացեալք դարձեալ թաղեցին, եւ ոչ ինչ իմացան։*

նգ. *328ա-9ա* Յիշատակ սքանչելեացն, որ եղեն յեկեղեցի սրբոյն Զենոնիոսի – *Ի քաղաքն Տիբերու, որ է ի սահմանս փռանգաց... եւ մարդիկքն ամենայն ելին անվնաս ի փառս Քրիստոսի։*

նդ. *329ա* Աւետարանչն – *Եւ արդ, այսպէս կացէ՛ք յաղօթս Հայր մեր, որ յերկինս... զի [ել ի] թողուցումք մարդկան ըզյանցանս նոցա... (Մտթ. Ջ. 9-15)։*

նե. *329աբ* Աւետարանչն Մաթէոս – *Քայց ահաւասիկ տապար առ արմին ծառոց կայ... (Ակս. Գ. 9-14)։*

նզ. *329բ-31բ* Ի Հարանց վարուց – *Այլ ոմն եղբայր էր, որ գնայր միշտ սպասաւորութեամբ... որք կարդան առ նա ճշմարտութեամբ։*

նէ. *331բ* Տեսիլ երանելոյն սրբոյն Գրիգորի, զոր խնդրեաց յԱստուծոյ – *Ասէ սուրբն Գրիգոր. Հոգին գիտուն է... հուր է լոյս եւ մարդասէրպ։*

նը. *332աբ* Ապրիլ ԺՀ. Խաւհակ պարսիկ – *Սա էր ի մայրաքաղաքէն Շահաստանայ, այս է ի Թաւրիգոս... եւ որդի կորստեան։*

նթ. *332բ* Պետրոսի առաքելոյ ի Կաթուղիկեաց – *Քանզի ամենայն մարմին խոտ է... (Ա. Պետր., Ա. 24-5)։*

ղ. *333ա-6բ* [Ի Հարանց վարուց] – *Եղբայր ոմն լիբիկեցի գընաց առ հայրն Սիլուվանէ... 333բ-4ա Եւ ծեր ոմն նստէր յանապատ, հեռի ի ջրոյն... 334աբ Նոյն ծեր ասէր վասն այլոյ ծերոյ... 334բ Հարց հայրն Բիտիմիոս ջհայրն Պիմէնն... 335ա Ասաց ծերն. Ոչ հոգալ ինչ եւ լռել... 335ա Ասաց ծերն. Սատանայ ոլորող տոհանց իցէ... 335ա Ասաց ծերն. Մոլլ եւ դատարկ եւ անգործ... 335ա Ասաց ծերն. Տո՛ւր բոյսծարութիւնն... 335ա Ասաց դարձեալ. Ջոր օրինակ արծաթի... 335բ Հայրն Ոլոմպի ի սենեկի պատերազմել եղեւ ի պոռնկութենէ... 335բ-6բ Պատմեցին մեզ հարք ոմանք, եթէ՝ եղբայր ոմն... 336բ եղբայր ոմն ասաց զծերն. Ջի՞նչ արարից... յիշատակ մահուանէ եւ տանջանացն յաւիտենից։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԻԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

4ա Աւգնեա՛ Հոգիդ Մուրբ, Աստուած ճշմարիտ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏՆԱԳԱՅԻ

1ա (ԺԸ. դ., Նոտրգիր) Ծձյալ մերու հայիրապետի Գրիգուրիոյս Լուսաւորչի Վեղենդիէ պատրիա[ր]գի ի Կեսարիա, այբարաչի մեզ մարգարիտ ի տանս։ Նաեւ՝ վրացերէն. ԺԲ. դ., մխեդրուլի՝ Յ. Ցղե///ջ/// Ցղრნაუამ. ჯიჯი ილჯი «Դու/// մեծ յոյս» (վերծանումը՝ Բեռնար Ուտիէի)։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ *148բ* «Ահաբեղից զբեզ յօդնականութիւն գմանկունս իմ գեսպիաս եւ գերեմիաս եւ գերեմիաս, առ որս գխորհուրդ իմ սուրբ պարի եւ պատրաստեցի քեզ գծառս երկոտասան ծանրացեալս պրտղօք գանազանիւք եւ նոյնքան աղբիւրս։ Գ. Բ. Ջորրորդ եղրաս. Ասէ Տէր՝ Մի՛ երկնչիր մայր որդւոց, քանզի գբեզ ընտրեցի, ասէ Տէր», *149ա* «հանդարտեաց, առաքեցից»։

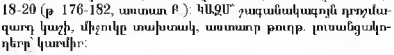
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին՝ «Քարտզգիրք, 36», 1ա՝ «Հ՚՚ր 882/2575, ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2576
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

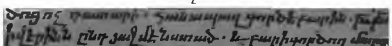
ԺԶ. դար

Գրիգոր (թ. 1-66, 94-175), Ոսկան (թ. 67-93), աճառնում (թ. 176-182, աստառ Բ.): ՍՏԱՑՈՂ՝ Նպաստն Անուղեղ, տէր Զաքար:

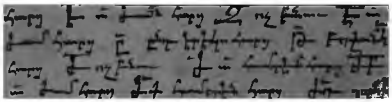
Թերթ՝ 182 (ոչ ճեմով ստ. լս. թերթակապած՝ բ-ճեզ, որ է 2ա-174ա): Պրկ՝ Ա-Ժ8x12 (է 9, ԺԳ 10)+7: Նիհիր թուղթ: Մե-ծՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5x14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիռ (14x11.5): ԳԻՐ՝ բոլոր-գիր՝ թ. 1-66, 94-175 (ճեմով՝ 44ա), թ. 67-93 (ճեմով՝ 86ա), նոտրգիր՝ թ. 176-82, աստառ Բ. (ճեմով՝ 178ա): ՏՈՂ՝ 35 (թ. 1-60), 30-32 (թ. 61-9), 22-30 (թ. 70-93), 27-31 (թ. 94-129), 37-38 (թ. 130-75), 18-20 (թ. 176-182, աստառ Բ.): ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դոյզնազարէ կաշի, միշուկը տախտակ, աստառը թուղթ. լուսանցազոյներ՝ կարմիր:

Նմուշ 44ա

Նմուշ 86ա

Նմուշ 178ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոյնագիր, հանգուցումներ Գ ո յ ն ե ր՝ կանաչ, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. կազմաճան եղած, կաշին մաշուած, թերթերը պոկուած, մասամբ ցեզակեր, կապիներն ու զամերն րնկած, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, հեղուտուած, ջրի ու ձեռի ազդեցութիւնից թերթերը խումբգած, ստ. լուսանցքը եզրաճատուած, որից լուսանցագուրկ թուղթերը եւ պրակամամուիներ մեծապէս վնասուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-130բ* [Քառոգք Գրիգորի Լուսաւորչին]

Տե՛ս նեւ. 746, 1ա-236բ: ա/*1ա-4ա*: բ/*4ա-7բ*: գ/*7բ-11ա*: դ/*11ա-5ա*: ե/*15բ-22ա*: զ/*22ա-8ա*: է/*28ա-35ա*: ը/*35ա 42բ*: թ/*42բ-7ա*: ժ/*47բ-51բ*: ժա/*51բ-60ա*: ժբ/*60ա-6բ*: ժգ/*67ա-82բ*: ժդ/*82բ-9ա*: ժե/*94ա-9բ*: ժզ-ժէ/*յիբ*: ժը/*113բ-22ա*: ժթ/*122ա-30բ*: *ի-իա/յիբ*:

Յաւելեալ ունի՝

ա. *89ա-93բ* Քառոգ ի բանն յԱւրհնաց, որ ասէ. Պատուեա՛յ զհայր եւ զմայր ſո, զի ſեզ բարի եղիցի – *Եւ գիտելի է, որ չորս բան գաւակացն ծնօղացին պարտական են... եւ վերջի օրն կատարի բարի գրել, զի յետիմբնացն բարի գործ կատարէ եւ իւր ծնունդն ամենայն յԱստուծոյ պաշտօնեա լիցի. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

բ. *99բ-107բ* Քառոգ Յոբայ, որ ասէ. Այր մի էր ի յԱւսիդ յաշխարհէ, որ էր նմա բարի, եւ Աստուծոյ սիրական եւ հաճոյ – *Այր մի էր յԱւսիտ, արդար, ողորմած... որպէս ասէ գիրն՝ համբերութիւն, որ է նահատակութիւն. եւ Քրիստոսի մարդասիրին Աստուծոյ:*

գ. *107բ-13բ* Քառոգ ի բանն, որ ասէ. Հաեցաւ ապէն ի յԱբել եւ ի պատարագ նորա, եւ ի Կայեմ. եւ ի զոհս նորա ոչ հաեցեցo – *Յորժամ արար Աստուած գմարդն... որ ընկալցին գրարին ի փոխարէն յարքայութիւն Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Դ. *133ա-5ա* Խրատ վասն վարուց մարդկան՝ ի սուրբ վարդապետացն – *Արար Աստուած գմարդն հոգի եւ մարմին... յորում եւ մեք լիցիուք արժանի շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ յԱստուծոյ մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի յաւիտեանս. ամէն:*

Ե. *135ա-6բ* Հարցումն Աստուածածնա առ Գաբրիէլ, վասն մարդկան, թէ որպէս են փառն արդարոց եւ մեղաւորացն – *Յարուցեալ կոյսն՝ երկրպագեաց Գաբրիէլ հրեշտակապետին... եւ ի կիրակէ յարութեան իմոյ մի՛ տանջեսցին մինչեւ յօրն դատաստանի իմոյ եւ ապա յլսեսցեն գործոց իւրոց տանջեսցին:*

Զ. *136բ-8բ* Տեսիլ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին վասն հոգւոցն մեղաւորաց եւ արդարոցն, եւ հարցումըն նոցին առ Քրիստոս – *Յաւուր միում յորժամ չորէբր յանապատին սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչն... ընդ որս եւ մեք արժանի լիցուք փառաւորեալ գՀայր եւ գՈրդի եւ գՍուրբ Հոգին, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յօրհնեցից. ամէն:*

Է. *138բ-42ա* Պատմութիւն վասն կիրակէի օուրն, զոր բերօ ի Հռոմ ի հայս (=Թուղթ երկնաւոր) – *Եւ փախս ի Հռոմ քաղաքս... եւ երկրպագութիւն յանչափ եւ անեզր եւ անջօ եւ անվախճան էութենէ, Հօր եւ Որդո եւ Հո[գւոյն Սրբոյ]:*

Ը. *143բ-5բ* Երանելոյն Հեպեշտիա եպիսկոպոսին ասացեալ՝ ի կատարած յաշխարհի եւ վասն Նեռանն եւ Գալստեանն Քրիստոսի – *Արդ, ով քրիստոսասէրք... թէ չիհոութիւն եւ խաղաղութիւն եղիցի, եւ Գալուստն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յօրհնեանս. յամէն:*

Թ. *148բ-51ա* [Քառոզ]

ա. *145բ-50ա* Վասն հացի եւ սեղան աւրհնելոյ, ի բանն մարգարէին, որ ասէ. Երկիր ետ զպտուղ իւր եւ աւրհնեաց զմեզ Աստուած, Աստուած մեր – *Առաջի երկիր կոչի հողն եւ ջուրն... յարժանի արասցէ զձեզ եւ զձեր ծնօղքն եւ զձեր ծնունդն:*

բ. *150ա-1ա* Դարձեալ աւրհնութիւն, ի բան Մովսէսի մարգարէին, որ ասէ. Աւրհնութիւն ի վերայ լեառնց մլշոլնչեննաւորաց – *Նախ մշոլնչեննաւոր լերինք անուանին դասք հրեշտակացն... եւ ապաշխարեցէ՛ք, ամենեքեան ի՛ողութիւն ճարէք ի լերկնօր ի՛աղաւորէն, որ տայ ձեզ ի ի՛ողութիւն:*

Ժ. *151ա-74ա* [Ի Կանոնգրոց]

– *151ա* [Ցանկ կանոնաց Աթանասի] – Երեւեցաւ այր մի անաւրէն յԱրիոս անուն, իսկ երանելին Աթանաս սուրբ հայրապետն յորթաբուխ արտասուօք եւ աղաւթիւ ի բեռանն առնէր եւ ընդ բեռն-բեռան կարգէր կանոնի գլուխս եւ ասէր. *Ա. Վասն երէխային, որ մկրտութիւն խնդրէ... կե. Վասն ուրացողի, որ դհաւատն ուրանա:*

1. *152ա-4բ* Կանոնի սրբոյն Աթանասի հայրապետին: Հաւրցումն եւ պատասխանիք նորա, զոր հրամայեաց – *Ա. Հարց. Եթէ մանուկ երէխայի եւ դիպեսցի... եւ մակախազ առնել գայս քարոզեալս եւ Աստուածաշունչ գիրս:*

2. *154բ-5ա* Կանոնի սրբոյն Գրիգորի Պարթեի Հաւց Լուսաւորչին՝ յաւելումըն ի Նիկիական ժողովոյն – *Ա. Քահանայն, որ ի մեզս գառածի... եւ զանձինս մեր կարասցուք զերծանել ի յօխտենական տանջանացն. եւ մարդասիրին Քրիստոսի փառք յօխտեանս. ամէն:*

3. *155ա-60ա* Տէր Յոհաննու ասացեալ՝ ի խնդոյ սիրոյն Բարսեղի, Սանմանադրութիւն վասն պէսպէս դիւրապատիկ պիտից – *Եթէ ոք ապականէ զէգ անկարծօրէն... եւ կարճել ընդ ողորմութեան Աստուծոյ պահն եւ յաղաւթս եւ յերկիւղն Աստուծոյ:*

4. *160ա-6բ* [Խալթի Ալաւկայ ոդոյ Կանոնի]

ա. *160ա* Վասն կծկծի, պեղծ մկան, որպէս է կանոնիս – *Արդ, փոքրագոյն եւ անարգ ի գող...*

բ. *160բ* Վասն տաշտի եւ սափորի – *Իսկ եթէ տաշտ կամ սափոր...*

գ. *160բ-1ա* Վասն կատուոյ հաւաեալ կերակրի – *Այլ թէ կատու հաւաեալ իցէ...*

դ. *161ա* Այլ վասն գայլի եւ շնաոի – *Այլ վասն գայլի եւ շնաոի, եթէ կենդանի ազատեն...*

ե. *161ա* Վասն կենդան անասնո, որ ի ծնունդն մեռանի – *Այլ եւ ի սուրբ եւ յուտելի կենդանեացն...*

զ. *161ա* Վասն այլազգաց ամենայնի – *Այլ ազգ, եթէ քաղիցէն զաւրաց ձեռաքն...*

է. *161ա* Այլ վասն ազգաց տանկի, որ նոցա յամանն ի պէտս ածելի – *Այլ ի նոցանէ գամանն փորձեալ...*

ը. *161աբ* Վասն այլազգաց՝ որ ի մեր յեկեղեցիս մտանեն – *Եւ եթէ այլազգի, որ յեկեղեցիս մեր մտանէն...*

թ. *161բ* Վասն մկան, որ ի մեղր անկանի, աւրասցեն օրէնք – *Դարձեալ վասն մկանն, թէ մեղուանոցն անկանի...*

ժ. *161բ* Վասն կաւասի, որ յատուէ ի փողոց ի ջուր մտանէ, պարտ է – *Եթէ կարաս գինով լինի, եւ ջուր մտցէ...*

ժա. *161բ-2ա* Վասն որ զմանկուցս այլազգաց ի ծիծ կերակրեն – *Այլ քրիստոնա չէ պարտ ի ծիծ առնուլ գտանկի տղայն...*

ժբ. *162աբ* Վասն կրանօորաց բարեկամացն – *Այլ ի կրանօորաց բարեկամաց եւ սիրելեաց...*

ժգ. *162բ-3ա* Վասն հաղորդ տալոյ զզուշութեան – *Հարցումըն վասն հաղորդ տալոյ...*

ժդ. *163ա* Վասն այնոցիկ, որ հակառակ եկեղեցի շինեցին չըկրու – *Այլ վասն այնր հակառակութեան գրեալ է...*

ժե. *163աբ* Վասն բահանայիցն, որ յայտնէ զխոստովանութիւն – *Այլ որ հայր խոստովանութեան, որ ոչ հրամանեն գիրք...*

ժզ. *163բ* Թէ ի կովու վեր ելնու կամ հաւչ ոչխարի վեր ելնու զինչ? – *Թէ առանց խառնակութեան տեսին...*

ժէ. *163բ* Վասն այնոցիկ, որ խառնակումն անասնոցն – *Այլ հաւ ի խառնակումն անասնոցն ծանր հրամատ կանոնքն...*

ժը. *163բ* Վասն չորեքշաբաթի եւ ուրբաթի – *Արդ, չորեքշաբթին եւ ուրբաթ եւ աղուհացն...*

ժթ. *163բ-4ա* Վասն ապայհարից կանացն – *Վասն ապահարութեան ո՛չ ի պղծութեան մասին տեսանի...*

ի. *164աբ* Վասն կանաց, որ կապեն զպոս իւրեանց բեռով – *Այլ են ոմանք ի պղծալից եւ ախտօորականաց...*

իա. *164բ* Վասն ամոլ կանացն – *Այլ ոմանք ի կանաց ամուլ գոլով...*

իբ. *164բ-5ա* Վասն այն սիրելեաց, որ բանան զգերեզման – *Այլ ոմանք ծնօղք, որ սէր ունին առ ծնունդս...*

իգ. *165ա* Վասն որ զմանկուցս վառնու առնուն կամ Աւետարան կարդան դիւահարի – *Այլ քահանայ կամ յաշխարհական...*

իդ. *165ա* Վասն պատառագի, թէ անիծածեալ պարտ է թղթամին, թէ ոչ – *Զայն ի քաց տուր ի քոմ կարճմտութենէդ…*

իե. *165բ* Վասն մանկան, որ մայրն ի վերայ անկանի տղային եւ խեղդէ – *Եթէ ոք ի քուն անկանի…*

իզ. *165բ-6ա* Վասն բանին կանոնից պէսպէս ախտից չարեաց, զոր կարգեցին – *Կոյս ընդ կուսի շնա, զի՞նչ է…*

իէ. *166բ* Վասն եկեղեցոյ եւ ժամահարից – *Խակ եկեղեցի, թէ ի. (40) օր առանց պատարագի մընաս… եթէ ոք անցանէ ընդ սահմանեալ կանոնսդ, ընդ այնպիսին պատժի ի կանոնաց:*

5. *166բ-7բ* Սահմանի եւ կանոնի, զոր եղեալ են առաքելքն ի ձեռն արբոյն Կղեմայ նայրապետին – *Եթէ ոք հեղգությանէ գտղայն… այլ ոչ կատարեալ կարէ բանըն:*

6. *167բ-8ա* Առաջի բանն կանոնին առաքելոյն Թաթէոսի – *Սահմանք եւ կանոնք առաքելոյն Թաթէոսի… վասն քառասնորդաց եւ սուրբ պահոց:*

7. *168ա-70բ* Կանոնի սուրբ առաքելոյն Թաթէոսի. Հարցմունք եւ պատասխան, թէ գինչ ասէ բանս – *Հարցումն յառաջին. Որպէս պարտ է եպիսկոպոսին կեալ ի տեսչութիւնն յեկեղեցոյ… եւ տուն Աստուծոյ եւ բնակարան հրեշտակաց:*

8. *170բ-4ա* Կանոնի եւ սահմանի, որ եղեալ են ի սուրբ Կաթուղիկէ եկեղեցի ի սուրբ եւ ի մեծ ժողովոյն Նիկիոյ, որ ճաստոց ճատար ժողովեցան ճուամանս Կոստանդինաճոսի Մեծի արքային – *Զի շնորհք Հոգւոյն Սրբոյ հեղեալ ի վերուստ… եւ գնացին իւրաքանչիւր ի վիճակս իւրեանց:*

ԺԱ. *174ա-5բ* Ի խնդրելոյ Թոմայի վարդապետին սուրբ ուխտին եւ Մեծոփա եւ սուրբ վարդապետն Յակոբ [Ղրիմեցին] դրոշմեց Յաղագս յազգականութեան – *Գիտելի է, զի յազգականութիւն տարրշեալ անձանց է… զի հոգւոյ/// կնքա/// արձա զի/// (վնաստած՝ վերջից թերի):*

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԲ. դ.

ԺԲ. *176ա-82բ, աստառ Բ.* [Մանուսր]

1. *176ա* [Բառք] – *Քաւութիւն՝ բարձումն, Քաղաքիք կաբայ… օրինութիւն՝ գօհութիւն պարգեւաց… լցած քունօվ էին քան:*

2. *176ա* [Դուշակութիւն ի վերայ բնութեան] – *Յորժամ աղեղն իջանէ… ասա՛ յարեւմուտ իջեալ:*

3. *176բ* Հոռի Ժ. ծնաւ Քրիստոս եւ տարին նահանջ էր:

4. *176բ* Խօսեցաւ Աստուած ընդ Ադամայ եւ ընդ Եւայի ե. անգամ… ընդ Մարիամու եւ ընդ Եղիազարու Բ. անգամ:

5. *176բ* [Հմայագիր] – *Անանտես, որ է ջերմի եւ տենդի… ոչ մերձենաս ի ծառայս Աստուծոյ, անուն պառար երդոտի:*

6. *177ա* Աստուանք պետային ինձակ դասին գլխաւորաց դասապետին… ծնունդ Քրիստոսի հրաստարակէր:

7. *177ա* [Դուշակութիւն] – *Վասն սիրելութեան. Թէ Լուսինն ի խոյն է, լաւ սէր լինի… միայն ճշմարիտն Աստուած գիտէ:*

8. *177բ* Յաղագս տարոյ – *Տարին ԺԲ. (12) ամիս է… Է. ման հոլով մի Արեգականն:*

9. *178ա* Քրիստոսի բեւեռաց ասուածնն այս են – *Աստուր, Սաստուր, Թաստուր, Աստանաստուր:*

10. *178ա-9բ*[Դուշակութիւն] – *Աւուրք հարցանելոյ գԼուսին ասէ… կամաւն Աստուծոյ ամենայն բարի է եղեալ:*

11. *179բ-80ա* [Դեղագիրք] – *Ծձն որ տեսնուս… եւ տաք անձն լինի, իսկ որ սիրտ:*

12. *180ա* [Ձաճելուկք] – *Բուն մի տեսայ սպիտակ… Գունիդ կանչող եւ ձայն ի խոր…*

13. *180ա-2բ* Պատմութիւն Սողոմոնի – *Եւ յորժամ եղեւ Սողոմոն Լ. (30) ամաց… Թէ որքան լվաց Ժ.ապատիկ գտաւ:*

14. *182բ* [Պատմութիւն Մարիամայ Մագդաղենացւոյ] – *Մարիամ Մագդաղենացին գնաց ի քարոզութիւն… առ սուրբ Աստուածածինն, Թէ իսկոյն կենդն/// (վկերջը թափուած):*

15. Աստառ Բ. [Դեղագիր] – *Ալ գիտութեամբ եւ օրինօք… խլի ականջն կաթեցաւ Գ. կաթ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵՆՆ ՀԱՄԱՆԱՒԻ

1. *4ա* (Գրիգոր գրչի) *Որ ողորմի ըստացողի գրոցս՝* Անուշելին *եւ իւր ծնաւղացն. ամէն: Եղիցի (նման՝ 11ա, 47ա):*

7բ Եւս առօել ըստացող գրոյս նայքանդ Անուշելն *եւ իւր կողակիցն, եւ ինքն[ը] պահէ Տէր Աստուած ի չար որոգայթից սատանայի (նման՝ 51բ):*

15ա Որ ողորմի ստացողի գրոցս Անուշելին *եւ սապապ դառնող գրիս, որ այս Քարոզգիրս գրել երեսս սէր Ջաւարին եւ իւր ծնօղացն, ամէն (նման՝ 60ա):*

22ա Եւս առաւել անարժան գրիչս եւ ստացող գրոյս Անուշելին *եւ իւր կողակցին՝ (այլ ձեռքով «Թանդարին»). ամէն (նման՝ 25ա, 35ա):*

37բ (աստ. լս.) Վա՛ գիս, որ մեղօք ազտեղացայ եւ կորուցի զիմէջ հոգիս: Մեղա, մեղա: |38ա| Աստուած ողորմի Ագթանդարին հոգւոյ, որ քահանայ ժամուցն է, եւս վարձն, առնու ի Քրիստոսէ: |38բ| Երանի նոցա, որ ուղիղ սրտիւ ի միա/// |39ա| գայս եւ երթալ պարզերես մօտ առ Աստուած: Եղո՛ւկ ու վա՛յ գիս:

*41բ (աստ. լս.) Ո՛վ սրբասէր եւ աստուածասէրք, տո՛ւք ողորմութիւն աղքատին, |42ա| որ դատաստանին առնու վարձս ի Քրիստոսէ: Վա՛ գիս, որ ծնօ մայրն

յիս: |42բ| Տէ՛ս ինչ եղօ յերկրիս, այլ ո՛չ դանակ պիտի, ո՛չ թուր: Ջար եւ անօրէն մարդոյ |43ա| լեզուն է լրտես: Վա՛ այնպիսոյն, զի ոչ կենայ յաշխարհիս, շատ վատ ասին մեղաւորիս:

42բ Եւս առօել զանարժան սուտանուն Գրիգորս՝ յանուամբս եմ եւ գործովս ոչ, այլ ըստացող գրիս Անուշելին. ամէն:

66բ Եւս առաւել ըստացող գրոյս՝ Անուշելին, տէր Ջահարին, իղիի տվօղին եւ սոսկանուն մեղօր գրչիս՝ Գրիգոր ծառայիս. ամէն:

99բ Տէ՛ր Աստուած, փրկեա՛յ եւ ազատեա՛ ի մեղաց պատուհասէ եւ ի գժոխոյց տանջանաց զհոգի ստացողի գրոյս տէր Ջահարին եւ կողակցին իւրոյ՝ Խանոյին եւ իւր արեան մերձաւորացն. ամէն (նման՝ 107բ, 113բ, 133ա):

122ա Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ ստացողի գրոցս տէր Ջահարին եւ իւր կողակցին՝ Խանոյին եւ մեղսապարա Գրիգոր անարժան գրչիս. ամէն (նման՝ 138բ):

130բ Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ ըստացողի գրոցս, կարգացողաց եւ լսօղաց. ամէն (նման՝ 136բ):

132բ ///Թէ կու մեռնի մեր օր մարմին/// (ստ. լս. եզրահատելու պատճառով յիշատակարանը կտրուած):

142ա Սուրբ կիրակին է գովելի՝
Ջրոյոր տարին յինքեան ունի.
Ով որ պահէ զսուրբ կիրակին,
Շնորհօք իւր տունն գարդարի:
Ով որ չպահի զկիրակին՝
Ջորացնու զտունն եւ զիւր այգին,
Մեռնի իւրանց դուստր եւ որդին.
Ով որ պահէ զսուրբ կիրակին՝
Աւրհնեալ լինի քանց Յոբ երանելին,
Դուստր եւ որդիքն շատանան,
Մայն ու ապրանքն բռատացգին:
Քրիստոս զայն մարդն աւրհնէ,
Որ լօ պահէ զսուրբ կիրակին,
Եւ աղօթից նա ժամատեղացն
Ժիր կենա, յարժան լինի զինքն դրախտին:
Ամէնդ ասէք. Ողորմեացի
Ջայս անարժան գրչի տիրիս
Ջայս Գրիգոր մեղաց գերի
Որ որացօ աղտաւք ի լի
Որ Ողորմին ասէ սրտով ի լի
Նոքա լինին արքայութեան որդի:

148ք Տէր Յիսուս, ողորմեա՛ ըստացողի գրոյս տէր Ջահարին եւ մեղսամակարդ եւ շնացող եւ սուտանուն Գրիգոր գրագէտ գծողիս. ամէն:

151ա Ով սուրբ կարգացողք, ստանուն մեղաւոր գրիչս աղաչեմ զձեզ Թողութիւն առնէք:

2. 61 (Ոսկան գրչի, ստ. լս.) Մեղաւոր Ոսկանս յեանեալս յիշեա՛յ/// (շար. կտրած):

73բ (ստ. լս.) Վա՛յ ձիս, որ չեմ կացեալ գայս պատուիրանիս, / որ կորուցի |74ա| գաղքատ հոգիս / Հետ մարմնօր անցօրիս, / Թողութիւն արէք մեղաւորիս:

82ք Յորում եւ ազատեսցէ Տէր Աստուած յամենայն փորձանաց ըստացողի գրոցս Անուշկն, տէր Ջահարին եւ մեղաւոր Ոսկան գրչիս, կարդացողաց եւ լսօղաց եւ Աստուած ողորմի ասացողաց. ամէն:

89ա Որոց այազաւիքսն եւ ամենայն զաւրութեանցն երկնային եւ բարեխաւսութեամբ սուրբ Աստուածածնին, Տէ՛ր Յիսուս, ողորմեա՛ ըստացողի Քարոզգրգիս տէր Ջահարին եւ իւր կողակից Խանոյ-թանին, որ փոխեալ է առ Աստուած, եւ եղեւ նոցայ յիշատակ ի գիրս (նման՝ 93բ):

3. 178ա (Անանուն գրչի) Գրողին մին Ողորմին ասա՛:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

1. 16ա (1745 թ., նոտրգիր, վերին լս.) Ես մեղաւոր՝ւ տէր Ղազարսու հոգի մէջ կար (՝) գրեցի թվին ՌՃՂԴ-ին (1745):

2. 67բ (1745 թ.ի շուրջ, նոտրգիր, վերին լս.) Տէր Ղազարին յիշեսցէ՛ք, դուք արժանի լինիք |68ա| սեամն Քրիստոսի. ամէն:

3. 71բ (1745 թ.ի շուրջ, նոտրգիր, վերին լս.) Ես մեղաւոր տէր Ղազար, որ չեմ կացէ գայս պատվի:

ԳՐԱՁԱՓՈՐՁ՝ Ա. կազմաստառ, 34ա, 36ա, 52ա, 57բ, 75ա, 79բ, 105բ, 134բ, 158բ, 159ա, 160ա՝ անկապակից տառեր, զանազան բառեր, 11բ (ստ. լս.)՝ «Ես անարժան գործէց», 15բ (վերին լս.)՝ «ստ՛ւր ինձ խաստութիւն, բարին», 35ա՝ «Աստուած ողորմի Մրվիին, Աստուած աղաչեցէ՛ք», 49բ՝ «Ճշմարտ է, որ մարդ իր կարգին», 67բ՝ «Ձիշատակ է այս քարոզաց», 68ա՝ «Աստուած ողորմի Անիշակի», 94բ՝ «Թէ որ գիտդէն ամանդէնըն տիրոի գլուխըն ու տարն գէդինըն ցրցե՛///», 95բ՝ «բարձեալ Թագաւոր եւ արկէ», 110ա՝ «Ա ծանիր, տէր Ակոբ», 118բ՝ «Աստուած ողորմի Թուշօհին», աստառ Բ.՝ «ուրեմն ընորհացն, որով զարդարեաց զքեզ փեսայն երկնաւոր, տուր Ղ. համար տնտեսութիւն քո, այլ ոչ եւս Բաբիլօն, Բաղդադ, կարէ լինիլ տնտես, տաղանդ եւ մնասն է, քուրի Թաց էրէկ տեսա, մեռած է տեսայ, որ ոք ոչ հնազանդի գրոց սրբոց, ոչ գոանէ հանգիստ մտաց»:

ՆՇՈՒՄ՝ մէջքին՝ «Քարոզգիրք, 38», 1ա՝ «Հ[ր] 884, 2576, ԺՋ. - ԺՀ., Մ[ատոպ] եպ[իսկոպո]ս»:

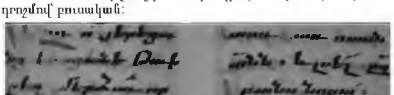
2577

ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԳԻԽՔ՝ Թամար դպիր: ԾԱՂԿԱՊՂ՝ Մաթեոս Զափարցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Մարտիրոս վաճառական Փառակեցի:

ԹԵՐԹ՝ 330, չգրուած՝ 1ա, 2բ-3ա, 4բ-5ա, 6բ-7ա, 8բ-9ա, 10բ-1ա, 12բ-3ա, 14բ-5ա, 16բ-7ա, 18բ-9ա, 20բ-1ա, 22բ-3ա, 24բ-5ա, 29ա, 172ա: ՓԻԱՆ՝ 16+12+Ա-ԻԹ×12 (Ա. 10, ԻԹ. 4): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,2x12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (10.5x 7.5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 214ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱԶՄ՝ դարձեալգոյն դողջամազաղոյ կաշի, միջուկը տախտակ, Ա աստառը կանաչ կտաւ, Բ աստառը կապոյտ թղթեայ յուռածոգծողներ՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա. (պրկ.)՝ չգրուած թուղթ, յուսագծերով եւ յուսաղողջմով՝ բուսական:

Նմոյշ 214ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Աւետումն՝ 1բ, երկրպագութիւն մոգուց՝ 2ա, Ընծայումն տաճարի՝ 3բ, Մկրտութիւն՝ 4ա, Պայծառակերպութիւն՝ 5բ, Յարութիւն Ղազարոս՝ 6ա, Մուտք յերուսաղէմ՝ 7բ, խորհրդաւոր ընթրիք՝ 8ա, Ոտնլուայ՝ 9բ, Մատնութիւն՝ 10ա, Քրիստոս խաչընդդէմ (Գողգոթայի ճանապարհին)՝ 11բ, Հաչելութիւն՝ 12ա, Յարութիւն՝ 13բ, Համբարձումն՝ 14ա, Հոգեգալուստ՝ 15բ, երկրորդ գալուստ՝ 16ա: Եւսեբիոս՝ 17բ (խոռանի վերճազարդի վրայ՝ շրջանակի մէջ), Կարապետ՝ 18ա (խոռանի վերճազարդի վրայ՝ շրջանակի մէջ): Մատթէոս՝ 29բ, Մարկոս՝ 113բ, Ղուկաս՝ 172բ, Յովհաննէս եւ Պողոսորոն՝ 266բ: Լուսանցայի՝ Աստուածամայրը մանուկ Յիսուսո գրկին՝ 31բ, Երեմ Ձիւոոր մոգի՝ 32բ, Աւետումն Յովսէփայ՝ 33բ, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 34բ, 268բ, Մկրտութիւն, Փորձութիւն սատանայի՝ 35բ, Լուսոցումն ժողովրդեան՝ 38ա, 39ա, 41բ, 43ա, 51ա, 59բ, 60բ, 62ա, 63ա, 67բ, 73բ, 75ա, 78բ, 85ա, 87ա, 89ա, 99բ, 100բ, 128ա, 135բ, 136բ, 149ա, 151ա, 199բ, 213ա, 217բ, 220ա, 221բ, 226բ, 244ա, 246ա, 260ա, 262ա, 262բ, 289ա, 302բ, Քրիստոս եւ դպիր՝ 47բ, Քրիստոս եւ Մաթեոս մաքսաւոր՝ 49ա, Հայր վախճանեալ դստեր (իշխան)՝ ծերաղիր աղեղ գԹրիստոս՝ 50ա, Թզչկումն Ք կուրաց՝ 50բ, 81բ, Թեւատարած Քրիստոս՝ 56բ, Թզչկումն դիւահարի՝ 58ա, 269ա, 215բ, Քրիստոս եւ ծերաղիր աղեղող կին բանեանցի՝ 68բ, Լուսոցումն աշակերտաց՝ 70բ, 130բ, 145ա, 205բ, 325բ Հայր լուսոտի ծերաղիր աղեղ գՔրիստոս՝ 73ա, Քրիստոս եւ երեք աշակերտ յերուսաղէմ՝ 80բ, Քրիստոս եւ անպտուղ թզենի՝ 83բ, 148ա, Քրիստոս ցուցանէ աշակերտացն շրեճած տաճարի՝ 91բ, Քանանեայ կանայ, դպիրք եւ ծեր (2 հոգի)՝ 98բ, Կապեալ ձեռամբք տանեն գՔրիստոս առ բանեանցայսեան Կայափայ՝ 102բ, Քանանեայ կանայ եւ ծեր (2 հոգի)՝ 104ա, Յովսէի Արիմաթեացի՝ 108ա, 165բ, 259ա, 322ա, Իւդայեր կանայ առ գերեզման Տեառն՝ 109ա, Թզչկումն այսսահարի՝ 115բ, Թզչկումն ժողովրդեան՝ 117բ, 121ա, Քրիստոս եւ աշակերտ ի նաւի՝ 124բ, 202բ, Յայրու ժողովրդապետ ծերաղիր աղեղ գՔրիստոս՝ 126բ, Քրիստոս եւ ժողովրդապետ՝ 127բ, Թզչկումն խուլի եւ համրոյ՝ 135ա, Մատուցանելն առ նա մանկան (Քրիստոս եւ երկու մանուկ)՝ 143բ, 238բ, Քրիստոս եւ Պետրոս՝ 144բ, Թզչկումն քարտիճեաս կուրի՝ 146բ, Քրիստոս եւ աշակերտ առ տաճար՝ 153բ, Աւետումն (Գաբրիել հրեշտակապետ եւ Մարիամ Աստուածածին)՝ 174բ-5ա, Ոդեգարումն Մարիամի եւ եղիսաբեթի՝ 176բ, Աւետումն հովտաց՝ 179ա, Յիսուս Մանուկ՝ 181բ, Թզչկումն բրոռաի՝ 190ա, Քրիստոս եւ ծերաղիր աղեղող Վեւի մաքսաւոր՝ 191ա, Թզչկումն ծառայի հարիւրապետի՝ 196բ, Յարութիւն միամօրի որդւոյ՝ 197բ, Թզչկումն կաղամատ կնոջ՝ 224բ, Թզչկումն կուրի՝ 240ա, Քրիստոս եւ աշակերտք երկուք՝ 242բ, Յովհաննէս Միւռոիր եւ աշակերտք երկուք՝ 269ա, Փոխակերպումն գինւոյ (հարսանիք ի Գանայ)՝ 270ա, Մրսվես եւ օձակեալ գաւազան՝ 272բ, Թզչկումն կուրի ի ծնէ՝ 292ա, Քրիստոս գառն ընդ ուս («Հովիւ հաչոյ»)՝ 295ա, Յարութիւն Ղազարոս՝ 297ա, Մուտ յԵրուսաղէմ՝ 301բ, Մատնութիւն՝ 315բ, Քրիստոս եւ Պիղատոս՝ 317բ, Քրիստոս խաչ ընդ ուս (Գողգոթայի ճանապարհին)՝ 320ա: Հոտոտ՝ 17բ, 18ա, 19բ, 20ա, 21բ, 22ա, 23բ, 24ա, 25բ, 26ա: Կիսանդրտ՝ 30ա, 114ա, 178ա, 267ա: Լուսանցագրի՝ բուսական, թռչուն, յուշկապարիկ, տաճար: Ձեռագրի՝ մարգագիր, թռչնագիր, կենդանագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, վարդագոյն, ճարնջի, մոխրագոյն, մանուշակագոյն, տճեազոյն, սեւ, սպիտակ, ոսկի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: կազմի կաշին մաշուած, Ա. փեղկի մեջտեղ խաչ եւ կապիչներն ու գամերն ընկած, ԱԲ դարում Ա. փեղկին ամրացուած դարչնագոյն մոմլաթէ կապիչներ, յուսագծակողերի կարմիրը թափուած, մագաղաթը տեղ-տեղ ֆայֆլուած, որոշ էջերի թանաքը թափուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1. *17բ-8ա* Թուղթ եւսեբեայ:

2. *19բ-26ա* Համաքաղաքաւո *(Նաեւ լուսանցային)*:

3. *26բ-7բ* Սկիզբն գլխոց՝ *28ա* Նախադրութիւն՝ *30ա-110բ* Աւետարան Մատթէոսի:

4. *111ա-2ա* Սկիզբն գլխոց՝ *112ա-3ա, 167բ* Նախադրութիւն՝ *114ա-67բ* Աւետարան Մարկոսի *(166բ-7բ յարուցեալ յիշուս)*:

5. *168ա-70բ* Սկիզբն գլխոց՝ *171աբ* Նախադրութիւն՝ *173ա-263ա* Աւետարան Ղուկասու:

6. *263բ-5ա* Նախադրութիւն (=Գլուխք)՝ *265բ-6ա* Նախադրութիւն՝ *267ա-327բ* Աւետարան Յովհաննու *(326բ-7բ Իւր կնոջն շնացելոյ)*:

Բ. [Ո տանաւոր]՝

ա. *113ա* Իսկ Մարկոսի ասի առիւծ, / զի ս[ի]գաճեմ է, չէ գծուծ, / առաջ յորասյսն ըմբռնէ քուծ, / սոյն հարթ առար զբաճս իւր խոշոնց:

բ. *171բ* Իսկ թէ զՂուկաս եզ գրեցին, / զի ոչպէս նա ճեղէ զզետին, / կրկին անխոնջ վասն պտղին, / այսպէս եղար եւ բանի առին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐԱՆ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *126բ (ստ. լս.)* Գրեա՛, գրեա՛, գրիչ անպիտան, / Զի վաղն մտանես ի հոդ՝ւ ի զնդան:

154ա (ստ. լս.) Գծագրողի սուրբ մատենիս, / Աստուածաշունչ սուրբ կտակիս, / Արդ, հայեց<եց>էք բողոլ գպարտիս:

166բ (ստ. լս.) Համբարձման կարդա՛ զայս փոխ Աւետարանս եւ զանարժան գրիչս յիշեա՛:

266ա Աւրհնութիւն, որ կարդայ, գովութիւն, որ լսէ, փառք տուղին եւ յիշա՛:

327բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս

յաւիտենից. ամէն: Ընդորէ, եւ՝ ողորմութիւն, եւ՝ գոհութիւն, եւ՝ փառաւորութիւն, եւ՝ երկրպագութիւն մարդասէր եւ բարերար երրորդութեանն եւ մի աստուածութեան՝ Հաւր, եւ՝ Որդոյ, եւ՝ Հոգւոյն Սրբոյ՝ յամենայն դոյից. յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Ըստ ամենատառ շնորհացն Աստուծոյ անբաւապէս հեղեալ |328ա| ի մարդիկ բազմադիմիք են տեսակք բարեաց եւ ճանապարհք փրկութեան, որովք հնարաւորին ցիր եւ ճապաղ ախորժակք մարդկան աւրինակաւ իւիք առ կցորդութիւն բարւոյն յարձակիլ եւ այնու պատճառաւ ըստ չափոց կարողութեան յԱստուած մերձենալ, եւ բարոյ մասին իմիք հանդիպիլ, որոց մեծն եւ նշանաւոր արեամբ չափ նահատակին, որպէս վկայիցն, որ է կատարելագոյն առ Աստուած նշանակ սիրոյ, եւ այլքն ըստ նմանէ կամ անձնական նուէրք Աստուծոյ՝ որպէս ճգնաւորական ժուժկալութիւնք կամ առ ընկեր բարեգործութիւնք, որպէս ակր, ողորմութիւն, խոնարհութիւն եւ այլ բազում ինչ այսպիսի: Ընդ որս եւ յորոց ի բարեաց մասանցն է եւ գիրս աստուածային ստանալ ի փառս Աստուծոյ, ի շահ անձին եւ յաւգուտ հասարակաց, ի պայծառութիւն |328բ| լըրման եկեղեցւոյ եւ ի կատարումն աստուածաւանդ կարգաց քահանայութեան, որ եւ տիրապէս, անընդմիջաբար յԱստուծոյ տուեալ ի մարդիկ մեծ եւ աստուածային պարգեւ, եւ յետ Աստուծոյ փոխանակ Աստուծոյ աւրինադրող մարդկան եւ ուսուցիչ գկամս Աստուծոյ: Որոց ծայրք եւ կատարումն աստուածաշնոց տաճկին Աւետարանս սուրբ, որ ունի յայտնապէս ճշմարտութեամբ զպատմութիւն աստուածեղէն մարդեղութեանն Քրիստոսի, այն, որ զաստիճ գլուխն մարդկան ազգի կանգնեաց վերստին անկասկած հաստատութեամբ, որոց հաւատասացեն աստուածագործ տնաւրէնութեան նորա, եւ փրկական ճանապարհաց նորա հետեւմամբ ժամանեցեն բացերեւս համարձակութեամբ տեսանել զնա ի մեւանդամ գալստեան նորա եւ լսել ի նմանէ զերանական կոչումն: Սմին այս աստուածաւանդ սուրբ Աւետարանի|329ա|[անի]ս ցանկացող եղեալ աստուածասէր եւ բարեպաշտ Մարտիրոս վաճառականն, որ է սա յերկրէն Գոխտան գաւառէն, ի գեղջէն Փառակու, ստացաւղ եղեալ սուրբ Աւետարանիս ի հալալ արդեանց եւ ետ յիշատակ անջնջելի աստ եւ ի հանդերձեալն ի դուռն (մէկ տող չգրած) յիշատակ իւրն եւ ծնողացն՝ հաւրն Յոհաննիի եւ մօրն՝ Եզսիխանիի եւ պապոյն՝ Կուկասիի եւ մամիի՝ Գուլսանիի, եւ մայրապապիի՝ Միրզաճանիի եւ մօրէնի մամին եւ եղբարց՝ Մարտիրոսիի, Մեսրոպի եւ Սարկաւագին, եւ հանդուցեալ եղբարն՝ Մուրատհասիրիի եւ քերցն՝ Ուստիանիի, հանդուցեալն Սաւզալիի եւ ամենայն արեան մերձաւորաց: Արդ, յիշեցէ՛ք զստացաւղ սուրբ Աւետարանիս զՄարտիրոսն եւ զկողակիցն իւր՝ Խումնիի եւ զորդիսն իւր՝ զՄատուրն, զԼարախանն, զտէր |329բ| Թատ[ոսն], զՅակոբն, զՄուրատն եւ զՍարուխանն: Դարձեալ յիշեցէ՛ք զՄեհրապն եւ զկողակիցն իւր՝ Մայրիամն եւ զորդիս իւր՝ Յոհաննէսն, Անդրէասն: Դարձեալ յիշեցէ՛ք զՍարկաւագն եւ զկողակիցն իւր՝ Անթառամն եւ զորդի իւր՝ Ղևոնդն եւ ամենայն արեան մերձաւորսն իւրեանց. ամէն: Արդ, գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ի թվականիս հայոց որ է ՌՃ. եւ Դ. (1655), ի արքայանիստ եւ մեծահռչակ քաղաքս Կոստանդնուպաւլիս, ի դուռնս Սուրբ Հրեշտակապետ եկեղեցւոյն, ձեռամբ Թամուր դպրի, եւ նկարեալ աւարտեցաւ գոյնզգոյն [ծ]աղկաւք, ոսկով եւ պատկերով, ձեռամբ մեղապարտ եւ անարժան Մաթէոս դպրի՝ քարտուղարի դիտապետի Հայոց տեառն սրբազան Փիլիպպոս կաթողիկոսի: Աղաչեմ զհ[անդիպ]ողս/// ազգիդ/// գրողի/// |330ա|/// ի հ[այրապետ]ութեան Հայոց տեառն Փիլիպպոս սրբազան կաթողիկոսի, որ եղեւ [երկրորդ] Լուսաւորիչ ազգիս հայոց, Նորոգեաց վանորայս եւ յանապատս, եւս [փառ]աւորեցոյց զգտնեգեայս վարդապետաւք եւ եպիսկոպոսաւք եւ ի յայսմ ամի փոխեցաւ առ Քրիստոս/// վարդապետին Յակոբ րաբունւոյն, զոր Տէր Աստուած բարով վայել տացէ եւ մշակ առանց ամաւթոյ արասցէ. ամէն: Կատարեցաւ սուրբ Աւետարանս ի թագաւորութեանն Օսմանցւոց սուլթան Մահմատին, որ[դոյն] սուլթան Իպրա[հիմ]ին եւ թա[գաւորութեան] Պ[արսից]/// |330բ| հայրն իմ Յոհաննն եւ մայրն իմ Եզսիխանն, որ են հանգուցեալ առ Քրիստոս, եւ եղբարքն իմ Մկե[ր]ապ եւ Սարկաւագն եւ հանգուցեալ եղբայրն՝ Մուրատհասիրն, եւ քորքն իմ Ուստիանէն եւ հանգուցեալ Սաւզուն, եւ զուստերս եւ զփոստերս իմ եւ յեղբարց իմոց եւ զամենայն արեան մերձաւորս իմ յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի աասգէ, որ եւ ողորմածն Աստուած ողորմեսցի մեզ եւ ձեզ ի միւսանգամ գալստեանն: Դարձեալ յիշեցէ՛ք զստացօղ սուրբ Աւետարանիս զՄարտիրոս, որ ստացաւ գսա ի հալալ բն[իւ իւրոց]///: Արդ, երեսս անկեալ աղաչեմ զձեզ, ով դաս քահանայից եւ սարկաւագաց, որք հանդիպիք սուրբ Աւետարանիս կարդալով կամ օրինակելով, զգուշովիմամբ պահեսջիք ի կրակէն եւ ի ջրէ եւ յիշեսջիք զանարժան Մարտիրոսս ի մա[քր]ափայլ յաղ[օթս] ձեր, եւ դուք յիշեալ [լիցիք] առաջի Քրիստոսի Աստուծոյ [մերոյ]:

2. *327բ (ծաղկողի) Արդ, եա՝* Մաթէոս դպիրս, որ եմ յերկրէն Ծարայ, ի գեղջէն Ձափառու, նստար էի տեառն Փիլիպպոս կաթողիկոսի, երեալ գնացաք ի սուրբ Երուսաղէմ եւ յանտէն դարձաք ի Ստամպոլ եւ անդ ուսայ ի Մարկոս վարդապետէն զպատկերն, աղաչեմ յիշել զՄաթեոսս եւ զՄարկոս վարպետն:

Տե՛ս ԺԷ դ. յիշ-ք, Գ., էջ 654-5, 2՝ 991։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅՏՏԱԳԱՅԻ

28p (1752 թ., բոլորգիր) Ծիշատակ է սուրբ Աւետարանս Մելիք Յակոբջանին եւ ծնողացն Վարդանին եւ Նորաշէնիսոր որդւոյն Յովսեփին, որ առացաւ սուրբ Աւետարանս ի հալալ ընչից ուրոց եւ էս ի դուռն Սուրբ Վարդանայ եկեղեցուն: Արդ, ով ոք որ հանդիպի սմա կարդալով, Աստուած ողորմի առացեալ սուրբ Աւետարանս տվողին, թուին ՌՄԱ. (1752), յունվարի ամսոյ մէկ:

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին «Աւետարան», Ա. փեղկին՝ «Հ՝ 813, 2577, Աւետարան, մագաղաթ, բոլորգիր, Կ. Պոլիս, ՌՄԼ., գրիչ՝ Թամուր դպիր, ծագկոյ՝ Մատթէոս դպիր, քարտուղար Փիլիպպոս կաթողիկոսի, ի յերկրէն Պարսից, ի գեղջէն Ջափարու, ստացող՝ Մարտիրոս վաճառական, տե՛ս յիշատակարանը վերջում, ՌՃԴ. — 1655»:*

2578

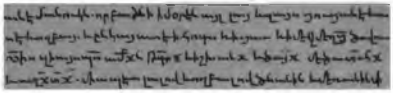
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԲՈՒՒՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

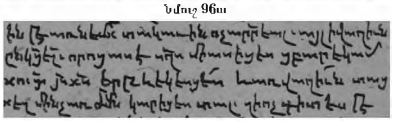
ՌԼԲ. - ՌԼԶ. — 1585-1589

Գրիչ՝ Միքայէլ Երէց (14ա-169ա), Աստուածամուտ եպս. Մշեցի (169ա-74ա), Աւետում Ա. (3ա-13բ, 174բ-87ա), Աւետում Բ. (174ա, 187բ-8բ): ՍՏԱՅՈՂ տէր Մելիտէդ (14ա-174ա), եպաչտուտ արդ. Երզնկացի (3ա-13բ, 174ա-88բ):

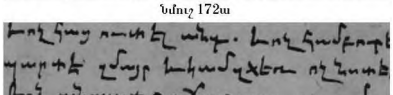
Թերթ՝ 188. չզրուած՝ 2ար: ՊՐԱԿ՝ 13+Ա-ժեx12 (Ա, Ջ 10, Դ 11): Նիւթ՝ թուղթ: ՄԵՁՈՒԹԻՒՆ՝ 17,7x13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միսփւն (13.5x10): ԳԻՐ՝ նոտրգիր՝ 3ա-169ա (նմուշ՝ 96ա), 169ա-74ա (նմուշ՝ 172ա), 174ա-87ա (նմուշ՝ 177ա), 187բ-8բ (նմուշ՝ 188ա): ՏՈՂ՝ 17-8 (բ. 3-13, 174-188), 24-5 (բ. 14-174): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դոնշմաքաղ կաշի, դռնակով, միջուկր տախտակ, աստառը կարմիր մեռամս. լուսացնակոդեր՝ կարմիր:

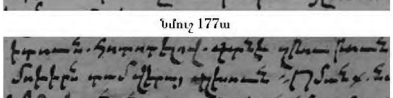
Նմուշ 96ա

Նմուշ 172ա

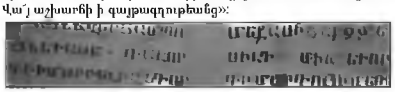
Նմուշ 177ա

Նմուշ 188ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՉՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ր ա ն (մէջտեղում կամարի ներսոյ Գրիգոր Տաթեացի)՝ 14ա: Ճ ա կ ա տ ագ ր ի՝ 3ա, 19ա, 25ա, 30ա, 36բ, 42բ, 53ա, 62բ, 81բ, 88բ, 95ա, 116բ, 134ա, 140բ: Լ ո ւ ս ա ն ց ագ ր ի՝ բուսական: Զ ա ր դ ագ ի ր՝ թոչնագիր, ճանճուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, սոճագոյն, սեւ:

ՊԱՏՎԱՒՈՒԹԻՒՆ-ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ – Աւետարան Մատթէոսի, ծէ. 2 - ժԸ. 7: ԺԱ. դ.: ԱՒ + ԳԻ՝ ստացուած եղյու թերթի ընդլայնման ծալումով եւ եզրաներամով՝ բնագիրը վնասուած: Մազաղաթ, 25x17, երեսիւն (21x15), ուղղագիծ երկաքաղիր (նմուշ՝ Աբ), տող՝ 22: Ունի լուսացնային ճամաքարեաս: Կարգալ՝ Բա, Աբ, Բբ, Աա, Դա, Գբ, Դբ, Գա. «Ի բերեւ գոյս: Եւ ահա երեւեցաւ... Վա՛յ աշխարհի ի գայթագղութեանց»:

Նմուշ Աբ

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին, դռնակը զգալապէս վնասուած, թերթերը մասամբ ցեցակեր եւ բամբակապատ, կան գանագան եեռմեր, կապիչներից մէկը եւ գաճեճ բնկած, լուսանցկայողերի կարմիրը թափուած, մաշուած-կէզոտուտուած, թ. 47-8ի եւ 72-3ի միջեւ 1ական թերթ ընկած, որից բեագրերը մասամբ թերի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3ա-14ա, 174ա-87ա* [Ի Հաւանգ վարուց]

ա. *3ա-5ա* **Սուրբ ճառն Նեղոսի Վասն տրամուրեան. որ խափանիչ է աղաւթից** — *Տրամուիթիւն է տխրութիւն խորհրդոց... շնորհօք Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք, յիշխանութիւն:*

բ. *5բ-11բ* **Գիտի չոռեհասասանեւորող. Երէ պատ է մեզ ատաւաւեր լինել եւ ողորմութիւն առնել խնդութեամբ եւ լրջութեամբ** — *Ասաց հայրն Ապոլոն վասն ընդունելութեան գեղջկացն... առանց երկմտութեան եւ առանց կարծեաց:*

գ. *11բ-4ա* **Վասն Պետրոսի Մաքսաւորին** — *Յիւրիկեցոյց աշխարհէն էր ոմն մեծատուն յոյժ... կարաւտելոյ, որ փրկէ ի գեհենէն:*

դ. *174ա* [Ճառսք Եպեռեեայ. ձեռ. 521, 64բ-6բ] — *Ասէ ծերն. Որպէս առիւծ առաւոր է ի վերայ իշայվայրեաց... եւ չորացուցանէ գվաստակս հեշտեաց պաք միակրօնին:*

ե. *174բ-86ա* **Սուրբ ճառն Նեղոսի խրատ պիտանի** — *Լաւ է յոտակ խորհրդով ննջել... որք յամենայն ժամ կարաւտ են արդարութեան եւ հեզութեան Քրիստոսի Աստուծոյ, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

գ. *186ա-7ա* Խոստ սուրբ հարցն ասացեալ – *Ոյր ոք կամիցի Քրիստոսի Աստուծոյ հաճոյ լինել... եւ առաջնորդին պարտ է արթուն եւ զգաստ լինել, քան զամենայն եղբայրութեան:*

Բ. *14ա-172բ* [Քարոզք]

ա. *14ա-9ա* Վեցերորդ կիւրակէին Քարոզ [Քրիստոս Տաբեւացւոյ] վասն մսոնու եւ կատարածի աշխարհի, ի բանն. Արթուն կացէք, զի ոչ գիտէ յորում ժամու տէր տանն գայցէ, յերեկուանե՞, եթէ՞ ի մէջ գիշերի, եթէ՞ ի հաւախուսի – *Նախախնամութիւնն Աստուծոյ եւ բարերարութիւնն... Արթնուն կացէ՛ք, զի ոչ գիտէք զարուն եւ ոչ ժամն (Ջմեռան հա., Ղև.):*

բ. *19ա-169ա* [Քարոզք Վուկասու Լօոեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 746, 1ա-236բ: ա/*19ա-25ա*: բ/*25ա-30ա*: գ/*30ա-6ա*: դ/*36բ-42բ*: ե/*42բ-53ա*: զ/*53ա-62բ*: է/*62բ-72բ (վերջը թափուած երբ բաժնի մարմինն եւ հոտեալ տպական///)*: ը/*73ա-81բ (սկ. թափուած/// արբենաց, խկոյն վարժ ցանկութիւն որպէս ծծմով, որպէս հուրն...)*: թ/*81բ-8ց*: ժ/*88բ-95ա*: ժա/*95ա-107բ*: ժբ/*107բ-16բ*: ժգ/*116բ-33բ*: ժդ/*134ա-40ա*: ժե/*153բ-6ա*: ժզ/*146բ-8ա*: ժէ/*չբ*: ժը/*156բ-68ա*: ժթ/*168ա-9ա*: ի-իա/*չբ*:

Յատկեալ ունի՝

ա. *140ա-3բ* Քարոզ ի բանն աւրինաց, որ ասէ. Պատուեա՛ զհայր ի եւ զմայր, զի հազ բարի լինիցի եւ երկ՛՛ – *Եւ պարտ է գիտել, զի Դ. բան գաւակն ծնօղին է պարտական, եւ Դ. բան ծնօղն՝ գաւակին... եւ ազատ մնալ ամենայն պարտաւորաց մեղաց:*

բ. *143բ-5ա* Վասն թաս եւ սեղան աւրհնելոյ, ի բան մարգարէին, որ ասէ. Երկիր ես եւ պպտուղ իւր եւ աւրհնեաց զմեզ Աստուած, Աստուած – *[Ա]ռաջին երկիր կոչի հոգն եւ ջուրն երկիր... եւ տանի երկնից արքայութիւն եւ փառաւորէ եւ զարգարէ անթառամ պսակաւն:*

գ. *145ա-6բ* Դարձեալ վասն գինի եւ սեղան աւրհնելո, ի բան Սողոմոնի, որ ասէ. Աստուած մեր աւրհնեսցէ զմեզ – *[Հ]րամայեն վարդապետք եկեղեցւոյ... արժանի արասցէ զմեզ եւ զձեր ծնօղքն եւ զձեր ծնունդն:*

դ. *148ա-53բ* Դարձեալ վասն սեղան եւ գինի աւրհնելոյ, ի բան Սողոմոնի, որ ասէ. Աւրհնեսցի պսակ խաղցուութեան Ո – *[Ն]ախ պարտ է գիտել զսկիզբն տարոյն... եւ գոցուք զողորմութիւն ի դէպ ժամանակի:*

ե. *169ա-72բ* Քարոզ վասն ապաշխարութեան – *Տէր մեր Յիսուս ասէ. Այնպէս ուրախութիւն եղիցի... ընդդէմ բղխելոյսխոհութեան, զողջոյսխոհութիւն եւ զսրբութիւն:*

Գ. *172բ-4ա* Յաղագս մաճուանն Աղամայ – *Զիքիրս գայս պարագծոց հաստատեաց Մովսէս... եւ առնուլ ի տապան զոսկերսն Ադամայ եւ զեւային եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Դ. *187բ-8բ* [Տաղ վասն թութունի] – *Թէ հարցանեմք ի Սուրբ գրոց, / Գէշ եւ գազիր կասէ գիտունն... ազօթելոյն ողորմութիւն տայ որբերուն եւ ազատի անշէջ հրոյն եւ ժառանգէ գարքայութիւն. ամէն:*

ՅԱԻԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԺՋ. դ.

ե. *1բ* [Յիշատակարան 1441 թ.] – *Ի թվիս հայոց Մեծացն Ռ՟Ղ. (1441) ամին, յամսեանն մարտի, որ ասի ԺԵ., (15) յաւուր չորեքշաբաթի, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնի եւ Սուրբ Ստեփաննոսի Նախավկայի եւ Սուրբ Սարգսի Զօրավարի եւ Սուրբ Կարապետի եւ այլ բազմահոգաք սրբոցս, որ աստ կան, ի հայրապետութեանն տեառն Գրիգորի կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, ի սուրբ ամենայն եպիսկոպոսացոց եւ յաշխարհակալութեանն Մելիք-Տաճիրի, որ մականուն Զախմախ կոչի, ի դառն եւ ի նեղ ժամանակի յայլասեռից ազգի, որ կէսքս ի սովու յաշխարհէ յայլ գաւառ վտարին, եւ կէսք յեղերարց եւ ի մարց բաժանին: Եւ յայսմ ամի դարձեալ այլ իմն պատահումն հանդիպեցաւ Հայոց ազգիս, քանզի աջ սուրբ Լուսաւորչին մերոյ Գրիգորի, որ կայր ևի մի քանի ժամանակ ի Սիս քաղաքի, որ յաշխարհին Կիլիկեայ, անյայտ եղեւ. ոչ գիտեմք, թէ գողացան, եւ ոչ գիտեմք ինքն գինքն ծածկեաց, եւ ի մեծ նեղութիւն կան եւ ի տրտմութիւն հայոց ազգս՝ վասն այս պատճառի, եւ զկաթուղիկոսն տէր Գրիգոր բազում չարչարեցին, եւ այլ եպիսկոպոսք ընդ նմա՝ վասն աջին Լուսաւորչին եւ ոչ գտին, գոր յուսամք ամենս (՚) գՀոգին Աստուած, զի յայտնեսցէ գաջ սուրբ Լուսաւորչին մերոյ ի ձեռն ընտրելոյ եւ արդարոյ առն միոյ, որպէս զիայտ սուրբ խաչին ի ձեռն կիւրղի եւ որպէս զինքն գԼուսաւորիչն ի ձեռն հովացն եւ որպէս զխաչն Վարագա ի ձեռն Թոդիկայ սուրբ ճգնաւորի եւ որպէս գնշխարս սուրբ Քաւրիցն ի ժամանակն վերջին. ամէն եւ եղիցի:*

Տե՛ս ԺԵ. դ. չԽ-ք, Ա. էջ 517-8, Հ՟ր 584: Վերցուած Փիրդ. նօտարք, էջ 125ից, որ է ըստ Ամասիոյ Ս. Նիկողայոս եկեղեցու ձեռագրի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *30ա (Միքայէլ երէց գրչի)* Եւս առաւել զստացող գրոցս զտէր Մելխիսեդեկ եւ զհէր ծնաւղսն *(Նմա՝ 53ա, 62բ («Մելքիսեդեկ» անունը ջնջած եւ յետագայ ձեռքով տեղը գրած «Գրիգոր հայիեղայ»), 95ա, 107բ, 116բ, 133բ, 143բ, 146բ):*

36ա Եւս առաւել զստացող գրոցս զտէր Մել[ք]իսեդեկ՝ զգրոց աշակերտն. ամէն, եւ զհէր ծնաւղսն եւ զամենայն արեան մերձաւորսն, զկարգացողսն եւ զլսողսն եւ զամէն ասողսն. ամէն:

81բ Որոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուածն մեր զմեղօք մեռեալ Միխայէլ էրէցս եւ զծնօղս իմ զՄարգարէն եւ զմայրն իմ գՆահիմաման եւ արժանի արասցէ զստացող գրոցս զտէր Մելխիսեդեկ՝ զգրոց աշա-

կերտն եւ զծնօղսն իւր. ամէն (նման՝ 88բ, 140ա, 153բ, 156ա)։

169ա Գրեցաւ գիրքս թվին ՌՀԴ. (1585)։

2. *174ա (Աատուածատուր Մշեցի գրչի) ՌՀԸ. (1589) գրեցաւ այս քարոզս ձեռամբ մեղայպարտ Մշեցի Աստուածատուր եպիսկոպոսի, ի յԵրուսաղէմ, ի դուռն Սուրբն Յակոբայ։*

3. *187բ (Անանուն Ք. գրչի) Վերջին աւարտս եղեւ ի թվին հայոց ՌՀԸ. (1589) ամի, ոչխս ԺԲ. (12), աւրն շաբաթի, ի քաղաքս Երուսաղէմ, ի դուռն Սուրբ Ակոբայ, ի խնդրոյ նախատուր կուսակրաւն լաբերպային Նշըննկեցի, որ էր լուսարար գերեզմանին Քրիստոսի։ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք իւրեանն եւ ծնուդացն եւ եղք (այսչափ)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԴԱՐՁ

1. *Պհպ. Բբ (1671 թ., բոլորգիր) ժանկեալ եւ հոգի խոնարհ Աստուծոյ արհամարհէ բազում նեղութիւնս։ Թվին ՌՃՒ. (1671)։*

2. *1ա (ԺԸ դ., նոտրգիր) եւ՝ Գրիգոր վարդապետ, որ եմ Բաբրացի առի սա Տաթեւացի գիրքս։*

ԿՆՔԱԳՐՈՆՔ՝ *62բ (սեւ թանաքով ոճաւորուած բոլորակ) «[ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՇԱՒԻՒ] / ԳՐԻԳՈՐ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ / ՌՃԺՒ. (1663)»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա «Այրուբեն Ա-Ֆ, Տր», 2ա «զգրծոցս յիշեա՛ ի Տէր, է խաղարարս զայբիրաիգ եկիմ ագանու բանմուն դայդայալ ունիմ բիրմաւաք իս պատի յերեսգաթ», պհպ. Գբ՝ «Գիր ատամնացօի. Անթիմոս, Բագոս եւ այրոլին ոսակամոն////», առանձին տառեր։ Պհպ. Դա՝ «Թագաւոր յաւիտեան բարէխօսութեամբ սրբոյն մի», 188բ՝ «խնաւն Աստուած, խնամածուն Աստուած, ողորմածն Աստուած, գայն Աստուած»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին՝ «Թուղթ Սիմէօն վարդապետի, Քարոզգիրք/// անցուց, 40», 1ա՝ «Հ[ի] 886, 2578, ՌՀԴ-ՌՀԸ. – 1585-1589, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

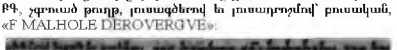
2579

ՄՈՎՍԷՍ ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ, ՀԱՄԱՌՕՏ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ Ի ՊԷՏՍ ԲԱՆԱՍԻՐԱՑ

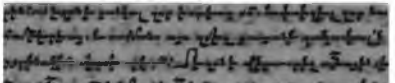
ԺԸ. դար

ԳՐԻՉ՝ Մինաս աբեղայ (թ. 17-62), Անանուն (թ. 2-16)։

ԹԵՐԹ՝ 63-1 (տես Պաճուճան). չգուած՝ 1բ, 63ար։ ՊՐԱԿ՝ 1+1-5x12 (Ի՝ 14)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական։ ՄԵՏԻՒԹԻՒՆ՝ 19x13,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (թ. 2-16՝ 14,5x8, թ. 17-62՝ 17x11)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր՝ թ. 2-16 (նման՝ 6ա), թ. 17-62 (նման՝ 35ա)։ ՏՈՂ՝ 25 (թ. 2-16), 27 (թ. 17-62)։ ԿԱՋՄ՝ ստատարաթուղթ, մէջին՝ յաթ. աստառը չիմ՝ ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա, թ. 1 + ԲԳ, չգուած թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական, «F MALHOLE DEROVERGVE»։

Նմուշ 6ա

Նմուշ 35ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Կ ի ս ա խ ո ր դ ա ծ ք՝ թոշնագիր։ Գ ո յ ն ո ւ՝ կաղիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, վարդագոյն, ճարնջի. սեւ, ոսկի։*

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մէջը ծորուած, թ. 2-16՝ գրաքաղտ խոնաւութիւնից գունաթխոխած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-62ա* Համառօտ ժողովածու վասն առ ի պատրաստ գոյոյ ի պէտս մտառութեան եւ սերտողութեան բանասիրաց. ո՛չ իմաստնոյց եւ գիտնականաց, այլ նմանեաց իմոց իմաստակաց եւ տգիտաց, տիւնա թէ մոռացկոտաց, հաւաճեալ ի նուաստ Մովսիսէ մեղապատիժէ Ջուղայեցւոյ, ի փառս Աստուծոյ մերոյ. ամէն

ա. *2ա-5ա* [Նախ եւ առաջ վասն մարմնոյ, թէ որպէս պահելի է...] – *Խորհուրդ մարմնոյ մահ է, եւ խորհուրդ հոգւոյն կեանք ի խաղաղութիւն... մարմնոյ մերոյ զամենայն դիւրեաւ ի բաց կորզել։*

բ. *5ա-8ա* Բան վասն մեղաց – *Որպէս ի միջօղ մարդոյ մեղք յաշխարհ մտին... մեղքն՝ ոմն է սրտին, ոմն՝ բերանոյն եւ ոմն՝ գործոցն, ի խորհրդով բանիւ եւ գործով։*

գ. *8ա* Մեղի սուտի – *Ի սրտէ ելանեն խորհուրդք չարք... ի յԱյրերոն յաղագս Թուոյ մեղացն՝ ԻԲ. համարն։*

դ. *8ա-9բ* Մեղի բերանոյն – *Մեղք բերանոյն են այսոքիկ... ո՛չ է պարտ արտաբերել զխօսս, եթէ ոչ հրամանաւ բանականին։*

ե. *9բ-10ա* Վասն նախատանաց – *Հաստուած չանին առնէ կապուտակ... զի աւելի քան գայն ի չարէն է։*

զ. *10ա-1ա* Վասն բամբասանաց – *Դարձեալ մեղք լեզուին բամբասանքն... Գ. գուխն Ք. համարէն մինչեւ ի վերջն։*

է. *11աբ* Յաղագս դատաւորական բառից – *Ընդ ամենայն դատաւրկ բանից... գայն որ առնէ զինքն դ[ո]րծի դատաւրկ բանից։*

ը. *11բ-4բ* Յաղագս բարկութեան – *Մեղք լեզուին բարկութիւն է... գայր արիւնահեղ եւ նենգաւորն պիղծ առ:*

թ. *14բ-5ա* Մեղր սուին եւ մեղր բերանոյն ասացեալ եղեւ, այժմ ասելի է վասն մեղաց, որ ի գործոյ լինի – *Այլ մեղք գործոյ են այսոքիկ... աղտեղի գործ ինչ համարձակել դու քեզէն առանց վկայի երկիր:*

ժ. *15ա-6բ* Սեծմ, որ ի ծուլութենէ լինի – *Մո[ւ]լութենէն յամրութիւն հոգւոյ... հետեւի արմատի նորին եւ առնէ/// (վերջը թափուած):*

ժա. *17ա-21ա* Վասն ապաշխարութեան եւ արբութեան մեղաց – *Ելա՛ք առ խս, ամենայն աշխատեալք... որպէս ուսայց գարդարութիւնս քոյ:*

ժբ. *23բ-6բ* Վասն աշխարհս եւ զմարմինս ոչ սիրելոյ – *Եւ ասէր առ ամենեսեան... ընդունայն է գարդարել զդիակունս:*

ժգ. *26բ-9ա* Վասն ողորմութեան եւ ոչ ագահելոյ վաշխից եւ տոկոսեաց եւ զրկանաց – *[ե]րանի ողորմածաց, զի նոքա... եւ համբերել անիրաւութեանց ընդդէմ ինքեան:*

ժդ. *29աբ* Վասն պատւելոյ ըզծնօղս – *Եւ էր ընդ նոսա, եւ գնաց ի նազարէթ... որպէս թէ համարս տալոց են առաջի Աստուծոյ:*

ժե. *29բ-30ա* Վասն ոչ հայհոյել առաւ ի գեղս պատիւս – *Եթէ ակն քո գայթակղեցուցանէ զքեզ... այսինքն՝ յսելով կամ չարաչար հայհոյով:*

ժզ. *30բ-3բ* Յաղագս խոստովանութեան առ ի զմէնս յայտնել բաճանային եւ զգուշանալ ի մեղաց – *Խոստովան լերո՛ւք միմեանց զմեղս... զայլս հաղորդեցուցանել իւրեանց մաքրութեանն:*

ժէ. *33բ-5բ* Վասն առաքինութեան եւ արդարութեան եւ բարի գործոց – *Հաղում նեղութեամբ պարտ է մտանել մեզ... այսինքն՝ քահանայութիւն, իշխանութիւն եւ այլ:*

ժը. *35բ-7ա* Վասն զի ոչ է պարտ ծածկել զմեղս եւ զինքն արդարացուցանել – *Զի ոչ ինչ է ի ծածուկ... գաղտնի գործոցն ծածուկ, յայտնին ի մեծ հրապարակին:*

ժթ. *37ա-8ա* Վասն ատութեան եւ բամբասանաց եւ կեղծաւորաց – *Ամենայն, որ ասէ եղբօր իւրում մոլոռս... ոչ մտցէ առաջի նորա ամենայն կեղծաւոր:*

ի. *38ա-40բ* Վասն աղօթից բան – *Պարտ է յամենայն ժամ յաղօթս կալ... գոհացեալ զքէն Տէր բ[ոլորով] ս[րտիւ] ի[մով], պ[ատմեցից] զ[ամենայն] ս[քանչելիս] ք[ո], ուրախ եղ[էց]:*

իա. *40բ-1բ* Վասն ծուլութեան եւ դատարկութեան – *Զի եթէ ոչ առաւելուցու... եւ որ զբոլորն ետ, նա եւ զբոլորն եւս պահանջէ:*

իբ. *42ա* Վասն պահոց եւ ոռովայնամոլութեան – *Եւ պահեալ զքառասուն տիւ եւ զքառասուն գիշեր... այսինքն՝ առանց մահուլապ մեզաց:*

իգ. *42բ-3բ* Վասն խոնարհութեան, հպարտութեան եւ հնազանդութեան – *Հպարտութիւն է յօժարութիւն թիւր գերազանցութեան... եւ յայնոսիկ, որք դողան բանից իմոց:*

իդ. *43բ-5բ* Վասն յաճէ սոսկալի դատաստանին – *Ահաւասիկ գայ վարձահատոյցն վաղվաղակի... անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց:*

իե. *45բ-8բ* Վասն հաւատոյ եւ բարոզութեան առաքելոցն ի Քրիստոսէ առաքեալ – *Հաւատալ արժան է այնմ... այսքան վասն հաւատոյ:*

իզ. *48բ-51բ* Վասն կատարեալ առաքինութեան, որ է սէրն – *Մեծ քան զոսկս սէր ասէ առաքեալն... վերջապէս ազատեսցէ Տէր զամենեսեան ի նախանձութենէ:*

իէ. *52ա-4ա* Վասն ծննդեան Տեառն մերոյ եւ յայտնութեան – *Զի ահաւասիկ աւետարանեմ զձեզ... հոգւոյ անշիջանելի բորբոքեա՛ զմեզ. ամէն:*

իը. *54բ-6ա* Վասն Աստուածածնին եւ վերափոխմանն եւ գովութեան նորին – *Աղբիւր պարտիզաց, ջրհոր ջրոյ բղխեցելոյ... ներեա՛ եւ բարեխօսեա՛ մեզ ուսեցեալ ծառայիս. ամէն:*

իթ. *56բ-8բ* Գովութիւն վասն սուրբ խաչին եւ յիշատակ շաշարանաց Տեառն – *Ես յորժամ բարձրացայց յերկրէ... զի բացցին աչք քոյ, այսքան բաւեսցի գիշերոյս:*

լ. *58բ-62ա* Վասն երկնային փառացն եւ վայելչութեան նորին – *Ակնիս ծառայ, բարի եւ հաւատարիմ... քանզի զբնակութիւն երկնից փափաքիմք գտնել:*

Լուսանցներում ունի բերանների աղբիւրների լղումներ: Այս ժողովածուի այլ օրինակներ են՝ ձեռ. 513, ճա-74ա, 2271, 10-94բ:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ, ԺԲ. դ. վերջ

Բ. *62աբ* Հարց. *Վասն էր ի վերայ էութեան Դ. է խնդիրն... որպէս բանն Աստուած միջնորդութեամբ մարմնոյն եղեւ տեսանելի եւ շօշափելի, թվին Ռ. (1551):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

51բ Մանաւանդ գլետեսալ ծառայս Սրբոյ Կարապետի գմիճաս աբեղայս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱՁԱՅ

1. *1ա (1887 թ., շղագիր)* Հնաբան քարոզիչ վարդապետաց, գրեալ ի Մովսէս վարդապետէ Ջուղայեցւոյ, ի վանս Սուրբ Նախավկայի Մաղարդայ լերին Դարաշամբայ, ի թվին հայոց Ռ. (1551), որ է յամի Տեառն 1551:

2. *21բ (1887 թ., շղագիր)* Ընծերնողք, յիշեցէ՛ք գժողովողս ազգային հնութեանց եւ յիշատակարանաց, նաեւ բեւեռառագրութեանց Արարատեան նահանգի, զի յիսնամենից հետէ միաբանս Մայր Աթոռոյ Հայաստանեայց Սուրբ Էջմիածնի գՄեսրովբ եպիսկոպոս

Սմբատեանց Նախիջեւանցի, *որ յետ տանուհւոթիւնամեայ անդամութեան սինհոդի* Սուրբ Էջմիածնի *ի 1ն մայիսի 1887 ամի, հրամանաւ տէր* Մակար *վեհափառ կաթողիկոսի ամենայն Հայոց եւ տնօրէնութեամբ սինհոդի գնացի ի Կարուց քաղաքն Վանայ ձոր եւ ի 10ն մայիսի հանդիսաւոր կարգաւ բացի դատեան հոգեւոր կառավարութեան Հայոց Կարուց վիճակի ի վարչութիւն հոգեւոր գործոց մերս ժողովրդեան վիճակին, որ ցայն վայր վարէին Սահմանադրական կարգաւ* Տաճկահայաստանի, *այն է կրօնական եւ քաղաքական ժողովոյ միջոցօք, որոց նախագահն էր* Գրիգորիս *եպիսկոպոս* Աղուանեան Վանեցի՝ *այր տգէտ եւ ինքնագով,* |22բ| *իսկ հոգեւոր կառավարութիւնս, որ քաղկանայ ի միոյ նախագահ եպիսկոպոսէ կամ վարդապետէ, լերկուց քահանայից անդամակցաց եւ ի միոյ քարտուղարէ, պարտի վարիլ իսկական կանոնադրութեամբ Հայաստանեայցս եկեղեցւոյ, որով քաղուածոյ սկզբունքն անուանի «Կանոնագրութիւն յաղագս կառավարութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ (Պոլոժէնիա)», հաստատեալ ի 11 մարտի 1836 ամի: Յետ հաստատելոյ գ'հոգեւոր կառավարութիւնն* Կարուց, *վերադարձայ* Ալէքսանդրապոլ *քաղաք Շիրակայ, ուր եւ ձեռն արկի վերագնութեան երեսուն-եւերկնգամեայ հաշուոց կրօնաւէր ընկերութեան Հայոց* Սուրբ Աստուածածնի *վանից, որ յարեւմտեան սահմանս* Արագածոյ, |23ա| *գնի առարտման այնց հաշուոց եւ առ տեղեաւն ստուգութեան շինուածոցն Հառիճեան վանիցն հոյակապ ուսու-<սու>մնարանին, առեմ եւ տաճարիին եւ այլոցն ամենից, վերադարձայ ի* Սուրբ Էջմիածին, *ուր եւ յետ աւուրս ինչ հանգստանալոյ, ընկալայ ի վեհափառ հայրապետէն զօրհնութիւնն եւ գիմայրապետական կոնդակն առաջնորդութեան թեմին Շամախւոյ, ի 25 յունիսի 1887 ամի ուղեւորեցայ գնալ ի Շամախի քաղաքն* Աղուանից *աշխարհի եւ հասի ի Դիլիջան գիւղաքաղաքն, հանգստացայ ի տան արժանապատիւ* Յարութիւն *քահանայի* Տէր-Գէորգեան, *ուր եւ տեսի եւ ընկերցայ զայս գիրք՝ անուանեալ «Հնաբան քարոզչաց»:*

3. *62բ (1887 թ., շղագիր) Զայս գրքոյկ անուանեալ «Հնաբան քարոզչաց», գրեալ ի* Մովսէս *վարդապետէ Ջուղայեցւոյ, ի թվին հայոց Ռ. (1551), ի վանս* Սուրբ Նախավկայի, *որ ի* Մաղարայ *լերին Դարաշամբայ, ընկերցեալ ի տան արժանապատիւ* Յարութիւն *քահանայի, ի Դիլիջան քաղաքաւանի, ի 1ն յուլիսի 1887 ամի, ի գնալն իմ առաջնորդական պաշտամամբ ի Շամախի քաղաքն* Աղուանից, *գրի յարմարուտր Ձեռնարկ քարոզիչ վարդապետաց,* Մեսրովբ *եպիսկոպոս* Սմբատեանց Նախիջեւանցի:

Մովսէս Ջուղայեցին «Հնաբան քարոզչաց» աշխատութիւնը գրել եւ շարունակաբար խմբագրել է 1695-1720 թթ., նոր Ջուղայում, քան այսմ 1ա եւ 62բ էջերում Մեսրոպ Սմբատեանի գրածների սխալները բաւական շատ են:

ԳՐԱՁԱՓՈՐՁ՝ *կազմաստատ մէ «Վարքան Ոսքանով - 1, Յանէս Ազլամազով - 2, Քիչի Թիւնապով (՞) - 1, Սարգիս Վարքանով - 2, Սահակ Շահինով - 1/// Գրիքօրօր, պ'պ. Գ՚ «Այս ժողովածին կպատանի», կազմաստատ Բ «զօրհն»:*

ԿՆՔԱԴՐՈՆՆԻՄ՝ *21բ, 61բ, 62բ. սեւ թանաքով բոլորակ՝ մէջտեղում եպիսկոպոսական հանդերձանքի նշաններ՝ «ՄԵՆՐՈՎՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՄՐԱՏԵԱՆՑ ՆԱԽԻՋԵՎԱՆՑԻ, 1871»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի ժէջքին «Գիրք հարցմանց, հրատարակեալ ի* Մոսկուա, *պ'պ. Ա՚ «889, 2579, ԺՀ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

2580

ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՏՓԽԻՍ

ԳՐԻՉ՝ Սահակ դպիր: ՍՏԱՑՈՂ՝ Նուռադինի որդի Զուրաբ:

ԹԵՐԹ՝ 269. չքուած՝ 77ա, 126ա: ՓՈՒԿ Ա-ԻԳ×12 (Ա 10, է 14, ժ 11, ժԳ 15, ԻԳ 3): ՆԻՒԹ՝ քուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×14,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (14×11): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 81ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, Ա փեղկը կոստղապատ, միջուկը տախտակ, աստառը դրոշմազարդ մետաքս. լուսանցքները կարմիր: ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Ա-Գ + Դ-Զ չգոյած թուղթ:

Նմոյշ 81ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 1բ, Մարկոս՝ 77բ, Ղուկաս՝ 126բ, Յովհաննէս եւ Պողոտոս՝ 208բ: Հիսանորաձ՝ 2ա, 78ա, 127ա, 209ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, տապանաձեւ, թռչուն: Զարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր, կենդանագիր: Դէմքեր՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, նարնջի, սոճագոյն, սեւ, բոսնգ:

ՎԻՃԱԿ՝ *բաստառ կազմն ու պահպանակները մորգուած Ի. դ., լուսանցագոյների կարմիր թափոսած, թերթերին զանազան ճեմեր. որոշ թերթեր սխալ տեղադրուած՝ թ. 154բ պէտք լինի թ 10-ի միջեւ, թ. 155բ՝ 266-7ի միջեւ, թ 156բ՝ 132-3ի միջեւ, թ. 157-266բ՝ 153-4ի միջեւ. կառքի՝ թ. 1-10, 154, 11-132, 156, 133-53, 157-266, 155, 267-9:*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-76բ* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *78ա-125բ* Աւետարան Մարկոսի *(124բ-5բ* Յարութեալ Յիսուս*):*

3. *127ա-206ա* Աւետարան Ղուկասու:

4. *206բ-7ա* Նախադրութիւն: *207ա-8ա* Գլուխ:
209ա-67ա Աւետարան Յովհաննու:
5. *207ա* Համաձայնութիւն գլխոց:

Սա յա-ներում անի Համաբարբառ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *267ա Փա՛ռք եւահիւսակ դաւանութեանն, ապէ-նիպոլին կատարեալ եւ անսոհմանի, Աստուծոյ Հօր, Աստուծոյ Որդւոյ, Աստուծոյ Հոգւոյ յաւիտեանս. ամէն: Շնորհիւն Տեառն ամենակալի եւ Նորին օգնականու-թեամբ աւարտե|267բ|ցաւ եռահրաշ, հոգիազարդ Աւե-տարանս, զոր էր շաղկապեալ երանեալ աւետարան-չացն՝ ըստ բազմերանգ գունոց ի մի ոստայն անկելով հանճար, զոր արուեստակեալ անուշոցայց ծաղկանց՝ իւղ եփեցական կազմութեան, որ ըստ հոգւոյն յատ-կութեամբ իմանի զանազան որակութեամբք, գա-զափարելով ըստ յոգունց արփիացելոցն գասակցու-թեանց՝ առ ի յեկեղեցւոյ յարմարումն, յորիս խաղաղու-թեամբ գլխոյն պատշաճեալ, զի յայսմանէ կատարելու-թիւն չորք Աւետարանք ի բազում պատճառէ. չորեք-կերպեան կենդանիք՝ մարդ, առեւծ, ցուլ, արծիւ, չորք նիւթք աշխարհիս՝ հող, ջուր, հուր, օդ, հակառակք ան-հաշտելիք եւ սիրելիք անքակտելիք, չորք-չորք գիրք անուան երրորդութեանն՝ Հայր, Որդի, Հոգի, չորք գետք բղխեալք ի դրախտէն՝ Փիսովն, Գիհովն, Տիգրիս եւ Եփ-րատէս, չորս անգիւնս եւ եղջերք սեղանւոյն, |268ա| չորք դէմք խաչին. եւ այլ բազում պատճառս, չորս գաղափարի չորեքեան աւետարանիչքս, զի քէպէտ եւ բազում բանք ի սորա, որ երեւին ներհակք միմեանց, այլ քաջ ճշմարիտք եւ յոյժ միաբանք միմեանց: Արդ, գրեաց Մաթէոս ի խնդրոյ հրէից հաւատացելոցն, որք էին յերուսաղէմ, գինի Ը. ամի համառնալոյ փրկչին, ի լեզու հեբրայեցի, յերուսաղէմ քաղաքի, զոր առեալ Թովմայի՝ քարոզէ Հնդկաց, եւ Բարդողոմէոս՝ Գելմաս-տանի, եւ Ամրաեալ եւ ամենայն արուեստից, իսկ Մարկոս գրէ ի հրամանէ Պետրոսի վիմի վարդապետին իւրոյ՝ յԱղեքսանդր քաղաքի, ի լեզու եգիպտացի, գինի ԺԱ. ամի, [եւ աւե]տարանէ յԵ[ղիպ]ատէ եւ ի Լիւ[բիկիա], եւ լուսաւորէ գա[րեւ]մուտս, իսկ Ղուկաս յառաջագոյն աշակերտ գոլով Պաղիանոսի բժշկապետի, որ եւ ինքն էր արուեստիւ բժիշկ, լեռոյ աշակերտի սրբոյն Պօղոսի, որ եւ |268բ| հրամանաւ իսկ Նորա գրէ, գինի ԻԲ. ամի, ի լեզու հռոմայեցի, յԱնտիոք քաղաքի, եւ քարոզէ ի Բիւթանիա եւ յամենայն Մակեդոնիա, իսկ Յովհաննէս որդի Զեբեդեա, որդի Որոտման, որդի սուրբ Կուսին, որ փարեցաւն զաարափելի պարանոցան անմատոյց լու-սոյն, գվերինն որոտալով աւետ եւ աւետարանէ, գինի ԺԳ. ամի գրեաց յԵփեսոս քաղաքի, եւ լուսաւորէ զամե-նայն Ասիա: Արդ, Աւետարան կոչի, որ պատճէ մեզ գե-ղեալ պատմութիւնս, գխաղաղութիւն, զոր եղաւ հրեշ-տակաց եւ մարդկան եւ քակումն բանութեան թշնամ-ւոյն կենաց մերոց, գաւերումն դժոխոց, գապատութիւն հոգւոց, գընդ աջմէ Աստուծոյ նստեալ մարդկութեանս: Բայց գրեցաւ լուսագարդեալ Աւետարանս ի դառն եւ դժուար ժամանակիս, ի մայրաքաղաքն Տիխիս (վեր-ջին երեք բառը՝ լուսանցում), ի դրան Փաշլիվանից Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Ամենափրկչին, եւ հայրապետութեան մերոյ տեառն Յակովբ կաթողիկո-սի, եւ առաջնորդութեան մե|269ա|րոյ Գաբրիէլ (անուն-նը ջնջած եւ վերն աւելացրած «Յոհան աստուածա-բան») վարդապետին: Մ՛վ սուրբ հարք եւ եղբարք, յի-շեցէ՛ք զմաքրափայլ յաղօթս ձեր զհայրն իմ Միխայէլ քահանայն եւ զմայրն իմ Համնփարվանն եւ եղբայ[ր]ն իմ Մովսէսն եւ քոյրն իմ Ասլիգատէն, որ առ Աս-տուած փոխեցաւ: Աստուած արքայութիւն պարգեւէ եւ զհոգի սորա ընդ երամս արդարոցն խառնեսցէ: Դար-ձեալ եւ զքորքն իմ Թիւնաթինն, Մարեանն, Ագին, Քա-լին: Աստուած կեանք եւ առողջութիւն հաստուցէ ստ-ցա, եւ ես՝ մեղաւոր եւ անարժան Սահակ գրիչս, յիշե-ցէ՛ք ի Տէր թվին ՌՃԻԲ. (1673): Արդ, ես՝ անարժան, հոդ եւ մոխիրս, մեղաւոր եւ տրտվ ամենայն նաեւ նուաստ, քոյլ եւ ծուլ ամենայն բարեաց Նուրադինի որդի Ջուրաբս յիշատակ առա իմ հալալ հնչիւք հոգւոյ իմոյ եւ զծնօղսն իմ Խե[րա]դինին, Միրաճդուխին եւ զկողակցին իմոյ՝ Փերիխանին եւ եղբարցն իմ Պապի-ջանին, որ առ Աստուած փոխեցաւ (վերջին չորս բառը տողավերը եւ լուսանցում). Բէրօին, Մամիչանին եւ զքոյրն իմ Զիսթանդարն: Քանզի լսէի ի սուրբ Աւետա-րանէն, թէ երանի այնոցիկ, որ ունիցի զա|269բ|ակ ի Սիօն եւ ընդանի Երուսաղէմ, զի յայսմ լուսով գրել տուի եւ դրի յիշատակ ի մէջ Սուրբ Աստուածած-ծնի: Եւ ով ոք յիշէց եւ ողորմի ասէք, Քրիստո՛ս Աս-տուած, ի քո միասնեցամ գալստեանդ ողորմեա՛ նոցա եւ [ծ]ողութիւն պար[գեւեա՛]/// եանց մեզաց նոցա, որոց գմեզ արժանի արա՛յ, Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս եւ զիս՝ անարժան Ջուրաբս եւ զծնօղսն իմ. ամէն: Հայր մեր:

2. *76բ (ստացողի)* Եւ զանպիտան Սահակ գրիչս յիշեալ աղաչեմ ի Տէր, եւ զուք յիշեա[լ] յիշիք ի Քրիս-տոսի Աստուծոյ մերոյ. ամէն: Թվին ՌՃԻԱ. (1672), ի դառն Սուրբ Աստուածածնին:

125բ Անարժան Սահակ դպիրս յիշեալ աղաչեմ ի Տէր եւ զհայր իմ Միխայէլ քահանայն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *41ա (1858-65 ԲԲ., շղագիր, վերին լս.)* Մատ-թեոս կաթողիկոս ամենայն Հայոց:

2. *208ա (1858-65 ԲԲ., շղագիր)* Այս Աւետարան պատկանի Սուրբ Լուսաւորչայ եկեղեցոց Սուրամու-դայ:

ԳՐԱՆՔՈՐՔ՝ *1ա՝ «անգամ, Արժանապատիւ/// Սուրբ Լուսաւորչայ: Սուրբ Աւետարան որ ըստ Մաթէոսի:*

Ասա անփոփին չորս աւետարանիչք ըստ համապատշաճ իւրում փառաւորութեամբ», 47ա՝ «նեղութիւնք»:

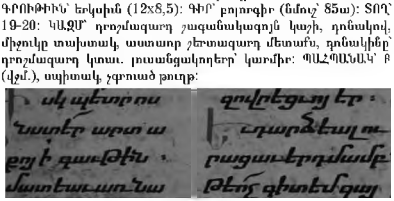
ՆԿԱՐԱԳՐՈՒՔ *156բ՝ երկու թռչուն, 209ա՝ մարդկային պատկեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ասա, պհպ. Գա՝ «2580», 1ա՝ «2ին 898, 2580, ՌՃԻԱ. — 1672, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

2581
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԺԵ. դար

ԹԵՐԹ՝ 312. *չգրուած՝ 1ա-2բ, 243բ, 309բ-12բ:* ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԶՀ 12 (Ա, Ը, ԻԱ, ԻՉ 11, ժե 16): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18x13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (12x8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 85ա): ՏՈՂ՝ 19-20: ԿԱԶՄ՝ դուշմազարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջուկը տախտակ, աստառ շերտազարդ մետաղ, դռնակիճը՝ դուշմազարդ կոպս. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Բ (վթմ.), սպիտակ չգրուած թուղթ:

Նմուշ 85ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Նուկաս՝ 151բ: *Կիսադրաճ՝ 3ա, 93ա, 152ա, 244ա:* Լուսանցազարդ՝ բուսական, տաճար, խաչ, յոյնապարիկ: Զարդագիր՝ մատղագիր, թոչնագիր, հաճգուցագիր, կենդանագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, մանուշակագոյն:

ՊԱՏՄԱԲԱՆԱԿԱՆ – Շարական: ԺՍ. դ.: Ա (սկ.)՝ ստացուած 1 թերթի յայնակի հատումով եւ եզրաճատումով բնագիրը վնասուած: Մագաղաթ, 18x13, միասիւն (15x10.5), ոտղազծած երկաքագիր (նմուշ՝ Ա բ), տող՝ 9: Կարդալ՝ Ան՝ «Ծսկ ի ձեզ կատարի ամենայն, կան եւ կիճէ գերակայիցն, բարձրանալ պատիւ խոռանի ոյ իբրեւ զառդու խոռանի եկելից, ուր արդեւ իցեն ճատատացեալ եակսիցն, որ փոխ՝՝՝», Բր՝ «՝՝՝ չուքիւ եւ զերազեզ երանց զ՝՝՝ եկուքիւն տնկազարծութեանն աւրինակ ձեզ ճատնատաեան ճատատատեալ, ոչ ի խորխսիւ ճատատաբաս, այլ ի վերայ կենդանաչէն բանին ամրաճատատա»:

Նմուշ Աբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, կապիչներն ու զամերն ընկած, դռնակը կծկուած, մաշուած, մկնակեր, խոնաւութեան, բորբոսի հետեւեր, լուսանցակողերի կարմիրը քաւփուած եւ մաշուած, թերթերի քաւփուած եզրերը յետագայ թղթով լրացուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *3ա-92բ* Աւետարան Մատթէոսի:
2. *93ա-151ա* Աւետարան Մարկոսի:
3. *152ա-243ա* Աւետարան Ղուկասու:
4. *244ա-309ա* Աւետարան Յովհաննու:

Սա. յ անդրում ունի Համաբարբառ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱՆԱՑԻ

311բ (վրացերէն. ԺԲ. դ., մխեդրուլի «ՕՅԱՅՈ ՔՅՈՆԵԼՈ ՏԱՌ ՕՏՈՑ ՅՈՐՆ» - Հայր մեր որ յերկինս (քան Բեռնար Ուտիէի):

ԳՐԱՁԱԳՐՈՒՔ *1ա՝ «Աւետաւնար Ղուկասու»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «2ին 907, 2581»:*

2582
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

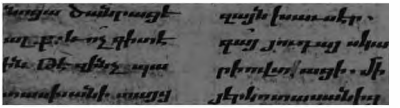
ՎԱՆ

ԺԶ. դարի սկ. (1515 թ. առաջ)

ԳԻՒՂ՝ Ջահարիա՞ աբեղ: ԾԱՂԿՈՏ՝ Կարապետ Բաղիշեցի: ԿԱԶՄՈՂ՝ Յովսէփ վարդապետ:

ԹԵՐԹ՝ 304-1 (թուիչ՝ թ. 270-2). *չգրուած՝ 1ա, 6բ-7ա, 91ա, 148ա, 234ա-5ա:* ՊՐԱՆ՝ 4+2+Ա-ԻԶ×12 (Բ 11, ԻԱ՝ չիՀ, ԻԹ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16x11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13x9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 139ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱԶՄ՝ կարմիր թաւիշ, ածաքէ կրկնակազմով եւ կաշուէ կապիչներով (Ի. դ.), բարձրանգուածեղով՝ «Յարութիւն», «Աստուածամայր մանուկ Յիսուսը գրկին», եւ յիշատակագրութեամբ՝ «Մուրբ Աւետարանս ածաքապատ եղեւ ձեռաքն Յովսէփ վարդապետիս թվին ՌՒԾԳ.ին (1765)»», միջուկը տախտակ. աստառը թուղթ, մէջը՝ ճիակէճ ոլորուն շղթաներ. լուսանցակողեր՝ կանաչ:

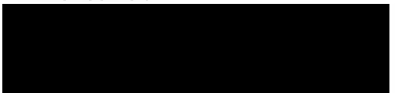
ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 7բ, Մարկոս՝ 91բ, Ղուկաս՝ 148բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ 235բ: Եւսեբիոս՝ 1բ (խոռանի վերնազարդի վրայ՝ շրջանակի մէջ), Կարպիանոս՝ 2ա (խոռանի վերնազարդի վրայ՝ շրջանակի մէջ): Լուսանցայինք – Մարիամ Մագդաղենացի՝ 88բ, Բարեմիոս կոյր եւսէ մուրացիկ յանցս ճանապարհի՝ 125բ, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 144բ, 229բ, 298ա, Հովիւ՝ 155ա, 268բ, Կոյր ումն եւսէ ու ճանապարհեան մուրացիկ՝ 212ա, Կոյր ի ծնէ՝ 265ա: Հրաման՝ Իբ-ճա: Կիսադրաճ՝ 5ա, 92ա, 149ա, 236ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, տաճար, թոչուն, կենդանի, խաչ, յոյնապարիկ: Զարդագիր՝ մատղագիր, թոչնագիր, կենդանագիր, ճանգուցագիր, մատղագէմ: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, նարնջի, մանուշակագոյն, մոխրագոյն:

Նմուշ 139ա

ՊԱՏՄԱԲԱՆԱԿԱՆ – Շարական: ԺԳ. դ.: ԱՒ (վերջում)՝

ստացուած 1 թերթի երկայնական ծալումով եւ եզրանստումով բնագիրը վնասուած: Մագաղաթ, 22x15.5, երկսիւն (22x14.5), բոլորգիր (նման՝ Աա), տող՝ 15: Կարդալ՝ Աա-Բբ. «Վիշապն կարթի կալեալ. յայժմուս եւ յաւէտ երգել գխաոս յահռեձից ամէն. Տաղ Հոգոյն Սրբոյ»:

Նմուշ Աա

Վիճակի բաւարար. լուսնցագծողերը կեղտոտուած, մէկի ճիւղերից 13ն ընկած թերթերին գանազան ճեմեր, եզրահատուած, ոմից լուսնցագծագործեր եւ պատկերներ մեծապէս վնասուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *1բ-2ա* Թուղթ եւ ազբեղայ:

2. *2բ-6ա* Համաբարբառ. կանոնք:

3. *8ա-90բ* Աւետարան Մատթէոսի:

4. *146ա* Նախադրութիւն: *92ա-147ա* Աւետարան Մարկոսի *(146ա-7ա* Յաւուրցեալ Ցիսուս*)*:

5. *147ա, 233բ* Նախադրութիւն: *149ա-233ա* Աւետարան Ղուկասու:

6. *303ա* Նախադրութիւն: *236ա-302բ* Աւետարան Յովհաննու:

*Ա*ա. լ ա-ներում ուրի Համաբարբառ:

Բ. [Ոճաանւտրէ]՝

ա. *145բ* Այս Մարկոսի ասի առիւ, / զի սխիգաճեմ է չէ գծուծ, / երագ յորապս բմրոնէ բուծ, / սոյն հարթ առար զրաւն իւր հծուծ:

բ. *233աբ* Այս Ղուկասու եգն ասացին, / որպէս նա իակ ճերկէ զգետինն, / կրկին անխոնջ վասրն պրոդին, / սոյնպէս յերկար են բանիւ սոռին:

գ. *303ա* Այս ճոճաննէս առծամնման / քոեաւ մտաւոյ անճասսական, / առ ի պատմել բանիւ մարդկան, / զանճառն էիցս հաճոյական:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *303ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որոյ շնորհաւքն աւարտեցաւ եւառիրաշ եւ հոգիազարդ Աւետարանս, զոր է շաղկապեալ երանելոյ աւետարանչացն՝ ըստ բազմեբանիգ գունոց ի մի ոստայն անգելով հանճար, գոր արւեստակեալ անուշոցաց ծաղկանց իւղ եսիեցական կազմութիւնք, որ ըստ հոգոյն հատկութիւնն իմանի: Զանազան որակու|303բ|թեամբ գաղափարելով ըստ յոքունց արժիացելոյն դասակցութեանց՝ առ ի յարմարումն եկեղեցոյ յաւգիւ խազդուրեան գլխոյն պատշաճեալ, զի յայսմանէ կատարելութեան չորս Աւետարանք ի բազում պատճառէ. չորեքկերպան կենդանիք՝ մարդ, առիւծ, եզն, արծիւ, չորս նիւթք աշխարհիս՝ հող եւ ջուր, ուտ եւ հուր, թշնամիք անհաշտելիք եւ սիրելիք անքակտելիք, չորս չորք գիր անուան ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հայր, Որդի, Հոգի, չորս գետք բխեալ ի դրախտեն՝ Փիսոն, Գեհոն, Տիգրիս եւ Եփրատէս, չորք անիւն եւ չորս եղջիւրք սեղանոյն, չորս դէմք սրբոյ Խաչին, չորս առաքինութիւնք հոգւոյ՝ խոհեմութիւն, արիութիւն, ողջախոհութիւն, եւ արդարութիւն, չորս ծագ տիեզերաց՝ արեւելք, արեւմուտք, հիւսիս եւ հարաւ, չորս բանք Աւետարանիս՝ պատգամ եւ պատուիրան, սպառնալիս եւ աւետիս: Զորս/// |304ա| եւ արդ, եա՝ յետինս ի կարգաւորաց եւ անիմաստ ի գիրս գրչութեան Ջահարիայ աբեղայս, ոչ ունէլով իշխանութիւն հպիլ ի սուրբ Աւետարանս, բայց միշելով գներ[ո]ղութիւնն Աստուծոյ, շնորհիւ նորին սկսայ եւ ողորմութեամբն Աստուծոյ կատարեցի զտէրունական սուրբ Աւետարանս ի թուականութեանս հայոց մեծաց ՌՃԿ. *(1111)** ամին, յերկիրս Վասպուրական, ի մայրաքաղաքն Վան կոչեցեալ, ընդ հովանեաւ Կարմրատար Սուրբ Աստուածածնայ վանից, ի հայրապետութեան տեառն Սարգիս կաթողիկոսի եւ յաջորդութեան սրբոյ ուխտիս Վարագայ Կարապետ արշիեպիսկոպոսին եւ Գրիգոր վարդապետին եւ ի խանութեան յաղթող իշխանին շահ Իսմայէլին եւ ի տեղապահութեան Շամիրամակերպիս, եւտ յիշատակ ի գուռն Կարմրատար Սուրբ Աստուածածնայ վանիցն, որով յիշատակն իւր օրհնութեամբ եղիցի:

* Յիշատակարանի 304ա էջի մասը գրուած է կազմողի ձեռքով, երեւի գրչի գրած սկզբնական նորոգումն է նոր թղթի վրայ, թուականի «ՌՃԿ.» հատանաբար սխալ վերծանութիւն է: Առաջնորդուելով յիշատակուած Սարգիս կաթողիկոսի անուամբ գրչութեան ժամանակը համաձայն ենք նրա իշխանութեան տարիների ընթացքի՝ 1484-1515 թթ.:

2. *7բ (Ծադկոցի)* Զկարապետ Բաղիշեցիս յիշեա՝ ի Տէր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

*304բ (1763 թ., բոլորգիր, կազմողի) Արդ, վերստին կազմեցաւ սուրբ Աւետարանս ի թվաբերութեանս հայկազեան տոհմի ի ՌՒԺԲ. (1763) եւ ի յաջորդութեան սրբոյ վանիցս Կարմրատար Սուրբ Աստուածածնայ եւ եւս Սրբոյ սիոռոյն էչմիածնի նուիրակ տեառն Պաղտասար քահանայ եւ աստուածաբանութեան վարդապետին, զի որում եւտուր կազմել եւ արծաթապատ կոստղել, որով յիշատակն իւր օրհնութեամբ եղիցի, զոր Տէր Աստուած բարեաւ եւ ուրախութեամբ վայելումն տացէ, վասն զի որք հանդիպիք տեառնասանդ սրբոյ կտակիս, պարտիք միով Հա՛յր մեզպէս յիշատակել, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի միւսանգամ գալստեանն, որ ասելոց է արգարոցն. եկա՛ք, որհնեալք Հոր իմոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

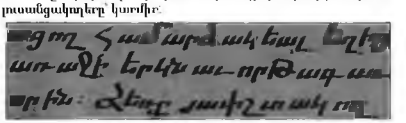
ՆՇՈՒՄ՝ կազմի մէջքին՝ «Խ[աչիկ]. վ[արպապետ Դաղեան], Հ՝ 7, 51», 1ա՝ «Հ՝՝ 897, 2582, ՔԿ. — 1511, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:

2583
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԱՐԻՋՈՐ Ձկր. – 1313

ԳՐԻՉ՝ Սարգիս: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յովանէս Բիլ:

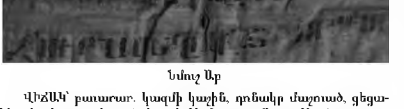
ԹԵՐԹ՝ 184: ՊԱՐԱԿ՝ Ա-Ը,Ա12 (Ա 7, Դ, Ե, Լ 10, Զ, Թ 8, Ժ 6, Կ 11, Զ, Ղ 9): ՆԻՒԹ՝ բուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16x11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13x8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 67ա): ՏՈՂ՝ 18: ԿԱԶՄ՝ շաղափակագոյն դռոյմազարդ կաշի, դռնակով, միջուկը տախտակ, աստառը դռոյմազարդ կտաւ, դռնակիներ՝ կապոյտ կտաւ լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմուշ 67ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Լուսազգազարդ՝ բուսական, խաչ: Ձարդագիր՝ հաճգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, շագանակագոյն:

ՊԱՏՄԱԲԱՆԿ–ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Մարգարէութիւն Եսայեայ, Ը 4-Ձ ԺԱ. դ.: Ա (սկ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդլայնակի եւ քսերկայնակի նստատիով եւ եզրաձառուտիով բնագիր վճռուած: Մազադաթ, 15x11, միասիւն (13x8), բոլորգիր երկաթագիր (նմուշ՝ Աբ), տող՝ 13: Կատարած Աբ, Ասա՝ «Դասականոսի [եւ զասար Սալմաճիայ: Ընդ մեզ Աստուած գիտացէ ճեռանոսի»:

Նմուշ Աբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին, դռնակր մաշուած, գեցակեր, եզերդ թափուած, կապիչներն ու զամերդ ընկած, պատուիրակ-պահպանակը կեղտոտուած, մասամբ կծկուած, եզրերը թափուած, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, կեղտոտուած-մաշուած, ոտդ թերթեր ընկած, մի հաճիսը պոկուած, ոտի ճետեւանքով նիւթը ետեւառաջ ե թերի, վերին լուսանցճերուսէ խոնաւութեան ճետեր, թ. 130-184բ՝ մասամբ գեցակեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-20բ* [Կանոն խաչ ատիճելոյ] – *///տուիճեամբ... Ընծերձուած/// Արապէս ասէ Տէր...*

2. *20բ-37ա ԺԲ.* Կանովն ջուր ատիճելոյ – *Յաւուր Յայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի առնուն քահանայքն գխաչն եւ գԱւետարանն... Ընծերցուած ի Ջորրորդ Թագաւորութիւնէն. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէ...*

3. *37բ-48ա ԺԳ.* Կանովն յորժամ սկուտրիճին առնել. որ է երիստոնեայ – *Նախ չէ պարտ գերեխայն յեկեղեցին ճոգոյ ... Ապաիք երեխային նախ քան զմկրատութիւն. Տէր Աստուած մեր, Աստուած բարերար...*

4. *48ա-54բ ԺԴ.* Կարգաւորութիւն ճարսանեաց – *Մտանեն յեկեղեցին եւ ասեն ժամամուտ... Ընծերցուած ի Մենդոց. եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում...*

5. *54բ-71ա ԺԶ.* Կանովն ապաշխարող առնելոյ – *Կոչումն ընծայութեան ապաշխարողաց, զոր ասացեալ է... եւ ասէ զաղաւթս. Աստուած բարերար եւ ողորմած,...*

6. *71ա-87բ ԺԷ.* Կանովն մեծի ճինգշաբթին զապաշխարողսն առնակելոյ – *Ժողովէ քահանայն զապաշխարողսն ի դուռն եկեղեցւոյն... եւ քարոզէ սարկաւագն. Աստուած խաւսեցաւ բերանով իւրով սրբով եւ ասէ...*

7. *87բ-103բ* Կանովն Մեծի ճինգշաբաթին ոտնաւոյին. Ըստ որում ասաց Ցիսուս, երէ Աւրիճակ մի ետու ձեզ, զոր արարեալ է եփրեմի Խորին Աստոյ, զոր թարգմանեաց սուրբ ճայրապետն Հայոց Մեծաց Գրիգորիոս Վկայասէր – *Ի տասներորդում գկնի կատարման սրբոյ պատարագին ժողովին ի գաւիթս եկեղեցւոյն... Սարկաւագն քարոզէ. Փառաւորեմք զքեզ, Տէ՛ր ոդ մեր...*

8. *103բ-10ա* Քարոզ պատուիրանին, զոր ճաճանչն գեկուցանէ ժողովրդեանն, առնու զխաչն եւ գԱւետարանն ի վեռա բեմին եւ կարկառեալ գձեռս իւր ասացէ – *Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ, վերկիւղն Տեառն...*

9. *110ա-7ա* Կանովն յորժամ տոպ վաղճանի – *Երթեան քահանայքն եւ ասեն Մաղմոս... Ընծերցուած յեսայեայ մարգ. Ահաւասիկ Աստուած մեր, յոր յուսացեալ է...*

10. *117բ-22ա ԺԸ.* Կանովն ճաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայն զմարմին եւ զարիւնն Տեառն... Շաքակատնաւ քարոզ՝ վասն ի վերուստ եւ ասէ. Տէր Աստուած ամենակալ, ամենազով...*

11. *122ա-42բ* Կանովն համատէմ ամենայն ննջեցելոց թաղմանէ ի Քրիստոս յուսարկել – *Ասեն գուբուղայս Գ... եւ ասէ զԱւաւթս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ...*

12. *143ա-9բ* [Կանոն այգալացին – *Ժողովին եւ գան ի գերեզմանն...]///եւ կալ առաջի Որդոյ մարդոյ...*

13. *145բ-53ա ԻԳ.* Կանովն ճոգեճանգիստ առնելոյ կամ պատարագ մեռելոյ – *Ասեն Սաղմոս ի ԹԻ՛ ԼԱ... Ընծերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛յ զՏէր ի քոց արդար վաստակոց...*

14. *153բ-61ա ԻԸ.* Կանովն տեառնականի – *Ածեն գնուիրեալն ի դուռն եկեղեցոյն... Ընծերցուած յեՂեւսաեցոցն. եւ կոչեաց գՄովսէս Տէր եւ խաւսեցաւ ընդ նմա,...*

15. *161ա-2ա ԻՀ.* եւ ապա մաճեալ գկարմիրն եւ գբամբակն եւ պսակն... եւ հաճգուցանեն: Աւրհնութիւն աղի — *Նախ ասի Սաղմոս ԿՀ... եւ առէ գաղաւթս գայս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ...*

16. *162ա-5բ ԻՀ.* Աւրհնութիւն հացի պատարագի — *Գոհանամք եւ փառաւորեմք զքեզ, քարեբար եւ բազմագութ Տէր...*

17. *165բ-74բ ԼՀ.* Կանովն զարտմիս սերմանեաց, եւ զշեղոյս աւրհնելոյ — *Սաղմոս. Կցուրդ. Քեզ վայել է աւրհնութիւն Աստուած ի Սիոն... Ընծիերցուած յԱռաքեաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

18. *175բ-7ա* Աւետարան բժշկութեան, զոր Տէր մեր Յիսուս զգաս մեր եբարձ եւ զհիւանդութիւնս մեր բժշկեաց՝ ըստ Մաթէոսի — *Եւ ելեալ անտի Յիսուսի գնաց ի կողմանս Տիւրոսի...*

19. *177ա-8ա* Աւետարան ըստ Մարկոսի — *Եւ ելեալ միւսանգամ ի սահմանացն Տիւրոսի...*

20. *178ա-9ա* Աւետարան ըստ Ղուկասու — *Եւ ուսուցանէր ի միում ժողովրդանոցացն ի շաբաթս...*

21. *179աբ* Աւետարան Ղուկայ — *Եւ եղեւ ի մտանելն նորայ յերիքով...*

22. *179բ-80բ* Աւետարան հաճգրատեան Յոհաննու — *Եթէ սիրէք գիս, զպատուիրանս իմ պահեսջիք...*

23. *180բ-3ա* Աւետարան Յովհաննու — *Զայս խաւսեցեալ ընդ Հոգ...*

24. *183ա-4բ* Հանգիստ սրբոյ առաքելոյն Յովհաննու Աւետարանչի — *Էր ընդ եղբարս երանելին Յովհաննէս մեծաս ուրախութեամբ ի Տէր... ապայ, եթէ ողորմութիւն գտեալ ի Տեառնէ եւ գարձեալ մեղիք/// (վերջը թափուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

174բ Փա՛ռք ամենայսոցուրք երրորդութեանն եւ անբաւ մարդասիրին Քրիստոսի այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն, ամէն։ | 175ա| Գրեցաւ իմաստատիպ տաոս սուրբ հարսն Մաշտոցի յանապատին, որ կոչի Արիձոր, ընդ հովանեաւ Սուրբ Յարութեան եւ Սրբոյ Խաչին եւ Սրբոյ Կարապետին եւ Սրբոյն Լուսաւորչին, յառաջնորդութիւն Ստեփաննոս վարդապետի՝ ընտրեալ ծառայ Քրիստոսի, ի թուականութեանս հայոց ՉԿԲ. (1313)։ Բայց կատարեցաւ գիրքս յաւուր մեծի հինգշաբաթի, յորում եղեն խնդութիւնք երկնաւորաց եւ երկրաւորաց, ձեռաբ յիմարի եւ տառապեալ գրչի Սարգսի, ի վայելումն անձին Յովանէս քահանայի բարեկաշտի եւ մարդասիրի, ստացաւ զսոյ եռայփափագ եւ ջերմ սիրով, եւ յոյժ ցանկայր սորայ, զի ուր սայ յիշի եւ ընծիեռնու, սովաս յիշի եւ յորջորջի անուն սորայ ի Քրիստոս։ Բայց արդ, ադաչեմ զամենեսեան վասն սիրոյն Քրիստոսի՝ որք հանդիպիք անդ, յիշեցէ՛ք զՅովան|175բ|նէս քահանայ եւ զեղբայրն իւր՝ զՄարտիրոս, զի է բարեպաշտ տանուտէր, աղքատասէր եւ աստուածասէր, եւ գծիս եղբայր սոցայ՝ զԱվետիսագն, որ փոխեցաւ ի Քրիստոս, եւ զհայր սոցայ (անունը չգրուած՝ տեղը բաց) եւ գմայր (անունը չգրուած՝ տեղը բաց) գփոխեցեալսն ի Քրիստոս եւ գյիմար գրիչս, որ ի հոգեւուրն ունայն եւ ի ձեռագործս յանդուգն, եւ գծնողսն մեր։ Արդ, վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշման արժանի արարէ՛ք. որք յիշէք, յիշեալ յիցիք առաջի տէրտեր եւ սոսկալի դատաւորին Քրիստոսի։

ԳՐՉԱՔՈՒԲ *Ցբ՝ «Ես Մարգ[ա՞րէ]»։*

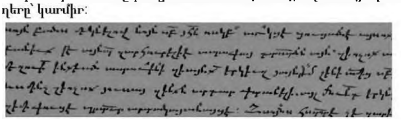
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «2[ի]ր 867, 2583, ՉԿԲ. -1313,* Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպո]ս»։*

2584

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

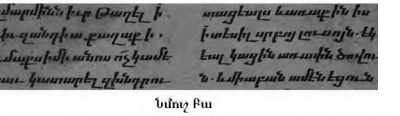
ԺԲ. դար

ՊԱՏԱՐԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – [Վկայաբանութիւն Մինասայ, Երեմիայեայ եւ Գէորգիի]։ Ժե. դ.։ Աբ (սկ՝ փակցուած ճակատակ դիրովով) ատացուած երկու կից թերթից (պիսպ. Ա.ն սոսնձած Ա. կազմաստարին)։ Թուղթ, 25x18, երկսիւն (21x13.5), բոլորվիր (նմուշ՝ Բա), տող՝ 27։ Կատարյ. Բբ, Բա, Աբ՝ «գառնուրի»։ Յայնժամ նստեալ թագաւորն անաւրէն... մի զանկանայցես ճակատակ ընկերի» (տե՛ս նաեւ. 1511, 209ա-13ա՝ խմբագրական էական տարբերութիւններով)։

Նմուշ 78ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձ ա ր դ ա գ ի ր թոյնագիր, մարդագիր։ Գ ո յ ն ե ր կարմիր, վարդագոյն։

Նմուշ Բա

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար կազմի կաղի մաշուած, վառն ճեմիր, ճիւմիով կարերը թուլացած, թերթերն խոնաւութեան ճեմիր, թ. 534-ի միչեւ մի բանի թերթ ընկած

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-460բ* [Անտառ նոթագոյն մտածմանց... տեառն Աղէքսանդրու Գալատաթօ կոչեցեալ Մէսինացւոյ, ի Պատուայ] *(451ա)* Թարգմանեցաւ Քարոզգիրգս այս, որ կոչի Սէր Աստուծոյ, յիտալիական լեզուէ ի հայկական բառբառ, աղդեամբ եւ գոյիւ վեհապատառ եւ արհիեպիսկոպոսի եւ պանծալոյ աստուածաբան Յակոբ վարդապետի եւ Հայոց պատարագի Կոստանդինուպօլսոյ, ի փառս ամենասիծին Աստուծոյ եւ ի պատիւ ամենօրհնեալ կուսին եւ ի յօգուտ հայկազեան եռամին, ի Ղուվաս վարդապետէ խաբերթացւոյ, յամի Տեառն 1740 եւ Հայոց թուին ՌՃՁԹ.ից (1740):

«Քարգմանեցաւ Քարոզգիրգս... թուին ՌՃՁԹ.ից» գրուած հետագայ ալ ձեռքով:

Տե՛ս ձեռ. 90, 2ա-408ա: ա/*1ա-12բ*: բ/*12բ-21բ*: գ/*21բ-6բ*: դ/*26բ-32բ*: ե/*32բ-5բ*: զ/*38բ-45բ*: է/*45բ-52բ*: ը/*53ա-61ա*: թ/*61ա-5բ*: ժ/*66ա-70ա*: ժա/*70ա-5ա*: ժբ/*75բ-81ա*: ժգ/*81ա-4ա*: ժդ/*84բ-90ա*: ժե/*90ա-4բ*: ժզ/*94բ-9ա*: ժէ/*99ա-106ա*: ժը/*106ա-10ա*: ժթ/*110բ-6ա*: ի/*116ա-21բ*: իա/*121բ-3ա*: իբ/*125ա-33ա*: իգ/*133ա-7բ*: իդ/*137բ-42ա*: իե/*142ա-5բ*: իզ/*146ա-52ա*: իէ/*152ա-4բ*: իը/*154բ-6բ (Անպուած նախորդ գլխի հետ)*: իթ/*156բ-65բ*: լ/*165բ-73ա*: լա/*173ա-7բ*: լբ/*223բ-9բ*: լգ/*229բ-41բ*: լդ/*242ա-9բ*: լե/*249բ-56բ*: լզ/*353ա-68բ*: լէ/*368բ-72բ*: լը/*404ա-12բ*: լթ/*404ա-12բ*: խ/*212բ-23բ*: խա/*350ա-3ա*: խբ/*263ա-73ա*: խգ/*412բ-20ա*: խդ/*426ա-3բ*: խե/*256բ-62բ: (Այս գլխի խորագիրն ու սկզբի 3 տողերը սխալմամբ արտագրուած են նաեւ 349բ էջում, որի մասին կայ հետեւեալ նշումը. «Մուտ է: Այսքանբս ե. տողս սա՛ս եմ. գլուխն»)*: խզ/*275ա-81բ*: խէ/*281բ-90ա*: խը/*290ա-3բ*: խթ/*295բ-303բ*: ծ/*309ա-15ա*: ծա/*315ա-20ա*: ծբ/*յիք*: ծգ/*320ա-4ա*: ծդ/*324բ-33ա*: ծե/*333ա-43ա*: ծզ/*433բ-42ա*: ծէ/*442ա-51ա*: ծը/*420ա-6ա*: ծթ/*429ա-33բ*: կ/*273ա-5ա*: կա/*303բ-9ա*: կբ/*343ա-9բ*: կգ/*372բ-6ա*: կդ/*376բ-80բ*: կե/*380բ-4ա (Թ. 383ին սոսնձած 14.5x11 թերթիկ վրան լրացում, որը տեղադրելի է 383բ էջի վերջում)*: կզ/*177բ-83ա*: կէ/*183ա-8բ*: կը/*188բ-94ա*: կթ/*194ա-9բ*: հ/*199բ-207ա*: հա/*207ա-12բ*: Յանկ/*451բ-3բ*:

Յաւելեալ ոմն.

ա. *384բ-90ա* Յաղագս ուժաթափութեան եւ աղօթելոյն Տեառն մերոյ ի պատրիզին եւ հրամարեանն, որ կրեաց անդ: 62 – *Պայծառագունեղ եւ արբագունեղ մարգարէն Դաւիթ... եթէ ոչ գսէր եւ գերախտագիտութիւն:*

բ. *390ա-5ա* Յաղագս խստագունին ձախեցմանց եւ գանիցն Քրիստոսի Տեառն միոյ (=մերոյ). 63 – *Դաւիթ մարգարէն նախասաւս ելեալ հոգով... ոչ կամիմ գոյ թարց ձագանաց:*

գ. *395ա-8բ* Յաղագս ցաւագնոյ փշապսակի Քրիստոսի մերոյ Յիսուսի եւ յաղագս այպանացն եւ կատակեանացն լինելոյն նմա ի յաջոցէն Ուղայեանց. 64 – *Հրաւիրէ Տէրն ի սրբագնում երգոց երգոյն Սողոմոնի...*

դ. *398բ-404ա* Յաղագս աշխատասիրութեան ճանապարհին, յոր խաչն ի յոյսն գնաց Քրիստոս Տէրն եւ յաղագս ճանդիպման Մարիամու կուսին ցաւագնոյ խաչին եւ մանուան իւրոյ Որդոյն ի մէջ երկուց աւազակաց: 65 – *Փառաւոր սուրբ Հայրն Օգոստինոս... երթայք խաղաղութեամբ, եւ խաչեալն Յիսուս ընդ ձեզ միշտ եղիցի, ամէն:*

ե. *454ա-60բ* Յանկ գրոյս այրուբենիւ – *Արենէր եւ Յովաբ... Ֆիլին ննջելն եւ ընթրանելն ըստ մեղաց. 443:*

Գլուխները տարբեր յաջորդականութեամբ, լս. ունի սրբագրութիւններ, աղբիւրների յղումներ:

բ. *461ա-99ա* Պետրոսի Թիֆլիզեցւոյ. ձեռ. 1655, 1ա-94բ] Վարդապետութիւն եղմարտութեան, որով իմաստնանալով մարդ ճանաչէ զմոլորութիւն իւր եւ եղանի իմաստուն եւ զգաստ

– *461ա* Բան ասր ընթերցողսն – *Զամս ոմանս կացեալ ի քաղաքն Բոլօնեայ... քան զմեծագոյնն առանց ճոհարի:*

ա. *461ա-6ա* Վարդապետութիւն առաջնորդ. ընդդէմ նոցա, որ զինքեանս երջանիկ համարեն վասն ունելոյ զլաջողութիւնսն յաջխարհիս յայսմիկ – *Ո՛չ գոյ յաշխարհի այնպիսի մարդ... եւ վասն նոցա կորուսանելոք զաւետեհական եւ զանճառ բարին:*

բ. *466ա-9ա* Վարդապետութիւն Բ.երորդ. որով ծանուցեալ լինի մոլորութիւնն նոցա, որ մեղանչեն եւ առ ի անմեղադիր լինել իմիեաւոր զմեղն դնեն ի վերայ սատանայի եւ ասեն. Սատանայն խաբեաց զիս – *Այս է խաբէութիւն կարի մեծագոյն... ընդիմայարուք սատանին, եւ փախցէ ի ձէնջ:*

գ. *469ա-73ա* Վարդապետութիւն երրորդ. որով մերժի մոլորութիւնն եւ պատասխանի նոցա, որ ոչ կամին լսել զքարոզ ասելով. Գիտեմ ես, թէ զինչ պարտ է առնել առ ի փրկել – *Յաւուր միում խօսելով Որդին Աստուծոյ ընդ հրէայեան... զի կորուսանեմք գարքայութիւն հոգւոց:*

դ. *473ա-6ա* Վարդապետութիւն չորրորդ. որով ի բաց մերժի մոլորութիւն նոցա, որ ոչ հաւատան զհաւատն ուղղափառ, զի ոչ տեսանեն աչօք զայն, զոր հաւատան – *Ո՛վ քրիստոնեայ, դու որ ասէս, թէ կամիմ տեսանել զայն... տարերքն խօսին, եւ դեւքն խոստովանին:*

ե. *476ա-80ա* Վարդապետութիւն հինգերորդ եւ բացայայտ. որով ի բաց հերի մոլորութիւն նոցա, որ զանց առնեն զպատուիրանացն Աստուծոյ, ասելով, թէ Ոչ կարէ պահիլ – *Կարծիքս այս, թէ անօրինեցէ պահել զհրամանս Աստուծոյ... զի եթէ կամս կարես պահել:*

զ. *480ա-3բ* Վարդապետութիւն վեցերորդ. որով յայտնի կուրութիւն նոցա, որ լաւ վասն կորստեան ոսկւոյ եւ արծաթոյ եւ ոչ հոգան վասն կորստեան հոգոյ – *Կայր մեծ պատերազմ ի մէջ Թագաւորաց ինկլիզու եւ Ֆրանգիգին... ողորմութեան Տեառն լի եղեւ երկիր:*

է. *484ա-7բ* Վարդապետութիւն եօթներորդ. որով յայտնի խաբել նոցա, որ գոլով ժլատ ընդ Աստուծոյ, տոնեցեն զԱստուծոյ, որպէս թէ ոչ իցէ ազատական եւ առատաձեռն ընդ ինքեանց – *Խմաստնացոյն եւ սրբագոյն Սաւուղեանս՝ եպիսկոպոսն Մարսիրիոս... յետ աստեաց ելանելոյ եղիցին փառաւորեցեալք ի յերկինս:*

ը. *487բ-90բ* Վարդապետութիւն ութներորդ. ընդդէմ նոցա, որ խաբեցեալք հաւատան, թէ կարիցեն գտանել զԲրիստոս անդ, ուր կորուսին զնա մեղօք – *Կարի ճշմարիտ է այս, թէ մեղաւորքն ոչ անկանիցէին այսքան դիւրապէս ի մեղս... առ ի ժամանել յերկիրն աւետեաց, այսինքն՝ վերինն յերուսաղէմ:*

թ. *490բ-4բ* Վարդապետութիւն իններորդ. որով ցուցանի տգիտութիւնն եւ մոլորութիւնն նոցա, որ ոչ կամին առնել գբարիս եւ ասեն. Կամիմ ես նախասահմանեալ կամ դատապարտեցեալ... ի վախճանի գնալոց եմ ի դժոխս եւ այլն – *Գոն բաղումք քրիստոնեայք... զի յոյժ հարիկաւոր:*

ժ. *494բ-5բ* Վարդապետութիւն տասներորդ. ընդդէմ նոցա, որ առնելով զօրինակ ի սուրբ աւազակէն, կամի կեալ չարաբար եւ կամի մեռանիլ բարեաւ մահուամբ – *Այնքան մեծ էր համբաւն Թեոդուիանոսի... եկեսցէ ժամանակ, յորում կամիցիս գղջալ եւ ոչ կարասցես, զի յորժամ կարէիր գղջալ ոչ կամեցար՝ ասէ սուրբն Ոգւոսանիոս:*

– *499ա* Ցանկ գոյս – *Ա. Ընդդէմ նոցա, որք... Ժ. Ընդդէմ նոցա, որք առնելով զօրինակն բարի աւազակին կամին մեղանչել զամենայն աւուրս կենաց իւրեանց՝ դառնալ առ Աստուած ի կէս մահուան: Վերջ հանդերձ ցանկիւն:*

Գ. *499բ-503ա* Գնորգայ վարդապետի [երգնկացւոյ կամ Սկեւռացւոյ] ասացեալ բառով [ի] բանն, որ ասէ. Մտցուր ի յարկն նորա ի տեղոջ իւր կարեալ (=կացեալ) են ոտքն... զնացին գնետ նորա ժողովուրդ բազում – *Արդ, իմանալ պարտ է մեզ աստանօր լեառն... արժանի լիցուք վերինն յերուսաղէմի ժառանգութեանն՝ ընդ ամենայն սուրբս նորա մշտնջենաւոր յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն, վերջ:*

Դ. *503բ-5ա* Ի հանգիստ ննջեցելոց՝ արդեամբ Յոհաննու Ոսկերերանի Կոստանդինուպօլսի, Յաղագս զի սրգալոյ զվախճանեալսն, մանաւանդ որ տղայ թողին զայս կենցաղս – *Բեր այսուհետեւ մանաւանդ քան յառաջագունսիցն... որպէս երբեմն Աբրահամու, վասն զի Աստուծոյ մերոյ մարդասիրութեանն վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ե. *505բ-9ա* [Ռնագիրք զանազանք]

ա. *505բ-7բ* Ընդ՞ր խորհուրդք է., ոչ աւելի եւ ոչ պակաս – *Պատասխանի. Սուրբ խորհուրդքն կացուցան... որ խոնարհեցուցանէ զանձն բարձրասցի. ամէն, վերջ: Աւրհնեալ է Աստուած ձիսուս Քրիստոս. ամէն:*

բ. *507բ-9ա* Ասեմ, թէ զինչ է խորհուրդ պսակին – *Պսակն խորհուրդ մեծ է... աւրհնեսցէ Տէր Աստուած գիեսան եւ գհարսն, որով օրհնեաց զԱդամ եւայ, Աբրահամ Սառայ, Նոյ եւ Նոյեմզար. ամէն:*

Ջ. *509բ-27ա* Կերակուր հաճանայից

Տե՛ս ձեռ. 662, 13ա-47բ: *Նախդ՝ ջան/509բ: 1. ա/509բ-10ա: բ/510ա: գ/510բ-11ա: դ/511ա: ե/511բ: զ/511բ-2ա: է/512ա: ը/512ա: թ/512բ-3ա: ժ/513ա-4ա: ի/514ա: ժբ/514բ-5բ: ժգ/515բ: ժդ/515բ-6ա: ժե/516ա: ժզ/516բ-7ա: ժէ/517ա: ժը/517բ-8ա: ժթ/518ա: ի/518բ-9ա: իա/519ա: իբ/519բ-20ա: Ի քառդմանէ/520ա: 2/520ա-1ա: 3. Առագիցումն/521ա: ա/521բ: բ/521բ-2ա: գ/522ա: դ/522բ-3ա: ե/523ա: զ/523բ: է/523բ-4ա: ը/524ա: թ/524ա: ժ/524բ-6բ: Յանկ(1-2)/526բ-7ա: Յանկ(3)/527ա:*

է. *527ա-38բ* [Ռնագիրք զանազանք]

ա. *527ա-31ա* Խոստ յաղագս խոստովանութեան – *Որք զտարակուսական մեզս միայն խոստովանին... բարի օրինակաւ ածել զնա ի առաքինութիւնն, վերջ. ամէն:*

բ. *531աբ* Յաղագս բամպասանաց – *Համպասանք երիւք կերպիւ լինի... վասն քո բամպասանացդ պարտաւորիս հատուցանել նմա:*

գ. *531բ-4բ* Յաղագս խնամախօսութեան, այսինքն՝ նշանաւորի – *Խնամախօսութիւնն է ապագայ ամուսնութիւն... եւ յետ այնորիկ այլ ոչ կարեն հեդրել, գերի ոչ կարէ/// (վերջը թափուած):*

դ. *535ա-8բ* [Մեկնութիւն ինչ] – *///(սկ. թափուած) եւ իցէր Դաւիթ էր այնքան մեծ մարգարէ... յաւիտենական յարաճանգստութիւնն յաւիտենական աշխատութեամբ ուղղապէս գնի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

289ք (1784 թ., նոտրգիր, լս., կազմողի) Կազմեցաւ ՅԱՄԼԳ. (1784):

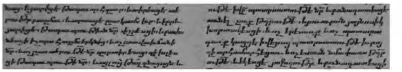
ԿՆՔԱՂԴՐՈՇՔ՝ *1ա (սեւ թանաքով բոլորակ՝ մէջտեղում թագապսակ գինանշան)՝ "Печ. Ахалцыхской градской полиции"; 5ա, 539ա (սեւ թանաքով ութանկիւն)՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ԱՐԳԱՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏ / 1259 (1810)»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *պ/պ. Բա՝ վրացերէնի այբուբենը, 534ք (նոտրգիր)՝ «Ոչ թէ բառուր գիր գրեցի, այլ իմ գրիչս փորձցի ողանելի ձեռն Մինաս վարդապետին»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կապմի մէջքին՝ «Անտառ Նորագոյն մտածմանց (3)», 1ա՝ «Հ[ին] 10/2584, Հ[ին] 175/19, ԺՀ. դ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2585
ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ

ԹԵՐԹ՝ 473+2 (կրկն՝ p. 1, 39). չգրուած՝ 1ար, 2ա, 3ար, 368ա, 374բ, 473աբ: ՊՐԱԿ Ա-ԼԱ(x12 (Ա, Լբ 10, Լէ 6, ԼԱ 5)՝ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, մազադաթ (թ. 2, 4, 7, 8): ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 25x18: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ եռվսիւն (18.5x13): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 348ա): ՏՈՂ՝ 53: ԿԱԶՄ՝ դրօշմազարդ շագանակագոյն կաշի, դրնոպով, միչուկր տախտակ, աստառր նարնջի մեմոմս, դոնակներ՝ կարմիր մետաքս. լուսանցակողերը կարմիր:

Նմոյշ 348ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Սուրբ Երջանկութիւն, Վեցօրեայ արարչագործութիւն, Մեղսագործութիւն 2բ: Լ ու ա ց ու ց ի չ ն – Գանիք արխ՝ 227ա (կիսախտաճի վերեւում), 3որ՝ 276բ, եսայի՝ 286ա, ովսէ՝ 304բ, Միքիէ՝ 309ա, Յովէլ՝ 310բ, Արդիա՝ 311բ, Յովնան յերախ կիտի՝ 312ա, Նաւում՝ 312բ, Աւթքակում՝ 313բ, Սոփոնիա՝ 314բ, Անգէա՝ 315ա, Զաքարիա՝ 316ա, Մատթիա՝ 319ա: Խոռան՝ 368բ (վերեւում եւսեբիոս), 369ա (վերեւում Կարպիանոս), 369բ-73ա: Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 4ա, 195ա, 227ա, 385բ, 404ա: Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 23ա, 39բ, 51բ, 68ա, 81ա, 90բ, 101ա, 145ա, 167բ, 229բ, 232ա, 235ա, 237բ, 240բ, 243ա, 245բ, 249ա, 269բ, 276բ, 286ա, 304բ, 309ա, 320բ, 342ա, 350ա, 415բ, 438բ: Լ ու ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ քուսական, թոչուն: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճանճոցագիր, բուսագիր, կենդանագիր, թոչնագիր, մարդագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, սպիտակ, ոսկի, նարնջի, վարդագոյն, մոխրագոյն:

ՊԱՏԱՒՈՒԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մարկոսի (ԱՒ), ե. 6-9, 15-6, 9. 35-8, 40-5: Աւետարան Յովհաննու (ԳՒ), ԺԲ. 35-6, 38-45, 47-8, ԺԹ. 3-5: ԺԱ. դ՝ ԱՒ+ԳՒ՝ ստացուած եկեղեցական զոյգ թերթերի ընդլայնակի ձեղուածով, հատուածով եւ եզրսխտաուածով բնագիրը վնասուած: Մազադաթ, 34x24.5, եռվսիւն (20x19,5, 20x8), բոլորգիր եկեղեցական (նմոյշ՝ Գր), տող՝ 12: Ուսի՝ հանգուցագիր զարդագիր (կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, մանուշակագոյն, վարդագոյն, ոսկի՝ բոլոր գլխատառերը): Կարդալ Աա, Աբ՝ «եպաց նմա... այսաճառին [եւ զինչ] վասն խոզից» (Մրկ ե 6-9, 15-6), կարդալ Բա, Բբ «եւ խրեաւ բազում ժամ եղեւ... եւ նոյն ժամ[ուայն ետեղեայց զոմ]շակերտսն]» (Մրկ Ջ. 35-8, 40-5), կարդալ Գա, Գբ, Դա, Դբ. «[Մին]չեւ գլուխ [ունի]ք. [ո]ւանալ զոմ[ս աշ]ակերտացն ես» (Յովհ. ԺԲ. 35-6, 38-45, 47-8, ԺԹ. 3-5):

Նմոյշ Գբ

ՎիճԱԿ՝ բաւարար. թ 393-6բ (Ղուկասու Աւետարանի սկիզբը) պատառած-ճաճած, մնում են ճիմի սա. մասի ճեղ չերեսեր, ը պճպ ի սա. 1/3 մասը կտրած-ճաճած, դոնակի աստառը, Ա. փեղկի 3, ը. փեղկի 1 կապիչներ եւ զամերն բնկած, լուսանցակողերը գուանշարուած, 450բ չռում չգրուած տեղ՝ թուղթասէզ հատանեալ Գաղատացւոց թղթի Գլուխը եւ Նախադրութիւնը գրելու համար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. Ծնունդի — *նխ. 1գ: Գլ. 1գբ: Գիրք 4ա-21ա:*

ԺՋ. դար

2. Ելք — *նխ. 21աբ: Գլ. 21բ-3ա: Գիրք 23ա-38ա:*
3. Ղեւտական — *նխ. 38ա: Գլ. 38ա-9բ: Գիրք 39բ-50բ:*
4. Թիւ — *նխ. 50բ: Գլ. 50բ-1բ: Գիրք 51բ-67ա:*
5. Բ. Օրէնք — *նխ. 67ա: Գլ. 67ա-8ա: Գիրք 68ա-80բ:*
6. Յեսու — *նխ. 80բ: Գլ. 80բ-1ա: Գիրք 81ա-90ա:*
7. Դատաւորք — *նխ. 90ա: Գլ. 90բ: Գիրք 90բ-8բ:*
8. Հռութ — *նխ. 98բ-9ա: Գիրք 99ա-100ա:*
9. Թագ. Ա. — *Յոջբ. 100աբ: նխ. 100բ: Գլ. 100բ-1ա: Գիրք 101ա-12ա:*
10. Թագ. Բ. — *Գլ. 112աբ: Գիրք 112բ-22ա:*
11. Թագ. Գ. — *Գլ. 122աբ: Գիրք 122բ-33բ:*
12. Թագ. Դ. — *Գլ. 133բ-4ա: Գիրք 134ա-44ա:*
13. Մնաց. Ա. — *Յոջբ. 144բ: Գլ. 144բ-5ա: Գիրք 145ա-54բ:*
14. Մնաց Բ. — *Գլ. 155աբ: Գիրք 155բ-67ա:*
15. Եզր Ա. — *նխ. 167ա: Գլ. 167աբ: Գիրք 167բ-73ա:*
16. Եզր Բ. — *Հանգամանք 173ա: Գիրք 173ա-6ա:*
17. Նեեմի — *նխ. 176ա: Գլ. 176աբ: Գիրք 176բ-80բ:*
18. Եսթեր — *նխ. 180բ-1ա: Գիրք 181ա-4բ:*
19. Յուդիթ — *նխ. 184բ-5ա: Գիրք 185ա-90բ:*
20. Տովբիթ — *նխ. 190բ: Գիրք 190բ-4ա:*
21. Մակաբ Ա. — *նխ. 194ա: Գլ. 194ա-5ա: Գիրք 195ա-208բ:*
22. Մակաբ. Բ. — *նխ. 209ա: Գլ. 209աբ: Գիրք 209բ-20ա:*
23. Մակաբ. Գ. — *նխ. 220ա: Գլ. 220աբ: Գիրք 220բ-5ա:*
24. Սաղմոս — *նխ. 225բ-6բ («Ջաւենայն»): նխ. 226բ-7ա (եպիփանու): Կանոն Սաղմոսաց 227ա: Գիրք 227ա-48բ (ունի «Փոքր էին»):*
25. Առակ — *նխ. 248բ: Գլ. 248բ-9ա: Գիրք 249ա-57բ:*
26. Ժողովող — *նխ. 257բ: Գլ. 257բ-8բ: Գիրք 258բ-61ա:*
27. Երգ երգոց — *նխ. 261աբ: Գիրք 261բ-3ա (ունի «Գիտացի»):*
28. Իմաստութիւն — *նխ. 263ա: Գլ. 263աբ: Գիրք 263բ-8բ:*
29. Սիրաք — *նխ. 269ա (կրկն՝ 367բ): Գլ. 269աբ (կրկն՝ 367բ): Գիրք 269բ-75բ:*
30. Յովբ — *նխ. 275բ-6ա: նխ. 276ա (Ազիկաոնացի): Գիրք 276բ-85բ:*

31. Եսայի – *Նխ. 285բ: Գլ. 285բ-6ա: Մրգ. 286ա-303բ: Մահ 303բ-4ա:*

32. ԺԲ. Մարգարէութիւն – *Նխ. 304ա:*

33. Ովսէ – *Գլ. Ովսէի 304ա: Մրգ. 304ա-6բ: Մահ 306բ-7ա:*

34. Ամովս – *Գլ. 307ա: Մրգ. 307ա-9ա: Մահ 309ա:*

35. Միխէ – *Գլ. 309ա: Մրգ. 309ա-10բ: Մահ 310բ:*

36. Յովէլ – *Գլ. 310բ: Մրգ. 310բ-1բ: Մահ 311բ:*

37. Աբդիու – *Գլ. 311բ: Մրգ. 311բ-2ա: Մահ 312ա:*

38. Յովնան – *Գլ. 312ա: Մրգ. 312ա-բ: Մահ 312բ:*

39. Նաւում – *Գլ. 312բ: Մրգ. 312բ-3բ: Մահ 313բ:*

40. Ամբակում – *Գլ. 313բ: Մրգ. 313բ-4ա: Մահ 314ա-բ:*

41. Սոփոնիա – *Գլ. 314բ: Մրգ. 314բ-5ա: Մահ 315ա:*

42. Անգէոս – *Գլ. 315ա: Մրգ. 315ա-բ: Մահ 315բ:*

43. Զաքարիա – *Գլ. 315բ-6ա: Մրգ. 316ա-8բ: Մահ 318բ:*

44. Մաղաքիա – *Գլ. 318բ: Մրգ. 318բ-9բ: Մահ 319բ:*

45. Երեմիա – *Գլ. 319բ-20բ: Նխ. 320բ: Մրգ. 320բ-38բ:*

46. Բառուխ – *Թուղթ 338բ-40ա:*

47. Ողբ Երեմիայ – *340ա-1բ:*

48. Դանիէլ – *Գլ. 342ա: Մրգ. 342ա-9ա: Մահ 349ա-բ:*

49. Եզեկիէլ – *Գլ. 349բ-50ա: Նխ. 350ա: Մրգ. 350ա-67բ: Մահ 367բ:*

50. Թուղթ եսաերի – *368բ-9ա:*

51. Համաբարբառ – *կանոնք 369բ-73ա (նաեւ լուսանցային):*

52. Համաձայնութիւն – *373բ:*

53. *Մատթէոս – Նխ. 373բ: Գլ. 373բ-4ա: Եւս. 375ա-85ա (սկ. թափուած՝ ///կարաւղ է ասուած ի քարանցս յայցանէ յարուցանել որդիս Աբրահամու... , լիք՝ Գ. 1-9):*

54. Մարկոս – *Գլ. 385ա: Նխ. 385ա: Եւս. 385բ-92բ (ունի «Յարուցեալ Յիսուս»):*

55. Ղուկաս – *Նխ. 392բ: Գլ. 392բ: Եւս. 393ա-403բ (սկ. թափուած՝ ///[Յով]հաննէս, ասեն. Տէր... , լիք՝ Ա-Ք. 54»):*

56. Յովհաննէս – *Նխ. 404ա: Գլ. 404ա: Եւս. 404ա-13ա (ունի «Իւր կնոջն չնայելոյ»):*

57. Գործ առաքելոց – *Յոջք. («Ոյք») 413բ-4ա: Գիր 414ա: Գլ. 414ա-5ա: Ընթրց. 415ա: Այլ նխ. 415ա (ունի Անուանք ԺԲ. առաքելոց եւ Անուանք վիճակեալ սարկաւագաց): Ընթացք 415ա: Գիրք 415բ-26բ:*

58. Թուղթ Յակովբայ – *Յոջք. 426բ-7ա: Գլ. 426բ-7ա: Նխ. 427ա: Թուղթ 427ա-9ա:*

59. Թուղթ Պետրոսի Ա. – *Գլ. 428ա: Նխ. 428ա: Թուղթ 428ա-9բ:*

60. Թուղթ Պետրոսի Բ. – *Գլ. 429բ: Նխ. 429բ: Թուղթ 429բ-30ա:*

61. Թուղթ Յովհաննու Ա. – *Գլ. 430աբ: Նխ. 430բ: Թուղթ 430բ-1բ:*

62. Թուղթ Յովհաննու Բ. – *Գլ. 431բ: Նխ. 431բ: Թուղթ 431բ-2ա:*

63. Թուղթ Յովհաննու Գ. – *Գլ. 432ա: Նխ. 432ա: Թուղթ 432ա:*

64. Թուղթ Յուդայի – *Գլ. 432ա: Նխ. 432ա: Թուղթ 432աբ:*

65. Աղեւս եւթդաղի – *432բ:*

– ԺԴ. Թուղթ Պատրոսի – *Յոջք. 433ա-4բ: Վկ. 434բ: Բովանդ. ընթերց. եւ վկից. 434բ-7բ: Յանկ 437բ:*

66. *Աս Հռոմայեցիս* – *Գլ. 437բ-8ա: Նխ. 438ա: Թուղթ 438բ-43ա:*

67. Աս Կորնթացիս Ա. – *Գլ. 443ա: Նխ. 443ա: Թուղթ 443ա-7բ:*

68. Աս Կորնթացիս Բ. – *Գլ. 447բ: Նխ. 447բ: Թուղթ 447բ-50բ:*

69. Աս Գաղատացիս – *Թուղթ 450բ-2ա:*

70. Աս Եփեսացիս – *Գլ. 452ա: Նխ. 452աբ: Թուղթ 452բ-3բ:*

71. Աս Փիլիպեցիս – *Գլ. 453բ: Նխ. 453բ-4ա: Թուղթ 454ա-5ա:*

72. Աս Կողոսացիս – *Գլ. 455ա: Նխ. 455ա: Թուղթ 455ա-6ա:*

73. Աս Թեսաղոնիկեցիս Ա. – *Գլ. 456ա: Նխ. 456ա: Թուղթ 456ա-7ա:*

74. Աս Թեսաղոնիկեցիս Բ. – *Գլ. 457ա: Նխ. 457ա: Թուղթ 457բ:*

75. Աս Երայեցիս – *Գլ. 457բ-8ա: Նխ. 458ա: Թուղթ 458ա-61բ:*

76. Աս Տիմոթէոս Ա. – *Գլ. 461բ: Նխ. 461բ: Թուղթ 461բ-3ա:*

77. Աս Տիմոթէոս Բ. – *Գլ. 463ա: Նխ. 463ա: Թուղթ 463ա-4ա:*

78. Աս Տիտոս – *Գլ. 464ա: Նխ. 464ա: Թուղթ 464աբ:*

79. Աս Փիլիմոն – *Գլ. 464բ: Նխ. 464բ: Թուղթ 464բ-5ա:*

– Վարագիր, Թելադրութ., Նաւակութ. – *465ա:*

80. Թուղթ Կորնթացւոց – *465աբ: Պօղոսի 465բ-6ա:*

81. Յայտնութիւն Յովհաննու – *Գլ. 466ա: Նխ. 466աբ: Գիրք 466բ-72ա:*

82. Հանգիստ Յովհաննու – *472աբ:*

Բ. 1. Ոտանաւորէ Ներսիսի Շնորհալւոյ]

ա. *21ա* [Մննդոցն] – *Աստուած անեղ, անմահ եւ Տէր յաւիտենից... որ ապրեցաւ սուրբն անվնաս ի մէջ աւձից:*

բ. *38ա* [Ելից] – *Տէ՛ր, որ ի տիպ մեծ փրկութեանս... քեզ հետեւել չկրս վերին կառոք ամպոյ:*

գ. *50բ* [Վետականին] – *Քրիստոս փրկիչ Աստուածդ բան... զի փրկեսցուք ի հրոյն կիզմանն:*

դ. *67ա* [Թուոցն] – *Քրոյց Թուոցս մատենի... որ գոահաբեանս Թուես ի գրի, քեզ ամենայն ծուրս կրկնի:*

ե. *80բ* [Երկոտղումն օրինաց] – *Քարոզուրիմք ի քոց փառաց... եւ գրչիս գլխատրել զատրիցս հանդէս, / զընծերցաւղն յիմաստու ի գործ գաւրեղապէս:*

զ. *90ա* [Յեսուայ] – *Որ ես փրկիչ գարմանագործ... զի հասցուք մեք վիճակի սրբոցն ի լոյս:*

է. *98բ* [Դատաւորաց] – *Փրկիչ անուն եւ դատաւոր... թէ որ փրկիչն երախտաւոր, յետոյ գալոց է դատաւոր:*

ը. *100ա* [Հռութայ] – *Կինս այս Հռութի ի դստերացն Մովաբու... գրեցաւ մեծ Նախամամ Տեառն քոյ մարմնոյ:*

թ. *144ար* [Թագաւորութեանց] – *Թագաւորք աստուածածանք սուրբ եւ գթալի իւրով աւծեալ... յոր յոյսն ժամանէ, մարդկան փրկիչն եւ ազատէ:*

2. *248ա* Աղօթք Մանասէի թագաւորին – *Տէ՛ր ամենակալ, Աստուած Աբրահամու, Սահակայ, Յակովբայ... զքեզ, Տէ՛ր, աւրհնեն ամենայն գուաբիմբք երկնից. եւ քո են փառք յաւիտեանս. ամէն:*

3. ա. *268բ-9ա* [Քան յիշատակի գծողի՝ տեառն Նեռեխի Հայոց Կաթողիկոսի, ըստ այբուբենից տառից չափաբերապէս ասացեալ ի կատարումն գրոց Առակացն] («Ա-Ք») – *Աստուածեղէն հոգովն ի սմա, / հաղագուխեան անուն արքայ... քոյր կոչելով աստուածակառք, / յանհնիւթական տարեալ քաղաք:*

բ. *269ա* [Անդրադարձութիւն տառից այբուբենի] («Ք-Ա») – *Քաղցրագունիս այս բաղձանաւք, / լցեալ հոգիս մեռեալ մեղաւք... աւարտ բանիս Տէր ողորմեա, / առ հասարակ մեզ եւ նոցա:*

Տէ՛ս Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վենետիկ, հտ. Ա., Վենետիկ – Ս. Ղազար, 1914, էջ 1-29 (նաեւ. 2^{որ} 1508/1):

Բոլոր գրքերի համառօտ խորագրերը նշուած սա. լա-ներում:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԱՆԱԿԻ

1. *240ա (սա. լա.)* Աստից ի յետ վերայ Աստուածաշնչին գրեցաւ:

2. *2բ (ծաղկոցի)* Ով սիրելի դիտող սորին, / քաջ նկատեա՛յ գծադկեալս ի սմին, / զի զվեցօրեայ գործս արարչին / դրոշմեալ մի յէջս բովանդակին: / Նախ գմիագոյ անճառ վեհին, / դասաբնջատեալ յետիս անձին / է կառուցեալ բոլ պատշաճին, / գեր ի վերոյ եղանակին: / Եւ ի ներքոյ գդործս նորին / յատուկ յօրսն երեւին, / եւ ստեղծօղի տիպ պատկերին, / կազմեալ ի մէջ գործոյ նորին: / Սկիզբն ի լուսոյ արար նախկին, / կատոյց անշարժ գերկնից երկին, / եւ զպարբերեայսն, որ ի միջին / ածանցելովք հանուրքդ սեռին: / Եւ գկատարումն գործոյ վերջին՝ / ստեղծեալ գմարդն ըստ պատկերին, / եւ աւժանդակ եւ գկողածինն, / որ կա ի ստորս դէմ Արարչին: / Զձեզ աղաչեմ, տեսո՛ղք սմին / եւ ընթեռնոյք ի յատենէին, / Զմեզ յիշեցէ՛ք ի յաղօթին՝ / արժանանալ սրբոյ մասին: Զատացօղ սորա՛/// (*շարունակած*):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

472բ (ԺԹ. դ., շղագիր) Ի վայելումն Կարապետ արքեպիսկոպոսին եւ հաստատ կենօք պահեսցէ տէր յաթոռին իւրոյ, երկար կեանս պարգեւէ. ամէն եւ եղիցի:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *374բ «բանն, բանական մարդն», պհպ. Ոք՝ «Այսաւր տաւն Մանիանոսին, տիրակալ»:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇԻՄ՝ *1ա. բոլորակ, մէջտեղում թագապատակ գիեանշան՝ "Печ. Ахалцыхской градской полиціи"::*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին՝ «Աստուածաշունչ (1)», 1ա՝ «2^{որ} 16, 2585, 2^{որ} 197, 2, ԺԶ.-ԺԷ., Մ[ետրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

2586

ՎԱՀԱՆ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ (ՄԻՔԱՅԷԼ ՋԱՄՋԵԱՆ), ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՊԱՐՈՆ ՕԳՈՍՏԻՆՈՍ

ԺԹ. դար

Նմուշ 16ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմր մաշուած:

Թերթ՝ 32 (գրչի էջակալում՝ 1-64, որ է՝ 1ա-32բ): Պրակ՝ 1-3x10 (3rդր՝ 12): Նիւթ՝ թուղթ: Մեծութիւն՝ 23,5x20: Գրութիւն՝ միասիւն (18.5x16): Գիր՝ շղագիր (նուռուխատուն, նմուշ՝ 16ա): Տող՝ 27: Կազմ՝ ծաղկաթուղթ, մէջր եւ փեղկերի եզրերը՝ կաւոյ կաչի, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառը թուղթ լուսանցակողերը՝ մոխրագոյնով ցոլտած: Պաշպանակ ա+բ՝ սպիտակ թուղթ, լուսաքրտչմով աստղ (Ա)»GATTEGASCA» (Բ):

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-32բ Թուղթ ՀԶ. Առ ամծամօթ բստ մարմնոյ եւ սիրելի բստ հոգւոյ պարոն Օգոստինոս խնդալ – *Այս օրերս ինձի մը սուրեի ինկաւ ձեռքս... Եթէ Յ*ովհաննես *աւետարանիչը մարգարեական հոգւով մախսուս գոլեչցոց համար է ըսեր:*

– *31ա-2բ* Վախճան բանիս – *Եկեղեցին հայոց իբրեւ եկեղեցի ի սկզբանէ... զգարշելիսն քան յայտնեալ ծածկելն է բարւոք:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿԻ

32բ Գրեալ ի Հայաստան, յամի 1821: Նուաստ ծառայ Վահան Արշարունի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Գիպ. Ա*ա *(1848 թ., շղագիր) Ընթերցա գայս տետրակըս եւ* Օհան Զուպարեան, *1848 թ. յունվարի 25:*

2. *Գիպ. Բբ (ԺԹ դ., շղագիր) Նվաստ ծառայ, անպիտան* Օհան Քրիմրով Զուպարեան:

3. *Գիպ. Աբ (ԺԹ դ. վերջ, շղագիր) Հ.* Զամչեան Միխայէլի *իսկական ձեռագիր տետրակն է, զոր գրեաց ընդդէմ քուէճեցի քահանայից եւ ստորագրեաց իւրով երկրորդական անուամբ, այն է* Վահան:

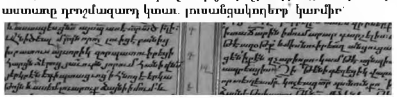
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա*ա՝ «*Հ*[*մբ*] *220/2586», «1821,* Մ[*ե*]*ս*[*ր*]*ոպ եպ*[*իսկոպոս*]*ոս*»:

2587
ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ

ՍՊԱՀԱՆ

ԴՐԻՉ՝ Աստուածատուռ ՆԱՂԿՈՂ՝ Հայրապետ. ՍՏԱՁՈՂ՝ խոյայ Պետրոս:

Թերթ՝ 637. չգոյան՝ 1ա-2բ, 7ա, 8բ-9ա, 300բ, 401ա, 474բ-475ա, 476բ-477ա, 478բ-479ա, 480բ-481ա, 607բ: ՊԻԱՆ՝ Ա-ԻԳ× 12 (Ա 14, ե, ֆ֎, Լ֎, Ը 11, ԻՐ 10+16, Իե, Լթ 10, Լթ 8, ՄԳ 9): Նիւթ՝ մագաղաթ: ՄԵՁՈՒԹԻՒՆ՝ 26×19.5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (19×13.8), եռասիւն՝ բ. 605-35 (19×13.5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 417ա): ՏՈՂ՝ 49: ՆԿԱՐ՝ դաչնագոյն կաշի, միջուկի տախտակ, աստառը դոյզնագոյն կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմոյշ 417ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Աւարտագործութիւն երկնի եւ երկրի, նախատեղծ ի դրախտի, Մեղսագործութիւն, Նոյեան տապան 7բ: Հիւսուածոյ Աբրահամու, Զոհաբերութիւն Իսահակայ, Տեսիլն Յակոբայ, Աւետումն ի Կարմիր Ծովէ՝ 8ա: Տառնապանեայ պատուիրան, Ընծայաբերութիւն, Տապանակ ուխտի՝ 9բ: Ազատումն ոչխարի, Դարիք ի վերայ գահի, Սպանումն Գոլիաթի, Զոհաբերութիւնի՝ 313բ: Մաղտոնոն ի վերայ գահի՝ 339բ: Յայտնութիւնի Յովհաննու, Անկանեցն Յովհաննու յերախ կիտի, Ազատումն Յովհաննու յերախէ կիտի՝ 401բ: Մաճառանաւոր բնագրի մէջ – Փոռձութիւն Յոբայ՝ 301բ: Երեխ մանկուիւ ի ճնոյնէ, Դանիել ի զոր առիծուց՝ 441ա: Տեսիլ Եզեկիէլի՝ 452ա: Յայտնութիւն Յովհաննու Աստուածաբանի՝ 594բ, Եօթ Եկեղեցիք՝ 595բ: «Երկրորդ հրեշտակն եհար զփող», եւ տարաժամն երգեն»՝ 596ա: «Ե.երորդ հրեշտակն եհար զփող», եւ աստղ մի անկաւեր յերկինց»՝ 596բ: «Հրեշտակ զօրաւոր իջանէր յերկնից»՝ 597ա: «Միխայէլ եւ հրեշտակք իւր խոտիլն ընդ վիշապին»՝ 597բ: «Եհաս վիշապն, թէ անկաւ յերկիր»՝ 598ա: «Գնաց առաջին հրեշտակն եւ եհեղ զսկաւառակ իւր յերկիր»՝ 599ա: «Կին մի, զի ներեր ի վերայ կարմիր վիշապի»՝ 599բ: Ընթրումն աստուածայի՝ 600ա: «Տեսանէին զթիսին եւ դրախտի»՝ 600բ: Տեսիլ Յովհաննու (Հայր Աստուած եւ զառն Աստուծոյ ի վերայ յորեկիցեսեան աթոռի, եւ չորս հրեշտակաց շուրջ նոցա՝ 603ա: Տեսիլ Յովհաննու (չորս մանաւանդ հրեշտակի-ձիաւորք եւ չորս վիրաւորք՝ 603բ: Աստուածն ճառագայթս վիշապին՝ 604բ: Մատթէոս՝ 483բ, Մարկոս՝ 497բ, Ղուկաս՝ 507բ: Յովհաննէս եւ Պողոսոն՝ 522բ: Ն ո ր ա ն՝ 473բ, 474ա, 475բ, 476ա, 477բ, 478ա, 479բ, 480ա, 481բ, 482ա: Կ ի ս ա խ ո ր դ ե՝ 10ա (Հոգեգալուստն), 314ա, 340ա, 402ա, 484ա, 498ա, 508ա, 523ա, 535բ, 562ա: Ա ռ ա կ ա ւ ա զ ո ւ դ՝ 3ա, 4ա, 32ա, 50բ, 64ա, 82ա, 97ա, 108բ, 119բ, 122բ, 136բ, 148բ, 161բ, 173բ, 184բ, 198ա, 205ա, 208բ, 218բ, 224ա, 228բ, 235ա, 240բ, 256բ, 268ա, 273բ, 312ա, 317ա, 320ա, 323ա, 326ա, 329բ, 332բ, 335բ, 351բ, 355ա, 357ա, 363բ, 372ա, 392ա, 395ա, 397ա, 399ա, 400ա, 402բ, 403բ, 404բ, 405բ, 406բ, 410ա, 412բ, 549ա, 550բ, 552ա, 553ա, 554բ, 555ա (երկիցս), 556ա, 567բ, 572բ, 576բ, 577բ, 579ա, 581բ, 583ա, 584ա, 585ա, 586ա, 590ա, 591բ, 592բ, 593բ, 601բ, 608ա. 628ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ա կ ա ր դ՝ բուսական, տաճար: Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, կենդանագիր, մարդագիր, հաճգուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, ոսկի, կանաչ, մանուշակագոյն, նարնջի, շագանակագոյն, մոխրագոյն, սպիտակ, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. որոշ թերթերի գրագրչութենից գուշտիսկատած, մի բանի թերթ եռեւասաց թ. 301բ պետ է լինի 286-7ի միջեւ. կարդալ՝ թ. 286, 301, 287-300, 302, թ. 603բ՝ 595-6ի միջեւ, 604բ՝ 599-600ի միջեւ. կարդալ՝ 595, 603, 596-9, 604, 600-2, 605. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1. *Մունդք – Յոբ. 5բ-6ա: Գ. 6աբ: Գիրք 10ա-30ա:*

2. *Ելք – Նիւ. 30աբ: Գ. 30բ-2ա: Գիրք 32ա-49ա:*

3. *Ղեւտական – Նիւ. 49ա: Գ. 49ա-51բ: Գիրք 51բ-62բ:*

4. *Թիւ – Նիւ. 62բ-3ա: Գ. 63աբ: Գիրք 64ա-80բ:*

5. *Բ. Օրէնք – Նիւ. 80բ: Գ. 80բ-1բ: Գիրք 82ա-96բ:*

6. *Յեսու – Նիւ. 96բ: Գ. 96բ-7ա: Գիրք 97ա-108ա:*

7. *Դատաւորք – Նիւ. 108ա: Գ. 108աբ: Եւ այս են դատաւորք 108բ: Գիրք 108բ-19ա:*

8. *Հռութ – Նիւ. 119ա: Գիրք 119բ-21ա:*

9. *Թագ. Ա. – Յոբ. 121աբ: Նիւ. 121բ: Գ. 121բ-2բ: Գիրք 122բ-36ա:*

10. *Թագ. Բ. – Գ. 136աբ: Գիրք 136բ-47բ:*

11. *Թագ. Գ. – Գ. 147բ-8ա: Գիրք 148բ-60բ:*

12. *Թագ. Դ. – Գ. 160բ-1բ: Գիրք 161բ-72բ:*

13. *Մմնաց. Ա. – Նիւ. 172բ-3ա: Գ. 173աբ: Գիրք 173բ-84ա:*

14. *Մմնաց. Բ. – Գ. 184աբ: Գիրք 184բ-98ա:*

15. եզր Ա. – *Նխ. 198ա: Գլ. 198ա: Գիրք 198ա-204բ:*

16. եզր Բ. – *Հանգամանք 205ա: Գիրք 205ա-3բ:*

17. եզր Գ. – *Գիրք 208բ-18ա:*

18. Նեեմի – *Նխ. 218աբ: Գլ. 218բ: Գիրք 218բ-24ա:*

19. Եսթեր – *Նխ. 224ա: Գիրք 224ա-8բ:*

20. Յուդիթ – *Նխ. 228բ: Գիրք 228բ-35ա:*

21. Տովբիթ – *Նխ. 235ա: Գիրք 235ա-9ա:*

22. Մակաբ. Ա. – *Նխ. 239աբ: Գլ. 239բ-40բ: Գիրք 240բ-55բ:*

23. Մակաբ. Բ. – *Նխ. 255բ: Գլ. 255բ-6ա: Գիրք 256բ-68ա:*

24. Մակաբ. Գ. – *Նխ. 268ա: Գլ. 268ա: Գիրք 268ա-73բ:*

25. Կտակ ԺԲ. ննհապետացն – *273բ-86բ, 301ա (տե՛ս ձեռ. 351, 266ա-79ա: ա/273բ-4բ: բ/274բ-5ա: գ/275ա-7բ: դ/277բ-9բ: ե/279բ-80ա: զ/280աբ: է/280բ-1բ: ը/281բ-2բ: թ/282բ-3բ: ժ/283բ-4ա: ժա/284ա-6ա: ժբ/286աբ, 301ա):*

26. Յոբ – *Նխ. 301ա: Նխ. 301աբ (Ալիկառնացի): Գիրք 302ա-12ա:*

27. Սաղմոս – *Նխ. (Եպիփան) 312ա-3ա: Գիրք 314ա-38բ (ունի «Փոքր էի»):*

28. Առակ – *Յոջբ. 338բ-9ա: Գլ. 339ա: Գիրք 340ա-50ա:*

29. Ժողովող – *Յոջբ. 350աբ: Գլ. 350բ-1բ: Գիրք 351բ-4բ:*

30. Երգ երգոց – *Յոջբ. 354բ-5ա: Գիրք 355ա-6բ:*

31. Իմաստութիւն – *Յոջբ. 356բ-7ա: Գլ. 357ա: Գիրք 357ա-63բ:*

32. Սիրաք – *Գիրք 363բ-71ա:*

33. Եսայի – *Յոջբ. 371ա: Գլ. 371ա-2ա: Մրգ. 372ա-91բ:*

34. Ովսէ – *Յոջբ. 391բ-2ա: Գլ. 392ա: Մրգ. 392ա-4բ:*

35. Ամովս – *Գլ. 394բ-5ա: Մրգ. 395ա-7ա:*

36. Միխիէ – *Գլ. 397ա: Մրգ. 397ա-9ա:*

37. Յովէլ – *Մահ 399ա: Գլ. 399ա: Մրգ. 399ա-400ա:*

38. Աբդիու – *Մահ 400ա: Գլ. 400ա: Մրգ. 400աբ:*

39. Յովնան – *Մահ 400բ: Գլ. 400բ: Մրգ. 402աբ:*

40. Նաւում – *Մահ 402բ: Գլ. 402բ: Մրգ. 402բ-3բ:*

41. Ամբակում – *Մահ 403բ: Գլ. 403բ: Մրգ. 403բ-4բ:*

42. Սոփոնիա – *Մահ 404բ: Գլ. 404բ: Մրգ. 404բ-5բ:*

43. Անգէոս – *Մահ 405բ: Յոջբ. 405բ: Մրգ. 405բ-6ա:*

44. Զաքարիա – *Գլ. 406աբ: Մրգ. 406բ-10ա:*

45. Մաղաքիա – *Մահ 410ա: Գլ. 410ա: Մրգ. 410ա-1ա:*

46. Երեմիա – *Յոջբ. 411ա: Գլ. 411ա-2ա: Մրգ. 412բ-35բ:*

47. Բարուք – *Թուղթ 435բ-7բ:*

48. Ողբք Երեմիայ – *Ողբք 437բ-9բ:*

49. Աղօթք Երեմիայ – *Աղօթք 439բ-40ա:*

50. Դանիէլ – *Նխ. 440ա: Գլ. 440աբ: Մրգ. 441ա-9բ: Մահ 449բ-50ա:*

51. Եզեկիէլ – *Նխ. 450բ: Գլ. 451աբ: Մրգ. 452ա-73ա:*

52. Թուղթ եւսեբի – *473բ-4ա:*

53. Համաբարբառ – *Կանոնք 475բ-82ա (նաեւ լուսանցքային):*

54. Համանայնութիւն նախասացեալ գլխոցս – *483ա:*

55. Մատթէոս – *Նխ. 483ա: Գլ. 482բ: Աւ. 484ա-97ա:*

56. Մարկոս – *Գլ. 497ա: Նխ. 497ա: Աւ. 498ա-506բ (ունի «Յարուցեալ Յիսուս»):*

57. Ղուկաս – *Նխ. 506բ: Գլ. 506բ-7ա: Աւ. 508ա-22ա:*

58. Յովհաննէս – *Գլ. 522ա: Նխ. 522ա: Աւ. 523ա-33բ (ունի «Իրք չնացելոյ կնոջ»):*

59. Գործք առաքելոց – *Յոջբ. 533բ: Յոջբ. («Ողբ») 533բ-4ա: Դիր 534աբ: Գլ. 534բ-5ա: Ընթերց. 535աբ: Գիրք 535բ-48բ:*

60. Թուղթ Յակոբայ – *Յոջբ. 548բ: Գլ. 548բ-9ա: Թուղթ 549ա-50ա:*

61. Թուղթ Պետրոսի Ա. – *Գլ. 550աբ: Թուղթ 550բ-2ա:*

62. Թուղթ Պետրոսի Բ. – *Գլ. 552ա: Թուղթ 552ա-3ա:*

63. Թուղթ Յովհաննու Ա. – *Գլ. 553ա: Թուղթ 553ա-4բ:*

64. Թուղթ Յովհաննու Բ. – *Գլ. 554բ: Թուղթ 554բ-5ա:*

65. Թուղթ Յովհաննու Գ. – *Գլ. 555ա: Թուղթ 555ա:*

66. Թուղթ Յուդայի – *Գլ. 555ա: Թուղթ 555աբ:*

67. Աղետս եթագի – *555բ-6ա:*

– ԺԴ Թուղթ Պօղոսի – *Յոջբ. 556ա-8ա: Վկ. 558ա: Բովանդ. ընթերց. եւ վկ. 558ա-61բ: Յանկ 561բ:*

68. Ած Հռոմայեցիս – *Գլ. 561բ-2ա: Թուղթ 562ա-7ա:*

69. Ած Կորնթացիս Ա. – *Գլ. 567բ: Թուղթ 567բ-72բ:*

70. Ած Կորնթացիս Բ. – *Գլ. 572բ: Թուղթ 572բ-6ա:*

71. Ած Կորնթացիս Գ. – *Կորնթացւոց 576աբ: Պօղոսի 576բ-7ա:*

72. Ած Գաղատացիս – *Գլ. 577ա: Թուղթ 577բ-9ա:*

73. Առ եփեսացիս – Գլ. *579ա*։ Թուղթ *579ա-81ա*։

74. Առ Փիլիպեցիս – Գլ. *581ա*։ Թուղթ *581բ-2բ*։

75. Առ Կողոսացիս – Գլ. *582բ*։ Թուղթ *583ա-4ա*։

76. Առ Թեսաղոնիկեցիս Ա. – Գլ. *584ա*։ Թուղթ *584ա-5ա*։

77. Առ Թեսաղոնիկեցիս Բ. – Գլ. *585ա*։ Թուղթ *585բ*։

78. Առ Եբրայեցիս – Գլ. *585բ-6ա*։ Թուղթ *586ա-90ա*։

79. Առ Տիմոթէոս Ա. – Գլ. *590ա*։ Թուղթ *590ա-1բ*։

80. Առ Տիմոթէոս Բ. – Գլ. *591բ*։ Թուղթ *591բ-2բ*։

81. Առ Տիտոս – Գլ. *592բ*։ Թուղթ *592բ-3բ*։

82. Առ Փիլիմոն – Գլ. *593բ*։ Թուղթ *593բ*։

– Վերագիր, Թէլգրութ., Նաւարկութ. – *593բ*։

83. Յայտնութիւն Յովհաննու – Գլ. *594ա*։ Գիրք *594բ-5բ*, *603ա*, *596ա-9բ*, *604ա*, *600ա-1բ*։

84. Հանգիստ Յովհաննու – Գիրք *601բ-2բ*։

Լուսանցներում ունի աղբիւրների նշումներ, գլխատիտղոսներ տնտեսական, համաբարբառական, տրբագրութիւններ։

Բ. 1. *3ա-4ա* [Վազարայ Բաբերդացւոց Յառաջաբանութիւն Աստուածաշունչ սուրբ մատենիս] – Շնորհիւ Տեառն սկսայ... *ի մարդկանէ հրեշտակ առնէ եւ Որդի յԱստուծոյ անուանէ. եւ Քրիստոսի մարդասիրին փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն։*

2. *4ա* Երիգորի եռամեծի, որ այսպէս շարահիւսեալ է զՀին եւ զՆոր կտակարանս – *Որքա՞ն են եւ ո՞րք գիրք սուրբք... Միահամուռ՝ Հին եւ Նոր կտակարանք, ԳՒՔ. (3720)։*

3. *4բ-5բ* Վանական վարդապետին [Համեմատութիւն Հին եւ Նոր կտակարանացն] – *Երկինք՝ եկեղեցի, Արեգական՝ Քրիստոս եւ Աւետարանն... եւ Յանաստուն թաթգմանքն, աստուածաբան վարդապետք։*

4. *287ա-92ա* Սերոյն Եփրեմի Յովսէփ եւթե վահանգի – *Աստուած Աբրահամու, Աստուած Սահակայ... քան զայլոցն տայ գմասն, օրինակ մին գայս առնէ Յօսէփ եղբարցն ի բաժակէ։*

5. *292ա-300ա* Պատմութիւն Յովսէփ Գեղեցկան եւ Ասաենեթայ – *Եւ եղեւ յամին յառաջնումն... եւ յերրորդու աւուր մեռաւ որդին փարաւոնի, փառք Աստուծոյն մերոյ. ամէն։*

6. *602բ, 605ա-7ա* Ոտանաւոր չափաբերական նուաստ բանասիրէս [=Ճիշտակարան Վազարայ Բաբերդացւոյ] – *Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան անեղական, / Հօր եւ Որդոյ եւ սուրբ Հոգւոյն անքննական... Սրնոյ եւ գի եւ կերակրեա յայս մարմնական, / մինչեւ եհեսոյ գքեզ դէմ յանդիման։*

7. ա. *608ա-28ա* [Վազարայ Բաբերդացւոյ] Յանկ ի վերայ այբուբենից Աստուածաշունչ սուրբ մատենիս ըստ հայկական թուոց – *Աբէլի բանք... Քրիստոս է մի ընդ Հօր իւրում. Յովհան ԺԴ. ԺԷ., որում փառք, պատիւ եւ զօրութիւն յաւիտեանս. ամէն։*

բ. *628ա* [Վազարայ Բաբերդացւոյ] Յանկ Աստուածաշունչ սուրբ մատենիս, զոր ինչ որ ի Սուրբ գիրս ընթերցեալ լինի, եթէ հիմնաւոր գլուխն եւ եթէ կարմրագիր փոխ համարճն՝ գամենայն մի ըստ միոջէ կարճառօտաբար առ իմն փակեալ, զոր բացայայտեալ ցուցանէ առ ժայռն եւ երգահատ եւ նրբաճայեաց ընթերցողացդ – *Մ՛ով երիցս երանեալք... եւ ես՝ ձեօք հանդերձ, գտից առատ ողորմութիւն Աստուծոյ անբռնապատ աղերսիւն, որ է աւրհնեալ յամենայն արարածոց յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

գ. *628ա-35բ* [Վազարայ Բաբերդացւոյ] Յանկ ի վերայ այբուբենից Աստուածաշունչ սուրբ մատենիս՝ ըստ լաղինացոց թուոց – *Աբբահայր՝ հայր Տէրդ, Արդիմեթիք՝ մարտակից եւ հալեցեալ Երուսիայի... Քրիստոս է պատիւ Աստուծոյ. ի մաս է. ՔՁ., Ք. Կորն. Դ. Դ., Ծրր. Ի. Գ.։*

Ք. միաւորի նիւթերը տե՛ս ձեռ. 351, 3բ-6բ, 562ա-95բ։

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, 1847 թ.

Գ. թերթ 595բ-ճա միջեւ Քարտուղար՝ Յ. Էմին, աննանց/// ոռոյ/// պատուիրել վասն նշանակելոցն ի վերահոգ առնել զարժանաւոր տնօրէնութիւն եւ զվախճանէն առաքել կոնսիստորիին յայտարարութիւն առ 1ն փետրվարի 1847 ամի մատուցմամբ ընդ այն օրինա///։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

1. *4ա Աւգնեա՛, Հոգի Սուրբ, Աստուած ճշմարիտ, մեղաւոր գծողիս։*

348ա (ատ. լս.) Այս խաչնշանէս մինչեւ ի միւս խաչընշանն լաղին Աստուածաշունչ գրոց մէջն կա այս կարգովս։

450ա Եղո՛ւկ եղո՛ւկ է քեզ, թշուա՛ռ, / գիտես զբարին, կու գործես չար, / հառաչեա՛ եւ ծունր կըրկնեա՛, / չտանջիս դժոխքն անդադար, / սուրբ չկեցար Աստուածատուդ յիմար, / զարթի՛ր քնոյ, արա՛ քեզ ճար, / փոխան այսօր կիգօդ հուրն է, / եւ անքուն որդուքն, զոր դուն ծընար, / եա՛ Աստուածատուս մտօք խաւար, / բարեաց ունայն, մեղօք զարդար, / ով ընթեռնու՝ վայ տա գեղոյս, / չյաւրհնեցի զԱստուած բարերար։

607ա Աւարտեցաւ Աստուածաշունչս այս սիրական՝ / Հին եւ Նոր կտակարանքըն լիական / Թուականիս հայոց մեծաց եւ աբեթեան / հազար [ի]ննսուն, է. աեւլի (1648) յարաբարեան, / ի յերկիրըս Պարսից պանդխտական, / ի քաղաքըս Ասպահան՝ Շօշ կոչական, / հայրապետին մերոյ տգղին աբեթեական / տէր Փիլիպպոս կաթողիկոսն էշմիածնեան։

2. *601բ* (Ծաղկոցի) Ձծագիօղ Աստուածաշունչ սուրբ տառիս՝ Հայրապետն յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած յիշողն յիշեսցէ յիւր միւսանգամ գալստեանն. ամէն։

3. *97ա (ստացողի) Ջըստացօղ Աստուածաշունչ մատենիս՝ գլօճա Պետրոսն աղաչեմ յիշել ի Տէր, եւ դուք յիշեալ, լիշիք։*

312ա Ջըստացօղ Աստուածաշունչս սուրբ մատենիս՝ զբարեմիտ եւ գհեզահոգի խօճա Պետրոսն, հանդերձ ծնօղօք եւ ամենայն զաւմօք եւ գաւակօք, յիշեցէ՛ք։

403բ Ջըստացօղ Աստուածաշունչս սուրբ մատենիս՝ գխօճա Պետրոսն, հանդերձ ծնօղօք. ամէն։

404բ Ջըստացօղ Աստուածաշունչս սուրբ մատենիս՝ գհեզահոգի եւ զբարեմիտ, քրիստոսասէր խօճա Պետրոսն եւ գկողակիցն իւր՝ զՅանճասն, զորդիքն իւր՝ զՊօղոսն, զՄինասն եւ զՅովաննէսն, նաեւ զվերջինն կողակիցն՝ զԹաճկուհէն եւ զորդին՝ զՂուկասն, զոր Տէր Աստուած ի չարեաց պահէ. ամէն։

450ա Ջըստացօղ սորա յիշեցէ՛ք՝ գխօճա Պետրոսն մոք ճարտար, բերան մի ողորմեա՛ ասէք, Տէր ողորմի ձեզ հաւասար։ Այլ եւ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զխօճա Պետրոսն եւ գծնօղսն իւր՝ զՎէֆիջանն եւ զՇուշանն եւ գկենակիցսն իւր՝ զՅանճասն, եւ զորդիքն իւր՝ գխօճա Պօղոսն եւ զՄինասն եւ զՅովաննէսն, այլ եւ գգնտեղան իւր՝ Հոփսիմէն, Մարիամն, զՇուշան ծաղիկն եւ զՈսկին եւ զվերջին կենակիցն իւր՝ զԹաճկուհէն եւ զորդին՝ զՂուկասն, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի ի միասնագամ գալստեանն իւրոյ. ամէն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

*636ա (1665 թ., բոլորգիր) Փա՛ռք եռահիւսեակ անձնաւորութեան եւ եգակի բնութեան հրաշագան բանիս, քանզի անջառեալ դիմաւք եւ հաւաքեալ էութեամբ ո՛չ սկիզբն որոյ սկսեալ ճառեսցի եւ ո՛չ վաղճան, որով եզերեսցի, այլ զոր ասեմք բնաւ մի կուսանամք, մանաւանդ թէ հեռանամք անորակ եւ անքանակ, համազօր եւ համահաւտ տէրութեանն։ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաՀիտեանս։ Ա՛րդ, ճշմարտահոգ եւ մակացու արանց գործ է զերեւելի կենցաղս միշտ ստել եւ ընտրել, եւ ի բարեացն ստացուածս քանալ եւ ժողովել, եւ ի չարեացն հրաժել եւ փախչել, այլ է եւ յոյժ գժուարագատ կենցաղոյս իրք, եւ կարաւտ եմք աւգնականի եւ ձեռնտուի, զի մեզ հոսանուտն որպէս գկայուն կարծեսցուք, վասն որո ամէնարհնականն՝ Հայրն եւ արարիչն մեր, շնորհեաց բանականացս բան եւ հանճար՝ ի ձեռն գրոց, որով կարողանամք ուղղել զմահկանացու կենցաղս ընթացք, զոր ի տնաստուութենէ Հոգւոյն Սրբոյ յաւրինեալ կարգեցին բազմագէմ եղանակաւ ի գարդ եկեղեցւոյ եւ ի պայծառութիւն մանկանց նորո Միութեան, եւ միշտ աւրհնեն տովս զամենաւրհնեալ գԱստուածն յաւիտեան, զի ի սմանէ վկայքն զօրացան, նահատակքն գինեցան, կանայքն արիացան, արքն քաջացան, որ եւ զաստիականն ի բաց ատտադրեալ գաստուածային յաւէտ ընկալան, վասն որո ճառեցաւ յաղագս ընտրելագունից ի Գիրս Սուրբ ամենայն, զի վայելուչս տեսանի կարի քաղցրութեամբ բղսատրակացուցանել զընթացս, որ ի ձախողի ընդ որս շրտեալ ի նոյնակէ, որ ի սուգակունի ունէր նըկատումն եւ եզափոխեալ ի նմանէ՝ զարմանալի ընկալան ընթացս, որ զդէպն փոխադրի անդրաւ եւ անպատում կեանն, վասն որո ընտրելեացն ասեմ գերազանցիցին վերասլացելոցն ի կաճառս գուարթնոցն անճառականանց, որով յիշատակաւ միշտ գովին ի սուրբս Միոն, որ եւ հանդգնի նոցին իսկ տեսանի բարիբարոյ խառճաւ Իմիրզան անարտուղի դնացս, որ իսկոյն բնութեամբ է ի բնէ միշտ ձկտեցուցանել զսէրն ի նոյն, վասն որո յեռեալ սիրով ի զաւդումն մարգարէին յեսայեա ի նոյն յորդալի եւ սիրասիրուն բառբաս, որ |636բ| ասէ. Երանի որ ունիցի գաւակ ի Սիոն եւ ընտանեական նոցա եղիցի երուսաղէմ, վասն որո կարի սիրով եւ անճառելի փափագանաւք ընկալաւ վերջին յիշատակ Աստուածաշունչ գիրքս այս սուրբս արդար արՀ|նանց իւրո եւ գալալ ընչից, որ ունի եւ լիապէս առ յինքն պարտութեալ գիրքս բովանդակ գՀին եւ գնոր կտակարանաց, վասն որոյ ի նկատումն մշտակայնի մշտաշարժ ունէր ի սոյն եզանակի, որ ըստ երկնայնոցն լինէր մշտախորհ ըստ սրբազանին Պաւղոսի, որ ասէ. Չվերինն խորհեցարո՛ւք, ուր Քրիստոս նստի, որով դրդեալ եւ որդորեալ սիրով շնորհի եւ ըստ բղխմանէ մտաց առատութենէ, որ ունի առ յոյսն քնափց, եւ տեսեալ յոյժ ագնուագոյն գարդարեալ զանազան գունաւորութեամբ երկնասարաս եւ ադինաքաստակ, ոսկեզատ եւ կարի պայծառափայլութեամբ, որպէս տեսանի իսկ Աստուածաշունչ մատեանս յայս, եւ ցանկացաւ սաստիկ սիրով եւ յոյժ փափագմամբ աստուածային եւ անապական գանձուս յայս Ջահկեցի Հայրապետի որդի խոճայ Իմիրզան, զի եղիցի արձան եւ յիշատակ յաւիտենական գոա ըստ հոգւոյ իւրո եւ բարեբարոյ ծնաւղացն՝ Հէրապետին եւ մաւրն՝ մահտեսի Շահնիկարին եւ հանգուցելոցն առ Քրիստոս եւ կողազգին՝ Կուլումին եւ որդոցըն՝ Ջաւարիային եւ Յակոբին եւ նորաբոյս թոռանցն՝ Հէրապետին եւ Աբգիմսեհին եւ համօրէն մերձաւորաց եւ ազգականաց իւրոց եւ համայն հանգուցելոցն, որ առ Քրիստոս։ Եւ ետ յիշատակ գոա անջնջելի եւ անանց առ սուրբն Սիոն, բարձրաբերձ գահն եւ յերկնաքաւաւսակ աթոռն, Երընջակու Սուրբ Կարապետ յորջորջեալ գահն մեծ, ի վայելս սրբազան Տարցն անդի վերդիտողացն եւ աշակերտեալ սրբանըէր մանկանցն նոցա, որք ի կիրթ եւ ի վարժմունս հրահանգս են ներընկալեալ շրջադրութեամբ եւ պարագրութեամբ սրբո Կարապետին մեծի մենաւրանի, զի որ ակամբ հայի եւ անարգութեամբ դիտէ՝ պատժի, եւ որ անհոգ եւ անփոյթ եւ անփոյթ լինի ի սա, բարկութիւն ի Տեառնէ ընկալցի, կամ գողք եւ յափշտակողք սորա անէծս կալցեն եւ Յուդայի առցեն, եւ այնք,

որ անտիրոջ կալ|637ա|ցեն՝ համայն պատժելոց մասնակիցսցին եւ ընդ չարան պատժեսցին։ Եւ արդ, տուայ հրաշագան մատեանս այս եւ աստուածագործ Աստուածաշունչս խոճայ Իսիրզան Ջանկեցի, ի թվականութեանս հայկականի սեռի ՌՃ. եւ ԺԴ. (1665) ամի, ի ծովապատ եւ լաքքայարան քաղաքն ըմնամնպատ, այլ եւ հայրապետութեան Հայոց Մեծաց տեառն սրբոյն Յակոբա, որ ի Սուրբ էջմիածինն, այլ եւ թագաւորութեան եւ ի մեծ բռնակալութեան իսմայէլացոց եւ հագարացոց ի վերայ բազում ազգաց եւ ազանց քրիստոնէից եւ այլասեռից սոկթան Մահամատին։ Եւ արդ, այսու ամանակի տեառն սրբոյն Յակոբա, որ ի Սուրբ էջմիածին հայրապետ, ի սորա յաւուրս եղեւ խռովութիւն մեծ եւ վրդովումն յոյժ անպատմելի, զի եղիազար ոմն նորաընձիւղ հերձուածող, տեղապահ սուրբ աթոռոյն Երուսաղեմայ, ոչ շատացեալ փառացն, զոր ունէր, ցանկացաւ յափշտակել փառք հայրապետական սուրբ աթոռոյն էջմիածնի ճշկրտիւ հանգոյն սատան Սաթայկի նմանեցաւ գոյ, որ եւ առիծվեցաւ Իբեւիայ գայթագղիչ, որ եւ եղեւ իսկովին գայթագղութիւն եւ սահեցուիչն տատապեալ ազգիս հայազնի եւ նոր իմն հուր բորբոքեալ ի տունս Հայոց, զի ոչ գոյ հնար շիջանել նարդեանս, յարեալք ի վերայ իրերաց՝ վարդապետ առ վարդապետս, քահանայս ընդ քահանայս, ժողովուրդս ընդ ժողովուրդս, այր ընդ այր եւ կին ընդ կինս, սիրելիս ընդ սիրելիս, են եւ կան, եւ կան այսպէս ի տագնապս մեծ, որ եւ ընդմիմեալ պղծոյն Մարտիրոս քաջ վարդապետն Ղրըմեցի, եւ անկան ի դուրս արքային մեծի, եւ գտեղի նորա կալաւ աստուածաբան վարպետն Մարտիրոս՝ հրամանաւ կայսէր, եւ նա վարդապետ կա. եւ մրուր չարութեան ոչ պարզեցաւ եւ կա եւս նարդանս հուրն ի բորբոք, զի զվաղճան գործոյն Տէր գիտէ։ Եւս բնաւին կարճոյ գնկուցի անքաւ չարութեանց անցից, զոր էանց նա եւ զլինելոցն գինչ է Տէր գիտէ, որպէս կամի, եղիցի քոտ Տեառն կամաց։ Եւ արդ, երեւս անկեալ պագաւոյ հանդիպողագդ յայսմ սուրբ եւ աստուածագարդ մատենիս՝ յիշելով վերագրեալ անունսն ի սէրն Քրիստոսի, ի ժամ ազօթիցն, զի ներեսս գմնացեալ եւ գդնացեալ յանցանսն, որ ընդ մեզ, ջնջեսցի ձերային սուրբ ժախթանաւքդ, եւ ողորմութեան ցաւիկն անձրեւեսցի ի շարաւալի յոսկերս մեր՝ առ ի բու|637բ|սուցանել յարն աներեկի վերանալ ընդ Քրիստոսի, զի եւ ինքն Քրիստոս զիշողդդ եւ զյիշեցեալսս առ հասարակ արժանի արասցէ երանեաւետ ձայնին, ի փառս ամենազաւր անուան իւրո, որ եւ նմա փառք ի մէջն եւ աւրհնութիւն ընդ Հօր իւրում եւ Սուրբ Հոգւոյն ի մշտնջենական կեանսդ եւ անվաղճան։ Փա՜ռք, մեծութիւն, զաւրութիւն, իշխանութիւն յառաջ քան զամենայն յաւիտեանս եւ յայժմ եւ յամենայն յաւիտենից. ամէն։ Հա՛յր մեր, որ յերկինս, սուրբ եղիցի։

2. *Թղթէ եղուստ Թ. 594-595 միջեւ, վրան՝ ԺԸ-ԺԹ դդ., շղագրուած «Քարտուղար Յ. Էմինի»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին «Աստուածաշունչ (3)», 1ա՝ «18, 2՝ 2587, ՌՂԷ. — 1648, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2588

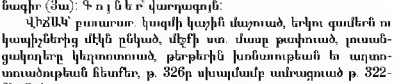
ՆԵՐԱՆԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ, ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԴՐԱՋԱՐԿ

ՁԿԳ. — 1294

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՁՈՂ՝ Բաւական եաժիչա։ ԿԱԶՄՈՂ՝ Առաքել (1299)։

ԹԵՐԹ՝ 445։ չգրուած՝ 1բ-2բ, 445բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Ի×12 (Ի՝ 10, Զ, Ժ 4, ԺԱ, Ի 6, ԺԲ 7, ԺԳ 13, Լ 11)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 25x17։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (20x12)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 138ա)։ ՏՈՂ խառն՝ 21-26։ ԿԱԶՄ՝ չագանակագոյն դռոմսգագդ կաթի, դռնակով, միշուկը տախտակի. աստառը չագանակագոյն կոտա, դռնակիները՝ կապոյտ կոտա. յուսանգակռոյներ՝ կասմիր։

Նմուշ 138ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ — Կ ի ս ախ ո ւ ա ճ Յա։ Լ ու ս ա ճ ց ւ ա գ ա ր ի՝ բուսական, թռչուն (3ա)։ Ջ ա ր դ ագ լ ի՝ կենդանագիր (3ա)։ Գ ա յ ն ե ր վարագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բուսատար. կոպոլի կաշին մաչուած, եղիւս գոմեշի ու կապիչներից մէկն ընկած, մէջի ստ. մասը թափուած, լուսանցակողերը կեղտոտուած, թերեւին խոնաւութեան եւ ադտոտուածութեան հետեւեր, թ. 326բ սխալմամբ ամրագրած թ. 322-ձի միջեւ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3ա-41բ* Աստուածախուժք եւ տիեզերական ժողովն Տարսոնի, որ եղեւ ի համաձեռնարկ կաթողիկոսին Հայոց Գրիգորէ՝ երբաւորդոյ սրբոյն Ներսէսի Կլայեցւոյ, եւ ի բրիստոսասպասակ արքայէն Հայոց Լեւոնէ՝ սակս միութիւն եկեղեցւոյ, ատենական խաւսք մեծին եւ սրբոյն Ներսէսի այնմ աստուածապատի հաւատի աթոռակալի եւ աստուածախաւս վարդապետի — *Մ՛վ հարք սուրբք եւ վարդապետք ճշդմարտութեանն... զի եւ ընդ նմա նորին շնորհիւն լիցուք խաղաղարարքս որդիք Աստուծոյ Հաւր անվազճան խաղաղութեան արժանաւորապէս փառաւորել գՀայր եւ գՈրդի եւ գՍուրբ Հոգի։*

Բ. *41բ-6բ* [Ներսէսի Լամբրոնացւոյ] Խնդիրք հոռոմոց ի հայոց

Տե՛ս նեռ. 732, 347բ-53բ։ ա/41բ-6բ։ բ/46բ։

Գ. *47ա-210ա* Նեռէսի եպիսկոպոսի Կիլիկեցւոց Տարսոնի՛ ի խորհրդածութիւն վասն ուղղափառ հաւատոյ եկեղեցւոյ, որ ի սուրբ Երրորդութենէն եւ ի տնաւրէնութենէն Քրիստոսի

Տե՛ս ձեռ. 441, 1ա-45ա: ա/47ա-61բ: բ/61բ-78բ: գ/78բ-87բ: դ/88ա-105ա: ե/105բ-119բ: զ/120ա (կրկն.՝ 105ա): է/120ա-32բ (կրկն.՝ 119բ՝ Քանզի, որ մինչեւ յայժմ... այլ ինչ նշոյլ իմաստից ի վերայ): ը/132բ-42ա: թ/142բ-3ա: ժ/143ա-5ա: ժա/145ա-7ա: ժբ/147ա-8ա: ժգ/148ա-9ա: ժդ/149ա-ժե/149բ-50բ: ժզ/150բ-1ա: ժէ/151ա-բ: ժը/151բ-3ա: ժթ/153ա-4բ: ի/154բ-5ա: իա/155ա-6ա: իբ/156ա-բ: իգ/156բ-8ա: իդ/158ա-9ա: իե/159ա-60ա: իզ/160ա-3բ: իէ/163բ-70բ: իը/170բ-1բ: իթ/171բ-2բ: ի/173ա-բ: ւ/173բ-4ա: ւա/174ա-7ա: ւգ/177բ-80ա: ւդ/180ա-1ա: ւե/181ա-բ: ւզ/182ա-4ա: ւէ/184ա-92ա: ւը/192ա-201բ (201ա եւ ես վասն դի հաւատացի, յաղագս որով խաւսեցաս, եւ սուտ ասեմ գայտորիկ մտածութիւնս, սիրալիր մտաւք կարեւոր համարեցա նուաստս յոքունց Նեռէսս, զի ասել զանուն աստ խրատացի է ի փառս խորհրդածութեան սրբոյն պատարագին եւ խորհրդածութիւն առ մեզ ասանդել ի սրբոյն Յոհաննու Ոսկիբերանի սահմանադրութենեցն: Ազաչեմ ընդունել սիրով. եւ թէ այլ ոք քան զմերս այլ ինչ մեր գիտեցկացուցանէ գնոյնս, եւ զնորայն ի փառս Քրիստոսի եւ ի պարծանս եկեղեցւոյ յորում ասրնի նա յաւիտեանս. ամէն): ւթ/202ա-3բ: իա/203բ-10ա:

Դ. *210ա-412բ* [Մեկնութիւն Պատարագամատոյց աղօթից, արարեալ Նեռէսի Լամբրոնացւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 441, 45ա-117բ: *Յանկ/յիք*: ա/210ա-բ: բ/210բ-5բ: գ/216ա-բ: դ/216բ-9բ: ե/219բ-20բ: զ/220բ-8բ: է/228բ-9բ: ը/229բ-30բ: թ/231ա-բ: ժ/231բ-2ա: ժա/232ա-3բ: ժբ/233բ-5ա: ժգ/235ա-բ: ժդ/235բ-43ա: ժե/243բ-4բ: ժզ/244բ-5բ: ժէ/245բ-6բ: ժը/246բ-55ա: ժթ/255ա-բ: ի/255բ-60ա: իա/260ա-բ: իբ/260բ-5ա: իգ/265ա-7բ: իդ/267բ-8բ: իե/268բ-70ա: իզ/270ա-բ: իէ/271ա-բ: իը/271բ: իթ/271բ-2ա: ւ/272ա-բ: ւա/272բ-5բ: ւբ/275բ-7ա: ւգ/277ա-8բ: ւդ/278բ-9բ: ւե/279բ-80բ: ւզ/280բ-2ա: ւէ/282ա-6ա: ւը/286ա-7բ: ւթ/287բ-92բ: իա/293ա-7բ: իաա/297բ-5ա: իաբ/298ա-բ: իազ/298բ-9ա: իադ/299ա-300ա: իաե/300ա-1բ: իազ/301բ-2բ: իաէ/302բ-3ա: իաբ/303ա-5ա: իաթ/305ա-7ա: ի/307ա-բ: իա/307բ-20ա: իբ/320ա-1ա: իզ/321ա-3ա: իդ/323ա-8ա: իե/328ա-31բ: իզ/331բ-42բ: իէ/342բ-5բ: իը/345բ-63բ: իթ/363բ-4ա: լ/364ա-6բ: լա/366բ-8ա: լբ/368ա-78ա: լգ/378ա-9բ: լդ/379բ-80բ: լե/380բ-1բ: լզ/381բ-3ա: լէ/383ա-6բ: լը/386բ-7բ: լթ/387բ-8ա: խ/388ա-9բ: խա/389բ: իբ/389բ-91բ: իգ/391բ-2բ: իդ/392բ-9ա: իե/399բ-400բ: իզ/400բ-1ա: իէ/401ա-2ա: իը/402ա-բ/402բ-4ա: ն/404ա: նա/404բ-5ա: նբ/405ա: նգ/405ա-12բ:

Ե. ա. *412բ-24բ* [Նեռէսի Լամբրոնացւոյ] Հարցաւճնութիւն առ աւրէնս Քրիստոսի եւ հաստատութիւն, թէ ո՛չ է պատ զվիճակ եկեղեցական աշխհանի ձգել ընդ մարմնական տոհմութեամբ — *Շնորհաւքն Աստուծոյ, որում ի վեր քան զարժանն էդաք ընդունակ... եւ ո՛չ ինդրէ զիւրն, բմբռնելով ես բերիմ*:

բ. *424բ-32բ* Վերստին հաստատութիւն ոչ ժառանգեցուցանելոյ ազգատոհմի զառաջնորդական պատիւ ի պատմութենէ հարց մերոց — *Քանզի ի Քրիստոսէ եւ յիւրոցն բաւականապէս ուսաք... առ սուրբ հարսն մեր շնորհաւքն Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս. ամէն*:

գ. *433ա-41բ* Ի նոյն խորհուրդ դարձեալ, յորում եթէ զմեռս ազգ ունիմ՝ իշխանութիւն դատել, եւ ո՛չ գայլս — *Աւետ երբեմն երանելին Յովք... Փա՛ռք, պատիւ եւ իշխանութիւն այժմ եւ յեկեղեցին անդրանկաց յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉԱՈՒԹԵԱՆ ՅԱՒՄԱՆԱԿԻ

1. (*դրչի*) *61բ ՔՒարսեղ յիշեցէ՛ք ի Տէր (նման՝ 142բ, 143ա, 181բ, 233բ, 235բ, 245բ, 255բ, 265ա, 298բ, 299ա, 301բ, 375ա)*:

178ա (ստ. լս.) Ո՛հ, թէ ի՛նչ ի մեծ նեղութիւն կան քրիստոնէք ի սովոյն:

181բ (ստ. լս.) Ո՛հ դառն վշտիս եւ անբերելի ապետիցս, թէ ի՛նչ ի մեծ նեղութիւն կան քրիստոնէք ի սովոյն:

192ա Տէր Յիսո՛ւս Քրիստոս Աստուած, բա՛ց զամենեցուն միասի՛ սրտի մտաւք լսել զքաղցր ճառս եւ առնել:

201բ Ով քրիստոսասէր եւ սրբազան ընթերցողք, յորժամ պատահէք այսմ հոգելից եւ լուսաւոր վարդապետութեանս սրբոյ առնս Աստուծոյ Նեռսիսի եւ ընթեռնոյք կամ աւրինակէք, յիշեցէ՛ք ի Տէր զյուսափառեր եւ զիշատաւական ծառայս սրբոյ երրորդութեանն զՔարսեղ երաժիշտ եւ գծնողսն իմ զՊապիաւս եւ զՏիկին եւ զքոյսն իմ, եւ զհամագգիսն եւ զամենայն ճշմարիտ հաւատով հանգուցեալսն ի Քրիստոս, եւ թողութիւն մեզոց գայցեցէ՛ք ի յամենառատ Տեառնէն, եւ արժանաւորիլ մեծ շնորհացն զուարթ երեսաւք տեսանել զքաջ սիրելին մեր զՔրիստոս ի միւսանգամ գալստեանն եւ աջակողմեան դասուն արժանաւորիլ, եւ որ առաւն է ի տուրս բարեաց, ձեզ՝ յիշողացո՛ւ, եւ մեզ, որ յիշեցիքա՛՝ |202ա| պարգեւեսցէ զհանգիստ յաւիտենական կենացն եւ զանսպառ ուրախութիւնսն եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

243ա Գրողի սորին եւ իւրոցն եւ ամենայն հաւատացելոց մեզաց թողութիւն հայցեցէ՛ք ի Քրիստոսէ, եւ Աստուած ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի. ամէն:

243ա (ստ. լս.) Այսաւր մեծ տրտմութիւն հանդիպեցաւ յանհաւատ եւ ի չուն մարդոյ:

273բ (ստ. լս.) Բացէ՛ք զաչուիտ, |274ա| լսեցէ՛ք, լսեցէ՛ք, լսեցէ՛ք:

292բ եւ մեզ՝ բազմամեղացս Բարսղի եւ ծնողաց իմոց |293ա| եւ եղբարց եւ քերց, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն (նման՝ 305ա):

302բ Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմեա՛ց քո հաւատացեալոցս:

351ա (ստ. լս.) Ո՛հ, թէ այսաւր ինչ կերեաց զմիտս իմ սաստանալ պետի խորհրդով:

392բ Բա՛ց, Տէ՛ր, գունկն մեր առ ի լսել:

409ա (ստ. լս.) Ո՛հ, զվատ արհեստս ի գրչաց:

430բ (ստ. լս.) Ո՛հ, զտարտամս:

441բ Փա՛ռք անճառելի եւ անքննելի, անպատմելի

եւ անիմանալի, անակնքան եւ անժամանակի, եզականի եւ ապեղեակ փառաց սուրբ Երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն յափտեան եւ յափտենից յափտեանս. ամէն, ամէն Ռ. (1000)։ Որք հանդիպիք տխմարատանջ գրոյս, զսխալեալն եղրայրարար ուղղեցէ՛ք եւ մի՛ |Բ|442ա|նամանաւանդ մուսք նախատէք, զի անհմուտ գոլով գրչութեան գրոյ եւ սրելոյ գրչի, բայց վասն կարեաց գրեցի եւ՝ Բարսեղ Նուասս փիլիսոփայս եւ տրուպս յորդիս եկեղեցոյ, եւ ի կենցաղս աշխարհի մեծաւոր եւ անսպառ խոստովանող Քրիստոսի, դիւրաշարժս ի մեղս եւ դժուարշարժս յարդարութիւն, ապիկարս յոքունց եւ ախմարս ի գրչաց, փափագելի սրտիւ եւ ջերմեռանդն սիրով եւ ըղձալի յաւժարութեամբ ցանկացող եղէ այսմ աստուածախաւս մատենի, զոր արարեալ է տեառն Ներսեսի հոգելից վարդապետի եւ տիեզերաց լուսաւորչի՝ ըստ ասելոյն աստուածաշունչն Դաւթի, թէ՝ Պատուիրանք Տեառն լոյս են եւ լոյս տան աչաց, այլովքն հանդերձ։ Ըստ այսմ հրամանի զաշխատս ի բաց եդի, շնորհիւ Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի սկսա եւ նորին ողորմութեամբ յանդ հանեալ աւարտեցի զգիրս սուրբ՝ Պատարագի մեկնութիւնն, ի պէտս մեզոցեալ անձին իմոյ եւ յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ ծնողաց իմոց, եւ ի պէտս մանգանց եկեղեցոյ, զի եթէ պատահեսցի այր ինդրող սորին եւ փափաքէ ըմբռել ի կենսատու աղբերէս յայսմանէ եւ կալցէ շնորհս գիտութեան եւ գտանիցէ գան, հրճուացի ի վերս սորա եւ ուրախութեամբ արկցէ ընդ պարանոցս եւ լաւ համարի գան, քան զանգնս պատուականս եւ զմարգարիտս գեղեցիկս, քանզի եւ է իսկ, զի սայ է դուռն երկնից, |442բ| բանալի արքայութեան, ճանապարհ մոլորելոց, հաց քաղցելոց, ազբեր ծարաւելոց, պարծանք արդարոց եւ յոյս հաւատացելոց, եւ ամենայն ինչ, որ պատուական է, չազէ գան, զի սուլաւ արդարք հաստատեսցին ի գործս բարիս եւ մեղաւորք զղջութեամբ զարդարութիւն ընկալցին, եւ ամենայն ոք, որ փափաքէ ըմբռել ի քաղցրահամ եւ ի կենսատու բաժակէս յայսմանէ, կեցցէ եւ զկեանսն յափտենականս ժառանգէ, ըստ որում կարի գրեցի ձեռամբ իմով եւ աշխատութեամբ, որպէս եւ հրամայէ Տէր Յիսուս, թէ՝ Գանձեցէ՛ք ձեզ գանձս յերկինս, եւ աստուածային առաքեալն, թէ՝ Գանձ հոգեւորական ունիմ զքեզ աստուածային բարութիւն, եւ դարձեալ Տէրն ասէ, թէ՝ Որ արբուսցէ բաժակաւ ջուր ցուրտ յանուն աշակերտի, ոչ կորուսցէ զվարձս իւր։ Եւ գրեցի զսա ո՛չ վասն մարմնաւոր ագահութեան, այլ յիշատակ ինձ եւ իմոցն եւ ամենայն հաւատացելոց, որպէս յայտնի եւ մեզ ամենեցունն, որ ընդ մահու դրաւել եմք, եւ անհնար է ումեք աղատել ի մահուանէ, այլ եւ ոչ կարողացի ոք ի ստացուածոց իւրոց տանել ինչ զկնի ի գերեզմանն, բայց միայն գործս, եթէ բարի, եւ եթէ չար։ Երբ հաստատեցի, որ ամենայն ունայն է եւ աստ մնալոց է, լաւ համարեցա, որ զկնի փոխման իմոյ յաստեացս փոխանակ ոսկո |443ա| եւ արծաթոյ եւ այլ գոյից, ստացուածք գրեանք գտանին, քան զայլ ինչ, զի գիրքն՝ եթէ՛ յաւազակաց գողացի, եթէ՛ յայլազգեաց յափշտակի, եթէ՛ այլ ոք առնու, եթէ՛ գնով եւ եթէ՛ անգին, ընդ որ երթս եւ շրջագան, դարձեալ ի վանք եւ յեկեղեցի ժողովի՛ ընդ ձեռամբ եպիսկոպոսի, քահանայի, սարկաւագի եւ կրաւնաւորի եւ մնասցէ անջինջ յիշատակ։ Եւ եղեւ զրաւ գրչութեանս յաշխարհին Կիլիկիայ, ի յանապատս Դեազարկ, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Թորոսի եւ այլ սրբոցս։ Արդ, գրեցաւ սա ի թուականիս հա[յ]ոց ՉԽԳ. (1294), ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի հեգի եւ հեղինակի եւ իմաստասիրի, եւ ի թագաւորութեանն Հեթմոյ բարեպաշտի եւ աստուածասիրի եւ յոյժ հռետորականի եւ գիտնականի Հին եւ Նոր կտակարանաց. եւ ի վերս այսոցիկ առաքինասէր վարիւք կացեալ յերիտասարդական հասակին աղաւթիւք, պահաւք, գեհնաշխատութեամբ, տքնութեամբ, հսկմամբ եւ այլ բարուքն ողորմած, աղքատասէր, մարդասէր, անոխակալ, անյիշաչար, քաղցր եւ հեզ առ ամենեսեան, որոց եւ այրեաց խնամիչ եւ դարմանիչ, յիշատակ նորա աւրհնութեամբ [եղիցի]։ Եւ եղեւ սկիզբն գրելոյ սորա յայնմ ամի, յորժամ նկն անասրէն սուլտանն Եգիպտոսի բազում գաւրաւք եւ անթիւ հեծելազք ի վեր|443բ|ա անառիկ դղեկին եւ հայրապետական աթոռոյն Հռոմկլային, եւ պաշարեալ գնա բազում պատնիշաւք եւ բազում հեծելազք եւ հետեւակաւք, եւ ըղձմբաքար կանկնեաց ի նմա թուով երեսուն եւ հինգ՝ ընդ մեծ եւ ընդ փոքր, եւ ծեծէին զպարիսպ բերդին քարիւ եւ ի նեղքս ի բերդն ձգէին քարինս մեծամեծս եւ փոքունս, եւ ձգէին նետս ի նոսա եւ սպանանէին զմարդ եւ զանասունս, եւ էր ի մեծ վտանգի եւ ի նեղութեան եւ ի տարակուսի քաղաքն այն յանաւրէն ազգէն հագագացոց, եւ ոչ ոք մտանէր եւ էլանէր առ նոսա, զի յամենայն կողմանց պաշարեալ էին զքաղաքն զայն, եւ ոչ ուստեք հասանէր ուզնական նոցա, այլ միայն առ բարձրեալն Աստուած աղաղակէին, գոչէին, արտասուէին արք եւ կանայք, ծեր եւ տղայք, երիտասարդք եւ կուսանք, ըստ որում ողորմեսցի մարդասէրն Աստուած եւ փրկեսցէ ի ձեռաց անաւրինաց, եւ ոչ լուաւ նոցա Աստուած, ըստ այնմ, թէ՝ Յորժամ համբառնայցէք զձեռս ձեր ի վեր, դարձուցից զերեսս իմ ի ձէնջ, եւ դարձեալ՝ Զի՞նչ ապուտ է գալ բողոքել ձեր առ իս, եւ ինձ՝ ոչ լսել ձեզ։ Եւ այսպէս անբարկանալին Աստուած, որ յամենայնի գիմածն է եւ ողորմած, վասն բազում մերոց եւ ծուլացեալ անաւրէնութեանց, զոր գործեաք, էած ի |444ա| վերս մեր գգաւազան բարկութեան արգարագատ իրաւանց իւրոց եւ խրատեաց գմեզ հայրական գթովք, եւ մատնեաց զհոյակապ եւ

գոհչակաւոր, զանառիկ դրեանց գիւղայն եւ զաթոռն հայրապետութեան ի ձեռս անաւրէնն գոռոզին եւ քաղմագլուխ վիշապին՝ արքային եգիպտացոց, եւ արար սպանումն եւ գերութիւն մեծ եւ աւեր սաստիկ, եւ զբազումս ի սուր սուսերի մաշեցին, եւ ո՛չ եղեւ համար եւ թիւ գերելոցն եւ կոտորելոցն: Նա ո՞վ ոք բաւական իցէ պատմել զեկեղեցեացս աւերումն, զորուրբ սեղանոց կործանումն եւ զանաւրոց եւ զսպասուց սրբութեանց տաճարաց Աստուծոյ զափշտակութիւնն, զսպանումն քահանայից, զդերութիւնն սարկաւագաց, զխաչատառականս կուսանաց, զանարգանս ամուսնացելոցն, զի ո՛չ ակն առնուին յալեաց ծերոց, եւ ո՛չ խնայէին ի մանկութիւն երիտասարդաց, եւ ո՛չ ողորմէացան արդար տղաց, այլ ի սուր եւ ի մահ եւ ի գերութիւն մատնեցան, եւ ի վերա այսորիկ՝ հրով այրեցին զքաղաքն, եւ զհայրապետն մեր՝ գտէր Ստեփանոս հանդերձ եպիսկոպոսաւք եւ քահանաւիք եւ սարկաւագաւք եւ բազում ժողովրդովք, արամբք եւ կանամբք եւ մանկտովք ի գերութիւն վարեցին յաշխարհն եգիպտացոց:

Արդ, աղաչեմ |444բ| զամենեսեան, վասն սիրոյն Քրիստոսի, զի որք ասկտիք ի սմանէ կամ ընդաւրինակէք, գաշխատողս սորա՝ գԻսրաեղ նուաստ երաժիշտ եւ գծնողս իւր եւ զազգատոհմն իւր յիշեսջիք ի Քրիստոս եւ խոշորութիւնս եւ սխալանացս, որ ի սմա, անմեղագիր լերո՛ւք, զի ախմար էի, պակասամիտ, այլ յաւժարութիւն իմ եւ սէր ստիպեաց զիս սկսանիլ, եւ բազում աշխատութեամբ գրեցի: Արդ, որպէս եւ է, սիրով ընկալարո՛ւք եւ ծողութիւն մեզաց խնդրեցէ՛ք ի Քրիստոսէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն, որ գմեզ սրտի մտաւք յիշէ, աւրհնի յԱստուծոյ, յիշեսջիք եւ զբարէպաշտ վաճառականն գՍարգիս, որ յայսմ ամի հանգեաւ ի Քրիստոս, յիշատակ նորա աւրհնութեամբ [եղիցի]:

1294 թ. Բարսեղ երաժիշտը աւարտել է ձեռագիրը եւ գրել յիշատակարանը. 1299 թ. ձեռագիրը տարուել է Տարօնի Առաքելոց վանք, ուր Թորոսը վերջին երկու քերթը եւ յիշատակարանը փոխել է, ինքն է գրել եւ ավելացրել է իր յիշատակարանը, տե՛ս ժԳ. դ. միշ-ը, էջ 729-32 (590):

2. *177ա (ստացողի) Տ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ց ստացողի գրոյս եւ իւրոցն եւ ամենայն հաւատացելոց. ամէն (նման՝ 210ա, 219բ, 244բ, 260բ, 297բ):*

180ա Տ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ց ստացողի գրոցս Բարսղի եւ ծնողաց իւրոց եւ եղբարց եւ ամենայն հաւատացելոց. ամէն (նման՝ 215բ, 228բ, 270ա, 287բ, 399ա, 412բ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *441բ (1299 թ., բոլորգիր) Ստացաւ մատենիս գարհիեպիսկոպոսն գտէր Աբրահամ եւ գծնաւղսն իւր յիշեսջիք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր, աղաչեմ, ով մանկունք նոր Սիոնի, յիշեսջիք եւ զեկեկելիս գԹորոս, զոր սակաւ նորոգեցի, զի եւ դուք յիշեալ լիցիք առաջի Աստուծոյ բարեաւ նորին խնամոց. ամէն:*

444բ Ես՝ տէր Աբրահամս, որպէս յորդիս եկեղեցոյ, հարկ եղեւ գնալ ինձ յերկիրն Կիլիկեոյ, ի տեսութիւն սրբազան կաթողիկոսին՝ տեառն Գրիգորիսի, եւ հանդիպեցա այսմ աստուածահոն տաճիս. եւ ի վարդւոյ հետէ ցանկացող եղէ այսմ աստուածախաւս մատենիս, ստացա զսա գանձ պատուական եւ յիշատակ հոգոյ եւ ի վարժումն մանկանց եկեղեցոյ, եւ բերի զսա |445ա| յաստուածաճաճ ուխտս մեր, ի գաւառս Տարաւնոյ, ի դուռն Սուրբ Առաքելոցս, որ կոչի Ղազարու վանք, եւ լցի՛ գոր պակասէր եւ նուու կազմել ի թուականութիւնս ՉԽՀ. (1299): Արդ, աղաչեմ զամենգունս եկեղեցո ես՝ թարմատարս տէր Աբրահամ, որք հանդիպիք այսմ տառի, մեզաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք մեզ եւ մերոցն ամենայնի, եւ մի՛ որ իշխեսցէ հանել զսա ի Սուրբ Առաքելոցս, եւ որ ոք յանգգնի հանել, պատժի յԱստուծոյ եւ ի Սուրբ Առաքելոցս, եւ ի մէնջ: Ընդ նմին եւ զԱռաքել կազմող գրոյս յիշեսջիք յաղաւթս աղաչեմ:

Տե՛ս ժԳ. դ. յիշ-ք, էջ 854-5 (689):

2. *1ա (1522 թ., անարուեստ բոլորգիր) Ջրեմուրատս զԳոհարՄելէն յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ որ զիս յիշէ, [այ]ժանի արասցէ, Քրիստոս զինքն յիշի յիւր ողորմութեամբ, գրեցաւ ի թվին ՋՀԱ. (1522): Փա՛ռք:*

3. *1ա (ժԶ. դ., նոտրգիր) Զփափաճող գրոցս եւ գնդունող Հոգով Սուրբ տաճիս Խաչատուր [քահանայն] յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ որ գմեզ [յիշ]ման արժանի [արասցէ] մի՛ յիշեսցի յանուն նորա/// ԻԹ: Հ: Ի: Ջ: Ճ: Ջ: Ա///:*

ԳՐԱՁՔՈՐՁ՝ *1ա՝ «Հաշտարար սուրբ քր[իստոնե]այք, յորժամ ամբա[նա]լք գձեռս ձեր]»:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՔ՝ *2ա բոլորակ, մէջտեղում թագապատակ գինանշան՝ "Печ. Ахалцыхской градской полиціи":*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «Հ[ին] 20, 2588, ՁԽԹ. – 1294, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 2ա՝ «Հ[ին] 176/15», կազմի մէջքին՝ «Ներս. համբ. Ստեփաքանութիւն (2)»:*

2589

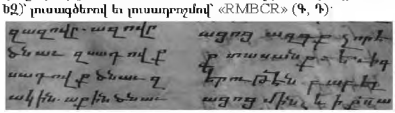
Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ՈԽԹ. – 1200

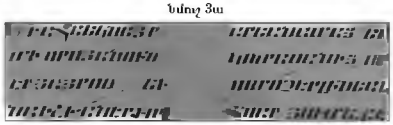
ԳՐՔՋ՝ Սարգիս սարկաւագ: ՄԱՂԿՈՂ՝ Հայրապետ հեյ.: ՍՏՑՈՂ՝ Կոստանդին հեյ.:

ԹԵՐԹ՝ 338: ՊՐԱԿ՝ 1-31x12 (1, 8, 12, 13, 16, 26՝ 11, 2, 6, 29՝ 10, 9, 11՝ 7, 15՝ 6, 17, 31՝ 13, 25, 27՝ 8): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵ-

ՍՈՒԹԵՒՆ՝ 23,3x19։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (19.5x14.5)։ ԳԻՐ՝ ոսկագիծ երկաթագիր (նմոյշ 195ա), 2բ-3բ, 265բ՝ բոլորգիր՝ ժԸ. դ (նմոյշ՝ 3ա)։ ՏՈՂ՝ 19-21։ ԿՆՔՄ՝ շագանակագոյն կաշի, միջոցկը տախտակ, աստառը շագանակագոյն մետաքս. լուսանցադրերը՝ կապոյտ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ + Դ-Ջ, չքրուած թուղթ (Ա-Գ, ԸՀ)՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «RMBCR» (Գ, Դ)։

Նմոյշ 3ա

Նմոյշ 195ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ - Մաատեաս՝ 1բ, Մարկոս՝ 97բ։ Կ ի - ս ա խ ո ր դ ա ՛ 2ա, 98ա, 158ա, 265ա։ Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, բոլորակներ։ Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր. մարդագիր։ Գ ոյ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, ոսկի, սեւ, սպիտակ՝

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. Մարկոսի նկարբ սպասարուած, գունաթափուած, մազաչաթթ չոբազածութիւնից կծկուած, խոր եզրաճաստուիկ լուսանցազարդերը վնասուած, լուսանցակողերի կապոյտը թափուած կազմը եւ Ա-Բ, Ե-Զ պահպանակները Ի դ ի, թ. 2-3 եւ 265՝ ընկած թերթերի փոխարէն ԺԸ դ լուցամներ են, քան պայմ՝ 2ա էջի կիսախորանը եւս ԺԸ. դարի է, թ. 11-2ի եւ 111-2ի միջեւ 2ական, թ. 87-8ի, 113-4ի, 137-8ի, 271-2ի, 270-80ի, 280-1ի, 287-8ի միջեւ 1ական թերթ կտուած-հանած, թ. 15-6ի, 119-20ի, 268-9ի, 314-5ի միջեւ 1ական, 116-7ի միջեւ 2, 336-7ի միջեւ 4 թերթ ընկած, ուրոյ թերթեր սխալ տեղադրուած. թ. 113բ պիտի է լինի 17-8ի միջեւ, կարդալ 17բ, 113բ, 113ա, 18ա թ. 124բ՝ 122-3ի, 298բ՝ 113-4ի, 315բ՝ 323-4ի, 324բ՝ 314-5ի, 336բ՝ 333-4ի միջեւ։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *2ա-96բ, 113բ-ա* Աւետարան Մատթէոսի (չիմ Ե. 5-23, Զ. 15-25, Իզ. 49-59)։

2. *98ա-157բ, 298աբ* Աւետարան Մարկոսի (չիմ Գ. 40 - Ե. 21, Ե. 32-41, Զ. 35-56, Է. 30 - Ը. 3, ԺԲ. 7-17)։

3. *158ա-264բ* Աւետարան Ղուկասու։

4. *265ա-338ա* Աւետարան Յովհաննու (չիմ Ա. 42-51. Գ. 5-17, Ե. 16-24, Է. 33-44, Է. 3-14, Ի. 4 – ԻԱ. 15)։

Առ. յա-ներում ութի համաթարթառ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *338ա ///ի ծն/// ժամանակի սովոյ եւ ///։*

2. *1բ (ծաղկողի. նկարի մէջ) [Քրիստոս Աստուած] ողորժեա՛ ստացողի [տո]րա Կո[սան]նու[ի], զի մեծաւ ջանիւ եւ սերտ սիրով ետ գրել զսա ի վայելումն անձին իւրոյ եւ ի բարէխաւսութիւն մեզաց իւրո[ց]։*

3. *338ա (ստացողի) [Շնորհիւ բարեաւ]րին Աստուծոյ, որ գաւրացուցանէ զանգաւրս եւ կանգնէ զանկեալս եւ ի յոյս բարեաց ածէ պլուսահատեալս, որ եւ զիս՝ զանարժանս արժանի արար հասանել յաւարտ գրոյս։ Քանզի եւ՝ Կոստանդնի քահանայ՝ տրուպս եւ անարժանս, ներողութեամբն Աստուծոյ ցանկացաւ եւ խնդրեցի զմեծագին մարգարիտս զայս ըստ բանին Տեառն եւ վաճառեցի զամենայն |338բ| զկեանս իմ ստանալ զսա յաղքատ եւ ի դառնաքեր ժամանակիս բաղում ջանիւ եւ խանդաղատալի սիրով, զի թեպետ եւ ոչ գոյին ինչք պատրաստականք ըստ մեծամեծ նիւթից, սակայն սէր աստուածային փափագմանս մոտացումն արար յոչ կարեմն, քաջալերեաց եւ առատապէս շնորհեաց ծախս սուրբ Աւետարանիս, զոր սկսեալ սարկաւագին Սարգսի գրով աւարտեաց, ծաղկեցաւ երանկաւք ի ձեռն Հայրապետ քահանայի, ի թուականութեանս հայոց ՈԽԸ. (1200), ի թագաւորութեանն Յունաց Անկլոսի, ի դիտապետութեանն Հայոց տէր Գրիգորիսի Ապիրատ անուն կոչեցեալ, յերեքտասան ամի առման Երուսաղէմի, եւ յերրորդումն ամի թագաւորութեանն Հայոց Լեւոնի բարեպաշտի, ի բռնակալութեանն այլասեռից Ոզմնատնիի։ Եւ՝ Կոստանդնի/// (վերջը թափուած)։*

«Ի թուականութեանն հայոց ՈԽԸ. (1200), ի թագաւորութեանն Յունաց Անկլոսի, ի դիտապետութեանն հայոց Տէր Գրիգորիսի Ապիրատ անուն կոչեցեալ, երեքտասան ամի առման Երուսաղէմի եւ յերրորդումն ամի թագաւորութեանն հայոց Լեւոնի բարեպաշտի» մասը ժԲ. դ.ի ձեռքով կրկնօրինակած Պետ. Գան-ին։

Տե՛ս ե-ԺԲ. դդ. յիշ-ք, էջ 307, 2՛՛ 307։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (ԺԷ. դ., բոլորգիր) Եւ՝* Մարտիրոս քահանայս, որդի Հայրապետին, *որ ամի զսուրբ Աւետարանս ի գնոյ ի Քեհիրան, ի դուռն* Սուրբ Լուսաւորիչ՝ յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց։ *Ով որ հակառակի սուրբ Աւետարանիս՝ ծախելով կամ գոգնալով կամ տանելով, մասն գՅուդայի առցէ։ Կարդացո՛ղք սուրբ Աւետարանիս, զմեզ յիշեցէ՛ք միով Տէր ողորմայիւ, եւ Աստուած գձեզ յիշէ ի իւր միւսանգամ գալուստն, գԱմէնն հրեշտակքն ասացեն եւ զեղիցիմ ձեզ։*

2. *97ա (ԺԷ. դ., նոտրգիր) Քրիստոս Աստուած աւրհնէ զԱրջայ Յովհաննես մուդրահին գՔրդսականին, որ ստացաւ զսուրբ Աւետարանս ի ձեռաց այլազգաց՝ յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց, հա(յ)րն իւրոյ՝ <եւ մ> Թումայինն եւ մայր իւրոյ՝ Ամբ<ամբ>արիճն եւ եղբարն իւր՝ Ստեփաննոսին եւ առա մերձաւորաց. ամէն։*

Յաջորդում է ԺԸ. դ-ի 7 տողանոց մի այլ յիշատակարան, որ գրեթէ լիովին ընջուած է, կարդացւում են առանձին տառեր։

3. *158ա (ԺԷ. դ., նոտրգիր) Եւ՝ մեմ գ աա տո ոո եբ ոո («Ներսէս») խաղ՝ փոխարինագիր եւ գումարագիր ծածկագրութեամբ) վարդապետ գրեցի առաջին։ ՈԽԸ. (1200)։*

4. *249բ (ԺԷ. դ., բոլորգիր, ստ. լս.) Քրիստոս Աստուած ողորմի ի խոջայ Յովհէս մոգոսաւոն, որ ստա-*

ցաւ զԱւետարանին ի միտս առեալ եւ ծնողաց իւրոց եւ՝ առա մերձաւորաց իւրոց՝ հարւր իւրոյ՝ Թումանին եւ մաւր իւրոյ՝ Ամբարիկ եւ եղբարս իւրոյ՝ Սահականոսին եւ կեն/// (շար. եղրահատած-կտրած)։

5. *1ա (ԺԲ. դ., շղագիր) Յամի Տեառն 1148 գրեցաւ սուրբ Աւետարան։*

6. *2ա (ԺԲ. դ., շղագիր)* Աւդոթեանց Վասիլին է։

ՆՇՈՒՄ *պհպ. Ամ՝ «2589», պհպ. Գ՝ «2^{դր} 25, 2589, ՌՃՓ. - 1200», ներդիր թերթ (վերջում)՝ «ԺԲ. 25. 5.*

Աւետարան – Ի սկզբան Մատթէոսի Աւետարանին են բոլորագիր, ուղղաձիգ, երկաթագիր, ի տեղիս-տեղիս ծագկագարդ գրեալ ի վերայ մագաղաթի, ի հայրապետութեան Տալոց տէր Գրիգորիսի Ապիրատ կոչեցելոյ, ի թագաւորութեան Տալոց Լեւոնի, ստացօղ գրոցն է Կոստանդին քահանայ, նկարողն է Հայրապետ քահանայ, Մարգիս սարկաւագ, ի վերջն ունի յիշատակարան, ՈՒՓ. (1200), կաշեկազմ»։

2590

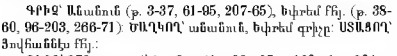
Ա Ի Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԺԴ. դար, Ռ–ՃՁԵ. – 1708

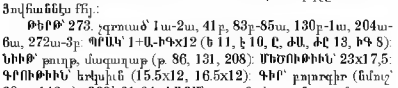
ԳՈՂԹՆ

ԳՒԹՔ՝ Ա(ա)նմուն (ք. 3-37, 61-65, 207-65), եփրեմ ւիղ. (ք. 38-60, 66-203, 266-71)։ ՍՂՂԿՈՂ՝ աճմունն, եփրեմ գրիչը։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Յովհաննէս ւիղ.։

ԹԵՐԹ՝ 273. չգրուած՝ 1ա-2ա, 41ք, 83ք-85ա, 130ք-1ա, 204ա-ճա, 272ա-3ք։ ՊԱՐԱԿ՝ 1+Ա-ԻԳ×12 (ե 11, է 10, Ը, ժԱ, ԺԸ 13, ԻԳ 8)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, մագաղաթ (ք. 86, 131, 208)։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 23x17,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (15.5x12, 16.5x12)։ ԳԻՒ՝ բոլորգիր (ճմուղ՝ 90ա, 146ա)։ ՏՈՂ՝ 21-24։ ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը դրոշմագարդ կտաւ. լուսանցակողքերը՝ կարմիր ՊԱՀԱՊԱՆԱԿ՝ Ա, ք. 1 + ԲԳ, չգրուած թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմներով՝ թագ, աստղ, կիսալուսին, սիրտ, խաղողի, «T D»։

Նմուշ 90ա

Նմուշ 146ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 2ք, Մարկոս՝ 85ք, Ղուկաս՝ 131ք, Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ 206ք։ Կ ի ս ա ն ո ւ ա ծ՝ 3ա, 86ա, 132ա, 207ա։ Լ ո ւ ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ քուսական, տաճառ, խաչ, քերուճ։ Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ մատղագիր, քուշագիր, կենդանագիր, ճաճգուցագիր։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, սեւ, սպիտակ, ճառջին, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, ոսկի։

Աւետարանիչների նկարները, կիսախորանները տարբեր ծաղկոցների ու ոճի գործեր են։ Մարկոս, Ղուկաս եւ Յովհաննէս աւետարանիչների նկարները յաւելուած-ներդիրներ են (տե՛ս Պրակ եւ նիւթ)։

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, ու փեղկի կռտուքերը եւ գամերից մէկն ընկած, լուսանցակողքերի կարմիր թափուած, թերթերը հիմիի կարից թուլացած, կան ադտոտուածութիւնն հետեւներ, հիմիերի եւ եզերի մուլուածքներ ճոռոգուածկարկատուած ԺԹ. դ. ոճ եփրեմ գրչբ լրացրել է նախկինում գրուած եւ անկայտ պատճառով թերի մնացած ձեռագիրը։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *3ա-33ա* Աւետարան Մատթէոսի։

2. *86ա-128ա* Աւետարան Մարկոսի *(127բ-ՅԱ* Յարուցեալ Ցիսուս*)*։

3. *128բ-130ա* Գլուխք։ *130ա* Նախադրութիւն։ *132ա-202ա* Աւետարան Ղուկասու։

4. *202բ* Նախադրութիւն։ *203ար* Յանկ գլխոց։ *207ա-69բ* Աւետարան Յովհաննու։

Սո. լս. ունի համաբարբառներ, եղրային լս՝ գլխանիշ համարներ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

270ա Փա՛ռք, պատիւ եւ գոհութեամբ երկրպագութիւն ամէնառատ, ամէնիմաստ, ամենագօր, ամենագործ Հօր բարերարի եւ մարդասիրի, Որդւոյն միածնի եւ կենսատուի եւ Սուրբ Հոգւոյն նախախնամողի գամենայն արարածոց, այժմ եւ անդրաւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Բարւոյ ամենայն ոք ցանկայ, ոմանք մաանաց, եւ այլք՝ բոլորին, աստուածայնոյն աստուածասէրքն, եւ բանալ գայս ներքին մարդոյ՝ գիտել եւ ճանաչել զգիւրաքորձան եւ զապականելի կենցաղոյս վայելս, ձէ ընդ գոանկն արագ ունի եւ զեղծուածն, իսկ որոց բաց եւ լրատակ ունիցին զմտացն այս՝ եւ լուսատեսակ գիոգւոյն տեսարանս գանձեն անձանց իւրեանց անճողոպրելի շահս, որ միշտ է եւ գրաւ ունի գկայ ընդ Աստուծոյ եւ ոչ ակամ հատանի ի վնասակար գողոց, ուստի եւ |270բ| շառաւիղն քահանայի գործ Յովաննէս սրբաճուէր քահանայ ստացաւ գայս մատեանս աստուածային՝ յիշատակ իւր եւ ծնօղացն իւրոց՝ հօրն Մարութայ քահանային եւ մօրն՝ Եւային, եւ եղբարցն՝ Թեւանին եւ Սարգսին եւ ամենայն իւրոյ՝ Հազարվարդին եւ որդոցն՝ Մարութային եւ Պօղոսին եւ գուստրն՝ Գուլվարդն եւ Թոռն՝ Հաչիկն, որ է որդի Մարութին։ Յարձակալ յիշեցէ՛ք գտէր Յովաննէս եւ գեղբարսն իւր՝ զԹեւանին հանգուցեալ, այլեւ զՍարգիսն եւ կողակիցն իւր՝ զԹագուհին եւ որդին իւր՝ զԳրիգորն։ Յարձակալ յիշեցէ՛ք զքեռքն իւր՝ զՍաոայն եւ զՋանազանն եւ վարդապետն՝ տէր Սարգիսն եւ որդին՝ Վարդանն եւ գուստր՝ Մարիամն։ Յարձակալ յիշեցէ՛ք գտէր Յովաննէս եւ գկարգակից քահանայսն՝

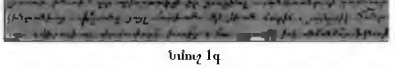
տէր Միխայէլն, տէր Մարտիրոսն, տէր Ստեփաննն՝ այս մեծ եկեղեցոյ՝ Սուրբ Աստուածածնի քահանայքն, նաեւ Սուրբ Սարգսի եկեղեցւոյ |271ա| քահանայքն՝ տէր Յակոբն, տէր Պօղոսն, տէր Վարդանն, տէր Ստեփաննն եւ զսարկաւագունսն եւ զբարեպաշտօն ժողովուրդսն յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք: Նաեւ եւս յիշեցէ՛ք զտէր Յովաննէսն, որ ստացաւ զսուրբ Աւետարանս եւ եռ վախճ եւ յիշատակ ի դուռն Սուրբ Աստուածածնին, եւ ո՛չ ոք քանայ հանել զսա ի դրանէ սորին: եւ էր ի ժամանակս հայրապետութեանն տեառն Աղէքսանդրի սրբազան կաթողիկոսի եւ առաջնորդութեան Սրբոյ աթոռոյն Թուման առաքելոյն տեառն Յոհաննու եւ այցելուի երկրիս Գողթնեաց: Յարձակեալ աղաչեմ զմանկունսդ նորոյ Սիոնի՝ որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ օրինակելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զտատացօղ սորին՝ զտէր Յովաննէսն եւ զգծօղ սորին՝ զնփերեմ մեղսամած քահանայս, որ Ք. գլուխ սուրբ Աւետարանիս գծագրեցիքմ հանդերձ ծաղկով եւ երկաթագրով եւ համարագրով, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք: |271բ| Եղեւ գրաւ գրչութեան սորա ի թվին հայոց ՌՃԽԷ. (1708), եւ յամսեանն սեպտեմբերի ԻԹ. (15):

ՆՇՈՒՄ՝ 1ա՝ «27, Հ[ր] 2590, Ռճ[ԽԷ]. – 1708ից առաջ, Մ[ելտոպ] եա[խակոպ]ս», կապի մէջքին. «Աւետարան (7)»:

2591

ՃՕԱՆ ՊԱԹԻՍՏԱ ՊՕՒԹԱ. ԲՆԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆ

ԹԵՐԹ՝ 143+1 (կրկն՝ թ. 1. գոյի էակոպում 1-71, որ է՝ 1գ-36ա). չգրուած՝ 1բ, 69ա-70բ, 103բ-5բ, 131բ, 139բ-ժ: ՊՐԱԿ՝ Ա-9x12 (ե 10)+1+Ա-Գ×12 (Ք 10) + Ա-Գ×10 (Ե 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսաթղթվենով՝ «St Pons», «GIOVANNI CHECCHI» եւ խեցեգործով՝ ՄԵՂՈՒԹԻՒՆՔ՝ 24,5×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիան (17×13): ԳԻՐ՝ նոտագիր (նմոյշ 1գ): ՏՈՂ՝ 30: ԿԱԶՄ՝ ծաղկաթուղթ, մչկէը, Ա, Ք փեղկերի հիմնամասերը եւ անկիւնները՝ կաշի, միջոցը ստուարաթուղթ. աստառ թուղթ. լուսանցակոպերը՝ դեղին. ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Ա (սկ.)՝ ապիտակ չգրուած թուղթ, լուսագծերով եւ լուսաթղթվով «VG»:

Նմոյշ 1գ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ հանգուցագիր՝ Գ ո յ ն՝ սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, Բ. փեղկի ստորին առտաին եզրը ծրուած, թթուսնութեան հետեւանքով ոչոչ էջերի գիրը աւտացուած ճակատակ երեսներին:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1գ-139ա [Ճաան Պաթիստա Պօրթա, Բնագանցութիւն]

– *1գ-2բ* **Նախերգանք** – *Բնագանցութեան մեծագոյն գիտ էին նախնի իմաստասէրք... ճանապարհ քաջագէգ հորդէ մեզ հասանել լերկրորդին ծանօթութեան:*

I. *2բ-68բ* **Բնագանցութեան առաջին մասն.** Հոգեբանութիւն – *Հոգեբանութիւնդ անուն ծագեալ ի բառիցդ հոգի եւ բան...*

1. *3ա-14բ* **Պրակ Ա. Ցաղագս բնութեան հոգւոյ** – *Հոգի բառիւ իմանամք զէակն խորհուն...*

ա. *3բ-7ա* **Գլուխ Ա. Պարզութիւն հոգւոյ** – *Ի նոյն իսկ ի բնութենէ խորհելոյ... որ է ասել միանգամայն եւ պարզ եւ բաղադրեալ:*

բ. *7բ-9ա* **Գլուխ Բ. Ցաղագս անմահութեան հոգւոյ** – *Ի պարզութենէ հոգւոյ հարկիւ հետեւիլ... ըստ պատկերի իւրում եւ ըստ նմանութեան:*

գ. *9ա-14բ* **Գլուխ Գ. Սկիզբն եւ գոյութիւն հոգւոյ** – *Որչափ քաջածանօթք եմք պարզութեան եւ անմահութեան հոգւոյ... տպաւորեալ եւս իցէ ի մեզ զգաղափարս դումոց (յօդուածք Ա-Դ):*

2. *14բ-68բ* **Պրակ Բ. Ջօրութիւմ եւ ներգործութիւմ հոգւոյ** – *Ի բանականն արուեստի խուն ինչ նշանակեցաք...*

ա. *14բ-23բ* **Գլուխ Ա. Զգայութիւն** – *Արդէն իսկ լրիւ ի բանական արհեստին... եւ ըմբռնումս զիմանալն զարտաքին տպաւորութիւնս (յօդուածք Ա-Զ):*

բ. *23բ-8ա* **Գլուխ Բ. Ջօրութիւն մտացեղոյ** – *Ասացաք ի բանական արհեստին... զորմէ յայլուր ժամ լիցի մեզ խօսիլ (յօդուածք Ա-Բ):*

գ. *28ա-37ա* **Գլուխ Գ. Յիշողութիւն** – *Անօգուտ էր մարդոյ զօրութիւն գոյոյոյ եւ խորհելոյ... որպէս տեսցուք ի բարոյականն իմաստասիրութեան (յօդուածք Ա-Դ):*

դ. *37ա-44ա* **Գլուխ Դ. Կամք** – *Կամքն է զօրութիւն հոգւոյ... եւ ընտրել զմին յաւէտ, քան զմիսն (յօդուածք Ա-Ե):*

ե. *44բ-6ա* **Գլուխ Ե. Ներգործութիւն** – *Ներգործութիւնն ընդհանրապէս բովանդակէ յինքեան... եւ ստոյգ յայտնութիւն բազմապատիկ փորձովք:*

զ. *46ա-8բ* **Գլուխ Զ. Գործ ընգեալ ի նախակարգեալ զօրութեանցդ** – *Յառաջին գիրս բանական արհեստին... եւ այլոյրութեամբ կալումն ի վերլուծութիւնս (յօդուածք Ա-Բ):*

է. *48բ-51բ* **Գլուխ է. Ունակութիւն եւ ազդումն բնաւորական** – *Ի նախընթաց գլուխդ տեսաք... բնաւծինս դնել ի սարդումն:*

ը. *51բ-4բ* Գլուխ Ը. Քուն, երազ, ինախօսութիւնք, ինաշրջութիւնք, զառանցանք եւ մոլեգնութիւնք – *Միաւորեա զայս ամենայն ի մի եւեթ գլուխ... որպէս թէ կատարելապէս ի մտի իցեն (յօդուածք՝ Ա-Ի)։*

թ. *54բ-6ա* Գլուխ Թ. Հովանոցակութիւն պղտկիս – *Ահ ի դոյզն բանս ամփոփել զքայս վայր... մինչեւ ցայսօր մեծաս մասամբ յանհատութեան ծածկեալք առ ի մէնջ։*

ժ. *56ա-9բ* Յաւելուած. Յաղագս հոգւոյ անբանից – *Զոր օրինակ ի տեսանելոյ յայլ մարդիկ... զոր պարզեւեաց Նոցա։*

ժա. *59բ-68բ* Ծանօթութիւնք հոգեբանութեան, ուր եղեալին յետ թուանշանաց կրկին գաւազանաձեւ գծիւ // հեղինակին են, իսկ առանց նշանաց եղեալն՝ ի մէնջ յաւելան – *1. Բացատրութիւն այսր կարծեաց... որ կատարի ի տասն ժամս եւ ի քանի մի վայրկեանս։*

II. *71ա-103ա* Բնագանցութեան մասն Բ. էակաբանութիւն կամ վերուծութիւն գաղափարաց եւ ծանօթութեանց, որ ի վերայ էակաց – *էակաբանութիւնն, որ նշանակէ ճառ կամ բան դէակաց...*

1. *71բ-80ա* Պրակ Ա. Սկիզբն գաղափարաց եւ ծանօթութեանց, որ յաղագս բնութեան եւ հանգամանաց մարմնեղէն գոյութեանց – *Ոչ ոք երկբայեսցի, թէ միայն զգայութիւնք են միջոցք...*

ա. *72ա-3բ* Գլուխ Ա. Թէ զիա՞րդ հասանէ հոգին ի ծանօթութիւն գոյութեան մարմնոյ – *Բննտիլեաքայ կազմեալ արձան մի... որպէս ի մօտոյ ունիմք տեսանել։*

բ. *73բ-5ա* Գլուխ Բ. Թէ զիա՞րդ ստանաւմ զգաղափարս ձեռն եւ հեռատութեան մարմնոյ – *Զառաջին առաջորեալք ընդ բանալ գաշտն... կրկին գոլով պատկերաց յերկուս աչս տպագելոյ։*

գ. *75ա-6ա* Գլուխ Գ. Զիա՞րդ իրք յիրեանց բնական դիրս տեսանեն... կրկին գոլով պատկերաց յերկոսին աչսն նկարելոց – *Թէ պատկերք իրաց գլխիվայր նկարին... մատն մի եւեթ տեսանի։*

դ. *76աբ* Գլուխ Դ. Զիա՞րդ լինի ուրոշել զմարմին եւ ուրուցիկ, կոնթարդ եւ գոգաւոր – *Պատկեր մարմնոյ իրիք, թէ հարթ իցէ... կարէ եղծանել վկայութիւն շօշափելեաց։*

ե. *76բ-7ա* Գլուխ Ե. Թէ զիա՞րդ շօշափելիք եւ տեսանելիք ուսուցանեն այլոց զգայութեանց ճանաչել զդիրս մարմնոյ, եւ զիա՞րդ զգայութիւնս մեր յայնոսիկ ածեմ՞ հայեցեալ իբր ի հանգամանս մարմնոյ – *Շօշափելիք ուսուցանեն պտեսանելիս... ուր զգունդ սովորաբար լոկ ըմբռնմունս ունիմք։*

զ. *77աբ* Գլուխ Զ. Թէ զիա՞րդ հասանէ մանուկն ի ծանօթութիւն զգայարանաց իւրոց եւ զիւրաքանչիւրոցն զգացմունս ի նոսա ածէ եւ ճոխ վարի յուրոշել զնոսաւոր իրս – *Այլ ծանօթութիւն, յոր հոգին ժամանէ... զորմէ ժամ է արդ խօսիլ։*

է. *78աբ* Գլուխ Է. Զիա՞րդ ստանան մանկունք զգաղափարս տարածութեան եւ կարծրութեան – *Առաջին գաղափար տարածութեան առանց երկբայութեան ծագէ ի շօշափելեացս... յայնժամ հնուկ յետոյ ձեւանայ ճըշգրիտ ծանօթութիւն կարծրութեան։*

ը. *78բ-9ա* Գլուխ Ը. Ուստի՞ ծագէ գաղափար մարմնոյ եւ էական եւ ճշգրիտ հանգամանաց նոսա որոշումն ի պատահականաց եւ յերեւութականաց – *Գաղափարք տարածութեան եւ այնպութեան... արժանապէս այս հանգամանք կոչեցան ճշմարիտք։*

թ. *79բ-80ա* Գլուխ Թ. Ծանօթութիւնք հանգամանաց, ստորոգելեաց, եղանակի... եւ նիւթոյ, հոգւոյ եւ ոգւոյ – *Բառդր հանգամանք... եւ անգիտելի առին էութիւնք իրաց։*

2. *80ա-103ա* Պրակ Բ. Սկիզբն գաղափարաց եւ ծանօթութեանց, որ ըստ համեմատութեանց – *Որպէս ի բանական արուեստին ասացաք...*

ա. *80ա-4բ* Գլուխ Ա. Համեմատութիւնք նմանութեան – *Այն ինչ երկու կամ բազում ինչ ընդ միմեանս բաղդատին... այժմու հանգամանք նորա ընդ անցելոյն (յօդուածք Ա-Ի)։*

բ. *84բ-92բ* Գլուխ Բ. Համեմատութիւնք համագոյութեան – *Յօդ. Ա. Միջոց, շարժումն եւ ժամանակ... որք երբեմն անլուծանելիք համարեալ լինէին (յօդուածք Ա-Ա հատուածք, յօդուածք Բ Ա-Զ հատուածք)։*

գ. *92բ-5բ* Գլուխ Գ. Համեմատութիւնք կցորդութեան – *Համեմատութիւնք կցորդութեան յիւրեանս պարագրէն... եւ բարոյական կցորդութեան պատշաճին (յօդուածք Ա-Դ, յօդուած Ա Ա-է հատուածք)։*

դ. *99ա-103ա* Գլուխ Դ. Բաղադրեալ համեմատութիւնք – *Համեմատութիւնքդ ցայս վայր խորհրդածեալք եւ զննեալք... տարերք են մարդկայնոյ երջանկութեան (յօդուածք Ա-Դ)։*

III. *106ա-31ա* Բնագանցութեան մասն Գ. Տիեզերաբանութիւն – *Տիեզերաբանութիւն յունարէն կոչի քօսմոլօղիա...*

ա. *106ա-9բ* Գլուխ Ա. Պէսպէս վարկածք նախնի իմաստասիրաց յաղագս սկզբան աշխարհի – *Ինամով իմն եւ ճիշտ բացատրութիւն... տարագիր եղեւ յԱթենայ (յօդուածք՝ Ա-Ի)։*

բ. *109բ-12բ* Գլուխ Բ. Հերոմոմ կարծեացդ – *Յորոց ցայս վայր ասացաւ... ըստ ճակատագիրն ի ծայրս գառանցանաց (յօդուածք՝ Ա-Ի)։*

գ. *113ա-23ա* Գլուխ Գ. Ձշմարիտ սկիզբն աշխարհի – *Յետ նշանակելոյ գպէսպէս կարծիս... կամ սակաւն չիշխեմք որոշել ինչ (յօդուածք՝ Ա-Դ)։*

դ. *123ա-6բ* Գլուխ Դ. Դիրք աշխարհի եւ ընդհանուր օրէնք սորա – *Երկարժամանակեալ դիտողութիւնք... ապաքոտ է բոլորովին եւ վրիպական։*

ե. *127ա-9ա* Գլուխ ե. Տարերք բաղադրութեան աշխարհի – *Նախ[իք] սովորաբար յորս տարերս եդին... ով կարիցէ որոշակի ասհմանել զայս:*

զ. *129բ-31ա* Գլուխ Զ. Կատարելութիւն աշխարհի եւ յաղագս ամենալաւութեան – *Որ միանգամ զուշ մտացն յառեցէք յերկինս... ժպրհեացին այդպիսում իմիք փոփոխութեան:*

IV. *132ա-9ա* Քննագնութեան մասն Դ. Քնական աստուածաբանութիւն – *Ազնուագոյն մասն քնագանցութեան է այն...*

ա. *132ա-5ա* Գլուխ Ա. Գոյութիւն Աստուծոյ – *Որք յայտնի ընդհարան ընդ գոյութիւնն Աստուծոյ... որոց արժան է գոյ ի նմին յԱստուած:*

բ. *135ա-9ա* Գլուխ Բ. Աստուածկելիք Աստուծոյ – *Յօդուած Ա. Յատկութեանց... եւ առ հոգւովնայեցիս, Պաւստոս, Վերգիլիոս եւ Իվրատիոս (յօդուածք Ա-Զ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆՉԻ

68բ Յիտալական լեզուէ լեզեալ ի մէջս ի Յոհաննէս դպրէ Տէր Կարապետեան Պոտաքցւոյ:

139ա Սկիզբն թարգմանութեանս յումիսի 7 եւ վախճանն ի յուլիսի 1, յամին 1827:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (ԺՔ. դ., շղագիր)* Քնագանցութիւն: Յիտալական քնագրէն ի հայ փոխեաց Յովհաննէս ս. կ. Տէրոյենց:

2. *139ա (ԺՔ. դ., շղագիր)* Թարգմանեալ է ամբողջ Քնագանցութիւնն ի Յովհաննէ պատուելոյ Տէրոյենց Պրուսացւոյ ի հայրենակից իմմէ (ստորագրութիւն՝ անընկալելի):

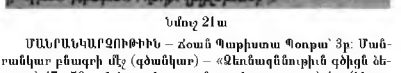
ՆՇՈՒՄ՝ *կազմատետ Մ «Հ[ին] 44», պհպ. Ամ՝ «Քնագանցութիւն, Հ[ին] 44/2591, 1827, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2592

ՃՕԱՆ ՊԱՓԻՍՏԱ ՊՕՒՐԱ, ԲՆԱԶՆՆՈՒԹԻՒՆ, ՁԵՌՆԱԶՆՆՈՒԹԻՒՆ

ՌՃՂԶ. – 1747

ԹՈՒՔ՝ 56. չզրուած՝ 1բ, 44բ, 46ար, 56բ: ՊՐԱԿ՝ 1-5x12 (1, 5՝ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով. ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 25x18,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (17,5x13): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմոյ՝ 21ա): ՏՈՂ՝ 35՝ ԿԱԶՄ՝ տպատառային դրոշմագարդ շագանակագոյն կաշի, Ա, Բ փեղկերին բռնծգով զարդաչրտանակ՝ մէջր բոլորակի մէջ ներգծուած վեցթեւ ասեղ, միջոյն ստուարաթոյր, ասեղաւր դեղին թուղթ. լուսագծակողերը՝ դեղին: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Դ + Ե-Ը՝ սպիտակ չզրուած թուղթ, լուսագծերով եւ լուսագրոշմով՝ եռամեկնիկ (սլից. Բ. Գ, Ե, Ը):

Նմոյշ 21ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձօան Պաթիստա Պօռթա՝ 3բ: Մանրանկար բնագրի մէջ (գծանկար) – «Ձեռնագնութիւն գծիցն ձեռաց»՝ 47բ-50ա: *Ի ա ա խ ո ր ա ն - գ լ խ ա զ ա ր դ*՝ 4ա (կիսաքոռաճի ներոյ՝ վարդ), 39ա: *Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ*՝ 19բ, 30ա: *Լ ու ս ա ն գ ա գ ա ր դ*՝ բուսական: *Ջ ա ր դ ա գ ի ր*՝ թռչնագիր, բուսական: *Գ ո յ ն ե ր*՝ կաւիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, ճարճրի, վարդագոյն, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, սեւ, սպիտակ, բոսնգ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. ուոյշ ելերի գիրք առաջնոյութեան ճակատակ հեռեներին՝ թ. 4-9, 13-4, 19-20, 24, 33, 38, 43՝ բրուայնութեան ճեռեռաճնով դեղնած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-45բ* [Տիտղ.] Գիրք Քնագնութեան բոլոր մարդկային մարմնոյ, արտահանեցեալ ի ձօան Պաթիստայէ Փօռթայնոյ եւ համաոտաեալ Ֆրանչիսկոս Սքէլլութոյ, թարգմանեցեալ ի Յօհաննիսէ վարդապետէ Կոստանդինուպօլսեցւոյ՝ ի զուարճութիւն հայկազունեաց, ըստ խնդրոյ պարօն Գասպարի՝ որդւոյ Խօճայ Սահրաբին, ի յիշատակ անձին իւրոյ եւ հոգւոց ծնօղաց իւրոց եւ ի վայելումն ընտանեաց նորին. ի փառս մեծագոյն Աստուծոյ

– *2ա* Տեսի առ հայկագին վանեռականս – *Նոր*ածին Քնագնութիւնս առ ձեզ դիմէ, ո՛վ եղբարք իմ սիրելիք ի Քրիստոս, որպէս զի ձեօք ճոխացեալ սիրեցցի ի մէջ մերազնեայց՝ առ ի ունել զտեղի պարծանաց ի մէջ գրեանցն հայկազունեաց, քանզի որպէս ի յինչ տեսաք, այսպէս եւ ինչք ի տեսաս պարծին: Եւ այս՝ Նախ ի փառս մեծագոյնս Աստուծոյ, երկրորդ՝ ի գուարճութիւն եւ ի հրճուանս ձեր, եւ երրորդ՝ ի վերաստացումն այցելութեանն վերնականի հայկորդին իւրոյ աղագաւ, վասն որոյ ընկալարո՛ւք զսա սիրով եւ ի կիր արկէ՛ք ըստ հաճոյից ձերոց նշմարելով ուշիմապէս զիրս շահասրս եւ օգտակարս ճառեցեալս ի սմա, քանզի ըստ իմում խոհման ի բազումս ձեզ եղելոց է պիտոյ եւ ի բազմաց ընդունելոց է գշուք խոհեմութեան, որովհետեւ սորին է գննել ոչ միայն զգաննագան բարուց եւ սովորութեանց, ախտից եւ մոլութեանց մարդկան եւ անասնոց, այլ եւ ընձեռելն գկերպ զսպելոյ գնոյնս, որ ամենեքեան իրաւի պիտոյանան մարդկային սովորութեան, այսինքն՝ ի չամուսնութիւնս եւ ի յընկերակցութիւնս, ի բարեկամութիւնս, ի խորհրդակցութիւնս եւ ի կառավարութիւնս անձին, հոգեկանս եւ մարմնականս, իսկ եւ ի խրախճանս եւ ի գբօսանս հաճեստս եւ պարկեշտս: Ոյոչ լերո՛ւք: Զի ձեր եմ ես ամենեցուն՝ ծառայ Յոհաննէս վարդապետ Կոստանդնուպօլսեան:

– *2բ* Նախերգութիւն առ երանեալ եւ փառաւորեալ սուրբն Գրիգորիոս Լուսաւորիչն եւ առաջինն հայրապետս Հայաստանեայց – *Ո՛վ յուսագգեաց*

հայրդ հայկապունեաց, սովորութիւն է ծառայից հաւատարմաց նուիրել տեարցն իւրեանց սեփականաց գպատուղ իւրայնոց երկանց առ ի վերաստացումն այցելութեան ուրուք փափաքելոյ ի բաց ձգելով զպատկառանաւն ծնեալս ի նուաստութենանց իւրեանց հոգեկանաց կամ մարմնականաց, որպէս զի նոքօք պերճացեալք դիւրապէս մարթիցին ժամանել ի նպատակն վախճանական զսոյն դիտաւորութիւն ունելով, եւ իմ վերընծայեմ քում վեհանձնութեանդ զդուստրաքեայ գայս աշխատութիւնս, զոր յանձն առի ըստ խնդրոյ պարօն Գասպարի Սահուատեան, ի յիշատակ անջնջելի հոգւոյ իւրոյ եւ ամենայն ընտանեաց իւրոց ի փառս մեծագոյն Աստուծոյ, բայց քանզի տեսանեմ ի յիս ամենեւիմբ զանընդունակութիւն առ այսպիսի պաշտօն սակս տարաձայնութեան իմոյս կենցաղավարութեան ի վարուց քոց սրբակրօնից եւ հրեշտակայնոց, ուստի խոնարհապէս թախանձեմ ի գթութենէդ քումմէ հայրական վերընդունիլ զսա ի ձեռանէ հիքոյս հոգւով հեզութեան եւ բարեգթութեան անտես առնելով զագետութիւն իմոյ անձին եւ առաւ ձեռնել ինձ գնպաստութիւն քոյոց ատենահասից բարեխօսութեանց ի տրամադրութիւն երկնային շնորհաց, եւ ազնուագործելով գայն սիրել քոյով օժանդակութեամբդ ի մէջ մեբազնեաց, զի ի սոյն ներմնացեալ միտք նոցին ոչ միայն ուշիմապէս ընտրիցէ զօգտակարս, այլ եւ խոհեմապէս փախիցի ի վնասակարից, ի գովելսն եւ ի փառս մեծագոյնս հեղինակին բնութեանց, յորում եւ յամենայնում հետեւիցի սիրով ի լրումն ըղձից քոյոց սրբութեանդ, որով եմ ես յաւիտեան անարդիւն ծառայ Յօհաննէս Բիւզանդեան չնչին քահանայ:

ա. *3ա, 4ա-18բ* Գիրք առաջին. Յաղագս թէ զիա՞րդ բնագրմամբ ի ձեռն նշանից երեւեցելոցն ի մարմնոյ մտածիցեն գհակամիտմունս հոգւոցն – *Պրակ առաջին. Յաղագս գիտութենանց դիւցազնականաց, սնոտեաց եւ խաբէականաց... ապա ուրեմն են օրբեզք: Աւարտ առաջին հատորի գրքիս (պրակք 1-33):*

– *3ա* Յաղագս բնագնութեան բոլոր մարմնոյ մարդկայնոյ եւ նորին օգտակարութեան եւ դիւցազնաբանութեան, ըստ որում ծնանի ի սկզբանց բնականաց: Նախերգութիւն գրեանն առաջնոյ – *Կերյարգութիւն արհեստի բնագնութենանն... յառաջադրեմք մեզ գայս արհեստս առ ի հռչակել:*

բ. *19ա-29բ* Գիրք երկրորդ. Յաղագս յատուկ նշանից եւ բաժանման բաղադրութեան մարդկային մարմնոյ – *Պրակ առաջին. Յաղագս գըլխոյ... եղնկուքս կարմրանշոյք նշանակեն զբարեխառնութիւն, եւ հետեւապէս՝ զբարեսիրութիւն (պրակք 1-16):*

– *19ա* Նախերգութիւն գրեանն երկրորդի – *Գրեցաք մինչեւ ցայդ, թէ... յերեսս բացայայտիցեն:*

գ. *29բ-38բ* Գիրք երրորդ. Յաղագս հաւագումարման նշանաց մարմնոյ մարդկայնոյ – *Պրակ առաջին. Յաղագս գօրութեանց եւ մոլութեանց հոգւոյն... եթէ իցէ ընձախակողման ծնկան, նշանակէ գբեղմնաւորութիւն (պրակք 1-18):*

– *29բ* Նախերգութիւն գրեանն երրորդի – *Ճառեցաք յանցեալ գրեանն... զի որ գրէնն ընթանայցէ կարգաւորապէս:*

դ. *38բ-44ա* Գիրք չորրորդ. Յաղագս կերպից եւ եղանակաց, որովք մտածնիցելոց եւ ճանաչելոց մերոց եւ այլոց ախտից, մոլութեանց եւ վատաբարութեանց դեղի եւ սպեղանիք պատրաստի կարեն – *Պրակ առաջին. Յաղագս, թէ որպէս անգէտ ոք կարիցէ լինիլ գիտուն եւ խոհեմ... ի կիր արիցէ զդեղս եւ զսպեղանիս, վերոյգրեցեալս ըստ եղանակի ուսուցելոյ: Վերջ բնագնութեան (պրակք 1-13):*

– *38բ* Նախերգութիւն գրեանն չորրորդի – *Ապացուցաք ի գրեանս նախասացեալս... ըստ այսմ եւ մեք սկսեցուք ճառել առաջ եդելոյս գրեանս հանդերձ տերամբ:*

– *45աբ* Ցանկ գրոց Բնագնութեան – *Գիրք առաջին. Յաղագս գիտութենանց գիւցազնականաց, սնոտեաց եւ խաբէականաց... Յաղագս թէ որպէս լիցիւ ոք կարիցէ լինիլ ամօթխած: Վախճան ցանկի բնագնութեան:*

Ձմմտ. Ձեռ. 4286, 5ա-113բ:

Բ. *47ա-56ա* Ձեռնագնութիւն բնական, թարգմանեցեալ ի հնոյն հեղինակէ

– *47ա* Նախերգութիւն գրոյս – *Կերյարգելի արհեստն ձեռնագնութեան... որք ծնանիլ կարեն ի գծիցն յայնցանէ:*

ա. *47բ-51բ* Ընձեռուած առաջին. Յաղագս բնական ձեռնագնութեան եւ բնութեան եւ պատճառաց գծիցն ձեռաց – *Գլուխ առաջին. Ձեռն բաժանին հասարակապէս յերիս մասունս... ի սոցանէ սկսանին ձեռնագնուք նախաճառել գիրոց բանականաց (գլուխք 1-24):*

բ. *52ա-5բ* Ընձեռուած երկրորդ. Յաղագս գուշակութեան հիմնեցելոյ ի գիծս ձեռաց – *Գլուխ առաջին. Յաղագս կանոնից ձեռնագնուաց... եւ օժանդակ լինին որսորդք, ձկնորսք, սուրհանդակք, կառավարք, ծովայինք եւ ջրավարժք, հիւանդք, գիճայինք, թէ ամուսնացեալք: Վերջ (գլուխք 1-23):*

– *56ա* Ցանկ գրոցս Ձեռնագնութեան – *Յաղագս բաժանման ձեռաց... Յաղագս բնութեան մոլորակաց: Աւարտ ցանկին Ձեռնագնութեան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տէ՛ս տիտղոսաթերթի 1ա:

56ա Յամի Տեառն 1747 եւ ի յամսեանն փետրվարի ԺԱ.ումն:

ԿՆՔԱՂՐՈՇՄ՝ *Պհպ. Աա. սեւ բանաքով բոլորակ՝ մէջտեղում թագապսակ դիմանշան. "Печ. Ахалцыхскои градскои полиціи"։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կապմի մէջքին՝ «Քնապնութիւն (2)», պհպ. Աա՝ «Հ^ր 157, 54, Հ^ր 46՝2592, 1747 թ., ԺՐ., Մ[եւոպ] եպ[իսկոպո]սո»։*

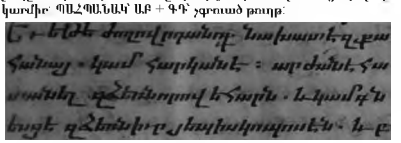
2593

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԵՐՉՆԿԱՑ

ԳՐԻՉ՝ Կառապետ Եղէց։ ՍՏԱՑՈՂ՝ պրն. Ֆռանկ։

ԹԵՐԹ՝ 236+1 (վրկն՝ թ. 1. յետագայի թերթակալում գ-մէէ, որ է՝ 1-235, կամպատած՝ \-Ւ-Ւ-, որ է՝ 1ա-128ա). չգրուած՝ 1ար, 232բ։ ՊԱԿՆ՝ Ա-Ե×12 (Ա. 11, Ե 10)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 24,5x17։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (18x12)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 46ա)։ ՏՈՂ՝ 21-2։ ԿԱՉՍ՝ շագանակագոյն գոդմազարդ կապի, միջտկը տափասակ. աստառը կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը կարմիր ՊԱՀՊԱՆԱԿ ԱԲ + ԳԴ՝ չգրուած թուղթ։

Նմոյշ 46ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա ս խ ո ւ ա ծ՝ 31ա, 185ա. ճ ա կ ատ ագ ր ո ւ թ ի ւ՝ 1գ, 1դ, 24բ, 150ա. Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ա ւ ո ր՝ բուսական, թռչուն, տաճար. Ջ ա ր դ ագ ի ր՝ թռչնագիր, մարդագիր. Գ ո յ ն ե ր՝ շագանակագոյն, վարդագոյն։

Վիճակ՝ բաւարար. խոնաւութեան հետեւանքով լուսանցագարդերի ներկը թափուած, թերթերը խոնջացած, ներկը տարածուած գոյացութերին, վերջին թերթերը ճպչային, թափուած, որի պատճառով րնկալիր թերի, լրացուած Ի դ ի նոյնվման թղթով, ի դ նաեւ վերակազմուած է ճիւն եւ նոր կազիների միակցումով, ճիւն կազմաստառով։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1գ-179բ* [Մխիթարայ Գօշի Գիրք դատաստանի]

Տե՛ս նեո. 485, 1ա-183բ։ *Նախդ./1ա-24ա։ Յանկ/24բ-30բ։ ա/31ա-3բ։ բ/33բ-40բ։ գ/40բ-2ա։ դ/42ա-5ա։ ե/45ա-6ա։ զ/46ա-7ա։ է/47ա-9ա։ ը/48ա։ թ/48բ-9ա։ ժ/49ա։ ժա/49ար։ ժբ/49բ-50ա։ ժգ/50ա։ ժդ/50ա-1ա։ ժե/51ա-2ա։ ժզ/52ար։ ժէ/52բ։ ժը/52բ-3ա։ ժթ/53ա։ ի/53ար։ իա/53բ։ իբ/53բ-4ա։ իգ/54ա։ իդ/54ա։ իե/54ար։ իզ/54բ-5ա։ իէ/55ա։ իը/55ար։ իթ/55բ-6ա։ լ/56ար։ լա/56բ-7ա։ լբ/57ար։ լգ/57բ։ լդ/57բ-8ա։ լե/58ա։ լզ/58ար։ լէ/58բ-9ա։ լը/59ար։ լթ/59բ-60բ։ խ/60բ-1ա։ խա/61ա։ խբ/61բ։ խգ/61բ-2ա։ խդ/62ա։ խե/62ար։ խզ/62բ-3ա։ խէ/63ա։ խը/63բ։ խթ/63բ-4ա։ ծ/64ա։ ծա/64ար։ ծբ/64բ-5ա։ ծգ/65ա։ ծդ/65ար։ ծե/65բ-6ա։ ծզ/66ա։ ծէ/66ար։ ծը/66բ-7ա։ ծթ/67ա։ կ/67ա։ կա/67ար։ կբ/67բ-8ա։ կգ/68ա։ կդ/68ար։ կե/68բ-9ա։ կզ/69բ։ կէ/69բ-70ա։ կը/70ա։ կթ/70ար։ հ/70բ։ ձ/70բ-1ա։ ձբ/71ար։ ճգ/71բ։ ճդ/71բ-2ա։ ճե/72ա։ ճզ/72ար։ ճէ/72բ-3ա։ ճը/73ար։ ճթ/73բ-4ա։ ն/74ա։ նա/74ար։ նբ/74բ-5ա։ նգ/75ա։ նդ/75ար։ նե/76ա։ նզ/76բ-7ա։ նէ/77ա։ նը/77բ-8ա։ նթ/78բ։ ո/78բ-9ա։ ոա/79բ-80ա։ ոբ/80ար։ ոգ/80բ։ ոդ/80բ-1ա։ ոե/81ա։ ոզ/81բ։ ոէ/81բ-2ա։ ոը/82ար։ ոթ/82բ։ ճ/82բ-3ա։ ճա/83ա-5ա։ ճբ/85ա-7բ։ ճգ/87բ։ ճդ/88ա։ ճե/90ար։ ճզ/90բ-1ա։ ճէ/91ար։ ճը/91բ-2ա։ ճթ/92ար։ ճհ/92բ-3ա։ ճժա/93ար։ ճժբ/93բ-4բ։ ճժգ/94բ-5ա։ ճժդ/95ա։ ճժե/95բ։ ճժզ/95բ։ ճժէ/95բ։ ճժը/96բ-7ա։ ճժթ/97ա։ ճխ/97ար։ ճխա/97բ։ ճխբ/97բ-8բ։ ճխգ/98բ։ ճխդ/98բ-9ա։ ճխե/99ար։ ճխզ/99բ։ ճխէ/99բ-100ա։ ճխը/100ա։ ճխթ/100ար։ ճկ/100բ։ ճկա/100բ։ ճկբ/100բ-1ա։ ճկգ/101ար։ ճկդ/101բ-2ա։ ճկե/102ա։ ճկզ/102ար։ ճկէ/102բ-3բ։ ճկը/103բ-4ա։ ճկթ/104ար։ ճհ/104բ։ ճհա/104բ-5ա։ ճհբ/105ար։ ճհգ/105բ-6ա։ ճհդ/106ար։ ճհե/106բ-7ա։ ճհզ/107ա-8ա։ ճհէ/108ա։ ճհը/108ար։ ճհթ/108բ։ ճձ/108բ-9ա։ ճձա/109ար։ ճձբ/109բ։ ճձգ/109բ-10ա։ ճձդ/110ար։ ճձե/110բ։ ճձզ/110բ-1ա։ ճձէ/111ա-2ա։ ճձը/112ար։ ճձթ/112բ-3ա։ ճղ/113ար։ ճղա/113բ։ ճղբ/113բ։ ճղգ/113բ-4ա։ ճղդ/114ա։ ճղե/114ար։ ճղզ/114բ-5ա։ ճղէ/115ար։ ճղը/115բ։ ճղթ/115բ-6ա։ ճճ/116ար։ ճճա/116բ։ ճճբ/116բ-7ա։ ճճգ/117ա-8ա։ ճճդ/118ա։ ճճե/118ա։ ճճզ/118բ։ ճճէ/118բ։ ճճը/118բ։ ճճթ/118բ-9ա։ ճն/119ա-20ա։ ճնա/120ար։ ճնբ/120բ-1բ։ ճնգ/121բ-2ա։ ճնդ/122ա-3ա։ ճնե/123ա-4ա։ ճնզ/124ա։ ճնէ/124ար։ ճնը/124բ-5ա։ ճնթ/125ա։ ճշ/125ա-6բ։ ճշա/126բ։ ճշբ/126բ-7ա։ ճշգ/127ա։ ճշդ/127ար։ ճշե/127բ-8բ։ ճշզ/128բ-9բ։ ճշէ/129բ-30ա։ ճշը/130ա-1ա։ ճշթ/131ա։ ճվ/131ար։ ճվա/131բ-2բ։ ճվբ/132բ։ ճվգ/132բ-3բ։ ճվդ/133բ-4ա։ ճվե/134ար։ ճվզ/134բ-5ա։ ճվէ/135ա-6բ։ ճվը/136բ-7ա։ ճվթ/137ա-8ա։ ճմ/138ա։ ճմա/138ար։ ճմբ/138բ-41բ։ ճմգ/141բ-5ա։ ճմդ/145ա։ ճմե/145ար։ ճմզ/145բ-6ա։ ճմէ/146ար։ ճմը/146բ-7ա։ ճմթ/147ա-8ա։ ճյ/148ա։ ճյա/148ար։ ճյբ/148բ-9ա։ ճյգ/149ար։ ճյդ/149բ-50ա։ ճյե/150ա-62բ։ ճյզ/162բ-3ա։ ճյէ/163ար։ ճյը/163բ-4բ։ ճյթ/164բ-5ա։ ճփ/165ար։ ճփա/165բ-6բ։ ճփբ/166բ-7բ։ ճփգ/167բ-9ա։ ճփդ/169ար։ ճփե/169բ-70ա։ ճփզ/170ար։ ճփէ/170բ-1ա։ ճփը/171ար։ ճփթ/171բ-2ա։ ճք/172ար։ ճքա/172բ-3բ։ ճքբ/173բ։ ճքգ/173բ-4բ։ ճքդ/174բ-5ա։ ճքե/175ար։ ճքզ/175բ-6բ։ ճքէ/176բ-7ա։ ճքը/177ար։ ճքթ/178ա։ մ/178ա-9բ։ մա/179բ։*

Լուսանցներում կան նոյնարժէք այլ կահոնների համարներ յղումներ։ Տե՛ս Մխիթար Գօշ. Գիրք դատաստանի, Երեւան, 1975, էջ 281-416 (Գ խմբագրութիւն). նեո. հ, նկարագրութիւնը էջ 76ի։

Բ. *180ա-230բ* [Քաղաքական աւրինադրութիւն]

1. *180ա-219բ* Գիր Նոմոսի եւ դատաստանագ, զոր սահմանեալ են աստուածախն առաքեալին եւ հայրապետին [=Աւետիք յաղթող թագաւորաց]

Տե՛ս նեո. 488, 87ա-103ա։ *Յանկ/180ա-4բ։ Նխգր./185ա-6բ։ ա/186բ-7ա։ բ/187ար։ գ/187բ-8ա։ դ/188ար։ ե/188բ-9ա։ զ/189ար։ է/189բ։ ը/189բ-90ա։ թ/190ա։ ժ/190ա։ ժա/190ար։ ժբ/190բ։ ժգ/190բ-1ա։ ժդ/191ա։ ժե/191ա-2ա։ ժզ/192ա։ ժէ/192ա։ ժը/192ար։ ժթ/192բ։ ի/192բ։ իա/192բ-3ա։ իբ/193ա։ իգ/193ա։ իդ/193բ։ իե/193բ։ իզ/193բ։ իէ/193բ։ իը/193բ։ իթ/193բ-4ա։ լ/194ա (=ամարակալուած լ., որի հետեւանքով համարակալումը տարբեր)։ լ/194ա։ լա/194բ։ լբ/194բ։ լգ/194բ-5ա։ լդ/195ա։ լե/195ար։ լզ/195բ։ լէ/195բ-6ա։ լը/196ար։ լթ/196բ։ խ/196բ-7ա։ խա/197ար։ խբ/197բ։ խգ/197բ-8ա։ խդ/198ա։ խե/198բ։ խզ/198բ։ խէ/199ա։ խը/199ա։ խթ/199ա։ ծ/199ար։ ծա/199բ-200ա։ ծբ/200ար։ ծգ/200բ։ ծդ/201ար։ ծե/201բ։ ծզ/201բ-2ա։ ծէ/202ա։ ծը/202ար։ ծթ/202բ։ կ/202բ։ կա/202բ-3ա։ կբ/203ա։ կգ/203ա։ կդ/203ար։ կե/203բ։ կզ/203բ։*

կէ/203բ-4ա: կը/204ա: կթ/204ար: ճ/204բ: ճա/204բ: ճր/204բ-5ա: ճգ/205ա: ճդ/205ա: ճե/205բ: ճզ/205բ: ճէ/205բ: ճը/205բ: ճթ/205բ-6ա: ն/206ա: նա/206ար: նբ/206բ: նգ/206բ: նդ/206բ-7ա: նե/207ար: նզ/207բ: նէ/207բ-8ա: նը/208ար: նթ/208բ-9ա: ո/209ա: ոա/209բ: ոբ/209բ: ոգ/209բ: ոդ/209բ: ոե/209բ-10ա: ոզ/չէբ: ոէ/210ա: ոը/210ար: ոթ/210բ: պ/210բ-1ա: պա/211ա: պբ/211ա: պգ/211ա: պդ/211ար (համարակալումը՝ չէբ): պե/211բ: պզ/211բ: պէ/211բ: պը/211բ: պթ/211բ-2ա: ճժ/212ա: ճժա/212ա (համարակալումը՝ չէբ): ճիբ/212բ: ճիգ/212բ: ճիդ/212բ: ճիժ/212բ: ճիե/213ա: ճիէ/213ա: ճիը/213ա: ճիթ/213ար: ճխ/213բ: ճխա/213բ: ճխբ/213բ: ճխգ/213բ: ճխդ/213բ: ճխե/213բ-4ա: ճխզ/չէբ: ճխէ/214ա: ճխը/214ա: ճխթ/214ա: ճկ/214ար: ճկա/214բ: ճկբ/214բ-5ա: ճկգ/215ա: ճկդ/215ար: ճկե/215բ: ճկզ/215բ-6ա: ճկէ/216ար: ճկը/216բ: ճկթ/216բ: ճկաա/216բ-7ա: ճկար/217ա: ճկար/217ար: ճկսդ/217բ: ճկսե/217բ: ճկսզ/217բ-8ա: ճկսէ/218ար: ճկսը/218բ: ճկսթ/218բ: ճճ/215բ-9ա: ճճա/219ա: ճճբ/219ա: ճճգ/219ար:

Յաւելեալ ունի.

իթ. *194ա Նաեւ մարդ որ ոչ ունի հրաման ի թագաւորէ... ինքն մեռանի յաւրինացն:*

Տե՛ս Գաղաքային օրէնք Ներօխի լամբրոնացւոյ, Պարիս 1907, էջ 9-41: Տպագիրը եւս չունի ՂԶ. եւ ՃԻՁ. միատներորդ, իսկ ԻՀ. տրոհուած է ԻՀ-ԻԹ.: Լուսանցքներում կան նոյնաբնոյթ այլ կանոնների համարների չդումներ:

2. *219բ-24բ* Համառաւտ ժողովումն աւրինաց վերըստին

Տե՛ս ձեռ. 488, 103ա-5ա: ա/219բ: բ/219բ: գ/219բ: դ/219բ: ե/219բ: զ/219բ-20ա: է/220ա: ը/220ա: թ/220ա: ժ/220ա: ժա/220ա: ժբ/220ա: ժգ/220ա: ժդ/220ա: ժե/220բ: ժզ/220բ: ժէ/220բ: ժը/220բ: ժթ/220բ: ի/220բ: իա/220բ: իբ/220բ: իգ/220բ: իդ/220բ-1ա: իե/221ա: իզ/221ա: իէ/221ա: իը/221ա: իթ/221ա: լ/221ա: լա/221ա: լբ/221ա: լգ/221ա: լդ/221ա: լե/221բ: լզ/221բ: լէ/221բ: լը/221բ: լթ/221բ: խ/221բ: խա/221բ: խբ/221բ: խգ/221բ: խդ/221բ: խե/222ա: խզ/222ա: խէ/222ա: խը/222ա: խթ/222ա: ծ/222ա: ծա/222ա: ծբ/222ա: ծգ/222ար: ծդ/222բ: ծե/222բ: ծզ/222բ: ծէ/222բ: ծը/222բ: ծթ/222բ: կ/222բ: կա/222բ: կբ/222բ: կգ/222բ-3ա: կդ/223ա (*Ցուհյք կգ-կե, որի հետեւանքով համարակալումը խախտուած է-ձ-ձ*): կե/223ա: կզ/223ա: կէ/223ա: կը/223ա: կթ/223ա: ճ/223ա: ճա/223ա: ճբ/223ար: ճգ/223բ: ճդ/223բ: ճե/223բ: ճզ/223բ: ճէ/223բ: ճը/223բ: ճթ/223բ-4ա: ն/224ա: նա/224ա: նբ/224ա: նգ/224ա: նդ/224ա: նե/224բ:

Ֆ. *224բ-30բ* Աւրէնիք աստուածադիրէ ի ձեռն Մովսէսի, որ է...

1. *224բ-9ա* ի յեղից գրոց

ա. *224բ Ա. ես եմ Տէր Աստուած քո...*

Տե՛ս ձեռ. 488, 78ար:

բ. *224բ Բ. Մի՛ արասցես դու քեզ կուռս ըստ ամենայն...*

գ. *224բ Գ. Մի՛ առնուցուս զանուն Տեառն Աստուծոյ քո ի վերա սնոտեաց...*

դ. *224բ Դ. Պատուեա՛յ զհայր քո եւ զմայր քո...*

ե. *224բ Ե. Մի՛ սպանաներ...*

զ. *224բ Զ. Մի շնար...*

է. *224բ Է. Մի՛ գողանար...*

ը. *224բ Ը. Մի՛ սուտ վկայութիւն վկայէր...*

թ. *224բ-5ա Թ. Մի՛ ցանկանար տան ընկերի քո...*

ժ. *225ա Ժ. Մի ցանկանար կնոջ ընկերի քո...*

ժա. *225ա եթէ հարցէ ոք զոք եւ մեռանիցի...*

Տե՛ս ձեռ. 488, 82բ-3ա:

ժբ. *225ա Որ հարկանիցէ զհայր իւր...*

ժգ. *225ա Որ ոք գողասցի յորդոյ Իսրայելի...*

Տե՛ս ձեռ. 488, 81ա:

ժդ. *225ա Որ բամբասիցէ զհայր իւր...*

ժե. *225ար եթէ գնեսցես ծառայ եբրաեցի...*

ժզ. *225բ Իսկ եթէ վաճառեսցէ ոք զդուստր իւր...*

ժէ. *225բ Քայց ապա թէ [որդ]ւոյ իւրում հաստատեսցէ...*

ժը. *225բ-6ա եթէ կարգիցեն արք Ի... .*

Տե՛ս ձեռ. 488, 82բ:

ժթ. *226ա եթէ ոք հարցէ գծառայ իւր...*

ի. *226ա Իսկ եթէ կ[ռուիցին ա]րք Ի... .*

Տե՛ս ձեռ. 488, 81բ:

իա. *226ա Իսկ եթէ հարցէ ոք զակս ծառայս իւրոյ...*

իբ. *226ար Իսկ եթէ հարցէ ցուլ...*

իգ. *226բ Իսկ եթէ բացցէ ոք Հոր...*

Տե՛ս ձեռ. 488, 80բ:

իդ. *226բ-7ա Իսկ եթէ հարցէ ցոլ ուրուք զցուլ ընկերի իւրոյ...*

Տե՛ս ձեռ. 488, 80բ-1ա:

իե. *227ա Իսկ եթէ չական գտանիցի գող...*

իզ. *227ա Իսկ եթէ ընպռնեսցի ոք, եւ գտցի ի ձեռին նորա...*

իէ. *227ա եթէ արածիցէ ոք զանդ կամ գայլի...*

Տե՛ս ձեռ. 488, 80բ:

իը. *227ար Իսկ եթէ ելանիցէ հուր, եւ գտանիցէ փուշ...*

Տե՛ս ձեռ. 488, 80բ:

իթ. *227բ-8ա Եւ եթէ ոք տայցէ ընկերի իւրում էշ...*

լ. *228ա Իսկ եթէ ոք խնդրեսցէ ոք անասի յընկերէ իւրմէ...*

Տե՛ս ձեռ. 488, 79ար:

լա. *228ա Իսկ եթէ ոք խաբեսցէ զկոյս զոր խաւսեալ...*

լբ. *228ա Զկախարդս մի՛ ապրեցուցանիցէք...*

լգ. *228ա Զամենայն, որ խառնակի ընդ անասուն...*

լդ. *228ա Որ դից զոհիցէ, սատակեսցի...*

լե. *228ա Զպանդուխտն մի՛ չարչարիցէք...*

լզ. *228ար Ցամենայն գայրի եւ զորբ մի՛ չարչարիցէք...*

լէ. *228բ Եւ եթէ արծաթ տացես...*

Տե՛ս ձեռ. 488, 78բ:

լը. *228բ Եւ եթէ գրաւեսցես զբաճկոն ընկերի քո...*

լթ. *228բ Զաստուածս քո մի բամբասիցես...*

խ. *228բ Զանդրանիկս որդոց քոց ինձ տայցես…*

խա. *228բ Եւ գմիս գազանաբեկին…*

խբ. *228բ Եւ համբաւ սուտ մի՛ ընդունիցիս…*

Տե՛ս ձեռ. 488, 78ա։

խգ. *228բ-9ա Մի՛ յաւժարեսցի ընդ բազումս ի չարիս…*

խդ. *229ա Եւ մի՛ ողորմեսցիս տնանկին…*

խե. *229ա Եւ եթէ պատահեսցես եկին ինշնամոյ քո…*

խզ. *229ա Եւ եթէ տեսանիցես զգրաստ ընկերի քո…*

խէ. *229ա Մի՛ խոտորեցուսցես զիրաւունս տնանկի…*

խը. *229ա Յամենայն ի գուր բանէ…*

խթ. *229ա Եւ կաշառ մի՛ առնուցուս…*

ծ. *229ա Եւ պանդուխտն մի՛ նեղիցես…*

Հ. *229ա-30բ Աւրէնի Վեւոպաճ գրոց*

ա. *229աբ Մարդ ոք մարդ ամենայն…*

Տե՛ս ձեռ. 488, 82ա։

բ. *229բ Զառականս հաւր քո եւ զառականս մաւր քո…*

գ. *229բ Զառականս կնոջ հաւր քո…*

դ. *229բ Զառականս քեռ քո թէ առ ի հաւրէ…*

ե. *229բ Զառականս դստեր, դստեր քո…*

Տե՛ս ձեռ. 488, 82ա։

զ. *229բ Զառականս զդստեր կնոջ հաւր քո…*

Տե՛ւ ձեռ. 488, 82բ։

է. *229բ Զառականս հաւրաքեռ քո մի՛ յայտնեսցես…*

Տե՛ս ձեռ. 488, 82ա։

ը. *229բ Զառականս մայրաքեռ քո մի՛ յայտնեսցես…*

թ. *229բ Զառականս հաւրեղբաւր քո մի՛ յայտնեսցես…*

ժ. *229բ Զառականս նոյ քո մի՛ յայտնեսցես…*

ժա. *230ա Զառականս կնոջ եղբաւր քո մի՛ յայտնեսցես…*

ժբ. *230ա Զառականս կնոջ եւ դստեր նորա մի՛ յայտնեսցես…*

ժգ. *230ա Կին առ քերբ իւրով մի՛ առնուցուս նախանձ…*

Տե՛ս ձեռ. 488, 82բ։

ժդ. *230ա Եւ առ կին դաշտանի պղծութեան իւրոյ…*

ժե. *230ա Եւ ի կին ընկերի քո մի՛ տայցես զարբութիւն…*

ժզ. *230ա Եւ ի սերմանէ քումմէ մի՛ տացես ծառայել իշխանի…*

ժէ. *230ա Եւ ընդ արուի մի՛ մտանիցես գմուտ կանացի…*

ժը. *230ա Եւ յամենայն անասուն ո՛չ տացես զարբութիւն սերման քո…*

ժթ. *230աբ Եւ կին մի՛ կայցէ առաջի ամենայն անասնոյ…*

ի. *230բ Եւ ի հնձել հնձաւղայ ձերոց գհունձս երկրին ձերոյ մի՛ սպառիցէք…*

իա. *230բ Մի՛ գողանայցէք եւ մի՛ ստիցէք եւ զրպարտիցէք…*

Տե՛ս ձեռ. 488, 83բ-4ա։

իբ. *230բ Մի՛ զրկիցես զընկեր քո եւ մի՛ յափշտակեսցես…*

իգ. *230բ Չհամրն մի՛ զգուիցես եւ առաջի կուրին…*

իդ. *230բ Եւ անիրաւութիւն ի դատաստանի մի՛ առնիցէք…*

Տե՛ս ձեռ. 488, 80ա։

Ժ. *233ա-6բ* Խրատ հոգեւոր՝ ի նուաստ Յոհաննիսէ Տզնկեցւոյ – *Ահաբ Աստուած զմարդն հոգի եւ մարմին… թէպէտ այլ ամէն տեղ լաւ լինի, նոյն/// (վերջը թերի՝ թերթեր թափուած)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՄԱՆԱԿԻ

30բ Ջմեղուցեալ գծողս աղաչեմ զԿարապետ երէցս յիշել ի Տէր։

179բ Ջմեղապարտ գծողս՝ զԿարապետ երէցս աղաչեմ յիշել ի Տէր։

184բ Փա՛ռք մարդասիրութեանն Աստուծոյ, ամէն։ Եւ յամենայն արարածոց. ամէն։

231ա [Յ]անուն Հաւրն էականի, Որդոյն միածնի եւ ամենասուրբ Հոգւոյն [Ձեռ]ն արարի գրել եւ ողորմութեամբ ամենախնամ մարդ[եղութեան] կատարեցի զգիրքս իրաւանց եւ դատաստանի, որ/// մաւս գիր գեղեցկայարմար, քնար քաղցրախո[ւս, բուրաս]տանք բազմերանգ ծաղկաւք, ազգի ազգի վկա[յո]ւթեամբք ի Հնիցն առեալ եւ նոր կտակարանաւս շար[ագրեալ] եւ իբրեւ զոսկի մարգարտիւ հիւսեալ աւետա[բանական] գաւրութեամբ եւ մարգարէական վկայիւք եւ առ[աքե]լ[ական կանոնաւ գրանս Աստուածաշունչ գրոց յիմաստից եւ ի խրատ հոգոյ եւ մարմնոյ, եւ որպէս բայցայտ եւ պ[արզա]բար երեւին տեսակք ընծացից սորա մարմնապէս ա/// նաբար ծածկեալ ունի գյարմարումն ի հոգեկան/// որպէս կամն ծնաւղացն ծնիցելոցն, նոյնպէս եւ բանք [իմաս]տնոց պարզամիտ արանց, իբրեւ աւտամամբ կակղե[լով] փափկացուցանեն զդժուարիմաց խորախորհուրդ պատգամսն շ/// [նոր]ոգեն զանծանաւթին եւ ընդանի բնութեան փո[խանն] եւ մատուցանեն հասարակաց մարդկան ի պէտս լսողութեան, եւ որպէս իմաստուն ճարտարապետ հիմն արկեալ եւ կշնաս եդեալ եւ ուղիղ չարիք շինեալ հիմն հաստատուն եւ ցանկ շուրջանակի փակեալ, զի մի՛ ոք յանըզգամաց խրախտալով ի գուռն անմտութեան վազս |231բ| առնելով չար[ձա]կեսցի ի վերս ոմանց յանիրաւութիւնս ի չարախաւսութիւն, ի զրկումն եւ ի չարալքանութիւն/// ոսա ի յուղիղ ճանապարհաց եւ լինել աւրինակ գայ/// գրագումս, այլ իբրեւ սանձս երկաթի եդեալ, ի բերա[ն]ի արանց։ Կրեցաւ գիրքս այս

խրատս անր/// ոմանց կիրաւունս եւ ոմանց ի սատս եւ ի յանդի[մանութիւն], եւ մեր հայեցեալ ի բանս աւգտութեան սորա յ/// է ես նուաստս Ֆռանկ եւ եառ զսա գրել/// եւ ի կրթութիւն ուսման տկար անձին իմոյ եւ ի սբաղ[ան]աց իմոց եւ ի պատճառ սգաստութեան ճանապհել եմ/// անթիւ համարս երախտեաց իմոյ արարչին եւ կար/// [յա]րաժամ մատուցանել զգոհարանութիւն գերագ/// եաց, այլ եւ ի յիշատակ ինձ եւ զաւակաց իմոց եւ յա/// իմ յաշխարհէ եւ ծնողացն իմոց՝ պարոն Կառա[պետ]ին եւ պարոն Ընձկուն եւ նախնեաց իմոց հ[ոգ]ւոցեալոց ի Քրիստոս: Արդ, գրեցաւ սայ ի մայրաքաղա[քս Եղնկա՛յ], ընդ հովանեաւ կաթուղիկէ եկեղեցւոյ, ձեռամբ [Կարապետ ք]ահանայի, ի թվիս հայոց ՉՈՒ. (1303), ի հայրապետութեան [տէր] Գրիգորեոսի եւ յառաջնորդութեան եղնկայիս տէր Ներսեսի [եւ ի ք]ահանորդութեան Հեթմոյ աստուածասիրի եւ բարեպաշտի եւ ի ժամանակս աշխարհակալ եւ մեծ դանին Ղազանին: Արդ, աղաչեմք զամենեսեան |232ա| որ ոք հանդիպեսցի սմա ընթերցման կամ աւրինակով, [յիշ]էլ [աղաչ]ինք զսուրբ պարոն Ֆռանկն եւ խնդ[րե]լ յերկարաձեա կեանք ի Քրիստոսէ՛ իւր եւ օրնդնդոց իւրոց սրբասնունդ գաւակաց եւ ազանց, եւ ծնողացն իւրոց՝ հանգուցելոցն [ի Քրիստոս] խնդրել քաւութիւն եւ թողութիւն յանցանաց. եւ յիշողք[ս յիշեալ] լիցիք յողորմութիւնն Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Տե՛ս ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 18-9, Հ՚՚ 20:

230-1, 231-2ի թերթերի միջեւ մուծուած է քառակուսի ստուերագծումներով մէկական թերթ-ներորիւ, վրաներն ընդօրինակուած են յիշատակարանների վնասուած տողերը, իսկ սկզբում կայ այս. «Սիրելի՛ ընթերցող, միւս թերթի վերայ գրուած թանկագին մատենիս գնամբ յիշատակարանը խոպան չդնելու համար, նրա կազմի մասից պատառուտած տեղերը, այսպէս եւ շատ հնամաշ տեղեր ամենայն զգուշութեամբ կարկատելէն յետոյ ի պաշտպանութիւն ՉՈՒ. (1303) թուին գրուած խղճալի յիշատակարանին, մածուցի որպէս այս թուղթը, այսպէս եւ յիշատակարանին յաջորդող թուղթը, գրելով նրա վերայ գէմ առ գէմ յիշատակարանից նրա ամենակարեւոր մասերը, որոնք նոյնպէս հազուագիւտ մատենիս տարաբաղդ գրչի անուան պէս եղծուելու մօտ են: Ապագայ էլ նշանակելի եւ եղծած ընթերցուածները, որպէս կարողացայ որոշել եւ կարդալ: 20 փետ. 1896, մատենադարանապետ Յահակ վարդապետ Ամատունի Օշականցի»:

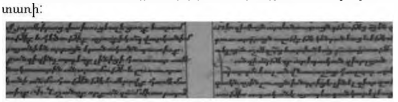
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԻՏ

1բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Յայս գիրքըս Ք. օսկի է գինը:
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ 1ա՝ «Նախադրութիւն դատաստան»:
ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա բողոքակ՝ մէջտեղում թագաւորակ գինանշան "Печ. Ахалцыхской градской полиціи", 1դ՝ ութանկիւն. «ՍՏԵՓԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ / ՌՃ. (1851)»:*
ՆՇՈՒՄ՝ պհպ. *Ա՝ «2593», 1ա՝ «Հ՚՚ 164/80, Հ՚՚ 50/2593, ՉՈՒ. — 1303, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»*, պհպ. *Դա՝ «Վերակազմուած է հին եւ նոր կաշիների միացումով, հին կազմաստառով: Գլխաւոր վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրեան, Երեւան, 1964 թ.»:*

2594
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԶ դար

ԳԻՐՔ՝ ձառութիւն, Ա.ճառնուն (124բ-8բ):
ԹԵՐԹ՝ 205. չգրուած 69բ, 129աբ: ՊԱԱԿ՝ 1-11x12 (Ի՝ 11, 6՝ 10)+Ա-Ի՝x12 (Ա 10, Ի 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 26x20 (բ. 1-128), 26x19,5 (բ. 129-205): ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (19x14): ԳԻՐ՝ բոլոռգիր (նմուշ՝ 30ա), 124բ-8բ (նմուշ՝ 128ա): ՏՈՂ՝ 50, 49-50 (124բ-8բ): ԿԱՉՄ՝ ծաղկաթուղթ, մէջը՝ կարմիր կաշի, միջակը սառւարաթուղթ, սատառը թուղթ. լուսանցակոդներ՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Ի, սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմատառի:

Նմուշ 30ա

Նմուշ 128ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ — Կ հ ա ա խ ո ր ա ճ՝ 1ա, 130ա: ճ ա ւ ա տ ա գ ա ր դ՝ 1բ, 15ա, 31բ, 60ա, 70ա, 70բ: Լ ու ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճանճգուցագիր, թռչնագիր, մարգադէմ, կենդանագիր: Գույներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, մանուշի:
ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցակոդները գումարտակուած, կեղտոտուած, գրեթէ բոլոր թերթերին խոնաւութեան հետքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-15ա* Դիոնեսեայ եպիսկոպոսի Աթենացւոյ Յաղագս երկնային հաճանայապետութեանցն [թրգմ. Ստ. Սիւնեցի եւ Դաւիթ]

Տե՛ս ձեռ. 49, 2ա-74բ: *[Յանկ]/1աբ (ա. միաւորի՝ չիք): ա/1բ-2բ: բ/2բ-4բ: գ/4բ-5ա: դ/5ա-6ա: ե/6ար: զ/6բ: է/6բ-8բ: ը/8բ-9բ: թ/9բ-10բ: ժ/10բ: ժա/10բ-1ա: ժբ/11ա: ժգ/11ա-2բ: ժդ/12բ-3ա: ժե/13ա-5ա:*

Բ. *15ա-31բ* [Դիոնիսեայ Արիսպագացւոյ Ալս ինչ է Յաղագս եկեղեցականին հաճանայապետութեան [թրգմ. Ստ. Սիւնեցի եւ Դաւիթ]

Տե՛ս ձեռ. 49, 74բ-158ա: *[Յանկ]/15ա: ա/15ա-6բ: բ/16բ-9ա (խորագիրը տարբեր՝ Յաղագս իմաստութիւնն կատարմանց): գ/16ա-22բ: դ/22բ-5բ: ե/25բ-6բ: զ/26բ-7բ: է/27բ-8բ: բ/28բ-31բ:*

Գ. *31բ-60ա* Քահանայակի Տիմոթէայ ի Դիոնիսեա հաճանայէ Յաղագս աստուածայնոյն ածուածց

Տե՛ս ձեռ. 49, 159ա-296ա: *[Յանկ]/31բ*: ա/*31բ-5բ*: բ/*35բ-8բ*: գ/*38բ-9բ*: դ/*39բ-49բ*: ե/*49բ-52ա*: զ/*52ա*: է/*52բ-4ա*: թ/*54ա-5բ*: ժ/*55բ-7ա*: ի/*57ա*: իա/*57բ-9ա*: իբ/*59ա*: իգ/*59բ-60ա*:

Դ. *60ա-2ա* Սրբոյն Դիոնէսիոսի Արիսպագացւո եպիսկոպոսի Աթենացւոց առ սուրբն Տիմոթէոս եպիսկոպոս եթեւեացւոց՝ Յաղագս խորհրդական աստուածաբանութեանն

Տե՛ս ձեռ. 49, 296ա-303բ: *[Յանկ]/60ա*: ա/*60բ-1ա*: բ/*61ա*: գ/*61ա*: դ/*61բ*: ե/*61բ-2ա*:

Ե. *62ա-9ա* Կատարեցան թուղթ առ Տիմոթէոս սրբոյն Դիոնէսիոսի Արիսպագացւոյ եպիսկոպոսի Աթենացւոյ Թուղթ զանազանի

Տե՛ս ձեռ. 49, 303բ-37ա: *[Յանկ]/62ա*: ա/*62ա*: բ/*62ա*: գ/*62ա*: դ/*62բ*: ե/*62բ*: զ/*62բ-3ա*: է/*63ա*: ը/*63բ-6ա*: թ/*66ա-7բ*: ժ/*67բ-8ա*: իա/*68ա*: իբ/*68բ-9ա*: Չտպհրն Թղթոյ/*69ա*:

Զ. *70ա-128բ* [Բարթողիմէոսի Մարաղացւոյ] Գիրք յաղագս վեցօրեայ գործոց արարչութեան առաջին աւուր

Տե՛ս ձեռ. 1659, 1ա-350ա: *Յանկ/չիք*: *[Նախերգ]/70ա*: 1. ա/*70բ-3բ*: բ/*73բ-84ա* (*իբրեւ առանձին գլուխ նախորդից գաւառած չէ*): 2/*84ա-91ա*: 3/*91ա-4ա*: 4/*94ա-101ա*: 5/*101ա-2բ*: 6/*102բ-12ա*: 7/*112ա-3բ*: 8/*113բ-28բ* (*իբրեւ առանձին գլուխ նախորդից գաւառած չէ, վերջը չգրուած՝ գի որք երբեմն էին գոհերիկք եւ ոգեշունք///*): *Չտպհ. Թրգմ./չիք*:

Լաներում գլխատմարներ, ստորաբաժանման թուներ, յետագայ գրչութեամբ յաւելում-սրբագրումներ:

Է. *130ա-40բ* [Կիտղի Աղէքսանդրացւոյ Գիրք պարապմանց]

Տե՛ս ձեռ. 115, 175ա-206բ: *Յանկ/չիք*: ա/*130ա* (*սկ. չիք՝ ///այլ յաւէտ վիրէ ի մեզէ...*): բ/*130բ*: գ/*130բ-1ա*: դ/*131ա*: ե/*131ա*: զ/*131ա*: է/*131բ*: ը/*131բ-2ա*: թ/*132ա*: ժ/*132ա*: իա/*132աբ*: իբ/*132բ-3բ*: իգ/*133բ-4ա*: իդ/*134ա*: իե/*134աբ* (*իբրեւ առանձին գլուխ նախորդից գաւառած չէ*): իզ/*134բ*: իէ/*134բ-5ա*: իը/*135ա*: իթ/*135աբ*: ի/*135բ-6ա*: իա/*136աբ*: իբ/*136բ-7ա*: իգ/*137աբ*: իդ/*137բ-8ա*: իե/*138ա-9ա*: իզ/*139ա-40բ*:

Ը. *140բ-98ա* [Թուղթ եւ ճառ Կիւրղի Աղէքսանդրացւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 115, 206բ-400բ: ա/*140բ-1բ*: բ/*141բ-4ա*: գ/*144ա-5ա*: դ/*145ա-9ա*: ե/*149ա-50ա*: զ/*150ա-4ա*: է/*154աբ*: ը/*154բ-5բ*: թ/*155բ-6բ*: ժ/*156բ-9բ*: իա/*158բ-69ա*: իբ/*169ա-71բ*: իգ/*171բ-87բ*: իդ/*187բ-9ա*: իե/*189ա-90բ*: իզ/*190բ-3ա*: իէ/*193ա-4ա*: իը/*194ա-5ա*: իթ/*195ա-5ա*: ի/*204ա-5բ*: իա-իբ/*չիք*: *Չտպհ. Թրգմ./չիք*:

Թ. *198ա-203ա* Սրբոյն Թէոդոսի եպիսկոպոսի Ամիւրեա խօսք յաւուր ծնընդեան փրկչին մերոյ եւ Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի, յոր ի կուսէն ծնաւ, եւ երբէ Աստուած է ծնեալն՝ մարդ եղեալ սմանչելեօք եւ ոչ փոխադարձութեամբ եւ երբէ միեւնոյն է եւ այն եւ զայս ասացեալ եւ ոչ խորհրդով անչատեալ

Տե՛ս ձեռ. 115, 383բ-98բ: ա/*198ա-201ա*: բ/*201ա-3ա*:

Ժ. *203բ-4ա* Սրբոյն Կիպրիանոսի եպիսկոպոսի Ափրիկեցւոյ Քարտագին Հաղարի դիտողի եւ վկայի, յորմէ եւ յաղագս Որդեմածութեան ճառէն – *Հաղումք եւ մեծամեծք են, եղբա՛րք սիրելիք, աստուածային բարեգործութիւնքն... գրեսջիք եւ զբանս գայսոսիկ առ յիշատակ բարեխօսութեան առ Քրիստոս, զի գրեալ եղիջիք եւ դուք ի դպրութեան կենաց*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

69ա Փրկչին փա՛ռք եւ մեղօք լի Յարութեան գրչի յիշատակ:

70բ Աւտուա՛ծ, քո սուրբ ծնօղի բարեխօսութեամբդ հասո՛յ ի յաւարտ գրիս անձանձիւր եւ անվրդով, եւ քեզ փառս վերառաքեմք այժմ եւ անպրաւ յաւիտեանս. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *12բ (ԺԴ. դ., Նոտրգիր, ստ. լս.) Ես՝ տէր Միհնան որդի տիրացու Քստեփանոս գրեցի. ամէն*:

2. *205բ (ԺԹ. դ., շղագիր) Մեզ, որք արդեօք կամք ի հաւատս եւ այսպիսի սպասեմք անսուտ խօստոմին օրհնեալ Աս[տ]ված յաւիտեանս. ամէն*:

ԿՆՔՈՒԴՐՈՆՔ՝ *2ա, 5ա, 19ա, 21ա, 23ա, 32ա, 34ա, 38ա, 40ա, 47ա, 48ա, 55ա, 57ա, 65ա, 68ա, 70ա, 72ա, 74ա, 84ա, 87ա, 95ա, 97ա, 98ա, 103ա, 106ա, 107ա, 104ա, 113ա, 118ա, 125ա, 127ա* ստ. ազ անկիւնում, սեւ թանաքով ոճաւորուած բոլորակ՝ «*ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՍՈՒՐԲ Ա՛Ս/ՕՓԻՒՍ Թվ. Ռ՛Վ. (1646)*: *69ա, 130ա*՝ սեւ թանաքով քառանկիւն՝ «*ԹՒՔԹԻՒՍ / ԱՒԱՒՑՅԱ Թվ. ՌՀԶ. (1731)*»:

ՆԿԱՐԱԶԱՓՈՐՔ՝ *12բ լուսանցագարդ՝ թռչուն*:

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին՝ «Լուծմունք/// ի քահանայապետութեանց Դիոնեսիոսեայ, (4)», պհպ. Ան՝ «Հ՞Ր 73/2594, ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]սս»*:

2595
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ՌՄԼԲ.-ՌՄԼԶ. – 1786-1787

ԳԻՐՔԶ Թոպքիան: ՍՏԱՑՈՂ՝ Խաաճակ վրդ. Գեղամացի:

ԹԵՐԹ՝ 284-2 (տե՛ս Պահպանակ. գրչի ձեակագրում՝ 2-477, որ է 3բ-241ա, 1-79, որ է 242ա-281ա). չգրուած՝ 1աբ, 2բ, 281բ-4բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ի×12+Ա-Գ×12 (Գ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսագրօքով՝ եռասիճիկ, բուսական, եռաչափական պատկերներ եւ «CEV»: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 26×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (18×12,5), միասիւն՝ 2ա, 3ա, 237ա-8բ, 240ա, 241բ, 280բ-1ա (20×13): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմոչ՝ 183ա): ՏՈՂ՝ 39-41: ԿԱԶՄ՝ չագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, միջոցը տախտակ, աստառը թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (թ. 1) + 1 (թ. 284), սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱԿԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ – *Կի սա խա ռա մ՝* Յա: Լուսանցագարդ՝ բուսական (3ա): Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, ճարճկի, մանուշակագոյն, սեւ սպիտակ:

Նմուշ 183ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

2ա-280ա (Տիտղ.) Գիրք Փիլոնի Իմաստասիրի Երեայեցւոյ, որ ունի յիմեեան յոսպես զեօթեեսին գիրս ննորին, այսինքն՝ Ա. զկիեելութեանն, Բ. զոր Երեեցաւն, Գ. զոր յելոս, Դ. գնախախնամութեանն, Ե. զկեանէ իմաստնոցն, այսինքն՝ Նահապետացն, Զ. զնյաբանութիւնն, Է. զՀեսեսեայցն, զկնի ոորց գոյ եւ Լուծմունք գեղեցիկ ի յեօթեեսին գիրս սորին ի դժուարիմաց բանսն, յումէ գոյ անյայտ, զի ոչ գոյր ի խորագիրս օրինակին անուն լուծողին, այլ լուծողն ո եւ իցէ ոչ բոտ դոյն վերոյգրեցեալ կարգիդ դասէ զեօթեեսին գիրսն, այլ յառաջ Նախախնամութեան գոացն դնէ զլուծմունս, ապա Լիեելութեանն, ապա Ելիցն, ապա այնմ թէ, որ Երեեցաւ (որ է բան չորրորդ ի վերայ երից բանից Լիեելութեան գոոցն), ապա Նյաբանութեանն, ապա Նահապետացն եւ ապա Հեսեսեայցն եւ ի վերջ բնաբանին, նախ բան գլուծմունսն գոյ եւ ի յովհաննիսէ սահակաց վարդապետէ բան վասն Անկիւնաւոր թուոյ՝ գեղեցիկ իմն խոտիւք եւ ադիւսակօք։

Ա. *3ա-92ա* Փիլովնի [Երբայեցւոյ] Այնոցիկ, որ ի Լիեելութեանն խնդրոց եւ լուծմանց

ա. *3ա-17բ* Բան առաջին. Ընդ՛որ զաչխատեալ ուրութիւն ընդ միտ ածելով եւ ճաշուելով ասէ. Այս գիր լիեելութեան երկին եւ երկրի, յորժամ եղեւ (Ա-Ճ.) — *Ջյորժամ եղեն անորոշելի եւ անպարագրս... քանզի Աստուծոյ գաստատանն ընտրութեան հաստատագոյն միայն է։*

բ. *17բ-35բ* Բան երկրորդ. Զի՞նչ է Նոյի կազմածն (Ա-ԶԲ.) — *Ջատապանակս զայս եմէ կամիցի ոք... փափագէ վարս անանձաքար ընդ անուանս հաւատարել ախտիք չարութեանց։*

գ. *35բ-50բ* Բան երորդ. Զի՞նչ է Ես եմ տէր Աստուած ձո, որ հանի զձեզ յերկրէն Քաղդէացւոց, մինչ զի տայ ձեզ զերկիրս զայս ժառանգել (Ա-ԿԲ.) — *Ճառդիւ յայտնոյ, զայն որ ի կարծիս... առ որս դիմեալ հանգչի ամենայն առաքինութիւն։*

դ. *50բ-92ա* Բան չորրորդ. Ընդ՛որ սակ՝ Եւ երեացաւ Տէր Աստուած Աբրահամու ի կաղնւոյն Մամբռէի, յորժամ նստէր ի ջերմոջ աւուրն, առ ի դուրս խոռանի իւրոյ եւ համբառն զաչս իւր (Ա-ՄԽԵ.) — *Ճառդ յայտնագոյն գոյ թուի ինձ... որոց սքանչելատեսիլ է եւ տեսիլն եւ տեսչալի։*

Բ. *92բ-116բ* Փիլոնի [Երբայեցւոյ] Այնոցիկ, որ յնլոս է խնդրոց եւ լուծմանց

ա. *92բ-7բ* [Բան առաջին]. Ամիսս այս ձեզ սկիզբն ամոց։ Առաջին է յամիսս տարւոյ (Ա-ԻԳ.) — *Ի գարնանային հասարակօրութենէ... բայց կատարեալ բարի եւ ոչ միոյ ի սոցանէ յետոյ հաստանել։*

բ. *98ա-116բ* Զի՞նչ է, եթէ գծեռին գործին առկեր ի վերս նորա, եւ պղծեալ է Բան երկրորդ (Ա-ՃԻԳ.) — *Որք ի բնութիւնն ձեռն արկեալ իշխեն... եւ զարտասխակ կենիքն, զտեսակ տեսակացն։*

Գ. *116բ-22ա* [Փիլոնի Երբայեցւոյ] Յաղագս բահանայիցն (Ա-ԺԲ.) — *Տոհմք են ազգին երկոտասան... յաղագս կենդանեի անասնոցն, որք ի ճաշէն ի պատարագս։*

Դ. *122ա-6բ* Փիլոնի [Երբայեցւոյ] Յաղագս բազմին իրաց — *Վայելչապէս կարծիմ եւ արժանապէս... իսկ այնոցիկ, որք ի կարգ էին Աստուծոյ կարգեցան եւ անմահ կեանս կենաք։*

Ե. *126բ-38ա* Փիլոնի [Երբայեցւոյ] Յաղագս տասն բանիցն — *Էր երբեմն ժամանակ... իսկ որք ընդ նովաւ սպասաւորքն են պատերազմաց, իշխանք են առաջնորդութեան։*

Զ. *138ա-42ա* [Փիլոնի Երբայեցւոյ Յաղագս] Ոչ չնայցես — *Զի կարծեմ ամենայն ուրեք... եւ կամ հատուցանել պատուհաս, հատուկ առեանն ի վերայ նորա։*

Է. *142ա-9ա* [Փիլոնի Երբայեցւոյ] Առանց պատրաստութեան ի Սամփսոլն — *Արդ, իբրեւ [է] յորձանաց գիշխութեանն... այլ ոչ վայելէր այսպիսի անշնորհակալութեան կցորդ երեւել արդարոյն։*

Ը. *149ա-157ա* Փիլոնի [Երբայեցւոյ] Յաղագս Յովնանու — *Այնոցիկ, որք զմարգարէսն ընդհատուն... զի երբեմն զոմնն թօթափեալ զկորխալինսն կենդանւոյն ծածկեաց։*

Թ. *157ա-8բ* Փիլոնի [Երբայեցւոյ] Յաղագս զնաւտաւն ի բարեգործութեան ճուր ծախսող անուանեի ի տեսլեան երից մանկանցն, որ ատ Աբրահամ, յորժամ նստէր ի մէջօրէին, եւ համբարձեալ զաչս նտես — *Քանզի այն, որ համեմատեալ են... զորս ունի ի մահկանացուի բնութենէնէս եղեալ։*

Ժ. *158բ* Փիլոնի [Երբայեցւոյ] Յաղագս յառաջխնամութեան առ Աղէքսանդրոս

ա. *158բ-68ա* Բան առաջին — *Յորժամ զյաղագս նախախնամութիւնն բանդ կամէի քննութեամբ հարցանել... եւ չարութեանց քակտիչ է առաքինութիւն յանձնիշխանութեան բարւոյն զքակտումն առնուլ կարացեալ։*

բ. *168ա-83ա* Բան երկրորդ — *Այդ դեռեւս խորին է... այլ վաղվաղակի այսրէն գամ։*

ԺԱ. *183բ-95բ* Փիլոնի [Երբայեցւոյ] Յաղագս բան ունել եւ անասուն կենդանեացդ — *Ձիշտ՝ զերիկան բանսն...*

— *195բ* [Ձեռատակարան թարգմանչի կամ մեկնչի] — *Մեծխմասն Փիլոն իսրայէլացի գոով, այլ ոչ երեւի թէ յորոց ցեղից յԱբահամեցն էիցէ, զի ցիր ու ցան եղեն ի գերչաց անտի ընդ ժամանակս ժամանակս,*

զի թէպէտ եւ դարձան յաւուրս Կիւրոսի եւ Դարեհի եւ Արտաշէսի Ջօրաբաբէլի, Եզրասաւ եւ Նեհեմիա, սակայն ի թագաւորելն Անտիոքոսի, յաւուրս մակաբայեցոցն վերստին ցիր եւ ցան եղեն կէսք ի կիբաստան եւ յԱղէքսանդր եգիպտոսի եւ այլք յայլ կողմանս ըստ հանդիպմանն եւ վասն այնորիկ խառնիխուռն շփոթէին կարգք ազգաց նոցա, ուր եւ տունս եւ ժառանգութիւնս ստանային ի գաւառսն, յոր գերեցանն, գորոց եւ պրակացն պատմութիւն ցուցանէ, զի ելանէին յԵրուսաղէմ ի գալ տօնիցն ի Պարթեւաց, ի Մարաց եւ յելիմացւոց, ի Միջագետաց, ի Փոխգացոց, ի Պամփիլացոց եւ յայլոց եւս եկելոց անդր, ի ժօտաւորաց եւ ի հեռաւորաց, եւ ոչք ընդ Ստեփանոսի յԱղէքսանդրիայ վիճեին, յոյովք էին, որք չատագով գինքեանս յօրինացն կարծեցուցանէին, յայնցանէ իմանի եւ սա, քանզի քաղաքապետ էր գայնոյ ժամանակաւ յԱղէքսանդրիայ եւ հրեշտակութեամբ չոգաւ սա ի Հռոմ առ Գայիոս կայսր եւ դարձաւ անդրէն անարգանօք, եւ այս ի ժամանակի քարոզութեանն Պետրոսի ի Հռոմ, գորմէ պատմէ Եւսեբիոս Պամփիլեայ։

ԺԲ. *195բ-236բ* [Մեկնութիւն Փիլոնի գրոցն]

ա. *195բ-96բ* Վիճելութեան խնդրոց եւ լուծմունք – *Վիճելութիւն, ասէ, զբոլոր գոյիցս եղանութիւն յԱստուծոյ... Թէ գոյ նախախնամութիւն յամենայն գոյսս։*

բ. *196բ-213ա* Փիլոնի Կեսմբ իմաստնոցն, այսինքն՝ Նահապետացն – *Տէրունական օրինացն ի Ե. գիրս... իսկ որպէս առ յինէն բանս եցոյց օրէնք ինքնելով եւ անգիր գիրք։*

գ. *213բ-29բ* Փիլոնի աստուածային օրինացն Այլաբանութեան (Ա-ԻԲ.) – *Եւ կատարեցան միանգամայն երկին եւ երկիր... գոր եւ ոչ մի ամենաժողով տօնք մարդկան տանել կարացին։*

դ. *229բ-36բ* Յաղագս կենաց վարուց տեսակացին, այսինքն՝ Հիսեայցն – *Հեսսեայցն սակս խոստեցեալ... եւ գամենայն որպէս վիպասան ճշմարտաբան եւ անպարտաւ պատմաբանիչ որքան է եւս։*

ԺԳ. *236բ-240ա* Յովհաննու հաճախի Յաղագս անկիւնաւոր թուոց

ա. *236բ* [Նախադրութիւն] – *Զի ի յուսումնասէր մանկանց... իսկ եթէ ախորժեացէ ոք շարժել եւս յառաջ, գիւրին է ի տուեցելոցդ, որքան եւ կամեսցի։*

բ. *237ա-8բ, 240ա* [Թիւք անկիւնաւորք] – *Տուանկիւնի, Ա. Ա...*

գ. *239աբ* Խրատ Ոուֆից – *Տե՛ս, զի ի միակէ... բաւական տուաւ քեզ վասն այսոցիկ։*

Ա. Արտեմեանն, Յովհաննէս Իմաստասիրի մատենագրութիւնը, Երեւան, 1956, էջ 148-157։

ԺԴ. *241բ-68ա* Լուծմունք եօթնից գրոցն Փիլոնի իմաստասիրի երբայեցւոյ, որ ոչ ունի զնոյն դասն, զոր բնաբանն ունի, այլ յետ եւ յառաջ, որպէս եւ ի սկիզբն գրոցս ցուցաք

1. *242ա-51ա* Յաղագս Նախախնամութեան առ Աղէքսանդրոս: Նախադրութիւն <Բան առաջին> – *Անգեղջ ի Աստուած...*

ա. *242ա-4ա* Լուծմունք Փիլոնի գրոց Նախախնամութեան. Բան առաջին – *Բան, յորժամ յաղագս... որպէս հրեշտակք են ի բաց բարձեալ լինի ընդ աշխարհիս մարդկան։*

բ. *244ա-51ա* Նախախնամութեան. Բան երկրորդ – *Այգ գեռեւս որպէս առաւօտ խորին է... եւ գանասնոյն չեն ի լսելիս միապէս։*

2. *251ա-7բ* Փիլոնի՝ Այնոցիկ, որ ի վիճելութեան յաղագս խնդրոց եւ լուծմանց: Այս գիր վիճելութեան Յաղաչաբանութիւն – *Փիլոն իմաստասէր էր ազգաւ Ղեւացի...*

ա. *251բ-3բ* Լուծումն Փիլոնի գրոց, որ ի վիճելութեան. Բան առաջին – *Ջորժամ եղեն ոչ յայտնեաց... միթէ ամենայն մարդոյ ժամանակ ի մի առող երէկ փակեցաւ։*

բ. *253բ-5բ* Բան երկրորդ – *Փիլոնի՝ Ջի՞նչ է կազմուած Նոյի տապանին... եւ ընդ Աստուածն կռուեցան եւ յաղթեցին։*

գ. *255բ-7բ* Բան երրորդ – *Փիլոնի՝ Ջի՞նչ է՝ Ես եմ Տէր Աստուած քո... այլ եւ զերեք ամենի մատուցանէին պատարագ ի սեղանն։*

3. *257բ-61ա* Փիլոնի Նախադրութիւն Յաղագս ելից գրոցն – *Գիրքս այսքան գամենայն մատեանս...*

ա. *258ա-9ա* Լուծմունք Փիլոնի Յաղագս ելից գրոցն: [Բան առաջին] – *Բան. Իսկ առաջին եւ սկիզբն բուս բաղանունութեան է ասացեալ... եւ որ ոչ յետոյ, այլ յառաջ հասանէ ի վերայ։*

բ. *259ա-61ա* Բան երկրորդ. Փիլոնի Յաղագս խնդրոյ եւ լուծմանց – *Բան. Որք ի բնութիւնն ձեռնարկեն: Լուծումն. Չէ պարտ լրջիլ... եւ կամ յումեքէ տիպ առնու, այլ արտաքոյ ամենեցուն մնայ։*

4. *261ա-2ա* Յաղագս բահանայից – *Բան. Պատիւ քաջութեանն: Լուծումն. Քաջ եւ արիութեանն... որ չպանանէին զնայ վրէժառուքն։*

5. *262ա-3ա* Յաղագս բագինի – *Բան. Վայելչապէս կարծեմ: Լուծումն. Վայելուչ եւ արժանապէս է այս... որ գմխտս եւ գպայուճիսս աստուածացնեն ինքնասիրութեամբ իւրեանց։*

6. *263ա-5ա* Յաղագս ԺԴ. բանիցն – *Այս որիշ գիրք է... որպէս զօրավարք եւ իշխանք ի գասուց, որ զօրէնսն լքանեն։*

7. *265աբ* Ոչ շնայցես – *Բան. Եթէ ոչ ինչ ի հրաժ.: Լուծումն. Միթէ չէ անյագ գիջութիւնն գարշ... խառնակեցաւ ընդ այլոս, ծեգելայ որպէս հիւսն է։*

8. *265բ-6բ* Ի Սամսոն առանց պատրաստութեան – *Մին որ անկարգ ի սկսանելի ճառն... էին պատեբազմ, որոյ էր յարուցեալ ի վերայ նորա։*

9. *266բ-7բ* Յաղագս Յունաաց – *Բան. Այնոցիկ, որք զմարգարէսն ընդեռնուն: Լուծումն. Մարդիկ, որ կարդան զմարգարէսն... որ մատամբք վիճակ արկին:*

10. *267բ-8ա* Աստուած մեր հուր ծախիչ է: Ի տեսիլ երից մանկանց – *Բան. քանզի այն, որ համեմատեալ են... Բան. Աստուծոյ իմանալի զօրութիւնքն... գիտաւս իւր ոչ կամի այլում, որ տաս եւ զանունն:*

Ժե. 268ա-80ա [Լուծմունք Փիլոնի գրոցն]

1. *268ա-74ա* [Լուծմունք] Փիլոնի Այնոցիկ, որ ի Կինելութեանն խնդրոց եւ լուծմանց

– *268ա* Նախադրութիւն – *Մեկնութիւն է ի վերայ այնոցիկ...*

ա. *268ա-74ա* Լուծմունք Փիլոնի գրոցն Կինելութեան. Բան չորս (Ա-Մեկ.) – *[Բ]ան. Եւ երեւեցաւ Աստուած Աբրահամու: Լուծումն. Ըստ Ճառին յայտնի է... զոր անհարկաւոր չար կենաք ստացաւ իւր կամօք, զոր կամի յիշել գկինն:*

2. *274ա-6բ* Փիլոնի Ալլաբանութիւն

– *274ա* Նախադրութիւն – *Պատաքնոցն վարդապետքն...*

ա. *274ա-6բ* Լուծմունք Փիլոնի Ալլաբանութեան – *Բան. Եւ կատարեցան երկինք եւ երկիր: Լուծումն. Երկինք զմիտքն ասէ... որպէս զփարաւոն մինչեւ ի վերջըն զկորուստն նոցա պատմէ:*

3. *276բ-8ա* [Լուծմունք Փիլոնի Նաճապետացն]

– *276բ* Նախադրութիւն Փիլոնի Նաճապետացն – *Գովէ գառաջին արդարսն...*

ա. *276բ-8ա* Լուծմունք Փիլոնի Նաճապետացն – *Բան. Այլ վասն զի ի սոցա են ինչ, որ աշխարհիս են մաս: Լուծումն. Սոցայ, որ ասացաք... Լուծումն. անհիւանդանալի:*

4. *278բ-80ա* Յաղագս Հիւսեացն

– *278բ* Նախադրութիւն – *Հեսսեայքն բարգմանին հոգեւոր բժիշկք...*

ա. *278բ-80ա* Լուծմունք Փիլոնի Հիւսեայցն – *Բան. Ջտեսութիւնն իննդութեամբ ընկալան: Լուծումն. Ջտեսական առաքինութիւնն... եւ զոր ի Մովսիսի օրինացն ուսան, եւ զոր ի Հոգւոյն ընկալան:*

> *ՏԷս Փիլոնի երթայեցւոց, Մնացորդք ի Հայս, Վենետիկ, 1826, էջ 1-619: Փիլոնի երթայեցւոց, Բանք երեք՝ չեւ ի լոյս ընծայեալք, Վենետիկ, 1822, էջ 1-172: Մատենագրութիւնք նախնեաց, Փիլոնի Ճառք, Վենետիկ, 1892, էջ 5-284: Հմմտ. Գ. Գրիգորեան, «Փիլոն Ալեքսանդրացու աշխատութիւնների հայ մեկնութիւնները»,- Բանբեր Մատենադարանի, հտ. 5, Երեւան, 1960, էջ 95-116:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

240բ Փա՜ռք անհասանելի, անիմանալի, անպատմելի, անպարունակելի, անվայրապակ միաբուն գօրութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Սկսայ մարդասիրութեամբն գաստուածազարդ եւ գլուսաւոր տաս զերիցս երանեալ աստուածախօս եւ աստուածատես մարգարէին Մովսէսի՝ գդժուարիմաց եւ զթախանձախիտ տեսութիւնսն, զոր ոմանք ի թանձրամտաց թերեւսաբար այլ իմն կարծէին եւ բաջաղէին, զոր քաջ հմուտն օրինաց, ճոխն իմաստութեամբ եւ փարթամն գիտութեամբ մեծն եւ երանելին Փիլոն տեսեալ գայս եւ վարդապետօրէն յեղանակաւ մեկնողաբար յօրինմամբ պայծառ եւ լուսաւոր բանիւք եւ բայիւք ըստ ճառին եւ ըստ այլաբանութեան աստուածային հոգւովն փեռեկեաց եւ ուղղեաց ճանապարհ մեկնողութեան մտից յաստուածային գիրսն՝ իբր զկարապետ եւ զնախընթաց ամենեցուն, որք միտեցան ի գործ մեկնութեան, այլ եւ գհնոց կարծեցեալ իմաստասիրաց, որք գանձին առ իմաստունս ունէին ասել ոչ գոյ նախանձամոլութիւն, ի դերեւս հանէ զնոցա գանմտութեան կարծիքն, նա եւ գհնոց ոմանց զառաքինութիւնս պատմէ մանրամասնաբար մի ըստ միոջէ, ի նախանձ շարժելով զմեզ եւ յուսումն յանձնառութեան, որում հիւսեալք յորջորջին, միւս եւս այլ գիրս պատմէ, որում կենաք իմաստնոց ասի, ունակեալ դպրութեամբ մանրամասոյց մասամբ չամբեցուցանէ երջանկաբոյ մանկանց, որք բազմախոյզ տենչանօք առատանան լամպարաւիայլ յարփիազարդ ճեմարանիս, զոր կամեցայ յօրինել ի սպիտակաւովիտ հիւթիս սեաւաթիւր թուով, ներարհեստիւ շարամանեալ ի լուսաւորութիւն մտաց եւ ի վարժումն մանկանց առագաստի վերին Երուսաղէմի, ըստ զանազան զարդու զարդարեալ, որ է բուրաստան անմահութեան եւ բուրէ գհոտ կենաց յուսումնասիրաց անձինս, որում խանդակաթ փափագանօք իբրեւ տեսի, անյապաղ փութով շուքափութեամբ խոշոր գրով աւարտեցի զպանկալի տաս եա՝ Վաճառամ առատանուն տարկաւագս՝ ի վայելումն ինձ եւ միւիթարութիւն հոգւոյ եւ մարմնոյ ինքնագիր երկօք ի ծոցն սնուցչի իմոյ աստուածաբնակ տաճարին Աստուածածնի եւ Սուրբ Փրկչի, յանապատիս Արմկեի: Եւ թէպէտ եւ տկար եւս էի ի գլխով, մինչ գրէ, թէ յոգիս ապաստան եղեալ եւ յոգնեալ, սակայն ամենակալ Աստուծոյ օժանդակեալ հագիւ հազ, տագնապալ իմն հասի յաւարտ ողորմելովն Տեառն, որոյ ի մեղուցեալ անձնէս բիւրապատիկ գոհութիւն եւ երկրպագութիւն, եւ վասն ժամանակիս անճանդուրժել վրդովմանցս եւ խուճապ տագնապիս, զոր եհաս ի վերայ մեր յազգէն Խմայելացւոց եւ յաժշտակեաց գլոտին եւ գպարարտ մասն երկրիս մերոյ, ի թուականին հայոց Ջխէ. (1298), որում եղեւ գրաւ գրոցս, եւ բազումք անկան ի սուր սուսերի եւ ի գերութիւն վասն խրատելոյ զմեզ Տեառն, եւ մեք ոչ խրատեալք, այլ հաւատոք պակասեալք, եւ ամբարշտութիւն գօրացեալ, արդարութիւն հեռացեալ, եւ անօրէնութիւն բազմացեալ, սէր եղծեալ, եւ անգթութիւն ծաղկեալ, քարիք գօսացեալ, եւ չար արմատացեալ, Աստուած վաճառեալ, եւ ագահու-

Քիւն Թագաւորեալ, եկեղեցիք քակեալք, եւ քահանայք խողխողեալք, վանուրայք ապականեալք, եւ միանձունք ցրուեալք, մանկունք գերեալք, եւ աղչկունք վաճառեալք ի ձեռաց անօրինաց։ Արդ, զորպիսի չարաշշուկ եւ բամբասիլդրով ծանր աղէտի աւուրս եա՝ ունայնացեալ |241ա| եւ յոյժ խաւարաժամանակս եւ պարապնդեալս մեզոզ Վաճրամ սարկաւագս մարթացից ճառել զԹշուառութիւնս, զոր տէր Յիսուս ընդարձակումն պատուցէ։ Նա եւ առ ապագայսդ հանդիպօղս եւ ընթերցօղս կամ գաղափարօղս մաղթանք բարւոյ յիշման արժանաւորել զհոգեւոր հայրն իմ եւ զուսուցիչ, որ իբրեւ զհայր մաքրէ զիմ գխրամնական ախորժակս՝ յաստուածայինսն յորդորելով հանապազ անձնախանձաբար զՍահակիանցս Գոյնէրեցացից, եւս եւ զծնօղսն իմ աղաչեմ արտասուալից հառաչմամբ յիշել ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր, վասն զի սոքոր է ամենողորմ Աստուած այլում աղաչանօք այլում ողորմել, զի վասն յիշման աշխատեցայ ի սա։ Եւ որ յիշէ ողորմելով, յիշեալ լիցի յանեղեակ աւուրն առաջի Քրիստոսի, ուր բանք սպառին, եւ գործք Թագաւորին։ Նա եւ գկոկող քարտիսիս զՊետրոս կրօնաւոր եւ զԿոստանդինն սարկաւագ աղաչեմ յիշել, որ աշխատեցան ի սա։

Զեռագրիս եւ այս յիշատակարանի գաղափար օրինակն է Ծրուսադէմի Ս. Յակոբեանց 2^րդ 333 ձեռագիրը, որի նկարագրութիւնն է՛ Մայր ցուցակ ձեռագրաց Սրբոց Յակոբեանց, հտ. Բ., կազմեց Նորայր Եպս. Պողարեան, Ծրուսադէմ, 1967, էջ 208-11, որից (էջ 209-10) այս յիշ-ն առել եւ տպել է ԺԳ. դ-ի յիշ-ը, էջ 837-8, 2^րդ 674։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *(Գրչի) 241ա Ուրեմն յետին նօտար Բրաիրոն աղաչեմս եւս աղաչեմ յիշել զիս ի սուրբ յաղօթս ձեր, զի ի ՌՄԼԵ. (1786) թուականիս, նոյեմբերի 21 օրինակեցի ի վերոգրեցեալդս գրեցեալ օրինակէ՝ անջինջ պահելով դյիշատակարանս նախագրեցեալ նօտարաց։*

280ա Հեղինակն մատենիս գաղափարեալ էր ի գաղափարէ ի էձնէ. (1298) թուականի գրեցելոյ ՅԱրմենի անապատոջ, բայց թուականն գաղափարեցման եւ անունն գաղափարողին ոչ էր գրեալ։ Եւ երեւէին ի տեղիս տեղիս գոյ գրչասխալանք, բայց սակս խրթնութեանն բառիցն եւ բանից ոչ համարձակեցայ ուղիղ թուեալն ինձ գրելոյ ձեռնամուխ լինել, այլ ըստ օրինակին եւ ըստ գաղափարին գրեցի, որպէս յայտնի է յերեսս 343, 344, 348, 360, 361 եւ այլ բազում տեղիս, եւ յետ գրելոյ իմոյ գէմ առ գէմ ընդ եղբօրն իմոյ եւ վարժչին Մատաթէ դպրին ընթերցայ։ Եւ արդ, ի հանդիպիլն ձեր սղալանաց գրգոյս անմեղադիր ունիլ զԲուրիրոն գրագրուհին աղաչեմ, որ ի ՌՄԼԶ. (1787) թուականիս յունվարի 31 գրեցի։

2. *Յա (Մատացողի) Ջորս ի միոջէ գեղեցկագիր տփոյ եւտու օրինակել վասն իմ ի Կոստանդնուպօլիս, նուաստ Իսահակ ապարդիւն եւ բազմամեղ վարդապետս Գեղամացի, որ եմ միաբան Սրբոյ եւ լուսաւորտի աթոռոյս Էջմիածնի, աշակերտ եւ օրհնածին որդի տեառն Սիմէօնի երջանկափայլ գիտնական եւ սրբազան կաթուղիկոսին Երեւանեցւոյ՝ բազմերախտ ուսուցչի իմոյ եւ հոգեծին ծնողի, որոյ առ իս յոդնաջան երախտեացն գիտիարէն բազմապատկապէս հատուցէ նմա Քրիստոս ի միւսանգամ գալստեանն իւրում եւ հանգուսցէ ի լոյս երեսաց իւրոց ըստ ճշմարիտ եւ սուրբ հայրապետացն։*

Ի հայրապետութեան տեառն Դուկասու հոգեբնտիր եւ սրբազան կաթուղիկոսին ամենայն Հայոց, Կարնեցւոյ, որում տացէ Տէր զերկար եւ զխաղաղական կեանս, ի պարծանս ազգիս մերոյ տառապելոյ, յորմէ եւ առաքեցեալ իսկ էի ի գործ նուիրապետեան նոյնոյ կայսերական քաղաքին, ի թուոջ փրկչին ՌՉԶԼ. (1787) եւ ի մերում թուոջ ՌՄԼՉ. (1787)։

241բ Արարեալ ի մերոջ վարդապետացդ, որպէս ցուցանէ կերպն շարադրութեան, այլ յումմէ գոլն անյայտ, գի չկայր յօրինակին անուն լուծողին, բայց գի Անկինաւոր թուոջ խրատն, որ ի վերդ է, Սարկաւագ Յովհաննէս վարդապետն է արարեալ, եւ ես զայն ընդ սոյն գրոցս եւ սոյն գասուքեամբ ի միում տփոջ գտի, վասն որոյ թուեցաւ ինձ, թէ եւ զայս լուծմունքս նա իցէ արարեալ, քանզի եւ բանն համանման երեւի նորին շարադրութեանն, այլ թէ ի նմանէ իցէ եւ թէ ոչ, սակայն մերոջ վարդապետացդ երեւի արարեալ։ Զոր ըստ քնաբանքն օրինակել եւտու ի Կոստանդնուպօլիս աաճենաուստ Իսահակ եպիսկոպոսս Գեղամացի, ի թուոջ փրկչին ՌՉԶ. (1787) եւ մերում թուոջ ՌՄԼՉ. (1787)։

280բ Յիշատակարան. Շնորհօք եւ ողորմութեամբ բարերարին Աստուծոյ եղեւ յանգ եւ աւարտ գրութեան գեղեցիկ եւ իմաստալից գրոցս Փիլոնի գերահանճար իմաստասիրի Երրայեցւոյ ի Կոստանդնուպօլիս կայսերապերճ մայրաքաղաքին, ի ՌՄԼՉ. (1787) թուոջ մերում, որպէս եւ գծագրօղն իսկ յիշեալ է ի միւս կողմն թղթոյս, քանզի մինչ դեռ էի անդ ի գործ նուիրակութեան Սրբոյ աթոռոյս Էջմիածնի, բազմափափաք սիրով եւտու սկիզբն առնել գրութեան սորին ի ՌՄԼԵ. (1786) թուոջ մերում, ի փետրվար ամսոջն։ Եւ մինչ չեւ էր հասեալ ի կատար, ես զգործս աւարտեցի եւ ելի անտի ի նոյն ՌՄԼԵ. (1786) թուոջն եւ ի սեպտեմբերի ԻՀ. եւ ելի ի սուրբ աթոռս ի գեկտեմբերի ԻԳ., իսկ գիրքս այս յետ ելմեսս ի Պօլսոյ աւարտ առեալ գրմանն յաւաջիկայ ՌՄԼՉ. (1787) թուոջն եւ ի յունվարին առաքեցեալ եղեւ աստ առ իս, որ էհասս ինձ ապրիլ ամսեանն, իսկ այժմ, որ է թիւս մեր ՌՄԼԹ. (1790), յամսեանն յունիսի, եւտու զսա կազմել ի վայելս անձին իմոյ, եւ ոչք յետ իմ վայելեսցեն։ Այլ զայս ազաչեմ եւ խնդրեմ յամենեցունցդ, որք գկնի անցման մերոյ զսա վայելիցէք՝ թէ իմայինք իցէք ընտանիք կամ աշակերտք, եւ թէ այլ ոք,

որպէս զի ի ստանալն ձեր զան՝ որպիսի կերպիւ եւ իցէ, եւ ի վայելելն, մի՛ օտարացուցանիցէք զսա ի Սրբոյ Աթոռոյս եւ մի՛ վաճառիցէք այլոյ ուրուք, որ չիցէ միաբան Սրբոյ Աթոռոյս, զի մի՛ տարեալ լայսս տեղիս՝ օտարացուցեն զսա ի չնորհատու մօրէս իմմէ հոգեւորէ ի Միածնէն Սրբոյ Աթոռոյս, այլ ով որ եւ ստացցի զսա, աստ վայելեսցէ եւ չետ իւր անցմանն աստ թողցէ, զի մի՛ օտարասցի ի սմանէ: Տեսէ՛ք ուրեմն, զի ոչ գնեմ նցովս եւ անէծս, որոց օտարացուցեն զսա աստի, որպէս ունին բաղումք զայս սովորութիւն՝ գնել անէծս այնպիսեաց, այլ սիրովն Քրիստոսի աղաչեմ լսել աղերսանացս եւ կատարել, զոր եւ ի խղճմտանս ձեր ի՛ոգուսվ ահա ապաստան, քանզի հագուտգիւտ իմն է գիրքս այս, եւ ես այնու մտօք զսա ստացայ, զի գոցի ի Սուրբ Աթոռոյս, թէ՛ առ կենօք իմովք եւ թէ չետ իմ, ապա դուք մի՛ օտարացուսջիք աստի, քանզի եւ դուք էք կաթնաուն որդիք մօրս մերոյ լուսաւորի, որպէս եւ ես, ուրեմն որք չօժարակամ սիրով զաղերսանս իմ լսիցէք եւ կատարիցէք, եղիցիք վարձատրեալք Լուսաւոչոյ յերկակի կեանս ձեր, եւ զձեր եւս զամենայն աղերսանս լուիցէ բարեգութիւն Աստուած եւ կատարեսցէ, իսկ ապա եւ գայս խնդրեմ ի սիրեցելոցդ իմոց ի Քրիստոս, զի որք վայելիցէք զանգին գանձս հոգեշահ բանիցս՝ որ |281ա| ի սմա, յիշեսջիք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զատացօղ սորին զնուատս եւ գլուխնամեղ Իսահակ եպիսկոպոս Գեղամացի եւ գհայրն իմ տէր Իսահակ քահանայն, եւ գմայրն իմ Սահմազարն, գեղբայրն իմ զՍտեփաննոսն եւ զքորոն իմ զեղիսաբեթն եւ զՀռիփսիմէն եւ զայլ եղբարս եւ զքորս իմ եւ գհամայն ազգայինս՝ գհանգուցեալսս եւ զկենդանիս: Եւս առաւել յիշեսջիք ի Քրիստոս գհոգեւոր դաստիարակն եւ զուսուցիչն իմ եւ գհոգեծին ծնօղս գտէր Սիմէօն երջանկագարդ կաթուղիկոսն՝ հանդերձ կրկնակի ծնողօք իւրովք եւ ամենայն ազգայնովք, եւ զայլ ամենայն բարեխտաւոր իս եւ զբարերարս, եւ դուք յիշեալ լիցիք յանճառ ողորմութիւնս եւ ի գթութիւնս տեառն Աստուծոյ աստ եւ յանանց կեանն. ամէն:

Նշումի՝ կազմի մէջքին՝ «Փիլոնի երրայեցւոց (/// 30)», 1ա՝ «2ժր 299/2595, ԻՄՂ. 1787, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:

2596

ԿԱՆՈՆՔ

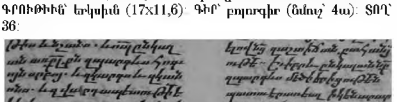
(բաղկացած է 2 տարբեր ձեռագրերից)

Թերթ՝ 238: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն կաշի, միջնակը ատտառսթոյթ, աստառը ծաղկաթուղթ. լուսագծագողեր՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա + Բ, չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԷ. դար

Թերթ՝ 160 (բ 4-163, գրչի էշակարամ 1-91, որ է 4ա-49ա) ՊՐԱԿ՝ ի-ԺԲ×12 (ԺԲ 16): Նիւթ՝ թուղթ: ՄԵՆԻՒԹԻՒՆ՝ 22,5×17,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ եկսիւն (17×11,6): Գիր՝ բոլորկիր (ձեռչ՝ 4ա): ՏՈՂ՝ 36:

Նմուշ 4ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – *Լուսագծագործ*: Բուսական: Ջարդագիր՝ ճանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

Վիճակ՝ բաւարար: թ. 89-121՝ ստ. լս. խոնաւութեան հետեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

4ա-163բ [Կանոնագիրք Հայոց]

Տե՛ս ձեռ. 449, ճա-163բ: *Յանկ/չիք: Շարադրութիւն կանոնաց... /չիք: 1/4ա-12բ: 2/12բ-8ա: 3/18ա-20բ: 4/20բ-6ա: 5/26ա-9ա: 6/29ա-31ա: 7/31ա-3ա: 8/33ա-5բ: 9/35բ-40ա: 10/40ա-3ա: 11/43ա-4բ: 12/44բ-9ա: 13/49ա-50ա: 14/50ա-1ա: 15/51ա-9բ: 16/59բ-60ա: ա/60ա-5ա: բ/65ա-բ: 17/65բ-78ա: 18/78ա-87ա: 19/87բ-8բ: 20/88բ-92բ: 21/92բ-4ա: 22/94ա-5ա: 23/95ա-7ա: 24/97ա-101բ: 25/101բ-4բ: 26/104բ-8ա: 27/ա/108ա-բ/108բ-9ա: 28/109ա-10բ: 29/110բ-1բ: 30/111բ-2ա: 31/112ա: 32/112ա: 33/112ա-4ա: 34/114ա-7ա: 35/117ա-9ա: 36/119ա-35բ: 37/135բ-9ա: 38/139ա-42բ: 39/142բ-5բ: 40/145բ-7ա: 41/147ա-8ա: 42/148ա-52ա: 43/152ա-3ա: 44/153ա-բ: 45/153բ: 46/153բ-6բ: 47/156բ-7ա: 48/157ա: 49/157ա-բ: 50/157բ: Ա.նի. 157բ ՄՂ. (51). Սրբոյն Աթանասի Մեծի. Ա. Քան – Արդ. եկաք ի բանն ետպէսք... (համարակալումն քան ոչափ խախտուած): 51(=ՇԹ.)/157բ-8ա (խորագիրը տարբեր՝ «Սերբիանոսի ի Գուվալ Աւետարանին մեկնութենէն: Ա. – Թէ ոչ առաւելոյցու արդարութիւն ձեր...»): 52 (=ՇԿ.)/158ա-բ: 53 (=ՇԿ.)/158բ: 54 (=ՇԸ.)/158բ-9ա: 55 (=ՇՁ.)/159ա: 56 (=ՇԷ.)/ա/159ա-բ/159բ-61ա:*

Զեռագիրն օգտագործուել է քննական բնագրի մէջ՝ Ա խմբի Ա ենթախումբ, տե՛ս Կանոնագիրք Հայոց, հտ. Ա., Բ., աշխ. Վ. Յակոբեանի, Երեւան, 1964, 1971, ձեռ. Հ:

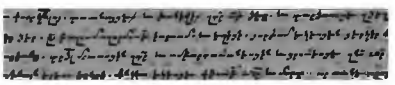
Ինի նաեւ՝

— 161ա-3բ Կանոնի տեառն Սիմեւոնվի Աղուանից կաթողիկոսի, յետ կործանմանն Նեռեխի Աղուանից կաթողիկոսի, որ վասն գհագկեդոնին խորհելոյ եւ շփոթելոյ զկղզուսաւ, մեռեցեալ ձաղանօսէ ընդ նեղիայի Հայոց կաթողիկոսի եւ ժողովեալ Աղուանի — *Այս կանոնադրութիւն եդաւ ի Սիմոնէ Աղուանից կաթողիկոսէ... իսկ բղջախոհութիւն է կամք հեշտութեան մարմնոյ ցանկութիւն:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ

ԺԹ. դար

Թերթ՝ 78 (բ 1-3, 164-238). գրուած՝ 1ա-3բ, 164ա-բ, 168ա-բ, 175ա-բ, 177բ-238բ: ՊՐԱԿ՝ 3+1-7×12 (1՝ 8, 7՝ 7): Նիւթ՝ թուղթ, լուսադրոշմով՝ «ՍՓՓԻԼ, 1826»: ՄԵՆԻՒԹԻՒՆ՝ 22,5×17,4: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (17,4×12,3): Գիր՝ շղագիր (ձեռչ՝ 165ա): ՏՈՂ՝ 29-30:

Նմուշ 165ա

Վիճակ՝ բաւարար.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

165ա-77ա Կանոնիք յաղագս պսակի, առաւել արբոյն Բարսղի եւ Ոսկերերաձի – *1. Կանոն է այնոցիկ, որք սրբութեամբ սնանին... 35. Որ արար զնա հոգեզաւակ... այլ իւրեանց թոռունքն խնամենան եւ թոռնևայքն (ունի ագագականութեան ադիւականներ՝ 169ա, 170բ-2ա, 173աբ, 176ա-7ա)։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին՝ «Կանոնք (5)», 1ա՝ «Հ՝ 90/2596, ԺԷ., Մ[ատռպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

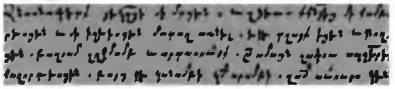
2597

ՅԱԿՈԲ ԱՄԱՍԻԱՑԻ ԳԷՈՐԳԵԱՆ, ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆՈՆԱՑ

ԼԻՄ — ՌՄԿԹ. – 1813

ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս Նոտար: ՍՏԱՑՈՂ՝ Աբրահամ վրդ. Կ. Պոլսեցի:

ԹՈՐՔ՝ 55 (գշի էջակալում 1-33, որ է՝ 3ա-19բ). չգրուած՝ 1ա-2բ, 7բ, 55աբ: ՊՐԱԿ՝ 1-7x8 (Ի՝ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծեռով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24,8x18: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (18,5x14,5): ԳԻՐ՝ նոտագիր (նմուշ՝ 10ա): ՏՈՂ՝ 30: ԿԱԶՄ՝ ծառկաթոյղ, եզրերը դեղին դոշմազարդ կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ, աստառը թուղթ. լուսանցազդերը՝ կապոյտ զոյակէն: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա. (վրջ.), չգրուած թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոմով՝ 3 բաժռադիր գլխակէ:

Նմուշ 10ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը մաշուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա-52բ [Յակոբայ Ամասիացւոյ Գէորգեան, Համառօտութիւն կանոնաց]

ա. *3աբ* Կանխաբանութիւն յաղագս օգտութեան կանոնագրոց եւ մանաւանդ հարկաւորութեան նորին առ ամենայն հաւատացեալս, եւ առաւել ևս առ հաճանայս, եւ առ եպիսկոպոսունս – *Որչէնք աստուածային, որ ի մարգարէս եւ յԱւետարանն եւ յառաքեալս... ուրեմն կայարուք զհնգգս խրախոյս ձեզ առ աստուածային վերաբերեալ։*

բ. *4ա-5ա* Աստանօր յայտնին հեղինակք գրոց կանոնաց – *Թիւք նոցին կանոնաց... Միխիթարայ Գօշի Դատաստանագրոց ՄՄՄ. կանոնք, յորմէ առաք ինչ ինչ մեկնութիւն յոմանս կանոնս խրթինս եւ գալս ի վկայութիւն, 1184։*

Նշուած են կանոնների հեղինակների անունները, կից՝ նրանց ապրած ժամանակը։

գ. *5ա-6ա* Ազդեցութիւն նշանակութեանց անուանց յայրութեական կարգս, գոյս կրնաս եդեալ ի յուսանցս – *Աբբ. - Աբբահայր։ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի... Փյպ. Փիլիպպոսի առաքելոյն։*

դ. *8ա-53բ* [Համառօտութիւն կանոնաց – *Ազատ լիցին եկեղեցականք ի հարկաց, եւ թէ իշխան ոք կամի-ցի առնուլ զհարկս ինչ ի նոցանէ, զրկեսցի յօրհնութենէ] եկեղեցւոյ եւ մի՛ ոք ի քահանայից իշխեսցէ մատուցանել վասն նորա պատարագ... օր չարչարանաց Տեառն զկնի հաւատարակածին կատարեսցի, որ յառաջ քան զնա սարակածն կատարեսցէ եպիսկոպոս կամ քահանայ յուծցի։*

Տե՛ս ձեռ. 2884, 11ա: Կանոնների շարակարգ այբբենական ցանկով լուսանցներում նշելով տուեալ կանոնի համապատասխան աղբիւրը։

ե. *54ա* [Ի ԹՒ. (1651) թուին մեռոյ Փիլիպպոս կաթողիկոսն Սուրբ] էմիածնայ եւ Ներսէս կաթողիկոսն Սրսայ, հանդիպեալ միմեանց յերուսադէմ, խորհուրդ արարեալ, ժողով առարին հանդերձ Աստուածատուր պատրիարգաւ երուսադէմի եւ զայլ եպիսկոպոսունս կոչեալ յայլ գաւառս եւ հաստատեցին ԺԳ. կանոնս, որ են – *Ա. երկու աթոռք էջմիածնայ եւ Սուրբ սէր ունիցին առ միմեանս... ԺԳ. երիցունք, որոց վախճանեալ իցէ ամուսին, եթէ իցեն վկայեալ ի պարկեշտութեան եւ իցեն ծեր եւ ունիցին մանկունս սնուցանելոյ, կացցեն յեկեղեցւոջ, ապա թէ ոչ, գնասցեն ի վանս։*

զ. *54բ* Ձեկուցումն ի վերոյ՝ Յաղագս ինչ ինչ բանից գիտելի է – *Յանդիմուտ գրչաց ներմուծեալք... Բաւեցեալ սակաւուքս, եթէ արժան դատիք, լիշեսջիք պյետեեալս ընդ ձեօդս իմ եւ ընդ համայն ընտանիս։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿ

6բ Որ եմ ամենապատրաստ ընկալուել եպերանաց դիտնոց եւ առաքինեաց, քայց խթան աքացից խորդացելոց ի խորշս խցից եւ եկեղեցեաց Յակոբ դպիր յԱմասեացի մահտեսի Գէորգեան, ի 25 սեպտեմբերի 1800 եւ ՌՄԽԹ. (1800), Ամասիա։ Իսկ ի թիւս հայոց ՌՄՄԱ. (1802), ի 20 յուլիսի գաղափարեալ լիակ գաղափարէ ի ձեռն Կարապետ եւեթ չնչին իբր դպրի տիրացու Գէորգեան, ի յօգուտ եւ ի վայելումն իւր եւ համայն իւրայնոց, ի Միջագիւղ մայրաքաղաքի Կոստանդնուպօլսոյ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

6բ Իսկ ի ՌՄԿԲ. (1813) Թուականիս մերոյ, յունիսի ԺԲ. [7ա] գաղափարեցաւ ի չորրորդ գաղափարէ նախագրեցեալոյ, ի վայելումն Լմայ սրբոյ անապատի միաբան Աբրահամ վարդապետի Կոստանդնուպօլսեցոյ, Ձեռամբ Յովհաննէս Նուաստ Նոտարիս։

ՆՇՈՒՄ՝ կազմի մէջքին՝ «Կանոնդիրք, ծաղկաքաղ», 1ա՝ «Հ՚՛ 92/2597»։

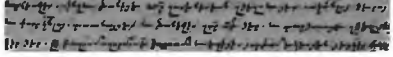
2598

ԿՏԱԿ ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏԱՑՆ ԻՄՐԱՅԵԼԻ

ՌՄՀԵ. – 1826

ԳՐԻՉ՝ Պետրոս դպիր։

Թերթ 29+1 (կրկն՝ թ 1, գրչի էջակալում ա-ծ., որ է 1գ-25բ). չգրուած՝ 1ար, 27ա-9բ։ ՊՐԱԿ՝ 1+Ա-Գ×8 (Գ 5)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսազծելով, լուսադրոշմով՝ ռնաւորուած գինանշան։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 22,7×17,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (18×13)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 17ա)։ ՏՈՂ՝ 29։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն լաթ, մէջբը եւ փեղկերի ճիմնաձեւսը՝ սեւ կաշի, միջուկր ստուարաթուղթ. աստառը թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա + Բ, չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի։

Նմուշ 17ա

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. կարեր թուացած։

Բ ՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1գ-2բ* [Ա.] Կտակ Ռուբենի առաջնոյ – *Հրաման կտակի Ռուբենի, զոր պատուիրեաց որդւոց իւրոց... ուր էին հարքն իւրեանց, կատարեցաւ կտակն Ռուբենի։*

2. *2բ-4ա* Բ. Կտակ Շմաոնի Վասն նախանձու – *Հրաման բանից կտակի Շմաւոնի... մինչ յաւուրն եկեցն իւրեանց ի ձեռն Մովսէսի, կատարեցաւ կտակն Շմաւոնի։*

3. *4ա-8ա* Գ. Կտակ Ղեւեայ Վասն հաճոյութեան եւ ամբարտաւանութեան – *Հրաման պատասխանւոյ բանից Ղեւեայ... ի մէջ Աբրահամու, Մահակայ եւ Յակոբայ, կատարեցաւ կտակն Ղեւեայ։*

4. *8ա-12ա* Դ. Կտակ Յուդայ չորրորդ Վասն արիութեան եւ արծաթասիրութեան եւ պոռնկութեան – *Հրաման պատասխանւոյ բանիցն Յուդայի... եւ ննջեաց Յուդա ընդ հարս իւր, կատարեցաւ կտակն Յուդայի։*

5. *12ա-ՅԱ* Ե. Կտակ Խահարայ որդւոյ Յակովբայ – *Հրաման պատասխանեաց բանից Խաքարայ... եւ զորութիւնէ ննջեաց քուն յաւիտենական, կատարեցաւ կտակն Խաքարայ։*

6. *13ա-4ա* Զ. Կտակ Զաքուղոնի որդւոյ Յակոբայ – *Հրաման պատասխանեաց բանիցն Զաքուղոնի... եւ ննջեցին զնա ընդ հարս իւր, կատարեցաւ կտակն Զաքուղոնի։*

7. *14ա-6ա* [Է.] Կտակ Դանայ Վասն ամբարտաւանութեան եւ ատելութեան – *Հրաման պատասխանեաց Դանայ... ի յերկրէ ժառանգութեան իւրեանց եւ հայրենեաց իւրեանց. կատարեցաւ կտակն Դանայ։*

8. *16ա-8ա* Ը. Կտակ Նեփթաղիմայ Վասն բնական բարութեան – *Հրաման պատասխանեաց կտակի Նեփթաղիմայ... զոր պատուիրեաց նոցա Նեփթաղիմ հայրն իւրեանց. կատարեցաւ կտակն Նեփթաղիմայ։*

9. *18ա-9բ* Թ. Կտակ Գադայ Վասն տեսութեան – *Հրաման պատասխանեաց կտակի Գադայ... եւ թաղեցին ի Քեբրոն. կատարումն կտակացն Գադայ։*

10. *19բ-21ա* Ժ. Կտակ Ասերայ Վասն երկդիմութեան եւ առաքինութեան – *Հրաման պատասխանեաց կտակի Ասերայ... եւ հանեալ զնա, թաղեցին առ հարս իւր. կատարեցաւ կտակն Ասերայ։*

11. *21ա-4բ* ԺԱ. Կտակ Յովսեփայ Վասն նախանձու – *Հրաման կտակի պատասխանեաց Յովսեփայ... եւ ամենայն եգիպտոս առ սուգ մեծ. կատարումն կտակացն Յովսեփայ։*

12. *24բ-6ա* ԺԲ. Կտակ Բենիամենի երկոտասանեւորդ – *Հրաման կտակի Բենիամենի... եւ բնակեցան յեգիպտոս մինչեւ յօր ելիցն իւրեանց յեգիպտոսէ. կատարումն կտակացն Բենիամենի, վերջ։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

26բ Արտահանեալ եղեն կտակքս այսոքիկ երկոտասան նահապետաց յամի Տեառն 1826, ի Ձեռագիր եւ ի մագաղաթեայ յԱստուածաշունչէ միոյ, որ էր հարիւր եօթնասնում եւ հինգ ամաւ յառաջ գրեալ լրմամբ օրինակէ եւ ազնիւ գրով եւ զարմանալի յօրինուածով պատկերաց եւ ծաղկանց զարդարեալ, բայց մինչ յինչ տեղիս աղալագիր, ուստի յա[յ]նպիսեաց ըստ կարելոյն եւ ըստ կարի մերում ուղղեցաք, յանձնելով գկատարեալ ուղղութիւնն գթասիրեան կատարելոց. եւ յորոց յանդիպիցն խնդրելով փչել գմեզ ի միտս բարիս՝ օգնել նմա Տեառն յամենայն կարիս, (այլ Ձեռով՝) Ձեռամբ Պետրոս դպրի հանգուցեալ Տերեայ-Մանեփաճեան բնիկ Անդրիանուպօլսեցւոյ, ի Ֆիլիպպէ քաղաք բնակեալ։

Եթէ այս հաղորդումը ճշգրիտ համարենք, ապա՝ 1826ից 175 տարի առաջր 1651 թուականն է. այս տարում գրուած եւ ԺԲ. նահապետաց կտակը պարունակող մեզ յայտնի միակ Աստուածաշունչն է Վատիկանի հայերէն Cod. Borg. Arm. 27 (olim L. II. 28) Ձեռագիրը. տե՛ս Codices Armeni bybliothecae Vaticanae Borgiani, Vaticani, Barberiniani, Chisiani, Schedis Frederici Cornwallis Conybeare adhibitis

recensuit Eugenius Tisserant, Bybliothecae Vaticanae scriptor, Romae, Typis Poluglottis Vaticanis, MCMXXVII (1927), էջ 35։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

26բ (1872 Թ., շղագիր) ի գրոց հոգեւոր ծնողին իմոյ Սարգիս *պատրիարքի գոլով կտակ ներքոյ ա-նուանեալ գիրս, ի յիշատակ հոգւոյ նորին նուիրեցի Մատենադարանիս Սրբոյ Էջմիածնի, 1 ապրիլ, 1872, ի Սուրբ Էջմիածին, Գրիգորիս եպիսկոպոս Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի։*

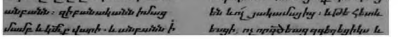
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «Հ[ին] 99/2598, 1826, Մ. եպս.»։*

2599

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ԳԻՐՔ ՀԱՐՑՄԱՆՑ

ՌՀէ. – 1628

ԹԵՐԹ՝ 111+1 (կրկն.՝ թ. 37). չգրուած՝ 3բ, 110գբ. ՊՐԱԿ՝ Ա-ժx12 (ժ 4). ՆԻՒԹ՝ թուղթ. ՄԵՆՄՈՒԹԻՒՆ՝ 23,5x16. ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ եղկսիսն (17x11). ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 6ա). ՏՈՂ՝ 35. ԿԱԶՄ՝ դռոյմագաղց շագանակագոյն կաշի, մէջէրը եւ փեղկերի հիմնամասերը՝ կարմիր կաշի, միջուկը առատաթուղթ. ասառատ թուղթ. ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱՒ + ԳԴ, ապիտակ, չգրուած թուղթ։

Նմոյշ 6ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ւ ր ա ճ՝ 4ա, 33բ։ Հ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 1ա, 3ա, 33ա, 61բ։ Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական։ Զ ա ր դ ա գ իր՝ ճանճագրաւիր, կենդանագիր, թռչնագիր։ Գ ոյ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, շագանակագոյն, վարդագոյն, մանուշակագոյն, նարնջի, սեւ, ոսկի։

Վիճակ՝ վնասուած՝ կազմի կաշին մաշուած, Ա. փեղկը ձեռագրից անջատ, ասատառի թուղթը պատռուած, խոնաւութիւնից զրեթէ բոլոր թերթերն իրար կպած եւ անջատելիս հոլիզնկուած, պատռուած, պատռուած-ծակուած, խոնաւոթեան եւ բորբոսի հետեւեր, մասամբ ցեցակեր. բնագրի գծագիր մասն անդնդաեռնիի։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա–110ա [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Գիրք հարցմանց]

Տե՛ս նեռ. 921, 3ա–367ա։ *[Յանկ]/1ա։ Յոչքն/1բ–2բ։ 1. [Յանկ առաքին հատորի]/3ա։ ա/4ա–12ա, բ/12ա–3ա։ գ/13բ–31բ։ դ/31բ–2բ։ 2. [Յանկ երկրորդ հատորի]/33ար։ հիպդ./35բ–5բ։ ե/36ա–41ա։ զ/41ա–7ա։ է/47ա–61ա։ 3. [Յանկ երրորդ հատորի]/61բ։ բ/62ա–72ա (անխորագիր)։ բ/72ա–80բ։ 4. [Յանկ չորրորդ հատորի]/80բ–1ա։ ժ/81ա–9բ։ ժա/89բ–92բ։ ժբ/92բ–8բ։ ժգ/98բ–106ա։ ժդ/106ա–108բ։ 5. [Յանկ հինգերորդ հատորի]/108բ–9ա։ ժե/109ա–10ա (վերջը թափուած՝ չորրորդ այլ եւ*

ԳԻՐՔ ՄԱՐԴԱՐԵՑԻ

Ես Գրիգոր Տաթեւացի, ի ստիպոց ազգին Հայոց, գրեցի զսոյն գիրս, որ կոչի Հարցմանց։

Նմուշ 47ա

* Ձեռագիրը գրուած է 1677 թ. Ամմոդեայ վանքում պսակաւոր յոյգ մեղ եւ ճորոգել է տուել Վարդան վարդապետ Բաղիշէցին, տե՛ս 255բ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՊԱՏՈՒՄՆԵՐ – Կ ի ս ա խ ո ր դ ն՝ 26բ, 83բ, 116բ, 133ա, 181բ, 221բ, 241ա: Ճ ա կ ա տ ագ ր ո ւ թ՝ 1գ: Բ ա ժ ա ն ա գ ր ո ւ թ՝ 105բ: Լ ու ս ա ճ ագ ր ո ւ թ՝ բառական: Ջ ա ր դ ագ ի ր՝ ճաճղուցագիր: Գ ոյ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, սեւ, ապիտակ, ոսկի:

ՊԱՏՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ – Աւետարան Մատթէոսի, Իէ. 58 – ԻԸ. 2: ժ. դ.: Ա + Բ, ատագտած 1 թերթի ընդայնակի հատուածով: Մագաղաթ, 24,5x17, երկսիւն (17x14), բոլորգիծ երկաթագիր (ճեմչ՝ Բա), տող՝ 11+8: Կ ա ռ ո յ ց՝ Ա ա, Բ բ, Ա ա, Բ ա՝ «[Ս ա] մատուցեալ առ Պիղատոս... եւ ետէր ի վերայ [ետուս]»:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, դուռակը կծկուած, կապիչներից մէկն ընկած, թ. 1-15՝ եզրերը մնջակեր, թ. 132ի ստորին կէսը պատռած-ճաճած, թ. 189-253ին խոնաւութեան նշոյներ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1գ-255բ [Գրիգորի Աստուածաբանի Նագիանզացւոյ Ճառք]

ա. *1գ-10բ* Ա. Գրիգորի Աստուածաբանի Ագիգաւու եպիսկոպոսի ասացեալ ի յայտնութիւն Տեառն – *Քրիստոս Ծնեալ լինի... որքան հասանելի է կապելոցս մարմնով ի Քրիստոս Յիսուս... այժմ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից:*

բ. *10բ-26ա* Բ. Նորին Գ ո ր ի գ ո ր ի Աստուածաբանի ի յայտնութիւն Տեառն – *Դարձեալ իմ Յիսուս եւ գարձեալ խորհուրդ... որոց այժմ չափաւորապէս ընկալեալ եղեւ մի ճառագայթն ի միոջէ աստուածութենէն ի Քրիստոս Յիսուս, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

գ. *26բ-78բ* Գ. Նորին ի մկրտութիւնն – *երկիւղ գայնծառ լուսաւորութեանցն գաւր տանելեցաք... ի նոյն ինքն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

դ. *79բ-83ա* Դ. Ի մկրտութիւնն նորին ի Պասխա եւ ի ճեղգութիւնն – *Յարութեան աւր եւ սկիզբն աշխարհակ... եւ որ անդ են հանգիստքն, որում փառք եւ գաւրութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

ե. *83բ-105բ* Ե. Ի Պասխա եւ յամէնն նորին ի սուրբ Պասխա – *Ի պահու իմում կացից... ով Հայր եւ Բան եւ Հոգի Սուրբ, վասն զի քեզ ամենայն փառք եւ պատիւ եւ գաւրութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

զ. *105բ-16ա* Զ. Ի յամենասուրբ Պասխա Աստուծոյ մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. նորին խաւսք ի Նոր կիրակին, ի Կեսարիա, ի Կապադովկացւոց, ի կատարմանն լիջատակի սրբոյ վկային Մամայ, ըանզի ի նորում կիւրակին կատարի միշտ ի Կեսարացւոց բազմին – *Նաւակատիք պատուհչին հին աւրէնք... յուդարկեալք լիցուք ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում... ի փառս Աստուծոյ Հաւր. ամէն:*

է. *116բ-32բ* է. Ի նոր կիւրակէն եւ ի նաւակատիս նորին ի Պենտակոստէն եւ ի Հոգին – *Յաղագս տաւնիս դուռնաքեայ խաւսասիրեսցուք... ի ճշմարիտ ապրեցելոցն տաւն եւ ցնծութիւն/// (վերջը թափուած):*

ը. *133ա-58բ* Ը. Նորին Գրիգորի Նագա[ն]զացւոյ ի Հոգեվոգն – *Այսպէս ասէ Մովսէսն... ըստ գործոց բարեաց համանգամայն եւ վաստիարաց, ի Հոգովոգն:*

թ. *159ա-81ա* Թ. Նորին ի հայրն իւր, լռեալ եւ սգացեալ վասն հատուածոյ կարկոին – *Ընդէ՞ր լուծանէք գկարգ գովելի... որ ընծայես գմեզ եւ գմերսն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք եւ գաւրութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

ժ. *181բ-220բ* Ժ. Առ հայրն իւր լռեալ եւ սգացեալ յաղագս հատուածոյ կարկոին. նորին յաղագս աղաւտասիրութեան – *Արք եղբարք եւ աղաքատակիցք... ընկալցին գմեզ ի յաւիտենական խորանս ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ժա. *221բ-40բ* ԺԱ. Նորին ի Կիւսրիանոս լեփիկոպոս եւ ի վկայ յանդաստանն եկեալ յետ միոյ աւուր լիշատակին – *Փոքր ինչ եւ հիւպրիանոս գերծաւնէր ի մէնջ... որում եւ հաղորդեսցուք կատարելապէս ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ժբ. *241ա-55բ* ԺԲ. Նորին Գրիգորի ի Մակաբէացի վկայսն – *Զի՞նչ եւ Մակաբէացիքս... խոստովանելով եւ խոստովանեցի, փառաւորեալ եւ փառաւորեցի, որում փառք եւ զօրութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

Հմմտ. Ձեռ. 946, 1ա-305բ: Նագիանզացու ճառերի մասին տե՛ս Կ. Մուրադեան, Գրիգոր Նագիանզացին հայ մատենագրութեան մէջ, Երեւան, 1983:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

26ա (ստացողի) Ջատագաւոր գրոցս գտէր Գրիգորէս Հայւոց կաթողիկոս յիշեսջիք ի Քրիստոս Յիսուս *(նման՝ 79ա, 83ա, 105բ, 116ա, 158բ, 181ա, 221ա, 240բ (այս էջի յիշ.-ում «Գրիգորիս» բառը դարձուած «Գիորգ»):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱԳԱՅԻ

255բ (ստացող) Ջատագող մատենիս գհեզահոգի եւ գպատուական քաջ բարուխին՝ գՎաւրգան վարդապետն աղաչեմ յիշիլ ի Տէր, որ եւտ վերստին նորոգել զսա եւ զպակասն լնուլ եւ եղ յիշատակ ի դուռն Ամիրզոլու Սուրբ Յովանիսին ի փրկութիւն հոգոյ իւրոյ եւ յընծերգումն հոգեւոր որդոց Աբրահամ վարդապետին եւ այլոց աշակերտացն, ի թվին ՌՃՒԶ. (1677), յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Աստուածն. ամէն:

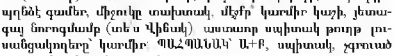
ԿՆՔԱԳՐՈՒԹԻՒՆ *1ա. բոլորակ՝ մէջտեղում թագապակ գինանշան՝ "Печ. Ахалцыхской градской полиции";*

ՆՇՈՒՄ *կազմի մէջքին՝ «Գրիգորի Աստուածաբանի Ճառընտիր», 1ա՝ "№ 124/2600, 2-№ 182/3, ԺԲ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

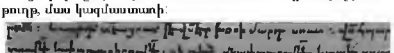
2601
Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

ԳՐԻՉ՝ Հեթում (Ա. 30ա–197բ), Բարսղամ (Բ. 3ա–29բ):

ԹԵՐԹ՝ 197։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԶxՁ (Ա՝ 12, Գ, Ե՝ չիվ, Զ՝ Չ, ԺԶ՝ 10, ԻԶ՝ 6)։ ԼԻՒՈՒ՝ թուղթ, լուսագծերով (բ. 3–29)։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 24,8x17։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (20x13,7)։ ԴԻՐ՝ բոլորգիր (30ա–197բ, 3աբ հնուց՝ 33ա), նոտրգիր (3բ–29բ հնուց՝ 15ա)։ ՏՈՂ՝ 27 (3ա–29բ), 30 (30–197բ)։ ԿԱՋՄ՝ ԺԳ. դարի, դռոշմազարդ կաշի, Ա. փեղկին պղնձէ զամեր, միջուկը տախտակ, մէջը՝ կարմիր կաշի, յետագայ նոռոգմամբ (տե՛ս Վիճակ)։ ԱՍՏԱՌ սպիտակ թուղթ լուսացնկոդները՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱՆ՝ Ա+Բ, սպիտակ, չգրուած թուղթ, մաս կազմաստառի։

Նմոյշ 15ա

Նմոյշ 33ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 3ա։ Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թուղթագիր 3ա։ Գ ո յ ն ե ր՝ սեւ, կարմիր. լուսանցկոդերը՝ կարմիր։

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. կազմը ԺԲ. դ. նոռոգուած ծակոթղթով եւ կարմիր կաշուով, Ա. փեղկին պահպանուած պղնձէ 3 զամեր, ծայրկաթղթերը մաշուած, Բ փեղկինը՝ մասամբ թափուած, տախտակը տեղ-տեղ տեսանելի, լուսանցկոդերը՝ սեւացած, գոնաթափ. Գ., Ե. պրակները՝ չիվ, թ. 4-11, 30, 144՝ ներիից մասամբ պոկուած, թ. 151՝ ստորին եզրերը վնասուած, ընկած են եղել սկզբի եւ վերջի ԺԳ. դ. գրութեամբ թերթեր, Բարսղամ գրիչը վերականգնել է միայն սկզբի ընկած թերթերի բնագիրը. թերթերին խոնաւութեան եւ գանագան ճեռներ, թ. 192-7՝ մասամբ բամբակակապած, թ. 192-3, 195-7՝ գեղի անցքեր։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *3ա–29բ* [Յովհաննու երգնկացւոյ հատ հատարակաց հրիտռոնեից]

Տե՛ս նաեւ. 228, 71ա–108բ։ *Ե/3ա–4ա։ ա/4ա–6ա։ բ/6ա–8ա։ գ/8ա–9ա։ դ/9ա–11բ։ ե/11բ–2բ։ զ/12բ–3բ։ է/13բ–4ա։ ը/14ա–5ա։ թ/15ա–6բ։ ժ/16բ–8ա։ ժա/18ա–9բ։ ժբ/19բ–22ա։ ժգ/22ա–3բ։ ժդ/23բ–4բ։ ժե/24բ–6ա։ ժզ/26ա–7ա։ ԺԷ/27ա։ ժը/27բ–8ա։ ժթ/28ա–9ա։*

Բ. *29բ–197բ* [Ճառք, Վարք, Ջրոյցք]

ա. *29բ–37բ* [Ե]րաւելոյ եփրեմի ասացեալ Յաղագս Նուիիագոց – *Ահա հրաման հասեալ առ մարդասէրն Յուհան... Ասացուք ամենեքեան աւրհնութիւն Հաւր, աւրհնութիւն Որդոյ, աւրհնութիւն Հոգւոյն Սրբոյ, Երրորդութեանն եւ մի աստուածութեան, ա[լ]ժմ եւ միշտ, եւ յաւիտեանս. ամէն։*

բ. *37բ–42ա* ԺԹ. Վկա[յա]բանութիւն սրբոյն Սարգսի Ջաւավարիի – *Այր մի էր, ուրում անուն էր Սարգիս... ի ԺԳ., ԺԷ. դարեր*

Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, ուրում վայել է փառք, իշխանութիւն Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն։

գ. *42ա–44ա* ԺԶ. Յոհաննու Ոսկիբերանի ասացեալ Վասն [ն]ընծեցեղոց – *Ո՛չ կամիմ, եղբայրք, զձեզ տգէտս լինել... Զի եւ հանդերձելոց նորա բարութեանց հասանիցիմք ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, ուրում ա/այել է փառք։*

դ. *44ա–54ա* ԺԷ. Բոմ Բարիկենոանոյն շաբաթն աւրն յիշատակ հայրապետացն Կոստանդնուպաւլի – *ԶՔրիստոսի խաղաղութիւնն առաքելով մեր զաւրինակ բարեպաշտութեան... Որ ի ժամանակի հնծող ընդունելոց են ի Քրիստոս զհատուցումն հոգով դատաստանաւ եւ հոգով այրման։*

ե. *54ա–8ա* ԺԸ. Եղիջէի վարդապետի ասացեալ ի բան Աւետարանիս. Հայր մեր – *Է պարզ բնութեամբ եւ առատ ունի զբարձրութիւն... Վասն ամենեցուն ելն ի թողութիւն մեղաց, ընդ որում Հաւր եւ Որդոյ, կենդանարար Սուրբ Հոգւոյն վայել է փառք եւ իշխանութիւն յաւի[տեանս]. ամէն։*

զ. *58բ–60բ* ԺԹ. Յոհաննու Ոսկիբերանի՝ երկրորդ կիրակէի պաճոյն – *Աւր ի՛ Միրհացիս գՏէր Աստուած քո... Զամենեսեան զմեզ յանուանէ սիրաց յառաջագոյն եւ Քրիստոսի փառք ի յաւիտեանս. ամէն։*

է. *60բ–4բ* Ի. երկրորդ շաբաթին Կիւրղի երուսաղեմայ հայրապետին – *Միածին Որդին եւ Բանն Աստուած... եւ դադարէր հալածումն. եւ ամենեքեան աւրհնեսին զամենասուրբ երրորդութիւնն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

ը. *64բ–9բ* ԻԱ. Յոհաննու Ոսկիբերանի Յաղագս անառակ որդւոյն – *Հանապազ գԱստուծոյ մարդասիրութիւն պարտիմք քարոզել... Ընորհքս սիրեալ են հոգեւորք պատմուճանին, Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, ա[լ]ժմ եւ յաւի[տեանս]։*

թ. *69բ–73ա* ԻԲ. Գրիգորի Աստուածաբանի ասացեալ Յաղագս առաքասիրութեան – *Մի՛ պարծեսցի իմաստունն իմաստութեամբն իւր... Զի յորժամ ասուի մեարիցիմք, ընկալցին գմեզ յերկնից խորանն ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, ուրում փառք յաւիտեանս։*

ժ. *73ա–6բ* ԻԳ. Յոհաննու Ոսկիբերանին ասացեալ Յաղագս պահոց – *Բազում ինչ է, որ կրէ գքրիստոնէութիւն... Որոց լիցի ամենեց[ուն] մեզ հասանել ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, ուրում վայել է փառք։*

ժա. *76բ–83բ* ԻԴ. Հինկերորդ կիրակին. Յոհաննու Ոսկիբերանին յԱւետարանի մեկնութիւն – *Յայնժամ գնաց Յիսուս, ասէ... Եւ սրբեալ ըստ կամաց իւ-*

րոց. ընդ այսր ամենայնի գոհասցուք զԱստուծոյ, զի նմա վայել է փառք, իշխ[անութիւն]:

ժբ. 83բ-8բ Իե. Յոհաննու Ոսկիբերանին ի յարութիւն Ղազարու – *Եւ էր ոմն հիւանդն Ղազար անուն... Ջժողովն շարժել կամէին, զի ի մահ մատնեսցեն զնա:*

ժգ. 88բ-93բ ԻՋ. Սրբոյն Սահակայ կաթողիկոսի Վանեցւոյ ի յաւրն աւմաւէնաց – *Աւետաբեր եւ սիեզերական տաւն... Եւ Սուրբ Հոգւոյն մատակարի եւ պարգեւայբաշխի միշտընչենաւոր ի փառաբանութիւն յաւիտանս. ամէն:*

ժդ. 93բ-6բ Իէ. Երկուշաբաթի մեծի. Սէւերիանոսի եպիսկոպոսին ի թզենին, որ ցամաքեցաւ – *Ակն տեսանելով ծառ ծաղկազեստ... որ հաւատովք ծաղկեալ էր. եւ գկանս ամէնեցուն պայծառացուցանել ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ:*

ժե. 96բ-8բ ԻԸ. Երեքշաբթու մեծի. Յոհաննու Ոսկիբերանին ի տասն կուսանսն – *Յայնժամ նմանե[ա]լ լիցի արքայութիւն երկնից տասն կուսանաց... Զի ի մեր փրկութիւն եւ լընկերին աւգուտ արկցուք գայն ի կիր:*

ժզ. 98բ-101ա ԻԹ. Զորեքշաբաթու մեծի. Յոհաննու Ոսկիբերանին ի մատնութիւն Տեառն – *Յայնժամ չոգաւ մի ոմն յերկուտասանեանցն Յուդայ Սկարիովտացի... Որոց լիցի ամենեցուն մեզ վայելել ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր. վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ յաւիտ[եանս]. ամէն:*

ի. 101ա-2բ Ն. Հինգշաբաթու մեծի. Զչնովբա եպիսկոպոսի ասացեալ է – *Յետ խաւսեալ խաւսելոյն Յուդայի... Աւրհնութիւն Հաւր, որ առաքեաց զմիածին Որդին ի դատաստան ի փրկութիւն աշխարհի, ա[լ]ժմ եւ յ[աւիտեան. ամէն]:*

իզ. 102բ-8բ ԼԱ. Ուրբաթու մեծի. Յոհաննու Ոսկիբերանին ի չարշարանս Տեառն – *Զայս իբրեւ ասաց Յիսուս... եւ խաչի եւ մահու անոխակալութեամբ յանձն առ եւ խաչհանուացն հեգութեամբ յողութիւն տայր. դու զի՞րդ ոչ յողուս ընկերին քո:*

իբ. 108բ-13ա ԼԲ. Եղիշէի վարդապետին ի Թադուման. Մեծի շաբաթուն: – *Ընկն, ասէ, Յովսէփ Արեմաթացի... եւ արժանիս արար աւրհնել գտերութիւն Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, ա[լ]ժմ եւ միշտ, յաւիտանս. ամէն:*

ի. 113ա-7բ ԼԳ. Զատկի կիրակէին. ասացեալ Յոհաննու Ոսկիբերանին – *Զոգան գարձեալ առ մի-մ[է]անս աշակեր[տ]քն... Զքագումք գհատուցումն բար[է]աց առցուք յԱստուծոյ շնորհաւք Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն:*

իա. 117բ-23ա ԼԴ. Գրիգորի Աստուածաբանին ի Նոր կիրակէ Զատկին – *Նաւակատիք պատուեսցին հին աւրինաւքն... եւ հանդերձեալ բար[է]ացն հասցուք ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր, ուրում Հաւր եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ:*

իբ. 123ա-30ա ԼԸ. Դ[իո]նեսիոսի Արիապաքացու եպիսկոպոսի ի փոխումն Աստուածածնին – *Սուրբ կոյսն Մարիամ Աստուածածինն էր յերուսաղէմ... յաւուրսկսեալ լիցուք ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, ուրում ամենայն փառք, պատիւ եւ զաւրութիւն, հանդերձ Սուրբ Հոգւոյս. ամէն:*

իգ. 130ա-2ա Լե. Եպիփանու Կիպրացու ասացեալ է յաւր հաւքարձման Տեառն – *Արդ, միայն շաբաթ ցուցանէ... Եւ նստաւ ընդ աջմէ մեծութեան ի բարձունս եւ գճառագայթս աստուածութեանն շնորհաց ամենեցուն, ուրում փառք յաւիտեանս. [ամէն]:*

իդ. 132ա-3բ ԼՁ. Գրիգորի Լուսաւորչին ասացեալ Յաւր պենդեկոսա[կ]ին – *Եւ ի կատարել աւուրցն... Զանգրուածական գկանսն միասնական վայելեցուցանել, փառք Աստուծոյ:*

իե. 133բ-8բ Լէ. Վարդվարին. Յոհաննու Ոսկիբերանին ի Մատթէոսի Աւետարանի մեկնութիւն – *Ամէն, ամէն ձեզ, զի են ոմանք... Զոր բարի հայրն իւր ուրախ առնէ ի սէր փեսային յանապատ եւ յանվաղչան ուրախութիւնն:*

Գրչի ձեռօքվ արուած գլխակարգութեամբ «ԼՀ»-ի գլուխը գրուած է «ԼԴ»-ից յետոյ:

իզ. 138բ-43ա ԼԹ. Սուրբ առաքելոյն Թումայի, որ վկայեաց ի Հնդիկս: Ցիշա՛ ի Տէր – *Մտեալ երանելոյն Թումայի առաքելոյն... Եւ ժողովեր անդ բազմութիւն հաւատացելոցն՝ փառաւորելով գՀայր եւ գՈրդի եւ գՍուրբ Հոգին, այժմ եւ միշտ:*

իէ. 143ա-5բ Ի. Յոհաննու Ոսկիբերանին ի գլխատման Յովաննու Մկր[տ]չին – *Յայն[մ] ժամանակի լուաւ Հերովդէս... Այլ աշխարել առաւել գյանցուցեալսն, քան եթէ անիծանել:*

իը. 146ա-7բ ԽԱ. Պատմութիւն գլ[խ]ոյն Յովաննու Մկրտչին, թէ որպէս բերաւ յԱմասիայ – *Երկու ոմանք յարեւելից կուսէ... իբրեւ զառաջինն Աստուծոյ, որ զսուրբս իւր փառաւորէ, փառք յաւիտեանս. ամէն:*

իթ. 148ա-51ա ԽԲ. Կարգաւորութիւնք եկեղեցւոյ եւ պատմութիւնք նորին – *Երանելին Պետրոս գրէ Հեբ[ր]ա[յե]ցւոց այ[ս]պէս ասելով... վասն այսորիկ գնոյն զասակցութիւն ցուցանէ մեզ Տէր զթութեամբ, մարդասիրութեամբ իւրով:*

Ջեռ. 993, 618ա՝ լուսագրում այս քնակիրը վերագրուած է Յովհան Օձնեցուն:

լ. 151ա-3բ ԽԳ. Կիւրղի եպիսկոպոսին ասացեալ ի Զատ[կ]անն եւ ի խաչն Տեառն – *Յորժամ զանազան թաւերս մոլորութեանց... իբրեւ անդեն խակ ի սմա տեսանելով զՈրդին Աստուծոյ՝ փառաւորելով ընդ Հայր եւ Սուրբ Հոգոյն:*

լա. 153բ-5ա ԽԴ. Պատմութիւն խաչին, որ տարան ի Յերուսաղէմ ի Սընդոպալիս եւ այս է – *Ի ժամանակին, յուրում թագաւոր[է]ացն Պարսից խոս-*

յով... եւ տաւն մեծ կատարէին գարս գայս, որ աւր ԺԲ. էր սեպտեմբերի ամսոյ, ի փառս ամենասուրբ Երրորդութեան. ամէն։

Լը. *155աբ* ես. Գիւտ սուրբ խաչին, զոր գտաւ ղշխու Հեղինէ՝ մայր Կոստընդիանոսի – *Յամի եւթներեւտասն ամի թագաւորութեան Կոստանդիանոսի... Առաքեր զմայր իւր յարեւելս, միանգամայն գաւրաւք բազմաւք՝ խնդրել զխաչն Քրիստոսի եւ շիներ տեղի։*

Լգ. *155բ-9ա* ԽՋ. Գիւտ խաչին յԵրուսաղէմ, ի ձեռն Կուռղի ճայրապետին – *եւ եղեւ այնուհետեւ ի ժամանակին յայնմիկ թագաւորելոյ Կոստանդիանոսի... Զի որք յիշեն զսուրբ խաչն, հասցեն Մարիամա մասինն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, ուրում վայել է [փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ]։*

Լդ. *159ա-71բ* ես. Պատմութիւն Յակոբա Մծբնա ճայրապետին եւ Մարոգէի միակեցին – *Մոլսէս աստուածային աւրինադիրն... Զի աղաւթիւք նոցա ի սաստրութիւն եւ ամենայն հաւատացելոց ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, ուրում վայել է [փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ]։*

Լե. *172ա-Տա* ԽԸ. Պատմութիւն սուրբ առաքելոյն Փիլիպոսի, թէ որպէս կատարեցաւ – *Մինչդեռ էին սուրբ առաքեալքն Փիլիպոս եւ Բարդուղիմէոս... եւ բանն Աստուծոյ աճէր եւ բազմանայր՝ ըստ քարոզութեան առաքելոցն։*

Լզ. *175ա-85բ* ԽԹ. Պատմութիւն Անդրէի առաքելոյ եւ սմանչելելոց ի յերկիրն մարդակերաց – *Յետ հաւատառնելոյն Տեառն յերկինս... Զի նմա վայել է փառք եւ պատիւ, այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն։*

Լէ. *185բ-94ա* Ծ. Պատմութիւն Անդրէի սուրբ առաքելոյ, որ ի պատուհզ եղեղացւոց (= Սպարտէ ելլադացւոց) վկայեաց – *Ես, եղբա՛յրք, առաքեցայ ի Տեառնէ... եւ զի բացցէ Յիսուս զաննենգութեանց զականջս՝ առ ի լսել եւ յընդունել զվնորհս պարգեւաց նորայ յաւիտենից յաւիտենից. ամէն։*

Լը. *194ա-7բ* ՄՍ. Պատմութիւն Բարդողիմէեոսի առաքելոյն եւ վկայ[ա]բութիւն նորայ – *Բարդուղիմէոս գլխաւոր սրբոց առաքելոց... եւ խնդրէին ի սուրբ առաքելոյն գտանել քողութիւն մեղաց եւ խնդրել գգթութիւնն Աստուծոյ (այսչափ)։*

Վերջ թերի՝ թերիւն ընկած լինելու պատճառով։

Գ. *1ա* Յաւելագրութիւն ԺԹ. դ.ի՝ Պարսկերէն բէյթ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *145բ (Հեթում գրչի)* Բարեբաւութեամբ մկրտչին քո, *Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմ[ե]ա՛յ գծողիս Հեթմոյ։*

147բ Ողորմ[ե]ա՛յ, Աստուած, գծողի սորայ։

171բ Քրիստոս Աստուած, բարեբաւութեամբ սրբոյն Յակոբ[ա]յ եւ Մարոգէին ողորմ[ե]ա՛յ Հեթմոյ։

178ա Զգծողս յիշ[ե]ա՛։

2. *19բ (Բարաղամ գրչի)* Զանպիտանս յամենայնի գԲարաղամ գծող սորին։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *132բ (1587 թ., անարուեստ բոլորգիր)* Եւ՝ Յովէս եպիսկոպոս *ի յԱւրփայ, Նվիրակեցի թվին ՌՀԶ. (1587), մեհեկի ե.։*

2. *183բ (ԺԶ. դ., անարուեստ բոլորգիր)* Զգծող գրոցս յիշեցէ՛ք ի մաքրալփալ աղաւթս ձեր, ով ըն-*[ք]երնողք սուրբ։*

3. *1ա (1728 թ., անարուեստ բոլորգիր)* Յիսուս Քրիստոսի ծառայ տէր Բարսեղ, Պետրոս. *թվին ՌՃՀԷ. (1728), Պողոս, թվին ՌՃՀՔ. (1729)։*

4. *2ա (1731 թ., անարուեստ նոտրգիր)* Յիշատակ է սուրբ գիրքս տէր Բարսեղ քահանային եւ իւր ծնողացն՝ Պողոսին եւ Հռիփսիմին, Սիմոնին, տէր Թորոսին եւ Սիմէոն վարդապետին եւ ամենայն արենաբուս մերձաւորացն։ Կարդացողացն Աստուած ողորմեսցի. ամէն։ Գրեցաւ ՌՃՁ. (1731) թվոջ, ապրիէլ ամսոյն Ը, ձեռամբ Սահակ վարդապետէ, որ է երկրէն Ըրզրումի։

2ա (ԺՀ. դ., անարուեստ նոտրգիր) Յիշատակ է սուրբ գիրքս ըստէ (Ըստէփանէ՞) Բարսեղ քահանային եւ իւր ծնող<ոց>ացին՝ Պողոսին, Հռիփսիմին, Սիմոնին, տէր Թորոսին, Սիմէօնին *վար[դա]պետին* եւ ամենայն արեանավուր մերձավորաց։ Կարդացողացդ Աստուած ողորմիցի. ամէն։ Գրեցավ թվով ՌՃ/// (ջնջած երկու տառ)։ Ես գրեցի՝ Ըստեփանէ, եմ վարպետս Օհանէսի կշտին։

5. *1ա (ԺՀ. դ., անարուեստ նոտրգիր)* Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ ըՍտեփանէս, Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Յարոն։

6. *3ա (1848 թ., շղագիր)* Ի *1848*ի, *11 նոյ[եմբե-բ]*ին յիշատակ եւ գայս գիրզ Սանահնոս նորակառոյց ուսումնարանին Աղապարոն Գեորգն (՞)։ Ի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ գաւակաց։

7. *1ա (1857 թ., շղագիր)* Ընթերցայ *1857* ամի, *20*էն մայիսի *ց15*ն յունիսի։ Աւետիք Սիւակին (= Սիւնեցի՞)։

8. *1բ (ԺԹ դ., շղագիր)* Յարութիւն *վարդապետ* Աղաւեան։

ԿՆՔԱԴՐՈՇՔ *Ցը ութանկիւն շրջանակ, բուսական ոճաւորմամբ, սեւ թանաքով «Յիսուսի Ծառայ Միքայէլ»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա աբգդ, 1բ՝ (նոտրգիր) «Ասյան գաւլըէչ, Պօղոս Պետրոս, գատաստանաօգ, Այբրն ասէ օրինակ այ ուսուցանէ մեզ համարձակ մանուկք։ Մեզ բարեխօս լերո՛ւք սիրով առ տէր Յիսուս, աղերսելով ի փորձանաց դմեզ փրկելով, յանշէջ հրոյն ազատելով»։ 2ա՝ (նոտրգիր) «ճաոքնտիր, ա բ գ... եւ օ ֆ եւ Աստուած, ձեռամբաս, յիշատակ է տէր սուրբ գիրք»,*

2բ «աբբբ, ֆֆֆ, դատաստանանաբ, դատաստանանաբ, ճառ դանադան ասացեալ նախահարց, ճառընտիր գիրք», 8բ՝ ԱՒԳԴ: 106բ (բոլորգիր, 132բ եւ 183բ յետագայ յիշատակագրութեան գրչութեամբ) «Ակսուր անճառ յուսն ծագում ի փրկութեանն»:

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ 2բ՝ բուսական 4 զարդանախշ:

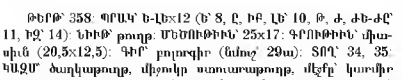
ՆՇՈՒՄ՝ Ա. փեղկի կազմաստառին՝ «Մարգիս Զայալեան, Հմր 21», Ա՛ «Հմր 126/2601. Սոյն Ձեռագիրը համապատասխանում է Գէորգեան հաւաքածուի Հմր 126ին եւ ոչ Հմր 125ին: Գէորգեան Հմր 125ը համապատասխանում է մեր Մատենադարանի Հմր 7314 ձեռագրին»: «ՌԼՉ.-ից առաջ, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:

2602
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԳ. դար

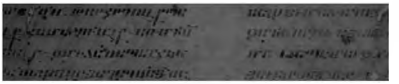
Տե՛ս Ներսէս Ակինեան, Ներսէս Համբրոնացի. Վիեննա, 1956, էջ 142-8:

Թերթ՝ 358: ՊՐԱԿ՝ ե-Լե×12 (Ե՝ 8, Զ, ԻԲ, Լե՝ 10, Թ, Ժ, ԺԵ-ԺԶ՝ 11, ԻԶ՝ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×17: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (20,5×12,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նուազ՝ 29ա): ՏՈՂ՝ 34, 35: ԿԱԶՄ՝ ծաղկաթուղթ, միջոցը ատամաթուղթ, մէջը՝ կաւմիր կաշի, աստառը թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա + Գ, սպիտակ, չզոտած թուղթ, վառն կազմաստառի:

Նմուշ 29ա

ՊԱՏԱՒԻՒՆԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – ճառ (՞): ԺԱ. դ.: 2 (Բ-Գ), վերջում, ստացուած մէկ թերթի բնագայնակի ծայրամով եզրաձատուած՝ թուղթէր վնասուած: Մազաթաթ, 24,6×16,8, եռսիւն (24,6×15,5), ուղղագիծ երկաթագիր (Բա), տող՝ 15: Կաղապ՝ Բա-Գբ-Բբ-Գա՝ «/// է վոսկ վարկս յապաղումն ոչ գմանն գինչ խոնարհեցոյց... Այլեւ այսոհն սոց/// յեաց պտուղ եւ արմատ ա/// սա բանասղծոյ գբագմա/// ձկանցն նուիրեա/// ով մարգ եւ բաճանապ///»:

Նմուշ Բա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: Ա. փեղկը մէջից մասամբ անջատուած, մէջի կաշին, ծաղկաթուղթը մաշուած. վնասուած, Ա. եւ Բ. փեղկերի եզերք վնասուած, սկզբից եւ վերջից թերթեր րնկած, Ա-Գ պրակներն ընկած, թերթեր մասամբ բաբախակոտած, թ. 14-5, 106, 213-4, 245, 258-9, 358՝ ճիւմից մասամբ պոկուած, թ. 39-57, 80-110, 205-13, պատառոտիկ-պանպանակ Բ-Գ՝ ցեցի անցիւրով, պատառոտիկ-պանպանակը կծկուած, խոնացած, կեղտոտուած, եզերք վնասուած, ձեռագրի կաւերը թոյլացած, ճիւմերի մօտ կեղտոտուած, թերթերին աղտոտուածութեան զանազան ճեւերո:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-306բ* [Ներսիսի Լամբրոնացւոյ Մեկնութիւն բանիցն Սողոմոնի]

Տե՛ս ձեռ. 1141, 2բ-305բ. Ա/*1ա-139բ*: *Յոյբ-/յիք: 1/1ա-139բ (սկ՝ «սրբոցն, երկնից երկին, ուր ի պատկեր աստուածութեանն աթոռոյ կայր...», թ. 112-3-ի միջեւ մէկ թերթ րնկած, թերի)*: Յիշ. *Հեղինակի/106ա*: Բ/*140ա-213բ*: *Յոյբ-/140ա: 1/140ա-213բ*: Յիշ. *Հեղինակի/213ա*: Գ/*233բ-306բ*: *Յոյբ-/233բ-4բ: 1/234բ-306բ*: Յիշ. *Հեղինակի/306բ:*

Բ. *213բ-33բ* Խաւսք եւտգինէսի* (= Ոտգինէսի), Յերզս երգոցին մեկնութիւն – *Հարսնն ասէ. Համբուրեսցէ զիս ի համբուրից բերանոյ իւրոյ... զի ամենայն նմա դիւրին է որպէս եւ կամի. նմա փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

* *«Ետրոգինէս» բառից յետոյ յետագայ գրչութեամբ, սեւ թանաքով աւելացուած է «եւ ներսէս»:*

Գ. *306բ-58բ* Մեկնութիւն երգ երգոցի հոգեխառն իմաստապատում առնն Սողոմոնի, ոդոյդ Դաւթի, արեալի Իսրայէլի, գոր արարեալ է տեառն Գրիգորի ներանձնաւոր հաճանայի [Նարեկացւոյ], հոգեւոր վարժապետի ոդոյդ տեառն Խոսրովա, գոր հրիստոսասէր արեալն Հայոց Գուրգէն սակս իւրոյ աստուածերկերդութեանն եւ րնթերցասիրութեանն ցանկացեալ այսմ տաղի, մեծաւ աղաչանաւ խնդրեալ ետ մեկնել զառակս փեսայի եւ հարսին, որ բացայայտի մեկնութեամբ ի Քրիստոս եւ յեկեղեցի

Տե՛ս ձեռ. 1104, 48ա-116ա. *[Նախերգան]/306բ-10ա: ա/310ա-1բ: բ/311բ-58բ:* Յիշ. *Հեղինակի/358բ (վերջը թափուած «...եւ գայլն ամենայն այսպիսեաց բանից տոփակահաց եւ սրտից խաղտանաց///»)*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

1. *149բ (կազմողի, ԺԵ-ԺԶ դդ., անարուեստ նոտրգիր) Մ՛վ եղբայր, Գ. թուխտ շրջէս եւ ապա ընթերցի՛ր զկարգ բանիդ: եւ երբ գայն վճարես, դարձի՛ր զդիմաց թուխտ շրջե՛ս եւ գտանես զկարգն: եւ յորժամ Բ. թուխտ վճարես, դարձի՛ր եւ զդիմաց թուխտդ ընթերցի՛ր, զի ի կազմէն շրջունք է եղեալ:*

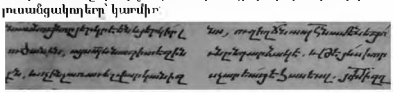
2. *Պտակ-պհպնկ Քա (1632 թ., անարուեստ նոտրգիր) Մեղա Աստուծոյ, յամենայն ժամ: Հաստատեց<էց>իր ի Տէր տէր Աննոնն, որ եկաւ քաղաքն Թլկանին ՌՁԱ. (1632):*

ՆՇՈՒՄ՝ *Մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Ներս. Լամ/// Մեկնութիւն///», Ա՛՝ «Հմր 140/1602, ԺԳ. դ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 9բ-10ա, 21բ-2ա, 40բ-1ա, 54բ-5ա, 73բ-4ա, 96բ-7ա, 121բ-2ա, 143բ-4ա՝ «Գրիգոր վարդապետին է»:*

2603
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԳՐԻՉ՝ Ջաճէռնս: ՍՏԱՁՈՂ՝ Ստեփաննոս, որդի Տարսայիճի:

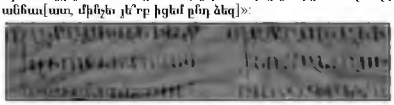
ԹԵՐԹ՝ 342+1 (կրկն՝ թ. 276). չգրուած 1բ, 343բ: ՓԱՅ՝ 1+Ա-ԻԹ×12 (Ա, ԻԹ՝ 10, Գ՝ 11, ԻԴ՝ 20, ԻԲ՝ 3): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 23,7×16,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (20,5×12,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 17ա): ՏՈՂ՝ 31: ԿԱԶՄ՝ դրչվազադող մուզ կարմիր կաշի, դռնակով, երեսական կապիչով եւ գամով, միջուկը տախտակ. աստառը կապոյտ կտաւ, դռնակիին՝ դրչվազադող կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմոյշ 17ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ա ա խ ո ւ ճ՝ 2ա: ճ ա կ ա տ ագ ր ո՝ 49ա: Լ ու ս ա ն ց ագ ր ո՝ բուսական (2ա): Ջ ո ւ ղ ագ ի ր՝ թոշափր (2ա), հանգուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր:

ՊԱՏՄԱԲԱՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան բուռ Մարկոսի, Թ. 8-18: Թ դ.: Ա+Բ: Սուացուած 1 թերթ թղթայնական ճաստութեամբ եւ եզրաճատուածով: Մագաղաթ, 23,2×15, երկսիւն (17×12,5), բոլորգիր եզրաթաքիր (նմոյշ՝ Ար), տող՝ 6, 9: Կարդայ՝ Բբ-ին՝ Ա-Բա-Ար. «Բայց յուրեամ որդի մարդոյ ի մեռեղոց յարիցէ... Ո՛վ ազգ անհաւատ, միինչ յո՞րբ իցեմ ընդ ձեզ»:

Նմոյշ Ար

Վիճակ՝ բաւարար. նախկինում եղել է խիստ հարդուած, յետագայում ներգրուել է, վնասուած տեղերը ներից են գրուել, Ա. փեղկի երեք գամերից մէկը կոտրուած, երեք կապիչներից մէկն ընկած, եզրորդը՝ կէսից պռնուած, միջտեղինը՝ մաշուած, վնասուած, դռնակը վնասուած, միջի առոչին մասի կաշին մասամբ թափուած, լուսանցակողերը գունաթափ, պատառիկ-պռնուկապնակները կծկուած. խոնաւացած, եզրերը վնասուած, վրան գեղի անցքեր, պատառիկ-պռնուկապնակի Բբ-ին՝ կապիչների արտաստուած ճեահերը, թ 1-16, 35-42, 315-42՝ գեղի անցքեր, ձեռագիրը խոնաւութիւն տեսած, թերթերին սնկի եւ ադտոտուածութեան զանազան ճեահեր:

Բ ՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-294բ* Տեսութիւն Առակաց Սողոմոնի՝ Ներսիսի եպիսկոպոսի Տարսոնի, ի թագաւորի հայոց Ոսկ. (1197) աւարտեալ

Տե՛ս ձեռ. 1141, 2բ-305բ: Ա/*2ա-157բ*: Նխ/*2ա-48բ*: Մ*եկն/49ա-157բ*: Յիշ. *հեղինակի/127բ*: Թ/*158ա-224ա*: Յ*ոչբ. /158ա*: Ի/*158ա-224ա*: Յիշ. *հեղինակի/224ա*: Գ/*224բ-94բ*: Յ*ոչբ-/224բ-5ա*: Ի/*225ա-94բ*: Յիշ. *հեղինակի/294բ*:

Տե՛ս Ներսէս Ակինեան, Ներսէս Լամբրոնացի, Վիեննա, *1956, էջ 142-8:*

Բ. *295ա-341բ* Հոգիապայծառ սուրբ հաւուն Վարդանա յուսաւոր վարդապետի արարեալ՝ Համառատ մեկնութիւն եզոր երգոյն, պարզ եւ դիւրահաս. ուգնեա՛ Հոգիդ Սուրբ

ԺԳ. դար (1265ից յետոյ)

– *295ա-7ա [Յառաջաբանութիւն]* – Նմանեցաւ արքաւութիւնն երկնից գանձի ծածկեալ... եւ եկեղեցոյ հարսնացելո՛ Աստուծոյ, որ ասէ յառաջինս այսպէս:

ա. *297ա-341ա* Համբուրեսցէ զիս ի համբուրից բերանո՛ իւրոյ... Եւ յամենեցուն քեզ շնորհակալութիւն, գոհութիւն, փառք եւ պատիւ եւ աւրհնութիւն յաւիտենից յաւիտեանս:

325բ Ստ. յա.ում ուղղանկիւն շրջանակի մէջ գրուած է «Մինչեւ ցայս վայր Գրիգորի Նիւսացոյն է»:

– *341ար* [Ձիչատակարան ձեղինակի] – Իսկ դու, եղբա՛յր մեր, մշակդ մորենեաց եւ ադտադտ անբուսաբեր վայրաց, անուշ ճաշակ մեզ յարաժամ... Եւ ի քեզ եւ ի մեզ, եւ ի մեր երախտաւորս յամենայն, յաւիտեանս եւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

341բ Ի թուիս ՉԺԴ. (1265) եղեւ մեկնութիւն երգոյ երգոյս ի Վարդանա գիտնականի ի տիեզերալոյս եւ լիմաստուն վարդապետէ, յաստուածամերձ սուրբ ուխտս Հաղրատա, ընդ հովանեաւ Սուրբ Նշանիս փրկութեան մերոյ Հաւր եւ Որ(=աւ)քոյի որբութեանս մերոյ, ի պատրիարգութեան Հաղ տեառն Կոստանդեայ եւ Հեթմո պսակաւորին մերոյ եւ յարդիեպիսկոպոսութեան տէր Յովանիսի, զորս խնամեսցէ Քրիստոս:

ՅԻՇԵՍՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

341բ Փառք Սուրբ երրորդութեանն, հաւատոց միութեանն եւ եռատրոհ անձնաւորութեանն այժմ եւ յանվախճա[ն]ն յաւիտեանս:

157բ Ջերջանիկ եւ գհանճարեղ հորընծա սուրբ բարունիկ՝ որդի մեծի իշխանին Տարսահիին զԱտեփաննոս՝ զաստացիչ սուրբ գանձարանիս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ գհարապատան իւր՝ զելիկումն եւ զՓախուռաղաւային եւ զՁալալ պահեսցէ Քրիստոս ընդ երկայն աւուրս. ամէն:

224ա Ընդ նմին եւ զդաւածեալս մեռաւք դանարժան ծրիչս Ջաճռոս եւ զծնողսն իմ եւ զամենայն մերձակայսն. ամէն:

294բ Աստանաւոր դարձեալ վերատրեսցի գոհութիւն եւ փառք յամենայն եղական բնութենից՝ եռից ի միակ բնութիւն անհատ անջատմանն եւ երրեակ եզակին, որ գիմ ադկադկ եւ փանաքի անպատու[ո]թիւնս արժանացոյց տեսանել զլրումն աստուածախաւս եւ մեղսաքաիչ լուսաւոր տաճիս:

48բ (աստացողի) Տէր աստուած տացէ իմաստութիւն եւ հանճար հորընծա սուրբ բաբունիկ՝ որդո մեծի իշխանին Տարսահիին Ստեփաննոսի եւ թողցէ զ[յ]անցեալս մաւր իմոյ, որ եւ փոխ[եցեալ] ի Քրիստոս:

157բ (ատացողի) Ազաչեմ եւ ես՝ մեղապարտս եւ անարժան փցուն Զաքէոս, խնդրել Յողուբիւն մեզաց իմոց։

224ա (ատացողի) Զգնդեցիկ ծաղիկն եկեղեցոյ եւ գքրիստոսապսակ նորընձա սուրբ բաբունին զՄատթիսանոս յիշեցէք առաջի անարիւն զենմանն Քրիստոսի, եւ զծնողսն իւր գիշխանաց իշխանն զՏարսայիճն եւ զմեծահաւատ մայր իւր զՄարգկսաթուճն. ամէն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. 1ա (1513 թ., անարուեստ բոլորգիր) Ի Ջկթ. (1513) թվին [ես]՝ Կարապետ *սուտանուն արեզակ եւ սիրական եղբայրն մեր տէր* Յովհաննէս, *եկաք ի գրանէն* Վարագա Սուրբ Նշանին *եւ եկաք ի ծառայութիւնն տիեզերալոյս վարդապետին* Ղուկասի *ի* Սուրբ Էջմիածնին *եւ զձոակաց գիրքս դաս հրամեաց, եւ Աստուած զինքն խաղաղութեամբ պահէ ընդ երկայն աւուրս. ամէն։ Եւ ի հայրապետութեան տեառն* Սարգսի, *որ բազում երախտիք ունի ի վերայ մեր՝ քան գչափն առաւել. արարիչն Աստուած խաղաղական կենաւք պահէ. ամէն։*

2. 342ա (1561 թ., անարուեստ նոտրգիր) Ջամալն է՝ ես՝ Կարապետ *եպիսկոպոսս* Վարագեցի, *եւ իմ ընկերաքս տէր* Յակոբ Արճրշեցին *եւ տէր* Յակոբ Սաղմոսավանեցին *ի միասին գգիրքս կարգացինք մատ* Գրիգոր *վարդապետն, զոր Տէր Աստուած փոխարէն գուր երկնից արքայութիւնն պարգեւէ. ամէն։ Ի թվականիս հայոց ՈՒԺ. (1561), ի յամսում Հոռի Գ. յայսմ աւուր ուրախացեալ էինք ընկերքս ի միմիանց. ելաք ի Կարբու եւ գնացաք ի Քանաւէտ։ Թիստ սէր կայ ի մէնջ մեր. Աստուած աջողէ, որ չէս սէրս հաստատ կենանք։ Այլ ով զգիրքս կարդա, Աստուած նոցա առաջնորդէ, եւ գմեզ յոր սուրբ յարուքն ւիշէ։ Եւ՝ տէր* Բարսէղ, *եւ՝ տէր* Կ[արապետ]։

3. 1ա (ԺԸ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Գիրքս Սաղմոսավանիցս *է։* Մարտիրոս *վարդապետս տարայ անամաթ (= ամամաթ) որ գայ։*

ԿՆՔԱԴՐՈՆ[*] *1բ սեւով շղթանակ, մէջը թագապատակ գինանդան, եզրերին "Печ. Ахалцыхской градской полиціи"։*

ԳՐՔԱՓՈՐՁ[*] *Աա (բոլորգիր). «Որ սիրէ զխրատ ի խաղաղութեան», 1ա՝ «ծծան, անանեաց որոն», 342բ (գրած-ջնջած) «ս սուտան, ցաշակերտս»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Աա՝ «Հ[ին] 141/2603», 1ա՝ «ԺԳ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», 1բ[*] «Հ[ին] 186/74», կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Ներս. Համբրօն., Մեկնութիւն առակացն Սողոմոնի (3)»։*

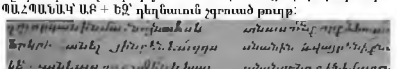
2604

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԱՐՄԵՆԻ ԱՆԱՊԱՏ (Ա.)

Գործ՝ Ագիճ (Ա., 37ա-201բ), Յովանէս (Բ., 1բ-36բ, 202ա-22ա)։ ՍՏԱՅՈՂ՝ Երեմիա (Ա.)։

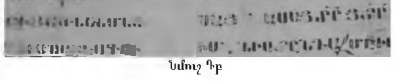
Թերթ՝ 222+9 (ճնճղապատիկ՝ 1ա-1ժ, կուկ՝ թ 30, թ 51, թ 101, թ 127). Չբուած՝ 1ա-գ։ ՊԱՐԱԿ՝ 6+Ա-ԺԲ×12 (Բ՝ 11, ԺԶ՝ 13, ԺԹ՝ 9)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆՆ՝ եղեալս (20,5×12,5)։ Գիր՝ բոլորգիր (ճմոյ՝ 17ա)։ ՏՈՂ՝ 38-39։ ԿԱԶՄ՝ դրոյմպատոյ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ աստառը կամմիր եւ վառոգոյն մետաքս. յուսանգակոդեր՝ կասմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ ԱԲ + ԵՁ՝ դեղնաւուն չբուած թուղթ։

Նմոյշ 17ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Լուսագրագործ՝ քուսական։ Գոյներ՝ կասմիր։

ՊԱՏՄԱԲԱՆԱԿ – Աւետարան ըստ Ղուկասու, Ի. 34 – ԻԱ. 6։ Ի. դ.։ 2՝ Գ-Դ, սկզբում, ստացուած Ի թիրի թնդայինակի ծալումով, եզրաճատուած. Գր եւ Դա եռեակերի թանաքն ամբողջութեամբ թափուած. Մագաղաթ, 24,7×14,7, եռվսիւն (21×11, 21×14,5), բոլորգիծ եռկաթագիր (ճմոյ՝ Գբ), տող՝ 8, 10։ Վարդայ՝ Գա-Գբ-Գբ-Դա. «Պատասխանի ետ ծերտս ՅԻսուս՝ եւ ա]սէ Ուղիղ աշ[խար]հիս այսորիկ... Եկեսցեն ատուր, յորս ոչ թո[ղցի այլ քար ի քարի վերայ, ա ոչ Հակասացի]»։

Նմոյշ Գբ

Ձեռ. – 1295, Ջկ. – 1481

Վիմակ՝ բաւարար. եղել է խիստ բաւխարած յովհաննէս գրիչը 1481 թ լրացել է սկզբի եւ վերջի (1բ-36բ, 202ա-22ա) թերթերը, որոնք, հաւանաբար այդ ժամանակ բաւխարած կամ թափուած են եղել, պատառիկ-պահպանակներ վերատուած, խուճացած, ցեցակեր, լուսանգակոդեր գումարած, ծեռագիրը խոնաւութիւն տեսած, թերթերին աղտոտուածութեան պատճառ հետեւ. 1964 թ.ին, նորոգուած, վերակազմուած հին ու նոր կաշիների միացումով, հին եւ նոր կազմաստառով։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1բ-186բ* [Մեկնութիւն Հնգամատեանի՝ արարեալ Վաղոաճայ վարդապետի Արեւելցւոյ]

Տե՛ս ծեռ. 1139, 2ա-102բ. *1/1բ (խորագիր՝ Նախաբութիւն Մեկնողացն Տետրեաց սրբոյ հարւն Վարդանայ առ խնդրուածսն մատենից)։ ա/1բ-3բ (խորագիր՝ Ի խնդրոյ տեառն Համազասպայ եւ վարդապետին Գրիգորի Հաւագումն մեկնութեան սրբոյ[ց] հարցանց Եզիշէի, Յովհաննու եւ զոր տեսանէք յանցնիւրսն ի տառապեալ ոգւոյ Վարդանայ)։ բ/3բ-102բ։ 2/102բ-3ա (խորագիր՝ Նախաբութիւն Ելից)։ ա/103ա (խորագիր՝ Դարձութիւն Ելից)։ բ/103բ-142բ։ 3/143ա (խորագիր՝ Վերատական գպրութիւն)։ ա/143բ-53բ։ 4/153բ-4ա (խորագիր՝ Թիւք)։ ա/154ա-62բ։ 5/162բ-3ա (խորագիր՝ Երկրորդ Աւրէնք)։ ա/163ա-85բ։ Յիշատակարան հեղինակի/185բ-6բ։*

Բ. *186բ-7բ* [Բառք] – *Կոդակ – սիւնաձեւ... եւ լ. լայն, որ է եւթանասուն։*

Հնգամատեանից քաղուած բառերի կամ ձեւերի բացատրութիւններ։

Գ. *183ա* [Վասն Յովսեփայ] – *Դանիէլի. Իսկ ընդ՛ը ասէ սաղմոսաւղն, թէ վկայութիւն եդ Աստուած Յովսէփու... Որպէս եւ Քրիստոս հացին կենաց զամենայն աշխ[արհի] հաւատացելոց դարմանէ եւ կեցուցանէ:*

Եգիպտոսում Յովսէփի կատարած գործերի մասին:

Դ. *188բ-222ա* Սրբոյն Եփրեմի Մեկնութիւն Շմուէլի

1. *188բ—209ա* Գիրէ Շմուելի, որ պատմեն զեղկանսոյ եւ զերկու կանանց նորա

– *188բ-9ա* [Յանկ գոյս] – *Գիրք Շմուելի... Գրեալ է ի Պարալիպեանն Շմուէլի:*

ա. *189ա-92բ* [Մեկնութիւն Շմուէլի] – *Եւ ի սկիզբն բանից իւրոց այսպէս ասաց: 189բ[Ա. Այր մի էր յԱրիմաթեայմ... Զի հանդերձ առաջնորդութեամբ ժողովրդեանն եղիցի մարգարէ Տեառն:*

բ. *192բ-7ա* [Բ.] *Եւ կարդեցաւ ճակատեցաւ ի մարտ պատերազմի Իսրայէլ... Իսկ իբրեւ անդոյլեցոյց Շաւուղի եւ անց ի նմանէն այսն չար, դարձաւ նա առաջնորդութեամբն Աստուծոյ ի տուն հայր իւրոյ:*

գ. *197ա-202բ* [Գ.] *Ի սմին ժամանակի եղեւ մարտ պատերազմի... Որ ոչ մերկեաց [զսրուաներ իւր ի վերայ պարանոցի արքային:*

դ. *202բ* [Դ.] Ողբ Դաւթի վասն Շաւուղի եւ Յովնաթանու – *Եւ արդ, ողբս առեալ Դաւիթ... Վասն գի նոքաւք յաղթէին մանկունքն Ժողովրդեանն իբրեւ զինուք պատերազմի քշնամեաց իւրեանց:*

ե. *202բ-5բ* [Ե.] *Հա[բ]ց Դաւիթ ի Տեառնէ... Եւ չոգաւ Աստուած զՔրիստոս, եւ զերեսս արքայի նա ոչ եմտես:*

զ. *205բ-7բ* [Զ.] *Անց գնաց Աբիսողով ի Քերբոն... եթէ իբրեւ հաշտեցաւ Աստուած ընդ երկրի, թաղեցան ընդ Շաւուղի եւ Յովնաթանու:*

է. *207բ-9ա* [Է.] *Եւ սկսաւ ասել Դաւիթ առաջի Տեառն... Եւ ի ձեռն պատարագացն Քաւիթ արգելաւ մահն ի դառնացող ժողովրդենէ անտի: Կատարեցաւ մեկնիչն Թագաւորութիւն Սամուէլի:*

2. *209ա-22ա* [Եփրեմի Ասորւոյ] Մեկնիչ Թագաւորութեանն

– *209աբ* [Յանկ գոյս] – *Դարուիթիւն թագաւորաց գրէ զամս կենաց թագաւորաց... Զայսոսիկ եւ որ սոցին նման են, գրեալ են ի նմա:*

ա. *209բ-12ա* [Ա.] [Մեկնութիւն] – *Եւ ի սկիզբն մատենագրութեանն իւրոյ այսպէս ասաց. Եւ արքայն Դաւիթ, ասէ, ծերացաւ... Ահա գրեալ են ի դպրութիւն պատգամաց Սողոմոնի, այսինքն՝ ի դպրութիւն առակաց նորա, որ կորեանն հրով:*

բ. *212ա-8բ* [Բ.] *Թագաւորեցուցին ժողովուրդն գՀոռբոաամ... Եւ կատարեսցի մարգարէութիւն Եղիայի մարգարէի:*

գ. *218բ-22ա* [Գ.] *Յետ այսորիկ թագաւորեցաւ Ախազիա... Եւ [իբ]ոյց ի գերութեան զժողովուրդն յուդայեան: Կատարեցաւ Մեկնութիւն թագաւորութեանն շնոր[հիւ] Աստուծոյ:*

Տե՛ս Սրբոյն Եփրեմի Մատենագրութիւնք, հա. առաջին, Վենետիկ, 1836, էջ 351-460:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *162բ (Առչին գրչի)* Ջերեմիայա *ի Տէր յիշեցէ՛ք, ապաչեմ, եւ զիմոն ամենայն:*

186բ Գարձեալ լիալիր բերանով աւրհնութիւն Աստուծոյ, որ արժանի արար զիմս անմաքրութիւն պիտականուն երեմիա հետեւել բանի յանապատիս Արմենի, առ որս Գեորգեայ վարդապետի, ի թուիս հայոց Ջհ. (1291) եւ զկնի Դ. ամի (1295) լրմանն ցանկացեալ եղեալ նախամարգարէին Մովսէսի մարգարէութեանն Մեկնութեան, զոր արարեալ է սրբոց հարցն աստուածամերձից եւ ի մի ժողովեալ երրերջանիկ վարդապետն Վարդան: Եւ եատ գրել զսա ձեռամբ Աւշնի, ի հայրապետութեանն Հայոց տեառն Գրիգորի, [ե]ւ ի թագաւորութեանն Հայոց [Հ]եթմոյ բարեպաշտի: Արդ, [յ]երեսս անկեալ աղաչեմ զամենեսեան, որք հանդիպիք այսմ [գրո]ց եւ աւգտիք կամ աւրինակէք, վասն սիրոյն Քրիստոսի յիշատակի արժանի արարէ՛ք զանարժանս զերեմիա եւ գծնաւղս իմ եւ զամենայն հաւատացեալս ի Քրիստոս եւ յորոց արդ[ե]ա[ն]ց եատ զսա գրել՝ կրկին ազա[չեմ] յիշատակի արժանի առնել եւ մե[ղա]յ Յիսուսի հայցել ի Քրիստոսէ:

Նա եւ զսուտանուն գրողսս Աւշին եւ զծնաւղս իմ եւ իմոցն յիշատակել ազաչեմ, եւ Աստուած, որ առատն է ի տուրս բարեաց, յիշելեացս եւ յիշողացդ առ հասարակ ողորմեսցի, ամէն:

2. *222ա (Յովանէս գրչի)* Զսակաւ աշխատողս՝ գծողս գՅովանէս *յիշեց[է՛ք] ի Քրիստոս: Ի թվականիս հայոց Ջէ. (1481):*

«Ջէ.» թուականը հնարաւոր է կարդալ նաեւ այլ կերպ, որովհետեւ այդ երկու տառերի վերին մասերը հագիւ են երեւում: Այս յիշատակարանին յաջորդում է 2 տողանոց մի այլ յիշատակարան, որը փորձել են ջնջել. դժուար է ասել՝ նո՞ր գրչի գործն է, թէ՞ յետագայի. կարդացւում են միայն «Աւարդխաթ[ուն] մի լի բեր[ան]» բառերը:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1է (Ջ. դ., անարուեստ նոտրգիր)* Ա<ա>յսոքիկ *այսպէս լուծանի. [յոր]ժամ թագաւորն հետա<ա>նայ յ[Աստուծոյ պ]ատվիրանացն, հրամայէ զն/// անդելոցըն գործել գայն, այլ մանօանդ ոչ է պարտ եւ ոչ յանձն առուլ հնազանդ մեռանել: Եւ այս յայտ է ի սրբոց մարտիրոսաց, որք ոչ հնազանդեցան հպօր թագաւորաց եւ այն ոչ եղեւ նոցայ մեղադրութիւն, այլ մանօանդ պատիւ եւ երանութիւն, նոյնպէս եւ զամենայն առաջնորդաց անհնազանդութիւն: Յորժամ առաջնորդն հետանայ յԱստուծոյ պատվիրանացն եւ հրամայէ գործել*

զանարժանս, ոչ է պարտ հնազանդել հոգեւոր առաջնորդէ, եւ թէ մա[նաւանդ] որ եւ քանզի ոմանք ի մերոց ա/// այ համարեցան զմեզ անհնազանդ լինել եպիսկոպոսիս մերոյ վա/// արկ եղեւ ինձ գրել գայպիսի/// |եր /// որ եւ անպիտանս յամենայ/// սոսկանալոյն ուխտմուխան/// ին իմոյ պատշաճօրդ հնազանդութիւն իմ, զոր ունիմ առ Տէր, արքեպիսկոպոսն ոչինչ առաքայ հրամայմանայ ի խորհուրդ սուրբ եկեղեցոյ եւ քանզի ոչ է սրբութիւն գորա առաջին եպիսկոպոսին, եւ ոչ ես անպիտանս եմ առաջին կրօնաւոր, ասա եւ էին այլք յառաջ քան զմեզ, այլ եւ կարծ/// գրով հաստեալ գաշինս ունին ի մէջ իւրեանց եպիսկոպոս եւ քահանայք եւ ժողովուրդք եւ կրօնաւորք, որ ի վանօրայս, զոր եւ կարծեմ թէ կամիցի ոք լուծանել, ոչ կարէ՞ որ կողմն եւ իցէ: եւ արդ, եթէ ասիցեմ, թէ այսպէս է աշխարհին Հայոց յարեւելս, այլ եւ ոչ վայել է այլ աշխարհաց սովորութիւնն յայլ աշխարհ առնել, այլ բան սովորութեան կցդզդոյս եւ ըս[ա] գաշանց, զոր արարեալ են ի մէջ նոցաւ եպիսկոպոսաք եւ քահանայքն/// ք եւ կրօնաւորքն նոյն/// մ եւ ես եպիսկոպոս/// այլա/// ապ/// ած/// մ:

2. *222բ (1576 թ, անարուեստ նոտրգիր)* Դարձեալ լիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր գՄարգիս աբեղան, որ ըստացաւ զայս սուրբ գիրքս ի հալալ րնչից իւրոց ի թ. (10) ոսկի ի Սեբաստիա եւ իբեր ի վեր լիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց հարցն՝ Աղանանին, եւ մայրն՝ Խէրխաթունին, եղբարցն՝ Ներսիսին եւ Խալիֆին, Եսիային, փոխեցեալ առ Քրիստոս, եւ Շաղպաթին, եւ քվերցն՝ Թաւվանդին եւ Մարգարտին, եւ քվերորդուն Վարդանէսին եւ մտոեցի Վարդխաթունն, որ եւտուր գրոցս գինն թ. (10) շահի, եւ հարսներացն Կուպաղին եւ իւր դստերն Խնախին փոխեցեալ առ Քրիստոս: Ոչ ոք չունի հրաման ծախելոյ կամ գրաւելոյ, այլ կարդալոյ եւ աւրինակելոյ: եւ ով ոք անդգնի ծախէ կամ գրաւէ, աւձէն մինչեւ ի նեռն անիծեալ լիցի: եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն: Ի թվին Ռ. եւ թ Իե. (1576):

3. *222բ (1643 թ., անարուեստ բոլորգիր)* Դարձեալ լիշեսջիք զվերջին առացող սուրբ տաոիս, որ կոչի Մեկնիչ Աւրարածոց գՄիքայէլ աստուածաբան վարդապետն՝ առաջնորդ Սուրբ Նախավկային, որ ըստա[ց]ալ զայ ի դալալ արդեանց եւ եւս լիշատակ անջնջելի ի գուռն Սբ[ոյ] Նախավկային թվին ՌՂԲ. (1643) ամին: Ով ոք ծախէ կամ գրաւէ, վերդգրեալ նզովիցն Ներքոյ լիցի: Բայց ընթերցողքն, օրինակողքն եւ օգտողքն եւ որք վայելեն, լիշեսցեն գիս միով Հայր մեզայիւ, հանդերձ ծնողօք իմով, եւ գուք լիշեալ լիջիք առաջի Քրիստոսի:

ԳՐՉԱՓՈՐՉ *Պտոկ-պհղնկ Գբ՝ «աարդարս ունիցիմ գայս ունում ասաց Աբրիստակէս նկակ եւ Վարդան ասաս»: 1ր՝ «աբգդեգէբթիչն»: 1գ՝ «Աբրածոց մեկնիչ է»: 1է՝ «Ես՝ յարեւելից որ/// Աատուծոյ ած///»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի Ա. փեղկին, Աա, Ւա, Ւե, Ւէ «2604», Գա՝ «Հ[ին] 142/2604», Եբ՝ «Վերակազմուած է հին ու նոր կաշիների միացումով, հին եւ նոր կազմաստառով: Գլխ. վերականգնիչ՝ Ա. Հայտարեան. Երեւան, 1964»:*

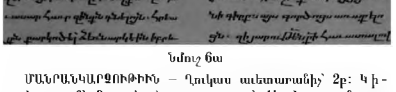
2605

ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆԻ ԵՒ ԵՓՐԵՄԻ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

ԱՄՐԴԱԼՈՒ վանք (ԲԱԼԵՇ)

ԳՐԻՉ՝ ՍՏԱՅՈՑ՝ Բաուեղ:

Թերթ՝ 211+4 (բ. Ւա-Ւբ չորիցս, կրկն.՝ թ. 69). չգրուած՝ Ւա-գ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԸ×12 (ԺԸ՝ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25x18,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միսխիւ՝ 25x18,5 (3ա), երկսիւն (19,5x14): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմուշ 6ա): ՏՈՂ՝ 29: ԿԱԶՄ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, գոճակով, երեմ զամով եւ մէկ կապիչով, միջակը տափակաձեւ. աստառը շերտազարդ կտաւ. լուսանցադրերը՝ կարմիր:

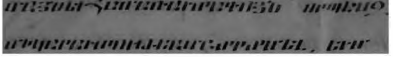
Նմուշ 6ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Գլուխս ատեաւանիկ՝ 2բ: Կ[ա]ս ախտրած՝ 3ա: Ճակատագարդ՝ 1է: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչնային, տաճար, խաչ, յուրկասարիկ, վարդեակ: Ձարդագիր՝ ճանճուցագիր, թռչնագիր: Գոյներ կարմիր:

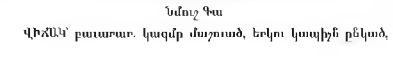
ՊԱՏՄԱԲԱՆ-ՊԱԶՊԱՆԱԿ – Ձաո իճ՝ Յաղագս Աատուծոյ: Ա՛ + ԳԳ: ժԱ. դ.: 2 (Ա՛) + 2 (ԳԳ)՝ ատացուած երկուական թերթերի երկայնակի ծալուածով, եզրաճատուած վերեւից (Ա-Ե) եւ ներքեւից

Թեղ. – 1598

(Գ-Գ): Մազաղաթ, 25x18, միսխիւ (Ա՛՝ 17,7x12,5, Գ-Գ՝ 21x12), ուղղագիծ երկաքաղիր (ճմուշ Բա, Գա), տող՝ 17, 20: Կաղապար Աա-Բբ՝ «Զի ամաչեմ, եթէ չառն կայցէ մեայցէ անխոնարհելի... երկիւ խաչակից եղէ Քրիստոսի, այսուր ընդ նմա փառաւորիմ: երկիւ ընդ նմա մեռայ», Գա-Դբ՝ «եւ երիցի նոյն ինքն բեալ միանգամայն... Զի անցեալ գնացցէ խոսխացեալ, որ ոչն թափի»:

Նմուշ Բա

Նմուշ Գա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմր մաշուած, երկու կապիչն ընկած,

պատարիկ-պաճպանակաները կծկուած, լուսանցքակողերը գունաթափ, թ. 17՝ անցք, թ. 122-3, 133-6, 158-9՝ հիմիից մասամբ պոկուած, թ. 194-211՝ ցեցի անցքեր, հիմիերի մօտ կեղտոտուած, թերթերին ադտոտուածութեան զանազան հետքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Ն

1է-210ա [Յովհաննու Ոսկեբերանի եւ Եփրեմի Մեկնութիւն Գործոց առաքելոց]

Թարգմանիչ եւ համառօտող կիրակոս Դպաբկեցի:

– 1է-2ա [Գլխագանկ]. Դոյութիւնբ Բառոյականաց [Հ]մառատ մեկնութեանս [Գ]ործոց առաքելոցն – *Ա. Թէ ոչ է պարտ յապաղել ի մկրտութիւն... Մե. Վասն Պաւղոսի առաքելոյ:*

3աբ Ան խնդրատիճ Հաւառատիս տէր Յովհաննէս Աբեաեղբայր եւ եպիսկոպոս ճանճագաց աստուածապաճ դղեկին Մալեւաւանի եւ մասին ինչ Բաւերդեղոյ, եւ նոյն տեսուչ հոչակեալ ի սուրբ ուխտին Գոնեռոյ, եւ առ հանդիպեալսն մատենիս – *Ահա, ո՛վ աստուածասէր հա՛յր իմ եւ տէր, հարկեցուցիչ խնդիրս քո եւ պատուհասելի շուք երեսացդ... եւ գիտաբէնն կրկնապատիկ յառաստապարգեւ Տեառնէն ընդունել. ամէն:*

Համառօտող կիրակոս Հռեսորի առաջաբանն է:

– 4ար Վասն վերնագրութեան Գործոց առաքելոցն – *Արդ, ներելովն Աստուծոյ տեսցուք զվերնագիրս... զի աւգնականութեամբն Աստուծոյ ի պատշաճաւորսն մնդ ի փոյթ պնդութեան գործոյ յարեսցուք:*

ա. *4բ-10բ* [Ա.] Ի Գործոց առաքելոցն բուն եւ ընդարձակ մեկնութեանց արբոցն տեառն Եփրեմի եւ երանելոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի այս համառատ շարահիւսեցաւ, որպէս եւ տեսցես առաքեալ բանիցդ յանցնիւր տեղւոջ դրոշմեալ զանուանս արբոցն, նրա-մանաւ տեառն Յովհաննիսի աստուածապաճ ուխտին Գոնեռոյ առաջնորդի – *Գործոցս առաքելոց մատենագիր է Ղուկաս աւետարանիչ... թէ ահա ողջացար, այլ մի՛ եւս մեղանչեր:*

բ. *10բ-4ա Բ. [Բան].* Իսկ նոքա մատուցեալ հարցանէին... [Գործք առաքելոց, Ա. 6]: [Մեկնութիւն]. *Թուի, թէ մի եւ նոյն իցեն հարցումնս այս... զի չար ոչ է էութիւն, այլ բարւոյ յաւժարութեան պղերգութիւն:*

գ. *14ա-5բ Գ. [Բան].* Յայնժամ դարձան յերուսաղէմ, յանուանեալ լեռնէն Ձիթենեաց [Ա. 12]: [Մեկնութիւն]. *Ո՛րբ, յորժա՞մ լուան, թէ դարձեալ գալոց է... այլ նա ոչ եւս ոչ արդեւք փութացեալ լինէր յայս ինչ:*

դ. *18բ-22ա Դ. [Բան].* Եւ ի կատարել աւուրցն Պենդակոստէից... [Բ. 1]: [Մեկնութիւն]. *Պենդակոստէն բան յունաց յիսներեակ ասի... որպէս եւ այժմ ի մէջ անցեալ առ խաչեցեալսն հանդիպաբանէ եւ ասէ:*

ե. *22ա-5ա* [Ե. Բան]. *Ա՛րք հրէաստանեայք եւ որ բնակեալ էք յերուսաղէմ... [Բ. 14] Ո՞չ առորս |22բ| [Մեկնութիւն]. Նախարս... նա հրէիցն փութաց Պետրոս հասուցանել զբանն յասելն:*

զ. *25ա-8ա Զ. [Բան].* Ա՛րք իսրայէլացիք, լուարո՛ւք զբանս զայս [Բ. 22]: [Մեկնութիւն]. *Ոչ է փաղաքշանաց հանդարտագոյն խաւսել... հաւանեցոյց զխստասիրտն, զոր եւ աստ է տեսանել:*

է. *28ա-30բ Է. [Բան].* Լուեալ, ասէ, զայս, զղջացան ի սիրտս իւրեանց... Բ. [37]: [Մեկնութիւն]. *Յոյժ զաւրաւոր է հեգութիւն, քան զխստութիւնն... եւ լո՛ւր ահա որոց ի կարգիս:*

ը. *30բ-2բ* [Բան]. Պետրոս եւ Յովհաննէս ելանէին ի տաճարն... [Գ. 1]: [Մեկնութիւն]. *Բագում յոյժ երեւի սոցա միաբանութիւն... ի մեծամեծան ելանել, որպէս փոքր կայծակն ի դիզանել փայտից:*

թ. *33ա-7բ Թ. [Բան].* Իբրեւ եսես Պետրոս, պատասխանի ետ... [Գ. 12]: [Մեկնութիւն]. *Համարձակագոյն, քան զառաջինն է այժմու հրապարակախաւսութիւնս... զոչ երդնուլ, ուստի լինի ոչ բարկանալ:*

ժ. *37բ-41ա Ժ. [Բան].* Եւ մինչդեռ խաւսէին նոքա... [Գ. 1-2]: [Մեկնութիւն]. *Տե՛ս, թէ զիարդ յաճախել սքանչելեացն... ո՛չ ապաքէն ծաղու է արժանի:*

ժա. *41ա-4ա ԺԱ. [Բան].* Եւ անտի արձակեալք եկին առ իւրեանսն... [Դ. 23]: [Մեկնութիւն]. *Տե՛ս զցածուն եւ զիմաստասէր բարս առաքելոցն... վասն այնորիկ ի փոքունցն սկսալ ոչ երդնլոյ:*

ժբ. *44ա-7բ ԺԲ. [Բան].* Յովսէփ, որ կոչեցաւն Բառնաբաս... [Դ. 36]: [Մեկնութիւն]. Կրկին պիտոյց սակս ի մէջ բերէ*... եւ խոստացելոց բարեացն ժամանեսցուք շնորհաւք կեցուցչին Քրիստոսի աւրհնելոյն յաւիտեանս. ամէն:

* «բերէ» բառի վրայ քնչելու նշան դրած եւ կողքն աւելացրած «ածէ»:

ժգ. *47բ-50բ ԺԳ. [Բան].* Յարուցեալ քահանայապետն եւ ամենայն, որ ընդ նմայ եւ աղանդն սադուկեցւոց... [Ե. 17]: [Մեկնութիւն]. *Յարուցեալ, այսինքն շարժեալ նախանձու... ապրեցոյց զնոսա Գամաղիէլ:*

ժդ. *50բ-4բ ԺԴ. [Բան].* Յարուցեալ, ասէ, ոմն ի մէջ ատենին փարիսեցի... [Ե. 34]: [Մեկնութիւն]. *Սա վարդապետն Պաւղոսի է... պսակացն հասանիցեմք շնորհաւքն Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ժե. *54բ-8ա ԺԵ. [Բան].* Ստեփաննոս, այր լի շնորհաւք եւ զաւրութեամբ [Զ. 8]: [Մեկնութիւն]. *Տեսանես, զի առ եւթեանսն նա էր նախապատուեալ... պսակացն հասցուք շնորհաւքն Քրիստոսի, ընդ որում Հաւր եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ժզ. *58ա-62բ ԺԶ. [Բան].* Եւ մինչ ոչ դադր նորա որդի, խօսեցաւ Աստուած այսպէս... [Է. 5-7]: [Մեկնութիւն]. *Հայեա՛ց, թէ քանի՛ ամաւք յառաջ է խոստումնն... վասն որոյ եկ առաքեցիդ գբեզ:*

ժէ. *62բ-6ա ԺԷ. [Բան].* Զայն Մովսէս, զոր ուրացանն եւ ասեն... [Է. 35]: [Մեկնութիւն]. *Յոյժ միաբանի իրքն Մովսէսի... զսոյն եւ մեր ուղղելով հանդերձելոց բարեացն ի փառս Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ժբ. 66ա-71բ ԺՀ. [Բան]. Եւ լուեալ գայս, գայրանալ-ին ի սիրտս իւրեանց... [է. 54]: [Մեկնութիւն]. Ահա-ւասիկ իբրեւ պատճառս իմն առեալ լինէին... զի պիա-գատրն երկնից ի ձեռն ևկեղեցւոյն ի տուն իւր ընդունի:

ժթ. 71բ-6ա ԺԹ. [Բան]. Հրեշտակ Տեառն խաւսե-ցաւ առ Փիլիպպոս... [Ը. 26-27]: [Մեկնութիւն]. Ինձ Յուի յառաքելոցն, եւ ոչ յեւթանցն գոլ գաս... զոր ըստ կարգի պատմէ աւետարանիչս:

ի. 76ա-80բ Ի. [Բան], Եւ էր, ասէ, աշակերտ ոմն ի Դամասկոս... [Թ. 10-11]: [Մեկնութիւն]. Բազում նշա-նակս տայ Աստուած Անանիայի... այլ զի ոչ բարեզոր-ծեցին, դատապարտեցան:

իա. 80բ-4բ ԻԱ. [Բան]. Իբրեւ եկն Սաւղոս յերու-սաղէմ... [Թ. 26]: [Մեկնութիւն]. Արժան է աստանօր տարակուսել... ի սոյն եւ մեք վստահացոգոք ի շնորհս Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

իբ. 84բ-8բ ԻԲ. [Բան]. Այր մի էր ի Կեսարիայ, անուն Կուռնելիոս... [Ժ. 1-2]: [Մեկնութիւն]. Այրս այս ոչ էր հրեա... այլ մանաւանդ յետ մահու տացէ քեզ պտուղ գկեանսն յաւիտենից:

իգ. 88բ-92ա ԻԳ. [Բան]. Եւ ի վաղիւ անդր յարու-ցեալ Պետրոս, գնաց ընդ նոսա... [Ժ. 23-24]: [Մեկնու-թիւն]. Հարիրոք յառաջագոյն պատուասիրեալ զարսն... զի մի յանկարծադէպ ինչ վրիպակաւ տուժեցին զմեծ պարգեւսն:

իդ. 92ա-5ա ԻԴ. [Բան]. Եւ մինչդեռ խաւսէր Պետրոս զբանս գայս... [Ժ. 474]: [Մեկնութիւն]. Տե՛ս զԱստուծոյ տնաւրէնութիւնն... բայեւայ եղեւ նոցա դուռն համար-ձակութեան առ հեթանոսս քարոզելոյ, ըստ որում ասէ:

իե. 95ա-8բ ԻԵ. [Բան]. Եւ ցրուեալքն ի նեղու-թենէն... [ԺԱ. 19]: [Մեկնութիւն]. Ո՛չ փոքր ինչ ուղղու-թիւն եղեւ... որով մեք իսկ առաւել ի խրախուճեան լինիմք ողորմութեամբն Աստուծոյ:

իզ. 98բ-103ա ԻԶ. [Բան]. Ընդ ժամանակս ընդ այնոսիկ արկ Հերովդէ[ս] արքայ... [ԺԲ. 1-2]: [Մեկ-նութիւն]. Ընդ ժամանակսն ընդ այն ասէ, յայտ է... տեսանելով զո գպռոցս եւ զանիրաւս ընդարմացեալս քնով իբրեւ զմեռեալս:

իէ. 103բ-6ա ԻԷ. [Բան]. Իբրեւ այգ եղեւ, էր խռովու-թիւն ի մէջ զինուորացն... [ԺԲ. 18]: [Մեկնութիւն]. Զի որ ինչ եղեւն առ նա ի հրեշտակէն... առ եւ ի մատոյ օրինակ զժուժկալ պահացուցոս, զորոց Ղուկաս պատմա-բանեալ:

իը. 106ա-8ա ԻՀ. [Բան]. Եւ նոքա առաքեալք ի Հռգւոյն Սրբոյ իջին ի Սելեւկիայ [ԺԳ. 4]: [Մեկնու-թիւն]. Յինտիոք լինի Պաւղոս ձեռնադրեալ... եւ Թէ փառասէր ես, զաստուածածինն սիրեսջի՛ր:

իթ. 108ա-12ա ԻԹ. [Հնաբան. Յ]ոտն եկաց Պաւղոս [ԺԳ. 16]: [Մեկնութիւն]. Արդ, յառաջագոյն ասացե-լովքն... զի կատարեալ լիցուք փրկեալք ի փառս Քրիս-տոսի:

լ. 112ա-5բ Լ. [Բան]. Իբրեւ ելին անտի, աղաչէին ի միւսում շաբաթուն խաւսել նոցա գնոյն բանս [ԺԳ. 42]: [Մեկնութիւն]. Տեսե՛ր գհանճար բանիցն Պաւղո-սի... որոյք զլսաւղսն կարիցեմ նկարել ի պատկերն Աստուծոյ:

լա. 115բ-9ա ԼԱ. [Բան]. Եւ լուեալ առաքելոցն Բառնաբայ... [ԺԴ. 13-14]: [Մեկնութիւն]. Տե՛ս զամե-նայն ինչ ուժգնութեամբ... իբրեւ ի մոխիր թաղեա՛ գհոգւն բարկութեան, զի պտակ առցես յաղթութեան:

լբ. 119ա-22ա [Բան]. Շրջէին ժամանակս ոչ սա-կաւս ընդ աշակերտսն [ԺԴ. 27]: [Մեկնութիւն]. Զի մեծ գոլով քաղաքն Ականիոք... չանսացուք ապա լաւա-գունին ժամանել պատուոյ:

լգ. 122ա-3ա ԼԳ. [Բան]. Եւ յետ լռելոյ նոցա պա-տասխանի էառ Յակոբոս... [Ժե. 13]: [Մեկնութիւն]. Է սա եղբայրն Տեառն մերոյ... որպէս ունի պատմու-թեանս կարգ, ըստ որում ասէ:

լդ. 123ա-33ա ԼԴ. [Բան]. Բայց Պաւղոս եւ Բառնա-բաս շրջէին յԱնտիոք... [Ժե. 35]: [Մեկնութիւն]. Ո՛չ վայրապար դեգերին անդ... վասն հանդերձելոցն մե-ծամեծ խոստմանց, յորոց լիցի մեզ հասանել ի Քրիս-տոս Յիսուս:

լե. 133ա-6բ Լե. [Բան]. Եւ յաւուր շաբաթու |133բ| առ դետափն... [ԺՉ. 13]: [Մեկնութիւն]. Տե՛ս դարձեալ զՊաւղոս ըստ Հրէիցն արարեալ... հայելով յաւրինակս ուղղութեանն, զոր ունի կարգ բանիս:

լզ. 136բ-9ա [ԼՉ. Բնաբան.] Եւ ի մէջ գիշերին Պաւ-ղոս եւ Շողա կային յաւղութս... [ԺՉ. 25]: [Մեկնու-թիւն]. Ջինչ երբեք հաւասար լիցի անձանցս այսո-ցիկ... լուծցուք աղաւթիւք զկապանս մեղաց մերոց:

լէ. 139բ-42բ [Լէ. Բան.] Եւ շրջեալ ընդ Ամփիպալիս եւ ընդ Ապողոնիա... [ԺԷ. 1]: [Մեկնութիւն]. Դարձեալ զփոքրագոյն քաղաքաւքն զանց առնէին... եւ բարւոյն հաղորդեսցուք:

լը. 142բ-7բ ԼԸ. [Բան]. Եւ յԱթէնս ի մնալ նոցա Պաւղոսի զայրանայր հոգի նորա... [ԺԷ. 16]: [Մեկ-նութիւն]. Յիրաւի զայրանայր... զի մի՛ խաւսութեամբ սրտից գանձեսցուք զբարկութիւն մեզ յաւուր արդար դատաստութեանն Աստուծոյ:

լթ. 147բ-51ա ԼԹ. [Բան]. Իբրեւ լուան գայրութիւն մեռելոց... [ԺԷ. 32-33]: [Մեկնութիւն]. Տե՛ս, զի նախ մեծագոյն կրէր փորձութիւնս... այլ անարգանսն մա-նաւանդ յամենեցունց պախարակի:

խ. 151ա-4ա Խ. [Բան]. Բայց Պաւղոս տակաւին մնայր աւուրս բազումս առ եղբարս [ԺԸ. 18]: [Մեկնու-թիւն]. Վայելչապէս յետ խռովութեանն եւ հարուածս ընդունելոյ Սոսթենեայ... զի սիրեցեալք լիցուք եւ այն-պէս ուղղի եւ սիրելի եւս:

խաս. 154ա-7բ ԽԱ. [Բան]. Եւ մտեալ ի ժողովուրդն, համարձակէր ամիսս երիս... [ԺԹ. 8]: [Մեկնութիւն]. Տեսանե՛ս, յամենայնի գանձն իւր նախ ի ներքոյ

ժողովրդոյն հրէից մրցեալ... տարցուք անարգանաց եւ մեծ, քան զգեւս հանել:

խբ. *158ա-61բ ԽՒ. [Բան].* Եւ իբրեւ եղեւ այս, եդ Պաւղոս ի մտի... *[ԺՒ. 21]: [Մեկնութիւն].* Որ ևս մարդկապէս աստանաւր անաւգուտս բարբառեալ լինի... եւ զմիւսն յի ամենայն անկարգութեամբ:

խգ. *161բ-4բ ԽԳ. [Բան].* Եւ չետ գադարելոյ ամբոխին... *[Ի. 1]: [Մեկնութիւն].* Պարտ իսկ էր լինել բազում մխիթարութեան... եւ ոչ վասն նոցին աւգտի պղերգանա ինչ:

խդ. *164բ-9ա ԽԴ. [Բան].* Ի Մելիտես յղեալ յնիեւսոս, կոչեաց զերիցունս եկեղեցւոյն... *[Ի. 17-18]: [Մեկնութիւն].* Հայեաց ընդ մեծութիւն գթոց նորա... այլ զի կեցէք ի ձեռն ոմ եւ իցէ:

խե. *169ա-72բ ԽԵ. [Բան].* Եւ արդ, յանձն առնեմ գձեզ Աատուծոյ... *[Ի. 32]: [Մեկնութիւն].* Ջոր ինչ ի թուխթան գրելով առնէր Պաւղոս... զի եւ նորին արժանաւոցսոք վարձուց:

խզ. *172բ-6ա ԽԶ. [Բան].* Ի վաղիւ անդր եմուտ Պօղոս ընդ մեզ... *[ԻՍ. 18-19]: [Մեկնութիւն].* Այս Յակոբոս առաջին եպիսկոպոս էր |173ա| յերուսաղէմ... այլ ինքեանք զպարտութիւն խոստովանեցան, եւ հանապազ նոյն լինի:

խէ. *176ա-9բ ԽԹ. [Բան].* Ասէ Պաւղոս. Ես եմ այր հրեայ... *[ԽԱ. 39]: [Մեկնութիւն].* Տեսանե՛ս, զի յորժամ ընդ արտաքինսն խաւսի... զի յուսացեալ բարեացն յաւգուս:

խը. *179բ-83բ ԽՀ. [Բան].* Եւ եղեւ ինձ ի դառնալն յերուսաղէմ եւ կալ յաղաւթս ի տաճարին... *[ԽԲ. 17-18]: [Մեկնութիւն].* Տե՛ս, թէ որպէս անդէն ի ներքս... եւ ուղեմք գալս, եթէ յախտից ազատք իցեմք:

խթ. *183բ-7ա ԽԹ. [Բան].* Իբրեւ գիտաց, ասէ, Պաւղոս, եթէ մի կողմն Սադուկեցւոց է... *[ԽԳ. 6]: [Մեկնութիւն].* Ծարձեալ մարգիապէս բարբառի... արդ, եւ այս պատասխանիս ի նոցանէ ի բաց հատեալ եղեւ:

ծ. *187ա-91ա Ծ. [Բան].* Եւ զաւրականացն ըստ հրամանին առեալ... *[ԽԴ. 31-33]: [Մեկնութիւն].* Որպէս թագաւորի մեծի գաւրք առաջի գնալով... եւ նուազագոնից իմաստասիրելով ի փառս Քրիստոսի:

ծա. *191ա-4ա ԾԱ. [Բան].* Եւ յապաղեաց գնոսա Փեղիքս... *[ԽԴ. 22]: [Մեկնութիւն].* Տեսանե՛ս, թէ որչափ լինի քննութիւն... յորմէ գգուշալի է երկիւղիս:

ծբ. *194ա-200ա ԾԲ. [Բան].* Իբրեւ անցին աւուրք ինչ, յայտ է ո՛չ բազումք, Ագրիպաս արքա եւ Բերնիկիէ եկին ի կեսարիա... *[ԽԵ. 13-14]: [Մեկնութիւն].* Ագրիպաս այս այր, որ եւ Հերոդէս... որոյ եւ ոչ գմիոյ ուրուք փոյթ ինչ է նմա:

ծգ. *200ա-4ա [ԾԳ. Բնաբան.]* Յոտն եկաց արքային եւ դատաւորն եւ Բերնիկիէ... *[ԻՋ. 30-32]: [Մեկնութիւն].* Տե՛ս, թէ որպէս բազում անգամ յաղագս նորա դատ արարեալ լինին... յայնժամ գիտացաք, թէ Մելիտինէ էր անուն կղզոյն:

ծդ. *204ա-7ա ԾԴ. [Բան].* Քայց բարբարոսքն շնորհեցին ոչ սակաւ մարդասիրութիւն... *[ԻՀ. 1-2]: [Մեկնութիւն].* Տե՛ս, արդ, հրեայքն այնչափ նշանս տեսեալ հալածէին... ըստ որում եւ գինուորն պահապանն Պաւղոսի տեսեալ եւ վկայս եղեւ նորայոցն ամենայնի:

ծե. *207ա-10ա ԾԵ. [Բան].* Եւ չետ երից աւուրց կոչեաց զՀրէիցն գլխաւորս *[ԻՀ. 17]: [Մեկնութիւն].* Փութով, չետ երից աւուրց... եւ յանկասկած նաւահանգիստն հասանել եւ խոստացեալոց բարութեանց սրբելեացն Աատուծոյ հանդիպել: Շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ որում Հաւր եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

— *210բ* Ադեռս նոռոգ ստացողի եւ աշխատասիրաբար նոռոգողի բուն մեկնութեանն, յորմէ այս համառաւտեցաւ — *Յամի վեց հազարերորդի հինգ հարիւրերորդի առաջներորդի (6501) արարածոյ աշխարհի եւ ի հազարերորդի եւթնանասներորդի եւթներորդի (1077) կենարարին մերոյ գալըստեանն եւ ըստ խոսրովային թուոյ հայկազանցս հինգ հարիւրերորդի քսաներորդի հինգերորդի (1076), ի թագաւորութեանն* Միհայէլի՝ *որդւոյ* Դուկծին *եւ ի պատրիարգութեանն* Կոզմայի *երկաբնակի, եւ՝* Գրիգորիս, *որդի* Գրիգորի Պալհատունդ, *ողորմութեամբ մեծին Աատուծոյ արժանացեալ աթոռոյ հաւուն իմոյ սրբոյն* Գրիգորի *եւ ըստ յառաջատեսչեան սրբոյն* Սահակայ *ի աստսկացեալ սրոյ* Սկիւթացւոցն *հալածանաւք հասի ի պայծառաշէն կայսեռս սրբոյն* Կոստանդիանոսի *եւ մեծաւ ըղձմամբ հայցեալ գտի գանեչալիս յոքունց՝ զգերահրաշ Մեկնութիւն Գործոց առաքելոցն մեծին* Յովհաննու Ոսկերերանի՝ *լուսաւոր եւ ոգեշահ վարդապետութեամբ, եւ հանդիպեալ հմտագոյն հռետորին* Կիրակոսի՝ *յունական եւ հայկական ուսմամբն պերճացեալ, եւ առատաձեռն արգասեաւք եւտու թարգմանել տենչալիս ոգւոյ իմոյ, եւ ընկալեալ սրտամբիր ուրախութեամբ իբրեւ զսահմանական նախամարգապէին եւ մեծաւ ուժանմամբ հատեալ գհամառատածն Լիբիայ եւ Ասիական ծոցոյն, խնամաւք Հոգւոյն հասի ի բաժինս Սեմայ՝ ի ստորոտս* Տորոսի, *ի հրեշտակաբնակ կայսրսն սրբոցն եւ գտի անդ զհոգեշնորհ գիտնականին* Կիրակոս՝ *որդի իմ ըստ հոգւոյ եւ աշակերտ մեծ գիտնականին* Գէորգեայ *փոխանորդին մեր: Եւ սորա յաւժարական մտաւք աշխատութիւն գանձամբ առեալ ըստ առատաստուր Հոգւոյն պարգեւացն՝ վերստին արծարծեալ գնորթացեալ բանս հռետորին՝ յեղանակելով ի դիւրալուրս եւ յարմարականս մերոյին ազգին: Արդ, մաղթեմ գամենեսեան, որք հանդիպիք այսմ հոգիաբուղս պատգամացս, յիշել գիմս կաղկաղոցիւնս ի Տէր սրտի մտաւք, ընդ հնեւ եւ |211ա| գաշխատաւղսն ի սմայ եւ գրել*

գիտեր յիշատակարանս ընդ սմին գրոց, յորժամ գրեսջիք, եւ մի՛ պակասեցուցանել, զի եւ զձեզ գրեսցէ Տէր ի գիրն կենաց յաշխարհին կենդանեաց, որ է եւ եղիցի աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Կատարումն Մեկնութեան Գործոցս համառաւտի ի փառս Յիսուսի Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:

Ամէն գիտի վերջում իբրեւ ամփոփում, կայ «Բարոյական» կամ «Յորդոր», յուսանկներում աղբիւրների հեղինակների յիշատակումներ՝ Եփրեմ, Յովհան Ոսկեբերան, Ներսէս Լամբրոնացի, Կիւրեղ, Գրիգոր Աստուածաբան, Դաւիթ, Յովհան Օձնեցի եւ այլն: Այս «Աղերսալը Գրիգոր Վկայասէրի հեղինակութիւնն է, տե՛ս Ե-ԺԴ. դ-ի յիշ-ք, Հ՟Բ 129, էջ 108-9, որ առել է ՄՄ Հ՟Բ 1315 ձեռ-ի 452ա-ցա էջերից, յիշատակել է նաեւ ՄՄ Հ՟Բ 2690 ձեռ-ը: Տպագր. տե՛ս Մեկնութիւն Գործոց առաքելոց յոհաննէսեանէ եւ յեփրեմէ, Վենետիկ, 1839:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

*211ա Փառք համագոյ եւ միասնական, անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, յաւիտենից յաւիտենից. ամէն: Որ եւս կարողութիւն տկար անձինս՝ Բարսեղ սոսկանումն բանի սպասաւորին հասանել ի յաւարտ այսմ աստուածաշունչ տառիս՝ Առաքելոց պրակիս, զոր մեկնեալ է սա Յոհաննու Ոսկիբերանին եւ սուրբ հարւրն Եփրեմի, եւ թարգմանեալ է ի յունաց ի հայս Գրիգորի Վկայասիրի Պալւհատունոյ: Արդ, գրեցաւ սա ի մեծ թվականին հայոց Ռխէ. (1593), ի մայրաքաղաքս Բաղէշ, ի դուռն Սուրբ Յովաննու Մկրտչին, որ Ամիդոլու վանք վերաձայնի: Եւ գրեցի զսա մեղսամած մատամբ իմով՝ յիշատակ ինձ եւ ծնօղաց իմոց՝ Ներսէս երիցուն եւ Մըրեր Շահնիկնոջն, այլ եւ եղբարց իմոց՝ տէր Հայրապետին եւ Սրապիոնին, եւ փոխեցելոցն առ Քրիստոս Մուրատին եւ Մովսէսին, եւ քրւերն իմոյ Ալամին, եւ եղբօրորդւոյն իմոյ Յոհաննիսին, այլ եւ ուսուցչին իմոյ քաջ հռետորին Յովաննէս բարունապետին, որ մականուն Բրկութենց ասի՝ եղիցի յիշատակ մատենս այս, եւս առաւել աշակերտաց եւ հոգեւոր որդւոց մերոց Յոհաննիսին եւ Հայրապետին եւ այլոցն, որք առին գաւազան եւ ելին: Արդ, աղաչեմ զձեզ, ո՛վ բարեմիտք եւ աշակերտեալ մանկունք, յորժամ ընթեռնուք եւ կամ աւրինակիք զմեկնութիւն Գործոց առաքելոցս, յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաղօթս ձեր զնուաստ Բարսեղ վարդապետս եւ զամենայն ազգատոհմսն իմ, որ եմ ի սուրբ աթոռոյն Բարդուղիմէոսի առաքելոյն, ի նահանգին Գաւառոյ, ի գեղջէն Կարպկայ, ծառայ սուրբ Աստուածածնին, բայց անդէն ամենեւին որ եմ բնակեալ ի յահէ բռնաւ|211բ|որացն մարաց եւ յանբնդունայ լինելոյ յԱղբակու բիրտ եւ քրդաբարու տանուտէրացն, մանաւանդ ի ժամանակի մարմնաւէր եւ բարիատեաց առաջնորդացն: Ոչ եղեւ մեզ բնակութիւն անդ եւ մի՛ այսուհետեւ լիցի բնաւ:

18բ Այս զգուշաւորիր տեղոյս, մինչ ի յորում աւուրն ի լուսանցն էր գրած, մեք ըստ կարգին գրեցաք, ով բարւոյնի: Յիշեա՛ զյորւսպ ի Տէր, աղաչեմ:

44ա Ջծրող սուրբ տաճա՛ զԲաւրեղ տրուպս ի բանասիրաց յիշեա՛ ի Քրիստոս, ո՛վ սուրբ բացայայտաւղ բարւոյնի:

68բ Ամեղադիր լե՛ր, ո՛վ սուրբ բարւոյնի, զի մեզիս էր տեղիս, եւ էջն քան զլաւին, անցեալ եղեւ:

Աւաջին՝ աջ սիւնակի վերջում տողերն անհաւասարանկանած են:

103ա Ջնուաստս յիշեա՛, ով բարւոյնի:

119ա Յիշեա՛ ի Քրիստոս զտրուպս, ո՛վ ընթերցող:

139ա Մվ սուրբ աղօթողք, հայցեցէ՛ք ի Տեառնէ եւ վասն իմոց յանցանաց:

142ա Ընկա՛լ զծրագրողս, Յիսո՛ւս Աստուած իմ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *211բ (ԺԲ. դ., անարուեստ նոտրգիր) Յիշատակ է Մեկնիչս Բարսեղ անարժան վարդապետիս, ի գուռն Սրբոյն Յովհաննու Կարապետին անջինջ յիշատակ: Մի՛ ոք իշխեսցէ զսա ի սուրբ ուխտէն. եւ եթէ ոք հանել յանդգնեսցի, գիւր օգուտն ինք գիտցէ ի յաւուրն ահեղին: Բայց եթէ տարեկ, շուտով բերցէ եւ հասուսցէ ի սուրբ ուխտս անպատճառ:*

2. *211բ (ԺԲ. դ., շղագիր) Յիշատակ է տիրացու Մարկոսիկ է Մշեցի: Այս սուրբ գիրքս գըրէցաւ Սուրբ Ամրտօլ, յունըվարի չորսին:*

ԿՆՔՈՂՈՐՈՂ՝ *1ա. սեւով շրջանակ, մէջը թագապատկ գինանշան, եզրերին՝ "Печ. Ахалцыхской градской полиціи":*

ԳՐՉԱՔՈՐՉ՝ *Պատկ-պհպնի Ակա (նոտրգիր եւ շղագիր)՝ «ասա... բգդ, լբլբ, աբ, լ. պանրերի Ծ. կալի, ՀԳ. փըլաւվի, ԺԸ. կալի»: 1ա՝ «իիիբ, մ, չ, ի քէն մաղթէմք, ի քէն մաղթէմք, ի քէն մյաղթէմք, ասա...բեեեգգէբթց, 12-ական ժ, 4-ական լ, խ, 5-ական ծ, 1գ՝ ա, այնչ, աա, 1դ՝ աբգ, 211բ՝ «որացն մարաց եւ յան, այս անդան ճառ»:*

ՆԿԱՐԱՔՈՐՉ՝ *1ա՝ մեղու, 1դ՝ մարդ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ակա՝ «Հ՟Բ 147/2605», 1ա՝ «Հ՟Բ 186/34., Ռխէ.-1593, Մ[ատոսով] եպ[իսկոպոս]», կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Հիրակոս վարդապետի Մեկնութիւն Գործոց առաքելոց, (2-)»:*

2606

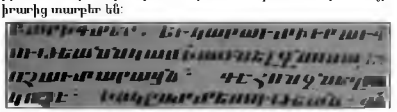
ՄԽԻԹԱՐ ԳՕՇ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԵԱՆՆ ԵՐԵՄԻԱՅ

Ոսկ. – 1198

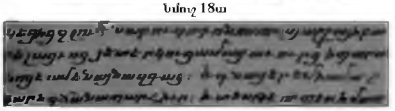
ԳՐԻՉ՝ Առաքել (1ա-209ա՞), Դավիթ (209բ-56բ՞)*: ՍՏԱՑՈՂ՝ Դավիթ (գրիչը)՝ ԿԱԶՄՈՂ՝ վարպետ Վարդան:

ԹՂԹՔ՝ 257. չգրուած՝ 1բ-2ա, 98աբ, 165աբ, 257աբ: ՊՐԱԿ՝ Ա-3x12+8 (Ա՝ 10, Կ՝ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՐԻՈՒԹԻՒՆ՝ 26x17: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (19,5x12): ԳԻՐ՝ ուղղագիծ երկաթագիր (նմոյշ՝ 18ա), բոլորգիր (տարբեր. նմոյշ՝ 140ա, երեմեան՝ նոյնպես. նմոյշ՝ 227ա): ՏՈՂ՝ 24-28: ԿԱՋՍ՝ դրչմագարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով եւ երեք կապիչով, միջուկը տախտակ աստառը գորշագարդ կտաւ, դռնակիներ՝ կապոյտ կտաւ լուսանցակողերը՝ կարմիր:

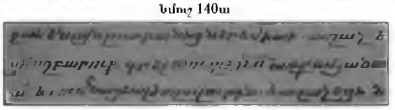
* Իրարից չպակաս տարբերում են 1ա-209ա եւ 209բ-56բ գրերը: Իր կարգին, 1ա-209ա թերթերի գիրք նոյնպէս տարբերութիւններ ունի: Առիթով՝ 1ա-16բ, 17ա-24բ, 25ա-84բ եւ այլն իրարից տարբեր են:

Նմոյշ 18ա

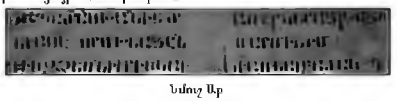
Նմոյշ 140ա

Նմոյշ 227ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ձ ակ ատ ագ ա ր դ՝ 3ա (Ժէ դ.): Լ ու ս ան ց ագ ա ր դ՝ 206 բ (ԺԲ դ., բուսական), 3ա (Ժէ դ., բուսական): Զ ա ր դ ագ ի ր՝ թոչնագիր (3ա, Ժէ դ.): Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, ոսկեջրի, վարդագոյն:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՏՄԱԿԱՆ – Ա ւետաւոյն թուռ Մատթէոսի, ԻԴ., 24-38, ԻԶ., 22-36. Ա + Բ: Թ դ.: Սուագրուած մէկական թերթերի ընդդայնակի ճաճոմովի, եզրաձեւուած՝ բնագիրը վնասուած՝ Մազապտ, 25,3x17, երկսիւն (20x17), բոլորգիր երկաթագիր (նմոյշ՝ Ա֊բ), տող՝ 9-12: Կարդալ՝ Ա ա-Ա բ «[Զի յ]սուիցեն սուտ հր[իատ]ոսք... Քաւն զլջրեցեղեն, ոսո[ւեին] եւ բմպեին, կան[այս] առնէին եւ սա[ւանց լինէին] (ԻԴ., 24-38): Կարդալ՝ Բր-Բա՝ «Միթէ ես իցեմ տէր... Ուռում անուն էր Գեթսամանի» (ԻԶ., 22-36): Ունի լուսանցային Համաբարբառ:

Նմոյշ Աբ

Վիճակ՝ բաւարար: կազմի կաշին վնասուած, Ա. փեղկի 3 զամեռն ջնջուած, դռնակի վերին մասը թափուած, պատառիկ-պատկանակներ կծկուած, խոնաւցած, կնկտուածած, լուսանցակողերը գունաթափ, պատառիկ-պատկանակ Ա, թ. 1-13, 219-20, 233-50, 254-7՝ ցեղի անցքեր, թ. 1-12՝ կաբերթ թուղաթղթ, պատառիկ-պատկանակ Բր-ին՝ կապիչների արտատպուած ճեռքեր, հիմնական մօտ կեդրոնուած, թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան զանազան ճեռքեր. նորոգուած Ժէ. դ.ում, թ. 8-9, 11, 28 եւ այլ թերթերի հիմերը կարկատուած, նոյն ժամանակի են նաեւ լուսագծագրեր՝ թ. 2, 98, 165, 257:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2բ-255ա Մեկնութիւն համառօտ Մարգարէութեանն Երեմիայի եւ նախադրութիւն նորին՝ ի Մխիթարայ վարդապետէ Գոշ կոչեցելոյ

Խորագիրը տարբեր՝ Ժէ. դարի գրչութեամբ է:

— *3ա-4բ* [Նախադրութիւն] — Հարանց ոգւոց բանին ծնընդեամբ... եւ յաղագս աւրինակի Մարիամա սրբո կուսին:

ա. *4բ-11ա* [Մեկնութիւն] — Պարտ է ժամանակաւ գիրիցագոյնն ձեզ սկսանել... ի բանս իմ առնել զնոսա:

բ. *11բ-195բ* [Մեկնութիւն տեսչեան Երեմիայ] — Այժմ սկիզբն առնել ցուցանել զտեսիլ մարգարէութեան... այլ ես գանձն քո քեզ տացս, որ արժանիդ ես կենաց:

գ. *195բ-9բ* Ի վերայ եգիպտոսի — *[Բան]. Բանն, որ եղեւ առ Երեմիայ մարգարէ... [Ի. 1-28]: [Մեկնութիւն]. Զի թէպէտ այժմ պատուէ զչարեացն... ոչ արգաբասցիս, այլ հաւատասցաքն Քրիստոսի:*

դ. *199բ-200բ* Ի վերայ այլազգեաց — *[Բան]. Բանն Տեառն, որ եղեւ առ Երեմիայ մարգարէ... [Ի. 1-7]: [Մեկնութիւն]. Այլազգիս զհինգ քաղաքաւն Ծով[եգ]բեայսն կոչէ... է առ Նաբոգոդոնոսոր, զոր մնացեալ կոչէ:*

ե. *200բ-5ա* Ի վերայ Մովաբու — *[Բան]. Այսպէս ասէ Տէր զաւրութեանց... [Իր. 1-47]: [Մեկնութիւն]. Մովաբացիքբ էին, որք յորդոյն Զաւտայ... զի ասաց վասն հաւատացելոց նոցա ի Քրիստոս:*

զ. *205բ-6բ* Ի վերայ որդւոցն Ամովնա — *[Բան]. Այսպէս ասէ Տէր. Միթէ որդիք ոչ իցեն Երուսաղէմի... [Իր. 1-6]: [Մեկնութիւն]. Ամովնացիքբ եւ յորդոյն կոչեցան Զաւտայ... զի գիտասցես, թէ իհեւ գերեցար:*

է. *206բ-3բ* Ի վերայ եդովմայ — *[Բան]. Այսպէս ասէ Տէր զաւրութեանց... [Իր. 7-22]: [Մեկնութիւն]. Հին եւ մախանքն էր եսաւայ հարսն նոցա... զարհուրիւն գաւաւորքն եդովմայ՝ իբրեւ զկանայս յերկունս:*

ը. *208բ-9ա* Ի վերայ Դամասկոսի — *[Բան]. Յամաւթ եղեւ եմաթ եւ Արփաթ... [Իր. 23-27]: [Մեկնութիւն]. Մարգարեանայ եւ Դամասկոսի կործանումն... զի հրով կիզցի հրապարակն նոցա եւ ապարանքն արքունական:*

թ. *209աբ* Ի վերայ Կեդարու — *[Բան]. Ի վերայ տիկնոջ հանգրուանին... [Իր. 28-33]: [Մեկնութիւն]. Կեդարացիքբ, որ են արաբացիքբ... զի եւ ոչ այլ ոք բնակէ:*

ժ. *209բ-10բ* Ի վերայ Իւղամայ – *[Բան]. Բանն Տեառն, որ եղեւ առ Երեմիայ մարգարէ... [ԽՒ. 34-39]: [Մեկնութիւն]. Եղամացիք ազգք են պարսկականք... գգևերութիւնն նոցա ի ժամանակի բառնալոյ թագաւորութեանն Քաղդեացւոց ասէ:*

ժա. *210բ-39ա* Ի վերայ Բարեիացւոց – *[Բան]. Բանն, զոր խաւսեցաւ Տէր... [Մ. 1-5]: [Մեկնութիւն]. Մարգարէանայ եւ ի վերայ Բաբելովնի... եւ Աւետարան նորա ողորմութիւն եւ արդարութիւն շնորհ աւազանին ի նմանէ:*

ժբ. *239ա-53բ* Սրբոյն Երեմիայ Ողբ – *Նման իմն առնէ մարգարէն այնոցիկ... զի ի չորից հողմոց արդարք ի կեանս ժողովին, եւ մեզաւորք՝ ի տանջանան յաւիտենից:*

ժգ. *253բ-5ա* Աղաւթք Երեմիայի մարգարէի յետ ողբալոյ զգետութիւնն Երուսաղէմի – *[Բան]. Յիշեա՛յ, Տէր, որ ինչ անցք անցին... [1-2]: [Մեկնութիւն]. Ի կարոտածի ողբոցս աղաւթէ... զի որպէս մերժեց[եր], ասէ, եւ բարկացար, նմանապէս գթա՛յ եւ գարձո՛յ: Կատարեցաւ Մարգարէութիւն Երեմիայ:*

Լուսանցներում երբեմն կան աղբիւրների յիշատակումներ, քոմն եւ յետագայ գրչութեամբ արբագրումներ, յաւելումներ: Մեկնութեան հատուածաբաժանման պատաճին այլ յատկանիշներ չկան:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *255ա (Խաւիթ գրչի)* Փառք ամենասուրբ Երրորդութեանն յաւիտենաս յաւիտենից. ամէն: Եւ գոհութիւն, որ ետ մեզ յանկել գայս ձեռնարկութիւն, որ ի վեր իսկ էր, քան զկար մեր եւ յամաւթ արար զամե|255բ|նայն խափանիչս այսմ տոհի եւ գաւրացոյց զտկարութիւն իմ, եւ ծագեաց ի նսեմացեալ միտս զնշոյլս լուսոյ իւրոյ աննախանձն յամենայն ի պարգեւս իւր: Եւ զի սկիզբն արարաք այսմ իրողութեան ի Թուականիս Հայոց ՈԼԶ. (1187) եւ կատարեցաք գկնի միոյ ամի: Եւ զի թեպէտ յաւժարեցաք զտիրապետն առնուլ գմիտս եւ հակիրճ գնել բանիւ, այլ բազմապատիկ վրիպեցաք, զի յոյժ սխալ եւ անգոյ պատահեցաք աւրինակի, եւ բազում հնչեաց ի վերայ մեր փորձութիւնք ներքոյ եւ արտաքոյ, յորմէ յոգդողդեցաք մասաւք եւ տկարացաք ո՛չ միայն յ[ր]նորութիւն սրբոյն բանիցն Յովհաննու, այլ եւ յայնոսիկ, յոր գմտացեալն ի նմանէ համարձակեցաք լնուլ, զի բնաւիգն ոչ էր նորայն մեկնութիւն, վասն որոյ աղաչեմ զհարս եւ զեղբարս՝ թողութիւն առնել յանդգնութեան իմոյ եւ սիրով Հոգւոյն ուղղել զսխալանսն: Այլ եւ յայսմ ամի սակաւ (=սակա՞) մերոյս գործոյ առաւ քաղաքն սուրբ Երուսաղէմ ի Սալահադդինն կուչեցելոյ բռնաւորէ՝ յաղագս բազմանալոյ մեզաց քրիստոնէից, եւ զերի վարեցաւ նշանն սուրբ՝ հանդերձ թագաւորաւն եւ բազում գաւրաւք: Եւ թագաւորութիւնն Վրաց չփոթեալ կայր, զի Թամարն՝ դուստր Գեւորգեայ թագաւորի, եմոյղ գայլն առաջին |256ա| [որդի թա]գաւորին Ռիւզոց (= Ռուսաց) եւ եառ այլ այլ յԱլանաց թագաւորութենէն՝ ի մայրենի ընտանութենէ իւրմէ Սաւսլան անուն, որ եւ Դաւիթ ի թագաւորկն անուանեցաւ: Եւ եղեւ այս ի հայրապետութեանն տեառն Գրիգորի Հայոց կաթողիկոսի եւ յեպիսկոպոսութեան տեառն Բարսղի հռչակաւոր ուխտիս Հաղբատայ: Բայց գրեցաւ յանապատիս Գետկայ, ընդ հովանեաւ Սրբոյն Գողգոթայի եւ Լուսաւորչին Գրիգորի: Արդ, որք ընդաւրինակէք, անպարսաւ մտաւք յիշեսջիք զմեզ, աղաչեմ, ընդ նմին եւ զեղբարս, որ ընդ մեզ, եւ Տէր զձեզ յիշեսցէ: Եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

Տե՛ս Յովս. յիշ-ք, էջ 521-2 (համարում է Դաւիթ գրիչը «կարծում եմ Քոթայրեցին»), նաեւ՝ Ե-ԺԲ. դպ. յիշ-ք, էջ 253:

256ա Այս յիշատակարանս Մխիթար վարդապետին է, Գոշին՝ յարմարողի գՄեկնութիւն սրբոյ կոսակիս, զոր եւ ես՝ սիրող եւ համակամ եւ յորգորիչ նորին Դաւիթ, յիմումս եդի աւրինակի վասն յաւերժութեան նորայն անուան յամենայն աւրինակս, որոյ ախորժելի երեւիլ գծել գաս: Հաւանութեամբ եւ սիրով ընկալալ եւ շնորհակալ եմ քումմ նազելի եւ երկիւղած պարկեշտութեան, ո՛վ պատուականդ ինձ եւ սիրող ճշմարտութեան, զի թէեւ սուղ տարացուցիր ի յարդարեալ, բաւական է իմաստնոյ յաճմունս բանից եւ յեղաշրջմանց ի նշանակս |256բ| խորհրդականս եւ զի անպարապ եղեալ իմոյս անձին ի ժամանել եւ դրոշմել գաս, այլ եւ այլ ոմն տխմարաց եառ գծել եւ ապաշաւ ունիմ, թեպէտ եւ ուղղեցի յետոյ: Արդ, որք ընդաւրինակէք, ընդ ախմարացն գիծս զգուշութեամբ հայեցարո՛ւք եւ ուղղեցէ՛ք զոր ինչ սխալ գտանի, եւ զիմդ աներկեւեան ընկալարո՛ւք եւ զմեզ եւս մասնաւորեցէ՛ք աղաւթից: Եւ արդ, իմումս գրութեան գայս տառ Բ-ժան ամ էր առաւնն Երուսաղէմի, որ եւ տակաւին եւս ի ձեռս է այլագեաց, ըստ յաճախութեան մեզաց մերոց եւ խէ. (47) է առ Ռ.ով (1198) թուականս Հայոց: Եւ զի թեպէտ նախանձու մեծաւ վասն սրբոյ քաղաքին ելին ի կողմանցն Իսաղացւոց թագաւորք եւ գաւրապլուխք արիականք ընդ Թիրակ եւ ընդ մէջ Անդղատական ովկիանոսի, եւ անցին կէսք ի կողմանս Ասիացւոց եւ Կիպրկացւոց, եւ այլք միջածովեայք ելին յԱղէքսանդր Եգիպ[տ]ոսի եւ ովմանք յԱհախայ ծովեզերեայ, սակայն զրաւ եղեալ ի կենաց թագաւորի նոցա ցիրեւցան եղեալ զաւրքն ամենայն ընդ կրու[նկ]ին դառնային, եւ կէսք աստին մնային՝ ամրացեալք ի քաղաքսն ծովեզերեայս, մինչեւ այլ զրասցէ բարձրեալն ի բարձանց եւ անդրէն դար/// (չշարունակուած):

Տե՛ս Յովս. յիշ-ք, էջ 523-4, նաեւ՝ Ե-ԺԲ. դպ. յիշ-ք, էջ 296: Յովս., էջ 524. «Գրիչը Դաւիթ Քոթայրեցին է... որ մասամբ ինքն արտագրել է, եւ մասամբ «այլոց ախմարաց» արտագրել տուել եւ ուղղել է Թոշ Մխիթարի Երեմիայի Մեկնութիւնը 1198 թուին»: Էջերի վերին մասերի խուճացած տառերը յետագայ գրչութեամբ նորոգուել են:

2. *36ա (Առաքեալ գրի) Ջատաւագեալ Առաքեալս յիշեա՛ ի Քրիստոս, ազաչեմ:*

Տե՛ս ե-ԺԲ. դդ. յիշ.-ք, էջ 296:

45բ ///աւրինակողին:

Երկտող յիշատակարան է խնամքով քերուած, կարդացում են միայն առանձին տառեր:

205ա Յիշեա՛յ զիս, Քրիստո՛ս, ի յարքայութեան քումմ:

230ա Քերուած յիշատակարան. կարդացում են միայն առանձին տառեր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (կազմողի, Ժէ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Ջաւտճա/// գԿարապետ սո/// զի տեսի զայս աստուա-ծա/// եւ սրբեալ Երեմ/// սեալ եւ անխո/// սիրութեան եւ մեղ/// խարհէ, եւ մեք կաս/// նէր մեզ ի Քրիստոսէ ա/// կասեալս [եր]բես անկեալ ազաչեմ/// նոջ պատուա-կան հա՛րք եւ եղբա՛րք իմ, խնդրել ի Քրիստոսէ Յողու-թիւն [մեղա]ց ինձ եւ իմոցն ամենայնի՛ հաւր իմոյ Յո-հաննիսի եւ մաւր՝ Եղիսաբեթիւ, եւ եղբարցն Յովանի-սի եւ Գրիգորի եւ զաւակաց նոցա. ամէն: Մանաւանդ ի ժամ սուրբ պատարագին եւ ազաւթից ձերոց եւ ամե-նայն գործոց բարեաց մասնաւորեցէ՛ք զմեզ եւ զառա-ջին աշխատողք սորա, տեսալք եւ ընթերցալք, վաւե-լողք եւ աւրինակողք բոլոր հաւատով եւ հայրական գթով խնդրելով մեղաց ներումն յԱստուծոյ: Քրիստոս Աստուած ողորմի ամենայն երախտաւորաց մեր[ոց]՝ հոգեւորաց եւ մարմնաւորաց, մանաւանդ Մկրտչին/// ր քումերն իմոյ Թարթիպաշային. ամէն: Այլ եւ զեզբայր մեր գԿարապետ պատեւական քահանայն եւ փիլիսոփան յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Աստուած, զի շնորհեսցէ նմայ գարքայութիւնն երկնից, եւ ծնաւղաց նորին. ամէն, որ աւգնական եղեւ ի գալմէ սորայ, այլ եւ նոցա, որ արարին զողորմութիւն ի ձեռս նորա. ամէն:*

Քրիստո՛ս, Որդի՛ Աստուծոյ, քո յաճաւոր եւ ի փա-ռաւորեալ գալստեանն ամենայն սրբոց բարեխաւսու-թեամբ եւ մարգարէին Երեմիայի, այլ եւ երկոտասան մարգարէիցն, ողորմեա՛ ամենայն հաւատացելոց, եւս առաւել վարպետ Վարդանիին, որ սակաւ ընչիւք նորո-գեաց, կազմեալ գայս գիրքս, եւ գերկոտասան մարգա-րէիցն, որք բարեխաւս լինին նմա վասն աշխատանաց նորին. ամէն, եղիցի, եղիցի: Այլ եւ ձեզ յիցի ողորմու-թիւն ի Քրիստոսէ աստի եւ ի հանդերձեալն՝ ընթերցո-ղացդ, վայելողացդ եւ լաւ պահողացդ, մանաւանդ գմեզ յիշողացդ առ Աստուած. ամէն: Աղաչեմ զձեզ, յետ ելանելոյ մեզ յանցաւորիս կենաց, առ ոմ եւ լիցի այս, մի՛ արգելուք ի խնդրողաց վասն ընթերցման: Նաեւ երախտաւոր ուս[անո]ղացն իմոյ՝ Մկրտիչ բաբունա-պետին եւ Գրիգորի քաջ քարտուղարին լիցի ողորմու-թիւն ի Քրիստոսէ. ամէն:

— 11ա (Ժէ. դ., անարուեստ բոլորգիր) ՁՄկրտիչ բաբունապետն յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, որ հանճարեղ եւ կողովամիտ բանիւ զգիրքս դաս ասաց եւ գտրգէ[մ]քս լուսաւոր[եաց]:*

** Այս Մկրտիչը նախորդ՝ կազմողի յիշատակարանի Մկրտիչն է:*

2. *27ա (Ժե. դ., անարուեստ բոլորգիր) Եւ զիս՝ գա-նարժան Յովաննէս վարդապետս, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, որ մականուն Երզուրթենց կոչի, ի յերկրէն Ծատաճայ:*

3. *66ր (Ժե.-ԺՁ դդ., անարուեստ բոլորգիր) ՁԵրզու-րթենց Յովաննէս վարդապետն յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք նմայ, եւ Աստուած ձեզ ողորմի. ամէն:*

4. *103ա (Ժե.-ԺՁ դդ., անարուեստ բոլորգիր) Յո-վաննէս վարդապետի մեղացն Աստուած մաքրումն տացէ:*

5. *146ա (Ժե.-ԺՁ դդ., անարուեստ բոլորգիր) Տէր Աստուած, ողորմութիւն եւ մեղաց Թողութիւն շնորհեալ Յովաննէս վարդապետին:*

ԿՆՔԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ *Ձա. սեւով շրջանակ, մէջը թագա-պատկ գինանշան, եզրերին՝ "Печ. Ахалцыхской градской полиціи":*

ԳՐՉԱՔՈՐԴ՝ *1ա (շղագիր)՝ «Արարած ես Աստուծոյ յաւրինեալ/// փառաւոր ստեղծեր///», «աբգդեզարա», 1բ՝ «ծառին, արաց, զոր /// ես Յովաննէս/// չեալ գՏէր/// ի մեղաց», 10բ՝ «Այս այս այս ինչ ինձ էր զարմանալի ինձ չ լ ն անշահականչանց, զինչ կամիք զի ար, ալար չ, ա չչչչ», 37ա՝ «ն, բնակ», 65ա՝ «ժաղագաղ ես առ», 108բ՝ «թագ, զի դու հրչակ, թագաւոր յաւիտեան, Տէր իմ, ընդ էին Հաւր, զուգական զորր ասէ համայքնակ», 191ա՝ «մեկն»:*

ՆԿԱՐԱԳՈՐԴ՝ *60ա, 92ար՝ բուսական նախշ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Գոշ Մխիթար վարդապետի Մեկնութիւն Երեմիայի մարգա-րէութեան», Աա՝ «Ձնէ.-1198, Մ[եսրոպ] եա[խկո-պո]ս», Հ[ին] 163/2606», Ձա՝ «Հ[ին] 166/35»:*

2607

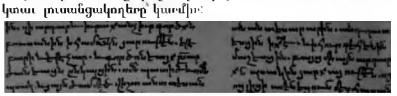
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

Ձեթ. – 1300

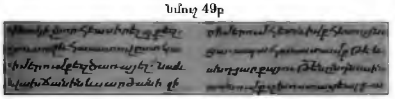
ԳՐԻՉ՝ Թուրս ffj. (Ձա-376բ, 395բ-405բ), Թումա (376բ-95բ): ՍՐԲԱԳՐՈՂ՝ Գեորգ վրդ., Կոստանդին ffj.: ՍՏԱՑՈՂ՝ Թուրս ffj. (գրիչը):

ԹԵՐԹ՝ 406. չգրուած 1բ, 2ա, 12բ: ՊԱԿԱՍ Ա-Լեx12 (Ա, Ե՝ 10, Բ՝ 14, ե, Ժե՝ 11, ԱՒ՝ 2): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (թ. 11-12, 49, 178-80, 406՝ լուսագծերով, ԺՁ. դ., թ. 398, 405՝ մագաղաթ): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25,5x18,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (Ձա-326բ՝ 20,5x15), միասիւն (327ա-405բ՝ 21x14,5): ԿԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 88ա), նուագիր՝

11ա-2բ, 49աբ, 178ա-80բ (նմուշ՝ 49բ)։ ՏՈՂ՝ 31։ ԿԱՉՄ՝ դռոշմազարդ չագաճակագոյն կաշի, դռնակով և մէկ կապիչով, միջուկը տախտակ, ատառոտ դռոշմազարդ կոտ, դռնակիներ՝ կապոյտ կոտ լուսանցակողերը՝ կարմիր։

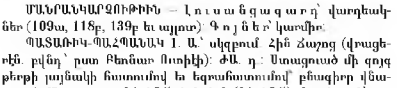
Նմուշ 49բ

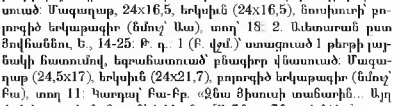
Նմուշ 88ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ — Լուսագրագրի՝ վարդեակներ (109ա, 118բ, 139բ եւ այլուր)։ Գոյներ՝ կարմիր։

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ 1. Ա՝ սկզբում Հին Ճաշոց (վրացերէն. բվնդ՝ րատ Բեռնար Ուտիէի)։ ԺԱ. դ։ Ստացուած մի զոյգ թերթի յայնակի ճաստոմով եւ եզրաճաստոմով՝ բնագիրը վնասուած։ Մագաղաթ, 24×16,5, երկսիւն (24x16,5), նոսխաւոր՝ բոլորգիծ եվաթագիր (նմուշ՝ Ա3ա), տող՝ 18։ 2. Աւետարան րատ Յովհաննու, ե., 14-25։ Թ. դ.։ 1 (Բ. վշմ.)՝ ստացուած 1 թերթի լայնակի ճաստոմով, եզրաճաստոմած՝ բնագիրը վնասուած։ Մագաղաթ (24,5x17), երկսիւն (24x21,7), բոլորգիծ եվաթագիր (նմուշ՝ Բա), տող 11։ Կարգալ՝ Բա-Բբ. «Զնա Յիսուսի տանեաին»... Այլ փոխեացաւ ի մանուաճէ ի կեանս։ [Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ]»։

Նմուշ Ա3ա

Նմուշ Բա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւաբար։ Նախկինում եղել է խիստ հարկաւոր, նաեւ՝ աբար ԺԷ. դ. ճոռոգուել է բաւական կոպիտ ձեւով, եզրերը մաշուած լինելու պատճառով համարեա բոլոր թերթերը կարկատուել են, բոլի բաւակ մասեր են կարկատուել են, կարկատաններ են գրուած են (տե՛ս թ. 235-236), պակասող թերթերի փոխարէն տեղացուել են ճոռոր, վերակազմել պրակներ, այդ պատճառով ոռոշ թերթեր պակասում են կամ ընկել են, նաեւ՝ եռեւառաջ են (տե՛ս մասնաւորապէս 244ա-305ա եւ 357ա-76բ թերթերի բնագրեր եւ ձկատակարած յետագայի բաժինը)։ Կազմ մաշուած, վնասուած, 3 գոմե ու 2 կապիչ ընկած, Ա. փեղկին գամեր անգին, դռնակը կծկուած, վերին եզրը պատռուած, պատառիկ-պահպանակներ խուճացած, կծկուած, կեղտոտուած, լուսանցակողեր գունաթափ, թ. 3, 6-7, 48-50, 184-5՝ ճմռիկ մասամբ պոկուած, թ. 215՝ վնասուած, թ. 3-48՝ կաւերը թուլացած, ձեռագիրը խամաւութիւն տեսած, ճիւիներն մօտ կեղտոտուած, թերթերին աղտոտուածութեան զանազան ճեռներ։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *3ա-156ա* [Մեկնութիւն ժամանակագրութեան, արարեալ երանելոյն Խոսրովու Անձեւացեաց եպիսկոպոսի, եւ կարգադրեալն Մովսէսի գիտնական վարդապետի]

1. *3աբ* [Յառաջաբանութիւն] — *Զչափ անձին ուսուցանեն մեզ աստուածային պատուիրանք... որով փառաւորի անկարաւոն փառաց աստուածային։*

2. *3բ-4ա* Յովհաննու Իմաստասիրի [Օձնեցւոյ] Յաղագս գիշերային ժամուց — *Ազգաբարութիւն ժամահարին... ի մէջ գիշերին կենդանացաք կենարարին մերոյ յարութեամբն։*

3. *4աբ* Յառաջաբանութիւն պատմութեանց, թէ որպէս կարգեալ է աղաւթից մեռոց հայցք, Սահեփանոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի — *Յաստուածային ժամանեալ խառաղութեան խորհուրդ... եւ ոչ որպէս ի գրախտին սակաւուրեայք։*

Երկրորդ եւ երրորդ միաւորները չկան տպագրի մէջ՝ Մեկնութիւն ժամակարգութեան, արարեալ երանելոյն Խոսրովու Անձեւացւոյ եպիսկոպոսի, կ. Պոլիս, Օրթագիւղ, տպ. «Երից որդւոց Ղազոսի Արտպան Ապուխեցւոյ», 1840. (է., 252, 1 չհ. էջ)։

4. *4բ-5բ* Բացայայտութիւն կարգաց եկեղեցւոյ, հառոգութեանց եւ աղաւթից ըստ իւրաքանչիւր ժամուց, երանելոյն տեառն Խոսրովայ Անձեւացեաց եպիսկոպոսի — *Ընդ Աստուծոյ եւ վասն Աստուծոյ խաւսելով... փառք ընդ Հաւր եւ ընդ Սուրբ Հոգւոյն, այժմ եւ յանսպառ յաւիտեանս, եւ յաւիտեանս յաւիտենին. ամէն։*

5. *5բ-9բ* Քառոց հսկման — *Զարթուցեալքս ամենեքեան ի հանգստենէ քնոյս... ըստ երրորդութեանն, որում փառք յաւիտեանս. ամէն։*

ա. *9բ-47ա* [Աղաւթք գիշերապաշտամանց] — *Զքէն գոհանամք, Տէր Աստուած մեր... գնոյն գնեն աւարտ, որում վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ [եւ յաւիտեանս. ամէն]։*

Տե՛ս տպ. էջ 7-63։ 10բ ստ. լս., ԺԸ. դ.ի ձեռքով «Ի. թուղթ տեղս է պակաս»։

բ. *47ա-50ա* Աղաւթք — *[Բան]. Գոհանամք զքէն... [Լուծմունք]. Ամենայն ուրեք մեզ գոհութեան պէտք են... եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս. ամէն։*

48բ ստ. լս.՝ «Մէկ թուղթ տեղս պակաս է»։ Վերջին երկու տողը կայ նաեւ 49բ էջում, որը լրացուած թերթ է։

Տպագրի հաճեմատ այստեղ այլ բնագիր է՝

գ. *50ա-91բ* Մովսէսի Քերթողահաւր Յերգս երից մանկանցն — *Երեք մանկունքն աւրինակ էին մարգկային բնութեանս... Զի երկնից արքայութեանն արժանի լիցուք՝ փառաւորելով գՀայր եւ գՈրդի եւ գՀոգին Սուրբ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն։*

60ա վերին լս., Ի. դ. շղագրով «Պակաս է մի թերթ», 64բ ստ. լս., գրած-ջնջած՝ «Մէկ թուղթ տեղս պակաս»։

դ. *91բ-6բ* Բ. Տեառն Յովհաննու Հայոց կաթողիկոսի՝ եթէ գինի խորհուրդ ունի արեւագային աղաւթին — *Այս աղաւթքս զմիւսանգամ գայուստն Քրիստոսի նշանակէ... ընդ որում Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ [եւ յաւիտեանս]. ամէն։*

ե. *96բ-102բ* Գ. Տեառն Յովհաննու Հայոց կաթողիկոսի եւ Իմաստասիրի Վասն Երեռդ ժամու աղաւթիցն — *Իսկ տունջեանն որոշեալ սահմանք ժամու աղաւթիցն... եւ առաքինի վարուց փառաւորել զՀայր եւ զՈրդի եւ զՀոգիդ Սուրբ, այժմ եւ միշտ [եւ յաւիտեանս. ամէն]:*

զ. *102բ-9ա* Գ. Տեառն Յովհաննու Հայոց կաթողիկոսի Վասն Ջ. ժամու աղաւթ — *Իսկ վեցերորդ ժամու կարգեալ աղաւթքն յայտնի է... բարեացն արժանի լիցուք հասանել՝ փառաւորելով զՀայրն երկնաւոր եւ զՈրդին միածին եւ զՀոգին ճշմարիտ, այժմ եւ միշտ:*

է. *109ա-18բ* Ե. Տեառն Յովհաննու Հայոց կաթողիկոսի Վասն Թ. ժամու աղաւթիցն — *Իսկ իններորդ ժամուն կարգեալ գաղաւթն... եւ ընդ նոսին գոհանալով փառաւորել զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն]:*

ը. *118բ-39բ* Ջ. Երանելոյն Խոսրովու Վասն երեկոյին ժամու — *Նախքան զերեկոյին պաշտամանն... ընդ որում Հաւր, միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ [եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն]:*

թ. *139բ-56ա* Է. Յաղագս խաղաղականին աղաւթից — *Իսկ հանգստեան ժամու աղաւթքն... արժանի լիցուք փառաւորելով զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին, այժմ եւ մ[իշտ եւ յաւիտեանս. ամէն]:*

> *Դ-Թ. միաւորները տե՛ս Մեկնութիւն ժանգարգութեան, էջ 146-252:*

156ա Ես՝ Մովսէս, *մեղաւոր մեռեալս, ոդի ծնունդ վերջին ժամանակի եւ սպասաւոր պիտակ բանի, կամեցայ հաւաքումն առնել սրբոցն բանից, որ վասն աղաւթից եւ ժամակարգութեան արարեալ էին յառաջագոյն, եւ գիւրաքանչիւր առանձնակի որոշեալսն յանցնիւր տեղւոջ կարգել, այլ եւ բոնադատեալ եղէ ի սիրելի եղբարէ ումեմն Թէոդորայ՝ զթողեալսն ի մեծէն Խոսրովու զբանս աղաւթից յանցնիւր տեղւոջ վերլուծութեամբ դնել: Ո՛վ եղբայր, երբ զմեկնիչն գրես, գու զադաւթիցն այլ գրէ, որ տեսնուն, մէկ ի մէկու աւգտին: Եւ իմ թէպէտ եւ հայեցեալ տեսանէի յոյժ անարժան գիս այսպիսի գործառնութեան եւ լրբութիւն մեծ գայսպիսի իրողութեանց բուռն հարկանել, որ ի վեր է քան զկար եւ զարժան իմ, սակայն զմտաւ ածի, թէ եւ ձագ ագռաւոյ թէ ընդ արծուոյ եւ ընդ բազէի աւազարիկ լինիցի, ոչ ինչ շփոթումն եղիցի, զի ամենեցունց յայտնի երեւի, թէ ագռաւն ագռաւ է, սեւաթոր մի զագրալի կենդանի եւ ամենեցունց ատելի, եւ նոյնպէս ագռաւ մնացէ եւ ծանիցի, եւ քան հեղգութեամբ ի հանգիստ յաւժարել աշխատութիւնն յաւէտ է բարի, եւ իւրաքանչիւր ոք զիւր վարձ առցէ: Եւ թէպէտ եւ կամեցայ հաւաքաղ լինել ի հունձս սրբոցն, սակայն փախեա յաշխատութենէ ամենայնսն ոչ կարացեալ քննել, այլ եւ խնայելով ի լսելիս ունկնդրաց եւ զի մնացեալքն գնոյն գաւրութիւն ունին, եւ իմ չմեղադրութիւն պահանջելով յամենեցունց ներումն խնդրեմ, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւ[իտեանս. ամէն]:*

Բ. *156ա-76բ* Քառով գիշերային ժամուն պաշտաման, զկնի՝ Տէր, եթէ շրթանցն, [Խոսրովու Անձնեացեաց եպիսկոպոսի Մեկնութիւն աղաւթից, հատոր գից]— *Յարթուցեալքս ամենեքեան ի հանգստանէ քնոյս... Երկրպագէ երիցս եւ երթայ խաղաղութեամբ:*

> *176բ տե. յս. յետագայի ձեռքով գրուած՝ «Մէկ թուղթ տեղս պակաս էս:*
>
> *Այս միաւորը կամ նախորդի շարունակութիւնն է, կամ Խոսրովի քուն Մեկնութիւնն է (տե՛ս Ֆբ՝ սկզբնաւորը):*

Գ. *176բ-91բ* Հաւատոյն հանդատաւս մեկնութեան արդյ պատարագին, զոր յառաջագոյն արարեալ է արդյ լուսաւոր հարց — *Աստուած, որ մեծն է ողորմութեամբ, անսկիզբնն եւ անվախճանն... երկիր պատանելով ամենասուրբ երրորդութեանն եւ միասնական աստուածութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ. ամէն:*

> *177ա տե. յս. յետագայի ձեռքով գրուած՝ «Դ. թուղթ տեղս է պակաս»:*

Դ. *191բ-243ա* Մեծին Խոսրովու Մեկնութիւն, զոր արարել է Բարոգին, որ յետ Աւետարանին եւ զՀաւատամքն ասելոյ — *[Բան]. Եւ եւս հաւատով աղաչեցուք... [Մեկնութիւն]. Զի հաւատք առնէ լսելի... Որ յամենայնի եւ յամենեցունց վասն ամենայնի եւս գոհանալ, այժմ եւ միշտ եւ յաւ[իտեանս. ամէն]:*

— *242բ-3ա Գոհասցուք եւ մեք գմարդասիրէն Աստուծոյ... Հեղինակի վերջաբան-յիշատակարան, որ վերաբերում է առաւելապէս Ս. Երրորդութեանն ու Յիսուսի կեանքին:*

ե. *244ա-303ա* [Յաղագս միաբանութեան հաւատոյ եւ կարգաց եկեղեցւոյ]

> *Տե՛ս նեւ. 500, 66բ-191բ: ա/244ա-5բ: բ/245բ-55բ: գ/255բ-6բ: դ/256բ: 62ա: ե/262ա-7բ: զ/267բ-74բ: է/274բ-5բ: ը/275բ-80բ: թ/280բ-1ա: ժ/281ար: ժա/281բ-2բ: ժբ/282բ-3բ: ժգ/283բ-5բ: ժդ/285բ-7ա: ժե/287ար, 297ար, 290ար, 295ա: ժզ/295ար, 291ա-3ա: ժէ/293ա-4բ, 289ար, 296ար, 298ար: ժը/295բ-303ա:*
>
> *Ման. յս.-ներում ունի միաւորների խորագրերը: Յուցումներ բովանդակութեան վերաբերեալ՝ 257բ «Թ.», 258բ «Ժ.», 299բ՝ «Ջ. թուղթ յառաջ գնա՛յ եւ գտնես»: 290բ Դ. թուղթ շրջէ՛, որպէս նշանն ցուցանէ: 294բ Զ. թուղթ յետ շրջէ՛ եւ գտանես: 295բ Ե. թուղթ յետ շրջէ՛ եւ գտանես, որպէս եւ նշանադրեցեալ է: 296բ Թ. թուղթ յետ շրջէ՛ եւ գտանես: 297բ Ը. թուղթ յետ շրջէ՛ եւ գտանես:*

Ջ. *303ա-32բ* Թուղթ զանազանի՛

ա. *303ա-27բ* Թուղթ տեառն Գրիգորիսի կաթողիկոսի Հայոց, զրեալ եղբաւր նորին Նէրսիսի եպիսկոպոսի, հրամանաւ նորին, ի Միջագետս Աստոց կոչեցեալ նահանգին... ի խնդրոյ ուրումն աստուածասիրի Առեւծ անուն իշխանի Թկուրացն ասացի — *Որ*

քէպէտ եւ տէրունական հրամանն յորդորէ... ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որում փառք եւ զաւրութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթք Ս. Ներսիսի Շնորհալւոյ, յերուսաղէմ, 1871, էջ 240-289:

բ. *327բ-32ա* ժէ. Նէրսեսի կաթողիկոսի հայոց Պատասխանի թղթոյն Յակոբայ վարդապետի Ասորւոյ՝ ի մայրաքաղաքէն Մեղեհինոյ Հայոց – *Ի գթալի դիտաւորութեան գրաւորական քոմ նամակի... ապրել ի դրժանաց, յորոց նեղիմք ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, ամէն:*

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթք, էջ 230-240:

գ. *332ա-3ա* ժԸ. Թուղթ մխիթարական տեառն Նէրսիսի կաթողիկոսի՝ առ ոմն իշխան առեւելեան, վասն որոյ իւրոյ տարաժամ վախճանելոյ – *Անտես է յոյս աստուածային... աւրհնէ՛ք նովաւ զՏէրն անդադար:*

դ. *333աբ* Նորին տեառն Նէրսիսի գրեալ առ եղբարսդին իւր Ապիւռատն ի Կոստանդինուպոլիս – *Ախբեդական լուսոյ ծագման... Որպէս լինիս տեղեակ կրից ի չեկելոցըդ բնաւից:*

է. *303ա-54բ* [Թուղթ տեառն Նէրսիսի կաթողիկոսի Հայոց՝ գրեալ ի զանազան ժամանակս առ այլեւայլ անձինս]

Տե՛ս նեւ. 500, 52ա-66ա: ա/*341ա-4բ*: բ/*333բ-4բ*: գ/*334բ-5բ*: դ/*335բ-6ա*: ե/*336ա-7ա*: զ/*337ա-8ա*: է/*338աբ*: ը/*338բ-9ա*: թ/*339ա*: ժ/*339ա*: ժա/*339բ-41ա*:

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթք. նիւթերը մասամբ խառն՝ ա. միատոր թուղթը գրուած է վերջում: Ունի նաեւ՝

ժբ. *344բ-5ա* Նորին տեառն Նէրսիսի կաթողիկոսի գրեալ բան մխիթարութեան առ վտանգեալսն մարմնով, որ յանբարեաց ոմանց նախատեալ եղեն, զոր ծանուցին նմա գրով – *Ընկալայ գիր թախծանաց զախտացելոցդ մարմնով... առ նովաւ գնեն գարգալութիւնն երկնից ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որում փառք եւ զաւրութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

Տպ. Ընդհանրական թուղթք, էջ 289-96:

ժգ. *348ա-54բ* ԺԹ. Թուղթ ի Նէրսիսէ արեւպիսկոպոսէ Կիլիկեցւոց Տարսոնի՝ պատասխանի Յոսկանոն արգելական եգիաւորի... ի վերայ ֆահանայական կարգի եւ ժողովրդականաց ոդեղ հաւատովն, որ ի Քրիստոս – *Գիր քո պատուականութեանդ, երանելի ա՛յրդ Աստուծոյ... զի փառաւորեսցի ի քեզ Հայրն երկնաւոր միածին Որդւովն եւ ամենասուրբ Հոգւովն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Ը. *354բ-9ք* Ի. [Բնագիրէ զանազանմամբ]

ա. *354բ-5ա* Տեառն Եփրեմի Խորին Ասորւոյ ասացեալ – *Տանք տարեկանք, զոր կատարեն ըստ մովսէսական աւրինացն...*

բ. *355աբ* Ի Մնացորդաց յաղագս Սաղովմոնի – *Վասն զի գրեաց Մովսէս...*

գ. *355բ-6ա* Ի Մնացորդաց մնացորդն, զոր բազմաչաւն յուզմամբ ոագիւ կարացի գտանել – *Յոյժ յարդյց...*

դ. *356ա-7ա* Կարգաւորութիւն աւրհնութիւնաբեր ցուցակի, որ ունի յիսնեան զժամանակի իւրամանչիւր կարգեալ կանոնացդ զոեղիսն, թէ ո՛վ ոք կամ յորմէ՛ գաւառէ հայրապետաց ժամանակն ճշմարկեցից, թէ ով երեր ի Հայոց աշխարհս եւ որոց հրաւմանաւ կարգեալ ճառեցին – *Յետ ՃԺԱ. (111) ամի սրբոյն Գրիգորի եղեւ թարգմանութիւն հայերէն լեզուիս...*

ե. *357ա-9բ* Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի Բան հաւատոյ եւ նոոին նմանեացն – *Սուրբ հաւատ ճշմարիտ... Այլ հասարակ բնութեանն հասարակութիւն յանձնաւորութեանն երեւի որոշեալ///:*

Բաժանուած է Ա-ի հաւատածներին, վերջից թերի՝ թերթեր ընկած լինելու պատճառով:

Թ. *360ա-76բ* [Ոն. Սրբոց վարդապետաց Հայոց Մովսիսի եւ Դաւթի Հաւցմամբ ընդ երկաբնակ շարադասան] – *///աղաւէ տարրերէ ապականութիւն... աւրհնութիւն եւ գովութիւն եւ փառք եւ պատիւ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն]:*

363բ ստ. լա՝ «Ով եղ[բ]այր, լերբ յայս տեղս հասնիս, ի կազմ տղայ է, Ջ. տետր ու կէս գնա՛, գոնուս նշանաւոս: 369բ ստ. լա՝ «Է. տետր յառաջ համարէ՛, գոնուս: Կազմս տղայ է, այսու նշանաւոս: ԺԲ գ. գրչութեամբ վերջին երկու լիշատակութիւնների վերջում գրուած է. «Ծանօթ. Վերջին կազմողն ուղղել է: Շարունակութիւն են կազմում: 376բ էջում կայ Գուրգէն քարտուղարի լիշատակարանը. տե՛ս նեւ. 270, 279բ:

Ժ. *376բ-91ա* [Ճառ Յովհաննու Օձնեցւոյ]

ա. *376բ-7ա* Ջհետ այլ ճառերոյ ասացեալ եւ զայս Յոճան Աւձոյին – *Մրդ, գնել յառաջ կոչէ առ ինքն... անհասանելի մարդեղութեան Բանին հասանել: Եւ այս մինչեւ ցայս վայր եղիցի:*

բ. *377ա-91ա* Նորին ընդդէմ երեւութակամաց – *Յոյժ տենչալի էր ինձ եւ փափագելի... զորս ճառ խաչին քո ժողովեսցէ՛ լինել ժառանգս արքայութեան քոմ:*

ԺԱ. *391ա-7բ* [Տեսիլ]

ա. *391ա-5բ* Տեսիլ սուրբ վարդապետին Յոհաննէսի, որ մականուն Կոզեոն կոչի – *Ի ժամանակին, յորում էր թուականն հայոց ՆՀ. (1021)... եւ խաղաղութեամբ գնացին յաշխարհն իւրեանց. եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս:*

բ. *395բ-7բ* Տեսիլ սրբոյն Նէրսիսի Հայոց հայրապետին, որ է թոոն Գրիգորի սուրբ Լուսաւորչին Հայոց – *Պապ ինչպարն յորժամ արքայն գբաժակն մահու... եղեւ երկիր վասն մեղաց փշաբեր, նոյնպէս եւ վասն մեղաց///:*

ԺԲ. *398ա-402ա* [Խոստովանութիւնք]

ա. *398ա-401ա* Խոստովանութիւն մեղաց եւ խոյտառակութիւն անձին իմ[նայ]ւոժար կամաւ եղկե-

լոյս Վարդանայ Առեւելացոյ... — *Ով դուք, ընտրեա՛լք եւ պիտանիք հա՛յք... որք գաստուածաքանս միշտ աւրինեմք, զքեզ ընդ նմին փառաւորեմք:*

բ. *401ա-2ա* Բանի խոստովանութեան յանցանաց, ասացեալ սուրբ վարդապետին Մեղրկա — *Քրիստո՛ս, Որդի՛ Աստուծոյ, արարի՛չ եւ Տէ՛ր... դի եւ ես արժանի եղէց փառաւորել զամենասուրբ վերրոդութիւնդ՝ զՀայր եւ զՈրդի եւ զսուրբ Հոգիդ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

ժԳ. *402ա-5ա* [Նկոսիսի Շնորհալւոյ Բանի տաղաչափականի]

ա. *402ա-4բ* Տեառն Ներսէսի սրբոյ տիեզերական վարդապետի եւ կաթողիկոսի Հայոց ասացեալ Ցաղագս երկնի եւ զաւդոյց ծորա, ի դիմաց ծորին բառաոնեաբար, ի չափ երկոտասանիցն պարզեալ ոտից, ի խնդրոյ առն բժշկապետի եւ աստղագիտի Մխիթարայ — *Իմ եղեալ գոլով բնութիւն եւ սկզբնական / ի յանեղէն ձգեալ կամար անգուգական... եւ փառս տամ անեղ բնութեանս արարչական:*

բ. *404բ-5ա* Նորին ի խնդրոյ ամուսն նախագիծ [տաղից տացց յորդորակ. «Մխի[թար»] — *Միշտ էիդ անեղ բնութիւն բնաւորեցան, / Անեղիդ [անմահութիւնն ճ]ետեւեցան... որ կայացաւ:*

գ. *405աբ* Այդոյմ բան մաղթանաց ձայնիւ աղերսանաց ճոգոց առ Աստուած — *Աստուած անեղ անհասական, / Հայր գթութեան. ինձ ողորմեա՛... Հայր եւ Սուրբ Հոգւոյդ, միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

դ. *405բ* Նորին Տաղ ոգեշաւիղ ըստ նմոյն/// չափաբերեալ տանց (Ա-Ք) — *Աստուածային բանից լսե՛լի.../// (Թափուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *27ա (Թորոս գրչի)* Զհաւքն իմ, որ գնիւթս պատրաստեցին, եւ զողորմելի գերիս ծնաւոք մերովք եւ զարմիւք յիշեցէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ յիշէ:

50ա Զհաւքն իմ եւ զմարքն եւ զողորմելի գերիս եւ զծնողսն եւ զեղբարսն եւ զքեռ եւ զարմն յիշեցէ՛ք ի բարին Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ (նման՝ 17բ, 35բ, 109ա, 118բ, 191բ, 262ա, 293ա):

78ա Զանուիչն իմ զՀատաւտի եւ զերկու Վասիլ եւ զողորմելի գերիս ծնողաւք մերովք եւ զարմիւք յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ (նման՝ 127բ, 344բ):

91բ Զուսուցիչքն իմ գԲարսեղ եւ գՈրոս եւ զողորմելի գերիս ծնողաւք մերովք եւ զարմիւք յիշեցէ՛ք ի բարին Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. եւ նմա փառք յաւ[իտեանս]:

139բ Զեղբայրն իմ զՆերսէս քահանայ, որ այժմ վախճանեցաւ, եւ զողորմելի գերիս ծնողաւք մերովք եւ եղբարքք եւ քեռ յիշեցէ՛ք ի բարին Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ, եւ նմա փառք:

156ա Ով եղբայր, երբ գմեզնիչն գրես, դու գաղաւթիս այլ գրէ՛, որ տեսնուն մէկ ի մէկու աւգտին:

168բ Որք յընթեռնուլն զսա այլափոխաբանիցն պատահեսցէ, մի՛ տգիտութեան վարկիցի կամ անձնահաճութեան եւ մի՛ համարձակեսցի յեղաշրջել բան ինչ, զի յաւրինակէ Մեզնութեանն տեառն Խորովու ուղղեցաք, որչափ գտաք, գո՛ի նմանէ քննեալն:

176բ Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս Աստուած, գթա՛յ եւ ողորմութիւն շնորհեա՛ Գէորգեա վարդապետի, որ գքարողնիս եւ զաղաւթիս զորդել է ի Մեզնիչն մեծին Խորովու եւ ողոր[մեա՛յ] գերոյս Թորոսի եւ ծնողաց մերոց եւ եղբարց եւ զարմից, եւ այնոցիկ, որ յիշէն զմեզ:

196ա Արդ, բա՛յց զանկնդգ մտաց եւ լո՛ւր գահապին սպառնալիսն Աստուծոյ վասն ոչ երկիդիս/// պատգամս Աստուծոյ կենդանոյ:

243ա Յիշատակարան. Շնորհաւք եւ առաւտ գթութեամբ մարդասիրին Աստուծոյ, Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այն որ վասն կամելոյ զկենանս ամենեցուն ընդարձակեալ աճեցոյց գաւրինակս եւ զճանապարհս փրկութեան, ըստ այլեւայլ բարոյից հասակաց եւ արուեստից մարդկան, այլեւայլ ձեւս |243բ| եւ արուեստս փրկականս, բարեպաշտոյնս եւ խոնարհագոյնս, նրբաշաւիղս եւ անդորրընթացս, յոլովաջանս եւ թեթեւախոնջս, նախապատիս եւ երկրորդականս, զի ըստ կարի կամ յաւժարութեան այսմ կամ այլում հետեւելով ոք մի՛ յուսահատ եղեալ ի գժուարութենէն, վերջոտնեալ անհաղորդ մնասցէ փրկական ճանապարհի իմիք, այլ ըստ չափոյ գաւրութեան կամ յաւժարութեան կամ ընդ մի կամ ընդ յոլովս ի ճանապարհաց հետեւեալ՝ ժամանեսցէ փրկութեան: Յայս ամենառատ գթութիւնս Աստուծոյ հայեցեալ ես՝ մեղուցեալ ծառայս Աստուծոյ Թորոս սոսկ անուամբ քահանայ ի կրաւնաւորական ձեւի, քանզի տեսեալ զիս ի բարձրագոյն առաքինութեանցն շատագ կասեցեալ զարատուրի գնացիւք, մանաւանդ յաղթեալ ի ծանրութենէ հոգեղէն յարկիս եւ ոչ ունելով այլ ինչ տեսակ բարեաց, գմտաս ածի, զի գոնէ այնու աւրինակաւ շահեցայց գոյգն ինչ մասն փրկական գտխմարութեան եւ գտկարութեան, վհատութիւնս ի բաց եդեալ, ձեռնամուխ եղէ ի գրութիւն Մեզնութեան աղաւթնոյս եւ պատարագիկ, զոր մեզնեալ էին սուրբ հարքն մեր՝ մեծն Խորով եւ տէր Ներսէս եւ այլ սուրբ հարքն, մեծաս աշխատութեամբ գլխաւորեալ յանկ հանի շնորհաւքն Աստուծոյ, ի յիշատակ բարոյ ինձ եւ իմոց ծնողացն՝ ի Քրիստոս գնացելոց, եւ եղբարց իմոց, եւ քեռ եւ զարմից, որոց կենդանեացս եւ ննջեցելոցն մերոց աղաւթիւք վայելողացդ յիցի ի շնորհացն Աստուծոյ գրել ի կենացն Աստուծոյ մատեանսն: Եւ զայս մեծաս թախանձանաւք խնդրեմ ի վայելողացդ՝ ի սոյն գմեզ բարոյ յիշման արժանի արասցէ, զի եւ ինքն յիշեսցի յողորմածէն Աստուծոյ. ամէն:

Կատարեցաւ գիրս ի մեծ թուիս ՉԽԹ. (1300), ի բազմաթշուառ ժամանակի, ի հալրապետութեան տեառն Գրիգորի եւ ի թագաւորութեանն Հայոց Հեթմոյ: Աղաչեմ գամենեսեան, յիշեցէ՛ք գվերոյգրեալքս եւ գամենայն հաւատացեալս ի Քրիստոս, եւ որք յիշէք, յիշեալ լիցի ի Քրիստոսէ: Յիշեցէ՛ք եւ գԿոստանդին քահանայ, որ յղորդեցն ածեցեց ինձ:

267բ Ով սուրբ հարք եւ հոգւով իմով հարազատք, յիշեցէ՛ք գտաւտիպ սակաւ գրիս ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր:

301բ Դեղ, որ զգրոցն եղերքն պընդէ: Ջրդեղ անցո՛ յ ի վերայ ու յարեւն դի՛ր, որ/// որնայ, եւ զողորմելիս յիշէ, եւ Աստուած զքեզ յիշէ:

303ա Ջողորմելի գերիս եւ ծնողսն իմ եւ զամենայն զարմն յիշեցէ՛ք ի բարին Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ (նման՝ 42ա, 57բ, 96բ, 327բ, 332ա, 334բ, 339ա, 376բ, 402ա):

354բ Ջողորմելի գերիս Թորոս եւ զԹուման եւ զԿոստաւնիկ ծնողաւք եւ եղբարբք եւ քեռք եւ ամենայն զարմիւք յիշեցէ՛ք ի Տէր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ:

2. *395բ (Թուման գրչի) Ջսրբասէր քահանայն գԹորոս՝ ստացաւղ սուրբ տաոիս եւ զզծնատւսն իւր, հանդերձ եղբարբն եւ քերբ յիշեցէ՛ք ի բարին Քրիստոս, ընդ նոսին եւ զանխմաստ գրողս գԹուման եւ զծնատւսն իմ աղաչեմ յիշել ի Տէր, եւ Աստուած զզձեզ յիշէ, եւ նմա փառք յաւիտեանս:*

Հայի 168բ, 196ա, 267բ, 303ա էչերի միաւորներից, մնացեալը տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-ք, էչ 871-ՅԻ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՁԵՌԱԳԱՅԻ

1. *120ա (ԺԸ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Գիրքս Վաւագայ է: Ձեզ վարձք է, տո՛ւք գիս ի քաղաքն ու ի գեղանն, որ կարդան: Մի՛ արգիլէք (նման՝ 72ա, 96ա, 120ա, 144ա, 168ա, 215ա, 239ա):*

Տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-ք, էչ 873:

2. *73բ (ԺԶ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Ոչ գիտեմ, թէ ո՞վ կոյր մոաւք գայս չորս տեղս գուղիղն քերել է, որ յետոյ յուղղափառաց եդաւ, եւ գրել է, թէ Եփեսոսի ժողովոյն է, զի Եփեսոսին այն է, որ մինչ ի յայս տեղս էր, եւ այս այլ սրբոց: Եւ դու գուղիղին ասա՛, որ չմոլորիս:*

3. *391բ (բոլորգիր, ԺԶ. դ.) Վերջին ստացող/// ար Աստուած ողորմի իւր ծնողացն, իւր կողակցին եւ Ք. որդուն՝ Յակոբիւն եւ Մարտիրոսին եւ Ք. դստեր/// կին եւ Թոխատին, Աստուած գնոսա/// աւրհնէ իւր հալա/// եւ էառ գաղաւթի գմեկնութիւն տէր Աստուած///:*

Պոտկ-պհնակ Բք (1701 թ., անարուեստ նոտրգիր) ես՝ Գրիգորըս կարդացի թվին ՌՃՕ. (1701), մարտի Ա. օր:

4. *295բ (ԺԷ դ., անարուեստ նոտրգիր) Աստուած ողորմի Գիւթիին հոգոյն, իւր կնոջն Հեղիսին, Ջանիւպկին, Տուտուխին, Թորոսի, Սարգսին:*

ԿՆՔԱԳՐՈՒՇՔ՝ *21ա. սեւով շրջանակ, մէջը թագապատակ գինամշան, եզրերին՝ "Печ. Ахалцыхской градской полиции":*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *2բ՝ «ՊՄվ, ՁՁԱԻ», «Էէր Աստուած, թո՛ղ դոցա, զի ոչ գիտեն գինչ գործեն», 166ա՝ «աբբսրբզնճ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Մովսէս վարդապետի/// Մեկնութիւն ժամագրոց»: 1ա (ԺԹ. դ., շղագիր) «Պակասորդ»: Պակաս է մի թերթ»: «Փառք ի բարձունիցդ» տե՛ս 58ա երես: «Մեծացուցէն» ասելով մինչեւ «եւ զաւրք բարձանց, որ գիտակք էին»: «Եւ յամենայն ժամ»ի մի մասը, որ վերջանում է 73բ երեսի վերայ «յիշատակաւ նախնեացն գութ ածէին չաստուած» տե՛ս սորա շարունակութիւնը 76ա երեսի վերայ, բաց թողնելով երկու թերթ. «Աւրհնեալ ես Տէր Աստուած հարցն մերոց»: «Մուրք Աստուածի մասին ունի այս խրատը. «Եւ երեք սրբասացութեամբ», վերջ. «մինչ հասանեն շնորհաւքն Աստուծոյ մերոյ» եւ այլն, որը 1840 թուի Օրթագիւղում տպուած ժամասացութեան մէջ չկայ: Տե՛ս թղ. 83ա-84ա»: «Հմր 172/2607, ՉԽԹ.-1300, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»: 2ա՝ «Հմր 148/20»: 4ա (ԺԲ. դ., շղագիր) «Այս Ծննեցումն է: Տե՛ս Սիւնեցուցը Հմր 1454, Մեկն. ժամ., Թղ. 3ա»:

2608

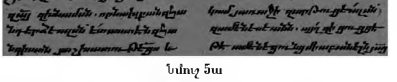
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ՇԻՆԱՀԱՅՐ գիպ [ՈՐՈՏՆ] ՌՁԳ. — 1635

ԳՐԻՉ. ՍՏԱՁՈՂ Յովհաննէս: ՍՏԱՁՈՂ Ահիստակէս վրդ.:

ԹԵՐԹ՝ 269+1 (կրկն.՝ թ. 1) չգրուած 1ար: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԲ×12+3 (Ա. 11, ԻԱ, ԻԲ՝ 14)*: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26,4×20: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (20×14): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նման՝ 5ա): ՏՈՂ 29, 31: ԿԱՉՄ՝ դռոյմազարդ շրագանակագոյն կաշի դռնակով, միջուկը տախտակ. աստառը. Ա. փեղկինը կարմիր կտաւ, Բ՝ դրչմազարդ կտաւ լուսանցակողերը կարմիր:

* Պրակներ կազմուած են ուրոյն եղանակով. համարեա բոլորը երկնոյ են, առաջին եւ վերջին թերթեր հաստ են, իսկ միջինները բարակ: Երբեմն հաստ են նաեւ մէջտեղի զոյգերը: Ասպէս է առուել պրակն աւելի ամուր դարձնելու համար:

Նման 5ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ — ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 2ա: Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, խաչ, տաճար, թռչնային, չորկապարիկ. վարդակ: Ձ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր: Գ ո լ ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, սպիտակ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Ա+Բ: 1. Ա՝ Աւետարան քառ Յովհաննու, ԺԹ 24-37, Աւետարան քառ Ղուկասու, ԺԴ. 21-31: Ա՝ Ժ դ: Ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի հատուածով: Մագաղաթ, 25,5×18,3, երկսիւն (20×16), բոլորգիծ երկաթագիր (ճեռ՝ Ա:ա), տող 13: Կառդալ՝ Նբ-Ա:ա. «Ում եւ ելցէ, զի լցցի գիրն. եթէ ճաչեցին ի նա, որ խոցեցին (վերչադարձ)» (Յվհ. ԺԹ 24-37): 2. Բ՝ Ժ դ: Ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի հատուածով: Մագաղաթ, 25,2×20, երկսիւն (19,5×16), բոլորգիծ երկաթագիր (ճեռ՝ Բա), տող 12: Կառդալ Բա-Բբ՝ «Եւ եկեալ ծառայն պատմեաց զայն... Տայցէ պատուհասս ընդ աղտոյ թագաւորի եւ ոչ նստեալ» (Ղկս., ԺԴ 21-31):

Ա:ա

Բա

ՎիճԱԿ՝ բառարար. կազմի կաշիի վնասուած, մաշուած, մէկի ստորին մասի կաշին մասամբ անջատուած, դրմնակը ծալուած, Բ. փեղկի ստորին մասը պակուած, վերին մասում մէջի կաշին անջատուած, պատառիկ-պակասնակներ կծկուած, խոնաւացած, եզերները վնասուած, լուսանցակողերը գունաթափ, որոշ թերթերի եզերը բամբակակապած, թ. 1-47՝ բորբոսի հետեւեր, թ. 9, 33, 84, 107-110, 138, 142, 182՝ լուսանցների մաշ (ճատնեսաբար լուսանցազարդ ունեցող) հատուածներ կտրած-ճատնած, թ. 151՝ լուսանցազարդի մասը պատռուած, թերթերին խոնաւութեան հետեւներ, հիմիերի մօտ կեղտոտուած, գեղակեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

– *1գ* Այս ինչ կայ ի գիրս (= Ցանկ) – *Ա. Մեկնութիւն աղաւթից... Բ. Թուղթ դաշնաց սիրոյ եւ միաբանութեան:*

ա. *2ա-170բ* [Մեկնութիւն ժամակարգութեան, արարեալ երանելոյն Խոսրովու Անձեւացեաց եպիսկոպոսի եւ կարգադրեալն Մովսէսի գիտնական վարդապետի] – *Քանզի ճանաչել անձին ուսուցանեն մեզ աստուածային պատուիրանք...*

– *170աբ* Եւ՝ Մովսէս, մեղաւք մեռեալս, ոգի ծնունդ վերջին ժամանակի եւ սպասաւոր պիտուկ բանի, կոմեցայ հաւաքումն առնել սրբոցն բանից, որ վասն աղաւթից եւ ժամակարգութեան արարեալ էին յառաջագոյն եւ գիւրաքանչիւր առանձնակի որոշեալսն յանգնիւր տեղւոջ կարդել, այլ եւ բռնադատեալ եղէ ի սիրելի եղբարէ ուսեմն Թէղորայ՝ զիծդեալսն ի մեծէն Խոսրովու զբանս աղաւթից յանգնիւր տեղւոջ վերլուծութեամբ դնել: Մվ հարաբ, երբ գմեկնիչն գրեա, դու գաղաթիկս այլ գրէ՛, որ տեսնուն, մէկ ի մէկու ալաթին: Եւ իմ թէպէտ եւ հայեցեալ տեսանէի յոյժ անարժան գիս այսպիսի |*170բ*| գործառնութեան, եւ լրբութիւն մեծ գայսպիսի իրողութեանց բուռն հարկանել, որ ի վեր է, քան զկար եւ զարժանն իմ, սակայն զմտաւ ածի, թէ եւ ձագ ագռաւոյ թէ ընդ արծուոյ եւ ընդ բազէի աւգտակարիկ յինքեան, ոչ ինչ շփոթումն եղիցի, զի ամենեցունց յայտնի երեւի, թէ ագռաւն ագռաւ է, տեւաթիր մի զազրալի կենդանի եւ ամենեցունց ատելի, եւ նոյնպէս ագռաւ մնացէ եւ ծանիցի, եւ քան հեղգութեամբ ի հանդիստ յաժարել աշխատութիւնն յաւէտ է բարի, եւ իւրաքանչիւր ոք գիւր վարձ առցէ: Եւ թէպէտ եւ կամեցա հասկաքաղ լինել ի հունձս սրբոցն եւ ճռաքաղ ի կուես, սակայն փախեաւ յաշխատութենէ զամենայնն ոչ կարացեալ քրնել, այլ եւ խնայելով ի լսելիս ունկնդրաց եւ զի մնացեալքն գնոյն զաւրութիւն ունին, եւ իմ չմեղադրութիւն պահանջելով, յամենեցունց ներումն խնդրեմ ի Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն. Ռ. *(1.000)* ամէն:

Տե՛ս եւ հմմտ. ձեռ. 1325, 2607: Տե՛ս նաեւ Մեկնութիւն ժամակարգութեան, արարեալ երանելւոյն Խոսրովու Անձեւացւոյ եպիսկոպոսի... Կ. Պոլիս, 1840:

բ. *170բ-211բ* [Յովհաննու Արճիշեցւոյ Մեկնութիւն պատարագի]

Տե՛ս ձեռ. 45, 62բ-106ա; ա/170բ-1բ; բ/171բ-211բ:

Տե՛ս Յովհաննու Արճիշեցւոյ Մեկնութիւն պատարագի, Հ. միաբան, 1860, 150 էջ:

գ. *211բ-3ա* Յովհաննու վարդապետին Գաւոնեցւոյ [Ողբ] – *Աստանաւոր պիտոյ է մեզ ողբ հառաչանաց... Ընդ չարութեանն զանչիշաւարութիւնն, եւ զքրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

դ. *213բ-8բ* Կարգ եւ կանոն աղաթից, զոր խնդրեալ է ի հոգեկիր արանց, յումեմնէ միայնացելոյ աթթուն եւ զուարթուն հոգւոյ Գրիգորի Նարեկացւոյ, որ եւ զուգանէ Նախադրութիւն բանիս, թէ ոչ հաւարի զանձն արժանի այսպիսի իրի, վասն այն զառաճելոյն ի մէջ առեալ, դնէ սկզբն կանոնիս պատմութեան եւ ոգչհան խրատու – *Առաքեալն Պաւղոս, անաւթն ընտրութեան... ի սէր Տեառն բեւեռեալ եւ անեղկիպ ննջեա՛ ի փառս նորա, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ե. *218բ-21ա* Թուղթ վասն կարգաց եկեղեցւոյ եւ ժամուց, զոր ասացեալ է եսայի վարդապետի [Նչեցւոյ] ի խնդրոյ |*219ա*| վարդապետաց Սիւնեաց եւ առաջնորդաց վանօրէիցն աստուածասէր կրամաւորացն – *Ջհնաստաւեղծ եւ գովելի նամակս խնդրոյ ընկալայ... յորմէ գերծեցուցէ գմեզ Քրիստոս Աստուած մեր, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

զ. *221ա* Գրիգորիսի կաթուղիկոսի [Տաղ] – *Գոյ յիս գիտութիւն, բայց խամրացեալ է, / Գոյ երկիւղ բարեաց, այլ շիջանի միշտ... Թողցէ Յիսուս բազմաց, զոր պահանջեաց նա:*

է. *221ա-5ա* Ներբողեան կենսատու |*221բ*| սուրբ խաչին առ ի սրբոյ հաւէն մերմէ Գաւթ ասացեալ, տեառն Նէրսիսի կաթուղիկոսին մերոյ փոխադրեալ յոտանաւոր չափս եւ ստանաւոր եղաւ – *Բարձրացուցէք գՏէր Աստուած մեր միաբան, / Մարգարէն յառաջ ձայնեալ տայ ձեզ հրաման... պատուէ զՅիսուս ի սա փառաս, որ է այժմ եւ ապայն, որ գալոց է:*

Ը. *225բ-49ա* [Գ]ովեստ բանի ներբողական բացատացոփեամբ Նեռէսի կաթողիկոսի Հայոց Ցաղազա գեռազունիցն Էտփեանց՝ հրեշտակապետացն սրբոց Միխայելի եւ Գաբրիելի եւ ամենայն երկնայինոց զաւոթեանց, զոր տաւնեն եկեղեցիք Քրիստոսի ընդ տիեզերս, համախմբեալ ուրախութեամբ, ի նոյեմբերի Ը. – *Այսաւր երկրաւորս եկեղեցւոյ... երբորդութեանն երգել ըզփառս ընդ ձեզ աւէտ միշտ յաւիտեան:*

Թ. *249բ-53բ* Ցաղազա տաւնի սրբոյ խաչին – *Ամենայն բարեկամի գալուստ եւ սիրելոյ ուրախարարք են... աստուածընկալ մտացն Դաւիթ առասցոգք ընդ նմա:*

ժ. *253բ-4բ* [ի Հարանց վարուց]

1. *253բ-4ա* Պատմեաց ոմն մի յանապատականացն վասն առն մի <մի> մեծատան... եւ աւրհնեցին, որ զողորմութիւնն գնեաց:

2. *254ա* Մի ոմն ի ծերոցն գնաց ի քաղաքն եւ մտեալ յեկեղեցին... եթէ գոհութեամբ համբերէ եւ փառաւորէ զԱստուած:

3. *254բ* Քուրմ մի կողոն գնաց յանապատն... եւ ծերքն հաւանեցին բանի քրմին:

ԺԱ. *254բ-5ա* Կիւրղի Երուսաղեմացոյ Վասն պաաատարազաց – *Քանզի յորժամ զպատարագն մատուցանեմք... այլ գԲրիստոս զենեալ մատուցանեմք Հաւրն եւ Աստուծոյ վասն քաւութեան նոցա. նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԲ. *255ա-64ա* [Թ]ուղթ սիրոյ եւ միաբանութեան մեծի կայսերն Կոստանդիանոսի եւ սուրբ պարոն Սեղբեստրոսի եւ Տրդատ Հայոց արքայի եւ սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի – *Կամաք եւ կարդութեամբ համագոյ Սուրբ երրորդութեանն... աւանդեցաք ի ձեռն աւետադպրին Հայոց արքային մեծիմաստին Ագաթանգելոսի ի փառս Աստուծոյ. եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն, ամէն:*

ԺԳ. *266ա-9բ* [Ընթերցուածք]

ա. *266ա-բ* [Աւետարան ըստ Ղուկասու, *Բ. Ց-20- եւ հովիւք էին] ի տեւուղն յայնմիկ բացաւիեագք...*

բ. *266բ* Ձեռ այսորիկ ելանեն ի հովուանէն ի սուրբ Բեղղէեմ, եւ ժողովն ի ներոս ի յայրն ի մատրանն, եւ այս կանովն կատարի. Սաղմոս կգ. Տէր ասաց ցիս: Ալէլուիա: Ասաց Տէր ցտէր իմ: Աւետարանն Մատթէոսի *[Ա. 18–25] – [Եւ] Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդն էր այսպէս...*

գ. *266բ-7բ* Եւ յետ ընթեռնոյն զԱւետարանն ելանեն յանդէն յեկեղեցին եւ սկսանին զզպաշտօնն եւ յարեն եւ նոյն զհոգևումն եւ ընթեռնոյն |267ա| ընթերցուածծ ԲԺ., եւ նախ ասի սաղմոս, կգ. ՃԻՆ. Ձիշեալ Տէր զդա: Ընթերցուած ի Ծննդոց սկիզբն *[Ա. 1 – Բ. 5] – [Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկին եւ զերկիր: Եւ երկ]իր էր աներեւոյթ... ի վերայ երկրի, եւ մարդ չէր որ/// (թափուած՝ ԹերԹ ընկած):*

դ. *268ա-9բ* [Ընթերցուած ի Դանիելէ – *Պատկե]ին ոսկւոյ, զոր կանգնեցեր... [Գ. 12–90]*

Սկիզբը ԹերԹ ԹերԹ ընկած լինելու պատճառով:

ե. *269բ* Ապա ասի Մեծացուացէ:

ԺԴ. *269բ* [Մաճուճի ԺԸ. դ. գշոտեամբ, անաոուեստ նուոդիր]

– *Է ճանապարհ, որ թուի մարդկան ուղիղ, բայց կատարածն հայի յատակս դժոխոց: Ըստ նմին, եթէ արդարն հպիւ կեցցէ, իսկ մեղաւորն եւ ամբարիշտն ուր երեւեսցի:*

– *Ի պտղոյ արդարդութիւն բուսանի: Մառ կենաց բարձին դարաժամ որդիք անօրինաց: Աստուա՛ծ, Աստուա՛ծ իմ, ընդէ՞ր Թողեր զի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱԹԱՐ ՕՐԻՆԱԿ

249բ Ջանծին բարեաց ծնաւղ բանիս
Մի՛ մոռանայք տաւնողք վերկից
Ջներսէս եղբայր հայրապետիս,
Որոյ անուն տէր Գրիգորիս:
Յորմէ խնդրոյ գիշեալ ըստ իս,
Յարմարեցաւ շինուած ճառիս
Եւ եղանակ շարունակիս
Առ ի պատիւ մեծատաւնիս:
Այդ, յիշեսջիք ընդ Տեառն եւ զիս,
Լսողք վերնոցդն գովեստիս,
Եւ գուք յիշեալ առ տէրունիս
Լինիք յերկնից նորայն բարիս:
Ասացաւ եւ գրեցաւ ի Ներսէսէ կաթուդիկոսէ Հայոց ի Կլայս Հռոմական, ի թվին ՌԽԱ. (1162):
Եւ գՅովսէփ յոյժ եղկելիս՝
Ըզգծատ այսմն ճառիս,
Վատթարագոյն մեղասներիս
Ծանրաբեռնեալ դժոխարիկիս,
Որ խաբեցայ ի կենցաղիս
Եւ գործեցի բազում չարիս,
Անզնդջ կամաւք ի չաշխարհիս
Յերես անկեալ արտասուալիս:
Ընթերցողաց այս կատակիս
Յիշման առնել գմեզ արժանիս,
Թողուլ անառակիս,
Ջնխլեեալ չարիս իմ չերկրիս:
Եւ տնաւրինել ի ներկայիս
Ջփրկութիւն մեղաւորիս
Եւ չաջորդել ի չապառնիս
Ջճանապարհրդս գովելիս,
Եւ ձեզ լիցի մասն բարիս
Ընդ սուրբս իւր եւ սիրելիս.
Ամէն, ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

264ա Փա՛ռք քեզ անաոհման եւ անղուգական անուն, անսկիզբն եւ անվախճան, անեղ եւ անապական,

եւ էական էութիւն, անուր, աներբ, անուսումէք եւ անժամանակ, յերիս բաժանեալ անձնաւորութիւնս եւ ի մի տէրութիւն եւ աստուածութիւն բովանդակեալ, անքակ միաւորութեամբ բաժանեալ եւ որոշեալ միաւորութեամբ, պարզ, անզնին եւ թիւ կատարեալ, ի միոյ պատճառէ շարժեալ եւ կնքեալ ի յերիս անեղականք, անսկզբունք յառաջնմէ եւ ապա յառաջ եկեալ ի միոյն պատճառէ, Որդի ծննդեամբ եւ Հոգի բղխմամբ, ո՛չ սկսեալք եւ ո՛չ դադրեալք միակամբք, մի Տէր եւ Աստուած՝ Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի, յորմէ գոյացան երեւելի եւ յաներեւոյթ տարրեղէն արարածք, որոյ Հաւր անհասի եւ անծնի, եւ Որդւոյ նորա միածնի, եւ Սուրբ Հոգւոյն նորոգաւոյի փառք եւ պատիւ գոհացական երկրպագութեամբ յանցելումն, ներկայէս եւ յայժմէս |264բ| մինչեւ յաւիտեան եւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն: Գրեցաւ սուրբ գիրս առ ստորոտով ի յերկիրն Որոտան, ի գիւղն, որ կոչի Շինաճայր, ընդ հովանեաւ Սուրբ Ստեփաննոսի, յառաջնորդութեան տեառն Փիլիպոսի, որ բարեմասնական գաւազանաւ եւ բարձրագահ իշխանութեամբ տիրէ մերում ժողովրդեան: Պահեսցէ Տէր Աստուած եւ զաւրացուսցէ ի կամս իւր. ամէն: Արդ, եղեւ գրաւ սուրբ գանձարանիս յամի շրջագայութեան արամագեանս տոհմի, հայկականս սեռի ի քան ու մին յոբելեանի, յաւելեալ երեսուն ու չորս թուոյ, որ է ՌՉԴ. (1635) թվականն: Աստանաւր կատարեցաւ հոգիակեցոյց եւ ցանկալի գրասիս աստուածադիր ամենունակ առաստութեամբ, յորմէ գնան գնտք եւ բղխեն աղբերք անմահարարք եւ զովացուցիչք, որք առողանեն զծարաւեալ ոգիս ի սմա փափագողաց, ծառք երկնուղէշք, բարեհամք, տիեղերաց ծաղիկք եւ տունկք տենչալիք եւ ծաղկանոցք, լի անուշահոտ ծաղկաւք, երփն-երփն երանգաւք սպիտակափայլք եւ ծիրանածիւք, գոյն առ գունով, որք պատրաստ են զիմանալեացն գաւառ, լայնատարած վայրաւք եւ համասփիւռ ընդարձակութեամբ, զի արդարեւ տարածանին երկնաքայլիցն ճեմարանք, որք թեւատարած սլացմամբ վեր առոցին յերերն վերին՝ ի լոյսն մշտատիւ եւ անվայրապիակ, քանզի որք տիրապէս զստորնայնոյս քայլեցին սրբակրօնիցն գուպարք, անցեալ գնան ընդ նբբաշաւիղն ընդ այն պողոտայ, զոր գունդք մարգարէիցն եւ արդարոցն երամք թեւաբուսեալք հոգւոյն թեւաւք աւտապարիկ երթեւեկութեամբ, ջոկատասեալք ընդ չոլիցս սրբաբանողացն դասուց, որք հանդարտագոյ քաղցրանուագ ձայնիւ գանւելին դրուատեն գաւրհնաբանութիւն: |265ա| Որոյ այսպիսի ըղձալի փարթամութեանց համահետեւեալ երանելի վարդապետն մեր Արիստակէս եւ ետ գնաղրել ըղսա ի վայելումն անձին իւրոյ եւ յիշատակ եղիցի յաշխարհէս, քանզի պարունակեալ ունի առ ինքն գմեկնութիւն աղաւթիցն բովանդակ եւ գմեկնութիւն սուրբ պատարագին եւ հրատ վասն ժամուց եւ առանձնութեան եւ ի խորհուրդ սուրբ եկեղեցւոյ եւ այլ հրատ ոգեշահք միանձանց եւ Պատճառ սրբոյ խաչին եւ Բարձրացուցչքն ոտանաւոր եւ Գովեստ հրեշտակապետացն եւ Թուղթ դաշնաց եւ միաբանութեան:

Արդ, աղաչեմ գամենեսեան մոխրամած երեսաւք, որ լուսաւորիք յայսմ լուսարանէ, յիշեսդիք սրտի մտաւք գեղեցիկ գծաւղս գՅովհաննէս գաւժրընդակիչ եւ զյորդորիչ զվարպետն իմ գԱստուածատուր քահանայս եւ խորհրդութեան եւ փցուն եւ ախմար եւ անարհեստ գրոյս աղաչեմ չլինել մեզդիր, զի այլոյ էր կար մեր: Եւ որ առատն է ի տալն, քան ի ճշդելն, տացէ ձեզ՝ յիշողացդ եւ յիշելոցս գիւր արքայութիւնն եւ ամենայն հաւատացելոց: Եւ նմա փառք, պատիւ եւ աւրհնութիւն յանլռելի ձայնից եւ յամենայն եղանութեանց այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն, ամէն, ամէն:

16ա Ով սուրբ ընթերցաւղք, զբազմամեղ գծաւղս յիշեա՛, աղաչեմ (նման՝ 16բ, 32ա, 91ա, 253բ):

20ա Ջղոքնաթշաւտ եւ գստաւոպեալ գծողս Յովաննէս յիշեցէ՛ք առ Աստուած, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն (նման՝ 27բ, 34բ, 52ա):

83բ Ով հարք եւ եղբարք, որք հանդիպիք սմա, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր զմեղաւք լցեալ եւ զանարժան գծա[ւ]ղս՝ գՅովհաննէս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:

81ա Յերես անկեալ աղաչեմ գծաւղս եղկելի, / գհանդիպաւղսդ այսմ ոգեշահ տառի / յիշման առնել մեզ արժանի, / ասել՝ Տէր, իսղ զյանցանս գծողի եւ գիւրոցն ամենայնի, / զի եւ ձեզ ողորմեսցի Տէրն ամենի. / ամէն, եղիցի:

103բ Ջմեղաւոր եւ զանպիտան գծողս յիշեա՛, ով եղբա՛րք, եւ խորհրդութեան եւ փցուն եւ ախմար գրոյս անմեղադիր լերո՛ւք, զի կար մեր այլոյ չափ էր, եւ մեզաց իսղոցս հայցեցէ՛ք Աստուծոյ, զի եւ ձեզ ողորմեսցի. ամէն:

128ա Ջսատացաւղ եւ զգծաւղ լուսաւազդ մատենիս՝ զստաւոպեալ եւ մեղաւք մեռեալ գՅովհաննէս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ:

211բ Ով պատուական սուրբ ընթերցո՛ւղք, որք ընթեռնուք եւ լուսաւորիք հոգով, աղաչեմ, մի՛ մոռանայք գաշխատաւղս գՅովաննէս ի մաքրափայլ աղաւթս առաջի սոսկալի խորհրդոյն՝ զենեալ գառիվն եւ միշտ կենդանոյն, եւ որ յիշէ, յիշեալ լիցի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱՏԱՔԱՅ

1. *265ա (1637 թ., անաբուեստ նոտրգիր) Ես՝ Արիստակէս վարդապէտս, տէր Յակոբս, տէր Բարսեղս վաճառեցաք գայս գիրքս Զաւրեվայ անապատին՝ Դավիթ պարոնտէրին, տէր Խաչատուրին, տէր Աճոռնին եւ այլ միաբանիցն, ի թվին ՌՉՉ.ին (1637): Մի՛ ոք հակառակութիւն արասցէ, եւ ով հակառակի, սեւերես լիցի աւուրն դատաստանին. ամէն:*

ես՝ Դաւիթ եպիսկոպոսս եւ իմ միաբանքս բոնաւոյս զայս գիրք Մեծ անապատին Արիստակէս վարդապետէն։ Եւ ով որ հանգիպիք սմա, յիշեցէ՛ք զմեզ յաղօթս ձեր առ Աստուած, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն։

2. *264ա (ժէ. դ., անարուեստ նոտրգիր)* Զարեհայ անապատին է գիրքս։

3. *265բ (ժէ դ., անարուեստ բոլորգիր)* Ես՝ տրուպ եւ ամէնից ոտաց հող եւ մոխիր եւ ծառայ էս կենաց մորմոքեալ եւ տօչորեալ սրտիւ աղաչեմ ըզձեզ վասն ի սէրն արքասիրեան եւ վասն ի սէրն Աստուծոյ ամենեքեան խնդրից՛էք ինդուիին մեղայ զգծող սորին՝ Նսէննաճօ [=Օհաննէսէ] իմ անունս վիրու։

4. *1գ (1848 թ., շղագիր)* Զայս գիրք ընծայեաց Սահանեու նորակառոյց ուսումնարանիս Ագա պարոն Բէգն Դանկրէկեանց՝ *ի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ արեւշատութիւն իւրոյ օրինեալ զաւակաց։ Ի 1848 ամի, ի 11 հոկտեմբերի, ի Մառաս։*

5. *2ա (ԺՀ. դ., անարուեստ նոտրգիր, եղծուած)* Ես՝ խաչատուր արեգայս, գնացի անապատ մեկի/// *որ ինձի հետ տայր գաս Բ (՞)/// մեկայ մեռան // ին է եւ մի՞ ոք հակառակեսցի։*

6. *1գ (ԺԹ. դ., անարուեստ նոտրգիր)* Ես՝ նուաստ եսայի Կոլտանեցի, *ստացա այս խորհրդի Մենկնիչս, ազատելով ի ձեռաց անօրինաց, եւ եռու վախճ փառաւոր ուխտին Երից մանկանց վանիցս, ձեռամբ քեռին իմոյ Ներսէս կաթողիկոսին [Աշտարակեցւոյ], որ անջինջ յիշատակ մնայ իմ հոգւոյս, ընթերցօղք յիշեն զրազմամեղս, եւս առաւել ծնօղք իմ Գեւորքն եւ Պաղիճն։ Եւ որք յիշէք, յիշեալ լիցիք առաջի ահեղ առեներն Քրիստոսի, եւ ասացէ՛ք Հա՛յր մեր, որ յերկինս, որ է Հոգոյն հանկուցելոյց։*

7. *46ա (Ի. դ., շղագիր)* Ըստ Հ[ին] *172 Մենկնութիւն ժամագրոց ուղղագոյն օրինակի, է պահաս «լուսաւորեսցուք եւ մեք զաչս մտաց մերոց, նայելով ի լոյս ճշմարիտ, իմաստութեամբ վարել զընթացս կենաց մերոց, զի յաւրհնութիւն վայելիցեմք, եւ զի հով...»։*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ Պատկ-պհպնկ Աբ՝ *«է ճանապարհ, որ թուի մարդկան թէ աջ է, բայց վախճան նոցա հալի յատակս դժոխոց» (տե՛ս 269 բ նիւթը), 1ա՝ «կամակոր»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կապմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Մովսէս վարդապետի Մենկնութիւն ժամագրոց, (2)», 1ա՝ «Հ[ին] 175/2608, ՌԳԿ.-1635, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 1գ (ԺԷ դ., անարուեստ բոլորգիր, եղծուած)՝ «Գիրքս գրիգոր վար[դապետին է]»։*

2609

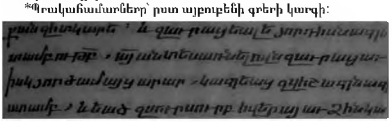
ՍԱՐԳԻՍ ԿՈՒՆԴ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ

ԲՐՑՆԻ ՈՒՂ. – 1184

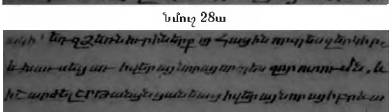
ԳՐԻՉ՝ Մարտիրոս Բչղեցի։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Թադէոս վրդ.։ ԿԱԶՄՈՂ՝ Սահակ վրդ.։

ԹԵՐԹ՝ 319+1 (կրկն՝ բ. 1). չգրուած՝ 1ա, 25բ-ճա. ՊՐԱԿ՝ Ա-Ջ×12 (Ա՝ 11, Ջ՝ 9)*։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. ՄԵՑՈՒԹԻՒՆ՝ 26×17։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (21,5×12,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր. ՆՄՈՒՇ՝ 109ա (երեմն՝ խոշոր. ՆՄՈՒՇ՝ 28ա)։ ՏՈՂ՝ 24-26 (մեծ մասամբ՝ 25)։ ԿԱԶՄ՝ դոշտազարդ բազ շագանակագոյն կաշի, գոնակով եւ 3 կապիչով, միջուկը տախտակ, աստառը կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր. ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Բ+ԳԳ՝ չգրուած սպիտակ թուղթ (ժէ դ.)՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական ոճաւորուած գինանշան, որի ներսում եռեւի ոտքերի վրայ կանգնած կատուազգի եւ 3 հառաթե ծաղիկ։

*Ցուցահանմանները՝ ըստ այբուբենի գրերի կարգի։

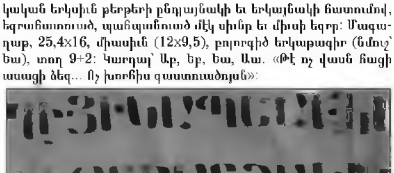

Նմուշ 28ա

Նմուշ 109ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՏՃԱՆԱԿ – Աւետարան ըստ Մատթէոսի, ԺԶ. 11-12, 14-17, 19-20, 22-23՝ 1 (Ա) + 1 (Ե)։ Ծ. դ.։ Ստացուած մէկական երեսիւն թերթերի ընդայնակի եւ երկայնակի ճաստոմով, եզրատաւոտուած, պահպանուած մէկ սիւնը եւ միւսի եզրը։ Մագաղաթ, 25,4×16, միասիւն (12×9,5), բոլորգիծ երկաթագիր (ճմուշ՝ եա), տող՝ 9+2։ Կատարյ՝ Աբ, եբ, եա, Աա. «Թէ ոչ վասն ճացի ասացի նեզ... ին խոհին զաստատեցոյն»։

Նմուշ եա

Ա. պատառիկ-պահպանակի ստորին եւ Բ. պատառիկ-պահպանակի վերին եզրերին 16×3,5 չափսի, երկաւական տող ունեցող մագաղաթէ կարկատանիներ (կատուած սպիտակ թելով, վրան ցեցի ածքեր)։ Մտթ. ԺԾ. 27, 29, Ի. 4, 8. Աա՝ «Մեք քոյրի՛ զամենայն եւ եկա՛ գկնի Իս, տղ [գի՛նչ լինիցի մեզ]», (Մտթ. ԺԾ. 27)։ Աբ՝ «Նոցա վարձս, սկսեալ յեռոյն մինչ» (Մտթ. Ի. 8)։ Եա՝ «[Հար]իւրապտիկ տոցէ [եւ] գկեանսն յտի[տանկասս]» (Մտթ. ԺԾ. 29), Եբ՝ «Ոմ յայգի ի[մ եւ ոո] ինչ ահաճ ի[ցէ]» (Մտթ. Ի. 4)։

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի Ա. փեղկի 3 զամերէ ընկած, կապիչները մաշուած, պատառիկ-պահպանակները կեղտոտուած, խոնաւացած, կծկուած, լուսանցակողերը՝ գունաթափ, պենք. Բ, ԳԴ, թ. 1-22, 282-319՝ ցեցի ածքեր, քանաի բաւար թթուայնութեան հետեւանքով գոադպտր մասամբ խոնաւացած, հիմիերի մօտ թերթերը կեղտոտուած, խոնաւութեան եւ ապատոռածութեան զանազան հետքեր, սկզբի եւ վերջի թերթերը ճոռոգուած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1գ-318բ [Սարգսի վարդապետի Կուճղի] Պատճառս Աւետարանին Ղուկասու

– *1գ-3բ* [Նախաբան] – Ղուկասու Աւետարանս երրորդ է ըստ կարգի աւետարանչացն... եւ լինիցիմք ճշմարտագէս ժառանգք Աստուծոյ եւ ժառանգակիցք Քրիստոսի: Յաջողեալ Քրիստոս գգործս իմ:

ա. *3բ-35բ* [Գլուխ Ա.] – Քանզի բազումք յուժարեցին վերստին գրել... եւ այնուհետեւ համարեցաւ Խրատչեղի իբրև գհրեշտակ իշխեալ յերկնից:

բ. *35բ-60բ* [Գլուխ Բ.] – Եւ հրաման յՈգոստոս կայսերէ աշխարհագիր առնել ընդ ամենայն տիեզերս... զի Ղուկաս գրէ. «Ասացաներ ի ժողովուրդս նոցայ փառաւորեալ յամենեցուն[ց]»:

գ. *60բ-5բ* [Գլուխ Գ.] – Ի հինգետասանն[երորդի] ամի տէրութեանն Տիբերեայ կայսեր եւ ի դատաւորութեան Պիղատոսի Պոնտացւոյ... այսպէս եւ մեք ի Քրիստոս մկրտեալք վերստին ժամանեցաք ի դրախտն:

դ. *65բ-79ա* [Գլուխ Դ.] – Եւ Յիսուս լի Հոգովն Սրբով դարձաւ ի Յորդանանէ... զի վասն ամենեցուն առաքեցաւ:

ե. *79ա-83ա* [Գլուխ Ե.] – Եղև ի խոնել գնովաւ ժողովրդոցն եւ լսել գբանն Աստուծոյ... քանզի ոչ էին մաշեալ հրէական վարդապետութեամբն:

զ. *83բ-90ա* [Գլուխ Զ.] – Եղև ի շաբաթու Բ.որդումն առաջնոյն, որ էր ամն ութջոյն շաբաթ... Յուի ինձ ՚ի գհանդերձեալ դատաստանացն հատուցմանն ասէ:

է. *90ա-101ա* [Գլուխ Է.] – Իբրև կատարեաց գամենայն բանս իւր ի լսելիս ժողովրդեանն... եւ աւտարացուցանել եւ առնել հաղորդս գիւաց:

ը. *101բ-6բ* [Գլուխ Ը.] – Եւ ինքն շրջէր ընդ քաղաքս եւ ընդ գեաւղս... զի մի առաչաւք ինչ կարծիցի[ն]:

թ. *106բ-21բ* [Գլուխ Թ.] – Կոչեաց գառաքեալսն եւ ետ նոցա զաւրութիւն եւ իշխանութիւն ի վերա դիւաց... որ ոչ փոյթ արարին գործեացն եւ բազմութեան ձկանցն:

ժ. *121բ-31բ* [Գլուխ Ժ.] – Յետ այսորիկ երեւեցոյց Տէր այլևս ՀԲ. (72)... զի ամենայն առաքինութիւն կամեցաւ ուսանել եւ ըստ կարգի ուղղել:

ժա. *131բ-42ա* [Գլուխ ԺԱ.] – Եւ եղեւ ի տեղոջ ուրեք կալ յաղաւթս... հնարէին բանիւն գրպարտութիւն դնել ի վերայ նորայ:

ժբ. *142ա-54ա* [Գլուխ ԺԲ.] – Յիսուս ասէ. Ջգոյշ լերուք ի խմորոյ փարիսեցոցն... որ յետին բնիւն եւ նաքարաւիպտ անուանեաց:

ժգ. *154ա-63ա* [Գլուխ ԺԳ.] — Եկին ոմանք ի նմին <ժամ> ժամանակի եւ ասեն նմայ վասն գալիլեացոցն... որք ի յայնժամ երկիր պագանելոց էին նմայ:

ժդ. *163ա-70ա* [Գլուխ ԺԴ.] – Եւ ի մտանել նորայ ի տուն ուրեմն յիշխանաց փարիսացոցն ուտել հաց ի շաբաթու... և գհատուցումն հրով սպառնայ յասելն զաւտ նորայ հուր ծախել:

ժե. *170ա-83բ* [Գլուխ ԺԵ.] – Եւ էին մերձ առ նայ ամենայն մաքսաւորք և մեղաւորք... եւ միանգամայն ասել իսկական նորայ բարեգործութեանն եւ ամենայն աշխարհի խնամածութեանն:

ժզ. *183բ-95բ* [Գլուխ ԺԶ.] – Եւ ասէ առ աշակերտս իւր. Այր մի էր մեծատուն, որոյ էր տնտես... այսքան վայրենամիտք եղեն անհաստատութեամբն:

ժէ. *195բ-203բ* [Գլուխ ԺԷ.] – Եւ ասէ առ աշակերտսն իւր. Ջկ մարթ չգալ գայթ[ակղութեան]... և գկենդանիսն որաւցեալ կերակրի:

ժը. *203բ-13ա* [Գլուխ ԺԸ.] – Հատաւոր մի էր... քանզի գհետ իսկ երթային՝ փառաւորելով զնշանագործն:

ժթ. *213ա-29բ* [Գլուխ ԺԹ.] – Եւ մտեալ շրջէր ընդ երեքով... որ ոսոխութ աւրհնէին զեկաւորութիւն թագաւորութեան նորայ:

ի. *229բ-37ա* [Գլուխ Ի.] – Իսկ ի միւսում աւուրն յայնցանէ, մինչդեռ ուսուցանէր, ասեն ցնա... քան զայն, որ բարեաւն վարին ի չարն:

իա. *237ա-47ա* [Գլուխ ԻԱ.] – Ետես մեծատունս, որ արկանէին գտուրս իւրեանց ի գանձանակն... եւ յեգիպտոս ե. քաղաքաւն, որ պահեցան:

իբ. *247ա-66բ* [Գլուխ ԻԲ.] – Մերձեցաւ տաւն բաղարջակերացն, որ կոչէր պասէք... եկն սփոեցաւ ի վերայ Փրկչին մերոյ:

իգ. *266բ-90բ* [Գլուխ ԻԳ.] – Եւ յարուցեալ ամենեքին՝ ածին գնա առ Պիղատոս... Հանդարատեցին եւ կանայքն ի նմին աւուր ըստ աւրինացն, թէպէտ եւ ջերմէին [ի] սպասաւորութիւն Տեառն ամենայն ուրեք:

իդ. *290բ-317բ* [Գլուխ ԻԴ.] – Բայց ի միաշաբաթոցն վաղ՝ քաջ ընդ առաւաւտն եկին ի գերեզմանն... եւ եղեն խորհրդակից Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:

– *318ա* [Վերջաբան] – Հզաւրին եւ անճառին, փառաց փառաւորին, անբաւ վեհին... փառք եւ զաւրութիւն ի ներկայիցս եւ յանցեալսն, ի սպառնալից եւ յանյաւնգից, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ռ. Մարգիսեանը հաւանական է համարում, որ հեղինակը Մատենադարանում Միւնեցին է (տե՛ս Վեհեսկի ցուցակ, Բ., էջ 294-304), Գ. Յովսէփեանը բնորոշել է «Մատենադարանի Կուճղի կամ Մարգիս Կուճղի» (Յիշ-ք, էջ 499): Լուսանցներում բուն գրչութեամբ կան սրբագրութիւններ, ուղիղների եւ նրանց հեղինակների անունների նշումներ, հաւանաբաւական որեւէ նշան չունի: Տե՛ս Մարգիս Կուճղ (ԺԲ. դ.), Մեկնութիւն Աւետարանին Ղուկասու, աշխ. Եղիկ եպս. Պետրոսյանի, Ս. Էջմիածին, 2005, «Անեղ. Ա», էջ 17-636. հմմտ. Եղիկ եպս. Պետրոսեան, Սրմէն Տէր-Մոսէսեան, Մուրք գրքի հայերէն մեկնութիւնների մատենագիտութիւն, Երեւան, 2002, էջ 91:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

242բ Ով ընդ[ե]ղծողդ եւ կամ ընդաւրինակողդ, յորժամ ի պէտս հաստատութեանն հաւատոյ լուծանես զպլուխ գրոցս, ասասջիր, թէ՝ Աստուա՛ծ, որ կամիս

գկեալ ամենայն մարդոյ, ողորմեա՛յ ի քում մեծի գալստեանդ սուրբ վարդապա[ետ]ին Սահեփանոսի, որ կոչի Կուռնդ։ եւ որք ընդ նմա աշխատեալք են ի գործս բարիոք գրոցս այսմիկ, ընդ նոսին եւ ստացողի սորայ՝ Թաղէոս վարդապետի եւ ծնողաց իւրոց, եւ զիա՛ զանպիտան եւ զսուտասնունս Մարտիրոց երեց ի դղեկ քաղաքէս Բրջնոյ, յիշեսցիք եւ ողորմութիւն ի Քրիստոսէ հայցեսցէ՛ք, զի կարող է Աստուած ի ձեռն այլոց այլում ողորմութիւն առնել, եւ դուք, որ յիշէքդ, յիշեալ |243ա| լիցիք ի Քրիստոսէ Յիսուէ մերոյ, որում[/] փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ հալատեալոյս մի՛ մեզադրեր, զի երեց խալատի։

318ա Աստանաւոր յանգ եղեալ աւարտեցաւ տառս այս հրամանաւ սուրբ եւ յատակ յամենայնի Թաղէոս վարդապետի՝ ընդրելոյ եւ խմաստնոյ, ընծիեցցասիրի եւ բարեպաշտի, վարժ եւ կիրթ յամենայն գործ բարեաց՝ ի լուսաւորութիւն սրբոյ եկեղեցոյ եւ ի բարեխաւսութիւն անձին իւրոյ եւ ծնողաց իւրոց՝ ստանալով զսայ յիշատակ բարի կենաց եւ մահու, ի ձեռն Մարտիրոսի անարհեստ եւ փցուն գրչի եւ յեսին ամենայն երիցանց, ի դղեկ քաղաքէ Բրջնոյ, որ է մեր[ձ ի] Պվին քաղաք Հայոց յարեւելս կոյս։ |318բ| Արդ, աղերսիս հայցեմք յամենեցուն, որք ժառանգէք կամ ընծիեցոյք կամ ի գանձաիար առնոյք, զԹաղէոս վարդապետ եւ զծնողսն իւր յիշեսցիք ի Քրիստոս, ընդ նմին եւ զվարձական սորին գրոց զՄարտիրոս յիշեսցիք ի Քրիստոս, եւ դուք՝ որ յիշէք, յիշեալ լիցիք ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեան յաւիտենից. ամէն։

Ի վեց հարիւրերորդի երեսներորդի երրորդի (ՈՒԳ՝ 1184) եղեւ կատարումն սորայ ի փառս Աստուծոյ։ Ո՛վ եղբայր եւ տէր իմ Թաղեո՛ս, քանզ կամաց եւ մտաց քոց յիշատակարան գծե՛ալ եւ մեզ |որդւոյին ընդ նոսին եւ զիա՛ եւ զու եւս առչիս |որդւոյին ի Քրիստոսէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։

Այս երկու յիշ-ները տե՛ս Յովս., Յիշ-ք, էջ 499-502, չ՚ր 299 (հեծատրութեան ուսումնասիրման համար կարեւոր է այս ձեռագիրը, որի համար եւ ուղղագրութիւնը պահեցինք անփոփոխ)։ Տե՛ս նաեւ ե–ԺԲ. դդ. յիշ-ք, էջ 244-5։

Ծա Ջոմանս աւետարանիչս եւ գոմանս Աւետարանս քարոզս արարին։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *243ա* (ԺԲ. դ., կազմողի, անարուեստ բոլորգիր) Ես՝ նուաստ ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի Սահակ վարդապետ, յոյժ փափագանաւք սիրով Հոգւոյն առի զսուրբ գիրքս գայս՝ զՍնկնիչս Ղուկասու Աւետարանին եւ եդի ի մխսին զՄատթէոսի Մ[ռկն]ին, զոր գնեալ էի, եւ ձեռնաւք իմովք կազմեցի յոյժ սիրով, եւ եդի ինձ եւ իմ սիրելեացն լինել յիշատակ բարի, ակն ունելով առ Քրիստոս՝ տալ մեզ վերկնից արքայութիւնն եւ գմեղադ թողութիւն ի ձեռն բարեխաւսութեան սուրբ գրոցս. ամէն։

Արդ, ո՛չ գին կայ այս գրոցս եւ ո՛չ ծախ, այլ որ վարդապետ լինի յիմ ազգէ եւ կամ ի յայս քաղաքէ ի Բալուայ, նայ ժառանգէ զգիրքս գայս Աստուծով։ Տէր Յիսուս Քրիստոս ողորմեսցի Յակոբ երիցու հոգւոյն, որ երեսո գՈւսկասու Մեկնիչն եւ գին ոչ էառ, այլ կամեցաւ իւր յիշատակ լինել առ մեզ, մեղաց թողութիւն եւ վերկնից արքայութիւնն շնորհեսցէ նմայ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս. ամէն։

2. *319ա* (ԺԳ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Արարչագործ Աստուած, որ յոչ էից գոյացուցեր զեղե[այս] ամենայն/// զլուխ արարեր///, տալով նմա տեղի բարձր քան զարեգական, որ եւ հա/// ամ, թէ ընդ բարձրութեան տեղոյն նմանապէս եւ փառաց բարձրագունի գնա արժանացուցեր, իսկ նա յայնքան ճոխութենէ ա/// աք անգեան մախանաք այնմ, որ պաշծառուիեանն արաւեալ լեալ եւ խաւար վասն ամբառնալոյն եղեալ, եւ գնայ եւս խաւարեցոյց ի ճշմարիտ լուսոյ կենաց դրախտին, վիրաւորելով ի ձեռն նախնոյն զբաւանդակ վերնէքս ի նմանէ, եւ ոչ ոք էր՝ որ ի թիկունս հասանէր նաստագունիցս, իսկ արարչական զթութեամբ շարժեալ յարարածս քո, առաքելով զէակից բանդ Ճշ[մար]տի փրկութիւն բանական հատից, որ եղեւ հովի/// իկ բնաւին ծառայելոցս, փրկելով ի զանազան հարուածոց, խաչիս եւ արեամբ աւարտեալ զմեր փրկութիւն, ուղղելով զգնացս մեր ի ճանապարհս վերնոյն երուսաղէմի՝ մասին ամենեցուն գնալով ի գաւրութենէ ի գաւրութիւն, մինչեւ գայցէ միւսանգամ հատուցանել ըստ իւրաքանչիւր գործոց յաւուր ան[երեկի], [յ]որժամ գողան եւ սարսափին/// այն արա/// ք... Յայնմ աւուր յահեղին ողորմա՛ նւասուագունիս, որ անուամբ եւեթ ունիմ զաստիճան քահանայական, պարտական գտեալ բիւր քանքարոյ, որ եւ վարդապետական ընկալա աշտիճան՝ Գրիգորս անուամբ, եւ մակ[անուեալ] վարդապետ, որ եւ անունս բաւական է ինձ |319բ| կշտամբութիւն անուղա եւ սոզոսկէր անձինս այլոց ահ ուսուցիչ եւ ինձ կորուսիչ, զայլս ժրացուցանեմ բանիւ [Տեառն], Տէզդ գտանիմ գործով, յաղագս որո անունս բաւական է ինձ ի յանդիմանութիւն։ Եւ արդ, Տէ՛ր բարերար, ես ինձեն բողոքեմ եւ հրապարակատես գոչեմ յականջս ամենեցուն, ո՛չ թաքուցանեմ զիմայթիեալ վէրս հոգոյս, ո՛չ կարեմ վիրաւորս կեղծաւորել, առաջի ծածկագէտ բժշկիդ պատմեմ զանաւր[էն]ութիւ[ւ]նս իմ, զի արդարացայց։ Ո՛ Տէր բարերար, զոր ստեղծեր արարչութեամբ, մի՛ անտես առներ ողորմութեամբդ, զոր ազատեցեր խաչիւդ, մի՛ թողուր ի ծառայութեան մեղաց եւ գժոխոց, զոր գնեցեր արեամբ, մի՛ մերժեր ի տիրական իշխանութենէդ, աաելով ի բաց կացէ՛ք ամէնայն մշակք տնաւր[ենութեան], այլ ներեա՛, զթա՛յ, ողորմա՛յ ինչուառացեալ եւ եղկելի անձինս յառաջ յիշեցեալ անուանն՝ տառապեալս եւ տկարա՝ Գրիգոր վարդապետս, աղաչեմ, պաղատիմ [խնդր]եմ ի բարե-

յար կամացդ, միջնորդութեամբ եւ բարեխաւսութեամբ սուրբ Աստուածածնիդ եւ ամենայն սրբոց եւ թող զպարտիս յանցանաց իմոց եւ ծնողացն իմ թագուհէ եւ Աստուածատուր, հաշտարար կամաւք նայել եւ ողորմած աչաւք ծոցութիւն առնել եւ ներումն ամենայն սխալանաց մերոց. ամէն:

Արդ, աղաչեմ զամենիսեան, որք ընթեռնուք, մեզաց թողութիւն հայցեցէք ի Քրիստոսէ, զի եւ մեզ նոյն եղիցի յամենատատ ողորմութենէն Աստուծոյ. ամէն:

Ըստ Գ. Յովսեփեանի՝ այս լիշատակարանը «1283 (՞) թուականէն» է (տե՛ս միշ-ք, էջ 502):

3. *318բ (ԺԴ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Յիշեցէք զԵաճառզէսն՝ գՎասիլ երիցու որդին, եւ զէլանն եւ զաղգատուէն իմ զամենիսեան, եւ Աստուած գձեզ յիշէ:*

4. *318բ (ԺԴ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Յիշեցէք զՍաւգիս՝ զՏիմաւթին որդին, զԱբրայտիկնայ որդին: Հանապազ յիշեցէք ի սուրբ յաղաւթս ձեր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ:*

5. *1բ (ԺԸ. դ., անարուեստ նոտրգիր) Երեւի լինել գործք կամ Գրիգորի Տաթեւացւոյ, որ ըստ այլ գործոց ունի եւ Քաղաւածոյ Աւետարանին Ղուկայ, կամ Մատթէոս վարդապետի, որ ունի վեցօրէից գիրք: Մեկնութիւն գործոց, գրեալ ի Գրիգոր Տաթեւացի, նոյնպէս եւ Մեկնութիւն Ղուկայ:*

Սրան հետեւում է Գաւեգին Յովսեփեանի նշումը. «Սխալ է, որովհետեւ, ըստ յիշատակարանի, գրուած է 1184 թ. փրկչական, Բշնիում: Գաւեգին վարդապետ»:

ԿՆՔԱԳՐՈՆՔ *1ա. սեւով շրջանակ, մէջը թագաւորական զինանշան, եզրերին "Печ. Ахалцыхской градской полиціи"[1]:*

ԳՐՔԱՔՈՐՔ *1ա՝ «ամէն», 1բ՝ «Ով եղբարք, աղաչ զձ», «պարտ», 25բ՝ «բգդեցեքբժիլիսկհհձձ դղճճմմյննշշոոո չչչչպպպչչչչչ ոոոոսսսվվվտտտրրրցցցւււփփփքքքքքքեւ ...օֆֆֆֆֆ, Աստուծոյ» (նոյնը 4ական անգամ կրկնուած): 26ա՝ խզբզդց, որի ներքոյմ «ածձ»:*

ՆԿԱՐԱԶԱՐՔ *244ա, 245ա, 247ա, 265բ՝ թռչուն:*

ՆՇՈՒՄ *Կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Մեկնութիւն Ղուկասու Աւետարանին, (1)», իսկ՝ «Հ[ին] 177/2609, Հ[ին] 181/13., ՈՒԳ.-1184. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

2610

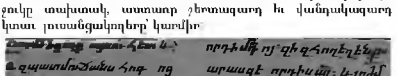
ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ

(խմբ. Առիստակէս վրդ.)

ԳԱՄԱՂԻԷԼԻ վաճ (ԽԻՋԱՆԻ մօտ) ՊՀԲ — 1363

Գրիչ՝ Յովհաննէս կբ., Պետրոս կր.: ԿԱԶՄՈՂ եւ ԹՈՒՂԹ ԿՈՂՈՂ՝ Ստեփաննոս: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յովհաննէս վրդ.:

ԹԵՐԹ՝ 259: ՊՐԱԿ՝ 2+Ա-ԻԲ×12 (Ա՝ 11, Ը՝ 16, ԺԲ՝ 10, ԻԲ՝ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24,5×17,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ եռվսիս (18,5×12,5): Գիր՝ բոլորգիր (եմուչ՝ 17ա): ՏՈՂ՝ 25-29 (խատն): ԿԱԶՄ՝ դրոյիւազաղ բաց շագանակագոյն կաշի, դռնակով, միջակը տափասակ, աստառը դեռատգաղ եւ վանդակագործ կտաւ յուսացնակողերը՝ կարմիր:

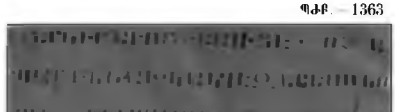

Նմոյշ 17ա

ՄԵՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ – Ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ Յա (ԺԶ դ.): Լ ո ւ ս ա ճ գ ա գ ա ր դ՝ յուլկապտիկ, բուսական: Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճաճգուցագիր, թռչնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կանաչ: դեղին, մուգ դառնագոյն, սեւ:

ՊԱՏՄԱԲԱՆԱԿԱՆ – Մարգարէութիւն Եսայեայ, ԻԸ. 7-15, ԻԸ. 21 - ԻԹ. 7, ԻԹ. 12-17: ԺԱ. դ.: Ա.Բ+ԳԳ: Աստուցուած երկուական կից թերթերի ծալումով: Մազապուրծ, 23,2×17, սիսեռիս (16,5×10,5), ուղղագիծ եռվաքագիր (եմուչ՝ Ա.բ), առող 17: Կառոյալ՝ Գա, Գբ, Աա, Աբ, Բա, Բբ, Գա, Գբ. «[Դանդալոեցիքն յաբեներգուութենէ գիրոյն... Ի բոլս գլխաւն Քերմեդ. եւ Քերմիոյ յանծաւո համահեսցի»:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, եռեխական զանեռն ու կապիչներն ընկած, պաստառիկ-պահպանակները խուճացած, կեղտոտուած, կծկուած, վրան ցեցի անցքեր, թ. 1-6 ճիմիից մասամբ պոկուած, թ. 79 առաջին լուսացնի վերին եզրը պոկուած, թ. 1-6, 9-14, 250-3, 255-9 ցեցի անցքեր, հիմնեռի մօտ կեղտոտուած, թերթերին սպրտոտուածութեան զանազան հետքեր:

Նմոյշ Աբ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1բ-2բ, 240աբ* Համաբաբան Աւետարանագ. կանոնիճ Դ-ծ., Ա.

Բ. *3ա-10ա* Մեկնութիւն Մատթէոսի Աւետարանի [=Ներսիսի Շնորհալւոյ Մեկնութիւն խորանաց Աւետարանին] — *Մատեանք աստուածայինք եւ հոգեբուս վարդապետութիւնք... ՚ր է աւրհնեալ ընդ Հաւր եւ ընդ Որդոյ ՚ւերեք անձինս եւ մի էութեան եւ աստուածութեան, գովեալ գոհաբանեալ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս:*

Տե՛ս Վիգէն Ղազարեան, Մեկնութիւնք խորանաց, Էջմիածին, 2004, էջ 96-98:

Գ. *10ա-2բ* Յեկեղեցական պատմութենէ. — *Առաքեալք էին ԻԸ, եւ այլ աշակերտք... եւ ապա իւր իսկ Յիսուսի երեւեալ նոցա, որում փառք յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

Դ. 12բ–258բ Ծոդդվումն մեկնութեան սրբոյ Աւետարանին ըստ Մաթէոսի բանից իմաստուն վարդա-

պետաց եկեղեցոյ՝ կարգեալ եւ յատիճեալ դիւրահաս ընթերցողաց, առաջին՝ Սերսէսի Հայոց կաթուղիկոսի ի, խնդրոյ նորին եղբաւր Գրիգորիսի՝ վերադիտողի Հայոց

Տե՛ս նեւ. 1253, 15ա-353ա. *Լծ՝ալական/12բ-7ա: ա/17ա-99ա: բ/99ա-165բ: գ/165բ-214ա: դ/214ա-53բ:*

Տե՛ս նաեւ Մեկնութիւն սուրբ Աւետարանին, որ ըստ Մատթէոսի, արարեալ ի տրոյն Սերսէսէ Շնորհալւոյ..., կ. Պոլիս, 1825: Տպագրի համեմատ ձեռագրում ամբողջ բնագիրը (ըստ այդմ եւ գլուխները) շատ համառօտ են, բնթերցներն ու սկզբնատողերը երբեմն տարբեր են:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *259ա (գրչի) Փառք սուրբ երրորդութեանն՝ երեքանձնեալ եւ մի բնութեան աստուածութեանն, յամենայն գոյեղինաց, որ արժանաւորեաց զանարժանս՝ հաւանեալ յաւարտումն տեառնայիսս Մեկնութեան սուրբ Աւետարանիս Մարթէոսի՝ ձեռամբ անարհեստ եւ փգուն գրչի՝ պիտակաւոն Յովհաննէս կրօնաւորի, ի ստացումն եւ ի վայելս գերապանծ եւ մեծ րարուեալ պատկին Յովհաննիսի, յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնաւղաց եւ վարժապետաց, եղբարց եւ ամենայն արեան մերձաւորաց եւ առաջնորդ վերին գնացմանն:*

Արդ, որք հանդիպիք ի շահս ուսումնեաց աստուածախօս Մեկնութեանն, գվարդապետն Յովհաննէս եւ զիւրան ամենայն եւ զանւարմար տառապիտ (= տառատիպ) սորին եւ զիմն ամենայն յիշեսջիք ի մաքրափալ եւ յարժանաւոր յաղաւթս ձեր, զի եւ դուք յիշեսջիք առ բուն բարին Քրիստոս, որում փառք յաւիտեանս. ամէն: Նա եւ զՊետրոս սրբասնեալ կրօնաւոր յիշման արժանի առնէք, որ յառաջոյ եւ յետոյ գրեաց եւ աւգանական եղեւ մեզ վասն անկարութեանն, զի յոյժ վշտացայ ի բազում ձանձրութենէ: |259բ| Այլ եւ զՍտեփաննոս՝ կազմող սորայ, որ եւ զթուղթս այլ կոկեաց, եւ զմիաբան եղբարքս մեր զՍէֆ եւ Կիրակոս եւ զԱնդրեասիկն (վերջին երկու անունը՝ յետագայ յաւելում) եւ զԹորոս եւ զԴաւիթ, որք աւգնական եղեն մեզ ձեռնտուութեամբ եւ ամենայն գործովք, եւ զհոգեւոր տնտես մեր, որ ապասաւորեաց մեզ լրջմտութեամբ, զամենայն գգրեալքս ի սմայ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ մեղայ թողութիւն խնդրեցէ՛ք, եւ Աստուած զձերն եւ զմերն առ հասարակ թողցէ:

Արդ, գրեցաւ սայ ի նուրբ եւ ի նեղ ժամանակի, յորում գերին եւ աւար լինին ամենայն ազգք քրիստոնէից՝ վասն ծուլացեալ մեղաց իմոց եւ ի տառապանս եւ ի տարակուսանս կապեալ ամենեքեան: Գրեցաւ սա ընդ հովանեաւ Սուրբ Առաքելոյս Գամաղիէլի, որ կայ առընթեր թիզաձ քաղաքիս, ի խնդրոյ սուրբ եւ առաքինաբան վարապետի Յովհաննիսի՝ յիշատակ իւր եւ ծնաւղաց իւրոց եւ ամենայն արեան մերձաւորաց, եւ փոխելոցն առ Քրիստոս. ամէն: Դարձեալ կրկին յերես անկեալ աղաչեմ խոշորութեանն եւ սխալանացն անմեղադիր լինել, զի յոյժ վշտալից էր տեղս ի մժեխից եւ ի ճանճից եւ յայոց, որ սոցին նման է: Թվականին ՊՒԺ.երորդի (1363):

Գրչափոխութեամբ յաւելեալ ունի՝

259բ Ի Յոբայ — Արդ, քնար եմ ես նոցա, եւ գիս ունին բամբասանս: Գարշեցան յինէն մեկնեալք ի հեռաստանէ եւ յերեսաց իմոց գիտուք ոչ խնայէին: Վասն իմ ծախեցին գգուշս իւրեանց, քաղցրացաւ նոցա հաց ընդ լկտիս: Ձանդ տհաս, որ ոչ իւրեանց էր, հնձեցին, տկարք գայդիս ամբարշտաց անհաց եւ անվարձ գործեցին, զմերկս [բա]զմսս ննջեցուցին առանց հանդերձից, զսգեստս անձանց նոցա գերծին (Գիրք Յոբայ, է. 9-10, ԻԴ. 5-7):

258բ Ձմեղուցեալ գրիչս եւ գիմսն ամենայն յիշել ի Տէր, աղաչեմ:

259ա Վասն սիրոյն Քրիստոսի՝ գրչի սորայ մեղապարտի Յովհաննիսի սուտ կրօնաւորի եւ անպիտան յամենայնի լի սրտիւ ասացէ՛ք Աստուած ողորմի:

2ա Ձբազմակէրս յիշ[եյ]՝, աղաչեմ:

89բ Ով սուրբ ընթերցող, բարէմի՛տ եւ խոստո՛ւմն, յիշեա՛ ի բարին գգծողս եւ մի՛ մեղադրեր խոշորութեան գրոյս եւ սղալանացս, աղաչեմ:

132ա եւ գիս յիշէ՛:

162բ Ձանպիտանս յիշեա՛:

202ա եւ գիս յիշեա՛յ գմեղուցեալս:

221բ Տ՛ր իմ Յիսուս, յայնմ ժամուն ողորմ[եա՛] ինձ:

2. *258բ (ստացողի) Ի ժամանակս այլայլական,*
Աշխարհս ամեն թափառեցան,
Յերկիրէ յերկիր տարագրեցան
Վասն մեղացն, որ բարդեցան:
Յովհաննէս մականի, տգէտ ու անքան
Ի յրտամկաց պատեալ իշխան
Վասն փառաց յոյժ մոլուեցան
Վարդ անւան իմ/// անպիտան:
Հոգին անեղ անհասական
Ինձ ասդ արար, ձէ չես պիտան
Ես խոնարհացն եմ բնակարան
Անմեղ հոգւոյն, որ ինձ բաղձան:
Դու միշտ ցանգաս փառաց մարդկան
Գերիս մոռք դու ելնես անբան
Կարծես զքեզ յոքունց պիտան
Փչաբեր լինիս ծաղկի փոխան:
Յիշեա՛ց զգումին արարչական,
|259ա| Զի է արւեստ իւրն բնական,
Եցոյց ինձ զհացս անմահութեան,
Զի բաբունեացն է սայ սեղան:
Ես լի սիրով յայս փուճացա,
Ի մեկնչաց բանս յարեցայ,
Կենաց կտակ զսայ ինձ ստացա,
Զի արեգական ոգոյ է սայ:

Արդ, ազաչեմք գթիպողք սորա
Յիշման առնէք գմեզ յարակա,
Զի տապ բոցոյն յինէն դառնա,
Ջոր իմ կամաւս ես ինձ ստացա:
Անչափ 'ւ անբաւ եղուկ եւ վայ,
Երբ քանքարաց Տէրն յայտնի գա,
Պահանջէ յինէն զգրեալս ի սմա,
Ջոր ի գործոցն յոյժ հեղգացայ:
Անձն անպիտան փութիով ջանա,
Մինչ դեռ այսօրդ առաջի կա,
Զի արա/// եղի է սա
Եւ այլ բարեացն ով կամենա:
Երկորդութեանն փա՛ռք յարակա,
Որ ըստանալ ետ գմեզ գսա,
Զի որ սիրով ընծեռնու գսա
Եւ ի գործոյն ոչ հեղգանա,
Ամմահութիւն տիրէ նմայ. ամէն:

3. *89բ (կազմողի)* Հնդ սմին եւ զկազմողս յիշեցէ՛ք ի բուն բարին Քրիստոս, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Պտուկ-պհպնկ Բբ (1594 թ., անարուեստ նոտրգիր)* Թվին ՌԽԳ. (1594), յունիս ԺԶ. (16) սկիզբն արարի Մաթէոսեան Աւետարանին ի Համթ՝ ի Սուրբ Սարգսի եկեղեցին: Թվին ՌԽԳ. (1594), մարտի Գ., Աւագ պահոցն Իպրահիմ փաշային փիլա քեխեան մտաւ ի Համթ. գարհուրեցաւ բոլոր քաղաքն յահէ նորա: Մայիս Բ. եկաւ ի Համթա, մայգուվ յունիսի ԻԴ. Մահմատ փաշան եկաւ ի Համթ: Տոյժ, այսինքն պատիժ: Տեսի զգործս քո, զի անուն կենդանոյ ունիս, եւ մեռեալ ես, զի միշտ ցանգս մարդ անյայտիցն գիտակ լինել:

2. *Պտուկ-պհպնկ Գբ (1599 թ., անարուեստ նոտրգիր)* Ազարիայ կաթողիկոսն յեսայա մարգարէի տօնին Ե.շաբթին եկաւ ի Համթա, յուլիսի ԺԹ. գնաց ի Ջուղա: Կառկառեցի Պետրոս վարդապետն օգոստոսի Ա., օրն Դ.շաբթի ՌԽՀ. (1599) թվին եկաւ ի Համթա, գնաց յեզկնան վանն Տրուսաղեմայ նիւթրակութեան:

3. *107բ (ԺԶ. դ., անարուեստ բոլորգիր)* Փրկեա՛յ, Քրիստո՛ս, զյուսացեալս ի քեզ:

4. *Պտուկ-պհպնկ Բա (ԺՀ. դ., անարուեստ նոտրգիր)* Աբդուլիճ գնած Մատթէոսի մեկնիչն է:

ԿՆՔԱԳՐՈՑՆ՝ *Պտուկ-պհպնկ Բա սեւով շրջանակ, մէջը թագապսակ զինանշան, եզրերին՝ "Печ. Ахалцыхской градской полиции"*:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Պտուկ-պհպնկ Աա (նոտրգիր)* «ապրաա, Հանգամանս, այսինքն՝ սահման կամ չափ կամ ընտրեալ, հանգամանս ցսահման կչվ, ափիընա»: «Քանզի ան մարդ է/// դանձին իւրոյ գիտաս/// եւ կարծելի առնել վիսորհուրդ, որպէս ցոփ ոք, որ պատմէ գարժանաւորութիւն եւ գպատիւ անձին իւրոյ: Քանզի դժուարահաւատ է քնութիւն ի կարի վիշտս գոլով ագատութիւն, հագիւ թէ ակն ունիցի: Առաւել յանձին ունել, քան խնգրականացն: Զի այս բնաւորեալ է ի մարդ բարոյն ընդ առաջ գընալ խելով, Աստուծոյ եւ ի պատուհասեալն հրաժարելս կարծէիր, թե յինէն ի բաց կացցէ աւելի ինձ, քան իցէ: Զի լաւ է մի ոք առնէ գկամս, գի այն գբիւր անօրէն: Զի լաւ է վէրք բարեկամի, քան գկամակոր համբոյր թշնամոյն»: «Իսկ դու մի մեռացես ի կարծեցեալ քո իշխանութիւնդ»: Պտուկ-պհպնկ Բբ (նոտրգիր՝ իբրեւ շարունակութիւն վերոյիշեալ յետագայի չիշատակարանի) Զինչ է վհուկ: Դեւ իմն չար, որ յորովայնէ կանանց խօսի եւ նոր իրօքն ջանայ հաւատալի առնել գմոլութիւն, գի ոչ քերաեովն, այլ յորովայնէն խօսի: Զագացեալս, այսինքն Ճագուց պէս ճռվռեալս: Թուի, թէ եւ այս գմեռելահարեցուկս նշանակէ, գի նոր բարբառովն զարմացուսցեն դեւք իբրեւ գհաւս, զոր Հ.ունքն գրայխօս ասացին: Զինչ խնդրեն վասն կենդանեացն ի մեռելոցն: Մեռեալս գդեւսն կոչէ կամ գմեռեալսն եւ այս բաւական է ցուցանել գստութիւնն, գի թէ կենդանիքն հարցօղքն չգիտեն ինչ, գիա՞րդ մեռեալքն գիտեն: Որ ոչ է առողջ մարմնով, ոչ կարէ ծառայել Աստուծոյ հոգւով»: 1ա (բոլորգիր եւ նոտրգիր) «Թէ ասիցէ ոք, թէ անիծեալն եւ մեռեալն գիարդ կեանս տայ աշխարհի, եւ աւձն անիծեալ գիարդ կեանս տայր սեւօղացն յանապատին: Զվերգիլիոսի, որ ասէ յերից մխութենէն ի մի տեսաւորի եւ յերից աներեւութիցն ոչ պակասի եւ Սիբիլայ կին էր եւ գրեաց ի գիրս իւր ի շարս պատճէնի, վասն խաչին ասէ. Ով երիցս երանեալ փայտ, քանզի աւծեալն տարածէր գբազուկս իւր ի վերայ քո, եւ նախ գուշակեաց գխորհուրդ Սուրբ Երրորդութեանն եւ միւսն գչարչարանսն Քրիստոսի: Քահանայութեան կառք սէր եւ խոնարհութիւն, գի մին բարձրացուցանէ, եւ միւսն զբարձրացեալն ոչ թողու անգանել: Արի՛, Տէ՛ր, ի հանգիստ քո: Ոչ ուրեք է տեղի, որ կարող է ի մեղաց պահել գմարդ, եթէ ոչ անձին ամբիւրով սգուշացցի: Եբրաեցերէն Մովսէսի Ե. գրոց անունն այս է. Բեբսիիբ Արարածք էլեամովիմ Ելք, Նուարէ, Դաբբեր, Վաբարիս՝ Երրորդ օրէնք: Աւետարանիւն է յամենայնէ հրաժարել եւ յԱստուածոյ զինք անորոշելի ունել եւ ոչ յաշխարհէ յաշխարհ շրջելս»: Պտուկ-պհպնկ Գա՝ «խի», Պտուկ-պհպնկ Դբ՝ «ն, իի»:

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ 2բ, Դա՝ «Յուլոն», Դա՝ բուսական նախշ:

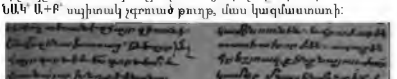
ՆՇՈՒԻ՝ կազմի մէջքին փակցուած Թերթիկին՝ «Եփրեմ վարդապետի Մեկնութիւն Մատթէոսի Աւետարանին», Աա՝ «Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս], Պհ.-1371», Բա՝ «Հ[ին] 171, 64.», 1ա՝ «Հ[ին] 151/2610», 259բ՝ «1371»:

2611
Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

ՂՐԻՄ մաթեմատիկ

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ, ԿԱԶՄՈՂ՝ Կարապետ Ռիլ։

ԹԵՐԹ՝ 177 չգրուած՝ 175բ-176ա, 177ա՝ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԵՒ12 (Ա՝ 11, ԺԵ՝ 10)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 25x17,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիան (1ա-4ա, 133ա՝ 20,5x13), երկսիան (4բ-132բ, 133բ-15բ՝ 20,5x13,5)։ ԳԻՐ՝ յոյգիր (մնուշ՝ 32ա)։ ՏՈՂ՝ 37-41 (1ա-134բ), 33-38 (133ա-175բ)։ ԿԱԶՄ՝ ծաղկաթուղթ, մէջի կարմիր կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ։ յուսաճգակողեր՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆՈՒԱԾ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մոս կազմաստառի։

Նմուշ 32

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 4ա, 133ա։ Հովի՝ 65բ։ ն ո ւ ս ո ւ ա ճ գ ա գ ա ր դ՝ բուսական, թռչնային, խաչ, տաճար, յոլկապարիկ։ Զ ա ր դ ա գ լ ի՛ թռչնագիր, հանգուցագիր։ Գ ո յ ե ո՛ կարմիր։

Տե՛ս Աստղիկ Գեղոփեան, Աճառում հայ մանրանկարիչներ, IX-XVII, Կահիրէ, 2005, էջ 132։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. յուսաճգակողեր գունաթափ, մէջի կարճին կեդտոտուած, մաշուած, վերին մասում գեղի աճգի, թ. 132, 137-8, 140, 143՝ հիմիից մասամբ պոկուած, ձեռագիրը խոնաւութիւն տեսած, թերթերին ցեղի աճցիր, հիմիերի մօտ կեդտոտուած, աղտոտուածութեան զանազան հետեր վերակազմուել է քազմիցս՝ 1363, 1601 թթ. եւ ԺԹ. դ։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-128բ* Սրբոյն Նան<ան>այ վարդապետի Ասորոյ առաբեալ Մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանին

Տե՛ս ձեռ. 2520, 18ա-255բ։ *Յոբբ՝ ա/1ա-3բ։ առ/4ա-72ա։ բ/72բ-118բ։ գ/118բ-28բ։*

Լուսանցեերում եւ տողամէջերում կան յետագայ գրչութեամբ սրբագրութիւններ։

Տպ. տե՛ս Նահապետ Աւորոյ վարդապետի Մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանին, Վենետիկ, 1920։

Բ. *129ա-32ա* Յաղագս սեանչելեացն Յովհաննու առաքելոյ եւ աւետարանչի – *Ընդ ժամանակս Դիմէտրիանոսի երանելին Յովհաննէս առաքեալ... էր Յովհաննէս ամաց Ծ.ից (50), եւ ես էի ամաց երեսից, եւ երրորդութեանն փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

– *131բ-2ա* Վասն տեսլեան – *Եւ յետ ժամանակաց ինչ առեալ զիս Յովհաննէս...*

Գ. *133ա-68ա* Տեսութիւն ննջեցեան աղաւթիգ աւետարանչին Յովհաննու, ի խնդրոյ Ստեփաննոսի վարդապետի Յակովբացւոյ, ի ներսիսէ աշակերտէ իւր[ոյ] եւ հոգեւոր որդւեկէ...

Տե՛ս ձեռ. 2516, 1ա-80բ։ *Նախդր/133ա-4բ։ ա/135ա-68ա։*

Դ. *168ա-74բ* [Մեկնութիւնի Հայր մեր-ի]

ա. *168ա-71բ* Մեկնութիւն սրբոյ վարդապետաց եկեղեցւոյ, աւետեալ ի Հայր մեր որ յերկինս, զոր ուսոյց Տէր աշակերտացն, եւ նոճաւ ամենայն հաւատացելոյ՝ աղաւթել առ Հայր Տեառն – *[Բան]. Հա՛յր մեր, որ յերկինսդ ես։ [Մեկնութիւն]. Քաղցր եւ ախորժ, շնորհայի անուն... արքայութեան իւրոյ եւ փառս տալոյ նմա յաւիտեանս. ամէն։*

Պ-Ծ. – 1363

բ. *171բ-4բ* Դարձեալ կրկին մեկնութիւն ի Հա՛յր մեր որ յերկինսն, զոր ուսոյց Տէրն աշակերտացն – *[Բան]. Հա՛յր մեր, որ յերկինսդ ես։ [Մեկնութիւն]. Որ Հայր դասանէ, զինքն ի ներքոյ որդեգրութեան... զմեզ ապրեցո՛, Տէր, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն։*

Ձեռ. 771, 141ա՝ սա վերագրուած է ներսէս Լամբրոնացուն։

ԺԶ. դ.ի գոյութեամբ յատելեալ ունի՝

176բ [Փառատութիւն առ Տէրն] – *Արդ, հաստատեցարուք ի նա, յիշելով գնայ...*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՁԱՄԱՆԱԿԻ

132բ Փառք Հաւրն էականի, Որդոյն միածնի եւ ածառիչ Սուրբ Հոգւոյն. *այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն, ամէն։* Արդ, գրեցաւ լուսաշուիղ եւ աստուածաշունչ գիրքս Աւետեաց ի Թուականիս հայկազան տումարիս ՊԺԲ. (1363), եւ յամենեան ուզտաւոսի աւարտեցաւ ի փառս Աւետեաց, ի հայրապետութեան տեառն Մեսրովբայ եւ ի թագաւորութեանն Կոստանդինեան բարեպաշտի, եւ յառաջնորդութեանն մայրաքաղաքիս Ղրիմի տէր Ստեփաննոսի արքեպիսկոպոսի եւ յաթոռակալութիւն տէր Յովհաննիսի կոտւմիտ վարդապետի եւ հոգեւոր իմաստասիրի՝ հերձուածողաց հալածողի եւ ցոփագնացից ահ արկանողի, զոր այժմ փայլէ ի մէջ եկեղեցւոյ իբրեւ գսիւն լուսոյ եւ իբրեւ զպարիսպ բարձրապատուար շուրջանակի։ Եւ մեք խնդրեմք աղաչանաւք ի Տեառնէ, զի լծոյ երկայն աւուրս շնորհեսցէ գասս աւրինակ բարեաց մանկանց նոր Սիոնի։

Բայց գրեցաւ առ ոսս Սուրբ Ստեփաննոսի՝ *արեամբ նահատակեալ ծառային Քրիստոսի եւ նախավկայի եւ այլ եւս հաւաքեալ աստ սրբոց. Ձեռամբ անպիտան եւ անարհեստ գրչի Կարապետի՝ միայն անուամբ կոչեցեալ քահանայ եւ գործովք հեռի։ Որում փափաղող ելեալ եմ՝ անբարիս, այսմ հոգիանորոգ եւ լուսաւոր երգարանի սուրբ գրոցս, յամենայն սրտէ եւ ի կամաց աջողութեամբ Տեառն գրեցի զսուրբ Աւետարանիս Յովհաննու մեկնութիւնս, մեկնեալ Նանա<ան>այ Ասորոյ ուղղադատաւն վարդապետի, բազում տառապանաւք յաղագս աշխարհիս զրպտանց, եւ կապկեցի զսա ի լուսաւորութիւն հոգւոց եւ մարմնոց հաւատով ընծայեցուցոց եւ յիշատակ եւ բարեխաւս ինձ եւ ծնողաց իմոց, եւ գասակաց եւ ամենայն ազգականաց իմոց եւ աւտա-

բաց: Արդ, ամենեքեան, որք ընթեռնուք կամ աւրինակէք, գոհութիւն եւ աւրհնութիւն տո՛ւք մարգասիրին Աստուծոյ եւ ընթեռնուն ձեր յիշեսջիք զիս աղաւթիւք ձերովք ի Տէր, զի բազում վիշտս կրեցի ի գրել սորին՝ յաներեւութի թշնամւոյն եւ յերեւելեացն: Այլ Տէրն ողորմած փութով զերան արար եւ գնոսա զամենեսեան պարտեալ ամաչեցոյց: Եւ դարձեալ գնոսա ետղեալ եմք յահեղ ատեանն եւ յանխաբ դատաւորն ամենայնի: Եւ ես՝ եղկելիս եւ բազմամեղս յերեսս անկեալ աղաչեմ զամենեսեան, որք աւգտիք ի սմանէ, յիշեսջիք ի Տէր զԿարապետ գրիչս եւ զկենակիցն իմ զԹօհար տիկինն եւ զաստուածապարգեւ զաւակն մեր՝ զՀիլալն եւ զԱստուածատուրն՝ զհանգուցեալսն առ Քրիստոս, եւ զոր դարձեալ պարգեւաց մեզ Տէր զաւակք մխիթարութեան նոցին անուամբ՝ զՀիլալն եւ զԱւարդենին, եւ զծնողսն իմ զԱստուածատուրն եւ զԱղութխաթունն, եւ զմայրքոյրն իմ զԱյխաթունն եւ զեղբարսն նոցա՝ զՍերթերն եւ զՄովսէսն, եւ զԱւգերան եւ զՔուսրաթն եւ զԵլխաթունն եւ զհաչատուրն եւ զՇուշանն եւ զԱստուածատուրն եւ զեղբարսն եւ զքոյրսն իմ յիշեսջիք աղաւթիւք ձերովք, եւ դուք յիշեալ լիցիք առ Տէր. ամէն, ամէն:

22ա Ջողրմելի հողս զԿարապետ գրիչս աղաչեմ յիշել բարի յիշմամբ առ բարերարն Աստուած եւ թողութիւն հայցել ինձ եւ իմոցն (Նմա՝ 48ա, 50բ, 118բ):

28ա Որդի՛ Աստուծոյ, Քրիստո՛ս Աստուած, փրկեա՛ զմեզ ի փորձութենէ:

31բ Որ որ յերկուս բաժանեն, նզովեսցէ զնոսա Քրիստոս, եւ զմի բնութիւն դաւանօղքն աւրհնեսցէ. ամէն:

34բ Մեղայ Տեառն Աստուծոյդ մերոյ:

77բ Եւ զմեզ կոչեա՛ զողորմութեամբն քո, Տէ՛ր, ի գերեզմանացն՝ որպէս զՂազար, ի կեանդ յաւիտենից:

78ա Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ Յիսուս Քրիստոս, քո կամաւոր չարչարանաւքդ ազատեա՛ զհոգիս մեր ի մեղաց հրոյն եւ տանջանաց:

80ա Տէ՛ր իմ եւ Աստուած Յիսուս Քրիստոս, արժանի զմեզ արա՛ տեսանել զքեզ յահագին աւուրն եւ մասնաւորեա՛ վիճակի ժառանգութեան սրբոցն ի լոյս, եւ աւրհնեալ ես յաւիտեանս. ամէն:

82ա Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ Յիսուս Քրիստոս, եւ զմեզ ժողովեա՛ ընդ արդարոցն ի շտեմարանս արքայութեան քո. եւ քեզ փառք յաւիտեանս:

89ա Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ Յիսուս Քրիստոս, քո անճառելի խոնարհութեամբդ կանկնեա՛ գպղտեալքս մեզաւք եւ ողորմեա՛ ինձ՝ Կարապետի գրչի, եւ իմոցն. ամէն:

126ա Փառք անհասանելոյդ Աստուծոյ. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *128բ (1602 թ., անաբուեստ նոտրգիր) Եւ զսքրագրողս գՍրապիոնս Ուռհայեցի, յիշեա՛ ի Տէր, եւ զաշխատողս ընդ իս՝ զհոգեւոր որդեակս իմ գՈւռհայեցի Յովհաննէս աշակերտն իմ: Էր թիւն ՌՃՄ. (1602), յապրիլ եւ ի մայիս ամսոյն:*

2. *175ա (1603 թ., անաբուեստ բոլորգիր) Ես՝ Սրապիոն վարդապետս Ուռհայեցի, որ ստացա զայս Յոհաննու Մեկնիչս ի հալալ արդեանց իմոց եւ ետու նուէր ես ընծայ ի գուռն Բարձրաւհայեաց Ուռհայու Սուրբ Աստուածածնին, զի մնասցէ անջնջելի յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ ծնաւղաց իմոց՝ հաւրն իմոյ Խօճա Դանիէլին եւ մօրն իմոյ մղտեսի Աթլազին, եւ եղբարցն իմ Խաւտավերտուն եւ մղտեսի Յակոբին, Քասպարին, Պաղտասարին, եւ քվերցն իմ մղտեսի Մարիամին եւ Վարթխաթունին եւ ամենայն արեան մերձաւորացն իմո: Եւ ով որ յանդգնի եւ հանէ զսա ի գրանէ Սուրբ Աստուածածնիս՝ յիմոց եւ թէ յաւտարաց, ծախելով եւ կամ այլ ինչ պատճա[ռա]ւ, դատապարտեալ լիցի յԱստուծոյ եւ յամենայն սրբոց նորա՝ աստ եւ ի հանգերձեալ աշնեղ աաենին Քրիստոսի: Այլ լաւ պահողն եւ խնամ տանողն աւրհնի յԱստուծոյ եւ յամենայն սրբոց նորա եւ ի մէնջ. ամէն:*

Գրեցաւ ձեռագիրս ի թվին հայոց ՌՃԲ. (1603) յունվար ամսոյ Գ., Ք.շաբթի, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերո. ամէն:

ԿՆՔՎՔԴՐՈՇՄ՝ *174բ (անընթեռնելի): 175ա՝ սեւով ոճաւորուած ուխանկիւն շրջանակ՝ ներսում. «ՍՐԱՊԻՈՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՆԱՒԱՅ ՅԻՍՈՒԻՄ ՔՐԻՍՏՈՍԻ»: 4ա՝ սեւով ութանկիւն շրջանակ՝ ներսում. «ԳԻՐՔԻ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱՆԻ»:*

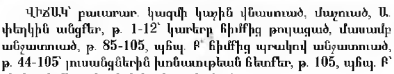
ԳՐՉԱՔՓՈՐՉ՝ *177բ (նոտրգիր)՝ «Ստորոգութիւնք ներքեւաստութիւնք անուանին կամ քննութիւնք, այսինքն՝ գներքինսն քննելոյ: Ստորաստութիւն եւ բացաստութիւն: Ստորաստութիւն ճշմարտութիւն է, եւ բացաստութիւն՝ ստուն»: «Եղնիկ մի չրին խմելն գեղեցկացն գշուքն է տեսեր: Նա յայնքաքան գարկեր, թէ սրլեհ եմ հետ վերուցեր աւրինակ մի յառիւծո փախէր, նա եղջիւրքն ի ծառն է գամե[ր], զոր ինքն ապաւէն դրեր, նա իւր մահն ի յանկից եղեր»: «Թճիկ, որպէս, դէ, անակիալ ի զատ խոստ, այսաւր ա զանճառե, որպէս մուշտաթէ, սաբգգեգէրթ, որպէս, Մարտիրոս, կատա»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Աա՝ [ՀՄ 185/2611, Պ.թ.-1363, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2612

ՎԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈԲԱՅ

Թերթ՝ 105. չգրուած՝ 105բ: Պրակ՝ Ա-Թ×12 (Թ՝ 9): Նիհ՝ թուղթ, լուսագծերով: Մեկնութիւնն՝ 24,5×18,6: Գրութիւնն՝ միասիւն (17,5×11,5): Գիր՝ նոտրգիր (նմոյշ՝ 7ա): Տող՝ 31: Կնքոյր դէզմագարդ սեւ կաշի, միջուկը տախտակ. լուսանցակողերը՝ դեղին: Պաշտպանող՝ Ա + բ, դեղնատիպ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով եռատեղիով:

Նմոյշ 7ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին վնասուած, մաշուած, Ա փեղկին անցքեր, թ. 1-12՝ կարերը հիւմից թուլացած, մասամբ անջատուած, թ. 85-105, պիսպ. բ՝ հիւմից պրակով անջատուած, թ. 44-105՝ լուսանցներին խոնաւութեան հետքեր, թ. 105, պիսպ. բ՝ ցեցի անցքեր, թերթերի եզրերը դեղնած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-105ա Մեկնութիւն Յոբայ՝ արարեալ Վանական վարդապետի

Ժէ. դար

Տե՛ս նեռ. 1166, 1ա-99ա. *Յառաջաբանութիւն/1աբ: 1/2ա-16բ: 2/17ա-20ա: 3/20ա-4բ: 4/24բ-6ա: 5/26ա-31բ: 6/31բ-3ա: 7/33ա-8բ: 8/38բ-41ա: 9/41ա-4բ: 10/44բ-6ա: 11/46ա-8բ: 12/48բ-50բ: 13/50բ-2բ: 14/52բ-4բ: 15/54բ-8ա: 16/58ա-9ա: 17/59ա-60բ: 18/60բ-6ա: 19/66ա-73ա: 20/73ա-4ա: 21/74ա-7բ: 22/77բ-9բ: 23/79բ-80բ: 24/80բ-4բ: 25/84բ-92բ: 26/92բ-100բ: 27/100բ-5ա:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1բ, 105ա (1831 թ., չդագիր) Մետրապոլիտ Բաղդասար Հասան-Ջալալեանց *ստացաւ սուրբ տաւս հոգեշունչ ի 1831 ամին, ի 15 օգոստոսի, ի սուրբ աթոռս Գանձասարու:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ *պիսպ. Ամէ՛ն «ամէնայն, ամէնայն», դրած չնչաձև տառեր, 105բ՝ խորհրդ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջբին փակցուած թերթիկին՝ «վ. Վանական վարդապետի «Մեկնութիւն Յոբայ (2)», պիսպ. Ամէ՛ն «Mifs bibiothek. F. a. 47», «2դր 194/2612, Ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

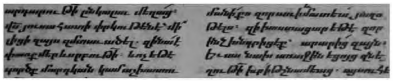
2613

ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ

ՇԱՄԱԽԻ

ԳՒՒՁ՝ Բառեղ ինչ եւ Ղազար սրկ. Քարաճառագի (եղբարք՝ 3ա-298բ), Թումայ ինչ. (299ա-313ա), Բաղդասար դպիր (313ա-684բ): ՍՏՍՅՈՂ՝ Վահախոս վրդ. Շամախեցի:

Թերթ՝ 687. չգրուած՝ 1ա-2բ, 587բ, 605բ-6ա, 685ա-7բ. Պրակ՝ Ա-Լ×12 (ԺԲ՝ ԺԳ՝ 11, ԻԹ՝ 10, ԼՐ՝ 13)+12+ԼԳ-ԼԹ×12 (ԼԱ՝ 10)+6+Ը-ՂԲ×12 (ՂՁ՝ 11)+3: Նիհ՝ թուղթ: Մեկնութիւնն՝ 24,7×19,5: Գրութիւնն՝ երկսիւն (19×14,5): Գիր՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 23ա): Տող՝ 33-36: Կնքոյր դէզմագարդ շագանակագոյն կաշի, դռնեակով եւ երեք գամով, միջուկը տախտակ. աստառը ծաղկազարդ կտաւ, լուսանցակողերը՝ կաւախր: Պաշտպանող՝ Ա (սկ), դեղնատիպ թուղթ, չգրուած:

Նմոյշ 23ա

ՄԱՆՐԱՆՁԱԳՐՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ւ ա ծ՝ 3ա: ճ ա կ ա տ ա գ ր ո ւ թ՝ 9ա, 112ա, 200ա, 271ա, 345ա, 416ա, 485ա, 606բ: Լ ա տ ա ճ գ ա գ ա ր դ՝ բուսական, թոչնային, խաչ: Ջ ա ր դ ագ ի ր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կաւիր, կապոյտ, կանաչ, ձաուիչ:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մէջին վերին եւ ստորին մասի կաշիները վնասուած, երեք կապիչներն բնիկ, դռնակը ծալուած, վնասուած, մէջը հիւմից մասամբ անջատուած, ոտի հետեւանիով կարերը թուլացած, պիսպ. Ա՝ հիւմից պոկուած, թ. 311՝ պրոյծի հետք. թ. 316՝ պատռուած, թ. 470-92, 670-87՝ ցեցի անցքեր, թ. 628՝ հիւմից մասամբ պոկուած, ուսլս ին հետեւ, թանաքի թթուայնութիւնը բարձր, հիւմերի մօտ կէտոտուած, թերթերին սպոտոտուածութեան զանազան հետքեր:

Ռ3Լ-Ռ3ՀԱ. – 1681-1682

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա-681ա [Ներսիսի Լամբրոնացւոյ Մեկնութիւն Սաղմոսաց]

Տե՛ս նեռ. 990, 2ա-730ա: *Նախաբանութիւն/3ա-4ա: Թէ վասն էր/4ա-8բ: ա/9ա-112ա: բ/112ա-99բ: գ/200ա-71ա: դ/271ա-344բ: ե/345ա-415բ: զ/416ա-84բ: է/485ա-605ա: ը/606բ-81ա:* Յշտկրճ/*681ա:*

Կից ունի՝

1. *681բ-2բ* Նախադրութիւն յիշատակ ոգողաց ճոգելից սուրբ տաճիս — *Աստուածային մարգասիրութեանն նախախնամութիւնին... |682ա| եղեւ վերափոխումն սրբոյ քահանապետին Աստուծոյ տեառն Ներսէսի Մեծ. (1198)... իսկ առաջին գրութիւն ճառիս ՈՂԳ. (1204)... |682բ| ընդ որում Հօր, միանգամայն եւ Սուրբ Հոգւոյն վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ:*

Յիշատակարանը Ներսէս Լամբրոնացւոյ գեղարդի Ներսէսենին է: Տե՛ս նեռ. 990, 745ա-ճա, տե՛ս նաեւ Ներսէս վ. Ակինեան, Ներսէս Լամբրոնացի, Վիեննա, 1956:

2. *682բ-3ա* Յիշատակ տաճիս եւ աստուածախօս մատենիս — *Փառք քեզ անճառական անուն...*

Ալֆաթհրի պարբերագործութեան մասին է:

3. *683ա-բ* Յիշատակարան մատենիս — *Աստուած Բանն իւր անհաս գիտութեամբն... Դարձեալ հաստատեցին զառաքելական սահմանս կանոնաց ուղղափառ*

հաւատոյ ի փառս սուրբ Երրորդութեանն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն:

Ագամ-Եւայի, Քրիստոսի ծննդեան եւ խաչելութեան մասին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉԱԻԹԵՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *52բ (Բարսէղ գրչի)* Ջստացող աստուածապատում երգարանիս զվաս վարդապետն եւ գԲարսեղ գրիչս յիշեսջիք առացի Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ (նման՝ 15ա, 25ա, 41ա, 66ա, 77բ, 90բ, 123ա, 138ա, 156ա, 188ա, 210ա, 229ա, 250բ, 310բ):

168ա Ստացողի գրոյս՝ Վրլաս վարդապետին, եւ անարժան Ղազար գրչիս ողորմեսցի Քրիստոս Աստուած եւ վարձս բարեաց պարեւեսցէ, ամէն (նման՝ 180ա):

199բ Ջստացող գրոյս զՎաս վարդապետն եւ զծնօղսն իւր եւ գԲարսեղ գրիչս յիշեսջիք եւ թողութիւն մեզաց խնդրեցէ՛ք ի փրկչէն Յիսուսէ Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն: Այլ եւ աղաչեմ յիշել զբարեսէր եւ զցանկալին իմ զհրաշագեղ եւ զսիրելի եղբայրն իմ զԹումանն, որ բազում աշխատանս կրէր վասն մեր ի գրելն այսմ սուրբ երգարանիս, որ կոչի Մաղմոս Դաւթի: Թվին ՌՃՀ. *(1681)*:

344բ Ով աստուածասէր անձինք, յորժամ հանդիպիք աստուածահաճոյ Մաղմոսաց մեկնողիս, յիշեսջիք յաղօթս ձեր զստացողի գրոցս, զքաջ բաբունապետն:

2. *370ա (Բաղդասար գրչի)* Յիսո՛ւս Քրիստոս, լո՛յսդ հայրական, լուսաւորեա՛ զհոգի զստացողի գրոցս Վլաս ամենիմաստ վարդապետի եւ ծնողացն, եւ ինձ՝ մեղաւոր եւ անարժան Բաղդասար գրչի (նման՝ 393ա, 404ա, 415բ, 431բ, 453բ, 458ա, 469ա, 616բ, 628ա, 636ա):

484բ Յիսո՛ւս Քրիստոս, Որդի՛ Աստուծոյ, Աստուա՛ծ ճշմարիտ, յորժամ գաս հայրական փառօք՝ ի դատել զերկիր եւ հատուցանես իւրաքանչիւր ըստ գործոց մարդկան ի քում գալստեանն եւ առաս ողորմութեամբդ, ողորմեա՛ զստացողի սուրբ տառիս Վըլասաս վարդապետին եւ ծնողացն սորին եւ պիս՝ անարժան գրչի եւ իմ ծնողացն՝ Եղիայ քահանայի. ամէն:

Արդ, որ հանդիպիք սուրբ լուսագարդիս ընթերցմամբ կամ գաղափարելով, ի սուրբ եւ ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր յիշեցէ՛ք եւ զվերոյգրեալսս ի սմա եւ մեզաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք ի Քրիստոսէ Աստուծոյն մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս եւ անդրաւ յաւիտենից. ամէն: Աղաչեմ զձեզ, ո՛վ հարք եւ եղբարք, անմեղադիր լերո՛ւք սխալանաց գրոցս, զի գօրինակն այսպէս էր:

(«Պաղտասարի»)

Պարգեւ Հոգւոյ սա է բարի,
ով ընթերցեալ եւ իմասցի,
Աստուածահաճոյ մարգարէի,
որոյ Դաւիթ վերաձայնի,

Ղազար աղքատ անուն բարի
նստաւ ի գոգն Աբրահամի,
Տառիս ստացող վարդապետի
եւ ընդ սրբոցս ճարակեսցի,
Անուն Վլասաս վերագոլի
հանդերձ ծնողօք յիշեսցի,
Սա յանգիտաց յոյժ հրաժարի
եւ իմաստնոցն է տենչալի,
Աշակերտեալս եմ վարպետի՝
Բարսեղ անուն քահանայի,
Բաղ նուաստ անպիտանի
պատճառ յիշման գայս գրեցի,
Ի սոսկալի աւուրն մեծի
կամքն Աստուծոյ ձեզ քաղցրասցի:

515բ Ջստացողի լուսազարդ տառիս ողորմեսցի Քրիստոս եւ թողութիւն մեզաց պարգեւեսցէ. ամէն (նման՝ 644ա):

526ա Ողորմեսցի Քրիստոս Աստուած ստացողի գրոյս Վլասաս վարդապետի, եւ պիս՝ մեղաւոր Բաղդասար գրչի. ամէն:

655ա Քարեբա՛ր եւ ողորմած Աստուա՛ծ, ողորմեա՛ ստացողի սորայ եւ փրկեա՛ ի հրոյն յաւիտենից:

667ա Քրիստո՛ս Որդի Աստուծոյ, ճշմարիտ թողութիւն շնորհեա՛ մեզաց եւ յանցանաց ի քում ահաւոր եւ ի փառաւորեալ գալստեանդ ստացողի սորա եւ ծնօղաց իւրոց, մանաւանդ եւ պիս՝ անպիտան մեղապարտ գծողս, յիշեցէ՛ք զհանդերձ ծնօղսւք:

681ա Ընդ նմին եւ մասն ողորմութեան լիցի / հոգւով խաւարեալ մեղսամած գրչի, / նաեւ ծնողացն իմոց եղիցի, եղբարց իմոց հարազատի, / արդ, ես, եղկելի երեսս եղեալ ի գետնի, / աղաչեմ հանդիպողք այս սրբոյ տառի, / յիշել ի ժամ սուրբ պատարագի, / յորժամ արտասուս ձեր հոսեսցի, / յիշողն յիշեալ լիցի ի պարգեւողէն մեզ յամենայնի:

681ա Արդ, հայցեմ ի սուրբ ընթերցողաց, զի ներել անպիտանիս, որ եմք յոյժ մտոք եւ հոգով խաւարեալ ի պանդխտութեան յերկրի:

3. *684ա (Ստացողի)* Յիշատակարան մատենիս. Ընորհօք եւ առատ գթութեամբ, օժանդակութեամբ եւ աստուածութեամբ ինքնաշարժ եւ գերապատճառ էին, նոյնասահմանն եւ սկզբանց սկզբան միակին, Հօր Աստուծոյ՝ միշտ էին եւ անեղական պարագոյն գոյին, եւ իւրում էական բանին համագօրի, եւ նորին նոյնափառ Հոգւոյն իսկականի, որով են եւ կեան եւ շարժին ամենայն էակք նախկինք եւ երկրորդականք, յառաջընդունականք եւ վերջագալսականք, ըստ իւրաքանչիւր կարգի եւ եղեալ սահմանի: Յայնմ աստուածապատկան զօրութենէ ի նուաստիս եւ փանաքիս Վլասիոսի իբրու պիտակ սպասաւորի սէրութեան բանի ողորմութիւն գտեալ՝ որպէս ընդ հուսկ վերջինս ի ծնունդս

մանկանց եկեղեցւոյ, բուն աշխարհաւ Ալանաց, քաղաքաւ Նամախի կոչեցեալ ըստ պարսկական լեզուի, ցանկացօղ եղեալ յաւէտ իմն տարփմամբ սրտի այսմ հշմարտապատում մատենի, այսինքն՝ բացայայտութեան եւ մեկնութեան Մաղմոսաց Դաւթի, որ ի հոգիընկալ արքեպիսկոպոսէն Տարսոնի Կիւրիկեցւոյ ի մեծէն Ներսիսէ պարզաբանէ խորագոյն մտաց տեսութեամբ: Եւ ետու գրել գոսոս գայս երկուց հարագատաց եղբարց՝ Բասիլիոսի քահանայի եւ Ղազար սարկաւագի, որք էին ի կողմանց Գանձակայ, ի գեղջէ Քարաճատ կոչեցեալոյ: Եւ ստացայ զսա ի հոգեւորական զրօսանս անձին իմոյ եւ ի մխիթարութիւն եւ ի սպեղանիս վիրաց լցեալ հոգւոյ իմոյ, որպէս զի սովաւ եւ ի ձեռս սորին սփոփութիւն գտից բազում տրտմութեան իմացակալիս հեծութեան: Բայց ժամեմ եւ աղաչեմ, զի յաղագս խոշորութեան գրոյ տառիս եւ սխալանացն, որ ի սմա, եւ խառնափնդոր լինելոյ ըստ արուեստին ամենազբերի թողուլ զմեզ եւ ներել, քանզի ոչ գտանիւր ուղղագիծ օրինակ ի մերումս աշխարհի, յորմէ ածանցեալ տայաք ըստ մերում կամաց: Տինա եւ ոչ կրթագոյն ոք յարհեստս գրչութեան, յորով յօրինուածով աւարտիւր: Նա եւ խրթնահայաց եւ դժուարթմաց բայիւք եւ բանիւք պաճուճելոյ լուսաւոր մեկնողին ոչ բաւականային անքստգիւտ ի գլուխ հանել, որոյ աշագաւ ոչ բարւոք եգերացաւ: Այլ դուք ըստ յօժարութեան փափկման ստացողիս ապիկար Վասպուրականի շարժիլ պարտիք սիրով, ո՛վ ընթերցողք, եւ բարի մտօք յիշատակել զմեզ առ Քրիստոս եւ թողութիւն մեղաց խնդրել, զի եւ ձեզ յապագային պատահողաց նոյն շնորհեսցէ:

Եւ արդ, եղեւ զրաւ գծագրութեան սորին յամի հարապերորդի վեցհարիւրերորդի եւ ութսնեւորդի երկրորդի (1682) |634բ| ըստ մեզ կենարարին Բանի, եւ ի թուահաշուվ[ութեան Արամեանս տոհմի հազարերորդի հարիւրերորդի եւ եռ տասնեակ եւ միոյ մասնիկի (1682), ի թագաւորութեանն պարսկական ազգի շահ Սուլէյմանի, ընդ որոյ տէրութեամբ եւ երկիրս մեր նուաճի: Իսկ ի հայրապետութեան ընդհանրական մեծի աթոռոյն էջմիածնի տեառն եղէազարու արիաբան հովուապետի եւ ի կաթողիկոսութեան Աղուանից աշխարհիս Սիւնեաց՝ մերում դաստիարակողի եւ ի պատիւ քարոզութեան բանի Տեառն վերածողի: Եւ արդ, ըստ փոփոխման աստէիցս, որ ոք գինի եւիցէ մերոց գգիրսս գայս ժառանգիցէք եւ կամ ընթերցմամբ պարապիցէք եւ կամ գաղափար դնիցէք, հայցեմ եւ մաղթեմ յիշել զիս՝ զՎասիոս գլեւոնեալս ի բարեաց առ Քրիստոս յոյսն ընաւից, զի ողորմութիւն պարգեւեսցի ինձ՝ մեղուցեալոյս իբրու պատճառ եղեալ այսմ տեւչալի մատենիս ստացման, հանդերձ մարմնաւոր ծնողօք եւ համայն ազգատոհմիւք, գոյիր իմ գմուտսասի Առաբելն, որ ի Քրիստոս գոյ այժմ հանգուցեալ, եւ մայրն իմ գեսանիչայ, եղբայր մեր եւ գՕալուստն եւ զՄակարն եւ զմիհայկն եւ գնոցին որդեակսն գՕօղոսն, զՎէրսահաճոսն եւ գԱմիրաղայն եւ գհամօրէն արեանառու ծնունդս նոցին եւ գսերունդս յառաջնոց նոցին, այլ եւ գհանգուցեալ հոգեւոր հայրն մեր գՊետրոս կաթողիկոսն եւ գկիւրակոս վարդապետն, նա եւ ըստ հոգւոյ հարազատ եղբարսն մեր զՄարտիրոս վարդապետն եւ գԱնտոն վարդապետն, որք այժմու կենօքս կեսն եւ կենցաղավարին բոլորապէս պատճառիւք եւ մասամբ պատճառելւոք նախկնէօք հաղորդեցելոյք եւ վերջնեօք կցորդեցելոյք, օրինակին ընձեռողօք եւ գծագրողք, որոց ամենից Տէրն գթասցի պարգեւօք: Եւ եղիցի եւ եղիցի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *112ա (1750 թ., անարուեստ նոտրգիր) Եւ ես՝ վերչին ստացողս Գասպար վարդապետս, ինձ եւ իմոցն ամենեցուն ի Ռձ|Թ. (1750) թվին, ի հայրապետութեան տեառն Ներսէսի Աղուանից կաթողիկոսին ձեռամբ մերազամած Ստեփան ապէդայի. ամէն:*

2. *684բ (ԺՐ. դ., անարուեստ նոտրգիր) Եւ ես հուզ հետինս Գասպար վարդապետս ըստացայ յիշատակ ինձ եւ իմոցն ամենեցուն:*

Քանաքով ցնչած, նեղուած:

ԿՆՔԱԶԱՐՈՇՈՒ՝ *պահպանակ Աա սեւով շրջանակ, մէջը թագապակ գինանշան, եղերքին "Печ. Ахалцыхской градской полиціи":*

ԳՐՉԱՔՈՐՉ՝ *1ա «էդգ, աքգդ», Աա՝ «գգոյծս ձեռ, գգսձրաաաաս», 344բ՝ «ովվ սուրբ հայրք»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Աա՝ Ա[ԱՄ 205/2613, Ա[ԱՄ 160/11, Ռձ|.-1682, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

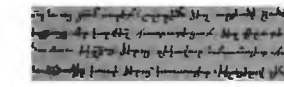
2614

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԸ., ժթ. դդ.*

ԹԵՐԹ՝ 152. չգուած՝ 1բ, 21բ, 152բ: ՊԱՐԱԿ՝ 4x10 (1, 2, 4՝ 11, 3՝ 12)+6x12 (6՝ 11)+2x14 (8՝ 15)+1x8 (9՝ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (թ. 145-52՝ տարբեր, լուսագծերով եւ լուսաղոշմով՝ «VG»): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24,8x17,8 (թ. 1-144), 23x16,5 (թ. 145-52): ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ 20,5x14,5 (1-144), 17,5x11,3 (145-52): ԳԻՐ՝ նուռզիր (նմուշ՝ 27ա): ՏԱՂ՝ 27-28, 30, 36 (1ա-144բ), 26 (145ա-52բ): ԿԱԶՄ՝ դոշմագաղղ շագանակագոյն կաշի (Բ. վերկը), դռնակով, մէջը՝ կարմիր կաշի, միջուկը տախտակ. աստառը շագանակագոյն (Ա) եւ կապոյտ (Բ) կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ ԱԲ + ԳԴԵ՝ սպիտակ թուղթ, չգուած (պլեպ. Գ.՝ լուսագծերով եւ լուսաղոշմով՝ եւրոպական ոճի կանացի գլխարկ, ժԹ.-Ի դ.):

* Թ. 1-44 ԺԸ. դ. գրել են տարբեր գրիչներ, Կ. Պոլսում, իսկ թ. 145-152՝ 1801 թ., Երուսաղէմում:

Նմոյշ 27ա

Վիճակ՝ բաւարար. բաղկացած է երկու տարբեր ձեռագրերից, կազմի Ա. փեղկր կաղապանան եղած՝ կպչին րնկած. Բ. փեղկի կպչին մասամբ թափուած, Բ. փեղկի եւ մշրի կպչին վնասուած, մշրի րնկած կպչին փոխարինել են կարմիր կպչով, դրնական 2/3 մասը պոկուել-ընկել է ձեռագիր հիմից թուլացած, թ. 1-4, 131, 141-2, 145-52՝ եզրերր վնասուած, թ. 3, 46՝ հիմից մասամբ պոկուած, կան խոնաւութեան եւ ադտոտուածութեան զանազան հետքեր, բամաի թթուպոռթքներ բաշխ

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *2ա-21ա* [Յովհաննու ձառ] — *Անպատճառից Որդւոյս քո ծոցածնի... եւ ինձ՝ մեղապարտ սեւաւոր* Յովհաննիսի՝ *յօրինողի ճառիս, ասան բարեաց լիցի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Բ. *22ա-144բ* [Պատճէնիչ թլթոց]

1. *22ա* Սիրելի եւ ազնիւ ոդեկիր իմոյ տեառնդ Կարապետի ծայրագոյն նուիրակի եւ աստուածաբան վարդապետի հայրական սիրով ողջոյն եւ օրհնութիւն ի Տէր — *Յիրաւի է, թէ յարմատոց յոտսն նլանեն խոնաւութիւնք... եւ ողջ լ՛ր ի պարծանս* Յակոբայ *երբեմն պատրիարգի սրբոյն* Սաղեմայ *տնօրինական քաղաքի, եւ արդ, ի Կոստանդնուպոլիս, որ ի ՌՀՃԼ. (1752), յուլիսի ԻՓ. գրեցի զգիրս իմով ձեռամբս, ի* Սուրբ Աստուածածնի, *ի պատրիարքարանն ամենայն Հայոց, վէքիլ* Սամուէլ *աստուածաբան վարդապետն, ընդ* Աբրահամ *վարդապետ եւ այլոց զքեզ ողջունէ սիրով։*

2. *22բ-3ա* Իմաստութեամբ հաստն... տեառնդ Յօհաննէսի Քրակիոյ *ձայ դիտի եւ աստուածաբաշնորէն ներկուս ուսուցչի ոդոյն ի Քրիստոս — Գիրգ իրրեւ զանուշահոտ վարդ...*

3. *23ա-4ա* Եաճառտար տաճարի... ծայրագոյն *ֆաճանայապետիդ տեառնդ Միքնասայ սրբագնակատար կաթողիկոսի՝ երիցագոյն եղբօր եւ վեհափառ պաշտօնակցի սէտտ սիրով եւ կարօտախեղճ տարփանօք ճամբոյր ի ոդոյն — Եւ ըստ նախկնոյ աստուածապաշտիցն օգեցի... Ոդջ լ՛ր ի պարծանս* Յակոբայ *իրրու երբեմն պատրիարգի* Սաղեմայ... *որ ի օգոստոս մ՛կն զգիրս գրեցի...*

4. *24ար* [Գրառաչ] — *Յորմէ սիրով ողջունիս... Գրեցաւ աթոռակալութեան Համակ հրամանի ՌՄԱ. (1752) յոգոստոս ԺԵ., ի տօնի Վերափոխման սրբուհւոյ Աստուածածնին, ի պատրիարքարանս ամենայն հայոց։ Բաւ է։*

5. *24բ-5ա* Յորմէ սիրով օրհնութեամբ... *ի* Պուրսայ *գիւղաքաղաքի բնակեալ յուսաւորչադաւան օրհնեալ եւ բարեմիտ իշխանազուն պարօն մահտեսի* Աստուածատուր *եւ պարոն մահտեսի* Յակոբ... *Գրեցաւ նամակս օրհնութեան ՌՀԱ. (1752), սեպտեմբերի ԺԸ., ի* Սուրբ Աստուածածնի, *որ ի* Սամպօլ, *ի պատրիարքարանս ամենայն հայոց։*

6. *25ար* [Ա՛ր] Սուրբ Գէորգ եկեղեցւոյ համայն ֆահանայ եւ կղերիկոսոսիճ... *Գրեցաւ աւագերիցութեան նամակս ՌՄՄԱ. (1752), ի պատրիարքարանս ամենայն հայոց, ի* Սուրբ Աստուածածնի։

7. *25բ-6ա* Յորմէ ժամանեալ հասագէ գիս... *պարոն* Նիկողայոսիդ... *Գրեցաւ սիրոյ եւ ողջունի գիրս ՌՄԱ. (1752), սեպտեմբերի ԺԶ. ...*

8. *26ա-7բ* Ազնիւ սիրելեաց իմոց՝ Պետրոս աղայիի, Խաչատուր եւ Յօսէփ աղայից... *Գրեցաւ... ՌՄԳ. (1754) թուին եւ ի ապրիլի Ը., ի* Կոստանդնուպոլիս, *ի* Սուրբ Աստուածածնի, *ի պատրիարքարանս ամենայն հայոց. բաւ է։*

9. *27բ-8բ* [Թուղթ] — *Եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ... Գրեցաւ... ՌՀՃԱ. (1752) դեկտեմբերի Դ., ի պատրիարքարանս ամենայն հայոց, ի* Սուրբ Աստուածածնի, *որ ի* Կոստանդնուպոլիս. *բաւ է։*

10. *28բ-30ա* Ծայրագոյն... Միհնասայ վեհափառ հօդ... — *Յորմէ բղխեաց հուրն այն... ի ՌՄԲ. (1753), մարտի է. գգիրս գրեցի...*

11. *30ար* Գեղգօնի... *հովուի* Թռակիոյ... *Ջողղուեագիրդ... ընկալայ... որ ի ՌՄԲ. (1753), ապրիլի Դ. գրեցի...*

12. *30բ-1ա* Ի տէր Յակոբ վարդապետէ... *Սիրոյ մեղադրանօք յանհքս... Գրեցաւ... ՌՄԲ. (1753), ապրիլի Դ. ...*

13. *31ա-2ա* [Ա՛ր] համայն լուսաւորչադաւան ազգդ իմ... — *Զի մինչ կայր ի բանտի, գլուխն առաքելոյ... Գրեցաւ... ՌՄԲ. (1753) եւ մայիսի Ը. ...*

14. *32բ-3ա* [Գիր խաղաղութեան] — *Անուամբ ամենասուրբ երրորդութեանն... Գրեցաւ... ՌՀՃԲ. (1753), յոգոստոս Ե.:*

15. *33ա-4բ* Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր Աղէքսանդր կաթողիկոս... — *Յորոց ժամանեալ հասագէ գիր օրհնութեան...*

16. *34բ-5ա եւ ընդ սիրոյ ողջունի եւ օրհնութեան գրոյս ձանի՛ք... Գրեցաւ... ՌՄԲ. (1753), սեպտեմբերի Ի. ...*

17. *35աբ* երեբեռանեան սրբազանի... տեառնդ Աղէքսանդրոսի վեհափառի... — *Տէր իմ սրբազան... ի ՌՄԲ. (1753), նոյեմբերի Դ. զծիրս գրեցի...*

18. *35բ-6ա* Յիսուսածին *սիրով... Որ ի ՌՄԲ. (1753), նոյեմբերի Դ. գրեցի...*

19. *36աբ* [Ա՛ր]... մահտեսի Յօհան աղայ — *Զի ադեացս գալարիչ... Գրեցաւ ՌՄԲ. (1753), նոյեմբեր Բ....*

20. *36բ-7բ Յորմէ ժամանեալ հասագէ գիր դառնութեան... չիք տէր* Գրիգորիդ *եւ չիք տէր* Աստուածատոյդ... *Գրեցաւ... ՌՀՃԲ. (1753) դեկտեմբերի Ժ. ...*

21. *37բ-5ա Ի տէր Յակօբ վարդապետէ... գրեցաւ արգելման գիրս ՌՄՒ. (1753), դեկտեմբեր ԻԲ. ...*

22. *38ար եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... Գրեցաւ ՌՄՒ. (1753), յունվարի ԻԱ. ...*

23. *38բ-9ա եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ... Գրեցաւ առաջնորդական նամակս օրհնութեան ՌՃԾԳ. (1754), եւ փետրվարի ԺԵ. ...*

24. *39ար Յորմէ ժամանեալ հասցէ նամակ օրհնութեան...*

25. *39բ-40ա եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ... Գրեցաւ սիրոյ, ողջունի եւ օրհնութեան գիրս ՌՃԾԳ. (1754), մարտ ամսոյ Իբ. ...*

26. *40ա Յորմէ ժամանեալ հասցէ գիր սիրոյ... քաղաքիդ երգնկայու հնգից որքոց եկեղեցեաց քահանայից... Գրեցաւ... ՌՄԺ. (1761), ի յունվար ամսոյ Ժե. ...*

27. *40ար եւ ընդ սիրոյ ողջունի... Մելքօնին... Գրեցաւ... ՌՃԾԳ. (1754), ապրիլի Ժ. ...*

28. *40բ-1ա եւ ընդ աստուածապարգեւի... Գրեցաւ նամակս օրհնութեան ՌՄԳ. (1754), մայիսի ԻԳ. ...*

29. *41ար Յորմէ սիրով, ողջունիս... լուսահոգի մահտեսի Ղազարի որդի խօճայ մահտեսի Յարութիւն եւ խոճայ մահտեսի Մարտիրոս... Գրեցաւ ՌՄԳ. (1754), յուլիս Գ. ...*

30. *41բ-3բ [Թուղթ] – Զկնի օծմանդ շնորհիս...*

31. *43բ-4բ եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ... Գրեցաւ ՌՄԳ. (1754), յօգոստոսի ԺԳ. ...*

32. *44բ-5ա եւ ընդ սիրոյ ողջունի... Գրեցաւ նամակս օրհնութեան ՌՃԾԳ. (1755), ապրիլի ԻՀ. ...*

33. *45ար Յորմէ ժամանեալ հասցէ գիր անհծից... առ ի վերայ Կաֆայեցի շուշտակ չիք տէր Աստուածառուրիդ եւ շուշտակ արեղայ չիք Ստեփաննիդ... ՌՃԾԳ. (1755), յունիսի Զ. ...*

34. *45բ-6ա Յորմէ ժամանեալ հասցէ գիր դառնութեան... ի վերայ չիք եւ անհծեալ Ամասիացի տուրք եկեղեցւոյն զժողովուրդդ... Գրեցաւ... ՌՄԷ. (1758), յունվարի ԻԹ. ...*

35. *46ար...ի տէր Յակոբ վարդապետէ... ի յԱրապկեր բնակեալ համայն հահաձայ, իշխանճ եւ առ հասարակ ժողովուրդ... – Զի գրէ սրբազան առաքեալն... Գրեցաւ բանագրանաց գիրս ի ՌՄԺԲ. (1763) Յուին, մարտի ԺԸ. ...*

36. *46բ...ի տէր Յակոբ վարդապետէ... յԱմասիա Սարաթօղլի չիմ մանուեսի Ալիխսան եւ մարավանցի չիմ եւ նզովեալ չմանուեսի Սրապիօն – Ո՛վ որդիք կորստեան... Գրեցաւ այրեցմամբ սրտի գիրս բանագրանաց ՌՃԾԳ. (1755) եւ ի յունիսի ԻԹ. ...*

37. *46բ-7ա Ի տէր Յակոբ վարդապետէ... ի վերայ Կարփըցի չիմ եւ անհծեալ երկու եղբայրդ, այսինքն մարդասպան չմանուեսի Պօղոսիկ եւ չմանուեսի Պետրոսիկ... – Քանզի դուք որդիքդ կորստեան... Գրեցաւ բանագրանաց գիրս ի ՌՄԺԲ. (1736) Յուին, ի փետրվարի Ե. ...*

38. *47ա-8ա եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ օրհնութեան գրոյս... Գրեցաւ... ի ՌՄԺԵ. (1766) Յուին, սեպտեմբեր Ժե. ...*

39. *48ա Յորմէ ժամանեալ հասցէ գիր նզովից... ի վերայ Մէտիճցի թէզլի չիմ Կարապետիդ – Եւ ծանո՛ր, ով որդի կորստեան... Գրեցաւ բանագրանաց գիրս ՌՄԴ. (1755), յուլիսի Է. ...*

40. *48ար Յորմէ ժամանեալ հասցէ գիր դառնութեան... ի վերայ չիմ եւ անհծեալ եզնկացի... Մելքօնիդ – Ծանո՛ր, այ պիղծ Կայէն... Գրեցաւ... գիրս ՌՃԾԳ. (1754), ապրիլի Ժ.:*

41. *49ար Եւ ընդ աստուածապարգեւի... Գրեցաւ նամակս օրհնութեան եւ շնորհակալութեան առ Աստուած ՌՄԶ. (1757), օգոստոսի ԻՀ. ...*

42. *49բ-50բ Յորմէ ծանիմ, Սուրբ Գէորգ եկեղեցւոյ հահաձա՛յ, իշխա՛ճ եւ առ հասարակ ժողովուրդ... Գրեցաւ խրատական յորդորական եւ գնդապանդղոյց բանագրանաց գիրս ՌՄԶ. (1757), նոյեմբերի Ժե.:*

43. *50բ-1ա Որովհետեւ կարգ է ամենայն էակաց... Գրեցաւ դպրապետութեան գիրս ՌՄԵ. (1756)...*

44. *51ա-2ա Ի տէր Յակոբ վարդապետէ... – Ծանո՛ր Սուրբ Լուսաւորչի եկեղեցւոյ աւագերէց... Գրեցաւ գիրս պատուիրանաց ՌՄԶ. (1757), դեկտեմբերի ԺԴ. ...*

45. *52ար եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... Գրեցաւ օրհնութեան նամակս ՌՄԶ. (1757), դեկտեմբերի Դ. ...*

46. *52բ-3ա եւ ըստ սիրոյ օրհնութեան գրոյս Ծանի՛ր... Գրեցաւ գիրս օրհնութեան ՌՄԷ. (1758) եւ ի մայիսի Լ. ...*

47. *53ար Վէ պատէ սէլամու տուալէրէն... [Գրեցաւ Յուին] հայոց ՌՄՒ. (1791), մարտի Ժ. ...*

48. *53բ-4ա Վէ պու տուվանամէ... [Գրեցաւ Յուին] հայոց ՌՄԷ. (1758), մայիսին ԺԲ. ...*

49. *54ա-5ա Եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ... Գրեցաւ... կոնդակս ի ՌՄՀ. (1759) Յուին հայոց, հոկտեմբերի Ի. ...*

50. *55ա-6ա Եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ... Գրեցաւ ՌՄԶ. (1757) ապրիլի Լ:*

51. *56ա-7ա Եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ...*

52. *57ա-8ա Եւ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ... Գրեցաւ սիրոյ եւ վերհաստատութեան առաջնորդական նամակս ի ՌՄԺ. (1761) Յուին, դեկտեմբերի ԺԳ. ...*

53. *58ար Եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ... ՌՄԺԲ. (1763), մայիս:*

54. *58բ-9ա Եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ... Գրեցաւ ժողովարարութեան օրհնութեան նամակս ի ՌՄԺ. (1761) Յուին, յունիսի ԻՀ. ...*

55. *59աբ* Վէ պու տուսաճամէ... *Գրեցաւ պատուիրանի կանօնական գիրս ՒՄԺՍ. (1762) թուին հայոց, ապրիլի Ջ. ...*

56. *60աբ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ... *Գրեցաւ պատգահաւաքութեան գիրս ի ՒՄԺՒ. (1763) թուին:*

57. *60բ-1ա* Եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ պատուիրանի ի ՒՄԺՒ. (1763) թուին. ամէն: Ապրիլի ԻՀ. ...*

58. *61աբ* Յորմէ սիրով ծանիւ Անդրիաճուպօլսոյ Սուրբ Թէոդորոս եկեղեցւոյ համայք հաճաձայ... *Գրեցաւ խրատական եւ կանոնական կոնտակս ի ՒՄԺՒ. (1763) թուին, փետրուարի ԻԲ. ...*

59. *61բ-2բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ շրջաբերական կոնտակս ի ՒՄԺԸ. (1766) թուին, յոգոստոսի ԻԸ. ...*

60. *62բ-3բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ... *Գրեցաւ յորդորանաց, պատուիրանի եւ օրհնութեան գիրս ի ՒՄՊԸ. (1806) թուին, սեպտեմբերի ժԸ. ...*

61. *63բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ... *Գրեցաւ պատուիրանի եւ փոխանորդութեան գիրս ի ՒՄԺԳ. (1764) թուին եւ յուլիսի Ը. ...*

62. *64ա-5ա* Եւ ընդ աստուածապարգեւի, սիրոյ... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ յորդորանաց նամակս ի ՒՄԺԸ. (1766) թուիս հայոց:*

63. *65աբ* Եւ ընդ աստուածապարգեւ եւ շնորհազեղումն... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ պատուէրի նամակս ի ՒՄՊԸ. (1806) թուին եւ մարտի ամսոյ տասին...*

64. *65բ-6բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ... *Գրեցաւ օրհնութեան, սիրոյ եւ յորդորանաց նամակս ի ՒՄԺԳ. (1765) թուին հայոց:*

65. *66բ-7ա* Ձիսուսի Քրիստոսի ծառայի տէր Գրիգոր վարդապետ եւ պատրիարքէ Կոստանդնուպօլսոյ... — *Ծանիք, Իսմայիլու քաղաքին Սուրբ Աստուած|ճշմ|ածնի եկեղեցւոյ համայն քահանա՛յք, իշխա՛նք եւ առհասարակ ժողովո՛ւրդք... Գրեցաւ աթոռակալութեան գիրս ի ՒՄԺԳ. (1764) թուին եւ յուլիսի տասն. եւ այլն:*

66. *67աբ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի, սիրոյ... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ պատուէրի նամակս ի ՒՄԺԸ. (1766) թուին եւ յունվարի ԻԹ.ին (29)...*

67. *68աբ* Վէ պու տուվայի վէ մուհապպէթ նամէ... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ պատուէրի նամակս ի ՒՄԺԸ. (1766)...*

68. *68բ-9բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի, օրհնութեան... *Գրեցաւ քաջալերութեան եւ սիրոյ գիրս... ՒՄԺԸ. (1766), նոյեմբեր Ը.:*

69. *69բ-70բ* Ի տէր Գրիգոր վարդապետէ – *Յորմէ ծանիք լուսաւորչադաւան օրհնեալ ազգդ իմ... Գրեցաւ պատուէրի նամակս ՒՄԺԸ. (1766) թուին:*

70. *70բ-1բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ... *Գրեցաւ աթոռակալութեան գիրս ի ՒՄԺԳ. (1764)...*

71. *71բ-2բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ... *Գրեցաւ... նամակս ի ՒՄԺՋ. (1757) թուին, սեպտեմբերի հինգ...*

72. *72բ-3բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ... *Գրեցաւ... գիրս ի ՒՄԺՋ. (1767) թուին, նոյեմբերի վեց...*

73. *73բ* Ձիսուսի Քրիստոսի ծառայ ի տէր Գրիգոր վարդապետէ... *ի Պոլիս բնակեալ համայն քահանայք, իշխանք եւ առ հասարակ ժողովուրդք... Գրեցաւ... գիրս ի ՒՄԺՋ. (1767) թուին, սեպտեմբերի հինգ...*

74. *73բ-5ա* Եւ ընդ աստուածապարգեւի, օրհնութեան... Կարապետ *վարդապետին վերիվ գնալու գրին օրինակն է:*

75. *75ա-6ա* Եւ ընդ աստուածապարգեւի, սիրոյ... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ փոխանորդութեան, սիրոյ նամակս ի ՒՄԺԷ. (1768) թուին, ապրիլի Ա. ...*

76. *76բ-7ա* Յորմէ ժամանեալ հասցէ գիրս ողջունի... *Գրեցաւ յորդորական եւ յանձնարարական ՒՄԺԷ. (1768), ապրիլի Ա. ...*

77. *77աբ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի, օրհնութեան... *Գրեցաւ նազրութեան նամակս ՒՄԺԷ. (1768), մայիսի ԻԹ. ...*

78. *77բ-8բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի, օրհնութեան... *Գրեցաւ սիրոյ, յորդորանաց եւ խրատու գիրս ի ՒՄԺԷ. (1768) թուին հայոց, յուլիսի Ա. ...*

79. *78բ-9ա* Եւ ընդ աստուածապարգեւի, օրհնութեան... *Գրեցաւ նոր սիրոյ եւ պատուէրի գիրս ՒՄԺԷ. (1768) թուին հայոց, յունիսի ամսոյ տասնեււթին:*

80. *79աբ* Եւ ընդ սիրոյ ողջունի... *Գրեցաւ սիրոյ եւ միաբանութեան նամակս ի ՒՄԺԷ. (1768) թուին հայոց...*

81. *80աբ* Յորմէ դառնութեամբ հոգւոյ եւ մեղադրանօք ծանիւ ի Ձիսմայիլ քաղաքի բնակեալ Պարխուտար, Մադաթիայ... *Գրեցաւ մեղադրակաց գիրս ՒՄԺԷ. (1768), յունիսի մէկ...*

82. *80բ-2ա* Եւ ընդ աստուածապարգեւի, օրհնութեան... *Գրեցաւ... ՒՄԺԷ. (1768) թուին եւ յուլիսի ամսոյ Իե. ...*

83. *82ա-3ա* Եւ ընդ աստուածապարգեւի, օրհնութեան... *Գրեցաւ սիրոյ եւ պատուէրի գիրս ի ՒՄԺՋ. (1767) թուին հայոց եւ յոգոստոսի Իե. ...*

84. *83ա-4ա* Հայրութեան Ոյ զգիրն...

85. *84աբ* Յորմէ սիրով եւ աստուածային օրհնութեամբն ծանիւ, Սուրբ Գէորգ եկեղեցւոյ համայն դասք...

86. *84բ-5բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ դատապարտութեան եւ յորդորանաց գիրս ՒՄԺՀ. (1769) թուին, սեպտեմբերի մէկ...*

87. *85բ-6ա* Յորմէ ընծայի ողջոյն... *առ եօթնից*

եկեղեցւոյն աւագերիցունս եւ առ ծերունի խորհրդական քահանայսդ Եվդոկիոյ աստուածապահ քաղաքին... Գրեցաւ օրհնութեան, պատուէրի գիրս ՌՄԺԹ. (1770) թուին, ապրիլի ամսոյ ԻԸ. ...

88. *86ա-7ա* Սիրոյ գործ է, մտերիմ իմ... *Գրիգոր վարդապետ եւ պատրիարգ, Կոստանդնուպոլիս, ՌՄԺԹ. (1770), յուլիսի ԺԶ.:*

89. *87ա-8ա* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ մխիթարութեան եւ օգտակար խրատու գիրս ՌՄԺԹ. (1770) թուին, յուլիսի Ի.:*

90. *88ա-9բ* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրհնութեան, խրատու եւ ի բարին յորդորման գիրս ՌՄԺԸ. (1769), դեկտեմբերի քսանեւմէկ...*

91. *89բ-90բ* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ սիրոյ եւ օրհնութեան գիրս ՌՄԺԸ. (1769) թուին հայոց, դեկտեմբերի ԻԱ. ...*

92. *90բ-ա* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ խրատական գիրս ՌՄԺԹ. (1770), յոգոստոսի ԺՐ. ...*

93. *91ա-2ա* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան...

94. *92ա-3ա* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ սիրոյ եւ պատուիրանի նամակս ի ՌՄԺԹ. (1770), հոկտեմբերի Ի. ...*

95. *93ա-4բ* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ շրջաբերական յորդորանաց նամակս ՌՄԺԷ. (1768) ուին, յոգոստոս Ժ. ...*

96. *95ա-6ա* Յորմէ եշմարտիւ սիրելութեամբ... *Գրեցաւ սիրոյ եւ պատուէրի գիրս ՌՄԽ. (1791) թուին եւ ի յունիսի Ժ. ...*

97. *96աբ* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ սիրոյ նամակս ի ՌՄԻ. (1771) թուին, սեպտեմբերի Բ. ...*

98. *97աբ* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրհնութեան, խրատուց եւ յորդորանաց նամակս ՌՄԷ. (1768), յուլիս ԺԶ. ...*

99. *97բ-9ա* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ յորդորանաց գիրս ՌՄԺԸ. (1769), յոգոստոսի Գ. ...*

100. *99ա* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *ՌՄԺԹ. (1770) թուին, յուլիսի ամսոյ մէկ:*

101. *100ա-1ա* Որոց զկնի յայտնի լիցի... *Գրիգոր վարդապետ, ՌՄԺԹ. (1770), յունվարի ԻԶ.:*

102. *101աբ* Ցիրափ յարգութեան ձեռոյ զնանգստութիւնն... *ՌՄԺԹ. (1770) եւ յունիսի ԺԷ. ...*

103. *101բ-3ա* Յորմէ սիրով, ողջունիս...

104. *103բ-4բ* Յորմէ սիրոյ ողջունիս...

105. *104բ-5ա* Ցիսուսի Քրիստոսի ծառայ Գրիգոր վարդապետս... *Գրեցաւ... գիրս ՌՄՀ. (1771) թուին եւ ի յունուարի Ի. ...*

106. *105բ-6բ* Գիտեմ, զի գիտես դու... *Գրեցաւ ըստ սպեղանեաց կարգի յարմարեցեալ գիրս ՌՄՀ. (1771) եւ ի յունիսի Ի. ...*

107. *106բ-8ա* Լուեալ իսկ է Ոյ յաղագս եղիազար պետի գալստեանն...

108. *108բ-9ա*...տէր եղիազար վարդապետիս եւ արեգիսկոպոսիս սոյն ձեռագրոյ պատճառն այս է... *Այս եղեւ ի ՌՄՀ. (1771), յոգոստոսի ԻԲ. ...*

109. *109ա-10բ* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ վկայական նաեւ պատուէրի ի ՌՄՀԱ. (1772) թուին եւ ի փետրվարի ամսոյ մէկին...*

110. *111ա* Յորմէ աստուածային ամենաուրատ օրհնութեամբն... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ պատուէրի նամակս ի ՌՄՀԱ. (1772) թուին եւ փետրվարի ամսոյ մէկին...*

111. *111ա-2ա* Զան ի յարգութենէդ զծրելն գիր ընկալեալ մեր...

112. *112աբ* Մեծ ի յրտտորեւ կնճռոտ գոյս... *Գրեցաւ մահսպական գիրս ի ՌՄՀԲ. (1773) թուին, ի յոյն սեպտեմբերի...*

113. *112բ-3ա* Ձօրութիւն ձեռագրոյս այս է, որ ես՝ Աչապահի որդի Մարկոս երէցս... *Գրեցաւ եւ եղեւ պայմանի գիրս ի թուին հայոց ՌՄՀ. (1771) եւ յունվարի ամսոյ Իե. (25)...*

114. *113աբ* Գեղայարգի երջանկիդ տեառն եղիազարու աստուածաբան պետի... *Գրեցաւ ՌՄՀԲ. (1773), սեպտեմբերի հինգ...*

115. *113բ-4բ* Ի սգատր եւ ի տրտմաթախիծ անբաղդ ծակոբոս... *Գրեցաւ տրտմալի գիրս ի մխիթարութիւն ձեր ՌՄՀ. (1759) թուին, յուլիսի տասն:*

116. *114բ-5բ* եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ շնորհաստաւած օրհնութեան գոյս այսորիկ...

117. *115բ-6բ* եւ զկնի ողջունաւորութեան... *ՌՄԺԸ. (1769) թուին, յոգոստոսի ԺԷ.:*

118. *116բ-8բ* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրհնութեան եւ յորդորանաց գիրս ի թուին հայոց ՌՄԺԸ. (1769), յոգոստոսի ամսոյ տասնեւեօթն...*

119. *118բ-9ա* Ահ ի ոչ հետեվիլ իւրաքանչիւր ունեմ... *Այս գիրս յիսմայիլ գնաց, սակայն տարեկան թիւն չի կարացի գտանել, որ գիրն եւս գրիչէ:*

120. *119ա-20ա* Այլ եւ զկնի համարժանի բազմաց մեծատաւաց... *Գրեցաւ ի թուին ՌՄՀԲ (1173), յունիսի Ժ...*

121. *120աբ* Աստուածապարգեւ օրհնութեանց նամակին... *Գրեցաւ ի ՌՄՀԲ. (1173) թուին, յոգոստոս Ժ. եւ Ջ. ...*

122. *120բ-1ա* Յորմէ սիրով եւ աստուածային ամենաուրատ ողորմութեամբն ծանիմ, Ղուլումեոյ հաժայն էսնաֆի...

123. *121ա-2ա* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհ-

նութեան... *Գրեցաւ օրինութեան, սիրոյ եւ պատուէրի գիրս ՌՄՒ. (1771) Յունին եւ ի յունիսի Ժ. ...*

124. *122ա-3բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ խրատական գիրս ի ՌՄՒԱ. (1772) Յունին եւ ի յունիսի է. ...*

125. *123բ-4բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրինութեան, սիրոյ եւ յորդորանաց նամակս ի ՌՄՒԱ. (1772) Յունին եւ ի յունիսի ամսոյ Ժ. ...*

126. *125աբ* Յորմէ սիրոյ ողջունիւ եւ աստուածային օրհնութեամբ ծանիւք: Եւտրկիոյ տիրախնամ խաղալի սրբասնունդ բոլոր հաճոյիւ, բարեպաշտօն իշխանաւ... *Գրեցաւ պատուէր գիրս ՌՄՒԱ. (1772) Յունին եւ ի սեպտեմբերի ամսոյ Ե. ...*

127. *125բ-6ա* Եւ զկնի հարցանելոյ բարեկամաբար զողջունսն... Գրիգոր *վարդապետ: ՌՄՒԱ. (1772), հոկտեմբերի Ի. ...*

128. *126աբ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ պատուէրի գիրս ՌՄՒԱ. (1772) Յունին, հոկտեմբերի Ի. ...*

129. *126բ-7ա* Յորմէ սիրոյ ողջունիս... *Գրեցաւ... յորդորանաց գիրս ՌՄՒԲ. (1773) Յունին եւ ի փետրվարի Բ. ...*

130. *127ա-3ա* Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրինութեան եւ Մուխթաչայի կոնդակս ի Յունին ՌՄՒԲ. (1773), սեպտեմբերի Ե. ...*

131. *128ա-9բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրինութեան եւ պատուէրի նամակս ՌՄՒԲ. (1773) Յունին եւ ի սեպտեմբերի Իե. ...*

132. *129բ-30ա* Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ սիրոյ եւ յորդորանց գիրս ՌՄԺԷ. (1768), հոկտեմբերի Ի. եւ Դ. ...*

133. *130ա-2ա* Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան...

134. *132ա-5ա* Յորմէ գոռովագութ հայրականաւ խնամով... *Գրեցաւ խրատու եւ պատուէրի գիրս ՌՄԺԷ. (1768) Յունին եւ ի հոկտեմբերի տասնեւհինգ...*

135. *135բ* Յորմէ ողջունիւ եւ օրհնութեամբ ծանիւ ՅեզնՅիմխոռ հաղարին հաճոյիւ, իշխանի եւ բոլոր ժողովուրդ... *Գրեցաւ պատուէրի գիրս ՌՄԺՓ. (1770), դեկտեմբերի ԺԴ. ...*

136. *135բ-7բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրինութեան, սիրոյ եւ պատուէրի գիրս ի ՌՄԺՓ. (1770) եւ ի փետրվարի ամսոյ Ժ. ...*

137. *137բ-8ա* Գոռովագթոյ հայրութեանդ...

138. *138ա-9ա* Յորմէ հասցէ գիր ամիծից եւ բանադրանաց...

139. *139ա-40ա* Յանձնէ եղկելոյս եւ սուրբ արժանաւոյն իմոյ...

140. *140ա-3բ* Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան... *Գրեցաւ օրինութեան եւ յորդորանաց եւ իմատատիկական կոնդակս ՌՄՒ. (1801), յունվարի Ա. ...*

141. *144աբ* Յորմէ ժամանեալ հասցէ գիր օրհնութեան... *Գրեցաւ օրինութեան եւ կանոնադրութեան եւ պատուէրի կոնդակս ի ՌՄՃԳ. (1794) Յունին հայոց եւ յուլիս ամսոյ Է. ...*

1752-1806 թթ. Կոստանդնուպոլսից առաքուած պատրիարքական նամակների, կոնդակների, շրջաբերականների պաճէնների են: Էա-66բ՝ Յակոբ արքեպիսկոպոսի, իսկ 66բ-144բ՝ Գրիգոր արքեպիսկոպոսի նամակներն են. ուղղուած են տարբեր քաղաքների, եկեղեցիների, քահանաների, առանձին մարդկանց: Նամակների մի մասն անհասցէ է, մի քանիսն էլ՝ հայատառ Թուրքերէն (53աբ, 53բ-4ա, 59աբ, 65աբ) են:

Դ. *145ա-52ա* [Կոնդակ] – *ՈՀ եւ ՈՀ* աղեաց գալարելոյ... *Գրեցաւ օրինութեան եւ յորդորանաց եւ իմատատիկական կոնդակս ՌՄՓ. (1801), յունվարի Ա., առ դրան Սրբոյ Էրուսաղէմայ հրաշալի աթոռոյն:*

Էրուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց վանքի նիւթական ծանր կացութեան, նրան գրամագլուխ օժանդակելու անհրաժեշտութեան մասին:

Տե՛ս Յասմիկ Ստեփանեան, Յուցակ հայերէն ձեռագրերի հայատառ Թուրքերէն նիւթերի եւ հայատառ Թուրքերէն ձեռագրերի, Երեւան, 2008, էջ 54:

ՅԻՇԵՂԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՈՒՅՑ

1ա (Ստացողի, ԺՓ. դ., շղագիր) Ընդ ձեզ եւ երկնաւոր խաղաղութիւն յԱստուծոյ Հօրէ ամէնակալէ եւ ի Տեառնէ ուսէ Քրիստոսէ եւ ի Հոգւոյն Սրբոյ կենարարէ, եւ առատածաւալ պարգեւատուէ եւ ամենունա շնորհաբաշխ բարերար մարդասիրէ, որ հեղաւ ի սուրբ վայելչագարդ մայրաքաղաքս Յերուսաղէմ, ուստի տարածեալ օրհնեցան բոլոր ամ[ենայն] տիեզերք եւ եւս միշտ եւ հանապազ եւ ամենայն ժամու գեւսօրէն յորդահոս անսպառ խաղացմամբ եւ աղբերաբար առատապէս ծաւալմամբ հեղեալ ծաւալեսցի, եկեսցէ իջցէ ի վերայ ձեր եւ օրհնեսցէ զձեզ զամենեսեան, հոգւով եւ մարմնով, տամբ եւ բոլոր ընտնեօք, որդովք եւ դստերք, զարմօք եւ զաւակօք, ընչիւք եւ ապրանօք, սիրիկօք եւ բարեկամօք, հոգով եւ ջրով, աւազ եւ տարօք, վարօք եւ ջաստակօք, այգեստան եւ անդաստանօք, եւ ամենայն բարեաց արտար գոյականօք, սկիզբին որոյն եւ ի կատարածի նորին, կրկին կենօք եւ երկու աշխարհօք հղիցի միշտ աստուածային անճառելի օրհնութիւնն եւ անհատակուն բիւր բարութիւնն եւ առատապարգեւ գթութիւնն եւ ողորմութիւնն ի վերայ հոգոց եւ մարմնոց ցերոց, եւ այնու օրհնեսցէ զձեզ բարեաւն նատուած, որ ազ երկը անցանէ ա[ն]գրաւ յաւիտեանիւ. ամէն: Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութիւն գրոյս ծաներուք վերոգրեցեալ օրհնեալ զաւակունք մօրս լուսոյ՝ Սրբոյ Յերուսաղէմիս, ՈՀ, ՈՀ: Դեկտեմբերի 18ին ստացայ զայ տետրակս ի վայելս իմ, յունիսին 30 9000:

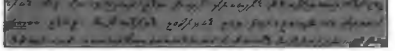
Նշումի՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկ «Նամականի, 4», ևա՝ «Ձ[եռ] 227/2614, 1762 – Մ[ատեռոպ] եպ[իկոպոս]»:*

2615

ԳՐԻԳՈՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆ, ՃԱՌԱՔ ԱՌ ՆԱԽԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՏՓխԻՍ՝ Ստեփաննոս Դպիւռճօղլենց՝ ՍՏՈՒՅՈՐ՝ Կարապետ արճեպիսկոպոս։

Թերթ՝ 92+2 (երիցս՝ թ. 30) չգրուած՝ 1ա-2բ, 5բ, 30գ, 91բ-2բ (գոչի էջակալում՝ 1-178, ուր է՝ 3ա-91ա)։ ՊՐԱԿ՝ 12+2x 8+2x 10+4+1x7 (6՝ 10)+2x6+16+2։ Նիւթ՝ թուղթ, ճնշադրոշմով՝ թ. 1-37 (ոճաւորուած բազմանկիւն շրջանակ, ուրի ներսում՝ «SUPERFIN». թ. 37-44՝ բոլորակի մէջ գինանշան՝ երկգլխանի թագակիր առիւծ, ներեւում ճիւղեր եւ մակագրութիւն՝ «Ղ. Ե. Ծ. Թ» թ. 45-91՝ բոլորակի մէջ թագազարդ երկտող բոլորակն, ուրի ներսում էր՝ E3C, տակը մակագրութիւն՝ «E3 C: B. Г. Л. У. Е. Сергиевской»։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 26x20,3։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (21x22,5)։ ԳԻՐ՝ շղագիր (նմոյշ՝ 8ա)։ ՏՈՂ՝ խառն՝ 24-31՝ ԿԱՋՄ ծաղկաթուղթ, մչկի եւ կազմի անկիւնները կաւոիր կաշի, միջուկը առուտրաթուղթ. աստառը թուղթ. լուսանցակողերը՝ կապոյտով ցօղուած՝ ՊՈՀՊԱՆԱԿ՝ Ա + Բ, դեղնաւուն թուղթ, չգրուած՝

Նմոյշ 8ա

ՎիճԱԿ՝ բաւարար. կազմի մչկի կաշին մաշուած, թանաքի թթուայնութիւնը բարձր։

ՌՄՂՔ. – 1850

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա-91ա Գրիգորի Աստուածաբանի Առ նաւարկութիւնն։

Տե՛ս նեղ. 823, 1ա-171ա։ *1/3ա-7ա: 2/7բ-12ա: 3/12ա-17ա: 4/17ա-20ա: 5/20ա-2ա: 6/22ա-9բ: 7/30ա-4բ: 8/34բ-66ա: 9/66ա-79բ: 10/79բ-86բ: 11/86բ-91ա:*

Լուսանցներում տրագրութիւններ, լրացումներ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁԻԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

91ա Ի վայելումն Նորին բարձր սրբազնութիւն տեառն Կարապետի սրբազան արքեպիսկոպոսի եւ առաջեւթ, աշխատասիրեալ արտագրեցի զայս ի յօրինակէ խոնարհ ծառայ Նորին Ստեփաննոս Դպիւռճօղլենց ի 20ն մայիսի 1850 ամի, ի ք. Տիխխա։

ԿՆՔՎԱԴՐՈՇՆ՝ *պհպնկ Ա՛ա սեւով շրջանակ, մէջը թագազարդ գինանշան, եզրերին՝ “ Печ. Ахалцыхской градской полиции”։*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջբին փակցուած թերթիկին՝ «Գր. Աստուածա[բանի ճառք առ նաւարկութիւնն)», Ա՛ա՝ «Հ[ին] 219/63, Հ[ին] 229/2615, 1850 - Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2616

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(Բաղկացած է 2 տարբեր ձեռագրերից)

ՌՄԺԶ. – 1767 կամ յետոյ

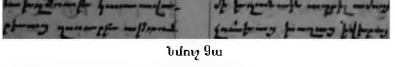
Թերթ՝ 127 ԿԱՋՄ դոշմազարդ բաց շագանակագոյն կաշի, միջուկը աստառաթուղթ՝ ՊՈՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Գ-Դ՝ չգրուած թուղթ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռանմիկի կամ «REAL»։

ՎիճԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, կեղտոտուած, Ա. փեղկի աստիճ եզրի կաշին՝ թափուած, աստառ չունի։ Երկու ձեռագիրն էլ, ճոռոմնաթար, գրուած են նոյն գոյի ձեռով՝

ՁԵՌԱԿԳՐ Ա.

ԺՐ. դ.

Թերթ՝ 75 (ը 1-75 ունի գոչի էջակալում 1-142, ուր է՝ 1ա-72բ) չգրուած՝ 72բ, 74ա-5բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-2x12+3։ Նիւթ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռանմիկի։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 26x19,5 ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (20x14)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմոյշ 9ա)։ ՏՈՂ՝ 25։

Նմոյշ 9ա

ՎիճԱԿ՝ բաւարար. թ. 72՝ վնասուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-73բ* Վիպասանութիւն պատմութեան վասն գալստեան իմոյ ի Սուրբ էջմիածին եւ վասն վախճանի Աբրահամու արքազան կաթուղիկոսին Քաղիչեցւոյ՝ ղիտին Տարօնոյ, եւ վասն անցիցն եւ վրտակրութեան իմոյ, եւ վասն գալստեան Թաւմազ խանին ի կեղճէ, ի Կարս եւ Ախալցխա, եւ վասն պատերազմին եղելով ընդ օսմանցիս ի դաշտն Եղուարդայ եւ զրաւ նորին

Տե՛ս նեղ. *1674, 6ա-63բ: ա/1աբ: բ/1բ-2բ: գ/2բ-3բ: դ/3բ-4բ: ե/4բ-5բ: զ/5բ-7ա: է/7ա-8բ: ը/8բ-9ա: թ/9ա-բ: ժ/9բ-10ա: ժա/10ա-2ա: ժբ/12ա-բ: ժգ/12բ-3բ: ժդ/13բ-5բ: ժե/15բ: ժզ/16ա-7ա: ժէ/17ա-8բ: ժը/18բ-9ա: ժթ/19ա-20ա: ի/20աբ: իա/20բ-1ա: իբ/21ա-2ա: իգ/22ա-3բ: իդ/23բ-5ա: իե/25ա-6բ: իզ/26բ-9ա: իէ/29ա-30ա: իը/30ա-1բ: իթ/31բ-3բ: լ/32բ-4բ: լա/34բ-5ա: լբ/35ա-6բ: լգ/36բ-9բ: լդ/39բ-40բ: լե/40բ-2ա: լզ/42ա-3ա: լէ/43ա-4բ: լը/44բ-6ա: լթ/46բ-8բ: խ/48բ-50ա: խա/50աբ: խբ/50բ-3ա: խգ/53ա-4ա: խդ/54ա-6ա: խե/56աբ: խզ/56բ-8ա: խէ/58ա-60ա: խը/60ա-3ա: խթ/63ա-4ա: ծ/64ա: ծա/66ա-9ա: ծբ/69ա-70ա: ծգ/70ա-2ա:*

Յաւելեալ ունի «Յանկ վիպասանութեան»՝ 73աբ:

Տե՛ս Աբրահամ Կրետացի, Պատմութիւն, Երեւան, 1973, նեղ. Շ:

— 72ա Հայատառ թուրքերէն 3 քառեակ։

Նադիր շահի օրոք հատուած ոսկեդրամի, կնիքի, յաղթանակի գրութեան հայատառ պարսկերէն տարբերակները՝

ա. *Միգալ ինէ*

Միգքէի պէր գէր քեարթ նամի սալթանաթրա դէր ճիհան,

Շահեդին նադիր Ղուլի Խքենդերի սահիպգրան։

(PwնաC) ոնսC ոեվ)

ՅDWok Co Pն...կv վճDյ kpի oq pF ՍC ոեվ)

ՅCpβGdD) olնիvC վկβokDյ նաlկC ջDz

Ձեւակերպումը հետեւեալն է՝

Ոսկու վրա հետեւեալ ձեւակերպումը տուեց իր իշխանութեանը աշխարհում

Հաւատի շահ, Ալէքսանդրի պէս փառաւոր Նադիր Ղուլի։

բ. *Մէօհուրն է*

Նիկինի տէօվլէթի դին րաֆթէ պուդ չուն ազ ճայ

պէնամի Նադիրի Իրան դերար դադ խուտայ

pθճ

ՍDV qC ֆqZ kշF nՕէօ նսk Pկճk նվխյ

ՍClh kCk oCpβ ՅCpսC ՍokDյ ձDնF

կնիքն է՝

Պետութեան փայլը մարել էր, երբ մի տեղից

Աստուած Նադիրի իշխանութեան տակ հաստատեց Իրանը։

գ. *Ֆաթիհելէմէն է*

Փառիշահի մէմալէքի իրան գէլլի սուլհան Նատիրի տէվրան ֆաթիհէ

ոճDնeOէ

ոeNDէ ՅCoճk ՍokDյ ձDeG) ծm ՅCpսC լկDՄճ ջDzkDJ

Ֆաթիհ-նամէն (Յաղթանակի գրութիւն) է

Իրանի երկրի շահ, Աստծո ստուեր, միշտ յաղթող Նադիր։

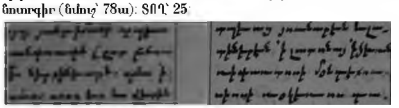
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Ասա՝ «գգգրիչ»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Մէջքին փակցուած թերթին՝ «Աբրահամ կաթողիկոսի Կրիտացւոյ Պատմագրութիւն», Ասա՝ «N 239/2616, ԺՀ., Մ. եպս.», «Ի գրեաց Սարգիս արքեպիսկոպոսի Ջուղայեան, Աբրահամ կաթողիկոս Կրետացի»։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ՌՄԺՁ. – 1767՝

Թերթ՝ 52 (բ. 76-127). չգրուած՝ 125բ-7բ. ՊՐԱԿ Ա-Ժx12 (Գ, Դ՝ 13)+2: Նիոթ՝ թուղթ, լուսազծերով եւ լուսադրոշմով՝ հոսանքիկ՝ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26x19,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (20x14): Գիր՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 78ա): ՏՈՂ՝ 25:

Նմուշ 78ա

Վիճակ՝ բաւարար. բ. 100՝ վնասուած, պեղ. Գ՝ պատռուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բ. *76ա-125ա* Վէմ գայթակղութեան, շարադրեցեալ յԻլիայ Միհեաղիսէ եպիսկոպոսէ Քալավրիացւոյ վիճակի, ի խնդրոյ ուրումն իշխանի, եւ թարգմանեցեալ ի յունացն ի հայս յամի տեառն 1767 եւ Հայոց ՌՄԺՁ. (1767), իսկ յունվարի 31:

– *76բ-125ա* Վէմ գայթակղութեան, այսինքն՝ սկիզբն եւ պատճառ պատառման երկուց եկեղեցեացն արեւելականի եւ արեւմտականի – *հնդրեցեր յինէն, ով իշխան փառաւորագոյն... Ահա այսպիսի կերպիւ մեայ մինչեւ ցայսօր պատառումն ընդ մէջ եկեղեցեացն, որ եւ միացուցէ անկոյծ կապիւ՝ շնորհ աստնաստուրբ Հոգւոյն. ամէն։*

Լուսանցներում այրւական թուահամարներով բաժանուած է 1-57 հատուածների։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս Տիտղոսաթերթ 76ա. սա կարելի է համարել եւ՛ որպէս թարգմանիչ-գրչի, եւ՛ որպէս գրչի յիշատակագրութիւն, ըստ այսմ էլ՝ գրչութեան թուականի հարցականը։

ՆՇՈՒՄ՝ *Գա՝ «105 Թումայ», Դա՝ «109, 53-54 փափերու»։*

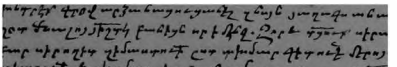
2617

ԿԻՐԱԿՈՍ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅ

ժէ. դար

Թերթ՝ 105 (գրչի էջակալում 1-211, որ է 1ա-105ա): ՊՐԱԿ Ա-ԺxI2 (Ա, Գ, Ջ՝ 10, ժ՝ 3): Նիոթ՝ թուղթ լուսազծերով եւ լուսադրոշմով՝ ոճաւորուած բոյորակ, որի ճեղուում նեռի թաթերին կաճեցած ինչ որ կենդանի: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25,2x17,8: ԿՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (21x13,5): Գիր՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 30ա): ՏՈՂ՝ 31-32: ԿԱՋՄ՝ դռոշմազարդ սեռ կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ. աստառը դեղնաւուն թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+ԲԳ, դեղնաւուն չգրուած (ԲԳ) թուղթ, լուսազծերով եւ լուսադրոշմով՝ երկու ճիւղ, որոնց միջեւ «M», նման՝ թագ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՁՈՒԹԻՒՆ – *Ջարդալիր* թոչնագիր, կենդանագիր:

Նմուշ 30ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, վնասուած, Ա. վերկի կաշին ստորին մասում մասամբ ետծուած-պոկուած, անկիւնների կաշին մաշուած-թափուած, լուսանցակողերը՝ մասամբ գունաթափ, թ. 23՝ հիմից մասամբ անջատ, թերթերին խոնաւութեան եւ ապրուսաածութեան գունագոյն հետքեր, մասնակի նորոգուած ժԹ. դ-ում:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-105բ Համառօտ պատմութիւն ժամանակագ ի սրբոյն Գրիգորէ մինչեւ զյետին աուուս թեւագեայ, արաբեալ Կիրակոսի ընծաբեալ վարդապետի ի մեծաճոչակ ուխտն Գետկայ

Տե՛ս ձեռ. *1518, 181ա-260բ*: Նախերգան/*1ա-2բ*: ա/*2բ-30ա*: բ/*30ա-40բ*: գ/*40բ-2բ*: դ/*42բ-3բ*: ե/*43բ-7ա*: զ/*47ա-8բ*: է/*48բ-9ա*: ը/*49ա*: թ/*49բ-51ա*: ժ/*51ա-4ա (այս գլուխը բաժանուած է երկու մասի՝ 51ա-3բ, 53բ-4ա)*: ժա/*54ա*: ժբ/*54բ-5բ*: ժգ/*55բ-7ա*: ժդ/*57ա-8բ*: ժե/*58բ-9ա*: ժզ/*59ա-60ա*: ժէ/*60ա*: ժը/*62բ-2ա*: ժթ/*62ա*: ի/*62բ-4ա*: իա/*64ա*: իբ/*64բ-6ա*: իգ/*66ա*: իդ/*66բ-9բ*: իե/*69բ-70ա*: իզ/*70ա*: իէ/չի՛բ: իը/*71ա*: իթ/*71բ-3ա*: լ/*73ա-4ա*: լա/*74ա*: լբ/*74բ-5բ*: լգ/*75բ-6բ*: լդ/*76բ-7ա*: լե/*77ա-8բ*: լզ/*79ա*: լէ/*79ա-80ա*: լը/*80ա*: լթ/*80բ-1ա*: խ/*81ա*: խա/*81բ-2ա*: խբ/*82ա-4ա*: խգ/*84ա-7բ*: խդ/*87բ-8ա*: խե/*88ա-9ա*: խզ/*89ա*: խէ/*89ա-90ա*: խը/*90ա-2ա*: խթ/*92ա*: ծ/*92բ-4ա*: ծա-ծբ/չի՛բ: ծգ/*94ա-5ա*: ծդ/չի՛բ: ծե/*95ա-6ա*: ծզ/*96ա*: ծէ/*96բ-7բ*: ծը/*97բ-9բ*: ծթ/*99բ-101ա*: կ/*101ա-2բ*: կա-կգ/չի՛բ: կդ/*103ա*: կե/*103-5բ*:

Ձեռագրում առկայ գլխակարգութիւնը մայր օրինակի եւ տպագրի գլխակարգութիւնը չի համապատասխանում հիմնականում ձեռագրում որոշ գլուխների բացակայութեան պատճառով:

Տե՛ս Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն Հայոց, Երեւան, *1961*. Աեռ. *g*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԿ

62բ Տէ՛ր Յիսուս, ողորմեա՛յ կրչիս:

74ա Տէ՛ր Յիսուս, ողորմեա՛յ այս գրչիս իմում:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

Պիսպ. Աա. (1837 թ., չղագիր) Կիւրակոս պատմագիրս այս է պայծառափայլ կնեաց Իւան Չալաար[ի]-

չին՝ ողորմած տեառն իմոյ, զոր ետ ինձ ընծեռնուլ ի կենդանութեան իմում, եւ գկնի մահուանս է կրկին ընդ իւր բարձր իշխանութեան: Ս. վարդապետ, միաբան Սանահնի սրբոյ վանից: *1837*, ի 4 յուլիսի: Ս. վարդապետ, միաբան Սանահնի սրբոյ վանից:

ԿՆՔԱԳՐՈՇՄ՝ *1ա, 105բ. սեւով ութանկիւն շրջանակ՝ «ՋՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՒԻՑ / ՄԱՀՏԵՍԻ ՏԷՐ / ԱԲՐԱՀԱՄ՝ ՌՃՁԶ. (1737)»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «ասորի, սուրմակ բրքիշու թուէլս», 84բ՝ «Հատ., ՁՁԶ. 33», 105բ՝ «գդգդեգէրթժիլխծկճդ»:* «*Աատուած մի՛ ասցէ ա երկրում, որ խէր բան լիւն այս անում գրչն իւրհանց խեա/// ուրն գավալչի նման, ամայ ուր գաս/// ուրիշի գրել տայ խաւատն պահի/// իէչ/// մանիչէ, Տարածիչ՝ սուրբ հրեշտակ եղբայր/// սուրբ հրեշտակ եղբայր/// ելի, սուրբ հրեշտակ եղբայր///, սուրբ հրեշտակ, պահապան լ՛ր ծառայի Աստուծոյ Բարսեղ:*

105բ Վրաչերէն. ԺԹ. դ., մեհեդուիի, 1ա. «ՃՈՐՋՈՐՑԱՆ ՇՐՋՑՃՈՐՑԱՆ» «ԵՐԿՈՒԹԱՍԱՆԵԳՈՂԱՆ ՆԵՐՔԱԾՈՒԹԻՒՆ», 105բ. «ᲘᲔᲖᲣᲡᲛᲔ ᲥᲠ ᲘᲛ/// ᲥᲕᲔᲧᲜᲐᲓ / ᲨᲝᲛ ᲨᲐᲠᲐᲚᲔᲚᲗᲐᲗᲝᲡ ᲐᲠᲘᲡ ᲔᲡ ᲬᲘᲒᲜᲘ» «Տէր երբ/// Շիո Շարագութիաէ է այս գիրք» (ըստ Բեռնար Ուսիէլի):

ՆԿԱՐԱԳՓՈՐՁ՝ *49բ՝ թռչուն, 104բ՝ կենդանի ինչ, հովազ:*

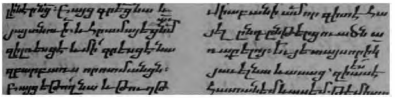
ՆՇՈՒՄ՝ *Աա՝ «Հ[ր] 243/2617, ԺԷ. դ.»:*

2618
Ա Ր Ա Ք Ե Լ Ո Ց

ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Գրիգորիս երէց: ՍՏԱՑՈՂ՝ նաչատուր աբեղա.:

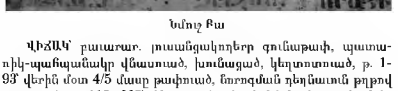
ԹԵՐԹ՝ 272. չգրուած՝ 1բ, 9բ, 10բ, 104բ, 272բ: ԳԼՈՒԽ՝ Ա-ԻԸ×12 (Ա, Ա, Ի, ԻԸ՝ 10, Ը՝ 11, ԺԸ՝ 5): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 25,5×19,8: ԳԻՐՔԻՒՆ՝ երկսիւն (19×14): ԳԻՐ՝ բոյորգիր (նմուշ՝ 127ա): ՏՈՂ՝ 29: ԿԱԶՄ՝ դոյմագաղոյ շագանակագոյն կաշի, դոմնակով, միջուկր տախտակ. աստառր դոյմագաղոյ շագանակագոյն կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ ԱԲ ՝ ԴԵՂ. դեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ի դ.):

Նմուշ 127ա

ՄԱՆՐԱՆԿՈՒԶՈՒԹԻՒՆ – ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 110բ, 141բ, 168ա, 185բ, 199ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, թռչնային: Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճաճղուցագիր, թռչնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

ՊԱՏԱՒԻՒՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան բստ Մատթէոսի, ԺԲ. 4-11, 14-20: Թ. դ.: Բ՝ սկզբ., ստացուած մէկ թերթի ընդլայնակի ճատուով, եզրաճատուած՝ քնագիրր վնասուած: Մազաղաթ, 23,5×18,3, երկսիւն (19,5×17), բոյորգիր երկաթագիր (նմուշ՝ Ա), տող՝ 9-11: Կաղապ՝ Ա բ-Ա ա. «[Բայց միայն] հաճաճայից... [եւ զպատուոյգն] առկայծեալ»:

Նմուշ Ա ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցակողերր գունաթափ, պատռիկ-պատռպանակր վնասուած, խումացած, կեղտոտուած, թ. 1-93՝ վերին մօտ 4/5 մասը թափուած, մորոզման դեղնաւուն քղթով լացուցած, թ. 115, 265՝ վնասուած, թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան զանազան հետքեր. մորոզուած Ի. դ.ում, վերակազմուած է ինչ ու նոր կաշիով, նոր կազմաստառով:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-202բ* [Եւսեբի Պամփագիրէ եկեղեցական]

Տե՛ս ձեռ. 1726, 2բ-151ա: *1/1ա-21բ*; *2/21բ-42բ*; *3/42բ-71բ*; *4/71բ-93բ (վե՛ր ա[ծնո]ւնգս մարդկան եւ [ուս]ուցանեն*

մարդոյ ի հրա[ժարել]: Տպ. էջ 310): 5/94ա-109բ (սկ.՝ «[Ող]բերոյն մարդկան այսոց պղծոց»: Տպ. էջ 357): 6/110ա-40բ: 7/140բ-67բ: 8/167բ-85ա: 9/185ա-98բ: 10/199ա-202բ:*

**104ա «Յայսմ վայրի թուղթ է անկեալ յօրինակին: Եւ զորքանն ոչ գիտեմ»:*

Տե՛ս եւսեբիոս Կեսարացւոյ Պատմագիրք եկեղեցւոյ, Վենետիկ, Մուրք Վազար, 1877 թ.:

Բ. *202ա-43ա* Պատմութիւն Տարօնոյ, զոր թարգմանեաց Ջենոբ Ասորի եպիսկոպոսն

Տե՛ս նաեւ. 1328, 242ա-333բ: ա/203ա-բ: բ/203բ-9ա: գ/209ա-15ա: դ/218ա-2բ: ե/222բ-5բ: զ/225բ-32ա: է/232ա-8բ: ը/238բ-41ա: թ/241ա-3ա:

Տե՛ս տպ. Յովհան Մամիկոնեան, Պատմութիւն Տարօնոյ, Երեւան, 1941:

Գ. *243ա-53բ* Պատմութիւն յաղագս սրբոյ խաչին, որ Հացունեաց կոչի, թէ որպէս դարձաւ ի Պարսից աշխարհէն խաչն աստուածընկալ, եւ մասն ընկալեալ տիկնոջն Սիւնեաց – *Եւ եղեւ յետ [հաղա]րելոյն Մօրկա արքային Հոռոմոց... Իսկ սորա աւուրս յայտնեցաւ սուրբ խաչն, որ ի Վարագ, եւ էր [հ]ովական հայոց Ճ. եւ Բ., եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տպ. տե՛ս «Լրաբեր», 1888/է., էջ 399-404:

Դ. *253բ-6ք* [Մեկնութիւն նշանագրոց Հայոց]

ա. *253բ-4ա* [Տաոմ Հայոց] – *Ա բ գ դ զ Ե ժ. Ադամական են ամենայն իրս... (հմմտ. Աեո. 599, 33ա-4ա).*

բ. *254ա-5ա* [Իմաստ այբուբենից] – *Այս են իմաստք այբուբենիս...*

գ. *255աբ* [Դ. գիրն. Ձայնաւորք] – *Այս գրեաս աւելաւ ի Մեսրոպա... (հմմտ. Աեո. 599, 37ա-41բ).*

դ. *255բ* Ջգրոց մեկնութիւն յօրինակէն իսասցիս. Ո՞վ եհաս գիր Հայոց – *Յորժամ սուրբն Սահակ հայրապետ Հայոց եւ հայերէն եդաւ գպրութիւն... (հմմտ. Աեո. 599, 41բ-2ա).*

ե. *255բ-6ք* Ցաղակս ձայնից, թէ ուսաի գաւա – *Երանելոյն Բարսեղի յաղակս ձայնից... (Աեո. 599, 42ա-6բ)*

ե. *256բ-61ա* [Մովսիսի Խորենացւոյ] Վասն աշխարհագրութեան – *Յաղակս աշխարհագրութեան ոչ ինչ գտանեմք... Ունի եւ բազինս Ք., մինն կոչի Ագէքսանդրոյ, եւ միւսն՝ Կեսարիոյ:*

Զ. *261աբ* [Քաղաքի եւ շինողի նոցա] – *Ամասիայ թագաւորն գՄսխ շինեաց... Կոստանդիանոս Կոստանդնուպօլիս նորոգեաց:*

է. *262ա-71բ* [Վարդանայ Արեւելցւոյ] Աշխարհագոյց է այս

Տե՛ս նաեւ. 20, 251ա-7ա: ա/262ա-3ա: բ/263աբ: գ/263բ-7բ: դ/267բ-71բ:*

**264բ «Անմեղադիր լինիք, Ծ. օրինակ կայր առաջի. մինուսն կայր՝ Բ.սուսն չկայր, Բ.սուսն կայր՝ Ա.ուսն չկայր»:*

Տե՛ս Աշխարհացոյց Վարդանայ վարդապետի, Փարիզ, 1960:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

22ա Ջերջանիկ ընդրեալ եւ անանի վարդապետն գաթողական արդի գեպիսկոպոսն գտէր Խաչատուրն յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Աստուած, եւ զգծողս նորա հետ, եւ զծնօղս նորա եւ զայլս նոցա հետ ի դասս արդարոց եւ զիմս նոցա հետ ի դժոխոցն ի զատ եւ արքայութիւնն պէտ:

109բ Ջատացօղ սուրբ գերոցս գեաչատուր Խաչ |110ա| բաբուբապետն եւ գարդի գեպիսկոսպոսն յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ ինձ՝ անարժան Գրիգորիս գծողի, եւ ծնօղաց իմոց եւս եւ առ ամենայն հաւատացելոց Քրիստոս ողորմեսցի. ամէն:

140բ Ջատացող լուսագարդ սուրբ տառիս՝ գերաւնեալն եւ գերաճաշնորհ վարդապետն եւ գարդիեպիսկոպոսն գտէր Խաչատուրն յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Աստուածն ամենայնի. ամէն (նման՝ 185ա, 198բ, 261բ):

167բ Ջերանեալն եւ զգարդարեալն ամենայն առաքինութեամբ եւ պէսպէս աստուածազարդ շնորհօք լցեալն գտէր Խաչատուր վարդապետն եւ գարդիեպիսկոպոսն՝ գստացող աստուածաբոյս տառիս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Աստուածն ամենայնի. ամէն: Եւս առաւել անարժան Գրիգորիս գծողի մեղաւոր իրիցի Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ինձ եւ իմ ծնօղացն. ամէն:

271բ Ալլ եւ գհոգեւոր գաստ կրօնաւորական եղբարցս, մանաւանդ թէեւ գհայրս գմիաբնացեալսն ի տանդ, գհեռացեալս յընդանեաց եւ ի մեկնեալս աշխարհական հոգոց՝ գսիրոյդս սրբութենէդ եւ գեղբայր առաքինութենէդնց օրհնեսցէ Քրիստոս Աստուածն մեր եւ պահեսցէ անթառամ ծաղկօք վարուց սրբութեան, ի պատիւ, ի փառս եկեղեցոյ եւ ի յամօթ բանսարկուին, եւ յետ աստեացս ընդ ճգնաւորացն գասակից եսցէ: Նա եւ համշիրակ եղբարցս գասս սրբազանիցդ գգրոց աշակերտեալ անձինդ, որ ծարաւիդ էք ի ջրոյն կենաց, տացէ ձեզ ինքնին բմբռել գտիս փաւիդութեան, մինչ զի եղիջիք իւրաքանչիւր ի շնորհաց հոգւոյն բաժանեալ, որով անմահաց ըստ յաղթանութենեան տան ջուր կենդանական իմաստից, անաղտ բղխմամբ պարապայից եւ երկար ամօք կրթիլ ձեզ ի մամուլս առաքինութեան եւ ի հրահանգս իմաստից, ժամանիլ ի բարիոք աւարտն, ի փառս հանդերձեալ կենաց. ամէն: Ալլ եւ քահանայք եւ փակակալք եղիցին արթունք եւ պատրաստք լապտերօք բարեգործութեան, զի գալ փեսային արժանաւորին մարից առագաստին. ամէն: Ալլ եւ գկամարակապ հաստատութիւն եւ անդրթուելի գօրութեամբ կացցէ դշխոյ ընդ աջմէ Քրիստոսի ի հերքումն դիւաց, ի բժշկութիւն հիւանդաց/// (թափուած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՈՒՅՑ

272ա (ԺՀ դ., անարուեստ նոտրգիր) Մայիս Ժ. օրում տէր Յակոբ եկաւ իմ տուն մինչեւ մէկ տարի

վաղդայ ե. դուրուշ քրայ, Ա. դուրուշ հասաւ է. շահ ժամ ԻԳ. (23) փարայ էվ ԺԳ. (13) փարայ հղ Ը. վոխլ, Բ. լիդր ալուր:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Գա՝ «Աւաքել, Յակոբ հան, 10ա (շղագիր) ա//// իւղ/// ուն օձէ/// Քրիստոս ֆագա/// հայ արքայ/// երկնից մեյմինիկի (?) ողորմեայ մեզ կեցուցիչ: Հաւիկ մի պայծառ տեսի աննմանն: Հաւուն, հաւուն արդնացեալ, դիտելով զհեթանոսս, Հայնէր Հայ[ն]էր տատրակի սիրայնոյն սիրեցիր: Դարձ՛ր դարձ՛ր սոմմայի հօժանեաւս իմ: Եա՛ Լատեփա[նոսս] գրեցի այս գիրս»: 104ա՝ «Նոյն ընագրի 5 տող արտագրութիւն յետագայ ձեռքով», «Յայսմ վայրի ֆուղթ է անկեալ յօրինակէն: Եւ զորքանն ոչ գիտեմ», 104բ՝ «Հակ եպիսկոպոսաքն, որ էին ի կողմանս Ասիայոյ փութայ պահել զսովորութիւնն, Վարդան վարդապետին յշատատատատատատատատ», 128բ՝ «աբգդեզ, ադու, աբգ, բգդեզէրթ, ի նուաստ Յակոբ էմ է, ի նուաստս աբ, աատբգդգդե», 200ա՝ «ՋՋ», 203ա՝ «եւ ի նրատն, ան, եւ դժոխոց դրունք խորտակացն, ւ ան ին անանանա, աաելուցնա», 203բ՝ «մարգ, անին», 204բ՝ «Քրիստոս Աատուած, Քրիստոս Աատուած մեր, որ որ վասն մե, աարգդեզէրթ, աարգդ, անին, տարգդեզէրթ, անբգդե», 205ա՝ «արգդեզէրթժէթ, տատատատաեեատատաե», 206ա՝ «անին, անանանանանատ, 206բ՝ «քնչ ինիա ինձ ինչ կամիք», 207ա՝ «անին, անինատնին», 210բ՝ «անգրչագիր, անին գրչ», 211ա՝ «անուն Աատուծոյ մի սնե գրչագ գրչար ան», 214ա՝ «անի, աաննննն նննն»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Աա, 1ա՝ «2618», Գա՝ «263/2618», 1ա՝ «ԺԸ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 6բ՝ «Վերակազմուած է հին ու նոր կաշիով, նոր կազմատատատով: Գլխ. վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրեան: Երեւան, 1974 թ.»:*

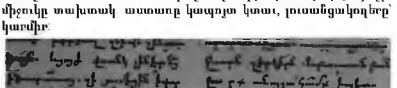
2619
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՀԱԼԼՊ ՌՀԹ. – 1630

ԳՐԻՉ՝ Աստուածատուր սրկ. (1ա-166բ, 181ա-223ա), Առաքել (167ա-81ա)*: ՍՏԱՑՈՂ՝ Արիստակէս վրդ. Խաբեթցի: ԹՈՒՂԹ ԿՈՂՈՐ Մուտա:

* Առաքել գոչի գրած մասը կարող է աւելի քիչ լինել:

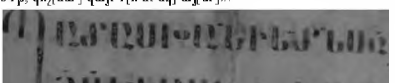
Թերթ՝ 224. չգրուած 52բ-3ա, 223բ: ՊՐԱԿ՝ 1-Ա.-Ի×12 (Ա՝ 10, ԺԲ՝ 11, ԺԹ՝ չի՛, ԺՋ՝ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագ, վրան՝ վեցաթեւ աստղ, վրան՝ մանիկ ՄՆՅՈՒԹԻՒՆ՝ 25×18: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (17,5×12,5): ԳԻՐ՝ նուագիր (նմուշ՝ 7ա): ՏՈՂ՝ 27: ԿԱՋՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ աստառը կապոյտ կտաւ, լուսանցակողերը՝ կաւմիր:

Նմուշ 7ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – *Հ ի մ ն ա կ ա ն՝ 3ա: Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 2ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝* բուսական, թռչնային: *Ջ ա ր դ ա գ իր՝* ճանճացուցիր: *Գ ո յ ն ե ր՝* կաւմիր, կապոյտ, նարնջի:

ՊԱՏԱՒԻՒՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան րստ Յովհաննու, Բ. 10-21, Դ. 1-16 ժ. դ.: Ա8+ԳԴ, ստացուած եռկու կից թերթերի երկայնակի եւ լայնակի հատումով՝ բնագիրը վնասուած: Մագաղաթ, 24,2×17,5, երկսիւն (ԱԲ՝ 17×16,5, ԳԴ՝ 22×12,5, 17), բուրգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ 8ա), տող՝ 11, 15: Կարգաւ՝ Գբ-Գա-Գբ-Աա2-Աբ-Բա-Բբ-Դա-Աա1-Դա2. «Յաւաւ[ագոյն] պաշտե... Ե տբ, կոչ[ես] զայբ ք[ո ու եկ] ա[ւր]»:

Նմուշ 8ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – *Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝* բուսական: *Գ ո յ ն ե ր՝* կաւմիր, կանաչ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, Յակոբ կապիչներն ու զամբեղ րնկած, Ա. եւ Բ. փեղկերին պահպանուած մեսաղէ 2 փականների հատուածներ, լուսանցակողերը՝ գոնթաթի, պատուհի-պիսկ ներբ վնասուած, կեդտոտուած, խոնաւցած, թ. 10-36, 201-2, 211-1՝ հիմից մասամբ պոկուած, թ. 223՝ կէսից երկայնակի կտած-ճանճած, հիմերի մօտ կեղտոտուած, կաբերը բուլացած, թերթերին ապատուածութեան նեշերը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1աբ* [Վկայութիւմ վասն բառոգութեան...] Նախերգամի – *Երանելին միայն հզօրն Թագաւորն... զի կարող լինիցիմ համարձակիլ ի մեկնութիւն սատուածային մատենիս, որ ասէ:*

Բ. *2ա-166բ* [Եպիփանու Կիպրացւոյ Ի սկզբնագիր Աւարածոյ եւ աւետարանական բառոգութեանց, որ ըստ Ղուկայ]

– *2աբ* Աւդ, այս ինչ կայ ի գիրս յայս, որ է սրբոյն եպիփանու ցանկս – *Ա. Յաղագս ըստեղծմանն յԱգամայ... ԼՋ. Յաղագս սրբոյ խային Քրիստոսի Աատուծոյ մերոյ:*

1. *3ա-14բ* Պատմութիւն վաւուց եւ սմանչելեաց արբոյն եպիփանու արեպիսկոպոսին Կիպրացւոյ – *Սքանչելի այրս այս եպիփան էր ազգաւ Հրէա... եւ անսասանել մնացեալ մինչեւ ի վախճան ի փառս ամենասուրբ երրորդութեանն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ:*

2. ա. *14բ-25ա* Երանելոյն եպիփանու արեպիսկոպոսապետին Կոստանդեայ Կիպրացւոյ ասացեալ ի սկզբնաւիր Աւարածոյ եւ յաւետարանական բառոգութեանց, որ ըստ Ղուկայ. Յաւետիս սրբոյ Աատուածածնին եւ միշտ կուսին Մարիամու – *Աստանօր*

սկիզբն արասցուք... արդարն մի՛ կործանեսցի, զի Տէր ձեռն կալու նորա:

բ. *25ա-31բ* Մինչեւ ցայս վայր ճանգիպատ – *Արդ, մի՛ ոք ընդդէմ եկեալ իմոյ բանիցս... Փառաւորելով զԱստուած Հօր եւ մօրն իւրեանց՝ եւայի եւ Ադամայ:*

գ. *32ա-5ա* Ը. Նորին ասացեալ ճանգիպատ Ը. – *Եւ Աբելուհի լցեալ զթիւ ամաց... օրհնէր, գովէր եւ փառաւորը առնէր զարարիչն Աստուած:*

դ. *35ա-6բ* ԺԱ. Հանգիպատ – *Եւ հրաման ետ Նոյ որդոց իւրոց... դարձաւ Սէմ եւ եկն ի տուն իւր:*

ե. *36բ-41ա* Հանգիպատ – *Ապ եւ ասն անդր մնաց Սեթեխ միայնացեալ... արտայայտին աստուածաբանական իմաստք աւետաբեր ճառիս:*

զ. *41ա-51բ* Նորին երանելոյն ասացեալ ճանգիպատ – *Արդ, ի ծագաւորութեանն Աննիպատրեալ... եւ գովեսցուք զամենասուրբ պերրորդութիւն եւ զմի աստուածութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

է. *51բ-8ա* ԺՁ. Նորին ի գնալ սուրբ կուսին ատ եղիսաբեթ ազգակիցն իւր. յԱւետարանէն, որ ըստ Ղուկասու է – *Յարուցեալ Մարիամ յաւուրսն յայնոսիկ... որում վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, յաւիտեանս յաւիտենից:*

ը. *58ա-61ա* ԺԷ. Նորին ծաղագս սուրբ Մկրտչին Յովաննու – *Եւ եղիսաբեթի լցան աւուրք... Եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

թ. *61ա-8բ* ԺԸ. Նորին ծաղագս ծնընդեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ ի սուրբ կուսէն – *Անըակիդքն Բանն յանըակդբնական ի Հօրէ... ի փառս ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Սրբոյ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ժ. *68բ-72բ* ԺՓ. Նորին ասացեալ ի նոյն խոռհուրդ յԱւետարանէն Ղուկա – *Եւ եղեւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ... Որ է օրհնեալ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ժա. *72բ-88ա* Ի. Նորին ի գալ մոգուցն յերկրպագութիւն Տեառն. յԱւետարանն Մաթէոսի – *Եւ ծընանելոյն Յիսուսի ի Բեթղէհէմ... եւ սարկաւագունս քարոզելով նոցա զՔրիստոս Աստուած ի փառս Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ:*

ժբ. *88ա-91բ* ԻԱ. Նորին երանելոյն Եպիփանու արճեպիսկոպոսապետին Կոստանդեայ Կիպրացւոյ ի թլփատութիւն Տեառն ութօրեայ, յԱւետարանէն, որ ըստ Ղուկասու – *Եւ իբրեւ լցան աւուրք ութ... մեզ հասանել շնորհօք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ժգ. *91բ-7ա* ԻԲ. Երանելոյն Եպիփանու արճեպիսկոպոսապետին Կիպրացւոյ ասացեալ ի գալուստ Տեառն ի տաճարն Իառասնաւոր եւ ի ծերունին Սիմէովն. յԱւետարանէն, որ ըստ Ղուկասու – *Եւ իբրեւ լցան աւուրք սրբութեանց նոցա... եւ նմա փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ժդ. *97ա-100բ* ԻԳ. Նորին երանելոյն Եպիփանու եպիսկոպոսապետին Կոստանդեա Կիպրացւոյ Վասն մանկանցն Բեթղեհէմի եւ ի փախստեա Տեառն յԵգիպտոս. յԱւետարանէն, որ ըստ Մատթէոսի – *Եւ իբրեւ գնացին նոքա անտի... ընդ որում Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն վայել է փառք, իշխանութիւն, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ժե. *100բ-2ա* ԻԴ. Նորին Եպիփանու Կիպրացւոյ ասացեալ՝ ի դառնալն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի յԵգիպտոսէ եւ բնակելոյն ի Նազարէթ ի իբրեւ սնաեելով անդ – *Եւ ի վախճանելն Հերովդի... գոհութեամբ փառաւորեսցուք զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին:*

ժզ. *102ա-4բ* ԻԵ. Նորին երանելոյն Եպիփանու ասացեալ՝ ի գնալն Յիսուսի ի Զատկին. յԱւետարանէն, որ ըստ Ղուկասու – *Եւ երթային ծնողքն նորա... վայել է փառք, պատիւ եւ իշխանութիւն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից:*

ժէ. *104բ-8բ* ԻԶ. Նորին երանելոյն Եպիփանու եպիսկոպոսապետի Կոստանդեա Կիպրացւոյ ասացեալ՝ ի մկրտութիւն Տեառն. յԱւետարանէն, որ ըստ Մատթէոսի – *Յաւուրսն յայնոսիկ գա Յովհաննէս Մկրտիչ... ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս եւ անդրաւ յաւիտեանս. ամէն:*

ժը. *108բ-11ա* ԻԷ. Նորին երանելոյն Եպիփանու արճեպիսկոպոսին Կոստանդեա Կիպրացու ասացեալ՝ ի մկրտութիւն Տեառն. յԱւետարանէն, որ ըստ Մաթէոսի – *Յայնժամ գա Յիսուս ի Յորդանան... ընդ որում Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ:*

ժթ. *111ա-4բ* ԻԸ. Երանելոյն Եպիփանու եպիսկոպոսապետի Կիպրացւոյ ասացեալ՝ ի Յովհաննոյ Աւետարանին մեկնութենէն – *Աստանօր որդիկ Որոտման... որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ի. *114բ-20բ* ԻԹ. Նորին Եպիփանու Կոստանդեա Կիպրացւոյ եպիսկոպոսապետի ասացեալ՝ ծաղագս մեծաճուրաչ եւ առաչնապարգեւ Նշան<ան>ի իւ Կանա Գալիլեացւոց՝ գջուր ի գինի փոխակելով – *Բագում աշխատութեամբ եւ մեծահաւատ սիրով... փառաւորել զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

իա. *120բ-2բ* Լ. Նորին երանելոյն Եպիփանու ասացեալ ըստ կարգի բանից. յԱւետարանչեացն արթոյ, որ ըստ Յոհաննու – *Ի վաղիւն անդր կամեցաւ ելանել... ընդ որում Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ:*

իբ. *122բ-4բ* ԼԱ. Նորին երանելոյն Եպիփանու եպիսկոպոսապետի Կիպրացոյ ասացեալ՝ ի Յոհաննու յԱւետարանին մեկնութենէն, ըստ կարգի ասա-

ցելոցն – *Ձևատուած ոչ ոք եւեւս երբէք... ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որում վայել է փառք, իշխանութիւն:*

Իգ. *124բ-7ա* ԼԻ. Երանելոյն Եպիփանու արհեպիսկոպոսի Կոստանդնեայ Կիպրացոյ ասացեալ՝ Ի բառասնօրեա պահելն Յիսուսի եւ զփորձական յաղթելոյ – *Ահեղաձայնի եւ արարչին բանն Հօր... ընդ որում Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատ[իւ]:*

Իդ. *127ա-42բ* ԼԳ. Երանելոյն Եպիփանու Կիպրացոյ ասացեալ Յաղագս վերչնումն ժամանակին եւ վասն յայտնելոյ ոտքոյն կորստեան Նեռինն, զոր մեռն ընդ մեռն սատակեցէ Յիսուս հոգով – *Ապրդ, զառանցելոյ ժամանակաց... եւ զամենայնիցդօր Հոգին Սուրբ յաւիտեանն եւ յայժմ յաւիտեանս եւ յանսպառ յաւիտենից. ամէն:*

Իե. *142բ-55բ* ԼԻ. Երանելոյն Եպիփանու արհեպիսկոպոսին Կիպրացոյ ասացեալ՝ Յաղագս միաւանգամ գալուեանն Քրիստոսի Աստուծոյ, յորժամ գայցէ փառօք իւր եւ Հօր եւ հրեշտակաց սրբոց առնել դատաստան արդար իսկապէս արդարոց եւ մեղաւորաց՝ հատուցանելով իւրաքնչիւրոց[իւրոց] ըստ գործոց ի փոփոխիւն ամենայն հաւատացելոցս Երուսաղեմ – *Եւ յորժամ եկեսցէ Որդի մարդոյ... |158ա| փառաւորեսցուք դՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին, այժմ |158բ| եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Իզ. *158բ-66բ* Լե. Երանելոյն Եպիփանու Կիպրացոյ արհեպիսկոպոսապետի ասացեալ Ի փոխումն սուրբ Աստուածածնին եւ միշտ կուսին Մարիամու – *Ապրդ, Հոգոյն սրբոյ առաջնորդութեամբ... զոր միածինն Նորա աջով իւրով օրհնեաց ի բար///:**

* Թերի, թերեր ընկած. 166բ ստ. լս.ում, «Պակասում է 13 թերթ կամ 52 սիւնեակ: Ց. Տ[էր]-Մկ[րտչեան]»:

Ց. *167ա-212ա* [Վարդանայ Արեւելցւոյ Լուծմունք ի Սուրբ Գրոց]

Տե՛ս նաեւ 341, 1ա–141ա: 1-2/*յԿք թերթերը ընկած յինելու պատճառով*: 3/*167ա-77բ*: 4/*177բ-8ա*: 5/*178ա-81ա*: 6/*181ա-3ա*: 7/*183ա*: 8/*183ա-4ա*: 9/*184բ–92բ*: 10/*192բ-4ա*: 11/*194ա-200բ*: 12/*200բ-2ա*: 13/*202ա-4բ*: 14/*204բ-8բ*: 15/208*բ–9ա*: 16/*209ա-10բ*: 17/*210բ-2ա*: 18-27/*յԿք*:

Դ. *212ա-5ա* Թուխթ սեառն Կոստանդնեայ Կաթուղիկոսի Հայոց, զոր գեաց առ Հեթում թագաւորն, ի յաստուածապատ դղեկս Հռոմկլայեւ, ի մայրաքաղաքն Սիս: Պատասխանի թղթին, որ ի պապէն Հռոմայ բերաւ առ թագաւորն Հեթում, ի ձեռն լիկատին, որ կոչեր Տիմոթէ, ի թուին ՈՂԹ. (1246). գրեցաւ ի ձեռն արդիւնական վարդապետին Վարդանայ յաքսմար իրին – *Մո՛ւրբ թագաւոր, յառաքեալ գրոյ քո ծանեաք... ողջ լե՛ր, կրկին թագաւորեալ, թագաւո՛ր աստուածասէր:*

Ե. *215ա-22բ* Դաւանութիւն հաւատոյ ուղղափառութեամբ՝ սրբոյ վարդապետին Վարդանայ, ի խնդրոյ սրբազան կաթողիկոսին Հայոց Կոստանդեա – *Ի պահանջումն զարհուրելի խնդրոյս... ոչ իշխեմք չափել զանչափելին եւ աղաչեմք չմեղադրել մեզ վասն ալսորիկ: Ողջ լերո՛ւք:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՑԻԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *14բ* (*Աստուածատուր գրչի*) *Ձմեղապարտ Աստուածատուր դպիր սարկաւագս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս. թվին ՌՀԹ. (1630) ամին:*

31բ Յիշեցէ՛ք զտէր բաբունապետ Արիստակէս վարդապետն, ստացողի սորա |32ա| փրկութիւն խնդրեցէ՛ք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ: Եւ դարձեալ յիշեցէ՛ք զանարժան գրծողս սորա Աստուածատուր դպիր սարկաւագս, եւ զուր յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն:

51բ Ստացողի սորայ Արիստաքէս վարդապետն փրկութիւն եւ ողորմութիւն իւր եւ իւրոցն հայցեցէ՛ք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ վայելողք սորայ: Զգծողս սորայ սակաւագ Աստուածատուրս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս. թվին ՌՀԹ. (1630) ամին:

58ա ԶԱրիստաքէս վարդապետն եւ զծնօղսն իւր եւ ըղգարմ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, ո՛վ սուրբք Աստուծոյ (համ՝ 61ա, 65բ, 72բ):

2. *174բ* (*Առաքել գրչի*) *Ձմեղուցեալ Ծառայս Աստուծոյ Առաքել յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:*

178ա Որ փարթամանալք հոգւով, յիշեսջիք |178բ| ի բարեբախտին ի Տէր եւ ստացողի եւ գրողի մեզաց թողութիւն մաղթեցէ՛ք:

181ա Ձատացօղ աստուածային գաղափարիս զտէր Յհիստակէս վարդապետն յիշեցէ՛ք. օգտողք ի սմանէ, եւ մացառուտ գրչիս մեղաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք եւ ասացէ՛ք, Աւետաւօրն Աստուած թողեալ զյանցանս ձեր. ամէն:

209ա Ձարժանին յիշատակի զտուրբ վարդապետն Վարդան լուսոյ բանիցս ծագող յիշեա՛յ ի Տէր, ընդ Նմին եւ զտէր Արիստաքէս վարդապետն յիշեա՛յ ի Քրիստոս եւ զմեղուցեալ գրիչս զԱստուածատուրս սարկաւագ յիշեա՛:

210բ Եւ զանպիտան գրիչս Աստուածատուրս սարկաւագ եւ զծնօղս իմ զՄարիամ եւ զհայր իմ կաւղկար Միրաքն յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:

222բ Յիշատակարան. *Փառք անբսկզբնքնեան եւ անեղին Հօր եւ պատճառին բոլորիցս, փառք Որդոյ անկատարածի եւ անքսկզբնքեան ըսկսեալ ի Հօրէ անժամանակաբար, փառք ի Հոգոյն Սրբոյ, ելօղին ի Հօրէ, բոլոմամբ անհատաբար առօղին յիրուսլ եւ լցօղին զեկեղեցի իւր սուրբ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Ի թվականութեանս Հայկազեան տումարիս ՌՀԹ. (1630), ի հայրապետութենէն տեառն Մովսէսի եւ ի թագաւորութիւնն Կոստանդինոպօլսի սուլտան Մուրատին, ոմն յերկրէն Խարբերդոյ՝ անուա-*

նեալ Առիստակէս վարդապետ, ուսեալ եւ հմուտ եղեալ Հին եւ Նոր կտակարանաց, եկեալ ի մայրաքաղաքս Հալապ՝ վասն երուսաղէմ գնալոյ, եւ ժամանակ ինչ աստ կեցեալ քարոզէր զբանն սուրբ Աւետարանի ի լսելիս հաւատացելոց, եւ տեսեալ զՊատմագիրս գայս, զոր արարեալ է սուրբն Եպիփան Կիպրացին եւ ցանկացեալ սմա, վասն որոյ մեծաւ փափագանօք ետ գրել ինձ՝ Աատուածատուր սարկաւագիս զսուրբ Պատմագիրքս եւ զլուծմունս, զոր արարեալ է Վարդան վարդապետի եւ այլ սուրբ վարդապետաց, որ լի եւ անթերի ունի զՊատմութիւն ժամանակաց եւ գոնօրէնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, լիշատակ իւր եւ ծնօղաց իւրոց տէր Կիրակոսին եւ Հռեփսիմէ, որ մականուն Կուրեան կոչի:

Արդ, աղաչեմ զեղբայրսդ մեր զամենեսեան եւ զուսումնասէրս զքահանայսդ եւ զքահանայապետսդ, որք հանդիպիք այս սուրբ գրոցդ՝ ընթեռնելով կամ օրինակելով, յիշեսջիք ի մաքրափայլ ազօթս ձեր զվերադասացեալ զտէր Առիստակէս |223ա| վարդապետն եւ զեղբայրն իւր զԳէղամնէան եւ զնորա կենակիցն զՄուղալն, որ հանգեաւ ի Քրիստոս. եւ ունն գրել զսուրբ գիրքս յիշատակ իւրեանց եւ ծնօղաց իւրոց տէր Կիրակոսին եւ Հռեփսիմէին եւ եղբարցն իւրեանց բնակեալքն Սեւանայ, Ծուրայինն եւ Ցուսիկին եւ այլ ամենայն արեան առու մերձաւորացն եւ Աստուած ողորմի ասողացն. ամէն:

Եւ գարձեալ յիշեցէ՛ք զգծողս սորա Աստուածատուր սարկաւագս եւ զծնօղսն իւր՝ զկոչակար Միրաքն եւ զՄարիամն եւ այս սուրբ գրքիս թուխթ կօկողն զՄուրատն, որ խիստ աշխատեցաւ. եւ լի բերանով ողորմի մի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն:

Հա՛յր մեր որ յերկինս, սուրբ եղիցի:

Տե՛ս ԺԷ գ-ի յիշ-ք., Ք., էջ 375-6, 2^{րդ} 555 ունի 14բ, 32ա, 209ա, 210բ, 222բ-3ա էչերինը:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԴԵՑ

1. *224ա* (1761 թ., չդպացիր) Թիվն ԱՒՌՃԺԱ. (1762) եւ թիւն փրկչին ՌԷՃԿԱ. (1761), ի քաղաքն Բաղդատ եւ՝ Ջուղայեցի Յակոբչանի որդի Մանուկս գրեցի: Արդ, երեւս անկեալ աղաւեղ ցհնադիպողացս սորայ ժամանակաւ՝ յիշեցէ՛ք զվերոյիշեալ Տայրն իմ եւ գմայրն զԹագուհին եւ զերիսոսին եղբայրքն իմ զմեծն Զաքարիայն, զմիջակն Մարգարայն, եւ զիս՝ զկրտեր Նոցայ եւ ձեր ծառայ ամենայնի, որ եւ դուք յիշեալ լիջիք ի յօրն ահագին առաջի ահեղ աւետեանն Քրիստոսի. ամէն:*

224ա [Տաղ Մանուկի, «Մանուկ է»] — *Մեղայ գոչեմ եւ զղջանամ, / Գարձեալ կրկին նոր ջանամ, նոր ջանամ... է զիս պաղեալ սիրոտ առ բարին / սիրով չեռեալ ընդ չարին, ընդ չարին:*

* *Առաջին սիւնակում յիշատակարանն է, երկրորդում, 7րդ տողից հետեւում է «Մանուկի տաղը»:*

ԿՆՔՎԱԴՐՈՆ՝ *3ա, 222ա (ութանկիւն շրջանակ, սեւ թանաքով) «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՒԱՅ/// ՎԱՐԴԱՊԵՏ, 1217 (1768)»:*

ԳՐՁԱԲՈՐՁ՝ *Բա՝ «առաաա, բբբ», Բբ՝ «Աակիսօն Ասլի անուն», 1ա՝ «Քրիստոս Աստուած արի տացէ Նուաստ», 50բ՝ «Ը. ունկն մտել», 224բ (նոտրգիր) «Ո ոք գի նոր իցի իւրօք ՃօշակոցՔ, ո ոք տնկիցէ այգի եւ ի պտղոյ նորա ոչ ուտիցէ, ո՞ ոք արածիցէ դհաշն եւ ի կաճանէ խաշինն ոչ ուտիցէ...» (18 տող): «Ծօն մի պակաս կաւ ի յապայներն. Գոհարին եւ Ռամանոսին եւ Մամիդէ. Ա Վ Ք ՀՁ Գ Տ Ծ Յ Ն Ջ եւ աղնչէս, որպէս ի վերոյ գրեալ կայ Թ. Ռճկե. (1696)», Գա՝ «Յակոբ Ծառայ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Եպիփանու կիպրացւոյ Պատմութիւն», Աա՝ «265/ 2619, ՌՀԹ.-1630, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 222բ Յուսաբանական հաշուարկ՝ «1079/551/1630»:*

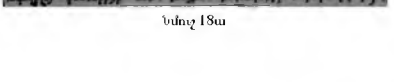
2620

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՑ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅՆ

ՌՃՂԹ. — 1750

ԳՐԻՉ՝ Քեամենա օղլու:

ԹԵՐԹ՝ 384. չքուած՝ 33բ, 78բ, 267բ, 382ա-4բ: ՊՐԱԿ՝ Ա. ԼԿ×12 (Թ, ԻԳ, ԻԹ, Լ՝ 10, ԺԶ՝ 9, ԼՒ՝ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսաթղթով եռամանիկ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 25,2×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (20×12,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (ճմռոյ՝ 18ա): ՏՈՂ՝ 17, 30: ԿԱԶՄ՝ ծալկաթղթ, մէջի՛ր կաշի, միջուկը ստուարաթղթից, աստառը թուղթ, լուսանցակողերին՝ ճնաւասարաթել խոչ եւ բուսական գարդանախշ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա + Բ, սպիտակ չքուած թուղթ, մաս կազմատուփի:

Նմուշ 18ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի ծալկաթղթի մաշած, վնասուած, թ. 1-95՝ մասամբ ցեցակեր, թ. 156-66, 374-84՝ ցեցի ճաշեր, թ. 36, 73, 254՝ վնասուած, թ. 382-3՝ ճիմիից մասամբ պոկուած, ձեռագիրը խոնաւութիւն տեսած, ճիմիերի մօտ կեղտոտուած, սպրոտուածութեան հետքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-381բ [Համառօտ նախապատմութիւն Նիկիոյ, Կ. Պոլսոյ, Եփեսոսի ժողովոց]

Տե՛ս նաեւ. *1776, 4ա-327ա, Ա/1ա-33ա; Բ/34ա-52բ; Գ/53ա-70ա; Դ/70ա- Նախապատմութիւնք. 70ա-8ա; 1/79ա-125բ; 2/126ա-267ա; 3/268ա-381բ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ

381բ Գաղափարեցաւ գիրքս ժողովոց ի լաւ եւ յընտիր օրինակէ, ձեռամբ ուժեմն դեռաբոդրոջ նօտարի, որ է ձեռնասուն աշակերտ մահտեսի Գրիգորի, յամի ՌՀՂԲ. (1750), որ մականուամբ Քեահեա ողլու ասի։

ԿՆՔՒԳՐՈՆՔ՝ *1ա սեւով շրջանակ, մէջը թագապսակ դինանշան, եզրերին "Печ. Ахалцыхской градской полиции"։*

ՆԿԱՐԱՔԱՐՔ՝ 382բ, 383ա, 384ար՝ խզբզոց։

ԳՐՁԱՔԱՐՔ՝ *384բ արաբանիշ թուեր՝ ٤٠٠, ٦٠, ٥٠٠, ٩٠٠, ٣٠, ٦٠٠, ٨٠١, ٤٠, ٤٠٠, ٨, ٢٠٠٠, ٢٠٠٠, ١٢٣٣, ١٢٦٨٢٠٤٠٠։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կապմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Ծախայապտմութիւն տիեզերական ժողովոց, 2», Աա՝ «269/2620, ՌՀՂԲ.-1750, Մ[ետրա]ք[իսդոս]», 1ա՝ «Հ^մր 170/82»։*

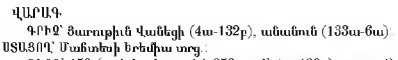
2621
ՌԱՄԳԻՐՔ

ՎԱՐԱԳ ՌՄԹե. – 1796

ԳՐԻՔ՝ Յարութիւն Վանեցի (4ա-132բ), անանուն (133ա-6ա)

ՕՏԱՏՈՂ՝ Մանուէլի երեմիա տոզ.։

ԹԵՐՔ՝ 152 (գրչի էջակալում՝ 1-252, որ է՝ 4ա-129ք) չգրուած՝ 1ա-3ա, 133բ, 135բ, 136բ-52բ։ ՊԱՐԱԿ՝ 3+Ա-ԺԲ×8 (ե, ԺԳ, ԺԷ՝ 6, ԺԸ՝ 7, ԺԹ՝ 12)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրմով՝ «EREDI TURCHI», եւ՝ թագապսակ յոյսանկ՝ ներսում թուղթ, որի տակ 3 ոճատուառած բլուր։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 25,8x18,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (21,5x13,2), աղիւսակների բաժնում՝ տարեր ԳԻՒ՝ նոռգրիր (նմուշ՝ 9ա)։ ՏՈՂ՝ 31 (աղիւսակների բաժնում խառն)։ ԿՈՂՄ՝ գոզվազգող շագանակագոյն կաշի, միջուկը տափտակ, ատամոր թուղթ. լուսանցադեղերը՝ կատմիր։

Նմուշ 9ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Կիսախոշոր 4ա։ Ձակատագրի՝ 31ա։ Լուսանցագրերի՝ բուսական (4ա՝ վարդ), վերջազարդ՝ 13ա։ Զարդագիրք թոյնագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, դեղին, կանաչ, վարդագոյն, նարնջի, կապոյտ, սեւ։*

ՎԻՃԱԿ՝ *բաւարար կազմի հաչին մաչուած, լուսանցակորերը գունաթափ, թ. 3-4, 28-35, 82, 111-20, 134՝ ճիմիից մասամբ պոկուած, ճիմիների մօտ կեղտոտուած, թանաքի թթուայնութիւնը բարձր, աղտոտուածութեան ետները։*

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *4ա-132բ* Գիրք որ կոչի Ըռամկ, արարեալ ի սրբոց վարդապետաց, սակայն է նախկին ետղինակն սորին գետերջանիկ մարգարէնն Դանիէլ

ա. *4ա-5ա* Գրուխ առաջին։ Յուգմումն վեշտասան կերպից եւ անուանճ նոցին են այսոքիկ – *Լահեայն, խաթղտատխիլ... Արդ, այսոքիկ են կերպք, եւ իւրաքանչիւր աստեղօք գուշակէ զօրն եւ զասհաքին (3բ եւ 5ա՝ մէկական աղիւսակ)։*

բ. *5ա-30բ* Արդ, յառաջ պարտ է իմանալ զտանց բաժանումն եւ զկերպից բնութիւն. Գրուխ երկրորդ – *Առաջին տուն հօմրիէ եւ կենաց... Այս է աստեղերը կերպերորն, թէ ինչ կերպ ինչ տուն աստղ ունի, աստիս արա եղր կարմիր գիրն տունն համարքն է... (բերուած է համապատասխան աղիւսակը)։*

գ. *31ա-41բ* Այս է մուսալեաթն յորժամ եղանէ տարեխէնն աթապիտախիլն յաճեայն. Պրակ առաջին. – *Գուշակէ բանին վերջքն ադէկ լինայ... եւ կրուսան գոսանէ, եւ պեղ միրաթէ ըոգակ տունու եւ անասուն։ Վերջ։*

Հաժանուած է 16 պրակների։

դ. *42ա-81բ* Խարլտախիլին Բ. լուծ կերպերն, մեծ միզան, որ է ԺԵ. տուն *(80 աղիւսակ՝ զանազան բռվանդակութեամբ՝ Վասն Ջամիրին, Թագաւորի ծառայութեան, Դատաստանի, Յստակ վաստակելու, Իրք խնդրելու, Պակի, Հիւանդի, Տղայ ուզելու, Գողացածի եւ կորածի, Ճանապարհի, Անձրեւի, Յերուսաղէմ գնալու եւ այլն)։*

ե. *82ա-103բ* Վասն Ըռամկի վատայ տալում – *Յաւուրն եւ շաբաթին ամսոյն եւ տարւոյն... Բայց գվատարեալն ամենայնի Աստուած գիտէ, որ եւ նմա փառք յաւիտեանս, ամէն։*

Հաժանուած է ԺԶ. «դռան», 98բ-9ա՝ 4 աղիւսակ ԺԵ. տան, որ է միզանն, 99բ-103բ՝ 9 աղիւսակ տարբեր բովանդակութեամբ՝ շաբաթուայ օրերի հար եւ բարի լինելու, ձուերի, գոյների, ամիսների, տարիների, ժամերի եւ կենդանակերպերի վերաբերեալ։

զ. *104ա-29բ* Պատմութիւն երկոտասան կենդանակերպից եւ է. մոլորական աստեղագ – *Արդ, երկոտասան տեղիքս բաժանեցին իմաստունքն... ժեսոր է բանդ, զոր առնես, լաւ է, որ գնաս ի վայր նստես ի յատագ, որ երթալ ուզես, եթէ չերթաս լաւ կու շահես, այսքան առ այս։ Վերջ (122ա-4ա՝ 6 աղիւսակ՝ կենդանակերպային, լուսնային, հրեշտակների անուններով)։*

— *130ա-2բ* Յանկ գրոյս – Ա. Յաղագս վեշտասան կեպից... *Ձեռ. Վիճակ առաքելոցն։ Վերջ (ունի աղիւսակներ, քանկեր, բոլորակներ)։*

Ա. *133ա-6ա* Արդ, յարագծեցաւ աղիւսակիս այս ռամահարութեան նախապէս ի մտրուպցոց... (6 աղիւսակ)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ

132բ Արդ, գրեցաւ գիրքս շնորհիւ ամենաղօրին Աստուծոյ, ի խնդրոյ հանճարաշատ եւ նրբամիտ յարգելի մահտեսի տիրացու Երեմիայ իմաստասիրի, ձեռամբ Յարութիւն փծուն գրչիս Վանեցւոյ, ի թուա-

կանխս մերում ՌՄԽԵ. (1796), հոկտեմբեր ամսոյ Ժ. (10), ընդ հովանեաւ Սրբոյ Խաչին Վարագայ։

ԿՆՔԱԳՐՈՑՆ՝ *4ա, 30բ. սեւով շրջանակ, մէջը՝ «Է հ Ս փ վ Ջ Բ». բոլորակ կնքագրոշմի մէջ շուրջանակի գրուած այս տառերից իւրաքանչիւրն անջատուած է մի գծիկով, իսկ «է»-ն գրուած է կնքագրոշմի կենտրոնում։*

ԴՐՉԱՓՈՐՁ *1ա՝ «Դաղտնի խորհուրդ կալ ի սմա, / Թէ գոանիս, քաջ հուշումիս, / Ոչ հրաշից կայ ի սու կէտ եւ ոչ խաթիւ ինչ արհիդ»։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ *Ա. փեղկին՝ խոյակ, երկգլխանի թագակիր արծիւ, վերեւում մեծ թագ։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Ռաժիլգիրք», Ա. փեղկի կազմաատաուին՝ «Մատեէ 15 տունն», 1ա՝ «272/2621, ՌՄԽԵ.-1796, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», Բ. փեղկի կազմաատաուին՝ «229 երեսին գրիչ է համէաագէ»։*

2622

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ

(Բաղկացած է 15 տարբեր ձեռագրերից)

ԹԵՐԹ՝ 382։ ԿԱԶՄ՝ *ծաղկաթուղթ, մէջը եւ անկիւններ՝ սեւ կաշի, միջուկը սառաւաթուղթ, աստառը սպիտակ թուղթ։ Բ. փեղկի աստաի տակ եռեւում է ճճատիպ մի գրի՝ 451ոդ էջը. «...գիաւոդ Վեսպիաեոս դատեցաւ ի Հռոմէ բնկպեալ եղեւ ի ճոցանէ Գ...»* (տես Յովսէպոս Ֆլաւեցի, Յաղագս պատերազմին Հրէից, էջմիածին, 1787, էջ 451)։ յուսանկարակոդեր՝ կաոմիս՝ ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա + Բ, դեղնաւաուն չգրուած թուղթ, սկզբից (Ի. դ.)։

ՎիճԱԿ՝ *բաաւաս կազմի ծաղկաթուղթ մաշուած, կաշին մասամբ թափուած, ճեռնուած, պնպ. Ա, Բ՝ ճիմիից մասամբ պոկուած, տարբեր ժամանակներում ու վայրերում գրուած եւ տարբեր չափսեր ունեցող առանձին ձեռագիր մատեաններ կամ առանձին թերթեր ճաւաքուած եւ առնուած են մի կազմի մէջ*

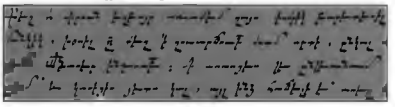
ՔԵՌՒԳԻՒՐ Ա.

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ՌՄՁԵ. – 1836

(ԿԱՊՊԱԴՈՎԿԻՈՅ ԿԵՍԱՐԻԱ)

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր վդ. Կոստանդնուպոլեցի։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Մատթեոս վդ. Կոստանդնուպոլեցի։

ԹԵՐԹ՝ 20 (բ. 1-20)։ չգրուած՝ 1աբ, 18ա-20բ։ ՊՐԱԿ՝ 1x20։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 22,5x18։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միապաուն (14,5x 17,5)։ ԳԻՐ՝ նուոդիր (ճեմոյ՝ 7ա)։ ՏՈՂ՝ 18-22։

Նմոյշ 7ա

ՎիճԱԿ՝ բաաւաս. կաոերը ճիմիից թոպուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-17բ Տղայ եմ ուխտամենի եւ Շրջաբեր տղայ եմ անուանեալ, անուն իմ Ուխտամենի։ Ըստ խնդրոյ տեառն Մատթէոսի ՀՀորհաուաս վարդապետի ԾամՓդաուու՝ առաջնորդի Կոստանդնուպոլսեցւոյ ընծայեցաւ։ Եկի յաշխարհ աշխատասիրութեամբ Գրիգոր վարդապետի Կոստանդնուպ[ո]լսեցւոյ, մանաուամբ Հաճի կոչեցելոյս։ Որք պահեքդ զիս, խնդրեմ առնել զկամս իմ. 1836, Նոյեմբեր 12, ի վանս Սրբոյն Կարապետի, Կապադովկիայ։*

ա. *3ա-4ա* Սիրեացես զընկեր էն – Յաւէրժական սիրոյդ տագնապ հրկէզ սրտիս ես գիտեմ, / Դուն մի անկեզ քուն մի անրոց չիք գով երբէք եւ գիտեմ... Ընդ իս եւ գիմ եղբայր միակ յամենայնէ վտանգէ։*

* *Չր՝ «Իբրու թէ գիտաց, հանել ի գանձէ գնոր եւ ըզհին»։*

բ. *4բ Մի՛ ի դատարկ ճանցուկ զժամ եւ զժամանակ – Զայն ձայնէր մեծագոչ մի, կանգուն Ձեռք չկայր, / Զալաք սահաճ... ուստի նորեակն ունայն փախչիլ թող մի՛ տար։*

գ. *5ա-6բ Զ[ր]նթերցօղս արգահատեաւ լսել գիտապարակական խոստովանութիւն մեղսակիր անձիս – Կացի բացի, զաչ համբարձի, տեսի գաշխարհ, զի աուտ է... այլ դու, Աստուած, այցելուել իմ, ինձ ողորմիլ փութացի՛ր։*

դ. *6բ Քաղցրասցին ճեզ այսուճետեւ բանիւ իմ իբրեւ գխաւիսխս մեղու։ Հանելու – Մերկին տեսի ես ու մի... (Ջամիչ)։ Դուռնդն ջրակոյս, փայտեայ բանալի... (Երբայեցիք, եգիպտացիք, Յորդանան եւ գաւազանն Մովսէսի)։*

ե. *7ա-17բ Քեզ, ով սիրուն եղբայր, առաքեմ գայս փոքրիկ բարետեսիլ մանկիկ, խօսիլ ընդ քեզ ի զուարճութիւն քում սրտի...*

ա. *7ար Գլուխ Ա. Ո՞յ են – Մերկասպրիկն հանդէպ եկաց մերկացելոյն... եւ յաքայաւութեան իւրում փառաւոր կացուցանէ (Լնու միամենին զօրէր)։*

բ. *8ա-9ա Գլուխ Բ. Ո՞յ են – Ք. Հազարամեայ ժամանակն ծնեալ էր գուր մի խոր... գիր. վճարէ գամն երկրորդ։*

գ. *9բ-10բ Գլուխ Գ. Ո՞յ են – Կատաւոիկ փայտամարմին... զոր համեղ խորվածուն համբոյր տայր քսաց հնդկայհաւ։*

դ. *10բ-2ա Գլուխ Դ. Ո՞յ ոմանք – Երբեմնական բորահաւաքն... եւ արժանաւորս առնէ աստուածային տեսութեան։*

ե. *12ա-3ա Գլուխ ե. Ո՞ր այս – Երինչ մի յիւրում մորի գծնեալն... փութով վերբերեն ի կեանս։*

գ. *13ա-4ա* Գրուխ Զ. Ո՞չ — *Մտիպեալ երկու ոմանք... եթէ շնորհք Աստուծոյ ժամանեն, խորհուրդ դիւական խաբանին:*

ե. *14բ-5ա* Գրուխ Է. — *Պճնայարդար միակեցիին անխոտան... եւ հասանին փրկութեան:*

ը. *15բ-7ա* Գրուխ Ը. — *Ը. Ջօրականք պատնեաք անցօղ ժամու... |17ա| Ուիճամեան մանկիկ մի հասակ այսքան փոքրիկ մանկանս ուրախ պատուէ զսիրտ սրբազան եղբօրդ իմոյ, յորժամ կամիցի զբօսնուլ ի պարապիդ պահու, ուրեմն գանց գոգարախօսութեանց երախայիս ապորիկ, արարեալ թօթուիկ բանից դժուարարձակ բառաճարկոյն ի վերայ խնդասցիս: Ողջ լե՛ր:*

17բ Տիմաթ գոլով սակաւ խօսի, / Վճարելով զամն ութնեկի:

Ամէն գլխի վերջում կայ ոտանաւոր եւ խրատ կամ հանելուկ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս տիտղոսաթերթի 2ա:

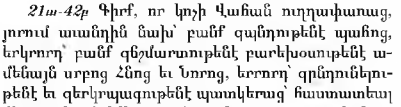
ՆՇՈՒՄ՝ *2ա* «Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ՇՈՒՇԻ ՌՄՋԼ. – 1838

ԳՐՈՂ Յովսէփ Աւգահեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Բազտասար աբեղան. Հասան-Ջալալեան:

Թերթ՝ 22 (թ. 21-42). գուխ էջակալում 1-44, որ է՝ 21ա-42բ: ՊՐԱԿ՝ 3x8 (3՝ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, անբերեանցի ճճաղոշմով (33ա, 34ա, 41ա): ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 23x18,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (18x14). ԳԻՐ՝ շղարգիր (նմուշ՝ 23ա): ՏՈՂ՝ 21:

Նշում 23ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցակողերը՝ գումաթափ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

21ա-42բ Գիրք, որ կոչի Վահան ոտղափառաց, յորում ասանիմն նախ՝ բանի գայնդութենէ պատոյ, երկրորդ՝ բանի գեշմարտութենէ, բարեխօսութենէն ամենայն սրբոց Հնոց եւ Նորոց, երրորդ՝ զրիմութեամբ եւ զերկրպագութենէ պատկերաց՝ հաստատեալ վկայութեամբ Աստուածաշունչ սուրբ գրոց: Ի հայրապետութեան տեառն Յովհաննու արժանիցնիր կաթողիկոսի ամենայն հայոց եւ ասպետի: Հրամանաւ եւ ծախիւք աստուածասէր առաքելաշաւիղ վիճակաւոր առաջնորդի եւ մեծարպետի Հայոց Վարաքայեցւոց եւ այլոց տեառն Բաղտասարայ իշխանագնեալ Հասան Ջալալեան արբազան արեւպիսկոպոսի եւ ասպետի: Յորդորմամբ վերոյ յիշեալ արհոյն հաւաքեալ բանիւ նուաստագոյն Յովսեփայ Սեւաւորի Աւրցախեցւոյ, ի միաբանութենէ սրբոյ վանացն Գանձասարու: Ի Շուշի, 1838 ամի Տեառն ՌՄՁԷ. (1838):

ա. *22բ-9ա* Յաղագս պանդ — *Գրի ի Մատթէոսի Դ. 2. եւ պահեալ գքառասուն տիս... եւ խափանեսցէ գրոնութիւն որովայնամոլութեան նոցա. ամէն:*

բ. *29ա-39բ* Յաղագս բարեխաւսութեան սրբոց — *եթէ գոյ մարմնաւոր դատաւոր... իսկ լութերականք եւ մահմետականք զանընդմիջարար ապօթեն առ Աստուած միայն:*

գ. *39բ-42բ* Յաղագս պատկերապաշտութեան եւ պատկերատեցութեան — *Պատկեր կայ, որ առանց Աստուծոյ հրամանին է... ուրեմն ինքեանք իսկ են կռապաշտք: Այսքան առ այս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

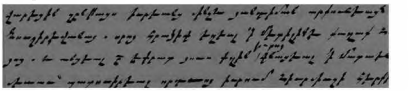
21ա Տե՛ս տիտղոսաթերթի 21ա:

ՁԵՌԱԳԻՐ Գ.

Կ. ՊՈԼԻՍ ՌՅԱ. – 1852

ՍՏԱՑՈՂ՝ Թադէոս Միհէրդատեանց

Թերթ՝ 20 (թ. 43-62). չգրուած՝ 43բ, 44բ-5բ, 62աբ (գրչի էջակալում 1-32, որ է՝ 46ա-61բ): ՊՐԱԿ՝ 1x20: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 25x17,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (18x11,2): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 47ա): ՏՈՂ՝ 28:

Նմուշ 47ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար.

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

43ա-61բ Վարք Մուհամմետայ՝ աղանդապետին տանկաց, յարաքացի հաւաստարիմ մատենագրաց հաւաքածոյ, տարեգրեալ ի Յովհաննէ Ռամբօտեայ յիտալական բարբառ:

Եւ ի մերս թարգմանեալ ի Տէր-Կարապետեան պերճիմաստ Յովհաննէ պատուելոյ Պոլսացւոյ, յամի Տեառն 1835, ի Կոստանդնուպոլիս, ի վայելումն Տէր-Աստուածատուրեան պ. Թադէոս Միհրդատի Միհրդատեանց: 1852, սեպտեմբերի 1:

44ա Նախաձաննօթք ի թարգմանչէն — *Ահա բազումս եւ գրէթէ առ ամենեսեան...*

46ա-61բ Ամի Տեառն 578 — *Մուհամմէտ Ապուլ Քասսէմ կամ Էպուլ Քասըմ... Ապուլլահ որդի Ապուխուրհաֆայի Ապտիլքեապէ անուա/// (թափուած):*

Կենսագրութիւնը բստ տարիների է՝ 578-613 թթ., վերջից թերի է:

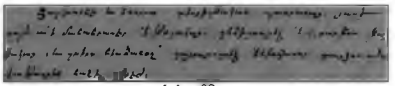
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս տիտղոսաթերթի 43ա:

ՁԵՌԱԳԻՐ Դ.

ԺԹ. դար

Թերթ՝ 14 (թ. 63-76). չգրուած՝ 69բ-76բ: ՊՐԱԿ՝ 1x14: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 24,5x17,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (18,5x14): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 63ա): ՏՈՂ՝ 25:

Նմուշ 63ա

Վիճակ՝ բաւարար. թուղթի թթուայնութիւնը բարձր։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

63ա-9ա Միաբաւական ժողով մարդկային սեռի եւ դժգոհ նոցա զաղեւալի աշխարհիս — *Ակսուած. Ի կանուխ անդ մշտաթաւալ ժամանակի... Աղաղակեմ ի ծաղկաղարդ յայդեաց եւ ի տերեւաթիտ տարաստաւնաց։*

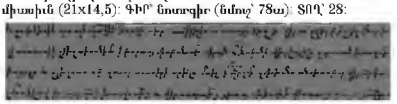
Թատերագրական տարբ պարունակող երկ։

ՁԵՌԱԳԻՐ Ե.

ՌՄԹՒ.-ՌՄԹԵ. — 1803-1806

ՍՏԱՑՈՂ Մաթեոս Հանճի Մարտիրոս։

ԹԵՒԲ՝ 24 (թ. 77-100). չգրուած՝ 77աբ, 100աբ. ՊԱՐԱՒ՝ 1x14 ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով։ ՄԵԶՄԻՒԹԻՒՆ՝ 24,3x17. ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (21x14,5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 78ա)։ ՏՈՂ՝ 28։

Նմուշ 78ա

Վիճակ՝ բաւարար։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

78ա-99բ [Յովհաննու պատրիարգի Կ. Պոլսոյ Կոնդակ նորոգ շարադրեալ, սրբազրեցաւ

ա. *78աբ Յորմէ սիրով Սուրբ Հոգւոյն եւ աստուածային օրհնութեամբ... հաւատարիմ ի բարեկամութիւնս, ամէն։*

բ. *79ա Ոդորմութեամբ Աստուծոյ... ես՝ Կաժախու Սուրբ Նշան վանուց իրր տեսուչ տէր Մկրտիչ քահանայս... եւ ի գթութիւն եւ յողորմութիւն տառապելոցս։*

գ. *79բ Քաջաքարող, բարեյօժար բաղձալուդդ իմոյ... Մինասայ սրբազնակատար կաթողիկոսի երիցագոյն եղբօր... եւ ողջոյն տիրաձիր։*

դ. *80ա Մուխթալ շնորհս Սուրբ Հոգւոյն պերճացեալ... Գրեցաւ ՌՄԹԳ. (1804), ապրիլի ԺԱ. (11)։*

ե. *80ա Թէկէրէ ամիրայից — Բարեպաշտութեամբ պերճացեալ մեծահասատ Յօհաննէս Զէքէի ամիրայի յարգութեանն ողջոյն... Գրեցաւ ՌՄԹ. (1804), մայիսի Զ.։*

զ. *80աբ* Ջատկին. ի տէր Յօհաննէս — *Սիրով Սուրբ Հոգւոյն եւ աստուածային օրհնութեամբ ծաներո՛ւք... զի գգուշացեալ հաւատարութիւնն անփոթ մնասցին։*

է. *80բ Ի շնորհս Տեառն գթգթացեալ* Կարապետ *խոհեմամիտ արհւոյ եւ* Սուրբ Դանիէլ *վանուց տեսչէ ողջոյն... ՌՄԹԳ. (1804), մայիսի ԺԳ. (13)։*

ը. *80բ-1ա Ջանուն մեծին ի ծնունդս կանանց* Սրբոյ Կարապետի *կառուցեալ հանդարհուչակ վանուցն այցելութիւն տեառն* Աստեփաննոս *պանծալի արհւոյ ողջոյն... ՌՄԹԳ. (1804), մայիս ԺԳ. (14)։*

թ. *81աբ Յորմէ ծանի՛ր ի* Թօմարզայ *յանուն ամենօրհնեալ* Սուրբ Աստուածածնի *կառուցեալ վանուցն տեսուչ եւ առաջնորդ* Մատթէոս *վարդապէտս... Գրեցաւ ՌՄԹԴ. (1804), մայիս ԺԳ. (13)։*

ժ. *81բ Յորմէ սիրով Սուրբ Հոգւոյն եւ աստուածածային (օրհնութեամբ) երկիւղիւն ծաներո՛ւք յԻակիսառար* Սուրբ Կարապետ *եկեղեցւոյ համայն քահանայք... ՌՄԹՓ. (1803), բամազանի Ա.։*

ժա. *81բ-2ա Յորմէ սիրով Սուրբ Հոգւոյն եւ աստուածային օգնութեամբ ծաներուք ի Պալաթ* Սուրբ Հրեշտակապետ *եկեղեցւոյ բարեկրօն քահանայք... ՌՄԹՓ. (1803)։*

ժբ. *82ա Յորմէ սրով Սուրբ Հոգւոյն եւ օրհնութեամբ աստուածային ծանեցուք... Գրեցաւ ՌՄԹՓ. (1803), մարտի Ժ.։*

ժգ. *82բ Շնորհօք ամենասուրբ Հոգւոյն... մեծահարուստ մահտեսի* Յօհաննէս *... ՌՄԹԳ. (1804), մայիս ԺԲ.։*

ժդ. *82բ-3ա եւ զկնի տիրաձիր օրհնութեան սիրով Սուրբ Հոգւոյն ծաներո՛ւք բարեկրօն քահանայք... ՌՄԹԳ. (1804), մայիս ԺԳ.։*

ժե. *83ա Յամի Տեառն 1803, յառաջնորդարանն, որ ի* ՅԱնդրիաննոպոլիս... *ՌՄԹԳ. (1804), մայիսի Ա., ի Կոստանդնուպոլիս։*

ժզ. *83բ Մօր մերոյ անարատ ծնողի անյաղթելի սրբոյ* Աթոռոյն Էջմիածնի *արժանավայել հայրապետ... Դաւթեայ աստուածարեալ վեհափառ քահանայապետի... ՌՄԹԳ. (1804), յուլիս Ժ. (10)։*

ժէ. *84ա եւ ընդ աստուածապարգեւի... ՌՄԹԳ. (1804), յուլիս ԺԵ. (15)։*

ժը. *84բ* ՌՄԹե. (1806) մարտ ԺԳ. Թեսկիրէ — *3 Թեսկիրէ վանն մուխթայի... Լէ՛ր ողջ ի սէր* Յովհաննէս *պատրիարգիս* Կոստանդնուպոլսոյ։

ժթ. *85աբ* [Հաշուեքոմար] — *Ղուռուշ։* Սուրբ Գէորգայ *ՌՄԹԳ. (1804) մարտի Ե. ...*

ի. *86ա* Տապանակագիր — *1. Տապանս այս է ժրագլխի՛ / Հաճի Ճօճար անուն ասի... (8 տապանագիր)։*

իա. *86բ* Տէքտէրի սկիզբն է — *Եւ քամ օրհնառաք գրութեանս... ՌՄԹԳ. (1804), յուլիս Ա.։*

իբ. *87ա Յորմէ սիրով... ծանեցո՛ւք ի յԻակիսառար* Սուրբ Խաչ *եկեղեցւոյ... քահանայք... ՌՄԹԳ. (1804), յունիսի ԻԱ. (11)։*

իգ. *87բ Նախանձաւոր օրինացն Աստուծոյ... ՌՄԹԳ. (1804), յուլիս ԻԱ. (21)։*

իդ. *88աբ Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր* Յօհաննէս *արքեպիսկոպոս... յորմէ ժամանեալ հասցէ գիր*

օրհնութեան եւ նամակ ազդեցական ի տիրախնամ քաղաքն Տիգրանակերտ... իւր անճառելի տեսութեանն արժանացուսեյ. ամէն։

իե. 88բ Ի հրեշտակահիմն եւ գերահռչակ սրբոյ եւ հրաշալի վանուցն Տաթեւու... իշխանութեան պահեալ եմք ունիմ։

իզ. 89ա Եւ ընդ օրհնառաք գրութեանս յայտ իսկ... շնորհակալութեանն առաքեմք, որ եւ՞։

իէ. 89բ Յորմէ ժամանեալ հասեյ... եւ արքայութեանն արժանացուսեյ։

իը. 89բ Յորմէ սիրով Սուրբ Հոգւոյն ծանե՛ր... եւ այժմ չէ յարմար ժամանակ այդմ գործոյ ի գլուխ ելանելոյ։

իթ. 90ա Ի գերապանծ խնամարկու յաղթող տէրութիւնս Ռուսացն պանծալի սպարապետ... Յօհաննէս աղայ... եւ եթէ կամք տէրութեան ձեր։

լ. 90բ Պօղոս վարդապետէ պիր մէքթիւպ բէճայ... Գրեցաւ օգոստոս ԺԹ. (19)։

լա. 90բ Ըստ որոյ գիտել լիցի... ժան Պատէստ Առլէդս անուն ոմն... Օգոստոս 20։

լբ. 90բ Մարգար աղայի։ Յունիս 6 — Աւ իս եղեալ դրամն... սրբոյ աջոյդ համբոյր ընծային։

լգ. 91ա Եւ ընդ աստուածապարգեւ օրհնութիւն նամակիս ծանիք... եւ յամենայն սրբոյ նորա եւ ի մէջ յարաժամ. ամէն։

լդ. 91բ Տէր Խաչատուր Վարայիսար — Քարեհամբաւ եւ ազնուատոհմ մահտեսի Գրիգոր աղայ... (յաջորդում է «Հարսանիք - Հարթանեաց մսրաֆ»... եւ «Ալբի մանչուն մասարաֆն»)։

լե. 92ա Յանձնարարութիւն հարանեցգն Նիշայի — Ի հանճարս զօրացեալ եւ ի խոհեմութիւնս փայլեալ... Սրբոյ Կարապետի հրաշալի աթոռոյն վերատեսուչ եւ մեծին Կեսարիոյ քաջութիւն... ՌՄԺԳ. (1804), հոկտեմբեր 28։

լզ. 92բ Անդ իսկութեան... հրաշակերտ աթոռոյն... տեառն Թէոդորոս արժանապատիւ պատրիարգի... 1254 (1805), նոյեմբերի ԻԸ. (28)։

լէ. 93ա Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի մարմնափրկ տնօրէնութեան սուրբ տեղեացն... եւ Տեառնեղբօր հռչակաւոր սուրբ Աթոռոյն վերատեսուչ տեառն Թէոդորոս արժանաժառանգ պատրիարգի... Յօհաննէս պատրիարգիս մեծի Պօլսոյն։

լը. 93բ Խոհեմ ի բանս... վերատեսչի քաղաքիդ Պրուսայիս... (հետեւում է «էջմիածնի գանձանակ»՝ 94ա, եւ «Կոյտդ մուխթայիս»՝ 94բ)։

լթ. 95ա-ճա Աստուածատուր վարդապետի — եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան նամակիս... չուներ հրաման սիրելի եւ հոգեւոր հարազատ փոխեղբորդին։

խ. 96բ-8ա Անապատացն Վիմայ եւ Կաուգայ — Յորմէ սիրով սուրբ Հոգւոյն... եւ գուք ուրեմն մի՛ խնայէք։

խա. 98բ Յորմէ սիրով Սուրբ Հոգւոյն եւ աստուածային պատուիրանաւն... Գրեցաւ ՌՄԽԴ. (1805), դեկտեմբերի Ը.։

խբ. 99աբ Վասն նշխարի բարձման — *Յորմէ սիրով Սուրբ Հոգւոյն եւ աստուածային օրհնութեամբս... եւ շնորհք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցի։*

խգ. 99բ Աւ Փիլիպպոս ամիրայն — *Ըստ խնդրանաց կապանաւու մաստէոս... ուստի այսպէս կատարեցաւ (ընդամենը 3 տող)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁԱԻԹԵԱՆ ԹՎԱՆԱՆԱԿԻ

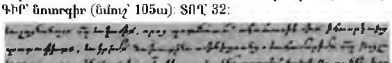
85ա Մահկան ճաճի Մարտիրոսի *գիր մեծ։*

ՆՇՈՒՄ՝ *77բ՝ «Հոկ կանոնագրութիւնքն դժուարին ճանապարհ են յուսումն, իսկ հանդերձ օրինակօք դիւրին, նմին իրի եւ օրինակաւս գիրսն յայտնի առնելի է»։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ջ.

ՌՄԺԳ. – ՌՄԺԷ. – 1164 – 1768

ԹԵՐԹ՝ 14 (թ. 101-14)։ ՊՐԱԿ՝ 1x14։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, յուսագծեալ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25x18,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միսպիւն (20x14,5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 105ա)։ ՏՈՂ 32։

Նմուշ 105ա

Վիճակ՝ բաւարար. լուսանցակորեր՝ գունաթափ, թերթերին ազատուածութեան գանազան հետքեր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

101ա-14բ [Գրիգորի պատրիարքի Կ. Պօլսոյ թուղթ, Կոնդակ]

ա. *101աբ* [Վասն Սուրբ Կարապետի վանուցն] — *Եւ յայտնի առնեմք ձեզ ամենեցուն զդ... եւ վաստէն փախչելի, ւերո՛ւք ո՛ղջ, բաւ է։*

բ. *101բ-2ա* Գերայարգի... տեառնդ Յովնանու աստուածաբան վարդապետի եւ այգեցւոյ հրաշալի վանից Սուրբ Կարապետին, որ ի Տարօն... — *Փոյթն մեր միշտ ի՛արց այլեւայլոյ քօղարկութեանց... եւ լե՛ր ողջ, բաւականացեալ այսո՛ւ Գրիգոր պատրիարք եւ մեղապարտ վարդապետ Կոստանդնուպօլսոյ։*

գ. *102աբ* [Աւ մաճեան Սուիթաս] — *Յորմէ ծաներ, մահտեսի Սուքիաս... եւ գվերջին եզրակացութիւնն մեզ ծանուցանել բաւ է։*

դ. *102բ-3բ* Մեծի մայրաքաղաքին Կարնոյ առաջնորդի... տեառնդ Պաղտասարայ աստուածիմաստ վարդապետի եպիսկոպոսի — *Համայն պարագայիւք մի ըստ միոջէ հասու եղաք... ՌՄԺԷ. (1768), հոկտեմբերի ԺԹ. (19)։*

ե. *104աբ* Պատուաւոր իշխանիդ մայրաքաղաքին Կարնոյ եփրկեան մահտեսի Գրիգորիդ առաքի ողջոյն — *Յայտնի իսկ է, որ եթէ իշխանք խորհրդականք... դարձուցէք. բաւ է։*

գ. *105ար* [Աւ Սուիաս եւ այլ մաճուեսիի] — *Յորմէ ծանիք, մահտեսի Սուքիաս, մահտեսի Պետրոս եւ խոճա Թումաճան... Զի գիտասցուք զբանս մեր:*

է. *105բ-6ա* Նախածանօթ բարեկամի մերոյ մահտեսի Գրիգոր պատուաւոր իշխանիդ մեծի մայրաքաղաքիս Կարնոյ... — *Վասն օգտի հոգւոց եւ ժարմնոց ձերոց... եւ գորպիսութիւն սիրելեացդ հարցանիմ ի բարւոյն:*

ը. *106ար* եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ եւ օրհնութեան նամակիս ծանի՛ք, սիրելի՛ք մեր ի Տէր... Գրեցաւ օրհնութեան եւ յորդորական նամակս ի ՌՄԺԳ. *(1764)* թուին:

թ. *106բ-7ա* եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ սիրոյ եւ օրհնութեան գրոյս ծանիք, սիրելի՛ք մեր... եւ ամենայն սիրոյց նորա եւ ի մէնջ. ամէն:

ժ. *107ա-ՅՈ* եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ, ողջոյնի եւ առաքելականի օրհնութեան գրոյս... եւ ողորմութիւնն Աստուծոյ ի վերայ ձեր. ամէն:

ժա. *108ա-9ա* եւ ընդ աստուածապարգեւի եւ շնորհազեղումն սիրոյ եւ օրհնութեան գրոյս... եղիցի ի միչչի ձերում. ամէն:

ժբ. *109ար* եւ ընդ աստուածապարգեւ եւ շնորհազեղումն սիրոյ եւ օրհնութեան նամակիս... եղիցի ընդ ձեզ, ընդ ամենեսին. ամէն:

ժգ. *109բ-10ա* եւ ընդ աստուածապարգեւ եւ շնորհազեղումն օրհնութեան եւ յորդորանաց գրոյս... Գրեցաւ օրհնութեան եւ պատուէրի նամակս ՌՄԺԵ. *(1766)* թուին եւ մարտի ամսոյ Ժ.ին *(10)*, ի Դր.":

ժդ. *110բ-1ա* եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ, ողջունի եւ օրհնութեան նամակիս... Ամենաստուրբ տեսութեանն իւրոյ արժանաւորս արասցէ, եւ լ՚ը:

ժե. *111բ-2ա* եւ ընդ աստուածապարգեւի սիրոյ, ողջունի եւ օրհնութեան գրոյս... իւր օրհնեալ տեսութեանն արժանացուսցէ. ամէն:

ժէ. *112բ-3բ* եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեան, սիրոյ եւ ողջունի գրոյս... եւ յանդիմանութեան առ ի մէնջ հեռատեսան եւ այլն:

ժը. *113բ* Ի տէր Գրիգոր վարդապետէ եւ պատրիարքէ Կոստանդնուպօլսոյ — *Յորմէ ծանիք, լուսաւորչադաւան օրհնեալ ազգդ իմ... որոց վայն յաւիտենական կան ի վերայ նոցա (վերջից թերի):*

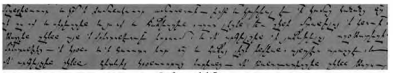
ժթ. *114ար* [Տաղաւար չարչարանաց Քրիստոսի] — *///առանց արդեանց չարչարանաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... որ արդարեւ կորուսաք/// (սկիզբը եւ վերջը՝ թերի):*

ՁԵՌԱԳԻՐ Է.

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ ՌՅ. – 1851

ԳՐԻՉ՝ Թ[ադէոս] եպս. Բկնազարեանց:

ԹՒՐԹ՝ 2 (թ. 115-6): ՊԱՏԱՌ՝ 1x2: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 34,5x24,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (29,5x22,5): ԳԻՐ՝ չղագիր (նմուշ՝ 116ա): ՏՈՂ՝ 39:

Նմուշ 116ա

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

115ա-6բ Թարգմանութիւն ի պարսից լեզուէ Մեծ Մանչուր ասացեալ դաշնագրոյ: Դաշնագիր Մելիմմէհի, որ ի Ֆրիստոնեայս, գրեալ ձեռամբ Ալիի: Որ ինն Աստուած բարձրեալ յանուն Աստուծոյ գթածի եւ ողորմածի — *Այս բան դաշն է ծանուցեալ... որ ինչ գրեալ եղեւ յայսմ, այլ<այլ>ապէն նզովեալ եղիցի յԱստուծոյ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՅԱՄԱՆԱԿԻ

116բ 1851, օգոստոս 30, ի Նոր Ջուղայ, որ յԱսպահան, Ամենափրկիչ վանուց: Ն. Թ[ադէոս] եպիսկոպոս Բկնազարեանց եւ առաջնորդ ի Նոր Ջուղայ, *որ յԱսպահան:*

116բ Ծանօթութիւն. *օրինակ թարգմանութեանս* Մեծ Մանչուր *ասացեալ դաշնագրոյն մեծին* Մահամէտի *ընդ քրիստոնեայս, որով իսկականն լեալ է ի քուֆի լեզուս, յորմէ ժամանակաւ լեզուփոխեալ ի պարէից լեզուս եւ վկայեալ լերեւելի հոգեւորականաց պարսից՝ ի գոյ նորա համեմատ բնագրին, գտանի այժմ ի գրատան* Սուրբ Ամենափրկիչ *վանցն* Նոր Ջուղայու, *որ յԱսպահան, յորմէ թարգմանութեամբ գաղտափարեալ:*

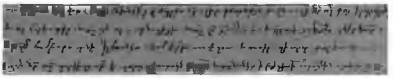
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

116բ (1853ից ուշ, շղագիր) Ծանօթութիւն: *Նաեւ գտաք յայլ օրինակ, որ գրեալ էր 1853, յուլիսի 30, ի Թէհրան, եւ ի ներքոյ գրոյն եդեալ էր ստորագրութիւնն այսպէս թէ՝ «Թարգմանեաց Գալուստ Շիրմազանեանց»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ը.

ՌՄԾԹ.-ՌՄԾՁ. – 1805-1807

ԹՒՐԹ՝ 36 (թ. 117-52). չրուած՝ 117աբ, 134բ-54բ: ՊԱՏԱՌ՝ 1x36: ՆԻՒԹ՝ թուղթ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով «GFA»: ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 24,6x17,8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (20,5x14,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 118ա): ՏՈՂ՝ 29, 31-32:

Նմուշ 118ա

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. լուսանցակոդեր գումաթսի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *118ա-22բ* [Քաղուածք ի պէտս բառոգից] — *Խմաստութիւն լեւս ճանապարհաց գովի... կամ ի հանդերձեալ ձախմէ կացցէ ի թագաւորութեանն Քրիստոսի (Առակք, Ա. 20):*

Բ. *123ա-5բ* [ԺԲ. հրաչագործութիւնք Գրիգորի Նարեկացւոյ] — *Ի սուրբ եւ փառաւորեալ, աստուածազարդ եւ մեծապայծառ... գրեցաւ ՌՄՄԻ. (1806), յունվար Ա.:*

Գ. *126ա-34ա* [Թուղթ]

ա. *126ա-8ա* [Ա.] պատուելի եւ գովելի, հաղգրասէր եւ բարեկամ Մուրատ փաշայ աֆէնտուն... ՌՄՄԵ. (1806), մայիսի Ա., ի Կարին — *Մայիւ լինի հրամանացդ տէրութեանն... այս ըստ նկարագրին, թարց սրբագրութեան է:*

բ. *128բ-9ա* Մաճառեռն Զիմիչկեդկու — *Խնամարկու եւ մեծահատատ, բազմերախտ հայրապետին Փիլիպպոս... եւ ի յօգնութիւն վշտացելոցս:*

գ. *129ա-130ա* Մաճառեռն Ստանիսլոյու Խաւիբ կաթողիկոսի Անատոլու — *Անչաղելի սրբոյ Աքոռոյն էջմիածնի՝ մորս լուսոյ ծնողի մերոյ... եւ մնացեալ ի հաստատութեան յորժամ, ամէն:*

դ. *130բ-2ա* Մաճառեռն անապատաց — *Յորմէ սիրով Սուրբ Հոգւոյն եւ փրկչական սուրբ ողջունիս... Գրեցաւ ՌՄՄԴ. (1805), օգոստոսի Ժ. (10), ի հետ ժամակոչ մահտեսի Աբրահամու առաքելացւ:*

ե. *132աբ* Վասն անապատի դրսի տանն բարձման — *Յորմէ սիրով Սուրբ Հոգւոյն եւ աստուածային պատուիրանաւն... ՌՄՄԴ. (1805), դեկտեմբերի Թ.:*

զ. *132բ-3ա* Մաճառեռն Իզմիրու — *Քաջափառագոյն իմն Հոհաբպալեալ... սրբազան պատրիարգի մեծավայելուչ յարգութեամբ սրբոյ աջոյն համբոյր ընծայեմք... ՌՄՄԶ. (1807), մարտի 26:*

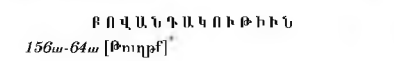
է. *133բ* Էջմիածնի — *Եւ ընդ աստուածապարգեւի օրհնութեանս յայտ լիցի սիրելւոդ... ատա եղիցի ձեզ եւ ննջեցելոց ձերոց. ամէն:*

ը. 134ա [Յանկ միաբանից Լիմ եւ Կտուց անապատաց] — *Լիմ անապատի՝ Անանիա եպիսկոպոս... Յարութիւն Շատախցի: ՌՄՆԶ. (1807), օգոստոս Ա. Բ. անապատաց մահսարի կնքողքն են:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Թ.

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՌՃԿ. - 1711

Թերթ՝ 14 (թ. 153-66). չգրուած՝ 153ա-ն, 164բ-ն: ՊՐԱԿ՝ 1x14: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, թ. 153-4 եւ 165-6՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «GFA», կամ թագակիր արծիւ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24,5x18,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (20,5x17): ԳԻՐ՝ շղագիր (նմոյշ՝ 156ա): ՏՈՂ՝ 25:

Նմոյշ 156

Վիճակ՝ բաւարար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

156ա-64ա [Թուղթ]*

* *155ա (վերագալ ձեռքով մատիտով գրուած բնորոշում)՝ «Նամականիք առ Ալեքսանդր կաթողիկոս եւ առ Կոստանդին կաթողիկոս»:*

ա. *156ա-7բ* Աստուածապետականաւն ամենայն գլխոյ շնորհօք լցեալ եւ Հոգւոյ նուռա ներքնդունակ եղեալ գլուխ պատուական եւ տիեզերական կաթողիկոս եւ եպիսկոպոսապետ Հայոց մեծաց տէր Կոստանդին — *Զգիր պատուական հրամանաց քոց ընկալաք մեք՝ նուաստ եպիսկոպոսքս* Սիւնեաց *ուէր* Յովհաննէս *եւ ուէր* Սահմանս *եւ վարդապետքս* Դաւիթ *եւ* Եսայի... *ինքեանք տայցեն պատասխանի Աստուծոյ:*

բ. *158ա-62ա* Թուղթ Աղեքսանդր կաթողիկոսի Հ[այոց] առ հայրապետն Հռովմայ տեառն Գլեմեստոսի, վասն ամուղղալ գնացից միսիոներաց... — *Ի գերապատիւ եւ ի գերապզքնական պատճառէ... Գրեցաւ ի Ռոմ. (1711) թուին, յապրիլի ԺԶ. (16), ի գուռն* Սուրբ Աթոռոյն Էջմիածնի:

գ. *163ա-4ա* Գերապատիւ գլխոյդ՝ արբագան ըզջ հովուապետիդ, աթոռակալիդ առաքելական աթոռիդ, էքսարխոսիդ Հայոց ամենիմաստ եւ ըզջ հովուի պաշտօնակցիդ մեր ի Քրիստոս տէր Զաքարիաս — *Նամակ ողջունիս ի հրամանաց ընկալաք նուռատ եպիսկոպոս* Սիւնեաց Աւետի Յոհաննէս... *բաժանեցեր սուրբ յաթոռոյն եւ գլխոյն:*

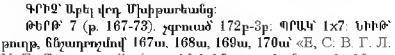
ՆՇՈՒՄ՝ *162ա՝ թուաբանական հաշուարկ՝ 1160 551/1711:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ժ.

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԹՄՂԹ. - 1850

ԳՐԻՉ՝ Աբել վրդ. Մխիթարեանց:

Թերթ՝ 7 (թ. 167-73). չգրուած՝ 172բ-3բ: ՊՐԱԿ՝ 1x7: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, ճնշադրոշմով՝ 167ա, 168ա, 169ա, 170ա՝ «В. С. В. Г. Л. У. Е. Сергиевской» (առաջին երեք գոթական տառեր են, որոնց վերեւում թաց կայ, մնացեալներ՝ roueված գրեր են): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 35x21: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (33,7x19,5): ԳԻՐ՝ շղագիր (նմոյշ՝ 168ա): ՏՈՂ՝ 50, 53:

Նմոյշ 168ա

Վիճակ՝ բաւարար բ. 173՝ արտաքին լուսանցի հատվածը մասամբ պատռուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *167ա-71բ* Ղազարու վարդապետի Փարպեցւոյ՝ աշակերտի Աղաճայ վարդապետի, առ Վահան տէր Մամիկոնէից Մեղադրութիւն ստախօս արեղայից: Յառաջաբան բոլոյն, առաքեալ ի Համբր հաղարէն — *Լուսաւորէ միշտ շնորհ աստուածային... |171ա| եւ որք լսեն, ատադեսցեն, |171բ| գագգիս մերոյ գտատապանս:*

Տե՛ս Մատենագիրք Հայոց, հ. դ., Բ. հատոր, Աեթիֆիա, 2003, էջ 2377-94 Ղազար Փարպեցի:

Բ. *171բ-2ա* Տեղեկութիւն սակաւ ինչ այժմեան վիճակէ Աթոռոյն, որ եմբ թուական 1850 — *Արդ, պատ-*

մեզից փոքր ի շատէ գնաբ՛ադրութիւնս սոցա... որ ի փառս ազգիս կարգաւորեցէք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

171բ Աւարտեցաւ գիրքս Ղազարու վարդապետի Փարպեցւոյ, ձեռամբ բազմաիիր եւ անարժան Գրիգոր իրիցու, ի հարիէ սրբացան եւ քաջ վարդապետին Վարդան դիտաւպետի: Արդ, աղաչեմ զընթերցողսդ, չիշեսջիք ի մաքուր աղօթս ձեր եւ մեզաց թողութիւն շնորհեջ՛ք մեղաւորիս: Եւ որ առատն է ի բարիս՝ պարգեւեսջ՛ ձեզ եւ մեզ զերկնից արքայութիւնն: Եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *171բ (գրչի) Օրինակն էր գրեալ ի Թուին հայոց ՌՃԻԱ. (1672), ի բաղէջ, ի վանսն* Յովհաննու Կարապետի:

նկատի ունի Մատենադարանի ձեռ. 2639 ձեռագիրը:

167ա Մանօթութիւն. *Առաջին երեսն այս ինչ ունէր. Ձգնաւորէր Աղան յագգէն Արծրունեաց, բնակեալ ի յայտն Աղտանայ, ի Յանբերդ:*

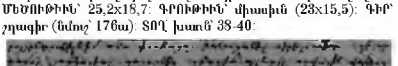
2. *171բ (ստացողի) Զայս բողոքով գիրն մերս խնդրանօք եւ վարձով գրեաց Աբէլ վարդապետ Մխիթարեանց, միաբան կաթողիկէ եկեղեցւոյ Սրբոյ գահին Էջմիածնի: 1850, օգոստոս 20:*

ՁԵՌԱԳԻՐ ԺԱ.

ՌՄՀԷ.-ՌՄՁԱ. – 1828-1832

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր Շահաբեանց:

ԹԵՐԹ՝ 94 (p. 174-267). չգրուած՝ 174բ, 191բ: ՊՐԱԿ՝ 1-10ա8 (2՝ 2, 3, 8՝ 12, 4՝ 4, 5, 6՝ 10, 10՝ 11). ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով «OM. ILARIO GALAMARI» եւ բուսական ոճաւորմամբ գինձաձեւ, ուր մէջ վերի ճաճաւածում թագակիր արծիւ, ներքեւի աչ կողմում ջահակիր ձեռ, ձախում շուշան: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25,2x18,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (23x15,5): ԳԻՐ՝ չղպիր (նմուշ՝ 176ա): ՏՈՂ խառն՝ 38-40:

Նմուշ 176ա

Վիճակ՝ բաւարար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

175ա-267բ [Գրիգորի Շահաբեանց, Թուղթ յամս 1828-1832]*

* *174ա՝ հետաքրքրական նամակ առ մեզ ծանօթս առաքեցեալ ի 1828 ամի, ի 17էն նոյեմբերի, ուխտով մինչեւ ի լրումն ամին:*

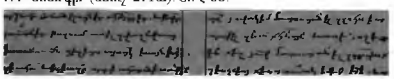
Հարիւրից աւելի նամակ, գրուած 1828-1832 թուականներին եւ ուղղուած տարբեր մարդկանց՝ Մարտիրոս գպիր մանկածու, Պետոսի դէտ Գրիգոր բաբունի, Յարութիւն գպիր մանկածու, Պղտիկի Պօղոս բարեպի, Յօհաննէս աղայ, Սրբոյ Կարապետի դէտ Պետրոս բարեպապետ, Գէորգ աղայ, Կեսարացի Գասպարեան Բարսեղ գպիր, տէր Գասիթ բարեպի, Բարթուղիմոս բաբունի, ուսումնասէր տիրացու Յակօբ, տէր Կարապետ բարեհամբոյր բաբունի, տիրացու Յարութիւն մանկածու, Յովաէփ պանծալի բաբունի, Պալապտցի Մկրտիչ աղայ, Թադէոս վարդապետ, աղայ Մատթէոս, համեստասուն եւ պարկեշտապայ Թագուհի, Սուհակ գպիր, Համբարձում աղայ, Մնացական գպիր, Թադէոս բաբունի, Յովակիմ աղա: Նամակները հիմնականում ողջոյնի, կարօտի, սրտմտելութեան, գովեստման, շնորհակալական, խնդրանք պարունակող, նաեւ յորդորական (շծուլանալ եւ հետեւել ուսմանը) բովանդակութեամբ են, ազգային գործունէութեան, բարեգործութեան, եկեղեցական պաշտօնի ձեռնադրութեան պատասխան առնելու, տեղեկութիւններ բարեբաստիկ կենցաղավարութեան մասին, անձնական խնդիրների վերաբերեալ խնդրանքներ ազգասէր տղաներին, տարբեր քաղաքներում եւ նահանգներում ազգի ազեխարոյ կեղեքումների, վնասների եւ խոշտանգումների, բարեկամներից հեռու գտնուելու եւ այլնի մասին:

ՁԵՌԱԳԻՐ ԺԲ.

ԺԲ. դար

ԳՐԻՉ՝ Յակոբ:

ԹԵՐԹ՝ 32 (p. 268-299): ՊՐԱԿ՝ Ա-Գ×12 (Գ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26x19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (20x13) ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 271ա): ՏՈՂ՝ 33:

Նմուշ 271ա

Վիճակ՝ բաւարար. լուսանցակոտոր՝ գունաթափ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

268ա-99բ Բանն գովեստի պատմագրաբար յաղագս ծննդեան, սննդեան, հաղաւարութեան եւ վերափոխման ամենասրբուհի եւ միշտ կուսին Մարիամու Աստուածածնին, ասագեալ ի նորին ծառայէ եւ մայրանաց հայցողէ, յոգմամէղ մեծատուէ Գրիգորէ [Յեսուացւոյ Սկեռացւոյ]

– *268ա-70բ* [Նախաբան]– *Ըստ բարուցն բուսոյ բնաւորեալ... որ ի նորայն փառատրութեանն է:*

ա. *270բ-2բ* [Յաղագս Մարիամու] – *Եւ արդ, եկեսցուք ուստի սկսանելն է արժան... եւ լցեալ աւուրքդ բստ նախագրութեան տեսանողացն:*

բ. *272բ-6բ* Վասն աւետեաց կուսին Մարիամու – *Վասն որով միում ի պետացագդեալ վիհիցն դասուց... որ ասէ՝ Դու Բեթլեհէմ երկի՛:*

գ. *276բ-7ա* Մնունդն Քրիստոսի – *Եւ ծնանի յայրին... եւ ինքեամբ կատարեաց:*

դ. *277ա-բ* Մկրտութիւնն Քրիստոսի – *Իսկ ի լրումն երեսնամիւ ամաց... գամենայն աւուրս կենաց նորա:*

ե. *277բ* Կատարումն յարարածոյն Քրիստոսի – *Իսկ զոր ի ժամ չարչարանաց եւ մահու միաձնին... միոչ ցատաւոտ միաշափաթին կայր տարեալ. ամէն:*

զ. *278ա-բ* Յարութիւն Տեառն – *Եւ ընդ ծագել լուսոյն... եւ տեսուչ բանաւոր հոտին իւր:*

է. *278բ-9բ* Վասն համբարձման Տեառն – *Եւ վերացաւ յերկինս... որ բովանդակի ընդ ամենայն վաթսուն ամ բոլոր ժամանակ սրբբուհոյն:*

ր. *279բ-99բ* Վերափոխումն կուսին – *Իսկ ի լնուլ երկոտասան ամաց... փառք, պատիւ եւ երկրպագութիւն ամենայն եղեալսաց, յիմանալեացն եւ զգայեացս, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԴ. դ. վերջ

299բ Որ քան արհամարհելագոյն է, որ իշիլ, այնքան առաւել խոնարհութիւն հնազանդողին հաճոյ է Աստուծոյ: Հռոմացւոց 6, 13: Անդամքն չար զործ մարդոյն են զէնք եւ սուր անօրէնութեան... (եւ խրատական այլ քաղուածքներ):

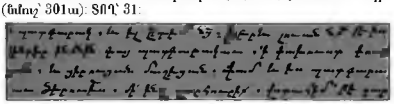
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՆԱԿԻ

299բ Ջնեծ վարդապետն Գրիգոր միայնացեալ, որ էր երթոզ սրբոյ Հառիս, յիշեսջիք ի սուրբ յաղօթս ձեր, ո՛վ ուսօրդք աստուածասէրք, ընդ նմին եւ գողոմոմեայ գրիչս Յակոբ, որ յոյս առեալ զարմի գդէմս ի յերկիր եղեալ պաղատիմ մօրն Յիսուսի՝ բարեխօսել եւ մաղթել զքաւութիւն ուսնողացս եւ ամենայն միաշտոյն հաւատացելոց գթրկութիւն եւ գմեծ գողոմոմութիւն. ամէն:

ՁԵՌԱԳԻՐ ԺԳ.

ժԹ. դար

Թերթ՝ 4 (թ. 300-303): Պրակ՝ 1x4: Նիւթ՝ թուղթ: Մեծութիւն՝ 26x19: Գրութիւն՝ միասիւն (23,5x14,5): Գիր՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 301ա): Տող՝ 31:

Նմուշ 301ա

Վիճակ՝ բառարար լուսանցակողեր գունաթափ:

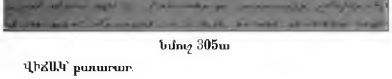
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

300ա-303բ Վ[երապատուեալ] (գրած, ջնջած) վարդապետաց տեառն տեառն Ջ. Հ. Մկրտիչ վարդապետի եւ Հ. Իգնատիոս վարդապետի ի Տէր խնդալ – *Ի Սուսպոլ, ի 25 փետրուարի, ի 1816: Զգիր վեր/// (գրած, ջնջած) ձերոյ գրեալ ի Հռոմայ ի 6 դեկեմբերի 1815, ընկալալ ի 16 փետրուարի ի 1816... որով հայրագութ տեսչութեանն կամ յամենայնի հնազանդ ծառայ հայր Միքայէլ Զամչեան:*

ՁԵՌԱԳԻՐ ԺԳ.

ժԹ. դար

Թերթ՝ 10 (թ. 304-13). չգրած՝ 313բ: Պրակ՝ 1x10: Նիւթ՝ թուղթ, ճնշադրոշմով՝ թ. 304-6, 310-12՝ գաղտառած չջնանակ, ներառեալ «ФАБРИКИ З АРИСТАРХОВА»: Մեծութիւն՝ 26x19,3: Գրութիւն՝ միասիւն (19,5x16,2): Գիր՝ շղագիր (նմուշ՝ 305ա): Տող՝ 27:

Նմուշ 305ա

Վիճակ՝ բառարար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

304ա-13բ [Սարգսի Ջալալեան] Աղուաձոր

ա. *304ա-3ա* [Աղուաձոր] – *Այս աշխարհ ընկալաւ զանուն իւր... եւ առիթ բազմաց աւերակաց, մանաւանդ աշխարհին Հայոց եւ Վրաց:*

բ. *305բ-12բ* Ալանաց դուռն կամ ճ[որ]ա դուռն, ըստ պարսից՝ Դարբանդ – *է հռչակաւոր եւ մեծաշէն պարիսպ կամ բերդ... որք ընդ օդս ճախրեալ փոքր ինչ երեւին, եւ ապա ընդ օդով ծածկեալ անհետանան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

304ա (ժԹ. դ., շղագիր, մատիտով) Համառօտ պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն այս Աղուանից է գրեալ արժանապատիւ Սարգիսի վարդապետի Ջալալեանց, *զոր ընծայեաց մեզ 18///:*

Եզրահատման պատճառով թուականի տասնաւորը եւ միաւորը կտրուած են:

ՁԵՌԱԳԻՐ ԺԵ.

Կ. ՊՈԼԻՍ ՌՅԵ. – 1856

ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս Թագաւորեան*: ՍՏԱՑՈՂ՝ Պաթէյտ աղայ:

Թերթ՝ 69 (թ. 314-82) չգրած՝ 314բ-5բ, 318ա-9բ, 375բ, 377բ-378ա, 381ա-2բ: Պրակ՝ Ա-9x12 (ե՛ 8, Ջ՛ 13): Նիւթ՝ թուղթ: Մեծութիւն՝ 25x19: Գրութիւն՝ միասիւն (22x16,5): Գիր՝ նոտրգիր (320ա-75ա, ևնուշ՝ 322ա), շղագիր (316ա-7բ, 376ա-80բ, ևնուշ՝ 316ա): Տող՝ 28 (316ա-7բ, 320ա-75ա), 29 (378ա-80բ)

Նմուշ 316ա

Նմուշ 322ա

Վիճակ՝ բառարար. բ. 360՝ ճիմիից մասամբ պոկուած, թ. 376-80՝ թանաքի բարձր թթուայնութեան հետեւանքով գոյացած մասամբ գունախոտոտած:

* Տեղ, թուական եւ գրիչ հարցերի պատասխանները վերաբերում են 320ա-67ա մասին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *316ա-7բ* Յօրինակ կոնդակագրին Գրիգորի կաթողիկոսի, որ տուեալ է ի Մաղարաչ վանս Աւագնորդաց յամի 1541, ի ձեռն Աբաւնաս եպիսկոպոսի տեղեայն, զոր գաղափարս հաղորդեաց մեզ Նիկողոս, սրբազան եպիսկոպոս, անդամ սուրբ սիմոնդին էչմիածնի. 1850, յուլիս ամսոյն – *Աստուած անեղին Աստուծոյ Հօր... եւ Գրիգոր ծառայիցն Աստուծոյ ծառայ... ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն: Գրեցաւ օրհնութեան գիրս բարձր հրամանի մեծի Սուրբ Աթոռոյն էչմիածնի, ի թուականութեանս հայոց մեծաց ՋՂ. (1541) ամի, եւս առաւել հաստատութեան ձեռագրեցաք մերով սովորական կարմիր ձեռագրաւ. որ ի փառս Քրիս-*

տոսի։ Գրիգոր Ծառայ Ծառայիցն Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի, շնորհօքն եւ ողորմութեամբ Նորին կաթողիկոս ամենայն Հայոց եւ պատրիարք Վաղարշապատու Սուրբ էջմիածնի։

Բ. *320ա-74բ* Պատմութիւն Աբրահամու Կաթողիկոսին Կոնեացւոյ

Տե՛ս նաեւ. *1674, 6ա-63բ*։ ա/*320բ*։ բ/*320բ-1ա*։ գ/*321բ-2ա*։ դ/*322ա*։ ե/*322բ-3ա*։ զ/*323ա-4ա*։ է/*324բ-5բ*։ ը/*325բ*։ թ/*326ա*։ ժ/*326բ-3ա*։ ի/*326բ-5ա*։ լ/*328ա*։ խ/*328բ-9ա*։ ծ/*329ա 30բ*։ կ/*330բ 1ա*։ հ/*331ա-2ա*։ ձ/*332ա-3ա*։ ղ/*333բ-4ա*։ ճ/*334ա*։ մ/*334բ-5բ*։ յ/*334բ-5բ*։ ն/*335բ-6ա*։ շ/*336ա*։ ո/*337ա-5ա*։ չ/*338ա-9ա*։ պ/*339ա-40ա*։ ջ/*340ա-1բ*։ ռ/*342ա*։ ս/*342բ-4ա*։ վ/*344ա-5ա*։ տ/*345ա-6ա*։ ր/*346ա*։ ց/*346բ-7բ*։ ւ/*348ա-50ա*։ փ/*350ա*։ ք/*351ա-2ա*։ օ/*352ա*։ ֆ/*352բ-4ա*։ և/*354ա-5ա*։ ա/*355ա-6բ*։ ֆ/*356բ-7բ*։ ևա/*357բ-8ա*։ եւ/*358ա-9բ*։ ևգ/*359բ-60բ*։ եր/*360բ 1բ*։ ես/*361բ-2բ*։ ևզ/*362բ 3բ*։ ես/*363բ-4բ*։ ևր/*365ա-7ա*։ ևթ/*367ա*։ ծ/*368ա 9ա*։ ծա/*369բ-72ա*։ ծբ/*372ա-3ա*։ ծգ/*373ա-4բ*։

Տե՛ս Աբբահամ Կոնեացի, Պատմութիւն, Երեւան, 1973, ձեռ. ճ։

Գ. *376ա-80բ* Համառօտ պատմութիւն վասն նահատակութեան Ապունա Թումա Բահանայի գաղղիացւոյ, զոր նամակէ մինչ վաճառականի գաղափարեցաւ *1840*, ապրիլ 20, ի Պոլիս, եւ այժմ ասա եղաւ գոչէս Միհրուանեան Թատրեատս, զի մի՛ կորիցէ յիշատակ նահատակին — *Փգգէթլիս ինայէթլի՛, վէ լիյիհիմէթիմ սուլթանմ...*

Հայատառ թուրքերէն է. տե՛ս Յասմիկ Մուհիանան, Յուցակ հայերէն ձեռագրերի հայատառ թուրքերէն նիւթերի եւ հայատառ թուրքերէն ձեռագրերի, Երեւան, 2005, էջ 54։

Նամակագիրը պատմում է 1840 թուականի յունուարին ֆրանսիացի Ապունա (Հայր) Թումա քահանայի հետ կապուած դէպքի մասին. նա իր ծառայի հետ 36 տարի ապրում էր Շամ վիլայէթում (Դամասկոս), բարի էր երեխաների նկատմամբ՝ անկախ ազգութիւնից եւ դաւանանքից, խնամում էր նրանց, դէպրը տալիս։ Այնուհետեւ պատմում է, որ մի օր ինքը տեսել է Թումայի ծառային, որն ապառում էր իր տիրոջը. ծառան պատմել է, որ քահանան գնացել է հրէաների թաղամաս եւ այնտեղից այլեւս դուրս չի եկել։ Պարզւում է, որ քահանային հետապնդում էին տեղի թուրք ոստիկանապետ Իբրահիմ փաշայի հրամանով։ Տատերին են կանչում Իբրահիմի մօտ հարցաքննելան, սակայն երանք Թումայ քահանայի տեղը չեն մատնում։ Վերջում մէկը կոտանգների ենթարկուելուց յետոյ պատմում է, որ այդ գաղտնիքը գիտեն եօթ մարդ, եւ որ Թուման եղել է հրէայ Դաւութենց տանը, ինքն էլ է ներկայ է եղել, այնտեղ իմացել է, որ քահանային պէտք է կոտանգների ենթարկէն։ Թուման ասացել է, ասել, որ ամէն ինչի կդիմանայ, սակայն իր իմացածը չի յայտնի, չի մատնի։ Վերջում նամակագիրը պատմում է, որ յետագայում հայտնաբերել են Թումայի ու ծառայի ոսկորները եւ թաղել։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱԾԱՐ ՕՐԻՆԱԿ

375ա Պատմութիւն զայս, զոր տեսանի,
Նախնեաց մերոց աւանդ պարզի,
Ակնավ գիւղէն Կամրկապցի,
Հայոց ազգին պետ պանծալի,
մահտեսի Պետրոս իշխանի,
որդւոյ մահտեսի Յակոբի,
աշխատութեամբ ի լոյս ածի,
ընթերցողաց Հա՛յր մեր խնդրի,
Թուին Հայոց ՌՀՃԽԶ. (1797) եւ ի
ամսեանն ապրիլին կատարեցաւ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՕՏԱԿ

375ա Վերստին օրինակեցաւ սոյն այս Պատմութիւն Կոնեացի Աբրահամ կաթողիկոսին վասն Բահմագ խանին, ի խնդրոյ ազնուագարմ եւ գրասէր Դարէնս ազգին ի Յովհաննէս դպրէ Թագւորեան։ 1856, Կոստանդնուպոլիս, Սամաթիայ։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ *319ա՝ «Պատմութիւն Աբ»*։

ՆՇՈՒՄ՝ *314ա՝ «Ի սմա գտանին հետեւեալքն. Գրիգոր կաթողիկոսի Կոնատակ, Պատմութիւն Աբրահամու Կրետացւոյ, Ապունա Թումա քահանայի համառօտ ազետալի պատմութիւն»*։

2623

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

ԲԱՂԵՇ

Գրիչ՝ Թումայ երէց Բաղիշեցի։

Թերթ 564-1+2 (թուիչ՝ 263րդ թերթին յետոյ 265 է կրկն.՝ թ. 337, 505). չզրուած 11բ, 12բ-3բ, 559բ-61ա: ՊՐՈՒՆ Ա-ԽԷ×12 (Ա, Բ, ԻԲ՝ 11, Ը՝ 14, ԺԸ՝ 10)+4: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՑՈՒԹԻՒՆ՝ 23,6x16,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (17,3x11): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 21ա): ՏՈՂ՝ 35: ԿԱՋՄ՝ դուռ-մաղող շագանակագոյն կաշի, մէջը մուգ շագանակագոյն կաշի (2012 թ.), միջուկը տախտակ. ատաղաձ շերտատիր մետաղ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ ԱԲ + ԳԴԵ, սպիտակ, չզրուած թուղթ:

Նմուշ 21ա

ՈՒՇԱԳՐ. – 1662

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ւ ա ծ՝ 14ա: Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 257ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն, յուշկապարիկ, տաճար, խոյ: Ջ ա ր դ ա գ իր՝ թռչնագիր, բուսագիր, ճաճգուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, ճարճի, շագանակագոյն:

Վիճակ՝ բաւարար. լուսանցակողերը՝ գումաթախ, դոմակը, գամերն ու կապիչները ըրկած, բ. փեղկի կաշուն ստորին մասը թափուած, միջից ներմից մասամբ պոկուած, թ. 90-1, 502, 512՝ ներմից ամբողջութեամբ պոկուած, թ. 1, 47, 145, 370, 406, 478, 498, 546՝ վնասուած, լուսանցներ պատռուած, թ. 548՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բ. 1. *4ա-515ա* Գրիգորի եռամեծի խոյ ճառընտրի եւ անյաղթ փիլիսոփայի, աշակերտի Յոհաննու

Որոտնեցւոյ արարեալ բանս խրատականս ոգեշահս եւ հանճարս իմաստասէրեան, ի մեկնութիւն գովեստից տօնից տէրունականաց, ի պատիւ սրբոց, ի պատճառս գիտութեան ախմարաց: Մանաւանդ ի յորդ արտասուաց, անձանց թաղծելոց յաւէտ ի նշգրտութիւն կարգաց ուղղափառաց, եւ յեղծումն բարբանջմանց չարափառաց, ագահեա՛, Հոգիդ Աստուած

Տե՛ս Զեռեռան հատոր, տպ. 1740: [Յանկ]/4ա-11ա: ա/14ա-9ա: բ/19ա-21ա: գ/44ա-7բ: դ/21ա-5բ: ե/25բ-30բ: զ/30բ-7ա: է/37ա-44ա: ը/47բ-51ա: թ/51բ-6ա: ժ/56ա-9բ: ժա/59բ-2բ: ժբ/62բ-7ա: ժգ/67ա-72բ: ժդ/72բ-6բ: ժե/76բ-80բ: ժզ/80բ-4ա: ժէ/84ա-9ա: ժը/89ա-96բ: ժթ/96բ-100ա: ի/100ա-3բ: իա/103բ-5բ: իբ/105բ-11բ: իգ/111բ-15բ: իդ/115բ-21բ: իե/121բ-26բ: իզ/126բ-9ա: իէ/129ա-32ա: իը/չբգ նաեւ տպ.: իթ/132ա-6ա: լ/136ա-40ա: լա/140ա-2ա: լբ/142ա-5բ: լգ/145բ-9ա: լդ/149ա-53ա: լե/153ա-8ա: լզ/155ա-63բ: լէ/163բ-7ա: լը/167ա-72ա: լթ/172ա-4բ: խ/174բ-5բ: խա/175բ-82բ: խբ/182բ-5ա: խգ/185ա-9ա: խդ/189ա-93բ: խե/193բ-7ա: խզ/197ա-201բ: խէ/201բ-4բ: խը/204բ-9ա: խթ/209ա-10ա: ծ/210ա-5բ: ծա/215բ-7բ: ծբ/217բ-20ա: ծգ/220ա-1ա: ծդ/221ա-2ա: ծե/222ա-3բ: ծզ/223բ-5բ: ծէ/225բ-8բ: ծը/228բ-30բ: ծթ/230բ-4բ: կ/234բ-40ա: կա/240ա-4ա: կբ/244ա-9ա: կգ/249ա-53բ: կդ/253բ-6բ: կե/257ա-60բ: կզ/260բ-5ա: կէ/265ա-68բ: կը/268բ-70բ: կթ/270բ-4ա: հ/274ա-7բ: հա/277բ-80բ: հբ/280բ-2բ: հգ/282բ-6ա: հդ/286բ-7բ: հե/287բ-90բ: հզ/290բ-3բ: հէ/293բ-6բ: հը/297ա-300բ: հթ/300բ-3բ: ձ/303բ-7բ: ձա/307բ-11ա: ձբ/չբգ: ձգ/311ա-3բ: ձդ/313բ-6բ: ձե/316բ-20ա: ձզ/320ա-3բ: ձէ/324ա-7բ: ձը/327բ-33ա: ձթ/333ա-5ա: ղ/335բ-7բ: ղա/337բ-9բ: ղբ/339բ-43բ: ղգ/343բ-6ա: ղդ/346ա-8բ: ղե/348բ-51բ: ղզ/351բ-7ա: ղէ/357ա-62ա: ղը/362ա-4բ: ղթ/364բ-5ա: ճ/368ա-70բ: ճա/371ա-2բ: ճբ/372բ-4ա: ճգ/374ա-6ա: ճդ/376ա-8բ: ճե/378բ-82ա: ճզ/382ա-7բ: ճէ/387բ-92բ: ճը/392բ-7բ: ճթ/397բ-402ա: մ/402ա-5բ: մա/405բ-10բ: մբ/410բ-4ա: մգ/414ա-7ա: մդ/417ա-20: մե/420ա-2բ: մզ/422բ-5ա: մէ/425բ-9բ: մը/429բ-33բ: մթ/433բ-6բ: յ/436բ-41ա: յա/441ա-3բ: յբ/443բ-7բ: յգ/447բ-50բ: յդ/450բ-3ա: յե/450բ-3ա: յզ/453ա-7ա: յէ/457ա-8բ: յը/458բ-62ա: յթ/462ա-3բ: նբ/463բ-6ա: ն/466ա-9բ: նա/469բ-71ա: նբ/471ա-4բ: նգ/474բ-7բ: նդ/474բ-81բ: նե/481բ-2բ: նզ/482բ-5ա: նէ/481բ-2բ: նը/482բ-5ա: նթ/485ա-8ա: շ/485ա-9ա: շբ/489ա-93ա: շգ/493ա-7ա: շդ-շա/չբգ: շբ/497ա-501բ: շգ/501բ-3բ: շդ/503բ-4բ: շե/505ա-8ա: շզ/508ա-11ա: շէ/511ա-5ա: շը-ճկ/չբգ:

Յաւելեալ ունի.

— *488ա-9ա* Նորին բառոյ Զատկի ի բան. Յարեաւ Աստուած, եւ գրուեցան ամենայն թշնամիք նորա, փախիցեն առեալիք — *Հրամայեաց Աստուած Բանն մեծին Մովսեսի... գմեզ փրկեսցէ Քրիստոս. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

2. *515ա-57բ* Նորին բառոյ յաղագս մեծահաւնդես եւ փառատրագոյն չորեքին տօնիցն ասագ գլխատրացն, որպէս բոլորեալ գնաւն տարւոյն գվերջին գիծս ի սկիզբն յանգեղով գոյց. ի փառս եւ ի գովութիւն աճսկիզբն սկզբան, ամփոխեաւն յաւիտենիս. ամէն

Տե՛ս Ամառաւն հատոր, տպ. *1741*: ա-ճեր/չբգ: ճեզ/*515ա-9ա*: ճեդ/*519ա-23ա*: ճեե/*523ա-7բ*: ճեզ/*527բ-31բ*: ճեէ/*531բ-5բ*: ճեը/*535բ-5բ*: ճեթ/*538բ-42ա*: ճն/*542ա-6ա*: ճնա/*546ա-50ա*: ճնբ/*550ա-2բ*: ճնգ-ճնդ/չբգ: ճնե/*552բ-7բ*:

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝

ա. *558բ-9ա (ԺԲ. դ.)* [Նշանագիրէ իմաստնոց] — *եկեղեցի, քուչան, ի սկզբանէ... յառողջ յոգով եւ մարմնով:*

բ. *2ա-3ա (ԺԲ. դ.)* Կանոն յորժամ մարմնաւոր առուեստաւոր աշակերտ օրհնեսն — *նախ ասի շարականն ՔՒ. ... սուրբ խաչիւ պահպանեա՛: Հա՛յր մեր, որ յերկինս. ամէն:*

գ. *1բ (ԺԲ. դ., անարուեստ նոտրգիր)* Աղաչեմ գքեզ, Տէր Յիսուս Քրիստոս, եւ խնդրեմք յառատ յոգորմութենէդ քոմմէ գվերարակու մեռելութեան մերոյ, որով եւ դու, Աստուա՛ծ, ծածկեցար, խոնարհութեամբդ եւ գձեւս զգեստուս, զոր եռուն սուրբ հարքն մեր, ցո՛յց խոնարհութեամբդ եւ յուրացութեան աշխարհիս, որով եւ ինքեանք կերպարանեցան, դու օրհնեա՛ գծառայս քո գայս անուն արեզայս եւ արժանի արա՛ նայել եւ հանել ի գլուխ զսուրբ կարգս. եւ քեզ վայել է փառք. եւ դնէ վեզարն ի գուխն կրօնաւորին եւ ասէ. Հանէ Աստուած ի քէն գհին մարդն՝ գործովք իւրօք. եւ զգեցուցանէր զիփիլոնն եւ ասէ. Աստուած զգեցուցանէ զնոր մարդն, որ ընդ յԱստուծոյ հաստատեալ է արդարութեամբ եւ ճշմարտութեամբդ եւ սրբութեամբս. եւ եդիցիս դու հպատակ եւ հնազանդ ամենեցուն, կանխեալ ի սեղն Աստուծոյ, ի սէրն Աստուծոյ հոգով, ի տուէ եւ ի գիշերի. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԹԱՒՄԱՆԱԿԻ

557բ Փառք միագոյք էին, յատկապէմք ի նմին գուգապատիւ վեհին՝ Հօրն էականի, Որդոյն միածնի, Հոգւոյն ճշմարտի, հանուրց արարչի յամենայն գոյեղինացս յիւրական արարածոց, այժմ եւ յանկէս յաւիտեանս. ամէն: Որ շնորհեաց ինձ կարողութի՛ւն անարժանս անձին Թումայ երիցու Բաղիշեցոյ, հասանել յաւարտ մեծի տաճիս, որ կոյի Քարզգիրք, ի թվականութեան հայկազեան ութի Ռձ՚Ա. (1662), ի մայրաքաղաքն Բաղէշ, ընդ հովանեաւ Սրբոյն Սարգսի Զօրավարին եւ այլ սրբոցն, որ աստ կան հաւաքեալ, ի հայրապետութեան Սուրբ Էջմիածնոյ Յակոբ սրբազան կաթողիկոսի եւ |555ա| ի յառաջնորդութեան այսմ քաղաքիս Բաղիշոյ Մեսրոպ քաջ հռետորին եւ աստուածաբան վարդապետին, իմաստուն տեսականաւ եւ իրականաւ, մեծազգի եւ սիրով ի լի, եւ մեզ յոյժ սիրելի եւ խնամածու եւ ուսուցանող:

376ա Որինակն եղծեալ էր, չիմացայ:

466ա Եւ զեղկելի գրիչս Թումայ Բաղեշացի այսմ հրաշափառ աւուրս մեծի աղաչեմ յիշել:

535բ Զանպիտան գծոդս գԹոսմայ աղաչեմ յիշել ի մխիթարանս սրբոյն Ստեփանոսի, ո՛վ վեհ պատուական։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏՍԳԱՅԻՑ

1. *Յա (1732 թ., անարուեստ նուագրիր) Յորժամ եա՛ Նիկօղոսս, Ծնաց յարմանդէ մօր իմոյ, Թուականն յայոց ՌՃՁԱ. (1732), եւ պատուեր աւուրէն էր շաբաթ եւ ամսեն ապրէլի 9ումն։*

Մնուն[դ] Թագուհոյ դստեր Նիկօղոսի ի Թուին 1767, ի յամսեան յունիսի 6, ի յաւուրն չորեքշաբաթիու տունչեան, յեօթներորդ ժամուն։

2. *14ա (1742 թ., անարուեստ նուագրիր)* [0]հանի *որդի մեղապարտ Ջաւարեայս այս Քարոզգիրքըս Ծախեցի տէր Բարսեղին ՌՃՂԱ.ին (1742)։*

3. *558ա (1742 թ., անարուեստ քոլոգրիր) Գոհութիւն եւ փառք ամենազօրին եւ խնդ[ր]ակատար էին, որ ելից գփաւիակ ցանկութեան Կանջեցի տէր Պետրոսի որդի մեղանամեղ Բարսեղ մանանուամբ աբեղայի, որ ի մանկութենէ ցանկայի ստանալ զսիրեցեալսն յահ եւ հայկազնեայից պարծանք սրբոյն Գրիգոր Տաթեւացոյ Հայոց քաջ հռետորի եւ ամենիմաստ փիլիսոփայի որդառատ ազբերէ քարոզութեան Քրիստոսի հատորին, որոնեալ գտի ի գիւղաքաղաքն Ագուլիս, եւտու հալալ արդեանց հայրենական եւ գնեցի Աղզուումցի Ոսկանի որդի տէր Ջաւարիայիցն՝ յիշատակ հօրն իմոյ տէր Պետրոսին եւ վայելումն ինձ՝ յոգնամեղ Բարսեղ յաբեղայիս. երես անկեալ <անկեալ> աղաչեմ, օ՛վ սուրբ ընթերցողք, յիշման արժանի առնէք գհայրն իմ տէր Պետրոս եւ յետնեալ ծառայ Բարսեղ յաբեղայս, եւ դուք յիշեալ լիցիք առաջի Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, ամէն։ Գրեցաւ ՌՃՂԱ. (1742) թվականին։*

4. *376ա (ծՀ. դ., անարուեստ նուագրիր) Ջվայելողդ եւ ընթերցողդ աղաչեմ յիշել գԲարսեղն։*

5. *563բ (ԺԲ դ., շղագիր) Այս Քարոզգիրքըս եւտու կարդալոյ առ արժանապատիւ Գէորք վարդապետին՝ մինչեւ յունի[սի] 12։ Գրեցաւ Յոհաննէս Կարապետեան Թավարբէկով։*

6. *563բ (ԺԲ դ., շղագիր) Իմ սիրելի եղբայր պարոն Մարկոս Եսայեան Իսմախիեան/// տիրացու Յոհաննէս։*

7. *3բ (ԺԲ դ., շղագիր) Այս քարոզգիրս տուի տիրացու Օհաննէս Թավրեզկովին կարդալու առ ժամանակ։ Տէր Սահակ Տէր Մելիքսեթեան։*

8. *563բ (ԺԲ դ., շղագիր) Անեղն Աստուած եւ արարիչ ամենայն արարածոց, Հայրն երկնաւոր, որ ընկալաւ գգարձն անառակ որդւոյն եւ գգեցոյց նմա զառաջին գարդ, ընկալցի գդչումն եւ զապաշխարհութիւնն ձեր եւ շնորհեսցէ ձեզ զարդարութիւն եւ մաքրութիւն հոգւոյ եւ մարմն. ամէն։*

9. *Պհպ. Գա (1837 թ., շղագիր) Արժանապատիւ տէր Յարութիւն Ղարիբեան քահանայ. հանդերձ տօմարաւ ձերով ստացեալ գարդիւս հանգուցեալ տէր Երեմիայ քահանայի ծխոց, ամսոյս 27 ներկայացուցեալ։ Յաջորդ Բարսեղ վարդապետ։ 1837, յունվար 26։*

ԿՆՔԱ.ԴՐՈՇՄ՝ *14ա. ութանկիւն շրջանակ, սեւ թանաքով, երկիցս՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՐՄՆԻ ՏԷՐ ՔԱՐԻՍԵՂ», ապա՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՐՄՆԻ ՔԱՐԻՍԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆ», «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՐՄՆԻ ՏԷՐ ՁԱՔԱՐԻԱՅ. ՌՃՁԷ. (1738)», 558ա. ութանկիւն շրջանակ, սեւ թանաքով, երկիցս՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՐՄՆԻ ՏԷՐ ԲԱՐՍԵՂ», ապա՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՐՄՆԻ ՔԱՐԻՍԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆ»։*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ խղբգոց, «/// Նոյեմբարայ կինն Նոյեայ մատանի/// թաղել Խարաճի մայրանդ է զահակ նա լուր եւ սարսափելիս գոց աաելով»։ «Գինին ունի գոյնս կարմիր գեղեցիկ, / Սիրողն առնէ աղքատ մուրացիկ»։ 559ա՝ «Հին կոտակարանն է ամենայն ՔՔՒԻ., եւ Նոր կտակարանն է ամենայն տունքն ՔՇՂԱ.», 561բ՝ «աբգդե, արգ», «Դատաւոր աւաՀ դատաւոր քահանայ Հավվերդով դատաւոր աւաՀ քահանայ Սահվերդով դատաւոր։ Դատաւոր Յոհաննէս Կարապետեան Թավարբեկով», «Ի վերայ քանի», 562ա՝ «Астраханскою Армянскою ///», 562բ՝ «այս գիրք է///», 562բ, 564ա՝ «Прошенник Кизлару Армении», 563ա՝ «милость ///», 564բ՝ «Աստուածասէր եւ բարեպաշտ իշխան գլուխ իշխանաց։ Աստուածասէր եւ բարեպաշտօն հարց եւ եղբարցդ հայտարարութիւն լիցի, զի այսօր տօն է քրիստոնէիցս, <Աստուածասէր եւ բարեպաշտօն հարց եւ եղբարցդ հայտարարութիւն լիցի, զի այսօր տօն է քրիստոնէիցս>«, «աստուածասէր եւ բարեպաշտօն», «Ваше покорно слуга графъ Егоревъ псиогвъ руку Прилофиль»։*

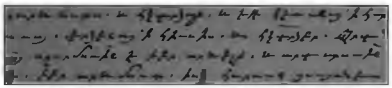
ՆՇՈՒՄ՝ *կապմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Գրիգոր Տաթեւացւոյ Քարոզգիրք տարեկան», Ան՝ «300/2623», 1ա՝ «ՌՃԺԱ.-1662, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Հ^ար 4», 14ա՝ «Քարոզգիրք Գրիգոր Տաթեւացւոյ վասն Ձմռան»։*

2624

ՅԱԿՈԲ ՆԱԼԵԱՆ, ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

ԺԲ. դար

ԹԵՐԹ՝ 231+1 (կրկն.՝ թ.՝ 140. գրչի ֆալիալում՝ 1-459, որ է 4ա-231ա). չգրաած՝ 1ա, 3բ, 105բ-6բ, 117բ-8բ, 223բ, 224բ, 225բ, 226բ, 227բ, 228բ-31բ. ԿՈՒԱԿ՝ 1-19x12 (5rդ՝ 16, 11rդ՝ 8, 15rդ, 16rդ, 17rդ՝ 14, 19rդ՝ 10)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ առիւծ եւ «E, A»։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 24x18։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (18x12)։ ԳԻՐ՝ շղագիր (նմուշ՝ 9ա)։ ՏՈՂ՝ խառն՝ 21-27։ ԿԱԶՄ՝ կապոյտ թուղթ, մչրը եւ անկիւնները սեւ կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ. աստառը թուղթ։

Նմուշ 9ա

Վիճակ՝ բաւարար. թ. 222-3՝ հիմիից մասամբ պոկուած, կարերը թուլացած, թ 223-8՝ թաճարի թթուայնութիւնից բարձր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1բ-3ա* Համաոօտ մեկնութիւն աւարտոդութեան սուրբ պատարագի, ի Յակոբ պատրիարգէ Կ. Պոլսոյ Նալեան – *Սուրբ եկեղեցին երկնաւոր ընտանւորի պատյատան է... որ օրհնեա գայտոսիկ ամենայն:*

Բ. *4ա-238ա* [Յակոբայ Նալեան Քառոգի]

ա. *4ա-7բ* Քառոգ աւուր պատշաճի ծննդեան ութօրեից՝ գինի յառաջին աւուր կիւրակէի – *եւ յաւուրն երրորդի հարսանիք էին ի Կանայ Գալիլեացւոց. Յովհաննէս, Բ. 1: Սկսուած. Ամենապայ, սիրելիք այս, որ երրորդ օրն է... |7ա| Զոր յիշատակեաց աւետարանին |7բ| ասելով եւ յաւուրն երրորդի հարսանիք էին:*

բ. *7բ-10բ* Յաղագս քառոգոդաց, որոց պարտ է առ երիս տեսակս մեղաւորս աղաղակել – *Բան. Եա Այն բարբառոյ յանապատի, ուղիղ արարէք գշաւիղս Նորա: Յովհաննէս, Ա. 23: Սկսուած. Լսա Ոսկեբերանին երեք կարծիք էին առ հրէայս... միա դի՛ք բնաբանիս՝ զի եա Այն բարբառոյ:*

գ. *10բ-5ա* Քառոգ յաղագս խոստմանկ խրատուցն սաստանայի, մարմնաւորագ եւ աշխարհի – *Զգոյշ լերուք ի սուտ մարգարէից, որք գանդերձիւք ոչխարոց գան առ Աեզ, եւ ի ներքոյ են գայլք [յ] ափշտակօղք: Մատթէոսի 7. 15: Սկսուած. Մվ եւ ո՞վ իցեն արդեօք սուտ մարգարէքն... յայնժամ նա պատրոդական բանիւք եւ այլովք հնարիւք ոչնչացուցանել չանայ գնա:*

դ. *15բ-7ա* Քառոգ ի վերայ անաուատ յդութեան սուրբ Աստուածածնի ի յԱննայէ – *Բան. Ամենեւին գեղեցիկ ես, մերձաւոր իմ, եւ արատ ինչ ոչ գոյ ի քեզ: Երգ երգոց, Գ. [7]: Սկսուած. Յուստինոս կայսրն Յունաց եղ զսի կանոնն... անկանիմք առաջի քո, սուրբ Աստուածածի՛ն:*

ե. *17բ-20բ* Քառոգ դարձեալ ի վերայ անաուատ յդութեան սուրբ Աստուածածնի – *Բան. Պարուկդ փակեալ քո՛ր իմ հարսն, պարուկդ փակեալ եւ աղբիւր կնքեալ: Երգ երգոց, Դ. 11: Սկսուած. Մարինոս պատմիչ գրէ ի պատմագրութեան իւրում... յայնժամ փոխանակ Քրիստոսի սատանայ քագաւորէ ի սիրտս մեր իբրեւ յիւր սիրելի օթեւան:*

զ. *21ա-3ա* Քառոգ ի վերայ ընծայման սուրբ Աստուածածնի ի տաճարն յետ երից ամաց – *Բան. Տարաւ զիս արքայ ի սենեակ իւր: Երգ երգոց. [Ա, 3]: Սկսուած. Ի բարկանալ Աստուծոյ ի վերայ իսրայէլացւոց... անկանիմք առաջի քո, սուրբ Աստուածածնի՛ն:*

է. *23ա-5ա* Քառոգ ի վերայ ծննդեանն Քրիստոսի – *Բան. Ահաւասիկ աւետարանեմ Աեզ ուրախութիւն մեծ... Ղուկաս, Բ. 10: Սկսուած. Քանս ուրախութիւնս Գաբրիէլ հրեշտակապետին... որով մերձեալ է հոգի մեր ի մահ:*

ը. *25ա-3ա* Դարձեալ քառոգ ի վերայ ծննդեանն Քրիստոսի – *Բան. Աւետարանեմ Աեզ ուրախութիւն մեծ... Ղուկաս, Բ. 10: Սկսուած. |25բ| Զկարեմ այսօր լռել ի հրաշափառ աւուր... եթէ նա ի փառաց ընգաւորութեան փախաւ, ապա քանի՛ առաւել մեք ի փառաց աշխարհիս:*

թ. *25ա-32բ* Քառոգ յաղագս ճեգութեան եւ բարկութեան – *Բան. Յիշեցէ՛ք զբանն, զոր ասացի Աեզ, թէ Ոչ է ծառայ մեծ, քան զտէր իւր: Յովհաննէս, [ԺԳ. 16]: Սկսուած. Պատմէ սրբազան աւետարանիչն Ղուկաս... յիշեցէ՛ք զբանն, զոր ասացի Աեզ, թէ Ոչ է ծառայ մեծ, քան զտէր իւր. եւ այլն:*

ժ. *32բ-6բ* [Քառոգ] – *Բան. Յիշեցէ՛ք զբանն, զոր ասացի Աեզ, թէ Ոչ է ծառայ մեծ, քան զտէր իւր, եւ ոչ աշակերտն առաւել, քան զվարդապետ իւր: [Յովհաննէս, ԺԳ. 16]: Սկսուած. Քաջարուեստ նկարիչն յորժամ կամեսցի... յիշեցէ՛ք զբանն, զոր ասացի. եւ այլն:*

ժա. *37ա-9բ* Քառոգ յաղագս չեմփերելոյ նախատանացն, որ առ Աստուած – *Բան. Յիշեցէ՛ք զբանն, զոր ասացի Աեզ, թէ Ոչ է ծառայ մեծ, քան զտէր իւր: [Յովհ., ԺԳ. 16]: Սկսուած. Պատմէ աւետարանիչն, թէ Քրիստոս Տէրն մեր... գմտաւ ածեալ զբանն Քրիստոսի, թէ Ոչ է ծառայ մեծ, քան զտէր իւր եւ այլն:*

ժբ. *39բ-44ա* Քառոգ յաղագս կեղծաւորութեան – *Բան. Յիշեցէ՛ք զբանն, զոր ասացի Աեզ, թէ Ոչ է ծառայ մեծ: [Յովհ., ԺԳ. 16]: Սկսուած. Քրիստոս Տէրն մեր որովհետեւ կամէր... Յիշեսցուք զբանն Քրիստոսի, թէ Ոչ է ծառայ մեծ, քան զտէր իւր եւ այլն:*

ժգ. *44ա-50ա* Քառոգ ի վերայ աղօթից – *Բան. Յիշեցէ՛ք զբանն, զոր ասացի Աեզ, թէ Ոչ է ծառայ մեծ, քան զտէր իւր, եւ ոչ աշակերտ առաւել, քան զվարդապետ իւր: [Յովհ., ԺԳ. 16]: Սկսուած. Այն ինչ եկեր Քրիստոս Տէրն մեր... որպէս եւ ինքն ասաց. Ազօթս արարէ՛ք, զի մի՛ անկանիցիք ի փորձութիւն եւ այլն:*

ժդ. *50ա-5ա* Քառոգ յաղագս ճեղութեան – *Բան. Յիշեցէ՛ք զբանն, զոր ասացի Աեզ, թէ Ոչ է ծառայ մեծ, քան զտէր իւր: [Յովհ., ԺԳ. 16]: Սկսուած. Որովհետեւ զոր ինչ ուսուցանէր Քրիստոս... յիշեսցուք ուրեմն զբանն Քրիստոսի, թէ Ոչ է ծառայ. եւ այլն:*

ժե. *55ա-7ա* Քառոգ յաղագս, թէ պարտ է մեզ միշտ յայ գնեղս մեր, որ զճոգին մաճացուցանէ. յԱստուծոյ ճեռացուցանէ եւ գրկէ յարմայութենէն երկնից – *Բան. երանի սգաւորաց, զի նոքա մխիթարեացեն: Մատթէոս, ե. 4: Սկսուած. երկու երեւելի փիլիսոփայք յայտնեցան ի մէջ Յունաց... վա՛յ, որք ծիծաղիքդ, զի սգայցէք եւ լացցէք:*

ժզ. *57բ-9բ* Քարոզ ի վերայ խոստովանութեան, յորմէ յեաս ձգել զմեղաւորն ջանայ սատանայ պէս-պէս սմոտի պատճառանօք — *Բան.* Զոր արձակիցէք յերկիր, եղիցի արձակեալ յերկինս: *Մատթէոս, ԺՀ. 18: Սկսուած. Այսօր առաջի մտաց ձերոց... ըստ այսմ չար արձակիցէք եւ այլն:*

Ժէ. *60ա-2ա* Քարոզ ի վերայ պահոց — *Բան. Երթայք գործեցէ՛ք մի՛ զկորստական կերակուրն, այլ զկերակուրն, որ մնայ ի կեանս յաւիտենականս. Յովհաննէս, Ջ. 27: Սկսուած. Սիրելեացդ իմոց յայտ է... որ մնայ յաւիտեան՝ ասելով. Երթայք գործեցէ՛ք մի՛ զկորստական կերակուրն:*

Ժը. *62ա-4բ* Քարոզ վասն օգտութեան պահոց — *62բ Բան. Եւ ահա մատեան հրեշտակք եւ պաշտէին զնա: Մատթէոս, Դ. 11: Սկսուած. Իբրեւ վարեցաւ Յիսուս... ըստ վկայութեան բնաբանիս. Եւ ահա մատեան հրեշտակք:*

Ժթ. *64բ-3ա* Քարոզ յաղագս թէ խոստովանութեան ողորմութիւնն Աստուծոյ ճանդիպեալ եւ զղեւն հալածեալ — *Բան. Եւ ահա պատահեցան նմա տասն բորոտք եւ աւեն. Յիսո՛ւս վարդապետ, ողորմեա՛ մեզ. Ղուկաս, Ժէ. 12, 13: Սկսուած. Այս տասն բորոտքս... զի սրբեսցին ի բորոտութենէ մեղացդ եւ այնպէս արժանասցին երկնից արքայութեանն:*

ի. *68ա-70բ* Քարոզ յաղագս մեռնելոյդ առ Քրիստոս... — *Բան. Մատուցին առ նա գամէնայն հիւանդս, որք նեղեալ էին ի պէսպէս ցաւս եւ ի տանջանս եւ բժշկեաց զնոսա: Մատթէոս, Դ. 23: Սկսուած. Իրաւի, ուր բժիշկն է... ըստ վկայելոյ բնաբանի, թէ մատուցին առ նա. եւ այլն:*

իա. *70բ-2ա* Քարոզ, թէ պարտ է մեզ ընդ Քրիստոսի փախչիլ յաստուածային փառս եւ ցանկալ երկնայնոյն — *Բան. Իբրեւ գիտաց Յիսուս, եթէ գալոց են յափշտակել զնա, զի արասցեն թագաւոր, գնաց ի լեառն: Յովհաննէս, Ջ. 15: Սկսուած. Մինչ գնաց Քրիստոս յաւուր միում... ըստ վկայութեան բնաբանի. Յիսուս, երբ գիտաց, ել ի լեառն:*

իբ. *72բ-4բ* Քարոզ յաղագս արթնութեան հովուաց — *Բան. Սիմեո՛ն, Ննջե՞ս: Մարկոս, ԺԴ. 34: Սկսուած. Յայտնի է աստուածասիրութեան ձերում... եւ հովուացն ձերոց անսալ ի ձէնջ պահանջել:*

իգ. *74բ-6ա* Քարոզ, թէ դիւրաւ մտանէ յարհայութեանն, որ ապհաս է ի մեղաց եւ հաւատաւ սիրովն Աստուծոյ եւ ընկերին — *Բան. Ամէն ասեմ ձեզ, զի դժուարաւ մտցէ մեծատունն յարքայութիւն երկնից: Մատթէոս, ԺԹ. 23: Սկսուած. Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս... դժուարաւ մտցէ մեծատունն յարքայութիւն երկնից:*

իդ. *76բ-8բ* Քարոզ ի վերայ թլփատութեանն Քրիստոսի Աստուծոյն մերոյ — *Բան. Եւ իբրեւ լցան աւուրք ութն, եկին թլփատել զնա, եւ կոչեաց անուն նորա Յիսուս: Ղուկաս, Բ. 21: Սկսուած. Յառաջ քան գգալուստն Քրիստոսի յաշխարհ... եկին թլփատել զնա:*

իե. *79ա-83ա* Քարոզ ի վերայ աղօթից — *Բան. Հայր իմ մինչեւ ցայժմ գործէ, եւ ես գործեմ: Յովհաննէս, Ե. 17: Սկսուած. Որովհետեւ յայտնի եղեւ սիրելեացդ իմոց... Հայր իմ մինչեւ ցայժմ գործէ, եւ ես գործեմ:*

իզ. *83ա-7ա* Քարոզ յաղագս փախչելոյ յաշխարհային փառաց — *Բան. Յիշեցէ՛ք զբանն, թէ մի՛ է ծառայ... Յովհաննէս, [ԺԳ. 16]: Սկսուած. Արծիւն յորժամ կամի կրթել զնորափետուր ձագս... եւ իբրեւ զծուխ մաշեալ ի հողմոյ:*

իէ. *87ա-91ա* Քարոզ յաղագս ապաշխարհութեան — *Բան. Որ գայ առ իս, ոչ հանիցէ արտաքս: Յովհաննէս, Ջ. 38: Սկսուած. Ի հին ժամանակս կայր անուանի թագաւոր մի... այսուհետեւ ես ծիծաղեցայց զկորստեամբ ձերով:*

իը. *91ա-4բ* Քարոզ յաղագս աշխարհասիրաց — *Բան. Զիք մեր թագաւոր, բայց ի կայսերէ: Յովհաննէս, Գ. ԺԹ. 15: Սկսուած. Ի տանիլ հրէից զՔրիստոս... զի յանդի կեանս արժանասցուք պսակիլ բոլորիւք վարդապետից:*

իթ. *94բ-8բ* Քարոզ յաղագս յարատեւելոյ ի բարիս — *Բան. Տէր, բարւոք է մեզ աստ լինիլ: Մատթէոս, ԺԷ. 4: Սկսուած. Զի՛ է, զի Պետրոս ի լերինն անդ... այլ յարատեւեսջիք ի երուսաղէմ, միշտ յառաջագէմ լինելով:*

լ. *98բ-103բ* Քարոզ յաղագս թէ չէ պարտ հեռեւիլ վարուցն հասարակաց, այլ միայն Քրիստոսի — *Բան. Քեզ զի՞ փոյթ է, դու եկ զկնի իմ: Յովհաննէս, Ի՛Ա. 23: Սկսուած. Որպէս պատմէ աւետարանիչն... քեզ զի՞ փոյթ է, դու եկ զկնի իմ:*

լա. *103բ-5ա* Քարոզ յաղագս գյաւպաղելոյ գարձն մինչեւ ցօր մահուն— *Բան. Ես երթամ, եւ խնդրիցէք զիս եւ ի մեզս ձեր մեռանիցէք: Յովհաննէս, Ը. 21: [Սկսուած.] Տարակոյս է, թէ յորում ժամանակի... եւ կամ ի ծերութեանն փոխիկ յայլ լաւագոյն/// (չշարունակուած. 105բ-6բ չգրուած):*

լբ. *107ա-10ա* Քարոզ բարոյական ի վերայ Տեառնընդառաջի — *Բան. Եւ Սիմէօն առընկալաւ զնա ի գիրկս իւր... Ղուկաս, Բ. 28-29. Յառաջ. Ամենաբարին Աստուած յորժամ ստեղծ զԱդամ... որպէս պատմէ աւետարանիչն, թէ առընկալաւ զնա ի գիրկս իւր եւ այլն:*

լգ. *110ա-2ա* Քարոզ ի վերայ սրբոց — *Բան. Եւ մատուցեալ աշակերտքն... Մատթէոս, Ը. 23: Յառաջ. Գրէ աւետարանիչն, թէ ի մտանել Յիսուսի ի Նաւն... որպէս աշակերտքն զարթուցին զԳրիստոս եւ այլն:*

լդ. *112ա-4ա* Քարոզ ի վերայ դատաստանի — *Բան. Զի որպէս փայլակին, որ ելանէ յարեւելից... Մատթէոս, ԻԴ. 27: [Յառաջ]. Գալուստն Որդւոյ Մարդոյ... ի վերայ մեղաւորաց առ ի չարչարել եւ ի տանջել զնոսա:*

լե. *114ա-5բ* Քարոզ. Ցաղագս բոլշախոհութեան,

ագահութեան եւ հպարտութեան – *Բան. Եւ ահա ել սերմնացան սերմանել զսերմանիս իւր. Ղուկաս, Լ. 5: [Յառաջ]. Յայտնի է աստուածասիրութեան ձերում... յօժարին գալ յհկեղեցին՝ լսել գքարոզութիւն:*

իզ. *116ա-7ա* Յաղագս թէ մեղաւորին երկու ինչ պիտոյ է առ Քրիստոս մեռնելոյ – *Բան. Տէր իջ մինչ չեւ իցէ մեռեալ մանուկն իմ: [Յովհաննէս, Գ. 49]: Յառաջ. Այս ՃագատրագՃս էր ի տանէ արքային Հերովդէի... յայնժամ իբրեւ աչք պայծառանաս:*

լէ. *119ա-24ա* Յաղագս լսելոյ քարոզութեան – *Բան. Դուք արդէն իսկ սուրբ էք վասն բանին, զոր խօսեցայ ընդ ձեզ: Յովհաննէս, Ժե. 3: Սկսուած. Մարմնոյ սրբութիւն յայտնի է... վասն բանին, զոր խօսեցայ ընդ ձեզ:*

լը. *124ա-30ա* Յաղագս ողորմածութեան – *Բան. Արարէք այսուհետեւ պատուղ արժանի ապաշխարութեան: Մատթէոս, Գ. 8: Սկսուած. Յառուղ իմն է միայն ծառոյ տալ զպտուղս... արարէք այսուհետեւ պտուղ արժանի ապաշխարութեան:*

լթ. *130ա-4բ* Քարոզ դառնալոյ յաղագս ողորմածութեան – *Բան. Ի թգենոյ անտի ուսարուք զառակն: Մատթէոս, ԻԴ. 32: [Սկսուած]. Որ թգենին իցէ արդեօք... ի թգենոյ անտի ուսարուք զառակին:*

խ. *134բ-7ա* Քարոզ. Յաղագս ժառանգելոյ զերկնից արքայութիւնն – *Բան. Նման է արքայութիւն երկնից գանձի ծածկելոյ: Մատթէոս, ԺԳ. 44: Սկսուած. Աստուածասիրութեան ձերում յայտ է... նման է արքայութիւն երկնից գանձի ծածկելոյ:*

խա. *137ա-41ա* Քարոզ, թէ զբարեգործութիւնն յայտնի պարտ է գործել եւ ո՛չ ի ծածուկ – *Բան. Տեսցեն զգործս ձեր եւ փառաւոր արասցեն զՀայրն ձեր, որ յերկինս է: Մատթէոս, Ե. 16: Սկսուած. Ամենաբարին Աստուած, զոր ինչ ստեղծեալ է... տեսցեն զգործս ձեր բարիս եւ փառաւոր արասցեն զՀայրն ձեր. եւ այլն:*

խբ. *141բ-5ա* Քարոզ. Յաղագս սիրոյ Աստուած եւ առ ընկերն – *Բան. Սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ... Մատթէոս, ԻԲ. 34, 39: Սկսուած. Աստուածասիրութեան ձերում յայտնի է, զի Աստուած ի մէջ դրախտին... զերեսս ի բաց դարձուցանէին եւ առէին գնոսա:*

խգ. *145բ-152ա* Քարոզ. Յաղագս թէ հաղորդուց պարտ է ունել զերկիւղ, զհնասու եւ զարբեցիւն սրտի – *Բան. Որ ուտէ զմարմին իմ եւ ըմպէ զարիւն իմ, ընդունի զկեանս յաւիտենական: Յովհաննէս, Զ. 55: Սկսուած. Յայտ է աստուածասիրութեան ձերում, որ մարդկային բնութիւն... Որ ուտէ զմարմին իմ եւ ըմպէ զարիւն իմ, ընդունի զկեանս յաւիտենականս:*

խդ. *152ա-5ա* Քարոզ. Յաղագս ապաշխարութեան – *Բան. Յովսէփ, ա՛րի ա՛ռ զմանուկդ եւ զմայր իւր եւ փախի՛ր յեգիպտոս: Մատթէոս, Բ. 13: Սկսուած. Հրեշտակապետն Գաբրիէլ յաւուր միում երեւեցաւ Յովսեփայ... Յովսէփ, ա՛րի ա՛ռ զմանուկդ եւ զմայր իւր եւ փախի՛ր յեգիպտոս:*

խե. *155բ-8բ* Քարոզ. Յաղագս թէ ներելիւն երկնաւոր միսիթարութեամբ լցուցանէ զմեզ, ստիպէ դիմել առ Աստուած եւ ազատէ ի յափտենական պատժոց – *Բան. Դուք էք, որք ցանդ կայիք ընդ իս ի փորձութեան... Ղուկաս, ԻԲ. 28: [Սկսուած.] Կիւրոս արքայ պարսից առ ի յորդորել զգօրս իւր ի մարտ... որ ոչ արիցէ զձեզ ի փորձութիւնս առաւել, քան զկար ձեր:*

խզ. *158բ-62ա* Քարոզ. թէ լսել զքարոզութիւնս օգուտ է հոգեւորապէս– *Բան. Խնդրէք զիս, իբր ոչ եթէ զի նշանս ինչ տեսէք, այլ զի կերայք ի հացի անտի եւ յագեցայք: Յովհաննէս, Զ. 26: Սկսուած. Աստուածասիրութեան ձերում յայտնի լիցի, որ իմ այսր տարաժամուանս ունի լուծանել... եւ եւս պարտ է մեղաւորին հրաժարիլ ի մեղաց, եւ առաքինացն առաւելեալ ի նոյն:*

խէ. *162բ-6բ* Քարոզ. Յաղագս ընտրելոցն Աստուծոյ միանգամայն եւ լսելոյ զքարոզութիւն– *Բան. Որ յԱստուծոյ է, զբանս Աստուծոյ լսէ... Յովհաննէս, Ը. 47: Սկսուած. Անհուն իմաստութիւն Հօրն երկնաւորի... որ յԱստուծոյ է, զբանս Աստուծոյ լսէ, իսկ եւ գուք չէք յԱստուծոյ, զի ոչ լսէք:*

խը. *167ա-70ա* Քարոզ. Յաղագս թէ ընչասիրութիւնն զրկէ զմարդն ի հոգեւոր բարեաց – *Բան. Եւ ահա ամենայն քաղաքն էլ ընդ յառաջ Քրիստոսի... Մատթէոս, Ը. 34, Սկսուած. Սքանչան աւետարանիչն Մատթէոս... յորմէ փրկեսցէ զձեզ եւ այլն:*

խթ. *170ա-3ա* Քարոզ. Յաղագս թէ պատժի չԱստուծոյ այն, որ դատէ զընկեր իւր – *Սկսուած. Ի գնալ Աղէքսանդրի ի սաստկութեան ձմեռան... եւ ոչ աշակերտ առաւել, քան վարդապետ իւր:*

ծ. *173ա-7ա* Քարոզ. Յաղագս ներելոյ յանցանաց ընկերին – *Բան. Զի եթէ թողուցուք մարդկան զյանցանս նոցա, թողցէ եւ ձեզ Հայրն ձեր երկնաւոր զյանցանս ձեր: Մատթէոս, Զ. 14: Սկսուած. |173բ| Աւորիանոս կայսրն Հռոմայեցւոց... զի եթէ թողուցուք մարդկան զյանցանս նոցա, թողցէ եւ ձեզ Հայրն ձեր երկնաւոր զյանցանս ձեր:*

ծա. *177ա-8բ* Քարոզ. Թէ հպարտութիւնն ի վախճանի խոնարհեցուցանէ զմարդն, ի շնորհաց զրկէ եւ յարուցանէ զկրիւս – *Բան. Այսուհետեւ եւ մեք գհպարտութիւնն զամենայն ի բաց ընկեցուք: Առ Եբրայեցիս, ԺԲ. 1: Սկսուած. Սկիզբն եւ արմատն ամենայն մեղաց է հպարտութիւնն... ուրեմն ի բաց արասցուք ըստ յորդորանաց նորա:*

ծբ. *178բ-80ա* Քարոզ. Յաղագս թէ պարտ է սիրել զԱստուած յամենայն սրտէ մտածելով զերախտիս նորա, զոր եցոյց մեզ եւ զոր ունի ցուցանել – *Բան. Ոչ ամենայն, որ ասէ ցիս. Տէր, Տէր, մտցէ յարքայութիւնն երկնից: Մատթէոս, է. 21: Սկսուած. Առանց խորհրդոյ*

չէ, սիրելի՛ք, որ Քրիստոս... յորդորակն յարմարեսցիր ի միջոյ վերնոցն։

ծգ. 180բ-3ա Քարոզ ի վերայ Ծաղկազարդին – *Բան. Իբրեւ մօտ եղեն յԵրուսաղէմ եւ եկին ի Բեթփաէէ... Մատթէոս, ԻԱ. 1-2։ Սկսուած. Ի հին ժամանակս ի մէջ կռապաշտից... մտանել նոցա յԵրուսաղէմ վերին. եւ այլն եւ այլն։*

դդ. 183ա-5ա Քարոզ ի վերայ խոնարհութեան եւ հպարտութեան – *Բան. Համբարձէ՛ք ի բարձունս զաչս ձեր եւ տեսէ՛ք, ո՞ հաստատեաց զայս ամենայն։ Եսայի, Խ. 26։ [Սկսուած.] Որպիսի մարդ լինի արդեօք... եւ վերջնքս որդանց կերակուր։*

ծե. 185ա-6ա Քարոզ հաւատոյ ի վերայ Նոր տարւոյն, այսինքն՝ Կաղանդի – *Բան. Օրհնեսցի պսակ եւ այլն։ Սաղմոս, ԿԴ. 13 (= 12)։ Սկսուած. Ծրս այս Նոր տարւոյս սկիզբն է... եւ աստ, զոր ինչ կարես յորդոր ժողովրդեան առնել, արասջիր։*

ծզ. 186ա-9ա Քարոզ ի ծննդեանն պահոց միշի կիւրակի աւուր – *Բան. Այր ոմն ազնուական գնաց յաշխարհ... Ղուկաս, ԺԹ. 12։ Սկսուած. Այսօր ծննդեան պահոց կիւրակի օրն է... յորմէ փրկեսցէ զձեզ Քրիստոս եւ այլն։*

ծէ. 189ա-91ա Քարոզ ի վերայ թլփատութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Բան. Եւ իբրեւ լցան աւուրքն ութն... Ղուկաս, Բ. 21։ Սկսուած. Օրէնք էր աստուածային իսրայէլացւոց ազգին... յորմէ փրկեսցէ զձեզ Քրիստոս Աստուած. ամէն։*

ծը. 191ա-4բ Քարոզ. Ցաղագս թէ որով ոք մեղանչէ, նովիմբ եւ տանջի – *Բան. Հայր իմ մինչեւ ցայժմ գործէ, եւ ես գործեմ։ Յովհաննէս, ե. 17։ Սկսուած. Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, փրկիչն ամենայն աշխարհի... Հայր իմ մինչեւ ցայժմ գործէ, եւ ես գործեմ։*

ծթ. 194բ-7բ Ցաղագս բոլշախոհութեան, որով զբազումս կորուսանէ սատանայ ի դժոխս – *Բան. Հայր իմ մինչեւ ցայժմ գործէ, եւ ես գործեմ։ Յովհաննէս, ե. 17։ Սկսուած. Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, միածին Որդին Աստուծոյ... որ ոչ վայել է հեթանոսի անգամ, թող թէ քրիստոնէի եւ այլն։*

կ. 197բ-201բ Քարոզ ի վերայ կախարդութեան – *Բան. Հայր իմ մինչեւ ցայժմ գործէ, եւ ես գործեմ։ Յովհաննէս, ե. 17։ Սկսուած. Յայտնի է աստուածասիրութենան ձերում... Հայր իմ մինչեւ ցայժմ գործէ, եւ ես գործեմ։*

կա. 202ա-4ա Քարոզ ի վերայ Յօննանու, եւ ի նոյն կիւրակէ, յատուր պատշաճի – *Բան. Իջին աշակերտքն Քրիստոսի ի ծովեզերն եւ մտեալ ի նաւ, գնացին յայնկոյս ծովուն ի Կափառնաում։ Յովհաննէս, Ջ. 16։ Սկսուած. Յայս առաջաւորաց պահոց... որում զձեզ արժանիս արասցէ. ամէն։*

կբ. 204ա-6ա Քարոզ ի վերայ չորից դիտաւորութեանց միանգամայն, այսինքն՝ աւետման, ծաղկազարդի, դատաստանի եւ հաղորդութեան – *Բան. Ուրախ լե՛ր յոյժ, դո՛ւստր Սիովնի, զի ահա թագաւոր քո գայ առ քեզ։ Զաքարիայ, Թ. 9։ [Սկսուած.] Թագաւորն թագաւորաց է Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս... յորմէ փրկեսցէ զձեզ Տէր Յիսուս իւր անճառելի ողորմութեամբն. ամէն։*

կգ. 206ա-8ա Քարոզ ի վերայ հրաշափառ յարութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Բան. Յարեաւ Աստուած, եւ ցրուեցան ամենայն թշնամիք նորա։ [Սաղմոս, կէ. 1]։ Սկսուած. Թէպէտ վասն այսր աւուր հրեշտակք երկնից... յարեաւ Աստուած, եւ ցրուեցան ամենայն թշնամիք նորա։*

կդ. 208ա-9բ Քարոզ դարձեալ ի վերայ յարութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Բան. Յարեաւ Աստուած, եւ ցրուեցան ամենայն թշնամիք նորա։ Սաղմոս, կէ. 1։ Սկսուած. Այսօր աստուածահայր մարգարէն Դաւիթ... որ զՔրիստոս մանուեցին եւ կապեցին եւ տարան առ Պիղատոս. եւ այլն։*

կե. 209բ-13ա Քարոզ ի վերայ աւետման աւուրն Աստուածածնի – *Բան. Մի՛ երկնչիր, Մարիամ, զի գտեր զշնորհս Աստուծոյ։ Ղուկաս, Ա. 30։ Սկսուած. Մեծ եւ աքանչելի է խորհուրդ այսր աւուր... թէ ահա կաթիլ մի կաթն քումդ կուսութեան յանձն իմ անձդեւեալ կենաց ինձ գործէ։*

կզ. 213ա-7ա Քարոզ ի վերայ Համարձման – *Բան. Եւ ինքն էր Յիսուս յետ խօսելոյ ընդ նոսա համբարձաւ յերկինս եւ նստաւ ընդ աջմէ Հօր։ Մարկոս, ԺԶ. 19։ Սկսուած. Առ քաղդէացիս, որ գԱբրեգակն պաշտէին... եւ նստաւ ընդ աջմէ Հօր։*

կէ. 217ա-20բ Քարոզ յաղագս հոգեգալստեան – *Բան. Որք սպասեն Տեառն, նորոգեսցին զօրութեամբ... Եսայի, Խ. 31։ Սկսուած. Յորժամ ատեղծ Աստուած զմարգկայինս բնութիւն... ուրեմն ջանացարուք օծանիլ Հոգւով Սրբով։*

կը. 220բ-2բ Քարոզ ի վերայ այլակերպութեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Բան. Եւ յետ վեց աւուրց առնու Յիսուս զՊետրոս, զՅակոբոս եւ զՅովհաննէս... Մատթէոս, ԺԷ. 1։ [Սկսուած.] Լիմն այլակերպութենանս եղաւ աստի... թէ յետ վեց աւուր առնու Յիսուս զՊետրոս եւ այլն։*

– 223ա-8ա Գլուխք եւ համարք թղթոց [=Ցանկ բառիցք] – 1. Քարոզ գնի ութօրէից... (1)... 67. Ցաղագս այլակերպութենանն Քրիստոսի, ի բանն. Եւ յետ վեց աւուր (438)։

Ցանկը գրուած է յետագայում այլ գրչութեամբ։

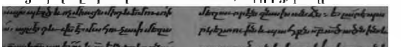
ՆՇՈՒՄ՝ *կապմի Ա. փեղկի ծաղկաթղթին «66», մէջքին փակցուած թերթին՝ «Ցակոբ Նալեան, Քարոզգիրք, 3.», 1ա՝ «Հ՝ 87, 315/2624, ԺԹ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2625
ՔԱՐՈԶԴԻՐՔ

ԺԹ., ԺԷ. դդ.

Գ[ՐԻՉ՝ Աճառեան (Ա.՝ 3ա-74բ), Ատամ (Բ.՝ 76ա-353բ)։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Աբրահամ վրդ. (Բ.)։ ԿԱԶՄՈՂ՝ Յովհաննէս վրդ. (1698 թ.)։

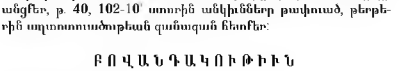
ԹՂԹ՝ 353+2 (կրկն.՝ թ. 143, 181)։ չգրուած՝ 1թ, 75աբ։ ՊՐԱԿ՝ 2+Ա-2x12+է-ի2x14 (է. ԻԲ, ԻԳ՝ 16. Ը՝ 15, ԻԴ՝ 12, ԻԵ՝ 18, ԻԶ՝ 6)։ ՆԻԹ՝ թուղթ (թ. 3-74 եւ 75-353՝ տարբեր)։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24,4x16,2։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ եռսիւն (20,8x13,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 114ա)։ ՏՈՂ՝ 41 (3ա-74բ), 35 (76ա-353բ)։ ԿԱԶՄ՝ զոյգ-զոյգ, չագաճակագոյն կաշի, Ա. փեղկին մանգագրութիւն «Ի թուին ՌՃՀԷ (1698) ՆՈՐՈԳԵՑԱԻ ՁԵՌԱԳՐԵՑ ՅՈՎՀԱՆՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ», Բ. փեղկը եռեւ կապիչով, միջուր տախտակ ասառոր զոյշվազող կտոս (Ռ-ի վոյ թուղթ փակցրած)։ լուսանցադրողը կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Բ, սկզբից, թուղթ։

Նմոյշ 114ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Չ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոյնագիր, հանգուցագիր (սսակաւ)։ Գ ո յ ն ե ր՝ կաւմիր։

ՊԱՏՒՒՈՒՐԻ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան բառ Յովհաննէսու, ԺԹ 13-22։ Ժ. դ.։ Ա՝ սկզբում, ոտագրած մէկ թերթ յսիսկի ճատուճով՝ բնագիրը վնասուած։ Մագաղաթ, 24x16, եռսիւն (16x13,5), բոլորգիծ երկաթագիր (նմոյշ՝ Աբ). տող 11։ Կարգալ՝ Աա, Աբ. «Որբեւ լուսւ զբանս զայսոսիկ Պատուախանի եւս Պիղատոս՝ Զոր [ինչ գրեցին, գրեցի]»։

Նմոյշ Աբ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Լ ա տ ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական։ Գ ո յ ն ե ր՝ կանաչ, դեղին, կաւմիր, կապոյտ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կոտրի մաշուած. վնասուած, Ա. փեղկի եռեւ գասի ընկած, լուսանցակողեր՝ գուաշափ, թ. 1-2, 4-13, 17-24, 188, 330, 335, 342, 345-7՝ հիմիից մասամբ պոկուած, թ. 3, 14, 348, 351՝ հիմիից ամբողջութեամբ պոկուած, պատկ-պեպ. Ա, պեպ. Բ, թ 1-36, 79-92, 346-53, Բ. փեղկի կազմաստառ՝ գեցի անցքեր, թ. 40, 102-10՝ ատորիճ անկիւններ թափուած, թերթերին տպտոտուածութեան զանազան ճեռներ։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *2ա-353բ* [Քառոզգիրք]

– *2աբ* Յանկ եւ Քառոզ առաջին վասն Սուրբ Երրորդութեան – *Ա. Աւրհնեալ եւ փառաւորեալ ամենասուրբ երրորդութիւնն... ՃԺԸ. Շնորհք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։*

Գործի ժամանակի գրչութեամբ է։

ա. *3աբ Ա.* Գիրք Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որ[դոյ եւ Սուրբ Հոգւոյ] – *Աւրհնեալ է ամենասուրբ եւ փառաւորեալ երրորդութիւնն... բստ կանխագիտից եւ ուղղափառ հաւատոյ գաւանութեան, որ եւ ասեմք այսպէս. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն։*

բ. *3բ-5ա Բ.* Քառոզ վասն մարմնոյն Քրիստոսի – *Հացն, զոր ես տաց, մարմին իմ է... եկեսցէ մահ ի վերայ նոցա, եւ կենդանւոյն իջցեն զդժոխս. եւ այլ սոյնպիսի։*

գ. *5աբ Գ.* Քառոզ սուրբ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի – *Արար Աստուած զերկուս լուսաւորս մեծամեծս... ասէ Պօղոս. Պարտ է ամենեցուն յանդիման լինել առաջի։*

դ. *5բ-6ա Դ.* Քառոզ այգոյն – *Ընդէ՞ր կայք աստ զօրս ցերեկս զատարկ... զշնորհս սուրբ աստուածամ գնանման եւ զպարթիսեանսկն։ Վասն ողջոյն։*

ե. *6ա-7ա Ե.* Քառոզ Մարիամ Մագդաղենացւոյ – *Եկ հարսն ի լիբանանէ... եւ շինեաց գեղեցիկ տաճար Աստուծոյ յանուն Մարիամու Մագդաղենացւոյն. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն։*

զ. *7ա-8ա Զ.* Քառոզ Յակոբայ առաքելոյն – *Կարէք ըմբռել զբաժակն... զի եւ գմեզ արժանի արասցէ արքայութեանն Աստուծոյ։*

է. *8ա-11ա Է.* Քառոզ Աստուածածնին փոխման – *Ի տեսիլն ԺԲ. գլխոյ... եւ ոչ ինչ գտին, բայց միայն գվարշամակն, եւ եառուն ի Թուման։*

ը. *11ա-3բ Ը.* Քառոզ Քառոլիմէ առաքելոյն – *Հրամայեաց Թագաւորն հանել զգետան Յովնաթանու... Եւ չէ գարմանք, թէ ես զհանդերձս իմ գին տամ սիրոյն Քրիստոսի։*

թ. *13բ-7ա Թ.* Քառոզ հրեշտակապետացն Միխայելի եւ ամենայն զո[րաց – *Եղեւ պատերազմ յերկինս... եւ լուացեալ գձեռն՝ սպիտակեցաւ, եւ ամենեքեան լուեալ զղջացան։*

ժ. *17ա-20բ Ժ.* Քառոզ առաքելոցն Սիմոնի եւ Յուդայի – *Որդիք քո որպէս նորատունկ ձիթենոյ... քանզի ասէ Որդիք քո որպէս նորատունկք շուրջ զսեղանով քո։*

ժա. *20բ-1ա ԺԱ.* Քառոզ ամենայն սրբոցն – *Տօն ամենայն սրբոցն... ի գանձուց եկեղեցոյ ի հասարակ աղօթիցն։*

ժբ. *21ա-4ա ԺԲ.* Քառոզ ամենայն սրբոց – *Երանի ամենեցուն, որ բնակեալ են ի տան Տեառն... սերմանի մարմին շնչաւոր եւ յառնի մարմին հոգեւոր։*

ժգ. *24ա ԺԳ.* Քառոզ Կարտարիենե կուսին – *Ե՛կ, ընտրեալ իմ... Դ. է աթոռ դատաստանին։*

ժդ. *24աբ ԺԴ.* Քառոզ սուրբ Նիկոլայոսի – *Տեսի ի մէջ Հրազարանացն... եւ բժշկէ զամենայն ախտաժետս, որպէս ասէ Երգ գլուխ Ի. լո՛։*

ժե. *24բ-5բ ԺԵ.* Քառոզ Բեթղեհէմի մանկանցն – *Հերովդէս բարկացեալ կոտորեաց զամենայն մանկունս ի Բեթլեհէմ... եւ եղեն պատճառ ամենայն մկրտելոց հեթանոսաց ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ա[մէն]։*

ժզ. *25բ-7բ ԺԶ.* Քառոզ մոգուցն – *Յոբ Ծնանիցի արքայն... զի մերձեալ է արքա երկնից, ընդ որս գնեզ արժ՛։*

ԺԷ. *27բ-31ա ԺԷ.* Քարոզ խոստովանութեան – *Արդ, երթիցուք երից աւուրց ճանապարհ... զամենայն ինչ ի փառս Աստուծոյ արասջիք յառաջին ճանապարհէն, որ է զղջումն. այսչափ առացաք:*

Ը. *31ա-3բ ԺԸ.* Քարոզ խոստովանութեան – *Խոստովանիմք զքեզ, Տէր... զի որպէս բարկացեալ՝ պատԺէ, նոյնպէս եւ զղջումն իմոյ:*

Ժթ. *33բ-6ա ԺԹ.* Քարոզ սիրոյ – *Այս է պատուէր իմ, զի սիրեսջիք զմիմեանս... այս է պատուէր իմ, զի սի[րեսջիք] զմի[մեանս]՝ որպէս եւ ես:*

Ի. *36ա-7ա Ի.* Քարոզ երկրորդ կիրակի գալստեան – *Բարձրացուցէ՛ք զդլուխ ձեր... զի մերձ է փրկութիւն մեր, որում արժանի արասա[ցէ]:*

ԻԱ. *37ա-9ա ԻԱ.* Քարոզ երրորդ կիրակի գալստեան – *Ահաւասիկ, որ գիփուսկան գգեցեալ են... Պատրաստեացուք նմա ճանապարհ, զի արժանի լիցուք հասանել առ նա:*

ԻԲ. *39ա-40ա [ԻԲ.]* Քարոզ կիրակի ի մէջ Ը.օրեայ յայտնութեանն – *Տառապելով խնդրէաք զքեզ... զի լինիցիմք փառակից ի հանգիստ կենացն, որում եւ զմեզ արժանի արասցէ:*

ԻԳ. *40աբ ԻԳ.* Քարոզ Ը.օրեայ մկրտութեանն – *Յայնժամ գայ Յիսուս ի Գալիլէէ... վասն որոյ պատեբասցուք ընդ սատանայի:*

ԻԴ. *40բ-3ա ԻԴ.* Քարոզ առաջի կիրակի յետ յայտնութեանն – *Եւ հարսանիք էին ի Կանայ... աղաչեմք զԱստուած, զի զմեզ պահեսցէ յայսցանէ:*

ԻԵ. *43ա-4ա ԻԵ.* Քարոզ երրորդ կիրակի յետ Ը.օրեայ – *Տէր, փրկեա՛ զմեզ, զի կորնչիմք... եւ զիւր մեկն[ուիւն] գիտ ի ԺԹ. կիրակին:*

ԻԶ. *44աբ ԻԶ.* Քարոզ չորրորդ կիրակի յետ Ը. – *Եւ ի քուն լինել մարդկան... յորմէ զերծուսցէ զմեզ Քրիստոս թագաւորն փառաց. ամէն:*

ԻԷ. *44բ-5բ ԻԷ.* Քարոզ առաջաւորի կիրակին. ոչ կոչի ըստ հռոմեացւոց Հ.րդ – *Երթա՛յք եւ դուք յայգի իմ... որում եւ զմեզ արժանի արասցէ կարողութիւնն Հօր, իմաստութիւնն Որդոյ եւ բարո[ւթիւնն Սուրբ Հոգւոյ]:*

Իը. *45բ-6բ ԻԸ.* Ալ քարոզ նոյն կիրակի – *Երթա՛յք եւ դուք յայգին իմ... յորմէ փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուածն մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ԻԹ. *46բ-7ա ԻԹ.* Դարձեալ այլ քարոզ նոյն կիրակի – *Շուրջ եղեն զինեւ երկունք մահու... եւ ցաւք, եւ տանջանք անվաղճանք են, չարչարին եւ տանջին յաւիտեան:*

Լ. *47ա-8բ Լ.* Քարոզ կիրակի Բուն բարեկենդանի – *Կոյր ոմն նստէր առ ճանապարհաւն... վասն այսորիկ ասէ, թէ՝ Ողորմեայ ինձ, Նովին Ձայնիւ, եւ ես գոչեմ:*

ԼԱ. *48բ-50ա ԼԱ.* Քարոզ երորդ կիրակի աղու-[հացից] – *Ելեալ անտի Յիսուսի... ի մէջ հպարտիցն միշտ է կռիւ:*

ԼԲ. *50աբ ԼԲ.* Ալ քարոզ, ևս նա – *Ահա կին, գրեալ է յիմաստութիւնն... եւ նինուէ, որ աղաղակ յաւելաւ, եւ այլ բաղումք:*

ԼԳ. *50բ-1բ ԼԳ.* Քարոզ չորորդ կիրակի աղուհացից – *Եւ հանէր դեւ մի... կորուսանես զամենեսեան, որ խօսին սուտ:*

ԼԴ. *51բ-3ա ԼԴ.* Ալ քարոզ նոյն – *Եւ հանէր դեւ մի... փորձէ զնա, մինչեւ յաղթեսցէ, յորմէ պահես:*

ԼԵ. *53աբ ԼԵ.* Քարոզ Ե. կիրակի աղուհացից – *Եւ գհետ նմա երթայր ժողովուրդ բազում... գհետ երթային նմա ժողովուրդ բազում, զի տեսանէին գնշ[անս]:*

ԼԶ. *53բ-5բ ԼԶ.* Քարոզ կիրակի չարչարանաց Տեառն – *Որչափ արիւնն Քրիստոսի... որպէս արիւնայծին գալմասն. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ԼԷ. *55բ-6ա ԼԷ.* Քարոզ չարչարանաց Կիրակէի – *Ով յանդիմանեսցէ զիս... զի անհնախանձ ուսուցանէ ամենեցուն:*

ԼԸ. *56աբ ԼԸ.* Քարոզ նոր կիրակէին – *Եցոյց նոցա գձեռն եւ գկողն իւր... վասն այսորիկ ասէ. Նշդիւրք ի ձեռին նորա գտան, որ նշանակէ զյաղթութիւնն Քրիստոսի:*

ԼԹ. *56բ-7ա ԼԹ.* Քարոզ երկրորդ Կիրակի Ցհնանց – *Լացջիք եւ ողբասջիք դուք... եւ բիւրք բիւրոց կան առաջի նորա:*

Խ. *57աբ Խ.* Քարոզ երորդ կիրակ[է]ին – *Երթամ առ առաքիչն իմ... չորրորդ՝ զի ոչ կայ այլ դատաւոր, առ որ կարես բողոքել:*

ԽԱ. *57բ-8բ ԽԱ.* Ալ քարոզ – *Յորժամ եկեսցէ մխիթարիչն... զի կարասցուք փակչել ի յաստուածային յանդիմանութիւնէն եւ անհոգ կալ առաջի Աստուծոյ:*

ԽԲ. *58բ-9ա ԽԲ.* Քառորդ կիրակին յետ ննրա – *Հնդրեցէ՛ք եւ առնուցուք... որ է լոյս ճշմտ, որում զմեզ արժանի արասցէ:*

ԽԳ. *59ա-60ա ԽԳ.* Հինգերորդ կիրակի յետ համ-[բարձմանն] – *Դուք վկայէք վասն իմ... որ ունիցին հանգիստ ի միւս այլ կեանս, որում եւ զմեզ՛:*

ԽԴ. *60ա-2բ ԽԴ.* Քարոզ ընթերացն – *Այր ոմն գործեաց ընդերիս... այլ յայնժամ դէմ յանդիման տեսանեմք զնա, որպէս եւ են:*

ԽԵ. *62բ-3ա ԽԵ.* Երորդ կիրակի յետ տօնի երդ՛՛ – *Ուրախութիւն է հրեշտակաց... աղաչեսցուք, զի արժանի լիցուք ճշմարիտ ապաշխարութեանն:*

ԽԶ. *63ա-4ա ԽԶ.* Հինգերորդ կիրակի յետ տօնի – *Թողին զամենայն եւ գնացին զհետ նորա... զի հասցուք առ երկնային ապարանսն:*

խէ. *64ա-5ա* Եկ. Վեցերորդ կիրակին յետ [տօնի] – *երէ մատուցանիցես պատարագ քո... որոց արժանի արասցէ իմաստութիւնն Հօր:*

խբ. *65ա-6ա* Ա՛Ր. Եօթներորդ կիրակին – *Գիամ ես ի վերայ ժողովրդեանդ... եւ զի տեսցուք զնա ի փառս:*

խթ. *66ա-7ա* Ա՛Թ. Ութերորդ կիրակին յետ տօնի – *Որ առնէ զկամս Հօրն իմոյ... նա մտցէ ի յարքայութիւնն երկնից, որում գմեզ արժանի առնէ:*

ծ. *67ա-8ա* Ծ՛. ԺԹ. կիրակին յետ տօնի – *Սրբ՛, գնա՛, զի հաւատոք քո կեցուցին զքեզ... յառնել ի մեռելոց, յառաջանալ ի բարին, եւ որով, այսինքն՝ հաւատով:*

ծա. *68ար* ՈՒԱ. ԺՋ. կիրակէին յետ տօնի եր՛՛ – *Ահա ելանէր մեռեալ մի... յորժամ դառնայ առ նա զղջանալովն, որով գմեզ արժանի՛՛:*

ծբ. *68ր-9ք* ՈՒԲ. ԺԼ. կիրակէին յետ տօնի – *Նա բուռն հարեալ բժշկեաց... բուռն հարեալ բժշկեաց գնա, որ եւ գմեզ արժանեսցէ Քրիստոս Աստուած մեր, որում վայել է փառք յաւիտեանս:*

Բ. 1. *69ք-75բ* [Վարք եւ Առակք]

69ք [Ե]րկու եղբարք ըստ մարմնոյ եւ ըստ հոգոյ լծակիցք...

69ք [Զ]ինուոր ոմն Ֆէթէրիկոս անուն...

69ք [Հ]այր ոմն սուրբ յաղօթս ի սենեկի իւրում...

69ք [Ո]մն փրէլ ի կարգէն քարոզողաց ի ժամանակ մահուանն...

69ք-70ա [Ա]ղչիկ ոմն, անուն Թայի...

70ա [Ա]ւազակապետ ոմն յաւիշտակէր եւ սպանէր զբազումս...

70ա [Ո]մն աղչիկ մեղանչէր զհետ հօր իւրոյ...

70ա [Ք]ահանայ ոմն ի վիճիկ ի ծնունդ Քրիստոսի...

70ք [Հ]այրապետ ոմն հրամայեաց եղբօր ոմն ուտել միս...

70ք [Ո]մն ֆրաթ կամէր ելանել ի կարգէն...

70ք [Մ]եծատուն ոմն ունէր Գ. որդիս...

70ք-1ա [Զ]ինուոր ոմն հիւանդացաւ...

71ա [Ո]րիտասարդ ոմն ի կարգէն ցիսէնս...

71աբ [Թ]ագաւորն Լօդովիկոս էր կռապաշտ...

71բ [Յ]աշխարհն Ֆռանկաց ի ժամ երգելոյն...

71բ [Ա]յր ոմն մոլի եւ աներկիւղ եւ զրկող աղքատաց...

72ա Թագաւորն Կոստանդիանոս ի բագմաց ժամանակաց...

72ա [Ա]յր մի ելանէր ի դրժուար դար մի վեր...

72աբ [Մ]իայնակեաց մի նստեալ ի վերայ վիմի...

72բ [Ա]յր մի ըմբռնեցին վասն գողութեան...

72բ [Թ]ագաւոր մի ի վերայ իւրոյ աշխարհին...

72բ-3ա [Թ]ագաւոր մի զբարձր եւ գողորդ զսիւն մի կանգնեաց...

73ա [Թ]ագաւոր մի ունէր գեղեցիկ այգի...

73աբ [Թ]ագաւոր ոմն ետես տեսիլ...

73բ [Թ]ագաւոր մի կայր եւ չունէր ժառանգ աթոռոյն իւրոյ...

73բ-4ա [Թ]ագաւոր մի անիրաւութիւն առնէր...

2. *74աբ* [Առակի Վարդանայ Այցեկեցւոյ]

74աբ [Ա]յրի կին մի ունէր տղայ մի...

74բ [Ա]յծուն յորժամ ծերանայ...

74բ [Կ]ին մի այրի ունէր կով մի...

74բ [Ա]ռիծն ետես, զի ահա գային փախստական ամենայն կենդանիքն...

74բ [Ա]ռիծն հիւանդացաւ: Էրէքն գային ի տես... եւ ուսայ հիւանդութեան քում դեղ/// (թափուած, թերի):

Ա. ծգ. *76ա-9բ* [ՄԳ.] [Յաղագս եկեղեցւոյ] – *(թափուած, թերի) ///որք գիտեն գպիրս եւ գօրէնս... զի հոգիս մեր ամենեցուն սրբեսցէ եւ օ[ր]հնեսցէ չինել բնակարան սուրբ երրորդութեան:*

ծդ. *79բ-86ա* ՄԴ. Այլ քառոզ եկեղեցւոյ – *Սիրեցի գտունն, զոր շինեցեր... վասն այն ասաց Աստուած ցՍողոմոն. Սիրեցի գտունն, զոր շինեցեր, դնել գանուն իմ անդ յաւիտեան:*

ծե. *86ա-91ա* ՄԵ. Քառոզ հաւմբարձմանն Քրիստոսի – *Եւ եղեւ յաւրհնէն նորա... եւ այնպէս կարեմք ելանել յերկինս եւ յաղթել զթշնամիս մեր:*

ծզ. *91ա-5բ* ՄԶ. Այլ քառոզ հաւմբարձման – *Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս համբարձաւ... եւ այպէս բերդ երկնից արքաւութիւնն առեալ եղեւ:*

ծէ. *95բ-9ա* ՄԷ. Այլ քառոզ հաւմբարձման – *Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս համբարձաւ... եւ զքեզ բարձրացուցանելոց է յերկինս արքաւութիւնն աղաչեսցուք. ա[մէն]:*

ծը. *99ա-103ք* ՄԸ. Քառոզ Հոգւոյն սուրբ գալստեան – *Հուր եկի արկանել յերկիր... եւ տուն ձեր խաւար մնի՛: աղաչեսցուք՛՛:*

ծթ. *103բ-7բ* ՄԹ. Այլ քառոզ վասն գալստեան Հոգւոյն – *Հուր եկի արկանել յերկիր... աղաչեսցուք զՀոգին Սուրբ, զի արժանի արասցէ զմեզ աստուածային ողորմութեանն ընդ սուրբս:*

կ. *107բ-13ա* Կ. Այլ քառոզ վասն գալստեան Սուրբ Հոգւոյն – *Եւ երեւեցաւ նոցա բաժանեալ լեզուք... Նշան է թէ ոչ է օծած Հոգովն Սրբով. աղաչեսցուք զՀոգին, զի արժանի արաց:*

կա. *113աբ* ԿԱ. Քառոզ Աստուածածնին – *Հոգին Սուրբ եկեսցէ ի քեզ... մաքրութիւն սուրբ կուսին, որ է յարկ հանգստեան բարձրելոյն, որ է օրհնեալ յաւիտեան:*

կբ. *114ա-7բ* Ի՛. Քառոզ Յովաննու Սկռտչին – *Զայն բարբառող յանապատի... վասն այն ասաց. Ես ձայն բարբառո անապատի, ի պատրաստ. աղաչեսցուք:*

կգ. *117բ-25ա ԿԲ.* Քարոզ ճրեշուակաց եւ ճրեշուա-կապետաց — *Ի տեսիլն Յովհաննու... քանզի ասէ. Որդիք քո որպէս նորատունկ ձիթենոյ շուրջ սեղանով քո:*

կգ. *125ա-7բ ԿԳ. [Յաղագս աշաց]* — *Ճրագ մարմնոյ անկն է... այլ յաղթեալք ի սատանայէ, իջանեն ի դժոխս:*

կդ. *127բ-31բ ԿԴ.* Այլ քարոզ. Օգնեա՛ Աստուած ի[մ] Յիսուս — *Յորժամ յաղագմս կայցէք... այնոքիկ են, որ խորոր վարիւք են, նոցա Գ. իրք պիտո է:*

կե. *131բ-6ա Կե.* Այլ քարոզ. Օգնեա՛ Յիսուս — *Յորժամ յաղօթս կայցէք... այլ կարէ ուշ դնել Բ.դ եւ Գ. կերպիւն եւ լինի օգուտ:*

կզ. *136ա-41ա ԿԶ.* Քարոզ Քրիստոսի ծնընդեան — *Բանն մարմին եղեւ... եւ յայտնեաւ յայտնի է, թէ վասն բազում օգտի Բանն մարմին եղեւ:*

կէ. *141ա-5բ Կէ.* Այլ քարոզ ծընընդեան — *Բանն մարմին եղեւ... եւ որ ոչ տօնէ գայսոր տօն ծնընդեանն Քրիստոսի, քան զեզն եւ զէշն է անգգամ եւ անմտագոյն:*

կը. *145բ-51բ ԿԸ.* Այլ քարոզ վասն ութօրեայ թլպատութեան — *Եւ իբրեւ լցան աւուրք ութ... զի պարտ է քրիստոնէին լի լինել ամենայն առաքինութիւնամբ:*

կթ. *151բ-6ա ԿԹ.* Քարոզ Բաղդոդիմէոսի առաքելոյն — *Գրեալ է ի Մակաբայեցոց յառաջին գիրն... եւ տարբէ յերկնից արքաութիւնն եւ ի նաւահանգիստն:*

հ. *156ա-9ա Հ.* Այլ քարոզ Աստուածածնի ծընընդեան — *Եւ եգեւ նա իբրեւ զնաւ շահաբեր... որ մինչ ի մահ ծուլութեամբ կենաս, անցանի ժամանակ ապաշխարութեան, այ[լ] մնա ի դժոխս:*

հա. *159ա-62բ Հ.* Քարոզ խաչի. Օգնեա՛ սուրբ խաչ — *Այլ ինձ քաւ լիցի... եւ աւերեաց զվիմպաւան՝ ազատելով զսուրբ հարան:*

— *160բ (Ժ. դ., անարուեստ նուորգիր, առ. լս.) «Աստ պակաս է»:*

հբ. *162բ-6բ Հ.* Այլ քարոզ խաչի — *Զի որպէս փայլական, որ ելանէ յարեւելից... քանզի ասէ. Այս մրրիկ բաժին բաժակի նոցա:*

հգ. *166բ-71ա Հ.* Այլ քարոզ խաչի — *Զի որպէս փայլական, որ ելանէ յարեւելից... լսելով զքաղցր ձայնն, թէ. եկա՛յք օրհնեալք Հօր իմո:*

հդ. *171ա-6ա Հ.* Քարոզ մկրտութեանն Քրիստոսի — *Ի քէն է, Տէ՛ր, աղբիւր կենդանութեան... զի մի՛ կորիցի մանուկն ի խաւարս դժոխոց:*

հե. *176ա-81ա Հ.* Քարոզ Տեառնընդառաջին — *Եւ իբրեւ լցան աւուրք սրբութեան... եւ եղեւ ողջակէզ առաջի <առաջի> Աստուծոյ ի հոտ անուշից:*

հզ. *181բ-5ա Հէ.* Այլ քարոզ Տեառնընդառաջին — *Եւ իբրեւ ածին ծնօղքն գմանուկն Յիսուս... զի օգուտ է ընդդէմ կայծիկայծանց եւ այլ ցասմանց:*

հէ. *185ա-7բ Հ.* Քարոզ վասն օձման հիւանդաց — *Հիւանդանայցէ ոք ի ձէնջ... ազատի ի ծանր ցաւոցն, իսկ զբնական մեղացն՝ մկրտութեան խորհրդովն:*

հը. *187բ-90բ Հ.* Քարոզ ի Մատթէոսի Աւետարանէն — *Ուր է պիտոյ բժիշկ ողջաց... այլ ընտրեաց զժամանակ բժշկութեան եւ առողջացաւ, այսպէս պարտ է եւ մեզ առնել:*

հթ. *191ա-5բ* Այլ քարոզ բժշկութեան — *Տէ՛ր, եթէ կամիս, կարող ես զիս սրբել... այս է զանկրաւութեամբ ժողովեալն, որ առաջանա Աստուծով:*

ձ. *195բ-9բ [Ջ.]* [Քարոզ եպիսկոպոս օրհնելոյ] — *Եթէ ոք եպիսկոպոսուն ցանկա... եւ որպէս բարի գործէ նորա եւ թէ որպէս պարտ է անարատ լինել:*

ձա. *199բ-202բ ՁԱ.* Քարոզ բամբասանաց — *Մի բանբասէք զմիմեանս... Ջ. զբարին ի չարն փոխէ:*

ձբ. *202բ-5բ ՁԲ.* Քարոզ վասն Քրիստոսի մարմնոյն — *Ահաւասիկ սա կա ի գլորումն եւ ի կանգնումն բազմաց... Որպէս Յովէլ տայց նշան յերինս ի վեր եւ յերկիր ի խոնարհ:*

ձգ. *205բ-9բ ՁԳ.* Քարոզ վասն ողորմութեան — *Եղերուք գթածք՝ որպէս եւ Հայրն ձեր երկնաւոր գթած է... ընթացաւ ընդառաջ նորա եւ գիրկս արկեալ համբուր՛:*

ձդ. *209բ-13բ ՁԴ.* Այլ քարոզ վասն ողորմութեան — *Եղերո՛ւք գթած, որպէս եւ Հայր... որպէս ասաց Քրիստոս. Եղերո՛ւք գթած որպէս եւ Հայրն ձեր:*

ձե. *213բ-9ա Ձե.* [Քարոզ վասն սերմանելոյ] — *Եւ սերմանեսցան սերմանել սերմ իւր... բայց առաքելոցն առանձին ուսուցանէր:*

ձզ. *219ա-22ա ՁԶ.* Քարոզ աստուածածնին. Ժողովէ զմիս — *Ո [մ]ուտ պարտէգ իմ, քոյր իմ հարսն... եւ քաղեալ գամենայն առաքինութիւն:*

ձէ. *222ա-4ա Ձէ.* Այլ քարոզ Աստուածածնին աւետեաց — *Մտի ի պարտէգ իմ, քո՛յր իմ, հա՛րսն... եւ գԱստուածածնի պասն անխափան եւ գչորեքշաբթին կենալ:*

ձը. *224ա-6բ ՁԸ.* Քարոզ խաչի. Օգնեա՛ սուրբ խաչ — *Եւ տնկեաց Տէր Աստուած գծառն կենաց... վասն այն, յորժամ խաչեցաւ, ասէ ընդ աւազակն. Այսօր ընդ իս իցես ի դրախտ:*

ձթ. *226բ-8բ ՁԹ.* Քարոզ Երիմովի — *Այր մի իջանէր յերուսաղէմ յերիքովի... նոյնպէս ամենայն պաշտօնեայք եկեղեցոյ առնուն վարձ ի Քրիստոսէ:*

ղ. *228բ-31բ Ղ.* Քարոզ վասն ընթանալ զճետ Յիսուսի — *Այսպէս ընթացարուք, զի հասանիցէք... նախ զիմքեանս հարկանել ապաշխարութեամբ եւ ապա խոսել զբանն ալոց:*

ղա. *231բ-4բ ՂԱ.* Քարոզ վասն ոռոմանց — *Տէր, ո՞չ սերմն բարի սերմանեցեր... քան թէ զերեսս սատանայի տեսանել կամ թէ զերեսս Աստուծոյ ոչ տեսանեն:*

ղբ. *234բ-6բ ՂՒ.* [Քարոզ յաղագս չարչարանացն Քրիստոսի] — *Քրիստոս յետ չարչարանաց խաչին Ն. ագգ ուրախութիւն արար... ի տեղ կու մնայ, ապա պարտ է ողորմիլ:*

ղգ. *236բ-Ցա ՂԳ.* Քարոզ գալստեան Հոգւոյն — *եւ եղեւ յանկարծակի հնչիւն... զի նախանձն եւ հպարտութիւն եւ առելութիւնն եւ Հոգին Սուրբ խիստ են հակառակ միմեանց:*

ղդ. *238ա-9բ ՂԴ.* Այլ քարոզ Հոգոյն Սրբոյ — *եղեւ սաստիկ հնչիւն յերկինից... դիւրաւ կարեւ գաս յամենայն կողմն մեկնել ի չարն եւ ի բարին:*

ղե. *239բ-40ա Ղե.* Այլ քարոզ մարմնոյն Քրիստոսի — *ես հաց յերկինից իջի... Ք. որ կամեցաւ անմահ լինել, Գ. (6 տող չգրած):*

ղզ. *240աբ ՂԶ.* [Քարոզ ապաշխարութեան] — *եւ էր կին մի մեղաւոր... եւ ասէ. ես այն մեղաւոր կինն եմ, որ լուացի արտասուօք զոտսն Յիսուսի:*

ղէ. *240բ-3բ Ղէ.* Վասն ննջեցելոց — *Ողորմեցարուք ինձ... ապաւ պարտ է առնել ողորմութիւն ննջեցելոց, որ ասեն. Ողորմեցարուք ինձ:*

ղը. *243բ-5բ ՂԸ.* Այլ քարոզ ննջեցելոց — *Ք. պատճառաւ քարոզ տամք... ապա վասն այն պարտ է քարոզ տալ ննջեցելոցն, զի կենդանիքն պատրաստեցին:*

ղթ. *245բ-Ցա ՂԹ.* Քարոզ ննջեցելոց. Օգնեա՛ Աստուա՛ծ, Տէ՛ր Յիսուս — *Ք. պատճառաւ քարոզեմք... իսկ յետ գալստեանն Քրիստոսի մնացէ մի Ք., այլ զի խափանելոց է քաւարանն:*

ճ. *248ա-51ա Ճ.* Քարոզ այգոյն — *Ընդէ՞ր կայք աստ զարս ցերեկ դատարկք... Որ ցանկան աստուածա[ս]ին շնորհացն, հասանին ի սէրն Աստուծոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս:*

ճա. *251ա-5բ* Թէ վասն ինչ պատճառի աշխարհս զմարդն չի կարեղ կշռացնել — *Նախ այս է պատճառն... վասն միմանց իմոյ, այսինքն թէ՝ ձեր հաւատոգ եւ իմս մին է:*

ճբ. *255բ-66ա ՃԲ.* [Քարոզ ապաշխարութեան]— *Յորժամ բարձրացայց յերկիրէ, գամենեսեան ձգեցից առ իս... եւ գարձեալ միաւորեաց գհոգին ընդ մարմինն, որ ապաշխարեալ ապրեցաւ:*

ճգ. *266ա-71ա ՃԳ.* Քարոզ վասն կարգի հաճանայութեան — *Քահանայք սուրբք լինիցին Աստուծոյ իւրեանց... թէ ոչ ունիցի հրաման ի կաթողիկոսէն:*

ճդ. *271ա-6բ ՃԴ.* Այլ քարոզ վասն կարգի հաճանայութեան — *Քահանայք քո զգեցցին զարդարութիւն... եւ թէ գոցի անդ տեսակ հացին, զգուշութեամբ պահեսցէ՛ որպէս վերոյ ասացաք:*

ճե. *276բ-81բ ՃԵ.* Քարոզ վասն պատարագի խորհրդոյն — *Աւ Յիսուս հաց, օրհնեաց, երեկ... պարտ է այս կերպիւ պատասխան առնել որպէս ասացաք եւս գեղեցկագոյն, որչափ գիտիցէ ոք:*

ճզ. *281բ-6բ ՃԶ.* Դարձեալ քարոզ վասն խորհրդոյ պատարագին — *Որդեասցէ մարդ գանձն իւր... այլ այս ոչ երբէք ապականի, այլ եւ տայ գաւրաճենական կեանս:*

— *286բ (ժէ. դ., անարուեստ նոտրգիր, ստ. լս.) «Աստ պակաս է»:*

ճէ. *286բ-92ա ՃԷ.* Քարոզ մեծի յարութեան Տեառն — *Արդարեւ, յարեաւ Տէր... զոր ասեն, թէ. Ե. հարիւր տարի կենդանի կու մնա:*

ճը. *292ա-9բ ՃԸ.* Այլ քարոզ վասն յարութեան Տեառն — *Երանի սրբոցն, որ ունիցին բաժին ի յարութեան առաջնում... զի արժանի արասցես զանարժանս այնմ վերջի յարութեանն տեսանել զքեզ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

— *292ա «Ք. Յուդի շրջէ՛ եւ տե՛ս գառակա»:*

ճթ. *299բ-304բ ՃԹ.* Քարոզ Պետրոսի առաքելոյն — *Դու ես վէմ... վասն այն ասաց նա. Դու ես վէմ:*

ճժ. *304բ-8բ ՃԺ.* Քարոզ հովւացն. Օգնեա՛ Յիսուս — *ես եմ հովիւն քաջ... այլ լիցուք հօտ Քրիստոսի, որոց ճարակ եւ մատաղատեղ երկինից արքա՛":*

ճիա. *308բ-12ա ՃԺԱ.* Այլ քարոզ վասն հովւաց — *ես եմ հովիւն քաջ... Ք. արծուիքն, որ է չրգողեալն, որ փորն միայն լինի ուռուց:*

ճիբ. *312ա-6ա ՃԺԲ.* Քարոզ վասն դրոշմի — *Այլ որ հաստատեացն գմեզ... այն նմա գրաւական է, թէ ժառանգելոց է վերկնից արքայութիւնն:*

ճիզ. *316ա-9բ ՃԺԶ.* Այլ քարոզ դրոշմի — *Կնքեցից գծառայս Աստուծոյ իմոյ... ահա յայտ եղեւ, թէ զինչ է արարողութիւն խորհրդոյս:*

ճիդ. *319բ-29ա ՃԺԴ.* Քարոզ ուրբաթի աւուրն — *Կտակ յետ մահուն է հաստատուն... |328բ| յորժամ երթասս յաստեան եւ |329ա| տեսանեն, թէ պիղատուրական գիրն եւ պատկերն սուրբ արար զարկս իւր բարձրեալ:*

ճիե. *329ա-34բ ՃԺԵ.* Քարոզ եկեղեցոյ. Օգնեա՛ Աստուած Յիսուս — *Ամենակարողն Աստուած, որոյ իմաստութիւնն ոչ գոյ բաւ... որպէս ասէ. Ոչ եկն Որդի մարդոյ պաշտօն առնուլ, այլ պաշտել, քան թէ լուացգոտս աշակերտացն:*

ճիզ. *334բ-40բ ՃԺԶ.* Քարոզ հաւատոլն յարութեան — *Ամենեքեան յառնեմք... զի պարտ է յարութիւն անդամոյն նմանիլ յարութեան գլխոյն:*

ճիէ. *340բ-51բ ՃԺԷ.* Գիրք վասն դժոխոց. Օգնեա՛ Յիսուս — *Հարցումն. Հոգիքն յորժամ բաժանին ի մարմնոյն... եւ թէ զիարդ լինելոց է դատաստանն ընթանալ եւ մասնաւոր, եւ կատարելապէս ասելոց եմք ի գիր դատաստանացն:*

ճիը. *351բ-3ա ՃԺԸ.* Քարոզ Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ — *Շնորհք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... վասն այն ասէ երեմիաս. Վա՛, վա՛ մեղաւորացն, որ թողին գաղբիւրն կենաց յաւիտենական:*

ճժթ. *353աբ* Քառոզ այլակերպութեանն Քրիստոսի – *Առնու Յիսուս ընդ իւր զՊետրոս... Զ. զմամղեկ վանեաց, դարձեալ սիւն ամբոյն: Գաւաթ/// (թափուած, թերի)։*

2աբ «Յանկոյս եւ քարոզների սկզբում գրուած համարները յետագայ գրչութեամբ են, գլխատմարները երբեմն չեն համընկնում, օրինակ՝ «Յանկոյն վերջինը ՃԺԶ.» համարն է, այնինչ ունենք 119 քարոզ. «ԿԲ.»ին յաջորդում է «Ձև.» (-1), «ՀՔ.»ից եւ «ՃԺՀ.»ից յետոյ չեն համարակալուած մէկական քարոզ (+2)։

Գ. ՅԱՒԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. *1ա* [Դեղազիրք]. ԺՀ. դ.

ա. *1ա* [Դեղ լուծելոյ] – *Թօրպատ սաղմունիայ ԴՒ. մսխալ... կերակրի վրա կամիս ուտել Ռ. մսղալ։*

բ. *1ա* [Դեղ համոյ] – *Ռ. մսխալ անձարուտ... Քամոտ դեղ է։*

գ. *1ա (ԺՀ. դ.ի գրչութեամբ)* [Դեղ լուծելոյ] – *Ռ. մսխալ սինամաքի... Այս լուծման դեղ է։*

2. *Կաղմատառատ Բ. (ԺԲ. դ., անարուեստ շղագիր) Լուսաւորչին եմք հետեւող,*
Սուրբ Հօրն մեր՝ մեծ եւ յաղթող,
աշակերտաց քոց հետեւող,
վեհ փեսայիդ եմք ընկերօղ,
միշտ սիրակից հարսն եմք հոգով։
(վերջին երեք տողի վրայ գիծ է քաշած)
Փեսայ սիրոյդ եմք ընկերօղ,
սուրբ սիրակից հարսն եմք հոգով,
փութամբ լըսել ըզձայն քո միշտ
եւ հոլովիմք վըշտէ առ վիշտ,
դի դու իսկ ես հանգիստ եւ խրատ,
(վերջին երկու տողի վրայ գիծ քաշած)
զմարմինըս մեր չար եւ ըռիշտ,
ոչ ների մեզ տոկալ ընդ վիշտ։
Ձքեզ գիտելով հանգիստ եւ խրատ
տարաբերիմ միշտ անդադար
ընթանալով տարէ ի տար
ոչ գտանեմ (արր. ունելով) հանգիստ եւ ճար (արր.՝ դուրեք դադար)
համակ գոյիս կամ ահուզար
աւա՛ղ գոյիս տատանական,
վա՛յ, ո՛Ղ ազեատիս իմոյ դիպման,
վա՛յ կարդացէք եղերական
գերեալ հոգւոյս իմ աստեղաձայն
արքայ Քրիստոս, Տէր համայնից,
փրկիչ եւ Տէր եւ արարիչ,
հանգեւս զանձն իմ յայս արկածից
վասն արեան քոյ սուրբ եւ ամբիծ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

91ա Ազաչեսցուք զՔրիստոս, զի օգնեսցէ անկելոյս։

113ա Յիշեա՛ զմեռեալս հոգով սուտ գրիչ։

125ա Յօրինակս չկա։

156ա Ո՛Ղ, յիշեա՛ զմեղուցեալս (նմա՛ն՝ 281բ)։

159ա Քրիստո՛ս Աստուած, քո սուրբ Ծնողի բերասքսութեամբդ եւ ամենայն սրբոց ողորմեա՛ ստացողի սուրբ գրոցս Աբրահամ վարդապետի եւ ծնողաց իւրոց, եւ ինձ՝ մեղուցեալ սուտ գրչիս Աւտմի, եւ իմ՛։

171ա Լսել տացէ Քրիստոս Աստուած գայս քաղցր ձայնս Աբրահամ վարդապետին՝ ստացողի սուրբ գրոցն, եւ ինձ՝ մեղապարտ ծրողիս։

181ա Ջ/// (քերած) յիշեցէ՛ք ի Յիսուս Քրիստոս։

187բ Որով զմեզ փրկեացէ Քրիստոս յամենեցունց։

190բ Յիշեա՛ զխոցեալս ի սատանայէ։

202բ Որով փրկեացէ զմեզ Քրիստոս։

219ա Յիշեա՛ զգողեցեալ հոգիս։

234բ Որով զմեզ փրկեացէ Քրիստոս ի չար տեսութենէն սատանայի եւ արժանի արասցէ տեսանել զՔրիստոս նախ գստացող գրոցս զԱբրահամ վարդապետն եւ գծնողս իւր. ամէն։

276բ Եւ երջանիկ եւ սուրբ վարդապետ զմեղուցեալ եւ զբիւր քանքարոյ պարտականս յիշեա՛յ զԱւտմ գծօղ, եւ Աստուած զձեզ յիշէ։

292ա Աւա՛ղ, կուտնս կու ցաւի։

305բ Աւա՛ղ, զինչ որ գրեցի, ամէն չարն յիս է։

340բ Ջմեղուցեալ Յովհաննէս աղաչեմ յիշել, եւ զեղկելիս Աւտմ։

351բ Կատարեցաւ Գիրք դժոխոցն ձեռամբ մեղապարտ գրչի՝ Աւտմի, յիշեցէ՛ք յաղօթս ձեր եւ զՈհաննէս, որ բազումս աշխատեցաւ ի տումն տալն էս գրատուն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԿՈՋՄՈՂ

Տե՛ս Կագմ, Ա. փեղկ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳՈՅԻ

Պհպ. Բա (1736 թ., անարուեստ նոտրգիր) եւ առայ Սրբոյ Նախայվկային Աբրիստակէս իբր վարդապետ, որ սկզիբն արի սուրբ գիրքս դուրս ձգելոյ։ Թվին ՌՃՁԵ. (1736) դեկտեմբերի ամսոյ Ժ. եւ Գ. (14)։

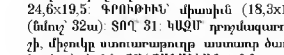
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Բա (անարուեստ նոտրգիր)՝ «Քրիստոսի ճառագայթի փառաց էին, որ ըղընութիւնս մարդկայ, ւ, այ, Յօվ...»։ «Այսօր անճառ լուսոյն ծագումն ի փրկութիւնս մեր կատարումն...»։ 352բ (Ժէ. դ., անարուեստ բոլորգիր)՝ «Ես՝ տէր Յովհաննէս»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի միջքին փակցուած թերթիկին՝ «Քարոզգիրք, 5», պհպ. Բր՝ ստորագրութիւն՝ «/// արեան (անվերծանելի), Animus», Ia՝ «317/2625, ԺԷ. դ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2626

Ա Ս Տ Ի Ա Ծ Ա Բ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

ԹԵՐԹ՝ 90 (գրի կ̈ակսում 1-172, որ է 1ա-86բ). չգրուած՝ 1ար, 66բ, 87ա-90բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-Թ×10: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «NICOLO POLERIEFIGL»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24,6×19,5: ԳԻՐՔԻՒՆ՝ միասին (18,3×13,8): ԳԻՐ՝ նուագիր (նմոյշ՝ 32ա): ՏՈՂ՝ 31: ԿԱՋՄ՝ դրոշմագաղ շագանակագոյն կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ աստառ ծաղկաթուղթ լուսանցագծողերբ՝ դեղին: ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա.Բ + Գ.Ի, սպիտակ չգրուած թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «GFA», «AL MASSO», եւ վերջում ադեղնած, ներոհւում սուր սկիզբնով վանուած, միջը կիսապիճկիսապոպին եւ երկգիծ բոլորակ, որի մէջ՝ «LV»:

Նմոյշ 32ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզրերը մաշուած, միջի ստորին մասի կաշին թափուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

2ա-86բ Աստուածաբանութիւն

I. *4ա-66ա* [Հատոր առաջին]

– *2ա-3բ* Ցանկ Առաջին հատորոյ աստուածաբանութեան – *Յառաջաբան հանրական. Ներածութիւն աստուածաբանութեան. Ճառ Ա. Յաղագս աստուածաբանութեան ընդհանրապէս... Տեղի ութերորդ, իննեորորդ, տասներորդ, այս են երեք արտաքին տեղիք... Գլուխ Գ. Յաղագս պիտանութեան եւ հեղինակութեան պատմութեան յԱստուածաբանութեան, ուր եւ յաղագս կրիտիւաց լինին բանք:*

ա. *4ա* [Ճառ Ա. Յաղագս աստուածաբանութեան]. եզրակացութիւն է. *Եե.* – *Աստուածաբանութիւնն է նախապատիւ, քան զամենայն գիտութիւնս... ի խնդիր յառաջաբան:*

բ. *4ա-9բ* [Տեղի առաջին, որ է Սուրբ գիրք] – *Գրիգոր Մագիստրոս ի Ա. թուղթ առ Խրտահիմ... աւելի քան զվաւերականութիւն հին Կտակարանին լատինացւոց յարեմտեան:*

գ. *10ա-22բ* Տեղի երկրորդ, որ է աւանդութիւն – *Որչափ կարեւոր է աստուածաբանի հաստատել զաստուածային աւանդութիւնն... մեզ շատ լիցին ընդհանրապէս առաջեալքս:*

դ. *23ա-45ա* Տեղի երրորդ, որ է եկեղեցի: Գլուխ Գ. Յաղագս անդամոց եկեղեցւոյ... – *Սուրբն Ոգոստինոս... զոր ձգեցին, անշուշտ, կորեան գլուխտեսական կորուստն:*

– *42բ ի սկզբան թղթարամարէ 54, ուր սկսանի «ի խօսել աստուածաբանից (լատին) դէպերեսիկոսաց կամ գէներալուածողաց» եւ այլն, մինչեւ գայս վայր է լրնդարձակ բանից հեղինակին յոյնսուն եւ հինգ երեսս թղթոց բովանդակելոց այսչափ եւեթ հաւաքածոյք անանուն ժողովողի ուրուք: Որոյ վերնագիր է յերես ՈՀԲ. Գլուխ Դ. Յաղագս նշանաց եկեղեցւոյ եւ յետ խօսելոյ զչորից նշանաց եկեղեցւոյ, այսինքն՝ միութեան, սրբութեան, ընդհանրականութեան եւ առաքելականութեան: Յարէ՛ յեր[ես] ՈԿԹ. «Ճոդուած Ե. Թէ որո՞ւմ միաբանութեան քրիստոնէից անկ իցեն չորեքին նշանք ճշմարիտ եկեղեցւոյ», զոր բերեալ ատարէ մինեւ յերես ՉԺ. |43ա| յառաջ բերեալ Ինանոսէ գիրք ե. գլուխ ե., Եե. «Դատաստանն Աստուծոյ յենու միշտ ի ճշմարտութիւն, ոչ խաբէ եւ ոչ խաբի, իսկ դատաստանն եկեղեցւոյ երբեմն զդետ երթայ կարծեաց, որում ստէպ դիպի խաբել եւ խաբիլ: Սմին իրի լինի երբեմն, գի որ կապեալն է առ յԱստուծոյ, արձակեալ է առաջի եկեղեցւոյ, եւ որ արձակեալ է առ յԱստուծոյ, արձակեալք առաջի եկեղեցւոյ, եւ որ պատած է առ յԱստուծոյ, ընդ եկեղեցական դատաստիճանօք է փակեալ»:*

ե. *45բ-9ա* Տեղի չորրորդ, որ է ժողով: Գլուխ Բ. Պատմական համատօտութիւն ընդհանուր ժողովոց մի առ մի – *Գիտելի է, գի եւ ի բուն իսկ տիեզերական ժողովս... ժողովոց արեւելեայց եւ արեւմտեայց՝ իբր յանախալ կանոնաց հաւատոյ:*

զ. *49ա-65բ* Տեղի հինգերորդ, որ է գանձ Հոովմայ, կամ ճեղինակութիւն պապին: Գլուխ Ա. Յաղագս պնակեալ զանազանութեանց ճեղինակութեան գահին Հոովմայ կամ պապին – *Խոսրով ի Մեկնութեան ժամագիրք 362... եւ ի պատակութիւն սրբոյ գահին ըստ ամենայնի եւ յամենայնի, աւելի քան զոր կարծելին էր:*

է. *65բ* Տեղի վեցերորդ, որ է վկայութիւն հարց սրբոց: Յօդուած Գ. Առաջի եւ կանոնի վասն ճեղինակութեան հարց – *Կան ոմանք ի հարց ի միջակաւ կարգի... եւ արդեամբ ուսուցիչ ամենայն ուղղութեան:*

ը. *66ա* Տեղի եօթներորդ, որ է ճեղինակութիւն աստուածաբանից: Յօդուած Ա. Թէ ո՞յք իցեն, որ աստուածաբան կոչին, եւ զի՞ն զօրութիւն ունիցի վկայութիւն նոցա – *Այնք յաստուածաբանից եւ ի վարդապետաց... եւ կամ արդեաց տգէտ:*

II. 1. *67ա-82ա* [Հատոր երկրորդ]

– *67բ* Ցանկ երկրորդ հատորոյ – *Ա. Աստուածաբանութիւն տեսական: Յաղագս միոյն Աստուծոյ եւ ստորոգելեաց նորա. Նախերգանք... Գլուխ Գ. Խնդիր վասն առանձնական դատաստանի եւ նշանակութեան բառիս կայանք:*

1. ա. *68ա-72ա* Ճառ երկրորդ. Յաղագս ստորոգելեացն Աստուծոյ – Գլուխ Զ. Յաղագս անտեսանելիութեանն Աստուծոյ եւ տեսանելիութեան նորա: Յօդուած Գ. Արդեօ՞ք ինար իցէ այնպէս տեսանել զԱստուած զերբնապէս... – *Ասկերբեան ի Ճառ Գ. ընդդէմ անոմեանց...*

բ. *72ա–5բ* Ճառ համառօտ: Նախագիտելիք: Գրոխ Ա. Հնդիր վասն հատուցման Հոգոց սրբոց րնդդէմ հազարամեայց եւ կայաձադաց – *Քնոյն կարծիս (այսինքն՝ կարծիք յայտնման վարձուց)... Վանական ի գիրս Հարց[մանց]:*

գ. *76ա* Գրոխ Բ. Հնդիր վասն վիճակի դժոխոց նախ համ զօրն յետին – *Լուսաւորիչ Յաճախ. Ճառ Դ. ... Յակոբ Նալեան, ի Նարեկի, Հան. ԺՉ. 121 եւ ԼԴ. 281:*

դ. *76բ-80ա* Գրոխ Գ. Հնդիր վասն հաւատոյ – *Ըստ անուան Հայնս քառատան... եւ մնացածին կարծիք: Տաթեւացին, ի Գիրս հարցմանց, 388, 401 եւ այլն:*

ե. *80ար* Գրոխ Դ. Հնդիր վասն առաձնական դատաստանի եւ նշանակութիւն բարիս կայաւոյ – *Ի վարս հարանց գլուխ Դ. ... զորոց է բան Համբրոնաց-ւոյն:*

2. *81ա-2ա* [Երկրորդ մասն երկրորդ հատորոյ]

– *81ա-2ա* Յանկ երկրորդ մասին երկրորդ հատորոյ – *Ճառ չորրորդ. Յաղագս գիտութեան Աստուծոյ... Ճառ եօթներորդ... Գրոխ Դ. ... Յոգոյնան Դ. Վասն վիճակի, անկեալ բնութեան մարդոյն, թէ զի՞նչ էր մեղքն Նախատեղծից, եւ զինչ պատիւք զկնի եկին:*

3. *82ա-3բ* [Հատոր երրորդ]

– *82ա-2բ* Յանկ երրորդ հատորոյ – *Աստուածաբանութիւն տեսական... Ճառ Դ. ... Գրոխ Ե. Մասնաւոր խնդիրք, որք հային յերուն Հոգւոյն Սրբոյ եւ Յիրդոյ:*

ա. *83աբ* Վասն Նայնիս պատճառ յաստուածային եղմունս – *Մեծն Բարսեղ ընդդէմ եւնոմեանց... Սարգիս ի Մեկնութիւն, Ա., Պետր. Բ.:*

4. *84աբ* Յանկ չորրորդ հատորիս – *Նախերգանք. Յաղագս խորհրդոյ մարդեղութեան... Գրոխ է. Յաղագս միջնէնաւորութեան մարդեղութեան եւ յաչէտ վասն անբաժանելի մնալոյ միաւորութեան, նաեւ յեօրհնեայ մահուանն Քրիստոսի:*

ա. *85ա-6բ* [Վկայութիւնք] – *Կիւրեղ. Յաղագս ուղիղ հաւատոյ... Երզնկացի, Տաղ Յաղագս երկնի:*

Կաթոլիկ հայ հեղինակի աշխատութեան համատոտուած տարբերակ է: Հատորներն ունեն «ուղիղ»ներ, «Ճառ»եր, որոնք իրրեւ ենթաբաժին երբեմն ունեն «Գրոխ»ներ, վերջիններս էլ՝ «Ճոգուած»ներ: «Ճանկ»երուն նշուած ոչ բոլոր նիթերն են արտագրուած բնագրուն:

ՆՇՈՒՄ *Բ. փեղկին՝ «Մարաւոիս Մարդավարուիս Քաղաքավուի (՞)», կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «3, Աստուածաբանութիւն», Պհպ. Ամ՝ «350/2626, ՃՔ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Աստուածաբանութիւն անյայտ հեղինակի, գրեալ ի Թղթի՝ շեղագիր գրչութեամբ: Ջունի գլիշատակարան»:*

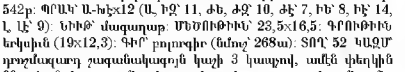
2627

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ

ԿԻՒԿԻԿ. (ՍԻՄ) ՉՉԷ՞. – 1338՞

ԳՐԻՉ՝ Յակոբ (1բ-179բ), Սարգիս ճեյ (180բ-541ա): Մաղկոց՝ Սարգիս եղեց: ԿՈՉՄՈՂ՝ Յովաննէս սեւ՝ ՍՏԱՁՈՂ՝ Յակոբ կթղ.:

ԹԻՒԹ՝ 542+3 (կրկն՝ թ. 83, 261, 386) չգոտած՝ 180ա, 226բ, 542բ: ՓՈՒՆ Ա-ԽՀ×12 (Ա, ԻԲ՝ 11, Ժե, ԺՉ՝ 10, ԺԷ՝ 7, ԻԸ՝ 8, ԻԷ՝ 14, Լ, ԼԷ՝ 9): ՆԻՒԹ՝ մազադաթ: ՄԵՋՈՒՒԻՆՆ՝ 23,5×16,5: ԳՐՈՒԻՒԻՆ երեսին (19×12,3): ԳԻՐ՝ բոլոր գիր (նմոյ՝ 268ա): ՏՈՂ՝ 52 ԿԱՉՄ դաշմանագրոյ շաղանակագոյն կաշի 3 կապով, ամէն փեղկին ճնգական կոտոր, միջակը տախտակ աստառ կաւիր մետաղ. լուսաճցակողերը դեղին: ՊԱՀՊԱՆԱԿ ԱՒԳԱԳԻՒ, չգոտած մագաղաթ:

Նմոյ 268ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Նկար բնագրի մէջ Սարգիս եղեց ծաղկող՝ 422բ, ծակոր կթղ. տոպզող («Տէր ծակոր կաթողիկոս»)՝ 422բ, Մուրբ Երրորդութիւն՝ 2բ, Մեղսագործութիւն (Եւա եւ Ադամ)՝ 2բ, Աճառուն եւ Մոզխն՝ 2բ, Սողոմոն՝ 285բ, Նաայի՝ 321բ, ննջումն Յովհաննու՝ 541ա: Լանց-պին. Դաւիթ՝ 140բ, 260բ, Մատաւէ ոմն՝ 168բ, Եսբեր՝ 210բ, Յուդիթ՝ 215ա, Տոլբիթ՝ 221բ, Յոբ՝ 310բ, Ովսէ՝ 343բ, Ամոս՝ 346բ, Միխայ՝ 348բ, Յովլ՝ 350բ, Աբդիու՝ 351բ, Յովնան՝ 352ա, Ամբակում՝ 353բ, Անգեայ՝ 355բ, Զաքարեայ՝ 356բ, Երեմիա՝ 363ա, Դանիէլ՝ 390ա, Եզեկիէլ՝ 399բ, Մնասէ՝ 423ա, Աւետումն Յովսէփայ՝ 423ա, թգեան՝ 431ա, 441ա, Ծնունդ՝ 499բ, Յակոբ՝ 486բ, Պետրոս՝ 488ա, Յովհաննէ՝ 491ա: Մատթէոս (Մուրբ Մաթէոս Աւետարան[իչ])՝ 422բ, Մարկոս՝ 436ա, Ղուկաս՝ 445բ, Յովհաննէս՝ 460ա: ՆՈՐԱ՝ 420բ-421ա: ԳԻԱՆԱՐԱՆ՝ 3ա (յառաջի վրայ Մուրբ Հոգի), 115բ, 260բ, 285բ, 390ա, 423ա, 436ա, 445բ, 460ա, 500ա: ՃԱԿԱՏԱԳԱՐԴ՝ 25ա, 44ա, 57բ, 75ա, 90ա, 101բ, 112ա, 129ա, 140բ, 154բ, 168բ, 180բ, 194ա, 201ա, 205ա, 215ա, 221բ, 227ա, 242ա, 253բ, 259ա, 262ա, 265ա, 268ա, 271ա, 274բ, 277բ, 280բ, 288բ, 297ա, 310բ, 322ա, 343բ, 346բ, 348բ, 350բ, 351բ, 352ա, 353ա, 353բ, 354բ, 355բ, 356բ, 360ա, 362ա, 363ա, 399բ, 470բ, 473ա, 486ա, 486բ, 494ա, 505բ, 510բ, 514ա, 516ա, 518ա, 519բ, 521ա, 522ա, 523բ, 528ա, 529բ, 530բ, 531բ, 532ա, 534ա, 540ա: ԼՈՒԱՑԱՑԱԿՈՂԵՐ՝ բուսական, թռչնային, թոչկապարիկ, ձիթենի, ծառ, խաչ՝ ՁԱՐԴԱՐԻՐ՝ կենդանագիր, ճանճացուցիր, թռչնագիր, մաղադրէ (473ա): ԳՈՅՆԵՐ՝ կարմիր. ոսկի, կապոյտ, արճագոյն, կանաչ, սպիտակ, դեղին, սեւ, շագանակագոյն.

Տե՛ս Աստղիկ Գեղեկան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն, IX-XIX, Կահիրէ, 1998, էջ 657-8:

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար: կազմ մաշած, դրմանկ ու հին կապիչներուն ընկած, մուգ վարդագոյն առկայ կապիչների գործածմաւթիւն մասերը նոր դրուած 2007 թ., մէջի օտորին մասի կաշին թափուած, թ. 539-42, այնպ. Դ-ն՝ գեզի անգիտ, ձեռագիրը խոնաւութիւն տեսած, ճիւմերի մօտ կեղտոտուած, թերթերին աղոտուածութեան հետեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. Մնունդ – *Նխ. 1բ: Գլ. 1բ-2բ: Գիրք 3ա-23ա:*

2. Ելի – *Նխ. 23: Գլ. 23ա-5ա: Գիրք 25ա-42բ:*

3. Ղեւտական – *Նխ. 42բ: Գլ. 42բ-4ա: Գիրք 44ա-56ա:*

4. Թիւ – *Նխ. 56ար: Գլ. 56բ-7ա: Գիրք 57բ-74ա:*

5. Բ. Օրէնք – *Նխ. 74ա: Գլ. 74ա-5ա: Գիրք 75ա-89ա:*

6. Ցեսու – *Նխ. 89բ: Գլ. 89բ-90ա: Գիրք 90ա-101ա:*

7. Դատաւորք – *Նխ. 101ա: Գլ. 101ար: Գիրք 101բ-12ա:*

8. Հռութ – *Նխ. 112ա: Գիրք 112ա-3բ:*

9. Թագ. Ա. – *Յոջբ. 113բ-4ա: Նխ. 114բ: Գլ. 114բ-5ա: Գիրք 115բ-28ա:*

10. Թագ. Բ. – *Գլ. 128բ-9ա: Գիրք 129ա-39բ:*

11. Թագ. Գ. – *Գլ. 139բ-40բ: Գիրք 140բ-53բ:*

12. Թագ. Դ. – *Գլ. 153բ-4բ: Գիրք 154բ-67բ:*

13. Մնաց. Ա. – *Նխ. 167բ-8ա: Գլ. 168ար: Գիրք 168ա-79բ:*

14. Մնաց. Բ. – *Գիրք 180բ-93բ:*

15. Եզր Ա. – *Նխ. 193բ: Գիրք 194ա-200բ:*

16. Եզր Բ. – *Գիրք 201ա-4բ:*

17. Նեեմ – *Նխ. 204բ-5ա: Գիրք 205ա-10ա:*

18. Եսթեր – *Նխ. 210բ: Գիրք 210բ-5ա:*

19. Յուդիթ – *Նխ. 215ա: Գիրք 215ա-21բ:*

20. Տովբիթ – *Նխ. 221բ: Գիրք 221բ-25բ:*

21. Մակաբ. Ա. – *Նխ. 225բ-6ա: Գլ. 226ա (Միայն խորագիրը): Գիրք 227ա-41բ:*

22. Մակաբ. Բ. – *Գիրք 242ա-53բ:*

23. Մակաբ. Գ. – *Գլ. 253բ: Նխ. 253բ: Գիրք 253բ-9ա:*

24. Սաղմոս – *Նխ. («Ջամենայն», եպիփանու) 259ա-60ա: Գիրք 260բ-84ա (ունի՝ «Փոքր էիս» 284ա):*

25. Առակ – *Նխ. 285ա: Գլ. 285ար: Գիրք 285բ-96ա:*

26. Ժողովող – *Նխ. 296ա: Գլ. 296ա-7ա: Գիրք 297ա-300բ:*

27. Երգ երգոց – *Նխ. 300բ: Գիրք 300բ-2բ (ունի «Գիտացք»):*

28. Իմաստութիւն – *Նխ. 302բ: Գլ. 302բ-3ա: Գիրք 303ա-9ա:*

29. Ցոր – *Նխ. 310ա: Նխ. (Ալիկառնացի) 310ար: Գիրք 310բ-21ա:*

30. Եսայի – *Նխ. 321ա: Գլ. 321ար: Մրգ. 322ա-42բ:*

31. Ովսէէ – *Նխ. 343ա: Գլ. 343ար: Մրգ. 343բ-6ա:*

32. Ամովս – *Գլ. 346ար: Մրգ. 346բ-8բ:*

33. Միխիէ – *Գլ. 348բ: Մրգ. 348բ-50բ:*

34. Յովէլ – *Գլ. 350բ: Մրգ. 350բ-1բ:*

35. Աբդիու – *Գլ. 351բ: Մրգ. 351բ-2ա:*

36. Յովնան– *Գլ. 352ա: Մրգ. 352ար:*

37. Նաւում – *Գլ. 353ա: Մրգ. 353ար:*

38. Ամբակում – *Գլ. 353բ: Մրգ. 353բ-4բ:*

39. Սոփոնիա – *Գլ. 354բ: Մրգ. 354բ-5բ:*

40. Անգէս – *Գլ. 355բ: Մրգ. 355բ-6ա:*

41. Զաքարիա – *Գլ. 356ար: Մրգ. 356բ-9բ:*

42. Մաղաքիա – *Գլ. 360ա: Մրգ. 360ա-1ա:*

– Կատարումն Աստուծով երկոտասան մարգարէից եւ ննջումն Բ.ած մարգարէից – *Մահ Ովսէի 361ա: Մահ Ամովսայ 361ա: Մահ Միքիայ 361ա: Մահ Յովէլայ 361ա: Մահ Աբդիու 361ա: Մահ Յովնանու 361ա: Մահ Նաւումայ 361ա: Մահ Ամբակումայ 361ար: Մահ Սոփոնիայ 361բ: Մահ Անգէի 361բ: Մահ Զաքարիայ 361բ: Մահ Մաղաքիայ 361բ:*

43. Երեմիա – *Յոջբ. 362ա: Գլ. 362ա-3ա: Մրգ. 363ա-86բ:*

44. Բարուք – *Թուղթ 386բ-7ա:*

45. Ողբ Երեմիայ – *Ողբք 387ա-9ա: Ադաւթք 389ա:*

46. Դանիէլ – *Նխ. 389ար: Գլ. 389բ: Մրգ. 390ա-8ա:*

47. Եզեկիէլ – *Նխ. 398ար: Գլ. 398բ-9բ: Մրգ. 399բ-420ա:*

48. Թուղթ եւսեբի – *Թուղթ 420բ:*

49. Համաբարբառ կանոնի Ա-ժ. – *421ա-2ա (Նաեւ լուսանցային՝ 423ա-70ա):*

50. Համաձայնութիւն – *422ար:*

51. Մատթէոս – *Գլ. 422ա: Նխ. 422բ: Աւ. 423ա-35բ:*

52. Մարկոս – *Գլ. 435բ: Նխ. 435բ: Աւ. 436ա-44բ (ունի «Յարուցեալ Յիսուս»):*

53. Ղուկաս – *Գլ. 444բ-5ա: Նխ. 445ա: Աւ. 445բ-59բ:*

54. Յովհաննէս – *Նխ. 459բ: Գլ. 459բ-60ա: Աւ. 460ա-70ա (ունի «Իրք կնոջն ընացելոյ»):*

55. Գործ առաքելոց – *Յոջբ. («Ողբ») 470բ-1ա: Կիր («Ի հարցն») 471ա: Գլ. 471ա-2ա: Ընթրգ. 472ա: Այլ Նխ. 472ար: Ընթացքն 472բ: Գիրք 473ա-86ա:*

Գրչից՝ 472բ եղբայր, այս յետին... (տե՛ս էնս. 187, 398բ):

56. Թուղթ Յակովբայ – *Յոջբ. 486ա: Գլ. 486ար: Թուղթ 486բ-8ա:*

57. Թուղթ Պետրոսի Ա. – *Գլ. 488ա: Թուղթ 488ա-9բ: Նխ. 489բ:*

58. Թուղթ Պետրոսի Բ. – *Գլ. 489բ: Նխ. 489բ-90ա: Թուղթ 490ար:*

59. Թուղթ Յովհաննու Ա. – *Գլ. 491ա: Նխ. 491ա: Թուղթ 491ա-2բ:*

60. Թուղթ Յովհաննու Բ. – *Գլ. 492բ: Նխ. 492բ: Թուղթ 492բ-3ա:*

61. Թուղթ Յովհաննու Գ. – *Գլ. 493ա: Նխ. 493ա: Թուղթ 493ա:*

62. Թուղթ Յուդայի – *Գլ. 493ա: Նխ. 493ար: Թուղթ 493բ:*

63. Աղերս Եւթաղի – *493բ-4ա:*

64. Ժ.Դ. Թուղթ Պաւղոսի – *Յոջբն 494ա-6ա: Վկ. 496ա: Բովանդ. ընթերց. եւ վիճնց. – 496ա-9ա:*

65. Աս Հռոմայեցիս – *Գլ. 499ա: Նխ. 499ար: Թուղթ 500ա-5ա:*

66. Աս Կորնթացիս Ա. – *Գլ. 505ա: Նխ. 505ար: Թուղթ 505բ-10ա:*

67. Աս Կորնթացիս Բ. – *Գլ. 510ար: Նխ. 510բ: Թուղթ 510բ-4ա:*

68. Ան Գաղատացիս – Գլ. 514ա: Նխ. 514ա: Թուղթ 514ա-6ա:

69. Ան Եփեսացիս – Գլ. 516ա: Նխ. 516ա: Թուղթ 516ա-7բ:

70. Ան Փիլիպեցիս – Գլ. 517բ: Նխ. 517բ-8ա: Թուղթ 518ա-9ա:

69. Ան Կողոսացիս – Գլ. 519ա: Նխ. 519աբ: Թուղթ 519բ-20բ:

70. Ան Թեսաղոնիկեցիս Ա. – Գլ. 520բ: Նխ. 520բ: Թուղթ 521ա-2ա:

71. Ան Թեսաղոնիկեցիս Բ. – Գլ. 522ա: Նխ. 522ա: Թուղթ 522աբ:

72. Ան Եբրայեցիս– Գլ. 522բ-3ա: Նխ. 523աբ: Թուղթ 523բ-7բ:

73. Ան Տիմոթէոս Ա. – Գլ. 527բ: Նխ. 527բ: Թուղթ 527բ-9ա:

74. Ան Տիմոթէոս Բ. – Գլ. 529ա: Նխ. 529աբ: Թուղթ 529բ-30բ:

75. Ան Տիտոս – Գլ. 530բ: Նխ. 530բ: Թուղթ 530բ-1ա:

76. Ան Փիլիմոն – Գլ. 531ա: Նխ. 531աբ: Թուղթ 531բ:

– [Վերնագիր, Թեպաղրութ., Նաւարկութ.] – 531բ:

77. Ան Կորնթացիս – Կորնթացւոց 532ա: Պօղոսի 532աբ:

78. Յայտնութիւն Յովհաննու– Գլ. 532բ-3բ: Գիրք 534ա-40ա: Նխ. 540ա:

79. Հանգիստ Յովհաննու – 540ա-1ա:

Բ. 309բ Ձիշատակարան աստուածաբան տեառն Ներսէսի («Ա.-Ք»)– Աստուածելէն հոգւովն ի սմա, / Խազաղութիւն անուն արքա... Քոյր կոչելով աստուածակառք, / յանմիաբան տարեալ քաղաք:

Ունի «ֆռանկիա հանարներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԲՆԱԳԻՐԱՅԻՆ

2բ Համար ֆռանկնոյն, զոր չաբխատր կոչեն, որ ի վերա ամէն Աստուածաշնչին ճապղած է, ես (անունը ջնջած. պէտք է լինի «Հեթում, որ եւ Յովհաննէս կոյմ») բազում աշխատութեամբ փոխեցի առ ի դիւրաւ գտանելոյ, եթէ քան ինչ իցէ լերկոցունց միջի:

24բ Իսկ ի Յուդիթն զապարաւչն ի ճախատն կապել ասէ, այլ այն զարդ կանացի է, թէ եւ ատ նոյն իցէ, ոչ դիտեմ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. 2բ (Յակոբ գրչի) Արդ, աղաչեմ զբազմամեղս յիշել առաջի Քրիստոսի, որով եւ գութ յիշել լիցիք. ամէն: Ընդ Նմին եւ գայժմ գրող գրոցս աղաչեցէ՛ք վասն իմ: Ա.ւքի՛, Քրիստո՛ս, գրողիս, զի կատարեցից:

87բ (ստ. լս.) Յաւրս ՉՇ. (=վեցչաբաթին), յամիս յունիս ԻՉ., ՉՉԷ. (1338) եդին Բ. մարդ ի մեքենայս եւ չարաչար սատակեցան, վասն զի զա|88ա|աշխարհս եւ գբերդն Սիսոյ ծախեալ էին անաւրինաց գաղտաբար, եւ աւրս էր կէս եդեալ վնասու նոցա: Վա՛յ գիրենք:

101բ Փառս տամ Քրիստոսի յամենայն ժամ:

114բ Ձյակոբ գրող սմին աղաչեմ յիշեցէ՛ք ի Տէր:

115ա Մեղա Տեառն Աստուծոյ եւ վա՛[յ] անհիւթ գրելոյս:

2. 259ա (Սարգիս քհ. գրչի) Կատարեցաւ Յիսուսիւ Քրիստոս Մակաբաւե[ցի]ս ձեռամբ Սարգսի անարժան քահանայի: Որ յիշէ զիս եւ զծնողս իմ, Քրիստոս Աստուած զինք յիշէ. ամէն:

309բ Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի է բանս այս եւ նորին համանուն եւ դաստիարակեալ աշակերտի գրեալ զսա յիշատակաբան գրոցս, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ջամենաբարի պարոն մեր գհոգեւոր տէրն զտէր Յակոբ սուրբ հայրապետն Հայոց եւ զպատրիարքն Արեւելից ծնաւղաբ եւ զարմիւք Քրիստոս Աստուած արժանի արասցէ երկնից սուրբ արքայութեանն եւ դասեսցէ ընդ սրբոց հայրապետաց եւ ընդ սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի գաթոռակից սուրբ հայրս մեր գտէր Յակոբ, եւ ինքն աւրհնեալ եւ փառաւորեալ եղիցի յաւիտեանս. ամէն:

Եւ ես յերես անգեալ աղաչեմ զձեզ, իմ բարի պարո՛ն, եւ զամենայն դաս եպիսկոպոսաց, վարդապետաց, քահանայից եւ սարկաւագաց Սարգիս սուտանուն քահանայս եւ անարժան մեղաւոր հողս՝ գրագիր սուրբ Աստուածաշնչիս, որ անմոռաց յիշմամբ զիմ անարժանութիւնս եւ զծնաւղս իմ խնդրել յաղթութիւն յամենառատէն Աստուծոյ, զի ինքն[ս] Քրիստոս ասէ, թէ՝ Ջոր ծողութ, ծողեալ լիցի եւ ձեր, բանիւդ ջնչեսցի, եւ ինքն բարեբանեալ յաւիտեան:

389բ Ո՜հ, զՍարգիս սուտանուն եւ անարժան քահանայ եւ զմեղուցեալ հողս յերես անկեալ աղաչեմ զսբբալոյս դասս լուսերամից սրբոց քահանայից՝ յիշել սրտի մտաւք եւ մեղաց իմոց եւ ծնաւղացն իմ թողութիւն խնդրել յԱստուծոյ՝ ի բարեաց տուողէն ամենայն հաւատացելոց, եւ ինքն բարեաց տուաւղ հաստուսցէ ընդ միոյն հարիւրապատիկ յիշողացդ եւ յիշեցելոցս. եւ նմա փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէ՛ն:

399բ Ջամենաբարի պարոն տէր Յակոբ կաթուղիկոս ամենայն Հայոց՝ զատացաւղ սուրբ Աստուածաշնչիս ծնաւղիք եւ գարմաւք յիշեցէ՛ք ի բարին Քրիստոս, եւ գգրիչ սորա ծնաւղաւք, եւ որ յիշէ, յիշեալ լիցի ի Տեառնէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն, ամէն:

420ա Ով մարգարէ աստուածաբան, / գքեզ աղաչեմ աղերսական, / բարեխաւսեա՛ մեր փրկութեան / առ Տէր Աստուած իսրաչէլեան, / որ ողորմի մեզ գլխական, / Սարգսի հողոյս եւ անպիտան / եւ ծառայիս Տեառն անարժան:

435բ Փառք Աստուծոյ Հայր եւ Որդոյ նորա միածնի եւ Հոգւոյն յաւիտեանս. ամէն:

460ա Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն: Ջնարգիս աուտանուն քահանայ եւ գծնաւղս իմ աղաչեմ յերես անկեալ՝ խնդրել Թողութիւն մեղաց մերոց ի Քրիստոսէ:

510բ Մ՛վ հայր Պաւղոս սուրբ առաքեալ, / քարող բանին Տեառն յայտնեալ, / գՍարգիս գերիչ մեղաք լըցեալ, / առ քեզ յանձին եմ արարեալ:

531բ Փառք քեզ կոնէաքող արեգսագործն, արարիչ կիսագնդի եւ Ղմէտերի. ամէն:

3. *2բ (ծագմոլի) Սարգիս երիցու շինեալ:*

422բ Սարգիս երէց է շինել:

4. *541ա (կագմոլի) Մ՛հ, գմեղաւք դատապարտեալս գկագմող սորայ գՅոհաննէս սարկաւագս աղաչեմ յիշել ի Տէր եւ գծնողս իմ եւ գուսուցիչս մեր գՅակոբ երեց՝ զորդին մեծ պարոն, եւ որ յիշէ, յիշեալ լիցի ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Պհպ. Ա՜ա (1374 թ., անարուեստ բոլորգիր) Ի թվականին ՊԻԳ. (1374) ապրիլի ԻՀ., մտաք ի Բերիայ:*

2. *1ա (1425 թ., անարուեստ բոլորգիր) Ջվերջին ստացաւղ փափագելի եւ ամենագով Աստուածաշունչ Հին եւ Նոր կտակարանացս զԱւետիք աշակերտս բանի եւ վերախտաւոր հայրս իմ ըստ հոգոյ եւ գուսուցիչս գտէր Սահակ աղաչեմ գգասս սրբագանիցդ, եւ որք յետ մեր ժառանգէք զսայ, զի յիշման արժանի առնիցէք զանարժանքս եւ մեղաց մերոց եւ անթիւ սխալանացն ներումն Թողութեան հայցեցէ՛ք ի բարերար փրկչէն մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ, որ եւ ձեզ եւ մեզ առ հասարակ ողորմեացի ի միւսանգամ գալստեան իւրում, եւ նմա փառք յամենայն յաւիտեանս. ամէն:*

3. *459բ (1425 թ., անարուեստ բոլորգիր) Ջվերջին ստացաւղ սուրբ եւ փափագելի Աստուածաշունչս մատենիս զԱւետիք սպասաւոր բանի եւ զբազմերախտ հայրս իմ ըստ հոգոյ գտէր Սահակ աղաչեմ յիշել ի բարի եւ մեզաց մերոց ներումն հայցել, որ եւ ձեզ լիցի մասն բարեաց. ամէն:*

4. *472բ (1425 թ., անարուեստ բոլորգիր) Ջվերջին ստացաւղ Աստուածաշունչ կտակարանացս զբազմամեղ ոգիս զԱւետիք աղաչեմ յիշել եւ մեղաց մերոց Թողութիւն հայցել, որ եւ ձեզ յիշողացդ, լիցի մասն բարեաց. ամէն:*

5. *499բ (1425 թ., անարուեստ բոլորգիր) Ջվերջին ստացաւղ սուրբ եւ ամենագով Աստուածաշունչ Կտակարանացս զԱւետիք սպասաւորս բանի եւ գտէր Սահակ՝ գուսուցիչս իմ, յիշեսջիք ի Քրիստոս, աղաչեմ:*

6. *541բ Բազձանք բարոյ եւ փափաճումն առ գեղեց[կ]ագոյնսն բնութեամբ է բանական, կենդանի մարդոյս, մանաւանդ որոց ճանայի գոյն եւ միշտ գոյն եւ բարիոք գոյն: Արդ, ցանկութեամբ մեծաւ բարի կեղոյն միշտ կարաւտեալս եւ բնաւորական կեղով ոչ ժամանեալս երբեք եւ առ միշտ կեղոյն խոտման խոտելի կենաւք կասկածեալս, տարտամս եւ տատապեալս ոգով Աւետիք աշակերտ բանի, ի Դարանաղեաց գօտոէ, ի վաղուց հետէ փափաքեալ ըղձայի ազամ վայելուչ, ցանկալի եւ ամենագով Աստուածաշունչ Հին եւ Նոր կտակարանացս, իսկ ի վախջանել հոգէլից եւ տիեզերահռչակ մեծ բարունապետին իմոյ եւ վարժապետին ժառանգեաց զսա եղբայրորդի նորին Եզվիկէ սարկաւագն: Եւ կամեցեալ նորա վաճառել. որ եւ ես, թէպէտ անձեռնհաս էի եւ անարժան, կամակցութեամբ եւ աւժանդակութեամբ բազմերախտ հօրս իմոյ հոգեւորի՝ տէր Սահակ կորովամիտ բանասիրի եւ երաժշտապետի, որ եւ ի վերայ ամենայն երախտեաց, զոր ի մանկութենէ մերմէ դաստիարակեալ էր եւ վարժեալ յուսումն եւ ամենայն հոգէկան եւ մարմնական պիտոյիւք խնամարկեալ, տեսեալ զսոյնսս իմ առ այս գործին մարգարիտս, ագահական եղեալ յորդորեաց զմեզ, որ եւ վաճառեալ զամենայն ինչս մեր, զոր ունէաք ի նախնեաց եւ յազգականաց, եւ խնդութեամբ ստացաք զայս լուսաւոր մարգարիտս եւ գաստուածային գանձս սահմանակաց կենացս մերոց կարօտանացս լրումն եւ երկար յուսոյն առ յապագայիցդ յիշումն յիշատակի: Արդ, որք ժառանգէք զսա յետ մեր, ողորմելով մեզդեպ ոգոցս, ողորմութիւն հայցեցէ՛ք ի Քրիստոսէ եւ յիշման արժանի արարէ՛ք ի բարին, մանաւանդ գերջանիկ վարժապետն իմ գՊետրոս լուս[ա]ւոր հոգին, նաեւ գուսուցիչս իմ գտէր Սահակ եւ գարեւմբ նահատակեալ հայրն իւր գՎեղրեսաւրոս քահանայն եւ գշնորհալի եղբայրն իւր գՏղապատրոն սարկաւագն գփոխեցեալն առ Քրիստոս, այլ եւ գիս՝ գանարժանս, եւ զբոլո մարմնոյ ծնօղոն իմ եւ զեղբայրն իմ գփոխեցեալն առ Քրիստոս գՄկրտիչ քահանայն եւ գմիւս եղբայրն՝ գՆերսէս, եւ զեղբօրորդեակքս իմ գԴաւիթ սարկաւագ եւ գՅոհաննէսն պատասխանեակ եւ գայլ ամենայն արեան մերձաւորսն մեր եւ գերախտաւորսն, գկենդանիսն եւ գհանգուցեալսն առ Քրիստոս յիշեսջիք աղօթիւք, որ եւ դուք յիշեալ լիցիք յամենառատ ողորմութիւնն Աստուծոյ, զի ձեզ եւ մեզ լիցի մասն բարեաց ի շնորհացն Քրիստոսի, եւ նմա փառք ընդ Հայր եւ Սուրբ Հոգւոյն յամենայն յաւիտեանս. ամէն:*

Աղաչեմ յիշել ի Տէր եւ գպարոն Յակոբն՝ գբեռին իմ, որ աւգնական մեզ եղեւ յոլով արդեամբք ի գրոցս ի դինն, որ եւ ի սոյն ամի ի Քրիստոս փոխեցաւ, զոր տէր Յիսուս Թողցէ զյանցանս նորա եւ գրեսցէ գնայ ի դպրութիւն կենաց. ամէն:

Եւ ստացաք գամենագով Աստուածաշունչս ի թվականութեանս հայոց ՊՀԴ. (1425), ի դառն եւ ի դժնեա ժամանակիս, զի մեծ պատուհաս պատահեցաւ Նկե-

ղեաց գաւառիս, քանզի ի նոյն ամի, յորում փոխեցաւ առ Քրիստոս հոգեկելի րաքուենապետն մեր Գևորգ, եկն Աւթամ պարոն ի վերայ Եզնկիս եւ յոյժ աւերեալ հրդեհեաց զգեղեւանան առ հասարակ եւ զվանորայս, ընդ որ եւ հոգեկելի մենաստանս մեր Կապոսու վանքս հրդեհեալ աւերեցաւ եւ Գ. ամ ի խաւր պահեց զքաղաքն, եւ առեալ ապա խաղացոյց, եւ խնամարկն Աստուծոյ սկիզբն եղեւ շինութեան գաւառիս: Որ եւ մեք, ողորմութեամբն Աստուծոյ նորոգեցաք զսուրբ անապատս պայծառ շինուածով առաւել քան զառաջինն, զժամատունն եւ գիպերն եւ զանտեսատունն եւ զայլ ամենայն շինուածսն, որ եւ խնամարկ բարերարին Աստուծոյ մնացեալ սա անխախտ ի վայելում սրբազան կրաւնաւորաց եւ յիշատակ մեղ՝ անարժանիցս, եւ ամենայն աշխատաւորաց ի սմայ. ամէն:

7. *Ւա (1715 թ., անարուեստ նոտրգիր) Թիֆլ. ՌՃԿԴ.ի (1715) գրեցաւ գիրս, մարտի ամսոյն ԻԲ. (22) օրն:*

8. *Պհպնկ Աա (1791 թ., անարուեստ նոտրգիր) Թիւն դարձեալ նդեւ ՌՄԽ.ին (1791) վերըստին գիրս եամուտ ի Բերիայ սերդե[մ]բրի Ա.ին:*

9. *Ւա (1801 թ., անարուեստ նոտրգիր) Թվոցն մեր ՌՐԵ. (1801) ամի Գրիգոր Նվաստ վարդապետս ըստացայ գայս անգին Աստուածաշունչս ի Թրապիզունացի մահտեսի Աբրհմն ի բարի վայելում Նվաստիս: Ով աստուածային շնորհօք ընդերծօղք, ամենայնիդեղս յիշեսջիք ի մաքրաբեալ յաղօթս ձեր, եւ խնդրեմ հոգեւոր եղբայրն իմ մահտեսի Աբրահամ օրհնեսջիք, զի զօրացի տերեամբ, եւ զն[ե]ղեցեալքն փշեսջիք ի Տէր, եւ դուք յիշողքդ յիշեալ լիջիք ի Քրիստոս:*

10. *57ա (1873 թ. անարուեստ նոտրգիր) Եւզիևէ տիկին Կոստանդնուպօլսեցի՝ հարազատ քոյր Գէորգ Դ. կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, գնեալ երեք հազար դահեկանի զսոյն Աստուածաշունչ մատեան Հին եւ Նոր կտակարանաց, նուիրեաց ի վայելս եղբօր՝ իւրոյ ընդհանրական հայրապետի ազգիս Հայոց Տ. Տ. Գէորգեայ եւ ի յաւերժական յիշատակ կենդանեաց եւ ննջեցելոց իւրոց ի գուռն Սրբոյ Էջմիածնի եւ խնդրէ ի վերծանողացդ յիշել ի մաքուր աղօթս զհանգուցեալսն իւր ի Քրիստոս զայրն բարեպաշտ Միհրդաճի մահտեսի Պետրոսն Քէրխտկեեան եւ մայրն զբարեպաշտուհի մահտեսի Սրբուհին, եւ զեղբարս իւր՝ զեկեղեցական երաժիշտ մահտեսի Յօհաննն, եւ զՄիհրդաճի Աւետիսն, եւ զքոյրն՝ բարեպաշտուհի զՓեփրոնէն կոյս, որք ի Տէր ննջեցին, եւ զկենդանի միակ որդին՝ զԳրիգորիկն, զի եւ դուք յիշեալ լինիջիք ի Քրիստոսէ փրկչէ. ամէն:*

1873 թ., դեկ. 15 եւ ի թուականութեան հայոց ՌՅԻԳ. (1874), Քաղոց՝ Դ., ի մայրաքաղաքն Կ. Պոլիս (նման՝ 179բ, 193բ, 226ա, 242ա, 284բ, 342բ, 445ա, 470ա, 533բ, 541բ (վերջին երկուսը մանուշակագոյն թանաքով եւ շղագիր):

11. *114ա (1874 թ., շղագիր, մանուշակագոյն թանաքով) Յիշեսջիք ի խնկանուէր մաղթանս ձեր գգեղոյ Աստուածաշունչ մատենիս գեւգինէ Կ. Պոլսեցի՝ զբոյր ընդհանրական կաթողիկոսի ամենայն Հայոց եւ պատրիարքի Աւարատեաց Մայր Աթոռոյ Տ. Տ. ի Գէորգեայ Դ.-ի, եւ զորդին իւր միակ զԳրիգորիկն, որոց տայցէ տէր Աստուած երկարութիւն կենաց եւ գննջեցեալսն ի յոյս հրեսաց իւրոց հանգուցէցէ յարքայութիւնն երկնից. ամէն: ՌՅԻԳ. (1874) Մարգաց (նման՝ 486բ):*

ԿՆՔԱԴՐՈՆՔ՝ *1ա, 3ա (կարմիր թանաքով ութանկիւն), 3ա (սեւ թանաքով ութանկիւն)՝ եղծուած:*

ՆԿԱՐԱԶԱՓՈՐՔ՝ *պհպ. Գա, Գբ՝ վիշա՛պ:*

ԳՐԱԶԱՓՈՐՔ՝ *1ա՝ «թվին հազ.», պհպ. Գա՝ «Ձ՛., Ճ՛.», պհպ. Գբ՝ «Ամենայն տող եղեն քան զերկի՛ր», պհպ. Եբ՝ «Մարիամ, այս գիրքքս, Մարիամ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Աա՝ «359/2627, ԺԴ. սկիզբ, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

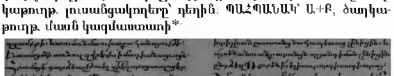
2628

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ

ՌԶԳ. – 1635

Գիրք՝ Գրիգոր եւց:

Թերթ՝ 482 չգրուած՝ 2բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ՀԱՀ×12 (ԼԳ՝ 2): Նիւթ՝ մագաղաթ: ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 22,5×17,5 ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ նկսիւն (18×13,7): Գիր՝ բոլորգիր (նման՝ 69ա, 356ա). բ. 307ա-86բ՝ գշափոխութեամբ (նման՝ 356ա): ՏՈՂ՝ 50 (1ա-306բ), 44-47 (307ա-86բ, 372բ՝ 36), 50-52 (387ա-482բ): ԿԱՋՄ՝ դռոյմագարդ շագանակագոյն կաշի, մէջ՛ սեւ կաշի, միջոցի տախտակ, աստառը ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ դեղին. ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Ի, ծաղկաթուղթ. մասն կազմաստառի*

Նմուշ 69ա

Նմուշ 356ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶԻԹԻՒՆ – լուսագ-այիե. ովալ՝ 310ա, Ամովս՝ 313բ, Միհիլ՝ 315բ, Յովկ՝ 317ա, Աբդիա, Յովնան՝ 318բ, Նաւում՝ 319բ, Ամբակում՝ 320ա, Սոփոնիա՝ 321ա, Ագէոս՝ 322ա, Զաքարիա՝ 322բ, Մալաքիա՝ 326ա: Հիսախոտա՝ 3ա, 239ա, 263ա, 389ա, 399ա, 407բ, 418ա, 428բ, 456ա: Ճակատագրե՝ 40բ, 57բ, 69ա, 85ա, 98ա, 107ա, 117բ, 128բ, 137բ, 148ա, 157բ, 166բ, 177ա, 209բ, 221բ, 230բ, 241բ, 244բ, 247բ, 250ա, 253ա, 256ա, 259ա, 439բ: Լուսանցագարդ

բուսական, թռչնային: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր, ճանճագրագիր, կենդանագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, փեղկերի եզրերը թափուած, տախտակը բաց, մէջի կաշուի վրայ ցեցի անցքեր, 3 գամերն ու կապիչներն ընկած, թ. 1, 97՝ եզերը փորխ, վնասուած, թ. 385՝ ճիւմիից մասամբ պոկուած, ճիւմիերի մօտ կեղտոտուած, թերթերին աղտոտուածութեամբ զանազան հետքեր:

* Համառակայուած են միայն Ա-ԼԳ. պրակները, կազմը ԺԹ. դ. կազմարարութեամբ լաւ նմուշ է:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1. Մնուճիմ – *նխ. 1ա: Գլ. 1բ-2ա: Գիրք 3ա-24բ:*

2. *24բ-38ա [Կտակ ԺԲ. Նահապետացին]*

ա. *24բ-5բ [Ա.] Գիրք Մնացորդաց: Հատւած Ռուբենի: Կտակ առաջնոյն:*

բ. *25բ-6բ Բ. Կտակ Շմաւոնի: Վասն նախանձու: Երկրորդ:*

գ. *26բ-8բ Գ. Կտակ Ղեւեայ: Վասն քահանայութեան եւ ամբարտաւանութեան:*

դ. *28բ-30բ Դ. Կտակ Յուդայ: Չորրորդ: Վասն արբեցութեան եւ արծաթսիրութեան եւ պոռնկութեան:*

ե. *30բ-1ա Ե. Կտակ Խաքարայ:*

զ. *31ա-2ա Զ. Կտակ Զաբդողմնի:*

է. *32ար է. [Կտակ] Դանա: Վասն ամբարտաւանութեան եւ առելութեան:*

ը. *33ա-4ա Ը. Կտակ Նեփթաղիմայ: Վասն բնական բարութեան:*

թ. *34ար Թ. Կտակ Գադայ: Վասն տեսութեան:*

ժ. *34բ-5բ Ժ. Կտակ Ասերայ: Վասն երկդիմութեան եւ առաքինութեան:*

ժա. *35բ-7ա ԺԱ. Կտակ Յովսէփայ: Վասն նախանձու:*

ժբ. *37ա-8ա ԺԲ. Կտակ Բենիամենի: Բ.ժ.աներորդ:*

3. Ելք – *նխ. 38ար: Գլ. 38բ-40ա: Գիրք 40բ-56ա:*

4. Ղեւտական – *նխ. 56ա: Գլ. 56ա-7բ: Գիրք 57բ-63ա:*

5. Թիւք – *նխ. 68ար: Գլ. 68բ-9ա: Գիրք 69ա-83բ:*

6. Բ. Օրենք – *նխ. 83բ-4ա: Գլ. 84ար: Գիրք 85ա-97բ:*

7. Յեսու – *նխ. 97բ: Գլ. 97բ-8ա: Գիրք 98ա-106բ:*

8. Դատաւորք – *նխ. 106բ: Գլ. 106բ-7ա: Գիրք 107ա-15ա:*

9. Հռութ – *նխ. 115ա: Գիրք 115ա-6ա:*

10. Թագ. Ա. – *Յոջբ. 116ար: նխ. 116բ: Գլ. 116բ-7ա: Գիրք 117բ-28ա:*

11. Թագ. Գ. – *Գլ. 137ար: Գիրք 137բ-47ա:*

12. Թագ. Դ. – *Գլ. 147բ-8ա: Գիրք 148ա-57ա:*

– 155ա գրչից՝ «Յայս տեղս հասանիս, յուրիշ օրինակ տե՛ս, պակաս կայ աստ» (սխալ է. բնագրական պակաս չկայ):

13. Մնաց. Ա. – *նխ. 157ա: Գլ. 157ար: Գիրք 157բ-66ա:*

14. Մնաց. Բ. – *Գլ. 166ար: Գիրք 166բ-77ա:*

15. Եզր Ա. – *նխ. 177ա: Գլ. 177ա: Գիրք 177ա-82բ:*

16. Եզր Բ. – *Հանգամանք 182բ: Գիրք 182բ-5բ:*

17. Եզր Գ. – *Գիրք 185բ-92բ:*

18. Նեեմի – *նխ. 192բ-3ա: Գլ. 193ա: Գիրք 193ա-7ա:*

19. Եսթեր – *նխ. 197ա: Գիրք 197բ-200բ:*

20. Յուդիթ – *նխ. 200բ: Գիրք 201ա-5բ:*

21. Յուդիթ – *նխ. 200բ: Գիրք 201ա-5բ:*

22. Տովբիթ – *նխ. 205բ: Գիրք 205բ-8բ:*

23. Մակաբ. Ա. – *208բ-9ա: Գլ. 209ար: Գիրք 209բ-21ա:*

24. Մակաբ. Բ. – *նխ. 221ա: Գլ. 221ար: Գիրք 221բ-30ա:*

25. Մակաբ. Գ. – *նխ. 230ա: Գլ. 230ա: Գիրք 230բ-4ա:*

26. Սաղմոս – *նխ. (Եպիփանու) 234բ-5ա: Կանոն Սաղմոսաց 235ա: նխ. («Ջամենայն») 235ա-6ա: Գլ. 236ա-9ա: Գիրք 239ա-62բ (ունի «Փոքր էի» եւ Օրհնութիւնք):*

27. Առակ – *նխ. 262ա: Գլ. 262բ-3ա: Գիրք 263ա-71ա:*

28. Ժողովող – *նխ. 271ա: Գլ. 271ա-2ա: Գիրք 272ա-4բ:*

29. Երգ երգոց – *նխ. 274բ: Գիրք 274բ-6ա (ունի «Գիտացի»):*

30. Իմաստութիւն – *նխ. 276ար: Գլ. 276բ: Գիրք 276բ-81բ:*

31. Յոր – *նխ. 282ար: նխ. (Աղիփառնացի) 282բ: Գիրք 282բ-91ա:*

32. Եսայի – *նխ. 291ա: Գլ. 291ա-2ա: Մրգ. 292ա-309ա: Մահ 309ար:*

33. Ովսէէ – *նխ. 309բ-10ա: Գլ. 310ա: Մրգ. 310ա-3ա:*

34. Ամովս – *Գլ. 313ար: Մրգ. 313բ-5բ:*

35. Միխէ – *Գլ. 315բ: Մրգ. 315բ-7ա:*

36. Յովէլ – *Գլ. 317ա: Մրգ. 317ա-8ա:*

37. Աբդիու – *Գլ. 318ար: Մրգ. 318բ:*

38. Յովնան – *Գլ. 318բ: Մրգ. 318բ-9բ:*

39. Նաւում – *Գլ. 319բ: Մրգ. 319բ-20ա:*

40. Ամբակում – *Գլ. 320ա: Մրգ. 320ա-1ա:*

41. Սոփոնիա – *Գլ. 321ա: Մր. 321ար:*

42. Անգէոս – *Յոջբն. 322ա: Մրգ. 322ար:*

43. Զաքարիա – *Գլ. 322բ: Մրգ. 322բ-5բ:*

44. Մաղաքիա – *Գլ. 325բ-6ա: Մրգ. 326ար:*

– Կատարումն Աստուծոյ Բ.ժ.-ան սուրբ մարգարէից – Մահ Ովսէի 326բ: Մահ Ամովսայ 326բ-7ա: Մահ Միքիա 327ա: Մահ Աբդիու 327ա: Մահ Յունանու 327ա: Մահ Նաւումայ 327ա: Մահ Ամբակումայ 327ա: Մահ Սոփոնիայ 327ա: Մահ Անդէի 327ար: Մահ Զաքարիայ 327բ: Մահ Մաղաքիայ 327բ: Մահ Դանիէլի 327բ:

45. Երեմիա – *Նխ. 327բ-3ա: Գլ. 328ա-9ա: Մրգ. 329ա-50բ:*

46. Բառուխ – *Թուղթ 350բ-2բ:*

47. Ողբ Երեմիայ – *352բ-5ա: Ադաւթք 354բ: Մահ 354բ-5ա:*

48. Դանիէլ – *Նխ. 355ա: Գլ. 355աբ: Մրգ. 355բ-63բ:*

49. Եզեկիէլ – *Նխ. 363բ-4ա: Գլ. 364աբ: Մրգ. 364բ-86բ: Մահ 386բ:*

50. Թուղթ եսեբի – *Թուղթ 387ա:*

51. Համաբարբառ կանոնի Ա-Ժ. – *387ա-8ա (նաեւ լուսանցային 389ա-426բ):*

52. Համանայնութիւն – 388բ:

53. Մատթէոս – *Գլ. 388աբ: Նխ. 388բ: Աւ. 389ա-98բ:*

54. Մարկոս – *Գլ. 398բ-9ա: Նխ. 399ա: Աւ. 399ա-405բ (ունի «Յարուցեալ Յիսուս»):*

55. Ղուկաս – *Գլ. 405բ-6ա: Նխ. 406ա: Աւ. 406բ-17բ:*

56. Յովհաննէս – *Գլ. 417բ-8ա: Նխ. 418ա: Աւ. 418ա-26բ (ունի «Իւք կնոջն շնացելոյ»):*

57. Գործ առաքելոց – *Յոչբն. («Իրք») 426բ-7ա: Գիր («Ի հարցն») 427աբ: Գլ. 427բ-8ա: Ընդերց. 428ա: Գիրք 428բ-39ա:*

58. Թուղթ Յակովբայ – *Յոչբն. 439ա: Նխ. 439աբ: Գլ. 439բ: Թուղթ 439բ-40բ:*

59. Թուղթ Պետրոսի Ա. – *Նխ. 440բ: Գլ. 440բ-1ա: Թուղթ 441ա-2ա:*

60. Թուղթ Պետրոսի Բ. – *Նխ. 442ա: Գլ. 442ա: Թուղթ 442ա-3ա:*

61. Թուղթ Յովհաննու Ա. – *Նխ. 443ա: Գլ. 443աբ: Թուղթ 443բ-4բ:*

62. Թուղթ Յովհաննու Բ. – *Նխ. 444բ: Գլ. 444բ: Թուղթ 444բ:*

63. Թուղթ Յովհաննու Գ. – *Նխ. 444բ: Գլ. 444բ: Թուղթ 444բ-5ա:*

64. Թուղթ Յուդայի – *Նխ. 445ա: Գլ. 445ա: Թուղթ 445աբ:*

65. Աղերս եւթաղի – *445բ:*

66. Յայտնութիւն Յովհաննու – *Գիրք 445բ-51ա:*

67. ԺԲ. թուղթք Պաւղոսի – *Յոչբ. 451ա-2բ: Վկ. 452բ: Բովանդ. ընդերց. եւ վկ[ից]. – 452բ-5ա:*

68. Աւ. Հռովմայեցիս – *Նխ. 455աբ: Գլ. 455բ: Թուղթ 456ա-60ա:*

69. Աւ. Կորնթացիս Ա. – *Նխ. 460ա: Գլ. 460աբ: Թուղթ 460բ-4բ:*

70. Աւ. Կորնթացիս Բ. – *Նխ. 464բ: Գլ. 464բ: Թուղթ 464բ-7բ:*

71. Աւ. Գաղատացիս – *Նխ. 467բ: Գլ. 467բ: Թուղթ 467բ-9ա:*

72. Աւ. Եփեսացիս – *Նխ. 469ա: Գլ. 469ա: Թուղթ 469ա-70բ:*

73. Աւ. Փիլիպեցիս – *Նխ. 470բ: Գլ. 470բ: Թուղթ 470բ-1բ:*

74. Աւ. Կողոսացիս – *Նխ. 471բ: Գլ. 471բ-2ա: Թուղթ 472աբ:*

75. Աւ. Թեսաղոնիկեցիս Ա. – *Նխ. 472բ-3ա: Գլ. 473ա: Թուղթ 473ա-4ա:*

76. Աւ. Թեսաղոնիկեցիս Բ. – *Նխ. 474ա: Գլ. 474ա: Թուղթ 474աբ:*

77. Աւ. Սբրայեցիս – *Նխ. 474բ-5ա: Գլ. 475ա: Թուղթ 475ա-8բ:*

78. Աւ. Տիմոթէոս Ա. – *Նխ. 478բ: Գլ. 478բ: Թուղթ 478բ-80ա:*

79. Աւ. Տիմոթէոս Բ. – *Նխ. 480ա: Գլ. 480ա: Թուղթ 480ա-1ա:*

80. Աւ. Տիտոս – *Նխ. 481ա: Գլ. 481ա: Թուղթ 481աբ:*

81. Աւ. Փիլիմոն – *Նխ. 481բ: Գլ. 481բ: Թուղթ 481բ-2ա:*

– Թելադրութ., Վերադիր, Նաւակոփ. – *482ա:*

82. Աւ. Կորնթացիս – *Կորնթացւոց 482ա: Պօղոսի 482աբ:*

Բ. ա. *281բ-2ա* Տեառն Ներսիսի Ձիշատակարան Առակացն Սողոմոնի, զոր իւրով ձեռամբ գրեաց զարթուցանել զթմբրեալս մեղօք («Ա-Բ») – *Աստուածեղէն հոգւովն ի սմա, / խաղաղութեան անուն արքայ... Քոյր կոչելով աստուածակարք, / յանխիթխան տարեալ քաղաք:*

բ. *282ա* [Նորին] Աղերսադարձութիւն տարիս յիշատակի («Բ-Ա») – *Քաղցրագունիս այս բաղձանաւք, / լցեալ հոգիս մեռեալ մեղաւք... աւարտ բանիս, Տէր ողորմեա՛, / առ հասարակ մեզ եւ նոցա:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

2ա Թվին ՌՀԴ. (1635) ի յունիս ամսոյ ԻՀ. (28) սկիզբն եղեւ գրոցս:

Վերեւում յետագայ ձեռքով պատագրուած այսպէս. «Թվին ՌՄԴ. (1605), ի յունիս ամսոյ ԻՀ. (28)»:

68ա Կատարեցաւ Վեւտականն ձեռամբ Գրիգորի մեղուցեալ գրչի:

117ա Ո՛հ, գծանրամեղ գրողս գԳրի[գոր], ո՛վ սուրբ եղբայր, յիշեա Հա՛յր մեղայիւ:

137ա Եւ գմեղաւոր գրողս յիշեա՛:

200բ Ո՛հ, գծանրամեղս գԳրի[գոր] երէց յիշեա՛, ո՛վ եղբայր, որ եմ պանդխտ աւտար յերկրի:

230ա Ձծանրամեղ եւ գրաղտամեղ գԳրի[գոր] երէցս, որ բազում երկաւք իբր երկունք ծնընդականի մատուծոյ ներողութեամբն քերելով ծնայ մինչեւ ցայսր եւ ակն ունիմ ի Տէր, որ հատուսցէ ի գրաւն, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

234ա Փա՛ռք քեզ, Աստուա՛ծ, որ եւտուր կարողութիւն հասանել ծանրամեղ քերւոյ գրոյս Գրի[գորի] երիցու մինչեւ ցայսր: Եւ արդ, Տ՛ր իմ Յիսուս Քրիստոս, յոյս զքեզ ունիմ, որ յաջողեացես եղկելոյս յառաջակաց այսմ սուրբ Աստուածաշունչս կատարած մտանել ի հունն եւ ի գրաւն հասանել, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն: Հայր մեր, որ յերկինս՛՛:

406ա Տարւոյս յիմասոս սուրբ գրոց, / որով֊հ սնայ յարբունս սիոց, / ահա կարաւտ սոցին համոց, / գտայ գերեալ յաւտար տոգոց: / Ուստի հարեալ սրտիս ի խոց, / եւ տոչորմանս, որ կայ յիս բոց, / զայս սրակեմ կաթս անձրեւոց, գձեռահիւսս սուրբ գրոց, / մի՛ թէ գնացիւք այսոց գեսոց, / իմ գովասցի ծարաւս ոգւոց, / եւ ախոփեսցի յիւրոց ցաւոց, / սրբեալ տաճար Տեառն աւրհնոց: / Այսու յուսով յերկս վաստակոց / կամ ի յոբունց մէջ ի հոգոց, / զի արծարծեալ Հրագս իմ բոց, / մի՛ խրթնացի յաւտար հողմոց:

418ա Աւրհնութիւն, որ կարդալ, գովութիւն, որ լսել, փա՛ռք տուողին եւ յիշատակ գրչիս. ամէն:

406ր Աղաչեմ զքեզ, Տ՛ր, եւ գոհանամ զանհանս մարտասիրութենէդ քումմէ, որ արժանի արարեր գահարժան ծառայս քո հասանիլ ի ժամ գիշերոյ: Դու ես, Տ՛ր, տըվրնջեան եւ գոյացուցիչ գիշերոյ, դու պահե՛ գծառայս ի կարծեաց ցնորից եւ երկիւղէ յերեւելեաց եւ աներեւոյթից, եւ ամբացո՛ ի դառնութենէ դիւաց, ի բռնութենէ ԲԼիաթայ, ի սաստիկ սատանայէ, ի փյմանէ չինուածոյս, ի ներգործենէ մարդկան, ի յաղանգոյ կախարդաց, ի մոյաբ/// (չշարունակած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

482բ (ԺԲ. դ., անարուեստ նոտրգիր) Ձիշատակ է բՍտեփաննի Բաղդասարեանցին ի Գեօղջ քաղաքի, որ է եղիսաբեդպոլ: Տէր ասցէ հաշտութիւն, եւ Աստուած ողորմեսցի. ամէն:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՈՒ *482բ. սեւով քառակուսի՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՌԱՒ ՍՏԵՓԱՆ///»:*

ԳՐՉՈՓՈՐՔ *1ա (Բոլորգիր) Ամենաւ: Մեծ է Տէր եւ օրհնեալ է յոյժ, եւ մեծութեան նորայ ոչ կոյ չափ: Ագգ եւ ագգ գովեսցեն գգործս քո եւ: 482բ՝ «Աստուած, ջ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «360», սկսիր. Աա՝ «2ա՛՛՛ 360 2628, Առաքեալ է ի վիճակէն Աստրախանայ», «ՌՉԴ.-1635, Մ[եարոպ] եպ[իսկոպո]ս», Բա՝ «1000 000»:*

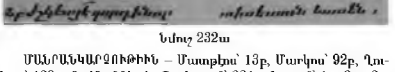
2629

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՏԱՅՈՂ Կոստանդին թագաւոր իշխան:

ԹԵՐԹ՝ 281, չգրուած՝ 1ա, 2բ-3ա, 4բ-5ա, 6բ-7ա, 8բ-9ա, 10բ-11ա, 12բ-13ա, 280բ-281բ: ՊՐՈՒԿ՝ 12+Ա-6x12 (Ա, Բ, Ե, Ի, Հ, Ձ, Ճ՝ 11): ՆԻԹ՝ մագաղաթ: ՄԵՏԻԹԻՒՆ՝ 24,7x18,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ եռկալիւն (19,5x12,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 232ա): ՏՈՂ՝ 20: ԿԱՋՄ՝ վարդագոյն քաւրատյատ տախտակ, ածածկ կապիչներով (վերինին՝ Պօղոս առաքեալը, վրան՝ «Светоіи апостол Павел»). Ա. փեղկին՝ ածածկ շրջանակ, ուր ներսում բոլորակ՝ ածծանպատ ածածկ գաղտերով, կենտրոնում՝ ծառաթիւն, վրան՝ «Иисус Христос», ստորին նախ անկիւնում՝ Ղուկաս աւետարանիչը՝ «Светоіи евангелистъ Лукіа», Բ. փեղկին՝ ածածկ շրջանակ, ուր ներսում ածածկ փորագրաճաղատիներ. կենտրոնում բոլորու վրայ Աստուածամայրի մանուկ Յիսուսը գրկին՝ «Иисус Христос, М՚р Д՚у», անկիւններում մկանաւոր սերովբէ, աստաղ թուր լուսնցպտղոներ՝ ոսկեգոյն: ՊԱՀՊԱՆԱՆ՝ Ա, Բ, սկզբ. Ա՝ թուղթ, մաս կազմատուի, Բ՝ մագաղաթ՝ չգրուած:

Նմոյշ 232ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 13բ, Մարկոս՝ 92բ, Ղուկաս՝ 139բ, Յովհաննէս եւ Պողոտոս՝ 221բ: Խորան՝ 1բ, 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա, 7բ, 8ա, 9բ, 10ա, 11բ, 12ա: Կիսախորան՝ 14ա, 93ա, 140ա, 222ա: Լ ս ե ց - ա յ ի ն՝ Բառիվեռս կոյ՝ 121բ: Լ ու ս ա ն գ ա գ ա ր դ՝ բուսական (147 ճատ), տաճար (3), վարդեակ (6), խաչ (9): Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր (33), բուսական (63), ճանգուցափիր (52), կենդանագիր (39), բուսական՝ մարդադէմ (25ա), երեու յուկապարիկ եւ թռչուն (193բ): Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն. մանուշակագոյն, շագանակագոյն, մոխրագոյն, սպիտակ, սեւ, ոսկի: Ձարդագոյներ, լուսանցազարդեր (բազառութեամբ աճուռանաբերերի) եւ լուսանցային եկար գծանկարային են:

Վիճակ՝ բաւարար: Ձեռագիրը եզրամասած, կտկմի Ա. փեղկի վերին եզրու անկիւնների բոլորակ ածծանպատ ածածկ գաղտերը եւ ստորին աջ անկեան ածծը, ստորին ածածկ կապիչն ըմնած. մանրանկարների գոյներ տեղ տեղ վնասուածքներով, թ. 225ա՝ ստորին նախ անկինի պատառուածքը կարկատուած ժԱ. դարի ձեռագրի թերթի փոր֊ հատածով (6x0,8), որի վրա «///ռեայ///» (երկաթագիր), թ. 274ա եւ 278բ մէջը ամրացուած Թ. դարի ձեռագրի թերթի հատուածով (24,5x1,6), որի վրայ (274ա) «///Զի ար իցես երկո/// [ծա]ռայից իւրոց///» [Աեւտարան ըստ Մաթէոսի ԺԸ. 20, 23], երկաթագիր, երկսիւն

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1բ-2ա* Թուղթ եւսեբիոսի:
2. *11բ-2ա, 3բ-4ա, 9բ-10ա, 5բ-6ա* Համաբարբառ (Կանոնք Ա-Ժ.):
3. *14ա-92ա* Աւետարան ըստ Մատթէոսի:
4. *93ա-139ա* Աւետարան ըստ Մարկոսի: *139ա՝ Գլուխ ՄԼԳ., Տումբ ՌՈ.:*
5. *140ա-221ա* Աւետարան ըստ Ղուկասու: *221ա՝ Գլուխ ՅԾԳ., Տումբ ՍՊ.:*
6. *222ա-278ա* Աւետարան ըստ Յովհաննու *(242բ «Իրք կնոջն չնացելոյ». այսչափ, բնագիրը չկայ):*

Գլխաբաժանումներում կան «Յ[ոանկի]» համարներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁԻՔԵՆԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

74բ (արտ. լս., գրչի) Ֆո.՞ սուրբ սո՞ զայռ կարդ[ալ]։

139ա Շնորհեա՛ մեզ, Տէ՛ր, ընդ երկայն աւուրս գԿոստանդին բարեպաշտ իշխան թագաւոր Հայոց Կիլիկեցւոց նահանգիս եւ տէր Սարուանդիճար[ալ]։

Տպ.՝ ԺԹ. դ. լիշ-ք, էջ 483։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԻՇԱԳԱՅԻ

1. *278բ (1423 թ., բոլորգիր)* Ի թվականութեանս հայոց ՉՀԲ. *(1423)*, ի հայրապետութեան տեառն Պաւղոսի եւ ի առաջնորդութեան հրեշակաւոր եւ աստուածապատ քաղաքիս՝ արի եւ քաջ բաբունապետիս՝ Մատթեոս վարդապետի, որ է ժառանգ եւ աթոռակալ եւ աջորդ գլխոյն համայնի Հայոց տեառն տէր Պաւղոսի կաթողիկոս ամենայն հայոց։ Արդ, ի յայս ժամանակիս այր ոմն բարեպաշտ եւ հաւատարիմ, համեստ եւ պարկեշտ, որոյ անուն կոչի Խաւնզա, որ է կենակից հանդիսաւոր, անուանի եւ պատուելի մեծ խաւճային՝ պարոն Ամիրին, որ յայսմ ամի բարիոք քաղաքավարութեամբ հանգեաւ խաղաղութեամբ եւ փոխեցաւ ի յայն ամենեցուն Քրիստոս. արդ ցանկացող եղեւ յայսմ աստուածային հրամանիս եւ անկողոպտելի գանձիս Խաւնզա խաթունն եւ գնեաց զսա ի հալալ արդեանց իւրոց՝ յիշատակ իւր եւ կենակցին իւրոյ՝ խաւճա Ամիրին՝ փոխեցելոյն ի Քրիստոս, զմտաւ ածելով զայն եւս, թէ սնոտի եւ անցաւոր է |279ա| փառք եւ մեծութիւն աշխարհիս եւ առ բոլոր բարութիւն երանելի կենացն եւ անպատում ուրախութիւնն ոչ երեւի, զի այս ոչ յոլովից է նախապատուելի, այլ որոց մտաց աչքն պայծառ լուսով հոգւոյն են վայելչացեալք, որպէս եւ սորայս, զի հոգւոյն ակամբ նայեցեալ յաստուածայինսն, այսինքն՝ ի հրաման գլխոյն մերոյ եւ Աստուծոյ, որ ասէ, թէ՝ Զամենայն զոր ինչ ունէր, երթայ, վաճառեաց եւ գնեաց, գայն մարգարիտ. եւ դարձեալ թէ՝ Մի՛ գանձէք ձեզ գանձ յերկրի, այլ յերկինս, որ ոչ ցեց ոչ ուտէ եւ ոչ ուտիչ ապականէ։ Եւ լսեալ Սողովմոնի զասացեալն, թէ՝ լաւ է գվաճառն զայն գտանել, քան զգանձս ոսկւոյ եւ արծաթոյ, եւ թէ՝ Որանի, որ ունիցի զաւակ ի Սիոն եւ ընդանի յերուսաղէմ վերին, որ եւ ստացաւ զսուրբ Աւետարանս գայս, գանանց գանձարանս եւ գաստուածունակ ճեմարանս, որ է թագ պարծանաց եւ պսակ փառաց սրբոյ եկեղեցւոյ Նայ եւ ամենայն սրբոց առաքելոց եւ մարգարէից, |279բ| հայրապետաց եւ բազմաշարչար մարտիրոսաց, վասն զի արեգակնապէս լուսաւորէ գընթերանուր հաւատացեալսս։

Արդ, ստացաւ զսա իբրեւ գհոգեւոր գանձ եւ գանշիջանելի լապտեր եւ ամենագով պարգեւ, պատճառ փրկութեան եւ առաջնորդ երկնաշուք ճանապարհին։ Եւ ընծայեաց զսա Խաւնզա խաթուն ամենաւրհնեալ զաւրեղ զաւրավարին Սրբոյն Սարգսի եկեղեցւոյս, եւ մի՛ ոք իշխեսցէ հանել զսա ի դրանէ Սրբոյն Սարգսի՝ ո՛չ վաճառելով, ո՛չ գրաւկնելով եւ ո՛չ գողանալով։ Եթէ ոք յանդգնեսցի անզգամութեամբ եւ խորհեսցի հանել զսա ի դրանէ Սրբոյն Սարգսի, մեր մեղացն պատասխանի լիցի եւ նզովեալ եղիցի յԱստուծոյ եւ ի գաւրեղ գաւրականէն իւրոյ եւ ի սուրբ աւետարանչացն. ամէն։

Դարձեալ յերկուս անկեալ ազաչեմ գամենեսեան՝ որք աւգտիք ի սմանէ ընթեռնելով կամ աւրինակելով կամ գաղաթարելով, յիշեսջիք ի մաքրափայլ յա|280ա|դաւթս ձեր զխարճս Ամիրն՝ գփոխեցեալն առ Քրիստոս եւ զկենակիցն իւր՝ գխաւնզա խաթունն, եւ գամենայն ծնաւղսն իւրեանց, զի ողորմեսցի ամենագութն Աստուած եւ թողութիւն շնորհեսցէ ամենայն սղալանաց սոցա եւ գրեսցէ զսոսա ի դիրն կենաց, եւ արժանի արասցէ անճառ ցնծութեանն եւ երանելի հանգստեանն, սրբոց պարակցութեանն եւ յաւիտենական ուրախութեանն. ամէն։ Եւ ձեզ յիշողացդ եւ մեզ յիշեցելոցս առհասարակ ողորմեսցի բարերարն Աստուած, յորժամ նստցի յաթոռ փառաց իւրոց, անդ, ուր բանք սպառին եւ գործք թագաւորին, քաղցրութեամբ եւ ողորմութեամբ նայեսցի ի ստացաւղ սուրբ Աւետարանիս եւ յիշողքն իւրեանց. ամէն։

Մասամբ տե՛ս Ժե. դ. լիշ-ք, մասն Ա., էջ 310։

2. *Պահպանակ Մբ (1792 թ., անալուեսո Նոտրգիր)* Ջսուրբ Աւետարանս շնորհեցի Նոր Նախիջեւանու Սուրբ Խաչ վանքին. Յովսէփ արքեպիսկոպոս [Աղուլեթանց], *1792*, նոյեմբերի 27ին։

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ Պահպանակ Ի՛ր՝ «Երրորդ»։ *1ա՝* «Նայ պատասխ. Նա պատա. Նայզ. արտ ասա. Նայ. Նա. Նայ պա»։ *281բ՝* «ասա, Նայ տագէ, զոր ինչ, չ, Ա, գլ»։

ՆԿԱՐԱՉՓՈՐՁ՝ Պհպնկ Ի՛ր՝ մարդկային ձեռք։

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա՛ա՝ «365/2629», «ՉՀԲ. — 1423 Մ[ետրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։* Պհպ. Ա՛ր-ին սոսնձած թղթիկին՝ «Ստացող Խաւնզա-խաթուն՝ կին խաւճայ պարոն Ամիրի։ Ընծայուած Յովսէփ Արղութեան արքեպիսկոպոսից Նոր Նախիջեւնա Ս. Խաչ վանքին, Յուին 1792, Նոյ. 27ին»։ Ա՛ր՝ «Ծման.՝ ՉՀԲ. Թուականը գրութեան տարին չէ, այլ ստացման»։

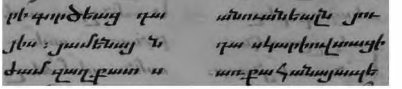
2630

ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՍԿԵՒՌԱ ԶՁԲ — 1290

ԳՐԻՉ՝ Մտեփաննոս ֆահճեայ: **ԿԱԶՄՈՂ** Կոստանդին ոսկերիչ: **ՑՈՒՑԱՂ** Թոռոս Կոստանդնուպոլեցի:

ԹԵՐԹ՝ 306, չքուած 1ա, 6բ-7ա, 88բ, 144ա, 234ա: **ՊՐԱԿ** 7+Ա-ԻԱ×12 (Ա՝ 14, Է, ԺԲ՝ 13, ԻԲ՝ 11, ԽԵ՝ 8): **ՆԻՒԹ՝** մազադաթ (թուղթ՝ բ. 7, 89, 144 եւ 234): **ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝** 22,3×17: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** երկսիւն (19,5x12,5): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 77ա): **ՏԱՂ՝** 20: **ԿԱԶՄ՝** մարջի թաչապատ տախտակ, մետաղէ կապչներով (վերինին՝ Պօղոս առաքեալը, վրան՝ «Светоіи апостол Павелъ», առարիինի՝ Պետրոս առաքեալը՝ «Светоіи апостол Петръ»). Ա. փեղկին՝ մետաղէ չրջանակ, որի ներսում՝ բոյսերու՝ արծնապատ զարդերով (մուրբ Երուսդիւթիւն, Քրիստոսը խաչելութիւնից յետոյ, խաչին թիկնած, վրան՝ «Иисус Христос» եւ «Богъ отецъ»), վերին աջ անկիւնում մետաղէ արծնապատ չրջանակ, որի ներսում յովհաննէս աւետարանիչը՝ «Светоіи евангелістъ Іоаннъ», կողմին մետաղէ արծնապատ չրջանակ, մէջը Մատթէոս աւետարանիչը՝ «Светоіи евангелістъ Матвеѣ», աստրին նախ անկիւնում մետաղէ արծնապատ չրջանակ, ներսում Ղուկաս աւետարանիչը՝ «Светоіи евангелістъ Лукіа», կողմին մետաղէ արծնապատ չրջանակ, մէջը Մարկոս աւետարանիչը՝ «Светоіи евангелістъ Маркъ», Բ. փեղկին՝ մետաղէ չրջանակ, որի ներսում վտրագրանիգակներ (կնճռորոմում բոլորչու վրայ, Աստուածամայրը մանուկ Յիսուսը գրկին՝ «Иисус Христос, Мʺр Дʺу», անկիւններում մէկական սեռոլբէ): Ա. եւ Բ. փեղկերը երիզուած մետաղէ եզրագօտիով, միջովը տախտակի աստառը Ա.՝ թուղթ. յուսացնակողերը՝ ոսկեզօծ: **ՊԱՀՊԱՆՈՒԱԾ** Ա+ՃԳ, թուղթ, յուսագծերով եւ յուսադոյնով՝ «RMCR» եւ երկաւակոյր տապարով առնէտ՝ վերեւը թագ: Կազմի մասին տե՛ս Եմմա Կորխմազեան, Հայ-ռուսական մշակութային կապերի արտացոլումը աւուեստի ասպարէզում»- Քանքեր Մատենադարանի, հտ. 13, Երեւան, 1980, էջ 211-22:

Նմուշ 77ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 7բ, Մարկոս՝ 89բ, Ղուկաս՝ 144բ, Յովհաննէս եւ Պողոսեռն՝ 234բ: **Հատ**՝ 1բ-2ա, 2բ-3ա, 3բ-4ա, 4բ-5ա, 5բ-6ա (վերջինը թերի): **Կիսատ**՝ 7ա, 90ա, 145ա, 235ա: **Լուսանցազարդ**՝ բուսական: Զարդագիր՝ թռչնագիր, հաճգուցագիր: **Գոյներ**՝ նկարելիրինը եւ խոռանճերինը՝ կարմիր, կապոյտ, ոսկի, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, կանաչ, դեղին, սպիտակ, մնացածները՝ մուգ կարմիր:

Հատանճերի (1բ-5բ) գունաւորումը ԺԷ. դարի է իսկ աւետարանիչների նկարները 1621 թ. (գուցէ եւ ԺԸ. դ.) յաւելում են (տե՛ս յիշ. 143բ), երեսկական մանրանկարչութեան ակնյայտ ազդեցութեամբ: Տե՛ս Աստղիկ Գեւորգեան, Անանուն հայ մանրանկարիչները, մասնեցագիտութիւն, IX-XVII, Կահիրէ, 2005, էջ 65: Տե՛ս նաեւ Աստղիկ Գեւորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, Մատենագիտութիւն, IX-XIX, Կահիրէ, 1998, էջ 699:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի թաչքր թափուած, աստառին եւ սկիզ-վերին, բ. 1-7, 299-306՝ ցեցի անցքեր, բ. 209-10, 233՝ ճիմքից պոկուած, ճիմքերի մօտ կեղտոտուած, թերթերին խոնաւութեան եւ ազտոտուածութեան հետքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1բ-2ա* Թուղթ Եւսեբեայ:

2. *2բ-6ա* Համաբաբոան *(Կանոնք Ա.-Ժ., նաեւ լուսանցային)*:

3. *6ա-88ա* Աւետարան րստ Մատթէոսի:

4. *90ա-143ա* Աւետարան րստ Մարկոսի («Յարուցեալ Յիսուս»՝ 142ա-3ա)

5. *145ա-233ա* Աւետարան րստ Ղուկասու:

6. *235ա-302բ* Աւետարան րստ Յովհաննու («Իբր կնոջն չնացելոյ»՝ 302ար):

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԳ. դար

306բ Աղաւթ վասն երաշտութեան – *Տʺր Աստուած մեր, որ յաղագս առ քեզ նախանձուն... եւ քեզ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԻՒՆ ՅԱՄԱՆԱԿԻ

302բ (Գրչի) Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Ով տաց զաւրութիւն յինքն հայեցողաց ի ներհակ եկամտիցն պարսպել զանձինս եւ բնաւորական արարչագիրն հետեւել սահմանի, որով զբնաւորական չարժումն իմաստասէս մարթ է յաւրինել աստուածային սիրովն ուղեգծեալ եւ սիրալիր համբուրիւ զսեպհականն |303ա| ողջունել կեանս, չար ի գլուխն րստ իմաստնոյն հայեցմամբ: Ըստ որում է եւ այժմու լիշատակիս քահանայս Թորոս, որ է յաշխարհէ Թագաւորական քաղաքին Կոստանդինուպոլսի, ի գաւառեն, որ կոչի Ակռտան, ի բերդէն, որ կոչի Շիկան, եւ յերիտասարդական հասակին ի՛ողեալ զծնաւղս եւ զազգային, լինով զտէրունական հրամանն ուսումնասիրութեան, փափագմʺամբ պանդխտեալ չաշխարհս Կիլիկիոյ, չրջելով յանապատս եւ ի վանեւսյս, եւ առաքինութեան վարուք արժանի լեալ քահանայութեան աչտիճանի եւ ըստ բնաւորական բարէսէր բարուցն մեծաւ ըղձի ստացեալ եղեալ քառավտակ սուրբ Աւետարանիս, յորոյ բղխմանէ սորա կենդանծնեալ Նորոգին ամենայն ազգս եւ ազիկս, ի փակումն սրբասէր անձին իւրոյ եւ ի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնո |303բ|զազ իւրոց եւ եղբարց, որ եւ զայս աւանդէ, զի չետ մահուանն իւրոյ՝ ուր եւ հանդիպի, ըստ ժառանգութեան իրերաց մʺ ոք իշխեսցէ վաճառել զսա, այլ մնասցէ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնոզաց իւրոց, եւ թէ ոք ստուգեսցէ, ընդ բանիւ եղիցի:

Արդ, եղեւ գրչութիւն սորա ի թուականիս ՉՁԹ. (1290), ի հայրապետութեան առաջին ամին տեառն Ստեփաննոսի եւ յիշխանութեան թագաժառանգ Ծիրանածին պարոնին Հեթմոյ՝ որոյ Վտեմն արքայի, ի սուրբ եւ ի գերահռչակեղ ուխտս Սկեւռա, որ է առըն-

թեր անմատոյց դրեցիս Լամբրունի, ընդ հովանեաւ Սուրբ Փրկչիս եւ կենսակիր Սուրբ Նշանիս եւ մաւր լուսոյ Աստուածածնի, ձեռամբ ամենամեղ քահանայի Ստեփաննոսի:

Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, որք ընթեռնոյք զսա եւ լուսաւորիք կամ ընդաւրինակիք, յիշեսջիք ի Քրիստոս գլառաջասացեալ պատուական քահանայն |304ա| Թորոս եւ զծնաւղսն իւր եւ զեղբարս եւ զրնաւ գարմն նոցին: Ընդ նմին եւ զամենամեղ գրիչս Ստեփաննոս եւ զծնաւղսն իմ եւ զուսուցիչս իմ: Եւ որ ընդունաւղն է աղաւթից՝ Տէր Յիսուս Քրիստոս, յիշելոցս եւ յիշողացս ողորմեսցի, եւ ինքն աւրհնեալ եղիցի ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն Սրբոյ <Սրբոյ> այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Տե՛ս ԺԹ. դ. յիշ.-ք, էջ 658-9:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *304ա (կոստղողի. բոլորգիր) Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն յաւիտեանս. ամէն: Ի թուականին Ջխե. (1296). աստուածային ամենառատ բարերարութեան պլոյս գիտութեան հանապազ ծագէ ի սիրտս հաւատացելոց, գհուր սիրոյ իւրոյ բորբոքեալ ի հոգիս: Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, ո՛վ պատուական դասք լոյս երամսից, յիշեսջիք ի մեղսաքաւիչ, երկնաթռիչ յաղաւթս ձեր զՎոստանդին եւ զամուսին իւր զՎալի, որ ի նմին ամի փոխեցաւ ի Քրիստոս, գի բազում աշխատութեամբ |304բ| աշխատեցաւ եւ կոստղեց զնւեւտարանս գայս: Արդ, որք ընթեռնոյք, յիշեսջիք յաղաւթս ձեր գՈհաննդին ոսկերիչ եւ գծնողս իւր, եւ որ յիշէքդ, յիշեալ եղիջիք ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

2. *306բ (ԺԹ. դ. յաւելագրողի) Յիշեսջիք յաղաւթս ձեր զՍովունչ դպիրս:*

3. *305ա (1352 թ., անարուեստ բոլորգիր) Արդ, ցանկացող եղեալ այսմ տիեզերալուս սուրբ Աւետարանիս Յուսափանէ՝ դուստր Առաքէնի, ստացօ զսա ի հալալ ընչից իւրոց՝ զբուրաստանս ծաղկաւէտ եւ զպանձս աստուածային, դրախտ անուշահոտ եւ ծառ քաղցրաճաշակ, որ ունի զիսորհուրդ չորից գետոցն նդեմայ՝ ի լուսաւորութիւն քրիստոնէից եւ ի պայծառութիւն սուրբ եկեղեցոյ, ի թ[վին] ՊՄ. (1352), ի հայրապետութիւն տեառն Մխիթ[ա]րայ եւ ի յայսմ նահանգիս առաջնորդութեան տեառն Ստեփաննոսի արքեպիսկոպոսի ամենայն հիւսուածոյն կողմանց: Ստացեալ զսայ Յուստիանէն յիշատակ անջնջելի եւ բարեխաւս անմիջելի եւ եդ զսա ի ժառանգութիւն Սուրբ Աստուածածնին, որ է պարոն Խաչերեսին, ի մայրաքաղաքս Սուկիաթ, ըստ մարգարէին, որ ասէ, թէ՝ Ներանի, որ ունիցի զաւակ ի Սիոն, եւ ընդանի յերուսաղէմ: Արդ, մի՛ ոք իշխեսցէ հանել զսա յեկեղեցոյ Սուրբ Աստուածածնին Սուկիաթ քաղաքի, եւ ոչ ոք տէր կամ ստացօղ գրոցս եւ ասող, թէ իմ է, այլ տէր եւ ժառանկող Սուրբ Աստուածածնին է, եւ մի՛ ոք իշխեսցէ զսա հանել կամ գրաւել կամ ծախել, կամ յա[յլ] եկեղեցի տալ: Եւ քահանայք, որ կարդան զսուրբ Աւետարանս, պատրաստաբար եւ զգուշութեամբ պահեսցեն ի [մո]մոյ, ի ձիթո եւ յամենայն աղտոյ, |305բ| եւ յամենայն ժամ յիշեսցեն յաղաւթս եւ ի պատարագս իւրեանց գՅուստիանէն եւ գծնաւղսն իւր գՄարէն, եւ գաղբերացն եւ գայր իւր՝ գԲանարգէս, եւ գեղբայրս իւր գՎկձն եւ գՄուսէսն, եւ գպապն իւր գՍտեփաննոս էրէցն, եւ գՅուսէր էրէցն, եւ գՀաճիմամայն, գՇնոհքոր տիկինն, եւ գկիրեսխաթուճն, եւ գքոյրն իւր գՀոեփսիմէն եւ գԹարամխաթուճն. եւ գամենայն ազգայինսն՝ գկենդանիս եւ գհանգուցեալսն, եւ Քրիստոս, որ առատ է ի տուրս բարեաց, յիշողացն եւ յիշելոցն առ հասարակ ողորմեսցի, եւ նմայ փառք յաւիտեանս եւ յամենայն ժամ:*

4. *305բ (1382 թ., անարուեստ բոլորգիր) Այլ եւ յայսմ ժամանակիս, զոր եկն Թաւխղամիշ խանն եւ էառ զՄամայն եւ զիւր երկիրն գամենայն, նա շատ փորձանք երեվ Ղրիմիս, եւս առաւել ի ասագ յեկեղեցիս, որ է յանուն Սուրբ Աստուածածնին, նաեւ քահանայիցն եւ ժողովրդոցն, որ ի յակամայի տալոյ այլասեռիցն ո՛չ շուրջառ մնաց, ո՛չ սկիհ, եւ ո՛չ Աւետարան, զոր ծախիւք, եւ զոր գրաւիւք, եւ գայս Աւետարանս ի ԴՀ. (400) սպիտակ գրաւել էին, բայց յառաջինն յիշատակարանն, զոր ողորմած հոգին Ուստիանէն ստացեալ էր ի արդար ընչից եւ տուեալ էր գայս սուրբ Աւետարանս ի ժառանգութիւն Սուրբ Աստուածածնին եւ պնդել բանիւ, որ ո՛չ ոք տէր կացցէ, եւ ո՛չ ոք իշխէ ծախել, բայց Սուրբ <Սուրբ> Աստուածածինն ծագեց ի սիրտ կնոջ մերոյ այրո երիցակնի՝ Մելիք Աճուոյ, որ տայր գայն ԴՀ. (400) սպիտակն գրաւին եւ տայր նոյնպէս ըստ յառաջոյն ի Սուրբ Աստուածածինն ժառանգ: Այլ եւ այս վերոյգրեալ Մելիք իրիցակինս ետ արդար ընչից իւրոց ԴՀ. (400) սպիտակ եւ եհան ի գրաւէ յայլասեռսեռոնէից եւ ետ ի մայր յեկեղեցիս յանուն Սուրբ Աստուածածնին՝ վասն հոգւոյ իւրոյ եւ վասն հոգւոյ իւր երիցուն Սարգիս քահանային եւ վասն բարի ծնողաց իւրոց՝ պարոն Աւագին եւ խաթուն Մասեռխաթունին եւ մայրքուրկանն Ֆռանգխաթունին եւ այլ յարեան մերձաւորացն ամենեցուն, բայց վերին պետականին հրամանէն բանադ[ր]ած լիցի մարդն այն, որ կամ ծախէ զսուրբ Աւետարանս, կամ գրաւական դնէ՝ թէ՛ քահանայ, թէ՛ այլ մեծ, եւ թէ՛ աշխարհական, եւ թէ յանդիմն ոք, նա ի յայս եկեղեցոյս պատարագին շնորհացն անմասն եղիչէ եւ առցէ դմասն Յուդային գգողին գարծաթասիրիին. ամէն, ամէն, ամէն:*

Յիշատակարանս գրուել է Կուկկովոյի դաշտում Մամայ խանի պատրաստութենից (1380 թ.) եւ ոսկէ Յորգայուն Թոխթամիշի սիրապետութեան հաստատումից յետոյ:

5. *233բ (1387 թ., անարուեստ բոլորգիր) բանս ի թվ. ՊԼԶ. (1387)։*

6. *304բ (ժէ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Քրիստոս Աստուած ողորմեսցի, որ զայս սուրբ Աւետարանն ա-զատել են ի գե[ր]ութենէ, առաջինն Համէս Թուրճն, Կուռան Գրիգորն ու ես՝ մեղապարտ եւ անպիտան Թո-ռոսս սուտասնուն քահանայ։ Որ յիշէ, յիշեալ եղեցի. ամէն։*

7. *89ա (ԺԶ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Ես՝ անար-ժան տէր Պետրոս էրէցս, տեսեալ ըզա/// յոյժ խրտճա-ցի, հրամայեցի կապել ժողովրդեան/// (Թափուած)։*

8. *143բ (1621 թ., անարուեստ նոտրգիր) Այս սուրբ Աւետարանըս Բ. փորձանաց ազատեց. Ա. մեկնիչէրէն, Ա. ի անօրէն սարգաւամ մի գամէնէն քամիլ էր, ըզպատ-կերքն գառաչինքն կտրել էր, եւսոյ նորոճեցաք մեզաւոր եւ անարժան, հողու հաւասար Գրիգոր էրէցս։ Նորոճե-ցաք թվականին ՌՀ. (1621) էր։ Աւատուած ողորմի առաչին գրողին եւ յիշատակ ընդնդին. ամէն։ Հա՛յր։ Ես՝ անարժան հողու հաւասար տէր Գրիգոր էրէցս։*

9. *306ա (վերակազմողի) Զիմաստուն եւ գհնգահո-գի, բարեմիտ եւ բարեպաշտաւն երկիւղած ծառայս Աստուծոյ խոճա Յովհաննէսն եւ զծնողսն իւր, որոյ երաց Տէր զաչս նորա՝ լսել տերունական հրամանին, որ ասէ՝ Գանձեցէ՛ք ձեզ գանձ յերկինս, ուր ոչ գող մեր-ձենայ, եւ ոչ ցեց ապականէ, զի ուր գանձն ձեր է, անդ եւ սիրտք ձեր եղիցին։ Եւ ըզ՝ Արարչ՛ձ ձեզ բարեկամս ի մամոնայէ անիրաւութեան, զի յորժամ պակասեսցի այս, ընկալցին զձեզ ի յարկսն յաւիտենականս։ Նոյն-պէս եւ ամ յիշելով զբանս տէրունական, ինքնայաւժար կամաւք եւս կազմել զսուրբ Աւետարանս զայս ի յար-դարաժողով վաստակոց իւրոց՝ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ իւր ծնողացն եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց՝ գկենդանիսն եւ զհանգուցեալսն աղաչեմ յիշել ի սուրբ աղաւթս ձեր, նաեւ զխոճա Պաւռնն յիշեցէ՛ք ի Տէր՝ հանդերձ ծնողիւքն, զի եւ սա մասնակից եղեւ արդարք ի նորոգումն սուրբ Աւետարանիս։ Հայցեմ ի ձէնջ յիշել ի սուրբ աղաւթս ձեր եւ խնդրել մեզաց թո-ղութիւն, այլ յիշողացդ եւ յիշեցելոցս ողորմեսցի Քրիս-տոս Աստուածն մեր ի միւսանգամ գալստեանն իւրոյ, ուր ամենայն բանք սպառին, եւ գործք ի՞ագաւորեն, եւ արժանի արասցէ լսել զձայնն հայրական, որ ասէ. եկա՛յք, աւրհնեա՛լք Հաւր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք պատ-րաստեալ ձեզ գարքայութիւնն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

Կազմեցաւ սուրբ Աւետարանս միջնորդութեամբ տէր Աւգսէնդ քահանային եւ տէր Գրիգոր քահանային, գոր Տէր Աստուած տացէ գվարձս բարեաց աշխատու-թեացն արժանապէս, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն։ Թվին ՌՀՔ. (1630) վերստին նորոգեցաւ սուրբ Աւետար-րանս եւ կազմեցաւ ձեռամբ ամենանվաճ գրչի՝ Զաքար-րիայ իրիցու։

Տե՛ս Ժէ. դ.թ յ2-ք, Բ., 376-7, 2՛՛ 556։

10. *89ա (ԺԶ. դ., 1651ից յետոյ, անարուեստ նոտրգիր) Կաթիլքն արաւ զայս. Աստուած ազատեց թվին ՌՃ.՛՛՛ (1651՛)։*

11. *233բ (ԺԶ. դ., անարուեստ նոտրգիր) Ես՝ անար-ժան տէր Խաչատուրի որդի տիրացու Մատթէոսս ձեռըս երգայ, գիրս մնայ, մարմինս տրկար ի հող դառ-նայ, ըզցեղ աղաչէմք, օվ եղբայրք եւ հայրք, ինձ՝ անար-ժանիս կամ եղկելիքիս ասացէ՛[ք] Տէրն ողորմի եւ ցեց(=ձեզ) Աստուած ի միւսանգամ գալստեանքն եւ ցեց քաղցր աչօք հայեա՛[ցի] ողորմած Քրիստոսի Աս-տուծոյ մերոյ փառք [յ]աւիտեան. ամէն։ Հայր մեր։*

12. *Գհպ. Աբ (1792 թ., շղագիր) Սուրբ Աւետարանս շնորհեցի Նոր Նախիջեւանու Սուրբ Խաչ վանքին, Յովսէփ արքեպիսկոպոս [Աղուլեցի]։ 1792 թ., Նո-յ[եմբերի] 27ին։*

13. *Գհպ. Աբ-ին փակցուած թերթիկին (1962 թ., շղագիր) Սոյն ձեռագրի 4 թերթ պահպանակները հան-դիսանում են Հ՛՛՛ 4821 ձեռագրի մասը։ Ուստի եւ միացուեց Հ՛՛՛ 4821 ձեռագրին՝ թերթեր [16-7, 22-3]։ Ձեռ. գլխաւոր պահոց՝ Ծ. Եգանեան։ 3/VIII-62 թ.։*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ 305բ՝ «ա, հաւ»։

ՆՇՈՒՄ՝ կապմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ *«366», ևս՝ «366/2630», «ՉԼԹ.-1290,* Մ[ետրոպ] եա[խկոպո]ս»։

2631

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

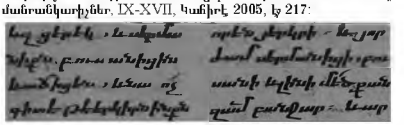
ԱՆԿԻՒՆԱՑ վաճառ (ԱՇՈՏ երկիր) ՋԻՒ. – 1472

ԳՐԻՉ՝ Ջաֆարէ աբեղայ։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Կուփաչա։

ԹԵՐԹ՝ 265+2 (կրկն.՝ թ. 1, 207). չզոյուած՝ 1ագ, 2բ-3ա, 4բ-5ա, 6բ-7ա, 8բ-9ա, 10բ-2ա, 82ա, 128ա, 264բ-5բ։ ՊԱՐԱԿ՝ 11+Ա-ԻԱ×12 (Ա՝ 13, ԻԱ՝ 13)+2։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ (բ. 264-5՝ լուսագծերով)։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24,2x17։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (17x12,5)։ ԿԻՐ՝ բո-լորգիր (նմուշ՝ 92ա)։ ՏՈՂ՝ 21։ ԿԱԶՄ՝ դրօշմազարդ շականակա-գոյն կաշի, դռնմակով եւ 3 կապիչով, Ա. փեղկի կենտրոնում մե-տաղէ մեծ խաչ, որի 4 թեւերին վաղհակներ, կենտրոնում եւ աջ թեւի ներեւում մկնական նառնջագոյն ապակի, աջ թեւի վե-րեւում եւ ձախ թեւի ներեւի մասում մկնական կարմիր ապակի, վերին հատուածում երկու եւ ներեւի հատուածում մէկ կապտա-ւուն ապակի, միջուկը տախտակ, աստառը կարմիր կտաւ. լու-սանցակողերը՝ կարմիր։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 12բ, Մարկոս՝ 82բ, Ղու-կաս՝ 128բ, Յովհաննէս եւ Պողոստոս՝ 264բ։ Նուռան՝ 1դ-2ա, 3բ-4ա, 5բ-6ա, 7բ-8ա, 9բ-10ա։ Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 13ա, 83ա, 129ա, 205ա։ Լ ո ւ ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ բուսական, թռչնային, տաւեղ, խաչ, յուշկապարիկ, ձիթենի։ Ջ ա ր դ ա գ ի՛՝ մարդադէմ (13ա),

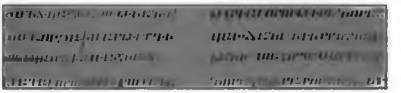
հանգուցագիր, կենդանագիր, թռչնագիր Գոյներ կապոյտ, կարմիր, կանաչ, դեղին, մանուշակագոյն, սեւ սպիտակ. շաղատնակագոյն, նարնջի։ Տե՛ս Ատոլիկ Գէորգեան, Անձնուն հայ մանրանկարիչներ, IX-XVII, Կամիէ 2005, էջ 217։

Նմուշ 92ա

ՊԱՂԱՒԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Յովհաննու Ոսկերերանի Մեկնութիւն Սաղմոսացն Դաւթի, Սաղմոս ճԽԴ.*։ Աթ+Դբ։ ժՍ. դ. Ստացուած մեկնական թերի բնդայնակի ծպուտով։ Մագաղաթ, 23,5x16,5, երեսիւն (17x14,5), ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ Դա), տող 26 (բացատածիր)։ Կարգալ՝ Բա-ԵՒբ-Քբ-ԵՒա. «Եւ ա-ռեամբ նորա, որ ծնա/// ին զԻզ եւ առանձին/// եւ գայտնեաւ եւ յայ/// նիովք» [ճԽԴ. 1-2]։ Կարգալ՝ Գբ-Եա-Դա-Եբ. «///թեանց եւ անգգամութեանց... եւ ես գիւ բանսն դառնութեաց, եւ սուրբ է յամենայնի գործս իւր» [ճԽԴ. 11-3]։

* Տե՛ս P. Migne, Patrologiae Graecae, tomus LV, p. 464-465, 469-470.

Նմուշ Դա

Վիճակ՝ բաւարար. Ա. փեղկի ակնեհից մնկր եւ երեք գամեռն ընկած, դոմակը կծկուած, կապիչներ մսուռած, պատառկ-պատկանակներ կեղտոտուած, խուճապած, կծկուած. եզրա-ճատուած, ոռից ընագիրը վնասուած, պճնգ Աա-իճ՝ սպիտակ թելով կարուած, լուսանցակողերը՝ գունաթափ, թ 83-4, 133, 169, 179, 191, 212՝ վնասուած, թ. 264-5՝ ժէ. դարէ ասելագրած նորոգուղի կտրվից, հիմիկ մասամբ պոկուած, թ. 191, 238, 251-63՝ նորոգուած, պատասխ-պեպ.ներին, թ. 241-65 եւ պեպ. Գ՝ գեցի անցՌեր, հիմիկեի մօտ կեղտոտուած, ադատուածութեան հետեր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *3բ-4ա* Թուոյ եւ ետերեայ։

2. *1դ-2ա*, 5բ-6ա, 7բ-8ա, 9բ-10ա Համաբարբառ *(Կանոնք Ա.-Ժ., նաեւ լուսանցային)*։

3. *13ա-81բ* Աւետարան րստ Մատթէոսի։

4. *83ա-127բ* Աւետարան րստ Մարկոսի։

5. *129ա-204ա* Աւետարան րստ Ղուկասու։

6. *205ա-61բ* Աւետարան րստ Յովհաննու (260բ-1բ՝ Իւրէ կնոջն շնացելոյ)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

261բ Փառք անսկզբանն եւ բսկիզբն ամենալեի, անեղ էին եւ գոյացուցչին բնօրից, անվախճան եւ անսահմանն էացուցչին, սահմանիչ եւ կատարումն բոլոր էիցս, երից միակին, եզակի եւ միում աստուածութեանն, որ անշարժ գոլով շարժէ զարարածս ի կեանս եւ ի փրկութիւն, ի բոլորիցս հանցուք նմա աւրհնութիւն եւ փառս՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Իսկ յորից աւետարանչացն խորհուրդ բացում աւրինակ իմն ցուցմամբ տեսանի, զի ոմանք ասեն, թէ չորից աւետարանչացն են չորք անկիւ[ն]ք արարածոց՝ արեւելք, արեւմուտք, հիւսիս, հարաւ։ Պարտ էր համապիտոս քարոզել զԱւետարանս։ Իսկ ոմանց հաճոյ թրւեցաւ րստ չորից մշտահոս գետոյն յարեւական աղբերէն յա|262ա|ռալ խառատցեալ առ ի տիեզերաց ոռոգումն՝ Փիսոն, Գեհոն, Տիգրիս եւ Եփրատէս։ Եւ սոցա գոլով նմանապէս թուով ուռճատեալք ի կենդանական աղբերէն ոռոգանել զպատքեալ միսս մարդկային բնութեանս, նոյն աւրինակ րստ տեսութեանն եզեկիելի քառակերպեան աթոռոյ՝ մարդ, առեւծ, եզն, արծիւ։ Զանմահիցն Տէր տեսանելով, բազմեալ ի փառացն աթոռ, իմանալի ցուցմամբ զխնամս բոլոր բնութեանս զակնարկումն բերմամբ նշանակէ պլինելն առ ի հոգածինս, հոգեղինացն անմահից զմահկանացուսս առնել հաղորդս, եւս եւ ի գերկատար հանել ի փառս, վասն զի փառաց ֆեգատւորն Քրիստոս փառակիցն Հաւր եւ Հոգւոյն Սրբոյ, զմերս առեալ բնութիւն ինքեան միացոյց աստուածութեանն՝ ուսուցանելով մի Որդի գասանել, որ յԱստուծոյ Հաւրէ եւ որ ի Մարիամայ սուրբ կուսէ անճառ միութեամբ, զոր աւետարանականն ուսուցանեն բանք, մինչ ի կատարած հաւանութեամբ հաւատահաստատ կարգաւք ի նոյն յարելով յառաքելաւանդն |262բ| քարոզութիւն, որ գաստուածախաւսն վարդապետութիւն գրոշմեալ գաւկաւս առ ի բազմացն, առ ի հաւատալ, եթէ Յիսուս Քրիստոս է Որդի Աստուծոյ, ըստ վեհին Յովհաննու հաւատալ, եւ զկենանն յաւիտենականս ընդունել յանուն նորա։ Ուստի եւ տեսեալ գաէր (= գտորա) անճառ փրկագործութեան խորհուրդ, աստուածասէր եւ ընտրեալ ապաշխարաւղն Կույփասան, որ եւ ստացաւ գսուրբ Աւետարանս յիշատակ իւր եւ ծնաւղացն իւրոց Յովհաննիսին եւ մարւն Ամբարիշն եւ աղբարւն Հայրապետին, որ տղայ փոխեցաւ ի Քրիստոս, եւ որդւոյն Յուսեփին եւ միոս որդւոյն Գրապետին։ Եւ ստացաւ գսուրբ Աւետարանս ի հալալ արդեանց՝ յիշատակ իւր եւ ծընաւղացց իւրոց եւ ամենայն մերձաւորացն եւ հանգուցելոցն. ամէն։

Արդ, գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ի յերկիրս Աղոտացւ, ի սուրբ ուխտս, որ կոչի յԱնկիւնաց վանք, ի դուռն Սուրբ Լուսաւորչին եւ Վարդիճաւր Սուրբ Գեռեզմանին եւ Սուրբ Պե|263ա|տրոսի եւ Սուրբ Պաւղոսի եւ Սուրբ Սիոնի եւ Սուրբ Սուխասանց, ի թուին հայոց ՋԻԱ. (1472), փետրվար ամսոյ ի ԺԴ. (14) աւարտեցաւ սուրբ Աւետարանս ձեռամբ անաժանի եւ սուտաճուն գրչի Ջաճարէ աքեզայի։

Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, որք ճաշակէք յաստուածային բուրաստանէս եւ յամենայի սեղանոյն՝ պատահելով տեսութեամբ կամ ընթերցմամբ, յիշեսջիք յաղաւթս ձեր զատացող սորա գԿուպիաշ[ան]ն եւ գեղբարն իւր գՀայրապետն եւ զորդին իւր գՅուսեփն եւ

զմիւս որդին զԳրապեան եւ եատուր զասլ յիշատակ ի Սուրբ Յովաննէսի դուռնն։ Ով որ հանդիպի կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զԿուլիաշան եւ զեղբայրն զ[Հայրա]պետն եւ զամենայն արեան /ժերձաւիորան զվերոյայտասց[եալքս ի սմա/// եւ առաւտ բեր[անով] եւ յաւժար սրտիւ Աստուած] ողորմի ասացէք, եւ Աստուած, որ առատն է ի տուրս բարեաց, ամենեցուն առ հասարակ ողորմեսցի. ամէն, ամէն։

|263բ| Գրեցաւ ի յառաջնորդութեան տէր Աստուածատուր հայր[ա]պետին, ի յեպիսկոպոսութիւնն տէր Գրիգորիւ։ Ազաչեմ զամենեսեան, որ կարդալք զսուրբ Աւետարանս, յիշեցէ՛ք զտէր Գրիգոր եպիսկոպոսն եւ զտէր Աստուածատուր հայր[ա]պետն, որ կամակից եղան սուրբ Աւետարանիս եւ յորդորեցին զիս ի գրելն։ Աստուած գիւրինք յորդորէ ի յիւր արքայութիւն։ եւ յիշեցէ՛ք զտէր Մինաս աղրեդայն, որ ի կոկնէն ուգտաց, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք. ամէն։ Յիշեցէ՛ք եւ ծնաւղսն իմ զՄելիխեդն եւ զմայրն իմ զՄելիքն, որ փոխեցաւ ի Քրիստոս. ամէն։ Յիշեցէ՛ք զՀերիճ մամն եւ զՄխթալ մամն, որ խիստ աշխատեցան ի հետ մեզ. ոմն ի հացին ֆխեկն, ոմն ի յաւել ածէն, ոմն ի ջրին բերելն։ Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասա[ցէ՛ք. ամէն։ եւ զմղոտեսի Մխիթարն, որ Վարդիճաւոն լոյս կու այնէ, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք. ամէն, ամէն։

Տե՛ս ժե. դ. յիշ.-ք, Ք., էջ 340։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

1. *127բ (ԺԶ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Գարձեալ յիշէ՛ք տէր Տիրայտուն, տէր Յակոբն, որ Անդեցի ազգէն, Աստուած ողո[ղորմի ասէ՛ք. ամէն։ Հայր, որ՛։*

2. *127բ (ԺԶ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Եւ Յովաննէս երէց Աղճայղեցի, եւ եղբայրն իմ Գալուստ իպիսկապոսն եւ որդին Դաւիթ զահանէն եւ որդին՝ Կիրակոսն, եւ զարձե[ալ] Գիրիգորն, Առաքել, տէր Թաթոսն, Թաւաթն, որ են որդ[իք] Գիրիգորենին, Գ. Աւետարան, Ա. տարէգիրք, Բ. Մաշտոց, է.։*

3. *264ա (ժէ. դ., բոլորգիր) Փառք ամենասուրբ երրորդութեան եւ մի աստուածութեան՝ Հայր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, նմա վայել է աւրհնութիւն, գոհութիւն, փառաբանութիւն անգրաւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Արդ, անկեալ զձեզ աղաչեմ ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր, ո՛վ լուսերամ զաւք քահանայից, որք հանդիպ[իք] այս սուրբ Աւետարանիս, յիշեցէ՛ք զվերջին նորոգաւղ զտէր Թաթոսն եւ զծնաւղքն՝ Գրիգորն եւ Խայիճարն, եւ զեղբայրն՝ Առաքելն, եւ զքոյրն՝ Գուլշարն եւ Ոսկիկն. փեսայն Եռանոսն. ամէն։ Գարձեալ կրկին անի[գամ] յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զտէր Թաթոսն, զծնաւղսն եւ զեղբարս գիւրն եւ զաւազարս. ամէն։ եւ ի դիս՝ զառաձեալս, եւ զծնաւղս իմ յիշման արժան առնէք. ամէն։ Եւ զոք յիշեալ լինիք ահեղ առանէնն. ամէն։ Հայր։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «9», 1ա՝ «370/2631», 1ա-ին փակցուած թերթիկին՝ «ՁԻՄ.-1472, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

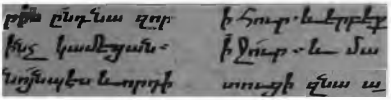
2632

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԱՂԹԱՄԱՐ Թղթ. – 1471

ԳՐԻՉ՝ Թումայ Ֆաճանայ։ ՎԱՆՔՈՂ՝ Կարապետ Ֆաճանայ։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Մարտիրոս Բառնցի (1471 թ.), Պարսամ (1537թ.), Խոսրով (1687թ.)։

Թերթ՝ 322. չրուած 2ա, 15բ-16ա, 159ա։ ՊՐԱՆՔ՝ 15+Ա-ԻԷ× 12 (Է՝ 10, ԻԱ՝ 13, ԻԲ՝ 6, ԻԷ՝ 2)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵՏԻՒԹԻՒՆ՝ 27× 18,5։ ԳՐԻԹԻՒՆ՝ երկսիւն (19,5×12)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 64ա)։ ՏՈՂ՝ 21։ ԿԱԶՄ՝ դրոշմագրող շագանակագոյն կաշի, դռնակով եւ 3 կապիչով, միջուկը տախտակ, ասասառը կապոյտով եւ սպիտակով վանդակաձեւ մնոտաֆ. լուսացեղակոյտեր՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆՈՒԱԾ ԱՒ + ԳԴ, զեղեցուն թուղթ, չրուած։

Նմոյշ 64ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Աւետարան 2բ, Ծնունդ, Յովհաննէսի եւ մոգերի երկրպագութիւն՝ 3ա, Բնծայումն՝ 3բ, Մկրտութիւն՝ 4ա, Պայծառակերպութիւն՝ 4բ, Յարութիւն Ղազարոսի՝ 5ա, Մուտք Երուսաղէմ՝ 5բ, Մտնելուստ՝ 6ա, Խաչելութիւն՝ 6բ, Աւետումն դիմոխոց՝ 7ա, Ծաղումն՝ 7բ, Յարութիւն՝ 8ա, Համբարձումն՝ 8բ, Հոգեգալուստ՝ 9ա, Երկուորդ գալուստ՝ 9բ, Զոհակիրեպեան ա-

թոռ, ճոգիների կշռում՝ 10ա։ Մատթէոս՝ 16բ, Մարկոս՝ 104բ, Ղուկաս՝ 159բ, Յովհաննէս եւ Պողոսոռն՝ 250բ։ Խոռան՝ 10բ-5ա։ Լ ս ն ց - ա յ ի ն՝ Մարիամ Մագդաղինացի՝ 102ա, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 157բ, 246ա, 312ա։ Կ ի ս ա խ ո ռ ա ն՝ 17ա, 105ա, 160ա, 251ա։ Լ ս ւ ա ն ց ա զ ա ր ո ղ՝ բուսական, թռչնային, տաճար, խաչ, յուկապարիկ, ձիթեղի, «Հուր եկի արկաւեզ» (210ա), Սուրբ Հոգի (260բ)։ Զ ա ր դ ա զ ի ր մարգագիր, թռչնագիր, հոմզուցագիր, կենդանագիր։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, ճարճի, կանաչ, կապոյտ, վարդագոյն, դեղին, սեւ, շագանակագոյն։ Տե՛ս Աստղիկ Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն, IX-XIX դդ., Կահիրէ, 2005, էջ 287։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած. ունեցել է ածաթէ եւ ոսկեզօծ զարդեր (տե՛ս յիշ. 1բ), որոնք այժմ չկան, մնացել են զամերի անցքերը. 3 կապիչներից երկուսը եւ 3 զամն րեկած, Ա. փեղկի սուսուիկ անկիւնները րեկած, դռնակը մաշուած, վերին եւ ստորին հատուածում Բ փեղկից մասամբ անջատ, լուսացոյցերը գունաթափ, թ. 1, 59, 71, 177, 239, 244, 259, 277՝ փոթ-ինչ վնասուած, թ. 15-7, 44-7, 303, 320՝ հիմից մասամբ պոկուած, թ. 1-4, 265-83, 313-22՝ ցեցի անցքեր, սկզբի եւ վերջի թերթերը մասամբ բամբակակալած, հիմերի մօտ կեղտոտուած, թերթերին աղտոտուածութեան հետեւեր Ի դ ում նորոգուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *10բ-1ա* Թուղթ եւսեբեայ:

2. *11բ-15ա* Համաբարբառ *(Կանոնք Ա.-Ժ., նաեւ յուսթեցեալին)*:

3. *17ա-104ա* Աւետարան ըստ Մատթէոսի:

4. *105ա-58բ* Աւետարան ըստ Մարկոսի:

5. *160ա-250ա* Աւետարան ըստ Ղուկասու:

6. *251ա-318ա* Աւետարան ըստ Յովհաննու (317բ-ծա՝ Իրք կնոջն շնացելոյ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

318ա Փառք եւ պատիւ Հաւրն անծնին, / անեղբ, անեղ իսկականին, / եւ միածին Նորա Բանին, / անճառ ծնընդեանն հայրենին, / եւ Սուրբ Հոգւոյն միշտ փառակցին, / ամենառատ պարգեւատուին, / միով բնութիւնեան աստուածային, / մի տէրութիւնեան եւ միշտ էին՝ / գերա|318բ|կատար երիցն անձին / կատարողի արարածին, / յանցեալն, յայժմուս, յապագային / եւ յանսպառ յաւիտենին յաւիտեանս. ամէն: Իսկ չորից աւետարանացն խորհուրդ բազմաւրինակ իմս ցուցմամբ տեսանի: Զի ոմանք առեն, թէ չորից աւետարանացն են չորք անկինք արարածոց՝ արեւելք եւ արեւմուտք, հիւսուս եւ հարաւ, պարտ էր համասփիւռ քարոզել զԱւետարանն: Իսկ ոմանց հաճոյ թուեցաւ ըստ չորից մշտահոս գետոցն յադենական աղբերէն յառաջիարաւացեալ առ ի տիեզերաց ողոգումն՝ Փիսոն, Գեհոն, Տիգրիս եւ Եփրատէս: Եւ սոցա գոլով նմանապէս թուով ուռճատեալք ի կենդանական աղբերէն ողոգանել զպատաքեալ միտս մարդկան: Նոյն աւրինակ ըստ տեսութեանն Եզեկիելի քառակերպեան աթոռոյն՝ մարդ, առիւծ, եզն եւ արծիւ: Ջանմարմնոցն Տէր տեսանելով բազմեալ ի փառացն ա|319ա|Թոռ, իմանալի ցուցմամբ զինամս բոլոր բնութեանս զակնարկումն, որ աստուածապէս եւ տիր[ր]աբար բերմամբ նշանակէ պլինելն առ ի հոգածինս հոգեղինացն անմահից, զմահկանացուս առնել հաղորդ եւ ի գերակատար հանել ի փառս, վասն զի փառաց թագաւորն Քրիստոս՝ փառակիցն Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ, զմերս առեալ բնութիւն, յինքեան միացոյց աստուածութեանն, ուսուցանելով մի Որդի դասանելով, որ յԱստուծոյ Հօրէ եւ որ ի Մարիամայ սուրբ կուսէն անճառ միութեամբ, զոր աւետարանական ուսուցանեն քանք, մինչ ի կատարած հաւանութեամբ եւ հաստատ կարգօք, ի նոյն յարելով առաքելաւանդն քարոզութիւն, զոր աստուածախօսն վարդապետութիւն դրոշմեալ զսակաւս ի բազմացն առ ի հաւատալ, թէ Յիսուս Քրիստոս է Որդի Աստուծոյ, ըստ վկային Յովհաննու, հաւատալ եւ զկեանսն յաւիտենական ընդունել յանուն նորա: Ուստի եւ տեսեալ գսորա անճառ փոր|319բ|կագարծութեան խորհուրդ, աստուածասէր եւ հաւատարիմ տանուտէր Մարտիրոս եւ ցանկացող եղեալ այս աստուածաբան սուրբ Աւետարանիս եւ ետ գծագրել գսա ի հալալ եւ յարդար վաստակոց իւրոց՝ յիշատակ հոգոյ իւրոյ եւ ծնաւղաց իւրոց Աւետիսին եւ կենակցին իւր Ջոխարին եւ որդւոյն Աւետիսին եւ կենակցին իւր Մարգրտին եւ որդւոյն Ներսէսին *(5 տող չգրած)* եւ այլ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց՝ կենդանեաց եւ նեղեցելոց, եւ ետուն զսա ընծայ եւ նուէր յաստուածապահ գեօղն ի Յիր, ի դուռն Սուրբ Աստուածածնիի *(1,5 տող չգրած)* յիշատակ անջնջելի եւ կտակ անդառնալի, որպէս զի հրճուեցին սոքա մանկունք եկեղեցոյս եւ լի բերանով եւ ուղիղ |320ա| սրտիւ Աստուած ողորմի ասացեն Բաղիցի Մարտիրոսին եւ ծնօղաց նորին եւ որդւոյն Աւետիսին:

Եւ արդ, եւ՝ յեսիմս ի գրչաց եւ անարժանս ի կարգաւորաց՝ սուտանուն քահանայ Թումայ, տեսի զսէր եւ զփափաք սորա, զոր ունէին առ հոգեւորսն, եւ իմով իսկ տկարութեամբս յանձն առի եւ ամենակարող զօրութեամբն Աստուծոյ կատարեցի զսա մեղսամած մատամբ իմով, յաստուածաբնակ կղզիս Աղթամար, ընդ հովանեաւ ամենայաղթ Սուրբ Խաչիս եւ Սուրբ Նշանիս, ի հայրապետութեան տեառն Ստեփաննոսի, ի թուականիս հայոց ՊՃ. ու Ի. (1471), զոր եւ իմ անբնդունակ գողով յարուեստ գրչութեան եւ բազում մեղացն ցնորիւք պաշարեալ, այլ ըստ կարի իմում, զոր շնորհեաց ինձ մարդասէր Հոգին, բազում աշխատանօք գծագրեցի զսա ի ստոյգ եւ յընտիր աւրինակէ, կենօք տառապանօք եւ |320բ| բազում տրտմութեամբ, ի դառն եւ ի վշտալից ժամանակիս, յորում կամք ընդ հարկի անօրինաց: Արդ, որք ճաշակէք յաստուածային բուրաստանէս եւ յամենայն սեղանոյս, որք հանդիպիք սմա ընթերցմամբ կամ տեսութեամբ, յիշեսջիք յերկնագնաց յաղօթս ձեր գյառաջ յիշեցեալ ստացող սուրբ Աւետարանիս Բառեցի Մարտիրոսին եւ ծնաւղացն իւր՝ Աւետիսին եւ *(մէկ տող չգրած)* եւ որդւոյն Աւետիսի եւ կենակցին իւր Մարգրտին եւ որդւոյն՝ Ներսէսին: Կրկին յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զԲառեցի Մարտիրոսն եւ զծնաւղսն իւր զԱւետիս եւ զորդին իւր զԱւետիս եւ զկենակիցն իւր զՄարգարիտ եւ զորդին իւր զՆերսէս եւ զայլ ամենայն ազգատոհմսն նոցա եւ զարեան մերձաւորսն. յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ լի բերանով եւ ուղիղ սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, |321ա| եւ Աստուած յիշողացդ եւ յիշեցելոցս ի սմա առ հասարակ ողորմեսցի: Ընդ նոսին եւ զամենամեղ Թումայ գծագրող սորա եւ զծնօղսն իմ զԳրիգոր քահանայ, որ ուսոյց մեզ զարուեստ գրչութեանս, եւ զԲոմմանիսաթուն եւ զկենակիցն մեր եւ զորդին իմ զԽաչատուր, որ յայսմ ամի փոխեցաւ առ Քրիստոս եւ եթող ինձ սուգ անմխիթարելի եւ վէր անողջանալի եւ ցաւք անբժշկելի, եւ զայլ ամենայն ազգականսն մեր եւ վերախտաւորսն՝ զկենդանիս եւ զհանգուցեալսն, եւ որք գմեզ յիշէք եւ ուղիղ

սրտիւ Աստուած ողորմի ասէք, եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ յաւրհնութեան պահուն. ամէն:

321ա (ստացողի) Ես արդ, ես՝ Բառեցի Մարութիոս, եւ որդին իմ տուաք գսուրբ Աւետարանս յաստուածապահ դեօղն ի Յիր, ի գուռն տիեզերաց Սուրբ Աստուածածնին, յիշատակ մեզ եւ ծնօղաց մերոց, եւ մի՛ ոք իշխեսցէ հեռացուցանել գսա ի դրանէ Սուրբ Աստուածածնէն տիեզերալ կամ |321բ| ծախելով կամ գրաւելով կամ այլ ինչ աղագաւ՝ ո՛չ ի մերոց եւ ո՛չ յաւտարաց, ո՛չ ի կարգաւորաց եւ ո՛չ յաշխարհականաց, եւ եթէ ոք յանդգնի եւ հեռացուցանէ, նա զանէծքն զաւձին եւ զԿայենին ժառանգեսցէ, եւ զմասն գՅուդային եւ գայլ խաչահանուացն առցէ՝ ինքն եւ այլ կամակիցքն նորա, հանդերձ ծնօղօք եւ ազգականօք. ամէն: Այլ եւ յիշեցէ՛ք [ի] Քրիստոս գհամշիրաք եղբարն մեր գԿարապետ քահանայ, որ աշխատեցաւ ի ծաղկել սուրբ Աւետարանիս: Տէր Աստուած տացէ վարձս քան վաստակոց իւրոց զերկնից արքայութիւն եւ զանբաւ բարութիւն. ամէն: Եւ ինքն Քրիստոս Աստուած, որ Տէրն է փառաց եւ տուող ողորմութեանց, ձեզ՝ յիշողացդ, եւ մեզ՝ յիշեցելոցս, առ հասարակ ողորմեսցի, եւ ինքն աւրհնեալ եւ բարեբանեալ եղիցի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԳԱՒԱՅ

1. *322ա (1537 թ., անարուեստ բոլորգիր) Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի մաքրայիպայ յաղաւթս ձեր զվերջին ստացողս զՊարսամ եւ զկողակիցն իւր եւ զաւակս իւրեանց՝ զԴամման, որ առ Աստուած փոխեցօ, եւ զծնօղս իւր եւ զեղբարքն իւր՝ զԽարտիչ, եւ զկողակիցն իւր, եւ զԽիդան եւ զկողակի[ց]ն իւր, եւ զտէր Վարդան կրօնաւորն, եւ լի բերանով եւ բոլոր սրտիւ եւ ձեռս ի վեր համբառ[ն]այով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք նոցա, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի յիւր յարքաւութեան. ամէն:*

Արդ, աղաչեմք զձեզ զամենեսեան, յիշեցէ՛ք զՊարսամ եւ զծնօղս՝ զՅուսէի եւ զՄոտլալ եւ զԼարիպ, եւ գաւակս իւր՝ զԱռաքել եւ զՄարտիրոս եւ զՍեթ, եւ գտէր Իգնայտիոս եւ գայլ ամենայն |322բ| արեան մերձաւորս, եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք. ամէն: Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զՊարսամ եւ գգուստն իւր զՇալիճար եւ զԽարտիչ եւ զՍրապիոն եւ զԽոշիդան եւ գտէր Վարդ կրօնաւորն եւ զքեռնին իւր զԱռաքել եւ գտէր Իգնատիոս եւ գտէր Հայրապետ, եւ Աստուած ողորմ ասացէ՛ք սոցայ. ամէն:

Մանուցում լիցի ձեզ, Քրիստոսի հաւատացեալ ժողովուրդք, որ գայս սուրբ Աւետարանս թագան տալրան. Գ. ամիս ի ձեռն յանաւրինաց եկաց. Պարսամ եւ տէր Իգնայտիոս եւ տէր Հայրապետ գնացին եւ բազում չարչարանաւք բերին գայս սուրբ Աւետարանս ի դուռն Սուրբ Աստուածածին: Տէր Աստուա՛ծ Յիսուս Քրիստոս, քո սուրբ ծնողի բարեխօսութեամբ ողորմնա՛յ սոցա եւ տո՛ւր զքո երկնից արքայութիւն. ամէն: Թվականին ՉՁՁ. (1537)

2. *Ես (1687 թ., անարուեստ բոլորգիր) [Ա]րդ, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զվերջին ըստացօղ սուրբ Աւետարանիս զԽոսրօֆն, որ ըստացաւ գսա ի հալալ արդեանց եւ ըստացուածոց իւրոց՝ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնօղաց իւրոց՝ հօրն Գրիգորիոն եւ մօրն Սառային եւ մեծ եղբօրն Խաչատուրին եւ Յոհաննիսին եւ կանանց եւ եղբարց իւրեանց՝ Փարիխանին եւ Թուրուանդային, յիշեցէ՛ք եւ: Դարձեալ կրկին անգամ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք բարեմիտ եւ հաւատարիմ տանուտերոջն Խոսրօֆին, որ ըգմսաւ էած ըզբան մարգարէին եսայեա, որ ասէ, եթէ՝ Երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիոն: Եւ դարձեալ ըզտերունական հրամանն, թէ՝ Ուր գանձ ձեր են, անդ եւ սիրտք ձեր եղիցին: Ըստացաւ ըգսուրբ Աւետարանս փրկական ի քարի եւ յարդար վաստակոց իւրոց յիշատակ անձին իւրոյ եւ կողակցոյն էթարին եւ որդւոցն Յուսէփին եւ Պարոնվարդին: Որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ օրինակելով եւ կամ հարեւանցի տեսանելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրաթախչ աղօթս ձեր զվերոյգրեալ աստուածասէր տանուտէրն գԽոսրօֆն, գկողակիցն գէթարն եւ զերկուս որդիսն գՅովսէփն եւ գՊարոնվարդն. ամէն: Թվին ՌՃՀԶ. (1637): |1բ| Այլ եւ դարձեալ կրկին եւ երեքկին անգամ յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք պարոն Խոսրօֆին եւ կողակցոյն իւրոյ էթարին եւ որդւոցն Յովսէփին եւ Պարոնվարդին եւ եղբօրորդւոցն իւրոյ Պողոսին եւ Թումային եւ Դարմանին: Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք պարոն Խոսրօֆին, որ ըստացաւ ըգսուրբ փրկա[կա]ն Աւետարանս արծաթապատ եւ զանազան ոսկէզօծ յօրինուածով, այլ եւ սրկիհ մի պղնձեայ սպասք տէրունական մարմոյ եւ արեան Տեառն Աստուծոյ՝ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ. ամէն:*

3. *Իբ ՌՃՄԽ. (=ՌՄԽ՝ 1791) թվին եւ ես՝ Թումայս չգրչաւս իմ գրեցի գայս յեռնագիրսն: Ոչ է հաճոյ մարդկանն արհեստաւորացն: Քաւ է:*

4. *Իբ (ԺՀ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Յիսուսի Քրիստոսի ծայր (ծառա՞յ) խաչայատ (՞) Գուլայմիրի, օւր (=ուր / իւր) կողկցոն Նազլուին եւ ծա (=աւ՝ Աստուած՞) ողո[ղո]մի ասացէ՛ք, զի ուր տուծայի (՞) գրեցաւ:*

ՆՇՈՒՄ՝ Ա. փեղկի կազմաստառին փակցուած թերթիկին՝ «375/2632, Ձի.-1471, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», Ա՝ «2632»:

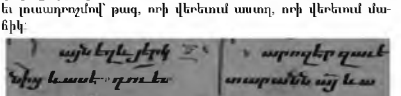
2633

Ա Ի Ե Տ Ա Բ Ա Ն

ԿԵՂԻ (ՀՈՐՋԻՒՆԻ գաւառ)

ԳՐԻՉ՝ Մարկոս Կեղեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Սալամ:

ԹԵՐԹ՝ 289, չքուած՝ 1ա, 82բ-83ա, 136բ-7բ, 222բ-3բ, 289բ: ՊԱՐԱՆ՝ Ա-ԻԹ×12+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռաթեւ ծաղիկ, ներս թագ, որի վերեւում աստղ, որի վերեւում մահիկ: ՄԵՆՒՈԹԻՒՆ՝ 26×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (17×11,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 85ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱԶՄ՝ դոշնվազագոյն շագանակագոյն կաշի, ոսկեզօծով եւ 4 կապիչով. միջուկր տախտակ, աստառը կապոյտ կտաւ, դոնակիներ՝ կարմիր կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՒ, չքուած թուղթ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագ, որի վերեւում աստղ, որի վերեւում մահիկ:

Նմոյշ 85ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 2բ: Ի ս ա խ ո ւ ա ծ՝ 3ա, 84ա, 138ա, 224ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչնային, յուշկապարիկ: Զ ա ր դ ա գ լ ո՝ թռչնագիր, կենդանագիր, հանգուցագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, սեւ, նարնջի, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. ոսնեցել է մետաղէ գաւազան, որոնք այժմ չկան, մնացել են գամերի անցքերը, կազմր մաշուած, 4 կապիչներից մնկը եւ 4 գամն ընկած, միւս 3 կապիչներ ծռմռուած, մաշուած, դոնակը մաշուած, վերին եւ ստորին հատուածում բ փեղկից մասամբ պոկուած, լուսանցազարդեր՝ գոնաթափ, թ 211, 235՝ ստ. լուսացի ստատիճն եզրը մասամբ պոկուած, թ 2-70՝ ցեցի անցքեր, ձեռագիրը խոնաւութիւն տեսած, ճիմերի մօտ կեղտոտուած, թերթերին ատտոտուածութեան հետքեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *Իբ-2ա* Նախադրութիւն: *3ա-82ա* Աւետարան ըստ Մատթէոսի:

2. *84ա-136ա* Աւետարան ըստ Մարկոսի *(135բ-6ա՝ յարուցեալ յիշատակ)*:

3. *138ա-222ա* Աւետարան ըստ Ղուկասու:

4. *224ա-88ա* Աւետարան ըստ Յովհաննու (287բ-8ա՝ Իրք կնոջ շնագերոյ):

Սխորհուրդ լուսանցներում տնի Համաբարբառ:

Աւետարանների կիսախորանների ՃՀ. գ-ի ձեռքով գրուած. 3ա՝ «Սրբոյ Աւետարանս Մաթէոսի ի Հօրէ ամենակալէն», 84ա՝ «Սրբոյ յԱւետարանս Մարկոսի ընդ Տեառն մերոյ», 138ա՝ «Սրբոյ յԱւետարանս Ղուկասու Տեառն մեր Յիսուս Քրիստոսու», 224ա՝ «Սրբոյ յԱւետարանս Յովհաննու ի Հօրէ լուսոյ»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

2ա Վա՛յ ինձ՝ եղկելոյս, յաւուր յայնմիկ:

82ա Գրեցաւ Աւետարանս ի գաւառն Խորձիսի, որ Կեղի կոչի, ի գուռն Սուրբ Յակովբիսի եւ Սուրբ Սարգսիս եւ Սուրբ Լուսաւորչին (այլ ձեռքով «Ի.Մ.Ք.»՝): Վա՛յ ինձ՝ եղկելոյս, յաւուր յայնմիկ:

ժՁ. դար

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՈՒՅՑ

1. *288ա Յիշատակ է սուրբ Աւետարանս* Սալամին *եւ իր կողակցին՝ Գրիգորին, եւ իր ո|288բ|րդոցն* Համատուին *եւ* Մարիամին, *ծնաւղացն՝* Գումարին *եւ հարւրն՝* Շաղաւաթին *եւ ամենայն արեան մերձաւորաց, Աստուած ողորմի. ամէն: Ծարաձալ, Քրիստոսի արեամբ գնեալ քահանայ՛ք եւ ժողովո՛ւրդք, որ իմ հալալ ապրանքէս գնեցի զայս Աւետարանս ի Կեղեցի Մարկոս գրչէս եւ դրի յիշատակ ի Ձեռն* Մարտիրոս *քահանային, վկայութեամբն տէր* Աստուրին, *տէր Կիրակոսին: Մ՛վ եղբարք, կարդալով կամ ալրինակելով Աստուած ողորմի ասէ՛ք մեզ եւ մեր ննջեցեալոցն: Եթէ յիշէք, յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, եւ դանմահական կեանքն պարգեւէ մեզ եւ մեր ննջեցեալոցն. ամէն: Մ՛վ եղբարք, զայս սուրբ Աւետարանս ծախելով կամ գրօսելով զնաան Յուդայի եւ գպատիժն կալնի առդէ. ամէն: Հայր՛՝:*

Վերջում այլ ձեռքով, անարուեստ գրով աւելացրած՝ «ՌՃԻԳ (1654)»:

2. *289ա (1820 թ., շղագիր) Գնեցի* Աւետիս *քահանայ* Տէր Կարապետեանց, *յագգէն փաւագն Իշխանի* Վանեցի Յակոբ *քահանայէ, ի Վան քաղաք, 1820:*

2. *289ա (1862 թ., շղագիր) Ընդերցո՛ղք, յիշեցէ՛ք* գՅովհաննէս *քահանայն* Բաշ-Ապարացի, *որ ի 1862 ամի:*

3. *2ա (1888 թ., չինծու բոլորգիր) Յիշեցէ՛ք, ընթերցո՛ղք,* գՄեսրոբ *արքեպիսկոպոսն* Սմբատեանց Նախիջեւանցի՝ *գծողովոյս քեւեռագրութեանց եւ ազգային հետաքննեց եւ յիշատակարանաց* Հայաստանի, *որ եմ միշտ միաբան* Սրբոյ Էմիածնի՝ *ի 1850 ամէ, եւ յայսմ 1888 ամի առաջնորդ* Աղուանից Շամախոյ *վիճակի:*

4. *222ա (1888 թ., շղագիր, մասնակի տարբերութիւններով) Ընդերցո՛ղք, յիշեցէ՛ք ժողովողս ազգային հետաքննեց եւ յիշատակարանաց, եւս եւ քեւեռագրութեանց* Աւարատեան *նահանգի, զի՛ 1850 ամէ հետէ միաբան եւ ապաստուրս* Սրբոյ Էմիածնի *մայր աթոռոյ* Հայաստանեայց, *իսկ յայսմ 1888 ամի առաջնորդ հայոց թեմին* Շամախոյ, *որ* Ւկողմանից *աշխարհի,* գՄեսրոպ *արքեպիսկոպոսն* Սմբատեանց Նախիջեւանցի:

Ներքեւում յետագայ գրչութեամբ աւելացուած է. «Ամմիտ եւ գաստարկ խելապատակ, մրոտող ազգային հետաքննեց»:

5. *83բ (1821 թ., շղագիր) Ստացայ զայս սուրբ Աւետարանս Մարտիրոս քահանայէ Վանեցւոյ, տէր Կարապետ քահանայ, Բաշ Աբարան, ՌՄՀ. (1821):*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՔ՝ 2բ, 136ա. բոլորակ, սեւով, մէջը եպիսկոպոսական նշանների խումբ՝ «Մխոցովբ Եպս. Մարտեանց Նախջեւանցի. 1872»:

Թուականը թեքեւակի եղծուած, լրացում-վերականգնումը ըստ «Արարատ», 1872, էջ 125-ի:

ԳՐԱՔԱՓՈՐ՝ 238բ՝ «ասա, վերջ»:

ՆՇՈՒՄ՝ կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «15, 376.», Ա. կազմաստառին փակցուած թերթիկին՝ «ԺԶ. դ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», Աա՝ «376/2633»:

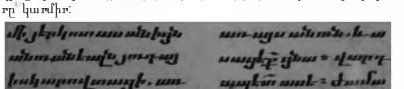
2634

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

ԲՈՂՈՐՔԵՐԴ աճապատ (ՎԱՅՈՑ ՁՈՐ) ՅԻԴ. — 1475

ԳՐԻՉ՝ Աւագէնց: ՆԱԽՕՐՈՂ՝ ԿԱՋՄՈՂ՝ տէր Աբրահամ: ՄԵԿՆԵՆԱՒ՝ Սահատաղ: ՍՏԱՑՈՂ՝ եղիշայ հիւ.:

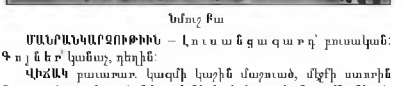
ԹԵՐԻ՝ 220-1 (թիւի՝ 25-27). չգրուած՝ 1ա, 169ա, 220բ: ՊԱՏԿ՝ Ա-ԺԲ×12 (Ա, ԺԲ, ԺԳ 11, Ջ 10, ԺԲ՝ 8): ՆԻՒԹ թուղթ: ՄԵՐՄԻՈՒԹԻՒՆ՝ 25,5x17,5: ԳԻՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (20x12,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (եմուշ՝ 58ա): ՏՈՂ՝ 25: ԿԱՋՄ՝ Ա. փեղկր դռոյմազարդ շագանակագոյն կաշի, Բ. փեղկը սեւ կաշի, 3 կապիչով, միջուկը տախտակ, աստառ՝ Ա. փեղկին դռոյմազարդ կոտւ, Բ. փեղկին՝ կարմիր-սպիտակ վանդակաճախ կտաւ. լուսաճկագրը՝ կարմիր:

Նմուշ 58ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատեքս՝ 1բ, Մարկոս՝ 66բ, Ղուկաս՝ 104բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ 169բ: Կանոն-սյին. Առեստու Տիրամայրը, Նախ կողին՝ Յովհաննէս Մկրտիր, աջ կողին՝ Սուրբ Սահեակոսը, վերեւում՝ Միքայէլ եւ Գաբրիէլ հրեշտակապետները՝ 2ա, թզեի՝ 46ա, 91ա. Աւետում (106բ՝ Գաբրիէլ հրեշտակապետ, 107ա՝ Մարիամ), Աւետումն հովուաց (մէկ հովիւ սրիկը ձեռին, այծ եւ բ. ոչխար)՝ 109բ. Կիսանորաց՝ 2ա, 67ա, 105ա, 170ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչնային, տաճար, խաչ: Զարդագիր՝ կենդանագիր, թռչնագիր, հաճարագիր: Գոյներ՝ կարմիր, դեղին, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, սպիտակ, սեւ, շագանակագոյն, ճաճրի: Տե՛ս Աստղիկ Գեւորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն, IX-XIX դդ., Կալիֆորնիա 2005, էջ 22:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՏՃԱՌԱԿ – Աւետարան բուսն Մատթէոսի, Իէ. 38 - ԻԸ 3: ԺԲ. դ.: ԱՒ, սկզբում, ստացուած 1 թերի թղթերկայնեակի ծայրումով, երրահատուած՝ ընագիրը վնասուած: Մոգադրաթ, 25x17, երկսիւն (23x13), ոսկրագիծ երկաթագիր (եմուշ՝ Բա), տող 19: Կարդալ՝ Բա-Բր-Աա-Ար՝ «[Յ]աւեժամ հանին ոմն եմա ի խաչ... եւ նստէր ի վերայ նորա: եւ էր տեսիլ [նոյա իբրեւ զփայլակն]»:

Նմուշ Բա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական: Գոյներ՝ կանաչ, դեղին:

Վիճակ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մէջի ստարին հատուածը թափուած, 3 կապիչներից եղուսր եւ 3 զոյգ ծնկած, պատարիկ-պահ-ները կծկուած, կեդրոնուած, եզերք՝ վնասուած, կարկատուած ԺԲ. դ. ճճաւոխ գրի եւ ծեռ. Մաշտոցի մաս-կարկատանեներով (Մաշտոցի «Ապաշխարող առնկելու») կանեռից. ճճաւոխ գրի մասերն աճեռաճաչեի են), ձեռագիրը նորոգուած է ԺԹ. դ-ում, թ. 1, 49, 89, 214՝ հիմից մասամբ, եւ թ. 161՝ հիմից ամբողջութեամբ պոկուած, պատատիկ-պահպանակ Ա., թ. 1, 74-80, 214-9՝ ցեցի աճգեր, 220ոդ թերթը կազմուած է երկու երկայնական չերտից՝ ներին չերտր ԺԸ. դ. է առաջինը՝ ԺԹ. դ., կարերը թուլացած, ձեռագիրը խոճաւոթիւն տեսած, թերթեր հիմերի մօտ կեղտոտուած, վրաներն ապտոտուածութեամբ ճեռներ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *2ա-66ա* Աւետարան բուտ Մատթէոսի:
2. *67ա-104ա* Աւետարան բուտ Մարկոսի:
3. *105ա-68բ* Աւետարան բուտ Ղուկասու:
4. *170ա-218ա* Աւետարան բուտ Յովհաննու (*218ա՝ Իրէ կնոջն շնացելոյ*):

Մտորին լուսանցներում ուրի Համաբարբառ Մատթէոսի Աւետարանը:

Աւետարանների կիսախորհուրդներում ԺԸ. դ-ի ձեռքով գրուած՝ 2ա՝ «Մաթէոս», 67ա՝ «Մարկոս», 105ա՝ «Ղուկաս», 170ա՝ «Ովհան»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՄԱՆԱԿԻ

1. *168բ-9ա (ստ. լս.) Ջոտաւագեալ ոգի մեղաւք, զամենաճեղ զՍատաղայ եւ |169ա| <եւ> զանարժան գծող սորա քո սուրբ տեսոյդ արժանի արա՛, |168բ| գկենակիցն իւր գԿիլղատն յիշեա՛, Քրիստո՛ս Աստուած, ի քում արքայութիւնդ, |169ա| եւ զեղիչս սուրբ քահանայ՛ սմա վայելող, ընդ երկայն աւուրս արա՛:*

218բ Փառք անեղին, անմահին Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ անդրան յաւիտենից. ամէն: Որ ետ կարողութիւն տկարութեանս իմում հասանել ի վերջին գիծ, սուրբ եւ աստուածապարգեւ եւ հոգեբուխ աստուածախաւս Աւետարանիս, քառավտակ եւ եգեսարուխ, չորք վտակաւք արբուցանելով զպաւքեալ ծարաւիս, աստուածաբանեան, սրբահաւատ ժողովրդոցս, որ է սա գուռ երկնից եւ ճանապարհ արքայութեանն, ըստ Տէառն հրամանի, եթէ՛ ես եմ ճանապարհ եւ գուռն մտից կենացն յաւիտենից: Սա է աւետարար յայսմ աշխարհիս, մեզատրացս յոյս չնորհելով Քողութեան մեզոց: Սա է առաջնորդ եւ ցուպ ապաւինի դիմել ի յերկինս առ անձկալին ամենեցուն Քրիստոս: Արդ, եղեւ գրաւ գծագրութեան սորա ի թվականիս հայոց ՈՒճեաց ՁԻԸ. (1475), ի կաթողիկոսութեան տէր Սարգսի ընբհանուր Հայաստանեայց ազգի, ի յարիւեպիսկոպո-

սուբեան մերում գաւառի տէր Յոհաննիսի՝ աստուածահաճոյ եւ մաքուր սուրբ հայրապետի, թոռին մեծին Պոաւշայ, որ է առ դրան Սուրբ Գեղարդեան, եւ եղբայր նորին տէր Ստեփաննոսին՝ նորընծայ կուսակրաւն արեղայի, զոր Տէր Աստուած ընդ երկայն աւուրս առնէ, եւ միւս եպիսկոպոսի՝ տէր եղիշայի՝ մաքուր եւ սուրբ հայրապետի, թոռին մեծին Բիւրթելեանց, ի պարոնութեան մերոյ նահանգիս մեծագգի եւ երեւելի իշխանաց իշխողի եւ բարեհաւատ պարոն Ջուանի՝ թոռին մեծին Պոաւշայ, ասպարապետին Հայոց եւ որդոց նորին պարոն Լաղաբեկին, Ուլուսբեկին, Թուլմանբեկին եւ եղբ|219ա|այրոդոյդ սորին՝ պարոն Հայկազին, Ամիր-Վասակին, Հաղրակին, Ամիր-Հասանին, եղբարց՝ տէր Յոհաննիսի եւ տէր Ստեփաննոսին, զոր Տէր Աստուած ընդ երկայն աւուրս պահեսցէ զսուսաց յամենայն փորձանաց հոգով եւ մարմնով. ամէն եւ եղիցի:

Եւ գծագրեալ եղեւ սուրբ Աւետարանս ձեռամբ անարժեստ եւ աղալամիտ եւ փըծուն գրչի Աւագտէր սուտանուն բանասիրի, որ անուամբս եմ միայն, եւ ո՛չ գործով, ի յերկիրս Եղեգեաց, որ կոչի Վայոց ձոր, ի յանապատիս Բոլոտաբերդոյ, առ դռան Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Կարապետիս եւ սուրբ ճգնաւորաց գերեզմանացս, որք աստ են հանգուցեալ, առ ոտս երից երանեալ եւ քաջ Հեռետորի եւ բանիբուն վարդապետի եւ անյաղթ փիլիսոփայի՝ վարժապետիս իմոյ Սարգիսի, զի որպէս զարեգակն փայլէ յաղգս Հայոց: Եւ համշիրաք եղբարցս եւ ուսումնակցացս մերոց՝ Յակոբ վարդապետին, Պաւղոս վարդապետին, Վարդան վարդապետին, զոր տէր Աստուած պահեցէ զսուսայ ի փորձանաց սատանայի. ամէն: Նա եւ մարմնաւոր արեան ազգակցացս իմոց՝ եղբաւրս Տէրտէր միաձեցի եւ որդոց սորա՝ տէր Դաւթի գրագրի, եւ աստուածային շնորհաւքն լի ի կարգ քահանայութեան, եւ եղբարց սորին՝ կուսակրաւն արեղայիցս տէր Զաքարիան եւ տէր Աբրահամին՝ ծաղկողի եւ կազմողի սուրբ Աւետարանիս, եւ եղբարց սոցին՝ Մարգարիան եւ Յակոբ տնտեսին՝ ի դրան Սուրբ Աստուածածնիս, եւ առ Քրիստոս փոխեցեալ հոգեւոր ծնողին իմոյ տէր Երեմիայ Հաճատուրին, եւ մարմնաւոր ծնողացն իմ Յովաննիսին եւ Մարթին, եւ եղբարցն իմ Մուրատին, Հայրապետ գպրի եւ Հաչատուր, եւ քւերն՝ Խամուշի: |219բ| Եւ ձեռնասունդ աշակերտացս մեր՝ կուսակրօն արեղայիցս տէր Ստեփաննոսին, տէր Յովաննիսին, տէր Մարգարէին, եւ գեղոյ իրիցու տէր Ղեկիէլին, տէր Մարտիրոսին, տէր Երեմիին եւ Հայրապետ գպրի. ամէն եւ եղիցի:

Արդ, ուտաջաւղ եղեւ այսմ աստուածագործ Աւետարանիս աստուածասէր եւ աղքատասէր, եւ ողորմասիրտ եւ բարիհաւատ այրս Սատաղայ եւ բարեմիտ կենակիցն իւր Դիլշատն, եւ աստուածապահ որդիքն իւր՝ Սակիկն, եւ որդիք նորա՝ Աստուածատուր եւ Շանշայ, եւ երկրորդն՝ Վարդան եւ որդիք նորա՝ Միրանշէն, Թուրանշէն, եւ երրորդն՝ Հովաղեղ, եւ որդիք նորա (անուններ գրելու համար 1 տող չգրած), եւ չորրորդն՝ եղիշայ քահանայ՝ վայելող սուրբ Աւետարանիս, եւ որդիք սորա՝ Բարսեղ սարկաւագ, Յունան, հինգերորդ՝ Ասպահանշայ, եւ որդիք նորա՝ Բէկիջան, վեցերորդն՝ Սապաձոյլ, եւ որդիք նորա՝ Ղարաճայ, եւ դստերաց սորա (անուններ գրելու համար 1,5 տող չգրած) եւ հարսներն (3 տող չգրած) եւ եղբարց սորա՝ Յոհաննիսին (անուններ գրելու համար 2 տող չգրած) եւ գմիւս եղբարն՝ Ջաւրին (անուններ գրելու համար 1 տող չգրած) եւ ի Քրիստոս հանգուցեալ ծնողացս սորա՝ Վարդանին եւ Թանկին: Քրիստոս Աստուած ողորմի սոցա հոգոյն. ամէն եւ եղիցի:

Եւ ետ գրել զսուրբ Աւետարանս յիշատակ իւր եւ իւրոցն ամենայնի եւ բարեխաւս առ Քրիստոս՝ յաւուրն դատաստանի եւ յերկար կենդանութեան որդոց իւրոց եւ ամենայն ընտանեաց, որոյ յիշատակ սո/// (թափուած):

2. *104բ (ծաղկողի, ստ. լս.)* Զքերայիամ տկարս յիշեա՛յ եւ ասայ միշտ Տէր ողորմեա՛յ:

170ա (ծաղկողի, ստ. լս.) Զմեղօր Աբրահամս յիշեա՛յ եւ [ա]սա՛յ միշտ Տէր ողորմեա՛յ:

3. *1բ (ստացողիների նկարների գլխավերեւներում)* *Սաաղաք, / կենակից Սահակին՝ Դիլշատն, / տէր եղիչէն:*

103բ-4ա (ստացողի, ստ. լս.) Քրիստո՛ս Աստուած, քո սուրբ չարչարանագդ եւ սուրբ յարութեանդ բարեխաւսութեամբ |104ա| Ք՛ո՛ղ զամենայն գմեղս եւ զյանցանս բստացողի սուրբ Աւետարանիս գնաս|103բ| աղին եւ զիւր հարսն եւ մաւրն, եւ զգենակցին իւրոյ գԴիլշատին, ք՛ո՛ղ |104ա| գմեղքն եւ գբաւեա՛ զյանցանս՝ զիւրսն եւ զիւր ծնողացն. ամէն: |103բ| Եւ զիւրեանց որդիքն՝ գտէր եղիշայ, գՍակիկն, գՎարդան, գՀովաղեղ, |104ա| գնաս պահաճեա՛յ, գնապրաքնե՛յ. Տէր Աստուած ընդ երկայն աւուրս առնէ. ամէն:

145բ-6ա (ստացողի, ստ. լս.) Հա՛յր սուրբ, միջնորդութեամբ քո սուրբ միաձնիդ եւ փառակից Սուրբ Հոգւ|146ա|ոյդ, ք՛ո՛ղ գմեղս եւ զնչեա՛ զյանցանս՝ գկամայն եւ գակա|145բ|մայն, գնաս պահի եւ զիւր ծնողացն, գԴիլշատին եւ զիւր |146ա| ծնողացն՝ ի քո յաւուր, եւ ի <եւ ի> միւսանգամ գալստեանն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՈՒՅՑ

220ա (1585 թ., անարուեստ բոլորգիր, իբրեւ 219աբ յիշատակարանի անմիջական շարունակութիւն) ցայ աւուրնութեամբ եղիցի: Գարձեալ կրկին յիշեցէ՛ք է Քրիստոս զտէր Յովաննէս, որ վերըստին ետ նորոգել զսուրբ Աւետարանս՝ յիշատակ հոգոյ իւրո եւ ծնողաց իւրոց՝ հաւրն՝ տէր Յոհաննիսին, եւ մաւր՝ Սառային, եւ եղբարց՝ Թումին եւ Հաչատուրին, եւ Աղա-*

լին եւ Մկրտչին, եւ պապին՝ մեծիք Աստուն, եւ կողակցին՝ Շնորհուրին, եւ իւր կողակցին՝ Խանումին, եւ միւս աղբօր՝ Յոհաննի եւ կողակցին՝ Շահզամին, եւ միւս եղբաւր՝ Սարգսին եւ որդոյն՝ Սաթումին, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք։ Ի [թվին] հայոց ՌՀԴ. (1585)։

* Ընդօրինակուած է ԺԸ. դ.ում դրուած նոր թղթի վրայ՝ նոյն դարի ձեռքով։

220ա (1745 թ., շղագիր) Թվին ՌՃԹԴ. (1745). դարձեալ կրկին յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, որ վերջաւին ետ նորոգել սուրբ Աւետարանս Միլիէէր Առգազեցն եկեղեցաքի որդի Վարդանանին եւ ծնողաց մար Յոհաննէսն եւ իւր կողակցին՝ Մարիճոսին եւ որդի Մերինարին։ Գարձեալ Աստուած ողորմի յուսատ Ասիլբէկին եւ իւր պապ Կիրագոսին, մօրայպապ Եսպետին, Վարդանանի որդի Մաթիոսին, որդի Անայգութիւն, հօրեղբար Յարութիւնին, Օվանէսին, Մարքարին, քուր Խուպլարին, Եալինարին, Թելարին, եղբայր Մրկրգչին, Օղուլբէկին, տատ Մարիճոսի, Մարգարին, Սիհակին, ընդերցողաց եւ ձեզ լսողաց ողորմի ասացէ՛ք ի Տէր. ամէն։*

Փոտոր (= փետրվար) ամսի Ի. օրին գրեցաւ. ամէն։

* Թերթի այս արտաքին՝ վերից վար երկայնական շերտն ընդօրինակուած է ԺԲ. դ.ում դրուած նոր թղթի վրայ՝ նոյն դարի ձեռքով։

ՆՇՈՒՄ կողմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Աւետարան», 1ա՝ «[2]ին 13»։

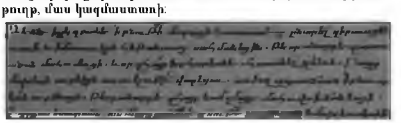
2635

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՀՈՏՆԱՆԱՆ (ՆՃԱՆԱՆ. գիտ ի Սիւնիք)

ԳՐԻՉ Մարգիս։ ՍՏԱՁՈՂ՝ Յովհաննէս արճեպս.։

ԹԵՐԹ՝ 261. չգոտած 14բ-5բ, 259ա։ ՊՐԱԿ Ա-ԻԲx12 (Ա՝ 13, Բ՝ 11, ԻԲ՝ 9)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 25,2x19,5։ ԳԻՐՔԻՒՆ՝ միասիան (20,3x14)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 137ա)։ ՏՈՂ՝ 34 ԿԱՉՄ դրոշմագաղաթ սեւ կաշի, միջուկը տախտակ, աստառ թուղթ. լուսանցակողերը կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Բ, դեղձասուն, չգոյած թուղթ, մաս կազմաստառի։

Նմոյշ 137ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձ ա կ ա տ ա գ ա ր ի՝ 16ա։ Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր ի՝ բուսական, թռչնային։ Զ ա ր դ ա գ ի՛ թռչնագիր։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին վճասուած, Ա փեղկը եւ մէջի գգալի մասը ձեռագրից անջատուած, լուսանցակողերը գոնեթափ, աստառի թղթին, պեպ. Ա, թ. 1-3, 11, 261, պեպ. Բ, Բ. փեղկի կազմաստառին՝ ցեկի անցքեր, հիմիեի մօտ կեղտոտուած, թերթերին խոնաւութեան եւ ապտակաձեւութեան զանազան նեաքեր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-134ա* Կանոնագիրք Հայոց

Տես՝ նեռ. 449, 6ա-178բ *Յանկ/1ա-10բ («Ա.Գ»)։ 1/16ա-21բ։ 2/21բ-6բ։ 3/26բ-8բ։ 4/28բ-33բ։ 5/33բ-6բ։ 6/36բ-8ա։ 7/38ա-40ա։ 8/40ա-2ա։ 9/42ա-6ա։ 10/46ա-9ա։ 11/49ա-50ա։ 12/50ա-4ա։ 13/54ա-բ։ 14/54բ-5բ։ 15/55բ-62բ։ 16/62բ-7բ։ 17/67բ-77ա։ 18/77ա-83բ։ 19/83բ-4բ։ 20/84բ-7ա։ 21/87ա-8բ։ 22/88բ-9ա։ 23/89ա-90ա։ 24/90ա-3բ։ 25/93բ-5բ։ 26/95բ-8ա։ 27/98ա-բ։ 28/98բ-9բ։ 29/99բ-100ա։ 30/100ա-բ։ 31/100բ։ 32/100բ։ 33/100բ-1բ։ 34/101բ-4ա։ 35/104ա-5բ։ 36/105բ 16բ։ 37/116բ-8բ։ 38/118բ-21ա։ 39/121ա ՅԱ։ 40/123ա-4ա։ 41/124ա-բ։ 42/124բ-7ա։ 43/127ա-8ա։ 44/128ա-բ։ 45/128բ։ 46/128բ-31ա։ 47/131ա։ 48/131ա։ 49/131ա-բ։ 50/131բ։ Ունի. 131բ ՎԼ. (51). Պրբոյն Աթանասի մեծի Ա. Բան - Մրդ, եկայք ի բանն եսայեայ... (Համաբանարումն քսան այդմ խախտուած)։*

ՌՉԳ. – 1635

51(=ՎԲ.)/131բ-2ա (խորագիրը՝ «Սերբիանոսի ի Նուկալ Աւետարանին մնկնութենէն. Ա. Թէ ոչ առաւելուցու արդարութիւնն ձեր...»)։ 52(=ՎԳ.)/132ա։ 53(=ՎԴ.)/132ա-բ։ 54(=ՎԵ.)/132բ։ 55(=ՎԶ.)/132բ-5ա։ 56(=ՎԷ.)/132բ-4ա։

ա. *11ա-4ա* Սուրբ հաւրն Յովհաննի Գառնեցւոյ ասացեալ հրատ կուռնաւորաց — *Ամենանուաստ ծառայակիցս ձեր... զի այսու յիշատակաւք կատարեսցես զամենայն. ողջ ամբողջ լե՛ր ի սէրն Աստուծոյ եւ ի համբերութիւնն Յիսուսի յաւէրժ։*

բ. *134ա-5բ* Կանոնի տեառն Սիմեոնվնի՝ Ադուանից կաթողիկոսի. յետ կոծանմանն Նեւսէսի Ադուանից կաթողիկոսի, որ վասն Քաղկեդոնին խորհելոյ եւ շփոթելոյ զԱդուանի մերժեցաւ ծաղանօք ընդ ձեռն Եղիայի Հայոց կաթողիկոսի եւ ժողովոյն Ադուանից. [ՇԸ., Ռ-ՒԻԲ.-ՌՅԼ.] — *Այս կանոնադրութիւն եդաւ ի Միմեոնէ Ադուանից կաթողիկոսէ... եւ զայր որոմն նորա երարձ ի մէջ՝ տրնկելով գհաղագութիւն ի մէջ եկեղեցւոյ իւրում, եւ Հոգին Սուրբ եղիցի ընդ ձեզ. ամէն, ամէն։*

գ. *135բ-6ա* Յանուն Տեառն ամէն. այս են է. գլխատր մաւնւ չափ մեղ՞ — *Ա. Հայրապետութիւն, որ է թագուհի եւ մայր ամենայն ախտից... իսկ բղջախտհոգութիւն է կամք հեշտութեան մարմնոյ ցանկութիւն։*

Բ. *137ա-208ա* Երանելի վարդապետին Մխիթարայ աւարեալ գԻրս դատաստանի ի խնդրոյ տեառն Ստեփաննոսի Ադուանից կաթողիկոսի

Տես՝ նեռ. 488, 1բ-76բ։ *[Յանկ նախադրութեանն Գրոց դատաստանի] – Ա. Ընդդիմադրութիւն բամբասողացն, եթէ ոչ է դատաստան... ԺԱ. Յիշատակարան սակաւուք։ Կատարեցաւ նախադրութիւնս Դատաստանի Ռաուս ԺԱ.։/136ա։ Նախդր./ա/137ա։ թ/137բ-9ա։ գ/139ա։ դ/139բ։ Ե/139բ-40։ զ/140ա-1բ։ է/141բ-3ա։ ը/143ա 5բ։ թ/145բ-6բ։ ժ/146բ-7բ։ ԺԱ/147բ-8ա։ 1. 148ա-81ա։ [Յանկ]/148ա-50ա։ ա/150ա-1ա։ բ/151ա։ գ/151բ-2ա։ դ/152ա-3ա։ Ե/153ա։ զ/153ա։ է/153բ-4ա։*

ը/154ա։ թ/154ա։ ծ/154ա։ ժա/154բ։ ժբ/154բ-5ա։ ժգ/155ա։ ժդ/155ա։ ժե/155բ։ ժզ/155բ-6ա։ ժէ/156ա։ ժը/156ա։ ժթ/156ա։ ի/156բ։ իա/156բ։ իբ/156բ։ իգ/156բ-7ա։ իդ/157ա։ իե/157ա։ իզ/157ա։ իէ/157բ։ իը/157բ։ իթ/157բ։ լ/157բ։ լա/157բ-8ա։ լբ/158ա։ լգ/158ա։ լե/158ա։ լզ/158բ։ լէ/158բ։ լը/158բ-9ա։ լթ/159ա։ խ/159ա։ խա/159ա։ խբ/159բ։ խգ/159բ-60ա։ խդ/160ա։ խե/160ա։ խզ/160ա։ խէ/160ա։ խը/160բ։ խթ/160բ-1ա։ ծ/161ա։ ծա/161ա։ ծբ/161ա։ ծգ/161բ։ ծդ/161բ-2ա։ ծե/162ա։ ծէ/162ա։ ծը/162ա։ ծթ/162բ։ կ/163բ։ կա/163բ։ կբ/163բ-3ա։ կգ/163ա։ կդ/163ա։ կե/163ա։ կզ/163ա։ կէ/163բ։ կը/163բ-4ա։ կթ/164ա։ հ/164ա։ հա/164ա։ հբ/164ա։ հգ/164ա։ հդ/164բ։ հե/164բ։ հզ/164բ։ հէ/164բ-5ա։ հը/165ա։ հթ/165ա։ ձ/165ա։ ձա/165ա։ ձբ/165բ։ ձգ/165բ։ ձդ/165բ։ ձե/165բ-6ա։ ձզ/166ա։ ձէ/166ա։ ձը/166բ։ ձթ/166բ-7ա։ ղ/167ա։ ղա/167ա։ ղբ/167ա։ ղգ/167ա։ ղդ/167բ։ ղե/168ա։ ղզ/168ա։ ղէ/168բ։ ղը/168բ։ ղթ/168բ։ ճ/168ց-9ա։ ճա/169ա։ ճբ/169ա։ ճգ/169ա։ ճդ/169բ։ ճե/169բ-70ա։ ճէ/170ա։ ճզ/170բ։ ճէ/170բ-1ա։ ճը/171ա-2ա։ ճթ/172ա-3ա։ ճժ/173ա։ ճժա/173բ։ ճժբ/173բ-4ա։ ճժգ/174ա-8ա։ ճժդ/175բ։ ճժե/175բ-9ա։ ճժզ/179ա։ ճժէ/179ա։ ճժը/179բ։ ճժթ/179բ-80ա։ մ/180ա։ մի/180ա։ միբ/180բ-1ա։ միգ/181ա։

2. *181ա-208ա։* Յանկ/181ա-3ա։ ա/183ա-6ա։ բ/186ա։ գ/186ա։ դ/186ա։ ե/186բ։ զ/186բ։ է/186բ։ ը/186բ։ թ/186բ-7ա։ ժ/187ա։ ժա/187բ։ ժբ/187բ։ ժգ/187բ։ ժդ/187բ։ ժե/188ա։ ժզ/188ա։ ժէ/188ա։ ժը/188ա։ ժթ/188բ։ ի/188բ։ իա/188բ։ իբ/188բ-9ա։ իգ/189ա։ իդ/189ա։ իե/189ա։ իզ/189ա։ իէ/189ա։ իը/189բ։ իթ/189բ։ լ/189ջ։ լա/189ջ-90ա։ լբ/190ա։ լգ/190ա։ լդ/190ար։ լե/190բ։ լզ/190բ։ լէ/190բ։ լը/190բ-1ա։ լթ/191ա։ խ/191ա։ խա/191ա։ խբ/191ար։ խգ/191ա։ խդ/191բ։ խե/191բ։ խզ/191բ-2ա։ խէ/192ա։ խը/192ար։ խթ/192բ։ ծ/192բ-3ա։ ծա/193ա։ ծբ/193ա։ ծգ/193ար։ ծդ/193բ։ ծե/193բ։ ծզ/193բ։ ծէ/193բ։ ծը/193բ-4ա։ ծթ/194ա։ կ/194ա։ կա/194ա։ կբ/194ա-5ա։ կգ/195ա-6ա։ կդ/196ա։ կե/196ա-7ա։ կզ/197ա։ կէ/197ա։ կը/197ար։ կթ/197բ։ հ/197բ։ հա/197բ-8ա։ հբ/198ա։ հգ/198ա։ հդ/198ա։ հե/198ար։ հզ/198բ։ հէ/198բ։ հը/198բ-9ա։ հթ/199ա։ ձ/199ա։ ձա/199ա։ ձբ/199ա։ ձգ/199ար։ ձդ/199ա։ ձե/199բ։ ձզ/199բ։ ձէ/199բ։ ձը/199բ։ ձթ/199բ-200ա։ ղ/200ա։ ղա/200ա։ ղբ/200ա։ ղգ/200ար։ ղդ/200բ։ ղե/200բ։ ղզ/200բ։ ղէ/200բ-1ա։ ղը/201ա։ ղթ/201ար։ ճ/201բ։ ճա/201բ-2ա։ ճբ/202ա։ ճգ/202ա։ ճդ/202ար։ ճե/202ա։ ճզ/202բ։ ճէ/202բ-3ա։ ճը/203ա։ ճթ/203ա։ ճժ/203ա։ ճժա/203ար։ ճժբ/203բ։ ճժգ/203բ։ ճժդ/203բ-4ա։ ճժե/204ա։ ճժզ/204ար։ ճժէ/204բ-5ա։ ճժը/205ար։ ճժթ/205բ։ հ/205բ-6ա։ հա/206ա։ հբգ/206ար։ հբգ/206բ։ հբդ/206բ-7ա։ ձ/207ա։ հբգ/207ար։ հբէ/207բ։ հբը/207բ-8ա։ հբթ/208ա։ ը/ը-ը/ջբ։

Ճագրերին վերաբերող ծանօթութիւններ տե՛ս «Յիշատակարան գրչութեան ժամանակի» 163ա, 172ա, 172բ, 196բ։

Գ. *208ա-17ա* Գրքուխք ընծրութեամբ ժողովել ի Մովսիսական ասիճացն

Տե՛ս ձեռ. 488, 77ա-86ա։ *[Յանկ]/208ա-9ա։* ա/209ար։ բ/209բ։ գ/209բ-10ա։ դ/210ա։ ե/210ար։ զ/210բ։ է/210բ։ ը/210բ-1բ։ թ/211բ։ ժ/211բ։ ժա/211բ-2ա։ ժբ/212ա։ ժգ/212ա։ ժդ/212ա։ ժե/212ա։ ժզ/212ա։ ժէ/212ա։ ժը/212ար։ ժթ/212ա։ ի/212բ։ իա/212բ։ իբ/212բ։ իգ/212բ-3ա։ իդ/213ա։ իե/213ա։ իզ/213ա։ իէ/213ար։ իը/213բ։ իթ/213բ։ լ/213բ։ լա/213բ։ լբ/213բ։ լգ/213բ։ լդ/213բ։ լե/213բ։ լզ/213բ։ լէ/213բ։ լը/213բ-4ա։ խ/214ա։ խա/214ա։ խբ/214ա։ խգ/214ա։ խդ/214ա։ խե/214ա։ խզ/214ար։ խէ/214բ։ խը/214բ։ խթ/214բ-5ա։ ծ/215ա։ ծա/215ա։ ծբ/215ա։ ծգ/215ա։ ծդ/215ա։ ծե/215ար։ ծզ/215բ։ ծէ/215բ։ ծը/215բ-6ա։ ծթ/216ա։ կ/216ա։ կա/216ար։ կբ/216բ։ կգ/216բ։ կդ/216բ։ կե/216բ։ կէ/216բ-7ա։

Դ. *217ա-57բ* [Քաղաքական ատիճանդրութիւն]

Տե՛ս ձեռ. 488, 87ա-126ա։ *Յոթն/217ա-8բ։* 1. *[Յանկ]/215բ-20ը։ Նախդ./220բ-1բ։* Ա.-ՅՕԳ./221բ-34ա։ 2/234բ-8ա։ 3/238ա-54ա։ 4/254ա-7բ։

Ե. *258ա-60ա* [Յաղագս ազգակամութեան]

Տե՛ս ձեռ. 488, 126ա-Տա։ 1/257բ-8ա։ 2. ա/258ար։ բ/259բ։ գ/260ա։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

14ա Զատացաւղ սորա գՅովաննէն եպիսկոպոսն, ընդ նմին եւ անիմաստ Սարգիս գծագրաւղս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած գձեզ յիշէ իւր միւսանգամ գալըստեանն. ամէն եւ եղիցի։

136ա Զատացող սորա գՅովաննէն արշեպիսկոպոսն, ընդ նմին եւ անարհեստ Սարգիս գրիչս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած գձեզ յիշէ իւր միւսանգամ գալստեանն. ամէն եւ եղիցի։

163ա Ք. գլուխ պակաս է. այս տեղոյս պակասն ի յաշխարհական գատաստանին ՀԱ. գլխին կայ (գրուած է Կե. միաւորի մօտ)։

172ա Նզբա՛յր, որ ընձեռնուսդ, ասա զգոյշ կա՛ց։ Մի՛ որպէս սա ասէ, թէ Գ. ի մէկն, եւ Գ. ի միւսն լինելի է, եւ ո՛չ գայն, թէ Գ. ի մէկն, եւ Բ. ի միւսն լինելի է, զի չէ այս ըստ առաքելական կանոնաց, որ մինչեւ ի յոյսն անլինելի ասէ եւ զհինգն ապա լինելի, եւ այն ո՛չ ի ծնօղացն սկսեալ, այլ յեղբարցն։ Տե՛ս եւ գՆեռսիսի կաթողիկոսի Հոռոմկլայեցւոյ յաղագս այսորիկ գրեալն, զի յերկման չորս պահանջէ, եւ ապա ի հինգն ամուսնացային։

172բ Եղբա՛յր, զգոյշ լե՛ր, կանոնքն չորս կու ասէ, դու չորս պահանջէ՛, զինչ ցեղ Նեռսէս կաթողիկոս յերկու դեհէն չորս կու պահանջէ եւ ապայ ի հինգն հրաման տայ ամուսնութեան։

196բ ԿՂ. պակասէ. գի՛տ յեկեղեցւոյ դատաստանն, ի Ա. գլուխն։

261ա Գոհութիւն քեզ, ամենասուրբ երրորդութի՛ւն, յամենայն արարածոց՝ յիմանալեացն եւ ի սգալեացս, եւ յիմոյ անարժան բերանոյս, որ ընդոստուգեալ կարողացուցեր զկաշկանդեալ եւ զպարաւանդեալ տոռամբք անաւրենութեանն՝ գչուառ ոգիս ի յոյզ եւ ի խնդիր ելանել այսմ հոգեկեցոյց մատենիս։ Փա՛ռք անծնին Հաւր՝ ծնիցելոցս ծննդեան պատճառի, փա՛ռք ծնիցելոյն ի նմանէ Որդւոյ՝ գերելոցս ազատութեան պատճառին, փա՛ռք Հոգւոյն Աստուծոյ՝ մարհկանացուացս կենդանութեան պատճառին. ամէն։ Բազում եւ մեծամեծ են պարգեւք բարերարութեանն Աստուծոյ առ ազգս մարդկան, նախ եւ առաջին՝ ստեղծմանն ի պատկեր իւրոյ բարերարութեանն եւ Տէր եւ իշխան՝ որոց ի վերա երկրի կացուցանելն, եւ ապա՝ ողորմութեամբ խնամելն

եւ աստուածատուր աւրինաւք դաստիարակէն՝ ըստ պիտոյից ի դէպ եւ ի պատշաճ ժամանակս: Իսկ ի գալ միածնի Որդւոյն Աստուծոյ յաշխարհ առեալ մարմին, լինի Որդի մարդոյ, զի զմարդիկ արասցէ որդիս Աստուծոյ, եւ ի ձեռն սուրբ միքտութեանն Հոգին Սուրբ կենդանագրէ զմարդիկ՝ ժառանգս Աստուծոյ եւ ժառանգակից Քրիստոսի: Իսկ սուրբ առաքեալքն աշակերտեալք ի փրկչէն եւ ընկալեալք գՀոգին Սուրբ մեծահառաչ իջմամբ ի սուրբ Վերնատանն, լուսաւորեալ լեզուաւքն հրեղինեաւք, եւ եղեալք խորհրդագէտք եւ խորհրդածուք աստուածային պարգեւացն, եւ գիտացեալ Հոգւովն, թէ գալոց են գալչք յաշխատակաւղք, եւ թէ քահեցին ոմանք ի հաւատոց եւ ըստ իւրաքանչիւր ցանկութեանց կուտեացեն վարդապետս, եւ փրկչին առակն՝ որ յաղագս որոմանց ագարակին: Դարձեալ ըստ պատշաճի սահմանեն կանոնս եւ յաւրինեն կարգս քրիստոսաւանդս ընթացական եկեղեցւոյ, յինքեանք ընթացան ընդ տիեզերս եւ լցին զաշխարհս ամենայն աւետեաւք Աւետարանին, եւ լցին զերկիր գիտութեամբ Տեառն՝ իբրեւ զջուրս բազումս ըստ մարգարէութեանն նայեալ այսոցիկ այսպէս եղելոյ: Իսկ ընդդէմ սոցա զինի սկզբնաւար բանսարկուն կամօղ թագաւորաւք եւ չարաթաւ հերձուածողաւք քա[յ]քայել եւ խախտել զմեծամեծ կարգս եկեղեցւոյ, իսկ բարեբար եւ մարգասէր Տէրն մեր եւ փրկիչն ի ձեռն աստուածասէր եւ բարեպաշտ թագաւորաց եւ հոգեպագումար միաբանելոց հարց եւ վարդապետաց, յիւրաքանչիւր ժամանակս ըստ պատահման ի ձեռն սինհոդոսաց, կուրէ ի բաց զչարսն չարութեամբ եւ ըստ պատահման իրին յաւրինեն կանոնս զգուշա[ի]ութեան առակելականին, զայս աւանդ |261բ| հաւաքեցին ի մի պատուածապարգեւ աւանդս, զկարգս եւ զկրաւնս եկեղեցւոյ հաւասկին առ մեզ, առ որում ժամանակի հանդիպի ինչ յաւականիս հայոց ՌՉԴ. (1635), ի հայրապետութեանն տեառն Փիլիպպոսի եւ ի թագաւորութեանն շահ Սաֆիւն՝ յոռոյն շահ Ապազայ:

Արդ, ով դասք մաքրագունից եւ ժառանգաւորք գերաշխարհին կայենից, որք հանդիպիք հոգեկեցոյց բժշկարանիս, աւրհնութեամբ յիշատակաւ յիշեսջիք զատացաւղ գրոցս Յովաննէս արհիեպիսկոպոսն ի յաթոռն Սուաթի. որ էր սա ազգական եւ մատ ընտ[ան]ի Մովսէս կաթողիկոսին, որ եւ ձեռնադրեաց եւ կացոյց զսայ ի սուրբ աթոռս, Աստուած անփորձ եւ անսասան պահեսցէ զսա յայսմ կենցաղումս եւ յետ աստեացս ելանելոյ՝ ընդ սուրբ հայրապետացն դասեսցէ. ամէն:

Արդ, գրեցաւ սա ի թվականին հայոց ՌՉԴ. (1635), ի վիճակս Սուաթի սուրբ առաքելոյ, ԹԻ. եւ Հ[ն. (9800) սրբոց նշխարաց, որ աստ կան հաւաքեալ ի մէջ սուրբ տաճարիս, նաեւ ի Դրիգոր վարդապետէ սուրբ գերեզմանէ: Եւ ի սոցին սպասաւորէ Յովաննէս եպիսկոպոսն՝ ստացող գրոցս, եւ Մեսրոպ եպիսկոպոսն եւ այլ միաբան եղբայրսն, Աստուած անփորձ եւ անսասան պահեսցէ զնոսա. ամէն:

Գրեցաւ սա ի յերկիրս Եճաման, ի գ[ե]ւաղս Խոտաման, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնիս, ձեռամբ անիմաստ Սարգիս աշխարհականի, որ կամաւն Աստուծոյ սկսայ եւ ողորմութեամբ Նորին կատարեցի հրամանաւ Յովաննէս եպիսկոպոսին, որ եւ գրել զսա յիշատակ իւր եւ ծնաւղացն եւ եղբարցն եւ ամենայն արեան մերձաւորացն. ամէն:

Ձեռքս փտի եւ հողանայ, / մոխիր, փոշի, գազաղ դառնայ, / գիրս յիշատակ առ ձեզ մնայ: / Թէպէտ խոշոր է շար սորայ, / այլ գիւրընթերց՝ ով գիտենայ, / երբ սովորի եւ հրմտանայ: / Ով որ զայս գիրս կարդայ, / Աստուած ողորմի մեզ եւ նորա. ամէն եւ եղիցի:

Մ՛ գիր, որ մնաս, / ո՛ գրիչ, որ փտիս, / ո՛ մատունք, որ հողանաս, / ո՛ հոգի, որ առ Աստուած դառնաս:

Էաք, որպէս էքդ, լինիք որպէս եմքս: Ձեռս երթայ, եւ ձեռաց գիրս մընայ: Աւա՛ղ, հազար աւաղ:

Արդ, աղերս մաղթանաց առաջի արկանեմ զինի եկեղեցի եւ որք ընդ մեզ դեռ եւս: Եւ քանզի իմաստնոց է սա պիտանացի եւ գիտնոցէ հետեւի, որք աւգտիք ի սմանէ, մանաւանդ առնոյք ի զանազան դեղոց զբժշկութիւն հոգւոյ եւ մարմնոյ եւ այլոց շնորհէք, յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր Յովաննէս եպիսկոպոսն, ընդ նմին եւ յոգնամեղ գրիչս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:

Տե՛ս Ժէ. դ.ի յիշ.ք, Բ., էջ 608-9, Հ[ի] 894. տպուած է միայն 14ա էջինը եւ այս յիշ.ի համառօտումը (261ա էջի մասը չի վերցրել):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

260բ (1834 թ., շղագիր) են՝ Սիւեեաց Սիմէօն արքեպիսկոպոսս, զայս ժողովացի գիրքս ետու Դաւրաբացի Պապեեան *տիրացու* Մատթէոսին: *Յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի: Ի 1834 եւ ի 1 յուլիսի:*

ԳՐՁԱՔՈՐՁ՝ *120բ (ԺԹ. դ., շղագիր)՝ «Կաթուղիկէ եկեղեցւոյ, կաթուղիկէ եկեղեցւոյ կարգաց»:*

ՆԿԱՐԱՔՈՐՁ՝ *15բ՝* Ա եւ Վ տառերի զարդագրեր *(Յիշնագիր):*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «449/2635, ՌՉԴ.-1635, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», «Հ[ի] 2635», պհպ. Աբ-ին փակցուած թեթին՝ «Համար 5, Ֆէոդոսեան ցուցակ Հ[ի] 449, յիշատակարանն է ի վերջն, 14. 136», 261բ՝ հնուրաքանչիւր հաշուարկ՝ «1084/1635»:*

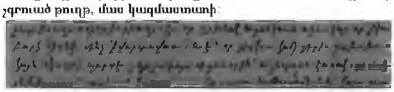
2636

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ԽԱԶԿԵԱՆ, ԿԱՆՈՆԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ

ԿԱԼԿԱԹԱ 1868

ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս Քհյ. Խաչկեան։

ԹԵՐԹ՝ 67. չգրուած՝ 6բ-7բ, 28բ, 66բ, 67բ-8բ (գրչի կշկպում 1-116, որ է՝ 8ա-65բ)։ ՊՐԱԿ՝ 6+14+8+3x12+3։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 25x20։ ԳՈՒՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (20,5x17)։ ԳԻՐ՝ շղագիր (նմուշ՝ 45ա)։ ՏՈՂ՝ 32-3, 34, 36։ ԿԱԶՄ՝ ծաղկաթուղթ, միչտկը ստուարաթուղթ, մէջէն եւ անկիւներ՝ շագանակագոյն կաշի, աստառը սպիտակ, չգրուած թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ, սպիտակ, չգրուած թուղթ, մաս կազմաստառի։

Նմուշ 45ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոչնագիր։ Գ ո յ ն ե ր սեւ։

ՎիճԱԿ՝ բառարար մէջի կաքի մասամբ թափուած, թ. 2՝ ճիւմից մասամբ պոկուած, 25ող թերթ երկերուն, առաջինը սոսնձուած երկուոր՝ սխալ գրուած էջի վրայ, թամաի թթուայնութիւնը բաւական, որի հետեւանքով զարդաչուրը գունափոխուած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-66ա* Կանոնգիրք հակիրճ եւ համառօտ, ի կանոնաց հոգեկիր հառց սրբագնդից, ի պէտս եկեղեցւոյ եւ ազգի ընծայեալ ի լոյս, ի հայրապետութեան տեառն տեառն Գէորգայ Ջորլորդի եռամեծար կաթուղիկոսի Ամենայն Հայոց եւ ի պատրիարգութեան Երուսաղէմայ տեառն Եսայեայ, եւս ի պատրիարգութեան Կոստանդնուպօլսոյ տեառն Պօղոսի արեւելիսկոպոսի, եւ ես յառաջնորդութեան Ջուղայ Սրբոյ Ամենափրկի վանաց տեառն Մովսիսի Ե. արեւելիսկոպոսի, ի Կալկաթա, յամի Տեառն 1868, տպագրեալ ի... հրամանաւ մեծաւորաց։

ա. *1բ* [Բան յաղագս կանոնաց] – *Կանոնք են առաջնորդք ուղիղ վարչութեան ազգի մարդկան։*

բ. *1բ* [Գաղուածք ի Սուրբ գրոց] – *Որոց ոչ գոյ առաջնորդութիւն, թօթափին իբրեւ գոտեւու։ Առակաց ԻԴ., 16։*

գ. *2բ* [Բան յաղագս կանոնաց] – *Երկիւղ եւ սաստն կենաց օրինաց, / Թէ յԱստուծոյ, թէ յիշխանաց, / ուր յերկոցունցն խայթ վերացեալ, / անդ է դժոխք վիրն տանջանաց։*

դ. *2բ* [Գաղուածք ի Սուրբ գրոց] – *Այսուհետեւ, եղբարք, հաստատուն կացէ՛ք... Բ. Թեսաղոնիկեցիս, Բ., 14։ Ունկնդիր լերո՛ւք առաջնորդաց ձերոց... Առ Եբրայեցիս, ԺԳ., 17։*

ե. *3աբ* Առ աստուածարեալ հաճանայապետի տեառն տեառն Գէորգայ կաթուղիկոսի... ամենախնամարի պաղատանս – *Երկու են նախապետական օրէնք... Անձնիծայ եւ անձնադիր, ամենայնու որդի եւ ապարդիւն ծառայ Յովհաննէս Խաչկեան իբրեւ խաչակիր աւագ քահանայ հայոց, ի Կալկաթա, 1868, հոկտեմբերի 25։*

զ. *4ա-6ա* Նախադրութիւն – *Եւ քանզ որում աշխարհս վասն Հայկեանս սերնդոյ մանուկ էր... որոց եւ կենացն օրինաբան հարկադիր տէր Յովհաննէս Խաչկեան խաչակիր աւագ քահանայ հայոց։*

է. *3աբ* Կանխաբանութիւն առաքելական կանոնաց մատենիս սրբոյ – *Վարդապետութիւն առաքելոյն զհնի վերանայոյն Քրիստոսի առ Հայր իւր յերկինն... որք միաբանին աւետեաց Աւետարանին քարոզութեան եւ ճշմարիտ ուսման ուխտի հաւատարիմ վարդապետութեան իւրեանց։*

ը. *9ա-13բ* Կանոնք եւ սահմանք, զոր եդին աշակերտք Քրիստոսի ի վերնատան՝ յետ համբառնայոյն Քրիստոսի յերկինս, յաղագս չինութեան եկեղեցւոյն հաւատացելոց – *Կարգեցին առաքեալքն, զի յորժամ յառօթս կայցեն... փառաւորելով զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին, որում եւ մեք երկրպագանեմք հոգւով եւ ճշմարտութեամբ։*

թ. *14ա-6ա* Սահմանիք կանոնաց սուրբ առաքելոյն Թադէոսի, ի խաղաղ Ուռհայ, որ ի լուսատուէն զնաա – *Յայսմ լուսատուեցաւ քաղաքն մկրտութեամբ... Հարց առաջին, թէ որպէս պարտ է լինել եպիսկոպոսին տեսուչ ժողովրդեան – Այս է առաքեալն՝ եպիսկոպոսն եղիցի անարատ... Զայս օրինադրութիւնն Քաքարիայ աշակերտս առաքելոյն Թադէոսի գրեցի որպէս լուայ ի նմանէ, վասն ամենայն հաւատացելոց ի Քրիստոս, նորին հրամանաւ։*

ժ. *16բ-20բ* Կղեմայ առաքեալ ճեթանոսաց. Կանոնք Երկրորդ առաքելականք – *Եպիսկոպոս ձեռնադրեացի յեպիսկոպոսաց երկուց կամ երից... եւ պատեղադմեալք ընդ միմեանս՝ անվախ մնան, կրիցին զպատուհաս վասն ոչ լսելոյ քան պրժանոյն վտանգեալք այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն։*

ժա. *21աբ* Կանոնք Սահակայ Պարթեւի հայրապետի, որ ի ժողովն Վաղարշապատ, մասամբ առեալ ի կանոնաց Լուսաւորչի, յամի Տեառն 426։ Տե՛ս «Պատմութիւն ազգիս», հ. Ա, յերես 511 – *Ա. Իմաստունք եւեթ ձեռնադրեսցին քորեպիսկոպոս... ԼԳ. Կրօնաւորք եւ վանականք մի խառնեսցին լիրս աշխարհականաց, այլ յամենայնի հրաժարական կենաս ունիցին։*

ժբ. *22աբ* Կանոնք Յովսեփայ կաթուղիկոսի, յամի Տեառն 447 (998) արարեալ ժողովով եպիսկոպոսաց, վարդապետաց, վանականաց եւ իշխանաց Տան Հայոց, որոյ պատճառն համառօտիւ կարդա՛ ի «Պատմութիւն ազգիս», հատ. Բ., յէջս 16 – *Ա. Եթէ եպիսկոպոս որ գայցի ի գաւառիս գործս... Իմ. Քահանայ, որ գիտիցէ, թէ ով ի ժողովրդենէ իւրմէ կայ ի չարիս մեղսէութեան... եղովեալ լիցի։*

ժգ. *23աբ* Կանոնիմ Ներսիսի կաթողիկոսի Աշտարակցւոյ, ի Դուին ի ժողովն եպիսկոպոսաց եւ այլոց, յամի Տեառն 527: Տե՛ս «Պատմութիւն ազգիս», հատ. Բ., յէջս 237 – *Ա. Զոտոյս քահանայից տարցին յեկեղեցին... Լ՚. Յամենայն ամիս մի շաբաթ պահք պահեսցի:*

ժդ. *24ա* Կանոնիմ ժողովոյ Ներսիսի Շինողին կաթողիկոսի, ի Դուին ի ժողովն, յամի Տեառն 645: Տե՛ս «Պատմութիւն ազգիս», հատ. Բ., յէջս 346 – *Ա. Եպիսկոպոսն գայցոյ եպիսկոպոսի վիճակ մի՛ յափշ[տ]ակեսցէ... ԺԲ. Իշխանք եւ հնծեալք ի հասանել ի գիւղ մի ագանիցին ի վանս՝ ուտել եւ ըմպել:*

ժե. *24բ-5ա* Կանոնիմ ժողովոյ Յովհաննու Իմաստասիրի, որ ի Դուին ի ժողովն, յամի Տեառն 719: Տե՛ս «Պատմութիւն ազգիս», հատ. Բ., յէջս 393 – *Ա. Եկեղեցականք յարբեցութեանս գտեալ... Լ՚. Մի քնանալ ի տեղիս չար ագանդիցն Փողիկեանց... հատցի իբրեւ ժանտախտ յանդամոց եկեղեցւոյն Քրիստոսի:*

ժզ. *25բ-6ա* Կանոնիմ ժողովոյ Սիոնի կաթողիկոսի, ի Պարտաւ ի ժողովն, յամի Տեառն 768: Տե՛ս «Պատմութիւն ազգիս», հատ. Բ., յէջս 411 – *Ա. Եպիսկոպոս, քորեպիսկոպոս եւ երէց... ԻԲ. Մուրբ գիրք համարեսցին ի հին օրինաց սոքա. Մննդոց, Ելից... եւ Իմաստութեամբ Սիրաքայ:*

ԺԷ. *26ա* Կանոնիմ ժողովոյ Յովհաննու եւ Դաւթի կաթողիկոսաց, ի Սիս ի ժողովն, յամի Տեառն 1204, ըստ խնդրոյ Ջահարիայ սպասալարի, վասն շարժական սեղանոյ, որ մինչ ցայն վայր չէր օրէն: Տե՛ս «Պատմութիւն ազգիս», հատ. Գ., յէջս 180 – *Ա. Մաուցանել զպատարագս... Լ՚. Մի՛ ստանալ կրօնաւորաց առանձին ինչ ստացուած՝ սկսեալ միաբան ի վանս եւ չուտել զմիս:*

ժը. *26բ* Կանոնիմ ժողովոյ Կոստանդնի կաթողիկոսի, ի Սիս ի ժողովն, յամի Տեառն 1243: Տե՛ս «Պատմութիւն ազգիս», հատ. Գ., յէջս 227 – *Ա. Զեռնադրութիւնք առանց դրամոյ լիցին... ԻԳ. Խորհուրդ վերջին օծման հիւանդաց անխափան կատարեսցի իւղով... յաջորդն եղիայ կաթուղիկոսի:*

ժթ. *27ա* Կանոնիմ ժողովոյ Փիլիպպոս կաթողիկոսի էջմիածնի, Ներսիսի կաթուղիկոսի Սանձ, Աստուածածառոյ պաատիարգի Երուսաղեմայ եւ այլ եպիսկոպոսաց եւ վարդապետաց շրջակայ գաւառաց, որ ի Սաղիսէ, յամի Տեառն 1651: Տե՛ս «Պատմութիւն ազգիս», հատ. Գ., յէջս 628 – *Ա. Երկու աթոռք էջմիածնի եւ Սանձ սէր ունիցին առ միմեանս... ԺԳ. Երիցունք, որոց վախճանեալ ամուսին... դնասցեն ի վանս միաբանացելոյ:*

ի. *27բ-8ա* Ետուն կանոնիմ սրբոց վասն ասելի Յայտնութեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի ի միում աւուր – *Կարգեցին առաքեալք զօր ծննդեան Տեառն... որ ասէ՝ Եւ Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդն էր այսպէս:... ջատագով լինին զօտարաց առիւծիոխս պաշտամունսն նոցին առ այնս:*

իա. *29աբ* Յանկ հեղինակաց կանոնադիր սրբոց յեկեղեցիս, ընդ թուոց սահմանի բանիցն, յաւէտ եւ պատուականելոց ի սմին, ժամանակօք հանդերձ յամի Տեառն – *Առաքելոց առաջին եւ երկրորդ կանոնք... Մխիթարայ Գօշի Դատաստանագրոց կանոնք՝ ՄՄԼ.:*

– *29բ (ստ. լս.) Եթէ ուրեք թուական ժամանակացն ծանուցեալոց տարբեր գտցին, լիցի մեզ ներելի, քանզի գոր ի պատմչաց գտեալ՝ եդաք եւ մեք:*

իբ. *30աբ* Բացատուրութիւն կրճատեալ անուանց հեղինակաց գործոյս, որ ի լուսանցի յայրուբենական կարգս դասաւորեալ – *Աբր. Աբբահամու Մանիկոնէից եպիսկոպոսի... Փիլ. Փիլիպպոսի արքեպիսկոպոսի:*

իգ. *31ա-65բ* Կանոնիմ սրբազանից գլխաւորաց եկեղեցւոյ այբուբենիս ցանկապատեալ, դնելով ի լուսանցս եւ զանուանս հեղինակացն ըստ կարելւոյն – *Ակամայ հաւատ կամ մկրտութիւն չէ կատարեալ եւ ընդունելի... օր չարչարանաց Տեառն զկնի հասարակածին կատարեսցի, որ յառաջ քան զայն արասցէ, եպիսկոպոս կամ քահանայ լուծցին:*

իդ. *66ա* Վերջաբանութիւն եւ կարեւոր գիտելիք – *Ա. Ըստ որում կանոնք Թէ՛ մարմնական եւ Թէ՛ փոփոխին... ի փառս Քրիստոսի, ի պարծանս մանկանց ուխտի, ի պատիւ եւ ի բարգաւաճութիւն անշրջացեալ տանս ազգութեան նոյնն տէր Յովհաննէս: Վախճան:*

Բ. *67ա [Ուսանուտր ի Յովհ. Հաչէնանէ]* Թէ ոյց ասի կարգաւար կանոնաց – *Յաղիաննակն կարգաց յարարածս համայն, / Իշխողին հզօր սատ եւ գաւազան... երկիր յԱստուծոյ մի՛ ումեք խոսել, / մինչ արգարութիւնն առնէ քեզ վճար:*

Յովհ. հաչէնանն այս կանոնգիրքը կազմել է հրատարակելու նպատակով ինչպես ցոյց է տալիս 1ա էջի տիտղոսաթերթը. «Կանոնգիրք Հայոց»ից քաղել է միայն մի քանի կանոն, օրինակ՝ է., ը., թ., ժ., մնացածներն այլ աղբիւրներից են, որոնց մասին հեղինակը երբեմն ունի նշումներ, տողատակերում եւս բնագրային նշումներ ունի: «Պատմութիւն ազգիս» ասելով նկատի ունի Մ. Զամչեանի «Պատմութիւն Հայոց»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս տիտղ.՝ 1ա:

Զա Յաւերժական լիշատակ բարեացապարտին, սլացելոյ ի խորան վերին, տեառն տեառն Մատթէոսի կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց Հօսէ ակնածութեամբ մեծաւ իբրեւ նուէր հոգեզուարճ ազգի իւրում ընդհանուր տրուան պաշտօնէից տան Աստուծոյ Յովհաննէս նաչկեան խաչակիր աւագ քահանայ հայոց:

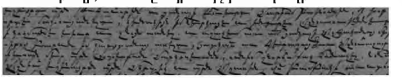
ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «460, Յովհաննէս քահանայի հաչկեան կանոնագիրք», պհպ. Աա-ին փակցուած թերթին՝ «Ի Հեռագրոց տէր Գէրգայ Դ.-ի, հանեալ ի գրոցէն «Ծաղկած Այվանի», Մ[ելսոր] եպ[իսկոպոս]», պհպ. Աա՝ «460/2636», 67ա՝ «120/60»:*

2637

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի

ԱՄՍԹԵՐԴԱՄ 1826-1829

ԹԵՐԹ՝ 80+1 (կրկն՝ թ. 1). չգրված՝ 2բ, 18բ-9բ, 28բ, 77բ· ՊՐԱԿ՝ 1+7x12 (Ի՝ 14, 2՝ 6, 6՝ 8)+5: ՆԻՒԹ՝ թուղթ լուսագծերով, լուսադրոշմով «Van del Ley, C & I Honig»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24x20· ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (21,5x17,5): ԳԻՐ՝ չղագիր (նմոյշ՝ 24ա): ՏՈՂ՝ խառն՝ 30-44, 47: ԿԱԶՄ՝ ծնկաթուղթ, միշտկը ստուարաթուղթ, աստառը սպիտակ չգրուած թուղթ:

Նմոյշ 24ա

ՎիճԱԿ՝ բառարար կազմի ծնկաթուղթը մնացուած, մասամբ վնասուած, մէջին թնկած, փեղկերը հիմիից անջատ, թ. 76-7՝ հիմից ամբողջութեամբ, թ. 78-9՝ հիմից մասամբ պոկուած, թ. 80՝ մնացել է մէկ երեսդը՝ 19,5x10,4, թերթերի եզերք վնասուած, թուների թթռոյնութիւնը բաւիր զգալագոյնի գոհափոխուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-75բ* [Պատճէնիւ նամակաց. յԱմստերդամայ՝ գրեալ յամս 1826-1828]

1. *1ա-2ա* Առ Մարգար աղայ Ապրօեան։

2. *3ա-5ա* Յիզմիր. Առ Փիլիպպոս արճեպս., առաջնորդ Զմիռնոյ. *Ամստերդամ, 2 յունիսի, 1826։*

Անանուն նամակագիրը պատմում է Մկեբան եւ Միքայել Մասեհեանների ձգուան գործառնութեան, նրանց չուելու, եւ իրենց եկեղեցու արտաքին ու ներքին դժան բանակիներն իրեն յանձնելու մասին. Վերջում խոստանում է սրբազանին ուղարկել «եկեղեցոյ ընդից ցուցակէն մին օրինակ» երբ այն պատրաստ լինի։

3. *5բ-6ա* Պօլիս. Առ Կարապետ Մեյրեմդուեան, *Ամստերդամ, 6 յունիսի, 1826։*

Կրկին ցաւով պատմում է Մասեհեանների ձգուան վիճակի, ապահով տեղ հեռանալու, նրանց պարտքերի, տան կահ-կարասին դատարանի միջոցով պարտատէրերին չքաւականացնելու եւ այլնի մասին։

4. *6բ-7ա* Առ Փիլիպպոս արճեպս., առաջնորդ Զմիռնոյ. *Ամստերդամ, 10/22 յունիսի, 1826։*

Յիշեցնում է Մասեհեանների մասին պատմող իր գրած նամակի եւ իրենց սուրբ եկեղեցու հանգամանքների մասին, որը միայն երէկ են կարողացել բացել՝ ըստ գաւառի կարգադրութեան եւ նոտարի ներկայութեամբ, եւ եկեղեցում գտնուած ամէն ինչ մէկ-մէկ ցոյց են տուել, նոտարն էլ հաստատել է, սրբազանին յայտնում է իրենց եկեղեցու ողջալի կացութեան մասին, ասում է, որ իրենց հանգուցեալ Գրիգոր վարդապետը կազմել էր եկեղեցու արծաթեղէնի եւ զարդերի ցուցակը, որ ինքը կարող է համեմատել նոտարի կազմած օրինակի հետ։

5. *7բ* Իզմիր. Առ պարոն Գրիգորն, *Ամստերդամ, 2 յունիսի, 1826։*

Ողջունում է պարոն Գրիգորին եւ նրա կենակից Հռիփսիմայ խաթունին։

6. *7բ-8ա* Իզմիր. Առ Յակոբ Մանուելեան։

Ողջունում է եւ պատմում, որ նրանից վերջին գիրն ստացել էր երեք տարի առաջ, իր եւ իր կոտակցի բաժնեների է ուղարկում Մանուելեանի քրոջը, մօրը եւ բոլոր ազգականներին։

7. *8ա-9ա* Պօլիս. Առ Կարապետ Մեյրեմդուեան, *Ամստերդամ, 10/22 յունիսի, 1826։*

Նորից Մասեհեանների վերաբերեալ, ազաչում է անպաշտպան մնացած սուրբ եկեղեցու մասին իրենց գիրը հասցնել Զմիռնոյ սրբազան առաջնորդին։

8. *9ա* Պօլիս. Առ Կարապետ Մեյրեմդուեան, *Ամստերդամ, 6 յունիսի, 1826։*

9. *9բ-12ա* Յիզմիր. Առ Փիլիպպոս արճեպս., առաջնորդ Զմիռնոյ, *Ամստերդամ, 19 օգոստոսի, 1826։*

Արքեպիսկոպոսին յայտնում է, որ գտել են եկեղեցու ութ աշտանակներն ունեցող մարդուն, ամսոյն մէկը պահա է, քանի որ պէտք է ինն աշտանակ լինէր, կրկին արծարծում է Մասեհեանների, նրանց պարտքի, եկեղեցու արծաթեղէնի եւ գգեստուց հարցը, սրբազանին խնդրում է պաշտօնական մէկին ուղարկել եկեղեցին կառավարելու եւ պաշտպանելու համար, քանց ոչ Մասեհեանի նման մէկին, դրա համար այնքան էլ մեծ գումար չի պահանջում։

10. *12ա-3բ* Պօլիս. Առ Կարապետ Մեյրեմդուեան, *Ամստերդամ, 19 օգոստոսի, 1826 (վերինի մտոք)։*

11. *14ա-5ա* Փարզ. Առ Յակոբ Շահան Ջրպետեան, *Ամստերդամ, 24 օգոստոսի, 1826։*

Ակդ ամբողջ պատմութիւն-հրդուիթիւնը պատմում է Շահան Ջրպետեանին, ողջոյններ ուղարկում նրան եւ կենակցին եւ ապատում մխիթարական պատասխան նամակին։

12. *15բ-8ա* Պեռէտրսբուրգ. Առ Լօրու Մելիխով, *Ամստերդամ, 3 սեպտեմբերի, 1826։*

Կրկին պատմում է եկեղեցու կառավարիչ Մասեհեան եղբայրների պատմութիւնը, իր ազնուութեան մասին, գումար է խնդրում։

13. *20ա-1ա* Պօլիս. Առ Կարապետ Մեյրամդուեան, *Ամստերդամ, 7 սեպտեմբերի, 1826։*

14. *21ա-2բ* Իզմիր. Առ Մարգար Ապրօեան, *Ամստերդամ, 7 սեպտեմբերի, 1826։*

Տրտմութեամբ յայտնում է Փիլիպպոս արքեպիսկոպոսի մահվան մասին, եւ որ իրենց հովուապետն է Պօլսոյ գերազանց սրբազան Յարութիւն վարդապետը, սուրբ հայրապետին յայտնում է, որ իրենց եկեղեցին ամուսկով «Պատկերասէր» գրքից 521 օրինակներ ունի, որոնք Ղուկաս Վանանդեցին օրինակել եւ տպել է 1716ին, խնդրում է, ջոյլ տալ գրանք տանել Պօլիս եւ վաճառել։

15. *22բ-3ա* Պօլիս. Առ Կարապետ Մեյրեմդուեան, *Ամստերդամ, 21 սեպտեմբերի, 1826։*

16. *23ա-4ա* Իզմիր. Առ Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 21 սեպտեմբերի, 1826։*

Ուրախանում է Յակոբ Մանուելեանի առեւտրական յաջողութիւններով, բարեւում է թոյրին:

17. *24ա-5ա* Իզմիր. Ած Մարգար Ապրօեան, *Ամստերդամ, 21 սեպտեմբերի, 1826*:

Ի միջի այլոց նշուում է քաղաքին վրա հասած ժանտամահ հիւանդութեան մասին, որն այդ կողմերում սակաւ էին տեսել, եւ որը բաւական հարուած է հասցրել քաղաքին, մի շաբաթուայ ընթացքում ծնուել է 128 եւ մահացել 204 մարդ, անցեալ շաբաթ 130 ծնեալ եւ 227 մեռեալ, բացի այդ՝ մահացած 12 երեխաք:

18. *25բ-6ա* Իզմիր. Ած Յարութիւն ռաբունի, *Ամստերդամ, 21 սեպտեմբերի, 1826*:

Սրբազանին վստահեցնում է, որ ամէն ջանք գործադրել է մեր որքացեալ սուրբ եկեղեցու պաշտպանութեան համար, սակայն չի տրտնջում, քանի որ դա իր պարտականութիւնն է:

19. *26աբ* Պօլիս. Ած Կարապետ Մեյրեմոլեան, *Ամստերդամ, 23 սեպտեմբերի, 1826*:

20. *27աբ* Իզմիր. Ած Մարգար Ապրօեան, *Ամստերդամ, 5 հոկտեմբերի, 1826*:

Յայտնում է, որ մի քանի մասեհեանը մինչեւ ցարդ անկողնում է, եւ անկարելի է հետը խօսել սուրբ եկեղեցու գործի մասին, խօսում է երկրին պատած տենդի մասին, որին գալատներում զոհ են գառնում հարիւրաւոր մարդիկ:

21. *27բ* Իզմիր. Ած Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 5 հոկտեմբերի, 1826*:

Ազատում է առաջին նաւով իրեն մի օրացոյց վան առաջիկայ տարուայ առաջին:

22. *28ա-9ա* Պօլիս. Ած Կարապետ Մեյրեմոլեան, *Ամստերդամ, 5 հոկտեմբերի, 1826*:

Պատմում է, որ այդ անգամ նաւով եկած ապրանքների մեծ մասը վնասուել են, երկին ասում է, որ Միքայէլ Մասեհեանը հիւանդ է, նրան այցելում է յաճուն վան մարդասիրութեան, եւ քանի որ հիւանդ է, գործերի մասին նրան չի պատմում:

23. *29աբ* Իզմիր. Ած Մարգար Ապրօեան, *Ամստերդամ, 18 նոյեմբերի, 1826*:

Աշտանակներն ազատել կարողանալու համար օգնութիւն է ակնկալում:

24. *30աբ* Պօլիս. Ած Կարապետ Մեյրեմոլեան, *Ամստերդամ, 18 նոյեմբերի, 1826*:

25. *30բ-1բ* Պօլիս. Ած Կարապետ Մեյրեմոլեան, *Ամստերդամ, 7 դեկտեմբերի, 1826*:

26. *32աբ* Փարէզ. Ած Յակոբ Ապրօեան, *Ամստերդամ, 19 դեկտեմբերի, 1826*:

27. *32բ* Իզմիր. Ած Բեռ Իսոյ Հռիփսիմէ, *Ամստերդամ, 21 դեկտեմբերի, 1826*:

28. *33ա-4ա* Իզմիր. Ած Մարգար Ապրօեան, *Ամստերդամ, 6 յունվարի, 1827*:

Շնորհաւորում է նոր տարին, խնդրում է հոգաբարձութիւն անել գործի համար, քանի որ բարեկամութիւն ունի Մեյրեմոլեանի հետ, շնորհաւորում Մարգար աղայի անդրանիկ որդու ամուսնութիւնը եւ այլն:

29. *34ա-5ա* Իզմիր. Ած Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 8 յունվարի, 1827*:

30. *35ա-6ա* Պօլիս. Ած Կարապետ Մեյրեմոլեան, *Ամստերդամ, 30 յունվարի, 1827*:

Յայտնում է, որ վերջապէս աւարտուեց Մասեհեանների գործը:

31. *36ա-7ա* Իզմիր. Ած Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 2 փետրվարի, 1827*:

32. *37աբ* Պօլիս. Ած Կարապետ Մեյրեմոլեան, *Ամստերդամ, 3 փետրվարի, 1827*:

Մասեհեանների գործի համար «մին ուրիշ նորագոյն չգայս», նաեւ՝ նրանց ուր լինելը եւս յայտնի չէ: Յաջորդող նամակներում խօսում է հիմնականում առեւտրային գործերի, նաւերի, նրանցում եղած բեռների եւ նրանց տեսակների ու արժէքների, հաշիւների ու վաճառական գանգան հարցերի մասին:

33. *37բ-8ա* Իզմիր. Ած ազնիւ, ցանկալի գեր իմ հարազատ, *Ամստերդամ, 5 մայիսի, 1827*:

34. *38ա-9ա* Պօլիս. Ած Կարապետ Մեյրեմոլեան, *Ամստերդամ, 5 մայիսի, 1827*:

35. *39ա-40բ* Պօլիս. Ած Թովմաս դի Կարապետ Մեյրեմոլեան, *Ամստերդամ, 19 մայիսի, 1827*:

36. *40բ-2ա* Պօլիս. Ած Կարապետ Մեյրեմոլեան, *Ամստերդամ, 19 մայիսի, 1827*:

37. *42բ-3բ* Իզմիր. Ած Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 19 մայիսի, 1827*:

38. *43բ-4ա* Իզմիր. Ած Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 7 յունիսի, 1827*:

39. *44աբ* Պօլիս. Ած Կարապետ արճեպս., *Ամստերդամ, 21 յուլիսի, 1827*:

40. *45ա* Պօլիս. Ած Յարութիւն Պեզճեան, *Ամստերդամ, 21 յուլիսի, 1827*:

41. *45բ-6բ* Իզմիր. Ած Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 21 յուլիսի, 1827*:

42. *47ա-9բ* Իզմիր. Ած Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 4 օգոստոսի, 1827*:

43. *49բ-50ա* Պօլիս. Ած Թովմաս դի Կարապետ Մեյրեմոլեան, *Ամստերդամ, 11/23 օգոստոսի, 1827*:

44. *50բ-1ա* Իզմիր. Ած Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 11/23 օգոստոսի, 1827*:

45. *51բ-3ա* Պօլիս. Ած Կարապետ Մեյրեմոլեան, *Ամստերդամ, 11/23 օգոստոսի, 1827*:

Մեծ շնորհակալութիւն է յայտնում բարերարութեան համար՝ օվասն մուրք Հոգի եկեղեցու գործոյ առ Իզմիր ձանուցելոյս, ասում է Պեզճեան Յարութիւն ամիրայի ձեռքով սրբազան պատրիարքի՝ մեր սուրբ եկեղեցուն ընծայած քառասուն սոսպայ, արդեն 6 ամիս է յուր ունի Մասեհեաններից:

46. *53ա-4բ* Յատուկ առ չիչեալ աղայն (Կարապետ Մեյրեմոլեան):

47. *54բ-5բ* Իզմիր. Ած Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 6 հոկտեմբերի, 1827*:

48. *55բ-7ա* Իզմիր. Ա.ո Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 8/20 հոկտեմբերի, 1827*։

49. *57աբ* Իզմիր. Ա.ո Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 3 նոյեմբերի, 1827*։

50. *57բ-8ա* Ա.ո Նոյնն, *Ամստերդամ, 6 նոյեմբերի, 1827*։

51. *58բ-9ա* Պօլիս. Ա.ո Կարապետ Մեյրեմողլեան, *Ամստերդամ, 6 նոյեմբերի, 1827*։

52. *59ա-61ա* Իզմիր. Ա.ո Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 22 նոյեմբերի, 1827*։

Մեծաւ տրտմութեամբ տեսնում է, որ իր նամակները լաւ մտադրութեամբ չի ընծիրցել, այլապէս իրեն պարզեր չէր տայ, նորից գրում է, թէ նախկին նամակը մինչեւ որտեղ էր գրել, նորից նաեւերի եւ ապրանքների մասին։

53. *61բ* Պօլիս. Ա.ո Կարապետ Մէյրեմողլեան, *Ամստերդամ, 22 նոյեմբերի, 1827*։

54. *62ա* Իզմիր. Ա.ո Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 3 յունվարի, 1828*։

55. *62բ-3ա* Իզմիր. Ա.ո Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 20 մարտի, 1828*։

56. *63բ-4ա* Պօլիս. Ա.ո Կարապետ Մեյրեմողլեան, *Ամստերդամ, 20 մարտի, 1828*։

57. *64ա-5ա* Իզմիր. Ա.ո Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 22 մայիսի, 1828*։

58. *65աբ* Պօլիս. Ա.ո Կարապետ Մեյրեմողլեան, *Ամստերդամ, 22 մայիսի, 1828*։

59. *66աբ* Իզմիր. Ա.ո Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 3 յունիսի, 1828*։

60. *66բ-7ա* Պօլիս. Ա.ո Կարապետ Մեյրեմողլեան, *Ամստերդամ, 3 յունիսի, 1828*։

61. *67ա-8բ* Իզմիր. Ա.ո Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 5 յուլիսի, 1828*։

62. *68բ-9ա* Պօլիս. Ա.ո Կարապետ Մեյրեմողլեան, *Ամստերդամ, 7 օգոստոսի, 1828*։

63. *69բ-70բ* Իզմիր. Ա.ո Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 7 օգոստոսի, 1828*։

64. *71ա* Իզմիր. Ա.ո Յոհան Սարաֆ Մարտիրոսեան, *Ամստերդամ, 4 սեպտեմբերի, 1828*։

65. *71բ-2ա* Պօլիս. Ա.ո Կարապետ Մեյրեմողլեան, *Ամստերդամ, 4 սեպտեմբերի, 1828*։

66. *72ա-3ա* Իզմիր. Ա.ո Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 4 սեպտեմբերի, 1828*։

67. *73բ-5ա* Իզմիր. Ա.ո Յակոբ Մանուելեան, *Ամստերդամ, 23 հոկտեմբերի, 1828*։

68. *75ա* Ա.ո Նոյն, *Ամստերդամ, 4 դեկտեմբերի, 1828*։

69. *75աբ* Պօլիս. Ա.ո Կարապետ Մեյրեմողլեան, *Ամստերդամ, 4 դեկտեմբերի, 1828*։

70. *75բ* Պօլիս. Ա.ո Թովմաս Մեյրեմողլեան, *Ամստերդամ, 4 դեկտեմբերի, 1828*։

Խօսում է հիմնականում առեւտրի, նաւերի, բեռների, առեւտրի եւ բեռների վիճակի, տարբեր գծուարութիւնների, իր կրած նեղութիւնների, նեղութեան պահերին ուրիշներին արած օգնութիւնների մասին, ջերմ խօսքերով միշտ ողջունում է հաստ-չեստիրոջն ու նրա ընտանիքի անդամներին։

Նամակները գրուած են 1826 թ. (2ա 1-27), 1827 թ. (2ա 28-53), 1828 թ. (2ա 54-70), ուղարկուել են՝ Իզմիր, Պօլիս, Փարիզ եւ Պետերբուրգ. բոլորն անստորագիր են, ուստի եւ նրանց հեղինակն անյայտ է մնում։

Բ. *76ա-80բ* [Նամակ]

1. *76ա* [Զմիւռնիոյ տեսուչ Յարութիւն Ծայրագոյն վարդապետ՝ առ փոխառնորդն իր Ստեփան Գաբրիէլեան], *1823, յուլիս 5, ի Զմիւռնիա*։

Փոխառնորդին խնդրում է զմիւռնացի, իշխանապուն երիտասարդ Կարապետի հետաքրքրութեան մասին է արդէն Ամստերդամում է, ցանկանում է փոխառնորդի միջոցով ակնարկել նրան, որ քանի իր հօր կամքի պէսք է վաճառականութեամբ զբաղուի։

2. *76բ* [Աղազարի Կարապետեան՝ Յօհաննի Սարաֆեան, Յակոբայ Վէմեան, Մելիոնի Սուլթանեան՝ նամակ առ Ստեփան Գաբրիէլեան]

Զմիւռնացիք նամակագիր «իշխանք հայոց» խնդրում են իրենց ընկեր Ազաթիայի որդի Կարապետին Հոլանդիայի որեւէ հեղինակաւոր վաճառատան պատկանաւոր ոմն վաճառականին մօտ տալ մինչեւ ութ ամսուայ կրթութեան։

3. *77ա* [Աղազարի Կարապետեան՝ նամակ առ Ստեփաննոս Գաբրիէլեան], *ի Զմիւռնիայ, 21 նոյեմբերի, 1829*։

Աղազարը գրում է, որ իր որդի Կարապետին արդէն յանձնարարական գրով առաքել է Ծառայութեան, խնդրում է որպէս զգաստութեան յորդորել։

4. *78ա* [Զմիւռնոյ առաջնորդ Յարութիւնի ծայրագոյն վարդապետի՝ նամակ առ Ստեփան Գաբրիէլեան], *1826, յուլիս 20, յառաջնորդարանս Զմիւռնոյ*։

5. *78բ-9ա Mons Etienne di Gabriel a Amsterdam*

6. *80աբ* Ա.ո Յոհաննէս Ամիրեան, *Ամստերդամ*։

Վերջինս գրուած է մի առանձին թղթի վրայ, որի 1/3 մասն է մնացել (19,5x10,4)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս բոլոր նամակների սկզբները եւ վերջերը։

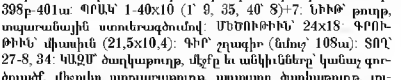
ԿՆՔԱԳՐՈՒԹԻՆ՝ *78ա. բոլորակ, սեւով, ներսում՝ «Յարութիւն վարդապետ. 1817»։ 79ա բոլորակ, սեւով, ներսում եռեւի թաթերին կանգնած 2 թագակիր առիւծն, որոնց թաթերի վրայ թագապսակ դիանշան, որի մէջ սուրբ Ձեռքին առիւծ՝ «DMAINTIENDRAI» մակագրութեամբ, եզերքին՝ "CONSUAAT GENERAAL DER NADERLANDEN TE SMIRNA"։ 79բ. բոլորակ, սեւով, ներսում թագակիր երկգլուխ թեւատարած արծիւ՝ "SISILLUM SANITATIS"։*

ԳՐՁԱՔՈՐՁ՝ *79բ «Առ մեծայարգ Ստեփան Գաբրիէլեան բարեպաշտօն ազնիւ ազայ սիրելին մեր հասցէ աստուածային օրհնութեամբ ի սէր։ Ամստերդամ», «2ա 30»։*

ՆՇՈՒՄ՝ Ա. կազմաստառին փակցուած թերթիկին՝ «Հ[ին] 78. Նամականի, շաղագիր, քառածալ, յորում պարունակին նամակք պիտանիք՝ գրեալ յԱմստերդամայ առ զանազան ազգային Ձմիւռնիոյ, Կ. Պոլսոյ, Փարիզ քաղաքի եւ Պետերբուրգի եւ այլն, վասն կարեւոր ինչ-ինչ իրաց՝ սկսեալ ի 1826 ամէ ց1828», 1ա՝ «582/2637», «1826-1829. Մ[ատռապ] եպ[իսկոպոս]»:

2638
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

Թերթ՝ 402-1 (տես Պահպանակ). չգրուած՝ 5ա-11բ, 13ա-23բ, 49բ-58բ, 60բ-75բ, 77ա-107բ, 110բ-30բ, 132ա-54բ, 160ա-302բ, 304ա-15բ, 317ա-24բ, 325բ-38բ՝ 339բ-51բ, 356ա-95բ, 398բ-401ա: ՓՈՒԼ՝ 1-40x10 (1՝ 9, 35, 40՝ 8)+7: Նիւթ՝ թուղթ, տպարանային ստուերագծումով: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 24x18: ԳՐՈՒԽ ԹԻՒՆ՝ միասիւն (21,5x10,4): Գիր՝ շղագիր (ճմուռ՝ 108ա): ՏՈՂ՝ 27-8, 34: ԿԱՋՄ՝ ծաղկաթուղթ, մէջը եւ անկիւններէ կանաչ գոբնուածք, միջուկը ստուարաթուղթ, առտառոր ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ դեղին: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (բ 1)+1 (Ա)՝ ծաղկաթուղթ, վատ կազմաստուարի:

Նմուշ 108ա

Ձեռագրի 2ա-395բ թերթերն էջակալուած են կաղապարային թուերով՝ 1-786, իւ էջակալուած 12բ-13ա բացուածքը:

Վիճակ՝ բաւարար. բանաւոր բթոյնութիւնը բաւձր, թերթերին զանազան բծեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1բ-398բ Գաբրիէլ արեւպիսկոպոսի Այվազեան Ոսկեփորիկ, Յիշատակարան պիտան հմտութեանց
— *1բ Յուցակ. Ա. Աստուածաբանականք... ԺԹ. Զանազան գիտելիք*

ա. *2ա-4բ* Աստուածաբանականք — *Chateaubriand: Pasteur general du troupeau...*

բ. *12աբ* Իմաստասիրականք — *Madame de Jouza: Detruire les idees da l'immortalite de l'ome...*

գ. *24ա-49ա* Իմաստալից բանք. Առակ — *Lamartine, Voyage en Orient: Comprendre le Passe...*

դ. *59ա-60ա* Պատմութիւն, Ժամանակագրութիւն, Հնախօսութիւն եւ այլն — *Tommases: Nel passato a granparte...*

ե. *76աբ* Աշխարհագրութիւն, Վիճակագրութիւն, Սովորութիւնք եւ այլն — *Shekespeare: L'Angleterri est un nid de cygnes...*

զ. *105ա-10ա* Ազգային պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, սովորութիւնք, արարողութիւնք — *St[rabo?]: Arcuque horrenda pugou Armenio...*

է. *131աբ* Մանր պատմութիւնք, դէպք զուարճալիք — *Bahours cum Lebrum: Lebrum de gloire se nourrit...*

ԺԹ. դար

ը. *155ա-9բ* Լեզուագիտութիւն — *Boilau: La confusione de signifiarti...*

թ. *303աբ* Մատենագրութիւն, Քննաբանութիւն — *Chat[eaubriand]: Un tres habile homme peut se tromper...*

ժ. *316աբ* Բնական գիտութիւնք — *Ի Simonetta, որ ի Միլան, հնչեն բառք եւ ձայնք...*

ժա. *325ա* Ջուխաբանական գիտութիւնք — *Գիտ է Ֆոնքրնելայ...*

ժբ. *339ա* Գիւտք եւ առուեստք — *Պլինիոս Նախնի Գաղղեացւոց գրէ գգիւտ կլայկին...*

ժգ. *352ա-5բ* Զանազան գիտելիք եւ հմտութիւնք — *Un sor pale, / Un pot sale*

ժդ. *396ա-8բ* [Ասացուածք] — *Ծառր ցանկի տակ մի նըստիր, եղիճ լինի, քուկրդ լինի...*

Ը. *Այվազեանի «Ոսկեփորիկ» կոչուած այս հաւաքածուն աստուածաբանութեան, իմաստասիրութեան, պատմութեան, աշխարհագրութեան, բանահիւսութեան եւ այլնի մասին լամարթինի, Բայրոնի, Կուրդակու, Դանթէի, դ'Ալմբերի, Ֆոյերբախի, Թասիի, Բուալոյի, Լաոզիցզուայի, Շեքսպիրի, Նապոլէոնի, Հոմերոսի եւ այլոց ասոյթներն են՝ ֆրանսերէն, իտալերէն, լատիներէն, հայերէն, ռուսերէն, արաբերէն, թուրքերէն եւ այլ լեզուներով: Վերջին ԺԹ. նիւթը ներմուծուած է առանձին թղթերի վրայ, որպէս լաւելուած: Ունի 34 էջանշան, որոնք թերթերի արտաքին եզրերին ամրացուած եւ նոյն եզրերից 1-1,5 սմ երկայնքով գուրս եկող՝ գործ, հասս թղթի նեղ շերտեր են. մի մասը համարակալուած են Ա-ԺԹ.»:*

Յիշատակարան չունի, սակայն գրուել է 1875ից առաջ, ունի որոշակի թուականների տպուած գրքերից պրուած քաղուածքներ, օրինակ՝ 2ա՝ 1848», 76ա՝ 1864, 76բ՝ 1871թ., 316բ՝ «15 յունուար, 1859»:

ԿՆՔՎԴՐՈՆԻՄ՝ *Ա. կազմաստառի վերին ձախ անկիւնում «Rue S[t]. Honore 178, Entre la Rue Croix-des-Petits-Champs et le Palais Royal, J[ies]. MOESSARD. M[D]. Papetier, Fournitures de Bureaux Registres a dos ealastiques Portefeuilles en Maroquin, cahiers et Cartons de musique. Paris. Cravure&Cartes de Visite, Lithographie Impressions».*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «606, 1. Ոսկեփորիկ Գաբ. արքեպիսկոպոսի Այվազեան»: Ա. փեղկին փակցուած թերթիկին՝ «Ոսկեփորիկ հանգուցեալ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոսի, յորում պարունակին ցանկք հայ եւ օտարազգի մատենից, որք անկեալ են ի*

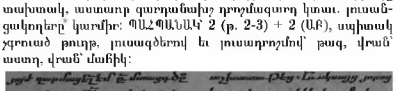
ձեռս իւր եւ ի չքնաթեռնուլն զնոսա, քաղեալ է ի նոցանէ զինչ ինչ հատուածս բարոյականս, գոլս եւ բաժանեալ է երեքտասան գլուխս, քառածալ, գրեալ իսկական ձեռամբ իւրով ի հաստ եւ ի գծաւոր թղթի: Ունի գրեալ ի վերայ կապոյտ փոստի թղթոյ գերկու թերթ առածս ի բարբառ աշխարհիկ», «606 2638, ԺԹ., **Մ[եսրոպ]** *եպիսկոպոս»:*

2639
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

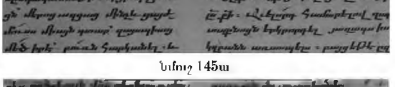
ԱՄՐԴՕՀՈՒ ՎԱՆՔ. ԲԱՂՔԻ Ռ–ԻԲ. — 1672

ԴՐԻՔ՝ Պօղոս Գաւրդցի (4բ–359ա), Գրիգոր երէց (364ա–548ա), Անանուն (549ա–62ա): ՍՒՂՈՒՄՔ՝ Սահակ Վանեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Վարդան Բաղիշեցի:

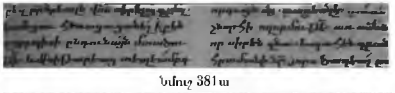
Թերթ՝ 562+1–3 (կրկն.՝ թ. 502. տե՛ս Պատառիկ-պճպ. 1 եւ պճպ. ԱԲ). չգրուած՝ 314ա–315բ, 359բ–363բ, 487ա, 487աբ, 548բ, 562բ: ՊԱՐԿ՝ Ա–ԽՁ×12 + (Լ 11, Խ, ԽԱ 8, ԽՁ 15)+14: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (19×14): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմռ՝ 145ա, 381ա, 549ա): ՏՈՂ՝ 31–33, 549ա–562ա՝ 38: ԿԱՑՄ՝ դռոյմագործ կաոմիր կաշի, դոճակով, միջուկը տախտակ, ասատր գաղաճախշ դռոյմագործ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կաոմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (բ. 2-3) + 2 (ԱԲ), սպիտակ չգրուած թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադռոյմով՝ թագ, վրան՝ աստղ, վրաճ՝ մանիկ:

Նմուշ 145ա

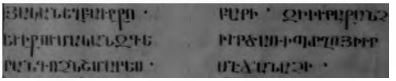
Նմուշ 381ա

Նմուշ 549ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ — Սահակ Վանեցի ծաղկող՝ 4բ, Տղտաւոյ Խոզ լինելն՝ 34ա, Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ, Խոզակերպ Տղտատ եւ նախարարք 40ա («Հաճն աստ զսուրբն Գրիգոր զաւագանեաս, եւ զՏղտատ խոզ. անկեալ առաչի նորս: եւ զամենայն նախարարսն խառնիճեաղանճ մարդկային կերպիւ, բայց այլապէս, ի լսել զվարդապետութիւն նորա»), Մովսէս Խորենացի եւ Սահակ Բագրատունի՝ 142բ, Եպիսկոպոսունք եւ իշխանք տանճճ գնեալս առ սուրբ Եւսեբի՝ ի ձեռնադրութիւն՝ 248բ, Սուրբ Եւսեբի ձեռնադրէ գնեալս հայրապետ՝ 249բ, Սուրբ Ներսէս զպատարագն մատուցանէ՝ 250ա: Լսող-ալիճ. Մահճն Աժդահակայ՝ 164ա, Վաղարչակ թագաւոր՝ 170ա, Պոմպէոս Հռոմայեցի զօրավար՝ 177ա, Արշամ արեայ՝ 180 բ, Արքայ թագաւոր՝ 182բ, Թադիոս առաքեալ՝ 183ա, Առուանգդ թագաւոր՝ 194բ, Տղտատ Բագրատունի՝ 195ա, Տիրան թագաւոր վախճանեալ՝ 196բ, Տղտատ թագաւոր՝ 203բ, Արիստակէս՝ 208ա, Ներսէս Մեծ՝ 222ա. Սատակումն Մերուժան ամբարշտին՝ 225ա, Պապ դեղ մանու առքուցանէ սրբոյն Ներսէսի՝ 226ա, Մեսրոպ եռանեայի՝ 229բ, Սահակ Մեծճ՝ 231բ, ի վերնոյն տուեալ շնորհն Մեսրոպայ՝ 233ա, Առաջիր թագաւոր եւ վարդապետ մի՝ 236բ, Սահակ Մեծճ եւ Մեսրոպ եռանեայք՝ 241բ, Մովսէս Խորենացի՝ 242բ: Խոռա՛ճ՝ 146բ, 147ա, 159ա, 159բ: Հիսա՛ւնռա՛ճ՝ 143ա, 364ա: Ճակատագիր՝ 5ա, 135ա, 167բ, 169բ, 210բ, 212ա, 245ա, 270ա, 281բ, 488ա: Լուսանցագիր՝ բուսական, թռչնագիր, խաչ: Զարդագիր՝ ճանճուցագիր, թռչնագիր, կենդանագիր, մարդագիր (ճանեւ ուռուագծուած, բայց չգունազարդուած): Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, ճարճի, դեղին, կանաչ, կապոյտ, երկնագոյն, մանուշակագոյն, մխրագոյն, սեւ, սպիտակ:

ՊԱՏՄԱԲԱՆ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ — Աւետարան ըստ Ղուկասու, Ջ. 34-45: Ծ. ղ.: Թերթ 1 (սկ.): Ստացուած եզրահատուած մէկ թերթից: Մագաղաթ, 24,6×19,5, երկսիւն (20,6×15,4), ուղղագիծ երեսթագիր (ճմռ՝ 1բ), տող 20: Կարդալ՝ 1ա-1բ. «Ու երբ տայմ փոխ այնոցիկ... ճաճի ի յատկուածոյ տեղի խոսի բերուն նոցա»:

Նմուշ 1բ

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին թերեւակի վնասուած, ճերմակած, դոճակի կաշին կտրացած, վերին հատուածը Ք. փեղկից մասամբ պոկուած, դոճակի ասատն ամբողջովին հայհոյուած, երէմ կապիչներն ընկած, պատուհրկ-պահպանակը եզրահատուած. կեղտոտուած, խռնոցած, լուսանցակողերը՝ գունաթափ, 4բ էջի մանրանկար թերեւակի եղծուած, ղժգունած, թ. 478՝ ճիմիից մասամբ պոկուած, լուսանցագործերը տեղ-տեղ վնասուած, ճիմիերի մօտ կեղտոտուած, թերթերին խոճաուածեան եւ աղտոտուածութեան գանգազան քծեր, մասնակի նորոգուած եւ վերականգնուած:

Բ Ի Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Ծ Ի Ն

Ա. *5ա-135ա Ագաթանգեղ[այ] Պատմութիւն Հայոց]*

Տե՛ս ձեռ. 1458, 2ա-183ա: [Յառաչաբան]/*5աբ*: ա/*6ա-23ա*: բ/*23ա-40ա*: գ/*40ա-111ա*: դ/*111բ-35ա*:

Տե՛ս տպ. Տփղիս, 1909. ձեռ. Ք.:

Բ. *135ա-42ա* Թուղթ սիրոյ եւ միաբանութեան մեծի կայսերն Կոստանդիանոսի եւ սուրբ պապայն Սեղբեստրոսի, եւ Տրդատայ Հայոց արքայի եւ սուրբ Լուսաւորչին Գրիգորի — *Կամաք եւ կարդոյութեամբ համագոյ Սուրբ Երրորդութեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն... Իսկ գայս գիր աւանդեցաք ի ձեռն առենաղարդին հայոց արքային մեծիմաստի Ագաթանգեղոսի, ի փառս Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս տպ. Վենետիկ, 1695:

Գ. *143ա-244բ Մովսիսի Խորենացւոյ Յաղագս մերոյս յիսկզբանն յայսմ բանիցս Սահակայ Բագրատունոյ խնդրեալ [Հայոց պատմութիւն յերիս հատուածս՝ ասացեալ Մովսէսի Խորենացոյ, ի խնդրոյ Բագրատունոյս]*

Տե՛ս ձեռ. 1459, 4ա-167ա: *Յանկք առաջին/չիք*: ա/*143ա-67բ*: բ/*167բ-210բ*: գ/*210բ—44բ*:

Տե՛ս տպ. Տփղիս, 1913. ձեռ. ո, հմմտ. տպ. Երեւան, 1991. ձեռ. ո:

Դ. *245ա-70ա* Յաղագս զարմից սրբոյն Գրիգորի եւ տեսիլ սրբոյն Ներսիսի եւ բովանդակ ազգին Մամիկոնէից մինչեւ գսուրբն Վարդան եւ մինչեւ գեղ յոյս արիական ազգին հռոմայեցւոց. որ իբրեւ զառեգական եւ յոյս եւ փոկութիւն ծագեցան տիեզերաց [առաւել Մեսրոպայ երիցուվ Վայոցձորեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 1458, 193բ-228բ: ա/*245ա-7ա*: բ/*247ա-50բ*: գ/*250բ-60բ*: դ/*260բ-70ա*:

Տե՛ս տպ. Կ. Պոլիս, 1737:

— *358աբ* [Լրացում] — *Եւ արդ յառաջ քան զայս ոխութիւն լինելոյ…*

Տե՛ս 254ա տո. լ.՝ «Ի՛վ եղբայր, այս բանքս պակաս է, ի նշանաց տեղն պիտի, ոտա ի ներսիսի պատմութեան վերջն գրեցաք, բա՛յց եւ կարդա՛ յետ սորա իբրեւ զի՛»: Եւ յեղիչէին»:

— *358բ* [Լրացում] — *Իսկ մեծն Ներսէս գնացեալ անդ ի Վիրս եւ հաւաքեալ անդ զնիւթ վարդապետութեան իւրոյ…*

Տե՛ս 257ա տո. լ.՝ «Եւ այս եւս պակաս է ի վերջնում պատմութեանս գի՛տ»:

— *358բ-9ա* [Լրացում] — *Յետ այսր ամենայնի խնդրելով Աւրշակ յարքայէն Շապհոյ…*

Տե՛ս 257ա տո. լ.՝ «Եւ այս ի վերջ պատմութեանս գտցեաւ»:

Լրացումները գրուած են յատուկ նշաններով:

Ե. *270ա-281ա* Յաղաչաբան տեսչեան սրբոյն Սահակայ Պարթեւի Հայոց կաթուղիկոսի, զոր եցոյց նմա բարձեալն անբաւ մարդասիրութեամբն իւրով

Տե՛ս ձեռ. 1458, 229ա-45բ: ա/270ա—5բ: բ/275բ—6ա: գ/276ա—7բ: դ/277բ—80բ: ե/280բ: գ/280բ—1ա: է/281ա:

Զ. *281բ-356ա* Պատմութիւն սրբոյն Վարդանայ փայի եւ Հայոց սպարապետի եւ վկայի Քրիստոսի, յեղիշայէ սրբոյ Դարեայ երիցու հայցեալ գրեաց

Տե՛ս ձեռ. 573, 388բ—469բ: *Նախերգան/281բ-2ա*: ա/*282ա-4բ*: բ/*284բ-97բ*: գ/*297բ-310բ*: դ/*310բ-3բ*: ե/*316ա—24բ (Վկայերոյց [հինգերորդ]. Կրկին անգամ…)*: զ/*324բ-31բ (Բաժնեորոյ յեղանակ)*: է/*331բ-48ա (Աւրաքոյ եօթն)*: ը/*348ա-51բ*: թ/*351բ-6ա*:

Տե՛ս տպ., Երեւան, 1957. ձեռ. Ժ. (18):

Է. *364ա-486բ* [Ղազար Փարպեցի. Պատմութիւն Հայոց]

1. *364ա-476բ* Պատմագրութիւն Ղազարայ Փարպեցւոյ, արարեալ ի խնդրոյ զօրավարին Հայոց եւ մարզպանին տեառն Վահանայ Մամիկոնէից:

Տե՛ս ձեռ. 1891, 4ա-159ա: 1/*364ա-84բ*: *Նախերգան/364ա-7բ*: ա/*367բ-79բ*: բ/*379բ-81ա*: գ/*81ա-3բ*: դ/*383բ-4բ*: 2/*384բ—429ա*: 3/*429ա—476բ*:

Տե՛ս տպ. Տփղիս, 1904. ձեռ. Զ, էջ 1-182:

— *363բ Ղազար Փարպեցին է արարեալ*:

2. *477ա-86բ* Ղազարու վարդապետի Փարպեցւոյ՝ աշակերտի Աղանայ վարդապետի, առ Վահան տէրն Մամիկոնէից. Մեղադրութիւն սուակսոս աբեղայից: Յառաջաբան թղթոյս՝ առաքեալ ի Համիթ ֆաղաէֆ — *Լուսաւորէ միշտ շնորհ աստուածային… ի փառաւորութիւն անուան իւրոյ սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն*:

Տե՛ս տպ. Տփղիս, 1904, էջ 153-204:

— *477բ (առ. լս., ԺԲ. դ.ի շղագրով) «Այս է սկիզբն թղթոյն Ղազարու Փարպեցւոյ»*:

Ը. *488ա-548ա* [Սերէոսի եպիսկոպոսի Պատմութիւն]

1. *488ա-501ա* [Մասն առաջին]

ա. *488ա-90բ* [Գլուխ Ա. Խոստաբանութիւն յառաջիկայ պատմութեանց: Մատեանն Մաւրայ փիլոսոփայի Մծուրնացւոյ: Ագաթանգեղեան արձանագրութիւն: Հայկ եւ Բէլ: Պայազատի Հայկայ: Շամիրամ եւ Աւրայ Գեղեցիկ: Հայր ընդ իշխանութեամբ Ասորեստանեայց, Մաւրաց եւ Մակեդոնացւոց, մինչեւ ցամբարձումն Պարթեաց] — *Եւ եղեւ ո՛չ ի կամայական պիտոյից… եւ Փառականն դաշտ որասց եւ արշաւանաց նոցին, որ խառնիճ յազգ աւրամենական[ն]*:

բ. *490բ-2ա* [Գլուխ Բ.] Ապստամբութիւն Պարթեաց, որ եղեւ ի յայս ժամանակի — *Եւ եղեւ յետ մահուանն Ալեկսանդրու կայսեր Մակեդոնացւոյ… Պապ՝ որդի Սրշակայ, ամս է.*:

— *492ա (գրչից) «Եւ Քրիստոսի թագաւորին փառք յաւիտեանս. ամէն»*:

գ. *492ա* [Գլուխ Գ.] Աւդ, թէ պիտոյ է ֆեզ, ո՛վ ընթերցասէր, եկեղեցիոց ի պատմագրացն Մովսէսի Խորենացւոյ եւ Սեբէոսիոսի Տարօնացւոյ, հաւաստի եւ ճշմարիտ մատենագրաց, զորովի ի ճօրէ ճանաչել — *Յետ մահուան Ալեկսանդրու թագաւորէ… եւ Պահլաւկաց թագաւորէ ինքն: Եւ յետ նորա պայազատք նորին*:

դ. *492աբ* [Գլուխ Դ. Ծննդաբանութիւն ազգին Մամիկոնէից] — *Ջնոյն ձեւ օրինադրէ զՄամիկոնէիցն սակս ազգաց գնեղութիւնն… եւ եղեն յազգ մեծ ի Մամիկոնայ եւ ի Կոնակայ, յալսմանէ այն է սպարապետ*:

ե. *492բ-4բ* [Գլուխ Ե. Թագաւորք Հայոց, Պարսից եւ Յունաց] — *Եւ եղեւ յետ մահուանն Աւտեւանայ… Որ տեւեաց ամս չորեք հարիւր եւ հինգ, եւ վախճանեցաւ եւ վճարեցաւ*:

— *493ա (ԺԲ. դ., անարուեստ բոլորգիր) «Յօրինակ գրած էր: Աստ ջինջէ չորս տող, թող գայն, որ կու նորոգի: Թողութիւն արարէ՛ք»*:

493ա, 493բ լրացութիւնները ԺԲ. դ.ի շղագրով են:

զ. *494բ-6ա* [Գլուխ Զ.] Եւ աւդ, երկակի [495ա] կանոնաւ զՊարսից եւ զՅունաց հաստատելով, նշանակեցից զթագաւորութեան ժամանակն — *Արդ՝ թագաւորէ Պարսից Յազկերտ ամս ԻԱ. … բարձաւ տէրութիւնն Պարսից, որ կալաւ ՇԼԲ. ամ ե.*:

է *496աբ* [Գլուխ է. Հայմ զկնի բառնալոյ սէրութեանն Աւշակունեաց: Բովանդակութիւն առաջիկայ պատմութեան, յապստամբութենէն Վահանայ մինչեւ գյառնելն Խոմայեցւոց եւ սիրել յեգիպտոսէ մինչեւ ի Պարսիկս] – *Եւ եղեւ ի նուագիլ ժամանակաց տէրութեանն Արշակունեաց... զայս ամենայն կամեցաք ի ձեռն գրոյս այսորիկ կարճառօտ ի ձեզ վիպասանել:*

ը. *496բ-8ա* [Գլուխ Ը. Ապստամբութիւն Վահանայ ի Պերոզէ: Մահ Պերոզի եւ թագաւորել Կաւատայ: Վահան կարգի մարզպան Հայոց: Մահ Կաւատայ եւ թագաւորել Անուշըրվան Խոսրովայ: Ապստամբութիւն Վարդանայ: Պատերազմ ընդ նմա Խոսրովայ եւ պարտութիւն] – *Եւ եղեւ յամս Պերոզի արքայի Պարսից... եւ այլ բազմութեամբ մեծամեծ աւագաց. յամենայն ժամ ապրեցեալ է Աստուած:*

թ. *498աբ, 499ա, 500բ, 501ա* Ե. [Գլուխ Թ. Ի քրիստոս հաւատալ եւ մկրտիլ Անուշըրուան Խոսրովայ: Մարզպանի եւ զաւրավարի Պարսից, որ եկին ի Հայս յետ Վարդանայ, մինչեւ ցբարձումն Սասանեան տէրութեանն] – *Այս Խոսրով, որ կոչեցաւ... ապա յԱզդէհն, ապա Բուժմոհ, ապա Հոյիման:*

Ջ. *501ա-48ա* [Մասն երկրորդ. Մատեան ժամանակեան Պատմութիւն թագաւորական – *Վէպ արիական, վանումն տիեզերական, հէն Սասանական...*

ժ. *501բ, 499աբ, 500աբ* [Գլուխ Ժ. Թագաւորել Որմզդի եւ կոտորել զնախարարս. Վահրամ Միհրեանդակ հարկանէ զՄաահրաս: Որմիզդ զբարի ընդ սակաւ աւարամասնն: Ջարբ Վահրամայ ապստամբիւն յՈրմզդէ եւ առնեն իւրեանց թագաւոր զՎահրամ: Դիմումն Վահրամայ ի վերայ Որմզդի: Նախաւարտ սպանանեն զՈրմիզդ եւ կացուցանեն թագաւոր զորդի նորա զխոսրով: Փախուստ Խոսրովայ յերեսաց Վահրամայ] – *Եւ եղեւ յետ մահուանն Խոսրովայ... եւ սա թէպէտ անց գգետովն՝ ոչ կարաց հասանել. յետ դարձան անդրէն ի Տիսբոն:*

ժա. *500աբ, 501բ, 502աբ, 502ա* [Գլուխ ԺԱ. Թուղթ Խոսրովայ առ Մաւրիկ կայսր: Խորհուրդ Սիմկրիտոսիւն: Մաւրիկ առաքէ Խոսրովայ զաւր յաւգնականութիւն: Կռկին թուղթ Վահրամայ առ Մուշեղ եւ պատասխանի սորա: Պատերազմ, յորում ճարկանի զաւրն Վահրամայ: Փախուստ եւ մահ Վահրամայ] – *Յայնժամ յղէ Խոսրով արքայ առ թագաւորն Մօրիկ... Որպէս ի բանէն Խոսրովայ սպանաւ ի նոցունց խակ:*

ժբ. *502գ-4բ* [Գլուխ ԺԲ. Նենգութիւն Խոսրովայ ընդդէմ Մուշեղի: Ամբաստանութիւն իշխանացն Յուճաց զխոսրովայ առ Մաւրիկ կայսր: Մաւրիկ պաշտպանէ Խոսրովայ եւ զՄուշեղ կոչէ ի պաշտօն: Խոսրով տայ կայսեր զաշխարհսն ըստ ուխտի խոստմանն] – *Եւ եղեւ ըստ աւուրց ինչ յետ անցանելոյ... բայց զՄուշեղն գայն կոչեաց թագաւորն ի պաշտօնն եւ այլ ո՛չ եառնս ցերկիր:*

ժգ. *504բ-5ա* [[Գլուխ ԺԳ. Բառեպաշտութիւն Շիրին թագուհւոյ: Հրաման Խոսրովայ՝ հաստատուն կալ եւ մնալ ի հայրենի աւրէնս] – *Էին սորա կանայք բազում... եւ ոչ ոք իշխէր ինչ խօսել ընդ նոսա:*

ժդ. *505աբ* [[Գլուխ ԺԴ. Նենգել կայսերն Մաւրկայ ի Խոսրովայ զմարմին Գաղիէլի մարգարէին. նշանի՛ որ եղեն ի տանելն զմարմինն] – *Եւ եղեւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ... քողին գնա եւ գնացին ի բաց:*

ժե. *505բ* ԺԵ. [Գլուխ ԺԵ. Նենգաւոր խորհուրդ Մաւրկայ՝ թափուր յիշխանաց Հայոց կացուցանել զՀայս: Փախուստ բազում իշխանաց յուճական մասինն Հայոց առ Պարսիկս] – *Յայնմ ժամանակի թագաւորն Յունաց Մաւրիկ... եւս առաւել մեծապէս սիրով կամէր կորզել զամենեսեան առ ինքն:*

ժզ. *505բ-6բ* ԺԶ. [Գլուխ ԺԶ. Գալ համարակարին գանձու մեծաւ առ յանկուցանել զիշխանս Հայոց ի բաժնէն յունաց. յափշտակել իշխանաց զգանձն: Միաբանութիւն երկոցունց թագաւորաց ընդդէմ յափշտակչաց: Հաշտութիւն, երթալ ումանց յիշխանացն առ Պարսիկս, եւ այլոց՝ առ Յոյնս] – *Արդ, իբրեւ տեսանէր թագաւորն Պարսից... եւ տայ ինչս բազումս եւ գումարէ ի թրակացիս:*

ժէ. *506բ-7ա* ԺԸ. [Գլուխ ԺԷ. Ապստամբութիւն իշխանաց ումանց յունական մասինն եւ կատարած նոցին: Պշնամիի ի Թրակացւոց կուսէ սպառնան թագաւորութեանն Յունաց] – *Ապստամբէին դարձեալ ի կողմանցն Յունաց... եւ թագաւորութենէն տիրել անձամբ ի վերայ թագաւորանիստ քաղաքին:*

ժը. *507աբ ԺՋ.* [Գլուխ ԺԸ. Մաւրիկ գումարէ զաւս ընդդէմ Թրակացւոց. կացուցանէ զաւրագլուխ զՄուշեղ Մամիկոնեան: Ջարաջինն հարկանեն Յոյնք գթշնամին, յերկրորդումն նուագի հարկանին մեծաւ կործանմամբ: Սպանումն Մուշեղի] – *Յայնժամ թագաւորն Յունաց հրաման տայր... հրամայեաց թագաւորն միայն դգուշանալ անձանց:*

ժթ. *507բ* ԺԹ. [Գլուխ ԺԹ. Հրաման կայսերն Մաւրկայ՝ բառոզել զժողովն Քաղկեդոնի յեկեղեցիս Հայաստանեայց: Բաժանումն աթոռոյ հայրապետութեանն] – *Հրաման ելանէ դարձեալ ի կայսերէն... ուսուի վարեցաւ ինքն այսուհետեւ ի գերութիւն յերկիրն Պարսից յԱհմատան շահաստան:*

ի. *507բ-8բ* ԻՀ. [Գլուխ Ի. Հրաման դարձեալ ի կայսերէն՝ ժողովել զաւս ի Հայոց եւ առաքել ի ձեռն Սահակայ Մամիկոնենի եւ Սմբատայ Բագրատունւոյ. դառնալ Սմբատայ անդրէն յերս եւ խորհուրդն ապստամբութեան: Սմբատ ըմբռնի եւ ածի ի Կոստանդնուպոլիս. հաւանի վճիռ ի վերայ նորա՝ արկանել ի կիւնիկն: Նահատակութիւնք Սմբատայ անդ եւ գտանել ողորմութիւն. զկնի ահսոր նորա յԱփրիկէ] – *Յայնմ ժամանակս դարձեալ հրաման ելանէր... եւ առնել գնա անդ ի մէջ գօրացն, որ էին անդ ի բուն:*

իա. *508բ-9ա* ԻԱ. [Գլուխ ԻԱ. Խոսրով հրովարտակաւ կոչէ ի դուռն զնախարարսն՝ զորս թողեալ էր

համարակարին. ցուցանէ նոցա պատիւս մեծամեծս եւ զզարս նոցա նատուցանէ ի Սպահան քաղաքի] — *Իսկ որ ի Պարսից կողմանէ էին... եւ գարմանել գնոսա սիրով եւ ամենայն կամակարութեամբ:*

իբ. *509աբ* Ի. [Գլուխ ԻԲ. Սպաճումն Վնդոյի. փախուստ եւ ապստամբութիւն Վստամայ եւ երթ նորա ի կողմանս Պարթեւաց] — *Յայնմ ժամանակի սրկ ի միոս իւր... եւ իշխանք նախարարացն Հայոց ընդ նմա:*

իգ. *509բ-10ա* ԻԱ. [Գլուխ ԻԳ. Մահ նախարարացն Հայոց որ յԱտրեստանի: Սպաճումն Կոռիխայ Ամատունւոյ սադրանաւք Խոսրովայ: Ապստամբութիւն զաւրուն Հայոց որ նստէին ի Սպահան: Յաշխատակութիւն գաննու համարակարիճ եւ անկանել ոմանց յերկիրն Պարթեւաց առ Վստամ] — *Յայնժամ հասեալ մահ իշխանացն... եւ երթեալ կային առաջի նորա:*

իդ. *510ա* ԻԲ. [Գլուխ ԻԴ. Սմբատ Բագրատունի կարգի մարզպան Վրկանայ, նուաճէ զապստամբսն, բարեկարգէ զաշխարհն Վրկանայ] — *Եւ եղեւ ի ժամանակին յայնմիկ հաճոյանալ... էրէց ոմն ի նոցանէ, որ անուանեալ կոչէր Աբէլ:*

իե. *510աբ* ԻԳ. [Գլուխ ԻԵ. Դիմելն Վստամայ յԱտրեստան ի վերայ խոսրովու եւ մեռանել յուղղոջ ի ձենգութենէ Պարթովկայ արեալին Քուշանաց: Յուռել զաւրաց Վստամայ: Պատերազմ Սմբատայ մարզպանի ընդ Գեղումս եւ պատութիւն] — *Եւ եղեւ ի ժամանակին յայնմիկ նուաճեալ... եւ ի Հայաստանեացն, որ ընդ մարզպանին Սմբատայ:*

իզ. *510բ-1ա* ԻԴ. [Գլուխ ԻԶ. Գիւտ մասին տէրունեան խաչին ի ձեռն տեսլեան] — *Ելոյծ, անկեալ ի միտ առն միոջ երազ իւր... եւ ապա յետո ամենեցուն գնայր եւ նա փախըստական:*

իէ. *511աբ* ԻԵ. [Գլուխ ԻԷ. Դարձեալ պատերազմ Սմբատայ ընդ թշնամիս ի Տարաւաստանի եւ յաղթել: Մեծանալ Սմբատայ պատուով եան զամենայն մարզպանս: Եկն Սմբատայ ի Հայս. շինութիւն եկեղեցւոյն Ս. Գրիգորի ի Դուին: Կաթողիկոսութիւն Աբրահամու Քշտունւոյ] — *Եւ եղեւ ի գալ միւս ամի... եւ եկեղեցին անդրէն ի նմին տեղւոջն շինեցի, ամէն:*

իը. *511բ-3ա* ԻԶ. [Գլուխ ԻԸ. Սմբատ կոչի անդրէն ի դուռն Պարսից, պատուի տանուտերութեամբ՝ որ անուանեալ կոչի Խոսով-Շուա եւ առաի ընդդէմ Քուշանաց: Նախարարք Հայոց՝ որ ընդ նմա: Գունդ մի սակաւաքեռն Պարսից պաշարի ի Քուշանաց եւ հարկանի յանդուդնութենէ Դատոյենի: Սպաճումն Դատոյենի: Սմբատ ի մեծամարտի սպանանէ զարքայն Քուշանաց: Փախուստ զաւրուն Քուշանաց: Ջաւրն Պարսից յաւարի առնու զաշխարհ նոցա: Մեծաւ շքով կոչի Սմբատ ի Դուռն] — *Եւ եղեւ յանցանել ձմերանւոյն... եւ կոչէր գնա ի դուռն մեծաւ պատուով եւ շքեղութեամբ:*

իթ. *513աբ* [Գլուխ ԻԹ. Մահ Սմբատայ: Ապստամբել նախարարացն Հայոց ի Պարսից եւ երթալ ի ծառայութիւն խաճանայ] — *Եւ եղեւ իբրեւ մերձեցաւ օթիւ... գնացին յօդնականութիւն թագաւորին Յունաց:*

լ. *513բ-4ա* [Գլուխ Լ. Փախչել Առատայ խոսխոռունւոյ ի ծառայութենէ Յունաց եւ անկանել առ խոսրով եւ մեծարել ի նմանէ. ապա ապստամբութիւն ի խոսրովէ եւ սպաճումն: Սահմանակալ Պարսից եւ Յունաց ի Հայաստան աշխարհի յամս հաշտութեան թագաւորացն երկոցունց] — *Իսկ արդ, զի՞նչ եւս գնաստա... եւ պրիսկոս յարուցեալ գնայր անհընարին տագնապաւ:*

լա. *514ա-5ա* ԻԹ. [Գլուխ ԼԱ.] Սպաճումն Մօրկայ [կայսեր եւ թագաւորել Փոկասայ: Ապստամբութիւն ի Փոկասայ երակղէն եւ Նեռսիսի զաւրավարաց: Պաշարումն Ուռհայի ի զաւրաց Փոկասայ. եւ Դարայի՝ ի զաւրաց խոսրովայ: Հասանել խոսրովայ յաւգնականութիւն Ուռհայի, առնուլ զքաղաքն եւ դարձ հանդերձ Թէոդոսիւ որդւովն Մաւրկայ: Առնումն եւ կործանումն Դարայի ի խոսրովայ: Առնումն Ուռհայի ի զաւրացն Փոկասայ եւ սպանութիւն Նեռսիսի] — *Եւ եղեւ յամի չորեքտասաներորդի խոսրովայ... եւ կալեալ գՆերսէս, սպանին եւ սրիւն հեղին:*

լբ. *515ա-6բ* [Գլուխ ԼԲ. Պատերազմ ի դաշտին Եղեվարդայ եւ պատութիւն Պարսից. այլ պատերազմ ի դաշտին Շիրակայ եւ պատութիւն Յունաց: Երրորդ պատերազմ ի Ծաղկոտն: Անձնատուր լինել Թէոդոսի խոսխոռունւոյ զաւրավարին Պարսից. երթալ ի դուռն արհուն եւ ապա սպանանել] — *Իսկ Ջուանն Վեհ, զոր արձակեաց... եւ հրաման հասեալ յարքայէ գնաց:*

լգ. *516բ-7բ* ԼԱ. [Գլուխ ԼԳ. Առձակել խոսրովայ գխոռեամ բազմաձեռն գնդաւ յԱտրեստան եւ զԱրտատ հանդերձ Թէոդոսի որդւով Մաւրկայ ի Հայս: Ամենայն Ատրեստան եւ Միջագետք ճնազանդին ի ծառայութիւն Պարսից: Աշտատ հարկանէ զՅոյնս, երթալ ի վերայ Կարնոյ: Թէոդոս յայտնէ զանձն իւր Կարնեցւոց. անձնատուր լինել Կարնոյ: Գալ զաւրավարին Շահենայ ի Կարին. գաղթեցուցմն բնակչաց Կարնոյ յԱմասատան: Վախճան կաթողիկոսացն Յովհաննու եւ Աբրահամու: Նստել յաթոռ Կումիսասայ: Առնումն Կեսարիոյ Կապադովկացւոց ի Շահենայ եւ սպաճումն Վասակայ Արծրունւոյ] — *Յայնժամ արքայ խոսրով դարձաւ... եւ վարժեալ եւս էր ի նոցանէն հրահանգաւ այսպէս եւ սա:*

լդ. *517բ-9ա* ԼԲ. [Գլուխ ԼԴ. Խոսրով մերժէ առնել հաշտութիւն. պատերազմ առ Կեսարեա, փախուստ Յունաց. Շահէն առնու զմելիտինէ: Ջաւրավարք պարսիկք ի Հայս: Փիլիպպիկոս արշաւէ յԱյրարատ եւ դառնայ ի փախուստ: Նստուցանել Հերակլի զԽոսանաձին զորդի իւր յաթոռն թագաւորութեանն եւ երթալ յԱտրեստան: Պատութիւն նորա ան Անտիոք քաղաքաւ: Երկիրն Պաղեստինացւոց ճնազանդի ի

ծառայութիւն Պարսից: Ապստամբութիւն Երուսաղէմ ընդ հաղարի, առումն եւ կոտորած անհնարին: Գերումն խաչափայտին: Հրաման յարձակել Խոսրովայ՝ շինել անդրէն զերուսաղէմ:] Խոսրով ԻԲ., Երակլիոս զաոացին – *Եւ եղեւ ի ժամանակին յայնմիկ... որ գրէ ի Հայաստան երկիր աւրինակ այսպէս:*

լե. *519ա-20ա* Աո Տէր Կումիտաս *(ի լուսանցս).* [Գլուխ Լե.] Տեառն իմոյ ամենայն բարութեան եւ երանութեան եւ հոգեւորի Կումիտասայ արհիպիսկոպոսի եւ ներարպօլսի աշխարհիդ Հայոց, Մողեստոս նուաստ երէց եւ տեղապահ երուսաղէմի – *Աւրհնեալ է Աստուած եւ |519բ| Հայր Տեառն մերոյ... եւ որք ընդ մեզ սրբասէր եպիսկոպոսունդ են առաջի նոցա ընծիեռնուել ղթուխդ:*

լզ. *520ա-1բ* [[Գլուխ ԼԶ.] եւ այս է թղթոյս պատասխանի, զոր գրեցին Հայոց յերուսաղէմ առ կայսր [Մողեստոս] – *Քայն աւետաւոր փողոյ մեծի ի հրեշտակէ... եւ Աստուած խաղապուհեանց եւ սիրոյ եղիցի ընդ մեզ. ամէն:*

լէ. *521բ-2ա* [[Գլուխ Լէ. Շինոմն տաճարին Հռիփսիմեայ] – *Եւ եղեւ յամի ԻՀ. թագաւորութեանն Ապրուէզ Խոսրովու... |521բ| Այս եղեւ յամս |522ա| Յովհաննկան վանաց իրիցու սրբոյ կաթողիկէին:*

լը. *522ա-4բ* [[Գլուխ ԼԸ. Գալ Խոռեմայ՝ առնուլ զԿոստանդնուպոլիս. ողոքանք Հերակղի. հրաման ի Խոսրովայ՝ առնուլ զքարմն: Ի նաւաստոյն բեկանի զատութիւն Պարսից: Ժպիրճ հրովարտակ Խոսրովայ առ Հերակղ: Նստուցանել Հերակղի զԿոստանդին յաթոռ թագաւորութեանն եւ գնալ ի Կեսարիա: Աւրշաւել անտի ի Հայս եւ առնուլ զԴուին, գնալ նաւեալ եւ զԴանձակ: Հասանել Խոռեմայ ի վերայ Հերակղի: Ճարտար շարժումբ Հերակղի եւ կոտորել զՊարսիկս մասն առ մասն] – *Եւ եղեւ յայնմ ժամանակի դիմեաց... եւ ինքն հրամեաց Երակլիոս ասպատակել ի վերայ երկրին:*

լթ. *524բ-5բ* [Գլուխ ԼԹ. Փախուստ Խոսրովայ ի Վեհկաւատ. առնուլ Հերակլի զՍիզբոն եւ դառնալ յԱտրպատական: Դարձ Խոսրովայ անդրէն ի Տիզբոն եւ սպանումն: Թագաւորել որդւոյ նորա Կաւատայ եւ առնել հաշտութիւն ընդ Հերակլի, ունելով երկամեայ շիրոց զինն սահմանս իւրեանց] – *Իսկ Խոսրով արքայ Պարսից... եւ գծուտաթ արձակեցին լի գանձիւք եւ գնաց:*

խ. *525բ-6բ* [Գլուխ Խ. Վարազատիրոց կարգի մարզպան Հայոց: Նստել յաթոռ կաթողիկոսութեան Քրիստափորի եւ զկնի նորա եզրի: Մահ Կաւատայ. թագաւորել Արտաշրի մանկան: Խոռեամ ըստ խորհրդոյ եւ ուզնականութեամբ Հերակլի առնու զՏիզբոն, սպանանէ զԱրտաշիր եւ իւրն թագաւորէ. զխաչն տէրունեան դարձուցանէ Յունաց: Սպանումն Խոռեմայ, թագաւորել Բորոյ դստեր Խոսրովայ, Ազարմիդխտոյ եւ Ռոմզդի սակաւ ժամանակս եւ ապա Ֆազկերտի, որդւոյ Կաւատայ: Պատկառումն տէրութեանն Պարսից] – *Յայնժամ կոչէ արքայ Կաւատ... եւ ամենեքին միաբան պատուէին գնա միաբանութեամբ այս է՛:*

խա. *526բ-8ա* [Գլուխ ԽԱ. Դարձ ակռւնեան խաչին յերուսաղէմ: Կաթողիկոսն եզր ըստ հարկելոյ Մժէջի Գեռնեոյ ընդունի զժողովն Քաղկեդոնի եւ առնու պարգեւ զաղն Կողբայ: Գժտութիւն Վարազտիրոցի ընդ իշխանս Աւոպատականի. խոռհուրդ Մժէջի սպանանել զնա. փախուստ նորա առ Հերակլ եւ մեծարել ի նմանէ: Դաւաճանութիւն Աթալարիկոսի ընդդէմ հաւր իւրոյ Հերակլի. չմիաբանել Վարազտիրոցի ընդ դաւաճանն. սխոռ նորա: Դարիք Սահառունի կարգի կիւրապաղատ: Թէոդորոս Ռշտունի պահէ զաշխարհն Հայոց յապահովի] – *Իսկ գտէրունեան սուրբ խաչն ընկալեալ... անդ ապրեցուցանէր զբազում գաւառս:*

խբ. *528ա-31* [Գլուխ ԽԲ.] Բարձումն Սասանականին, որ կալաւ զիշխանութիւնն Շահ. ամ: [Դիմել Հէրից առ Իսմայելացիս. երեւել Մահմետի եւ միաբանել զիսմայելացիս: Առաջին պատերազմ ի մէջ Յունաց եւ Իսմայելացւոց յԱրաբիա: Պատառիլն Յունաց. փախուցանել զնաւատփայտն ի Կոստանդնուպոլիս: Իսմայելացիք տիրեն եգիպտոսի: Այլ զառ Իսմայելացւոց առնու զՏիզբոն: Նուազումն թագաւորութեան Պարսից: Մահ Հերակլի եւ թագաւորել որդւոյ նորա Կոստանդնի:] Եւ մուտ որդւոցն Իսմայելի յաշխարհս Հայոց: [Առումն Դուինայ եւ գերումն Լե. հազար արանց ի Դուինայ: Պատրկութիւն Թէոդորոսի Ռշտունւոյ: Իսմայելացիք յաւարի առնուն զբազմամ աշխարհս մինչեւ ի սահմանս Հնդկաց] – *Զնբբրահամեանն ճառեցից գգաւակէ... որոց ինքեանք իսկ ականատես եղեալ՝ պատմեցին մեզ գայս բան:*

խգ. *531աբ* [Գլուխ ԽԳ.] Վասն Հրէիցն եւ շար խորհրդոց նոցա – *Ասացից եւ գհրէիցն գապստամբդոցն... եւ այլոցն թոյլ ետ գնալ ի տեղի իւրեանց:*

խդ. *531բ-4ա* [Գլուխ ԽԴ. Մեռանել Կոստանդնի եւ թագաւորել երակլոսի որդւոյ Հերակլի յերկրորդ կնոջէն: Գալ Վաղենտինի ի Կոստանդնուպոլիս եւ ննջուցանել թագաւոր զԿոստաս զորդի Կոստանդնի: Պատերազմ Պարսից եւ Իսմայելացւոց ի Մարսս գաւառի եւ պարտութիւն Պարսից: Հէնն իսմայելեան ըստ կանխասացութեան Դանիէլի մարգարէին: Ապիրատ խորհուրդ Վաղենտինի եւ մահ նորա: Դարձ յահսորէ ասպետի, որդւոյ Շումն Խոսրովայ: Թոսաս նեծգոթեամբ ըմբռնէ զթէոդորոս եւ առաքէ կապեսաւ ի Կոստանդնուպոլիս: Առդարանայ Թէոդորոս եւ դառնայ ի Հայս պատուով զաւագութեան: Ապստ փախչի ի Կոստանդնուպոլսոյ եւ դարձեալ մասնէ ի ծառայութիւն Յունաց պատուով կիւրապաղատութեան. մահ նորա: Բաժանել զաւուրն Իսմայելի յերիս առաջս եւ աշխատել յԱյրարատս, ի կողմանս Սեպհական գնդին եւ յԱղուանս] – *Եւ*

եղեւ ի մահուանն Երակլի... եւ արս ժ. պահապանս տեղւոյն լմբռնեցին ի քուն եւ սպանին։

խե. *534ա-5ա* [Գլուխ ԽԵ. Թէոդորոս Ռշտունի հարկանէ զԽամայելացիս եւ թափէ զաւարն եւ զգերին, զոր առեալ էր նոցա յԱրծափս։ Այլ զաւր Խամայելացւոց հարկանէ սրով յԱյրարատայ միջնեւ ի սահմանս Տայոց, Վրաց եւ Աղուանից։ Նաւամարտութիւն առ Կոստանդնուպոլսով եւ չարաչար պարտութիւն Խամայելացւոց։ Կոստանդին կայսր առնէ հաշտութիւն ընդ Մաւեայ։ Շինութիւն եկեղեցւոյն յանուն Ջուարթոց։ Ամբաստանութիւն զաւրուն Յունաց զՏայոց վասն իրաց հաւատոյ։ Հրաման ի Կոստանդնէ առնել միաբանութիւն հաւատոյ ընդ Հռոմս։ Ժողով եկեղեցական վասն խնդրոյ միաբանութեան] — *եւ եղեւ յամին երկրորդի Կոստանդինի... հաճոյ թլուեալ ամենեցուն առնել ըղիմոյն պատասխանի։*

խզ. *535ա-41բ* [Գլուխ ԽԶ.] Պատճէն պատասխանի թղթոյն եկելոյ ի Հայս ի Հռոմոյ թագաւորէն Կոստանդինէ, զոր գրեցին Հայոց եպիսկոպոսունքն եւ կաթողիկոսն Ներսէս հանդերձ նախաւարօրն եւ զօրավարին Թէոդորոսիւ Ռշտունեաց տեառն — *ձշմարիտ եւ ուղղադատաւան նամակ Նիկիական։ Աղաչեմ զքեզ, ընծերցեր... հոգիբնկալ մարգարէիցն եւ յաւաքելոցն... հանդերձ յաղթութեամբ բազմաւ։*

խէ. *541բ-2ա* [Գլուխ ԽԷ. Յարձակումն Խամայելացւոց ըստ տեսլեան Դանիէլի։ Իրբ խռովութեան ի Կոստանդնուպաւլիս. սպանումն երեելի արանց] — *ձառեցիք դարձեալ զրուցելով զքանս... եւ մերժեալ ի նոցանէ՝ ապրեցայց գնա։*

խը. *542ա-3բ* [Գլուխ ԽԸ. Պատերազմ Խամայելացւոց ընդ Պարսիկս։ Մահ Յազկերտի։ Բարձումն Սասանեան տէրութեանն։ Հայք մտանեն ի ծառայութիւն Խամայելացւոց առաջնորդութեամբ Թէոդորոսի Ռշտունւոյ։ Գալ Կոստանդնի կայսեր ի Հայս. բազումք յիշխանացն Հայոց գան առ նա եւ ցուցանեն զմիամտութիւն իւրեանց] — *եւ եղեւ ի Հերոդի Յազկերտի... եւ դարձան անդրէն առ աւրքայ։*

խթ. *543բ-4բ* [Գլուխ ԽԹ.] Վասն Հայոց կաթողիկոսին Ներսէսի. [հաղորդել նորա եւ այլոց եպիսկոպոսաց ընդ Հռոմս առ երկիւղի։ Մի ոմն յեպիսկոպոսաց բռնադատի ի կայսերէն՝ հաղորդել ընդ կաթողիկոսին։ Դարձ Կոստանդնի ի Կոստանդնուպոլիս։ Փախուստ Ներսիսի յերեսաց իշխանացն Հայոց։ Թէոդորոս Ռշտունի հարկանէ զզաւրս Յունաց, առնու զՏրապիզոն, երթայ առ Մաւիաս եւ ընդունի զիշխանութիւն ի վերայ Հայոց, Վրաց, Աղուանից եւ Սիւնեաց։ Պատերազմութիւն Խամայելացւոց առ ի առնով զԿոստանդնուպոլիս] — *Այդ, ասացից փոքր մի ի շատէ վասն Հայոց կաթողիկոսին... եւ ի բաց բարձցեն զայն եւս թագաւորութիւն։*

ծ. *544բ-6ա* [Գլուխ Ծ.] Թուխտ արշալիճ Խամայելի առ թագաւորն Յունաց Կոստանդին, որ ուներ զայս ինչ գրեալ։ [Գալ Մափասալ ի Քաղկեդոն։ Մրոխկ հողմոյ խորտակէ եւ ցրուէ զնաւատորմն Խամայելացւոց. զաւրն Խամայելացւոց թողու զՔաղկեդոն։ Այլ բանակ Խամայելացւոց, որ արշաւէր ի Վիրս՝ հետի ի բիոյ ձմեռայնոյ։ Իշխանք Հայոց միաբանին եւ բաժանեն զՀայս ի միջի իւրեանց։ Աղէտ ժողովրդեանն] — *եթէ կամիս, ասէ, խաղաղութեամբ ունել զհետանս... եւ զվիրս սասակեսցէ ի սուր սուսերի։*

ծա. *546ար* [Գլուխ ԾԱ. Ապստամբութիւն Մաւրաց յԽամայելացւոց։ Բեկումն զաւրաբեան Խամայելացւոց յայնկոյս Ճորայ Պահակին եւ փախուստ մնացեղոցն ընդ դժուարս լերինն Կովկասու] — *Յայսմ ամի ապստամբեցան մաւրք ի ծառայութենէն... չոգան անցին ի կողմանն Տիզբոնի, լերկիր քնակութեան իւրեանց։*

ծբ. *546բ-8ա* [Գլուխ ԾԲ. Մուշեղ Մամիկոնեան մտանէ ի ծառայութիւն Խամայելացւոց։ Թէոդորոս Ռշտունի եւ այլ իշխանք ննջաձանիճ ի ծառայութիւն Խամայելացւոց։ Պատերազմ Յունաց եւ Խամայելացւոց ի Նախճաւանի եւ բեկումն Յունաց։ Առումն Կարնոյ. աւերումն երկրին Հայոց, Աղուանից եւ Սիւնեաց ի ձեռն Խամայելացւոց եւ տալ պատանդս։ Մահ Թէոդորոսի Ռշտունւոյ։ Համազասպ Մամիկոնեան կարգի իշխան Հայոց։ Կաթողիկոսն Ներսէս դառնայ յաթոռ կաթողիկոսութեանն եւ կատարէ զշինուած եկեղեցւոյն Ջուարթոց։ Հայք ապստամբին յԽամայելացւոց. կոտորումն պատահեցաւն։ Մուշեղ Մամիկոնեան ի բաց կայ ի ծառայութենէ Խամայելացւոց եւ կոչի ի պաղատն։ Խռովութիւն ի մէջ զաւրացն Խամայելի՝ բաժանել նոցա ի չորս մասունս եւ կոտորել զմիմեանս։ Յաղթել Մափասայ հակառակորդաց, միապետել եւ առնել խաղաղութիւն։ Վերջաբան] — *Իսկ Մուշեղ Մամիկոնէից տէրն ապրստամբեալ... որդւոցն Խամայելի, եւ առնէ խաղաղութիւն ընդ ամենեսին։*

Տե՛ս տպ. «Պատմութիւն Սեբէոսի», Երեւան, 1979, ձեռ. Ա.։ Հմմտ. Գ. Աբգարեան, «Սեբէոսի պատմութիւնը» եւ Անանունի առեղծուածը, Երեւան, 1965։ Նաեւ՝ Խոսրով Թորոսեան, Սեբէոս պատմիչը եւ նրա երկը.- Քանքեր Մատենադարանի, հտ. 9, Երեւան, 1969, էջ 59-100։

Թ. *549ա-562ա* [Կորիւն. Վարք Մաշտոցի.] Ձիշատակ սրբոյն Մեսրովպայ, արարեալ երանելոյն Կորիւն վարդապետի] — *Զնաքարազեան ազգին եւ Հայաստան աշխարհին գաստուածապարգեւ գրոյն... եւ դպրութեանն Հայոց յութերորդ ամ Յազկերտի առեալ լսելիցէ։ Որում փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Տե՛ս տպ. Երեւան, 1941. ձեռ. ե։ ԺԹ. դ. ձեռքով, քանաքով Սեբէոսի Պատմութեան մասը՝ Թ. 488-543ա էջակալուած 1-123, իսկ կորնչի մասը՝ Թ. 549-562, Քերթակալուած է 1-14։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

1. *33բ* Ջվարդան վարդապետն զԲաղիշեցին յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք իւրն եւ ծնօղաց իւրոց, որ ետ գրել զսա յիշատակ իւրն եւ եդ ի դուռն Սուրբ Յովաննայ։ Եւ դիս զմեզաւոր Պօղոս սուտ երէցս, որ եմ գծօղ սորա, աղաչեմ յիշել ի Տէր, եւ դուք՝ յիշողքդ, յիշեալ լիցիք առաջի Քրիստոսի։

40ա Ջգծօղս յիշեա՛, ո՛վ եղբայր։

81բ (ստ. լս., Պօղոս գրչի) Ով եղբարք եւ հոգեւոր հա՛րք եւ սպասաւո՛րք եւ քարոզի՛չք |82ա| Քանին Աստուծոյ, որք ընծեռնուք զայս գիրքս եւ հոգեւոր բանս օգտիք |81բ| ի սմանէ, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զՎարդան վարդապետն |82ա| զԲաղիշեցին, եւ դիս՝ զՊօղոսն երէցս զԳաւրղոցին, որ եմ գծօղ սորա։

111ա Քրիստո՛ս Աստուած, բարեխօսութեամբ եւ աղօթիւք սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին ողորմեա՛ ստացողի գրոցս Վարդան քաջ եւ սրբասէր վարդապետին, եւ իւր ծնօղացն, Հօրն՝ Եղիային, եւ Մօրն՝ Վարիպին, եւ եղբարցն՝ Խաչատուրին եւ Խօշխաբարին, եւս առաւել՝ հոգեւոր ծնօղին իւրոյ Խաչատուր յաբուսնապետին եւ հոգեւոր որդոց իւրոց՝ Աբրահամ վարդապետին եւ Սարգիս պատանեկին։ Զի յոյժ սիրով եւ փափաքանօք ետ գրել զգիրքս զայս՝ յիշատակ իւրն եւ ծնօղաց իւրոց։ Յիշելով զբանն մարգարէին, որ ասէ. Երանի, որ ունիցի զաւակ ի Սիոն. այսինքն՝ յեկեղեցի, եւ ընդանեակս ի վերինն Երուսաղէմ։ Արդ, աղաչեմք զձեզ, ո՛վ հոգեւոր հարք եւ սիրելի եղբա՛րք, որք հանդիպիք այս սուրբ տառիս, ինչ կերպիւ եւ իցէ՝ թէ՛ կարդալով, թէ՛ օրինակ դնելով եւ կամ հարեւանցի տեսանելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զՎարդան քաջ եւ բարուն վարդապետն՝ զԲաղիշեցին, որ իբրեւ զարեգակն փայլէ եւ լուսաւորէ զխաւարեալ եւ մեղսամէր մարդիկք, ասելով եւ խրատելով, եւ զամենեսեան դարձուցանելով ի չարեաց քաղցր բարբառովն եւ աստուածային քարոզութեամբն։ Զի միշտ եւ հանապազ ո՛չ դադարի ի քարոզելոյ եւ յուսուցանելոյ։ Քանզի զբազում ժամանակաց գխանգարեալ եւ զաւերեալ եկեղեցիսն նորոգեալ կանգնեաց, եւ զոչ եղեալսն շինեաց ի հիմանէ, եւ այլ բազում բարեգործութիւնս արար ի վերայ երկրի, զոր ոչ կարեմ մի ըստ միոջէ արկանել ի շարս քարտիսիս։ Այլ բարեաց հատուցանօղն, որ տայ սիրօղաց իւրոց զվիր անճառ բարիսն, տացէ նմայ եւ զիւր երկնից արքայութիւնն՝ ի միասնական գալստեանն իւրում, եւ ի կեանս յայս ընդ երկայն աւուրս պահեսցէ զնա. ամէն։ Ես՝ Պօղոս երէցս, գծօղ սորա, աղաչեմ զձեզ, զի յիշման արժան առնէք զիս։

146բ Ջ*Պօղոս մեղապարտ երէցս յիշման արժանի արա՛, ուրիցդ հող եմ եւ փոշի։*

147ա Ջ*Վարդան վարդապետն եւ զծնօղսն իւր՝ զեղիէն եւ զՎարիպն, եւ զուսուցի՛չն՝ զեաչատուր վարդապետն, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Աստուած եւ լի բեբանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք Վարդան վարդապետին, եւ որ յիշօղքդ յիշեալ լիցիք առաջի Քրիստոսի։ Եւ Պօղոս գծօղս զոտգ կու համբուրէ, որ թէ յիշման արժան առնես։ (Ր. սխենակի տակ)՝ Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զՎարդան վարդապետն եւ զծնօղսն իւր, զհայրն՝ զեղիէն եւ զմայրն՝ զՎարիպն, եւ զեղբարքն՝ զեաչատուրն եւ զեօշխաբարն, եւ զամենայն արեան մերձաւորսն նորա։ Եւս առաւել՝ զհոգեւոր հայրն նորա՝ զեաչատուր քաջ վարդապետն զԲաղիշեցին եւ զԲաբոնեցնց Յովհաննէս վարդապետն, որ նա եւս բազում աշխատութիւն ունի ի վերա նորայ, իր գրոց սերտոցուն, եւ զիւր աշակերտն՝ զԱբրահամ վարդապետն զՀամբեցին, եւ զիս զանարժանս, զնորին անաւակ որդիս՝ զՊօղոս սուտ եւ խաբեբայ երէցս, որ եմ գծօղ սորա, որ բազում երախտիք ունի ի վերա իմ հոգեւոր եւ մարմնաւոր։ Եւ դուք՝ յիշողքդ զմեզ, յիշեալ լիցիք առաջի Քրիստոսի. ամէն։ Թողութիւն արա՛, խիստ եմ նեղացէ՛ք։*

270ա Ջ*բազմավէր հոգիս եւ զաղքատս ի բարեաց եւ զլրացեալս ի չարեաց՝ զՊօղոս գրիչս, զտարտա-*

մեալս եւ զտարագրեալս ի կենաց կտակէն, պատուհոդք սմա յիշման առնէ՛ք արժանի: Նւս եւ զստացօղ տառիս՝ զՎարդան վարդապետն եւ զիւր ծնօղսն, եւ զամենայն երախտաւորքն իւր, եւ գոք յիշողքդ յիշեալ լիցիք առաջի Քրիստոսի. ամէն:

356ա Այլ ինձ եւ յայս ճառս գարձեալ պիտոյ է գալ, եթէ Տէր ինքնին կամեսցի: Եղիշէ վարդապետն ասէ:

356բ [Փ]ա՜ռք Հօր անակզբան, եւ Որդւոյ անսկզբան եւ սկզբան, եւ Սրբոյ Հոգւոյն անքննաբար ի նոցունց էութենէ, անհատաբար եւ անսպառ բղխմանն, եռատրոհ անձնաւորութեանն, եզարուն բնութեանն, միակամ եւ միահեծան իշխանութեանն, ամենակալ եւ անվախճան թագաւորութեանն, միասնական ամենասուրբ երրորդութեանն, յամենից չնչոց կենդանեաց՝ իմանալեաց եւ զգալեաց, որ յանէից եղեալ գոյացան, ի նորին զարհուրելի հրահրոյ հրամանացն, եւ ի լրումն նորայն կամաց, անհատ եւ անվճար օրհնութիւն, գոհութիւն եւ անդադար փառաբանութիւն, ի վեր քան զմիտս եւ անդր քան զպայմանն, անեղր յաւիտենիւ եւ յաւիտենի յաւիտենից. ամէն:

[Ա]րդ, զի որպէս երիս երրեակս իմացուցանէն դասակարգութիւնս հրեշտակաց ի միտս մեր գիրք աստուածայինք, գոլ փառադիանիչս ստեղծագործողին իւրեանց, այսինքն՝ անմարմին զուարթութիւք, նոյն ձեւով տարագու երիս կարգադրութիւնս տեսանի ի սուրբ եկեղեցի, որ ճշմարտապէս երկին է ի յերկրի, առ ի պայծառութիւն եւ ի լուսաւորութիւն ընդհանուր տիեզերածաւալ մարդկութեանս սեռի: Նա եւ ի փառաբանութիւն մարմնաւորիկ տնօրէնութեան միածնի մարդացելոյ Բանին Աստուծոյ, առ ի քարոզել եւ հռչակ հարկանել զփրկութիւնն եւ վերահասն Աստուծոյ, որ ի նմանէն ի մեզ ծաւալեցաւ, եւ այս ոչ ի ձեռս հրեշտակաց եւ անմարմին գերաշխարհիկ զինուորութեանց, այլ ի ձեռն հազարապետացն Աստուծոյ՝ Քրիստոսի ասեմ առաքելոցն, զոր յօրինեալ շարակարգէ ընտրեալն եւ զարմանալին այն Պօղոս յիւրականն [խոսի ասելով. «Եթէ զորս եդ Աստուած յեկեղեցւոջ այս են. Նախ զառաքեալս, երկրորդ՝ զմարգարէս, երրորդ՝ զվարդապետս»: Եւ այս ո՛չ վարկպարապի եւ ունայն [զոյ], որք դասեցան մի գնիի միմեանց, այլ խորհուրդ իմն յայտնեալ տեսանին ի նոսա: Վասն զի համաքառակ եւ նմանատարաս են լուսաւորացդ, որ յերկինս. արեգականն՝ առաքեալք, եւ լուսնի՝ մարգարէք, եւ աստեղաց՝ վարդապետք: Եւ որպէս գանազան են լուսաւորութիւնք լուսաւորացդ. ոմն՝ գցայգ, եւ ոմն՝ գցերեկ, այսպէս են եւ |357ա| բանք տեսանողաց եւ լուսատուաց հոգւոց մերոյին զարմից: Եւ որչափ էր կար եւ հնար նոցին, լուսաւորեալ պայծառացուցին եւ զիաւար տգիտութեան ի միգապատ եւ ի մռայլատեսակ մտաց մարդկայինս ազգի փարատեցին եւ միշտ փարատեն: Եւ ունին վարդապետք գնմանութիւն մարգարէից եւ զտիպ առաքելոց, զի որպէս նոքա ի հնումն՝ գինչ եւ պատահէր ազգին իւրեանց, գնոյնն մարգարէանային՝ եթէ տրտմականս, եւ թէ ուրախականս, որպէս նոցին իսկ բանքն յայտ առնեն, այսպէս եւ վարդապետք եկեղեցւոյ, ժրացեալք ի Սուրբ Հոգւոյն, քարոզեն առաքելաբար, եւ մատուռակեն զգինին ուրախարար, եւ սերմանեն զբանն կենաց ի սիրտս հաւատացելոց, եւ արբուցեալ ոռոգանեն զջրովն աստուածային զպասքեալ հոգիս բանաւորաց: Եւ թէ նեղութիւնս ինչ եւ մրրիկ դառնութեան եկեալ ժամանէ յանօրինից եւ յայլատէմ անաստուած բռնաւորաց, եւ կամ այլ իմն ուղիաձեւ փորձութիւնս դիւական ի վերայ հաւատացելոց, յառնեն իբրեւ զմարգարէ եւ պատմեն գանցս ապեցից եւ զկսկիծս ՔՀուածութեան, որպէս գնբեմիայ, եւ կամ իբրեւ զմի ի մարգարէիցն, իւրաքանչիւր ոք իւրում ազգի: Վասն որոյ երրորդ գինի առաքելոց եւ մարգարէից դասեալ կարգեցան, եւ որպէս աստղ քան զաստղ առաւել է փառօք, նոյնպէս եւ վարդապետ քան զվարդապետ բանիւք գիտութեան եւ վարուք առաքինութեան: Որպէս այլք այլոց ազգաց են պատմողք, նոյնպէս ազգին մերոյ եւ զարմի են պատմիչք եւ վիպասանք՝ կորովիքն եւ քաջաբանքն, անյաղթ փիլիսոփայքն եւ յոգնահանճար եւ առատաձիտ փաղերալքն:

Նախ Ագաթանգեղոս քաջ քարտուղարն, որ հրամանաւ թագաւորին Տրդատայ, գսուրբ Լուսաւորչին մերոյ Գրիգորի վերաշխէպան ի կիր արկեալ ճուէ, թէ որքանեաւր անըմբռնելի կարծրագոյն տանջանաց եւ սարսռելի չարչարանաց եւ կրից տարեալ համբերեաց, եւ ապա, թէ որքան ժամանակս յամեալ ի վիրապն խոր |357բ| եւ անդնդային, ուրանալոյ, իբր յարգանդի մօր, գմերն լինէր յղացեալ զփրկութիւն: Ուստի արեգականասարաւս եւլեալ ծագեցաւ եւ լուսաւորեաց գլուսաւորամած երկիրս Հայաստանեայց եւ ծնաւ վերստին, ըստ ասացուածոյ մարգարէութեանն՝ զազգ մի ողջոյն: Եւ այսպէս պատմաբանելով տարեալ զբանն, յանկ ածէ ի փառս Աստուծոյ: Եւ ապա գինի նորին, մեծիմաստն Մովսէս Քեռդռաձայրն՝ գեղեցկապէս եւ հարուստ իմաստութեամբ սկսեալ պատմութիւնս Հայոց, կարճ բանիւք եւ մանուածոյ բառիւք, բայց ընդարձակ մտօք տրոհեալ ի հատորս երիս, հասուցանէ զբանն առ մեծն Իսահակ եւ Մեսրոպ, եւ անդ գաղետալի ողբոյն ասացեալ, սակս ամայութեան աշխարհիս եւ երկուց գաւազանաց, դադարէ ի փառս Աստուծոյ: Եւ ապա ընկերք նորին՝ Եղիշէ վարդապետն, որ զՎարդանացդ գիրսն եւ գքաջապէս նահատակութիւնսն ճառեաց. եւ Ղազար Փարպեցի՝ պատմագիր եւ ճարտասան, գնոյն ոճ երկրորդեաց: Եւ այլք յոգունք, որք մի գնիի միմեանց յանցնիւր ի դարս եւ ի ժամանակս պատմաբանեցին եւ արձան յիշատակի յետ իւրեանց կենդանի թողին: Զորս

ի բազմաց եւ յոյժիկ բազմավէպ պատմութեանց առտուածային որհարցն որք ասացան/// (Թերի)։

2. *(Գրիգոր գրչի) 429ա Քրիստոս Աստուած, որ առաւն է ի տուրս բարեաց, Գրիգոր գրչիս, եւ Ձեզ կարդացօղացդ, եւ այսմ տաճի ստացողի առհասարակ ողորմեացի յաւուրն դատաստանի. ամէն։*

486բ Այո՛, տուրբ վարդապետ, զոր ինչ ասացեր ճշմարիտ է, զի եւ այժմ նոյնպէս եղեւ եւ լինի հանապազ։ Ո՛վ տուրբ ընթերցուդք եւ եղբա՛րք, գիրքս հին էր եւ ուրիճակս։ Յուսան վարդապետն կարդացեալ էր զաւրինակն եւ նորոգեալ եւ զպակասութիւն թղթոցն, որ պակաս է, ոչ էր գտեալ, եւ ես ոչ կարացի գտանել։ Ազաչեմ գամենեսեան, եթէ գոցի գիրքս այս ուրեք, գրեսջիք զպակասումն թղթոյս եւ դի՛ք ի սմայ. նախ՝ զակիզբն գրոցս եւ ապա յերիս տեղիս թուղթ մի անկեալ կայ։ Եւ եթէ սխալ գտջիք ի սմա, թողութիւն խնդրեցէ՛ք ինձ ի Քրիստոսէ՝ յանցանաց իմոց, եւ ծնօղաց իմոց, ամէն ազգիս մերոյ եւ յառաջագոյն նախնեաց սրբոց, որ երկիրդրեցի գգիրքս վասն յիշողութեան սրբոցն ի պարծանս մեր, եւ անսրբոցն՝ յողբումն ի՛շխուածութեանն եւ յամօթ յաւիտենից։ Քաջքն զօրասցին ի Քրիստոս, եւ տկարամիտքն կորանայցեն։ Եւ որք լսէնն, աւաղեսցեն զազգիս մերոյ զտառապանս։

486բ Աւարտեցաւ գիրքս Վազարու վարդապետի Փարպեցւոյ Ձեռամբ բազմավէր եւ անարժան Գրիգոր երիցու, ի հարկէ սրբազան եւ քաջ վարդապետին Վարդան դիտապետի։ Արդ, աղաչեմ զընթերցողդ, յիշեսջիք ի մաքուր յաղօթս Ձեր եւ մեզաց ի՛ողութիւն շնորհեսցէ՛ք մեզաւորիս։ Եւ որ առաւն է ի բարիս, պարգեւեսցէ Ձեզ եւ մեզ զերկնից արքայութիւնն, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն։

547բ (տո. լս.) Ձեւոխիս ի գրչաց եւ զառաջինս ի մեղաւորաց, զանարժան, զանարհնաս եւ զան|548ա|-իմաստ զԳրիգոր երէցս արժանի առնել աղաչեմ, զձեզ, ով սուրբ ընթերցողք, միով |547բ| ողորմալիս եւ մեզաց իմոց ի՛ողութիւն շնորհել ինձ եւ իմոցն ամենայնի, եւ նա, որ յիշէ, յիշեալ |548ա| լինիցի ի Քրիստոսէ յարդարաձէտ դատաւորէն մերմէ՝ Յիսուսէ Քրիստոսէ, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն։

562ա Յիշեցէ՛ք զքաջ բարեմասնեան՝ զՎարդան վարդապետն առ Քրիստոս Աստուած, եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք նա եւ եղկելի գրչիս. ամէն։

3. *142ա (ստացողի) Արդ, ես Վարդան վարդապետս Բաղիշեցիս, ցանկացայ բարի աւուրցն, որ միշտ արծարծէր շնորհք Հոգւոյն Սրբոյ յարժանաւորս իւր, սիրոյ նոցին եւ ազօթից տեւչացայ եւ ետու գրել գպատմութիւն սուրբ կաթուղիկոսացն եւ թագաւորացն, զի ազօթիւք նոցա ողորմեսցի Քրիստոս Աստուած մեզ եւ մերոցս ամենայնի. հօրս իմոյ՝ Եղիայիին, եւ մօրս՝ Ղաւիպին, եւ եղբարցս՝ Հաչատուրին եւ Հօրխապարին, եւ գաւակաց նոցին։ Եւ եւս առաւել հոգեւոր հօրս իմ եւ ուսուցչի՛ Հաչատուր մեծ իմաստասէն եւ փիլիսոփայ վարդապետի՛ Հաչատուր Բաղիշեցոյն, որ յայսմ ամի, որ գգիրս ետու ծրել, Ֆ. (10) ամաւ յառաջ փոխեալ է առ Տէր։ Եւ նորաբողբոջ հոգեւոր որդւոցս իմ Աբրահամ վարդապետի Համբեցոյն եւ Սարգիս փոքր պատանեկին, եւ միաբան եղբարցն ամենեցուն, որ կան ի սուրբ ուխտս Յովաննու Մկրտչի, ի ծառայութիւն սուրբ խորանացս եւ ի սպասաւորութիւն մեզ, որ մականութեամբ Ամրդօլու վանք ասի։ Արդ, աղաչեմ զձեզ, ո՛վ հարք մեր եւ եղբա՛րք, որք ընթեռնուք եւ հոգեւոր բանս օգտիք ի սուրբ գրոցս, բոլոր հաւատով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ինձ՝ Վարդան վարդապետիս եւ գծագրողի սորա՝ հոգեւոր որդւոյ իմոյ տէր Պօղոս երիցու Գաւրոցոյ, եւ դուք յիշողդ, յիշեալ լիցի՛ք առաջի Քրիստոսի. ամէն։ Գրեցաւ ի Ռ. եւ ի Ճ. եւ ի ԻԱ. (1672) թվին։*

4. *4բ (ծաղկողի) Յիշեա՛յ գիս, Տէր իմ եւ ստեղծող, զՎանեցի Սահակ ծաղկօղ։*

34ա Ձ Վանեցի Սահակ ծաղկօղս յիշ[եցէ՛ք]։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *5բ՝ «ս, է, ք, եւ», 254ա՝ «եւ յիղիչէր»։*

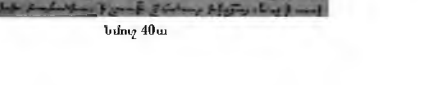
ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «611», Ա. փեղկի կազմատտուին փակցուած թերթին՝ «Համար 1, 611, 1672», 142ա՝ թուաբանական հաշուարկ՝ «1121/551/1672», ապա. Բ.՝ «60/3/180 +30/210»։*

2640

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ Մ. ՁԱՄԶԵԱՆԻ ՎԱՀԱՆ ԿՈՉԵՑԵԱԼ ՄԱՏԵՆԻՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ ՌՄԿԹ. – 1820

ԹԻՒ՝ 84 (գրչի էջակալում 1-159, որ է՝ 4ա-83ա). չգրուած՝ 1ար, 2բ, 6բ, 73բ, 77բ, 83բ-4բ ՊՐԱԿ՝ 2+3+Ա.Ըx10 (Ը՝ 11)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով բուսական ոճաւորմամբ գինաջուան, որի 2 կողմերին եւ ներսում եռեակ ոչի թաթի վրայ կանգնած առիւծ, եւ ոճաւորած թագ, եւ սատր, եւ Gerolamo Ben to Picardo, եւ «GERVINO»։ ՄԵԹՈՒԹԻՒՆ՝ 24,8x18։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (18x12,8)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 40ա)։ ՏՈՂ՝ 28։ ԿԱՋՄ՝ դոշմագարդ ոսկեզօծ սեւ կաշի, միջակը ստատաթուղթ աստառ ծաղկաթուղթ լուսանցակոփերի՝ ոսկեթոյն։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա + Բ, չգրուած թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով «CALCAGNO»։

Նմուշ 40ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԱԶՈՒԹԻՒՆ – *Զ ա ր դ ա գ ի ր* թղչնագիր: *Գ ո յ ն ե ր* կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաառար. կազմի կաշուի եզերը մաշուած, *թ.* փեղկի կաշին վնասուած, թերթերին աղտոտուածութեան զանազան նեարներ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

2ա-83ա Համառօտութիւն Վահան կոչեցեալ մատենին, շարադրեալ ի Զամչեան հայր Միխայէլէ, առ ի գուցանել հակառակասիրաց զուղղափառութիւն Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյս: Ցամի Տեառն 1776: Իսկ այժմ գաղափարեցաւ ի վեհափառ հայրապետութեան մերս լուսոյ արբոյ գահին էջմիածնի տեառն Եփրեմի գերընտիր եւ արբազան կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց, ի թուականիս մերոյ ՌՄԿԹ. (1820), ի Կոստանդնուպօլիս:

ա. *3ար* Թարգմանութիւն արդար վճռոյ արբազան Պիոսի է. պապին Հռովմայ վասն «Վահան հաւատոյ» կոչեցեալ մատենին եւ հեղինակի նորուն հայր Միխայել վարդապետի Զամչեան – *Զգիրքն կոչեցեալ «Վահան հաւատոյ ուղղափառութեան Հայոց» մատուցին յատեան... քննութեան ժողովոյն: Թարգմանեալ ի Հռոմի, ի լատինականէն ի հայ, ի Հայր Ղկնատիոս վարդապետէ Փափազեան՝ յաշակերտէ տեառն Միխթարայ արբայի, յամի Տեառն 1815, ի սեպտեմբեր 17:*

բ. *4ա-6ա* Շարունակութիւն կամ հաստատութիւն յառաջագոյն գրեալ մերումս տեսարանի կամ յայտնի ապացոյց նոր ներհնուածոյ լինելոյ վերապատուելի հայր Միխայելի Զամչեանց եւ բոլոր միաբանութեան իւոյ. հաղեալ ի բուն ձեռագիր գրուածոյ իւոյ, զոր իբր հրաշիւ ձգեցաք ի ձեռս մեր յամին 1815, մարտի Գ. – *Զոր ինչ միանգամ գրեալ էր յառաջին անդ... զոր իբր վերջակետ իմն դնէ ի վերջ բանից իւրոյ ասելով:*

գ. *7ա-15բ* [Ա.ոարկութիւն – *Ա[ստանօր վախճան տուեալ նախածանօթ տեղեկութեանց... եւ այսմ եւս յուսամ հանդիպել: Վերջ խնդրոյն մարդեղութեան, մինչեւ յերես 167:*

դ. *16ա-21ա* Խնդիր Բ. ի վերայ բղխման Հոգւոյն Սրբոյ – *Եւ արդ, վ. հ. Միքայէլ Զամչեանց յաւարտ հատուցեալ զառաջին վիճաբանութիւն իւր... եւ որ ունիցի ականջս լսելոյ, լուիցէ:*

ե. *21ա-42բ* Ի վերայ եկեղեցւոյ – *Եւ արդ, խուզել գայս խնդիր պիտանի է քան զամենայն... թէ հայք չիցեն հերետիկոս կամ հերձուածող, բերէ՛ ի վերայ ասելով:*

– *37բ-9բ* Յօդուած Գ. Թէ բանի՞ ծաւր վճռաբ եւ վտանգի կարեն յառաջ գալ, երբ անխոհեմարար հերետիկոս կոչէ ոք զայլս – *Յարէ գկնի. «Ծրանի թէ գայս եւեթ մտածէին չարախօսք մեր...»...*

– *39բ-42բ* Դ. յօդուած՝ ասելով. Թէ զինչ իցէ հերձուածողութիւն – *Որով ցուցանի, թէ չէ մարթի իւիք հերձուածող կոչել զեկեղեցին Հայոց...*

զ. *42բ-9բ* Ի վերայ վերջին օծման – *Սքանչելի է ճարտարմտութիւն եւ ճարպկութիւն... եւ վէրքն ոչ գիտեմ որպիսի դեղովք ունի բժշկել:*

է. *49բ-66բ* Վէճ վ. հ. Միխայէլի Զամչեանց ի վերայ ջրախառնութեան՝ համառօտիւ հաղեալ ի ձեռագիր մատենէ իւրմէ – *Այս խնդիր է մէջ ահագին մատենի վ. հ. Միքայէլի... որ եւ ի վերայ տօնի ծննդեան եւ մկրտութեան Տեառն:*

– *64բ-5ա* «*Գիտելի է, ուր վերոյգրեալ քանքն, յորոց վերայ գրեալ կան նշանագիրս ա եւ բ, ի ձեռագիրն սրբագրեալ են, սակայն մեր յայտնի ընծերգեալ՝ եդաք յայսմ ներգործութեամբ եւ այն ընդ փակագծիս միայն՝ առ ի յայտնելոյ զդիտումն բանից հեղինակին, եթէ վասն որոց խօսի եւ վասն որոց պնդեալ է»:*

ը. *67ա-9ա* Վէճ վ. հ. Միխայէլի Զամչեան նոր պաշտպանին ողղափառութեան Հայոց, որ ի վերայ տօնի ծննդեան եւ մկրտութեան, համառօտիւ հաղեալ ի բուն ձեռագիր մատենէն իւրմէ – *Թէպէտ չէին կամք մեր ի սոյն խնդիրս պատաղիլ սակս թերեւութեան նիւթոյն... որով գադարէր ամենայն վէճ հայոց ի վերայ այսպիսի նիւթոյ, յերես 377: Վերջ:*

թ. *69բ-73ա* Վէճ վ. հ. Միխայէլի Զամչեանց ի վերայ հաւարանի՝ համառօտիւ հաղեալ յընդարձակ ձեռագիր մատենէ իւրմէ – *Յոյժ ճարար ոք է վ. հ. Միքայէլ Զամչեան... եւ ի նոյն վայելել ախորժեմբ ի փառս Քրիստոսի փրկչին մերոյ եւ Աստուծոյ. ամէն: Ի հայր Միքայէլ վարդապետէ Զամչեան, 1776:*

ժ. *74ա-7ա* Յայտարարութիւն դաւանութեան վ. հ. Պօղոս վարդապետի Թրնկրեան՝ աշակերտի վ. հ. Միխայելի Զամչեան, զոր գրեաց ի ժամանակս վերջին միաբանութեան եւ հրատարակեաց թէ առ հայս եւ թէ առ ուղղափառս, որով իւրաքանչիւր ոք հաչ իմանայ, թէ ընդ որում աղգակցութիւն ունի այս դաւանութիւն ընդ վերոյ գրեալ բանսն հայր Միխայէլին – *Եկեղեցին Հայաստանեայց ի սկզբանէ եւ այսր ընդունի եւ դաւանի զուղղափառ հաւատս ճշմարտութեան... չիք այլ ինչ թշնամութիւն մեծ եւ անօրինութիւն անտանելի:*

ժա. *78աբ* Գիւտաւորումն բանից – *Որով եւ վերջին դատումն մտաց մերոյ... զի աչօք բացօք տեսանելմբ եւ տեսեալ իսկ եմք: Վերջ: 1815, փետրուարի 12, ի Կոստանդնուպօլիս:*

– *79ա-83ա* Յանկ մատենիս – *Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցի... վերջին օծումն է խորհուրդ եկեղեցւոյ, բայց օծանելն իւրով չէ հարկաւոր յոյժ ըստ մեծին Խոսրովու Անձեւացեաց եպիսկոպոսի:*

> *Յանկը կազմուած է ոչ թէ ըստ խորագրերի, այլ այս կամ այն գլխում շօշափուած նիւթերի, որոնց դիմաց նշուած են այդ նիւթերի սկզբնաւորդների էջերն ու տողերը՝ «երեսհամարը եւ տողահամարը»: Նաեւ Հմմտ. նեռ. 1936:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս Տիտղ՝ 2ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԴԱՐՁԻ

83բ (անարուեստ նուագիր) «1844 յունվարի 5 ծր[ն]ունդ Թովմ[մ]աս»:

ՆՇՈՒՄ՝ կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «670», «Վահան կոչեցեալ մատենին», Ա. կազմատարին փակցուած թերթիկին՝ «2[ին] 111», Ա՛ «670/260, 1820, Մ[ե]ասրոպ] ևպ[իսկոպո]ս»:

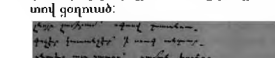
2641

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԻՐՋԱՅԵԱՆ ՎԱՆԱՆԴԵՑԻ, ՏԵՍԱՐԱՆ ՀԱՆԴԻՍԻՑՆ ՀԱՅԿԱՅ, ԱՐԱՄԱՅ ԵՒ ԱՐԱՅԻ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԳՐԻՉ՝ ՍՏԱՅՈՂ Գրիգոր Կարնեցի Շահաճեան:

ԹԵՐԹ՝ 110. չգրուած՝ 1ա-3բ, 4բ-5բ, 108բ-10բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԱ. x10 (Ա՝ 11, Թ՝ 8, ԺԱ՝ 9)+2: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսադրոշմով՝ «GIOVANNI GHECCHI»: ՄԵՆԻՒԹԻՒՆ՝ 24,3x20,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (19x15,7): ԳԻՐ՝ նուագիր (նմուշ՝ 77ա): ՏՈՂ՝ 32: ԿԱԶՄ՝ ծակսթուղթ, միջուկր ստուարաթուղթ, անկիւններ եւ մէջքը շագանակագոյն կաշի, ատաղձ թուղթ լուսանցակողերր՝ կապոյտով ցօղուած:

Նմուշ 77ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար կազմի ծակկաթոցքի մաշուած, կեղտոտուած, թ. 1-22՝ հիմից մասամբ պոկուած, թ. 1-11՝ կարերը հիմից թուլացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

4ա-108ա Տեսարան հանդիսիցն Հայկայ, Արամայ եւ Արայի, ոտանաւորեալ Միրզայեան Յովհաննու Վանանդեցի վարժապետ հաճախի՝ Սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցւոյն Զմիւռնոյ, ի գթասանս մանկանց ազգիս հայոց: Զգուշութեամբ օրինակեալ ի վայելս Գրիգորի բանասիրի Կարնեցւոյ Շահաճեան անառիւծ մանկավարժի: Թիւ յօրինմանն՝ 1831, ի Զմիւռնիս օրինակելոյն՝ 1832, ի Կոստանդնուպոլիս, ի նոտարչէն դպրոցի Սրբոյ Խաչի եկեղեցւոյն, որ յԻսկիւտար, ի թաղն Սելասըզ:

– *6աբ Ցառաջաբան – Որք գհայրենի քաջարութեանց հանդիսից զվիպագրութիւնս իդէս... ստոյգ խոստովանութիւն գանձնէ վարապանէ ի կգակս պարսաւագրաց, թէ իցեն յուշի:*

– *7ա Ցանկ գլխակարգութեան գործոյս – Ա. Նախաշաւիղ առ ի նոյն յորդորման... Ժէ. Յորդոր նմանիկ նախնեաց:*

> *Իբրեւ ընթացան 7բ էջում բերուած է Խմաստութիւն գրքի Ժ. 9 տունը՝ «Խմաստութիւն գողոքիչս իւր փրկեաց ի ցաւոց... գօրաւոր է աստուածպաշտութիւնն»:*

ա. *8ա-9բ* Հագներզ տաղաչափական ի պայծառ հանդէս դիւցազին մերոյ Հայկայ Թորգոմեան: Գլուխ առաջին: Նախաշաւիղ առ ի նոյն յորդորման – *Հուր է սեղաննոյ[1] իղձ ազգասիրին, / արծարծուն վառեալ ի ներքս ի հոգին... անձանց բարութեան միտելոյ զօճան:*

ՌՄՉԱՆ. – 1832

բ. *9բ-14բ* Բ. Սնունդ եւ սնումն Հայկայ – *Ջմեր նախնի գեղադիտակ վեհ դիւցազին, / ակն արդ, ի վէպս առնուլ գփառսրն պանծագին... յայ[ն]միկ հնչէր խրախ նորա անտխրական:*

գ. *14բ-9ա* Գ. Աստուածապաշտութիւն Հայաստանի – *Փառաց են պարգեւք յայս նոր տեսարան, / առ ճոխ բարձրութիւն ազգիս Հայկազեան... համայն գործադիրք աստուածպաշտութեան:*

դ. *19ա-23բ* Դ. Ջեղծումն մարդկան ի բարին – *Այս վեհապանծ փառացն շուք Հայաստանին / խոր խոցոտէր գսիրտ խարդախ դժնեայ դիւին... երկրպագեմ քեզ յոգեշարժ յիդէս եռանդեան:*

ե. *23բ-7ա* Ե. Ազատութիւն Նոյի ի ջուրցն հեղեղաց – *Հրաման վեհին անդարձ հաստատեալ գեղծումն աշխարհին / ջնջեալ, եթէ զամս հարիւր եւ քսան անդարձ գեղխեացին... գկատար Մասեաց ի նաւահանգիստ անվրտանգ կալան:*

զ. *27ա-31բ* Զ. Բազմմանալ մարդկան եւ բաժանումն – *Հին աւուրցդն հայր արդար ծերունին, / գտեալ յանդորրու յետ միոյ ամին... հաստատուն սիրով կալ ընկերական:*

է. *31բ-5ա* Է. Աշտարակաշինութիւնն – *Հոգին անհիւթ եւ անձնիշխան շունչ երկնային, / ինքնագործ է, թէեւ կապեալ ընդ նիւթ մարմնին... յերկնից գափիթն գումարեաց գագգս ամենայն:*

ը. *35ա-8ա* Ը. Վտարանդութիւն Հայկայ – *Նոր ինչ եկն ի յայտ արտաքոյ կարգի մտաց մարդկային, / Քանդրանիւթ մարմնոյ գաստուածեան պատիւ տալ իւրոյ անձին... անդ կալ ժամ առ ժամ գալատեան ստուար խուժանին քուշանց:*

թ. *38ա-42ա* Պատերազմ եւ յաղթութիւն Հայկայ – *Աստ պերճութիւն փառաց Հայկայ խրախտագին, / սերտ ուժգնութիւն տածէ ի սիրտ գօրականին... չէին անհատ աղբիւր կարգեալ պայծառ տոհմին:*

ժ. *42ա-7բ* Ժ. Միապետութիւն եւ աշխատասիրութիւնն Հայկայ – *Ահա պանծալի պսակ պետական / ի գլուխ երկիրն առնու Հայաստան... գտորայն դրատ երգել ի կեթառ:*

ժա. *47բ-54ա* ԺԱ. Մահ Հայկայ դիւցազնի – *Այսպէս ի պարարտ ծերութիւն բարեաց գագրկն խաղաղեալ / գարմըն Յաթէթեան հայր մեր քաջարի Հայկ գերհամբաւեալ... թէ ոչ գոմսայր սիրոյն վառեսցուք անշէջ ի սրտին:*

ժբ. *54ա-62բ* ԺԲ. Միապետութիւն Արամայ եւ հանդէսքն – *Ասա նոր նուագ եկն ինձ ի ճառ հագներգական, / ի հանդիսից մերո Արամայն վեհագնութեան... զերկրին հանդիստ ի թշնամեացն ապահովեալ:*

ժգ. *63ա-7բ* ԺԳ. Միապետութիւն Արայի – *Յետ կատարելոյ զհանդէս Յադման Արամայ վեհին / բազմախումբ ատեան անդրեն բոլորեն որթաբոյ աշխարհին... ի պօակ հանել կալայց զառաջին ոճ հագներգական:*

ժդ. *67բ-80բ* ԺԴ. Պատերազմ Շամիրամայ ընդ Արայի – *Ի յորդ լիութիւն բարգաւաճ բարեաց / մինչ յուրթ պանծալր երկիր Հայկազանց... զորոցն ընկալար՝ հատո՛ տոհմական:*

ժե. *80բ-5բ* ԺԵ. Եղերերգութիւն զԱրայէ – *Ջարթի՛ր ինձ նուագ, դու մակեդովնեան ընդ դէպսըն յարիր, / զարթի՛ր յորքանաց դղրդեալ շարժիւն գՀայկեան ջոլիր... նշանք բարեւտիպք անմոռուն պատուեն յաւէտ հռչակեալ:*

ժզ. *86ա-92բ* ԺԶ. Երգիծաւութիւն առ Շամիրամ – *Մ՛ւր ես, պոռնի՛կ դու Շամիրամ, ճակ դիմագող, / յո՛չ գարշանացն ի ժարր արդէն ծփիս յորդոր... անդ ցնծացցիս յանսուտէր լոյսն երջանկութեան:*

ժէ. *92բ-108ա* ԺԷ. Յորդոր նմանիլ նախնեացք – *Ասա՛ ինձ, նոր հանդէս երկոց եւ քրտանց ընդարձակ բացեալ, / յազգային շահուց վաստակ յորդորէ սերտ քաջալերեալ... այսքան քեզ հոգւոյս ծնունդ հարազատ, բողոքոջ կոստանդեան, / յազգասէր եռանդն, արթնասիրտ Գրիգոր, հանդէս քերթաբան, / ընկա՛լ հաճութեամբ ըստ քումըդ հայցման մտաց գբօսարան, / որով եւ իմ այս վաստակ դիւրացի ի բերս հանգուտեան:*

Վերջում 108ա՝ «Ընդ ամենայն են ի հագներգութեանս տունք 1665»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՆԱՆԻ

Տե՛ս խորագիր՝ 4ա:

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «1. Տեսարան հանդիսից Հայկայ», 1ա՝ «682/2641», 1բ՝ «Համար 1. Տեսարան հանդիսից Հայկայ, Արամայ եւ Արայի, քառածայ ընտիր նօտրագիր, ոտանաւորեալ Միրզախան Յովաննու Վանանդեցի վարժապետ քահանայի եւ արտագրեալ ի թուղթ բամբակեայ Գրիգորի Շաքարճեան վարժապետի Կարնեցւոյ, յամի Տեառն 1832, ի նորաշէն դպրոցի Սրբոյ Խաչի եկեղեցւոյն, որ յԻւսկիւտար Կ. Պօլսոյ: Ջունի գլիշատակարան», «1832, Մ[եարոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2642

ԺՈՂՎԱԾՈՅ

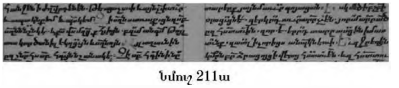
ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ.

ՌԺԺԲ.-ՌԺԺԳ. – 1663-1664

Գ-ԻՒՂ՝ Մատկոս եռեց եւ Մաքին (1բ-326բ). Կիրակոս եռեց (328ա-50բ, 276ա-624բ). Ագաթա՛ղ-Պետրոս (351ա-76ա). Մկրտիչ (389բ-90բ) ՆԱՂՆՈՂ՝ Յակոբ վոդ. ՍՏԱՁՈՂ՝ պրն Մելքոն եւ Յակոբ վոդ.

Մարկոս եւ Մաքին, Կիրակոս, Ագաթա՛ղ եւ Մկրտիչ գրիչներն այս մեծատպիրը գրել են փոխնիփոխ, բայց Մարկոս եւ Կիրակոս գրիչների գրած բաժինները, միասների համեմատութեամբ, մեծ են:

ԹՒՐԲ՝ 632. չգրուած՝ 1ա, 2ա-6բ, 12աբ, 327աբ. 391ա-2բ, 406բ, 418աբ, 490աբ, 557բ-8բ, 582բ, 604ա-6բ, 625ա-32բ ՊՐԱԿ՝ 4+Ա-ՂԿ×12 (Ա, ԽՁ՝ 8, ԺԵ՝ 14, ԼԲ՝ 16, ՄԲ՝ 6, ՂԿ՝ 4)+4: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 25,8×19,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ եռսիւն (19×14,5), միասին (13ա, 328ա): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 211ա): ՏՈՂ՝ 45՝ ՆՈՋՄ՝ դրօշմազարդ շագանակագոյն կաշի, Ա. փեղկին 2, Բ փեղկին մէկ կապիչի մետաղէ ագրգիչ ճիմեր, միջուկը տախտակի, աստառը ծաղկազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա.Գ+ե-Ը, սպիտակ չգրուած թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրօշմով՝ եռանիշեի, եռաթեր ծաղիկ եւ յաւէժութեան եղէւն նշան:

Նմուշ 211ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – *Կիսադրամ՝ 13ա, 328ա. ճակատագիր՝ 16բ, 269բ, 491ա, 559ա, 583ա, 584ա, 607բ. Լուսանգագարդ՝ բուսական, թռչնային: Զարդագի՛ր կենդանագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ նարնջի, մանուշակագոյն, կանաչ, դեղին, կապոյտ, կարմիր, սպիտակ, շագանակագոյն:*

Վիճակ՝ բառարար. կազմի կաշին մաշուած, վնասուած, մէջի եւ Ա. փեղկի ստորին եռատուածի կաշին մասամբ թափուած, երկու կապիչը եւ Բ փեղկի մետաղէ մէկ ագրգիչ-ճիմին ընկած, լուսանցակողերը՝ գունաթափ, թ. 3-4, 551-3՝ գեղի անգիր. թ. 5-11, 302, 626-7՝ ճիմից մասամբ պոկուած, թ. 394-6՝ թեքեակի վնասուած, թանաքի թթուայնութիւնը բարձ՛ր գրադարձ մասամբ խոնացած (յատկապես սկզբի մասում), ճիմերի մօտ կեղտոտուած, թերթերին աղտոտուածութեան տարբեր եեռմեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1բ* [Ի Ծննդոց զրոց – *եւ ե*]դեւ լոյս: *Եւ ետես Աստուած զլոյսն, զի բարի է... եւ գծառն գիտելոյ գգիտութիւն [բարւոյ եւ չարի]: [Ա. 3 – Բ. 9]*

Բ. *10բ-1բ* Յորդորական [օրհնութեանց] – *Այժմ ժամանեալ մեր յաւարտս... եւ պատկեսցէ անթառամ պսակաւն, մշտազուարթ բերկրանօքն, անգրաւ ուրախութեամբն:*

Ունի աշխարհիս, քրիստոնէից, հայոց, Աստուածածնի, խաչի, եկեղեցւոյ, Նոյեցւոց, եկեղեցւոյ շինող, հայրապետի, եպիսկոպոսի, քահանայի, իշխանի, վարդապետի, հօր, եղբօրց, քահանայից, քաղաքի օրհնութիւններ:

Գ. *7ա-10բ, 13ա-390բ* [Գրիգորի Տաթեացւոյ Քարոզգիրք]

1. *7ա-297ա* [Ձմեռան հատոր]. Գրիգորի եռամեծի հայ հռետորի եւ յանյախտ փիլիսոփայի, աշակերտի Յոհաննու Ոսկոնեցւոյ առաքեալ բանս խրատապատկաս ոգեշահս եւ հանճարս իմաստալեղս, ի մեկնութիւն եւ ի գովեստ փառաց սոճից տէրունականաց, ի պատիւ արդոց եւ ի պատճառ գիտութեան ախմահաց: Սահմանեաւ ի յորդ արտասուաց, անձանց թախծելոց յաւէտ ի ճշմարտութիւն կարգաց ուղղափառաց, եւ յեղծումն բարբաչմանց չարափառաց, ի յիղձ մախթանաց ոմանց բանասիրաց, եղբարց հաւազատաց, նորին աշակերտաց. ագահեա՛ Հոգի Աստուած:

Տե՛ս Ձմեռան հատոր, տպ. 1740. *Յանկ/7ա-10բ*: ա/13ա-6բ: բ/16բ-8ա: գ/30ա-2ա: դ/18ա-20ա: ե/20բ-2բ: զ/23ա-6բ: է/26բ-30ա: ը/32ա-4ա: թ/34ա-6բ: ժ/36բ-8ա: ժա/38ա-40ա: ժբ/40ա-2ա: ժգ/42ա-4բ: ժդ/44բ-6բ: ժե/46բ-8բ: ժզ/48բ-50ա: ժէ/50ա-2բ: ժը/52բ-5ա: ժթ/55ա-7ա: ի/57ա-8բ: իա/59բ-61բ: իբ/61բ-3ա: իգ/63ա-5ա: իդ/65ա-8ա: իե/68ա-70բ: իզ/70բ-1բ: իէ/71բ-3ա: իը/ չի՛ք նաեւ տպ.: իթ/73ա-5ա: ի/75ա-7ա: ια/77ա-8ա: ιբ/78ա-9բ: ιգ/79բ-81ա: ιդ/81բ-3բ: ιե/83բ-5բ: ιզ/86ա-8ա: ιէ/88բ-90ա: ιը/90ա-2բ: ιթ/92բ-5բ: κ/94ա-5բ: κա/95բ-7բ: κբ/98ա-9ա: κգ/99ա-101ա: κդ/101ա-3ա: κե/103բ-5ա: κզ/ 105ա-7ա: κէ/107բ-9ա: κը/109ա-10բ: κթ/111ա-2ա: λ/112բ-5ա: λա/115ա-6ա: λբ/116ա-7բ: λգ/117բ-8ա: λդ/118ա-բ: λե/115բ-9ա: λզ/119ա-20ա: λէ/120ա-1բ: λը/121բ-2բ: λթ/122բ-4բ: μ/124բ-7ա: μա/127բ-9բ: μբ/129բ-32ա: μգ/132ա-4բ: μդ/134բ-6ա: μե/136բ-8ա: μզ/138ա-40ա: μէ/140բ-2բ: μը/142բ-4ա: μթ/144ա-5բ: ն/146ա-8ա: ոա/148ա-9բ: ոբ/149բ-50ա: ոգ/150բ-2ա: ոդ/152բ-3ա: ոե/153բ-5ա: ոզ/155ա-6բ: ոէ/156բ-5բ: ոը/158բ-60բ: ոթ/160բ-2բ: շ/163բ-4բ: շա/164բ-6բ: շբ/չի՛ք: շգ/166բ-7բ: շդ/168ա-9բ: շե/169բ-71բ: շզ/171բ-3բ: շէ/173բ-5բ: շը/175բ-8բ: շթ/178բ-80ա: ո/180ա-1ա: ոա/181ա-2բ: ոբ/183ա-4բ: ոգ/184բ-6ա: ոդ/186ա-7ա: ոե/187ա-8բ: ոզ/188բ-91ա: ոէ/191ա-3բ: ոը/193բ-5ա: ոթ/195ա-6բ: պ/196բ-7բ: պա/195ա: պբ/198բ-0բ: պգ/199բ-200բ: պդ/200բ-1բ: պե/201բ-3բ: պզ/203բ-6ա: պէ/206ա-8բ: պը/208բ-11ա: պթ/211ա-3ա: ջ/213ա-5ա: ջա/215ա-8ա: ջբ/218ա-20ա: ջգ/220ա-1բ: ջդ/221բ-3ա: ջե/223ա-4բ: ջզ/224բ-6բ: ջէ/226բ-8բ: ջը/228ա-30բ: ջթ/230բ-2բ: ջի/232բ-5ա: ջիա/235ա-6բ: ջիբ/236բ-9բ: ջիգ/239բ-41ա: ջիդ/241ա-2բ: ջիե/243ա-5ա: ջիզ/245ա-6ա: ջիէ/246ա-8ա: ջիը/248ա-9ա: ջիթ/249ա-50բ: ջլ/250բ-3ա: ջլա/253ա-4ա: ջլբ/254ա-6բ: ջլգ/256բ-8ա: ջլդ/258ա-61ա: ջլե/261ա-3ա: ջլզ/263ա-4բ: ջլէ/264բ-6բ: ջլը/269բ-72ա: ջլթ/272ա-6ա: ջխ/276ա-9ա: ջխա/279ա-83բ (Հետագրիս մէջ այս նիւթը, սկսած «եւ թէ դարձանէ ոք...» հատուածից, սերկայացուած է երկու գլխով իբրեւ ձեռ-ձեռ, տե՛ս էջ 646, սիւնակ Ա): ջխբ/283բ-7ա: ջխգ/287ա-9ա: ջխդ/289ա-9ա: ջխե/291բ-4ա: ջխզ/289ա-91բ: ջխէ/294ա-7ա: ջխը/352ա-3բ: ջխթ/345ա-7ա: ճ/347ա-9բ: ճա/349բ-52ա: ճբ/353բ-5ա: ճգ/355ա-8ա: ճդ/355ա-61ա: ճե/361ա-2բ:

Յաւելեալ ունի.

ա. *266բ-8ա* Նորին դարձեալ հարգ վասն Յարութեան, ի բանն որ ասէ. Յարեաւ Աստուած, եւ ցրուեցան ամենայն թշնամիք նորա, փախեան ատեալք նորա յերեսաց նորա — *Հրամայեաց Աստուած երբեմն մեծին Մովսէսի... վասն չորրորդ յառնելոյն Աստուծոյ ի դամաստան: Որում եւ զմեզ փրկեսցէ Քրիստոս, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

բ. *268ա-9ա* Դարձեալ ի նոյն խորհուրդ. Յարգէ Աստուած, եւ ցրուեսցին թշնամիք, փախչեցեն ատելիք — *Տեսցուք այժմ զերկիրորդ հարցումն... որում եւ զմեզ արժանաւոր արասցէ Քրիստոս Աստուած յարութեանն կենաց եւ փառաց ընդ ամենայն սուրբս իւր, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Ինագրային նշում-ծանո՛ւթիւն՝

113բ «Ի կարմիր նշանէն ի վայր սեւ կարդա՛, զի ընդդէմ ֆռանկաց է»:

114ա «Առաջին կարմիր նշանէն մինչ ի յայս թէ պիտի ի քարոզն ասա՛, եւ թէ չպիտի՝ ոչ»:

2. *297ա-390բ* [Ամառան հատոր]

Տե՛ս Ամառան հատոր, տպ. 1740. ա/325ա-9ա: բ/329ա-31բ: գ/331բ-6ա: դ/336ա-8բ: ե/335բ-40բ: զ/341ա-2ա: է/342բ-5ա: ը-ժա/չի՛ք: ժբ/363ա-5ա: ժգ/365ա-9ա: ժդ/369ա-ժե/369բ-70բ: ժզ/370բ-2ա: ժէ/372ա-4ա: ժը/374ա-6ա: ժթ-ի/չի՛ք: իդ/376ա-բ: իե-իի/չի՛ք: իի/377ա-9ա: իի/չի՛ք: իի/379ա-82ա: իի-ի/չի՛ք: իւ/282ա-4բ: իւբ-իւգ/չի՛ք: իւդ/384բ-7ա: իւե/չի՛ք: իւզ/387ա-9ա: իւե-իվբ/չի՛ք: իվգ/389բ: իվդ/389բ-90բ: իվե-ի՛ք/չի՛ք: իվգ/297ա-9բ: իվդ/299բ-302բ: իվե/302բ-5ա: իվզ/305բ-7բ: իվէ/307բ-10բ: իվը/310բ-2ա: իվթ/312բ-4բ: իզ/314բ-7ա: իձա/317ա-9բ: իձբ/319բ-21բ: իձգ-իձդ/չի՛ք: իձե/321բ-4բ:

Տպագրի համեմատ քարոզների կարգը տարբեր է:

Դ. *325ա* Վերջին հարգ վասն Յովհաննու Աւետարանչին՝ Յովհաննու Ոսկոնեցւոյ, ի բանն. Աշակերտն, զոր սիրէրն Յիսուս — *Նախ զի բան մարմնոյ ցեղապետութեան... զայս ամենայն զօրութեամբ յղացեալ ընկալաւ ի շնորհաց Հոգւոյն, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ե. *393ա-439բ* [Քառգր]

ա. *393ա-4ա* [Վասն հատատոյ] — *Աստուածային եւ մեծ առաքեալն Պօղոս ասէ ուրեմն. Առանց հատատոյ անհնար է հաճոյ լինել Աստուծոյ [Ասո երբրայեցիս, ԺԱ, 6]... վասն այն ասէ առաքեալն՝ Առանց հատատոյ անհնար է հաճոյ լինել Աստուծոյ: Այսքան առ այս:*

բ. *394ա* Ցաղագս սաւիւանին հատատոյն. ասելի է — *Հարցումն. Քո՛նչ են հատատք... որով ոտոգմամբն յորս հանէ կենդանին ամենեքեան: Այսքան սահման ի հատատոյն:*

գ. *394բ-5ա* [Ցաղագս միութեան հատատոյ — *Ասէ առաքեալն Պօղոս. Մի՛ է Տէր, մի՛ է հաւատ [Առ Եփեսացիս, Դ, 5]... եւ ոմանք սակաւ եւ անորոշակի: Այսքան առ այս վասն միութեան հատատոյ:*

դ. *395ա-6բ* Ցաղագս հարկատրութեան յուսոյն. Յուսա՛ ի Տէր՝ որպէս լեառն Սիոն մի — *Ոմանոքն ասեն, թէ Ամենայն որ են, զապահանութիւնն իւրեանց առեն... վասն այն ասէ մարգարէն Ո, յուսա ի Տէր: Այսքան վասն հարկատրութեան յուսոյն:*

ե. *396բ-8ա* Յաղագս գործո յուսոյն, ի բանն Պօղոսի, որ ասի. Յուսով ապրեցաք [Առ Հռոմայեցիս, Ը. 24] – *Ասէ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս. Ամենայն ծառ ի պտղոյ իւրմէ ճանաչի... եւ Դաւիթ ասէ. Երանեալ է այր, որ երկնչի ի Տեառնէ եւ՝*:

զ. *398ա-400ա* Քարոզ եւ գովասանութիւն վասն սուրբ Աստուածածնին, ի բան Սողոմոնի, որ ասէ. Տէր արար զերկ եւ պատրաստեաց զերկ յարգանաւք, գեղեցկիդ ի կանայս, զի մայր ես ծնցի մարմին անխտիր. Երգ երգոց, Ը. 6] – *Վարդապետք ասեն, թէ որպէս համեմատելով ընդ յԱստուած... եւ ասել ներքոգական Հայնիւ՝ Մ՛ւ ամենասրբուհի Աստուածածնին Մարիամ*:

է. *400ա-1ա* Դարձեալ վասն սիրոյ, ի բանն Պօղոսի. Նախ հան զամենայն սէր սերտ ունենալ զՔրմեանս [Գեւտրոսի Ա. թուղթ, Դ. 8] – *Ասէ Ոսկեբերանն Յովհան, թէ որպէս հիւանդութիւնն պատրաստէ զմարմինն ի մահ... եւ այսպէս սէրն վերաբերի առ ամենայն առաքինութիւն, վասն որոյն ասէ Պօղոս՝ Նախ քան զամենայն՝*:

ը. *401ա-6ա* [Խ]րատ ճանապարհորդութեան մտաց, ի բանն իմաստնոյն Սողոմոնի, որ ասէ. Աճապարանօք գրեցի զնա ձեզ երեմ կիմ՝ ի խորհուրդս, ի գիտութիւն եւ ի հաւճար – *Գիտելի է, զի ամենայն գիտութիւնն ունի յինքեան զնշան երթորդութեանն... Աստուած ոչ է զգալի, ոչ երեւակայելի, ոչ իմանալի, ոչ է է, այլ ի վեր, քան զամենայն*:

թ. *407աբ* Յաղագս տեսական իմաստութեան, որ է իմացական միտքն: Փորձ ինչ տեսութիւն – *Հարցանելի է եւ զայս, թէ միտքս մեր որպէ՞ս վերանայ առ ճշտութիւնն... եւ մշտաւէտ ուրախութեամբ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս. ամէն*:

ժ. *407բ-8բ* Վասն թէ ճանի՛ եւ կամ զո՛րս պարտի ուսանիլ ուսուցիչն – *Ասէ Տէրն յԱւետարանին Մատթէոսի. Կո՛ւք էք լոյս աշխարհի... եւ Տէրն շրջէր ի քաղաքս եւ ի գեօղս եւ ուսուցանէր ի ժողովուրդս նոցա*:

ժա. *408բ-13բ* Դարձեալ խրատ վասն վարդապետաց, ի բանն. Գնացէ՛ք այսուհետեւ աշակերտեցէ՛ք զամենայն ճեթանոսս, ուսուցէ՛ք նոցա պահել զամենայն՝ որ ինչ պատուիրեցի ձեզ]. [Մատթէոս, ԻԸ. 19-20] – *Վարդապետք ասեն, թէ անպատշաճ է զգիտութիւնս խնայել... եւ թաքուցանել: Վասն որոյն ասէ Տէրն՝ Գնացէ՛ք այսուհետեւ, ուսուցէ՛ք նոցա պահ՛*:

ժբ. *413բ-4բ* Յաղագս թէ ճանի՛ եւ կամ զո՛րս պարտ է ունել աշակերտն, ի բանն Եսայեայ, որ ասէ. Ուսառո՛ւմ զբարիս գործել. [Եսայի, Ա. 17] – *Ասէ Աբրիստոտէլ, թէ՝ Բնական է, զի ամենայն մարդ ցանկայ գիտութեան... սիրէքդ տուողին ինձ գիմաստութիւն, տաց գիմառս*:

ժգ. *414բ* Վասն յատկութեան ոչխարի, ի բանն՝ Անաւասիկ ես առաքեմ զձեզ – *Հարցումն, թէ Վասն է՞ր նմանեցուցանէ ոչխարի: Պատասխանի. Վասն ժ. պատճառի... եւ դուք միաբան եւ միտ հո՛գ (=միախորհո՞ւրդ) կացէք: Այսքան առ այս*:

ժդ. *414բ-5ա* Դարձեալ գիտելի է, գի բազում եւ զանազան են պատճառք մոլորութեան կռապաշտից – *Առաջին պատճառ մոլորութեան կռապաշտից եղեւ սաստիկ կսկիծ ի վերայ մահուան սիրելոյ... եւ այս եւ այլ սոյնպիսիք եղեն պատճառք կորստեանն կռապաշտութեան [=կռապաշտութեան] մարդկան*:

ժե. *415աբ* Հարցումն. Վասն է՞ր է զի Աստուած նախ զայս, եւ ապա զայն կանոնիւ տայ մարդոյս եւ զայն, զի նախ պատիւ պատուականաւն, եան զանարգն – *Պատասխանեմ այսմ, թէ ամենայն ինչ, զոր արար եւ զոր առնէ Աստուած, բարի են եւ յօգուտ մեզ... զի տո՛ւր իմաստնոյն պատճառ եւ իմաստո՛՛*:

ժզ. 415բ Նորին ի բանն. Տէր ճան ի բանէ – *Գիտելի է, զի մարմնական կենցաղս այս նման ի բանտի... խառնեալք ի ժողովուրդս անդրանկաց եւ ի դասս լռոնաց: Այսքան առ այս*:

ժէ. *415բ-6բ* Նորին ի բանն. Վասն այդորիկ ասեմ ձեզ. Ամենայն մեղ՛ եւ հայհ[ոյ]ութիւնք թողցի մարդկան, բայց որ գՀոգին Սուրբ եւ որ ասէ բն|416ա|ազդի մարդոյ՝ Բաց, որ գՀոգին Սուրբ՛՛ [Մատթէոս, ԺՒ. 31] – *Նախ այս է պատճառն հայհոյութեանն Հոգւոյն... զմահուլափ մեղաւորիդ: Այսքան առ այս*:

Կրկնուած է 440ա-1ա:

ժը. *416բ-7բ* Քարոզ վասն ծննդեան Տեառն, ի բանն, որ ասէ. Բանն մարմին եղեւ եւ բնակեաց [Յովհ., Ա. 14] – *Այսինքն՝ Որդին Աստուծոյ մարդ եղեւ... ամենայն ինչ կատարեալ է: Վասն այսորիկ ասէ բանն*:

Կրկնուած է 441ա-2բ:

ժթ. *491ա-20ա* Դարձեալ բան ի խորհուրդ ծննդեան եւ վասն թագաւորացն ընծայից. Բացեալ զգանձն իւրեանց խունկ, ոսկի եւ զմուռ [Մատթէոս. Բ. 11] – *[Գ]իտելի է, զի թագաւորքս այս մոգուց... զի որ համբերէ իպառ, նա կենցէ: Վասն այսորիկ ասէ. Բացեալ զ[գ]անձս եւ՛՛*:

417բ էջի սկզբի 12 տողք գրած, յետոյ մէկ թերթ բաց թողած, եւ 418ա էջում նոյն քարոզը սկզբից մինչեւ վերջ գրած:

ի. *420ա-5բ* Մեկնութիւն յաղագս Փառի ի բարձման: Փառի ի բարձունս Աստուծոյ [Ղուկաս, Բ. 14] – *Գիտելի է, զի փառաւորեալն զնոսն... եւ այսու յուսով առաւել եւս վստահացեալք կարդամք զանուն քո, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն*:

իա. 425բ-6ա Քարոզ վասն հասարակաց առաքինութեանց, որ է խոհեմութիւն, ողջախոհութիւն եւ արդարութիւն, ի բանն Դիոնէսիոս[ի] ի գիրս Աստուածային անուանցն. Զար է մարդն լինել ընդդէմ

բանականութեան – *Դիտելի է, զի ուղղութիւն բանականին... վասն այսորիկ ասէ Դիոնէսիոս. Զարթ է մարդոյ լինել ընդդէմ այսքան վասն Դիից առաքինութեանց:*

իբ. *426բ-7ա* Վասն սահմանի խոհեմութեան – *Այր խոհեմ ուղղէ զգնացս իւր... վասն որոյ ասէ Սողոմոն Այր խոհեմ՛:*

իգ. *427ա-8ա* Քառոց վասն գործոյ խոհեմութեան, ի բանս որ ասէ. Պատրաստ եղերո՛ւմ, խոհեմի եւ արթուն – *Իմաստասէրն ասէ, թէ Քնական յօժարութիւն խնդրէ զճանաչումն իմն... զգուշ լէր, գուցէ անկանիցես, վասն այսորիկ ասէ. Պատրաստ եղերուք՛:*

իդ. *428ա-9ա* Վասն գործոյ խոհեմութեանն – *|428ա| Ի յերեսս խոհեմին այլ է իմաստութիւնն... եւ այսպիսի խոհեմն ոչ լինի ապաստան ի խոհեմութիւնն իւր: վասն այսորիկ ասէ՛՛:*

իե. *429բ-31ա* Քառոց վասն գովութեան խոհեմութեանն, ի բանն, որ ասէ Սողոմոն. Սատացի՛ր գիւմաստութիւն, զի լաւագոյն է քան զոսկի, եւ ժառանգեա՛ զխոհեմութիւն, զի պատուական է քան զարծաթ – *Ասէ իմաստասէրն Արիստոտէլ, թէ խոհեմութիւնն ի մէջ այլ առաքինութեանցն... վասն այսորիկ առեա՛ զձեզ յաշխարհ:*

իզ. *431ա-2բ* Դարձեալ քառոց խոհեմութեան եւ վասն մասանց նորին, ի բանն. Ո՛ թէ ի միտ առ նոսին եւ իմանա[յ]ին եւ զապագայս տեսանէին, զոր ասէ Մովսէս Ցոր Դ. օրէնսն – *Դիտելի է ըստ իմաստասիրացն, զի խոհեմութիւնն բաժանի Գ. մասունս... զի նախատեսեալ սուրն սակաւ մնասէ: Այսքան առ այս:*

իէ. *432բ-3բ* Դարձեալ վասն խոհեմութեան, ի բանն Եսայեա. Հրաման տո՛ւր վասն տան Դ., զի մեռանիս եւ ոչ կեաս, կամ այլ, զոր ինչ կամիմ. [Եսայի, ԼՀ. 1] – *Դիտելի է ըստ իմաստասիրացն, |433ա| զի միտք իմաստնոյն հոգա վասն Գ. ժամանակաց... եւ դատելոյ զժողովուրդ քո արդարութեամբ: Այսքան առ այս:*

իը. *433բ-4բ* Քառոց վասն գովութեան արիութեան: Զգօրութիւս եւ զմեծ վայելչութիւն զգեցար, ասէ իմաստունն Յեսուսէ [Ես. 26] – *Վարդապետք ասեն, թէ որոց պարգեւեաց Աստուած մեծամեծս եւթող ի նոսին... թէ յորժամ համբառնայր Մովսէս զձեռն իւր, զօրանայր Իսրայէլ: Այսքան առ այս:*

իթ.. *434բ-5բ* Խրատ ընդդէմ երկիւղի մահուան, ի բանն Պաւթայ. Տէր է իմ օգնական, եւ ես ոչ երկեայց, ոչ արասցէ ինձ մարդ [Սաղմոս ճժէ. 6] – *Վարդապետք ամեն, թէ՝ Ջիւռտըն, որ ոչ է տեսեալ պատերազմ... երանի սգաւորաց, զի նոքա մխիթարեսցեն: Այսքան առ այս:*

լ. *435բ-6բ* Քառոց եւ խրատ վասն անհնակալութեան, ի դէմս իշխանաց եւ առաջնորդաց, ի բանն Սողոմոնի. Անհնակալութիւն պատրաստէ զկեանս – *Իմաստասէրքն ասեն, թէ՝ Յատուկ է մեծասիրտ մարդոյն դիւրաշատ լինել... վասն այսորիկ ասէ իմաստունն, անտրհակալութիւնն պատրաստէ զկեանս:*

լա. *436բ-7բ* Խրատ յաղագս ժուժկալութեան ամուսնացելոց, ի բանն՝ եղիցին երկոքեանն ի մարմին մի, ասէ նախամարգարէն Մովսէս ի գիրս Ծննդոց – *Վարդապետք ասեն, թէ Հէ՛ (խորհուրդ՛) պատկի սակաւիկ ցուցումն է... կամեցաւ կրել ամօթ եւ մահ ի ժողովրդենէն, քան մեղանչել առաջի Աստուծոյ: Այսքան առ այս:*

լբ. *437բ-8բ* Խրատ յաղագս համբերութեանն, ի բանն Ղուկասու. Համբերութեամբ ձերով ստացիք զոգիս ձեր [Ղուկաս, ԻՒ. 19] – *Դիտելի է ըստ իմաստասիրաց, զի մարդն է տէր իւրոցն անձնիշխանութեամբն... եւ այլոց սոյնպէս զանդգնութիւն ծիւրելոյն չեսս ընկերելի է: Այսքան յաղագս Սահմանի համբերութեան:*

լգ. *438բ-40ա* Յաղագս է. պարզեաց Հոգոյն Սրբոյ, ի բանն Պօղոսի. Ես պարգեաս մարդկան [Ա. Եփեսացիս, Դ. 8] – *Վարդապետք ասեն, թէ Որքան ճանաչումն է բարձրագոյն... Արդ, սոքա են է. պարգեւ Հոգոյն Սրբոյ՝ տուեալ ի յօգնութիւն առաքինութեանցն: Այսքան առ այս:*

– *440ա-1ա.- Նոյն քարոզք տե՛ս Նաեւ ժէ., 415բ-6բ:*

– *441բ-2բ.- Նոյն քարոզք տե՛ս Նաեւ ժբ., 416բ-7բ:*

լդ. *443աբ* Քառոց աւետեացն. Առաքեցաւ Գաբրիէլ հրեշտակն Աստուծոյ ի քաղաք. Ղուկաս [Ա. 26] – *Սուրբ Աստուածածինն նման է պատգի... եւ ապա մարդիկ բազմեցան ի սեղան արքայութեանն:*

լե. *443բ-5բ* Քառոց մկրտութեանն Քրիստոսի. |444ա| Ի ճէն է, Տէր, աղբեր կենդանութեան. Պաւմոս – *երկիր ոչ տա պտուղ վասն Ք. պատճառի... եւ յորոյ վերայ հասանէր՝ կենդանացուցանէր գնոսա, այսինքն՝ զմկրտեալսն:*

լզ. *445բ-7ա* Քառոց Պետրոսի առաքելոյն. Դու ես վէմ, եւ ի վերայ այդր շինեցի. Մատթէոս [ԺԶ. 18] – *Պատշաճ է, զի որ տա բարի խրատ... եւ Տէրն ասէ. եղիցին մի հօտ եւ մի հովիւ:*

լէ. *447ա-8բ* Զատեհշաբաթին, որ է սկիզբն պահոց. Հող ի՛ր եւ ի հող դարձիս. Ծննդոցն [Գ. 19] – *Ըստ ի մեղանչելն Ադամայ է... վասն այն ասէ Սիրաք. Ձիշեա՛յ զօր մահու քո եւ յաւիտեան ոչ մեղիցես:*

լը. *448բ-50ա* Այլ քարոզ յարութեանն Քրիստոսի. Երանի սրտոցն, որ ուսիցին բաժին ի յարութեան յառաջնումն ի վերայ նոցա երկրորդ մահն ոչ ունի իշխանութիւն. Տեսիլն Ի. – *Սովորութիւն է, յորժամ մեծ ոք յամենայն գաւառաց ժողովին անտ... ես հանից զձեզ ի գերեզմանաց ձերոց, ժողովո՛ւրդ իմ, եւ տարայց զձեզ յերկիրն Իսրայէլի:*

լթ. *450աբ* Այլ քարոզ վասն հովուացն. Ես եմ հովիւ բաջ. հովիւ բաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխա-

ռաց: Յովճ., ժ. 11] – *Գիտելի է, զի Քրիստոս է բարի հովիւ... որպէս ճշմարիտ եւ քաջ հովիւն Քրիստոս, որպէս ասէ. Յիսուս առնէր եւ ուսուցա[նէր]՛՛:*

Խ. *450բ-2ա* Քառոզ մարմնոյն Քրիստոսի. Այս է մարմին իմ: Մատթէոս, Իե. [=ԻՁ. 26] – *Ըստ Ծդոստինոսի, սէրն է պատճառ միաւորութեան... մարմինն Քրիստոսի տեղակալապահ է յերկինս եւ խորհրդաբար ի բազում սեղանս պատարագի քահանայիւք:*

Խա. *452ա-3ա* Քառոզ պատարագի եւ վասն մարմնոյն Քրիստոսի. Փոռնեցէ մարդ զանձն իւր եւ ապա ի հացէ ասղի կերիցէ: Առ Կորնթացիս ԺԱ. [28] – *Ըստ բժշկաց՝ որիշ կերակուր պարտ է տալ այնմ... աստուած ո՛չ արհամարհի, այլ արհամարհողն Աստուծոյ:*

Խբ. *453ա-4ա* Քառոզ ընթեռնացն. Այր ոմն գոռծեաց ընթրիս մեծ. Ղուկաս, [ԺԴ. 16] – *Ըստ իմաստասիրաց, որ ինչ լաւագոյն է... վասն այնորիկ անյապաղ պարտ է ընծայել առ բարի կոչօղն Քրիստոս Աստուած մեր:*

Խգ. *454ա-5բ* Այլ քառոզական. Եթէ ակն fո գայթաղեցուցանէ զձեզ. Մատթէոս, Ջ. [=ե. 28] – *Ըստ Ծգոստինոսի յերկու բարոյն պարտ է գմեծ բարին ընդրել... զի մեռանելն ոչ է մեզք, այլ գայթագղեցուցանելն է մեզք մահու չափ:*

Խդ. *455բ-6ա* Քառոզ հինգշտապատեղւոյ կիրակէի յետ տօնի եղիտս՛՛. Ոչ կարէ երկուց տէրանց ծառայել. Մատթէոս, [Ջ. 24] – *Նայի ասէ, Նեղ է մահիճքն... սրբեցարո՛ւք, ընկեցէ՛ք զչարիս, ուսարո՛ւք զբարիս գործել:*

Խե. *456ա-7ա* Այլ քառոզ ծառի. Ծառ բարի պտուղ բարի առնէ, եւ ծառ չար՝ պտուղ չար առնէ: Մատթէոս, [է. 18] – *Որպէս մարմնաւոր ծառն ունի արմատ... այլ կամօքն յետոյ լինի չար կամ բարի, ապայ ուրեմն բանն Քրիստոսի ճշմարիտ է:*

Խզ. *457ա-8բ* Քառոզ տանուտեառն, որ տնկեաց այգի. Եւ տնկեաց Նոյ այգի եւ արբ ի գինոյ. Յառաջածինն Թ. գլուխ [=Ծնունդ, Թ. 20-1] – *Նոյ Քաղքեդոնի հանգիստ... այլ առաւել կամի զմահ, քան զկորուստ հոգւոյն իւրոյ:*

Խէ. *458բ-9ա* Դարձեալ այլ քառոզ ի նոյն՝ վասն այգոյն. Դատ առարէ ընդ իս եւ ընդ այգիս իմ: Տնկեցի, զի բերցէ ինձ խաղող, եւ եբեր ինձ փուշ, բակեցից զպարիսպ նորա եւ ապա զնա ի կոխան ազգաց [Եսայի, ե. 4-5] – *Արդ, վասն Գ. իրս տեսանելի է... եւ հոսեսցէ գնոսա ի յաւիտենական դժոխքն:*

Խը. *459ա-60ա* Քառոզ սիոյ. Մի՛ ոմիք պատասպան գտանիցիմք, բայց թէ զմիմեանս սիրելոյ. Պօղոս, [Հռմ. ԺԳ. 8] – *Ըստ Ծգոստինոսի բնութիւն է սիրոյն միացուցանելն... վասն այն ասէ Պօղոս. Ոչ ոմիք պարտ[ապան գտանիցիմք], բայց թէ զմիմեանս:*

Խթ. *460ա-1ա* Այլ քառոզ սիոյ. Որ սիրէ զեղբայր իւր, ի լոյս բնակէ. Յովհաննու Լառաջի Կաթողիկոս, Բ. գլուխ – *Ըստ Սրբոյ[ն] ի յայնս որ կարգին... թէ կամիս սիրուիլ, սիրեա՛յ, եւ սիրեացիս դու յԱստուծոյ եւ ի մարդոյ:*

Ծ. *461ա-3ա* Քառոզ Մեծի ուրբաթին սգոյ. Ով դուք ամենեքեան անցաւորք եաճապարհի, հայեցարո՛ւք եւ տեսէ՛ք, թէ իցեն երբէք ցաւ նման ցաւոց իմոց. Յողբոցն – *Սովորութիւն է վարդապետաց, զի յորժամ քարոզեն... ուսոի երեւի թէ բազում չարչարանս եւ նախատինս կրեաց, որ ոչ գրեցին վասն բազ[մ]ութեանն:*

Ծա. *463ա-6բ* Գիրք վասն բանին մարմնացելոյ. Բանն մարմին եղեւ եւ բնակեաց ի մեզ. Յովհաննու [Ա. 14] – *Արդ, ի չորից աւետարանչացն պատուհասնագոյն գանի... եւ հրեշտակացն միայն մի, զի ի հօրէ միայն են, եւ ոչ ի մօրէ:*

Ծբ. *466բ-7ա* Քառոզ առաջի կիրակի գալստեանն. Աւրհնեալ, որ եկն անուն Տեառն. Մատթէոս – *Սահման էր ի հինն... եւ այնպէս յամենայն ժամ ընդ Տեառն լինիցիմք:*

Ծգ. *467ա-8ա* Քառոզ աւետեաց Աստուածածնին. Մտի ի պարտէզ իմ, իոյր իմ հարսն. յԵրգս երգոց, է. [=ե. 1] – *Վարդապետք ասեն թէ, յոյժ հարկաւոր է, զի յորժամ ոք մեծ իշխան... այնպէս քոյր իմ ի մէջ դստերաց: Վասն այն ասէ Քրիստոս. Մտի պարտէզ իմ՛՛:*

Ծդ. *468ա-9բ* Քառոզ փոխման Աստուածածնին. Եւ նչան երեւեցաւ յերկինս. կին մի արկեալ զիւրեաւ՝ զԱրեգակ եւ զԼուսին ի ներոյ ոտից նորա, եւ ի վերայ գլխոյ նորա պսակ ԺԲ. աստեղաց. Տեսիլն, ԺԲ. գլուխ – *Գրեալ է յերկրորդ թագաւորութիւնեացն... նոյնպէս ամէնաւարհնեալ մայրն իւր յետ երից աւուրց մահուանն իւրոյ փոխեցաւ յերկինս, առ Որդին իւր:*

Ծե. *469բ-71բ* Քառոզ Աստուածածնի ծննդեան. Եղեւ ճա իբրեւ զնաւ շահաբեր ի հեռասաւեմէ զմեծութիւն. Յառակացն, [Լև. 14] – *Ասեն վարդապետք, թէ յորժամ թագաւոր ոք ինչամի է... զի զամենայն գերեալսն ի սատանայէ գմարդիկ բարձեալ լինքն, տայրաւ յերկնային նաւահանգիստն, որ եւ գմեզ արժանի՛՛:*

Ծզ. *471բ-3ա* Այլ քառոզ Աստուածածնի ծննդեանն. Ծագեսցէ աստղ ի Յակոբայ. գրեալ է ի Տեսիլն, Ժ. գլուխ [Գնաց., ԻԹ. 17]... – *Վարդապետք ասեն, թէ աստղս այս, որ անկաւ յերկինից... այսինքն՝ զի սուրբ կոյսն զանազան ակունս առաքինութեանց ներածէ շնորհօք ի սիրտս հաւատացելոց եւ քրիստոնէից:*

Ծէ. *473ա-4ա* Քառոզ սուրբ խաչին. Այլ ինձ հաւ լիցի պարծիլ, բայց միայն ի խաչն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *Ասեն վարդապետք, թէ մարդիկ որ կամին երթալ... արմատնին զպտուղ արդարութեանն, իսկ ձիթենին զկակղութիւն ողորմութեանն:*

Ծը. *474ա-5ա* Քառոզ հրեշտակապետացն. Ոչ ոմ է որ օգնէ մեզ, բայց միայն հրեշտակապետն Միխայէլ

գլխատուն մեր. Դանիէլ — *Աւետն վարդապետք, թէ որպէս մեղուք նստելով ի վերայ ծաղկանց... այսոքիկ ամենեքեան ոչ լինին հրեշտակաց, այլ ներհակք սոցին:*

ծթ. *475ա-6ա* Այլ հարոզ վասն հրեշտակացն. Հրեշտակք ոնցա հանապազ տեսանեն զերզս Հօր իմոյ, որ յերկինս է. Աւետարան [ըստ Մատթէոսի, ԺԸ. 10] — *Ըստ Դիոնէսիոսի յերկնային քահանայապետութեանն բաժանէ երիս... երրորդ՝ յաղագս ցուցման սիրոյն, զոր ունին առ մեզ:*

կ. *476ա-8բ* Քարոզ առաքելոցն Սիմոնի եւ Յուդայի. Որպիսի ոն որպէս նորատունկ ձիթենի շուրջ զսեղանաւս ոն. Սաղմոս [ՃԻԷ. 3] — *Աբրահամ հայրն հաւատոյ... զի ընկալան սոքա զփառս, կալով շուրջ սեղանեղն Աստուծոյ, քանզի ասէ՝ Որդիք քո որպէս նորատունկ ձիթենիք շուրջ սեղանիդ քո:*

կա. *478բ-9ա* Քարոզ Մեծի ուրբաթին. տե՛ս եւ արա՛ ըստ օրինակին, որ ցուցաւ ձեզ ի լերինն. յնլից ԻԷ. [=Ած Եբրայեցիս, Ը. 5] — *Քրիստոս է, որպէս գիրք օրինակի եդեալ ի գրակալ խաչին... յայնմ աւուր յոյժ առատ լինի ընդդէմ սիրելեացն՝ աղաչելով վասն նոցա:*

կբ. *479ա-81ա* [Ք]արոզ ամենայն սրբոց. Երանի ամենեցուն, որ բնակեալ են ի տուն Տեառն յափեւեան յափեհանենից աւուրնեցեան զինզ — *Վարդապետք ասեն, թէ Ծ. զանազանութիւն կա ի մէջ մարդոյս եւ այլ կենդանեացս... որով գնեզ արժանի արասցէ Քրիստոս Աստուած իւր կենարար փողոյն եւ երկնից արքայութեանն]:*

կզ. *481ա-3ա* [Ն]ախերգան հարոզի. Երա՛յք հարոզեցէ՛ք եւ աշակերտեցէ՛ք զամենայն ետեանոս. Մատթէոս, [ԻԸ. 19] — *Վասն բազում պատճառաց անպատեհ է զքանն Աստուծոյ ծածկել... այսինքն գնեզս եւ զանմիաբանութիւն քակել եւ զընդդէմն տրնկել:*

կդ. *483ա-4ա* Քարոզ աղօթից — *Աղօթքն է յօգուտ վասն Ծ. պատճառի... այլ ստորայինքս ունին հակառակութիւն ընդդէմ կամացն Աստուծոյ:*

կե. *484ա-5ա* Քարոզ խոստովանութեան. Երթիցուք երից աւուրց ճանապարհ յանապատ եւ զոհեցուք Տեառն Աստուծոյ մերոյ. յնլից [Գ. 18] — *Մարդ որ ընթանա ի ճանապարհ ինչ... ի փառս Աստուծոյ արասջիք զամենայնն:*

կզ. *485ա-7ա* Դարձեալ ի նոյնն հարոզ. Երթիցուք երից աւուրց ճանապարհ. Դուկաս [=ելք, Գ. 18, ե. 3] — *Ոնն թագաւոր ոչ կարէր ժՀ.ա.ւ (100.000) պատերազմել... զի ոչ ոք ի հրեշտակաց կամ ի սրբոց իշխեսցէ զճշմարիտ խոստովանիլն ամբաստանել:*

կէ. *487ա-8բ* Դարձեալ ի նոյն բանն. [487բ] Երթիցուք երից աւուրց ճանապարհ — *Ջանազանութիւն է ի մէջ ճանապարհի... ի սրտէն զխոստիվիւնն բառնա, ի բերանոյն՝ զամօթն, ի քառէէն՝ զագահութիւնն:*

կը. *488բ-9բ* Այլ հարոզ խոստովանութեան. Խոստովան եղէց ձեզ, Տէր, զի բարկացար ինձ եւ դարձուցեր զսրտմտութիւն ֆո յինէն եւ մխիթարեցեր զիս: Եսայի, ԺԲ. [1] — *Ապաշխարութիւնն զօրութիւն մեծ ունի վասն բազում պատճառի... այսպէս եւ Աստուած առնու վրէժ ի մեղաւորաց՝ դատապարտելով զնոսայ:*

կթ. *489բ* [Ք]արոզ աւետեացն. [Ա]ռաքեցաւ Գաբրիէլ հրեշտակն Աստուծոյ ի քաղաք [մի Գալիլեացւոց, որում անուն էր Նազարեթ]. Ղուկաս [Ա. 26] — *Սուրբ Աստուածածինն նման է սադաֆի... սուրբ կոյսն տղայ էր հոգով եւ մարմնով, եւ ոչ կայր ի նմա հնութիւն ինչ մեղաց (/// չշարունակուած, յաջորդ՝ թ. 490բ չգրուած):*

Ջ. *491ա-519ա* [Ի հարանց վարուց]

ա. *491ա-514բ* Գլուխ չորորդ. Բանի սուրբ հարցն յաղագս գղջութեան եւ հաղցր արտասուաց — *Ասաց հայրն Անտոն. Առաջի աչաց քոց կալցես միշտ զերկիւղն... յետոյ ի չափ փարթամութեան ծնողաց իւրոց եհաս բարութ քաղաքավարութեամբ (տե՛ս Ձեռ. 789 Ա, 71ա-83բ):*

բ. *515ա* Սրբոյն Նեղոսի Վասն ոռկրամոլութեան — *Սկիզբն պտղաբերութեան ծաղիկ, եւ սկիզբն առաքինութեանն գործոյ՝ համբերութիւն... եւ ոչ խրխնջէ շարժէ արձակմամբ ախտիցն ցանկութեանց (տե՛ս Ձեռ. 789 Ա, 106աբ):*

գ. *515բ-6ա* Նեղոսի սուրբ հօրն Ցաղագս պտոնկական խոռճղոց — *Ջգաստութիւն ծնանի զժուժկալութիւնն... զի մի՛ այրեսցիս յանշէջ հուրն ի տեսիլ ամենայն մսեղեաց (տե՛ս Ձեռ. 789 Ա, 125ա-6ա):*

դ. *516աբ* Նեղոսի սուրբ հօրն Վասն արծաթասիրութեան — *Ակրմատ ամենայն չարեաց արծաթասիրութիւն... եւ վնասի եւ ոչ ինչ օգտի. յորմէ ազատեսցէ զմեզ յամենաբաւական կարօղն ամենայնի Տէրն եւ փրկիչն Յիսուս Քրիստոս, յորում փառք յաւիտեանս. ամէն (տե՛ս Ձեռ. 789 Ա, 137աբ):*

ե. *516բ* Նեղոսի սուրբ հօրն Ցաղագս սնափառութեան — *Մնափառութիւն է ախտ անբնական... եւ զբեզ փառաւորեսցէ ի վերջին աւուրն, յորում փառք յաւիտեանս. ամէն (տե՛ս Ձեռ. 789 Ա, 173ա):*

զ. *516բ-7բ* Նեղոսի սուրբ հօրն վասն հպարտութեան եւ ամբարտաւանութեան — *|517ա| Հպարտութիւն է ախտ գայթացեալ... յորում վայել է փառք եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (տե՛ս Ձեռ. 789 Ա, 185բ-7ա):*

է. *517բ-8ա* Նեղոսի սուրբ հօրն Խոտա վերակացուաց — *Նաւավար տղէտ պատրաստէ ի կորուստ... յորում վայել են փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (տե՛ս Ձեռ. 789 Ա, 216բ-7ա):*

ը. *518ար* Նորին սուրբ հօրն Նեղոսի Պատուէր առ մանկունսն — *Պարտ է մանկանց ճգնել եւ կրթել զմարմինս իւրեանց... եւ նոցա բարեացն ժառանգակից լինել ի Քրիստոս ի Յիսուս ի Տէր մեր, յորում փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (տե՛ս Ձեռ. 789 Ա, 217աբ):*

թ. *515բ-9ա* Սուրբ հօրն Նեղոսի վասն տուժութեան, որ խափանիչ է աղօթից – *Տրտմութիւն է ախտութիւն անձին... չնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի փառք, վայել է եւ իշխանութիւն, այժմ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (տե՛ս նաեւ 789 Ա, 241բ-2ա)։*

է. *519ա-26բ* [Ճառք, խրատք]

1. *519ա-20բ* Ճառ վասն խոնարհութեան – *Առաջին աստիճանն այս է, որպէս զի կրօնաւորն ունիցի առաջի աչաց վերկիւղն Աստուծոյ... եւ փառաւորեսցեն զՀայր ձեր, որ յերկինս է։*

2. *520բ* Եւ դարձեալ բան վասն խոնարհութեան – *Տեսաք եւ եղարաք, գիրք սուրբք ձայնեն եւ ասեն... եւ բարգաւանամք ընդ նոյն խոնարհութեամբ։*

3. *520բ-3բ* Աբբայ Եբրեմի խորին Ասորոյ ասացեալ ցաղագս զղջման – *Հոգեւորապէս նորոգեսցուք, եւ մի՛ մարմնով քան մարմնոյ... զԱստուած գթութեանց ես եւ Տէր ողորմութեանց, եւ քեզ ամենայն գոհութիւն ամենայնի։*

– *520բ* Որք եւ հպարտ փառամոլին, / յաղթող գտան յասպարիսին, / գիս փրկեսցես հայցմամբ նոցին / յաչալոյծման մեծամարտին։

4. *524ա-6ա* Սուրբ հօրն Նեղոսի խրատ պիտանի – *Լաւ է յստակ խորհրդով ննջել... որք յամենայն ժամ կարօտ են արդարութեան եւ հեզութեան Յիսուսի Աստուծոյ, յորում փառք յաւիտեանս. ամէն։*

5. *526աբ* Խրատ սուրբ հարցն – *Որ ոք կամիցի Քրիստոսի Աստուծոյ հաճոյ լինել... եւ հաճոյ Քրիստոսի Աստուծոյ, յորում փառք եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Ը. *527ա-57ա* [Քաղուածոյ մեկնութիւն Սաղմոսաց Դաւթի Գրիգորի Տաթեւացւոյ] (համառօտ տարբերակ)

– *527աբ* [Յանկ]. Այս ինչ է ի սմայ – *Ա. Ընդէմ որք ասեն զրերքաթիւրն... Զի. Եղբայրք իմ մեծամեծք եւ որ ազգ եւ ազինք։*

1. *528ա-57ա* Նորին Գրիգորի աշակերտի եռամեծին Յոհաննու Որոտնեցւոյ արարեալ Հաւաքումն բանից ի մեկնութենէ Սաղմոսին աստուածաճօրն Դաւթի մարգարէին – *Եպիփան ի վերայ սաղմոսին. Ոչ յարիցեն ամբարիշտք ի դատաստան, ասէ. Ամենեւին մեղաւորք ոչ յառնեն... եւ ագինք հեռաւորքն ամենայն։ Այսքան առ այս։ Եւ Քրիստոսի Յիսուսի Աստուծոյ մերոյ փառք եւ գոհութիւն ընդ Հօր եւ ամենասուրբ Հոգւոյն անդրաւ յաւիտեանս. ամէն։*

Այլ խմբագրութիւն է Հ^{ին} 1020 ձեռագրի (Յա-373բ) հաճախատ. նման է ձեռ. 1126, 4ա-65բ։

Թ. *559ա-82* Մեկնութիւն երգ երգոցի ի հոգեվսաոն իմաստասիրատուի առն Սողովմոնի արեալի Իսրայելի, զոր արարեալ է տեառն Գրիգորի ներսնձնաւոր Բաձանայի եւ հոգեշնորհ վարդապետի, որդւոյ տեառն Խոսրովայ, զոր Երիատոսասէր արեալն Գուրգէն սակս իւրոյ աստուածերկիւղութեան եւ ընթացասէր գոլով ցանկացեալ տաճի մեծաւ աղաչանօք եւ խնդրուածովք եւ մեկ[ն]եալ զառակս փեսայի եւ հարսին, որ բացայայտի մեկնութեամբ ի Քրիստոս [եւ] եկեղեցի

ա. *559ա-61ա* [Նախադրութիւն] – *Հրամանք քո աստուածասէր թագաւորութեանդ, ով տէր արքայ... Թէ Տէր ասաց ցիս. Որդի իմ ես դու, եւ ես այսօր ծնայ զքեզ։*

բ. *561ա-82ա* երգ երգոց, որ է Սողոմովնի – *Սողոմովն խաղաղութիւն թարգմանի... Դարձեալ եւս յաւէտ փառք շնորհատուողին Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի հանդերձ Հարբն եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն, ամէն։*

– *582ա* [Յիշատակարան ներհնակի] *Ի յորս հարիւր ու քսանուվեցն (977) թուականութեանն հայոց հարկեցայ ես՝ Գրիգոր քահանայ ի Նարեկա, որդի տեառն Խոսրովա Աձձաւացեաց եպիսկոպոսի ի Գուրգենա աստուածասէր քրիստոսապսակեալ արքայէ՝ որդոյ Ապուսաղիի Համազասպ թագաւորի, որդոյ Գագիկ թագաւորի առի մեկնութիւնս ահաւոր բանիցն Սողովմոնի եւ բացայայտել զիտորինս գծածուկս նոր ի նոսա, որ են քաղցր առ ի լսել, վասն զի զփեսայէ եւ զհարսնէ ասէ, որ եւ զստեանց եւ զկարմրացեալ շրթանց եւ զայտից գեղեցկութենէ եւ գաչաց զանկաւեսց եւ զբեռ եւ զեղօրդուց եւ զօրի[ն]ուդաց եւ զայլն ամենայն այսպիսեաց բանից տուիանաց եւ ս[ր]տից խաղտանաց սեռն սիրոյ եւ շաղկապ տիւառութեանց, զոր լուեալ մարդկան, անխմանալիօք մտօք այլ եւ այլ իրս իմանին։ Ապա ի հոգս եղեալ թագաւորն այսպիսի իրի, յղէ առ իս միանգամ եւ յերիցս, որում ոչ իշխեցի ընդդիմանալ, զի ծանեայ, թէ աստուածահաճոյ է հրամանն, եւ մեկնեցի զնրբոյս երգոցն նորին հրամանաւն, զի թէպէտ եւ յաւելի գործ քան զիս առի զանձամբ առ երկիւղ անհնազանդութեան, զի մի՛ հաւատուրացութեան հրամանն անկատար մնասցէ, սակայն յոյժ յանդգնութիւն է ինձ այս եւ բազում բամբասանաց արժանի յամենեցունց, նա՛ եւ աստուածային կողմանէն պատժոց ակնկալիք, բայց յերկոցունց կողմանէ՝ յաստուածայնոցն եւ ի մարդկայնոց զթագաւորական հրամանն առաջի կալեալ կարծեմ արդարանալ, զի իւր իսկ Քրիստոսի հրաման է հնազանդ լինել թագաւորաց իբրեւ Աստուծոյ, եւ որ հնազանդի իւր՝ համարի Աստուած, եւ որ անհնազանդ գտանի, եւ զայն իւր եւս համարի Աստուած, զոր աղաչեմ զընծայասէրսդ, մի՛ մեզադրանս յաւելուլ ինձ յաղագս ձեռնարկութեան ի գործ, որ յաւելի էր, քան զարժանն իմ, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն, ամէն։

Տե՛ս ձեռ. 1104, 48ա-116ա: *Տպ. տե՛ս Մատենագիրք Հայոց, հտ. ԺԲ., Գրիգոր Նարեկացի, Երեւան, 2011, էջ 749-883:*

Ժ. *583ա-603բ* Հոգիապայծառ եւ տիեզերալոյս վարդապետին Վարդանայ արարեալ Պարզաբանութիւն երգոյն եւ յոյսն Քրիստոս

Տե՛ս ձեռ. 1141, 305բ-27բ: *Յառաջաբան/583ա: Մեկնութիւն/584ա-603ա: Յիշ. հեղինակի/603ա:*

— *596բ «Փառք Աստուծոյ ամէն: Մինչեւ ցայս վայր Գրիգոր Նիւսացին մեկնեալ է, եւ աստի ի հետ գՀոգին Սուրբ խնդրեմք առաջնորդ»:*

ԺԱ. *607ա-24բ* Համառօտ հաւաքումն ի տեսութիւն լուծմանցս երգոյ երգոյն, աշխատասիրեալ Գրիգորիոս հսկողի, արի եւ երջանիկ հեռատես եւ բազ փիլիսոփայի Հայոց, աշակերտի եւ եռամեծին Յոհաննու Որոտնեցւոյ, ի լուսաւոր բանից վարդապետին Վարդանայ. Ծգնեա, Սուրբ Հոգի Աստուած

Տե՛ս ձեռ. 1012, 65ա-94բ: *Յանկ/607ա: 1/607բ-24բ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *36բ (Մարկոս գրչի) Արդ, ո՛վ մատանկարարք եւ սպասաւորք բանից կենաց, յորժամ հանդիպիք այսմ աստուածաշունչ մատենիս, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս գտաւոպաել եւ գչնչին Յակոբս՝ յեփեն ի սպասաւորաց բանին, ողորմութիւն հայցեսջիք ի Քրիստոսէ, զի եւ ձեզ ողորմեսցի՛ որ առատն է ամենայնի, նաեւ գծողի սորա Մարկոս իրիցի:*

48բ Քրիստո՛ս Աստուած, բարեխօսութեամբ ծնօղի քո եւ միշտ կուսին, ողորմեա՛ ստացողի սուրբ գրոցս պարոն Մեքոնիի եւ ծնօղացն իւրոց, ազատութիւն եւ մեղաց թողութիւն շնորհեա՛ աստ եւ ի միւսանգամ գալստեանն քո եւ ինձ՝ գծողի սորա Մարկոս իրիցի, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:

2. *206ա (Մալխն գրչի) Մանաւանդ յիշեսջիք ի Քրիստոս գձակոք վարդապետն, որ բազում երախտիք եւ աշխատանք ունի ի վերայ սորա, եւ գին՝ մեղապարտ ոգի Մալխն գծողիս, եւ ծնօղացն իմոց:*

324բ Այլ եւ աղաչեմ յիշել ի Տէր գՄալխն եղկելի գրիչս:

481ա Եւ ինձ մեղապարտ Մալխ՝ փծուն գծ[ողս]՛:

624բ Այլ եւ յիշեսջիք գանարժանս ի գրչաց գմեղօք գառաձեալ գՅարեւանցի Մալխն գպիրս, որ անուամբ միայն եմ եւ գործով տարակացեալ, զոր եւ մաղթեմ առ ձեզ, ո՛վ գաղափարօղք եւ վերծնօղք տոհմս, յիշեսջիք գմեզ ի յաղօթս ձեր, յինի թէ ներումն շնորհեսցէ Աստուած մեր բազում յանցանացն, եւ ըստ յիշմանն յիշեսջիք ի յաղօթս ձեր գձակոք վարդապետն, որ ստացաւ գայս գիրքս ի հալալ արդեանց իւրոց յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնօղաց իւրոց, զոր Տէր Աստուած բարի վաստէ տացէ սմա: Այլ եւ յիշեսջիք գծնօղսն իմ՝ գՕլիմբէկն եւ գԵղիսաբեթն, որ հանգուցեալ են ի Քրիստոս: Եւ դուք յիշեալ լիջիք յայնմանէ, որ էջ ի խնդիր մոլորեալ ոչխարին եւ ժ.անց (10) դրամին եւ եգիպտ, եւ գիով խնամեաց, արկանելով ի վերայ վիրացն ձէթ եւ գինի, նոյն գիովքեամբն եւ ողորմութեամբն ողորմսցի ձեզ եւ մեզ ի յարութեան յաւուրն յեսնումն, եւ արժանաւորս արասցէ հասանել մասին ժառանգութեան սրբոցն ի լոյս: Այլ եւ սխալանաց եւ խաշորութեան սորա անմեղադիր լերո՛ւք, զի հապիւ կարացաք այսքան կարս ուսանել, բայց աղաչեմ, զի յորժամ ընթեռնուք, մի՛ այպանիցէք ըստ բանի առաքելոյն, մի՛թէ ամենքեան վարդապետք իցեն, այլ ներեցէ՛ք յոգնահանճար իմաստութեամբ Աերոյ. ամէն:

3. *331բ (Կիրակոս գրչի) Մանաւանդ գանարժան գծօղ նամակի Կիրակոս էրէցս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:*

340բ Որ եւ գամենեսեան առ հասարակ գհաւատացեալս անուան իւրոյ եւ գերկրպագուս կենատու խաչին գասեցէ Աստուած ընդ սրբոցն գասուց, ներելով անլիշալար լիցի ի վերայ բազում յանցանաց եւ սխալանաց մերոց, ի ձեռն արեամբ ներիվել եւ չարչարանօք խաչին իւրոյ սրբոյ, եւ մայթանօք եւ բարեխօսութեամբ ամենայն երկնաւորց եւ երկրաւորաց, եւ համագումար սրբոց եւ սիրելեաց իւրոց Քրիստոս Աստուածն մեր, եւ նմա փառք ընդ Հօր իւրում եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս. ամէն:

342ա Որ եւ աղօթիւք ամենայն սրբոց զողորմութիւն եւ գնուէրս ողւոց Հերոց ընկալցի Քրիստոս գհաճոյսն իւր եւ միոյն փոխարէն հատուսցէ աստ գձ.աւորն եւ անդ կեանսն յաւիտենից ժառանգեցուսցէ ի փառս Հօր իւրոյ եւ Սուրբ Ոգւոյն յաւիտեանս. ամէն:

389ա Մ՛վ դասք երամից սուրբ վարդապետաց, յորժամ հանդիպիք այսմ ծաղկեալ եւ անուշահոտ ընդ ամենայն ոլորտս տիեզերաց հոտոտեալ եւ ճաշակմամբ սորին, յիշեցէ՛ք գանարժան եւ մեղօք մածեալ Կիրակոս էրէցն եւ գծնօղսն իմ գԶամարիայն եւ գեղիսաբեթն, եւ գեղբարսն իմ գտէր Յոհաննէս աբեղայն եւ (ընջած՝ «գՍահառն»), եւ գկենակիցն գնորբաղբոջ Մարիամն, զոր մանուկ տիօք փոխեցաւ առ Քրիստոս, մանաւանդ եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է ապրենալն յաւիտեանս. ամէն:

467ա Ջառաապետ եւ գփծոն, գանարժան գծօղս յիշեցէ՛ք:

4. *376ա (Ադամայ գրչի)* Ադամայս յիշեա՛:

389ա Յիշեցէ՛ք գանարժան եւ մեղօք մածեալ Ադամայս, որ անուանեցաւ Պետրոս, եւ դուք յիշ[եալ լիջիք]:

450ա Եւ գանարժան գրիչս յիշէ:

5. *390բ (Մկրտիչ գրչի) Ով ընթերցօղ, գմկրտիչ տառապեալ գծօղս յիշեա՛, եւ դու յիշեալ լիջիս:*

515ա Ջառաապետ եւ գձեզսպարտ Մկրտիչ դատապարտեալս յիշեցէ՛ք եւ ող[որմի սասցէ՛ք]:

6. *241ա (Յուղի կոկողի) Այլեւ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս գնշօսստող եւ գկոկօղ սորա, ով որ բազում երախտիք աշխատանք ունի ի վերայ սորա:*

7. *81ա (ծաղկողի) Ախդ, ո՛վ մատակարարք եւ սպասաւորք բանից կենաց, յորժամ հանդիպիք այսմ աստուածաշունչ տառիս, յիշեսջիք ի Քրիստոս զտառապեալ եւ զչչին Յակոբս՝ յետին ի սպասաւորաց բանին, ողորմութիւն հայցեսջիք ի Քրիստոսէ, զի եւ ձեզ ողորմեսցի, որ առատն է ամենայնի (նման՝ 97բ, 110բ, 140ա, 175բ, 245ա, 269ա, 321բ)։*

256բ Մանաւանդ եւ զստացող սորին զտրքասնունդ եւ զհեզասրտի եւ զբրիստոսասպառաւան Յակոբ վարդապետն, որ շատ աշխատեցաւ ի վերայ ծաղկի սորա, որ միայն ձեռամբ իւրով աւարտեաց, զոր Տէր Աստուած հատո՛ւ, եւ ինձ՝ անարժան Մալին տատանեալ գրիչս յիշո՛[ւեցէ՛ք]։

8. 34ա (ստացողի) Քրիստո՛ս Աստուած, բարեխոսութեամբ ծնօղի քո եւ միշտ կուսին, ողորմեա՛ ստացողի սուրբ գրոցս պարոն Մելիոնին, եւ ծնողացն իւրոց ազատութիւն եւ մեղաց թողութիւն շնորհեա՛ աստ եւ ի միւսանգամ գալստեանն քո, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն (նման՝ 80բ, 85բ, 93բ, 103ա, 112ա, 136ա, 145բ, 182բ, 305ա)։

326ա Փառք, պատիւ եւ գոհութիւն եզակի տէրութեանն եւ միեղէն աստուածութեանն եւ միասնական Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյն Սրբոյ, յամենայն արարածոց, յամենայն յաւիտեանս. ամէն։ Զի որք եռաթփափագ սիրով եւ մշտատենչ յուսով եւ մեծահանդէս հաւատով աստուածայուսոյ շնորհացն եւ գերակա բարեացն, իմանալի փառացն եւ անպատում ուրախութեանցն, յաւէտապատգամ կենացն եւ անճառ խորանացն, ուղղակի եւ իմանալի յանհաս խորսն յառին եւ խոհեմ եւ գերամբարձ մտօք, յաստուածպետականին բարձրութիւնսն եւ ի գեղեցկութիւնսն նրբահայեցութեամբ նկատեն եւ զանտի բարիսն պայծառատեսութեամբ, եւ խոր իմացմամբ ճշգրտիւ ճանաչեն զամենայն երեւելիքս եւ զդիւրավառանելիքս յետս ընդդէմ ընկրկեն, միայն գերակայ եւ աստուածայնոյ, եւ շնաշխարհայնոցն ցանկան բազում եւ հոլովակի ըղձմամբ ըստ ասելոյն Տէառն, երթեալ կամեսցին, զոր ինչ ունէ, վաճառէ, եւ գնէ զանապական զգանձն եւ զլուսափայլ եւ զգեղեցկատեսիլ մարգարիտն, եւ զպատուական եւ զարփիմաքուր եւ զբարձրագոյն յագարակն, ըստ սմին աւրինակի եւ յեղանակի ամենայն ոք ցանական արքայութեանն՝ ըստանալով գիրքս աստուածայինս։ Ըստ որո[ւ]մ այսմ խրատու ունկնդիր ի ցանկացող եղեւ քրիստոսասէր եւ բարեմիտ զպարոն Մէլրոնն՝ իբրեւ երկիր պարարտ ըստ տէրունական առաւկին, արդիւնաւորեալ աճեցուցին զսերմն աստուածայնոյ բանին, յոյժ փափագմամբ զնիմեանս յորդորելով ստացաւ գաստուածաշունչս գիրքս՝ յիշատակ անձին իւրոյ, ըստ այնմ, թէ՝ երանի այնոցիկ, որ ունիցի զաւակ ի Սիոն եւ ընտանեակ է նմա յԵրուսաղէմ, ի գառն եւ ի վերջացեալ պաղ ժամանակիս, ի թուաբերութեան Հայկազեան սեռիս ՌՃԻԺ.երորդի (1663), ի յաւագ ամսոյն սեպտեմբերի սկիզբն արարեալ զաստուածաշունչ բուրաստանիս, մինչեւ ի գալ ամեան (1664) յունիսի ԻԶ. (26) աւարտ հասուցեալ ձեռամբ նուաստագոյ երկից՝ տէր Մարկոսին եւ անպիտան գպիր Մալինիս, որոյ պատճառաւ արժանի վարկանեմ զընծաներցուդս յիշել միշտ գվերոծրեալ զտապացոյ սորա, որ ստացաւ զտա ի հալալ եւ արդար վաստակոց իւրոց, ի խնդրոյ սրբասնեալ եւ քրիստոսագաւաս Յակոբ վարգապետին, զոր Տէր Աստուած վայելել տացէ միշտ յաւիտեանս. ամէն։ Դարձեալ ստացաւ զտա յիշատակ անձին իւրոյ. յիշեցէ՛ք։ Կրկին անգամ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զպարոն Մելիոնն եւ զծնօղքն իւր զհաղիճ եւ զԲկիփասան, յիշեցէ՛ք։ Միւսանգամ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զՄելիոնն եւ եղբարցն իւրոց՝ Մելիհեանին, որ հանգուցեալ է առ Քրիստոս, եւ կենդանի եղբարցն՝ Սահակին, Մանկասարին, Յովանիսին, տէր Աբրահամին. յիշեցէ՛ք։ Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զպարոն Մելիոն եւ զամուսինն իւր զԹագուհին, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ո[ղորմի ասացէ՛ք]։ Կրկին անգամ յիշեցէ՛ք ի տէր զպարոն Մկրոնն եւ զորդիքն իւր զՂասուաշեանն, զԲաղին եւ զՍողոմոնն (3 տող չգրած) յիշեցէ՛ք։ Միւսանգամ ի Քրիստոս զպարոն Մելիոնն եւ զքորքն իւր՝ զԽալն եւ զՆազլուսն յիշեցէ՛ք։ Այլ եւ մերձաւորացն եւ ազգականացն ամենեցուն եղիցի յիշատակս անջինջ, մինչեւ յոր երեւելոյ փրկչին. ամէն (6 տող չգրած)։

*Եւ արդ, ով սպասաւո՛րք կենաց բանին եւ պաշտօնեա՛յք վերնոյն Սիոնի, մանկո՛ւնք եւ զարգարո՛ւնք սուրբ եկեղեցւոյ, յերեսս անկեալ հայցեմք ի սիրելացդ ձերոց, զի յորում ժամու գէպ եւ կամ ընձեռցումն պատահիցի, ձեզ՝ բարեկամացդ, որ ի մէնջ անխնայելի է, այլ ի շնորհացն, որ ի վերուստ իմանալի լեալ բուրաստանս, որ եւ կոչի հին եւ նոր պատուիրանադրութիւն աստուածպետականէն առ ի յօգուտ մեզ՝ ստորայնոցս, եւ պատճառ վերնոյն երանութեան տեսչօրք հպմամբ աննիւթական եւ մշտնջենաւոր բարութիւնս անկարծիք օգուտ ինչ ձեր գտեալ։ Իսկույն յիշմամբ մասնակիցս արասջիք գմասնեակս ընթանրիցդ, անխմաստս յիմաստնոցդ, անօտարս ի սրբոցդ, անօգուտս ի յօգնականացդ, ապիրատ եւ հէք գՅակոբ եւեթ անուամբ |326բ| կոչեցեալ վարդապետս, յորում եղէ յետ մահուան տիեզերայուր եւ քարոզիչ եկեղեցւոյ եւ կարգաւորիչ հաւասրակաց մանկանց Սիոնի մեծի վարդապետին վարդապետաց Նաչատուոյ Կեսարու եւ առաջնորդին մեծին Ջուղայու։ Սորա փոխեալ եղեւ ի հանդերձեալ կեանսն ի թուաբերութեանս ՌՂ. եւ ե. (1646) ամին, եւ յաջողդեալ յետ սորա սիրելի եւ աւագագոյն եւ միշտ հլու եւ կամակատար աշակերտն Դաւիթ, որ եւ նար եւ նման վարդապետին իւրոյ սկսեալ ժողովել գմանկունս՝ առ ի աշակերտել եւ ուսուցանել գվարս աստուածային կրթութեամբն, զոր կրթեալ եւ

կատարելապէս ծրարեալ ունէր ի յանձին իւրում զամենայն վարս առաքինութեան, զոր եւ տեսեալ մեր քաւութեացելոյս ցանկացեալ վարուցս մեծի եւ գերահռչակ եւ հեզահոգի քաջացան եւ անձանձիր միշտ ուսուցանողի տեառնս մեծի եւ արքեպիսկոպոսի <Ր> գեօղաքաղաքաքիս Ջուղայու եւ առաջնորդ ուխտիս մեծի աթոռոյս Ամենափրկչի վանացս եւ դամբարանի սրբոյն Խաչատրի օրհնութեսոյց վարդապետի, յորում եդեալ կա ի ներքոյ սրբոյ սեղանոյն: եկեալ ի կրօնս յայս, յորում էի ԺԹ.ամեայ, ի թուականիս ՌՃ. եւ Զ. (1657) եւ յունվարի ամսոյն մէկ, ի մենաբանի աստ սիրելիին ամենեցուն գԱստուածընկալ քաջ հռետոր եւ ճշմարտութեան վարդապետն, որ եւ վախճանեալ ի տիս երիտասարդութեան, ի ՌՃ. եւ Է. (1658) թուին, նաեւ գհանգուցեալ եղբարսն, որք ի աստուստ՝ գտէր Սարգիսն եւ գտէր Մովսէսն եւ գհոպչկին յիշել աղաչեմք՝ զմիաբանք սուրբ ուխտիս, որք են ի ներքոյ հրամանի հասարակաց հօրս մերոյ Դաւիթ վարդապետին եւ գՍտեփաննոս հանճարեղագոյն եւ մշտաքարտղ ճշմարտութեան վարդապետին, գոր Տէր Աստուած անփորձ պահեսցէ ի ներկայս եւ ի հանդերձեալն. ամէն: Նա եւ գտէր Յոհաննէսն եւ գտէր Բարեզեղն, գտէր Միխայէլն եւ գտէր Յակոբն, գտէր Ստեփաննոսն եւ գտէր Յովսէփն, գտէր Սիմէոնն եւ գմիւս տէր Յոհաննէսն եւ գտարփաւագունս՝ գՊետրոսն եւ գՂազարն, գԱբգարն եւ գայլ գոպաստար սուրբ ուխտիս, որք են ի՛ուռվ եօթն եւ տասն, զոր եւ յերեսս անկեալ աղաչեմք զձեզ, ո՛վ մանկունք սուրբ Սիոնի, միշտ յիշել գվերլոյգրեալքս ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր, եւ դուք՝ յիշողքդ յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ փրկչէն մերմէ. ամէն:

Պատճառ վերսոյն նորոգման Ամենափրկչի վանացս, վասն զի միշտ վարանեալ կայեաք միաբանք սուրբ ուխտիս սակս ոչ բաւականութեան վանացս եւ անյարմար եւ անգործ շինուածոյ սորին, զոր ի վաղուց հետէ վարդապետիս խմոյ եդեալ էր ի մտի գնորոգութիս պայս, այլ ոչ գտանիւր դիպող եւ անքոյթ ժամանակ: Զի միշտ ի վրդովման եւ ի նեղութեան ներքոյ կայեաք՝ երբեմն ի ֆռանկաց պատրչաց, երբեմն չկամողաց ոմանց վարդապետաց եւ ժողովրդոց, երբեմն ի տարաբաւութիենէ եւ յուսահատութենէ, եթէ կար գոլ աւարտման կամ կատարումն նոր մտածութեան ձեւոյս, զի մի՛ լիցիք ծաղր ըստ տէրունականին, եթէ՝ Այրս այս սկսաւ շինել եւ ոչ կարաց կատարել: Այլ ըստ հոգոյ հօրս իմոյ գամենայն գնեբհակաս յինքենէ ի բաց եդեալ, յուսով ապաւինութեամբ դիմեաց գինքն առ յոյսն բնաւից ունելով նեցո[ւ]կ իմացկանին զայն բան, որ ասէ խնամօղն բոլորից, ի ձեռն մարգարէին, եթէ՝ Ձեղ միայն է բնակել ի տունս գմբեթեայս, եւ տուն իմ աւետրեալ կա: Զայս բան ապաւինելով, սկսաւ փուլացանել գշինուածս հին եւ նորոյս ձեռնարկել ի ՌՃ. եւ Դ. (1655) թուին, ի թագաւորութեան Պարսից Փոր շահ Ապասին եւ հայրապետութեան տեառն Յակոբայ եւ իշխանաշուք պարոնաց պարոնին Խոջա Սաֆրազին եւ օգնականութեամբ Ջուղայու ժողովրդոց եւ շնորհօք Սուրբ Հոգւոյն աւարտ եւ կատարումն հասուցաք գեղեցկիկ յօրինուածոյք, որպէս եւ տեսանէք, հապու թէ կար եղեւ մինչեւ ՌՃԺ. եւ Գ. (1664) թիւն: Ով դուք՝ բնակո՛ղք եւ վայելո՛ղք դա՛ք քահանայից եւ կրօնաւորաց, ի ժամ սուրբ խորհրդոյ պատարագի յիշել միշտ աղաչեմք գաշխատողք եւ կամակից սորին, ամէն: Այլ եւ յիշել աղաչեմ եւ զմեզ՝ ապիրատս եւ փծուն ծրողքս՝ գտէր Մարկոսն եւ գՄալինն, թէպէտ ոչ էաք այս սուրբ արուեստիս արժան, այլ սակայն օգնականութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ աւարտեցաք, եւ դուք, ո՛վ մանկունք սրբոյն Սիոնի, յորժամ ընթեռնուք, թողութիւն շնորհեցէ՛ք, քանզի կար մեր այս էր, եւ զմեզ եւ զվերոյգրեալքն միով Հա՛յր մեղայիւ յիշել, եւ դուք՝ յիշողքդ, յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ եւ լսել գնոյն բարբառ. եկա՛յք, աւրհնե՛ք Հօր իմոյ, ժառանգել. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *557ա (ԺՀ. դ. սկ., անարուեստ բոլորգիր) [ՈՒ]վ երջանիկ սուրբ վարդապետք, աղերսելով հայցեմք ի Հնէնջ, յորժամ հանդիպիք յայսմ ծաղկեալ եւ փիթեալ յայգւոյս հոտոտելոր եւ ճաշակելո յաստուածային պտղոյն, յիշեցէ՛ք գստացող տատիս զբարեսէր աստուածային բարոյն գՅոհաննէսն եւ զպապան իւր Թօղմիշն եւ գհանիկն՝ Պզտիկ տատիկն եւ գմիւս պապն՝ գՊետրոսն, գՓէթիխանն, եւ գծնօղսն իւր գՄովսէսն եւ գԹագուհին եւ գկենակիցն իւր գՄարիամն եւ գորդիսն իւր (մէկ տող չգրած) եւ գեղբայրն Աւետիկն, սորին կենակիցն իւր գՍոդոմն եւ զքոյրսն իւր Մամառն, Տալիթայն, գՋիքեթայն, եւս առաւել եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յահտեանս. ամէն: Հայր մեր, որ յերկինս՝:*

2. *624բ (1771 թ. շղագիր)* Յովսէփ յոգնամեղ եպիսկոպոսս Սանահնեցի եւ յագեկ Աղղութեան, *ատացայ գհոգեշահ մատեանս ի վայելս անձին իմոյ, եւ գկնի մահուանս՝ յիշատակ ի դուռն բազմերախտ մօրն իմոյ՝ բարձրագահ եւ լուսակերտ Սուրբ Աթոռոյն էջմիածնի: Արդ, աղաչեմ գհանդիպողսդ, ի վայելելն ձեր յիշեսջիք յաղօթս ձեր գՅովսէփ մեղսաներկ վարդապետս եւ գկրկնակի ծնօղսն իմ գՍիմէօն սրբազան կաթուղիկոսն ամենայն Հայոց, զբազմերախտն ազգիս մերոյ եւ Սրբոյ Աթոռոյն էջմիածնի, որ նոր ի նորոյ հրաշակերտեաց գՍուրբ Աթոռն շինուածովք եւ այլովք հարկաւորօք, որում Տէր եղիցի վարձատիրոյ: Եւ ապա գմարմնաւոր ծնօղսն իմ գՇիօշբեգն եւ գՔեթևանն, եւ գեղբարսն իմ գպարոն Մովսէսն եւ գԵփեմսն եւ գամենայն մերձաւորսն եւ գերասխտաւորսն իմ, ընդ նախկին ստացողովքն հոգեշունչ գրքոյս, եւ ձեզ՝ յիշողացդ,*

եւ գմեզ՝ յիշեցեցուս, առ հասարակ ողորմեացի Քրիստոս Աստուածն մեր, որ առաւել է ի տուրս բարեաց. ամէն: Ի ՌՄԻ. (1771) թուին եւ ի Սուրբ Աթոռս Էջմիածին գրեցաւ:

406ա (ՀՀ. գ., անարուեստ բոլորգիր) Եւ՝ մեղաւոր եւ գանարժան ոչ Պետրոս էրէցս, գրեցաք, եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ ////(մէկ տող գրած-ջնջած):

ԿՆՔԱԳՐՈՑԻՆ՝ *7ա, 13ա, 16բ, 269բ, 328ա, 363ա, 491ա, 559ա, 584ա, 607բ, 624բ* սեւով կլոր շրջանակ, որի կենտրոնում երկգլուխ արծիւ՝ «ՓԻԼԻՄԱ ՍԻՒՐԲ ԱՄԲՆԱԳԻՐԻՑ»: *7ա, 13ա, 559ա, 607բ, 624բ* սեւով ուիանկիւն շրջանակ՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԵՌԱՅ ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, *1215 (1766)*»:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Պհմ. Աբ (նոտրաշրջագիր)՝ «Գրչափորձութիւն արա՛, տե՛ս, լաւ է, մրրաափորձութիւն արա՛, տե՛ս, լաւ է, դալամափորձութիւն արա՛, տե՛ս, լաւ է»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին փակցուած թերթիկին՝ «Քարոզգիրք, չ՝ 1», պիտ. Աա՝ «694/2642», «Ռաժհ.-1663թ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

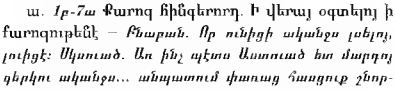
2643

ՊՕՂՈՍ ԲԱԲՈՒՆԻ, ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

ժԲ. դար

ԳՐԻՉ՝ Հեղինակը (?):

ԹԵՐԹ՝ 209+3 (կրկն՝ թ 72, 81, 94). չգրուած՝ 121բ, 202բ, 209աբ: ՊՐԱԿ՝ 1-18x12 (1՝ 9, 5՝ 19, 9, 17՝ 8, 10՝ 10, 11՝ 6, 12, 18՝ 11, 13՝ 15, 14-16՝ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսադրոշմով՝ «J. Whatman 263»: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ 24,8x20,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (21,3x15,3): ԳԻՐ՝ շղագիր (ճմուլ՝ 156ա): ՏՈՂ՝ 25-26: ԿԱՉՄ՝ կանաչ թուղթ, միչուկր սուտաւաթուղթ, մէջի՝ բուճգադրոշմ եւ անկիւններ՝ շագանակագոյն կաշի, աստառը ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ կաուիրով գոյնզոյն ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա + Բ, մասնչի եւ սպիտակ թելերով ծաղկաթուղթ:

Նմուշ 156ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար կազմի թուղթը մաշուած, վնասուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-208բ Քարոզ *Պօղոսի Բաբունւոյ*

ա. *1բ-7ա* Քարոզ հիմնգերորդ. Ի վերայ օգտերոյ ի քարոզութենէ՝ — *Բնաբան. Որ ունիցի ականջս լսելոյ, լուիցէ: Սկսուած. Ահ ինչ պէտս Աստուած եւ մարդոյ գիտիցէ ականջս... անպատուիս փառաց հասցուք շնորհօք Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի:*

բ. *7ա-14ա* Քարոզ ի վերայ պանից. Յառաջին չորեքշաբաթի աւուր Քառասնորդական պահոց — *Բնաբան. Քի՞նչ են կամքն Աստուծոյ բարին եւ հաճոյն, կատարեալն. Հռոմ. ԺԲ. 2: Սկսուած. Կամք Աստուծոյ ի յԱստուած մի է... որոց կայ եւ մնայ մեծամեծ բարեաց հաստուցումն ի յերկինս:*

գ. *14ա-20բ* Քարոզ ի վերայ ադօթից. Յառաջներորդ ուրբաթու — *Բնաբան. Ադօթից ստէպ կացէք տքնել ի նմին գոհութեամբ. Կողոսացի, Դ. 2: Սկսուած. Հաւատամք ամենեքեան, թէ է Աստուած... լցուսցէ պիտիսն սրտից ձերոց եւ այլն:*

դ. *20բ-8ա* Քարոզ ի վերայ մեղաց. Յերկրորդում կիւրակի մեծի պահոց յառաւօտուն — *Բնաբան. Ամենայն, որ առնէ զմեղս, ծառայ է մեղաց. Յովհ. Ը. 34: Սկսուած. Աստուած է գերագոյն օրէնսդիր... գերծանիցիմք ի մշտնջենաւոր ամօթոյն:*

ե. *28ա-35բ* Քարոզ ի վերայ ճնութեան գործոց. Յերկրորդում կիւրակէի մեծի պահոց յերեկոյին — *Բնաբան. Մատիպէ այր ի խորութիւն սրտի իւրոյ. Մայմոս: Սկսուած. Յառաւօտուն լուալք զտգեղութիւն մեղաց... նոքա ինքնին անյայտ լինին:*

զ. *35բ-42բ* Քարոզ ի վերայ հոգեւոր ողորմութեան. Յերկրորդում շաբաթու մեծի պահոց ի չորեքշաբաթի աւուր — *Բնաբան. Սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո. Ղեւտական, ԺԹ. 18, Ղուկաս, Ժ. 24: Սկսուած. Օրինական ոմն յարեաւ փորձել զՔրիստոս... որ սիրէ զընկերն, կատարէ զօրէնսն:*

է. *42բ-9ա* Քարոզ ի վերայ մարմնաւոր ողորմութեան. Յերկրորդումն շաբաթու մեծի պահոց յառաւուրբաթու — *Բնաբան. Սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո. Ղեւտական, ԺԹ. 18: Սկսուած. Տեսաք ի չորեքշաբաթի աւուրն... ապա սիրելի լիցին ձեզ կատարել եւ գործով:*

ը. *49բ-55բ* Քարոզ ի վերայ զղջման. Յերկրորդումն կիւրակէի մեծի պահոց յառաւօտուն — *Բնաբան. Եւ լուեալ գայս, զղջացան ի սիրտս իւրեանց, Գործ., Բ. 34: Սկսուած. Յաւուր օքանչելութեսիլ եւ գործմանագործ գալստեան Հոգւոյն Սրբոյ... ահա է այս երկրորդ աաւթեան խորհրդոյ ապաշխարութեան, յոր յուսամ թէ ելանել կամիք:*

թ. *56ա-62բ* Քարոզ ի վերայ առաջադրութեան. Յերկրորդումն կիւրակէի մեծի պահոց յերեկոյին — *Բնաբան. Առեալ զչար, գհետ երթալ բարեաց. [Հռոմայեցիս, ԺԲ. 9]: Սկսուած. Ահ ժամանակօք փրկչին մերոյ բազումք էին աղանդաւորքն փարիսեցւոց... եւ կատարեսջիք յօգուտ փրկութեան հոգւոց ձերոց:*

ժ. *63ա-71ա* Քարոզ ի վերայ անառակին. Յերկրորդումն շաբաթու մեծի պահոց ի չորեքշաբաթին — *Բնաբան. Քոշակ մեղացն մահ է, այլ շնորհքն Աստուծոյ կեանք յաւիտենից. [Հռոմայեցիս, Զ. 23]: Սկսուած.*

Արդարեւ, Աստուած է թագաւոր թագաւորաց... ժառանգեսցուք զխոստացեալ կեանսն յաւիտենից շնորհօք եւ գթութեամբ Հօրն երկնաւորի։

Ժա. 71բ-8ա Քառով ի վերայ միութեան եկեղեցւոյ. Յետոյ ունի շաբաթու մեծի պահոց յաւուր ուրբաթու – *Ինաբան. Որ ի ծով այս աշխարհի շինեաց տապան զեկեղեցի եւ ի նմա զօժանդակեալ հոգիս փրկեաց ի ջուրց մեղաց. Շաբաթան։ Սկսուած. Երանելի էր արդարեւ վիճակ անմեղութեան... եւ ի նմա զօժանդակեալ հոգիս փրկեաց ի ջուրց մեղաց։*

Ժբ. 78բ-83բ Առաջին քառով ի վերայ խոստովանութեան բերանոյ. Ի շորորդումն շաբաթու մեծի պահոց ի կիւրակէի յաւաւտուն – *Ինաբան. Ընկեցէք զչարիս ձեր յանձանց ձերոց առաջի աչաց իմոց. Եսայի, Ա. 16։ Սկսուած. Ով ոք է այս, որ հրամայէ զչարիս եւ զմեղս մեր... ի փրկչէն իւրմէ գտանէ զողորմութիւն եւ զգթութիւն հանդերձ շնորհօք բարեաց։*

Ժգ. 83բ-90ա Երկրորդ քառով ի վերայ խոստովանութեան. Ի շորորդումն կիւրակէի մեծի պահոց յերեկոյին – *Ինաբան. Ընկեցէք զչարիս յանձանց ձերոց առաջի աչաց իմոց. Եսայի, [Ա. 16]։ Սկսուած. Յիսուս Քրիստոս՝ Տէր մեր, յերկնից էջ, մարդ եղեալ... ապա խոստովանութեամբ ընկեցէք զմեղս ձեր։*

Ժդ. 90բ-5բ Քառով ի վերայ տնտեսին. Ի շորորդումն շաբաթու յաւուր շոռեշաբաթի – *Սկսուած. Յետ նաւակատեաց, որ ի Ձեռան եղեւ... զի ի վերայ ամենայն ընչից իւրոց կացուցէ զնա։ Ղուկաս, ԺՀ. [44]։*

Ժե. 95բ-101բ Քառով ի վերայ մեծատան եւ աղքատի. Ի շորորդումն շաբաթու մեծի պահոց յաւուր ուրբաթու – *Միակարգ պարզաբանութիւն պատմութեանն ըստ սրբոյ Աւետարանին. Արդ, գիտել արժան է... եւ ակնածութեամբ զդալով խօսեցցի։*

Ժզ. 101բ-8ա Երրորդ քառով ի վերայ խոստովանութեան. Ի հինգերորդումն շաբաթու մեծի պահոց ի կիւրակէի առաւաւտուն – *Ինաբան. Ընկեցէք զչարիս ձեր յանձանց ձերոց առաջի աչաց իմոց։ Եսայի, [Ա. 16]։ Սկսուած. Այսօրեայ ընթերցուած սրբոյ Աւետարանին... զի՞արդ աղտեղեցից զնոսա։ [Երգ] երգոց, Ե. 3։*

Ժէ. 108ա-14բ Զորորդ քառով ի վերայ խոստովանութեան. Ի հինգերորդումն շաբաթու մեծի պահոց ի կիւրակէի երեկոյին – *Ինաբան. Ընկեցէք զչարիս ձեր յանձանց ձերոց առաջի աչաց իմոց. Եսայի, [Ա. 16]։ Սկսուած. Այսօրեայ ընթերցուած սրբոյ Աւետարանին ի Ղուկաս... եւ արժանանալ սուրբ խորհրդոյ հաղորդութեանն։*

Ժը. 114բ-23բ Քառով ի վերայ ուղղակի եղանակաց բաւմասանց. Ի հինգերորդումն շաբաթու մեծի պահոց յաւուր շոռեշաբաթու – *Ինաբան. Ի՛ր, Տէ՛ր, պահպան բերանոյ իմոյ, եւ դուռն ամուր շրթանց իմոց, զի մի՛ խոտորեսցի սիրտ իմ բանիւ չարութեան. Սաղմոս [ճԽ. 3-4]։ Սկսուած. Ջանագան իրաց կարէ նմանիլ մարդոյս... ուր աստուածսիրութիւն եւ եղբայրսիրութիւն փայլէ անվախճան ժամանակաւ։*

Ժթ. 123բ-32ա Դարձեալ քառով ի վերայ բամբասանաց. Ի հինգերորդումն շաբաթու մեծի պահոց յաւուր ուրբաթու – *Ինաբան. Ամենայն բան տգեղ ի բերանոյ ձերմէ մի՛ ելցէ. Եփեսացիս, Դ. 29։ Սկսուած. Արարչապետն բնութեան ի ստեղծանեն գմարդ... որք ելանէին ի բերանոյ նորա։ Ղուկաս, Դ. 22։*

Ի. 132ա-42բ Քառով ի վերայ շարաւանաց սուրբ Լուսաւորչին. Ի տօնի մտից ի Վիրապն յաւաւտուն – *Ինաբան. Ուրախ եմ ի չարչարանս իմ վասն ձեր եւ լնումն պակասութիւն նեղութեանցն Քրիստոսի ի մարմնի իմում վասն մարմնոյ նորա, որ է եկեղեցի. Կողոսացիս, Ա. 24։ Սկսուած. Եկեղեցիս Հայաստանեայց... եւ զի՞արդ նա վասն քո իսկ ասասցեն՝ Ահա նա եւ մանկունք իմ։ [Մարգարէութիւն Եսայեայ, Ը. 18]։*

ԻԱ. 147բ-7բ Ներբողեան ի սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայոց, ի խորհուրդ մտիցն ի Վիրապն, յերեկոյին – *Տեսաք յաւաւտուն, թէ որպէս աստուածագութ ծնօղ մեր սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ... ի դիւաբուխս սաստիցն երկրպագուս առնելով զամենեսեան սուրբ Երրորդութեանդ։ Յորդորակ (այսպէ՛ս չգրուած)։*

ԻԲ. 147բ-57ա Քառով ի վերայ վճարման ապաշխարութեան. Ի վեցերորդումն շաբաթու մեծի պահոց ի կիւրակէի առաւաւտուն – *Ինաբան. Ապաշխարեցէ՛ք... ի թողութիւն մեղաց. Գործք, Բ. 33, Սկսուած. Այսօր գվերջին մասն խորհրդոյ ապաշխարութեանն... Այլ եւ յարութեամբ քով յանտարանկաց եկեղեցին հասանես վայելել զամենեսեանս տեսութիւնն Աստուծոյ։*

ԻԳ. 157ա-71բ Քառով ի վերայ փախչելոյ յարթից մեղաց. Ի վեցերորդումն շաբաթու մեծի պահոց ի կիւրակէի երեկոյին – *Ինաբան. Եւ մինչդեռ մատչիր, զարիսոյց զնա դեւն եւ շարժէլեաց. Ղուկաս, Թ. 22 (= 42)։ Սկսուած. Ի վաղիւ անդր զկնի հրաշափառ այլակերպութեան Յիսուսի... աս ագէ ոչ ելանէ, եթէ ոչ պահօք եւ աղօթիւք։*

ԻԴ. 172ա-81բ Քառով ի վերայ նախատանաց. Ի վեցերորդումն շաբաթու մեծի պահոց ի շոռեշաբաթու – *Ինաբան. Որ ասիցէ ցեղբայր իւր՝ Ծիմար, պարտաւոր լիցիատենի. Մատթէոս, Ե. 22։ Սկսուած. Ապաքէն ի հնումն մարգարէն Մովսէս... որով եւ պարտաւոր գտանիք ատենին Աստուծոյ եւ դժոխոցն, զօգուտն ձեր դուք խորհեցէ՛ք։*

ԻԵ. 181բ-91բ Քառով ի վերայ հաշտութեան. Ի վեցերորդումն շաբաթու մեծի պահոց յաւուր ուրբաթու – *Ինաբան. Ե՛րթ, նախ հաշտեա՛ց ընդ եղբօր քումմ. Մատթէոս, Ե. 24։ Սկսուած. Ապաքէն որոյ սիրտ լցեալ է սիրովն Աստուծոյ... եթէ ոչ թողուցուք իւրաքանչիւր եղբօր իւրում ի սրտից ձերոց զյանցանս նոցա։ Մատթէոս, ԺՀ. 35։*

իզ. *191բ-7բ* Քարոզ ի գալուստ փրկչին մերոյ Յիսուսի յԵրուսաղէմ. Յեօթնեերորդումն շաբաթու մեծի պահոց, ի Մադկազարդի առաւօտուն — *Ինաբան. Ահա թագաւոր քո գայ առ քեզ արդար եւ փրկիչ, նոյն հեզ եւ հեծեալ ի վերայ իշոյ եւ յաւանակի նորոյ. Զաքարիա, Թ. 9: Սկսուած. Այսօր եկեղեցիք քրիստոնէից կատարեն զտէրունեան տօն՝ Մադկազարդ անուամբ... զիաւուրիս իմ փառաւորեցից, եւ որ արհամարհեն, զի անարդեսցի:*

իէ. *198ա-9ա* [Քարոզ ի գալուստ փրկչին] — *Ինաբան. Տեսեալ զքաղաքն, ելաց ի վերայ նորա. Ղուկաս, ԺԹ. 41: [Սկսուած.] Զարմանք յարդարեւ, զի այսօր հասարակաց է ցնծութիւն... եւ օգնեսցէ մեզ Հնորհիւ իւրով:*

իբ. *199ա-202ա* Ի դատաստանի — *Ով մարդ, անգամ մը վերցուր աչքդ, խայչէկ խասեվեթէ եւ հարաբեթէ սրբէ միտքդ... եւ բնութիւնք հրգեհեալ հալիցին: Բ. Պետրոս, Գ. [12]*

իբ. *203ա-7բ* Ի գաւս երաւելի կուսին, յաղագս չարչարանաց Քրիստոսի Տեառն մերոյ: Դժոխքն ի սիրտ երանելւոյ կուսին — *[Բան]. Վիշտք դժոխոց պատարեցին զիս. Սաղմոս, ԺԷ. 6: [Սկսուած.] Եթէ ցաւ եւ կսկիծն է անմխիթարելի... զմեզ ազատեա՝ արեամբդ քոյին /, ի մահուանէն յաւիտենից:*

լ. *208ա-բ* Նա, որ առաւել սիրէ, կանխագոյն յառնէ — *[Բան]. Եւ ընդ առաւօտս մի՛շաբաթուն գան ի գերեզման ընդ արեւագալն, Մարկոս, [ԺԶ. 2]: [Սկսուած.] Որ առաւել սիրէ, ոչ միայ ցոյսարակել աւուր... եւ ինքն Տէրն գնա գարթոյց ելանել եւ շարժել գկապան արեգականն:*

ՅԻՇԵՑԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1բ Առաջինք գրեալ եմ յայլում տետրակի միւսէ վեցէ:

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «1, Քարոզգիրք Պողոսի Բաբունւոյ», «702», 1ա՝ «Հ[ին] 702/2643», «ԺԹ.», Մ[եսրոպ] Եպ[իսկոպո]ս»:*

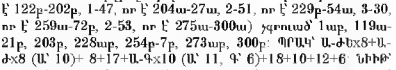
2644

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

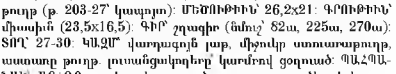
ԳՈՐԻՒ (1850), ՍԱՄՍՈՒԱ՝ Կ.ՊՈԼԻՍ

ԳՐԻՒՔ՝ Թուրքեն Պաղտասարեան (2ա-202բ), Թաղեոս Միհրդատեանց (203ա-54ա), Անանուն (258ա-300ա): ՍՏԱՑՈՂ՝ Թաղեոս Միհրդատեանց:

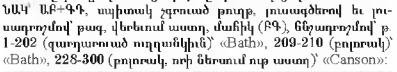
ԹՂԹՔ՝ 300 (գրչի ձեռագրում՝ 2-234, որ է 2բ-118բ, 2-162, որ է 122բ-202բ, 1-47, որ է 204ա-27ա, 2-51, որ է 229բ-54ա, 3-30, որ է 259ա-72բ, 2-53, որ է 275ա-300ա) չգրուած՝ 1ար, 119ա-21բ, 203բ, 228ար, 254բ-7բ, 273ար, 300բ: ՊԱՐԱԿ՝ Ա-ժԱ×8+Ա-ժ×8 (Ա՝ 10)+ 8+17+Ա-Գ×10 (Ա՝ 11, Գ՝ 6)+18+10+12+6՝ ՆԻՒԹ՝ թուղթ (բ. 203-27՝ կապոյտ): ՄԵՆՇՈՒԹԻՒՆ՝ 26,2×21: ԳՈՒՆԹԻՒՆ՝ միասին (23,5×16,5): ԳԻՐ՝ շղագիր (ամուլ՝ 82ա, 225ա, 270ա): ՏՈՂ՝ 27-30: ԿԱԶՄ՝ վարդագոյն թաթ, միջուկը տառատաքուղթ, սատարը թուղթ լուսացնկատիպերէ՝ կարմրով ցօղուած: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱՀ+ԳԳ, սպիտակ չզոյած թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագ, վեհեւսւ աստղ, մաճիկ (ԲԳ), ճճղաթոշմով՝ բ. 1-202 (զարդաբուած ողղանկիւնի՝ «Bath», 209-210 (բոլորակ)՝ «Bath», 228-300 (բոլորակ, ոճի ներսում ութ աստղ)՝ «Canson»:

Նմուշ 82ա

Նմուշ 225ա

Նմուշ 270ա

ՌՄԼԹ -ՌՅՁ. - 1850-1857

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թ. 27, 41, 206, 223, 254՝ վճաստած, թ. 202՝ արտաքին լուսանցի մասր պատռուած, թ. 228-30՝ ճիմից մասամբ պրկուած, պիպ. Գ՝ ցեցի անցքեր, քանաքի թթուայնութիւնը բաւ՛ո: Գոյի էակոյտաձեւեր եւ պրակճաչուի պատկերը ցոյց են տալիս, որ պրակխմբերը գոյուել են առանձին-առանձին եւ յետոյ ի մի են կազմուել՝ հատուածաբար տարգոյի ռախտանենութեամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-118ա* Պատմութիւն Մատթէոսի Ուռհայեցւոյ

Տես նեւ 1731, 77ա-273բ: *ա/2ա-39ա*: *բ/39ա-100ա*: *գ/100ա-118ա (վերջը թափուած՝ «...եւ դնէր զօրս ի բերդն պահապան: եւ Քրիստոսի մարդասիրին եւ օրհնելոյն փառք յաւիտեանս. ամէն: Հայր մեր, որ յերկինս»)*: *դ/չիք:*

Լուսանցներում ունի մատիտով արուած բնագրական նշումներ, ուղղումներ, լրացումներ: Տե՛ս Մատթէոս Ուռհայեցի, ժամանակագրութիւն, Վաղարշապատ, 1898:

Բ. *122ա-202բ* [Գէորգոս Ֆրանձեանի Պատմութիւն Յուսաց տէրութեան եւ Կ. Պոլսոյ առման]

Ի. *122ա-58բ* Գիրք առաջին

ա. *122ա-4բ* Գլուխ Ա. Յաղագս պատճառաց Բաբելօղոնաց թագաւորութեան — *Պետութիւնն վերելակ Ալէքսիոս Անկելոս Քոմնինոսն... ի Նիկիայն Բիւթանացւոց վասն տիրեցեալ լինելոյ թագաւորեալ քաղաքին ի յիտալացւոց:*

բ. *125ա-6բ* Գլուխ Բ. — *Եւ ընդ անցանելոյ ժամանակի յոյժ սակաւու... որ էր առաջինն Բալէօղօկոսացն, երանի թէ ոչ իցէր:*

գ. *126բ-7բ* Գլուխ Գ. – *Եւ արդ, այս Միքայէլ թագաւորս... որպէս ասացաք, վարեցաւ նա թագաւորութիւն Անդրոնիկոսի Բալէօլոգոսի առաջ։*

դ. *127բ-8ա* Գլուխ Դ. – *Եւ արդ, որովհետեւ եւ առ որդին Անդրոնիկոս... եւ անդ ընդ կնոջ լծակցեալ ցեղիւ Խբունուլայ կոչմամբ գորգիս եւ դաւառիս ծնաւ։*

ե. *128բ-30ա* Գլուխ Ե. – *Ի թագաւորութեանն ասացելոյ... զուխտսն անարգեցին, եւ էին բազում չարագոյն դժուար գայթակղութիւնք։*

զ. *130աբ* Գլուխ Զ. – *Եւ ի նմին ժամանակի թագաւորի... որ է ի Քրիստոսի ծննդենէն հազար երեք հարիւր քսան եւ ութ ամ, իսկ ի սահմանէ աշխարհի վեց հազար ութն հարիւր երեսուն եւ վեց։*

է. *131աբ* Թագաւորութիւնն Փոր Անդրոնիկոսի. Գլուխ է. – *Եւ առեալ զթագաւորութիւնն եւ զքաղաքն... եւ ամիրայն յետ ոչ բազում աւուրց տիրող եւ քաղաքին Նիկիայի եղեւ։*

ը. *131բ-2ա* Գլուխ Ը. – *Եւ ի ձմեռնամտին գամենայն նաւս հռովմայեցւոց գումարել ընդդէմ Մարթինոսի... եւ հինգ ամս, յորոց թագաւորեաց ամս քսան։*

թ. *132աբ* Զիա՞րդ կերպիւ թագաւորեաց Քաթաֆուղինոսն, եւ զի՞արդ կերպիւ թագաւորութիւնն ի ձեռս նորին եղեւ. Գլուխ Թ. – *Արդէն ի մեռանիլն թագաւորին... առաքեաց դեսպան առ ամիրն իւր՝ հանդերձ քեղծովն, որ պարունակէր այսպէս։*

ժ. *133աբ* Թոդլ Յովհաննու թագաւորին առ Քաթաֆուղինոս աներն իւր. Գլուխ Ժ. – *Ես բազմիցս եւ այժմ խորհելով զարմացայ... աստուածային արդարութիւնն դատեսցէ։*

ժա. *133բ-5ա* Յաղագս թէ զի՞արդ կերպիւ Քաթաֆուղինոսն էառ զթուրն. Գլուխ ԺԱ.– *Եւ առեալ զթուղինն Քաղաքուղինոսն... եւ էր ի պատրաստի եւ քիր Մանուէլն մերձ հօրն իւրոյ։*

ժբ. 135ա-6բ Գլուխ ԺԲ. – *Եւ ի գնալն նոցա Մուբատ ամիրային... որպէս զի թագաւորութիւնն իւրեան եւ որդւոյ իւրոյ Յովհաննու բարձեալ եղիցի։*

ժգ. *136բ-8ա* Գլուխ ԺԳ. – *Եւ ի մեռանիլն Մուրատ ամիրային... եւ ծառայեցուցանելն Գերմանիոյ թագաւոր Սիկիզմունտոսի իմացաւ գեղեալսն։*

ժդ. *138աբ* Յաղագս թէ զի՞արդ կերպիւ թագաւորն Գերմանիոյ առ ամիրայն դեսպան առաքէ. Գլուխ ԺԴ. – *Եւ արդ, Սիկիզմունտոս թագաւորն... պաշարեալ զքաղաքն բազում կերպիւ գամս եւ գժամանակս բազումս։*

ժե. *139աբ* Գլուխ ԺԵ. – *Ի միջոցի այսմիկ ժամանակի... ոչ ունէին ինչ պատասխանել, ուստի անգործ ի կոստանդնուպոլիան դարձաւ։*

ժզ. *139բ-40ա* Գլուխ ԺԶ. – *Եւ արդ, յամի հազար չորս հարիւր հինգերորդին... որպէս զի ոչ եւս եւ ոչ երբէք այնպիսի ինչ առնել յիշեսցէ։*

ժէ. *140աբ* Գլուխ ԺԷ. – *Խակ քաղաքի ազատութիւնն... եւ ի ծերոյ լուաք, վասն որոյ եւ ի լռութեան ոչ թողումք։*

ժը. *140բ-1ա* Գլուխ ԺԸ. – *Եւ ի քսան եւ ութն յուլիսի ամսոյն... եւ որչափ ինչ գրամ յաղագս աղգարանութեանն այսմիկ տեսաք։*

ժթ. *141ա-2ա* Ջանազան պատմութիւմ յաղագս Օդմանլիաց ազգին, թէ ոստի իջանէ բազմակերպապէս. Գլուխ ԺԹ. – *Թագաւորն Յովհաննէս Քոմնինոս... եւ այսպիսիքս ծուխ զեշմարիտն ասել։*

ի. *142աբ* Այլ ոտիշ զոյց, թէ ոստի իջանէ Օդմանլիաց սեռն. Գլուխ Ի. – *Սուլթան Ալատինն քրիստոնէից ծնողաց գոյր որդի... ճշմարտութեանն պատմողացն մտաց եւ առ էրտողրուլն վերադարձցուք։*

իա. *143աբ* Յաղագս էրտողրուլին. Գլուխ ԻԱ. – *Գոյր այս էրտողրուլս... եւ արդ, ծնանի գՕգմանն, յորմէ եւ Օդմանլիք ամենայն ազգն կոչեցան։*

իբ. *143ա-6բ* Յաղագս Օգլաճին. Գլուխ ԻԲ. – *Եւ արդ, ի մեռանիլն էրտողրուլին... եւ եկաւ ի գերութեանն ամիսս ութն։*

իգ. *146բ-3ա* Յաղագս եղելոց չփոթմանցն ի պատճառէ Պայազիտ[ի] մահուան ընդ մէջ որդւոցն նորին եւ յաղագս այլոց ոմանց. Գլուխ ԻԳ. – *Այսու կերպիւ ուրեմն իրացն կացելոց... թէ զի՞արդ կերպիւ գնոսա վնասել եւ եղծել, եւ մեռաւ թագաւորեալ ամս տասն եւ եօթն։*

իդ. 148աբ *Յաղագս թագաւորութեան Մուրատին – Եւ ուրեմն մեռանիլն ամիրայ Մեհէմմէտին... որ եւ թագաւորեաց ամս երեսուն եւ չորս։*

իե. *148բ-9բ* Յաղագս թագաւորութեանն Մեհէմմէտ թագաւորին թուրաց եւ գվարամն առողին – *Եւ ի գալն ամենայնի պետութեանն... եւ մեք զճանապարհն պատմութեան ըստ կարգի դարձեալ սկսանիցիմք։*

իզ. *150ա* Անտուստ վերադառնան եւ իջանեն իրն պատմութեան յաղագս թագաւորութեանն Հռովմայեցւոց պապութեանն, որպէս ի յառաջին գլուխն ասացաք. Գլուխ ԻԳ. – *Եւ ի յամսոցն յուլիսոյ... եւ գնաւարկութիւնն նաւու պատմութեանս արասցուք։*

իէ. *150բ-3բ* Յաղագս Սեհէմմէտի յաջորդացն եւ ուրացօր թագաւորեցին. Գլուխ ԻԵ. – *Անիծեալ Մեհէմմէտի յաջորդքն... եւ գարձեալ ի շինումն Խրիմոսին վեր եկեացոյք։*

իը. *153բ-4բ* Գլուխ ԻԶ. – *Ի վեց հազար ինն հարիւր քսան եւ երեքին... եւ ինդեցաւ ի յօթեւանն Վիվուի։*

իթ. *154բ* Գլուխ ԻԷ. – *Ի սկիզբն վեց հազար ինն հարիւր քսան եւ վեցերորդ ծուխ... եւ ակումբ ակմբից արարին։*

ի. *155ա* Գլուխ ԻԸ. – *Եւ ի վեց հազար ինն հարիւր քսան եւ ութն ծուխ... եւ որդիքն իւր ի տուն դարձան։*

լա. *155բ-6բ* Գլուխ ԻԹ. – *Եւ ի գարնան նոյն թուին... եւ զգուշութեամբ պահել հրամայեաց:*

լբ. *156բ-7ա* Գլուխ Լ. – *Եւ շուրջ զսկզբամբ ամբարանն... եւ սպան զնա մատնութեամբ ընտանեացն Նորին:*

լգ. *157ա-8բ* Գլուխ ԼԱ. – *Եւ ի մայիսի ամսոյ ի նոյն ամին... սակս ոչ լինելոյն բարեսեռիլ եւ գեղեցիկ թագուհոյն: Վախճան առաջնոյ գրգոյն:*

2. *159ա-85ա* Գիրք երկրորդ, սկսեալ յետ մահուան թագաւորին Քիր Մանուէլ Բալէօլօկոսի

ա. *159ա-60բ* Յաղագս պետութեան թագաւորութեանն Յովհաննու՝ որդւոյ Նորին. Գլուխ Ա. – *Ի ժամանակին ուրեմն... այսու կերպիւ չհամաձայնութիւնս արարին:*

բ. *161ա-2բ* Գլուխ Բ. – *Եւ արդ, ի յառաջինն մայիսի նոյն թուին... եւ ապա եղբօրն իւրոյ դեսպօտի քիր Կոստանդինոսի շնորհեաց:*

գ. *162բ-3բ* Գլուխ Գ. – *Եւ ի նմին ամի մարտի ԺԶ. ... եւ մեք եւս ի վաղիւն պատերազմի սկիզբն արարաք:*

դ. *163բ-4ա* Փակումն Բաղուայի ի տեսլեան Քիր Կոստանդինոսէ. Գլուխ Դ. – *Եւ ի վաղիւն հանդիպեցաւ տօնն արմաւենեաց... եւ ի յայլոց անբժշկելեաց տրտմականացն:*

ե. *164բ-6ա* Վարք եւ հաղաքավարութիւն Թովմայիդիս սրբուհւոյն. Գլուխ Ե. – *Եւ հետեւի աստանօր պատմել ինձ... եւ յաղագս սրբուհւոյն Թովմայիսայ այսպէս ունէին ճշմարտութեամբ:*

զ. *166ա* Գլուխ Զ. – *Եւ ուրեմն կալն իմ ի բանտի... եւ ֆլօրիայ, այսինքն՝ դահճական ոսկիս հագարս երիս:*

է. *167ա* Գլուխ Է. – *Եւ ի վաղիւն ուրեմն ի գնալն մեր... եւ պատրաստեմ զամենայն իրս քոյոյ հրամանի:*

ը. *167ա-9ա* Գլուխ Ը. – *Եւ իբրեւ եկն ժամանակէտն... որ եւ եղեւ պատճառ վասն Բադրային առնոյ ուղղութիւն նիւթոյն:*

թ. *169ա* Գլուխ Թ. – *Ի նոյն յուլիս ամսոջն ի նմին թուի... եւ գայնոսիկ, զորս ընդ իս կալան ոսկւոյ հազարի հինգ:*

ժ. 169բ -70ա Գլուխ Ժ. – *Ի յայսմիկ ուրեմն ժամանակի, ի մարտի ամսոջն... եւ բազում ժանտացաւ հիւանդութիւնն ի Բագդայն եղեւ:*

ժա. *170բ-1ա* Գլուխ ԺԱ. – *Եւ ի Լև. յունվարիոսի... որպէս զի մտեալ ի նոսա, ի քաղաքն երթիցէ, ահա հասի եւ ևս:*

ժբ. *171ա* Գլուխ ԺԲ. – *Եւ մտեալ ի Նաւսն վենետիկցոց... ի Կոստանդնուպօլիսն եկաք:*

ժգ. *171բ-2ա* Գլուխ ԺԳ. – *Եւ ի Իե. մարտի նոյնոյ թուին եկն ի քաղաքն... ոչ ի յոտւիչէնէ թողից գայն, այլ պատմեցից:*

ժդ. *172ա-6ա* Հարցումն երբայելացւոյն. *Ջի՞արդ էր կարելի Մարիամայ ծնանիլ Քրիստոսն, որ էր կոյս:* Պատասխանի թագաւորին – *Ջի՞արդ ծնաւ Ադամ զեւայն առանց կնոջ... եւ աստուածային միրտութեամբ վերանորոգեցեալ փոխանակ լքՔսենոսի էմմանուէլ անուանեցաւ:*

Այս գլուխը համար չունի, բաղկացած է մի քանի հարցապատասխանից:

ժե. *176ա-7բ* Գլուխ ԺԴ. – *Ի յառաջակայն վերադարձդ... եւ դեսպօտի քիր Տիմիդրիոսն պատմեաց ինձ:*

ժզ. *177բ-9ա* Յաղագս թագաւորին Յովհաննու ի յիտալիայ գնալոյն՝ ժողովոյ աղագաւ. Գլուխ ԺԵ. – *Ի ևօմն փետրվարի ամսոյն... եւ ողջունեալ դուքսն եւ իշխանքն գնային ի տունս իւրեանց:*

ժէ. *179բ-80ա* Ջուսոսմն Վենետկոյ ի Ֆեռարիայ. Գլուխ ԺՋ. – *Եւ ի ԻՀ. փետրվարի ելեալք ի Վենետկոյ թագաւորն... եւ սպասաւորացն թագաւորապէս ի չորսն մարտի ամսոյն յաւուր երրորդի:*

ժը. *180ա* Յաղագս գալոյ պատրիարգին ի Ֆեռարիայն. Գլուխ ԺԷ. – *Եւ արդ, ի մերձենալն պատրիարգին... եւ ուրեմն թողեալ որչափ ինչ ի ժողովն պատահեցան առ մեզ, հետեւեալս ասացուք:*

ժթ. *180բ-2ա* Գլուխ ԺՀ. – *Ի վեց հազար ինն հարիւր ՀՋ. թուին... եւ դեսպօտի քիր Տիմիդրիոսին եւ թագաւորին ինքեան:*

ի. *182ա-4բ* Գլուխ ԺԹ. – *Ի յունիսի ամսոյ նոյնոյ թուին եկն ի Կոստանդնուպօլիսն... զճանապարհն իւրեան արարի ի քսան եւ ութերորդն նոյնոյ սեպտեմբերի ամսոյ:*

իա. *184բ-5ա* Գլուխ Ի. – *Եւ ի հոկտեմբերի ամսոյ նոյնոյ թուին եւ ի կլարէնձայէ խաթուն... եւ թագաւորեաց ամս քսան եւ երեք եւ ամիսս երեք եւ աւուրս տասն: Վերջ երկրորդի գրգոյն եւ թագաւորութեանն Յովհաննու Բալէօլօկոսի:*

3. *185բ-202բ* Գիրք երրորդ. Յաղագս թագաւորութեանն Քիր Կոստանդինոսի Բալէօլօկոսի եւ հաղաի առմանն եւ այլոց ոմանց

ա. *185ա-9ա* Գլուխ Ա. – *Ի յերրորդն նոյեմբերի ամսոյն... եւ վասն այսմ պատճառիս բնակակցութիւնս այս ոչ եղեւ:*

բ. *189ա-94բ* Գլուխ Բ. – *Եւ ի նմին թուին, ի յոգոստոսի ամսոջն... որպէս զի տեսանիցեմք՝ միգուցէ ի ճանապարհին հանդիպեսցի մեզ անըղձալի իր:*

գ. *194բ-5բ* Սկիզբն երկանց եւ ապականութեան թագաւորողին հաղաճաց. Գլուխ Գ. – *Տեսեալ եւ լուեալ ամիրայ Մէհէմմէտն... եւ ահա իրքն Բեկլրբէյիսոսի այսպէս ունի:*

դ. *195բ-9բ* Գլուխ Դ. – *Եւ իբրեւ գարունն պայծառացաւ... եւ ամենայն խորհրդարանն իւր այսինչ եւ այնինչ:*

ե. *199բ-202բ* Գլուխ Ե. – *Եւ ի լինելն այսոցիկ այսպէս... եւ նաւքն եւ կամուրջքն անվնաս պահեցան եւ ոչ այրեցան:*

Տե՛ս Ց. Անասեան, Մատր երկեր, հատ-Անջիւես, 1987, էջ 441-Ց.- Գէորգ Ֆրանցեսէ Քրոնիկոնի հայերէն անտիպ թարգմանութիւնը։

Գ. *204ա-Ցբ* [Հատ Միխիթարայ Գօշի]

ա. *204ա-5բ* Երանելոյն Միխիթարայ Գօշ վարդապետի ասացեալ Յաղագս միութեան մարդացելոյ բանին Աստուծոյ – *Ա. Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս միով բնութեամբ... եւ ճշմարիտ խոստովանութեամբ ի փառս Նմին Յիսուսի Քրիստոսի եւ Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն։*

բ. *205բ-7բ* Նորին Միխիթար վարդապետէ ասացեալ Վասն արարչագործութեան – *Բանն Աստուած Որդին Հօր Միածին... եւ ի գովեստ ինքեան յամենայն էից արարածոց իւրոց ընդ Հօր հզօրի եւ ամենասուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

գ. *207բ-8բ* Նորին Միխիթարայ վարդապետէ ասացեալ Յաղագս տնտեսութեան խոհրդոյ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Խորհուրդք տնտեսութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ ներգործական կրիցն երկակի գոլով... այնուհետեւ անճառ հրաշից եղանութիւնս ունել բնաւորեցան ի փառս Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն։*

դ. *208բ* Նորին Միխիթարայ վարդապետի Հարցումն եւ պատասխանի ամենայն նուաստական կրիցն Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի – *Վասն զի գամեանն նուաստական կիրս բնութեամբ ունելով... այլ անձնիշխան կամօք ներգործի, երկակի գօրութեամբ է եւ նոյն կարելի։*

Դ. *209ա-11բ* Գեղեցկայարմար համեմատութիւնք Հնոց կտակարանաց ընդ Նորոյս՝ արարեալ Վանականաց սուրբ վարդապետի – *երիվինք՝ եկեղեցի, արեգականի՝ Քրիստոս եւ Աւետարան, լուսինն՝ օրէնքն... եթանասուն թարգմանիչքն՝ աստուածաբան վարդապետին։ Եւ Քրիստոսի յուսոյն մերոյ փառք եւ պատիւ եւ գոհութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

ե. *212ա-5բ* Յայտարարութիւն աղանդաց հռովմէական ունձիթօռաց եւ ճիզուիթաց, գրեալ յերկոսի հարազատաց՝ ի Կիրակոսէ եւ Յովհաննիսէ վարդապետաց, ի խնդրոյ տէր Սարգիս Խանճեան Կարմեցւոյ, թուին 1665, աւետ ի քաղաքն գաղափարեցաւ 1855, ի մարտի 20, ի Սամաթիայ – *Ընկալայ ցնծագին հրամանի նուաստս Կիրակոս եւ Յովհաննէս վարդապետք ազնուական ընտրեալ... եւ գոհութիւն տացիր պարգեւողին Հոգւոյն Սրբոյ, որում փառք եւ երկրպագութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Զ. *216ա-20ա* Տեսիլ սրբոյն Մեթոտիոսի եպիսկոպոսի եւ Պատարաչ վկայի յաղագս անցեալ ներկայիս եւ ապառնեացն աշխարհի, ասացուածք յԱստուածաշունչ գրոց, զոր թարգմանեալ է տեառն Սահակաձնոյն Սիւնեաց եպիսկոպոսի – *Ի վերջնում դարու արմատաքի խլեսցի թագաւորութիւնն պարսից... եւ ամպարիշտք դարձցին ի դժոխս եւ ի կորուստս յաւիտենից։*

է. *220ա-3բ* Սկիզբն հաւատոյ, զոր ասացեալ է տեառն Կոմիտասայ Հայոց կաթողիկոսի տիեզերակալ վարդապետի – *Քանզի այսպէս ընկալաք ի սուրբ պատուիրանաց... որ Ադամ թարգմանի հողեղէն բնութիւն, նիւթ ի հողոյ պատկեր, փառք Աստուծոյ. ամէն։*

Ը. *224աբ* Երանելոյն Սահակաձնոյն Սիւնեաց եպիսկոպոսի արարեալ Յաղագս եկեղեցեաց կարգաց, թէ զի՞նչ է խոհեմութի – *Վէմն անառաչ եւ անկոր, եդեալ ի հիմունս... այս առաջին լեալ վասն միանալոյ մեր ընդ Տրեա՛//։*

– *224բ (ստ. լս.՝ գրչից) «Աւա՛ղ, որ աստի թուղթ մի անկեալ էր յօրինակէն։ Ամենեղարդիր լերո՛ւք, ով ընթերցո՛ղք, եւ գիս յիշելոյ մի՛ դանդաղիք։ Թուին Պիե. (1376)»։*

Ինագիրը թերի է. տե՛ս նեւ 743, 197բ, տող 8, նեւ 1244, 184ա, տող 13. հմմտ. Ժամակարգութեան մեկնութիւն ընդարձակ եւ համառօտ՝ Մտեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի, եւ նորին Պատճառ հինաւրութեան սրբոյ եկեղեցւոյ, ի լոյս ընծայեց Սահակ վարդապետ Ամատունի, Վաղարշապատ, 1917, էջ 74, տող 14։ Սրան հետեւող սկզբից թերի անխորագիր բնագիրը նախորդի շարունակութիւնը չէ։

Թ. *224բ-7բ* [Գովասանք եկեղեցւոյ] – *///Սիոնի ասի մայր, եւ մարդ ծնաւ ի նմա... ամենեցուն չարաց իրաց ի բաց կացէ՛ք, ի փառս Աստուծոյ Հօր. ամէն։*

Ունի «Ուրախ լ՛ր, եկեղեցի,...» սկսուածքով բազմաթիւ պարբերութիւններ։

Ժ. *229ա-53բ* Պատմութիւն պատերազմին Խօթինու՝ ի ժամանակս սուլթան Օսմանին տաճկաց եւ ի կաթողիկոսութեան Հայոց Մելքիսեդի Սրբոյ էջմիածնի

– *229ա-30ա* Առաջաբանութիւն գրոցս Պատերազմին Խօթինու, որ եղեւ ի ժամանակս բարեպաշտ եւ հրճատասպակ արեային Իլխաց, այսինքն՝ Վեհաց, Քիլիմուճի երոռոյի, ի ձեռն ամբարիշտ եւ իբրեւակամ արեային տաճկաց Փոր Օսման կոչեցեալին, արարեալ ումեմն Յովհաննու անհմասուտ հետեւողի, ի խնդրոյ հօր իւրում տէր Յակոբ բարեսէր հաճանայի եւ ի պատճանս համօրէն հաւատացեալ եղբարց – *Յերից որոշմունս բաժանեալ երեւութ արհեստ վիպաբանութեանց... անյապաղ սկսեալ անտի, ուստի սկսանելն է արժան։*

ա. *230բ-2ա* Գովս առաչին. Յաղագս բռնակալութեան ազին իսմայլեանց եւ վասն Խորհելոյն Օսմանայ սուլթանին՝ գալ ի վերայ աշխարհին Իլխաց, մոռացեալ զուխտ հաստատութեանն իւրոյ – *Արդ, ի զօրանալ խուժադուժ ազգին սաթակիհնոսաց... ծագել զլոյս շաւղացս հետոյ, մինչեւ ի կէտ խոտումանց իմոց։*

բ. *232ա-3ա* Գլուխ Բ. վասն սպառնալեացն ուղարկեալ թղթոյն Օսմանայ մանկահասակին եւ

խոնարհաբար պատասխանի արձային իլախաց, այսինքն՝ Լեհաց – *եւ ի կատարել ամաց կենաբարին... արիւն ձեր ի գլուխ ձեր եղիցի: Աստ ԺԲ. տուն ոտանաւոր կայր պատմաբար:*

գ. *233բ-4ա* Գլուխ Գ. Յաղագս պատրաստելոյ Օսմանաց զամենայն զօրս իւր եւ գալոյն մինչեւ ի գետոն Թունայի – *Յայնժամ, իբրեւ ընթերցաւ զինամատուցութեամբ պատասխանին... գիտելով զասացեալն՝ եթէ առաւելութիւն բանից պատերազմող է լըսելեաց:*

դ. *234բ-5բ* Գլուխ Դ. Յաղագս գնալոյ զօրավարին իլախաց Խօթինու – *Իսկ բարեպաշտ արքայն Ջիկմունդ... ոչ բազում աւուրս մնալով գալստեան արքային եւ տեառն իւրոյ:*

ե. *235բ-6բ* Գլուխ Ե. Յաղագս գնալոյ արհաւոյտոյն ի բանակն, եւ վասն գալստեան խազախացն – *Բայց զի խոհեմն այն եւ արին... որ եւ գայս յիւրում տեղւոյջ գրեցեալ:*

զ. *236բ-7բ* Գլուխ Զ. Յաղագս գալստեան Օսմանին ի Խօթին եւ զկնի Թաթարիան հան Թամուրին – *Ապա ի ԺԶ. աւուր օգոստոս ամսոյն եկն եհաս ամբարիշտ արքայն տաճկաց Օսման... որք լինէին յաւուրսն յայնոսիկ:*

է. *237բ-8բ* Գլուխ Է. Յաղագս գալոյ զօրացն տաճկաց ի վերայ բանակիճ խազախաց եւ ամօթալից դառնալոյն – *Իսկ յաւուր շաբաթու, օգոստոսի ԺԸ. յարուցեալ զօրք բազում տաճկաց գան... եւ մարտուցեալ ընդ անհաւատսն, փախստական արարին կոտորելով ի նոցանէ զարս երեսուն կամ աւելի:*

ը. *238բ-9բ* Գլուխ Ը. Յաղագս յաղթութեանն պարոն Շինեսւոմին եւ կոտորելոյ զանազան ազգացն տաճկին – *Դարձեալ ի նմին աւուր միաբանեցեալք անհաւատիքն... այս եղեւ ի ձեռն նոյն Մուստաֆայ փաշային, զոր վերագոյն յիշեցաք, ի ՌԼ. օգոստ", Կ.շաբթի օրն:*

թ. *239բ-40բ* Գլուխ Թ. Յաղագս ելանելոյ ընդհանուր զօրաց հաւատացելոցն ի ճակատ պատերազմին եւ տաճկաց, որ ոչ իշխեցին ելանել ամենեւին – *Յայնժամ, ի չորեքշաբթի աւուր օգոստոսի... եւ յետ երկու շաբաթ գլխատեցին Պօրօտավքայ ի բանակն իւրեանց:*

ժ. *240բ-2ա* Գլուխ Ժ. Յաղագս գալստեան դեսպանացն տաճկաց վասն հաշտութեան եւ կոռստեան խարախաչ փաշային – *Երկուշաբթի աւուրն օգոստոսի գալ ոմն... դո՛ւ եղեր պատճառ կորստեան այսքան զօրուն մըսըլմանաց:*

ժա. *242ա-3ա* Գլուխ ԺԱ. Յաղագս խազախացն եւ վասն մաճուան Հաթմանին եւ առնակելոյն տաճկաց զդեսպանն Իրիստոնէից – |*242բ*| *Իսկ ի հինգշաբթի աւուրն օգոստոսի... եթէ ոչ Տէր շինէ տունն ի նանիր վաստակին շինողք նորա:*

ժբ. *243բ-4բ* Գլուխ ԺԲ. Յաղագս մեծ եւ սահագին պատերազմին տաճկաց ընդ Իրիստոնեայս – *Ապա յաւուր երեքշաբաթւոջ հրամայէ Օսման... այլ մանաւանդ աներեւոյթ աջոյն Աստուծոյ հանապազ հարեալք եւ եղծեալք եւ կործանեալք լինէին:*

ժգ. *244բ-6ա* Գլուխ ԺԳ. Յաղագս առնակելոյ զդեսպանն տաճկաց եւ ընդ նմա յղեն զիւրեանց դեսպանն – |*245ա*| *Յետ այսորիկ ի բանակէն Խաթաց... եւ ի մնացեալ յայտնիան դիմեցին՝ ընտրելով զստոյգս ի յոլովից:*

ժդ. *246ա-7ա* Գլուխ ԺԴ. Յաղագս ժողովելոյն զամենայն զօրս իւր Օսմանին եւ դառնալոյ ի յեղիր իւր յետ կատարելոյ հաշտութիւնն – *Յայնժամ, Դշաբթի աւուրն սուլթան Օսման... մինչեւ ի վերջին կէտ աշխատութեանցս վեհ խաստութեան ձերում:*

ժե. *247բ-8բ* Գլուխ ԺԵ. Յաղագս գալստեան թագաւորին Իլախաց ընդհանուր զօրօք յիլով եւ անդ լուեալ գնաչութիւն ընդ թշնամիս, դառնալ վերստին ի Վաւրժով (Վարշաւ կոչեցեալն այժմ) հաղամ – *Ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ ինքնակալ եւ բարեպաշտ արքայն Ջիկմունդ... ասելով՝ եղիցին կամք Տեառն օրհնեալ յաւիտեան:*

ժզ. *248բ-9ա* Գլուխ ԺԶ. Յաղագս գնալոյ ամենայն զօրաց հրիստոնէիցն ի տեղիս իւրեանց փառաւորելով զԱստուած եւ զարմայորդին Վլատիսլաւ – *Յայնժամ, յաւուր ուրբաթի արքայորդին Վլատիսլաւ... զի մանաւանդ որ հիւանդանալ եկն ի վերայ անձինս, եւ թողաք:*

ժէ. *249բ-50բ* Գլուխ ԺԷ. Յաղագս սովոյն, որ եղեւ ի մէջ երկուց բանակացն, եւ վասն թուոց զօրացն տաճկաց եւ հրիստոնէից – *Իսկ արդ, քանզի հարկեցաք յառաջագոյն... եւ ապագայիցն ապաեալ մնայ անսպառ եւ անկերծանելի տանջանացն ընկալման:*

ժը. *250բ-2ա* Գլուխ ԺԸ. Յաղագս սպանման Օսմանին, որ եղեւ ի թուին հայոց ՌՀԱ. (1622), մայիսի ԺԹ., յաւուր չորեքշաբաթին – *Արդ, որովհետեւ ժամանեցաք ի վերջ... փառաւորելով զամենակարող եւ զանհասանելի մեծութիւն զօրութեան նորա այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

252աբ Ինձնագիտ յիշատակարան Յովհաննու արարողի բանիս, որիշ ի Թուցն – *Արդ, յայսմ անդորրութեան աւուրցս, յորում ընդոստնեալ մերժեցան վնասակար իշնամիք եկեղեցւոյ, յետ ամաց վեցից անցանելոյ ես՝ Յովհաննէս հուակ յետին բանահիւսացն եւ տարտամ հետեւուղս ուսումնասիրաց, թողեալ զբազում տառապանս մշտակիր ոգւոյս եւ խանգաղատեալ սիրով, ցանկացայ թարգմանել խօսիւք նիւթական լեզուիս գայս բարեգեղգոյց արգասաւորեալ նորագործ հրաշիցս համբաւ, վերակայելով կրկին յաւելուածովք, որում տպաւորեալ տնօրինաբար ճշգրտիւ պատուաստեալ կառուցի ընդ համաբս ամաց կենաբարին, որ*

միշտ ընթացման է արուսեակին հոլովեալ ի մեզ յոբելինից ութեքին չորից եւ ի զօղն յաւելեալ հիւսմամբ, կրկնակի գոյիւ հնգից հնգից եւ երկրորդ յարակից, իսկ Աւա|252բ|ատաեան Թուրգմայ տոհմին զարմիցն ի նորոգմանէ հինգ հարիւրեկին զկնի կատարման տարուն ընդ շրջագայութեանց յեղանակաց ժամանակիս յայսմիկ, յաւել եւս առ մերս քանակութիւն չափոյ եօթներեակ տասանց եւ վեցից:

Յամս աստուածապատիւ եւ աթոռնկալ սուրբ ուխտին Վաղարշապատոյ տեառն տէր Մելքիսեթեկին եւ ի թագաւորութեան ինքնակալի տեառն տէր եւ բարեպաշտի Զիկմմունդի երրորդի, որոյ Քրիստոս Աստուած պարեւսցէ զրնտրեալն իւր ընդ ամբածածուկ ազօվն իւրով, մանաւանդ զմեծապայծառ իշխանն եւ ծիրանածին զանդրանիկն իւր զմեծն Վլըլատիսլաւ եւ զայլ մեծամեծան թագաւորութեանն իւրոյ հաստատեսցէ Տէր ի գործ արիութեան եւ օրհնեսցէ զամենեսեան անսպառելի օրհնութեամբ, ամէն:

Թէպէտ զկնի շարունակ բանք շատք կային շնորհակա յիւրեանց բնակելոցն Հայոց անդ եւ հայրախնամ գիութիւնք Լեհաց տէրութեանն, որ առ ստորագրեալս գովասանաբար յայտարարութիւնք բազումք, որպէս եւ յառաջն ասացաք, ի իսիստ աղաւաղ գրութենէն ամենեւին այլայլեալ գոլոյն յողոք, որ եւ իսկ անհարկաւոր առ մեզ գոլոյն չաշխատեցաք զսխալանացն, բայց զկնի սոցա ոտանաւոր յիշատակարանն բազում աշխատանօք ըստ կարի մերում ուղղեցաք եւ գրեցաք զուղիղն:

Տպ. տե՛ս Յովհաննէս Կամենացի, Պատմութիւն պատերազմին հոռիհու, աշխատ. Յ. Անասեանի, Երեւան, 1964:

Թթ. *252բ-3բ* [Տաղ-յիշատակարան] — *Դարձեալ շնորհեմ սիրով զայս բան, / գովեալ աչինդ իմ պատուականն... յանցեալ գալոցն եւ այժմ որ կեան /, եւ անսպառ միշտ յաւիտեան:*

— *253բ* Սահակ* *գրիչս առնէք յիշման, / նա գձեզ յիշէ յիւր գալստեան, / յորժամ նստցի յաթոռ գատման, / մեղաւորաց նա քաւարան: / ամենասուրբ երրորդութեան / տացուք պատիւ գոհութեան / յանցեալ գալոցն եւ այժմ, որ կեան, / եւ անսպառ միշտ յաւիտեան:*

*— Սա. լ.-ում գրչի ծխմ * «Գուցէ առաջին գաղափարով[է գայս (ինձ՝ Սահակ) անուն, որովհետեւ վերջին օրինակողի անուն Յարգիս կոչի, որպէս տեսցի ի տողին յիշատակարանի, եւս յայսոյի տեսանի յաւելումն ոտանաւորի, ի նոյն գրչէ, որոյ անուն եղեալ է:*

Ժվ. *255ա-64բ* Վաղգանայ Հայկազնոյ Տաղ գերեզմանական վասն փոխման երանելի կաթուղիկոսին Հայոց Գրիգորի Վկայասիրի — *Յորժամ գմիտս իմ ժողովիմ եւ քննութեան բանն պարապիմ, / յանկարծ գիմոյ ասէ՛ն յիշեմ յառաջ ու վերջ, զոր ճանաչիմ... այնմ, որ օրհնեալն է յաւիտեան, յայժմ եւ յապա անդրաւելիւ:*

— 264բ Յորինակին հետեւեալ ոտանաւորն գոյր:

ԺԲ. *265ա* [Գրիգորի Տղայի Տաղ] — *է յիս գիտութիւն, բայց խամրացեալ է, / գոյ երկիւղ բարեաց, այլ շիջանի միշտ... թողջ Յիսուս բազմաց, զոր պահանջեաց նա:*

Տպ. տե՛ս Գրիգոր Տղայ, Բանաստեղծութիւններ, աշխատ. Ա. Մնացականեանի, Երեւան, 1972, էջ 179-81:

ԺԳ. *265բ-72ա* [Առաքելի Բաղիշեցւոյ] Պատմութիւն Մեծին Ներսէսի Հայոց հայրապետի, որ էր որդի Յուսկան՝ թոռին Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի — *Օրհնեալ անուն անճառ Աստուծոյ մեծին, / Հօր եւ Որդւոյ, Հոգւոյ նոցին փառակցին... լի եւ առաւ սրտիս ասէք ողորմի: Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ, այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

— 266բ («որ պատմագիր կոչի ի յեկեղեցի» բառերի վերաբերեալ)՝ «Ծանօթ». Սխալ է համարումն հեղինակին, քանզի ոչ սա է շինողն նկեղեցական պատմութեան, այլ նա կեսարիոյ Պաղեստինոյ եպիսկոպոս էր, եւ սա՝ Կեսարիոյ Գամրաց, ճանաւանդ նա իբր յիսուսն ամ յառաջ վախճանեալ էր, յորժամ ամբարձաւ աթոռ հայրապետութեան սրբոյն Ներսէսի///»:

— 272ա Որ եւս տկարիս կարողութիւն հասանել աւարտ բազմա...

Յետագայ գրչութեամբ լս-ում նշում՝ «Ծանօթ». այդպէս պակասի յօրինակին»: Տե՛ս «Պատմութիւն երկանիկ վարուց եւ մահուան երանելի առն Աստուծոյ սրբոյն Մեծին Ներսէսի եւ որ ինչ մարգարէական հոգւով ասաց նախքան զլինելն...», Կ. Պոլիս, 1737, էջ 191-211: Հմմտ. Յ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, ե-ԺԸ. դդ., հտ. Ա., Երեւան, 1959, էջ 1110 «Առաքել Բաղիշեցի»:

ԺԴ. *274ա-300ա* [Էօժէնի Պոռեի] Պատմութիւն աւերակացն Անւոյ, թարգմանեալ ի գաղղիական բնագրէն աշխատութեամբ Յովհաննէս Տէր Կարապետեան Ջամուրեանց Պոլսացւոյ, հանդերձ ծանօթութեամբ. լիսիխուար, 1843:

— *274ա* Յառաջաբան թարգմանչին — *Հեղինակ գործոյս էօժէն Պոռէ՝ այր իմաստուն, բազմահմուտ եւ կրօնասէր*, ճանապարհորդեալ ի յԱսիա, ի Հայաստան եւ ի Պարսկաստան, բաց ի յիշատակաց բազմաց եւ ի նամակաց, զորս ի պէսպէս տեղեաց գրեաց, սկսեալ ի 1837 ամէն, որ է սկիզբն ճանապարհորդութեան նորա, մինչեւ ի 1840, յորում ամի դէմ եղ դառնալ ի Գաղղիա՝ ի հայրենիս իւր, ունի եւ զպատմութիւնս զայս արարեալ, յորում են ինչ ինչ սխալք պատմականք կամ աշխարհագրականք, զորս աստ ի մերում թարգմանութեանս ծանօթութեամբ ուղղելով. առ որոշելոյ գմերն ի ծանօթութենէս գաղղիական տպագրութեան, ի ստորէ մերոցս դնեմք զանուն մեր:*

** «Կրօնասէրս բառի վրայ ստոգանիշ գնելով, ինչ որ մէկը (հաւանաբար Թագէոս Միհրդատեանցը) լուսանցում գնաւգայում գրել է այս ծանօթութիւնը. «Այր հակառակասէր եւ կործանիչ նկեղեցւոյն Քրիստոսի, մանաւանդ քշնամի Հայաս-*

տանեայց սուրբ եկեղեցւոյ, սակայն թուղթ[ով]մանչին մտերիմ բարեկամ լինելոյ աղագաւ գովէ զայսպիսի գրութեամբ գովաբանելով իբր միամիտ իւրեան պապամոլութեան եւ կրօնակից [Հիւ]վիթական խարդախութեանն, որ [տե]սանի ի ներքոյ գրութեան թէ՛ հեղինակի եւ թէ՛ թարգմանչի եւ է այժմ կար/// ւեր եւ մեծաւ հաւատոյով Քեռնտիկեան կրօնաւո[ւ]րաց եւ հակառակ սուրբ եկեղեցւոյս հեղին[ակ] սորին»:

274ա-300ա Պատմութիւն աւերակաց Անւոյ – *Անցեալ էաք մեք շատապով ընդ մեծադուռն հիւսիսակողմն Անւոյ... եւ ծանօթ է գիտելեաց, զի Ագեքսանդր կոյր ժառանգ կայսերութեանն Ռուսաց: Վերջ:*

Բոլոր նիւթերի լուսանցներում կան տարբեր մարդկանց կողմից եւ տարբեր ժամանակներում արուած բնագրային նշումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

272բ Ամենայն սրբոց բարեխօսութեամբն, որ յառաջին դարուն հաճոյացան եւ որք գոհտ նորա աշխատեցան փոխադրելով եւ գծագրելով մինչեւ ի մեզ. Քրիստոս Աստուածն մեր ողորմեսցի իւրեանց եւ ծնողաց եւ ուսուցչաց վարձս բարեաց պարգեւեսցէ. ամէն: Երես անկեալ աղաչեմ գհանդիպողդ ազամ երգարանի, յիշեսջիք ի սուրբ աղօթս ձեր գմեղապարտ գրիչս գԱկեփսանոս դպիրս եւ գծնողս մեր՝ գտէր Ստեփանոս քահանայն եւ գմայրն իմ՝ Զմրութե, որ հանգուցեալ են առ Քրիստոս. եւ դուք յիշեալ լիջիք ի բարերար փրկչէն մերմէ ի փառս իւրում. ամէն: Գրեցաւ սա ի թուականիս մեր ՌՃԺ (1661). որ է օրինեալ յաւիտեանս. ամէն:

211բ Քանքս համեմատի Հնոյ եւ Նորոյ կտակարանի ձեռամբ գծագրի Թումա երիցի

Ի կերտ Տիգրանի

Ըրվին հազարի հարիւր քսանի (ՌՃՒ.-1671)

Նոյեմբեր տասնի,

ի վայելս անձնի աստուածաբանի

տէր Մարտիրոսի:

Հանդիպողք սըմի, մէկ Տ[է]ր ողորմի

առջիք արժանի,

Քրիստոսն ամենի, փրկիչն համայնի

Ձեզ եւս ողորմի:

220ա (1676 թ.) տե՛ս Յիշատակարան գրչութեան ժամանակի՝ 220ա:

254ա Յիշատակարան յօրինակողէ Պատմութեանս – *Յամի Տեառն 1791, հայոց ՌՒՌ.* (1771) թուին, յունվարի ամսոյն օրինակեցեալ եղեւ գայս Պատմութիւնս ի հին եւ աղաւաղեալ ձեռագիր գրչէ միոջէ, յանկեան ուրեք մնացելոյ, ի Սարգիս դպրէ՝ պաշտօնէէ մանկատան Սրբոյ Յակոբայ Մծբնայ հայրապետի, շատ աշխատելով ամենասխալ գրութեան գաղափարին եւ շտապելով գրութենէն վասն կարճութեան պահուն, ձեռամբ գրաւոր եղբօր իմոյ՝ մեծապատիւ տիրացու Աւետիսին Թապաղճատէ կոչեցելոյ, որոյ Տէր լուսաւորեսցէ զհոգիս ննջեցելոյդն ընդ պատմչ Յօհաննէսին, որ գայս թարգմանութեամբ ի լոյս ածեալ է:*

Քրիստական եւ հայկական թուականներն իրար չեն համապատասխանում, դժուար է ասել՝ ճիշտը ո՞րն է 1771թ., թէ՞ 1791թ. գուցէ հայոց թուականը վրիպակով է եւ պէտք է գրուէր ՌՄՆ.:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *118բ (Ռուբէն Պաղտասարեան գրչի) Օրինակեցաւ գիրս, որ է Պատմութիւն Մաթէոսի Ուռհայեցւոյ, ի թանգարանի Պալատոյ Սուրբ Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ: Գրչութիւնն հին, բայց անճաւական էր: Գոյր ի մէջ սորա Պատմութիւն Խիկարայ Իմաստասիրի եւ Պատմութիւն Մեծին Նեբուքէ:*

Ի վայելումն Թադէոս աղայի Միհրդատեան:

Ի 1853 ամի, ի Սամաթիայ գծագրեաց Ռուբէն Պաղտասարեան՝ աշակերտ Սուրբ Սահակեան վարժարանին, ի Սամաթիայ:

2. *203ա (Թադէոս Մխիթարեանց գրչի) Ի սմա գտանին հետեւեալքն.*

Մխիթարայ Գօշի Յաղագս միութեան մարդացելոյ Բանին Աստուծոյ.

Նորին Մխիթարայ Գօշի Վասն արարչագործութեան.

Նորին Մխիթարայ Գօշի Յաղագս տնտեսութեան խորհրդոցն եւ այլն.

Նորին Մխիթարայ Գօշի Հարցումն եւ պատասխանիք վասն նուաստական կրից Յիսուսի Քրիստոսի.

Համեմատութիւնք Հնոց կտակարանաց ընդ Նորոյս.

Յայտարարութիւն աղանդաց Հռովմէական ունիթոռուց.

Մեծոդիտոսի Յաղագս անցեալ, ներկայ եւ ապառնեացն աշխարհիս.

Երանելւոյն Կոմիտասայ կաթողիկոսի Ճառ ասացեալ սկիզբն հաւատոյ.

Ստեփաննոսի Սիւնեաց Յաղագս կարգաց եկեղեցւոյ եւ այլն:

Տե՛ս 204ա-224բ մասի բնագրերը:

211բ Եւ ահա սոյն օրինակէ գաղափարեցաք եւ մեք մեծաւ տաժանմամբ 1855, մարտի 12, ի Սամաթիայ: Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զԹադէոս Միհրդատ՝ գաղափարող սորին:

220ա Գաղափարեցաք սոյն Ճառն Երանելւոյն Մէթոտիոսի յերկիրն Վռաստան, ի քաղաքն Կորի, որուն բնադիրն կայր անդ ի պահեստի դրատանն տէր Ստեփան ուսգ ուսումնասէր քահանայի, որ գրեալ էր ՌՅԻԲ. (1676) թուական հայոց, ի ձեռն տէր Յուսիկ քահանայի, յորմէ օրինակեցաւ գրչէս՝ Թադէոսս Միհրդատեանց, *1850, մայիս 28:*

223բ Ճառս այս յօրինակեալ էր ի Վարդան վարդապետէ Օձնեցւոյ, 1853 Թիւ փրկչին, ի Ճառընտրէ միոջ, ի Բագրեւանդ գաւառն, եւ անտի գաղափարեցաք եւ մեք 1854 ամին: Ընթերցո՛ղդ եւ օրինակո՛ղդ, յիշեցէ՛ք ի մաքուր յաղօթս ձեր վերոյիշեալ վարդապետն, ընդ նմին եւ անարժան դպիրս Թադէոս Միհրդատեանց:

227բ Ի Ճառընտրէ միոջ գաղափարեցաւ Ճառս 1854 Թուականի փրկչին, ձեռամբ Միհրդատեանց Թադէոսիս:

254ա Եւ մեք գաղափարեցաք ի նոյն օրինակէ 1856, սեպտեմբերի 25, ի Կոստանդնուպոլիս, ի Սաւաթիա: Ազաչեմ յիշել նաեւ զիս՝ զանարժանս յարժանաւոր աղօթս ձեր, որ եմ Թադէոս Միհրդատ Տէր-Աստուածատուրեան Միհրդատեանց կոչեցեալ:

3. (Անանուն Բ. դրչի) 272բ Յայս օրինակս որ օրինակեցաք, գոյր ի գաղափարն Յիսուս որդի եւ Ոդբ եթեսիոյ եւս, յորում ի վերջն Յիսուս որդւոյ գրոյն սոյն յիշատակարանն եդեալ էր.

Տե՛ս Յիշատակարան նախագաղափար օրինակի՝ 272բ, որին կրկին հետեւում է քան գրչի հետեւեալը՝ «Եւ զայս եւս ազգ առնեմք, զի սոյն գրչագիրն բովանդակ ի մի եւ ի նոյն գրչէ գրեալ էր, զոր մեք օրինակեցաք յամի Տեառն 1857, յունվար 14, ի Սամաթիա»: Վերջում այլ ձեռքով աւելացրած «Ի վայելումն Տէր-Աստուածատուրեան Միհրդատ դպրիս»:

ՆՇՈՒՄ *կազմի Ա. փեղկին՝ «2644», Ա. կազմատուփին՝ «Գէորգեան 246», 1ա՝ «2644, Պատմութիւն Մատթէոսի Ուռհայեցւոյ», 121ա՝ «Պատմութիւն Յունաց տէրութեան եւ Կոստանդնուպօլոյ առման»:*

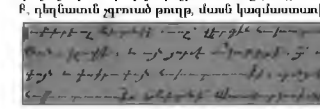
2645

ՅԱԿՈԲ ԹՈՓՉԵԱՆՑ, ՊԱՐԶԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՓՓՔՐ ՏՐԱՄԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՎԴՆՈՅ

ԼիՄ

ԳՐԻՉ՝ Իշխանտիս աոճեայս. Վասպուրականի՝ ՍՏԱՅՈՂ Սարիա Բաղեշեան Գեղւոյն:

ԹԵՒ՝ 164 (գրչի էջակալում՝ 1-327, որ է՝ 1ա-164բ): ՊԱԿՆ՝ 1-11x10+12+1-3x10+12: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 27x19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (գրատպչոր երկայնի տպագիր չորսանկի մէջ՝ 20,3x14,4): ԳԻՐ՝ շղագիր (նմոյշ՝ 95ա): ՏՈՂ՝ ԿՆՔՄ տպարաեալին. ծայրաբուղթ, միջուկը ստուարաթուղթ, մէջէր բռնցնդոյղ շագանակագոյն կաշի, աստասը թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա + Բ, դեղնաւուն չքոտած թուղթ, մասն կազմատառի:

Նմոյշ 95ա

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. պիպ Ա, թ Ի՝ ճիւմից մասամբ պոկուած քանաի բթուալնութիւնը քարձ՝ գրադպչոր գունահեռնուած, ճիւմերի մօտ կեղտոտուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-164ա Պարզաբանութիւն Փոխ տառամբաւնութեան Կոչմանդ հատորոյ, արարեալ աշխատասիրութեամբ ի ձայնէ վարդապետէ Վանեցւոյ Թուփուզեանց կոչեցելոյ, ի դիւտութիւն ուսումնասէր աշակերտելոց, ի Լիմ սուրբ անապատի, որ ի ծովակին Վանայ

– *1ա-4բ* – *Առաջին մասն փիլիսոփայութեան, անուանեալ լոկիկայ... լըմբռնմանէն եւ ի դատմանէն խառնեալ:*

I. *4բ-61բ* Մասն առաջին. Ըմբռնման եւ եզերաց համար – *Այս առաջին մտաց ներգործութիւն, այսինքն՝ ըմբռնումն...*

1. *4բ-41բ* Խնդիր առաջին. Եզերաց համար – *Եզերին համար խնդրի նախ, թէ զի՞նչ իցէ...*

3. *(Անանուն Բ. դրչի) 272բ Յայս օրինակս որ օրինակեցաք, գոյր ի գաղափարն Յիսուս որդի եւ Ոդբ եթեսիոյ եւս, յորում ի վերջն Յիսուս որդւոյ գրոյն սոյն յիշատակարանն եդեալ էր.*

Տե՛ս Յիշատակարան նախագաղափար օրինակի՝ 272բ, որին կրկին հետեւում է քան գրչի հետեւեալը՝ «Եւ զայս եւս ազգ առնեմք, զի սոյն գրչագիրն բովանդակ ի մի եւ ի նոյն գրչէ գրեալ էր, զոր մեք օրինակեցաք յամի Տեառն 1857, յունվար 14, ի Սամաթիա»: Վերջում այլ ձեռքով աւելացրած «Ի վայելումն Տէր-Աստուածատուրեան Միհրդատ դպրիս»:

ՆՇՈՒՄ *կազմի Ա. փեղկին՝ «2644», Ա. կազմատուփին՝ «Գէորգեան 246», 1ա՝ «2644, Պատմութիւն Մատթէոսի Ուռհայեցւոյ», 121ա՝ «Պատմութիւն Յունաց տէրութեան եւ Կոստանդնուպօլոյ առման»:*

2645

ՅԱԿՈԲ ԹՈՓՉԵԱՆՑ, ՊԱՐԶԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՓՓՔՐ ՏՐԱՄԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՎԴՆՈՅ

ԼիՄ

ԳՐԻՉ՝ Իշխանտիս աոճեայս. Վասպուրականի՝ ՍՏԱՅՈՂ Սարիա Բաղեշեան Գեղւոյն:

ԹԵՒ՝ 164 (գրչի էջակալում՝ 1-327, որ է՝ 1ա-164բ): ՊԱԿՆ՝ 1-11x10+12+1-3x10+12: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 27x19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (գրատպչոր երկայնի տպագիր չորսանկի մէջ՝ 20,3x14,4): ԳԻՐ՝ շղագիր (նմոյշ՝ 95ա): ՏՈՂ՝ ԿՆՔՄ տպարաեալին. ծայրաբուղթ, միջուկը ստուարաթուղթ, մէջէր բռնցնդոյղ շագանակագոյն կաշի, աստասը թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա + Բ, դեղնաւուն չքոտած թուղթ, մասն կազմատառի:

Նմոյշ 95ա

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. պիպ Ա, թ Ի՝ ճիւմից մասամբ պոկուած քանաի բթուալնութիւնը քարձ՝ գրադպչոր գունահեռնուած, ճիւմերի մօտ կեղտոտուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-164ա Պարզաբանութիւն Փոխ տառամբաւնութեան Կոչմանդ հատորոյ, արարեալ աշխատասիրութեամբ ի ձայնէ վարդապետէ Վանեցւոյ Թուփուզեանց կոչեցելոյ, ի դիւտութիւն ուսումնասէր աշակերտելոց, ի Լիմ սուրբ անապատի, որ ի ծովակին Վանայ

– *1ա-4բ* – *Առաջին մասն փիլիսոփայութեան, անուանեալ լոկիկայ... լըմբռնմանէն եւ ի դատմանէն խառնեալ:*

I. *4բ-61բ* Մասն առաջին. Ըմբռնման եւ եզերաց համար – *Այս առաջին մտաց ներգործութիւն, այսինքն՝ ըմբռնումն...*

1. *4բ-41բ* Խնդիր առաջին. Եզերաց համար – *Եզերին համար խնդրի նախ, թէ զի՞նչ իցէ...*

ժԹ. դ. (1867ից առաջ)

ա. *5ա-15ա* Պրակ առաջին. Թէ եզրն զի՞նչ իցէ – *Արիստոտէլ փիլիսոփան այսպէս կրասխանէ... եւ մտաւոր եզրի միջնորդութեամբն ալ կրնշանակէ իսկ գիրն (ունի երեք մաս՝ «Յօդուած»):*

բ. *15ա-20ա* Պրակ երկրորդ. Եզրերու բաժանման համար – *Եզրերուն մէջը չորս բան կրմտածվին... զի այլ է տեսակ մարդոյ, եւ այլ է տեսակ քարի. եւ այլն:*

գ. *20ա-9ա* Պրակ երրորդ. Եզերաց յատկութեանց համար – *Յատկութիւնք եզերաց հինգ են... զի միտ բանին է, թէ են երեք անձին եւ երեք աստուածութիւնք, որ է սուտ եւ հերետիկոսութիւն (ունի 3 «Յօդուած»):*

դ. *29ա-32բ* Պրակ չորրորդ. Ընդհանրութեան եզերաց համար – *Մտօք ըմբռնած իրերուն վրա կրտեսնում... ասոնց վրա երկար կրխօսվի Մեծ տրամաբանութեան մէջը:*

ե. *32բ-41բ* Պրակ հինգերորդ. Ստորոգութենական եզերաց համար – *Մէկ իրի մը վրա շատ կերպ բաներ կրմտածվին... հինգերորդ՝ ըստ մերմադրութեան, այսինքն՝ իր մը իրմին վրա նիւթեղէն բան մը ունենալ, որպէս մարդն ունի դհանդերձս:*

2. *41բ-61բ* Խնդիր երկրորդ. Եզերաց ուղիղ ըմբռնման համար – *Այս տեղս մեզի մեծ եւ պիտանի կանոններ կրգտուրցվին...*

ա. *42ա-6ա* Պրակ առաջին. Պակասութեանց համար, որ կրխանգարեն եզրերուն ըմբռնումն եւ անոնց դեղերուն համար – *Եզերաց ըմբռնումն թէ որ կատարեալ ըլլայ... եւ միանգամայն այն խորհրդեան առեն այնպիսի օտար բաներ մոռնայ:*

բ. *46ա-56բ* Պրակ երկրորդ. Գիտնալու եղանակներու համար, որովք ըմբռնումն եզերաց նպաստու-

թիւն մը կունենայ եւ առաջ սահմանի համար – *Սահման ըսված այն խօսքերուն համար է... որ սահմանի ձեւով կարգեալ շարեալ են, զսահմանն կըսահմանեմք (ունի 3 «Յօդուած»)*:

գ. *56բ-9ա* Պրակ երրորդ. Բաժանման համար – *Բաժանումն ըսած, որ լուսաւորութեան, այսինքն՝ մտաց մայր է... քանզի խառնիխուռն լինի, որ մանրի ի փոշի*:

դ. *59ա-61բ* Պրակ չորրորդ. Վերացուցման համար – *Մարդկային միտք անխոտոր նեղ է, ի բաղադրեալ իր մը... այլ առաջին մտաց ներդործութեան համար մինչեւ այստեղ բաւական*:

II. *61բ-94բ* Երկրորդ մասն Քոհր տրամաբանութեան. Ցաղագս դատման եւ նախադասութեան – *Մեր միաքը շատ իրաց գադափարները ամէնն մէկի յայտնի եզերօք...*

ա. *62ա-5ա* Պրակ առաջին. Թէ ինչ պիտի ըլլայ նախադասութիւնը... – *Նախադասութիւնն սահմանի բան յայտարար միոյ իրիք գայլմէ... իսկ այլք սրտի ախորժակս կըգրգռցընեն, ուստի եւ ճարտասանից կըպատշաճին*:

բ. *65ա-75ա* Պրակ երկրորդ. Ցաղագս պէսպէս բաժանմանց նախադասութեան – *Նախադասութիւնն երիս կերպ կըմտածվի... զերէ ինչ որ ներընդունական է եւ կարելի, երբեմն է, եւ երբեմն ոչ է (ունի 4 «Յօդուած»)*:

գ. *75ա-81բ* Պրակ երրորդ. Ցաղագս յատկութեանց նախադասութեան – *Նախադասութեան յատկութիւնք երեք են՝ հակադրութիւն, հանգիստութիւն եւ անդրադարձումն... ոմն մարդ ոչ է կենդանի (ունի 3 «Յօդուած»)*:

դ. *81բ-94բ* Պրակ չորրորդ. Ցաղագս ուղիղ դատման նախադասութեան – *Ջնախադասութեանց բնութիւնը, բաժանումն եւ յատկութիւնները գիտնալ բան մը չէ... մինչեւ հոս դատման եւ նախադասութեան համար բաւական է (ունի 3 «Յօդուած»)*:

3. *95ա-152ա* Երրորդ մասն Քոհր տրամաբանութեան. Ցաղագս տրամախօսութեան եւ ձեռնարկութեան – *Երրորդ ներգործութիւնը մտաց է տրամախօսութիւնը...*

ա. *96ա-100բ* Պրակ առաջին. Թէ ձեռնարկութիւն ընդհանրապէս զի՞նչ է եւ բանի՞ պատիկ, եւ ասոր կանոնները ինչ են – *Ձեռնարկութիւնը ընդհանապէս է բան... այսինքն՝ հաւաքաբանութեան համար զրուցեմք զգուշագոյն*:

բ. *100բ-6ա* Պրակ երկրորդ. Ցաղագս բնութեան հաւաքաբանութեան եւ յաղագս բաժանմանց նորա ընդհանրապէս – *Հաւաքաբանութիւնը ևրիստոտելէն կըսահմանվի... միայն պարզի վրա խօսիմք, մտածեմք (ունի 1 «Յօդուած»)*:

գ. *106ա-25բ* Պրակ երրորդ. Ցաղագս պէսպէս ձեւոց եւ եղանակաց հաւաքաբանութեանց – *Զորք են ձեւք հաւաքաբանութեան... անպիտան է ի սուկ բացառականաց ըլլալուն համար (ունի 6 «Յօդուած»)*:

դ. *126ա-37ա* Պրակ չորրորդ. Ցաղագս ցուցման եւ վերածութեան հաւաքաբանութեանց – *Որովհետեւ երկու տեսակ հաւաքաբանութիւնք կան... կը մակաբերս, եզրակացութիւն կընես նորէն*:

ե. *137բ-47բ* Պրակ հինգերորդ. Ցաղագս գաման միջնորդի – *Քանզի հաւաքաբանական արհեստը հոն տեղը կըկայանայ... իսկ մնացած եօթն հաւանականք են, եւ հաւանական միջնորդը կըհանեն (ունի 2 «Յօդուած»)*:

զ. *147բ-52ա* Պրակ վեցերորդ. Ցաղագս խաբէական հաւաքաբանութեան – *Խաբէական հաւաքաբանութիւնն է պատրողական (հիլկէի) ձեռնարկութիւն մը... Նոյնպէս ալ երկարօրէն ասոնց վրա պարապիլ, ժամանակ անցընել պէտք չէ*:

IV. *152բ-64ա* Ցաւելումն յաղագս մեթոտոսի, այսինքն՝ ոճոյ – *Մեթոտոսը յունական բառ է, ոճ կըթարգմանվ հայոց լեզուաւ... զոր ըստ տկար մտաց մերոց վաստակեալ հասուցաք ի յաւարտ, օգնականութեամբ շնորհացդ Հոգւոյն Սրբոյ, որում ընդ Հօր եւ Որդոյն միածնի փառք, պատիւ եւ գոհութիւն եւ շնորհակալութիւնս յաւիտեանս. ամէն*:

Յակոբ արքեպիսկոպոս Թօփուզեանցը 1847-1877 թթ. եղել է Վիմ անապատի վանահայր, այդ ընթացքում ընդօրինակել է բազմաթիւ այլ ձեռագրեր (տե՛ս օրինակ՝ ձեռ. 5064, 5369, 5696):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՍՏԱՑՈՂԻ

164բ Սոյն Տրամաբանութիւնս հանդուցեալ Իգնատիոս արքեպիսկոպոս Վասպուրականի մեծ աշխատութեամբ օրինակելով Վիմ անապատի վանահայր աստուածաբան Յակոբ արքեպիսկոպոսի Թօփուզեանց բնագրից, շնորհեց մեզ, իբր փոխարէն ընդունելով մեր հեղինակած Ճարտասանութիւնն ի 1867 ամի, յՇն մայիսի, ի Վան։ Սարգիս Բարսեղեան Գնունի, դասատու հայոց լեզուի Ցիսուսեան վարժարանին Վանայ։

Նշումՙ կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին «/// տրամաբանութիւն», Ա. կազմաստատին՝ «Հ[ին] 294/2645», Ա.ա՝ «1867, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:

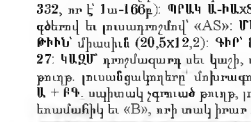
2646

ՄՈՎՍԷՍ ԿԱՂԱՆԿԱՏՈՒԱՑԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ԳՐԻՉ՝ Ղուկկիաեաս դպիր ՄԱՂԱԿՈՂ եռմիասս սահկաւագ ՍՏԱՑՈՂ յաւոր կթղ. (ե. Շամախեցի)։

ԹՒՔ՝ 166 չքռուած՝ 43բ, 132բ, 134բ (գրչի էջակալում 1-332, որ է՝ 1ա-166բ)։ ՊԱՐԱԿ Ա-ԻԱՀՏ (Ջ 6)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծեալով եւ լուսադրոշմով՝ «AS»։ ՉԱՓՈՒԹԻՒՆ 26,5x18,8։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (20,5x12,2)։ ԳԻՐ՝ եռասիւն (նմուշ՝ 158ա)։ ՏՈՂ 27։ ԿԱՆՈՆ՝ դոյժմագրադ սեւ կաշի, միջուկր տախտակ, աստառը թուղթ. լուսանցակողերը՝ մոխրագոյնով զօրուած. Պահպանակ Ա + ԲՓ. սպիտակ չքռուած թուղթ, լուսագծեալով եւ լուսադրոշմով՝ եռամասիկ եւ «B», ուրի տակ յիւսր հակառակ եղեալ «C»։

Նմուշ 158ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ – Խոռն՝ 1ա, 44ա, 133ա։ Կ[ա]ս ա խ ո ռ ա ն՝ 3ա։ Լուսագարդ՝ յուսական, թռչնային. Զարդագի՛ թռչնագիր, կենդանագիր, հաճգուզագիր։ Գոյներ՝ ոսկի, կապոյտ, կարմիր, կանաչ, դեղին, ճարճկի, սեւ, սպիտակ։ Տե՛ս Աստղիկ Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն, IX-XIX դդ., Կահիրէ, 2005, էջ 180-1։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմր մաշուած, պինդ. Գ՝ 26,4x11,4, պինդ. Ա՝ հիմիից մասամբ պռկուած, թ. 124՝ 26,5x13,5, ճոռոգուած Ի. դ.ում, թ. 47 եւ 135՝ էդծուել, կտռուել-ճաճուել են, քնաքիրը թերի շմնալու համար՝ ԺԹ. դ.ի գրութեամբ լրացուել է պակասող մասր. ճաեւ կտռել-ճաճել են բազմաթիւ յուսանցագարդեր.

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-164բ* Գիրք պատմութեան Ադուանից աշխարհին, ի յերիս հատոռս բաժանեալ, շարադրեցեալ ի Մովսէ գերիվասա վարդապետէ Կաղանկատուացւոյ, ի վաղնջոց ժամանակաց, ի փառս ամենամեծին Աստուծոյ

Տե՛ս ձեռ. 1531, 231ա-377ա։ 1. *Նախերգան՝ 1բ-2բ։ ա/3աբ։ բ/3բ-4ա։ գ/4աբ։ դ/4բ-5ա։ ե/5ա։ զ/6ա-6ա։ է/6ա։ ը/6բ-7ա։ թ/7աբ։ ժ/7բ-8բ։ իա/8բ-12բ։ իբ/12բ-3ա։ իգ/13բ։ իդ/14ա-7բ։ իե/18ա։ իզ/18բ-9բ։ իէ/20ա-1բ։ իը/21բ-3բ։ իթ/23բ-7ա։ ի/27ա։ իա/27բ-30բ։ իբ/30բ-1բ։ իգ/31բ-4բ։ իդ/35աբ։ իե/35բ-6ա։ իզ/36ա-8ա։ իէ/38ա-9ա։ իը/39ա-40ա։ իթ/40ա-1բ։ լ/41բ-3ա։* 2. *Յաղկ/44ա-6բ։ ա/47ա-50ա։ բ/50ա-2ա։ գ/52բ-3ա։ դ/53ա։ ե/53աբ։ զ/53բ-4բ։ է/55ա-6բ։ ը/56բ-7ա։ թ/57ա-8ա։ ժ/58ա-60ա։ իա/60ա-3բ։ իբ/63բ-6ա։ իգ/66ա-7բ։ իդ/68ա-74բ։ իե/75ա-6ա։ իզ/76ա-8ա։ իէ/78ա-9ա։ իը/79ա-81բ։ իթ/81բ-3բ։ ի/83բ-4ա։ իա/84աբ։ իբ/85ա-6բ։ իգ/86բ։ իդ/87ա։ իե/87բ-8բ։ իզ/88բ-9բ։ իէ/89բ-91բ։ իը/92ա։ իթ/94ա-7ա։ լ/97ա-8բ։ լա/98բ-9ա։ լբ/99աբ։ լգ/99բ-103ա։ լդ/103ա-5ա։ լե/105ա-6ա։ լզ/106բ-7բ։ լէ/107բ-8բ։ լը/108բ-9ա։ լթ/109բ-10բ։ խ/111ա-4ա։ խա/114ա-5բ։ խբ/119ա-20ա։ խգ/120աբ։ խդ/120բ-1ա։ խե/121ա-2ա։ խզ/122բ-3բ։ խէ/124աբ։ խը/124բ-6բ։ խթ/127ա-8բ։ ծ/129ա-30ա։ ծա/130բ-1բ։ ծբ/131բ-2ա (սխալմամբ գլխակարգուած «ՈԳ»)։ 3. Յանկ/133ա-4ա։ ա/135ա-6բ։ բ/137աբ։ գ/137բ-8բ։ դ/138բ։ ե/139ա։ զ/139ա։ է/139բ։ ը/140ա-2ա։ թ/142բ-3ա։ ժ/143աբ։ իա/143բ-6բ։ իբ/147ա-8ա։ իգ/148աբ։ իդ/148բ-9բ։ իե/149բ-50ա։ իզ/151ա-2ա (համարը՝ իէ)։ իէ/150ա-1ա (համարը՝ իզ)։ իը/150ա-1ա (համարը՝ իէ)։ իթ/153ա-4ա։ իգ/154ա-6ա։ ի/156ա-7բ։ իա/158ա-60ա։ իբ/160բ-2ա։ իգ/162բ-4բ։

Յաւելեալ ունի

ա. *152բ* Յաղագս գալստեան Աբդլագիզայ իշխանին տաճկաց ի Պարտաւ եւարտ Ադուանից եւ վասն կատարմանց երկուց հարագատ եղբարցն Մանկանն եւ Մերոազատայ. Գլուխ ԺԸ. – *եւ ի ծուսկանութեանն հայոց մէկ հարիւր եւ վաթսուն եկն Աբդլագիզ իշխանն... եւ ի նոյն ամի անցաւ Ապդլագիզ գնաւոր գետով յայն կողմ։*

Հմ 1531 ձեռ.-ի Ծ. մասի ԺԶ. գլխի «Եւ յետ երկուց յամաց եկն Աբդլ Ազիզ յԱդուանս...» հատուածից սկսած այս ձեռագիրը (նաեւ՝ 1983 թ. հրատարակութիւնը) ունի նոր խորագիր եւ գլխադասիւն՝ «Յաղագս գալստեան Աբդլ Ազիզայ իշխանին տաճկաց ի Պարտաւ քաղաք Ադուանից, եւ վասն կատարմանց երկուց հարազատ եղբարցն Մանկանն եւ Մերոազատայ. Գլուխ ԺԸ.», ուստի Հմ 2646 ձեռ.-ը եւ 1983 թ. հրատարակութիւնը Հմ 1531 ձեռ.-ի 23 գլխի փոխարէն ունեն 24 գլուխ։ Տե՛ս Մովսէս Կաղանկատուացի, Պատմութիւն Հայոց, Երեւան, 1983, ձեռ. g։

Բ. *165ա* Ջնեռոյ գրեցեալսդ ի կիրակոս վարդապետի Պատմութենէն առեալ եդաք աստ – *Յամի հինգ հարիւր եւ ութսուն եւ վեց Թուականիս մերում (1137)...*

Հարուածոյ տուեալներ իրար յաջորդող կաթողիկոսների մասին։ Տե՛ս Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն Հայոց, Երեւան, 1961, էջ 199-200։

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳԻՐԱՆ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱՐՄԱՆԱԿԻ

1ա Օգնեա՛ տկարիս, Տէր, եւ զսկսեալս ի յաւարտ հասո՛ եւ կատարեա՛։

43ա 1209 (1760)։

106ա Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զՂուկկիանոս դպիրս, ո՛ բարի ընթե[ր]ցողք։

122ա Գրեցաւ յաւուրսն տեառն Յակոբայ սրբասուն կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց եւ Սրբոյ էջմիածնի, հրամանաւ նորին եւ ձեռամբ Ղուկիանոսի անկատար դպրի, յըսկզբան նոր տարւոյս ի ՌՄԺ. (1761) թուին եւ ի մուտս Յունվարի, մեւսասան ժամու աւուրն 1210 (1761) Ք.շաբթի։

125բ Ո՛ բարի ընթերցօղք, յիշեսջիք ի Քրիստոս զգրիչս Ղուկիանոս, հանդերձ կրկնակի ծնօղիւքս, եւ զուք եւս զողորմութիւն գտջիք ի նոյն բարերար Տեառնէն, հանդերձ ծնողիւք ձերոյք. ամէն։

130ա Ո՛հ անբարի եւ տխրալի աւուրս դառնութեան եւ ցաւաբեր պատուս, յորում կամք տխրասրտութեամբ ի Մեծի պատճոյս Աստուածասյայտնութեան, ի ՌՄԺ. (1761) թուոջս եւ ի յունվարի Ը-ին, ի Ջ. ժամու աւուրս, զի գերերջանիկ հայրս մեր եւ սրբակենցաղ հայրա-

պետն Ամենայն Հայոց եւ ծայրագոյն քահանայապետս սուրբ Յակոբոս կաթողիկոսս վասն մերոցս մեզաց եւ առ ի պատժելոյ զմեզ Աստուծոյ յանկարծակի ի խստագոյն եւ ի սաստիկ ցաւոյ ըմբռնեցաւ, որ էր նուազլա, որով կարի վշտացաւ եւ ի մահիճս անկաւ եւ յոյժ նեղացաւ, մինչ զի զհամայն ծառայքս աշխարհիս մերոյ միջաբեկ եղեալ, ի խորս տրտմութեան ժամանեցաք, ապայ զնստուած կարգացեալ զօգնութիւն, եւ զբժշկութիւն ի նմանէ խնդրեցուք, եւ վերստին զմեզ ուրախ արար եւ փարատեաց զցաւն ի նմանէ, սակս որոյ յոգնաթախիծ պաղատանօք հայցեմ հանդիպողացդ սմին՝ խնդրեցէ՛ք յԱստուծոյ, զի տացէ աշխատութիւս մերոյ գնաւատեալ առողջութիւնս ըստ հոգւոյ եւ ըստ մարմնոյ զկեանս երկարս եւ խաղաղականս՝ ի պայծառաւագարդութիւն Սրբոյ Աթոռոյս Էջմիածնի եւ ի պարծանս խղճալի ազինս մերոյ, եւ դուք ընկալջիք ի Քրիստոսէ զառողջութիւն հոգւոց եւ մարմնոց ձերոց. ամէն:

Պաղատեմ եւ մի՛ զինեւ զանց առնիցէք, այլ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զՂուկիկիաննոս սոսկ գպիրս, որ վասն տրտմութեանս պահու սրտագողութեամբ գրեցի ի յիշատակ ապառնեացն:

132ա 1210 (1761) եւ ի յունվարի Դ.ին:

142ա Որք վասըն մեր զթողութիւնս բանիւք հայցեն, / նոքա զնոյնս ի Քրիստոսէ արդեամբք առցեն:

160ա Ո՛ բարի ընթերցողք, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զՅակոբ երջանիկ կաթողիկոսն Ամենայն Հայոց, զստացողն գրքոյս, նաեւ զմեղաւոր եւ անարժան գրիչս, ի ՌՄԺ. (1761) թուին եւ ի յունվարի ԺՀ.ին: Ղ. Դ. (= Ղուկիկիանոս գպիր):

164բ Յաւարտ գրգոյս երկրրպագեցուք միով մեծին Աստուծոյ / եւ գոհասցուք ըզգթութեանց նոյն կարօղին միայնոյ:

165բ Փառաւորութիւն Աստուծոյ եւ վերջաբանութիւն Պատմութեանն Ագուանից աշխարհին, զոր շարադրեալ է քաջ գիտնական եւ գերիմաստ վարդապետն Մովսէս Կաղանկատեցի, զոր հրամանաւ տեառն իմոյ Յակոբայ մեծի վեհին եւ՝ Ղուկիկիանոս մեզսալի եւ պարսաւակոծ գպիրս ի խրթնացեալ եւ յերկմտագիր օրինակէ պարզեալ գծագրեցի եւ ՌՄԺ. (1761) թուին:

Փառք եւ պատիւ ամենայնի արարչին Աստուծոյ Հօր, որ տայ անխնայօրէն զխնդրելիս բարեխնդրիր խնդրողաց, օրհնութիւն եւ գօվութիւն ամենափրկչին Աստուծոյ միածնի Որդւոյ, որ շնորհէ առատապէս գհայցելիս արժանաւայց հայցողաց, գոհութիւն եւ խոստովանութիւն համախնամ Հոգւոյն Աստուծոյ, որ բանայ զդուռն ողորմութեան իւրոյ եւ բաշխէ լիալրութեամբ գժտելիս պատկանաժառօղ եւ աներկբայ բաղխողաց, պաշտօն եւ երկրպագութիւն վերոյիշեալ սրբոց անձանցն համարստեղծողաց երից, համագոյի եւ եզաբոյնի աստուածութեանն միոյ, որ առնէ գկամս երկիւղածից իւրոց եւ կատարէ զխնդրուածս նոցա: Որպէս եւ այժմ ետ զխնդրելին՝ շնորհեաց գհայցելին եւ բաշխեաց գժտելին հաւատով խնդրողի, սիրով հայցողի եւ աներկբայութեամբ բաշխողի, հոգեծնի, սերտանուցի եւ բարեխնամի հօրն իմոյ՝ տեառն Յակոբայ սրբազանի հայրապետին (Ամենայն Հայոց եւ Սրբոյ Էջմիածնի մեծի եւ Քրիստոսաիջի աթոռոյս) եւ հատոյց գնա փափագանաց սրտին իւրոյ, արար զկամս եւ կատարեաց գտենչումն նորա եւ մանաւանդ արդիւնացոյց զիւր աստուածեան անսուտ պատուէր, թէ՝ Որ խնդրէ՝ առնու, որ հայցէ՝ գտանէ, եւ որ բաղխէ, բացցի նմա: Վասն զի ի բազմաց ժամանակաց հետէ ցանկայր եւ փափագէր սակս առաւելագունի գրասիրութեանն իւրոյ, զի ստացցի գայս Պատմաքանութիւնն Ագուանաստուածնեայց *(զոր արարեալ է Մովսէս վարդապետն գիտնական եւ Կաղանկատացի)* եւ ոչ կարէր ստանալ, զի վասն սակաւութեան գրքոյս այսորիկ ոչ գտանիւր յամենայն ուրեք, բայց եւ զի միշտ որոնէր եւ հետեւէր առ ի գտանել եւ ստանալ գայս գիր բազմօք կարօտանօք, վասն որոյ եգիտ գօրինակ մի ի վանքումն Յօհաննու, որ կայ մերձ Կաւբի գեղջ, որ գրեցեալ էր ի բազմաց ամաց երկաթագրով դժուարակարդա|166ա|լեաւ եւ սխալագրողի գրչաւ եւ մեծագրիչ Հեւով: Յայսմանէ օրինակէ խրթնացելոյ հրամայեաց ինձ՝ տկարամտի եւ անգիտի գրչիս Ղուկիկիանոսի գպրի՝ ըստ հոգւոյ իւրումն որդեկի նախատապատկանի, գրել գայս գիրք պիտանի եւ ցանկալի ի յիշատակ բարի անձին իւրոյ եւ ի վայելումն համօրէն մանկանց Սրբոյ Աթոռոյս Էջմիածնի: Եւ զի այպէս սխալ, խրթին եւ մթին էր օրինակն գրքոյս, վասն որոյ ես՝ անգէտս, ոչ կարէի թարց նպաստի պարագրել եւ ի լոյս ածել, ուստի բարեմիտ եւ գրասէր հաւս իմ գսուեղի իմն սահմանեաց մեզաձայ ինքեան վասն երկուց պատճառաց. Նախ, զի ինքն եւս օժանդակ լիցի տկարութեանս իմոյ, երկրորդ, զի փութով աւարտիցեմ զսս, յորում նստեալ գրէի նորինն օժանդակութեամբ եւ մշտավերահսկութեամբ, մինչեւ յաւարտումն սորին: Եւ էր ժուականս մեր ՌՄԺ. (1761), յրսկզբան ամսոյն յունվարի, յորում սկսայ գրել, զոր եւ գրեալ բազմաւ ջանիւ եւ մեծաւ աշխատակրութեամբ եւ մանաւանդ ցրտանալով նոյնում ֆուականիս եւ ի Մարտի ամ[ս]ոյ Ժ.ումն զրաւեցի յաջողութեամբն Աստուծոյ: Արդ, զսա ետ գրել հեղհեղդի եւ խոնարհամիտ, գտակնեցաւ եւ բարեվար, յոգնահաճար եւ գերիմաստ, սրբագան եւ արժանապատիւ հայրապետս մեր տէր Յակոբ՝ ի վայելումն անձին իւրոյ՝ ի կեանս իւրում, եւ յետ առ Քրիստոս վերափոխելոյն ի կենաց աստի սրբանձեռելոյ՝ հոգւոյն իւրոյ յիշատակ բարի, նա եւ հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնողաց իւրոց եւ այլոց ամենից արիւնակից մերձաւորաց իւրոց՝ առ մանկունս ուսումնասէրս սրբոյ եւ Միածնափի եւ յուսակերտի Աթո-

ռոյս, յորում մնասցի անկողոպտելի եւ անարատահանելի վասն անուան իւրոյ յիշատակ բարի, վասն որոյ հայցեմ ի ձէնջ, ո՛վ ուսումնասէր հա՛րք իմ եւ եղբա՛րք վերապատուելիք, զի յորժամ հանդիպիցիք սմա եւ կամ ընթեռնուցուք եւ կամ օրինակ արարեալ նորապէս գայլս գրեցուցանիցէք, յայնժամ յօժար կամօք եւ բարի մտօք խնդրեցէ՛ք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ, զի յայնմ աւուր ահեղին, յորում պատեսցէ գազգ մարդկան, զորբազան եւ զեռամեծար, զբազմաշխատ եւ զյողովակիր հայրապետս մեր զտէր Յակոբ իւրում քաղցր տեսոյն յաջակողման դասուն, երանական ձայնին, յարքայութեանն հրաւիրման, բարեացն անեզրական, անանցն հանգստեան, փառացն անվախճան, կենացն յաւիտեան արժանացուսցէ, ընդ սուրբս եւ ընդ սիրելիսն իւր բնակեցուսցէ. ամէն: Եւ ես խնդրեմ ի ձէնջ յիշել ի Քրիստոս զիարմատար եւ զբազմամեղ, զդանապարտական |166բ| եւ զպատճապարտ, զպարսաւապատեհ ծառայս նորին եւ ձեր ամենեցուն զգպիր Ղուկիքեանոս՝ գոաժանմամբ գծօղս սորա, եւ ամանաւանդ գծադիօղս սորին գեռեվիաս սարկաւագա՝ գհրաբաշտ պաշտօնեայս սոյն մեծի հայրապետիս, նա եւ զկրկնակի ծնօղսն մեր, ընդ որս գհոգեւոր եւ գմարմնաւոր երախտուեանսն մեր՝ գհարս, գեղբարս եւ գընկերս, ուստի չերեսս անկեալ լոգնաթախիծ պաղատանօք աղաչեմք գհանդիպօղսդ, զօգտեցօղսդ, զվայելօղսդ եւ զշահեցօղսդ ի սմանէ յիշել ի յարժանաւոր եւ ի սուրբ ատօնսդ ձեր եւ խնդրել գթողութիւն եւ զներումն վասն յանցանացդ յիշելեացս յաճենոցորմ եւ ի բազմագութ յարարչէն մերմէ, զի թերեւս ըստ մեղացդ եւ ըստ անօրէնութեանց մերոց ոչ հատուցանելով թողցէ մեզ զյանցանս մեր եւ եկեալ ձայնին իւրում արժանացուսցէ, որ եւ բարեխօսութեամբք սուրբ Աստուածածնին եւ համօրէն սրբոցն իւրոց, գձեզն շնորհեսցէ ձեզ եւ արքայութեանն իւրում ժառանգորդս արասցէ՛ հանդերձ ննջեցեալովք ձերովք. ամէն: Հայր մեր՛:

Յա (Յակոբոյ) Թլին ՌՄԺ. (1761), Երեմիայ ծաղկող:

Յա (ստացողի) Ես՝ Յակոբոս այրս մեղապատղ եւ հայրապետս մեծաց Հայոց, եւտու գրել գայս՝ յինձ յիշատակ, նաեւ դեղ հոգւոյս ցաւոց:

ԿՆՔՈՒՐՐՆԵՐ՝ *1ա, 166բ. կարմրով ութանկիւն՝ «ԳՒՐՔՍ/ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄՒ/ ԱՒՏՆԻ է»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի Ա. փեղկին փակցուած թերթիկին՝ «Համար 1. Պատմութիւն Աղուանից աշխարհին, քառասնայ, շարադրեալ Մովսէս վարդապետի Կաղանկատացւոյ, գրեալ ի թղթի Ղուկիքեանոս գպրի աշակերտի սրբազան Յակովբ կաթուղիկոսի հայոց, ի թուին հայոց ՌՄԺ. (1761), ունի գյիշատակարան եւ վերջաբանութիւն արտագրողին: Ի սմին գոյ եւ հատուածն Պատմութիւն Աղուանից աշխարհին»: Ասա՝ «Չ^{ար} 632/2646, ՌՄԺ.-1761, Մ[ատենադարան]»:*

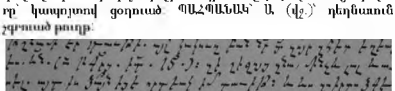
2647

ԴԱՒԻԹ ԿԱՐՆԵՑԻ, ՆԻԹՔ ՔԱՐՈԶԻՑ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ՌՅԺ. – 1861

Գրիչ՝ Յօհաննէս Կարապետեան Կոստանդնուպոլսցի:

Թերթ՝ 94 (գրչի էջակալում 1-183, որ է՝ 4ա-94ա). չափսը՝ 1ար, 2բ, 3բ, 93բ-4բ. ՊՐԱԿ Ա-ԺԳ×8(ժ, ԺԲ՝ 4, ԺԱ, 3)+3՝ ՆԻԹՔ՝ կապոյտ թուղթ: ՄԵՑՈՒԹԻՒՆ՝ 25,2×18,5. ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (25,2×18,5): Գիր՝ նոտագիր (նմոյշ՝ 61ա): ՏՈՂ 31: ԿԱՋՄ դրոշմագարդ կանաչ թուղթ, միջուկր ստուարաթուղթ, մէջր՝ բոռնգադրով շագանակագոյն կաշի, անկիւնները լաթ. լուսանցակողերը՝ կապոյտով ցօղուած՝ ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա (վք.)՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

Նմոյշ 61ա

ՎիճԱԿ՝ բաւարար. թ. 1՝ սուննուած պահպանակին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-91բ Հոգեշահ նիւթք քարոզից, ընտրեալ ի բազում սուրբ գրոց, բաւիւ իմաստասիրից եւ օգնակարէ ամենայն մարդկան, զի գոլով լցեալ ճշմարիտ եւ խորհրդաւոր պատմութեամբք եւ օրինակօք եւ խրատով Հին եւ Նոր ստտուածաշունչ կտակարանաց, կարեն լուսաւորել զմիտս, սուրբ պահել զհոգիս եւ զսիրտս ի մեղս չգործել եւ ի սէր Աստուծոյ եւ ընկերաց յորդորել:

*Ասացեալ է Սողոմոն իմաստասէր. Ոչ ինչ է նոր յերկրի, եւ ոչ ոք կարէ ասել թէ՝ տես զայս նոր է, զի յաւիտենից եղեալ է, որ եղեւ յառաջ քան զմեզ: Եւ զայս ասէ ոչ զի ոչ ինչ նոր գործեսցի, այլ զի ամենայն ինչ որ գործի, ի սկզբանէ արարածոց գործի, եւ ոչ ինչ նոր գործի, այլ զոր ինչ գործեցին առաջինքն, նոյն գործեն եւ յետինքն, զոր ինչ գործեցին հարքն, նոյն գործեն եւ որդիքն, զոր ինչ գործեցին նախնիքն, նոյն գործեն եւ յետնեալքն, զոր ինչ գործեցին ծնողքն, նոյն գործեն եւ զաւակքն, զոր ինչ գործեցին ուսուցիչքն, նոյն գործեն եւ աշակերտքն, զոր ինչ գործեցին ծերքն, նոյն գործեն եւ պատանիքն, զոր ինչ գործեցին իմաստունքն, նոյն գործեն եւ անմտքն, զոր ինչ գործեցին ճշմարիտքն, նոյն գործեն եւ ստախօսքն, զոր ինչ գործեցին արդարքն, նոյն գործեն եւ մեղաւորքն, զոր ինչ գործեցին սրբքն, նոյն գործեն եւ պիղծքն, զոր ինչ գործեցին հեզքն, նոյն գործեն եւ ամբարտաւանքն, զոր ինչ գործեցին հնազանդքն, նոյն գործեն եւ անհնազանդքն, զոր ինչ գործեցին հաւատացեալքն, նոյն գործեն եւ անհաւատքն, զոր ինչ գործեցին ողորմածքն, նոյն գործեն եւ անողորմքն, զոր ինչ գործեցին ողջախոհքն, նոյն գործեն եւ անառակքն, զոր ինչ գործեցին ողջամիտքն, նոյն գործեն եւ անմիտքն, զոր ինչ գործեցին ուղղամիտքն, նոյն գործեն եւ ծուռտիտքն, զոր ինչ գործեցին ուղիղքն, նոյն գործեն եւ ծռմռեալքն, զոր ինչ գործեցին ճշմարտասէրքն, նոյն գործեն եւ ստասէր

ա. *4ա-9ա* Կոչխ առաջին. Յաղագս սիրոյն Աստուծոյ, որ ունի ի վերայ մարդոյ – *եթէ ոչ հասն ցուրենոյ անկեալ յերկիր մեռանիցի, ինքն միայն կայ (Յօհ. 12, 24)։ Ասէ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս խորհրդաւոր բանս զայս... ճոխանալս ի գեղեցիկ-գեղեցիկ, ցանկալի նորս շնորհս եւ ի պէսպէս խնամս աստուածային անճառ սուրբ սիրոյն։*

բ. *9բ-10բ* Կոչխ երկրորդ. Յաղագս նախկին գալստեան փրկչին – *Հարկ եղեւ գալստեան Քրիստոսի յաշխարհս... զի մի՛ տեսցէ զփառս Աստուծոյ (Նար. Ի.)։*

գ. *11աբ* Կոչխ երրորդ. [Յաղագս աւետման սուրբ կուսին] – *Ընծեռնումք ի սուրբ գիրս կենսատու սուրբ Աւետարանին... յայս իմանալի գիր հայելով մեզաց եւ դիւաց՝ ոչ կարացին մերձենալ առ նա Տէր։*

դ. *12ա-4ա* Կոչխ չորրորդ. Յաղագս ծննդեան Քրիստոսի – *Ծնունդն Քրիստոսի է շնորհալի, փառաւոր, առատ, պտղալի (Տիտոս, Բ., 11)։ Քանզի երեւեցաւ շնորհն Աստուծոյ... քանզի վաճառիլն Քրիստոսի ի ձեռն Յուդայի մատնչի եղեւ։ Մեբերի՛, 146 երես՛։*

ե. *14բ-5ա* Կոչխ հինգերորդ. Յաղագս անուանն Քրիստոսի – *Դաւիթ հինգ քար եդ ի մախաղն... ուստի Յակոբ Յիսուս անունն երկրպագեաց։*

զ. *15ա-7ա* Կոչխ վեցերորդ. Յաղագս սուրբ մկրտութեան – *Մկրտութեամբն Քրիստոսի մեղքն ադամային... եւ ոչխար անդրօշմ առանց պատժի է, եթէ նենգի։ Սեբե՛, 183 երես։*

է. *17աբ* Կոչխ եօթներորդ. Յաղագս այլակերպութեանն Քրիստոսի – *Եւ յետ վեց աւուրց առնու Յիսուս զՊետրոս... (Մատթէոս, ԺՀ., 1)։ Սոքա տեսին զայլակերպութիւնն Քրիստոսի... ողորմած, գթած է Տէր եւ արդար. (Սէր Աստուծոյ, գլխ՛՛ 61)։*

ը. *17բ-20բ* Կոչխ ութերորդ. Յաղագս շարշարանացն Քրիստոսի – *Մատնիչքն Քրիստոսի են չորս... ահաւասիկ կատարեցաւ ամենայն ինչ։ Սեբերիոս, Ճառ 15, ՄԺԳ.։*

թ. *21ա-2բ* Կոչխ իններորդ. Յաղագս սրբոյ խաչին Քրիստոսի – *Համարձակումն ձեռաց Քրիստոսի... եւ ետ մեզ վերածնանիլ, յառնել եւ յաւիտեան թագաւորել։*

ժ. *23աբ* Կոչխ տասներորդ. Յաղագս սրբոյ յարութեանն Քրիստոսի – *Յարութիւնն Քրիստոսի խնդութիւնն պարգեւեաց... գտանիլն Քրիստոսի երից աւուրց ի տաճարին, նշանակէ զյարութիւնն Քրիստոսի երեքօրեայ։ Ղուկաս, Բ., 46։*

ժա. *24ա* Կոչխ տասնեւմեկերորդ. Յաղագս համբարձմանն Քրիստոսի – *Բարձրացաւ Արեգական, եւ լուսինն եկաց ի կարգի իւրում (Ամբակում, Գ., 11)։ Արեգակն է Քրիստոս... նոյնպէս եկեսցէ ի վերացուցանել ձեզ ընդ իւր։*

ժբ. *24բ-5ա* Կոչխ տասներկուերորդ. Յաղագս գալստեան Հոգւոյն սրբոյ – *Յորժամ վերացաւ եղիա... ուրեմն եւ ոչ Հոգին Սուրբ կարէ գտանիլ, այլ սատանայ։*

ժգ. *25բ-9բ* Կոչխ տասներեքերորդ. Յաղագս աւետ դատաստանին Քրիստոսի – *Նախ գուշակեաց զօրն դատաստանին... ժողովեցէ՛ք զորոմն ուրոյն եւ զցորեանն ուրոյն (ի նոյն ճառ, Ջ., 112)։*

ժդ. *30ա-1բ* Կոչխ տասնեւչորեւերորդ. Յաղագս սուրբ Աստուածածնի – *Ո՛վ է սա, որ երեւեալս է իբրեւ գառաւօտ... (Երգ, Ջ., 9)։ Սուրբ կոյսն Աստուածածինն... գգօրութիւն յԱստուծոյ ընդունել, եւ մեզ՝ կարօտելոցս, պարգեւել։*

ժե. *31բ-2բ* Կոչխ տասնեւհինգերորդ. Յաղագս հրեշտակաց – *Հրեշտակք նկարին թեւօք, պատանի եւ մերկ եւ անկօշկաւոր... կորեա՛ զդա, ընդէ՞ր եւ այլն. Ղուկաս, ԺԳ. 7։ Հնդարձակին տե՛ս ի Սէր Աստուծոյ, ԽԲ.։*

ժզ. *33ա-5բ* Կոչխ տասնեվեցերորդ. Յաղագս սրբոց – *Քրիստոս գառաքեալս անուանէր ինքեան եղբայր... զի կուսութեամբ յաղթեաց մարմնոյ եւ աշխարհի սուրբ վարդապետութեամբն եւ սատանայի մարտիրոսութեամբն իւրով։*

ժէ. *36աբ* Կոչխ տասնեւթեօթներորդ. Յաղագս սուրբ եկեղեցւոյ – *Սուրբ եկեղեցին Քրիստոսի նմանի դրախտին Ադամայ... եւ ականջք նորա են քահանայք, եւ աչք են եպիսկոպոսունք։*

ժը. *36բ-7բ* Կոչխ տասնեւութերորդ. Յաղագս սրբոյ հաղորդութեան – *Յովսէփ Արեմաթացին սուրբ կտաւոք պատեաց զՔրիստոս... որով ատամունք նոցա առեալ ոչ կարէն իմանալ զքաղցրութիւն նորին։ Սէր Աստուծոյ, ԻԳ.։*

ժթ. *38ա-47բ* Կոչխ տասն եւ իններորդ. Յաղագս խոստովանութեան, զղջման եւ ապաշխարութեան – *Ոչ կացոյց Աստուած խոստովանաւոյր դէրեշտակս... յայնժամ գնալով գնայ եւ նուաճի ճանապհումն նորին։ Տե՛ս յերես 488, եղիա վարդապետի Քարոզպգրքոյն։*

ի. *48ա* Կոչխ քսաներորդ. Յաղագս բանաճաւութեան – *Հրեշտակն ոչ համարձակեալ ունելեօք մերձենալ... ցաւակցութեամբ սրտի նորա եւ արքունութեամբ մտացն։ Մեկ[նութիւն] եզեկ[իէլի], Գլ. 33։*

իա. *48բ-50ա* Կոչխ քսանեւմեկերորդ. Յաղագս աստուածաբանական առաքինութեանց առ հասարակ – *Հաւատն իբրեւ սիւն լուսեղէն... եւ ողորմութիւնք, որք եթէ պակասին, ի մահ մատնի տանուտէրն։ Ի ձակոբ Մծբնայ հայրապետի Ջգոն անուն գրքուջ տե՛ս զՀնդարձակն։*

իբ. *50ա-1բ* Կոչխ քսաներկուերորդ. Յաղագս հաւատոյ – *Եթէ կամիս կատարեալ լինիլ հաւատով... ճանաչեմք զԱստուած եւ եմք իսկ քրիստոնեայ։ Քարոզգիրք Անտոն Վիրայի, յերկրորդ քարոզն։*

իգ. *52ա-3ա* Կոչխ քսաներեքերորդ. Յաղագս յուսոյ – *Մարգարէն խրատէ զմեզ... իբր թէ այսպէս իցէ ասացեալ կամ այնպէս։ Ի կանոն Տէր ապաւէն։ Մեկ՛՛, Հատոր 7, երես 67։*

իդ. *53ա-4բ* Գլուխ բանեւորութեան. Յաղագս սխրոյ – *Սուրբ Թէոդորէ կոյսն արկեալ ի բանդ... իբրու թէ այն արասցէ, եւ ինքն ոչ, այլ իւրաքանչիւր համընթացաբար յառաջին։*

իե. *54բ-5բ* Գլուխ բանհիմնգերորդ. Յաղագս ճնազանդութեան – *Ադամ ցորչափ էր հնազանդ Աստուծոյ... եւ գհնազանդութիւն կամաց գոլ ուսոյց։*

իզ. *55բ* Գլուխ բանվեցերորդ. Յաղագս աղբատութեան – *Ի քսան երկու հազար զօրացն Գեդէօնի... եւ ի հանդերձեալն գկեանս յաւիտենական ժառանգեսցէ։ Թոմիկ 6, 49։*

իէ. *56ար* Գլուխ բանեւեւթներորդ. Յաղագս բղջախոհութեան – *Յորդի ի մեզ ցանկութիւն... յօրէնս Աստուծոյ ի ձեռն Մովսէսի ունելիքըն յոսկւոյ սրբոյ համարեցան լինել։ Ելից, Լէ., 23։*

իը. *56բ-7բ* Գլուխ բանեւեւթներորդ. Յաղագս հրիստոնէական վարուց – *Արի լինիլ պէտք քրիստոնէին... չորրորդ՝ յաւիտենականութեան եւ փառաւոր լինելութեան։ Անտառ պահանջել։*

իթ. *57բ-9ա* Գլուխ բանեւիններորդ. Յաղագս աղօթից – *Միտքն մարդոյ ի մարդն նմանի... զի ողորմեցի ամենեցունցս սրտագէտն ամենակարօղ բարձրեալն Աստուած։*

լ. *59ա-60բ* Գլուխ երեսուն. Յաղագս ողորմութեան – *Ջոր ինչ տամք կարօտելոց... եւ քանի առաւել եւս ողորմոյին ինքեան պարգեւէ գշնորհս եւ գողորմութիւնս իւր անհուն։*

լա. *61ա-2ա* Գլուխ երեսունեւմիկերորդ. Յաղագս ճգութեան եւ խոնարհութեան – *Աստուած բնակի միայն ի հեզս եւ ի խոնարհս... բայց ես եմ հող եւ մոխիր։*

լբ. *62ա-3բ* Գլուխ երեսուներվուերորդ. Յաղագս բարի մտածմանց – *Մովսէսի չէւ եւս գնացեալ յերկիրն Աւետեաց... Տէր քննէ զսիրտս եւ զերիկամունս, այսինքն՝ զխորհուրդս սրտի եւ զփափաքն նորա։ Սաղմոս է., 11։*

լգ. *63բ-4ա* Գլուխ երեսունեերեերորդ. Յաղագս փախչելոյ յարթէ մեղաց – *Յուրեմայ եստուն գկահ եւ գկարասի... եթէ սատանայ բնակեսցի ի քեզ՝ նմա լինիս գերի ծառայ։*

լդ. *64բ-6ա* Գլուխ երեսունեչորսերորդ. Յաղագս բնաւորութեան մարդկան – *Քարի մարդն գալլ եւս բարիս գործէ... որ եւ փութով պատժի յայնժամ։ Եւսեբիոսի Ճառն տե՛ս յերեսն 152։*

լե. *66ա-8ա* Գլուխ երեսուն եւ հինգերորդ. Յաղագս առաքինութեան առ հասարակ – *Ջորս թեւք կենդանեացն... որպէս զդոյնս ի խաւար եւ որպէս գոստոս չորացեալ։*

լզ. *68ա-70բ* Գլուխ երեսունեեվեցերորդ. Յաղագս ստութեան աշխարհի եւ աշխարհայնոյ – *Տէր մեր ծարաւելով մեռանի ի խաչին... ընդդէմ քրիստոսական սուրբ կրօնիս աստուածական սուրբ դաւանութեան կենսաձիր բանից, զոր ունի եւ դաւանէ սուրբ եկեղեցիս։*

լէ. *71ա-2բ* Գլուխ երեսունեեւեօթներորդ. Յաղագս գարշութեան մեղացն – *Խնաստուն ոմն ասէ... զի ոչ ինչ այնքան դեղ գոյ ընդդէմ տագոյ ցանկութեան, քան մտածել գմահ Տեառն։*

լը. *73ա-5բ* Գլուխ երեսունեեութերորդ. Յաղագս պատժոյ մեղաց – Որ ով որ մեղանչէ, նովիւիբ եւ պատժի (իմաստութիւն, ԺԱ., 17). Որպէս եւայ պտղով յանցեաւ... *ոչ միւր ստեղծուածն պատժէ, այլ զմեղսն սրբէ։ Ի նոյն ձառ, Ի. 175։*

լթ. *75բ-7ա* Գլուխ երեսունեինհներորդ. Յաղագս հպարտութեան – *Առաքեալքն ուրախութեամբ ասեն ցԳրիստոս... ես ատեալ անարգեմ զհպարտութիւնն Յուդայ եւ զհպարտութիւնն Երուսաղէմի։ Երեմիայ, ԺԲ.։*

խ. *77ա-9ա* Գլուխ բառասուն. Յաղագս նախանձու – *Աստուած սէր է... զի մի՛ զայրասցին մախանք փարիսեցւոց, դպրաց եւ հրէից անհաւատից։ Տե՛ս ի Քարոզգրքոջ Եղիայ վարդապետի, 179 երես։*

խա. *79ար* Գլուխ բառասունեեւինկերորդ. Յաղագս բարկութեան եւ ատելութեան – *Բարկանալ արժան է մեծաց... բարկութիւն առանց հզօր զօրութեան, տկար գործի է վրէժխնդրութեան։ Հոմմացւոց պատմութիւն, Ա. հատոր, 21 երես։*

խբ. *79բ* Գլուխ բառասուներկուերորդ. Յաղագս ծուլութեան – *Ադամ խաբմամբն կորոյս զԱստուած... զի են զբաղեալ աշխարհային սիրոյ եւ ցանկութեան եւ ուրախութեանց անցաւորականաց։*

խգ. *80ա* Գլուխ բառասուներեերորդ. Յաղագս ագահաց – *Յորժամ Աստուած բարկանայ ագահաց... զի ի նմանէ ծնանին գտութք չարաճճիկ, այսինքն՝ նենգութիւն, գաւաճանութիւն, խաբէութիւն, երդմնազանցութիւն, անհանգստութիւն, բռնութիւն, խստասրտութիւն եւ այլն։*

խդ. *80բ* Գլուխ բառասունեչորսերորդ. Յաղագս ոկ[ր]ամոլութեան – *Որկրամոլութիւնն զմարդն առնէ անբան... զի գիտեր, թէ յայնցանէ յառաջագեալ ծնանին բազում չարիք։*

խե. *80բ* Գլուխ բառասունեհինգերորդ. Յաղագս բղջախոհութեան – *Ուր ուրեք է բղջախոհութիւնն... չէ արժան առնուլ քեզ կին եղբօր քո։*

խզ. *81աբ* Գլուխ բառասունեվեցերորդ. Յաղագս բամբասանաց – *Ամաթա թագաւորն յեկիպտոս պատուեալ զՊիանոս... զի տեսցէ զգործս քո, ապա զգոյշ լե՛ր։ Մեկնութիւն Խաստուածեան, Ա., 10։*

խէ. *82ա* Գլուխ բառասունեեւթներորդ. Յաղագս ապեռախտութեան – *Հրամայեաց Աստուած նոյի մուծանել ի տապանն... որ քեզ երախտաւոր եղէ յայտնի։*

խր. *82բ–83ա* Գլուխ fառաասուձեռաբերուդ. Ցաղագս նախախնամութեանն Աստուծոյ – *Նախախնամութիւն Աստուծոյ է նորին պահպանութիւնն… եւ յարգութիւն եկեղեցական սուրբ արարողութեանցն առնելով յամենայն կեանս իւր:*

խթ. *83բ–84ա* Գլուխ fառաասուձեիննեռաղ. Բացադրութիւն ոմանց բանից Տեառն մերոյ ըստ մտաց սրբոյ Աւետարանին Յօհաննու – *Ես, ասէ, ի Հայր, եւ Հայր՝ յիս: Մեկնութիւն. Ոչ առանց Որդւոյ ճանաչի Հայր… եւ ամենայն ընդ ամենեսին եւ ամենեսին ի միասն: Սեբերիոս, Է., 131:*

ծ. *84աբ* Գլուխ յիսաուն. Ի թզենին, որ ցամաքեցաւ – *Զգայի նախանձն Ադամայ յիշէ… նախ քան իշխանիս խաղացութեան գԹրիատան գայուտուն գանացան Հոգւովք ազգ մարդկան գանդաղչէր կռապաշտութեամբ: Ի սուրբ Եր՛ Ձառ, ԺԲ., 208:*

ծա. *85ա–7բ* Գլուխ յիսուներեմՀկերբորդ. Ցաղագս ոմանց խրթին բանից մեկնութեանց – *Անէբեւոյթին Աստուծոյ ի պզրաանէ… ՔԷ՝ աշխարհս է պատկեր անճառելի սրբոյ Երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ:*

ծբ. *87բ–8ա* Գլուխ յիսուներեերկուեռորդ. Բանի պատասխանի տալոյ յաղագս ոմանց ընդդիմամարտից վասն ամենասուրբ երրորդութեանն – *Այսպիսաբար տամք օրինակ… եւ Հոգին Սուրբ տնօրինեաց յարգանդ սրբոյ կուսին. զրնակիչն նորա եւ զծնանիլ եւ այլն:*

ծգ. *88բ–91բ* Գլուխ յիսունեերկուեռորդ (=յիսուներեերեքերորդ). Մասնաւոր բանիւ պիտանիք – *Որ հաւատայ Աստուծոյ, զգուշանայ պատուիրանին նորա, եւ որ յուսայ ի Նա, ոչ փոքրկացի (Միրաք, ԼԲ., 28). Ցնծութիւն անձին եւ սրտի… այսինքն՝ ի տօնի Տաղաւարահարաց: Վաղճան սուրբ գրոյս, որ եւ կոչի Նիւթք քարոզից:*

– *92աբ* Ցանկ գրոյս գլխոց եւ թղթահամարից. ի գլուխն եւ յերեսն յայտնի – *Յաղագս սիրոյն Աստուծոյ, որ ունի ի վերայ մարդոյ. Ա. 02… Մասնաւոր բանք պիտանիք. ՈՒ., 177:*

ծդ. *93ա* [Ճանի պիտանիք] – *Զէ բարեկամութիւն, եթէ սիրեցեալն ոչ ճանաչէ զսէր սիրողին… խոյս տացէ իմաստունն ի կենակցութենէ խուժանին: Մ՛. ա՛՛.:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՕՒԹԵԱՆ ԱՄՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս Տիտղ.՝ 2ա:

Տե՛ս խորագիրը՝ 3ա:

ՆՇՈՒՄ՝ կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին «*711*», «*Քարոզագիրք Դաւթի արքեպիսկոպոսի*», Ա. կազմաստառին փակցուած թերթիկին «*Հ՛՛ր 711/2647, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս*»:

2648

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՍԻՅԷՕՆ, ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

ՌՒԼՔ. – 1830

ԳՐԻՉ, ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ՝ Յովհաննէս Տէր-Կարապետեան Պոլսացի:

Թերթ՝ 228 (գոյն էջախլում՝ 1-438, որ է 2ա-225բ) չգրուած՝ 1ար, 226ա-8բ: ՊԱՐԱԿ՝ Ա-Իx12 (ԺԱ, ԺԸ, ԺԹ՝ 10, Ի՝ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «J. Whatman 263»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 24,4x19,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (19,7x14): ԳԻՐ ՆոտրգԻր (ևմուչ՝ 84ա): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՊՄ՝ կանաչ թուղթ, մէջը եւ անկիւններ բոմբպադոյմ չագաճակագոյն կպի. միջոկր ստուարաթուղթ, աստառը ճարնջի թուղթ, սեւ բծերով. լուսանցսվոդերը կարմրով ցոդուած: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.+ Բ, թուղթ, մասն կազմաստառի՝

Նմուշ 84ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի Ա. փեղկին մոմի հետքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա–225բ [Քարոզգիրք Մասիյէօնի]

1. *2ա–125բ* Քարոզգիրք համառօտեալ ի fառաանորդականաց մեծաձոյակ fարոզին Յովհաննու Մկրտչի Մասիյէօնի, յրնկերութենէ աղօթավանից, արժոնի fարոզի եւ արեւպիսկոպոսի Քերմօսն fաղաքի, որ ի թագաւորութեանն Գադդիոյ: Ցիշատակարանք գրոցս՝ *տես օրինակ… եւ Հոգին Սուրբ տնօրինեաց յարգանդ սրբոյ կուսին. զրնակիչն նորա եւ զծնանիլ եւ այլն:*

2. *88բ–91բ* Գլուխ յիսուներկուերորդ (=յիսուներեերեքերորդ). Մասնաւոր բանիւ պիտանիք – *Որ հաւատայ Աստուծոյ, զգուշանայ պատուիրանին նորա, եւ որ յուսայ ի Նա, ոչ փոքրկացի (Միրաք, ԼԲ., 28). Ցնծութիւն անձին եւ սրտի… այսինքն՝ ի տօնի Տաղաւարահարաց: Վաղճան սուրբ գրոյս, որ եւ կոչի Նիւթք քարոզից:*

– *92աբ* Ցանկ գրոյս գլխոց եւ թղթահամարից. ի գլուխն եւ յերեսն յայտնի – *Յաղագս սիրոյն Աստուծոյ, որ ունի ի վերայ մարդոյ. Ա. 02… Մասնաւոր բանք պիտանիք. ՈՒ., 177:*

3. *93ա* [Ճանի պիտանիք] – *Զէ բարեկամութիւն, եթէ սիրեցեալն ոչ ճանաչէ զսէր սիրողին… խոյս տացէ իմաստունն ի կենակցութենէ խուժանին: Մ՛. ա՛՛.:*

ծ. *84աբ* Գլուխ յիսաուն. Ի թզենին, որ ցամաքեցաւ – *Զգայի նախանձն Ադամայ յիշէ… նախ քան իշխանիս խաղացութեան գԹրիատան գայուտուն գանացան Հոգւովք ազգ մարդկան գանդաղչէր կռապաշտութեամբ: Ի սուրբ Եր՛ Ձառ, ԺԲ., 208:*

4. *85ա–7բ* Գլուխ յիսուներեմՀկերբորդ. Ցաղագս ոմանց խրթին բանից մեկնութեանց – *Անէբեւոյթին Աստուծոյ ի պզրաանէ… ՔԷ՝ աշխարհս է պատկեր անճառելի սրբոյ Երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ:*

5. *87բ–8ա* Գլուխ յիսուներեերկուերորդ. Բանի պատասխանի տալոյ յաղագս ոմանց ընդդիմամարտից վասն ամենասուրբ երրորդութեանն – *Այսպիսաբար տամք օրինակ… եւ Հոգին Սուրբ տնօրինեաց յարգանդ սրբոյ կուսին. զրնակիչն նորա եւ զծնանիլ եւ այլն:*

6. *88բ–91բ* Գլուխ յիսուներկուերորդ (=յիսուներեերեքերորդ). Մասնաւոր բանիւ պիտանիք – *Որ հաւատայ Աստուծոյ, զգուշանայ պատուիրանին նորա, եւ որ յուսայ ի Նա, ոչ փոքրկացի (Միրաք, ԼԲ., 28). Ցնծութիւն անձին եւ սրտի… այսինքն՝ ի տօնի Տաղաւարահարաց: Վաղճան սուրբ գրոյս, որ եւ կոչի Նիւթք քարոզից:*

– *92աբ* Ցանկ գրոյս գլխոց եւ թղթահամարից. ի գլուխն եւ յերեսն յայտնի – *Յաղագս սիրոյն Աստուծոյ, որ ունի ի վերայ մարդոյ. Ա. 02… Մասնաւոր բանք պիտանիք. ՈՒ., 177:*

7. *93ա* [Ճանի պիտանիք] – *Զէ բարեկամութիւն, եթէ սիրեցեալն ոչ ճանաչէ զսէր սիրողին… խոյս տացէ իմաստունն ի կենակցութենէ խուժանին: Մ՛. ա՛՛.:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՕՒԹԵԱՆ ԱՄՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս Տիտղ.՝ 2ա:

Տե՛ս խորագիրը՝ 3ա:

ՆՇՈՒՄ՝ կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին «*711*», «*Քարոզագիրք Դաւթի արքեպիսկոպոսի*», Ա. կազմաստառին փակցուած թերթիկին «*Հ՛՛ր 711/2647, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս*»:

կան բարգմանութենէ փոխաբերեալ ի հայ լեզու ձեռամբ Տէր-Կարապետեան Յովհաննու Պոլսացւոյ, յամի տեառն 1830:

ա. *3ա–6ա* Քարոզ Ա. Ի չորեքշաբաթի աւուր մոխրոց: Ցաղագս պանոց – *Բնաբան. Յորժամ պահիցէք, մի՛ լինիք իբրեւ զկեղծաւորսն տրտմեալք: Մատթէոս, Զ., 16: Առաջադրութիւն. Բազում օգտէ քննել… զպահպանութիւն ի գրաւ ապագային:*

բ. *6ա–8բ* Քարոզ Բ. Ի չորեքշաբաթի մոխրոց: Պատճառի դարձի – *Բնաբան. Ահա ժամանակ ընդունելի, ահա օր փրկութեան. Բ. Կորնթացիս, Զ., 2: Առաջարկութիւն. Դարձարուք յանցելոց անիրաւութեանց ձերոց… եւ ի շրջառութիւնսն գրաւ առնուցուն:*

գ. *8բ–11ա* Քարոզ Գ. Ի հինգշաբաթի, յետ աւուր մոխրոց – *Բնաբան. Ամէն ասեմ ձեզ, եւ ոչ յԽարալէի այսպիսի հաւատս գտի երբէք. Մատթէոս, Ը., 10: Բաժանումն. Հաւատքն է… յայնժամ ժառանգ ի դասակարգ վերջնոցս:*

դ. *11ա–4ա* Քարոզ Դ. Յուրբաթի աւուր, յետ մոխրոց: Ցաղագս ներելոյ վնասուց – *Բնաբան. Լուարո՛ւք, ապաքէն, զի ասացաւ. Սիրեսցես զընկեր քո… Մատթէոս, Ե., 43, 44: Բաժանումն. |11բ| Ա. Աներաւութիւն*

ատելութեանս մերում... զի ամբոխն լաւ եւս գիտէ գանձինս ձեր, որչափ դուք իսկ ոչ գիտէք:

ե. 14ա-6ա Քարոզ Ե. Յաղագի կիւրակէի Քառասնորդաց: Յաղագս Բանիւն Աստուծոյ – *Ինաբան. Ոչ հացիւ միայն կեցցէ մարդ... Մատթէոս, Դ., 4: Բաժանումն. Ա. Տրամադրութիւնք, որք պարտին ածել զհաւատացեալսն... ի սրբել եւ յարդարացուցանել:*

զ. 16ա-9ա Քարոզ Զ. Յերկուշաբթէի առաջնոյ շաբաթուն: Ստուգութիւն հանդերձեալ կենաց – *Ինաբան. Երթիցեն նոքա ի տանջանսն յաւիտենականս... Մատթէոս, Իե., 46: Բաժանումն. Ա. Ստուգութիւն հանդերձեալ կենաց... եթէ էր նորա ինքնատէր լեալ վիճակի իւրոյ:*

է. 19ա-22ա Քարոզ Է. Ի չորեքշաբաթի առաջնոյ շաբաթուն: Ի վերայ ակնածութեան ի կալ յեկեղեցւոջ – *Ինաբան. Եմուտ Յիսուս ի տաճարն եւ եհան... Մատթէոս, ԻԱ., 12: Բաժանումն. Երբեակ պատրաստութիւնք ի մտանել մեր ի տաճարն... չիցեն աղեւտուր հետեւանք պղծութեանց եւ անարգութեանց հարցն մերոց:*

ը. 22ա-4ա Քարոզ Ը. Ի չորեքշաբթի առաջնոյ շաբաթուն: Յաղագս վերստին անկման ի մեղս – *Ինաբան. Վինի յետին մարդոյն այնորիկ չար, քան զառաջինն. Մատթէոս, ԺԲ., 45: Բաժանումն. Այլանդակութիւն վերստին անկման ի մեղս... ի յիշեալ քարոզն ԺԸ., վասն որոյ տե՛ս անդ:*

թ. 24բ-7ա Քարոզ Թ. Ի հինգշաբաթի աւուր առաջնոյ շաբաթուն: Յաղագս աղօթից – *Ինաբան. Ուղղեմեա՛ յինձ, Տէր, որպէ՛ս Դաւիթ. Մատթէոս, Ժե. 22: Բաժանումն. Սովորաբար երկու պատճառք են... որոց տակաւին հնար է մնալ ի բարեպաշտութեանդ ձերում եւ այլն:*

ժ. 27ա-31ա Քարոզ Ժ. Յուրբաթի աւուր առաջնոյ շաբաթուն: Ի վերայ խոստովանութեան – *Ինաբան. Յորս անկեալ դձէր բազմութիւն յոյժ հիւանդաց... Յովհաննէս, Ե., 3: Բաժանումն. Երեք թերութիւնք անօգուտ առնեն մեզ... ահա այս են սովորական աղբերք, առանց օգտի արձակելոյ մեր ի խոստովանութիւնէ:*

ժա. 31ա-4ա Քարոզ ԺԱ. Յերկրորդում կիւրակի Քառասնորդաց: Յաղագս վտանգից աշխարհական երանութեան – *Ինաբան. Տէ՛ր, բարւոք է մեզ աստ լինել. Մատթէոս, Ժե., 4: Բաժանումն. 1. Ի յաջողուածս անկմունք... պահանջին նաեւ գործք խոստմերք, այլեւ հրապարակագոյժ եւ յայտնի ապաշխարութիւնք:*

ժբ. 34ա-7ա Քարոզ ԺԲ. Յերկուշաբաթի երկրորդում շաբաթուն: Յաղագս վերջին անգղջութեան – *Ինաբան. |34բ| Ես երթամ, եւ խնդրիցէք զիս... Յովհաննէս, Ը., 21: Բաժանումն. Եթէ մինչեւ ի մահ յապաղէք... կամ թէ եւ խնդրեսջիք, ոչ կարիցէք գտանել:*

ժգ. 37ա-41ա Քարոզ ԺԳ. Յերեքշաբաթի երկրորդի շաբաթուն: Յաղագս առ ի մարդկանէ աչառութեան – *Ինաբան. Զամենայն գործս իւրեանց առնեն ի ցոյց մարդկան. Մատթէոս, ԻԳ., 5: Բաժանումն. 1. Զարութիւն աչառութեան առ ի մարդկանէ... եւ ի նա յանձն արասջիք գշարհ օգտութիւն առաքինութեանց ձերոց:*

ժդ. 41ա-4բ Քարոզ ԺԴ. Ի չորեքշաբաթի երկրորդի շաբաթուն: Ի վերայ կոչման – *Ինաբան. Յայնժամ մատեան առ նա մայր որդւոցն Զեբեդեայ... Մատթէոս, Ի. 20-21: Բաժանումն. 1. Քանի՛ դժուարաւ գտանի ճշմարիտ կոչումն... զոր պատրաստեաց ձեզ ողորմութիւնն Աստուծոյ գոչումն, ապաշաւանք եւ խոնարհ հլութիւն:*

ժե. 45ա-8բ Քարոզ ԺԵ. Ի հինգշաբաթի երկրորդի շաբաթուն: Յաղագս շար մեծատանն – *Ինաբան. Պապակիմ ի տապոյ աստի. Ղուկաս, Ժ.Զ. 24: Բաժանումն. 1. Ի նկարագրին, զոր պատմէ Քրիստոս... եւ գառաջին սկզբունս փրկաւէտ վարդապետութեան:*

ժզ. 48բ-51ա Քարոզ ԺԶ. Յուրբաթու աւուր երկրորդ շաբաթուն: Յաղագս անառակ որդւոյն – *Ինաբան. Ինաց յաշխարհ հեռի... Ղուկաս, Ժե., 13: Բաժանումն. 1. Զառանցեալսն անմարթուր կրից... առաւել եւս մեծապատիւ ցուցցի առաքինութիւնն, որ զնոցա տեղին կալաւ:*

ժէ. 51ա-3բ Քարոզ ԺԷ. Յերկրորդում կիւրակի Քառասնորդաց: Յաղագս անհաստատութեան ի ճանապարհի փափկութեան – *Ինաբան. Վինի յետինն մարդոյն այնորիկ չար, քան զառաջինն. Ղուկաս, ԺԱ., 26: Առաջարկութիւն. Ամենեցուն հաւաստեօք անհաստատութիւնն ի ճանապարհի... կամ գոնէ անծանօթ է, թէ զի՞նչ իցէ այն:*

ժը. 54ա-7ա Քարոզ ԺԸ. Յերկուշաբաթի աւուր երրորդի շաբաթուն: Ի վերայ սակաւ թուոյ ընտրելոց – *Ինաբան. Բազում բորոտք էին յիսրայէլի առ Եղիսէէ մարգարէիւ... Ղուկաս, Դ., 27: Առաջարկութիւն եւ բաժանումն. Ջի՞նչ պատճառք են սակաւ թուոյ ընտրելոց... եւ անհնարին վարել կեանս այլազգ ի խաժամուժ ամբոխէն եւ այլն:*

ժթ. 57ա-9բ Քարոզ ԺԹ. Յերեքշաբաթի երրորդի շաբաթուն: Յաղագս խաւնութեան բարեաց եւ չարաց – *Ինաբան. Եթէ մեղիցէ քեզ եղբայր քո... Ղուկաս, ԺԷ., 15: Բաժանումն. Խառնուրդ բարեաց եւ չարաց... եւ խոստմունք աւետեացն բարութեան բնաւին անկուշեալք:*

ի. 59բ-62ա Քարոզ Ի. Ի չորեքշաբաթի երրորդում շաբաթու: Յաղագս ճշմարիտ երկիւղագութեան – *Ինաբան. Ժողովուրդս այս շրթամբք պատուէ զիս... Մատթէոս, Ժե., 8: Բաժանումն. 1. Մի՛ անպիտան համարել զարտաքին ցոյցս... հաւատարիմ լինել ի պարտիս համեմատեալս վիճակի ձերոյ:*

իա. 62ա-3բ Քարոզ ԻԱ. Ի հինգշաբաթի երրորդի շաբաթուն: Բան Ա. Յաղագս ցրտութեան ի հոգեւոր – *Ինաբան. Յարուցեալ ի ժողովրդենէ անտի, եմուտ ի տուն Սիմանի... Ղուկաս, Դ., 38: Բաժանումն. Յրտութիւնն անստոյգ առնէ զարդարութիւն մեր... Թող թէ զի ասաց՝ Լուացի՛ր, եւ սրբեսցի՛ս:*

իր. *64ա-6ա* Քարոզ ԻԲ. Ի հինգշաբաթի երրորդում շաբաթուն: Բան Բ. Յաղագս գրառութեան ի հոգեւոս – *Հնաբան. նոյն է ընդ նախորդին: Բաժանումն. Յրատարիւն ի հոգեւորս է նախընթաց նշան... ոչ է արքայութիւն նորա մարմին եւ արիւն, այլ զօրութիւնն եւ առաքինութիւն Աստուծոյ:*

իգ. *66ա-9բ* Քարոզ ԻԳ. Ի յուրբաթու աւուր երրորդ շաբաթուն: Յաղագս սամարուհւոյն – *Հնաբան. Գայ Յիսուս ի քաղաք մի... Յովհաննէս, Դ., 5: Բաժանումն. Նման կինոջն սամարացւոյ... կամ իբրեւ զօրհասաբեր վախճան անհուն եւ անգրաւ բարութեան իմոյ եւ համբերութեան:*

իդ. *69բ-72բ* Քարոզ ԻԴ. Ի չորրորդում կիւրակէի ճառասնորդաց: Ի վերայ ողորմածութեան – *Հնաբան. Ահ գհացն Յիսուս... Յովհաննէս, Զ., 11: Բաժանումն. Պարտիք ողորմածութեան... եկա՛յք, օրհնեալք Հօր իմոյ, եւ այլն:*

իե. *72բ-6բ* Քարոզ ԻԵ. Յերկուշաբաթի չորրորդում շաբաթուն: Յաղագս տուռնջանաց – *Հնաբան. Ինքն Յիսուս ոչ հաւատայր զանձն նոցա. Յովհաննէս, Բ. 24: Բաժանումն. Ոչ ինչ պատճառք գոն անդի... եւ մի՛ ունկնդիր անստոյգ համբաւոյ, ասէ Կիպրիանոս:*

իզ. *76բ-80ա* Քարոզ ԻԶ. Յերեքշաբաթի չորրորդում շաբաթուն: Յաղագս երկպայութեանց ի վերայ կրօնից – *Հնաբան. Քանա գիտեմք ուստի է... Յովհաննէս, է. 27: Բաժանումն. Բազումք յայնցանէ, որ ի՛ներեհաւատքն կարծին... որ միշտ մնայ ի գլուխս նոցա հաւատոյն:*

իէ. *80ա-4բ* Քարոզ ԻԷ. Ի չորեքշաբաթի աւուր չորրորդում շաբաթուն: Յաղագս անհրաւելոյ աշխարհի ընդդէմ բարեաց – *Հնաբան. Տ՛ւր փառս Աստուծոյ... Յովհաննէս, Թ. 24: Բաժանումն. 1. Յորժամ ոչ գտանէ աշխարհ... եւ ոչ ապաքէն վերջին ծաղ է այս անօրէնութեան:*

իը. *84բ-7ա* Քարոզ ԻԸ. Ի հինգշաբաթու չորրորդում շաբաթուն: Յաղագս մահուան – *Հնաբան. Ի՛րբեւ մերձ եղեւ ի դուռն քաղաքին... Ղուկաս, է. 12: Բաժանումն. 1. Մահն է անստոյգ... եւ ոչ իւիք կապեալ կային ընդ նմա սիրով տարփման:*

իթ. *87ա-91ա* Քարոզ [ԻԹ]. Յուրբաթու աւուր չորրորդում շաբաթուն: Ճառ ի վերայ Ազեաարաւին Ղազարու – *Հնաբան. Մ՛ի եւ տ՛ւս. Յովհաննէս, Ժ. 32: Բաժանումն. Երբեք խորհրդածութիւնք կատարելապէս բովանդակին յինքեանս... գտանեն նոր առիթ կուրութեան եւ խստասրտութեան:*

լ. *91ա-4բ* Քարոզ [Լ]. Ի կիրակէի աւուր յիշատակի շաբաշաբաթուն: Յաղագս յայտնութեան օրինացն Աստուծոյ – *Հնաբան. Եթէ գճշմարիտն ասեմ... Յովհաննէս, Ը. 46: Բաժանումն. Մարդիկ ապահով կան ի բազում գեղծմունս... անդէն վաղվաղակի գոցի քեզ առաքնորդ՝ածել զքեզ անդանօր:*

լա. *94բ-8ա* Քարոզ [ԼԱ]. Բան Բ. Ի կիւրակէի աւուր շաբշաբաթուն: Յաղագս անվտիտութեան օրինացն Աստուծոյ – *Հնաբան. Եթէ գճշմարիտն ասեմ... Յովհաննէս. Ը. 46: Բաժանումն. Երբեք պատճառանս առարկէ... որք յառաքինութենէ ոչ բաժանին եւ ոչ իբրեւ բաղդաղայս մոլութեան:*

լբ. *98ա-102ա* Քարոզ [ԼԲ]. Յերկուշաբաթի շաբշաբաթուն շաբաթուն: Յաղագս գործածութեան ժամանակի – *Հնաբան. Փոքր միւս եւս ժամանակ ընդ ձեզ եմ. Յովհաննէս, է. 33: Բաժանումն. Կորուսանեմք գժամանակն աներկիւղ... որ ոչ ծախի ի պէտս երկնից, կորուսեալ է վասն յաւիտենականութեան:*

լգ. *102ա-5ա* Քարոզ [ԼԳ]. Յերեքշաբաթի աւուր շաբշաբաթուն: Յաղագս փրկութեան – *Հնաբան. Ժամանակ իմ չեւ է հասեալ... [Յովհաննէս, Ը. 4]: Բաժանումն. 1. Պարտ է զանձանց փրկութիւն... յորում ոչ ինչ լեալ իցէ վտանգ:*

լդ. *105ա-8ա* Քարոզ [ԼԴ]. Ի չորեքշաբաթի շաբշաբաթուն շաբաթուն: Ի վերայ ձանձրութեանց, որ ոչ մեկնին ի բաբեպաշտ վարուց ի կեանս յայս – *Հնաբան. Վկայս առին հրեայքն, զի քարկոծ արասցեն զՅիսուս. Յովհաննէս, Ժ. 31: Բաժանումն. Ջանգրութիւնք եւ գառնութիւնք... է ընդունիլ գսիրտս մեր եւ գնուէրս պատարագաց մերոց:*

լե. *108ա-11բ* Քարոզ [Լե.] Ի հինգշաբաթի աւուր շաբշաբաթուն շաբաթուն: Յաղագս կնոջն մեղաւորի, որ յԱեաարաւին – *Հնաբան. Կին մի էր ի քաղաքին մեղաւոր... Ղուկաս, է. 37, 38: Բաժանումն. Կրկին նախադասութիւնք յետս ընկրկեն... եւ վիշտք մեզաց յուշին իւրեանց այլ սփոփանս, բայց գգառնութիւն նոյն իսկ մեղաց:*

լզ. *111բ-5ա* Քարոզ [ԼԶ]. Յաւուր կիւրակէի արմատնեաց. Յաղագս հաղորդութեան – *Հնաբան. Ասացէ՛ք, գտեր զ Սիովնի... Մատթէոս, ԻԱ. 5: Բաժանումն. Երկեակ ապգք փորձով հարկաւորք են... ի քիմս նոցա գճաշակ աշխարհի եւ կենցաղականացս ամենայնի:*

լէ. *115բ-8բ* Քարոզ [ԼԷ]. Յաւուր մեծի ազգ ուրբաթուն: Յաղագս շաբշաբաթուն Տեառն – *Հնաբան. Ամենայն ինչ կատարեալ է. Յովհաննէս, ԺԹ. 30: Բաժանումն. Մահ Քրիստոսի պարտնակէ... եւ ի կողմանէ սիրոյ իւրոյ, եւ աւանդեաց գոգին:*

լը. *118բ-22բ* Քարոզ [ԼԸ.] Յաղագս տօնի տուրք Զատկի: Յաղագս պատճառաց վերստին անկման ի մեղս – *Հնաբան. Գիտեմք, եթէ Քրիստոս յարուցեալ է... Հռովմեացիս, Զ. 9: Բաժանումն. Յիսուս Քրիստոս յարուցեալ ոչ եւս մեռանի... որք միայն կարեն ապաքինել զմեզս ձեր եւ քաւել:*

լթ. *122բ-5բ* Քարոզ [ԼԹ]. Յերկուշաբաթի աւուր արբոյ Զատկին: Յաղագս սուտ վստահութեան – *Հնաբան. Մեք ակն ունէաք, թէ նա է, որ փրկելոցն է գԻսրայէլ. Ղուկաս, ԻԴ. 21: Բաժանումն. 1. Ոչ ինչ*

տրամադրութիւն յիմար... միշտ ողոքած է նա ընդունիլ զմեղաւորն, որ դառնայ յինքն: Վախճան համառօտութեան Քարոզգրոց:

2. *126ա-255բ* Փոր֊ ի֊ բառասնորդակաւոր մեծին Մասիկլեօնի եպիսկոպոսի Քեռմօն հաղարի, խօսեցեալ յամի Տեառն 1718, յաւ֊ի֊ ուլիս֊ի֊ ա֊ի֊ քաղաքացւոց, առաջի Լուդովիկոսի Հնգետասաներորդի արքային Գաղղիացւոց: Գլուխգործոց ճարտասանական արուեստի՝ դատեալ ի հնոսւս ճարտասանից ետրպիոյ: Թարգմանեալ յիտալական թարգմանութենէ ի հայ լեզու ձեռամբ Տէր֊Կարապետեան Յովհաննու Պոլսացւոյ, յամի 1830:

ա. *126բ-34ա* Քարոզ [Ա]. Ի տօնի Տեառնընդառաջին, ի բանն. Ահա ա֊ա կայ ի գլորումն եւ կանգնումն բազմաց ի մէջ Իսրայէլի. Ղուկաս, Բ. 34: Յաղագս օրինակի մեծամեծաց – *Այս վիճակ է թագաւորաց եւ իշխանաց աշխարհի... եւ վերջին խրատք նորա լիցին կանխասաց մարգարէութիւնք հանդամանս թագաւորութեան ձերոյ:*

բ. *134ա-45ա* Քարոզ [Բ]. Առաջին կիւրակէի հառասնորդաց, ի բանն. Վարեցաւ Յիսուս յաճապատ ի Հոգւոյն վերնոյ ի սատանայէ. Մատթէոս, Դ. 1 |134բ| – *Փորձութիւնք մեծամեծաց. Քառասուր նշանք երեւելեալք... եւ սոքա իցեն գրաւականք այժմու հանգստութեան մերում եւ երջանկութեան ապագայից ժամանակաց. ամէն:*

գ. *145բ-56բ* Քարոզ [Գ]. Յերկրորդ կիւրակէ աղուհացից, ի բանն. Ահա երեսեցաւ նոցա Մովսէս եւ եղիա, որ խօսեն ընդ նմա. Մատթէոս, ժէ. 5, [ժէ. 3] – *Ի վերայ յարդութեան, զոր պարտին մեծամեծք... այլ յաղթութեանց իւրոց եւ փառաց. ամէն:*

դ. *156բ-65բ* Քարոզ [Դ]. Յերկրորդում կիւրակէ աղուհացից, ի բանն. Յորժամ այսմ(=ն) պիղծ ելանիցէ... Ղուկաս, ժ֊ի. 24. Յաղագս վտանգից մեծամեծացն, որ թողեալ լասնն զնաւսած – *Այս պիղծ եւ անհանգարտս... եւ մեր լիցի յաւետ ի բարեպաշտութեան սորա, քան ի զօրութեան եւ ի փառս յաղթանակաց. ամէն:*

ե. *166ա-75ա* Քարոզ [Ե]. Զորորդ կիւրակէի աղուհացից, ի բանն. Բարձ ի վեր զաչս իւր Յիսուս... Յովհաննէս, Զ. 5: Յաղագս գթոյ մեծամեծաց, զոր պարտին ունել առ աղքատսն – *Հրաշք մեծ, որում հանդիպեմք այսօր... եւ ի հանդերձելումն յերկինս երանութիւն առ ինքն. ամէն:*

զ. *175բ-84ա* Քարոզ [Զ]. Ի կիւրակէի յիշատակի մարդեղութեան, ի բանն. Նա եղիցի մեծ. Ղուկաս, Ա. 32: Հանգամանի մեծութեան Յիսուսի Քրիստոսի գուշակեցելոյ այսօր ի հրեշտակէն – *Յորժամ մարդիկ գուշակէն... լիցի մեզ նշան աներկբայելի, որոց յուսացեալ գնեզ առ թագաւորութեամբ սորա. ամէն:*

է. *184ա-92ա* Քարոզ [Է]. Ի կիւրակէի չարչարանաց, ի բանն. Եթէ ես փառաւորեմ զանձն իմ... Յովհաննէս, Ը. 54: Ստութիւն մարդկային փառաց – *Եթէ փառք աշխարհի առանց երկիւղին Աստուծոյ... ոչ ինչ լիցի մեզ ցանկալի առ ի լրումն երջանկութեան իւրոյ. ամէն:*

ը. *192ա-204ա* Քարոզ [Ը]. Ի կիւրակէի Ծաղկազարդին, ի բանն. Ահա թագաւոր ո֊ գայ ցեզ ցեզ. Մատթէոս, ԻԱ. 5: Ի վերայ արգելմանց բարեպաշտութեան մեծամեծաց – *Յամենայն դէպս ետի, եթէ Քրիստոս... եւ ընդ քեզ ետգաւորել յաւիտեան յերկնային յանպատում աքքայութեանն. ամէն:*

թ. *204ա-14բ* Քարոզ [Թ]. Մեծի ուրբաթուն, ի բանն. Յանդիման եղեն թագաւորք երկրի, եւ իշխասիք ժողովեցան ի միասին վասն Տեառն եւ վասն օծելոյ նորա. Սաղմոս, Բ. 2: Ի վերայ արգելից, զոր ճշմարտութիւնն գտանէ ի սիրտս մեծամեծաց – *Թուի, եթէ ամենայն տէրութիւնք երկրի միաբանեցան... զի պատկեսցես զնոսա անպատմելի եւ անքառամ պսակաւ քոյ յարքայութեանդ երկնից. ամէն:*

ժ. *214բ-25բ* Քարոզ [Ժ]. Մեծ զատկի յարութեանն Քրիստոսի, ի բանն. Մեծկեսաց զիշխանութիւնսն եւ զպետութիւնս յայտ յանդիման... Կողոսացիս, Բ. 15: Յաղթանակ կրօնից – *Մնոտի յաղթանակք աշխարհական էին միայն... եւ ժամանակաւոր նպաստք քո եղիցին գրաւականք հանդերձելոցն պատրաստելոց մեզ առ ի քէն. ամէն: Վախճան:*

Քարոզներք բաժանուած են ամանների, ըստ պահանջողների, որոնց յիշատակումն առկորդ ենք համարում:

ՅՈՀԱՆՆԷՍ ԿՈՍԻՆԵԱՆ ԳՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻՑ

Տե՛ս խորագիրը՝ 2ա:

2բ Նախաձաւնօքաթ հայ թարգմանչին – *Յիտալական թարգմանութեան ճառասնորդականացս, որ ի գաղղիական բնագրէ, յետ ամբողջ քարոզիցն, զորս խօսեցեալն էր յատենի, կային նաեւ համառօտութիւնք նոցին, այսինքն՝ ընդ փաստաքն մերկեալք ի հռետորական զարդուց, եւ մեք գայնս ընտրեցաք թարգմանել, զի դիւրին իցէ, որոյ սովաւ վարիչն կամեսցին, ազատ ճոխաբանել ի վերայ իւրաքանչիւր նիւթոյ ըստ զանազան անհատական սովորութեանց, քանզի եւ ոճն իսկ քարոզից նւրոպացւոց նորաւուր ետի յաղագս մեր:*

Այլ եթէ կամք իցեն ումեք հետաքննաբար առնուլ գճաշակ անգուսական ճարտասրաբանութեան Մասիլլեօնի, տեսցէ գՊոքր քառասնորդականս խօսեցեալս առաջի Լուդովիկոսի Հնգետասաներորդի արքայի Գաղղիացւոց, յարքունի պալատան, ի 1718, զոր եւ ի մեր լեզու բարգմանեալ վերածեմք իրր երկրորդ հատոր սոյն թարգմանութեանս:

Տե՛ս խորագիրը՝ 126ա:

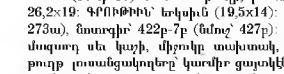
ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «1, Քարոզգիրք Մասիլեօնի», «721», Ա֊ «2ից 721/2648», 1ա՝ «1830,* Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպո]ս»:*

2649
Գ Ա Ն Ձ Ա Ր Ա Ն

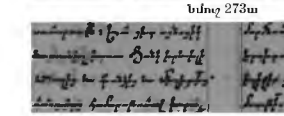
ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Թէոդոս Կարնեցի (Ա՝ 1բ-304բ), հաչատառ (Բ՝ 305ա-422ա)։ ՍՏԱՑՈՂ՝ հաչատառ ռաքուճապետ Կ. Պոլսեցի (գրչը)։

ԹԵՐԹ՝ 428. չգրուած 1ա, 18բ, 89բ. 95բ, 144ա-5բ, 240աբ, 288աբ, 295աբ, 428աբ։ ՊԱՐԱԿ Ա-ԻԲ×12 (Ա՝ 7, է, Բ, ԻԲ՝ 11) + 1-10×12 (10ոյ՝ 10)+6։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 26,2×19։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (19,5×14)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյ՝ 273ա), ճոռոմգիր 422բ-7բ (նմոյ՝ 427բ)։ ՏՈՂ 23։ ԿԱՉՈՒՂ՝ դրոշմագործ սեռ կաչի, միջոցը տախտակ, աստառը դեղնատուն թուղթ լուսանցակողերը՝ կարմիր ցայտկէզ։ ՊԱՀՊԱՆՈՒԱԾ Ա. + Բ, դեղնատուն չգրուած թուղթ, մաս կազմատառի։

Նմոյշ 273ա

Նմոյշ 247բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Երկու հրեշտակապետ կանգուն տակ, կամարի վերը սերովբէ, նոա կողմերին ճիգական հրեշտակ Իր. Լ ո ւ ց ա յ ի ն. Բաղդադիմիոս առաքեալ՝ 33բ։ Ջ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 422բ (վերեւից կտրուած)։ Բ ա ժ ա ն ա գ ա ր դ՝ 424ա, 425ա, 425բ, 426ա։ Լ ո ւ ս ա ն ճ ա գ ա ր դ՝ բուսական Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ կենդանագիր, թռչնագիր։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, նարնջի, կանաչ, կապոյտ, դեղին, բոսնգ, մանուշակագոյն, վարդագոյն, շագանակագոյն, սեւ, սպիտակ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար։ կազմ ֆֆ դ-ի, կաշին մաշուած, վնասուած, լուսանցակողերը՝ գունաթափ, մասնակի նորոգուած ի դ-ում, Ա. եւ Բ. փեղկերի տախտակը, կազմատառերը, պճալ Ա., թ 1-3, պճալ Բ՝ ցեղի անգիր, Իբ-ի մաքրանկարի գոյներն արտատպուած 2ա եֆի կիսախորանի համար թողնուած չյրագրուած տեղում, թ. 15-21, 59-96, 97-110՝ հիմիից ամբողջութեամբ պոկուած, թ. 12, 58-64, 213-4, պճալ Բ՝ հիմիից մասամբ պոկուած, թ 67, 68, 70, 323՝ ստորին լուսանցի արտաքին եզրը պոկուած-ընկած, թ. 301՝ արտաքին լուսանցի մասը պատռուած, ձեռագիրը կազմից անջատուած, մէջը բացուած, պրակներն իրար սոսնձուած առասյնագործական սոսնձով, որը կարծրացել եւ փչրում է պրակները իրարից եւ կազմից անջատուած, ձեռագիրը հիմնովին նորոգման կարիք ունի, թանաքի թթուայնութիւնը բաւական գրանչալը գունաթափուած, կարերը թուլացած, հիմիից մօտ կեղտոտուած, թերթերին ադտոտուածութեան գանազան ճեռքեր։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. 1. 2ա-3բ Ա. [Գաձն սրբոց հրեշտակապետացն] (<<Մկուռիչ>>) – *Մեծապայծառ խորհուրդ հրաշագործ…*

ա. *3բ-4ա* Մեղեդի հրեշտակապետաց (<<Գրիգոր>>) – *Հոյեաս բերկրանաց քաղցրածայնեալ երգիմբ…* բ. *4աբ* Մեղեդի եւ տաղ հրեշտակապետաց ի տէր Ներսէսէ (<<Նեռսկի է այս բանս>>) – *Նոր տօնիւս երկնատոյց…* գ. *4բ-5ա* Յորդորակ սոգիի (<<Ջաւրավար>>) – *Ջօրք երկնային գոաբինոց… 5ա* Գաձնս ասէ զկաֆայս (<<Գրիգոր>>) – *Գանձեմ ախորժ եւ պիտանի…*

2. *5ա-6բ* Բ. Գաձն յարութեանն կիրակէի (<<Գրիգորիլի է>>) – *Գերակալ գոյին, գոյից համայնին… ա. 6բ* Մեղեդի յարութեան աձոյշ – *Աւետիս ձեզ այսօր…* բ. *6բ-7ա* Տաղ յարութեան ամենայն կիրակէի – *Ով քաղացրամայնեալ քաղցրահնչէր երգով…* գ. *7ա* Յորդորակ, որ է շրջանակ: *Փոխէ զեղանակ – երթեալ պատմեցէ՛ք այն պետրոսեան գնդին…*

3. *7ա-8բ* Գ. Գաձն ի տօնս ամենայն մարտիրոսաց ասա՛ (<<Խաչատուր>>) – *Խոնարհեալ բանին Աստուծոյ…* ա. *8բ-9ա* Տաղ ի տէր Ներսէսէ (<<Ա-Ֆ>>) – *Արեգակին արդար լզհուր սիրոյ ծագեալ…* բ. *9աբ* Փոխէ զձայն (<<Ժ-Ղ>>) – *Ժողով գինուորաց ֆեպատուրին երկնից…*

4. *9բ-11բ* Դ. Գաձն Յոհաննու Ոսկիբերանին յԱռաքել վարդապետէ (<<Այս Յոհաննո>>) – *Աւրհնեալ ՚ւ ընտրեալ… / Առաքելի երգողի սորին / եւ եւս առաւել ստացող Գանձարանի խաչատուր արհի՛ւ պանծալի ողորմեա՛ց:* ա. *11բ-2ա* Տաղ ազնիւ ի սմին ասա՛ – *Ի յորովայնէ ընտրեալ…* բ. *12աբ* Յորդորակ, որ է շրջանակ – *Խորհրդոցն աստուածային…* գ. *12բ-3ա* Տաղ յԱռամէ իրիցու (<<Ի Առամ իրիցու>>) – *Ի հանդէս քո սուրբ տօնի / Յընծայիմք եւ մեք հրրճուալի…*

5. *13ա-4բ* Ե. Գաձն առաքելոց տօնից, ի խաչատուր վարդապետէ (<<Խաչատուր>>) – *Խորհրդագգած քո մարդեղութեանդ…* ա. *14բ-5ա* Տաղ ի տէր Ներսէսէ (<<Ա-Լ>>) – *Առաքեալքն աստուածորդւոյն…* բ. *15աբ* Փոխէ զձայնըն, ո՛վ երգիչ (<<Ես-Ո>>) – *Խորհրդոյն աստուածայնոյ… / Թողուլ զմիեղբս աստոյց, / մանաւանդ ստացողի / խաչատուր վարդապետի:*

6. *15բ-7բ* Զ. Գաձն առաքելոց երկոտասանից, ի Թլկօրնացւոյ երգեալ (<<Յոհաննննէս>>) – *Յերկնից խոնարհեալ, / լոյսդ չէէն ծագեալ… ա. 18ա* Տաղ աձոյշ (<<Զ-Ֆ>>) – *Չար վիրաց աղ մորմոգիչք…*

7. *19ա-21ա* Է. Գաձն ծնրնդեան սուրբ կուսին Մարիամու եւ ծրնողաց նորին Յովակիմայ եւ Աննայէ (<<Գրիգորի է սա>>) – *Գոյին անեղի, / գոյին անմահ… / Յերգօղս բանի / եւ ըստացողի / խաչատուր վարդապետի / Տէրն ողորմեսցի, ողորմեսցի:* ա. *21ա* Տաղ ազնիւ, ի Գրիգոր վարդապետէ – *Ակօսը պարզոնին զերկինս…* բ. *21աբ* Փոխէ զձայնն – *Ի նուիրեն հրրճուէին…* գ. *21բ-2ա* Յորդորակ ազնիւ – *Կանանց անէծքըն լուծանի…* դ. *22ա* Տաղ պիտանի եւ բաղցր – *Յօր նաւակատեաց նորոյ մեծի տաճարիս…*

8. *22ա-3բ* Ը. Գանձ սրբոյն Նիկողայոսի հայրապետին ասա՛ եւ գիս յիշեա՛ («Գրիգոր») – *Գաւազան ծաղկեալ, / գեղաղէշ փայլեալ... / եւ ստացողաց / եւ գրծագրողաց / եւ լաւ պահողաց, / զի արժանացայց ընդ սրբոցն արանց քոյին պարգեւաց: / Ողորմեա՛: ա. 23բ-4ա* Տաղ ազնիւ եւ լաւ – *Աստուած անճառ, սուրբ թագաւոր...*

բ. *24աբ* Փոխէ՛ զնայնդ – *Երեւեցաւ սուրբ հրեշտակաց...*

9. *24բ-6ա* Թ. Գանձ ի տօնս ամենայն կուսանաց, ի տէր Մխիթարայ («Փ փառս») – *Ի սկզբանէ էիդ... / զճառս ընծիեցողին / այլ եւ ստացողին / հաչատուր վարդապետին / եւ գրծագրողին / եւ լաւ պահողին ողորմեա՛ ա. 26աբ* Մեղեդի անուշ – *Կենդանի վրկաչք...*

բ. *26բ* Տաղ ազնիւ – *Ի կենարար փայտէն ծաղկեալ...*

10. *26բ-9բ* ժ. Գանձ ի տօնս ամենայն հայրապետաց. ասա՛ եւ զզծօղս յիշեա՛ («Վչխտասաճի է») – *Վայել է քոյին... / Այլ եւ ստացողին / հաչատուր վարդապետին / եւ գրծագրողին մեղաց թողութիւն /: Ողորմեա՛: ա. 29բ-30ա* Տաղ անուշիկ – *Նոր դրախտի քո...*

բ. *30աբ* Փոխէ՛ եւ ասա՛ («Ա-Ջ») – *Այսօր մայր Սիովն...*

գ. *30բ* Ցոդրոակ լաւ – *Այսօր դրշխոյ պանծալի...*

11. *30բ-2բ* ԺԱ. Գանձ ի տօնս ամենայն ճգնաւորաց. ասա՛ եւ ըստացօղ առա յիշ[եա՛ («Ձգնաւորի») – *Ճրագնաւորք ընտրեալք...* ա. *32բ* Տաղ ազնիւ – *Աստուած բարձեալ...* բ. *33ա* Ցոդրոակ ընտիր – *Որք զաղօթիցդն շնորհ առին...* գ. *33ա* Գանձն ասէ զկաթայս («Գրիգոր») – *Գանձս գրեցայ եւ ստուգեցայ...*

12. *33բ-5բ* ԺԲ. Գանձ սուրբ առաքելոցն Բարդուղիմէոսի եւ Յուդայի («Գրիգորի էր») – *Գեղարփի պայծառ, / Համայնից պատճառ... / Գանձիս ասողի եւ սրբրագրողի / Մերենց Գրիգորի, / նա եւ ստացողի / հաչատուր վարդապետի / Աստուած ողորմի: / Ողորմեա՛ց: ա. 35բ* Տաղ անոյշ եւ գեղեցիկ («Բարդող») – *Բանն, որ ի Հօրէ ծագեալ...* բ. *35բ-6ա* Փոխէ՛ զնայնն («Փոխոս») – *Ի լրծակցութիւն գործոյ Թումայի...* գ. *36աբ* Ցոդրոակ անոյշ («Աւաքելոյն երգ») – *Արեգական արդար, որ ի Հօրէ ծագեալ...*

13. *36բ-8բ* ԺԳ. Գանձ սրբոյն Միհնասայ, երմոգինեայ եւ Գրաբոսի («Ի բաղիշեցոյ») – *Ի յերկնային լուսոյն... ա. 38բ-9ա* Մեղեդի ազնիւ սրբոյն Միհնասայ – *Այսօր նորահրաշ տօնիւս...* բ. *39ա* Տաղ գեղեցիկ – *Տէ՛ր բարեբար, Հօր միածին...* գ. *39աբ* Ցոդրոակ ընտիր – *Երմոգինեա եւ Գրաբոսին...*

15. *42ա* ԺԵ. Գանձ սրբոյն Յակոբայ Մլձքնայ հայրապետին («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ անուն գովելի... / Ողորմեացի Աստուած քո որդին / Սահակողի հաչատուր եպիսկոպոսի / Եւ գրծագրողին բարեխօսեա՛ առ Աստուածորդին, / Գլխիալ ի մեղ յաւուրն ահագին. / Ողորմեա՛: ա. 43աբ* Տաղ ի Մատթեոս («Մատթէոս») – *Մեծի հանդիսի աւուրս...* բ. *43բ-4ա* Նորին այլ տաղ («Վարդապետ») – *Վարիչ հանուրց եկեղեցւոց...* գ. 44աբ Տաղ գեղեցիկ («Առաքել վարդապետի») – *Աճեցաւ միածին Հօրն երկնաւորին... / Երգոյս երգողի / Տէր Աստքելի / Մաղթանօք սրբոյն Յակոբայ / Տէր մեզ ողորմի:*

16. *44բ-5բ* ԺԶ. Գանձ յառաքեաց ամենայն կիրակոյ, ի Գրիգոր վարդապետէ («Գրիգոր») – *Գոյից արարչին... ա. 45բ-6ա* Մեղեդի ինչ եւ անուշ յառաքեաց – *Աւետիս միշտ աւետեաց...* բ. *46ա* Տաղ հաճեղ ի Գրիգորէ («Գրիգոր») – *Գոչէր հրեշտակն ի վիմին...* գ. *46ա* Գանձնս ասէ զկաթայս («Գրիգոր») – *Գանձ պիտանեմ՝ւ ալաղրժակ...*

17. *46ա-7բ* ԺԷ. Գանձ Իգնատիոսի հայրապետին եւ Պողիկարպոսի («Գրիգորի է սա») – *Գոհաբանական ձայնս նուիրական... / Երգոյս երգողին / եւ ըստացողին / հաչատուր վարդապետին / եւ գծագրողին ողորմեա՛: ա. 47բ-8ա* Տաղ ազնիւ ի Գրիգոր կաթուղիկոսէ – *Ի սուրբ սերմանց...* բ. *48ա* Փոխէ՛ զնայնդ – *Իգնատիոս մանուկ բարի...*

18. *48ա-50ա* ԺԸ. Գանձ Թէոդոսիոպոլի եպիսկոպոսին եւ Թէոդոս եւ չորից վհուռուրացն («Յովանէս») – *Յոյժ գարմանալի եւ հիանալի... / Այլ եւ ստացողին / հաչատուր վարդապետին / տալով դմա բարին. / Ողորմեա՛... ա. 50ա.* Տաղ ազնիւ – *Փառք Հօրն անեղին...* բ. *50աբ* Փոխեա՛ զերգդ – *Բարկացեալ չարին...*

19. *50բ-2բ* ԺԹ. Գանձ Դաւթի մարգարէին եւ Յակոբա Տեառնեղբօրն («Հաչատուր») – *Խորք անհասին... / Եւ ստացողի հաչատուր բարեսիրին / Եւ մեղսամած Թէոդոս գրծագրողին, / Մեզ ողորմել յաւուրն ահագին / Եւ ազատել ի հրոյն գեհենին. / ողորմեա՛: ա. 52բ* Յոհաննիսէ Պլզոյ ոգեալ ուսուերս («Յոհաննէս») – *Յիսուս լոյս ծագեալ...* բ. *52բ-3ա* Այլ տաղ ազնիւ («Յոհաննէսի է») – *Յակովբոս ընտրեալ...* գ. *53աբ* Ի Գրիգոր վարդապետէ – *Յիսուս Քրիստոս Հօր միածին... դ. 53բ-4ա* Այլ տաղ ազնիւ ի Յոհաննէս Պլզոյ («Յընահ գործեալի ձայնն ասա՛) – *Հաւիթ արքայն Իսրայելին...*

20. *54ա-6ա* Ի. Գանձ սրբոյն Սահեփանոսի Նախավկային («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրգօր անմահ թագաւոր... / Եւ գտացօղ այս Գանձարանի / Հաչատուր վարդապետն յերկար ամօք անսասանելի, / Եւս առաւել Աստուած ողորմի գրծագրողի եւ պաշտօնէի. / Ողորմեա՛: ա. 56ա* Տաղ ի Ներսէս կաթուղիկոսէ – *Ի խաչին տրնկեալ որթոյն...* բ. *56աբ* Փոխէ՛ զնայնն –

Նըստեալն յառնէր ցուցանել... գ. *56բ* Յորդորակ է («Փ Նեռիսէ») – *Ի գաւազանէն Յեսուեայ...* դ. *56բ-57ա* Փոխէ՛ զնայնդ («Կաթողիկոսէ») – *Կենդանի վըկայ մահուամբ...*

21. *57ա-9ա* ԻԱ. Գանձ գլխաւոր առաջեղոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի («Ազգիս») – *Սուրբ նըրդրդութիւն...* ա. *59ա* Մեղեդի ամոյ – *Գլուխ եկեղեցւոյ...* բ. *59աբ* Տաղ ազնիւ («Առաջելոյն») – *Այսօր ցընծացէ՛ք, եղբա՛րք...*

22. *59բ-60բ* ԻԲ. Գանձ գլխաւոր առաջեղոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի. Երեկոյի ասա՛ («Գրիչ») – *Գանձ ի միասին...* ա. *60բ* Տաղ ամուշ Պետրոսի եւ Պօղոսի («Պե») – *Պատմիմք առ ձեզ...* բ. *60բ-1ա* Յորդորակ, որ է չրջանակ, փոխէ՛ զեղանակ («Առոսի») – *Տաճօղք բանաւոր...* գ. *61ա* Գանձս ասէ՛ զկաֆայլըս («Գրիգոր») – *Գանձըս գրեցայ ես պիտանի...*

23. *61ա-2բ* ԻԳ. Գանձ Ոդւոցն ոռոտաման Յակոբայ եւ Յովհաննու («Գրիգոր») – *Կովեալդ երկնային...* ա. *62բ-3ա* Տաղ ի տէր Նեռսէսէ – *Ոդոյքն Ոդոտաման...* բ. *63ա* Փոխէ՛ զնայնդ – *Բանն, որ էր Աստուած...*

24. *63ա-4բ* ԻԴ. Գանձ Ոդւոցն ոռոտաման. Երեկոյին ասա՛ («Ի է սա») – *Ի սկըզբանն էին... / Գանձիս ասողի եւ սրբագրողի / Մերենց Գրիգորի / Եւ ստացողի Խաչատուր եպիսկոպոսի, / Այլեւ գրծողի, / Եւ լաւ պահողի, / |64բ| Աստուած ողորմի. / Ոդորմեա՛:* ա. *64բ* Տաղ ի տէր Նեռսիսէ – *(«Ներսէս») Նոր լոյս յարփենչոյն...* բ. *64բ* Յորդորակ սպիր («Փ Երզ») – *Ի մակադրական անուանց...* գ. *64բ-5ա* Այլ տաղ ազնիւ – *Այն, որ եկեալ տեառնմամբ...* դ. *65աբ* Փոխեա՛ զնայնն – *Հրեշտակն առեալ զգլուխ...* ե. *65բ-6ա* Յորդորակ – *Ապա գնացեալ Յոհաննիսին...*

25. *66ա-7բ* Իե. Գանձ յառաքեան Տեառն ամենայն կիրակոյ ասա՛ եւ զգրիչս յիշելա՛ («Գրիգոր») – *Գոյացուցիչ բանդ հայրական...* ա. *67բ-8ա* Մեղեդի եւ տաղ ի Սրիկ Կոստանդէ («Կոստանդի») – *Կանանցըն կանխեալ...* բ. *68ա* Փոխէ՛ զնայնդ – *Այսօր լոյս ծագեաց...* գ. *68աբ* Այլ տաղ ազնիւ – *Ջի գինւոյ վիմին...*

– *67ա (ստ. լս.) Յարութեան կիրակէից ասա՛ եւ գմեղաւոր գրիչս յիշեա՛, ապա ի մէջ մեզաց կորա՛:*

26. *68բ-70ա* ԻՋ. Գանձ սրբոյն Աբգարու թագաւորին («Փ Գրիգորի է Նեռիս») – *Ի հոգոյ առեալ...* ա *70աբ* Տաղ Աբգարու թագաւորին ի Գրիգորէ, որ Մեռեաց կոչի – *Տէ՛ր բարերար Հօր միածին...* բ. *70բ-1ա* Յորդորակ, որ է չրջանակ. Փոխէ՛ զեղանակ – *Արքայդ Աբգար Ուրհայեցի...*

27. *71ա-3ա* Իէ. Գանձ սրբոյն Բարսղի Կեսարու հայրապետին («Խաչատուր») – *Խաչաբարձ սրճի պանծալի...* ա. *73ա* Տաղ ի Խաչատուր վարդապետէ Կեչառացւոյ («Խաչատուր») – *Խոնարհիմք հոգւով...* բ. *73աբ* Փոխէ՛ զնայնդ («Վարդապետի») – *Վանիչ ներհակին...* գ. *73բ-4ա* Այլ տաղ Բարսղի – *Անեղ անմահ լոյսն...* դ. *74աբ* Փոխեա՛ զերգդ – *Ջմեւեալսն ի մեզս...* ե. *74բ-5ա* Փոխէ՛ զնայնդ – *Ի Նիկիայ մեծ քաղաքին...*

28. *75ա-7ա* ԻԸ. Գանձ յառաքեան կիրակիզ ասա՛ եւ զատացօղ գոցս ի հետն յիշեա՛ («Խաչատուր») – *Խորհուրդ հրաւիրման...* ա. *77ա* Մեղեդի յառաքեան – *Յարեաւ հանն այն...* բ. *77աբ* Տաղ յառաքեան Տեառն Աստուծոյ – *Յընծան այսօր երկինք...* գ. *77բ-8ա* Մեղեդի ամոյ եւ համան ոճով ասա՛ («Ներսէս») – *Նորաձայն աւետեաց...* դ. *78աբ* Ի Ներսէս կաթուղիկոսէ Հայոց մեղեդիս եւ յորդորակս («կաթողիկոսի») – *Կանայքն արտասուօք լային...*

29. *79ա-81ա* ԻԹ. Եռամեծի եւ բանիբուն վարդապետի տէր Մխիթարայ Այրիվանեցւոյ ասացեալ Գանձ աստուածայաստնութեան երագալուցի («Տէր Մխի») – *Տարփումն բղձական... Գանձիս ստացողի / Խաչատուր վարդապետի. / Ոդորմեա՛:* ա. *81աբ* Տաղ ի տէր Նեռսէս Կլայեցւոյ. Մրմունջ ասա՛ – *Նոր ծաղիկ այսօր բղխեալ...* բ. *81բ-2ա* Այլ տաղ ամոյ («Ա-ծ») – *Անմահից արքայն...* Գ. *82աբ* Փոխէ՛, յով զարմանալւոյ նայն ասա՛ («Ի-Ո») – *Ի գիրկս կուսին...*

30. *82բ-3բ* Լ. Առաջին ատտ ծընընդեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ («Փարաս») – *Թագրդ պարծանաց...* ա. *83բ-4ա* Մեղեդի մուսապղալի վասն սուրբ Աստուածածնին, ի Սրիկ Կոստանդէ – *Կո՛յս անապատական...* բ. *84ա* Տաղ գեղեցկի եւ ազնիւ, ի Սրիկ Կոստանդէ – *Հրեշտուիմք այսօր մեք հոգեպէս...* գ. *84բ* Այլ տաղ գեղեցկի – *Տէր մեր յերկնից խոնարհեցաւ...* դ. *84բ-5ա* Փոխէ՛ զնայնդ – *Մաղի՛կ պայծառ ծովային...*

31. *85ա-6բ* ԼԱ. Գանձ երկրորդ ատտ[ր] ծննդեանն Յիսուսի Քրիստոսի («Մկրտիչ») – *Մաքուր եւ ամբիծ սուրբ Աստուածածին...* ա. *86բ-7ա* Մեղեդի բաղցր եւ ամոյ ասա՛ եւ զատացօղ գոցս յիշեա՛ – *Հրաշալի խորհուրդ այսօր երեւի...* բ. *87աբ* Տաղ ի Ներսէսէ («Տր Ներսեսի է սա») – *Տէր փառաց անճառ ծընեալ...* գ. *87բ-8բ* Մեղեդի եւ տաղ համան ոճով ասա՛ եւ զատացօղ սորին յիշեա՛ («Գովեստ ի սուրբ կոյսն Մարիամէ») – *Գովեստ բերկրանաց...* դ. *88բ-9ա* Տաղ բաղցր եւ ամոյ, ի յԱստուածացի տէր Գրիգորէ, խիստ լաւ ու համան ասա՛ եւ զատացօղ սուրբ գանձիս յիշեա՛ – *Այսօր նոր խառնումըն...* ե. *89ա* Գովեստ Գանձարանիս, ի Գրիգորէ («Գրիգորի է երգս բանի») – *Գովեմ ըզքեզ, ո՛վ Գանձարան...*

32. *90ա-1ա* ԼԲ. Գանձ ջրօրհնէիւն ի ձեւ բարոզի ասա՛ եւ զատացօղ սուրբ Գանձիս յիշեա՛ («Յոհաննիսի երգ») – *Յամենայն ժամ օրհնեմք...* ա. *91ա-2ա* Մեղեդի եւ տաղ ամոյ, ի Սրիկ Կոստանդինէ – *Քրիստոս բանըդ Հօր ծնունդ...* բ. *92ա* Յորդորակ – *Ո՛վ զարմանալի խորհուրդ այս մեծ...* գ. *92աբ* Այլ տաղ ի

ջօօրնէն ասա՛ եւ զտացօղ սուին յիշեա՛ – *Այսօր ձայնըն հայրական*... դ. *92բ* Փոխէ զձայնդ («Ծուզ Ներսիսի այս է») – *Երգ նոր աւետեաց*...

33. *93ա-4ա* Լ.Ֆ. Գանձ երրորդ աւուրն, յԱռաքել վարդապետէ («Առաքել») – *Այսօր ծընեալ Որդին*... *Եւ ստացողի / Այս Գանձարանի / Խաչատուր եպիսկոպոսի / Եւ գրծողիս / Տէրն ողորմեսցի. / Ողորմեա՛*: ա. *94աբ* Սատաղի է այս բաճս («Սադաղին է այս բաճս») – *Միրով սիրելի Որդին*... բ. *94բ-5ա* ՅԱռաքել վարդապետէ («Տէր Առաքել») – *Տունկ անմահութեան բողբոջեցար*...

34. *96ա-5ա* Լ.Ֆ. Աւետեաց սուրբ Աստուածածնին ասա՛, յԱպրիլի է. ուր ճանդիպի, տօն է («Խաչատուր») – *Խընդութեան ձայն բարբառ*... ա. *98աբ* Մեղեդի աճոյ – *Այսօր աւետեաց ուրախութեան*... բ. *98բ* Տաղ ի ներսի[սէ] («Ա-Ղ») – *Այսօր երեւի անտեսն*... գ. *99ա* Այլ տաղ («Ձ-Ք») – *Ձեպէր հիացմամբ*... դ. *99ա-100ա* Այլ տաղ գեղեցիկ («Ա-Ք») – *Յամենայնի վեցերորդի*... ե. *100ա-1ա* Տաղ յԱռաքել («Ա-Ք») – *Անճառ ճառագայթ լուսոյն*... զ. *101ա-2ա* Տաղ ընծիր յԱռաքել («Տէր Առաքեալ տէր Առաքեալը») – *Տուի ես գանազան խրնկոց... Լգքեզ աղաչեմ սիրով / Ես տէր Առաքելս յոլով, / Ձիշէ՛ք գիս յաղօթս տգուով, / Ով սուրբ ընթերցօղք, երգով*:

35. *102ա-3բ* Լ.Ե. Գանձ չորրորդ աւուր ծննդեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ («Խաչատուր») – *Խրնդայ, խորան Աստուծոյ բանին*... ա. *103բ-4ա* Մեղեդի աճուչ Գրիգոր Նարեկացւոյ երգեալ – *Ելին աջոյ աջոյ ձեռին*... բ. *104աբ* Տաղ Սուրիւ Նարեկացւոյ կեներով – *Կայր կոյսն ի յայրին*...

36. *105ա-6ա* Լ.Ջ. Հինգերորդ աւուր ծնընդեանն Յիսուսի Քրիստոսի («Յովաննէս») – *Յանենեական լուսոյն խոնարհեալ*... ա. *106ա* Մեղեդի բաղցր եւ հաճելի, ի Գրիգոր վարդապետէ Նարեկացւոյ երգեալ – *Պարագրի անպարագրելի*... բ. *106աբ* Տաղ գեղեցիկ ի նոյն Նարեկացւոյ – *Աւետիս մեծ խորհրդոյն*... գ. *106բ-7ա* Փոխէ զձայնն («Ես Բայալա») – *Ովոլբէկանման քրովբէ*... դ. *107բ-8ա* Կրցուդ եւ տաղ Աւետեաց եւ Ծնընդեան եւ Տեառնընդառաջին («Ա-Ղ») – *Այսօր խոնարհեալ*... ե. 108ա Տեառնընդառաջին ասա՛ («Ա-Ղ») – *Ծանուցեալ ծերոյն*... զ. *108աբ* Մըկրտութեան ասա՛ («Ձ-Ն») – *Ձրշմարիտ Աստուած*...

37. *108բ-10ա* Լէ. Գանձ վեցերորդ աւուր ծնընդեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ: Լաւ երգեա՛ եւ զտացօղ սուին յիշեա՛ («Խաչատուր») – *Խորան փառաց... Ելս առաւել ստացօղ սուրիս / Խաչատուր հեգ բարուն[ին] ողորմե՛ա՛ց*: ա. *110ա* Մեղեդի ազնիւ, ի Գրիգոր վարդապետէ Նարեկացւոյ – *Երգ ըզգաթմանալի*... բ. *110ա-1ա* Տաղ գեղեցիկ՝ ի նոյն Նարեկացւոյ – *Ակքըն ծով ի ծով*... գ. *111աբ* Սուրիւ Գրիգորի Նարեկացւոյ Յորդորակ – *Մեաւ եմ, գեղեցիկ*...

38. *111բ-3բ* Լ.Ը. Գանձ եօթներորդ աւուր, ի Ներսէս վարդապետէ, երեկոյին («Ներսէս») – *Նախայաւէտ բանդ... Եւ եւս առաւել զտացօղ սորա / Խաչատուր վարդապետն արհի վարժական ողորմե՛ա՛ց*: ա. *113բ* Տաղ ծընընդեան Տեառն Աստուծոյ – *Գոչէր հրեշտակն ահագին*... բ. *114աբ* Այլ տաղ ասա՛ եւ զգրիչս յիշեա՛ – *Երկինք երկնից յիմաց արարէք*... գ. *114բ-5ա* Տաղ սուրբ Աստուածածնին, ի Գրիգոր կաթուղիկոսէ Ալսթամարցւոյ – *Անեղին տաճար... Ով եղանակ, / Զգրիգորիսն |115ա| յիշէ, / Զիմոխարէնն առցէ / Հաստուցանն նա ի Քրիստոսէ*: դ. *115ա* Գանձ ի կաֆայ («Գրիգորի է») – *Գանձըս գրեցայ ի[ըլիսատութեան*...

39. *115ա-6բ* Լ.Թ. Գանձ ութ աւուր ծընընդեան եւ թլիսատութեան Քրիստոսի («Գրիգոր») – *Գոչումն ըղձագին... Ալլ եւ ստացողին |116բ| Խաչատուր վարպապետին / Եւ գըծագրողին / Ասէ՛ք գոգորմին / Անարժան անձին. / ողորմեա՛*: ա. *116բ* Տաղ ծնընդեան եւ թլիսատութեան Տեառն լաւ եւ ազնիւ – *Անըսկիզբըն բանըդ Հօր ծընեալ*... բ. *117ա* Յորդորակ թլիսատութեան Տեառն Յիսուսի մերոյ – *Սահեղօղ մանկանց*... գ. *117աբ* Տաղ ի ութ Թոռոսէ Մշեցւոյ («Մենիվ Թոռոսի է») – *Մայր կենդանեացըն*... դ. *117բ* Գանձս ասէ կաֆայս («Գրիգորի է») – *Գանձըս գրեցայ ես պիտանի*...

40. *117բ-9բ* Խ. Գանձ Յովաննու ծնընդեան եւ ծնողաց նորին («Գրիգորի է») – *Գերագոյն բարի փըրկիչ... Երգոյս երգողին / Մերենց Գրիգորին / ’ւ անարժան գըրչին / Թէոդոս չնչին / Այլեւ ստացողին՝ Խաչատուր վարդապետին / Եւ իւր ծնողին, / այլեւ խնամով պահողին ողորմեա՛ց. / ամէն*... ա. *120ա* Մեղեդի ազնիւ, ի Սրիկ Կոստանդէ – *Ի դասըս հրեշտեացս*... բ. *120ա-1ա* Տաղ Յովաննու, ի յԱռաքել վարդապետէ («Այս Յովաննու յԱռաքել վարդապետի») – *Այսօր երկնային դասք հրաբուն սեռին*... գ. *121աբ* Տաղ աճուչ ի տէր Ներսէսէ («Ա-Ղ») – *Անմարմնոցըն հրեղինաց մարմնով*... դ. *121բ-2ա* Փոխէ զձայնն («Ձ-Ք») – *Ձրագ օրինացըն Մովսեսի*... ե. *122աբ* Յորդորակ է – *Դու յորովայնէ երկրպագօղ բանին*...

41. *122բ-4բ* Խն. Գանձ Պետրոսի հայրապետին եւ Աբիսողոմայ սարկաւագին («Վարդայպետի») – *Վերօրհնեալ, գովեալ*... ա. *124բ-5ա* Մեղեդի գեղեցիկ եւ ազնիւ, ի Գրիգոր վարդապետէ – *Ի հանդէս տօնի քոյ*... բ. *125ա* Տաղ լաւ եւ ընտիր, համեղ ոճով ասա՛ – *Մրով զօրացեալ ըզՏէր Յիսուս*... գ. *125աբ* Փոխէ զձայնդ – *Յօրըս պանծալի*... դ. *125բ* Մեղեդի հայրապետաց – *Յաւիտենից Աստուածն*... ե. *125բ-6ա* Յորդորակ պիտանի – *Բայց դու երեք շնորհօք*...

42. *126ա-9ա* ԽԲ. Գանձ սրբոյն Անտոնի ճգնաւորին («Բայիս երգել») – *Բարձրեալ արհատր... Եւ քոստացողի այս Գանձարանի՝ / Խաչատուր վարդապետի, / Մյլեւ գըծողի եւ լաւ պահօղի Աստուած ողորմի. /*

Ոդորմեա՛: ա. *129ա* Մեղեդի Ամառոնի ճգնատուին – *Ամառոն, Ամառո ոս[տ]ըդ անապատի*... բ. *129բ* Յոռոդոռակ ազնիւ – *Անձամբ խոնարհիմ*... գ. *129բ* Փոխէ զնայնն, ո՛վ երգիչ – *Լզվարս անարատ դու ուսուցեր*...

43. *129բ-31ա* ԽԳ. Գանձ Ամառոնի եւ ամենայն ճգնաւորաց, երեկոյին ասա՛ («Առաքել») – *Աստուածային շնորհացն օթեւան*... ա. *131աբ* Տաղ Ամառոնի – *Այսօր մանկունք նոր Միոնի*...

44. *131բ-3ա* ԽԴ. Գանձ Թէոդոսի թագաւորի եւ այլ ամենայն սուրբ թագաւորաց («Տասա») – *Տէր տրնտեսական*... ա. *133ա* Տաղ գեղեցիկ ամենայն թագաւորաց – *Թագաւորին երկնաւորի*... բ. *133աբ* Փոխէ զնայնն – *Այսօր տօնէ եկեղեցի*... գ. *133բ-4ա* Այլ տաղ ի Ներսէսէ («Նաբեսեան») – *Նոր դրախտի քոյ*... դ. *134ա* Կաֆայ գանձիս («Գրիգոր») – *Գանձըս գրեցայ կիրակոսի եւ Յուղիտայ*...

45. *134ա-5բ* Խե. Գանձ Կիրակոսի եւ Յուղիտայ («Գրիգորի էր») – *Գերապայծառ առ արփիդ երկնային*... ա. *135բ-6ա* Տաղ Կիրակոսի եւ Յուղիտայ պատմաբան – *Սուրբ Յուղիտայ դո՛ւստր մեծաց*... բ. *136աբ* Յոռոդոռակ ազնիւ – *Տեսեալ տնտղին*... գ. *136բ* Կաֆայ այս է («Գրիգոր») – *Գանձ ինչ ասեմ ես քեզ*...

46. *136բ-8ա* Խջ. Գանձ սրբոյն Վահանայ Գողթանացւոյ («Գրիգոր») – *Գլխացեալ քոյին*... ա. *138աբ* Տաղ ի սուրբ Վահան («Յովհաննէս») – *Յաղթող զօրութեամբ*... բ. *138բ* է սա յոռոդոռակ, այլ եւ շրջանակ: Փոխէ զեղանակ – *Շնորհաց Հոգւոյն ընդունարան*...

47. *139ա-43բ* Խէ. Գանձ Աթանասի եւ Կիւրղի հայրապետացն, ի Ստեփանոս վարդապետէ Մոկացւոյ («Ստեփանոսի») – *Սուրբ Աստուած անմահ թագաւոր*... *Եւ զըստացօղ գըրիս խաչատուր բարեւնքար / Եւ Թէոդոս գըրիչս մեղօք մոլար ողորմա՛ց*:

48. *146ա-7բ* ԽԸ. Գանձ տեառընդառաջին: Երեկոյին ասա՛ («Մկրտիչ») – *Միաանական սուրբ երրորդութիւն*... ա. *147բ-8ա* Տաղ ազնիւ եւ գեղեցիկ, ի դէմ բոցոյն ասա՛ – *Քրիստոս փառաց թագաւորն*... բ. *148ա* Կաֆայ գանձիս («Գրիգոր») – *Գանձ եմ համեղ եա՛ եւ գունով*...

49. *148ա-9բ* ԽԹ. Գանձ Բառասնօրեայ գալըստեան Տեառն ի տաճարն Երուսաղէմ, առաւօտուն («Գրիգոր») – *Հովեալ եւ օրհնեալ Աստուածըդ բարձրեալ*... ա. *149բ* Մեղեդի ազնիւ Տեառնընդառաջին ասա՛ եւ զգրիչս յիշեա՛ – *Սուրբ գալըստեամբ քո*... բ. *149բ-50ա* Տաղ Տեառնընդառաջի – *Մըտեալ ի տաճարն այսօր*... գ. *150աբ* Յոռոդոռակ տաղիս – *Այսօր երուսաղէմ ցընծայ*... դ. *150բ* Կաֆայ գանձիս («Գրիգոր») – *Գանձըս համեղ եմ եւ գունով*...

50. *150բ-2բ* Ծ. Գանձ առաջաւորաց ուրբաթուն՝ Յունուարու մարգարէին («Գրիգորի էր») – *Հոյիդ կատարեալ*... ա. *152բ* Տաղ ազնիւ – *Պատճառ պարծանաց*... բ. *152բ-3ա* Յոռոդոռակ պիտանի – *Յունան քարոզըն ի Նինուէին*... գ. *153աբ* Փոխէ զնայնն – *Հարձեալ ասաց մարգարէին*... դ. *153բ-4ա* Ոսկե գոռծեալ-ի ձայն է – *Յայնժամ գրեցաւ Տէրն երկնային*...

51. *154ա-5բ* ԾԱ. Գանձ սրբոյն Սարգսի Զօրավարին եւ որդւոյ նոուա Մարտիրոսին («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ փառօք զարդարեալ*... ա. *155բ* Տաղ ամոյշ ի «Ցեղս արեւու» ձայն ասա՛ («Յակոբայ է երգս») – *Յառաջ յանեղ տեսողէն*... բ. *155բ-6ա* Փոխէ զնայ[ն]դ («Քւ գովեստ բ») – *Երջանիկ մեծ զօրական*... գ. *156ա-7ա* Փոխէ զնայնն («անիգս այս մեծի վկայիս») – *Ապա դէսաւորըն մեծ*... դ. *157աբ* Այլ տուտ գեղեցիկ՝ սրբոյն Սարգսի – *Վրկայից հանդիսից*...

52. *157բ-9ա* ԾԲ. Գանձ կիրակէից ասա՛ եւ զգծօղ սուրիճ յիշեա՛ («Կիրակէի») – *Կենդանարար որդի Աստուծոյ*... ա. *159ա* Մեղեդի յաւուրեսեան լաւ եւ ընտիր – *Աւ պարտիզպանն ձայնէ*... բ. *159աբ* Տաղ գեղեցիկ – *Ոչ արգելեաց վէմն*... գ. *159բ* Փոխէ զնայնդ – *Մարիամու Մարգդաղենի ցուցաւ*... դ. 159բ-60ա *Յորդորակ տաղիս* – Ընդ հակառակս ընթանալով... ե. *160ա* Կաֆայ է գանձիս («Գրիգոր») – *Գրքուքեամբ աստուածային*...

53. *160ա-1բ* ԾԳ. Գանձ սրբոց Աւտումեանց զօրավարացըն ասա՛ («Գրիգորի») – *Կեղտապանծ լուսով*... ա. *161բ* Տաղ Աւտումեանց զօրավարացն ասա՛ – *Սուրբ նահատակ Աւտոմ*... բ. *161բ-2ա* Յորդորակ պատմաբան – *Ապա եւ զօրք բոլոր գնդին*... գ. *162ա* Կաֆայ է գանձիս («Գրիգոր») – *Գանձ եմ համեղ եւ հարկեւոր*...

54. *162ա-4ա* ԾԴ. Գանձ սրբոց Սուքիասանցն եւ Ոսկեանց («Գրիգորի է սա») – *Գանձ սիրոյ քոյին*... *Ձերգօղս այս գանձի / ԶԳրիգոր եղկելի*... ա. *164ա* Տաղ սրբոց Սուքիասանց ֆշխցն ասա՛ – *Երջանիկ հոգիարհաշ*... բ. *164աբ* Փոխէ զնայնդ – *Հայց նոքա ոչ գահի հարեալ*... գ. *164բ-5ա* Յորդորակ տաղիս – *Յայնժամ եղեւ գալ*...

55. *165ա-6բ* ԾԵ. Այլ գանձ սրբոց Ոսկեանց ֆանանչիցն ասա՛ («Խաչատուր») – *Խոստմանիմք ըզքեզ, Միածին*... ա. *167աբ* Տաղ ազնիւ սրբոց Ոսկեանցըն է – *Սուրբ Ոսկի քահանայդ*...

56. *167բ-71ա* ԾԶ. Գանձ թարգմանչացն Սահակայ եւ Մեսրոպայ («Քան ճառագից») – *Հարձրեալ անբընին*... ա. *171ա* Տաղ ընտիր սրբոց թարգմանչացն («Երգասեր») – *Եկա՛յք ցընծասցուք, պայծառացեալք տօնիւս*... բ. *171աբ* Փոխէ զնայնդ – *Սուրբ վարդապետըն մեր ընտրեալ*... գ. *171բ-2ա* Այս է յորդորակ, որ է շրջանակ, փոխէ զեղանակ – *Արդ, երկրորին սոքա*...

57. *172ա-3բ* ԾԷ. Գանձ սրբոց Վաւոնդեանց Քահանայից («Խաչատուր») – *Հրրամայեալ կանոն օրինի*... ա. *173բ-4ա* Տաղ գեղեցիկ սրբոց Վաւոնդեանց Քահանայից – *Ի հանդէս տօնի ձեր*... բ. *174ա* Յորդո-

րակ սուրիս – *Քահանայք պատուեալք*... գ. *174ա* Կաֆայ գանձիս («Գրիգոր») – *Հանձ գեղեցիկ եմ ի կարգի*...

58. *174ա-5բ* ՍՐ. Գանձ սրբոց Վարդանաւ[ն]ց զօրավարացն («Գրիգորի Է») – *Գոհաբանեալ Տէրըդ ամենայնի... եւ երգողի / Ազքատ Գրիգորի*... ա. *175բ-6ա* Մեղեդի Վարդանաւ[ն]ցն («Մաթէոս») – *Մաքուր հոգւով*... բ. *176ա* Տաղ գեղեցիկ եւ պիտանի («Վարդանաց Է») – *Վարդան՝ քաջ վանող չարին*... գ. *176բ* Տաղ պատմաբան – *Ի դաւառն Արտագոյ*...

59. *177ա-8բ* ՈՒԹ. Գանձ երեմ սուրբ Ժողովոյն Յ. եւ ԺՐ. (318) հայրապետաց («Այրիվա») – *Աստուած կենդանի, անիմանալի*... ա. *178բ-9ա* Դասաւորութիւն ի Սուրբ Երդոդուրթիւնն – *Խոստովանիմք եւ դաւանիմք*... *179ա* Փոխ՝ զձայնն – *Ամենայնից ես արարիչ*... գ. *179բ* Տաղ դաւանութեան, ի տէր ներեսէ – *Խոստովանիմ Աստուած ըղՀայր*...

60. *179բ-82բ* Կ. Գանձ Բուն բարեկենդանի կիրակինն ասա՛ («Երեւումնեցինն») – *Երգս յաւէժական*... ա. *182բ* Տաղ լաւ ըստ առակաց Աւետարանին – *Ձրագ ճրշմարիտ եւ երկնային*... բ. *182բ-3ա* Յորդորակ պատշաճաւոր – *Ձրրագ մարմնոյս է իմ խաւար*...

61. *183ա-5բ* ԿԱ. Գանձ Թէոդորոսի զօրավարին («Փ խնդրեալ եմ») Ի ինն հայցեմ... ա. 185բ-6ա Մեղեդի ամոլչի, ի Սրիկ Կոստանդէ – *Քաջամարտիկ մեծ պինուորին*... բ. *186ա* Տաղ ազնիւ – *Խաղաղաբար նոր թագաւոր*... գ. *186բ* Կաֆայ է գանձիս («Գրիգորի Է») – *Հանձըս գրեցայ ես պիտանի*...

62. *186բ-8բ* ԿՒ. Գանձ երկրորդ կիրակէի աղուհացիցն («Գրիգորի Է») – *Գրթութեամբ իջեր, Տէր*... ա. *188բ-9ա* Տաղ խոհուդով Աւետարանին («Գրիգորի Է») – *Գոյիդ անեղ. անբանկրկբան*... բ. *189ա* Յորդորակ. որ եւ շրջանակ, փոխ՝ զեղանակ («Քանս այս») – *Քանիւ ասաց Տէր Պետրոսին*... գ. *189բ-90ա* Փոխ՝ զձայնն – *Նոյն այս խորհուրդ*... դ. *190ա* Կաֆայ է գանձիս («Գրիգոր») – *Հանձըս գրեցայ ես պիտանի*...

63. *190ա-1ա* ԿԳ. Գանձ կիտղի հայրապետին եւ մօր նոցա Անձնայի («Գրիգոր») – *Գրթայեալ քոյին*... ա. *191ա* Տաղ ազնիւ – *Քրիստոս Փառաց լոյս անքըննին*... բ. *191բ-2ա* Փոխ՝ զձայնդ – *Ընդ Յուդայի սուրբ կիւրեղին*...

64. *192ա-3ա* ԿԴ. Գանձ երրորդ կիրակէին. Յաւետաւոյ որդին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրականն*... ա. *193ա* Տաղ ամոլչ ի Գրիգորէ, որ Մերենց կոչի («Գրիգորի Է») – *Հանգատ ունիմ ասել քեզ*... բ. *193բ-4ա* Այլ տաղ նորին Գրիգորի Մերենց («Այս բանս») – *Ահ Հայրդ աղաղակեմ*... գ. *194ա* Յորդորակ պիտանի – *Հետեւեցայ անառակին*... դ. *194բ* Կաֆայ գանձիս *(Գրիգորի է»)* – Հանձըս գրեցա ի Խոտիսի...

65. *194բ-6ա* ԿԶ. Գանձ Յոհաննու եւ եպիփանու հայրապետաց («Գրիգոր») – *Գրթութեամբ քոյին, / Որդիդ միածին*... ա. *196ա* Տաղ ազնիւ ի Գրիգոր վարդապետէ («Գրիգորի Է») – *Գերագոյն հոգւոյն*... բ. *196բ* Տաղ պատմաբան – Մեծ եպիփանըն կեսարացին... գ. *196բ-7ա* Յորդորակ – *Յերուսաղէմ սուրբ քաղաքի*...

66. *197ա-8բ* ԿԶ. Գանձ չորորդ կիրակէին մեծատանն եւ Ղազարու («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրականն*... ա. *198բ* Տաղ ազնիւ – *Լրսէ՛ գմեծատան առակն*... բ. *199ա* Փոխ՝ ըզձայնն – *Նա անդէն պատասխանէր*... գ. *199ա* Յորդորակ ընտիր – *Տընտես չէի հաւատարիմ*...

67. *199բ-200բ* ԿԷ. Գանձ սրբոց հառասնիցն, որ ի Սեբաստիայ կատարեցան («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրգոր անմահից արքայ*... ա. *200բ-1ա* Մեղեդի ամոլչ – *Մանկունք վերինըն Միովնի*... բ. *201ա* Տաղ ազնիւ («Գրիգորի Է») – *Գունդք սուրբ վըկայիցն*... գ. *201աբ* Նորին Գրիգորի – *Քրիստոս փառաց թագաւորն*... դ. *201բ* Տաղ ազնիւ – *Աղաչանօք սրբոց մանկանցն*... ե. *201բ-2ա* Այլ տաղ սրոց հառասնից – *Ի Սեբաստիայ, ի ծովակին մըտեալ*... գ. *202աբ* Յորդորակ է տաղիս – *Ի գիշերին երեւեալ*...

68. *202բ-4ա* ԿՀ. Գանձ հինգերորդ կիրակէին. Ի դատաւորն եւ յայրին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ անքըննին*... ա. *204ա* Տաղ ազնիւ – *Ի յիմ քաղաք մարմնոյս*... բ. *204աբ* Փոխ՝ զձայնդ – *Այլ դատաւորդ իմ երկնայինն*...

69. *204բ-6բ* ԿՓ. Գանձ ապաշխարութեան ամենայն պահոց («Մերզան») – *Մեղայ, Տէ՛ր, մեղայ*... ա. *206բ* Տաղ զարմանալի, ի Գրիգոր վարդապետէ Որոտնեցւոյ («Ա.-ժ») – *Անձն իմ, արի՛ աղօթեա՛*... բ. *206բ-7բ* Փոխ՝ զձայնդ («Փ-Ք») – *Ի յերկիրս նաւ չինէ*... գ. *207բ-8բ* Տաղ յԱռաքել վարդապետէ («Ա.-Ք») – *Ամենայն փառք մարդոյ գաւառի եւ ունայն*... դ. *209ա* Յորդորակ տաղիս («Աւռաճելի Է») – *Անիմաստ Առաքել, ճարակ քեզ արա՛*...

70. *209ա-10բ* Հ. Գանձ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին («Մրկրտիչ») – *Մեծ եւ հրգոր անմահից արքայ*... ա. *210բ-1ա* Մեղեդի ընտիր եւ լաւ – *Գրիգորիոս առաքինի*... բ. *211ա* Տաղ ազնիւ, ի Գրիգոր Նարեկացւոյ – *Ի յելս արեւու արեւ*... գ. *211աբ* Յորդորակ տաղիս – *Բարձրացի՛ր, գըշխոյ*... դ. *211բ* Փոխ՝ զձայնդ – *Անդ ի հանդիսէն*... ե. *211բ-2բ* Տաղ ազնիւ յԱռում երից Ասաանացւոյ – *Պարգեւատուն ամենեցուն*... գ. *212բ* [Կաֆայ է գանձիս] («Գրիգոր») – *Հանձ գովելի ես հանճարով*...

71. *212բ-7բ* ՀԱ. Գանձ վեցերորդ կիրակէին ասա՛ եւ զսուացօղ սորին յիշեա՛ («Գրիգոր») – *Գոյիդ կատարեալ*... ա. *214բ* Տաղ գեղեցիկ եւ զարմանալի («Վարդա») – *Վերջի յաներեւոյթ աւուրն*... բ. *214բ-5ա*

Շրջանակ է (Պետի է») – *Պայծառ զարդարին լուսով...* գ. *215ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ – *Յորժամ գթութեքըն կատարին...* դ. *215աբ* Որք վասն դատաստանին – *Աւա՛ղ զանցաւոր ծառայս...* ե. *215բ* [Կաֆայ է գանձիս] («Փրիգորի է») – *Գանձ եմ ախորժ եւ պատուական...*

72. *216ա-7բ* ՀԲ. Գանձ Ղազարու յարութեան («Գրի է սա») – *Գոյութիւնն ըղձական...* ա. *217բ-ՅԱ* Տաղ գեղեցիկ եւ լաւ – *Զայնն այն, որ գաշխարհս արար...* բ. *218աբ Փոխ՛ զձայնն – Իմ մեծ սիրելին Յիսուս...* գ. *218բ-9ա* Յորդորակ («Ճ-Ջ») – *Ճառագայթ Հօրն երկնային...* դ. *219ա* Տաղ ազնիւ եւ լաւ («Մտեփանոսի») – *Մըրբոց հրեշտակաց...* ե. *219աբ* Յորդորակ է («Ներսիսի երգ») – *Նոր աւետեաց լուր...* զ. *219բ* Կաֆայ գանձիս («Կարապետի») – *Կամիս ասել, ասա՛ դու զիս...*

73. *219բ-21ա* ՀԳ. Գանձ Ղազարու յարութեան երեկոյին ասա՛. Ի Կարապետէ Բաղիշեցւոյ, որ մանկամուն Փերթիար ասի («Կարապետէ») – *Կենդանատուն ի սկզբանէ...* ա. *221ա-2ա* Որք ապաշխարութեան. Ինչ ձայն որ ասես, կո՛ւգայ – *Ես եմ կորուսեալ ոչխար...*

74. *222ա-3բ* ՀԴ. Գանձ գալըստեան ծաղկազարդին («Ձայցյեն») – *Համագոյական Հօր սահման...* ա. *223բ* Տաղ գեղեցիկ («Տեր Ներսեսի») – *Տիրական տօնիս այսօր...* բ. *223բ-4ա* Յորդորակ ամին – *Աստ երթայեցւոց մանկունքն...*

75. *224ա-5ա* ՀԵ. Գանձ ի հատուց երեկոյին ասա՛ եւ զատացօղ սուրհն յիշեա՛ («Խոով») – *Ի տօնըս տօնից...* ա. *225աբ* Տաղ ազնիւ, ի յԱռաքել երիցու – *Այսօր նոր տօնիս ցընծայ եկեղեցի...* բ. *225բ-6ա* Յորդորակ ամին – *Յիսուս որդի Տէրըն փառաց...* գ. *226ա* Կաֆայ է գանձիս («Փրիգոր») – *Գանձ պատուական յօրինեցի...*

76. *226ա-Տբ* ՀԶ. Գանձ Աւագ երկուշաբթին («Փրիգորի է ասա») – *Գերագոյն էից, / Գերարքայ գոյից...* ա. *228բ-9ա* Տաղ խորհրդաւոր – *Անդ, ի մէջ դրախտին...* բ. *229աբ* Յորդորակ լաւ – *Արամայ ստեղծօղն եկեալ...* գ. *229բ* Փոխի զձայնն – *Ագամ նըստեալ դուռն ի դրախտին...* դ. *230ա* Առարածի գեղեցիկ ի Թրլկուռնացւոյն – *Եդ Աստուած ըզմարդն...* ե. *230բ* Կաֆայ գանձիս («Փրիգորի էն») – *Գանձ եմ աւազերորդ աւուրն...*

77. *230բ-2ա* ՀԷ. Գանձ Աւագ երեքշաբթի աւուր («Փրիգոր») – *Գործ արարչական...* ա. *232աբ* Տաղ գեղեցիկ – *Քեզ, ով Տէր Յիսուս...* բ. *232բ-3ա* Փոխէ զձայնդ – *Վա՛յ իմ մեղուցեալ անձինս...* գ. *233ա* Յորդորակ սուրհն – *Յորժամ ծագիս, Տէր...*

78. *233ա-4բ* ՀԸ. Գանձ Աւագ չորեքշաբթի աւուր («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ անճառ խորհուրդն ահագին...* ա. *234բ-5ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ – *Յիսուս փըրկիչ կենարար...* բ. *235աբ* Յորդորակս ի յԱռաքել («Մեծի չորեքշաբթի») – *Մեծ խորհուրդ յերկրի...* գ. *235բ* Փաղ[ի] Աւետարանին – *Մերձեալ Յաւիտ հրէականին...* դ. *235բ-6ա* Տաղ ազնիւ – *Գառն անարատ պատարագ...*

79. *236ա-8բ* ՀԹ. Գանձ Աւագ հինգշաբաթի առաւօտուն («Զպայծառորդս») – *Զահեղ զանըքննիկ / Զհորհուրդըս խորին...* ա. *238բ-9բ* Տաղ գեղեցիկ եւ լաւ, ի յԱռաքել («Վատւածառուն խնդրեաց») – *Աստուածն ամենի / միածին Որդի...*

80. *241ա-2բ* Ձ. Գանձ Աւագ հինգշաբաթի երեկոյին. Ոտնալուային ասա՛ («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ խորհուրդն ահագին...* ա. *242բ* Տաղ ոտնալուային – *Յերեկոյի հինգշաբաթիին...* բ. *243ա* Յորդորակ սմին – *Բանըն Հօր փառաց...* գ. *243աբ* Փոխէ զձայնդ – *Կապեալ կապեցաւ յուծիչն...* դ. *243բ* Տաղ գեղեցիկ եւ լաւ – *Տէրըն կատարիչ Հին օրինացն ուխտի...* ե. *243բ-4ա* Փոխէ՛, զի յորդորակ է – *Եկեալ ինքնակամ ի կատարումըն գրոց...*

81. *244ա-5բ* ՁԱ. Գանձ Աւագ ուրբաթի առաւօտուն ասա («փ Մմաթէ») – *Ի յանմարմնական / Յանձանց քանականն...* ա. *245բ-6ա* Տաղ ազնիւ եւ լաւ – *Զարհուրեալ զօրացն երկնաւորաց խրմբից...* բ. *246ա* Փոխէ՛ զձայնդ – *Ահագ հասանէր ահն արկելով նըմա...* գ. *246աբ* Յորդորակ գեղեցիկ – *Մարաւեցաւ որպէս ըզմարդ...*

82. *247ա-Ցա* ՁԲ. Գանձ Աւագ ուրբաթի ցերեկին ասա՛ («Ոսսէ») – *Որ եւ կատարեալ... / Նորին երգոդին / Տէր Մաստիչոսին, / Խնդրող Գրիգորին...* ա. *248աբ* Տաղ Աստուածածնին ընդդէմ սուրբ խաչին – *Աստուածածին սըրբուհի...* բ. *248բ-9ա* Ձձայնն փոխեա՛ – *Մ՛ վ Միմէօն ծերունի...*

83. *249ա-50ա* ՁԳ. Ի ժամ երեկոյին ժողովին եւ կարդան գգիրն եւ զԱւետարանն. Սո՛ւրբ Աստուած, որ խաչեցար եւ թաղեցար, եւ ապա զգանձս եւ զտաղերս («ՁՏիւս») – *Զանեզական ամենիցն Աստուած...* ա. *250ա-1ա* Տաղ ազնիւ, ի տէր Ներսիսէ («Ա-Ն») – *Անեղ Որդին Հօր միածին...* բ. *251ա* Փոխէ՛ զձայնդ («Շ-Ջ») – *Շնորհօք Հոգւոյն Սըրբոյ...* գ. *251բ-2ա* Տաղ ընտիր – *Լրացան բանքն այսօր...* դ. *252ա-3բ* Որք Աստուածածնին ընդդէմ սուրբ խաչին – *Աստուածածնին կոյսըն Մարիամ...*

84. *253բ-5ա* ՁԴ. Գանձ թաղման երագալուցի մեծի շաբաթի աւուրն («Հաչատուր») – *Խորհուրդ հանգըստեան...* ա. *255ա* Տաղ թաղմանն Տեառն – *Որ եղելոց կեանքս շնորհէ...* բ. *255բ-6ա* Այլ տաղ երագալուցի Տեառն ասա՛ – *Այսօր է շաբաթ...* գ. *256ա* Փոխի զձայնն – *Է ինձ երանի...*

85. *257ա-Տբ* Ձե. Գանձ յարութեան սուրբ Ջատկին («Մկրտիչ») – *Մարգասիրութեամբ Որդիդ միածին...* ա. *258բ* Տաղ աւագ սուրբ Ջատկի յարութեան Տեառն Յիսուսի («Ներսէսի է») – *Նոր իմն աւետեաց...*

բ. *259ա* Յորդորակ ազնիւ – *Հօր կամաւ իջեալ Որդին*... գ. *259աբ* Փոխէ գնայնն – *Մարիամու Մագդաղենի ցուցաւ*...

86. *259բ-61ա* ՁՁ. երկուշաբթի մեղելոցին («Տերունն») – *Տէր տէրունական, / Տրւօղ տիրական*... ա. *261ա* Մեղեդի ազնիւ – *Ես ձայն զառիւծուն ասեմ*... բ. *261աբ* Փոխէ գնայնդ – *Ահեղ ձայնս, որ ես լուայ*... գ. *261բ* Տաղ անոյշ – *Այսօր աւետիս ձեր ննջեցելոցդ*... դ. *261բ-2ա* Փոխէ գնայնն – *Շարժեա՛ զտասնաղիդ*...

87. *262ա-3բ* ՁԷ. Գանձ երրորդ աւուր յարութեան Տեառն մերոյ («Ական») – *Արդ, լուսաւորեա՛*... ա. *263բ* Փառ Աւետարանին – *Ի սմին աւուր յայլում դիմաց*... բ. *263բ* Մեղեդի յարութեան գեղեցիկ եւ ազնիւ, ի Նարեկացւոյ ասացեալ – *Հաւուն, հաւուն*... գ. *264ա* Տաղ ազնիւ յարութեան («Յ-Ք») – *Յարուցեալ յերրորդ աւուր*...

88. *264ա-5ա* ՁԸ. Գանձ շորորդ աւուր յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ ձայնիւ ցընծալի*... ա. *265բ* Մեղեդի ազնիւ – *Ի յերուսաղէմ գընամ*... բ. *265բ* Տաղ յարութեան – *Յարեաւ յաւուր երրորդի*... գ. *265բ-6ա* Փոխէ գնայնդ – *Յարեաւ փառաց թագաւորն*...

89. *266ա-7ա* ՁԹ. Գանձ հինգերորդ աւուր յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ սոսկալի*... ա. *267աբ* Փառ Աւետարանին – *Յիսուս թագաւորըն փառաց*... բ. *267բ* Տաղ ազնիւ – *Յայնժամ սիրով տիրական*... գ. *267բ-8բ* Յորդորակ համերաշխութեան – *Դասքըն հրէական*...

90. *268բ-9բ* Ղ. Գանձ վեցերորդ աւուր յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի («Յարն») – *Յերկնից խոնարհեալ*... ա. *269բ* Փառ Աւետարանին – *Գարձեալ յայտնի այլանման*... բ. *269բ-70ա* Տաղ անոյշ – *Եկեալ Մարիամ Մագդաղենացին*... գ. *270աբ* Յորդորակ սիրե – *Միշաբաթի օր հանգստեան*... դ. *270բ* Կաֆալ գանձիս («Գրիգոր») – *Գանձ պատուական յօրինեցի*...

91. *270բ-2ա* ՂԱ. Գանձ Յովհաննու գլխատմանն («Գրիգոր») – *Գոյակն էական*... / Երգոյս երգողին / Ծերեաց Գրիգորին... ա. *272ա* Մեղեդի ի Սրիկ Կոստանդնէ – *Ահա ի տիպ տիրականին*... բ. *272աբ* Տաղ Յովաննու Կարապետին («Կարապետին տաղ») – *Կարապետ սուրբ հաւատոյ*...

92. *272բ-4բ* ՂԲ. Գանձ Նոր կիրակիին ասա՛ եւ մեղապարտ Թէոդոս գրիչս ի հետն յիշեա՛ («Գրիգորի է») | *273ա* | – *Գաղտնի խորհրդին*... ա. *274բ* Մեղեդի ի Գրիգոր Նարեկացւոյ – *Սէր յառաւօտէ*... բ. *274բ-5ա* Տաղ զարմանալի եւ ընծայ ի նորին – *Նա ծով վաղ ընթաց ածէ*... գ. *275աբ* Այլ տաղ գեղեցիկ – *Այսօր նոր արեւ հարեալ*... դ. *275բ* Յորդորակ սիրե – *Միաշաբաթ երեկոյին*... ե. *275բ-6ա* Փոխէ գնայնն – *Ջխոցուած սիւին ձեռամբ տեսեալ*... զ. *276ա* Տաղ ընծայ եւ լաւ («Մկրտիչ էր») – *Մայր մարմնացելոյ Քանին*...

93. *276ա-7բ* ՂԳ. Գանձ նոր կիրակէի երեկոյին ասա՛ եւ զըստացօղ սոսին ի հետն յիշեա՛ («Առաքել») – *Այսօր մեզ նոր գաւիթ*...

94. *277բ-9ա* ՂԴ. Գանձ աշխարհամատեան եկեղեցւոյ («Մկրտիչ») – *Մաքրեալ տաճար*... ա. *279ա* Մեղեդի եկեղեցւոյ – *Քրիստոս եկեալ քահանայապետքն*... բ. *279աբ* Տաղ անոյշ եւ լաւ – *Ուրախ լե՛ր, հարսն ի յերկիւղ*... գ. *279բ-80բ* Տաղ ընծայ եւ գեղեցիկ – *Կայցեա՛, սուրբ կաթուղիկէ*...

95. *280բ-2ա* ՂԵ. Գանձ կիրակիզբուի յարութեան Տեառն ասա՛ եւ զըստացօղ սոսին ի հետն յիշեա՛ («Գրիգորի») – *Գերամբարձ Աստուած*... / *Գանձիս աստղի / Մերինց Գրիգորի*... ա. *282աբ* Տաղ յարութեան, ի ձայնք եպիսկոպոսէ Նետրարեից – *Իսկ մեծ Մարիամ Մագդաղենացին*...

96. *282բ-4ա* ՂԶ. Գանձ ամենայն կիրամտի եւ պաշտաման ասա՛ եւ զըստացօղ սոսին յիշեա՛ («Գրիգորի է») – *Գերանճառ արիւն*... ա. *284աբ* Տաղ ընծայ («Ա-Ղ») – *Արմատ անմահութեան*... բ. *284բ-5ա* Փոխէ գնայնն («Ճ-Ք») – *Ճառագայթ լուսաորայ*... գ. *285աբ* Տաղ Թուրանդայ – *Հաւիկ մի պայծառ տեսի*...

97. *285բ-7ա* ՂԷ. Գանձ երեսման սուրբ խաչին յերուսաղէմ («Ի Մաթեոսէ») – *Իսկակից Որդի*... ա. *287աբ* Տաղ սուրբ խաչին – Խաչն ի նախնումն երեւեցաւ... բ. *287բ* Յորդորակ սիմն («Ստեփանոսի է») – *Սուրբ քառաթեւ խաչ կենարար*...

98. *289ա-90բ* ՂԸ. Գանձ համբարձմանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ ոսնիւս ահագի[ն]ս*... ա. *290բ-1ա* Տաղ համբարձմանն Քրիստոսի – *Աստուածն բան Հօր միածին*... բ. *291ա* Փոխէ գնայնդ – *Եւ ի լընուլ քառանեկին*...

99. *291ա-2բ* ՂԹ. Գանձ Համբարձման երեկոյին ասա՛, տէրտէ՛ր պապաց, ուռես դու շատ մեղրով գաղայ («Առաքել») – *Այսօր անճառ բանն*...

100. *292բ-4ա* Ճ. Գանձ մեծահռչակ կիրակէին ասա՛ («Մաթեոսի է. Խնդրեաց Գրիգոր») – *Միակդ ահաւոր*... ա. *294ա* Տաղ ազնիւ («Ա՛նդրեաս») – *Այսօր անգրանիկ Հօր Միածին*... բ. *294աբ* Յորդորակ սիմն («Վարդապետ») – *Վերից Թագաւորն այսօր առ Հայր մըտանէ*...

101. *296ա-7բ* ՃԱ. Գանձ մեծի ատուր Պենդկոստէին գալըստեան Հոգւոյն Սրբոյ («Վանիկ ասա») – *Վերօրհնեալ, գովեալ*... ա. *297բ* Մեղեդի ազնիւ – *Նըւագեմք Հոգւոյն Նըւագըս*... բ. *297բ-8ա* Տաղ ընծայ – *Ի մեծի աւուր ոսնիս*... գ. *298աբ* Փոխէ գնայնն – *Յայնժամ պետրոսին ելեալ*...

102. *298բ-9բ* ՃԲ. երկրորդ աւուր գալստեան Հոգւոյն Սրբոյ («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրաշ Հոգի Աստուծոյ*... ա. *299բ-300ա* Տաղ ազնիւ – *Աստանօր ծագեաց լոյսն*...

103. *300աբ* ՃԳ. երրորդ աւուր գալստեան Հոգ-

տյն Սրբոյ («Մկրտիչ») – *Մեծապատիւ լոյսն արտափայլեալ...* ա. *300բ-1ա* Տաղ գեղեցիկ – *Հոգին սուրբ հրնչեաց...*

104. *301ա-2բ* ՃԻ. Գանձ չորեքշաբաթ աւուր գալստեան Հոգւոյն Սրբոյ («Յովանննէս») – *Յաւէտ խախապէս / Լոդ Հօր միապէս...* ա. *302բ* Տաղ ազնիւ – *Ալյսօր սուրբ Հոգին Աստուած...*

105. *302բ-4ա* ՃԸ. Հինգերորդ աւուր գալըստեան Հոգւոյն Աստուծոյ («Հոգոյն») – Հոգիդ Աստուած բոլխումն անբըննին... ա. 304ար Տաղ գեղեցիկ – *Ներհիւսեացուք քաղցր եղանակ...*

106. *304բ* ՃՋ. Գանձ վեցերորդ աւուր գալստեան Հոգւոյն Աստուծոյ («Ս») – *Մըրբոյ Հոգւոյ բըղխմանն... եւ գմաքաւուցս քարոզիչ մարդէ, ո/// (Թերթեր թափուած).*

107. *305ա-6բ* ՃԷ. Գանձ սրբոց Հովիփսիմեանց ասա՛ («Վկայք») – *Վայելչականաց, / Վայելչման փառաց...* ա. *306բ* Տաղ անուշ – *Երջանիկն ի յարդանդէ... (306բ ստ. յս.* «Միաշաբաթի գոյնն է»):

բ. *306բ-7ա* Փոխէ՛ – *Ով հրաշագեղ սուրբ Հռիփսիմեանց... (306բ ստ. յս.* «Յիսուս որդւոյ գոյն ասա՛»):

108. *307ա-8բ* ՃԸ. Գանձ Յօհաննու Կարապետին եւ Աբանոպիանես եպիսկոպոսին («Գրիգոր») – *Գոյիդ հզօրի...* ա. *308բ* Տաղ Յովհաննու – *Մըկրտիչն Քրիստոսի... (308ա ստ. յս.* «Այսօր ձայնըն հայրական»-ի գոյն ասա՛): բ. *308բ-9ա* «Յիսուս որդւոյ» գոյն ասա՛ – *Համարձակ սա ձեռնադրէ... (306բ ստ. յս.* «Եղեալ հասի գոյն ասա՛»):

109. *309ա-10բ* ՃԹ. Գանձ սրբոյ Գրիգորի Լուսաւորչին ելի ի վիրապէն («Աստուած») – *Աստուած անմահ, փառաց թագաւոր...* ա. *310բ* Ողբ ի Ներսէս հայրապետէ ի բերանոյ եկեղեցւոյն առ սուրբ Գրիգոր – *Եկեղեցի կաթուղիկէ... (310բ ստ. յս.* «Իմ եղական»ին գոյն ասա՛»): բ. *310բ-1ա* Փոխէ՛ զձայնն – *Հայեա՛ց եւ տե՛ս... (310բ ստ. յս.* «Ալյսօր ձա[յ]նն հայրական»-ի գոյն ասա՛»):

110. *311ա-3բ* ՃԺ. Գանձ յԱմենափրկչէն, ի տէր Մանուէլ Բջնեցւոյ («Մանվիել հա») – *Մեծի զօրութիւն...* ա. *313բ-4ա* Տաղ եկեղեցւոյն էջմիածնի – *Սուրբ է տաճար տէրունական... (313բ ստ. յս.* «Ժաչն ի նախնու»-ի գոյն է»): բ. *314ար* Փոխէ՛ զձայն – *Եկեղեցի կանդնեալ խորան...*

111. *314բ-5բ* ՃԺԱ. Գանձ մանկանցն Բեղրկիէմի եւ Ակակիոսի վկային («Այս յԱմաեւել բան») – *Անբասկըզբնական ծնունդ հայրական... / Նմին երդողի / Տէր Ամաքելի 'ւ անպիտան դրըչին, ողոր*'': ա. *315բ* Այլ տաղ անուշ եւ համեղ – *Մարտեալ Հերովդէս... (315բ ստ. յս.* «Կանայնն արտասուօ»ի գոյն է»): բ. *315բ-6ա* Մանկանցն Բեթղհէմի («Ա-Ք») – *Արիունք զըւարթունք... (315բ ստ. յս.* «Կայր կուս»-ի գոյն ասա՛»):

112. *316ա-7բ* ՃԺԲ. Գանձ Կուտանդիանոսի թագաւորին եւ մօրն նորա Հեղինեայ («Գրիգոր») – *Գերարփիդ վերին...* ա. *317բ* Տաղ Կոստանդիանոսի թագաւորին – *Թագաւորդ աստուածարեալ... (317բ ստ. յս.* «Եղեալ հարս»-ի գոյն ասա՛»): բ. *317բ* Փոխէ՛ զձայնն – *Բարձըր պատուար սուրբ Միհոնի... (317բ ստ. յս.* «Ցարուցեալ երդոդ»-ի գոյն ասա՛»):

113. *317բ-20ա* ՃԺԳ. Գանձ գիւտ նշխարաց սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, ի լեառն Սեպուհոյ («Առաքելի ի ասս, խնդրեալ է Յովանննէս ծաղկաւղն») – *Ալյսօր ծագեաց լոյսն արփիական...* ա. *320ար* Առաքել վարդապետէ ասացեալ է – *Ի լեառըն Սեպուհոյ... (320ա ստ. յս.* «Արեւեր առաւ»-ի գոյն ասա՛»): բ. *320բ-1ա* Փոխէ՛ զձայնն – *Ջենոն կայսրըն... (320բ ստ. յս.* «Անցան մեծութեան» գոյն է, եթէ գիտես, ասա՛, եւ թէ ոչ, ըստ առաջնոյն ասա՛»):

114. *321ա-2բ* ՃԺԴ. Գանձ Ներսեսի հայրապետին եւ Թաթայ եպիսկոպոսին ասա՛ եւ զմեղաւոր գծօղս յիշեա՛ («Գրիգոր») – *Գոյ մեզ ըրնծայի... ա. 322բ-3ա* Տաղ Ներսէսի սուրբ հայրապետին – *Հընչմամբ ձայնիս բերկրանաց... (322բ ստ. յս.* «Առաջնաճաշակ»-ի գոյն ասա՛»): բ. *323ար* Տաղ ի Ներսէս Լամբրոնացւոյն ասացեալ – *Ներսէս դրախտէն էր... (323ա ստ. յս.* «Եղեալ հարս»ի գոյնն ասա՛»):

115. *323բ-6ա* Գանձ թարգմանչացն Սահակա եւ Մեսրոպա («Ծոահելի է վարդապետացն ասացեալ») – *Օրհնեալ ես, հա՛յր սուրբ...* ա. *326ա-7ա* Տաղ ի Ներսէս կաթուղիկոսէ ասացեալ – *Յայսըմ վայրի եղեւ յայտնեալ... (326ա ստ. յս.* «Միաշաբաթ»ի գոյնն է»)

116. *327ա-8ա* ՃԺՋ. Գանձ Տրդատայ թագաւորին եւ Աշխէնն տիկնոջն եւ խոսրովիդխտոյն («Ի զգեսաա») – *Ի հողոյ առեալ...* ա. *328ար* Տաղ ի Ներսէս հայրապետէ («Ներսէսի է») – *Նորահրաշ տեսիլ եւ գեղագոյն... (328ա ստ. յս.* «Վեւոսական»ի գոյնն ասա՛»): բ. *328բ-9ա* Տաղ Տրդատայ թագաւորին – *Եւ Տըրդատ գոռոզ արքայն... (328բ ստ. յս.* «Ճանապարհ բարի Քրիստոս»ի գոյնն է»):

117. *329ա-30բ* ՃԺԷ. Գանձ որդւոց եւ թոռանց սուրբ Լուսաւորչին («Նիցայ Հեթում») – *Նոր թագ պետական...* (*330բ ստ. յս.* «Առաջնաճաշակ»ի գոյնն է») ա. *330բ-1ա* Տաղ ի Գրիգոր վարդապետէ («Գրիգորի է») – *Գովեստ քեզ բարեաց... (330ա ստ. յս.* «Իմ եղական»ի գոյնն ասա՛»):

118. *331ա-2բ* ՃԺԸ. Գանձ գլխատուր առաքելոցն Պետրոսի եւ Պողոսի ասա՛ եւ զմեղաւոր գծօղս յիշեա՛ («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհրդոյ փըրկչին...* ա. *332բ-3բ* Տաղ Պետրոսի եւ Պողոսի (*«Ա-Ք»*) – *Ալյսօր ծագեցաք... (330ա ստ. յս.* «Վեւոսական»ի գոյնն ասա՛»):

119. *333բ-5ա* ՃԺԹ. Գանձ տապանակին («Ի խնդրոյ վարդապետին Գրիգորի») – *Իմաստութիւն անճառ անեղին...* ա. *335ար* Տաղ անուշ սրբոյ տապա-

նակիվ – *Խորհուրդ գալըստեան բանին... (335ա ստ. լս.* «Առաջնաճաշակ»ի գոյնն ասա՛»): p. *335բ* Փոխէ զնայնն – *Մայր հաւատոյ սուրբ հարբնարան... (335բ ստ. լս.* «Միաշաբաթ»ի գոյնն է») գ. *335բ-6ա* Տաղ եկեղեցւոյ, ի Կարապետ վարդապետէ ասացեալ («Կարապետի անառժան տիթ») – *Աւթուղիկէ եկեղեցիս... (336ա ստ. լս.* «Այսօր ցընծայի»ի գոյնն ասա՛»):

120. *336ա-7ա* ձԻ. Գանձ Վարդավառի առաջին աւուրն («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ մեզ յայտնեալ...* ա. *337բ* Տաղ Վարդավառին, Նարեկացւոյն ասացեալ է – *Զոհար վարդըն վառ առեալ... (337ա ստ. լս.* «Ես ձայն զարիւծուն» գոյնն ասա՛»): p. *337բ-8ա* Այլ տաղ ասուչ. Յորդորական – *Աստանօր տեսիլ ի լեառնըն Թաբօր... (337բ ստ. լս.* «Հաամն հրէական»ի գոյն ասա՛»):

121. *338ա-9ա* ձԻմ. Գանձ Վարդավառի երկրորդ աւուրն ասա՛ («Առաքել») – *Այսօր անճառ լոյսն արփիական...* ա. *339ա-40ա* Տաղ Վարդավառին ասա՛ – *Այսօր ցընծա՛յ, լեա՛ռըն Թաբօր...* p. *340բ* Տաղ յարեւագային ասա՛ – *Ընդ որս եւ մանկունք... (340ա ստ. լս.* «Հանգիստ առաքելոց»ի գոյն ասա՛»):

122. *340բ-2բ* ձԻբ. Գանձ Վարդավառի երրորդ աւուրն («Ներկայ») – *Ներկայական Աստուած բարեբարս...* ա. *342բ-3ա* Տաղ ի Ներսէս կաթուղիկոսէ – *Խոսէր բանիւ նա հարցական... (342բ ստ. լս.* «Եղեալ հարս»ի գոյնն է կամ «Քարձեալ յայտնի»ին»): p. *343ա* Փոխեա՛ ի բաղցր ձայն – *Ձեւտ վէցօրեակ ըստ Մատթէին... (343ա ստ. լս.* «Ցարուցեալ յերկրի»ի գոյն ասա՛»):

123. *343բ-6ա* ձԻԳ. Գանձ Թադէոսի առաքելոյն եւ Սանդխտոյ կուսին («Խաչատուր») – *Խորհուրդ անշարժ հայրաշարժականն...* ա. *346ա* Առաքել վարդապետէ («Առաքել») – *Արեգական արդար / Ջհուր սիրոյ ծագեալ... (346ա ստ. լս.* «Տունկ անմահութեան» գոյնն է») p. *346բ* Փոխէ զնայնն («Ոյս երգս») – *Ոյրոց գլուխ անկեան Քարդուղիմոս... (346բ ստ. լս.* «Ով զարմանալոյ» գոյն ասա՛»):

124. *346բ-8ա* ձԻԴ. Գանձ սրբոց նախահարցն Ադամայ, Աբէլի, Սեթայ, Ենովսայ, Ենովքայ, Նոյի եւ այլն («Առաքել») – *Ամենազօր Տէր Աստուած հոգի...* ա. *348ա* Ներեցնց Գրիգոր վարդապետէ – *Պաղատանօք սուրբ նախահարցդ... (348ա ստ. լս.* «Միաշաբաթ»ի գոյն ասա՛»): p. *348բ* Փոխէ զնայնն – *Աբրահամ հայր բազմաց եղաւ...*

125. *348բ-50ա* ձԻԸ. Գանձ երկուսասան մարգարէիցն («Մտանիվա») – *Մեծ եւ հրաշալի... ա. 350ա* Տաղ ի Ներսէս հայրապետէ – *Մարգարէիցն երկոսասան... (350ա ստ. լս.* «Ցնծ բարեաւ»ի եւ կամ «Գիլոյ պսակ»ի գոյն ասա՛»):

126. *350բ-1բ* ձԻՁ. Գանձ եվեսոսի սուրբ ժողովոյն երկու ձ. հայրապետացն («Նսեբցի») – *Նեսուտոր Նասրանի... ա. 351բ-2ա* Դաւանութիւն Ներսեսի – *Նոյն բանն, որ էր ծնունդ... (351բ ստ. լս.* «Եղեալ հարս»ի գոյնն է») p. *352ա* Փոխէ զնայնն – *Համք հանդիսից հայոց ազգի... (352ա ստ. լս.* «Նոյնն է»):

127. *352ա-3բ* ձԻէ. Շողակաթին տեսչեանն՝ Գրիգորի Լուսաւորչին («Տնտեսցի») – *Տաճարիդ երկնային... ա. 353բ-4ա* Տաղ սուրբ տաճարին էջմիածնայ – *Ահա անեմ քան գովեստի...* p. *354ա* Փոխէ զնայնն – *Էջմիածին դրբատիս լուսով... (354ա ստ. լս.* «Միաշաբաթ»ի գոյն ասա՛»):

128. *354ա-5ա* ձԻՀ. Գանձ Վերափոխման սուրբ Աստուածածնին առաջին աւուրն ասա՛ («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ հրաշակերտ վեհին... ա. 355բ* Տաղ ի Ներսէս հայրապետէ – *Այսօր Աթբրիէլ հրեշտակապետն... (355ա ստ. լս.* «Այսօր անդրանկ»ի եւ կամ «Տունկ անմահ»ի գոյն ասա՛»): p. *355բ-6ա* Տաղ Յոհաննէս Պլուզէ – *Աստուածածին կոյս պատուական... (355բ ստ. լս.* «Վեկ հաւատոյ») եւ կամ «Միաշաբաթ»ի գոյն ասա՛»):

129. *356ա-7ա* ձԻԹ. Գանձ Վերափոխման սուրբ Աստուածածնի երկրորդ աւուրն («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ արփիանբման... ա. 357բ* Տաղ սուրբ Աստուածածնի վերափոխմանն – *Ոդջոյն ընդ քեզ, Մարիամ...* p. *357բ-8ա* Փոխէ – *Մաղիկ պայծառ ծովային... (357բ ստ. լս.* «Առաջնաճաշակ»ի գոյնն է»):

130. *358ա-9բ* ձԼ. Գանձ փոխման երրորդ աւուրն ասա՛ եւ զմեղաւոր զծօղս յիշեա՛ *(«Խաչատուր»)* – Խոնարհեալ բանն Միածին Որդին... ա. *359բ* Տաղ սուրբ Աստուածածնին – *Խընկին ծառի նրման ես... (359բ ստ. լս.* «Մեր նախաճօր»ի գոյնն ասա՛»): p. *359բ-60ա* Փոխէ զնայնն – *Մարգարէից պարծանք ես... (359բ ստ. լս.* «Քրիստոս փառաց»ի գոյնն է»):

131. *360ա-2բ* ձԼՆ. Գանձ սրբոց վարդապետացն Սեսրոպայ, Եղիշէի եւ Մովսէսի Քերթողին («Վարդապետաց») – *Վարդապետաց քանոն եւ սահման... ա. 362բ-3ա* Մեղեդի վարդապետաց – *Այսօր դշխոյ պանծալի...* p. *363ա* Տաղ սուրբ վարդապետաց – *Հանդէս գումարեալ եկեղեցւոյ ժողովք... (363ա ստ. լս.* «Կանացնցն կանխեալ»ի գոյնն է») գ. *363բ* Տաղ սուրբ հայրապետաց («Սարեկացոյ») – *Նախանձաւոր հարանց վարուց...*

132. *363բ-4բ* ձԼՒ. Գանձ Յովհաննու Կարապետին եւ յիշատակ Յորայ («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ փառօք պանծալի... ա. 364բ-5բ* Տաղ ի Ներսէս հայրապետէ – *Ջնոր յիշեցուք գերանելին... (364բ ստ. լս.* «Եղեալ հարս»ի գոյնն է») p. 365բ-6ա Տաղ Յովհաննու Կարապետին – *Յովհաննէս մեծ մարգարէ... (365բ ստ. լս.* «Մեր Նախաճօր Խնդրի» գոյնն ասա՛»): գ. *366ա* Փոխէ զնայնն – *Դափիթ աստուածաշունչ է...*

133. *366բ-7բ* ձԼԳ. Գանձ Նիկիոյ սուրբ ժողովոյն Գձժ. (318) հայրապետացն («Հերոս») – *Հրեղօր զո-*

րութեան... ա. 367բ-3ա Ի Ներսէս հայրապետէ – *Ի Նիկիայ ժողով դարձեալ... (367բ ստ. լս.* «Հրճուիմ»ի գոյնն է)։ բ. *368աբ* Փոխէ՛ գնայնն – *Այլ մեք ի Հայր հաւատացեալ...*

134. *368բ-70ա* ձԼԴ. Գանձ ճաւակատեաց սուրբ Խաչի յերեկոյին («Առաքել») – *Անժամանակ բանըդ հայրական... / Առաքելիս, որ գիանձս ասաց...* ա. *370աբ* Տաղ եկեղեցւոյ յԱռաքել («Տէր Առաքել») – *Տաճար լուսոյ տուն արքային...* (*370ա ստ. լս.* «Հառնել յայտնի»ի գոյնն ասա՛»)։ բ. *370բ* Փոխէ՛ գնայնն («Միւնեց») – *Միւն հաւատով սեղան փրկչին...*

135. *370բ-2ա* ձԼԸ. Գանձ արբոյ խաչի առաջի աւուրն («Յովաննես») – *Յայն յերեմական դրամտին փափկութեան...* ա. *372աբ* Տաղ Ներսեսի Լամբրոնացւոյն – *Հարձրացուցէք բգՏէր Աստուած... (372ա ստ. լս.* «Այսօր նայնն հայրական»ի գոյնն է)։ բ. *372բ-3ա* Փոխեա՛ – *Որհնեալ ես, փա՛յտ... (372բ ստ. լս.* «Միաշաբաթ»ի գոյնն է)։

136. *373ա-4ա* ձԼՋ. Գանձ Սուրբ խաչի երկրորդ աւուրն ասա՛ («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ ակրն պատուական...* ա. *374աբ* Այլ տաղ անոյշ – *Խաչն եղիցի մեզ պահապան... 374բ Փոխեա՛ ի քաղցր ձայն – Խաչըն հոգւոց է առաջնորդ...*

137. *374բ-5ա* ձԼԷ. Գանձ յԱպարանից սուրբ նշանին, երրորդ աւուրն («Յովաննես») – *Յանեղական լուսոյն խոնարհեալ... / Քերովբէնց գանձիս խոցեալս ի հոգի, / Որ Յովհաննէս Քերովբէնց կոչի, ողորմ[մեա՛]։* ա. *378աբ* Տաղ ի Քերովբենց Յոհաննիսէ («Յովաննիս») – *Յանեղական լոյսն ի Հօրէ... (378ա ստ. լս.* «Այսօր նայնն հայրական»ի գոյնն ասա՛»)։ բ. *378բ-9ա* Փոխեա՛ գնայնն – *Կազմեն տապան անփոյտ փայտից... / Եւ՝ Յովհաննէս մեզոք արբած...*

138. *379ա-80բ* ձԼԸ. Գանձ Սուրբ Խաչին չորրորդ աւուրն («Յակոբոս») – *Յիսուս Քրիստոս արքայն հաւասիցս...* ա. *380բ-1ա* Փոխեա՛ – *Արուսեակ դու ծագեալ աշխարհիս... / Անհնաստ եւ տգէտ երգովի / Նետրարենց սուտ անուն Յակոբի եւ եղբօր Վաղարին, / Խընդրողի հաւասար ասացէս ողորմի (380ա ստ. լս.* «Սուրբ, Ոսկի Բահանայ»ի գոյնն ասա՛»)։

139. *381ա-2բ* ձԼԹ. Գանձ արբոյն Գէորգեա Ջօրավարին («Ոսկի») – *Որհնեալ է Հայր ծընող Միածնին... ա. 382բ-3բ* Տաղ ի Նետրարենց Յակոբ եպիսկոպոսէ («Յակոբ եպիսկոպոս») – *Յհատուածոյ ընտրեցար դու բարի... (382բ ստ. լս.* «Սուրբ Ոսկի Բահանայ»ի գոյնն ասա՛»)։ բ. *383բ-4ա Փոխեա՛ գնայնն* – Սուրբըն Գէորգ բանին կենաց... (*383բ ստ. լս.* «*Այսօր նայնն հայրական»ի գոյն ասա՛»*)։

140. *384ա-6ա* ձԼ. Գանձ Վարագայ սուրբ խաչին («Գրիգորի է ա») – *Ցլուխն եկեղեցւոյ...* ա. *386ա* Տաղ անոյշ – *Ամփոփեալ գնչան խաչին... (386ա ստ. լս.* «Առաջնաճաշակ»ի գոյնն ասա՛»)։ բ. *386աբ* Փոխէ՛ գնայնն – *Որհնեալ ես, փա՛յտ... (386ա ստ. լս.* «Միաշաբաթ»ի գոյնն է)։

141. *386բ-8ա* ձԼՄ. Գանձ իշխանացն Սահակայ եւ Համազասպայ («Յերզվիա») – *Յայս ահագին աւուրս...* ա. *388ա* Ողր եկուիս եւ իշխանացն Հայոց – *Ողրացէ՛ք, եկեղեցի՛ք... (388ա ստ. լս.* «Եղեալ հառա»ի գոյնն է)։ բ. *388բ-9ա* Փոխէ՛ գնայնն – *Զի ապգ էաք յառաւորաց... (388բ ստ. լս.* «Ցարուցեալ երեոյ»ի գոյնն է)։

142. *389ա-90բ* ձԼԲ. Գանձ եօթանաւսունեւերկու աշակերտացն Քրիստոսի («Առաքել») – *Այսօր տօնէ մերս եկեղեցի... ա. 390բ* Տաղ ի Ներսէս հայրապետէ – *Աղաչանօք մաքուր դասին...* բ. *390բ-1ա* Փոխեա՛ գնայնն – *Լիզ Գօդոսի վաստակողին...*

143. *391ա-2բ* ձԼԳ. Գանձ սուրբ կուսանացն Թեկղի եւ Վաւվառեայ («Առաքել») – *Անախտ, ամբիծ փեսայն երկնաւոր... ա. 392բ-3բ* Տաղ Վաւվառեայ կուսիւ – *Որհնեալ անճառ Հայրըն գբՓած... / Որ Առաքել անուանեցայ / եւ վարդապետ ես կոչեցայ... / Ի յոյժ հարիւր հայոց թուին, / Ութսուն եւ եօթ աւելորդին / Զքանս ասացի սուրբ Վաւվառին / Ձեզեր Մեւտին մեծ քաղաքին... (392բ ստ. լս.* «Դարձեալ յայտնի»ի գոյնն է)։

144. *393բ-5ա* ձԼԳ. Գանձ արբոց աւետարանչացն Մատթէոսի, Մարկոսի, Ղուկասու եւ Յոհաննու («Առաքել») – *Այսօր որդիք Հօրն երկնաւորի... / Առաքելիս, որ զայս ոգեալ է... ա. 395ա* Տաղ անուշ – *Մատթէոս մարդ անուանեցաւ... (395ա ստ. լս.* «Գոռոմ գոչեմ»ի գոյնն ասա՛»)։ բ. *395բ* Փոխէ՛ գնայնն («Գրիգոր») – *Գովեստ արժան փառաց քոյին... (395բ ստ. լս.* Միաշաբաթ»ի գոյնն ասա՛»)։

145. *396ա-7բ* ձԼԹ. Գանձ խաչգիւտին («Խաչատուր») – *Խաչի քո, Քրիստո՛ս...* ա. *397բ* Տաղ անոյշ – *Այսօր եղեւ գալ գրշխոյին... (397բ ստ. լս.* «Ուրախ լեռ՛ւ»ի գոյնն է)։ բ. *397բ-8ա* Փոխէ՛ գնայնն – Ի գրատանել կենաց փայտին... (*397բ ստ. լս.* Իւր յոդրոտակն ասա՛ եւ կամ «Միաշաբաթ»ի գոյն»)։

146. *398բ-400ա* ձԼՑ. Գանձ խաչ օրհնելոյ, ի Խաչատուր վարդապետէ ասացեալ («Խաչատուր») – *Խորհուրդ ընտրեալ... (400ա ստ. լս. Ով սիրելի երդիչ, սոյա Տաղն ի յերեւման խաչի գանձն գրեալ կայ, որ է հարիւրեւուրի համարն։ Գիտ եւ ասա երգեա՛»)։*

147. *400բ-2ա* ձԼԸ. Գանձ ձեռնադրութեան («Գրիգոր է») – *Գրքա՛յ ի մեզ, Տէ՛ր ամենակալ... ա. 402աբ* Տաղ օծման Բահանայից – *Մ՛ով անմահ հաց կենաց... (402ա ստ. լս.* «Վանկիաճոս»ի գոյնն ասա՛»)։ բ. *402բ-3ա* Տաղ ի տէր Առաքէղէ («Տէր Առաքելե») – *Տարփացեալ ըղձանօմբ... գ. 403աբ* Տաղ ձեռնադրութեան («Փ տէր Ոհաննէ») – *Ի մեծի հրաշափառ հանդիսիս... (403ա ստ. լս.* «Սուրբ Ոսկի Բահանայ»ի գոյն ասա՛»)։

148. *403բ-4բ* ձԽԸ. Տեառն Մխիթարայ ասացեալ Վասն օրհնութեան նորակերտ գոգց («Մխիթար») – *Մեծապայծառ ցնծութիւնամբ... (403բ ստ. լս.* «Մեր նախահօրն խնդրի» գոյն ասա՛»):

149. *404բ-5բ* ձԽԹ. Նորին Վասն պատկերաց սրբոց («Մխիթարի») – *Միածին Հօր Որդի...*

150. *406ա-8բ* ձՄ. Գանձ սրբոց մարգարէիցն ի տէր Մխիթարայ («Տոնհիզդոցն») – *Տոնհիւրդ անքըննին... / Գանձիս ասղի / Տէր Մխիթարի / Քաջ վարդապետի, / Ալլեւ ստացողի, / Ուղիղ փոխողի, / Սիբով հայցողի / ողորմեա՛:* ա. *408բ-9ա* Տաղ մարգարէիցն, ի տէր Ներսէսէ («Ն-ժ») – *Աստուածային խորոյն անճառ... (408բ ստ. լս.* «Խաչն ի Նախնւոմ» գոյնն է»): բ. 409ա *Փոխեա՛ գձայնն («Ի-Մ»)* – *Խաչիաս տայ մեզ նըշան... (409ա ստ. լս. «Մի՛հաշաբաթ»ի գոյնն ասա՛»):*

151. *409բ-11ա* ձՄԱ. Գանձ սրբոց մարտիրոսաց, ի տէր Մխիթարայ – *Մ՛վ Տէրըդ բարձրեալ...* ա. *411ա-2ա* Տաղ սրբոց մարտիրոսաց – *Բայց դուք, որդի՛ք իմ սիրելիք... (411ա ստ. լս.* «Եղեալ հառս»ի գոյն ասա՛»):

152. *412ա-3բ* ձՄԲ. Գանձ ամենայն սրբոց – *Դասանեցէ՛ք, որդի՛ք օրինաց...* ա. *413բ-4ա* Տաղ ամենայն սրբոց – *Աղաչանօք ընտրեալ դասին... (413բ ստ. լս.* «Հրեութիւ՛ի գոյնն ասա՛»):

153. *414ա-5բ* ձՄԳ. Գանձ հսկման գիշերոյ պաշտաման («Առաքել») – *Անտանելիդ երկնի եւ երկրի...* ա. *415բ-6բ* Ողբ ի վերայ մեռելոց – *Ով քահանայք եւ վարդապետք... (415բ ստ. լս.* «Վարիայի կեանքն է լալի» գոյն է»):

154. *416բ-8ա* ձՄԴ. Գանձ մեռեալ թաղելոյ («Մաղկս») – *Մինդ ի յՀԷն... (417բ ստ. լս.* «Ծաղից խմիից»ի ողբագոյնն ասա՛»): ա. *418բ-9ա* Ողբ մեռեալ թաղելոյ («Եզգ Արիստա[ակեսի») – *Եկա՛յք այսօր, եղբա՛յրք ամէն... (418բ ստ. լս.* «Պլխոյ պսակ»ի գոյնն ասա՛»):

155. *419ա-21բ* ձՄԵ. Գանձ սրբոյն Գրիգորի Աստուածաբանին («Կարապետ Բաղիշեցի ասե») – *Կենդանաբար Որդիդ միածին...* ա. *421բ-2ա* Տաղ ի Գրիգորէ («Գրիգոր») – *Գետ հոսեալ աստուածային...* բ. *422ա* Յորդորակ նորին («Բանիկի») – *Բարբառող բանին...*

Բ. *422բ-7ա* ՅԱԽԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ – [Յանկի], ԹԸ. դ

ա. *422բ-4ա* [Այբբենական] Ցանկ բովանդակ գանձից, տաղից եւ մեղեդեաց, ածից տեւունակաց եւ ամենայն սրբոց, եաեւ կիւրակէից, յարութեան եւ աղցից՝ ի մատենի ասա գրեցելոց – *ձԺ. Ամենափրկչին եւ Սրբոյ Էջմիածնի...* Կէ. Քառասնից մանկացն (տե՛ս յիշ. 427աբ):

բ. *424ա-5ա* Այլ ցանկ ոմանց նշանաւոր գանձից, տաղից եւ մեղեդեաց, յատուկ ածից, կիւրակէից, սրբոց եւ պահոց՝ ըստ նոյն վերագրեալ համարաթուի Գանձարանիս – *ԼԴ. Հնդուքիւն ձայն բարբառ...* ձԺԱ. Արթունք զուարթունք բանիւ:

425ա Գիտեա՛ աստանօր, նագելի երգաբան, զի առաջին եւ երկրորդ ցանկքս երկաքանչիւրքն զմի տարազ ունելով, զերկոսին ճանապարհս գիւտից ցուցանեն՝ ըստ երկուց հաճոյից քոց, զի մինչ կամիցիս անդրոշակի պպատկանաւոր իմն գրասանել, ցուցանէ քեզ առաջինն, իսկ եթէ կամիցիս որոշակի գյատուկ իմն որոնել յանուանէ եւ գտանել, գայն ցուցանէ քեզ երկրորդն, ուրեմն զերկուսեանն եւս պիտեւան եւ հարկաւոր համարելով երկոքումբք որոնեացիս: Ողջ լէր:

գ. *425աբ* Մեսեդիճ ճաշու, յարութեան, կիւրակէից ըստ ձայնին, յաւարտ մարգարէական ընթերցուածոցն – *ԱՀ. Ամենայն երկիր պագցեն քեզ... ԴԳ. Խոստովան եղերո՛ւք Տեառն, զի քա՛:*

դ. *425բ* Մեսեդի աղցից, կիւրակէից, յարաչ բան զառաճելական թուղթն – *Աղց. Ուխտս դի՛ք եւ կատարեցէ՛ք...*

ե. *425բ* Ալելուեայ կիւրակէից, աղցից – *Աղց. Աղաղակեցէ՛ք առ Տէր ամենայն երկիր...*

զ. *425բ-6ա* Ալելուեայ՛ ճաշու, աւետարանացն, ըստ ատուց եւ ըստ ձայնից – *Ուրախ լե՛ր, բերկրեա՛լդ...*

է. *426ա* Համօրէն մարտիրոսաց – *ԱՀ. Տէր սիրէ զիրաւունս*

ը. *426ա* Յաւուրս պահոց – *ԱՀ. Հոգի քո բարի առաջնորդ...*

թ. *426ա* Շաբաթապահոց, ԱՀ., ԴՀ. – *Բղ. Եկա՛յք ցնծասցուք...*

ժ. *426ա* Շողակաթին եւ այլ տօնից եկեղեցւոյ – *Որպէս սիրեցիք յարկք քո, Տէր...*

ժա. *426աբ* Յաւուրս տօնից ամենայն սրբոց – *Ողորմութեամբ Տեառն լի եղեւ երկիր...*

ժբ. *426բ-7ա* Յարութեան, կիւրակէից – *ԱՀ. Գու յարուցեալ գԱստացիս ի վերայ... Թագաւո՛ր. Տէր, ի զօրութեան քում ուրախ եղէ՛:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *52բ (Թէոդոս Կարնեցի գրչի եւ ստացողի)...եւ ստացողի հայատուր բաբունին / եւ մեզասած Թէոդոս գրծագրողին, / մեզ ողորմել յաւուրն ահագին / եւ ազատել ի հրոյն գեհենին. ողո՛ր" (Նման՝ 5ա, 70ա, 133ա, 143բ, 147բ, 149բ, 152բ, 161բ, 164ա, 166բ, 173բ, 175բ, 185բ, 191ա, 196ա, 198բ, 200բ, 225ա, 238բ, 248ա, 272ա, 274բ, 282ա, 290բ):*

83բ Ծառայ եմ քեզ, քէշի՛չ պապայ, / Թէ ձայն ունիս՝ առաջ խաղա՛, / մեղեդիս լաւ |84ա| էշխով ասա՛, / եւ Թէ չունիս, դու յետ գնա՛, / հետ պառաւնուն քարման մանեա՛:

86բ Դու լաւ միտ դիր այս խաչերուն, / թէ առերես մտօքդ արթուն, / թէ |87ա| չէ դարձիր, գնաչ ի տուն, / նահիր, հազայ հետ տիրուհիդուն։

96ա Գանձս աւետացաւ եմ, լաւ իմայ, / վասն այնորիկ ատտ դրոշմեցայ, / ի յապրիէլ |96բ| յեօթերն տօնեայ, / ուր հանդիպիմ, այլ խօսք չկայ։ / Թէ ձայն ունիս, յառաջ |97ա| փութայ, / զգանձս տաղերովս եղանակեայ, / քաղցր ձայնիւ անուշ ասա, / Որ |97բ| ժողովուրդն ուրախանայ, / Դու լաւ քեզ տես եւ կշռուեայ, / Թ աշխարհական ես, |98ա| թ աբեղայ, / թէ կայ ի քեզ, յառաջ դընայ, / թէ չէ, կանդնի՛ր ու խիստ հազայ։ / |98բ| Հո՛ւ հո՛ւ հո՛ւ, ո՛վ սիրելի, դու զայս կարդայ / եւ զԹէոդոս գրիչս յիշեայ, / |99ա| որ սուտ անուամբ եմ քրիստոնեայ, / բայց ի գործոցն յոյժ հեռացայ։ / |99բ| Մի՛թէ Աստուած ինձ ի դարձ տայ, / ՚ւ ամենեցունդ ինքն ողորմեայ, / լըսել զեհ՛յք |100ա| օրհնեալն որ կայ, / եւս առաւել ստացօղ սորայ. ամէն։

103բ Ջխազերն ձգէ դու շարէշար, / Ձայնեա՛ առ կոյսն, իմ մեծ եղբա՛յր, / |104ա| լաւ է ասեր Գրիգոր արդար / Աստուածածնի խաթեր համար։

110ա Թէ ձայն ունիս դու անուշիկ, / գմեղեդիս ասա՛ յուշիկ-յուշիկ, / ապա թէ հաստ է |110բ| ՚ւ անճոռնիկ, / թո՛ղ այլքն ասեն, ՚ւ դու արա՛ մտիկ։ Տէր կաքաւիկ։

113բ Թէ ձայն ունիս, արե՛կ ասա՛, / Թէ չէ, կանդնի՛ր ու խիստ հազա՛յ, / դու զքեզ տե՛ս |114ա| ՚ւ յառաջ գնա՛, / այս չէ դաւուկ կամ նաղարայ, / գձայնդ շինէ՛ քան գչաղանայ, / |114բ| Թ աշխարհական ես, Թ՛ արեդայ, / քաղցր եւ անուշ եղանակեա՛, զԳԿարնոցի Թէոդոս յիշեա՛։

116ա Թրլփատութեանն է վարպետ ի Մրսուի, / վինչ որ ճարես, տուր քեզ քրսրի։

117բ Ասա՛, եղբա՛յր եւ ականջ դի՛ր, / երգեա՛ գգանձդ եւ հասկացի՛ր, / ծուլութենէ |118ա| ի յետ կացի՛ր, / մի՛ տըրտնջար եւ ճշդդի՛ր, / զայս անցաւոր կեանքս իմացի՛ր, / |118բ| ՚ւ աղօթից լաւ ժիր կացի՛ր, / ի տօն սըրբոցս դու հրճեռնի՛ր, / եւ պսակաց արժանացի՛ր։

120ա Յօհաննու Մկրտչին է, Ղարաչ Ինչի պապայ, / ուսեա դու շատ մեղր ու |120բ| գաղայ, / գըդակիդ ծայրըն երթայ ՚ւ գայ։

126ա Եղբա՛յր ընտիր, դու զգանձդ ասա՛, / որ չինի տեղն մնայ, / |126բ| ես գրելով չանձգրացայ, / ասելով փորդ էՙր կու ցաւայ, / աչքդ ի յերդիքն |127ա| կու մնայ, / կաղաղակես, Թէ լուսանայ, / կասեմ ասա՛յ, Թէ չէ գարկի, |127բ| Աստուած վրկայ, / կարդայ եւ ծիծաղիր, Ղարայ տէրտէ՛ր ասայ։

130ա Ջմեղուցեալ գրիչս յոռի, / որ չեմ ի կարգ քարտուղարի, / զձեզ աղաչեմ |130բ| աղերսալի, / որ գիս յիշէք առ Տէրըն բարի։

131բ Ես առաւել ստացօղ սորա Կոստանդնուպօլսեցի Խաչատուր բարունապետն եւ բագմամեղ գրիչըս։

135բ Թէոդոս յընչին՝ ծառայ է փրկչին։

147բ Տեառնընդառաջին է, տէր կոծի, / ուսեա դու շատ խոզի կոճի, / ձայն չհանես |148ա| որպէս մոզի, / որ ժողովուրդն ի քէն զըզուի, / լինիս կատակ եւ ծաղրալի։

287բ Ո՛հ, անարժան Թէոդոս գրիչս, զիա՞րդ համարձակեցայ ձեռն տալ սմա։

2. *367բ (Խաչատուր գրչի) Եւ գգծողին՝ լիրբ Խաչատուրին, ձեր ոտից փոշին։*

ՅԻՇԵՑԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *174ա (ԺԸ դ., անարուեստ բոլորգիր) Ցառաջ մատիր, ո՛վ դանձասէր, / Որպէս Վարդան |174բ| քաջ քրիստոսասէր, / Երգեա՛ անուշիկ զգանձս գեղգեղ, / |175ա| Մուղաթի կաց, որ չգդեց տեղ-տեղ։*

2. *203բ (ԺԸ դ., անարուեստ բոլորգիր) Արժանաւոր երգով ասացէք գտաղերս գայտորիկ։*

3. *216ա (ԺԸ դ., անարուեստ բոլորգիր) Ես ոչ ծուլացայ գրելով այս ածխագին |216բ| Գանձարանս, / Դու էՙր կու հուլանաս |217ա| ասելով այս պատուխաս կան տաղերս։*

4. *304բ (ԺԸ դ., անարուեստ բոլորգիր) Հոգւոյ գայտեանն եմ, յա՛ւ ասա։*

5. *343բ (ԺԸ դ., անարուեստ բոլորգիր) Ցնծայ Սանտուխտ նոր օրհնութեամբ, / Որ ներկեցար |344ա| կարմիր արեամբ, / Պատկտ էաս ուրախութեամբ, / Յերկրէ |344բ| յերկինս համբառնալով, / Ընդ հրեշտակաց |345ա| <հրեշտակաց> երգ երգելով։*

6. *391ա (ԺԸ դ., անարուեստ բոլորգիր) Մատիք, մանկունք հայ |391բ| ազգի, / երգել զերգս Վաւժաի, / Զի հայց|392ա|մամբ սուրբ Թէկղի/Տացէ Աստուած խաղաղութիւն |392բ| աշխարհի։ / Յուշիկ |393ա|յուշիկ այս ասէք, / Ինդրեմ իրար միշտ գմբէք (՞)։*

7. *427ա* Ցիշատակարան սրբոյ Գանձարանիս — *Ամենաբարւոյն ի քնէ բարի արարեալ գմարդն հաղորդել իւրոյ բարութեանն, վասն որոյ ցանկալ մարդս բարւոյն, ըստ որում աստուածային տեսչութեան եղեւ իղձ բարի ոգւոյս նուաստի Աստուածատուոյ ապարդիւն վարպապետիՙ ստանալ զայս երգարան ինձ յիշատակ բարութեան։ Ապա ի վախճանի գրուածոցս պատեհ վարկայ ծանուցանել զորպիսութիւն կատարման իմոյս հոգեւոր տարփման, անտարակոյս լինիկ վայելուցդ առ գրուածոցն երկատեսակութեան։*

Քանզի մեծ ժան սորա ի սկզբէն գեալ հանդիպեցայ ինձ, եւ իմ ցանկալով լրմանն, զպակասն գրեցուցի մինչեւ ցաւարտն եւ ի վերջն գրել ետու եւ զցանկն (այբուբենից դասաւորութեամբ)՝ |427բ| յատկութեամբ տօնիցն եւ անուամբք տօնեցելոցն ըստ այբուբենից դասաւորութեան։ Եւ յետ այնոցիկ եւ առնել ետու Ցանկ երեւելի տաղից եւ գանձից եւ մեղեդեաց, հանդերձ համարաթուով իւրաքանչիւր կանոնաց, հուսկ յետոյ եւ

զմեսդիս, որք յառաջ քան զբնթերցուածան դրոց եւ գալէլուիայս, որք չետ ընթերցուածոցն ըստ տօնից աւուրցն եւ ըստ ձայնից: Եւ այսպէս ցանկ հանեալ, մատուցի գաս ի լուսանկար սուրբ տաճար մեծի գահին էչմիածնի:

Որդ, որք հանդիպիք վայելուչ երգարանիս եւ Գանձարանիս բանից աստուածայնոց եւ ճառից սրբոցն, եւ մանաւանդ որք բազմիցս վայելէք, յիշեսջիք յարժանահայց մաղթանս ձեր խնկաւորեալս զմեզսպարտ Աստուածատուր վարդապետս Աղուսիեցի՝ բնիկ միաբան Սրբոյ գահիս էչմիածնի եւ աշակերտ տեառն Դաւիսասու սրբազան կաթուղիկոսի, հանդերձ հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնողօք իմովք եւ համայն երախտաւորօք: Եւ որք լիշէքդ, եղիջիք լիշեալք յանսպառ ողորմութիւնս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ ընդ Հօր եւ ընդ Սուրբ Հոգւոյն այժմ եւ յանվախճան յաւիտեանս. (այլ ձեռօքս շղագիր) յամի Տեառն 1799 եւ յամիս հայոց 1248 (1799), ի 23 ապրիլ ամսոյ:

ԳՐՉԱՓՈՒՂ՝ *1ա՝ «Զհ՜ղ զարբ՛, զհ՜ղ ղ մատաղ, մասոց, Գ ստացաքս», 304բ՝ «յաւ է», 305ա՝ խզգզոց:*

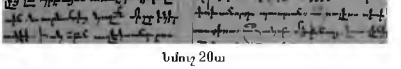
ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Գանձարան», Ա. փեղկի կազմատախտակին՝ «Հմր 817/2649», պրպ. Աա՝ «Ժէ. դ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2650
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԸ. դ.

ԳՐԻՉ՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ:

ԹԵՐԹ՝ 187+1 (կրկն՝ թ. 1. գրի թերթակոյտ ԺԹ-Մ, որ է 1դ-187բ). չգոյած 1ա, 180բ ՊՐԱԿ Ա-ԻԶ×8 (Ա-Բ չիՀ, Գ՝ Չ, ԻԶ՝ Յ): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26,3×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (21×14): ԳԻՐ՝ նոտռգիր (նմոչ՝ 20ա): ՏՈՂ՝ 31, 33, 35-36: ՆԱԶՄ՝ դրոշմագրով սեւ կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը շագանակագոյն կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ + ԳԴ, դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

Նմուշ 20ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Գոյներ՝ կարմիր, նարնջի:

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. լուսանցակողերը՝ գունաթափ, Ա-Բ պրակները եւ վերջից թերթեր ջնիած, որի հետեւանքով կան բնագրական թերթեր. թերթերին աղտոտուածութեան տարբեր հետեւեր. կազմր 1980 թ. վերականգնուած է ձիւն ու նոր կաշիով, նոր կազմաստառով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *1գ-95ա* [Միխայէլի Ատուոյ ժամանակագրութիւն]

Տես ձեռ. 1518, 3ա-98բ: ա/*1գ-30ա (սկ՝ [գ]ատիթ միշտ կայով ընդ նմայ, եւ մինչ էր նաթան ի Գաբաւոն...)*: բ/*30ա-7ա*: գ/*87ա-71ա*: դ/*71ա-80ա*: ե/*80ա-95ա*:

Ձեռագիրը գլխարաժանում չունի. պատեղ ըստ 1871 թ. տպագրի՝ ժամանակագրութիւն Տեառն Միխայէլի Ասորւոյ պատրիարքի, յԵրուսաղէմ, 1871:

2. *95ա-109ա* Նորին տեառն մեռոյ Միխայէլի Յաղագս հաճանայական կարգաց, թէ ուստի առնու սկզիբն – Սկիզբն հաճանայական չնորհի... իսկ զկնիս այլ լցեն:

3. *109ա-12ա* [Տէր Միխայէլ մինչեւ գայս վայր: Աստի Վարդան սկսանի վարդապետն] – *Այլ եւ մենք հետեւեալքս... եւ սպասաւորք սրբազան աթոռոյս, որք են ամենեքեան առ միմեանս սիրոմք եւ առ մեզ անմնացեալ ծնողօք իմովք եւ համայն երախտաւորօք: Եւ որք լիշէքդ, եղիջիք լիշեալք յանսպառ ողորմութիւնս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ ընդ Հօր եւ ընդ Սուրբ Հոգւոյն այժմ եւ յանվախճան յաւիտեանս. (այլ ձեռօքս շղագիր) յամի Տեառն 1799 եւ յամիս հայոց 1248 (1799), ի 23 ապրիլ ամսոյ:*

Բ. *112աբ* Յասորի գրոց վասն որ Թժ. նահապետացն մարգարէ եւ առաքեալ եւ դատաւորէ եւ թագաւորէ եւ թարգմանիչէ – *[Ոմ]էքեն որդի լիայ... առաքեալ յուրայ մասինչեն թիւն կճնն.:*

Գ. *112գ-4բ* Խոստ ժամանակագրութեանց, աղօթից եւ ծնորադրութեանց հաստատակաց եւ առաձնութեանց, ի Գրիգոր վարդապետէ – *Նախ պարտ է աստուածասիրեաց ըստանալ հավատս ուղիղս... եւ աներկիւղ ննջեա՛յ ի փառս նորա, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Դ. *114բ-6բ* Վասն Թագաւորաց Հայոց, զոր կարգեաց Մովսէս Խորենացին – *Մովսէս Խորենացին այսպէս կարգէ ղշարս Թագաւորաց Հայոց... միաշամուռ Թագաւորք Հայոց՝ ՀԼ. (71):*

Ե. *116բ* Ոտանաւոր – *Մարգարէից սա սերմանումն, առաքելոց պտղաբերեալ... ի պէտս հաճուրց պտղաբերի, / Տեառնէ օրհնեալ ամենայնի / եւ յաւիտեան, եւ եղիցի:*

Զ. *116բ-8ա* Մաթէոսի Աւետարանին Մեկնութիւնէ – *Իսկ Հերովդէս խռովեցաւ... եւ այսպէս կատարեաց գամենայն մարգարէութիւն մարգարէից, գկործանեսցէ (՞) հնարս յամենայն չարին:*

Է. *118ա* Վանական վարդապետի՝ Ջիւնը է ճռագալուցիկն լուծումն – *Կիւրեղ Աղեկսանդրացին գրէ առ Թէոդոս Թագաւորն... եւ միայն ապիւ եւ հացիւ կեսրակրին՝ որպէս օրէն է:*

Ը. *118աբ* Յաղագս աստիճանաց եկեղեցւոյ, թէ ուր եցուց Քրիստոս – *Քրիստոս զեկեղեցական աստիճանս... պատիւ եւ իշխանութիւն ընդ Հօր եւ ամենասուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Թ. *119աբ* Անանիայ Շիրակացւոյ Համառոտի Որչափութեանց Հին եւ Նոր կտակարանաց – *Գիր Մովսէսի օրինադրի... համայնգամայն Նոր կտակարանքն, Տունք ՓՇՂԱ. (8591):*

Ժ. *119բ-20ա* Խրատ խնամսմասիրաց – *Զորս իրք մարդկան վատ է... եւ ծուլութեանն վերջն աղքատութիւն է, յընդհատ փոտ Աստուծոյ. ամէն:*

ԺԱ. *120ա-3բ* [Պատմութիւն նախահաւոց հրէից – *Ի/մեռանելն յեղիպտոս առորոց թաբքման Հ. (70) ոգի ասէ... եւ արժանի լինիք յերկնից արքայութեան. ամէն: Տէր Աստուած, Յիսուս Քրիստոս:*

ԺԲ. *124ա-7բ* Երանելոյն Աթանասի արեգիսկոպոսի Աղէկսանդրացոյ Հարցմունք/ի վայելոյչ եւ պատասխանի Կուրի յերուսաղեմայ հայրապետի Յաղագս մակացութեան հանճարոյ – *Հետեւումն համարիմ ընդ Աստուծոյ... զի քահանան առաւել պարտ է ընդունել, քրկին պարտ է:*

ԺԳ. *127բ-30բ* [Տեսիլ Գրիգորի Լուսաւորչի] – *Սուրբ Գրիգորիոս զքաոսուն տիւ... եւ զպահօղն հրեշտակաց դասն դասէ, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԴ. *130բ-ա* [Քարոզ Գրիգորի Տաթեւացւոյ]

1. *130բ-71բ Տե՛ս Ամառան հատոր, տպ. 1741: եդ/130բ-6ա: եէ/136ա-8բ: եժե/138բ-40բ: եիա/140բ-3բ: եիէ/143բ-7ա: եվ/147ա-53ա: եօթ/153բ-5բ: եկգ/156ա-8բ: եկէ/158բ-62ա: եկը/162բ-6բ: ե/166բ-71բ:*

2. *171բ-80ա տե՛ս Ձմեռան հատոր, տպ. 1740: ա/171բ-80ա:*

ԺԵ. *181ա-7բ* Քարոզ վասն Սողոմոնի, որ ասէ՝ «Որ պահեն սրբութեամբ, սրբեացին» [Եզ երգոց, Ջ. 11] – *Այս է պատճառ, զի մարդկան դատաստանն ոչ է արդար... եւ թէ զինչ օրինակ: Նախ օրինակ է/// (Յ տող անընթեռնելի) եւ նայ ինքն է սէտէքն, եւ ծնաւ/// (այսչափ):*

Կատուցուածքով սա նման է Գր. Տաթեւացու քարոզներին, բայց Գր. Տաթեւացուն վերագրելը դժուար է, քանի որ նա «վասն Սողոմոնի» խորագրով քարոզ չունի, միւին մասում կան կիլիկեան միջին հայերէնի ձեւեր («կու առնու եւ կու ընդունին»):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

112ա եւ փոխադրող մատենիս գժեայսպարտ Յարտաքինս յիշէք մէկ Հայր մերով մի, եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ. ամէն:

ԳՐՁԱԿՈՐԴ՝ *1բ՝ «Յերրորդ նէ գրւոյս երրորդեան», «գրւոյս պատմութիւն քանաննացից կարգի գրւոյս մարգարէն պատմ, յերեսնէ յօտեսի Մրըսր մրտաք կու կար կու կաթացվի, լուսաւոր նայ հրրրշտակեն հարցուք», «Յոյնան մարգարին պատմութիւն», «յադվայ մոր նընջման պատմութիւն», 186բ՝ «Նիկողոս»:*

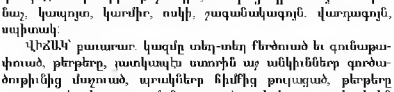
ՆՇՈՒՄ՝ *Աա՝ «2650», «2ժր 854/2650, ԺՀ.,* Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպո]ս», Գբ՝ «Վերականգնուած է հին ու նոր կաշիով, նոր կազմաստառով: Գլխ. վերականգնիչ՝ Լ. Ադաբէկեան: Երեւան, 1980 թ.»:*

2651

ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 17. չգրւած 1ա-2ա, 16բ-7բ. ՊՐԱԿ՝ 1-4x4 (2րդ՝ 6, 3րդ՝ 3): ՆԻՒԹ՝ թուղթ լուսագծերով: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 27,5x20: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (22.5x15), միասիւն՝ 3ա (21x15): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 11ա): ՏՈՂ՝ 32: ԿԱԶՄ՝ դռոյմազարդ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառ դռոյմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը կարմիր:

Նմոյշ 11ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Պատառագ՝ 2բ: ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 3ա: Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ թուսական, թեղուն, վարդեակ՝ Ջ ա ր դ ագ ի՛ թղթագոյն, եանգազագիր: Ո յ ն ե ր՝ կապոյտ, կապոյտ, կարմիր, ոսկի, շագանակագոյն. վարդագոյն, սպիտակ:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ ճռճռուած եւ գունաթափուած, թերթերը, յատկապէս ստորին այ անկիւններ գործածութիւնից մաշուած, պատկերը հիմիկ թուլացած, թերթերը պատռուած, յետագայում նորոգուած. գոնէ բոլոր թերթերին խոնաւութեան հետեւ եւ զանազան բծեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

3ա-16ա [Խորհրդատետր]

Տե՛ս նաեւ 2385, 69ա-156բ: 1. *ա/2ա-4ա (սկ. թափուած) Որ զգեցեալ ես զլոյս...»: բ/4ա-5ա: գ/4բ-5ա: դ/5բ-6ա:* 2. *ա/6ա: բ/6ա-բ: գ/6բ-7բ: դ/7բ: ե/7բ-8ա: զ/8ա-բ:* 3. *ա/8բ-9բ: բ/9բ-13ա (9բ՝ «Քահանայն Աեռնամած աղաւթէ ի ծածուկ – Արժան է սստուգապէս»): գ/13ա-բ: դ/13բ-5ա:* 4. *ա/15ա-բ: բ-15բ 6ա: գ/16ա:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԾԵՏԱԳԱՅԻ

16ա (1808 թ., վրացերէն, մխեդրուլի) Քրիստոս Աստուած, մահացաւ աւրՏնեալ հայր իմ տէր Մովսէս ապրիլի 27ին Քրիստոսից, հայկական էր ՌՄԺ. (1808):

ԳՐՁԱԿՈՐԴ՝ *1ա՝ «Նաա», 16ա՝ «Աւետարան Օհանեու: Օհաննէս վկայաց վասն նորա ազազակաց եւ ասէ, «Սա է, զորմէ ասէիր, որ զկնի գալոց էր արաջի իմ եղեւ, զի նախ քան զի սէր, զի լրութիւն է անտի, մեք ամենեքեան սրաք շնորհ փոխանակ շնորաց, զի որ ենք ձերն Մովսէսի, տաւ շնորհ եւ ճշմարտութիւն ի ձերն Յիսուսի Քրիստոսի, որ եղեւ»:*

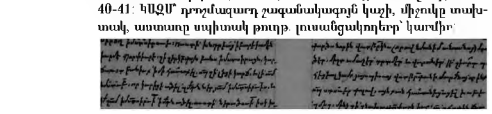
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «2ժր 876/2651», 1ա՝ «ՌՄԺ. – 1808,* Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպո]ս»:*

2652
Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ — ՌՄԻ. – 1771

Գ Ր Ի Զ՝ Դավիճանու։

Թ ե ր Թ՝ 171 (գրչի էջակալում՝ 1-340, որ է 1ա-170բ) չգրած՝ 1ար, 72ա-4բ, 81ա, 171ար։ Պ Ր Ա Կ՝ ԺԱ.-ԺԲ×24+1 (ԺԱ. 26, ԺԳ 23, ԺԳ 27, ԺԶ 22)։ Ն ի Ւ Ի Թ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագանշան եւ արիւնաներկ, «DV» եւ «RF»։ Մ Ե Ծ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր Ի՝ 27x18։ Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր Ի՝ երկսիւն (22x14.7)։ Գ Ի Ր՝ նուագիր (նմոյշ՝ 3բ)։ Տ Ո Ղ՝ 40-41։ Կ Ա Զ Մ Ի՝ դարձուածադարձ շագանակագոյն կաշի, միջակը տախտակէ, աւտառը սպիտակ թուղթ. լուսանցակողքեր՝ կարմիր։

Նմոյշ 3բ

Վ Ի Ճ Ա Կ՝ բաւարար. կազմի կային գեղակեր, կիսամաշ, ճերմակած. եզերբը մաշուած, մասամբ բացուած, աւտառը, թ. 1-28, 150-71՝ վերին եզրը խոնաւութեան հետեւով, թ. 136-60՝ վերին եզրը թեթեւակի ձիթոտուած, թ. 168-71ի ստորին եզրը խոնաւութիւնից փտած-թափուած, գրադարձը տեղ-տեղ գունափոխուած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *2ա-71բ* [Սիմէոն Երեանցի. Մատենագրութիւն]

1. *2ա-3ա* Բան առ ընթերցօղ *(2ա-3ա: Առ սուրբ էջմիածին/3ա: (Ձօն առ Պորփիւր)/3ա:*

2. *3ա-18բ* Համառօտ լուծմունք գրոցն Պորփիւրի, ծաղկաճաղ արարեալ ի բանից գիրհմաստիցն սրբոց՝ Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի եւ երիցս երանեալ Գրիգորի Տաթեւացւոյն, ուրումն Սիմէօնի գիտնական եւ աստուածարան վարդապետին Երեւանցւոյ

Տ ե ս ձեռ. 1818, 4ա-36ա: *Ներածութիւն/3բ: (Նախերգան)/4ա:* ա/*4ա:* բ/*4բ:* գ/*4բ-5ա:* դ/*5ար:* ե/*5բ-6ա:* զ/*6ար:* է/*6բ-7ա:* ը/*7ար:* թ/*7բ:* ժ/*7բ-8ա:* ժա/*8ա:* ժբ/*8ա-9ա:* ժգ/*9ա-10ա:* ժդ/*10ար:* ժե/*10բ-11ա:* ժզ/*11ար:* ժէ/*11բ-2ա:* ժը/*12ար:* ժթ/*12բ:* ի/*12բ-3ա:* իա/*13ար:* իբ/*13բ-4բ:* իգ/*14բ-5ա:* իդ/*15ար:* իե/*15բ-6ա:* իզ/*16ար:* իէ/*16բ:* իը/*16բ-7ա:* իթ/*17ա:* ի/*17ա:* ի/*17ար:* ի/*17բ (սկ. Յաղագս դասարարութեան եւ զանազանութեան սերի եւ յատկի):* լգ/*17բ:* լդ/*18ար:*

Ունի տեսչ՝

3բ Ձաոճ չորք ըստ մեկնիչի — *Որպէս ի վերն ցուցաք, էր Պղատոն... եւ զմեռուցանելն իմաստութիւն անուանեաց։*

3. *19ա-22ա* Գիրեւ այս կոչի Հինգ առածի, այսինքն՝ հինգ ասացուածի

Տ ե ս ձեռ. 1818, 127բ-32բ: *(Նախերգան)/19ա:* ա/*19ա-20ա:* բ/*20ա:* գ/*20ար:* դ/*20բ-1բ:* ե/*21բ-2ա:*

4. *22ար* Համառօտ լուծմունք գրոցն Դաւթի, որ կոչի գոյից բաժանումն։ Այսմոյ տեառն Սիմէօնի սրբազան հայրապետին ամենայն Հայոց. Վասն բաժանման — *Բան. Ամենայն որ միանգամ բաժանեալ գոյ յայլոց գոյից։ Լուծմունք. Ասէ, թէ ամենայն գոյ, որ միանգամ... այնց ասացելոց ամենից, յորոց վերա եւ ասիցի։ Վերջ։*

Տե՛ս ձեռ. 1818, 132ա-4ա:

5. *23ա-52բ* Համառօտ լուծմունք գրոցն Արիստոտէլի Տասանց ստորոգութեանցն, Ծաղկաճաղ արարեալ ի բանից գերհմաստիցն սրբոց Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփային եւ երիցս երանելոյ սրբոյն Գրիգորի Տաթեւացւոյն, նոյնոյ տեառն Սիմէօնի գերհմաս[տ] հայրապետին Երեւանցւոյ՝ ի փառս Աստուծոյ եւ յօգուտ ուսումնասիրաց

Տե՛ս ձեռ. 1818, 37ա-95ա: (Ձօն առ Արիստոտէլ)/*23ա:* (Նախերգան)/*23ար:* (Ներածութիւն)/*23բ-8ա:* ա/*28ա-33ա:* բ/*33ա-7բ:* գ/*37բ-41ա:* դ/*41ա-6ա:* ե/*46ար:* զ/*46բ-9բ:* է/*49բ-50բ:* ը/*50բ-51ա:* թ/*51ա-2ա:* ժ/*52ար:*

6. *53ա* Օգնեա՛, տ՛ւ Ձեր օգնական, / որոց դիմեալ առ Քեզ գան, / առ յոր եւ ես դիմեցի / եւ զայս գործ ի կիր արկի։

53ա-70բ Համառօտ լուծմունք Պերիարմէնիաս գրոցն Արիստոտէլի, իբրու ծաղկաճաղ արարեալ ի բանից սրբոցն գերհմաստից՝ Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի եւ երիցս երանելոյ Գրիգորի Տաթեւացւոյն՝ Սիմէօնի երեւանցւոյ սրբագան կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց, ի վարդապետութեան իւրում

Տ ե ս ձեռ. 1818, 95բ-127բ: *(Բան առ ընթերցօղս)/53ա: Ներածութիւն/53ա-4ա:* ա/*54ար:* բ/*55ա:* գ/*55ա-70բ:*

7. *70բ* Բաժանմունք սեռօրէն ամենայն գոյից — *Գլխաւոր եւ սեռօրէն բաժանմունք գոյից ութ են... եղանակք բաժանմանց շարք, զորս թողաք ձերումդ գտման։*

Տե՛ս ձեռ. 1818, 127բ:

Բ. *75ա-170բ* [Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի Մատենագրութիւնք]

1. *75ա-8բ* Ցաղագս ներածութեան Պորփիւրի

Տ ե ս ձեռ. 718 Ա., 138ա-170բ: *Ներածութիւն/75ա:* ա/*75ար:* բ/*75բ-6ա:* գ/*76ա-7ա:* դ/*77ա:* ե/*77ա:* զ/*77ար:* է/*77ար:* ը/*77բ:* թ/*77բ:* ժ/*77բ:* ժա/*77բ:* ժբ/*77բ:* ժգ/*78ա:* ժդ/*78ա:* ժե/*78ա:* ժզ/*78ա:* ժէ/*78ա:* ժը/*78ա:* ժթ/*78բ:* ի/*78բ:* իա/*78բ:* իբ/*78բ:* իգ/*78բ:* իդ/*78բ:* իե/*78բ:* իզ/*78բ:*

2. *79ար* Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի Ներգինացւոյ Առածէ հինգ

Տ ե ս ձեռ. 464, 184ա-7բ: ա/*79ա:* բ/*79ա:* գ/*79ա:* դ/*79բ:* ե/*79բ:*

3. *80ա* Նորին Դաւթի Վասն բաժանման — *Ամենայն, որ միանգամ բաժանեալ գոյ... ընդ որում բոլորն որպէս բոլոր բնաւորեցաւ պարիլ։*

Տե՛ս ձեռ. 464, 187բ-8բ:

4. *80աբ* [Դաւթի Հարճագոյ] Նկատումն Արիստոտէլի – *Ուսուցանէ մեզ ի բնաւորութիւնացն այնոցիկ, որ հասարակաց բանականաց գոյանան... եւ կրթութեան քանի՞ ունի մարդս:*

5. *81բ-100բ* Դաւթի փիլիսոփայի Ներգինացոյ Վերուծութիւն ի Նեռածութիւնն Պորփիւրի

– *81բ* [Յանկ] – *Պրակ. Ինաւորութիւն պիտանացուն պատճառք մակագրութեանն... կամ յամենայն իմաստասիրութիւն ուսուցանէ ե. ձայնս/// (շշարունակուած):*

Տե՛ս ձեռ. 1688, 1ա-151ա: ա/82աբ: բ/82բ-3ա: գ/83աբ: դ/83բ-4ա: ե/84աբ: զ/84բ-5բ: է/85-6ա: ը/86աբ: թ/86բ-7ա: ժ/87ա: ժա/87բ: ժբ/87բ-8ա: ժգ/88աբ: ժդ/88բ-9ա: ժե/89բ: ժզ/90ա: ժէ/90ա-1ա: ժը/91աբ: ժթ/91բ-2բ: ի/92բ-3ա: իա/93ա-4ա: իբ/94ա: իգ/94բ: իդ/94բ-5բ: իե/95բ-6ա: իզ/96աբ: իէ/96բ-7բ: իը/97բ-8բ: իթ/98բ-9ա: լ/99աբ: լա/99բ-100ա: լբ/100աբ: լգ/100բ: լդ/100բ: լե/100բ: լզ/100բ: լէ/100բ: լը/100բ: լթ/100բ: խ/100բ:

6. *101ա-26բ* Ստորոգութիւն Արիստոտէլի իմաստասիրի, թարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթէ Անյաղթ Փիլիսոփայէ

Տե՛ս ձեռ. 1687, 106բ-245բ: [Ստորոգութիւն Արիստոտէլի]/*101ա-2բ:* ա/*102բ-6բ:* բ/*107ա-10բ:* գ/*110բ-5ա:* դ/*115ա-20ա:* ե/*120աբ:* զ/*120բ-4ա:* է/*124բ-5ա:* ը/*125աբ:* թ/*125բ-6ա:* ժ/*126բ:*

7. *127ա-46ա* Սկիզբն եւ նախադրութիւն գոգն, որ կոչի յումաց Պերիարմէնիաս եւ հայերէն Յադղագս մեկնութեան, արտադրեալ ի մեծ հեղեսացոյ իմաստնոյն *(լետագայի՛ որ էն)* Արիստոտէլէ, թարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթէ Անյաղթ Փիլիսոփայէ:

Տե՛ս ձեռ. 926, 201բ-7ա: *Նախաբան/127ա-3ա: ա/128բ-9բ:* բ/*129բ-30ա:* գ/*130ա-46ա (վերջը տարբե՛ր...քանզի ամենայն ուրեք սովորեաց իմաստասէրս լաղագս պիտանացուին գիտութիւն սերմանել իւրոց լսողաց: Վերջ):*

8. *146բ* [Բառացանի իմաստասիրական բառիգ. 9 միաւոր] – *Ստորոգութիւն՝ կատեղօրիաս... Նախադասութիւն՝ պրօքասիս:*

9. *147ա-57բ* Նորին Դաւթի Հայ փիլիսոփայի հատաւեալ յառաջնոց վերուծականացն Արիստոտէլի, որ կոչի Վերուծական եւ ըստ յումացն ասի Անալօտիկէ

Տե՛ս ձեռ. 464, 150բ-83բ: ա/*147ա:* բ/*147բ-8բ:* գ/*148բ-9ա:* դ/*149ա-50ա:* ե/*150աբ:* զ/*150բ-1ա:* է/*151աբ:* ը/*151բ-2ա:* թ/*152ա-3բ:* ժ/*153բ-4բ:* ժա/*154բ-5ա:* ժբ/*155ա-6ա:* ժգ/*156աբ:* ժդ/*157աբ:*

Նորագիրը եւ սկսուածքը գրուած նաեւ նախորդ՝ 146բ էջում:

10. *158ա* ԵՒո ազդեցութիւն ինչ առ խոհական բնութեացոյս – *Յայտնի է վսեմախոհ մտաց տեսակաւագ խմբից... արդ, զայս գիտելով զսակաւամանեայ երկս ձեռաց մերոց սիրով ընկալեալ. ողջ լերո՛ւք:*

Տե՛ս ձեռ. 1826, 295ա:

11. *158ա* [Ուսանատո՛ «ՊԵՏՐՈՍ ՁԼ»] – *Պայծառութիւն մտաց մարդկան,*

երրորդ հատորս Վերլուծական... Իցէ գործի քեզ լուծական:

Տե՛ս ձեռ. 1826, 295ա:

12. *158բ-70բ* Մակագիր: Դաւթի հաւաքեալ յառաջնոց գոգ Վերլուծականացն Արիս[տոտէլի]

Տե՛ս ձեռ. 1826, 295բ-312բ: [Մասն Առաջին]/*158բ:* Մասն եվթոոդ/*158բ-9ա:* Մասն երեոդ/*159աբ:* ա/*159բ-61ա:* բ/*161ա-2ա:* գ/*162աբ:* դ/*162բ-3բ:* ե/*163բ-4ա:* զ/*164ա-5ա:* է/*165աբ:* ը/*165բ-6ա:* թ/*166ա-7ա:* ժ/*167աբ:* ժա/*168աբ:* ժբ/*168բ-9բ:* ժգ/*169բ-70ա:* ժդ/*170աբ:*

Լուսանցներում լրացումներ, սրբագրութիւններ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

71աբ (1747 թ.) Յիշատակարան այսր մատենի:

Տե՛ս ձեռ. 1818, 134բ-5բ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

23ա Օրինակեցմամբ գծագրեցաւ ի բուն հեղինակագծէն, ի Ղալկիաճոսէ նուաստ, ի լուսակերտ գաւիս Սուրբ Էջմիածնին, յամի կենարարին ՌՂՂՂ (1221) եւ մերս 1220 (1771):

ԳՐՉԱՔՈՐԴ՝ *Ա կազմաստատ՝ «Ամս բազ դստախի վատէն: Բար բար», 1ա՝ «Ապրիլ Դ.»:*

ՆՇՈՒԻ՝ *Ա. կազմաստատ՝ «2՛ր 965՛2652», 1ա՝ «ՌՃՂՀ. – 1747», «ՌՄԻ. – 1771», «Ապրիլ Դ.», «1192+551=1743»:*

2653

ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՎԱՐԴՆԵՂՆ (Տայի), ԿԱՆ (Բաբերդ)

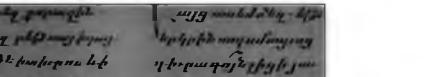
ԳՐԻՉ՝ Ստեփաննոս Բաճանայ (1ա-107ա), Նատեր (109ա-226բ): ՆԱԿՈՂ՝ Ստեփաննոս [Կանեցի] գրիչ: ՍՏՍՁՈՂ՝ Ստեփաննոս գրիչ եւ Գեղով սուկ (թողը):

ԹԵՐԹ՝ 229 *գրուած՝* 64ա, 107բ-8ա, 176ա, 227բ-8ա, 229բ

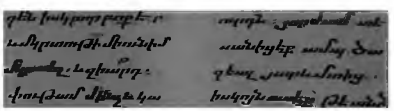
ՊՐԱԿ Ա-ԻԱ×12 (Ա 7, Զ, Ժ 8, ԺԴ, ԺՉ 10, ԻԱ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (ձեռագոյ յաւելում թ. 7, 227-9): ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 26,5×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիան (19,5×13, թ. 155-223՝ 20,5×13): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 21ա, 147ա): ՏՈՂ՝ 22-23: ԿԱՉՄ՝ դրօշմագարդ շագանակ

ԺԴ. դար (1341ից առաջ), ՉՂ. – 1341

կազմոյն կաշի, դռնակով, միջակ տախտակ, աստառը կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

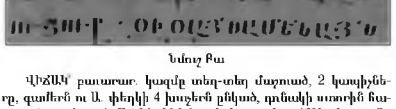
Նմոյշ 21ա

Նմուշ 147ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մատեան 64բ, Ղուկաս եւ Պետրոս՝ 108բ, Յովհաննէս եւ Պողոսոնց՝ 176բ: Կ ի ս ա կ ո ր ա ց՝ Ա, 65ա, 177ա. Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 109ա: Լ ո ւ ս ա մ ջ ա գ ա ր դ՝ բուսական, կենդանական, վաղեակ, խաչ, թռչուն, տասնաթ Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ մարդադէմ, հանգուցագիր, թռչնագիր, կենդանագիր:

ՊԱՂԱՒՈՒԿ-ՊԱՂՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մատթէոսի, Ջ 24 - Թ 7: ԺԱ. դ.: Ա բ+գ, ստացուած մէկական թերթերի ընդերպանակի ձեւով եւ ետքուստով, բնագիրը եզրաձառուած: Մագաղաթ, 26×18, երկսիւն (22×15.5), բայց գիծ երկաթագիր (ձեռ՝ Բա), տող՝ 23: Ունի լուսանցային համաբարան: Կարդալ Բա, Բբ, Աա, Աբ, Գա, Գբ «[մեծ]արիցէ եւ զմիսն [առնեսին]ցէ... եւ տեսին ժողովուրդն»:

Նմուշ Բա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, 2 կապիչներ, զամերճ ու Ա. փեղկի 4 խաչերն ընկած, դռնակի ատոփի ճատուածը պոկուած, Ա. փեղկին խաչերի դրօշուածներ եւ զամերի սնգեր, լուսանցակոդերը եւ մանրանկարներ տեղ-տեղ գունաթափուած, Պճպ. Բ–ի եւ բ. Իի միջեւ 1 թերթ ընկած, թ. 8, 19, 63, 226՝ ճիմիից պոկուած, թ 1-6 եւ 114՝ վճասուած ներերը ժԹ դարի թղթով լրացուած-նորոգուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-63բ* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *65ա-105ա* Աւետարան Մարկոսի *(105ա-7ա յարուցեալ յիշուցս)*:

3. *109ա-75բ* Աւետարան Ղուկասու:

4. *177ա-225բ* Աւետարան Յովհաննու *(225բ-6ա իրք կնոջն շնացելոյ)*:

Ունի սա. լս. համաբարան:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *107ա (Մտեփաննոս գրչի) Զձեղապարտ գծողս գՍտեփաննոս* ազաչեմ յիշել, այլ եւ գծողսն մեր եւ գորդեակսն մի՛ մոռանալք:

2. *226ա (Նաեւ գրչի) Ա՛ս աւետարեր հրամանս փրկչին մերոյ եւ Աստուծոյն Յիսուսի Քրիստոսի արհնելոյն յաւիտեանս՝ յերկնաւորաց եւ յամենայն եղելոց, յանդ ելեալ կատարեցաւ ձեռամբ անիմաստ եւ յեսին գրչի՝ Նաւտեր մեղապարտի, ի թվիս հայոց ՉՂ. (1341), յապրիլ Բ., ի գաւառիս Տայոց, ի գեղս, որ կոչի Վաղնչէն:*

Այլ եւ Ր. գլուխն առաջինք յառաջ գրեալ էր ումեմն Ստեփաննոս իրիցու, որ էր ի Կանու քաղաքէ, եւ ոչ էր ժամանել ի կատարումն սորա ի ձեռն հաւարակագիրս հայրենական հնչմանն հողմոյն մահու՝ եւ փոխեալ էր յաւուրսդա առ Քրիստոս, եւ գինի ամաց իրրեւ (տարիների քանակը նշելու համար տեղ թողած) քոյն նորա Գէորգ սարկաւագ ետ զառ աւարտել մերոյ նուաստութեանս, եւ մեք, կարողութեամբն Աստուծոյ յանդ հասուցաք: Եւ էաք եկք յանահիկ դղեկէն Բաբերդոյ գաւառէն, բնակեալ ի գեղն, որ կոչի Կամ, սկսաք |226բ| անդ ի գրել մասն ինչ: Եւ եղեւ փախուստ ամենայն գաւառին, նա եւս քաղաքին միահամուռ քրիստոնէից եւ իսմայէլացի[ոց] եւ ամենայն բնակչացն՝ ի ձեռաց Բ. իշխանաց, որոց ոչ է պարտ գրել զանուն նոցա: Եւ ամենայն որ փախեաւ, եւ չուեցին յերկիր աւտար, եւ եղեւ ի յերինն Վսովակ հողմ ձիւաքեր, եւ հեղձան անդ սակաւ մարդ եւ անասուն յոյժ, եւ յայլ յերին, որ կոչի Տեռեւանգ՝ բազում մարդ եւ անասուն յոյով, զոր գաղէտ խղճոյ ո՛ կարէ գրել, եւ յաւուր Ի. երորդ (40) պահոց տանի քառասնիցն: Եւ այն ամենայն եղեւ վասն մեղաց եւ բազում սխալանաց մարդկան:

Արդ, որք հանդիպիք այսմ յուսաւոր աստուածախաւսութեանս, յիշեցէ՛ք ի Տէր ազաւթիւք ձերովք եւ առաջի գենչոյն Քրիստոսի Յողուծիւն խնդրեցէ՛ք առաջին գրողիճ՝ Ստեփաննոս քահանային, որ իւրով ձեռամբն գրեալ էր եւ ոսկով գարդարեալ՝ յիշատակ իւր եւ բարեխաւս առ Քրիստոս, եւ գաւակ ի Սիոն եւ գանձ յերկինս, եւ ի ժառանգութիւն իւրոց գաւակաց եւ ազգականաց: Յիշեցէ՛ք ի Տէր եւ գԳէորգ սարկաւագ, որ է ժառանգորդ նորա՝ որդի որդւոյ նորա, որ նորոգել ետ եւ ի կատարումն յանգել եւ հաստատել զմեծանձնութիւն հաւուցն իւր: Յիշեցէ՛ք եւ զմայրն նորա, որ կամակից եղեւ եւ աւժն[դ]ակ լրմանն սորա, եւ զեղբայր մօր նորա գԱւագ դալալն, նա եւ զմեզ՝ գծողքս, ամենայն հղբարբ եւ ազգաւ, եւ որք յիշէք, յիշիք ի Քրիստոսէ:

Տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-ք. կէ 327:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Պճպ. Բբ (1566 թ., նոտրգիր) Զարթած քեզ մբնալ մի՛ գրնէք, այլ հաւասար ամենայն հաւատացելոց: Հանապազ Յովասափ դուրս ելանէ Աստիպ հաւասար յընկէ, որ ասի Կաղանդ րօքն (6) իւր ուրախ յաւագին աւուրն լինէր յուվար, որ աւր մի էր յառաջին աւուրն յուվար ամսոյ, որ էր եւ էր թվականն հայոց ՈԺԵ. (1566) եւ այսօր:*

[Ժ]ամանեալ հասցէ [ո]գնական իմ հոգուս հոգուն՝ [ս]իրասնուդ զաւագաց խոճա Աչչատուրին եւ Անտրիասին, որ արարիչդ ես արարածոց հանգուցեալդ ի քերովբէս, վէմով կնքեցար յերկրի, որ էր տաբեմուտ տարագրուխ <տարագրուխ>:

2. *227ա (1566 թ., նոտրգիր) Արդ, վերստին նորոգեցաւ սուրբ Աւետարան ի խնդրոյ սրբասէր եւ առաքինի քահանային տէր Հաւասպետ աւագերիցու, զոր յանձնեալ էր նմա համեստ եւ պարկեշտ բամբիշն*

Աւագխաթուն *մահտեսին, լիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց եւ զաւակաց՝ գտեր*ն Ուղուպիխային *եւ այլ զաւակացն փոխեցելոցն առ Քրիստոս՝ յոյսն մեր ամենեցուն, եւ եւս զսա լիշատակ առ ոտս* Սուրբ Աստուածածնին, *որ ասի* Նոր Երաշխաւոր, *եւ* Սբբոյն Սարգսի Զօրաւարին: *Արդ, որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ օրինակելով, լիշեսջիք ի սուրբ եւ ի մաքրափայլ յարութիւնս ձեր զվերոյգրեալ մահտեսի* Աւագխաթուն *եւ զդուստրն իւր* Ուղուպիխայն *եւ զամենեսեան արեան մերձաւորսն իւր՝ զկենդանիս եւ զհանգուցեալսն, նա եւ զտէր Հարապետ քահանայն, որ լաւ հոգաբարձութիւնեամբ ջանաց եւ եւս նորոգել զսա ինձ՝ անպիտան եւ յետին գրչի նախաշ եօլակիս: Եւ որք լիշէք, լիշիք եւ դուք ի Քրիստոսէ Աստուծոյն մերոյ ասրճնելոյն յաւիտեանս. ամէն:*

Կազմեցաւ թվ. ՌԺԵ. (1566), մարտի Ե.:

3. *157ա (ԺԷ. դ., բոլորգիր) Համբարձում է, ասրս Ե.շարքի (հինդշարքի), գիրն կարդա՛ ի նոյն գլուխս ՅեԱ. (341) մինչ դեռ:*

4. *228բ (1816 թ., նոտրգիր) Եկի* Սուրբ հաչ վանքս *ի սպասաւորութիւն. Յատութիւն վարդապետ* Ղազարեան Ղզլարեցի, *1816, փետրվարի 12:*

5. *228բ (1825 թ., նոտրգիր) Փառաց տաճարս առտուածաին, / յերկրի դրախտ կենաց փային, / որ է պատկեր երկնից վերին / եւ եռանձնեաւորն կայանին; / ի ծննդենէ մարմնով փրկչին / երեք հարիւր եւ հազարին, / յուի եւ երեսուն սկսեալ ամին / կանգնեալ յանուն* Սուրբ Նշանին / *տոհրութեամբ իւր ծառային / Յ*ովհաննէսէ *կրօնաւորին / եւ հարազատ եղբարց նորին / եւ ըստ ոգւոյ որգւոց քնաւին, / որ է փրկչական թիւ չինովթեան Ղրիմու* Սուրբ հաչ *վանուցն ի Յօհաննէս կրօնաւորէ 1338/// (3 տող չնջուած). 1825, հոկ[տեմբեր] 10:*

6. *229ա (1825 թ., շղագիր) Ողորմութեամբն Աստուծոյ վերստին նորոգեցաւ* Սուրբ հաչ *վանքս գեղեցկայօրինեալ՝ ի՛ տաճարին եւ ի՛ արտաքին սրահքնս, պարսպաւ պարագայիւք, որ է աճուռ բոլոր կղզոյս լուսաւորչադաւան ազգիս, այսինքն՝ Կաֆայու, Ղարասույու, Պաղջասարայու, Կեօղլեվու, բոլոր գիւղօրէիւքն հանդերց Զաւշաման, ընդ նմին Ուռումկեան, որք եղեն ձեռնտու բարեպաշտօրէն ջերմեռանդ սիրով արք եւ կանայ ողորմութեամբ, ի ժամանակս յառաջնորդութեան Աղտամայ արքեպիսկոպոսի կղզոյս, որ էր աշակերտ Յօհաննու պատրիարգի Կոստանդնուպօլսոյ Բաղիշեցւոյ. որ եղեւ հոգաբարձու եւ պատճառ շինութեան բազմադիմի աշխատութեանն՝ վասն իւրոյ հոգւոյն եւ նախնեաց: Եւ եղեւ ներ թվով փրկչին մերոյ 1751, իսկ ըստ հայոց ՌՄ. (1751): Ի վ բարեպաշտ, ի յՅեղեռնուէ զարձանագիրս լիշեսջիք միով Հա՛յր մերիս ի վերոյգրեցեալ բարեպաշտէն եւ այցելու սրբոյ տանս* Աղամ *եւնի յաւետեան: Գծող գրոյս իբր վանահայր եւնի աբեղայս Ղուկաս վարդապետն, որ եմ ի նահանդէն Կարնոյ, ի գեղջէ Ապռոնոյ, ի թուին 1825ին, ի* Սուրբ հաչ *վանքն:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Զա՛ ա՛ա խաւար»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Աա՛ «Հ[ին] 973/2653», «Ձ[ղ]. — 1341,* Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպո]ս»:*

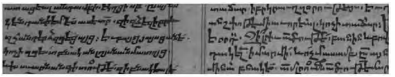
2654

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱՔԵԱՑԻ, ԳԻՐՔ ՀԱՐՑՄԱՆՑ

ՂԱՐԱՍԱՐ (Ս. Աստուածածին)

ԳՐԻՉ եհ ՍՏԱՑՈՂ՝ Գրիգոր Երեց Կոդոնացի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Նիկոդոսյոս վրդ. (1640 թ.): ԹՒՒՂԹ ԿՈՂՈՂ՝ Թոռոս:

Թերթ՝ 301 (գրչի էական՝ Գ.-ՁԼԲ., որ է՝ 1ա-67բ, ասրս՝ 133-606, որ է՝ 68ա-301բ). չգրուած 298ա-բ: ՊՐԱԿ Ա.-ԻՉ×12 (Ա 10, ԻԶ 3): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (բ. 299՝ յետագային): ՄԵՑՈՒԹԻՒՆ՝ 26× 20՝ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆ՝ երկսիւն (21×15): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (մեծ՝ 137ա): ՏՈՂ՝ խառն. 37-38 (բ. 1-94), 39-40 (բ. 95-212), 43-44 (բ. 213-301): ԿԱՉՄ՝ շագանակագոյն կաշի, միջոցի տախտակ, ատաղոզ թուղթ լուսանցակողերը՝ կարմիր եւ դեղին: ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ՝ Ա+Բ-Գ, չգրուած թուղթ, Ա.ն մասն կազմաստառի:

Նմուշ 137ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Գրիգոր Տաքեացւոյ եւ այակերտ՝ 2բ, 123բ: Կ ի ս ա խ ո ր ա ց՝ 3ա, 78բ, 124ա, 185ա, 211ա, 253բ: Ճ ա կ ա տ ա գ ր ո ւ թ՝ 32ա, 58բ, 105բ, 159բ, 171ա, 294ա: Լ ու ս ա ն ց ա գ ր ո ւ թ՝ բուսական, թոչուն: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճաճղուցագիր, թոչնագիր, մարդագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կապոյտ, կարմիր, դեղին, կանաչ, սեւ, ոսկեգոյն:

ՌՁ. — 1631

Վիճակ՝ բաւարար: կազմը տեղ-տեղ մաշուած, ճեռնուած ռանեռակարների գոյները խամրած, խատնուած, առտուգապուած ճանդիպակաց էջերին, պճեղ Ա.ի եւ թ. Ի.ի միջեւ ընկած 2, 301ի եւ պճեղ. Բ.ի միջեւ առ առաւելն 1 թերթ, թ. 299՝ ընկած եւ յետագայում լրացուած չգրուած սպիտակ թղթով, գրեթէ բոլոր թերթերը խոնաւութեան ճեռնարով, ոտից յատկապես եզրերը եւ լուսանցակողերը սեւացած, թ. 1-4, 298, 300, 301՝ եզրերը լրացուած եւ աճեցուած ԺԸ.-ԺԹ. դդ.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-301ա [Գրիգոր Տաթեացւոյ Գիրք հարցմանց]

Տե՛ս նեւ. 921. Յա-Յճ7ա: *Յանկ/կբ: Յոչխ/ևաթ (սկ. թափուած ///եւ լուծումն [ընդ]դիմախօսութեանն նոցա, որպ զհարկ եւ զճակատագիրս...): 1. Յանկ/1բ-2ա: ա/3ա-10բ: բ/10բ-1բ: գ/11բ-30բ: դ/30բ-1ա: 2. Յանկ/31ա-բ: Նկզբ/32ա-4ա: Ե/34ա-40ա: զ/40ա-6ա: Է/46ա-57բ: 3. Յանկ/57բ-5ա: բ/58բ-68ա: բ/68ա-77ա: 4. Յանկ/77ա-5ա: ժ/78ա-87ա: ժա/87ա-90ա: ժբ/90ա-6ա: ժգ/96ա-103ա (97բ հոդմացոյց բոլորակ): ժդ/103ա-5ա: 5. Յանկ/105ա: ԺԵ/105բ-12ա: ժզ/112ա-8բ: ԺԷ/118բ-22բ: 6. Յանկ/122բ-3բ: ժը/124ա-31ա: ժթ/131ա-40բ:*

ի/140բ-9բ: իա/149բ-58ա: իբ/158ա-64ա (159բ Թուոյ վկայութեան եւ բնակավայր ԺԲ. ցեղից Իսրայէլի): իգ/164ա-70բ: 7. Յանկ/170բ: իդ/171ա-3ա: իե/173ա-4բ: իզ/174բ-6բ: իէ/176բ-9բ: իը/179բ-82ա: իթ/182ա-4բ: 8. Յանկ/154բ: ի/185ա-210բ: 9. Յանկ/210բ: ա/211ա-20ա: ա/220ա-5ա: ա/225ա-30բ: ա/230բ-8ա: ա/238ա-52բ: 10. Յանկ/252բ-3ա: ա/253բ-61ա: ա/261ա-8բ: ա/268բ-70ա: ա/270ա-8ա: ա/278ա-94ա: Յշակն/յհգ: ա/294ա-3բ, 300ա (Միջից մերի՝ Թերթ ընկած. 298բ ատարում է «բանական կատողութիւն ոչ ինչ վայրապատ///» (տես տպ. Կ. Պոլիս, 1729, էջ 786, սիւն Ա.), իսկ 300ա սկսում է «[ցեղ]ոյած ժամու [հասանիլ բարկութիւնն]: Նմանապէս եւ ասա...» (անդ, էջ 789, սիւն Ա): Յշակն/300ա-1ա: Յշակն. հարցմանց Դէորգայ/յհգ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

1. *301ա Փառք համագոյ, համագաւառ, համապատիւ, համագոյգ, ամենասուրբ երրորդութեանդ՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, յիւրական արարածոց այժմ եւ միշտ եւ յաւ[իտեան]:*

Արդ, որ ետ կարողութիւն նուաստ եւ յոդնամեղ անձին խոյ, անմար եւ տարտամ մրտացս, լոկ անուն Գրիգոր անիմաստ տոհմ իրիցոյ Կողոնացոյ, որ այժ[մ] կոչի Ղարասար, ի յաւարտ հասանել տառիս, որ է Հարցմունք եւ վիպասանութիւնք եւ Հարուստասանութիւնք Սուրբ գրոցս, զի սայ է հրմտութիւն մտաց եւ դուռն է իմաստութեան ամենայն բանից տեղեակ: Ապա սովաս իմաստո[ն]անան ներհունք քննութեամբ, վարդապետք եկեղեցոյ եւ աշակերտեալ մանկունք բանիցս սպասաւորացս: Ապա սովաս/// (1 տող) առաքինութիւն, քանզի ճանաչի ամենայն իմաստութիւն աստուածայնոյ Հնոյ եւ Նորոյ կտակարանաց, զի ճաշակեն գծոռթեանս աստուածային եւ արբուցանեն յոգոց ծարաւեցոց, որո[յ] ցանկացեալ եղէ սմա տենչալի եւ բաղձալի դիմաք, մեծափափաքանաւք եւ սերտ հաւատով (չգրուած տեղում յետ աւելացրած՝ «գկարիճն///») եւ ետ գրել գմատեանս եւ գծորեանս գծորէսն աստուածային՝ ի վայելումն անձին իւրոյ:

Գրեցաւ սա ի Թուին հայոց Ռ. եւ Զ. (1631), որ ունի տարիս գկարիճն եւ ամիս յունվարնի Բ. (20), աւր ե.շաբթի ի յաւարտ գրոցս, ի դուռն Սուրբ Աստուածածնինն եւ Սուրբ ընտէփանինոսի Նախավկային եւ Սուրբ Սարգսի Ջինաւորէն եւ այլ ամենայն սրբոցս, որ այս կան հաւաքեալ, եւ հոչակ[աւ]որի ուխտիս Սուրբ Առաքեալ եւ Սուրբ Նշան եւ Գէորգա Ջինաւորին եւ ամենայն սրբոցս, որ է պահապան ազգիս հայոց, ի ֆառաւորութեան տաճկաց բռնակալ սուլթան Մուրատին, ի կաթողիկոսութեանն սրբազան եւ քաջ հայրապետի՝ Մովսէսի եւ աշակերտացն նորա Փիլիպոս վարդապետի եւ Խաչատուրի, եւ ի յառաջնորդութեան տեղոյս համշիրակ եղբայր մերոյ Ալէքսանոս վարդապետի եւ տէր Կարապ[ետ]ն ահրի եւ պանծալի եպիսկոպոսի, եւ տէր Թաթիոս՝ կատարողք ամենայն առաքինութեամբ, որ հեգաբար բառնան գխոնարհութեան լուծնն քրիստոսի՝ ըստ առաքելական բանիս, որ ասէ. «Որ սիրէ գիս, ի հալածականս եղիցի», յորում եւ եղբայրք մեր եւ ընտիր քահանայք մեր՝ գտէր Աստուածատուրն եւ որդիացեալ[ցի] մերոց գտէր Գրիգոր քարտուղ[ար] եւ հիւս եւ գրագրակ քաջ եւ արի քահանայն՝ |301բ/// (1 տող) եւ բանիբուն ե///ան, մշակ առանց ամաւթոյ, որոյ առ[եալ] գլուծ խոնարհութեանն, յորոյ յուսամք ի յապիզինեաց Աստուած, որ գինք ամբիծ եւ անարատ պահեսցէ գնոքա մինչեւ ի կէտ կոչմանն Քրիստոսի, եւ նորաբողբոջ քահ[ան]այն եղտէր Կարապետն եւ ալեւաւք ծերացեալ քահանայն մեր իբրեւ զԱբրահամ կամ իբրեւ զՀեղի եւ զծերն Սիմէոն՝ գտէր Յովսէփն եւ գտէր Վարդանն եւ գնորահաս քահանայքն մեր՝ գմահդասի տէր Մելքիսեդեկն եւ տէր Յովաննէսն, եւ գյետնեալքն մեր՝ գԱտէփանոս եւ գՕեռունն, մի՛թէ ողորմեսցի բարերարն Աստուած եւ նոցա դարձ շնորհեսցէ ըստ աւետար[ան]ական բանին, որ ասէ, թէ «Որ գայ առ իս, ոչ հանեմ արտաքս» եւ գիշխանք մեր գպարոն Լուսպարոնն, գխոճա Ճոմարտն, գհաչերեան, գհասչերեան, գմահդասի Յակոբն, գԱմրտաւն, գՄելիոնն, գպարոն Սատրիճանն, գմիւս Սատրիճան եւ գծերքն մեր, գբաղաքիս երիտասարդք, թէ աղքատ եւ կարաւտեալք, որ մեզ վերս երեխտաւորք են: Ջոր եւ բազմատարած մաղթանաւք հայցեմք եւ յուսամք յամենազաւր Տեառնէ մերմէ Յիսուէ Քրիստոսէ, որ անփորձ եւ անարատ պահեսցէ ներքին եւ արտաքին պատշար կրիցն եւ դաւաճանողէ մերմէ. տեսուչ հայոց ազգիս գտէր Մինաս կաթողիկոս Կիլիկիացոց աթոռոյ եւ առ հասարակ աշակերտաց եւ միաբանից նորա, յուսամք ի Տէրն մեր, որ պարապայց ամաւք եւ երկար ժամանե[ա]կաւք ի պարծանք հայոց տառապեալ ազգիս մերոյ անարատ պահեսցէ մինչեւ ի կէտ կոչման նորա, իբրեւ զգահ անշիջանելի լապտերաւք. ամէն:

/// (1 տող) [հ]ղս եւ մոխիրս երեսս ի գետնի դնեալով, կողկողագին պաղատանաւք, [բա]գմապատիկ ապաչե[մ], ո՛վ դասք ուսումնասիրաց, [յո]րժամ վարժիկ ի սմանէ, յիշեցէ՛ք ի սուրբ եւ արժանաւոր աղօթս ձեր զեղկելի եւ զանարժան Գրիգոր գծուռս եւ գմարմնաւոր ծնօղս իմ գմահդասի Պապն, գմայրն իմ գմահդասի Խուպին, եւ գքոյրն իմ գմահդասի Խանփաշն, եւ գեղբայրքն իմ, որ փոխեալ են առ Քրիստոս՝ գհայր Անդրոնն, որ գինքն սրսխոտխոտ մահուան սպանին ի խաղթեաց երկիրն, որ կոչի Շողայէն, ի ձեռն մարդասպան աւազակաց. եւ գապրանք թալանելով Ռ. (4000) դուրուչ ապրանքն առնելով եւ գհաւատացեալքն ամենեքեան սրախոխոտ արարին, որ այսպէս վկայեցին, թէ ՃՌ. (100.000) դուրուչ կայ ի նոցա հետն, անաստուած մարաց ազգն, որ է քուրդ: Ի յառնէ աւուրէն պատիժն ի յաստուածպետականէն առնեն զվրեժխնդիր. եւ գնոսպիճանն եւ գկենդանին գեղ-

բայրն իմ զՊապաեանն եւ զմարմնաւոր որդիքն մեր՝ զՍրապն, զԹադէոս, զՊաւաամն եւ զՄարիաս սարկաւագն եւ զաշակերտն իմ զԹորոսն, որ ի՛սկիբն կոկնաց, եւ զբազմերախտ նախնիքն մեր, որ հանգուցեալ են ի Քրիստոս:

Ղարձեալ երես անկեալ ադաչեմ եւ աղերսեմ եւ մաղթեմ ի ձեզանէ, ո՛վ պատմողք սորա, զի անմեղադիր լերո՛ւք խոշորութեան գրոյս, զի ի բազմէ հետէ վարանեալ եւ տատանեալ կամ/// (ՔերԹ ընկած):

Տե՛ս ժէ. դ., յիշ-ք, Ք., էջ 406-7, Հ՚ր 595:

2. Զա (ստացողի, 1640 թ.) Գրեցաւ տառս, որ է Հարցմանց, ձեռամբ անխմաստ գրչի Գրիգոր իրիցու: Այս է պատճառ ձեռագրիս. քանզի եկն պատահեցաւ ի գիւղաքաղաքս Կողոնիայ, որ այժմ ասի Ղարասար, Նիկողայոս անուն վարդապետ, որ է աշակերտ Զաքարիայ վարդապետին, եռաւիափաք եւ ջերմեռանդ սիրով խնդրեաց գայս հարցմանց տառս ի մէնջ, եւ մեք այլ տեսաք գսէրն եւ գփափաքն սակս տղայութեան հասակին, որ ունի ընդ ներցումն գրոց, եւ մեք այլ յաւժարեցաք տալ զգիրս գայս յիշատակ հոգւոյս մերոյ եւ ննջեցելոց մերոց, ապա ոչ էր կարելի սակս նեղ եւ անձուկ, դառն ժամանակ պատահեցաւ առ մեզ: Թէպէտ սակաւ ինչ առաք ի դմանէ, սակայն բազումս պարգեւեցաք իւրեան, որ ընթեռնու եւ ի միտ առցէ եւ ողորմի ասիցէ անպիտան գրչիս իմոյ Գրիգոր իրիցուս եւ ծնողաց իմոց՝ մահտեսի Պապտւկին եւ Խուպէ, ի ժամանակս կայսերին, որում նստեալ էր ի յաթոռ թագաւորութեան սուլթան Իպրահիմն ամիսս Ը. եւ հայրապետութեան մերոյ տեառն տէր Փիլիպոս կաթողիկոսին ի թվականիս մերոյ հայկազեանցս Ի. եւ Ա. յոբելեան (1050) եւ ի տասանցն եռակի (30) եւ աւետյորդն իններորդի (=1089+551=1640), զոր աւանդեցի ի ձեռս իւր: Ո՛չ ոք մարդ այլ եւ այլ չառնէ, զի ստացուածովք իւրով էառ ի մէնջ, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:

Տե՛ս ժէ. դ., յիշ-ք, Ք., էջ 807-8, Հ՚ր 1180:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. Զա (ԺՀ դ., Նոտրգիր) Որք հանդիպիք այս հատորիս, ի սմանէ բանս ուսանիջիք, նախ տո՛ւք գփառս բարեբարին, [որ] յայտնեաց զծածուկ հռետորին՝ Տաթեւացու սուրբ Գրիգորին:

2. Զ3ա (1806 թ., Նոտրգիր) Փա՛ռք ամենայգոր տէրութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ ո՛չ ըստ մեղաց մերոց արար մեզ եւ ո՛չ ըստ անօրէնութեան մերոյ հատոյց մեզ եւ որ տառապեցոյց, նոյն ողորմեսցի ըստ բազում ողորմութեան իւրում: Ի թվականիս մերոյ հա[յ]կազեանս ԻԵ. յոբելեան եւ աւետյորդ յինգերորդի (1806) Աստուած մատնեաց զԲագրեւանդ ի ձեռս անօրէն, պղծակիր, արեւմտարբու Աւդալ աղայ կոչեցեալ, որ բաղում աւերս արար ի յորս կողմն աշխարհիս. աղքատաք եւ փարթամք միապէս շրջէին ի մէջ անօրի[ն]աց՝ քաղց եւ ծարաւ, մերկ եւ բոկ ոտօք:

3. 58ա (1817 թ., Նոտրգիր) Աստուած ողորմի տէր Աւետիս, որ ընգալաւ գիրս գայս: Աստուած ողորմի մեր հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնողաց եւ տանց մերոց կարգաւո[ր]աց՝ տէր Մարտիրոսին, որդոց՝ տէր Մովսէսին, տէր Աւետի[սի]սին, տէր Ղազարին, եղբարցն՝ Գրիգորին, Սահփանին եւ որդոց՝ անարժան գծողիս տիրացու Յարութենին, Մարտիրոսին, ի թվականիս մերոյ հայկազանեայ ԻԵ. յոբելեայն [առա]երորդ/// Ջ.երորդի (1817):

4. 115ր (1817 թ., Նոտրգիր) Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ողորմութիւնդ անչափ է եւ գթութիւնդ անբաւ, դու ըստ առատ մարդասիրութեամբ քոյ նաեա՛յ յիս եւ տո՛ւր ինձ գարժանն եւ/// (ստ. յս-ր կտրուած):

5. 199ր (ԺՓ. դ., շղագիր) Բարձր արժանց Գ.պատրիզ գործակատար Գաբրէլ վարդապետս ողորմած |200ա| շնորհիւ Տեառն ամենայնի յայտ առանել եղբօր գաւակն մնացել եմ կարօտ քոյին պատկերին զիարդ:

6. Ա կազմատառ (ԺՓ. դ., շղագիր մատիտով) «[Յուցակ պարտուց] – Յակոբ Կարապիս Կաֆա հարսոսք սորան.

1. Դիլբար – 25, գտտերք սորա Մաքօն – 6,

2.՝ Ագդուլ – 25, գտատր սորա՝ 1. Կաթիկնա – 3, 2. Նոյիմ – 1, 3. Շէրրան – 20

Ենկիքար Կարապետ – 28–41

որդի սորա՝ 1. Մկրտիչ (չնջած) Խաչատուր – 15, 2. Մկրտիչ (չնջած) Յովակ – 8, 3. Մկրտիչ, 4. Յուսէփ

կին սորա՝ Հոռօմխիմ – 38

Ք. կազմատառ՝ Գրիգոր Մխրով – 30-40,

որդին նորա՝ Մանուկ 3-16,

եղբարք սորա՝

1. Ղազար 28-41, որդի սորա Յարութիւն 2-15

2. Պետրոս 26-34, որդի սորա՝ Արշակ 5

3. Օվանէս 24-37, որդի սորա՝ Մնացական 12, Թարաիոշ 18-34 (չնջած), Մէլկոն 1, Թարաիոշ 16-27

կին Գրիգորս Մարան եւ անընթեռնելի

կին/// (անընթեռնելի) Մարիամ:

ԳՐՁԱՔՈՐՁ՝ Զա՝ «Սամ հայր եղիայի սուքար մայր վասն Ձայնի, թէ որ գաս ունէ յորժամ թւական հաւասար լինի Ձայն ձախակողմեայն է, թէ դար լինի աջակողմեան է, ուր սուրբ աւագանն է/// (չնջուած 7 տող)», Զա՝ «վասն կարմիր քամոյլն եւ Աստուծով», 26բ՝ «ոչ թէ գիրս գրեմ, այլ թէ դալամ փորգեմ», 27ա՝ «ոչ թէ գիրս գրեմ ասասար», 34բ՝ «ԼՓԼՀԻԼՀՇՈՆ» (հանգուցագիր եւ թուչնագիր), 35ա՝ «ԱՒԳԴ» (հանգուցագիր եւ թռչնագիր), 41ա՝ քինչ», 62ա՝ անընկալելի խզրզոց (՞), 78ա՝ «նապ, ՈՐ (թռչնագիր)» 80բ՝ «ՄԿԼԵՒՀՏ» (հանգուցագիր եւ թռչնագիր), 82բ՝ «մաքրակենցաղ, մաքրակեենցաղ յորդ իմոյ Տէր գիմ, վասն կենաց Աստուած, եւ թէ», 86բ՝ «Զի ՈՐՊԷՍ ՓԱԼ Զ պէ»,

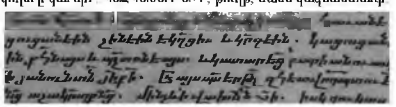
94ա՝ «եւ բտիսաւտ նոր», 97ա՝ «Որ գոն թգտ, չքճ, ցձծ, փբպ, քգկ, ֆվ, խղ, հյ, չժ, որ, գս, մն-ան լծորք են, եէ, ոօ, աբե-ան լծորք են», 99բ՝ «Զի ՈՐՊԱՒ Փ», 124բ՝ «Հրամանաւ հայոց վիճակ/ըւար կոնսիստորիայի Սարդարաբաթիու գաւառի գործակատար Զաքարիայ վարդապետ յ(10 անգամ), ապաց», 156ա՝ «Հ[ար/ց՝ Զինչ է, որ գարիւնն», 179բ՝ «այբուբեն՝ ա-ֆ, ա Աստուած իմ, Աստուած իմ, ուփքւչչ», 182բ՝ «ՍԻԿԶԵՒ» (Թոչնագիր), 183ա՝ «աբգդեզէըթիժիլխած», 188բ՝ «Ի ԴՐՈՒՔ ՍՐԲՈ», 189ա՝ «ՈՊ» (հանգուցագիր), 199բ՝ «ամշլշ ակգ եա հպց ապնպ ցանկե բ (28 անգամ), 200ա՝ «յյվ[ցնալ», 201բ՝ «այբուբեն՝ Ա-Ջ, բլխ», «ՄԻՄՅՓԱԳ (Թոչնագիր), 235բ՝ «ԱԵՆԱՅ ՆԱ/// (2 տառ / ՈՐ ԳԱՂ ՅԱՇՆԱՐ», 249ա՝ «12345», 253ա՝ «Աստուած եւ Տէր կեսյք եւ արարիչ ողորմած գթած, յոյս, երկայնամիտ, անոխակալ, մարդասէր, պարգեւատու բարեաց, օրհնեալ, գովեալ եւ բարեբանեալ, գարանամութեան պատապարան վատահութեան, առանց նենգութեան բարի», 254բ՝ «գէգ», 273բ՝ «այ բայ», 274ա՝ «վասն որպիսութեան մարմնոյն/// (3 բառ) մեռեալք», 280ա՝ «առագ», 293բ՝ «գիրք սբգդես:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ *75ա՝ ծաղիկ, 199բ՝ խաչելութիւն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «ՀՀ 989/2654», «ԺՋ., Մ[եառպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2655
ՀՈՂՎԱԾՈՅ ԿԱՆՈՆԳՐՈՅ

ԹԵՐԹ՝ 303+1 (կրկն՝ թ. 58): ՊՐԱԿ Ա-ԻԹ×12 (Ա, Բ, ե չիմ, Գ, Դ, ԺԷ, ԺԲ 10, թ 11)+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 23,5×18.5 ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (20-1×14), եղկսիւն (5ա՝ 20.5×13.5): ԳԻՐ՝ բոլոգիր (ճեռչ Յա): ՏՈՂ՝ խառն՝ 28-30: ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ սեւ կաշի, միչոյկը սատաւաքուղբ, աստառը թուղթ լուսանցագոզերը կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ, թուղթ, մասն կազմաստառի:

Նմուշ Յա

ՄԱՆՐԱՆԿԱԳՈՒԹԻՒՆ – Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թոչնագիր (միայն 161ա): Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. ԺԹ. դ. նորագրած, թերթերի խափտուած կարգը վերականգնուած, թերթերի մեծ մասի եզրերը եւ ճիմերը լրացուած եւ ամրացուած Ա., Բ., ե պրակներ (36 թերթ) թափուած, գրեթէ բոլոր թերթերի ստորին եւ վերին լուսանցներին խոնաւութեան եւ բորբոսի հետքեր, թ. 89-95, 101-2, 246, 247, 280-94ին՝ ցեղի անցքեր, լուսանցակողերը գունաթափ, տեղ-տեղ սեւացած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-159բ* [Կանոնգիրք Հայոց]

Տե՛ս նաեւ. 449, 6ա-162ա: *Յանկ/յիք: Նարագրութիւն կանոնաց.../յիք: 1/1ա-3բ (սկ. թափուած՝ ///դատաւորաց եւ ագգաց հեթանոսաց...) 2/3բ-10բ: 3/10բ-2ա: 4/12ա-8բ: 5/18բ-20բ (վերջը թափուած՝ ի կիր արե[ւ]անել՝ «զոր ինչ ի սպանդանոցի վաճառի կերայք///»): 6-8/յիք: 9/21ա-2ա (սկ. թափուած՝ ///ժող]ով յիցի եպիսկոպոսաց յիւրաքանչիւր իշխանութեան...): 10/22ա-6ա: 11/26ա-7ա: 12/27ա-33ա: 13/33ա-4ա: 14/34ա-5ա: 15/35ա-44բ. 16/44բ-51բ: 17/51բ-64ա: 18/64ա-75ա: 19/75ա-7ա: 20/77ա-80բ: 21/80բ-2բ: 22/82բ-4ա: 23/84ա-5բ: 24/85բ-91ա: 25/91ա-4բ: 26/94բ-9ա: 27/99ա-100ա: 28/100ա-2ա: 29/102ա-բ: 30/102բ-3ա: 31/103ա-բ. 32/103բ: 33/103բ-5ա: 34/105ա-5բ: 35/105բ-11ա: 36/111ա-29ա: 37/129ա-32բ: 38/132բ-6ա: 39/136ա-9բ: 40/139բ-41բ: 41/141բ-2բ: 42/142բ-6բ: 43/146բ-7բ: 44/147բ-8ա: 45/148ա-բ: 46/148բ-51բ: 47/151բ: 48/151բ-2ա: 49/152ա: 50/152ա-բ: Ինի 152բ ՈՒԼ (51)* Սրբոյն Աբասնաի Մեծի Ա բանս – *Արդ, եկայք ի բանն...*

ԺԷ. դար

51(=ՄԲ)/152բ-3ա: 52(=ՄԳ)/153ա-բ: 53(=ՄԴ)/153բ: 54(=ՄԵ)/153բ: 55(=ՄՉ)/154ա: 56(=ՄԷ)/154ա-6ա:

Յաւելեալ ունի՝

156ա-9բ Կանոնք տեառն Սիմէոնի Աղուանից կաթողիկոսի յետ կործանմանն Ներսէսի Աղուանից կաթողիկոսի, որ վասն Քաղկեդոնին խոռեցոյ եւ շփոթեցոյ զԱղուանք մերժեցօ ձեռնաւոր ընդ եղիայի հայոց կաթողիկոսի ժողովոյն Աղուանից – *Այս կանոնադրութիւն եղաւ ի Միմեւոնէ... կամք հեշտութեան մարմնոյ ցանեգութեան:*

Բ. *159բ-257բ* [Մ]սիթարայ Գօշի Դատաստանագիրք Հայոց], *ք խմբագրութիւն*

Տե՛ս նաեւ. 488, Ութ-76բ: *[Յանկ նախադրութեանն դատաստանի]. Նախադրութիւն գրոց դատաստանի. Ընդդիմութիւն բամբասողացն ևթէ... կատարեցաւ նախադրութիւնս դատաստանի ճառս ժԼ.: Նխդ. ա/159բ-62ա: բ/162ա-3բ: գ/163բ-4բ: դ/164բ-5ա: ե/165ա-6ա: զ/166ա-8ա: է/168ա-70բ: ը/170բ-4բ: թ/174բ-6ա: ժ/176ա-7ա: ժա/177ա-8ա: ւ/178ա-80բ: ա/180բ-2ա: բ/182ա-3ա: գ/183ա-4բ: դ/184բ-5բ: ե/185բ-6ա: զ/186ա-6բ: է/186բ-7ա: ը/187ա: թ/187բ-8ա: ժ/187բ-8ա: ժա/188ա: ժբ/188ա: ժգ/188բ-9ա: ժդ/189ա: ժե/189բ-90ա: ժզ/190ա: ժէ/190ա: ժը/190ա: ժթ/190բ: ի/190բ: իա/190բ-1ա: իբ/191ա: իգ/191բ: իդ/191բ: իե/191բ: իզ/191բ-2ա: իէ/192ա: իը/192ա: իթ/192ա: լ/192ա-բ: լա/192բ: լբ/192բ: լգ/192բ: լդ/192բ: լե/192բ: լզ/192բ-3ա: լէ/193ա: լը/193ա: լթ/193բ: խ/193բ-4ա: խա/194ա: խբ/194ա: խգ/194բ: խդ/194բ: խե/195ա: խզ/195ա: խէ/195ա: խը/195բ: խթ/195բ-6ա: ծ/196ա: ծա/196ա: ծբ/196բ: ծգ/196բ-7ա: ծե/197ա: ծզ/197ա: ծէ/197ա: ծը/197բ: ծթ/197բ-8ա: կ/198ա: կա/198ա: կբ/198ա: կգ/198ա: կդ/198բ: կե/198բ-9ա: կզ/199ա: կէ/199ա: կը/199ա: կթ/199բ-200ա: հ/200ա: հա/200ա: հբ/200ա: հգ/200ա: հդ/200ա: հե/200բ: հզ/200բ: հէ/200բ-1ա: հը/201ա: հթ/201ա: ձ/201ա: ձա/201բ: ձբ/201բ-2ա: ձգ/202ա: ձդ/202ա: ձե/202ա: ձզ/202բ-3ա: ձէ/203ա: ձը/203ա: ձթ/203ա: ղ/203բ-4ա: ղա/204ա: ղբ/204ա: ղգ/204ա: ղդ/204բ-5ա: ղե/205ա: ղզ/205ա: ղէ/205բ: ղը/205բ-6ա: ղթ/206ա: ճ/206ա: ճա/206բ: ճբ/206բ-7ա: ճգ/207ա: ճդ/207ա: ճե/207բ-8ա: ճզ/208ա: ճէ/208բ-9ա: ճը/209ա-10բ: ճթ/210բ-2ա: մձ/212ա: մճա/212բ: մճբ/212բ-*

*3ա՝ ճժզ/213ա-9ա՝ ճժդ/219աբ՝ ճժե/219բ՝ ճժզ/219բ-20ա՝ ճժէ/220աբ՝ ճժը/220բ՝ ճժթ/220բ-1ա՝ ճի/221աբ՝ ճիա/221բ-2ա՝ ճիբ/222ա՝ ճիգ/222աբ՝ 2/222բ-4բ՝ ա/224բ-5բ՝ բ/225բ՝ գ/225բ-9ա՝ ւ/229ա՝ և/229ա՝ զ/229ա՝ է/229աբ՝ ը/229բ՝ թ/229բ-30ա՝ ժ/230ա՝ ժա/230աբ՝ ժբ/230բ՝ ժգ/230բ՝ ժդ/230բ-1ա՝ ժե/231ա՝ ժզ/231ա՝ ժէ/231աբ՝ ժը/231բ՝ ժթ/231բ՝ ի/231բ-2ա՝ իա/232ա՝ իբ/232ա՝ իգ/232աբ՝ իդ/232բ՝ իե/232բ՝ իզ/232բ՝ իէ/232բ՝ իը/232բ-3ա՝ իթ/233ա՝ լ/233ա՝ լա/233աբ՝ լբ/233բ՝ լգ/233բ-4ա՝ լդ/234ա՝ լե/234ա՝ լզ/234ա՝ լէ/234աբ՝ լը/234բ՝ լթ/234բ՝ խ/234բ՝ խա/234բ-5ա՝ խբ/235ա՝ խգ/235աբ՝ խդ/235բ՝ խե/235բ՝ խզ/235բ-6ա՝ խէ/236ա՝ խը/236բ՝ խթ/236բ՝ ծ/236բ-7ա՝ ծա/237ա՝ ծբ/237աբ՝ ծգ/237բ-8ա՝ ծդ/238ա՝ ծե/238ա՝ ծզ/238ա՝ ծէ/238աբ՝ ծը/238բ՝ ծթ/238բ՝ կ/238բ-9ա՝ կա/239ա՝ կբ/239ա-40ա՝ կգ/240ա-1ա՝ կդ/241աբ՝ կե/241բ-2բ՝ կզ/242բ՝ կէ/242բ՝ կը/242բ-3ա՝ կթ/243ա՝ հ/243աբ՝ հա/243բ՝ հբ/243բ-4ա՝ հգ/244ա՝ հդ/244ա՝ հե/244աբ՝ հզ/244բ՝ հէ/244բ-5ա՝ հը/245ա՝ հթ/245ա՝ ձ/245ա՝ ձա/245աբ՝ ձբ/245բ՝ ձգ/245բ՝ ձդ/245բ-6ա՝ ձե/246ա՝ ձզ/246ա՝ ձէ/246ա՝ ձը/246ա՝ ձթ/246աբ՝ ղ/246բ՝ ղա/246բ՝ ղբ/246բ-7ա՝ ղգ/247ա՝ ղդ/247ա՝ ղե/247ա՝ ղզ/247աբ՝ ղէ/247բ-8ա՝ ղը/245աբ՝ ղթ/248բ՝ ճ/248բ-9ա՝ ճա/249աբ՝ ճբ/249բ՝ ճգ/249բ՝ ճդ/249բ-50ա՝ ճե/250ա՝ ճէ/250ա՝ ճզ/250աբ՝ ճէ/250բ՝ ճը/250բ-1ա՝ ճթ/251ա՝ ճժ/251ա՝ ճժա/251աբ՝ ճժբ/251բ՝ ճժգ/251բ-2ա՝ ճժդ/252ա՝ ճժե/252աբ՝ ճժզ/252բ՝ ճժէ/252բ-3ա՝ ճժը/253ա-4ա՝ ճժթ/254աբ՝ ճի/254բ՝ ճիա/254բ-5ա՝ ճիբ/255ա՝ ճիգ/255աբ՝ ճիդ/255բ-6ա՝ ճիե/256ա՝ ճիզ/256բ՝ ճիէ/256բ-7ա՝ ճիը/257ա՝ ճիթ/257աբ՝ ճլ/ճյա/յ*ի*բ.*

Գ. *257բ-68բ* Գլուխ ընտրեալեամբ ժողովել [ի] Մովսիսական ատիճաց

Տե՛ս ձեռ. 488, 77ա-86ա՝ *ճանկ/257բ-8բ՝ ա/258բ՝ բ/258բ-9ա՝ գ/259աբ՝ դ/259բ՝ ե/259բ-60ա՝ զ/260ա՝ է/260ա՝ ը/260ա-1բ՝ թ/261բ՝ ժ/261բ՝ ժա/261բ՝ ժբ/261բ՝ ժգ/261բ՝ ժդ/261բ-2ա՝ ժե/262ա՝ ժզ/262ա՝ ժէ/262ա՝ ժը/262ա՝ ժթ/262աբ՝ ի/262բ՝ իա/262բ՝ իբ/262բ-3ա՝ իգ/263ա՝ իդ/263ա՝ իե/263ա՝ իզ/263բ՝ իէ/263բ՝ իը/263բ՝ իթ/264ա՝ լ/264ա՝ լա/264ա՝ լբ/264ա՝ լգ/264ա՝ լդ/264ա՝ լե/264ա՝ լզ/264ա՝ լէ/264ա՝ լը/264ա՝ լթ/264բ՝ խ/264բ՝ խա/264բ՝ խբ/264բ՝ խգ/264բ՝ խդ/264բ՝ խե/264բ՝ խզ/264բ-5բ՝ խէ/265բ՝ խը/265բ՝ խթ/265բ-6ա՝ ծ/266ա՝ ծա/266ա՝ ծբ/266ա՝ ծգ/266ա՝ ծդ/266ա՝ ծե/266աբ՝ ծզ/266բ՝ ծէ/266բ՝ ծը/266բ-7ա՝ ծթ/267աբ՝ կ/267բ՝ կա/267բ՝ կբ/267բ-8ա՝ կգ/268ա՝ կդ/268ա՝ կե/268ա՝ կզ/268ա՝ կէ/268աբ՝*

Խօսքը 210բ էջի շարադրանքի ապաւկցական սերունդների քանակի մասին է։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

1. *159բ (1750 թ., բոլորգիր)* Այս գիրս շատ ընդիր է։

2. *160ա (1750 թ., բոլորգիր)* Արդ, եա՛ յաբիկար եւ թարգմատ[ա]ր, նուաւդ եւ մեղօք գաւառեալ եղիա-զար յաբեդաս (այսչափ)։

3. *160բ (1750 թ., նոտրգիր)* Եւ արդ, եա՛ մելանա-մեղ եւ թարմատար, սուտանուն, անունս չարժեալ մե-ղապարտ եղիազար յաբեդաս, որ անուամբս յաւին եմ եղեալ եւ գործովս եւ խորհրդովս ընկղմեալ եմ ի յոգ աշխարհիս եւ ի ծով մեղաց՝ քան բանի մարգարէին, որ ասէ. Անօրէնութիւնք իմ բարձրացան քան զգլուխ իմ. եւ այլն, արդարեւ ճշմարիտ է վասն իմ. ծովացեալ մե-ղաց է աշխարհիս նեղութիւն եւ տառապանաքն։

Եւ արդ, աղաչեմ զձեզ, ո՛վ հա՛յրք եւ եղբա՛յրք եւ որ ընթեռնուք զայս կանօնս եւ դատաստանագիրս, վա՛յ եւ եղո՛ւկ կարդացէ՛ք անձանց ձերոց, որ սուրա խօսկն ու մեր գործս այնպէս հեռի է, որպէս արեւելք ի յա-րեւմտից։ Աղաչեմ, աղաչեմ եւ գարձեալ երեսս ի գ[ե]տնի անկեալ կրկին անկամ աղաչեմ, ո՛վ եղբայրք եւ որ ընթեռնուք, մէկ բերան լի սրտիս Ղորդմի սաա-ցէ՛ք եղիազար մեղապարտ, անարժան յաբեդային եւ իմ մեղացս թողութիւնն խնդրեցէ՛ք, եւ Տէրն Քրիստոս ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի իւր առատ ողորմութեամբն եւ մարգարիտութեամբն. եւ նմա փա՛ռք եւ գո՛հութիւն յամենայն ժամ. ամէն։ Ի Ռձ՚ՂԲ. *(1750)* թվին, առ դրան Գափչու վանից։

4. *84բ (ԺԸ. դ., շղագիր)* Ձվեց թուղթ յառաջ շրջեա՛, սորին կցորդն գտցես զվերոյ եդեալ նշանաքդ։

5. *108բ (ԺԸ. դ., շղագիր)* Յառաջ շրջեա՛/// չորեք թուղթս եւ գկցորդս սորին գտցես։

6. *109բ (ԺԸ. դ., շղագիր)* 14 թուղթ յետ շրջեա՛, սո-րին պաւկան գտանես։

7. *110բ (ԺԸ. դ., շղագիր)* Մին թուղթ յետ շրջեա՛, սորին վերջն գտանես։

8. *110բ (ԺԸ. դ., շղագիր)* Յառաջ շրջեա՛ 13 թուղթ, գսորին գլուխն գտանես։

9. *156բ (ԺԸ. դ., շղագիր,)* Սորին թղթին յետ շրջեա՛, զերիս թուղթ գտցես։

10. *157բ (ԺԸ. դ., շղագիր,)* Ձերկու թուղթ յետ շրջեա՛, զկցորդ սորին գ[ո]ցես։

Այս՝ 84բ, 108բ, 109բ, 110բ, 110բ, 156բ, 157բ էջերի ցու-ցումները գրուել են այն ժամանակ, երբ թերթերը խառն են եղել. այժմ թերթերի ճիշտ կարգը վերականգնուած է, ուստի յետագայ այս ցրամանագիրն անգործածելի են։

259բ (ԺԸ. դ., շղագիր) Եա՛ անարժան եւ անպիտան *(նոյնը՝ 260ա)*։

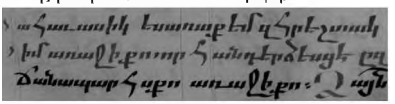
2656

Ա Ի Ե Ց Ա Ր Ա Ն

ԲՈՒՆԱԿՈՒԹ (Սիւնիք) ՌԶԵ. — 1636

ԳՐԻՉ՝ Կատարեաց: ՍՐԲԱԳՐՈՂ՝ Աստուածատուր իրիցուկ Մեհենեանց-ՊԱՏՈՒՀԻՐԱՏՈՒՆ Արիստակէս վրդ.: ՍՏԱՑՈՂ՝ Մուրք Աստուածածին Շամբայ Ձորոյ: ԿԱԶՄՈՂ՝ տէր Արիստակէս եւ տէր Մարգար (Երիցք, 1655ից յետոյ):

ԹՂԹՔ՝ 289. չգրուած՝ 1ա, 2բ, 3ա, 4բ, 5ա, 6բ, 7ա, 8բ, 9ա, 10բ, 11ա, 89ա-90ա, 142բ-5ա, 226ա-7ա, 289աբ: ՊՐԱԿ Ա-ԻԹ×12 (Ա. 22, ԻԹ. 15): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 24.5×19: ԳՈՒԼԻԻԹԻՒ՝ երկայնութ. (17.5×12.5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճեմագ՝ 91ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱԶՄ՝ դրօշմազարդ շագանակագոյն կտիճ, դոնակով, միչոցը տախտակ, աստառը կարմիր քաղիք, 1 կապիչով եւ երեք մետաղէ զամբով: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+ԲԳ՝ մագաղաթ:

Նմոյշ 91ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մատեան՝ 11բ, Մարկոս՝ 90բ, Ղուկաս՝ 145բ, Յովհաննէս՝ 227բ: Ե ո ր ա ն՝ 1բ, 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա, 7բ, 8ա, 9բ, 10ա: Կ ի ս ախ ո ր ա ն՝ 12ա, 91ա, 146ա, 228ա: Լ ու ս ա ն գ ա զ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն, տաճար: Զ ա ր դ ագ ի ր՝ թռչնազիր, կենդանագիր: Գ ոյ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, մոխրագոյն, նարնջի, սեւ, սպիտակ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: Երկու կապիչներն ու երեք զամբ, Ա եւ Բ փեղկերի մետաղէ խոցերն ու գաւերեն ընկած՝ թ. 27, 38, 89, 109, 117, 123, 126, 131, 152, 204, 209, 229, 271՝ ամբողջ, թ. 10՝ վերից վար պատռուած, թ. 56, 266՝ մետաղախթոյով ճիմին կարուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *1բ-2ա* Թուղթ եւաերեայ:
2. 3բ-4ա, 5բ-6ա, 7բ-8ա, 9բ-10ա Համաբարբառ:
3. *12ա-88բ* Աւետարան Մատթէոսի:
4. *91ա-141բ* Աւետարան Մարկոսի *(141բ-2ա յարուցեալ յիսուս)*:
5. *146ա-225բ* Աւետարան Ղուկասու:
6. *228ա-86* Աւետարան Յովհաննու *(286աբ իբր կնոջն չնացելոյ)*:

Ունի առ. լս. համաբարբառ եւ լրացումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *99բ* Գծողս յիշեաւ ի Տէր:

188ա եւ՝ անարժանս երիցուկս գրեցի ՌՁԵ. (1636) թվին, ապրիլ ի. (30):

225բ Քրիստո՛ս Աստուած, բարեխաւսութեամբ սուրբ աւետարանչիս ողորմեաւ մեղուցեալ եւ պարտաւոր անձին իմոյ (յետոյ քերուած՝ գԿարապետ գրչի, որ եմ) պարտական քիւր քանքարի, աղաչեմ յիշել ի Տէր, եւ դուք յիշեալ լիցիք. ամէն:

Տե՛ս Ժէ դ. յիշ.-ք, Ը., էջ 660:

2. *286բ (սրբագրողի)* Փառք համագով, անբաժանելի եւ միասնական Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ի ծագման ճշմարիտ արեգականն եւ ի յայտնիլ Աստուածն Բանի նորազուարճ բերկրանաւք պայծառացան արարածք ամենայն, զի գթասիրեցին եւ զգեցաւ լոյսն ընդ յաւիտենիս խաւնելով, զերազանցեալ փարթամութեամբ անպարագիր եւ աստուածունակ բնութեամբ, զարմեալ նախահայրն յըստուերացած նիրհմանէն: Եւ խա|287ա|չակարկառ եւ բեւեռապինդ բաղկաւք ազատեցաւ ի խաւարային եւ ի մեղսասէր բանէն: Եւ ի Հեռն չորից աւետարաչաց, որ գետաւրէն եւ բղբջահոս բղխեն ի տանէն սէրունի ի յայգիս հայրապատուն ծագկեցաւ արգանդ մաւր մերոյ Միհոն: Եւ ծնաւ անթիւ կաճառս աստեղաց եւ տրամափալեաց գունակ գունակս՝ գդասս մարգարէից, զշոկս առաքեւոց, զպարս եաթանասնից, զերամս հաղարաց, զթիւս հայրապետաց, զընտրութիւնս վարդապետաց, զխորանս մարտիրոսաց, զպակաս վկայից: Այսքանեւքս իմաստութեամբ լցաւ արարածս Աստուծոյ, քան զչուրս բազումս, որ ծածկեն գծովս:

Արդ, այսմ աստուածեղէն եւ երկնապարգեւ գանձիս եւ լուսափայլ մարգարտիս ցանկացաւ աստուածապէրս եւ մեծ յոգի, քաջ ռաբունապետն մեր Արիստակես եւ ետ գրել զսուրբ Աւետարանս՝ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնողաց իւրոց՝ մահդասի Մարտիրոսին եւ Մէհրշիհ, եւ եղբարցն՝ մահդասի Ալէքսանին, եւ իւր կուսան դստերցն՝ Մարիամին եւ եղիսաբեթին, այլ եւ միւս եղբօրն՝ Մկոտշին, եւ իւր որդոցն Յովանէս սարկաւագին, Մարտիրոսին, Էդշին, Մովսէսին եւ դստերցն՝ Մէհր|287բ|շին, Սալիճին, այլ եւ քվերցն՝ Խանումին, եւ որդոցն՝ տէր Վարդանէսին, Գրիգորին, Մակարէն, Աստուածատուրին եւ դստեր՝ Խոտմին, եւ Խոտմին կուսան դստերն՝ Շուշանին եւ միւս քվերն՝ Ղարիպսալթանին եւ իւր որդոցն Անդրէասին, Փաւռոսին, Եզդիկին, Կիրակոսին եւ դստերցն՝ Սիրիդտին, Հոռիփսիմին, այլեւ միւս քվերն՝ Խաբէկոն եւ միւս որդոցն՝ տէր Պօղոսին, Սարգսին, Պետրոսին, եւ դստերց Մարիամին, Խոնդիկին, Նարգիզին, այլ եւ միւս քվերն՝ Խաթունին եւ դստերցն՝ Մարիանէին եւ Սանդուխտին, այլեւ միւս քվերն՝ Սառին. եւ գստերցն՝ Վաւվառին եւ Աստղիկին. եւ ամենայն արեան մերձաւորացն. ամէն:

Աւրինակ միեղբերուն եղեալ հոգեւոր եւ աստուածասէր վարդապետն Արաստակես, որ ի յոլովութենէ հրաման մասին բաղձալ աղբեր ջուրց՝ ըստ բանին երջանկին Դաւթի, ապաւինեալ ի մարդն ճշմարիտ եւ ի

գառն Աստուծոյ, զոր պատմէ աւետաբար բառն Մաթէոս: Վտահացեալ յառիծն խրոխտական՝ ի հզարն Յիսուս, զոր ծանուցանէ մեզ Մարկոս: Աւժանդակեալ յեղն պարարակ եւ ի գուարակն արդիւնական, զոր յայտ առնէ քաջաբանն Ղուկաս: Բուռն հարեալ արծուս|288ա|ծառիչ բարձրութեանն, որ բերէ ի վերայ միջնորհանն, որպէս զրէ որդին աւրինաց, որ բերէ զօրինակ աստուածաբանն Յոհաննէս: Արդ, զայս պատուական ակրս շափիւղայ, ուր կայ հանգուցեալ Աստուածն Իսրայէլի եւ գկաոս եգեմիելի, որ պարագրէ զլոյսն արտաքինացեալ, առեալ ուղղափառ վարդապետն Աւրիստակէս պաշար երկայնաձիգ ճանապարհին, որ տանի առ հանդերձեալ եւ ահագին դատաստանն եւ սովաս լսէ գհոյրական ձայնն, եթէ՝ եկայք աւրհնեալք Հաւր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք զարքայութիւնն:

Արդ, յանգ եղեալ կատարեցաւ սուրբ Աւետարանս եւ բերանս Քրիստոսի եւ քարոզս Յիսուսի Տեառն Աստուծոյ մերոյ ի վիճակս Ստաթէի առաքելոյն, ի յերկիրն Սիւմաց, ի գեաւղն, որ կոչի Քոնակոթ. եւ վասն սխալութեան սորա ո՛չ արժանի համարեցաք կոչել զանուն գծողին: Եւ եա՛ հետնեալս ի յամենայն բանակացան Աստուածատուր սեթեւեթի իրիցուէ, ծառայ Աւրիստակէս վարդապետի եւ հրամա[յա]ւ սորին բազում եւ խիստ աշխատութեամբ սրբագրեցի զսա, երեսս ի գեանի դնելով աղաչեմ զդասս սրբազանիցդ միով ոգոյմիւ յիշել: Ի թվականութեանս հայոց ՌՁԵ. (1636) ամին:

Տե՛ս ԺԷ դ. յիշ.-ք, Բ., էջ 659-60 (կրճատումներով):

3. *288բ (մեկենաս-պատուիրատուի) Արդ, եա՛ Աւրիստակէս վարդապետս, եառ յիշատակ զսուրբ Աւետարանս Ծառեալ ձորոյ ի գուռն Սուրբ Աստուածածնին: Եւ ով ոք իշխեսցէ հանելոյ կամ ծախելոյ, նգովեալ եղիցի Գ(ռ)Ք. (318) հայրապետաց. ամէն:*

Յարձեալ յիշեցէ՛ք զառաջնորդ Սուրբ Սահեփանոս Նախավկային զմիաբեղ քաջ րաբունապետն: Յարձեալ յիշեցէ՛ք զքահանայքս Սուրբ Աստուածածնիս զտէր Մաթէոսն, զտէր Բարեհոն, զտէր Սարգիսն, զտէր Մարգարէն եւ զհանգուցեալ քահանայքն՝ զտէր Ազարիայայն, զտէր Խաչատուրն, զտէր Հայրապետն. ամէն:

Տե՛ս ԺԷ դ. յիշ.-ք, Բ., էջ 660:

4. *288ա (կազմողի, 1655ից յետոյ) Յարձեալ յիշեցէ՛ք գմահդասի Մկրտիչն եւ գկողակից Դշխոյն եւ զորդիսն զՅովանէս սարկաւագն, գՄարտիրոսն, գկուսակրօն|288բ| քահանայ զտէր Աւրիստակէսն եւ զՄովսէսն եւ գդստերացն Մէհրիշին, Թութիկին, Սալխինի, եւ գմիւս դստերացն Զգարին, (1 բառ ջնջած) հասբէկումն եւ զթոռներացն՝ Ովանիսին, Գաճէկին, Յոհաննին, Մելիքսեթին, Մկրտչին, եւ փոքրիկ Յարութիւնին:*

Կազմեցաւ սուրբ Աւետարանս ձեռամբ զտէր Աւրիստակիսին եւ զտէր Մարգարին, ի գուռն Երինջակայ Սուրբ Կարապետին ի յառաջնորդ սորին զԹադէոս վարդապետաց վարդապետն եւ յաջորդ սորին զՂազար քաջ րաբունին եւ գհայրապետութիւն Հայոց տեառն տէր Յակոբ կաթողիկոսի եւ զթագաւորութիւնն Փոռ շահ Ապագին եւ:

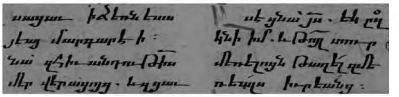
Ա պարբերութիւնը տե՛ս ԺԷ դ. յիշ.-ք, Բ., էջ 660:

ՆՇՈՒՄ՝ *Աա՝ «Հ[ին] 1062 2656», ա.ՌՁե. — 1636, Մ[եռոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

2657
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԺԴ. դար

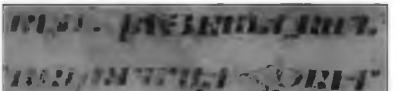
ԹԵՐԹ՝ 191. չգրուած՝ 89բ, 147բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԷ×12 (Ա 11, Բ 10, ԺԷ 2): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26.5×18: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (19×13): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 13ա): ՏՈՂ՝ 26: ԿԱՋՄ՝ դրօշմազարդ շագանակագոյն կաշի դռնակով, միջուկր տախտակի, փեղկերի աստառր գրօշմազարդ կարմիր կտաւ, դռնակինը՝ սպիտակ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.բ + Եզ. չգրուած դեղնաւուռն թուղթ:

Նմոյշ 13ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – *Հիանախոսութիւն* 1ա, 56ա, 90ա, 148ա: *Լուսանցազարդ* թղթուն, բուսական, տանաւ: *Զարդագիր* թղթագիր, հաճգուցագիր: *Դոյներ* կարմիր, կապոյտ:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – ձառ ինչ: ԺԱ. դ.: Գ+Դ, Գ-ից պահպանուած մի փոքրիկ մաս (12×4), Դ. ստացուած մէկ թերթի բնդլայնական հատուածով: Մագաղաթ, 21×18, երկսիւն (18×15), ուղղագիծ երկաթագիր (նմոյշ՝ Դա), տող՝ 13:

Նմոյշ Դա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, երեք գաման ու երեք կապիչը, փեղկերի խոչերն ու գաղտերն բնկած (կան նուազ անցքերը), պենպ. Գ-ի եւ թ. Ի, թ. 191Ի եւ պենպ. Դ-ի միջեւ թափուած 1 ական թերթ, բոլոր թերթերին խոնաւութեան, բորբոսի եւ սեղի հետեւ, պենպ Գ-ից մնացած փոխրիկ հատուած, պենպ. Դ՝ տեղ-տեղ սեւացած, անընթեռնելի, պոռոլ-պոռկել է եղել նաեւ ձեռագրի սկզբում, բայց այժմ նուանից մնացել է մի փոխր կտոր, ամբողջովին նորոգուած ի դարի վերջին՝ գրեթէ բոլոր թերթերն սոճացուած, եզրերը լրացուած յետագայի թղթով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-55բ* Աւետարան Մատթէոսի:
2. *56ա-89ա* Աւետարան Մարկոսի:
3. *90ա-147ա* Աւետարան Ղուկասու:
4. *148ա-91բ* Աւետարան Յովհաննու *(վերջը թափուած՝ եւ տեսանէ գաշակերտն, զոր սիրէր Յիսուս/// (Իւ. 20)*:

Անի տա. լուսանց. համաբաղբաղ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

53ա (ԺՀ. դ., շղագիր) Տէր Ղազար, տէր Մաղաքի Ավետարան սուս Սաւրի:

56ա (ԺՀ. դ., շղագիր) Սուրբ Աւետարանս տէր Ղազար:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «դդդ», 3ա՝ «Սահակ սարքաւ», 14բ՝ «դ՝ կրկն. 14 անգամ», 99բ՝ «սուրբ, սուրբ, սուրբ»:*

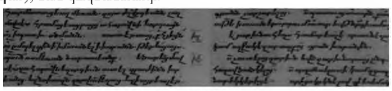
ՆՇՈՒՄ՝ *2ա՝ «Հ^ժր 1065/2657», 2ա՝ «ԺՀ. դ., Մ[ես-ռոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2658

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԲ՝ 248. չզրուած՝ 82ա, 118բ, 208բ, 209ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԽԱՀ12 (Ա, ԺԷ, Ի 11, ԺԸ 9, ԻԱ 14): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26.6x20: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (18x13): ՓԻՐ՝ բոլորգիր (ճմուշ՝ 44ա): ՏՈՂ՝ 48: ԿԱԶՄ՝ սեւ կաշի, միջուկր ստուարաթուղթ, աստառը կապտաւուն թուղթ (Ի. դար). լուսանցակողերը՝ սեւ թանաքով գայտկէն: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ կապտաւուն թուղթ (Ի. դար), մաս կազմաստառի:

Ճմուշ 44ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Հայր Աստուած յերկինս (երկիցս)՝ 2բ, Մեղսագործութիւն՝ 2բ: Կինախառն՝ 3ա, 45ա, 76բ, 93ա, 119ա, 230ա: Ճ ա կ ա տ ագ ա ր դ՝ 26ա, 58բ, 104բ, 115ա, 134ա, 146բ, 161բ, 173բ, 184բ, 198ա, 204բ, 209բ, 214բ, 219ա, 225բ: Լ ո ւ ս ա ն ց ագ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն, տանջար, վաղդակ: Զ ա ր դ ագ ի ր՝ ճանճուցագիր, թռչնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, դեղին, մուգ եւ բաց կանաչ, կապոյտ, երկնագոյն, վարդագոյն, մոխրագոյն, սեւ, ոսկի:

Չբ էջի մանրանկարները թերեւս յետագայի՝ ԺՀ. դ-ի են:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. Պնդ. Ա,ի եւ թ. 1ի, թ. 199-200ի, 229-30ի միջեւ թափուած մէկական թերթ, իսկ թ. 248ից յետոյ ընկած առնուազն 167 թ. (եթէ ձեռագիրս պատրաստակեղ է միայն Հին կտակարանը), թ. 1-5, 247-8՝ տեղ-տեղ ադտոտուած, խոնաւութեան, ձէթի հետքերով, թ. 1՝ թանձր թանաքսրիծ, լուսանցակողերը կեղտոտուած-գունափոխուած, մանրանկարներր մասամբ ոչնչացած, գունափոխուած, 214բ էջի ճակատագարդի եւ լուսանցագարդի նեղկերը դուրսմուած ճանդիպակաց էջին, թ. 83, 182, 248՝ մանր պատռուածքներ, թ. 118՝ աջ լուսանցը՝ 5.2 սմ չերտով կտրած-հանած. կազմը, աստառր եւ պահպանակները նոր՝ Ի. դարի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. Ծննդոց – Նխ. *1ա: Գլ. 1բ-2ա: Գիրք 3ա-23բ:*
2. Ելք – Նխ. *23բ-4ա: Գլ. 24ա-5բ: Գիրք 26ա-43ա:*
3. Ղեւտական – Նխ. *43բ: Գլ. 43բ-4բ: Գիրք 45ա-57ա:*
4. Թիւք – Նխ. *57ա: Գլ. 57բ-3ա: Գիրք 58 –75ա:*
5. Բ. Օրէնիք – Նխ. *75ա: Գլ. 75ա-6ա: Գիրք 76բ-91ա:*
6. Յեսու – Նխ. *91բ: Գլ. 91բ-2ա: Գրիք 93ա-103բ:*
7. Դատաւորք – Նխ. *104ա: Գլ. 104ա: Եւ այս են դատաւորք՝ 103բ: Գիրք 104-14բ:*
8. Հռութ – Նխ. *115ա: Գիրք 115ա-6բ: Կինս այս Հռութ ի դատերացն Մովաբու... 116բ:*
9. Թագ. Ա. – Յոջբն *116բ-7ա:* Նխ. *(«Սկիզբն») 117ա: Գլ. 117ա-8ա: Գիրք 119ա-33ա:*
10. Թագ. Բ. – Գլ. *133բ-4ա: Գիրք 134ա-45բ:*
11. Թագ. Գ. – Գլ. *145բ-6բ: Գիրք 146բ-60ա:*
12. Թագ. Դ. – Գլ. *160բ-1ա: Գիրք 161բ-73ա:*
13. Մնացք Ա. – Նխ. *173ա:* Գիրք *173բ-84բ:*
14. Մնացք Բ. – Գիրք *184բ-97բ:*
15. Եզր Ա. – Նխ. *198ա: Գիրք 198ա-204բ:*
16. Եզր Բ. – Համգամանք *204բ:* Գիրք *204բ-8ա:*
17. Նեհեմ – Գիրք *209բ-14ա:*
18. Եսթեր – Նխ. *214բ:* Գիրք *214բ-9ա:*
19. Յուդիթ – Նխ. *219ա:* Գիրք *219ա-25ա:*
20. Տովբիթ – Նխ. *225ա:* Գիրք *225բ-9ա:*
21. Մակաբ. Ա. – Նխ. *229բ:* Գիրք *230ա-44ա:*
22. Մակաբ. Բ. – Նխ. *244բ:* Գիրք *245ա-48բ (վերջը թափուած՝ եւ նոքա վասն իմ կեղծաւորեալ (Ղ. 25)///)*:

Սա. լս-ներում կան գրքերի խորագրերը: Յաճախ պարբերութիւնների սկզբնատառերը գրուած չեն՝ թերեւս կարմրագրելու համար:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁԻԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

116բ [հ]որհուրդ կենաց Տէր իմ Յիսուս, / որ ես ծածկեալն այս տառ գրոյս, / այս անարժան տալ ինձ լոյս, / որ եմ եղեալ քեզոր գծոյս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

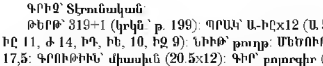
118ա (1753 կամ 1763 թ., բոլորգիր) Յամի Տեառն 1753 եւ ի թուին հայոց ՌՒԺԲ. (1763):

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «248 Մխ.», «2658», 211բ՝ «Ի. թուղթ չիգրված կայ», 234բ՝ «Ա. թուխթ ալ հոս կայ»:*

2659
ԳԱՆՁԱՐԱՆ

ԳԻՒՔ՝ Տէտուանական:

ԹՒՔ՝ 319+1 (կրկն՝ թ. 199): ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԷ×12 (Ա, 5, Գ, Ի, ԻԷ, ԻԷ 11, Ժ 14, ԻԳ, ԻԹ, 10, ԻՁ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆԻՒԹԻՒՆ՝ 25,2× 17,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (20,5×12): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 5ա): ՏՈՂ՝ 23-5: ԿԱՁՄ՝ դոյզնագաղտ շագանակագոյն կտի, միջոցը տափտակ աստառը (միայն Բ.)՝ թուղթ. յուսանցագոյներ՝ կարմիր:

Նմոյշ 5ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Լ ա ց - ա յ ի ն. Յովճան Ոսկիբերան՝ 7բ, Դաւիթ՝ 48բ, Մուկասեան Նախապիայ՝ 51բ, Պետրոս առաքեալ՝ 54բ, Աբգար թագաւոր՝ 61ա, Բասեղեղ հայրապետ՝ 63ա, Աւետման՝ 79բ, Ամման ճգնաւոր՝ 104բ, Թէոդոս թագաւոր՝ 107բ, Յովհան ի Հրէից կիսի՝ 122բ, Սարգիս զաւրավար՝ 127ա, Թէոդոս զաւրավար՝ 156բ, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 181ա, 272ա, Յովհաննէս Մկրտչի գլխոյն ի վերայ սկտռեզի՝ 231բ, Համբարձում՝ 242ա, Հռիփսիմէ՝ 254ա, Կոստանդիանոս թագաւոր՝ 265բ, Ներսէս հայրապետ՝ 267բ, Տրդատ թագաւոր՝ 270ա, Սուրբ մարգարէ՝ 274բ, Սուրբ ոմն՝ 283բ: Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 65բ. 97ա: Ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 190ա, 217բ: Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն, տաճար, խաչ, ծառ (244բ): Զարդագիր ճանգազգային, թռչնագիր Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, վարդագոյն, մոխրագոյն, նարնջի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. ժԹ. դ. նորագրած, թերթերի թափուած եզերք լրացուած եւ թ. 319՝ աւելացրուած. կազմը տեղ-տեղ մաշուած. մշկի վերին մասի կաշին թափուած, երեսկան գամերն ու կապիչները ջնկած, Ա. վերկի աստառը չիմ. սկզբից թափուած 7, թ. 23-4-ի, 39-40-ի միջեւ մկնական, 292-3-ի միջեւ՝ 3 թերթ, թ. 106-112՝ մասամբ գեղակեր, թերթերի մեծամասնութեան գրադարձը կեղտոտուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *1ա-2ա* [Ա. Գանձ սրբոց հայրապետացն *(«[Մկր]տիչ»)* – *Մեծապայծառ խորհուրդ հրաշագան...] (ակ. թափուած) ///ժամ Սոգոմն պատուհասեալ...*

Կան ժէ. դարում արտագրած ձայնային ցուցումներ, որոնք արձանագրում ենք համապատասխան գանձերի հետ: ա. 2ար Մեղեդի սմնոյ հրեշտակապետացդ *(«Գրիգոր»)* – *Գովեստ բերկրանաց քաղցրաձայնեալ երգեմք...* բ. *2բ-3ա* Տպեն է *(«Զաւրավար»)* – *Ջարդք երկնային զրաբինոց... (2բ՝ «Տագնապ առաքեալաշխարհի պատոյ գոյնն է»):*

2. *3ա-5ա* Բ. Գանձ յարութեան ի խաչատուր վարդապետէ կեչառեցոյ *(«Խաչատուր»)* – *Խորհուրդ հրաւիրման...*

3. *5ա-6բ* Գ. Գանձ սրբոց մարտիրոսացն, ի խաչատուր վարդապետէ *(«Խաչատուր»)* – *Խոնարհեալ Բանին Աստուծոյ... ա. 6բ-7ա* Տպ դեղեցիկ ի տէր ներսիսէ *(«Ա-Ժ»)* – *Արեգակն արդար լըճնուր սիրոյ...* բ. *7ար* Փոխ՝ զնայնս *(«Ի-Վ»)* – *Ի յերկրի ճրագեալ... (6բ՝ «Տունկ անմահութեան-ի գոյնն է», 7ա՝ «Ով զարմանալու գոյնն է»):*

ԺԶ. դար

4. *7բ-10բ* Գ. Յոհաննու Ոսկիբերանի է *(«Այս Յոհաննու Ոսկեբերանի»)* – *Աւրհնեալ ե ընտրեալ գունդն երկոտասան... (10ա՝ «Տպող ի յեղս արեւուն-ի գոյնն է»):*

5. *10բ-12բ* Ե. Առաքելոցն սրբոց գլխատուած *(«Խաչատուր»)* – *Խորհրդաւոր մարդեղութեանդ... ա. 12բ* Տպ ի տէր Ներսիսէ՝ առաքելոց *(«Ա-Ժ»)* – *Առաքեալք Աստուածորդւոյն... բ. 12բ-3ա* Փոխէ *(«Ի-Վ»)* – *Ի մաղիմ քաղաք վեհին... գ. 13ա* Փոխէ *(«Ճ-Ի»)* – *Ճրագմարիտ որթուն ստեղունք... դ. 13ար* Փոխէ՝ *(«Ա-Ք»)* – *Սուրբ հոգւոյն տաճար մաքրեալք... (12բ՝ «Նորն Ադամայ, հնոյն Ադամայ-ի գոյնն է», «Ակօսր նոր արեւ հարեալ-ի գոյնն է», 13ա՝ «Ուրախ լերո՛ւք անխորձ կանայք-ի գոյնն է»):*

6. *13բ-15բ* Զ. Գանձ ծնրնդեան սուրբ կոսին Յովակիմայ եւ Յաննայ *(«Գրիգորի է սա»)* – *Գոյին անեզի, / գոյին անմահի... ա. 15բ-6բ* Տպ ագնիւ ի տէր Գրիգորէ – *Այսաւր երկիր լըրիւ հընչէ... (15բ՝ «Ծաղիկ ծովայինի գոյնն է»):*

7. *16բ-8ա* Է. Գանձ Նիկողայոսի հայրապետին ի գծողէն Գրիգոր վարդապետէ *(«Գրիգոր»)* – *Գաւազան ծաղկեալ, / Գեղաշէշ փայլեալ... ա. 18ար* Տպ Նիկաւդայոսի [ի] Գրիգոր վարդապետէ – *Աւտուած փառաց լոյս ի լուսոյ... (18բ՝ «Ձիսուս որդոյ գոյնէն գոյն կամիս ասա՛յ»):*

8. *19ա-20բ* Ը. Գանձ գիշերի պաշտման Յարութեանն *(«Գրիգորի է»)* – *Գերանձան արփի, / Գոլ պատճառ էի... ա. 20բ-1ա* Տպ Յարութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ, ի Սուիկ Կոստանէ – *Կանանցըն կանխեալ եկին ի գերեզմանն... բ. 21ա* Յորդորակ տաղիս ի ճնոց է այս տաղս – *Ազատ լոյս ծագեաց յաւուրս յառաջինս... գ. 21ար* Փոխէ՝ զձայն տաղիս – *Մի զինւոր վերին... (20բ՝ «Տունկ անմահութեանի գոյն է», 21ա՝ «Կայր կոյսն ի յայրինի գոյն», «Զաձ հրէականի գոյնն է»):*

9. *21բ-3բ* Թ. Կանոն սրբոց կոստանդիանոսի, ասացեալ է ի տէր Մխիթարայ Այրիվանք *(«Ի փառաւոս»)* – *Ի սկզբընքէիդ, / իսկական բանիդ... ա. 23բ-4ա* Մեղեդի կոստանդիանոս սրբոց – *Կենդանի վրկայք, / կոյաք իմաստունք... բ. 24ա* [Յորդորակ] – *Ի կենարար փայտէն ծաղկեալ...*

10. *24ա-6բ* Ժ. Գանձ ՀԲ. առաքելոցն, ի Գրիգոր վարդապետէ *(«Գրիգորի է»)* – *Գերադոյն դոյէ, / գերիմաստ վեհէ... ա. 26բ-7ա* Տպ սուրբ առաքելոցն – *Աղաչանաւք մաքուր դասին, / առաքելոց փոքրս հաւատին... («Ձիսուս Որդի գունին ասա՛յ», 26բ՝ «Ձիսուս Որդւոյ գունին ասա՛յ»):*

11. *27ա-30ա ԺԱ.* Գանձ սրբոց հայրապետացն ի տէր Մխիթարայ *(«Վկշտասասնաք էն»)* – *Վայել է քոյին / վայելչականին... ա. 30աբ* Մեղեդի – *Նոր դրախտի քո, Տ՛ր... բ. 30բ-1ա* Փոխ՛ *(«Ա-Ն»)* – *Այսուր մայր Սիոն... գ. 31աբ* Փոխ՛ զնայնն *(«Ա՛-Ք»)* – *Ճառագայթ լուսոյ յերկիր ծագեցաւ... (30բ՝ «Կայր կոյսն ի յայրինի գոյնն է»)։*

12. *31բ-3բ ԺԲ.* Սրբոց ճգնաւորացն, ի տէր Մխիթարայ *(«Բայիւ է»)* – *Բարձրեալ ահաւոր, / բան Հաւր դիմաւոր... ա. 33բ-4բ* Տաղ ճգնաւորացն – *Ձրգնաւորքաւքն յանապատին, / հետեւուղաց կենաց ձայնին...*

13. *34բ-7ա ԺԳ.* Բարդուղիմէայ եւ Յուդայի եւ Թադէոսի *(«Երիգորի է»)* – *Գերարփիդ պայծառ, / գոյիցըս պատճառ... ա. 37աբ* Տաղ գեղեցկայարմար եւ ազնիւ *(«Բարդուղիմէոսի»)* – *Բանն, որ ի Հաւրէ ծագեալ ծագմամբ առաքեաց յաշխարհս... բ. 37բ-8ա* Յոհրարակ *(«Առաքելոյն երգս»)* – *Արեգական արդար, որ ի Հաւրէ ծագեալ... (37ա՝ «Առաջնաճաշակ պտղոյնի գոյնն է», 37բ՝ «տունկ անմահութեան-ի գոյն է»)։*

14. *38ա-40ա ԺԴ.* Գանձ սրբոց մարտիրոսաց Մխիթարա *(«Տեառն»)* – *Տինա առաւել տարմըք բարձրացեալ... ա. 40ա* Տաղ եւստրատիանոսեանց *(«Սուրբն գիս»)* – *Սուրբ եւ սքրբարար... (40ա՝ «Տունկ անմահութեան գոյնն»)։*

15. 40բ-2ա ԺԵ. Գանձ սրբոյն Յակոբայ Մկրտիչ *(«Մկրտիչ»)* – *Մեծահամբաւ անուն գովելի, / տէր սուրբ Յակոբ հրեշտակ ի մարմնի... ա. 42ա* Տաղ ի Մաթևէոս *(«Մաթէոս»)* – *Մեծի հանդիսի աւուրս... բ. 42աբ* Յոհրարակ *(«Վարդապետ»)* – *Վարժիչ հանուրց եկեղեցեացս... (42ա՝ «Առաջնաճաշակի գոյնն»)։*

16. *42բ-4բ ԺԶ.* Գանձ կիրակմբաէի *(«Գրիգորր»)* – *Գերամբարձ մատուած, / գովեալդ ի գաւրաց...*

17. *44բ-5բ ԺԷ.* Գանձ յարութեան կիրակէի *(«Յարն»)* – *Յերկնից խոնարհեալ, / բանդ յերկիր իջեալ... ա. 45բ-6ա* Մեղեդի ամոլշ – *Աւետիս միշտ աւետեաց... բ. 46աբ* Տաղ ասա՛ *(«Գրիգոր»)* – *Ոգւէր հրեշտակն ի վիմին...*

18. *46բ-8ա ԺԸ.* Գանձ Իգնատիոսի եւ Պողիկարպոսի *(«Գրիգորիոսաի»)* – *Դոհաբանական / ձայնս նըւիրական... ա. 48աբ* Փոխ՛ – *Ռնետիոս մանուկ բարի, / Տեառըն գըրկացն իսկ արժանի... (48ա՝ «Յիսուս որդի է»)։*

19. *48բ-50բ ԺԹ.* Գանձ Դաւթի եւ Յակոբայ, ի խաչատուր վարդապետէ *(«Խաչատուր»)* – *Խորք անքըննելին, / Անճառ անհասին... ա. 50բ* Տաղ Դաւթի *(«Յոհաննէս»)* – *Յիսուս լոյս ծագեալ յաշխարհս... բ. 51ա* Յակորայ *(«Յոհաննեսի է»)* – *Յակորոս ընտրեալ վըկայ... (51ա՝ «Կանայքն արտասւեօք եկին գոյնն է»)։*

20. *51ա-3ա Ի.* Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկային *(«Մկրտիչ»)* – *Մեծ եւ հրգաւոր / անմահ թագաւոր... ա. 53աբ* Տաղ ի տէր Ներսիսէ – *Ի խաչին տընկեալ որթոյն... բ. 53բ-4բ* Փոխ՛ զնայնն – *Փառաց թագաւորն երկնից... (53բ՝ «Առաջնաճաշակ պտղոյն-ի գոյնն է», «Կանայքն արտասւօք եկին-ի գոյնն է», 54ա՝ «Ադամայ ստեղծողն եկեալ-ի գոյնն»)։*

21. *54բ-7բ ԻԱ.* Պետրոսի եւ Պաւղոսի է *(«Վարգիս գիչ»)* – *Սուրբ երրորդութիւն, / ստեղծալ գաւրութիւն... Մեզք մեր, որ գործի, / չար խորհուրդ սրտի / եւ բան քան/// (վերջը թափուած)։*

22. *58ա-9բ [ԻԲ.* Գանձ ոդոցն որոտման *(«գորիասաս»)]* - *(սկ. թափուած) ///գոյր ընդ Պետրոսին, Յոհան սիրելին...*

ա. *59բ-60ա* Տաղ ազնիւ ի տէր Ներսիսէ – *Որդիքն որոտման, որք ի վերուստ որոտացին...* բ. *60ա-բ* Փոխ՛ – *Խպաս սիրեաց քրսէրն...* գ. *60բ-1ա* Յոհրարակ *(«Նեռէսի երգ»)* – *Նոր լոյս յարեւնոյն... (60բ՝ «Կանայքն արտասւօք եկին գոնիւն ասա՛»)։*

23. *61ա-2բ* ԻԳ. Կամոն Աբգարու թագաւորին *(«Ի բնզ Գրիգորի է ո»)* – *Ի հոդոյ առեալ, / ի ձեռն եւ ստեղծեալ... ա. 62բ* Տաղ Աբգարու թագաւորին – *Արքայդ Աբգար Ուրհայեցի, / հաւատացեալըդ Քրիստոսի...* բ. *62բ-3ա* Փոխ՛ զնայն – *Ապա եկեալ Թադէոսին, / առաքելոյ տեառն Յիսուսին... (62բ՝ «Յիսուս Որդի է»)։*

24. *63ա-4բ* ԻԳ. Կամոն սրբոյն Բարսղի հայրապետին *(«Փաչատուր»)* – *Խաչաբարձ արհիպանծալի, / տիպ տեհչալի, տրնտես հրաշալի... ա. 64բ-5ա* Տաղ նորին *(«Փաչատուր»)* – *Հոնարհիմք հոգով մաղթողական ձայնիւ, / գուան քո կարարել հայր եւ հովիւ...* բ. *65աբ* Յոհրարակ *(«Վարդապետի»)* – *Վանիչ նեռակին, / Յուլիանէայ չարին... (64բ՝ «Ով զարանալի խորհուրդ», 65ա՝ «Տունկ անմահու[թեան] գունիւն»)։*

25. *65բ-7ա* Իե. Կիրակէի Յարութեան ասա՛ *(«Գրիգորի»)* – *Գերակայ գոյին, / գոյից համայնին...* ա. *67աբ* Մեղեդի ամոլշ ի տէր ի Ներսիսէ *(«Ներսես»)* – *Նոր ձայն աւետեաց հրեշտակապետն այսուր...* բ. *67բ* Յոհրարակ նորին ի նոյն *(«Կաթողիկոս»)* – *Կանայքն արտասւաւք լալին զքարձաւղն արտասւաց...* գ. *67բ-8ա* Փոխ՛ զնայնս *(«ի Հայոց»)* – *Ի գերեզմանէն զմարմինն, ո՛վ պարտիզապան... (67բ՝ «Ադամայ ստեղծօղն եկեալ գունն»)։*

26. *68բ-70բ* ԻԳ. Ծնընդեան ճրագալուցին, ի տէր Մխիթարայ *(«Տէր Մխի»)* – *Տարփումն լըձական, / տոչոր անձկական... ա. 70բ-1ա* Տաղ գեղեցիկ *(«Ներսիսի է այս երգս»)* – *Նոր ծաղիկ բըղխէ այսուր...* բ. *71աբ* Այլ տաղ ծնընդեան *(«Ա-Ր»)* – *Անմահից արքայն... գ. 71բ-2ա* Փոխ՛ զնայնս *(«Թ-Ղ»)* – *Թագաւորն երկնի յերկրի երեւեցաւ... (71ա՝ «Ով զարմանալու գունն», 71բ՝ «Տունկ անմահութեան-ի գոյնն»)։*

27. *72ա-3բ* Իէ. Գանձ Մնընդեան առաջին աւուր («Թարա») – *Թագըդ պարծանաց, / Թագաւոր գաւրաց... ա. 73բ* Մեղեդի մուսաղալի – *Կո՛յս անապական եւ անխախտ...* բ. *73բ-4բ* Նորին Սրիկ Կոստանդեայ – *Հըրճիմք այսաւր մեք հոգէպէս...*

28. *74բ-6ա* ԻԲ. Կանոն երկրորդ աւուրն Մնընդեան («Մկրտիչ») – *Մաքուր եւ անբիծ սուրբ Աստուածածին, / դո՛ւստր լուսոյ, մա՛յր անճառ բանին... ա. 76աբ* Տաղ ազնիւ եւ գեղեցիկ («Տէր Ներսէսի է սա») – *Տէ՛ր փառաց անճառ...* բ. *76բ-7ա* Տաղ ի Գրիգոր վարդապետէ յՈստանցւոյ – *Այսաւր նոր խառնումն եղեալ...*

29. *77ա-3ա* ԻԹ. Երրորդ աւուրն եւ ի ջրաւրհնէն այլ ասա՛ գայս («Յոհաննիսի երգ») – *Յամենայն ժամ աւրհնեմք գաւրհնեալ փրկիչդ... ա. 78ա-9ա* Տաղ – *Քրիստո՛ս Բանըդ Հաւր, ծնունդ անժամանակ... գ. 79աբ* [Տաղ] («Երգ Ներ») *Երգ նոր աւետեաց բարբառ այսաւր... դ. 79բ* Փոխէ զձայնս («սիսի աս») – *Սոսկացեալ պետից մոգուցն ընդ փայլումն աստեղն... (79ա ստ. լս.՝ «Զքաւրոգս իւր տաղերովն ի ջրաւրհնէն ասաս»: 79ա՝ «Յաղաջ գոտաղս ասա՛ եւ ապա գՔրիստոս Բանդ հաւրս»):*

30. 79բ-81բ Լ. Զորորդ աւուրն աւետեաց Աստուածածնին («Խաչատուր») – *Խընդութիեան ձայն բարբառ աւետեաց, / այսաւր ծագաց աշխարհի հնչեաց... ա. 81բ-2բ* Մեղեդի («Ներսէս Ա-Ք») – *Նոր էդեմ բանաւոր տընկոյն...* բ. *82բ-3բ* Այլ տաղ աւետ[սեաց] («Ա-Ք») – *Աւետիս քեզ, Մարիա՛մ...*

– 83ա՝ ստ. լս. գրչից «Այս չէր յայս տեղս գրեալ, ապա վասն սիրոյ Աստուածածնին եւ երկիւղին գրեցի, գի՛// ի նմանէս»:

31. *83բ-5բ* ԼԱ. կանոն հինգերորդ աւուրն, ի Խաչատուր վարդապետէ («Խաչատուր») – *Խընդա՛ խոբան Աստուծոյ, / բանին տաճար լուսոյ... ա. 85բ-6ա* Սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն է – *Կին աջոյ, աջոյ ձեռին...* բ. *86ա-7ա* Նորին սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ – *Աւետիս մեծ խորհրդոյ...*

32. *87ա-8բ* ԼԲ. Կանոն վեցերորդ աւուրն, Յովաննէս Թուլգուրեանցւոյ («Յովաննէս») – *Յանեղական լուսոյն խոնարհեալ, / բարձրեալդ Աստուած եւ առ մեզ եկեալ... ա. 88բ-9ա* Մեղեդի սրբոյն Գրիգորի Նարեկ[ացւոյ] – *Երգ ըզարմանալի, երգ շարժըվարժենի... բ. 89աբ* Նորին սրբոյն Գրիգորի Նարեկ[ացւոյ] – *Ակընդն ծով ի ծով ծիծաղախիտ... գ. 89բ-90ա* Յորդորակ է – *Ահաւ եմ, գեղեցիկ...*

33. *90ա-2ա* ԼԳ. Կանոն եւթերորդ աւուրն, ի Խաչատուր վարդապետէ («Խաչատուր») – *Խորան փառաց Աստուծոյն բանի, / մայր կենսատուին էմանուէլի... ա. 92ա* Մեղեդի ածոյ – *Պարագրիս անբպարագրելի...* բ. *92ա-3ա* Տաղ Սրիկ Կոստանդեայ – *Կայր կոյսն ի յայրին... (92բ՝ ստ. լս. գրչից՝ «ՃԼՉ. Կնն կայ ի տաղս»):*

34. *93ա-4բ* ԼԴ. Կանոն ութաւոր տնօրէն[ութեանն] («Գրիգոր») – *Գոչումն ըղձագին, / գովեստ քաղցրագին... ա. 94բ-5ա* Տաղ ի Սրիկէ Կոստանդէ – *Անըսկիզբըն Բանըդ... բ. 95աբ* Փոխէ – *Մտեղծաւղ մանկանց մանուկ ցուցաւ... գ. 95բ-6ա* Մեղեդի ածոյ, թէ գիտես – *Յանեղական լուսոյն... դ. 96աբ* Փոխէ – *Գովեստ բերկրանաց... ե. 96բ-7ա* Փոխէ զձայն տաղիս («Կոյսն Մարիամ») – *Կենաց տապանակ աստուածագիծ...*

35. *97ա-100ա* ԼԵ. Կանոն ծնընդեանն Յովհաննու («Գրիգորի ե») – *Գերագոյն բարի, / փըրկիչ աշխարհի... ա. 100աբ* Մեղեդի է – *Ի դասսըս հրեղինաց...* բ. *100բ-1բ* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («Ա-Ք») – *Անմարմնոցըն հրեղինաց...*

36. *101բ-4ա* ԼԶ. Պետրոսի հայրապետին եւ Աբիսողոմայ սա[րկաւագին] («Ձառայապետաց») – *Ա(=Ց)էքսւրհնեալ, գովեալ... ա. 104ա* Տաղ աւնչ ասա՛ – *Ի հանդէս տաւնի քոյ...* բ. *104աբ* Փոխէ զձայնն – *Ա՛վ սուրբ հայրապետ...*

37. *104բ-6բ* ԼԷ. Սրբոյն Աւետնի ընդհանուրին («Ներգեզ») – *Երջանիկ գընդին / երեք հազարին... ա. 106բ-7ա* Տաղ – *Աւետն, Աւետն, ոստ անապատի...* բ. *107աբ* Յորդորակ – *Անձամբ խոնարհիմք ի ճրգնութիւնըս քո...*

38. *107բ-9ա* ԼԸ. Թէոդոս թագաւոր պապոն եւ թոռինն եւ զայրոցն յայլ տեղ գտան («Տաան») – *Տէ՛ր տընտեսական, / տեսեալ նախնական... ա. 109ա* Տաղ թագաւորացն սրբոց – *Թագաւորին երկնաւորի...* բ. *109աբ* Փորձ զձայն տաղիս – *Աբգար արքայ Ուրհայեցի...*

39. *109բ-11բ* ԼՊ. Կիրակոսի եւ մօրն Յուլիաս[ի] («Գրիգորի Ը») – *Գերապայծառ արփիդ երկնային / խոնարհեցար լերկիր ըստորին... ա. 111բ-2ա* Տաղ ի Սիմէոն արեգայէ ասացեալ – *Սուրբ Յուլիտաս, դո՛ւստրը մեծաց...* բ. *112աբ* Փոխէ – *Տեսեալ ծնաւղին զաղէտս իրացն...*

40. *112բ-4բ* Խ. Սրբոյն Վաճաճայ Կողբենեցւոյն («Գրիգոր») – *Գրքացեալ քոյին, / արքայդ երկնային... ա. 114բ-5ա* Տաղ ի Յոհաննէս վարդապետէ («Յովհաննէս») – *Յաղթող զաւրութիեամբ վերնականաս...* բ. *115աբ* Յորդորական է այս – *Շնորհաց հոգոյն ընդունաւրան...*

41. *115բ-7բ* ԽԱ. Սրբոյն Գրիգորի Աստուածաբանին («Գէորգեայ բան») – *Գոյով աքանչելի յոյս քոմ հանճարոյ... ա. 117բ-8ա* Տաղ Գրիգորի Աստուածաբանի («Գրիգոր բան») – *Գէտ հոսեալ աստուածային...*

42. *118ա-9բ* ԽԲ. Կանոն տեառնընդառաջի երեկոյին ի Գրիգոր վարդապետէ («Գրիգոր») – *Գովեալ եւ աւրհնեալ / Աստուածընդ բարձրեալ... ա. 119բ-20ա* Տաղ երեկոյին – *Քրիստոս փառաց թագաւորն...*

43. *120ա-1բ* ԽԳ. Առաւաւտին [Գանձ Տեառն-ընդառաջին] («Մկրտիչ») – *Միաստեղան սուրբ Երրորդութիւն, / բարեբանեալ անբաւ գաւրութիւնդ...* ա. *121բ-2ա* Տաղ ազնիւ – *Մըտեալ ի տաճարն...* բ. *122աբ* Այլ տաղ եւ յորդորակ – *Այսաւր երուսաղէմ ցընծայ...*

44. *122բ-5ա* ԽԹ. Կանոն առաջաւորաց ուրբաթուն («Փրիգորի է») – *Գոյիդ կատարեալ, / գերալլրաց-ցեալ...* ա. *125աբ* Տաղ – *Պատճառ պարծանաց մարգարէից գընդին...* բ. *125բ-6ա* Այլ տաղ եւ յորդորակ – *Յունան քարոզըն Նինւէին...* գ. *126ա-7ա* Փոխէ զնայնս – *Լուան զրարբառ մարգարէին...*

45. *127ա-8բ* Խե. Կանոն սրբոյն Սարգսի զաւրավարին («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ փառաւք գարդարեալ, / եկեղեցի պայծառապգեստեալ...* ա. *128բ-9ա* Տաղ սրբոյն Սարգսի («Ի ցակոբա զայս երգ») – *Ի քէն աղերսիւ հայցեմք...* բ. *129աբ* Այլ տաղ սրբոյն Սարգսի – *Վրկայից հանդիսից հրաշալի...* գ. *129բ-30ա* Այլ տաղ սրբոյն Սարգսի եւ Մարտիրոսի – *Երջանիկ մեծ գաւրականք...* դ. *130ա-1ա* Փոխէ – *Միրով Շապուհ գքեզ մեծարեալ...* ե. *131ա* Փոխէ – *Ծունըր կըրկնեմք սուրբ Նըշանի... (131ա՝ «Յիսուս Որդոյ դունըն է, դար ջանամ, ղըղջայնամ»)*:

46. *131բ-3ա* ԻՋ. Գանձ յարութեան («Կիրակէի») – *Կենդանարար Որդի Աստուծոյ, / ծընունդըդ Հաւր փառակից հոգւոյ...* ա. *133ա* Մեղեդի անոյշ – *Առ պարտիզպանն ձայնէ...* բ. *133ա* Տաղ եւ յորդորակ («Ներսեսեան երգ») – *Նըստեալ կանայքն ողբալին...*

47. *133բ-5ա* Իէ. Կանոն սրբոց Ատոմեանցն («Փրիգորի») – *Ճեղապանծ լուսով, / գեղազարդ փառով...* ա. *135ա* Տաղ ազնիւ եւ լաւ – *Սուրբ նահատակ Ատոմ գովեալ...* բ. *135աբ* Փոխէ – *Ապա եւ գաւրք բոլոր գընդին...*

48. *135բ-7բ* ԻՀ. Գանձ սրբոց Սոսիասեանցն («Փրիգորի ե սա») – *Գանձ սիրոյ քոյին, / գանձեալ ի յոգին...* ա. *137բ-8ա* Նորին տաղ վասն նոցին – *Երջանիկ հոգիարհաւ երանելին...* բ. *138աբ* Փոխէ – *Անտի փոխեալ ի Սուկաւետ լեառնն...*

49. *138բ-40բ* ԽԹ. Գանձ սրբոց Ոսկեանցն («Խաչատուր») – *Խոստովանիմք ըզքեզ, միածին, / որ միաւոյ բնութեամբ ի մարմին...* ա. *140բ-1ա* Տաղ ի Փրիգորի վարդապետէ – *Սուրբ Ոսկի քահանայդ նազելի...*

50. *141ա-5ա* Ծ. Սրբոց թարգմանչացն, ի տէր Մխիթար Այրիվանեցւոյ («Բան ասողից») – *Բարձրեալ անքննին գնաւից լրութիւն, բաւականութիւնն...* ա. *145աբ* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («Ճոգս այս») – *Եկա՛յք զլաւրճացեալք պայծառասցուք տանիւս...* բ. *145բ* Տաղ նորին – *Սուրբ վարդապետդն մեր ընտրեալ...* գ. *145բ-6ա* Փոխէ – *Սրտ, երկոքին սոքա ընտրեալ...*

51. *146ա-7բ* ԾԱ. Սրբոց Վեհանդեանցն («Փաչատուր») – *Խրրամատեալ կանոն աւրինի / Հօր համայնից սրբոյն գրիգորի...* ա. *147բ-8ա* Տաղ սրբոց Վեհանդեանցն – *Ի հանդէս տաւնի...* բ. *148ա* Փոխէ՝ – *Քահանայք պատուեալք...*

52. *148ա-50ա* ԾՐ. Կանոն սրբոց վարդանանցն («Գրիգորի ը») – *Հոգարանեալ Տէրդ ամենայնի, / Յիսուս Քրիստոս՝ միածին Որդի...* ա. *150ա* Տաղ սուրբ վարդանանցն («Վարդանայ ը») – *Վարդան քաջ, վանող չարի...* բ. *150աբ* Այլ տաղ Վարդանանցն սրբոց – *Սուրբ Վարդան գօրավարըն Հայոց...*

53. *150բ-2բ* ԾԳ. Երեք սուրբ ժողովոյն, ի տէր Մխիթարայ («Այրիվա») – *Աստուած կենդանի, / անիմանալի...* ա. *152բ-3ա* Դասանումն ամենասուրբ Երորդութեանն – *Խոստովանիմ Աստուած բզՀայր... (152բ՝ «Յիսուս Որդի է», 153ա գրվից՝ «Ջամեն տան յետի բանն կրկնեա՛յ, որ լաւ գայ յասելն»)*:

54. *153ա-6ա* ԾԴ. Բուն բարեկենդանին, ի տէր Մխիթարայ («Երեւասնեցիի») – *Երգս յաւէժական / երգեմք բանական...* ա. *156աբ* Տաղ Աւետարանին – *Ճրագ ճըշմարիտ Հաւր միածին...* բ. *156բ* Փոխէ զնայնս – *Զհաւատացի խոստման բանին...*

55. *156բ-9բ* Ծե. Կանոն Թէոդոսի զաւրավարին («Ի Աւռաճել խնդրեալ եւ վարդապետն») – *Ի քէն հայցեմ, աղբեւր բարութեան, / յոյս [ի] լուսոյ անհաս, անսահման...* ա. *159բ-60ա* Մեղեդի անոյշ ասա՛ – *Քաջամարտիկ մեծ զինուորին...* բ. *160աբ* Փոխէ՝ – *Խաղաղար նոր թագաւոր...*

56. *160բ-2բ* ԾՁ. Երկրորդ կիրակէին ի Փրիգոր վարդապետէ Վեհունցւոյ («Փրիգորի է») – *Գրիւթեամբ իջեր, / Տէր եւ մարդ եղեր...* ա. *162բ-3բ* Տաղ նորին («Փրիգորի է բանս այս») – *Գոյիդ անել, անբսկըզբան, / թագաւորիդ անմահական...* բ. *163բ-4ա* Փոխէ՝ – *Սոյն այս խորհուրդ յոյժ խորագոյն...*

57. *164ա-5բ* ԾԷ. Կանոն Կիւրղի հայրապետին («Այս բանն յԱռաճել») – *Անեղ, անմահ ծընունդ հայրական, / խոնարհեցար յարգանդ կուսական...* ա. *165բ-6ա* Տաղ Կիւրղի հայրապետին – *Յաղթող արի, անպարտելի, / սեուրբդ Կիւրեղ ըսքանչելի...*

58. *166ա-7բ* ԾԸ. Երորդ կիրակէի անառակին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական, / անճառ, անհաս, անբսկըզբնական...* ա. *167բ-8ա* Տաղ վասն անառակին – *Առ հայրդ աղաղակեմ...* բ. *168աբ* Յորդորակ – *Ընկալ գիս, Տէ՛ր, Հայրդ երկնային...*

59. *168բ-70ա* ԾԹ. Յոհաննու Երուսաղեմայ հայրապետին եւ եպիսկոպոս Կիպրացւոյ («Փրիգորի է») – *Գրվացեալ քոյին, / արքայն երկնային...* ա. *170աբ* Տաղ եպիսկոպոսաց եւ Յոհաննու («Փրիգորի է») – *Գերագոյն շնորհաց սուրբ եպիսկոպոս...* բ. *170բ* Յորդորակ տաղիս այս – *Թարգմանութեամբ խոր իմաստից... (170բ՝ «Յիսուս Որդի է»)*:

60. *170բ-2բ* Կ. Զորորդ կիրակէին մեծատանն եւ Ղազարու («Մկրտիչը») – *Մեծապայծառ խորհուրդ սոսկական, / որ նորոգեաց գաշխարհս ամենայն...* ա. *172բ-3ա* Փոխէ՛ զձայնս – *Ով որ աստեն կենայ յորդոր, / անդէն երթայ գըլուխն ի գոր...*

61. *173ա-4ա* ԿԱ. Սրբոց հառասնիցն, որ ի Սեբաստիա կատարեցան («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հզաւր անմահից արքայ, / Յիսուս Քրիստոս ապրհնեալ յարքայ...* ա. *174բ* Տաղ ասա՛ – *Աղաչանաւք սրբոց մանկանցն...* բ. *174բ-5ա* Յորդորակ – *Քրիստոս փառաց թագաւոր...* գ. *175ա* Այլ տաղ հառասնիցն – *Ի Սեբաստիա, ի ծովակին...* դ. *175բ-6ա* Յորդորակ տաղիս – *Ի գիշերին երեւեալ...*

62. *176ա-7բ* ԿԲ. Հինգերորդ կիրակէին ասա՛ («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ անճեղ խորհուրդ անքննին, / որ գրեցաւար յԱդամն առաջին...* ա. *177բ* Տաղ ի դատաւորն եւ յայրին – *Ի յիմ քաղաք մարմնոյս...* բ. *177բ-8ա* Փոխէ՛ – *Այլ դատաւորդ իմ երկնային...*

63. *178ա-80ա* ԿԳ. Ապաշխարութեան պահոց ասա՛ զգաճձնս, թէ պաշտաւն հանդիպի («Մերգան») – *Մեղա՛յ, Տէ՛ր, մեղա՛յ, / անաւրինեցայ...* ա. *180ա* Տաղ ողբերգական յարմար գաննձիս շարադրութեանն, ի Գրիգոր վարդապետէ («Գրիգորի է») – *Գանգատ ունիմ ասել քեզ...* բ. *180բ-1ա* Յորդորակ տաղիս յարմար եւ ի յար է – *Տէր իմ գըթած եւ բարերար... (180ա՝ «Ով Հայոց ազաղակիմ դուընն է»)*:

64. *181ա-3ա* ԿԴ. Կանոն սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հզաւր անմահից արքայ, / Յիսուս Քրիստոս ապրհնեալ յարքայ...* ա. *183ա* Մեղեղի սրբոյն Գրիգորի – *Գրիգորիոս առաքինիս...* բ. *183ա* Տաղ նորին ի նոյն – *Ի լեռս արեւու արեւ...* գ. *183բ-4ա* Յորդորակ – *Բարձրացի՛ր, դըշխո՛յ, փառաւոր...*

65. *184ա-6ա* ԿԵ. Վեցերորդ կիրակէին («Գրիգոր լիգոր») – *Գոյիդ կատարեալ, / Աստուածդդ բարձրեալ...* ա. *186ա* Տաղ եւ ողր ասա՛ («Վաղ») – *Վերջ ի յաներեկ աւուրն...* բ. *186ա* Փոխէ՛ զձայնս («ապետին է») – *Ամենայն գործոց ծածուկք...*

66. *186բ-8բ* ԿԶ. Կանոն Ղազարու յարութեան («Գրիգորի է սա») – *Գոյումն լըռնական, / գովասանական...* ա. *188բ-9ա* Տաղ ի տէր Ստեփան[ոսէ] («Վտեբաաննոս») – *Սրբոց հրեշտակաց...* բ. *189ա* Այլ տաղ Ղազարու ի ներսիսէ *(«Ներսիսի երգ»)* – *Նոր աւետեաց լուր...* գ. *189բ* Այլ տաղ – *Զայնն այն, որ զաշխարհս արար...* դ. *189բ-90ա* Փոխէ՛ – *Փոյթ ընդ փոյթ արեկ արտաքս... (189ա՝ «Կայր կոյսն ի յայրի գոյնն է», «Ով գարմանալու գոյնն է»)*:

67. *190ա-1բ* ԿԷ. Գալըստեան ծաղկազարդարին առմօնենաց, ի տէր Մխիթարայ Այրիվանեցւոյ («Հայցէ՛ն») – *Համագոյական, / Հաւր սահման եւ բան...* ա. *191բ-2ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ *(«Տէր Ներսիսի եր»)* – *Տիրական տաւնիւ այսաւր...* բ. *192ա* Այլ տաղ ծաղկարդարին – *Աստ երթալեցւոց մանկունքն...*

68. *192բ-4ա* ԿԸ. Երեկոյին ժամուն ասա՛ («Փրով») – *Ի տաւնըս տաւնից, / ի փառըս հրաշից...* ա. *194ա* Տաղ առաւաւեցոյն գալըստեան – *Աստուածըն Բան Հաւրըն փառաց... (ա՝ «Յիսուս Որդի է»)*:

69. *194բ-7բ* ԿՓ. Գանձ աւագ երկուշաբաթին, ի Գրիգոր վարդապետէ («Գրիգորի է սաա») – *Գերագոյն էից, / գերարհրաշ գոյից...* ա. *197բ-8ա* Տաղ ի Յոհաննիսէ – *Անդ ի մէջ դրախտին...* բ. *198աբ* Նորին ի Պըլուզոյ ասացեալ – *Ադամայ ստեղծուոյն եկեալ...*

70. *198բ-9դ* Հ. Աւագ երեքշաբաթին («Գրիգոր») – *Գործ արարչական, / գերահրաշական...* ա. *199դ-200ա* Տաղ ազնիւ – *Քեզ, ո՛վ տէր Յիսուս, ձայնեմ...* բ. *200ա* Փոխէ՛ – *Վայ իմ մեղուցեալ անձինս...*

71. *200ա-2ա* ՀԱ. Աւագ չորէշաբաթին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ անճառ խորհուրդ ահագին, / Որ կայր ծածկեալ յազգացն առաջին... ա. 202ա* Տաղ վասն ածամանն Քրիստոսի Աստուծոյ – *Յիսուս փըրկիչ կենսարար...* բ. *202ա-3ա* Այլ տաղ *(«Մեծի չորեքշաբաթի»)* – *Մեծ խորհուրդ յերկրի այսաւր յայտնեցաւ... (202ա՝ «Վասն փառաց թագաւոր-ի գոյնն է», «Դասքն հրէական-ի գոյնն է»)*:

72. *203ա-4բ* ՀԲ. Աւագ հինգշաբաթին գանձ, ի տէր Մխիթարայ Այրիվանի[եցւոյ] («Զպակաս») – *Զահեղ, անքննին, / զխորհուրդըս խորին...* ա. *204բ-5ա* Տաղ ոտանաւորաւին – *Յերեկոյի հինգշաբաթին... (204բ՝ «Յիսուս Որդի է»)*:

73. *205ա-6բ* ՀԳ. Աւագ հինգշաբաթ առաւաւտին («Մորդի») – *Որբ, որ փաւթագին / ուտել զայն մարմինն...* ա. *206բ* Տաղ ազնիւ եւ պիտանի – *Փառաց թագաւորն, այն որ նստի ընդ Հաւր...* բ. *206բ-7ա* Փոխէ՛ – *Բանն Հաւր փառաց... (206բ՝ «Ով գարմանալու գոյնն է», «Տունկ անմահութեան-ի գոյնն է»)*:

74. *207ա-8բ* ՀԴ. Գանձ Աւագ ուրբաթին, ի Մաթեոսէ (*Ի Մմաթէ*) – *Ի յանմարմնական / յանձանց բանական...* ա. *208բ-9ա* Տաղ անդր – *Զարդուրեալ գաւրացն...* բ. *209աբ* Փոխէ՛ զձայն – *Արագ հասանէր ակնարկելով... (208բ՝ «Տունկ անմահութեան-ի գոյնն է», 209ա՝ «Ով գարմանալու գոյնն է»)*:

75. *209բ-10բ* ՀԵ. Առաւաւտու գանձ ի հատորն ԷՐ, ցերեկն ասա՛յ («Ոտս է խրտեալ Գրիգորս») – *Որ եւ կատարեալ / զմարգարէացեալ... ա. 210բ-1բ* Տաղ բարառնաբար ի սուրբ Աստուածածնէն, ընդդէմ խաչին – *Աստուածածին սրբոհին / ամենաւրհնեալ տիրուհին...*

76. *212ա-3ա* ՀՉ. Աւագ ուրբաթի երեկոյին ասա՛ զգաճձնս («Յուր») – *Յանեղական ամենից Աստուած, / գաբարշագործըն տիեզերաց... ա. 213ա-4ա* Տաղ ի տէր Ներսէսէ խաչի եւ թաղման – *Անեղ որդին Հաւր միածինն քագկատարած...* բ. *214աբ* Փոխէ՛ – *Շնոր-*

հաւք Մըրբոյ Հոգւոյն լըցեալ... (213բ՝ «Նորն Ադամ հնոյն Ադամայ գումիւն ասա՛»)։

77. *214բ-6բ* Հէ. Գանձ թաղման երագալուցին («Վայրատուր») – *Խորհուրդ հանգըստեան եօթներորդին / ըստ գրեցելոյ նախատեսողին...* ա. *216բ* Տաղ թաղմանն – *Այսաւր է շաբաթ եւ լրումիւն...* բ. *216բ-7ա* Փոխէ՛ – *Այս է այն Յիսուս...* գ. *217աբ* [Յորդորակ] – *Որ եղելոց կեանըս շընորհէ...*

78. *217բ-9ա* ՀԸ. Յարութեան սուրբ զատկի կիրակի աւուրն («Մկրտիչ») – *Մարդասիրութիւնամբ Որդիդ միածին / եկեալ խընդիր եղծեալ պատկերին...* ա. *219աբ* Տաղ ազնիւ, ի տէր Ներսիսէ («Ներ՛») – *Նոր իմն աւետեաց բարբառ...* բ. *219բ* Փոխէ՛ զձայնս («Ասէ՛ Է») – *Սիրով խընկաբեր կանայքն աւետիս տային...* գ. *219բ-20ա* Յորդորակ ասա՛ («Հայոց կաթողիկոսին») – *Հաւր կամաւ իջեալ / Որդին մարմին զգեցաւ...*

79. *220ա-2ա* ԼԹ. Գանձ յարութեան, ի տէր Միխթարայ Ալրիվանե[ցւոյ] («Տէրուն») – *Տէր տէրունական, / տըւող տիրական...* ա. *222ա* Մեղեդի Նարեկեցի – *Ես ձայն զառիւծուն ասեմ...* բ. *222աբ* Յորդորակն – *Ահեղ ձայնս, որ ես լըսայ...* գ. *222բ* Տաղ վասն ննջեցելոց – *Այսաւր աւետիս ձեզ...* դ. *222բ-3ա* Փոխէ՛ զձայնս – *Արի՛, եսայի՛, բարբառային գուշա՛...* *(222բ՝ «[Կ]այր կոյսն [ի յ]այրին-ի գոյ[նն] է»)։*

80. *223ա-4բ* Զ. Կանոն երեմ աւուրն («Ական») – *Արդ, լուսաւորեա՛, / Արդ, փառաւորեա՛...* ա. *224բ* Տաղ աւուրն – *Ի սմին աւուր յայլում դիմաց...* բ. *224բ-5ա* Մեղեդի ասղջ ի Նարեկացւոյն – *Հաւուն հաւուն...* գ. *225աբ* [Յորդորակ] («Ճ-Ք») – *Յարուցեալ յերրորդ աւուր... (224բ՝ «Յիսուս Որդի է»)։*

81. *225բ-6բ* ԶԱ. Զորորդ աւուրն յարութեան («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ ձայնիւ ցընծալի / գուչէր Գաբրիէլ պետըն հրաշալի...* ա. *226բ-7ա* Տաղ յարութեան – *Յարեաւ յաւուր երրորդին...* բ. *227ա* Յորդորակ տաղիս – *Յարեաւ փառաց թագաւորն...*

82.3 *227ա-8բ* [ԶՔ.] Հինգերորդ աւուրն յարութեան («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ սոսկալի / այսաւր ցուցաւ ամենայն երկրի...* ա. *228բ-9ա* Փառ Աւետարանին – *Յիսուս թագաւորըն փառաց...* բ. *229ա* Տաղ յարութեանն Քրիստոսի – *Յայնժամ սիրով տիրական...* գ. *229ա-30ա* Այլ տաղ յարութեանն – *Դաւաքըն հրէական էին պատապան...*

83. *230ա-1ա* ՁԳ. Կանոն վեցերորդ աւուրն յարութեան («Գրիգոր») – *Գոյից արարչին, / երկնից արքային...* ա. *231աբ* Փառ Աւետարանին – *Դարձեալ յայտնի պաճըճման...* բ. *231բ* Տաղ յարութեանն – *Եկեալ Մարիամ Մագդաղենացին...*

84. *231բ-3ա* ԶԴ. Կանոն գլխատումն Յովհաննու («Գրիգոր») – *Գոյակն էական, / Հաւր սահման եւ բան...* ա. *233աբ* Մեղեդի ասղջ ասա՛, թէ գիտես – *Ահա ի տիպ տիրականին...* բ. *233բ-4ա* Տաղ ի Մագիստրոս իշխանին պարոն Գրիգորէ («Կարապետին տաղ») – *Կարապետ սուրբ հաւատոյ...*

85. *234ա-6ա* Զե. Կանոն Նոր Կիրակին, ի Գրիգոր վարդապետէ («Գրիգորի է») – *Գաղտնի խորհըրդին, / գուշակեալ ի հին...* ա. *236աբ* Տաղ կանչան – *Այսաւր նոր արեւ հարեալ...* բ. *236բ* Փոխէ՛ – *Միաշաբաթ երեկոյին...* գ. *236բ-7ա* Փոխէ՛ զձայնդ – *Ջհոցաւծ տիգին ձեռաձբ տեսեալ...*

86. *237ա-8բ* ԶՁ. Աշխարհամատեան («Մկրտիչ») – *Մաքրեալ տաճար սուրբ տէրունական, / աստուածընկալ լուսեղէն խորան...* ա. *238բ-9ա* Մեղեդի – *Քրիստոս եկեալ քահանայապետն...* բ. *239աբ* Տաղ ազնիւ եւ լաւ – *Ուրախ լե՛ր, հա՛րսն ի յերկրէ...*

87. *239բ-41բ* Զէ. Կանոն երեման սուրբ խաչին Քրիստոսի յերուսաղէմ *(«Ի Մաթեոսե խնդրեաց Գրիգոր»)* – *Իսկակից Որդի / Հօր քո հրգօրի...* ա. *241բ-2ա* Տաղ ի Սրիկ Կոստանդէ – *Խաչն ի նախնումն երեւեցաւ...*

88. *242ա-3բ* ՁԸ. Գանձ Համբարձման («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ տաւմիւս ահագին / եկեղեցիք մեր պայծառացոյցին...* ա. *243բ-4ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ – *Աստուածընկալ բան Հաւր միածին...* բ. *244ա* Յորդորակն է – *Ես ի լընտալ քառասնեկին...*

89. *244բ-6ա* ՁԹ. Կանոն մեծահրաշէն, ի Մաթէոսէ («Մաթէոսի է խնդրեաց Գրիգոր») – *Միակդ ահաւոր, / Տէր եւ գաւրաւոր...* ա. *246ա* Տաղ ազնիւ – *Այսաւր անդրանիկ Հաւր միածին...* բ. *246աբ* Փոխէ՛ («Վարդապետ») – *Վեհիդ թագաւորն այսաւր առ Հայր մըտանէ...*

90. *246բ-8ա* Ղ. Կանոն Աստուծոյ հոգւոյն գալըստեան («Վանիկ ասա՛») – *Վերաւրհնեալ, գովեալ, / եւ փառաւորեալ...* ա. *248ա* Մեղեդի Աստուծոյ Հոգւոյն գալոյն *(«Նվագ»)* – *Նըւագեմք հոգւոյն...* բ. *248աբ* Տաղն է – *Ի մեծի աւուր տաւնիս...*

91. *248բ-50ա* ՂԱ. Կանոն երկրորդ աւուրն («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրեշաւոր հոգի Աստուծոյ, / անտես մտաց, անհաս խորհըրդոյ...* ա. *250աբ* Տաղ սուրբ Հոգւոյն գալ[ստեան] – *Աստանօր ծագեաց լոյսն աւետեաց կենաց...*

92. *250բ-1բ* ՂԲ. Երրորդ աւուրն Աստուծոյ Հոգւոյն գալստեան («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ լոյսն արտաքսեալ, / Հոգին Աստուծոյ առ մեզ խոնարհեալ...* ա. *251բ-2ա* Տաղ Աստուծոյ հոգւոյն – *Այսաւր Սուրբ Հոգին եկեալ...*

93. *252ա-3բ* ՂԳ. Զորորդ աւուրն Աստուծոյ Հոգւոյն գալըստեան *(«Յոխանննէս»)* – *Յաւէտ խակապէս / Ընդ Հաւր միապէս...* ա. *253բ* Տաղ ազնիւ – *Ի մեծի աւուր տօնին...* բ. *253բ-4ա* [Փոխէ] – *Այսաւր Սուրբ Հոգին եկեալ...*

94. *254ա-7ա* ՂԻ. Սրբոց Հռիփսիմեանցն եւ Գայիանեայ («Ակայականաց») – *Վայելչականաց, / վայելման փառաց... ա. 257աբ* Տաղ ի Ներսիսէ («Ան Հռիփսիմեն») – *Ականատ լուսոյ արեւելեան ազանց... բ. 257բ-8բ* Փոխ՛ («Վոյսն է») – *Կենդանի վըկայք, կոյաք իմաստունք... գ. [Տաղ սրբոց Հռիփսիմեանց]* – Երջանիկ նոգիաւիաչ երանելին սուրբ Հռիփսիմէ...

95. *258բ-60ա* Ղե. Գանձ Գկակայ վանաց Սուրբ Կարապետին («Երիգոր») – *Գոյիդ հրգօրի / Աստուծոյդ մեծի... ա. 260աբ* Տաղ ազնիւ – *Մըկրտիչդն Քրիստոսի սուրբ Կարապետդն Յովաննէս... (260ա՝ «Ճիսուս Որդի է ասա՛»)*:

96. *260բ-2բ* ՂՁ. Կաթողիկէ եկեղեցոյ էջմիածնին («Տաւեցի») – *Տաճարդ երկնային, / տուն քրիստոսակին... ա. 262բ* Տաղ ազնիւ – *Սուրբ է տաճար տէրունական... բ. 262բ-3ա* Փոխ՛ – *Նախ միածին Աստուածդն Բանն... գ. 263ա* Փոխ՛ – *Երկու աւտարքդն միացան...*

97. *263բ-4բ* ՂԷ. Կանոն սուրբ մանկանցն Բեդդաւեմի («Խաչատուր») – *Խանդագնակաթ սրտիս տենչալի / Քեզ տաւնեսցուք, ո՛ւռք արմաւենի... ա. 264բ-5ա* Տաղ – *Մարսեալ Հերովդէս դողայր... բ. 265ա* Ցոդրոական է – *Արիթունք զըւարթունք...*

98. *265բ-7ա* ՂԸ Կանոն Կոստանդինաճոսի թագաւորին («Ա Երիգոր») – *Համագոլական, / Հօր սահման եւ Բան... ա. 267ա* Տաղ – *Թագաւորդ աստուածաբեալ... բ. 267աբ* Փոխ՛ զնայնդ – *Բարձր պատւար սուրբ Մի<ս>ոնի...*

99. *267բ-9ա* ՂԹ. Գանձ սրբոյն Ներսէսի հայրապետին («Երիգոր») – *Գոյ մեզ ցընծալի / եւ ուրախալի... ա. 269աբ* Տաղ ասա՛ – *Նոր մեծահանդէս տաւնի... բ. 269բ-70ա* Այլ տաղ – *Հընչմամբ ձայնիւ բերկրանաց...*

100. *270ա-1ա* Ճ. Տոդատայ թագաւորին, ի տէր Միսիթարա («Իգաս») – *Ի հոդոյ առեալ / ի ձեռս եւ ստեղծեալ... ա. 271աբ* Տաղ ասա՛ – *Նորահրաշ տեսիլ եւ գերագոյն... բ. 271բ-2ա* Ցոդրոական է] – *Եւ Տրդատ գոռոզ արքայն եւ ամբարտաւանն... (271բ՝ «Կանայք արտասվօք ի գունն է»)*:

101. *272ա-4ա* ՃԱ. Կանոն ոոդոց եւ թոռանց սրբոյն Գրիգորի («Սնիցայ») – *Նոր թագաւորեսցիան, / նոր գահ աննմանն... ա. 274ա* Տաղ թոռանցն – *Հոգի Աստուծոյ, Աստուած շնորհատու... բ. 274աբ* Ցոդրոական – *Գովեստ քեզ, բարեաց պատճառ...*

102. *274բ-7բ* ՃԲ. Կանոն սրբոց մարգարէիցն, ի տէր Միսի[թարայ] («Ծոռնիըոդոցն») – *Խորհուրդ անքննին, / խորք, որ չերեւին... ա. 277բ-9ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («Ներսէսի Ա-Ք») – *Նորահրաշ տօնիւս տեսանողացըն...*

103. *279ա-81ա* ՃԳ. Գանձ սրբոց տապանակին («Փ խնդրոյ վարդապետին Գրիգորին») – *Իմաստութիւն անճառ անեղին, / Հօր արարչին... ա. [Տաղ]* – *Այսպէս գտապանակն սուրբ... բ. 281աբ* Ցոդրոական է – *Մայր հաւատոյ սուրբ Հարսնարան...*

104. *281բ-2բ* ՃԴ. Կանոն վարդավառին («Միրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ յայտնեալ, / բարձրեալն Աստուած առ մեզ խոնարհեալ... ա. 282բ-3ա* Մեղեդի այլակերպութեան – *Արիի մարդկան... բ. 283աբ* [Տաղ] – *Գաւհար փարդըն վառ առեալ...*

105. *283բ-5ա* ՃԵ. եփեսոսի սուրբ ժողովոյն ասա՛ զգանձ («Նեցի») – *Նեստոր Նասրանի... ա. 285ա* Տաղ դասաւանութեան ի Ներսիսէ – *Նոյն Բանն, որ էր ծնունդ... գ. 285աբ* [Փոխէ] – *Բամբ հանդիսից հայոց ապգի...*

106. *285բ-6բ* ՃԶ. Կանոն փոխման Աստուածածնին («Միրտիչ») – *Մեծապայծառ հրաշակերտ... ա. 286բ-7ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ – *Այսպէս Քաբրիէլ հրեշտակապետն... բ. 287աբ* Ցոդրոական – *Անարատ տաճար...*

107. *287բ-9ա* ՃԷ. Գանձ փոխման Աստուածածնին («Միրտիչ») – *Մեծապայծառ արփիանբման...*

108. *289ա-90բ* ՃԸ. Գանձ փոխման Աստուածածնին («Երիգորի է») – *Գովաբանեալ սուրբ Աստուածածնին... ա. 290բ-1ա* Մեղեդի ամոլշ սուրբ Աստուածածնին – *Այսպէս աւետեաց... բ. 291աբ* Ի տէր Ներսէսի ասացեալ – *Խաւսէր բանիւ նա հարցականն... գ. 291բ* Փոխէ՛ – *Ի յայս խորհուրդ գերիս միայն... դ. 291բ-2ա* Այլ տաղ ի տէր Նէրսիսէ («տէր Ներսիս է») – *Տէր փառաց այսօր յայտնեաց... ե. 292աբ* Ցոդրոական ճորիին – *Աւտանաւար տեսիլ ահեղ... զ. 292բ* Տաղ («Երիգ») – *Գերահրաշ Աստուած գողով... լնուլ ըզտաւնսն աւրինական յաղաւտութիւն որդւոց/// (վերջը թափուած)*:

109. *293աբ* [ՃԹ. Գանձ մեծի Յովաննու Մկրտչին] («[Մկ]ռտիչ») – *(սկ. թափուած) ///ըզպատուղ սուրբ որովայնին, աւրհնեալ ես դու յազգէ ելային... ա. 293բ-4ա* Ի տէր Ներսիսէ – *Ջձորն յիշեսցուք... բ. 294աբ* Փոխէ՛ զնայնս տալ[իս] – *Բարեկամացն, որք մերձ եկին... գ. 294բ-5բ* Ցոհաննու Մկրտչի – *Յովհաննէս մեծ մարգարէ...*

110. *295բ-6բ* ՃՀ. Կանոն նաւակատեաց Սուրբ Խաչին («Միրտիչ») – *Մեծապայծառ ծագմամբ... ա. 296բ-7ա* Տաղ ազնիւն ի տէր Ներսիսէ *(«Բան ի վկայսն»)* – *Բանիւ աւետաւոր... բ. 297աբ* Փոխէ՛ զձ<ձ>այնս – *Ի մի յարմարութիւն...*

111. *297բ-9ա* [ՃԺԱ.] Կանոն Սուրբ Խաչին ի Թուկըրաձցւոյ («Յովաննէս») – *Յայն եդեմական դրախտին... ա. 299աբ* Տաղ («Ներսիսի է») – *Նոր գրախտիս եկեղեցւոյ... բ. 299բ-300ա* Ցոդրոական («Վաթողիկոս Հայոց») – *Կենաց փայտ տընկեալ... գ. 300ա* [Փոխէ] *(«Հայոց»)* – *Հոսեալ հրեղինաց դասուցն...*

112. *300ա-1բ* ձԺԲ. Գէորգեա զօրավարի («Խաչատուր») – *Տրնդա՛ հրաւէր*... ա. *301բ-2բ* Տաղ Գէորգեայ զօրա[վարի] – *Ի հանդիսական տաւնիս*... բ. 302աբ [Յոհրորակ] – *Համեալ լզկիրըս տանջանաց*...

113. *302բ-4բ* ձԺԳ. Կանոն Վարագայ խաչին («Գրիգորի ե սա») – *Գլուխն եկեղեցոյ, վեմըն հաւատոյ*... ա. *304բ-5ա* Տաղ Վարագայ խաչին – *Այսաւր մեծ գարմանք*... բ. *305ա* Փոխ՛ – *Ամփոփեալ գնըշան խաչին*... գ. *305աբ* Այլ տաղ Վարագայ – *Այսաւր ի ձեռըն խաչի*...

114. *305բ-7բ* ձԺԴ. Կանոն սրբոց առաքելոցն, ի Յովհաննէս վարդապետի («Յոհաննննես») – *Յերկնից խոնարհեալ*... ա. *307բ-8ա* Տաղ առաքելոցն Քրիստոսի – *Լսեկցին Հաւր սպառաւորք*... բ. *308աբ* Յոհրորակ սաա՛ զայս – *Աղաչանաւք մաքուր դասիս*...

115.. *308բ-10ա* ձԺե. Կանոն խաչգիւտին («Խաչատուր») – *Խաչի քո, Քրիստոս*... ա. *310աբ* Տաղ խաչգիւտին, ի Գրիգոր վարդապետէ – *Այսաւր եղեւ գալ դրշխոյին*... բ. *310բ-1ա* [Փոխ] *Ի գրստանել կենաց փայտին*...

116. *311ա-3ա* ձԺԶ. Սրբոյն Միհնասայ, Երմոգինես եւ Դեարուսի («Ի Բաղեցոյ Առաքել») – *Ի յերկնային լուսոյն հայրական*... ա. *313ա* Տաղ նոցին – *Այսաւր նորարշաւ տաւնիս*... բ. *313աբ* Յոհրորակ ի Գրիգոր վարդապետէ – *Տէր բարերար Հաւր միածին*...

117. *313բ-5բ* [ձԺէ.] Սրբոց մարտիրոսացն, ի Յովաննէս Թլղկուրացւոյ («Յովաննէս») – *Յոյժ գարմանալի*...

118. *315բ-7ա* ձԺԸ. Գանձ մարտիրոսացն («Մխոտիչ») – *Մեծապայծառ փառաւք գարդաբեալ*...

119. *317ա-8բ* ձԺԹ. Գանձ ամենայն սրբոց մարտիրոսացն Աստուծոյ («Հավիթ է») – *Դաւանեցէ՛ք, որդի՛ք աւրինաց*... ա. *318բ* Տաղ ամենայն սրբոցն ճնոց եւ նորոց – *Պաղատանաւք սուրբ նախահարց*... *եւ զիլ ոտիցըն կարճեցաւ Յովսէփ/// (վերջը թափուած)*:

Գանձերի խորագրերը նշուած են ստ. լս-ներում: Տե՛ս Մատենադարիք Հայոց, հտ. ԺԳ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁԻՔԵՆՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

68ա Յամենայն չարաւք գառածեալ ոգիս եւ զիաֆուրս յամենայն բարեաց, գմեղօք մեռեալ ոգիս զՏէրունական աղաչեմ յիշել ի Տէր Քրիստոս մխով Տէր ողորմալիւ, եւ Աստուած զիշողքդ յիշէ. ամէն:

83ա Այս չէր յայս տեղս գրեալ, ապա վասն սիրոյ Աստուածածնին եւ երկիւղին գրեցի, զի/// ի նմանէ:

107բ Ավախ ամբախտ փոքաւորի դարտերս, որ կաղամբարն քանաքով լցեր ու քանաքն նօրսացեր:

115բ (խորագրի մէջ) եւ գեղկեցիս յիշեցէ՛ք (Նման 122բ, 178բ, 239բ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՁԻ

1. *156բ (1696 թ., բոլորգիր) Թվին ՌՃԽԵ. (1693) [յու]նվարի Ի. (20):*

2. *129բ (1792 թ., նոտրգիր) Գրեցաւ 1792, նոյեմբերի Լ. (30),, նուաստ եղբայր:*

3. *44բ (1730 թ., նոտրգիր) Ես՝ տէր Ղազարս, Թիւն ՌՃՀԹ.նին (1730) չեմ Սանահին:*

4. *79բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր,) Ես գրեցի՛ տէր Աստուտուս:*

5. *84ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Ի տէր Գրիգոր վարդապետ սիրով սուրբ Հոգուն օրհնութիւնամբ ծանի՛ր Պետրոս:*

6. *163բ (ԺՀ. դ., նոտրգիր) Աբրահամ գոնէ աստացէ, քանզի անհատանելր բանին վրիա:*

7. *315բ (ԺՀ. դ., բոլորգիր) ///րէս ծառայ Քրիստոսի, որ եկի ի դուռ[ն* [Սրբոյ] *Աստուածածնի: Մրկրտեցաւ ձեռամբն [Սար]գիս եպիսկոպոսին:*

8. *319ա (1814 թ., շղագիր) Թվին ՌՄԿԳ. (1814) յունվարի վեց օրն ի հայրապետութիեանն Սրբոյ էջմիածնի տեառն եւ տեառն եփրեմայ աստուածընտիր կաթողիկոսի ամենայն Հայոց եւ ի թագաւորութիեանն Ռուսաց Ալէքսանդր Պավլօվիչին եւ ի առաջնորդութեան սրբոյ ուխտիս մերոյ Սանահնի սրբոյ վանիցն առաջնորդ Առաքել արքեպիսկոպոսին ընկալայ զկարգ արեղայութեան ի Առաքել արքեպիսկոպոսէ, որ եմ Յարութիւն վարդապետ՝ միաբան Սանահնի սրբոյ վանից, ի ազգէ Տէր-Բարսեղեանց, ի գեղջէ Քուրթակ, ի նահանգէն Բաբաջանեանդոյ, իսկ ընկալնուն գաստիչան մասնաւոր վարդապետութեան եւ գծայրագոյն իշխանութիւն ի տեառն նոյն եպիսկոպոսէ: Էր ի մեծ Ղարաքիլիսա Փամբակայ, ի թվին ՌՄԿԳ. (1814) յո[ւլի]սի տասնհինգ օրն, Հոգեգալստ[եան] տօնախմբութեամբ աւուրն:*

9. *110ա (ԺԷ. դ., շղագիր) ես՝ Ղազար, գրեցի՛:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ Ա. *կազմաստառ՝ «Ես գրեցի Գէորգ», 1ա՝ «աբգ», 40ա՝ «աաբթեվ աբգ», 74բ՝ «երկրպագեմ», 78ա, 89բ, 229ա, 238բ՝ զանազան տառեր, 102բ՝ «բազմեալ սիրալի քիչ միայն յայտնի չիշ ննն», 110ա՝ «ի գրքի», 114ա՝ «աա վայ արձ է վայարձա իրաց», 118բ՝ «Ես գրեցի. Ղազար», 119ա՝ «աբգ», 143ա՝ «հրեշտա ձձ ապր ե աաաբ ար», 143ա ես գրեցի/// (եղծուած), 155բ՝ «խրօվկէ Նա յունին», 170ա՝ «ի տանըս հայոց Մխիթար ի տանըս հայոց ցանգալի գերագոյն», 173բ՝ «Ես անարժան գրեցի չէ կարդա», 199բ՝ «վայ», 206ա՝ «աեղչքթ», 270ա՝ «թագաւոր որդի յասէ թուին ՌՃՁ. (1731) պարոն», 271բ՝ «աբգէե», 283ա՝ «սուտանուն-նանդ ստվ», 316բ՝ «/// ոգաքա/// գ օվ պայծառաւփայլ տաճար տիրական բարոնակ/// եցիք բուսեալ անթառամ ականրենածին Մայրամէն օրն օրնեալ, որ օգէ մարնական», Ք. կազմաստառ՝ (1845 թ., շղագիր) Պատուելի եղբայր ի՛մ Յօսեր, շատ սիրով ոդջուն մատու-*

ցանեմ քեզ. «Նորապէս հատան տիրացու Նիրսէ նորապէս բարձր պատիւ պատիւ պատուել պատուելի», 319բ (1845 թ., շղագիր) Քարդապատիւ հա՛յր իմ, յօժ սիրող եւ բազում կարօիւ ողջոյն մատուցանեմ, բարձրապատիւ պատուելի սիրով եւ բազում կարօիւ ողջոյն մատուցանեմ 1845... բարձրապատիւ Մարգիս: 319բ՝ «Բարձր, բարձրապատիւ, կարօիւ ողջոյն, 345, 63, արգելգ, գգգգ»:

ՆԿԱՐԱԳՈՐԾ *68ա՝ թռչուն եւ բոյսեր, 235բ՝ թռչուն:*

ՆՇՈՒՄ *և փեղկի տախտակին «Հ՝ 1130/2659», «ԺԶ. դ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», Հ՝ 26 ԺԶ. Հ՝ 1130, Գանձարան – չիք թուական, սակայն ի վերջին երեսս գրի Յարութիւն վարդապետն «Թվին ՌՄԿԳ. ի հայրապետութեան Սիրոյ էջմիածնի տեառն տեառն եփրեմայ Աատուածընտիր կաճողիկոսին Ամենայն Հայոց (եւ այլն, եւ այլն) ընկալայ գծարգ աթեղայութեան եւ այլն, եւ այլն»:*

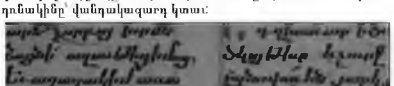
2660

ԺՈՂՈՎԱԾՈ

ԹՈՒԱՆԱՅ գիւղ (ԿԱՐԻՆ)

ԳԻՒՂ, ՄԱՂԱՌՈՂ Առաքել Գեղամացի: **ՍՏԱՑՈՂ** Դաւիթ կթղ.:

ԹԵՐԹ՝ 189, չգռուած՝ 61ա, 189ա: **ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԱ**x10 (Բ 7, Է, Ժ, ԺԳ Գ, Թ, ԺԲ, ԺԹ 6, ԻԲ, ԻԳ 8, ԻԹ 11): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ: **ՄԵՏՐԻՔԻՆ՝** 26.5x17.5: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** երկսիւն (17.5x11): **ԳԻՐ՝** թոյլոգիր (նմոյշ 14ա): **ՏԱՂ՝** 25: **ԿԱՁՄ՝** դէղմագարդ շագանակագոյն կաշի դռնակով, միջուկր տախտակ, ատամառ կանաչաւուն կտաւ, դռնակիները՝ վանդակագարդ կտաւ:

Նմոյշ 14ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Դաւիթ մարգարէ՝ 1բ (տաւդաճար), 38բ, 61բ, 140բ (սազգնար), «Մուրբ մարգարէն Դաւիթ յորմամ արտնէր զիաշինս ճաւր իւրոյ, հրեշտակ Աատուծոյ եկեալ ի ատծումն թագաւորութեան»՝ 159ա, «Մուրբ մարգարէն Մովսէս եւ վեցթեւաւոն սերովբէին»՝ 36ա, «Մուրբ բաճանայն Հեղի եւ Աննայ՝ մայրն Սամուէլի մարգարէին»՝ մանուկ Սամուէլր գրկին՝ 79բ, «Երեք մանկունսին ի հնոցին: Եւ հրեշտակ Աատուծոյ ցոյներ նոցա»՝ 162բ: Քնագրի մէջ. «Մուրբ հրեշտակն Գաբրիել եւ սուրբ Աստուածածնին Մարիամ» (Աւետումն)՝ 170ա, «Թագաւորին հրնոկաց. Մնուսիդն Մարիամա: Ընծայումն Քրիստոսի», երկրպագութիւն մոգուց եւ հովուաց 171բ, «Քրիստոս եկեալ առաքեալսն ի յարութիւն Ղազարու, Մարիամ եւ Մարթայ» (Յարութիւն Ղազարու)՝ 174ա, նեռվէս Ննոհճայի եւ երբայր իւր Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 179ա, Մուսէ յերեւսաղէմ՝ 174բ, Համբարձում՝ 175ա, Պօղոս եւ Պետրոս՝ 178ա: Լ ա ն ց - ա յ ի ն. եօսի մարգարէ՝ 139բ, Մանասէ թագաւոր ի մէջ վիրապի՝ 159բ, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 173բ, նեռվէս Ննոհճայի՝ 181ա, Մարիամ Աատուածածնին՝ 184բ: Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 2ա, 18ա, 39ա, 62ա, 83ա, 104ա, 120ա, 141ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն, տաճար, յոչխատարիկ, ծառ: Զ ա ր դ ա գ իր՝ կենդանագիր, հանգուցագիր, թռչնագիր, մարդագիր: Գ ո յ ն ե՛ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, գեղին, նարնջի, սրճագոյն, մանուչակագոյն, սպիտակ, բոսնգ, սեւ: Տե՛ս Ա. Գեղեցիկ, Հայ մանրանկարիչներ, 9-19րդ դդ., էջ 50-1:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Ատեառաւն բոտ Մարկոսի (վրացերէն): Ժ. դ.: Ա+Բ, սապգուած մկնական թերթերից: Մագաղաթ, 25.5x16.5, երկսիւն (18, 19.5x15), գիր՝ ասոմքաուրուի (երկաթագիր. նմոյշ՝ Բա), տող՝ 22: Կազմ՝ Ա՛ր, Ա՝ա, Բ՛ր, Բ՝ա: Հրատ. Ք. Ռաֆէէ, Scrinium 2, 2006, p. 214-8:

Նմոյշ Բա

ՌԽԸ, – 1599

ՎԻՃԱԿ՝ բաւաարար. մեքի վերին եզրի կիսին թափուած, երեխաւան գամեր ու կապիչներ ընկած, Ա. պրակը հիմիից թուլացած, թ. 15-6ի մեջ ընկած 3, թ. 119-20ի, 157-8ի միջեւ՝ 2-ական, թ. 57-8ի, 82-3ի, 139-40ի միջեւ՝ 1ական թերթ. թ. 41-7՝ խուճացած, թ. 102-57, 179-89՝ ցեցի անգերով, թ. 82, 125, 158, 159, 163՝ չեռտագատուած, թ. 59, 164, 177՝ պատռուածքներով, թ. 176՝ մասամբ (թերեւս մանրանկարը) կտրած-ճանած, բամբակակապած, թ. 127բ սխալ տեղում կարուած, կարդալ թ. 166-7ի միջեւ, Պատառիկ-պահպանակների եզերք սեւացած, գրադաշրը գումփփուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-126բ, 128ա-66բ* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս նեռ. 1642, Ա., 1ա-239ա: *1/2ա-17բ*: ա/*16ար (սկզբ. թափուած՝ ///զոր եւ փրկեցէր: եւ մխիթարեցեր զաւրութեամբ քով...)*: բ/*16բ-7բ*: 2/*18ա-33ա*: ա/*35ա-7ա*: բ/*37ա-8ա*: 3/*39ա-60բ*: ա/*58բ-9ա (սկզբ. թափուած՝ ///ցա: եւ նեռիցք իմովք սպառեցից զնոսա...)*: բ/*59ար*: գ/*59բ-60բ*: 4/*62ա-81ա*: ա/*79ա-80բ*: բ/*80բ-1ա*: 5/*83ա-103բ*: ա/*102բ-3ա*: բ/*103բ*: *6/104ա-19բ*: ա/*119բ (վերջը թափուած՝ Քէ գնացի ես ի դրբունս դժոխոց Քոյի գամեա///)*: բ/*չքբ*: 7/*120ա-6բ, 128ա-39բ*: ա/*139բ*: բ/*չքբ*: գ/*չքբ*: 8/*141ա-6բ* ա/*158ար (սկզբ. թափուած՝ ///որով քո: Քարկւեցեամբ զարքիցես ի վէրս երկրի...), «Փոքր էի եւ՝ 159ա-62ա*: բ/*162ա-4բ*: գ/*164բ-5բ*: բ/*չքբ*: ե/*165բ-6բ*: գ.ե/*չքբ*:

Ինագրական պակասներ կան 15, 57, 105, 106, 119, 157, 164 Քերթերից կեսոյ Քողքեր ընկած:

Բ. *127ար, 167ա-9բ* Մեղա յաւ եւ պիտանի. Կիրակոս վարդապետի ասացեալ վասն խոստովանութեան մեղաց – *Մեղայ Աատուծոյ... եւ ի փառս հանդերձեալ կենացն. ամէն:*

Գ. *170ա-8բ* ժամամուտ երկուշաբաթու եւ Գշաբաթու միաժամուտ – *Որ ի Հաւրէ առաքեցար... կամարելով տաւնախմբութեամբ տաւնս, եւ եւս խաղաղութեան գՏէր [աղաչեսցուք]:*

Աղօթական հատուածներ ըստ տօնական օրերի

Դ. *179ա-81ա* Նախադրութիւնք խոստակամբ յաղագս աղաւթից, զոր արարեալ է տեառն Ներսեսի եղբաւր Գրիգորի Հայոց կաթողիկոսն ի վերագիտողի – *Ազաւթք հաւատացեալ քրիստոնէից... ի գիրս ուղղի գիտողացն տացեն գրել. եւ Քրիստոսի փառք:*

Ե. *181ա-4ա* Տեառն Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի

ասացեալ Աղուաթ իւրաքանչիւր անձին հաւատացելոց ի Քրիստոս, առ սուրբ Երրորդութիւնն եւ ի մի աստուածութիւնն – *Հաւատով խոստովանիմ... փառք եւ երկրպագութիւն անբաժանելի սուրբ երրորդութիւն այժմ եւ միշտ եւ:*

Ջ. *184ա-8ա* [Մաճուճ աղօթականի]

ա. *184ար* [Աղօթք] – *Հոգի՛ն Քրիստոսի, սրբեա՛ գիս... ապաւէ՛ որդիս մարդկան:*

բ. *184բ-5բ* Աղաչանք Մարիամու Աստուածածնին ի գիշերի պաշտպան ննջեցելոց – *Աստուածածին մայր Քրիստոսի... փառք եւ պատիւ անլռելի. Տէր, ողորմեա՛, Տէր, ողորմեա՛:*

գ. *185բ-7ա* Պաշտպան. [Ներսիսի Շնորհալւոյ նոր աղօթական] – *Առաւաւտ լուսոյ... քաւեա՛ ըզանցեանս, քեզ երգել գիտաս: Տէ՛ր ողորմեա՛, Տէ՛ր ողորմեա՛:*

դ. *187ա-8ա* Պաշտպան. [Ներսիսի Շնորհալւոյ նոր] – *Աշխարհ ամենայն... Քննող դատաւոր, Քրիստոս թագաւոր: Տէր ողորմեա՛:*

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտագիր

է. 189բ [Աղօթք]- *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր... որ մեզ կերակրեաց, նմա՛յ փառք:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՉՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ

Իբ Ջգործս ձեռաց իմոց ուղիղ արա՛յ ինձ, Տէ՛ր, եւ գգործս ձեռաց մերոյ ուղղեա՛ մեզ, Աստուա՛ծ, եւ խաղաղութեամբ հասո՛յ ի յաւարտ վերջին. ամէն:

61բ Եւ՝ Առաքել նկարողս, աղաչեմ յիշեր ի Տէր:

79բ Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմի Դաւիթ կաթողիկոսին, յոր յետ գրել սուրբ Մաղմոսին՝ յիշատակ իւրն. ամէն:

81ա Մվ եղբարք եւ սուրբ ընդերցո՛ղք, յորժամ հանդիպիք սուրբ Մաղմոսարանիս կարդալով կամ աւրինակի, անմեղայդիր լերո՛ւք:

81բ Փառք ամենայն սուրբ Երրորդութեան՝ Հայր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յ[աւիտեան]: Մվ սուրբ եղբայրք եւ սուրբ ընդերցո՛ղք, յորժամ հանդիպիք յայսմ տառիս կարդալոյ կամ աւրինակելո՛[յ] կամ տեսութեան ինչ բանի, որ Յովհաննէս Գառնեցւո յա[ւ]րինակէն մէկ Մաղմոսարան գտայ. գրած էր յիշատակարանն Յովհաննէս Գառնեցւոյ յիր ձեռացգիր Մաղմոսարանն յաւրինակ գրի ու այս Մաղմոսարան գրեցի, եւ՝ ծառա ամենոյտ եւ ձեր ոտացդ կոխած հող, չեմ արժան Առաքել Գեղամեցիս առի այն Մաղմոսարանն եւ գրի յաւրինակ, գրեցի Մաղմոսարանս: Մվ սուրբ եղբայրք եւ քահանա՛յք, յերես անկեալ աղաչեմ զձեզ, յոր թէ յաւրինակէք, գինչ որ գ[ր]ած է, գայն գրէք եւ գայն ուսուցանէ՛ք կարդացողաց, ո՛վ սիրելիք, մէկ քանի շնանաւոր (=նշանաւոր) բան որ վկայեմ երանելի տանն Բ., նա կասէն. մէկն չպիտի մին անձ իրին եւ կասեն չպիտի. Ողորմա՛ փոխի այն տունն, որ կասի. |82ա| Սի՛րտ սուրբ, հաստեա՛ յիս, այն որ կասի. Տէր է ֆշրուն (=շրթունս) բանաս, գբերանս իմ, շատ աւել եւ պակաս բան եւ գիր ասեն, դուք գիտէք մեր կայրս այս էր եւ մեր աղաչանս, որ գրեցաք, որ ինչ արուեստ ողջէն անգամ եւ կէսէն անդամ բուդ, բեր, ծոց, փուշ կայ ի վերա ձայնաւոր գրոց քաշէ՛ք եւ գնէ՛ք այս է եւիմն նշանաւոր գիրն, որ ինչ տեսր եւ ծագաւորք կա, խազն այսոց վերա է, այս է՝ ա, ե, է, ը, ի, ո եւ ի՛ եւ ի, ը, եալ ու եաց առաւաւտ, երբ բերի գինչ մի գի եալ է եան սրտիս բերէր, իսկ ո ով ապրաւր գի բայց արդ վասն քերականի եւ գրչագարձի որդւոյ սիրուրարուտ, գիշերուս, բաբելացւոց, գերգեսացւոց, ինչ գրի վերջն որ ինի առնի, հոգի-հոգւոս, որդի-որդւոս, սիրի-սիրւոս, բարիբարւոս եւ այլն այսպէս: Երկ նաւոր, դա տա տոր, բա րե բար, անձ նա տոր երկ րի ողոր մու, բա գում, ա ռաւ, տա բաւ, որ ամե նայն գար ձեալ հաս տա տու ճիւն, մեկ նու ճիւն:

140ա Փառք անբաժանելի լոյս միասնական սուրբ Երրորդութեան՝ Հայր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն (շար. այլ՝ յետագայ ձեռքով. տե՛ս ստորեւ՝ 140ա):

184բ Ջսուտանուն չեմ արժան Առաքել յիշեա՛ եւ մի բերան Աստուած ողորմի ասա՛ ինձ եւ քեզ:

188ր Փառք համադոյ եւ միասնական սուրբ Երրորդութեան եւ մի աստուածութեան՝ Հայր եւ Որդո՛[յ] եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշ[տ]: Արդ, գրեցաւ սուրբ Սաղմոսարանս ի թուաբերութիւնս հայկազանց սեռի ՌՒՀ. (1599), ի հայրապետութիւնն հայոց ազգիս տէր Դաւիթ կաթողիկոսին, որ նստի աթոռն սուրբ Լուսաւորչին, եւ այլ դասակից եւ ընկերակից սորա: Գրեցաւ սուրբ տառս Դաւթի մարգարէին յերկիրս Կարճոյ, որ կոչի Աւզրուա, ի գեաւղս Թրխանճ, ի դուռս Գանձկա Սուրբ Գէորգ եւ նորաշէն Տիրամայր Սուրբ Աստուածածնին եւ աւետնահաս Սուրբ Սարգիսիս եւ այլ սրբոցս, որ աստ կան հաւաքեալ, եւ առաջնորդ տեղւոյ տէր Սահակ արհիեպիսկոպոսիս եւ Ղուկաս եպիսկոպոսիս եւ միաբանից սորա քաջ եւ փիլիսոփա րաբունապետս մեր գՍիմէոն յանուանէս, որ եկաւ ի մայրաքաղքս Աւզրում, որ նստի աթոռ եւ աւէ դասս Հին եւ Նոր կտակարանաց, գմոլորեալս գարձուցանէ եւ գլուրեալս կանկնէ եւ գՄինաս վարդա/// (շար. թափուած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *82բ (ԺԷ. դ., բոլորգիր)* Եւ՝ Փիրումի որդի տէր Վարդանս, տվի Ա. փուռվաս, Ա. ձնձղայս, Ա. բուն Սաղմոսարան, տվի ի դուռն Սուրբ Աստուածածնին: Ով ոք հակառակել ջանայ ի դառնէ Սուրբ Աստուածածնէս կամ գրաւելով կամ ծախելով, ՅԺԺՀ. (318) հայրապետացն անիծած լինի. ամէն:

2. *82բ (ԺԷ. դ., նոտրգիր)* Կամաւն ամենակալին Աստուծոյ եւ՝ Փիրումի որդի Վարդան էրէցս, եառ արդունս եկեղեցոյ Ա. պատուական խաչ, Ա. բուրվառ, Ա.

Աբնձոյաս, այս բուն Սաղմոսարանս վախճ ի դուռն Սանահնոյ Սուրբ Աստուածածնին, որ սայ եղեցի ինձ յիշատակ՝ որպէս պատճէ ի սուրբ Աւետարանի[ն], եթէ՝ Ոչ ոք ածէ զլոյս եւ ընդ տակաւ վերին յներսաղէմ, սոյնպէս եւ ես ստացայ սոքայ եւ եդու ինձ յիշատակ եւ ծնողաց իմոց՝ հայրն իմ Փիրոամին եւ մայրն իմ՝ Սիմնքարին, եւ եղբարն իմ Ալէքսանոսն եւ Բաբէն եւ Յոհաննիսին, եւ կողակիցն իմ Ազիզխաթունին, եւ որդին իմ Ալէքսանոսին, եւ ամենայն յարեան մերձաւորեացն՝ յիշատակ ինձ եւ նոցաս:

3. *140ա (ԺԷ. դ. սկիզբ, բոլորգիր) Զվերջին ստացեալ սուրբ Սաղմոսարանիս պապասն Մանուէլէ եւ Նուրալին, որ լսատա[ց]այ զսայ ի հայալ վաստակոց իւրոց եւ եդին ի դուռն աստուածքնկալ Սուրբ Էջմիածնայ, ի ձեռն աշխարհայոյս Աւետ Հայոց կաթողիկոսի եւ պատրիարքի, յիշատակ մեզ եւ ծնողաց մերոց՝ հայրն պապան Ջաֆարին եւ Զիղուրին (հինգ տող չգրած) եւ մայրն Սալչուխաթունին, եւ եղբարցն՝ Յեսրայում եւ Շալեում, եւ հանգուցեալ եղբայրն՝ Մանուկէն, որ ստացաւ սայ, եւ գհարսներն իւր՝ Խալին, Գուհառ եւ Շամանդուխտ, Լալումաշին, եւ որդոցն՝ Նուրալում՝ ստացողի գրոցս եւ քոեւրն՝ Սալչուխաթունին եւ հանգուցեալ եղբայր՝ Փիրալին եւ Ջաֆարին, եւ քվեր սորա՝ Ազիզխաթունին, եւ զտղայն՝ Մանուկին. Աստուած ընդ երկայն աւուրս արասցէ մինչեւ ի խորին ծերութիւն: Ո՛վ սուրբ ընծերցողք, որք հանդիպիք ի սմա, յիշեսջիք զամենայն արեան մերձաւոր սոցա, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն: Հայր մեր:*

«Աւետաբ Գաւիթ Վաղարշապատցու աթոռակից Աւետիս կաթողիկոսն է:

4. *1ա (ԺԸ. դ. վերջ, շղագիր)* Սանահնու Սուրբ Աստուածածնայ վանիցն է՝ ի վաղուց հետէ պահեալ ի յայրի նորին, ի ձորն Սանահնու, զոր կոչեն Աչառանց այր կամ եր, յորում գոյին եւ այլ բազում գրեանք, զորս հանել եւտու Առաքել վարդապետին մերոյ Սանահնեցւոյ, յորժամ ընդ գօրացն Ռուսուաց եկեալ էաք ի քաղաքս Թիւֆիզ. Յովսէփ արքեպիսկոպոս Սանահնեցի, Շիօշբեզի որդի, յազգէ Աղղոբեանց եւ դէտ հաճայն ազգին հայոց, որք են ընդ տէրութեամբ Ռուսուաց:

5. *189բ (ԺԸ. դ., անարուեստ նոտրգիր) ///ին կո/// է եւ/// արիչ ընդդեա[յ]/// մէ[յ]մէ է երկե սուրբ///* Ակոր քրոյքէն մամածին(՞) [ա]ռաջ երկնքաց կամայ յօժարաց սուրբ հայրն հոգուն տէր Ակոր ազգէն Պարտեւաց քաջ հովիւ բարի որդոյն սուրբ Ովնի ճնքորոն (ճգնաւոր) մեր եալ տէր Ակոր եսոյ քրիստոսի անմար[մ]նոց նմասյ մարմնոյ նիւթագայլն քո ի յամբիծ տէր Ակոր նման օրեստի սայփայլ հոգով եւ եռն բայկհետ եւ այլով ի լեռն Մասսոյ տաղակաչ թռչել ոչ է յերկինք եւ երկրէ գոսան գաւառէ ի մանածիր չար ածծիայաց յերկիր ընդ նմի:

Գրուած է շատ վատ, ներկայ ընթերցումը շատ տեղերում պայմանական է:

6. *189բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) ///ին ով որ կարդայ մի բերան յի ասե/// ճառ/// ածի///:*

7. *140բ (1836 թ., շղագիր) Տիրացու Աւետիսս եղէ վարդապետ թվին 1836, հոգ. 25, ի Սուրբ Աստուածածնայ վանս Սանահնի, ձեռամբ Յարութիւն արքեպիսկոպոսի:*

8. *Պահպանակ մբ (1839 թ., շղագիր) Հայ աստէն Աւետիս վարդապետս. 1839 թվին:*

9. *Պահպանակ մբ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Ես գիրեցի՝ անարժան տէր Յակոբս, ծառայ եմ ես Սրբոյ Կարապետին, Սուրբ Աստուածածնին, որ ինձ պահ լնայ: Որ կարդայ, Աստուած ինձ ու քեզ ալրնէ:*

10. *Պահպանակ ԻԱ (ԺԸ. դ., շղագիր) Ես տէր Վարդան էրէցս գրեցի, թէ որ խամ էի:*

Գուցէ եւ 82բ էջում յիշատակուող Վարդան երէցն է:

11. *Պահպանակ Բբ (ԺԸ. դ., շղագիր) Ես գրեցի՝* Սարգի[սս]:

ԳՐԱՆՔՈՐՋ՝ *պահպանակ Ա՛ա՝ «Խոմրէ զտիպըն բռնցանման, նմաստան կերպիս», «արգոդե, ես գրեցի», պհպ. Ա՛ք՝ «Աստուտրաս», պհպ. Բա՛ զս լաւ ըտաուճա ին սաղմոսարան», պհպ. Բբ՝ «բրաաաա», 82բ «Առաքելք Աստուծոյ ճուղն էր, Առաքել ընկեր», 140բ՝ «մարգարէն Դաւիթ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջբին ամրացուած թերթիկին՝ «1134», 1ա՝ «ՉՄՔ 25 Սաղմոս[արան]՝ գրեալ թ. հայոց ՌԽՀ. 1599. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «ՉՄՔ 2660/1134»*

2661

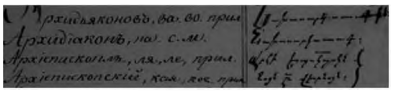
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԲԱՌԱՐԱՆ. ՄԱՍՆ Բ. ԵՒ Գ.

СЛОВАРЬ АКАДЕМИЙ РОССИЙСКОЙ, ЧАСТЬ II И III

ՍԱՆԿՏ-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ ՌՄԼԹ.-ՌՄԻԵՆ. – 1790-1792

Թերթ՝ 140. չգրուած՝ 1ա-7բ, 8բ, 98ա-103բ, 104բ, 135ա-40բ: ՊԱԿԱՀ 13x12 (1՝ 5, 6՝ 10, 8՝ 8, 13՝ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսաղրոշմներով՝ Վ. ՏաքգվՒրը, ՃՃ. 18 ի Վ, 21, շՈՎ. տառեր եւ թագաւիր արծիւ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26x20,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (20x15.5 երկսիւն են 9ա-16ա էջերը, ուր առաջին բառաչդուածներն ունեն հայերէն բացատրութիւն, մնացած թերթերը թէեւ երկսիւն են, բայց գրուած են միայն առաջին սիւնակներում՝ 20x9): ԳԻՐ՝ կիսիլիցա եւ նոտրգիր (ճմուշ՝ 9ա): ՏՈՂ՝ խառն՝ 22-25: ԿԱԶՄ՝ բաց շագանակագոյն կաշի, եզրերը բռնված զարդանախշ, մէջինն՝ բռնված գոշմազարդեր եւ «Словарь Академии Россійски 233», միջուկը առուարաթուղթ, աստառը ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ դեղին: ՊԱԶՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ, մի կողմը չգրուած սպիտակ թուղթ, միւս կողմը՝ աստառի ծաղկաթուղթը:

ԱՐՁԱԿ՝ բաւարար. Ա. կազմաստառի, Ա. պճպ.ի եւ թ. 1ի ստորին մասում ցեցի անցք, թ. 125-6՝ հիմիից անջատուած:

Նմուշ 9ա

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

8ա-134բ Словарь Академіи Россійской, въ Санктпетербургѣ, при Императорской Академіи наукъ

ա. Словарь Академіи Россійской, Часть II, отъ Г до З, въ Санктпетербургѣ, при Императорской Академіи наукъ 1790 года – *А. Архидьяконовъ, ва, во, прил.* – *Նախաստրկաւագութիւն...* Ятие, см. взятие.

Թէև գրած է "отъ Г до З", բայց ունի՝ А-Я*։ Հայերէն նշանակութիւններ տրուած են մինչև* Вдробление, ния – *կոտորումն կամ մանրումն (16ա)։*

բ. *104ա-34բ* Словарь Академіи Россійской Часть III, отъ З до М, въ Санктпетербургѣ, при Императорской Академіи наукъ 1792 года – *Без, Безвыходно... Шествую, ешь, вовать, гл. ср. Гряду, иду. Конец третьей части..*

Թէև գրած է "отъ З до М", բայց ունի՝ Б-III

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՆԱՆԻՒ

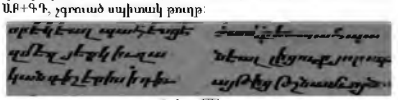
Տե՛ս 8ա, 104ա էջերի խորագրերը։

ՆՇՈՒՄ *Ամ՝ «^{մյր} 1149/2661», «1790,* Մ[եառոպ] *եպ[իսկոպո]ս»։*

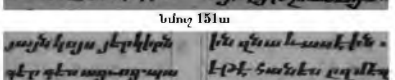
2662
Ա Ր Պ Ո Վ Ա Ն Ո Ւ Ն

Ժ9. դար

ԹԵՐԹ՝ 301-1 (թուխ՝ 165-7). չգրուած՝ 16բ, 159բ։ ՊԻԱՒ՝ Ա-Թեx12 (Ա, ե 10, Ը, Գ, է 14, ԺԳ 13, ԺՓ 11, Խ 8)+2. ՆԻՒԹ՝ բուղթ։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 24.5x18-9։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (բ. 1ա-299բ՝ 19.5x13.5-14, թ. 300ա-1բ՝ 14.5x10.5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմուշ՝ 151ա, թ 300-1՝ յետագայ գրչութեան ճմուշ՝ 300ա)։ ՏՈՂ՝ 23 (1ա-299բ), 19 (300ա-1բ)։ ԿԱՑՄ՝ դռոյնազարդ բայց շագանակագոյն կապի, 3ական կապերով եւ գամով, միջուր տախտակ. աստառ ծաղկազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ մուգ կառմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա8+ԳԹ, չգրուած սպիտակ թուղթ։

Նմուշ 151ա

Նմուշ 300ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ր ա Ն՝ 17ա, 160ա· ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 1ա, 47ա, 54ա, 81բ. 88բ, 92բ, 97ա, 117ա, 129բ, 146բ. 176ա, 194ա, 213բ, 229բ, 248բ, 264ա, 281բ։ Լ ու ս ա ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, հոյ, թռչուն, տաճար. Զ ա ր դ ա գ իւ ր թռչնագիր, հանգուցագիր, մարդագիր։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ.

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար գրեթէ բոլոր թերթերի եզրերն սկզբում քիչ գրիչը վնասուած, գրաքաչտը մգացած, ապա հետզհետէ ԺԸ. դ. լուացուած-նորոգուած, գրութիւնը մասամբ վերականգնած, երեմ կապիչներ ի. դարի վերջի, գրաքաչտը խոնաւութեան հետեւանքով մգացած, որոշ թերթերի հիմիում սեկի ու խոնաւութեան հետեւանք. 268ա՝ սա. լս. շրջած 1,5 տող՝ գրչութեան կամ յետագայի լիքոտակարա՛ն է։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-159ա* Կարգաւորութիւն եկեղեցւոյ եւ արարողութիւն ժամատեղաց։

Տե՛ս ձեռ. 435, 4ա-156բ։ Ա. 1./ *ա/12բ-3ա։ բ/13ա-4ա։ գ/14ա-5բ։ դ/16ա։* 2. *ա/1ա-6ա։ բ/6ար։ գ/6գ-9բ։ դ/9դ-11ա։ ե/11ա-2բ։ 3/յ.կբ։* 4. *ա/17ա-54ա։ բ/54ա-81բ։ գ/81բ-5բ։ դ/88բ-92բ։ ե/92բ-7ա։ գ/97ա-117ա։ է/118ա-146բ։ բ/117ար (սխալ մասբ գրուած է-ից առաջ եւ թերի)։ Ք/146բ-59ա։*

Բ. *160ա-298ա* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս ձեռ. 1642, 1ա-239ա։ *1/160ա-76ա։ ա/173բ-5ա։ բ/175ա-6ա։ 2/176ա-93բ։ ա/191բ-3ա։ բ/193ար։ 3/194ա-213բ։ ա/211ա-2ա։ բ/212ար։ գ/212բ-3բ։ 4/213բ-29բ։ ա/227բ-8բ։ բ/228բ-9բ։ 5/229բ-7բ։ ա/246բ-7բ։ բ/247բ-8ա։ 6/248բ-64ա։ ա/262բ-3ա։ բ/263ա-4ա։ 7/264ա-81բ։ ա/279բ-80ա։ բ/280ար։ գ/280բ-1բ։ 8/281ա-98ա ա/296ա-8 (յիք՝ Փոքր էի ես...), բ-Վ/յիք։*

Գ. *298ա-9բ* [Տօնացոյց]

ա. *298ար* [Կարգ տօնից սրբոյն Աւտուածածնի] – *Քաղոց ամաղ հայոց ի միոն եւ Թկտեմբեր հոռոմացւոց ի յիսն եւ Քաղս(եւ) երբայեցւոց ի յերեքն – Աւետիք է Յովակիմայ եւ Աննայի... երեկոյն նախատօն է Կարապետին։*

Տե՛ս ձեռ. 435, Գ. 279ա-310բ։ Ւ/298ար։

բ. *298բ* [Տոմ] ԺԳ. եւ նոյեմբերի ԻԱ. եւ երբայեցւոց Ի. Տօն է ամենասրբուհոյ Աւտուածածնին – *Յորժամ երից ամաց տարան գնա... այժմ եւ անգրաւ յաւիտենից. ամէն։*

Գ. *298բ-301բ* Ահարեայ եւ սահմանեալ սուրբ վարդապետին Թումայի Մեծոփեցւոյ ի պայծառութիւն մանկանց եկեղեցւոյ՝ Խոստ յաղագս պաշտամանց եկեղեցւոյ Հայաստանեայց, զի այսպէս լիցի կարգ պաշտամանն։

ա. *298բ-301ա* Գիտելի է, զի հսկման գիշերային՝ գնի Տէր, երէ չրթացնի ասի երգ տեառն Ներսէսի – *Յիշեսցուք, փոխն Քարիւքն... Նոքա կարգան անպատճառ։*

բ. *301ար* Յաղագս հսկման գիշերային պաշտամանց – *երբ առաջի կանոն երանելոյն լինի... հանգստեան փոխարէն կարգա՛յ։*

ե. *299բ* [Աւետարանագոյզ հանգստեան] – *Հանգիստս... ամէն, ամէն ասեմ ձեզ:*

Զ. *300ա-1բ* [ՅԱւետարանէն Մատթէոսի] – *///հոգւոյն եւ ծովուն, եւ եղեւ խաղաղութիւն մեծ... գնոսա երկոտասանեսին առաքեաց Յիսուս, պատուիրեաց/// (Ղ. 26 - Ի. 5 եւ Ի 30 - Ժ. 5):*

Ձեռագայ գրչութեամբ, կցուած բուն ձեռագրին իբրեւ պահպանակ, ունի ստ. լա. համաբարբառ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

26բ Ջանք դրի ամէն չարի / եւ չի/// ամենի/// շից, գօր վահանի / Զողորմութիւն իւր ծածան:

ԳՐԶԱՓՈՐՁ *11ա, 16բ, 38բ, 159աբ, 202բ, 270ա՝ խզբզոց:*

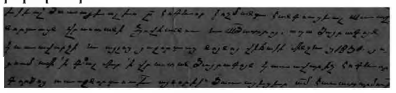
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկի աստառին կպցուած թերթիկին՝ «Հ^դր 1248/2662, ԹԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», Հ^դր 6, ի գրոց* Սուրբ Ատտուածածին եկեղեցւոյ Տճակերտ գեղջ Գողրնեաց. *Ժամագիրք ատենի. գրեալ ի թղթի, բոլորագիր գրով, թիւն եւ անուն գրչին անյայտ՝ առ ի չգոյէ յիշատակարանի: Պարունակի ի սմա Ա. Սաղմոս եւ ի սկիզբն ունի «Կարգաւորութիւն եկեղ[եցւոյ] եւ արարողութիւն ժամատեղեաց»ա, 1ա՝ «Տճակերտ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ»:*

2663

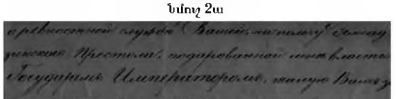
ԹՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԼՋՄԻԱԾԻՆ, ԹԻՖԼԻՋ ՌՄՋ.-ՌՅԹ. – 1831-1861

Թերթ՝ 30, չգրուած՝ 1բ, 2բ, 4աբ, 6աբ, 8աբ, 14աբ, 16աբ, 17բ-8բ, 20բ, 21բ-2բ, 23բ-4բ, 25բ-6բ, 27բ-8բ, 29բ-30բ. Գրքոյկ՝ 1-15x2: Նիւթ՝ թուղթ: Մեծութիւն՝ 26-27x21 (1աբ, 5ա-6բ, 9ա-28բ), 35x21 (2ա-4բ, 7ա-8բ, 29ա-30բ): Գրութիւն՝ միասիւն (17-30x16.5-18.5): Գիր՝ շրջագիր, տարբեր (2ա-28բ նմոյշ՝ 2ա բոլոր գրերի ձևոյներ բերելն անկարելի է), ոսոհերն (նմոյշ՝ 29ա): Տող՝ տարբեր՝ 16-39: Կազմ՝ դռոմմագարդ բաց շագանակագոյն կաշի, միջուկը աստառաթուղթ, աստառի չգրուած սպիտակ թուղթ: Պահպանակ՝ 1 (բ 1), թուղթ, սկզբում, յիշատակագրութեամբ:

Նմոյշ 2ա

Նմոյշ 29ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ակն Աստուծոյ ճաճանչաւոր չրչաճսկի մէջ՝ 2ա: Լուսացազարդ՝ տուփեր (2ա): Ջարդագիր բուսական (2ա): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, վարդագոյն, բոնզ:

Վիճակ՝ բաւարար. թ. 3-4, 7-8, 29-30՝ թղթեվայնակի երկայն ամրոջական թերթով (35x43)՝ ներս ծալուած ստորին (թ. 3-4, 7-8, նաև 2) եւ վերին (29-30) եզրատներով:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. [Կոնդակք եւ թուղթ]

1. *2ա* [Ցովհաննու կթող. Կարբեցւոյ Կոնդակ Հ^դր 220] – *Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր Յովհաննէս... եւ ստորագրութեամբ մերով գայս վկայական ի 1832 թուին ի Սուրբ Էջմիածին, կաթողիկոս ամենայն հայոց Յովհաննէս:*

Յով. Ամերիկեան Մշեցուն ուղղուած կոնդակ-վկայական՝ նրա վարած պաշտօնների մասին:

2. *3ա* Պատճէն [Կոնդակի Ներսիսի Աշտարակեցւոյ] – *Ներսէս ծառայ Քրիստոսի եւ անհասանելի կամաքն Աստուծոյ եպիսկոպոսապետս... ցանկացեալ պաշտօնատարութեանց նորա մշտնջենական օժանդակութեանց: Կաթուղիկոս ամենայն հայոց Ներսէս. յամի ազգական 1303 եւ փրկչական 1854 ամի, յունվարի 2 ի Թիֆլիզ: Համար 4:*

Նրա շնորհագրման է Յով. Ամերիկեանին նշանակելու որդեգրիների ուսումնարանի հոգաբարձու:

3. *5ար* [Կոնդակ Ներսիսի Աշտարակեցւոյ Հ^դր 4]- *Ներսէս ծառայ Քրիստոսի... եղիցուք գոհաբան միշտ դձէնջ եւ օրհնաբան ձեզ: Յամի ազգական 1303 եւ փրկչական 1854, յունվարի 3, ի Թիֆլիզ. կաթուղիկոս Ամենայն Հայոց* Ներսես:

Յով. Ամերիկեանին որդեգիրների ուսումնարանի վերատեսուչ նշանակելու մասին:

4. *7ար* [Պատասխանի Կոնդակին Ներսիսի Աշտարակեցւոյ առ Յովհ. Ամերիկեանց Հ^դր 36] – *Ի հոգաբարձութեանս լուեալ գկոնդակ... յորդոյաբար յայտնիլ նորին վհատառութեան: Հոգաբարձուք՝ Դաւիթ Եէրօղեանց, եագօր Մանդենեանց:*

Դաւիթ Եէրօղեանց եւ Եագօր Մանդենեանց հոգաբարձուների 1854 թ. փետրուարի 27ի պատասխանը Ներսէս Աշտարակեցու 1854 թ. յունուարի 3ի կոնդակին. ուսումնարանում Յով. Ամերիկեանցի ստանձնելիք դերի մասին:

5. *9ա-10ա* Պատճէն. Նորին վեհափառութեան սրբազնագոյն կաթողիկոսին... Մատթէոսի... ի ճոգաբարձուաց Նէրսիսեան հոգեւոր ուսումնարանին հայոց Տփխիսայ. յայտնաւորութիւն Հ^դր 390 – *Ներկայ ծերունազարդ եւ խոհեմագոյն տետեսն... եւ մուրացիկ առ տուրս օտարաց: Հ^դր 390, ի 23 յունիսի 1861 ամի Տփխիս:*

Ուղղուած Մաթթ. Կ. Պօլսեցի Զուխաճեանին՝ Յով. Ամերիկեանցի քառասնամեայ հաւատարիմ ծառայութեան եւ նրան նպաստ նշանակելու մասին:

6. *10բ* Պատճէն 365 [Կոնդակի Մատթէոսի Կ. Պօլ-

սեցոյ Զովսաճեան] – *Մատթէոս ծառայ Քրիստոսի... հարապատ եւ ջերմեռանդն որդւոց կաթողիկէ... Ողջ լերո՛ւք խնամեալ ի Քրիստոս Յիսուս: Մատթէոս կաթուղիկոս ամենայն հայոց:* Հմր *365, ի 29 յունիսի 1861 ամի, ի Ս. Էջմիածին:*

Պատճէն. Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուներ Ա. Թաքիրեանցին ու Բ. Մանդինեանցին՝ Յովհ. Ամերիկեանցի նիւթական ապահովութեան եւ մահանալուց յետոյ յաւարկատրութեան նախօրոք յանձն առնելու մասին:

7. *11ա-2բ* [Ներսիսի Աշտարակեցւոյ Կոնդակ Հմր 364] – *Ներսէս ծառայ Քրիստոսի... հանճարունակ Յովհաննէս Ամերիկեան... ողջ լե՛ր: Յամի ազգական 1302 եւ փրկչական 1853, սեպտեմբերի 19, ի Թիֆլիզ. կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Ներսէս:*

Բաղնիքի, Սարգիս վարդապետի, չխումիհիների, եկեղեցական ու տնտեսական տարբեր հարցերի մասին:

8. *13աբ* [Ներսիսի Աշտարակեցւոյ Կոնդակ Հմր 213] – *Ներսէս ծառայ Քրիստոսի... հաւատարմի մերոյ Յովհաննիսի... արիաբ այսօր ի պաշտ. ողջ լե՛ր: Յամի ազգական 1302 եւ փրկչական 1853, մայիսի 9, ի Թիֆլիզ. կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Ներսէս:*

Ուղղուած Յովհ. Ամերիկեանցին՝ նիւթաւետապէս քաղաք գնալու եւ այնտեղ գտնուող այգու վիճակով հետաքրքրուելու մասին:

9. *15աբ* [Ներսիսի Աշտարակեցւոյ Կոնդակ Հմր 67] – *Ներսէս ծառայ Քրիստոսի... բարի հոգով ծանուցեալ... հովանաւորութիւն Տեառն Աստուծոյ ի վերայ հոգւոյ ձեր եւ գաւակաց ձեր. յամի ազգական 1302 եւ փրկչական 1853, փետրվարի 16, ի Թիֆլիզ. կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Ներսէս:*

Ուղղուած Յովհ. Ամերիկեանցին՝ նրա որդիներին ուսումնարան ընդունելու մասին:

10. *17ա* [Ներսիսի Աշտարակեցւոյ Կոնդակ Հմր 217] – *Ներսէս ծառայ Քրիստոսի... հարապատի սրբոյ առաքելական եկեղեցւոյ... արժանաւոր անձանց այնպէս արասչիք: Յամի ազգական 1302 եւ փրկչական 1853, մայիսի 17, ի Թիֆլիզ. կաթուղիկոս Ամենայն Հայոց Ներսէս:*

Ուղղուած Յովհ. Ամերիկեանցին՝ նիւթաւետապէսում գտնուող այգու բարեկարգութեան մասին:

11. *19ա-20ա* [Ներսիսի Աշտարակեցւոյ Կոնդակ Հմր 292] – *Ներսէս ծառայ Քրիստոսի... հարազատի սրբոյ առաքելական եկեղեցւոյ... եւ գաւակաց ձերոց իսկապէս բարեացակամ: Յամի ազգական 1302 եւ փրկչական 1853, յունիսի 25, ի Թիֆլիզ. կաթուղիկոս Ամենայն Հայոց Ներսէս:*

Ուղղուած Յովհ. Ամերիկեանցին՝ նիւթաւետապէսում գտնուող այգու եւ այլ հարցերի բարեկարգութեան մասին:

12. *21ա* [Ներսիսի Աշտարակեցւոյ Կոնդակ Հմր 320] – *Ներսէս ծառայ Քրիստոսի... հոգով բարութեամբ ծանուցեալ... գրել տացուք կոնսիստորին գործանաւորսն վասն այնմ գեսնոյ: Ողջ լե՛ր: Յամի ազգական 1302 եւ փրկչական 1853, օգոստոսի 22, ի Թիֆլիզ. կաթուղիկոս Ամենայն Հայոց Ներսէս:*

Ուղղուած Յովհ. Ամերիկեանցին՝ Աբափլու կոչուող եկեղեցական կալուածքի եւ քարուանատարայի մասին:

13. *23ա* [Ներսիսի Աշտարակեցւոյ Կոնդակ Հմր 391] – *Ներսէս ծառայ Քրիստոսի... հանճարունակ Յովհաննէս Ամերիկեան... յաղագս այլ մերոյ հարկաւորագոյն գործոց պիտանաւորութեան աստէն ի Թիֆլիզ քաղաքի. ողջ լե՛ր: Յամի ազգական 1302 եւ փրկչական 1853, հոկտեմբերի 2, ի Թիֆլիզ. կաթուղիկոս Ամենայն Հայոց Ներսէս:*

Ուղղուած Յովհ. Ամերիկեանցին՝ Աբաբլու կոչուող առուի եւ կալուածքի վերաբերմամբ:

14. *25ա* [Ներսիսի Աշտարակեցւոյ Կոնդակ Հմր 455] – *Ներսէս ծառայ Քրիստոսի... հարապատի ամենաբարեպաշտ առաքելական եկեղեցւոյ... տալ Ձեզ զհարկաւոր կամեցեալ գումարս. ողջ լե՛ր: Յամի ազգական 1302 եւ փրկչական 1853, դեկտեմբերի 3, ի Թիֆլիզ. կաթուղիկոս Ամենայն Հայոց Ներսէս:*

Ուղղուած Յովհ. Ամերիկեանցին՝ Սահմանադրութեան քվեարկութեան մասին:

15. *27ա* [Ներսիսի Աշտարակեցւոյ Կոնդակ Հմր 422] – *Ներսէս ծառայ Քրիստոսի... առ մեզ այս ի Թիֆլիզ: Յամի ազգական 1302 եւ փրկչական 1853, հոկտեմբերի 27, ի Թիֆլիզ. կաթուղիկոս Ամենայն Հայոց Ներսէս:*

Ուղղուած Յովհ. Ամերիկեանցին՝ Սուրբ Խաչ. Մովսիսեանի եկեղեցական կալուածքի մասին:

16. *29ա* [Հրամանագիր փոխարքայի] Г. гражданину Ованесу Андріасову Амрикову – *Принимая во уваженіе... знакъ желѣзнаго креста.*

Յովհ. Ամերիկեանցին 1831 թ. ոսկէ մեդալով պարգեւատրելու մասին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս բոլոր միաւորների վերջնատոդերը:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Ա. կազմատառ (1805 թ., շղագիր)* Ձեռ. *18: Նուէր Մայր Աթոռի մատենադարանին հանգուցեալ Արգար Յովհաննիսեանի ընտանիքից, ի Ձեռն Ստեփանոսի Կանայեանց: 1905 ամի Ին յունուարի, Վաղարշապատում:*

2. *1ա (ԺՖ դ. վերջ, շղագիր)* Կոնդակք Յովհաննու, Ներսիսի եւ Մատթէոսի *կաթուղիկոսաց եւ գրութիւնք հոգաբարձուաց Ներսիսեան վարժարանի, որ ի Տփխիս, առեալ Յովհաննու Տէր-Անդրէասեան Ամերիկեանց Մշեցւոյ՝ վերաբաշխողին ի Տփղիս յամէ 1810, վասն ամբիծ եւ հաւատ[արի]մ ծառայութեան*

իւրոյ ի Ներսիսեան վարժարանի՝ պաշտօնեի ծախսարարութեան, հոգաբարութեան եւ վերատեսչութեան։ Ըստ ցուցակի Ֆինկի ձեռ. 18։ Ի գրոց Աբգարու Յովհաննիսեան։ Մատենադարանապետ Սահակ վարդապետ Ամատունի։

ԿՆՔԱՏՐՈՆ՝ *2ա, կարմրով բոլորակ՝ շուրջը բրոնզով ճաճանչներ՝ «է. ՇՆՈՐՀԻԻ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՏԻՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ. 1280 (1831)», 5ա, 11ա, 13ա, 15ա, 19ա, 21ա, 23ա, 25ա, 27ա՝ կարմրով ութանկիւն՝ «է. / ՆԵՐՍԷՍ / ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ / ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ / ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ / ՌՄԲԼ. 1843», 10ը սեւով ութանկիւն՝ «ՄՒՏՔԱՒՈՍ / ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԵՒ / ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ / ՀԱՅՈՑ ՌՅԼ. / 1858»։ 29ա գմուռսով, թագով կենտրոնում ճաճանչափայլ վահան, որի 2 կողմերում ասպետական զգեստով 2 անձ, որոնք վահանի վերեւում թագ են պահում, վահանի ներքեւում 6 խաչ շքանշաններով։*

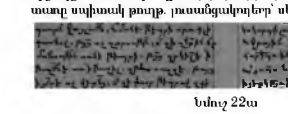
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Հ՝ր 1347/2663», 1ա՝ «1831-1861, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»։*

2664

ՅՈՎՀԱՆ ՍԱՆՃԵՄԻՆԱՅԻ, ԳԻՐՔ ՕՐԻՆԱԿԱՅ ԵՒ ՆՄԱՆՈՒԹԵԱՆՑ

ԺԴ. դար

ԹԵՐԹ՝ 49։ ՊՐԱԿ Ա-ԺԹ×12 (Ա. 1, Գ-ԺՀ՝ չիմ)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ լուսազծեալով։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 26,6×19։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (21×14,3)։ ԳԻՐ՝ նուռգիր (եմով՝ 22ա)։ ՏՈՂ՝ 43։ ԿԱՋՄ՝ ծաղկաթուղթ, միջուկը ստուարաթուղթ, մէջը՝ բազ չագանակագոյն կաշի, աստառը սպիտակ թուղթ. լուսանցակոտրտուած եւ թանաքով գայտկիճ։

Նմուշ 22ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Ճակատագրագիր՝* 39բ։ *Լուսացնագրագիր՝* թուական (39բ)։ *Զարգացիր՝* թղչնագիր, ճանճագուգիր, կենդանագիր։ *Գոյներ՝* կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. սկզբից բաժնած 11, թ. 13-14ի միջեւ՝ 168, վերջից առ առաւել 189 թերթ (եմմս. ձեռ. 4104). թ. 1-13՝ խոնաւութեան հետեւով, թ. 30-3՝ հիմից պոկուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-49բ [Յովհաննու Սանճեմինացւոյ Գիրք օրինակաց եւ նմանութեանց]

ա. *1ա-13բ* [Տաղաչափ երկնից եւ տարերաց]

1. *1ա-3ա* Գլուխ Գ. [Զբազմապատկութիւնէ սիրոյ նորին, եւս յատկութեանցն եւ զանազանութեանցն, եւ թէ ընդմարիւ հոգւոյ սէրն ընդմարիւ եւս սիրոյին որով ննամին ընձեռն, նաեւ արեգական ճառագայթի, երկրի եւս ներգործութեանցն նոյն սիրոյ յարմարութեան վիպասանի] – *(սկզբ. թափուած) ///թէպէտ սէրն սրբոց ի ստորս առ րնկերսն... ջուրք բազումք ոչ կարացին շիջուցանել զսէրն։*

2. *3ա-7ա* Գլուխ Ե. Հրեշտակաց զանազան բնութեան գերազանցութիւնն ապակեղէն կամ սառնատեսակ երկնից, նաեւ նոյ զանազան ներգործութեամբն եւ յատկութեամբն պարզորէն գրի եւ բացայայտօրէն ճանաչի – *Հրեշտակքն նմանին ըրեղէն... եթէ ոչ Սուրբ Գրոց զանազան շրջապատեալ ծանկութիւ եւ հովանեաւ։*

3. *7ա-8բ* Գլուխ Զ. Զփոփոխելի բնութենէ մարդկային հոգւոյ, որ եւակի փոփոխման յօդոյ նման գոյ ընձեռն, եւ բազմակերպից է. մոլորակաց ի մեզ ներգործութեանցն, ծօտիակոսի նշանաց միատարման վճռմամբ աստղաբաշխից վիպասանի – *Հոգին փոփոխի բան կերպի... զայս ունին լի շնութեամբ։*

4. *8բ-9ա* Գլուխ է. Մարդկանց ի մոլութիւնս կամ ի յառաքինութիւնս եւ ի յարեւետ բնական հակումն կամ յօժարութիւնն, ի հոգւոյ որպէս ես ի մարմնոյ կազմողութենէ, ի ձեռն զանազան հոսմանց մոլորակաց եւ ես զծագումն տեղութեան ունի ի մարմնոյ բացայայտի – *Յարմարութիւնքն առաքինութեանց մոլութեանց եւ արհեստից... արհեստն նաւարկութեան եւ նաւավարութեան եւ յողականութեան։*

5. *9ա* Գլուխ Ը. Չեօթն ներգործութեանցն սատուռի, որոյ ազահութեան գարշելի մոլութիւնն սակս բազում պատճառի, գեղեցիկ նմանութեամբ նմանի ընձեռի – *Ագահութիւնն նմանի սատուռի... արծաթասիրութիւնն այսինքն՝ ագահութիւնն։*

6. *9աբ* Գլուխ Թ. Ոսկի օդամանեակին, որ մարտիրոսաց, կուսանաց եւ վարդապետաց կամ Սուրբ Գրոց հարոգդոց պարտին, յուսատրական պսակի բազում պատճառօք բադդատին, թէ վասն ո՞ր պատճառի այսպէս կոչին եւ թէ զի՞նչ իցեն եւ թէ ո՞ր լինին բացայայտի – *Ոսկեղէն օդամանեակքն սրբոց նմանին... ոսկեղէն օդամանեակքն ի յերկինս։*

7. *9բ-10բ* Գլուխ Ժ. Աղբեր ցորդանան գետոյ, ես մկրտութեան խորհուրդն, սակս զանազան յատկութեանց նոցին, որ աստ բացայայտին, իրաւամբ նմանի – *Մկրտութիւնն նմանի աղբեր... կեանն յաւիտենական երջանկապէս ներածէ։*

8. *10բ-11բ* Գլուխ ԺԱ. Եւթեռոյ երանութիւնն մի ըստ միոջէ համահաւորին, որոց զանազան ներգործութիւնն հոդմոյ բազում պատճառօք նմանին – *Երանութիւնքն, որք ցուին բանիւ... գի ինքն արար ընդ մեզ գիտացողութիւն։*

9. *11բ-2բ* Գլուխ ԺԲ. Թէ որպէս մարդկային կեանն իբրեւ երկիր եւ ջուր կատարի եւ ապրի – *Բարութիւն եւ չարութիւն մարդկային կենաց... ո՛չ դովելի է եւ ո՛չ առողջարար։*

10. *12բ-3բ* Գլուխ ԺԳ. Սիրոյ, որ ամենայնից առաֆինութեանց տեսակ եւ կատարելութիւն առաւ կայսեաց. Առեգական, հրոյ, ջերմութեան, շաղախոյ եւս յատկութիւնն ստորգին – *Սէրն նմանի արեգական... որ է պատճառ ծանրութեան ի յիրսն/// (վերջը թափուած)*:

բ. *14ա-39ա* [Գիրք չորրորդ. Յաղագս թոչնոց եւ լողակաց]

11. *14ա* [Գլուխ ԺԵ. Մարդիկքն առաւել մարմնաւոր, քան հոգեւոր մտածմամբ ի սատանայէ ըմբռնել, թռչնոց, մեծն առ երկրի թռչողաց նմանութեամբն ցուցանի] – *(սկզբ. թափուած) ///քանզի ածէ գլար հոտս վատահամբաւութեան կամ չար օրինակի... պարտն իմիք համեստութեամբ հատուցանել*:

12. *14աբ* Գլուխ ԺՋ. Իխտ ժուժկալութիւն եւ կեանն տեսական, թէ որով նշանակի, որոց եւս թոչնոց տեսականքն բաղդատին: Տեսականութեամ եւս կատարելութիւնն, թէ որն իցէ, զանազան օրինակօք ցուցանի – *Տեսական կեանն եւ իխտ ժուժկալութիւնն նշանակին... անուցումն ձագուց հեռանայ*:

13. *14բ-5ա* Գլուխ ԺԷ. Տգեղութիւն բղջախոհութեան ի նմանէ եւ պատճառաւ նորին վնասք, նաեւ ի ժուժկալութենէ ողջախոհութեանն ծնանիլ բարիք պերճապէս բացայայտի – *Ժուժկալութիւն ողջախոհութեան տայ... Նոքա են որդիք Աստուծոյ*:

14. *15ա* Գլուխ ԺԸ. Երկարութիւնն դարձման մեծ իրապէս ի յԱստուծոյ գոլ նուանելի, թէ օրինակաւ, թէ եւս Սուրբ Հոգ վկայութեամբն ցուցանի – *Դարձումն ոչ է յապաղելի... տնօրինէ եւ հատուցանէ*:

15. *15աբ* Գլուխ ԺԹ. Թէ որով պայմանաւ իցէ սիրտն մարդոյն պատրաստելի, զի լինիցի բնակարան Աստուծոյ, ձկանց օրինակօքն յայտնի եղանի – *Ջսիրտն մարդոյն նախ է նորոգելի... որք են աղօթքն սրբոց*:

16. *15բ* Գլուխ Ի. Անեղորմն եւ խստացեալ մարդիկքն ցնուց, այսինքն՝ ուրուից, եւ մժեխից բաղդատին, եւ թէ որպիսի իցէ նոցին երկ՝ սահմանի – *Անողորմն եւ յաիշտակող մարդիկն... ի փայտի կախեցեալ եղեւ*:

17. *15բ* Գլուխ ԻԱ. Աստուծոյ խոհրդոյ հետաքրքիր, թէ զորպիսի պատիժս ընդունելոց իցեն, թիթռան օրինակաւ յայտնապէս ցուցանի – *Հետաքրքիր, յանդուգն խոզօրքն... ճառագայթին ոչ թողու*:

18. *15բ-6բ* Գլուխ ԻԲ. Սատանայի զօրութիւնն, նորին եւս ճնարագիտութիւնն եւ խորամանկութիւնն, թէ որոն իցէ, ճապաստիրի, բոյ եւ սիրամարգի օրինակօքն յայտնապէս ցուցանի – *Սատանայն նմանի թռչնոյ... գարշապարի նորա, այսինքն՝ վաղճանի*:

19. *16բ* Գլուխ ԻԳ. Աստուծոյ ծայրագունեղապէս սիրոյ ամենայն նախնորդութիւն, մեղաց եւս թուման ի բարին դարձուցանել, ճենղկանց օրինակօքն, կարճագոյն բանիւ ցուցանի – *Աստուծոյ սիրոյդաց ջերմեռանդապէս ոչ վնասեն... շրջահայեաց եղանին*:

20. *16բ-7ա* Գլուխ ԻԴ. Զորիւ պատճառոյ բանին Աստուծոյ հարոյզոյն ահաղաղի նմանի, նորին եւս պաշտօնն, թէ որպիսի պարտիցէ գոլ, զանազան կերպիւ ցուցանի – *Վարդապետութիւնն սրբոց քարոզչաց յաւիշտակէ... սակս հարկանման մարմնոյն*:

21. *17ա* Գլուխ ԻԵ. Ողորմութիւնն աղխատաց, մանաւանդ ի յեկեղեցւոյն բարեաց բաշխելի գոլ, արժանի օրինակաւն եւ բազում հեղինակութեամբ ցուցանի – *Ջողորմութիւն աղքատաց գոնեայ... ապա թէ ոչ՝ մեղանչէ մահացօրէն*:

22. *17աբ* Գլուխ ԻԶ. Թէ ընդէր սատանայն երբեմն զմարդն (ի յԱստուծոյ թոյլատուութենէն) բարեացուցանէ, եղչերուկի, արծուոյն եւս օրինակաւն յայտնապէս զեկուցանի – *Քարձրացուցանէ երբեմն սատանայն... հոսեցեր գին սատակապէս*:

23. *17բ* Գլուխ ԻԷ. Թէ որպէս հաւատացեալն ի նախորդութեան հաստատուն է կայուն յարամնալ մարթիցէ, եշմարիտ Քրիստոսի օրինակաւն եւ էիսի ձկան նմանութեամբն ցուցանի – *Օրինակն խոնարհութեան... գոսկի ոչ ունիմ*:

24. *17բ-8ա* Գլուխ ԻԸ. Առաջնորդիչն շար օրինակօք զատորագրելոց հոգիսն ապականեն՝ միով ծերացեալ հաւու նմանութեամբն ցուցանի – *Չար օրինակքն առաջնորդաց... զերկոսեան սպանանէ*:

25. *18ա* Գլուխ ԻԹ. Թէ որման ջերմեռանդն մտի եռանդն ի փորձութիւնս կարէ՝ աստ կարճատոտ բանիւք պարզաբանի – *Եռանդն ջերմեռանդ մտաց... ոմանք յայտնէ նշանիւք*:

26. *18աբ* Գլուխ Լ. Ողիիմն առ ծնօղսն գոլ ի յամենայն ժամանակս գթածագունեղի՛ զանազան ոմանց թոչնոց օրինակօքն արժանի գիտելոյ եզերի – *Որդիքն գոլ գթածք... այլեւս ոչ կարօտիլ*:

27. *18բ* Գլուխ ԼԱ. Նեղութիւնն եւ աննկուպիւնն երբեմն զչարսն առ հոգեւոր կեանսն ներածել՝ մեղուաց նմանութեամբն ուսուցանի – *Ջաղումն նեղութեանն... այցելութեան գթութեանն*:

28. *18բ-9ա* Գլուխ ԼԲ. Դիւաց, հերետիկոսաց, եւս նաեւ կեղծաւորաց խորամանկութիւնն, նաեւ դատաճանութիւնն, թէ որման իցէ կասուս, բոլիփի կոչեցեալ ձկան եւ խեցգետնի սահմանի ոմանք օրինակօքն – *Դատաճանութիւնն դիւաց կամ հերետիկոսաց նմանի... գնենգութիւն կամ գխորամանկութիւն*:

29. *19ա* Գլուխ ԼԳ. Կարկաչօղ մարդիկքն, որ միշտ առատանան ունայն բանիւք ե. ներգործութեամբ բաղդատի ագռաւու բացայայտի – *Կարկաչօղ եւ որկրամոլ մարդն... հանգստաց եւ խաղաղաց*:

30. *19բ* Գլուխ ԼԴ. Յորժամ Հոգին շնորհօք նորոգի աստուածայնօք, զոյս ի նմա առնէ ներգործութիւնս եւ վերջնոյ անապաշխարութեան, որ եւ մեղ ընդդէմ Ոգոյն Սրբոյ ասի, ծանրութիւնն որման իցէ նագուց

ագուաւուց աճաղաղի, հաւալաւասի օրինակօրն ցուցացի – *Երկնային շնորհօք ոչ նորոգի... առողջութիւնն ածիցէ:*

31. *19բ-20ա* Գլուխ Լե. Ոչխամոլն, որ միշտ յորովայնի ներեղ եւ գբաղիլ գիտեն՝ հաջաճալ, մոռեխի, անգեղի նմանին, յամենայն ժամաճակի առ ի խոկալ անյարմար յարմար եղանին – *Որկրամոլն եւ զինքն... շրջեսցին զքաղաքաւ:*

32. *20ա* Գլուխ Լջ. Թէ որով ճանապարհաւ հերեւիկոսն, նաեւ կեղծաւորն առաքին երեւութիւ եւ արարմամբ իւրեանց զրազումս պատրեն, կէս նկան նմանութեամբ իմն ցուցացի – *Հերետիկոսքն կամ կեղծաւորքն որպէս պատրեն... ի ներքոյ են գայլք եւ յաւշտապօղք:*

33. *20աբ* Գլուխ Լէ. Խոնարհութիւն մանաւանդ ի մտածմանէ մեղաց եւ ի յիշեցմանէ ապականեալ մարմնոյ ծնանի մեծ իրապէս զմեզ առ Աստուած խոկալ յարմար առնել, կէս նկան, էիճի կոչեցեալ նկան, արծուին եւս աչաց օրինակօրն լիճի պատզութեամբ յայտնի – *Խոնարհութեան առաքինութիւնն ծնանի... յայտնեցեր տղայոց:*

34. *20բ-1ա* Գլուխ ԼԸ. Մաղիքին առ բարին գործելոյ անճաստատ եւ անկայունք, թոչնոց բանտարգելոց, փոփոխմանց եւս անգեղաց գոլ նմանճ ուսուցանի – *Անհաստատ եւ յեղեղ մարդն... այժմ մարմնով կատարէք:*

35. *21ա* Գլուխ ԼԹ. Ապերախտութեան մեղքն զորդիսն եւս անճատանգեցուցանել պերճագուխ հաւալուսնի օրինական բացառնակապէս սահմանի – *Ապերախտութիւնն զորդիսն եւս զրկէ... ի հուրն յաւիտենական եւ այլն:*

36. *21ա* Գլուխ Խ. Եզական մեղուաց օրինակօրն որկրամոլին, դատարկութեան եւս պարապեալին՝ խստապէս գոլ պատժելիք լիապէս ցուցացի – *Հեղգացեալքն եւ որկրամոլքն խստապէս... ժողովեն զպտուղս իւրեանց:*

37. *21աբ* Գլուխ ԽԱ. Ծովայնոյ խոզի յայտնագոյն օրինական անմեղաց հալածօրն խստագոյն գոլ, եան զգազանս բացայայտի – *Անմեղաց հալածօրքն խստագոյնք են... զպատճառն եւս մխանելոյ ցանանն:*

38. *21բ* Գլուխ ԽԲ. Անճնազանդութեան զանգանութիւնն, նորին եւս անցանաց ծանրութիւնն եւ ապա թէ որման խստապէս անճնազանդն պատժիցի՝ մեղուաց օրինական ցուցացի – *Անհնազանդութեան մեղքն գոլ... կրապաշտութիւն է ծանրագոյն:*

39. *21բ* Գլուխ ԽԳ. Նախանձու թերութիւնն նախանձոտին եւս բնութիւնն ասուորագի, որ եւ սիրամարգի միոյ օրինակին բաղդատի – *Նախանձոտն թաթուցանէ... եւ մահն Քրիստոսի:*

40. *21բ-2ա* Գլուխ ԽԴ. Կեղծաւորն ջայլաման, խաչասուի, այլոց եւս ոմանց կենդանեաց բաղդատի. ոտցին եւս օրինակօրն չարութիւն նոյնոյ կեղծաւորին ուղղապէս ցուցանի – *Կեղծաւորն նմանի ջայլաման... որում զինքն ընծայեաց:*

41. *22ա* Գլուխ Խե. Ընկերին ատելութիւնն զխայթոցն մաճուան ի հոգին բեւեռել մեղուի օրինակաւ ցուցանի – *Բարկութիւնն կամ ընկերին ատելութիւնն բառնայ... իւրոյ սպանող:*

42. *22աբ* Գլուխ ԽՁ. Ձմարդն առուաճնապէս ոչ երբէմ իցէ դատելի, միով բազմի օրինական յայտ եղանի – *Դատելի ոչ է գհոգին... Աստուածն կատարէ ի սիրտն:*

43. *22բ* Գլուխ Խէ. Փոռնութեան պատեհազմն, որ ի զղջմանէ արտասուացն բազմիցս ծնանիլ ստուգեալ է, աղօթից ջերմութեամբն հանդարտի, որ հոդամաղի, ջրայնոց, որ լաթիներէն ասի մեղուվիուս, եւս կենդանեաց օրինակօրն ցուցացի – *Ի զղջմանէ արտասուաց հետեւի... եւ հաներ գմեզ ի հանգիստ:*

44. *22բ* Գլուխ ԽԸ. Թէ յորժամ գովութիւնն աստուածային պայծառագոյն եւ գովելագոյն արտականայցէ չիմաւէ կոչեցեալ թոչնոյ օրինակօրն ցուցացի – *Գովութիւնն աստուածային այնքան պայծառագոյն է... օրհնելովք զԱստուած գանազան:*

45. *23ա* Գլուխ ԽԹ. Ձանազան սուրբ գրոց օրինակօրն ծովայնոյ եւս խոզի նմանութեամբն ի պատուց գոլ փախչելի յայտնապէս ցուցացի – *Կայթումն եւ կաքաւումն... ցնծան սպասաւորքն դիւաց:*

46. *23ա* Գլուխ Ծ. Ողչախոհի գաւակի յղացման արգելման բերօղ ի կանայսն բաղդատի սիրամարգի – *Բղջախոհքն, որք արգելել ջանան... ի յատուկ կնոջէ իւրմէ:*

47. *23աբ* Գլուխ ԾԱ. Ձար մարդկանց դարանակալութիւնն աղաւեաց զանազան նմանութեամբն բազմաց եւս փոռնեալ աստուածպաճից ճեղինակութեամբն յայտ եղանին – *Ձարքն երբեմն նմանին աղաւնեաց... մոլորութեան հարկանէ եւ սպանանէ:*

48. *23բ* Գլուխ ԾԲ. Միաննմական կեանն կրօնաւորաց գոլ հարկատ՝ միով նկանց նմանութեամբն համահաստատի – *Կրօնաւորքն եւ միանձնակեանքն նմանին նկանց... կրոնաւորքն առանց սենեկի:*

49. *23բ-4ա* Գլուխ ԾԳ. Թէ որման մաճուան, վերջնոյ եւս դատաստանի յիշոմն մեզ աստ օժանդակէ՝ աճաղաղի, սիրամարգի, ոմանց եւս կենդանեաց օրինակօրն յայտնի եղանի – *Մահուան եւ դատաստանի երկիւղալի յիշումն... գի պատմեսցեն քեզ:*

50. *24ա* Գլուխ ԾԴ. Մարութիւնն մտաց յարաժամ գոլ պահպանելի ի մարդկանէ՝ օրինակօրն իւրեանց ուսուցանեն մեզ մեղուին – *Ջմաքրութիւնն մտաց... արտաքսիցէ՛ք զամենայն ապտեղութիւն:*

51. *24աբ* Գլուխ ԾԵ. Քրիստոս երեմն ձաղմամբ գանիցն, երբեմն եւս իրաց ժամանակաւորաց բաց բարձմամբն մերժել զմեր հեղգութիւնն՝ արծուոյն, բազկին եւս օրինակօրն ցուցացի – *Հեղգութիւնն եւ ծուլութիւնն հոգւոյն... գհաց դատարկութեան ոչ եկեր:*

52. *24բ-5ա* Գլուխ ՃԶ. Ձինչ կրօնաւորն, զի Աստուծոյ իցէ, հաճոյ ստեղծողին իւրոյ մատուցանել պարտ իցէ, զուգից տատրակաց, աղաւնեաց նշանակութեամբն եւ գործնական նաեւ տեսական կեծի կատարելութիւնն ուղղապէս ցուցանի – *Մատուցանել պարտի կրօնաւոր մարդն... որդիսի ժողովրդեանն իմոյ:*

53. *25ա* Գլուխ Ճէ. Ի դատարկութենէ մաճաւաղ ի մարդկանց առ չարն բորբոքելոց ի գործել ոչ երբեք ոչ իցէ փախչելի՝ չայլաման օրինակօրն ցուցանի – *Ջքաղցումն ինչ պատեհ... ուսոյց գատարկութիւնն:*

54. *25ա* Գլուխ ՃԸ. Ածուոյ գեղեցկագունի օրինակաւն հաւատն եւ սէրն ի յաղթականակ գործս ամենայն կերպիւ ճարկատար գոլ կատճապէս ցուցանի – *Գործք արդիւնականք ոչ կարէն... հաւատն սիրով գործէ:*

55. *25ա* Գլուխ ՃԹ. Թէ որով պայմանաւ ումանց գործին անպտուղ մնան՝ ճայի նմանութեամբ ցուցանի – *Գործք քոյլ եւ կակուղ... ցրուողի գգործս իւր:*

56. *25աբ* Գլուխ Կ. Թէ որման աղխատին եւ հարկաւորին երկն իցեն տարաձայնի, բազմի հատու եւ միով օրինակաւն ցուցանի – *Անգաստքն որպէս ի յայտ... ցաղեցաւ ի գժոխս:*

57. *25բ* Գլուխ ԿԱ. Դասից եւ խոովութեանց ի մէջ ընտանեաց բերօղին ի ընկերութենէ ամենեցին գոլ բաժանելիի մեղուաց օրինակաւն ցուցանի – *Հասարակի խաղաղութեան վրդովօղքն... վրդովին եւ խոովին:*

58. *25բ* Գլուխ ԿԲ. Մեղաց, արդարեւ բնութեան մոլութիւն առասկայանաչ, թիւրութիւնն, թէ որման իցէ էֆիմէրի կոչեցեալ նկան, ծովայնոյ խոզի, տատրակի եւս ծովայնոյ բնութեամբն, թաց երկրայնութեան իմանի – *Մեղքն նմանի էֆիմէրէ... առ ինքն ելանէ եւ միսի:*

59. *25բ-7ա* Գլուխ ԿԳ. Մեղանչողաց եւ մեղատուաց ամենայն գլխաւոր զանազանութիւնն եւ չարութիւնն, ձիոյ, գետայնոյ նման օձանգնան իմն կոչեցեալ նկան եւ օձի, շուն եւս ծովայնոյ, արծուեաց, ագռաւուց, բաջաճաի եւ շանաճաճեի ջղիկաճի, բազում յատկութեամբն պարզապէս ցուցանի – *Մեղաւորքն նմանին ձկանց... ոչ յառաջագոյի:*

60. *27աբ* Գլուխ ԿԴ. Ի ճշմարիտ ապաշխարութենէն, յորմէ բազում բարիք հաւաճին, փիւնիկ հաւու, հողամաղի, նաեւ թուաթթայ կոչեցեալ նկան բնութեան պայծառագունեղ օրինակաւն ցուցանի – *Ջնուիթիւնն ապաշխարութեան... արդիւնաւորք եղանին:*

61. *27բ-9ա* Գլուխ Կե. Ապաշխարօղին ի ճիշտ իւրեանց ապաշխարութեան թէ ո՞ գոլ պարտիցին բազմաց կենդանեաց, նաեւ ջրայնոց զանազան բնութեամբն, մանաւանդ կախաւու, արագիլիի եւ լորամարգի նմանութեամբն ոչ սակաւ առնետաիւ յայտնի եղանի – *Ապաշխարօղքն, որք գաղջապէս... գմարմին, գաշխարհ եւ գատատանայ:*

62. *29ա* Գլուխ ԿՁ. Անբան կենդանիին, որ զպատուէր սիրոյն ամենեցին ոչ գիտեն զօրէնս, սակայն սիրոյ երեսին կատարել մեղուցանեն – *Պանդխտաց եւ ճանապարհորդաց... նմանապէս տանել չանայցես:*

63. *29աբ* Գլուխ ԿԷ. Կատաւրեալ արճն, թէ գի՞նչ իցեն, գի՞նչ եւս առնիցեն կամ առնել պարտիցին, մինչ ի յայս կեանս կենցաղավարին, լուսգոյն նկանց, թռչնոց եւս աւարառուաց, նաեւ արուէչ կոչեցեալ թռչնոց, բնութեան բազում օրինակօրն ցուցանին – *Կատարեալ արքն նմանին... ապաշխարեցիկ փոշեաւ եւ աճեմբք:*

64. *30ա* Գլուխ ԿԸ. Յաւատեւութիւնն ի գործս բարիս, մեղուի օրինակաւն, բազմաց եւս հեղինակութեամբ, նոյն սիրելեացն Աստուծոյ մեծ իրապես օժանդակել համահաստատ – *Յաւատեւութիւնն ի գործս... իսպառ նա կէցցէ:*

65. *30ա* Թէ որով պայմանաւ հոգեւորապէս նոյն իմացական հոգին գիւրանայ, միով հողամաղի նմանութեամբն ցուցանի – *Ներքնային գիրութիւն... կործանումն ահագին:*

66. *30աբ* Գլուխ Հ. Քարոզչաց պարտն կամ բաժինն ոյր իցեն, զի Աստուծոյ հաճելի գոլ կարիցեն՝ աւարառու թռչնոց, նաեւ ջրայնոց կամ սեաի կոչեցեալ նկան զանազան օրինակօրն – *Քարոզիչքն ՅԷ որպիսի պատիցին... խորհի ի տուէ եւ ի գիշերի:*

67. *30բ* Գլուխ ՀԱ. Թէ գինչ կողոպտողացն այլոց երբեմն պատահիցի՝ ումանց նկանց օրինակօրն ցուցանի – *Կողոպտօղքն այլոց եղանին... դուք կողոպտիչք:*

68. *30բ-1ա* Գլուխ ՀԲ. Առաջնորդաց բաժին, թէ որպիսի պարտիցին գոլ ի սառարդեալսն՝ կէտ նկան բնութեամբն, զոր ընդին եւս զանազան ճանաւութեամբն ցուցանի – *Առաջնորդն պարտի գստորադրելոցդ... գձեզ ի սրտի:*

69. *31ա* Գլուխ ՀԳ. Թէ որման հպարտն, որ բազկից, ի խոնարհաց, որ մուսմառաւայ կոչեցեալ թռչնոյ բաղդատին, ի մէջ իմիեանց զանազանին, ցուցանի – *Յանդուգնն եւ հպարտքն միշտ բարձրագունից... ի բազում լիցին գործք քոյքս:*

70. *31աբ* Գլուխ ՀԴ. Մեղաւոր մարդոյ աջողութիւնն նշան իմն գոլ ապառնոյ թշուառութեան, միով օրինակաւն հաւապատի ցուցանի – *Աջողութիւնքն հարուստից... իմն ցուցակ եւ նշան:*

71. *31բ* Գլուխ ՀԵ. Խոճեմ մարդն, թէ գինչ առնել պարտիցի, զի զժամանակն տնօրինիցէ կամ չափիցէ – *Խոհեմ մարդն զժամանակն... դիտէր հասարակի վիճաբանութեան:*

72. *31բ* Գլուխ ՀՁ. Թէ որպէս ընդդէմ սատանայի իցէ մարանչելի՝ կէտ նկան ընդդէմ կոկոդիլոսի պատերազմն մեզ ուսուցանէ – *Մարտնչելի է ընդդէմ սատանայի... զոր ոչ առնէ կէտ ձուկն:*

73. *31բ-2ա* Գլուխ ՀԷ. Ի կրօնս մտանել ի նմա եւս գովելապէս յարանաւ խնդրօղին, թէ որով պայմանաւ նոցին առաջնորդին գինեանս, նաեւ զայլս կա-

ռավարել պարտիցին՝ բազմաց թչնոց օրինակօճն, բազմաց եւս նմանութեամբ, կայտռից եւ կռնկաց իմաստնաբար ուսուցանի – *Ի կրօնս մտանել... պարտի աղաղակել։*

74. *32աբ* Գլուխ ՀԸ. Առծուոյ բազում նմանութեամբն, բազի եւս հմտացեալ եւ փորձեալ օրինկաւն, թէ որպէս հոգին մարդկայնոյ հոգետրապէս նորոգիցի՝ բացայայտի – *Նորոգի հոգին... ոչ մեռեալ։*

75. *32բ-3բ* Գլուխ ՀԹ. Սրբոց արանց կատարելութիւնն, զոր բազում աղաւնոյ, բազի, ցնոյ եւս զանազան բնական նմանութեամբն պատրաստօրէն համաթուին – *Սուրբ եւ կատարեալ արքն... ասին աղօթքն սրբոց։*

76. *33բ* Գլուխ Ձ. Միով օրինակաւն մեղուի՝ Աստուծոյ իմաստութիւնն միայն ի յարդարոյ կատարելապէս ստանիլ բացայայտի – *Քիմաստութիւնն երկնային ոչ կարէ... վարեցելոյ մեղօք։*

77. *33բ-4ա* Գլուխ ՁԱ. Միամիտ աղաւնոյ բնական յատկութիւնն, եւ թէ դիր պատճառաւ Ոգին Սուրբ ի ներոյ այսորիկ ձեռոյ երեւեցաւ՝ բացայայտի – *Ոգին Սուրբ աղաւնոյ ձեւով... զփորձութիւնսն յաղթիչէր։*

78. *34ա* Գլուխ ՁԲ. Բաղդատմամբ նկանց ի զանազան տեղիս բնակողաց, զանազանութիւնն ի միասին հոգետար արանց, նոցին զանազան բարեգործութիւնն բազում նմանութեամբ ցուցանի – *Հոգեւոր արքն նմանք են... յատանձնական կենի։*

79. *34աբ* Գլուխ ՁԳ. Մեծատուոց ընտրութիւնն, թէ որով պայմանաւ իցէ առնելի որպիսի եւս ստորադրելոց ճնազանդութիւնն եւ սէր զոլ պարտ իցէ, պայծառագոյն օրինակաւ մեղուաց սահմանի – *Մտորագրեալքն, թէ որպիսիաբար... զթագատուրս պատուեցէ՛ք։*

80. *34բ* Գլուխ ՁԴ. Հպարտաց գործն, ումանց մարախոց նմանութեամբն կարճապէս յայտ եղանիւ – *Հպարտքն նմանին մարախոյ... թեքթեքին անարգեալք։*

81. *34բ-3ա* Գլուխ ՁԵ. Մուճիրս կոչեցեալ նկան օրինկաւն ի յորգայթէ վտոնութեանց խոտորիլ ուսանիմ՝ – *Մինչ մարդ զորագայթն... զիւիր խորհրդոյ սկիզբն։*

82. *35ա* Գլուխ ՁԶ. Բանաւորաց թիւրութիւնն եւ խստութիւնն, թէ որոնք իցէ, արծուոյ, անգեղ օրինակաւն, նաեւ Սուրբ Գոց հեղինակութեամբն յայտնապէս ստորագրի – *Բանաւորքն նմանին արծուոյ... ի փոքրագունէն յաղթի։*

83. *35աբ* Գլուխ ՁԷ. Նեղութիւնն ընտրելոցն Աստուծոյ մեծ իրապէս օժանդակել, նկանց ի հիւսիսային ծովում բնակողաց նմանութեամբն եղանի յայտնի – *Նեղութեանց եւ փորձութեանց... եւս առաւել վատթարանան։*

84. *35բ* Գլուխ ՁԸ. Կերակուր հոգւոյն բան Աստուծոյ գոլ, հեղինակութեամբ Սուրբ Գոց, նաեւ հատու նազուց նմանութեամբն սահմանի – *Բանիւն Աստուծոյ հոգին սնանի... մտաց է բանն Աստուծոյ։*

85. *35բ* Գլուխ ՁԹ. Ումանց ծերուն կանանց չարութիւնն, որ ոամկօրէն վհուկ կոչին, յայտնի, որ եւ եղջերուկաց թչնոց բաղդատիւ – *Մերունի ոմանք կանայք... գուշակել յանդգնին։*

86. *35բ-6ա* Գլուխ Ղ. Բազում տատրկաց յատկութեամբն, թէ որպիսի իցէ այրեաց բաժն զովութեան արժանի եւ Աստուծոյ հաճելի բացայայտի – *Այրական ժուժկալութիւնն... գոլ բաւական եւ գոհունակ։*

87. *36ա* Գլուխ ՂԱ. Մեղատրաց ճանապարհին, թչնոց ճանապարհաց ի թչիլն նմանին, որ այսիմին՝ բնական նմանութեամբ համահաստատի – *Ճանապարհքն մեղաւորաց են նման... ոչ գտանի նշանակ բանալոյ նորա։*

88. *36աբ* Գլուխ ՂԲ. Կուսութեան կացութիւնն զամենայն այլոց կանանց գերազանցիլ՝ բազում մեղուոց օրինակօճն սահմանի – *Զկուսութիւնն մարմնոյ պահել... եւ քաղցրութիւն։*

89. *36բ-7ա* Գլուխ ՂԳ. Զորս կարտինալական, այսիմին՝ ծխնական առաքինութիւնն մարդկանց յոյժ հարկաւոր գոլ՝ բազում ծիծեռանց նմանութեամբն ցուցանի – *Զկարտինալական առաքինութիւնս ուսուցանեն... եւ ծանրութիւն եմ։*

90. *37աբ* Գլուխ ՂԴ. Մարդկային հոգետար կեանն, թէ որով ճանապարհաւ կատարի, թչնովք, նոցին եւս նագուց բնական կեանն, բազում բնական նմանութեամբ ցուցանի – *Հոգեւոր կեանն մարդոյն զարդանայ... հացիւ արտասուաց։*

91. *37բ-8ա* Գլուխ ՂԵ. Զանազան թչնոց տեսակին հատաթուին, նչանակիչ զանազան մեղուց, որ աղարեւ ի հին օրէնս յնստուծոյ ասզելանէ Ինն, նոյնպիսի իրաց զանազան պատճառ նչանագրին – *Զանազան մոլորութիւնք հրէից... ոչ երբէք տիրել թողցես։*

92. *38աբ* Գլուխ ՂԶ. [Թ]ափկութիւն կենի, որ արծուոյն երորդ նոտ նչանակիւն՝ իբր վնասակար գոլ ընկենլի եւ մերժելի ուսանիմ՝ – *Փափկութիւքն եւ աւելորդութիւնքն... շուայտութեամբ եւ արբեցութեամբ։*

93. *38բ* Գլուխ ՂԸ. Տոկոսն կամ վաշին, որ եւ թեպերոց արծուոյն նմանի, որոնք իցէ մարդկանց վնասակար՝ բացայայտի – *Վաշխն նմանի թեպերոց... անցանէ առ փոխատուն։*

94. *38բ-9ա* Գլուխ ՂԸ. Բորոտն յորժամ ի հին յօրէնս սրբեալ, ասէ, Ինն եւ Քրիստոս ննճղուել ցնոյ ի բորոտաց նուիրելոց՝ հատու եւ բազում գեղեցկագոյն նմանութեամբ բաղդատիւ բացայայտի – *Քրիստոս նախաձեւացեալ եղեւ... թագաւորէ Աստուած ի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Վերջ չորրորդ գրոյ։ Հետեւի գիրք հինգերորդ։

գ. *39բ-49բ* Գիրք հինգերորդ. Յաղագս երկրային կենդանեաց

95. *39բ-40ա* Յաւուրսն յաբանութիւն հինկերոդ գրգի, յորում բազմաց կենդանեաց երկրի, այսինքն՝ գազանաց, սողնոց եւ չորհոտաձեաց օրինակօք ներածիլ, նոյնպէս եւս բառումն յարմարիլ յառաջադրին – *Ակար ասառած զգազանս երկրի ըստ տեսակի իւրեանց... Ասաւած ասրհնեալ ի յաւիտեանս յաւիտենից:*

96. *40աբ* Գլուխ Ա. Ժուժկալութիւնն կամ պաճեցողութիւնն յոյժ օգնէ մարդկանց զանազանից՝ շանց եւ օձից օրինակօրն եւ արբազանի վարդապետաց հեղինակութեամբն համաձաստատի – *Ժուժկալութիւնն ի բազում մարդիկս... ի ողանին եւ ներին:*

97. *40բ* Գլուխ Բ. Այնոիկ, որ կատաղել չեն խածնանին, ոչից եւ ծուլից բաղդատին, որ բազում օրինակօք ցուցանին – *Մուլութեան փորձութիւնն նման է... տկարք եւ վատթարք:*

98. *40բ-1ա* Գլուխ Գ. Բնական նմանութեամբ մսից կենդանեաց ձախորդութիւնք մարդկանց փեսցելոց զօրավիգ են իրաց, եւս ժանեանակաւորաց աջողութիւնն ոմանց զօրավիգ, նաեւ ոմանց անզօրավիգ գոլ պարզաբանի – *Ձախորդութիւնն մարդկանց հպարտացս... տապալեցաւ եւ ցրուեցաւ:*

99. *41ա* Գլուխ Դ. Մարմնոյ սաստիկ տկարութեամբն օրինակաւ կենդանւոյն լաթինական լեզուաւ թարխ կոչեցելոյ եւս զօրութիւն հոգւոյն բնկանել առազդիլ – *Անխոհեմ նեղութիւն մարմնոյն... շիջուցանել փութայ:*

100. *41աբ* Գլուխ Ե. Փառասիրութիւնն ոչ սակաւ եւ չափաւորապէս զմարդն ի յորոգայթս կալմու եւ կապէ, զինչ որ փառասիրաց պատահի, շանց նմանութեամբ բացայայտի – *Փառասիրութիւնն այնպէս ըմբռնէ... զխոնարհս բարձրացոյց:*

101. *41բ* Գլուխ Զ. Ամբարշտաց բառեկամաց կիրառումն է իբր զարմանալեաց որդւոց աղուեսուցն, կառուից նաեւ մկանց օրինկօրն բացայայտի – *Ննջպատար բարեկամն... յայնժամ միայն եղիցիս:*

102. *41բ-2ա* Գլուխ Է. Հոգեւորականի եւ մարմնականի սիրոյ զանազանութիւնն կամ բացորոշութիւնն եւ ներգործութիւնն ի յանասնական եւ մարդկան ձեռոյ օրինական ճանաչի. սէրն հոգեւոր հոգւոյն կեանք գոլ եւ սրբոց արանց մեծ իրապէս զօրավիգ գոլ, բազմաց կենդանեաց նմանութեամբն ցուցանի – *Սէրն հոգեւոր քարշէ... ի միասս ձեր:*

103. *42աբ* Գլուխ Ը. Հոգին բանական, որոն առաել խոնարհիցի եւ ի յերկրայնոց բաժանիցի, այնման առաել հոգեւոր կրթութեանց յարմարագոյն եղանի, որ սաղեաւ, նորին եւս թելաճարտութեամբ իւրաքանչիւր նմանութեամբն բացայայտի – *Հոգին որքան առաել... ի տեղւոջ պարարտութեան:*

104. *42բ* Գլուխ Թ. Թէ որովք զինւոք հոգեւորականօք ընդդէմ թշնամեաց ընտրեալքն Աստուծոյ զինեսնս ջատագովել պարտիցեն, բնական կենդանեաց, երկրայնոց զինումն հմտացուցանին – *Հոգեւոր պէնն մարդկան... մի՛ յօժարեսցին սիրաք ձեր:*

105. *43աբ* Գլուխ Ժ. Ագահութեան վնասն, ագահին թիւր արարն, տգրվին, մեղոխն, սարդոյն, կապկի, մջեանի, ապա եւս զանազան օրինակօք ցուցանին – *Ագահութիւնն նմանի տգրկէին... մեծ թշուառութիւն:*

106. *43բ* Գլուխ ԺԱ. Միով վղի օրինակաւ գազանական խաղաղիլ միտն, զմիակ եւս զԱստուած սիրել ուսանիլք – *Բարերութեամբ համահաճութեան շողոքորթի... զոր եւ ետ ինձ:*

107. *43բ* Գլուխ ԺԲ. [Կ]արեաց բնութիւնն ստոյգագրիւն, որ շողոքորթ մարդանց նմանին, մեղատորն շողոքորթութեամբ համոզիլ արգելանին – *Շողոքորթքն կարճաց նմանին... ի ժամանակի երեխայութեան իւրոյ:*

108. *43բ-4բ* Գլուխ ԺԳ. Բառութիւն նաեւ չարութիւն մարդկանց ի յերից աճիլ, մանաւանդ ի կամաց բղխիլ, զանազան օրինկօք բնական կենդանեաց ախտիւք կամ կրիւք բացայայտին – *Բարութիւն նաեւ չարութիւն մարդկանց կախին... ունի պատուղն նորա:*

109. *44բ* Գլուխ ԺԴ եղրայրական սիրոյ օրէնն, թէ որպէս իցէ ի մէնջ առնիլ լաթինական լեզուաւ կոչեցեալ հասթօռաց, այսինքն՝ ներհիւնեաց կենդանեաց, նաեւ եղեւրուց օրինկօրն կատարելապէս ուսանիլք – *Եղբայրական սիրոյն օրէնն... տկարացն բառնալ:*

110. *44բ-5ա ԺԵ.* Մարմնասէր մարդոյն, որ ինքիտի կոչեցեալ օձի բաղդատի, թշուառութիւնն, որոն իցէ համաոտապէս ցուցանի – *Մարնասէր մարդն նմանի... ապականէ մեռեալ ք̃ունօք:*

111. *45աբ* Գլուխ ԺՋ. Մարմինն մարդկային, եգիտ եւ ցանկութիւն նորին, սիրեեալի, այսինքն՝ յուշկապարկի, կարճի եւ թունաւոր գորտի նմանի: Եւ թէ որոն իցէ նուաեելի ի միասին եւ մեղաց մաբելի՝ ուսուցանի – *Մարմինն մեր նմանի... փախերուք ի պոռնկութենէ:*

112. *45բ* Գլուխ ԺԷ. Ողջախոհութեան պահօղն գրագումս ստանաւն գրարիս եւ զերծանին ի բազմաց հոգւոց, որ ընչիւղի ներհինացուցութեամբն եւ հասթօռի, այսինքն՝ ներհինաց կոչեցեալ կենդանւոյն նմանութեամբն բացայայտի – *Ողջախոհութիւնն մարդոյն նմանի... այսինքն՝ ի դիւաց:*

113. *46ա* Գլուխ ԺԹ. Կոտութիւն մտաց խայտ խլեզի գեղեցկիկ օրինական ի մէնջ մարձել եւ ապաշխարութեամբ մասն շնորհաց լուսոյ ընդունիլ ուսանիլք – *Ջկուտութիւն մտաց արտաքսել... բացցին աչք կուրաց:*

114. *46ա* Գլուխ Ի. Ուղտու միով օրինակաւ բանն Աստուծ, որ արդարեւ կերակուր հոգւոյ արժանապէս ընդունիլ ուսանիլք – *Կերակուր հոգեւոր վարդապետութեանն... կուլեսցի յարքայութեան երկինս:*

115. *46աբ* Գլուխ ԻԱ. Կեանքն վանականի գովի, որ եւ կրիայի ոչ անարդիւնապէս նմանի – *Կեանքն վանականի կրիայի... բնակեցայ ի յանապատի:*

116. *46բ-7ա* Գլուխ ԻԲ. Մեղին առժամայն խոս-

տովանիլ չան օրինակաւ եւ սակս ամօթոյ ոչ խոստովանիլի ծանրագոյնս ի սատանայէ ցանցապատի ի մեղս առիւծու նմանութեամբն ցուցանի – *խոստովանիլ եւ մաքրիլ ի մեղաց... ոչ կարիցեն հաչել:*

117. *47ա* Գլուխ ԻԹ. Սրբոց յանձնապաստանութիւնն առիւծու օրինակաւ հոգեւորապէս ի գլուխս Քրիստոսի եւ ի կուրծս, այսինքն՝ ի սիրտս կայանայ – *Յանձնապաստանութիւն սրբոց պարանց... առանց զարհուրանաց եղիցի:*

118. *47ա* Գլուխ Ի. Թէ որպէս զղջացեալ մեղաւորին, ոմանքն դիպուածովք եւ նախորդութեամբ անկեալք եւ տանջեալք յառուցանին, զարմանալի օրինակաւ փղի ցուցանի – *Ջգաւակցութիւն եւ զօգնութիւն ասեն... ի յայլոց միւսէ կանգնի:*

119. *47ա* Գլուխ ԻԱ. Փոռձութեանց նեռան միով եւեթ այծեղջիւրի օրինական մեռժել ուսանիմք – *Խոնարհութիւն զղջմանն մերժէ... մերժին եւ հալածին:*

120. *47աբ* Գլուխ ԻԶ. Ներին տունն մարդոյ, որ իցէ, զոր ես խոհեմաբար ի մէնջ շինելի իցէ, զարդարելի, նաեւ պահպանելի՝ օրինակաւ պօպիչի, այսինքն մեռաքսագործ ոդանց բացայայտի – *Ջտունն խղճմտանաց... օրինացն պատրաստ:*

121. *47բ-3ա* Գլուխ ԻԷ. Մանաւանդ աղօթից կամ համախոսական տեղին, ուրիցէ նուիրն ես նուիրաւորութիւնն եւ օգտակարութիւնն, ոմանց կենդանեաց օրինակօրճ բնական պատճառ ցուցանի – *Համախոհութիւն կամ աղօթքն... սլանայ եւ վերանայ:*

122. *48ա* Գլուխ ԻՐ. Ձշմարիտ զղջման զօրութիւնն, որ է մեղաց թոյն անմահուս ճանճից՝ բաղդատի գեղեցիկ օշինակաց – *Ջղջումն խոնարհքարշ է... մերժէ զիպուածիւնն:*

123. *48ա* Գլուխ ԻԹ. Սատանայ, որ խոզի նմանի, զթիւր դիտաւորութիւն մարդոյ, սուտ մեծացուցանել կամ սնուցանել բազմօք պատճառօք ցուցանի, սարդի եւս օրինակաւ, որոնք վերանորոգիլ պարտի մեղաւոր հոգին ուսուցանի – *Ջմոլութիւնն սրտի սատանայն... ի յարմատն ապականեաց:*

124. *48բ* Գլուխ Լ. Թէ որճան իցէ անգութ մարդոյն թիւր բնութիւնն նմանութեամբ շան ցուցանի եւ յայտնի եղանի – *Անգութ մարդիկքն... զայլ աղքատ եւ գտնանկ:*

125. *48բ* Գլուխ ԼԱ. Քրիստոս, որ խաչիւն իւրով կարմրագոյն մարդկութեան զգեցեալ զգեստիւն զրեւն պատեաց, նաեւ յաղթեաց, նոյնոյ վայրենոյ կամ անառակի եղիս զարմանալի օրինակաւ ցուցանի – *Խաչն Քրիստոսի պատանայն.. ուստի վնասեաց:*

126. *48բ-9ա* Գլուխ ԼԲ. Ընծու միայնով օրինակաւ ցանկութիւն ազանութեան կերպիւ իմն մեծագոյն գոլ առ ի զգուշանալ ցուցանի – *Յանկութիւն ագահութեան առած է... ի սատակումն եւ ի կորուստ:*

127. *49ա* Գլուխ ԼԳ. Ձանկարգ իւաց ժամանակաւորաց զրադումն պօմպիչի, այսինքն՝ մէտակփսագործ օրինակաւ ոդանն զմառն ի ներհնայնոյ առաֆինութենէ բոլորովին զրկել ցուցանի – *Հոգ եւ զբաղումն ժամանակաւորաց... հաճոյ լինիցի:*

128. *49ա* Գլուխ ԼԴ. Ի մարդոյ հետաոհրութենէ սատանայն զանթուելի հոգիս սպականել վայրենեաց եղչերուաց օրինական հաստատի – *Հետաքրքրութիւնն անուանեցեալ է... ասիցէն կամ լսիցեն:*

129. *49աբ* Գլուխ Լե. Մեղաց ներումն մահ բերել մտաց՝ միով միսկ. նաեւ առջու օրինակաւ ցուցանի – *Հեշտութիւն մեղաց սպանանէ... ի կորուստն քարշէ:*

130. *49բ* Գլուխ ԼՁ. Թէ սէրն ըստ բաւոյ սրտի ըղձի միշտ պարտ իցէ միաւորիլ, զի զարդիւն ընկալցի, եզական նմանութեամբ եղիս ցուցանի – *Բարի իղձքն սրտի... ոչ կամեցաւ վարել:*

131. *49բ* Գլուխ ԼԷ. Բամբասողի բնութիւնն հաւատացեալս բացայայտի, որ երիւ պատճառօք օձի բաղդատի – *Բամբասօղն նմանի օձի... հող է հաց նորա:*

132. *49բ* Գլուխ ԼՀ. Մարդոյ չերմեռանդութիւնն, թէ որով պայմանաւ կատարագործի բնական կենդանեաց օրինակօրճ ցուցանի – *Ջերմեռանդ մարդիկքն, որք առաւել... ձանձռացաւ միսիթարիչ հոգի իմ եւ այպէս հետեւի: Յիշեցի զԱստուած/// (վերջը թափուած):*

Վերին լս.-ներում ունի խորագիրը: Այս երկի ամբողջական օրինակ է ձեռ. 4104:

ԿՆՔՒԴՐՈՇԻ Ա. կազմաստաւիճ՝ «Հ^{ար} 1348»:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստաւ՝ «Հ^{ար} 1348/2664, ԺՀ., Մ[եսրով] եպ[իսկոպո]ս», «Յաղագս երկնից եւ տարեբաց՝ սկիզբն եւ վերջն թերի, գրեալ մանր նօտրգրով, ի թղթի, թուականն եւ անուն գրչին անյայտ: Մատենադարանապետ Սահակ վ. Ամատունի»:*

2665

ԳԱՆՁԱՐԱՆ

ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ ՁՕՐԱՎԱՐ (ԽԱՉԱԹ)

ԳՐԻՉ՝ նաչատուր ֆիլ.:

ԹԵՐԹ՝ 332: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԷ×12 (Ա. 10, Դ. 11, ԺԴ. 9, Իէ. 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (թ. 98, 101, 144, 149, 162, 166, 171՝ յետագային, լուսանցագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ցլի գլուխ, վերը՝ խաչապսակ գաւազան, վրան փաթաթուած օձ, թ. 188, 194՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ աջն Աստուծոյ, որից լոյս է ճառագում): ՄԵԾՈՒԹ՝ 26,27×18: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (21×14): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 63ա): ՏՈՂ՝ 24-25: ԿԱՋՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի դռնակով, միջուկը տախտակ, աստառը դրոշմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր»: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա, չզրուած, ԺԹ. դարի սպիտակ թուղթ (25.5×11):

ՁԾԴ. – 1505

Նմուշ 63ա

Վիժված բառարան կազմը տեղ-տեղ մայուած, գունաթափուած. մէջի վերին եւ ստորին եզերի կային թափուած, երեխական գաղերն ու կապիչներն ընկած, դոնակր կիսով չափ ետ ծալուած, դոնակի աստառն ընկած, լուսանցակողերը սեւացած, թ. 37-8ի միջեր ընկած 1, 153-4ի միչեւ 3 թերթ. թ. 86, 89, 167, 154, 161, 170, 285 եւ 292՝ նոորգման ժամանակ սխալ դասաւորութեամբ կազմած. ճիշտ կարգն է՝ 85-89-87-88-86-90, 153-167-155, 157-154-161-158, 160-170-162, 166-168-169-171, 284-292-286, 291-285-293: Մի քանի թերթ (98, 101, 144, 149, 162, 166, 171, 188, 194) յետագայում ամրացուած եւ գրուած, իրար կպած 288-90 թերթերը անջատելու պատճառով գրադրայր վնասուած, գործածութիւնից թերթեր մնասած հայհոյուած, եզրերը եւ լուսանցակողերը, նաեւ 1ա եւ 332բ էջերի գրադրայր սեւացած, բ. 287-92, 296-332՝ խոնաւութեան հետեւով, թ 304-31ի գրադրայրի աջ եզերն իրար կպած եւ անփոյթ անջատման պատճառով անընթեռնելի դարձած ունի ինչ՝ ժէ դարի նորոգման հետեւը, որոյ թերթերի եզերը լրացուած-ամրացուած ի դարի 60ականներին:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

– *1ա-2բ* [Յանկ գանձուց] – *Առաջին աւուրն Մնդեհան... ձժէ. Ջեռնադրութեանն:*

1. *3ա-5ա [Ա. Առաջին աւուրն Մնդեհանն եւ Յայտնութեան «Մկրտիչ»]* – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ...* ա. *5ա* Մեղեդի անոյշ («Գրիգոր») – *Գովեստ բերկրանաց...* բ. *5աբ* Յորդորական («Զաւրավար») – *Զաւրք երկնաւոր զքաւարինոցն...*

2. *5բ-7ա* Բ. Գանձ կիրակէի Յարութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ («Գրիգոր») – *Գոյից արարչին...* ա. *7աբ* Տաղ ազնիւ («Գրիգոր») – *Գուշէր հրեշտակն առ վիմին...*

3. *7բ-10ա* Գ. Յոհաննու Ոսկերերանին, յԱռաճել վարդապետէ («Յոհաննի») – *Յանեղական լուսոյն զարդարեալ...* ա. *10ա* Տաղ սրբոյն Յոհաննու Ոսկիբերանին – *Ի յորովայնէ ընտրեալ...* բ. *10աբ* Շրջանակէ փոխէ՝ – *Ի կոստանդինու քաղաք...*

4. *10բ-2ա* Դ. Գանձ սրբոց առաքեցն, ի հաչատուր կեչաուեցոյ («Հաչատուր») – *Խորհրդարուեցաց քո մարդեղութեան...* ա. *12ա-3ա* Տաղ ազնիւ («Ա-Պ») – *Առաքեալք Աստուած Որդոյն...* բ. *13ա* Փոխէ՝ («Ջ-Ք») – *Ջուր կենդանի բըխմամբ Հոգւոյն...*

5. *13ա-5ա* Ե. Գանձ ծրնդեան սուրբ Աստուածածնին եւ ծնաղաց նորին («Գրիգորի էր») – *Գոյին անեղին...* ա. *15աբ* Աստ աւարտեա՛յ ծրնդեանն տօնին եւ ծնօղաց նորին եւ ի տաճարն տանելոյ տօնին զամէնն ասա՛յ – *Սրբբութեամբ տնանի...* բ. *15բ-6ա* Տաղ <ղաղ> Գրիգորէ՝ – *Այսաւր պարզողին...*

6. *16ա-8ա* [Ջ.] Գանձ Նիկողայոսի հայրապետին («Գրիգոր») – *Գաւազան ծաղկեալ...* ա. *18ա* Տաղ Նիկաղայոսի – *Աւտուած անճառ...* բ. *18աբ* Յորդորակ եւ շրջանակ – *Երեւմամբ սուրբ հրեշտակաց...*

7. *18բ-20բ* [Է.] Սրբոց կուսանացն գանձ եւ տաղ («Ի փառս») – *Ի սկզբան էիդ...* ա. *20բ-1ա* Մեղեդի սուրբ կուսանացն («Կ-Ղ») – *Կոյսք իմաստութեամբ...* բ. *21ա* Յորդորակ է՝ – *Ի կենաբար փայտէն...*

8. *21ա-4բ* Ը. Գանձ սրբոց հայրապետացն աստուածաբանիցն գլխատրաց («Վչշտաանաւ») – *Վայել է քոհն...* ա. *24բ-5ա* Տաղ հայրապետացն – *Այսաւր դըշխոյ...* բ. *25աբ* Տաղ («Ա-Ղ») – *Այսաւր մայր Սիոն...* գ. *25բ* Փոխէ գնայն («Ձ-Ջ») – *Ճառագայթ լուսոյ...*

9. *25բ-8բ* Թ. Գանձ ճգնաւորաց («Ճորիէտոճի») – *Ճրգնաւորք ընտրեալ...* ա. *28բ-9ա* Տաղ ճգնաւորացն – *Աատուած բարձրեալ...* բ. *29աբ* Յորդորակն է – *Որք պաղատիից...*

10. *29բ-32ա* Ժ. Սրբոց առաքելոցն Թադէոսի եւ Բարդուղիմէոսի («Գրիգոր ա») – *Գերարժի պատծառ...* ա. *32աբ* Տաղ ազնիւ Թադէոսի («Բարդող») – *Բանն, որ ի Հաւրէ...* բ. *32բ* Յորդորակն է – *Ի լրծակցութիւնն գործոց...* գ. *32բ-3ա* [Տաղ] («Առաքելոյն երգս») – *Արեգակն արդար, որ ի Հաւրէ ծագեալ...*

11. *33բ-5բ* ԺԱ. Գանձ Յարութեան կիրակի («Առաքել») – *Անժամանակ լոյսն արփիական...* ա. *35բ* Տաղ յարութեանն Քրիստոսի («Ներսեսեան») – *Նոր ծագիկ պայծառ ցուցաւ...* բ. *35բ* Յորդորակն է («Ե բանս») – *Եկայք տեսեք գգերեզմանն...*

12. *35բ-7բ, 43ա* ԺԲ. Սրբոյն Միհնասայ եւ ընկերաց նորա երմոգինեա եւ Գրաբոսի («Քաղիբեցոյ») – *Բանն ի Հաւրէ... ա. 43աբ* Տաղ գեղեցիկ – *Այսաւր նորարշաւ տօնիւս... բ. 43բ Փոխ – Տէր բարերար, Հաւր միածին... գ. 43բ, 39ա [Փոխ]* («Եարդապետ») – *Երմոգինեա եւ Գրաբոսի, այն ընկերաց սուրբ Միհնասին...*

13. *39ա-41ա* ԺԳ. Գանձ սրբոց Ստատիոսեանցն («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ փառօք զարդարեալ...* ա. *41ա* Տաղ ազնիւ – *Ան քեզ պաղատիմք...* բ. *41աբ* Փոխէ՝ – *Սուրբ Եւսեբատիոս...*

14. *41բ-2բ, 38աբ* ԺԴ. Սրբոյն Յակոբայ հայրապետին եւ Մարուգէի («Մկրտիչ») – *Մեծահամբաւ անուն գովելի...* ա. *38բ* Տաղ ազնիւ ի Մաթեոսէ վարդապետէ («Մաթէոս») – *Մեծի հանդիսի աւուրս...* բ. *38բ, 44ա* Փոխէ՝ – *Վարժիչ հանուրց...*

15. *44ա-6ա* ԺԵ. Գանձ Յարութեան («Կիրակեի») – *Կենդանարար Որդի Աատուծոյ...* ա. *46աբ* Մեղեդի Յարութեան – *Ես քայն զառիւծուն առեմ... բ.46բ Փոխէ՝ – Ջամուրս իմ քակել կամի...*

16. *46բ-8բ* ԺԶ. Գանձ Իգնատիոսի եւ Պաւղիկարպոսի հայրապետի («Գրիգորի է սա») – *Ծոհաբանական, գովաստանական...* ա. *48բ-9ա* Տաղ ազնիւ, ի ան՝ Դրիգոր կաթողիկոսէ՝ – *Ի սուրբ սերմանց...*

17. *49ա-51ա* ԺԷ. Թէոպոպոսի եպիսկոպոսին եւ Թեվնա կախարդին («Յովանէս») – *Յոյժ զարմանալի եւ հիանալի...* ա. *51աբ* Տաղ ազնիւ եւ գեղեցիկ – *Փառք Հաւր անեղին...*

18. *51բ-4ա* ԺԲ. Դաւթի մարգարէ[ի] եւ Յակոբայ առաքելոյն («Խաչատուր») – *Խորհուրդ անքննին... ա. 54աբ* Տաղ յԱռաքել վարդապետէ – *Յիսուս Քրիստոս Հայր միածին... բ. 54բ-5ա* Փոխէ՛ – *Դաւիթ արքայն...*

19. *55ա-7ա* ԺԹ. Սըբոյն Ստեփաննոսի Նախավկային («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրաշալի անմահ թագաւոր... ա. 57ա-8բ* Տաղ ազնիւ («Ի Ստեփաննոսի Նեռսիսե կաթողիկոսն») – *Ի խաչին տրնկեալ որթոյն...*

20. *58բ-62ա* Ի. Գանձ Պետրոսի եւ Պօղոսի («Վարգիս գիշ») – *Սուրբ երրորդութիւն ստեղծարար... ա. 62աբ* Տաղ ազնիւ («Առաքելոյն») – *Այսպէս ցընծայե՛ք... բ. 62բ-3ա* Փոխէ՛ («Պետրոսի») – *Պաղատիմք առ Աեզ...*

21. *63ա-6ա* ԻԱ. Կանոն որդոց Որոտանաւն Յակոբայ եւ Յոհաննու («Գրիգորիոս ա») – *Գառըդ երկնաչին... ա. 66ա* Տաղ անոյշ եւ գեղեցիկ – *Որդիքն Որոտման... բ. 66աբ* Յորդորակ («Նեռսէսի երգ») – *Նոր լոյս յարփենոյն...*

22. *66բ-8ա* ԻԲ. Աբգարու թագաւորին («Սգեցեալ») – *Նոյն քեզ վայել է... ա. 68աբ* Տաղ Աբգարու թագաւորին – *Տե՛ր բարերար, Հա՛ւր միածին...*

23. *68բ-71ա* ԻԳ. Կանոն Բարսղի հայրապետին *(«Խաչատուր») – Խաչաբարձ արհիպանծալի... ա. 71ա* Տաղ նորին («Խաչատուր») – *Խոնարհիմք հոգով... բ. 71աբ* Յորդորակ է («Վարդապետի») – *Վանիչ ներհակին...*

24. *71բ-3բ* ԻԴ. Կանոն Ներագալուցի ծընընդեանն Քրիստոսի («Տէր Միսի») – *Տարփումն ըղձական... ա. 73բ-4ա* Տաղ ի Ներսիսէ («Ներսիս երգ Ա-ժ») – *Նոր ծագիկ այսաւր բըղխէ...*

25. *74ա-5բ* ԻԵ. Գանձ ծընընդեան առաջին ատուն («Թարա») – *Թագըդ պարծանաց... ա. 75բ-6ա* Մեղեդի ի Տէր – *Կոյս անապական... բ. 76աբ* Տաղ գեղեցիկ – *Հրճուիմք այսօր մեք...*

26. *77ա-8բ* ԻԶ. Երկրորդ ատուր ծընընդեանն Քրիստոսի («Մկրտիչ») – *Մաքուր եւ անբիծ... ա. 78բ-9ա* Տաղ գեղեցիկ ի Ներսիսէ («Տէր Ներսեսի է սա») – *Տէր փառաց անճառ ծընեալ...*

27. *79ա-80ա* ԻԷ.. Երորդ ատուն ծընընդեանն («Յոհաննիսի գ») – *Յամենայն ժամ աւրհնեմք... ա. 80աբ* Մեղեդի – *Քրիստոս Բանըդ Հօր... բ. 80բ-1ա* Յորդորակ – *Ով զարմանալի խորհուրդ այս մեծ...*

28. *81ա-3ա* ԻԸ. Զորորդ ատուր ծընընդեանն Քրիստոսի («Խաչատուր») – *Խընդութեան ձայն... ա. 83աբ* Մեղեդի ի Ներսիսէ («Ներսէս») – *Նոր եդեմ բանաւոր... բ. 83բ-4ա* Տաղ ազնիւ («Ա-ջ») – *Այսաւր երեւի անտեսն...*

29. *84ա-5բ, 89ա* ԻԹ. Կանոն հինկերորդ ատուր ծընընդեան («Խաչատուր») – *Խընդա՛ խորան... ա. 85բ, 89ա* Տաղ ազնիւ – *Էին աջոյ աջոյ ձեռին... բ. 89աբ* Տաղն է – *Կայր կոյսն ի յայրին...*

30. *89բ, 87ա-8ա* Լ. Կանոն ծընընդեան վեցերորդ ատուրն («Յովանէս») – *Յանեղական լուսոյն... ա. 88ա* Մեղեդի ծընընդեան – *Անեղական լուսոյն... բ. 88ա, 86աբ* Տաղ ազնիւ ի Նարեկացուն («Ասա՛ բայլա») – *Աւետիս մեծ խորհըրդոյ... (89ա գրչից՝ «Ամէն Դ. հետ մի ասայ»)*:

31. *86բ, 90ա-1ա* ԼԱ. Կանոն եւթներորդ ատուրն («Խաչատուս») – *Խորան փառաց... ա. 91ա* Մեղեդի եկեղ[եցւոյ] – *Երգ բզարմանալի... բ. 91ա-2ա* Տաղ [Գրիգորի Նարեկացւոյ] – *Ակըռն Ծով ի Ծով... գ. 92աբ* Յորդորակ[Գրիգորի Նարեկացւոյ] – *Սեաւ եմ, գեղեցիկ...*

32. *92բ-4ա* ԼԲ. Ութ ատուր բըլպատութեանն («Գրիգոր») – *Գոչումն բղձագին... ա. 94աբ* Տաղ ազնիւ – *Անըսկիզբըն Բանըդ Հաւր... բ. 94բ* Յորդորակն է – *Ստեղծօղ մանկանց... գ. 94բ-5բ* Տաղ ի Յոհաննէս Պլուզ վարդապետէ («Ա-Ղ») – *Առաջնաճաշակ պտղոյն... դ. 95բ-6ա* Փոխէ՛ («Ճ-Ք») – *Ճառագայթ փառացըն Հաւր...*

33. *96ա-9ա* ԼԳ. Յովանննու ծընընդեանն («Գրիգոր էր») – *Գերապոյն բարի փրկիչ... ա. 99ա* Մեղեդի – *Ի դասըս հրեղինաց... բ. 99ա-100ա* Տաղն է («Ա-Ք») – *Անմարմնոցըն հրեղինաց...*

34. *100ա-2բ* ԼԴ. Պետրոսի Հռոմայ հայրապետին եւ Աբիտողոմայ սարկաւագին («Վղայսկեսի») – *Վերաւրհնեալ, գովեալ... ա. 102բ-3բ* Տաղն է – *Ի հանդէս տօնի... բ. 103ա* [Յորդորակ] – *Որով զօրացեալ...*

35. *103բ-7ա* Լե. Սրբոյն Աթոռոի եւ այլ եգնատուրաց («Բայիս եւոգել») – *Բարձրեալ ահաւոր... ա. 107ա* Տաղ անուշ եւ գեղեցիկ – *Անտուն, Անտուն... բ. 107աբ* Յորդորակն է – *Անձամբ խոնարհիմք...*

36. *107բ-9բ* ԼԶ. Կանոն թագաւորացն Թէոդոսի («Տասնա») – *Տէր տրնտեսական... ա. 109բ* Տաղ ազնիւ – *Թագաւորին երկնաւորին... բ. 109բ-10ա* Փոխէ՛ – *Որ զօրութեամբն Քրիստոսի...*

37. *110ա-1բ* ԼԷ. Սուրբ Կիրակոսի եւ մօր նորա Յուդիթայի («Գրիգորի է») – *Գերապայծառ լարիփիդ երկնային... ա. 111բ-2ա* [Տաղ] – *Սուրբ Յուդիթայ դուստր մեծաց... 112աբ* Փոխէ՛ – *Տեսեալ ծնօղին գաղէաս իրաց...*

38. *112բ-4բ* ԼԸ. Կանոն Վահանայ Գողթնացոյն («Գրիգոր») – *Գրքացեալ քոհն... ա. 114բ-5ա* Տաղ ազնիւ («Յովհաննէսի») – *Ծաղիծղ զօրութեամբ... բ. 115աբ* Փոխէ՛ – *Շնորհաց հոգոյն...*

39. *115բ-8ա* ԼԹ. Գանձ Գրիգորի Աստուածաբանին, ի Գրիգորեայ *(«Գերգեա բան»)* – *Գովեալ աքանչելի... ա. 118ա* Տաղ Զոսիբեոսինի ասա՛յ *(118ա տաղի միայն խորագիրը, բնագիրը չիք)*:

40. *118ա-9բ* Ս. Գանձ գալըստեան Տեառն ի տաճառն Բառասնաւրեայ («Գրիգոր») – *Գովեալ եւ աւրհնեալ... ա. 119բ-20ա* Տաղն է ազնիւ – *Քրիստոս փառաց թագաւորն...*

41. *120ա-1բ* Ոն.. Գանձ Տեառնընդառաջին առա-

ւօտու («Մկրտիչ») – *Միաանգամ սուրբ երրորդութիւն...* ա. *121բ-2ա* Տաղ գալըստեան Տեառն – *Մըտեալ ի տաճարն... 122աբ* [Յոհրորակ] – *Այսպէս ցնծալ երուսաղէմ...*

42. *122բ-4* ԽԲ. Գանձ ապաշխարութեան («Մեռցան») – *Մեղայ, Տ՛ր, մեղայ...*

43. *124բ-7ա* ԽԳ. Գանձ առաջաւորի ուրբաթումն («Գրիգորի Է») – *Գոյիդ կատարեալ...* ա. *127աբ* Տաղ ազնիւ – *Պատճառ պարծանաց...* բ. *127բ* [Յոհրորակ] – *Յունան քարոզն Նինուէին...* գ. *127բ-8բ* Առաքել վարդապետէ – *Ամենաքնամ Տէրն երկնային...*

44. *128բ-30բ* ԽԴ. Գանձ սըբոյն Սարգսի եւ որդոյն Մարտիրոսի («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ փառաւք...* ա. *130բ-1բ* Տաղ գեղեցիկ – *Երջանիկ, մեծ զօրականս...*

45. *131բ-3ա* ԽԵ. Գանձ կիրակէի («Գրիգորէ») – *Գերապայ գոյին...* ա. *133աբ* Տաղ («Ներսեսի երգ») – *Նրատեալ կանայքն...*

46. *133բ-5ա* ԽԶ. Գանձ Առումանց զօրավարաց («Գրիգորի») – *Գեղապանծ լուսով...* ա. *135աբ* Տաղ ազնիւ – *Սուրբ նահատակ Առոմ գովեալ...* բ. *135բ* Փոխէ – *Ապա եւ գաւրք...*

47. *135բ-8բ* ԽԷ. Կանոն սրբոց Խշից Սուխասեանց («Գրիգորի ե սա») – *Գանձ սիրոյ քոյին...* ա. *138բ-9ա* Տաղն է – *Երջանիկ հոգիսհրաշ...* բ. *139ա* Փոխէ – *Անուի փոխեալ...* գ. *139աբ* Փոխէ – *Յայնժամ չարին այն...*

48. *139բ-42ա* ԽԸ. Գանձ սրբոց Ոսկեանցն («Խաչատուր») – *Խոստովանիմք ըզքեզ, միածի՛ն...* ա. *142ա-3ա* Տաղ ազնիւ – *Սուրբ Ո[ւ]ի քահանայդ...*

49. *143ա-7ա* ԽԹ. Թարմանչացն («Քան բարձրից») – *Բարձրեալ անքննին...* ա. *147ա-8ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («Երգ ասեր») – *Եկայք ցընծասցուք...* բ. *147բ* [Տաղ] – *Սուրբ վարդապետքն մեր ընտրեալ...* գ. *147բ-8ա* [Փոխէ] – *Արդ, երկոքին սոքա ընտրեալ...*

50. *148ա-50ա* Ծ. Կանոն սրբոց Գետնդեանցն («Խաչատուր») – *Հրամատեալ կանոն...* ա. *150աբ* Տաղ ազնիւ – *Ի հանդէս տօնի...* բ. *150բ* [Յոհրորակ] – *Քահանայք պատուելք ածեմք...*

51. *150բ-2բ* ՃԱ. Կանոն սրբոց Վարդանեանց («Գրիգորի Ը») – *Գոհաբանեալ Տէրդ ամենայնի...* ա. *152բ-3ա* [Տաղ] («Վարդան Է») – *Վարդան քաջ, վաղող չարին...*

52. *153աբ, 167ա* ՃԲ. Կանոն սուրբ հայրապետացն Կոստանդինուպոլսի («Այր») – *Աստուած կենդանի, անիմանալի... ա. 167աբ* Տաղ ասացեալ ի Ներսիսէ – *Խոստովանիմ Աստուած ըզՀայր... բ. 167բ* [Փոխ] – *Նոյն բանն, որ է... գ. 167բ, 155ա* [Փոխ] – *Իմանք հանդիսի հայոց աղգի...*

53. *155ա-7բ, 154աբ* ՃԳ. Բուն բարեկենդանին գանձ *(«Երեւանեցին»)* – Երգ յաւէժական... ա. *154բ* Տաղ ի – *Ճրագ ճըշմարիտ... բ. 154բ, 161ա* Փոխէ զնայն – *Ճրագ մարմնոյս է իմ խաւար...*

54. *161աբ, 158ա-60ա* ՃԴ. Սրբոյն Թէոդորոսի գինատուի *(«Ի Առաքելէ խնդրեալ և վարդապետն»)* – *Ի քէն հայցեմ...*

55. *160բ, 170աբ* ՃԵ. Սրբոյն Թէոդորոսի («Գրիգոր») – *Գոհարանեալ Աստուած...* ա. 170բ, 162աբ Մեղեդի – *Քաջամարտիկ մեծ գինւորին...*

56. *162բ-5ա* ՃԶ. Կանոն երկրորդ կիրակէի («Գրիգորի Է») – *Գրքոյնեամբ իջեր, Տ՛ր...* ա. *165աբ* Տաղ ազնիւ ի Գրիգորէ Մեհենց վարդապետէ – *Իբրեւ եղեւ տիւ...* բ. *165բ-6ա* Փոխէ – *Սիմոն Պետրոս զահի հատեալ...*

57. *166աբ* ՃԷ. Գանձ Կիւրեղի սուրբ հայրապետին եւ մաւր նորա («Գրիգ») – *Գրթացեալ քոհն...* ա. *168ա* [Տաղ Կիւրեղ հայրապետին – *Աստուած փառաց, լոյսդ անքննին] (սկ. թափուած) ///Յուլիանոս բրոնական, չարն ոխացաւ ընդ կիւրեղի...* բ. *168աբ* [Փոխէ] – *Ընդ Յուպայի սուրբ Կիւրեղին...*

58. *168բ-9բ* ՃԸ. Երեքորդ կիրակէին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական...* ա. *171ա* [Տաղ ի Ներսէս կաթողիկոսէ ասացեալ – *Մոլորեցաւ ըստ ոչխարին] – (սկ. թափուած) ///սով հացին, այլ լսելոյ գկենաց Բանին...*

59. *171ա-3ա* ՃԹ. Գանձ Յոհաննու եւ եպիփանու («Գրիգոր») – *Գրթութեամբ քոհն, / Որդիդ միածին...* ա. *173ա* Տաղ Եպիփանու եւ Յոհաննու («Գրիգորի Է») – *Գերագոյն հոգոյն շնորհաց...* բ. *173բ* Յոհրորակն – *Մեծն Եպիփան... գ. 173բ-4ա* Փոխէ – *Յերուսաղէմ սուրբ քաղաքի...*

60. *174ա-5բ* Կ. Գանձ մեծատանն եւ Ղազարու («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական...* ա. *175բ-6ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ – *Ընդ մեծատան փափկասիրին...* բ. *176ա* Փոխէ – *Տղոնտես չէի հաւատարիմ...*

61. *176բ-7բ* ԿԱ. Գանձ սրբոց Խառասնից («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրգօր անմահից...* ա. *177բ-8ա* Տաղ սրբոց Խառասնից – *Ի մեբաստիա, ի ծովակին մըտեալ...* բ. *178աբ* Յոհրորակ – *Ի գիշերին երեւեալ...*

62. *178բ-80ա* ԿԲ. Կանոն հինգերորդ կիրակէին ի դատաւորն եւ յայրին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ...* ա. *180աբ* Տաղ եւ ողր ըստ խորհրդոյ («Գրիգորի Է») – *Գանգատ ունիմ ասել քեզ...* բ. *180բ-1ա* Փոխէ – *Ի յիմ քաղաք մարմնոյս ղընին...*

63. *181ա-3ա* ԿԳ. Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրաւր անզարհից արքայ...* ա. *183ա* Մեղեդի սրբոյն Գրիգորի – *Գրիգորիոս առաքինի...* բ. *183ա* Տաղ ամոչ – *Ի լեռս արեւու...* գ. *183աբ* [Յոհրորակ] – *Բարբարացիք՛ր, ղըշիո՛յ, փառաւք... դ. 183բ* Փոխէ – *Անդր ի հանդիսէն ձայնէր ի գուբն ըստուերին...*

64. *183բ-5* ԿԴ. Վեցերորդ կիրակէին («Գրիգոր որիո») – *Գոյիդ կատարեալ...* ա. *185բ-6ա* Տաղ ի տէր

Ներսիսէ – *Յորժամ գըրեալքըն կատարին...* բ. *186ա* Փոխէ՛ – *Վերինք հիմամբըք շարժեսցին...* գ. *186աբ* Այլ տաղ *(«Վարդա»)* – *Վերջի յաներեկ աւուրն...* դ. *186բ* Փոխէ՛ *(«Պետի է»)* – *Պայծառ գարդարին...*

65. *186բ-8բ* Կն. Գանձ – յարութեանն Ղազարու («Գրիգորի է սա») – *Գոչումն ըղձական...* ա. *188բ-9ա* Տաղ աննուչ («Ներսիսի երգ») – *Նոր աւետեաց լուր...* բ. *189աբ* Փոխէ՛ («Ճ-Ք») – *Ճառագայթ հօրն երկնային...*

66. *189բ-91ա* ԿՋ. Կանոն ծաղկազարդին («Հայցեա») – *Համագոյական, / Հօր սահման եւ բան...* ա. *191ա* Տաղ ազնիւ («Տէր Ներսեսի ե») – *Տիրական տաւնիս... բ. 191աբ* [Փոխէ՛] – *Այսաւր նոր տօնիս ցնծայ...*

67. *191բ-3ա* Կէ. Երեկոյին ասա՛յ գհատոս («Խոով») – *Ի տօնըս տօնից...* ա. *193ա* Տաղ ազնիւ – *Աստուածորդին Տէրըն փառաց...*

68. *193ա-6ա* ԿՀ. Աւազ երկուշաբաթին («Գրիգորի է սա») – *Գերադոյն էից...* ա. *196ա* Տաղ ի յովհաննէս վարդապետէ – *Անդ ի մէջ դրախտին... բ. 196աբ* [Յորդորակ] – *Ահագնայ ստեղծուած եկեալ...*

69. *196բ-8բ* ԿԹ. Աւազ երեքշաբաթին («Գրիգոր») – *Գործ արարչական...* ա. *198բ-9ա* Տաղ յիմար կուսանացն – *Քեզ, ո՛վ Տէր Յիսուս...* բ. *199աբ* Յորդորակ – *Վա՛յ իմ մեղուցեալ անձինս...* գ. *199բ-200ա* Այլ տաղ ազնիւ[իս] – *Աւա՛ղ գյանցաւոր ծառայս...*

70. *200ա-1բ* Հ. Աւազ չորէշաբաթին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ անճառ խորհուրդն ահագին...* ա. *201բ-2ա* Տաղ ազնիւ – *Քրիստոս փրկիչ կենարար...* բ. *202աբ* Յորդորակ – *Մեծ խորհուրդ յերկրի...*

71. *202բ-4բ* ՀԱ. Գանձ մեծի ե.(հինգ)շաբաթի («Ասորիք») – *Այս խորհուրդք լըցաւ...* ա. *204բ-5ա* Տաղ աննուչ եւ լաւ – *Փառաց թագաւորն...* բ. *205աբ* Յառաջեալ վարդապետէ *(«Աստուածատուրն խնդրեաց»)* – *Աստուածն ամենի...*

72. *205բ-7բ* ՀԲ. Աւազ ուրբաթին («Իմ Մաթէ») – *Ի յանմարմնական յանձանց...* ա. *270բ* Տաղ ազնիւ եւ գեղ[եցիկ] – *Աւետ Յուդայի...* բ. *207բ-8ա* Փոխէ՛ զձայն – *Երթեալ եւ նըստէր...*

73. *208ա-9բ* ՀԳ. Աւազ ուրբաթ գերեզի («Ջուար») – *Ջանեղական ամենիցն Աստուած...* ա. *209բ-10ա* Երբ զնկային համարձի ասէ՛ր, ընդ նմին եւ զպարունակեալն եւ զտաղս նոցա ասէ՛ր – *Աստուածածին սըրբուհի...* բ. *210աբ* Փոխէ՛ – *Այաց ըղլոյս իմ որդի...*

– *210բ ստ. լս. գրչից՝ «Ի ժամ երեկոյին ժողովին եւ կարդան զգիրքն եւ ապա գգանձս եւ գտաղերս եւ ապա գաղօթքն, պարե|211ա|պանիչ գԱւետարանն եւ ասեն. Մո՛ւրբ Աստուած, որ խաչեցար եւ թաղեցար, եւ Հա՛յր մեր յերկինս»:*

74. *210բ-2ա* ՀԴ. Երեկոյին ասա՛ գայս («Բան») – *Բամեալ խորհրդին...* ա. *212ա-3ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («Ա-Ն») – *Անեղ Որդին Հաւր միածինն...* բ. *213ա* Փոխէ՛ ըզձայնն («Շ-Ջ») – *Շնորհաւք Սըրբոյ Հոգւոյ...*

75. *213ա-5ա* Հե. Թաղման երազալուցին («Ժամչատուր») – *Խորհուրդ հանգըստեանն...* ա. *215ար* Ողբ ազնիւ բանիւ – *Լրցան բանքն այսաւր...*

– *215բ ստ. լս. գրչից՝ «Քէ մեղիդ պիտի որ ասես՝ ես |216ա| զձայն զատիճուն ի ժե. համարն գրած է, գիմա ես ասայ»:*

75. *215բ-7ա* ԶՂ. Կանոն սուրբ Ջատկի («Մկրտիչ») – *Մարդասիրութեամբ Որդիդ միածին...* ա. *217աբ* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («Ներսեսի ե») – *Նոր իմն աւետեաց...* բ. *217բ-8ա* Յորդորակ *(«Հայոց կաթողիկոսին»)* – *Հաւր կամաւն իջեալ...*

77. *218ա-20ա* ՀԷ. Գանձ – յարութեանն, ի տէր Մխիթարայ («Տէրունական») – *Տէր տէրունական...* ա. *220ա* Տաղ ազնիւ յարութեանն – *Այսաւր աւետիս ձեզ...* բ. *220աբ* Փոխէ՛ – *Շարժեա գտաւտիդ...* գ. *220բ* Յորդորակ – *Յարեաւ յաւուր երրորդին...* դ. *221ա* [Փոխէ՛] – *Յայնժամ սիրով տիրականն...*

78. *221ա-2բ* ՀԸ. Երեքօր աւուր յարութեանն («Ական») – *Արդ, լուսաւորեա՛յ...* ա. *222բ-3ա* Մեղեդի անոյշ ասա՛ [Գրիգորի Նարեկացւոյ] – *Հաւուն, հաւուն...* բ. *223ա* Տաղ գեղեցիկ – *Ի սմին աւուրք...* գ. *223աբ* Յորդորակ – *Յարուցեալ յերրորդ աւուր...*

79. *223բ-5ա* ՀԹ. Կանոն շորեքօր աւուրն («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ ձայնիւ ցընծալի...* ա. *225ա* Մեղեդի յարութեանն – *Յարեաւ հաւն այն...* բ. *225աբ* Տաղ յարութեան – *Յընծան այսաւր...* գ. *225բ-6բ* Տաղ յարութեան – *Դասքըն հրէական...*

80. *226բ-8ա* Զ. Հինկերորդ աւուր յարութեան («Մկրիչոչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ սոսկալի...* ա. *228ա* Փառ սուրբ Աւետարանին – *Յիսուս թագաւորըն փառաց...* բ. *228աբ* Փոխէ՛ – *Ելեր ննասար բարձր ի լերինն...* գ. *228բ* Մեղեդի անոյշ ասա՛ – *Աւ պարտիզպանն ձայնէ...* դ. *228բ* Տաղ յարութեան («Մկրտիչն») – *Մեծ հառաչանաւք եկին...* ե. *228բ-9ա* [Փոխէ՛] – *Յայնժամ սիրով տիրականն...*

81. *229ա-30ա* ԶԱ. Վեցերորդ [աւուր յարութեանն] («Յարն») – *Յերկնից խոնարհեալ...* ա. *230աբ* Տաղ ճեռ Աւետարանիչն] – *Գարձեալ յայտնի այլանդաման...* բ. *230բ* Յորդորակ – *Եկեալ Մարիամ Մակդաղենացին...* գ. *230բ-1ա* Այլ տաղ ազնիւ – *Յարեաւ փառաց թագաւորն...* դ. *231ա* Մեղեդի ի Գրիգոր Նարեկեց[ւոյ] – *Սէր յառաւաւտէ...* ե. *231աբ* Տաղ ի Սիրկ Կոստանդէ («Կոստանդնի») – *Կանանցըն կանեալ եկին...*

82. *231բ-3ա* ԶԲ. Գանձ Յոհաննու գլխատման («Գրիգոր») – *Գոյակն էական...* ա. *233աբ* Մեղեդի Յովաննու – *Ահա ի տիպ տիրական...* բ. *233բ-4ա* Տաղ Յովաննու («Կարապետին տաղ») – *Կարապետ սուրբ հաւատոյ...* գ. *234ա-5ա* Տաղ արթոյն Յովաննու – *Յովաննէս մեծ մարգարէ...*

83. *235ա-7ա* ԶԿ. Գանձ Նոր կիրակի («Գրիգորի է») – *Գաղտնի խորհըրդին...* ա. *237ա* Տաղ Նոր կիրա-

կէին – *Ալասար նոր արեւ հարեալ... բ. 237բ* [Յորդորակ] – Միաշաբաթ երեկոյին... գ. [Փոխէ] – *Ջխոցուած տիգին ձեռամբ տեսեալ...*

84. *237բ-9բ* ՁԿ. Կանոն աշխարհամատեանն («Մկրտիչ») – *Մաքրեալ տաճար... ա. 239բ* Մեղեդի եկեղեցոյ – *Քրիստոս եկեալ քահանայապետքն... բ. 239բ-40ա* Տաղ ազնիւ – *Ուրախ լե՛ր, հա՛րսն...*

85. *240ա-2ա* Ձե. Կիրակմաի ասա՛յ («Գրիգորէ») – *Գերամբարձ Աստուած...*

86. *242ա-3բ* ՁՁ. Պաշտաման եւ հրկման («Գրիգորի էն») – *Գերանճառ արփի... ա. 244ա* Տաղ անուշ, ի Սրկի Կոս[տանդէ] *(«Կոստանդին»)* – *Կանանցքն կանխեալ եկին... բ. 244աբ* Յորդորակն է – *Մեծ հառաչանաւք եկին...*

87. *244բ-6բ* Ձէ. Կանոն երեւման խաչին *(«Ի Մաթեոսէ խնդրեաց Գրիգորն»)* – *Խակակից Որդի... ա. 246բ-7ա* Տաղ ազնիւ – *Խաչն ի նախնումն... բ. 247աբ* Յորդորակ – *Աւրհնեալ ես, փայտ...*

88. *247բ-9բ* ՁԸ. Կանոն համբարձմանն Քրիստոսի Աստուծոյ («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ տաւնիս ահագին... ա. 249բ* Տաղ համբարձմանն – *Աստուածբն Հանն Հաւր միածին... բ. 249բ-50ա* Փոխէ – *Հանէ զնոսա Բեդանիա...*

89. *250ա-2ա* ՁԹ. Կանոն մեծահռչակ կիրակ[էի] *(«Մաթէոսի է, խնդրեաց Գրիգոր»)* – *Միակիզ ահաւոր... ա. 252ա* Տաղ ազնիւ («Անդրիաս») – *Այսաւր անդրանիկ Հաւր միածին... բ. 252աբ* Յորդորակն է – *Վերից բագաւորն այսաւր...*

90. *252բ-4ա* Ղ. Կանոն Հոգոյն գալըստեանն («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրաշալ Հոգի Աստուծոյ... ա. 254ա* Տաղ ազնիւ – *Աստանաւր ծագեաց լոյսն... բ. 254աբ* Յորդորակ – *Այսաւր սուրբ Հոգին Աստուած...*

91. *254բ-6բ* ՂԱ. Գալըստեան Հոգոյն Սրբոյ («Յովաննէս») – *Յաւէտ խնկապէս, / ընդ Հաւր միասէս... ա. 256բ-7ա* Տաղ ազնիւ – *Ի մեծի աւուր տաւնիս... բ. 256բ-7ա* [Յորդորակ] – *Յայնժամ Պետրոսին եկեալ...*

92. 257ա-60բ ՂԲ. Կանոն սրբոյ Հռիփսիմեանց *(«Վկայասկանաց»)* – *Վայելչականաց վայելման... ա. 260բ-1ա* Տաղ անոյշ *(«Ան Հռիփսիմէ»)* – *Առաւաւտ լուսոյ արեւելեան ազանց... բ. 261ա* [Յորդորակ] *(«Կոյսէ»)* – *Կենդանի վկայք, կոյս իմաստուն եւ սուրբք...*

93. *261ա-3ա* ՂԳ. Սուրբ եկեղեցոյ էջմիածնին («Տաւեցի») – *Տաճար երկնային... ա. 263ա* Տաղ էջմիածնին – *Սուրբ է տաճար... բ. 263աբ* Փոխէ – *Խաչն ի վերա տէրունական... գ. 263բ-4ա* Փոխէ – *Ամենեցուն է պահապան...*

94. *264ա-5բ* ՂԴ. Կանոն սուրբ Կարապետին եւ Թադէոսի *(«Գրիգոր»)* – *Գլխովքեամբ քոյին... ա. 265բ* Մեղեդի անոյշ... – *Արդ, Յովանէս հայրդ սքանչելի... բ. 265բ-6ա* Տաղ – *Մըկըրտիչըն Քրիստոսի...*

95. *266բ-7* ՂԵ. Սրբոց մանկանցն Բեդ[ղեհէմի] *(«Խաչատուր»)* – *Խանդաղախաթ սրտիւ... ա. 267բ-8ա* Տաղ Բեթղահեմի – *Սարսեալ Հերովդէս... բ. 268աբ* [Տաղ («Ա-Ֆ»)] – *Արթնութք զգաւթնութք, բանիւ...*

96. *268բ-70բ* ՂԶ. Կոստանդինեան թագաւորին («Գրիգորի է») – *Գերաբիւիդ վերին... ա. 270բ-1ա* Տաղ անոյշ – *Թագաւորդ աստուածարեալ... բ. 271ա* Փոխէ – *Որ գաւրութեամբըն Քրիստոսի...*

97. *271ա-3բ* ՂԷ. Կանոն Ներսեսի հայրապետին («Գրիգորի») – *Գոյ մեզ ցընծալի... ա. 273բ* Տաղ Ներսեսի հայրապետին – *Նոր մեծահանդէս... բ. 273բ-4ա* Յորդորակ – *Հընչմամբ ձայնի բերկրանաց...*

98. *274ա-6ա* ՂԸ. Տըրդատայ թագաւորին («Հիգսաս») – *Համագոյական, Հաւր սահմանն... ա. 276աբ* Տաղ ազնիւ («Ներսեսի է») – *Նորահրաշ տեսիլ... բ. 276բ-7ա* Յորդորակն է – *Եւ Տըրդատ գոռոզ առքայն...*

99. *277ա-9ա* ՂԹ. Որոց եւ թոռանց Լուսաւորչին («Նիցալ») – *Նոր Թագ պետական... ա. 279աբ* Տաղ ի Հեթմոյ երիցէ («Հեթում») – *Հոգի Աստուծոյ... բ. 279ա* [Տաղ] («Գրիգորի է») – *Գովեստ քեզ բարեաց...*

100. *279բ-93ա* Ճ. Կանոն սրբոց մարգարէիցն («Խորհրդոցն») – *Խորհուրդ անբրննին... ա. 283ա* Տաղ մարգարէիցն, ի տէր Ներս[իսէ] («Ա-Ժ») – *Աստուածային խորոյն անճառ... բ. 283աբ* [Փոխէ] («Փ-Մ») – *Խաչիա տայ մեզ նշան... գ. 283բ-4ա* Փոխէ («Յ-Ֆ») – *Յայտնիպէ յեռեալ խրմբից...*

101. *284աբ, 292ա* ՃԱ. Գանձ սրբոյ տապանակիին Աստուծոյ («Գրիգորի է») – *Գերագոյն բարի Աստուածդ ամենայնի... ա. 292բ, 286ա* Մեղեդի եկեղեցոյ *(«Նէ»)* – *Նորագըւարճ խընդութիեամբ բերկրեա՛յ... բ. 286ա* [Տաղ] – *Մայր հաւատոյ սուրբ հարսնական...*

102. *286ա-7բ* ՃԲ. Կանոն վարդվարին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ անեղ խորհուրդ... ա. 287բ-8ա* Մեղեդի – *Արփիական ըլոյսն... բ. 288աբ* Տաղ ի Ներսիսէ – *Հաւսէբ բանիւ նա հարցական... գ. 288բ-9ա* Յորդորակ աստ զայս – *Աստանաւր տեսիլ ահեղ...*

103. *289ա-90բ* ՃԳ. Կանոն սուրբ հայրապետացն Եփեսոսի սուրբ ժողովոյն («Նեեցի») – *Նեստոր նաբանի...*

– *290բ Ջառաղերն ի բուն |291ա|բարեկենդանի հայրապետացն գրած է, ասա՛ (այսպէս):*

104. *291աբ, 285աբ, 293ա* ՃԴ. Փոխման Աստուածածնին («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ հրաշալեւոր վերին... ա. 293աբ* Տաղ փոխման Աստուածածնին – *Այսաւր Գաբրիէլ հրեշտակապետն... բ. 293բ-4ա* Յորդորակ – *Ննարատ տաճար եւ առագաստ լուսոյ... դ. 294աբ* Տաղ ազնիւ («Ա-Ի») – *Աստուածածի՛ն մայր լուսոյ...*

105. *294բ-7ա* ՃԵ. Փոխման երկրորդ աւուրն («Ստեփաննոսի») – *Սուրբ մայրըդ լուսոյ... ա. 297աբ* Տաղ ի տէր Մխիթար վարդապետէ – *Սուրբ Աստուա-*

ծածին կուսին... p. *297բ-8ա* Յորդորակ ի Գրիգոր վարդապետի ասացեալ – *Անմեղ, անարատ գառինն*...

106. *298ա-9բ* ՃԻ. Գանձ ննաւկատեաց Սուրբ Խաչին («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ փայլմամբ իբր ըզգեցոց*... ա. *299բ-300ա* Տաղ ազնիւ – *Քանիւ աւետաւորս*... p. *300ա* Փոխ՛ – *Ի մի յարմարութիւն*...

107. *300ա-2ա* ՃԷ. Սրբոյ Խաչին, ի Յովանիսէ («Յովաննէս») – *Յայն [է]դեմական դրախտին*... ա. *302աբ* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («Ներսիսի է») – *Նոր դրախտին եկեղեցոյ*... p. *302բ* Յորդորակ («Կամիոփ») – *Կենաց փայտ տրնկեալ*... գ. *302բ-3ա* Փոխ՛ («Ոսկի Հայոց») – *Կենդանոյն մահեամբ*...

– *303ա գրչի Ծնի. «Զայս գանձ ու տաղս սուրբ/// ուրբաթ օրն աւուր վաղեն շաբաթին երկուշաբթին գերեզման խաչին ասա՛, Ինձաց կարգն գի՛տ եւ երեքշաբաթին եւ չորեքշաբաթին գնողականին ասա՛յ: Ջտաճարդ երկ: Եւ հինգշաբթին գտապանակին ասա՛յ»:*

108. *303ա-5ա* ՃԸ. Կանոն Գեղոգեայ զօրավարին («Աւտաճեղ») – *Աւրհնեալ է հայր ծընաւղ Միածնին*... ա. *305աբ* Մեղեդի Գեղոգեա Զօրավարին] – *Ի հանդիսական տաւնիս*... p. *305բ-6ա* Տաղ նորին փոխ՛ – *Բամեալ ըզգիրըս տանջանաց*...

109. *306ա-8ա* ՃԹ. Գանձ Վաւազայ տուր խաչին («Գրիգորի է սա») – *Գլուխն եկեղեցոյ*... ա. *308աբ* Տաղ ազնիւ – *Ա[յսաւր] մեծ գարմանք*... p. *308բ* Փոխ՛ – *Ամփոփեալ գնշան խաչին*...

110. *308բ-11ա* ՃԻ. Կանոն եաւթանասնից առաքեցոյն («Գրիգորի է») – *Գերագոյն գոյէ*... ա. *311ա* Տաղ ազնիւ – *Աղաչանաւք մաքուր դասին*... p. *311աբ* Փոխ՛ – *Որ նախ բորոտ*...

111. *311բ-3բ* ՃԻԱ. Կանոն խաչգիւտի («*Խաչաւտուր*») – *Խաչի քո գրիստոս*... ա. *313բ-4ա* [Տաղ] – *Ա[յսօր խաչափայտըն սուրբ*... p. *314աբ* [Յորդորակ] – *[Ա]յսաւր եղեւ գալ գըշխոյի*... գ. *314աբ* [Փոխ՛]– *Եւ ձայն բարձեալ այն Յուդային*...

112. *314բ-6բ* ՃԻԲ. Կանոն սրբոց մարտիրոսացն, ի տէր Միխիթարայ («Ոեանն») – *Ով Տէրդ բարձրեալ*... ա. *316բ-7ա* Տաղ ազնիւ («Ա-Ծ») – *Արեգակն արգաթ, լզհուր սիրոյ*... p. *317ա* [Յորդորակ] («*է-Ծ*») – *Երեւեալ սըրբոցն ի հանդիսի Ճրագաց*...

113. *317ա-8բ* ՃԻԳ. Գանձ ամենայն սըրբոց («Դաւիթ է») – *Դասանեցէ՛ք, որդի՛ք*... ա. *318բ-9բ* Տաղ ամենայն սրբոց ճնոց եւ նորոց – *Պաղատ տան օր*...

114. *319բ-21ա* ՃԻԴ. Յովաննու եւ Յոթալ արդարոյ («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ Ճառօք պանծալի*... ա. *321աբ* Տաղ Յովհաննու – *Քեզ մատուցանեմք*... p. *321բ-2ա* [Յորդորակ] – *Զձորն յիշեսցուք զերանելին*...

115. *322ա-3բ* ՃԻԵ. Հրեշտակաց գիշերոյ պաշտաման («Աւտաճեղ») – *Անտանելիդ երկին եւ երկրի*... ա. *324ա-5ա* Ողբ ի վերայ մեռելոց ասա՛յ – *Ով քահանայք եւ վարդապետք*...

116. *325ա-7ա* ՃԻԶ. Մեռելթաղին ի գերեզմանին] ասա՛ («Մանվելոս») – *Մինդ ի յէէն*... ա. *327բ-8ա* Ողբ արտասւաց ի վերայ ննջեցելոց ասա՛յ («Երգ Արիստակէսիի») – *Եկայք այսաւր, եղբա՛րք*...

117. *328ա-30ա* ՃԻԷ. Կանոն ձեռնադրութեան («Գրիգորի է») – *Գըթեայ ի մեզ, Տէ՛ր*... ա. *330ա* Տաղ օծման բանալոյ – *Ով անմահ հայ կենաց*... p. *330բ-1ա* Տաղ ի տէր Աւտաճէնն («Տէր Աւտաճեա ասէ») – *[Տարփ]ացեալ ըղձանաց*... գ. *331աբ* Երգ պաշտաման, ի Հայրապետ երիցէ («Հայրապետ էրեցի») – *Հայր անըսկիզբն եւ գըթածական*...

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., բոլորգիր

42բ Տաղ յարութեան ասա՛ – *Գլ[խ]ոյ պսակ զարմանալի*...

Սո. լս. Ներում ունի խորագրեր: Գանձերին յաջորդող որոշ թերթերի միջեն մասերը երբեմն կարմիր սկսուածքներով են առանց նշելու, թէ դրաքը «Տա՛ղ են», «Փո՛խ», թէ «Յորդորակ»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

332ա Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որ ետ կարողութիւն աղաչամիտ եւ տըկար ոգոյ հասանել յատարած Գանձարանիս յամի ՋՈԳ. (1505) թվականիս, ի խնդրոյ բարեմիտ եւ սըրբասէր (մէկ տող չգրած), զոր ստացաւ գՀանձարանս ի հալալ վաստակոց իւրոց՝ յիշատակ հոգոյ իւրոյ եւ ծնաւղաց իւրոց (կէս սիւնակ չգրած, որ ԺԹ. դ. բոլորգրով լրացուած է՝ «Ենկլմեղիին, հաւրն՝ Ասլանպեկին, մօրն՝ Ջուանհարին, կողակցին՝ Գուհարին, որդոյն՝ Նորաբեվին, Ամիրաբեվին, Ալլայպեկին, Նուրպեկին, Մարտիրոսին, Պարոնտուկին յիշեցէ՛ք: Աստուած ողորմի. ամէն») եւ ամենայն արեան [մերձ]աւտրաց իւրոց. [ամ]էն:

Արդ, գրեցաւ Գանձարանս ի խլաթ քաղաքի, ընդ հովանեաւ ԺԹ. խորանացն Սուրբ Գէորգ Զօրավարին, ձեռամբ յոգնամեղ եւ անխիժասա գրչի նաչաարոյ աուտանուն քահանայի, որ մեծաւ ախշատութիւեամբ գրեցի զսա յիշատակ հոգոյ (4 տող չգրած):

Եւ արդ, աղաչեմ գամենեսեան, ո՛վ քահանայք եւ մանկո՛ւնք սուրբ եկեղեցոյ, որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրաիայ յաղօթս |332բ| ձեր զտաւցող Գանձարանիս եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք (3 տող չգրած), Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն: Լինդ նոսին եւ գմեղուցեալ գրիչս յիշեցէ՛ք՝ գեաչատուրս եւ գծնօղս իմ գԱստուածատուր քահանայն եւ գՇահփաշէն, եւ գեղբայրսն իմ/// (քերծուած-թափուած 2 տող) [Սուլ]տանշայ սարկաւագն, եւ որ զողորմին ասէ, Աստուած իւրն ողորմեսցի. ամէն: Եւ արդ, կրկին աղաչեմ գամենեսեան յիշել յաղաւթս ձեր: Եւ արդ, գրեցաւ Գանձարանս ի թաւաւորութիւն Կարմի[ր] գլխոյ, որ էառ զթաւէզ ի յԱղդոյլուն ու բաժուն արուբ արար ու աւեր աշխարհիս էած: Բաւ է իմաստից:

42բ Անմեղադի՛ր լերո՛ւք, միտքս ի յայլ դեխ էր, սխալեցայ։

176ա Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմեա՛ անարժան գրչիս. Հաչատտուր։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *332բ (ԺԶ դ., բոլորգիր) Եւ արդ, լիշատակ է Գանձարանս կոչարտ/// (2 տող վնասուած) ///եֆարին եւ մայր՝ Ամուշին, եւ հաարին՝ Գուրտանին, եւ Զուլիկի որդուն՝ Ավրանին, Սաւրիսին եւ քուրոյ՝ Դուլաբին, Զիչակին։ Աստուած ողորմի ասացէք իւր հոգուն. ամէն։* Գուլվարդին, Մաւրատին հոգուն. ամէն։

2. *331բ (1801 թ., չղագիր) Ես գրիցի՝ տէր Օսկանըս այս գիրըս թվին ՌՄՃ.ին (1801). այսչափ բաւ է։*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Ձբ «աս սրբոյ Խաչին Գէորգեայ Ջաւրվարին, Վարագայ Սուրբ Խաչին եաւթանասնից առաքելոցն, խաչգիւտին, սրբոց մարտիրոսացն, Յովաննու Կարապետին եւ Յորայ/// սրբոյ Խաչին այ գաւ Իբակ գիրի ես Իբակ գիրի ես, Ենով կարդէ Աստուած ողորմի ասի Իբակ ես գիրեց», Յա՝ «ար կերհիմ Իբակ գիրեց ը Ենով կարդայ, Աստուած պարի Իբակ պար Տէր կարյ Իբակ ես» 11բ՝ «Քիստոստուր մեղաւոր», 95ա՝ «աաոչն», 170բ՝ «123456789, 1005, 2006, 3007, 4008» (արաբագիծ թուանշաններով), 190ա՝ «որոյշոգիս», 294բ՝ «աաաւե», 306բ՝ «ԻՉ.»։*

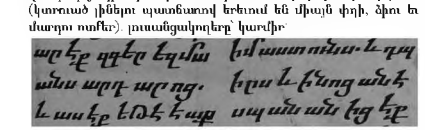
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Մ «Հ[ա]ր 1357, Գանձարան 2665, ՋԻԳ.=1505 թուին հյսիվ քաղաքում, Մ[ետրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «2665», «Շարական» (ջնջած)։*

2666

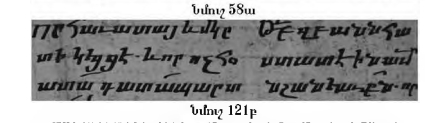
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

Ծե. դար (1430ից առաջ)

ԹԵՐԹ՝ 276+2 (կիսի՛ թ. 158, 255). չգրուած՝ 1ա-2ա, 3ա, 75ա, 275բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԳ×12 (Ա 12+1+1, Զ 12+1, Է 10, ԺՍ 12+1)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 25,8×17։ ԳԻՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (20.5-21×11.5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճնոյ՝ 58ա, 121բ՝ նոռոգոյն)։ ՏՈՂ 23 (1ա-123բ), 21 (124ա-275ա)։ ԿԱՉՍ՝ դռոյմագոյզ շագանակագոյն կաշի եռեխական գամով ու կապկիով, Ա փեղկին՝ կենտրոնում, կաւիր ճկճով ապակի եւ 15 կոստոով, Բ փեղկին՝ ճառատարաբեր պարզ խաչ, ամէն թեւին 1 կոստ, կենտրոնում մուզ վարդագոյն կիսաթանկարժէք ակն, աստառը դռոյմագոյզ կտաւ (կտրուած լինելու պատճառով երեւում են միայն փղի, ձիու եւ մարդու ոտքեր)։ լուսանցակողերը կարմիր

Նմուշ 58ա

Նմուշ 121բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մատեհէա՝ 3բ, Մարկոս՝ 75բ, Ղուկաս՝ 122բ, Յովհաննէս եւ Պողոտոս՝ 209բ (նոռոգոյն Աբիմելէքի ձեռով)։ Կ ի ս ա խ ո ր դ՝ 4ա, 76ա, 123ա։ Լ ու ս ա ց ա զ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն)։ Զ ա ր դ ա զ ա ր՝ ճանգուցագիր (120ա, 123ա), թռչնագիր։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, շագանակագոյն, սպիտակ, սեւ։

Թ. 3, 75, 121-3 (նաեւ մանրանկարները) յետագայի՝ ԺԶ. դ-ի յանելով (տես ՊՐԱԿ)։ Աբիմելէք գրչի (մանրանկարները եւս ըստ ամենայնի Աբիմելէքինն են)։ թ. 275՝ գրեթէ կէսը լրացուած յետագայի թղթով, թ. 276 ճակատակ դիրով կազմած՝ կարդալ 276բա, առաջին թերթ յետագրուած-երկվեղկուած եւ թերթակտած իբրեւ 1 եւ 2, բոլոր թերթերին խոնաւութեան հետքեր, գրասդաբր գունափոխուած, Պատարիկ-պահպանակը ցեցի ուտիճով կազմր նորոգուած ԺԶ. դարում, ի դարի վերջին ամբողջովին նորոգուած, կապիչներ՝ նոր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *4ա-74բ* Աւետարան Մատթէոսի։
2. *76ա-121ա* Աւետարան Մարկոսի (*121աբ* Յարութեան Յիսուս)։
3. *123ա-209ա* Աւետարան Ղուկասու։
4. *210ա-275ա* Աւետարան Յովհաննու։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *276բ (1430 թ., բոլորգիր. յետագայ ստացողի)*

[Փառք] ամենասուրբ Երրորդութեանն այժմ եւ անպայման, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Ի թուականութեանս Հայկազեան տումարի ՊՀՓ:երրորդի (1430), յունուարի ԻԹ. (29) բերին զսուրբ Աւետարանս պղազդիքն գերի, զոր լուեալ ոմն քաջահռչակ եւ բարիանուն պարոն Շատիպկի եւ ստացօ զսա ի հալալ ընչից իւրոց զպատուական[ան] մարգարիտս՝ զսուրբ Աւետարանս, զի է սա ակն նագելի, շափիւղեայն գովելի, եւ է սա Աւետարան, այսինքն՝ աւետեաց աման, եւ է հրաման եւ պատուիրան, սպառնալիք եւ աւետիք, եւ այս չորս կերպիւս ընծեանս որպէս <իրրեւ> աղբեւր ի միո ականէ ելեալ եւ ի չորս առ աչս բաժանեալ՝ չորեքկերպեան աթոռոյն նման, եւ չորս կառացն եզեկիելի եւ չորեքծագեան տիեզերաց, եւ վասն չորեքհիճեա բնութեանս այս այսպէս չափ: Զոր եւ ստացաւ զայս սուրբ Աւետարանս պարոն Շատիպկին ի հալալ ընչից իւրոց եւ եդ ի Սուրբ Կիրակոս՝ յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց՝ պարոն Յակիմախին, եւ մաւրն՝ Յակիմախի Արզումիխաթունին, եւ ի քրիստոս փոխեցեալ զաւակին՝ Ալիմախին:

Արդ, վասն Ղ. պատճառի գնեաց զսա. մի՛ զի զպահասութիւն տաճարին լըցուսցէ, եւ երկու՝ զի ծնողաց իւրոց յիշատակ լիցի, եւ Ղ.՝ զի զաւակաց իւրոց յերկար կեանք խնդրեսցի, եւ Ղ.՝ զի աստուածծին կամքըն քաղցրասցի իւրենն եւ կենդանցին իւրո: Արդ, որք ասկ-ոիք ի սմանէ կամ աւրինակէ եւ կամ վաւէրք ի Սուրբ Կիրակոս, յիշեցէ՛ք յաղաթս ձեր զպարոն Յակիմախն եւ զԱրզումիսաթուն: Հրաման ունիք ի քրիստոսէ, որ յորժամ կարդան |276ա| զայս յիշատակարանս, ա[մէն] մարդ մէկ-մէկ ծունր դնէ ու Գ.-Ջ. (3-3) Աստուած ողորմի ասէ, զի ձեզ խիստ հեշ[ա] է, եւ նոցա խիստ կարիք է: Ընդ նմին յիշեցէ՛ք զպարոն Շատիպկին եւ զկեանգիցն իւր զԱղզուլաթունն եւ ծաղկեալ զաւակացն՝ պարոն Սարթախն եւ զպարոն Ֆախուշան եւ գկուսմիրն եւ զքոյրն՝ Մարիամխաթուն, եւ զորդին իւր՝ Սովիատինն, եւ զեղբայր իւր՝ զԱմիրպկին, ամէնին [առ]հասապակ արեւշատութիւն եւ յերկար կեանք խնդրեցէ՛ք յԱստուծոյ, զի կարասցէ ընծաուած ի ձեռն այլոց այլում ողորմութիւն առնել, զի եւ ձեզ լսողացդ ողորմեսցի քրիստոս Աստուած եւ ձեր ծնողացն ծնողու զյանցանսն ամենեցուն եւ ձեզ՝ յիշուղացդ, եւ նոցա՝ յիշելոցն առհասապակ ողորմեսցի մարդասէրն Աստուած. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն: Ընդ նմին եւ գիս, որ յիշատակարանս գրեցի, յիշման ա[րէ]ք արժանի, եւ ով ոք գմեզ յիշէ միով Տէր ողորմաիւ, եւ ինքն լիցի յիշեալ յայնմ ատենին, ուր բանքն սպառին եւ գործքն թաղասցին. ամէն եւ եղիցի:

Քրիստո՛ս Աստուած, որ առաքեցար ի Հար[է] եւ մար[մ]նացար ի սրբո[յ] Կուսէ, խաչեցար եւ թաղեցար ի սբո՛ վասն փրկութեան մեռո[յ] եւ յարեար ի մեռելոց յաւուր երրորդի, ողորմեա՛ վերո ստացողիս եւ վերո գրաւղիս յիշելեացն եւ յիշողացն առ հասարակ. ամէն, ամէ[ն] եղիցի, եղիցի:

Արդ, ով որ գայս սուրբ Աւետարանս գողանա կամ ծախէ, յանդիմանեսցի մոլար ժողովոյն Մահմէտի, եւ որ յանդգնի, զպատիճն Յուդայի առցէ եւ զխաչահանուացն, եւ որք լսէք, ի միտ առէ՛ք եւ մի՛ պարսաւէք:

Տե՛ս Ժե. դ. յիշ-ք, և., էջ 399:

2. *121բ (Ժ.Ջ. դ., բոլորգիր, յետագայ նորոգողի) Ջվերջին նորոգաւղ սուրբ Աւետարանիս զԱրիմկէմ փծուն գրիչս եւ գեղբայրն իմ գտէր Աստուածայատուն, եւ գհայրն իմ գմահեանի տէր Մաղաիան, եւ գմայրն իմ գԻարիամն. նայ եւ գիսթուն հաբսնուկն իմ, գիսնգզատան եւ գամենայն արեան մերձաւորս. ամէն: Հայր [մեր]:*

123բ (Ժ.Ջ. դ., բոլորգիր) Դարձեալ յոտս անկեալ աղաչեմ զձեզ, յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զսուտանուն Աբգէկէմ գիրիչս:

3. *2բ (Ժ.Ջ. դ., բոլորգիր) Գրիգորին ապրանք, որ մնացել էր ի տուն, թէ՛ Մխիթարին, թէ՛ Գրիգորին, Գ սահին, Ա. կուկուր, Ա. սինի, է. նոկի պղինձ, Ե. նոկի բանժարայ, Ա. կացի, Ա. փետա[կ], Ա. ուրաք, Ա. խաչերկաթ, Ա. շամբուր, Բ. ակիշ, Բ. կարպետ, Բ. խալի, Դ. ճոպավ, Ա. թաւա, Ա. թաս, Ա. միտար, Ա. կով ծնած, Թձ. (900) տոմար ց[ո]ր[էն], Ա. ատաձ, Ա. չարուախ, Ա. գոմ, Ասայտուս, իր մայր՝ Դաւթէն ատին, այլ բան չէ մնաց: Ո՛չ շատ, ո՛չ քիչ: Աստուած վկայ է, Խաչերես վկայ է, Ղազար վկայ է, Վարդէան վկայ է, Խաչիկ վկայ է, Դաւիթն վկայ է, Մուրատ վկայ է, տէր Ասայատուր վկայ է, Նորատուկն վկայ է: Ժո. (10.000) ատակ մնաց ի Դաւիթի մաւտ: Մուսեղին մաւտ, Սուրբ Խաչին տան, Նիջայ էնէն ու չտան, ուղուր է եւ ինքն չտայ:*

Ծանօթ. Նոյն ձեռքով լուսանցում աւելացուած է. ա՜Ա. կասկարէս, և. յորդան, Ա. տոշ[ակ], Ա. բարձ»:

4. *122ա (1602 թ., բոլորգիր) Եւ՝ Մելիխեդս, գեե-ց<եց>ի զսուրբ Աւետարանս ի հալալ արդեանց իմոց՝ յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց եւ հայրն իմ գտէր յըԻըսատաէսն եւ մայրն իմ գԻոլվաթն, եւ կողակիցն իմ Մանուշակն, եւ եղբայրքն իմ Մուրատչէն, զպարոն Սեդն, գտէր Դաւիթն եւ գիւր կողակիցն գԻոլվաթն, զքոյրն իմ գձերեսկան, գհանսուլթանն, Հերիճն, գՇահսուլթան եւ Մելիխեդին տղէն գՊարոնն, որ առ Աստուած փոխեցօ, եւ գեղբայրորդիքն իմ գՅոհաննէնն, գյրԻրատաէսն եւ գԱրդանն եւ գամենայն արեան մերձաւորքն իմ: Մ՛ով սրբասնեալ քահանա՛յք, յորժամ կարդայք զիշատակս իմ, յիշեցէ՛ք եւ բոլոր սրտիւ մին Հայր մեզայ ասէ՛ք Մելիխեդի հոգւոյն, Աստուած այլ ձեզ յիշէ ի միում անգամ գալըստեան իւրում. ամէն: Ի թվականիս հայոց ՌՄԱ. (1602):*

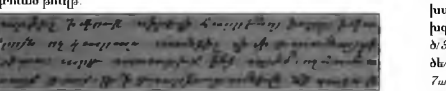
Եւ գՄելիխեդին դստերքն՝ գՄարգարիտն, գԹուրիկն. ամէն:

Տե՛ս Ժե. դ. յիշ-ք, և., էջ 48-9:

2667

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ԳԱԼԱՄԱՔՕ, ԱՆՏԱՌ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԾՄԱՆՑ

Թերթ՝ 406 (սխալմերով էակպտած՝ 1-824, որ է 1ա-406բ). չգրուած 28բ, 406աք: Պրակ՝ Ա-ԺԳ×8 (ե 4)+ԺԵ-ԺԼ×8+ԺԸ-ԽՁ×10 (ԹԲ 3, ԽԸ 6): Նիւթ՝ թուղթ լուսագծերով: Մեծութիւն՝ 26,6x18,5: Գրութիւն՝ միասիւն (20x13,5-13,7): Գիր՝ չդասիր (ունոյ՝ 22ա): Տող՝ 31: Կազմ՝ դրոշմազարդ կաւմիր (Ա. եւ Բ փեղկերի) եւ շագանակագոյն (մէջին) կաշի, միջոյր ատուարաթուղթ, աստառը ծալապատրաստ լուսանցակոդերը՝ կտրատուած: Պահպանուած՝ Ա+ԲԳ. Ա,Ե մաս կազմատարի ծաղկաթղթի, Բ սպիտակ չգրուած թուղթ:

Նմոյշ 22ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի Ա. եւ Բ. փեղկերի կաշին յետագային, Ա. փեղկինը հակառակ փակցուած, մի մասը հիմնական կոմ մի այլ ներթից ոսպիտակած, մէջի կաշին տեղ-տեղ մաշուած, վերին մասը՝ 7սմ պատռուած, լուսանցակոդերը գոնաթոյտ եւ սեւ հետքերով, թ 1-9ի, 402-6ի լա-ներդ խոնաոթեան հետեւանիով գրադաչոյր գոնաոփոխուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-401բ* Ամառան նորագոյն մատածմանց՝ ձիմեալ ի ճեղինակութեան Սուրբ Գրոց, ի սուրբ հարց եւ ի յայոց ծայրագոյն վարդապետաց սրբոյ եկեղեցւոյ, յարմարեցուցաւեղի ամենայնիւ յուր առուցն հառաւնորդաց կիրակիից, ի մէկ տարոյն եւ հաստարակ տօնիցն ի գեղայարգեի տեառն Աղէքսանդր Գալամաթօ կոչեցելոյ Մեսինացոյ ի Փատուայ: Քարեմանեցեալ լինալիականէ լեզուէ ի հայկական բառբառ ի Վուկասու վարդապետէ Խարբերթացոյ՝ յամի տեառն 1741, ըստ խնդրոյ աւրիի եւ պանծալի եպիսկոպոսին տեառն Յոհաննու պատրիարքին Կոստանդնուպոլսոյ՝ ճանգուցելոյն առ Քրիստոս, ի Կոստանդնիւպոլիս հաղաքի

Տե՛ս նաեւ. 90, 2ա-408ա՝ *տ/1ա-19բ*: բ/*19բ-33բ*: գ/*ԺԸ-ԽԱ*: դ/*33բ-42բ*: ե/*42բ-52ա*: զ/*94ա-105ա*: է/*52բ-64բ*: ը/*64բ-78ա*: թ/*78ա-86բ*: ժ/*86բ-94ա*: ի/*105ա-113ա*: լ/*113ա-121բ*: խ/*121բ-7ա*: ծ/*127ա-37ա*: կ/*137ա-43բ*: հ/*143բ-51ա*: ձ/*151ա-60ա*: ղ/*160ա-5բ*: ճ/*165բ-74բ*: մ/*175ա-83ա*: յ/*183ա-93բ*: ն/*193բ-201ա*: շ/*201ա-8ա*: ո/*208ա-14ա*: չ/*214ա-9բ*: պ/*235բ-42բ*: ջ/*242բ-8բ*: ռ/*248բ-55ա*: ս/*220ա-9բ*: վ/*229*ա-35բ*: տ/*276բ-82բ*: ր/*282բ-95բ*: ց/*ԽԱ-ԽԳ*: ւ/*ԽԳ-ԽԵ*: փ/*317ա-21ա*: ք/*ԽԶ-ԽԸ*: և/*259ա-65ա*: օ/*ԽԸ-ԽԹ*: ֆ/*ԽԹ-Ծ*: *335ա-8բ*: *338բ-45ա*: *382բ-9ա*: *295բ-304բ*: *268ա-76բ*: *305ա-10բ*: *356բ-63ա*: *363ա-8բ*: *345ա-9բ*: *389ա-99ա*: *ԾԱ-ԾԲ*: *ԾԲ-ԾԳ*: *ԾԳ-ԾԴ*: *333բ-5ա*: *310բ-7ա*: *350ա-6բ*: *321ա-5ա*: *325ա-9բ*: *326բ-33ա*: *ԾԶ-ԾԷ*: *ԾԷ-ԾԸ*: *ԾԸ-ԾԹ*: *ԾԹ-Ը*: *368բ-76ա*: *376ա-82ա*: *ՅանկՅ/399բ-401բ*:

Յաւելեալ ունի՝

ա. *255ա-9ա* Աստուած մինչ չարապէս խնդրի իր ինչ՝ տալով բարկանայ, ոչ տալով՝ ողորմի — *եկեսցուք առ երկրորդ պատճառն... առ ի ընկալնուլ զաստուածային շնորհսն եւ զերկինային փառսն, զոր ձեզ ամենակալն, ամէն:*

Հմ 90 ձեռագրի համեմատ այստեղ պակաս է 18 գլուխ. ձեռ. 90ն ունի 71 գլուխ, ձեռ. 2667ը՝ 52, ինչպէս եւ ցոյց է տալիս վերջինիս 399բ 401բ էջերի ցանկը. նաեւ տարբեր է գլուխների կարգը:

Բ. *402ա-5բ* Քառոգ յաղագս յանոյ գիաանն Աստուծոյ: Մասն առաջին եւ առաջաբանութիւն — *Աւետն բնազննուսք փիլիսոփայքն, թէ մինչ առջն ծնանի զդաւակս իւր... սուրբ եկեղեցին ընկալաւ յԱստուծոյ եւ միշտնորդութեամբ նոյն եկեղեցւոյն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԹՈՒՊԱՄԱՆՑԻ

Տե՛ս տիտղ՝ 1ա:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «Ա/2667», 1ա՝ «ժԲ», Մ[եստրպ] եպ[իսկոպոս]»:*

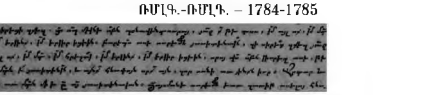
2668

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ԳԱԼԱՄԱՔՕ, ԱՆՏԱՌ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԾՄԱՆՑ

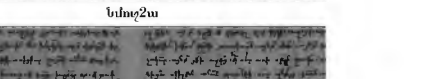
ՌՄԼԳ.-ՌՄԼԹ. – 1784-1785

Գրիչ, ՍՏԱՓՈՂ Մաոաիոս վրդ. Եւդոկիացի:

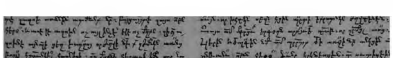
Թերթ՝ 175+1 (կրկն՝ թ 1. գրչի ձեռագրում՝ 1-348, որ է 1ա-173բ). չգրուած՝ 1աբ, 1դ, 172բ, 174ա-6բ, 177բ: Պրակ՝ Ա-ԺԲ×12 (ԺԲ 10): Նիւթ՝ թուղթ լուսագծերով: Մեծութիւն՝ 29,2x20: Գրութիւն՝ երկսիւն (21x14): Գիր՝ նոտրգիր (ոոոչակի տատերտում են 1գ-49ա՝ Ա, 49ա-52բ՝ Բ, 53ա-173բ՝ Գ թերթերի գրեր, ետոչ՝ 2ա, 50ա, 66ա): Տող՝ 41 (1գ-59բ), 46-48 (60ա-173բ): Կազմ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, միջոյր տոմխտակ, աստառը թուղթ, լուսանցակոդերը՝ կտրմիր: Պահպանուած՝ Ա+ԳԹ-Ի ԴՆԶ, թուղթ (Գ. եւ Զ. պանդամանակներ՝ վառագոյն):

Նմոյշ 2ա

Նմոյշ 50ա

Նմուշ ճճա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – *Ձ ա ր դ ագ ի ր* թղնագիր (2ա այսչափ) ը-ից. միատառերի սկսուածքների առաջին տառերը չգրուած՝ թեեւս զարդագրելու համար:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ գումաթափ եւ ճերմակներով, ք. 99-10, 103-4՝ խոնաւացած, թաճաճի թթուայնութեան ճնճուկներով գոյապատր գումափոխուած, մէկին եւ վերին լուսանցներում խոնաւութեան ճնճեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-173բ [Տիտղ.] Անտառ նորագոյն մտածմանց, որ ասի Սէր Աստուծոյ, հիմնեալ ի հնդիանակութեան Սուրբ Գրոց, ի սրբոց հարց եւ ի յայոց ծայրագոյն վարդապետացն սրբոյ եկեղեցւոյ, յարմարեցուցանելի ամենայնիւ լուր աւուրցն բառասնորդաց կիւրակէից, ի մէջ տարւոյն եւ հասարակ տօնից, ի գերյարգելի տեառն Աղէքսանդր Գալամաթօ կոչեցելոյ Մեսինենացւոյ, ի Պատուոյ: Թարգմանեցեալ յիտալականէ ի հայկական բարբառ ի Վուկասու հարբերքացւոյ, յամի փրկչին **1741**, ըստ խնդրոյ առիի եւ պանծալի եպիսկոպոսին տեառն Յոհաննու պատրիարգին Կոստանդնուպօլսեցւոյ, ի Կոստանդինուպօլիս քաղաքի

Տե՛ս նեռ. 90, 2ա-408ա: ա/2ա-8բ: բ/8բ-13ա: գ/13ա-15բ: դ/15բ-18բ: ե/18բ-21բ: զ/21բ-25բ: է/25բ-29բ: ը/29բ-34ա: թ/34ա-36բ: ժ/36բ-39ա: ժա/39ա-42ա: ժբ/42ա-45ա: ժգ/45ա-47ա: ժդ/47ա-50ա: ժե/50ա-52ա: ժզ/52ա-54ա: ժէ/54ա-56բ: ժը/56բ-58բ: ժթ/58բ-60բ: ի/60բ-62բ: իա/62բ-64բ: իբ/64բ-66ա: իգ/66ա-67բ: իդ/67բ-69ա: իե/69ա-70ա: իզ/70ա-71ա: իէ/72ա-73ա: իը/73ա-74ա: իթ/74ա-77ա: ի/77ա-79բ: ա/79բ-81ա: ա/97ա-99բ: ա/99բ-103բ: ա/103բ-106ա: ա/106ա-108բ: ա/162բ-166ա: ա/166ա-167բ: ա/ւ/բ/141ա-144բ: ա/93ա-97ա: ա/160ա-162բ: ա/110բ-114ա: ա/120ա-125բ: ա/125բ-128բ: ա/108բ-110բ: ա/129ա-131ա: ա/131ա-134ա: ա/134ա-137ա: ա/137ա-139ա: ա/144բ-146ա: ա/146բ-148ա: ա/148ա-150ա: ա/150ա-151բ: ա/151բ-154բ: ա/154բ-156ա: ա/114ա-117ա: ա/117ա-120ա: ա/123բ-125բ: ա/126բ-128ա: ա/128ա-129ա: ա/139ա-141ա: ա/158ա-160ա: ա/167բ-169ա: ա/169ա-170բ: ա/170բ-172ա: ա/81բ-83ա: ա/83ա-85ա: ա/85ա-86բ: ա/86բ-88բ: ա/88բ-91ա: ա/91ա-93ա: Յանկ/173ա:

[*] *90 ձեռ.-ի ա. միաւորը չունի, փոխարէնը ունի՝*

71ա-2ա Ջայրն յանապատին ի ծերոյ մատաղատունկ հասակի ի յամբոխէ հաղացուց փախչելով խնդրիցէր, զի մի՛ թէ եւ թեթեւ բծիւ զվարս ի աղտեղիէ կարիցէիր: Գոլոխ ինչ. – *Ու դնիկողայոսէն եւ խոստովանին ամենայն պատմիչքն վարուց Նորա... վայելել ի յընկերակցութիւն քո զերկնային փառս եւ զերանութիւնս:*

Մնք.՝ Թէեւ խորագիրը [*] 90 ձեռ.-ի ԻԲ. միաւորի (149ա-51ա) խորագրի հետ նոյնական է, բայց րոմանգակութիւնը տարբեր է: Միաւորների ստ. եւ վերին լա.-ներում խորագրեր ունեն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆՉԻ

Տե՛ս տիտղ.՝ 1ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1գ Իսկ նարդենիս գաղափարեցեալ եղեւ ի նախկին հնդիանակէ յամի տեառն 1784, յեւդոկիացի Սուրիսոյ (=Մարափոս) անարժան իբր վարդապետէ՝ ի վայելման անձին իմոյ եւ քարոզելոյ, եթէ Տէր տացէ ինձ գիմաստութիւն, լեզու եւ բերան, խնդրեսցուք ի Տեառնէ, տացէ մեզ չօթիեան եւ անդորր կեանս մինչեւ գվաղճանս մեր, եւ Քրիստոսի պարգեւողին փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

172ա Շնորհիւ Տեառն, ի չօժանդակութեամբ տիրուհւոյ Մարիամու Աստուածածնին եւ Սրբոյ Կարապետին չանկ եւեալ աւարտեցաւ հոգելից գրոցուս, որ կոչի Սէր Աստուծոյ, Ձեռամբ հնդինակեալ յեւդոկեցի [Մարափոս] անարժան եւ տպիտան աբեղայիս, անհանգիստ եւ գրաղմանց կենաց իմոց անարհեստիւ: Եւ արդ, ո՛վ ազնիւ եղբա՛րք իմ, մինչ ընթեռնուք եւ օրինակէք գմաստեանս, յիշեցէ՛ք գհանգուցեալ Մարիամ ծնօղն իմ, ընդ այլ ննջեցեալսս, որք ի տապանի հողոյ կան եւ փտիեցան ի կենցաղոյս այսմիկ, ընդ նմին եւ գիս: Եւ թէ սղալ ինչ գտանիցէք ի ներ սմին, զներելն հայցեմ եւ զայն տհասութեան իմոյ եւ անփոյթութենէ կամ անկորի գոլոյս արհեստին Հովերիսի: Եւ վերջապէս լիշեցէ՛ք գհամայն ննջեցեալսն իմ, եւ դուք յիշեալ լերո՛ւք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ. ամէն:

Յանկ եղեւ եւ կատարեցաւ ի ՈՄՂԴ. (1785) եւ յունվարի Ը., աստ եւ անդ՝ պէսպէս քաղաքս եւ ի գիւղօրայս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐՍ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Զքէ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Գրեցաւ այս գիրս ի Ձեռն տիրացու Կարապետ, դեկեմբերքերի Զ.ին. ամէն:*

2. *Եա (ԺԹ. դ., շղագիր) Ես պակասիմ, գառնամ ի հող, / գիրս մնայ յիշատակող, / անուն տառիցս այս նկարող, / Յոհաննէսէան ինկոյ Ձայնոյ: / Ով ընթերցող աղն Աբրամեան, / որ ի հաւատոյ սուրբ քրիստոսական, / յիշեսջիք ծնողքն իմ միաբերան / ի սուրբ աղօթս Ձերոյ երգման:*

ՆԿԱՐԱՉՓՈՐ՝ Բա՝ եկեղեցի:

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին ամրացուած թերթիկին՝ «Անտառ Նորագոյն մտածմանց 2», Աա՝ «9/2668»:*

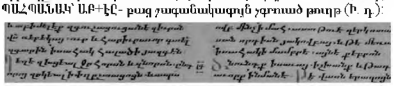
2669

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ

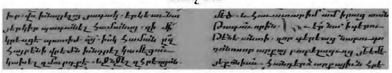
Կ. ՊՈԼԻՍ ՌՂ. –1641

ԳՐԻՉ, ՄԱՂԱԿՈՂ՝ Աստուածատուր դպիր, Գրիգոր (ցանկի), Անանուն (468ա-71բ, 494ա-5բ, 504ա-6բ): ՍՏԱՑՈՂ՝ Թառոս վրդ Սեբաստացի:

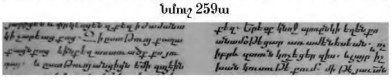
ԹԵՐԹ՝ 662. չգրուած՝ 1բ, 3բ, 533բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ՄՁ×12 (ԼՔ 15, ՆԱ 13, ՒԲ 14, ՒԴ 10, ՏԱ 8, ՆԴ 11, ՄԶ 3): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 25,8×18,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (18.5×12): ԿԻՐ՝ բոլորգիր. ևնուչ՝ 259ա (Աստուածատուր), 3ա (Գրիգոր), 468ա (անանուն): ՏՈՂ՝ 50-51, 45: ԿԱՋՄ՝ բազ շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը շագանակագոյն մետաքս (Ի դ.): ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ ԱԲ+ԷԸ- բազ շագանակագոյն չգրուած թուղթ (Ի դ.):

Նմուշ 3ա

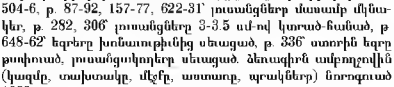
Նմուշ 259ա

Նմուշ 468ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մաճառենեաց բնագրի մէջ հօսէ Աստուած բնդ Մովսիսի՝ 50բ, 65ա, Աստուած տայ զտասնաբանեայն՝ 84բ, հօսէ Աստուած բնդ Յեսուայ՝ ոգի Նաւեայ՝ 103ա, Աստուած ետ զերկիր ի Յուդայ՝ 116ա, Դաւիթ՝ 351բ, Սողոմոն՝ 384բ: Կ ի ա ս ա ր ա ն՝ 29բ, 50բ, 85ա, 103ա, 116ա, 161ա, 259ա, 265ա, 273բ, 280ա, 352ա, 384բ, 399ա, 406բ, 549բ, 560ա, 577բ, 590ա, 621ա: Ճ ա կ ա տ ագ ա ր դ՝ 27ա, 49ա, 63բ, 83ա, 102ա, 115բ, 160ա, 278բ, 300ա, 314ա, 355ա, 359ա, 363ա, 367ա, 371բ, 375բ, 379բ, 383բ, 499ա, 510ա, 627բ (բոլոր նկարները եւ մի շարք ճակատագրեր ու կիսախորհուրդներ անաւարտ՝ միայն պատագծային են): Լ ու սա գ ագ ա ր դ բուսական, թռչուն, տաճար: Ջ ա ր դ ագ իր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր, կենդանագիր: Գ ոյ ն ե ր՝ կարմիր:

ՊԱՏՄԱԲԱՆԱԿ – ճաշոց: ԺԸ դ.: Գ-Ջ, ատացուած մէկական թերթերից, եզրաճատուած բնագիրը վնասուած: Մագաղաթ, 26×18, երեսին (21.5×15.5), բոլորգիր (ևնուչ՝ Ջա), տող՝ 22, 24: Կառչած Ա, Բ, Գ, Դ՝ «[Ա]մէն սեպտեմբերի աւուրս ոմն երեսուն եւ Ա... Սեպտեմբերի ժ... քնթերցուած ի ժողովոյնէն... եւ դարձեալ տեսի ի մերոյ սուբգսոյն տեղի դասուսուաճի եւ տեղ ամբարիշտ»:

Նմուշ 3ա

Վիճակ՝ բաւարար. թ. 467ից յետոյ թափուած 2 թերթի փոխարէն այլ գրչութեամբ գրուած եւ իբրեւ ներդիր առանց պրակի մաս դասնելու ձեռագրի մէջ մուծած թերթեր 468-71, 493ից յետոյ 1 թերթի փոխարէն՝ 494-5, 503ից յետոյ 2 թերթի փոխարէն՝ 504-6, թ. 87-92, 157-77, 622-31՝ լուսանցներու մասամբ մնացակար, թ. 282, 306՝ լուսանցներու 3-3.5 սմ-ով կտրած-ճաճած, թ 648-62՝ եզերեր խոնաւութենից սեացած, թ. 336՝ ատորին եզրը թափուած, լուսանցադրերը սեացած. ձեռագիրն ամբողջովին (կազմը, տախտակը, մէջը, աստառը, պրակներ) նորոգուած 1980 թ.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. Ծնունդ – *Նխ. 2աբ: Գր. 2բ-3ա: Գրք 4ա-27ա:*

2. Ելք – *Նխ. 27ա: Գլ. 27ա-9ա: Գրք. 29բ-48բ:*

3. Ղեւտական – *Նխ. 48բ-9ա: Գլ. 49ա-50բ: Գրք. 50բ-63բ:*

4. Թիւ – *Նխ. 63բ: Գլ. 63բ-4բ: Գրք. 65ա-83ա:*

5. Բ. Օրէնք – *Նխ. 83ա: Գլ. 83բ-4բ: Գրք. 85ա-102ա:*

6. Ցեսու – *Նխ. 102ա: Գլ. 102ա-3ա: Գրք. 103ա-15ա:*

7. Դատաւորք – *Նխ. 115աբ: Գլ. 115բ-6ա Գրք. 116ա-27ա:*

8. Հռութ – *Նխ. 127աբ: Գրք. 127բ-9ա:*

9. Թագ. Ա. – *Յոգբ. 129աբ: Նխ. 129բ-30ա: Գլ. 130աբ: Գրք. 131ա-45ա:*

10. Թագ. Բ. – *Գլ. 145ա-6ա Գրք. 146ա-60ա:*

11. Թագ. Գ. – *Գլ. 160ա-1ա: Գրք. 161ա-76բ:*

12. Թագ. Դ.- *Գլ. 176բ-7բ: Գրք.178ա-91բ:*

13. Մնաց. Ա. – *Նխ. 191բ-2ա: Գլ. 192աբ: Գրք. 192բ-206ա:*

14. Մնաց. Բ. – *Գլ. 206ա-7ա: Գրք. 207ա-24ա:*

15. Եզր Ա. – *Նխ. 224աբ: Գլ. 224բ: Գրք. 225ա-33բ:*

16. Եզր Բ – *Գրք. 233բ-8բ:*

17. Եզր Գ – *Գրք. 238բ-51ա:*

18. Նէեմի – *Նխ. 251ա: Գլ. 251աբ: Գրք. 251բ-8բ:*

19. Եսթեր – *Նխ. 258բ-9ա: Գրք. 259ա-64բ:*

20. Յուդիթ – *Նխ. 264բ-5ա: Գրք. 265ա-73ա:*

21. Տովբիթ – *Նխ. 273ա: Գրք. 273բ-8բ:*

22. Մակաբ. Ա – *Նխ. 278բ: Գլ. 278բ-80ա: Գրք. 280ա-98բ:*

23. Մակաբ. Բ – *Նխ. 298բ-9ա: Գլ. 299ա-300ա: Գրք. 300ա-13բ:*

24. Մակաբ. Գ – *Նխ. 313բ-4ա: Գլ. 314ա: Գրք. 314ա-20բ:*

25. Կտակ ԺԲ. Նաճապետացն – *302բ-36բ (տես նաեւ 351, Ա., 25 ա/320բ-2ա: բ/322ա-3ա: գ/323ա-5բ: դ/325բ-8ա: ե/328աբ: զ/328բ-9բ: է/329բ-30բ: ը/330բ-1բ: թ/331բ-2բ: ժ/333աբ: ժա/333բ-5բ: ժբ/335բ-6բ):*

26. Յոբ – *Նխ. 336բ-7ա: Նխ (Ալիկառնացի) 337աբ: Գրք. 337բ-50ա:*

27. Սաղմոս – *Նխ. («Ջամենայն») 350ա-1բ: Գրք. 352ա-83բ կիգ: Փոքր ԺԲ:*

28. Առակ – *Յոգբ. 383բ: Գլ. 383բ-4բ: Գրք. 384բ-97բ:*

29. Ժողովող – *Նխ. 397բ: Գլ. 39 7բ-9ա: Գրք. 399ա-403ա:*

30. Երգ երգոց – *Յոբ.* 403աբ: Գրք. 403բ-5բ:

31. Իմաստոփ. – *Յոբ.* 405բ-6ա: Գլ. 406ա: Գրք. 406բ-13բ:

32. Սիրաք – Գրք. 413բ-22բ:

33. Եսայի – *Յոբ.* 422բ-3ա: Գլ. 423ա-4ա: Մրգ. 424ա-46ա:

34. Ովսէէ – *Նխ.* 446աբ: Գլ. 446բ: Մրգ.. 446բ-9բ:

35. Ամովս – Գլ. 449բ-50ա: Մրգ. 450ա-2բ:

36. Միւիէ – Գլ. 452բ: Մրգ. 452բ-4բ:

37. Յովել – Գլ. 454բ: Մրգ. 454բ-5բ:

38. Աբդիու – Գլ. 455բ: Մրգ. 455բ-6ա:

39. Յովնան – Գլ. 456ա: Մրգ. 456ա-7ա:

40. Նաւում – Գլ. 457ա: Մրգ. 457աբ:

41. Ամբակում – Գլ. 457բ: Մրգ. 457բ-8բ:

42. Սոփոնիա – Գլ. 458բ: Մրգ. 458բ-9բ:

43. Անգէոս – Գլ. 459բ: Մրգ. 459բ-60բ:

44. Զաքարիա – Գլ. 460բ: Մրգ. 460բ-4բ:

45. Մաղաքիա – Գլ. 464բ: Մրգ. 464բ-5բ:

46. Երեմիա – *Յոբ.* 465բ: Գլ. 465բ-7ա: Մրգ. 467ա-94ա:

47. Բարուխ – Թղթ. 494ա-6ա:

48. Ողբ Երեմիայ – Ողբ 496ա-8բ: Ագօրք 498բ:

49. Դանիէլ – *Նխ.* 498բ: Գլ. 499ա: Մրգ. 499ա-508բ:

50. Եզեկիէլ – *Նխ.* 508բ-9ա: Գլ. 509ա-10ա: Մրգ. 510ա-33ա:

51. Մատթէոս – *Աւ.* 534ա-49բ:

52. Մարկոս – *Աւ.* 549բ-60ա:

53. Ղուկաս – *Աւ.* 560ա-77ա:

54. Յովհաննէս – *Աւ.* 577բ-89բ (589բ-90ա Իրք. Կնոջն շնացելոյ):

55. Գործ առաքելոց – Գրք. 590ա-605ա:

56. Թղթ. Յակոբայ – *Յոբ.* 605աբ: Գլ. 605բ: Թղթ. 606բ-8ա:

57. Թղթ. Պետրոսի Ա. – Գլ. 605բ-6ա: Թղթ. 608ա-9բ:

58. Թղթ. Պետրոսի Բ – Գլ. 606ա: Թղթ. 609բ-10բ:

59. Թղթ. Յովհաննու Ա. – Գլ. 606ա: Թղթ. 610բ-2ա:

60. Թղթ. Յովհաննու Բ – Թղթ. 612ա:

61. Թղթ. Յովհաննու Գ – Թղթ. 612ա:

62. Թղթ. Յուդայի – Գլ. 606ա: Թղթ. 612աբ:

63. Յայտնութիւն Յովհաննու – Գրք. 612բ-9բ:

64. Հանգիստ Յովհաննու – *Հանգիստ 619բ-20բ:*

65. Նւսերի հայրապետի... Վասն տեսլեանն Յովհաննու – *Վասն 620բ:*

– ԺԴ Թղթ. Պօղոսի

66. Առ Հռոմայեցիս – Գլ. 620բ: Թղթ. 621ա-7ա:

67. Առ Կորնթացիս Ա. – Գլ. 627ա: Թղթ. 627բ-33ա:

68. Առ Կորնթացիս Բ – Գլ. 633աբ: Թղթ. 633բ-7ա:

69. Առ Գաղատացիս – Գլ. 638ա: Թղթ. 638ա-40ա:

70. Առ Եփեսացիս – Գլ. 640աբ: Թղթ. 640բ-42ա:

63. Առ Փիլիպեցիս – Գլ. 642ա: Թղթ. 642ա-3բ:

64. Առ Կողոսացիս – Գլ. 643բ: Թղթ. 643բ-5ա:

65. Առ Թեսաղոնիկեցիս Ա. – Գլ. 645ա: Թղթ. 645ա-6բ:

66. Առ Թեսաղոնիկեցիս Բ – Գլ. 646բ: Թղթ. 646բ-7ա:

67. Առ Եբրայեցիս – Գլ. 647աբ: Թղթ. 647բ-52բ:

68. Առ Տիմոթէոս Ա – Գլ. 652բ: Թղթ. 652բ-4ա:

69. Առ Տիմոթէոս Բ – Գլ. 654ա: Թղթ. 654ա-5բ:

70. Առ Տիտոս – Գլ. 655բ: Թղթ.655բ-6ա:

71. Առ Փիլիմոն – Գլ. 656ա: Թղթ. 656ա-6բ:

– Նաւարկութիւն 656բ:

72. Թղթ. Կաթողիկոսաց առ Պօղոս – Գլ. 637ա: Թղթ. 637բ-8ա:

Լուսանցներում կան լրացումներ եւ սրբագրութիւններ:

Բ. *656բ-61ա* Խաւսէ եւ իմաստութիւն, ասացեալ հիկարի Իմաստնասիրի, զոր խրատէն որդիի մարդկան եւ ի միտ առնուն – *[Յամի Սենեքերիմայ արքայի] նիմուէի եւ Սաոբեսդանի (=Ասորեստանի) են՝ հիկարս... եւ որ այլոց խորխորատ փորէ, խորխորատն ինքն անկանի ի նմա:*

Տե՛ս Պատմութիւն եւ խրատք հիկարայ իմաստնոյ, գիրք Ա., աշխ. Ա. Մարտիրոսեանի, Երեւան, 1969, էջ 34. Ձեռ. C32

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԲ. դ.

662բ Խաչ, բաժանուած Խառակուսիների, որոնց մէջ խաչի կենտրոնից դեպի թեւերը գրուած են աղօթքի բառեր՝ «Ամենախա՛յ Տէր, փրկեա՛ զզինս իոյ: Ամա՛ն թագաւոր, ողորմեա՛յ ինձ: Ամեա՛ մեզ, Տէ՛ր, եւ գթա՛ զմեռաւորս: Ամեաուն զառն Աստուծոյ, ներեա՛», իսկ խաչից դուրս չորս կողմերում «Ք (=Քրիստոս), Ա. (=Աստուած), Ո (=ողորմեա՛), Մ (=մեզ)»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

661ա (1518 թ.) Կատարին բարին ի բարի. մինչեւ *ցայս վայր կատարեցաւ, հիկարս գրեցաւ. եւ խրատք, եւ Պատմութիւնս հիկարայ իմաստութիւն, ի թվին հայոց ՉԿԷ. (1518), յուլիս ամսոյ ի ԺԲ. (12):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՁԱՄԱՆԱԿԻ

1. *(Աստուածաւտուր գրչի) 661ա Փառք ամենազաւր, ամէնիմաստ, ամէնառատ, Հաւր բարերարի, որ անեղական ծնեալոյն Քրիստոսի զլոյսդին ծնեալ յառաջ քան զամենայն՝ ի կերպարանս Հաւր եւ Հոգոյն Համագոյ աղբիւրաբար բղխմամբ, որ նոյն ինքն ընդ Հաւր եւ ընդ Որդոյ փառակից եւ գուգահաւասար բացայայտական, երեքանձնական եւ մի իսկութեամբ հաւասարեալ, միահարթ եւ միապարւր, միափառ եւ մի Աստուած, երրորդութեան կատարեալ, անձամբ երիւք եւ մի բնութիւն,*

որում վայել է փառք եւ պատիւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Արդ, այս ամենայն բարութիւնս եւ աստուածային գանձուցս փափաքող եղեալ աստուածամեծարն եւ աստուածարեալ անձն, աստուածունակ եւ երիցս երանելն Սերաստացի Թոռոս վարդապետն եւ ետ գրել զսա եւ ըստացաւ յիշատակ բարի յինքեան եւ բարի նախնեաց իւրոց՝ փոխեցելոցն ի Քրիստոս:

Արդ, եղեւ սկիզբն գրոյս եւ աւարտումն ի Կոստանդնիւպաւլիս, ձեռամբ Աստուածատուր դպրի, ի թուականութիւնս հայոց ՌՂ. (1641) ամի, ընդ հովանեաւ սուրբ եկեղեցեացս Սուրբ Նիկողայոսի եւ Սուրբ Սարգսի: Եւ է պատճառ գրելոյս այս. Նախ՝ վասն սիրոյն Քրիստոսի եւ յուսոյ արքայութեան, երկրորդ՝ յիշելով զբան մարգարէին, որ ասէ, թէ «Երանի որ ունի գաւակ ի միտն եւ ընդանի յերուսաղէմ», վասն որոյ եւ ետ գրել զսա յիշատակ բարի՝ միտնել ի գալուստն Քրիստոսի, եւ ընծայեաց Հաւրն երկնաւորի՝ բարեխօս արկանելով առ նա գմաղթանս մարգարէիցն եւ գաւօթս սուրբ առաքելոցն եւ գիրկագործ տեսուչեութիւն Որդոյ իւրոյ միածնի, զի քաղցր ակամբ հայեսցի ի սա եւ փոխանակ այսմ գրոս գրեսցէ զսա ի գիրս կենաց, եւ արժանի արասցէ արքայութեան իւրո, վասն որոյ կանդնեաց զսա իբրեւ զարձան յաւիտենական, զի զկնի եկեալքն տեսցեն զյիշատակ սորա անջնջելի եւ յիշեսցեն զսա ի մեղաւաքաւիչ աղաւթս իւրեանց, եւ խնդրեսցեն յԱստուծոյ զթողութիւն մեղաց ինքեան եւ ծնողաց իւրոց, վասն որոյ աղաչեմ զամենեսեսն՝ գհանդիպողդ|661բ|քդ յայսմ Աստուածաշունչ մատենիս, որք ընթեռնուք զսա կամ աւրինակէք եւ կամ գաղափարէք, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր զստացող սորա՝ զպատուական եւ զերջանիկ զԹոռոս վարդապետ զՍկեռաստացին եւ զամենեան արեան մերձաւորս իւր՝ զկենդանիս եւ զհանգուցեալսն ի Քրիստոս:

Տե՛ս Ժէ. դ. յիշ-ք, Գ., էջ 15-16 (Ձեռագրի համարը սխալմամբ նշուած՝ 2664):

258ք Ա<ա>տուածատուր դպրի՛ գրիչ տաուիս, / մաղթեմ յիշել ձեզ ի բարիս:

Տե՛ս Ժէ. դ. յիշ-ք, էջ 16:

2. *Յա (ցանկի գրիչ Գրիգորի) Եւ զսակաւ գծագրող ցանկիս զԳրիգոր աղաչեմ յիշել:*

Տե՛ս Ժէ. դ. յիշ-ք, էջ 16:

3. *(ստացողի) 661ք Ղարձել յիշեցէ՛ք զիս՝ ստացող սուրբ Աստուածաշնչիս, զնուաստ Թոռոս բահի սպասաւոս եւ զնոգեւոր հայրն իմ եւ զուսուցիչս, զտիպն տիրական եւ պատկերն աստուածանման, տեսն հրաշալի եւ գեղն զարմանալի, լեռամեծար եւ յոգնեբանեան, հոգի անուանակիր եւ շնորհընկալն առաքելոյն Սիմոնի մեծի, մեծ դէտն եւ դիտապետն, աստուածադիր եպիսկոպոսապետն, զպատրիարգն յԵրուսաղէմի եւ զկաթողիկոսն ամենայն Հայոց մեծաց տանն Կիլիկո[յ], ասէր Սիմէոն, զոր ի յայսմ ի սոյն ամի ագռմանէ Հոգոյն Սրբոյ շարժեալ ի կամս բարիս՝ խորհի ի միտս իւր երթիալ ի յերկրպագութիւն փառաւորեալ քաղաքին սուրբ յԵրուսաղէմ, ընդ ինքնեան ունելով զիս՝ զմեղաւոր զնուաստ ծառայակիցն զԹոռոս բանի սպասաւորս՝ զստացող սուրբ տաուիս, եւ զայլ միաբան եղբարս՝ զվարդապետս, զեպիսկոպոսունս, զճգնագգեաց աբեղայս եւ զկրաւնաւորս, այլեւ զփառաւոր իշխանս եւ զտանուտեարս տանս Կիլիկո, եւ ուրի անկեալ, մեծաւ փափաքանաւք եւ ըղձալի յուսով գիմեաց ի սուրբ քաղաքն յԵրուսաղէմ, զոր Տէր Աստուած մեր ջոհ անշիջանելի պահեսցէ ի ծոց եկեղեցոյ եւ ի մէջ աշխարհի ի պարծանս մեր եւ յուրախութիւն քրիստոնէից, զոր յոյժ աշխատանս ունի ի վերայ ինձ՝ հիգոյս, զի էի պանտուխտ եւ նշդեհ եւ ի յարելս իմ առ մեծաշուք անձն, զոր եւ ընկալեալ շնորհեաց ինձ աստիճան եպիսկոպոսութեան եւ յաւել եւս ի վերայ՝ շնորհեալ ետ ինձ առնել գաւազան իշխանութեան հոգեւոր հաւրէն իմ՝ պատուական ծերոյն Դաւիթ քաղ հռետորէ եւ աստուածաբան վարդապետէ Անթափցոյ, զոր եւ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, որ առասն է ի տուրս բարեաց, որ գիտէ չափել, կշռել եւ հաւասարել, վարձատրեսցէ իւր զմարիւրեան: Նա եւ ընդ սմին յիշեցէ՛ք զհոգեւոր ծնօղս եւ զսնուցիչն իմ զԿուկաս եպիսկոպոսն, որ հանգուցեալ է ի Քրիստոս: Այլ եւ յիշեցէ՛ք զամենախմաստ, զհանճարեղ իշխանքն տանս Կիլիկո՝ զհաւատարիմ բարեկամիքն զտեղի մխիթարութեանն իմոյ, որ յոյժ սիրով հոգոյն են ինձ՝ հիգոյս Թոռոս բանի սպասաւորիս, յուսադրողք զպարոն խոճայ Մուրատն եւ զխոճայ Նչհին, մանաւանդ զխոճայ Միհասն, որ յոյժ յաշխատանս կրեաց վասն Աստուածաշնչիս ծախիցն պակասութեանն, որ ետ գգինն, որ մնացեալ էր եւ էառ ի Կոստանդնուպօլսէ եւ ոզարկեաց առ մեզ, զոր Տէր Աստուած մեր վարձահատոյց լիցի իւրն ի միւսանգամ գալստեան իւրոյ, եւ ինքն բարերան Աստուած, որ առատն է ի տուրս բարեաց, մեզ՝ յիշելոցս, եւ ձեզ՝ յիշողացդ առ հասարակ ողորմիսցի եւ տացէ զիւր աստուածային առատ ողորմութիւն, ամէն: Ղարձեալ յիշեցէ՛ք զսիրելի հոգեւոր հայրն իմ զպարոն խոճայ Պայրամն եւ զպատուական եղբայրն իմ զխոճայ Ջինին: Որք յիշեն, յիշեալ լիցին ի Քրիստոսէ, ամէն: Հայր:*

Տե՛ս Ժէ. դ. յիշ-ք, էջ 16:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *661բ (1663 թ., բոլորգիր) Ի թուին ՌՃԺՒ. (1663), ի հայրապետութեան տեառն Յակոբայ, եղաւ սուրբ տաուս ի վանս Երընջակայ՝ ի վայելումն հեզասոգի մեծ վարժապետին Նսայեայ, զոր յայսց աւուրցս նոր նորոգեալ կոփածու վիմով եւ գեղեցկան յօրինւածով զսուրբ եկեղեցին, որ Սուրբ Կարապետ վերա-*

ձայնի, որ եւ իսկ յորդորիչ եղեւ սուրբ գրոցս, զի անջնջելի յիշատակ կացցէ ի սուրբ ուխտս Ապրակունեաց։ |662ա| Արդ, մեք՝ Նուաիրնկեցի երկու եղբարք հարազատք՝ խօճայ Մկրտիչ եւ խօճայ Հաճէն, բատաց-ցաք գուրբ տաուս Աստուածաշունչ՝ ի հալալ վաստակոց մերոց եւ եղաք մերով կամաւ յիշատակ անջնջելի ի սուրբ ուխտն Ապրակունեաց՝ ի գուռն Սուրբ Կարապետին, վասն հոգւոց եղբարցն մերոց՝ խօճայ Սիմոնին եւ Թաթէոսիի՝ հանգուցեալոցն առ Քրիստոս, եւ ծնողացն մերոց՝ Ոսկանին եւ Գիլպարին, եւ պապուն՝ Աթանէսին, եւ մամ Շամամին, եւ պապուն եղբայր Հանկին եւ կողակցին՝ Փիանին, եւ քերցն մերոց՝ Շամամին եւ Փիանին, եւ կենդանացն մերոց՝ Խոսրովին եւ Վարիսին, եւ գաւերցն մերոց՝ Սուսանբարին, Վզարին, Մկիփխաթունին, Թամամին։ Եւ մի՛ ոք իշխեսցէ հանել ի դրանէ Սուրբ Կարապետիս՝ ո՛չ իմոց, ո՛չ յօտարաց։ Եւ որ ոք յանդգնեսցէ հանել զսա ի դրանէ սուրբ ուխտիս, զպատիժն Կայենի, զՅուդայի եւ զիւաչահանուացն առցէ։

Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս ի մօր կողմանէ զպապն մեր զԳրիգորն եւ մամն զԱկումն, եւ մօրեղբայր մեր, զՎարուստ քահանայն եւ որդեակն իւր Անտոնն. յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի առացէ՛ք։

2. Ւա (ԺԸ. դ., բոլորգիր) Ձորոփիւն գրուա այս է, որ եա՝ Օհաննէսի որդի Մարտիրոս տվա Ստեպանի որդի։

3. Ւա (1824 թ., շղագիր) Գերապատիւ յարգոյ սրբալոյսն տեառն Մատթէոս արքեպիսկոպոս սրբաբանեալ Ամենորդուն առաջնոդ ատտո թ. ՌՄՀԳ-ին (1824), մայիս Ի-ին (20) գրեցաւ <գր> գերապատիւս յարգոյ սրբազան տէառն Մատթէոս արքեպիսկոպոս քաղցր խընամողը։ Գերապատիւ եւ գերապայծառ։

ԿՆՔԱ.ԳՐՈՇՈՒՄ՝ 384ք՝ սեւով ութանկիւն՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՌԱՅ / ԳՐԻՔՐՈՐ Վ[ԱՐԴԱ]/ԳԱՏ. 1810», 661ք՝ ջնջած, անընթեռնելի։ Գուցէ նոյնական յաջորդ կնքադրոշմի հետ)։ 661ք սեւով բոլորակի՝ «ՈՍԿԱՆ / ՈՐԴԻ ՀԱՒԷՍ / ՒՏՀԺԹ. (՞)»

ԳՐԱՉՓՈՐԶ՝ Պտոկ-Պհպ. Գա՝ «արգդեզ», Գր՝ «աաբդտպա», եա՝ «Մովար, Ամովն», Ւա՝ «ես քո սիրուն, օվ նագելի, նագելի», 36բ՝ «ի գրանէ էր», 359ա՝ «Հաստատէ Տէր զարդարս եւ հանէ», 377ա՝ «ի նուագս։

ՆՇՈՒՄ՝ պհպ. Աա՝ «2669», Պտոկ-Պհպ. Գա՝ «[՞] 17/2669», «ՌՂ.-1641 Մ[ետրպ] եպ[իսկոպո]ս», Պտոկ-Պհպ. էբ.-ին կպցուած թերթիկին՝ «Վերահանգնուած է, տախտակը, մէջքը եւ մամուլները։ Գրուած է նոր աստառ։ Գին. վերահանգնիչ՝ Լ. Աղաբէկեան. 1980 թ.»։

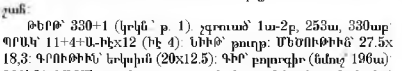
2670

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ՍՈՒՐԲ ՎԱՐԴԱՆ ԱՆԱՊԱՏ (ՈՍՏԱՆ)

ԳՐԻՉ, ՄԱԼԿՈՂ՝ Աստուածատուր արդ.։ ՍՏԱՅՈՂ՝ Մուրատ-ջան։

ԹԵՐԹ՝ 330+1 (կրկն՝ թ. 1) չգրուած՝ 1ա-2բ, 253ա, 330աբ՝ ՊՐԱԿ՝ 11+4+Ա-ԻԷx12 (Իէ 4)՝ ՆԻՒ՝ թուղթ։ ՄԵՒՈՒԹԻՒՆ՝ 27.5x18,3։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (20x12.5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմոյ՝ 196ա)։ ՏՈՂ՝ 21։ ԿԱՊՄ՝ դրօշմազարդ շագանակագոյն կաշի, դոնակով. 1 զամով եւ 1 կապիչով, միջուկը տախտակ, աստառը սեւ թաւիղ լուսանցազարդերը կամիր։

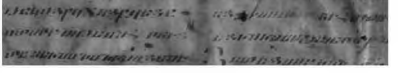

Նմոյշ 196ա

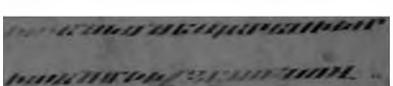
ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ձոճաքերաւթիւն Աբբահամու՝ 3ա, Աւետումն՝ 3ա։ Ծնունդ՝ 3բ, Լուսաւումն Քրիստոսի՝ 3բ, Ընծայումն՝ 4ա, Մկրտութիւն՝ 4ա, Հարսանիքի ի Կանայ՝ 4բ, Պայծառակերպութիւն՝ 4բ, Բժշկութիւն անդամալուծի՝ 5ա, Բժշկութիւն կոյր եւ դիւահար՝ 5ա, Թեռաճաւաոութիւն Պետրոսի՝ 5բ, Քաշխոսն ձկնանկի՝ 5բ, Յարութիւն Ղազարու՝ 6ա, Մուսք յերուսաղէմ՝ 6ա, Ոտնլուայ՝ 6բ, Թագեալ պատառ՝ 6բ, Մատնութիւն՝ 7ա, Պիղատոս լուանայ գձեռն՝ 7ա, Խաչելութիւն՝ 7բ, Թաղումն՝ 7բ, Յարութիւն՝ 8ա, Համբարձումն՝ 8բ, Յոռեկերպեան աթոռ՝ 9ա, Հոգեգալուստ՝ 9ա, Փոխումն Աստուածամօր՝ 252բ։ Մատթէոս՝ 15բ, Մարկոս՝ 104բ, Ղուկաս՝ 159բ, Յովհաննէս եւ Պողոսոս՝ 253բ։ Լս-այի՝ ։ Մարիամ Մագդաղենացի՝ 101բ, Յովհաննէս Մկրտչի՝ 120բ, Յովսէի Արիմաթացի՝ 157ա, Գաբրիէլ հրեշտակապետ՝ 162ա, Յովսէի ճախաւոր՝ 247ա։ Խորան՝ 9բ, 10ա, 10բ, 11ա, 11բ, 12ա, 12բ, 13ա, 13բ, 14ա։ Կիսասյուն, կենդանական, թռչուն, ծաղկապսակի, տաճար։ Զարդագիր՝ մաղդանէ, ճաճգուցագիր, թռչնագիր, կենդանագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, սեւ, ոսկեհատ, ոսկի։ Տե՛ս Ա. Գեւորեան, Հայ մանրանկարչներ, 9-19րդ դդ., էջ 56-7։

ՊԱՏԱՒՈՒԿ-ՊԱՂԱՒԱՆԱ – Աւետարան Յովհաննու, թ. 3 - Գ 2, ԺԷ 35 – ԺԸ. ԺԱ. դ.։ Ա. (ակ.), ստացուած մէկ ամբողջական թերթից։ Մագաղաթ, 26x18, երկսիւն (23x16), ուղղագիծ երկաթագիր (ճմոյ՝ Գա), տող՝ 26։ Կառդայ՝ Աա-Աբ. «Եւ ի պահասել գինւոյն .. ոչ ոք կարէ գալոյ ճշմարտ առեն» (թ. 3 - Գ 2)։ թ. Աւետարան Ղուկասու։ ԺԱ. դ. թ. (վջ.), ստացուած մէկ թերթից։ Մագաղաթ, 27x18, երկսիւն (23x16), ուղղագիծ երկաթագիր (ճմոյ՝ Բա), տող՝ 25։ Կառդայ՝ Բա-Բբ. «տեսանել եւ ոչ տեսանիցէ .. մին փարիսեցի եւ մեսն մամասուս։ Փարիսեցին կայր» (ԺԷ 35 – ԺԸ 11)։ Ունի ստ. յս. ճամբարբան։

Ըստ գրչութեան ոճերի եւ մերջի աստառիկ-պահպանակների նոյն ձեռագրի մաս են։

Նմոյշ Բա

Նմոյշ Գա

Վիճակ՝ բաւատար. կազմի ու. փեղկի տախտակը սառիւ վառում քաղցած, սառիւ եւ ձախ մասի կտիճ պակասած, եւկու գամեղ, կապիճեղը եւ ճակնկեռում ու. փեղկի վրայ եղած խոչ ընկած, պանգաճաւած 1 կապիճի կէսը պակասած, բուանգակաղեղը գուշաթափ, թ 1-10՝ հիմից թռչացած թ 329՝ հիմից պակասած, թ 327-8ի միջեւ 1 թ ընկած աղյ թեղեթի սառիւ անկիւնեղեղ գործածութիւնից մնացած, թ. 329-330 եւ պնդ գ՝ ցեղի անցեղաւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *9թ-10ա* Թուղթ եւսեբեայ:
2. *10թ-14ա* Հաւմս բառից:
3. *14թ, 103ա* Նախադրութիւն: *16ա-103ա* Աւետարան Մատթէոսի:
4. *103ա-4ա, 158թ* Նախադրութիւն: *105ա-58թ* Աւետարան Մարկոսի:
5. *160ա-251թ* Աւետարան Ղուկասու: *251թ* Նախադրութիւն:
6. *251թ-2ա, 323ա* Նախադրութիւն: *254ա-322ա* Աւետարան Յովհաննու (*322ա-3ա* Իմ կնոջն շնացելոյ):

Տես՝ Ինչ ստ. յս. համաբարբառ, որքանում-յոգնում ՃՁա

ՅԻՇԵՑԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1 *323ա (գրչի)* Փառք անսկզբանն եւ սկզբանն ամենայնի, անեղ էին եւ գոյացուցչին քնութ, անվախճան եւ անաւարհան հացուցչին, սահմանիչ եւ կատարումն բոլոր էիցս, երիցս միակին, եզակի եւ միում աստուածութեան, որ անշարժ գոլով՝ շարժէ զարարածս ի կեանս եւ ի փրկութիւն, էից հակն եւ կենդանեաց կեանքն, որ անփոփոխ գոլով միշտ, չհանգեաց անեզր եւ անվայրապակ լրումն եւ բովանդակիչ ամենայնի, |*323բ*| եւ յամենայնս է եւ յամենայնէ անհաս է, որպէս ի մասունս, եւ ի բոլորս, եւ ինքն ո՛չ մասն, եւ ո՛չ բոլոր, որպէս թէ զմասն եւ զբոլոր զամենայն ինքն ունելով, եւ կրէ զամենայն բանիւ զաւրութեան իւրոյ, գերալիր գոլով՝ լնու զամենայն, եւ անհաս է յամենայնէ, որում քան եւ իմաստութիւն եւ լեզու տուեալ բոլոր էիցս, հանցուք աւրհնութիւն եւ փառս Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Իսկ յորից աւետարանչացն խորհուրդ քազմաւթիւնակ իմն ցուցմամբ տեսանի, զի ոմանք ասէն, թէ յորից աւետարանչացն են յորք անկինք արարածոց՝ արեւելք, արեւմուտք, հիւսիս, հարաւ. պարտ էր համաձայնիւ քարոզել զԱւետարանն. Իսկ ոմանց հաճոյ թուեցան ըստ յորից մշտահոս գետոցն յադեենական |*324ա*| աղբերէն յառաջեալ՝ առ ի տիեզերաց առագումն Փիսոն, Գեհոն, Տիգրիս, Եփրատես, եւ ոտս գոլով նմանապէս թռուով ուռճատեալք ի կենդանական ոռոգանել զպաղքեալ միտս մարդկային քնութեանս: Նոյն այրինակ՝ ըստ տեսութեանն նզեկիէլի քառակերպեան աթոռոյ՝ մարդ, առիւծ, եզն, արծիւ. զանմարմնոցն Տէր տեսանելով բազմել ի փառացն աթոռ, իմանալի ցուցմամբ զինանս քոլոր քնութեանս զակնարկումն, որ աստուածապէս եւ տիրաբար բերմամբ նչանակ գլինելն առ ի հոգածին հոգեդիմացն՝ անմահից զմահկանացուս առնել հաղորդս: Եւս ի գերակատար հանել ի փառս, վասն զի փառաց թագաւորն Քրիստոս՝ փառակից Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն, զմերս առեալ գքնութիւն, ինքեան միացոյց աստուածութեան, ուսուցանել|*324բ*|ով մի որդի դաւանել, որ յաստուծոյ Հաւրէ եւ որ ի Մարիամայ սուրբ կուսէ, անճառ միութեամբ, զոր աւետարանական ուսուցանեն քանք, մինչ ի կատարած հաւատութեամբ, հաստատ կարգաւք, ի նոյն յարելով յառաքելաւանդն քարոզութիւնն, որ զաստուածախոսն վարդապետութիւն դրոշմեալ զասկաւս ի քազմացն՝ առ ի հաւատալ, թէ Յիսուս Քրիստոս է Որդի Աստուծոյ ըստ վերին Յոհաննու, հաւատալ եւ գկենանսն յաւիտենական քնդունել յանուն նորա: Ասէ եւ տեսեալ զսոյսյան անճառ փրկագործութեան խորհուրդ, աստուածաչէր ոգին Մատթէոս՝ եւ սաացաւ զսուրբ Աւետարանն ի հալալ արդեանց իւրոյ՝ քիւտասկ հոգոյ իւրոյ եւ ծնաւղացն՝ Ալնպեհիլ եւ Թավէզիկ, եւ եղբարցն՝ Եվաթիլ եւ Սաեփանոսիկ, Ղահիպահիկ եւ Գաւհարմելիէքիկ, կենակցին՝ Հալիմէ35ա|խաթունիկ, եւ աներեղբն՝ Աստուածատրիկ, եւ (*մէկ անուան տեղ յգրած*) եւ ամենայն աբեան մերձաւորացն՝ կենդանեաց եւ հանգուցելոց: Եւ արդ, ես՝ յետինս ի քահանայս եւ անարժան աբեղայս ի մանկունս եկեղեցոյ, հրաման առեալ ի պատուիրանադիր առաքելական քանէն, որ ասէ. Յոր կոչումն, որ կոչեցար, ի նմին յամենսքիր, տեսի զսէր եւ զփափաք Մատթոյին, որ առ հոգեւորսն, եւ իմով տկար անձամբս եւ մեղաւոր ոգով յանձն առի եւ կատարեցի զսուրբ Աւետարանս՝ գրով եւ ոսկով ի տարց եւ յընտիր յաւիհնակէ: Արդ, որք ճաշակէք յաստուածային քուրաստանէն եւ յամենայի սեղանոյս, որք պատահիք սմա ընթերցմամբ կամ աւրինակելով, յիշեսքիք ի մաքրափայլ յաղագս ձեր զատացուղ սորա գՄուրատչէն եւ գիւր ծնաւղսն՝ |*325թ*| գԱլնպեհն եւ գԹավէզկն, գեվատն, գԱսեփանոսն, գՔամալն, գԳաւհարմելիէին, գՂահիպահն, գկենակիցն գՀալիմխաթունն եւ գիւր քվերսն եւ գամենայն արեան մերձաւորսն: Ընդ նոսին եւ զանպիտան գրիչս՝ գԱսատուծատուր աբեղայ, եւ գծնողսքն իմ գԱսատ եւ գծնողս խաթունն, եւ գհարազատ եղբարսն իմ գԹումբէկ եւ գՅոհաննէս, եւ գհանգուցեալ քվերսն իմ գԾնհրման եւ գԳուլիքայ, եւ գմեծ մայրն իմ գԳաւհարմելիէ եւ

գՎարիպշահն։ Նա եւ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զվարդապետն իմ գձնակոք, որ բազում աշխատեցաւ ի վերայ իմ եւ ուսոյց ինձ զաղտմոս, զշարական, զտէտր, զգրագրութիւն եւ զամենայն բարեձեւութիւն, զոր ոչ առնեմ։ Քրիստոս Աստուած յերկար կենաւք պահէ ի գլուխս մեր եւ յետ աստեացս զերկնից արքայութիւնն ժառանգէ ընդ |326ա| երկնաւոր վարդապետին. ամէն։

Յիշեսջիք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ստացողի սորա Մուրատին եւ ծնաւղացն, գրողաց եւ աշխատողացն՝ ի *ժամ սուրբ* եւ սոսկալի պատարագին։ Եւ ինքն, որ տուողն է բարեաց, ձեզ՝ յիշողացդ, եւ յիշեցեալոցս ողորմեսցի մարդասէրն Աստուած։

Այլ եւ գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ի յանապատիս Սուրբ Վարդանայ, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Աստուածածնածնին եւ Սուրբ Վարդանայ Զաւակաւորիս *ի հայրութեանն* Թումայի, *ի հայրապետութեանն տեառն Դաւթի, եւ ի թուականութեանն հայոց ՊԿՀ. (1419), ձեռամբ* Աստուածատուր *աբեղայի՝ անիմաստ եւ ախմար գրչի եւ բազում մեղաւք ցնորեալ եւ ապշեալ, այլ ըստ կարի մերում, զոր պարգեւեաց մեզ մարդասէր Հոգին, բազում աշխատանաւք կատարեցի գցանկ եւ զբան |326բ| յայն Աւետարանէն, որ ի Սիս էր գրած։*

Գարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զԱստուն քաղաքի քահանայքս՝ գկենդանիքս եւ զհանգուցեալսն զՅոհաննէս *քահանայն եւ աւագերէց* Սուրբ Աստուածածնին *եւ գՅովաննէս փիլիսոփայն* զԱմիրլուսենց *եւ գԳոդոզ փիլիսոփայն, եւ զՍտեփաննոս քահանայն, եւ զԱստուածատուր փիլիսոփայն, եւ զԱւտում փիլիսոփայն, զՕներուս գրագիրն, եւ զՄարգիս քահանայն եւ այլք, որ գնացին առ Քրիստոս. ջնջէ Քրիստոս Աստուած պիւրեանց ձեռագիր յանցանացն, իսկ կենդանիքս՝* զՍտեփաննոս *քահանայն՝ որդի* Յոհաննէս *քահանայ*ին, *եւ գորդի Նորին* Յովաննէս *քահանայ, այլ եւ գաւագերէց սուրբ եկեղեցոյս տէր Թումայ եւ գՅովաննէս փիլիսոփայ, զՍտեփաննոս որդի* Աստուածատուր *փիլիսոփային, զոր ի վերոյ յիշեցաք, եւ զմիւս* Ստեփաննոս՝ *որդի* Ատում *քահանային, եւ Զաքարիայ որդի* Ստե|327ա|փաննոս *քահանայի, եւ գԹումայ որդի* Մեռունին, *զՄկրտիչ, զՍտեփաննոս, գՅոհաննէս, գՄկրտիչ, զՎարդան։ Ողորմածն Աստուած ամենեցուն ողորմեսցի, ննջեցեալոցն հանգիստ արասցէ եւ կենդանեսցս ժրութիւն եւ զղջումն տացէ. ամէն։*

Գարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զստացաւղ սուրբ Աւետարանիս զՄուրատչէն եւ գծնաւղսն իւր գեղբարսն եւ գամենայն ազգատոհմն իւր, եւ գամենայն արեան մերձաւորսն, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի, ամէն։

Տե՛ս ժե. դ. յիշ-ք, և., էջ 227-8։

2. *253բ (ծաղկոփ)* Աստուածատուր *ծադիօղ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։*

15բ Ահ եղբայրք, թէ ես յայս Աւետարանս յոսկէչն յիշատապել եմ ու անփոյթ առնել, նա Աստուած գիմ մեղքն ոչ Թողու, ապա հարձ առնէին գիս, թէ գմեր գիրքն ի մեզ չիտալ, ի նաւասարդի ամիս ոսկել տուին ու թ[անա]քն ամէն մատ, յիշ[ա]ապաւէքն ամօթով լինին յԱստուծոյ։

Տե՛ս ժե. դ. յիշ-ք, և., էջ 228։

3. *15բ (ստացողի)* ՀՄուրատչայ *եւ ձեվատչայ։*

103բ Ջստացաւղ սուրբ Աւետարանիս գՄուրատչայ *եւ գհանգուցեալ ծնաւղսն իւր* գԱնպէտ *եւ* գՓավրէզ *եւ գեղբարսն իւր եւ գամենայն արեան մերձաւորսն, եւ գՔամալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։*

104բ (Նկարի շրջանակի ստ. եզրին) ՀՓավրէզ *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։*

158բ Ահ սրբասէր ոգիք, պատուական քահանայք եւ ժողովուրդք, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս գՄուրատչէն *զստաց<է>աղ սուրբ Աւետարանիս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք իւր բարի ծնաւղացն* Անպէտին *եւ Թավրիզին, եւ մեծ մայրն Գաւհարմելիքին, եւ եղբարցն՝* Էվատին *եւ Ստեփաննոսին, եւ կենդանիցին՝ Հալիբին, եւ ամենայն արեան մերձաւորացն. ամէն։*

159բ (Նկարի շրջանակի ստ. եզրին) ՀԳաւհարմելիք *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։*

252բ (Նկարի շրջանակի ստ. եզրին) ՀԱնպէտն *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։*

327ա Եւ՝ Մուրատս, *որդի* Անպէտին, *տուի զսուրբ Աւետարանս* Ոստան *քաղաքի կաթուղիկի եկեղեցւոյն* Սուրբ Ստեփաննոսի[ն] *ընծայ՝ յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ իմ ծնաւ|327բ|դացն։ Եւ արդ, մի՛ ոք իշխեսցէ ձեռնարկել ի սա՝ ծախելով, գրաւելով, գողանալով կամ այլ ինչ հնարք առնելով՝ հեռացուցանել ի Սուրբ Ստեփաննոսէն։ Ահ որ զայս առնէ, առ[էծս] (օօβ տող քերած. երեւում են միայն առանձին տառեր)։ Եւ արդ, ո՛վ եղբարք, զաւակ ո՛չ ունիմ յաշխարհիս, եւ ուսուցայ զսուրբ Աւետարանս յիշատակ ինձ։ Ահ որ (մէկ բառ քերած) թէ եղբայր, թէ որդի, թէ քահանայ, թէ աւագերէց, թէ եպիսկոպոս (երկու տող քերած)/// գէ ամէն։*

Տե՛ս ժե. դ. յիշ-ք, և., էջ 228։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *327ա (ժե. դ., բոլորգիր) Ահդ, աղաչեմ զամենեսեանս, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր գԳոդոզ եւ գկողակիցն իւր եւ գեղբայրն իւր, որ ազատեաց գԱւետարա[նս] ի գերութենէ՝ յիշատակ իւր եւ ծն[աւղ]աց իւրոց եւ եւս ի Տէրն։*

2. *328ա (ժե. դ., բոլորգիր. սկ. թափուած) ///Յովհաննու հաւատալ եւ զկնանսն յաւիտենականսն ընդունել յանուն Նորա։ Զոր տեսեալ զայսպիսի գանձս աստուածային եւ պայծառ լուսով եւ զլուսափայլ եւ զմարգարիտս՝ աստուածաձեւք եւ բարեպաշտ եւ հաւատարիմ տանուտէրն խոջայ Ջանգիշէն, եւ սորա ի խնդիր ելեալ մեծաւ փափագմամբ եւ եռանդնաշարժ*

սիրով այսմ լուսափայլ եւ անգին մարգարտիս եւ աստուածախաւս սուրբ Աւետարանիս, որ կեանս տայ կամաւորդոր լսողացն՝ յաւրինակ եղբերուին, որ ի յոլովութեան հրակաթ մասինն ցանկալ հանապազ փափագմամբ յաղբիւրս ջուրց՝ ըստ բանի երջանկին Դաւթայ. այսպէս եւ սա ի յոլովութիւն մեղաց իւրոց վարկեալ եւ ի խիղճէ մտացն հարեալ, եւ ի սպառնալեաց անշէջ հրոյն տոչորեալ, գաստուածախաւս կտակս գայս արար ճարակ փրկութեան հոգւոյն իւրոյ եւ պաշար երկայնաձիգ ճանապարհին, որ հասուցանէ զինքն առ Աստուած, եւ ցանկացաւ այս սուրբ Աւետարանիս խոջայ Ջանգիշէն |328բ| եւ ստացաւ զսա ի հալալ ընչից իւրոց՝ յիշատակ բարի հոգւոյ իւրոյ եւ ծնողաց իւրոց՝ Յոհաննիսին եւ Ամբարխաթունին, կենակցին՝ Գուլիշխանին, եղբարն՝ Սահմանին, եւ ամուսնոյն՝ Քրմուշին, միւս եղբարն՝ Մովսէսին, եւ կենակցին Մուղալին, քրւերն՝ Գուլշատին, որդւոցն՝ Մուրատին, Պառոնգորգին, Միհրաին եւ ննջեցեալ որդւոցն՝ Աղուսլին եւ Սաֆարշին, եղբարւր որդւոյն՝ Յումանին եւ Պառոնշին, որ առ Աստուած փոխեցաւ, եւ անհրաժեշտ ատոմ քահանային, որ հանգեաւ ի Քրիստոս, եւ ամենայն ազգականացն եւ արեան մերձաւորացն:

Արդ, որք ճաշակէք յաստուածային բուրաստանէս եւ յամենայի սեզանոյս, որք պատահիք սմա կարդալով կամ աւրինակելով կամ տեսանելով, լիսկատար բերանով եւ ուղիղ սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէք վերջին ստացողի սորա խոջայ Ջանգիշին եւ ծնողաց Նորին՝ հօրն Յոհաննիսի, եւ մօրն Ամբարխաթունի, եւ կենակցին եւ ամուսնոյն՝ Գուլիշխանին, եւ որդւոցն՝ Մուրատին, Պառոնգորգին եւ Միհրաին, եղբարւրն՝ |329ա| Սահեփաննոս քահանային, եւ Մովսէսին, եւ ամենայն ազգականացն՝ կենդանեացն եւ հանգուցեալոցն: Մանաւանդ յիշել եւ Աստուած ողորմի ասել ի ժամ սուրբ եւ սոսկալի, հաշտարար եւ մեղաքաւիչ պատարագին եւ մեզայ թողութիւն խնդրել խոջայ Ջանգիշին եւ ամենայն ազգատոհմի Նորին, զորս յառաջն յիշեցաք, եւ Աստուած յիշողացդ ողորմեսցի. ամէն: Եւ դուք՝ հանդիպեալքդ սմա, պատուական հա՛րք եւ եղբա՛րք, ընդ|ունելո՛ղք եւ լսողք, յերես անկեալ աղաչեմ զօրեւթիւնդ ձեր, ասասջիք լի բերանով. Քրիստո՛ս ճշմարիտ Աստուած, յորժամ գաս հայրական փառօք՝ ի դատել դամենայն արարածս քո, բարեխաւսութեամբ սուրբ Աստուածածնի ծնողի քո եւ ազաչանաւք ամենայն սրբոց քոց, քաղցրալուր բարբառով կոչեա՛ յանուանէ զծառայս քո՝ զխոջայ Ջանգիշէն եւ զեղբարւրն զՍահեփաննոս քահանայն եւ զամենայն ազգականս նորա, եւ լսել տուր նոցա զաւրհնութեան քո զձայն, եթէ՝ ելա՛ք, բարի եւ հաւատարիմ ծառա՛յք, մտէ՛ք յուրախութիւն Տեառն ձերոյ՝ ընդ սուրբս եւ ընդ |329բ| սիրելիս անուան իմոյ, եւ ժառանգեցէ՛ք գարքայութիւնն իմ. ամէն:

Եւ արդ, եւ՝ խոջայ Ջանգիշա, ստացայ եւ գնեցի զսուրբ Աւետարանս ի յանաւրինացդ ի յարդար վաստակոց իմոց ի ՃՀԶ. (170) շախատուի եդի ի դուռն Սուրբ Առաքելոցն ի Վան քաղաքի, եւ մի՛ ոք իշխեսցէ հեռացուցանել զսա ի դրանէ Սուրբ Առաքելոցն՝ գողանալով կամ ծախելով կամ գրաւելով: Եւ եթէ ոք յանդգնի եւ հեռաւացուսէ, նա զմսան գՅուդային առցէ եւ զայլ խաչահանացն:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 228:

3. *15ա (ԺՀ. դ., բոլորգիր)* Մաթէոսի աւետ[արա]նչի բարեխաւսութեամբ ողորմեա՛, Քրիստո՛ս Աստուած, ստացողի սուրբ Աւետարանիս խոջա Աւդլազիզին եւ իւր ծնաւղացն. ամէն:

4. *104ա (ԺՁ. դ., բոլորգիր)* Մարկոսի աւետարանչի բարեխաւսութեամբն ողորմեա՛, Քրիստո՛ս Աստուած, ստացողի սուրբ Աւետարանիս խոջա Աւդլազիզին եւ իւր ծնաւղացն՝ խաւրն խոջայ Ջահարիային եւ եղբարւրն՝ տէր Յովանիսին, եւ խոջա Սահդարին եւ խոջ[ա] Աբդուլին եւ խոջա Ղարիպշին:

5. *105ա (ԺՁ. դ., բոլորգիր)* Խոջա Աւդլազիզին եւ խոջա Ղարիպշին:

6. *159ա (ԺՁ. դ., բոլորգիր)* Ով սրբասէր ոգիք եւ պատուական քահանայք եւ ժողովուրդք, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զխոջա Աւդլազիզն, եւ զիայրն իւր՝ խոջա Ջահարիայ, եւ զեղբայրն՝ զտէր Յովանէսն, եւ խոջա Աւդուլէն, եւ զխոջայ Ղարիպշէն, եւ ամենայն արեան մերձաւորացն՝ կենդանեաց եւ հանգուցեալոցն. ամէն:

7. *160ա (ԺՁ. դ., բոլորգիր)* Խոջա Աւդիզիզն եւ որդին Ղարիպշէն եւ խոջա Սահդարն եւ խոջա Աւուկն յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:

8. *252ա (ԺՁ. դ., բոլորգիր)* Յոհաննու աւետարանչի բարեխաւսութեամբ ողորմեա՛յ, Քրիստո՛ս Աստուած, ստացողի սուրբ աւետարանչիս խոջա Աւդլազիզին եւ իւր ծնաւղացն՝ խոջայ Ջահարիային, եւ եղբարւրն՝ տէր Յովաննիսին, որ փոխեցաւ առ Քրիստոս, եւ խոջա Սահդարին, եւ խոջա Աղլին, եւ խոջա Ղարիպշին. ամէն:

9. *254ա (ԺՁ. դ., բոլորգիր)* Տէ՛ր Աստուած Յիսուս Քրիստոս, ողորմեա՛յ խոջա Աւդլազիզին եւ խոջա Ղարիպշին. Աստուած գձեզ ընդ երկայն աւուրս. ամէն:

10. *Փհպ. Աբ (ԺՁ. դ., բոլորգիր)* Սրդ, աղաչեմ զամենեսեանդ յիշեցէ՛[ք] ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զՄելրեսէք եւ զկենակիցն իւր զՍաւրա, եւ զայրն իւր զԱմենաւսէն եւ զմայրն իւր զԻուզնաթուն, եւ զորդիքն իւր զԱմէնճեաւսէն եւ զՀայրապետն, եւ զամենայն արեան մերձաւորս իւր. ամէն: Եւ լի բեր[ան]ով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք որ ուզնական եղեւ ի գին սուրբ Աւետարանիս, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն:

12. *103ա (1701 թ., նոտրգիր)* Քրիստոսի ծառայ Մկրտիճ:

13. *322բ (1701 թ., Նոտրդիր) Քրիստոսի ծառայ* Մկրտիչեր *դրեցի թվ. ՌՃՄ. (1701)։*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «ասաչեդ չդդգաելդդդ, կե», 3ա՝ «եա» Յաոութիւն», 327բ՝ «հրանի աղքատաց, զի նոցա ա, երեւից արմ մարդ աբգ, աստեե չչկկկկկկկկկկ ա աբգդեզ»։*

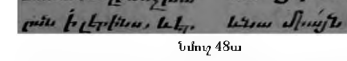
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «24/2670», «ՊԿՂ. – 1419, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2671
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՎԱՆ ՊՂԳ. – 1444

ԳՒԲՋ՝ Վարդան երէց։ ԵՒԱՂՍՈՂ, ԿԱՋՄՈՂ՝ Գրիգոր ճիւ։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Մկրտիչ կր։։

Թերթ՝ 299, չգրուած՝ 141բ-2ա, 230ա։ ՊՐԱԿ Ա-ԻԳ×12 (Ա, Է, ԺԲ, ԺԸ 11, ԺԹ 8, ԻԱ, Ջ, ԻՋ 10)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 27×18։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (20×12)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ 48ա)։ ՏՈՂ՝ 21-22 (իսան՝ 21՝ ճիւմնակամով 1ա-118բ)։ ԿԱՋՄ՝ դռոյմագարդ չագանակագոյն կաշի, ոսկեկով եւ մէկ կապիչով, միջոկը տախտակ, աստառը դռոյմագարդ կարմիր կտաւ։ լուսանցագոծերը կարմիր։

Նմուշ 48ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մարկոս՝ 86բ, Ղուկաս՝ 142բ, Յովհաննէս եւ Պօղոսեոն՝ 230բ։ Լս-ային Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 103ա, Աւետում (Գաբրիէլ հրեշտակ՝ 145ա, Մարիամ Աստուածածին)՝ 146ա, Յովհ՝ 148բ։ Կ ի ս ա խ ո ս ո ւ ն՝ 2ա, 87ա, 143ա, 231ա։ Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, յոչխապարիկ, վարդեակ, թռչուն, տաճար, սափոր։ Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ սկզբնաթերթերին աւետարանիչների խորհրդանիշներով, մարգանիշ, թռչնագիր, հաճգուցագիր։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ կանաչ, դեղին, մանուշակագոյն, սեւ։

ՊԱՏՄԱԿԻՒ-ՊԱՏՄԱԿԱՆ – Ձաչոց՝ ԺԱ. դ՝ ԱՒԵՏԱՐԱՆ։ ստացուած մէկական թերթերից, եզրամատուած բնագիրը վնասուած։ Մագաղաթ, 26.5×17, երկսիւն (23×17), ուղղագիծ երկաթագիր (ճեղք՝ 5ա), տող՝ 27։ Կատարած Աա, Աբ՝ «է զնա/// եայ, նամփոյռն իւր արարեալ պատանիս... փառս ամենասուրբ երրորդութեանն ամէն։ Ի Պետրոսի կաթողիկէի թղթոյն թզթերցու[ածի] – Աղբուն լեռուի, ճակեզէբ... ճնա խրխնոցին եւ փառք յա[խտանաս]։ Աղեղուիս, սպրնս ԻԲ։ Աւետարան բոտ Յովհաննու – Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ... պատուիրէ զնա Հայրն իմ Սաամի և Նարգսի եւ Քամոսի։ Եւ այս կանոն [կա]տարի – Սպրնս ձժե, Նգուդդ Պատուական է առոպն Տեառն մեր։ Ընթերցուած յեսպես[յ] մարզ[արէ]։ – Սուրբ է Տէր Աստուած մեր, որ բնակեալն է... մեզ եւ յամաք առնէ զ///»։ Բբ, Բա՝ «///(1 տող անընթեռնելի) Բան գիւր բնա/// ուբիսն/// գՀայր եւ գլուխ եւ գՀոգին սուրբ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւ[ետից]։ Աղեղուիս, Սպրնս ձէ., Աւետարան բոտ Մաթեոսի – Ու սեանակ զծոցովուղան, եվ ի լեառն... առաջ, Բան զնեզն եին։ Հոոի առաջին կիրակէն աչ[խատհանատոաննն] եւ այս կանոն կատարի։ Սաղմոս կէ։ [Կցուող]։ [Յեկե]ղեցիս աւետեցէք զԱստուած եւ զՏէր յաղթեսցն Խաչելոյն։ Ընթերցուած՝ [լնտակաց] – Պատուեայ զՏէր ի Հոգ... եւ ոբ յեմոն ի նա իբրեւ ի Տէր հաստատութեամբ։ [Երկրորդ կիրակէն Ս։[բ]ոց Ռոկեանցն։ եւ այս կանոն կատարի – Սաղմոս ԽԳ., Նգուդդ Վասն Ո՞ մեռանիսիմ զաւր հաւասպաց] Ընթերցուած Յեսպես մարգարէ, – Այսպէս ասէ Տէր «Անհասանկ ես դասեացնեսէ ի դասս... եւ կսոր նորս իբրեւ զմրոի ճնոցի հաստացնել աստմոսթեանք, զե///»։ Գա, Գբ՝ «///ուցասին իւր եւ բոցով զա/// ամսոհանս իւր, զի ի հուր... ճորա ամենայն մարմին։ Պատմութիւն յաղագս տաճի մատեանն – [Քա]նզի ի չինել հեաձելոյն [Կ]ոստանդիանոսի միանգամայն զամենայն եկեղեցիս... ուձելով զփառս Սիոնի եւ զարգոյն///

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «24/2670», «ՊԿՂ. – 1419, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2671
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՎԱՆ ՊՂԳ. – 1444

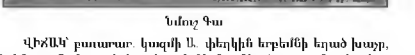
ԳՒԲՋ՝ Վարդան երէց։ ԵՒԱՂՍՈՂ, ԿԱՋՄՈՂ՝ Գրիգոր ճիւ։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Մկրտիչ կր։։

Թերթ՝ 299, չգրուած՝ 141բ-2ա, 230ա։ ՊՐԱԿ Ա-ԻԳ×12 (Ա, Է, ԺԲ, ԺԸ 11, ԺԹ 8, ԻԱ, Ջ, ԻՋ 10)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 27×18։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (20×12)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ 48ա)։ ՏՈՂ՝ 21-22 (իսան՝ 21՝ ճիւմնակամով 1ա-118բ)։ ԿԱՋՄ՝ դռոյմագարդ չագանակագոյն կաշի, ոսկեկով եւ մէկ կապիչով, միջոկը տախտակ, աստառը դռոյմագարդ կարմիր կտաւ։ լուսանցագոծերը կարմիր։

Նմուշ 48ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մարկոս՝ 86բ, Ղուկաս՝ 142բ, Յովհաննէս եւ Պօղոսեոն՝ 230բ։ Լս-ային Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 103ա, Աւետում (Գաբրիէլ հրեշտակ՝ 145ա, Մարիամ Աստուածածին)՝ 146ա, Յովհ՝ 148բ։ Կ ի ս ա խ ո ս ո ւ ն՝ 2ա, 87ա, 143ա, 231ա։ Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, յոչխապարիկ, վարդեակ, թռչուն, տաճար, սափոր։ Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ սկզբնաթերթերին աւետարանիչների խորհրդանիշներով, մարգանիշ, թռչնագիր, հաճգուցագիր։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ կանաչ, դեղին, մանուշակագոյն, սեւ։

ՊԱՏՄԱԿԻՒ-ՊԱՏՄԱԿԱՆ – Ձաչոց՝ ԺԱ. դ՝ ԱՒԵՏԱՐԱՆ։ ստացուած մէկական թերթերից, եզրամատուած բնագիրը վնասուած։ Մագաղաթ, 26.5×17, երկսիւն (23×17), ուղղագիծ երկաթագիր (ճեղք՝ 5ա), տող՝ 27։ Կատարած Աա, Աբ՝ «է զնա/// եայ, նամփոյռն իւր արարեալ պատանիս... փառս ամենասուրբ երրորդութեանն ամէն։ Ի Պետրոսի կաթողիկէի թղթոյն թզթերցու[ածի] – Աղբուն լեռուի, ճակեզէբ... ճնա խրխնոցին եւ փառք յա[խտանաս]։ Աղեղուիս, սպրնս ԻԲ։ Աւետարան բոտ Յովհաննու – Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ... պատուիրէ զնա Հայրն իմ Սաամի և Նարգսի եւ Քամոսի։ Եւ այս կանոն [կա]տարի – Սպրնս ձժե, Նգուդդ Պատուական է առոպն Տեառն մեր։ Ընթերցուած յեսպես[յ] մարզ[արէ]։ – Սուրբ է Տէր Աստուած մեր, որ բնակեալն է... մեզ եւ յամաք առնէ զ///»։ Բբ, Բա՝ «///(1 տող անընթեռնելի) Բան գիւր բնա/// ուբիսն/// գՀայր եւ գլուխ եւ գՀոգին սուրբ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւ[ետից]։ Աղեղուիս, Սպրնս ձէ., Աւետարան բոտ Մաթեոսի – Ու սեանակ զծոցովուղան, եվ ի լեառն... առաջ, Բան զնեզն եին։ Հոոի առաջին կիրակէն աչ[խատհանատոաննն] եւ այս կանոն կատարի։ Սաղմոս կէ։ [Կցուող]։ [Յեկե]ղեցիս աւետեցէք զԱստուած եւ զՏէր յաղթեսցն Խաչելոյն։ Ընթերցուած՝ [լնտակաց] – Պատուեայ զՏէր ի Հոգ... եւ ոբ յեմոն ի նա իբրեւ ի Տէր հաստատութեամբ։ [Երկրորդ կիրակէն Ս։[բ]ոց Ռոկեանցն։ եւ այս կանոն կատարի – Սաղմոս ԽԳ., Նգուդդ Վասն Ո՞ մեռանիսիմ զաւր հաւասպաց] Ընթերցուած Յեսպես մարգարէ, – Այսպէս ասէ Տէր «Անհասանկ ես դասեացնեսէ ի դասս... եւ կսոր նորս իբրեւ զմրոի ճնոցի հաստացնել աստմոսթեանք, զե///»։ Գա, Գբ՝ «///ուցասին իւր եւ բոցով զա/// ամսոհանս իւր, զի ի հուր... ճորա ամենայն մարմին։ Պատմութիւն յաղագս տաճի մատեանն – [Քա]նզի ի չինել հեաձելոյն [Կ]ոստանդիանոսի միանգամայն զամենայն եկեղեցիս... ուձելով զփառս Սիոնի եւ զարգոյն///

Նմուշ Գա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար կոգմի Ա. վեղկին երեսին եղած խաչը, երեք գաներն ու եղյու կապիչներն ընկած, յուսանցագոծերը տեղ-տեղ գունաթափ, թ 1-2ի միչեւ ընկած 1 թերթ, թ 78, 278, 289՝ ճիւմից պոկուած, ոտոյ թերթեր ճնում նորոգուած, գոեթ բոլոր թերթերի ստորին այ անկիւններ կեղտոտուած-սեւացած, Պճպ Բ. եւ Գ. հակատակ-գլխփայր կարուած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *1ար* Գլուխ՝ 2ա-84ա Աւետարան Մատթէոսի։
2. *84բ* Նախր.՝ *85ա-6ա* Գլուխ՝ *87ա-138բ* Աւետարան Մարկոսի (*138բ-9ա* Յաոութեալ Յիսուս)։
3. *139բ* Նախր.՝ *140ա-1ա* Գլուխ՝ *143ա-228բ* Աւետարան Ղուկասու։
4. *228բ* Նախր.՝ *229աբ* Գլուխ՝ *231ա-96ա* Աւետարան Յովհաննու։

Տե՛ս Ահի ստ. լս. համաբարբառ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒԱՆԱԿԻ

1. *296բ (գրչի) Յիշատակարան սուրբ Աւետարանիս. Ի ծագման ճշմարիտ արեգականն եւ ի յայտնել Աստուածն Բանի՝ նորոգուարձ բերկրանօք պայծառացան արարածք ամենայն, զի գիծափանճիկն եւ զգերագանցեալ լոյսն ընդ յաւիտենիս խառնիլով, գեղազարդեալ փարթամութեամբ, անպարագիծ եւ աստուածունակ բնութիւնքն գայոց եւ նախաշարն յաոուերաման ներհմանէն եւ խաչակարկառ եւ բեւեռապինդ բազկօք ազատեցաւ ի խաւարային եւ ի մեղսասէր բանէն։ Եւ ի չորից աւետարանչացս, որ գեսօրէն եւ բղջըջահոս բերն ի տանէն տէրունի, ի յայգիս հայրաստունկ, ծաղկեցաւ արգանդի մօր մերոյ Սիոնի եւ ծնաւ անթիւ վաճառս աստեղուց եւ տրամափայլեաց գունակ-գունակս, գդասս մարդարէից, զ297ա-ջոկաբս առաքելոցն, գպարս եւիանասնիցն, գերամս հազարաց, զթիւս հայրապետաց, զընտրութիւնս վարդապետաց, զխորհուրդս մարտիրոսաց, գպսակս վկայից։ Այսքանեւաւք իմաստութեամբ լցաւ արարածս ամենայն, քան զչորս բազումս, որ ծածկեն գծոյ։ Մարդ, այսմ աստուածեղէն եւ երկնապարգեւ գանձիս եւ լուսափայլ մարգարտիս ցանկացաւ երջանիկ եւ հոգեւոր կրօնաւորն Մկրտիչ եւ եաո*

գրել զսա յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց՝ ԽնդրուԹի եւ ԽութրուԹի: Աւրինակ եղեալ եղեր[ում՝ Մկրտչիչ կրօնաւորն, որ ի յոլովութ[ենէ հրական մասին բաղձալ աղբերց ջուրց՝ ըստ բանի երջանկին Դաւթի. Ապաւինեալ ի մարդն ճշմարիտ եւ ի զառն Աստուծոյ, զոր պատմէ աւետաբարքառն Մաթէոս՝ վստահացեալ յառեւծն խրոխտական ի հզօրն Յիսուս, զոր ծանուցանէ մեզ Մարկոս, աւ.ժ|297բ|գակեալ յեղն պարարակ եւ զուարթանկն արգիւնական, զոր յայտ առնէ քաջաբանն Ղուկաս, բուռն հարեալ արծաթաճուիչ բարբարութ[եանն, որ բերէ ի վերայ միջնորդան, որպէս գրէ որդին աւրինաց, որ բերէ զօրինակ աստուածաբանն Յոհաննէս: Արդ, գայս պատուական ակնս շահիւղայ, ուր կայ հանգուցեալ Աստուած Իսրայէլի եւ գկատս եզեկիէլի, որ պարարտէ զլոյսն արտափայլեալ, առեալ Մկրտիչ կրաւնաւորն պաշար երկայնաձիգ ճանապարհին, որ տանի առ հանդերձեալ եւ ահագին դատաստանն, եւ սովալ լսէ գհայրական ձայնն, եթէ. եկա՛ք աւրհնեալք Հօր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք զարքայութ[իւնն: Արդ, կատարեցաւ սուրբ Աւետարանս եւ բերանս Քրիստոսի եւ քարոզս Յիսուսի Տեառն Աստուծոյ մերոյ ի քաղաքս, որ կոչի Վան, ընդ հովանեաւ Սուրբ Առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի եւ Սուրբ Վարդանայ քաջ |298ա| զօրավարին, ի թվաբերութ[եանս հայոց ՉՂԴ. (1444), ի հայրապետութ[եան տեառն Գրիգորի եւ մերոյ աթոռակալի եւ առաջնորդի սուրբ ուխտիս Վարագայ տէր Յովհաննիսի եւ աթոռակալ[ին]երկրին Քաջբերունոյ տիեզերալոյս եւ քաջ հռետորին Թումա յաթուռս[ատեղին, Աբեռաձր անարժան եւ աուտանուն երիցս Վարդան անարհետ գրչի: Արդ, աղաչեմ գմանկունդ սուրբ եկեղեցոյ, որք հանդիպիք սմա, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ ի սուրբ յաղօթս մեր զՄկրտիչ սրբասէր կրօնաւորն եւ զծնողսն իւր զԽնդրուն եւ զԽութրուն եւ զեղբարքն զՅովաննէսն եւ զԿարապետն զհանդուցեալքն ի Քրիստոս, եւ զքոյրն զՓաշամձիր եւ զեղբօրորդիքն զԽնդրուն եւ զզաւակսն՝ զՄխիթարն եւ զԿարապետն, զԽեւապետն, եւ զզաւական նորին՝ զԱմիրմնձէճ եւ զՅովաննէսն, եւ զհօրեղբայրն Խոցոյեղն եւ զկենակիցն |298բ| զկի տիկինն, եւ զզաւական պարոն Մկրտիչն եւ զՔմրուն, եւ զքւերորդին զԱռաքել, եւ զզաւական պարոն Մկրտչիչ պարոն Մեհեռն եւ զՄուղդասին, եւ զքւերորդին՝ զՍտեփաննոսն, եւ զամենայն արեան մերձաւորսն՝ զկենդանիսք եւ զհանգուցեալսն: Ի բերանով եւ ուղիղ սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ ողորմեսցի. ամէն:

Եւ զիա՛ւ զանարժան գծողս, եւ զծնողսն իմ զՅովաննէս քահանայ եւ զՔմրուն, եւ զեղբայրսքն իմ զԿարապետ քահանայն՝ գուսուցիչն իմ, եւ զՄկրտիչ եւ զՄելքէսէդ, եւ զհոգեւոր մայրն իմ զԱղաղումկէմ եւ զեբարձատուորքն մեր՝ զԱբրլմսկեն, զՔատուխչէն եւ զՈսպատուհէր դարբինն եւ զԱւետիսն եւ զիւր ծնօղքն (վերջին չորս բառն աւելացրած ձախ լուսանցում) եւ զկոհող [ք]ողին յիշեցէ՛ք եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ի ժամ սոսկալի սուրբ պատարագին, եւ Աստուած զիշօղգ եւ զյիշեցեալքս արժանի արաս|299ա|ցէ արքայութ[եան իւրում. ամէն:

Դարձեալ յերես անդեալ աղաչեմ զձեզ՝ անմեղադիր լեր[ո՛ւք սխալանաց եւ խոշորութ[եան գրիս, զի միայն մեղօք մոլորեալ է եւ չիւ չար գործքն տարեկուսեալ: Աղաչեմ չ[ետղարբել:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-բ, Ա., էջ 568-9:

134բ Աւա՛ղ միայն մեղօք կուրացել է, մի՛ մեղադրէք:

2. *299ա (ծաղկողի եւ կազմողի) Այլ եւ աղաչեմ յիշել ի սուրբ յաօթս ձեր զԳրիգոր սոսկանուն քահանայ՝ ծաղկող եւ կազմող սուրբ Աւետարանիս եւ զծնօղքն նորա եւ զեղբարքն եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասել, եւ Աստուած ձեզ եւ մեզ եւ ամենայն հաւատացեալ քրիստոնէից առ հասարակ ողորմեսցի, եւ նմա փառք յաւիտեան]:*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-բ, Ա., էջ 569:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏՆԱԳՐՅԻ

1. *299ա (ԺԶ. դ., բոլորգիր)* Դարձեալ յիշեցէ՛ք զվերջին ստացողս սուրբ Աւետարանիս զՊողոսն եւ զհայրն՝ զԱստուածատուրն, եւ զմայրն՝ Սայիբսալթան, եւ զկողակիցն՝ Թուրվանդէն, որ այժմ հանգուցեալ է, եւ զմիւս կողակիցն՝ զՄարգարիտն, եւ զդուստրն՝ Գուլընտան: Տէր Աստուած բարով վայելել տացէ Պաւղոսին եւ զեղբայրն՝ զՄիրաճչէն, եւ զմիւս եղբայ[ր]ն՝ զԹաթէոսն, եւ Պետրոսն եւ զքոյրքն զԱբաքան, զԳուլումն եւ իւր աներն՝ Սարգիսն, զփեսէն՝ զտէր Մատիրոսն, եւ հաւրեղբայրն՝ զԽուդաղարն, |299բ| եւ զորդին իւր՝ ՋաՖէրոսն, զՄկրտիչն: Ի բերանով եւ ուղիղ սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք Պաւղոսին, որ ի գալալ վաստակոցն գնեց սուրբ Աւետարանս՝ յիշատակ իւրն եւ ծնաւղացն իւր, ամենայն արեան մերձաւորացն՝ մեծի եւ փոքու, առ հասարակ ամենեցուն. ամէն:

Դարձեալ կրկին անգամ աղաչեմ զձեզ՝ յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զխոջայ Պաւղոսն, որ գնեց սուրբ Աւետարանս ձեռնամս (=ձեռամբն) տէր Աստուածայտուր քահանային եւ գհայրն՝ զՄելքեսեդն, եւ մայրն՝ զԱլայբէկին. ամէն: Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք սոցա հոգոյն, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն, եղիցի, եղիցի: Աստուած օրհնէ:

2. *230բ (ԺԶ. դ., նոտրգիր)* Իշատակ է սուրբ Աւետվետարանս ըՍտեփանի որդի Մեահեդուրի, եղ[բ]արն մեր Սաղարիմ, Մամանին, Ալօնին, ծնօղացն Նանին: Օվ որ կարդայ, մէկ բերան Աստուած ողորմի ասացէ. ամէն:

ՆՇՈՒՄ՝ 1ա՝ «*26/2671, ՉՂԴ.-1444,* Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:

2672

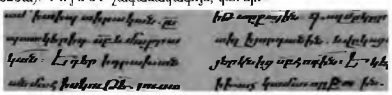
Գ Ա Ն Զ Ա Ր Ա Ն

ԿԱՖԱ.

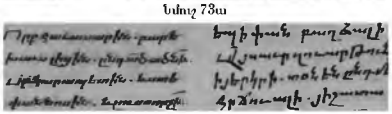
ԳՐԻՉ՝ Մտեփաննոս Թոխաթցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Մտեփաննոս (գրի՛չը), տէր Յակոբ:

Թերթ՝ 415+1 (կրկն՝ 146) չքուած՝ 4աք, 5ա, 9բ: ՊԱՏԱՀ՝ Ա-Լխ×12 (Ա, 9, Թ 14, ԺԲ, ԼԹ, Լե 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ լուսազծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռեմնեակով պսակուած բոլորակ, մէջը՝ խաչիկով: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 28×21: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ եռսիւն (21×15), միասիւն (10ա-2բ, 13բ-4բ՝ 21×14): ԾԻՐ՝ բոլոգիր (նմոյշ՝ 73ա), նոտագիր (57ա, 108ա, 146բ, 402աք, 403ա-15ա, եմոյշ՝ 108ա) ՏՈՂ՝ 25՝ ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ շազանակագոյն կաւի, դռնակով, միշտկը տափտակ. աստառը դրոշմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ր ա ճ՝ 10ա՝ ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 146բ: Լ ու ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ թուագիր: Ձ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճանգուցագիր, թղչնագիր (120բ), մարդադէմ (306ա, 328ա): Գ ոյ ն ե ր՝ շազանակագոյն, կարմիր:

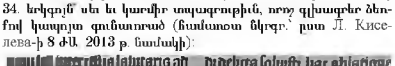

Նմոյշ 73ա

Նմոյշ 108ա

ՊԱՏԱՃԱՌԱԿ-ՊԱՏՊԱՆԱՆ – Ա-Գ+Ե-Ը.. ժամագիրք-ևագօթատոմոս՝ Missale Romanum (յատիներէն տպագիր, խանձարուրային հրատ.), Գերմանիա (հաւանաբար), ԺԵ. դար: 8 թերթ, թուղթ, 28,4×20,5, եռսիւն (26×17), գոթական գիր (նմոյշ՝ Գա), տող՝ 34. եռկողմի տեւ եւ կարմիր տպագրութիւն, որոյ գլխագիրը ձեռքով կապոյտ գունաւոտած (հաւնատա ներկ.՝ յատ Լ. Կիսելեւա-ի 8 ԺՒ. 2013 թ. նամակի):

Գա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, երեսկան գամերն ու կապիչները բնկած, մէջի կողին կիսով չափ պատռուած-թափուած, լուսանցակողերը գունաթափ եւ սեւացած, թ. 138-9ի, 388-9ի միջեւ բնկած մէկական թերթ, թ. 51-2ի ստորին լուսանցները 2սմ-ով ընդլայնակի կտրած-ճաճած, բայց թնգիրն անվնաս, թ. 170-1՝ ընդլայնակի պատռուած, թ. 286-97՝ ձեթի հետեւով, ե-Ջ. եւ է-Ը. պատռոտիկներն իրար կպած, սպա անջատելու փոխին վնասուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-342բ [Գանձարան]

1. *1ա-2բ* Գանձ սուրբ Միհասայ, երմոգինէա եւ Գրաբոսի եւ կամօր աղխատացմ Յոհաննու եւ Ալէքսեանոսի («Անդրեասն խնդրեց») – *Անպատգիր բանին հայրապան...*

2. *3ար* Գանձ Ջ.երորդ կիրակէի աղցացն («Գրիգոր րիգոր») – *Գոյիդ կատարեալ, Աստուծոյ ոյդ բարձրեալ...*

ՌԾՋ. – 1607

3. *5ա-6բ* Յանկն է Գանձատեարիս, որ ցուցանէ գտեղ եւ գկնդրեալ գանձն, որ չուա գտանես եւ գԳանձատեարս չի չարչարես – *Ա. նախ եւ առաջին ծնունդեան Քրեպալուցին... ՃԽՀ. Այսօր եհաս ինձ աւր վախճանի:*

4. *7ար* Գովասանի Գանձատեարիս եւ խրատ ընորին («Գրիգորի ե երգս բանի») – *Գովեմ ըզքեզ, ո՛վ Գանձարան... ի մարդկայնոցդս վերանան:*

Սա Գանձի «Գովասանքը» մասն է, իսկ «Խրատս» մասը ձեռագրացանկների շարքում լրիւ բերել ենք (տե՛ս ստորեւ) նկատի ունենալով, որ այն վերաբերում է ընդհանրապէս գրքի նկատմամբ խնամքի պահանջին:

5. *8բ-9բ* Քարոզ չըրաւրինէիզ եւ մկոտութեան, Յովհաննէս վարդապետէ («Ծոհաննիսի երգ») – *Յամենայն ժամ աւրհնեմք զաւրհնեալ փըրկիչ...*

6. *10ա-2բ* Ա. Գանձ երագալուցին Մնընդեանն («Տէր Մխի») – *Տարփումն ըղձական... ա. 12բ-3ա* [Տաղ] («Նէրսխսի է այս երգ») – *Նորի ծաղիկ բրղխէ... բ. 13ա* [Տաղ] – *Այսաւր ի սուրբ ի յայրին...*

7. *13բ-5ա* Բ. Գանձ Մնրնդեան առաջին օուրն («Թաւրա») – *Թագրդ պարծանաց... ա. 15աբ* [Տաղ] – *Հրճուիմք այսաւր մեք հոգեպէս...*

Կան գրչի գրած ձայնային ցուցումներ, որոնք արձանագրած ենք համապատասխան գանձերից յետոյ. 13ա՝ «Զայս տաղս ջրիւռաս փառաց ին ձայն ասա՛յ, հոգի՛ եղբայրս»:

8. *15բ-7ա* Գ. Գանձ երկրորդ օուրն («Ծովաձէս») – *Յանեղան լուսոյն խոնարհեալ... ա. 17ա* [Տաղ] («Ներսես է») – *Նորարշալ ծննդեան քո, Տ՛ր... (17ա՝ «Ի յելս արեւու արեւ, Ի յորովայնի ընդրեալ, Ես ձայն զաւրիծոյն գոչեմ», «Այսաւր նորարշալ տօնիւս ցքնծամք եւ ՚ի չես կարեր, Յիսուս Որդու ձայներուն ասա՛»). բ. 17աբ* [Տաղ] (*«Ներսխսի երգ»*)– *Նոր թագաւորին անժամանակ... գ. 17բ* [երգ] *(«Որդ Ներսխսի այս է»)* – *Որդ նոր աւետեաց... դ. 17բ-8ա* Տաղ եւ աւետիս ջրաւրինէիզ, Ներսէս կաթուղիկոսի ասա՛յ. ի վերայ ջրին երեկաննն է – *Աւետիս մեծ խորհրդոյ... ե. 18աբ* [Տաղ] – *Ո՛վ զարմանալի խորհուրդ այս մեծ... (17բ՝ «Նոր ծաղիկ բխէ այսօր», «Ո՛վ գիւր բնական գունն չի գիտես, նա Յիսուս Որդու ձայներուն ասա՛յ, նաչարի հալ»):*

9. *18բ-20բ* [Դ.] Գանձ երորդ աւուր Մնընդեանն եւ թէ Յովակիմայ եւ Աննայի տօնես կամ ծնրնդեան սուրբ Աստուածածնին, նայ զայս գանձս ասա՛յ («Գրիգորի է սա») – *Գոյիդ անեղի... ա. 18բ* [Կաֆայ] («Գրիգորի է») – *Գանձ եմ համով եւ գովելի... բ. 20բ-1բ* Տաղ եւ վկայութիւմ մարգարէից, յԱռաճել վարդապետէ ասացեալ – *Աւրհնեալ Հայր երկնաւոր... գ.*

21բ-2բ [Տաղ]– *Եղեւ այր մի արդար որդոյն Յուդայ... (20բ՝ «Յովասաֆին գոյն ասա՛»)*:

10. *23ա-4բ* Ե. Գանձ Ծնընդեան չորորդ աւուր առաւօտին եւ Աւետեաց սուրբ Աստուածածնին այլ զայս ասա՛ («Հաչատուր») – *Խընդութեան ձայն բարբառ աւետեաց... (24բ՝ «Մեծացի՛ր այսաւր Սուրբ Աստուածածին գոյն է»)*, ա. *24բ-5ա* Տաղ ի Ներսէս Լամբրոնացոյ ասացեալ («Ա-Ք») – *Այսաւր երեւի անտեսն ի բարձանց... բ. 25աբ* [Յորդորակ] («Ա-Ղ») – *Աւետիս քեզ, Մարիամ... (25ա՝ «Ք յորդորակս իւր ձայն ասես, նա խիս անոյշ եւ գեղեցիկ է»)*, գ. *25բ-6ա* Այլ տաղ եւ անձինքիւ օետեաց («Ա-Ֆ») – *Ամբեանըն վերցերորդի կարապետին... (25բ՝ «Ի մեղական-ին. Ղարիպին կեանքն է լալի, Ախարիչ Տէր քաղցրացաւ ի յԼդամաս»)*:

11. *26ա-3ա* Զ. Գանձ հինգերորդ աւուր Ծընդեանն եւ Աւետեաց Աստուածածնին. երեկոյին այլ զայս ասա՛ («Աւետեաց յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ») – *Այսօր իջեալ պետրն վերնական... ա. 28ար* Մեղեղի Ներսէսի Լամբրոնացոյն ասացեալ – *Աւր է աւետեաց ուրախութեան... բ. 28բ* [Տաղ] – *Անմահից արքայն եւ սրովբէիցըն... (25բ՝ «Ով զարմանալոյն ձայն է»)* գ. *28բ-9ա* Տաղ Ներսեսի Կայեցոյ ասացեալ («Բան Ներսիսի Ե») – *Բարբառ աւետեաց ձայնիւ... (28բ «Ի յելս արեւու արեւ»)*:

12. *29ա-30ա* Է. Գանձ Ծընդեան վեցերորդ աւուրն («Մկրտիչ») – *Մաքուր եւ ամբիծ սուրբ Աստուածածին... ա. 30ար* Տաղ ի Գրիգորիս կաթողիկոսէ («Տէր Գրիգորիս Ե») – *Տապանակ կազմեալ անփուտ... (30ա՝ «Առաջնաճաշակ պտղոյն»)*, բ. *30բ-1ա* Յորդորակ – *Աստուածածին բարեաց պատճառ...* գ. *31ա* Տաղ ի Ներսէս կաթողիկոսէ ասացեալ («Ներսէսի է այս բան») – *Նոյն ինքն անդրանիկըն...*

13. *31ա-2ա* Ը. Գանձ Ծընդեան եւթն աւուրն ասա՛յ («Առաքել») – *Այսաւր ծընեալն Որդին հայրական... ա. 32ար* Տաղ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ – *Աւրհնեալ ես, սո՛ւրբ Աստուածածին... (32ա՝ «Ի մեղական-ին. Ղարիպին կեանքն է լալի, բարձրացուցէ՛քին, Աստուած անեղ, անպարագիծ-ին, Ով քահանայք եւ վարդապետք-ին»)*, բ. *32բ* [Տաղ] – *Աւրհնեալ շըրթամբք համբուրեցեր... (32բ՝ «Արարիչ Տէր քաղցրացաւ ի յԼդամաս-ին գոյնն դարձոյ»)*:

14. *33ա-4ա* Թ. Գանձ է. *օուր երեկոյին («Ծաչատուր») – Խընդայ խորան փըրկչին Յիսուսի... ա. 34ար* Տաղ ի Ներսէս կաթողիկոսէ ասացեալ *(Տէր Ներսէս) – Տէ՛ր փառաց անճառ... (34ա՝ «Այսաւր նորարշալ ծոնիւս ցընծամք, թէ չես կարեր խաչով, նա Յիսուս Որդի ձայն ասա՛»)*, բ. *34բ* Տաղ ի Կոստանտին կաթողիկոսէ ասացեալ *(«Կոստանդին») - Կոյսն ի յայրն... (34բ՝ «Նոր ծաղիկ բիւէ այսօր»)*:

15. *35ա-6ա* Ժ. Կաֆա Ը. աւուր թլփատութեանն: Գանձ Ը. աւուր Ծընդեան եւ թլփատութեան Տեառն *(«Գրիգոր») – Գոչումն լըճագին... ա. 35ա* [Կաֆայ] *(«Գրիգորի է»)* – *Գանձրս գրեցաւ թըլփատութեան... բ. 36ար* Տաղ Ներսէս կաթողիկոսէ ասացեալ – *Ստեղծաւոր մանկանցն մանուկ ցուցաւ... (36ա՝ «Յիսուս Որդու ձայներուն դի՛ր, զոր գոյն, որ պիտի», Յիսուս Որդի է ԺՒ. ձայն, գոյն եւ մուղամ, էգին եւ հաւայ ունի, գոյն որ կասես, հրամանքն քոյ է»)*, գ. *36բ-7բ* [Տաղ] – *Յայնժամ գոյ ի Յորգանան...*

16. *37բ-9ա* ԺԱ. Գանձ տնօրէնութեան երեկոյին – *Ի վեց գարուն ի վեցն ապրիլին... ա. 39ար* [Տաղ] – *Դու շուշան ծաղիկ անապական... (39ա՝ «Ով զարմանալոյն գոյնն է»)*, բ. *39բ-40ա* [Տաղ] – *Ցընծա՛յ դու, շուշա՛ն ծաղիկ...*

17. *40ա-1ա* ԺԲ. Գանձ Տեառնընդառաջին («Մկրտիչ») – *Միաանական Սուրբ երրորդութիւն... (40ա՝ «ՃԼԹ. համարն Տեառնընդառաջի գանձ մի այլ կայ. գի՛տ եւ առօտումն ասա՛»)*, ա. *41ար* Տաղ – *Քրիստոս փառաց թագաւորն այսօր եկեալ... բ. 41բ-2ա* [Տաղ] – *Այսպիր ցընծայ երուսաղէմ...*

18. *42ա-3բ* ԺԳ. Գանձ Յովաննու ծնընդեան գլխատմանն, գիւտ նշխարաց եւ բերելն ի Տարօն, Աթանագինեայ եւ Յորայ առղաւոյն եւ խոտաճարակացն («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ փառօք պանծալի... (43բ՝ «Յորայ արդարոյն տաղն գի՛տ ԶԻԲ. համարն»)*, ա. *43բ-4ա* Տաղ Յովաննու – *Մըգիըտիչըն Քրիստոսի մեծ կարապետըն Յովաննէս...* բ. *44ար* Այլ տաղ Յովաննու Կարապետին – *Յովաննէս մեծ մարգարէ... գ. 44բ-5բ* Տաղ Յովաննու գլխատմանն Նոր կիրակիէն շաբաթ օր – *Յորժամ կամէր Հայրըն գըթած... (44բ՝ «Յիսուս Որդու ձայներուն»)*, դ. *45բ-6ա* Այլ տաղ Յովաննու Կարապետին – *Քեզ մատուցանեմք այսաւր, Քրիստո՛ս... ե. 46ա* Յորդորակս շնորհաբաշխ սուրբ Կարապետին, տեառն Ներսէսի ասացեալ – *Ջերագ աւրինացըն Յովաննէս...*

19. *46ա-7բ* ԺԴ. Գանձ Պետրոսի Աղէկսանդրու հայրապետին եւ Աբիսողոմայ – *Յայնժամ Պետրոսին կանդնեալ ի յոտին... ա. 47բ* Տաղ ընդ հայրապետին Պետրոսի եւ Աբիսողոմայ – *Ո՛վ սուրբ հայրապետ առաքեա՛իք Պետրոս... (47բ՝ «Պատճառ պարծանաց եւ թէ չես կարեր, Ով զարմանալուն ձայն է»)*:

20. *48ա-9բ* ԺԵ. Գանձ համատրէն ճգնաւորաց եւ արբոց հարցն եւ Անտոնի այլ զայս ասա՛) («Բայիս եգլ») – *Բարձրեալ ահաւոր, Բան Հաւր դիմաւոր... ա. 49բ-50ա* Տաղ սուրբ ճգնաւորացն, սուրբ հայրապետին Ներսէսի ասացեալ – *Ձըգնաւորաւքըն յանապատին... բ. 50ա* Յորդորակ – *Որք գաղաւիթիցըն շնորհ առին... (50ա՝ «Յիսուս Որդու ձայներուն»)*, գ. *50բ* Այլ տաղ Անտոնի ճգնաւորին – *Անձամբ խոնարհիմք ի ճգնութիւնըս քո...*

21. *50բ-3ա* ԺԶ. Գանձ համօրէն ամենայն թագաւորաց («Հինգետասան») – *Համագոյական Հօր*

սահման եւ Բան... ա. 53աբ Տաղ Տղատաւ թագաւորին, տեառն Ներսեսի կաթողիկոսի ասացեալ («Ներսեսի է») – *Նորահրաշ տեսիլ... (53ա՝ «Այսօր նորահրաշ տօնիւս ցընծամք, եւ Յիսուս Որդու ձայն այլ կու գայ»), բ. 53բ* Տաղ հաւատոյ թագաւորաց – *Թագաւորին երկնաւորի...*

22. *54ա-5ա* ԺԷ. Գանձ Կիրակոսի եւ Յուղիտայ («Գրիգորի է») – *Գերապայծառ արքայդ երկնային... ա. 54ա* [Կաֆայ] («Գրիգոր») – *Գանձըս գրեցաւ Կիրակոսի... բ. 55աբ* Տաղ Կիրակոսի եւ մօր նորա Յուղիտայ, ի Մերենց Գրիգորէ – *Սուրբ Կիրակոս բարի զօակ...*

23. *55բ-7ա* ԺԸ. Գանձ Վահանա Գողդնացւոյ («Գրիգոր») – *Գրքացեալ քոյին արքայդ երկնային... ա. 55բ* [Կաֆայ] *(«Գրիգոր»)* – *Գանձ ինչ ասեմ ես քեզ կաֆայ... 57ա* Տաղ Վահանայ Գողդնացւոյ – *Յաղթող զօրութեամբ վերնայիսոս...*

24. *57բ-9ա* ԺԹ. Գանձ սրբոց հայրապետացն Աղէկսանդրոսի, Աթանասի եւ Կիւրղի («Յովհաննիսի է բանս») – *Յիսո՛ւս Քրիստոս, Աստուա՛ծ իմ բարի... (59ա՝ «Ի խաչին տնկեալ կամ տապանակ»), ա. 59ա* Տաղ սրբոց հայրապետացն – *Այսաւր ցընծութեամբ տաւնեմք գոտան... (59ա՝ «Յիսուս Որդոյ ձայն»)*:

25. *59բ-61ա* Ի. Գանձ առաջաւորաց որթաքին Նիւնուէացոցն («Գրիգորի է») – *Գոյիդ կատարեալ, / գեբայլրացեալ... ա. 59բ* [Կաֆայ] («Գրիգորի է») – *Գանձ եմ աղվոր, թէ ձայն ունիս... (61ա՝ «Ակը իմ ծով ի ծով ծիծաղախիտ. եւ թէ չես կարեր, նա, Մվ զարմանալոյն ձայն ասա՛յ. եւ զՄտեփաննոս յիշեա՛»), բ. 61աբ* Տաղ Յովնանու մարգարէին եւ Նիւնուէի – *Պատճառ պարծանաց... գ. 61բ-2ա* Այլ տաղ Յովնանու եւ Նիւնվէի – *Յովնան քարոզըն Նինվէի... (61բ՝ «Յիսուս Որդու ձայներուն ասա՛, ճա՛ն տէր վարպետ եւ Թոխաթցիս յիշեա՛»)*:

26. *62ա-3բ* ԻԱ. Գանձ Սարգսի զաւրավարին եւ որդւո նորա Մարտիրոսի («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ փառաք զարդարեալ... ա. 64ա* Տաղ սրբոյն Սարգսի զօրավ[արի] («Յաղորեալ է երգս) – *Յառաջ տեսողէն... բ. 64աբ* Մեղեդի սուրբ Սարգսի զինաւորին – *Վրկայից հանդիսից հրաշալի... (64ա՝ «Ի յելս արեւու արեւ, նորահրաշ ծնընդեան քո, Տէ՛ր», «Սուրբ Ոսկի քահանայդ նազելի»), գ. 64բ-5ա* Այլ տաղ – *Սուրբդն Սարգիս ժամ կատարման... դ. 65ա* Կաֆայ («Գրիգոր») – *Գինւոքեամբն աստուածային...*

27. *65ա-6ա* ԻԲ. Գանձ սրբոց Աւտմեանցն («Գրիգորի») – *Գեղապանծ լուսով... ա. 66բ* [Տաղ] – *Սուրբ նահատակ Աւտմ գովեալ... բ. 66բ* [Փոխէ] – *Ապայ եւ զօրք բոլոր գնդին...*

28. *67ա-8բ* ԻԳ. Գանձ սրբոց Սումիասանցն («Գրիգորի է սա») – *Գանձ սիրոյ քոյին... ա. 67ա* [Կաֆայ] («Գրիգոր») – *Գանձ եմ համեղ եւ հարկօսր...* բ. *68բ* Տաղ Սումիասանցն եւ Իշխիցն – *Հրաշալի խորհուրդ քոշից... (68բ՝ «Երջանիկ ի հոգիարաշ յետքն գի՛տ, Յիսուս Որդու ձայն», «Մվ իմ սիրելի եղբայր, Դ. Թուխտ շրջէ եւ գի՛տ գինակա[ն]ց գանձն, ասա՛յ եւ ի տեղն մի՛ թողույր»)*:

29. *69ա-72բ* ԻԴ. Գանձ թարխմանչացն Սահակա եւ Մեսրոպայ («Քան Ճարոզից) – *Բարձրեալ անքննին... ա. 72բ* Տաղ ի Ներսէս կաթողիկոսէ ասացեալ – *Յայսըմ վայրի եղեւ յայտնեալ... բ. 72բ-3ա* [Փոխ] – *Այսըմ շնորհաց սուղս ուեալ... (72բ՝ «Յիսուս Որդու ձայներուն»)*:

30. *73ա-4բ* ԻԵ. Գանձ Ոսկեանցն («Աւտաճել») – *Անճառելի Բանըդ հայրական... ա. 74բ-5ա* Տաղ սուրբ Ոսկեանց Ճահանայիցն – *Սուրբ Ոսկի քահանայդ նազելի...*

31. *75ա-6ա* ԻԶ. Գանձ Վեռնետեացն եւ Վարդանեանցն («Ցասչատուր») – *Խրրամատեալ կանոն օրինի... ա. 76բ* Տաղ Վեռնետեանց Ճահանայից – *Ի հանդէս տաւնի ձեր... բ. 76բ-7ա* Տաղ Ղեռնեդեանց («Փ Յակոբէ») – *Ի հանդիսաւոր աւուր տօնի... (76բ՝ «Պատճառ պարծանացին, Այսօր Քաբրիէլ, Նոր ծաղիկ բիւէ այսօր. Թէ չես կարեր Մվ զարմանալուն էգկուն է»), գ. 77աբ* Այլ տաղ Վարդանեանցն – *Ի յարեւելից ծագել... դ. 77բ* Այլ տաղ տեառն Ներսեսի կաթողիկոսի – *Աստուածային հոգով լըցեալ...*

32. *78ա-80բ* ԻԷ. Գանձ սրբոց հայրապետացն Գ. Ժողովոյն («Այրիվանեց») – *Աստուած կենդանի... ա. 80բ-1ա* Ուղղափառ դաւանութիւն տեառն Ներսէսէ – *Խոստովանիմ Աստուած ըզՀայր... բ. 81ա* [Տաղ անոյշ ի Ներսէս հայրապետէ] – *Ի նիկիայ ժողով դարձեալ, / զԳրիգորիոս անդ կոչեցեալ... գ. 81ա* [Փոխ] – *Այլ մեք ի Հայր հաւատացեալ...*

33. *81բ-4ա* ԻԸ. Գանձ հաւատոյ ամենայն սրբոց հայրապետաց եւ վարդապետաց («Վէրտասաճի է») – *Վայել է քոյին... (84ա՝ «Մեղեդիս այսաւր երեւի անտեսն»), ա. 84ա* Տաղ սրբոց հաւատոյն հայրապետացն («Ա-Վ») – *Այսաւր մայր Սիոն ցընծայ... բ. 84աբ* Այլ տաղ ի Ներսէս կաթուղիկոսէ («Ներսէսի երգ») – *Նոր գինոյն իմաստութեան... (84ա՝ «Այսաւր ցընծայ երուսաղէմ եւ գուարճացեալ»)*:

34. *84բ-7ա* ԻԹ. Գանձ հաւատոյն ամենայն հայրապետաց եւ վարդապետաց («Վարդապետաց») – *Վարդապետաց քանոն եւ սահման... ա. 87աբ* Տաղ սուրբ հայրապետաց եւ վարդապետաց – *Հանդէս գումարեալ եկեղեցոյ... (84բ՝ «Զգանձս ըսկըսի՛ր անուշ ձայնով, Ջ. հոգով կամ չորսով, միտքդ ի յառաջ ընթանալով եւ դու ըզդեստ բարբառելով, մի՛ ի յետեւըդ հայելով ւ անկարգաբար ծիծաղելով, զոտիդ ճապաղեն իսկ գընելով ի քովէ քով անկանելով»), բ. 87բ* Այլ տաղ հայրապետաց – *Այսաւր գըշխոյ պանծալի...*

35. *87բ-9բ* Լ. Գանձ հաւատոյն հայրապետաց («Հա-

չատոյ») – *Խորհուրդ գօրեղ Հայր անեղութեան...* ա. *89ա* Մեղեդի սուրբ հայրապետաց («Ճ-ք») – *Ճառագայթ լուսոյ յերկիր...* բ. *89ա* Տաղ սրբոյ հայրապետաց, տեառն Ներսէս կաթողիկոսէ – *Հայրապետաց հանուրց աղբիւր...* (*89ա՝ «Այսօր մայր Սիոնին կէսն է եւ նոյն Հայն է»*), գ. *89աբ* Դասնութիւն Գ. Ժողովոյն – *Բանն անմարմին ըստ էութեան...* (*89ա՝ «Սուրբ կիրակոսին Հայն է եւ նաւար Յիսուս որդոյն»*), դ. *89բ-90ա* Մեղեդի Գրիգորի Աստուածաբանի եւ Գրիգորի Սմբատեցւոգործի («Գրիգոր») – *Գնա հոսեալ աստուածային...* (*89բ՝ «Քրիստ Գրիգոր, որ տօնես, յառաջն գհետ հոսեալն ասա՛յ եւ ապա բայց մեք այսպէս խոստովանեմք»*):

36. *90ա-93ա* ԼՄ. Գանձ բուն բարեկենդանին կիրակին, ասլացեալ Միսիթար վարդապետի Այրվանեցոյ («Երեւեացեցին») – *Երգս յաւերժական...* (*91բ՝ «Թէ պահոց կիրակէքն գանձ պիտնայ, գնատուածն ամենին գլուխ դի՛ր եւ ասա՛»*), ա. *93աբ* Տաղ ի Ներսէս կաթուղիկոսէ ասացեալ – *Պատուիրեցեր զոգալ գվարժին ըղկերակուր...* (*93ա՝ «Ճրագ ճշմարիտն յեւթն տե՛ս, Յիսուս Որդոյն»*):

37. *93բ-5ա* ԼԲ. Գանձ Թէոդորոսի եւ Մեղկոտոսի («Գրիգոր») – *Գոհաբանեալ Աստուած Սուրբ Հոգի...* ա. *93բ* [Կաֆայ] (*«Գրիգորի»*) – *Գանձ գեղեցիկի, քան ըղոսկի...* բ. *95աբ* Տաղ Ստեփանոս վարդապետէ ասացեալ ի սուրբ Թէոդորոս («Ստեփանոսէ») – *Սիրով վառեցար ի սէր անմահ փեսային...*

38. *95բ-7բ* ԼԻ. Գանձ երկրորդ կիրակին («Գրիգոր Է») – *Գրքոյթեամբ իջեր, Տէ՛ր...* ա. *95բ* Կաֆաս եւ ձայնվարս երկրորդ կիրակի («Գրիգորի Է») – *Գանձըս գրեցայ ես պիտանի...* բ. *97բ* Տաղ ի Ներսէս կաթուղիկոսէ – *Որպէս Ադամն այն առաջին...* գ. *97բ-8ա* Ցոհրդորակ – *Ըղպատմուճան սըրբասիրին...*

39. *98ա-9բ* ԼԻ. Գանձ, որ զօրէնս սրբութեանն կիրակէի երեկոյին («Ազդից Է») – *Անճառելի լոյսըն հայրական...* ա. *97բ* Կաֆայ Կիւրղի («Գրիգոր») – *Գանձըս գրեցայ ես պիտանի...* (*98ա՝ «Ի հոս մի՛ ասէր գայս կաճայս, զի այս գանձիս չէ: Եւ յորժամ գկիւրղի գանձն ասես, կաճայ գայս ասա՛յ եւ ապա գկիւրղի գանձն»*), բ. *99բ-100բ* Մեղեդի ապաշխարութեան – *Մեղայ քեզ, Քրիստո՛ս Աստուած...* գ. *100բ* Այլ տաղ ապաշխարութեան («Գրիգորի Է») – *Գանկատ ունիմ ասել քեզ...* դ. *100բ-1ա* Ցոհրդորակ ապաշխարութեան – *Քանքարքաջագոյ եմ անարժան...* (*100բ՝ «Ահ Հայրդ աղաղ[ակի]եմ, անառակիի», «Յիսուս Որդի Հայն»*), ե. *101ա-2ա* Գովասանութիւն խոստովանութեան Առաքել վարդապետէ ասացեալ – *Եղբա՛յր, ինձ մի՛ ս դիր...*

40. *102բ-3բ* Լե. Գանձ Կիւրղի Երուսաղեմայ հայրապետին եւ մօտն նորա Ամնայի («Գրիգոր») – *Գրքացեալ քոհն / Աստուածդ անքըննին...* ա. *103բ-4ա* Տաղ Կիւրղի Երուսաղեմայ հայրապետին – *Հայրապետաց դասուց վեհին...*

41. *104ա-5ա* ԼԶ. Գանձ երորդ կիրակէին եւ ածառակ ոռդոյն («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական...* ա. *105ա-6բ* Տաղ ի Ներսէս կաթողիկոսէ ասացեալ – *Մոլորեցայ ըստ ոչխարին...*

42. *106բ-3ա* Լէ. Գանձ Յոհաննու Երուսաղեմայ հայրապետին («Գրիգոր») – *Գրքուեամբ քոյին, / Որդիա միածին...* ա. *106բ* [Կաֆայ] («Գրիգորի Է») – *Գանձըս գրեցաւ ի քարտիսի...* բ. *108ա* Տաղ Եպիփանու եւ Յոհաննու – *Այսաւր դշխոյ պանծալի...*

43. *108բ-9բ* ԼԸ. Գանձ չորրորդ կիրակէին՝ վասն մեծատան եւ զՂազարու («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական...* ա. *109բ-10ա* Տաղ ի Ներսէս կաթողիկոսէ – *Աւարչական բնութեամբ քոհն...* գ. *110աբ* [*Տաղ*] – *Ըստ մեծատան փափկասիրին...* դ. *110բ* [Փոխ] – *Որ կարաւտէր կաթիլ մի...* (*110ա՝ «Այսօր ցնծայ երուսաղէմ»*):

44. *111ա-2ա* ԼԹ. Գանձ սրբոց հառասնիցն, որ ի Սեբաստիայ («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրաշալ անմահից արքայ...* ա. *112ա* Տաղ սրբոց հառասնիցն («Ի հառասուն վկայսն») – *Ի վեր համբառնեամբ...* բ. *112բ* Այլ տաղ սրբոց հառասնիցն («Քառասունսն») – *Քրիստոս փառաց թագաւոր...*

45. *112բ-4ա* Խ. Գանձ հինգերորդ կիրակէին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ անեղին...* ա. *114աբ* Տաղ տեառն Ներսեսի Կլայեցւո – *Ի յիմ քաղաք մարմնոյս գնին...* (*114ա՝ «Սուրբ Կիրակոսին եւ թէ չես կարեր, Յիսուս որդու ձայներուն ասա՛յ», «Գան կտուն իմ ասելն ի հոս պիտի. գի՛տ ԼԻ. համարն եւ ասա՛յ»*), բ. *114բ* Ցոհրդորակ – *Աւրինաւոր փարիսեցին...*

46. *115ա-6բ* ԽԱ. Գանձ սուրբ Գրիգորի Լուսաւորչին մուտն ի վիրապն («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ հրաւալ անմահից արքայ...* ա. *116բ-7ա* Տաղ Գրիգորի Լուսաւորչին, ասացեալ ի Գրիգորիս կաթողիկոսէ եղբարուն տեառն Ներսեսի Կլայեցւոյ – *Ի յելս արեւու արեւ...* բ. *117ա-8ա* [Փոխ] – *Բարձրացի՛ր, գըշխո՛յ, փառօք...* գ. *118աբ* Ողբ եւ կոծ ի վերայ Հայաստա[ան]եաց աշխարհին եւ եկեղեցեաց, բահանայից եւ ժողովրդոց – *Այսաւր ժողովեալ մանկունք...*

47. *118բ-21ա* ԽԲ. Գանձ վեցերորդ կիրակէին («Մերգան) – *Մեղա՛յ, Տէ՛ր, մեղա՛յ...* ա. *121ա* Մեղեդի Ջ. (վեցերորդ) Կիրակի – *Քեզ, ո՛վ տէր Յիսուս...* (*121ա՝ «Թէ դիր բնական գոյն չես գիտեր, նայ ես եւ կողուսեալ ոչխար-ին գոյն այլ գուգա»*), բ. *121աբ* Փոխէ գձայնդ – *Վա՛յ իմ մեղուցեալ անձինս...* գ. *121բ* Փոխէ՛ – *Ի քո սոսկալի ձայնէդ...*

48. *121բ-3ա* ԽԳ. Գանձ Ջ. (վեցերորդ) կիրակէին երեկոյին («Ազդից է») – *Անոանելի Հօր անեղ Որդին...* ա. *123աբ* Տաղ Ջ. (վեցերորդ) կիրակէին (*«Յակոբ մեզաւորն ասցե է»*) – *Յաւուր յարութեան յորժամ որոտան...*

49. *123բ-5բ* ԽԴ. Գանձ յարութեանն Ղազարու

(«Գրիգորի է սա») – Գոչումն ըղձական... ա. *123բ* [Կաֆայ] *(«Գրիգորի է»)* – Գանձ եմ ախորժ եւ պատուական... բ. *125բ* Տաղ Ղազարու յարութեան, յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ («Այս յԱռաքել») – *Աստուածն ամենի, / լոյսն անճառելի...* գ. *125բ-6ա* Այլ տաղ Ղազարու յարութեան – *Զայն այն, որ զաշխարհս արար...* դ. *126ա* Տաղ Ղազարու, ի Ներսէս Կլայեցոյ ասացեալ – *Ընդ Ղազարու բարեկամին...*

50. *126բ-8ա* Ես. Գանձ ծաղկազարդին («Հայցես») – *Համագոյական, / Հօր սահման եւ բան...* ա. *128ա* Տաղ ծաղկազարդին ի Ներսէս կաթուղիկոսէ Կլայեցոյ – *Ոստս արմատեներ հատեալ...* բ. *128ա* Փոխէ՝ – *Որոյ քերովբէք յաթոռ փառաց...*

51. *128բ-9բ* ԽԶ. Գանձ ծաղկազարդին երեկոյին («Փորվ») – *Ի տանէրս տանից...* ա. *129բ* Տաղ դերձրբացեղին, երեկոյին տեառն Ներսեսի Կլայեցոյ ասացեալ («Ցէր Ներսէսի է») – *Տիրական տանիւս այսաւր...* բ. *129բ-30ա* Յորդորակ – *Այսաւր գալըստեամբ քո, Տէր...*

52. *130ա-2բ* Նէ. Գանձ մեծի երկուշաբթի առտուն («Գրիգորի ե սա») – *Գերագոյն էիցդ, / գերահրաշ գոյից...* ա. *130ա* [Կաֆայ] («Գրիգոր») – *Գանձ պատուական յաւրինեցայ...* բ. *132բ-3ա* Տաղերս Յոհաննէս Պլուզէ – *Ազամայ ստեղծօղն եկեալ լիւր պատկերն ի տես...* գ. *133ա* [Տաղ մեծի երկուշաբթոյ առտուն] – *Անդ ի մէջ գրախտին...*

53. *133ա-5ա* ԽԸ. Գանձ մեծի երեքշաբաթին («Գրիգոր») – *Գործ արարչական, / գեղահրաշական...* ա. *133ա* [Կաֆայ] *(«Գրիգորի է»)* – Գանձ եմ ասաց երրորդ առտուր արուչութեան... *(133ա՝ «Ի մեղական-ին գոյն ասա՛ գնաֆաս, որ խախք չի լինիս ի մէջ ատենին եւ ժողովրդին»)*, բ. *135ա* Տաղ եւ խրատ ասաց երեքշաբթի – *Որք ընկեալք ի գործ գանձքարսն...* գ. *135ա* Փոխ – *Որ վարդապետ այցելու...*

54. *135բ-6բ* ԽԹ. Մեծի չորեքշաբթին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ անեղին...* ա. *136բ-7ա* Տաղ ասաց Դ.(չորեք)շաբաթին – *Որ վասըն մեր յերկինից յերկիր խոնարհեցար...* բ. *137ա* Այլ տաղ Դ.(չորեք)շաբաթի – *Գառն անարատ պատարագ...*

55. *137բ-9ա* Ծ. Գանձ մեծի Բ.(հինգ)շաբաթին *(«Զպահաս»)* – *Ջահել, զանբըննին զխորհուրդըս խորին...* ա. *139ա* Տաղ ասաց հինգշաբաթին – *Ընդ երեկոյս հասեալ ժամուն...*

56. *139բ-40բ* ՄԱ. Գանձ ոտնլուային *(«Որդ»)* – *Որք որ փափաքին...* ա. *140բ* Տաղ ի Ներսէս կաթողիկոսէ – *Յերկեցի հինգշաբաթին...*

57. *140բ-2ա* ՄԲ. Մեծի ուրբաթին («Աչառ»)– *Առեալ ըղհացն ի հինգշաբաթին...* ա. *142ա-3ա* Ողբ Աստուածածնին ի դէմ խաչին եւ խաչելոյն – *Աստուածածնի կոյսըն Մարիամ...* բ. *143ա* Այլ տաղ խաչելութեանն Քրիստոսի – *Լրցան բանքն այսաւր սուրբ մարգարէին...* գ. *143բ-4բ* Այլ տաղ խաչելութեան – *Անեղ Որդին Հաւր միածին...*

58. *145ա-6ա* ՄԳ. Գանձ մեծի շաբաթին («Մկրտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ սոսկալի...* ա. *146աբ* Տաղ թաղման եւ հրապարուցին, տեառն Ներսէս Կլայեցոյ ասացեալ – *Որ ելելոցըս շնորհ բաշխէ...* բ. *146բ* Փոխէ՝ – *Խունկ եւ զըմուռ նըշան թաղման...* գ. *146բ* – *Ի լուսեալ պարեալ քաղաք պանծալի...*

59. *146գ-7ա* ՄԴ. Գանձ սուրբ Զատկին եւ պասեքին *(«Մկրտիչ»)* – *Մարդասիրութեամբ Որդիդ միածին...* ա. *147աբ* Տաղ յարութեան տեառն Ներսեսի – *Ոչ արգելեաց վէմն երկիւղ...* *147բ-8ա* Փոխ – *Ակլոցն երթեալ վաղվաղակի...*

60. *148աբ* ՄԵ. Գանձ յարութեան երկրորդ աւուրն («Տէր») – *Տէր տէրունական, / տրւաղ տիրական... (148ա՝ «Թէ չես արբեր դու անյարմար, / խմեր ագահ եւ վայրապար, / նայ դու ասա՛յ ըզգանձս ի շար / անուշ ձայնիւ քաղցրայարմար»)*, ա. *148բ-9ա* Տաղ յարութեան, տեառն Ներսեսի – *Որ յարութեան երեկոյին...* բ. *149ա* Այլ տաղ, Առաքել վարդապետէ ասացեալ – *Տասըն վրկայք այսաւր յայտնեաց...* գ. *149բ* [Տաղ յԱռաքել վարդապետէ] – *Յորժամ Ադամ մեղօք մեռաւ...*

61. *150աբ* ՄԶ. Գանձ յարութեան երրորդ աւուր («Ուանա») – *Ուսուի լոյս ծագեալ... (150ա՝ «Տընաւրհնեքին շատ մի՛ խըմեր, / որ չի մընայ գանձերս ի տեղ, / թէ չէ լետոյ օուրն ահեղ / դու կու լինիս հոգովըղ խեղ»)*, ա. *150բ-1ա* Մեղեդի յարութեան, տեառն Ներսեսի կաթուղիկոսի ասացեալ («Վաթողիկոսի Հայոց») – *Կեանք ընդ Հաւր անմահ մարմնով... (150բ՝ «Նորահրաշ ծնընդեան քո, Տէր, ի յելս արեւուս», «Ե. յեւթնատ շրջէ եւ ասա՛յ ի նմին օուր այլուսմ դիմացդ»)*, բ. *151ա* [Փոխ] («Ներսէի է») – *Նոր իմն աւետեաց բարբառս...*

62. *151ա-2ա* Մէ. Գանձ յարութեան չորրորդ օուր – *Արդ, լուսաւորեա՛յ, / Արդ փառօորեա՛... (151ա՝ «Շատ մի՛ խըմէր, լինի՛ր մախմուր, / ըզգանձս ի տեղն մի՛ թողուր, / ասա՛յ զտաղերս անուշ, ամուր / եւ բանեբուռս դու վըճար տո՛ւր»)*, ա. *152աբ* [Տաղ] – *Նոր ըզբոյսդ խոյդ բերկրած...* բ. *152բ-3ա* Տաղ յարութեան տեառն Ներսեսի ասացեալ – *Յրնծան այսաւր երկինք...* գ. *153ա* Փոխէ՝ – *Հաւր կամաւ իջեալ...*

63. *153ա-4բ* ՄԸ. Գանձ յարութեան Ե. օուրն («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ ձայն ուրախալի... (153ա՝ «Զձայնըդ սըրէ եւ լիտուիէ, / զխըչակդ քերէ, զխուխըդ հանէ, / ասա՛յ ըզգանձս եւ յօրինէ, / Թէ քո ընկերքդ խիստ աղէկ է»)*, ա. *154բ* [Տաղ] Ե. օուրն է յարութեան տեառն Ներսեսի ասացեալ՝ ըստ խոռհրդեան – *Ելեալ ի լեառն դէմ տաճարի...* բ. *155ա* Այլ տաղ յարութեան՝ հասարակաց կիրակէից («Ներսէսի ի կաթողիկոսի») – *Նոր ձայն աւետեաց...* գ. *155բ-6ա* Փոխէ՝ զձայնդ – *Ի նմին աւուր կիրակէին...*

64. *156ա-7ա* ՄԹ. Գանձ վեցերորդ աւուր յարու-

թեանն Քրիստոսի («Ցարու») – *Յարեաւ Աստուած, մարգարէն գոչեաց... (156ա՝ «Ով քաջ ուսած սիրո՛ւն եղբայր, / զընկերտ աղէկ տես ՛ւ ի հետ տա՛ր, / ապայ ըզգանձս ասա՛յ ճարտար, / որ Հայնն եւ բանն լինի յարմար»)*, ա. *157աբ* Տաղ զատկին Ջ. օուռն – *Դարձեալ յայտնի պլանանն... (157բ՝ «Շաբաթ Յովանու գլխատման գանձ եւ տաղ Մնընդեանն Ը. օրէ-իցն յետեւն գի՛տ եւ ասա՛յ անպատճառս», 157բ՝ «Գոլակն էական, Հօր սահման եւ բան, Աստուած պետական»)*, բ. *158ա* Այլ տաղ հասարակաց յարութեան – *Իգաբերքն եկին, / խունկս անուշս բերին... գ. 158ա* [Փոխ] *(«ի Հայոց»)* – Ի գերեզմանէն զմարմինն, ո՛վ պատիպզսպան...

65. *158ա-9բ* Կ. Գանձ հասարակաց յարութեան *(«Թեան»)* – *Թագօոր անմահ նստեալդ իսկ ի գահ... (158ա՝ «Ըզգանձս ասա՛յ մըտօք ճարտար, / քաղցր եւ անուշ շընչով լերկար, / տեղս անճարակ է եւ գըժար, / բազում գիտունք նըստեալ են շար»)*, ա. *159բ-* Տաղ յարութեան – *Դասքըն հրէական / եդին պահապան... բ. 159բ-60ա* [Փոխ] – *Մի՛ լայր դու, ո՛վ կին... (159բ՝ «Ակ իմ ծովացեալ», «Անճառ միածին»)*:

66. *160ա-1բ* ԿՆ. Գանձ յարութեան կիրակէից («Անաղիկ») – *Անժամանակ լոյսն արփիական... (160ա՝ «Ի թէ ունիս ձայն գովելի, / ժողովքըս խիստ ուրախ լինի, / ապայ թէ հաստէ ՛ւ անճոռնի, / նայ մի խօսի՛ր, ես քի գէրի»)*, ա. *161բ* Տաղ յԱնաղիկ վարդապետէ ասացեալ («Անաղիկի») – *Այսաւր յարեաւ ի մեռելոց... (161բ՝ «Աստուած անեղ, անպարագիծ, արարիչ Տէր քաղցրացո»)*, բ. *162ա* [Տաղ] *(«Մկրտիչէ»)* – *Մեծ հառաչանքաւք եկին յայն առաւաւտին...*

67. *162ա-3բ* ԿՒ. Գանձ հասարակ կիրակէից *(«Աիաստրգոչ»)* – *Անճառելի ի Հօրէ ծընեալ... (162ա՝ «Թէ գոյն գիտես, նայ գագանձս ասա՛յ, / հանց որ չայնէն քեզ մահանայ, / թէ չէ գիտնոց եղի՛ր ծառայ / եւ վարպետաց ականջ արա՛յ»)*, ա. *163բ* Տաղ յարութեան կիրակէից *(«Ներսեսի երգ»)* – *Նըստեալ անապ ողբաց... (163բ՝ «Հրճուիմք կամ Քրիստոս փառաց թագաւոր»)*, բ. *164ա* [Տաղ] *(«Ներսէսի»)* – *Նոր ծաղիկ պայծառ ցուցօ...*

68. *164ա-5բ* ԿՒ. (ԿԳ.) Գանձ համաւրէն ամենայն կիրակմունից («Գոհգոռ») – *Գերամբարձ Աստուած... 164ա* Կաֆայ *(աստ. լս.)* – *Գանձքս գրեցա կիրակմըտի... (165բ՝ «Ով անմահ հաց կենաց»)*, ա. *165բ-6ա* Տաղ կիրակմտին, տեառն Ներսեսի ասացեալ – *Ով ի դասուց հոգեղինաց... (165բ՝ «Հաշխես ըզհաց քո»)*, բ. *166ա* Փոխ՝ զձայնդ – *Ով յարութեան երեկոյին... գ. 166ա-7ա* Այլ տաղ յարութեան, Առաքել վարդապետէ ասացեալ *(«Տէր Առաքեալ Սիմեոնաց»)* – *Տէր մեր փառաւք այսաւր յարեաւ... (166ա՝ «Հրճուիմք»)*, դ. *167աբ* Տաղ յարութեան *(«Տէր Առաքեալ Սիմեոնաց»)* – *Տեսեալ Մարիամ ըզՏէրն ի վերա խաչին... (167ա՝ «Լսուեւելից յարեւմուտս»)*, ե. *167բ* Կաֆայ *(«Գրիգոր»)* – *Գթութեամբ Աստուածորդոյն...*

69. *167բ-9բ* ԿԳ. (ԿԴ.) Գանձ նոր կիրակէին *(«Գրիգորի է»)* – *Գաղտնի խորհըրդին / գուշակեալ ի հին... (167բ՝ «Թէ այլ կիրակմըտի գանձ ուզես, գի՛տ Ղէ. համարն»)*, ա. *169բ-70ա* Մեղեդի նոր կիրակէին – *Այսաւր նոր արեւ հարեալ... (170ա՝ «Այսօր Քաբրիէլ հրեշտակապետն, Ով գարմանալի»)*, բ. *170աբ* Այլ տաղ յարութեան եւ նոր եւ կարմիր կիրկիրակէին – *Ո՛վ քաղցրաձայնեալ անուշախուռ երգով...*

70. *170բ-2ա* ԿԴ. (ԿԵ). Գանձ աշխարհամատրանին կիրակէին *(«Մկրտիչ»)* – *Մաքրափայլ սուրբ տաճար տիրական... (170բ՝ «Ասա՛յ թէ ձայն ունի ոճին, / հանց որ ժողովքըդ հօանին, / ապայ թէ չես հրմուտ սրմին, / նայ մի՛ ձրկտիր անհաս տեղին»)*, ա. *172աբ* Տաղ եւ մեղեդի եկեղեցոյ եւ տաճարի եւ մատրանի *(«Միխիթոնն է»)* – *Սուրբ ես, տաճար երկնանման...*

71. *172բ-4բ* ԿԵ (ԿՁ). Գանձ երեւման խաչին *(«Ի Մաթեոսէ խնդրեաց Գրիգորն»)* – *Խնակից Որդի Հաւր քո հրեպարիւ... ա. 174բ-5ա* Տաղ երեւման սուրբ խաչին – *Խաչն ի նախնումն երեւեցաւ...*

– *172բ՝ «Լըգանձս ասա՛յ սըրբոյ խաչին / եւ երեւման սուրբ նշանին, / Բ. ընկերք ձայնիւ յոյժգին, / քաղցր եւ անուշ եւ մեղմագին, / հանց որ ժողովքըն հօանին / |173ա| եւ փառս տան ձեր ստեղծողին, / մի՛ ծուլութեամբ թողուլ տեղին / ՛ւ երթալա, առներ գգործ մարմնային»*:

72. *175ա-6բ* ԿՉ (ԿԷ). Գանձ համբարձմանն *(«Մկրտիչ»)* – *Մեծապայծառ տաւնիս ահագին... (175ա՝ «Ջհամբարձման գանձս ասալ սիրով, / քաղըըր ձայնիւ փափաքելով, / Բ. ընկեր ճարտար գոլով, / ասէ՛ք անուշ, հանել երգով»)*, ա. *176բ-7ա* Տաղ համբարձման տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի *(«Անդրիասի»)* – *Այսաւր անդրանիկ Հաւր միածին Որդին...* բ. *177ա* [Յոհղորակ] *(«Վարդապետ»)* – *Վերից թագաւորն այսաւր առ հայր... գ. 177աբ* Այլ տաղեր համբարձման երեկոյին *(«Ստեփաննոսի է»)* – *Մոսկալի ահիւ պակեան հոյլք... (177ա՝ «Ով գարմանալի», «Տապաստակ, կայթեա՛ սուրբ կաթողիկէ»)*:

73. *177բ-9ա* ԿԷ. (ԿԸ.) Այլ գանձ համբարձման եւ մեծահրաշին կիրակին *(«Առաքել»)* – *Այսաւր անճառ Բանն ի սկըզբանէ... (177բ՝ «Ով սէր փափագեա, յառաջ գընաց / եւ զձայնդ արա՛յ, քան զչաղանաց, / ուրախութեամբ գգանձքս ասա՛յ, / որ ժողովուրդս բերկրեալ ցընծայ»)*, ա. *179աբ* Տաղ համբարձմանն Քրիստոսի – *Ես խաւարի գարաւրութիւն... (179ա՝ «Ի խաչին անկեալ որթոյն», «Տապաստակ կազմեալ»)*, բ. *179բ* Տաղ Ներսեսի է – *Հանէ զնոսա ի ՒՀբեանեա...* գ. *179բ-80բ* Այլ տաղ մեծահրաշին կիրակին ասա՛յ յԱնաղիկ վարդապետէ – *Յորժամ որ ըզ Գրիգոր Խորվիրապն արկին... (179բ՝*

«Ի ՎԼ. համարն գի՛տ գմեծահրաշին գանձն, միակդ ահաւոր», 180ա՝ «Յովասափու ձայն ասա՛»):

74. *180բ-1բ* ԿԲ. (ԿՓ.) Գանձ պեմետկոստին <եւ Հոգ> եւ Հոգոյն Սրբոյ գալստեանն ի դաս առաւաւտու *(«Մկրտիչ») – Մեծ եւ հրգաւոր Հոգի Աստուծոյ... (181ա՝ «Զլինի գինի դու շատ խրմես, / զաւր գալըստեանա ապականես, / գանձեր, տալեր պիտի ասես, / հանց որ գժոդումն հավնեցրնես»,181ա՝ «Յիսուս Որդի»),* ա. *181բ-2ա* Տաղ Սուրբ Հոգոյն՝ տեառն Ներսէսէ *– Որ յիսն երեակ յորելինին...* բ. *181բ-2ա* [Փոխ] *– Ջիս, որ թաղծեալս եմ... գ. 182ա* Տաղ գալըստեան Սուրբ Հոգոյն, ի Թոխաթցի Ստեփանոս իրիցու է ոգեալ *– Հոգիտ սուրբ Աստուած, որ շրջէիր ի ջուրն... (182ա՝ «Ով գարմանալի»):*

70. *182ա-3բ* ԿԲ. (Հ.) Գանձ հոգեգալստեան երկրորդ օուրն («Հոգոյն») *– Հոգի Աստուած բրխտմն անքըննին... (182բ՝ «Դանձ եմ Հոգոյն Սուրբ գալըստեան, / երգեա՛յ ձայնիւ գիս ի յատեան / |183ա| մի՛ ծուլ կենար, հա՛յր պատուական, / այլ հրեշտակաց լե՛ր դուն նըման»),* ա. *183բ-4ա* Տաղ իջման Սուրբ Հոգոյն յառաջեալս *– Աստուածաւոր ծագեաց լոյս աւետեաց կենաց... (183բ՝ «Վերին մեղեդին, Այսօր Գաբրիէլ հրեշտ[ակապետն], վարինն, Ով գարմանալի»):*

75. *184ա-5ա* Հ. (ՀԱ.) Գանձ հոգեգալստեան երկրորդ օուրն («Սրբոյ») *– Սըրբոյ Հոգոյն բըխմանն ի Հաւրէ... ա. 185աբ* Տաղ իջման Հոգոյն Սրբոյ («Անդրիասի հարց») *– Այսաւր պանծալի երգով գոչեմք եւ մեք... (185ա՝ «Պատճառ պարծանաց, Ով գարմանալի»):*

76. *185բ-6բ* ՀԱ. (ՀԲ.) Ալ գանձ Հոգոյն գալստեան չորրորդ աւուրն *(«Տիրիչ») – Տեսիլ ահեղ հրաշալի... (186բ՝ «Ի մեղականին, Աւրարիչ Տէր քաղցրացաւ»),* ա. *183բ-4ա* Տաղ Հոգոյն գալստեանն *(«Մեղապարտի») – Մեծապայծառ ձայնիւ գոչեն եկեղեցիք...* բ. *187ա* [Ալ տաղ] *(«Ներսես») – Ներպարուսնակեալ իննեակ դասուց կայք... (187ա՝ «Վերի տաղն աեւլուսատուին ձայն է, վարինն՝ հրճումբին եւ Յիսուս Որդու»),* գ. *187աբ* [Տաղ] *(«Նվաղ է հոգւոյն տըվողին իմաստ բանի ընդ ձայնի») – Ներհիւսեցուք քաղցր եղանակ...* դ. *187բ* Ալ մեղեդիք եւ տաղեր Հոգոյն Սրբոյ, Յոհաննէս Պլուզէ *(«Նվագ Հոգոյ Սրբոյ») – Նըւագեմք Հոգոյն նըւագս վայելուչս... (187բ՝ «Պատճառ պարծանաց, Ով գարմանալի»),* ե. *187բ-8ա* Յորդորակ *(«Յորհնիսխէ անարժան ծառայէ») – Յանկարծ ձայնիսլ Տէրըն...* գ. *188ա* [Տաղ] *– Այսաւր ցընծացէ՛ք, եղբա՛յք... (188ա՝ «Յարեւելից յարեւմուտս»:*

77. *188բ-9բ* ԼԲ. (ԼԳ.) Գանձ սրբոց Հռիփսիմեացն («Վկայա») *– Վկայըչականաց, / վկայեմն փառաց...* ա. *189բ-90ա* Տաղ սրբոց Հռիփսիմեացն («Ով Հռիփսիմէ») *– Աւաւաւտ լուսոյ արեւելեան ազանց... (189բ՝ «Այսաւր Գաբրիէլ հրեշտակապետն եկեալ կամ Ով գարմանալոյն»),* բ. *190ա* [Ալ տաղ] *– Երջանիկքըն սուրբ կուսանք... (190ա՝ «Յիսուս Որդի»):*

78. *190ա-1բ* ԼԳ. (ԼԴ.) Գանձ սրբոց Գայիանեացն («Կանաց») *– Կայ խորհուրդ խորին...* ա. *191բ-2ա* Տաղ Գայիանէ *– Համախոհ հարսն անարատ...* բ. *192ա* Փոխէ՛ *– Ջայն ահեղ հնչեաց...*

79. *192ա-4բ* ԼԴ. (ԼԵ.) Գանձ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի՝ ելն ի Վիրապէն, եւ գիւտ ընշխարացն ի լեառն Սեպուհ, եւ տանելն ի Կոստանդինուպօլիս *(...Առաքելի է այս խնդրեալ է Յովանէս ծաղկաւոն) – Այսաւր ծագեաց լոյսն արփիական... (192ա՝ «Յովանու Կարապետին եւ Ամենագիտնեա եպիսկոպոսին գանձն գի՛տ Ը. օրէիցն լեառեւ ԺԳ. համարն»),* ա. *194բ [Տաղ] («Յառաքել վարդապետէ») – Յառաքելէ մըտօք տխմար... 195աբ* Տաղ Լուսաւորչի ննջման, եւ գիւտ ընշխարացն ի Սեպուհ լեառն *– Լուսաւորիչն յորժամ ի լեառն գընաց... (195բ՝ «Յայս կիրակիս եկեղեցոյ տանն է, զի Լուսաւորիչն եւեալ ի վիրապէն՝ շինեաց զէշմիածին եւ զդիրս Հռեփսիմեացն, զԱստուածածին նաւակատեաց շաբաթ օուր գանձն ասա՛յ, գի՛տ ձ՛ե.»):*

80. *196ա-7ա* Հե. (ՀՉ.) [Գանձ] մանկանցն Բեդղեհեմի առաւաւտին («Այս յԱռաքել բանս») *– Անբոլորսրբնական ծնունդ հայրական...* ա. *197ա* Տաղ մանկանցն Բեդղեհեմի, որ վասն Քրիստոսի ճանատակեցան («Ա-Ք») *– Արքունք գըւարճոնք...*

81. *197ա-8բ* ՀՉ. (ՀԷ.) Գանձ մանկանցն Բեթղեհեմի իրիկուանն («Խաչատուր») *– Հանդաղակաթ սրտիւ տենչալի...* ա. *198բ-9ա* Ողբ նոռահաս եւ դեռաբոյս մանկանց եւ տղայոց մահուան *– Աստուած քարտեաց եւ խրատաւ եսուս...* բ. *199ա* [Տաղ] *– Սարսեալ Հերովդէս դողայր... 199բ* [Կաֆայ] *(«Գրիգորի է») – Գանձըս գրեցայ եւ պիտանի... (199ա՝ «Ձայս կարգս եպիփանու գանձն գի՛տ աւագ պահոցն Գ.շաբաթին է եւ Կոստանդիանոսի թագաւորին եւ մօրն Հելինէ՝ գի՛տ վերջքն»):*

82. *199բ-200բ* Հէ. (ՀԸ.) Գանձ Ներսեսի հայրապետին *(«Գրիգոր») – Գոյ մեզ ցընծալի եւ ուրախալի...* ա. *200բ-1ա* Տաղ ի Ներսէս Լամբրոնացոյ աւագեալ *– Ներսէս յաբենատունկ բերեալ...* բ. *201ա* [Փոխ] *– Ներսէս, որ քաղցր աղբիւր...*

83. *201բ-4ա* ՀԸ. (ՀԹ.) Գանձ թարգմանչացն Սահակա եւ Մեսրոպայ («Առաքելի է») *– Աւրհնեալ ես, սուրբ Հա՛յր անքնական...*

84.. *204ա-5բ* ՀԹ. (Զ.) Գանձ հաւատոյն մարգարէիցն կարգօ ասա՛յ հրեանց տօնին («Մկրտիչ») *– Մեծ եւ ահեղ անուն հրաշալի...*

85. *205բ-6ա* Զ. (ԶԱ.) Ալ գանձ սուրբ մարգարէիցն կարգօ («Ժող») *– Խորհուրդ անքննին, / խորք որ չերեւին...*

86. *206ա-7ա* ԶԱ. (ԶԲ.) [Գանձ հաւատոյն մարգարէից] *– Հոգին նախընդրեալ հրաւիրմամբ կոչեալ...*

87. *207ա-3ա* ՁՐ. (ՁԳ.) [Գանձ համօրէն մարգարէից] – *Դիպեա աստուածային, / դատաստանք վերին*... ա. *208ա-12ա* Նախահարցն թէ տաւեես, զգանձն կարգէն ասա՛յ եւ տաղ զայս ասա՛յ, եւ ի տեղն մի, թողոյր – *Որպէս Ադամն այն առաջին*... բ. *208բ* Յորժամ Դանիելի եւ երից մանկանց տօնեես, գանձն կարգէն ասա՛ եւ տաղ զայս – *Պաղատանաւք մարգարէին ի մանկութեան*... գ. *208բ-9ա* Երից մանկանց Բաբիլոնին – *Աշակերտաց Դանիելին Անանիա, Ազարիայ*... դ. *209ա* Ջահարիայ մարգարէին եւ Ոնոփրիոսի սուրբ հորն – *Ջաքարիայ մարգարէին ըղեւեղնալոյս աշտանակին*... դ. *209ա* Փոխ – *Այլ որ դգերեալսըն Սիոնի*... ե. *209բ-10ա* Յորժամ եղիսէի եւ եղիայի տօնես – *Յաղերս բանի քեզ*... գ. *210ա* Եսայիայ կայծակնամարտ մարգարէին – *Լծմարգարէքն յիշեմք*... է. *210բ-1ա* Յորժամ եզեկիէլի, եզրի եւ Ջահարիայի հօրն Յովանու եւ Ամպակումս տօնես, զայս ասա՛ – *Եզեկիէլ ետես ըզկերն*... բ. *211ա-2ա* Յորժամ Երեմիա մարգարէիին եւ աշակերտացն Բառուխ եւ Աբիմելեհայ տօնես, գանձն ի կարգէն ասա՛յ եւ տաղ զայս ասա՛յ – *Ըզկոյսն երեմիայ յիշեմ*...

88. *212ա-3ա* ՁԳ. (ՁՃ.) Գանձ համաւրէն առաքելոյն կարգօ ասա՛յ («Խաչա») – *Խորհրդապգպաց քո մարդեղութեանն*...

89. *213ա-4ա* ՁՂ. (ՁԵ.) [Գանձ համօրէն առաքելոցն *(«Տոր»)*] – *Տեսանողք դուք էին անտեսին*... ա. *214ա-5ա* Գովասանի սուրբ առաքելոցն Քրիստոսի («Ա-Ղ») – *Այգի տնկեալըք վայելուչք*...

90. *215ա-6ա* ՁԵ. (ՁԶ.) Գանձ համօրէն առաքելոցն – *Սուրբ երրորդութիւն, / ստեղծաւղ գօրութիւն*... ա. *216աբ* Տաղ համօրէն առաքելոցն («Առաքել») – *Այսպէս ցընծացէ՛ք, եղբա՛րք*... բ. *216բ-7ա* Տաղեաս յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ («Ձ-Ք») – *Ճառագայթիք ճաճանչման*...

91. *217ա-Տբ* ՁԶ. (ՁԷ.) Գանձ եւ աստուածաբանութիւն, յորժամ կիրակիմի առաքելոց գայս ասա՛յ – *Վեր երգեմք հնչմամբ*... ա. *218բ-9ա* Տաղ սուրբ առաքելոցն, ի Ներսէսէ – *Աղաչանաւք մարուր դասին*... բ. *219աբ* Այլ տաղ սուրբ առաքելոցն Բժ.-իցն եւ Հբ. աշակերտացն («Ա-Ղ»)– *Առաքեալք Աստուածոդոյդն*... գ. *219բ-20ա* Փոխ («Ձ- Ք») – *Ճըշմարիտ որթոյն ստեղումք*...

92. *220ա-1բ* ՁԷ. (ՁԸ.) Գանձ համէրն ճգնաւորաց («Ճգնաւոր») – *Ճգնաւորք ընտրեալ*... ա. *221բ* Տաղ ճգնաւորաց, թէ այլ տաղ պիտեմ, Անտոնի յետեւ գի՛տ՝ի ժե. համարն, որ զաղօթիցն ըղփոռն առիւ – Ճըգնաւորէ ճըշմարտիք...

93. *221բ-3ա* ՁԸ. (ՁԹ.) Գանձ համաւրէն կուսանաց (*«Ի փառս»*) – *Ի սկըզբան էիդ, / ի լուսոյ լուսնիդ*... ա. *223աբ* Տաղ ի Ներսէս կաթողիկոսէ – *Յորժամ բարբառքըն նըւագին*... բ. *223բ* Այլ տաղ կուսանաց, տեառն Ներսէսէ ասացեալ («Կ-Փ») – *Կոյսք իմաստութեամբ*...

94. *224ա-5ա* ՁԹ. (Ղ.) Գանձ եւ տաղեր մարտիրոսաց կարգաւ ասա՛ *(«Տիեզակհոն»)* – *Տինայ առ ելեալ*... ա. *225աբ* Տաղ սրբոց մարտիրոսաց [ի] Ներսէսէ («Ա-Ծ») – *Արեգակն արտաք, / ըզհոսր սիրոյ ծագեալ*...

95. *225բ-7ա* ՂԱ. Գանձ համօրէն մարտիրոսաց *(«Յովանէս»)* – *Յանեղական լուսոյն գարդարեալ*... ա. *227ա* Տաղ մարտիրոսաց, տեառն Ներսեսի («Ձ-Ջ») – *Ճըշմարիտ վըկայք*...

96. *227բ-Յա* ՂԲ. Այլ գանձ համօրէն մարտիրոսաց *(«Մկրտիչ»)* – *Մեծապատծառ փառաւք զարդարեալ*... իա. *228աբ* Այլ տաղ սրբոց մարտիրոսաց *(«Պրոգոս Անդրոնիկոս քանս այս»)* – *Պետ հանդիսին հոգեւոր նահատակաց*...

97. *228բ-30ա* ՂԳ. Գանձ համօրէն մարտիրոսաց եւ ամենայն սրբոց՝ ճնոց եւ նորոց («Հաւթէ») – *Դաւանեցէ՛ք, որդիք աւրհնաց*... ա. *230ա* Տաղ սրբոց մարտիրոսաց եւ նահատակաց – *Ի հանդիսական տաւնից սրբոց վըկայից*... բ. *230բ* [Փոխ] *(«Ի-Ք»)* – *Ի-ահրհիւք յաշխարհէ հալածեցին*...

98. *230բ-1ա* ՂԴ. Գանձ մարտիրոսաց («Առաքել») – *Աստուածազարդ գունն երանեան*... ա. *232աբ* Տաղ մարտիրոսաց, ի Ներսէս հայրապետէ – *Անտ մարտիրոսքըն պըսակին*...

99. *233ա-4բ* ՂԵ. Գանձ համօրէն մարտիրոսաց («Սսիմ») – *Սուրբքդ սրբոց Աստուած էական*...

100. *234բ-6ա* ՂԶ. [Գանձ մարտիրոսաց] («Տոն») – *Երեւեցար Աստուած յայտնապէս*... ա. *236աբ* Տաղ սրբոց մարտիրոսացն, ի Ներսէս կաթողիկոսէ – *Բայց դո՛ւք, որդի՛ք իմ սիրելիք*... բ. *236բ-7ա* Փոխ՝ զձայնդ – *Որ չարչարեացն ըզգեզ*...

101.. *237ա-Տբ* ՂԷ. Գանձ կիրակմըտի («Առաքել») – *Անճառելի լոյսըդ հայրական*... ա. *238բ* Այլ տաղեր յարութեան կիրակմտի – *Յայնժամ սիրով տիրական*... բ. *238բ* [Այլ տաղ] *(«Գրի»)* – *Գուչէր հրեշտակն ի վիմին*... գ. *239ա* [Այլ տաղ] – *Միաշաբաթ աւր հանգըստեան*...

102.. *239ա-40բ* ՂԸ. Գանձ մեծահրաշին կիրակի աւուրն է. դու ի տեղն ասա՛յ, զի յետոյ ափ անկաս *(«Մաթէոսի է. խնդրեաց Գրիգորն»)* – *Միակդ աճաւոր*... *(240բ՝ «Այս գանձիս տաղերն ի համարն դի՛տ եւ ապա գտանձս ասա՛յ, որ խախուտ չի լինիս»)*:

103.. *240բ-1ա* ՂԹ. Գանձ Վարդավառին նաւակատեաց շաբաթ օրն *(«Առաքել»)* – *Անմահ աւրքային, / անճառ անհասին*... ա. *241աբ* – Տաղ եկեղեցոյ – *Սուրբ է տաճար տէրունական*...

104. *241բ-2բ* Ճ. Գանձ Վարդավառին («Մկտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ մեզ յայտնեալ*... ա. *242բ-3ա* Տաղ պայծառակերպութեան Քրիստոսի – *Այսաւր ցընծայ լեառըն Թաբաւր*...

105. *243ա-4բ* ՃԱ. Գանձ Վարդավառին երկրորդ օուրն («Առաֆել») – *Այսպէս անճառ լուսոյն արփիական*... ա. *244բ-5ա* Տաղ գեղեցկակերպութեանն Քրիստոսի («Այս յԱռաֆել է») – *Անճառ Բանըն հայրական*... բ. *245ա* [Փոխ] – *Ընդ որս եւ մանկունք նորոգ դաստեր*...

106. *245ա-6ա* ՃԲ. Գանձ Վարդավառին երրորդ օուրն *(«Ներ»)* – *Ներգործական Աստուած բարերար*...

107. *246ա-7բ* ՃԳ. [Գանձ Վարդավառի երեկոյին] *(«Մես»)* – *Սուրբ առաքեալքն յանկարծ հայեցեալ*... ա. *247բ-8ա* Տաղ պայծառակերպութեան տեառն Ներսեսի Կլայեցոյ ասացեալ – *Հաւսի բանիւ նա հարցական*... բ. *248աբ* [Ա,յլ տաղ] – *Նոր իմն ահաւոր խորհուրդ*... գ. *248բ-9ա* Ցորժամ Թաքեոսի առաքեցյն եւ Սանդխտոյ կուսին տօնես, գանձ զառաֆեղոցն ասա՛ եւ տաղ գայս – *Վարդք վայելուչ խուռներամք*...

108. *249ա-51ա* ՃԴ. Գանձ նախահաւրցն Ադամայ, Աբէլի, Սեթա, ենովխայ եւ այլոցն, եւ երկոյտասան մարգարէիցն այլ գայս գանձս ասա՛յ, բայց նախահաւրց տաղն <տաղն> գի՛տ մարգարէից գանձին յետոՙ ի Ջ. հաւարն եւ ասա՛յ – *Մեծ եւ հրաշալր անուն հրաշալի*... ա. *251ա* Տաղ երկոյտասան մարգարէիցն: Նախահաւրց գանձն գի՛տ մարգարէիցն ի կարգՙ ի Ջ. հաւարն – *Հայցմամբ մաքուր յորովայնին*... բ. *251աբ* Ցորժամ մակաբայեցոցն տօնես, գանձն մարտիրոսաց ասա՛ եւ տաղ գայս – *Նիհապար Մակաբա[եայ]ին*...

109. *251բ-3ա* ՃԵ. Գանձ եկեղեցոյն Էջմիածնայ ճօակատեաց Աստուածածին *(«Տաաւեք»)* – *Տաճարդ երկնային*... ա. *253ա-4բ* Տաղ եւ գովասանՙ էջմիածնա տաճարին, յԱռաֆել վարդապետէ ասացեալ – *Ահայ ասեմ բան գովեստի*...

110. *255աբ* ՃԶ. Գանձ փոխման սուրբ Աստուածածնին *(«Մկրիա»)* – *Մեծապայծառ հրաշակերպ վեհապին*... ա. *255բ-6ա* Մեղեդի վերափոխման սուրբ Աստուածածնին եւ ծնընդեան այլ – *Գոհար վարդն իբրեւպոյն*... բ. *256աբ* Ցորդորակ մեղեդոյս («Ա-Ջ») – *Արեւ լուսատու*... գ. *256բ-7ա* Այլ յորդորակ փոխման *(«Տէր Առաքեա»)* – *Տունկ անմահութեան բուրաջեւեցար*...

111. *257ա-8ա* ՃԷ. Գանձ երրորդ աւուրն *(«Տիիր»)* – *Տեսանէին գունդքն երկոյտասան*... ա. *258ա* Տաղ վերափոխման Աստուածածնի, տեառն Ներսեսի ասացեալ – *Այսպէս Գաբրիէլ հրեշտակապետն եկեալ*...

112. *258բ-9բ* ՃԸ. Գանձ վերափոխման սուրբ Աստուածածնին երրորդ աւուրն («Գրիգ») – *Գոհաբանեալ սուրբ Աստուածածնին*...

113. *259բ-60ա* ՃԹ. [Գանձ վերափոխման չորրորդ աւուրն] *(«Մրի ե»)* – *Ուստի եւ մեք տունեմք*... ա. *260բ* Տաղ եւ մեղեդի ննջման Աստուածածնի – *Մեծացի՛ր այսաւր, սո՛ւրբ Աստուածածնին*... բ. *260բ-1ա* Ցորդորակ («Ճ-Ջ») – *Ճիւղ եղեր ծառոյն կենաց*... գ. *261ա-2ա* Այլ տաղ փոխման տեառն Ներսէսէ – *Անարատ տաճար եւ առագաստ լուսոյ*...

114. *262ա-3ա* ՃԺ. Գանձ հինկ աւուր ննջման *(«Ստեփա»)* – *Սո՛ւրբ մայրդդ լուսոյ*... ա. *263ա* Տաղ սուրբ Աստուածածնին փոխմանն – *Ողջոյն ընդ քեզ, Մարիա՛մ*... բ. *263աբ* Ցորդորակ – *Մաղիկ պայծառ ծովային*...

115. *263բ-4բ* ՃԺԱ. Գանձ վեց աւուր փոխմանն («Ննոսի») – *Նստեալ պահչին աշակերտաք փրկչին*... ա. *264բ-6ա* Անձինՙ սուրբ Աստուածածնին Առաֆել վարդապետէ («Ա-Ֆ») – *Անճառ եւ անքննին*...

116. *266ա-7ա* ՃԺԲ. Գանձ վերափոխման սուրբ Աստուածածնին եւսթն աւուրն («Նստեր») – *Նորահրաշալան տաւնիւս կուսականն*... ա. *267ա* Տաղ փոխման Աստուածածնին – *Ինկի ծառի նրման ես*... բ. *267աբ* Այլ տաղ փոխման Աստուածածնին – *Ահայ երանի է ինձ*...

117. *267բ-8բ* ՃԺԳ. Գանձ ննջման Աստուածածնին ութ աւուրն («Մէս») – *Սաւառնաթեւեալ / Գաբրիէլ իջեալ*... ա. *268բ-9ա* Տաղ եւ գովասանՙ Աստուածածնի *(«Ի խնդրո մեծին Թորոսի է»)* – *Իմանալի սեբովրէ*... բ. *269ա* [Տաղ] – *Դու շուշան ծաղիկ անապական*...

118. *269բ-70բ* ՃԺԴ. Գանձ նաւակատեաց սուրբ խաչին շաբաթ աւուրն եկեղեցո *(«Քաւուրք»)* – *Քրիստոսական հաւատին քօարան*... ա. *270բ-1ա* Տաղ եկեղեցոյ եւ տապանակին է – *Մայր հաւատոյ սուրբ հարսնարան*... բ. *271աբ* Տաղ եկեղեցոյ տէր Առաֆել վարդապետէ ասացեալ *(«Տէր Առաֆել Սիւնեաց»)* – *Տաճար լուսոյ տուն արքային*...

119. *271բ-3ա* ՃԺԵ. Գանձ խաչվերացին առաջի աւուրն («Մկրտիչ») – *Մեծապայծառ ահն պատուական*... ա. *273աբ* Տաղ սուրբ խաչին, տեառն Ներսեսի կամբրոնացոյ ասացեալ – *Հարձրացուցէ՛ք զբՏէր Աստուած մեր միաբան*...

120. *274ա-5ա* ՃԺԶ. Գանձ սուրբ խաչին Բ. օուրն («Յովսննեա») – *Յայն եղեռնական դրախտին փափկութեան*... ա. *275աբ* [Գրիգորի Նարեկացւոյ] Մեղեդի յարութեան եւ խաչի – *Ես ձայն գոհութիւն ասեմ*... բ. *275բ-6ա* [Տաղ] – *Մեսիհական սիւն պատուական*...

121. *276ա-7ա* ՃԺԷ. Գանձ խաչին Գ. օուրն *(«Առաքելի»)* – *Աւրհնեալ ես փայտ կանգնեալ ի լերինքի*... ա. *277 բ* Տաղ յԱռաֆել վարդապետէ ասացեալ – *Զարեւկերպեան ծնեալքն խաչին*...

122. *277բ-9ա* ՃԺԸ. Գանձ սմանչելագործ սուրբ նշանին Ւռծրկոյ հաղարին, ցՅակոբ եպիսկոպոսէ Նեառաեենց ասացեալ («Յակոբ») – *Յիսուս Քրիստոս, արքայ համայնից*... ա. *279աբ* Տաղ խաչի Յակոբ եպիսկոպոսէ Նեառաեենց – *Սքանչելի սուրբ նըշանըդ պատուեալ... անխմաստ եւ տըգէշտ երգօղի / Նետրա-*

բենց սուտանուն Յակոբի / եւ եղբաւրս՝ Ղազարին, խնդրողի / հաւասար ասացէ՛ք ողորմի:

123. *279բ-81ա* ՃԻԹ. Գանձ հինգերորդ աւտուն եւ խաչգիւտին այլ զայս ասա՛ («Փաչատուրի») – *Խաչի քո, Քրիստո՛ս, երկիր պագանեմք...* ա. *281ա* Տաղ խաչի – *Ի գլուխն էլեն կենաց փայտին...* բ. *281աբ* Յորդորակ է – *Յայնժամ մեռեալ մի տանէին...*

124. *281բ-5ա* ՃԻ. Գանձ Ապարանից սուրբ նշանին, ի Քեռվրեենց Յովանիսէ ասացեալ *(«Յովանննես»)* – *Յանեղական լուսոյն խոնարհեալ...* ա. *285աբ* Տաղ Ապարանից Սուրբ Խաչին («Յովանէս») – *Յանեղական լոյն ի Հօրէ մեզ յայտնեցաւ...* բ. *285բ-6ա* Յորդորակ – *Կապմեն տապան անփուտ փայտից...* գ. *286ա* Կաֆայ *(«Քրիգորի է»)* – *Հանձրս գրեցայ ՚ւ բառուգեցայ...*

125. *286ա-7բ* ՃԻԱ. Գանձ <վ> Վարագայ Սուրբ Խաչին *(«Գրիգորի է ա»)* – *Գլուխն եկեղեցոյ, / վէմըն հաւատոյ...* ա. *287բ-8ա* Մեղեդի Վարագայ Սուրբ Խաչին – *Այսպէս մեծ գարմանք հրաշից...* բ. *288աբ* Այլ տաղ խաչի ասացեալ – *Խաչն եղիցի մեզ պահապան...* գ. *288բ* Այլ տաղ խաչի ասացուի ի տեղ – *Արդ աւրհնեալ ես, փա՛յտ կենաց...* դ. *289ա* [Տաղ] *(«Կաթողիկոսի հայոց»)* – *Կենա՛ց փայտ, տընկեալ ըզքեզ...*

126. *289ա-90ա* ՃԻՐ. Թէ այլ խաչի գանձն պիտեւնա, նա երեւման խաչին գանձն այլ յայս կարգս ասա՛յ *(«Զքա»)* – *Զ3ոք յիշեցուէք վերանելին... (289ա՝ «Յովանննս Կարապետին եւ Յոթայ արդարոյն յորժամ տաւնես, զայս տաղս ասա՛յ տեառն Ներսէսէ ասացեալ, եթէ Յովանու գանձ պիտեւայ, գի՛տ ի ժ Ղ. համարն»),* ա. *290ա-1ա* ՃԻԳ. Տաղ արդոյն Գեղարդ Բաչ եւ աւրի, յաղթող, արագահաս եւ աւտեւաս զինւորին – *Թագաւորն անմահ յաշխարհս երեւելով... (290ա՝ «Վա՛յ ինձ, զի Թոխաթու գրած գանձս Ղ. գանձ կայր Ղէորգայ եւ հոս մէկ մի չի գտայ. զգանձն մարտիրոսաց ասա՛յ»),* բ. *291ա-2ա* ՃԻԴ. Ողբ իշխանացն Սահակայ եւ Համազասպ եւ այլոց իշխանացն Հայոց եւ մերոց – *Յայս ահագին աւուրս որ հասաք...* գ. *292բ* Ողբ Հայոց աշխարհին եւ իշխանաց նորին – *Ոստ եւ անցաւոր աշխարհ...*

127. *292բ-3բ* ՃԻԵ. (ՃԻԳ). Գանձ սուրբ կուսանացն Թեկղի եւ Վաւմառեայ («Աւտոմ վարդապէտ») – *Անախտ, անբիծ փեսայն երկնաւոր...* ա. *294աբ* Տաղ Թեկղի եւ Վաւմառեայ – *Աւրհնեալ անճառ Հայրըն գրքած...*

128. *294բ-7ա* ՃԻՁ. (ՃԻԴ). Գանձ աւետարանչացն («Մարտիրոս») – *Մեծապարչ անուն, / սուրբ երրորդութիւն...* ա. *297աբ* Տաղ եւ մեղեդի աւետարանչաց – *Մատթէոս մարդ անուանեցաւ...* բ. *297բ* Յորդորակ է *(«Գրիգոր»)* – *Գովեսա արժան փառաց քոյին...*

129. *297բ-9ա* ՃԻԷ. Գանձ սրբոց հրեշտակապետացն («Մկռտիչ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ հրաշական...* ա. *299ա-300բ* Բանի մաղթանաց, Աւռամել վարդապետէ ասացեալ առ երկնային զաւտան *(«Ա-Ք»)* – *Անեղ, անմահ թագաւորին...*

130. *300բ-2ա* ՃԻԸ. (ՃԻԶ). Գանձ հրեշտակապետացն երկնային («Յովանննէս») – *Յոյժ փառաւորելի, /յաւետ գովելի...* ա. *302բ-3ա* Տաղ հրեշտակապետացն («Ներսէսի է այս բանս») – *Նոր տաւնիւս գոաբթնոց...* բ. *303ա* Այլ տաղ հրեշտակաց – *Զեզ Ձայնակից գուարթունք...*

131. *303աբ* ՃԻԹ. (ՃԻԷ). Յորժամ Յոհաննու Ոսկէբերանին տօնես, զանձն համօրէն հայրապետացն ասա՛ եւ տաղ զայսոքիմ – *Ի յորովայնէ ընդրեալ...* ա. *303բ* Այլ տաղ Յոհաննու Ոսկէբերան վարդապետին ի յԱւտոմ իրիցուէ ասացեալ *(«Ի Ատոմ իրիցուն է»)* – *Ի հանդէս քո մեզ տաւնի...* բ. *304ա-5ա* Այլ տաղ Յոհաննու Ոսկէբերան վարդապետին, յԱւռաքել վարդապետէ ասացեալ *(«Վարդապետին Յոհան»)* – *Վարդապետաց թագ եւ պարծանք...*

132. *305ա-6ա* ՃԼ. (ՃԻՀ). Յորժամ Գուրիասանց տօնես, զգանձն մարտիրոսաց ասա՛ եւ տաղ զայս – *Սուրբ Գուրիաս վրկայդ արի...*

133. *306ա-7ա* ՃԼԱ. (ՃԻԹ). Գանձ Նիկողայոսի հայրապետին *(«Գրիգոր»)* – *Գերահամբաւ անուն գովելի...* ա. *307բ* Տաղ Նիկողայոս սուրբ հայրապետին – *Այսպէս դրշխոյ պանծալի...*

134. *307բ-9ա* ՃԼՐ. (ՃԼ). Գանձ սուրբ Միքաէլ, Երմոգինեայ եւ Գրաբոսի եւ կամօռ աղխաւացն Յոհաննու եւ Աւեքսանոսի *(«Աւռաքելէ»)* – *Աւտուած անեղ անբսկրզբնական...* ա. *309բ* Մեղեդի սուրբ Միքաէլ, Երմոգինեայ – *Այսպէս նորահրաշ տաւնիւս...*

135. *309ա-11ա* ՃԼԳ. (ՃԼԱ). Գանձ Յակոբայ Մլծբնա հայրապետին *(«Մկռտիչ»)* – *Մեծահամբաւ անուն գովելի...* ա. *311աբ* Տաղ Յակոբայ Մծբնա հայրապետին *(«Աւռաքել վարդապետի»)* – *Աեճառ միածին...*

136. *311բ-3բ* ՃԼԴ. (ՃԼԲ). Գանձ Գաւթի մարգարէին եւ Յակոբայ առաքելոյ («Փաչատուր») – *Խորք անքննին, / անճառ, անհասին...* ա. *313բ-4ա* Տաղ Դօթայ մարգարէին եւ Յակոբա – *Յիսո՛ւս Քրիստոս՝ Հաւր միածին, / տո՛ւր ինձ զիմաստ քո վերկրային...* բ. *314աբ* Յորդորակ – *Որ ըզ Դաւիթ յեսայածին...*

137. *314բ-6ա* ՃԼԵ. Գանձ սրբոյ Ստեփանոսի *(«Մկռտիչ»)* – *Մեծ եւ հրգաւր անմահ թագաւոր...* ա. *316աբ* Տաղ սրբոյն Ստեփանոսի – *Ամենեքեան ի մի բերան...* բ. *316բ* Յորդորակ – *Սուրբ Ստեփանոս անապական...* գ. *316բ-7ա* Մեղեդի սուրբ Ստեփանոսի – *Ի խաչին տրնկեալ...* դ. *317ա* Յորդորակ *(«Ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ»)* – *Ի գաւազանէն Յեսսեա...*

138. *317բ-9բ* ՃԼԶ. (ՃԼԴ). Գանձ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի *(«Իս գրիչ»)* – *Իսկ պարապետին, / ի սեռս երեսին...* ա. *319բ-20ա* Մեղեդի եւ տաղ Պետ-

ոսի եւ Պատրոսի սուրբ առաքելոցն («Պետրոսի») – *Պաղատիմք առ Ձեզ, ընտրեալք*... բ. *320ա* Այլ տաղ Պետրոսի եւ Պօղոսի – *Պետրոս եւ Պաւղոս քրիստոնէից պարծանք*...

139. *320բ-3ա* ձԼէ. (ձԼե). Գանձ Որդոց որոտմանցն Յոհաննու եւ Յակոբա (*«Գրիգգորիոսա»*) – *Գեղապանծ լուսով, / գեղապաքաղ գունով*... ա. *323ա* Տաղ Յոհաննու եւ Յակոբայ – *Այն, որ եկեալ տենչմամբ*... բ. *323ա-4ա* Փոխ – *Մինչդեռ նստէր առ իւր քեռին*... գ. *324ար* Այլ տաղ Յոհաննու եւ Յակոբայ (*«Ներսէսի երգ»*) – *Նոր լոյս յարիենոյն վառեալ*...

140. *324բ-6ա* ձԼԸ. (ձԼՁ). Գանձ Բառւոյն հայրապետին (*«Հաչատուր»*) – *Հաչաբարձ սուրբ արհի*... ա. *326բ* Տաղ Վասիլիոսի սուրբ հայրապետին (*«Հաչատուր»*) – *Խոնարհիմք այսօր մաղթողական ձայնիւ*... բ. *326բ* Յոհրոմակ («Վարդապետի») – *Վանիլ ներհակին, / Յուլիանեայ չարին*...

141. *327ա-8ա* ձԼԹ. (ձԼէ). Գանձ տեառնընդառաջին («Ժրիգոր») – *Գովեալ եւ աւրհնեալ*...

142. *328ա-9ա* ձԽ. (ձԼԸ). Գանձ Թաբաւի եւ անդաստան աւրհնելոյ (*«Գանձ Թաբաւրի է»*) – *Գանձըդ կենաց, Որդիա միածին*... ա. *329ար* Առաեաց Ս.օրեայ փոխման, ծնընդեանն, թէ անդաստան աւրհնես, նայ յետ գանձին զայս տաղս ասա՛ – *Թագաւորեաց Տէր մեր փառօքն երկնային*... բ. *329բ-330բ* Այլակերտութեանն եւ պայծառակերպութեան եւ գեղեցկակերպութեանն ի լեառն Թաբօր եւ Հերմոն – *Հարձեալ երկրորդ անգամ Տէր թագաւորեաց*... գ. *330բ-1ա* Ջատկին եւ յարութեան – *Այլ եւ թագաւորեաց*... դ. *331ար* Տաղ եւ աւրհնութիւն հասարակաց – *Աւրհնեցէ՛ք դՀայրն Աստուած*...

143. *332ա-3ա* ձԽԱ. (ձԼԹ). Գանձ պաշտման եւ հսկման («Առաքել») – *Անտանելին երկնի եւ երկրի*... ա. *333ար* Տաղ պաշտման եւ հսկման («Մովսէսի է երգս») – *Մարդասէր Հայր գրիւթեան*... բ. *333բ-4բ* Տաղ Յհոաքել վարդապետէ վասն ապաշխարութեան («Ա-Ք») – *Անթիւ չարեաւք անցեալ ես*... գ. *334բ-6ա* Ոտանաւորս Յհոաքել վարդապետէ ասացեալ վասն հոգէվարի եւ երկնային ճանապարհին եւ յօդային դիւացն հանդիպմանցն եւ հոգոց կայանին եւ յօսր դատաստանին եւ դժոխոցն (*«Ա-Ք Տէր Աստեալ»*) – *Ձէք իմ ծովացեալ... Թիւ Հայոց մեծի / Ռիթ հարիւր տարի / ի յիսուն ՚ւ երեք (1404) / էր մըտեալ, որ զբանս ասացի*։

144. *336ա-7բ* ձԽՒ. (ձԽ). Գանձ ննեղադրութեան բաճանայից (*«Գրիգորի է»*) – *Գըթած՛ ի մեզ, Տէր ամենակալ*... ա. *337բ-3ա* Տաղ ննեղադրութեան բահանայից – *Ով անմահ հաց կենաց*... բ. *338ար* Այլ տաղ ննեղադրութեան բահանայից (*«Ի տէր Աստեքել»*) – *Ի մեծի հրաշափառ հանդիսի*...

145. *338բ-9բ* ձԽԳ. (ձԽՆ). Գանձ եւ գովասանք պահոց (*«Պահոց է»*) – *Պայծառ պատուիրան, / պայման տիրական*... ա. *339բ-40ա* Գովասանք եւ տաղ աղաւթից, Աստեղ վարդապետէ ասացեալ (*«Այս Աստեքել»*) – *Աւրհնեալ անուն անմահ սուրբ թագաւորին*... բ. *340ա-1ա* Տաղ եւ գովասանք ողորմութեան, Աստեղ վարդապետէ ասացեալ – *Քան զամենայն գործս բարեաց*...

146. *341ա-2բ* ձԽԴ. (ձԽԲ). Այլ գանձ պահոց (*«Պհնապհիա»*) – *Պահքն առաջին է սուրբ պատուիրան*...

ա. *342բ-3ա* Տաղ եւ գովասանք աղաւթից յԱստեղ վարդապետէ (*«Վարդապետի»*) – *Վրկայքն ամենեքան ի յատեան կացին*...

բ. *343ա-4ա* Գովասանք ողորմութեան, Սեբաստացի Յովսաւափ իմաստասիրէ ասացեալ (*Ի Յովսաւփէ բանս*) – *Ի սկզբանէ Յիսուս Աւետարանին*...

գ. *344ա-5բ* Վասն առդար դատաստանին եւ հատուցման գործոց նոցին. վա՛յ, որ զհոգիս իմ կորուսի ՚ւ իսկի չունիկ պատասխանի (*«Այս Յովսաւփ»*) – *Արարչագործն Աստուած ստեղծաւղ համայնին*...

դ. *345բ-6բ* Այլ տաղ խոստովանութեան եւ ապաշխարութեան – *Հաւատամք ի Քրիստոս որդին*...

ե. *346բ* Վասն հաւքերութեան եւ խաղաղութեան – *Սուրբ հարքըն հոգեւորք*...

զ. *347աբ* Տաղ ապաշխարութեան – *Յոյս եւ ապաւէն եւ կեանք*...

է. *347բ-8ա* Կշռամբաճ անձին («Ա-Ջ») – *Մնձն իմ, չէր ի չարիս դու աղտեղացար*...

ը. *348ար* Անդրադարձութիւն այբուբենիս ի վերայ իւր անձին եւ հոգոյն («Ջ-Ա») – *Քաղցր է Տէր եւ Աստուած*...

թ. *348բ-9բ* Պաղատանաճ ապաշխարութեան, Սեբաստացի Յովսաւափէն (*«Յովսաւփ»*) – *Ձիշէ՛ զքան Աւետարանին*...

ժ. *349բ-52բ* Տեառն Ներսեսի Կլայեցոյ ասացեալ ճաղազս կատարածի աշխարհիս եւ յօսր դատաստանի եւ հատուցման իւրաքանչիւր գործոց – *Յորժամ գըրեալքըն կատարին*...

ժա. *352բ-3ա* Այլ տաղ ապաշխարութեան – *Մեղայ Տէ՛ր, ինձ ողորմեա՛*...

ժբ. *353բ-4բ* Խոստական բան ճոհանէս վարդապետէ (*«Յոհաննիսի է»*) – *Յամենայն մեղաց ի դատ*...

ժգ. *354բ-5բ* Ողբ եւ մաղթանք, ի Խաչատուր Կեչառեցոյ ասացեալ – *Ես եմ կորուսեալ ոչխար*...

ժդ. *355բ-6բ* Խոսանք եւ կշռամբանճ անձին, Նախաշ վարդապետէ ասացեալ – *Անձ իմ, արի՛ աղաւթէ*...

ժե. *356բ-7բ* Խոստական բան, ի Նախաշ վարդապետէ («Ա-Ջ») – *Անցանէ մեծութիւն եւ փառք աշխարհի... / ա՛յ Նախաշ, դու լըսէ՛, գինչ որ քարոզես*...

ժզ. *357բ-9ա* Խրատական բան Յևառել վարդապետէ («Ա.-Ք. Առաքելի է») – *Ամենայն փառք մարդոյ...*

ժէ. *359աբ* Այլ տաղ ապաշխարութեան: Յամէն աւր մէկ տաղ մի ասա՛յ պահոցն, փառաւորեցուրիմ տեղն, զի խիստ լաւ տաղեր կայ, որ արտասուել տա *(«Յևառաքել վարդապետէ այս»)* – *Յիշելով զաւր մահուն...*

ժը. *359բ-60բ* Խրատական բան Խաչատուր Կեչառեցոյ («Ա.-Ք») – *Այս կեանս է երազ նրման...*

ժթ. *360 բ* Ողբ վասն հանդերձեալ կենացն – *Յորժամ Գաբրիէլ գոչէ...*

ի. *360բ-3բ* Ողբ ի վերայ հանդերձեալ դատաստանին եւ դժոխոցն – *Յորժամ տարերքըն դղրդրդին...*

իա. *363բ-4բ* Խրատական բան Առաքել վարդապետէ – *Արե՛կ ասեմ բան հրաշական...*

իբ. *364բ-5բ* Խրատական բան, Նաղաշ վարդապետէ, վասն խոովութեան եւ ոխ ոչ պահելոյ – *Մենձն իմ, վա՛յ քեզ հազար բերան...*

իգ. *365բ-6ա* Ոտանաւորս եւ տաղս հպարտութեան, Առաքել վարդապետէ – *Քան զամենայն գործս չարի...*

իդ. *366ա-7բ* Տաղ ագահութեան, Նախաշ վարդապետէ – *Սոդովմոն մայրն իմաստութեան...*

իե. *367բ-9ա* Ողբ ի վերայ հոգոյ եւ ապաշխարութեան, Կարապետ վարդապետէ – *Աստուա՛ծ իմ Յիսուս Քրիստոս կենդանի...*

իզ. *368բ-9ա* Այլ ողբ ապաշխարութեան ազնիւ – *Ողբս ահիռոդոմ, եղբա՛րք...*

իէ. *369ա-71ա* Ոտանաւոր Յակոբ վարդապետէ ասացեալ՝ ի վերայ Յուսկանն որդոյն Ստեփանննոս հանճային – *Եկա՛ք պատմեմ ձեզ ազանչելի ըզվարքը...*

իը. *371ա-5ա* Ի Գրիգորիս Ախթամարցոյ արարեալ ոտանաւոր զվարս Մարիճոսի սուրբ ճգնաւորին – *Անծին եւ անբսկիզբ Հաւրէն երկնային...*

իթ. *375ա-8ա* Տաղ արբոյն Ապտըլմըսեհի սուրբ նահատակին եւ մարտիրոսին, ի Ստեփաննոս վարդապետէ ասացեալ *(«Ի Մտեփաննոս վարդապետէ բան գովեստի»)* – *Ի քեզ յուսամ, փըրկի՛չ Աստուածդ բարի...*

լ. *378ա-80բ* Տաղ սասպնցի տանտուրջն, որ ընդ բանիւ եղեւ ի յիւր հանապէն եւ յետոյ գնացեալ ի Հռոմ արձակեցօ – *Ականջ դըրէ՛ք, եղբա՛րք, բանիս պատուական...*

լա. *380բ-4ա* Վարք եւ պատմութիւն վանաւորականացն Մարխայի եւ Կոտիարայ, Յակոբ վարդապետէ արարեալ ոտանաւորս – *Եկայք աւրհնեմք զՄատուած...*

լբ. *384ա-6ա* Ձեռ. Տաղ Ալէքսանոս ճգնաւորին, Յովանէս վարդապետէ Թլկուռացոր – *Աստուած գթած եւ մարդասէր...*

147. *386ա-8բ* Ձեռ. Գանձ աշխարհաթաղի եւ ուրբաթ աւուր ճանգըստեան, ի Մանուէլ վարդապետէ ասացեալ *(«Մանվելիա»)* – *Մինդ ի յէն, / բանդ ի սկզբանէ...* ա. *388բ-9բ* Տաղ եւ ողբ եւ խրատ ի բերանոյ ննջեցելոցն, յևառել վարդապետէ *(«Ի յևառաքելէ խնդրեաց Մտեփաննոս ոյ»)* – *Ի միտ առէ՛ք զողբըս բանիս...*

148. *389բ-90բ* Ձեռ. Այլ գանձ ի վերայ ննջեցելոց եւ հանգըստեան ուրբաթու *(«Աւուրբ վարդապետի)* – *Այսաւր եհաս հրաման արարչէն...* ա. *390բ-1բ* Ողբ եւ խրատ մեզ ի բերանոյ ննջեցելոցն – *Լուարո՛ւք բզքարբառ բերանոյս...* բ. *391բ-2ա* Այլ ողբ մահուան – *Է՜ մահ, քանի զքեզ յիշեմ...*

149. *392ա-5բ* Ձեռ. Գանձ հահանայաթաղի՝ յետ Փառք ի բարձունին, ասացեալ ի Մանուէլ վարդապետէ *(«Մանվելիի ե»)* – *Մեծ եւ հրգաւր անուն հրաշալի...* ա. *395բ-6ա* Տաղ հահանայաթաղի, ի տէր Ներսէսի կաթողիկոսէ – *Բայց ես հոգով գոլ բացակեայ...*

150. *396ա-9ա* Ձեռ. Գանձ հահանայաթաղի, Առաքել վարդապետէ ասացեալ *(«Աւրաքել վարդապետի երգս ե»)* – *Այսաւր եհաս ինձ աւր վախճանի...* ա. *398աբ* – Տաղ հահանայաթաղի – *Որպի՛ք լուսոյ Հաւրըն մեծի...*

151. *403աբ* Մեղեդի եւ յորդրակ Գէղուա զաւրավարի: Յետոյ ձեռ անկս *(«Յաղոր եպիսկոպոս»)* – *Յիևատուծոյ ընդրեցար դու բարի...*

ա. *402բ* Տաղ ապաշխարութեան եւ հոգոյ – *Մենձն իմ, ընդէ՞ր ես ծուլացեր...*

բ. *403բ-4ա* Տաղ ապաշխարութեան եւ հոգոյ – *Կամ առաջի քո ամօթով...*

գ. *404բ-6ա* Գանձ գեւառգել Սուրբ Նշանին, ի Բըղոպեցոց Յովանէս վարդապետէ Ոսանացո *(«Յովաննէս»)* – *Յարմարական դըրուատ բանական...* ա. *404բ* Կաֆայ գանձիս *(«Յովանիսէ»)* – *Յիսո՛ւս Աստուած, Տէր միակի...*

դ. *406բ* Տաղ Գեւառգել Սուրբ Նշանին, Յովանէս Բզղուտեցոց վարդապետէ *(«Յովաննէս»)* – *Յորժամ եկեալ մեծ թագուհին...* ա. *406բ* Յորդրակ է *(«Վարդապէտ»)* – *Վարդապետք քեւ ճոխացան...* բ. *406բ-7ա* Այլ տաղ Վաւագայ խաչին – *Ջվաւագ ասեմ ըզքաղճալին...*

ե. *407բ* Պեւտոսի հայրապետին եւ Աբիսողոմայ – *Ի հանդէս տօնի քո բախացեալ տօնեմք...*

զ. *407բ* Տաղ Անտոնի ճգնաւորին: Անձամբին կէսն է – *Ի ծերպըս վիմայ դու ջահ լուսոյ էիր...*

է. *408ա* Տաղ սուրբ Կիրակոսի եւ Յուղիտայի – *Սուրբ Յուղիտաս դուստրդ մեծաց...*

ը. *408աբ* Տաղ արբոյ Սուիսասանցն – *Երջանիկ հոգիարհարշ երանելին սուրբ Սուքիաս…*

408բ-9ա Սուրբ Ոսկի տաղին կնս է այս: Ցետոյ գտաւ – *Մինն յերկից սուրբ անձանցն անբաժին…*

Ծե. *409ա* Տաղ Վարդանանց նահատակացն – *Վարդան քաջ վանող չարին…*

Զզ. *409բ* Տաղ բուն բարեկենդանին – *Ճրագ ճըշմարիտ եւ երկնային… ա. 409բ* Յորդորակ է – *Ճրագ մարմնոյս է իմ խօար…*

Ը. *407բ* Տաղ Թէոդորոսի զիւնորին – *Խաղաղատար նոր Յեագաւոր… ա. 409բ* [Փոխ] – *Բամից զօրաց քոց…*

Թ. *410ա* Տաղ երկրորդ կիրակէին, Մերենց Գրիգորէ *(«Գրիգորի է»)* – *Գոյիդ անեղ անըգկգքան… ա. 410ա* Յորդորակ է *(«Բանս այս»)* – *Բանիւ ասացաւ Սիմոնին…*

Ժ. *410աբ* Տաղ Կիւղի Երուսաղեմայ հայրապետին եւ մօրն նորա Անննային – *Քրիստոս փառաց կոյդ անքընին…*

Ի. *410բ-1ա* Անառակ որդուն կիրակին *(«Այս բանս»)* – *Ահ հայրդ ազաղակեմ…*

Իա. *411աբ* Տաղ տնտեսին կիրակին – *Տընտես էի հօատ[ար]իմ…*

Իբ. *411բ-2ա* Տաղ հառասուն մանկանցն – *Ազատ չանաւք սրբոց մանկանցն…*

Իգ. *412ա* Վեց կիրակէին – *Յորժամ ծագիս Տէր ի յերկնից…*

Իդ. *412ա* Մեծի չորեքշաբաթին – *Յիսո՛ւս փրկիչ կենարար… ա. 412աբ* Յորդորակ *(«Մեծի չորեքշաբաթի»)* – *Մեծ խորհուրդ յերկրի…*

Իե. *412բ-3բ* Ոսանօոր եւ տաղ Մարութայի հայրապետին – *Ի քաանուժէկ աւուր հայոց մարերի…*

Իզ. *413բ-4ա* Տաղ Բառղի Կեսարացոյն – *Այր մի ընդիր եւ անուանի…*

Ի. *414բ-5ա* Տաղ Սուիսասանցն եւ Ոսկեանցն – *Երջանիկ հոգիարհարշ երանելին…*

Իու. *415ա* Տաղ Յակոբայ Մծբնա հայրապետին *(«Վարդապետ»)* – *Վարժիչ հանուրց եկեղեցեայց…*

Իբ. *415բ* Կուսանաց – *Ի կենարար փայտէն ծաղկեալ… որոց հարցմամբըն համայնից / զմեզ յամենայն մաքրեալ յախտից:*

Լուսանցներում կան սրբագրութիւններ, լրացումներ, յղումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿ

37բ (1381 թ.) Գանձ աստուածայայտնութեան եւ ծնդեան եւ մկրտութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, Յովհաննէս *վարդապետ* Սեբաստացոյ *ասացեալ, որ Ց. եղբարք եկին ի Կաֆայ Պլ. (1381) թվականին եւ չինեցին գԿաֆայու գՍուրբ Քառասունսն եւ գՍուրբ Ասգէնդ եւ գՆրխիմու գՍուրբ Նշանի վանքն:* Յովհաննէս *հիւսիսական առաջնորդիս հօրն անունն Պառոնչահ է, եւ մօրն* Տիկին, *եւ եղբարցն պարոն* Յակոբ *եւ* Ղազար *գրըմարտիկ:*

Տե՛ս ԺԷ դ., յիշ.-ք, Ա., էջ 258:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *(գրչի) 399ա* Փառք եւ պատիւ Հաւրն էականն, / որ է անեղ եւ անվախճան, / եւ Միածնի իւրոյ ծնընդեան / եւ փառակից Հոգոյ բրխման, / երեքանձնեայ աստուածութեանն / եւ միակամ իշխանութեանն / անդեալն, յայժմոյս եւ յապագայն / եւ անզրբաւ միշտ յաւիտեան: / Աւարտեցաւ գիրզքս Գանձի / հայոց մեծի *(գրչականի / ՌՁՉ. (1607)* աւելի- / *Մեպտեմբերի ԺԴ-ի)* / ձեռամբ ումեմն անարժանի / եւ պարտապան բիւր քանքարի, / մեղսամածեալ ժահճոտի, / անմիտ, յիմար եւ փանաքի / *[ս]*ետեփանոս ձեր ծառայի՝ / յեմնորդ ամեն քահանայի / ոտից ձեր հող կոխ եւ փոշի, / ամէն բերնէ եղուկելի: / Եւ ծընաւղաց իմոյ բարի՝ / Սարգիս անուն եւ ճանփաշէն, / քըւերցն իմոյ՝ Ուստիանէի / եւ միւսոյն՝ էմին կոյի, / եղբաւրն իմոյ տէր Յակոբի՝ / սրբասընունդ քահանայի, / քաջ գրագիր եւ անուանի, / վարդապետաց էր սիրելի, / որ ի Թոխաթ նա վախճանի, / երթայ երկիրըն կենդանի, / մարմին եղաւ ի տապանի / Սուրբ Քառասնից մեծ տաճարի: / Եւ անեղոջն՝ տէր Միմասի, / քաջ երաժիշտ քահանայի, / եւ գոքանչիս՝ հասմելիճի / եւ իւր դստերն՝ Ուստիանէի / եւ իմ որդոյս Մարգարէի, / քաղցրաբարբառ սարկաւագի, / եւ ամուսնոյն իւրոյ բարի: / Եւ իմ դստերն Հռեփսիմէի, / եւս առաւել գիս վարժողի՝ / տէր Յոհաննէս քահանայի, / որդոյն իւր տէր Աստուածատուրի, / իւրոց կանանցն եւ զօակի, *|399բ|* ժամոյս իմոյ ընկերոջի՝ / Մանուկ անուն սարկաւագի, / աշակերտիս Ջաքարէի / եւ ծընօղացն իւրոյ բարի: / Եւ մեզ ժամուց պատաւրագի / ողորմութիւն պտուղ տրւաւղիս / երախտաւոր եւ աշխատողի, / պատիւ, հարկիս ինձ անօղի: / Եւ ողորմեալ իմ չարքրմի, / նայ եւ ինձ ի վատ ուշւղի, / դարձո՛յ գնորա չարն ի բարի, / զի գթած գրախտին արժանացցի: / Ա՛լ հանդիպողք այս Գանձատեարի, / աստուածաշունչ սուրբ կրտակի, / յիշման առնէ՛ք գմեզ արժանի / ի յաղօթից ժամանակի, / զի գործ բարի չունիմ յերկրի, / որ ինձ աւգնէ տէղը աւրի: / Ի ձեզ անձին ունիմ գհոգիս, / գուք ողորմած լերո՛ւք առ իս, / նայ, որ առատն ի բարի, / տացէ ձեզ վարձք՝ զմեզ յիշողի, / թէ՛ մ՛ի ընդ իս, ծառա՛յ բարի, / յուրախութիւն անզրօելի, / յերես անկեալ կըրկին գերի / եւ պաղատեմ ձեր առաջի, / խոշորութեան եւ սխալի / մի՛ մեղադրել ինձ գրծակողի: / Զգանձս ըսկըսայ գտաղ մեղեդի / ի Կաֆայու մեծ քաղաքի, / առ յոտըն Սուրբ Լուսաւորչի / բազմաշարք[չար] նահատակի՛ / բարձրակառոյց եկեղեցի, / ծովահայեացք սուրբ տաճարի, / գոր Տէր Աստուածն ամենայնի, / ինդցէ գանցանս գասյ շինաւղի: / Ի ժամանակս յոյժ

անքարի՛ / գծովուն յայն դիմն եաղին ունի, / եւ ձէլալի ասեն յայտնի, / եւ են յաղթողք ՚ւ անպարտելի: / Երեն, մըրկեն ըզգաղ|400ա|քընի, / զմանուկ տղայքն առնեն գերի, / ոսկի ՚ւ արծաթ եւ զղուաշնի, / զայն թալանեն անյարգելի: / Ըզշուրջառներ եւ զըսգեստնի / եւ ըզծածկոյթ սուրբ սեղանի, / Ձիոց ծածկոյթ արին յայտնի / եւ զայլս հագուստըս ճիվանի: / Ձխաչ եւ զըսկիհ, արծաթ ՚ւ ոսկի, / այլ սրբութիւնըս տաճարի, / Ձիոց բրախտ շինել ավին, / եւ խնդային վերայ նոցին: / Ձըզգաստնէւոց ինուն ո՛չ ասին / կամ փախուցեալք լեռ ՚ւ ի սարին, / ոմանք քաղցած եւ ծարաւի, / մերկ եւ բոկիկ արտասուէին: / Եւ ըսպանելքն ի փողոցին / շունք եւ գապանք գայն ուտէին, / եւ ոչ ոք էր՝ թաղէր գնոսին, / գի Մաղմոսին բան կատարին: / Աւերեցին եւ քանտեցին / գայն չէն բոլոր ըզգաղքընին, / երեք անգամ կոդոպտեցին՝ / մինչ ճրոտքաղըս արարին: / ՁԲոխաթ քաղքըն գովելի, / որ Կոմանու խիստ էր մատի, / յորում տապան է Յոհաննի, / Ոսկիբերան վարդապետի, / շատ գեղաւրեալք շէն, բարելի, / այգով, արտով, պաղչով ի լի, / ջրրով առատ բոյս բանջարի, / եւեմ դրախտին էր նըմանի: / Գետըն նըման էր Եբրատի, / որ Թաւգանու նա անուանի, / բերէր գերան, սիւնըս շէնքի, / զկոճ եւ զփայ[տ]րս վառելի: / Եւ ըզմիւս գետն քաղքին միջի, / յամէն պարտէզ նովօ ջրրվի, / եւ զձերմակ ջուրըն կըրկնակի, / աղբւերքն անտի կու բաժանի: / Բաղնիկք եւ խանք կան գովելի, / մաքուր ջրրով անընդմանի, / խանութքն, |400բ| շուկաքն բարով ի լի, / վա՛յ ինձ, որ ես անտի ելի: / Վաճառակա[նս]ց էր նա տեղի, / ի չորս կողմանց գային յայտնի, / ծախվէր բեռնով ապուշրումնի / եւ այլ զինչ որ բեռնով լինի: / Ելնէր նախշի ապուշրումնի, / գունըզգունաց յամէն ցեղի, / զազազի բան եւ զերձակի, / եգիպ, թավքան, վալայ, շարի, / չիլիպաս, թավրաս, պուտունճակնի, / մուզատտամներ ՚ւ այլ զուամշնի. / այս ամենայն, զոր յիշեցի, / ի միգանէն բեռնով ելնի: / Կայր պէզաստան միանն գըմպեթի, / բազում խանութք ի յիւր միջի, / շատ տղվաքորք նստեալ կարգի, / ծախեն քրքան եւ քսեսայի: / Գըլաակ կարնոցն ի յիւր քովի / կարեն ոսկով արախճըննի / եւ պազաստան մայլ հըրէի / մէջն էր գուամշ եւ չուխանի: / Ոսկերչընոցն էր գովելի, / Շամայ սպահի պազար նմանի. / կայր շատըտուան մի ի միջի, / ի վարպետսայք խանութքն ի լի: / Ելնէր ածէկ թաս ու թափսի, / վարպետարան մեծ կըպղաքնի, / եւ գոյնըզգոյն սախտիաննի / եւ այլ բաներ գարմանալի: / Ձոր մէկն ասեմ ըզմութիախնին, / գսանիաթ քարքն եւ գարուեւտնին, / սիրտրս կայրի եւ կըսկրծի, / շատ տըխուրեն եւ ծիծաղին: / Ձիշեմ ըզվանք Սուրբ Աննայի, / Ք. գիւղի նայ ի միջի, / լըծքեր բազում կայր գոմշընի, / պախրէ, եզներ ժ. (10) լըծի, / կովեր, հորթեր, այծ ՚ւ ոչխարնի, / մեղրի փեթակ եւ աղաւնի, / աղբերակունք կաւլն ի միջի, / ի չորս բոլորն արտ եւ այգի: |401ա| Ի ժամանակն էր խիստ բարի, / Յակոբ անուն վարդապետի, / որ քաղաքաս նա Ձկյթունցի / եւ առաջնորդ Թոխաթ քաղքի, / տէր վարպետներ կայր ուսածնի, / եպիսկոպոսք, հաբեղանի, / սարկաւագունք ՚ւ աշակերտքնի, / շատ մաճակայք եւ մըշակնի: / Երբ կանգնէին ժամատեղի, / գոռայր տաճարն նըման ամպի, / երգ, թագաւորք ՚ւ ալէլուքնի, / գանձեր, տաղէր եւ մեղեդի. / ունէր նայ ճեմ շատ գեղաննի, / հարիւր Ռ. (1000) բարով ի լի, / Ձարթուղ-ասվայ եւ գՂազ-ովայ / եւ այլ գեղերըս լեռնային: / Երթնանք ի թաղ Պազարճուխիճ, / որ է աւագ եկեղեցին, / որ է անուն Սուրբ Սարգսիճ՝ / արագահաս գինւաւորին: / Վեց Ճ. (հարիւր) տուն կայր յայն թաղին, / ամենըն ճոխ տանուտէրնի, / կարդացօղներ, հասկըցաւղնի, / առաւտաձէրըն խաւճայնի: / Գընամք ի թաղն Տաշմարտիաճ, / Սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցի, / անտի ելնեմ Պայայ մարհյան, / Սուրբ Նիկողոս անուն ասի: / Ինկնունք Սուրբ Սարգիս Նահատակն, / Թախտայ դալին եկեղեցի, / անկից ելնեմք ի Թարպիաճ / Սուրբ Ստեփաննոս Նոր տաճարի, / ի Սուրբ Մինաս կորըստագիւտն, / երթամք ի յոխտ արտասեղի, / որ զմեր խրնդիրքըն կատարէ / եւ բարեխօս լինի մեզի: / Ելեալ դիմեմք ի խաչ թաղին, / Սուրբ Պարասկեւ եկեղեցին: / Ելնումք եւ գամք ի մեր թաղին, / Սուրբ Քառասնից մեծ տաճարին: / Երեք խորան պայծառ կազմեալ / յանուն Սուրբ Երրորդութեանն, / եւ զինչ Թոխաթ որ մարդ մեռնի, / բերեն ի մեր յեկեղեցի: |401բ| Մեք չորս երէց ի յատենի, / ի եպիսկոպոս մի մեր միջի, / սարկաւագունք եւ ղըպըրնի / կանգնէաք ի ժամատեղի: / Երիցաներն Թոխաթի / ամէնըն սուրբ ՚ւ առաքնին, / գըրակարդաց ժիր եւ արի. / ամէնք նըման վարդապետի: / Իրիցփոխանք տղվաթիզորնի / եւ տանուտէրքըն մըտացի, / խելաքներ շատ նման հին կարի / եւ իմաստնոյն Սողովմոնի: / Վաճառականք, ճանապարհորդք / գնային Շըրվան եւ Շամախի, / Շամ ՚ւ ի Հալապ ՚ւ յԸնտակիա, / Պուտսայ եւ այլ բազում տեղի: / Երբ չարն եկո յանկարծակի, / եւս եաղըճին ի Թոխաթի, / ցըրուեց գամէնն որպէս փոշի, / Ձրգեց գամէնն մի-մի տեղի, / ոմանք գնացին ի յՕտամպօլի, / ոմն ի Պուտսայ, յԱտրաճայի, / շատք գրնացին Ուռումելի, / Ֆոլընիկաց տուն, Պուղտաճ, Ալէհի: / Որպէս եւ ես ըՍտեփաննոս / սահեալ անկա մէջ Կաֆայի, / տընանկ, պանտուխտ, նըշտեհ, դարիպ, / կամ իբրեւ գնօ ի մէջ ծովի: / Կաֆայ քաղաք նըման դրախտի / ի յԵրուսաղէմ սուրբ քաղաքի, / մեծ Հըռոմայ ՚ւ Ըստամպօլի, / Շամայ, Մարայ ՚ւ յեգիպտոսի: / Վանքեր բազում եւ ջաղցնի, / եկեղեցիք շուրջանակի, / նըման վերնոյն սուրբ Սիոնի / եւ տաճարին Սողովմոնի: / Տէր Հաչատուր եպիսկոպոսն / որպէս Աւետոն Թեպայեցի, / պահող, հսկող անձանձրալի, / սուրբ ծէ-

րունի մաքուր հոգի: / Խոկ տէր Պօղոսն քաջ եւ արհի / եպիսկոպոս եւ պանծալի, / խոնարհամիտ, հնազանդ ոգի, / հրլու հնազանդ հետ ամենի: / Տէր Խաչատուրն Սուրբ Սարգսի / մրտօք նրման հրեղէն ծովի, / զերկնից շրջանըն դիտողի / զհայոց տունամբ եւ զհոռոմի/// |402ա| Տէր Յովաննէս հեզահոգի, / քա[ղ]ցր եւ անուշ հետ ամենի, / Աստուած ի քո հոգիդ հանգչի, / զտադ աւրինակ եւտր ինձի: / Ով տէր Թորոս պարթեւագգի, / նրման Գրիգոր Լուսաւորչի / կամ Սահակայ եւ Մեսրովպի, / փեսայդք ՚ւ որդիքդ փառաւորի: / Տէր Աբրահամ եղբայր բարի, / ինդ քո սեղանըդ շէն լինի, / դու ես սիրուն ամէն ագգի, / հայ ու հոռմի եւ ֆռանկի: / Ո՛վ տէր Պետրոս դու գովելի, / քաջ երաժիշտ, ձայնդ գովելի, / գերոց որդի եւ անուանի, / նրկարագիր ձեռաց շնորհի: / Տէր Մկրտիչ դու անուանի, / ի մէջ ամէն քահանայի / Մկլիսեթեկ ես կրկնակի / կամ Ահարոն Փեւեհեհսի: / Տէր Աւգսենտեր փափաճելի, / վարուք դուք սուրբ, առաքինի, / Անաստասաս էք նմանի / Յովսեդեկեանց քահանայի: / Տէր Աբրահամ իմ սիրելի, / դու միամիտ զէտ գաղօնի, / նրման ես դու Զաքարէի / հաւրն Յովաննու Կարապետի: / Ո՛վ տէր Սարգիս եւ տէր Լուսիկ, / վարգք Աստուծոյ առնուք յերկնի, / զգանձ ձեր տվիք ինձ աւրինակ / այս գանձքս ծնունդ է ձեր գանձի: / Ընտեփանոսըս Թոխաթցի / եկի, հանկայ ձեր քաղաքի՝ / նախ Սուրբ Աւհրոն եկեղեցի / ի առ յոտըն Սուրբ Լուսաւորչի: / Տուն ձեր նման Աբրահամի, / Սուրբ Սահակայ եւ Յակոբի, պանտրխտասէրք հանգիստ հիւրի, / նշդեհ, ղարիպ եւ օտարի: / Ով կարգացօղք կարդացողաց եւ գրծաւղիս: / Հայր մեր յերկինս, սուրբ եղիցի անուն քո, եկեսցի:

Ի ժամանակս սուլթան Ահմատ թագաւորին Բ. տարի է, որ կուգան բազում [ե]անկիչարիք թէ՛ ի Տէմուր Ղաբուն կերթամք, եւ չեն կարեր գնալ:

Տե՛ս ժէ. դ., յիշ.-ք, Ա., էջ 244-52։

7ա Թէ ձայն ունիս քաղցր ու բարակ,
զգանձերս ասա՛յ դու համարձակ,
ապայ թէ հաստ է եւ խառնակ,
յայսկից ի գետ կացի՛ր յերակ:
Ջի այս նորայ է ախորժակ,
այնմ, որ ունի քաղցր եղանակ
եւ ընդ ձայնին ի բանն արագ,
որով հեքիցն առնէ ճարակ:
Թէ չընթեռնուլն չէ արագ,
երգն լինի անցեալ ճըրագ,
յայնժամ ժողովն առ հասարակ
ծիծաղելով առնեն կատակ:
Այլ բանն եւ ձայնն առ հասարակ
երգոյս պիտի խիստ աւժրնտակ,
որպէս գեպինս միմեանց համակ
լրծեալ վարեն երկու կընճակ:
Որով զակօս բանին շիտակ
ի գլուխ տանին անխոտորնակ
եւ կամ թըղչնոց գոլ նրմանակ
երկու թեւօք թըռչին յերակ:
Այսպէս եւ դու, ո՛վ ժիր մըշակ,
եթէ ունիս գերդուսն յըստակ,
երգեա՛յ վրստահ, անփաթերնակ
եւ ըզգրծողս յիշեա՛յ յերակ:
|7բ| *Ո՛վ սիրելի եղբայր, որ ես,*
զայս քեղ խըրատ տամ որ լսես,
յորժամ ըզգանձս եղանակես,
գիուխտըն թըռքով չապականես,
եւ անոգորմ յես չի պարզես,
հանց որ կապին գրնաս գործես
կամ թէ անգէտ ձեռս արկանես,
խոզաց մարդկան կոխան շինես:
Ջոր գանձ կամիս՝ որ դու ասես,
գյանկի համարն յառաջքըն տե՛ս,
տրգիտութեամբ չի չարչարես,
այլ համարով շուտ գըտանես:
Յորժամ որ գաս ըզգանձս ասես,
զգըրոց լուսանցըն չաղտոտես
եւ կամ թանաս ըզմատդ ու շրջես
եւ գիմ գրածս ապականես,
այլ յոյժ պրով նախախնամես,
սրբեալ ձեռաւք, շորով բըռնես,
ի հրոյ ՚ւ ի շրոյ ի գաս պահես,
ապայ զԱստուած դու տեսանես:
Երկու ՚ւ երեք շորովըրը պատես,
՚ւ ի յորային տեղիս գընես
՚ւ ի պատշաճի աւրն որ գիտես,
ապա բերեալ եղանակես:
Յորժամ կարդաս զգանձս եւ ասես,
որ ընթեռնուս եւ որ լսես,
զըՍտեփանոս գըրիչս յիշես
եւ ողորմի դու ինձ ասես:

165բ Գրրիս գըրօղի / տէր Ստեփանոսի, / ձեր ոտից կոխի:

12բ (ստ. լս.) Ջատգս Թէ խազով չես գիտեր, նա յարեւագալին յորդորակին ձայն ասա՛յ եւ զՍտեփանոս Թոխաթցիս յիշեա՛, ճանո՛ւմ տէր վարպետ:

14ա (ստ. լս.) Հսկսաք զԿանձատեւրս թվին ՌՃՁ. (1607), փետրվարի Բ. (20):

Տե՛ս ժէ. դ., յիշ.-ք, Ա., էջ 252։

15բ (ստ. լս.) Հոգի՛ տէր վարպետ, զգրաւրո՛ղ[ն]էից տաղերն ի կարգն մոռացեր եմ, Բ. թուղթ շրջէ, գտի՛ր եւ ասա՛յ եւ ինձ՝ ղարիպիս, անտրտունջ լե՛ր. վա՛յ ինձ, զի թխերես եմ:

Տե՛ս ժէ. դ., յիշ.-ք, Ա., էջ 252։

32բ (ստ. լս.) Ջսեւացեալս մեղօք, գտնանկ Թովսաբցի լոկ Ստեփաննոս եւ գեղբայրն իմ զոէր Յակոբն, յիշեցէ՛ք։

Տե՛ս ժէ. դ., յիշ.-ք, Ա., էջ 252։

146ա Գծաւղ գանձիս տէր Ստեփաննոսի, տէր Յակոբի եւ հաւրն իւր՝ Սարգսի (նման 108ա, 129բ, 264բ, 273ա, 316ա, 323ա)։

112ա Ղրծաւղի գանձիս լոկ Ստեփաննոսին եւ ստացաւղին տալ ողորմութիւն (նման 108ա)։

171ա Թվին ՌՆՂ. (1607) ապրիլի ԺԳ. (14) օրն Գ.շաբթի գնաւոր սաֆարն Թ. հոգով սպանին ի Կաֆան ի յիւր տուն։

Տե՛ս ժէ. դ., յիշ.-ք, Ա., էջ 252։

365ա Թվին ՌՆՂ. (1607) աւգոստոսի Գ՝ օրն Գ.շաբթի, ուռուսին դաղախներն կոխեցին բդկեզրով քաղաքն, Ջ. (900) հոգի ջարդեցին ///ա/// գերի տարան, տաճիկ եւ հայ, հոռոմ եւ հրէայ, զոր տէր Աստուած զբարին տայ. ամէն։

Տե՛ս ժէ. դ., յիշ.-ք, Ա., էջ 252։

398բ Գրեցօ Գանձս յեւանելոյ Ադամայ վեց Ռձէ. (6107) թվին եւ Քրիստոսէ ՌՁՈՒ. (1609) թվին եւ հայոց թվականին ՌՈՂ. (1607)։

Տե՛ս ժէ. դ., յիշ.-ք, Ա., էջ 252։

2. *(ստացողի) 39ա Ստացաւղ գանձիս տէր Ստեփաննոսին, տէր Յակոբին եւ ձեր ծնաւղին ողորմեա՛ց (նման 132բ)։*

84ա Ստացօղի գանձին լոկ Ստեփաննոսին տալով թողութիւն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *404ա (1740 թ., շղագիր) Եւ՝ Մշու Սուրբ Կարապետու միայրան, որ եմ Աճամ Շամախեցի, ի ժամանակ Միրվէխին, որ առաւ ամենայն յերկիրն, ես փախա Շամախու, եւլի Մշու Սուրբ Կարապետ միայրան եղայ, այսօր ժե. (15) տարի է, որ ես Սուրբ Կարապետու միայրան եմ, վասն գանձնակաց եւլի ի Քաֆայ թիւին ՌՁՊՀ.ին (1740) Սուրբ Լուսայորչի ժամն՝ օրն Վարդիվառին կրակի, յուլիսի ԺԳ.ին (13), գանձն առացի, Աչսօր ցնծայն առացի։ Ես անպիտանըս ժամն այս գիրս գրեցի։ Բաւ է։*

2. *10ա (1828 թ., շղագիր) Ի վայելումն յԱստուածնոյ հայոց քարեյիշատակ ուսումնարանին ընծայել ի Յովհաննէից արքեպիսկոպոսէ Ռուսաստանեայց հայոց յամի 1828 մայիսի 1 յԱստուածն։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Աա՝ «Հ[ր] 6, ՌՁՂ. – 1607. Մ[ատռուպ] եպ[իսկոպոս]», 1ա՝ «47/2672», «ՌՁՂ. – 1607. Մ[ատռուպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

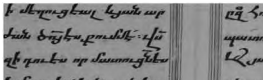
2673

ԽԱՐՀԱՐԴԱՏԵՏՐ

[ՆՈՐ ՋՈՒԿԱ] ՌՃԻԲ. – 1679

ԳՐԻՉ, ՆԱԿՈՂ՝ Հայրապետ [Ջոզայեցի]։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Ադեֆսաներ վարդապետ։

ԹՂԹԻ՝ 20-2 (տե՛ս Պանպանակ)։ ՊՐԱԿ՝ 3×6 (1ին՝ 8)։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 27×20.5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (18×14. եզրագծուած գունաւոր եւ ոսկեզօծ շրջանակներով)։ ԴԻՐ՝ բոլորգիր (ճնշուշ 12ա)։ ՏՈՂ՝ 22։ ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ կարմիր կապի, դունակով (Ա. փեղկին բռնազով առուած բուսական գաղտնագրանախ, ներսի 4 անկիւններում տերեւազարդեր, որոնք իրար են միանում անկիւնագծերով, կենտրոնում հսկեւութիւն, շրջանակի մէջ յիշատակագրութիւն՝ «Ձիշտուկ է Աղէքսանդր վարդապետին եւ ծնողացն։ Ի թվին ՌՃԻԲ. (1679)», Բ. փեղկին նոյնատիպ շրջանակի 4 անկիւններում կենաւգծերով իրար միացող տերեւազարդեր, կենտրոնում հսկեւութիւն), միջուր սատուրպոյթ. աստառը շերտազարդ մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (թ 1-2. ունի ձեռագրի յիշատակարան. տե՛ս) + ԱԲ. ԱԲ՝ չգրուած, սպիտակ թուղթ։

Նմուշ 12ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Պատարագ՝ 3բ։ Նկարէ բնագրի մէջ. ներդրուած թղթի՝ 13բ, հակելութիւն՝ 14ա։ Կ-ային. Աղօթք ի ծածուկ (ծնրադիր աղօթող թագով կրօնաւոր՝ գիրք ձեռին, կողքին երազր ձեռին թագով դպիր՝) 6բ, Մերադիր Ներսէս Շնորհալին (՞) ձեռին թանաքաման, գրիչ ու տետր, եւ Սուրբ Հոգին՝ 2. (*ստացողի*) *39ա Ստացաւղ գանձիս տէր Ստեփաննոսին, տէր Յակոբին եւ ձեր ծնաւղին ողորմեա՛ց (նման 132բ)։*

84ա Ստացօղի գանձին լոկ Ստեփաննոսին տալով թողութիւն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *404ա (1740 թ., շղագիր) Եւ՝ Մշու Սուրբ Կարապետու միայրան, որ եմ Աճամ Շամախեցի, ի ժամանակ Միրվէխին, որ առաւ ամենայն յերկիրն, ես փախա Շամախու, եւլի Մշու Սուրբ Կարապետ միայրան եղայ, այսօր ժե. (15) տարի է, որ ես Սուրբ Կարապետու միայրան եմ, վասն գանձնակաց եւլի ի Քաֆայ թիւին ՌՁՊՀ.ին (1740) Սուրբ Լուսայորչի ժամն՝ օրն Վարդիվառին կրակի, յուլիսի ԺԳ.ին (13), գանձն առացի, Աչսօր ցնծայն առացի։ Ես անպիտանըս ժամն այս գիրս գրեցի։ Բաւ է։*

2. *10ա (1828 թ., շղագիր) Ի վայելումն յԱստուածնոյ հայոց քարեյիշատակ ուսումնարանին ընծայել ի Յովհաննէից արքեպիսկոպոսէ Ռուսաստանեայց հայոց յամի 1828 մայիսի 1 յԱստուածն։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Աա՝ «Հ[ր] 6, ՌՁՂ. – 1607. Մ[ատռուպ] եպ[իսկոպո]ս», 1ա՝ «47/2672», «ՌՁՂ. – 1607. Մ[ատռուպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

2673

ԽԱՐՀԱՐԴԱՏԵՏՐ

[ՆՈՐ ՋՈՒԿԱ] ՌՃԻԲ. – 1679

ԳՐԻՉ, ՆԱԿՈՂ՝ Հայրապետ [Ջոզայեցի]։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Ադեֆսաներ վարդապետ։

ԹՂԹԻ՝ 20-2 (տե՛ս Պանպանակ)։ ՊՐԱԿ՝ 3×6 (1ին՝ 8)։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 27×20.5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (18×14. եզրագծուած գունաւոր եւ ոսկեզօծ շրջանակներով)։ ԴԻՐ՝ բոլորգիր (ճնշուշ 12ա)։ ՏՈՂ՝ 22։ ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ կարմիր կապի, դունակով (Ա. փեղկին բռնազով առուած բուսական գաղտնագրանախ, ներսի 4 անկիւններում տերեւազարդեր, որոնք իրար են միանում անկիւնագծերով, կենտրոնում հսկեւութիւն, շրջանակի մէջ յիշատակագրութիւն՝ «Ձիշտուկ է Աղէքսանդր վարդապետին եւ ծնողացն։ Ի թվին ՌՃԻԲ. (1679)», Բ. փեղկին նոյնատիպ շրջանակի 4 անկիւններում կենաւգծերով իրար միացող տերեւազարդեր, կենտրոնում հսկեւութիւն), միջուր սատուրպոյթ. աստառը շերտազարդ մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (թ 1-2. ունի ձեռագրի յիշատակարան. տե՛ս) + ԱԲ. ԱԲ՝ չգրուած, սպիտակ թուղթ։

Նմուշ 12ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Պատարագ՝ 3բ։ Նկարէ բնագրի մէջ. ներդրուած թղթի՝ 13բ, հակելութիւն՝ 14ա։ Կ-ային. Աղօթք ի ծածուկ (ծնրադիր աղօթող թագով կրօնաւոր՝ գիրք ձեռին, կողքին երազր ձեռին թագով դպիր՝) 6բ, Մերադիր Ներսէս Շնորհալին (՞) ձեռին թանաքաման, գրիչ ու տետր, եւ Սուրբ Հոգին՝ բացուած գաւստակով 10բ, Սկիզբ ձեռին սարկաւագ՝ 11բ, Քրոց եւ սերովբէ՝ 13ա, «Եւ կանգնեալ խաչակնէ գրեծայսն» 14բ՝ Հիսահորաց 4ա, 14բ (ներսում առեւ, լուսին աստղեր եւ աջն Տիրոջ)։ Լուսանցազարդ՝ բուսական։ Զարգագիր՝ թոչնագիր, կենդանագիր։ Գոյներ՝ կաւիճ, կապոյտ, ոսկի, սպիտակ, դեղին, կանաչ, վարդագոյն, շագանակագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար։ կազմը տեղ-տեղ սեւացած, թերթերի աստրին աջ անկիւնները կեղտոտուած-սեւացած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-20բ [խորհրդատետր]

Տե՛ս նաեւ 2385, 69ա-156բ։ 1՝ ա/3ա-5բ։ բ/5բ-6ա։ գ/6ա-8ա։ դ/8ա։ 2. ա/8բ։ բ/8բ-9ա։ գ/9ա-10ա։ դ/10ա։ ե/10բ-1ա։ զ/11ա։ 3. ա/11բ-2բ։ բ/12բ-7ա։ գ/17ա։ դ/17բ-20բ։ 4 ա/20բ։ բ/20բ։ գ/20բ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

16ա Ով սուրբ պատարագօղը, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զտէր Աղէքսանդր վարդապետն, եւ դուք ի Քրիստոսէ յիշեսջիք։

20բ Ով սուրբ պատարագօղը, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զատացօղ սորա տէր Աղէքսանդր վարդապետն եւ գիր ծնողսն։ Եւ որ յիշէ, յիշեալ լիցի ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ։ Ի թվին հայոց ՌՃԻԲ. (1679)։

20ր Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զծաղկօղ սորա Հայրապետն, հանդերձ ծնողօք եւ որդովք։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *16ր (1866 թ., շղագիր) Մվ սուրբ եւ արժանաւոր պատարագող, մաքուր եւ արժանդնդունակ յաղօթս ձեր չիշեա՛ եւ զիս՝ զբազմամեղս, զերիտասարդ* Աբաթազա Աստուածատրեան Ալարատեանց, *որ եմ տեդեաւ բնիկ* Երեւանցի, *ի հայկեան սեռէ եւ հաւատով քրիստոնեայ, մինն ի Քրիստոս հաւատացելոց։ 1866 ամի, ի 21 փետրվարի, ի վանս* Սուրբ Նախավկայիւն։

2. *2ա (1880 թ., շղագիր) Զայս Տետրդատեւոր եւ բերել Տ. Տ.* Գէորգ Դ. *կաթողիկոս Ամենայն Հայոց ի* Սուրբ Ստեփաննոսի Նախավկայի *վանից* Դարաշամբայ՝ *առ ի համեմատել ընդ այլ եւս բազում օրինակ(աց) Տետրդատետրից, վասն ի նորոյ տպագրել տալոյ զայնպիսին, ուստի եւ յետ տպագրութեան նոր Տետրդատետրի յայսմիկ 1880ամի, հրամանաւ Նորին Ծնողութեան եղաւ այս Տետրդատետր ի գրադարանի Մայր Աթոռոյս* Ս. Էջմիածնի՝ *ի բարւոք պահպանութիւն։*

Տե՛ս մեռ. 2674։

ԿՆՔԱԴՐՈՆ՝ *պահպանակ Աբ-ի՝ (Զինանշան) վահանաձեւ ոճաւոր շրջանակի մէջ երեքնուկ, որի թերթերի տակ՝ «Հ[ետ] 7»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «79/2673», «ՈՃԻԸ.-1679. Մ[ետրոպ] եպ[իսկոպ]ս», «Նախավկայի վանից օրինակն է»։*

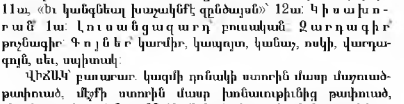
2674

ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

ԺԸ. դար

ԳՐԻՉ՝ Յատութիւն։

ԹԵՐԹ՝ 21 (էջակալած՝ 1-41, որ է՝ 1ա-20ա). չգրուած՝ 20ա-1բ։ ՊԻՐԱՆ՝ 10+11։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ լուսագեղով եւ լուսադրմով՝ եռամաիկի։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 27,2x21։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (19x14.5. եզրագծուած գունաւոր եւ ոսկեզոյն շրջանակներով)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 7ա)։ ՏՈՂ՝ 21։ ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կաշի, դռնակով (Ա. փեղկին զարդաշրջանակ, ներսի 4 անկիւններում կիսաշրջաձեւներ, որոնք իրար են միանում անկիւնագծերով, շրջանակի մէջ շեղանկիւն, որի անկիւններում, կողմերից իւրաքանչիւրի եւ անկիւնագծերի միջնակէտերում վեցթեւ աստղեր (ընդամէնը՝ 12), շրջանակի եւ շեղանկեան անկիւնագծերի հատման կէտում բառաթեւ բուսական զարդ. Բ. փեղկին նոյնը, միայն աստղերի փոխարէն բուսական զարդանախշ), միջոկը ստուարաթուղթ. աստառը՝ Ա. փեղկ եւ դռնակ՝ գունաթափ բուսազարդ նոյնչի թուղթ ների տեսարանով, Բ. փեղկ դեղնակապոյտ եւ ձէթի վրայ բուսական ճոխ զարդարանք. լուսանցակողերը՝ նոյնչի։

Նմուշ 7ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Նկարք բնագրի մէջ. Քահանայ՝ «Աստ գՀաստատանին»՝ 6ա, Սերովբէ՝ 10ա, Հոռոմոս թնթիի՝ 11ա, «Ես կանգնեալ խաչակիրէ զընծայսն»՝ 12ա։ Հիսուս՝ 1ա։ Լուսանցազարդ՝ բուսական. Զարդագիր՝ թոչնագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, ոսկի, վարդագոյն, սեւ, սպիտակ։

ՎԻՃԱԿ՝ բառաւար. կազմի դռնակի ստորին մասը մաշուածատիպուած, մէջի ստորին մասը խոնաւութիւնից թաղիւած, սկզբից թաղիւած 2, թ 20-ի միջեւ 1 թերթ, թերթերի ստորին աջ եզրերը գործածութիւնից ազտոտուած-սեւացած. նորոգուած ճասամաբար ԺԹ. դ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-19բ [խորհրդատետր]

Տե՛ս մեռ. 2385, 69ա-156բ։ 1. *ա/1ա-2բ։ բ/2բ-3բ։ գ/3բ-4ա։* 2. *ա/4ա։ բ/4բ։ գ/4բ-6ա։ դ/6ա։ ե/6ա-7ա։ զ/7ա-8բ։* 3. *ա/8բ-9բ։ բ/9բ-10բ։ գ/10բ-7ա։ դ/17ա-9ա։* 4. *ա/19ա։ բ/19բ։ գ/19բ։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

13բ Մվ սուրբ պատարագող, յիշեա՛ անարժան գրչիս [Յատութիւն]*իս. ամէն (անունը քերած)։*

19բ Փառք ամենասուրբ երրորդութիւն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ (այսչափ)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

20ա (1880 թ., նոտրգիր) Զայս Տետրդատետր եւ բերել Տ. Տ. Գէորգ Գ. *վեհափառ կաթողիկոսն Ամենայն հայոց ի* Սուրբ Աստուածածնի *վանից* Հաւիսնոյ՝ *առ ի համեմատել ընդ այլ եւս բազում օրինակ Տետրդատետրից, վասն ի նորոյ տպագրել տալոյ զայնպիսին, ուստի եւ յետ տպագրութեան նոր Տետրդատետրի յայսմիկ 1880 ամի, հրամանաւ Նորին Ծնողութեան եղաւ այս Տետրդատետր ի գրադարանի Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Էջմիածնի՝ ի բարւոք պահպանութիւն։*

Տե՛ս մեռ. 2673։

ՆԿԱՐԱԳԻՐՔ՝ *21բ Հակատագրդ։*

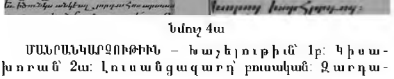
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին՝ «551+1236/1787, 1878+92/1986, 1328-1236/92», 1ա՝ «82/2674, ԺԸ., Մ[ետրոպ] եպ[իսկոպ]ս», 1ա՝ «Օրինակ Ղփչաղի վանից ԺԶ.»։*

2675

ՀՈՐԱՐԴԱՏԵՏ

Ժ.Ղ. դար

Թերթ՝ 18. չգրված՝ 1ա, 18աբ: Պրակ՝ 10+2x8: Նիւթ՝ թուղթ, լուսազծերով եւ լուսադրոշմով եռամաճիկ: Մեծութիւնն՝ 29,2x21: Գրութիւն՝ երկսիւն (19.5x14. եզրագծուած գումարտ եւ ծաղկազարդ շրջանակներով). Գիր՝ բոլորգիր (մեծ 4ա): Տող՝ 24: Կազմ՝ դոյնզդոյն բազ շագանակագոյն կաշի (Ա. փեղկին բուսական 3 զարդաշրջանակ, ներսի 4 անկիւններում աւետարանիչներ, կենտրոնում խաչերտութիւն, Բ. փեղկին ևս բուսական 3 զարդաշրջանակ, կենտրոնում Աստուածածին եւ մանուկ Յիսուս), միջուկ՝ ստուարաթուղթ. աստառ՝ կարմիր եւ դեղին շերտերով կտաւ: Պահպանուն՝ ԱՐ+ԳԳ, չգրուած սպիտակ թուղթ, լուսազծերով եւ լուսադրոշմով 3 շրջանակներից կազմուած գիրանշան, Ի-ին շրջանակը պակասած թագով, աջ եւ ձախ կողմերում թեւաւոր առիւծներ, ներսում խաչ, 2-րդ շրջանակի ներսում զարդանախշ, 3-րդի ներսում «C», ներսում «L»:

Նմուշ 4ա

Մանրանկարչութիւն – Հայելութիւն՝ 1բ: Կիսախոյրան՝ 2ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Զարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, ոսկի, մուրճի, սեւ, սպիտակ, վարդագոյն, շագանակագոյն:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի մասուած, տեղ-տեղ ջուրծուած, բ փեղկի ստորին ձախ եզրը ձեռագրից առանձնացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-20բ [Խորհրդատետր]

Տե՛ս ձեռ. 2385, 69ա-156բ: 1. ա/2ա-3ա: բ/3ա-4ա: գ/4ա-5բ: դ/5բ-6ա: 2. ա/6ա: բ/6ա-7բ: գ/7բ: ե/7բ-8բ: զ/8բ-9ա: 3. ա/9ա-10ա: բ/10ա-4ա: գ/14ա: դ/14բ-7ա: 4. ա/17ա: բ/17բ: գ/17բ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

17բ Զայս լիշատակարանն է. Փառք ամենասուրբ Երրորդ (այսչափ):

Նշումներ՝ *պ/հպ. Ա. «83/2675, ԺԸ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

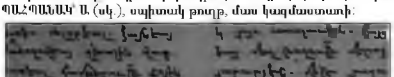
2676

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ, ՏԱՂՔ

Ժ.Զ. դար

Գրիչք՝ Ատտաւածատուր երէց (թ. 1-210), Ամանուէ (թ. 211-21): Ստացող՝ Ատտաւածատուր Կօզալ Բատենցի:

Թերթ՝ 221-1 (թուիլ թ. 151-3): Պրակ՝ Ա-ԺԹ×12 (Ա, ԺԹ 11, է 10, ԺԹ 9, ԺԷ, ԺԹ 2)+9+10: Նիւթ՝ թուղթ, դեղնաւուն: Մեծութիւն՝ 27x18,5: Գրութիւն՝ երկսիւն (23x14.5. սահմանագծերը վարդագոյն եւ դաշնագոյն, երբեմն կանաչ բանաձոյլ, խորագրեր եւ սկզբնատառեր՝ կարմիր բանաձոյլ): Գիր՝ նուռգիր (մեծ՝ 160ա): Տող՝ 29-31 (թ. 1-210), 31 (211-21) գծուածներ՝ ճերմակով: Կազմ՝ դոյնզդոյն դարչնագոյն կաշի. միջուկը տախտակ ստացող սպիտակ թուղթ լուսանցակոյտեր՝ կարմիր պահպանուն՝ Ա (սկ.), սպիտակ թուղթ, մաս կազմաստառի:

Նմուշ160ա

Մանրանկարչութիւն – Լուսանցային. Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 154ա, Մաշթոց՝ 205ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թոչուն. Զարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր: Գոյներ՝ դաշնագոյն, սեւ:

Վիճակ՝ բաւարար. նորոգուած, գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, սկզբնական հիւսուածքի հետեւ, թերթեր ընկած, թերթերն ու պրականիշերը եռեւասաք՝ կարդալ թ. 193, 190, 192, 191, 194, 210, 188, 197-198, 207-208 սխալ են տեղադրուած նաեւ պրակները, որոնց մեծ մասը պրակաճանաչ չունեն, առկայ պրականիշերն ունեն հետեւեալ կարգը՝ ժե, ժԶ, ժԹ, 1 (առանց համարի՝ թ. 199-207), ԺԸ, ժէ, 2 (առանց համարի՝ թ. 212-21), թ. 67-ը մասամբ պրուած, թ. 147բ վերից վար կտրած, թ. 71ի վերին առտաղին եզրը թափուած, նորոգման ժամանակ ամրացուած-լրացուած, լուսանցագարդերը՝ անաւարտեալ եւ չգունաւորած, երբեմն վնասուած, առտաղին եւ ստորին լուսանցները եզրաճառած, որի հետեւանքով պրակագիրը՝ թուղթը, հանգուցագիրը. Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, ոսկի, մուրճի, սեւ, սպիտակ, վարդագոյն, շագանակագոյն:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի մասուած, տեղ-տեղ ջուրծուած, բ փեղկի ստորին ձախ եզրը ձեռագրից առանձնացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-147ա* [Կանոնագիրք Հայոց]:

Տե՛ս ձեռ. 654. 6ա-270ա:

Ցանկ. 1ա-10ա: *1/10ա-21բ (Գլուխք ԼԳ. Լե՛ք յիք): 2/21բ-9բ: 3/29բ-33բ (Յանկ՝ յիք): 4/34ա-5ա (Յանկ՝ յիք): 5/35ա-37բ: 6/37բ-41բ: 7/41բ-5բ: 8/45բ-50ա (Յանկ՝ յիք): 9/50ա-1ա (Յանկ՝ յիք): 10/51ա-60ա: 11/60ա-3ա (Յանկ՝ յիք): 12 63աբ: 13/63բ-7բ (Յանկ՝ յիք): 14/67բ-74ա: 15/74ա-5ա (Գիր կանոնական վասն չամուանանալոյ առ ընտանիս՝ յիք): 16/75ա-93ա (Երրորդ ցանկ՝ յիք): 17/93աբ (Յանկ՝ յիք): 18/93բ-7բ: 19/97բ-100ա: 20/100ա-2բ: 21/102բ-5բ: 22/106ա-11ա: 23/111ա-2բ (Յանկ՝ յիք): 24/112բ-6բ: 25/116բ-22ա: 26/122աբ (Յանկ՝ յիք): 27/122բ (Յանկ՝ յիք): 28/122բ-3բ: 29/123բ-4ա (Յանկ՝ յիք): 30/124ա-9բ (Յանկի կանոնները Ա-Ւե-ի փոխարէն Ա-Ծի): 31/29բ-32բ (Յանկ՝ յիք): 32/132բ-4ա (Յանկ՝ յիք): 33/134ա-6ա (Յանկ՝ յիք): 34/36ա-7բ (Յանկ՝ յիք): 35/137բ-43բ: 36/143բ-4բ: 37/144բ-6ա (Յանկ՝ յիք): 38/146ա-7ա:*

Բ. *147բ-50բ* [Յակոբայ Ղրիմեցւոյ Յաղագս ազգականութեան] – *Գիտելի է ազգականութեան տարբրօչէն անձանց…*

Գ. *151ա-221բ* [Տաղ]

1. *151ա-65ա* [Առաքելի Բաղիշեցւոյ] Տաղ սրբոյն Լուսաւորչին, զոր ասացեալ է Առաքել վարդապետն – *Աւրհնեալ հա՛յր երկնաւոր, լոյսն անճառական, / գովեալ Որդին Աստուած, ծընունդ իսկական…*

Տե՛ս Յ. Անաստան, Հայկական մատենագիտութիւն, հտ. Ա, Երեւան, 1959, էջ 1107 (Առաքել Բաղիշեցի)։

2. ա. *165ա-6ա* Տաղ Ներսէսի [Շնորհալւոյ] ասացեալ պատուական եւ պիտանի, բան ազգասէր հոգոյ եւ մարմնոյ։ Յիսուս Քրիստոս – *Միշտ էիդ անեղ բնութեան բնաւորեացան, / անեղիդ անմահութեան հետեւացան…*

Տե՛ս Ներսէսի, Բանք չափաւ, Վենետիկ, 1830, էջ 279-96։

բ. *166ա-9բ* Տեառն Ներսեսի [Շնորհալւոյ] Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ Յաղագս երկնի եւ զարդուց նորա… – *Ելիզեական գոլով բնութեան եւ սկզբնական, / ի յանեղէն ձգեալ կամաբ անզուգական…*

գ. *169բ-73ա* Ներսեսի հայոց կաթողիկոսի Կլայեց[ւոյ] ասացեալ է Խրատ հոգոց – *Այրն Աստուծոյ զբեզ մերձակայ / լինել խրատէ, թէ հաւատայ…*

դ. *173ա-5ա* Նորին Ներսեսի ասացեալ է – *Այրն անսկիզբն ասէ զԱստուած / անեղ բնութիւն, ո՛չ արարած…*

ե. *175ա-7ա* Տեառն Ներսեսի ասացեալ է ի Խրատ մանկանց ուսումնականաց, ի դիմաց այբուբենից – *Այբն առաջին ըզքեզ տոյայ / հանէ յիմաստն գերակայ…*

3. *177ա-8ա* [Ֆրկան]՝ Վասն բախտին եւ տալեխին (=ֆալահին) ասացեալ է ի Քոկայ *(=Ֆրկայ)* – Է՛, շարխ, երբ ծոխ մարդուն, / զատն ի բուն փորես նորա խոր…

4. *178աբ* Տաղ [Յովհաննու] Թուլկուրանցու ասացեալ է – *Ով մահ, քան զքեզ յիշեմ, / կու դողամ ու կու սարսափեմ…*

Տե՛ս Յովհաննէս Թլկուրանցի, Տաղեր, Երեւան, 1960, էջ 173։

5. *178բ-80ա* Ֆրկան ասացեալ է – *Պատգամն, որ երեա Աստուած Մովսեսի, / դուն գայն մոռանաս…*

6. *180ա* [Խաչատուր Կեչառեցւոյ Տաղի]*

ա. *180ա* Խաչատուր Կեչառեցո[ւ]ոյ ասացեալ է [Տաղ ոգեշահ եւ պիտանի] – *Թէ մարդ ես ու միտք ունիս, / ես քեզ տամ խրատ մի քանի…*

բ. *180աբ* [Հոգիս դատախազ] – *Զհոգիս դատախազ լինիմ մարմնոյս / եւ եղուկ տայ սրտիս…*

գ. *180բ* [Աշխատես եր ի ծով նման] – *Աշխարհս էր ի ծով նման, / գին ի վայր տարաւ յանդիման…*

դ. *180բ* [Ի չորս տարերաց երկրի] – *Զորս տարերքայ երկրի / հոդեղէն մարդ հաստատեցայ…*

ե. *180բ-1ա* [Աստուած է վկայ բանիս] – *Թէ վկայս բանիս, / քան զպատանքն իրք այլ չի տանիս…*

զ. *181աբ* [Վասն կանանց] – *Կանա[ն]ց ազգ, լացէ՛ք գիս, / դուք էք զէն ի սատանայէ…*

է. *181բ* [Նկին ընդ իս] – *Նկին ընդ իս էն ցաւին, / թէ գնաց աւրերդ ի ձեռաց…*

ը. *181բ* [Աւաղ, թէ հանց] – *Աւաղ, թէ հանց բան լինէր, / որ զգալ մահուն գիտէի…*

**Տե՛ս Մ. Թ. Ավդալբեգեան, Խաչատուր Կեչառեցի, Երեւան, 1958, էջ 150, 152-4, 156, 158, 161, 162։*

7. *181բ-3ա* [Նաղաշ Յովնաթան, Տաղ: («Ա-Ք»). ձեռ. 424, 373բ] – *Անցանէ մեծութիւն ու փառք յաշխարհի, / աւերի եւ քակտի շինուածք տաճարիս։*

8. *183ա* [Տաղ] - *Վայրի հաւուկ մի բռնաց եւ բեռած…*

9. *183ա-4ա* [Մարտիրոսի Խարբերդցւոյ] Տաղ չախոսի – *Սիրտս ի փորս դողայր չարուս / եւ ձեռս ի բան չերթիա չարուս…*

Տե՛ս Յ. Սահակեան, Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը, հտ. Ա., Երեւան, 1986, էջ 179։

10. *184աբ* [Առաքելի Սիւնեցւոյ] Ի սուրբ Յակոբ Մծբնացի] – *Անճառ միածին Հարւոն երկնաւորին, / ընտրեալ ի յերկրի սուրբ Յակոբ քրոջէ մարմնային…*

Տե՛ս Առաքել Սիւնեցի եւ իր քերթուածները, ուսումն. Մկրտիչ Պոտուրեանի, Վենետիկ, 1914, էջ 202։

11. *184բ-5ա* Տաղ Ստեփանոսին [եպիսկոպոսին, որ ի Սեբաստիոյ Սուրբ Նշանն ճահատակեցաւ. ձեռ. 697, 56բ] – *Աւրհնեալ է Աստուած Հայր, Սուրբ Հոգին, / փառք ներդուիեան Աստուծոյ, Որդոյն Միածնին…*

12. *ա. 185աբ* Ողբ վասն հոգւոց եւ մարմին՝ [Ֆրկանն ասացեալ] – *Յառաջն որ յաշխարհս հինց յիատակի, / զինչ հայելի ժմիկ մի…*

Տե՛ս Գրիկ, Դիւան, Նիւ Եորք, 1952, էջ 481։

բ. 185ա [Տաղ. Ֆրկան՞] - *Արեկ, որ քեզ խրատ մի տամ, յաստուորէս… ասէմ, նայ գարմանաս/// (վերջը՝ թափուած)։*

13. *186ա-7բ* [Յովհաննու Թլկուրանցու Տաղ ուրոյն Ալէքսիանոսի] - *(սկ.՝ թափուած) ///իշխանին զդուստրն ուղեցին/ Մորքա ուրախ սրտի մտաւք…*

Տե՛ս Յովհաննէս Թլկուրանցի, Տաղագիրք, Երուսաղէմ, 1958, էջ 4։

14. *187բ-3ա* [Տաղ մանկանց Բեթղեհեմի, որ վասն Քրիստոսի ճահատակեցան. ձեռ. 423, 199բ *(«Ա-Ն»)*] – *Արթունք զուարթունք, / Բանին բանաւոր ծիծռունք… ահՀ երկնայգնաց///խոնդուք/// (վերջը՝ թափուած)։*

15. *ա. 188ա* Յովանէս Թլգուրանցու* [Խրատ պիտանի] – *Աչեր, ի՞նչ ես անցեր յետեւ / եւ անգադար ծուռ կու նայիս…*

բ. *188բ-9ա* Նորին Թլգ[ո]ւրանցի ասացեալ Բան աղաւթից – *Ան ձեզ, Աստուա՛ծ, խոստովանիմ, / երկրպագեմ եւ հաւատամ…*

գ. *189ա* Նորին Յովանիսին՝ Քահանայից եւ առաջնորդաց ասացեալ – *Հիմիկ ճարտար բժիշկ ես դու, / որմե/// քան զմաղ բարակ…*

դ. *189բ-90ա* Նորին բան Յովանիսի՝ Խրատ պիտանի ասացեալ է – *Ա՛նձն իմ, ընդէ՞ր եղեր շնոց, / ձայնդդ կու գայ ամէն փողոց…*

**Տե՛ս Յովհաննէս Թլկուրանցի, Տաղապիրք, Երուսաղէմ, 1953, էջ 45, 24, 26, 27:*

16. *190աբ, 192ա* [Յովհաննու Երզնկացւոյ Տաղ] – *Երկուս ի մէկ տեղ բերած, / զերիվ կասեն, թէ պահէ...*

Տե՛ս Արմենուհի Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի, Երեւան, 1958, էջ 161:

17. *191բ* [Մարախոսի խաչասացւոյ Տաղ ի տես սիրելեաց եւ հեռատրաց] – *Այսաւր գձեզ տեսայ եւ ուրախացայ, / բարով գարդարեցայ...*

Տե՛ս Յ. Սահակեան, Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը, հտ. Ա., Երեւան, 1956, էջ 166:

18. *191բ, 194աբ* [Խաչատուր Կեչառեցւոյ ի վերայ սուտ ասաքնւորիս] – *Ակս կեանքս է յերազ նման, / եւ խաբող անկերծ յանդիման...*

Տե՛ս Մ. Ք. Ավդալբեկեան, Խաչատուր Կեչառեցի, Երեւան, 1958, էջ 147:

19. *192բ, 191ա* [Աստուածատուր Ա.], Գովասանք խաղողի ասացեալ է – *Յայն առաջին ժամանակին, / որ գպտղաբերքդն տնկէցին:*

Տե՛ս Յ. Սահակեան, Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը, հտ. Ա., Երեւան, 1956, էջ 71:

20. *194բ, 193ա* Ի Յովաննիսէն Թլգուրացւոյ ասացեալ է – *Խրատ մի տամ սիրով քեզ, / թէ միտ դնես ու պահես...*

21. *193բ, 195ա* Տաղ մաղթողական՝ ի խաչատուր Կեչառեցոյ – *Ես եմ կորուսեալ ոչխար, / մոլորեալ ի սուրբ քո հաւտէ...*

22. *ա. 195աբ* Ողբ՝ ի [Մկրտիչ]* Նաղաշ եպիսկոպոսէ ասացեալ է– *Ինչ շահ է քեզ գուր դատիլն, յերբ աւտար տիտանին...*

բ. *195բ-6ա* [Ի Նաղաշէ ասացեալ՝ Վասն ումայնութեան աշխարհիդ] – *Երազ է ու սուտ, եղբա՛րք, աշխարհիս բաներն...*

գ. *196աբ* Բան պիտանի է՝ Մակուճ եպիսկոպոսէ ի Նաղաշ Պոռեց – *Ի սկզբանէ մինչեւ ի վախճան...*

**Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, Երեւան, 1965, էջ 127, 123, 114-8:*

23. *196բ-7ա* [Գրիգորիսի Աղթամարեցւոյ Տաղ անուշ] ի Սիւնեաց տէր Առաքել – *Այբէն մինչեւ ի քէն քեզնէ գանգատիմ...*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարեցի, Երեւան, 1963, էջ 157-9:

24. *197աբ* [Տաղ վասն ագռաւի] – *Մեր մեղքն է արեր զագռաւն բազայ...*

25. *197բ* Ի յԱղթամարցու ի Գրիգ[որ]ի[ս]էսէ յԵրզ երզոց Սաղմոս – *Ահաւ այդիք մեր ծաղկեցան, / բուրեն գհոտն անմահութեան... անճառելի հաւր քո բուրեաց, եւիպ գաշխարհս/// (վերջը՝ թափուած):*

26. *198ա. [Տաղ] - (սկ.՝ թափուած) ///Սուրբ Կարապետին, / վեր գրկայ բարձիկս անուն / Տեառն իջեալ յերկինից...*

27. *198ա* [Գրիգորիսի Աղթամարցւոյ] Տաղ գեղեցիկ ի վերայ այգոյ, հոգոյ եւ մարմնոյ – *Ամէն առաւաւտ եւ լոյս/ պլպուլն ասէր. Ե՛լ այգուս...*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարեցի, Երեւան, 1963, էջ 254:

28. *198աբ-9բ* [Ղազարու Սեբաստացւոյ Տաղ] – *Մո՛վ աչք, ամ, քանի՞ նայիս խոլորով, / գաս նստիս, գաչերդ ածես խնճըրով...*

Տե՛ս Յ. Սահակեան, Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւն, հտ. Ա., Երեւան, 1956, էջ 96-107:

29. *199բ-202ա* [Տաղ վկայութեան մանկանն Ապտլմեհի. ձեռ. 2672, 373ա] – *Ի քեզ յուսամ փրկիչդ Աստուածդ բարի, / Հայրդ անեղական, անսահմանելի...*

30. *202աբ* [Նիկողայոսի Տաղ ի վերայ Սողոմոնի. ձեռ. 1624, 2ա] – *Յաստուրս, ով շինեաց իւր տուն եւ հանգեաւ սրտովն ի վերայ, / կամ ով եդիր քար ի վերայ քարի...*

31. *202բ-6բ* Ի Գրիգ[որ]ի[սէ] Աղթամարցւոյ առաւրեալ ոտանաւոր Մարիենոսի ճգնաւորին – *Անձին եւ անըսկիզբն է Հայրն երկնային...*

32. *206բ-7բ* Տաղ աւետեաց Սուրբ Աստուածածնին. Գաբրիէլի աւետեացն (*«Ա-Ջ»*) – *Աւետիս քեզ, Մարիա՛մ, գոր Գաբրիէլ սկզբնաւորեալ...:*

33. *207բ* Տաղ գեղեցիկ եւ ընտիր – *Ծաղկեցաւ ծառն կենաց եւ աննման էր, / լուսեղէն պտուղ երեր եւ աննման էր...*

34. *ա. 208ա* [Գրիգորիսի Աղթամարցւոյ Տաղ Աստուածածնին (*«Ե-Ջ»*)]* – *(սկ.՝ թափուած) ///Ծնար / Երգեաց Գաբրիէլ զանեղ Մանուէլն...*

բ. *208աբ* Նորին Գրիգորի Աղթամարցւոյ ասացեալ [Տաղ] (*«Ա-Ջ»*) – *Աստուծոյ նման պատկեր յաւրինեալ, / ի յարարողէն բանիւ քո բարեալ...*

**Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարեցի, Երեւան, 1963, էջ 164, 188:*

գ. *208բ* Նորին Գրիգորի Ախթամարցւոյ ասացեալ [Տաղ]– *Եղուկ ու հաւար մի վայ / որ մեղաւք ես աղտեղացայ... գերծնելոյ հնար իսկի չկայ/// (վերջը՝ թափուած):*

դ. *209ա* [Գրիգորի Աղթամարցւոց Տաղ – *Գանգատ մառնեմ սիրտ քեզ, / թէ միտ դնես ու լսես... վիրաւորե]եալ, / անզեսալս ի յախտ չարաչարս...*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարեցի, Երեւան, 1963, էջ 155:

ե. *209աբ* Նորին բան Գրիգ[որ]իսի – *Դու ես Արեգակ, լուսին ի լման, / չկայ քեզ աւրինակ ի յորդիս մարդկան... տրամութեան եկն եհաս այսօր/// (վերջը՝ թափուած):*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարեցի, Երեւան, 1963, էջ 199:

35. *210ա* [Թորոսի Տաղ] - *(սկ.՝ թափուած) ///Այլ ոչ կարեմք ինչ կատարել...*

36. *ա. 210աբ, 188ա* Տաղ Թկկուրանցի ասացեալ է – *Ցերի՛, քանի՞ կենաս ի յերերուն / գալուն բտես զքաւրախս մարմինդ ատեղծողին...*

բ. 211ա-21բ [Յովհաննու Թկկուրանցւոյ Մեկնութիւն Աւարածոց] Ես Յովաննէս նուաստ ոգի... Քաղեցալ ի հացն ճոգնի – *Սկզբօղն է սկիզբն սկզբան, / արարիչ Աստուածն յաւիտեան... ընդ տագառապէսն ասաց/// (վերջը՝ թափուած)*:

Տե՛ս Յովհաննէս Թկկուրանցի, Տաղագիրք, Երեւան, 1958, էջ 75:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

74ա Տէ՛ր Աստուած, *[ի]ո՛ղ զյանցանս տէր* Աստուածատուրիս եւ ծնօղաց իւրոց, կարգացողաց եւ լսողաց, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն, եղիցի:

92բ Տէ՛ր Աստուած, *[ի]ողութիւն շնորհեա՛յ բազմամեղաց իմոց տէր |93ա|* Աստուածատուրիս՝ *սուտանուն երիցուն եւ գրել տուօղիս՝* Բասեցի Աստուածատուրին, *որ մականուն* Կօզալ *ասեն, Աստուած իւրն եւ ձեզ եւ ինձ վարձահասուց լինի ի յահեղ աւուր դատաստան՝ ի կարդացողաց եւ լսողաց եւ ողորմիս տուողաց:*

105բ Աստուածատուր *սուտանուն գրիչս յիշեա՛յ ի Տէր:*

111ա Զաքպիտան *գրիչս յիշեա՛ ի Տէր, գմեղաւորս, աղաչեմ, ի Տէր:*

184բ Ինձ՝ մեղաւորիս, գծողի տառիս / յիշեցէ՛ք յաղաւթս ձեր զանկեալս ի մէջ յաղ[օ]թիս: / Եւ որ գմեղ յիշէ ի յուղիղ սրտէ, / գփոխարէն առնու հատուցումն նայ ի Քրիստոսէ, / յորժամ գայ յերկրէն նստեալ յատեղի, / դատ առնէ յիրաւամբք շնորհաւք Սուրբ Հոգոյն:

187բ Բարեխաւսէ երդողին / յաւուր մեծի դատաստանին / եւ գծողիս՝ Աստուածատուրիս / ամէնքդ ասէք գՏէր ողորմին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏՁԱԳԱՅԻ

1. *Ա. կազմաստառ (Նորոգողի, 1750 թ., Նոտրգիր) Այս եղեւ թվին ՌՃՂԹ. (1750) մայիսի ԺԴ-ին (14) ձեռամբ տէր Գալուստ քահանային գայս բուրաստանս Նորոգեցաւ:*

Փհպ. Աա Վերըստին Նորոգեցաւ Սուրբ Գիրս/// հող եւ մոխիր իրր կարգաւոր տէր Գալուստ կոչ/// այսմ ամի: Թուին էր ՌՃՂԹ. (1750) մայիսի ԺԴ-ին (14) Նորոգեց ընդե/// ող ողորմիս Աստուած գձեզ ողորմի ի մուս ան///:

2. *Փհպ. Աբ (1763 թ., Նոտրգիր) Յարթենս բերի այս կանոնքս, կարդացի/// [թ]վին հազար երկու հարիւր ԺԳ-ին (1763), հոկտեմբերին Իե. (25):*

Փհպ. Աբ (1763 թ., Նոտրգիր) ///[Յար]թենս գրեցի, կարդացի այս գիրքս/// [սուր]բ առաքեալք, դուք բար[է]խօսեցէ՛ք վասն իմ մեղաւորիս:

Փհպ. Աա (1763 թ., Նոտրգիր) Ես՝ տիրացու Յարթենես գրրեցի. ամէն:

10բ (1763 թ., Նոտրգիր) Ես՝ տիրացու Յարթեն:

3. *Փհպ. Աբ (ԺՀ. դ., Նոտրգիր) Օվ Մոշ[ո]ւ Մուլյան Սուրբ Կարապետ, դու իմ մորատս տար:*

4. *Փհպ. Աբ (ԺՀ. դ., Նոտրգիր) ///Աւետիս, մօրս՝ Մամար, պապիս՝ տէր Մարուք, եղբօրս՝ Յօհաննէս:*

5. *Փհպ. Աբ (ԺՀ. դ., Նոտրգիր) Օվ կարդայ, ողորմիս տայ, օվ կարդայ, ողորմիս տայ:*

6. *1ա (ԺՀ դ., Նոտրգիր) Աստրծոյ ծառայ Աւետիսէս եւ մղտեսի Մարտիրոսէս:*

ԿՆՔՈՒԴՐՈՇՔ՝ *Փհպ. Աա (սեւ թանաքով շրջան)՝* «[Печать] Ахалцыхской градской пол[иции]», *150բ սեւով բոլորակ՝ «ՊՈՂՈՍ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ», սեւով բոլորակ՝ «ՏԷՐ ՅՈՎ/ՈՒՔ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՏԷՐ / ՄԿՐՏԻՉ», 150բ՝ երիցս, 160ա՝ երկիցս, 214ա՝ երկիցս սեւով ութանկիւն՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՌԱՁ/ ՏԱՒՆԱԿԱՆ/, ԹՎ. ՌՃԺ. (1661)»:*

ԳՐԱՁՈՒԹԻՒՆ՝ *Ա. կազմաստառին, պհպ. Աա-բ՝ տառեր, գանազան խզբզոցներ, թուաբանական հաշուարկներ, «Աստուած ողորմի գրո»: Պհպնկ Աա (Նոտրգիր) «Ես՝ տիրացու Յարթենիես գըրեցի (Նման՝ Փհպնկ Աբ)»: Պհպնկ Աբ «Օվ Մօշու Մուլյան Սուրբ Կարապետ, դու իմ մորատս տար»: Պհպնկ Աբ «Յարթենս բերի այս կանոնքս, կարդացի [թ]վին հազար երկու հարիւր ԺԳ-ին (1763), հոկտեմբերին Իե. (25)»: Պհպնկ Աբ «Աւետիս մօրս մամր, պապիս տէր Մարուք, եղբօրս Յոհաննէս»: Պհպնկ Աբ «[Յար]թենս գրեցի, կարդացի այս գիրքս: Սուրբ առաքեալք, դուք բարեխօսեցէ՛ք վասն իմ մեղաւորիս»: 1ա (ԺՀ դ., Նոտրգիր) «Աստրծոյ ծառայ Աւետէս եւ մղտեսի Մարտիրոսի»: 10բ (ԺՀ դ. շղագիր) «Ես՝ տիրացու Յարութիւնս»: 25ա «Աբգարում, Աաբրահամ վարդապետ», 68ա՝ «աբգգգդ իմաս», 150բ՝ «Աշխար[հ]ս ուտէ ամէն յիրաց, է սայքինուր, աքնասապ, անոտն»:*

ՆԿԱՐԱԳՈՐԾ՝ *Ա. կազմաստառին՝ մարդու դէմք, թռչուն, կենդանի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Կանոնգիրք (1)», պհպ. Աա՝ (մատիտով շղագիր) «ունի միկրոֆիլմ»:*

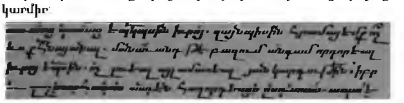
2677

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ

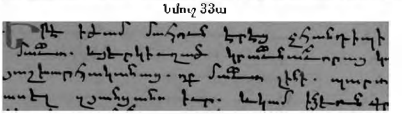
ԲԻԲԼԻ.

ԳՐԻՔ՝ Անճառուն (1ա-222բ), Աւետիք Բանձասյ (223ա-306ա). ՍՏԱՑՈՂ՝ Դպրութուն վարդապետ:

ԹԵՐԹ՝ 306· ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԸ×12 (Ա, ԺԳ 11, ԺԴ 7, ԺԹ, ԺԷ, ԺԸ, Ի 10, ԺՁ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, սպիտակ, լուսագծերով: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 28,5x20,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (1ա-221բ՝ 18.5x16, 226ա-306բ՝ 20x13), երկսիւն (221բ-5բ՝ 19.5x12.5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (1ա-222բ համոզ՝ 33ա), նոտրգիր (223ա-306ա. համոզ՝ 264ա). Խորագրերը՝ կարմիր, նաև՝ կանաչի եւ վարագոյն թանաքով: ՏՈՂ՝ 27-28. գծագիծեր՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ դարձուածոյն դրօշմագաղ կաշի, միշտկը տախտակ. աստառը դրօշմագաղ կոտա. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմուշ 33ա

Նմուշ 264ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ւ ա ծ՝ 22ա: Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 32ա: Լ ու ս ա ն ց ագ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ հաճոյացքիր, թռչնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, նաև՝ դեղին, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաղուած, ետծուած. վրան՝ ցեղի անցքեր, գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով գանազան բծեր, անկապին հիւանդութեան հետքեր, թ. 39-43՝ ցեղի անցքեր, թ. 68-70՝ ստորին լուսանցքից մօտ 6x20.5 լայնով մաս կտրած-հանած. գրատպուն անվնաս, թ. 47՝ մասամբ պատռուած, հեռեական կապկներուն ու գամերն բրկած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-283բ* [Կանոնագիրք Հայոց]

Տե՛ս նաեւ. 654, 6ա-270ա: *Ցանկ /1ա-19ա: 1/19բ-29բ: 2/29բ-39ա: 3/39ա-44ա: 4/44ա-5ա: 5/45ա-8բ: 6/48բ-53ա: 7/53ա-7բ: 8/57բ-65բ: 9/65բ-7ա: 10/67ա-78բ: 11/78բ-82ա: 12/82ա-3ա: 13/83ա-5ա: 14/85ա-95ա: 15/95ա-6ա: 16/96ա-124բ: 17/124բ-6ա: 18/126ա-30բ: 19/130բ-3ա: 20/133ա-5բ: 21/135բ-9ա: 22/139ա-44բ: 23/144բ-6ա: 24/146ա-51բ: 25/151բ-8ա: 26/158ա-բ: 27/158բ: 28/158բ-60ա: 29/160ա-բ: 30/160բ-6բ: 31/166բ-71ա: 32/171ա-3բ: 33/173բ-6ա: 34/176ա-8ա: 35/178ա-89ա: 36/189ա-90բ: 37/190բ-3ա: 38/193ա-5ա: 39/195ա-6ա: 40/196ա-7ա: 41/197ա-9ա: 42/199ա-204բ: 43/204բ-9ա: 44/209ա-12ա: 45/212ա-6ա: 46/216ա-9ա: 47/219ա-բ: 48/219բ-20ա: 49/220ա-բ: 50/220բ-9ա: 51/229ա-31բ: 52/231ա-2բ: 53/233ա-4բ: 54/234բ-5բ: 55/235բ-9ա: 56/239ա-բ: 57/239բ: 58/239բ: 59/239բ-40ա: 60/240ա-5բ: 61/245բ-6ա: 62/246ա-բ: 63/246բ: 64/246բ-7բ: 65/247բ: 66/247բ-51բ: 67/251բ-2ա: 68/252ա-3ա: 69/253ա-բ: 70/253բ-4ա: 71/254ա-բ: 72/254բ-7ա: 73/257ա-72ա: 74/272ա-բ: 75/272բ-3բ: 76/273բ-8ա: 77/278բ-9ա: 78/279ա-բ: 79/279բ-83բ:*

Բ. *284ա-8բ* [Յակոբայ Ղրիմեցւոյ Յաղագս պասկի ամոանացեղոց] – *Մեծաւ աշխատութեամբ հոսու եղեալ... եւ այլ մի՛ իշխեսցէ առնել զայն, զի մեծ յանցանք է:*

Գ. *288բ-304բ* [Յակոբայ Ղրիմեցւոյ] Յաղագս ազգականութեան – *Գիտելի է, զի ազգականութիւնն... եւ ճշմարտութեան հետեւողքն աւրինեալ են ի յԱստուծոյ. ամէն:*

Լուսանցներում երբեմն կան յետագալ սրբագրումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԱՆԱԿԻ

304բ Փառք ապէնից եւ ամե<ա>նակարող, անբաժանելի եւ միասնական սուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն: Որ ես կարողութիւնն եւ իմաստ հոգւոյս եւ մարմնոյս եւ ի ժամանակս ժամանակս առաքեաց նահապետս, մարգարէս, քահանայս, դատաւորս, թագաւորս եւ իմաստասէրս՝ առ ի յաւ[է]գոյս մարգկային քնութեանս եւ ի հերքումն խաւարասէր իշխանին, իակ ի վախճան աւուրս, ի յրումն աւրինաց եւ մարգարէից միածին Բանին ծագմամբն ի Հօրէ եւ հովանաւորութեամբն Սրբոյ Հոգւոյ՝ տնաւրինաբար զարդարեաց նոր արարչութեամբ զերկինս եւ զերկիր, եւ զմարգկային քնութիւնս վերստին զարդարեաց կենաբեր աւետարանիւն եւ ամենայաղթ խաչիւն, որ կանգնեցաւ ի դիտակին եւ ազատեաց ի կործանմանէ եւ ի ծառայութենէ դժոխոց մահու եւ ի մ[ե]ղադց եւ շնորհաւք Հոգւոյն Սրբոյ ի ձեռն աւագանին արար Որդիս Աստուծոյ |305ա| զնորս Միրմն: Եւ ես եկեղեցոյ ախոյանս,ս զաւրավիգս, հիմն եւ հաստատութիւն, լոյս եւ կառավարս եւ աղ համեմիչս՝ դէին եւ նոր կտակարանս: Զոր նահապետք գուշակեցին, մարգարէք վկայեցին, քահանայք աւրինակեցին, թագաւորք եւ իշխանք զարդարեցին, առաքեալք քարոզեցին, հայրապետք պերճացուցին, վարդապետք ուսուցին, կաթողիկոսք ժողովեցին, եպիսկոպոսք ակն կալին, քահանայք հովեցին՝ մինչեւ ցայսօր ժամանակի: Զոր ի մատենիս այսմիկ գտանի թարգմանութիւն եւ իրաւան կարգաւորապէս ի նորոգումն եկեղեցւոյ եւ հաստատութիւնն առաջնորդաց եւ լուացումն մեղաւորաց, ի փառս եւ ի պարծանս եւ յիշատակ ամենայն սրբոց, ի փառս ամենասուրբ երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն աւրհնելոյն ի համայնից. ամէն:

Արդ, եղեւ կատարումն սուրբ կանոնաց ի թվականիս հայկազունեաց ՌՃԽԶ. (1697) ամին, մայիս ամսոյն ԻԹ. (29), օրն շաբաթ, ձեռամբ [է]ոգնամեղ եւ սուտ գրչի, անուն եւ ետրճ Աւետիք քահանային: Եղդրեմ ի ձեռն[է] երես անկեալ եւ աղաչեմ տեսոց իմոյ, յորժամ հանդիպիք սուրբ կ<ո>անոնիս՝ ՚ի՛ կարկառով (մատիտով ուղղած՝ կարդալով) կամ օրինակ առնելով,

անմեղագիր լերո՛ւք գրիս կամ սղալան<ան>ից սորայ, զի խիստ դառն եւ դժար ժամանակ էր, եւ խիստ սղութիւն էր քաղաքն մեր Բերիայ, որ Դ. լիտր հացն դուրուշ մի չէր գտվիր: Նորայ համար խոշոր եւ մանուր գրեցաք: Ինդրեմ ի ձեզանէ, որ մեզ ներէք եւ զմեզ եւ զմեր ննջեցեալք ի յաղօթս ձեր յիշէք եւ Աղորմիս տայք, եւ Աստուած ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի ի միւսանգամ գալստեան իւրոյ, որ է անպրաւ յաւիտենիւ. ամէն:

305ք (ստացողի) Գոհութիւն եւ պատիւ եւ փառք էութեան ինքնագոյի, տէրութեան յարակայի, երրորդականի անձնաւորութեան եւ միականի աստուածութեան՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, ծնօղի եւ ծնեցեալոյ եւ բղխօղի ի նոցունց էութենէ համապատասպ եւ համագոյից եւ համազօրաց ի հանուրց արարածոց, եւ բնաւից ստեղծուածոց եւ իմանալեաց եւ զգալեաց, նիւթականաց տարրեղինաց եւ յանննիւթից հրաբնից, սեռից անցելոյ ամանակաւ եւ միանալով Բանին Աստուծոյ ընդ մարդկային բնութիւնն՝ հուր աստուածային ի ձեռն էակցին իւրոյ եւ ի Հոգոյն Սրբոյ է Ոգի բորբոքմամբ ճառագայթագէս ի սիրտս անճառն հաւատացելոց, զնոյն սիրօվն վառեալ: Ես՝ ամենից նուաստ Գալուստ վարդապետս, բորբոքեցայ ի սէր աստուածային մատենիս, այս վարդափիթիթ Կանոնգիրքս գոսյ ստացայ հալալ արդեանց իմոց՝ որքան կենդանի եմք, վայելեմ, եւ յետ իմոյ ելանելոյ յաշխարհէն՝ յիշատակ Սրբոյ Նախավկային: Այլ ո՛չ ում յիւրոյ չունի, ո՛չ եղբարց եւ ո՛չ ազգ ընտանեաց: Ով ոք հանէ գսայ ի գրանէ Սրբոյ Նախավկային, պատիժն ընդ Յուդային առցէ եւ ԳձՓԸ. (318) հայրապետաց նզովից ներքոյ լինի եւ դատաստան առ ինձ սեւերես գան: Կարդացօղքն եւ վայելողքն եւ խնամով պահօղքն աւրհնեալ լինին յԱստուծոյ եւ ամենայն սրբոց նորա: Բայց ժոմամբ հայցեմ յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր միով Հայր մեղայիւ, եւ դուք յիշեալ լինիք ահեղատենին Քրիստոսի:

*Գարձեալ յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր ամենամեղ, անարժան Գալուստս, որ միայն անուամբ կոչիմ վարդապետ, բայց արդեամբք՝ մեկուսի հեռացեալ ըստ մարգարէին: Եւ գհան իմ գհանգուցեալ գմիխայէլ քաջ հռետորն ահրի, որ էր տեղապահ եւ աթոռակալ Սուրբ Էջմիածնայ Յակոբ հոգեւոր տիրոջ, եւ միւս հոգեւոր ծնօղն իմ եւ դաստիարակին, որ էր եղբօրորդի Միխայէլ վարդապետին՝ գՊետրոս ահրիեպիսկոպոսն, որ էր առաջնորդ Սուրբ ուխտիս Նախավկային: Եւ ես՝ Գալուստ վարդապետս, քեռորդի գոլով նորին, ստացայ սուրբ գիրքս թվին ի ՌՃԼ. եւ վեց (1697) ամին: Դարձեալ յիշեցէ՛ք զմարմնաւոր ծնօղքն |306ա| իմ գհանգուցեալ Ներսէսն եւ զմայրն իմ Սաոէն, եւ հօրեղբայրն իմ հանգուցեալ գտէր Մարգարէն եւ մարմնաւոր եղբայրքն իմ Անանիէն եւ հանգուցեալքն գՂազարն եւ գՂուկասն, եւ Անանիայի որդիքն՝ գտէր Մարգարէն եւ զԱւետիսն եւ քորքն իմ հանգուցեալ՝ Շուշանն եւ գԵփրոսսիմէն, եւ գհոգեւոր ծնօղն իմ Ջուղայեցի Մինասի գուստրն Սանաջանն, որ պատճառ եղեւ եւ իւր հալալ արդեամբքն յայսմ ամի ընդ իւրն առեալ տարաւ ի սուրբ Յերուսաղէմ եւ լցոյց իղձ սրտի իմոյ՝ համբուրելով ի լուսաբուխ սուրբ գերեզմանն, զոր վաղուց հետէ փափակէի: Աստուած իւրեան վարձն հատուցանէ եւ ընդ կանանցն իւղաբերիցն դասակից եւ պսակակից արասցէ. ամէն: Հայր մեր, որ":

Դարձեալ յիշեցէ՛ք Սուրբ ուխտիս եղեալ միաբանք՝ Յովաննէս վարդապետն, զՅակոբն, զՄաղաքիէն, զԳրիգորն, զՇմաւոնն, զՊօղոսն, զՓիլիպպոսն եւ աբեղայքն՝ գտէր Գրիգորն, գտէր Մարտիրոսն, գտէր Գասպարն, գտէր Կիրակոսն (այս անունն այլ գրով լոսմ աւելացուած է յետագայում), գտէր Դաւիթն, գտէր Մարտիրոսն, գտէր Գասպարն, գտէր Մարգարէն, գտէր Ստեփաննոսն եւ սարկաւագունքն՝ Ստեփաննոսն, գԵսայիկն, զՄանասէրն, զՂուբասարն, զՅովաննէսն: Յիշեցէ՛ք եւ Ողորմի ասացէք, զոր Տէրն Քրիստոս ձեզ ողորմեսցի. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՐՅԻՐ

1. *1ա (ԺԸ դ., կարմրով, շղագիր) Մանուկ մտավարժ եւ սիրօղ ուսման, / մի՛ ընդ վայր ձգեր եղանակ գարնան. Ներսէս Տէր-Պօղոսեան:*

2. *306ք (ԺԸ դ., նոտրգիր)*

Մորմոքական կրսկրծանօք միշտ ողբասցուք,
ջուրք արտասուաց զպղծեալ հոգիս մեր սրբեսցուք,
որով գոնեա գգրաֆստ հոգին ծաղկեցուսցուք,
փրնջեալ անդի սուրբ փեսային սէր մատուսցուք,
գայ ժամանակն, որ թէ կամեմք, այլ ոչ կարեմք,
վա՜յ [ք]ի էանց ըզկարեւորն, առ որ փարեմք:

ԿՆՔԱԴԱՐՁՆ՝ *1ա սեւով քառակուսի, երկիցս՝ «Քրիստոսի ծառայ / ՀԱՅՐԱՊԵՏՍ. 1665», 49ք «Տէր / Փիլիպպոս»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կապմի մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Կանոնգիրք (4.)», Ա. փեղկին փակցուած թերթիկին «///ՌՃԽՉ.», Թ. Ր (նոտրգիր) «Գ. 89/նոր 2677», կապոյտով, շղագիր՝ «ՌՃԽՉ. 1697, Մ[ելբոռն] եպ[իսկոպոս]», 20ա՝ հակառակ դիրքով գ»ուած՝ ԺԸ. դար, կարմրով, շղագիր՝ «Հայրապետ», 304ք եւ 305ա՝ մատիտով, շղագիր. «ՌՃԽՉ. Աւետիք քահանայ ի Բերիայ», 305բ՝ կարմրով. «ՌՃԽՉ. 1146+551/1697 թ.», 306ք՝ նոտրգիր. «Միքայէլ Մմբատեանց», նոտրգիր՝ «տանուտէր Մէլիք», մատիտով, շղագիր՝ «Անուանք երից սուրբ ժողովոց հայրապետաց, Անուանք կաթողիկոսաց, Սարգիս, Ձիւղապրութիւն, Ագգահամարութիւն», շղագիր, դժուարընթեռնելի՝ «///այս բոլորովիմբ է իմ փայս անունս է Ագբանազ գրոյս վերջը էրաւ փառ»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *306ա՝ թուաբանական հաշուարկներ, 306բ՝ գանազան խզբզոցներ:*

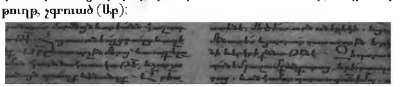
2678

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

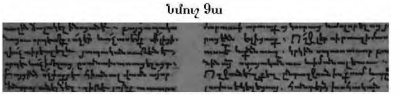
ՊՀԲ.-ՋԻԽ. – 1426-1476

ԳՐԻՉ՝ Մաթեոս: ՍՏԱՑՈՂ՝ Իգնատիոս կր., եսայի վրդ., Ոսկի աշակերտ:

Թերթ՝ 387, չգրուած՝ պետ Ա.ա, 89ար, 209ար, 352ար, 387բ՝ պրակ Ա-ԼԲ×12 (Ա 24, Բ 16, ԺԳ 11, ԼԱ, ԼԲ 6) ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ ՄԵՄՒԹԻՒՆ՝ 26×16,5՝ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (22×13.5. Ա-8բ, 232ա-387ա), երկսիւն (22×13.5. 9ա-231բ): ԳԻՐ՝ նոտագիր (նոյն ձեռքով գրուած տարբեր ժամանակներում, տարբեր մեծութեամբ եւ խտութեամբ, գրչափոխութեամբ. 1ա-8բ, 9բ-24բ, 25բ-225բ. նմուշ՝ 103ա), բոլորգիր (9ա, 25ա, 226ա-386բ. նմուշ՝ 9ա). խտագրերը՝ կարմրով: ՏՈՂ՝ 24-52: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը դրոշմազարդ կոպա լուսացնկաղերդ՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆՈՒ Ա (սկ.)՝ սպիտակ թուղթ, չգրուած (Աբ):

Նմուշ 9ա

Նմուշ 103ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 25ա: Ջ ա կ ա տ ա զ ա ր դ՝ 139ա, 181ա: Լ ու ս ա ւ ո ր չ ա զ ա ր դ՝ բոսպան, թոչուն, կենդանի, տաճար, խաչ: Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճանճուցագիր, թոչնագիր, կենդանագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, ճեռնուած, մշրի վերին եւ ստորին եզրերը թափուած 9ա էջի վերին մասը չգրուած, բազ մնացած՝ կիսախորանի համար, բայերուած ձեռագիրը նորոգուել եւ վերակազմուել է 1722 թ.՝ սեպագուելով չգրուած (87, 209, 352) կամ մասամբ գրուած (387ա) թերթեր, առաջին լուսացնցները եզրաճառած լուսացնգաւոյտեր մասամբ վնասուած, որոշ թերթեր եռեսուստ (կարգով՝ թ. 384, 386, 385), կան բարբոսի եւ խոնաւութեան ճեռներ, քանի՛ նորոգուած է երկիցս. նորոգող գիչը քանդով թերթակպել է նախ Ա-Ը (1ա-8ա), ապա 1-372 (9ա-385ա), եռեխական կապիչներն ու գամեռն ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. ա. *1ա* Նախադրութիւնիւ խոստակաճիւ Յաղագս աղօթիցն, զոր արարեալ է Տեառն Ներսէսի՝ եղբօր Գրիգորիսի Հայոց վերադիտօղի – *Ազաւթք հաւատացելոց քրիստոնէից՝ մեծաց եւ փոքունց, պատանց եւ կանանց, զոր պարտին ուսանիլ ամենեքեան եւ ուսուցանել զմիմեանս... եւ Աստուած բնակէ ի մեզ:*

բ. *1ա-2բ* Աղօթք իւրաքանչիւր անձին հաւատացելոց ի Քրիստոս – *Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիր պագանեմ... զերիսն ի մի դէմս աւրհնեցից:*

Բ. *2բ-3բ* Այս ինչ է գիտ այս Միխայէլ վարդապետի (Յանկ՝ Ա-ԼԸ.) – *Առաջին, սկիզբն մարդկութեանս... ԼԸ. Աստուածկատարումն ամենայն քահանայութեանս... եւ այլքն ընդ նմա:*

Գ. *4ա* [Առակք]

ա. *Ախուէս մի քաղցեաւ...*

բ. *4ա Ալբի կին մի ունէր տղայ մի...*

Դ. *4բ-6ա* Այս ինչ է ի գաւառսուր ուղղաղաւաւն, աստուածունակ գիրս այս բազմաժողով թղթոցս (Յանկ՝ Ա.-Հ.) – *Ա. Նախ կանոնական խրատք... Հ. Ծառն առաւպելացն Մահմէտի:*

ե. *6բ-8ա* Աւետարանին Յոհաննու նախագոյգումն – *Զի թէպէտ Դ. են աւետարանիչք... վասն որոյ Աստուծոյ բան կոչի:*

Զ. *8աբ* Խորհուրդս այս մեծ է, բայց ես ասեմ ի Քրիստոս եւ յեկեղեցի – *Մեծ է խորհուրդս այս... եւ այսպէս եղոյց, թէ կինն տրփար է/// (վերջը թափուած):*

է. *9ա-19ա* Նուաստ վարդապետի Յովհաննիսի ե[ր]զնկայցուոյ Խրատ հասարակաց հրիստոնէից, բահանայից եւ ժողովրդոց, ի կանոնական սահմանաց, առաքելոց եւ հայրապետաց եւ վարդապետաց եւ սուրբ հարն մերոյ՝ Վարդան վարդապետի, յոր յամենայնէ ժողովեցի եւ գրեցի

Տե՛ս նաեւ 228 71ա-127ա 1 *նխ./9աբ: ա/9բ-10ա: բ/10աբ: գ/10բ-1ա: ե/11աբ (ունի՝ 11ա «Կանոնք սուրբ հարցն – եթէ ազգականք ամուսնանան...», 11բ՝ կանոնք սուրբ հայրապետացն – եթէ ոք առնու կին...): է/11բ-2ա: զ/12ա: է/12աբ: ը/12բ: թ/12բ-3ա: ժ/13աբ: ժա/13բ-4ա: ժբ/14աբ: ժգ/14բ: ժդ/14բ-5ա: ժե/15ա: ժզ/15ա: ժէ/15բ: ժը/15ա: ժթ/15բ: ի/16ա: ի/16ա: ա/16ա: ը/16ա: գ/16ա: դ/16ա: ե/16ա: զ/16ա: է/16աբ: ը/16բ: թ/16բ: ժ/16բ-7ա: ժա/17ա: ժբ/17աբ: ժգ/17բ: ժդ/17բ-9ա: ժե/18ա: ժզ/18ա: ժէ/18ա: ժը/18ա: ժթ/18ա: ի/18ա: իա/18աբ: իբ/18բ: իգ/18բ: իդ/18բ: իե/18բ: իզ/18բ: իէ/18բ-9ա: իը/19ա:*

Կից ունի հետեւեալ 3 կանոնները՝

– 15բ Ի Սահակա կանոնի – Պարտ է քառասունք կատարել...

– 15բ ԻԱ. Սրբոյն Սահակա վասն հաճախութիւն – Հորհրդական են նուէրք ամենայն...

– 15բ ԻԲ. Սրբոյն Բարսղի կանոնի – եթէ ոք արգելցէ զպատուր քահանային... զի զոր ինչ եւ կարացաց իմանալ, հնարս արարաք:

Ը. ա. *19ա-21ա* Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի Բան հաւատոյ եւ նորին նմանեացն: Բան առաջին – *Սուրբ հաւատ ճշմարիտ...*

բ. *19աբ* Բան Բ. Նորին ի միւս գրոց – *Անսկիզբն էութեամբ Հայր...*

գ. *19բ* Բան Գ. ՅԽԸ. (318) սրբոց հարցն – *Այսպէս հաւատամք...*

դ. *19բ* Բան Դ. Գիոնէսիոսի Աթենացւոյ – *Աստ՛ծ, որ ամենեցուն...*

ե. *19բ* Բան ե. Եփրեմի Խորին Ասորւոյ – *Ջուարթ է…*

զ. *19բ-20ա* Բան Զ. Նորին Եփրեմի – *Լուար զՀաւրէ…*

է. *20ա* Բան է. Հիպողիտէս Բոստրացւոյ – *Ջի միեւթիւն Սրբոյ Երրորդութեանն…*

ը. *20ա* Ալլուստ Ը. – *Լսատ նմին օրինակի…*

թ. *20ա-բ* Գրիգորի Սմաճկլագործի՝ Թ. – *Մի է Աստուած Հայր…*

ժ. *20բ* Գրիգորի Նիւսացւոյ՝ Ժ. – *Մի կարգաւորապէս ցուցանի…*

ժա. *20բ* Դամասու Հռոմայ՝ ԺԱ. – *Այսպէս հաւատամք…*

ժբ. *20բ* Կիւրղի Երուսաղեմացւոյ՝ ԺԲ. – *Մի է Աստուած Հայր…*

ժգ. *20բ-1ա* Գրիգորի Աստուածաբանի՝ ԺԳ. – *Ալլ եւ յաղագս նոցունց…*

ժդ. *21ա* Յոհաննու Ոսկեբերանի՝ ԺԴ. – *Հաւատ ի Հաւրէ սկսանի…*

Թ. *21ա-4բ* Վլրկայոթիւմ մարգարէից յաղագս Քրիստոսի, որ հանդերձեալ եր կատարել ի յետին ժամանակս – *եթէ յառաջ քան զյաւիտեանս… եւ կոձեցեն ցեղք եւ լեզուք:*

Ժ. *25ա-34բ* Գրիգորի արդոյ վարդապետի յորենրաեան մեծաւորի համառաւտիւ Բան իրատու վասն ուղիղ հաւատոյ եւ մաճուր վարուց առաքինութեան, ի խնդրոյ նորին հարազատի Վարդանա դիւանադպրի *[Ձեռ. 2178, 112բ]* – *Տերունեանն հաւանեալ խրատու… վայել է ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԱ. *34բ-9ա* Սրբոյն Բարսղի ի Հաւրցողաց գրոց ՅՕԸ.՝ ժողովեալ Մովսիսի վարդապետի – *Որպէս ոչ ինչ հասարակաց… որ հաստատէ զսիրտ մարդոյ. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԲ. *39ա-54բ* Թուղթ ընդհանրական Նեռսիսի կաթուղիկոսի Հայոց առ համաւրէն հայասեր ագինս, որոց տեսչութիւն հաւատացաւ նմա ի Տեառնէ

Տե՛ս ձեռ. *500, 4ա-51բ*: ա/*39ա-42ա*: բ/*42ա-5բ*: գ/*45բ-6բ*: դ/*46բ-9ա*: ե/*49ա-51բ*: զ/*51բ-3ա*: է/*53ա*բ: ը/*53բ-4ա*: թ/*54ա*: ժ/*54ա*բ:

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթք սրբոյն Ներսիսի Շնորհալւոյ, Երուսաղէմ, 1871:

ԺԳ. *54բ-5բ* Նորին տեառն Նեռսիսի սուրբ կաթուղիկոսի եւ տիեզերալուր վարդապետի գիր շրջաբերական, առաքեալ ի կողմանս արեւելից ի Կաւ՝ գնի նոռակերտ եպիսկոպոսի ուրումն, զորոյ գիրս ցուցանէ զանուն, յորս բաճ պիտանիք խրատակաճք առաջնորդին եւ խրոզ ոգէշահ առաջնորդելոցն ի նմանէ [ձեռ. *500, 63բ-6բ*] – *Շնորհաւք ամենակալին Աստուծոյ Հաւր… ամենայն եկեղեցական կարգաց:*

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթք սրբոյն Ներսիսի Շնորհալւոյ, Երուսաղէմ, 1871, էջ 218-222:

ԺԴ. *55բ-6ա* Պատճէն, որով զորովայնամոլ արբեցատուն յամաւթ առնէ այսպէս – *Որք ծառայ են որովայնի… եւ խնդրեսցեն Յողուխիւն մեզաց քոց: Եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն]:*

ԺԵ. *56ա* Վասն դժոխոյն եւ դառնագոյն տանջանաց նորա – *Զար է անուն դժոխոց… եւ հուսն ոչ շիջանի, յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս յոյն մեր, որում… ամէն:*

ԺԶ. *56ա-7ա* [Խրատ] – *Բայց, ո՛վ եղբարք, պարտ է մեզ զժամանակս այսպէս իմանալ… որ է աւրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ԺԷ. *57ա-8ա* Ի խորհուրդ Յարութեանն Ղազարոս՝ արդոյ վարդապետաց, փոխ ինչ յառելեալ նախերգան ի Յովհաննիսէ – *Աւրուստաք ամենայն յերիս որոշմունս բաժանեալ… որում փառք յաւիտեան եւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԸ. *58ա-60բ* Թուղթ Նեռսիսի աւրեպիսկոպոսի Կիլիկեցւոյ Տարսոնի՝ Պատասխանի Յուսանն աւգնական ճգնաւորի ի մեծն Անտիոք, յորժամ լուծանէ զնաւրացումն կղերիկոսացն Անտիոքու: Եւ վասն որ ի Հայք աստուածային շնորհի ճշմարտութեան ի վերայ բաճանայական կարգի եւ ժողովրդականաց ուղիղ հաւատովն, որ ի Քրիստոս – *Գիր քոյոյ պատուականաճեռանդ… զի փառաւորեսցի ի քեզ Հայրն երկնաւոր՝ միածին Որդւովն եւ ամենասուրբ Հոգւովն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ԺԹ. *61ա-71ա* Թուղթ տեառն Գրիգորիսի կաթողիկոսի Հայոց, գրեալ եղբաւրն նորին Նեռսիսի եպիսկոպոսի՝ հրամանաւ նորուն, ի Միջագետս Ասորոց… ի խնդրոյ ուսմանն աստուածասիրի Առեւծ կոչեցելոյ իշխանի Քղկիոնացոն աւանի – *Թէպէտ եւ սէրունական հրամանն յորդորէ… որում փառք եւ… ամէն:*

Ի. *71բ-3բ* Բան Նեռսիսի Ա՛ն եպիսկոպոսուհս եւ վարդապետս եւ համօրէն դասս եկեղեցւոյ, որ յատուր տաւնի արմաւենեացն ժողովեալ ի կոչմանէ տեառն Գրիգորիսի կաթողիկոսի եղբաւր նորին՝ ի ձեռնադրութիւն գնա կաթողիկոսութեան Հայոց – *Աւր ձեզ են բանք իմ… եւ գողորմութիւնս արբցուք, որովք ի մի բերան փառաւոր արասցուք… ամէն:*

ԻԱ. *73բ-5ա* Տեառն Նեռսիսի աւրեպիսկոպոսի Տարսոնի Կիլիկեցւոյ՝ Յորժամ չոգաւ դեսպանութեամբ ի թագաւորէն Հայոց Մեծաց Լեւոնէ ի Կոստանդինուպաւլիս. Հաւրացումն պատարագին եւ պատասխանի արքայն Նեռսիսի – *Իբրեւ յառաջեաց սուրբն Նեռսէս… եւ գտեալ սուրբն յաղթեալ ամենայն յունաց՝ շնորհաւքն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ԻԲ. *75ա-6բ* Թուղթ Հայոց կաթողիկոսին Կոստանդեա, զոր գրեաց յաստուածապահ դղեկէն Հռոմկլայէ առ թագաւորն Հէթում, ի ձեռն ծաթ լիկաթին, որ կոչէր Տիմանց լիկաթ, ի թվին հայոց ՈՂԷ. (1248). Գրեցաւ ի ձեռն արդիճական վարդապետին

Վարդանա յաւմառեալ – *Քրիստոսապակեալ սուրբ թագաւորի ամենայն Հայոց Հէթմոյ... ողջ լե՛ր կրկին թագաւորեալ, թագաւոր աստուածասէր:*

ԻԳ. *76բ* Կարգաւորութիւն սուրբ եւ ուղղափառ հաւատոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, որով յամօթ առնէ զհերձուածօղ՛՛ – *Յառաջ քան զամենայն տո՛ւր նոցա պատասխանի... որպէս ասէ Սոկրատ՝ հրաշաբան պատմագիր/// (վերջը՝ թափուած):*

ԻԴ. *77ա* Ներսէսի Կլայեցւոյ գրեալ պատասխանի թղթոյն պատրիարգին Աւտոոց տեառն Միխայէլի – *Ըզգուարթուն եւ զարհագոյն հովուապետի... ողջոյն տամք եւ որոց ընդ ձեզ են պաշտօնեայք Քրիստոսի յիւրաքանչիւր կարգի:*

ԻԵ. *77աբ* Նորին Ներսէսի Կլայեցւոյ Թուղթ ի Կոստանդինուպաւլիս, առ ոմն Պօղոս հահաևայ Հայկազնի, ի Տարսոնէ Կիլիկեցւոյ... եւ ի չմեղս եղեւ իւոյ վնասուն – *ՋՊաւղոսի համանուն վերին եւ քաղաքակցի... եւ իր կարծիցեն:*

ԻԶ. *77բ-8ա* Նորին տեառն Ներսէսի առ եպիսկոպոսս եւ վարդապետս Հայաստանեայց՝ վասն սիրոյ եւ միաբանութեան ընդ յոյնս – *Նեռսէս՝ նուաստ ծառայ Քրիստոսի... զբովանդակն յեկեալ եղբարցդ հասկանայք:*

ԻԷ. *78աբ* Պատճառ խնդրոյ միաբանութեան թագաւորին Հռոմոց եմմանուիլի, եւ սրբոյն կաթողիկոսացն հայոց թուղթն, զոր գրեցին առ միմեանս – *Մարգարէն Դաւիթ... յառաջ ասացեալ բարեպաշտ իշխանին՝ այսպիսի ասրինակաւ:*

ԻԸ. *78բ-82բ* Գիր հաւատոյ խոստովանութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, գրեալ ի Ներսէսէ արեւելիսկոպոսէ... եւ էր իմամու եսահայ մայրաքաղաք կիլիկեցւոյ – *Հանիւք դուվնաքես... յաղագս այսր իրաց այսպիսի ասրինակաւ:*

ԻԹ. *82բ-3ա* Թուղթ առաջին թագաւորին Հռոմոց եմմանուիլի. առ սրբազան կաթողիկոսն Հայոց տէր Գրիգորիս – *Մանուիլ ծիածնունդ արքայ... ի խնդրոյ արքային եմմանուիլի. այսպէս:*

Լ. *83ա-5ա* Սահմանք հաւատոյ Հայաստանեայցս եկեղեցւոյ, գրեալ ի սրբոյն Ներսիսէ կաթողիկոսէ Հայոց ի խնդրոյ աստուածասէր թագաւորի Հռոմոց՝ եմմանուիլի – *Քէպէտ եւ աղբատութիւն մտաց... ըստ խրատու իմաստնոյն՝ իմաստնագոյն եւս լինել:*

ԼԱ. *85ա-8ա* Նորին Ներսէսի Յաղագս աւանդութեանց եկեղեցւոյ – *Ասասցուք սակաւուք եւ յաղագս աւանդութեանց... գնամակս արքային մատուցանէր այսպիսի ասրինակաւ:*

ԼԲ. *88ա* Թուղթ առաջին թագաւորին Հռոմոց եմմանուիլի առ տէր Ներսէս կաթողիկոս Հայոց՝ ցաղագս խնդրելոյ զմիաբանութիւն երկամաճշիւր ազգաց եւ զսէր – *Եմանուիլ Քրիստոսի Աստուծոյ հաւատարիմ թագաւոր... եւ առաքէր ընդ իմաստնոյ առնն՝ այսպիսի ասրինակաւ:*

ԼԳ. *88աբ, 90ա* Պատասխանի մեծի թագաւորին Հռոմոց կիր եմմանուիլի, գրեալ սրբոյն Ներսէսի կաթողիկոսի Վասն ճշմարիտ դաւանութեան հաւատոյ Հայաստանեայցս եկեղեցւոյ – *Հրամանք ինքնակալութեանդ ձերոյ... երկինք եւ երկիր փառաւք նորա: Իսկ ի վախ/// (1 թ. թափուած) 90ա սկ՝ ///դամքս յաւէտ ի կենդանին... որ էր այսպիսի ասրինակաւ:*

ԼԴ. *90աբ* Թուղթ կրկին անգամ պատասխանի դարձեալ ի թագաւորէն Հռոմոց ի կիր եմմանուիլ՝ տեառն Ներսէսի կաթուղիկոսի հայոց, յաղագս նոյն խոռհրդոյ միաբանութեան երկաբանչիւրոց ազանց եկեղեցւոյ ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս – *եմմանուիլ, ի Քրիստոս Աստուած հաւատացեալ թագաւոր... առ ի դոցանէ ասացեալոցն:*

ԼԵ. *90բ-1ա* Թրեցաւ յամսեանն դեկտեմբերի ՅՈՒահիտիկոնին Ե.: Գլխակարգեալ խնդիրք... սակս միաբանութեան եկեղեցւոյ Քրիստոսի – *Նզովեցե՛ք գասաւղն մի բնութիւն գՔրիստոս... եւ զի ընդունիջիք զառաջարկութիւն կաթուղիկոսին միայն ի թագաւորէն Հռոմոց:*

ԼԶ. *91աբ* Թուղթ պատրիարգին Սակս այսր խնդրոյ, առ սուրբ հայրապետն Ներսէս – *Պատուական եւ սուրբ սիրեցելոյ... եւ պատրիարգի՛ն՝ այսպիսի օրինակաւ:*

ԼԷ. *91բ* Պատասխանի թագաւորական գրոյս տեառն Ներսէսի – *Քրիստոսապակեալ, բարձր եւ յաղթաւղ ինքնակալ... գաւրութեամբ ճշմարիտ աւծելոյն Յիսուսի:*

ԼԸ. *91բ-3ա* Թուղթ տեառն Ներսէսի կաթուղիկոսի առ տէր Միխայիլ պատրիարգ – *Սուրբ եւ ընդհանրական... եւ ընծայեալ նա՝ խաղաղականն գրով, որ է այսպէս:*

ԼԹ. *93աբ* Թուղթ Գրիգորի կաթուղիկոսի Հայոց, որ գնի տեառն Ներսիսի յաջորդեաց գաթառն, առ բարեպաշտ թագաւորն Հռոմոց եմմանուիլ – *Քրիստոսապակ, աստուածասէր արքայիդ Հռոմոց... եւ գումարեալ ժողովոյն գայսոսիկ:*

Խ. *93բ-5ա* Թուղթ բարեպաշտ թագաւորին Հռոմոց եմմանուիլի, զոր գրեաց պատասխանի Գրիգորի կաթուղիկոսի հայոց – *Մանուիլ Քրիստոսի Աստուծոյ հաւատարիմ... կայ մեր առաջի. ողջ լե՛ր:*

ԽԱ. *95ա-6ա* Թուղթ պատրիարգին Կոստանդնուպաւլի առ Գրիգոր կաթուղիկոս Հայոց, համաձայնութեամբ ամենայն ժողովոյն Հռոմոց – *Միքայէլ, ողորմութեամբն Աստուծոյ... ի պատասխանի Հռոմոցն ասրինակաւ այսպիսի:*

ԽԲ. *96ա-8բ* Թուղթ Գրիգորի կաթուղիկոսի Հայոց... ձայնակցութեամբ եւ ձեռնադրով ամենայն Հայաստանեաց եպիսկոպոսաց – *Քրիստոսիս գաւրացեալ*

եւ նովաւ պսակեալ... ողջ լե՛ր, աստուածասէր թագաւոր։

ՃԳ. *98բ-101ա* Թուղթ Գրիգորի կաթուղիկոսի Հայոց եւ ընդհանուր Հայաստանեացս ժողովոյ... Միգայէլի պատրիարգին, որ նախ հան գայս փոխեցաւ յաշխարհէն ի Քրիստոս Աստուած մեր – *Սիրոյ եւ մեծի Աստուծոյ եկեղեցւոյդ... որ է աւրհնեալ ընդ Հաւր եւ ընդ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտենից յաւիտենից. ամէն։*

ՃԴ. *101ա-138բ* [Թուղթ դասանաբանականաց զանազանաց]

ա. *101ա-3ա* Ներսէսի եղբաւր կաթուղիկոսի Հայոց տեառն Գրիգորիսի Պատասխանի թղթոյ ուրոմն Յակոբայ Ասորւոյ վարդապետի՝ մայրաքաղքէն Մելիտինոյ Հայոց – *ի գգալի դատաւորութիւն... յորոց նեղիմք ի փառս Քրիստոսի։*

բ. *103ա-4ա* Նորին տեառն Ներսէսի պատասխանի գրոյ ուրոմն, որ գրեալ էր առ նա բանս զկծանաց յանդուգն լրութեամբ – *Ընկալաք, զոր եկն գիր սիրոյ... դատեսցի յուղիղ դատաւորէն։*

գ. *104ա-8բ* Թուղթ Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի եւ իմաստասիրի Պատասխանի թղթոյն Գեւոնեոսի պատ[ր]իարգի Կոստանդինուպօլսի – *Յոգնապատիւ հոչակելի... հոգւով դատաստանաւ եւ հոգւով այրման։*

դ. *108բ-12բ* Մովսէսի Հայոց վարդապետի գրեալ պատասխանիւ թղթոյն Տրապիզոնի՝ առ հատուածեալն Գրիգոր Երէց – *Բնաւից բարեաց պարգեւատուն... եւ այլս, զոր դիցուք աստ։*

ե. *112բ-5ա* Բանի երանելոյն Խոսրովու առ նոյն – *Տեղի ազաւթից՝ գիտի սուրբ զեկեղեցի... զի մի՛ գայթագղեսցիս։*

զ. *115ա-7բ* Վասն մոլորեալ Զատկին բանի ինչ – *Ի թուականութեանս հայոց Ջկհ. (1292)... փառք եւ պատիւ անլռելի։*

է. *117բ-8բ* Վասն անխմոր ուշխարհն եւ անջուր բաժակին – *Սուրբն Եփրեմ ասէ... յայտ է զմարդկայինն միացոյց։*

ը. *118բ-20ա* Ընդդէմ այնոցիկ, որ վասն բաժակին մոլին – *Բաժակն աւրհնութեան, զոր աւրհնեմք... եւ ինքն եղիցի աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

թ. *120ա-1ա* Ընդդիմադրութիւն սակս ջրոյն խառնման սուրբ խորհուրդն, ի թվին հայոց ՋՈՀ. (1309) – *Որդիք մարդկան... սրբոյ դիտապետին՝ Գրիգորի Վկայասիրին։*

ժ. *121ա-2ա* Յաղագս միաւորութեան եւ բնութեան եւ դիմի եւ անձնաւորութեան – *Միաւորութիւն է ստոյգ եւ ճշմարիտ... զամենասուրբն աստուածագործութիւն այսոքիւք կատարել։*

ժա. *122աբ* Սոկրատաս Վասն Քաղկեդոնի ժողովոյն – *Սոկրատ պատմագիր գրէ այսպէս... ի ՅԴ. (44) թուականութեանն հռոմոց։*

ժբ. *122բ-3ա* Յաղագս ժողովոցն, որ եղեն – *Զկնի Ցժ. եւ ԺԵ. (315) ամի յարութեանն Տեառն... եւ նզովեցին՝ զպատուաւոր պատկերաց։*

ժգ. *123աբ* Վասն երկրորդ ժողովոյն – *Երկրորդ ժողովն եփեսոսի... եւ Որդի Բարձրելոյն կոչեսցի, եւ նման փառք յաւիտեանս. ամէն։*

ժդ. *123բ-4ա* Յաղագս Քաղկեդոնի ժողովոյն – *Ժողովն Քաղկեդոնի... եւ ծնանիլ Աստուծոյ Բանին։*

ժե. *124ա* Ալլուստ եւ այս – *Հարցից ցքեզ, որ երկու բնութիւն... եւ խոցումն, եւ մահ, որ է աստուածաչարչարութիւն։*

ժզ. *124ա* Սարկաւագ վարդապետի – *Ի լինելն Որդի մարդոյ... մարմնացելոյ Բանին՝ ուսաք։*

ժէ. *124աբ* [Վասն մի բնութեան] Բանին Աստուծոյ, [զի մի ասի բնութիւն եւ ոչ երկու]՝ որպէս ոմանք կամին – *Երանելի առաքեալն Պաւղոս յայտնապէս... որպէս առաքեալ ասէ՝ եղիցի ամենայն յամենայնի։*

ժը. *125աբ* Թէ պարտ է խաչեցար ասել ի Սուրբ Աստուածն – *Իսկ ի Սուրբ Աստուածն պարտ եւ արժան է... զի միաւորեալն ոչ ապականի։*

ժէ. *125բ* Վասն չարչարանաց Տեառն եւ հաչելութեանն – *Յոհան Երուսաղէմացին եւ Կիւրեղ Ալէքսանդրացին... որով ապաւեցաք. եւ նմա փառք յաւիտեանս։*

ժը. *126ա* Սակս միաւորութեան բնութեացն Քրիստոսի – *Խոստովանիմք յերկուց բնութեանց միացեալ... որպէս առաքեալ ասէ՝ եղիցի ամենայն յամենայնի։*

ժթ. *126ա-31ա* Կիւրղի ասացեալ ի բան մարգարէին, որ ասէ. Եւ յաւել Տէր խաւսել ընդ Ահազու , եւ ահա կոյսն յղացցի եւ ծնցի – *Ծնունդք սրբութեան... եւ նոքա եղիցին իմ ժողովուրդ. նմա փառք եւ պատիւ յաւիտեանս. ամէն։*

ի. *131աբ* Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ – *Ի միում աւուր տաւնեմք զտաւն ծննդեանն Քրիստոսի... եւ պատկեր ասլն ոչ նմանապէս էր։*

իա. *131բ-6բ* Վկայութիւնք վասն ծննդեանն Քրիստոսի եւ մկրտութեանն, զի պարտ է տաւնել ի միում աւուր՝ ի յունուարի վեցն՝ ի Կղեմէս յառաքելասանման կանոնացն – *Կարգեցին առաքեալքն... վկայութեամբ ամենայն աստուածեղէն գրոց։*

իբ. *136բ* Սրբոյն Ներսէսի կաթուղիկոսի Վասն առաջատուաց – *Արդ, առաջատուր ասի պահն այս... գնինուէացւոցն Ք. աւրն իմա՛յ։*

իգ. *137ա-8ա* Վասն թագաւորաց Հայոց, զոր կարգեաց Մովսէս Խորենացի – *Մովսէս Խորենացի զշարս թագաւորացն Հայոց... եւ է թիւս հայոց Պե. (1356)։*

իդ. *138բ* Յայտնութիւն եւ երեւումն աղանդաւոր եւ սուտ մարգարէին Մահմետի, նա եւ Ներինեն ստուգապէս ի թվին Ղբ. (646), ի Քրիստոսէ ՈեՔ. (642) – *Լալով եւ մեծաւ ողբով... եւ ոմանք՝ գառաջին երթալն ի Մաքայ։*

ւե. *139ա-55բ* Անանիայի Հայոց վարդապետի բան հակաճառութեան ընդդէմ երկաբնակաց, զոր

գրեաց հրամանաւ տեառն Պետրոսի Հայոց վերադիտողի — *Որք իմաստութեան են բաղձացեալք... լուծեր գմահ եւ ազատեցեր գմեզ:*

Խջ. *155բ-6ա* Յաղագս առաջաւորաց պահոց սուղ ինչ բան — *Վասն առաջաւորաց պահոցս... հաստատեալ ի վերայ անշարժ վիմին հաւատոյ:*

Խէ. *156ա-74բ* [Ստեփաննոսի Սիւնեցւոյ Հակաճառութիւն ընդդէմ երկաբնակաց. ձեռ. 573, 55ա] *Յայտարարութիւն գրոցս, եթէ ինչ կայ ի սմա եւ ի քանի գլուխս բաժանի:*

> Տե՛ս ձեռ. 573, 55ա-95բ. *Յայտարարութիւն գրոց*ի/*156ա*բ: 1. ա/*156բ-7ա*: բ/*157ա-8ա*: գ/*158ա-60ա (ունի՝ Գիրս երկրորդ: Յաղագս քննութեան դուն ինչ քնախաւսութիւն — Քննութեանս զանազանութիւն...)*: դ/*160ա-2ա*: ե/չիք: զ/162ա-3բ: է/163բ-5բ: ը/165բ-6բ: թ/169ա-70բ: ժ/166բ-9ա: ժա/170բ-2բ: ժբ/*172բ-4բ*:

ԽԸ. *174բ-80բ* Դաւանութիւն ճշմարիտ հաւատոյ՝ Վաճառում վարդապետի ասացեալ — *Հաւատամք եւ խոստովանիմք... եւ մեզ անմեղադիր լերո՛ւք տկարամտաց:*

Խթ. *181ա-225բ* Պաւղոսի Հայոց վարդապետի Պատասխանի առ Թէոփեստէ — *Գոչեաց ի կաթուղիկէ առաքելական... պատուիրեաց Պօղոս, խրատեաց եւ ասէ:*

Ծ. *226ա-9բ, 229բ-31բ* Երանելոյն Բարսղի հարցմունք եւ պատասխանիք զանազանք* — *Հարցումն. Վասն զի ՔԷ մի՞ էր երեսս... զառասպելն գրէ, Հ. համարն է:*

> * *228բ-ից կեսով այլ նիւթ (տե՛ս ՇՄ.), շարունակութիւնը՝ 229բ-ից, գրչի յոտնի 225բ (առ. լս.) «Զթուխթի յոչխա՛ եւ ապա կարդա՛»:*

ԾՄ. *229աբ* Հաւաքումն բանից յասից երանելեաց մերոցն հարանց եւ ողղափառ վարդապետաց. Յաղագս վարդեցութեան Բանին Աստուծոյ... *եւ այլոց բազմաց աստուածամարտ հերձուածողաց — [Տ]էր, ո՛վ սիրելի եւ տո՛ւր ցիս զդերամաքուր միտս քո... ի կամս աստուածութեանն միայնոյ:*

ԾԲ. *232ա-57բ* Հանդէսք բանից աշխարհագրամար զրուցաց տիեզերապատում անցից, վիպասանեալ ի բաց գիտնականեն Մխիթարայ աւագերիցու մեծ կաթուղիկէին Անւոյ հոյակապ վաղարի, ի խնդրոյ հար Հարիճայի Կրիգորոյ վարդապետի — *Մբխեալք Աստուածոյ ի սիրոյն մատենիս... որ զայս ամենայն գործեաց, զի մի՛ մոլորիցիս:*

> *Տե՛ս Պատմութիւն Սերէոսի եպիսկոպոսի ի Հերակն եւ սիրոյն նորագիւտ պատմութեան Մխիթարայ Անեցւոյն, ի լոյս ած Ք. Պ., Ս. Պետերբուրգ, 1879. երկրորդ էջակալում՝ Մխիթարայ Անեցւոյ Պատմութիւն, 1879, Ս. Պետերբուրգ, էջ 1-52: Հմմտ. Մխիթար Անեցի, Մատեան աշխարհաչէզ հանդիսարանաց, աշխ. Հ. Ի. Մարգարեանի, Երեւան, 1983, էջ 59-104:*

ԾԳ. *253ա-315ա* Տեառն Միխայէլի պատուիրակի Աստոց Համառաւտ ժամանակաց զրոյցի Դաւդուածու, արարեալ յոյովից պատմագրաց, ի վարժս բանասիրաց, Յադամայ հետէ մինչեւ յեսին աւուրս — *Ես, եղբարք իմ ի Քրիստոս...*

> Տե՛ս ձեռ. 1518, 3ա-98բ: 1. ա/*258ա-93ա*: բ/*293ա-300ա*: գ/*300ա-12բ*: դ/*312բ-3ա*: ե/*313ա-5ա*:
>
> *Շարադրանքը համառօտուած է, առանձնապէս գ-ե. գլուխները քաղուածու են՝ գլայի կրճատումներով. ձեռագիրս գլխաբաժանում չունի. բաժանումն այստեղ ըստ 1870 թ. երեսաղէմի տպագրի է:*

ԾԴ. *315ա-33բ* Նորին տեառն Միխայէլի Յաղագս հաճանայական կարգի, թէ ուստի՞ առնու սկիզբն, եւ ու՞ր կատարի— *[Ի]միզբն քահանայութեան շնորհի...*

> *— 333բ (մի՛ք թարգմանի՛) Այրգ, ի յամի ՌՄԼԸ. (1248) թվահամարութեան անժամանակ Որդոյն Աստուծոյ գալստեանն եւ ի ՈՂԸ. (1246) թվականութեանս հայոց թարգմանեցաւ գիրքս այս յաստորոգ ի հայս, ի հայրապետութեան Հայոց տեառն Կոստանդեայ եւ ի թագաւորութեանն Հեթմոյ քրիստոսապսակի:*

Ծե. *334ա-5ա* [Բարդուածի ի Պատմութենէ Միխայէլի Ասորոյ] — *Ասացից եւ վասն Աթանասա պատրէարգին... եւ գրեալ էր առ իս՝ յանձնառութիւն:*

ԾՋ. *335աբ* Տաճար եկեղեցւոյ Աստուծոյ — *Առաջին դաս եկեղեց[ւ]ոյ... ի սպաս Որդոյն Աստուծոյ:*

Ծէ. *335բ-7բ* Վասն երկնաւոր հաճանայապետութեանցն՝ Գաբրիէլէ իմաստնոյ — *Առաքելական տըւչութիւնն... սահմանեցին գիաւչեցարն եւ տօմարն:*

ԾԸ. *337բ-3ա* Վասն եթէ աւուց արարչութեանն եղեն գործք է. ... *Քէպէտ եւ արուեստիւ դիպողագոյնս ինչ կանոնեմք:*

ԾԹ. *338ա-9ա* Յաղագս ազգաց, թէ որ գիտեն դպրութիւն — *Լեզուիւ ՀԲ. ... այնչափ առցէ ջուր յանըսպառ պետոյ:*

Կ. *339ա-41բ* [Հարցմունք եւ պատասխանք] — *Հարցումն. Ընդէ՞ր կոչի Աստուած Աբրահամու... անձրեւք յորդին:*

ԿԱ. *341բ-2ա* Յաղագս ամպոց եւ նշանաց — *Յորժամ ծագէ... անձրեւ նշանակէ:*

ԿԲ. *342ա* Յաղագս որոտման — *Յորժամ պառաջինն... հոլով մի արեգական:*

ԿԳ. *342ա-4ա* Անճանիայի վասն երկնի — *Արդ, որովհետեւ... եւ ոչ յերկիրս իմանի:*

ԿԴ. *344ա-6ա* Յաղագս երկրի - *Ջերկիր, ոմանք ի բարեաց... եւ սիւնքն նորա դողան:*

ԿԵ. *346ա-7բ* Յաղագս ծովու — *[346բ] Ջծովէ ասես խելագարեալ... մի՛ դարձցին ծածկել զերկին:*

ԿԶ. *347բ-8ա* Յաղագս երկնային զարդուց — *Վարդապետք ճշմարտութեանն... առցէ զտեսողութիւն:*

ԿԷ. *348ա-9ա* Յաղագս կամանց — *Պիճագորոս ասէ. ի հուր եւ ի կին անկանիկն... պտուղ այսպիսի բերէր:*

ԿՀ. *349բ-51բ, 353ա-5ա* Յաղագս ամենայն պիտույից Բաճի իմաստասիրաց — *Պղատոն ասէ... բազում ալիս ծովու տատանեցին:*

ԿԹ. *355բ-69ա* [Ձառ] — *Հոգի Տեառն ի վերայ իմ... հանցուք զօրհնութիւն եւ զփառս Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ:*

— *365ա-9ա* Յորդորակ — *Արդ, այսուհետեւ գարձուսցուք գմակդիկ բանիս մերոյ...*

Հ. *369ա-70ա* Յոհաննու Որոտնեց[ւ]օյ ասացեալ — *Ով Տէր Աստուած իմ, Յիսուս Քրիստոս... զբանն, որ ասէ՝ ի սկզբանէ էր Բանն:*

ՀՆ. *370ա-6բ* Գեղով վարդապետի ժողոված ի Կաղնոնացց սրբոյն Սահակայ հայրապետի Խ. (40) գլխոյն — *Արդ, պարտ է մեզ գհատուցումն շնորհից... վասն զի Ադամ յաստուածանալն փութացաւ, եւ Աստուած՝ ի մարդանալն:*

ՀԲ. *376բ-8ա* Առաջին հետեւուած հեթանոսք, որ զարարիչն ամենայնի ի զԱստուածն ճշմարիտ... *եւ այլ բազում հայհոյութիւնս խոսեցան:*

ՀԳ. *378ա-84բ, 386ա* Ի Թխտոյն Միսիթար վարդապետի, որ Գոշն կոչիւր — *Առաջին ժողով, որ եղեւ ի Նիկիա... որ է աւրինեալ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն, յաւիտեանս:*

ՀԴ. *385աբ* [Միսիթար Գոշ, Առակ] — *(սկ. թափուած) ///ասէ. եթէ գու մեծութեամբ յաղթէս... խոստրեա այր իմաստուն/// (այսչափ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

174բ [Մ]էք՝ մեղուցեալ ծառայքս Աստուծոյ Պապարս եւ Աչէ, որդիք բարեպաշտ իշխանին Պռոշոյ, մեբոովք ազատովքիս համակամ եւ համախոհ նմք, ամենայն հնազանդութիւնամբ սուրբ հարցն աւանդութեանցս վերադրելոցս ի նամակի աստ, եւ որ ոք ոչ հաւանին, նզովեալ եւ որոշեալ լիցին ի սուրբ հարցն մեր եւ յամենայն աստուածարեալ եպիսկոպոսացս եւ ուղղափառ վարդապետացս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԿԻ

19ա Կարդա՛ եւ զեղկելի գծօղս զՄաթէոս յիշեա՛:

21ա Կարդա՛ եւ զՄաթէոս թաղծեալս յիշեա՛:

49ա Ջեղկելի եւ զբաղմամեղ գծաւղս զՄաթէոս աղաչեմ, յիշեա, ո՛վ ընծերդոյդ սուրբ:

60բ Զանպիտան հոգս եւ զանարհեստ գրչակս եւ զեղկելի գծաւղս Մաթէոս այսմ ծաղկաքաղ ոգեշահ մատենի աղաչեմ, աղաչեմ, որք հանդիպիք սմա վերծանութեամբ կամ աւրինակելով, յիշեսջիք գմեզ ի սուրբ աղաւթիսն ձեր, որ եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ:

71ա Ջմեռեալս մեղաւք եւ գերեալս ի բանսարկուէն զեղկելի գծողս զՄաթէոս, նա եւ գծնաւղսն իմ գհանգուցեալսն ի Քրիստոս աղաչեմ յիշել սրտի մտաւք, եւ Աստուած զձեզ յիշեսցէ ի գալստեանն իւրում. ամէն:

73բ Զգծողս յիշեա՛ ի Տէր եւ մի՛ մոռանար, աղաչեմ:

101ա Աղաչեմ վերծանաւղդ սուրբ՝ յիշել առ Տէր գսակաւամասնս ի բարւոյ, զի բազում յաւժարութեամբ սկսայ գսա եւ փափաքանաւք առ ի յիշատակ եղկելւոյս Մաթէոսի:

122ա Կարդա՛ եւ զՄաթէոս գծողս յիշեա՛ եւ Աստուած գքեզ:

155բ Ողորմեա Մաթէոսի՝ եղկելի գրչի:

386ա Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյ Սրբոյ: Գրեցաւ սուրբ գիրքս այս, որ կոչի Թխթոց, ձեռամբ հիքոյս Մաթէոսի, քանզի սկսայ ըգսա Պշն. (1426) թվին եւ կատարեցաւ Ջիե. (1476) թվիս հայոց ի յիշատակ հոգւոյ աղքատիս եւ առ ի վայելուն հարագատացն իմ Իգնատիոս կրօնաւորին, եւ Եսայի վարդապետին, եւ Ուսկանն աշակերտի, եւ Առիստակէսի: Եւ ունի գիրքս այս յինքեանն զբովանդակ բանս ուղղափառ վարդապետաց եւ ճշմարիտ դաւանութիւնն որ ի Քրիստոս հաւատոցն: Որք օգտիք ի սմանէ՝ յիշեցէ՛ք ի բարի գլխիմս Մաթէոս, եւ Աստուած գձեզ յիշէ ի փառս իւր. ամէն:

Այս եւ 60բ էջի յիշ.-երը տե՛ս ԺԹ. դ. յիշ.-ք, Ը., էջ 412-3:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *242բ (ԺՋ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Ով ոք կարդայ, զԱաւաքսէր քահանայն իշէ, նայ Աստուած գնայ իշէ իւր մուս անգամ գալստեանն:*

2. *174բ (ԺԷ. դ.՝ 1620 Թ. շուրջ., անարուեստ նոտրգիր) Եա՛ անարժան Մանիչաս գիրեցի՛ որդի պարոն Քամալպէկին, թոռն պարոն Շահնազարին, գիրս գիրեցն է տարին ինչ Ղարայզոզն, Ագաւովն գնացին, շահն Պարհայպատ էր, Քարհայպատայ գնացին ի Սպայհան, որ շատ յուշացան, մեք էստեղ հնցն (=նեղութիւն) քաշեցինք Ամիրգունայ խանին ձեռին, որ յուվ կարգայ՝ Աստուած ողորմի ասի լի բերանով:*

386ր (ԺԷ. դ.՝ 1620 Թ. շուրջ, անարուեստ նոտրգիր) Գարձեալ [յ]իշեցէ՛ք ի Քրիստոս զ[պա]րոն Շահնազարն, գնորալբողջ թոռնունքն՝ գպարոն գԱրա///գողն, գպարոն Աստուածպատվն, ազիզ սիրիկի///ք գպարոն Մանիչարն. յով որ կարգայ, լի բեր[ան]ով Աստուած ողորմի ասի, Աստուած իւրան ողորմեսցի:

3. *383բ (1620 Թ. շուրջ, անարուեստ բոլորգիր) Գարձեալ իշեցէ՛ք զպարոն զէսայպէկն՝ որդի Մելիք Շահնազարին եւ զանդրանիկ որդին իւր՝ Ապազպէկն եւ Աստուածատուրն եւ գՆիքազպէկն որդիք էին գէսայպէկին: Ով որ կարգայ, լի բերանով, Աստուած ողորմի ասի, Աստուած իւրեանն ողորմեսէ: Ահ, ես/// (վերջը՝ թափուած):*

386ա (1620 Թ., անարուեստ բոլորգիր) Եա՛ Աստուածատուրս գիրեցի՛ որդի Իսայիանին, թ[ոռն] մելիք Շահնազարին: Թվ. ՌԿԹ. (1620):

386բ (1620 թ. շուրջ., անաւարեւստ քօղօղրգիր) Դարձեալ յիշ[եցէ]ք ի Քրիստոս] զպարոն[աց պարոնն ի յիշխանաց] յիշխանն՝ զմելիք Շահնազարն եւ զհայրն իւր՝ զՄելիք[Քէկն] եւ զմայրն իւր՝ զպարոն Խաթուն[աղէն], եւ զկենդանիցն իւր՝ զպարոն Ֆարխրջահան եւ զյիշխան[ատիպ] զորդիքն իւր զՀախնազար բէկն եւ] զեսայրեկն, զԴիլանցիրէկն [եւ զԲամալրեկն եւ Ջավրիբէկն եւ զդուստրն իւր՝ զԽաթունաղէն եւ զփոխեցեալսն առ Աստուած զպարոնէրդ Յոհաննէս եւ զպարոնէրդ Տէրունն եւ զԹահիրն եւ զ[Շիրինպապային] եւ զհամբաւ հարսունքն իւր՝ զպարոն Վախախն եւ զԹաճուխաղէն եւ զԱղայսուլթանն եւ զնորաբոզորջ որդիքն, թոռն իւր զՆաղդին եւ զհարազատ եղբայրսն իւր զպարոն Ատիրէկն, որ տարաժամ մահուամբ փոխեցաւ առ Քրիստոս, եւ զԳաւգաչայրէկն, որդին իւր՝ զևաւանդրէկն եւ զՄխոզայրէկն եւ որդի իւր զԹաղրխանն եւ զայլ ամենայն արեան մերձաւորսն իւր՝ զկենդանին եւ զհանգուցեալսն, եւ ուղիղ սրտիւ կենդանեացն կեանք եւ առողջութիւն խնդրեցէ՛ք ի բարեբար արարչէն եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ննջեցելոցն, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի իւր միաւանգամ գալըստեանն. ամէն: Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զմելիք Շահնազարն՝ զդժոլէի յիշխանն, զպանծալի պարոնն, որ է յոյժ բարութ բարի եւ բնութեամբն քաղցր, զի է խիստ աղաւթասէր եւ բնութեամբ յստակ եւ հնազանդ ամենայն եկեղեցականաց, ուղիղ ի դաւտստանն եւ [ան]աւտ ի յանդիմանութիւն, ազատ եւ որդի ազատի, յիշխանական փառաւք զարդարեալ, զի ի նախնի գարմից սորայ յորդոց յորդիս մինչեւ ի սայ հոգեւոր եւ մարմնաւոր յիշխանութեամբ տիրեալ էին յերկրիս Գեղամայ: Խնչ սայ կարի փառաւք ճոխացոյց բարերարն, քան զամենայն ազինս իւր մարմնաւոր յիշխանութեամբ, զի վերջացեալ ժամանակիս զի ոչ գոյր նման սորայ յիշխան յազգս հայոց, զի է յոյժ փարթամ գոյիւք եւ առատ հընչիւք լցեալ ի պարգեւացն յԱստուծոյ ամենայն առաւտութեամբ եւ հպարտ [իշխան]նութեամբ բարգաւաճեալ, պատուեալ եւ մեծարեալ ի խրախտեացն /// [կայս]երէն Պարսից շահ Թամազէն եւ ի շահ Խուդայբանդայէն/// (վերջը՝ թափուած):

Այս յիշ-ի ամրողջական տեսքը տե՛ս ձեռ. 2680, 582բ՝ թուականը՝ 1580 թ. ի. եւ ԻՓ.:

386բ (1620 թ. շուրջ) Դարձեալ յիշեցէ՛ք զպարոն /// յիշխանն, զմելիք Շահնազարն եւ զհայրն իւր զմելիք /// եւ զմայրն իւր զպարոն Խաթունաղի եւ զկենդանիցն իւր զպարոն Արխախ/// եւ զիշխան /// որդիքն իւր զՀախնազարն /// զեսայրեկն ամանէ, յիշեցէ՛ք ի բարի զյիմարոս Մատթեոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ ի փառս իւր. ամէն:

4. *138ա (1722 թ., նոտրգիր) Ես՝ Ղափանցի սուտանոսն Ջաֆարիայ, հանդիպեցայ այս անգին սուրբ գրո[յս ի] թվին ՌՃՀԱ. (1722), ՄՋ. (56) ամաց հասե/// յունեի///: Եւ Աստուած ողորմի գրողին:*

5. *387ա (նորոգողի, 1744 թ., նոտրգիր) Փառք [ամենա]սուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ/// [ւոյն] անբաժանելի եւ միասնական եւ զուգակշիռ տէրութեանն/// եւ համագոյ եւ հաւասար միապատիւ աստուածութեան. ամէն: Արդ, ողորմութեամբն Աստուծոյ՝ ես անարժան եւ մեղսամած եւ անարժան Պետրոս անուամբ միայն եւ ոչ արդեամբ սարկաւագս, որ [ես] յերկրէն Վրաց եւ քաղաքէն Տփխեաց, տեսեալ զայս աստուածաշունչ եւ յոյժ գովելի աստուածապատում գիրքս, որ կոչի Թխթոց, որում [կան] ի սմա պարունակեալ կանունք աստուածադիր օրինաց եւ գաւանութիւն ուղղափառ հաւատոյս Հայաստանեաց, հաւաքեալ Հին եւ Նոր կտակարանաց եւ ասացուածք սրբոց եւ ուղղափառ եւ միա[գաւան] սուրբ երրորդութեանն եւ մի բնութիւն Բանին մարմնացելո խոստով[անեալ] հարցն, նաեւ Պատմութեանց Միխայէլ վարդապետի, այլ եւ ընդ Մահմէդի մոլորութիւն եւ վասն որպիսութեան Ղուրանին, զոր ճշմարիտն ասա պատմի, նա եւ այլ բազում յոյժ օգտակարք ընթերցասէր արանցդ ասա գտանի՝ հոգեւոր բուրաստանիս, եւ իմ տեսեալ սորա՝ յոյժ քակտեալ կազմից եւ անարդ անկեալ, վասն այն յուսացա Աստուած եւ ձեռն արկի ի սա նորոգելոյ, զոր Տէր ետ կարօղութիւն յաղագս նորոգմանն, քանզի ձեռամբ իմով կազմեցի՝ յիշատակ ծնողաց իմոց <իմոց>, ի վայելումն քոյ բարուսւոյն եւ միշտ կախեալ ճգանց եւ անապատ փափագանօք ընթերցման աստուածային սուրբ մատեանց, Ղազար՝ աստուածաբանութեան հօրն եւ վարդապետի իմոյ, որ է յերկրէն Գանձակոյ, ի գեղչէն Գետաշէնոյ: Նորոգեցաւ գառն եւ դժնեա ամանակիս, որ ոչ կարէ ոք պատմել նեղութիւն եւ սուգս, որում թագա[որ]ն Պարսից Նադիր շահ կոչեցեալ՝ այր քաջագոր եւ ռազմասէր, ունէր պատերազմն ընդ ազգին իսմայէլացւոց եւ պաշարեալ Կարնոյ քաղաքն, շուրջ նօքօք նստեալ վասն ոճգհաց եւ յայլ պիտուից զօրաց նորա բոլոր արեւելքն տայր:*

Արդ, եղեւ նորոգեալ ի դուռն սուրբ անապատիս եզնասարա, որում աստ բնակեալ եմք միաբան, առ յոտս վերոգրեալ սուրբ հօրն իմոյ, զոր Տէր Աստուած տացէ վայելումն գալ եւ անսայթաք ի ծոց եկեղեցւոյ պահեսցէ. ամէն: Ո՛վ դուք, աստուածասէր ընթերցո՛ղք, յորժամ հանդիպիք սմայ, միով Հա՛յր մերիւ յիշեցէ՛ք հանգուցեալ գծնօղքս իմ Դասպարն եւ Շահխանումն, եղբայր իմ Մաթեպկին, որ եւ դուք յիշե[ա]լ եւ գրեալ լիցի անուանս ձեր [ի] մատեան կենաց. ամէն: ՌՃՀԳ. (1744) թվին, նամսեանն յուլիսի Ա.-ումն (1):

«Հոգւոյն հանգուս[ցելոց]» եւ «Հայրն» ասացէ՛ք:

6. *Պհպ. Ա.ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Էս գիրս ծածուկ կարդա՛, ոչ ոք իմանա, ոչ վնասակար բան շատ գո մի-*

ջի շատ վախտ ա բերող չնէր: Մինչ ի Զատիկն, պահի, դրկի կուա:

ԿՆՔԱԴՐՈՒԵՑՒ Գ.Կպ. Աա՝ «ԿՆԻՔ / ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ / ՄՐՌՈՅ ԷՋՄԻԱԾՆԻ / 1888»:

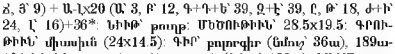
ՆՇՈՒՄ՝ Գ.Կպ. Աա՝ «95/2678», «Գ.Հ. – 1426 / Ջ.Հ. – 1476 / Մ[ատոպ] եպ[իսկոպո]ս», մատիտով, շղագիր՝ «Յովհաննէս Երզնկացւոյ / Կանոնական խրատ», 243ա-4ա, 266բ, 268բ՝ տառեր, գանազան խզբզոցներ:

2679
Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ

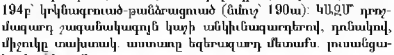
Նկ. - 981

ԳՐՔ՝ Ղուկաս, Աննանուն (ժԱ. դար, 159ա-94բ): ՍՏԱՑՈՂ՝ Դավիթ Բաճանաց (Ղուկաս գրչի հայրը)

ԹԵՐԹ՝ 360 (155+205): ՊՐԱԿ՝ Ե-8×10 (Ե՝ 1, Թ, Ը՝ 8, Ժ՝ 11, Հ, Ձ, Ճ՝ 9) + Ա-Լ×20 (Ա՝ 3, Բ՝ 12, Գ+Դ+Ե՝ 39, Զ+Է՝ 39, Ը, Թ՝ 18, Ժ+Ի՝ 24, Լ՝ 16)+36*. ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 28.5x19.5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (24×14.5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 36ա), 189ա-194բ՝ կրկնագրուած-քանձագրուած (նմուշ՝ 190ա): ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ շագանակագոյն կարի անկիւնագարդերով, դռնակով, միջոցը տախտակ. աստառը եզերազարդ մետաղ. լուսանցագծողերը կարմիր:

Նմուշ 36ա

Նմուշ 190ա

* Գրիչը պրակներուն երկաթագրով գրել է վերին լուսանցի աջ անկիւնում. յետագայ կազմողը միայն պահպանուած թերթերը նորից համարակալել է իր ժամանակ ընդունուած ձեւով պրակներուն բոլորգրով գրելով ստորին լուսանցի կենտրոնում. այս վերամազմողի պրակակալումն է Ա-Ժ×12 (Մ՝ 14, Գ, ԻԲ՝ 15, Ե՝ 9, Դ, ԻԳ, ԻԴ՝ 13, Է, ԺԲ, ԺԷ, ԻԶ՝ 11, ԺԹ+ԺԸ՝ 23, ԺՀ+ԺՁ՝ 22, ԻԸ՝ 6, Ը՝ 16):

Վիճակ՝ պահպանուած, թերթերն ու պրակները հաճախ վերադասաւորուած (նաեւ Ի. դ.), նուեւառաջ, կզրահատուած, քանհախեր, կազմի տախտակը կոտրուած:

Ձեռագրիս մանրամասն նկարագրութիւնը եւ նոյնական վերաբտագրութիւնը տե՛ս Մատենան գիտութեան եւ հասատոյ Դաւիթ քահանայի. հայերէն թղթեայ հնագոյն ձեռագիր. նմանատպութիւն, ուսումնասիրութիւն, վերծանութիւն, ծանոթագրութիւններ, ցանկեր. Աշխատասիրութեամբ Արտաշէս Մաթեւոսեանի, [հտ. Ա.], Երեւան, «Նայիրի», 1995 (772 էջ) եւ [հտ. Բ.], 1997 (574 էջ): Ձեռագրիս Վիճակի համար տե՛ս հտ. Բ. (Ուսումնասիրութիւն, վերծանութիւն), էջ 31-2: Վերատպութեան համար ձեռագիրը քանդուել է, բոլոր թերթերը կազմից, կարից եւ իրարից անջատուել են եւ ժամանակատրաչէս պահպանում են յատուկ պատրաստուած թղթապանակների մէջ՝ ամէն պրակ առանձին. վերակազմուելու է յատգոյն հնարաւորութիւնների եւ նախապայմաններ ունենալուն պէս: Այս իսկ պատճառով ձեռագրիս «Թվանդակութիւն»ը մասնակի փոփոխութիւններով այստեղ ներկայացած է քան նոյն գրքի Ա. (նմանատպութեան) հատորի էջ 17-194, որի մէջ էլ, քնականաբար, քան հարկի կարելի է գտնել ձեռագրիս վերաբերող աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա-2բ* [Շնէ. ադիւական] – */// [Հիմ.] ՆԶԳ. ի. ԻՀ. Դե. յ՛ե. Զ. ... [ԵԹէ կամ]ի[ցիս գիտել զվերադիրս եւ]Թեբրեկի՛ եթէ Բ.շաբաթի աւր մտանէ... ա՛ո եւ զԲ. վերադիրս արա՛ այսպէս կարգաւ խաղացեալ ///դն ///:*

Ազիւսակն ունի հետեւեալ սիւնակները՝ «Նահանջ», Թուական, Ընդեակ, Վերադիր, ՆԹերեբեկ, Յայտնութիւն, Քահիքն, Աւրն, Բարեկենդան, Քոհիքն, Հաւարակաւոր, Քահիքն, Կոտմն, Քանիքն, Տիւ կիշեր, Ժամն, Աւրն, Զատիկն, Քանիքն»:

Բ. *3ա* /// *Այսպէս ի սկզբանէ արարածոց յորժամ արար Աստուած զլուսաւորդ...*

Գ. *3բ-4բ* [Գիրք ծննդոց] – *Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկին եւ զերկիր...*

Դ. *4բ-5բ Արդ ահա է. պարունակք հարկաւորք շրջադայք...*

Ե. *5բ-7ա* Ականիայի Համառոտի Վասն ընթացից Աւրեգական ըստ ԺԲ. (12) կենդանատեսակացն եւ է. գատեացն, զոր կատարէ ի տունջեն յաւուրս ՅԳ (365) եւ ի ժամս Գ. – *Մարտի ամսոյ, որ աւր Ի. (20)...*

Զ. *7աբ* Ամիսք Եբրայեցւոց – *Նիսան Լ. ի ամս...*

Է. *7բ* [Բոյորակ լրման Լուսնի]... *Ձա Ջմուտ բոլորիտ այսպէս արա՛. Կա՛լ զթուականն, Թ. Է՛րթ, զայդն Է՛րթ ԺԹ, ԺԹ., որ ի խոնարհ մնա...*

Ը. *8ա* [Պոռկղի եպիս]կոպոսի Յաղագս կաղանդաց ասացեալ – *Ա. Ե[Թէ ի]////...*

Թ. *8բ* Հաւգմուիմ եւ պատասխանիմ Յաղագս արարչութեանն – *Քանի առաջին աւուրն...*

Ժ. *9ա-13բ* [Յաղագս Լուսնի] – *Յորժամ Գ. աւրեալ երեւի լուսին...*

ԺԱ. *13բ-20բ* Ականիայի Շիրակայեցւոյ համառոտի ասացեալ Ի յայտնութիւն Տեառն եւ փրկչին մերոյ – *Բազում աշխատութիւն...*

ԺԲ. *21ա-9ա* Ջառաւ աւրուդ Ջառա[կին]... – *Քանզի գրեալ է այսպէս...*

ԺԳ. *29ա* Նորին Ականիայի – *Մեծն Մովսէս երկուեցեալ...*

ԺԴ. *29ա-71բ* [Ականիայի Շիրակացւոյ Պատմութիւն] – *Մովսէսի հորենացւոյ եւ Անդրեասի...*

Տե՛ս Ա. Գ. Աբրահամեան, Շիրակացու Մատենագրութիւնը, Երեւան, 1944, էջ 357-99:

ԺԵ. *71բ-24ա* Վասն ամանաց լուսատուաց Եղիոսի եւ Եպիփանու եպիսկոպոսի Կ[իպ]րաց – *Եղիոս ասէ...*

ԺԶ. *74ա-9բ* Հարցումն Թէոդորոս Բահանայի եկեղեցւոյն Կ[եսարու] առ Երանելին ի Կիպրոս – *Կամիմ ու[մա]նիկ յաղագս քառասնիցն պահոց…*

ԺԷ. *79բ-86բ* Քննութիւն հաւատոց Անաւոտվճի թագաւորին Տաճկաց առ մեծ հայրապետն Տիմոթէոս զանազան խորամանկութեանց պէսպէս յարուցմունս, նոյնպէս եւ յուղղափառէ անտի պատասխանիս լուեալ – *Ասէ թագաւորն ցհայրապետն Տիմոթեոս…*

ԺԸ. *86բ-103ա* Յաղագս հաւատոց բանի ասացեալ շնորհալից Յակոբկի միոյ պայմառման ընդ ամիրապետին եւ հրկին – *Ասէ շնորհալից Յակոբիկն…*

ԺԹ. *103բ-48ա* Ընդդեմ[ասացութիւն սրբոյն Աթանասի եպիսկոպոսի Աղէքսանդրացւոց ուղղափառի եւ Արիոնսի հերձուածողի Յաղագս աստուածութեանն Որդւոյ: Վիճաբանութիւնք – *Ուղղափառն ասէ. Աստուծոյ խնամախալուխեամբն…*

Ի. *148ա-54ա* Դպռի Հարցացոյ եւ փիլիսոփայի որ յիմաստասիրական եւ յիմաստասիրելի հարցուածս: Հարցուած – *Ջի՞նչ է մարդ…*

ԻԱ. *154ա* [Հանելուկ] – *Մինայ առանց հայր, եւ կին իմ չինէ…*

ԻԲ. *154ա* Իմաստասիրութիւն Դպռի Քերդողի – *Ձեռք ամենակալին ստեղծին գիս…*

ԻԳ. *154բ-5բ* Իմ[պ]ակալի Ադրիանոսի կայսեր յԱրիստիդեայ փիլիսոփաէ Աթենացւոյ – *Ես, ո՛վ թագաւոր…*

ԻԴ. *156ա-65ա* [Բե]ռայեցւոց ժամանակագրութիւնք Եղիսիացւոց [Ռոո]մոց, եգիպտացւոց, հեղղենացւոց, [Եթի]ովպացւոց, ասորւոց, յունաց – *[Լաւ հ]ամարեցա գհռոոմմոցն գՍեբեայ…*

Յաջորդող նիւթերը գրիչն առել է ընդհանուր մի խորագրի տակ՝ «Յաղիկ հաւատոյ»:

ԻԵ. *166ա-80ա* Տեառն Ստեփաննոսի եպիսկոպոսի Սիւնեաց Իմաստասիրի գրեալ Պատասխանի Հռոոմոց թղթին, առ տէր Գեւոնեոս, որ երկուս բնութիւնս եւ երկուս ներգործութիւնս եւ երկուս կամս խոստովանին Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եւ որ ընդ կենդանաւոր արեանն ջուր խառնեն՝ հետեւեալ ժողովոյն Քաղկեդոնի – *Ջքրիստոսի խաղաղութիւնն առբերելով մեզ աւրինակ…*

Մատենագիրք Հայոց, Ջ. հտ., Ը. դար, Անթիլիաս-Լիբանան, 2007, էջ 521-42:

ԻԶ. *180ա-84բ* Հարցմունք յաղագս մարմնաւորութեանն Տեառն: Ջանազանի Վաչագանի, Աղուանից իշխանի, ընդ Պետրոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի եւ Իմաստասիրի – *Սահմանեալ զաստուածութիւն…*

ԻԷ. *184բ-94բ* Վասն անապականութեան մարմնոյն, որ ասեն, թէ որ անէ եւ նուազէ, ապականացու է, եւ վասն զի մարմինն Քրիստոսի անէր եւ զարգանայր, եւ ապականացու ոչ էր, զի Աստուծոյ մարմին էր, վկայութիւնք սրբոց եւ աստուածազանից՝ որոնք անապական խոստովանին յարգանէ եւ յարհատանաս յարհատնից՝ Ստեփաննոսի Իմաստասիրի ասացեալ – *Աստուածային գրեցեալ <գրեցեալ> գիրք զընորհս Հոգւոյն Սրբոյ աճել եւ նուազել …*

ԻԸ. *195ա-208ա* Յեկեղեցւոյ պատմութենէն, զոր Սերի ասաց – *Արդ, սկիզբն…*

ԻԹ. *208ա* Վասն գիտութեան մղոնաչափաց – *Ասպարէզն ՃՀ. քայլ է…*

Լ. *208ա* [Վասն չափուց] – *Տաղանտն Ք. դահեկան է…*

ԼԱ. *208ա-11բ* Եպիփանու ասացեալ – *Փոդոմեոս՝ որդի Պադոսի, որ թագաւորեաց…*

ԼԲ. *211բ-2ա* Ի Մենացոդացն գրոց – *Յառաջ քան զորդիսն Խրայէլի…*

ԼԳ. *212ա-3բ* Դպռի Հերթաւացի[ս]ոյ Վասն իւղոյն, զոր առար Մովսէս – *Ջեթն Քրիստոսի աւրինակեալ է…*

Ունի քառուածքներ թագաւորութեանց Ա-Գ. գրքերից:

ԼԴ. *213բ-53բ* Ջոր Փիղոնի ասացեալ է ի սակաւուց – *Եւ ասաց Աստուած. Եղիցի լոյս…*

Համառօտ Մեկնութիւն Մենդոց եւ այլ գրքերի, ուր քառուածքներ կան տարբեր հեղինակներից:

ԼԵ. *253բ-6բ* Եղիշեի վարդապետի Վասն հոգւոց մարդկան, թէ ուստի գան եւ յետ եղանելոյ ի մարմնոյ առ ով երթան կամ թէ առաւել իմաստնացեն – *Ջի գոյն եւ հոգիք գայս եւ բնութիւն մերոյ լինելութեանս ցուցանէ…*

ԼԶ. *256բ-8բ* Սեւերեանոսի եպիսկոպոսի [Ձառ] – *Ջոր կապիցէք յերկիր…*

ԼԷ. *258բ-60ա* Վրթանիսի Քերդողի Յաղագս պատկերամարտից – *Քանզի գպատկերաց աւրինակ նախ Մովսէս արար…*

ԼԸ. *260ա* Ի Սիւնիներտս գոց – *Ամբարտաւանութեամբ պարտեցաւ Ադամ…*

ԼԹ. *260ա* Հարցումն ի սուրբ Երեոդոթիոսէն. Ջի՞նչ է հասարակական աստուածաբանութիւն եւ զի՞նչ առանձնական – *Քանզի յորժամ առեմք…*

Խ. *260բ-1բ* Ի սուրբ Աստուծոյն, զոր ուղղափառքն ասացին – *Ջսուրբ Երրորդութիւն իմանամք…*

ԽԱ. *261բ-75բ* Գրիգորի եպիսկոպոսի Նիւսացւոյ [Ձառ] – *Եւ արդ, զի ելանէ…*

ԽԲ. *275բ* Կիւրղի Աղէքսանդրացւոյ ի գրոց, որ է գանձ – *Ին ոք կարէ ասել…*

ԽԳ. *275բ-6ա* Հարցումն Արիոսի – *Եթէ գոյր քո որդի…*

ԽԴ. *276ա* Այդ ասելով ըստ Արիատոստղի Աւռեւտին ասելոյ – *Մեծ է հայր…*

ԽԵ. *276ա* Դիմադրութիւն Արիոսի աղաքնին, պատճառ ունելով զարարածս գոլով – *Տէր ստացաւ գիս սկիզբն ճանապարհաց…*

ԽԶ. *276բ* Յաղագս աւուրն եւ ժամուն ոչ ոք գիտէ – *Հայր սիրէ զորդի…*

Խէ. *276բ-8բ* Հաւցումն Ադիոսի – *Ասէ անեղու-թիւն, թէ՞...*

ԽԸ. *278բ-80ա* Հաւցումն Նումեա – *Ասեն մեզ, որք զորդի...*

ԽԹ. *280ա-1ա* Նումիոսի – *Արդ, եթէ լոյս ասէք գոլ գՀայր...*

Ծ. *281ա-98ա* Հաւցումն Նումեայ – *եթէ համագոյ է Որդի Հաւր...*

ԾԱ. *298ա-302բ* Վկայութիւմբ մարգարեականաց գոց յնապեայ – *եւ յարուցի զնա արդարութեան թագաւոր...*

ԾԲ. *303ա-12ա* Կիւրղի Աղէքսանդրացւ[ւոյ] Ընդդէմ Պաւղոսի Սամուսատացւոյ – *Որ երեւեցաւ մարմնով...*

Ունի քաղուածքներ տարբեր հեղինակներից։

ԾԳ. *312ա-3բ* Վասն այնոցիկ, որ ապականեն զխորհուրդն – *Ծառաջագոյն ծանուցեալ...*

ԾԴ. *313բ* Հաւցմուիմ Տաճատա կրաճատոր բահանայի եւ վարդապետի – *Ջինչ ուխ յաւիտեանքն...*

ԾԵ. *313բ-4բ* Լուծումն Արտաւազտա Մազազուենեաց տեառն, զոր բացայայտեաց սուրբ պատուիրաւեալ ի հրամանէ տեառն Ատոմայ՝ Ածնեացեաց իշխանի – *Հրաման քոոյ աստուածաճիրութեանդ...*

ԾԶ. *314բ* Թովմայի ուղղափառ վարդապետի եւ բահանայի Հաւցմուիմ առ մի ոմն բահանայ Տաճատ անուն եւ վարդապետ – *Բանն Աստուած զիրիագործութիւնն...*

ԾԷ. *314բ-6ա* Պատասխանիմ ետրին Տաճատա բահանայի եւ վարդապետի – *Եւ արդ, առաջին բանդ ոչ ունի...*

ԾԸ. *316ա-9բ* Գրեցաւ թուղթս այս Ատոմ Ածնեացեաց իշխան, զոր կալեալ առաջի Թովմայի արբազան բահանայի եւ ուղղափառ վարդապետի՝ ետրկատրեալ գրէ պատասխանիս – *Ջծայրս էակացն...*

ԾԹ. *320ա* Ակունք բԺ. (12) – *Ա. Ռուբէնի՝ սարդիոնն, Բ. Շմաւնի տպպագիոնն...*

Կ. *320ա-բ* Յաղագս ետրծուածողաց, թէ զորս պարտ է ընդունել յորժամ գան ի հաւատս կաթողկիէ եկեղեցւոյ՝ զորս կնքաւորել կամ զորս սուրբ խղովն աւծանել, եւ կամ որոյ միայն աղաւթս առնել – *Ջարիանոսս, զՄակեդոնիոսս, զԹաթրոսս, զնաւատիանոսս...*

ԿՆ. *320բ* Տիմոթէի Աղէքսանդրացւոյ Ընդդէմ ետրծուածողաց – *Քանզի [որպէս խոր]հեցողի...*

ԿԲ. *321ա-60բ* Մեկնութիւն Վաւսիկոնի – *Վատահանալով յանպատմելի գաւրութիւն բարերարին... իմացականապէս սերմնակաթ զայնպիսիս ասել/// (վերջը՝ թափուած)։*

Ունի բազում քաղուածքներ տարբեր հեղինակներից։

Բ. *ԺԳ դ. այլեւայլ յիշատակագրութիւններ, բնագրային ուղղումներ եւ ցուցումներ՝ 57բ, 58բ, 59բ-60ա, 60բ-61ա, 61բ, 66բ, 68ա եւ այլուր. այստեղ բերում ենք մի քանիսը.*

39բ Ով եղբայր, Ծ. թղթով առաջ գնա՛, գտանես։

40ա Ով եղբայր, դարձի՛ր ՂԳ. համար։

50բ Ով եղբայր, ԻՀ. թղթով յետ դարձի՛ր, գտանես։

60բ Ով եղբայր, ԻՀ. թղթով շուտ տո՛ւր, գտանես յառաջն։

61ա Ով եղբայր, զտորայ պակասն ի ՃՀ. համար տե՛ս։

267բ Ուխ թղթով յառաջ գնա՛. յայս համարէս գնա՛ ՅԻԸ. հնմարն։

268ա Յերեք հարիւր ԻԴ. համարէն ՆԿ ի ՅԻԸ. համարն։

276բ Յետ դարձ տասն թղթով։

277բ Ուխ թղթով յետ դա՛րձ։

284բ Տասն թղթով յառաջ գնա՛յ, մինչ որ գգիրքս քակել տամ, որ յիւր շարն ընկնի՛։

ՅԻՇԱՏԱԿԱԲԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

20բ Ի սուրբ Յարութեանն գԴաւիթ քահանայ յիշեսջիք ի Քրիստոս։

36բ ՁԴաւիթ քահանայ յիշշեսջիք ի Քրիստոս։

49բ ՀԴաւիթ քահանայ յիշեսջիք ի Քրիստոս՝ գստացող սուրբ գրոցս։

86բ Յիշեսջիք ի Քրիստոս զիս՝ գԴաւիթ քահանայ, որոյ գիրսս գրեցաւ, եւ զորդի իմ գՂուկաս, որ գծագրեացս իակ գսա։

154ա Փառք ամենասուրբ Երրորդութեանն՝ գաւրացուցչին իմոյ եւ ընդունաւղին տկարաց, որ գաւրացուցանէ զհաւատացեալս անուան իւրոյ՝ առ ի ճանաչել զհաւատոյ լրումն։ Եւ՝ Դաւիթ քահանայ ցանկաց[ա]լուսաւոր եւ աստուածազան վարդապետութեան սրբոյն Աթանասի, որ ընդդէմ արիանոսաց եւ հրէից՝ յաղագս տնաւրէնութեան Աստուածն Բանի՝ ծանոյց երիս անձնաւորութիւն եւ մի աստուածութիւն։ [Այդ] ես ըստ իմոյ նուաստութեանս եւ աղքատ մտացս ի՛ մի վայր բովանդակեցի, առեալ եւ սուղ ինչ ի սրբոյն Անդրէասի վարդապետութենէն եւ յայլոց նորին նմանեաց զշարադրութ[իւն տոմարաց], հաւաքեցի ի գիրսս յայս ի յիշատակ ինձ եւ իմոյ կենդանեաց եւ ննջեցելոց, եւ ի ժառանգութիւն որդւոյ իմոյ Ղուկասու, որ գծագրե[աց] իակ գսա։

Արդ, աղաչեմ [զամենեսեան՝ որք ընթեռնուք] եւ ուսանիք, եւ կամ յայդս [մատենագրէք] ի սմին աւրինակէ, յիշման արժանի արասջիք, զի մեբեւս արասցէ Աստուած ողորմութիւն յաւուրն համառաւտի, ուր բանք սպառին եւ գործք թագաւորին, լսել գերանաւետ ձայնն՝ եկա՛ք աւրհնեալք Հաւր իմոյ, զոր Աստուած մեզ եւ ձեզ հասարակաց շնորհեսցէ. ամէն։

Եւ է նորոգումն սորայ ի Նվ. (981) թուականութեանս հայոց։

165բ Յանուն եւ ի կամս ամենակալին Աստուծոյ, որոյ ակնարկութեամբն հետեւին ամենայն ընթացք բարեպատիւք հոգեւորեաց, ի պետութենէ եւ ի սիրոյն Քրիստոս կամ եղեւ եւ իմ ծառայիս Աստուծոյ Դաւթի՝ նորոգել զբազմագան բիւրաւոր ծաղկաք զարգարեալ գհոգեհանգրոգ եւ գաւառատածաւուր շնորհս, զոր տաւաւ ի Հոգւոյն Սրբոյ սրբոց վարդապետաց, ուղղափառ ախոյենաց, սրբասուն կրաւնաւորաց, արիացեալ նահատակաց, <սրբասուն կրաւնաւորաց, արիացեալ նահա> հեզ եւ հանգարտ հայրապետաց, որոյ եւ կցորդ բանի յիւրեանց կաշկանդեալ կարկեցուցին գաւաւոյն հաւատոց անհետ առնելով զխոհերս պղծահամբաւն որոմնարկուս երեւութիցն նոցին կորստական, սուտապատիր երգոցն ալեքանիցն հնարիցն բաւական լինէին որպէս հուր գկապար, եւ որպէս արեւ գեղեմն, եւ ազաւթիւք իւրեանց գարհուրեցուցանէին գայս պիս[ղ]ծան, զոր աւրինակ գարհուրի կաքաւ ի շառաչմանէ արիացեալ արծուոյ:

Իսկ եա՛ կամամեղ եւ նուաստ ծառայս Դաւիթ, գմաւաւ ածեալ գաւրն ահեղ՝ գդաւառատանն անաչառ, զբեմբն ահաւոր, գդաւառւորն անողորմ, գհուրն անշէջ եւ խաւարչուտ գորդն անքուն, զյալ աչաց եւ գկրճտել ատամանց, յորժամ սարսեն տարրեղէնն արարածք եւ յակն արկել դաւաւուրին սարսեալ սարսափեմ եւ դողամ, եւ քակտի ոգիս առ սակաւ սակաւ: Այլ գիտեմ, որ թէպէտ ես բազմամեղ եմ, սակայն նա բազմագութ է, զի նա որ եւ միածինն իւր ոչ խնաեաց, ի գուի մարդասիրութեան իւրոյ ոչ խնաեցէ, այլ հեղցէ յարարածս իւր: Արդ, աղաչեմ գամենեան, որք կարդայք գծագիրս գայս հաւատոյ, գիա՛ գԴաւիթ [անմոռ]աց յիշեցէ՛ք:

275բ ՋԴաւիթ յիշեսջիք ի Քրիստոս:

286ա Ջատացող սուրբ գրոցս գԴաւիթ քահանայ յիշեսջիք ի Քրիստոս Աստուած:

298ա Ջատացող սուրբ գրոցս գԴաւիթ քա[հա]նայ յիշեսջիք ի Քրիստոս Աստուած:

319բ Ջգրիչս աղաչեմ յիշել, որ եա՛ Գուկաս մեղաւոր, եւ Աստուած զձեզ յիշեսցէ. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *155բ (1225 թ., բոլորգիր) Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմեա Յովաննիսի՝ որդւոյ Գիպի:*

2. *165ա (1225 թ., բոլորգիր) Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս, միածին Որդի՛ Աստուծոյ, ողորմեա՛ Գիշին եւ Ագիզ մամին եւ գաւակաց նոցա՝ տէր Սարգսի, Կարապետին եւ Մելիխեդեկա եւ մեղաւոր աւագերէց Յովաննիսի՝ որդւոյ Գիշի, որ գգրկունքս գնեցի եւ յետ ՄՄԴ. (254) ամի, գցանկս յաւրինեցի ՈՀԴ. (1225) թուականիս:*

3. *37ա (1585 թ., բոլորգիր) ՋՍիսէոն վարդապետն Ալարաճցին յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, որ եա՛ կապել գգիրքս՝ յիշատակ իւրն եւ ծնողացն իւրոց՝ հաւ ևաչատուրին եւ մաւր Նարընջին: Թվ[ին] ՌՀԴ. (1585):*

ՆՇՈՒՄ՝ *6ա՝ «- 173/8»:*

ԿՆՔԱԴՐՈՆՇՄ՝ *6ա՝ սեւով շրջան (գժուարընթեռնելի)՝* «[Печать Ахалцыхской градской полиции]».

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ տառեր, խզրզոց:*

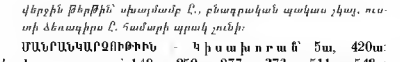
2680

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԱՆԿԵՂԱԿՈՅՏ

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՁՈՂ՝ Մատթէոս երէց:

ԹԵՐԹ՝ 586. չբուած՝ 1ա, 2ա, 81աբ, 276բ, 369ա, 371բ-2բ, 584աբ: ՊՐԱԿ՝ 4+Ա-Ծ×12 (Է+Ը 8*, ԼԱ 11, ԼԲ 13, Ե 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 26,5x18: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (21x13): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (մնում՝ 231ա). սկզբնատողեր՝ կարմիր թանաքով: ՏՈՂ՝ 41: ԿԱԶՄ՝ դռոյմագարդ շաքաճակագոյն կաշի, միշտկը տախտակ: ասատար շեռաազարդ կաուս. լուսանցակողեր՝ կարմիր:

Նմուշ 231ա

* Է. պրակի առաջին թերթին կայ Է. պրակահմատար, իսկ վերջին թերթին տախտակը Ը., բնագրական պակաս չկայ, ուստի ձեռագիրս Ը. համարի պրակ չունի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ա խ ո ր ա ն՝ 5ա, 420ա: ձ ա կ ա տ ա գ ր ո ւ թ ի՝ 149ա, 250ա, 277ա, 373ա, 511ա, 548բ: Լ ու ս ա ն ց ա գ ր ո ւ թ ի՝ բուսական, խաչ: Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճաճգուցագիր, թոչնագիր, կենդանագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, ճարճեղի, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, ճեռնուած, տեղ-տեղ՝ առաւելապէս անկիւններ, մաշուած-թափուած, չարական կապիչներն ու գամերն ջնկած, ա. փեղկին մնում են գամերի ածգերը, բ փեղկի ներքին կողմամբ 3 կապիչների հիմերը. ճոռոգուած, թերթերը խուճացած, մասամբ գեղակեր, թ. 3Ի՝ այրուածքի հետք, խանձուածեան հետքեր:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2բ-149ա* [Վարի հաւանց]:

ա. *2բ-4բ* Այս ինչ է ի գիրս Հաւանց վարուց [Յանկ՝ Ա.-ՃԿԸ.] – Ա. *Մեծին Պաւղոսի Անապատականի... ՃԿԸ. Աղաւթք բազմադիմի Յովհաննու Հայոց վարդապետի, մականուն Մարկաւագ կոչի:*

բ. *5ա-9ա* Վարք սրբոյ ճգնաւորաց, կուսանաց եւ միանձանց: Վարք սրբոյն Պաւղոսի Անապատականի – *Առ բազում, բազում անգամ... կատարեցաւ սուրբն Պաւղոս ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, ընդ որում Հօր, միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

գ. *9ա-33բ* Վարք երանելոյն Անտոնի միայնակեցի եգիպտացւոյ եւ աստուածասիրի. Թուղթ Աթանասի

Աղեկսանդրացոց եպիսկոպոսապետի – *Քարիոք է նախանձ հակառակութիւն դնել... եւ հալածեն իբրեւ զմոլարս եւ զապաքանիչս:*

– *33բ (յիշ. թարգմանչի) Թարգմանեցաւ գիրքս այս ի սուրբ քաղաքին Յերուսաղէմ, յամի Ն.որդի, Մ.նեխորդի (450) գալստեանն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, յամին յորում հանգեաւ երանելին Մաշդոց:*

դ. *34ա-40ա* Պատմութիւն հատն Մակարա Եգիպտացոյ – *Սկիզբն արասցուք պատմել... եւ եղեւ աւրինակ ամենայն միայնակեցաց:*

ե. *40ա-2ա* Թուխտ մեծի հօրն Մակարա – *Հայրն Մակար գրէ... եւ բոլորն խաւարն, որ է ինքն սատանայ:*

զ. *42ա-4ա* Պատմութիւն սրբոյն Պատղեա Միայնակեցի – *Պատղ էր այր հողագործ... Ամենայս եւ Աստուծոյ՝ աշակերտք երանելոյն Անտոնի:*

է. *44ա-53ա* Վարք եւ պատմութիւն սուրբ հատն մեռոյ, երիցս երանելոյն Ոնոփրիոսի անապատականի, զոր պատմեաց սուրբ հայրն Պափնուտիոս. ուզեցեա՛ ՅԻսուս – *Ի միում աւուր փութացայ գալնել եւ լինել... սրբոց իւրոց եւ երանելի սուրբ հարցն ճգնաւորաց. ամէն:*

ը. *53ա-8բ* Վարք երանելի սուրբ հատն աբբայ Մարկոսի եւ կատարումն նորին – *Պատմեաց մեզ երանելին Սերեպիոնն... զի նմա իսկ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ [յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն]:*

թ. *58բ-60ա* Պատմութիւն վարուց սրբոյն Սերեպիոնի ծերոյն – *Սերեպիոն եղեւ միայնակեաց... եւ վախճանեցաւ բարի վարուք՝ համբարձեալ ի դասս հրեշտ<կ>ականացն Աստուծոյ... ամէն:*

ժ. *60ա-5ա* Պատմութիւն վասն Յոհաննու Գրեցոյ – *Յերկրէն Փիւնիկեացւոց էր Յոհաննէս... շնորհս տայ Աստուած երկիւղածաց իւրոց ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. [ամէն]:*

ժա. *65ա-70ա* Վարք եւ ճգնութիւն սրբոյ հատն Արսաեմոնւ միայնակեցի, եփրեմի՝ ընկերակցին իւրոյ հաւատարիմ ծառային Քրիստոսի ասացեալ – *Եղբա՛րք իմ սիրելիք, կամիմ պատմել ձեզ... փառաւորելով զամենասուրբ Երրորդութիւնն՝ յաւիտեանս յաւիտենից:*

ժբ. *70ա-5ա* Վարք երանելոյն Յոհաննու մենակեցի – *Տեսանէաք մեք յերկրիս Թեբայեցւոց... զի նմա վայել է փառք, պատիւ եւ երկրպագութիւն, այժմ եւ միշտ եւ յաւ[իտեանս յաւիտենից, ամէն]:*

ժգ. *75ա-6ա* Որ ի յերկրին եգիպտացւոց հատանցն առաքինութիւն է – *Աւարճեալ է Աստուած, որ զամենայն մարդիկ կամի, Թէ կեցցեն... եւ զաւրացուցանէ զամենայն յամենայնի. Նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ժդ. *76ա-7ա* Վասն մեծին Ապատուոյ – *Տեսաք մեք այր մի յերկրէն Թեբայեցւոց... անդադար աւրհնաբանութեամբ վճաստուած փառաւորէին:*

ժե. *77աբ* Վասն Ամովնա – *Տեսանէաք մեք անդ ի կողմանս Թեբայեցւոցն... եւ նա հալածեալ ի տեղոջէն ի բաց գնայր:*

ժզ. *77բ-8ա* Վասն Պեղիմի ծերոյն – *Տեսանէաք մեք այգ կողմանս Անշինաց... եւ այլ բազում եւս, զոր աւրարեալ էր անուամբ Տեառն:*

ժէ. *78ա-9բ* Վասն Պահոյտեայ – *Զոգաք, տեսաք մեք եւ գտեղին... ի գունդս հրեշտակաց խառնեալ եւ վերացեալ յերկինս:*

ժը. *79բ-80բ* Բանի սուրբ հատն Յովաննու – *Սուրբ հայրն Յովաննէս Կաոնեցի... գնացին խնդութեամբ յիւրեանց տեղին:*

ժթ. *82ա-4բ* Վարք եւ պատմութիւն երանելոյն Մարկոսի ճգնաւորին, որ կայր մերձ առ դրախտին – *Եւ՝ Թէ ասի՛ք յոս, գրեցի զպատմութիւնս... փառաւորեւլով զամենասուրբ գերյորդութիւնն այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

ի. *84բ-94ա* Վարք երանելոյն Մարիամու եգիպտացոյն – *Քաջորդուդս թագաւորի... զսուրբ տիրուհիս, առ Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք, պատիւ եւ գաւրութիւն... ամէն:*

իա. *94ա-5բ* Վարք եւ կատարումն եգիպեաս եւ դստեր նորա Մարեամայ – *Էր այր մի ի Քիւթանիայ... ոչ յայտնեաց զանձն իւր. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

իբ. *96աբ* Վասն ներհինոյն, յամսեան Փետրուարի ԻՀ. (28) – *Էր ոմն ներքինի... որ եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս:*

իգ. *96բ-8ա* Վարք եւ կատարումն Անդրոնիկիոսի եւ Աթանասիա՝ ամուսնոյն իւոյ – *Էր երանելի Անդրոնիկոս... ի յաւրացս ԺՉ. (16), ի փառս ամենասուրբ Երրորդութեանն:*

իդ. *98աբ* Վարք երանելոյն Ալեխիոսի՝ մարդոյն Աստուծոյ, կամաւոր աղխատին – *Ակէքսիոս՝ Աստուծոյ մարդն... եւ մեծ սքանչելիք լինին նովաւ ի հիւանդս եւ ի նեղեալս:*

իե. *98ա-9բ* Վարք երանելոյն Սիմէոնի Սիւնեկացւոյն – *Երանելին Սիմէոն էր ի գեղաքաղաքէն Սիսան... գրեաց գաստուածահաճոյ վարս նորա՝ ի փառս Աստուծոյ:*

իզ. *99բ-100բ* Վարք երանելոյն Իլարոնի պատուական կրօնաւորի եւ հօր հարանց – *Երջանիկ հայրն մեր մեծն Իլարիոն... լիցի մեզ ողորմութիւն ի Տեառնէ յաւուրն ահեղ դատաստանի. ամէն:*

իէ. *100բ-1ա* Վարք սուրբ կրօնաւորին Մարկոսի – *Այս մեծ, բարեսէր եւ աղքատասէր... ունելով զհանգիստն յաւիտենական՝ ի փառս Աստուծոյ:*

իը. *101աբ* Վարք եւ վկայութիւն երջանիկ հատն մեռոյ սրբոյն Քարիոնի – *Պարկեշտ եւ երանելի այրս այս... եւ էառ զանթառամ պսակն ի Տեառնէ:*

իթ. *102աբ* Վարք եւ վկայութիւն Բատա ճգնաւորի կրաւնաւորի եւ մարտիրոսի – *Աստուածահաճոյ կրաւնաւորն Բատա... շնորհեա՛ եւ մեզ զողորմութիւն քո, Տէ՛ր:*

լ. *102բ-4ա* Երանելւոյ Զենովբա ասացեալ Վասն յիշատակի մարտիրոսաց… *– Աւր է յիշատակի մարտիրոսաց… ի սիրոյն Աստուծոյ, որում փառք յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

լա. *104աբ* Երանելոյն Եփրեմի ասացեալ *– Ակապաց այսուհետեւ… եւ փառացն արժանացին, որոց լիցի… փառք յաւիտեանս. ամէն:*

լբ. *104բ-5բ* Վարք եւ վկայութիւն սրբոյն Ստեփաննոսի նոր վկային *– Մտեփաննոս կրաննաւոր… արժանի արասցէ Քրիստոս ընդ սուրբս իւր արքայութեանն իւրում. ամէն:*

լգ. *105բ* Դարձեալ Հոկտեմբեր ԻԲ. (22) *– Յիշատակ է Անդրէասի… ի տեղւոջն, որ կոչի Կրիսխս:*

– 105բ Բարեխաւսութեամբ սոցա ողորմեա մեզ, Տէր:

լդ. *105բ-6ա* Վարք եւ վկայութիւն սրբոց արեղաջիցն Սիմեական եւ Հռութա լերինն *– Մարդակեր եւ պղծագոհ… հասանել ի նաւահանգիստ կենացն յաւիտենից. ամէն:*

լե. *106ա-7ա* Վարք սրբոյն Յոհաննու, որ վասն Քրիստոսի աղխատացաւ *– Այս Յոհաննէս որդի էր մեծատան իշխանի… հանգեաւ եւ նոքա ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

լզ. *107ա-8բ* Վարք սրբուհւոյն Եփրոսիննեայ կուսին *– Յաւուրս Փոքր Թէոդոսի… դարձաւ ի տուն իւր՝ փառաւորելով զԱստուած:*

լէ. *108բ* Վարք աղախնոյն Քրիստոսի Եւաեբիայ կուսի *– Երանելի կոյսն Եւաեբիայ… եւ ապա վերացաւ յերկինս:*

լը. *109ա-120բ* Պատմութիւն յաղագս վարուց եւ սանձելագործութեան սրբոյն Պարսամաւտ, որ թարգմանի որդի պահոց *– Սուրբս այս եւ աքանչելահրաշ… եւ իմացեալ գփոխումն երանելւոյն ի փառս եւ ի գովութիւն ամենասուրբ երրորդութեանն յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

– 120բ (յիշ. հեղինակի եւ թարգմանչի) Ես՝ Շնորհ նուաստ եւ յետին քահանայ ի բազում գրեցիւ գվարս երանելւոյն Պարսամաւի, ի բազում նշանաց զանց արարաք, վասն զի յայտնի են վարք երանելւոյն եւ նշանք ընդ ամենայն տեղիս: Այլ այս այնչափ գրեցաւ, զի հաւատասցիք եւ աւրհնեցէք զԱստուած, որ այնչափ փառաւոր առնէ զսուրբս իւր:

Թարգմանեցաւ պատմութիւն երանելւոյս ի թվականիս հայոց՝ ի նորում շրջանի յամի քառասներորդի առաջներորդի (1125), հրամանաւ տեառն Գրիգորի Հայոց կաթուղիկոսի, ի մայրաքաղաք Մելիտինի, ընդ հովանեաւ Սրբոյն Գրիգորի, ձեռամբ Գրիգորի մեղապարտ կրաւնաւորի, ի բարեխաւսութիւն ինձ եւ ի փառս ամենասուրբ երրորդութեանն յաւիտեան եւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

Տե՛ս Յովս. Յիշ-ք, էջ 333.4, 2ի 158. հմմտ. Ե-ԺԲ. գդ-ի յիշ-ք, էջ 156, 2ի 184: Թուականը Մարկաւագի տոմարինն է, որպէս յիշ-իս շարունակութիւն տե՛ս Յիշատակարան յեսայեայ՝ 120բ:

լթ. *121ա-3բ* Պատմութիւն առնն Աստուծոյ, որդւոյ թագաւորի, կամաւ աղխատացելոյ ի Հռոմ հաղաքի՝ վասն Քրիստոսի *– Ո՛րք, եղբա՛րք եւ հա՛րք… որում եւ մեք հանդիպեսցուք բարեխաւսութեամբ սրբոյն, ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որում փառք [յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն]:*

խ. *124ա-6բ* Պատմութիւն որդւոյ թագաւորին Հռովմայ, որում անուն էր Ներսեհ, որ նաւորդեալ ընդ համատարած ծովն՝ գկնի եգիպտոս եւ ոտնատրեալ ի վանքս բազմակեցաց սուրբ հօրն Անտոնի *– Պատմել զվարս բարեպաշտից երկիրս է… եւ հանգեան խաղաղութեամբ ընդ յիր[ի]մ որդւոյ իւրեանց:*

խա. *127ա-49ա* Նրկարագրութիւն հոգեւորական վարուց ի ներսագոյն եթեվպացւոց գաւառէն, զոր Հնդիկսն անուանեն, բերելով յերուսաղէմ Յովհաննու կրաննաւորին եւ առն պատուականի ի վանաց Սաբայէ *– Երկիրն Հնդկաց հեռագոյն է… ընդ որում Հայր եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ [միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն]:*

Տե՛ս Վարք Սրբոց հարանց, Վենետիկ, 1855:

Բ. *149ա-247բ* Պատմութիւն ի վարուց սուրբ հարցն եգեպ[տ]ացւոց *– Որ էրն ի սկզբանէ… առաջի բեմին Քրիստոսի `մեծի եւ ահաւորի, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Գ. *247բ-9ա* Եղիշէի երիցու ասացեալ Վասն Թաբաւրական լերինն եւ բնակելոց սրբոցն որ ի ճմայ կամ *– Վասն լերինն գեղեցկութեան եւ վարուցն վայելչութեան… ընդ որում Հայր եւ Սուրբ Հոգւոյն վայել է փառք… ամէն:*

Դ. *249ա* Վարք սրբոյն եղիշէի վարդապետին Հայոց *– Երանելի եղիշէէ էր գինուորեալ Վարդանայ զաւրավարին… եւ ժողովեալ բազմութիւնք միանձանց՝ թաղեցան մեծաւ պատուով:*

Ե. *249ա* Մարտի ԺԳ. Յիշատակէեզրի հաճնայի ճնոյ եւ դպրի աւրհնացն Աստուծոյ եւ գործի կատկաց մարգարէից սրբոց *– Սուրբ քահանայն եղր մարգարէ էր… եւ թաղեցաւ անդէն:*

Զ. *249ա* Վարք սրբոյն Շադիտայի եւ եպիփանու՝ աշակերտացն մեծին Դանիէլի *– Բարեհաճոյ սուրբքս այս… հանգեաւ ի Քրիստոս փետրվար Ը.:*

է. *249բ* Վարք սրբոյն Յոհաննու Պաճացողի՝ Կոստանդնուպօլսի հայրապետի *– Սա վասն աստուածահաճոյ վարուցն… փոխեցաւ ի Քրիստոս սեպտեմբեր Ը.:*

Ը. *249բ-50ա* Դեկտեմբեր Ե. Հսկումն եւ տաւն է սուրբ եւ մեծ հաւրն հարանց Սաբայի *– Սքանչելին ի*

բնաւս... ետես եւ թագաւորն պսակ լուսեղէն ի գլուխն Սաթայի:

Թ. *250ա* Վարի մեծին Աւխէնտիոսի – *երջանիկն ի հարս եւ մեծն ի ճգնաւորս... փոխեցաւ ի Քրիստոս փետրուար ԺԹ. եւ եղաւ ի վայր իւր:*

Ժ. *250ա-5ա* [Ներսիսի Շնորհալւոյն Թուղթ ընդհանրական]

ա. *250ա-4ա* Տեառն Ներսիսի կաթուղիկոսի Հայոց Թուղթ առ կրաւնաւոս որ ի վանատեայս – *Եւ արդ, առաջին ընդ գերաշխարհիկսդ... ի փառս Աստուծոյ աւարտեսցին:*

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթք սրբոյն Ներսիսի Շնորհալւոյ, Երուսաղէմ, 1871, էջ 17-34. հմմտ. ձեռ. 500, 14ա-23բ:

բ. *254ա-5ա* Ած առաջնորդս արբոյ ոխտից վանականաց – *Փոքր ինչ եւ առաջնորդագդ ի յերկինս ճանաչարհնորդելոց... արժանացուք խոստացելոց բարեացն, որ ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթք ... Երուսաղէմ, 1871, էջ 34-8. հմմտ. ձեռ. 500, 23բ-6բ:

ԺԱ. *255բ-6բ* Հետեւումն առաջին զգեստին կրաւնաւորութեան, այսինքն՝ թիկնոցի. մանտաճիր, ըստ կարգի սուրբ հաւրն մերոյ Բասիլիոս Կեսարու արեւպիսկոպոսի... սկսաճի զխրատս զայս – *Նկրա՛յր իմ, Քողով գկենցաղս... յորժամ տրտմագին է եւ վշտագին բժշկութեանն աւրինակ:*

ԺԲ. *256բ-75բ* [Խրատ սրբոց հարց]

ա. *256բ-8բ* Սրբոյ Թաթոյ Խրատ յորժամ առաջնորդ կարգեաց Լուոյ ոխտին զԹովմաս – *Որդեա՛կ իմ Թովմաս... որ ոչ ունի պանդուխին բնութեամբ:*

բ. *258բ-9ա* Յոհաննու Մանդակունւոյ Խրատ վանաց երիցանց – *Այսպէս պարտ է լինել... որում վայել է փառք յաւիտեան եւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

գ. *259ար* Նեղոսի սուրբ հաւր՝ Խրատ վերակացուաց – *Նաւավար տգէտ... կեանսն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

դ. *259բ-60բ* Նորին Նեղոսի պատուէր առ մանկունս – *Պարտ է մանկանց ճգնել... եւ երկնից արքայութեանն ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ե. *260բ-3բ* Կարգ եւ կանոն աղաւթից, զոր խնդրեալ է ի հոգեվիճ արանց՝ յումեմնէ միայնացելոյ արթուն եւ զուարթուն հովուոյ Գրիգորի Նարեկացւոյ, որ եւ ցուցանէ նախադրութիւն բանիս, թէ ոչ համարի զանձն արժանի այսպիսի իրի, վասն այն զսարաֆելոյն ի մէջ առեալ՝ դնէ սկիզբն կանոնիս պատմութեան եւ ոգւշան խրատու – *Առաքեալն Պաւղոս, անաւթի ընտրութեան... ննջեա՛ ի փառս նորա, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս:*

զ. *263բ-6ա* Սուրբ հաւրն Յովանիսի Գառնեցւոյ ասացեալ Խրատ կրաւնաւորաց – *Ամենանուաստ ծառայակիցս ձեր... ողջ լե՛ր ի սէրն Աստուծոյ եւ ի համբերութիւնն Յիսուսի յաւէրժ:*

է. *266ա-9ա* Նորին սուրբ հաւրն Յովհաննէս վարդապետին Գառնց[ւոյ] Ասացեալ Խրատ ոգեշահ ի Քրիստոս – *Ծառայակիցս ձեր... եւ Աստուած հաստուսցէ քեզ յայտնապէս, որում փառք՛՛. [ամէն]:*

ը. *269ա-72ա* Նորին Յովաննու Գառնեցւոյ Խրատ ոգեշահ ամենայն մարդոյ, մանաւանդ ժամարարի, ի խնդրոյ Սարգսի հաճանչի արքասիրի – *Ծառայակից քո ի Քրիստոս... ոչ է աւրհնեալ ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. [ամէն]:*

թ. *272ա-3ա* Նորին Յովաննու՝ Խրատ բաւ յաղագս ժամու պատարագին – *Պարտ եւ պատշաճ է մեզ... աճեցուսցես ըստ կարի ի փառսն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ... յաւիտենից. [ամէն]:*

ժ. *273ա-4բ* Նորին Յովաննու յաղագս պատարագին՝ վասն երրորդ ժամու աւուրն – *Աստուա՛ծ, Աստուա՛ծ մեր, Աստուա՛ծ կենաւարար... փառաւորել զքեզ՝ ճշմարիտդ Աստուած, Հայր ամենակալ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ժա. *274բ* Նորին Յովաննու ասացեալ Աղաւթի ի Հայր – *Հա՛յր երկնաւոր, Աստուա՛ծ ճշմարիտ... կարդալ առ քեզ եւ ասել. Հա՛յր մեր, որ յերկինս... ամէն:*

ժբ. *274բ-5բ* Նորին Յովաննու ասացեալ Աղաւթի ի յՈրդի – *Որդի՛ Աստուծոյ, Աստուա՛ծ ճշմարիտ... եւ ընդ նմին փառաւորել զքեզ ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից:*

ժգ. *275բ* Նորին Յովաննու ասացեալ Աղաւթի ի Հոգին Սուրբ – *Հոգի՛ Աստուծոյ, Աստուա՛ծ ճշմարիտ... զվիրաւորեալսն պատեա՛:*

263բ-75բ էջերի գ-ժգ. միաւորների համար տե՛ս Յովհաննէս Գառնեցի, Ազօթագիրք, Ս. Էջմիածին, 2008:

ԺԴ. *277ա-86ա* Բաւի երանելոյն Փեղեխիսանոսի Ցերապալսի եպիսկոպոսի... – *Քանզի տեսի զհոգի քո... տամք փառս լուսոյն աշխարհի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... ամէն:*

ԺԴ. *286ա-368բ* Ի հարանց վարուց Խաւսք սուրբ հարցն ի շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ

ա. *286ա-8բ* Խրատ կրաւնաւորաց – *Պարծանք կրաւնաւորի... եւ ընդունին գյաւիտենական ուրախութիւնսն ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր... ամէն:*

բ. *289ա* Բաւի սուրբ հաւրն Յոհաննու Ոսկեբերանի, ասացեալ ազդւմամբ Սուրբ Հոգւոյն, ի խրատս միանձանց եւ ամենապատուոր արանց – *Թողութիւն շնորհեա՛, եղբա՛յր... գրել գհոգեւորական իմաստս՝ նեգործութեամբ եւ տպաւորութեամբ Սուրբ Հոգւոյդ:*

գ. *289ա-90բ* Յաղագս զգուշանալոյ յամենայն շար ախտից եւ պատուիրանապահութեանն – *Որ արգելու զբերան իւր... եւ հաղորդեցուցանէ ընդ Յիսուս Քրիստոս, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

դ. *290բ* Յաղագս ապճնականութեան Հոգւոյն Սրբոյ, որ տա ապճնականութիւն յեկեղեցի չափ հասելոցն – *Լոյս ի լոյոյ, լուսաւորիչ աշխարհի... եւ միշտ ի նոյն դեպհրումն քաղցրութեամբն, որ ի Հոգւոյն Սրբոյ շնորհեցաւ:*

ե. *290բ-1ա* Յաղագս փոփոխելոյ ի պատերազմ պորընկական խորհրդոցն ի եւ փոխնդիւթիւն գարշելի ախտից – *Փառաւոր ճառագայթ, որ յայտնեցար մեզ... եւ միաւորի ընդ նոյն տափումն տենչանաւք:*

զ. *291աբ* Յոյցի մոլար խորհրդոցն դիւաց, որովք զեղբարսս անյոյս փութան առնել ի փվկութենէ – *Արարիչ ամենայնի... եւ նովաւ ապատեալ ես ի կապանացն մեղաց:*

է. *291բ-2ա* Վասն նանձրութեան եւ բարկութեան – *Բարերար Տ(է)ր եւ գթած... զի մի՛ հեռասցի ի քէն հոգին միսիթարութեան:*

ը. *292ա-4ա* Յաղագս պարգեւի միսիթարութեան, որ պատահէ միանձանց ի լռութեան – *Քրիստո՛ս, բնակեա՛լդ ի Հայր... եւ փառաւորեսցուք գտէրութիւն նորա յաւիտեանս. ամէն:*

թ. *294ա-5ա* Թէ որպէս յայտնին սուրբ հրեշտակք առ ճգնաւորսն եւ միսիթարեն զնոսա եւ յայտնութիւն մոլեգնութեան դիւացն զկնի այնորիկ – *Յորժամ խափանեալն ի ծուլութենէ... եւ արժանի լիցին սմա շնորհաւքն Աստուծոյ, որոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ժ. *295ա-6ա* Ա.ո սոյն խորհուրդ վերստին իմաստ, վկայութեամբ եղբարց – *Է երբեմն, յորժամ յաւիշտակի միտք... փառաւորել զքեզ յաւիտեանս. ամէն:*

ժա. *296աբ* Յաղագս, թէ պատուիրանին պահպանութեամբ գա ոք ի գիտութիւն առաքինոյն եւ ներհնոյն – *Ահա խնդրեմ ի Էնէոչ, եղբա՛րք... յամենայն ազգս, որք գայք գկնի մեր:*

ժբ. *296բ-7բ* Ցաւի եւ աշտիճանի, որով բարձրանան ոգիք ընթացողք ի շաւեղս հոգետես, ի լոումն կատարելութեան – *Որ ոք ցանգս լինել... նորոգեցաք վերստին Քրիստոսիւ Յիսուսիւ Տէրամբ մերով, ընդ որում Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն փառք յաւիտեանս. [ամէն]:*

ժգ. *297բ-8բ* Քննութիւն առ ի նոյնիսկաստ հոգետես տեսութենից – *Ո՛ կարասցէ պատմել գխորհուրդս որովայնամոլութեան... պարգեւողին մեզ զայս փառք յաւիտենից յաւիտեանս:*

ժդ. *298բ-9ա* Քննութիւն աւետարանական ճառիճ, զոր ասաց Տէրն. Հուր եկի արկանել յերկիր եւ զինչ = *Որպէս կայծակունք հրոյ... որով տացուք գոհութիւն ամենասուրբ երրորդութեանն... ամէն:*

ժե. *299աբ* Յորդորում կրաւնաւորաց բարի աւրինակաւք – *Հոգի միայնակեցին դրախտ է կենաց... եւ ընդունի ի նմանէ գլերնական շնորհս ի պատիւ սրբոյ երրորդութեանն, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս:*

ժզ. *299բ-300ա* Յաղագս ժամանելոյ յանկարով ճաւաճանգիսան խաղաղութեան – *Խաղաղութիւն հոգւոյ այն է... առնել զգործս արժանի տէրութեանդ քո, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ժէ. *300աբ* Ի նոյն խմաստութիւն հոգետես գիտութեանն – *Որպէս պատուական է ուղիդն... եւ քեզ տացուք գոհութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

ժը. *300բ-1ա* Հան խմաստութեան – *Երեք են գաւրութիւնք մտացն... եւ բնաւորական գիտութեամբ, որ է դարման հոգւոյ:*

ժթ. *301աբ* Յաղագս հաւատոյ, յուսոյ եւ սիրոյ ի սուրբ երրորդութիւնն – *Արդ, քանզի ասէ երանելի առաքեալն Պաւղոս... այս է անձուկ ճանապարհն, որ տանի ի կեանսն յաւիտենից... ամէն:*

ի. *301բ-2բ* Յաղագս պատուելոյ կիւրակէի... – *Սիրելի՛ք, պարտ է զգուշանալ... բայց միայն զլոյս արարչին մերոյ, որում փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

իա. *302բ-3ա* Վասն երազոց, որ զկնի աւտարութեան – *Որ մերս է գիտութեան միտք... եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

իբ. *303աբ* Յայտնութիւն դիւական մրցանացն, որ յետ այսորիկ լուսաւորելն երգեն – *Յորժամ կամին սուրբ նմանել ճշմարտիցն... պարգեւողին մեզ զայս փառք յաւիտենից յաւիտեանս:*

իգ. *303բ* Նորին Յոհաննու Ոսկէբերանի – *Այսուհետեւ գոհացողք լիցուք... եւ պատկեալ փառաւորի ի Քրիստոսէ, եւ նման փառք յաւիտեանս. ամէն:*

իդ. *303բ-5ա* Կանոնի կրաւնաւորականի Վասն երկիւղի Աստուծոյ – *Հայեաց ի քեղ իբրեւ ոճշմարիտս... չարշարել վասն մեղաց իմոց:*

իե. *305ա-7բ* Խրատ ոգեշահ – *Ասաց Ծեր ոմն, եթէ պարտ է մեռանել... գասակցել փութասցուք շնորհաւք փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս:*

իզ. *307բ-8բ* Խրատ ոգեշահ – *Ասաց Գրիգոր Խրատ ճգնաւորաց եւ ցոյցի հանդիսից առաքինութեան՝ Յաճախապատում գոց ոգեշահ խրատ – Ամենայն ոք, որ հրաժարեցան յաշխարհէս... հարուածոց ազատանալ շնորհաւք... ամէն:*

իէ. *308բ-9ա* Նոսեղոյն Գրիգորի ասացեալ Խրատ մենակեցաց – *Աղաչեմ գձեզ, եղբարք... ուսուցանեն քեզ գպատուիրանս Աստուծոյ մերոյ... ամէն:*

իը. *309ա-15բ* Ամանիայի ոգիաճորոգ վարդապետի ասացեալ Խրատ ոգեշահ յաղագս զղջման եւ առնասուաց, ի խնդրոյ միայնաւորի ուրումն առն անապատականի – *Ով աստուածասէր սիրելի եղբայր... արժանի լիցիս հասանել ի Քրիստոս Յիսուս... ամէն:*

իթ. *315բ-7ա* Նորին Ամանիայի Թուղթ վասն ապաշխարութեան – *Որք Սուրբ Հոգւոյն են ցանգացեալք... զանանց բարութեանց վայելումն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր... ամէն:*

լ. *317բ-20ա* Այլ եւ զայս հարց եր, թէ որպէս կարասցէ մարդ զմիտս որոշել յերկրաւորացս եւ զայս

կեանմս արեւամարհել եւ Աստուծոյ միայն ցանկալ եւ արժանութեան նորա — *Արդ, եթէ կամիս որ յաղթես աշխարհի... եւ ե՛րթ գնեա նորա, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

լա. *320ա-1բ* Նորին Անանիայի վարդապետի խրատ վասն խոնարհութեան — *Արդ, որպէս ասէ առաքեալ... եւ յետին համարի զանձն Քրիստոսի, վասն զի նմա վայել է... ամէն:*

լբ. *321բ-2բ* Նորին Յաղագս խորհրդոց — *Արդ, նախ յառաջ քան... ողջ լե՛ր միշտ ի կամս Աստուծոյ հանապազ, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

լգ. *322բ-4ա* Սրբոյն Թէոփիլեայ ասացեալ Յաղագս զղջման եւ արտասուաց խրատ հոգեշահ — *Արդ, պարտ է անդադար ամենայն մարդոյ... եւ զմեզ արժանի արասցէ Քրիստոս այնմ պարգեւի, եւ նմա փառք յաւիտեա[նս]:*

լդ. *324ա-5բ* Եզեկայ վարդապետի Կողբացւոյ խրատ ոգեշահ — *Աստուածասէրն իւր կամացն... չկամէ հասանել կրաւնաւորական շնորհին:*

լե. *325բ-6բ* Հաւարումն Առնանայ եւ պատասխանի եզեկայ Հայոց վարդապետի — *Արձան ասէ. Զի՞նչ է կրօնաւորութիւն... առ բարեբարն լինիցիս. եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւ[իտեանս յաւիտենից, ամէն]:*

լզ. *326բ-3ա* Բանի սուրբ հարցն Վասն որոշողութեան խորհրդոց, առ որս կամին ապրել յաշխարհէ յաղագս սխտիցն — *Արար Աստուած զմարդն... զի ապրեցուացէ զպտուղ իւր յարքայութենէն երկնից ի Քրիստոս Յիսուս... ամէն:*

լէ. *328ար* Յաղագս չաղիմութիւն հարեղբոյր — *Որպէս մարդ, զի տնկէ այգի... անդ եւ պաշտօնեայն իմ եղիցի:*

լը. *328բ-9ա* Թուղթ Աբասու Ամոնի — *Սիրելի՛ք իմ ի Տէր... եւ դուք ողջ լերո՛ւք ի Տէր եւ յուղիղ հաւատս նորա:*

լթ. *329ա-30ա* Նորին թուղթ առ միայնակեացս — *Հոգին Սուրբ ուր եւ կամի... ողջ լերո՛ւք ի Տէր Յիսուս Քրիստոս... ամէն:*

խ. *330ար* Բանի խրատու հոգեւոր հարն Պայիսի — *Յամենայն ժամ բանս վիճոյ... զի մի՛ անկանիցիմք ի բարւոյն:*

խա. *330բ* Նորին բան գովութեան առ աբեղայս — *Երանելի էք, պատուականք... զի զքրիստոս շահեցայց միայն:*

խբ. *330բ* Նորին այլ բան — *Դիտաւորութիւն աբեղայից... որ վաղվաղակի ապականի:*

խգ. *330բ-1բ* Յաղագս խորհրդոյ պսոնկութեան — *Ասաց ծեր, որ ի Սկիւթ... գտցես հանգիստ ընդ սուրբս ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր":*

խդ. *332ար* Սեռեպիոնի սրբոյ եպիսկոպոսի Թմուկեցւոյ Յաղագս հաւմեաութեան սկսեալաց... եւ յաղագս սեռնկաւորացն — *Նայնում իրի... քանզի ամենայն այսոքիկ յառաջահատութիւնք են մանկութեան:*

խե. *332բ-3բ* Յաղագս կամեցողաց բնակել ընդ միմեանս — *Եթէ մտցես բնակել ընդ եղբարս... եւ զլսելիս, եւ զխորհուրդս, յամենայն վնասակարացն, եւ կեցցես:*

խզ. *333բ-6ա* Յաղագս գիտակցութեան — *Եթէ ուղաւորեսցես ընդ ծերոյ... առցես վարձս ի մարդասէր Տեառնէն, որում փառք յաւիտեա[նս. ամէն]:*

խէ. *336ա-7բ* Խաւսք Յոհաննու Մանդակունեցւոյ խրատ եւ գովութիւն ճգնաւոր կրաւնաւորաց եւ յանդիմանութիւն ծուլից եւ արեւամարհողաց զպատուիրանն Աստուծոյ — *Առն մոնազնի ուսելոյ եւ իմաստնոյ... զի հասանիցեմք արքայութեանն երկնից ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք:*

խը. *337բ-3ա* Ի թղթոյն Մովսէսի միայնակեցի առ հանդիսակիցն իւր Ամոն՝ բան խրատու — *Երկիւղն Աստուծոյ մերժէ զամենայն չարութիւն... կարէ ապրել յորոգայթից թշնամւոյն շնորհաւքն Քրիստոսի:*

խթ. *338ա-40բ* Յոհաննու Ոսկէբերանի ասացեալ Յաղագս հանդերձեալ դատաստանի — *Պարտապան եմք, ով սիրելիք... որոց լիցի ամենեցուն մեզ հասանել շնորհաւք... ամէն:*

ծ. *340բ-2բ* Պատմութիւն վասն դժոխոց... — *Եւ արդ, լեա այսր անբաւ... ողորմութեամբն եւ մարդասիրութեամբ անսկիզբն Հաւրն, որում փառք":*

ծա. *342բ-5ա* Դարձեալ վասն դժոխոցն եւ դատապարտ տանջանաց նորա — *Ջար է անուն դժոխոց... եւ մեղաւորացն եւ տանջանացն:*

— 345ա Մինչեւ աստ գրեա:

ծբ. *345ա-50ա* Վասն արեւմտեացն եւ անճառ հանգստեանն, որ կայ պահեալ արդարոցն, որ կատարեցին զկամս Աստուծոյ — *Ո՛վ ընտրեալ քահանայք Քրիստոսի... որ եղեւ հաւաքեալ ի վարդապետաց սրբոց:*

ծգ. *350ա-3բ* Յաղագս հալատոյ — *Արդ, գիտելի է, թէ հաւատն... եւ ունի յինքն լոյս եւ խնդութիւն:*

ծդ. *353բ-65ա* Յաղագս է. պարզեաց Հոգւոյն, որ է երեսարութեան շնորհիւ — *Եւ զի գժռոյիրն է հոգւոյ մարդոյ... եւ սա է հիմն ամենայն առաքինութեան:*

Ունի խորագրուած մասեր՝ «Յաղագս Թ. երանութեանցն», «Վասն պատուրաց», «Վասն հեղոց», «Վասն քաղցելոց արդարութեան», «Վասն ողորմածաց», «Վասն սուրբ սրտից», «Վասն խաղաղութեանն, «Վասն հալածելոցն եւ նախատելոցն», «Վասն արտասուաց», «Վասն մեղաց», «Վասն է. մահու յաժ մեղաց», «Յաղագս զանազանութեան մեղաց», «Վասն ապաշխարութեան», «Թողաք վասն կրթութեան եւ ուսուցչութեան», «Դարձեալ բան հպարտութեան»:

ծե. *365բ-3բ* Նորին Անանիայի գլխատրեալ եւ համառատ բանի վասն յառաջասացելոցդ — *Հաւատ՝ հաստատուն մայր հրաժարման... եւ զտարտարոսն, զսառասուղ աւդ/// (չշարունակուած):*

ժե. *373ա-87ա* Երանելոյն Եփրեմի խոստ առ կրաւնաւորս – *Յաւ հարկ առնէին ինձ ասել... յանապատ եւ յանեղծանելի յափտեանսն. ամէն:*

ԺՋ. *387ա-418ա* [Եփրեմի Ասորւոյ ճառք]

ա. *387ա-9բ* Նորին Եփրեմի խաւսք յաղագս Պահոց – *Ագդոյ եւ ալգտակար եւ կարեւոր են... ժառանգել զանանց ուրախութիւնսն ի Քրիստոս Յիսուս... ամէն:*

բ. *389բ-92ա* Նորին Եփրեմի խաւսք յաղագս աղաւթից – *Ամփոփեալ լսմխոս մեր... որում փառք եւ զաւրութիւն յափտեանս յափտենից. ամէն:*

գ. *392ա-5ա* Նորին Եփրեմի խաւսք Յաղագս աղաստասիրութեան – *Մի՛ ոք տղայական վարուք... վայելեսցուք մեծապայծառ խնդութեամբ ի Քրիստոս Յիսուս... ամէն:*

դ. *395բ-8բ* Նորին Եփրեմի Վասն դատաստանին եւ ապաշխարութեան եւ փափագանաց – *Եկեալք ամենեքեան, եղբա՛րք... եւ ձգեսցի ի կեանսն յափտենականս ի Քրիստոս Յիսուս... այժմ եւ միշտ՝:*

ե. *398բ-9ա* Նորին Եփրեմի Վասն Երոորդութեանն – *Մի՛ ոք անգոնեսցէ... եւ Աստուածն Բան միաւորեցաւ, որում... ամէն:*

զ. *399ա-400բ* Նորին Եփրեմի Յաղագս Պայծառ ասին արդարի – *Նստեալ ես երբեմն դեղեցիկ հանդարտութեամբ... որպիսիք արդեաւք լինիցին:*

է. *400բ-1բ* Նորին Եփրեմի Յաղագս հանդերձեալ դատաստանին, թէ որպէս կարողութիւն է գերծանել ի նմանէ եւ մնալ յաչակողմեանն – *Եկա՛յք ամենեքեան, եղբա՛րք, լուարո՛ւք ինձ... եւ ընդունիցի զպսակն առաջի դատաւորին Քրիստոսի, որում փառք յափ[տեանս. ամէն]:*

ը. *401բ-4ա* Խաւսք Եփրեմի երանելոյ Յաղագս ապաշխարութեան – *Երանելին Պաւղոս առաքեալն հեթանոսաց... գ՛ի սմա ճառեցեալսս:*

թ. *404ա-5բ* Խաւսք երանելոյն Եփրեմի – *Արդ, պնդեալ գմէջս մեր... եւ կորզել գմեղ յարքայութիւնն իւր ի փառս... ամէն:*

ժ. *405բ-10ա* Նորին երանելոյն Եփրեմի Խաւսք – *Այսուհետեւ սիրել պարտ է... որք հաճոյ եղեն քեզ, Տէ՛ր մեր, ընդ որում... ամէն:*

ժա. *410ա-4բ* Կտակ Եփրեմի – *Ես՝ Նիփրեմ, մեռանիմ... զի Աստուծոյ Հաւր փառք եւ Որդւոյ երկիրպագութիւն... ամէն:*

ժբ. *414բ-5բ* Ասացուած սրբոյ հաւր մերոյ Եփրեմի Վասն կուսութեան – *Որ ցանկան կուսութեանն... յորոց վերայկոչեցաւ անուն քո:*

ժգ. *415բ-6ա* Զայնակից նորին – *Կուսութիւն՝ լուայ ես... կորուսին եւ զպսակն իւրեանց եւ դհամարձակութիւն երեսաց իւրեանց:*

ժդ. *416ա-7ա* Աւրհնութիւն ընդ ի հողեղինացդ, որ ելիս յաստիճան զուարթոց – *Միաձի՛ն Աստուծոյ մերոյ, տո՛ր ինձ պատմել... եւ ընկալցին գհատուցումունս իւրեանց:*

ժե. *417ա-8ա* Աւրհնութիւն գիշերոյ. որպէ փառաւորի զուարթոց – *Ո՛ հսկեցողք, նմանեսցուք Մովսէսի... եւ մինչ չես ննջեալ, անդրէն զարթնոյր:*

ժզ. *417բ-8ա* Նորին Եփրեմի եւ ուրախ առնէս հսկեցողս ի յայտնութեան խոստ – *Ժուժացայք փոքր մի առաքինիք... եւ պակասի ի ձեռն ծագման մեծի նշանին:*

ժէ. *419ար* Ցաղագս պատուոյ խնաստութեան – *Խնաստութեամբն Աստուծոյ գրեցան գիրք... եւ յորդորէ ի սէր սիրելութեան խնաստութեան:*

ԺԸ. *420ա-41բ* [Նեղոսի խոստ]

ա. *420ա-6բ* Երանելոյ սուրբ հաւրն Նեղոսի եւ ճգնաւորի ասացեալ Յաղագս աղաւթից – *Որ ոք կամի զանուշահոտ խունկս... թէ կամիս, անտի գրեա՛:*

բ. *426բ-8բ* Նորին Նեղոսի սուրբ հաւր եւ ճգնաւորի Քրիստոսի խոստ հոգետր առաքինութեան եւ պատճառ ճգնութեան – *Ճանապարհք յաւաքինութիւն հրաժարումն յաշխարհէ... եւ Սուրբ Հոգւոյն փառք յափտեանս. ամէն: Տունք ՃՐ. (100):*

գ. *428բ-9բ* Նորին Նեղոսի սուրբ հաւր եւ ճգնաւորի Քրիստոսի խոստ ոգեշաճի եւ վիճակ աղաւթութեան – *Ջերկիւղն Աստուծոյ ունիցիր... որ է հետ Միակարայ, ասա գրեա՛:*

դ. *429բ-31բ* Նորին Նեղոսի սուրբ հաւր խոստ առանձնականաց – *Որ շինել սկսանի, պարտի եւ կատարել... որում փառք յափտեանս. ամէն:*

ե. *431բ-2ա* Նորին Նեղոսի սուրբ հաւր եւ ճգնաւորի Քրիստոսի խոստ վարդապետութեան առ կոյս անդր, որ խնդրեաց ի նմանէ յաղագս վարուց կուսութեան խոստ – *Սիրեա՛ զՏէր, եւ սիրեսցէ զքեզ... մի՛ մեղադրէք՝ չգիտելով զխորհուրդս:*

զ. *432բ-3ա* Նորին Նեղոսի եւ ճգնաւորի Քրիստոսի խոստ Յաղագս Ը. խորհրդոց: Յաղագս որովայնամոլութեան ճառ առաջին – *Սկիզբն պատաբերութեան... եւ ոչ վրնջէ շարժեալ յարձակմամբ ախտից ցանկութեանց: Տունք ԽՀ. (40):*

է. *433ա-4ա* Նորին Նեղոսի սուրբ հաւր Յաղագս պտոնկութեան – *Զգաստութիւն ծնանի զժուժկալութիւն... ի տեսիլ ամենայն մսեղեաց. Տունք ԽԸ. (45):*

ը. *434ար* Նորին Նեղոսի սուրբ հաւր եւ ճգնաւորի Քրիստոսի Յաղագս արծաթասիրութեան ասացեալ – *Արծաթասիրութիւնն է արմատ ամենայն չարեաց... որում փառք յափտեանս. ամէն: Տունք Լ. (30):*

թ. *434բ-5ա* Նորին Նեղոսի սուրբ հաւր ասացեալ Յաղագս տուտմութեան – *Տրտմութիւն է տխրութիւն անձին... ոչ թախանձի ի խորհրդոց: Տունք ԼԳ. (33):*

ժ. *435ար* Նորին Նեղոսի Յաղագս բարկութեան – *Բարկութիւն է ախտ զայրական... ընդունի մեկնութիւնս խորհրդոց: Տունք ԽԵ. (25):*

ժս. *435բ-6ա* Նորին Յաղագս նաճնորութեան – *Զանձրութիւն է լքումն անձին... եւ մի՛ թողուր ի մտաց կրօնաւորումն յաշխարհէս: Տունք ԻՉ. (26)*:

ժբ. *436աբ* Նորին Նեղոսի սուրբ հաւր Յաղագս սնափառութեան – *Մնափառութիւն է ախտ անբանական... եւ փառաւորեսցէ զքեզ ի վերջնումն աւուրն: Տունք ԻՉ. (26)*:

ժգ. *436բ-8ա* Նորին Յաղագս ամբարտաւանութեան – *Ամբարտաւանութիւն է ախտ գայթացեալ... փառասիրութեան մոլութիւն երեւելի եւ աներեւոյթ: Տունք կե. (65)*:

ժդ. *438ա-41ա* Նորին Նեղոսի սուրբ հաւր եւ ճգնաւորի Քրիստոսի խոսալ ոգեշահի միանձանց, մինչ նստէր առանձինն ի լերինն Սինեա – *Սկիզբն հրաժարելոյ յաշխարհէս... գնուրբ գերրորդութիւնն փառաւորեսցուք յաւիտեանս. ամէն: Տունք ՃՎԲ. (193)*:

ժե. *441աբ* Նորին – *Սկիզբն բարեաց երկիւղ Տեառն է... ուր խաւար նոցա ոչ լինի հասու շնորհաց... ամմէն:*

ժՔ. *441բ-8բ* Խօսք վարդապետութեան մեծին Սեհաստեայ առ ճգնաւորս՝ վասն վարուց առաքինութեան – *Մարգ հաւատացեալ ընտիր մարգ է... եւ ճշմարիտ խոստովանութեամբ ի Հայր եւ յորդի եւ ի Հոգի Սուրբ, որում փառք եւ զաւրութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ի. *448բ-56բ* Վարք [եւ Խրատք] Եւագրեայ երանելոյ – *Ի բաց ում իրս... որ աճեցուցանէ զմեզ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր. նմա փառք եւ գաւրութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

իև. *457ա-9ա* Խոստովանութիւն մեղաց եւ խաչտառակութիւն անձին իմոյ անբաւական կամաւ եղկելոյս Վարդանայ Առեւելցւոյ եւ որ ասէ միշտ եւ խոստովանի, լսէ նմա Աստուած – *Մ՛ել դուք, ընտրեա՛լք եւ պիտանի՛ք... որք զԱստուած բանըն միշտ աւրհնեմք, / զքեզ ընդ նմին փառաւորեմք:*

իբ. *459աբ* Այլում բան մաղթանաց ձայնիւ աղերսանաց ոգւոց առ Աստուած – *Աստուա՛ծ անեղ, անհասական, Հայր գթութեանց... քեզ զգոհութիւն երթեմք ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյդ միշտ յաւակաչ:*

իգ. *459բ-60ա* Նորին Խրատ ոգեշահի ըստ նոյնութեան տաղից միակաց չափաբերեալ տաղց *(«Ա-Ֆ»)* – *Աստուածային բանից լըսել... Քանզի թէ զայս պահես յուսով, / պայծառանաս անճառ լուսով:*

իդ. *460ա-1ա* Բանք խոստովանութեան յանցանաց, ասացեալ սուրբ վարդապետին Մեղրկա – *Քրիստո՛ս, Որդի՛ Աստուծոյ... արժանի եղէց փառաւորել զամենասուրբ գերրորդութիւնդ՝ զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգիդ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից:*

իե. *461բ-70բ* Սկիզբն խոստովանութեան յայտնութեան գաղտնեաց եւ պատմութիւն յանցանաց՝ Գրիգորի անյաղթ գիտնականի եւ հոգեմատեան հոետորի, որ էր բնակեալ յանապատին, որ կոչի Յեսուանց... խրատ անձին – *Արի ի խոստովանութիւն... ուրում յամենայն արարածոց եւ ի սրբոց արդարոց եւ ի խոստովանող ապաշխարողաց վայել է... ամէն:*

իջ. *470բ-84բ* Վայթ ողբոց մեղուցեալ անձին, խոստովանաբար ասացեալ առաջի Աստուծոյ՝ Գրիգորի միայնաւոր ճգնաւորի Յեսուացւոյ... որ էր ի թուիս ՂԱ. (1149) – *Վա՛յ քեզ, ա՛նձն իմ... տղայոց պահապան, ծերոց սեփհականութիւն:*

իէ. *484բ* [Աղաւթք]

ա. *485ա-6ա* Աղաւթք ողբերգական ի դիմաց հաւատացելոց բնութեանց... Յովհաննու վարդապետի [Երզնկացւոյ՝ Պլզոյ] – *Տէր ամենակալ, Աստուա՛ծ հրեշտէր, արարիչ ամենայնի եւ դատաւոր արդար... ի միութիւն Հոգւոյն Սրբոյ, որում փառք եւ երկրպագութիւն այժմ եւ միշտ [եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն]:*

բ. *486ա-7ա* Դառնեալ աղաւթի ի ժամ սուրբ պատարագին – *Մ՛ել ամենագութ բարի, տուաւղ շնորհաց Յիսո՛ւս Քրիստոս... եւ փառաւորեցից զքեզ ընդ Հաւր... յաւիտեանս յաւիտենից. [ամէն]:*

գ. *487ա-8ա* Աղաւթի վարդապետին ասացեալ Յաղագս աղաւթից եւ զղջման մեղաց – *Տէ՛ր, Տէ՛ր, պարգեւո՛ղ ողորմութեան... երկրպագութիւն եւ խոստովանութիւն առաքողին քո Հաւր... յաւիտենից յաւիտեանս:*

դ. *488ա-9բ* Դառնեալ աղաւթի սուրբ վարդապետին Մեղրկայ – *Աւրհնեալ ամենասուրբ Երրորդութիւնն... անդադար ձայնիւ աւրհնել զամենասուրբ գերրորդութիւնդ... ամէն:*

ե. *489բ-91բ* Աղաւթք Անաստասայ հաճանայի յոյժ գեղեցիկ – *Տէ՛ր, մի՛ սրամտութեամբ յանդիմաներ զիս... եւ մի՛ անտես առներ զստացուածս ձեռաց քոց. եւ քեզ փառք յաւիտեանս յաւիտենից:*

զ. *491բ-2ա* Աղաւթք մաթթանաց – *Տէ՛ր, նայեա՛ց ի մաղխթանս իմ... փառս տացուք ամենասուրբ Երրորդութեանդ յաւիտեան եւ յաւիտենից յաւիտեանս:*

է. *492ա-6ա* Աղաւթք մաղխթանաց եւ հառաչանաց – *Երեւեցո՛, Տէ՛ր, զշնորհս քո... եւ անդադար փառս մատուցանել ամենասուրբ Երրորդութեանդ՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյդ Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն]:*

ը. *496ա-7ա* Նորին հսկողի ի նոյն գրոց բաւմ աղերսանաց առ սուրբ Երրորդութեանն – *Աստուա՛ծ բարերար, անդխակա՛լ... եւ բարեխնամող ամենեցուն, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

թ. *497ա* Այսր հառաչանաց ողորմեա՛ ամենեցուն, Աստուա՛ծ. նորին ի նոյն գրոց – *Ամենակալ եւ անքննին աստուածութիւն... եւ ընկա՛լ զիս ի հօտ քո, բարեխա՛լ թագաւոր, որ եսդ աւրհնեալ յաւիտեան. ամէն:*

ժ. *497աբ* Մեսրովբայ վարդապետի ասացեալ Աղաւթք երեք ժամուց ատուն՝ ընդդէմ [դ]իացս – *Հոգի՛ Սուրբ Աստուծոյ... փառաւորեցից զամենասուրբ զերրորդութիւնդ, այժմ եւ միշտ եւ յաւ[իտեանս յաւիտեանից. ամէն]:*

ժա. *497բ* Աղաւթք վեցերորդ ժամու ատուն – *Թագաւորաց հզա՛ւր, ապաւէ՛ն ծարաւելոց... երկիր պագանել եւ փառաւորել զամենասուրբ զերրորդութիւնդ:*

ժբ. *497բ-8բ* Աղաւթք իններորդ ժամուն – *Տէ՛ր բարերար եւ բազմագութ... եւ գոհանալով փառաւորեցուք զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ զՀոգիդ յաւ[իտեանս յաւիտենից. ամէն]:*

ժգ. *498բ-9ա* Աղաւթք զկնի Տէր ամենակալին ասել – *Աղաչեմ եւ խնդրեմ ի քէն... եւ Աստուած ամենայն մխիթարութեանց, քեզ փառք յաւիտենից յաւիտեանս. [ամէն]:*

ժդ. *499աբ* Աղաւթք երեկոյին ժամու – *Աստուած անեղ եւ յաւիտենական... եւ գոհութեամբ փառաւորել զամենասուրբ զերրորդութիւնդ յաւիտեա<ն>ից յաւիտեանս. ամէն:*

ժե. *499բ* Սուրբ հատն Յովաննէս Կաոնեցոյ առաւրեալ Աղաւթք վասն ննջման ժամուն – *Աղաչեմք զքեզ, Տէ՛ր... զարթեայց եւ փառաւորեցից զամենասուրբ զերրորդութիւնդ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտենից յաւիտեանս:*

ժզ. *499բ-500ա* Գրիգորի Նարեկացւոյ ասացեալ Մաղթանք զաւրաւոր առհասաց գիշերայնւոց – *Ընկա՛լ քաղցրութեամբ, Տէ՛ր Աստուած հզաւր... փառաց անճառից յերկինս առաքել. ամէն:*

ԺԷ. *500ա* Նորին վասն գիշերոյ – *Աստուա՛ծ յաւիտենական... եւ անուն քո կոչեցեալ է ի վերայ ծառայից քոց... ամէն:*

ժը. *500ա-1ա* Աղաւթք սրբոյն Ներսիսի հայոց կաթողիկոսի ասացեալ – *Հաւատով խոստովանիմ... եւ ամենայն սրբոց երկնաւորաց եւ երկրաւորաց, քեզ փառք եւ երկպագութիւն... ամէն:*

ժթ. *501բ-4ա* Դաւանութիւն ուղղափառ հաւատոյ – *Հաւատամ եւ խոստովանիմ... եւ ի լեզուէ յաշխարհաժողով մեծ հրապարակին յաւիտեանս. ամէն:*

ի. *504աբ* Դաւանութիւն ուղղափառ հաւատոյ – *Խոստովանիմք եւ հաւատամք... եւ սովաւ ընձեռացուք յաւիտենից կեանսն ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր... ամէն:*

իա. *504բ-5բ* Դաւանութիւն ուղիղ հաւատոյ նշմարիտ խոստովանողի Սուրբ Երուսղէմացւոյն, զոր ասացեալ մեծաւ աճիւ եւ արտասուաւ ի ժամ վախճանի իւրոյ, զկնի զՀաւատամն ասելոյ, յառաջ բան զնաւղորդել մարմնոյ եւ արեանն Տեառն – *Հաւատամ ի քեզ, ամենասուրբ երրորդութիւն... դո՛ւ լեր իմ աւգնական յայսմ աւուր եւ ի սոսկալի ժամուն:*

իբ. *505բ-7բ* Խոստովանութիւն հաւատացելոց ուղղափառաց – *Քրիստո՛ս, Որդի՛ Աստուծոյ... աւրհնութիւն, երկրպագութիւն եւ խոստովանութիւն... ամէն:*

իգ. *507բ-9ա* Բանի աստուածայինի, պիտանի ամենայն կրօնաւորաց՝ Անանիայի Հայոց վարդապետի ասացեալ – *Երեւեցո՛, Տէ՛ր, զշնորհս քո... մինչեւ տարցես ի տեղի յարկի փառաց քոց. եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէ՛ն:*

իդ. *509ա-10ա* Երաշելոյն Եփրեմի Աղօթք – *Ո՛ր, որ անեղդ ես... միշտ գոհանալով փառաւորել զքեզ... յաւի[տենից. ամէն]:*

իե. *510աբ* Աղաւթք երաշելոյն Մովսէսի Քերթողայ – *Աղաչեմ զքեզ, Տէ՛ր... որ աւրհնեալդ ես ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոդդ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

իզ. *510բ-1ա* Յաղագս խոստովանութեան մեղաց, զոր արարեալ է առաջին վարդապետաց սրբոց, զոր պարո է բ[և]ռել առաջի սուրբ հաճութեան յամենայն կիւրակէ – *Մեղայ ամենասուրբ երրորդութեանն... եւ ի փառս հանդերձեալ կենացն. ամէն:*

Ունի խորագրուած բաժիններ՝ «Հայր սուրբ, զքեզ ունիմ միջնորդ», «Ողորմեացի քեզ»:

իէ. *511ա-2բ* Երամեծի եւ բաջ վարդապետի Մխիթարայ Գոշի խըստակրաւն ճգնաւորի եւ բանիբուն հռետորի ասացեալ զԱղաւթս ի ժամ սուրբ պատարագին – *Տէ՛ր Աստուած իմ, Յիսո՛ւս Քրիստոս... եւ փառաւորեցից զքեզ ընդ Հօր քոյմ... յաւիտեանս յաւիտենից:*

իը. *513ա* Աղաւթք, որ ասի նախ բան զճաշակել խորհրդոյն, ի բանից Թովմայի առաքելոյն – *Մարմին քո անապական լիցի ինձ, Տէ՛ր, ի կեանս... որ եսդ աւրհնեալ ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն այժմ եւ յաւիտեանս յաւիտ[ենից. ամէն]:*

իթ. *513աբ* Տեառն Ներսէսի Լամրօնացոյ Խրատք եւ սաճմամբ – *Քանզի բազում ինչ եցոյց... ոչ ունելով հանդերձ հարսանեաց, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

լ. *513բ-4ա* Թուխթ Գրիգորոյ հատն Հաւիճայի առ Յովսէի վարդապետ սիրելի որդի իւր – *Ի հետուստ ժամանակաց... առաւել բերկրութիւն սրտի. ողջ լե՛ր Աստուծով:*

լա. *514ա-6բ* Յովսէփայ վարդապետի Աղաւթք հաճութեան հանդերձելոց միջնորդաւ մեռելեաց ի սուրբ գոհութիւնն, ի խնդրոյ հատ Գրիգորոյ Հաւիճայի – *Պատկեր անեբեւութիւ... եւ ի քոյն առաջնորդեալ շնորհօք քո աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ԻԲ. *517ա-48ա* [Տեսիլ եւ Աղօթք Բեթլեհ վարդապետի Վանանդեցւոյ]

ա. *517ա-9բ* Տեսիլ Բեթլեհ վարդապետին Վանանդացւոյ, մինչ էր նա ի Գանձակ Շահաստանի եւ ամենայն վերնում աշխարհին – *Ես էի, եղբա՛յրք, հասեալ*

յատակս մոլորութեան... եւ ասացի զաղօթս՝ մաղթանօք եւ հառաչմամբ հանդերձ:

բ. *519բ-23ա* [Աղօթք Բենիկ վարդապետի] – *Տէ՛ր Աստուած ահաւոր եւ սքանչելի... եւ մշտնջենաւոր գոհաբանութիւն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

գ. *523ա-5բ* Նորին ասացեալ [Աղօթք] – *Յիսո՛ւս Քրիստոս, Աստուա՛ծ մեր... որ ապրեցուցեալ ես յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

դ. *525բ-6ա* Նորին ասացեալ [Աղօթք] – *Եւ արդ, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ... վասն անճառ զաւրութեան եւ իսկութեան փառացդ քոց, որ ապրեցուցեալ ես յաւիտեանս յաւիտե[նից. ամէն]:*

ե. *526ա-8ա* Նորին ասացեալ [Աղօթք] – *Տէ՛ր Աստուած զաւրութեանց... փառք եւ սարսափելի երկրպագութիւն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտ[եանս յաւիտենից. ամէն]:*

զ. *528աբ* Նորին ասացեալ [Աղօթք] – *Տէ՛ր Աստուած զաւրութեանց... ի մէջ երկնագումար դասուցդ (չշարունակուած. նախորդի կրկնութիւնն է):*

է. *529ա-30բ* Նորին ասացեալ [Աղօթք] – *Եւ արդ, Տէ՛ր Յիսուս... փառք եւ երկրպագութիւն եւ գոհութիւն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւի[տենից. ամէն]:*

ը. *530բ-3ա* Նորին սուրբ վարդապետի [Աղօթք] – *Յիսո՛ւս Քրիստոս, Աստուած մեր... անյիշաչար սէրութեանդ, որ ապրեցուցեալ ես յաւիտեանս յաւիտենից:*

թ. *533աբ* Նորին ասացեալ [Աղօթք] – *Տէ՛ր Աստուած, անսկիզբն, հզաւր... եւ անմահից թագաւոր, որ ապրեցուցեալ ես այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

ժ. *533բ-4բ* Նորին ասացեալ [Աղօթք] – *Անեղանելի բնութիւն եւ Բան Հայր... եւ ի միահնծան աստուածութիւնդ, որում փառք եւ պատիւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ժա. *534բ-7բ* Նորին Աղերս մաղթանաց – *Եւ արդ, Տէ՛ր իմ Յիսուս... որում փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտենից յաւիտեանս:*

ժբ. *537բ-8ա* Նորին սուրբ վարդապետին Բենիկա ասացեալ – *Աստուած անճառ լուսոյ... զի քեզ ամենայն ինչ կարելի է, որ ապրեցուցեալ ես յաւիտեանս յաւիտենից:*

ժգ. *538ա-9ա* Նորին հսկողի ի նոյն գրոց Բանիւ աղերսականաց – *Տէ՛ր Աստուած բարերար... եւ քեզ փառք այժմ եւ յաւիտենից յաւիտեանս:*

ժդ. *539ա* Նորին ի նոյն գրոց – *Ամենակալ եւ անքննին աստուածութիւն... բարձրեալ թագաւոր, որ ապրեցուցեալ ես եւ գովեալ յաւիտեանս յաւիտենից:*

ժե. *539ա-41ա* Նորին ի նոյն գրոցս – *Անսկիզբն, անճառ, անհասանելի... որ ապրեցուցեալ ես յաւիտեանս յաւիտենից:*

ժզ. *541ա-3բ* Նորին Աղերս մաղթանաց ի նոյն գրոց – *Ամենասուրբ երրորդութի՛ւն, անկշռելի աստուածութիւն... ամենախնդիր ստուգութեանդ եւ զաւրութեանդ փառք յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

ժէ. *543բ-4բ* Նորին ի նոյն գրոց Բենիկ սուրբ վարդապետին – *Եւ արդ, Տէ՛ր բարերար... որ միշտ ապրեցնեալդ ես յաւիտեանս:*

ժը. *544բ-8ա* Նորին ասացեալ առ Աստուած Հայր – *Յաւիտենից Աստուա՛ծ, Հա՛յր հանդերձելոյ աշխարհիդ... փառք եւ երկրպագութիւն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

ժթ. *548ա* Նորին Բանի աղերսանաց առ հրեշտակս եւ հրեշտակապետս – *Անկանիմ առաջի ամենայն դասակարգութեանց... եւ ընկա՛լ զմաղթանս ազաւթից իմոց, որ ապրեցուցեալ ես զ[աւ]իտեանս յաւիտենից:*

Իժ. *548բ-73բ* [Յովհաննու Սարկաւագի Աղօթք]

ա. *548բ-9բ* Աղաւթք Յովհաննու Հայոց վարդապետի՝ մականուն Սարկաւագի – *Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... ի փառաբանութիւն ամենասուրբ երրորդութեանդ՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյդ Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից:*

բ. *549բ-50ա* Պաղատեա՛ առ Որդին Աստուծոյ – *Որդի՛ եւ Բան Հաւր... եւ քեզ մատուցանել երկրպագութիւն... յաւիտեան[ս. ամէն]:*

գ. *550աբ* Աղաւթեա՛ առ Հոգին Սուրբ – *Անստուէր լոյսդ... եւ փառաւորել ընդ նոսին զքեզ... եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն]:*

դ. *550բ-1բ* Նորին առ ամբաստանութիւն անձնէ – *Մ՛ւկ անգթայութեանս... փրկեսցէ զմեզ Տէր Յիսուս, որ ապրեցուցեալ է յաւիտեան:*

ե. *551բ-4ա* Նորին սուրբ վարդապետի ասացեալ Ողբ – *Հա՛յր ասացեալ... եւ ոչ նախատէ, որում փառք եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից:*

զ. *554ա-5բ* Նորին Բան մաղթանաց առ սուրբ եւ միշտ կոյս Մարիամ Աստուածածինն – *Մնո՛ւնդ երկրածին եւ ծնաւղ գամենայս ծնուղի... զոր ունի այժմ եւ միշտ եւ յաւիտենից յաւիտեանս:*

է. *555բ-6բ* Նորին ամբաստանութիւն զանձնէ – *Մ՛նձն իմ տառապեալ... եւ տաց քեզ ապրեցուիլիս յաւիտեանս յաւիտենից:*

ը. *556բ-8ա* Նորին Յոհաննու սրբոյ վարդապետի Աղաւթք առ Աստուած Հայր – *Արարի՛չ իմանալեաց... եւ Հոգւոյդ Սրբոյ ելաւղի ի քէն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս:*

թ. *558ա-9ա* Նորին յՈրդի – *Որ ի չափ խոնարհութեան մերոյ... փառաւորել զքեզ ընդ Հաւր... ամէն:*

ժ. *559աբ* Նորին Խաւսք ընդ Աստուծոյ – *Ո՛ր բնութիւն անճառելի... Աստուած ճշմարիտ. եւ քեզ փառք յաւիտեանս յաւիտենից:*

ժա. *559բ-60բ* Նորին վարդապետի Աղաւթք – *Որ ազբիւրդ ես... եւ մատուցից քեզ փառս եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտ[եանս յաւիտենից. ամէն]:*

ժբ. *560բ-1բ* Նորին սուրբ վարդապետի յոդի – *Մագումն փառաց Հօր... աւրհնել զքեզ ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ այժմ եւ յաւիտե[ան]ս յաւիտենից. ամէն]:*

ժզ. *561բ-2բ* Նորին ի յերեորդութիւնն սուրբ – *Առ քեզ, Տէր, մի... եւ անզուգական համապատիւ երրորդութեանդ, այժմ եւ յաւի[տեանս յաւիտենից. ամէն]:*

ժդ. *562բ* Նորին յոդի – *Զաւրութիւն եւ իմաստութիւն Հաւր... հատուսցէ քեզ փառս եւ աւրհնութիւն շրթամբք ցնծութեամբ այժմ եւ միշտ եւ յաւ[իտեանս յաւիտենից. ամէն]:*

ժդ. *562բ-3բ* Նորին Յոհաննու վարդապետի Աղօթք – *Հայեա՛, Տէր... փառաւորել զքեզ ընդ Հաւր... եւ յաւիտեանս. [ամէն]:*

ժզ. *564բ-5ա* Նորին Աղաւթ յոդի – *Ի լուսոյ ճշմարտէ... եւ աւրհնեալ արժանապէս զմեծութիւն տէրութեան քո ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւ[իտեանս յաւիտենից. ամէն]:*

ԺԷ. *565ա-5բ* Նորին Աղաւթ – *Կորուսեալ անձին իմոյ... մատուցանել քեզ պատիւ եւ փառս... այժմ եւ միշտ [եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն]:*

ժը. *565բ-6բ* Նորին Աղաւթ յոդի – *Անստուեր լոյս... |566ա| եւ ընդ նոսին փառաւորել զքեզ ընդ Հաւր եւ ընդ Հո|566բ|գւոյդ Սրբոյ:*

ժթ. *566բ* Նորին – *Տէր Հայր եւ Աստուած կենաց, իմոց... եւ քեզ փառս մատուցանեմ յաւիտեան:*

ի. *566բ-7բ* Նորին Աղաւթ պաղնիատի – *Արարիչ յամենայնի, յանեղծութիւն... եւ փառս մատուցանել քեզ ընդ Հաւր եւ ընդ Սրբոյ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ յաւի[տեանս յաւիտենից. ամէն]:*

իա. *567բ-8ա* Նորին յոդի – *Ձշմարիտ լոյս, ծնունդ լուսոյ... փառաւորել զքեզ ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ այժմ եւ միշտ:*

իբ. *568ա-9բ* Նորին Յոհաննու Սարկաւագ վարդապետի յոդի – *Որդի Աստուծոյ, Միածին Յիսուս Քրիստոս... բարձրացուցեր քեզ աւրհնութիւն ընդ Հաւր քում եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտե[անս յաւիտենից. ամէն]:*

իգ. *569բ-71բ* Նորին Աղաւթ ճոխացելոյ – *Բնութիւն կենաց... արժանի արասցես զիս փառաւորել զքեզ հանդերձ Հոգւովդ Սրբով այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից:*

իդ. *571բ-2բ* Նորին սուրբ վարդապետի Բանք աղաւթից եւ գոհութիւն ծերացելոյ յերկիւղն Աստուծոյ եւ սիրով նորին – *Եկի կալ առաջի քո... եւ մատուցանել աւրհնութիւն եւ պատիւ քեզ... ամէն:*

իե. *572բ-3բ* Նորին Առ եղբարս՝ վասն ամնին յետ կենաց – *Մառայակից ի Քրիստոս... եւ ձեզ եղիցի հատուցումն բարութեան յաւուրն Քրիստոսի... յաւիտեանս յաւիտենից:*

լ. *579ա-81բ* Հանդէս բանի վասն երանելոյ առնն Աստուծոյ Սարկաւագին կենաց եւ մահուան եւ այլոց սրբոց հուպ յայն ժամանակս – *Յետ վարելոյ զքաղաքականութիւն... ուր սքնաւ եւ վարժեցաւ ի փառս Տեառն եւ Աստուծոյ. թվին ՇՀ. (1059):*

լև. *581բ-2բ* Յաղագս վարուց երանելոյն տեառն Մաշտոցի – *Ով աստուածասէր հարբ եւ եղբարք... հասցուք ի նպաստակ վերին կոչման յարքայութիւնն Քրիստոսի Յիսուսի... վայել է փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան յաւիտենից:*

Տե՛ս Գէորգ Տէր-Վարդանեան, Մաշտոց Ա. Եպիսկոպոսի կաթողիկոսի վարքը.- «Էջմիածին», 2011, Ր., էջ 60 (մնացեալ օրինակների համեմատ տարբեր խմբագրութիւն է):

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, 1607 թ.

1. *418բ* [Աղօթք] – *Արիմուն մտօք եւ անզգաստս խորհրդովք... եւ գով[ա]բանելով փառաւ[ո]րել զՀայր եւ զՈրդին եւ զՍուրբ":*

2. *418բ* [Քարոզ] – *Սուրբ սրտիւ եւ հաստատուն հաւատով կացցուք միաբան աղօթս առաջի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... գոհանալով փառաւորեացուք զքեզ ընդ Որդւոյ եւ ամենայնսուրբ Հոգւոյդ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

3. *586ա* [Տաղ] *(ծայրակապ՝ «Սահակ վարդապետ»)* – *Մեայիսառեալ եւ պճնեցեալ / եւ անցաւորս զուարճացալ... հոգիս աղտով շաղախեցի / լուսայփայլ ըսգեստն կորուսի:*

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

33բ Ջատագոված գծողս զՄաթեոս ազաչեմ յիշել ի Տէր, ո՛վ ընծերցողք տոահս Անտոնի:

42ա Տէր Աստուած իմ, բարեխաւսութեամբ սրբոյն Մակարս ողորմեա՛ ծնողաց իմոց եւ ինձ՝ անարժան գրչիս՝ Մաթէոսի եւ փրկեա՛ յամենայն փորձութենից սատանայի, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:

53ա Քրիստո՛ս Աստուած, բարեխաւսութեամբ սուրբ հայրն մերոյ՝ երիցս երանելւոյն Ոնոփրիոսի եւ այլ սրբոց ճգնաւորացն, ողորմեա՛յ ծնողաց իմոց եւ ինձ՝ անարժան գծողիս ի քո միւսանգամ գալստեանն. ամէն:

60ա Եւ զիս՝ զմեռեալս ոդով զՄաթէոս գծող սորա եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն (նման՝ 126բ, 256բ, 263բ, 395ա, 404ա, 441բ, 491բ, 501ա, 578բ):

101ա Կարդա՛ եւ զեղկելի գծողս յիշեա՛:

108բ Կարդա՛յ եւ ՁՄաթէոս յիշեա՛:

149ա Ջսակաւ աշխատեալ գծող սորա զՄաթէոս էրէց եւ գծնաւղն իմ յիշեսջիք ի մաքրափայլ աղաւթըս ձեր միով Աստուած ողորմի, Աստուած գձեզ յիշեսցէ ի

գալստեանն իւրում: Նաեւ զերջանիկ բաբունապետն մեր զՅովաննէս Հերմովնի:

361ա Ո՛ եղբայր, աղաչեմ, աղաչեմ, մանաւանդ ողոքանաւք հայցեմ, զի յորժամ ի խորոց սրտէ արտասուալից դիմաւք պաղատեսցիս առաջի Տեառն Աստուծոյ, յիշեսցես զեղկելի զծողս զՄաթէոս, զի բազում թախանձանաւք ծրեցի զսա առ ի յաւգտութիւն ձշուառացելոյ անձինս:

369ք Յիշատակարան մատենիս եւ աստուածառւոյց Հարանց վարուց. Փա՛ռք քեզ, անսումա՛ն անուն եւ անզուգական, անսկիզբն եւ անվախճան, անեղ եւ անապական էականութիւն, անուր, աներբ, անուսուեք եւ անժամանակ, յերիս բաժանեալ անձնաւորութիւնս եւ ի մի տէրութիւն եւ աստուածութիւն բռվանդակեալ, անքակ միաւորութեամբ բաժանեալ եւ որոշեալ միաւորութեամբ, պարզ, անգրկնին եւ ինչ կատարեալ, ի միոյ պատճառէ շարժեալ եւ կնքեալ ի յերիս: Անեղականք, անբսկզբունք, յառաջքմէ եւ ապա յառաջ եկեալ ի միոյ պատճառէ, Որդի ծննդեամբ եւ Հոգի բղխմամբ, ո՛չ սկսեալք եւ ո՛չ դադարեալք, միականք մի Տէր եւ Աստուած, Հայրն եւ Որդին եւ Սուրբ Հոգին միով բնութեամբ հաւասարեալ, յորմէ գոյացան երեւելի եւ աներեւոյթ, տարրեղէն արարածք, որոյ Հաւր անհասի եւ անծրնի եւ Որդւոյ նորա միածնի, եւ Սուրբ Հոգւոյն Աստուծոյ, ամենայն էից նորոգաւոր՝ փառք եւ պատիւ, գոհացողական երկրպագութեամբ, յանցելումն եւ ներկայս, մինչեւ յաւիտեանն անանց եւ յաւիտենից յաւ[իտե]անս. ամէն:

Աստանաւր կատարեցաւ հոգիականդոյց, ցանկալի դրախտս բուրաստան, աստուածատունկ ամէնուսկի առատութեամբ, յորմէ գնան գետք եւ բղխէն աղբերք անմահարարք եւ զովացուցիչք, որք առոգանեն զծարաւեալ ոգիսըս պաղբեալ սոցին փափագողաց, քանզի են ծառք երկնուղէզք, պըտուղք բարեհամք տիեզերաց, նարդոս ծաղիկք եւ տունկք տենչալիք, ծաղկանոցք՝ լի անուշահոտութեամբք, անդր քան զսաշխն եւ զկինամոն եւ զամենայն խնդոց անուշահոտութիւն, զարդարեալ երփն երփն երանգաւք՝ սպիտակափայլք եւ ծիրանածիւնք, գոյն առ գոմով, որք գմայլելով պատրաստեն զիմանալեացն գաւառ՝ լայնատարած վայրաւք եւ համապիւտ ընդարձակութեամբ: Զի արդարեւ տարածանին երկնաքայլիցն ճեմարանք, որք թեւատարած սըլացմամբ վերառոցին յեթերն վերին, ի լոյսն մշտահոլ եւ անվայրապիակ: Քանզի որք տիրապէս զըստրնայնոյս քայլեցին, սրբակրօնիցն գուպարք անցեալ գնան նրբաշաւիղն առաքինութեամբ ընդ այնր երկնաքաղաքաք պողոտայ, |370ա| զոր գունդ սրբոց արդարոցն եւ մաքրագունիցն երամք թեւաթռուցեալք Հոգւոյն թեւաւք, ուշապարիկ երթեւեկութեամբ, ջոկադասեալք ընդ ջոկիրս սրբաբանողացն դասուց, որք հանդարտագոչ քաղցրանուագ Հայնիւ, գանլուելին դրուատեն զաւրհնաբանութիւն, ըստ այնմ, թէ՝ Ամենայն հոգի՛ք, աւրհնեցէ՛ք զՄատուած. նա եւ ըստ սաղմոսողին, որ ասէ՝ Աւրհնեցիցից զՏէր յամենայն ժամ, եւ յամենայն ժամ աւրհնութիւն նորա ի բերան իմ, եւ դարձեալ ասէ. Եղիցի անուն Տեառն աւրհնեալ յայսմ հետէ մինչեւ յաւիտեան: եւ առաքեալ ասէ. Միշտդեռ ժամանակս ի ձեռս է, գործեցէ՛ք զբարիս: Յաղագս այնորիկ բարւոյ ամենայն ոք ցանկայ, ոմանք մասանց եւ այլք՝ բոլորին, աստուածասէրքն՝ աստուածայնոյն, եւ բարեբարուքն՝ գերագունին: Որպէս մեծն Պօղոս Թեբայեցիին եւ նախասկիզբն միանձանց Անտոն խաթիին եւ Մակար եգիպտացւոյն, եւ այլք յետ նոցա բեւրք բիւրոց եւ հազարք հազարաց, որք գայս մրտաց բաց եւ յրատակ կալան եւ միշտ գնայ առին լինելով ընդ Աստուծոյ, գանձեցին անձանց իւրեանց անճողոպրելի շահաւոր գանձս, որպէս աստուածածուսոյց միանձնացեալքն եւ աստուածածաէր բազմաչարչար, արիւնաներկ սուրբ մարտիրոսքն, որք Աստուած Հոգւոյն առաջնորդութեամբ ելեալք ի լերինս, յայրս եւ ի ծերպս վիմաց գիշերացանկ տքնութեամբ եւ սովակրկուկ տուայտութեամբ կենցաղավարեալք, հրեշտակական վարուք ճգնեցան խարազն առաքինութեամբ եւ ի Քրիստոս միանալով մեծի հանգըստեամբ փառաւորեցան:

Եւ արդ, եա՛ յետինս ի բնաւից եւ հոդոյ հաւասար, ժանդալից մեղաւք խաւարեալըս հոգով Մաթէոս էրէց, ի տղական հասակն, մինչ էի ամաց քսանից, բազում բաղձանաւք եւ խանդակաթ սիրով, ըղձմամբ սրտիւ եւ տենչանաւք փափագեցայ այսմ հոգիաբաշխ, աստուածապարգեւ սուրբ գրոցս, որ անուանի Հարանց վարք: Եւ մեղսամածկարիճ անձամբ գրեցի զսա՝ հաւաքելով ի համաւրէն աշխարհաց, ի բազում սուրբ գրոց, զոր քաջ գիտէք՝ զի ո՛չ գոյ ի մի վայր այսքան ամենայն եւ անուշահամ, գմայլեցուցիչ եւ ծաղկափթիթ բուրաստան՝ լի կենդանի, անմահական բանիւք եւ վարուք աստուածահաճոյ սուրբ հարցն: Որոց յուսով եւ ըղձափափագ տենչմամբ ցանկացող եղէ այսմ հոգիաբուղխ էդեմական վտակիս՝ փանաք եւ վտիտ գրիչս Մաթէոս, զի զպաւքեալ ծարաւ, դառնաշունչ, մահապարտ հոգւոյս սովաւ լցուցից, վասն զի յոգնակի սիրով գրեցի զսա ամըս է. (1371-1378), առ ի յիշատակ անբարի հոգւոյն իմոյ եւ փրկութիւն ապտեղալ մեղսամածկարէս |370բ| հիքդոյս անձին: Քանզի սուրբ եւ պատուական, բարեշնորհ, աստուածաբնակ գիրքս այս պարունակեալ ունի յինքեան գմեծամեծ սուրբ հարցն վարք եւ զբազմադիմի խաւաք եւ գկրաստ նոցա: Ունի եւ զսրբոյն Սաուեկացւոյն եւ գԿառնեցւոյն խրատք ազօթից եւ զբանք Գեղեվխիաճոսի եւ Յոհաննու Ոսկէբերանի՝ ազդմամբ Սուրբ Հոգւոյն գրեալ վասն միանձնացելոց անձանց, այլ եւ Եփրեմի խօսք բազում, եւ սրբոյն Նեղոսի խրատք աղաւթից եւ յոլով աղաւթք ասացեալ աստուածաբնակ սուրբ վարդապետաց: Նա եւ ճգնագ-

գնաց փառապարտ վարդապետացն մերոց՝ հրաշալոյն Բենկայ եւ հոգիբնկեալ մեծի պրեսիդոսին Սարկաւագ վարդապետի, զոսանելին ամենայն մարմնապէս տեսողի՝ սասացեալ աղաւթս բազում: Եւ այլ եւս աստուածախաւս սուրբ վարդապետացդ անհուն եւ անչափ բանք եւ խրատք, զոր ասացեալ են Աստուած Սուրբ Հոգւովն վասն եկեղեցւոյ մանկանց՝ թէ որպէս պարտ է կեալ ի կենցաղումս այսորիկ: Յաղագս որոյ ես՝ փանաքի հէքս Մաթէոս, գրեցի զսա սատար սողոսկեալ հոգւոյս՝ առ ի յիշատակ շեղեալ, շուայտեալ մարմնոյս, Քերեւս գտայց խերեւէշ մի ի մասանց փշրանաց՝ արտաքս ընկելոյ արժանաւորն մանկանց սեղանոյ:

Արդ, ապաչեմ արտասուալից հառաչմամբս եւ մոխրամած դիմաւք, որք գաղափար[եա]լ ընձ[եռ]նելով լուսաւորիք յայսմ գերագանց, արփիափայլ փայլեցոնէ, յիշեսջիք սրտի մտոք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր զստրուկ աղքատս ի բարեաց գործոց գՄաթէոս գծագրողս եւ ի Քրիստոս՝ հանգուցեալ ծնօղսն իմ եւ գեղբարսն, նա եւ գգերազնամաքոյր աբեղայսն սրբազան՝ Իգնատիոս եւ Եսայի, որ են հարազատ որդի վըտիտ գծողիս, եւ գՀոիփսիմի՝ մայր իւրեանց, գլբսնաձեայ ապաշխարութեամբ աղաւթեալն, եւ առաքինասէր դուստր իւր՝ կուսանն Մարգարիտ: Եւ որ առատն է ի տալն, տացէ ձեզ՝ յիշողացդ, եւ մեզ յիշեցելոյս գերինից արքայութիւնն եւ զպահն անթառամ:

Կատարեացաւ հրաշափառ սուրբ գիրքս այս բարեբար շնորհաւք Աստուած Սուրբ Հոգւոյն, ձեռամբ նոյն վերոյգրեալ Մաթէոս իրիցւոյ, ի թվիս հայոց Պիէ. (1378), ի գեղաքաղաքս, որ Անկեղակոյտ կոչի, ընդ հովանեաւ ամենամաքուր տիրուհի, փառաւորեալ Սուրբ Աստուածածնին եւ այսփիսորչին մերոյ՝ տեառն Գրիգորի Հայոց Մեծաց սուրբ Լուսաւորչի եւ այլ միեղէն, սքանչելագործ, զարմանահրաշ սուրբ եկեղեցեաց, որ է Քեղոյվանից Սուրբ Գրիգոր, Շաղատայ Սուրբ Գրիգոր, Խըրընճաւանից Սուրբ Գրիգոր եւ Բեռդուոյ Սուրբ Գրիգոր: Եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք, պատիւ եւ աւրհնութիւն յանդուլի Հայնից եւ յամենայն եղանութեանց այժմ եւ միշտ եւ յանդրան յափտենից յափտեանս. ամէն:

Սակաւիկ յիշատակիկ Մատթէոսի վտիտ փանաքի տրուպիկ գրչի:

429թ Ջեղկելի գծողս յիշեա՛:

585թ Աստուած ողորմի Մաթէոս իրիցուն, որ այսպէս աստուածաշունչս գրել ա վասն իւր անձինըն:

586ա Աստուած ողորմի գծողի սորայ, ամէն:

ՅԻՇԵՑՈՒԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. 583բ (Ժե. գ., բոլորգիր) Եւ ով որ մեզ յիշէ ի կամս բարին եւ լի սրտիւ ասէ Աստուած ողորմի՜ն, նա արժանի լինի տեսութիւն Յիսուսի:

2. 582բ (1580 թ., բոլորգիր) Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զպարոնաց պարոնն եւ յիշխանաց յիշխանն՝ գմէլիք Շահնազարն եւ զհայրն իւր՝ գՄելիբէկն եւ զմայրն իւր՝ զխաթունաղէն եւ զկենակիցն իւր՝ զպարոն Ֆախրիջահանն եւ զյիշխա[նա]տիպ որդիքն իւր՝ զՀախնազար բէկն եւ զեսայբէկն, զԻիլանջիբէկն եւ [զ]Քամալբէկն եւ զԱվրիբէկն եւ զդուստ|583ա|րն իւր զխաթունաղէն եւ զփոխեցեալսն առ Աստուած զպարոնտէր Յովհաննէսն եւ զպարոնէր Տէրունն եւ զԹահիրն եւ զՇիրինպեգին եւ զհամեստ հարսունքն իւր՝ զպարոն Վախախն եւ զԹաճունաղէն եւ զայլ զՍուլթանմաղէն եւ զնորաբողոջ թոռն իւր՝ զպարոն Նազարն եւ զհարազատ եղբայրսն իւր՝ զպարոն Աւոիբէկն, որ տարաժամ մահուամբ փոխեցաւ առ Աստուած, եւ զԳազազբէկն եւ զորդին իւր զԱւանդբէկն, զՄիրզաբէկն եւ որդին իւր զԲադըրխանն եւ զայլ ամենայն արեան մերձաւորսն իւր՝ զկենդանիս եւ զհանգուցեալսն եւ ուղիղ սրտիւ կենդանեացն կեանք եւ առողջութիւն խնդրեցէ՛ք ի բարերար արարչէն, եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք նոցնէ: ամէն: Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս գմէլիք Շահնազարն՝ զգովելի յիշխանն, զպանծալի պարոնն, յորէ յոյժ բարուք բարի եւ բնութեամբ քաղցր, զի է խիստ աղաւթասէր եւ բնութեամբն յրատակ եւ հնազանդ ամենայն եկեղեցականաց, ուղիղ ի դատաստանն եւ անաչառ ի յանդիմանութիւն, ազատ եւ որդի ազատի, յիշխանական փառաւք զարդարեալ: Զի ի նախկի զարմից սորա յորդոց յորդիս մինչեւ ի սայ հոգեւոր եւ մարմնաւոր յիշխանութեամբ տիրեալ էին յերկրիս Գեղաւմա, իսկ սայ կարի փառաւք ճոխացոյց բարերարս, քան զամենայն ազիսս իւր մարմնաւոր յիշխանութեամբ, զի ի վերջացեալ ժամանակիս ոչ գոյր նման սորա իշխան ի ազգս հայոց, զի է յոյժ փարթամ գոյիւք եւ առատ ընչիւք, լցեալ ի պարգեւացն յԱստուծոյ ամենայն առատութեամբ եւ հզաւր յիշխանութեամբ բարգաւաճեալ, պատուեալ եւ մեծարեալ ի խրոխտ կայսերէն Պարսից՝ ի շահ Թահմազնի եւ ի շահ Խուտապքանդայնն եւ ի շահ Իսմաիլէն եւ այլ իշխանացն այլազգաց, ի խանէ եւ ի սուլթանէ բազում անգամ փառաւք խիլաաւ, որպէս ի հնումն Ջաւաբաբել ի Դարեհէ, եւ կամաւք արարչին կարի ճոխութեամբ փայլէ ի մէջ աշխարհի: Միթէ արարիչն Աստուած պահեսցէ անկողոպտելի յիշխանութեամբ եւ բարձր փառաւք յորդոյ յորդիս. ամէն: Որ ետ վերըստին նորոգել գսուրբ գիրքս ի վայելչութիւն մանկանցն Սիոնի եւ յիշատակ բարի հոգոյ իւրոց եւ ծնաւղացն իւրոց՝ հարսն պարոն Մելիբէկին եւ մայրն իւր՝ խաթունաղէն եւ հարբեղբարսն իւր՝ պարոնտէր Մելիխեթ եպիսկոպոսին եւ այլ ամենայն ազեսն մերձաւորացն՝ կենդանեացն եւ ննջեցելոցն: Որք հանգիպիք սմա կարգալով կամ ասրինակելով կամ հարեւան-

ցիկ տեսանելով, լի բերանով եւ ուղիղ մտաւք Աստուած ողորմի ասացէ՛ք մէկիք Շահնազարին եւ կոդակցին Ֆախրիջահանին, եւ Աստուած ձեզ ողորմսցի իւր միւսանգամ գալըստեանն. ամէն:

Արդ, վերստին նորոգեցաւ սուրբ գիրքս ձեռամբ վարպետ տէր Գրիգորի եւ Յովասափ անուն նորին անարժան աշակերտի ի թվականութեանս հայոց Ռ. եւ ԽԹ. (1530) ամի, ի յերկիս Գեղամա, ի գաւառս, որ կոչի Մազրա ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնիդն եւ Սուրբ |583բ| Գրիգորի Լուսաւորչին, ի դառն եւ ի նեղ ժամանակի, զի տարաժամ մահ էր եւ հարկապահանջութիւն, սով էր եւ հեծեծալշարժութիւն եւ ամենայն կողմանց պատուհաս պատեալ է վասն ծովացեալ մեղաց մերոց, բայց յոյս գԱստուծոյ անշափ ողորմութիւնն ունիմք. նայ որ ամենայնի կարող է, միթէ նայ գարձուցանէ գմեր չարն ի բարին, զպատուհասն ի պատիւ, զբարկութիւն ի բարութիւն, զցասումն ցրուէ եւ զանիծքն ի աւրհնութիւն փոխէ, զմեղուցեալսն ի արդարութիւն, գերելոցն ազատութիւն շնորհեսցէ եւ ամենայն ննջեցեալսն, որ այսմ Ջ. տարիս մեւռան՝ թէ՛ ի սովոյ, թէ՛ ի ցրտոյ, թէ՛ ի սրոյ, թէ՛ ի տարաժամ մահուանէ, որք պատուհասակոծ մահուամբ փոխեցան աստեացս, միթէ ողորմածն Աստուած ընդ սրբոյ նահատակացն եւ արեամբ ներկեալ մարտիրոսացն դասուն դասակից եւ պսակիակից արասցէ. ամէն:

Այս յիշ-ը մասամբ տե՛ս նաեւ ձեռ. 2678, 356բ՝ ԺԷ. դ., 1620ի շուրջ:

3. *585բ (1599 թ., Նոտրգիր)* Եատիա՝ *ծառայ Աստծու, գիրեցի, գիրեցի ի ժամանակին, ինչ որ մազրին/// պուեսաուն ասեցին, Թէ կեղացիք/// Թվին ՌՆՀ. (1599), Գ՚. միւեւ /// ուլ տվիք մեք ///անք եկինք դարանպա /// կացինք, ով մեզ իշի, Աստուած///:*

4. *415բ (1607 թ., Նոտրգիր)* Գրեցօ *թվիս ՌՃԶ. (1607), ձեռամբ Ղուկաս սուտ աբեղիս:*

Տե՛ս ԺԷ. դ յիշ-ք, Ա., էջ 254:

5. *583բ (1655 թ., բոլորգիր)* Նորոգեցաւ *ձեռամբ մեղասաների յոհնապարտի եւ թշուառականի Մխիթարի, ի ներ քուսում / հազարում հարիւր եւ չորրորդում (1655), / ի վայելուչ Սուրբ Աստուածածնում, / Զարմէայ Սուրբ աճապատում, / աղաչեմ յիշել անտրտում:*

6. *13ա (ԺԷ. դար, բոլորգիր) [Յիսուսի] Քրիստոսի ծառայ Ազարիայ:*

80բ (ԺԷ. դար, Նոտրգիր) Բարեխօսութեամբ սուրբ բազմապատիկ համօրէն ճգնաւորաց արժանաւոր աղօթիւքն Տէր Յիսուս Քրիստոս Որդին միածին, Հայրն յե[ր]կնաւոր, Հոգին Սուրբ, ճշմարիտ Աստուածդն ամենայնի, ողորմեա՛յ մեզաւոր ծառայիս Աստուծոյ Ազարիս: Տէր Յիսուս Քրիստոս, օգնեա՛յ դմա:

120բ (ԺԷ. դար, Նոտրգիր) Տէ՛ր իմ եւ Աստուած Յիսո՛ւս Քրիստոս, բազմանուէր հառաչմամբ, ձայնիւ մեծին հօրն Պարսամու աղօթիւքն ազատեա զերի գրաւեալս ի ձեռաց յերեւելի եւ յաներեւոյթ թշնամուն մեղաւոր՝ Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ, մեղաւոր, տառապեալ Ազարիէս: Տէ՛ր, օգնեա՛յ ինձ:

7. *583բ (1723 թ., Նոտրգիր)* Ես Առաքել՝ *նվաստ հոգի, մեղօք լցեալ Աստապա[ւ]ցի Ռձ2Ի. (1723) թվին սուրբ Հարանց վարքըս այլագրագս գ[է]րութենէն ագատեցի, ես եմ մեղօք լցեալ մեղաւոր ձեր ծառայ օվ ընթերնօղ, ինձ Օճանիսի եւ հօրն իմ Մկըրտիչին եւ ծընողացն իմ Ա. Հայր մեղայիս ողորմէք, Տէրն Քրիստոս ձեզ ողորմի. ամէն:*

583բ (1724 թ., Նոտրգիր) Ես՝ Առաքել *նվաստ հոգի, մեղօօք լցեալ Աստապա[ւ]ցեցի, Ռձ2Կ. (1724) թվին սուրբ Հարանց վարքըս որ բերի՝ կարդալ, ես եմ մեղօք լցեալ եւ չանա[րժ]ժան ձեր ծառա Յոհաննիսի որդի Խաչատուրըս գրեցի, ով որ կարթայ, մին բերան ասել, Աստուած յուրեան գործալըն մեղքըն թողութիւն տայ եւ շնորհօքըն ամենայկալին ի դաստաստանի աւուր ձեր մեղքըն ո՛չ յիշեսցէ. ամէն. եւ ասէք Աստուած յուրեանց օճաղըն հաստատ մնասցէ մինչ ի գալուստըն անխախտ եղիցի, եղիցի. թանակ լավ չէր, գրեցի:*

583բ (1724 թ., Նոտրգիր) Ես Առաքել *նվաստ հոգի մեղօօք լցեալ Աստապագի Ռձ2Կ.ին (1724) թվին սուրբ Հարանց վարքըս որ բերի՝ կարդալ, ես եմ մեղօք լցեալ եւ չանարժան ձեր ծառայ, օվ ընթերցօվ մեղօք լցեալ Խաչատուրըս գրեցի:*

8. Ա.կազմաստան (1729 թ., Նոտրգիր) Ես գրեցի *Կուրեաղ թվին ՌՃՀԸ.ումն (1729), որ է տվեցի:*

9. *585ա (1729 թ., Նոտրգիր) Օվ իմ եթպա՛րբ, խնդրեմք ինձ գին, որ թողութիւն խնդրէք չիմ Աստուածէն վասն իմ մեղացն, եւս Աստուած ձեզ թողութիւն տայէ. գրեցայ թվին ՌՃՀԸ. (1729), հոգետեմբերի Ի8. (25): Օվ որ խնդրէ, Աստուած տայէ, եւ թողութիւն մեղաց լինիցի, զի ով իւղիղ սրտիւ խնդրիցէ, Աստուած նորայ ողորմութեանն դուռն պայէ. ամէն:*

10. *276ա (1733 թ., Նոտրգիր) Ես՝* Աստապա[տ]ցի՝ Սկըրտիչի որդի Աղայվեղէից Ոհաճեսըս *այս սուրբ գիրքըս Գնձոյ բերի Նախայվկայի Մարգարայ վարդապետըն յերես գծէց, տվի Սուրբ Ըսսաճոսայ Նախայվկայի սէրն: Ով էր կառթայ, Ա. «Հայր մեղայիս» իմ հօրն եւ մօրն ողորմի ասի Հոգոցով: Այս գրումըս որչապ սուրբ կապ գրեաց, իւրեան բարեխօս լին առ Հայրն երկնաւորն եւ Որդին Միածին եւ Հոգին Սուրբ եւ Աստուած ողորմի իւրեանն, Ռձ9Ի. (1733) յունիսի Ի.ին (20). ամէն, եղիցի:*

371ա (1733 թ., Նոտրգիր) Յիշատակ է սուրբ գիրքըս, որ է Հարանց վարք, Աստապա[ւ]ցի Աղայվեղէից Մկըրտիչի որդի Ոհաճիսին եւ որդոցըն, դատբացըն՝ Հուտումխիմին, Զիչակին, Առուքէնին եւ հանգուցեալ Կարապետին եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, որ եղակ ի դրանն Սուրբ Ըստեփաննոս Նա-

խայվկայիճ, *որ լինի մերոցն հոգուն փրկութիւն։ Եւ դարձեալ յիշեցէ՛ք իմ եղբարքն, որ էր հանգուցեալ* Ալաճվերան *եւ իմ եղբարն* Աղոյվկիճ, Օվանիսիճ, *որ էին Դ. եղբարք։ Դարձեալ յիշեցէ՛ք մեր ամենայն արեան մերձաւորքն եւ կողակիցն մեր, Տէրն մեր Քրիստոս յիշէ զձեր՝ իւր արքայութեանն իւրում, որ եւակ դրանն Սուրբ Ըստեփաննոս Նախավկայի։ Ով ընթերձօվ, յիշեա՛յ զմեզ եւ դարձեալ յիշեցէ՛ք մեր եղբարցն, որդիկն՝ հանգուցեալ Աւագն եւ Բուճիաթն, Մաթոսն, Բ. Մկըռտիչն, Զիրաճն։ Տէրն Քրիստոս ձեզ յիշէ ամէն։ ՌՃՁԲ. (1733) յունիս Ի.ումն (20) եղեւ։ Եղիցի յիշատակ փրկութեան հոգոց մերում, իմ Օճանիս ձեռացի գիրս է այս. ամէն, եղիցի։*

11. *585ա (1733 թ., նոտրգիր,) Թվին հայոց ՌՃՁԲ. (1733), մայրսի ամսոյ է.ին (7) գրեցաւ ձեռամբն մեղօք լցեալ մեղաւոր եւ անարժան Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ* Ազարի։ *Տէր Յիսուս Քրիստոս, վասն քոյ բազումօ՛ւ չարչարեացայր, խաչեցայր, թաղեցայր, յարեար, հանքացար, վասն մեր քոյ եւ կուսին եւ վասն սուրբ խաչին քոյ ողորմեա՛յ գերելուս, ազատեա՛յ ծառայիս քոյ անքուն որթէն, անշէջ հրոյն, դժոխէ տանջանքէն, սատանային ձեռնէն, վասն քո ամենայսուրբ համարէն սրբոց վկաիս քոյ բեռօք լցեալս, թեթեւացո՛յ մեղօք սեւացեալս, սպիտակացո՛յ մոլորեալ ոչխար (ջնջած՝ «հրամա») դտեա՛ց Յիսո՛ւս Քրիստոս, մի՛ դարձուցաներ զերեսս քոյ ծառայէս, օվ Յիսուս Քրիստոս, թողութիւն շնորհեա՛յ իմ մեղացն, ողորմեա՛յ ն[ն]ջեցեալս, արա՛յ վերին յերուսաղ[էմ]ին արժանի արա՛յ. ամէն։ Ով ընդերցող, թէ կամիք կարդալ, մէկ բերան ըսն[ն]ջեցեալս յիշեցէ՛ք, Տէր Աստուածըն յիշէ լռկեզ վերին կոչմանըն։ Թվին ՌՃՁԲ.ին (1733), մախի ամսոյ է.ին (7) այս Հարանց վարքըս* Աղուվէնց Օճանէսին *էր, քերի կարդալ, կարդացի ցամաք, դուս գծեցի, յիմացայ սուրբ Հարանց վարք բազում աշխատանօք գրած է։ Արդարոց աղօթիւքն օգնեա՛յ դիս, Յիսո՛ւս Քրիստոս. ամէն։*

586ա (1733 թ., նոտրգիր) Ես՝ Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ, մեղաւոր եւ անարժան Ազարն *գրեցի Թվին հայոց ՌՃՁԲ.ին (1733), մայքսի ամսոյ է.ին (7)։ Գրեցաւ բարեխաւսութեամբ Գ֊նեկ. (365) հայրապետաց, Ի՛Դ. (24) մարգարէից, երկոտասան առաքելոց, ևօթանասուն Բ. (72) աշակերտաց, համօրէն մարտիրոսաց, երկոտասան վարդապետաց, ճգնաւորաց, կուսանաց, սրբոց երկնաին զօրացն, Բ. դաս հրեշտակաց, սրբո[յն] Կիպգոր մերո Լուսաւորչին, սուրբ Յոհաննու Կարապետին, սուրբ Ս֊Ստեփաննոսի Նախավկային, սուրբ Յորա Երաւելուն, սրբոց գինվորացն եւ ամենան սրբոց, որ յԱքեղս մինչեւ կայսօր՝ հիմակց մինչեւ վախճան ժամանակիս ամենայնի աղօթիւք ողորմեա՛յ մեղաւորիս, Տէր Յիսուս, օգնեա՛յ անարժանիս, Հայր, Որդի, [Հո]Ի սուրբ։ Ով ընդերցող, որ հանդիպիք սմայ կատղալով, մէկ բերան յիշեցէ՛ք մեղաւորիս/// ողաց եւ դուք յիշեալ լիցիք ահեղ ատենին Քրիստոսի. ամէն։*

12. *Ես (1734 թ., նոտրգիր) ՌՃՁԳ. (1734) թվին, փետրվարի սկ[ի]զբն արարի ի սուրբ Հարանցս վարուց ընթերցման։ Եւ ի մարտ ամսոջ Ի. եւ Դ.ին (24) աւարտ եղեւ. փծուն ծառայ* Առիստակէս *իբր աբեղայս ապաչեմ յիշել, որ եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ՝ փրկչէն մերմէ. ամէն։*

13. *585բ (ԺԸ. դ., շղագիր) Գիրք էր, որտեղ մնաց, այս է։ Ջ. եւս գիրք, Ա. մեծ պատիկ, Բ. չանթայ, Ա. պղանծայ փառչ, Ա պղինձայ կոժ, Ը. թաղիք, Դ. նոհ, Բ. փատտայ, Ա. խիլիչայ, Ա ըստ ճհայ մանիճ Ա. պուշար (պուլղուր՞), է. մանկեղ, Ա. դարպասի ճեճիմ, մեծ մոդնին, Ա. մեծ զագդար, Ժ. մոթի, Ա. ճարաֆֆաւն էլ, Ա. հին հոհնի ծածասպ երէին նոթայ չուր ուրբաթին սուտ քահնային վերայ տատաւ սարուրբին ժողովուրդ մոտ մանեցին նոթայ չուր զոր ուրբաթին/// շատ քէչ մն բացելու, նոթայ ի նսարու որբաթին։*

Որոշ ընթերցումներ թէական են։

14. *585բ (ԺԸ. դ., շղագիր)* Աստուածապաւան *Աստուած պահէ ի չար աչքէ, որ դիս յիշէ իւր պատա֊[րա]գին։*

15. *567բ (ԺԹ. դար, շղագիր) Աստուած ողորմի Ք/// այս///ո գիրողին։*

ԳՐԱՆՔՈՐԴ՝ *1ա՝ (նոտրգիր) «Աստուածածին սրբուհ[ի]», 583բ «Արարչագործն Աստուած, արքայն հաւատից, որ ըստեղծ զարարածս», 585ա՝ (նոտրգիր) «Ես՝ Ազարէս, գրեցի։ Գրճափորց է.», 586բ՝ (բոլորգիր) «Ես՝ Ազարէս, գրեցի։ Գրճափորց է.», 586բ՝ (բոլորգիր) «Հարանցդն վարք, վարք», 586բ (նոտրգիր) «Աստուածածին սրբուհ[ի]», 583բ «Արարչագործն Աստուած, արքայն հաւատից, որ ըստեղծ զարարածս», 585ա՝ (նոտրգիր) «Ես՝ Ազարէս, գրեցի։ Գրճափորց է.», 586բ՝ (բոլորգիր) «Հարանցդն վարք, վարք», 586բ (նոտրգիր) «Աստուածածին սրբուհ[ի]», 583բ «Արարչագործն Աստուած, արքայն հաւատից, որ ըստեղծ զարարածս», 585ա՝ (նոտրգիր) «Ես՝ Ազարէս, գրեցի։ Գրճափորց է.», 586բ՝ (բոլորգիր) «Հարանցդն վարք, վարք», 586բ (նոտրգիր) «Ագաւ այծին որդի Ագաւի արեւելեան Արեգակն սուրբ Յոհաննէս, ի տան Տեառն անկեալ»։*

ՆԿԱՐԱՁՓՈՐԴ՝ *492ա, 586բ՝ թռչուն։*

ԿՆՔՈՒԴՐՈՇՄ՝ *373ա սեւով ութանկիւն՝ «Դանիէլ»։*

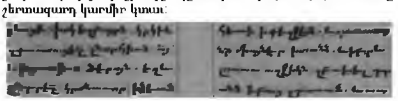
ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած պիտակին (նոտրգիր)՝ «Հարանց վարք / (1.) / Պհ. (1378)», 1ա՝ «106/2680», «Պհ. — 1378», 579ա՝ կապոյտով. «578/1129»։*

2681

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ

ԳՐԻՉ, ՄԱՂԱՔԱՐ, ՍՏԱՑՈՂ՝ Մարգարէ՝

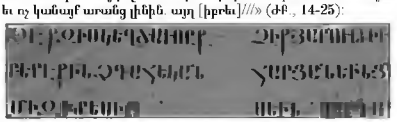
Թերթ՝ 504, չգրուած՝ 7ա, 485բ, 503բ–4բ: ՊՐԱԿ Ա–Ի8x12 (Ա, 14, Ի8 10): Նիհի՛ թուղթ, սպիտակ, լուսազծերով եւ լուսարձակմամբ եռանհկի: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 28x20,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (18x12). սահմանագծերը կարմրով, ենթատիտուրներ եւ սկզբնատողերը՝ կաժերով, կապյուռով եւ վարդագոյնով: ԳԻՐ նուռզիր (մնուշ՝ 300ա): ՏՈՂ՝ 30–37: ԿԱՆՈՆ դրոշմազարդ բաց շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, դռնակով, աստառը շերտազարդ կարմիր կտաւ:

Նմուշ 300ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ամետաւանի՛ (կարմրագիծ ուրուանկար)՝ 7բ՝ Կ ի ս ա խ ո ր դ ա ծ՝ 8ա՝ Ձ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 1բ, 60ա, 70բ, 99ա, 114բ, 138բ, 146բ, 173ա, 182ա, 192բ, 230բ, 245բ, 250ա, 271բ, 279ա, 294ա, 339ա, 343բ, 353ա, 388բ, 395ա, 415բ, 418ա, 420ա, 421ա, 424բ, 486ա՝ Լ ո ւ ս ա ն գ ա գ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն: Ջ ա ր դ ա գ ի ր՝ թռչնագիր՝ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

ՊԱՏՇԱԽԿ-ՊԱՀՊԱՆԱՆ – Ամետաւան թուտ Մարկոսի, ԺԹ., 57–8, 60–1, 62–34, 64–5, ԺԲ., 14–25: ԺԲ. դ. 1 (Ա) + 2 (Բ, Գ): Ա՝ ստացած մէկ թերթի ընդլայնակի ծալումով եւ ճատումով (առկայ է թերթի ստորին կէսը), Բ–Գ՝ մէկ թերթի ընդլայնակի ծալումով: Մոգուպաթ, Ա՝ 21x27,5, Բ+Գ՝ 40x27,5, երկսիւն (Ա՝ 12,5x21, Բ+Գ՝ 26,5x21): Բոլորգիծ երկաթագիր (մնուշ՝ Բա), տող՝ Ա՝ 8, Բ+Գ՝ 16: գծումներ՝ ճնշումով: Կարդալ՝ Աբ «///[ոչ է]ին վկայութիւնն: Այդ՝ յաւուցեալ վկայէին սուտ... գայր ձեռագործ, եւ զե[ղիս աւուրս]»» (ԺԹ., 57–8), «///ոչ ինչ տան պատասխանի, զինչ դոհա... դառնալ հանճարպաեան հարցանէր զը[նա կրկին]»» (ԺԹ., 60–1). Ան «///նուագի ընդ այսմ զատուածեան եւ զայցէ ընդ ամպս... զպատմութիւնս իւր եւ ասէ»» (ԺԹ., 62–3), «///[զնա] թէ մահապարտ է՝ եւ ոմանք՝ սկսան թխանել... այն որ եհաւն գրիզ [եւ սպասաւորն]»» (ԺԹ., 64–5), ունի ստորին լուսանցային համաբարբառ (գոյն՝ կարմիր): Բ–Գ՝ կարգալ՝ Գր, Բա, Գա, Բը «///այդ ճշմարտութեամբ զճանապարհն Աստուծոյ... եւ ոչ կանայք առանց լինին այդ [խրեն]»» (ԺԲ., 14–25):

Նմուշ Բա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, ճեղուած, տեղ-տեղ՝ առանեղապես Բ փեղկը թափուած եւնեւում է միջուկ-տախտակը, դռնակը կծկուած, մէջի վերին եւ ստորին հիմերը մաշուած-անհետացուած, չորսական կապիչներն ու զամերն բնկած մնում են Ա. փեղկին՝ գոմեճի ճեմերը, Բ. փեղկի ներսի կողմում՝ 4 կապիչների հիմերը, Ա. եւ Բ. փեղկերի աստառներին ցեցի անցիր գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան թեր. դեղին հետքեր, գրադաչտը մասամբ գոնափոխուած, պատռտուկ-պատկանակներ մաշուած, առատօրէն անկիւններ թափուած, մկնակեր. 7ա եւ 485բ չգրուած էջերին կան գրադաչտի սահմանագծերը:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա. *1ա–502ա* [Հարանց վարք]

ԺԷ. դար

Տե՛ս նաեւ՝ *789*: Ա. *2ա–533բ*: Յանկ/*1աբ*: *1/1բ–6բ*: *2/8ա–41բ*: ա/*41բ–54բ*: բ/*54բ*: գ/*54բ–5ա*: դ/*55ա–6ա*: ե/*56ա–7բ*: զ/*57բ–60ա*: է/*ի՛բ*: *3/60ա–70բ*: *4/70բ–87ա*: ա/*87ա–93ա*: բ/*93ա–4ա*: գ/*94ա–6բ*: դ/*96բ–7ա*: ե/*97ա–9ա*: *5/99ա–113բ*: ա/*113բ–4ա*: *6/114բ–36բ*: ա/*137ա–8ա*: *7/138բ–45բ*: ա/*145բ*: բ/*146ա–8/146բ–172բ*: *9/173ա–181ա*: ա/*181աբ*: *10/182ա–90բ*: ա/*190բ–2բ*: *11/192բ–229ա*: ա/*229աբ*: բ/*229բ–30բ*: *12/230բ–43ա*: ա/*243ա–5ա*: բ/*245աբ*: *13/245բ–9ա*: ա/*249ա–50ա*: *14/250ա–67բ*: ա/*267բ–71ա*: բ/*271բ–8բ*: գ/*279ա–94ա*: *15/294ա–306ա*: *16/306բ–35բ*: ա/*335բ–8ա*: բ/*338աբ*: *17/339ա–43բ*: *18/343բ–53ա*: ա/*յ՛ի*: *19/353ա–9բ*: ա/*359բ–83ա*: բ/*յ՛ի*: *20/383բ–95ա*: *21/395ա–402բ*: ա/*402բ–4բ*: բ/*405ա–15բ*: *22/415բ–7բ*: ա/*յ՛ի*: բ/*յ՛ի*: *23/418ա–9բ*: *24/420ա–1ա*: *25/421ա–4ա*: *26/424բ–5ա*: ա/*425բ–7ա*: բ/*427ա–8ա*: գ/*428ա–9բ*: դ/*428բ–30բ*: ե/*430բ–3ա*: զ/*յ՛ի*: է/*433ա–7բ*: բ/*437բ–42բ*: թ/*442բ–3ա*: ժ/*443ա–7բ*: ժա/*447բ–9բ*: ժբ/*449բ–55բ*: ժգ/*456ա–7բ*: ժդ/*458ա–62ա*: ժե/*462ա–4բ*: ժզ/*464բ–5բ*: ժէ/*յ՛ի*: ժը/*յ՛ի*: ժթ/*465բ–9բ*: ի/*469բ–71բ*: իա/*471բ–3ա*: իբ/*473ա–7բ*: իգ/*477բ–80ա*: իդ/*480ա–1ա*: իե/*481ա–4ա*: իէ/*484աբ*: իը/*484բ–5ա*: իթ/*486ա–8ա*: ի/*488ա–9բ*: ա/*489ա–90բ*: ը/*491ա*: ը/*յ՛ի*: ը/*491աբ*: ը/*յ՛ի*: ը/*491բ–4բ*: ը/*494բ–502ա*: *27ա/57բ*: բ/*70բ*: գ/*99ա*: դ/*114ա*: ե/*138ա*: զ/*145բ*: է/*173ա*: ը/*181բ եւ 338բ*: թ/*192բ*: ժ/*230բ*: ժա/*278բ*: ժբ/*343բ*: ժգ/*353ա*: ժդ/*383ա*: ժե/*395ա*: ժզ/*415բ*: ժթ/*417բ*: ժը/*442բ*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒԻԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

Ճր Տրփացեալս եւ շաղախեալս մեղօք Մարգարէ *գրիչ արտասուաւթոր աչօք առ ոտս ձեր անկանի եւ միով Հայր մեզաց-իւ յիշատակիզ, ո՛չ, ո՛չ (Նմանն՝ 181բ, 250ա, 455բ, 457բ):*

192բ Ով սուրբ ընթերնողք լայսմ յատենի, լալով եւ աղերսիւ անկանիմ առ ոտս ձեր, գմեզաւոր գրիչս միով ողորմեցի Տէրն ասէք:

502ա Ջրիստոս Աստուած, բարեխօսութեամբ բազմահամբեր եւ մեծ նահատակին քո եւ աղքատացելոյդ քո ողորմեա՛ եւ ինձ՝ մարմնով աղքատացեալ եւ տեսանկացեալ, գերի եւ մեղապարտ գծողիս Սուրբ հարանց վարուցդրս, քո միւսանգամ գալստեանդ. ամէն:

502բ Փա՛ռք անեղին եւ անմահին,
աներբ, անկէտ իսկականին,
երրակի սարորոշին
եւ միակի եզականին՝
Հօր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգոյն՝
երրորդութեանն երրեակ անձինն,
յանցեալն, յայժմոյս, յապագային
եւ անսպառ յաւիտենին:
Ջրիստոս Աստուած ամենայնի,
որ անհնարն հնարաւորի,
ձեռամբ անպիտան չնչին կաւի
աւարտ հանեալ այսմ տառի:
Որ Հարանց վարք սա յորջորջեալ,
զի գվարս սուրբ հարցն պատմեալ,

գործով զանումն յինքեան բերեալ,
քերթողաբար ստուգաբանեալ:
Սա ցանկալի դրախտ յօրինեալ,
ի Սուրբ Հոգոյն արմատացեալ,
շնորհօք Հոգոյն առոյգացեալ,
անմահական պտղով լցեալ:
Սա գեղեցիկ ծառ [ը]նձիւղեալ,
բազմաստեղում վարսաւորեալ,
որք ի ոտիոյ չարին նեղեալ,
սովալ լիցին հովանացեալ:
Սա քաղցելոց սեղան եդեալ,
անուշահամ խորտիկօք լցեալ,
որ ի սմանէ ճաշակեցեալ,
այլ յաւիտեան նա ոչ քաղցեալ:
Սա բարեհամ ադբեր բխեալ,
եդեմական գետոյն նմանեալ,
որք ջրոյն կենաց կարօտացեալ,
արբեալ զսա եւ գովացեալ:
Յոյժ քաղցրագոյն են քանք սորին,
քան զխորիսխսըն մեղուին,
որք զճաշակ սորին առին,
յար ընթերնմամբ ոչ յագեցին:
Դարձեալ վասն այն ախորժ թուին
ամենեցուն բանքըն սոցին,
զի զոր գործով կատարեցին,
զայն գրեցին եւ ուսուցին:
Ըստ արդիւնական գիտնականին,
միտքն այն եւ զարդն անապատին,
թէ բանքն քո հաւատարիմ
գործուքն քո հաստատեսցին:
Սա վարժարան կրօնաւորաց,
ուսով զխաչն բարձողաց,
եւ հրահանգիչ ճգնաւորաց՝
ընդդէմ չարին մարտնչողաց:
Սա վարդապետ է լուսեղենաց,
փակ բերանով եւ դուռն շրթանց,
յանդիմանիչ բամբասողաց
եւ լեզուագար չարախօսաց:
Սա խորտակիչ անափառութեանց
եւ բարձրավիզն հպարտութեանց,
եւ ուսուցիչ խոնարհութեանց:
Սա սանձարիւղ բարկացողաց,
իբրեւ զգազան յարձակողաց
եւ հաստատօղ հանդարտութեանց
եւ բարեմիտն հեզութեանց:
Սա է խիլիչ արծաթասիրութեանց,
այն, որ արմատն ամենայն չարեաց
եւ սերմանող ողորմածութեանց
ի բարս անգութ եւ խստասրտաց:
Սա փարատէ զոխ ի մտաց
եւ զնենգութիւնն նախանձոտաց,
ուրախութիւն տա տրտմողաց
ու արիութիւն ծուլից անձանց:
Սա հալածիչ է հեշտութեանց
եւ աղտեղի մտածութեանց,
շիջուցանող հրոյ ցանկութեանց,
որ բորբոքի ի տես կանանց:
|503ա| Սա գարթուցիչ ի քնոյ մեղաց
եւ սրբիչ ի թմրութեանց,
զուարթացուցիչ հոգւոց ասաց,
որք հեղուցեալն են ի զբաղմանց:
Սա վերբերիչ ի գոյ չարեաց,
տղմուտ կաւոյ տառապանաց,
եւ առաջնորդ մտին կենաց,
յերկրէ յերկինս ընթացողաց:
Սա զարթուցիչ մոլորելոց
եւ հաստատիչ գայթակղելոց,
ճար եւ հնար անյուսելոց,
բժիշկ հոգւոց անյախտացելոց:
Որ ոք սիրով զսա ընթերցի
եւ փափաքմամբ ընդ սա խօսի,
սրբոցս, որ աստ յիշատակի,
փառաց նոցին հաղորդ լիցի:
Հոգեշնորոգ այսմ տառի
յոյժ ցանկացեալ տարփամբ սրտի,
հոգով աղքատ գթիր Ձայնի,
եւ Մարգարէ անուն կոչի:
ՁՏէր ողորմեայն եւ հայցեցի,
ինձ եւ իմոցն ամենայնի
թէ որ առատն է՝ պարգեւի
եւ ողորմած յամենայնի
նա ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի. ամէն:

Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, յաւիտեանս. ամէն: Աստուծոր յանգ եղեալ կատարեցաւ տառս այս, որ կոչի Հարանց վարք, որ եւ պատմէ զամենայն եղեալսն յառաջնոց հարցն սրբոց խարազնագոյնս ճգնաւորաց, որք դիմամարտեցան ընդդէմ սայթաքողին սահեցուածոյն եւ յուղղեւորեցան զամպարշու շաւիղն երկնային: Եւ՝ եղելիս ի պարտաւոր եւ անպիտան, որ զանունս միայն ունիմ եւ ոչ զգործ, այլ ամենեւիմբ յունայն՝ Մարգարէ հոմանուանեալ, տեսեալ յանկացայ զսուրբ գրոցս եւ բառում աշխատութեամբ ջանք եղեալ՝ թէ զիմին նշրշեսայն, թէ գկռկելն, թէ գկրելն ես միայն եմ արարեալ. ոչ ոք ունէի ի մարդկանէ օգնական, բայց միայն բարեգութին Աստուած, որ ետ համբերութիւն եւ կարողութիւն, հաղիւ աւարտեալ զսուրբ գիրքս ի վայելումն անձին իմոյ եւ յիշատակ հոգւոյ եւ ծնօղացն իմոց հոգեւորաց, որ բազում աշխատութիւնս ունին ի վերայ իմ գմովսէս կաթուղիկոսն, գեսաեա վարդապետն,

Ղուկաս վարդապետն եւ այլ մարմնաւոր ծնօղքն իմ, եւ դ*ա*յրերն իմ Ջուղ[այ]եցի Ջահարէ եւ մայրն իմ Մէհրիպանն, եւ մեծ մամս իմ Աճապխանն, որ եղեւ ապաշխարող, Աթանասեա կոչեցաւ, եւ մօրաքոյրն իմ Լուկիայն եւ եղբայրքն իմ Միրզախանն եւ Կարապետն եւ ամենայն արեան մերձաւորացն իմոյ՝ կենդանեաց եւ ննջեցելոց, որոց քողեզ Քրիստոս զյանցանս նոցա՝ ասասջիք, եւ գրեսցէ զանունս նոցա ի դպրութեան կենաց, եւ զի եւ դուք արժանի լիջիք դերանաւէտ ձայնին, որ ասէ. Եկա՛յք աւրհնեալք Հօր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք զպատրաստեալն. ամէն: Հայր մեր՛: Բարձեալ առ ոտս ձեր անկանիմ եւ արտասուաթոր աչօք հայցեմ ի ձէնջ լիակատար օրհու Ողորմի-ս ասասջիք ինձ՝ տառապեհոյս. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՁԵՏԱԳԱՅԻ

1. *227ա (փակցուած էջանշան թերթիկի վրայ, ԺԷ. դար, նոտրգիր)* ///չուխա, մէկ Թօփ կո[ա]///, մէկ գլխակ անպատճառ///, այլ եւ այլ չանեակ///: Եւ եա՝ Մարգարա վարդապետս մե/// վարդապետի իդարօվն գրե[ցի]////:

2. *504բ (1723 թ., նոտրգիր) ես՝* անարժան, անպիտան Պետրոս գրեցի թվին ՌՃՀԲ. *(1723), մարտ ամսոյ Ժ. եւ Դ-ին (14).* ամէն:

3. *504բ (1725 թ., նոտրգիր) ես՝* Աստապատեցի Ավաքի որդի, անարժան եւ անպիտան Ավետիկս գրեցի ՌՃՀԴ. *(1725) Ապրելի Ա-ին (1):*

4. *243ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Մուրք հօրն* Նեղոսի վանս ասօթից, թէ գիտող արձուն եւ պատրաստ պարտ է լինել:

5. *502ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Ձիշեցէ՛ք ի Քրիստոս գաէր* Մարգարէն, եւ դուք լիշեալ լիշիք առաջի Աստուծոյ:

6. *504բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) ես ես* Յովանէս դպիրս աղաչեմ առ սրբուհի կոյսն Մարիամ:

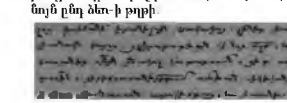
ԳՐԻՊԱՓՈՐՁ՝ *Պոռկ-պհպ. Ա[ա՛ «ես անարժան, ծ, կ», 195ա՝ «աբգդ գրչափոր[ծ]», 504բ (նոտրգիր) Այսօր անճառ լուսոյն ծագումն / ի փրկութեան մեր կատարումն (երիցս), «Աստուած, է, որ ի ծնաւ մեծէն սրբուհոյ կուսին»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած պիտակին (նոտրգիր) «Վարդան վարդապետի / Հարանց վարք / (2.)», Ա. փեղկին փակցուած պիտակին (նոտրգիր) «2ՍՀ 45, Հարանց վարք, գրեալ՝* Մարգարէ դպրի», *Ա[ա՛ «107/2681», (կապոյտ քաշաքով շղագիր) «ԺԷ. [դար] / Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2682
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

Կ. ՊՈԼԻՍ ՌՄՀԲ.-ՌՄՀԴ.– 1823-1825

Թերթ՝ 76 (գրչի էջակալում 1-42, որ է 1ա-21բ, 23-71, որ է 22ա-46ա). չգրուած՝ 59բ-75բ՝ ՊՐԱԿ Ա-[է]*x10 ([է]՝ 16): Նիւթ՝ թուղթ, սպիտակ, լուսագծերով եւ լուսադոյմներով՝ «AL MASSO» եւ գինանշան տակ՝ «GIORMAGNANI»: Մեծութիւնն՝ 29,5x20. Գրութիւն՝ միասիւն (25x15՝ 1ա-38ա, 41բ-59ա), երկսիւն (24.5x15՝ 38ա-41բ): Գիր՝ շղագիր (նմոյշ՝ 21ա): Տող՝ 37-38: Կազմ՝ ծաղկաքուղր, միջակի սառնաքաւղր, մէջը եւ անկիւններ՝ կաշի, աստառը մուգ կապոյտ, անկիւնագծերով ծաղկաքուղր. լուսացգակողերը՝ դեղին: ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա-Բ (2՝ սկ.), թուղթ. սպիտակ, չգրուած, լուսագծերով եւ լուսադոյմներով՝ նոյն ընդ ձեռ-ի թղթի:

Նմոյշ 21ա

*Գ-ի. պրակահամաքերը գրուած չեն:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի ծաղկաքուղթը ճերմակած, տեղ-տեղ՝ աոսեթռպէս անկիւնները՝ մաշուած-թափուած. թերթերը խոնաւցած, մասամբ ցեցակեր, խոնաւութեան հետեւր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-12ա* Ներբողեան ի վերափոխումն ամենաւորհնեալ Աստուածածնին՝ ասացեալ ի Ներսիսէ [Լամբրոնացւոյ], ծնողաց խոստմամբ ևմին ընծայեալ ծառայէ – *Պարտական գտայ ի կուսական աւուրս տօնի... որպէս զի միաձայն երգով ի մի հանդես պարու տօնեսցուք... եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Բ. *12ա-22ա* Պատմութիւն վարուց եւ մահուան առն երանելւոյ սրբոյն Մեսրոպայ վարդապետի մեռոյ թարգմանչի, արարեալ ի Կորիւն վարդապետէ յաշակերտէ նորին — *Զհաւքանագեան ազգին եւ Հայաստան աշխարհին... Յազկերտի որդւոյ Վռամայ եւ դպրութեանն Հայոց՝ յուիերորդ ամէ Յազկերտի առեալ սկիզբն, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Ընդարձակ խմբագրութիւն, ձեռագիրս օգտագործուած չէ գիտական հրատարակութեան մէջ, հմմտ՝ Կորիւն, Վարք Մաշտոցի, բնագիրը՝ Մ. Աբեղեանի, Երեւան, 1941:

Գ. *22բ-38ա* [Գրիգորի Սկեւռացւոյ] Ներբողեան պատմագրաբար ասացեալ ի վարս մեծի հաճանայապետին՝ սրբոյն Ներսեսի արճիպիսկոպոսին Տարաւնի Կիւլիկեցւոց, ի խնդրոյ նորին համաճուսն եւ համազգւոյ Նե[ր]սեսի հաճանայի — *Բազում գգուշութեան եւ արիութեան պէտք են այնոցիկ... յորոց ամենեցունց համաձայնութեամբ ի մի քերան փառաւորի ամենաւորք երրորդութիւնն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Իբրեւ յաւելուած՝ 36բ-7բ «Բան յիշատակի մատենիս - Աստուածային մարդասիրութեամբ նախախնամութիւնն միշտ բարիոք վերակացու եղեալ... անվրդով ամենայն յարուցմանց մնալով ի փառս Աստուծոյ. ամէն»։

Դ. *38ա-41բ* Գեղեցկայարմար համեմատութիւնք Հընդ կտակարանացն ընդ նորոյս, առաւել Վանականաց սուրբ վարդապետի – *երկինք-եկեղեցի... ծոթաճաւան՝ քարգմանքն, աստուածաբան վարդապետքն... յաւիտեանս. ամէն։*

Ե. *41բ-4ա* Թուղթ սրբոյն Դիոնէսիոսի առ Տիմոթէոս աշակերտն Պօղոսի առաքելոյն, Յաղագսմանուանցն Պետրոսի եւ Պօղոսի՝ առաքելոցն Քրիստոսի – *Մ՛ով աշակերտ աստուածային... եւ մեկնելով զվարդապետական թուլթս նորա, ընդ որում եւ զպատկին առցուք... յաւիտեանս. ամէն։*

Զ. *44բ* Թուղթ Ստեփաննոս արքայի Վենետկայ առ տիրացու Գէորգն Պալատ[ա]ցի վասն Գ[=Ք]րիստոնիկոն ճառիցն ետեղեալ – *Ազնուամէծար եւ քրիստոսասէր սիրելւոյդ... որպէս եւ ի սոյն իսկ արդեամբք ունիմք տեսանել, ողջ լերո՛ւք։ Մնամք քրիստոսասէր սիրելւոյդ աղօթարար՝* Ստեփաննոս *վ[արդապետ]* Ագռնց՝ *արքեպիսկոպոս* Սիւնեաց *եւ ընդհանրական աբբահայր։*

Ա-Զ. Նիւթերի յուսանցներում կան քանաքով եւ մատիտով արուած յղացումներ։

Է. *45ա-52ա* Վճիռ Սիւնհոդոսին

45ա [Տիտղոսաթերթ] Վճիռ Սիւնհոդոսին։ Պրակ, որ կոչի Հայելի ծանօթութեան, որ պատուիակէ զմասնատար գիրս տեառն Դաւիթի հոգեընծիր կայսերակոչ եւ ազգասիրաեր կաթուղիկոսի եւ հարազատից նորին՝ Գրիգոր պատրիարգի Կոստանդնուպօլսոյ եւ այլ ճշմարտասէր եւ բարեկարգ արհեպիսկոպոսաց, ի դատաճռնութենէ Դաւթի Լօռեցւոյ՝ ոդւոյ Պօրչալոյ՝ Թիֆլիզեցի ազնուականաց։ Հրամանաւ իսկ վերդիշեալ հոգեսէր եւ սրբազան պատրիարգի։ Տպեալ յամի Տեառն 1802 եւ Հայոց ՌՄԾԱ. (1802) հոկտեմբեր[ի] Ջ.։ Ի տպարանի Յոճաննիսեան Պօղոսի։

– *45բ* [Նախաբան] – *Փրկագործ անօրէնութենէանն Քրիստոսի սուրբ տեղեաց... ամենայն ազգիս Հայոց Մեծաց եւ փոքունց՝ քրիստոսական ողջունիս սուրբ Սիւնհոդոսիս մերոյ՝ յայտարարութիւն լիցի։*

ա. *45բ-6ա* Քննութիւն սրբազան Սիւնհոդոսին։ Բան Ա. – *Ուր իցեն երկու եւ երեք ժողովեալ յանուն իմ... ի յիշատակ անջնջելի յապայս ժամանակի։*

բ. *46ար* Կանոնք վասն ընտրութեան կաթողիկոսի։ Բան. Բ. – *Արդ, ի սկզբան անդ խնդրեցաք զկանոնս... եւ ոչ օրինաւոր թաղման անգամ չեն, ասէ, արժանիք։*

գ. *46բ-8բ* Թուղթ միաբանութեանն Սրբոյ Էջմիածնի։ Բան Գ. – *Եւ ընդ այսց տեսաք եւ ընթերցաք... եւ ժառանգեսչիք զաղօթս եւ զօրհնութիւնս սուրբ Լուսաւորչին մերոյ։*

դ. *48բ-9ա* Վճռաճառութիւն մեծի Սիւնհոդոսին։ Բան Դ. – *Նաեւ տեսաք եւ ընթերցաք եւ այլ բազում գրութիւնս... եւ դիմեալ յոտս օրինաւոր սրբազանին, գտցին զազատութիւն ինքեանց։*

ե. *49ա-51ա* Կոչումն տեառն Դաւիթի ի հայրապետութիւն ի զանազան ժամանակս եւ արժանապէս օծումն։ Բան Ե. – *Եւ ի վերայ այսր ամենայնի զարձեալ... ամենայն բարօրութեամբ եւ անտրտում ուրախութեամբ։ Ողջ լերո՛ւք. եւ շնորհք Տեառն Աստուծոյ ընդ հոգւոյդ ձերում. ամէն։*

զ. *51բ-2ա* Անուանք Սիւնհոդոսի եպիսկոպոսացն եւ վարդապետաց – *1. Կարապետ՝ կաթողիկոս Աղթամարայ... 32. Մարտիրոս վարդապետ՝ միաբան Մշու սուրբ Կարապետոյ։ Եւ այլք վարդապետք... ի ՌՄԾԱ. (1802) թուղջս, Մայիսի ԻՀ.[ին (28), ի երեքխորան կոչեցեալ սուրբ վանք, որ ի հագրեւան գաւառ։*

Ը. *52ա-3ա* Թուղթ շնորհաւորութեան օծման տեառն Դաւիթի արբազան վարդապետի ի լրութեան Կոստանդնուպօլսոյ եկեղեցւոյն ի ՌՄԾԱ. (1802) թուղջ մերում, հոկտեմբեր Ի. (20) – *Աստուածընտիր աւքայական եւ ազգասիրաէր... գրեցաք եւ կնքեցաք համահաճական մահսարս այս։*

Հմմտ. Վճիռ Սիւնհոդոսին։ Բ տիտղ. Պրակ որ կոչի Հայելի ծանօթութեան։ Որ պարունակէ զմասնաւոր կիրս տեառն Դաւիթի հոգեընծիր կայսերակոչ եւ ազգասիրաէր կաթուղիկոսի, եւ հարազատից նորին Գրիգոր պատրիարգի Կոստանդնուպօլսոյ, ի դատաճռնութենէ Դաւթի Լօռեցւոյ որդւոյ Պօրչալոյ՝ Թիֆլիզեցի անուանեալոյ։ Կ. Պոլիս, տպ. Պօղոս Յովհաննիսեանի (Արապեան), 1802, 43 էջ։

Թ. *53ա-7ա* Ի մեծի ատուր տօնի Վարդավառին երանելոյն Մովսէսի Քերթողահօրն ասացեալ – *Լուսաւոր եւ պայծառ է խորհուրդ մերձաւոր տօնիս... գորովեցկութենէն առեալ պարգեւս ընդ թագաւորեալսն... յաւիտենից. ամէն։*

Այս նիւթի տողերը համարակալուած են՝ 1-42։

Ժ. *57ա-8բ* Սրբոյն եղիշէի ասացեալ յաղագս Թափօր լերինն – *Վասն լերինն գեղեցկութեան եւ վայրացն վայելչութեանն... գժողով սքանչելի եղբարցն, եւ Քրիստոսի մարգասիրին փառք յաւ՛՛։*

ԺԱ. *59ա* Ղազարու վարդապետի Փարպեցւոյ, աշակերտի Աղաճայ վարդապետի, առ Վահան՝ տէրն Մամիկոնէից։ Մեղադրութիւն ասախօս արեղայից – *Լուսաւորէ միշտ շնորհ աստուածային... եւ գիտուն մարդոյ ընթերցուածոց պատուի՛՛՛ (չշարունակուած)։*

Տե՛ս Ղազար Փարպեցի, Պատմութիւն Հայոց եւ Թուղթ առ Վահան Մամիկոնեան, Տփղիս, 1904, էջ 183-204։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿ

22ա (1781 թ.) Յետնագրութիւն այնր, յորմէ այս օրինակեցաւ. *Գրեցաւ մատեանս վարդապետին Կորինի ի ՌՄ. (1781) թուականին հայոց, ընդ յարկաւ սքանչելի շինուածոյ յուսաձեւեալ սուրբ կաթուղիկէին, որ կայ կայսգեալ յԱրարատեան դաշտին, ի Վաղար-*

շապատ քաղաքի, ձեռամբ Գէորգայ ուրումն անարժանի, ընիկ տեղեաւ Կոստանդնուպօլեցւոյ։

37բ (1691 թ.) Յիշատակարան գրոցն, յորմէ այս ճառ եւ բան յիշատակի օրինակեցաւ. Փա՛ռք եւ գոհութիւն անբաժանելի եւ միաձայնական սուրբ երրորդութեանն, Հօր եւ |38ա| Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ անդրաւ յաւիտեանս, որ ըստ անբաւ եւ ամենառատ ողորմութեանց իւրով նա յօրինակել զսուրբ եւ զաստուածային տառս սրբոյն Ներսեսի Լամբրօնացւոյ արքեպիսկոպոսին Տարսոնի, ի յընտիր օրինակէ տեառն Միհասայ աստուածաբան վարդապետի Ամթեցոյ, որ առաքեցաւ ի տեառնէ եղիազարու հայրապետէ՝ նուիրակ Սուրբ Աթոռոյն էջմիածնի ի քաղաքս Իսամպօլ, հաստատեցաւ առաջնորդ Սուրբ աթոռոյն Երուսաղէմի նոյն աստուածաբանն վարդապետն Միհնաս, ըստ խնդրոյ ամենայն Հայաստանեայց՝ ելեալ յարեւելից եւ ելեալ յարեւմտական կողմանս, միանգամայն Ամենայն տանս Հայոց, եպիսկոպոսաց, վարդապետաց, իշխանաց եւ գօվաթաւորաց, հրամանաւ տեառն եղիազարու սրբազան կաթողիկոսին՝ յուսալուրեալ հոգւոյ, որ յայսմ ամի, օգոստոս փոխեցաւ առ Տէր։ Եւ ես՝ պիտակս եւ սպասաւոր տեառն Միհնասայ աստուածաբան վարդապետի, տեսեալ զսուրբ գիրքս առ նա, եւ խնդրեցի ի նմանէ, որ եւ անյապ տենչմամբ եւ փափագանօք ցանկալի սուրբ գրոյս միշտ, որ եւ նախախնամութեամբն Աստուծոյ գտի եւ ի խնդրելս իմ ի տիեզերալոյս վարդապետէն շնորհեաց ինձ գալս աստուածային գանձս, եւ եռաւ յօրինակել։

Արդ, խնդրեմ մաղթելով դհանդիպողսդ այսմ աստուածաբան տառիս, նախ յիշեսջիք զաստուածաբան եւ գգերերջանիկն զաէր Միհնաս տիեզերաց վարդապետն Ամթեցի՝ զպատճառ գրոյս, զշնորհատուն աստուածային բարեացս, ապա եւ զորուպ՝ զստացօղըս սորայ, եւ զուք յիշեալ յիշիք ի Տեառնէ Յիսուսէ Քրիստոսէ. ամէն։ Հայոց թուին Ռձեր. (1691), նոյեմբերի Ը. պիտակ Կոսիասս գծագրեաց գայս։

45ա Տպեալ յամի Տեառն 1802 եւ Հայոց ՌՄԾԱ. (1802), հոկտ[եմբեր] Զ., ի տպարանի Յօհաննիսեան Պօղոսի։

52ա Ի ՌՄԾԱ. (1802) թուոջս, մայիսի ԻԸ. (28)ին ի Երեխտրան կոչեցեալ սուրբ վանք, որ ի Բագրեւան գաւառ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

22ա (1823 թ.) Ապա եւ սա օրինակեցաւ յումեմնէ նուաստէ գրուշաւոր բաղդատութեամբ բառից եւ կրթից ի Կոստանդնուպօլիս, յԱստուածամայր Աւագ եկեղեցի, ի Մարտի 12, ի 1823, մինչ էաք ի գործ նուիրակութեան։

41բ Փառք եւ պատիւ եւ գոհութիւն Քրիստոսի՝ յուսոյն մերոյ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Այս հաւմեմատութեան բանքս գրեալ էին ի սուրբն Սաղիմ ի Թուին Ռձհև. (1692), իսկ ի օրինակել մեր էր թուականն ՌՄՀԲ. (1823), Յունիս ամսոյ 15։

52ա Արդ, ով խղճուկ, ուստի գաս դու՝ / զինազարդեալ փոքու զօրու. / ի կոտրած թագաւորաց, / ոստեալ գամ ես այսօր ի քաց։ / Ձեւ ես կըրուսեր սակաւուոր, / այլ եմ հրզօր հազարաւոր։

57ա (1825 թ.) Գաղափար այսմ ճառի օրինակեալ էր ի ձագգրքէ իմէքէ, որ էր գրեալ ի Թուականի հայոց ՉԿԶ. (1317), ի թագաւորութեան տեառն Կիլիկիոյ Օշնի եւ ի կաթողիկոսութեան տեառն Կոստանդ[ե]այ եւ յեպիսկոպոսութեան գաւառին Ծերջնայ եւ Բաբերդոյ տէր Մահեայ, յորմէ եւ նորին բուն գաղափար սպա աստէն օրինակեցաւ ի 1825, ապրիլ 12, ի Կոստանդնուպօլիս քաղաքի։

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած պիտակին՝ (նոտրգիր) «///եւ ընտիր (Չ.)», պ/պ. Աա՝ «131/2682», (նոտրգիր) «Աբէլ Մխիթար[եան]», (կապոյտ թանաքով շղագիր) «1823-25 / Մ[ատռոպ] եպ[իսկոպո]ս», պ/պ. Աբ՝ «Լցաւ չափ ճգնութիւն սորա առ իս»։*

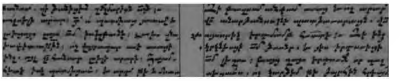
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *Պ/պ. Աա՝ ծաղիկ։*

2683

ԳԷՈՐԳ ՍԿԵՒՌԱՅԻ. ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ

ԺԴ. դար

Թերթ՝ 120, չգրուած՝ 118բ-20բ։ ՊՐԱԿ՝ 1-10x12։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, դեղձաւուն, լուսագծերով եւ լուսադրոյմներով՝ բաղարակ, մէջը՝ թագ, որի տակ՝ «GIMI» շուրջը՝ երկու ճիւղ եւ շրջանձեւ ցանկապատ, մէջը՝ գինուորական ճանդերով եւ սաղաւարտով մարդ, ձեռին՝ նիզակ, դիմացը՝ առիւծ՝ կանգնած 2 բաթի վրայ, բարձրացած թաթին՝ սուր, վերեւում գրուած «PRO PATRIA»։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30,5x19։ ԳԻՐԻՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (23.5x14.5)։ սանմանագծերը՝ կարմրով։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 86ա)։ ՏՈՂ՝ 50։ ԿԱՉՄ՝ բաց շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, միջոցը տափատակ, աստառը վարդագոյն գոմաքարդ թուղթ։ լուսանցակողոպտրը՝ դեղին։ Գանգաթակ՝ Ա-Դ (4) + Ե-Զ (2)՝ թուղթ, սպիտակ, չգրուած, լուսագծերով եւ լուսադրոյմներով՝ թաղանթակ գինեգոյն, որի տակ՝ «GR» եւ «KLOPPENBURG»։ լուսանցակողոպտրը՝ դեղին (բռունզ)։

Նմուշ 86ա

Վիճակ՝ բառարար. կազմի կաշին մաշուած, տեղ-տեղ՝ առանձկապես անկիւններուը մաշուած-թափուած, թերթերը թաթմուից մասամբ խոնաւացած, չգրուած 118բ-20բ էջերին կան սիմանկներէն սահմանագծերը, ունի կարմիր էջանշան մի ժամանէ՝ երկարութիւնը՝ 56 սմ, ծայրերը տարբեր տեղերում, հիմնին չկարուածչամրացուած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-118ա Համառօտ ժողովումն Մեկնութեան սուրբ մարգարէին Յեսայեայ ի լուսաւոր մեկնչացն տեառն եփրեմի Խուրիո Ասորւոյ, Յոհաննու Ոսկեբերանի, Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյ հրամմանաւ տեառն Հայոց Հեթմոյ, լուսաւոր վարդապետին Գէտրագ արարեալ

Տե՛ս նեռ. 1208, էջ 1ա-190բ: Նիգր./1աբ: ա/1բ-3ա: բ/3ա-12ա: գ/12ա-15ա: դ/15բ-6ա: ե/16ա-9բ: զ/19բ-22ա: է/22ա-6ա: ը/26ա-9ա: թ/29ա-32ա: ժ/32ա-4բ: ժա/34բ-6բ: ժբ/36բ-7ա: ժգ/37ա-8ա: ժդ/38ա-9բ: ժե/39բ-40ա: ժզ/40ա: ժէ/40բ-1բ: ժը/41բ-2ա: ժթ/42ա-3բ: ի/43բ-4ա: իա/44բ-5բ: իբ/45բ-7ա: իգ/47ա-8ա: իդ/48ա-9բ: իե/49բ-51ա: իզ/51ա-3բ: իէ/53բ-4բ: իը/54բ-7բ: իթ/57բ-60ա: ի/60բ-2բ: ա/62բ-3ա: բ/63ա-4ա: գ/64բ-6բ: դ/66բ-7ա: ե/67բ-8ա: զ/68բ-9ա: է/69ա-70ա: ը/70ա-2ա: թ/72ա-բ: ժ/72բ-6ա: իա/76ա-8ա: իբ/78ա-80բ: իգ/80բ-2ա: իդ/82ա-3բ: իե/83բ-6բ: իզ/86բ-7ա: իէ/87ա-բ: իը/88ա-9ա: իթ/89ա-91բ: ծ/91բ-3ա: ծա/93ա-5բ: ծբ/95բ-7ա: ծգ/97ա-100ա: ծդ/100ա-1բ: ծե/101բ-3ա: ծզ/103ա-4ա: ծէ/104ա-5ա: ծը/105ա-6բ: ծթ/106բ-8ա: կ/108ա-9բ: կա/109բ-10բ: կբ/110բ-1ա: կգ/111ա-3բ: կդ/113բ-4ա: կե/114ա-5բ: կզ/115բ-8ա:

Լուսանցքերում աղբիւրների նշումներ. Հմր 1208 ձեռ-ում որոշ գլուխների բնագրները չկան, այստեղ բնագիրն ամբողջական է, տճմս.՝ Գէորգ Մկնեցացի, Մեկնութիւն մարգարէութեանն Եսայեայ, բնագիրը՝ Յասմիկ Քաջաբեանի, խմբ.-ը՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Երեւան, 2010:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

118ա Փա՛ռք անսկզբանն Հօր եւ անեղին եւ պատճառին բոլորիցս, փա՛ռք Որդւոյ անսկզբան սկսեալ ի Հօրէ անժամանակաբար, փա՛ռք եւ Հոգւոյն Սրբո՛յ ելօղին ի Հօրէ բովանդամբ անհատաբար, առողին Որդւոյ եւ լցուցանողին զեկեղեցի իւր սուրբ այժմ՛: Ի թվականիս հայկազեան տումարիս Ջհէ. (1298), ի հայրապետութեան տեառն տէր Գրիգորի եւ ի թագաւորութեանն Հայոց Սմբատայ, որ ճշմարտիւ թագաւորեաց ի վերայ մարմաջեցուցանող եւ գունակ գունակ հեշտակարծ ախտից առաքինւոր կոխելով եւ գրէթէ զանձնայն աշխարհական փառս նաներ եւ ունայն վարիկանելով, որպէս եւ է, նա եւ զանուն թագաւորութեանն ծանր գրէր եւ նուիրէր զանձն Աստուծոյ, եւ յոյժ անգամ հրաժարէր ի հայրենական աթոռոյն եւ գնայր աղքատանալ, զոր հազիւ մեծացան տեսչիւ, ոչ կարէին յեղաշրջել գկամս նորա, եւ գայս դիպուածս Աստուծոյ ի յանձն առնելոմբ: Իսկ մինչ յայս էր, սիրէր զԿրիստոս եւ զեկեղեցի նորա եւ զրենիերցոմն Սուրբ գրոց: Սա տեսեալ գմեկնութիւն համարձակախօս մարգարէին յեսայեայ, եւ զի մեծն եփրեմ կարճ եւ համառօտ քաջոյորակի բանիւք էր անցեալ ընդ նա, իսկ աստուածաշնորհն Յոհաննէս Ոսկիբերեան յորջորջեալ վասն հոգեշահ վարդապետութեան եւ առատաձեռն իմաստից, որ ի բերանոյ նորա բղխեալ արբուցանէր զականջս եկեղեցւոյ, եւ սա ճոխաբար խօսեցեալ: եւ քաջ ախոյեանն ուղղափառ հաւատոյս օքանչելին Կիւրեղ ի սակաւն եւ նա խօսեցեալ:

Արդ, բարգաւաճս այս վսեմս Հեթում ի մտի եդեալ զառնա ի մի ժողովեալ զաւակ ի միոճ գառ իւր եւ բարի նախնեացն գանձելուն, խնդրեաց գայս առնել հարկեցուցիչ հրամանաւ ի լերդերջանիկ եւ ի լուսաբան բարեմնապետէ Գէորգեա, որ ընդ այսու ժամանակ առաքինութեամբ յանձին ներգործութեամբ բնաւին փարթամացեալ, որ այժմս քրտնաջան երկամբք հրահանգէ գհամբակաս, որ բանի են հետեւեալ գլոյովս, իսկ սա որպէս քարոզ եշմարիտ հնազանդեալ հարկեցուցանող հրամանին, եւ զի էր Աւարգսի վարդապետի հոգացեալ, առեալ եւ գայն եւ զայլ բանսն սրբոց մեկնչացն, համառօտ զուգեաց առ իրեարս կարճաբանութեամբ եղեալ, եւ գմտացն ամբողջ ունելով զգօրութիւնն եւ գրեալ ձեռամբ իւրով, եւ նմա:

[1] 1208 ձեռագրում այս յիշատակարանը արձանագրուած չէ, չի նաեւ ի ԺԹ. դ. չի՛շ-ը:

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած պիտակին՝ (նոտգիր) «Գէորգ վարդապետի / Մեկնութիւն / Եսայեայ՝ մարգարէութեանն / (3.)», պհպ. Աա՝ «154/2683», «Հ[1] 9/44», «ԺՀԸ. դ[ար] / Մ[ատեան] եա[խճապոլա]»:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՈՒ՝ *պհպ. Աա՝ (ռեւ թանաքով շրջան, դժուարընթեռնելի) «Печать Ахалцыхской градской полиции»:*

2684

ԳՐԻԳՈՐ ՆԻԻԱՑԻ. ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑ

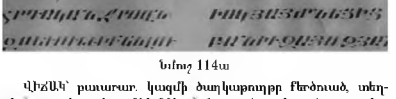
ՏԱՐԱԻՆ

ԳՐԻՉ՝ Պետրոս: ՍՏԱՑՈՂ՝ ճայր Կիւրակոս: ԿԱԶՄՈՂ՝ Յովնան (1159 թ.):

Թեր՝ 240: ՊՐԱԿ՝ ե-փx8 (ի, փ՝ 4)[*]: ՆԻՒԹԻՒՆ՝ մազադաթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 28x21,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (22x15.5): ԳԻՐ՝ ոտղագիծ երկաթագիր (նմոյշ՝ 114ա): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱԶՄ՝ ծաղկաթոյր, միջոցը սառատաթոյր, մէջքը՝ կարմիր կոպի, անկիւններ՝ սեւ լար, աստառը թուղթ, սպիտակ, չգոյատ: ՊԱՀՊԱՆԱՆ՝ Ա+ք, թուղթ, սպիտակ, չգոյատ (Ար, Բար), մաս կազմաստառի:

[*]Պահպանմանեներն քան այբուբենի գրերի կարգի:

ՆԻԲ. — 973

Նեռ՝ 114ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի ծաղկաթոյրը ճեռնուած, տեղ-տեղ՝ առանձապես անկիւններ՝ մաշուած-թափուած ոչով թերթեր նոթոզուած 9-10, 90-4, 177-88, թ. 90-4՝ առաջին լուսանցքեր ածելիով կտրած-ճաճած, յետագայում թղթով կարկա-

տուած-լրացուած, ոչոչ թերթեր խուճացած (թ. 221-4), թ. 15, 97-8, 107՝ բնական սնցիներ, թ. 12-3, 24, 42, 48, 132, 136, 179, 189՝ պատռուածքներ ծոլով կտրած, Ա-Դ. պրակներն թնկած, Ե. պրակը՝ 4 թերթ. թ 184-5ի եւ 188-9ի միչեւ թնկած երկուական թերթ, ոչոչ պրակներ (Ը., Հ. եւ այլն) ստացուած 3 զոյգ եւ 2 առանձին թերթերից, որոնց ծայրած կուստաներ կատուածին տակ են. բովանդակութիւնը տե՛ս թերթի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-240ա* [Գրիգոր Նիւսացւոյ Մեկնութիւն երգոյ երգոց]

Տե՛ս նեռ. 436, 70ա-122բ: *(Թուղթ՝/չէք: ա/(սկ. թերի) «///[գել]ղեցկագոյն եւ Աստուած վայելչաբար բանս այս... շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս. ամէն»: բ/1ա-21ա: գ/21ա-42ա: դ/42ա-67բ: ե/67բ-91բ: զ/91բ-110բ: է/110բ-41ա: ը/141ա-52ա: թ/152ա-75բ: ժ/175բ-84բ, 185բ-8բ (184բ «...Քանզի ի նմանէն եւ ի նոյն ամենայն ով երանելի պատուի///» (2 թ. ընկած) 185բ «///այնպէս արբեցաւ մանկագոյնն Քհնիոմին եւ Պատրոս...»: ժա/188բ, 189ա-205բ (188բ «...գոլուն բաց ինձ քոյր իմ մերձաւոր իմ ող///» (2 թ. ընկած) 189ա «///շեալ, եթէ այսօրիկ ուղեցիցին ըստ բանիս պատմութեան...»: ժբ/205բ-13բ: ժգ/213բ-24ա: ժգ/224ա-40ա:*

Լուսանցներում երբեմն (95բ, 150ա եւ այլուր) կան յետագայ գրչութեամբ սրբագրութիւններ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉԱՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

240ա ի նիւթ. (973) թուականութեանն հայոց եւ Ջհե. (972) հռոմոմի թուականութեանն գրեցաւ մեկնութիւն երգոց երգոցս ի գաւառին Տարաւնոյ, ձեռամբ Պետրոսի անարժան գրչի, հրամանաւ հայր Կիւրակոսի եւ համախմբութեամբ եղբարցս, վասն յիշատակի հոգւոց իւրեանց, ի ժամանակի փոխման յաշխարհէ Գրիգորի Մամիկոնենից եպիսկոպոսի, եւ յետ մահուան նորա բազում չյիոթիւմն եւ հակառակութիւն եղեւ վասն ձեռնադրելոյ եպիսկոպոս:

Ապրդ, աղաչեմ դամենեսեան՝ ղընթերցուղոդ, |240բ| յորժամ ընթեռնուք զյուսաւոր եւ բազմափայդ գիրսս սրբոյն Գրիգորի Նիւսացւոյ՝ եղբայր Բասղի, եւ լուսաւորիք եւ ուսուիք ի սմանէ ընթերցմամբ եւ կամ գրչութեամբ, գաստացուղս սորա՝ հանդերձ եղբարբքս, յաղաւթս յիշեսջիք ի Տէր, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի յիւրում գալստեանն, յորժամ գոտւրբս իւր պսակէ փառաւբ:

Աղաչեմ եւ ես, որ գրեցի՝<ս> անարժանս եւ երկնից եւ երկրի, եւ լեռնիս քան դամենեսեան, եւ վերջացեալս յամենայն բարեաց գործոց, եւ որ ընդ իս եղբարքս յիշատակի արժանի արասջիք գնել ի Քրիստոս, քանզի սովորութիւն է մարդասիրին Աստուծոյ ալղովք ալղոց ողորմել, եւ Աստուած գձեզ յիշեսցէ ի հանդերձեալն գալստեանն իւրում, եւ արասցէ արժանի լսել դերանաւետ գձայնն, որ ասէ. «եկա՛յք աւրհնեալք Հաւր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք գպատրաստեալ ձեզ գարքայութիւնն ի սկզբանէ աշխարհի: Եւ յաւիտենից բարութեանցն արժանի լիչիք ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս, ամէն:

124բ (բոլորգիր) Ով եղբայր, քունս կու նեղէ խիստ, եւ ժամս գիշեր է:

Տե՛ս Յովս., Յիշ. ք. էջ 125-30, Հ՝ն 56. հմմտ. Ե-ԺԴ. դպ. յիշ. ք. էջ 61-2:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՐԻ

1. *240բ (1159 թ., բոլորգիր)* Զանպիտան կազմիչ գրոցս գծովնաւն յաղաւթս յիշեսջիք: Թուականս ՈՀ. *(1159)* էր, յորում ամի կազմեցի:

Տե՛ս Յովս., Յիշ. ք. էջ 377-8, Հ՝ն 183. հմմտ. Ե-ԺԴ. դպ. յիշ. ք. էջ 189:

2. *236ա (ԺԳ. դար, բոլորգիր)* Ձաղրաւտա է գիրքս: *240ա (ԺԳ. դար, բոլորգիր, նոյն ձեռքով)* Ձաղրաւտա է գիրքս, մի՛ ոք իշխեսցէ հանելոյ:

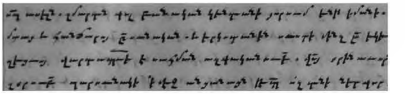
ՆՇՈՒՄ՝ կազմի մէջքին փակցուած պիտակին, նոտրգիր՝ «Գրիգորի Նիւսացւոյ / Մեկնութիւն / երգոց երգոյն/ (1.)», սկսգ. Աա՝ «159/2684», (սեւ թանաքով շղագիր) «Մեկնութիւն երգոյ երգոց ի Գրիգորէ Նիւսացւոյ», (կապոյտ թանաքով շղագիր) «ՆԻՒ - 973 / Մ|եսրոպ| եպ/իսկոպ/ս», 9ա՝ «126»:

2685

ՅԱԿՈԲ ՆԱԼԵԱՆ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՕԹՆ ՀՈՐՀՐԴՈՅ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ԺԹ. դար

Թերթ՝ 340. չգրուած՝ 38բ, 82բ, 104ա-բ, 170բ, 255բ, 302բ, 339ա-բ, 340բ՝ ՊՐԱՆՔ Ա-ԻԹ×12 (Ա, Ե, Զ, ԺԶ, ԺԸ 10, Թ 14, ԺԹ 11, ԻԸ 16, ԻԹ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լաւագործուով եւ լուսադրմամբ «ԱՀ» եւ 3 ծաղիկ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 29.5×21: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (21.5×14). սահմանագծեր՝ վառդագոյնով, խորագրեր եւ սկզբնատառերը՝ կարմրով (1ա-116ա): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (ձմուշ՝ 235ա): ՏՈՂ 26. գծումներ ճնշումով: ԿԱԶՄ դարձեալ բաց շագանակագոյն կաշի, միջոկր ատուտաթուղթ. աստառ՝ ձեռագրի թղթից, չգրուած: ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա (սկ.)՝ ձեռագրի թղթից, չգրուած. լուսանցագնդեր՝ կապոյտ գայտակղի:

Նմուշ 235ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, ճեռնուած, տեղ-տեղ՝ առանեղապէս անկիւններ եւ Ա. փեղկը՝ մաշուած-քայփուած. գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, դեղին ճեռներ. չգրուած էջեր սիւնակների սահմանագծեր ունեն. 116բ էջից սկսած՝ խորագրերի եւ սկզբնատառերի տեղը բաց թողած՝ կարմրագրելու եւ գարդագրելու համար, բայց յետոյ չլրացուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-338բ [Յակոբայ Նալեան, Մեկնութիւն եօթն խորհրդոց եկեղեցւոյ]

1. *1ա-82ա* Գլուխ հինգերորդ. Յաղագս փականացն եկեղեցւոյ յերիս խնդիրս տրամատնել

ա. *1ա-7ա* [Խնդիր առաջին. Յաղագս փականաց] – *Նախ. Ջփականաց... (ունի 3 պրակ)։*

բ. *7բ-15բ* Խնդիր երկրորդ. Յաղագս ներգործութեան փականաց – *Նախ. Արդեօ՞ք իշխանութիւն զինքն տարածէ... (ունի 4 պրակ)։*

գ. *16ա-25բ* Խնդիր երրորդ. Յաղագս սպասաւորացն փականաց – *Նախ. Արդեօ՞ք հնոյ օրինաց... (ունի 6 պրակ)։*

դ. *25բ-31բ* Խնդիր չորրորդ. Յաղագս, թէ որո՞ կաւէ իշխելոյ կիրառումն փականաց – *Նախ. Արդեօ՞ք քահանայն կարիցէ... (ունի 4 պրակ)։*

ե. *32ա-8ա* Խնդիր երկրորդ. Յաղագս սահման ճգովից եւ պատշաճաւորութեան եւ պատճառաց – *Նախ, զսահմանէ նգովից... (ունի 4 պրակ)։*

զ. *39ա-48ա* Խնդիր երկրորդ. Յաղագս, թէ ո՞վ կարէ ճգովել, եւ ո՞վ կարեն ճգովիլ. Ի վեց պրակս բաժանել – *Նախ. իւրաքանչիւր քահանայ կարիցէ՞ նգովել...*

է. *48բ-53ա* Խնդիր երրորդ. Յաղագս ճաղորդութեան ճգովեցելոց: Յերիս պրակս բաժանել – *Նախ. Արդեօ՞ք պարտ է հաղորդիլ...*

ը. *53բ-7բ* Խնդիր չորրորդ. Յաղագս արձակման ճգովից: Յերիս պրակս բաժանել – *Նախ. Արդեօ՞ք ամենայն քահանայ կարէ...*

թ. *58ա-69ա* Խնդիր երրորդ. Յաղագս ներողութեան ըստիճեան: Յերիս խնդրակս բաժանել – *Նախ. Ներողութիւն ըստինքեան...*

ժ. *69բ-73բ* Խնդիր երկրորդ. Յաղագս բաշխողաց ներողութեան: Ի չորս պրակս բաժանել – *Նախ. Արդեօ՞ք իւրաքանչիւր տան էրէց քահանայ...*

ժա. *74ա-7ա* Խնդիր երրորդ. Յաղագս, թէ որոց օգնեն ներողութիւնք: Ի չորս պրակս բաժանել – *Նախ. Արդեօ՞ք ներողութիւնքն օգնեն...*

ժբ. *77բ-82ա* Խնդիր չորրորդ. Յաղագս հրապարակական ապաշխարութեանն արարողութեան. Յերիս պրակս բաժանել, *շուրջ զորով խնդրին երեք* – *Նախ. Ապաշխարութիւն ինչ կարիցէ՞...*

2. *83ա-103բ* Գլուխ վեց: Յաղագս խորհրդոյ վերջնոյ օծման, շուրջ զորով խնդրին հինգ - *Նախ՝ դէութենէ եւ զկացուցմանէ նորին...*

ա. *83ա-92ա* [Խնդիր առաջին. Յաղագս վերջին օծման] – *Նախ. Արդեօ՞ք վերջին օծումն... (ունի 9 պրակ)։*

բ. *92ա-5ա* Խնդիր երկրորդ. Յաղագս ներգործութեան այսորիկ խորհրդոյ: Յերիս պրակս բաժանել – *Նախ. Արդեօ՞ք վերջին օծումն օգնէ...*

գ. *95բ-7բ* Խնդիր երրորդ. Յաղագս սպասաւորի այսորիկ խորհրդոյ: Յերիս պրակս բաժանել – *Նախ. Արդեօ՞ք աշխարականն կարիցէ՞ գայս խորհուրդս տալ...*

դ. *98ա-102ա* Խնդիր չորրորդ. Յաղագս, թէ որոյ խորհուրդս տրի եւ յորում մասին մարմնոյ: Յեօթն պրակս բաժանել – *Նախ. Արդեօ՞ք աղողջաց պարտի տրիլ...*

ե. *102բ-3բ* Խնդիր հինգերորդ. Յաղագս կրկնման այսմիկ խորհրդոյ: Յերկուս պրակս բաժանել – *Նախ. Արդեօ՞ք կրկնելի իցէ՞...*

3. *105ա-170ա* Գլուխ եօթն: Յաղագս խորհրդոյ կարգին, որոմն առ էութիւնն եւ մասունս նորին - *Շուրջ զգորով խնդրի հինգ...*

ա. *105ա-112ա* [Խնդիր առաջին] – *Որքան առ էութիւնն եւ մասունս... (ունի 5 պրակ)։*

բ. *112բ-9բ* Խնդիր երկրորդ. Յաղագս ներգործութեան այսորիկ խորհրդոյ: Ի հինգ պրակս բաժանել – *Նախ. Արդեօ՞ք ի կարգին տրի...*

գ. *102ա-6ա* [Խնդիր երրորդ. Յ]աղագս որպիսութեան կարգ առողացն: Ի հինգ պրակս բաժանել – *[Նախ.] Արդեօ՞ք ի յընդունօղն կարգին...*

դ. *106բ-43ա* [Խնդիր չորրորդ. Յ]աղագս բաժանմաց աստիճանաց եւ նոցին գործոց ներտսման կընճոց: Ի հինգ պրակս բաժանել – *[Նախ.] Արդեօ՞ք աստիճանքն պարտին...*

ե. *143բ-9ա* [Խնդիր հինգերորդ: Յ]աղագս տուողաց այսորիկ խորհրդոյ: Յերկուս պրակս բաժանել – *[Նախ.] Արդեօ՞ք միայն եպիսկոպոսն...*

զ. *149բ-56բ* [Խնդիր վեցերորդ. Յ]աղագս արգելմանց այսորիկ խորհրդոյ: Ի վեց պրակս բաժանել – *[Նախ.] Արդեօ՞ք իգական ցեղքն...*

է. *156բ-70ա* Խնդիր եօթներորդ. [Յ]աղագս առակցեղոց խորհրդոց կարգին: Յեօթն պրակս բաժանել – *[Նախ.] Արդեօ՞ք Հեռնադրեալքն պարտին ունել...*

4. *171ա-338բ* [Գլուխ Ութ: Յաղագս խորհրդոյ պսակին]

ա. *171ա-7ա* [Խնդիր առաջին. Յաղագս պսակի:] Ի չորս պրակս բաժանել – *[Նախ.] Արդեօ՞ք իցէ ի բնական իրաւանց...*

բ. *177բ-82ա* [Խնդիր երկրորդ. Յաղագս խորհրդոյ պսակի.] Ի չորս պրակս բաժանել – *[Նախ.] Արդեօ՞ք պսակն իցէ խորհուրդ...*

գ. *182բ-6ա* [Խնդիր երրորդ. Յաղագս նշանադրութեան:] Յերիս պրակս բաժանել – *[Նախ.] Արդեօ՞ք զինչ է նշանադրուն...*

դ. *186բ-9բ* [Խնդիր չորրորդ: Յաղագս պսակադաւորութեան պսակին:] Յերիս պրակս բաժանել – *[Նախ.] Արդեօ՞ք ամուսնութիւն իցէ...*

ե. *190ա-5ա* [Խնդիր հինգերորդ. Յաղագս հաւանութեան:] Ի հինգ պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք հաւանութիւնն իցէ արարողական պատճառ ամուսնութեան…*

զ. *195բ-7բ* [Խնդիր վեցերորդ. Յաղագս երդման:] Ցերկուս պրակս բաժանեալ – *[Նախ. Ա]րդեօ՞ք երդումն առակցեալ…*

է. *197բ-203բ* [Խնդիր եօթերորդ. Յաղագս բռնադատութեան:] Ի վեց պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք հաւանութիւն մի՞ն…*

ը. *204ա-6բ* [Խնդիր ութերորդ. Յաղագս հաւանութեան:] Ցերկուս պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք հաւանութիւնն…*

թ. *207ա-15ա* [Խնդիր իններորդ]: Յաղագս բարեացն ամուսնութեան: Ի վեց պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք պարտի առնել պսակին…*

ժ. *215ա-20բ* [Խնդիր տասներորդ: Յաղագս արգելմանցն պսակին ի հաւասարկի, ի միում պրակի ներսեղմեալ – *[Նախ. Ա]րդեօ՞ք արգելմունքն պսակին…*

ժա. *221ա-5բ* [Խնդիր մեասասներորդ. Յաղագս արգելման որպիսութեան: Ի չորս պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք որպիսութեան ծառայութիւն արգելու…*

ժբ. *225բ-33ա* [Խնդիր երկուասներորդ. Յաղագս արգելման ոխսի եւ կարգի: Ի չորս պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք պարզ ոխսն…*

ժգ. *233բ-42ա* [Խնդիր երեքտասներորդ. Յաղագս արգելման ազգականութեան: Ի չորս պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք ազգականութիւնն պատճանաւորապէս սահմանիցի…*

ժդ. *242բ-55ա* [Խնդիր չորեքտասներորդ. Յաղագս արգելմանցն խնամութեան: Ի ԺԱ. (11) պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք խնամութիւնն…*

ժե. *256ա-60բ* [Յաղագս արգելման հոգետրի կնքայրութեան: Ի հինգ պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք հոգեւոր կնքահայրութիւնն արգելու զամուսնութիւնն…*

ժզ. *261ա-5ա* [Յաղագս օրինական որդեգրական: Շուրջ զորով խնդրին պրակ երեք – *[Նախ.] Արդեօ՞ք պին իցէ որդեգրութիւնն…*

ժէ. *265բ-71բ* [Յաղագս ննգից մնացելոց արգելմանցն ամուսնութեան – *Յրտութեան, / կախարդութեան… (ունի 5 պրակ)։*

ժը. *272բ-80բ* [Յաղագս տարառնայնութեան հաւատոյ… Ի վեց պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք հաւատացեալն կարէ դաշնադրել…*

ժթ. *281ա-3բ* [Յաղագս կնասպանութեան: Ցերկուս պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք ի պատահման…*

ի. *284ա-6բ* [Յաղագս արգելման ամուսնութեան վասն Հունիսաւոր ոխսի: Ցերիս պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք մի ամուսինն թարց կամաց միւսոյն…*

իա. *287ա-99ա* [Յաղագս արգելման, որ գկնի կատարելոյ ամուսնութեան առ դեպի վասն պոռնկութեան: Շուրջ զորով խըլնդրին պրակի վեց – *[Նախ.] Արդեօ՞ք ճահ իցէ…*

իբ. *299բ-302ա* [Յաղագս երկրորդ ամուսնութեան – *[Նախ.] Արդեօ՞ք օրինաւոր է երկրորդ ամուսնութիւնն…*

իգ. *303ա-10բ* [Յաղագս մնացելոց խնդրոց ամուսնութեան: Ի հինգ գլխոջ պարունակեալ – *[Նախ.] Ջհատուցմանէ պարտուց…*

Թէեւ գրուած է «Ի հինգ գլխոջս», բայց ունի 7 պրակ։

իդ. *311ա-20ա* [Յաղագս բազմակնութեան: Ի հինգ խնդիրս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք ունել զբազում կանայս…*

իե. *320բ-6ա* [Յաղագս երկրորդ պսակի եւ թէ կարեն երկրորդապս պսակեցեալին զկարգ առնով, շուրջ զորով խնդրին հինգ – *[Նախ.] Այրեօ՞ք երկիցս ամուսնացեալք…*

իզ. *326բ-36ա* [Յաղագս ապաճարազանի զոյն առնակման: Ցեօթն պրակս բաժանեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք միթէ անբաժանելութիւն պսակին…*

իէ. *336բ-8բ* [Յաղագս պոռնկորդաց: Ցերիս պրակս ոռոշեալ – *[Նախ.] Արդեօ՞ք, որք ծնանին…*

Համմ. Տես. 400, 292ա-497բ։ Լուսանկներում (61ա, 72ա եւ այլուր) կան գրչի տեղով արուած սրբագրումներ եւ լրացումներ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿԻ

82ա Փա՛ռք քեզ Աստուած, զերկունս իմ որ Վասն խորհրդոյ ապաշխարութեան ի տեղի ապաշխարութեան ինձ համարել արժան տեսցես։

103բ Եւ այսքան բաւ է ի փառս Աստուծոյ՝ Վասն խորհրդոյ վերջնոյ օծման։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

340ա [Գ]տհութիւն, փառք եւ պատիւ մատուցցուք ամենաքաղցր, յորդագեղումն եւ անչափելի բարերարութեան Տեառն, հանդերձ օրհնութեամբ եւ աստուածավայելուչ երկրպագութեամբ եռահիւսեակ տէրութեանն եւ միասնական, անբաժանելի աստուածութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որ ըստ իւրում անչափ գթութեան եւ անհուն կարողութեան եւ առատ մարդասիրութեանն արժանացոյց զմեզ տեսանել գաւարտումն սրբոյ մատենիս ցանկալուդ, գլքնաղ գիրս աստուածաբանական՝ զեօթանց խորհրդոյն եկեղեցւոյ, զոր գեղեցկահիւս եւ վայելչապէս յօրինեաց եւ շարամանեաց երջանկափառ, երանելի սրբազան պատրիարքն Կոստանդնուպօլսոյ Յակոբ մեծ վարդապետն աստուածաբան։

ԿՆՔԱԴՐՈՆՈՒ՝ *Պհպ. Աա՝ (սեւ թանաքով շրջան)* «Печ. Ахалцыхской градской полиции»:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Պհպ. Աա՝ (շղագիր) «Յաղագս»:*

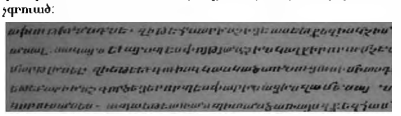
ՆՇՈՒՄ՝ *կապմի մէջքին փակցուած պիտակին՝ (նոտրգիր) «Յակոբ արքեպիսկոպոսի / Նալեան/ Մեկնութիւն / Եօթն խորհրդոց եկեղեցւոյ/ (4.)», Ա. փեղկի կազմաստառին՝ «2[եր] 156», պհպ. Աա՝ «167/2685», (հապուր թանաքով շղագիր) «ԺԹ. [դար] / Մ[ատռոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2686

ԱՆԱՆԻԱ ԱՆԱՀԵՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷԻ

ԺԹ. դար

ԹԵՐԹ՝ 109 չգրուած 1ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-Թ×12 (Ա՝ 13): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 27×20: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիան (22×15): ԳԻՐ՝ խոշոր բոլոտիր (նմուշ՝ 80ա): ՏՈՂ՝ տարեր 21-37 (2ար, 3ա-109բ), 43 (1ար), 48 (3ար): ԿԱԶՄ՝ դոշմագրող շագանակագոյն կաշի, միջուկը տախտակ, աստառը թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր. ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Բ, թուղթ, սովորական, դեղձաւուն, չգրուած:

Նմուշ 80ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: կազմի կաշին մաշուած, ճնճուած, տեղ-տեղ թափուած, եղուկական կապիչներն ու զամերն պնդած. մնում են Ա. փեղկին գամերի անցքերը, Բ. փեղկի ներսի կողմում 2 կապիչների հիմերը. ճոռոգուած բուրդի, իւղի խոնաւութեան հետեւեր, թ. 1-30՝ ցեղի անցք, խոնաւութենից թուղթը խուճացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1բ-109բ [Անանիայի Սանահնեցւոյ Մեկնութիւն Աւետարանին Մատթէի]

– *2ա-3բ, 1բ** [Թուղթ ընծայական՝ Անանիայի Սանահնեցւոյ Թուղթ առ Գիսկորոս] – *[Ա]նախայի Հայոց վարդապետի՝ ի խնդրոյ հաւր [Գ]իսկորոսի, զոր յետոյ իմ ազաչեալ զյուսւսորիչ վար[դապե]տն Սահակաւգ ըստ մանանութեան եւ երկ[բ]որդ լուսաւ[որիչ] հայ ազ[գ]ին եւ յաղագս սիրոյն, զոր էր առ իմ անպիտանութիւն, [բ]ազում ջանիւ եւ աշխատութիւն կրեաց յաղագս այսր տառի – [Ը]նկալա գհրաման տեառն իմոյ հաւր Գիսկորոսի... զմոլորեալս յարդարութիւն առաջնորդել, զԱստուած մարդկան անզգամոց ցուցանել, զադարեցուցանել/// (մնացած նուաիւն / եօթն խորհրդոց եկեղեցւոյ/ (4.)», Ա. փեղկի կազմաստառին՝ «2[եր] 156», պհպ. Աա՝ «167/2685», (հապուր թանաքով շղագիր) «ԺԹ. [դար] / Մ[ատռոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2686

ԱՆԱՆԻԱ ԱՆԱՀԵՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷԻ

ԺԹ. դար

1Ո տողը գժտաւորընթեռնելի. կարդացուում են միայն բառակապակցութիւններ)... (10րդ տող) ///նմոյ միասին հաւաքելոյս ասասց////...(լուսանցում) արժան անբանից գովասանաց/// (վերջը՝ թափուած):

* *1բ՝ կրկնուած է 3բ հչում տակաւ շարադրաքը:*

4ա-10ա [Նախադրութիւն] – *Մեծն յիմաստասիրաց Փիղովն վասն անհաս իմաստից Աստուծոյ տեսութեան ոչ միայն լիւրոց մտաց, այլ եւ յայլոց հնագունից... զոր Մաթէոս գրեաց եբրա[յ]եցոցն յաւել իւրում այսպէս:*

10ա-109բ [Մեկնութիւն Մատթէի] Գիրք լինելոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ որդւոյ Դաւթի – *Այսու փոքր բանիւ փակեաց զբոլոր խնամս... այլ ինքն է աղբիւր բարութ[եան]*/// (վերջը՝ թափուած):*

**Քեռագիրս որպէս հինք օգտագործուած է հետեւեալ տպագրի մէջ. Անանիա Սանահնեցի, Մեկնութիւն Աւետարանին Մատթէի, աշխատասիրութեամբ՝ Յակոբ Քէոսէյեանի, Սուրբ Էջմիածին, 2007: Տե՛ս նաեւ Յ. Ս. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, հտ. Ա., Երեւան, 1959, էջ 776-7:*

ԿՆՔԱԴՐՈՆՈՒ՝ *2ա սեւով բոլորակ* «Печать Ахалцыхской градской полиции»:

ՆՇՈՒՄ՝ *կապմի մէջքին փակցուած պիտակին, նոտրգիր՝ «Անանիա/// Սանահնեցի [մեկնութիւն]/// 11///», Ա. փեղկի կազմաստառին՝ «178/2686, 171/75»: 1բ (ԺԹ դ. վջ., շղագիր) «Այս թուղթն աւելորդ է», 2ա՝ «ԺԹ.-ԺԹ., Մ[ատռոպ] եպ[իսկոպո]ս», ճա՝ կարկատան թղթի վրայ՝ «ճշգրտաքաշուածն նմանութեամբ», Բ. փեղկի կազմաստառին՝ (Ի. դար, շղագիր) «ես գադին դրքախանն, զոր կորուսաք ի ձեռն Ադամանին կողին, կուսածին Ադամայն վերրսոյն առցուք: Պասքաքանց ծարաւեաց ի լարբումն»:*

2687

ՆԵՐՍԻՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻՈՅ ԵՒ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԵՐԶՆԿԱՅԻՈՅ-ԾՈՐԾՈՐԵՑԻՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԱՏԹԷԻ

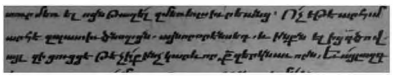
ԱՒԱԳ վաճԲ (Երզնկա)*

ՁԻԵ. – 1476

ԳՐԻՉ՝ Մովսէս սարկ. ՍՏԱՁՈՂ՝ Յովհաննէս Հասէթեցի՝

ԹԵՐԹ՝ 394+1-1 (կրկն՝ թ. 2, թուիչ թ. 263-5): ՊՐԱԿ՝ Ա-Լ?×12 (Ա՝ 10, ԺՈ, ԺԷ՝ 11, ԼԲ՝ 2): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 27×18: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիան (20×12.5). խորագրերի սկզբնատողերը՝ մուգ եւ բաց կարմիր: ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 107ա): ՏՈՂ՝ 31: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դոշմագրող կաշի, դռնակով եւ 2 կապիչով. միջուկը տախտակ, աստառը կտակրտած հետեւ լուսանցակողերը կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Բ (սկ.), թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով աստանձն շրջանակ, մէջը՝ խաչ, չգրուած (Ա, Բաք):

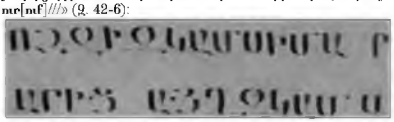
**Գրչութեան վայրը՝ ըստ Լ. Խաչիկեանի՝ Ժէ. դ. լիշք, Ք., էջ 410, 543-4:*

Նմոյշ 107ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ախ ո ւ ա ծ՝ ա կ ա ն ա զ ա ր դ՝ 50ա: Լ ո ւ ս ա ն զ ա զ ա ր դ՝ բուսական (1ա, 3ա). Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճանճուցագիր եւ կենդանագիր՝ 1ա, թռչնագիր՝ 3ա, Գ՝ մեջք մարդկային դէմ՝ 50ա. Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, ճարճի, բազագոյն:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Յովհաննու, Ջ. 32-46 թ. դ.: 2 (Գ, Դ՝ վրչ.)՝ ատագուած մէկ թերթի ընդայնակի ծալումով՝ Մագդաթաք, Գ+Գ՝ 27x26.5. սկզբնական ամբողջական թերթից 7 սմ-ով պակաս՝ ստորին մասը. գրադարձը վնասուած 1 տողի չափով: Երկսիւն (24.5x22.5): Բոլորգիծ երկաթագիր (ճմոյ՝ Գա), տող 16 (երկու էջը միասին): Կարդալ՝ Գա, Գբ, Գգ, Գա՝ Դա-Գբ (1-ին սիւնակ) «///յերկինք գեղարիա՝ Զի ճաց յԱստուծոյ է.. եւ ոչ հատասայ՝ Զամենայն զոր///» (Ջ. 32-7), Դա-Գբ (2-րդ սիւնակ) «///եկեսցէ, եւ որ գայ ատ իս, ոչ հանից աւտարս... յարուցից զնա յառուր յետնում» (Ջ. 37-40), Դբ-Գա (1ին սիւնակ) «Ա՛յս են կամի հատ իմդ, զի ամենայն... գիտեմ զՀայրն, իսկ աղ զիաղ ասէ» (Ջ. 40-2), Դբ-Գա (2րդ սիւնակ) «երէ ես յերկինց իջի. Պատասխանի ետ Յիսուս... իբր ոչ եթէ գՀայր ուր[ուի]///» (Ջ. 42-6):

Նմոյշ Գա

ՎիճԱԿ՝ բատառաւ. կազմի կաշին մաշուած, ճեղուած, տեղ-տեղ՝ առանկապէս անկիւններու մաշուած-բախուած, երեսկող կապիչներից 16 ընկած. մնում են Ա փեղկին՝ 3 գամերը, Բ. փեղկի ներսի կողմում՝ 3 կապիչների հիմերը, լուսացկոցների կարմիրը բախուած ճոռոգուած, գործածութեան հետեւանքով զանազան թեր, մոլի եւ իւղի հետքեր, մասնաւորապէս վերին եւ ստորին լուսանցներում խոնաւութեան հետքեր, վերին լուսանցքերին՝ ցեցի անցքեր (թ. 161-87, 246-51, 284-357) թ. 49-50՝ ստորին լուսանցքները 3.5x18 չափով եզրասմասած, գրադարձը անվնաս, է 143բ, 144ա՝ թամնարթներ, թ. 306՝ ստորին լուսանցը պատռուած, թ. 8՝ կարուած թ 9ից յետոյ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

– *1ա-394բ* [Ներսիսի Շնորհալւոյ եւ Յովհաննու երգնկացւոյ Մործորեցւոյ Մեկնութիւն Աւետարանին Մատթէոսի]

Տե՛ս ձեռ. 1279, 12ա-339բ: *Ընծայական՝ 1ա-2գ: ա՝ 3ա-10ա: բ՝ 10ա-7ա: գ՝ 17ա-27ա: դ՝ 27ա-37բ: ե՝ 37բ-65բ: զ՝ 65բ-89բ: է՝ 89բ-100ա: ը՝ 100ա-11բ: թ՝ 111բ 23ա: ժ՝ 123ա-40բ: ժա՝ 140բ-9բ: ժբ՝ 149բ-66ա: ժգ՝ 166ա-81բ: ժդ՝ 181բ-90ա: ժե՝ 190ա-7ա: ժզ՝ 197ա-206ա: ժէ՝ 206ա-22ա: ժը՝ 222ա-34ա: ժթ՝ 234ա-45բ: ի՝ 245բ-61ա: իա՝ 261ա-83բ: իբ՝ 283բ-95բ: իգ՝ 295բ-305բ: իդ՝ 305բ-23բ: իե՝ 323բ 38բ: իզ՝ 338բ-65ա: իէ՝ 365ա 82բ: իը՝ 382բ-94բ «...անդամք նեխեալ եւ տիկ պատառատուն հնացեալ չարութեանն գործովք///» (վերջը՝ թափուած. ընկած 1 թ.):*

Լուսանցներում կան արբագրումներ եւ լուսկումներ: Տե՛ս ներքև Շնորհալի, Մեկնութիւն Աւետարանին Մատթէոսի, կ. Պոլիս, 1825:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

81բ Զհնգահոգի եւ զանյաղի փիլիսոփայէ զմեծ հեռատես Յոհաննէս Մործորեցի, որ զսուրբ մատեանս մեկնեալ շնորհեաց բանասիրաց ժանկանց Միօվհի, յիշխողիք ի Տէր:

Ընդ նմին եւ զատացաւղ աստուածաշունչ սուրբ մատենիս՝ գարի եւ գքաջ հեռատեսն՝ զհնգահոգի եւ ամենայն առաքինութեամբ գարդարեալն գՅովաննէս գարշի եւ զմեծ բարեբանին գՀամդէնեցին՝ աղաչեմ յիշել ի Տէր: Եւ զգծող սմին զսիրասնունդ գաշակերտն իւր զՄովսէս աբեղայն առնել արժանի յիշման: Ի թվականութեանն ՋԻԵ. (1476):

Տե՛ս ժե. գ. յիշ-ք, Ռ., էջ 410:

146ք Զգծողս յիշեա՛, աղաչեմ (նմոյշ՝ 117ա, 181բ):

193ա Զնեղաւս մեռեալս յիշեա՛, աղաչեմ (նմոյշ՝ 149բ, 176ա, 224բ):

254ա Զմեղօք մեռեալս գծողս յիշեա՛, աղաչեմ, ո՛վ սուրբ ընթերցօղ եւ լսաւղ:

271ա Զգծողս յիշէ՛ (նմոյշ՝ 352բ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1ա (1797 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՄՀԶ.ին (1797), յունիսի ԺԱ. (11), ի յաւուրն Ե.շաբաթի եղեւ նոր սկսեալ ժամ ի քաղաքն Սալնայ Ջորոյ, որ մակագրեալ Բաղէշ կոչի. եմք ծնեալ եւ սնեալ ի վանս Սրբոյն Յոհաննու, որ մակագրեալ Ամրոլ յորջորջի: Սա անդրանիկ գոլո[վ] ի մէջ քաղաքին եւ բարձր, քան զերիցուցն վանս, որք են ի գաւառի կրիաբան եւ վարժարան: Այս միանն միայն գտանի շինեալ ձեռամբ Բասիլի քաջ բարեբնապետի, որ եւ եգիտ սա զարհնան արտաքնոց: Եւ որ ոք հանդիպիկ այսմ մատենի, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զքաջ բարեբնապետքն գԿարապետ եւ զՎարդան հանկուցեալ վարդապետք, որ եւ բազում երախտիս արարին սրբոյ տանս եւ հանգեան խաղաղութեամբ ի Տէր: Եւ ի յայսմ ժամանակիս՝ ի յաջորդութեանն սրբոյ տանս տէր Գրիգոր արքեպսկոպոս եւ հոգեւոր ծնօղն իմ Գրիգոր վարդապետն այլ եւս լուսաւորեաց զսուրբ տունս. եւ Աստուած լուսաւորեսցէ դիւր ննջեցելոց հոգին. ամէն: Ձեռաքս մեղսամած Վարդանիս:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *պհպ. Բա՝ սեւով բոլորակ՝* «Печать Ахалцыхской градской полиции»:

ՆՇՈՒՄ՝ *կապմի մէջքին փակցուած պիտակին, նոտրգիր. «Ներսիսի Շնորհալւոյ / Մեկնութիւն Մատթէոսի / Աւետարանին / (1.)», պհպ. Ա՝ «180/2687», «ՋԻԵ. - 1476, Մ[ատթ] Եպ[իսկոպո]ս», պհպ. Բա՝ «171/12.», թ. 248ա-ին փակցուած էջանշան թերթիկին՝ (նոտրգիր) «Սէիան Թէոդեցի է»:*

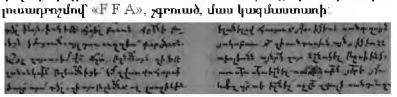
2688

ՅՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ (Մուրբ Փրկիչ վանք)

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՓՈՂ Յակոբ աբեղայ։

ԹԵՐԹ՝ 184 (գրչի էջակուտ Ա-ՅԿԲ, որ է 1ա-184ա). չբուած՝ 184բ։ ՊՐԱԿ՝ 1-15x12 (15՝ 16)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծեալ եւ լուսադրչմով՝ բուսական զարդանախշ։ ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 28.5x20։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (22.5x14.5)։ Խոռոչներ՝ կարմիր եւ վարդագոյն։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 172ա)։ ՏՈՂ՝ 45։ ԿԱՋՄ՝ Յակոբաթոռք, միշտկը ստուարաթուղթ, մշկի մուգ շագանակագոյն կաշի. աստառը թուղթ, լուսագծեալ, չբուած լուսանցակողերը՝ դեղին։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 1 (Ա)+1 (Բ)՝ թուղթ, լուսագծեալ եւ լուսադրչմով «F F A», չբուած, մաս կազմաստարի։

Նմուշ 172ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ հանգուցագիր, թղթագիր (78ա), Գ՝ մշկը մատղկային դեմի՞ 37ա, Զ՝ մշկը մատղկային դեմի՞ 54ա, 71ա, 108բ, 164բ, Ը՝ մշկը մատղկային դեմի՞ 156բ։ Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, վարդագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բառարար. կազմի ծաղկաթուղթ ի՞ւծուած, տեղ-տեղ՝ առաւելապէս անկիւններ եւ Բ. թերկր մաշուած-թափուած, մշկի կաշին մաշուած, վերին եւ ստորին եզերքր մասամբ անյստուած նոտրուած, գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան չափ, դեղին եզրեր, ձեռագրի համաւեա բոլոր թերթերի ստորին լուսանցներում գեղի անցիր։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1ա-182ա Սրբոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդնուպոլսի հայրապետի Մեկնութիւն Աւետարանին, որ է Յովհաննու

Տե՛ս նաեւ 1347, 1ե-422բ։ *Յանկ/չիք։ Նախերգանք եւ Յորդորակք/1ա-2բ։* 1. *2բ-95բ [Գիրք առաջին]։ ա/2բ-5բ։ բ/5բ-9ա։ գ/9ա-12ա։ դ/12ա-13ա։ ե/16բ-19ա։ զ/13ա-14ա։ է/14ա-6բ։ ը/19ա-20բ (նեւ. 1347ում միաւորների համարների ի՞ւրիք ը-ժ.)։ ժ/20բ-2ա։ ի/ա/22ա-4ա։ ի/բ/24ա-5բ։ ի/գ/26ա-7բ։ ի/դ/27բ-9բ։ ի/ե/29բ-31բ։ ի/զ/31բ-4ա։ ի/է/34ա-7ա։ ի/ը/37ա-8ա։ ի/թ/38ա-40ա։ ի/ժ/40ա-2ա։ ի/ի/42ա-4ա։ ի/լ/44ա-6ա։ ի/խ/46ա-8բ։ ի/ծ/48բ-50բ։ ի/կ/50բ-2ա։ ի/հ/52ա-4ա։ ի/ձ/54ա-6ա։ ի/ղ/56ա-8ա։ ի/ճ/58ա-60ա։ ի/մ/60ա-3ա։ ի/յ/63ա-5ա։ ի/ն/65ա-7ա։ ի/շ/67ա-9ա։ ի/ո/69ա-71ա։ ի/չ/71ա-2բ։ ի/պ/72բ-4բ։ ի/ջ/74բ-8ա։ ի/ռ/75ա-81բ։ ի/ս/81բ-3բ։ ի/վ/83բ-5բ։ ի/տ/85բ-8ա։ ի/ր/88ա-9բ։ ի/ց/89բ-90բ։ ի/ւ/90բ-3ա։ ի/փ/93ա-5բ։* 2. *95բ-182ա [Գիրք երկրորդ]։ ա/95բ-9ա։ բ/99ա-100բ։ գ/100բ-2բ։ դ/102բ-5ա։ ե/105ա-6բ։ զ/106բ-8բ։ է/108բ-10բ։ ը/110բ-3ա։ թ/113ա-4բ։ ժ/114բ-6բ։ ի/116բ-8բ։ լ/118բ-21բ։ խ/121բ-4ա։ ծ/124ա-7բ։ կ/127բ-30ա։ հ/130ա-2բ։ ձ/132բ-4բ։ ղ/134բ-7ա։ ճ/137ա-9ա։ մ/139ա-41ա։ յ/141ա-3ա։ ն/143ա-4բ։ շ/144բ-6ա։ ո/146ա-7ա։ չ/147ա-9ա։ պ/149ա-51ա։ ջ/151ա-2բ։ ռ/152բ-4ա։ ս/154ա-6բ։ վ/156բ-8ա։ տ/158ա-60ա։ ր/160ա-2ա։ ց/162ա-4բ։ ւ/164բ-6ա։ փ/166ա-7բ։ ք/167բ-9ա։ օ/169ա-72ա։ ֆ/172ա-4ա։ ֆ/174ա-7ա։ ֆ/177ա-8բ։ ֆ/178բ-80բ։ ֆ/180բ-2ա։*

Տե՛ս Յովհան Ոսկեբերան, Մեկնութիւն Յովհաննու, կ. Պոլիս, 1717։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԹԱՂԱԹԱՆՑԻ

95բ (1117 թ., նոտրգիր) Արդ, որք ընթեռնոյք կամ գաղափար դնելով փարթամանալք ի ճոխ եւ յանգաստում մեծութեանցս, յաստուածային գերունակ իմաստից, լիցեսցիք ի քրիստոս Յիսուս գաշնաստղք սուրբ կուակիս, նախ զսրբազան սուրբ կիրակոս վարդապետն, որ բազում աշխատութեամբ եւ ըղձափափագ տենչմամբ ի յումեքանէն քերթողական արուեստիս թարգմանեալ ի հայ բարբառ եւ գիր։

182ա (1117 թ., նոտրգիր) Փառք անեղի եւ անմահի, անբովիկքդն եւ անվախճան արարչի եւ համագործողի միասնական եւ անբաժանելի սուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Յիշատակարան գրոցս ըստ պատշաճի յանգման. զաստուածպետական բոլոր գոյութիւնս, թէ գի՞նչ երբէք իցէ առ ի յաւագերոցն օրհնաբանի, գեր գրան եւ անհաս ի մտաց իմանալեացն եւ ի մարմնաւորացն, իսկ զնոյն բարերարութիւնն որոշեալ եւ յայտնեալ ըղձափափագ աղօթիւք Հեռնարկելի է մաքուր մտաց սրբոց առելով։ Երրորդութիւն գերագոյ, գերագոյնդ Աստուած, եւ գերագոյնդ բարութիւն, քրիստոնէից վերատեսուչ յաստուածայնոյ իմաստութեանն ուղղեա զմեզ, ի խորհրդականացն ասացելոց, գերածանօթ եւ գերաճաճանչ եւ ծայրագոյն գագաթին, ուրանօր պարզքն եւ արձակք եւ անփոփոխելիք աստուածաբանութեանն խորհուրդք՝ ըստ գերապատուութեան ծածկեալ թաքնախորհուրդ յոյսիցեանն մի գոյ, բայց մեզ ըստ իրիս առաջի կացելոյ ի գրաւ զօրեղիս՝ աստուածախօս տաճիս՝ գոհութեամբ զամենայնս աստուածպետական յառաջ ճանապարհացն գործոս աւրհնաբանելի է։ Վասն զի յոյսն փառաց Հօր՝ էական ինքնաբուխ է միութիւն, գերակատար ծայրապատութեամբն, կատարողական տեսակ բարի, ի նիւթի ոչ տեսակ մերովս արարչապետութեամբ տեսակ, զմերս բացերեսաւորեալ, անխառն յամենից եւ մօտ առ ամենսին, եկեալ խոնարհութեամբ ի մարմնի միացեալ, որով կատարեալ գոնօրինականն եւ վերատին արարչագործեալ զազգս մարդկան ի փառս աւրհնաբանութեան երրորդական գաստից, որով զընտրեալ զընտրեալսն ի սկզբանէ կենարար բանիւն եւ զօրութեամբ մեծապայծառ լուսագեղաց սարսեալ, փառակարգ է ի փառագնատեսակ կառուցման ի հոյլս ժողովրդոց գլուխս, որոց եւ զաստուածածանօթ գաստուածագործ անուն վերակոչեալ առաքեալս ինքեանն պարգեւատուի, ոտանքեցեալ փրիւնորդս կոցուցմունէ, իսոտովանալով աւետեօք զգալոստ ի նոցա աստուածպետական հոգւոյն։

Արդ, նոքա զօրացեալք ի Քանէն աստուածագործ Հոգւովն լցեալք, տախտակք աստուածագիրք եւ այ-

ձանք բանաւորք, աստուածատեսակք եղեալ, լուսոյն ճշմարտի կայարան գտեալք եւ թագաւորեալք ի լոյս ընթացան՝ լուսով ընդ տիեզերս, արեգակունք արդարութեան եղեալ աստուածային կենարար Բանին |182բ| եւ աստուածագործ նորոգաստուր Հոգւոյն լըցին զընդհանուրս, հալածեցին զխաւար եւ բարձին զմոլութիւն յաշխարհէ, փախուցին զժանտն սատանայ ամենայն չարագործ դիւօքն, փշրեցին զպատկերսն սատանայի, զոր պաշտէին մարդիկ եւ զճնճեղս շարաւահոտս՝ գարշելիս երեւեցուցին, սրբեցին զամենայն տիեզերս ի մեղաց, ստացան մարդկան հոգի եւ միտս նորս եւ մարմինս ժուժկալ եւ անմեղ, եւ միանգամայն ասել՝ գերկիրս երկին արարին եւ գմարդիկ ընդ հրեշտակս խառնեցին՝ գործելով գմեծամեծս, քան զոր փրկիչն արար յաշխարհի ըստ նորուն խոստմանն:

Եւ եւս առաւելեալ անունակիրն անօթին ընտրութեան, քան զամենեսեան ի գործս եւ ի բանս, յարեւելս եւ յարեւմուտս, ի հիւսիս եւ ի հարաւ, ընդ ամենայն տեղիս ելից զԱւետարանն, վասն որոյ եւ երանելի աւետարանիչս աստուածաբան Յովհաննէս՝ մականուանեալ ի փրկչէն Որդի Որոտման, գեր զբնաւս եւ գյաւիտեանս անցեալ որոտալիր հնչմամբ ի հայրականն սրտէ առեալ, Հոգւովն քննող զխորս Աստծոյ զանծան իմանալեացն եւ զանգիտելին բոլոր սեռի բանս կանացն, ելից գոչմամբ գերկինս եւ գերկիր, գերեւելիս եւ գաներեւոյթս, որով ծանոյց ամենայն ընդհանրական եկեղեցւոյ զսկիզբն եւ զպատճառ փրկութեան ամենեցուն: Ջորոյ գհանգամանս ի սոյն սուրբ տառիս է գիտելի համօրէն աստուածասէր անձանց, որ կամին զկեանս իւրեանց գտանել, եւ հանդիպին սմա սիրով եւ աղօթիւք առ Տէր՝ բանալ զաչս սրտի: Ուստի եւ երանելին Յոհան Ոսկէբերան՝ հետեւողն առաքելոց, գվարդապետական գործ ի ձեռն առեալ, որ համագոյգս ընդ բնաւ աստուածախօս տառս Աւետարանին խաղացեալ գայ: Ըստ որում եւ Տէրն ի վերջնում տնօրինական ժամանակիս զուսուցչապետականն առնլով յանձն մատուցեալ անուն թէ եմ իսկ, զորոյ գձեւ բերեալ լինքեան սորա, լոյս ի լոյս յաւելեալ աղբիւրաբար բղխեալ, լնու զընդհանուր եկեղեցիս ուղղադաւան հաւատացելոց, մաքրելով զոդիս ամենեցուն ի քրէական ծանոնց ծառայականաց, որով աստուածայօրս ի զօրս աստուածատես արժանացաք, անձան դիմաց քառակիս հասանել, գեղապատիս գաղափարութեամբ առ սարսափելին ներմարդութեամբն, անգամ խառնութեամբ միաւորիլ, որում աստուածաբանս բանին անեղբեւակի կրաւան զմերս ցոյցեալ փառօք փանաքիս այսմ, տաղտկալի եւ քակտելի տաղաւարիս, տարան եւ կենդանեղ գտեալ լիապատար հոգւով ոգեալ զերեքսբրեանն աւրհնաբանութիւն:

Վասն որոյ եւ ես՝ վերջացեալս ի գործառնութենէ երկասիրութեան ժամանելոցն ի գործս եւ ի բանս աստուածատուրս, տարտամ հետեւողս աշակերտութեամբ քեզ, ո՛վ Տէր իմ, Տէր՝ աստուածակիր լուսափայլութեամբ լցեալ Յոհան եւ տեսեալ զքոյդ աստուածունակ պայծառութիւն եւ ծիանածալալ ծաղկազարճ երանգախոյտիւք իմաստալեղձ գիւտս բանի, զարիւցեալ եւ սթափեալ ի գանդաղմամբ եւ ջանիւ մեծաւ եւ անկիրթ արհեստիւ, բազում տաժանմամբ աշխատեալ, վերըստին ստացայ գքեզ գրատուրութեամբ, քանզի շնորհեալ շահատակումն ի խոյզս մանրորոն, սիրակարկիր սաղագա իմաստութեան, խնդիր արանց աստուածաբելոց, զի ի խնդիրս երկասիրաց ցանզ առկայեալ կա կուտակս գաղտակրականն մարգարիտ, որ է նոյն ինքն բան, բանաւոր բերան բացումոցագ եւ ընկալողաց, գհոգի կենդանախարուկիդ, զի սա է պանծալի պատուականութիւն, յորմէ յորդորմամբ յառաջատածի բերկրական խրատ եւ բանալի ականջագ սրտի: Ասաց, որ ասացն. Ստացի՛ր զիմաստութիւն եւ զհանճար եւ գրեա՛ ի սեամս սրտի եւ արիեալ մանեակ սափերական, փառս փայլակիրս եւ գեր գմեծութիւն հանուրց, քան զհոսանս ոսկւոյ, որ եւ պատէ պետականան գշաւիղս, ուզեւորեալ անսայթաք գարքունականն անատերիւր հորդել պողոտայ եւ գականակիտն սրբամա[ռ]ր շաւիղսյի ի գոյն վեհիտ սաունատես պետին պատուանդանին աննկուն կարկառէ տեսումն եւ ճրագ ճերտատաց դիմաց դիմառնութիւն դնէ, սլացմամբ սարսափելեաւ սօսինաթաք սաւառնելոցն, քառիցն հակակայից ընդ լըծակցութեամբն ներշրջանապտոյտ պակուցմամբն ահեղասպա գնդին, երիւք եռանկեան թեւօքն պարածածկութիւ ի թնդմանէ առ նոսայն, թեւրաքամ գիտնականութեամբն եղեալ եւ լենդացեալ պարիսն պակչելեաւ յոյորոս ցանկապատիւռ տոփականութեամբն, բազմաբերձն ձօնիւք ալացն յանհունն, անշունչ շարսն շրտուցեալ, ջանան անչը[շ]ելի գհակեցուածան կացուցանել հանդէպ կանոնի վերտառութեանդ գիւտի, ուստի եւ զանգիտանալն խոստովանաբար բերէ բանն բարեբանական ասել՝ Աւրհնեալ են փառք Տեառն ի տեղւոջէ իւրմէ:

Զայսոսիկ գերազանց լրութիւն լնուս յայնցանէ յանտեսութենէ, ո՛վ աստուածաշարժ հայր մեր եւ ուսուցիչ հանուրցս Յոհան, քանզի գու |183ա| հոգիակորով կարեկցեալ մերումս ախմար արհեստականութեանս եւ տեսութեան սուրբ եւ փառազուարճ, նմանեալ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ նորին աշակերտացն, գորոց գգործս ի ձեռն առեալ եւ բացեալ՝ ետուր մեզ, եւ ամենայնիւ նորոգելով զընութիւնս մեր՝ հրեշտակիրս արարեալ վերաթռիչս կացուցեր, նոյնպէս տեսակաւորեալ գերարհաշափառ ունակութեամբ զրամացն հանդիսացար կարգս, ուղղածեցար ի յաջորդումն նախաթոռոցն, ազգապետել քահանայապետութեամբ եւ սաւառնելոցն հնչմանց զկցորդութիւն ապրհնաբանութեանցն, առբերելով փողագոչ երգս, զի

գգուվեստականան քո առ աստուածութիւնն, ուղղափառ հաւատդ եւ բանքդ քո վերառոյգ ի հանդիպումն երեսացն Աստուծոյ, եւ քո բազկատարած աղօթարուղիս պաղատանօքդ, զստօրանկեալս յոտս քո վերամբարձեսցես ամենաթագաւորին Աստուծոյ:

Վասն որոյ աստանօր անդրանիկ յարկացոյց ի քարուղ ճշմարտութեանն, բան տեսողացն, ահա ժամանակ հաճելութեան, ահա օր պարագաստօղ, ի հանդիսական մրցարանումս բերձարերիկ ի ստորեւ կենացս, ընդ երկնաթռիչն հանդիպիլ դաս սրբազանս կառուցանել իմոյ անձինս վարս, նմանել արքայազուն բանակացն գորձակցօղ, յարատիպ գոլ ի լուսափայլն ճեմարանին ըստ սրբազան բանին, եթէ գիտակցեմ գիմսն եւ գիտեմ յիմոցն: Եւ ուր պաշտեցեալն, անդ եւ պաշտելին, ընդ նմին միահոմեսցի, ընդ որս եղիցի ինձ եւ ամենեցունն, որ սիրեն զքեզ եւ պահեն զբանս քո, բացաւ երեսօք փոխակերպիլ փառաց ի փառս, համարձակատես լինել փառաց մեծին Աստուծոյ եւ փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ քեզ եւ ընդ ամենայն սուրբս:

Արդ եւ դուք, ո՛վ սուրբ մանկունք եկեղեցւոյ, հրեշտակերամ, լուսաձիր դասք կրօնաւորաց, որ էք յընթհանուրս առկայացեալ եւ ունիք փոյթ աշխատաժիր կրօնից գտանել՝ յառաջակաց եւ սիրով սրտի ծարաւեալ ոգւով դիմիք ի սուրբ պատուիրանս, ի գիտել եւ յառնել կամ առ դնել օրինակ ի նորահերետեալ ի խորոց սրտէ, մաքուր մտօք եւ բազկատարած պաղատանօք հայելով առ Աստուած, յիշեցէ՛ք զամենատրուպ եւ զբազմամեղս զկիւրակոս, որ բազում աշխատեցայ ի սայս, սակս անյարմար եւ խրթնի թարգմանութեան հռետորին յունականի, որ եւ չանացի յերիւրել միայն, ո՛չ յաւելուլ եւ ո՛չ պակասեցուցանել յաստուածաշունչ բանիցն: Իսկ եթէ ի վեր գոլով սոցայս մակացութիւնն, քան գմեր տեսութիւն, եւ պակաս ինչ կամ այլաստարազ եւ աղաւեմ չլինել մեղադիր: Ջայս գիտելով, թէ ոչ ի ծուլութենէ կամ յանփոյթ առնելոյ եղեւ, այլ յանհաւասարութենէ հատակոտոր թարգմանելոյն: Բայց ընդ իս ոչ ինչ պակասեցուցեալ ի ճշմարտութենէ, ուստի եւ զաղաւանան անտես առնել Աստուծոյ, եղբայրական սիրով պիղեալ ընդ իս աղօթեցէ՛ք ի վերայ վշտացելոյս եւ պաշարելոյս ներքին եւ արտաքին պատերազմօք:

Այլ եւ զանգիւտ հայկազանցս գլուսաւորս մարգարտիս գպատճառն գերանելի Լուսաւորչին մերոյ՝ գփոխանորդ գԿրիգորիս գհոգեւոր հայր մեր եւ խնամածու յիշեցէ՛ք ի Տէր, վասն զի նա եղեւ սկիզբն սուրբ Աւետարանիս Մեկնութիւնս գրելոյ ի գիրս յայս, ի ձեռն բազում աղաչանաց իմոց զինքն գերանելին, որ եւ լուեալ ինձ ըստ աստուածասէր եւ պատուիրանասէր հոգւոյ իւրոյ, սկիզբն ետ առնել թարգմանութեան նախ յատորոյն լեզուէ: Եւ քանզի շաղփաղփ այլատարազ գայ լեզուն ասորի ի մերս Հայկազանցս արամեանս ազգ եւ լեզու, ըստ որում վերըստին իմ աղաչանս ի ձեռ առեալ վկայասէր ոգւոյն եւ յունականէն առնել զթարգմանութիւն գերահրաշ ճառիցս եւ աստուածախօս բանիցս աստուածաբան աւետարանչիս Յոհաննու Մեկնութեան, ի ձեռն հոմանուն երանելի պատրիարգին Կոստանդնուպօլսի՝ տիեզերակեցոյց, աշխարհալոյս վարդապետի՝ Ոսկէբերանն կոչեցելոյ մականունութեամբ, որպէս եւ վերագոյնդ առ նա արարեալ իմ Կիրակոսի գրանս մաղթանաց, վասն զի յարմար գոյ յունականն բարբառ ի մերս ըստ թարգմանութեան:

Արդ, ունկնդիր եղեալ ինձ, ննդեալ զՆորեսս Եէց ասորի զթարգմանիչ, յոլ ի Միսապոտամն գաւառ, առ յունականն հռետոր Թեոփիստէ կոչեցեալ, որ էր քարտուղար եւ պատուոյնօսար իշխանին Աւոօնն կոչեցելոյ: Եւ բազում ծախիւք առատատուր պարգեւօք նմա ետ թարգմանեալ զսուրբ գիրս:

Եւ արդ, նա ի Քրիստոս փոխեալ յերանելի կեանսն, բազում ճառք մնացին անթարգման, յոր ես ձեռն արկեալ նոյնպէս առատաբար Հրիւք, զմնացեալսն եւտու աւարտել նմին առն: Եւ է ճառիցս թիւ, | 183բ| զոր նորոդ ի յայտ ածաք, յիսուն եւ ե. (55) ճառ, քանզի զերեսուն եւ զերիսն բազում յուղիւք առաջին մեր թարգմանչացն գտաք թարգմանեալ ի սկզբանն՝ տասնեւերեք ճառ յասորի լեզուէ, բանքն իսկ ցուցանեն, իսկ գքսանն՝ ի յունականէն, որ են երեսունեւերեք ճառ: Բովանդակն էր գիրքն լիեալ թարգամանած ի հայս, եւ ի ծուլութենէ եւ յանփոյթ առնելոյ այլքն կորուսեալ եղծեալ էին յօրինակս հինս, ուր եւ կայր: Եւ այս, զոր գտաք ի յախմար եւ ի տգէտ, խաւարած գրագրերոյ, այլայլած եւ թիւրած էր բանքն եւ տունքն, եւ աւելի եւ պակաս, անօգուտ ի կարդալոյ եւ յիմանալոյ: Ջոր իմ Կիրակոսն տրպի եւ անաբժանի ի ձեռն առեալ՝ ուղիղ յօրինեցի ըստ կարի, այլ ըստ մտաց բանիցն եւ այլ ի կրկին օրինակաց: Եւ ըստ այսմ զնորոդ թարգմանեալս բազում ջանիւ եւ աշխատութեամբ յերիւրեցաք յուղիղն բառ եւ բանս ըստ մերումս գհասակոտոր եւ ի կրկնին բանսն եւ ըստ վերագոյն գրելոցն՝ ո՛չ աւելի եւ ո՛չ պակաս:

Արդ, այսպէս գրեցաք եւ տուաք վերջին աւուրց վերջին դարուս, յորում, ըստ կանխասացութեան փրկչին եւ առաքելոց նորա չար եւ գժոգակ են աւուրքս. սատանայ թագաւորեալ, եւ սէր եւ հաւատք եւ ճշմարտութիւն բարձեալ յամենայն մարդկանէ, քանզի բոլոր տիեզերք գնացին գհետ սատանային, է՛ որ անհաւատութեամբ, եւ է՛ որ հերետիկոսութեամբ, եւ է՛ որ մեղօք, յոր թաւալեցան առ հասարակ. եւ մեր ազգ հաւատովք եւ կարգօք ուղիղ եւ գործօք ըստ բանսարկուին կամաց հետեւեալք եւ հեռացեալք յերկինատոր կոչմանէն, նաեւ բարձրացեալ յերկիրէ աշտիճանաւ կրօ-

նաւորք եւ քահանայք ընդ այլ չարահաւատ ազգս նախանձեալ, ի մարմին գարձան եւ ի կամս նորա օտարացեալք ի կոչմանէն Քրիստոսի: Այլ եւ յանիշխանութենն գոլով տիւզերք, քանզի կարծեալքն իշխանք ի սուր եւ յաւեր գարձան լիրեարս, եւս եւ որ թագաւորք անուանէին:

Եւ մեք ի սոյն աւուրս աշխատեալք՝ նորոգեցաք զսա եւ տուաք ի յիշատակ աստուածասէր եղբարց սրբոց, ՝ներեալս անձանց եւ բազմաց օգուտս գործնեցեն, որ եւ հովացեալք եւ ցրտացեալք եղեն բնաւք ի պատուիրանացն Աստուծոյ եւ ի սիրոյ գրոց: Զայս գրեցաք, զի որք ընթեռնուցուք՝ իմացեալք վերս եւ գտուրք գիտապետին ջանս ըստ այսմ ի փրկչէն հայցեցջ՛ զողորմութիւն նորա, ընդ որս եւ գտուրք վարգապետն մեր գԳեղարգ յիշեսջիք՝ գդիտապետն Հայոց, գհովիւն, բարի եւ զգաստ եւ զմարդասէր հոգին, որ վերստին ծնաւ զմեզ ի Տէր բանիւն կենաց, եւ զէրեց աւուրբք եւ խոհականութեամբ գեղբայրն մեր եւ զանգրանիկ մերոյն կրթաւարժ եւ հրահանգալեղ աշակերտութեան գքրիստոսապգեացն գԳեղարգ՝ մականուն Մեղր կորեցեալ, յիշեսջիք ի Քրիստոս: Եւ եւս զծնօղս իմ հանգուցեալ ի Քրիստոս յիշեսջիք ազօթիւք:

Եւ որ գգիրքս գրեցի, որ է երկրորդ գկնի թարգմանելոյն ի յունականէն ի հայկական գիր եւ լեզու, զՍահփանմնոս յոքնամեղ եւ գեղբարս իմ եւ զծնօղս գկենդանի եւ գհանգուցեալ ի Քրիստոս աղաչեմ յիշել ի սուրբ մաղթանս, որպէս զի աղօթիւք ձեր եւ ամենայն սրբոց հաճոյացելոց Տեառն ի սկզբանէ գացուք միաբան արժանաւորք կենացն յաւիտենից ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, ընդ որում Հօր եւ ամենասուրբ Հոգւոյն փառք եւ պատիւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Էր թիւ ի սկզբանէն արարչութենից ի մեզ ՅՇԼԶ. (1111)* ամ, իսկ ի կենարար գալստեանն ՌՃԺՀ. (1112) ամ, իսկ ի հոսդրոյն Պարսից սկսեալ մերս թիւ ըստ ամաց ՇԿԶ. (1117), իսկ ըստ ասարտման առաջին շրջանին ՇԼԲ. (532), նորս սկսեալ շար ամաց ԼԴ. (34) ամ: Այլ եւ գաղաչանս իմ գվերջին ընկալցիք սիրովն Աստուծոյ, գկնի վախճանի իմոյ ում եւ ապ Աստուած ի ձեռն ի գտուրք գիրս գայս, մի՛ արգելցէ տալ գսա օրինակ ով եւ կամեսցի գրել, զի տարածեսցի, եւ մի՛ իմ ի փակեսցի խօսքս Աստուծոյ: Եւ որք գրել տացեն, գրեսցեն եւ զլիշատակարանս գայս բովանդակ ի նմին եւ մի՛ հատցեն ի նմանէ բան մի: Եւ որք գկերկու խնդիրս գիմ կատարեսցեն, գրեսցէ գնոսա Աստուած ի դպրութեան կենաց, իսկ որք ստունգանենն, եղիցին ընդ դատաստանաւ Տեառն Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յանբաւ յաւիտեանս. ամէն:

* Թարգմանչի յիշատակարանի ճուականի վերծանումը Համառօտ ցուցակում (Մ., 1965, էջ 855) վրիպակով է 1663 թ., մինչդեռ յիշատակարանի բուն ճուականը ՇԿԶ. (1117) է, ևին ճուականը աւարչութեան ճուականի Ալեքսանդրեան տարբերակով է 6536-5425=1111, այս յիշատակարանը մասամբ տե՛ս Գ. Զարբհանեան, Մատենագարան հայկական թարգմանութեանց նախնեաց, էջ 611-2, իսկ ամբողջութեամբ, որպես այլ՝ 2-ր 1347 ձեռագրից առած՝ տե՛ս Յովս. Յիշ-ք, էջ 309-18 (1112 թ. նկարագրությ), 2-ր 147, հմմտ. Ե-ԺԲ. գգ. գիշ-ք, էջ 145-50 (1117 թ.):

ՅԻՇԵՍՏԱԿԱԲԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

95բ Ընդ նմին յիշեսջիք զբստացօղ մատենիս զկուսակրօն Յակոբ աբեղայս, եւ զծնօղսն իւր, եւ ամենայն գարմիւքն եւ ոգորմեսցի Քրիստոս Աստուած յիշողացդ գմեզ:

183բ Ըստ պատճ[էն]ի յիշատակարանացս եւ ըստ պահանջելոյ հարիկ սովորութեան սահմանի՝ պարտ վարկաք շարադրել եւ գանարժանութեանս մերոյ յիշատակ ի քարտիսի այսր, ընդ մշտնջենաւորութեան կատկիս աստուածայնոյ, յարակայեալ եւ մերս յեղում ըստ սմին ի յապա ժամանակս յոքունս ունելով մեր ակնկալութիւն յեղման սրբազանիկ ընթերցողաց զսոյն տառ, որք ոտոգեալ ի բանից ցօղոյ շնորհաց սորային անձրեւաց, որոտընդոստ տեղացմանէ եւ պտղաբերեն [184ա] առաքինութիւնս աստուածահաճոյս, որոց վերամբարձ երկնաթռիչ սր[ը]նթաց պլպլմամբ բարձրացեալ աստուածամերձ եղեալ մաղթանացն, աղերսանօք շնօրհացն ոգորմութիւն բարեբարին Աստուծոյ ցօղեցէ ի հոգիս թափուր եւ ի հոգացեալ մարմինս մեր ի գետնախիշտ շիրմի պահարանի եւ դժոխամանն եղելոց պարտականաց բիւրոց քանքարաց, եւս եւ թէ ոք ի շնորհաբաշխելոց վշտակցելով մեզ, ոգորմաբար ի խորոց սրտէ հառաչաբողոք յիշմամբ յոգոց հանիցէ եւ գիջեալ առ մեզ ջերմագոյն կամօք, յարատուս հարեալ ընդ մեր, խնդրելով ի Քրիստոսէ զթողութիւն մեղաց, ազօթաբան գայցմամբ ըստ առաքելոյ բանի հզօրապէս բաւականացեալ գօրէ ողնաբարձ բեռանց մերոց, մեղանաց ծանրացելոց ի թեթեւութեան տէր Յակոբ աբեղայ գծողի սորին տաժանելոցս սակաւ աշխատութեամբ ի մատենիս աստուածաբան, եւ գտրիտուր յիշողացդ գմեզ Քրիստոս հատուսցէ:*

Եւ արդ, վասն որոյ ցանկացօղ եղեալ հրաշապատում, քաղցրալուր բարբառ եւ յոքնապատուղ, համեղաճաշակ կտակիս եւ ետ գրել ի յընչից, յարկար վաստակոց իւրոց գանձեալ գինչս յերկինս անենգ յամենայն կերչաց եւ ի վատնողաց ի լուսատուիսն հոգւոյ իւրոյ եւ ամենայն գարմից եւ ընթերցողացն յոգուստս հոգեւորականս ի գիտութիւնս երկնաւորականս, ի խնդրոյ բարեմիտ եւ հոգիասէր կրօնաւոր Յակոբ աբեղայի, ի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնօղացն իւրոց, եւ եղբարցն եւ քորցն եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, ի ժամանակս կաթողիկոսութենն տեառն Նղիազարու երջանկի եւ լեպիսկոպոսութեան տեառն Սիմէոնի երեւսաղէմայ մեծի քաղաքի տէրունեան գահի, ընդ հովանեաւ սուրբ տեօրիսականացն եւ Քրիստոսի լուսա-*

բուխ գերեզմանին կատարիչ վիմի, որ է Սուրբ Փրկի վանս, յաւարտ սոփերիս, ի Թրւաբերութեանս Տեառնոց զգրոյս սեփհական Ռէմէ. (1689) ամին, ի վայելումն իւրոյ անձին: Աստուած եւ Տէրն մեր բարով վայելել տացէ նմա մինչեւ ի խորին ծերութիւնն. ամէն: Եւ յետ աստեացս ելանելոյ լսել տացէ գերանաւէտ բարբառն, որ ասէ. Եկա՛յք աւրհնեալք Հօր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք զանեսցան ուրախութիւնն անգրաւ յաւիտենից. ամէն:

Արդ, յերես անկեալ եւ յողոք դեղերեալ աղաչեմ զքարեմիտ հաւքդ իմ եւ զեղբարքդ, ողորմելով մեզ հիքացելոցս եւ խնդրել մաքուր աղօթիւք թողութիւն պարտեաց յանձնանաց տէր Յակոբ աբեղայի եւ ամենայն զարմիցն, եւ որք յիշէք զմեզ, լուեալ պաղատանաց մերոց, յիշեալ լիցիք եւ դուք ի Քրիստոսէ ողորմութիւնաւք յաւուրն մեծի՛ մեծի՛ տանեն. ամէն:*

Այլ եւս խնդրեմ ի ձէնջ՝ գծող սորա գիջանել՝ ըստ իս եւ անպարսաւս ըստգտանաց թողուլ եւ ներել անհմտութեանս եւ անտարր գծոցս, զի կարի տագնապաշատ եղեւ գրեալ, եւ թէպէտ իմ չանս ըստ կարի առեալ ի ձեռն կամաց պարզագրութեան եւ տրտհման տագրից եւ բանից, սակայն շտապաճեպութիւնն ընդ մէջ մտեալ արգել, այլ եւ ոչ ունելով ձեռնտու զվերծանութիւն քերթութեանն, վասն որոյ ոչ եղեւ ըստ կամաց իմոց ընտրութիւն սորին, եւ գոկարութեանս որչափութիւն լոեցից: Զի լաւ եւ ընտիր դիր էր օրինակիս, պարզատեսակ եւ կէսողոր, բայց ոչ գատուցեալ ըստ տեղւոյն գլխոց եւ բանագլխաց, եւ զի հուպ գոլով գրելն սորա Թարգմանութեան ժամանակին, եւ ոչ է բացորոշ ի միմեանց բանքն եւ մեկնեալքն ոճագլխիւք եւ ճառագլխիւք գերալրութեամբ կարգատրաբար, ըստ սահից Կիւրակոս վարդապետի ի վերոյգրեալն յիշատակի սակս աղաւաղելոյն նախնականի: Եւ թէ ոչ էր հանգիպեալ յառաջագոյն ոմն վարժ եւ անջատեալ գրանն նշանակաւ իմն սակաւու եւ շեշտիւ եւ պարուակաւ զամենայն, կարի իմն դանդազէի գհատակոտոր բանան տրոհել ի մեկնութիւնեան եւ կամ աղաւաղիւր ի դիպմանէ, որ եւ լայտ իսկ է բազում տեղիս ի գրածացդ: Որոյ ըստ աշխատանաց նորա վարձս բարեաց հատուցէ Քրիստոս՝ Աստուածն ամենայնի. եւ ինքն օրհնեալ եղիցի ի յաւիտեանս ժամանակաց. ամէն:

* *Քեռագրի գրիչր Յակոբ աբեղան է, սակայն յետագայում անունը հղկել եւ «Յակոբ աբեղայն բառերը գարձրել են առաջին տեղում՝ «Յեռեմի վարդապետն», երկրորդ եւ երրորդ տեղերում՝ «Յեռեմիայ վարդապետի»:*

ԿՆՔԱԳՐՈՇՄ՝ *պհպ. Ասա՝ (սեւ թանաքով շրջան)* «Печать Ахалцыхской градской полиции»:

ՆԿԱՐԱԳՈՐԾ՝ *Ա. եւ Բ. փեղկի կազմաստառին մատիտով առիւծ, պհպ. Ասա «Ա»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած պիտակին՝ (նոտարիր) «Յովհ.[ան] Ոսկեբերանի/ Մեկնութիւն Յոհ. Աւետարանին/// », պհպ. Ասա՝ «184/2688», «2-ի 192/22.», (կապոյտ թանաքով շրագիր) «Ռէմէ. - 1689 Մ[եարոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

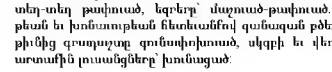
2689

ՆԱՆԱ ԱՍՈՐԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՁՈՐ՝ Ստեփաննոս վրդ. Տփխիսեցի: Մեկնեալ՝ Մատթիոս աւետեաց. Կեսարացի:

ԹԵՐԹ՝ 134 (գրչի ֆակսիմ. 1-251, որ՝ 3ա-130ա). չքուած՝ 1ա-3բ, 4բ, 130բ-4բ: ՊԱՏԱՆ՝ Ա-ԺԳ×10 (Ա. 13, ԺԳ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ լուսաքրչվով, «MAL, Bertini», լուսակնիւով եւ գինաշրաններով: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ 28,5x20,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (22x15). սահմանագծերը՝ կարմրով: ԳԻՐ՝ նոստգիր (նմուշ՝ 65ա): ՏՈՂ՝ 34: ԿԱՉՄ՝ դռդմագաղց բաց շագանակագոյն կաշի, միջուկը ստուարաթուղթ. աստառը ծաղկազարդ թուղթ. լուսաներգակոդերը՝ դեղին:

Նմուշ 65ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – *Կ ի ս ա խ ո ս ո ւ ա ծ* Տա: *Ջ ա ր գ ա գ ի ր* թղթագլիր (5ա, 8ա): *Գ ա յ ն ե ր* կարմիր, կապոյտ, դեղին, մանուշակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին վնասուած, ճռճռուած, տեղ-տեղ թափուած, գարերը՝ մաշուած-թափուած. գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, խոնաւութիւնից գրասպաստը գունսփռխուած, սկզբի եւ վերջի թերթերի առտաֆին լուսանցները՝ խոնաւցած:

ՌՄՄԸ. – 1809

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

[Նամայի Աստուծ Մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանին]

Տե՛ս նեւ. 2520, 13ա-255բ: – *Առջին/5ա-7բ: ա/8ա-74ա: – [Յորդորակ] 72ա-4ա (ս...անմահական պտղովք առ ի բերել ժառուցից ի փառս ամենասուրբ Երրորդութեանն/// վերջը՝ թերի) բ/74բ-130ա: – [Յորդորակ] 129բ-30ա:*

Լմմտ. Նամայի Աստուց վարդապետի Մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանին, Թանգարան Հայկական Հին եւ Նոր Դպրութեանց, Է., Վենետիկ, 1920:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉԻԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

4ա Շնչամաքուրն Յովհաննու օրըագնասուրբ Աւետարանի բանիցն Երբից տեսութիւն, մեկնաբանեալ ի Նամայէ Աստուց պանծալի լիմաստասիրէ, որ ըզգաճախ սիրով ստացաւ ի յարքայաճոին մայրաքաղաքն Կոստանդնուպօլիս, գաղափարեալ շնորհիւ Հոգւոյն լրնտիր օրինակէ, ի վայելս նուաստ անձին իմոյ Ստեփաննոս ապարդիւն վարդապետիս Տփխիսեցւոյ, զոր եւ յետ իմ վայելողդ յարգելիք արասջիք յիշման

արժանիս արժանընդունակ ձեր սուրբ աղօթիւքն զմեզ-սայիս ի խնդրուածս բարեաց, որ առ բազմագութ բարերար Քանն Հօր, որ եւ ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի յաւուրն սոսկալի ի յաղերձ շնորհաց՝ իւրոց գոնէ իբրեւ զմի ի վարձականաց զմեզ հանգուցանելով՝ հանգոյն անառա-կին. ամէն:

Յամի Տեառն 1809, յամսոյն մայիսի, ի մեծն Պօլիս, ի շնորհաշատ հայրապետութեան Ամենայն Հայոց տեառն տեառն Եփրեմի ատաուածազարդ կաթողիկո-սին եւ ի պատրիարգութեան մեծին Պօլսոյ տեառն Յովհաննու ատաուածաբան եպիսկոպոսին, եւ ի յա-ռաջնորդութեան Յովածիծաղ քարելից քաղաքին մե-ծին Զմիւռնոյ տէրունի վիճակի լուսանկար մօրն պան-ծալոյ արամեանս ազգի ամենայն եկեղեցեաց Սուրբ էջմիածնի, որով եւ իսկ միաբանի տեառն Մարտիրոսի արքեպիսկոպոսի բազմաշնորհ իմս Ծնողի երջանկի Կեսարացւոյ ստացեալ գանձեցի ի փառս Յիսուսի Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է յաւէտ օրհնաբանեալ. ամէն:

ՆՇՈՒՄ՝ կազմի մէջքին փակցուած պիտակին՝ (նոտրգիր) «*Ընանալ վարդապետի Ասուրոյ / Մեկնու-թիւն Յովհաննու աւետարանին*», *Ի*ա՝ «*186/2689*», (*կապոյտ քանքարով շղագիր*)՝ «*1809, Մ*[*եսրով*] *եա*[*խպոպ*]*ոս*»:

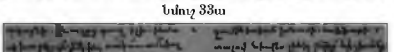
2690

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

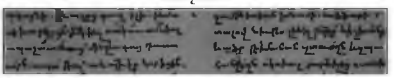
ԵՂԻԱՋԱՐԻ ՎԱՆՔ Պկէ. – 1418

Գիրք՝ Ղազար (1ա-94ա), Բառեղ վրդ. (95ա-114բ), Կարա-պետ եպս. (119ա-326ա): ՄԱՂԱԿՈՊ ԿԱՋՄՈՑ՝ Յովհաննէս: ՍՏԱ-ՑՈՂ՝ Բառեղ վրդ. (գիշը):

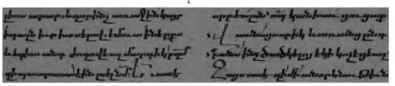
Թերթ՝ 333+2+1-1 (տե՛ս Վիճակ, կէկն՝ թ 73, թուիչ՝ 233-5) չգրուած՝ 94բ, 115ա-ն, 326բ-333բ: ՊՐԱԿ Ա-ԸՀ12 (Ը 13) +12+9+Ա-ԺԸ×12 (Ա 13): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (թ. 118՝ մազաղաթ): ՄԵ-ԾՈՒԹԻՒՆ՝ 26,5×18: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (21.5×14). սկզբնատող-ներ՝ կարմրով եւ մանուշակագոյնով: Գիր՝ նոտրգիր (1ա-94ա՝ նմուշ՝ 33ա, 95ա-114բ, նմուշ՝ 106ա), բոլորգիր (119ա-326ա՝ նմուշ՝ 204ա): ՏՈՂ՝ 37 (1ա-114բ), 29 (119ա-326ա): ԿԱՋՄ՝ դաշնակագոյն շագանակագոյն կաշի, դամակով, միջուկը տախ-տակ, ատամաւոր զարդանկիւս կարմիր մետաղ. լուսանցակողերի կարմիր ներքին գիծ: ՊԱՀՊԱՆԱՆ՝ 2 (Բ-Գ՝ սկ.)՝ ձեռագրի թղթից, չգրուած (Քաք):

Նմուշ 33ա

Նմուշ 106ա

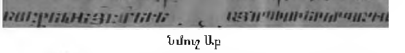

Նմուշ 204ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – եաչեպիւռ*, չուս անկիւններում աետաուածիչների պատկերները, Քրիստոսի գլխավերեւում Հայր Աստուած եւ Սուրբ Հոգի («ԵՒ ՄՏԱՆԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԵՒԱՆՈ-ՍԱՑ», «ԱՅՍՍՐ ԵԼԱՆԷ ՍԻՈՆ», «ՂՈՒԿԱՍ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՆ», «ՅՈՎ-ՀԱՆՆԷՍ»)՝ 118բ, եփեսի Աառի եւ Յովհաննէս ոսկեբերան («ՍՈՒՐԲՐՈՅ ՔՕՐԵՒՔ», «ՍՈՒՐԲՆ ՅՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ»)՝ 120բ. Կի-սախոտան՝ 121ա: Ճակատագրի՝ 1ա, 95ա, 119ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Զարդագիր՝ թռչնագիր, ճանճուցագիր, Ջ սկզբ՝ մարդու դէմ՝ 177բ: Գոյներ՝ կապոյտ, կարմիր, դեղին, վարդագոյն, նարնջի, ոսկի, կանաչ, սպիտակ, մոխրագոյն, շագանակագոյն, սեւ:

* *Թ. 118բ՝ մագաղաթի, հաւանաբար յետագայի մուծում, մանրանկարը այլ ձեռքի գործ է, արուած ուրիշ ժամ ու դարի սկզբներին, եւրոպական ազդեցութեամբ:*

ՊԱՏԱՒԻՒՆ-ՊԱՀՊԱՆԱՆ – Աետաուան Յովհաննու Ե., 10-27, Մաղոսի Թ., 21-36: Ժ-Ի. դար՝ Ի (Ա) + Ի (Գ)՝ ստացուած սեփա-կան թերթերի ընդհատումների հատուածով: Մագաղաթ, 26.5×17.5, երկսիւն (22.5×15.5): Ուղղագիծ երկաթագիր (նմոյշ՝ Աբ): Տող՝ 22. գծումներ ճնշումով: Կարդալ՝ Աաւ, Աբ. «//Ռեզ զբուն կենդա-նի: Աակ ցնս կին՝ե... եւ զաուհանային զի բնդ կ[ոչն խասիր]///» (Յովհ. Դ., 10-27), կարդալ՝ Դաւ, Գբ. «///[բազ]ում անգամ ի ճուռ առեաեէ... բնկպզի յաեուն իմ գիս բնդուեի///» (Մաղ. Թ., 21-36):

Նմուշ Աբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւաարաւ. կազմի կաշին մաշուած, ճեռնուած, տեղ-տեղ՝ աուաեկապէս անկիններու մաշուած-թափուած, եռեխեանն կապիչներն ու զամերն բնկած. մնում են Ա փեղկին՝ զամերի ճեռքերը, Բ փեղկի ճեռի կողմում 2 կապիչների ճիմերը, լուս-անցնկողերի կարմիր թափուած ներգուած, գործածութեան եւ խոնաուածքների հետեանքով զանգաղ բծեր, դեղին ճեռներ, Ա պրակի առաջին 2 թերքը ճամաուկաւոր ոչնչ պաճպա-նակ Բ եւ Գ., թ. 308-33 եւ պատկ-պճա. Դ ցեցի անցքեր, պաուա-ռիկ-պաճպանակ Ա-ի աուամին լուսնկեր ճերամուռուած զրա-դաչտը մասամբ վնասուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-94ա* Մեկնութիւն Յորայ հաւաճեալ համա-ռատ վանականի վարդապետի

Տե՛ս նաեւ. 1166, Ի*ա*-99ա: *Յատուկաբանութիւն*՝ *1ա*բ: 1/*1բ-15ա*: 2/*15ա-5բ*: 3/*15բ-23ա*: 4/*23ա-4բ*: 5/*24բ-9բ*: 6/*29բ-31ա*: 7/*31ա-7ա*: 8/*37ա-9ա*: 9/*39ա-42ա*: 10/*42ա-3բ*: 11/*43բ-6ա*: 12/*46ա-7բ*: 13/*47բ-50ա*: 14/*50ա-1բ*: 15/*51բ-4բ*: 16/*54բ-5բ*: 17/*55բ-7ա*: 18/*57ա-62ա*: 19/*62ա-5ա*: 20/*65ա*բ: 21/*68բ-71ա*: 22/*71ա-2բ*: 23/*72բ-3բ*: 24/*73բ-5բ*: 25/*75բ-82բ*: 26/*82բ-90ա*: 27/*90ա-94ա*:

Բ. *95ա-114բ* Մեկնութիւն համառօտ Դանիէլի մարգարէի, զոր հոգիապայծառ եւ իմաստախոհ

վարդապետին Վարդանայ շարադրեալ է ի հոգեկիր մեկնողացն ձայնից եփրեմի, Հիպոլիտայ, Ստեփանոսի Սիւնեցւոյ, ի խնդրոյ ուսումնասէր մանկանց, առ ի դիւրաւնս ընթերցողաց

1. *95ա-7ա* [Տեսիլ առաջին] – Մերձաւոր մեր եղբարք եւ ոդեակիր յօժարեցիմ զեռաւորութիւնս... *վասն որոյ ասէ մեծացաւ Դանիէլ առաջի ամենայն ժողովրդեանն:*

2. *97ա-8ա* Տեսիլ երկրորդ – *Եւ զառաջինն ևս տեսիլ կոչէ... զի այս ամենայն տեսութիւք կային աստ:*

3. *98ա-100ա* [Տեսիլ երրորդ] – *Իսկ երրորդս յայտնի է թագաւորին վերագս տեսանել եւ մոռանալն... եւ ի պատրանաց մեծութեանց այսպիսի ինչ արար, որ ասէ:*

4. *100ա-2բ* Տեսիլ չորրորդ – *Ջոր սովոր է գիրս այս պատմութիւն ինչ իրաց տեսիլ անուանել... ի գոհութիւն քաւչին եւ ողորմածին Աստուծոյ:*

5. *102բ-9ա* Տեսիլ Ե.երորդ (5) – *Ասեն զի խորք մարդասիրութեանն Աստուծոյ... աւրինելոյն ի Հայր եւ ի Հոգին Սուրբ յաւիտեանս:*

6. *109ա-10բ* Տեսիլ Զ.երորդ (6) – *Յամին երրորդի կիւրոսի պարսից արքայի... ունելով զհոգս թագաւորացն եւ գտեսս կռապաշտիցն:*

7. *110բ-2բ* [Գլուխ ԺԱ., Բան Ա.] – *Եւ ես առաջնում ամի Կիւրոսի կացի ի զօրութեան եւ ի հաստատութեան... զոր սուրբ լեառն Սաբրիայ ասէ:*

8. *112բ-4բ* [Գլուխ ԺԲ., Բան Ա.] – *Եւ ի ժամանակին յայնմիկ յարիցէ Միխայէլ հրեշտ[ակ], յորժամ յաճախէ նեղութեանցն... ի վերայ գլխոյն, մինչեւ գամենայն գէշ գէշ պատառեցին առաջի Նորա:*

9. *114բ* [Յիշատակարան հեղինակի գոյս] – *Աւրհնելով եւ փառաւորելով զԱստուածն յաւիտենից Դանիէլին հանդերձ... եւ հրեշտակաց եւ սրբոց Աստուծոյ:*

Միաւորների դասակարգումը՝ ըստ տպագրի. տե՛ս Վարդան Արեւելցի, Յովհաննէս Մործոփեցի, Թովմա Մեծոփեցի, Մեկնութիւնք Մարգարէութեանն Դանիէլի, Երուսաղէմ, 2007, էջ 19-164. գրիչը 3, 7-9 միաւորները չի առանձնացրել:

Գ. *119ա-325ա [Գեղրգայ Սկեւռացւոյ Մեկնութիւն Գործոց առաքելոց]*

Տե՛ս ձեռ. 1362, թ. 3ա-80ա: *Գրութիւնք/119ա-20ա: Յառաջաբանութիւն/121ա-2ա: ա/122ա-բ: բ/122բ-4ա: գ/124ա-8բ: դ/128բ-31բ: ե/131բ-6ա: զ/136ա-9ա: է/139ա-42ա: ը/142ա-5ա: թ/145ա-7բ: ժ/147բ-9բ: ժա/149բ-54ա: ժբ/154ա-7ա: ժգ/157ա-9բ: ժդ/159բ-62բ: ժե/163ա-5բ: ժզ/165բ-9բ: ժէ/169բ-73ա: ժը/173ա-7ա: ժթ/177բ-80բ: ի/180բ-7ա: իա/187ա-91բ: իբ/191բ-6ա: իգ/196ա-9բ: իդ/199բ-203բ: իե/203բ-6բ: իզ/206բ-9բ: իէ/209բ-12բ: իը/213բ-7ա: իթ/217ա-9բ: լ/219բ-21բ: լա/221բ-5ա: լբ/225ա-8բ: լգ/228բ-32բ: լդ/232բ-6բ: լե/236բ-42բ: լզ/242բ-7բ: լէ/247բ-50բ: լը/250բ-3բ: լթ/253բ-6բ: խ/256բ-61բ: խա/261բ-5բ: խբ/265բ-8ա: խգ/268ա-72ա: խդ/272ա-6ա: խե/276ա-8բ: խզ/278բ-83ա: խէ/283ա-6բ: խը/286բ-9բ: խթ/289բ-93բ: ծ/293բ-7ա: ծա/297ա-300բ: ծբ/300բ-4բ: ծգ/304բ-8ա: ծդ/308ա-14բ: ծե/314բ-9բ: ծզ/319բ-21բ: ծէ/321բ-5ա:*

ՅԱՀԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺՋ. դար.

Պիսպ. Գա Հմայագիր* – *(սկ. անընթեռնելի, կարդացւում է մնացած 5 տողը) ///ու ընդ իւն անկանի եւ բարով ազատի, սիրէ եւ ի մարդէ բաղդ չի ունի... ուխտի տուն հարսն մ///:*

* *Պիսպ. Գր, թ. 93բ, 94աբ՝ նոյն գրով, խոնաւութիւնից անընթեռնելի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԹՈՒՐԿՄԱՆԶԻ

325բ (1076 թ., բոլորգիր) Ազէրս նորոգ ստացողի եւ աշխատասիրաբար նորոգողի բուն Մեկնութեանն, յորմէ այս համառօտեցաւ:

Յամի վեց հազարերորդի հինգ հարիւրերորդի ազգնեղորդի արարածոց աշխարհի (1076) եւ ի հազարերորդի եւաճառասներորդի եւթներորդի կենարարին մերոյ գալստեանն (1077) եւ ըստ Հոսրովական թուոյ հայկազանց հինգ հարիւր[եր]որդի քսաներորդի հինգերորդի (1076), ի թագաւորութեանն Միխայելի որդւոյ Դուկիթի եւ ի պատրիարգութեան Կոզմայի երկրքնակի՛ եւ՝ Գրիգորիս՝ որդի Գրիգորի Պալեաւանոյ, ողորմութեամբ մեծին Աստուծոյ արժանացեալ աթոռոյ հաւուն իմոյ՝ սրբոյն Գրիգորի եւ ըստ յառաջատեսեալն սրբոյն Սահակայ, ի սաստկացեալ սրոյ սկիբեացւոցն հալածանօք հասի ի պայծաչէն կայանս սրբոյն Կոստանդինաճոսի եւ մեծաւ ըղձմամբ հայցեալ գտի զտեն չալիս յոգունց, գգերարհաւ Մեկնութիւն Գործոց առաքելոցն մեծին Յովհաննու Ոսկեբերանի՝ լուսաւոր եւ ոգեշահ վարդապետութեամբ: Եւ հանդիպեալ հմտագոյն հռետորին Կիրակոսի՝ յունական եւ հայկական ումանմն պերճացեալ, եւ առատաձեռն արգասեալ եւտու թարգմանել տենչալիս ոգւոյ իմոյ, եւ ընկալեալ սրտալիր ուրախութեամբ իբրեւ գտանելական նախամարգարէին եւ մեծաւ տաժանմամբ գտանեալ գհամատարածն Վիրիայ եւ Ասիական ծոցոյն, խնամօքն Հոգւոյն հասի ի բաժինս Սեմա ի ստորուտս Տաւրոսի, ի հրեշտակաբնակ կայարան սրբոցն, եւ գտի անդ զհոգեշնորհ գիտնականն Կիրակոս՝ որդի իմ ըստ հոգւոյ եւ աշակերտ մեծ գիտնականին Գէորգեայ՝ փոխանորդին մեր: Եւ սորա յօժարակամ մտօք աշխատութիւն գանձամբ առեալ՝ ըստ առատաւոր Հոգւոյն պարգեւացն, վերստին արծարծեալ զիստրինացեալ բանս հռետորին, յեղանակելով ի դիւրալուրս եւ յարմատականս մերոյիմս ազին: Արդ, մաղթեմ զամենե|326ա|սեան, որք հանդիպիք այսմ հոգեհատուղս պատգամացս, յիշել գիմս կաղդղութիւնս ի Տէր սրտի մտօք, ընդ ինեւ եւ գաշխատօղսն ի սմա, եւ գրել գփոքր յիշատակարանս ընդ սմին գրոց՝ յորժամ գրեսջիք, եւ մի՛ պակասեցուցանել, զի եւ զձեղ գրեսցէ Տէր ի գիրս կենաց՝ յաշխար-

հին կենդանեաց, որ է եւ եղիցի աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

6501 թուականը արաքսութեան թուականի Ալէքսանդրեան տարբերակով է 6501-5425=1076: Յիշ-ս 2^որ 1315 ձեռ-ից առել են՝ Յովս. Յիշ-ք, էջ 253-6, 2^որ 117. հմմտ. Ե-ԺՒ. գգ. յիշ-ք, էջ 108-9, 2^որ 129:

114բ (1267-Ց ՔԹ., Նոտրգիր) Եւ ինձ իակ՝ անարժանիս, եղեւ բաղձալի փոքր-ինչ վաստակել ի բանս նորա՝ զորբոցն խօսս վասն գրոց նորա դնել առ իրեարս, յորոց շատ մնացեալ լինի ի յոյով հոգւոց իմոց եւ ի ցնորից, եւ զոր չէին առեալ ի մեկնութիւն յայնց բանից, գնէաք լուծմունս, եւ շատս ՅՈՂՈՒԱՔ՝ վասն ձանձրանալոյ զբնաբանն չգրելով: Եւ յաղագս ամենեցուն երկնչիմ եւ խնդրեմ ներումն եւ ՅՈՂՈՒԹԻՒՆ եւ ողորմութիւն յԱստուծոյ եւ յիւրմէնն եւ ի սուրբ հրեշտակաց եւ յեղբարց եւ յորդոյդ, որք պատահիք՝ չբարկանալ մերում համարձակութեանս, պատճառ ունելով գլոյսն եւ զսէրն ի սուրբն Աստուծոյ, որ միայն յԱստուած նայելով եւ ի մեզ բարի կամօք հաւատամք սրբիլ եւ հաճոյ երեւել Աստուծոյ եւ սուրբ եկեղեցւոյ, ամօթոյս եւ անհաճոյս որ քան յինէնէ:

Այլ եւ եղբայրքն՝ որ ընդ մեզ, շատ հարկեցին զմեզ եւ աճեցուցին զյոյսն իմ ի Քրիստոս եւ ի Դանիէլ, որ գնայն աստուածաբանեաց եւ կանխաւ գուշակեաց՝ կրելով գնա յանարք[աւո] ոգւոյն: Եւ սկսաք ի ՉԺՉ. (1267) թուին, ի սուրբ Վիրապին եւ կատարեցաւ ի ՉԺԷ. (1268), առաջի սուրբ եւ փառաւոր նահատակիս Սուրբ Ստեփաննոսիս, ի սուրբ ուխտս Աղոց վանիցս, յառաջնորդութեանն Երեմիայ գովելի ասպնջականի եւ գոհանալի եղբարց:

Արդ, աղաչեմ զամենեսեան սիրովն Քրիստոսի գպատահելոյդ Ներել պնալանացն մեր յամենայն իրս եւ զոր ի գիրքս յայս, եւ խնդրել յԱստուծոյ մեզ ողորմութիւն եւ ՅՈՂՈՒԹԻՒՆ մեզաց եւ ամենայն երախտաւոր պարտեացն Սադունին, Սմբատայ, Քրթին, Պոօչոյ եւ ամենայն բնակչաց երկրիս եւ եղբօր մերոյ Ներսէս վարդապետին, որ եւ գնա աշխատեցաք ի գիրս: Եւ աւրհնեալ է Քրիստոս Աստուած ի սուրբս իւր եւ յարաբածս ի բոլոր եւ ի մասնաւոր, ընդ Հօր եւ ամենասուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Այս յիշ-ք՝ որպէս այլ 2^որ 4534 ձեռագրի գրչութեան յիշ. տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-ք, էջ 365-6:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Պհպ. Գը (կարմրով) Աւգնեա՛յ Հոգիտ Սուրբ Աստուած ճշմարիտ: Ջգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա՛յ ի մեզ, Տէր, զգործս ձեռաց մերոց աջողեա՛յ մեզ:

94ա Արդ, եա՛ կորուսեալ եղկելիս եւ թշուառականս Ղազար անպիտան, որ փոյթ յաւժարեմ ի զանազան չարիսն եւ ծոյլ ի բարիս, յերես անգեալ աղաչեմ գրաբունդ բարի եւ երանելի վարդապետ ճշմարտութեան եւ քանոն ուղղութեան, քաջ պրլէտիկոս եւ իմաստուն սոփեստէս տէր Գրիգոր՝ Արթում անուն, զքեզ քո սրբազան դասուց աշակերտաւոր պաղատիմ եւ խնդրեմ, որ գաղտեղացեալ եւ գտգիտացեալ տիղմս տաղտկալի ոչ անտես առնես, այլ միով Ողորմոյ արժանի առնես գիտոր խոցեալս, եւ սղալանացս եւ անարհեստ եւ խոշոր գրիս անմեղադիր առնես, քանզի կար տկարիս այս էր:

114բ Ընդ վերոյ յիշեցեալ անուանցս Վաղրանա սուրբ վարդապետին՝ համառաւտողի գրոցս Դանիէլի եւ նորին յիշեցեալ աշխատաւորացն յիշեսջիք եւ զիս՝ գպաիկարս ի բարեաց զԲարսեղս գփծուն գրիչս ի Քրիստոս՝ յոյն ամենեցուն, որ զսա գրեցի աւժանդակութեամբ եւ աջողութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ՝ խնդրելով ՅՈՂՈՒԹԻՒՆ բազում մեղացս եւ Աստուած ողորմի ասել իմոցն ամենիցն: Այլ եւ գշնորհօղ աւրհնակին սուրբ գրոցս տէր Արխատակէսին խնդրել մեզաց ՅՈՂՈՒԹԻՒՆ. ամէն:

120բ (Ծաղկոզի) Զանպիտան հողս, զապիկար ծրողս, ո՛ պրւետիկոսս յիշեա՛ ի Քրիստոս: Նկարեցաւ ձեռամբ Յովհաննիսի ի ՊԿՀ. (1419) թուի:

187ա Ընդունողն Քրիստոս ապաշխարողացն ընդունի զստացող սուրբ գրոցս:

326ա (Ստացողի) Փառք համագով եւ միասնական, անբաժանելի սուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Որ եւտ կարողութիւն տկար անձիս Բարսեղ աստիանուն բանի սպասաւորիս, որ եւտու գրել զաստուածաշունչ տառս առաքելոց պրակիս, զոր մեկնեալ է սա Յովհաննու Ոսկերերանին եւ սուրբ հօրն Եփրեմի եւ ՓԱՐԳՄԱՆԵԱԼ է ի յունաց ի հայս Գրիգորի Վկայասիրի Պալհաւունոյ (վերջին բառը՝ լուսանցում, մանրագիր):

Արդ, գրեցաւ ի մեծ Թուականին հայոց ՊԿՀ. (1418), ի դուռն Երկոտասան սուրբ Առաքելոցն Եղիազարու վանացն՝ յիշատակ ինձ եւ ծնօղաց իմոց:

Այդ եւ ուսուցչին իմոյ՝ քաջ հռետորին Սրապիոն բարեմնապետին եղիցի յիշատակ մատեանս այս:

Արդ, աղաչեմ զձեզ, ո՛վ բարեմիք եւ աշակերտեալ մանկունք, յոյժամ ընթեռնուք եւ կամ աւրինակէք գմեկնութիւն Գործոց առաքելոցս, յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաղօթս ձեր զԲարսեղ վարդապետս եւ գամենայն ագգաւորո[մ]ն իմ: Եւ որք յիշէք, յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ:

326ա (ստ. լս.) Կատարեցաւ աստուածաշունչ տառս, որ է պրակք առաքելոց, փետրվար ԻՒ.:

326ա Գծագրեցաւ ձեռամբ Կարապետ եպիսկոպոսի եւ ծաղկեալ կազմեցաւ ձեռամբ մեղապարտ Յովհաննիսի: Ընթերցողք, ասէք Ողորմի:

ԿՆՔԱԶՐՈՑՔ՝ *պհպ. Բա. սեւով բոլորակ՝* «Печать Ахалцыхской градской полиции». 326ա. *սեւով բոլորակ՝* «ԲԱԼԲԱԿ ՎԱԼՐԴԱՊԵՏ ՇԱՂԱՅ ՅՈՍՈՒԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ»:

ՆԿԱՐԶԱՓՈՐՁ՝ *94բ՝ ձի, լուսանցազարդ, թռչուն:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. 9բ՝ (նոտրգիր) «առաքից, ասի»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած պիտակին՝ (նոտրգիր) «/// Վանական / վարդապետի / ///ածոյ Մեկնութիւն / [Յոբ]այ», պհպ. Բա՝ «193/2690», «Հ՝՝՝ 177/33», «Պկէ. - 1418 / Մ[ատոս] եպ[իսկոպո]ս»:*

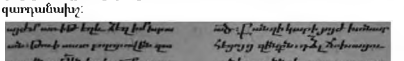
2691

ԱՆԱՆԻԱ ՍԱՆԱՀԵՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԹՂԹՈՑՆ ՊՕՂՈՍԻ

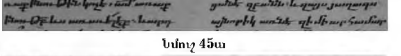
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ, ԵՂԻԱԶԱՐՈՒ ՎԱՆՔ (ՏԱՐՕՆ) ՌԿԷ.-ՌԼԶ. – 1618-1627

ԳՐԻՉ՝ Կարապետ կրօնաւոր: ՆԱՂՈՂ, ԿԱԶՄՈՂ՝ Սահակ ՀԿ. Բաղիշեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Բարսեղ ոսարուեպետ:

Թերթ՝ 256, չգրուած 254բ-ճբ. Գրված Ա-ԽԲ×12 (ԽԲ՝ 4): Նիւթ՝ թուղթ: Մեծութիւնը՝ 29,5x20.5: Գրութիւնը՝ երկսիւն (22.5x14.5): սկզբնատառողներ՝ կարմրով եւ մանուշակագոյնով: Գիր՝ բոլորգիր (3ա-164բ. ճմուշ՝ 45ա), նոտրգիր (164բ-254ա. ճմուշ՝ 178ա): ՏՈՂ՝ 37: ԿԱԶՄ՝ դռդմնազարդ բաց շագանակագոյն կաշի, դամոկով եւ 2 կապիչով, միջուկը տախտակ. տատանը դռդմնազարդ կապոյտ կտաւ. վերին յատանգակոդերի հիմի մօտ՝ զարդաչրաձանի մէջ խոչ, ստորին յատանգակոդերի հիմի մօտ՝ զարդաճախոչ:

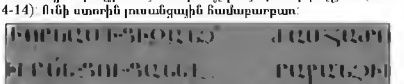
Նմուշ 45ա

Նմուշ 178ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Սկիզբ Աստի՛ւ եւ Յովհաննէ Ոսկեբերա՛ն («ՍՈՒՐԲՆ ԵՓՐԵՄ», «ՍՈՒՐԲՆ ՅՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ»)՝ 2բ, Պօղոս առաքեալ եւ Ա՛նանիա Սանահնեցի («ՍՈՒՐԲ ԱՌԱՔԵԱԼՆ ՊՕՂՈՍ»)՝ 11բ: Կ ի ս ա խ ո ր ա ն՝ 3ա, 12ա: Ճ ա կ ա տ ա գ ա ր դ՝ 49բ, 89ա, 114բ, 129բ, 146բ, 159բ. 171ա, 181բ, 192ա, 224ա, 236ա, 245ա, 251ա: Լ ու ս ա ն ց ա զ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն, յուշկապարիկ՝ 168բ: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ ճաճանչագիր, թոյնագիր, կենդանագիր, Ծ՝ մէջը մարդու դէմ՝ 79բ: Գ ո յ ն ե՛ր՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, ծաղիկ, վարդագոյն, շագանակագոյն, սպիտակ, սեւ, ոսկի:

ՊԱՏՄԱԲԱՆ-ՊԱՀՊԱՆԱՆ – Աւետարան բստ Մատթէոսի, ԺԶ 19-28, ԺԹ. 4-14: ԺԱ. դ.՝ 1 (Ա) + 1 (Բ), ստացուած միջական թերթերի ընդերկայնակի հատումով: Մաքաղաթ, 29x19.5, երկսիւն (25.5x17): Բոլորգիր երկաթագիր (ճմուշ՝ Աբ), տող՝ 18. գծումներ՝ ճնշումով: Կարդալ՝ Աա, Աբ. ՝///[կապե]սցես յերկիր, [եղիցի]՝ կապեալ [յերկի]ինս... զոգի մարդոյ եկեալ արդարութեամբ իւրով՝///» (ԺԶ. 19-28), կարդալ՝ Բա, Բբ ՝/// [Պատասխանի եւ ն]ոցա եւ ասէ Ցիկէ՝ ընթերգեալ ձեր՝ [թէ ո՞ր հաստատացան... թո[լ տուի] մանկտոյ[ղ՝ եւ] մի արգելու[լ]՝//» (ԺԹ. 4-14): Ունի ստորին յատանգային համաբարբառ:

Նմուշ Աբ

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, ճեռնուած, տեղ-տեղ՝ առանկապէս անկիւններ մաշուած-թափուած, չուրս կապիչներից 2բ եւ 4 գաճերն բնկած. մնում են Ա. փեղկին՝ գամերի անցիքը, Բ. փեղկի ներսի կողմում՝ 4 կապիչների հիմերը. գոծածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, դեղին հետեւեր, թ 199-256 ստորին առաջին անկիւններու անախորժ չրից խոնաւացած, մզացած, բորբոսի հետեւով, պատառոտկ-պաճպանակների ներքին յատանգներ 1,5 սմ լայնութեամբ մնացած կազմատատի կլոստի տակ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յա-252բ [Անանիայ Սանահնեցւոյ Մեկնութիւն թղթոցն Պօղոսի]

1. ա. *Յա-4ա* [Պատճառք թղթոյն Հռովմայեցւոց] — *Բազումք հաւատացին ի Քրիստոս... եւ ցածուցանէ դհակառակութիւն:*

բ. *4ա-6բ* Յաղագս թղթոց առաքելոյն այսպիսի իմանալի է — *Զի ոչ առին հրամանս... իշխանութիւն եւ պատիւ:*

գ. *6բ-9բ* Այլ պատճառք առաքելական թղթոյն: Վասն թղթոց առաքելոյ, թէ որպէս կարգեցան գնալ միմեանց: Նախ թէ որ յառաջագոյն նորոգեցաւ կամ ուսաի — *Զհռոմվայեցւոց ՅուղԹին յառաջագոյն եդեալ են... խորհրդոյս, որպէս եւ կամին:*

դ. *9բ-10բ* Յովհաննու Ոսկեբերանի Պատճառ թղթոյն Հռովմայ — *Յանգ եւ հանապազ ընթեռնուիմ գգիրս... տեսանել առ Պօղոսի անձինն:*

ե. *10բ-48ա* Սրբոյն Եփրեմի Պատճառ թղթոյն Հռովմայ — *[Գ]իտեմ, դի նոր կատակարանքս... ազգաս լինել այակերտելոցն:*

2. ա. *48ապ* Սրբոյն Եփրեմի Պատճառ Առաջին Կորնթացւոց թղթին — *Աս Կորնթացիս իբրեւ էհաս առ նոսա... առաքեալ գրեաց գայս:*

բ. *48բ-88ա* Յովհաննու Ոսկեբերանոյն Պատճառ Առաջին թղթոյն Կորնթացւոց — *Կորնթոս քաղաք է ելլադացւոց... եւ մարմնական, այլ հոգեւոր իմն է:*

3. ա. *88ա* Տեառն Եփրեմի Պատճառ Կորնթացւոց — *Հալածումն մեծ եւ անհնարին չարեաւ... եւ աղաչէր գնոսա:*

բ. *88ա* Եւթաղեայ — *Ամենայն բանք թղթոյս այսորիկ... ամբարտաւանութեանց եւ չարութեանց:*

գ. *88բ-113բ* Յովհաննու Ոսկեբերանին Պատճառ Բ. Կորնթացւոց — *Պարտ եւ պատշաճ է ինքնին մտանել... եւ լինել բնակարան սուրբ Երրորդութեանն:*

4. ա. *113բ* Սրբոյն Եփրեմի Պատճառք Գաղատացւոց թղթոյն – *Գաղատացիքն աշակերտեցան ի Պաւղոսէ... ընդդէմ նոցա յասելն իւրում այսպէս Պաւղոս*:

բ. *113բ-29ա* Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանին Պատճառս Գաղատացւոց թղթոյն – *Բազում ցաւմամբ լի է սկիզբն բանիս... մոլորութենէն հեռացուցանել զնոսա*:

5. ա. *129ա* Պատճառ Եփեսացւոց թղթոյն Եփրեմի սուրբ հօրն ասա՛՛ – *Եփեսացիքն աշակերտեալ էին յաւետարանչէն... որպէս ի վերուստ յաղագս Քրիստոսի*:

բ. *129ա-45ա* Պատճառս Յովհաննու Ոսկեբերանին առ Եփե՛՛ – *Եփեսոս մայր քաղաքաց է ասիացւոց... եւ արդարութիւնն անեղծ*:

6. ա. *145ա* Սուրբ հօրն Եփրեմի Պատճառք թղթոյն Փիլիպեցւոց – *Հալածումն մեծ յարեան ի վերայ Պաւղոսի... այսպէս՝ Պաւղոս եւ Տիմոթէոս*:

բ. *145բ-59ա* Յովհաննու Ոսկիբերանի Պատճառք թղթոյն Փիլիպեցւոց – *Փիլիպեցիքն ի քաղաքէն Մակեդոնացւոց են... գործովք առաքինութեամբ, զի հանապազ ընդ մեզ եղիցին*:

7. ա. *159ա* Սրբոյն Եփրեմի Պատճառք Կողոսացւոց թղթոյն – *Կողոսացիքք աշակերտեալ էին... ի սկզբան թղթոյս իւրոյ այսպէս*:

բ. *159ա-71ա* Յովհաննու Ոսկեբերանի Պատճառք Կողոսացւոց թղթոյն – *Ամենայն սուրբ թուղթքն Պօղոսի... ի ձեռն Տիւքիկոսի եւ Ոնեսիմայ*:

8. ա. *171ա* Սրբոյն Եփրեմի Պատճառս Առաջին թղթոյն Թեսաղոնիկեցւոց – *Պաւղոս իբրեւ հալածեցաւ ի քաղաքէ անտի... առաքեալ յԹեսաղոնիկեցիս յասելն իւրում այսպէս*:

բ. *171ա-80բ* Սրբոյն Յովհաննու Ոսկիբերանի Պատճառս Առաջին թղթոյն Թեսաղոնիկեցւոց – *Ընդէր յորժամ առ Փիլիպեցիսն գրէ... քանզի մեծ երկիւղէր նոցա յիրացն*:

9. ա. *180բ-1ա* Սրբոյն Եփրեմի Պատճառս Բ. թղթոյն Թեսաղոնիկեցւոց – *Թեսաղոնիկեցիք կինի այսր... գրել նոցա յասելն իւրում այսպէս*:

բ. *181ա-3ա* Յովհաննու Ոսկեբերանի Պատճառ Բ. թղթոյն Թեսաղոնիկեցւոց – *Ասաց յառաջնում թղթին... եւ ի համալ զիոտելի բանս թղթոյ նոցա*:

10. ա. *183ա* Սրբոյն Եւթագեայ Պատճառք Երրայեցւոց թղթին – *Երբայեցւոց թուղթս թուի թէ յիցէ Պաւղոսի... յառաջ մատուցեալ ցուցանել*:

բ. *183ա-9ա* Սրբոյն Եփրեմի Պատճառք Երրայեցւոց թղթին – *Ի սկզբան իսկ թղթոյս այս ծուի եւ խնդիր... ասէ ի սկզբան թղթոյն իւրոյ այսպէս*:

գ. *189ա-90ա* Սրբոյն Կիւրղի Պատճառք [թղթոյն] Երր[այեցւոց] – *Եւ ի վերայ լերինն բարձու... սկիզբ արարի ասել*:

դ. *190ա* Որոգինի յԱկեղեցւոյ պատմութենէ – *Բայց ասաց նա դարձեալ... եւ թարգմանեաց Կղեմենտէս ի յոյն անդր*:

ե. *190ա-223ա* Յովհաննու Ոսկեբերանի Պատճառք երրայեցւոց թղթին – *Հռովմայեցւոցն գրէ երանելին Պօղոս... ծառայի եւ տեառն, ծերոյ եւ տղայի, ամէն*:

11. ա. *223ա* Սրբոյն Եփրեմի Պատճառք Առաջին թղթոյն Տիմոթեայ – *Առաքեալ յղեաց զՏիմոթէոս առ Եփեսացիսն... նա ինքն է եկեղեցի Աստուծոյ յասել իւրում այսպէս*:

բ. *223բ-35ա* Յովհաննու Ոսկեբերանի Պատճառք Ա. թղթոյն Տիմոթեայ – *Յեւթանասնից առաքելոցն էր Տիմոթէոս... ամենայն ինչ բարւոք լինի*:

12. ա. *235ա* Սրբոյն Եփրեմի Պատճառք երկրորդ թղթին Տիմոթեա – *Պաւղոս ծանեաւ հոգւովն... ի Հռոմ քաղաքէ առ Տիմոթէոս յասելն իւրում այսպէս*:

բ. *235բ-44բ* Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի Պատճառք Բ. թղթոյն Տիմոթեա – *Ջիարդ իցէ, զի երկրորդ թուղթ գրէ առ Տիմոթէոս... յորժամ այն լինիցի, չէ ինչ, որ տրտմեցուցանէ*:

13. ա. *244բ-5ա* Սրբոյն Եփրեմի Պատճառք Տիտոսի թղթոյն – *Պաւղոս սիրող զՏիտոս ի կրետէ... գրել առ Տիտոս յասելն իւրում այսպէս Պաւղոս*:

բ. *245ա-50ա* Յովհաննու Ոսկեբերանին Պատճառք Տիտոսի թղթոյն – *Քան զամենեսեան, որ ընդ Պօղոսին էին... եւ ահա ամենայն ինչ ձեր սուրբ է*:

14. *250ա-2բ* Յովհաննու Ոսկիբերանի Պատճառք Պիլիմոնի – *Նախ պատճառս թղթոյս կարեւոր համարիմ... որ եւ մեք աղօթիւք սրբոց փրկեսցուք յանիտենից մահուանէն, շնորհօք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ որում Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառք յանիտեանս. ամէն*:

Լուսանցներում (51ա, 83բ, 155ա եւ այլուր) կան ազգերների նշումներ եւ լրացումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

49բ Եւ զեղկելի գրիչս՝ գօտւտանուն Կարապետս, եւ զծնօղսն իմ, որք ըստ հոգւոյ եւ ըստ մարմնոյ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:

79բ Եւ զստացող սուրբ կտակիս զտէր Բարսեղ բարեպաշտին եւ գաւտուածաբան վարդապետն, որ ետ գրել նուաստ գրչի՝ սուտանուն Կարապետի՝ յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց եւ եղբօրն՝ մահդասի Ապտուլին: Եւ որ յիշէ, յիշեալ լիցի յահեղատեա՛[նի]:

252բ Աւարտեցաւ սուրբ գիրքս Պաւղոսի, զոր մեկնեալ են աստուածաբան վարդապետքն սուրբն Եփրեմ եւ սուրբն Յովհան Ոսկիսբան, ի թուականութեանն հայոց Ռ. եւ ՀԴ. (1625), ի հայոց ի ԺԴ. (13) քաղոց, ի հռովմայեցոց փետրվարի ԻԵ. (25), ի Բուն բարեկենդանի ուրբաթին, ձեռամբ նուաստ Կարապետի, զի ի ՌԿԷ. (1618) թվին սկիզբն եղեւ եւ ի [Ռ]ՀԴ-ին

(1625) կատարումն, հրամանաւ վարդապետին իմոյ տէր Բարսղի, որ հրամայեաց նա, եւ ես գրեցի յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց, նա եւ եղբօրն իւրոյ մահդասի Ապտուլին, որ այս *Լ. (30)* ամ է հրաժարեալ յաշխարհէս եւ մրցեալ յերկիս աշխատութեանց մշտամուռնչ աղօթիւք եւ խարտեաղգետ ճգնութեամբ լիցի ի սմա մասն եւ յիշատակի. ամէն:

253ա Փառք ամենակալ, ամենակարող, ամենաբարի, անբաժանելի սուրբ երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, աւրհնեալ յաւիտենից. ամէն:

Արդ, ի ժամանակս յետինս եւ անբարի, դառն եւ դժուար ես՝ Բարսեղ վարդապետս, յետինս յորդիս Նոր Սիովնի, ցանկացող եղէ սուրբ տառիս, վասն որոյ եւ փափագեալ իմ աստուածախօս վարդապետութեան սուրբ առաքելոյն Պօղոսի՝ բացայայտեալ սրբոյ Հարցն Յովհաննու Ոսկերերանի եւ Եփրեմի, զոր եւ յետոյ այլք՝ ի սրբոց վարդապետաց համառօտեալ՝ Անանիայ վարդապետէ Սանահնին, որ էր ի ժամանակս կաթողիկոսութեան տեառն Պետրոսի, յաւուրս Դիոսկորոսի, առ ի պէտս սպասաւորաց բանի:

Եւ ես՝ Բարսեղ վարդապետս, եւտու գրել զայս բուրաստանս ամենալի, զանձ անկորոգպտելի՝ յիշատակ հոգւոյ իմոյ եւ միսիթարիչ մարմնոյ, սփոփիչ տրտմութեան եւ փարատիչ ձանձրութեան, եւ եդի ի դուռն վանացն Նոիազարու, զի մնացէ անձին յիշատակ ինձ եւ ծնօղաց իմոց՝ հաւրն (անուան տեղը բաց՝ չգրած) եւ մօրն, եւ եղբարցն իմոց մահդասի ծերունի Ապտուլին, որ ի բաղում ժամանակէ ճգնի ի դուռն նոյն վանացն, որ երկոտասան առաքեալք վերաձայնի, եւ այլ եղբարցն փոխեցելոցն առ Քրիստոս:

Արդ, ընկա՛լ զսա ողորմութեամբ քոմ որպէս զերկուս լումայս այրւոյն յանկարօտ գանձանակի փառաց քոց, եւ տո՛ւր մանկանց եկեղեցւոյ ուրախութեամբ հանդիպիլ սմա եւ ընդունել զսա ըստ հաճոյից կամաց քոց եւ տո՛ւր նոցա լինել երկիր բարի եւ պարարտ եւ արա՛ զսա նոցա սերմն սրբութեան եւ արդարութեանն՝ տալ քեզ պտուղն *Ճ.*աւոր *(100)*, *Կ.*աւոր *(60)* եւ *Լ.*աւոր *(30)*: Եւ որք ընծեռնուն սիրով եւ յանն եւ ընդունին, աղաչեմ զքեզ, տո՛ւր նոցա լուսաւորութիւն մտաց, սրբութիւն սրտի, ուղղափառութիւն հաւատոյ եւ հաստատութիւն սիրոյ եւ յուսոյ, եւ արա՛ զսա նոցա անբծութիւն հոգւոյ եւ գոլսումն ապաշխարութեան եւ թողութիւն մեղաց, եւ քաղցրացոյ զսա ի լսելիս նոցա եւ ի միտս՝ քան զմեղր բերանոյ, եւ արա՛ զսա մեզ կտակ կենաց եւ առաջնորդ երկնայնոյ ճանապարհին եւ ի լսել զբանս զայտոսիկ, ընդ նմին լցո՛ զնոսա հոգւով երկիւղի եւ հոգւով իմաստութեան, որպէս երբեմն լցեր նեռնոյն գիծուքին Պօղոսի առնուին Հոգի Սուրբ եւ խօսէին յայլեւայլ լեզուս: Վասն որոյ եւ իմ աղաչանք են առ ձեզ, եղբա՛րք սիրելի Աստուծոյ եւ սիրեցեալք ի Քրիստոսէ, զի եւ արտասուօք պաղատանօք խնդրեմ չառնել անտես զերկայն ժամանակաց աշխատութիւնս, որ եղեւ ի սմա յերկս վաստակոց: Այդ ընկալարուք ձեզ ի փշոց վարդ եւ ի տատասկէ թուզ, եւ ի մորենոյ՝ խաղող, եւ ի խորոց ծովու՝ զանանս պատուականս եւ ի գաղտկրայէ՝ զմարգարիտս գեղեցիկս: Նա եւ ինձ՝ ստացօղիս վարձ բարեաց պարգեւեա՛, գթասասուս աչաց, զողորմս հառաչանաց, զարաւիս պաղատանաց, զթողութիւն մեղաց եւ զբաւութիւն յանցանաց՝ հայցեալով ինձ յարարչէն ամենեցուն, զի ոչ ան|*253բ*|տես առնէ գհայցուածս մեր:

Եւ արդ, աղաչեմ զամենեսեան առ հասարակ, որք ակտիք ի սմանէ եւ կամ աւրինակէք, եւ որք չետ մեր ժառանգէք զսա, յիշման արժանի առնէք զիս՝ հանդերձ ծնօղօք իմովք:

Արդ, գրեցաւ աստուածախօս մեկնութիւնս Պօղոսի առաքելոյն ի թվին հայոց Ռ. եւ Հե. *(1626)* ամին, յերկիրն Տարօնոյ, ի վանքն Եղիազարու, ի դուռն Սուրբ Աստուածածնին եւ երկոտասան Սուրբ Առաքելոցն եւ Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկային եւ Սրբոյն Գրիգորի մեր Լուսաւորչին եւ այլ սրբոցն, որ են աստ հաւաքեալ: Վասն որոյ եւ աստ եդի յիշատակ ինձ եւ ծնօղաց իմոց՝ հաւրն (անուան տեղը բաց՝ չգրած) եւ մօրն (անուան տեղը բաց՝ չգրած) եւ եղբարցն իմ մահդասի Ապտուլին եւ Մեհերին՝ փոխեցելոյն առ Քրիստոս եւ Մախսուտին՝ փոխեցելոյն, գոր տէր Աստուածն ողորմեսցի նոցա: Եւ որ յիշէ, յիշեալ լիցի առաջի աւետին Քրիստոսի: Եւ լաւ պահօղքն եւ խնամ տանօղքն պահակեալ լիցին ի Քրիստոսի Աստուծոյ:

Եւ արդ, սկիզբն եղեւ սուրբ գրոցս ՌԿ. եւ *Լ. (1618)* թվին, ի մայրաքաղաքն Տիգրանակերտ, որ Ցամիթ ասի, ձեռամբ հոգեւոր որդւոյն իմոյ՝ Վարապետ քանի սպասաւորի եւ տարեալ ի նոյն վանքն Ղազարու, գրեաց եւ աւարտեաց ի թուին ՌՀԴ. *(1625)* ամին, եւ *[Ռ]Հ2Դ. (1627)* Բաղիշեցի տէր Սահակ գրագիրն եկն վասն ուխտի ի Սուրբ Կարապետն եւ ի Սուրբ Առաքելսին: Եւ ես՝ նուաստ Կարապետս արգելեցի եւ եւտու ծաղկել եւ կազմելոր՝ յիշատակ <յիշատակ> հոգեւոր հօրն իմոյ Բարսեղ վարդապետին եւ ծնօղաց նորին, նաեւ ուսուցչին իւրոյ՝ Սրապիոն վարդապետին՝ փոխեցելոյն առ Քրիստոս: Եւ որ յիշէն, յիշեալ լիցին առաջի անմահ Դատին Աստուծոյ: Նա եւ ինձ՝ եղելի Կարապետս ողորմեսցի Քրիստոս, որ հրամանաւ հոգեւոր հօրս մերոյ եւ առաջնորդի սուրբ ուխտիս գրեցի զսա բազում աշխատութեամբ ի յայս դառն եւ ի նեղ ժամանակիս, զի ի ձմերայնի սակաւ մի գրէաք եւ ի յամարայնի ոչ, վասն ահի անօրինաց եւ հարկապահանջութեան բռնաւորացն ոչ կարէաք, զի յամենայն կողմանց ի վտանգի կայաք: Վասն այն յերկարեաց ի

վերայ մեր գրել սորա: Եւ դուք, ո՛վ ընթերցողք, վասն Աստուծոյ անմեղադիր լինիք խոշորութեան եւ սխալանաց գրոյս, զի կարն մեր այս էր: Այլ վասն հարկի հոգեւոր հօրս մերոյ աթոռակալի սուրբ աթոռոյս եւ դիտապետի մայրաքաղաքին Համբա տէր Բարսեղ քաջ գրաւունապետի եւ աստուածաբան վարդապետի գրեցի զԿործոց մեկնիչն եւ զնահապացն եւ զաստուածաբան սուրբ առաքելոյն Պօղոսի՝ յիշատակ իւր եւ ծնաւղաց իւրոց, ի դուռն Սուրբ Առաքելոցն եւ այլ բազում գրեանք՝ զՄաթեոսի Մեկնիչն, զիւր քաղուածոյն, զՂուկասու Մեկնիչն եւ զծովհաննուայ եւ զիւր քաղուածոյն, զԴանիելի Մեկնիչն եւ զՏուժարի Մեկնիչն, զՄիխայէլ պատմագիրքն, զԴանձոյն եւ զՊարապմանցն ի մի տուփ, զՏօնապատճառն:

|254ա| Ռ. եւ ՈՐ. (1609) ամին նորոգեաց վանքս եւ բարձրացոյց զպարիսպն եւ ձեռք մի լաւ սգեստ՝ եմիփորոնաւ եւ թագիւ եղ յիշատակ ի դուռն Սուրբ Առաքելոցն, որոյ յիշատակին աւրհնութեամբ եղիցի. որք կարդան եւ աւգտին եւ Աստուած ողորմի ասեն. ամէն, եղիցի:

Եւ եթէ ոք ի մերոց կամ յօտարաց, ի վարդապետաց կամ յեպիսկոպոսաց կամ ի կրօնաւորաց կամ յաշխարհականացն յանդգնի եւ հանէ զայս յիշատակներս ի դրանէ Սուրբ Առաքելոցն՝ ծախելով կամ գրաւ դնելով կամ վասն մարմնաւոր պատճառի, նա ի Քրիստոսի արդար դատաստանին անմասն լեցէ եւ ընդ Յուդայի եւ ընդ խաչահանումն դասի, եւ բաժին նորա ընդ Դաղանեայ եւ ընդ Կորխա լիցի: Այլ եւ լաւ պահողք եւ խնամ տանողք եւ հոգեբարձու ցաւակիցքն եւ ընծերցողք բանին լսեն զնկա՛յք աւրհնեալքն. ամէն:

Յարձեալ յերես անկեալ կողկողագին պաղատանօք հայցել ի Հնոյ, ո՛վ ընծերցօղք սուրբ գրիանացս, զոր յիշատակեցաք աստ, յորժամ ընծեռնոյք կամ ապրինակէք, Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ըստացօղի սոցա Բարսեղ վարդապետին եւ ծնօղաց նորին եւ եղբարցն եւ քուերցն եւ հօրեղբարցն եւ ամենայն աղգականացն, նա եւ իւր անհնազանդ, անառակ որդւոյն՝ գրօղի սորա, փցուն, սուտանուն Կարապետ գրչի, որ եմ ի նոյն վանացն Նղիազարու եւ գեռ եւս սպասաւոր սուրբ աթոռոյս եմ, յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զիս եւ գծնօղսն իմ, հանդերձ ամենայն ազգականօք: Նա եւ ծագղողի սորա Սահակ քահանային եւ իւր աւրհնեալ աշակերտացն՝ Դանիէլ կրաւնաւորին եւ մանուկ Մուրադային, որ աշխատեցան ընդ իւր ի ծագղելն եւ ի կազմելն: Աստուած ողորմի ասացէ՛ք նոցա, զի աշխատութեամբ հասոյց յաւարտ եւ ի կատար ի թվարկութեանն հայոց ՌՀ. եւ Զ. (1627), յուլիս ամսոյ ի ԻՒ. (21), որ էր շաբաթի գծագղելն եւ գկազմելն: Եւ յետ սորա ծաղկեաց Յիսուս որդի մի, եւ Ք. Շարականոց կապեաց ի դուռն Սուրբ Առաքելոցն: Նա եւ ինքն Քրիստոս ողորմեսցի ասացօղի սուրբ գրոցս Բարսեղ վարդապետին, իւր ծնօղացն եւ եղբարցն եւ ամենայն ազգականացն իւր: Նոյն ողորմութեամբն եւ ինձ՝ գրողի սորա ողորմեսցի Քրիստոս Աստուած, յորժամ երկոտասան առաքելովքն նստի ի դատողական աթոռն ի նոյն ատենին, լսել տայ զերանելեաւտ ձայն, որ ասէ արդարոցն. եկայք՞ Հ[որ]՞. ամէն, Հայր մեր, որ յերկինս՞: Զոր եւ խնդրեմք ի մարդասիրէն Աստուծոյ, զի գմիաբանք սուրբ ուխտիս անփորձ պահեսցէ զտէր Յովհաննէս վարդապետն, գլուսաւորար տէր Նահապետն, զտէր Կիրակոսն, զտէր Աւետիսն, զիւր քուրորդին զծովհաննէս մալազն եւ զտէր Գրիգորն եւ զիւրքդր Մարգարս մալազն, որ այժմ հասատատ կան ի սուրբ ուխտս ի ժամ, ի սաղմոսերգութիւնն, ի յաղօթս եւ յամենայն աստուածապաշտութիւնս եւ ի գործս բարիս:

Միայն այս՝ գլխատր յիշ-ս տե՛ս ԺԷ. դ-ի յիշ-ք, Բ., էջ 238-40, 2[րդ] 365:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *17ա (փակցուած էջանշան Թերթիկի վրայ, ԺԷ. դար, Նոտրգիր) ///էր Սարգիս վարդապետէ/// ///ութեամբ ծանիք մեր Թէ/// ///նեալ քահանայք եւ լոէ/// ///ր եւ այլ գօլվաթեւորք. ա/// /// եղբայր Աբրահամ, պարոն/// ///[տու]աքեցի առ Աեզ, որ է դա եր/// ///Առաքելո վանից տէրն/// ///մեւոր ողորմութիւն կու խ/// ///ակ վարդապետէն, ի վեր ա///:*

2. *1ա (1801 թ., Նոտրգիր) Կուրուշ*
0840 հաճի Օսման աղային - Ըձ.
0600 Կտուկ ալուն - Ջճ.
0400 հաճի Հաշիմին - Դճ.
0100 Նանօչին - Ճ.
0320 Միքայէլին - Գճ. դուրուշ
0260 հանուսին - Բճկ.
2550 Ղուրուշ Ֆախի Սուկյուման քրթուն եւտու: Յերր պարտք տան, հինսպ անենք:

Քանի սինակի քուերը պարաման գծագրութեամբ են, վերջում հանրագումարի 2550 թիւը սխալ է, պէտք է լինէր՝ 2520:

1ա (1801 թ., Նոտրգիր, նոյն ձեռքով) Արդ, գայս եւս ծանիք՝ Նազօղլի Ամհոի որդի Մարտիրոս եւ կամ իւր հօրեղբօր պարտք, յերբ տրուի: Նոցին թէմէսուկն եաղլիշ կայ գրած, հօթհանասուն զօլաթայ մէկ, քսան դուրուշ մէկ, որ կանչ Ղե. (95) զօլաթայ: Նախ թէմէսուկ տուած են եւ գիպարան չէ առած: Հ. (10) զօլաթէն քուռկմէ առեր Ստեփան վարդապետ եւ գարձուցեր յիւր վերայ: Եւ Ի. (20) զօլաթէն գկնի թէմէսուկի գրելոյն մնացեր է մօտ հաճի Ահմատ: Յերր պարտք տրուի գայս Հե. (75) եւ Ի. (20) զօլաթէն: 90 (95) զօլաթէն հանէ՛ք ի թէմէսուկէն եւ տուէք: Տեղւոյս միաբան Գրիգոր եւ Յարութիւն վարդապետք, Յակոբ վարդապետ, տէր Յոհան վկայ են այս բանիս եւ տեղեակ:*

** 90 թիւը արաբական գծագրութեամբ է:*

Ia (նոտրգիր, նոյն ձեռքով) Ի Մուշ քաղաքէն կամ յայլ ուստեքէ, եթէ ստա ձեռագիր հանեն, եւ պարտաւց գաւի անեն, ստա է, մի՛ ոք ընդունիցի եւ մի՛ տայք: Շատ ոմանք, որ գպարտս իւրեանց առեալ են եւ թէմէստակն պահեալ, այսպէս գիտացէ՛ք, որ ես՝ սրբոյ ուխտիս առաջնորդ Յօհաննէս եպիսկոպոսս, գրեցի ի թուոյս մերոյ ՌՄԾ.ին (1801) եւ սեպտեմբերի ԻԳ.ին (13), հրամանաւ հաճի Շէխպէկին եւ գիտութեամբ նարդենիս վարդապետաց եւ միաբանից եւ կնքեցի: Տեսողացն հաճոյ լուեցի:

Iբ (1801 թ., նոտրգիր, նոյն ձեռքով) Ի թուականութեանս հայոց ՌՄԽԳ.ին (1794) եւ նոյեմբերի ԻԴ.ին (24) ես՝ Աւարացի Յօհաննէս վարդապետս յաջողմամբ Աստուծոյ կարգեցայ դէտ ի վերայ Սրբոց երկոտասան Առաքելոց վանիցս, որ էր խանգարեալ եւ փլեալ: Ուստի նախ լքեալ տարակուսեցայ եւ ապա մտեալ ի ջան, զամենայն փլեալսն նոր ի նորոյ շինեալ եւ նոր գանկակատուն ի հիմանց կերտեալ եւ շինեալ, գՍուրբ Աստուածածնի սագերն եւս նորոգեցաք, եւ այլ բազում շէնքեր, եւ ի թավլան բերդակայ գամենայն շինուածսն նորոգեցաք բարեխօսութեամբ սրբոց առաքելոցն եւ օգնականութեամբն Աստուծոյ, որ միշտ տեսանէի գհրաշագործութիւնս սոցա: Նա եւ տեսի զաւերման պատճառս սրբոյ ուխտիս, որք էին լեռնական քուրթք, զոր ինչ տեսանէին աչք նոցա, բոնաբար տանէին՝ ասելով մեր խաֆիրութիւն այսպէս է: Ի՛ր եւ շատ հարցուփորձ արարեալ ի հին ծերոց եւ տեղեկացայ, նախ պահեր են սոցին մեծեր գվանքն եւ տուեալ պարտք վանուցն եւ չքմեղս եղեալ, այսպէս կապեալ են խաֆիրութիւն: Ապասցի քրիստուն հինկ քիլայ կորեկ տալ առաջնորդ վանացս, եւ մեր աւուրս այսպէս խօսեցաք հետ Ապասցի Ֆախի Սուլէյմանին՝ տարին ԵՐ. (հինգ) քիլայ ցորեն եւ կորեկ: Ըոռմկանց տան տարւոյն մէկ եզ եւ այլ ոչինչ: Խուչուրցի Բլնտոյին եւ իւր ընկերաց երեք քիլայ կորեկ տան, Բոլշկօտցի Խօջոյին երեք շինիկ ցորեն տարւոյն: Եղեւ: Սասընցի Ուզէրին Ժ. (10) շինիկ ցորեն, թէպէտ յառաջ տաս զօլաթայ եղեր է:

Արդ, ի մեր աւուրս ահա այսպէս իմացեալ եւ տամք: Եւ հրամանաւ հաճի Շէխխպէկին գրեցի աստ, որ գկնի մեր մի՛ աւելուցուք եւ կրկին յաւեր փոխարկիցէք գսուրբ ուխտս: Տարւոյն Ա. եզ ըԻրմկնաձաց քրիստուն հինկ քիլայ Ապասցոց ցորեն, կորեկ, երեք քիլայ կորեկ Խուչուրցոց, Ժ. (10) շինիկ Սասընցոց, Ը. շինիկ Բոլշկօտացոց: Տապլըցի քրիստ պարտուց գաւի կանեն: Ստա է: Թէպէտ յառաջ տուեալ են, այլ ի Գասբար վարդապետէն առեր են ի Բռասպատու բերդ եւ թէմէստակն պահեր են: |2ա| Սարի քեօշարի թէմէստակներ ստա են: Ոմանք նախ տուեալ են պարտք եւ առեալ եւ գթէմէստակս պահեալ են եւ ոմանք ըստ նախկին առաջնորդացն լեալ լաւամարդ, բան ինչ տալով առեր են թէմէստակ այնու պայմանաւ, որ գպարտքն չառնուն, միայն խաֆիրութիւն ուտեն ի վանիցս, որպէս Ապասցի Ֆախի Սըռլէյմանին եւ Խուչուրցի Բլնտոյին: Այսպէս եղեր է: Եւ Ջիլանցի Հէյտօյի պարտքն, որ Աստուածատուր վարդապետի ձեռամբն լեալ էր, ես ետու չիսուն զօլաթայ, այլ նա գթէմէստակն ոչ ետ. երգուաւ, թէ կորուսեալ եմ եւ խլաս տուաւ: Թէ որ խլաս կորընչի եւս, Նա Հէյտօն առեալ է գիւր պարտք եւ չունի բան ի վերայ վանիցս: Եւ ի մեր աւուրս ետու հաճի Խասըմեենց Միխայէլին չորս հարիւր զօլաթայ սաղ եւ առի գթէմէստակն, զոր Աստուածատուր վարդապետ տուեալ էր, թէ նա կամ իւր որդիք ուրիշ գթէմէստակ հանեն, մի՛ ոք ընդունիցի, գերծեալ եմք ի նոցանէ, հաճի Սամսո աղայի պարտքն ութ հարիւր քառասուն զուրուշ ետու, զոր յանցանեալ էր Բալվեցի Կաւապետին: Ետու եւ առի գթէմէստակն: Այլ Սամսո աղային բան չի մնաց վանքի վերայ: Ազգրուզի Ստեփան վարդապետի պարտքն ձեռագրով մէկ հարիւր զուրուշ Նանօշին ետու եւ առի գձեռագիր: Ստեփան վարդապետի պարտք, զորոյ գձեռագիր նորոգեալ էր, Սարգիս վարդապետն վեց հարիւր զուրուշ, Կէտուվ Ալի աղային, զորոյ պարտքն ետու, ՋԸ. (600) զուրուշ եւ առի գթէմէստակն: Ստեփան վարդապետի պարտեալ պարտք եւ նորոգեալ գձեռագիր Սարգիս վարդապետն ՔԱրճճ վանաց չորս հարիւր զուրուշ հաճի Հաւշիվ էֆէնտուն ետու գնորին պարտքն ԵՃ. (500) զօլաթայ եւ առի գձեռագիր: Ջսորա պարտքն եւ Կեհուվ Ալուն ի ՌՄՒԴ. (1795)ին ետու, գՆանօշին ի ՌՄՀԶ. (1797)ին, գՄիխայէլին ի ՌՄՀԶ.ին (1797) ետու: Եւ փաշայի մօր ԻՃՒ. (320) զօլաթայ էր ձեռագրով Ստեփան վարդապետին եւ Մշու ջադացն ըոբհին սոյն պարտուցն: Ես գայս Խանումի երեք հարիւր զօլաթէն եւ Ի. (20) զօլաթէն ետու, գթէմէստակն եւ խլաս առի, այլ ջադացն տախտին ի ձեռս փաշային է: Այլ պարտատէր ի Մուշ չմնաց իմ օրովս:

Ի թուոյս ՌՄԾ.ին (1801) եւ սեպտեմբերի ԻԳ.ին (13) գրեցի: Եթէ ոք թէմէստակ հանէ, ստա է Ըազալլուն միայն մնաց գկնի գրելոյս, այլ մարդով չկայ:

Iշա (1801 թ., նոտրգիր, նոյն ձեռքով) Ի թուոյս ՌՄԾ.ին (1801) ես՝ Յօհաննէս վարդապետս, առաջնորդ սրբոյ տեղւոյս, հաշուեցի զամս, որ թվականն ՌՀԶ. (1627) ամ լեալ է աւարտ գրելոյ եւ կատմելոյ գրգոյս, որ մինչեւ ցայժմ տիւնն ամբ հարիւր ՀԴ. (74): Բառսեղ վարդապետն լեալ է տեղւոյս, եւ Յամթայ քաղաքին առաջնորդ: Յամիթ սրբոյ վանիցս թեմ եղեալ է յայնժամ: Այսպէս իմացէ՛ք, ընթերցողք:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՈՒ *1ա՝ սեւով շրջան՝ «Печ. Ахалцыхской градской полиціи», 1ա, 1բ երկիցս՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՒԱՆ / ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ / 1222 (1773 թ.)»:*

17ա՝ փակցուած էջանշան թերթիկի վրայ, սեւ թանաքով բոլորակ՝ «ՍԱՐԳԻՍ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ»:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *39ա՝ (նոտրգիր) «այս բանքս Պողոսի», պատկ.-պհգ. Բբ՝ «Աստուծոյս, աբ, աբզդեն»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *39ա՝ զարգագիր՝ «Ջ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած պիտակին, նոտրգիր. «[Անանիայ վարդապետի / Սանահնեցւոյ / Մեկնութիւն / Պօղոսի Ջորեքտասան / քղթոց / (1.)», 1ա՝ «198/2691», «Հ՝ 207/9.», «ՌՀԴ - 1625 / Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

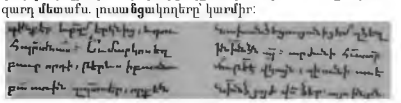
2692

ԱՆԱՆԻԱ ՍԱՆԱՀԱՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԹՂԹՈՑՆ ՊՕՂՈՍԻ

ԴԱՒԹԱՆ վաճ ՌԿԲ. – 1613

ԳՐԻՉ՝ Փիլիպոս Հին Մշեցի (Բազուեցի): ՍՏԱՑՈՂ՝ Մարտիրոս Բազուեցի:

Թերթ՝ 335. չրուած՝ 1ա-3բ, 17բ, 26բ, 330ա-1բ, 335աբ: ՓՐԱԿ Ա-ԻԷ×12 (Ա՝ 15, Բ, Զ՝ 14)+4: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսանշոյմով՝ շրջան՝ մէջը զարդանախշ: ՄԵՆԻՒԹԻՒՆ՝ 30x20,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (22x13). սկզբնատառեր՝ կարմրով, մանուշակագոյնով եւ երեքմն կապոյտով: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 206ա): ՏՈՂ՝ խառն՝ 32-36: ԿԱԶՄ՝ դոյզնմազարդ մագ շագանակագոյն կաշի, դոնգովով, միջուկը տախտակ. աստառը եգեռազարդ մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

Նմուշ 206ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ. գծանկարային – Կիսախորհ՝ 18ա, 27ա: Ճակատագրոյ՝ 67ա, 110ա, 187ա, 155ա, 174ա, 191բ, 207բ, 223ա, 239ա, 286բ, 304ա, 317ա, 325ա: Լուսանցագարդ՝ բուսական, թռչուն, խաչ, սերովբէ՝ 148ա: Զարդագիր՝ ճաճգուցագիր, թռչնագիր, Ծ՝ մէջը մարդու դէմք՝ 100ա: Գոյներ՝ սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, ճեղուած, տեղ-տեղ՝ առանձնապէս անկիւնները եւ բ. փեղկր մաշուած-թափուած. երեւում է միջուկ-տախտակը, մէջի վերին մասի կաշին պոկուած-ընկած, չորսկան կապիչներ եւ գամերն ընկած. մնում են Ա. փեղկին՝ գամերի ամրերը, Բ. փեղկի ներսի կողմում՝ 4 կապիչների հիմերը, դոնգովի կաշին կծկուած, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած. գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, դեղին հետքեր, թ. 1-96 արտաքին ստորին անկիւնները խոնաւութենից հաշխուած-թափուած, թ. 1-9՝ ցեցի անցքեր, թ. 334՝ արտաքին լուսանցքը 3.5 սմ չափով եզրահատուած, բոլոր թերթերի ստորին եւ թ. 155-335՝ վերին լուսանցները խոնաւութենից տեսած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

4ա-334բ [Անանիայ Սանահնեցւոյ Մեկնութիւն թղթոցն Պօղոսի]

4ա-17ա Ցառաջարան Պաւղոսի առաքելոյ, ճախակարգեալ ի գլուխ գրոյս – *Ընդ ուսումնասէր եւ ընդ փոյթ քոյոյ սիրոյդ... եւ ազատանք վասն նորին փրկելոյ ի ձեռն հաւատոց: Տունք Գ.:*

Տե՛ս ձեռ. **2691**, 3ա-252բ: **1/ա**. *1Ցա-9ա:* բ. *19ա-21բ:* գ. *21բ-4ա:* դ. *24ա-5բ:* ե. *25բ-65ա:* **2/ա**. *65ա:* բ. **65բ-109ա:** **3/ա**. *109ա:* բ. *109բ:* գ. *109բ-36ա:* **4/ա**. *136ա:* բ. *136բ-54ա:* **5/ա**. *154ա:* բ. *154բ-72բ:* **6/ա**. *172բ-3ա:* բ. *173ա-90բ:* **7/ա**. *190բ-1ա:* բ. *191ա-206բ:* **8/ա**. *207ա:* բ. *207ա-21ա:* **9/ա**. *221ա:* բ. *221բ-32ա:* **10/ա**. *232ա:* բ. *232բ-4ա:* գ. *234ա-5բ:* դ *235բ-6ա:* ե. *236ա-85ա:* **11/ա**. *285ա:* բ. *285բ-303ա:* **12/ա**. *303ա:* բ. *303բ-16ա:* **13/ա**. *316ա:* բ. *316ա-23բ:* **14**/*323բ-5ա:*

332ա-4բ [Գլուխ եւ վկայութիւնք ի թղթոցն Պօղոսի] – *Գլուխս Գ. Ա., Բ., Գ.: վկայութիւնս Ը. ... առ Կողոսացիսն անշարժ կալ ի նոյն եւ նմին լինել պատրաստ եմ/// (վերջը՝ թաւրած):*

Լուսանցներում սրբագրութիւններ, աղբիւրների նշումներ:

Յաւելագրութիւն, ԺԴ. դար, չինծու բոլորգիր

329բ [Տաղ]

Ի քեզ դիմեմ, ո՛վ Տիրուհի,
մա՛յր եւ ծնօղ Տեառն Յիսուսի,
հայցեա՛ վասն իմ շնորհ բարի
մատչիլ ի գովեստ այս մատենի:
Գովել զաս ըստ իմ կարի,
քարոզական բանս պանծալի,
թէպէտ դրուատն, որ պատկանի,
մեզսամած անձս ոչ բերի:
Բամից սրբոց զքարոզն արի,
սուրբ առաքեալն Տարսոնացի
անօթ ընտրեալն զարմանալի,
եւ տեսաւօղն երրորդ երկնի:
Ի/// (շշարունակուած):

Ծայրակապի ամբողջութիւնը պէտք է լինէր՝ «Ի Գրիգորէ»:

ՅԻՇԵՑՄԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԱՆԱԿԻ

4ա Ո՛վ Տէր Աստուած քաղցր եւ արդար, / բարեաց բաշխաւղ առատաբար, / զգործս, որ սկսա, տա՛ր ի կատար, / որ յոյժ բարեաց ես կամարար, / թէպէտ մեզաց մեծաւքս եմ ես խաւար, / սակս մեղաց միտս է լիմար, / դու մի՛ հայիր յանձս իմ չար, / այլ տո՛ւր զպարգեւսդ առատաբար, / զի արհեստիս իմ անարմար / մեզաւք խոցեալ անձնս է տկար, / դու զաւրացո՛ւ ամենակալ, / անհնարիս արա՛ հնար: Աւրհնեալ Աստուած իմ բարերար, / փառք եւ պատիւ քեզ անդադար, / զգործս ձեռաց ուղիղ արա՛, / զգործս ձեռաց դու աջողեա՛, / ձեռքս փտի եւ ցող դառնա, / զիրս յաւիտեան երթա՛ մնա:

15ա Ա՛ւգեհնա, Քրիստո՛ս Աստուած, քո ծառայիս:

66բ Եւ զեղկելի գրիչս՝ գՓիլիպոս Բազուեցի երէց եւ զծնաւղս իմ հանգուցեալ առ Քրիստոս՝ զնգատն եւ զՄարթայն յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:

100ա Եւ զիս՝ զանպիտանս եւ զամենայն մեղաւք ի լի թողութեան արժան արէ՛ք եւ զամենայն արեան մերձաւորսն իմ:

109ա Աւարտեցաւն եղեւ գրոցս ի թվին հայոց Ռ. եւ ԿԱ. (1612), յաւուր հինգշաբթի, որ է սուրբ Աստուածածնին պահոց, ի գեաւղն ի Բազու, ի դուռն Սուրբ Աստուածածնին։

109ա Ջդործս ձեռաց իմոց ուղիղ արա՛ ի մեզ, Տէ՛ր, զգործս ձեռաց մերոց աջողեա՛ ի մեզ (Նման՝ 109բ)։

123բ Եւ զեղկելի գրիչս յիշեա՛ ի Տէր (Նման՝ 174ա, 221ա)։

136բ-7ա (առ. լս.) Ով հայր հոգեւոր եւ վարդապետ, աստուածաբան, յորժամ վերջ առնես թղթոյն կորնթացւոց եւ սկիզբն |137ա| թղթոյն Գաղատացւոց, եւ գիա՛ զեղկելիս յիշեա՛, թերեւս ի ձէնջ գտիցէ զողորմութիւն յԱստուծոյ։

155ա Տէր Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս, բարեխաւսութեամբ քո սուրբ առաքելոյ Պօղոսի եւ սուրբ աստուածաբան վարդապետացդ Յոհաննու Ոսկիբերանի եւ Կիւղի եւ Եփրեմի եւ համառօտող վարդապետին Անանիայի, ողորմեա՛ ամենայն հաւատացեալ քրիստոնէից, մանաւանդ եւ ինձ՝ անարժան գրչիս եւ ամենայն մեղաւք ի լի Փիլիպոս երիցիս, որ չեմ ի կարգ նմանեաց իմոց, եւ ծնուղացն իմոց եւ ամենայն արեան մերձաւորացն. ամէն։ Եւ ով որ բերանով լի «Ողորմի» ասէ, ի միւսանգամ գալստեան ողորմութիւն ընկալցի ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն։ Ծառա եմ։

222բ Ջգանկ թղթիս գիր յառաջք գրոց (Նման՝ 238բ)։

285ա Եւ զեղկելի գրիչս Փիլիպպոս Մշեցի եւ գհաւատեղբօր որդին իմ գՄարտիրոս երաժիշտն (վերջին բառը՝ այլ գրչով) եւ քաջ բարեւին եւ գայլ ամենայն արեան մերձաւորս իմ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, ով վարդապետք աստուածաբանք, որ քննիչ էք բանին Աստուծոյ։

328ա Փառք ամենակալ, ամենակարող, ամենաբարի, անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեանն, որ հասոյց գիս ի գիծս վերջի. եղիցի ինքն աւրհնեալ յամենայնի։ Արդ եա՛ ամենանուաստս եւ տառապեալս Մարտիրոս, յետինս յորդիս Նոր Սիոնի եւ առաջինս յանարգաց, փանաքի քոյո մարմնոյ եւ անարի քոյո հոգւոյ, ի գաւառէն Տարօնոյ, որ մականուամբ Մոշ կոչի, ի գեղջէ, որ կոչի Բազու, ջանկացող գոլով ի մանկութենէ սպասաւորութեան աստուածային բանի, հետեւեցա նմին, վասն որոյ եւ փախաքեալ իմ աստուածախօս վարդապետութեան սուրբ առաքելոյն Պօղոսի, բացայայտեալ սրբոց հարցն Ոսկէբերանի եւ Եփրեմի, զոր եւ յետոյ այլք ի սրբոց վարդապետաց համառօտեալ յԱնանիա վարդապետէ Սանահնիին, որ էր ի ժամանակս կաթողիկոսութեան տեառն Պետրոսի, յաւուրս Գիտակորոսի՝ առ ի պէտս սպասաւորաց բանի։ Եւ ես ստացայ զսա՝ բուրաստան ամենայի եւ գանձ անկողոպտելի՛ յիշատակ հոգւոյ իմոյ եւ մխիթարիչ մարմնոյ, սփոփիչ տրտմութեան եւ փարատիչ ձանձրութեան։ |328բ| Ով Հայր գթութեանց եւ Աստուած մխիթարութեանց, եւ դու թողցես ինձ գամենայն անաւրէնութիւնս մեղաց իմոց՝ չմատնելով արդարութեամբ ընդ իս ի գատաստան, զի ինձէն զիս գատապարտեմ հարեալ ի խղճէ մտացս։

Արդ, ընկա՛լ զսա ողորմութեամբ քո ի ձեռաց իմոց, որպէս զերկուս լումայս այրոյն՝ յանկարօտ գանձանակ փառաց քոց եւ տո՛ւր ամենեցուն մանկանց եկեղեցւոյ՝ ուրախութեամբ հանդիպիլ սմա եւ ընդունել զսա ըստ հաճոյից կամաց քոց եւ տո՛ւր նոցա լինել երկիր բարի եւ պարարտ եւ արա՛ զսա նոցա սերմն սրբութեան եւ արդարութեան՝ տալ քեզ զպտուղն ճ՛ր (100)։ Եւ որք ընթեռնուն զգիրքս սիրով եւ լսեն՝ տո՛ւր նոցա, աղաչեմ քեզ, լուսաւորութիւն մտաց, սրբութիւն սրտի, ուղղափառութիւն հաւատոյ եւ հաստատութիւն սիրոյ եւ յուսոյ եւ արա՛ զսա նոցա անբծութիւն հոգւոյ եւ զղջումն ապաշխարութեան եւ թողութիւն մեղաց, եւ քաղցրացո՛ զսա ի լսելիս նոցա եւ ի միտս՝ քան զմեղր բերանոյ, եւ արա՛ զսա մեզ կամակ կենաց եւ առաջնորդ երկնաչուռ ճանապարհին, եւ ի լսել զբանս գալստիկ, ընդ նմին լցոյ զնոսա հոգւով երկիւղի եւ հոգւով իմաստութեան, որպէս երբեմն յընթեռնուլն գթութիւն Պաւղոսի առնուին Հոգի Սուրբ եւ խաւսէին յայլ եւ այլ լեզուս։ Կասն որոյ եւ իմ աղաչանք են առ Ձեզ, եղբա՛յրք սիրելիք Աստուծոյ եւ սիրեցեա՛լք ի Քրիստոսէ, եւ արատասուաք պաղատանաք չառնել անտես վերկայն ժամանակաց աշխատութիւնս իմ, յերկիս վաստակոյ։ Այլ ընկալարո՛ւք Ձեզ ի փշոց վարդ եւ ի տատասկէ՝ թուզ, եւ ի մորենոյ՝ խաղող, եւ ի խորոց՝ զակռնս պատուականս, եւ ի գաղտկրայէ՝ զմարգարիտս գեղեցիկս։ Եւ ինձ՝ հիքոյս Փիլիպոս գրչիս տո՛ւք վարձս բարեաց զարտասուս, գոգս հառաչանաց, գաղաւթս պաղատանաց, գխոցուիւնս մեղաց յանցանաց՝ հայցելով ինձ յեկեղեցւոյս յարարչէն ամենեցուն։

Եւ արդ, աղաչեմ զամենեսեան առ հասարակ, որք աւգտիք ի սմանէ եւ կամ աւրինակէք, նախ յետնագրէք խոշորութեան գրոյս եւ սղալանն, զի թէպէտ եւ բազում ջանիւ աշխատեցա սակս ստուգութեան եւ լաւութեան, սակայն չարասէրն սատանա զանազան ածելով փորձանս ի վերայ ըստ հոգւոյ եւ ըստ մարմնոյ, ո՛չ տայր ըստ կամաց կատարել զգործն, վասն որոյ արտաքոյ թողեալ զմեզ մեզդրանաց անմոռաց, յիշեսջիք |329ա| ի Քրիստոս Յիսուս զաշխատեալս ի սմա զՓիլիպոս պատժապարսոս եւ գծօրեղբաւր որդին իմ գՄարտիրոս վարդապետն, եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք։ Եւ որք գմեզ գմածաբար յիշէն ի Քրիստոս, յիշեսցէ զնոսա Քրիստոս Աստուած մեր յերկինս արքայութեանն. ամէն։

Արդ, գրեցաւ աստուածախաւս Մեկնութիւն Պաւղոսի առաքելոյն ի թվին հայոց ՌԿԲ. (1613), ի յերկիրն Տարաւնոյ, ի վանս Գլակայ, ի դուռն Ս. Կարապետին,

ի յառաջնորդութեան Պաւղոս վարդապետին, եւ յաջողակաւորութեան Սրբոյն Գրիգորի՝ մեր Լուսաւորչին, տէր Մելիքսէթ կաթողիկոսի եւ տանն Կիլիկիոյ տէր Յովաննէս կաթողիկոսի եւ ի բռնակալութեան տաճկաց սուլթան Ահմատին եւ ի թագաւորութեանն Պարսից շահ Աբասին: Եղեւ գրաւ եւ կատարումն գրոցս ձեռամբ անարհեստ գրչիս Փիլիպոսի, ի խնդրոյ տէր Մարտիրոս քանահերի, յիշատ<ա>կ բարի հոգւոյ իւրոյ եւ ծնօղաց իւրոց՝ հարցն Յոհաննէի եւ մարին Կուլվարդիի եւ եղբարցն Ստեփանոսի եւ Աւագիի, եւ եղբարորդւոցն՝ տէր Կիրակոս քահանային, Տաճնապետին եւ Սարգսին եւ քուերցն՝ փոխեցելոցն առ Քրիստոս՝ Հրոմգիի, Մարգարտիի եւ Եղիսէի: Այլ եւ աղաչեմ յիշել ի Տէր գՆաւրեղբարքն ասացողի սորին գԱստուածատուր եպիսկոպոսն, որ յոլով ժամանակ եկաց ի ծառայութիւն լուսաբուղխ սուրբ գերեզմանիկն Քրիստոսի եւ անդ փոխեցաւ առ Աստուած, եւ գԱզատն եւ գկիրակոսն եւ գկողակիցս նոցա եւ զորդիս նոցա եւ զդստեր նոցա զփոխեցեալսն առ Քրիստոս:

Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զխոր խոցեալս ի սատանայէ զանիմաստ գրչակս գՓիլիպոս քահանայ եւ զծնո[ղ]ս իմ եւ զորդիսն իմ գՍիսէոն սարկաւագ եւ գՄխիթար եւ զմայր նոցա՝ գՄարթայն՝ գնանգուցեալ առ Քրիստոս եւ զամենայն արեան մերձաւորսն մեր: Եւ որ յիշէ, յիշեալ լիցի ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն:

Տե՛ս ԺԷ դ. յիշ.թ, Ա., էջ 480 ետ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳԱՅԻ

1. *328ա (1684 թ., նոյեմբեր) Ձի ըստ փափագման եւ ըստ տեւնչանաց մարդկան ամենայն ոք ցանկալ եւ կարօտի հաասնել սրտի իւրոյ բաղձանաց, զոր գտեալ գյղձալին իւր, այնուհետեւ դադարումն առցէ սրտին: Ընդ որս եւ ես՝ նուաստս ամենից Կիրակոս եւեթ անուամբ բանի Տեառն քարոզող գոլով, յերկրէ Աղուանից, յոր եւ Շուռան յորջորջի եւ յաւուռւկ եւ ընկիլ գեղջէ Սաղիաճցի, որ եւ ըստացաս գմատեանս գայս, որ ըստ հասարակաց Մեկնիչ վերածայնի, յիշատակ ինձ եւ ծնօղաց իմոց, եւ եղբարց, եւ քերց եւ ամենայն արեան առու մերձաւորաց, որ կարդայք կամ գաղափար դնէք, մաղթեմ յիշել զմեզ զամենեսեան առ Քրիստոս բարեյօժար կամօք, եւ գուք յիշեալ լիցիք: Ռձ[Գ. (1684):*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «ՒՏՍՏՎՏՖ», 1բ՝ «վասն գրչալ է», 26բ «Յիսուէ Քրիստոսի գանտալ ատալել ածես է, որ սդած է տրալ է քասն որթ գիաց», 27ա «էջմիած», 329բ՝ «արգդդեզ»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *3բ, 4ա, 60բ, 67ա, 79բ՝ բուսական լուսանցագարդեր, 117բ՝ թռչուն (լուսանցագարդ), 4ա՝ գարդագիր՝ «Բ», 54բ, 82ա՝ գարդագիր՝ «Ա», 137ա՝ գարդագիր՝ «Պ»:*

ԿՆՔՎԱԴՐՈՆԻ՝ *27ա՝ անընթեռնելի: 328ա «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄՇԱԿԱՅ / ԿԻՐԱԿՈՍ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ / Թվին ՌՃԷ. (1658):*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած պիտակին, նոտրգիր՝ «Ականեա վարդապետի / Սանահնեցւոյ՝ Մեկնութիւն / Պօղոսի Զորեքտասան / Թղթոց / (22.)», 1ա՝ «199/2692», ԱԹՔ. - 1613 / Մ[ատեաս] ազ[իսկապե]ս», 2ա՝ ԺԲ. դ., շղագիր՝ «Մեկնութիւն Մննդոց ի վարդանայ Հարձրաբերդուց», 4ա (ԺԲ դ., շղագիր) ի տանէն կենաղ Վասի Երկայնաբազուկ Ա[ղուքեանց]:*

2693

ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ

Թէ. դար (1659ից առաջ)

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՂՊԱՆԱԿ՝ – Սարգիս Շնորհալի, Մեկնութիւն եօթանց թղթոց կաթուղիկեայց* (թուղթ Պետրոսի եւ Յովհաննու): ԺԹ դ.՝ 14 (Ա.-ԺԹ) + 14 (Ժե.-ԻԸ)՝ ստացուած մկրական թեւթերի ընդլայնակի ծալուածով (Ի+ԻԱ, ԺԹ+ԻԲ, ԺԸ+ԻԳ, Ե+Ը, Թ+Ը, Ժ+Ա, ԺԷ+ԻԳ, ԻԳ+ԺԵ, Ը+Գ, Զ+Ե, Ի+ԺԶ), ընդլայնակի ծալուածով եւ հատուածով (ԺԱ, ԺԲ, ԺԳ, ԺԴ, ԻԷ, ԻԸ)՝ Թուղթ, 40x29, եղաչափն (37x26.5): սկզբնատառերը կարմիր թանաքով: Խոշոր բոլորգիր (ձեռք՝ էա): Լուսանցագարդ՝ ԻԶա, ԻԷբ (սպարզունակ, զծագրական): Ջարդագիր՝ Ջ՝ մէջ մարդու դէմք (Զա, էա): Տոդ՝ 31: ԺԷբ՝ պրակաճուռակ «ԻԳ»: Կազդ՝

1. Իա+ԻԱբ, Իբ+ԻԱա, ԺԹա+ԻԲբ, ԺԹբ+ԻԲա, ԺԸա+ԻԳբ, ԺԸբ+ԻԳա «///[ալդագա ապակաճառա... եթէ այսպիսի գ[զուշ]ութեամբ, կենցաղավարի[ճ]///» (Պետրոսի Բ. թուղթ, ճառ 1-2, էջ 407-11):

2. Իա+Գբ, էբ+Դա, Թա+Բբ, Թբ+Քա, ժա+Աբ, ժբ+Ապ, ԺԷա+ԻԳբ, ԺԷբ+ԻԴա, ԺԸա, ԺԸբ «Զայս ձեզ, սիրելի՛ք, երկրորդ թուղթ գրեմ... (ԺԱա, 1ին սիւնակ)՝ ի սկզբանն խառնբ ես ի վերս անցեդոց, վասն///», (ԺԱա, 2րդ սիւնակ)՝ «///[աճեցուցան]կ եւ այն գեկուս միայն առաւս... ասիաոճ չբնեղեալա կոոեաս. եւ այժմ///», (ԺԱբ, 1ին սիւնակ)՝ «///այսպիսի ինչ է եթէ բաճճ Աստուծոյ... այլ միայն երկրին ասաց գայսպ[ասուիքին]///», (ԺԱբ, 2րդ սիւնակ)՝ «///[ալդագա երկինք եւ երկիր բնդոլնեկոց եմ... ի

Նմուշ 418ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Կ ի ս ա լ ո ւ ր ա ի՛ ճա: Հ ա կ ա տ ա ղ ա ր դ՝ Ա., 84բ, 156բ, 210բ, 265բ, 316բ, 365բ, 442ա: Լ ո ւ ս ա ն ց ա գ ա ր դ՝ բուսական, թռչուն: Զ ա ր դ ա գ ի ր՝ թչնագիր: Գ ո յ ն ե ր՝ կարմիր, կանաչ, ոսկի, կապոյտ, ճարնջի, սեւ, սպիտակ:

գիտութիւն յորդորէ զնոսա եւ գայն/// (Պետրոսի Բ թուղթ, ճառ 5, էջ 460-6)՝

3. ԻՋատ+ժեր, ԻՋր+ժեա, Շատ+Գր, Ըր+Գա, Ջատ+ԵՐ, Ջր+եա, «/// ոչ խաբեաց եւ պիտակ ոտի առնաւենաց ... ի տպատութեան կատարի։ Տեսե՛ր զի[ատ]/// (Յովճ. Ա. թուղթ, ճառ 8-9, էջ 585-9)։

4. ԺԹա, 1ին սիւնակ՝ «///[գիտեմ]ք, եթէ առնումք գեայցուածոն ... Ջայս ասելով ապա աղաչանս///», (ԺԹա, 2րդ սիւնակ)՝ «///[մեղ]ուցեալ մեղս, ոո ոչ առ ի մաճ ... թշնամեաց եւ ճանդեռնեալ մեռանել եւ ոչ գուճ///», (ԺԹր, 1ին սիւնակ)՝ «///եւ վիտաոոեալ եւ ի տոտուս ... եւ խնդրուածս առնել Վասն զի բազ///» (ԺԹր, 2րդ սիւնակ)՝ «///ի մարդկանէ ոչ սմխոեն այնպիսեացն ... եւ ապա ճանաչիցէ գհիւանդն ի մանի՞ուն] (չարուեստութիւնը ԺԹա)», ԺԹատ+ԺԹր, ԺԹր+ԺԹա, Իծատ+ԺՋր, Իծր+ԺՋա «...առճամահիցեաՒՐ զի ոչ գիտ[եմ]///» (Յովճ. Ա. թուղթ, ճառ 9, էջ 590-3)։

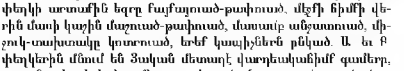
5. Իէա, 1ին սիւնակ՝ «///ի կոտցն ասէ գայսոսիկ, եթէ յոոժամ... արատչի յարատնս։ Վասն զի///» (Իէա, 2րդ սիւնակ)՝ «///Հանդեռն այսու, որ առաջաս ... եւ յաւժարութեամբ մասնոյ///», (Իէբ, 1ին սիւնակ)՝ «///[պա]տեհոցէ գնեզ սատանայ ազանութեամբն ... զանձինս ձեր յեկոտոյ///», (Իէբ, 2րդ սիւնակ)՝ «///[առ]աջի եւ տագնապալ անձնատին ... արծաթասիրութիւնն է ըստ առաՒեղոյ/// (Յովճ. Ա. թուղթ, ճառ 9, էջ 595-6)»։

6. ԻՀա, 1ին սիւնակ՝ «///առեալ տատաս եւ գթին պսակատցոյց ... եարանց եւ փայտից։ Ուստի եւ մեո[ցուսն]///» (ԻՀա, 2րդ սիւնակ)՝ «///առելի գոյով եւ թշնամի... Լոար առաՒեղոյ, լայով///», (ԻՀբ, 1ին սիւնակ)՝ «///սատոյկանն պատկերի, այսինքն... ևան զամենայն ամրատատանութիւնեն, որով սատանի///», (ԻՀբ, 2րդ սիւնակ)՝ «///[գկորուս]տան մեր եւ գդատապարտութիւն... ստանայ երկուատացս։ Զի ոչ [եթէ կոա]պատիչտ միայն է, ոո///» (Յովճ. Ա. թուղթ, ճառ 9, էջ 596-7)։

*Տե՛ս Մարգիս Շնորհալի, Մեկնութիւն եօթանց թղթոց կաթուղիկեացց. Կ. Պոլիս, 1998։

ԿՈՉՄԱՍՏԱՒՈՐ. Ա. եւ Բ փեղկերի, 1667 թ նոտրգիր. Գիր օրճնութեան ... ատտատ Ա. (սկ. թերի) ///զայ տո իմին աղատակ, յայիժամ հաամայեաց թագաւորն փութալնակի տանել... եւ ըստ իւր չար խորհրդոյն Տէր Աատուած իգի վրէպեանց/// (աստատ Բ.) ///գնա էր մեծ խղճմտանաՒ եւ ատտս, որ ի ձեր ժամանակէն մնայր չաՒեաց սերմն, փառ եւ գոնութիւն Աատուծոյ ... ժառանգեցէք զանբասպառ ուսախութիւն, որ է առեՒեալ յատեանսնս. ամէն։ Դրեցաւ ատճնութեան ճամեակս թվին ՌՃժ. եւ վեց (1667), մարտի ասեղ իՒ. (22) ի մայրաքաղաքն Կոստանդնուպոլիս՝ բնդ հովանեաւ Սուրբ Լուսաւորչին նկեղեցւոյ։

Ա. կազմաստատէն յիշատակում է նաեւ երուսղէմը եւ նշում, թե այնտեղ հայերին ինչպիսի հալածանքների են ենթարկում սնօրէնները։

Նմուշ էա

ՎԻՃԱԿ՝ բաաարար. կազմի կաչին մաշուած. սաաւկապէս Ա փեղկի առաջին եզրը բաՒացուած-թափուած. մէջի էիմի վերին մասի կաչին մաշուած-թափուած, մասաւոր աճատուած. միչոկ-տախտակը կոտրուած, երեմ կապիչներն քնած. Ա. եւ Բ փեղկերին մնում են 3ական մետաղէ վարդեսկաՒիսի գամեր, յուսանցսկողների կարմիր թափուած. Նոտրգրած, գործածութեան հետեաեմով զանազան բներ, մոմի եւ խոլի հետմեր, հատատեա բոլոր թերթերին խոնաոութեան հետմեր. խոմատութիւնից գրադաչոր խուճացած, լուսանցագաոդերի մեծ մասր ատտատուած ճաճղիպակաց էչին (189ա, 309ա եւ այլն), թ. 84ա եւ 316ա-ի յետագայի չյիշատակատանիներ գրուած ձեռագրի փակցուած թղթերի վրայ, որոնցով հատնեսաբար յետագայ տերր ծածկել է նախորդ տիրոջ յիշատակատանիները. այդպիսի փակցուած. սակայն չբուած թղթեր կան նաեւ 210բ. 265բ, 365բ եւ 442ա էչերին, թ. 442՝ ատտրին յուսանցքր պատատուած, պատատիկպաճպանակների արտաքին յուսանցքերր մաշուած-թափուած։

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

[Մեկնութիւն] Աստուածային երգոց Սաղմոսագ մարգարէ Դաւթի, արարեալ Ներսէսի եպիսկոպոսի Տարսոնի Կիլիկեցոյ

Տե՛ս նեո. 990, 2ա-730բ։ *Նիս. /1ա-5բ: ա/6ա-84բ: բ/84բ-156ա: գ/156բ-210բ: դ/210բ-265բ: ե/265բ-316ա: զ/316բ-365բ: է/365բ-442ա: ը/442ա-97բ «...ես յետին քո որդի եւ քնար եղեալ իմով անարգ///» (վերջէ՛ թափուած)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

292ա ՁԱլիբեան չերէցս յիշեցէ՛ք աղաչեմ, ո՛ՀՏ, Տէր: 317բ Ամմեղադիր լերո՛ւք, օրինակն ծուռ էր։

442ա Սուացող տատիս յոյժ ցանկալի / Մարտիրոս գրիչս գրեցի, / գովեալ գնտին սուրբ Պետրոսի / ի բարեաց լի եւ անթերի, / որ ցանկացաւ հոգով ի լի / այս քաղցրահամ բուրաստանի / մեծին Դաւթի երգարանի՛ / մեկնեալ Ներսէս Լամբրոնացի։ / Մաղթեմ յիշել ըզգեղեկիս / ՁաղմաՒ զԱլիբեանս գերիս, / եւ Տէր Աստուածն ամենից / ողորմեացի մեզ յիշողիս. ամէն. Հայր մեր՛։

471ա Ով մարդասէր, արա՛ զմեզ փշրանաց վերին սեղանոյդ արժանի, որպէս սուրբն սեղանոյս փշրանաց զկին քանանացի։ Եւս առաւել զՄարտիրոս վարդապետ՝ զատացող գրոցս, եւ զԱլիբեան գրչակս։ Եւ քեզ փառք փառակից Միածնոյդ եւ էակից Սուրբ Հոգովդ ի մի իշխանութիւնդ եւ աստուածութիւն աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։

492ա Նոտրգիր) Եղբա՛րք իմ, աղաչեմ յիշել գորբաանեալ քահանայս գտէր Վաղդան, որ սրբագքբեաց գգիրքս. Թվին ՌՃՀ. (1659)։

497բ Շնացած աչքունք, / ՔաղշամեաՒ շրՒունք, / անիմաստ մտկունք, / անարուեստ մատունք, / կորդացեալ ձեռունք, / կակաչեալ մչկունք, / ծռդուեալ ծնկունք, / գօսացեալ ոտունք, / ցնծա՛ եւ գոհացի՛ր, / աւրհնէ՛ եւ գովէ՛, / եւ փառաւորէ զմարդասէրն Աստուած, / որ հասոյց գոչինչս եւ արժանացոյց ի յաւարտ տարիս ///։*

** Թափուած մասում գուցէ կարելի է թուական կարդալ, սակայն յատակ նշմարւում է միմիայն պատուի նշանով «Ճ»։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՅԵՏԱԳՈՒՅՑ

1. *345բ (1757 թ., նոտրգիր) ՈՒՀ. (1757), յուլիսի մուտն* Միանաս վարդապետ առաջնորդ վանիցն Թադէոսի *սրբազան առաքելոյն։*

245բ Զկնի միով թղթով ընծէրցի՛ր։

249ա Զայս գկնի չորից թղթոց ընծէրցի՛ր։

253բ Աստի հինգ թուղթ յետ երթի եւ ընծէրցի՛ր։

254ա Աստի հինգ թուղթ յառաջ երթի եւ ընծէրցի՛ր։

257բ Աստի մին թուղթ յառաջ երթի եւ ընծէրցի՛ր։

259ա Մին թուղթ յետ գնալի է աստի։

258բ Աստի հինգ թուղթ յետ երթի եւ ընծէրցի՛ր։

335բ Այս թուղթիս ետն ժ. (10) թուղթ շրջէ: Դալատ է կազմած: Այս & նշանօվս գիտ՝ եւ կարդա՛:

345բ (Նոտրգիր, 1757 թ.) Յետ այս թղթոյս Դ. թուղթ շրջէ՝ եւ ապա կարդա՛: Միայ է կազմած: Այս քեզ նշան:

2. *84բ (ԺԸ. դարի վերջ, նոտրգիր) Պատճառ գրիս այս է, որ ես Քաֆայեցի Պապուճճի օղլի Սիմէոնի որդի մահտեսի Ասվատուրս, որ մականուանքս Նէմցէ կոչի, որ այս գիրքս Ռ. (1000) հաւէսօվ է գնել ի Ըստամպօլ քաղաքին, որ է իւր հոմուն համար մինչեւ ցյմահ՛՛՛:*

316ա Պատճառ գրիս այս է, որ ես՝ Քաֆայեցի Պապուճճի օղլի Սիմէոնին որդին մահտեսի Ասվատուրն, որ մականուանքս Նէմցէ կոչի, այս գիրքս գնել է եւ բան է ուսել է վերան՛՛՛:

Այս չիշատակարանները գրուած են Ձեռագրին փակցուած թղթերի վրայ (տե՛ս Վերեւում):

3. *211ա (1878 թ., մատիտով, շղագիր) 1878, մուտն յունուարի իննսուն սորա, որ ի սմա յոյժ քան զմիտ գերակայ, թարգմանողիս մեծ գովութիւն, ընթերցողաց իսկ ցընծութիւն. Սիմէօն:*

4. *Պտուկ-պհպհ. Աա (ԺԹ. դար) «Аламдаровъ Игорь ману/// трупка»:*

5. *Պտուկ-պհպհ. Իա (ԺԹ. դար, նոտրգիր) Ունիմ Տերամբ մերով Յիսուսիւ Քրիստոսիւ ելանել ի լեառն պարարտ ի լեառն մածեալ, ի լեառն երկնաբարձ, ուր գուարթունք բարձանց ի վերուստ յերկիր ելեւէջս առնեն, գուն գործելով հաղորդիկ րնդ մարդկան գիտութեան եւ հանճարառատ իմաստութեան, որով գերագոյն գասին քան զինքեանց, եւ բանիցն իմոց ապացոյց է քան Հօր Բանին, գորոց նախաճառէ յԱետարանի, թէ Որպիք աշխարհիս այսորիկ իմաստնագոյնք են, քան գորդի լուսոյ:*

Գրեցի՝ Գէորգ Մանուկեան Ալամիարովս, ի սենեկի ծնողի իմոյ, որպէս հոգւոյն տեառն Ստեփաննոսի գերիմաստ բարուեսոյ, յեօթն եւ տասներորդ ամի կենաց իմոց, յԱստրախան քաղաքի, յորմէ հանդերձեալ եք փութապէս ելանել ի մայրն լուսանկար:

ԳՐՈՂՈՐՔ՝ *6ա՝ «շատ բար/// հաչի», 110բ՝ տաեր, պտուկ-պհպհ. ԺԹա՝ «Աւատ», «групк. Аламдаровъ» պտուկ-պհպհ. ԺԸբ՝ «հ, բ», պտուկ-պհպհ. ԻԹա՝ «Аламдаровъ»:*

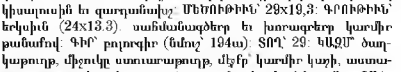
ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած պիտակին, նոտրգիր. «Ներսէսի Լամբրոնացւոյ / Մեկնութիւն սաղմոսաց/ 1.», պտուկ-պհպհ. Աա՝ «202/2693», (հապտյտ թանաքով շղագիր) «ԺՋ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

2694

ՎԱՐԴԱՆ ԱՐԵՒԵԼՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ

ԺՋ. դար

Թերթ՝ 294+1 (հիկն՝ թ. 202): Պրակ՝ Ա-Իժ×12 (Ա. 10, Իժ 9): Նիհի՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրմներով չոչանակ, մէջ խաչ եւ գծերով իբար միացած, տակը՝ կոս գծերով զարդ եւ ոճաւորուած պայտաձեւ չոչանակի մէջ խաչ, որի տակ կիսալուսնի եւ զարդանախշ: Մեծութիւն՝ 296x193: Գրութիւն՝ եվսիւս (24x13.3): սահմանագծեր եւ խտրագծեր կարմիր թանաքով: Գիծ՝ բոլոգիր (նմուշ՝ 194ա): Տող՝ 29: Կազմ՝ ծաղկաթուղթ, միջակը ստուարաթուղթ, մէջը՝ կարմիր կաշի, աստառը թուղթ, սպիտակ, չզոյած. լուսանցակողերը՝ կարմիր: Պաշտպանակ՝ Ա+Բ, թուղթ, սպիտակ, չզոյած, մաս կազմատոտակի՝

Նմուշ 194ա

Մանրանկարչութիւն – Զարդագիր՝ թոչնագիր (գծանկարային): Գուներ՝ սեւ, կարմիր:

Վիճակ՝ բաւարար կազմի ծայրագծերը ճեղճուած, տեղ-տեղ՝ սառնեցաչէս անկիւններ եւ Բ. փեղկը մաշուած-թափուած, լուսանցակողերի կարմիրը քայքայուած. նոյնպէս, գրծածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան թերի, դէպի ներքեւ, 202-294 թերթերի զգալապար խոնաւութիւնից գունաթափուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-294բ [Վարդան Արեւելցի, Մեկնութիւն Սաղմոսաց]

Տե՛ս նեւ. 1119, 1ա-304ա: *Մասն նախդ./յիք: Յիշատ./յիք: նախդր./1ա-9ա: 1/9բ-46ա: նախդր./46ար: 2/46բ-85բ: նախդր./86ա: 3/86ա-117ա: նախդր./117ար: 4/117բ-143բ: նախդր./143բ: 5/143բ-172բ: նախդր./172բ: 6/173ա-202ա: նախդր./202բ: 7/202բ-234բ: նախդր./235ար: 8/235բ-294բ (վերջը՝ թերի (292բ՝ յս ում «ձմ») «...եւ աստ ամենայն լուաք, զի հոգւոց եւ մարմնոց Քրարչին պար///»): Յիշատ./յիք: 9/յիք:*

Լուսանցներում կան աղբիւրների նշումներ, սրբագրութիւններ: Տե՛ս Վարդան Բարդասի Մեկնութիւն Սաղմոսաց Դաւթի, Վենետիկ, 1797:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

Ձա Փցուն գրիչ ըստ Յարմատար,
ունայնախորհ հոգիս յօժար,
մրրկագործքս միշտ մոլար
ուխտիւք անցեալ եւ անհնամար
յուսով մաղթեմ, որ նայեցար
հոգայ վասն իմ որպէս ուսար
եւ ի նմանէ առցես հաւար:

143բ Զգիցուն գրիչս յիշել ի Տէր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ, ո՛վ եղբայրք:

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած պիտակին՝ (Նոտրգիր) «Վարդան / վանական վարդապետի / Մեկնութիւն / սաղմոսաց/ (1.)», պհպ. Աա՝ «206/2694», «ԺՋ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 1ա՝ (մատիտով) ա- 63»:*

2695

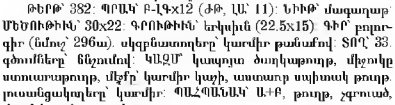
ՅԱՅՄԱՒՈՒՐՔ

(Աճառնում Բ.1 խմբագր.)

ԺԴ. դար

ԳՐՈՂ, ՍՏԱՁՈՂ՝ Երեմիա ինձ։

ԹԵՐԹ՝ 382։ ՊՐԱԿ՝ Բ-Լ8×12 (ՃՓ, ԱՀ՝ 11)։ ՆԻՒԹ՝ մազադաթ՝ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30x22։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (22,5x15)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 296ա)։ սկզբնատողերը՝ կարմիր թանաքով։ ՏՈՂ՝ 33։ գծամիներ՝ ննչումով՝ ԿԱՁՄ՝ կապոյտ ծաղկաթոյր, մէջտիզը ստուարաթոյր, մէջիր՝ կարմիր կաշի, ատաղոր սպիտակ թոյր. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆՈՒԱԾ՝ Ա-Ի, թուղթ, չգրուած, մասն կազմատապի։

Նմոյշ 296ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը կիսամաշ, թերեւակի վնասուած, ետծուած, եզերերը մաշուած, մէջիզ ճնճղած, վերին եւ ստորին մասերը վնասուած, պատռուած. Ա պրակին ընկած, թ. 207-Տի, 356-ի միջեւ ընկած մէկական թերթ, տեղ-տեղ ալտոտուած, խոնաւութեան, ձեռի, պրուածքի եւ մոմի հետքեր, զանազան բծեր, երբեմն ներկր գոյժուած հանդիսակապ կերպին, գրադաշտը մասամբ ջրգուսած, 1ա՝ թանաքը թափուած գրաքաշտը գրեթէ անընթեռնելի, ցեցի անցքեր, առկայ են մեծ ու փոքր ընական անցքեր (թ. 2, 11, 106, 128, 172, 173, 181, 186, 226, 242, 301, 324, 359, 365, 368), պատռուածքներ (թ. 348), թ. 258ի ստորին անկիւնեը շեղակի կտրած գրադաշտն անվնաս, թ. 51ի ստորին լուսանցքը հատուած կարած, թ 149ի արտաքին լուսանցքը հատուկ կարած, յետագայում հոդուն ընկած. մնում են կարեւի անցքերր (նոյնը՝ թ. 306, 376), թ. 212ի վերին մասր ճիաիից անջատուած, թ. 1-9ի արտաքին լուսանցքներր խոնաւութիւնից կծկուած, գրադաշտը խոնացած։

Բ ՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-377բ* [Յայտմատուր]

1. *1ա* [Աւրաց Գ. եւ Յունուար ԺԱ. Յայտնութեան դարձեալ տօն եւ վկայութիւն աւրոյն Պետրոսի, որ Աւսաղէմոսն անատնէր, եւ միւս այլ Պետրոսի եւ Աբիսաւդովմա սարկաւագի։ Յայսմ աւուր յիշատակ է Թէոդոսի անապատականին, որ զմիաբանակեցաց վանքս կարգաւորեաց յԵռուսաղէմ եւ յանապատս — *Մեծոն Թէոդոսոս ի կենդանութեան... ի ժամուն կատարել գառաւօտուն. տե՛ս ձեռ. 4873, 21բ] (սկիզբը թափուած) ///պատճոնն երկիր եպագ գամենեցուն... Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (թանաքը թափուած, գրեթէ անընթեռնելի)։*

2. *1ա* Աւրաց Ե. եւ Յունուարի [ԺԲ. Նոյն Աստուածայտնութիւն է եւ վկայութիւն աւրոյն Մեւորեայ — *Ձշմարիտ վկայն Քրիստոսի Մեւորիոս էր ի ժամանակս Դիոկղէտիանոսի... տե՛ս ձեռ. 4873, 22ա] (թանաքը թափուած. գրեթէ անընթեռնելի)։*

3. *1ար* Աւրաց [Զ. եւ Յունուար ԺԳ. Ութաւրեա Տաւն է Ա՛նընդհեան եւ Մկրտութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եւ վկայութիւն աւրոյն Երմոդայոսի եւ Ստրայտոնիկոսի վկայի եւ հնձ] — *Այս բարեվարդ [վկայքս Քրիստոսի էին յամս անաւրէն Թագաւորին Դիկիանոսի... տե՛ս ձեռ. 4873, 22ա] (թանաքը թափուած. գրեթէ անընթեռնելի)։*

4. *1բ-2ա* Աւրաց Է. եւ Յունուար ԺԴ. Վկայութիւն աւրոց աբեղայիցն Սիմեական եւ Ռոթայ լերինն — *Մարդակեր եւ պղծաղձոհ անաւրէն բարբարոսքն, որք բնակեալ էին յԱւրաբիայ... (2ա) — Յայսմ աւուր կատարեցաւ յաւրհնոյ սուրբ վկայն Քրիստոսի Բասիլիոս յուրացող արքայէն Յովհաննէ ի Կապադովկեացոց քաղաքին, ի փառս Աստուծոյ. ամէն (այլաչափ)։*

5. *2ա-3բ* Աւրաց Ը. եւ Յունուար ԺԵ. Վաւրհանութիւն Յոհաննու, որ վասն Քրիստոսի աղխատաւգաւ — *Այս Յոհաննէս որդի էր մեծատան իշխանի ի Կոստանդինուպաւլիս... (3բ) — Յայսմ աւուր կատարեցաւ ի ծովու սուրբ վկայն Քրիստոսի Թէոգինէս՝ եպիսկոպոսն Իպորիոյ քաղաքին ի Ջիլիկիոյ դատաւորէն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (այլաչափ)։*

6. *3բ* Աւրաց Թ. եւ Յունուար ԺԶ. Եւգինեա կուսին եւ հաւր նորա Փիլիպպոսի։ Գի՛տ ի դեկտեմբեր ԻԴ.ն եւ կաղա՛յ, գի ամի է վկայութիւն նոցա։ Յայսմ աւուր տաւն է յոթայիցն Պետրոսի առաքելոյն — *Առաքեալն Քրիստոսի Պետրոս, որ գլուխ էր առաքելոցն...*

7. *3բ-6ա* Աւրաց ժ. եւ Յունուար ԺԷ. Վաւրհանութիւն Անդռնի մեծի սուրբ եկեղեցւոյ եւ ամենատաւկանին, զոր գրեաց սուրբն Աթանաս հայրապետն — *Մեծն Անդռնիոս եպիսկոպոսի էր, մեծատուն...*

8. *6ար* Աւրաց ԺԱ. եւ Յունուար ԺԸ. Յիշատակ է երանելի եւ փառաւորեալ հայրապետացն Աղէքսանդրի. Աթանասի, Կիւրղի — *Աստուածազգեաց եւ սուրբ վարդապետք եկեղեցւոյ Քրիստոսի եւ սիւն հաստատութեան ուղղափառ հաւատոյ՝ Աթանասիոս եւ Կիւրղիոս...*

9. *6բ-7բ* Աւրաց ԺԲ. եւ Յունուար ԺԹ. Վկայութիւն աւրոյն կուսին Եփրոսիձեա եւ Թէոդոսի թագաւորին — *Ի քաղաքին Նիկոմիդեայ էր բնակեալ... (7ա) Յայսմ աւուր սուրբն Թէոդոսիպ եպիսկոպոսն... (7ա) Յայսմ աւուր տաւն է Թէոդոսի թագաւորին...*

10. *7բ-8ա* Աւրաց ԺԳ. եւ Յունուար Ի. Վկայութիւն աւրոց վկայիցն՝ Բասոսի, Եւսեբի, Եւտիքեա եւ Բասիլիդի — *Սուրբ մարտիրոսքս այս մեծամեծ իշխանք էին Դիոկղէտիանոսի... (8ա) Յայսմ աւուր յիշատակ է մեծի անապատականին Եւթիմոսի...*

11. *8ար* Աւրաց ԺԴ. եւ Յունուար ԻԱ. Վկայութիւն սուրբ առաքելոյն Տիմոթէոսի — *Սա էր ի քաղաքէն Լիւստրոնի... (8բ)* Յայսմ աւուր կատարեցաւ սրբու-

ին Տատիանի ի յԱղէքսանդրիա առաքէն – *Ձերանէլին Տատիանի այնչափ գանեցին…*

12. *3բ-10ա* Առաց ԺԵ. եւ Յունուար ԻԲ. Սահակայ եւ Յովսէփայ, որ վկաեցին ի Թէոդոսիպաւլիս, որ Կարնոյ ֆաղաք կոչեն – *Յամս թագաւորութեանն յուսնեաց* Նիկիփորա… *(9ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Անաստասիոսի պարսկին – *Յամս Հերակլի բարեպաշտ արքային… (10ա)* Յայսմ աւուր սուրբ Պաւսոփոս, որ թարգմանի ի մերս՝ ամենիմաստ, մարաիւռոսացաւ – *Էր այրս քրիստոնեա եւ մեծատուն յոյժ…*

13. *10ա-4ա* Առաց ԺԶ. եւ Յունուար ԻԳ. Վկայութիւն սրբոյն Կղեմա Անկիւրիոյ եպիսկոպոսին եւ Ագաւթանգեղոսի: Եւ լիչատակ է սրբոյն Անդրոնիկոսի եւ Աթանասիայ՝ ամուսնոյն իւրոյ – *Յամս Պիոկղէտիանոսի կռապաշտ արքային…* Կղեմէս *հեթանոս հաւր գաւակ էր… (12բ)* Յայսմ աւուր լիչատակ է երանելոյն Անդրոնիկոսի եւ Աթանասիայ՝ ամուսնոյն իւրոյ – *երանելին Անդրոնիկոս էր ի քաղաքէն մեծ Անտիոքայ…*

14. *14ա-5ա* Առաց ԺԷ. եւ Յունուար ԻԴ. Վկայութիւն երից սուրբ եղբարցն՝ Պաւղոսի, Պասեւեի եւ Թեոդիտոսի եւ սուրբ վկայիցն Դանափտոսի – *Յամս Դիոկղէտիանոսի եւ Մաքսիմիանոսի կռապաշտ արքայիցն… (14բ)* Յայսմ աւուր սուրբ վկայն Քրիստոսի Դանափտոս՝ ընթերցօղ եկեղեցոյն, ի ֆաղաքին Ալանի, որ է յարեւմտեան մերձ ի Բուլխարս – *Ասուցանէր ժողովրդեանն զբանս աստուածային…*

15. *15ա-7ա* Առաց ԺԸ. եւ Յունուար ԻԵ. Պատմութիւն Գրիգորի Աստուածաբանի Անձիանոս – *Աստուածահաճոյ եւ մեծ վարդապետն քրիստոնէից* Գրիգորիոս…

16. *17ա-8ա* Առաց ԺՓ. եւ Յունուար ԻՁ. Վաւր երանելեացն Քսենիփոնի եւ զուգակցին իւրոյ՝ Մարիամա եւ երկու որդոցն իւրոց՝ Արկադիոսի եւ Յոհաննու, եւ սրբոցն երից եղբարցն՝ Հեզեկիանոյ, Սպեսիպոսի, Եղիասիպոսի, Մելիսպոսի եւ այլոցն ամենեցուն – *երանելին* Քսենիփոն *էր ի Կոստանդինուպաւլիս… (18ա)* Յայսմ աւուր կատարեցան հրով երեք եղբարքն երկուտեակք, ի միում ժամու եւ ի միում արհամարհել ծնեալք՝ Սպեսիպոս, Ելասիպոս, Մելասիպոս: Նոյնպէս կատարեցաւ սրով եւ ճաճն իւրեանց՝ Նեոնիլա, վասն անուան Քրիստոսի – *Ձեղբարս կերուհ գայսոսիկ հանն իւրեանց* Նեոնիլա…

17. *18ա-9բ* Առաց Ի. եւ Յունուար ԻԷ. Վերադարձումն սուրբ մարմնոյն Յոհաննու Ոսկէբերանին յաթոռն իւր ի Կոստանդինուպաւլիս – *Յորժամ աքսորեցին* զՅոհաննէս…

18. *19բ-20բ* Առաց ԻԱ. եւ Յունուար ԻԸ. Վաւր երանելոյն Եփրեմի Ասորւոյ: Եւ ասաւ է սրբոյն Վաղերիանոսի, Կանդիտոսի, Ակիտասայ, Եւգինիոսի – *երանելի հայրն մեր* Եփրեմ… *(20բ)* – *Յայսմ աւուր կատարեցան գանիւք եւ հրով… սուրբն* Վաղերիանոս, Կանդիտոս, Ակիտասայ, Եւգինիոս…

19. *20բ-1բ* Առաց ԻԲ. եւ Յունուար ԻԹ. Վկայութիւն սրբոյն Նեոփիտոսի, որ նոր ստուն թարգմանի, եւ վերադարձման նշխարաց սուրբ հայրապետին Իզնատիոսի – *Յամս ամբարիշտ արքային* Դիոկղէտիանոսի *ի քաղաքին* Նիկիա… *(21բ)* – *Յայսմ աւուր վերադարձումն է պատուական նշխարաց սրբոյն* Իզնատիոսի Աստուածազգեաց *հայրապետին մեծի* Անտիոքու, *զոր ի Հռոմ բերին աշակերտք իւր, եւ Քրիստոսի փառք (այսչափ)։*

20. *21բ-2ա* Առաց ԻԳ. եւ Յունուար Լ. Վկայութիւն սրբոյն Թէոփիլոսի զաւավարի նոր մարտիրոսին, եւ Թէոդուխտ – *Յամս բարեպաշտ թագաւորին* Կոստանդինեանոսի… *(22ա)* Յայսմ աւուր հրով դատեցաւ *սրբուհի վկայն Քրիստոսի՝* Թէոդուէ…

21. *22բ-4բ* Առաց ԻԴ. եւ Յունուար ԼԱ. Վկայութիւն սրբոյն Սարգսի զաւավարի եւ որդոյ նորա Մարտիրոսի] – *Մեծ վկայն Քրիստոսի սուրբն* Սարգիս… *(23ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սուրբ եւ սաճչելազործ բժշկացն՝ Կիրակոսի *եւ* Յովհաննու: Եւ Անանիայի եւ այլ Ը. վկայիցն, զոր գրեաց սուրբն Աթանաս Աղէքսանդրու հայրապետն – *Սուրբն* Կիրակոս *էր ի քաղաքէն… (24ա)* Յայսմ աւուր կատարեցաւ ի ծովու Աճանիա ֆաճանայն, եւ այլ Ը. վկայք ընդ նմա, ի Մաքսիմիանէոսէ դատատրէն – *Յատուրս* Դիոկղէտիանոսի *արքային*…

22. *24բ-5բ* Առաց ԻԵ. եւ Փետրուարի Ա. Վաւր երանելոյն Պարսամայի, որ ի Մելիտենէ ֆաղաքին Էր – *Սուրբն* Պարսամաս, *որ թարգմանի որդի պահոց…*

23. *25բ-6ա* Առաց ԻԶ. եւ Փետրուարի Բ. Վկայութիւն սրբոյն Տրիփոնի – *Քրիստոսի մարտիրոսն* Տրիփոն…

24. *26ա-7ա* Առաց ԻԷ. եւ Փետրուարի Գ. Վաւր երանելոյն Շաղիտայի եւ Եպիփանու՝ աշակերտացն Դանիէլի – *Սոքայ աշակերտք էին մեծին* Դանիէլի… *(26բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Զուիթայ երիցու – *Ամբարիշտ արքայն* Պարսից Շապուհ…

25. *27ա* Առաց ԻԸ. եւ Փետրուարի Դ. Վկայութիւն սրբոյն Պապիա, Գրիգորի, Կղատիանոսի Գ. վկայիցն – *Սոքայ էին յաւուրս* Դեկոսի *ամբարիշտ արքային…*

26. *27ա-8ա* Առաց ԻՓ. եւ Փետրուարի Ե. Վկայութիւն սրբուհոյ Ագաթի կոյս վկայի: Եւ այս սուրբ վկաիցս եմ՝ Եփեմեա, Ռեմեա, Պեմեայ – *Կինս այս էր ի կղզոյն* Սիկիլիայ, *ի քաղաքէն* Պաճոռոյ *յամս* Դեկոսի… *(28ա)* Յայսմ աւուր սուրբ վկայն Քրիստոսի՝ Եփեմեա, Ռիմա, Պիմա կատարեցան ի Քրիստոս – *Սոքա բարբարոսք էին ի խուժադուժ գաւառէն…*

27. *28աբ* Առաց Լ. եւ Փետրուարի Զ. Եփեսոսի ժողովոյն, զոր այլազգիք տանեմ, եւ ոչ մեմ: Եւ յայսմ

առար վկայութիւն սրբոյն Աբրահամու պարսկի՝ Արտաւիի Քաղաքի եպիսկոպոսին, որ մարտիւրոսացաւ վասն անառանձն Քրիստոսի – *Զայս երանելի եպիսկոպոս տարան առաջի մոգպետին... (28ա)* Յայսմ ատար տաւն է Նաթան մարգարէին – *Նաթան մարգարէ էր յաւուրս Դաւթի...*

28. *28բ-29ա* Մեհենկի Ա. եւ Փետրուար Է. Վկայաբանութիւն ՌԳՃ. (1300) մարտիւրոսացն, որ ի Նիկոմիդիա Քաղաքին կատարեցան, եւ սրբոյն Վէնդիմիանոսի – *Յորժամ հրամանաւ ամբարիշտ Թագատոքին Մաքսիմիանոսի... (29ա)* Յայսմ աւուր երանելին Վէնդէմիանոս...

29. *29ա-30ա* Մեհենկի Բ. եւ Փետրուար Ը. Վարք երանելոյն Պարթենիոսի եպիսկոպոսի Լամբսակայ եւ սրբոյն Տրիփոնայ – *Քրիստոսի քահանայապետն Պարթենիոս, էր ի ժամանակս Կոստանդիանոսի... (30ա)* Յայսմ աւուր կատարեցաւ սրբուհի վկայն Քրիստոսի Տրիփենեայ – *Սրբուհիս այս գնայր ի տաճար կռոցն...*

30. *30ա-1ա* Մեհենկի Գ. եւ Փետրուար Թ. Վկայութիւն սրբոյն Նիկիփորոս, եւ յայսմ աւուր տաւն է սրբոյն Վիմոտրոնոսի, Նիկիփորոսի, Կղատիոսի, Սատապոնի եւ Պապիասի – *Ի ժամանակս Վաղերիանոսի եւ Գաղիանոսի անաւրէն արքային... (30բ)* Յայսմ աւուր վկայն Քրիստոսի Վիմոտրիոնոս...

31. *31ա* Մեհենկի Դ. եւ Փետրուար Ժ. Վկայութիւն Բ. ԹեոցՆ՝ Մարիամու եւ Մարթայի եւ Լիկարիոնի աբեղայի – Մարիամ *եւ* Մարթայ *քոյրք էին միմեանց...*

32. *31ա-2ա* Մեհենկի Ե. եւ Փետրուար ԺԱ. Վկայութիւն սրբոյն Վլասայ – *Յաւուրս կռապաշտ արքային Լիկիաոնի սուրբն* Վլասիոս... *(32ա)* *Յայսմ աւուր յիշատակ է սրբոյն* Ջոսիմա՝ Սուրակուսոյ *եպիսկոպոսին...*

33. *32ա-3բ* Մեհենկի Զ. եւ Փետրուար ԺԲ. Վարք երանելոյն Մարիամու, որ Մարինոսն կոչեցաւ – *Այր մի էր աշխարհական՝ մեծատուն եւ բարեհաճոյ վարուք, որոյ անուն էր* Ներգիենես... *(33բ)* *Յայսմ աւուր յիշատակ է սրբոյն* Ալփեա Տեառնեղբարն՝ *որդւոյն* Յովսեփայ *(այսչափ)։*

34. *33բ-6ա* Մեհենկի Է. եւ Փետրուար ԺԳ. Վարք երանելոյն Մարտիանոսի կռաւաւորի – *Մարտյն Աստուծոյ* Մարտինիանոս *էր ի Կեսարիա... (36ա)* *Յայսմ աւուր տաւն է* Մատաթիայ *առաքելոյն...*

35. *36ա-3բ* Մեհենկի Ը. եւ Փետրուար ԺԴ. Տաւն է Տեառնընդառաջին եւ վկայութիւն սրբուհի կուսին Փոստեայ – *Իբրեւ լցաւ քառասուն աւր... (37ա)* *Ձետ ՇՄԳ. (553) ամացն ծնընդեանն Քրիստոսի... (37ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Փոստեա կուսին – *Ի ժամանակս* Մաքսիմիանոսի... *(38ա)* *Յայսմ աւուր հանդեաւ մեծ ճգնաւորն եւ աքանչելագործն* Աւխէնդիոս...

36. *38բ-9ա* Մեհենկի Թ. եւ Փետրուար Ժե. Վկայութիւն սրբոյն Ոնէսիմոյ՝ աշակերտին Պաւղոսի առաքելոյն – *Այս սուրբ վկայս* Ոնէսիմոս *ծառա էր* Փիլիմոնի... *(39ա)* Յայսմ աւուր տաւն է Ասափա մարգարէին – *Մարգարէն Դաւիթ յորժամ հաւատացեալ...*

37. *39ա-40ա* Մեհենկի Ժ. եւ Փետրուար ԺԶ. Տաւն է առաքելոյն Յուդայ Յակոբեան: Եւ յայսմ աւուր վկայութիւն երկոտասան մարտիւրոսացն՝ Պամփիլեայ, Վաղէնտինոսի, Պաւղոսի, Պորփիւրոսի, Ելեկլիոսի, Թէոդուլեայ, Յուլիանոսի եւ ե. ընկերացն – *Առաքեալն Քրիստոսի Յուդայ Յակոբեան... (39բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն ԺԲ մարտիւրոսացն՝ Պամփիլեայ, Վաղէնտինոսի, Պաւղոսի, Պորփիւրոսի, Ելեկլիոսի, Թէոդուլա, Յուլիանոսի եւ ե. եգիպտացոցն – *Այս սուրբք վկայքս Քրիստոսի էին յաւուրս հալածանացն* Դիոկղետիանոսի...

38. *40ա-2ա* Մեհենկի ԺԱ. եւ Փետրուար ԺԷ. Վկայութիւն սրբոյն Թէոդորոսի, որ յառաջին շաբաթին յաղուցացիցն տաւնեն – *Քաջ նահատակն Քրիստոսի սուրբն* Թէոդորոս... *(41ա)* Սմաճելիք, զոր եցոյց ի տեսլեանն սուրբն Թէոդորոս եւ վասն այնորիկ կատարեն զվիշատակ նորա յաղուցացսն՝ յառաջին շաբաթուն շաբաթն աւրն – *Յաւուրս անաւրէն եւ ամբարիշտ ուրացող արքային* Յուլիանոսի...

39. *42ա* Մեհենկի ԺԲ. եւ Փետրուար ԺԸ. Վկայութիւն սրբոյն Սաղոմոյ եպիսկոպոսին եւ Աղէսանդրոսի Թեսաղոնիկեցոյն – *Ի ժամանակս* Շապհոյ *հրապաշտ արքային Պարսից... (42ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Աղեքսանդրու Թեսաղոնիկեցոյն – *Այս երանելի վկայս էր ի ժամանակս* Մաքսիմիանոսի...

40. *42բ-4ա* Մեհենկի ԺԳ. եւ Փետրուար ԺՓ. Վարք եւ կատարումն սուրբ հաւուն մերոյ եւ վարդապետին Մեսրոբայ եւ սրբոյն Աղէքսանդրոսի Կոնդիողոնացոյն – *Ճշմարիտ ծառայն Քրիստոսի եւ վարդապետն... (43բ)* *Յայսմ աւուր վկայաբանութիւն* Աղեքսանդրու Կոնդիողոնացոյն...

41. *44ա* Մեհենկի ԺԳ. եւ Փետրուար Ի. Վկայութիւն սրբոյն Նեստորիոսի եպիսկոպոսին եւ Աբղիոսի – *Յաւուրս Գելդոսի կռապաշտ արքային էր սուրբ եպիսկոպոսն* Նեստորիոս... *(44բ)* *Յայսմ աւուր սուրբ մարտիւրոսն* Աբղիոս...

42. *44բ-5ա* Մեհենկի Ժե. եւ Փետրուար ԻԱ. Տաւն է առաքելոյն Յակոբա եւ սրբոյն Թէոդոտոսի եպիսկոպոսի Կիւրենէա Կիպրոսի – *Յաւուրս* Վիկկիննոսի *կռապաշտ արքային... (45ա)* Յայսմ աւուր տաւն է Յակոբու Ջերեթեայ – *Յակովբոս եւ Յոհաննէս աւետարանիչն եղբարք էին...*

43. *45ա-7ա* Մեհենկի ԺԶ. եւ Փետրուար ԻԲ. Գործ սրբոյն Կոտնէլիոսի հարիւրապետի եւ վկայութիւն Ֆիզոբոզսի եւ Փիլիկսիմոնի եւ Բ. թագաւորացն – Կոռնելիոսի *հարիւրապետն էր ի Կեսարիա... (46ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Ֆիզոբոզսի, որ

թարգմանի աստուածատուր – *Յամս թագաւորութեանն Խոսրովու... (46բ)* Յայսմ աւուր Փիլիկտիմոնի եւ Բ. թագատոհացն – *Սուրբն Փիլիկտիմոն էր ի քաղաքին Յուլիոնա... (46բ bis)* Նեռնէս, *ընկեր եւ չարչարակից սրբոյն, արարի զպատմութիւնս ի փառս Աստուծոյ):*

44. *47աբ* Մեհենի ԺԷ. եւ Փետրուար ԻԳ. Վկայութիւն սրբոյն Պատիկարպոսի եպիսկոպոսին եւ սրբոյն Մելիտինէի – *Յաւուրս սուրբ առաքելոյն Հաւատացին եւ աշակերտեցան Քրիստոսի սուրբն Պատիկարպոս... (47բ) Յայսմ աւուր սրբուհին Մելիտինի բազում չարչարանս կրեաց վասն անուանն Քրիստոսի եւ ապա գլխատեցաւ ի քաղաքին Մարիւնոպալիս, յամբարիշտ դատաւորէն Անտիոհոս, ի փառս Քրիստոսի, որ (այսչափ):*

45. *47բ-Յբ* Մեհենի ԺԸ. եւ Փետրուար ԻԹ. Գիւտ սուրբ գլխոյն Յովաննու Մկրտչին – *Երկու կրաւնաւորք յարեւելից գնացին* Երուսաղէմ...

46. *48բ* Մեհենի ԺԹ. եւ Փետրուար Իե. Վկայութիւն սրբուհոյն Պեռապատուհայ եւ դստերն Փիլիկտատեա – *Պատուական կինս այս էր ի քաղաքէն* Թուրիտանոյ...

47. *48բ-51ա* Մեհենի Ի. եւ Փետրուար ԻՋ. Վարճ եւ վկաոփիւն Շուշանա սրբուհոյն եւ սրբոյն զԲենեամնոյ եպիսկոպոսին եւ Ջ. սարկաւագացն: Եւ Վարագա սուրբ խաչին – *Յաւուրս Մամսիմիանոսի ամբարիշտ արքային էր աղախինն Քրիստոսի Շուշան... (49բ) Յայսմ աւուր զորբոյն զԲենեամնոյ եպիսկոպոսին եւ զիւր Ջ. սարկաւագացն հանին ոչխլան ձեռացն եւ ոտիցն եւ ապա հատին գլուխան, հրամանաւ Դիոկղէտիանոսի արքային (այսչափ): (49բ)* Յայսմ աւուր տաւն է Վարագայ սուրբ խաչին – *կինն* Կղատիա *կայսերն...*

48. *51աբ* Մեհենի ԻԱ. եւ Փետրուար Իէ. Վարճ սրբոյն եղիշէի վարդապետին, եւ սրբոյն Յոհաննու եպիսկոպոսին, եւ Յակոբա հաճաճաին, եւ Փիլիպպոսի առաքելոյն] եւ յեթանցն սարկաւագաց – *Երանելի հայրն մեր եւ սուրբ ճգնաւորն* Եղիշէ... *(51բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Յոհաննու եպիսկոպոսի եւ Յակոբայ հաճաճաի – *Սոքա էին ի պարսից... (51բ)* Յայսմ աւուր տաւն է Փիլիպոսի առաքելոյ յեթանցն սարկաւագացն – *Սուրբն Փիլիպպոս ընկեր էր...*

49. *51բ-3բ* Մեհենի ԻԲ. եւ Փետրուար ԻՀ. Վկայութիւն սրբոյն Քարխաիննա եւ այլ աւուր վարճ երանուհի ներհինոյն – *Կինս այս աղախին էր առն քաղաքացոյ ի Կիւրիկիոտոն քաղաքէն... (52ա)* Յայսմ աւուր վարճ երանելի ներհինոյն – *էր ոմն ներքին ի ներքսագոյն անապատն... (53ա)* Սմանչելիք, որ եղեն յայսմ աւուր – *Յորժամ կոտապշտքն հալածեցին զքրիստոնէայսն,* Մայիոմա *քաղաքին եպիսկոպոսն...*

50. *53բ-5ա* Մեհենի ԻԳ. եւ Մարտի Ա. Վարճ եւ վկայութիւն Եւտիկիայ աղախնոյն – *Երանելին Եւդոկիա էր ի քաղաքէն* Իլիուպալեայ...

51. *55աբ* Մեհենի ԻԴ. եւ Մարտի Բ. Վկայութիւն Կոնոնոսի պատիճզպանի – *Յաւուրս* Դեկոսի *անաւրէնն արքային... (55բ)* Յայսմ աւուր տաւն է Ամովսա մարգարէի եւ ծառայի Աստուծոյ – *Ամովս էր ի* Թեկոսայ...

52. *55բ-7ա* Մեհենի ԻԵ. եւ Մարտի Գ. Վկաոփիւն սրբոցն Եւտրոպիոսի, Կղեոնիկոսի, Բասիլիսկոսի, եւ այլոց աւուր վկայութիւն Սմբատայ Հայոց սպասպետի, եւ որոց ընդ նմա – *Այս երեք վկայքս Քրիստոսի էին ի ժամանակս* Մաճախիաճոսի... *(56ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Սմբատայ Հայոց սպասպարապետի, եւ որոց ընդ նմա կին – *Անաւրէնն իշխանն* Խսմայելի Ջաբր...

53. *57ա-8բ* Մեհենի ԻԶ. եւ Մարտի Դ. Վարճ Մակարա եւ Մարկոսի կրաւնաւորի – *Սուրբ ճգնաւորն Քրիստոսի* Մարկոս, *մինչ դեռ մանուկն էր... (58ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է Մակարայ ճգնաւորի – *Սուրբն եւ սքանչելին* Մակար *միայնակեաց...*

54. *58բ-60ա* Մեհենի Իէ. եւ Մարտի Ե. Վկայութիւն Կոնոնոսի Սաւացիոյն – *Յաւուրս սրբոց առաքելոցն էր* Կոնոնոս *ի գեղջէն* Եդանիս... *(60ա) Յայսմ աւուր զՔրիստոսի վկայն զՆերսիսոն, կոտապշտ դատաւորն* Մագնոս *կալաւ ի գեաւղն* Սորուստի *եւ բազում տանջանաւք սպան, վասն զի ոչ ուրացաւ զՔրիստոս եւ ոչ զոհեաց կռոցն, եւ քեզ Քրիստոսի փառք յաւիտեան (այսչափ):*

55. *60ա-1բ* Մեհենի ԻՀ. եւ Մարտի Զ. Վարճ երանելոյն Պոռփիւրոսի Գազա եպիսկոպոսի եւ Գրիգորիսի Աղուանից կաթողիկոսի – *Երանելին* Պոռփիւրոս *էր ի* Թեսաղոնիկէ *քաղաքէն... (61ա) Յայսմ աւուր կատարեցան ԽՒ. (42) սուրբ վկայք... (61ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Գրիգորիսի Աղուանից կաթուղիկոսին – *Առաքինագործ եւ գարմանալին սուրբն* Գրիգորիս *որդի էր... (61բ)* Յայսմ աւուր յիշատակ է սուրբ հաւուն Թաթլոյ, եւ Վաւոսի, եւ Թումասու – *Սքանչելի արքս այսոքիկ...*

56. *61բ-2բ* Մեհենի ԻԹ. եւ Մարտի Է. Վկայութիւն սուրբ եպիսկոպոսին Վասիլիոսի – *Ի վերստաւանեբորդ ամի թագաւորութեանն* Դիոկղետիաճոսի *կոտպաշտ արքային...*

57. *62բ-4բ* Մեհենի Կ. եւ Մարտի Ը. Վարճ աղախնոյն Աստուծոյ եփրոսիենա խստակրաւն ճգնաւորի, որ կատարեցաւ սուրբ վարուճ ի Քրիստոս – *Յաւուրս* Փոռ Թէոդոսի *բարեպաշտ արքային... (64բ) Յայսմ աւուր երանելին* Թէոփիլաոս...

58. *64բ-5բ* Առեգի Ա. եւ Մարտի Թ. Վկայութիւն սրբոց հառասնիցն, որ ի Սեբաստիայ կատարեցան

– Սուրբ եւ փառաւորեալ Ե. (40) վկաիցն անուանքն են այսոքիկ՝ Դոմետիանոս, Կիւրղոս...

59. *65բ-6ա* Արեգի Բ. եւ Մարտի Ժ. Վկաութիւն սրբոյն Թէոդոսիա կուսին Եսիւիոսի – *Երանելի աղախինն Քրիստոսի* Թէոդոսիա էր ի քաղաքէն Տիւրոսի... *(66ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Եսիւիոսի – *Ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ հրամանաւ կռապաշտն* Մաֆսիմիանոս...

60. *66բ* Արեգի Գ. եւ Մարտի ԺԱ. Վկայութիւն սրբոյն Կողոպատիոսի, Դիմդիմոսի, Կիպրիանոսի, Անէքտոսի – *Այս չորս վկայքս Քրիստոսի էին ի Կոռնթացիոց... (66բ)* Յայսմ աւուր Սաբաս *ստրատելատն ԼՀ. (38) ամաց...*

61. *66բ-7ա* Արեգի Դ. եւ Մարտի ԺԲ. Վկայութիւն սրբոյն Պիոնեայ հանգնաի՝ Զմիւռնոյ եկեղեցւոյն – *Աստուածասէր քահանայն* Պիոնիոս էր...

62. *67ա-8ա* Արեգի Ե. եւ Մարտի ԺԳ. Մարգարէիցն եզեկիէլի եւ Եզրի, եւ վարք երանելոյն Գրիգորի Հռոմա հայրապետին – *Երանելին արս Գրիգորիոս էր ի Հռոմ քաղաքին... (68ա)* Յայսմ աւուր տաւն է *սուրբ մարգարէիցն եզեկիելի եւ եզրի, ի փառս Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ (այլազաբ)։*

63. *68ա-9ա* Արեգի Զ. եւ Մարտի ԺԴ. Վկաութիւն սրբոյն Սաբինոսի եւ անառածաք բժշկացն՝ Բ. եղբարցն՝ Կոզմաի եւ Դամիանոսի, եւ այլ Անթիմոսի, Վեռնդա, եպարիոսի սուրբ վկայիցն Քրիստոսի – *Ի ժամանակս կռապաշտ արքային* Դիոկղէտիանոսի էր *սուրբն* Սաբինոս... *(68բ)* Յայսմ աւուր տաւն է Բ. եղբարցն՝ Կոզմասա եւ Դամիանոսի՝ *անարծաթ բժշկացն*...

64. *69աբ* Արեգի է. եւ Մարտի ԺԵ. Վկայութիւն Ը. մարտիրոսաց՝ Ագապիոսի, Աղէսանդրոսի, եւ միւս Աղէսանդրոսի, Դիոնէսիոսի, Տիմոյի, Ռոմիլոսի, Պլիսիոնաս, Իդոնէսիոսի սուրբ վկայիցն Քրիստոսի – *Սուրբ վկայքս Քրիստոսի էին յաւուրս* Դեկոսի *կռապաշտ արքային*...

65. *69բ-70ա* Արեգի Ը. եւ Մարտի ԺԶ. Վկայութիւն սրբոց մարտիրոսացն, որ կատարեցան ի խուժադուժ եղիւրն Գովթաց, եւ յայսմ աւուր սրբոցն՝ Երմոսի, Սոսպիոնի, Պաւղոսի՝ վկայիցն Աստուծոյ – Բիւնուրիկոս *կռապաշտն արքայն* Գոթաացւոց *գնաց զինուորաւք... (69բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոցն Երմոսի, Սոսպիոնի եւ Պաւղիւխնոսի – *Սոքա էին ի քաղաքէն* Հռոմա...

66. *70ա-1ա* Արեգի Թ. եւ Մարտի ԺԷ. Վարք երանելոյն Ալէքսիոսի՝ ճշմարիտ մարդոյն Աստուծոյ – Ալէքսիոս *Աստուծոյ մարդն որդի էր միամարտ*...

67. *71ա-3ա* Արեգի Ժ. եւ Մարտի ԺԸ. Վարք երանելոյն Կիւրղի երուսաղէմի հայրապետին եւ Նիկիա ժողովոյն ՅԸԸ.իցն (318), եւ վկայութիւն սուրբ Աւրէնդի եւ Զ. եղբարաց իւրոց, եւ Վանական վարդապետ – *Յաւուրս* Կոստանդեայ *հերձուածող արքային... (72ա)* Յայսմ աւուր վկաութիւն սրբոյն Աւրէնտի եւ Զ. եղբարցն իւրոց – *Յետ մահուան* Դիոկղետիանոսի *արքային... (73ա) Յայսմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս սուրբ վարդապետն* Վանականն...

68. *73ա-4բ* Արեգի ԺԱ. Տաւն է Յոհաննու երուսաղէմի հայրապետին եւ ի Մարտի ամսոյ ԺԹ. կատարի տաւնն – *Երբեմն գոյով առ մեզ սարկաւ<ր>զայ յերուսաղէմէ պատմել* եպիփանու... *(74ա)* Վկայաբանութիւն սրբոյն Կոպրիլա – *Յաւուրս* Դիոկղետիանոսի *կռապաշտ թագաւորին, էր սրբուհին* Կոպրիլա...

69. *74բ-5բ* Արեգի ԺԲ. եւ Մարտի Ի. Վկաութիւն Յուլեանու եւ Բարաֆիոսի վկայիցն, եւ այլ Թ. մարտիրոսացն՝ Փաւնթիպեա, Ղազարոսի, Մարութա, Ներսէսի, Եղիա, Մարիա, Աբիթոս, Սիմբէիթէս, Սաբաս: Այսաւր զարհաճամուտ է – *Սուրբ մարտիրոսքն Քրիստոսի* Յուլեան *եւ* Բարաֆիոս *էին ի* Պարսիկս... *(75բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն եմեղիանոսի սրբոյ – *Քրիստոսի վկայն* եմեղիանոս, *էր ծառայ առն հեթանոսի*...

70. *75բ-6բ* Արեգի ԺԳ. եւ Մարտի ԻԱ. Սրբոյն Մատրոնա, որ ի Թեսաղոնիկէ – *Երանելի կինս այս* Մատրոնիկայ *աղախին էր... (76ա)* Յայսմ աւուր վարք սուրբ հաւոն Բենեդիկտոսի ճգնաւորին Քրիստոսի – *Սուրբ հայրն* Բենեդիկտոս *հռոմայեցի էր*...

71. *76բ* Արեգի ԺԴ. եւ Մարտի ԻԲ. Վարք խոստովանող եպիսկոպոսին Ակակիոսի – *Յաւուրս* Դեկոսի *կռապաշտ արքային, խոստովանողն Քրիստոսի սուրբն* Ակակիոս...

72. *76բ-8ա* Արեգի ԺԵ. եւ Մարտի ԻԳ. Վկաութիւն սուրբ Մարկոսի՝ Արեթուսայ եպիսկոպոսին, եւ Կիւրղի սարկաւագին եւ այլոց սրբոց – |*77ա| Յորժամ Աստուած ներողութեամբն իւրով թոյլ տուեալ, եւ թագաւորեաց գազանաբնութիւնն* Յուլիանոս *ուրացող*...

73. *78ա-9ա* Արեգի ԺԶ. եւ Մարտի ԻԴ. Վկայութիւն Աբդայի եպիսկոպոսին, եւ Ոռմնացնաս, եւ Սաինի, եւ Բենիամենի սարկաւագի – *Ի ժամանակս բարեպաշտ թագաւորին* Թէոդոսի Փոքու, եզդիկերտ *հրապաշտ արքային* Պարսից...

74. *79ա-81ա* Արեգի ԺԷ. եւ Մարտի ԻԵ. Յիշատակ է նախնոյն Մելիսեդեկի, ի գոզ սրբոյն Աթանասի կարճառաւտ – *Թագաւոր* Սաղիմ *ըստ անուան քաղաքին*...

75. *81ա* Արեգի ԺԸ. եւ Մարտի ԻԶ. Վկայութիւն սրբոյն Պաւղոսի վկայի եւ Յուլիանեայ՝ Բեռ նոռա – *Սուրբ մարտիրոսքն* Պաւղոս *եւ* Յուլիանէ *քրիստոնէայք էին*...

76. *81ա-3ա* Արեգի ԺԹ. եւ Մարտի ԻԷ. Վկայութիւն սուրբ կուսին Կայսեռիանեա – *Այս իմաստասէր կինս եւ հանճարեղ էր ի քաղաքէն* Աղեքսանդրու...

77. *83ա-4ա* Առեգի Ի. եւ Մարտի ԻԸ. Վկայութիւն Փերվիտա, եւ Բեռն իւոյ, եւ աղախնոյն, եւ Վաճաճայ Դողթացւոյն] – *երանելի կանայքն էին ի Պարսիկս քրիստոնէայք... (83բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Վաճաճայ Դողթացւոյն – *Վկայն Քրիստոսի սուրբն Վաճաճայ որդի էր Խոսրովու իշխանի...*

78. *84ա* Առեգի ԻՍ. եւ Մարտի ԻԹ. Վկայութիւն Լ.Ջ. (36) վկայիցն՝ Մակարիոսի, Ջեռնոնի, Աղէքսանդրոսի, Թէոդորոսի եւ այլ Լ.Ե. (32) վկայիցն – *Յամս Դեկոսի արքային, կացուցին զօսուբան առաջի դատաւորին...*

79. *84ա-5բ* Առեգի ԻԲ. եւ Մարտի Լ. Վկայութիւն Գուժթազատաս ներճինոյ եւ աշակերտին Մաշդոցի, որ յԱստղաբլուրն – *Յաւուրս Սապուհոյն հրապաշտ արքային* Պարսից... *(84բ)* Յայսմ աւուր յաղագս վկային, որ յԱստղաբլուրն եւ ի Դիզափայտ լերինն – *Աստուածներաճոյ եւ մեծ վարդապետն* Մեհրովբ, *շնորհաւքն զոր առէր... (85բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Երմինիդու թագաւորին – Երմինիդոս *որդի էր Թագաւորին* Լուսկվարտաց...

80. *85բ-6բ* Առեգի ԻԳ. եւ Մարտի ԼՍ. Վկայութիւն Դաւթի, որ ի Դվին կատարեաց – *Քրիստոսի վկան սուրբն* Դաւիթ, *էր ազգաւ պարսիկ... (86ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Յակոբայ բահանայի եւ Ազա սարկաւագին եւ Դուկիոսի – *Սուրբ վկաքս Քրիստոսի էին ի* Պարսից... *(86բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Դուկիոսի – *Ես էր ի Վրբեացիոց Կիւրեմեայ...*

81. *86բ-8բ* Առեգի ԻԴ. Ապրելի Ա. Վարճ երանելոյն Մարիամու եզիպտացւոյն – *Կինս այս էր ի քաղաքէն* Աղէքսանդրեա...

82. *89ա* Առեգի Իե. Ապրիէլի Բ. Վկայութիւն սրբոյն Անձրիոսի եւ Եղեսիոյ եղբարց իւրում – *երանելի վկայքս Քրիստոսի, հարազատ եղբարքս էին յաւուրս* Մահափիճանոսի...

83. *89ա-90բ* Ապրիէլի Գ. եւ Առեգի ԻՋ. Վկայութիւն սրբուհոյ եւ կոյս վկայիցն. երից Բերցն՝ Ագապի, Էրինի, Քիոնի: Եւ այսմ աւուր յիշատակ է Սեւերիանոսի, Եամեմոսի եւ այլ Ա.Ե. (37) մարտիրոսաց – *Մեզ երեքեանս քոյրք էին հարազատք ի քաղաքէն* Թեսաղոնիկեցոց... *(89բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Սեւերիանոսի...

84. *90բ* Առեգի Իէ. եւ Ապրիէլի Դ. Վկայութիւն սրբոյն Ագաթոպոսի սարկաւագի եւ Թէոդուղոսի ընթերցողի – *Մեզ եղբարք էին հարազատք եւ քրիստոնէայք ի քաղաքէն* Թեսաղոնիկեայ...

85. *90բ-1ա* Առեգի ԻԸ. եւ Ապրիէլի Ե. Վկաութիւն սրբոյն Կալիոպոսի – *Երանելի վկայն Քրիստոսի* Կալիոպոս *որդի էր քրիստոնեայ...*

86. *91ա-2ա* Առեգի ԻԹ. եւ Ապրիէլի Զ. Տաւն աւետեացն Աստուածածնին Մարիամու – *Ամենասբուհի եւ Աստուածածին կոյսն Մարիամ... (91բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Պաւսիլիպասի – *Այս երանելի վկայս Քրիստոսի էր ի ժամանակս* Ադրիաննոսի...

87. *92ա* Առեգի Լ. եւ Ապրիէլի Է. Վկայութիւն Բասիմոս պարսկի – *Երանելի վկայս Քրիստոսի* Բասիմոս *կրաւնաւոր էր եւ հայր վանաց յերկիրին* Պարսից... *(92ա)* Յայսմ աւուր տաւն է հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Միքաելի եւ ամենայն երկնային զօրացն հրեղինեաց *(այլ չափ)*:

88. *92ա-3բ* Աւկիի Ա. եւ Ապրիէլի Ը. Վկայութիւն Սահակա եւ Համազասպա եպարտաւոցն Ադրբուենաց – *Ի բռնակալութենէն տաճկաց* Հաւունա... *(92բ)* Յայսմ աւուր տաւն է Գաբրիէլի հրեշտակապետին, *որ աւետարանեաց սուրբ կուսին* Մարիամա, *որ ծնաւ զՔրիստոս Աստուած մեր, որ է այրենեալ յաւիտեանս. ամէն (այլ չափ)*: *(92բ)* Եւ այսմ աւուր վկայութիւն սրբոցն, որ ի գետսթիանն Պարսից կատարեցան, եւ սրբոյն Աբդիշոյի – *Հրապաշտ արքայն* Պարսից Շապուհ...

89. *93բ-5բ* Աւկի Բ. եւ Ապրիէլի Թ. ՀԲ. (72) առաքելոցն – *Երկոտասան առաքելոցն անուանքն... (94բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոց Խ. (40) մարտիրոսացն, յորոց են սուրբն՝ Տէրենդոս, Ավդիկանոս եւ Մամսիմոս – *Սուրբ վկայքն Քրիստոսի Խ. (40) զաւրականք էին...*

90. *95բ-6ա* Աւկի Գ. եւ Ապրիէլի Ժ. Վկայութիւն Անթիւպայ եպիսկոպոսի – *Սուրբն* Անթիւպայ *քահանայապետն Քրիստոսի...*

91. *96ա-7ա* Աւկի Դ. եւ Ապրիէլի ԺԱ. Վկայութիւն սրբոյն Առեմաճայ եպիսկոպոսի – *Ի ժամանակս կոտպաշտ արքային* Պիոկղետիանոսի *էր քահանայ* Լատդիկեայ...

92. *97ա-8ա* Աւկի Ե. որ է Ապրիէլի ԺԲ. Վկայութիւն սրբոյն Կիրիակեենդոսի եւ սրբոյն Դիոսկորոդոսի – *Սուրբն* Կիրիակեենդոս *էր ի քաղաքէն* Միւոնես... *(98ա)* Յայսմ աւուր *սուրբ վկայն Քրիստոսի* Դեկոսկորիդոս...

93. *98աբ* Աւկի Զ. եւ Ապրիէլի ԺԳ. Վկայութիւն սրբոյն Շմաւոնի եպիսկոպոսի, որ ի Պարս եւ Փուրսի Կուրապատի եւ դստերն իւրոյ, եւ Ապդլաի բահանայի – *Փառաւորեալ Ծերունին* Շմաւոն *էր ամաց ճԺէ.ից (117)...*

94. *98բ-9ա* Աւկի է. եւ Ապրիէլի ԺԴ. Վկայութիւն Ռ.(1000) վկայիցն, որ ի Պարսիկս կատարեցան, եւ վարճ Գեղոգեայ անապատականի – *Ամբարիշտ եւ անաւրէն արքայն* Պարսից Սաբուհոս... *(99ա)* Յայսմ աւուր վարճ եւ վկաութիւն երանելոյն Գեղոգեայ անապատականի Վմացոյն – *Երանելին Գեղոգիոս ծերունի ի լերինս...*

95. *99աբ* Աւկի Ը. եւ Ապրիէլի ԺԵ. Վկայութիւն սրբոյն Սաբայ մարտիր[ոսի] – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Սաբայ *էր յերկրէն* Գոթացիոց...

96. *99բ-100ա* Ակնի Թ. եւ Ապրիելի ԺԶ. Սրբոյն Ղեւոնդիոսի վկաի եւ այլ է. սուրբ կուսիցն – *Բարեյաղթ վկայքն Քրիստոսի էին յելեալս գաւառին...*

97. *100ա-1ա* Ակնի Ժ. եւ Ապրիելի ԺԷ. Վկայութիւն սրբոյն Առղաղիոնի կատակողին եւ Սըմբատա թագաւորին – *Մարտիւրոսն Քրիստոսի* Առղաղիոն *կատակող էր... (100բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Սըմբատայ թագաւորի եւ ոռոց ընդ նմա – *Բարեպաշտ եւ աստուածասէր թագաւորն* Սըմբատ... *(101ա)* Յայսմ աւուր տաւն է առաքելոյն Շմաւոնի ի Կղէոպեանց – Սիմոն *որդի էր* Յուսեփայ...

98. *101բ* Ակնի ԺԱ. եւ Ապրիելի ԺԸ. Վկայութիւն սրբոյն Յուլիաննա *էր ի քաղաքէն* Անարզաբայ...

99. *101բ-2բ* Ակնի Ժ. եւ Ապրիելի ԺՓ. Վարք երանելոյ Ագապիոսի Հռոմայ հայրապետին – *Մեծ եւ սքանչելին* Ագապիոս...

100. *102բ-3ա* Ակնի ԺԳ. եւ Ապրիելի Ի. Վարք երանելի եպիսկոպոսացն Քերսոնա Հաղաիճ Աթերիոսի եւ Պապեռնի – *Մեծ հայրապետն* Երուսաղէմի երմոն *յուսւ գքաղաքէն* Քերսոնա... *(103ա)* Յայսմ *աւուր երանելին* Մանուէլ *ի* Թեսաղոնիկեայ...

101. *103աբ* Ակնի ԺԴ. եւ Ապրիելի ԻԱ. Տաւն է սուրբ առաքելոյն Նախանձայոյզին Սիմոնի եւ սրբոյն Ալփիոսի Փիլաթելփոս եւ սրբոյն Կիւրոնի – *Աստուածատեսն* Սիմոն *աշակերտն Քրիստոսի, ընդ ամենայն արեւմուտս շրջեալ... (103ա)* Յայսմ *աւուր սուրբ վկայն Քրիստոսի* Ալփիոս Փիլաթելփոս...

102. *103բ-5բ* Ակնի ԺԵ. եւ Ապրիելի ԻԲ. Վարք երանելոյն Թէոդոտոսի Սիկէացւոյն, որ եղեւ եպիսկոպոս – *Երջանիկ եւ սուրբ հայրս մեր* Թէոդոտոս *էր ի* Գաղատացիոց *գաւառէն*...

103. *105բ-7ա* Ակնի ԺԶ. եւ Ապրիելի ԻԳ. Վկաբաննութիւն փառատրեալ եւ մեծ վկային Քրիստոսի Գէորգեա – *Յառաջամարտիկ մարտիւրոսն Քրիստոսի եւ քաջ գաւրականն* Գէորգիոս, *որ քարգմանի հողագործ*...

104. *107աբ* Ակնի ԺԷ. եւ Ապրիելի ԻԳ. Վկաութիւն Պասիկրատոսի եւ Վաղէնտինեա – *Սոքա էին գաւրականք ի գնդէն* Միւսիոյ, *ի քաղաքէն* Ռոդոստոլայ...

105. *107բ-8բ* Ակնի ԺԸ. եւ Ապրիելի ԻԵ. Պատմութիւն սուրբ առաքելոյն եւ աւետարանչին Մարկոսի – *Երանելի առաքեալն Մարկոս աւետարանչին գնաց* յԵգիպտոս, *ի գաւառս*...

106. *108բ-9բ* Ակնի ԺՓ. եւ Ապրիելի ԻԶ. Վկայութիւն սրբոյն Վասիլիոսի Ամասիոյ եպիսկոպոսի – *Բանաւոր եւ ամբարիշտ արքայն* Մաքսիմիանոս *բազում չարիս գործեաց*...

107. *109բ-10բ* Ակնի Ի. եւ Ապրիելի ԻԷ. Վկայութիւն սրբոցն՝ Մամսիմոսի, Գադա եւ Կիսնդիտիանոսի – *Յաւուրս կռապաշտ արքային* Մամսիմոսի *եւ* Մամսիմիանոսի...

108. *110բ-1բ* Ակնի ԻԱ. եւ Ապրիելի ԻԸ. Վկայութիւն սրբոց վկայիցն Դիոդոտոսի, Եւտոդոյ, Պիաննու սարկաւագի եւ երանելոյն Պամփիոսի անապատականի – *Քարէյաղթող մարտիրոսքս այս էին ի քաղաքէն* Աբրիդիտոնս... *(110բ)* Յայսմ աւուր յիշատակ է երանելոյն Պամփիոսի անապատականի – *Երանելին* Պամուփիոս *եգիպտացի էր*...

109. *111բ-2բ* Ակնի ԻԲ. եւ Ապրիելի ԻԹ. Վարք եւ վկայութիւն ճգնաւոր կուսանաւորի եւ մարտիրոսի Վատայ եւ երանելոյն Պեղիգեայ – *Երանելի կրաւնաւորն* Բատ *էր յերկրէն* Պարսից... *(112ա)* Յայսմ աւուր վարք երանելոյն Պեղիգեա – *Աղաւխինն Քրիստոսի* Պեղիգեա...

110. *112բ-3ա* Ակնի ԻԳ. եւ Ապրիելի Է. Ժ. (10) մարտիրոսացն՝ Մարկոսի, Նիկանդրոսի, Ապողոնի, Ղեւոնդիոսի, Արիոսի, Գորգիոնի, Ապերիոնա, Սելենադայ, Իրինեա, Պաւսամբոնի – *Տասն վկայքս Քրիստոսի էին յեգիպտոսէ եւ վասն զի ոչ ուրացան զՔրիստոս... (112բ)* Յայսմ *աւուր սուրբն* Աղէքսանդրոս Հռոմայեցի *գաւրապետն*...

111. *113ա-4ա* Ակնի ԻԴ. եւ Մայիսի Ա. Մահ երէմիայ մարգարէի – *Յա էր յԱնաթովթա[յ]*, *որդի* Քեղկեա... *(113ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Կոդրատիոսի եւ ընկերաց նորա – *Յաւուրս կռապաշտ արքայիցն* Դեկոսի *եւ* Վաղերիաննոսի...

112. *114աբ* Ակնի ԻԵ. եւ Մայիսի Բ. Վկայութիւն եսպիրիոյ եւ ամուսնոյն իւրոյ՝ Զոյեայ եւ ոռոց իւրոց՝ Կիւրակոսի եւ Թէոդուղոսի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* եսպերիոն *եւ Զոյի ծառայք էին առն եւ կնոջ կռապաշտից*... *(114բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Գէորգեա Ցակէացւոյ եւ եոսոդվու – *Ամբարիշտն* Բուղա *գաւրավարն* Իսմաելի *բազում չարիս անցոյց ընդ աշխարհս* Հայոց...

113. *114բ-5բ* Ակնի ԻԶ. եւ Մայիսի Գ. Վկայութիւն սրբոյն Տիմոթէի եւ կնոջ իւրոյ՝ Մաւրասայ – *Մարտիւրոսն Քրիստոսի* Տիմոթէոս *ընծեռցեալ էր եկեղեցւոյն Քրիստոսի, ի գեղջէն* Պէրսպեայ...

114. *115բ-6ա* Ակնի ԻԷ. եւ Մայիսի Դ. Վկայութիւն սրբոյն Սեղուիաննոսի եպիսկոպոսի եւ Յուստինոսի վկային Քրիստոսի – *Երանելի եպիսկոպոսն* Սիղուիանոս *էր ի գաւառէն* Գազա... *(116ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է սուրբ Յուստինոսի վկային Քրիստոսի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Յուստինոս...

115. *116ա-8բ* Ակնի ԻԸ. եւ Մայիսի Ե. Վկայութիւն սուրբ կուսին Իրինեայ վկային Քրիստոսի եւ Տիմոնի առաքելոյն – *Աղաւխինն Քրիստոսի* Իրինեա *դուստր էր միամարտ*... *(118ա)* Յայսմ աւուր աղախնոյն Քրիստոսի Վարդենեայ – *Աղաւխինն Քրիստոսի կոյսն եւ կրաւնաւորն* Վարդենի... *(118բ)* Յայսմ աւուր վկայու-

թիւն Տիմոնի առաքելոյն – *Սուրբն առաքեալն* Տիմոն *յեւթանասնից էր...*

116. *118բ-9ա* Անկի ԻԹ. եւ Մայիսի Զ. Յիշատակ Յոթայ աղաղոյ – *Հայր համբերութեան Յոթ ի թոռանցն նահատակ էր... (119ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Ակակիոսի – *Յամս անաւրէնն արքային* Մաքսիմիանոսի *էր* Ակակիոս...

117. *119աբ* Անկի Լ. եւ Մայիսի Է. Երեսման սուրբ խաչին ի յերկինս – *Ի ժամանակս* Կոստանդեայ *արքային՝ որդոյ մեծին* Կոստանդիանոսի...

118. *119բ-20ա* Մարերի Ա. եւ Մայիսի Ը. Յիշատակ է Յոհաննու առաքելոյ ասառուածպաշի եւ աւետարանչի, եւ սրբոյն Առաքէնի մեծ կրաւնաւորի – *Յոհաննէս՝ աշակերտն Քրիստոսի, որդի էր Զեբեդեայ... (120ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է Առաքէնի մեծի կրաւնաւորին – *Երանելին* Առաքենիոս *իշխան էր...*

119. *120բ-1բ* Մարերի Բ. եւ Մայիսի Թ. Տաւն եւսեաս մարգարէին – *Երանելին եւսաի մարգարէն էր* յերուսաղէմ... *(120բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Քրիստափորի եւ երկու կանացն՝ Կալինիկեա եւ Անիտիճեայ, եւ այլ զաւականացն – *Սուրբ եւ փառաւորեալ վկայն Քրիստոսի* Քրիստափոր... *(121բ)* Յայսմ աւուր յիշատակ է մանկանցն Բեղդէմի – *Հերովդէս անաւրէնն, որ առաջին թագաւորեաց...*

120. *121բ-2բ* Մարերի Գ. եւ Մայիսի Ժ. Վարք երանելոյն Գերմանոսի հայրապետին եւ յիշատակ է սրբոց վկաց Եպիմաոսի, Գորգիանոսի – *Սուրբ եւ երանելի այրս այս* Գերմանոս *ներքինի էր... (122ա) Յայսմ աւուր սուրբ վկայն Քրիստոսի՝* Եպիմաոս *եւ* Գորգիանոս...

121. *122բ-3ա* Մարերի Դ. եւ Մայիսի ԺԱ. Վկայութիւն սրբոյն Մովկիմոսի հաճախի – *Սուրբն* Մովկիմոս Ամփիլոյ Պալիտեայ *քահանայ էր...*

122. *123ա-5ա* Մարերի Ե. եւ Մայիսի ԺԲ. Վարք երանելոյն Եպիփանու Կոստանդեա Կիպրոսի եպիսկոպոսապետին եւ աղախնոյն Քրիստոսի Վաղենկա – *Սյս սքանչելագործ եւ զարմանալի այրս* Եպիփան *էր ի սահմանաց* Ելեւթիւրոպալսի...

123. *125աբ* Մարերի Զ. եւ Մայիսի ԺԳ. Վկայութիւն սրբոյ կուսին Գղիկերիայ – *Սրբուհի եւ կոյս վկայն Քրիստոսի* Գղիկերիայ...

124. *125բ-6ա* Մարերի Է. եւ Մայիսի ԺԴ. Վկաութիւն Իսիդորոսի եւ սրբոնոյն Միւոպէ – *Մարտիրոսն Քրիստոսի* Իսիդորոս *գաւրական էր* յԱղէքսանդրիա *քաղաքէն...*

125. *126ա-7ա* Մարերի Ը. եւ Մայիսի ԺԵ. Վկայութիւն սրբոցն Իսղոլիանեա, Իռակլիոսի, Բէնեդիմոյ, որ յԱթենս կատարեցան, եւ սրբոյն Մամսիմոսի – *Սոքա քրիստոնեայք էին եւ զՔրիստոս ուղիղ հաւատով քարոզէին հեթանոսաց... (126ա) Յայսմ աւուր ճշմարիտ վկայն Քրիստոսի եւ վարդապետն ճշմարտութեան* Մամսիմոս... *(126ա)* Յայսմ աւուր վարք երանելոյն Յոհաննու Կողոնիոյ եպիսկոպոսին – *Երանելին* Յոհաննէս *էր ի քաղաքէն* Սիկոպաւլ Հայոց...

126. *127աբ* Մարերի Թ. եւ Մայիսի ԺԶ. Յիշատակ Զաքարիա մարգարէին յՀԲ>ԲԺ.իցն (12), եւ աւուր եպիսկոպոսացն՝ Աբդայ եւ Աբդիշոյի, եւ ԺԶ. (16) հաճախացն, եւ Թ. սարկաւագացն, եւ ԺԶ. (16) կրաւնաւորացն եւ, է. կուսանացն – *Մարգարէն Զաքարիաս որդի էր Բարաքեայ... (127ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոց եպիսկոպոսացն Աբդա եւ Աբդիշոյի, եւ ԺԶ. (16) հաճախացից, եւ Թ. սարկաւագացն, եւ Զ. կրաւնաւորացն, եւ է. կուսանացն ի գաւառէն Պարսից – *Սուրբն* Աբդիշոյ *էր ի* Պարսից...

127. *127բ-8բ* Մարերի Ժ. եւ Մայիսի ԺԷ. Գիւտ խաչին, որ յԵրուսաղէմ – *Մեծ գլխոյն Հեղինէ ի տեսլեան... (128ա)* Յայսմ աւուր տաւն է Բարդիշոյի, Իսահակա, Սիմէոնի, որ ի Պարսիկս կատարեցան – *Սուրբ վկայքն Քրիստոսի էին յաւուրս* Սապուհոսի *հրապաշտ արքային* Պարսից...

128. *128բ-30ա* Մարերի ԺԱ. եւ Մայիսի ԺԸ. Վկաութիւն Սողոմոնի, Պափամեի, Պամփալոնի եւ սրբոյն յԱկիճոսի – *Անաւրէնն արքայն* Մամսիմիանոս *առաքեաց զաւրապետս զԿամբանոս... (129բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Յակիմթոսի – *Էր սուրբն* Յակիմթոս...

129. *130աբ* Մարերի ԺԲ. եւ Մայիսի ԺԹ. Վկայաբանութիւն սրբոյն Պատրիկոսի՝ եպիսկոպոսի Պրաւսեա հաղարին, եւ Անկիոսի, եւ Մենադրոսի, եւ Պոլիեոնոյ – *Ջսուրբն* Պատրիկիոս *զեպիսկոպոսն* Պրոսեայ *կացուցին...*

130. *130բ-1ա* Մարերի ԺԳ. եւ Մայիսի Ի. Վկայութիւն սրբոյն Ասկզայի – *Մարտիրոսն Քրիստոսի* Ասկզաս *էր ի* Թեբաիթո... *(130բ)* Յայսմ աւուր տաւն է արքունոյ վկային Քրիստոսի յԵզանխատոյ – *Կինս այս քրիստոնեա էր յաշխարհին* Գերմանացիոց...

131. *131ա-2ա* Մարերի ԺԴ. եւ Մայիսի ԻԱ. Յիշատակ է Կոստանդիանոսի Մեծ թագաւորին եւ մաւրն նորա Հեղինեայ, որ է առաջին թագաւոր – Կոստանդիանոս *թագաւորն Հռոմայ յառաջ հեթանոս էր...*

132. *132ա-3ա* Մարերի ԺԵ. եւ Մայիսի ԻԲ. Սրբոյն Թեոդոտոսի գինվաճառիսն եւ է. կոյս կանացն, որոց անուանքն են այս՝ Տեկուսայ, Եփրասիա, Աղէքսանդրիա, Կղաւդիա, Փայլինէ, Մատրոնա, Յուլիա – *Սոքա էին յԱնկիւրիա քաղաքին, քրիստոնեա հաւատով...*

133. *133աբ* Մարերի ԺԶ. եւ Մայիսի ԻԳ. Վկայութիւն սրբոյն Կողոպաչ – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Կողոպաս *քրիստոնեայ էր ի* Թերաիթա...

134. *133բ-4ա* Մարերի ԺԷ. եւ Մայիսի ԻԴ. Վկայութիւն սրբոյն Թալիլիա բժըշկին – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Թալելիոս *քրիստոնեա էր եւ էր ճարտար...*

135. *134աբ* Մարեռի ԺԸ. եւ Մայիսի Իե. Վկայութիւն սրբոյն Բասիլիսկոսի – *Մարտիրոսն Քրիստոսի* Բասիլիսկոս *էր ի ժամանակս* Մաճսիմիանոսի...

136. *134բ-6ա* Մարեռի ԺԹ. եւ Մայիսի ԻԶ. Վարք եւ ճգնութիւն երանելոյն Սիմէոնի Սիւնեցւոյն – *Սուրբն* Սիմէոն *էր ի քաղաքէն* Անտիոքա *ասորոց*...

137. *136աբ* Մարեռի Ի. եւ Մայիսի ԻԷ. Վկայութիւն սուրբ եպիսկոպոսին Թեւապհոնի – *Սուրբ եւ փառաւորեալ վկայն Քրիստոսի ալեւոր էր* Թեւապհոն...

138. *136բ-7բ* Մարեռի ԻԱ. եւ Մայիսի ԻԸ. Վկայութիւն սրբոյն Դիդիմայ եւ սրբոհոյն Թէոդորեայ եւ երկրորդ մաճս Ղազարու – *Յաւուրս Դիոկղետիանոսի անաւրէնն արքային, էին սոքա ի քաղաքէն* Աղէքսանդրացիոց... *(137ա) Յայսմ աւուր եղեւ ժողովն* Նիկիայ *ՅԺԸ. (318) հայրապետացն, եւ էր ատ կիրակի, երկրորդ Մաղկազարդին, զկնի Համբարձմանն Տեառն: (137ա)* Յայսմ աւուր երկրորդ մահ սրբոյն Ղազարու եւ գիւտ ճշխարացն – *Բարեպաշտ արքայն* Կեռն *բարեպաշտ թագաւորին* Բասիլիոսի *որդին*...

139. *137բ-8ա* Մարեռի ԻԲ. եւ Մայիսի ԻԹ. Վկայութիւն սրբոհոյ եւ կոյս վկաին Եղիկոնիդեայ – *Աղախինն Քրիստոսի* Եղիկոնիդեայ *էր ի քաղաքէն* Թեսաղոնիկեայ *յաւուրս* Գորդիանոսի...

140. *138աբ* Մարեռի ԻԳ. եւ Մայիսի Լ. Վարք երանելոյն Սահակայ կրաննաւորի բանաձայի – *Երանելի հայրն մեր* Սահակ *ի Հռոմոց աշխարհէն էր*...

141. *138բ-9ա* Մարեռի ԻԴ. եւ Մայիսի ԼԱ. Վկայութիւն սրբոյն Երմիայի եւ յիշատակ Մարկիանոսի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Երմիայ *զաւրական էր եւ ծերացեալ աւուրբք... (139ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է սրբոյն Մարկիանոսի – *Սա էր երիտասարդ հասակաւ եւ քրիստոնեայ հաւատով*...

142. *139աբ* Մարեռի ԻԵ., որ է Յունիսի Ա. Վկայութիւն Ուստինոսի եւ Ջ. ընկերաց նոցա – *Մառայն Աստուծոյ* Ուստինոս *քրիստոնեայ էր... (139բ)* Յայսմ աւուր տաւն է Մաուրեայի հայրապետի – *Սուրբն* Մաուրեա *եպիսկոպոս էր յաւուրս* Թէոդորոսի...

143. *139բ-41բ* Մարեռի ԻԶ. եւ Յունիսի Բ. Վկայութիւն սուրբ վկայիցն՝ Պետրոսի, Դիոնէսիոսի, Անդրէի, Պատրոսի եւ սրբոհոյ կուսին Քրիսաինեա, եւ վարք Մովսէսի խափշիկ ասազակին եւ սուրբ առաքելոցն Յաոնի, Սոսիպատրոսի – Պետրոս *Քրիստոսի վկայն էր ի քաղաքէն* Լամսակայ... *(140ա)* Յայսմ աւուր վարք Մովսէսի՝ խափշիկ ասազակին – *Յաւուրս բարեպաշտ արքային* Մաւրկայ... *(141ա)* Յայսմ աւուր վկաութիւն սրբոց առաքելոցն՝ Յաոնի, եւ Սոսիպատրոսի, եւ կին ՀԲ. (72) առաքելոցն – Յաոնն Տարսոնացի *էր*, եւ Սոսիպատրոս՝ յՍմիւռնիոյ...

144. *141բ-2բ* Մարեռի ԻԷ. եւ Յունիսի Գ. Վկայութիւն սրբոյն Լուկիլիանոսի եւ Դ. մանկանցն՝ Ղազարոսի, Իւստինոսի, Պատրոսի, Դիոնէսիոսի եւ Պաւլեայ կոսին – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Լուկիլիանոս *քոյրմ էր կոյս*...

145. *142բ-4ա* Մարեռի ԻՀ. եւ Յունիսի Դ. Վաոճ երանելոյն Մեթոդիանոսի եպիսկոպոսապետին Բիւզանդիո – Պետրոսի Հռոմ *թագաւորին եղբայրն* Դոմետիանոս...

146. *144աբ* Մարեռի ԻԹ. եւ Յունիսի Ե. Վկայութիւն սրբոյն Դոմոթէոսի՝ եպիսկոպոսին Տիրոսի, եւ տաւն է Փիլիմոնի առաքելոյն, եւ Նիկանորի եւ Վաղկիանոսի վկաից – *Սուրբն* Դոմոթէոս, *որ թարմանի պարգեւս Աստուծոյ... (144բ)* Յայսմ աւուր տաւն է Փիլիմոնի առաքելոյն եւ ի սմին աւուր սրբոց վկայիցն Քրիստոսի՝ Նիկանորոսի, Մարկիանոսի – *Սոքա էին գաւրականք եւ քրիստոնէայք*...

147. *144բ-5բ* Մարեռի Լ. եւ Յունիսի Ջ. Վկայութիւն սրբոյն Կիւրղի Երուսաղէմի հայրապետի – *Սուրբ հայրապետն* Կիւրեղ *հրէայ էր ազգաւ... (145ա)* Յայսմ աւուր վարք երանելոյն Եւսիի անապատականի – *Երանելի հայրն մեր* Եւսիփիանոս *էր ի քաղաքէն* Անդրապիոնոյ... *(145բ)* Յայսմ աւուր տաւն է սրբուհի կանանցն՝ Շուշանայ եւ Սաւսաննա – *Սրբուհի կանայքն* Սաւսան *եւ* Շուշան *քոյրք էին*...

148. *145բ-6ա* Մարգացի Ա. եւ Յունիսի է. Վկայութիւն Ողբիանոսի եւ աշակերտին եւ ընկերացն իւրոց – *Երանելի եւ սուրբ եպիսկոպոսն* Ողբիանոս *էր յաւուրս ամբարիշտ արքային* Մաճսիմիանոսի...

149. *146ա-8ա* Մարգաց Բ. եւ Յունիսի Ը. Թէոդորոսի ստրատելատին յԱրակլիայ հաղաքին, որ վկայեաց ի Վիկինոսէ անաւրէն արհաքն, ոչ սա այն էր, որ աղուհացն յիշի, այլ Թեոդորի նորա – *Մեծն ի վկայս՝ փառաւորեալ վկայն Քրիստոսի սուրբ* Թէոդորոս...

150. *148աբ* Մարգացի Գ. եւ Յունիսի Թ. Վկայութիւն սրբոյն Աղէքսանդրոսի եւ սրբոհոյն Անդոնիկէ – *Աղախինն Քրիստոսի էր ի գեղջէն* Կոռդյդոմա...

151. *148բ-9բ* Մարգաց Դ. եւ Յունիսի ժ. Վարք աղախնոյն Աստուծոյ Պիղիգեայ պտոնկին – *Կին այս էր ի քաղաքէն* Անտիոքայ, *խաղացող եւ գիւտական երգեցիկ... (149ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է Բարաչամենայ եպիսկոպոսի եւ ԺՁ. (16) վկայիցն – Բարաչամէն *եպիսկոպոս էր* Սլակայ *եւ* Տիպրոնա *եւ քուէրորդի* Շմաւոնի...

152. *149բ-50բ* Մարգացի Ե. եւ Յունիսի ԺԱ. Վկայութիւն սրբոցն Բառնաբա առաքելոյն եւ Ակակիոսի վկաի – *Առաքեալն Քրիստոսի* Բառնաբաս *որդի միխթարութեան անուանեցաւ... (150ա)* Յայսմ աւուր սրբոյն Ակակիոսի վկայութիւն – *Սուրբն* Ակակիոս *մանուկ էր հասակաւ*...

153. *150բ-1բ* Մարգացի Զ. եւ Յունիսի ԺԲ. Վարք երանելոյն Ոնոփրիոսի անապատականի – *Այս երանելի այրս Աստուծոյ* Ոնոփրիոս...

154. *151բ-2ա* Մարգացի Է. եւ Յունիսի ԺԳ. Վկաութիւն սրբոյն Տիմոթէի Պոռսայ – *Սուրբ մարմիրոսն* Տիմոթէոս *էր յաւուրս ուրացողին Քրիստոսի* Յուլիանոսի...

155. *152ա-3ա* Մարգացի Ը. եւ Յունիսի ԺԳ. Վարք Թէոփանեոսի եւ աղախնոյն Աստուծոյ Պանեփնոյ – *Երանելին* Թէոփանես *էր ի քաղաքէն* Անտիոք, *անհաւատ ծնողաց գաւակ*...

156. *153աբ* Մարգացի Թ. եւ Յունիսի ԺԵ. Վկայութիւն սրբոյն Անտիմոսոյ եպատաբիսի առաքելոյն – *Կինս այս քրիստոնեայ էր ի քաղաքէն* Նիկիոյ Բիւթանացոց... *(153ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Ստաֆիոսի Բիւզանդացոյ առաքելոյն – *Յորժամ վիճակեցան ԺԲ. (12) գլխաւոր առաքեալքն*...

157. *153բ-5բ* Մարգացի Ժ. եւ Յունիսի ԺՁ. Վկաութիւն սրբոյ կուսին Ագեղինէ: Ծիշատակ է կիւրակէի եւ ուրբաթի – *Յաւուրս կռապաշտ արքային* Դիոկղետիանոսի *էր այր մի ի քաղաքին* Վիվլոյպալիս... *(154ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է Վիրակէի եւ Պաւսակեաս էլաեռն իւոյ – *Պատմեաց մեզ հայրն* Մակար *անապատաւորն*...

158. *155բ-6բ* Մարգացի ԺԱ. եւ Յունիսի ԺԷ. Վկայութիւն սրբոյն Կիւրիմոսի եպիսկոպոսոյ Գոտիմոյ ի Կոփոս կողզոջ, եւ տաւն է եղիսկի մարգարէին – *Սուրբն* Կիւրիմոս *եպիսկոպոսն էր յաւուրս կռապաշտ արքային* Մաքսիմիանոսի... *(156ա)* Յայսմ աւուր տաւն է եղիսկի մարգարէին – *Եղիսէէ հիւանդացաւ հիւանդութիւն, որով եւ մեռաւ*...

159. *156բ-8ա* Մարգացի ԺԲ. եւ Յունիսի ԺԸ. Վկայութիւն սրբոյն Դուլիայի եւ Յովսեփայ ննոր վկայի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Դուլա *էր ի գաւառէն* Ձեմուրի՝ Պրեաոոյ Ադայի Կիլիկեցոց *երկրէն*... *(157ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Յովսեփայ ննոր վկայի, որ կս ըշխարհն ի վանին Հաւուց թառ, մեռ աո գեղամաղամն Դաոնի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Յովսեփ *էր ի տաճկի տոհմէ*...

160. *158աբ* Մարգաց ԺԳ. եւ Յունիսի ԺՔ. Վկայութիւն սրբոյն Վռնիփատոսի եւ է ամառնամուտ – Վռնիփատոս *ի Հռոմ քաղաքին ծառայ էր կնոջ միոյ մեծատոհմ*...

161. *158բ-9բ* Մարգաց ԺԳ. եւ Յունիսի Ի. Վկայութիւն սրբոյն Մանուիէլի, Սաբէլի եւ Իսմայելի՝ վկայից Քրիստոսի – *Այս երեք բարեկամքս Քրիստոսի էին ի Պարսիկս, եղբարք ի միոջէ հայրէ*...

162. *159բ-61ա* Մարգաց ԺԵ., Յունիսի ԻԱ. Վկայութիւն Յուլիաննոսի եգիպտացոյն – *Վկայն Քրիստոսի* Յուլիաննոս *էր ի քաղաքէն* Անդիոնս... *(161ա)* Յայսմ աւուր տաւն է սրոց առաքելոցն՝ Տիղոսի, Սիղիւանոսի, Կրէսկէնդոսի, Եւսկէնդոսի, Անդրոնիկոսի եւ Առիստապղոսի – *Սոքա ի ՀՔ. (72) առաքելոցն էին, յիշեն եւ զսոսա Պետրոս եւ Պաւղոս եւ Ղուկաս*...

163. *161բ* Մարգաց ԺՁ. եւ Յունիսի ԻԲ. Վկայութիւն սրբոյն Ջոսիմոսի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Ջոսիմոս *գաւրական էր* Տրախանոսի *կռապաշտ արքայի*...

164. *161բ-2բ* Մարգաց ԺԷ. եւ Յունիսի ԻԳ. Վկայութիւն սրբոյն Ղեռնդեա եւ Բ. ընկերացն՝ Հիպատոսի եւ Թէոդուղոսի – *Սուրբն* Ղեռնդիոս *քաջ գաւրեղ գաւրական էր*...

165. *162բ-3բ* Մարգաց ԺԸ. եւ Յունիսի ԻԳ. Վարք Տայասա պտոնկի – *Կինս այս* Տայաս *յոյժ գեղեցիկ էր տեսլեամբ*...

166. *163բ-4բ* Մարգաց ԺԹ. եւ Յունիսի Իե. Վարք եւ վկայութիւն սրբոյն Փերռոնիայ – *Երանելի եւ բարեշաղիող աղախինն Քրիստոսի* Փերռոնիայ...

167. *164բ-5ա* Մարգաց Ի. եւ Յունիսի ԻՁ. Վկայութիւն սրբոյն Ջիմոնի եւ Ջիմեայ – Ջեմոն *գաւրական էր* Մաքսիմիանոսի *կռապաշտ արքային*... *(165ա)* Յայսմ աւուր եղեւ երրորդ ժողովն Ձեփեսոս՝ *առաջին սինհոդոսն, ընդդէմ ամբարիշտ եւ մարդատաւան* Նեստորի *(այսչափ)*:

168. *165աբ* Մարգաց ԻԱ. եւ Յունիսի ԻԷ. Վկայութիւն Արիստոտելոսի եւ Դիմիտրիանոսի սարկաւագի եւ Աթանասի կիսասարկաւագի – *Ձշմարիտ քահանայն եւ վկայն Քրիստոսի* Արիստոկլէս Կիպրացի *էր*...

169. *165բ-6բ* Մարգաց ԻԲ. եւ Յունիսի ԻՀ. Վկայութիւն սրբոյն եւսաստիոսի եւ որդոյ իւրոյ Ուրբանոսի եւ Բ. դասեւացն՝ Պոռոպի եւ Լուլոյ, եւ Գայիանոսի՝ եղբաւր որդոյն – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* եւսաստիոս *քոմսի էր կոստ ի քաղաքին* Ուսադոնա...

170. *166բ-8բ* Մարգաց ԻԳ. եւ Յունիսի ԻԹ. Վկայութիւն գլխատ առաքեցոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի – *Սուրբ առաքեալն* Պետրոս *ելեալ յԵրուսաղէմ ի քարոզել զբանն Աստուծոյ*...

171. *168բ-70ա* Մարգաց ԻԹ. եւ Յունիսի Լ. Ծիշատակ ԲԹ. առաքեցոցն Քրիստոսի – *Յետ երեսուն ամի մարդեղութեանն Քրիստոսի*... *(169բ)* Յայսմ աւուր Պետրոս եւ Պաւղոս *յամենայն աշխարհ եւ ի Հռոմ*...

172. *170աբ* Մարգաց Իե. եւ Յուլիս Ա. Վկայութիւն սրբոցն Կոզմայի եւ Դամիանոսի աներանաթաթ բժշկացն, որ ի Հռոմ կատարեցան – *Մարտիրոսքն Քրիստոսի* Կոզմաս *եւ* Դամիանոս *եղբարք էին*...

173. *170բ-1բ* Մարգաց ԻՁ. եւ Յուլիս Բ. Փիւտ պատուական տփին, յորում էր ամենասրբունյ Աստուածածնին գլխադիրն, զոր տաւրս ի Կոստանդնուպաւլիս, եւ աւտր տապանակին – *Երկու եղբարք էին հարազատք*... *(171ա)* Յայսմ աւ<աւ>ուր տաւն է տապանակին, զոր արար Մովսէս – *Հրամանն ետ Աստուած* Մովսէսի...

174. *171բ-2բ* Մարգաց ԻԷ. եւ Յուլիս Գ. Վկայութիւն սրբոյն Կոյինդոսի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Կո-

յինդոս *ծնեալ եւ սնեալ էր ի Փոխւգիայ... (171բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն արջոյն Խոսրովու Գանձակեցոյն – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Խոսրով *էր ի Գանձակա...*

175. *172բ* Մարգաց ԻՀ. եւ Յուլիս Դ. Վկայութիւն Բիաճարոսի եւ Սիղուիանոս – *Սուրբն* Բիաճարոս *եւ* Սիղուիանոս *էր ի գաւառէն* Պիսիդոնաց... *(172բ) Յայսմ աւուր վկայքն Քրիստոսի՝* Մարկոս *եւ* Մակիանոս...

176. *172բ-3բ* Մարգաց ԻԹ. եւ Յուլիս Ե. Ծնունդ Յովհաննու Սկրտչի – *Կարապետն Քրիստոսի* Յովաննէս... *(173ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Յակինթոսի – *Քրիստոսի մարտիւրոսն* Յակինթոս *էր ի քաղաքէն* Կեսարիոյ Կապպադովկեցոց...

177. *173բ-5ա* Մարգաց Լ. եւ Յուլիս Ջ. Յիշատակ եսայեայ մարգարէի, եւ Բաբիղա, եւ աշակերտաց իւրոց – Եսայի *մարգարէ ի քաղաքէ* Երուսաղէմ *էր... (173բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Թէոդորոսի Կիւրեղեայ եպիսկոպոսին – *Յամս* Դիոկղետիանոսի *հեռապաշտ արքային սուրբն* Թէոդորոս *եպիսկոպոս էր... (174բ)* Յայսմ աւուր վկայաբանութիւն Բաբիլա վարդապետի, ՁԳ. (83) մանկանցն – Բաբիլաս *քրիստոնեայ գպիր էր...*

178. *175աբ* Հոռոց Ա. եւ Յուլիս Է. Վկայութիւն Աստիոսի եպիսկոպոսին Դոռոթոյ հաղարին – *Յամս* Տրաիանոսի *ամբարիշտ արքային էր սուրբն* Աստիոս...

179. *175բ-6բ* Հոռո Բ. եւ Յուլիս Ը. Վկայութիւն սրբոյն Պոռոպոսի, որ թարմանի յառաջադէմ – *Յամս* Դիոկղետիանոսի *արքային էր սուրբն* Պռոկոպիոս, *ի քաղաքէն* Երուսաղէմի...

180. *176բ-7ա* Հոռո Գ. եւ Յուլիս Թ. Վկայութիւն սրբուհոյն Ագաթոպայ – *Երանելի վկայն Քրիստոսի* Ագաթոպայ *կոյս էր ի Հռոմ քաղաքէն...*

181. *177ա-8ա* Հոռոյ Դ. եւ Յուլիս ժ. Վկայութիւն Խե. (45) մարտիրոսացն, որ ի Նիկոյպոլսոյ Հայոց կատարեցան ի Քրիստոս – *Սուրբ վկայքն Քրիստոսի Խե. (47) մարտիրոսքն, որոց էին գլխաւորքն* Ղևոնդիոս, Սիսինիոս, Մաւրիկոս, Անիկտոս, Դանիէլ, Անդրոնիոս *էին ի ժամանակս* Լիկինիոսի...

182. *178ա* Հոռոյ Ե. եւ Յուլիս ԺԱ. Վկայութիւն սրբուհոյն Եւփրաքսիայ, որ է պատմութիւն ի սեպտեմբերի ԺՉ. (16) եւ յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Սերգեպոնի – *Յաւուրս ամբարիշտ արքային* Սիւրիոնոսի *կալաւ* Ալիւպաս *իշխանն...*

183. *178ա-9ա* Հոռոյ Ջ. եւ Յուլիս ԺԲ. Վկայութիւն սրբոյն Պռոկղի եւ Իլարիոնի – *Յամս անաւրէնն արքային* Տրաիանոսի *եւ* Մաքսիմոսի *դատաւորին էին սուրբ վկայքն Քրիստոսի* Պռոկղոս *եւ* Իլարիոն... *(178բ)* Յայսմ աւուր Անդրէաս *զաւրավարն էր յաւուրս ամբարիշտ թագաւորացն* Աւոռոց...

184. *179աբ* Հոռոյ Է., Յուլիս ԺԳ. Վկայութիւն արջոցն՝ Պերիգրինոյ եւ Ղուկիանու, Պռոմպիոյ, Իսիդիոյ, Պապիլոյ, Սատորնիլոյ, Գեռմանոսի եւ Առեստիոսի բժշկի – *Սուրբ վկայքս Քրիստոսի էին* Յատաւիոյ Պանթեոյ... *(179բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Առեստիոսի բժըշկի – *Սուրբն* Առեստիոս *ճարտար բժիշկ էր...*

185. *179բ-86բ* Հոռոյ Ը. եւ Յուլիս ԺԴ. Վկայութիւն սրբոյն Կիւրղի եպիսկոպոսին Գորտինոյ՝ Կրիտիս կղզոյ հաղարին: Եւ յայսմ աւուր արջոյն Բագրատայ Տոռոմենոյ եպիսկոպոսին եւ Աբղլլմենի մարտիրոսին եւ վկաին Քրիստոսի – *Սուրբ հայրապետն Քրիստոսի* Կիւրեղ *էր յաւուրս ամբարիշտ արքային* Մաքսիմիանոսի... *(180ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Բագրատայ եպիսկոպոսի Տոռոմենոյ հաղարի – *Սուրբն* Բագրատ *աշակերտ էր սրբոց առաքելոցն եւ ձեռնադրեցաւ ի* Պետրոսէ *առաքելոյն եպիսկոպոս... (185բ)* Վասն կատարման արջոյն Բագրատայ եպիսկոպոսին – *Էր քաղաքացի ոմն մեծատուն, որոյ անուն էր* Առատգորոն... *(186ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն ծառաին Աստուծոյ Արղլլմսեանի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Արղլլմսեն, *որդի էր հրէի...*

186. *186բ-7ա* Հոռոյ Թ. եւ Յուլիս ԺԵ. Վկաութիւն սրբոյն Կիրակոսի եւ Յուլիտեայ – *Երանելի եւ որդեսէր կինս այս* Յուլիտեայ *էր ի քաղաքէն* Իկոնիոյ...

187. *187ա-8ա* Հոռոյ Ժ. եւ Յուլիս ԺՉ. Ճգնաւոր եւ սուրբ կրաւնաւորացն Պատերմոթէոսի եւ Կոպրի եւ զաւրականին Աղէքսանդրոսի, որ վկասկան խոստովանութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս յոյսն ամենեցուն – *Յամս ուրացողին* Յուլիանոսի *արքային, ի Ռուսա եգիպտացիոց էին ճգնաւոր կրաւնաւորք...*

188. *188ա-90ա* Հոռոյ ԺԱ. եւ Յուլիս ԺԷ. Վկայութիւն սրբոյն Աթանագինեայ եպիսկոպոսին Պիտաֆտոյ եւ Ժ. (10) աշակերտացն: Զսորա նշխարսն տարաւ սուրբն Գրիգոր ի Հայք – *Յաւուրս ամբարիշտ արքային* Դիոկղետիանոսի *սուրբն* Աթանագինէս *քրիստոնեայ էր ի* Սեբաստիոյ *քաղաքէն... (189ա) ԵՒւրհնեալ է մեծ պսակատուն եւ յաղթող քաջ նահատակն Քրիստոսի՝ սուրբն* Աթանագինէս...

189. *190ա* Հոռոյ ԺԲ. եւ Յուլիս ԺԸ. Վկայութիւն սրբոյն Մարինեայ եւ սրբոյն Մակուրինեայ սուրբ վկայից – *Սուրբ վկայս Քրիստոսի* Մարինէ *էր ի քաղաքէն* Անտիոքա Պիսիդեայ... *(190ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է աղախնոյն Քրիստոսի Մագուրինեայ – *Սա էր քոյր սրբոյն* Բասղի *եւ սրբոյն* Գրիգորի Նիւսացւոյն...

190. *190ա-1ա* Հոռոյ ԺԹ. եւ Յուլիս ԺՔ. Վարճ երանելոյն Դիոսի – *Երջանիկ հայրն մեր* Դիոս *էր ի քաղաքէն* Անտիոքայ Ասորոց...

191. *191աբ* Հոռոից ԺԲ. եւ Յուլիս Ի. Վերացումն է եղիայի մարգարէին հրեղէն կառաւ յերկինս: Գրեալ է ի գիրս Թագատոսեանցն – *Եւ ասէ եղիայ ցժողովուրդն. Մատերո՛ւք առ իս...*

192. *191բ-3բ* Հոռոից ԺԵ. եւ Յուլիս ԻԱ. Վարք երանելոյն Սիմեոնի, որ վասն Քրիստոսի աղուաշանայր եւ երանելոյն Յոհաննու Անապատականի – Սիմեոն *եւ* Յոհաննես *էին եւս յԱսորոց ի քաղաքէն յեդեսիայ...*

193. *193բ-4բ* Հոռոից ԺՋ. եւ Յուլիս ԻԲ. Վկայութիւն սրբոյն Գերասիմոսի պարսկի – *Կինս այս մոգպետի կին էր ի* Պարսիկս...

194. *194բ-5բ* Հոռոից ԺԷ. եւ Յուլիս ԻԳ. Վկայութիւն սրբոյն Փոկասու, եւ տաւն է Մարիամու Մակդաղենացոյն – *Կացուցին զսուրբն* Փոկաս *առաջի* Ափրիկանա *եպարքոսին... (195ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է Մարիամա Մակդաղենացոյն – *Ազախինն Քրիստոսի* Մարիամ *էր ի սահմանացն* Մակդաղենայ Ասորւոց... *(195ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի – *Սուրբն* Ստեփաննոս *աշակերտ էր* Մովսէսի Սիւնեաց *եպիսկոպոսին...*

195. *195բ-8բ* Հոռոից ԺԸ. եւ Յուլիս ԻԴ. Վկայութիւն սրբոյն Քրիստինեայ, եւ Ռոմանոսի, եւ Դաւթի, որ Յուզբ կատարեցաւ – *Կոյս վկայն Քրիստոսի* Քրիստինէ *էր ի* Տիւռոս *քաղաքէն... (196ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է երանելի աղախնոյն Աստուծոյ Ողումպիայի – *Սա էր ի* Կոստանդինուպաւլիս *յաւուրս բարեպաշտ թագաւորացն* Մեծին Թէոդոսի *եւ որդոյն իւրոյ... (196բ)* Պատմութիւն սուրբ եւ փառատրեալ վկայիցն Քրիստոսի՝ Ռոմանոսի եւ Դաւթի, որ յԲոհզ կատարեցան յանաւէլն եղբարէն իւրեանց – *Աշխարհն* Ռուսաց *յանաւրէնութեան էր եւ յանհաւատութեան...*

196. *198բ-9ա* Հոռոից ԺԹ. եւ Յուլիս Իե. Հանգիստ ննջման սրբոյն Ալճայի՝ մաւն ամէնաւրհնեալ Աստուածածնին – *Սրբուհին* Ալճա *էր յայգէն* Ղևեայ, *դուստր* Մատթա *քահանային... (199ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ աղախնոյն Քրիստոսի Պռակսեայ – *Սա դուստր էր մեծ իշխանի ի* Կոստանդինուպաւլիս...

197. *199ա-200ա* Հոռոից Ի. եւ Յուլիս ԻՋ. Վկայութիւն սրբոյն Երմողինոսի եւ ընկերաց նորա – *Սուրբ քահանայն* Երմողայոս *էր ի* Նիկոմիդեայ *քաղաքէն...*

198. *200աբ* Հոռոից ԻԱ. եւ Յուլիս Իէ. Վկայութիւն սուրբ Պանտալեւնի, որ թարգմանի Ամէնաիւծ – *Վկայն Քրիստոսի եւ սիրելին* Պանտալեւոն *էր ի* Նիկոմիդացիոց *քաղաքէն...*

199. *200բ-1ա* Հոռոից ԻԲ. եւ Յուլիս ԻԸ. Վկաութիւն սրբոյն Կալինիկոսի եւ յիշատակ է սրբոյն Ապողինոսի – *Վկայն Քրիստոսի սուրբն* Կալինիկոս *էր քրիստոնեայ եւ երկեղած յԱստուծոյ... (201ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է սրբոյն Ապողինոսի – *Սա էր ի* Սարդիս *քաղաքէն քրիստոնեայ հաւատով...*

200. *201ա-2ա* Հոռոից ԻԳ. եւ Յուլիս ԻԹ. Վկայութիւն սրբոյն Թէոդոտեայ եւ Գ. որդոցն իւր – *Հարեւպաշտ կինն* Թէոդոտայ *այրի էր, ի քաղաքէն* Յիկոնիոյ...

201. *202աբ* Հոռոից ԻԴ. եւ Յուլիս Լ. Վկայութիւն սրբոյն Ստաթէոսի Անկիւրացոյն – *Սուրբն* Եւստաթիոս *զաւրական էր Քրիստոսի հաւատովն... (202ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է սրբոյն Մարթայի՝ մաւր Սիմեոնի Սիւնակեցոյն, որ ի լերինն Անտոհոս – *Սուրբն* Սիմեոն, *զմայրն իւր գերանելին* Մարթայ...

202. *202բ-5ա* Հոռոից ԻԵ. եւ Յուլիս ԼԱ. Վկայութիւն սրբոցն Բահաձայից Հայոց՝ Սահակայ, Յովսեփու, Սաւուիէլի, Վետնդի, Մուշայի, Առաէնի, Քաշաչ սաւկաւագի, Թաթկայ, Սամուիէլի, Աբրահամու եւ մոգպետին երանելոյ: Եւ յայսմ աւուր տաւն է սրբուհի եւ կոյս վկային՝ Ռիկոնի եւ այլ ընկերացն, եւ այլ Ղովիայ ի Սիկիլիայ, որոյ տաւնն ի հոկտեմբերի կատարի, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ – *Զկնի մեծ պատերազմին նահատակութեան զաւրացն Հայոց եւ իշխանացն... (204բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհոյն Ղովիայ եւ սրբոյ վկային Ռիկոսնի, եւ այլ ընկերացն: է եւ այլ Ղովիայ, որ ի հոկտեմբեր ԼԱ. (31) է տաւնն, եւ Քրիստոսի փառ յաւիտեանս] – *Քրիստոսի աղախինն* Ղովիա *էր ի* Կամբանոյ *գաւառէն...*

203. *205ա-6բ* Հոռոից ԻՋ. եւ Աւգոստոսի Ա. Յիշատակ Մակաբայեցոցն – *Անտիոքոս անաւրէնն գերեաց գերուսաղէմ... (205բ)* Յայսմ աւուր վարճ Տիտոսի առաքելոյն՝ եպիսկոպոսի Գորտինոյ հաղարհին, ի Սիկիլիա կղզին – Զհնաս, *զոր յիշէ Պաւղոս ի Թուխթս իւր...*

204. *206բ-7բ* Հոռոից ԻԷ. եւ Աւգոստոս Բ. Վերադարձումն նշխարաց սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկային Քրիստոսի – *Նախավկայն Քրիստոսի սուրբն Ստեփաննոս... (207բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Կենդիոսի հաճաձայի – *Սրբասնեալ քահանայն* Կենդիոս *էր ի գեղջէն* Տալմենոյ...

205. *207բ-8ա* Հոռոից ԻԸ. եւ Աւգոստոս Գ. Վարք երանելոյն Դաղմատիոսի – *Երանելի հայրն մեր* Դաղմատիոս *զաւրական էր յերկրորդ գունդս սխոլապաց... գնաց մեծաւ հաւատով, ոչ/// (1 թ. ընկած) 208ա ///վանսն, որ կոչի* Դաղմատիոսի...

206. *208ա-9ա* Հոռոից ԻԹ. եւ Աւգոստոս Դ. Վկայութիւն սրբոյն Սոփիայ եւ երից դստերացն, որոց անուանքն են այս՝ Պիստիս, Ելպիս, Ագապիս, որ է ի մերս՝ հաւատ, յոյս, սէր եւ խնամտութիւն – *Սուրբ աղախինն Քրիստոսի* Սոփիայ *էր ի մեծատանց եւ ի փառաւոր ազգէ...*

207. *209ա-11ա* Հոռոից Լ. եւ Աւգոստոս Ե. Վկա-

յութիւն սրբոյն Վարդանայ եւ այլ զաւրացն Հայոց, որ կատարեցան ի մեծ պատերազմին – *Ի բառնալ ֆագաւորութեանն Հայոց... (210բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Եւսիգնոսի ծերոյն – *Վկայն Քրիստոսի* Եւսիգնոս *ազգաւ* Անտիոքացի *էր... (211ա)* Յայսմ աւուր սրբոց վկայիցն Պապիլա եւ Պատրոսի, եւ սրբուհի կանանցն Բ. Ընդ՝ Վաղենտիանեայ եւ Թէեսիայ – *Սոքա էին եգիպտացիք եւ բնակիչք ի Նեայ-կեսարիայ...*

208. *211աբ* Յաւելեցաւն ի միոնն եւ Աւգոստոս Զ. Մեծ եւ հռչակաւոր տաւն է Այլակերպութեանն Քրիստոսի, զոր այլ ազգ տաւնեն ի փառս Քրիստոսի – *Աւանդապահ սուրբ եկեղեցոյ ասեն՝ զպատկեր աւուր տաւնիս...*

209. *211բ-2ա* Յաւելեացն Բ. եւ յԱւգոստոս է. Վարք եւ վկայութիւն սրբոյն Թեմնէոդիոսի սուրբ ննահատակին – *Ի ժամանակս մեծին* Կոստանդիանոսի՝ *որդւոյն սրբոյն* Հեղինեայ, Դամեսիոս *մոգ...*

210. *212բ-3բ* Յաւելեացն Գ. եւ Աւգոստոս Ը. Վկայութիւն սրբոյն Մարինոսի ծերոյն եւ յիշատակ Նեոսէսի վերջնոյ Հայոց կաթողիկոսի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Մարինոս *էր ի քաղաքէն* Անաւզաբայ... *(213ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ սուրբ հայրապետացն Գրիգորի եւ Նեոսէսի – *Երջանիկ եւ սուրբ հայրապետքս* Գրիգոր *եւ* Նեոսէս...

211. *213բ-4ա* Աւելեացնի Դ. եւ Աւգոստոս Թ. Վարք երանելոյն Միւռոնայ սաննչելագործ եպիսկոպոսին Կղիտիս կղզւոյն – *Սուրբ եպիսկոպոսն* Միւռոն *լեալ էր ի* Կղիտէ *կղզւոջն...*

212. *214բ* Աւելեացն Ե. եւ Աւգոստոս Ժ. Վկայութիւն սրբոյն Անդռնիկոսի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Անդռնիկոս *ազգաւ* Աղէքսանդրացի *էր...*

213. *214բ-3բ* Նաւասարդի ասմոյ ի միոնն եւ Աւգոստոս ԺԱ. Տաւն է Յովհաննու Մկրտչին, կարգեալ սրբոյն Գրիգորէ Լուսաւորչին մերոյ – *Յորժամ լուսաւորեաց սուրբ* Գրիգոր *գՀայս եւ զնոսա ի քաղաքն* Կեսարիա... *(213ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Լաւրենտիոսի, Քսեստոսի եւ Պատրիտոսի – *Սոքա էին յաւուրս* Դեկոսի *ամբարիշտ արքային...*

214. *213բ-9բ* Նաւասարդի Բ. եւ Աւգոստոսի ԺԲ. Անիկտոսի եւ Փոտինոսի – *Այսմ սրբոցս մարտիւրոսութիւնս եղեւ այսպէս.* Դիոկղետիանոս *անաւրէն արքայն...*

215. *219բ* Աւգոստոսի ԺԳ. եւ Նաւասարդի Գ. Սրբոյն Մարկեղիոսի վկայի՝ եպիսկոպոսի Ապամիոյ Աւստոց – *Երանելին* Մարկեղիոս *էր ի* Կիպրոսէ...

216. *219բ-20բ* Նաւասարդի Դ. եւ Աւգոստոս ԺԴ. Նաւակատիք Սուրբ Կաթողիկէին, որ ի Վաղարշապատ հաղաքի, եւ վկայութիւն Հիմնեա, եւ Իսդիգեա, եւ Փիգախիդեայ – *Սոքայ ազգականք էին չորից դիմուրացն... (220ա)* Յայսմ աւուր կատարեցաւ սուրբն Մարթիւ – *Սա աղախին էր կռապաշտ տիկնոջ... (220ա)* Յայսմ աւուր սրբոյն Ուսիկիմնոս – *Քրիստոսի մարտիրոսն* Ուսիկիմնոս *էր ի քաղաքէն* Սեբեդիոյ...

217. *220բ-2բ* Նաւասարդի Ե., որ է Աւգոստոս ԺԵ. Մեծի եւ փառաւորեալ ննջման ամենաւուրհնեալ սուրբ կուսին Մարիամու Աստուածածնին – *Պարտ եւ արժան է գիտել, զի զգրեալ աքանչելիսն...*

218. *222բ-4ա* Նաւասարդի Զ. եւ Աւգոստոս ԺԶ. Վերստին տաւն է փոխման Աստուածածնին, եւ ընդ նմին տաւն սուրբ եւ պատուական երեսաց դասատուակին Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, յորում նկարեալ էր աննեռագործ պատկեր նորա, որ առաքեցաւ յՈւռհա – Աբգար՝ *արքա Հայոց եւ Աստոց, յուաւ վասն Քրիստոսի... (223բ)* Յայսմ աւուր սրբոյն Դիմիդեայ բըժըշկի եւ վկայի – *Քրիստոսի վկայն* Դիմիդիոս *էր ի* Տարսոն *քաղաքէն...*

219. *224ա-5ա* ՅԱւգոստոս ԺԷ. եւ Նաւասարդի Է. Վերստին տաւն է սրբոյ Աստուածածնին եւ վկայութիւն սրբոյն Միւռոնա բահանային – *Յաւուրս* Դեկոսի *ամբարիշտ արքային, էր սուրբ* Միւռոն *քահանայն... (224բ)* Յայսմ աւուր Պատկերի Աստուածածնին տաւնն – *Սրբուհի* Մարիամ Աստուածածնին *հանդերձեալ էր... (225ա)* – *Խարձեալ ի սմին աւուր տաւն է* Սուեփաննոսի Ուլնցոյն *(այսչափ)*:

220. *225ա-6ա* Նաւասարդի Ը. եւ Աւգոստոս ԺԸ. Սրբոց վկայից՝ Լաւրոսի եւ Փլորոսի եւ Աստուածածնին – *Փառաւորեալ վկայքն Քրիստոսի՝* Փլաւրոս *եւ* Լաւրոս...

221. *226ա-7ա* Նաւասարդի Թ. եւ Աւգոստոս ԺԹ. Սրբոց Աւռուեաննցն եւ որդոյ նորին՝ եւ Վարսաս, եւ Նեոսեւին, եւ վարձաւորին, եւ ընկերացն՝ եւ ննջման Աստուածածնին – *Թագաւորն* Պարսից Յազկերտ *խորհրդածութեամբ մոգուն... (226բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Անդրէի սառատելատին եւ զաւրացն – *Քրիստոսի վկայն* Անդրէաս *սուրատելատն...*

222. *227ա-8ա* Նաւասարդի Ժ. եւ Աւգոստոս Ի. Սրբոց վկայիցն Վասսա եւ Գ. որդոց իւրոց՝ Թէոգնիոսի, Ագապիոսի եւ Պիստոսի, եւ ննջման Աստուածածնին – *Սրբուհի* Վասսա *էր յաւուրս* Մաքսիմիանոսի *անաւրէն արքային...*

223. *228ա-9ա* Նաւասարդի ԺԱ. եւ Աւգոստոս ԻԱ. Վկայութիւն Իուստինոսի եւ ննջման Աստուածածնին եւ միշտ կուսին – *Քրիստոսի վկայն* Իուստինոս *նախ գաւրական էր ի գունդս...*

224. *229ա-30ա* Նաւասարդի ԺԲ. եւ Աւգոստոս ԻԲ. Տաւն է Թումայի առաքելոյն յերկոտասանեից եւ ննջման Աստուածածնին – *Յետ համբառնալոյն Քրիստոսի յերկինս... (229բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Ագաթոնիկոսի, որ թարգմանի բարչյաղթ – Մաքսիմիանոս *ամբարիշտ արքայն առաքեաց ի* Նիկոմիդեայ *քաղաքէն...*

225. *230աբ* Նաւասարդի ԺԳ. եւ Աւգոստոս ԻԳ. Վկայութիւն Իրինիոսի եպիսկոպոսի Սերմոիսի գաւառին, եւ ինձատեա տաւն ննջման Աստուածածնին – *Սուրբն եպիսկոպոսն էր ի Սերմոյ գաւառին*...

226. *230բ* Նաւասարդի ԺԳ. եւ Աւգոստոս ԻԳ. Սրբոյ վկային Տիմէի, Ագապիոսի եւ սրբոյն Թեկղի – *Աստուծոյ սիրելին եւ աքանչելի այրն* Տիմոթէոս *էր ի* Պաղեստինոյ... *(230բ) Յայսմ աւուր սուրբն* Ագապիոս *եւ սրբուհին* Թեկղիայ *ի քաղաքին* Գազա...

227. *230բ-2ա* Նաւասարդի ԺԵ. եւ Աւգոստոս ԻԵ. Տաւն սրբոյ Աստուածածնին – *Սուրբ* Լուսաւորիչն Հայոց Գրիգորիոս, *յորժամ կործանեաց զպաշտելիսն* Անահիտ *կռոցն... (231ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Աթանասի եպիսկոպոսի, որ մկրտեաց զորբունիսն Խաղթոյ – *Երանելի աղախինն Քրիստոսի* Խաղթոյ *էր ի* Սելեւկիոյ... *(232ա)* Յայսմ աւուր եւ զերկուս ծառայսն երանելոյն Խաղթոյի՝ զԽարիսիմոս եւ զՆէոփիտոս – *Կազուցին առաջի* Աւետիաննոսի *անաւրէն արքային*...

228. *232ա-3բ* Նաւասարդի ԺՋ. եւ Աւգոստոս ԻՋ. Վկայութիւն սրբոյն Ադրիանոսի եւ կնոջ՝ Աճատասլեայ, եւ այլ ԻԳ. (23) մարտիրոսաց – *Վկայն Քրիստոսի* Ադրիանոս *եւ* Աճատասլիա՝ *ամուսինն իւր... (233բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Աբուդիմոսի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Աբուդիմոս...

229. *233բ-5բ* Նաւասարդի ԺԷ. եւ Աւգոստոս ԻԷ. Սրբոց Սուրիասեանցն, որ վկայեցին ի Սուկաւէտ լերինն ի Հայս – *Առաքեալն Քրիստոսի Թադէոս, յորժամ եկն ի Հայս... (234բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Աւտներեսեի, եւ Անտիոքա բժշկին, եւ Միւտոնոսի հաճասային – *Քրիստոսի վկայն* Աւտներեսեի *որդի էր* Պոտպոսի... *(235ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Անտիոքա բժշկին – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Անտիոքոս *բժիշկ էր*...

230. *235բ-6ա* Նաւասարդի ԺԸ., որ է Աւգոստոս ԻԸ. Վկայութիւն Ստատոնիկոսի, Փիլիպպոսի, Եւտիհիանոսի, եւ վարճ երանելոյն Ոնէսիմոս՝ ո՛չ աշակերտին Պաւղոսի – *Փառաւորեալ մարտիրոսքս այս էին ի քաղաքէն* Նիկոմիդեա... *(235բ)* Յայսմ աւուր վարճ երանելոյն Ոնէսիմոս՝ ո՛չ աշակերտին Պաւղոսի – *Սորա ծնողքն էին ի* Կեսարիայ...

231. *236աբ* Նաւասարդի ԻԹ. եւ Աւգոստոս ԼԹ. Տաւն է գլխատմանն Յոհաննու – Յովհաննէս Մկրտիչն *Քրիստոսի, սրբութեամբ սնեալ էր յանապատի*...

232. *236բ-7ա* Նաւասարդի Ի. եւ Աւգոստոս Լ. Վկաւութիւն սրբոյն Վիլոնիդոսի եպիսկոպոսի եւ սրբոյն Տատիոսի – *Սուրբ եպիսկոպոսն* Վիլոնիդոս *էր ի քանդին, վասն հաւատոցն Քրիստոսի... (237ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Տատիանոսի, զոր ոմանք Տիտոն անուանեն – *Զսա անաւրէն դատաւորն* Ուրբանոսի Կղաւդիուպալի...

233. *237բ-8ա* Նաւասարդի ԻԱ., որ է Աւգոստոս ԼԱ. Գիւտ պատուական գաւտոյն ամենասբոտմոյ Աստուածածնին, որ կոչի Խալկոպրատիայ – *Զամենասբոյրսն Աստուածածնին Մարիամա զգաւտին տարան... (237բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհոյն Փոտինեայ, որ ասի Լուսեղէն – *Կինն սամարացի, յորմէ Քրիստոս ջուր խնդրեաց*...

234. *238ա-9բ* Նաւասարդի ԻԲ. եւ Սեպտեմբերի Ա. Տաւն է Յեսուա որդւոյն Նաւեայ՝ ծառային Մովսէսի – Յեսու *որդին Նաւեայ աշակերտ էր* Մովսիսի... *(238բ)* Յայսմ աւուր վարճ Սիմէոնի երանելոյ Սիւնակեցոյն, որ ի Մանդրանն ի Հալպ – *Երանելին* Սիմէոն *էր ի քաղաքէն* Անտիոքա Ասորոց...

235. *239բ-40բ* Նաւասարդի ԻԳ., որ է Սեպտեմբեր Բ. Սրբոյն Մամասա եւ սրբոյն Յոհաննու հայրապետին՝ Կոստանդինուպաւլսի մեծի եկեղեցոյն – *Յամս Աւտեղիանոսի ամբարիշտ արքայի, այր ոմն քրիստոնեա... (240բ)* Յայսմ աւուր յիշատակ է երանելոյն Յոհաննու Կոստանդինուպաւլսի հայրապետի – *Սուրբ հայրապետն* Յոհաննէս *յաղագս բազում ճգնութեան իւրոյ*...

236. *240բ-1ա* Նաւասարդի ԻԳ., որ է Սեպտեմբեր Գ. Վկայութիւն սրբոյն Անթիմոսի Նիկոմիդացոց եպիսկոպոսի – *Ի ժամանակս ամբարիշտ արքային* Մաքսիմիանոսի...

237. *241աբ* Նաւասարդի ԻԵ., որ է Սեպտեմբեր Դ. Վկայութիւն սրբոյն Բարիլա Անտիոքայ հայրապետին եւ սրբոց վկաւցն՝ Յուկիանոսի, Թէոդորոսի, Ամմոնիոսի եւ Յուլիանոսի – *Ի ժամանակս* Նումերիանոսի *ամբարիշտ արքային էր սուրբ հայրապետն* Անտիոքոս Բարիլաս... *(241բ) Յայսմ աւուր տաւն է սրբոց վկայիցն* Ոսկէանոսի, Թէոդորոսի, Ամիրանոսի *եւ* Յուլիանոսի, *զորոց* Մաքսիմիանոս *արքայն նհատ զձեռս եւ զոտս եւ ի հուր ընկեց, եւ կատարեցան ի Քրիստոս բարի խոստովանութեամբ, եւ Քրիստոսի ևաւուածոյ մեծով փառք յաւիտեանս. ամէն (այսչափ)*:

238. *241բ-2բ* Նաւասարդի ԻԶ., որ է Սեպտեմբեր Ե. Սրբոց վկայիցն Ե. (40) խաւազնագեստ կուսանացն եւ Ամոնի սաւկաւագին – *Սրբոհի կանայքն էին յաւուրս* Վկիանոսի *ամբարիշտ արքային... (242բ)* Յայսմ աւուր յիշատակ է Զաքարիայի՝ հաւոն Յովանու – *Զաքարիաս էր որդի* Ադդովա...

239. *242բ-3բ* Նաւասարդի ԻԸ. (=ԻԷ.), որ է Սեպտեմբեր Զ. Վկայութիւն սրբոյն եւ կոյս վկային Էրմոնայ եւ ԺԳ. (13) սուրբ մարտիրոսացն Քրիստոսի՝ Փոստոսի հաճասի, Բիբլիա սարկաւագի եւ այլ Ժ. (10) ընկերացն – *Սուրբ առաքեալն* Փիլիպպոս *գոտեր ունէր չորս... (243բ)* Յայսմ աւուր տաւն է ԺԳ. (13) մարտիրոսացն Քրիստոսի՝ Փոստոսի հաճասի, Բիբլիայ սարկաւագի, Նիսիայ ընթերցողի եւ այլ Ժ. (10) ընկերացն – *Ոմքա էին առ* Դեկոսիս *առքահին*...

240. *243բ-4ա* Նաւասաւարդի ԻԸ., որ է Սեպտեմբեր է. Վկայութիւն սրբոյն Սոզոնի եւ Եփսիոսի: Եւ նախատաւնակ է ծնընդեան Ամենասրբուհոյ Աստուածածնին — *Սուրբ վկայն Քրիստոսի Սոզոն էր քրիստոնեա... (244ա)* Յայսմ աւուր տաւն է սուրբ վկային Քրիստոսի Եփսիփոսի — *Սա էր ի քաղաքէն Կեսարիացոց, եւ մատնեցին պնա... (244ա) Յայսմ աւուր նախատաւնակ է ծնընդեան ամենասրբուհոյ Աստուածածնին (այլսպէս)։*

241. *244ա-6բ* Նաւասաւարդի ԻԹ., որ է Սեպտեմբեր Ը. Տաւն Ծնընդեան Մարիամու Աստուածածնին ի Յովակիմա եւ յԱննաէ, եւ Պաւղոս եպիսկոպոսի — *Ի թուոյ եւ ի տոհմէ երկոտասան ազգաց Իսրաէլի էր Յովակիմ... (245բ)* Յայսմ աւուր վարք սրբոյն Պաւղոսի եպիսկոպոսի — *Սուրբն Պաւղոս եպիսկոպոս էր ի Սնասլի քաղաքի յարեւմուտս...*

242. *246բ-7բ* Նաւասաւարդի Լ. եւ Սեպտեմբեր Թ. Կատարումն սրբոյն Իսահակայ Պարթեի — *Սուրբ եւ մեծ հայրապետն Իսահակ որդի էր մեծին* Ներսէսի... *(247բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Սեւերիանոսի Սեբաստացւոյն — *Քրիստոսի վկայն* Սեւերիանոս *էր ի քաղաքէն* Սեբաստիոյ...

243. *247բ-8ա* Հոռի Ա., որ է Սեպտեմբերի ժ. Վկաութիւն երից ճերց կուսանացն՝ Միձորոս, Միտոդորա եւ Նիմիւսդորա — *Այս երեք սրբուհի կուսանքս քորք էին հարազատք ի ժամանակս* Մաքսիմիանոսի... *(248ա)* Յայսմ աւուր տաւն է սրբուհոյն Բասիլիայ — *Սրբուհի կոյս վկայն Քրիստոսի էր ինն ամաց, ի* Նիկոմիդեա *քաղաքին...*

244. *248ա-52ա* Հոռի Բ., որ է Սեպտեմբերի ԺԱ. Վկայութիւն սրբոյն վկային Մաճուշակայ, զոր ի Հռոմ լզուն Իայ կոչեն — *Ազբայն պարսից* Շապուհ, *որ էր հրապաշտ, պաշարեաց զքաղաքն* Բիւզանդիա... *(248բ)* Յայսմ աւուր յիշատակ է սուրբ աղախնոյն Աստուծոյ Քրիստոսի Թէոդոտեայ — *Յաւուրս* Ջինոնի *արքային, ի քաղաքին* Աղէքսանդրիա...

245. *252ա-3ա* Հոռի Գ., որ է Սեպտեմբերի ԺԲ. Վկայութիւն սրբոյ եպիսկոպոսին Ապտոնոմոսի եւ սրբոյն Ռոմիլոսի — *Երանելի քահանայապետս Քրիստոսի էր ի ժամանակս* Դիոկղէտիանոսի... *(253ա) Յայսմ աւուր կատարեցաւ սրոմ սուրբ մարտիրոսն Քրիստոսի* Ռոմիլոս *ի* Տրաիանոսէ *արքայէ: Նոյնպէս եւ սուրբ վկայն* Եւտոխոս *սրով կատարեցաւ ի* Դիոկղէտիանոսէ *արքայէն, ի* Մելիտինի *քաղաքին. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան (այլսպէս)։*

246. *253ա* Հոռի Դ., որ է Սեպտեմբերի ԺԳ. Վկայութիւն սրբոց վկայիցն՝ Դիոդորէ եւ Դիդիմայ, եւ նաւակատիք է Սուրբ Յարութեանն Երուսաղէմի մեծի եկեղեցւոյն — *Որք էին քրիստոնեայք ի քաղաքին* Լատրիկայ Ասորւոց... *(253ա)* Յայսմ աւուր նաւակատիս է Սուրբ Յարութեանն մեծի եկեղեցւոյն Երուսաղէմի — *Ի սեպտեմբերի ԺԳ. (13), երանելին դքշխոյն* Հեղինէ...

247. *253ա-4ա* Հոռի Ե. եւ Սեպտեմբերի ԺԴ. Վերջապին տաւն է հոչակաւոր եւ բազմաժողով պատուական խաչին Քրիստոսի, եւ Ը. աւր կատարի: Եւ յայսմ աւուր Յոհաննու Ոսկէբերանի Կոստանդինուպաւլսի եպիսկոպոսի — *Բարեպաշտ եւ մեծ թագաւորն* Կոստանդինոս *առաքեաց զմայր... (253բ)* Յայսմ աւուր տաւն է սրբոյն Յոհաննու Ոսկէբերանին — *Մեծ վարդապետն եկեղեցւոյ* Յովհան Ոսկէբերանն...

248. *254աբ* Հոռի Զ. եւ Սեպտեմբերի ԺԵ. Վերջապին տաւն է սուրբ պատուական խաչին Քրիստոսի, եւ յիշատակ բարեպաշտ թագաւորին Կոստանդիանոսի եւ մաւրն նորա՝ Հեղինէ, եւ վկայութիւն սրբոյն Նիկիտասա — *Սուրբն* Նիկիտաս՝ *վկայն Քրիստոսի, էր ի խուժադուժ երկրէն* Գաւթացւոց...

249. *254բ-5բ* Հոռի Է. եւ Է Սեպտեմբերի ԺԶ. Վկայութիւն սրբուհոյ կուսին Եփիմեա — *Յամս Դիոկղէտիանոսի ամբարիշտ արքայի էր փառաւորեալ աղախինն Քրիստոսի* Եփիմա... *(255բ) Յայսմ աւուր կատարեցաւ* Կուռնիտիոս *ծերունի...*

250. *255բ-6ա* Հոռի Ը. եւ Սեպտեմբերի ԺԷ. Յիշատակ սրբոյն Սահակա հայրապետի եւ Մեսրոպայ վարդապետի — *Լուսաւորիչքն մեր եւ պայծառ ջահերն կաթողիկէ եկեղեցոյ՝ սուրբ հայրապետն* Սահակ... *(256ա) Յայսմ աւուր կատարեցաւ վկայն Քրիստոսի* Վարիպասբայ *ի Հռոմ Ը. եւ Սեպտեմբերի ԺԷ (17), եւ Քրիստոսի փառք յ[աւիտեանս] (այլսպէս)։*

251. *256ա-7ա* Հոռի Թ. եւ Սեպտեմբերի ԺԸ. Տաւն է մեծ մարգարէին Մովսէսի եւ եղբաւր նորին Ահարոնի — *Մեծն ի մարգարէս աստուածատեսն* Մովսէս, *որ առաջին էր ամենայն մարգարէիցն... (256բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Արիադովնայ, զոր Մարիամ անուանեն — *Ի ժամանակս* Ադրիանոսի *եւ* Անտոնիանեայ *ամբարիշտ թագաւորացն...*

252. *257ա-8ա* Հոռի Ժ. եւ Սեպտեմբերի ԺԹ. Վկայութիւն սրբոց Ոսկեառցն՝ աշակերտացն Թադէոսի առաքելոյն — *Որքայ աշակերտք էին սրբոյն* Թադէոսի *առաքելոյն... (257բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոցն Տրոփիմեա, Դորիմենդոսի, Սաբատիաեա — *Այս Ժ. սուրբ եւ փառաւորեալ վկայքս Քրիստոսի... (258ա)* Յայսմ աւուր կատարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Պապաեոն, ի հաղարին Լաոդիկեայ, Լիւկիոնա, ի Մանգինոյ դաստաւորէն, յատուրս Մաքսիմիանոսի թագաւորին — *Ջսուրբն* Պապաեոն *քարշեցին յետս չարչարանացն...*

253. *258ա-60ա* Հոռի ԺԱ. եւ Սեպտեմբերի Ի. Վկայութիւն սրբոցն եւսաւթեայի, եւ կնոջ նորա, եւ որդոցն իւրեանց — *Այսոքա այս հեթանոս էր՝ կռապաշտ, եւ անուն էր սորա* Պլակիդոս... *(259բ)* Յայսմ աւուր տաւն է սրբոց վկաից՝ Մաքսիմոսի, եւ Թէոդոտեա, եւ ընոն Ասկլեպիդա, որ սրով կատարեցան ի Փի-

լիպոյպապիս Մակէդոնացւոց – *Յաւուրս Մախսիմիանոսի անաւրէն արքային...*

254. *260ա* Հոի ԺԲ. եւ Սեպտեմբերի ԻԱ. Վկայութիւն ՃՔ. (150) մարտիրոսացն, որոց գլխատուէ կին Ասկիլիանոս, Նեղոս, Պատերմութեոս եւ եղիայ – *Փառաւորեալ եւ սուրբ վկայքն Քրիստոսի հարիւրքն էին... (260ա) Յայսմ աւուր տաւն է սրբոցն՝* Մակրոբա, Գորգիանոյ, Հեղիոյ, Ջոսիկոսի, Ղուկիանու, Վաղերիանոսի, *որք ի Տիմէոն քաղաքին սրով եւ հրով կատարեցան ի Մախսիմիանոսէ դատաւորէ, յամս Լիկիանոսի արքային. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս] (այսչափ)։*

255. *260ա-1ա* Հոի ԺԳ. եւ Սեպտեմբերի ԻԲ. Վկայութիւն սրբոյն Փոկասու հայրապետին] – *էր ոմն քրիստոնեա Պոնտացի եւ մեծատուն ի քաղաքին* Սինոպի... *(261ա)* Յայսմ աւուր տաւն է Յովնանու մարգարէի – *Սա էր ի Կարիաթարիմայ...*

256. *261աբ* Հոի ԺԴ. եւ Սեպտեմբերի ԻԳ. Վկայութիւն սրբոյն եւ կոյս վկային Իռաիտես – Կուկղիանոս *ամբարիշտ դատաւորն գնաց յԵգիպտոս...*

257. *261բ-4ա* Հոի Ժե. եւ Սեպտեմբերի ԻՐ. Վկայութիւն սրբուհոյ կուսին Թեկղի – *Սրբուհի եւ կոյս նախավկայս Քրիստոսի էր ի քաղաքէն յԻկոնիոյ... (264ա)* Յայսմ աւուր տաւն է սրբոց առաքելոցն Ապողոսի եւ Կեփայի եւ Պաւղոսի – *Սոքա աշակերտք էին առաքելոցն...*

258. *264ա* Հոի ԺԶ. եւ Սեպտեմբերի ԻԵ. Վկայութիւն սրբոյ եպիսկոպոսին Դոսաննու, որ ի Պարսս – *Յորժամ Շապուհ հրապաշտ արքայն Պարսից պատերազմեալ պաշարեաց... (264ա)* Յայսմ աւուր տաւն է սրբուհոյն Ագաթոկլեա – *Սա աղախին էր կնոջ կռապաշտի...*

259. *264աբ* Հոի Ժէ. եւ Սեպտեմբերի ԻԶ. Ննջումն Յոհաննու առաքելոյ եւ աւետարանչի – *Յետ փոխման ամենասքանչելոյ կուսին եւ ամենասրճնեալ Մարիամու Աստուածածնին...*

260. *264բ-5բ* Հոի ԺԸ. եւ Սեպտեմբերի ԻԷ. Վկայութիւն սրբոյն Կալիստատոսի եւ ընկերաց նորա – *Երանելի վկայն Քրիստոսի սուրբն Կալիստրատոս էր ի ժամանակին Դիոմէտիանոսի... (265բ) Յայսմ աւուր մարտիրոսացաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի* Մարինոս՝ *այր իմաստուն եւ հանճարեղ, եւ պայծառացեալ հաւատովք (այսչափ)։*

261. *265բ-6ա* Հոի ԺԹ. եւ Սեպտեմբերի ԻԸ. Տաւն Շմաոնի՝ ազգակցի՛ Քրիստոսի – *Սայ որդի էր Կղեոփայ՝ եղբարն Յովսեփու... (266ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Եպիհուա – *Յամս ամբարիշտ արքային* Դիոկղետիանոսի, *աղախինն Քրիստոսի* Եպիհուա)...

262. *266ա-7բ* Հոի Ի. եւ Սեպտեմբերի ԻԹ. Տաւն սրբոյն Հղիշէի առաքելոյ՝ առաջին եպիսկոպոսին Աղուանից – *Սուրբն եղիշէ աշակերտ էր սրբոյ առաքելոյն Թադէոսի... (266բ)* Յայսմ աւուր վարք սուրբ հաւրն Քարիտոնի – *Պարկեշտ եւ երանելի կրաւնաւորս այս Քարիտոն... (267բ) Յայսմ աւուր տաւն է սրբոյն եփսիհոսի, որ բազում ճգնութեամբ կեցեալ եւ խստակրաւն վարիւք հանգեաւ ի Քրիստոս, որում փառք (այսչափ)։*

263. *267բ-8ա* Հոի ԻԱ. եւ Սեպտեմբերի Լ. Կատարումն սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչին – *Մեծ հայրապետն մեր սուրբն Գրիգոր, յետ լուսաւորելոյ զամենայն աշխարհս Հայոց... (267բ)* Յայսմ աւուր յիշատակ է սրբոյն Անդոնի եւ Կասիդիոսի, եւ եթէ Խոտաճարակաց – *Յորժամ Աեռնագրեցաւ սուրբն Գրիգոր ի Կեսարիա...*

264. *268ա-9ա* Հոի ԻԲ. եւ Հոկտեմբեր Ա. Վկայութիւն սուրբ առաքելոյն Անանիայի՝ Դամասկոսի եպիսկոպոսի – *Սուրբ առաքեալն Անանիայ էր ի քաղաքէն Դամասկոսէ... (268բ)* Յայսմ աւուր տաւն է սրբոյ վկային Թէոդոտոսի, որ ի Պերգիայ շարաշրեցաւ ի Թէոդոտէ դատաւորէն – *Յաւուրս* Անդոնիոսի *արքային, զոր յետ չարչարանացն խաչեցին...*

265. *269ա-70ա* Հոի ԻԳ. եւ Հոկտեմբեր Բ. Վկայութիւն սրբոյն Կիպրիանոսի եպիսկոպոսի եւ Յուստինեա կուսին – *Կիպրիանոս էր այր մեծատուն յոյժ... (270ա) Յայսմ աւուր տաւն է սրբոյն* Պափնուտիոսի *ճգնաւորի, կրաւնաւորի եւ մարտիրոսի, որ կատարեցաւ խաչեալ յարմաւենի ծառ, եւ այլք ընդ նմա՝ Շհ. (540) վկայք, որք սրով կատարեցան վասն հաւատոցն Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս] (այսչափ)։*

266. *270աբ* Հոի ԻԴ. եւ Հոկտեմբեր Գ. Վկայութիւն սրբոյն Դիոնէսիոսի Աթենաց եպիսկոպոսի – *Սուրբն Դիոնէսիոս մի էր յաթենացիոցն արանց... (270բ)* Յայսմ աւուր յիշատակ է սրբոյն Կիւրակոսի – *Սա էր յաւուրս բարեպաշտ արքային եւ թագաւորին* Թեոդոսի Մեծի)...

267. *270բ-1ա* Հոի ԻԵ. եւ Հոկտեմբեր Դ. Վկայութիւն սրբոյն Ադրոտոսի եւ վարժ դատեռն իւր՝ Կալիխթինայ – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Ադրոտոս *էր յԵփեսոս քաղաքէն... (271ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է երանելոյն Ռոմանոսի Երգեցողի – *Սուրբ փառաւորեալ այրս այս ասրկաւագ էր յԵմեսա քաղաքին...*

268. *271ա-2բ* Հոի ԻԶ. եւ Հոկտեմբեր Ե. Վկայութիւն սրբուհոյ կուսին Հռիփսիմեայ եւ ընդ նորա ընկերացն – *Սքանչելի եւ սուրբ կոյսն Հռիփսիմէ... (272բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհոյն Մամելտայ – *Կինս այս քրմուհի էր կռոցն Աւռեմիդես ի Պարսս... (272բ)* Յայսմ աւուր տաւն է Միհեղի հաւր վանիցն Ջորայ եւ Լ. (36) կրաւնաւորացն – *Ջառաս կալեալ ամիրայն* Սեբաստիոպապեաց...

269. *272բ-3բ* Հոռի Իէ. եւ Հոկտեմբեր Զ. Վկայութիւն սուրբ առաքելոյն Թոմայի – *Առաքեալն Քրիստոսի Թովմաս, ըստ հրամանին Տեառն գնաց ի Հնդիկս... (273ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհոյն Գայիանեայ եւ Բ. ընկերացն – *Յետ կատարման սուրբ կուսին Հռիփսիմեա...*

270. *273բ-4ա* Հոռի ԻԸ. եւ Հոկտեմբեր Է. Վկայութիւն սրբոցն Սարգսի եւ Բաքոսի – *Մուրբ եւ փառաւորեալ վկայքն Քրիստոսի՝* Սարգիս *եւ* Բաքոս, *էին ի ժամանակս* Մաքսիմիանոսի... *(274ա) Յայսմ աւուր կատարեցան սուրբ վկայքն Քրիստոսի՝* Նազարոս, Գերասիմոս, Պռոտասիոս, Կելսիոս, *սրով եւ հրով ի կռապարիշտ արքայէն* Ներոնէ *(այսչափ)*:

271. *274աբ* Հոռի ԻԹ. եւ Հոկտեմբեր Ը. Վկայութիւն սրբուհոյն Պեղիգեա կուսին – *Երանելին* Պեղիգեայ *էր ի քաղաքէն* Տարսոնա... *(274բ)* Յայսմ աւուր յիշատակ է աղախնոյն Քրիստոսի Պոպիայ սարկաւագուհոյ – *Կինս այս այրի էր...*

272. *274բ-5բ* Հոռի Լ. եւ Հոկտեմբեր Թ. Վկայութիւն սուրբ մարտիրոսացն Յուբենտեոնոսի եւ Մաքսիմոսի – *Երանելիքս այս էին ի ժամանակս չար եւ ուրացող արքային* Յովիանոսի... *(275բ) Յայսմ աւուր երանելի կանայք՝ քոյր Բ. կոյսք եւ պարկեշտք* Զինիմա՝ *եւ* Փիլոնիլա, *ի լերինս* Տարսոնի, *ի տղայութենէ մեծաւ ճգնութեամբ եւ առաքինի վարուք կացեալ, հանգեան ի Քրիստոս (այսչափ)*:

273. *275բ-6բ* Սահմի Ա. եւ Հոկտեմբեր Ժ. Տաւն յղութեան Յովհաննու Մկրտչի – Եղիսաբեթ *կինն* Զաքարիայ *ամուլ էր... (275բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Եւդամսէոսի եւ Ոեոն իւոյ Եւդամբեայ – *Յաւուրս* Մաքսիմիանոսի *ամբարիշտ արքային էին սուրբն* Եւդամսիոս... *(276ա) Յայսմ աւուր կատարեցան վկայքն Քրիստոսի՝* Մարկոս *եւ* Ստեփանոս *ի քաղաքին* Անտիոք Պիսիդիա...

274. *276բ* Սահմի Բ. եւ Հոկտեմբեր ԺԱ. Վկայութիւն սրբոյն Թեոդորոսի Ալէքսանդրացւոյ – *Ջատ կալան ազէքսանդրացիքն, զի քրիստոնեա էր... (276բ)* Յայսմ աւուր եղեւ երկրադ ժողով ի Նիկիայ Բիւթանացոց – *Յամս* Կոստանդիանոսի *եւ մաւր իւրոյ* Էրինեայ...

275. *276բ-7ա* Սահմի Գ. եւ Հոկտեմբեր ԺԲ. Վկայութիւն սրբոցն՝ Պռոյբոսի, Տարագոսի եւ Անդրոնիկոսի – *Մուրբ մարտիրոսքս այսոքիկ երեքեան էին ի ժամանակս կռապարիշտ արքային* Դիոկղէտիանոսի...

276. *277ա-8ա* Սահմի Դ. եւ Հոկտեմբեր ԺԳ. Սրբոյն Երիգորի եղն ի Վիրապէն – *Առաքեալնման այրն Աստուծոյ եւ բազմաշարչար նահատակն սուրբն* Երիգորիս... *(278ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոցն Կարպոսի եւ Պապիլոսի – *Մոքա էին ի ժամանակս* Դեկոսի *կռապաշտ արքային...*

277. *278աբ* Սահմի Ե. եւ Հոկտեմբեր ԺԴ. Վկայութիւն սրբոհոյն Դոմնինեա – *Սա էր ի քաղաքէն* Անազարբեայ, *ի ժամանակս* Դիոկղետիանոսի... *(278բ) Յայսմ աւուր կատարեցաւ սրով ի* Պարսիկս *սուրբ վկայն Քրիստոսի* Սաղոմ *եպիսկոպոսն...*

278. *278բ-9ա* Սահմի Զ. եւ Հոկտեմբեր ԺԵ. Վկայութիւն սրբոցն Ղուկիանոսի բահանայի Անտիոքացոյ – *Սա էր ի մեծ քաղաքէն* Անտիոքա *յաւուրս* Դիոկղետիանոսի... *(279ա) Յայսմ աւուր սուրբ վկայքն Քրիստոսի՝* Դասիոս, Զոտիկոս, Գայիոս... *(279ա) Ի սմին աւուր տաւն* Յովաննու *եւ* Աթանագինէ *(այսչափ)*:

279. *279ա-80ա* Սահմի Է. եւ Հոկտեմբեր ԺԶ. Վկայութիւն սրբոյն Ղուկիանոսի Ա.սպետի (100), որ ի խաչելութիւնն Քրիստոսի հաւատաց – *Սա էր ի* Կապադովկեցւոց *գաւառէն եւ ի Հռոմ քաղաքին էր հարիւրապետ... (280ա) Յայսմ աւուր սուրբն* Սոկրատես *քահանայն եւ սրբուհին* Թէոդոսիայ *կատարեցան սրով* Յանկիւրիայ *քաղաքին, վասն հաւատոցն Քրիստոսի,* Յովհաննդրոսէ *արքայէ, եւ Քրիստոսի փառք (այսչափ)*:

280. *280ա-1բ* Սահմի Ը. եւ Հոկտեմբեր ԺԷ. Տաւն Ովսէի մարգարէին – Ովսեէ *էր ի* Բեղամովթայ, *ի ցեղէն* Իսաքարա... *(280ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Եռուսաղեմոսի, որ թարգմանի ոսկեծաղիկ, եւ ամուսնոյն իւոյ՝ սրբուհոյն Գաբեեայ – *Սուրբ վկայքն Քրիստոսի* Եռուսաղեմս *էր ի ժամանակս* Նումերեայ *արքային...*

281. *281բ-2ա* Սահմի Թ. եւ Հոկտեմբեր ԺԸ. Պատմութիւն սուրբ առաքելոյն եւ աւետարանչին Ղուկասու – *Սուրբ առաքեալն Քրիստոսի Ղուկաս* Անտիոքացի *էր...*

282. *282ա-3ա* Սահմի Ժ. եւ Հոկտեմբեր ԺԹ. Յիշատակ է երանելոյն Անփիլոմա՝ յիկոնիոյ եպիսկոպոսին – *Երանելի եւ երջանիկ եպիսկոպոսն* Անփիլոմոս *էր յաւուրս* Վաղէնտիանոսի... *(283ա)* Տաւն սուրբ Երիգորի: Յայսմ աւուր տաւն է Յովելեաս մարգարէի – *Սա էր յազգէն* Ռուբենի՝ *յագարակէ* Բեթաբարա...

283. *283ա-5բ* Սահմի ԺԱ. եւ Հոկտեմբեր Ի. Վկայութիւն սրբոյն Աւռեմեա – *Յաւուրս* Յուլիանոսի *ուրացող արքային սուրբն* Աւռեմիոս *էր պատուական... (284ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոցն Խարեթա, եւ որ ընդ նմա կատարեցան՝ տասն հազար եւ երկերիւր վկայիցն Հռիստոնեայք, որ կատարեցան ի Դովմեասս *չհուտ* արեաւն Ումերիտեա – *Սուրբն* Խարեթաս *գլխատեր էր քաղաքին* Նեմգրաեա, *որ էր ի Հնդիկս...*

284. *285բ-6բ* Սահմի ԺԲ. եւ Հոկտեմբեր ԻԱ. Վարք սրբոյն ելարիոնի՝ հաւանց հաւոն – *Երջանիկ հայրն մեր* ելարիոն *էր յաւուրս սրբոյն* Կոստանդիանոսի... *(286բ) Յայսմ աւուր սուրբ վկայքն Քրիստոսի* Մարկոս

եւ Սոկերիկոս, եւ ազախին Քրիստոսի եւ Վադէնտին, բազում չարչարանաւք ի կռապաշտից կատարեցան ի Քրիստոս, որ է աւրհնեա[լ] (այսչափ)։

285. *286բ-8բ* Սահմի ԻԳ. եւ Հոկտեմբեր ԻԲ. Վաճ առաքելոյն Աբերկիոսի՝ յԵրապալսի եպիսկոպոսի, որ թարգմանի մաճուռ Խաղամ – *Սա հաւատարակից առաքելոյն անուանեցաւ ի ժամանակս Մարկոսի եւ Անդոնիոնեա եւ Ղուկիայ... (288բ) Յայսմ աւուր սուրբ վկայն Վարոս ի Մախիմիանոսէ արքայէ բազում տանջանաւք եւ բազում եւ դըժուարին չարչարանաւք կատարեցաւ՝ բարի խոստովանութեամբ ի Քրիստոս, եւ այլ եւս եւթն մարտիրոսք ընդ նմա (այսչափ)։ (288բ)* Ի սմին աւուր յիշատակ է Անդրէասի կռատնաւորի ի Խաղաղին Կոստանդինուպաւլիս – *Ազքայն Կասպիանոս, զերանելի ճընդնաւոր կրաւնաւորն* Անդրէաս *բռնադատէր...*

286. *288բ-9բ* Սահմի ԻԴ. եւ Հոկտեմբեր ԻԳ. Վկայութիւն սրբոյն Յակոբայ եղբաւրն Տեառն – Յակովբոս *որդի էր* Յովսեփայ, *որ անուանեցաւ այր* Մարիամա...

287. *289բ-91ա* Սահմի ԻԵ. եւ Հոկտեմբեր ԻԲ. Պատմութիւն ննջման եւ յարութեան մանկանցն Եփեսոսի՝ Մախիմիլիանոսի, Ամլիխոսի, Մարտիմիանոսի, Դիոնէսիոսի, Յովհաննու, Կոստանդի, Անդոնիոսի – *Սոքայ էին ի ժամանակս Դեկոսի ամբարիշտ արքայի... (291ա) Յայսմ աւուր սուրբ մարտիրոսքն Քրիստոսի Դոմնինոս ի Թեսաղոնիկէ քաղաքին...*

288. *291աբ* Սահմի ԻԶ. եւ Հոկտեմբեր ԻԸ. Վկայութիւն դպրացն Մարկիանոսի եւ Մարտիւռոնի – *Յեւս վախճանի երանելոյն* Աղէքսանդրի...

289. *291բ-3ա* Սահմի ԻԷ. եւ Հոկտեմբեր ԻԶ. Վկայութիւն սրբոյն Դեմետրիոսի – *Սուրբ եւ փառաւորեալ մարտիրոսն* Դեմետրիոս *էր ի քաղաքին* Թեսաղոնիկեայ... *(292ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոց Հիպերիքեացցն – *Սոքա էին ի* Սամոսատացւոց *քաղաքէն... (292բ) Յայսմ աւուր եղեւ շարժ մեծ ի* Կոստանդինուպաւլիս *յաւուրս* Լեւոնի *արքայի* Իսաւրոսի...

290. *293աբ* Սահմի ԻՐ. եւ Հոկտեմբեր ԻԷ. Վկայութիւն սրբուհոյն Կասպոտողինայ եւ եւսաիա աղախնոյն – *Յաւուրս* Դիոկղետիանոսի *կռապաշտ արքայի եւ* Զիլիկոնթեա *իշխանին... (293բ) Յայսմ աւուր կատարեցան ի Հայր սուրբ վկայքն Քրիստոսի* Սուրիաւեանսն *ի* Սուկաւետ *լեառն*...

291. *293բ-4բ* Սահմի ԻԹ. եւ Հոկտեմբեր ԻԸ. Յիշատակ Աբրա[ճ]ամու առղարոյ – *Արդարս այս* Աբրաամ *ունէր ծնաւղս քրիստոնէայս... (294բ) Յայսմ աւուր հանգեաւ երանելին* Յոհաննէս Հոսաւացին, *մեծաւ ճգնութեամբ եւ առաքինի վարուք ի լերինն* Հոսաւայ *ի կամս Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեան (այսչափ)։*

292. *294բ-6ա* Սահմի Ի. եւ Հոկտեմբեր ԻԹ. Տաւն սրբոցն Նոսէ եւ Մաճէ – *Ի ժամանակին յորում գային սուրբ տիկնայքն* Հռիփսիմեաճ *յաշխարհս* Հայոց... *(295ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Ջենոբի եպիսկոպոսի եւ Բաւերճ իւր Ջենոբիայ – *Յամս* Դիոկղետիանոսի *կռապաշտ արքայի էր այր մի աստուածապաշտ... (296ա) Ի սմին աւուր կատարեցաւ սրով կոյս եւ կրաւնաւոր վկայն Քրիստոսի սրբուհին* Աճաստասիայ...

293. *296աբ* Սահմի ԻԱ. եւ Հոկտեմբեր Լ. Վկայութիւն երից եղբարցն Կղաւդիոսի, Սատերի, Նէոնի – *Այս երեք եղբարքս էին ի ժամանակս* Դիոկղետիանոսի, *ի քաղաքէն* Լաւոդոն... *(296բ) Յետ կատարման սրբոցն տարան առաջի դատաւորին գսրբուհին* Թէոնիլա...

294. *296բ-7ա* Սահմի ԻԲ. եւ Հոկտեմբեր ԼԱ. Վկայութիւն սրբոյն Եպիմաոսի – *Սա էր այր խուժադուժ եւ վայրաբնակ յերկրէն* Եգիպտոսի *ի քաղաքէն* Պեղուսիայ... *(297ա) Յայսմ աւուր սրբուհին* Լուկիայ *բազում չարչարանս կրեալ ի* Դիոկղետիանոսէ...

295. *297բ-8բ* Սահմի ԻԳ. եւ Նոյեմբեր Ա. Պատմութիւն անարծաթ բժշկացն Կոզմայի եւ Դամիանոսի – *Կին մի էր այրի անուն* Թէոդոտիայ, *բարեպաշտ եւ երկիւղած յԱստուծոյ...*

296. *298բ-9բ* Սահմի ԻԴ. եւ Նոյեմբեր Բ. Վկայութիւն սրբոցն Ակինդինոսի, Պիգասոսի, Ապտոնոսի, Ելպիդիփորա, Աենեմփոտոսի – *Սուրբ վկայքն Քրիստոսի երեքեասնն* Ակինդինոս, Պիգասոս եւ Աենեմբիստոս *էին ի* Պաոսիկս... *(299բ) Յայսմ աւուր կատարեցան հրով ի քաղաքին* Սեբաստիայ *ի վկիրեանոսէ արքաէ սուրբ մարտիրոսքն* Ակիկոս, Եւտոխոս, Ագապիոս, Մարինոս, Ոսկեանոս *եւ* Սարատիոս, Կաստերիոս, Տոքիոս *եւ այլ սուրբ վկայք ընդ նոսա (այսչափ)։*

297. *299բ-300ա* Սահմի ԻԵ. եւ Նոյեմբեր Գ. Վկայութիւն Ակիփսիմա եպիսկոպոսի եւ Յովսիփայ հաճանայի եւ Այիթալա սարկաւ[ագի] – *Սոքա էին պարսիկք յերկրէն* Պաոսից... *(300ա) Յայսմ աւուր կատարեցաւ՝ յետ բազում չարչարանաց, ի վերա խաչի, սուրբ մարտիրոսն* Բիկինտիոս *սարկաւագն, ի Գաղիանոսէ դատաւորէն, առ* Մախիմիանոսիւ *արքայիւ (այսչափ)։*

298. *300ա-1ա* Սահմի ԻԶ. եւ Նոյեմբեր Դ. Վկայութիւն սրբուհոյն Կիւրեեայ – *Ի ժամանակս* Մախիմիանոսի *ամբարիշտ արքայի էր ի* Տաւռոս *քաղաքէ սրբուհին* Կիւրեեայ... *(300բ)* Յայսմ աւուր վարճ աղախնոյն Աստուծոյ Մաւռոնիա – *Պատուական կինս այս էր ի* Պիռպիսոյ Պամփիլացւոց...

299. *301ա-2ա* Սահմի ԻԷ. եւ Նոյեմբեր Ե. Վկայութիւն Պոռփիրոսի գուսանի – *Սուրբն* Պորփիրոս *էր յազգէ* Ասիանոյ *եւ անեալ յեփեսոս... (302ա) Յայսմ աւուր երանելի եպիսկոպոսն* Ֆռանգաց Մաւռիոնոս *մեծ եւ առաքինի ճգնութեամբ...*

300. *302ա-3ա* Սահմի ԻԸ. եւ Նոյեմբեր Զ. Վկայութիւն սրբոյն Պատրոն Կոստանդնուպոլսի – *Սուրբն* Մեռոպաճաեղ *եպիսկոպոսն* Կոստանդինուպոլսի *ի ժամ վախճանի իւրոյ ձեռնադրեաց... (303ա) Յայսմ աւուր անկաւ փոշի յերկնից ի Կոստանդինուպոլսիս, յաւուրս Լեւոն Թագաւորի Վեսահի, լեալ կիսաչափ Թզոյ մոխիր, եւ լինի յիշատակն մինչեւ ցայսաւր: Եւ նմա փառք յաւիտեանս] (այսչափ):*

301. *303ա-բ* Սահմի ԻԹ. եւ Նոյեմբեր է. Վկայութիւն սրբոյն Մեղասխպոսի եւ ամուսնոյ Կասիանեայ եւ Անդոնի որդոյ նոցա – *Սոքա էին ի քաղաքէն* Անկիւրիայ, *քրիստոնէայք... (303բ) Յայսմ աւուր կատարեցան սուրբ վկայքն Քրիստոսի ի Կեսարիայ, ի Մահսիմեանէ* Անդոնինոս *քահանա*, Նիկիփորոս, Զերինաս, Գերմանոս *եւ աղախինն Քրիստոսի* Մանաթաի *ի* Սկիփոյսպալիս: *Եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս] (այսչափ):*

302. *303բ-5բ* Սահմի Լ. եւ Նոյեմբեր Ը. Տաւն սրբոց հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Միխայէլի – *Յաւուրս անաստուածութեան յորժամ զկուռսն եւ զգեղադպծոն աստուած պաշտէին...*

303. *305բ-6ա* Տրէ Ա. եւ Նոյեմբեր Թ. Վկայութիւն սրբոյն Անդոնինոսի – *Սուրբ վկայն Քրիստոսի* Անդոնինոս *էր յերկրէն* Սուոնա, *ի գեղջէն* Պրիվալայ... *(306ա) Յայսմ աւուր սուրբն* Իսպատիոս *եպիսկոպոսն* Գանգրայ...

304. *306աբ* Տրէ Բ. եւ Նոյեմբեր ժ. Վկայութիւն սրբոյն Բիխոռոսի – *Յաւուրս* Անդոնինեայ *կռապաշտ արքային եւ* Սեբաստիանեա *դատաւորի էր սուրբն* Բիխոռոս... *(306ա) Յայսմ աւուր սրբուհին* Ստեփանիա *այրի լեալ ամաց տասանց, ետես զսուրբն* Բիխոռոս...

305. *306բ-8ա* Տրէ Գ. եւ Նոյեմբեր ԺԱ. Վկայութիւն սրբոյն Մինայի – *Սուրբն* Մինաս *եգիպտացի էր, զաւրական արքային* Մաքսիմիանոսի... *(306բ) Յայսմ աւուր յիշատակ է* Յոհաննու *երանելոյն* Աղեքսանդրու *հայրապետին* Ողորմածին – *երանելիս այս էր ի* Կիպրոս *կղզւոյն, որդի լեալ* Եպիփանու Կիպրոսի *եպիսկոպոսապետին...*

306. *308աբ* Տրէ Դ. եւ Նոյեմբեր ԺԲ. Վկայութիւն սրբոյն Մկի եպիսկոպոսի եւ Բ. աշակերտացն իւր, եւ Բոռա հաճասի եւ Շենոյի սաւկաւագի – *Սուրբ վկայն* Մելի *պարսիկ էր եւ նախ զաւրական էր ի* Պարսիկս... *(308բ) Յայսմ աւուր մարտիրոսացաւ սուրբն* Բիթլաբաթ Գեթթոյ *եպիսկոպոսապետն, որ գսուրբն* Մելի *ձեռնադրեաց...*

307. *309ա-11ա* Տրէ Ե. եւ Նոյեմբեր ԺԳ. Վարք եւ պատմութիւն Յոհաննու Ոսկէբերանի – *Սուրբն* Յոհաննէս Ոսկէբերանն *էր* Անտիոք *քաղաքէն...*

308. *311ա-2բ* Տրէ Զ. եւ Նոյեմբեր ԺԴ. Վկայութիւն սրբոյն Փիլիպպոսի առաքելոյ յերկոյտասանից – *Յաւուրս ամբարիշտ արքային* Տրաիանոսի, Փիլիպպոս *առաքեալն գնաց ի* Փղիդոյ...

309. *312բ-4ա* Տրէ է. եւ Նոյեմբեր ԺԵ. Վկայութիւն սրբոցն խոստովանողացն Գուրիասա, Սամոնասա եւ Աբիբա սարկաւագի – *Այս երեք սուրբ վկայքս էին ի ժամանակս* Դիոկղետիանոսի *անաւրէն արքայի,* յեղեսա *քաղաքէն... (313ա)* Վասն սմանչելեացն, որ եղեւ ի սրբոցն – *Յորժամ առաքեցան զաւրք յերկրէ հեթաստանէ... (314ա) Յայսմ աւուր նաւակատիս է* Հռոմա *մեծ եկեղեցւոյն (այսչափ):*

310. *314ա-6ա* Տրէ Ը. եւ Նոյեմբեր ԺԶ. Վկայութիւն սուրբ առաքելոյն եւ աւետարանչին Մատթէոսի – *Մինչդեռ առաքեալն Մատթէոս աւետարանիչն ի լերինն էր...*

311. *316ա-8ա* Տրէ Թ. եւ Նոյեմբեր ԺԷ. Վարք եռանելոյն Գրիգորի Սմանչելագործի, զոր գրեաց սուրբն Գրիգոր Նիւսացին – *Սուրբն* Գրիգորի Սմանչելագործն *էր ի քաղաքէն* Նէոկիսարիոյ...

312. *318ա-21բ* Տրէ Ժ. եւ Նոյեմբեր ԺԸ. Պատմութիւն սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին. ծնընդեանն, եւ սընընդեանն, եւ ուսման նորա, եւ մանուանն, եւ գիտ ոսկերացն: Եւ յայսմ ատուր վկայաբանութիւն սրբոյ վկային Պղատոնա եւ Բարղամու եւ սրբոյն Թեմեսիոսի – *Յետ մահուան* Աղէսանդրի Մակեդոնացո, Աւրսակ *քաջ յազգէն* Պարթեւեաց... *(315բ) Յայսմ աւուր սպան զԱրտաւան արքան* Պարսից Արտաշիր *ումն որդի* Սասանա... *(320ա) Գիւտ ոսկերաց սրբոյն* Գրիգորի – *Սուրբն* Գրիգոր *յորժամ եղ ի վիրապէն... (321ա)* Վկայութիւն սրբոյն Պղատոնա եւ որ գվնի նորա – *Մարտիպոսն Քրիստոսի սուրբն* Պղատոն *էր ի քաղաքէն* Անկիւրիայ... *(321բ) Յայսմ աւուր կատարեցաւ սրով սուրբ վկայն Քրիստոսի* Դեմետրիոս...

313. *321բ-3բ* Տրէ ԹԱ. եւ Նոյեմբեր ԺԹ. Վկայաբանութիւն սրբոյն Նեսիսի Հայոց կաթուղիկոսի եւ հաղա եպիսկոպոսին, եւ սրբոյ վկային Ռոմանոսի, եւ տաւն է Արդիու մարգարէի – *Ներքոյ ամի թագաւորութեանն* Աւրշակ *եկաց եպիսկոպոսն* Հայոց Մեծն Նեսիս... *(323ա)* Վկայութիւն սրբոյն Ռոմանոսի – *Ի ժամանակս* Մաքսիմիանոսի *կռապաշտ արքայի, կամեցաւ անաւրէն եպարքոսն* Անտիոքոս Ասկղիպիադոս... *(323բ)* Մահ Արդիու մարգարէի – *Մարդիու էր ի յերկրէն Մուքիմա...*

314. *323բ-4բ* Տրէ ԺԲ. եւ Նոյեմբեր Ի. Վկայութիւն սրբոյն Ազիոսի մարտիրոսի, եւ տաւն է սուրբ վկային Քրիստոսի Բարղամու Թեոռնոյն – *Սուրբն* Ազիոս *զաւրական էր Դիոկղետիանոսի կռապաշտ արքային... (324բ) Յայսմ աւուր սուրբ վկայն Քրիստոսի* Բարղամ Թեոռնին *հրով կատարեցաւ...*

315. *324բ-5ա* Տրէ ԺԳ. եւ Նոյեմբեր ԻԱ. Տաւն է ամենաարքունոյ Աստուածածնին, յորժամ երից ամաց էր, եւ տաւան գնա ծնատին ի տաճարն եւ

յանձնեցին ի սուրբ Զաքարիա ճանճայապետն եւ ի մարգարէն, եւ անուանի տաւնս այս Սրբութիւն սրբութեանց – *Յետ սքանչելի ծնունդեանն Աստուածածնին ի Յովակիմա եւ յԱննայէ...*

316. *325աբ* Տէ. ԺԹ. եւ Նոյեմբեր ԻԲ. Վկայաբանութիւն սրբոյն Առիպպիոսի եւ Փիլիմոնի՝ աշակերտացն Պաւղոսի, եւ Նիւսանայ եպիսկոպոսին – *Սուրբքս այսոքիկ էին ի քաղաքէն Կողոսացիոց... (325բ) Յայսմ աւուր կատարեցան ի Պարսիկս ի Սարքուտիոսէ արքայէ Նիւսանա եպիսկոպոսս...*

317. *325բ-32ա* Տէ. ԺԸ. եւ Նոյեմբեր ԻԹ. Վկայաբանութիւն սրբոյն Դասիոսի մարտիրոսի, եւ յիշատակ սրբոյն Գրիգորի Ակռակաձնացոց եպիսկոպոսի – *Սուրբ մարտիրոսն Քրիստոսի Դասիոս էր քրիստոնեա, ի ժամանակս ամբարիշտ արքային Մաքսիմիանոսի... (326ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է երանելոյն Գրիգորի Ակռակաձնացոց եպիսկոպոսի – *Երանելին Գրիգորիոս էր ի քաղաքէն Ակռակաձնացոց...*

318. *332աբ* Տէ. ԺԳ. եւ Նոյեմբեր ԻԹ. Վկայաբանութիւն սրբոյն Կղեմա հայրա[պետին] Հռոմա – *Սուրբն Կղեմէս Հռոմեացի էր ազգաւ...*

319. *332բ-4ա* Տէ. ԺԷ. եւ Նոյեմբեր Իե. Թարգմանութիւն սրբոյն Սահակայ եւ Մեսրոպայ եւ այլոց թարգմանչացն եւ գիւտ գրոցն, եւ յիշատակ սրբոյն Պետրոսի Աղէքսանդրու հայրապետին – *Սուրբ վարդապետն Մեսրոպ աշակերտ էր Մեծին Ներսէսի Հայոց հայրապետի... (333բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Պետրոսի Աղեքսանդրու հայրապետին – *Սուրբ հայրապետն Պետրոս եղեւ վարդապետ ճշմարտութեան... (334ա) Յայսմ աւուր կատարեցաւ սրով սրբուհի եւ կոյս վկայն Քրիստոսի, իմաստասէրն եւ փիլիսոփայն՝* Կայտերինէ *դուստր թագաւորին: Եւ Քրիստոսի փառք (այսչափ):*

320. *334աբ* Տէ. ԺՐ. եւ Նոյեմբեր ԻԶ. Վկայութիւն սուրբ եւ փառաւորեալ վկային Քրիստոսի Մեհկիտոսի եւ սրբոյն Աղիպսոսի Սիւնակեցոյն – *Սա էր յարեւելից կողմանէ, յազգէն Սկիթացոց... (334բ) Յայսմ աւուր յիշատակ է երանելոյն Աղիպսոսի Սիւնակեցոյն...*

321. *334բ-7ա* Տէ. ԺԹ. եւ Նոյեմբեր Իէ. Վկայութիւն սրբոյն Յակովպա Պարսկին եւ յիշատակ սուրբ վկայիցն Տիբուտոիոսի, Վաղէնտիանոսի եւ սրբուհոյն Կիկիլիայ – *Յաւուրս բարեպաշտ թագաւորացն Ոնորիոսի եւ Արկադիոսի... (335ա)* Յայսմ աւուր սրբոյն Տիբուրտիոսի եւ Վաղերիանոսի եւ սրբուհոյն Կիկիլիայ սուրբ վկայիցն Քրիստոսի – *Սրբուհին Կիկիլիա էր ի քաղաքէն Հռոմա...*

322. *337աբ* Տէ. Ի. եւ Նոյեմբեր ԻԸ. Վկայութիւն սրբոյ վկային Իրինաւրոսի եւ սրբոյն Փիլիմոնոսի – *Յամս Դիովղետիանոսի անաւրէնն արքայի եւ Մաքսիմիա դատաւորի, Իրինաւրոս գահիճ էր... (337բ) Յայսմ աւուր զօրքոյն Փիլիմոնոսի զնեռան բեւեռեցին ի գլուխն...*

323. *337բ-40ա* Տէ. ԻԱ. եւ Նոյեմբեր ԻԹ. Յիշատակ սուրբ թագաւորին Տրդատայ եւ ուռեր ընդ նմա Խոսրովիդուխտայ եւ Աշխէն տիկնոջն – *Թագաւորն Տրդատ որդի էր Խոսրովու Հայոց արքային... (338բ)* Յայսմ աւուր վարճ եւ վկայութիւնք սրբոյն Ստեփանոսի նոր վկային – *Յետ Քաղկեդոնի, Ստեփանոս այր կրաւնաւոր ճգնաւոգեաց վարուք... (340ա) Յայսմ աւուր կատարեցան մեծ տանջանաւք վասն Քրիստոսի պատկերին, ի նոյն հերձուածող արքաէն, սուրբն Պետրոս եւ Աթանասիոս ճգնաւոր կրաւնաւորքն: Եւ Քրիստոսի Աստուծոյ փառք յաւիտեանս. ամէն (այսչափ):*

324. *340ա-1բ* Տէ. ԻԲ. եւ Նոյեմբեր Լ. Վկայութիւն սրբոյն Անդրէի առաքելոյն – *Յորժամ առին հրաման սուրբ առաքեալքն ի Քրիստոսէ...*

341բ գրչի ցուցում [Այլ պատմութիւն կա սուրբ առաքելոյն Անդրէ ի վերջքն գի՛տ եւ կարդա՛]:*

** Սա չնչած եւ այլ ձեռքով նեռքեւում կրկնած է:*

325. *341բ-4բ* Տէ. ԻԳ. եւ Դեկտեմբեր Ա. Վկայութիւն սրբոց հայրապետացն Հայոց՝ Աւրստագիսի, Վրթանիսի, Յուսկանն, Գրիգորիսի եւ Դանիէլի, եւ վարճ երանելոյն Պաւղոսի Թեթայեցւոյն աճապատաւորի եւ սուրբ վկային Քրիստոսի՝ Անանիայի Պարսկի – *Սուրբ հայրապետքս աթոռակալք եղեն սրբոյն Գրիգորի... (344բ) Յայսմ աւուր սուրբ վկայն Քրիստոսի Անանիա Պարսիկն...*

326. *344բ-5ա* Տէ. ԻԴ. եւ Դեկտեմբեր Բ. Տաւն Սոփոնի մարգարէին եւ վկայութիւն Թեոդորոսի եպիսկոպոսի – *Սոփոնիա էր ի ցեղէ Շմաւոնի... (344բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Դեոդոսի եպիսկոպոսի – *Սուրբ եպիսկոպոսն եւ վկայն Քրիստոսի Թեոդորոս, ի քաղաքին Աղեքսանդրիա...*

327. *345աբ* Տէ. ԻԵ. եւ Դեկտեմբեր Գ. Տաւն է Ամբակումա մարգարէի, եւ վարճ երանելոյն Թեոդուղոսի Կիպրացւոյ] – Ամբակում *էր ի ցեղէ Շմաւոնի, յագարակէ Բեդասմարայ... (345բ)* Յայսմ ատար վարճ երանելոյն Թեոդուղոսի Կիպրացւոյ – *Պատուական այրս այս էր ի Կիպրոս կղզոյն...*

328. *345բ-6բ* Տէ. ԻԶ. եւ Դեկտեմբեր Դ. Վկայութիւն սրբոհ[ւո]ց եւ կոյս վկային Վաւվառիա – *Ազախինն Քրիստոսի Վաւվառիա դուստր էր առն ամբարշտի... (346բ) Յայսմ աւուր գլխատեցաւ ի դատաւորէ անտի կին մի Յուլիանէ անուն...*

329. *346բ-7ա* Տէ. ԻԷ. եւ Դեկտեմբեր Ե. Վկայութիւն սրբոյն Աթենադորոսի կրաւնաւորին եւ յիշատակ հաւրն Սաբայի – *Ընդ աւուրս ժամանակաց կռապարիշտ արքային Դիոկղետիանոսի, ելեւսիոս անաւրէն եպարքոսն... (347ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է սուրբ հաւրն Սաբայի, որ Եր յաւուրս բարեպաշտ թագաւորին Թեոդոսի Փոքու – *Յետ ժողովոյն Քաղկեդոնի եւ ԺՀ. (18) ամաց լեալ...*

330. *347ա-8բ* Տէ. ԻԸ. եւ Դեկտեմբեր Զ. Վարճ

երանելոյն Նիկողաոսի՝ Միւռոնա Լիկիացոց եպիսկոպոսի – *Մեծ եւ աքանչելագործ հայրապետս այս մի էր ՅԺՀ. (318) հայրապետացն...*

331. *348բ-50բ* Տէ. ԻԹ. եւ Դեկտեմբեր Է. Վաոճ երանելոյն Ամբրոսիոսի՝ եպիսկոպոսին Միլղուլա բաղաքին յարեւմուտս – Ամբրոսիոս, *այր իմաստուն եւ հանճարեղ...*

332. *350բ-1բ* Տէ Լ. եւ Դեկտեմբեր Ը. Վաոճ եւ վկայութիւնք Աբրահամու խոստովանողի եւ նոոեցնայ՝ յատուկ Վաղդանացն, ոոք կին աշակերտ[ո]ւսի սուրբ Վետոդեացն, եւ վաոճ երանելոյն Պատապիոսի կրաւաոոի – *Մոքա էին աշակերտք եւ սպասաւորք սուրբ հայրապետացն Հայոց... (351ա)* Յայսմ աւուր վաոճ երանելոյն Պատապիոս եպիսկոպոսի եգիաոոի – *երանելին Պատապիոս սուրբ հայրն ծնեալ էր ի Թիւաս քաղաք... (351բ) Յայսմ աւուր սուրբ վկայն Քրիստոսի* Մարիմնոս *բազում տանջանս...*

333. *351բ-3ա* Քաղոց ամսոյ, որ ասր մի է եւ Դեկտեմբեր ամսոյ Թ. Մեծ եւ նչկաւոր բազմաժողով եւ երեւելի տաւն Ասետեսեաց Աստուածածնին – *Սուրբ Աստուածածին յղութեան աւետեացն, զոր ետ հրեշտակ Տեառն... (351բ)* Յայսմ աւուր Բարսիմիայ եպիսկոպոսի՝ եդեսեա ի Միջագետս, եւ Սարբիլոսի Էմի եւ Բեռն իւրում Բաւէսաս – *Սուրբ եպիսկոպոսն* Բարսեմեա *էր ի ժամանակս կոսապաշտ արքային* Տրախմոսի...

334. *353ա-4բ* Քաղոց Բ. եւ Դեկտեմբեր Ժ. Վկայութիւն սրբոյն Մինասա, եոմոգինայ եւ Գրափոսի, որ յԱղեքսանդրիա վկայեցան – *Յաւուրս ամբարիշտ արքային* Մաճսիմիանոսի *եղեւ խռովութիւն... (354ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է սրբոյն Պաւղեա անապատականի – *երանելին* Պաւղ *շինական էր յաշխարհական կեանս...*

335. *354բ-5ա* Քաղոց Գ. եւ Դեկտեմբերի ԺԱ. Վկայութիւն սրբոյն Ալիթալա եւ Սափտնի, եւ Դանիելի Սիւնակեցոյն – *Մոքա էին ի Պարսից աշխարհէն,* Ալիթալաս *քոյր էր կոոց... (355ա)* Յայսմ աւուր յիշատակ է երանելոյն Դանիելի Մենակեցիոճ...

336. *355ա-6բ* Քաղոց Դ. եւ Դեկտեմբերի ԺԲ. Վկայութիւն սուրբ առաքելոցն Բարդողոմէոսի եւ Յուդաի, եւ պատմութիւն սմանչելեացն Սպիտիդոնի եպիսկոպոսի Տիմինթոնայ քաղաքին, որ ի Կիպրոս – *Առաքեալն Քրիստոսի* Բարթողոմէոս *յետ համբառնալոյն Քրիստոսի... (356ա)* Յայսմ աւուր սմանչելիք երանելոյն Սպիտիդոնոս եպիսկոպոսին՝ Տրիմինթոնա քաղաքին, որ ի Կիպրոս – *Սուրբն* Սպիտիդոն *հովիւ էր ուխտաց... եւ զարթուցեալ ընդ առաւաւտն հրաման ետ, զի ժողովեսցին առ [նա ամենայն քաղաքաց. տե՛ս Հեո. 4873, 346ա] /// (շար. թափուած)։*

337. *357ա-8բ* [Քաղոց ե. եւ Դեկտեմբերի ԺԳ. Վկայութիւն սրբոյն Եւստաթիոսի եւ ընկերաց նոոա. *տե՛ս Հեո. 4873, 347ա] /// (սկ. թափուած) – Սուրբ վկայքս Քրիստոսի էին ի ժամանակս* Դիոկղետիանոսի *ամբարիշտ արքայի եւ* Ագրիկողաոսի *դատաւորի, եւ* Լիսիա *դքսի* Սեբաստացիոց *աշխարհին...*

338. *358բ-9բ* Քաղոց Զ. եւ Դեկտեմբերի ԺԴ. Վկայութիւն սրբուհի կոսիսի Ղուկիասա եւ սրբոց վկայից՝ Թեւոսի, Լեւկիոսի եւ Կալինիկոսի – *Երանելին Ղուկիասա սրբուհի կոյսն էր ի քաղաքէն* Սիւրակուսա... *(359բ) – Յայսմ աւուր կատարեցան սրով սուրբ վկայքն Քրիստոսի՝* Թեւոսոս, Լեւկիոս *եւ* Կալինիկոս...

339. *359բ-61ա* Քաղոց Է. եւ Դեկտեմբերի ԺԵ. Հաւմարաւտ յաղագս սրբոյն Յակոբայ Մծբնա հայրապետին վարուց եւ սրբոյն Լեւթիոսի եպիսկոպոսի եւ սրբոյն Սաղլիտոյ՝ դստեոն Սահատոկոյ – *Մեծ հայրապետն Յակոբ՝ սրբոյն* Գրիգորի *Հայոց* Լուսաւորչին *քուեր որդի էր... (360ա) Յայսմ աւուր կատարեցաւ վկայութեամբ սրբուհին* Սահդուխտ՝ *դուստր* Սահատոկ *արքայի... (360ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Եւթեփերոսի եպիսկոպոսի – *կին ոմն էր ի Հռոմ քաղաքին, քրիստոնեա, յաւուրս* Ադրիաննոսի...

340. *361ա-2բ* Քաղոց Ը. եւ Դեկտեմբերի ԺՁ. Վկայութիւն սրբոց մարտիրոսացն՝ Փիլիմոնի Փոդաճարի եւ Ապողոնոսի եւ Արիաննոսի, եւ տաւն է սուրբ առաքելոցն՝ Եւտիհոսի եւ Եպափրոդիտէ – *Սուրբք եւ փառաւորեալ վկայքն Քրիստոսի էին ի ժամանակս* Դիոկղետիանոսի *ամբարիշտ արքայի... (362բ) Յայսմ աւուր տաւն է* Եւտիհոսի *եւ* Եպափրոդիտեա *առաքելոցն սրբոց, ի փառս Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն (այսչափ)։*

341. *362բ-3ա* Քաղոց Թ. եւ Դեկտեմբերի ԺԷ. Յիշատակ եւ վկայութիւն Դանիէլի եւ երից մանկանցն՝ Անանիայի, Ազարիայի եւ Միսաելի – *Երքեք մանկունքն էին ի քաղաքէն* Երուսաղէմի...

342. *363ա-4ա* Քաղոց Ժ. եւ Դեկտեմբերի ԺՐ. Տեսիլ սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին եւ վկայութիւն սրբոցն՝ Պոռմոսի, Արեոսի, Եղիայի եւ Բագոսի – *Սրբազան հայրապետն եւ Լուսաւորիչն Հայոց Գրիգորիոս ելեալ ի վիրապէն... (363բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն՝ Պոռմոսի, Արէոսի եւ Եղիայի – *Մոքա էին ազգաւ եգիպտացիք... (363բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Բահոսի – *Սուրբս այս նախ խմայեցի էր, ո՛չ ազգաւ այլ հաւատով...*

343. *364բ-5ա* Քաղոց ԺԱ. եւ Դեկտեմբերի ԺԹ. Վկայութիւն սրբոյն Եւգինոսի, Մակարիոսի եւ Տիմոթէոսի սարկաւագի – *Սուրբ վկայքն Քրիստոսի էին յաւուրս ուրացող արքային* Յուլիանոսի... *(365ա) Յայսմ աւուր կատարեցաւ սրով սուրբ մարտիրոսն Քրիստոսի* Տիմոթէոս *սարկաւագն...*

344. *365աբ* Քաղոց ԺԲ. եւ Դեկտեմբերի Ի. Վկայութիւն Իգնատիոսի Անտիոքա եպիսկոպոսին, որ Աստուածագեաց անուանեցաւ – *Սուրբն* Իգնատիոս Աստուածագեացն *եւ սուրբն* Պաւղիկարպոս՝ Զմիւռնացիոց *եպիսկոպոսն...*

345. *365բ-6ա* Քաղոց ԺԳ. եւ Դեկտեմբերի ԻԱ. հռոմի. Նախատաւնակ է Քրիստոսի ծնընդեանն, եւ վկայութիւն Յուլիանես կուսին – *Ի ժամանակս Մաքսիմիանոսի ամբարիշտ արքային էր կոյս այս քրիստոնեա...*

346. *366ա-3ա* Քաղոց ԺԴ. եւ Դեկտեմբերի ԻԲ. Վկայութիւն Թադէոսի առաքելոյն եւ քարոզութեանն եւ հաւատալն Աբգարու եւ բժշկիլին, եւ սրբուհի վկային Անաստասիայ – Աբգար *թագաւորն* Միջագետաց Յուրհայ, *էր ի ժամանակն, յորում Քրիստոս երեւեցաւ մարմնով... (367ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհոյն Անաստասիա վկային – *Աղախին Քրիստոսի* Անաստասիայ *էր ի Հռոմ քաղաքին... (368ա) Յայսմ աւուր գտնեցաք են* Սրբոյն Սոփես...

347. *368աբ* Քաղոց ԺԵ. եւ Դեկտեմբերի ԻԳ. Վկայութիւն Ժ. (10) մարախտասաց, որ ի Կոխիս կղզոջն կատարեցան ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Սուրբ վկայքն Քրիստոսի էին յաւուրս* Դեկտոսի *ամբարիշտ արքային... (368բ) Յայսմ աւուր գարձեալ նաւակատիս է* Սուրբ Սոփես, *ի փառս Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յա[յտեան] (այլոյաւ)*:

348. *368բ-71ա* Քաղոց ԺՋ. եւ Դեկտեմբերի ԻԳ. Ձիշտաւակ է Անդրէի հայրապետի՝ Նդեսա քաղաքի, եւ վկայութիւն երանելի կուսին Եւգինեայ եւ Փիլիպպոսի՝ հաւր նոցա, եւ այլ ընկերացն – *Առաքեալն Քրիստոսի Թադէոս հրամանաւն Քրիստոսի եկն* Յուրհայ, *առ* Աբգար... *(369ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն երանելի կուսին Եւգինեա եւ Փիլիպպոսի՝ հաւր նոցա, եւ այլոցն – *Ի թագաւորութեանն ինքնակալին* Նիկոմիդեա *ի Հռոմ քաղաքին...*

349. *371աբ* Քաղոց ԺԷ. եւ Դեկտեմբերի ԻԵ. Տաւն Դաւթի մարգարէին եւ Յակոբայ առաքելոյն, զոր այլ ազգ ծնունդ առնեն եւ ոչ մեք – *Յակոբոս եղբայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ըստ մարմնոյն... (371բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն սուրբ Շուշանկեան – *Սուրբն* Շուշանիկ *դուստր էր* Վաղդանա *գաւրավարին* Հայոց...

350. *371բ-3ա* Քաղոց ԺԸ. եւ Դեկտեմբերի ԻՁ. Տաւն սրբոյն Ստեփաննոսի նախասարկա[ւագի] – *Նախավկայն Քրիստոսի սուրբն* Ստեփաննոս *էր չ. (70) աշակերտացն... (372ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Թէոդոմոկես հայրապետին եւ Թէոնես կախարդին, որ վկայեաց յաւուրսն ամի թագաւորութեանն Դիոկղետիանոսի – *Ախար Աստուածս Հ. (70) եւ անուանեաց...*

351. *373ա-4ա* Քաղոց ԺՓ. եւ Դեկտեմբերի ԻԷ. Տաւն Պետրոսի եւ Պաւղոսի սուրբ առաքելոցն Քրիստոսի – *Գլխաւորք եւ մեծ առաքեալքն Քրիստոսի՝* Պետրոս *եւ* Պաւղոս *քարոզեցին յամենայն տիեզերս... (373բ)* Յայսմ աւուր վկայութիւն երկուց բիւրուց, որ հրով կատարեցան ի Նիկոմիդեա եկեղեցւոջն – *Գոտպաշտ արքային* Մաքսիմիանոս *ի քաղաքին* Նիկոմիդեա...

352. *374ա-6ա* Քաղոց Ի. եւ Դեկտեմբերի ԻՀ. Տաւն Յակոբայ եւ Յոհաննեայ՝ ոդոցն Աստուած – *Սիբելի աշակերտքն Քրիստոսի՝* Յակոբոս *եւ* Յոհաննէս *քուերորդիք էին Յիսուսի... (374բ)* Յայսմ աւուր վարք երանելի աղախնոյն Քրիստոսի Եւսեբեա – *Սա էր ի Հռոմ քաղաքի, դուստր մեծատան իշխանի... (375ա)* Յայսմ աւուր վկայութիւն Յուլիանոսի՝ բժշկիկին եւ Սիղոփաննոսի՝ եպիսկոպոսին Եմեսու Քաղաքին, եւ Ղովասու սարկաւագին, եւ Մոկիմոնի ընթերցողին – *Յամս անաւրէն արքային* Նումերիանոսի, *բազում խնճոյս լինէր ամբոխիցն...*

353. *376աբ* Քաղոց ԻԱ. եւ Դեկտեմբերի ԻՓ. Վկայութիւն Ինդոսի ներհինոյն եւ Դոմնայի սրբուհոյ կուսիի – Դոմնայ *քրմուհի էր երկոտասան կռոցն, որ էին յապարանսն* Մաքսիմիանոսի... *(376բ) Յայսմ աւուր կատարեցաւ սուրբ եպիսկոպոսն* Ընկղուզաց, *բազում վշտաց եւ նեղութեանց համբերեալ եւ գՔրիստոս ոչ ուրացաւ, յետոյ սրով հատին գդլուխ նորա, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (այլոյաւ)*:

354. *376բ-7ա* Քաղոց ԻԲ. եւ Դեկտեմբերի Լ. Վկայութիւն սրբոյն Թէմիստոկլէոսի եւ սրբոյն Դեսկորիդոսի – *Այս* Թէմիստոկլէս *հովիւ էր հաւտից ի Միւռիա քաղաքին... (376բ) Յետ աւուրց ինչ մարտիրոսացաւ սուրբն* Դեսկորիդոս...

355. *377աբ* Քաղոց ԻԳ. եւ Դեկտեմբերի ԼԱ. Տաւն է Աբգարու թագաւորի Հայոց եւ Ասորոց – *Մեծահաւատ եւ աստուածասէր թագաւորն* Հայոց Աբգարիոս, *ըստ մարմնոյ թագաւորակից է Տեառն մերոյ... կատարեցաւ սուրբ թագաւորն* Աբգար *ի քաղոց ԻԳ. (23) եւ Դեկտեմբերի ԼԱ. (31), ի փառս Քրիստոսի, որ է աւրհնե[լ. ամէն*]*:

* Ձեւագիրս որպէս Անանուն խմբագրութիւնների Ը1 օրինակ՝ օգտագործուել է հետեւեալ տպագրի մէջ. Համաբարբառ Յայսմաւուրց, դիակազարդութեամբ եւ խմբագրութիւնամբ եզնիկ արքեպիսկոպոս Պետրոսեանի, հտ. Ա-ԺԲ., Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, 2008-2011:

Բ. *377բ-82բ* [Վարք]

ա. *377բ-8ա* Ի պատմութենէ սրբոյ հայրապետին Աթանասի Աղէքսանդրու եպիսկոպոսին – *Ի Բիւրիտոն քաղաքն, որ է մերձ ի սահմանս* Տիւրոսի *եւ* Սիդոնի...

բ. *378աբ* Սմանչելիք – Վաղէրիանոս *պատրիկոս եւ իշխան քաղաքին* Պոտոսոի, *էր անյագ պոռնիկ եւ անասպարխար մեռաւ...*

գ. *378բ* Սմանչելիք. Պատմեաց ոմն յանապատականացն – *Վասն առն մի մեծատան, եթէ հիւանդացաւ ծանր...*

դ. *378բ-9ա* Սմանչելիք – *Մի ոմն ծերոցն գնաց ի քաղաք եւ մտեալ յեկեղեցին կայր յաղաւթս...*

ե. *379ա* Սմանչելիք – *Քուրմն կոոց գնաց յանապատ, առ միայնակեացսն...*

գ. *379աբ* Սմանչելիք – *Հայրն* Մակար *ոչ ժպտեցաւ ամենեւին, եւ ի միում աւուր…*

է. *379բ-80ա* Սմանչելիք – *Եպիսկոպոս մի, ի քաղաքացն Եգիպտոսի, շնայր ընդ կին մի հրէայ…*

ը. *380աբ* Սմանչելիք – *Քահանա մի յեպիսկոպոսէն իւր կապեցաւ ընդ բանիւ եւ որոշեցաւ ի քահանայութենէն, եւ նախքան լուծանելն մեռաւ…*

թ. *380բ-2բ* Սմանչելիք – *ի սահմանս Երուսաղէմ, ի մոր մի մեծ եւ խոր, յորում է վանս Եգնաւոր կրանաւորաց… Դադարին պատերազմելոյ ընդ այնոսիկ, որք կամին կեցուցանել զհոգիս իւրեանց. եւ Քրիստոսի փառք:*

Ժ. *382բ* Ձառ սրբոյն Եփրեմի յաղագս դարձի ազգին շանագլխաց, ի ձեռն Անդրէի առաքելոյ *(տե՛ս Ձեռ 941, 166բ)* – *Ամենայնի Յիսուս՝ Աստուած մեր, յաղթեալ խաչին չարչարանաւք… արար Ճանապարհ աշակերտին իւրոյ այսպէս: Եղեւ իբրեւ գվաճա/// (շար. թափուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏԱԿԻ

Ճա Ո՛վ մարմնաւոր հրեշտակ եւ անմարմին մարդ Անդրեաս, հաւատարիմ ծառայ Քրիստոսի եւ պարծանք կրանաւորաց անմոռաց, չիշեա՛ զմեզ առ Քրիստոս եւ բարեխաւս լի՛ր գծողի սորա եւ ծնողաց իւրոց, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ փառք յաւիտե[անս]:

Ճբ Սոցին աղաչանաւք փրկեա՛ զմեզ, Քրիստո՛ս, յամենայն հերձուածոյ եւ ուղղափառ հաւատով պահեա՛ ի հաճոյս քո, եւ քեզ փառք յաւի[տեանս]:

14ա Սուրբ հարցն աղաչանաւք, Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմեա՛ մեղուցեալ գծողի սորա՝ Եղիմիսի եւ ծնաւղաց իւրոց եւ ամենայն ազգականացն, եւ քեզ փառք յաւի[տեանս]:

19բ Տէ՛ր Աստուած, բարեխաւսութեամբ սրբոյն Յոհաննու եւ ամենայն սրբոց քոց ողորմեա՛ գծողի սորա Երեմիայի, եւ ծնաւղաց իւրոց եւ ամենայն ազգականացն, եւ քեզ փառք յաւիտ[եանս]:

28բ Դու, Տէ՛ր, յաղթեալ ի մարդասիրութենէդ քումմէ, վասն մերոյ փրկութեան առեր մարմին ի սրբո՛ւսէն, ազատելով զմեզ յանիծիցն Ադամա, աղաչեմք զամենագութ եւ զամենառատ մարդասիրութենդ քո, բարեխաւս ունելով զամենայն սուրբս առ քեզ, որ աստ հաւաքեալ կան, ազատեա՛ գտաւողքս եւ գտանաւէրս տանիցդ այսմ, ի սպառնալեաց գեհենոյն եւ յանիներելի տանջանացն, եւ ստացաւղ գրոցս զերեմիայ քահանայն, եւ գծնողսն իւր, եւ զամենայն արեան մերձաւորսն իւր, եւ քեզ Քրիստոսի փառք:

33բ Որով եւ զմեզ արժանաւորեսցէ Քրիստոս յաղթել սատանաական հնարից եւ ընդ արդարս կեցուցէ զհոգիս մեր եւ գծողի սորա եւ ծնաւղաց իւրոց, եւ նմա փառք յաւ[իտեանս] (նման՝ 32ա, 42ա):

40ա Եւ են բարեխաւս վասն մեր առ Քրիստոս, եւ գծողի սորա. եւ նմա փառք յաւիտե[անս]:

44ա Սորին աղաչանաւք խնայեա՛ ի մեզ, Քրիստո՛ս, եւ ողորմեա՛ գծողի սորա եւ ծնաւղաց իւրոց, եւ քեզ փառք յաւ[իտեանս]:

46ա Բարեխաւսութեամբ սրբոցս կեցո՛յ զմեզ, Քրիստո՛ս, եւ ողորմեա՛ ստացողի սորա եւ ծնողաց իւրոց եւ ամենայն ազգականացն. եւ քեզ փառք յաւ[իտեանս]:

46բ Խաչակից Քրիստոսի սուրբ վկա՛, բարեխաւսեա՛ առ Տէր Աստուած վասն տանուղացս քո եւ գծողի սորա, եւ քեզ փառք յաւ[իտեանս]:

48բ Տէ՛ր Աստուած, բարեխաւսութեամբ քո սուրբ Մկրտչին եւ Կարապետին ողորմեա՛ մեղուցեալ գծողի սորա Երեմիայի եւ ծնողաց իւրոց եւ Ամէն ասողացն, եւ քեզ՝ Քրիստոսի, փառք յ[աւիտեանս]:

51ա Տէ՛ր Աստուած, բարեխաւսութեամբ քո սուրբ եւ կենսատու խաչին, ողորմեա՛ գծողի սորա եւ ծնողաց իւրոց, եւ քեզ փառք յաւիտեանս:

55ա Բարեխաւսութեամբ սոցա, Քրիստո՛ս, ողորմեա՛ գծողի սորա Երեմիայի եւ ծնողաց իւրոց, եւ Քրիստոսի փա[ռք]:

58բ Որոց աղաւթիւք եւ բարեխաւսութեամբ ողորմեսցի Քրիստոս Երեմիա քահանային եւ ծնողաց իւրոց, եւ համարէն տանուղաց սոցին. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

64բ Սոցին բարեխաւսութեամբ ողորմեա՛յ, Քրիստո՛ս Աստուած, մեղուցեալ գծողի սորա Երեմիայի, եւ ծնողաց իւրոց, եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, եւ Քրիստոսի փառք:

71ա Ողորմեա՛, Քրիստո՛ս Աստուած, գծողի սորա եւ ծնողաց իւրոց, եւ ամենայն ազգականացն. եւ քեզ փառք յաւի[տեանս]:

74բ Սրբուհոյն հեղմամբ արեամբն կեցո՛յ զմեզ, Քրիստո՛ս, եւ ողորմեա՛ գծողի սորա եւ ծնողաց իւրոց, եւ քեզ փառք յաւիտ[եանս]:

78ա Տէ՛ր Աստուած, բարեխաւսութեամբ սրբոց քոց ողորմեա՛ գծողի սորա Երեմիայի եւ ծնողաց իւրոց, կատարի տաւն սուրբ վկային Քրիստոսի ի մարտի ԻԳ. (23). եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեա[նս]:

90բ Տէ՛ր Աստուած, սոցին բարեխաւսութեամբն ողորմեա՛ գծողի սորա Երեմիայի, եւ ծնողաց իւրոց, եւ ամենայն ազգականացն. եւ քեզ փառք յաւի[տեանս] (նման՝ 95բ, 118բ, 211ա, 246բ):

91բ Տէ՛ր Աստուած, բարեխաւսութեամբ քո սուրբ ծնաւղիդ ողորմեա՛ մեղուցեալ գծողի սորա Երեմիայի, եւ ծնողաց իւրոց, եւ Ամէն ասաց[ողաց]:

92ա Քրիստո՛ս Աստուած, բարեխաւսութեամբ քո սուրբ հրեշտակապետացդ եւ ամենայն երկնաւին զաւրացդ ողորմեա՛ գծողի սորա եւ ծնողաց իւրոց. եւ քեզ փառք յաւ[իտեանս]:

107ա Աղաչեմք զքեզ, մեծաղա՛ւր նահատակ, վասն քո տաւնողացս բարեխաւսեա՛յ առ Քրիստոս եւ գծողի սորա եւ ծնողաց իւրոց, այժմ եւ յաւիտ[եան]:

108բ Աշակե՛րտ Քրիստոսի, բարեխաւս լե՛ր տաւնողացս եւ գծողի սորա, եւ ծնողաց իւրոց առ Քրիստոս. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

119բ Ողորմեա՛ ստացողի սուրբ մատենիս, մեղուցեալ եւ սուտանուն քահանաի երէմիայի եւ ծնաւղաց իւրոց եւ ամենայն արեան մերձաւորաց, եւ որ լի սրտիւ զԱմէնն ասէ. եւ Քրիստոսի փառք յաւ[իտեան]:

119բ Քրիստոս Աստուած, բարեխաւսութեամբ քո սուրբ ծնողին եւ սուրբ առաքելոցս ողորմեա՛ գծողի սորա եւ ծնողաց իւրոց, եւ քեզ փառք յաւի[տեան]:

125ա Եւ ողորմեա՛ մեղուցեալ գծողի սորա եւ ծնողաց իւրոց, եւ քեզ փառք յաւիտե[ան]:

130ա Սոցին աղաչանաւք, Քրիստո՛ս, բըժըշկեա՛ զցաւս հոգւոց մերոց եւ ողորմեա՛ գծողի սորա եւ ծնողաց իւրոց, եւ քեզ փառք յաւ[իտեան]:

134բ Սորա բարեխաւսութեամբ փրկեա՛ Քրիստոս զյուսացեալքս ի քեզ եւ գծողի սորին ի մեղաց եւ ի փորձութեանց, եւ քեզ փառք յաւիտե[ան]:

148ա Տէր Աստուած, բարեխաւսութեամբ սուրբ մարտիրոսացս ողորմեա՛ ստացողի գրոցս՝ տուտանուն քահանաի երէմիայի, եւ ծնողաց իւրոց եւ ամենայն արեան մերձաւորացն. եւ քեզ փառ[ք]:

161ա Ողորմեա՛, Քրիստո՛ս Աստուած, բարեխաւսութեամբ ամենայն սրբոց քոց մեղուցեալ գծողի սորա երէմիա եւ ծնողաց իւրոց. եւ քեզ փառք յա[ւիտեան]:

168բ Ողորմեա՛, Քրիստո՛ս Աստուած, բարեխաւսութեամբ քո սուրբ առաքելոցս, մեղուցեալ գծողիս սորա՝ երէմիայի անարժան քահանայի եւ ծնողաց իւրոց եւ ամենայն ազգականացն, եւ որ զԱմէնն ասէ լի սրտիւ:

169բ Տէր Յիսուս Քրիստոս, բարեխաւսութեամբ քո սուրբ ծնողին եւ սուրբ առաքելոցս ողորմեա՛ գծողի սորա երէմիա եւ ծնողաց իւրոց, եւ Ամէն ասացողացն. եւ քեզ Քրիստոսի փառք յաւ[իտեան]:

170բ Սուրբ բժըշկացս բարեխաւսութեամբ, Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմեա՛յ տուտնողացս զաւր հանդիսի սոցա. եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:

178ա Սոցին աղաչանաւք փրկեա՛յ զմեզ, Քրիստո՛ս ի մեղաց եւ ի փորձութենից. եւ քեզ փառք:

185բ Ջաս բարեխաւս արասցուք առ Տէր, զի թողցէ մեզ զանցանս մեր, եւ նմա փառք յաւիտեանս:

191ա Սորին աղաչանաւք առաքեա՛յ, Քրիստո՛ս, առ մեզ զքո մեծ զողորմութիւնդ, եւ ողորմեա՛ գծողի սորայ եւ ծնողաց իւրոց, զի քո են փառք յաւիտեանս:

194բ Սորա բարեխաւսութեամբ կեցո՛ զմեզ, Քրիստո՛ս, այժմ եւ յաւիտեանս:

196բ Սոցին աղաչանաւք լիշեա՛ զմեզ, Տէր, եւ կեցո՛յ եւ ողորմեա՛ գծողի սորա եւ ծնողաց իւրոց. եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:

208ա Բարեխաւսութեամբ ճգնաւորաց քոց, Քրիստո՛ս, ողորմեա՛ ստացողի սորա երէմիայ քահանայի եւ ծնողաց իւրոց եւ ամենայն ազգականացն, եւ որ զԱմէնն ասէ. ամէն. եւ Քրիստոսի Աստուծոյ փառք յաւիտեանս. ամ[էն]:

217բ Բարեխաւսութեամբ սրբոյն Յովաննու Կարապետիմ եւ սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի, Տէ՛ր Յիսուս, ողորմեա՛ ստացողի սուրբ գրոցս երէմիայի մեղուցեալ եւ սուտանուն քահանաի եւ պինդ փցուն գրչի եւ ծնաւղաց իւրոց եւ ամենայն ազգականացն, եւ որ սրտի մտաւք լիշէ, եւ ինքն լիշեալ լիցի ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

222բ Տէ՛ր Աստուած Յիսուս Քրիստոս, բարեխաւսութեամբ մաւր քո եւ կուսի ողորմեա՛ ստացողի գրոցս՝ երեմիայի եւ ծնողաց իւրոց եւ ամենայն ազգականացն, եւ Քրիստոսի փառք յաւ[իտեան]:

225ա Մ՛ա սրբոհի կոյս Մարիամ՛ մայր Աստուծոյ՝ Աստուածածին, յերեսս անկեալ աղաչեմ զքեզ սուրբ կոյս, բարեխաւսեա՛ առ միածին Որդիդ քո, վասն մեղուցեալ գծողի սորա՝ երէմիայի, եւ ծնողաց իւրոց եւ ամենայն ազգականացն, եւ որ զԱմէնն ասէ:

232ա Տէր Աստուած ողորմեացի մեղապարտ գծողի սորա՝ երէմի եւ ծնողաց իւրոց, եւ ամենայն ազգ[ակա-նաց]. եւ Քրիստոսի Աստուծոյ փառք յաւիտեանս. ա[մէն]:

234բ Բարեխաւսութեամբ սրբոցս, Տէ՛ր Յիսուս, ողորմեա՛ ստացողի գրոցս երէմիայի, եւ ծնողաց իւրոց եւ Ամէն ասացողացս. եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտ[եանս]:

237ա Ողորմեա՛, Քրիստո՛ս Աստուած, գծողի սորա. եւ Քեզ փառք յաւ[իտեանս]:

254ա Սորին բարեխաւսութեամբ եւ ամենայն սրբոց ողորմեա՛, Քրիստո՛ս, մեղապարտ գրչի՛ երէմիայի, եւ ծնողաց իւրոց, եւ ամենայն ազգականացն, եւ որ զԱմէնն ասեն. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:

264բ Ընդ նմին եւ գծողի սորա երէմիայի եւ ծնողաց իւրոց, եւ զամենայն ազգականացն, եւ որ զԱմէնն ասողի. եւ քեզ փառք յաւիտեանս:

265բ Քրիստո՛ս, որ պսակիչդ ես սրբոց քոց, լո՛ւր մեզ եւ ողորմեա՛ մեզ, մարդասէ՛ր, եւ քեզ փառք յաւիտե[ան]:

268ա Սոցին աղաւթիւք եւ բարեխաւսութեամբ հաստանուն պահե՛, Քրիստո՛ս, զեկեղեցիս Հայաստանեայց, եւ ողորմեա՛ ստացողի սորա. եւ քեզ փառք յաւիտեանս:

273բ Սոցին բարեխաւսութեամբ փրկեա՛ զմեզ, Քրիստո՛ս, ի դիւական խաբէութենից եւ գերկեղ քո տնկեա՛ ի սիրտս մեր. եւ քեզ փառք յաւիտեանս. Ամ[էն]:

274ա Բարեխաւսութեամբ սոցա, Քրիստո՛ս, բժըշկեա՛յ զհոգոց մերոց զհիւանդութիւնս. եւ քեզ փառք յաւ[իտեանս]:

275բ Որոց բարեխաւսութեամբ ողորմեացի Քրիստոս Երէմիայի՝ գծողի սորա եւ ծնողաց իւրոց. եւ նմա փառք յաւիտեան:

278ա Սոցին բարեխաւսութեամբ եւ գմեզ արժանաւորեսցէ Քրիստոս՝ մասին ժառանգութեան սրբոցն յանբասուեր լոյսն. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

278բ Սոցին աղաչանաւք խնաեա՛, Քրիստո՛ս, յանձինս մեր. եւ քեզ փառք յաւիտ[եան]:

279ա Սոցին աղաչանաւք ամբողջ պահեա՛ գմեզ, Քրիստո՛ս հոգով եւ մարմնով ի կամս քո. եւ քեզ փառք յաւիտեանս:

283ա Ջճգնութիւն սոցա բարեխաւս կալցուք առ Աստուած, զի կեցուցէ զհոգիս եւ գմարմինս մեր, եւ նմա փառք:

291ա Որով եւ գմեզ ի յաւուր յարութեանն նորոգեսցէ Քրիստոս, գմեղուցեալ գծող սոցա, եւ ծնողքն իւր, եւ գտանուղքս, որպէս գսուրբ մանկունս ի փառսն յաւիտենից:

293բ Ընդ որս եւ մեզ փրկեսցէ Քրիստոս ի ծառայութենէ մեռաց եւ ազատեսցէ մարդասիրութեամբն իւրով:

296բ Որպէս սուրբք քո ոչ ուրացան զքեզ, Քրիստո՛ս, եւ դու նոցին բարեխաւսութեամբն մի՛ մերժեր գմեզ յողորմութենէդ քումմէ. եւ քեզ փառք յ[աւիտեան]:

299բ Սոցին բարեխաւսութեամբ, Քրիստո՛ս, փրկեա՛յ յամենայն փորձութենէ սատանայի եւ զաւրացո՛յ ողորմութեամբ, եւ ստացողի սորա ողորմեա՛. եւ քեզ փառք:

300ա Սոցին աղաչանաւք եւ գմեզ փրկեսցէ Քրիստոս ի յաւիտենական հրոյն, եւ նմա փառք յաւիտեան:

302ա Կորեա՛ գմեզ ի բերանոյ անէրեւոյթ վիշապին, Քրիստո՛ս Աստուած, եւ ողորմեա՛ մեղապարտ գծողի սորա Երեմիա, եւ ծնողաց իւրոց, եւ քեզ փառք յա[ւիտեան]:

305բ Քրիստո՛ս Աստուած, բարեխաւսութեամբ ամենայն սրբոց քոց երկնաւորաց եւ երկրաւորաց զեկեղեցիս Հայաստանեաց հաստատուն եւ անշարժ պահեա՛, եւ ողորմեա՛ ստացողի սորա՝ Երեմիայի քահանաի եւ ծնողաց իւրոց ամենայնի, եւ Քրիստոսի փա[ռք]:

306ա Ջճգնութիւն սոցա բարեխաւս ունիմք առ քեզ, Քրիստո՛ս, կեցո՛յ գմեզ. եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:

308ա Սոցին բարեխաւսութեամբ, Քրիստո՛ս Աստուած, տո՛ւր մեզ զողորմութիւն քո աստ եւ յապագայսն. եւ քեզ փառք յաւիտ[եան]:

311ա Որ լուսաւորեցեր զտիեզերս բանիւ վարդապետութեամբ սորա, Քրիստո՛ս Աստուած, լուսաւորեա՛ զհոգիս անպիտան գրչիս՝ գերեմիայի եւ գծնողաց իւրոց եւ գամենայն արեան մերձաւորացն. եւ քեզ՝ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտե[ան]:

316ա Որ յամենայն ազգաց ժողովես երկրպագուս քեզ, Քրիստո՛ս, եւ ի ձեռն սուրբ առաքելոցն լուսաւորեցեր զաշխարհ, լուսաւորեա՛ զհոգիս մեր եւ ընկա՛լ զաւրհնութիւն տաճողացս եւ կեցո՛յ, եւ ողորմեա՛ գծողի սորա, եւ քեզ փառք:

323ա Սո՛ւրբ հայրապետ, տաճողացս ողորմութիւն խնդրեա՛ ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ եւ գծողի սորա, եւ ծնողաց իւրոց, որ է աւրհնեալ յաւիտ[եանս]:

325ա Որ փրկեցեր զտիեզերս ամենայն՝ մարմնանալովդ ի սրբոյ կուսէն, Քրիստո՛ս Աստուած, ընկա՛լ, կեցո՛յ եւ ապրեցո՛յ գյուսացեալքս ի բարեխաւսութիւն ճշմարիտ Աստուածածնի մաւր քո, եւ ողորմեա՛ գծողի սորա Երեմիայի եւ ծնողաց իւրոց, զի քո են փառք յ[աւիտեանս]:

332ա Որ արարեր եւ առնես բազում սքանչելիս ի ձեռն սրբոց քոց, Քրիստո՛ս, արա՛ եւ առ մեզ զողորմութիւն քո, մարդասէ՛ր, եւ կեցո՛ եւ ողորմեա՛ բազմամեղ գծողի սորա Երեմիայի, եւ ծնողաց իւրոց, զի քո են փառք յաւիտեանս:

344բ Որ եւ գմեզ ողորմեսցի Քրիստոս, եւ գծողի սորա, բարեխաւսութեամբ սորա. եւ նմա փառք:

348բ Սորին պաղատանաւք եւ աղաւթիւք, Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմեա՛ գծողի սորա՝ անարժան քահանայի Երեմիայի եւ ծնողացն ամենայնի, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:

358բ Ո՛վ սուրբ վկայք Քրիստոսի, բարեխաւս լե՛ր ւք առ Քրիստոս վասն մեղուցեալ գծողի սորա Երեմիայի, եւ ծնողաց իւրոց, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:

374բ Քրիստո՛ս Աստուած, բարեխաւսութեամբ քո սուրբ ծնողիդ եւ սուրբ առաքելոցս ընդ զձեռագիր յանցանաց գծողի սորա՝ Երեմիայի, եւ փրկեա՛ ի փորձութենէ եւ ողորմեա՛ ծնողաց իւրոց եւ Ամէն ասացողացն. եւ քեզ փառք:

ԿՆՔՎԱԴՈՇՄ՝ *Յա՛ սեւով բոլորակ, գժուարընթեռնելի՝ «[Печать Ахалцыхской градской полиции]». հմմտ.՝ Ձեռ. 2687, պհպ. Բա:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Մ «210/2695», «ԺԳ. - Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», թ. 2 «Հ՞՛ 199, 14»:*

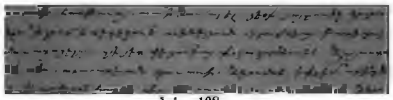
2696

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԺԹ. դար

ԳՒՐՋ՝ եփրեմ վող. Ալթունեան:

ՁԵՐՔ՝ 135+2 (կրկն.՝ թ. 1, 78). չգրուած՝ 1ար, 117ա-35բ: ՊԱՐԿ՝ Ա-ԺԹ×12 (Ա 14, Բ, Ը, Թ, ԺԹ 10, է 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծեալ եւ լուսադրոշմով՝ աւեւելեան երեք գլխաւոր եւ «VG»: ՉԱՓԵՐԻԹԻՒՆ՝ 30.5x21.5: Գրութիւն՝ միասիւն (25.5x15.5): ԳԻՒՂ՝ չղազիր (ճմուռ՝ 108ա). սահմանազծերը՝ մատիտով: ՏՈՂ՝ 32-34: ԿԱԶՄ՝ դրոշմագարդ բաց շագանակագոյն կաշի, միջակը ստուարաթուղթ. աստառը դարչնագոյն ճենիով կամաչ զարդաճիւտեով ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ ոսկի: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Թ, թուղթ, չգրուած, մասն կազմաստառի:

Նմուշ 108ա

ՎիճԱԿ՝ բառաւոր. կազմի կաշին վնասուած, ճերմակած, եզերք մաշուած-թափուած, մէջի կաշուի վերին մասը մաշուած-թափուած, ստորին մասը հիմիից մասամբ անջատուած. գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1. *1գ-2բ* Օրինակ թղթոյն, որ առ Պօղոս պատրիարգն մեծի Պօղոյ Ցաղգս Մռազատկի, զի ընդ ազգին Յունաց համաձայն գտանիցիմք – *Յորմէ հոգեզէն Հշմարիտ սիրով... որ եւ եմք եւ մնամք քումդ բարեաց սիրոյ միշտ: Եփրեմ կաթուղիկոս ամենայն Հայոց: Ի 1817, դեկ[տեմբերի] 26, ի Սուրբ Էջմիածին:*

2. *2բ-3ա* Ինդիր վասն նոյնոյ առ սրբազան կաթուղիկոսն, ի Պօղոս պատրիարգէ Պօղոյ մեծի: Երիցս երանելւոյ եւ աստուածատիպ մեծի հաճանայապետի տեառն տեառն աստուածընկալիս եւ սրբազան...ի *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* համայն Ա.ռաքելեան տոհմի եւ գործակից Հօր մերոյ աստուածգործ սրբոյ աջոյն համբոյր ի յարգանօք – *Յաստուածարեալ սրբազնութենէդ Ձերմէ՝ ի 1817 ամին... ողջ լ[ի]ր ընդ երկար աւուրս, զուարճ կենօք, ի միխիթարութիւն մեր: Պօղոս պատրիարգ մեծի Պօղոյ: Յամի 1818 եւ ի մարտի 21, ի պատրիարգարանն, որ ի Պոլիս:*

3. *3բ-5ա* Պատճէն երկոտող բացատութեան թուղթ մեր, զոր գրեալ առաքեցաք յամի 1818, ի վերջն ապրիլի – *Սիրալիր սուրբ ողջունիւ... ի Քրիստոս Յիսուս բարեմաղթու եմք յաղթերն Հշմարտութեան վշտապատ:* Եփրեմ *կաթուղիկոս: Ի* Սուրբ Էջմիածին: *Յամի Տեառն 1818, ի վերջն ապրիլի:*

4. *5ա-6բ* Թուղթ ի յեգիպտոս, առ իշխանսն, վասն յանձնառութեան նպաստահաւոր Մկրտիչ եպիսկոպոսի – *Աստուածամբիր ողջունիւ հասցէ գիր... ըստ որում եմք եւ մեք յարապէս վասն Ձեր աղօթակեր բազմավիշտ:* Եփրեմ *կաթուղիկոս:*

5. *6բ-8ա* Թուղթ ի Ջմիւռին հաւաստակաց, վասն շնորհակալութեան եւ յորդորանաց ի հաւատոյ որդիութիւն, որ ի 1818, յեղն մայիսի – *Յորդորեմ շնորհօք Սրբո յուսոյ... վասն աղօթաւորիս միշտ տարակուսեալ:* Եփրեմ *կաթուղիկոս ամենայն Հայոց: Ի կաթուղիկէ* Էջմիածին: *Ի 1818, մայիս 5:*

7. *9ար* Թուղթ առ Ալիփար եւ մահտեսի Մանուկ աղայսն: Ի 1818, յունիս 20 – *Հայրապարգիս շնորհիւ օրհնութեան... առ որ լինիլ Ձեզ յօգեալ հանապազ աղօթիւք: Միշտ տագնապակիր* եփրեմ *կաթուղիկոս:*

8. *9բ-10ա* Թուղթ առ նպաստահաւոր Կիլիկիոյ Տաճ – *Առատաբաշխեմք գաստուածական ողջոյն... գաստուածային սիրոյ առատութեան ողջոյն մշտամռունչ մարք(=ղ)եանօք: Յատպատ կաթուղիկոս ամենայն Հայոց՝* եփրեմ:

9. *10ա-11ա* Թուղթ առ Կիրակոս կաթուղիկոսն Կիլիկիոյ Տաճ – *Առաքեալ ուղերձեմք սրտաբողբոջ սիրոյ... ի պահպանութիւն կրկին կենաց ամենեցուն: Վշտատագնապ կաթուղիկոս ամենայն Հայոց՝* եփրեմ: *Ի 1818, դեկ[տեմբերի] 6, ի* Սուրբ Էջմիածին:

10. *11ա-2բ* Թուղթ ի սուրբ Ժողովոյն Սրբոյ Աթոռոյն Էջմիածնայ, առ Պօղոս պատրիարգն մեծի Պօղոսոյ – *ՅԱյրատեան մեծահռչակ գաւառի... մեծի Մայր Աթոռոյս կաթուղիկէ Էջմիածնի, սրբոյ խորհրդարանի ցաւաբարձ խոնարհ անդամք: Ի 1819, մարտի վերջն:* Ի Սուրբ Էջմիածին:

11. *12բ-3բ* Թուղթ առ Կիրակոս կաթուղիկոսն Կիլիկիոյ Տաճ – *Կիսթեամբ սիրոյ սրտի ձօնումն... եւ անդորրութեանդ աղօթարար, զի ի վերայ քո միխիթարեալս սրտիւք: Կաթուղիկոս ամենայն Հայոց՝* եփրեմ: *Ի 1819, յունիս 20, ի կաթուղիկէ* Սուրբ Էջմիածին:

12. *13բ-4ա* Թուղթ առ դէտն Տփղիզու Ներսէս սրբազան արեպիսկոպոսն – *Կիսթեամբ շնորհաց... վասն ամենեցուն եւ բարօրութեան մեր ցանկացօղ: Կաթուղիկոս ամենայն Հայոց՝ վշտալի* եփրեմ:

13. *14ա-5ա* Թուղթ առ Փիլիպպոս արեպիսկոպոսն Ջմիւռնոյ, վասն հոդեհի լինելոյ ի նոյն Ջմիւռնի մեծի հաղարի – *Առատագոյն սիրով... ողջ լ[ի]ր Գրիգորեան սուրբ հոտիւդ ի շնորհս Քրիստոսի, յոյր վասն կամք եւ մեք աղօթիկեր: Կաթուղիկոս ամենայն Հայոց՝ վշտալի* եփրեմ:

14. *15ար* Թուղթ առ Բաճի իշխանսն Ջմիւռնոյ մեծի – *Շնորհառատութեամբն Աստուծոյ... եւ մեք մնամք մեր ամենայնի աղօթիկեր կամ աղօթաւոր: Կաթուղիկոս ամենայն Հայոց՝ վշտալի* եփրեմ:

15. *15բ-7ա* Թուղթ օրհնութեան ի խրխաղանն Ջմիւռնոյ – *Հասցէ աստուածապարգեւ սուրբ ողջունիս... եւ մեք բաղձաւոր մեր ամենայնի բարեդիպութեան, միշտ եմք առ Տէր: Կաթուղիկոս ամենայն Հայոց՝ վշտալի* եփրեմ:

16. *17ա-9բ* [Գրիգոր Փեշտմալեան առ, տէս նեւ. 3289, 37ա] Գեղապատիւ եւ աստուածիմաստ սիրեցելոյ ի Քրիստոս, տեառն տեառն Բարսեղ վարդապետի, հոգեշնորհ սիրոյ, շաղկապաւ ի միասս եւ ի կամս միացեալ ընդ իս հաւազատութեանն բաղձալի, ողջոյն յաւերժական եւ յանմոռաց սիրոյ իմոյ բազմասցի, ամօթ բառկենդանութեան – *Դմնդակագոյն վշտաբեր անընդհատ հեգնեղեալ... մնամ խոտովանեալ զարժանաւորութիւնս իմ վսեմամիալ տերութեան քում ապարդիւնս ծառայ լուսաղոգի* Թէոդո-

rոս ասագ սարկաւագի աշակերտ անպիտան Գրիգոր Կարապետեան: Յամի Տեառն 1809, յօգոստոսի 7:*

** Մատիտով աւելացուած «Փեշտմալճեան»:*

17. *19բ-23բ* [Գրիգոր Փեշտմալճեան, տե՛ս ձեռ. 3289, 66ա] Առ Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ հաջատոհմիկ իշխանդ իմս բարեբար տէր սիրաճուէր բարեմաղթութիւն – *Ո՛չ սակաւ ինչ մխիթարութիւն... ի խնամս ամենակալին, օր քան զօր բարգաւաճեալ բարեմասնութեամբ:*

18. *23բ-4ա* [Գրիգոր Փեշտմալճեան, տե՛ս ձեռ. 3289, 72ա] *Ակնիւ տոհմական իշխան քաջալանջ... է եւ եղիցի քեզ հզօր պաշպան:*

19. *24ա-7բ* Ասացուածծ ինչ իսաստալիցբ – *Յամենայնի վախճանն է գովելի... եւ երկրպագութիւն յանդրուտ յաւիտեանս. ամէն:*

20. *27բ-8ա* Աստուածային սիրոյն վառարան, գերաւնծար ազնուական եղբօր մերոյ ընտրելոյ մասուցուածմ սէր առատ կարօտախառն լղնիւ – *Մեր սրտի քո եւ ջանք... կապէ զսիրտ սիրելեաց ընդ միմեանս եւ ոչ լուծանի:*

21. *28աբ* Մեծաւաւ սիրելւոյդ խնդալ - *եկն եհաս ինձ օր տրտմութեան... ի կատարումն պատասխանոյ բանիկ քոց գրել ցանկացայ, ողջ լե՛ր:*

22. *28բ-9ա* Սիրոյ Աստուծոյ սիրոյ ընկերին, ազնուագոյն բարեբար, հնչեպի՛, ողջ լե՛ր զօրացեալ Տեառմբ ի մխիթարութիւն ազգիս – *Ամենայն ազէտք ինչուանուրեան մերոյ... բարձրացուցանել յերկակի կեանս, շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Յիսուսի Քրիստոսի՝ Տեառն մերոյ. ամէն:*

23. *29աբ* Վսեմափառ պայազատ իմ յատկեղ բարեբար – *Արդարեւ ոչ ենք քաւական... նուաստութեան որ եմ, մնամ աղօթարար վասն քո ապիկար ծառայ:*

24. *29բ-30բ* Բուռաստան բանաւոր շնորհաբոյս ծաղկանց եւ գանձառան շնորհաւոր հոգեձիր ազանց Քրիստոսի Տեառն *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* առաքելազործ արեւպիսկոպոսի աստուածարեալ աջոյն նուիրեալ հաւրոյր անապատ սիրով – *Ո՛չ սակաւ պարտաւորք օրինաց սիրելութեան... մնամ յարաժամ քաջողջութեան Քերում ի բոլոր սրտէ փափագօղ:*

25. *30բ-1ա* Վսեմափառ եւ առաքինազարդ բարեբարի *իմոյ (անուան տեղը բաց՝ չգրած)* մաճառեսի աղայի յոգնեբախտ ձեռացն հաւրոյր ծառայական – *Որպէս մոլորեալ ի բազմահետ շաւիղս... որ ունի ընդ ազնուականիդ բարեկամութիւն մեծ: Ողջ լե՛ր:*

26. *31աբ* եղանակ մումայէր գոյն Իզմիրին չօճ *(հայատառ թուրքերէն)* – *Գեղեցիկ ես դու գովելի, պարտեզ ծաղկեալ ի մէջ երկրի / վարդ մանուշակ ի քեզ բուրէ... երբ զարիիցեն տեսակ գեղամ, վրեժխնդիր լինիլ նոցին:*

27. *31բ* եղանակ ռաստ գոյն Զիւլֆիւնիւն: Բոցաճոյղ արեգակումբ եւ այլն: եղանակ սուզինակ գոյն պիր մէլիբ սիմայ *(հայատառ թուրքերէն)* – *Թագ փառաց մերոց, այր ցանկալի... դու գվաղիանկ, մեծ նա՛:*

28. *31բ-2ա* եղանակ մուհայիր գոյն պէն պիլմէյիմ *(հայատառ թուրքերէն)* – *Տիպ տեղալի, արեգական, արեգական / երեւեցայ ի տես ախան ցանկալի իմ Տէր... յամս վերջնոց, ծագեա՛, սէ՛ր իմ, սէ՛ր:*

29. *32աբ* Եա ի գոյն Պէն պիլմեհիմ *(հայատառ թուրքերէն)* – *Առաւօտ լուսաբեր Հայաստան երկրի / բուրաստան ծաղկախիտ... գշնորհս անդ փառս երկնաւոր:*

30. *32բ-3ա* եղանակ սապահ միւսկիլիբ գոյն սահղայի *(հայատառ թուրքերէն)* – *Արփագեղ կառք արեւուն... յայն սուրբ նուէր, ընդ Աստուծոյ միաւորէ:*

31. *33ա* Լո՛ր ձայնիս, սէ՛ր իմ... առչորի հոգիս, մո՛յծ ի հարաւնիս:

32. *33աբ* Սէր իմ սիրական (անուան *տեղը բաց՝ չգրած*) գովական պէտ հանդիսական – *Ընկալայ եւ ընդունիմ, զի զիրաւունս ունիս արդարեւ... լրով յուրախութիւն սրտից իմոց: Ողջ լե՛ր:*

33. *33բ* Հաւրազատ գործունեի Մայր սրբոյ Աթոռոյս (անուան *տեղը բաց՝ չգրած*) արգոյ վարդապետի ի Տէր յաւամնալ ռախանօթ – *Յառաջնմէ յառաջագաթ... գնորայն խոստացեալն եւս ի ձեռս բերցես եւ ողջ լե՛ր լի աւուրբք եւ յա՛:*

34. *34ա* Խոնեմափայլութեամբ պանծաւոր հաւրազատի մերոյ եւ ոդոյդ սիրելոյդ տեառն (անուան *տեղը բաց՝ չգրած*) պատուական ռաբունապ ողոյն *սիրախառնեալ բարեմաղթութեամբ – Ջոր ի հոգւոմբեր 28 դրոշմեալ... ունիմ մխիթարել քեւ, քանզի եմ անմխիթար:*

35. *34բ* Առ լիազարդն շնորհ ըղծաւոր, որ Հոգւոյն, նպաստահաւատի մեծի գահոյս տեառն *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* սիրեցեալ ռաբունապ, ի Տեառն ձիրս խնդալ յաւապէս – *Յանջատման նագելագունիդ որդւոյ առ ի սիրունակ հօրէ... սիրագնութեանդ ցանկալի կարօտանօք յոյժ:*

36. *34բ-5ա* Մշտահաւազատ գովելոյ ի փառս Սրբոյ Աթոռոյս, սիրելւոյ մեր տեառն *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* լիաշնորհ վարդապետի ոդոյն եւ սէր աղօթիւ ձօնեալ – *Գրութիւնքդ մաեբմական հասեալ են... սակս աղօթող լինիլ բարեգով յուրախութիւն:*

37. *35աբ* Ջդարձ գրութեան մերոյ առ Ձեզ ընկալայ ի մարտի 22, ընդ որ եւ զերիս տեառակս Բերթուեան, որ թէպէտ... առ իս հասեալ համարիմ – *Գրեա՛ նկարելով առաջի աչաց մերոց... լուսամբ բարւոք լինիլ: Ողջ լե՛ր եւ ես եմ եւ միամ հանապազօր ձեզ բարեացակամ:*

38. *35բ-6ա* Ըստ փիլիսոփայից՝ տարագրութիւնն է փոփոխութիւն իմն... եւ ներել խնդրեմ ի ձեն, որ առաջինն վիր զամենեսին - *Ապաքէն սկիզբն կալցուք արդէն իսկ... ի գալն իմ, ի մեծէն Պօլսոյ, ողջ լե՛ր ընդ երկայն աւուրս:*

39. *36ա-7բ* Ի լուսակառոյց եւ երկնամման մեծի

Մայր Աթոռոյս... եւ աստուածապարգեւ օրհնութիւն - *Շնորհք ընդ ձեզ... սուրբ ժողովոյ քարոզագոյն խորհրդարանի, Մրբոյ կաթուղիկէ էջմիածնի:*

40. *37բ-Տբ* Օրինակ յանձնարարական կոնդակի – *Քրիստոսասիրտ եւ երկնամման մեծի Մայր Աթոռոյս... տուրս հատուսցէ ձեր գործատուին, որպէս նորին աստուածութեանն անկ է: Ողջ լերո՛ւք, ամէն:*

41. *39աբ* Նուիրելմամբ յիսուեան սուրբ ողջունի՝ ցանկամբ ողջ մնալ ինչ ի բազում ամս ամենայն բարօրութեամբ – *Ամենայն գրութիւն առ իս, յորմէ հետէ... ո՛ղջ լե՛ր ի Տէր իմ, եւ եղէց ես յարաժամ բարեացակամ ի բոլոր սրտէ Ձեզ:*

42. *40աբ* Մեծագոյն գերեռանդութեամբ հոգւոյս առընձեայեաթ սիրով գիտնարեական համբոյր աստուածարեալ սուրբ դասակազդ ձեռաց եւ ցանկամբ յանապազ յամենայն տեսէ ի տեսութիւն պատուական հայրութեանդ, յորմէ եւ վայելել լիով զվաղեմի կարօտեալս զօրհնութիւն սուրբ, ի միսիթարութիւն թախցելոյ սրտիս – *Ապաքէն որ շնորհք մեզ... հօրդ սրբութեան յեսնագոյն ծառայ վարդապետ հայոց տրուի Ջահարեայ: 1823, ի յուլիս ամսոյս յօր երկոտասան, յանապատն մեր, որ ի յերեւան:*

43. *40բ-1ա* Ըստ երկուց տարիաւոր սիրելեաց նագելոյ, հանձնարարս տեառնդ *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* արժանաւոր ռաբունայ եւ եղբօր խնդալ բարօր – *Որ ագէտացն ի խօսս գովանեացն ետ եւ ներգործականութիւն... եւ Մրբոյ Աթոռոյս տարակուսելի տեն՛: Ողջ լե՛ր ի Տէր Քրիստոս ի սէր մեր:*

44. *41աբ* Երջանկափայլ եւ առաքելաշուք *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* արքազան արեւպիսկոպոս՝ մեծապէս եղբա՛յր իմ սիրելի – *Ի բազումս թեպէտ տեսանի սէր... երկարաձգել զգրբութիւն Ձեր, որում մնամ մտերիմ բարեացակամ:*

45. *41բ-2ա* Յաստուծուստ ընտրեալ, տեսուչ բարեխնամ յայցելութիւն իւրոյ տառապեալ հոտին Տեառն եւ Տեառն *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* բարեկրօն վարդապետ սուրբ հօրդ իմոյ Աչոյն համբոյր յարատոչոր աննկաւոթ – *Ներիչեաց ի խանձողեալ... օրհնութեանդ յաւէտ մշտակարօտ:*

46. *42ա-3ա* Յորժամ յուշ ածեմ ինձ միաձգամ զմեծդ առաքինեաց... *պերճութեանդ յաւերժական եւ անմոռաց սիրոյ իմոյ:*

47. *43բ-4ա* Աստուածարեալ եւ արքազնակատար հա՛յր հոգեւոր, աւետնորոմած Տէր իմ եւ բարերար – *Երջանիկ աջոյդ սրբութեան խոնարհ համբուրիւ... ի վեր քան զեղանակ: Ողջ լե՛ր փառապարգեալ փառօք ի պարծանս Ձերում գերափառ տերութեան նուաստ ծառայ Յոհաննէս դպիր, Սրբոյ էջմիածնայ միաբան: ի 1822, մայիս 26, ի Սուրբ էջմիածին:*

48. *44աբ* Շնորհիս Տեառն զօրացեալ ի հոգի տիրացու Յովսեփ աւագ սարկաւագ, հոգեկից եղբօր սիրելցելոյ ընծայեմ ողջոյն ամսպատ սի[րով] – *երբէք ուրուք դիպեսցի գտանել զգանձ մեծագին... չէտս կասեցուցանէին զիս ի նոյն փափագանացս:*

49. *44բ-5ա* Լապտեր անձնաւոր երագին սիրոյ, սիւն լուսաւոր Տաճն Աստուծոյ Տեառն Տեառն գերապատիւ *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* արհիապատճն եպիսկոպոսի եւ ազգապէ...ի *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* Ամենայն Հայոց եւ բարեխնամ Հօր մերոյ նոմիրի համբոյր ոդիական սիրով – *Որ ունի զվերս յանձին իւրոյ... լե՛ր ողջ, պատուակա՛ն հայր, անվրդով կենօք եւ երկար ամօք ի պարծանս Թորգոմեան ազինս:*

50. *45աբ* Ի սուրբ ժողովոյն բարձրագոյն խորհրդարանի գերազահ Մայր Աթոռոյս Սրբոյ Կաթուղիկէ էջմիածնի, մատուսցի ողջոյն հանդերձ երկրնածիր կատարեալ աստուածային սիրով լուսաբծնուղ հարազատ ոդոյդդ մերոյ սրբոյ գահիս համբարափայլ Բարսեղ եպիսկոպոս՝ վայելչաշուք առաջնորդիդ գերաճուչակ վանից սրբազան առաքելոյն Թադէոսի ուրախ լինիլ ի Քրիստոս յարաժամ - *Ձի գու սիրեցեալ հարազատ մեր... լուսակառույց գերաբաքնէ Մայր Աթոռոյս Սրբոյ Կաթուղիկէ էջմիածնի:*

51. *45բ-6բ* Ի Քրիստոս սիրեցեալ շնորհազարդ տեառն *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* արեւպիսկոպոսի յարգոյ եղբօր ողջոյն սիրոյ – *Այդպարեւ ըստ վկայելոյ աստուածաշունչ գրոց... ի սէր բոլոր սիւ[ն]հոդական արքեպիսկոպոսաց* Սրբոյ Աթոռոյս էջմիածնի:

52. *46բ-7ա* Անձնաձիր գաւակիդ մերոյ եւ մտերիմ հարազատի բարե<րե>բարոյ հեզահամբոյր եպիսկոպոսի ողջոյն սուրբ եւ օրհնութիւն բազում նուիրի – *Արդարեւ այն, որ յանակնկալումն ժամու արուեստաւորէ... եւ ընդ իղձոյ մերոյ Յովհաննէս վարդապետի առաքեսջիր, լե՛ր ողջ յանասասնելի կեանս:*

53. *47աբ* Առաքինութեանն բաջամասնութեամբ զարդարեալ տեառն *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* բաջիմաստ եպիսկոպոսի մերոյ ողոյդ ընծայելոյ ողջունիս սիրոյ խնդալ ի Տէր – *Գոլով ի մարտի նկն չերեւան... ի բազում ամս բարգաւաճեալ շնորհիս Տեառն:*

54. *47բ-8ա* Ի շնորհս Սուրբ Հոգւոյն զարդարեալ պարկեշտակրօն *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* բաջիմաստ ասագ բանանայի, մերոյ յատուկ սիրելելոյ օրհնութեամբ ողջոյն – *Գրութիւն յարգարժան սիրելելոյդ ընկալաբ... գորս եւ յանձնեմք ի պատպանութիւնս արարչին Տեառն: Աստուծոյ ամենակալի:*

55. *48ա* Շնորհապատկ տեառն *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* հոգեշնորհ ռաբունայ՝ եղբօր խնդ պատուականի, յողոյն սիրոյ երջանիկ կենօք խնդալ ի Քրիստոս – *Վաղնջուց առած է գեղեցիկ, թէ երանի հարկին... ողջ ցնծալից կենօք ըստ աւուրց երկնից ի պարծանս մեր:*

56. *48բ* Աստուածարեալ եւ երանաշնորհ տեառն *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* արքազան արեւպիսկոպոսի՝ հայրապատիւ եղբօր խոնարհ սրտիս համբոյր

սիրոյ ի կարօտութեան – *Հուր բոցավառ յարգելւոյդ սիրոյ կարօտանաց... սուրբ եղբայրութեան ըստ որում հաստեցաքս:*

57. *48բ-9ա* Շնորհազարդ եւ աստուածարեալ մեծի տեառնդ երերեաճեմ սրբոյ զարշապարացն խոնարհական համբոյր – *Ի քառն յուլիս ամսոյ գրեալ... առ ի պարծանս սրբոյ միաբանութեան:*

58. *49աբ* Առաւոտիւն սիրոյ իմոյ, որ առ ձեզ ոչ կարէ պարփակիլ... *Իսկ եւ իսկ առաքեալ էր գալ-ք[ա]ճախն իմ: Ո՛ղջ լե՛ր, եմ եւ ես:*

59. *49բ-50ա* Ի 28 յուլիսի զգրեալդ առ իս ընկալայ յհրոմս ժամանակի եւ ծանեայ զպատրուակեալսն առ ի նմա լիագոյն տեղեկութեամբ – *Նախապէս խնդացայ առ ողջութեանդ եւ դո՛ղացեալ... ջերմեռանդ աղօթաւոր, վասն ամենայն բարութեանդ Ջերոյ:*

60. *50աբ* Բազում կարօտութեամբ հայրական սիրոյ իմոյ ողջունելով... *եւ եղեց միշտ սիրող յառաջադիմութեան եւ ամենայն բարութեանդ եւ յաջողութեանց:*

61. *50բ-1բ* Բարձր եւ անսուտիւիտ խոստովանաւի ընծառեալ անդամոյ ի Հոգւոյն Սրբոյ եւ մեռո գերապատիւ արգւոյ եղբարց ի սէրոն սէր յարելոց, խանդակաթ հոգւով ողջոյն յարգանաց – *Որպէս ի խաւարչին տեղւոջ ի ծագել... եւ անկասկած, զի ունիմք զկնի աւուրց չուել եւ գալ:*

62. *51բ-2բ* Աստուածարեալ եւ գերապատիւ Աստուածատուր արքազան արեւելիակոպոս ի Քրիստոս սիրեցեալ յարգի եղբօր ողջոյն յարգանաց – *Աւաց փոխն Տաւոնացի եւ բերանն Քրիստոսի... առքիմբք շատացեալ լերո՛ւք ողջ ընդ ամս բազումս:*

63. *52բ-3բ* Հրաշակերտ Սրբոյ Աթոռոյն Էջմիածնայ բովանդակ հաց արքոց եւ երբարց պատուականաց մաճուռ ոտիցն խոնարհ երկրպագութիւն – *Ա-դաչեմ գձեզ արտօրաթիոր աչօք... իսկ չերմեռանդութենէն յորդորեալ դիմեաց եւ այլն: Ողջ լերո՛ւք ի Տէր:*

64. *53բ-5ա* Կոնդակ խրատու գրեալ ի մեծն Պօլիս վասն աղետալի անցից: Յիսուսի Քրիստոս եւ այլն, որպէս արժանն է – *Մանօթագոյն իսկ է հաւատացելոցդ ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր... անճառելի տեառութեանն հանդերձ համայն ննջեցելովք ձերովք, որ եւ ողջ լերո՛ւք օրհնեալք յԱստուծոյ եւ յամենայն սրբոց նորա եւ ի մէնջ: Վշտալիր ցաւակիր կաթուղիկոս ամենայն Հայոց վշտալի եփրեմ: Յամի Տեառն ի 1821, յելն մար՛՛, ի Մայր Սուրբ Աթոռն Էջմիածնի:*

65. *55ար* Ոտանաւոր առ Լուսաւորիչն սուրբ – *Հովիւ տածին՝ հօտին փոքու Յիսուսի... լուսաւորիչ Հայաստանեայց սուրբ* Գրիգոր:

66. *55բ-6ա Առ սուրբ հայրապետսն յօրինեալ – Հոգւոյն Սրբոյ դու գրիչ, / տառից հպւոց Գրիչ... Աստուծոյ, Աստուծոյ, Աստուծոյ, / սուլիչ քաղցր օրինաց:*

67. *56ար* Աղերս առ Տէր Աստուած ոտանաւորաւ – *Մտեղծիչ հոգւոց, բժիշկ դու ճարտար... չամբեա՛ ինձ այժմիկ սովեալ ծառայի:*

68. *56բ* Առ սուրբ կոյսն Աստուածամայր – *Հարսն մաքուր Հօրն անեղի... ամենօրհնեալ Տիրածին կոյս:*

69. *56բ-7ա* Առ Սուրբ Կարապետն Յօհաննէս – *Լուսաբեր արուսեակ արեւուն Յիսուսի... Սրդ, աղաչեմ զքեզ ո՛վ սուրբ:*

70. *57ար* Ի վերայ մաճուռ ծնողաց Սուրբ Աստուածածնայ – *Տիրակերտ պաղպաջունք նկարեալ սուրբ վարուք... Յովակիմ եւ Աննայ, սիրելիք անեղին:*

71. *57բ* Առ սրբոց կուսանս գովեստից բան – *Աստուածակերտ պարիսպ հզօր... անապական պսակ կուսից:*

72. *57բ-8ա* Առ սուրբ Գրիգոր Նարեկացին – *Արիագոյն ի վաստակս հոգեկան՝ սէր իմ սէր... հա՛յր հոգեւոր մեծ հեւտոր՝ տէր Գրիգոր:*

73. *58ար* Աղերս առ Աստուած յօրինեալ – *Եւտոր զքանքար՝ յարգել վարուք բնութեան... ի գալ փառօք յիշեա՛ եւ զիս, Աստուա՛ծ իմ:*

74. *58բ* Այլ իմն ոտանաւոր – *Իմաստութեան Հօրն Յիսուսի աշակերտս... առ ի պահել իւր աւանդիցն անցլըղդի:*

75. *59ար* Բարձր արժանապատիւ *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* գիտնական եւ աստուածաբան վարդապետ, արգի սիրելի հայր իմ – *Ողջունեմ զսուրբ հայրութիւնդ... եմ եւ եղէց ի կեանս խորին վերապատուութեամբ. ամէն:*

76. *59բ* Ամենաարգազան վեհափառ հովուապետ, ողորմածագոյն Տէր իմ սրբութեան աջոյդ համբոյր փափագելի տեմնջաւոթ – *Ինդիր մաղթանաց ծառայիդ զիջանելով... լիցիմ պատրաստական ինձապետական ծառայութեամբ: Ողջ լերո՛ւք յամերում կենօք:*

77. *60ա* Շնորհաց ժառանգաւորի մեզ՝ շնորհանդրին տեառն *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* արեւպիսկոպոսի նորուն: Ի Քրիստոս սիրեցեալ ցանկ – *Առ առաջին գեղեցկացաւ եւ որ ի քէն... օրհնեցէ՛ք բարեյիշատակութեամբք: Ողջ լի՛ր ցծնօթեամբ:*

78. *60ա-1ա* Գիր Ձեր ոսպիսածանոյց նեռամբ հաւատարմին Ջերոյ... *եւ դուք յերկար ժամանակս ի Տէր ամենայն յաջողութեամբ:*

79. *61ար* Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր եփրեմ կաթուղիկոս Ամենայն Հայոց եւ ծայրագոյն պատ[ր]իարգ առաքելական եկեղեցւոյն Քրիստոսի... եւ բոլոր օրհնեալ ժողովրդոյ՝ մեծաց եւ փոքունց ի Տէր խնդալ – *Շնորհք, սէր, ողորմութիւն... որք եւ այսպէս ըստ հրամանի մերում կատարելով, ո՛ղջ լերո՛ւք ի Տէր ամենայն բարօրութեամբք:*

80. *61բ-2ա* Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ եւ այլն ըստ կարգի – *Եւ ընդ ողջունի եւ օրհնութեան, գիտութիւն լիցի... եւ իրաւունքն միաբանութեամբ նմա հաստացանել: Ո՛ղջ լերո՛ւք ի Տէր:*

81. *62ա-3ա* Գրութիւն ֆո ի ձեռն հաւազատաց ֆոց Գրիգոր եւ Յարութիւն վարդապետաց եհաս... ի

պարծանս եւ ի պարզերեսութիւն իւր յորդոր եղիցիս — *Ահա ըստ բանի քում եւ մանաւանդ ըստ աղաչանաց նորին գրեցաք... յանձն արարեալ գձեզ՝ եմք եւ մնամք ի սիրտ Ձեզ միշտ բարեացակամ:*

82. *63աբ* Յառաջմէ ըստ չափու զամենայն գիտութեանց... վասն որոյ եւ աստ չկամեցաք երկրարել զբանն — *Արդ, որ ինչ արժանն էր... վասն որոյ գրել այսքանեաց արժան համարեցաք: Լերո՛ւք քան զայս յաւել ողջ յերկար ամս ի Տէր:*

83. *63բ-4ա* Թէպէտ եւ աչք մարմնոյ վրէպ գտեալ ի տեսութենէն... *շաղկապաւ եղբայրութեան պահպանեալ առ եղբայրութիւն Ձեր, մնալով Ձերդ սրբազնութեան բարեացապարտ:*

84. *64աբ* Շնորհաւորեմ զառաքելական սուրբ աշտիճանդ ընդ ամին եւ զմեծ առաջնորդութիւնդ... եւ ինչ յայտնի են: Ողջ լե՛ր շնորհօք Հոգւոյն Սրբոյ ի սէր մեր — *Ողջունիս սիրոյ ծանիր, զի գրութիւն սիրելի... ի գրոյ նոյն ձակօք վարդապետին գիտացեալ եւ ուրախ կեցեալ, լե՛ր ողջ ի Տէր:*

85. *65աբ* Շնորհազարդ սրբազան արեւելիսկոպոս սրբազան առաջնորդ անդրանիկ ոդեպակ մեր եւ սիրելի հաւազատ — *Գրութիւնդ ընդ Գրիգոր եւ յաւրութիւն վարդապետ սիրելեացն... քան զայս յաւել ոչ լե՛ր ի Տէր ի բարգաւաճեալ ժամանակս հարուստս:*

86. *65բ* Բարձր արժանապատիւ առաջնորդ սրբազան արեւելիսկոպոս հաւազատ զաւակիդ Սրբոյ Աթոռոյն եւ մեր սիրելոյ ողջունին սիրեցեալ համաուսոփ յայտարարութիւն — *Ահա, արդարեւ անցնումք աւուրց յոլովականց... զորս ընկալեալ ի հաճոյս: Ողջ լե՛ր եւ դուք՝ ի Տէր յամենայնի:*

87. *65բ-6ա* Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ եւ այլն ըստ կարգի — *Որում եւ ծանուցանեմք, զի ի գրութիւն Ձերմէ առ մեզ գրեցելոյ... եւ այսու ամենայնիւ ըղձամբ ի սրտէ լինիլ ձեզ յաւէտ ողջ եւ առողջ:*

88. *66ա-7ա* Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ եւ այլն ըստ կարգի — *Գիր Ձեր առ եփրեմ եւ Սահմանոս եպիսկոպոսումս... եւ ընդ հոգւոյդ Ձերում միշտ եմք եւ մեք:*

89. *67բ-8ա* Թարգմանութիւն գրոյն ի պապական շահէ, որ առ Նալիպէ Սանթուսի եւ միւզէ Ապպազ որդին իւր ի մասին Սրբոյ Աթոռոյ էշմիածնոյ ի պարսից ֆարսի լեզուէ ի հայ բարբառ — *Բարձրագահ որդի, արի եւ յաղթող անդին եւ այլն... անմիջաբար վերահասու լինելով, ամենայն որպիսութեան նոցին, ողջ լե՛ր ընդ բազում ամս: Գրեցաւ գիրս յամսեանն Հէբրեպէ էվվէլ սէնէ 1237 (արաբական գծագրութեամբ):*

90. *68աբ* Առաքինապսակ *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* ռակերտ հայր իմ սրբասնեալ — *Ջիմուղի Ձեր ընկալալ եւ ուրախ եղէ... Թէ բարի եկիր մաքուր ադաւնիդ՝ շիւղաբերդ ոստոյ Հիթենոյ: Ողջ լե՛ր եւ ես եմ:*

91. *68բ* Գրութիւն Ձեր ի ձեռն հաւազատին Ձերոյ եհաս... *եւ երբեմն ահացուցիչ բանիւ յուսամբ լինի յայծմժամ ի բարին, ո՛ղջ լե՛ր:*

92. *69ա* Գրութիւն Ձերում սրբութեան ժամանեաց... ի բազում ժամանակս ի պարծանս սրբոյ գահիս եւ յուսախութիւն մեզ — *Ձեռամբ հարապատին Հերոյ հինգ գլուխ պաճարեղէնս... յարաժամ վասն մեր, եւ մեք եմք եւ մնամք միշտ բարեացակամ:*

93. *69բ-70ա* Գրութիւն Ձեր, որ ընդ հաւազատ ծառային Ձերոյ ստացաք ողջամբ... *լե՛ր յաւել քան զայս ողջ եւ գու՝ ի բարեխաւս ժամանակս ձիպս ի Տէր:*

94. *70աբ* Շարժեալ ի սիրոյ սիրոյս իմոյ գրեալ... գնշոյլ անխաղտակ սիրոյդ ցուցանել — *Արդ, որպէս ոչ կարէ ներգործել... աղաչեմ զսիրելութիւնն Ձեր սերտ սիրով զիջանել ի խնդիր մեր:*

95. *70բ-2բ* Ջիաղ հաւասպի էր մեզ կանխաւ, թէ Մատիթոս եպիսկոպոսն Սասպէի... ի շնորհս ողորմութեան արժանորդոյն — *Մինն ի բազմաց մեծ ողորմութեանց... զոր ստորագրեցաք ի պարբերութիւնսն առաջին եւ մնամ որպէս եւ եմ միշտ բարեացակամ Ձեզ:*

96. *72բ-4ա* Ուսանեալ զեղեցիկ եւ յոյժ աւղու, շարադրեալ ի ձակօր վարդապետէ եւ խոր ծերունի պատարիագէ Կոստանդինեսպօլսոյ՝ ի վերջին ժամանակս կենաց իւրոց՝ մերձ ի մահն — *Մենաց՛իր, անձն իմ խղճալի... Թէ հարգանես զգալստենէ քո գուշակ նշմար չի մնաց:*

97. *74ա-6ա* Յումեմէ հահանայէ գրեալ *(մատիտով յետագայի սրբագրում «եկեղեցական Սուղ վանից, զօր օրինակն առաքեաց»)* առ Բիշտեմալեեան Գրիգոր գիտնական վարդապետն, որ ի Կոստանդինուպօլիս, վասն հաւատոյ եւ այլոց իրաց ըստ իւրոց մոլար կարծեաց *(մատիտով յետագայի սրբագրում «եւ խնդրին զպատասխանին տե՛ս յԱրարատ ամսագրին, 1869 ամի*»)* — *Լեզ վայր պարպատին ուրկանք որսորդաց... տրորել զոր Աստուած՝ մեզ վարդապետաց:*

**Տե՛ս «Արարատ» ամսագիր, 1870, փետրուար, թիւ Ժ., էջ 243:*

98. Նանիր եւ խոտան՝ պարծանք անարեաց... *երկինք եւ երկիր՝ վկայք պատգամաց*:*

**Տե՛ս «Արարատ» ամսագիր, 1870, փետրուար, թիւ ԺԱ., էջ 265:*

99. *76բ-8ա* ի նորին Գրիգոր վարժապետէ Փէտեմալեանց յօրինեալ զպատասխանի յիւր վիճման նոյն հահանայի *(մատիտով յետագայի սրբագրում «եւ առաքեաց ի տեսութիւն»)* — *Զար է քնաւոր կուրութիւն մտաց... որպէս վայելէ ճշմարտասիրաց:*

**Տե՛ս «Արարատ» ամսագիր, 1870, փետրուար, թիւ ԺԱ., էջ 266:*

100. *78ա-9բ* Առազդեցութիւն ինչ պատմաբանօրէն առ բարեսէր ընթերցողսդ ի Պօղոս դասապագդպրէ Տիտիկեցւոյ Թոռոսեան, թէ յորոց իրաց իրաւանց շինելով հարկեցեալ ետ շարադրել հաւազատին իւրոյ գայս գիրճ ընդդէմ նեստոռական հերձելոյն Մխիթարայ եւ աշակերտաց նորին — *Հատ ասից*

հրաշալի առաքելոյն Պողոսի... եւ անասելի խայտառակութեանցն յորդումն եւ այլն։

101. *79բ-81բ* Ամենապատուելի հասարակութեան հայոց բնակեցելոց... *զձեզ ամենեսին, եմ եւ մնամ միշտ բարեմաղթիս վասն Ձեր։*

102. *82ա-3բ* Յօրինեալ ի Գրիգոր վարժապետէ Փեշտեմալեեան առ Երեմիայ վարդապետ թղթագրութիւն – *ելն ցայգ ինձ ցաւագին... յիշելով յաղօթս գմեզ, նուաստ ծառայ Տեառն փրկչին։*

103. *83բ-4ա* Նորին Գրիգոր վարժապետի արարեալ ոտանաւոր – *Սիրտ իմ վառի ի սէր քոյին... ջուրք արասցեն խորասոյզ, ազնիւ երդնակ քաղցրա՛։*

104. *84ա* Նորին ոտանաւոր ի վերայ Կամբրոնացւոյն – *Նոր արշալոյս նորոյ երկնի... ի քէն բուրեաց հոտ նարդոսի, սուրքն Ներսէս Կամբրո՛։*

105. *84աբ* Նորին Գրիգորի վարժապետի արարեալ ոտանաւոր ի վերայ սրբոց իշխանացն մերոց – *Ո՛վ գերարփի լոյս երկնաւոր անսահման... մի՛ տար գմեզ ի փորձութիւն չարութեան իշխանաց մեր։*

106. *84բ* Գեւարժան եղբօր տեառն *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)* ազնուափայլ թակերաի ողջոյն սիրաձօնեալ – *Մտերմութիւն սիրոյ սիրելութեան քում ի նամակի... լիցի՛ր տեղեակ ի յեկող հարազատաց ձերոց, ողջ լե՛ր ի Տէր, ի սէր մեր։*

107. *85ա* Անդրանիկ լուսաւորին հոգւոց մերոց, սուրբ առաքեալն Թադէոսի հրաշապատիւ վանիցն մեծափառ դէտ, ողորմածագոյն աէր իմ – *Քրիստոսընկալ սրբութեան աջոյդ համբոյր առ ձօնեմք... ողջ եմ եւ ես կնդրուկաբոյր ձեր աղօթից օժանդակութեամբ։*

108. *85բ* Գեաչնորհ պատուոյ արժանաւոր, արթագան արեւպիսկոպոսի եւ սիրելոյ եղբօր ի Քրիստոս – *Ուրախակցութեան գիր սուրբ եղբայրութեան Ձերոյ... ոյք պարկեշտութեան են հետեւորդ։*

109. *85բ* Նորին Գրիգորի վարժապետի արարեալ – *Հուր սիրոյ իմոյս ազգի... անկնդծ սիրոյ եմք ի խնդիր, օգնեա Միսուս փրկ[իչ]։*

110. *86ա-7ա* Պատուելի հասարակութեանն հայոց բնակելոց յամենայն սահմանս երեւանու եւ Նախիջեւանու ի հաղարս եւ ի գիւղս – *Յայտ առնեմ հարապատութեամբ հոգւոյ համձայնս... գործ արժանաւոր հաւատարիմ հպատակութեան։ Մկրտչեպիսկոպոս Հայոց Վրաստանու՝ Ներսէս։ Ի 1827թ., ապրիլ 15, ի Սուրբ Էջմիածին։*

111. *87աբ* Երկնաւոր նազելի հանճարով լցեալ եւ կատարեալ տանն Միսուի կարգեալ մտերմագոյն աթոռակալի մեծի աթոռոյն սրբոյ եղբօրի մերոյ սիրելոյ, տեառն Սիմէոն հոգեպսակ եպիսկոպոսի, բազում սիրով ընծայեմ գաստուածային ողջոյն յարածամ – *Միշտապարտար նամակ ընկալայ ամենայն սիրոյ... ողջ լիցի՛ր կենդանական վիճակօք պատուագարդեալ ի հրճուանս իմ։*

112. *87բ* Ամենապատիւ եւ շնորհապանծ տեառն տեառն բարձրապատիւ Բարսեղ վարդապետի սիրանուէր ողջոյնին համբուրեալ գձեր վերընծայեմ յարգանս – *Միթանկար, տեսչալի նամակ ի շնորհափայլ մատանց... անկեղծ յանձն եղեալ իմ յարժանահայց մաղթանս։ Ն[ուաստ] ծ[առայ] մեծապատիւ խոհականիդ՝ հ[այր] Միքայել Միխիթարեան վարդապետ Բժշկեան, ի Տրապիզոն, 5 հոկտեմբեր, 1818 թ.։*

113. *88աբ* [Բան չափաբերական] - *Տիպ տիրական՝ վերափոխեալ մատամբ էին արարչին / Ի մաքառուտ անմիաբան քառեակ նիւթոց անգամին... նրբաշնին ընտրողութեամբ պատասխանել զարժանին, / զի մի՛ խոտան եւ անպիտան երեւեսցին հանդիսին։*

114. *88բ-92ա* Թղթագրութիւն ճ[այր] Միխայէլ վարդապետի Զամչեանց ատ երկուս վարդապետաց վերապատուելի վարդապետաց տեառն տեառն հայր հայր Մկրտիչ վարդապետի եւ հայր Իգնատիոսի վարդապետի՝ ի Տէր խնդալ – *Զգիր վերապատուելեաց... այս ձերին սրբութեան, որոյ հայրագութ տեսչութեան կամ յամենայնի։ Հնազանդ ծառայ՝ հայր Միխայէլ Զամչեանց։*

115. *92ա* Տաղ ի վերայ արեային Լետնի ի նորին Գրիգոր վարժապետէ Փեշտեմալեեան, որ ի Կոստանդինուպոլիս – *Շարաւիղ ընտիր տոհմին Իուբենեան... ապգիս պսակ Լետն արլ[քայ]։*

116. *92աբ* Ի վերայ թագաւորաց, ի նորին Գրիգոր վարժապետէ – *Հսկայ, հզօր, գեղապատշաճ... կարօտ եմ քոյդ տեսութեան, / զդեմս քո ցոյց գերե՛։*

117. *92բ* Ի նորին Գրիգոր վարժապետէ ի վերայ Անի Հաղարին ոտանաւոր – *Պարծանք քաղաքաց, քաղաք մեծ Անի... ցամքել մեզ գկաթն սիրով մայրենի։*

118. *93ա* Նորին Գրիգոր վարժապետի ի վերայ Վաղարշապատ հաղարի – *Քաղցր տեսիլ արեւուն, մեզ հայեցար խստագոյն... ծով ծիրանի ծածանէր Վաղարշապատ գահ արքունի՛։*

119. *93ա* Տաղ ի վերայ Տղատաց արեային, ի նոյն վարժապետէ յօրինեալ – *Ծաղիկ պայծառ, վարդ թերաբաց... տո՛ւր զբաժակ քո քաղցրագոյն,* Տղատ *արքայ Հայոց Մեծաց։*

120. *93աբ* Նորին Գրիգորի վարժապետի, յօրինեալ ի վերայ Գրիգորի Լուսաւորչի – *Հայր հաւատոյ հովիւդ քաջ... վայելչանաւ այս գրոյս այսմիկ սգակիր, ով սուրբ Գրիգոր Հայր՛։*

121. *93բ* Նորին Տաղ ի վերայ Գագիկ արեային – *Առիւծ հզօր Բագրատունի, զի՞ ննջես յայդ անլոյս գըբի... լե՛ր Սեաեմեայ հուր ջրհորոյ, ոհ Գագիկ՛։*

122. *93բ-4ա* Նորին Տաղ ի վերայ Սմբաթեայ թագաւորին – *Փայլակնացայտ սուսեր ապտու, շանթ բոցահրատ շլիոք սմպոց... երկնատեղաց ջուրց ողողել,* Սմբաթ *արքայ Բագրատունի։*

123. *94ա* Տաղ նորին ի վերայ հայր Աբրահամու – *Արմատ բարի, տունկ օրհնութեան... արքայն Աբգար եւ Տղամարդ, պետ պանծա՛ր*:

124. *94աբ* Նորին Տաղ ի վերայ թագաւորաց մերոց – *Ոստ բարեգեղ, ճիւռ օրհնութեան... տարաշխարհիկ աղեկիզեալք, անաշխարհիկ բոցակիզեցաք*:

125. *94բ* Նորին ի վերայ Մամիկոնեան Գայլ Վահանայ – *Նե՛տ թափանցիկ, սուսե՛ր հատու... քաջ գոբաւաբ Մամիկոնեան Գայլ Վահան*:

126. *95ա* Ջահարփ փառացն պայծառազարդ առատաձեռնութեամբ իսկականճ իմն հանդիսագործն աստուածարեալ եղբաւիկ տեառն տեառն արքեպիսկոպոսն եւ ծայրագոյն նուիրակին գահին լուսոյ մերոյ սիրոյն ի սիրաշատ սրտէ սիրացեալ յար – *Ջի՛նչ, որ մաշէ գերկաթ... ողջ ընդ ձիգ ամ ի սէր մեծի գահին*:

128. *96աբ* Փառազարդողին յաւեմայնի արքեպիսկոպոսի, նազելի եղբօր նոյնածօն աջոյն ի սէր յորդ – *Գեղեցիկ վճռեցին, յոր հայեցին... ի համբոյր հպի տիրակիր սրբոյ քոմ աջոյ ժոռեալ գմաղիանս*:

129. *96բ-8ա* Իմաստնափայլ *(անուան տեղր բաց՝ չգրած)* ռաբուճի շնորհազարդ հայր՝ ըստ Հոգւոյ – *Թէպէտ անուան բայց կարի ցնծութիւնք... ո՛ղջ լե՛ր-ո՛ւք ի յամայր ամս բարօրութեամբ Տէր իմ եւ հարազատ*:

130. *98ա* Շարժեալ ի սիրոյ սիրոյդ խոյ... սիրոյդ ցուցանել ի միխիթարութիւն մեզ – *Արդ, որպէս ոչ կարէ ներգործել հողմ սաստիկ... խնդրանաց մերոց փոյթ յանձին կալ: Ողջ լե՛ր յամս ձիգ՝ ի սէր մեր*:

131. *98ա-9ա* Եթէ թաննարութիւն օտոյ խոչընդոտն լինիիս... *որ գերծայեց զբարեպաշտ ազատնին յոտոյէ*:

132. *99ա* Լուսաբեր արուեսակ զծագումն զոսկեփունջ արեգականն... առ եղբարս խաղաղութիւնն – *Արդ, վկայ եմ հաւաստի գիտութեամբս... ք[ր]ոջով գլուխոյս խնդրոյս այսորիկ իմաստասիրութեանդ*:

133. *99աբ* Եւ թէ հատոր ինչ երկաթոյ մի անգամ... *տապոյ հայրական սիրոյ սրբութեանդ, որ առ նուաստս*:

134. *99բ-100ա* Ծանի՛ր սէր իմ, խնդրեալ էիմ զգիւրն... խնդրովդ իբրեւ զաւանդ – *Արդարեւ, բարուրք ի դէպ գայ... այժմ գմեզ գիտացեալ ի խրախ ժամու, ողջ լե՛ր յամս ձիգս, յիշելով զմեզ՝ ի մաքուր յաղօթս ձեր*:

135. *100ա* Ի գիտութիւնս յաւէտ պերճացեալ, տեառն Յովհաննու առաքելաշաւիղ արեգիսկոպոսի եւ հոգեկից եղբօր խնդալ – *Իմաստնափայլ անձին քոմ ընդաբոյս բարութիւն... լինիլ Ձեր գամ քան գամ բարօրութեամբ ի նոյն, ո՛ղջ լերո՛ւք*:

136. *100բ* Նախամեծար եղբօր սիրելւոյ Յովհաննէս սրբազան արհիեպիսկոպոսի, սէր բազում ի կարօտ դիմաց – *Հաստատեալ իմ ի յոյս աներկրայ, մնայի աւետաւոր... ուրեմն պարտ իսկ է մեզ համբերել ի ժամ վշտաց ամենայն սիրով*:

137. *100բ-2ա* Վերադրականդ սրբոյ գլխոյ հանուրց տեառն տեառն...ի *(անուան տեղր բաց՝ չգրած)* եւ արժանափառ յաջողի ամենօրհնեալ հօր մերոյ լուսատուի շնորհաձիր աջոյն, համբոյր եղշմարտեալ – *Հարձրելոյն բարւոյ բնութեան շնորհ է... քան թէ կորումն գլխոյ եւ շառագունութիւն դիմաց*:

138. *102ա-3բ* Սիրելի իմ վեհիղ ձակօք խոհեմութիւնս վարդապետ, ցանկալւոյդ խնդալ ի Տէր – *Յեւդոկիոյ քանի գրութիւնք եկեալ առ... ի քոյդ կոչմանէ, մինչեւ Աստուած յայց ելցէ եւ այլն*: *Ողջ լե՛ր ի սէր վշտալի՛ Պօղոս պատրիարգիս Կոստանդնուպօլսոյ*: *Ի 1820, դեկտեմբերի 3, ի Կոստանդնուպօլիս ի պատրիարգարանն*:

139. *104ա-5ա* Ցաղագս Մռազատկի բանի արտահանեալ ընդարձակ նոթատիպ տումարէ Հայոց, որ յամի Տեառն 1818, ի լոյս ընծայեալ եղեւ ի Հայր[ս] Խաչատուր վարդապետէ ի միաբանութենէ ամենապատիւ մեծի աբբայի – *Ծռագատիկ լինի յորժամ հայք եւ յոյնք երկպատակիկս... որպէս տեսաք եւ ստուգեցաք ի տումարագիրս յունաց եւ որք ի նմին յամի Տեառն 1957, դնէն օր Քառկի յապրիլի ութին*:

140. *105բ-6բ* Աստուածագումար հանդիսի ընդհանուր ժողովոյդ սրբազան արհեպիսկոպոսաց եւ եպիսկոպոսաց եւ իւմաստուն վարդապետաց եւ բահանայից արեպհօրնից եւ առհասարակ գիտել լիցի – *Այլն Աստուծոյ նախամարգարէն Մովսէս... եւ վճարեալ գայն, որպէս պարտն իցէ եւ արժան ի ձեր կոչմանէ*:

141. *106բ-7բ* Սրբազան Սիւնեաց եպիսկոպոսի սրբոյ Կաթուղիկէ էջմիածնի, ի նուաստ Յովհաննէս վարդապետէ ամենախոնարհ խնդիր – *Պաշտօն դատաւորաց է... ի վնաս Սիւնեաց եւ ի գայթակղութիւն բազմաց*:

142. *108աբ* Բարձր արժանապատիւ Գրիգոր զգօն վարդապետի սիրելւոյ, ի Տէր խնդալ – *Յառաջ քան զամենայն... վասն որոյ ամենեցուն յատկապէս մաուսցեալ գմեր գողջոյն եւ օրդ՛*:

143. *108բ-9ա* Պայմանագրութիւնս հաստատէ – *Թէ եա՛ ստորագրեալս... ի հաշիւ մտեալ ընկալալ եւ վերջացուցի*:

144. *109աբ* Վեհիմաստ սրբազան արհեպիսկոպոս, գերգանկալի մեծաւու եղբայր ի Քրիստոս – *Ի ժամանել Տեառն խնամօք... եւ գերագահ Սուրբ Աթոռոյն Միածնիցի եւ հուսկ ուրեմն իմ*:

145. *109բ-10բ* Բարձր արժանապատիւ եւ շնորհազարդ վարդապետ Կեսարացի Բարսեղ սրբազան

արեւելիսկոպոսեան — *Ըստ հոգւոյ հայր... որ է ակնկալութիւն եւ կեա նպաստակի ամենայն մեղեաց:*

146. *110բ-11ա* Պատուարժան, շնորհափայլ վարդապետ, սիրական հոգւոյ իմոյ արգոյ եղբայր — *Զուարճարարն սրտի պարէտ քաղցրայուր... եւ առողջութեան Ձերոյ, միշտ եմ եւ մնամ բարեացակամ քո ի սրտէ:*

147. *111ա* Պայմանագրութիւն — *Յամի Տեառն 1830, յամսեանն յուլիսի 28, մեք՝ ստորագրեալքս... բանալ ընդ նմա՝ ի մասին այնորիկ, որ ոք եւ իցէ ի մերոց ամենակցաց:*

148. *111բ* Պայմանագրութիւն — *Սիմեհոդոսական կառավարութիւնս, համաձայնութեամբ սրբազնագոյն կաթողիկոսին... եւ ստորագրութեամբ իւրաքանչիւր անդամոց:*

149. *111բ-2ա* Ի բաների Նօրովանայ իմաստուն Պարսից արքայի, զորմէ ասեն, թէ ի կէս վախճանի իւրոյ մկրտեցաւ ի Մարութայ եպիսկոպոսէ յումեմնէ եւ էրիատնեայ ել ի կենցաղոյս — *Ամենայն մարդ, որ զչափ անձին ճանաչէ... խորհուրդն մարդոյ բնաւ մի՛ յայտնէք:*

150. *112բ* Ցումեմնի իմաստասիրէ ասացեալ — *Զիորձ ասի, թէ՛ պարզմտութիւնն խոհեմութեամբ... իբրեւ զվնասակար խօսս առեցի եւ փախեայ:*

151. *112բ* Թուղթ հայր Միխայէլ վարդապետի Զամչեան՝ առ եօթեսին աբբայեան միաբան վարդապետսն, որ եկին ի սուրբ եկեղեցին Հայոց վասն միաբանութեան եւ սիրոյ — *Վերապատուելի վարդապետաց եղբարց իմոց եւ տեարց ի Տէր խնդալ, իցէ թէ յաւելից հայել ի տաճարս Տեառն... եւ ես յօժարակամ կամօք յանձն առնում, ստորագրել եւ կնքել: Ոդջ լերո՛ւք ի պարծանս համօրէն ազգիս եւ ի մխթարութիւն սրտիս իմ: Հոգելից միաբանութեան Ձերում նուաստ ծառայ Հայր Միխայէլ վարդապետ Զամչեան: 1820, յունվարի 18, յաւուր Կիւրակէի ի Պեյօղլու:*

152. *113ար* Թարգմանութիւն բանից ասացեղոց ի պարսիկ լեզու՝ ի խորով միրզայէ, թոռանէ Ֆաթայի շահին, յատենի հրապարակական ունկնդրութեան, ի 20 օգոստոսի 1829 ամի, ի Ս[անկտ] Պ[ետեր]բուրգ — *Գերազօր թագաւոր կայսր... ի փոխադարձ անախեղծ բարեկամութիւն:*

153. *113բ-4ա* Պատասխանական բան ասացեալ յայսմ ատենի ունկնդրութեան ի վիցէ գանցելոյ յանուն թագաւոր կայսերն — *Կայսերական մեծութիւն նորա հրամայէ... գորս յայտնի ես անդէն անուամբ ամենողորմ կայսէր իմոյ:*

154. *114ա-5ա* Թուղթ շնորհաւորութեան օծման տեառն Դանիելի արքազան վեհապետի ի յոյսենէ կոստանդնուպօլսոյ եկեղեցի ի ՌՄՊՆ. (1802) թուականի Հայոց, ռոկտեմբերի Ի. (20) — *Աստուածընտիր արքայակոչ եւ ազգապետ... գետնամած երկրպագութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

155. *115ար* Թուղթ Սահփանեանոն՝ աբբայի Վենետիկոյ առ տիրացու Գէորգ<ն>ն Պալատցի, վասն Քոռնիկոն ճառիցն նուերեալ — *Ակնուամեծար եւ քրիստոսասէր սիրելւոյդ ողջոյն եւ աստուածային օրհնութիւն. ի Վենետիկ, ի 24 ապրիլի, 1805. Մաերիմ սիրոյդ ախորժ ընտանութիւն յորդորէ... եւ ի սոյն իսկ արդեամբ ունիմք տեսանել, ոդջ լէր: Մնամ քրիստոսասէր սիրելւոյդ աղօթարար:* Սահփանեանս *վ[արդապետ]* Ագոնց՝ Սիմեաց *եւ ընդհանրական աբբահայր:*

156. *115բ-6ա* Գիր շնորհաւորութեան Նոր տարւոյ — *Գեանամած երկրպագութեամբ... եւ մնամ այժմ եւ յաւէտ միշտ ձեզ անձնանուէր եւ ճշմարիտ վերապատուութեամբ:*

157. *116ար* Գիր շնորհաւորութեան Նոր տարւոյ — *Հրաման ունիմք ատտուածային խնդրել յինքեանէ... օրհնաբան եւ աղօթարար վասն ամենեցուն Ձեր եւ իսկապէս վերյորդութեամբ միշտ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՑԵՏԱԳԱՅԻ

Իր նամականի ընդօրինակեալ յԹփրեմ վարդապետէ Ալրենեան:

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին նոտրգրով «Նամակա///», 1ա՝ «224/2696», ժանուշագործոյն թանաքով շղագիր՝ «ԺԹ». - Մ[ատենադ]արան եա[ղխակոպոլ]սի»:*

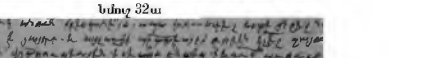
2697

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի

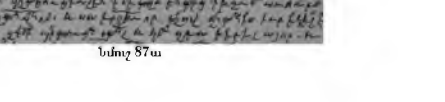
ԿԱԼՐԻՆ ՌՄՀԳ-ՌՄՀԴ. – 1824-1825

ԹԵՐԹ՝ 89+3 (կղկն՝ թ 1, 32, 56). չգուած՝ 1բ, 88ա-9բ՝ ՊՐԱԿ՝ 1-10x10 (1՝ 7. 4, 6, 9՝ 9. 10՝ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսաթղթմեներով՝ «IL GRAN MASSO» եւ թագապսակ բուսական շղթանակ. ոճի մէջ երեք վեցթեւ աստղ. շղթանակի ներքեւում՝ «TPolo». ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 31x21: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (28.5x17): ԳԻՐ՝ շղագիր՝ (ունուչ՝ 87ա), նոտրգիր (ունուչ՝ 32ա). ՏՈՂ՝ 30-40: ԿԱԶՄ՝ բաց շագանակագոյն կաշի, միչուկը ստուարաթղթից. աստառը թուղթ, լուսագծերով, չգուած:

Վիճակ՝ բաւարար կազմի կաշին մաշուած, մասամբ ճեղուած. գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան թծեր:

Նմուշ 32ա

Նմուշ 87ա

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

[Օրինակիւ նամակաց]

Ի 1824 ամի Տեառն, յարեւելիսկոպոսարանս Կարնոյ մայրաքաղաքի

1. *1գ* Յունվար 2: Երանաշնորհ տէր Կարապետ աստուածարեալ արքազան պատրիարք, պատուական հայր ի Քրիստոս – *Որ ունի ի Հեռին... եւ Ձերին սրբութեան մնալով ըստ ամենայնի մտերիմ:*

2. *1գդ* Յունվար 2: Երանաշնորհ տէր Կարապետ աստուածարեալ արքազան, մեծարու պատուական հայր ի Քրիստոս – *Թէպէտ իւք թէ մինչ ցայդ... այս տառապեալ հաչկայ վանիցս:*

3. *1դ* Յունվար 2: Ան Պօղոսեան Կարնեցի Յակօբ ամիրայն – *Աստուածատուր պերճութեամբ իշխանական փառաց... զոր վերըստին առ կրկնել աւելորդ համարեցաք:*

4. *1դ-2ա* Յունվար 10: Ան Տիգրանակերտցի սառաֆ Կիրակոս աղայի եղբայր Յովսէփ աղայն, ի Մուշ – *Աստուածատէր եւ բարեպաշտ... ի խաղաղ կեանս, բարութիւն, ի խնդութիւն սրտի:*

5. *2ա* Յունվար 2: Ան մահտեսի Սուրիաս Գօրոյեանց, որ ի Պոլիս – *Մեծահաւատ եւ բարեպաշտ... եւ մեզ գրես, որ աստ վճարեցք: Ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

6. *2աբ* Յունվար 2: Ան նախկին արքազան Պօղոս պատրիարգի Պօղոսոյ՝ վմիլ Յակօբոս արեւպիսկոպոսն – *Ի պէտս գանազան իրողութեանց... այժմիկ առքօք բաւականացեալ, մնամ Ձերոյդ սրբութեան ամենայնիւ յամենայնի:*

7. *2բ* Յունվար 2: Ան զմիռնեցի Ստեփաննոս վարդապետն, ի Պոլիս – *Ի գրութիւն անդ... որում սպասեալ մնամ:*

8. *2բ-3ա* Յունվար 12: Ան Ներսէս արհիճ Տփխիսոյ՝ ի նոյեմբեր 11ին գրեցեալ նամակի պատասխան է ստորագրեալս – *Ի նոյեմբեր 11 գրեալ նամակ Ձեր... այժմ եւ յապայ միշտ սրբութեան Ձերում բարեացակամ եւ պատրաստական:*

9. *3աբ* Յունվար 13: Երիցս երանեալ արքազանասուրբ հանգուցեալ, ամենապատուական ողորմած Տէր – *Մեծի սրբութեանդ... սրբագնութեամբ Ձերում մնամ այժմ եւ միշտ ծառայական սիրով ամենապատրաստ:*

10. *3բ* Յունվար 14: Ան բարձրահայեաց Սուրբ Աստուածածնի վանից քնիկ միաբան Սեւեռակցի Յօհաննէս վարդապետն եւ գործակալ գործոյ Տիգրանակերտոյ՝ նուիրակ Անտոն արքազան արեւպիսկոպոսին, ի Տիգրանակերտ – *Ի նոյեմբերի 12... մնալով եւ գուք յողջութեան ի սէր:*

11. *4ա* Յունվար 15: Ան վարդապետն արհին եւ առաջնորդն Բաղիշոյ վիճակին, ի վանս Ամդոլու: Երանաշնորհ Վարդան արքազան արեւպիսկոպոս, մեծարու եղբայր ի Քրիստոս – *Ի 20 հոկտեմբեր գրեցեալ մեծարգութեան Ձեր... եւ ըստ յաջողելոյ առանց ինչ ընդդիմութեանց ըստ հաւատոց:*

12. *4աբ* Յունվար 25: Ան միաբանութիւն Երիստոսազօր պանծալի իշխանացն մեծին Կեսարիոյ, ի նոյն Կեսարիա Եղեաւ – *Յուշ լիցի... եւ պանծացեալ ի շնորհս ամենից Տեառն եւ ի սէր:*

13. *4բ* Յունվար 24: Ան դեղձակ Կարապետն Կարնեցի, որ ի Կեսարիա – *Կամիմ գիտել որգեա՛կ, թէ որ քրիստոնէից... եւ ընտանիքդ ուրախացուր մնալով յողջութեան:*

14. *5ա* Յունվար 31: Ան խանթարճի Խաչագեօզն ի Կոստանդնուպօլիս – *Միրելութեանդ յայտ լիցի... եւ զօրացեալ Տէրամբ ողջ լե՛ր ի շնորհս նորին եւ ի սէր:*

15. *5ա* Յունվար 31: Ան Աբրահիմի Գրիգոր արեպիսկոպոսն, յԱրթուին – *Յայլ եւ այլ խորհուրդս... յերկաքանչիւր նպատակս: Ողջ լե՛ր համայն բարօրութեամբ ի շնորհս Տեառն եւ ի սէր:*

16. *5ա* Փետրվար 1: Ան պայազիտցի Գեւորգեան տէր Յօհաննէս Բայանայն եւ վէմիւն Սրբոյ Էջմիածնի, ի Բայազիտ – *Ընկալեալ զնամակ քո... ապա անհոգ լերո՛ւք գայսմանէ մնալով յողջութեան ի սէր:*

17. *5բ* Փետրվար 7: Ան աստուածասէր սիրելութիւն մեծի հարազատ բարեկամի մերոյ եւ յատկագեալ սիրելոյ Յակոբ գերապայծառ ամիրայի Պօղոսեան Կարնեցւոյ, ի Պոլիս – *Անենամեծին Աստուծոյ... եւ վասն բարեկենդանութեամբ Ձեր աղօթարար:*

18. *5բ* Փետրվար 14: Ան վէմիւն Սրբոյ Էջմիածնի աստուածասէր Կեղիկեանց մահտեսի Յօհաննէս աղայ սիրելին մեր, յեւտկիա – *Սրբազան Ներսէս արհին... առ նոյն արհին ժամանեցուցանել:*

19. *5բ-6ա* Փետրվար 22: Ան աստուածաշնորհ սիրելութիւն բարձրապատիւ Աստուածատուր արքազան արեւպիսկոպոսի եւ ծայրագոյն նուիրակի Սրբոյ Մայր Աթոռոյն Էջմիածնի յարժանաւոր կարգաց, ի Կոստանդնուպօլիս – *Ողջունիւ սիրոյ մեծարու... որում ամենայնիւ յամենայնի մնամ յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ:*

20. *6ա* Ի 1824 ամի Տեառն, ի փետրվար 22. յարեւելիսկոպոսարանս Կարնոյ մայրաքաղաքի, առ մեծարու սիրելութիւն Պօղոսոյ արքազան պատրիարգի վէմիւ եփրեմ աստուածաշնորհ րարունոյ, ի պատրիարգարանս ամենայն հայոց, ի Կոստանդնուպօլիս – *Մեծ ունիմք ուրախութիւն... ի հրճուանս բերկրութեան սրտի:*

21. *6ա* Փետրվար 28: Ան սառաֆ Կիրակոս աղայի եղբայր յարգելի Յովսէփ աղայ սիրելին մեր, ի Մուշ... – *Ձեր սիրելութեանը փետրվարի 3 գրած գրութիւնը... մեզ հասուցանել թէկօք, մնալով յողջութեան ի սէր:*

22. *6բ* Փետրվարի 26: Ան յարգի սիրելութիւն աստուածասէր Կարնեցի մահտեսի Սումիաս եւ Սարգիս աղայից, մտերիմ սիրելեաց մերոց ողջունիս, ի Կոստանդնուպոլիս – *Զեր սիրեցեալ հարազատութիւնը... ամենայն բարեօք լցեալ միշտ ի խնդութիւն սրտի:*

23. *6բ* Փետրվար 26: Ան մեծահաւատ սիրելութիւն Կարնեցի Պօղոսեան հրաժոսազօր Յակոբ բարեսէր պանծալի ամիրայի եւ հարազատ սիրելոյ մեր ի Քրիստոս ամենայն սիրով յարագանաց, ի Կոստանդնուպոլիս – *Քրիստոսազօր սիրելւոյդ մերում յայտ լիցի... մեծ յարգութեանդ բարեմաղթ առ Տէր:*

24. *6բ-7ա* Փետրվար 26: Ան երանաշնորհ տէրութեան երջանկազարդ տեառն Կարապետ արքազան պատրիարքի ամենայն հայոց արժանաւոր յարգուօք, ի յամենից հայոց պատրիարքաւոն, ի Կոստանդնուպոլիս – *Սիրութեան ձեր աստուածամերձ... որում մնամ յամենայնի յամենայնի միշտ ամենապատրաստ:*

25. *7ա* Մարտի 4: Ան աստուածաշնորհ մեծյարգութեան տեառն եփրեմ արքազան արեւելիսկոպոսի տեղապահեան յարժանաւոր յարգանս պիրոյ, ի Մայր Աթոռն Սուրբ Էջմիածին – *Մեծ ունիմք անձկութիւն... հոգածու լինել, մնալով յողջութեան, ի խնդութիւն սրտի:*

26. *7ա* Մարտ 4: Ան շնորհազարդեալ արժանապատուութեան տեառն Սահակայ արքազան արեւելիսկոպոս յարժանաւոր յարգմամբ, ի Մայր Աթոռն Սուրբ Էջմիածին – *Միթալական ողջունմամբ գմնծարու ձերումդ... ի մէնջ սիրեցեալ որդեակն ձեր* Յոհաննէս *վարդապետն:*

27. *7բ* Մարտի 6: Ան արքազան պատրիարգն Կոստանդնուպոլսոյ *(անուան տեղը բաց՝ չգրած)*, ի պատրիարգարանս ամենայն Հայոց – *Քնախախայծ պատուղ արդիւնարար օրհնութեան... ստորակնքող անդամքս կարնոյ խորհրդարանի:*

28. *7բ-8ա* Մարտի 4: Ան մտերիմ սիրելութեան կարսեցի Յոհաննջանեանց մահտեսի Կարապետ աղայ յարգելոյ ամենայն սիրով, ի Բերիա, այն Է Հալէպ – *Զեր սիրելութեան գրածներդ... լինել ներողամիտ, զի անկարացաք յատուկ գիր գրել:*

29. *8ար* Մարտի 6: Ան աստուածակարգ միաբանութիւն ողորմած ամիրապետաց ամենայն Հայոց ամենայն արքազաւոր, ի Կոստանդնուպոլիս – *Ապաքէն անձնիւր անձին... ստորակնքող անդամոցս Կարնոյ խորհրդարանի:*

30. *8բ* Մարտի 4: Ան աստուածաշնորհ մեծութեան տեառն Ներսէս արքազան արեւելիսկոպոսի ամենայն արժանաւոր յարգաւօր, ի մեծն Տփղիս – *Ընտասպողական այսու գրութեամբ... անյապաղ տնօրինեալ մնաք միշտ ընդարձակեալ ի սէր:*

31. *8բ-9ա* Մարտի 4: Ան բարձրապատիւ մեծութեան, բազմերախտ սահապի մերոյ եւ յատկացեալ բարեարի գերապայծառ Յակոբ ամիրայի Կարնեցւոյ Պօղոսեան ամենայն յարգանօք, ի Կոստանդնուպոլիս – *Գերամեծար ձեր մեծութիւնը... ստորակնքող նուաստ անդամքս Կարնոյ խորհրդարանի:*

32. *9ար* Մարտի 10: Ան... մահտեսի Պօղոս գերապայծառ ամիրայի Կկիկեան... ի Կոստանդնուպոլիս – *Ապաքէն ըստ անհաս եւ անհուն իմաստից... եւ ի հրճուանս բերկրութիւն սրտի:*

33. *9բ* Մարտի 10: Գրեցաւ եւ այլ եւս միւս նամակ... առ հեռաւոր ամիրայ... Կարապետ աղայն... – *Արժան համարիմ բչնի եւ խոստովանօրէն քումդ... մեծի աստուածասէր սիրելութեան, որում մնամ միշտ բարեացապարտ:*

34. *9բ-10ա* Մարտի 10: Ան մեծահաւատ... մահտեսի Յարութիւն եւ Յոհաննէս... ամիրայից Բէնկանցւոց... ի Կոստանդնուպոլիս – *Թէպէտ ի հարուստ աւուրց... փառս եւ ի հրճուանս բերկրութիւն սրտի:*

35. *10ա* Մարտի 12: Ան աստուածազօր յարգութեան Մայր Աթոռոյն Սրբոյ Էջմիածնի վէմիլ մեծահաւատ Կեհիկեան մահտեսի Յոհաննէս... յետդկիս – *Յուշ լիցի սիրելութեան քումդ... այժմիկ բաւականացեալ սովին կայ յողջութեան ընդարձակեալ ի սէր:*

36. *10բ* Մարտի 12: Ան... Սրբոյ Էջմիածնի ծայրագոյն նուիրակ երանաշնորհ տեառն Յովհաննէս առաքելապատիւ արքազան արեւելիսկոպոսի Կարբեցւոյ... ի Նիկոմեդեայ – *Ունիմք արդարեւ տեղի... մեծի Զերդ սրբութեան մնալով ամենայնիւ յամենայնի միշտ բարեացակամ ի սրտէ:*

Նկարագրութիւնը չծանրաբեռնելու նպատակով հասցէատէրերին ուղղուած բազմաթիւ մահկիր-ածականները գեղչում եւ փոխարէնը բազմակէտեր ենք դնում:

37. *10բ* Մարտի 12: Ան... տեառն Կարապետ պատրիարգ Կոստանդնուպոլսոյ... ի Կոստանդնուպոլիս – *Յառաջ քան գայս ունիմք... ընդարձակեալ ի պարծանս սիրոյ:*

38. *11ա* Մարտ 12: Ան... եփրեմ պատրիարգ... ի Պոլիս – *Ձիրաւի թէպէտ գրութեամբ... շնորհիւ լերո՛ւք յողջութեան ընդ արձակեալ ի սէր:*

39. *11բ* Մարտի 12: Ան... Սեբաստիոյ տէր... Յոհաննէս արքազան արեւելիսկոպոսի... ի Սեբաստիայ – *Յերեսաց թէպէտեան իրողութեանն... եւ միամտեալ կացջիք յողջութեան յամայր ամս բարութեան ամենայնիւ յամենայնի ընդ արձակեալ ի սէր:*

40. *11բ* Մարտի 22: Ան արժանայարգ սիրելութեան հրաժոսազօր յարգելի Պետրոս աղայի Ղասապեան յարժանաւոր յարգանս – *Յուշ լիցի սիրելութեան... ողջ լէր ի Տէր համայն խաղաղութեամբ ի սէր:*

41. *11բ-12ա*: Մարտի 17: Ան... տեառն Սահակ արքազան արեւելիսկոպոս... – *Թէպէտ վաղ իսկ լուեալ էաք գվշտակրութեան ձեր... այժմիկ բաւականացեալ սովին, ողջ լէր ի խնդութիւն սրտի:*

42. *12աբ* Մարտի 25: Առ Ներսէս սրբազան արեւելիսկոպոսի հայոց Վրաստանու... ի մեծն Տփխիս – *թէպէտ ընկալաք գտեղեկութիւն իրաց... եւ մեք էաք եւ եմք նոյնպէս եւ միշտ եղիցուք:*

43. *12բ* Մարտի 25: Առ Եփրեմ մեծ հաճանայապետ... – *նախկին գրութեանց մերոց... որ առ Ներսէս արհին, քստ վերոյ գրելոյս:*

44. *13ա* Մարտի 28: Աստուածաշնորհ տէր Ներսէս սրբազան արեւելիսկոպոս մեծաւու եղբայր ի Քրիստոս – *Սիրագնութեան Ձերում յուշ լիցի... խնամեսցի հայրաբար: Սիրագնութեան Ձերում մնամ ամենայնիւ յամենայնի: Ի 1824 ի մարտի 28, յարքեպիսկոպոսարանս Կարնոյ:*

45. *13ա* Ապրիլի 8: Առ... Վարդան սրբազան արեւելիսկոպոսի ի Բաղէշ – *Ձերում մեծի եղբայրութեան յուշ լիցի... գայս հաշիւ բարւոյք թուի եւ մեզ, բաւականացեալ սովին առ այժմ ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

46. *13աբ* Ապրիլի 8: Առ... մանուհան Աւետիս աղայ... ի Բաղէշ... – *Գիտութիւն լիցի սիրելութեան քումմ... ի շնորհն բարեաց Տեառն միշտ զարգանալով ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

47. *13բ* Ապրիլի 16: Աստուածաշնորհ յարգելի Յարութիւն ռարունի, սիրեցեալ եղբայր ի Քրիստոս – *Սիրելութեան Ձեր գրութիւն գրեցեալն... բայց անգիտանանաւք զչանելոյն պատճառ, բաւականացեալ սովին կայ յողջութեան ընդ արձակել միշտ ի սէր:*

48. *13բ* Ապրիլի 16: Առ երիստոսազօր Աստուածաատուս եւ Յարութիւն իշխանս Խաղաթին Վանայ... ի Վան Բաղաք – *Ընտ գրութեանն սրբոյ Երուսաղէմի վէքիլ յարգելի Յարութիւն... Ծանուցանելով միանգամայն եւ մեզ: Ի Վան քաղաք:*

49. *13բ* Ապրիլի 16: Առ սրբոյ Երուսաղէմի ծայրագոյն նուիրակ Յօհաննէս վարդապետն... – *Խորհրդով առաջնորդիս եւ իշխանաց Վանայ... հասցնել մեզ եւ այլն: Ի վիճակն Վանայ ուր եւ իցէ:*

50. *13բ* Ապրիլի 16: Առ Սարգիս վարդապետն... ի վանս Վարագայ – *Իւրոյ նամակի մեզ ժամանեալն... գրեցաք ըստ մտաց վերոյգրեցելոյն: Ի վանս Վարագայ:*

51. *13բ* Ապրիլի 16: Առ... Յովսէի վարդապետ... ի Սուրբ Նշանի վանս Հաղբատու... – *Ի 12 մարտի գրեցեալդ... յայնժամ ծանուցանեմք, բաւականացեալ սօքօք, ողջ լե՛ր ի սէր:*

52. *14ա* Ապրիլի 16: Առ... Եփրեմ սրբազան արեւելիսկոպոսն... ի Ս. Էջմիածին... – *Ի Քրիստոս սիրեցեալ... առ Յովսէի վարդապետն նոյնպէս գրեցաք եւ սմա եւ այլն:*

53. *14ա* Ապրիլի 27: Առ... Յօհաննէս սրբազան արեւելիսկոպոսի Կարբեցւոյ... յեպտկիա – *Աստուածաշնորհ մեծութեան Ձերում յայտ լիցի... յուսալով թէ յերկոցունս աստի զմինն ընկալցիք, լինելով միշտ յողջութեան ի սէր:*

54. *14բ* Մայիս 8: Առ սրբոյ Երուսաղէմի ծայրագոյն նուիրակ Մկրտիչ վարդապետի... ի Դաւէժ... – *Ի 17 մարտի գրեցեալդ նամակ... առաքեցաք առ Ձեզ, առ այժմիկ բաւականացեալ սովին. ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

55. *14բ* Ապրիլի 27: Առ Իչիլիսեցի խաչատուր վարդապետն... – *Մեծ ունիմք յօժարութիւն... շնորհելոյ ի Տեառնէ, որով լերո՛ւք միշտ յողջութեան:*

56. *14բ* Ապրիլի 26: Առ Բահանայս եւ հասարակ ժողովրդականս... – *Յիսուս Քրիստոսի ծառայ եւ շնորհիւ նորին տէր Կարապետ արքեպիսկոպոս Կարնոյ... յաներեւոյթ իշնամեաց հրապուրմանէ այժմ եւ յաւիտեան:*

57. *14բ* Ապրիլի 26: Առ Ս. Կիրակոս եւ Ս. Աստուածածնի վանից առաջնորդ Յօհաննէս վարդապետն, ի Քղի... – *Ընկալեալ գնամակ ձեր... ի փառս ահաւոր անուան նորին. բաւականացեալ սովին, ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

58. *15ա* Մայիսի 8: Առ... Ներսէս սրբազան արեւելիսկոպոս հայոց Վրաստանու... ի Տփխիս... – *Յաղագս սոյն այս գրամատոյց Զօպաճեան պարոն Յովսէփին... որում յամենայն սրտէ մնամ եւ մնացից բարեացակամ:*

59. *15ա* Մայիս 9: Քրիստոսազօր մահտեսի Յովակիմ... – *Սիրելութենդ յայտ լիցի՛... եւ թող իրանք Գիւղմիշխանայնն արձակութիւնն. բաւականացեալ այժմիկ ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

60. *15բ* Մայիս 22: Առ Կարնեցի Պօղոսեան Յակօբ գերապայծառ ամիրայն – *Յաղագս իրաց Զօպաճեան պարոն Յովսեփին... հոգածու լինել Ներսէս սրբազան արհւոյն իրողութիւն նորին: Ի Կոստանդնուպոլիս:*

61. *15բ* Մայիս 12: Առ... մահտեսի Մարտիրոս... Յեղոկիայ – *Յամբարձեալս ի գահ... զձերդ մեծյարգի սիրելութիւն, որում մնամ յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ ի Տէր:*

62. *15բ* Մայիս 24: Առ... Կարնեցի Յակօբ... ի Կոստանդնուպոլիս... – *Ի 17 ապրիլ գրեցեալ նամակ... Ձերդ երկիւղած բարեպաշտութեան մնամ յամենայնի միշտ բարեացակամ:*

63. *16ա* Մայիս 27: Առ... ծայրագոյն նուիրակ Աստուածատուր սրբազան արեւելիսկոպոսի... – *Պատգամաբեր ձերդ աստուածարեալ անձին... ունիմք ժամանեցուցանել, ծանուցանել եւ գալս. ողջ լե՛ր ի սէր մեր:*

64. *16ա* Մայիս 30: Առ... Գրիգոր սրբազան արեւելիսկոպոս Աթթոիենցւոյ... ի Մայր Աթոռն ի Ս. Էջմիածին... – *Կրկին գրութեամբ կրկնակի ծանօթացեալ... առ սիրելութիւն նիւրեմ աստուածաշնորհ սր-*

քեպիսկոպոսի. բաւականացեալ սովին լե՛ր յողջութեան ի սէր։

65. *16բ* Յունիս 2: ԵՒս աստուածարեալ տէր Եփրեմ արքազան արեպիսկոպոս, ի Քրիստոս Յիսուս սիրեցեալ յարգոյ եղբայր – *Ընկալեալ զի 12 մայիս գրեցեալ... սպասաւոր Աբրահամին առաքեցաք. եւ մնամ։*

66. *16բ* Յունիս 4: Աստուածաշնորհ տէր Եփրեմ արքազան արեպիսկոպոս, մեծարու եղբայր սիրեցեալ ի Քրիստոս – *Սուրբ եղբայրութեան ձերում... մնամ յամենայն սրտէ Ձերդ արբութեան բարեացակամ։*

67. *17ա* Յիւն Մայիսի: [ԵՒս]... մաճուեսի Ստեփաննոս, մաճուեսի Յովակիմ, մաճուեսի Կիւրեղ, մաճուեսի Գրիգոր եւ Ղազար... – *Ի ձեռն տիրացու Յարութիւն վարժապետին... եւ Ձերդ բարեպաշտութիւն կացցէ յողջութեան ի խնդութիւն սրտի։*

68. *17ա* Յունիս 10: ԵՒս արքազան Պօլսոյ պատրիարգի վերիվ եբրեմ աստուածաշնորհ[ն] բարուի... – *Ունիմք յոյս աներկբայ... տնօրինութեան սորին իրաց. բաւականացեալ սովին մնամ։*

69. *17ա* Յունիս 10: Շնորհազարդեալ տէր Աբրահամ մաճուեսէ բահանայի եւ աստուածասէր մաճուեսի Պօղոսի, եւ մաճուեսի Յօհաննէս բարեհամբաւ աղայից... – *Թէպէտ ըստ մարմնոյ... մնամ յարգութեան Ձեր կենաց սակս բարեմաղթ առ Տէր։*

70. *17ա* Յունիս 12: ԵՒս... Մկրտիչ պաշտօնասէր բահանայի եւ աստուածասէր Գինոս Ղեւոյ պարոն Վահան... ի Բալքերդ... – *Ձեր միաբանութեան գրած գիրքս... ողջութեամբ ողջ եղի՛ք ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր։*

71. *17բ* Յունիս 12: ԵՒս եզնկացու վիճակի առաջնորդ եղիայ վարդապետն եւ համայն իշխանս բաղարի... ի նոյն եզնկայ բաղարի – *Զի վաղուց իսկ տեղեկացեր գիտէք... եւ այս գրաբերիս հետ մեզ ծանուցէ՛ք։*

72. *17բ-18ա* Յունիս 15: ԵՒս երանափայլ սրբութիւն (անուան տեղը բաց)... ի Հաղբատ... – *Մեծի սրբութեանդ շնորհակատար աջոյ... մնամ ամենայնիւ յամենայնի հանապազ ամենապատրաստ։*

73. *18ա* Յունիս 15: ԵՒս յարգի... Յովսէփ վարդապետին ի վանս Հաղբատու – *Ի մայիս 30 գրեցեալ նամակ... մնամ այսու ամենայնիւ յամենայնի միշտ սիրելութեանդ բարեացակամ։*

74. *18բ* Յունիս 15: ԵՒս... նուիրակին Գաղատիոյ խոճաճիամիտ Նիկողայոս վարդապետի... ի Ս. Նշանի վանս Հաղբատու... – *Ողջ եղելոյդ ի հոգի եւ ի մարմին... յաճաջադէմ գտեալ ի շնորհս Տեառն եւ ի խնդութիւն սրտի։*

75. *18բ-19ա* Ի Յունիս 15: ԵՒս արքազան Ներսէս արեպիսկոպոսն ի Տփխիս... – *Ջսուրբ եղբայրութիւն ձեր... մատուցանել Ձերում սրբութեան, որում մնամ միշտ յամենայն սրտէ։*

76. *19աբ* Ի Յունիս 23: ԵՒս երանաշնորհ մեծութիւն տեառն Ներսէս արքազան արեպիսկոպոսի Ամենայն հայոց Վրաստանու... Ի Տփխիս... – *Յարժանաւոր յարգանս սիրոյ... սպասէ նորին պատուական եղբայրութիւն, շատացեալ սովին՝ սրբութեամբ Ձերում մնամ միշտ յամենայնի։*

77. *19բ* Յունիս 20: ԵՒս... Եփրեմ արքազանափայլ մեծ բահանայապետի... ի Ս. Նշանի վանս Հաղրատու... – *Յամենայն յարգանս ծառայական սիրոյ... սպասէ նորին պատուական եղբայրութիւն, շատացեալ սովին՝ սրբազանութեամբ Ձերում մնամ։*

78. *19բ* Յունիս 20: Աստուածարեալ... արքազանասուրբ ամենապատիւ ողորմած տէր... /// (անուան տեղը բաց) – *Սրբութեան Ձերում յայտ լիցի... զի այսպէս արագագուբ. բաւականացեալ սովին, առ սոյն մնամ յամենայնի։*

79. *19բ-20ա* ԵՒս երանաշնորհ տէր Ներսէս արքազան արեպիսկոպոս... – *Մեծի Ձերում եղբայրութեան յայտ լիցի... ձեռնագրելոցն այնոցիկ, սրբութեան Ձերում մնամ ամենայնիւ ի սերտ սիրոյ։*

80. *20ա* Յունիս 25: ԵՒս... Սուրբ Կարապետի վանիցն վկիլ Մարտիրոս եպիսկոպոս... Ի Մշոյ Սրբոյ Կարապետի վանս... – *Ձերում սիրելութեան յուշ լիցի... ընդ պատշաճաւոր ուղեկիցս։ ԵՒս այժմիկ բաւականացեալ սովիմք կաց յողջութեան ամենայն խնդութեամբ ի սէր։*

81. *20ա* Յունիս 22: ԵՒս... յակօբ գերապայծառ ամիրայի Պօղոսեան Կարնեցւոյ... – *Գոհանամ զամենակալ Տեառն... հոգւոյ եւ մարմնոյ բարեմաղթ ի Տեառնէ։*

82. *20աբ* Յունիս 16: Ի դռանէ հուաշլի վանից Սրբոյ Լուսաւորչի, կառուցելոյ ի Կարին... առաւցէ խոստացելոցն բարեաց. ամէն։

83. *20բ* Յունիս 16: Ըստ այսմ օրինակի գրեցաք եւ զայլ երիս օրինութեան կոնդակս... եւ առ գանձապետ նոցին՝ պարոն Գէորգն։

84. *20բ* Յունիս 22: ԵՒս... մաճուեսի Յարութիւն եւ Յօհաննէս... ամիրայից Բենկացւոց... ի Կոստանդնուպօլիս – *Հաստատութիւն յուսոյ մերոյ առ յոյսն բնաւից... վասն անդին կենաց Ձերոց աղօթամատոյց առ Տէր։*

85. *20բ-1ա* Յունիս 22: ԵՒս... տեառն (անուան տեղը բաց)... ի Կոստանդնուպօլսոյ... – *Ջսրբութիւն Ձեր գողջունաքեր... ըստ աւանդութեան սրբոյ եկեղեցւոյ հրամայեսջիք այնպէս առնել։*

86. *21ա* Յուլիս 1: ԵՒս... Եփրեմ... բահանայապետ... – *Ապաքէն հովանաւոր ամպ... խորհրդականին Կարնոյ մայրաքաղաքի։*

87. *21աբ* Յուլիս 1: ԵՒս... Ներսէս սրբազան արեպիսկոպոս ամենայն հայոց Վրաստանու... – *Ներ-*

կուտ չանիւք աշխատութեան... ստորակնքող խորհրդականքն Կարնոյ մայրաքաղաքի:

88. *21բ* Յուլիս 6: Ած Անտոն արեպիսկոպոս... ի Տիգրանակերտ... — *Յարժանաւոր յարգանս ողջունելով... շատացեալ այժմիկ մնամ միշտ բարեացակամ:*

89. *21բ* Յուլիս 7: Ած... Ներսէս արեպիսկոպոսի ամենայն հայոց Վրաստանու... ի Տփխիս... — *Որպէս ամենայն իրիք... եւ եղէց յամենայն սրտէ միշտ գօրավիգ ի բարիս:*

90. *22ա* Յուլիս 18: Ած... տեառն Յակորոս արքեպս արեպիսկոպոսի... ի Սուրբ Աստուածածնի վանս ի Մարզուան — *Լցաւ անձուկ սրտի մերոյ... շատացեալ այժմիկ յամենայն սրտէ մնամ սրբութեան Ձեր միշտ բարեացակամ:*

91. *22ա* Յուլիս 24: Ած... Սրբոյ Երուսաղէմ նուիրակ Մկրտիչ շնորհազարդ վարդապետի Կարնեցւոյ... ի Թէվրեզ... — *Յուշ լիցի սիրելութեանդ... այժմիկ բաւականացեալ սովիմբք կա՛ց յողջութեան ի սէր:*

92. *22բ* Յուլիս 25: Ած սիրելութիւն Գիւմիշխանեցի աստուածաշնորհ Յօհաննէս վարդապետ... — *Սիրելութեան Ձերում յայտ լիցի... մնամ ամենայնիւ յամենայնի յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ:*

93. *22բ* Յուլիս 25: Ած Կուրացի Պետրոս վարդապետ... ի Սուրբ Կարապետ — *Ի Կոստանդնուպօլսոյ անտի գրեցեալ... ի սէր մեր կաց յողջութեան միշտ:*

94. *23ա* Յուլիս 25: Ած մանուեսի Մանուկ ամիրայն Ալփխարե[ա]նց... — *Ջառաջին գտիեզերախնամ տեսչութեան... միշտ բարձրացեալ փառաց ի փառս ի խնդութիւն սրտի:*

95. *23աբ* Յուլիս 27: Ած... տէր Եփրեմ... արեպիսկոպոսի... ի Ս. Կաթողիկէն յԷջմիածին... — *ի 21 յունիսի եւ ի 7 յուլիսի գրեցեալ... գայլ ինչ կարեւոր մնամ Ձերդ արժանապատուութեան ի սրտէ բարեացակամ:*

96. *23ա-4ա* Օգոստոս 6: Ած... Ս. Կարապետի հուշալի վանից վերատեսուչ... Պետրոս ռաբունդ... — *Յառաջ քան զայս... մնամ յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ եղբայրութեանդ:*

97. *24աբ* Օգոստոս 7: Ած... Եփրեմ... Բաճանայպատ... ի Սուրբ Նշանի վանս Հաղբ[ա]տու — *Բարեբջանիկ Տեառնդ մաքրագործ աջոյ... մինչ գտցուք ունիմք յդել, շատացեալ այժմիկ մնամ ամենայնիւ յամենայնի միշտ պատրաստական:*

98. *24բ-5ա* Օգոստոս 7: Ած... Նէրսէսի... արեպիսկոպոսի ամենայն հայոց Վրաստանու... ի Տփխիս — *Ի սուրբ եղբայրութենէդ ձեռամէ գրեցեալ... եւ գոհացաք հայցելով անմեղադիր ունիլ գամենայնիւ յամենայնի ամենայն սրտէ միշտ բարեացապարտ:*

99. *25աբ* Օգոստոս 9: Ած... Սրբոյ Կարապետի հուշալի վանից ծայրագոյն վերատեսուչ Պետրոս ռաբունդապետն... — *Յառաջ քան զայս... այլ ի գիշերային ժամու ընդ առաւօտս:*

100. *25բ-6ա* Օգոստոս 12: Ած... Յօհաննէս արեպիսկոպոսի... ի Սեբաստիա — *Ամրակապ հանգուցիւք... յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ յամենայնի:*

101. *26ա* Օգոստոս: Ած մանուեսի Մանուկ ամիրայապետն Ալփխարեանց, վասն իւաց բեռանց... եւ գմնացելոցն փրկութեան հոգ ունիլ: Ի Կապան Մատենն:

102. *26ա* Օգոստոս 16: Ած... ճարտարապետ... Գրիգոր... ամիրապետի ի Կոստանդնապօլիս... — *Զգալի հրոյս զօրութիւն ի նիւթոց... եւ մնամ հանապազ բարեմաղթ առ բարձրեալն Աստուած:*

103. *26աբ* Օգոստոս 16: Ած... Սարգիս... աղայի... ի Կոստանդնուպօլիս... — *Յոյս մեծ ունիմք... որով հանդերձ գօրացեալ սիրելութիւդ մեր ի Տէր, ողջ լե՛ր ի սէր:*

104. *26բ-7ա* Օգոստոս 20: Ած... Ներսէս արեպիսկոպոսն Տփխիսոյ... ի Տփխիս — *Ի սոյն ամսոյ Ը. ... առնել ըստ իւրում գրութեան, շատացեալ այժմիկ: Սրբազնութեամբ Ձերում մնամ յամենայն սրտէ բարեացակամ միշտ:*

105. *27ա* Սեպտեմբերն 3: Ած... Մկրտչեան տէր Յարութիւն բահանայի եւ գործակալի Սրբոյ Էջմիածնի... ի փոռ Ղարաֆլսէ — *Ի 20 օգոստոս գրեցեալ... բաւականացեալ սովին ողջ ի Տէր եւ ի սէր:*

106. *27բ* Սեպտեմբեր 3: Ած (անուան տեղը բաց)... ի Սուրբ Նիշանի վանս Հաղբատու... — *Գերաշուք տեառնդ մերոյ... ամենանուաստ եւ պատրաստական: Ի 1824, ի սեպ. 3, յարքեպիսկոպոսարանս Կարնոյ մայրաքաղաքի:*

107. *27բ* Ի սեպտեմբեր 3: Ած... Սառաֆն Կեսարիոյ օրհնեալ Համբարձում աղային ողջունիւ: Ի Կեսարիա... — *Աստուածասէր սիրելութեան քում... եւ գօրացեալ շնորհօք Տեառն ողջ լե՛ր:*

108. *27բ* Ի սեպտեմբեր 4: Ած Ներսէս արքազան արեպիսկոպոսն Տփխիսոյ: Ի Թիֆլիզ... — *Սոյն այս գրամատոյց Կեսարացի պարոն... չիշեալ արհոյն մնամ յամենայնի ամենայն սրտէ:*

109. *28ա* Ի սեպտեմբեր 6: Ած... վերատեսչի եւտկիոյ տեառն Գէորգայ սրբազան արեպիսկոպոսի... յԱտդկիա — *Ձերջանկաւէտ կեանս... մնամ ամենայնիւ յամենայնիւ յամենայն սրտէ բարեացակամ:*

110. *28աբ* Ի սեպտեմբերի 6: [Ած]... մանուեսի Մարտիրոս... ամիրայի... — *Տէրամբ զօրացեալ եւ ամենանուաստ... վասն անգին կենացդ առ Տէր բարեմաղթ:*

111. *28բ-9ա* Ի սեպտեմբերի 6: Ած... վերատեսչի Գաղատիոյ վիճակի տեառն Թադէոսի սրբազան արեպիսկոպոսի... ի Գաղատիայ — *Հարկ է ի Քրիստոս Յիսուս... յամենայնի միշտ բարեացակամ:*

112. *29ա* Ի սեպտեմբերի 7: Աւ... մաճուեսի Պօղոս աղայի Սէֆէրեան... յետդկիայ – *Զօրհնեալ գագնուանանութիանդ... այժմ եւ յապայս իսկական սիրով բարեացակամ:*

113. *29ա* Ի սեպտեմբերի 7: Աւ եւ հրիստոսազօր սիրերութիւն Հիւսիսեանց մաճուեսի Կարապետ օրհնեալ աղայի, ողջունիս: յետդկիա... – *Տիրական ողջունիւ հարցաբանեմք... ի հրճուանս բերկրութեան սրտի:*

114. *29բ* Ի սեպտեմբերի 9: Աւ մեծ[ա]յարգոյ սիրելութիւն Սրբոյ Կարապետի հուաշալի վանից վերատեսուչ տէր Պետրոս... Ի վանս Գլակայ... – *Յօդուտոս 23 գրեցեալ... ամենայն բարելաւութեամբ ընդարձակեալ ի սէր:*

115. *29բ* Ի սեպտեմբերի 12: Աւ... Ալփիարեանց... մաճուեսի Մաճուկ... Ի Կապան Մատենն – *Համաձօտ գրութեամբս... սուրհանդակին անկարացաք պատասխանատրել:*

116. *30ա* Ի սպտեմբերի 12: Աւ... Սահակայ արքազան արճեպիսկոպոսի... ի Մ. Ս. Աթոռն յԷջմիածին... – *Ել ինչ այլ ի բալ[մ]ամբոխ ախտաւորաց ունայնութեան... եւ յամենայնի յամենայն սրտէ եղբայրութիանն Ձեր սերտ բարեացակամ:*

117. *30աբ* Ի սեպտեմբերի 12: Աւ... տեառն Ստեփաննոս արքազան արճեպիսկոպոսի յարգամեծար եղբօր: Ի... էջմիածնին... – *Մանրակշիռ անուր հոգւոց... մնալով միշտ յամենայնի Ձերին եղբայրութեան բարեացակամ:*

118. *30բ* Ի սեպտեմբերի 12: Աւ... տեառն Եփրեմայ արքազան արճեպիսկոպոսի... ի Սուրբ Կաթողիկէն էջմիածին... – *Ի 10 օգոստոս դրոշմեալ գուբաթատիի նամակ... ընդարձակեալ միշտ ի սէր:*

119. *30բ-1ա* Ի սեպտեմբերի 12: Աւ... Յովհաննու արքազան արճեպիսկոպոսի Կարբեցւոյ... ի Սուրբ Կաթողիկէն էջմիածին... – *Անպատում է եւ մեծ յոյժ արդարեւ խնդութիւն սրտի մերոյ... մնացեալ ամենայնիւ յամենայնի յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ Ձերում արքազնութեան:*

120. *31ա* Սեպտեմբեր 17: Աւ պարոն Դուկաս... յեզնկայ... – *Աստուածազօր բարեպաշտութեան գոմ յայտ լիցի... ի բարութեան ըստ հոգւոյ եւ ըստ մարմնոյ:*

121. *31աբ* Ի սեպտեմբերի 19: Աւ համայն... իշխանս Երզնկայ վիճակի... – *Յայտ լիցի Ձեր սիրելութիանդ... եւ յամէն անկարգութենէ ազատ մնաք շնորհիւ Տեառն:*

122. *31բ-2ա* Ի սեպտեմբերի 23: Աւ... Շմաւօղլի մաճուեսի Յարութիւն... ի Կոստանդնուպօլիս... – *Քրիստոսազօր բարեպաշտ անձանց... եւ խաղաղութիանն մէջ պահէ հոգւով եւ մարմնով ի սէր:*

123. *32ա* Ի սեպտեմբերի 24: Աւ... Ստեփաննոս արքազան արճեպիսկոպոսի մեծին Կեսարիոյ... – *Ուրախարար լուր... կացչիք յողջութեան ընդարձակեալ միշտ ի սէր:*

124. *32աբ* Ի հոկտեմբերի 1: Աւ... մաճուեսի Մաճուկ... ամիրայ... – *Տիրական ողջունիս ողջունեմ... անսասան կացչի՛ք յողջութիւն, ի խնդութիւն սրտի:*

125. *32բ* Ի հոկտեմբերի 1: Աւ... իշխանաց իշխան... մաճուեսի Գասպար... ամիրայի... Ի Կապան Մատենն... – *Ձգգրիտ եւ հաստատուն... վասն Ձերին պայծառ կենաց:*

126. *32գ* Սեպտեմբերի 1ին: Աւ... Պետրոս օրհնեալ աղայի Խասապեան... յԱկն... – *Կենդաղական հոգւոց... այժմիկ շատացեալ սովին ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

127. *32գ* Հոկտեմբերի 6ին: Աւ... Պապիկ աղային... ի Թրապիզօն... – *Տիրական եւ խաղաղաւիճ ողջունիս... այժմիկ բաւականալով սովին ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

128. *32դ* Ի հոկտեմբերի 7: Աւ արքազան ճաճանչապետն ի Հաղբատ... արքազան եփրեմ մեծ ճաճանչապետ – *Ձերին սրբութենն... ի Ձերին սրբութենէ տեղեկանալ, որում մնամ ամենայնի յամենայնի մշտապատրաստ:*

129. *32դ* Ի հոկտեմբերի 7: Շնորհաշուի զերընտիր արքազան... /// (անուան տեղը բաց) – *Մեծի գոութենան Ձեր... Ձերում զեկուցանել: Մնամ որպէս եւ եմ մշտապատրաստ:*

130. *33ա* Հոկտեմբեր 20: Աւ... Սրբոց Յակոբեանց... աւագ լուսարար... Միսրոխ արքազան արճեպիսկոպոսի... ի Ս. Հաղարծն Երուսաղէմ... – *Տերունին պատուէր առ... մնալով յամենայնի սրբութեան Ձերում բարեացապարտ:*

131. *33ա* Հոկտեմբեր 20: Աւ... Ս. Երուսաղէմի արքազան պատրիարքի վէրիվ, շնորհաշուի եղեա արքազան արճեպիսկոպոսի... ի Ս. Հաղարծն Երուսաղէմ... – *Ձառ ի Տեառնէն ամենից... շատացեալ այժմիկ սովին Ձերում պատուարժանութեան եմ եւ եղէց յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ:*

132. *33բ* Ի հոկտեմբերի 10: Աւ... Կիրակոս արքազան արճեպիսկոպոսի... – *Ձիք այլ ինչ ցանկալի... ըստ աւուրց երկնից ի խնդութիւն սրտի:*

133. *33բ-4ա* Ի հոկտեմբերի 10: Աւ հրիստոսասէր բարեպաշտութեան բարեհամբաւ մաճուեսի Մուրատ աստուածասէր օրհնեալ աղայի ողջունի սիրոյ, ի Ս. Հաղարծն Երուսաղէմ... – *Տիրական ողջունիւ կողջունեմ... յարազարբ բերկրանօք ի սէր:*

134. *34ա* Ի հոկտեմբերի 10: Աւ յարգութիւն հաշատուր խոնարհութիամբ ուարուեսդ յարգանս սիրոյ, ի Ս. Երուսաղէմ – *Յիրաւի ցանկացաք մեծապէս... փութաստչիր առնել խրախս զիս զբարեաց Ձերոց ցանկացօղ:*

135. *34աբ* Ի հոկտեմբերի 10: Առ յարգութիւն Եւտիկիացի Յօհաննէս հանճարազուարճ ռաբունոյ ի Ս. Երուսաղէմ... – *Յոգւոյս ցանկալի պատուական անձինդ... յամենայն սրտէ ձերմէ եղբայրութեան բարեացակամ:*

136. *34բ* Ի հոկտեմբերի 10: Առ երջանկազարդ... Գաբրիէլ արքազան պատրիարք... Ի սուրբ գաճն արքոյ Յակոբեանց – *Յընդունման սիրելութեան ձեր յանցելում ամի... այլ շնորհակալութեամբ մեք իսկ գոհանամք, լե՛ր ողջ ի սէր:*

137. *34բ-5ա* Ի հոկտեմբերի 10: Առ... Պօղոս նախկին արքազան պատրիարքի մեծին Պօլսոյ... Ի Սուրբ Երուսաղէմ – *Ի հերուն հետէ նուագեալ գտանիմ... պյամենայնի բարեաց ձերոց ցանկացօղ:*

138. *35ա* Հոկտեմբեր 13: Առ Յարօյեանց Ստեփաննոս արեպիսկոպոսն... – *Ձերին եղբայրութեան սիրագիծ նամակ ի ձեռն... անմոռանալի ունել գբարեաց ձերոց ցանկացօղ:*

139. *35աբ* Ի հոկտեմբերի 14: Առ... Յովսէփ վարդապետի... ի Սուրբ Նշանի վանս Յաղբատոս... – *Կանխաւ նուագեալ գտանիմ... եւ ձերին հարապատութիւն ցանադիր եւ աշխատօղ ի սէր:*

140. *35բ-6ա* Ի հոկտեմբերի 14: Առ արքազան Ներսէս աթեպիսկոպոսն... – *Ի 17 սեպտեմբեր գրեցեալ... յամենայնի մշտապատրաստ յամենայն սրտէ:*

141. *36աբ* Հոկտեմբեր 14: Առ... արքազնասուրբ (անուան տեղը բաց)... Ամենայն Հայոց... Ի Ս. Նշանի վանս Հաղրատոս... – *Մեծի տէրութեանդ աստուածապահել աջոյ... եւ կամ փոքիկ առգէ, եւ հատուցուք:*

142. *37ա* Ի հոկտեմբերի 20: Առ... համայն իշխանաց օրհնեալ վիճակին Բարերդու... Ի Բարերդ – *աստուածասէր սիրելութեան ձեր... միամ Ձեր աստուածապահութեանը համար միշտ բարեմաղթ առ Տէր:*

143. *37բ* Հոկտեմբեր 23: Առ... պարոն Ղուկաս... յեզնկայ... – *Սիրելութեանդ անձին աչագաւութեամբ վշտանալը... ողջ լե՛ր ի Տէր, անվնաս յամենայն վտանգից ի սէր:*

144. *37բ* Ի հոկտեմբերի 23: Առ համայն իշխանս եզնկայու... յեզնկայ– *Ձեր աստուածասէր սիրելութեանդ գրութիւնը... եւ ան ատենը կըճարկաւորիք վանքը սիրութիւն անել:*

145. *38ա* Ի հոկտեմբերի 23: Առ սիրացու Օհաննէ եզնկացի – *Գրեցինք ողջունէն յեաքը... թէ անոր հետ գայ նէ կըլդեենք:*

146. *38ա* Ի հոկտեմբեր 23: Առ... տիրացու Պետրոս շնորհաւուն վարժապետի յեզնկայու, յեզնկայ – *Մոյն այս հնգետին նորընծայ քահանայիցս... պիտի կրեն իւրեանց արժանաւոր պատիժը:*

147. *38բ* Ի հոկտեմբերի 16: Առ... Սրբոյ Էջմիածնի ծայրագոյն նուիրակ... Անտօն արքազան արեպիսկոպոսի... ի Մարզուան... – *Նամակ ընկալեալ ծանեաք... եւ տուկանեաց գմեզ: Այժմիկ ուրեմն սոքօք բաւականացեալ ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

148. *39աբ* Ի նոյեմբերի 10: Առ յարգի սիրելութեան համայն իշխանաց (չնչ. «եզնկացու») Բամկայաու վիճակի... – *Երախտաւորաց պատիւը ճանչնալ... ի փորձութեանց երեւելեաց եւ աներեւութից, ողջ լերո՛ւք ի Տէր եւ ի սէր: Ի 1824, ի նոյեմբերի 10: Յարքեպիսկոպոսարանս Կարնոյ մայրաքաղաքի:*

149. *39բ* Այս օրինակովը գրեցինք ուրիշ չորս նամակ ալ... Սիկողայոս աղային:

150. *39բ-40բ* Ի նոյեմբերի 8: Առ... Կարապետ արքազան պատրիարգ, ի մեծի մայրաքաղաքին Կոստանդուպօլսի... – *Ջարբութիւն ձեր համայն հ(=ն)ամականիս... միշտ նախախնամութեամբ Նորին կացցէս յոլջութիւնս ի սէր: Ի 1824, ի նոյեմբերի 8:*

151. *40բ-1ա* Ի նոյեմբերի 8: Առ... Կարմեցի Պօղոսեան... Յակոբ գերապայծառ ամիրայի... Ի Պօլիս... – *Ձեր մեծութեան ճշմարիտ սիրոյ... մեծարու բարեպաշտութիւնդ միշտ բարեմաղթ առ Տէր:*

152. *41աբ* Ի նոյեմբերի 8: Առ Կարբեցի Յօհաննէս արքազան արեպիսկոպոսն... – *Սուրբ եղբայրութեան քաջողջութեան լուր... ապա շատացեալ մեամ խնդրոյս կատարման յամենայնի բարեացակամ:*

153. *41բ-2բ* Ի նոյեմբերի 8: Առ միաբանութիւն խոճորդականաց... – *Սիրութեան ձեր գրութիւն... Ձգիլ ամենայնիւ յամենայնի յօժանդակութիւն բարեկաւութեան դորին:*

154. *42բ* Ի նոյեմբերի 8: Երասքեռոճ տէր Ստեփաննոս արքազան արեպիսկոպոս... – *Յաճախելութենէ պանծալի սիրոյ... յաղագս անձեռնհաս լինելոյ ի յաստուկ գրութիւն:*

155. *43աբ* Ի նոյեմբերի 17: Առ... սիրելեաց մերոց... Բէնկացի մահտեսի Յարութիւն եւ Յօհաննէս... ամիրայից... ի Կոստանդնուպօլիս... – *Ջբարեպաշտութեան ձեր տիրապահ կենաց... եւ առ բարձրեալն յամենայնի արժանապատուութեան ձեր բարեացակամ:*

156. *43բ* Ի նոյեմբերի 16: Առ յարգոյ սիրելութիւն վերատեսչին Պոնտոսի բարեշնորհ Գրիգոր վարդապետին... ի Գիւմիւշհաճէ... – *Զառաջինն կամիմք գիտել գհանգամանս բարեմասնեալ կենաց եւ կացութեան ձերոյ սիրելութեան... առ այժմիկ բաւականացեալ սոսկին ողջ լե՛ր:*

157. *43բ-4ա* Ի նոյեմբերի 16: Աստուածասէր եւ բարեպաշտ համայն յարգոյ իշխանաց... Բաբերդու... – *Քրիստոսագոր ձեր սիրելութենէդ յայտ լիցի... եւ նորին նախախնամութեամբն յամենայն վտանգից եւ փորձութենից պաշպանեալ. ողջ լերո՛ւք:*

158. *44ա* Ի նոյեմբերի 16: Առ յարգի սիրելութիւն համայն իշխանաց Գիւմիշհանայու... – *Բաբերդու իշխաններէն լսեցիք... բայց ինչ եւ իցէ, ահա որպէս գրեցիք, այնպէս ընելով ողջ եղի՛ք:*

159. *44բ* նոյեմբեր 17: Շրեղաշուք պերճապատիւ օրհնեալ ձակոբ ամիրայ... – *Տիրական ողջոյնիւ քրիստոսաբոյր... վասն մեծարու բարձրապատուութեանդ անգին կենաց եմ եւ եղէց միշտ բարեմաղթ առ Տէր:*

160. *44բ-5ա* Ի նոյեմբերի 24: Առ... Անտոն արբազան արեւպիսկոպոս... յետդիկս – *Տիրաւանդ ողջունիս ողջունեալ... որում մնամ որպէս եւ եմ ամենայնիւ յամենայնի, յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ:*

161. *45աբ* Ի նոյմբերի 24: Պերճապատիւ, աստուածասէր մաճուեսի Մարտիրոս գերապայծառ ամիրայ... – *Ջառաւտապարգեւ ձիրս նուիրաց... առ բարձրեալն վասն պատուական կենաց ձեր:*

162. *45բ-6ա* Ի նոյեմբերի 4: Առ... մաճուեսի Մանուկ գերապայծառ ամիրայ բարեյիշատակ Ալփիարեանց... Ի Կապան Մատենն... – *Ազքանագեան տանս պայծառութեանն նպաստողաց... յանդորր խաղաղութեան ողջ լէր ի ցնծութիւն բերկրութեան սրտի:*

163. *46աբ* Ի նոյեմբերի 24: Առ... Սրբոյ էջմիածնի ծայրագոյն նուիրակ ձօհաննէս աստուածաշնորհ ռաբունոյ... Ի Կապան Մատենն... – *Մաստուցմամբ փրկչաձիր ողջունի գեկուցանեմք... Յովսէփ վարդապետէն ընկալեալ առաքեսցուք առ ձեզ:*

164. *47ա* Ի նոյեմբերի 24: Առ աստուածաշնորհն սիրելութիւն Սրբոյ էջմիածնի ծայրագոյն նուիրակ ձօհաննէս սրբազան արեւպիսկոպոսի յարգանս սիրոյ... – *Ջսիրապէսն զուարճացաք... առ աստուածաշնորհ խոհեմութիւն ձեր, որում մնամ յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ:*

165. *47ա* Ի նոյեմբերի 29: Առ յարգութիւն սառաֆ Պապիկ աղայ սիրելին մեր ի Թռապիզօն... – *Սիրելութեանդ դրիւռ քոյոն հատ լիմօնն ընկալան... որոն քով եղածնալ առնուինք, ողջ լէր:*

166. *47բ* Առ... Սրբոյ էջմիածնի խորհրդական հաց նախապատիւ անդամոյ տեառն ձօհաննէս սրբազան եպիսկոպոսի Կարբեցոյ... – *Նուիրմամբ տիրական ողջունի... եղբայրութեան, որում մնամ յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ:*

167. *48ա* Ի նոյեմբերի 29: Առ... ձակոբ գերապայծառ ամիրայի Կարնեցւոյ Պօղոսեան... – *Ջյամենից արարչէն աւանդալն... մեծահաւատ բարեպաշտութեան, որում եմ եւ մնամ յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ:*

168. *48բ* Ի 1824: Առ... մաճուեսի Մանուկ պերճապատիւ օրհնեալ ամիրայի բարեյիշատակ Ալփիարեանց... Ի Կապան Մատենն – *Աստուածաւանդ ողջունիւ տիրական սիրոյ... կատարեալ սիրոյ միշտ բարեացապարտ:*

169. *48բ* Ի դեկտեմբերի 3: Առ... Կարնեցի Պօղոսեան... ձակոբ գերամեծար ամիրայի... Ի Կոստանդնուպոլիս... – *Բարեպաշտ սիրելութենդ սիրոյ... այս բանս փութով հոգաս, ողջ լէր:*

170. *49աբ* Ի դեկտեմբերի 4: Առ... եփրեմ մեծի բահանայապետ... Ի Սուրբ Նշանի վանս Հաղբատու – *Աստուածագործ մաքուր Աջոյ մեծի սրբութեանդ... ի պարծանս Բարերդու համայն վիճակիս...* Գրիգոր, Պետրոս, *մահտեսի* Յովակիմ:

171. *50աբ* Դեկտեմբեր 5: Առ... /// (անուան տեղը բաց) բահանայապետ... ի Սուրբ Նշանի վանս Հաղբատու... – *Ի ձեռն խլաւուղ Մկրտչին... ամենայն բարելաւութեամբ հանդերձ ընդարձակեալ ի սէր:*

172. *50բ-1ա* Ի դեկտեմբերի 5: Առ... Ներսէս արբազան արեւպիսկոպոսի... ի մեծն Տփխիս... – *Ողջունելով ի համբոյր սրբութեան... 1 քիֆէ արծաթ վարախ - 55/141, մնամ սրբութեան Ջեր:*

173. *51բ-2ա* Ի դեկտեմբերի 17: Պարկեշտասուն Պետրոս վարդապետ... – *Ընկալեալ գնամակդ տեղեկացաք... որ տակաւին մնալ առ մեզ, առաքեսցուք:* Ի Կոստանդնուպոլիս:

174. *52աբ* Ի դեկտեմբերի 17: Առ յարգոյ... պարոն մաճուեսի Յարութիւն... Ի Բարերդ... – *Յարգոյ բարեպաշտութեանդ յայտ լիցի... եւ խաղաղարարաց վարձուցը արժանաւոր ընէ, ողջ լէր ի սէր:*

175. *53ա* Ի դեկտեմբերի 19: Առ... Սրբոյ Կարապետի հրաշալի վանից ծայրագոյն վերատեսուչ... Պետրոս ռաբունի, ի նոյն վանս գրկակայ... – *Ջյարգոյ եղբայրութեան ձերում ընկալեալ... բաւականացեալ այժմիկ մնամ եղբայրութեան ձերում ըստ կարի միշտ բարեացակամ:*

176. *53աբ* Ի դեկտեմբերի 19: Առ... մեծին Կոստանդնուպօլսի սրբազան պատրիարգի վեհիլ աստուածաշնորհ եփրեմ ռաբունոյ... ի Պօլիս... – *Յուսամբ յամենից յոյն... սակայն առցեն զվարձս բարեաց, շատացեալ սուղին ողջ լէր ի Տէր (այս նամակը շրջանակի մէջ առած, ջնջելու նշաններ):*

177. *53բ* Ի դեկտեմբերի 19: Երջանկափայլ ամէր Կարապետ պատրիարք... – *Մեծի սրբութեան Ջերում յուշ լիցի... անվտանգ մնալ այսպիսի խզմալեաց ի՛ր բան հոգւոյն եւ ի՛ր ըստ մարմնոյ եւ այլն:*

178. *54ա* Դեկտեմբեր 27: Երանաշնորհ տէր ձօհաննէս սրբազան արեւպիսկոպոս... – *Յաւուր չորրորդի սուն ամսոյս... գոյց պատասխանիսն փութացուսցիք առ մեզ առաքել ի հպատակ անդր իւր:*

179. *54բ* Դեկտեմբեր 27: Աստուածաշնորհ յարգոյ Մկրտիչ սրբազան արեւպիսկոպոս... – *Յանկալի լրոյ ողջութեան ձերոյ... կամաց Ջերոց ապաստանեալ, մնամ ամենայնիւ յամենայնի ձերումդ եղբայրութեան բարեաց ցանկացօղ:*

180. *55աբ* Ի դեկտեմբերի 29: Երանաշնորհ տէր ձօհաննէս սրբազան արեւպիսկոպոս... – *Յաւուր չորրորդի սուն ամսոյս...* Թադէոս *վարդապետ մտերիմն մեր եւ ծառայ Ջեր:*

181. *56աբ* Երջանկափառ հանդիսավեհն սրբազան (անուան տեղը բաց) – *Աստուածագործ սրբոյ աջոյ... գնախայիշատակեցեալն աւելի ոչ ինչ գտանի պարունակեցեալ:*

182. *56բգ* Ի դեկտեմբերի 29: Ան... Եփեմ սրբազնասուրբ մեծ հաճանալապեսի... ի Սուրբ Նշանի վանս Հաղբատու... – *Աստուածագործ սրբոյ աջոյ երանելոյ Տեառնդ... աւելի ոչ ինչ գտանի պարունակեցեալ, բարձր սրբութեան Ձերում մնամ մշտապատրաստ:*

183. *56գ-57ա* Ի դեկտեմբերի 29: Ան... վերատեսչի ամենայն հայոց Վրաստանու տեառն Ներսէս առաջնաշափ սրբազան արեպիսկոպոսի, ի մեծն Տիխիս... – *Ընկալեալ զտետրակ համառօտ պատմութեան անցից սրբոյ Մայր Աթոռոյն... եւ կամաց սրբազնութեամբ Ձերոյ, որում եմ եւ մնամ միշտ բարեացապարտ եւ մշտապատրաստ:*

184. *57աբ* Ի 1825 ամաց Տեառն մերոյ եւ ի յունվարի 11ն սկսեալ: Յունվար 8: Ան... Սրբոյ Էջմիածնի Մայր Աթոռոյն գրագիր Յօհաննէս արեպիսկոպոսի... ի Կոստանդնուպօլիս... – *Ընկալեալ զնամակ ձերին սիրելութեան... բացածանուցեաք, այժմիկ այսու շատացեալ ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

185. *57բ-ծա* Յունվար 8: Ան... տէր Կարապետ պատրիարգ... ի Կոստանդնուպօլիս – *Մեծի սրբութեանդ ձերում յուշ լիցի... որպէս ի հանդէպ սորին կայ դրոշմեալ:*

186. 58ա Յունվար 8: Գերամեծար օրհնեալ մաճառեսի Պողոս ազնի աղայ... – *Օրհնեալ բարեպաշտութեանդ սիրոյ նամակը... որով զարգացեալ եւ զօրացեալ միշտ Տեառն շնորհիւ ողջ լե՛ր ի Տէր:*

187. *58բ* Յունվարի 28: Հանդիսավեհն վսեմափառ սրբազնասուրբ (անուան տեղը բաց) – *Մեծի սրբութեանդ աստուածարեալ աջոյ... գերաշուք սրբազնութեան Ձերոյ, որում եւ մնամ յամենայն սրտէ մշտապատրաստ:*

188. *59ա* Յունվար 28: Ան... նախապատիւ անդամոյ միաբանութեան Սրբոյ Աթոռոյն տեառն Յօհաննէս արքազան արեպիսկոպոսի Կարբեցւոյ... ի Ս. Էջմիածին... – *Կանխաւ իսկ, այն է՝ ի 29 դեկտեմբերի մատուցեալ... արդարեւ գրեմ բաւական շնորհ ձեր սրբութեան մշտապատրաստ:*

189. *59աբ* Յունվար 28: Ան... տէր Գրիգոր արքազան արեպիսկոպոսի Աղթփինեցւոյ... ի Ս. Էջմիածին... – *Հուրս գայլի ի նիւթեղինաց գոլով... մնամ յամենայն սրտէ բարեաց ձերոց միշտ ցանկացօղ մշտապատրաստ:*

190. *59բ* Յունվար 28: Ան... տէր Ստեփաննոս արքազան արեպիսկոպոսի... ի Ս. Էջմիածին... – *Քան զամենայն բանաձեւս բուռն եւ հզօր... ի խրախութիւն սրտի ամենապատրաստ:*

191. *60ա* Յունվար 29: Շնորհասուն Դափիթ վարդապետ... – *Ընկալայ զորդիական սիրոյ քոյին յայտարար գրութիւն քո... ի խնդութիւն մեծի հրճուանս սրտի:*

192. *60բ* Ի յունվար 29: [Ան] Բարերջանիկ աստուածարեալ տէր Գաբրիէլ պատրիարգ... – *Ճանաչեմք անշուշտ... եւ պանծասցի միշտ առաքելաշնորհ ձերդ սրբութիւն, ի հրճուանս խնդութեան սրտի:*

193. *61ա-2բ* Փետրվարի Ա.ին (1): Գերընծիւր աստուածակարգ արքազնասուրբ (անուան տեղը բաց) – *Ապաքէն գաստուածարեալ բարձրագոյն տէրութիւն ձերդ... ամենանուաստ անդամքըս Կարնոյ խորհրդարանի:*

194. *63ա-4ա* Յունվար 27: Բարերջանիկ... տէր Կարապետ պատրիարգ... – *Թէպէտ ի նոյեմբերի 3 գրեցեալ մերոյին նամակաս... բարձր տէրութեան Ձերում յամենայն սրտէ մշտապատրաստ:*

195. *64աբ* Փետրվար Ա.: Ան... Կարնեցի Ձախմախչեան հանգուցեալ Սարգիս աղայի հարազատ որդւոյ պարոն Պօղոսին... ի Կոստանդնուպօլիս – *Հարազատութեանդ գրութիւնը ընդունելով... եւ անվնաս պահէ միշտ յամենայն փորձանաց ի խնդութեան սրտի:*

196. *64բ-5ա* Փետրվար 19: Ան... Մայր Աթոռոյն բարձր հոգեւորականի նախապատիւ անդամոյ տեառն Յօհաննէս արքազան արեպիսկոպոսի... ի Սուրբ Էջմիածին – *Ծառաջ քան գայս ունիմք մատուցեալ... ողջ լե՛ր յամայր ամս բարօրութեան ի սէր:*

197. *65ա-6ա* Փետրվար 27: Մեծահասան... մաճառեսի Սուիրաս յարգելի աղայ... – *Օրհնեալ հարազատութեանդ յունուարի 5ին գրած նամակ... ի Տէր նախախնամեալ միշտ ողորմութեամբ Տեառն ի սէր:*

198. *66աբ* Փետրվար 28: Առաքելաշաւիղ տէր Կարապետ արքազան պատրիարգ... – *Մեծութեան ձերում յայտ լիցի... երջանկափառ մեծի Ձերին սրբազանութեան, որում մնամ յամենայն սրտէ մշտապատրաստ:*

199. *66բ-7ա* Փետրվար 28: Ան... Կարնեցի Գորոյեանց... մաճառեսի Սուիրաս աղայ... ի Պոլիս – *Օրհնեալ սիրելութեանդ յայտ լիցի... վարձք է օրհնել բարեպաշտութեանդ, ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

200. *67աբ* Ի Փետրվարի 29: Ան... Սեղրոսեան աստուածասէր պարոն մաճառեսի Յարութիւն... ի Բայբերդ... – *Ի փետրվարի 17ին գրած աստուածասիրութեանդ գրութիւնը... ողջ լե՛ր ի Տէր, նախախնամեալ նորուն շնորհիւ միշտ ի սէր:*

201. *67բ* 1825 Մարտի 10: Ան Քեօմեան Համբարձում աղայն ի Կեսարիա... – *Մեծ յարգոյ սիրելութեանդ կը յանձնեմք... սիրելութեան Ձերում ողջույն սիրոյ ընծայեն:*

202. *67բ-3ա* 1825 ի մարտի 16: Աստուածաշնորհ յարգելի Յովսէփ վարդապետ... – *Ջնամակ գառանձնախամն ծանօթութեան քոյոյ... զոր ընդունել Ձեր ծանուսջիս մեզ ի մտութեան բաւականացեալ յայժմիկ, ողջ լէր ի Տէր եւ ի սէր:*

203. *68ա* Ի մարտի 16: Ան... տեառն Ներսէսի արքազան արեղիսկոպոսի... Ի մեծն Տփխիս... – *Սոդոմոնեան վճռահատութիւն... ըստ Ձերին աստուածապարգեւ խորագիտութեանն, որում որպէս էի եւ եմ, նոյնպէս եւ միշտ մնամ յամենայն սրտէ բարեացապարտ եւ պատրաստական:*

204. *68բ-9բ* Մարտի 23: Երանաշնորհ տէր Կարապետ արքազան պատրիարք... – *Թէ եւ վաղ ուրեմն բանադատեալ լինէաք... շատացեալ առ այժմիկ սոքօք, մնամ ամենայնիւ յամենայնի սրբազնութեան Ձեր մշտապատրաստ:*

205. *69բ* Յունվարի յեն: Գերընտիր բազմազոր արքազան պատրիարք տեառն մերոյ (անուն չգրած) – *Հզկնի խոնարհական համիտութիւս...* Բարերարու *եօթ գիւղականացս՝* Քսանդացի Համբարձում, Քսանդացի Խաչատուր, Քսանդացի Ծատուր, Նաւացի Կիւրեղ, Պալախօցի *մահտեսի* Նիկողայոս, Քսանդացի Սարգիս, Ջահմանցի Տօնական, Փենչրկացի Ալեքսան, Քեռտխէցի Լուսիկ, Նմնավերացկի Գրիգոր:

Բնագիր նամակում առկայ կնքագրոշմների փոխարէն ամեն անուան վերեւը գծուած է կլոր շրջանակ:

206. *70աբ* 1825 մարտ 23: Աստուածասէր եւ բարեպաշտ մահտեսի Սուխաս մեծահաւատ աղայ... – *Ասկէց յառաջ փետրուար 27ին... սակայն մեծ վարձք է, այսքանիւք բաւականացեալ. ողջ լէր ի Տէր եւ ի սէր:*

207. *70բ* 1825 ապրիլ 4: Աստուածաշնորհ տէր Ստեփաննոս արեղիսկոպոս... – *Հնութիւն է բնական օրինաց պահանջել... զոր Ձերդ բանի մատուցանեմք ահա ընդ գրոյս:*

208. *71ա* Ապրիլ 4: Շնորհազարդեալ տէր Գրիգոր արքազան արեղիսկոպոս... – *Իմացականիս գիտութեամբ եւ զգայականիս ծանօթութեամբ... շատացեալ այսու կա՛ց յողջութեան Տէրամբ ընդարձակեալ ի սէր:*

209. *71աբ* Ի 1825, ի յապրիլի 4: Յարեղիսկոպոսարանս Կարնոյ: Շնորհաշուք տէր Յօհաննէս արքազան արեղիսկոպոս... – *Յեօթն մարտի գրեցեալ սրբութեան Ձեր գրութիւն... շատացեալ սովին ողջ լէր ի Տէր եւ ի սէր:*

210. *71բ* 1825 ապրիլ 8: Քրիստոսազօր... մահտեսի Մանուկ զեռապայծառ ամիրապետ... – *Տիրաւանդ ողջունիւ ողջունելով... աս հախեն միամիտ ընծայու համար: Ողջ:*

211. *72աբ* ապրիլ 5: Շնորհաշուք տէր Յօհաննէս արքազան եպիսկոպոսն հայրապատիւ յարգոյ եղբայր ի Քրիստոս – *Յեօթն մարտի գրեցեալ սրբութեան Ձեր գրութեան Ձեր գրութիւն... ի Ձեռն յիշեալ եղբօր մերոյ, բաւականացեալ սովին ողջ լէր ի սէր:*

212. *72բ* Ի 1825 յապրիլի 16: Երանաշնորհ տէր Յովհաննէս արքազան արեղիսկոպոս, գերամեծար եղբայր ի Քրիստոս – *Սրբազնութեան Ձերում յայտ լիցի... շատացեալ այսու մնամ սրբութեան Ձերում բարեաց ցանկացօղ:*

213. *73ա* 1825 յապրիլ 8: Ան արքազան պատրիարգն Պօլսոյ, առաքելաշաւիղ տէր Կարապետ արքազան պատրիարք – *Երանաշնորհ մեծութեան Ձերում յայտ լիցի... որպէս եւ եմ ցանկացօղ բարեաց սրբազնութեան Ձերում մշտապատրաստ:*

214. *73ա* Երջանկազարդ տէր Կարապետ շքեղապանծ արքազան պատրիարք, բարձրապատիւ հայր ի Քրիստոս – *Գիտութիւն լիցի մեծի տէրութեան Ձերում... իսկ եթէ չիցէ կարելի, կամք սրբութեան Ձեր, որում մնամ:*

215. *73բ* Յապրիլի 14: Աստուածընտիր կառավարչաց եւ իմաստնախոհ ատենակալաց Մեծի խոհեղարանի աստուածութեան Աթոռոյն սրբոյ Երուսաղէմի... – *Յանցեալ ամի ի 10 սեպտեմբերի գրեցեալ... եւ մեծի Ձերում սրբազանութեան յամենայնի մշտապատրաստ մտերիմ:*

216. *74ա* 1825, ի յապրիլի 27: Քրիստոսազօր օրհնեալ մահտեսի Ղազար աղայ... – *Որհնեալ սիրելութեանդ ողջութեան ուրախարար լուրը... որով ալ ուրուշներէն առնըվեցաւ, բաւական համաբերով, ողջ լէր ի սէր:*

217. *74աբ* 1825 յապրիլի 29: Ան Պետրոս վարդապետ Կուրացին: Աստուածաշնորհ մեծարու Պետրոս... – *Ընկալեալ գկրկին նամակս յարգոյ եղբայրութեան Ձերոյ... մնամ սիրեցեալ եղբայրութեան Ձերում յամենայնի բարեացակամ:*

218. *74բ* 1825 մայիս 8: Ան մահտեսի Սարգիս աղայն Կիւմիւշօղլեան... – *Սուրբ անապատըն... դուրուշի օնիքիլիկ ալթըն՝ օն իքի դուրուշ:*

219. *74բ* Մայիս 8: Ան Կեսարացի մահտեսի Սարգիս աղայն Գիւմիւշեան այլազգական բառիս – *Սուրբ անապատաց... ընդունել եւ առ Ձեզ առաքել ի միամտութիւն:*

220. *75ա* Ի 1825, ի մայիս 17: Ան Եօթեան Ստեփաննոս եպիսկոպոսն Զմիւռնոյ... – *Ինքնաբուն աղբերէն անհիւթ սիրոյ գոլով... մնամ սրբազնութեան Ձերում որպէս եւ եմ յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ:*

221. *75բ* Ան Սեղիմ փաշայն Մշոյ... – *Գէրչի հաճայիմիզ դէպի իրի... հազրէթիէնիզէ, պէտուէի հաքիր տուվածի:*

222. *75բ* Մայիս 22: Ան Յովսէփ վարդապետ՝ սպասատուն արքազան բանաձայապետին – *Երեցունց գրութեանց իւրոց... կէս եօտմ ասյան տամաղայ թուխտ:*

223. *76ա* Ի յունիս 4: Առ աստուածաշնորհ Կարապետ վարդապետ յարգոյ սիրելին մեր արժանատուր յարգմամբ... ի Վան – *Ջոխրական աւանդութեանն ցանկալի կրից... փոխարինել մնամ սիրելութեան Ձերում յամենայնի բարեացակամ:*

224. *76աբ* Ի յունիս 4: Առ ճգնակիր Յօհաննէս յարգոյ արեպիսկոպոս... եւ վերատեսուչն Սուրբ անապատին Կոգոյ... ի նոյն Սուրբ անապատն – *Ողբալութիւնն Ձերում յայտ լիցի... ապա բաւականացեալ սովին, ողջ լե՛ր ի սէր:*

225. *76բ* Ի յունիս 7: Առ Կուրվգի Պետրոս վարդապետն – *Ի մայիսի 16 գրեալ իւրոյ նամակիդ... տակաւին Ստեփաննոս եպիսկոպոսն լսեմք, զի մնայ Իզմիրիտ:*

226. *77ա* Ի յունիս 7: Առ Կարբ[ե]ցի Յօհաննէս արքազան արեպիսկոպոսն – *Մոյնոյ նամակիս ըշտապով լինիլ... Կարսեցւոց փարայի յաղագս ըսպասէլն մեր եւ այլն:*

227. *77ա* 1825: Յունիս 8: Երանաշնորհ տէր (անուան տեղը բաց) արքազան... – *Յաղագս սոյն այս* Կարնեցի *ախպար մահտեսի Մատթէոսը... իւրոյ բարեգործութեամբ սրբագնութեան Ձերոյ, որում եմ եւ մնամ յամենայնի բարեացապարտ:*

228. *72աբ* Ի 1825 յունիս 8ին: Մեծահաւատ օրհնեալ մանուեալ Սուքիաս աղայ Րհիստոսազօր սիրելի մեր – *Տիրական ողջունիւ աստուածասէր սիրելութեանդ... ողջ լե՛ր ի Տէր, ամենայն քաջողջութեամբ ի սէր:*

229. *77բ-Ցա* Ի 1825 ի յունիսի 10-ն: Աստուածաշնորհ տէր Ներսէս արքազան արեպիսկոպոս... – *Ջոխրաւանդն ողջունի նուէր ընծայելով... առաքեցաք առ Ձերդ մեծութեան, որում մնամք յամենայնի բարեացակամ:*

230. *78ա* Յունիս 13: Մեծաշնորհ տէր Պետրոս յարգոյ ռաբունի, սիրեցեալ եղբայր ի Քրիստոս – *Ողբալութեան Ձերում ծանուցանելի... ընդարձակեալ միշտ ի սէր եղբայրութեան Ձերում բարեացակամ:*

231. *78բ-9ա* Յունիս 13: Երանաշնորհ տէր Յօհաննէս արքազան արեպիսկոպոս... – *Քաջ գիտեմ, զի չօժարութիւն Ձերոյին կամաց... ի Ձերին մեծյարգութեան, որում մնամ յամենայն սրտէ միշտ բարեացակամ:*

232. *79ա* 1825 յունիս 13: Առ Ադանայու հահանայից եւ իշխանաց... – *Աստուածասէր սիրելութեան Ձերում յուշ լիցի... եւ ի հանդերձեալն պարգեւատուն բարեաց Աստուած, ողջ լերո՛ւք ի Տէր եւ ի սէր:*

233. *79ա* Յունիս 2: Առ մոմջի մանուեալ Մարտիրոսն Կարնեցի... – *Լսեցինք, որ քոյ ջերմեռանդական բարեպաշտութեանդ... միշտ ազատ պահեսցէ, ողջ լե՛ր ի Տէր եւ ի սէր:*

234. *79բ* Յունիս 22: Առ արքազան պատրիարգն Կ. Պոլսոյ: Բարերջանիկ տէր Կարապետ արքազան պատրիարգ մեծաշուք հայր ի Քրիստոս – Ի *վերջնոյ ժամանակիս երեւեալ դառնադէտ դիպուածք... բարձրապատիւ Ձերին մեծութեան, որում եմ եւ մնամ յամենայնի բարեացապարտ:*

235. *79բ-80ա* Յունիս 22: Աստուածաշնորհ յարգոյ Պետրոս Խոճեմափայլ ռաբունի, սիրեցեալ եղբայր ի Քրիստոս – *Ի սոյն ամսոյ հնգետասան աւուր գրեցեալդ... վասն որոյ տնօրինեալ գարժանն, ողջ լե՛ր (=ր) ի խնդութիւն սրտի:*

236. *80ա* Յունիս 22: Խոճեմափայլ յարգոյ Պետրոս ռաբունի, սիրեցեալ պատուական եղբայր ի Քրիստոս – *Ըստ որում երկաքանչիւրոց զպատշաճն պատիւ վերընծայել... եւ մերում նուաստութեան շատացեալ սովին, ողջ լե՛ր ի սէր:*

237. *80բ* Ի 1825, ի յունիսի յեղն: Յարեպիսկոպոսաարանս Կարնոյ: Առ յարգոյ սիրելութեան օրհնեալ մանուեալ Սահականնոս աղայ... – *Որհնեալ սիրելութեանդ սիրոյ նամակը... տահա հասարուեալ գիր գիրել ողջ լե՛ր ի սէր:*

238. *81ա* 1825 ի յուլիս 1: Առ Կարբեցի Օվհաննէս արքազան արեպիսկոպոս... – *Սոյն այս գրամատոյց* Ալվրցի *գարբին* Իսրայէլ *անուն քրիստոնէիս... բանաւորի եւ գործնականի, բաւականացեալ առ սոյն մնամ Ձերին սրբագնութեան ամենայնիւ յամենայնի մշտապատրաստ:*

239. *81աբ* Յուլիս 2: Առ հաճայն իշխանս Թամգարայու... – *Յամենակալ Հօրէն Աստուծոյ մեզ խաղաղութիւն բերօղ... աւետիք բերօղ նամակին կըսպասեմ, ողջ եղեք միշտ հոգով եւ մարմնով խաղաղութեամբ ի սէր:*

240. *82ա* Յուլիս 2: Շնորհաւոր Բարթուղիմէոս վարդապետ, սիրեցեալ ուղեակ իմ ի Քրիստոս – *Ընկալեալ զքոյդ գրութիւնն... ոչ թաքին աստերութեան տացին թոյնք, յայնժամ ոչ անպատուաբար, այլ քեզէն:*

241. *82բ-3ա* Յուլիս 2: Երանաշնորհ տէր Ներսէս արքազան եպիսկոպոս, պատուական եղբայր ի Քրիստոս – *Ի կողմանցն կեսարիոյ... որոց աւելի, քան գհինգ հազար դուրուշ պարտի հանգուցեալն, շատացեալ սովին ողջ լե՛ր ի սէր:*

242. *83ա* Յուլիս 2: Ի խոճիւղականաց... տեառն Ներսէս արքազան արեպիսկոպոսի մաբուզարդեալ աջոյ համբոյր ծառայական խոնարհութեամբ – *Հանդիսավեհ մեծութեան Ձերում հայելով... ողջ լե՛ր ի սէր ստորակնքող նուաստ անդամաց* Կարնոյ *խորհրդարանի:*

243. *83բ* 1825 ամի Տեառն, յուլիս 9: Ի խուսոփ Քրիստոսի ծառայ եւ շնորհիւ նորին տէր Կարապետ արեպիսկոպոս Կարնոյ մայրաքաղաքի եւ այլոց վերատեսուչ յորմէ հասցէ կամնեսցէ ձեր տիրապարգեւ ողջունի... – *Ձեր օրհնեալ բարեպաշտութեանը յայտ լիցի... ուրեմն արթնացեալ եւ ագաստացեալ ողջ լերո՛ւք ի Տէր:*

244. *84ա* Յուլիս 10: Երանաշնորհ Գրիգոր սրբազան արեւելիսկոպոս, սիրեցեալ, ցանկալի եղբայր ի Քրիստոս – *Զպատուական եղբայրութեան ձերոյ... ի Սեբաստիա աքսորեցեալ է, բաւականացեալ այժմիկ, յէր յողջութեան ի սէր:*

245. *84ա* Յուլիս 10: Աստուածաշնորհ Յօհաննէս յարգոյ սրբազան արեւելիսկոպոս, սիրեցեալ եղբայր ի Քրիստոս – *Արդարեւ որպէս պատուական է հոգի եւ միտք... արքունի գործակալաց ի Սեբաստիա աքսորեցեալ է, առ այժմիկ սովին զօրացեալ կա՛ց յողջութեան ընդարձակեալ միշտ ի սէր:*

246. *84բ* Յուլիս 10: Երանաշնորհ, գերաճեալ տէր Յօհաննէս սրբազան արեւելիսկոպոս, հայրապատի սիրեցեալ եղբայր ի Քրիստոս – *Ապաքէն ի մեծ հրճուանս խնդութեան... զի գնարեցի Զախլեան Ստեփաննոս եպիսկոպոսն աքսորեալ ի Սեբաստիա, բաւականացեալ ապա մնամ որպէս եւ եմ մեծութեան ձերում ամենայնի բարեացակամ:*

247. *85ա* Յուլիս 10: Աստուածաշնորհ յարգոյ եւիրեմ սրբազան արեւելիսկոպոս, ցանկալի եղբայր ի Քրիստոս – *Զհայտափետուր ազատի գրութեան ձերին կալեալ... Մկրտիչ անուն առնս առաքեցաք, շատացեալ սովին մնամ ամենայնիւ յամենայնի եղբայրութեան Ձերում յամենայն սրտէ բարեացակամ:*

248. *85ա* Յուլիս 28: Առ աստուածասէր օրինեալ սիրելութիւն Խասապեան մեծաճաւատ Պետրոս աղայ... – *Ջտիրականն սուրբ ողջոյնի նուէր... եւ թէ առ ժողովուրդսն իւր գրեալ է, շատացեալ սովին առ սոյն կա՛ց յողջութեան ընդարձակեալ միշտ ի սէր:*

249. *85բ* Յուլիս 28: Առ Ակնայ նուիրակ Յօհաննէս սրբազան արեւելիսկոպոսն, ի յԱկն... – *Ապաքէն չունիմք այլ գերագոյն ւաւանդ ինչ ընկալեալ ի ծայրածաւալ եւ հրաբուխ աղբերէն սիրոյ... ի սէր յարգոյ եղբայրութեան Ձեր եւ յամենայնի բարեացակամ:*

250. *86ա* Յուլիս 29: Առ յարգոյ սիրելութեան մեծաճաւատ օրինեալ չորից վէրից մերոց ի գոր[ծ] հոգաբարձութեան եկեղեցեաց աստուածապատ վիճակիւ Բաբերդու, ամենայն սիրով ի նոյն խորհ – *Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ... ողջ եղեք համայն աստուածաշնորհ Ձեր նոյնով երկար բարութեան օրերովն խնդութեան սրտի:*

251. *86ա* Յուլիս 29: Առ Բաբե[ր]դու վարժապետ, տիրացու Յարութիւն, ողջեակ մեր ի խնդութեան: Ի Բաբեդ... – *Մտերմութեանդ գրութիւն ընկալեալ... շատացեալ սովին զօրացեր Տերամբ միշտ ի պարտուն քո ի խնդութիւն սրտի:*

252. *86բ* Ի 1825 յօգոստոս 7: Ի դրամէ հրաշալի վանից սուրբ ճօր մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի, կառուցելոյ ի սահմանս Կարնոյ... – *Շնորհք, սէր եւ խաղաղութիւն մենաւորին Աստուծոյ... սրբոյն Գրիգորի յարաժամ ազատ պահեսցէ, ողջ լերո՛ւք:*

253. *86բ* Առ Կեսարացի մահտեսի Սարգիս աղայն Գիւմիշեան... – *Պատճառ էվվէլ պիգըմ սիզլէրէ... շնորհնաց տախիլ օլարաք ապղ քալասինիզ:*

254. *87ա* 1825 յօգոստոս 14: Երանաշնորհ տէր Ներսէս սրբազան արեւելիսկոպոս, մեծաշուք եղբայր ի Քրիստոս – *Ի յետին տարուս ժամանակին երեւեալ... գորդին առաքեցէ սրբութեան Ձերն, որում մնամ որպէս եւ եմ յամենայնի բարեացակամ մշտապատրաստ:*

255. *87բ* Ի 1825 սեպտեմբեր 4: Երանաշնորհ տէր Ներսէս սրբազան արեւելիսկոպոս, ցանկալի պատուական եղբայր ի Քրիստոս – *Յատուկ քան զայս ի յուլիս 2 գրեցեալ գրութեամբ... մեծի սրբութեան եղբայրութեան Ձերում մնամ յամենայնի բարեացակամ:*

ՅՈՀԱՆՆԱԿԱՐԱՆ ԳՐՋՈՒԹԵԱՆ ՅԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս Բովանդակութիւն, բոլոր նամակների սկիզբները:

ԿՆՔԱԴՐՈՒՆ[1] *1ա՝ սեւով շրջան, դժուարընթեռնելի.* «Печать Ахалцыхской градской полиции»:

ՆՇՈՒՄ[2] *1ա՝ «226 ջնջած, մատիտով 225, 0. եգ.[ահնեմ]/2697», «2[մր] 216/91», «1824-1825* - Մ[եսրոպ եպ[իսկոպո]ս»:

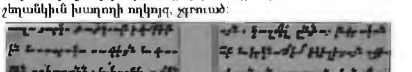
2698

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՕՐԲԷԼԵԱՆ, ՊԱՏՄԻՒԹԻՒՆ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՍԻՍԱԿԱՆ

ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր:

ԹԵՐԹ՝ 182-1+1 (թղթ[է թ. 134-6, կրկն.՝ թ. 145). չգրուած 1ա-6բ, 173բ, 179ա-82բ. ՊՐԱԿ՝ 6+Ա-ժ6ա12 (Բ, Է՝ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսազծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամիկիւ: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 29×21.5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ եռվսիւն (21×14): ԳԻՐ՝ մոտաւոր (ճմուշ՝ 150ա). սահմանագծեր՝ մանուչակագոյն թանաքով, ենթամիասորեներ եւ սկզբնատողեր՝ կարմիր, կապոյտ եւ մանուշակագոյն թանաքով: ՏՈՂ՝ 27. գծումներ՝ եռչուռով: ԿԱԶՄ՝ ի. դարի, շագանակագոյն անզարդ կաշի, դունակով եւ 3 կապիչներով, Ա. եւ Բ. փեղկերին փակցուած ճին կազմի զրոյմագարդ մուգ շագանակագոյն կաշին,, միջուկը տախտակ աստառ մոխրագոյն մետաղ (նորագման ժամանակի) լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 6 (թ. 1-6՝ սկ.) թուղթ, նաստ (թ. 1-2), լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագ, տակը՝ չորանկի մէջ «PSC», ներհեռում շեղանկիւն խաղողի ողկոյզ, չգրուած:

Նմուշ 150ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը բուն ձեռագրից առելի փոխ, ճին կազմի կաշին մաշած, մէջը եւ անկիւններ մաշած-թափուած, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած. նորագրած, զոծածութեան եւ խոնաւութեան ենթակայութեամբ զանազան բծեր, մէջին խոնաւութեան ոչոչ ենթարկ. սկզբի 6 պահպանակ թերթերը

համարակալուած՝ թ. 1-6, ԺԱ եւ ԺԲ պրակների թերթերը դասաւորուած խառն. կարդալ՝ ԺԱ պրակը՝ թ. 123, 134, 125-33, 124, ԺԲ պրակը՝ թ. 145գդ, 136-145բ, 146:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

7ա-178ա Հանդէսք բանից հաղորավէալ պատմութեանց տանս Սիսական, հրաշալեաց յօրինուածովք յարմարեալ զյիշատակարանս հնոցն ճոխաստ եւ ապիկար հոգւոյ Ստեփաննոսի Սիւնեաց այցելուի եւ նախագահ մեծարապօղսի, որդւոյ մեծափառ իշխանաց իշխանին Տարսաիճին, որ եւ կոչի սա յիշատակ յայնմ ատեան

Տե՛ս նաեւ. 1488, 1ա-213ա: *Ցանկ /7ա-9բ:* Ա/*յբբ:* Բ/*10ա-178ա:* ա/*10ա-2ա:* բ/*12աբ:* գ/*12բ-3ա (նախորդ միաւորից չառանձնացուած):* դ/*13ա-4ա:* ե/*14ա-5բ:* զ/*15բ-6բ:* է/*16բ-7բ:* ը/*16բ-7բ:* ը/*17բ-8ա:* թ/*18ա-21ա:* ժ/*21ա-2ա:* ժա/*22ա-4ա:* ժբ/*24բ-5ա:* ժգ/*25աբ:* ժդ/*25բ-6բ:* ժե/*26բ:* ժզ/*27աբ:* ժէ/*27բ-9բ:* ժը/*29բ-31ա:* ժթ/*31ա-2բ:* ի/*32բ-4բ:* իա/*34բ-5ա:* իբ/*35աբ:* իգ/*39ա-40ա:* իդ/*40աբ:* իե/*40բ-1ա:* իզ/*41բ-3բ:* իէ/*43բ-5ա:* իը/*45ա-7բ:* իթ/*47բ-51ա:* լ/*51ա:* լա/*51ա-5բ:* լբ/*55բ-9բ:* լգ/*59բ-60ա:* լդ/*60աբ:* լե/*61ա:* լզ/*61ա-2ա:* լէ/*62ա-3ա:* լը/*63ա-73բ:* լթ/*73բ-8ա:* խ/*78բ-80ա:* խա/*80բ-3ա:* խբ/*83աբ:* խգ/*53բ-5ա:* խդ/*55ա-6ա:* խե/*86բ-7բ:* խզ/*87բ-8բ:* խէ/*88բ-9ա:* խը/*89ա-91ա:* խթ/*91ա-2բ:* ծ/*92բ-5բ:* ծա/*95բ-5ա:* ծբ/*95ա-102բ:* ծգ/*102բ-3ա:* ծդ/*103ա-5ա:* ծե/*105ա-7բ:* ծզ/*107բ-9ա:* ծէ/*109ա-10ա:* ծը/*110ա-2ա:* ծթ/*112ա-3ա:* կ/*113ա-6բ:* կա/*116բ-8բ:* կբ/*118բ-9բ:* կգ/*119բ-21բ:* կդ/*121բ-3բ, 134ա:* կե/*134աբ, 125ա-5բ:* կզ/*125բ-33բ, 124աբ, 145գդ, 136ա-45բ, 146ա-9բ:* կէ/*149բ-50բ:* կը/*150բ-5ա:* կթ/*155ա-61ա:* հ/*161ա-4ա:* հա/*164ա-70ա:* հբ/*170ա-1բ:* հգ/*171բ-3ա (տե՛ս յիշ.):* հդ/*174ա-5ա:*

Տե՛ս Ստեփաննոս Օրբէլեան, Պատմութիւն նահանգին Սիսեանց, հտ. Ա. եւ Բ., Փարիզ, 1859, էջ 43-346 եւ 5-272:

ՅԱՒԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դար

178բ Ջուլապ փոաճկի - Դ. մըսխալ սանամաքի, Դ. մսխալ կարմիր չոր վարդ... ե. չոր թուզ, Ժ. (10) ունսայ: Սոքա ամենն երեկոյին դուջոց դի՛ր մինչ ի առաւօտն, առաւօտն լաւ եփի՛ր, պաղրի՛ր, խըմի՛ր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳԵՂԵՑԿԱՒԱԿ ՄԱՏԵՆԻՒ

171բ (1297 Թ., նոտրգիր) Սկիզբն եւ կատարած ամենայնին Աստուած, զի ի նմանէ սկսեալ եւ նովաւ յառաջացեալ եւ ի նոյն կատարի ամենայն, որպէս ի կարգնակերտ բոլորումն է տեսանել, զի ուստ սկսանի՝ ի նոյն յանկեալ միացաւ, ի ծոց իւր գրաւեալ զրպզմա[ւ]որական մասունսն: Տինա եւ ի տպաւորումն շնորհին է տեսանել, զի հասեալ յորդառատ յակամանկիտ աղբերէն անցանէ ընդ բնաւն, բաշխելով իւրաքանչիւրոցն զմասնաւորն ըստ պատշաճին, եւ յայնպէս գործեալ յամենեսեան զօգուտն եւ զօգտակարն, ինքն նոյն պարզութեամբն միանա, ուստի բխեցաք: Ըստ որում եւ ես իսկ շնորհօք վերնային, բարուք սուրբնային, ձեւով երկնային, վարուք եղեռնային, կերպիւ կենսաբաշխ, ոգով կենագրաւ, անուամբ քաւչապետ եւ բանսարկուին գործապետ, առեալ յատուածային շնորհացն, *կամեցաք սակաւ մի սեղանատրել եւ սկիզբն արարեալ Աստուծով յառաջացաք նովիմբ, զոր եւ աւարտեցուք ի նոյնն:*

Արդ, գոհութիւն եւ փառք ստեղծողին էիցս, անճառին եւ անհասին, պարգեւտուին առատաբաշխ եւ խնամող բոլորիցս, օրհնութիւն, պատիւ եւ երկրպագութիւն անբաւ բիւրօք, անհաս եւ անվճար ի հրաբուն սեռից երկնատուրաց եւ ի նիւթեղէն տարրականաց երկրածին կենդանեացս, ի բոլոր եղանակաց եւ ի բնաւից գոյութեանց արարածոցս, որ կարողացոյց զխակակիրթ տհասութիւն իմոյ մտացս եւ զդաւալից տարտամութիւն |172ա| ծովահեղձիկ հոգւոյս, տեսանել զաւարտ առարկութեանս եւ հասանել ի կատարումն սկսման ի գառն աւուրս եւ ի սողմնծոյց մահաշունչ ժամանակի, յիմում մահն ցանկալի եւ երանական, եւ կեանքն աւետի եւ ի՛շխատական, հանապազորդեալ ամենեցունց զգայիցն ի ցաւ, եւ զցերեկին ի ցնորք, եւ ակնկալութիւնն ոչ ի բարին, այլ օր ըստ օրէ յանհնարին վիշտս եւ ի նեղութիւնս:

*Եւ արդ, ի կամս կարող հզօրին Աստուծոյ Հօր եւ ի շնորհս գթութեան միածնի Որդւոյ նորա՝ Յիսուսի եւ լոզորմութիւն նախախնամող եւ ազատիչ Սուրբ Հոգւոյն, եւ՝ նուաստ եւ յոքնամեղ ծառայ Քրիստոսի Ստեփաննոս, եւ ողորմութեամբ նորին եպիսկոպոս Սիւնեաց Քժ.ան (12) գաւառաց, նա եւ ըստ ներող կամաց նորին՝ նստեալ ի գահ մետրապօլտութեան տանս՝ տեսաք նուագեալ եւ ժխեալ (=ժտեալ) զանուն եւ զյիշատակ յառաջնոցն եւ յաւիշտակեալ եւ կորուսեալ գժառանգութիւնս եկեղեցեացդ եւ ի վաղուց հետէ ցանկացեալ այսմ նորոգման եւ վիպագրութեան, եւ բազում ջանիւ յոլով աշխատութեամբ յորոնեալ՝ հաւաքեցեալ ի հին եւ ի նոր պատմագրաց Հայոց, նա եւ յարձանագրութեանց եկեղեցեացդ եւ ի հնագոյն նամակաց, որ կայր պահեալ յամուրս սեղեացն աշխարհախումբ հանդիսարանին Տաթեւոյ, էր ինչ եւ որ յաւանդութեանց ստուգագէտ արանց, որում վկայէին իրքն եւ տեղին, զհետ մտեալ ամենայն ճշդիւ ըստուգութեանն ի բաց ձգեալ եւ զժանյանախոյզ զրպարտութիւնն, զի մի՛ տաղտկացին լսողք եւ կարճաբան վիպասանութեամբ ցուցաք համառօտիւք զառաւել պիտանին եւ զճահագոյնն եւ զրերեցաք զայս քաղցրաբան պատմութիւն հանդէպ դպրութեանց յիշատակարանաց յառաջնոյն ոչ ընթանալոյ, այլ առանձին Սիսական աշխարհիս, որ կոչի «Յիշատակաց մատեան» եւ թողաք զսա արձան անջնջելի եւ յիշատակ գովելի յապա ժամանակաց ի հասուստութիւն սուրբ եւ երկնահանգէտ աթոռոյս Սիւնեաց եւ ի պայծառութիւն եկեղեցեացդ, որ ընդ սորին այցելութեամբս եւ բարձեալ զսա մեղսաներկ բազկօքս տարեալ ընձայեցաք ի տուն Տեառն խարիս խորհրդապետական եւ դահճունս նուիրական կաթողիկէ եւ առաքելական եկեղեցոցս. Տաթեւոյ եւ ամենայն աստուա-

ծաքնակ տաճարաց |172բ| այսմ իշխանութեան եւ ի գուժ անկեալ աղաչեմ եւ յոգնահառաչ ձայնիւ պաղատիմք, ով գերապանծ եւ լուսաճեմ առագաստ երկնաւոր փեսային, հայցեալ ամենայն սրբովք ի գլխոյն քո սխրալի, ընդունել զսայ յիւր աստուածային գանձարան զայս՝ պտուղ շրթանց եւ ծնունդ հոգւոյ, պատարագ հաճելի եւ թէ ոչ ընդ պատուականսն, սակայն ընդ չքաւորեալսն առ խորանաւն, որք մաղ մատուցանէին, նաեւ ընդ բաժ[ակ] մի ցուրտ ջրոյն կամ ընդ ք. լուսայինն եւ շնորհաւորելով զսա եկեղեցոյ իւրում տացէ մեզ ակն ունել բարեաց եւ առատաձիր պարգեւին եւ թէ ոչ կատարելոյն, այլ փշրանացն, յորմէ շունք կերակրին, զի քանքարս, որ ետուր ցիս, ոչ քնաւին ընդ անքանութեամբ փակեալ խորեցի, այլ սակաւ մի ըստ իմում սակի արկի ի սեղանաւորն, վասն որոյ մի՛ լիցի ինձ լսել, եթէ ծառայ չար եւ վատ, այլ յաներեակ աւուրն մեծի, ուր բանք սպառին եւ գործք թագաւորեն, արժանասցուք երանաւէտ ձայնին, եթե. Ե՛կ, մո՛ւտ յուրախութիւն Տեառն, որում գոհութիւն եւ փառք յամենայն եղելոց այժմ եւ յանսպառ յաւիտեանս, ամէն:

Արդ, յարմարեալ այս հանդէսք բանի շարագրեցաւ յաշխարհակալութեան մեծի եւ ինքնակալ արքայի դան Ղազանի՝ որդւոյ Աղուանի, ի տիրել տիեզերաց ցեղին Նետողաց, ի թագաւորութեանն Վրաց Դաւթի՝ որդւոյ Դեմետրէի եւ Հայոց Հեթմոյ՝ որդ[ւ]օյ Լեւոնի թագաւորի, յիշխանութեան այսմ նահանգի օրհնելոյն եւ բարեպաշտին Ելիկումի՝ որդ[ւ]օյ Տարսաիճին եւ եղբարց իւրոց, յամս աստուածապատիւ եւ հոգեւոր տեառն Գրիգորի՝ ինքնագլուխ պատրիարգի, եւ տեառն Ստեփաննոսի՝ Աղուանից կաթողիկոսի, ի թուաբերութեան անժամանակ Քանին ՌՄՂԲ. (1299), եւ ըստ հայումս ի ԺԴ. (14) յոբելենին եւ ՀԶ. (46) հաշմարին (14x50+46=1297), ի ՃՂՋ. (136) լոմպարդին եւ չերկրորդ ամին, ի յիսուն ընդհատիոնին պակասել թվով, իսկ ըստ ԻՀ.նակ (28) շրջանի արեգականն միոյ Շ.եկի (500) եւ ՄԺԴ. (1297) թվին, ի վանս վսեմական եւ փա[ռա]բնակ ուխտիս Նորավանից, ընդ հովանեաւ աստուածաբնակ տաճարացս եւ աստուածակիր նշանացս, ի նժդեհ եւ դառնադաժան աւուրս, մինչեւ կացաք ի մէջ տիեզերահոգ տագնապի, միշտ գգուեալ երեքալեանն |173ա| դիմակցութեամբ, ակնակառոյց միայն վերին այցելութեանն, վասն որոյ մայրաման դիմօք մաղթեմ գոյաս սրբազանիցդ, զի յիշման գմեզ արասջիք արժանի եւ ո՛չ առնէք անտես գանէութիւնս իմ կամ հոգացեալ ի կորացեալ գերեզմանի, այլ առաջի աչաց համարեսջիք գոգ ի վեր քարշեալ գօրէն մուրոզաց, շառագունեալ դիմօք եւ տվաւաեալ երեսօք խնդրել ի ձէնջ փշրանս ողորմութեան, այսինքն՝ միով նուագիւ երկնաւոր զենման առնել արժանի: Եւ թէ սխալանս ինչ կամ թերի գտանէք ի սմա, յաւելուած կամ պակասութիւն, մի՛ պխտատր մտօք պարսաւեսջիք, զի բնութիւն է մարմնոյ գթիլ եւ սխրանալ ի բանս եւ ի գործս, այլ ողջախոհ կամօք ուղղել եւ աստուածաբար սիրով ներել մեզ եւ շնորհել զանցանսն, եւ ձեզ ամենեցուն լիցի միոյն բիւրապատիկ գտանել ողորմութիւն յողորմածէն Աստուծոյ կրկին կենօք: Բայց պատուէր դնեմ գայս ի վերայ ամենեցուն, որք հանդիպիք սմայ, ոչ քեցել ի բանից սորա եւ կամ այլընդակել զյեղանակ կարգին եւ կամ ժխել (=ժտել) ի սմանէ կամ ֆուղթ հատանել կամ վասն նախանձու եւ նենգութեան եւ կամ այլ ինչ պատճառի: Ապա թէ ոք ժպրհի յանդուգն լրբութեամբ, ընջեալ լիցի ի դպրութենէն կենաց եւ կատարեալ ի կտակէն յաւիտենից ընդ Յուդայի եւ խաչահանուացն վարձատրեսցի, ընդ սատանայի եւ ամենայն չարագործաց դատապարտեսցի, եւ որ ոք ընդօրինակէ զսա, դիցէ եւ ընդ այլոցդ զսակաւ գիծ յիշատակիս եւ առ հասարակ ամենեքեան, մեք եւ դուք ի միասին գտցուք ողորմութիւն յարարչական սիրոյն Աստուծոյ ի մարմնի եւ ի գերեզմանի եւ յաներեկ աւուրն մեծի: Եւ նմա փառք յամենայն արարածոց եւ գոյութիւն յամենայն բանակաց լերինաւորաց, յամերամս ժամանակաց եւ յանվախճան յաւիտեանս. ամէն:

ՀՊՏ 6271 ձեռագրից առնելով յիշ-ս տպագրուած Ե ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 791-3:

ՅԻՇԵՑԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԹԱՄԱՆԱԿԻ

159ա Ջծոյլ ի բարիս /եւ զարագս ի չարիս, / զմեղաց խուճապեալ գերիս, / գգծող սորին Գրիգոր մեղապարտիս / աղաչեմ յիշել ի բարիս:

ԿՆՔԱԳՐՈՇՈՒ՝ *10ա, 78ա, 173ա.* սեւով ութանկիւն՝ «ԳԻՐՔՍ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱՑՆԱՅ Է»:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «227 (257)՝ 2698», ԺԴ.* / Մ[ետրով] եւ[խակոպի]ս», *182ա՝* վրացերէն (թրգմն՝ «Աստուա՛ծ, երանի արա՛ ստորագրողիս»):

2699

ՊԱՏՃԷՆՔ ԹՂԹՈՑ ՅՈՎՍԵՓԱՅ ԱՐՂԻԹԵԱՆՑ

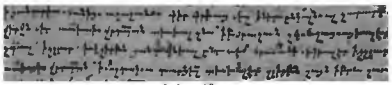
ՄՈՍԿՈՒԱ եւ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ

ԳՐՔԶ՝ զանազամ:

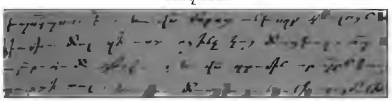
ԹԵՐԹ՝ 180: ՊՐԱԿ՝ 1-24x8 (1՝ 4; 2, 4՝ 6; 9՝ 7; 24՝ 5): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «80, ///Ը»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30x19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (29x13). սահմանագծերը՝ սեւ թա-

ՌՄՂ. – ՌՄԼԷ - 1781 – 1788

նամով: ԳԻՐ՝ շղագիր (նմուշ՝ 50ա) եւ նուռգիր՝ (նմուշ՝ 49ա)՝ խառն: Տող՝ 30-50: ԿԱԶՄ՝ շաղանակագոյն կաշի, միջուկս ստուարաթուղթ, աստառը թուղթ, լուսագծերով: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ 2 (թ. 1, 2՝ սկզբ.)՝ թուղթ, լուսագծերով:

Նմուշ 49ա

Նմուշ 50ա

Վիճակ բառարար կազմի կազին մաշուած, վոան ծածուածներ, ցեզի անցիր վնասուած, նաեւ միջոցք եւ աստառք, անկիւններ, ճիւղի ստորի եւ վերին եզերք մաշուած-թափուած, Ա. փեղկի վերին եզր ճիւղից անջատուած. գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, երեսին թերթեր տեղափոխուած, թ. 66-7 հակառակ դիրքով տեղադրած, թ. 3 ստորին մասը պատռուած-ընկած, թ. 72-7 մինակներ, թ. 1-8, 176-80 ցեզի անցիր, յետագայ գրութիւններ, այլեայլ գէշութեամբ ուշադրած նամակներ, հաշիւներ, առակներ, բացատրութիւններ, նաեւ վոագեղէն գրութիւններ ոտոյ բառեր անիմաստելի.

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

5ա-480բ [Պատճէնքս թղթոց Յովսեփայ Առդուբեանց] Թուղթ, զոր ա՛ն Նոր Նախիջեւան, ա՛ն ճոգեւոր դատարանն մեր եւ ա՛ն այլս եւ ա՛ն նորին շրջակայսն եմք գրեալ, սկսեալ ի 1781 թուին փրկչին եւ յամսեանն յոգոստոսի:

ա. *5աբ* 1781 ամին փրկչի, յոկիսի 20: Ի Յովսեփայ արհեպիսկոպոսէ Ռուսաց յերկրի ամենայն Հայոց ազգին Նախիջեւանաց, հոգեւոր դատարանիդ մերոյ գիտութեան — *Յայսմ թուոյ եւ ի յունիսի 11էն գրեալ յայսարարութիւն ձեր... զորոց ամենայնից պարտիք գրել մեզ: 1781 թուին փրկչին եւ ի յոկիսի 20:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: Ի* Մոսկով *(Եւ պարոն* Մկրտիչն *ըստ վերոյ մտացն: Եւ կապիտան պարոն* Յովհաննէս *ըստ մտաց վերնոյ):*

բ. *6աբ* Ռուստաց երկրի եղեալ ամենայն հայոց ազգին առաջնոյն Յովսէփ արհեպիսկոպոսէ Նախիջեւանայ հոգեւոր դատարանիդ մերոյ գիտութիւն - *Յուլիսի 18էն գրեցեալ գիրն ձեր ընկալաք... եւ որքան կենդանի եմ, հետեւելոց եմ բարեկարգութեան դոցա:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս՝ հիմնադիր* Նախիջեւանայ, *1781 յոգոստոսի 13, ի* Մոսկով:

գ. *6բ-7բ* Ի Ռուստաց երկրի ամենայն հայոց ազգի առաջնոյն եւ Նախիջեւանայ հաղարիդ հիմնադիր Յովսեփայ արհեպիսկոպոսէ Նախիջեւանայ մագիստրաթի մերոյ դատաւորացդ եւ հասարակ իշխանաց եղիցի օրհնութիւն ասստուածային — *Ձգիր ձեր, զոր յոկիսի 18ին... ողջ լերո՛ւք եւ այլն: Ի թիֆտաբերէս յիմացէք:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1781 յոգոստոսի 13, ի* Մոսկովն:

դ. *7բ-8բ* Հարագատ եւ սիրական ոդուդդ իմոց գերապատիւ պարոն Յովհաննիսիխ եւ յարգելի պարոն Մկրտչիդ եւ ամենայնից տեղացնոցն ողջոյն, սէր եւ օրհնութիւն կարօտիւ — *Ձձեր հասանիլն ի* Մոսկով... *ողջ լերո՛ւք ի Տէր մեր. ամէն: Ամենախոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս հայոց: 1781 յոգոստոսի 13, ի* Մոսկով:

ե. *8բ-9ա* Լուսանկար մօրն մերոյ բարձրագան Սուրբ Աթոռոյն էջմիածնի ճոգեւոր դատարանէն Նախիջեւանայ հաղարիդ հայոց նորին եւ մեծիդ Պօլոյց ծայրագոյն նուիրակ սրբազան Մինաս արհեպիսկոպոսիդ եւ աստուածաբան վարդապետիդ յայտառարութիւն — *Ի սրբազնագունեղ Տեառնէն մերմէ... հոգեւոր դատաւորք՝* Սիմէոն *վարդապետ,* Ովսաննա *աւագ քահանայ,* Ղազար *աւագ քահանայ: 1781 յունիս փրկչի եւ ի յամսեանն, ի Նախիջեւան ի հոգեւոր դատարանոջ:*

զ. *9աբ* Գերապատիւ սիրելի պարոն Յովհաննիսիխ եւ յարգելի պարոն Մկրտչիդ ողջոյն, սէր եւ օրհնութիւն կարօտի — *Յամսոյս 13ին զամենայն որպէսն մեր... չորս հատ եւ կամ աւելի լաւ բոանգով* Շամ *պաջալ եւս բերցես:*

է. *10աբ* Ռուսաց երկրի ամենայն հայոց ազգին առաջնոյն եւ Նախիջեւանայ հիմնադիր Յովսէփ արհեպիսկոպոս Նախիջեւանայ մագիստրաթի դատաւորացդ եւ ամենայն երեւելի ազնուցդ եղիցի օրհնութիւն եւ յայտարարութիւն — *Յամսոյս 13ին զամենայն հարկաւորութիւնսն... կարօղ է ընդ պարոն դուբերնաթին խօսիլ, որպէս եւ իւրն գրեալ եմ:*

ը. *11ա* Պետրօբոռու յուղարկեալ ադայ Յովհաննիսի գրածն իւրոյ ձեռամբ բարեացդի սպասան այ... Գերապատիւ տեառնդ սրբազնագունեղ Յովսէփ աֆիպիսկոպոսիդ — *Մրբազանիս* Մոսկովու *չնորհալ (=չնորհեալ) օրհնութեան թուղթքն... լիցի սրբազանիս յերկար կեանս: Նուաստ ծառայ* Յովհաննէս Աղազարեան: *1781, օգոստոսի 9-ումն:* Սանկտ-Պետերբ[ուրգ]:

թ. *11բ-2ա* Լուսանկար մօրն մերոյ Սուրբ Աթոռոյն էջմիածնի ծայրագոյն նուիրակ եւ Ռուսաց երկրի ամենայն հայոց ազգին առաջնոյդ Յովսէփ արհեպիսկոպոս Նախիջեւանայ հոգեւոր դատարանիդ մերոյ գիտութիւն եղիցի — *Յամսոյս 5-էն գրեցեալ դիրն... որ ի գալս մեր համեմատ ասացելոյս եւ գրեցելոյս գոից: 1781, սեպտեմբերի 21, ի* Մոսկուա:

ժ. *12աբ* Գերապատիւ սիրելւոյդ իմոյ պարոն Յովհաննիսխի եւ ամենայնից հոյոզն եղիցի ի Տէր խնդալ միշտ — *Ձգիրդ* Կատարինէյասու *ընդ* Մանուկին *ընկալաք... եւ մեր ակը Յակոբն շատ կարօտիւ գձեզ ողջունէ: 1781, սեպտեմբերի 20, ի* Մոսկուա:

ժա. *13ա* Լուսանկար մօրն մերոյ Սուրբ Աթոռոյն էջմիածնի գծայրագոյն նուիրակ Ռուսաց երկրի ամենայն հայոց ազգին առաջնոյդ, յորմէ հոգեւոր ողջոյնի օրհնութեամբ գիտասիրէ հոգեւոր ոդիրէ մեր Կարապետ վարդապետ, տէր Մարտիրոս, եւ դատաւոր մահտեսի պարոն Յարութիւն — *Յամսոյս գրեցեալ գիրն ձեր... եկեղեցին օծաքր, ողջ լերո՛ւք ի Տէր: Գրեցաւ ի 1781 թուին, սեպտեմբերի 21, ի* Մոսկով,

Յովսէփ *արքեպիսկոպոս հայոց:*

ժբ. *13բ* Գերապատիւ պարոն Յովաննիսիոյ եւ յարգելի պարոն Մկրտչիոյ ողջոյն եւ օրհնութիւն – *Սեպտեմբերի 21. 28էն գրեալ եմ առ Ձեզ... սիրով ողջոյն եւ օրհնութիւն, ողջ լերո՛ւք ի Տէր,* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս հայոց, 1781, հոգտեմբերի 26, ի Մոսկով:*

ժգ. *14ա* Գերապատիւ պարոն Յովհաննէս եւ յարգելի պարոն Մկրտիչ – *Սպասելով մեր Թէրեա ի Ձենջ... եւ ողջ լերո՛ւք: 1781, Նոյեմբերի 10, ի* Պետերբուրգ: *Ի խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս աստի գառնալոց եմ առ Ձեզ:*

ժդ. *14աբ* Գերապատիւ սիրեցեալդ իմ պարոն Մկրտիչ – *Ձգիրն քոյ եւ հասարակութեանն... ծառայութիւնով ծախեցաք եւ խաչկալին շինն ահաւ:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս, 1782, յունուարի 14, ի* Պետերբուրգ:

ժե. *14բ* Ռուսաց երկրի հայոց ազգին առաջնորդ Յովսէփայ արեւպիսկոպոս, Նախիջեւանայ հոգեւոր դատարանիս մեծ գիտութիւն եղիցի – Ջթուղթ որպիսութեան ձերոյ... *Աստուած վարձատրեսցէ:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս հայոց, 1782, յունուարի 14, ի* Սանկտ Պետերբուրգ:

ժզ. *15ա* Առ Նախիջեւանու հոգեւոր դատարանն գրեցաւ – *Վասն մեր զ[ը]նկալնոյն երկար ժամանակ զգիր... յղել եւ պատշաճ տեսանէին:*

ժէ. *15ա* Առ վկայի պարոն Մկրտիչն – *Մեր կամք ունիմք... դատաւորացն եւ երեւելեացն սէր եւ ողջոյն, եւ այլ բան սիրոյ:*

ժը. *15բ* Առ պարոն Մկրտիչն գրեցաւ – *Յուլիս 23էն գիրդ... ընդ մահտեսի Աստուածատուրի, գրեցաւ 1782, սեպտեմբերի 14, ի Հաշտարխան:*

ժթ. *16բ* Գերապատուելի սիրական որդի պարոն Յովհաննէս եւ գերապատիւ մահտեսի պարոն Կարապետ – *Յօգոստոսի 23էն գրեցեալ գիրն Ձեր... այնմ եւս հետեւոյ լինեք: Խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս, 1782, սեպտեմբերի 26, ի Հաշտարխան:*

ի. *18ա-9ա* Առ սրբազան հայրապետն Ղուկաս – *Ըստի ի հոգու տուածոց գրոյն... խոնարհ* Յովսեփայ *արքեպիսկոպոսի հիւսիսոյ: 1785, փետրվարի 5, ի Հաշտարխան:*

իա. *30ա* Առ Իսահակ վարդապետն գրեցաւ ի Կոստանդնուպոլիս – *Ի Նոյեմբերի յունվարի էն մարտի գրեցեալ Թուղթն... զանհանգիստ կեանս վերաբերէն. ընդ պակասութեան անուան:*

իբ. *30բ-1բ* Առ նոյն Իսահակ վարդապետն գրեցաւ – *Այժմ առանձնաբար եկեսցուք ի պատասխանիս... տեսից թէ՝ զինչ գրէ մեզ: Դու մի՛ զարմանար զԲրիստոսի վարդապետութենէն:*

իգ. *32ա* Առ Ջմարիայ պատրիարգն գրեցաւ – *Յանցեալ մայիսին եւս գտանեցաք... եւ զհայրական սէր Ձեր, որ առ նուաստութիւն մեր ունեցեալ ես ի բնէ անտի:*

իդ. *32բ* Առ Յովակիմ պատրիարգն գրեցաւ – *Յանցեալ ամէն ընկալաք...* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս* Ռուսաց *երկրի ամենայն հայոց ազգին: 1785, մայիսի 8, ի Հաշտարխան:*

իե. *33ա* Առ տիրացու Սարգիսն գրեցաւ – *Յանցեալ ամի ի քէն գրեցեալ Թուղթն... եւ ես մնամ ի սրտէ աղօթարար խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս* Ռուսաց *երկրի ամենայն հայոց ազգին: 1785, մայիսի 8, ի Հաշտարխան:*

իզ. *33բ* Առ տպիչ պարոն Մարթիրոս գրեցաւ – *Գիրդ յանցեալ ամին ընկալաք... մնամ բարեացդ ցանկացօղ խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս* Ռուսաց *երկրի ամենայն հայոց ազգին: 1785, մայիսի 8, ի Հաշտարխան:*

իէ. *34ա* Առ պարոն Ալաւնն գրեցաւ – *Ի բաւարայու գիրն ընկալնուլս... զբարիս հայցօղ եւ աղօթարար խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1785, մայիսի 8, ի Հաշտարխան:*

իը. *34ա* Առ պարոն Գալստեանն գրեցաւ – *Լեալն մեր զհաւատարմութիւնն... գիր ընկալուլս. որ եւ մնամ առ այս աղօթարար խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս* Ռուսաց *երկրի ամենայն հայոց ազգին: 1785, մայիսի 8, ի Հաշտարխան:*

իթ. *34ա* Առ պարոն Գեւորգ եւ պարոն Աստուածապահն գրեցաւ – *Ի սրտէ ախոսալս, որ ի վաղուց գիր ոչ ունիմ...* Իսահակ *վարդապետին. վասն Ձեր աղօթարար խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս* Ռուսաց *երկրի ամենայն հայոց ազգին: 1785, մայիսի 8, ի Հաշտարխան:*

լ. *34բ* Առ Կարապետ աղային գրեցաւ ի Պօլիս – *Ի բազմաց եկուղաց եւ մանաւանդ ի գրոյ... ի սրտէ զբարիս հայցօղ եւ աղօթարար ամենախոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս* Ռուսաց *երկրի ամենայն հայոց ազգին, ծայրագոյն նուիրակ* Սուրբ Էջմիածնի *եւ հիմնադիր* Նոր Նախիջեւանայ: *1785, մայիսի 8ումն, ի Հաշտարխան:*

լա. *35ար* Երիցս երանեալ հայր եւ սրբազնասուրբ հայրապետ Ամենայն Հայոց եւ իմ ողորմած տէր – *Յամենեանն ապրիլի գրեցի առ սրբոյդ Աթոռ... եւ մնամ միշտ հնազանդ եւ խոնարհ ծառայ եւ որդի* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ: 1785, մայիսի 23, ի Հաշտարխան:*

լբ. *41աբ* Ի Պօլիս, առ Սահակ վարդապետն գրեցաւ – *Յունիսի գրեալ ախորժ գիրն... եւ այլն մնամ ցանկալի եղբօրդ ի սրտէ բարեկամ եւ եղբայր:* Խոնարհ Յովսէփ *արքեպիսկոպոս* Ռուսաց *երկրի հայոց ազգին: 1785, օգոստոսի 24, ի Հաշտարխան:*

լգ. *45ա* Առ Յովհաննէս Աղուանից Կաթողիկոսն գրեցաւ – *Մայիս Ի-էն (20) ախորժ գիրն Ձեր...* Նոր Նախիջեւան. *մնամ սրբոյ հօրդ միշտ բարեկամ եւ որ-*

դի ամենախոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս կողմանցս հիւսիսոյ: 1785, սեպտեմբերի 7, ի Հաշտարխան:

լդ. *46բ-7ա* Առ Իսահակ աստուածաբան վարդապետն գրեցաւ – *Մայիսի ԺՀ, որ վասն սրտովագուցն... մնամք յամենայօժար սրտէ բարեացդ ցանկացօղ ամենախոնարհ: 1785, սեպտեմբերի 23, ի Հաշտարխան:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ:*

լե. *43ա-9բ* Առ սրբազնասուրբ հայրապետն գրեցաւ – *Ի փետրվարէն ցարդ գիր ոչ ունիմ... մնամ միշտ հնազանդ ծառայ եւ որդի ամենախոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ: 1785, հոգտեմբերի 9ումն, ի Հաշտարխան:*

լզ. *52աբ* Առ Իսահակ վարդապետն գրեցաւ – *Սեպտեմբերի ԺԲ. (13) գրեցեալ ախտիդ գիրն ձեր... եւ մնամ միշտ նոյնով ջերմեռանդ հոգով եղբայր ձեր ամենախոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ: 1785, նոյեմբերի 4, ի Հաշտարխան:*

լէ. *53բ* Առ Հերակլ արհայն գրեցաւ – *Յամսոյս 20ին ընկալայ զգիր մի... ողորմած Տէառն իմոյ եւ թագաւորի աղօթարար ծառայ խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս Ռուսաց երկրի: 1785, նոյեմբերի 27, ի Հաշտարխան:*

լը. *53բ* Ես առ Հերակլ արհայն գրեցաւ – *Ես զարմանամ, որ երկար... տեառն իմոյ եւ թագաւորի խոնարհ եւ աղօթարար ծառայ Յովսէփ արքեպիսկոպոս Ռուսաց երկրի հայոց ազգին: 1785, նոյեմբերի 27, ի Հաշտարխան:*

լթ. *54ա* Առ թագուհին Վրաց գրեցաւ – *Թեպէտ մինչեւ ցայսօր... ողորմած տիրուհւոյդ եւ թագուհւոյդ, ի սրտէ աղօթարար ծառայ խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս Ռուսաց երկրի հայոց ազգին: 1785, նոյեմբերի 27, ի Հաշտարխան:*

խ. *54ա* Առ արհայորդի Գեօրգին գրեցաւ – *Ահա գեղջօրտրդին իմ եւ ծառայն ձեր... լուսաւորագունեղ տեառնդ իմոյ եւ գ(=թ)ագաւորի, ի սրտէ աղօթարար ծառայ խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս Ռուսաց երկրի հայոց ազգին: 1785, նոյեմբերի 27, ի Հաշտարխան:*

խա. *54բ* Առ արհայորդի Վախտանգն գրեցաւ – *երկար միջոցաւ չհանդիպելով... ամենայն ջերմեռանդութեամբ վերապատուոյ եւ աղօթարար ծառայ խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս Ռուսաց երկրի հայոց: 1785, նոյեմբերի 27, ի Հաշտարխան (այսոքս գրեցաւ առ արքայորդին իշխան Բահիմնակի կաւալերին եւ Ք. աստեղացն):*

խբ. *54բ* Առ Սուլխան եւ Մանուչար դիվանին գրեցաւ – *Տէր Ղազարն ասաւ ի Հաշտարխան... եւ մնամ վասն պայծառութեան Ձերոյ աղօթարար խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս Ռուսաց երկրի հայոց: 1785, նոյեմբերի 27, ի Հաշտարխան:*

խգ. *54բ-5ա* Առ Սուլխան դիվանն գրեցաւ – *Մերս բաղձանք ի վաղուց էր... մնամ յարաժամ ձերոյ պայծառութեանդ ախտիդ բարեկամիդ իմոյ ի սրտէ աղօթարար խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս Ռուսաց երկրի հայոց: 1785, նոյեմբերի 27, ի Հաշտարխան:*

խդ. *55ա* Առ Աբրահամ վարդապետն գրեցաւ – *Վասն գնալոյն ի յայլ վիճակ... գձերայինն սիրով ողջունեմ, խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս հայոց: 1785, նոյեմբերի 27, ի Հաշտարխան:*

խե. *55բ* Առ եղբայրն իմ Բեժանիշկն գրեցաւ – *Շնորհաւորեալս վասն նշանեցման Սօլօմոնին... եւ այլ բազում խրատս եւ յորդորմունս բազմապատիկս, ողջ լերո՛ւք:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1785, նոյեմբերի 27ումն, ի Հաշտարխան:*

խզ. *55բ* Առ մելիք Շահարօն գրեցաւ – *Վասն սպիտակ ձի առաքելոյն... սպիտակ չառով ջոջ եւ այլն ողջութիւն:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1785, նոյեմբերի 27, ի Հաշտարխան:*

խէ. *55բ* Առ պարոն Ստեփաննոս գրեցաւ – *Հոգտեմբերի ՀՀ բօթաբեր գիր ընկալուցիս... գնալն ի Նախիջեւան եւ այլն, ողջութիւն եւ մնամ վասն կենացդ աղօթարար խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս հայոց: 1785, նոյեմբերի 27, ի Հաշտարխան:*

խը. *56ա* Առ պարոն Ափթանդիլ գրեցաւ – *Զգանազան թուղթս... ընտանեաց եւ բարեկամաց ողջոյն եւ օրհնութիւն: 1785, նոյեմբերի 27, ի Հաշտարխան: Խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս:*

խթ. *56ա* Առ Ռուստդան Ոյրն իմ գրեցաւ – *Շէօշին եւ Սօլօմոնին ուղեւորելոյս... ապգականաց եւ բարեկամաց ողջոյն եւ օրհնութիւն, ողջ լերո՛ւք: Խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1785, նոյեմբերի 30, ի Հաշտարխան:*

ծ. *56բ-7ա* Առ սրբազնասուրբ հայրապետն գրեցաւ – *Ես թէպէտ գծանրութիւն իմ... եւ մնամ սրբազան հօրս հնազանդ եւ խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ: 1785, նոյեմբերի 28, ի Հաշտարխան:*

ծա. *53աբ* Առ Սա[ա]հակ վարդապետն գրեցաւ ի մեծն Պօլիս – *Սեպտեմբերի վերջին եւ հոգտեմբերի ԺԴ. (14)... վեհն է կարգեալ վէքիլ, եթէ ժողովուրդքն: Խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1785, դեկտեմբերի 16, ի Հաշտարխան:*

ծբ. *58բ-9ա* Առ տպիչ Մատթէոսն, ի մեծն Պօլիս – *Ի սեպտեմբերի գրեցեալ գիրդ ընկալեալ... պարոն Գևորգին զգինն հատուցանել քեզ: 1785, դեկտեմբերի 16, ի Հաշտարխան:*

ծգ. *59բ-60բ* Ի Բասրայ, առ գերապատիւ մանեսեի Խաչիկ աղայն – *Ճանապարհորդութիւնն ձեր... պարոն Մկրտումն եւ իւր եղբայրքն զքեզ ողջունեն:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1785, դեկտեմբերի 30, ի Հաշտարխան:*

ծդ. *61ա* Առ պարոն Վարդանն գրեցաւ ի Բասրայ – *Ջախտիդ գիր որպիսութեան ձերոյ... գամենայնսն, որ քոյ են, ողջունեմ օրհնութեամբ եւ մնամ ի սրտէ աղօթարար խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս հիւսի-*

սոյ: 1785, դեկտեմբերի 30, ի Հաշտարխան:

Ծե. 61բ-2ա Առ պարոն Յովհաննէսն Բեթղեհէմեան գրեցաւ ի Բասրայ – *Թէ եւ մինչեւ ցայժմ... եւ մնամ վասն սիրեցեալ եւ ախորժ որդւոյդ ի սրտէ աղօթարար խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս կոչմանցս հիւսիսոյ հայոց ազգին: 1785, դեկտեմբերի 30, ի Հաշտարխան:*

Ծզ. 62աբ Առ աղայ Շամիրամն գրեցաւ, ի Հնդիկս, ի Մադրաս – *Յանցեալ ՉՈւսոյ սեպտեմբերի 10... եւ մնամ վասն պայծառութեան ձերում մշտապէս գրարիս հայցօղ եւ աղօթարար խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ: 1786, յունվարի 1, ի Հաշտարխան:*

Ծէ. 62բ-3ա Առ Իսահակ վարդապետն գրեցաւ – *Յանցեալսդ գպատասխանիս ՉՈՂՈՅՆ... մնամ կարօտեալ եղերօրս միշտ փափագօղ եւ յաջողութեանդ բաղձացօղ խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ: 1785, դեկտեմբերի 30, ի Հաշտարխան:*

Ծը. 63աբ Առ պարոն Գէորգ եւ պարոն Աստուածատուրն գրեցաւ – *Յանկամ ի սրտէ գիտել զորպէսն ձեր... զբարիս հայցօղ եւ աղօթարար խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս կողմանցս հիւսիսոյ: 1785, դեկտեմբերի 30, ի Հաշտարխան:*

Ծթ. 63աբ Առ սրբազնասուրբ կաթողիկոսն գրեցաւ – *Յամենայնն նուէրքերի... եւ մնամ Ձերոյ սրբութեանն միշտ հնազանդ որդի եւ ծառայ ամենախոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ: 1786, յունվարի 15, ի Հաշտարխան:*

Կ. 67ա-66բ Ի մեծն Պօլիս, առ Սէ[ա]հակ վարդապետն գրեցաւ – *Յամօսյս 24ին... զթուղթսդ առ պարոն Աւետիքն յղեացես, նա մեզ կհասուցանէ, ոյզ լե՛ր, 1786 յունվարի 27, ի Հաշտարխան (66բ՝ նաեւ առ տիրացու Մաթէոսն, ի Պօլիս):*

Այս նամակը գրուած է հակառակ դիրքով 67ա-66բ:

Կա. 67բ Առ արքազնասուրբ հայրապետն գրեցաւ – *Ահա ամբողջ ամն լրացաւ... եւ ես մնամ միշտ հնազանդ եւ հպատակ որդի եւ ծառայ ամենախոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ: 1786, յունվարի 30, ի Հաշտարխան:*

Կբ. 67բ-8ա Առ Պետրոս վարդապետն գրեցաւ – *Ձախորժ գիրն սիրոյ... Ձերոյ սրբութեանն բարեացդ փափագօղ ամենախոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ: 1786, յունվարի 30, ի Հաշտարխան:*

Կգ. 68ա Առ Մկրտիչ վարդապետն գրեցաւ – *Վասն զանյագող դիպուածոց երկրին... եւ ես մնամ վասն եղբօրս փափագօղ ամենախոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ: 1786, յունվարի 30, ի Հաշտարխան:*

Կդ. 68բ Առ Բեժանբեգ եղբայրն իմ գրեցաւ – *Մեր մանրոց ի վաղուց... տեղս լինելն, ոզչ լերո՛ւք:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1786, յունվարի 29, ի Հաշտարխան:*

Կզ. 69ա-70ա Առ սրբազնասուրբ հայրապետն գրեցաւ – *Ի հոկտեմբերի ԺԳ.էն (13)... մնամ մշտապէս հնազանդ ծառայ խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս Ռուսաց երկրի հայոց ազգին: 1786, յունվարի 30, ի Հաշտարխան:*

Կէ. 70աբ Առ Մարտիրոս վարդապետն գրեցաւ ի Թիֆլիզ – *Ի հոգտեմբերի 23էն... եւ զթուղթն վեհին շուտով առաքել:*

Կը. 71բ Առ տէր Վահանն յղեցաւ ի Բայազետ, 1786, մայիսի 12 (արտ. լս.) – *Ջօրութիւն գրոյս այս է, որ թիվն 1785 էն...* Եսայի դի Յարութիւն Ուզքաշով:

Կթ. 71բ Առ տէր Վահանն գրեցաւ: Մայիսի 12, ի Հաշտարխան – *Ի վաղուցէ ես ի ձենջ... գնալն եւ մեր ելանելն եւ այլն, օրհնութիւն:*

Կ. 72ա ///178[6] ///ի Հաշտարխան (արտ. լս.) – Գիրս այս պատ զօրութեամբ... *եւ կամ որպէս գիւտակ աւանդեմ քեզ կատարել զսա* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս:*

Կա. 72ա Առ Մկրտիչ վարդապետն գրեցաւ – *Ի բազում միջոցաս... գնալն ի յԵրուսաղէմ ի վարուս (՞) շինելն եւ այլն ողջոյն: 1786, մայիսի 12, ի Հաշտարխան:*

Կբ. 72բ-3ա Առ սրբազնասուրբ հայրապետն գրեցաւ: 1786, մայիսի 14, ի Հաշտարխան – *Քաց ի հոգտեմբերէն ի Զորագիւղի անապատէն... կարճելով գգրիչս մնամ Ձերոյ սրբութեան:*

Կգ. 73բ 1786, մայիսի 14, ի Հաշտարխան: Առ սրբազնասուրբ հայրապետն գրեցաւ – *Ահա բոլոր անօթս սրբոյ գահիդ... մնամ Ձերոյ սրբագնութեանն մշտայօժար ծառայ:*

Կդ. 77բ-8բ Գերապայծառ ազնիւ Շամիրամ աղաւիդ եւ օրհնեալ տան իմ Հոմ մասուցանեմ ողջոյն աստուածային օրհնութեամբ – *Յայսմ յունվարի 1 գրեցաք... ամենախոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս, ծայրագոյն նուիրակ Սրբոյն Աթոռոյն Էջմիածնի եւ առաջնորդ Ռուսաց երկրի եղեալ ամենայն ազգին հայոց, որք ի հիւսիս: 1786, յունիսի 10, ի Նորաշէն քաղաքս* Նախիջեւան:

Կե. 78բ-9ա Գերապատուելի պարոն Սահակ սիրեցեալ որդի մեր ի Տէր (այլ գրչութեամբ՝ Թիֆլիզեցի Յովսեփի որդի Սրապիոնենց) – *Յանցեալ սեպտեմբերի ԼԱս գրեցի... մնամ Ձերոյ գերապատուելութեան ի սրտէ աղօթարար ամենախոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս, 1786, յունիսի 10, ի Նորաշէն քաղաքս* Նախիջեւան:

Կզ. 79ա Առ գերապատուելի ազնիւ պարոն Մկրտումն գրեցաւ ի Հնդիկս – *Թէպէտ առ ազնիւդ յունիսի գրեալ գգիր... արդ, առ տէր Սահակիանն առաքեցաք եւ առ այս շատ յորդորմունք, որպէս ի վերն գրած է, եւ մնամ վասն ազնուութեանդ միշտ աղօթարար խոնարհ Յովսէփ արքեպիսկոպոս:*

ԻԷ. *79բ* Առ գերապատուելի ազնիւ աղայ Մկրտումն գրեցաւ ի Հնդիկս – *Թէպէտ մինչեւ ցայժմ գրով մերով... եւ մնամ գերապատուութեանդ միշտ աղօթարար* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս:*

ԻԸ. *79բ* Առ գերապատուելի ազնիւ պարոն Բարղամեան գրեցաւ ի Հնդիկս – *Ջորպէսն մեր, ի հարկէ... եւ մնամ ազնուութեանդ Ձերում միշտ աղօթարար խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս:*

ԻԹ. *80ա* Առ գերապատուելի պարոն Յակոբոսի եղբայրն Աղապապեան ի Հնդիկս – *Ունելով մեր առ եղբարս քոյ... եւ առ այս շատ յորդորմունք եւ այլն, որպէս եւ ի վերն գրած է: 1786, յունիսի 10:*

Ի. *80ա* Առ գերապատուելի ազնիւ աղայ Յարութիւնն գրեցաւ ի Հնդիկս – *Թէպէտ մինչեւ ցայժմ գրով մերով... եւ առ այս շատ յորդորմունք եւ այլն, որպէս եւ ի վերն գրած է: 1786, յունիսի 10 (Նաեւ առ գերապատուելի ազնիւ աղայ Վարդանն գրեցաւ ի Բասրայ):*

ԻԱ. *80բ-1ա* Առ գերապատուելի պարոն Խաչիկն գրեցաւ ի Բասրայ – *Յունվարի մուտն մեք... Ծանրութիւն չունիցիմք ընդ մեզ: 1786, յունիսի 10:*

ԻԲ. *81բ* Առ գերապատուելի աղայ Մարգարն գրեցաւ ի Պաղտատ – *Յորժամ ապաքինեալ տէր Յարութիւնն... եւ առ այս շատ յորդորմունք եւ այլն, որպէս եւ ի վերն գրած է: 1786, յունիսի 10:*

ԻԳ. *81բ* Առ գերապատուելի Ալեքսան աղայն գրեցաւ ի Բաղտատ – *Ոդորմելի տէր Յարութիւն մեր... եւ առ այս շատ յորդորմունք եւ այլն, որպէս եւ ի վերն գրած է: 1786, յունիսի 10:*

ԻԴ. *82ա* Առ գերապատուելի մաճեռեան Յարութիւն ամիրայն ի Պօլիս – *Յանցեալ ամի եւ ի հոկտեմբերի ԺԷ (17)... եւ առ այս շատ յորդորմունք եւ այլն, որպէս եւ ի վերն գրած է: 1786, յունիսի 10:*

ԻԵ. *82բ-3ա* Առ Սահակ վարդապետն գրեցաւ ի Պօլիս – *Միրոյդ իմոյ գիրն... բայց միով օրինակաւ տպելն կասկածիմ: 1786, յունիսի, ի* Նախիջեւան:

ԻԶ. *83ա* Առ Ջաֆարիայ պատարիագն գրեցաւ ի Պօլիս – *Ձվախճանիլն տէր Յարութեանն... զի խնամքով ընկալուցուն գնա եւ այլ որպէս ի վերն գրած է: Յունիսի 10, 1786, ի* Նախիջեւան:

ԻԷ. *83ա* Առ տպիչ Մատթէոս ի Պօլիս – *Յանցեալ ամի յուլիսէն... մեր ծախիւքն հետեւեսցիս, յուլիսի 9, 1786, ի* Նախիջեւան:

ԻԸ. *83բ* Առ գերապատուելի ամիրայն գրեցաւ ի Պօլիս – *Թէպէթ մարմնոյ աչօք չիք իմ տեսեալ... գնգարիայն եւ Միսայէլն: 1786 յունիսի 10:*

ԻԹ. *83բ* Առ գերապատուելի պարոն Ասլանն գրեցաւ ի Պօլիս – *Թէպէտ մեք ի քէն գիր չունիմք... եւ առ այս շատ յորդորմունք եւ այլն, որպէս եւ ի վերն գրած է: 1786, յունիսի 10:*

Ի. *84ա* Առ գերապատուելի Գրիգոր ամիրայն Սաղազադէն Ա. Ջուլֆեան գրեցաւ ի Պօլիս – *Թէպէտ մարմնաւոր աչօք չիք իմ տեսեալ... եւ առ այս շատ յորդորմունք եւ այլն, որպէս եւ ի վերն գրած է: 1786, յունիսի 10:*

ԻԱ. *84ա* Առ գերապատուելի մաճեռեի Կարապետ աղայն գրեցաւ ի Պօլիս – *Յանցեալ սեպտեմբերի... եւ առ այս շատ յորդորմունք եւ այլն, որպէս եւ ի վերն գրած է: 1786, յունիսի 10:*

ԻԲ. *84բ* Առ գերապատուելի պարոն Գալստեանն գրեցաւ ի Պօլիս – *Ի պատասխանս գրեցեալ գիրտ... եւ առ այս շատ յորդորմունք եւ այլն, որպէս եւ ի վերն գրած է: 1786, յունիսի 10:*

ԻԳ. *85ա-3ա* Առ գերապատուելի պարոն Յովհաննէսն գրեցաւ ի Պասրայ – *Յայսմ յունվարի մուտն գգիր սիրոյ... վասն մեր արծաթեալ գաւազան շինելոյ, որպէս որ գրած եմ նոցա:*

ԻԴ. *88բ-9ա* Առ գերապատուելի տիրացու Սարգիսն գրեցաւ ի Պօլիս – *Բազում միջոց էանց... յանձնելով զձեզ ի շնորհս Տեառն:* Նախիջեւան, *1786, յունիսի 10:*

ԻԵ. *89ա-90ա* Առ գերապատուելի պարոն Գէորգն գրեցաւ ի Պօլիս – *Ի Հաշտարխանու եկեալ ի* Նախիջեւան... *յոյժ գեղեցիկ լինիւր, ապասեմ պատասխանւոյ: 1786, յունիսի 10:*

ԻԶ. *90ա* Առ պարոն Եսային եւ Մասեռն ի Պօլիս – *Ի վաղուց հետէ... զոր եւ զոհունակութեամբ գրէ: Յունիսի 10, 1786:*

ԻԷ. *90ա* Առ տիրացու Գէորճն գրեցաւ ի Պօլիս – *Գալդ ի սուրբ գաճն... տէր* Ստեփանէն *գիտացիր, յուլիսի 2, 1786:*

ԻԸ. *90բ* Առ Շամիր աղայն գրեցաւ – *Ջորպէսն մեր միւս թղթովն... ի շնորհս, որոց յանձնել զձեզ, մնամ ձերոյ ազնուութեան, 1786, յունիսի 10, ի* Նախիջեւան:

ԻԹ. *91ա* Առ սրբազան վեհըն գրեցաւ ի Նախիջեւանու: *1786, յունիսի 15 – Յամսեանն մայիսի ի Հաշտարխանու գրեցաք... գանձապետ պարոն* Մկրտչին Պետրոսեան: *1786, յունիսի 15: Ի* Նախիջեւան:

Ի. *91բ-2ա* Առ տէր Ստեփանն գրեցաք ի Պօլիս կամ ի Բասրայ – *Յօր հասանիցէ գրեցաք... դու հոգացեալ գալս, մէկ եփտեմ Խրի (՛) յղեք: Յուլիսի 1, 1786:*

ՃԱ. *92ա* Ի Բասրայ, առ մաճեռեի Խաչիկն – *Գիրդ հասաւ զոր ի փետրվարի 8... ի սրտէ մեզ վասն* Պօղոսոյ *չիթղուն: Յուլիսի 15:*

ՃԲ. *92ա* Առ Սահակ վարդապետն – *Գիրդ մարտէն ընդ տօնացուցին... որպէս գրածիս տէր* Ստեփանի *գիրն յղեա՛: Յուլիսի 15:*

ՃԳ. *92բ* Առ սրբազան վեհապետն – *Ի Հաշտարխանու եւ ի* Նախիջեւան... *զի ուստի ոչ գայ յօգնութիւն մեզ:* Ստեփանն *դեռ անդ է: 1786, յուլիսի 15:*

ՃԴ. *92բ* Առ մեր Շիօճն գրեցի – *Գիրդ հասաւ եւ գիտացաք... այսպէս ծանո՛ իւրն: Յուլիսի 15:*

ՃԵ. *93ա* Առ տէր Շմաւոնենց պարոն Ստեփաննն գրեցաւ յուլիսի 30 – *Յապրիլի 8 էն... պակասեցու-*

ցանել գնդատաք Շիօշին: Ի ձայն ողջոյն:

6գ. *93ա* Յովսէփ եպիսկոպոս Երվայնաբազուկ Աւղութեանց եւ ողոռմած բարեաւար տէր – *Նախ կամիմ հարցանել... եւ դուք ողջ լերո՛ւք ի Տէր. ամէն:*

6է. *93բ-5բ* Աւ սրբազան վեհն գրեցաւ – *Ջերոյ սրբազնութեան... վասն նուիրակութեան, յուլիսի ամսոյ 15: Այլ եւ յունիսի 25, այլ գիր, զորս ի վերայ Հաշտաարքանու առաքեալ:*

6ը. *96ա-7ա* Աւ Ջուղայու առաջնորդ Մկրտիչ վարդապետն գրեցաւ – *Ջոր ինչ գրեալ էր պարոն Մկրտումին... եւ մեք սպասելով կատարման խնդրեցելոյ մնամք Ջերոյ բարձր սրբազնութեան: 1786, օգոստոսի 20, ի Նոր Նախիջեւան:*

6թ. *97ա-98բ* Աւ Ջուղայու Յակոբ վարդապետն գրեցաւ – *Թէպէտ մինչեւ ցարդ... իսկ որք առ մեզ են սպասաւորք, սուրբ աջդ համբուրեն եւ մեք մնամք: 1786, օգոստոսի 20, ի Նոր Նախիջեւան:*

6ժ. *99ա Ի Ջուղայ.* առ պարոն Մկրտումի եղբայր պարոն Կարապետն գրեցաւ – *Յաղագս ի մէնջ խնդրեցեալ գրեանցն... մօրն եւ ընտանեացն ողջոյն գրեցաւ: Օգոստոսի 20, ի Նախիջեւան:*

6ժա. *99աբ* Աւ Թիֆլիզոյ առաջնորդ Մարտիրոս վարդապետն գրեցաւ - *Թէ սրբազան վեհի գիրն հասաւ... հասուցանել առ սուրբ աթոռն: Օգոստոսի 20, ի Նախիջեւան (1786, յօգոստոսի 30 գրեցաք ի զանազան տեղիս՝ առ Սաճակ վարդապետն, առ պարոն մահտեսի Գալուստն, առ տէր Ստեփաննն, առ մահտեսի Խաչիկն):*

6ժբ. *100բ-1ա* Աւ սրբազան վեհն գրեցաւ – *Քանիցս գրած եմ... սեպտեմբերի 4, արձիւն հասուցէ սրբազանին:*

6ժգ. *101ա-6ա* Ի Հնդիկս գրեցաւ առ Շամիրամ աղայն պատասխանին գոյն իւոյ – *Ջայպարփառ* (= պայծառափառ) *եւ ազնումեծար ազնիւ Շամիրամ... ողջ ի շնորհս տեառն Յովսէփ արքեպիսկոպոս հայոց: 1786, սեպտեմբերի 4:*

6ժդ. *106բ-7բ* Աւ Սաճակ վարդապետն գրեցաւ ի Ստամպօլ – *Մինչ վերոյ երկոքին տողքն գրեցի... ցանկալի եղբարս միշտ բարի կամեցող խնդիար* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1786, սեպտեմբերի 4:*

6ժե. *108ա-9ա* Աւ տէր Ստեփաննն մեր Թիֆլիզեցի, ի Հնդիկս – *Յօգոստոսի ԺԸ.էն (15)* գրեցալ գիրդ... առաքել, որպէս եւ իցէ: 1786, *սեպտեմբերի 4, ի Նոր Նախիջեւան:*

6ժզ. *109բ-110բ* Աւ սրբազան վեհն գրեցաւ – *Յորմէ եհեալ եմ... առաւել կարէս տեղեկանալ:* 1786, *հոկտեմբերի 4, ի Նախիջեւան:*

6ժէ. *111աբ* Աւ Պետրոս վարդապետն գրեցաւ – *Ախտիժ գիրն ձեր... տեսանելով գմայլն իւր կարօտեալ եւ այլն, մնամ խոնարհ:* 1786, *հոկտեմբերի 20, ի Նախիջեւան:*

6ժը. *112աբ* Աւ պարոն Ստեփաննն գրեցաւ տէր Շմաւոնեանց – *Երկոքին գիրն ստացաք... ապա մնացէք ի դղմի (՞) անդ եւ ողջ լերո՛ւք, մնամ խոնարհ: 1786, հոկտեմբերի 20, ի Նախիջեւան:*

6ժթ. *112բ-3ա* Աւ պարոն Բարթղոմէն գրեցաւ – *Գիրն ձեր ստացաք... զի ես միշտ սպասիմ, մնամ խոնարհ:*

6ի. *115ա-6ա* Աւ Գրիգոր սմիրայն գրեցաւ – *Յօգոստոսի 25էն գրեալ... վասն ծառայութեան սիրելի ագդին մերոյ:* 1786, *հոկտեմբերի 10, ի Նախիջեւան:*

6իա. *116ա-7ա* Աւ Մկրտիչ ամիրայն գրեցաւ – *Թէպէտ մինչեւ ցայժմ... զի անդրադարձն ընկալեալ ի ձենջ, որ եւ մնամ:* 1786, *հոկտեմբերի 10, ի Նախիջեւան:*

6իբ. *117բ-8ա* Աւ պարոն Եսային եւ աս պարոն Մասեհն գրեցաւ – *Հնդ տէր Ստեփաննին մերոյ գրեցի... շատ է ուշանալոց, երէք յամսոյն ստանալոց:* 1786, *հոկտեմբերի 10, ի Նախիջեւան:*

6իգ. *118բ-23բ* Աւ Սաճակ վարդապետն գրեցաւ գվշտալի գիրն... իսկ սուրբ գոյս այս ստացեալ բարով վայելեցէք *(նոյն՝ - Աւ պարոն մահտեսի Գալուստն, - Աւ պարոն Գեղրքն, - Աւ տիրացու Սարգիսն, - Աւ տիրացու Մաթեոսն, - Աւ յԱգուլեցի Կարապետն, - Աւ ապնիւ Յակոբն, - Աւ պարոն Խաչատուրն, - Աւ մահտեսի պարոն Կարապետն, - Աւ տէր Ստեփաննն):*

6իդ. *124բ-7ա* Աւ սրբազան վեհն գրեցաւ – *Ջերոյ սրբազնութեան... զսուրբ աջդ համբուրեն: Եւ ես մնամ՝: 1787, յունվարի 3, ի Նախիջեւան:*

6իե. *129ա-33բ* Աւ Շամիրամ աղայն գրեցաւ – *Յանցեալ թուոյ յունվարի 2էն... վասն ազնուութեան ձերոյ ամենայնիւնարհ* Յովսէփ արքեպիսկոպոս Երվայնաբազուկ Աւղութեան, *նուիրակ Սուրբ Էջմիածնի, առաջնորդ հիւսիսական հայոց եւ հիմնադիր Նոր Նախիջեւանայ: 1787, յունվարի 3, ի Նախիջեւան:*

6իզ. *133բ-4բ* Աւ Հերակլ արհայն գրեցաւ Վրաց – *Բազում ժամանակ է... նա գիտէ ուղեւորելն, իսկ ես մնամ՝: 1787, յունվարի 3, ի Նախիջեւան:*

6իէ. *135աբ* Թազաւորի աստուածասիրի եւ բարեպաշտի արհայից արհայի ողոռմածագունեղ տեառն եւ բարեարի – *Ախտիժ գիր... աղօթարար ծառայ, ամենախոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս՝* Ռուստաց *երկրի հայոց ագդին:*

6իը. *136աբ* Աւ սրբազան վեհն գրեցաւ – *Ուրախութիւն կողմանցս... ի վերայ գործոց մերոյ: 1787, յունվարի 30, ի Նախիջեւան:*

6իթ. *137ա* Աւ պարոն մահտեսի Գալստեանն գրեցաւ ի Ստամպօլ – *Յանցեալ թուոյ եւ ի յամսեանն նոյեմբերի... եւ յարմարութիւնն մեզ ծանուցանել: 1787, փետրվարի 20:*

ել. *137բ-9ա* Առ տիրացու Գրիգորն գրեցաւ ի Ստամպօլ – *Ի հոգեմբեր եւ ի նոյեմբեր... եւ գագաութիւն հոգոյն խորտակմանէն: 1787, փետրվարի 20, ի Նախիջեւան:*

ել. *139աբ* Առ գերապատիւ Գեւորք աղայն եւ մաճառեսի Յովանէս աղայն գրեցաւ ի Ստանպօլ – *Թեպէտ մինչեւ ցայժմ... ըստ յարմարութեան ձեւոյն: 1787, ի Նախիջեւան (նոյն՝ - Առ պարոն Աստուածապաճն գրեցաւ):*

ելբ. *140ա* Առ պարոն Մասեճին գրեցաւ երեքին թուղթ... Նախիջեւանու Ջ. *սահմեճն ճանապարհ է: 1787, փետրվարի 20, ի Նախիջեւան:*

ելգ. *140ա* Առ պարոնն եսային եւ առ պարոն Մասեճն գրեցաւ – *ի գեկտեմբերին գրեցեալ գիրն... անպարտաւանութիւն նորա փշրեսցէ, երկար Մասեճին գրեալ եմ: 1787, փետրվարի 20, ի Նախիջեւան:*

ելդ. *140բ* Առ պարոն հաչիկն եւ առ պարոն Յովաննէսն գրեցաւ ի Բասրայ – *Ես զարմանամ, որ... ըստ ժամանակին լցուսցէ, մնամ խոնարհ: 1787, փետրվարի 20, ի Նախիջեւան:*

ելե. *140բ-1ա* Առ Նուրենց պարոն Մինասն գրեցաւ... պարոն Յովակիմին եւ պարոն Նուիրիին: *1787, փետրվարի 20, ի Նախիջեւան (առ Ստեփան ամիրային գրեցաք):*

ելզ. *141աբ* Առ Սահակ աստուածաբան վարդապետն գրեցաւ ի Սուրբ Աթոռն – *Վասն նըբորդ ոչ երկարեմ... որպէս գրեցիկ այնպէս արասջիք: 1787, մարտի 20, ի Նախիջեւան:*

ելէ. *142ա* Առ արքազնասուրբ հայրապետն գրեցաւ – *հղճալի վանից մերոց... նորոգման վանիցն այնմիկ: 1787, մարտի 20, ի Նախիջեւան:*

ելը. *142բ* Ի Պօլիս, առ մաճառեսի պարոն Գալուստն գրեցաւ – *Փետրվարի 20ումն... եւ ամենայն բարեկամաց իմոյ ողջոյն մատուցանէս, ես մնամ": 1787, ապրիլի 5, ի Նախիջեւան:*

ելթ. *143աբ* Ի Ջմիռնեայ, առ տէր Եղիայ Բահանայն գրեցաւ – *Ջյարգելի գիրն ինձ... մնամ վասն Ձեր աղօթարար՝ խոնարհ Յովսէի արքեպիսկոպոս՝ Ռուստաց երկրի եղեալ ամենայն ազգին հայոց: 1787, ապրիլի 5, ի նոր Նախիջեւան:*

ելժ. *143բ-4բ* Գերապատիւ տիրացու Գրիգոր, իմ սիրական որդի – *Ի փետրվարի 20ին... գու լէր ողջ Տէրամբ եւ յաջողութեամբ խոնարհ Յովսէի արքեպիսկոպոս հիւսիսոյ, 1787, ապրիլի 5, ի Նախիջեւան:*

ելիա. *145աբ* Սրբոյ եւ մեծի Աթոռոյն էջմիածնի ծայագոյն նուիրակ... *վասն կամաւ աղբատացելոյ փրկչին: 1787, ապրիլի ժե. (15), ի Նոր Նախիջեւան:*

ելիբ. *145բ-6ա* Ի Թիֆլիզ, առ եղբայրս եւ առ պարոն Եսային գրեցաք... *զոպչէն Ձեր միշտ գրեք մեզ: 1787, ապրիլի, ի Նոր Նախիջեւան:*

ելիգ. *146բ* Առ պարոն Մասեճն գրեցաւ ի Մարիու՞պոլէ – *Պարոն պօլկովնիկ... զի պարաքն անուն քոյ առաք:*

ելիդ. *147ա* Առ պարոն Մասեճն գրեցաւ ի Պօլիս վասն յանձնարարութեան Թիֆլիզեցի Աբելին... եւ այլ բաւիք յորդորականք, որ վասն այսմ:

ելիե. *147բ* Առ պարոն Գալստեանն գրեցաւ ի Պօլիս – *Փետրվարի 20 եւ յամսոյս... գայսմանէ մեզ շուտով գրես:*

ելիզ. *148աբ* Առ արքազնասուրբ հայրապետն գրեցաւ – *Ի վաղուց գիր չունիմ... Մկրտիչ ա///ըն եղբօրս ողջոյն: 1787, դեկտեմբերի, Նախիջեւան:*

ելիէ *148բ-9բ* Առ մաճառեսի պարոն Գալստեանին գրեցաւ ի Պօլիս – *Յամսեանն յուլիսի 15... եւ նորին որպէս մեզ ծանուցանել եւ այլ բանք: 1787, դեկտեմբերի, ի Նախիջեւան:*

ելիը. *149բ-50բ* Առ տէր Ստեփաննն գրեցաւ – *Փետրվարի եւ մարտի գրեցեալ թուղթդ... եւ սերտական ձեռամբս ստօրագրեցաւ: 1787, դեկտեմբերի, ի Նախիջեւան:*

ելիթ. *150բ-1ա* Առ Երակլ արհայն Վրաց գրեցաւ – *Ի վաղուց գիր չունիմք... եւ պարոն Ստեփաննի եւ այլ խրատ վասն Շոշին: 1787, դեկտեմբերի, ի Նախիջեւան:*

ճբ. *151ա* Ի Թիֆլիզ, առ Յերակլ արհայն Վրաց գրեցաւ – *Ամսոյս երեքին... եւ ողորմելի մելիքաց անօգնութիւն մնալն եւ այլ այսպիսիք:*

ճգա. *151բ-4ա* Առ արքազան վեհն գրեցաւ – *Յամսեանն դեկտեմբերի... ողորմութենէն ընկալցիս որպէս ծառայող նորին պաշտօնէից: 1788, փետրվարի: Ի Մօզտոհ:*

ճգբ. *154բ* Առ արհայն Յերակլ գրեցաւ – *Ընդ Սուրգունեան Մկրտումին... եւ ես մնամ Ձերոյ բարբութեան: 1788, փետրվարի, ի Մօզտոհ:*

ճգգ. *154բ-5ա* Պայծառ իշխան մելիք Մկրտում, պայծառ իշխան Մելիք Աբով – *Ջդառնագոյն եւ զձախորդ պատահմունս... առ պարոն Եսային եւ առ Շոշին եւս գրած գիր:*

ճգդ. *155բ-6բ* Առ արքազան վեհն գրեցաւ – *Ի Մօզտոխու մատուցաք գնոնարհութիւն... ի Հաշտարխանու յանձնելով գիս ի շնօրհ Ձեր: 1788, մարտի 20, ի Ղզլար:*

ճգե. *157ա-8ա* Առ արքազան հայրապետն Ղուկաս – *Ի Մօզտոխու եւ ի Ղզլարու... մեր սեւագլխաց հոտածութիւնն եւ աւելորդապաշտութիւնն յամենայն իրս: Յովսէփ արքեպիսկոպոս: 1788, մայիսի 2, ի Հաշտարխան:*

ճգզ. *158բ* Սուրբ էջմիածին, առ Մկրտիչ եւ Իսահակ վարդապետն գրեցաք – *Ի Նախիջեւանու գալս... գրեցի սրբազան վեհապետին: Յովսէփ արքեպիսկոպոս: 1788, մայիսի 2, ի Հաշտարխան:*

ճծէ. *158բ* Առ մելիք Մէլոմն եւ մելիք Ապովն գրեցաւ ի Թիֆլիզ – *Ձգիր ձեր ընդ գրոյ պայծառապայլ քեռազին... օգնութիւն ձեզ եւ երկրին ձերոյ: 1788, մայիսի 2, ի Հաշտարխան:*

ճծը. *158բ* Առ եղբայր մեր պարոն Բէչանն գրեցաւ ի Թիֆլիզ – *Ընդ Սուլխան դիվանին գրած գիրն ձեր... երեխանցն օրհնութիւն տամ:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1788, մայիսի 2, ի Հաշտարխան:*

ճծթ. *159ա* Առ պարոն Ստեփաննն գրեցաւ ի Թիֆլիզ – *Ի փեւտրվարէն եւ մարտէն... ես գնալոց եմ ի Նախիջեւան ի վերայ Մօզդոկու:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1788, մայիսի 2, ի Հաշտարխան:*

ճկ. *159ա* Առ Մարտիրոս վարդապետն եւ տէր Վաղար աւագ ֆաճանայն գրեցաւ ի Թիֆլիզ – *Ձախորժ գիրն ձեր... մինչեւ մայիսի 20 գնալոց եմ ի Նախիջեւան:* Յովսեփ *արքեպիսկոպոս: 1788, մայիսի 2, ի Հաշտարխան:*

ճկա. *159ա* Առ տէր Աբրահամն գրեցաւ ի Թիֆլիզ – *Ձգիր ձեր շնորհակալութեամբ ընկալայ... ձերայնոցն ամենեցուն օրհնութիւն տամ:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1788, մայիսի 2, ի Հաշտարխան:*

ճկբ. *159աբ* Առ սրբազան կաթողիկոսն գրեցաւ – *Ի դանադան տեղեաց... օրհնութեան գիր գրեա՛: 1788, յունիսի 15, ի Հաշտարխան:*

ճկգ. *160ա* Առ պարոն Եսային – *Վասն արծուոյն եւ այլ բանից... ի Նախիջեւան գնալն տպարանի գործոյ եւ բանումն: 1783, մայիսի 2, ի Հաշտարխան:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1788, յունիսի 2, ի Հաշտարխան:*

ճկդ. *160բ-1ա* Առ Յակոբ վարդապետն գրեցաւ ի Ջուղայ – *Թէպէտ մինչեւ ցայսդ... եթէ ոչ եղէց ազօթիւք եղբօրդ իմոյ:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1788, յունիսի, ի Հաշտարխան:*

ճկե. *161ա* Պարոն Մկրտումի եղբայր Կարապետին գրեցաւ ի Ջուղայ – *Ջողջոյնն ձեր եւ զառաքեցեալ չորս գիրքն... եւ ամենայն ընտանեացդ եւ բարեկամացդ օրհնութիւն աստուածային մատուցանեմ:* Յովսէփ *ա[րք]ե[պիսկոպոս]: 1788, յունիս, ի Հաշտարխան:*

ճկզ. *161ա* Առ Ջուղայու առաջնորդ Յակոբ վարդապետն գրեցաւ – *Լուսահոգի ազայ Գրիգորն... զի ի մէնջ յոյժ տարակայց է:*

ճկէ. *161բ-2ա* Ի Հնդիկս առ տէր Ստեփաննն գրեցաւ – *Հաց ի Հալապու գրեալ ֆրէյն... ցանկամ առողջութեանդ եւ բարեհաջողութեանդ:* Յովսէփ *ա[րք]ե[պիսկոպոս]: 1788, յունիսի, ի Հաշտարխան:*

ճկը. *162ա-3ա* Ի Հնդիկս առ Շահամիր ազնիւ աղայն գրեցաւ – *Գերապատուելի ազնիւ Շահամիր աղայ... եւ ես մնամ վասն ազնուութեան Ձերոյ, ի սրտէ ազօթարար խոնարհ* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1788, յունիսի, ի Հաշտարխան:*

ճկթ. *163աբ* Առ Եսային գրեցաւ... *եւ յոյժ բարեկամ, Բուռնաչովի ուր գոյն ոչ գիտեմ:*

ճկի. *164ա* Ի Բասրայ, առ Բէքդէեմեան պարոն Յովհաննէս գրեցաւ – *Ահա երեք ամն լրանայ... եւ մնամ վասն քոյ ազօթարար* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս:*

ճկր. *164աբ* Ի Գօրի գրեցաւ: Առ տէր Սահակն – *Ի* Յովսէփայ *արհեպիսկոպոսէ... մնամ վասն ձեր ազօթարար: 1788, յուլիսի 22, ի Հաշտարխան:*

ճկդ. *164բ-7բ* Առ սրբազան հայրապետն գրեցաւ – *Ձպատասխանիս չտրից ֆրէյոցն իմոյ... եւ այլք գգարշապարս Ձեր համբուրեն:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ճկե. *167բ-8բ* Առ Սահակ վարդապետն գրեցաւ – *Ձերիդքին ֆուղթ Ձեր... գպիրքն զսուրբ աջդ համբուրեն:* Յ[ովսէփ] *ա[րք]ե[պիսկոպոս]: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ճկզ. *168բ-9ա* Առ Սկրտիչ վարդապետն գրեցաւ – *Յառաջի ձեր եղէ ես որպէս մեռեալ... խնդրեմ լայնութիւնն եւ երկայնութիւնն: 1788, յուլիսի 30:*

ճկէ. *169ա* Առ տիրացու Գրիգորն գրեցաւ ի Պօլիս – *Ահա ամն անցաւ... ընդ սիրելի որդի պարոն Մահսեհին: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ճկը. *169բ* Առ մահտեսի Գալստեան գրեցաւ ի Պօլիս – *Ահա տարին լրանայ... ամենայն բարեկամաց ձերոց օրհնութիւն տամ: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ճկթ. *169բ* Առ արհայորդի Գօրգի խանն գրեցաւ – *Ջյարգելի գիրն ձեր... եւ ոուսերէն գրեալ կայ: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ճն. *170ա* Առ տէր Շմատնեան պարոն Ստեփաննն գրեցաւ – *Երեքին ֆուղթդ յամսոյս 10 ընկալաբ... ողջոյն եւ օրհնութիւն մատուցանեմ:* Յ[ովսէփ] *ա[րք]ե[պիսկոպոս]: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ճնա. *170ա* Առ եղբայր պարոն Բէշանն գրեցաւ – *Յունիսէն գրեցեալ գիրդ ընկալայ... հարսներին եւ երեխացն օրհնութիւն տամ: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ճնբ. *170բ* Առ պարոն Եսայի գրեցաւ ի Թիֆլիզ – *Պարօյի հետ գրեցեալ ֆրէյդ... որ հաւատարմութիւնն իւր պահէ առ քեզ: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ճնդ. *170բ-1բ* Առ սրբազան հայրապետն գրեցաւ – *Դարձեալ գիտացէ սրբութիւն Ձեր... զոր ինչ Աստուած գիտէ բարի գոլ, այն յաջողեսցէ:* Յ[ովսէփ] *ա[րք]ե[պիսկոպոս]: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ճնդ. *171բ* Առ արհայորդի Անտօն մեռաւպօլիտն գրեցաւ – *Ձկնի սրբազնութեան ձերոյ... եւ արքայորդի*

եղբարցն քոց: Խոնարհաբար ողջոյն: Յ[ովսէփ] *ա[րք]ե[պիսկոպոս]: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ՃՃԵ. *172ա* Առ Հերակլ արհայն գրեցաւ – *Մինչ սիրական որդին Ձեր եւ ողորմած բարեկամն իմ... այդմիկ բարեյաջող յանդորրութիւն եւ խաղաղութիւն:* Յ[ովսէփ] *ա[րք]ե[պիսկոպոս]: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ՃՃԶ. *172ա* Առ մելիք Մէլում եւ մելիք Աբովմ գրեցաւ – *Ընդ դառնագոյն վշտաց Ձերոց... եւ Ձմեռս տեղս է մնալոց:* Յովսէփ *արքեպիսկոպոս: 1788, յուլիսի 30, ի Հաշտարխան:*

ՃՃԷ. *172բ* Առ սրբազան հայրապետն գրեցաւ – *Յուլիսի 30 գրեցաք գպատասխանիս... ահա յամսոյն 15էն ելանելոց եմ աստի:* Յ[ովսէփ] *ա[րք]ե[պիսկոպոս]: 1788, յոգոստոսի 12, ի Հաշտարխան:*

ՃՃը. *173ա* Առ սրբազան հայրապետն գրեցաւ ողջոյն սիրական – *Յուլիսի 30 գրեցեալ եղեւ գպատասխանիս... որով պարտաւորել մնամ Ձերոց սրբութեանն:*

ՃՃթ. *173բ* Առ ի Ճնեազ Դաուեվանն գրեցաւ – *Յուլիսի 12էն գիրն Ձերոյ... ողջոյն մատուցանեմ:* 1788, *յոգոստոսի 12, ի Հաշտարխան:*

ՃՃ. *174ա* Առ սրբազան Անտօն մետրապոլիտն վրաց գրեցաւ – Յանցեալ փօշտին գրեցի... *եղբայրն իմ Բէշանն եւ Սօլօն:* Յ[ովսէփ] *ա[րք]ե[պիսկոպոս]: 1788, յոգոստոսի 12, ի Հաշտարխան:*

ՃՃա. *174աբ* Առ տէր Շմաւօնեան պարոն Ստեփանն գրեցաւ – *Եղբօրորդին Ձեր... գգրաւեալսն խղճալի վանքին: 1788, յոգոստոսի 12, ի Հաշտարխան:*

ՃՃր. *175ա* Առ իմ եղբայր պարոն Բէշանն գրեցի – *Ջորւէն մեր... յանձնեսցէ տէր Շմաւոնեան պարոն Ստեփանին: 1788, յոգոստոսի 24, ի Հաշտարխան:*

ՃՃզ. *175ա* Առ սրբազան հայրապետն գրեցաւ – *Գնալն մեր... եւ այլ այսպիսիք: 1788, սեպտեմբերի 12, ի Հաշտարխան:*

ՃՃղ. *175բ-6ա* Առ տէր Ստեփանն գրեցաք ի Ճնեղիկս – *Ուրախարար գիրդ... Ձրի նուիրել արժանաւորաց եւ կամ ծախել:*

ՃՃե. *176բ* Առ Սարգիս Քալանթարեան, ազնիւ պարոն Վարդանն գրեցաւ ի Բասրայ – *Երիւս տարի էր... եւ գրնդհանրականն առաքեսցուք: 1788, հոգտեմբերի 28, ի Հաշտարխան:*

ՃՃզ. *177ա* Առ Բեթղեհեմեան պարոն Յովհաննէս գրեցաւ ի Բասրայ – *Թէպէտ զքեզ գիր ոչ ունիմ... զորս վայելեսցես երկար կենօք: 1788, հոգտեմբերի 28, ի Հաշտարխան:*

ՃՃէ. *177ա* Առ պարոն Դաւութ բէգն գրեցաւ – *Ընդ տէր Ստեփանին մերոյ գրեալ եմ... եւ մէկ Աստուածաղերս առաքեցաք ընծայ: 1788, հոգտեմբերի 28, ի Հաշտարխան:*

ՃՃը. *177բ* Առ Կարապետ վարդապետն գրեցաք ի Գիլան – *Ջպատասխան գրոյն... պարտի հանիլ եւ այլն:*

ՃՃթ. *177բ-8ա* Առ պարոն Կարապետն գրեցաք – *Բազում ժամանակ է... սիրով օրհնութիւն մատուցանեմ: 1788, հոգտեմբերի 28, ի Հաշտարխան:*

Մ. *178աբ* Ի Ճնդիկս, ի Մուրաթ, առ Գեւորգեանց Յոհաննէսանն գրեցաւ – *Գերապատուելի պարոն Յոհաննէսանդ... առ պարոն Ջաբարն Յոհաննէսեանն:*

Մա. *179աբ* Առ սրբազան հայրապետն գրեցաք – *Յանցե[ա]լստ գրեցաք... տամք հարազատացն Ձերոց սրբութեան: 1788, նոյեմբերի 12, ի Հաշտարխան:*

Մբ. *179բ* Առ մանուեսի պարոն Գալստեանն գրեցաք – *Յուլիսին եւ ի սեպտեմբերին... յինէն կարօտիս ողջոյն մատո՛:*

Մգ. *180աբ* Առ Հերակլ արհայն գրեցաւ ողջոյն սիրական – *Ի վաղուց հետէ գիր ոչ ունիմ... արքայական մեծութիւն եւ ինչնամեաց նկուն լինելոյն: 1788, նոյեմբերի 12, ի Հաշտարխան:*

Ծանօթ. 1. Որոշ նամակների մէջ կան վրացերէն հատուածներ (անարուեստ մխեդրուլիով գրչագրերէր): Ուրիշ նամակներ ընդմիջարկւում են այլ նամակներով հասցէատէրերի եւ հասցէների փոխատակումով եւ նամակի համատօգրութեամբ, որոնք առանձին միաւոր չեն: Որոշ նամակների մէջ էլ կան բուն կամ այլ՝ տարբեր գրիչների գրած հաշիւներ, ցանկեր, յուշագրութիւններ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՉՈՒԹԵԱՆ ՃԱՐԱՆԱԿԻ

Շա Տե՛ս խորագիրը եւ նամակների վերջերը:

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին փակցուած թերթիկին* «Յովսէփ *արքեպիսկոպոս* / Աղուլեանց / *Մեւագրութիւն/ Նամակաց», թ. 1 «274/2699», «1751-1788,* Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպո]ս»:*

2700

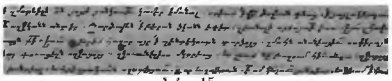
ԳԱԻԱՋԱՆԱԳԻՐՔ ՆԱՀԱՊԵՏԱՅ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԳՐԻՉ, ԾԱՂԿՈՂ՝ Մուրատխան Վանցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Սիմեօն Միածնաքեռի:

ԹԵՐԹ՝ 18. չգրուած՝ 1ար, 18ար: ՊՐԱԿ՝ 1-8x8 (3՝ 2): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «CFL»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30.5x20: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն* (20x28. ոսկրութիւնը թերթի երկայնքով): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 15ա). սահմանագծերը, աղյուսակները սկզբնաառողերը՝ կարմրով: ՏՈՂ՝ 29: ԿԱՋՄ՝ ոսկեգոյն եզրագծերով շագանակագոյն կաշի, կենտրոնում՝ ոսկեգոյն խաչելութեան պատկեր, միջուկը սոռուարաթղթ, սաւառը ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ դեղին: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (1) + Բ (1)՝ թուղթ, չգրուած, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թաղակիր ատիւ եւ «DV»:

ՌՄԱԿ. – 1798

Նմուշ 15ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Ձ ա ր դ ագ ի ր՝ կենդանագիր, թոչնագիր. Գ ո յ ն ե ր՝ կաովիր, կապոյտ:

ՎիճԱԿ՝ բառարար՝ կազմի կաշին թեթեւացի վնասուած, ճեռնուած, եզերեր թեթեւացի մաշուած գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան թծեր, տեղ-տեղ թանաքի հետքեր, խոնաւութիւնից գոյացած գունափոխուած:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

2ա-17բ [Գաւազանագիրք Հին եւ Նոր կտակարանաց]

– *2ա* [Նախերգան] – *Ըստ մեծին Աբրահամոյ ի համատասիրի հարկ է ամենայն ընդհանրականի... ապա թէ ոչ, ներել աղաչեմ տկարութեանս:*

1. *2բ-3ա* Այսոհիկ են կարգ աստուածային գրեանց՝ Հին կտակարանացն ըստ Եբրայեցւոյն եւ Նոր կտակարանացն, ըստ ուղղափառ վարդապետաց եկեղեցւոյ - *Աստուածային գրեանք... ի քրիստ երեսաց ուսել զհաց:*

ա. *3ա Քանզի զմտաւ իմով ածելով զճապաղութիւն աստուածային պատմութեանցս... եւ կամ զինչ գրած են նոքա:*

բ. *3ա Ադամ առեղծեալ ի յագարաին Համակոսի... ի քրիստ երեսաց ուսել զհաց:*

2. *3աբ* Յաղագս մեկնացն Ադամայ – *Իբրեւ մեղաւ մարդն ի դրախտին... զի ի նմանէ Որդին Աստուծոյ ծնե[ա]ցե[լ]ց էր Սէթ:*

ա. *3ա* [Յաղագս սերնդոցն Ադամայ] – Կայէն *հոգագործ եղեալ... զոր ելաց գԱբելն:*

բ. *3բ* Ենովխ *այս եկաց ամս ՃԿե. (165)... եւ նշանաց ի յամենայն գործելեացս:*

գ. *3բ* Ղամեխ *այս է առաջինն... վասն այնորիկ եօթնապատիկ պատիժն մնայր նմա:*

դ. *3բ* Յորկ *գտեալ զշրջողական վրանս... նախ ի սոցանէ սկիզբն արար երգոց:*

ե. *4ա* Ուխ *կալաւ զԱխիայ... ընդ նոյն Կիւրոսի թագաւորեաց:*

3. *4աբ* Յաղագս շինութեան տապանակին – *Արար Նոյ ըստ հրամանին... տանել զայնչափ բազմութիւն կենդանեացն:*

ա. *3բ-4ա* [Կազմութիւն տապանակի] – *Քնակութիւն մարդկան եւ թռչնոց... զմնացորդ որդիս օրհնեաց եւ ննջեաց:*

4. *4ա* [Յաղագս Նոյի երեք որդւոցն եւ այլոց, որ ի յետ նոցա] – *Ի յայս երեք որդւոցս Նոյի... եւ լցին զերկիրս ամենայն:*

ա. *4ա* Ներբողք *այս եղեւ առաջին հնչայ... որսաց ի ծառայութիւնն:*

բ. *4ա* Երես *այս յորմէ կոչեցան... իբրեւ աբրահամցիք:*

գ. *4բ* Բաղկ *ի ժամանակս սորա... այսինքն՝ ի յայլոց բաժանեալ:*

5. *4բ-5ա* [Յաղագս սերնդոցն Թարայի] – *Թարայ այս ոչ կարեաց կրել... ուր կատարեցաւ զնե. (105) ամ եւ վախճանեցաւ:*

ա. *4բ* Նահովրս *այս որդի էր Թարայի... որ ի Յոբ կոչի եղիուզ Բուզացի:*

բ. *4բ-5ա* Դովտ *իբրեւ ել ի Սոդոմայ... ի դատերացն յիւրց արբեալ:*

գ. *4բ-5ա* Բայղամ *այս, որ ի գիրքն Յոբայ... եւ վասն ելանելոյ աստեղին փրկութեան մարգարեացաւ:*

դ. *5ա* Յոբս *այս իբրեւ աւանդեն... իջեալ ի հուսայ անդրանկէն:*

6. *5ա* [Յաղագս սերնդոցն Աբրահամու] – Աբրահամ *յետ խողխողելոյ եղբօր իւրոյ... ՃԼԹ. (139) ամի էր, յորժամ մեռաւ* Սառայ:

ա. *4բ* Իսմայէլ *ծնաւ զայսոքիկ... ի յեգիպտացի կնոջէն:*

բ. *4բ* Գեթորայս *այս Աբրահամ էառ... անունն Գեթորայ իսկ զուգակցեալ:*

գ. *4բ* Իսահակ *իբրեւ կին նորա... աղօթեաց եւ ընկալաւ զեսաւ:*

7. *5աբ* [Յաղագս սերնդոցն Յակոբայ] – Յակոբ *զանդրա[դ]կնութիւն եղբօրն... եւ զկեանս աւարտեաց եւ յաւելաւ առ հարս:*

ա. *5բ* Յորդոցն Յակոբայ *անհամար թիւ էջ... եւ զնդեան գրաւականաւն զանձն ազատեաց:*

բ. *5բ* Այսոքիկ երկոքին որդիք Յովսեփայ... *ցեղ մնայր անթիւերի:*

8. *5բ-6ա* [Քահանայի] – *Երկու որդեացն Կահաթու բաւական է... զի ի նմանէ իջին քահանայք:*

ա. *6ա Մովսէս այս ի ցեղէն Ղեւեայ... եւ ոչ գտաւ գերեզման նորա մինչեւ ցայսօր:*

բ. *5բ-6ա* Յեսու յետեւեաց Մովսէսի *եւ կալաւ զիշխանութիւնն... սկիզբն գրոց այսմիկ արար:*

գ. *6ա* Ահարօն *եղբայր Մովսէսի... մինչեւ ի լեառն Հովր եւ անդ մեռաւ:*

դ. *6ա* Մարիամ *այս քոյր Ահարօնի... եւ մեռաւ յանապատին:*

ե. *6ար* Եղիազար *եւ Իթամար քահանայք էին... ի յորում ժամանակի եղէն:*

զ. *5բ-6ա* Կորխս *այս տրտնջեաց... չարժմամբ Կորխայ, ընդ որ ընկղմեցան:*

է. *6ա* Նաբաթ *եւ Աբիուդ կորան... հարան աստուածային հրով յանապատն:*

9. *5բ-6բ* [Յաղագս սերնդոցն Յուդայ] – Թամար *այս իբրեւ եւս Յուդայ... յորժամ շրջեցաւ Երիխով:*

ա. *6աբ* [Ն]այասցուս *այս յելանելն յեգիպտոսէ... որ զճշմարիտն ցուցանէ:*

բ. *6բ* Սաղմոն *էառ կին զՀոռեգրայ պոռնիկ... յորժամ շրջեցաւ երիքովս:*

10. *6ա-8ա* [Դատաւորք]

ա. *6ա* Գողոնիէլ *յետ մահուանն* Յեսուայ... *ընդ գլխաւանս ցրուց ներքին:*

բ. *6բ* Աբիմելէմս *այս որդի էր... ձեռամբ կնոջ միոյ եւ մեռաւ:*

գ. *6բ* Եփթայ *յեղբարց իւրոց մերժեալ... ի յանցս Յորդանանու հաակ կոտորէին:*

դ. *6բ* Իյոզիայէս *այսմիկ փոխեցաւ... ի ժամանակս* Սողոմոնի:

ե. *6բ* Աւոդս *այս աջոդակ էր... եւ ազատեաց գԻսրայէլ:*

զ. *6բ* Սամգառս *այլոս եսպան... հարիւր այլ:*

է. *6բ* Գեդովրայ *կին* Ջաբիթովթայ... *օրհնութիւն երգեաց:*

ը. *6բ* Գեդէհիօնս *այս ողջունել...* Զէբզերէ *եւ գՍաղմանայ:*

թ. *7ա* Սադովկս *այս վերսոին... ի ցեղէն* Եղիազարու:

ժ. *7ա* Եղկանասս *այս* Իսաւհառայ... *զոր մոյզ Հեղեայ ի* Սելով:

ժա. *6բ-7ա* Սամսոնս *այս ծնեալ ի* Մանոյէ... *որ եսպան ի կենդանութեանն:*

ժբ. *7ա* Եղիս *այս քահանայ էր... եւ բեկեալ ոզ նորա՝ մեռաւ:*

ժգ. *7ա* Սամուէլս *այս մարգարէ էր... եւ նոյն* Սամուէլս *զԴաւիթ ի թագաւորութիւնն էածե:*

ժդ. *8ա* Ելիմելէկս *այս հանդերձ* Նոյումի... *զսէրն մերձաւորին յիւրոյ մեռաւ:*

11. *7բ* [Օթեաճճ *Ժողովրդեանն* Իսրայէլի] – *Ա՛յսոքիկ են նշանք օգտակարք... զոր վասն տասանորդին ընկալան:*

12. *7բ-8բ* [Թագաւորք] – Ա՛ինչս *այս բազում տոհմաք... ի հայր* Սաւուղայ *էր* Կիս:

ա. *8աբ* Սաւուղս *այս բազում ժամանակս... բայց զԴաւիթ ընտրեաց Տէր եւ զնա արհամարհեաց:*

բ. *8աբ* Դաւիթ *կրտսեր եղբայր... ի վերայ ամենայն* Իսրայէլի *եւ ննջեաց:*

գ. *8բ* Սողոմոն *սպանեաց զՅովաբ... եւ կռապաշտութիւնքեամբ ապականեաց եւ այսպէս ննջեաց:*

13. *8բ-10բ* [Կարգ հաճանայապետաց, մարգարէից, թագաւորաց Յուդայի, Իսրայէլի, Սիրեացւոց, եւ ազգատոհմն Քրիստոսի] – *Կարգ քահանայապետացն է... վերափոխեցաւ թագաւորութիւնն* Աւորոց *ի Մաւր եւ ի Պարսիկ:*

14. *10բ-1բ* [Կարգ հաճանայապետաց, մարգարէ Իսրայէլի, թագաւորք Յուդայ եւ Բաբելոնի եւ ցեղք Քրիստոսի] – Նաբուգոդոնոսոր *այս առաջին... եւ ժամանակի եւ կէս ժամանակի:*

15. *11բ-2բ* [Կարգ հաճանայապետաց, ցեղք Քրիստոսի, թագաւորք Պարսկաց] – Աբտաշէս *յետ ընթերեացն... թերեւս զղջացաւ, բայց ոչ օգտեցաւ:*

16. *13աբ* [Ցեղք հաճանայապետաց, ցեղք Քրիստոսի, թագաւորք հռոմայեցւոց, սիրէացւոց] – Մատաթիայս *այս քահանայ էր... եւ յետ նոցա թագաւորեաց Յուլիոս կայսրն:*

17. *13բ-4բ* [Թագաւորք Իսրայէլի, ցեղք Քրիստոսի] – Անթիպատեռոս *այս հեթանոս էր... արդանդի ցնծութեամբ ողջունեաց:*

18. *15ա-6բ* [Յաղագս Աստուածամօրն եւ աշակերտաց Քրիստոսի] – *Երանեալ կոյսն* Մարիամ... *պսակեալ եղեւ մարտիրոսական պատուով:*

19. *16բ-7ա* Յաղագս Նեռիմն – *Եւ այսպէս ծանուցեալ լինի ժամանակ* Նեռիմն... *ամենայն* Իսրայէլ *կեցցէ ի փառս Քրիստոսի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Ունի աղիւսակներ եւ գծանկարներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱԶՈՒԹԵԱՆ ԹՎԱՄԱՆԱԿԻ

17ա Փա՛ռք անեղ էին, անսկիզբ գոյին եւ միշտ կենդանւոյն, երանձնեալ աստուածութեան եւ եզաբան բնութեան, միասնական տէրութեան եւ ինքնիշխան թագաւորութեան՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ: Ի բնաւին գոյից յանսաւորից եւ տարերեղինացս վերադաքսեցի օրհնութիւնն, գոհութիւնն եւ փառաբանութիւնն, այժմ եւ անդրաւ յաւիտենին. ամէն: Յորմէ գերագոյն անհասանելի եւ ինքնաբուն բարւոյն, ամենիմաստ վեհագոյն գիտութեան եւ նախագաղափար տեսութեան ամենասուրբ երրորդութեանն՝ ստեղծան, գոյացան էակքս յոչէից՝ անթերի լրութեամբ: Եւ մարդասիրեալ ընդ հողեղէն բնութեանս, խառնեաց ընդ բանական հոգիս՝ ունել զօրութիւն ընդունելոյ զաստուածային եւ զհոգեւոր շնորհս, որք լուսաւորեալք, իբրեւ զեղեալ տեսին զանեղ գոյին լինելութիւն եւ ծանուցին գխորհուրդն ծածկեալ, որ էին առ Հօր եւ երեւեցաւ մեզ, զանճառելի խառնումն Բանին ընդ մարմնոյ տնօրինաբար, ի \17բ\ սրբոյ կուսէն փրկութեան մերոյ վասն, կատարելով զամենայն Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս՝ Հօր իմաստութիւն, որ կանգնեաց զեօթնասիւն հրաշակերտն, առաքելով զընտրեալսն ի հրաւիրումն անմահական խառնարանին, որ եւ յաւէտ ոտոգի կաթուղիկէ առաքելական եկեղեցի, աստուածաբուղխ, առատահոս վտակօք, սնուցանելով ծառս բազմոտնանս եւ քաղցրապտուղ, գհոյս վարդապետական, որք արբին գիմաստս Հոգւոյն՝ Հին եւ Նոր աստուածաշունչ կտակարանաց, պտղաբերելով զողկոյզն կենաց եւ մատռուանելով արբուցին ծարաւեալ զբաժանն իմաստութեան, լուսաւորելով զեկեղեցի աստուածային

բանիւ, զանազան իմաստիւք, որպէս զԱստուածաշունչ պատմութեանց ժողովս, որ ինքն արարօղ բանիս չէ յայտնի, այլ բան իմաստութեան կայ ի գուարճութիւն բանասիրաց: Յորոց հոգիընկալ արանց իմաստից յարմատոյ շառաւիղեալ, սնեալ եւ ծնեալ ի ծոցս լուսոյ սուրբ մօրս մերոյ՝ Նոր Սիովնի, երջանիկ եւ երիցս երանեալ րաբունապետն եւ աստուածաբան վարդապետն Ներսէս Ղազվինցին, զոր տեսեալ կիմաստաշար եւ զդիւրագիւտ կարգ տոհմից ազգակցութեանց պատմութեանս Հին եւ Նոր կտակարանաց աստուածաշունչ տառից եւ ետ գրել զսա ոսկէնկար գարդուք, ի վայելուն սրբասէր անձին իւրոյ, ի ներկայս եւ յապագայն, յիշատակումն անուանն եւ սրբասէր հոգւոյն իւրոյ, եւ ծնօղաց նորին:

Իսկ այժմ գրեցաւ եւ ծաղկեցաւ ոսկէնկար մատեանս Աստուածաշունչն համառօտ տոհմաթիւքս, ի թուականութեանս Հայկազեան ՌՄԽԷ. (1798) ամին, ի Կոստանդիանուպօլիս, ձեռամբ չնչին մոխրիր՝ Մուրատխան Նօտար Վանցի, զոր տեսեալ զսա գրասէր եւ գրոց աշակերտ տիրացու՝ աւագ սարկաւագ՝ Սիմէօն Միածնաէջցի, ետ գրել զմարգատաշար գիրքս՝ յիշատակ իւրն եւ ծնօղացն: Որք հանդիպիք սմա՝ ըմբերգմամբ եւ ըմ՛ օրինակելով, յիշեսջիք զվերոյ գրեալ տիրացու Սիմէոնն եւ զգծողս, եւ որք յիշէք, յիշեալ լինիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ ընդ Հօր եւ ընդ Սրբոյ Հոգւոյն. ամէն:

ՆՇՈՒՄ՝ պհպ. Մ «286/2700», «ՌՄԽԷ. - 1798, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»

ՅԱՆԿԵՐ ԵՒ ԱՂԻՒՍԱԿՆԵՐ

Ա.

ԳՐՔՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

ժամանակ	Հ՝ի ձեռ-ի	էջ գուզակի
	ժ. դ.	
973	2684	1171
981	2679	1126
	ժԲ. դ.	
1184	2609	701
1198	2606	679
1200	2589	613
ժԲ	2600	651
ժԲ	2686	1179
	ժԳ. դ.	
1285	2453	143
1290	2630	813
1294	2496	249
1294	2588	607
1295	2604	605
1300	2607	683
ժԳ	2414	49
ժԳ	2532	395
ժԳ	2550/Բ	463
ժԳ	2601	655
ժԳ	2602	661
ժԳ	2603	663
ժԳ	2629	809
	ժԴ. դ.	
1303	2593	627
1306	2520	333
1313	2583	585
1323	2515	313
1333	2557/Ա.	483
1338	2627	795
1341ից առաջ	2653	965
1363	2610	707
1363	2611	713
1371	2680	1131
1387	2516	315
1391	2519	325
1393	2510	297
ժԴ	2456	149
ժԴ	2477	199
ժԴ	2478	201
ժԴ	2490	233
ժԴ	2511	301
ժԴ	2514	311
ժԴ	2517	319
ժԴ	2523	353
ժԴ	2538	417
ժԴ	2540	421
ժԴ	2544	441
ժԴ	2546	447
ժԴ	2549	461
ժԴ	2557/Բ	488
ժԴ	2695	1219
	ժԵ. դ.	
1406	2418	57
1418	2690	1193
1419	2670	1053
1428	2678	1111
1430ից առաջ	2666	1039
1444	2671	1061
1453	2484	217
1457	2522	351
1463	2465	175
1471	2632	821
1472	2631	817
1475	2634	829
1476	2542	431
1476	2687	1179
1498	2445	123
ժԵ	2426	79
ժԵ	2495	247
ժԵ	2508	293
ժԵ	2512	305
ժԵ	2518	323
ժԵ	2541	425
ժԵ	2550/Ա.	463
ժԵ	2569	533
ժԵ	2581	581
ժԵ	2625	781
	ժԶ. դ.	
1505	2665	1025
1515	2543	435
1515	2582	581
1535	2570	535
1554	2557/Գ.	488
1568	2537	413
1585	2578	569
1595	2411	41
1596	2504	271
1598	2605	669
1599ից առաջ	2507	293
1599	2660	1001
ժԶ	2410	39
ժԶ	2412	43
ժԶ	2415	53
ժԶ	2419	61
ժԶ	2425	77
ժԶ	2438	107
ժԶ	2440	109
ժԶ	2443	121
ժԶ	2451	141
ժԶ	2452	143
ժԶ	2459/Ա.	157
ժԶ	2460	165
ժԶ	2471	185
ժԶ	2482	209
ժԶ	2486	227
ժԶ	2487	229
ժԶ	2491	237
ժԶ	2524	359
ժԶ	2535	409
ժԶ	2559	493
ժԶ	2565	509
ժԶ	2571	541
ժԶ	2576	557
ժԶ	2585	593
ժԶ	2594	633
ժԶ	2633	827
ժԶ	2657	981
ժԶ	2659	985
ժԶ	2662	1007

ժամանակ	Հ^{ար} ձեռ-ի	Էջ գուզակի
ԺՋ	2676	1099
ԺՋ	2694	1217
	ԺԷ. դ.	
1607	2672	1066
1613	2692	1209
1614	2527	365
1618	2691	1199
1619	2493	245
1625|գ	2455	147
առաջ		
1626	2403	15
1628	2599	651
1630	2468	179
1630	2619	741
1631	2654	969
1633	2435	95
1635	2608	693
1635	2628	803
1635	2635	833
1636	2656	979
1637	2497/Բ.	257
1637	2500	261
1640	2480	205
1641	2404	17
1661|գ	2492	239
առաջ		
1641	2454	145
1641	2470	183
1641	2669	1047
1642	2407	31
1642	2408	35
1642	2503/Ա.	265
1646	2405	23
1647	2444	121
1648	2587	599
1650	2558	489
1653|գ	2553	469
առաջ		
1653	2494	247
1654	2424	75
1655	2577	565
1656	2534	405
1657	2536	411
1659|գ	2693	1213
առաջ		
1659	2567	519
1662	2623	767
1663	2473	189
1663	2642	873
1664	2401	9
1664	2561	499
1665	2463	171
1665	2464	173
1669	2433	91

ժամանակ	Հ^{ար} ձեռ-ի	Էջ գուզակի
1670	2420	63
1671	2431	87
1671	2446	127
1672	2580	577
1672	2639	851
1675	2506	281
1675	2539	419
1676	2423/Ա.	73
1678	2441	111
1679	2475	193
1679	2673	1095
1681	2613	717
1685	2423/Բ	73
1687	2448	131
1689	2688	1183
1690	2449	137
1691|գ	2560	495
առաջ		
1695	2503/Բ.	269
1697	2677	1108
ԺԷ	2402	13
ԺԷ	2413	45
ԺԷ	2416	53
ԺԷ	2417	55
ԺԷ	2421	67
ԺԷ	2422	69
ԺԷ	2429	83
ԺԷ	2430	85
ԺԷ	2432	89
ԺԷ	2439	109
ԺԷ	2442	115
ԺԷ	2447	131
ԺԷ	2450	139
ԺԷ	2457	153
ԺԷ	2458	154
ԺԷ	2459/Բ.	158
ԺԷ	2461	167
ԺԷ	2466	179
ԺԷ	2467	179
ԺԷ	2469	181
ԺԷ	2474	191
ԺԷ	2476	197
ԺԷ	2479	203
ԺԷ	2481	207
ԺԷ	2483	213
ԺԷ	2485	219
ԺԷ	2488	229
ԺԷ	2489	231
ԺԷ	2497/Ա.	256
ԺԷ	2509	295
ԺԷ	2526	363
ԺԷ	2566	511
ԺԷ	2575	547
ԺԷ	2590	617

ժամանակ	Հ^{ար} ձեռ-ի	Էջ գուզակի
ԺԷ	2596/Ա.	645
ԺԷ	2612	717
ԺԷ	2617	735
ԺԷ	2618	737
ԺԷ	2649	933
ԺԷ	2655	975
ԺԷ	2658	983
ԺԷ	2681	1161
ԺԷ	2698	1307
	ԺՉ. դ.	
1702	2472	187
1705	2547	453
1723	2573	543
1728	2548/Ա.	457
1735	2548/Բ.	459
1738	2498	259
1742	2434	93
1745	2406	27
1747	2592	623
1750	2545	443
1750	2620	747
1755	2436	99
1755	2529	379
1760	2646	915
1761	2521	347
1763	2562	503
1767	2616/Բ.	736
1769	2528	373
1770	2499	259
1771	2502	265
1771	2652	963
1777	2531	385
1780	2552	467
1781	2699	1311
1784	2668	1043
1786	2595	635
1790	2661	1005
1791	2501	263
1794	2513	309
1796	2621	749
1798	2700	1300
1800	2437	105
ԺՉ	2427	81
ԺՉ	2428	81
ԺՉ	2462	169
ԺՉ	2556	479
ԺՉ	2568	529
ԺՉ	2579	573
ԺՉ	2584	587
ԺՉ	2614	721
ԺՉ	2616/Ա.	733
ԺՉ	2650	959
ԺՉ	2651	961
ԺՉ	2664	1013

ժամանակ	Հմր ձեռ-ի	էջ գուգակի
ԺԸ	2667	1043
ԺԸ	2674	1097
ԺԸ	2675	1099
ԺԸ	2683	1169
	ԺՔ. դ.	
1806	2530	383
1807	2564	507
1809	2689	1191
1810	2555	477
1813	2597	647
1816	2525	361
1820ից յետոյ	2505	279
1820	2640	867
1821	2574	545
1824	2697	1283
1826	2598	650
1826	2637	843
1830	2648	925
1831	2663	1009
1832	2641	872
1834	2551	465
1839	2563	505
1850	2615	733
1850	2644	897
1861	2647	919
1867ից առաջ	2645	911
1868	2636	839
1872ից առաջ	2554	471
ԺԹ	2572	543
ԺԹ	2586	597
ԺԹ	2591	619
ԺԹ	2596/Ը.	646
ԺԹ	2627	751
ԺԹ	2624	771
ԺԹ	2626	793
ԺԹ	2638	849
ԺԹ	2643	893
ԺԹ	2685	1173
ԺԹ	2696	1267

Բ.

ՆԱԽԱԴԱՂԱՓԱՐ ԵՒ ՅԵՏԱԴԱՅ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱԴՐԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

ժամանակ	Հմր ձեռ-ի	էջ գուգակի
	Ք. դ.	
Ք.	2520	335
	ժ. դ.	
977	2642	886
	ԺԱ. դ.	
1041	2485	226
1076	2690	1196
1077	2605	676
1108	2496	253
1117	2688	1184
1129	2520	345
1149	2680	1146
1162	2496	252
1162	2608	698
1159	2684	1174
1179	2516	317
1197	2603	663
1198	2613	718
	ԺԳ. դ.	
1222	2496	252
1223	2496	253
1225	2679	1132
1267	2690	1197
1268	2567	524
1271	2551	466
1296	2630	815
1297	2698	1309
1298	2513	311
1298	2595	641
1298	2683	1171
1299	2407	32
1299	2588	614
ԺԳ.	2630	815
ԺԳ.	2684	1174
	ԺԴ. դ.	
1352	2630	815
1374	2627	801
1376	2644	904
1382	2630	816
1387	2408	36
1387	2630	817
1391	2519	328
1396	2518	321
ԺԴ.	2540	424
ԺԴ.	2609	707
	ԺԵ. դ.	
1406	2496	256
1406	2520	347
1410	2538	418
1411	2519	331
1423	2629	811
1425	2523	358
1425	2627	801
1430	2666	1040
1439	2514	313
1439	2540	425
1443	2470	184
1450	2514	313
1459	2518	321
1464	2549	462
1464	2418	59
1476	2418	60
ԺԵ.	2418	60
ԺԵ.	2515	316
ԺԵ.	2606	684
ԺԵ.	2550/Ը.	464
ԺԵ.	2557/Ե.	487
ԺԵ.	2607	693
ԺԵ.	2630	817
ԺԵ.	2670	1058
ԺԵ.	2680	1155
ԺԵ-ԺԶ.	2602	662
	ԺԶ. դ.	
1513	2603	665
1518	2669	1050
1521	2465	178
1537	2632	825
1550	2465	178
1561	2603	665
1563	2535	412
1566	2653	968
1576	2604	669
1580	2538	418
1580	2680	1156
1585	2634	832
1585	2679	1132
1587	2601	660
1594	2610	711
1596	2511	305
1598	2522	354
1599	2680	1157
ԺԶ.	2511	305
ԺԶ.	2512	310

ժամանակ	Հ^{ար} ձեռ-ի	Էջ գուզակի
ԺԶ.	2519	333
ԺԶ.	2520	348
ԺԶ.	2538	419
ԺԶ.	2546	454
ԺԶ.	2569	536
ԺԶ.	2588	614
ԺԶ.	2604	668
ԺԶ.	2607	693
ԺԶ.	2610	711
ԺԶ.	2630	817
ԺԶ.	2631	822
ԺԶ.	2665	1039
ԺԶ.	2666	1042
ԺԶ.	2670	1060
ԺԶ.	2671	1064
ԺԶ.	2678	1112
	ԺԷ. դ.	
1602	2490	237
1602	2612	716
1602	2666	1042
1603	2612	716
1604	2518	321
1612	2477	202
1620	2678	1122
1621	2630	817
1622	2644	906
1624	2542	434
1630	2619	746
1630	2630	817
1632	2457	154
1632	2459/Ր.	164
1632	2602	662
1636	2537	418
1637	2608	700
1643	2604	670
1651	2516	320
1651	2597	648
1651|գ յհոոյ	2630	818
1652	2438	109
1653	2553	471
1655	2680	1157
1661	2445	127
1661	2492	244
1661	2644	909
1662	2503/Ր.	270
1663	2511	306
1663	2669	1052
1665	2587	605
1665	2587	605
1668	2438	110
1668	2459/Ր.	164
1668	2553	472

ժամանակ	Հ^{ար} ձեռ-ի	Էջ գուզակի
1671	2517	321
1671	2578	573
1671	2644	909
1670	2423	73
1678	2539	422
1680	2452	144
1684	2491	239
1684	2692	1213
1687	2468	182
1687	2632	826
1691	2559	498
1691	2682	1169
1692	2450	140
1692	2566	519
1694	2491	240
1697	2559	498
1698	2659	1000
ԺԷ.	2409	38
ԺԷ.	2411	43
ԺԷ.	2435	98
ԺԷ.	2438	108
ԺԷ.	2443	122
ԺԷ.	2447	132
ԺԷ.	2460	167
ԺԷ.	2485	227
ԺԷ.	2489	232
ԺԷ.	2490	238
ԺԷ.	2512	310
ԺԷ.	2514	314
ԺԷ.	2542	435
ԺԷ.	2459/Ր	164
ԺԷ.	2544	444
ԺԷ.	2589	616
ԺԷ.	2606	683
ԺԷ.	2606	683
ԺԷ.	2607	694
ԺԷ.	2608	701
ԺԷ.	2630	818
ԺԷ.	2631	822
ԺԷ.	2653	969
ԺԷ.	2660	1004
ԺԷ.	2671	1064
ԺԷ.	2680	1157
	ԺՉ. դ.	
1701	2607	694
1701	2670	1060
1701	2670	1061
1707	2464	174
1711	2566	519
1713	2472	190
1713	2559	498
1714	2439	110
1717	2464	174

ժամանակ	Հ^{ար} ձեռ-ի	Էջ գուզակի
1718	2518	324
1718	2519	334
1719	2627	803
1722	2678	1123
1723	2680	1158
1723	2681	1165
1724	2464	176
1725	2681	1166
1728	2601	660
1730	2659	1000
1731	2542	436
1732	2623	771
1733	2545	444
1733	2680	1158
1734	2553	472
1735	2515	316
1736	2625	792
1739	2455	149
1740	2429	86
1740	2544	444
1740	2599	652
1740	2672	1096
1741	2667	1043
1742	2623	771
1743	2454	148
1744	2678	1124
1745	2576	564
1745	2634	833
1746	2406	30
1747	2420	68
1747	2557/Գ.	489
1747	2652	966
1749	2544	444
1750	2546	454
1750	2613	722
1750	2655	978
1750	2676	1105
1752	2577	569
1753	2614	724
1753	2658	984
1756	2442	120
1757	2693	1216
1758	2545	448
1759	2518	324
1760	2543	440
1761	2619	748
1763	2436	104
1763	2484	218
1763	2582	584
1763	2658	984
1763	2676	1106
1767	2545	448

Ժամանակ	Հ^{ից} ձեռ-ի	Էջ գուգակի
1767-1781	2507	290-292
1770	2555	480
1771	2642	892
1771	2644	909
1772	2455	149
1775	2546	454
1781	2431	89
1781	2682	1168
1783	2548/Ա.	458
1784	2545	448
1784	2584	592
1787	2458	156
1788	2528	378
1790	2528	378
1791	2627	803
1791	2632	826
1792	2629	812
1792	2630	818
1792	2659	1000
1795	2411	44
1795	2431	89
1795	2556	482
1797	2532	400
1797	2548/Բ.	460
1797	2559	498
1797	2622	768
1797	2687	1182
1799	2649	960
1800	2436	104
ԺՀ.	2407	34
ԺՀ.	2409	38
ԺՀ.	2419	62
ԺՀ.	2422	72
ԺՀ.	2424	78
ԺՀ.	2427	82
ԺՀ.	2434	96
ԺՀ.	2448	138
ԺՀ.	2449	140
ԺՀ.	2450	141
ԺՀ.	2455	149
ԺՀ.	2459/Բ.	164
ԺՀ.	2460	168
ԺՀ.	2462	170
ԺՀ.	2469	183
ԺՀ.	2470	186
ԺՀ.	2472	190
ԺՀ.	2474	194
ԺՀ.	2486	228
ԺՀ.	2490	238
ԺՀ.	2492	244
ԺՀ.	2494	248
ԺՀ.	2500	264
ԺՀ.	2515	361

Ժամանակ	Հ^{ից} ձեռ-ի	Էջ գուգակի
ԺՀ.	2521	352
ԺՀ.	2522	354
ԺՀ.	2526	366
ԺՀ.	2527	373
ԺՀ.	2553	472
ԺՀ.	2556	482
ԺՀ.	2556	483
ԺՀ.	2563	507
ԺՀ.	2570	540
ԺՀ.	2575	556
ԺՀ.	2578	574
ԺՀ.	2593	634
ԺՀ.	2594	636
ԺՀ.	2601	660
ԺՀ.	2603	666
ԺՀ.	2605	678
ԺՀ.	2608	701
ԺՀ.	2609	707
ԺՀ.	2610	711
ԺՀ.	2613	722
ԺՀ.	2618	740
ԺՀ.	2632	826
ԺՀ.	2642	892
ԺՀ.	2642	893
ԺՀ.	2649	958
ԺՀ.	2654	973
ԺՀ.	2655	978
ԺՀ.	2657	984
ԺՀ.	2659	1000
ԺՀ.	2660	1005
ԺՀ.	2660	1006
ԺՀ.	2668	1046
ԺՀ.	2669	1054
ԺՀ.	2676	1106
ԺՀ.	2677	1110
ԺՀ.	2678	1124
ԺՀ.	2680	1160
ԺՀ.	2681	1166
1801	2444	123
1801	2665	1039
1801	2691	1206
1802	2597	648
1802	2682	1168
1802	2682	1170
1804	2423	76
1805	2663	1012
1806	2654	973
1808	2651	962
1811	2502	266
1812	2552	470
1814	2659	1000
1816	2455	150
1816	2653	969

Ժամանակ	Հ^{ից} ձեռ-ի	Էջ գուգակի
1817	2654	974
1819	2455	150
1819	2696	1270
1820	2410	40
1820	2450	141
1820	2633	828
1821	2511	306
1822	2458	156
1823	2404	23
1823	2478	204
1824	2669	1054
1825	2653	970
1826	2567	528
1826	2637	843
1828	2458	156
1828	2672	1096
1830	2409	38
1830	2459/Բ.	165
1831	2612	718
1837	2476	200
1834	2457	154
1834	2635	838
1835	2430	88
1836	2660	1006
1837	2617	737
1837	2623	772
1843	2644	906
1844	2640	871
1847	2587	604
1848	2411	44
1848	2413	50
1848	2586	600
1851	2410	40
1851	2410	41
1851	2413	50
1852	2497/Ա.	257
1853	2622	760
1855	2574	546
1857	2446	130
1857	2601	660
1858-65 թթ.	2580	580
1858	2420	68
1859	2458	156
1862	2633	828
1864	2568	533
1866	2563	508
1866	2574	546
1866	2673	1097
1872	2554	47625
1872	2598	651
1873	2567	528
1873	2627	803
1877	2465	178

ժամանակ	Հ^{ար} ձեռ-ի	Ի^{ր} գուցակի
1878	2693	1217
1879	2547	456
1880	2404	23
1880	2562	504
1880	2673	1097
1880	2674	1098
1882	2405	27
1882	2412	46
1882	2416	54
1885	2567	528
1886	2463	173
1886	2473	192
1887	2433	93
1887	2579	576
1888	2411	44
1888	2633	828
1889	2407	34
1890	2402	14
1890	2457	154
1891	2541	432
1893	2420	68
1894	2444	124
1896	2435	99
1896	2442	120
1897	2444	124
1897	2445	128
1897	2455	150
1899	2462	170

ժամանակ	Հ^{ար} ձեռ-ի	Ի^{ր} գուցակի
1899	2463	174
1899	2473	192
ժԹ.	2405	28
ժԹ.	2408	36
ժԹ.	2410	40
ժԹ.	2415	54
ժԹ.	2416	54
ժԹ.	2418	60
ժԹ.	2420	68
ժԹ.	2429	86
ժԹ.	2432	90
ժԹ.	2436	104
ժԹ.	2444	124
ժԹ.	2451	142
ժԹ.	2452	144
ժԹ.	2458	156
ժԹ.	2464	176
ժԹ.	2470	186
ժԹ.	2475	198
ժԹ.	2476	200
ժԹ.	2478	204
ժԹ.	2481	208
ժԹ.	2487	230
ժԹ.	2492	244
ժԹ.	2496	256
ժԹ.	2521	352
ժԹ.	2531	396
ժԹ.	2536	414

ժամանակ	Հ^{ար} ձեռ-ի	Ի^{ր} գուցակի
ժԹ.	2545	448
ժԹ.	2554	476
ժԹ.	2556	484
ժԹ.	2567	528
ժԹ.	2570	540
ժԹ.	2581	582
ժԹ.	2585	598
ժԹ.	2591	624
ժԹ.	2594	636
ժԹ.	2601	660
ժԹ.	2605	678
ժԹ.	2609	701
ժԹ.	2614	724
ժԹ.	2623	771
ժԹ.	2628	810
ժԹ.	2663	1012
ժԹ.	2668	1046
ժԹ.	2680	1160
ժԹ.	2693	1217
1900	2480	208
1904	2454	148
1904	2455	150
1906	2456	152
1906	2478	204
1908	2482	214
1908	2484	218
	Ի. դ	
Ի.	2608	701

Գ.

ՆԻՒԹԵՐԻ ՑԱՆԿ

Ա.ՂՕԹՔ

Աղօթք. Ամբակումայ - է 355, Աթանասի Ալեխանդրացւոյ - է 119, 384, Անառատասայ բանաձայի - է 138, 453, 1146, Բենիկ վարդապետի - է 119, 398, 1150, Գրիգորի Լուսաւորչի - է 119, 384, Գրիգորի Նարեկացւոյ - է 82, 98, 138, 183, 184, 187, 194, 232, 384, 438, 484, 488, 1137, 1147, Գրիգորի Տաթեացւոյ - է 384, Դանիէլի - է 119, Եզեկիա արդայի - է 355, Եփրեմի Ասորւոյ - է 118, 120, 138, 383, 384, Թումայի առաքելոյ - է 119, Խոսրովու - է 1117, Կիւրակոսի - է 524, Մեղրկայ - է 1146, Մեսրոպայ վարդապետի - է 1147, Մխիթարայ Գօշի - է 118, 135, 184, 1148, Մովսէսի Քերթողի - է 1148, Յովհաննու Պօնայի Գրիգոլ աղօթից - է 379, Յովհաննու Դաւնեցւոյ - է 117, 137, 385, 1147, Յովհաննու Երզնկացւոյ - է 1146, Յովհաննու Մայրավանեցւոյ - է 450, Յովհաննու Ոսկեբերանի - է 118, Յովհաննու Մարկաւագի - է 1150, Յովսէփայ վարդապետի - է 1148, Ներսէսի Շնորհալւոյ - է 54, 98, 120, 144, 154, 188, 191, 217, 232, 283, 1002, 1003, 1111, 1147, Վարդանայ վարդապետի - է 442, Փոկասու հայրապետի - է 119, 120, 188, Փուտիենա Սամարացւոյ - է 188, Աղօթք զանազանի Աւազակին - է 120, Գլխացաւի - է 107, Գիշերապաշտաման - է 122, Ընդդէմ դիւից - է 193, Ընդդէմ չարակամաց - է 187, Ժամամտից - է 122, Ի վերայ գերեզմանին Քրիստոսի - է 139, Ճանապարհի - է 119, Պահպանութեան - է 193, Ջաղացկապի - է 189, Տիրամօր - է 289, տարբեր - է 118, 119, 122, 138, 194, 240, 385, 433, 439, 1003, 1050, 1146, 1147, 1152։

Ա.ՆՈՒԱՆՔ

Անուանի Աստուծոյ - է 82, Ամսոհեայ վարդապետացն - է 280, Բեւեռացն Քրիստոսի - է 562, Եզեկիէլի - է 524, Եփեսոսի մանկանցն - է 189, Թագաւորաց Պարթեւաց - է 242, 522, Թագաւորաց Հայոց յԼնի - է 242, Իննեակ դասին - է 562, Խաղաղասէր վարդապետացն - է 280, կզ. հրեշտակաց - է 190, Նշանագրաց - է 521, Քաղաքաց - է 241, 521, Քաղաքաց եւ գիւղից Հայաստանեայց - է 240։

Ա.ՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆՔ

Ամանիայի Շիրակացւոյ Յաղագս բարձրութեան երկնից - է 241, Գաբրիէլի Այվազովսկու Աշխարհագրութիւն -

է 849, Մովսիսի Խորենացւոյ Աշխարհագրութիւն - է 241, Յովհաննու Երզնկացւոյ Յաղագս երկնի - է 32, Սարգսի Ջալալեանց՝ Ազուռամ - է 766, Վարդանայ վարդապետի Աշխարհացոյց - է 239, 521, 739, անանուն. Աշխարհացոյց - է 240, Յաղագս երկնային գնդոյն պատկերաձեւութեանցն - է 283, Յաղագս շաղկապութեան արեգական եւ լուսնի - է 284, Ոռոմնացոյց - է 243, Վասն է. բաժնին աշխարհիս - է 241, Վասն լուսնոյ բակ առնելոյ - է 243, Վասն խաւարման արեգական եւ լուսնի - է 243, 286, Վասն ոռոմական - է 285, Վասն տարեւոյ խառնմանց - է 284, Վասն տեւողութեան տուընջեան - է 242:

ԱՌԱՕՔ, ԱՌԱԿԱՔ

Առակք Գաբրիէլի Այվազովսկի - է 849, Մխիթարայ Գօշի - է 386, Վարդանայ Այգեկցւոյ - է 513, 525, 786: Առակաւոր բանիք - է 241, անանուն - է 785, 1112:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆՔ-ԴԱՒԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆՔ

Ազեխանդրի Գալատաթոյ՝ Անտառ նոռագոյն մտածմանց - է 589, 1043, 1045, Անանիայի Շիրակացւոյ Ուշափութիւն Հին եւ Նոր Կտակարանաց - է 960, Անանիայի Սանահնեցւոյ Ընդդէմ երկարնակաց - է 1118, Բարդուղիմէոսի Մաղաղացւոյ Յաղագս Վեցօրէից - է 635, Բարսղի Կեսարացւոյ Պահոց գիրք - է 461, ի Հաւցողաց գոց - է 1113, Գրիգորի Լուսաւորչի Բան հաւատոյ - է 1112, Գրիգորի Նարեկացւոյ Դաւանութիւն հաւատոյ (հոստովանիւքիմ) - է 12, 186, 232, 283, Դիոնիսեայ եպիսկոպոսի Աթենացւոյ Յաղագս Աստուածայնոցն անուանց - է 267, 634, Յաղագս եկեղեցական բաժանայապետութեան - է 267, 634, Յաղագս երկնային բաժանայապետութեանցն - է 267, 634, Յաղագս խորհրդական աստուածաբանութեանն - է 267, 635, Եռայեայ Նչեցւոյ Վասն կարգաց եկեղեցւոյ - է 696, Եւագրեայ Մատենագրութիւք - է 422, Եփրեմի՝ Յաղագս Նկնուէացոց - է 655, Վասն ապաշխարութեան - է 360, 452, Թովմայի Աբուխնցւոյ Գիրք եօթն խորհրդոցն - է 314, Կիրակոսի եւ Յովհաննու Յայտարարութիւն ազանդոց հոմվմէական ունիթուաց - է 903, Կոմիտասայ կթղկս ի Սկիզբն հաւատոյ - է 904, Պետրի Ազեխանդրացւոյ Գիրք պարապմանց - է 635, Կիւտի եռատղեմացւոյ Վասն պատարագաց - է 697, Հեպեշիտայ եպիսկոպոսի Ի կատարած աշխարհի - է 559, Հերոնիմոսի Նոռենցիոսի Սուղ ինչ վասն Հին Կտակարանաց - է 88, Միխայէլի Ասորւոյ Յաղագս բաժանայական կարգաց - է 959, 1119, Մխիթարայ՝ Որ խմոր եւ ջուր արկանեն - է 497, Վասն խոստովանութեան մեղաց - է 497, Յակոբայ Նալեան՝ Մեկնութիւն եօթն խորհրդոց եկեղեցւոյ - է 1175, Յովհաննու Անգլոյն Յաղագս հոգւոյ - է 471, Յովհաննու Ոսկեբերանի Վասն ճանդեռնեալ առուն - է 452, Մաճուկի եպիսկոպոսի Վասն խաչին - է 436, Միխայէլի Ջամչեանց՝ Վաճառ հաւատոյ - է 869, Ներսիսի Լամբրոնացւոյ Դեսպանագիացութիւն - է 246, 251, Խոհրդածութիւն վասն ուղղափառ հաւատոյ - է 245, 608, Մեկնութիւն խորհրդոյ պատարագին (հատուած) - է 437, 609, Ներսիսի Շնորհալւոյ Գիր հաւատոյ խոստովանութեան - է 246, Հրեշտակապետացն - է 252, 697, Պետրոսի Թիֆլիզեցւոյ Վարդապետութիւն եշմարտութեան - 590, Պօղոսի Տարօնացւոյ Պատասխանի առ Թէոփիսէ - է 1119, Սահմանոսի Սիւնեցւոյ Յաղագս եկեղեցեաց կարգաց - է 904, Ընդդէմ երկաբնակաց - է 1119, Վանականայ Վարդապետի՝ Զինչ է երազալուցին լուծումն - է 960, Համեմատութիւն Հնոց եւ Նորոց - է 377, Վասն հոգւոյ - է 235, Վահրամայ վարդապետի Դաւանութիւն - է 1119, Վարդանայ Արեւելցւոյ Դաւանութիւն - է 745, Վարդանայ Յունաբանից՝ Յաղագս կարգաց եւ աստիճանաց եկեղեցւոյ - է 133, Տրդատիսի Քերթողի Յաղագս պատկերամարտից - է 1128, Փիլոնի Երպսեցւոյ Եօթեղին գիրս - է 637, Անանուն. Աստուածաբանութիւն - է 399, 793, 849, Բնութեան գիրոն - է 235, Դաւազանագիրք Հին եւ Նոր Կտակարանաց - է 1331, Գլխակարգութիւնք Հռոմոմոց - է 245, Դաւանութիւն ուղղափառ հաւատոյ - է 135, 1147, Ձղջոմն - է 12, 186, Թուղթ սուրբ եւ ուղղափառ վարդապետութեան եկեղեցւոյն Հայոց - է 279, Խոստովանութիւն - է 357, Խոստովանութիւն հաճանայիցն - է 438, Խոհրուրդ յարութեանն Ղազարու - է 1114, Խոհրուրդ պսակիկ - է 592, Կարգաւորութիւն հաւատոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ - է 1115, Կարգ վարդապետացն մերոց - է 522, Կարգք մեղաց - է 310, Կերակուր հաճանայից - է 592, Կերպ խոստովանութեան զանեցայն մեղս գործեցեալս - է 134, Կերպ անուանարկութեան - է 404, - է 12, 283, Հրաժարումն - է 12, 283, Յաղագս՝ Առաքինութեանց հոգւոյն - է 471, Աստիճանաց եկեղեցւոյ - է 960, Խառնելոյ խմորոյն - է 435, Հաւատոյ - է 288, Միաբանութեան հաւատոյ եւ կարգաց եկեղեցւոյ - է 250, Միաւորութեան - է 1117, 1118, Մկրտութեան - է 288, Ոչրհամբութեան - է 433, Քառասնորդաց պահցն - է 522, Պատճէն զարթվայնամոյ արբեցողն յամօթ առնել - է 435, Պարտ է հաչեցարն ասել - է 1118, Սակս չորոյն խառմման - է 1117, Վաճան ուղղափառաց - է 753, Վասն Աղի օրհնութեան - է 437, Անապականութեան - է 1127, Անխմոր նշխարին - է 1117, Բաժանիկն - է 1117, Դժոխոցն - է 452, Ջառոյի մատաղի է 437, Կիրակէի - է 558, Հոյն - է 442, Մի բնութեան - է 1118, Չարչարանաց Տեառն - է 1118, Պատարագին առ զանազան ազգս - է 310, Փառք խաչի - է 522:

ԱՍՏՈՒԱԾՇՈՒՆՉՔ

ա. Հին եւ Նոր Կտակարանի - է 593, 600, 796, 805, 1048

բ. Հին Կտակարան - է 983

գ. Մասունիք Հնոյ եւ Նորոյ Կտակարանաց - է 63, 109 (պպ), 143 (պպ), 183 (պպ), 233, 323 (պպ), 365 (պպ), 462, 552, 593 (պպ), 653 (պպ)

դ. Աւետարան - է 68, 128, 132, 204, 205, 247, 319 (պպ), 352 (պպ), 354 (պպ), 395 (պպ), 406, 410 (պպ), 412, 415, 418, 419, 461 (պպ), 541, 566, 578, 583, 615, 617, 663 (պպ), 665 (պպ), 679 (պպ), 701 (պպ), 741, 810, 814, 819, 823, 827, 829 (պպ), 830, 967 (պպ), 967, 979, 983, 1001 (պպ), 1040, 1054 (պպ), 1055, 1062, 1161 (պպ), 1181 (պպ), 1199 (պպ)

Աւետաւրեցոյցք - է 69, 110, 111, 132, 197, 1009, Աւետաւրեաւք բժշկութեան, իտլաբերից, տաճար, հանգստեան - է 10, 81, 110, 120, 187, 193, 219, 233, 238, Յանկիր գլխոց Սուրբ Գրոց - է 527, 604:

ԲԱՆՔ ԵՒ ԽՐԱՏՔ ԻՄԱՍՏՆՈՑ

Բաճի իմաստասիրաց - է 198, 199, 1121, Բաճի իմաստոնց - է 438, Բաճի խրատակաճի իմաստասիրացն - է 135, նիկաբայ Պատմութիւն եւ խրատ - է 135, 243, Նեղոսի խրատ - 398, 480, 485, 570, 885, 1137, 1144, Բան գովելի - է 439, Խրատ իմաստասիրաց Վասն զազանաց - է 398, Խրատ իմաստասիրաց - է 961, Վասն արբեցողացն - է 439:

ԲԱՐԳԻՐՔ

Երեմիայի Մեղրեցւոյ Բառք յԱստուածաշունչ գրոց - է 140, 180, Բառգիրք Հայոց - է 87, 140, Բառարան ռուսական ակադեմիայի - է 1006, Բառք հերթողականի - է 140, Թարգմանութիւն Պարսից բառից ի Վարդան գրոց - է 87, Հանդէս քաճաստեղծաց փաղաճունաբար - է 88, Նշանագիրք անուանց կատարածութիւն - է 364, Բառգիրք զանազանի - է 170, 960:

ԲԺՇԿԱՐԱՆՔ

Գրիգորի Նիւսացւոյ Ցաղագս բնութեան մարդոյ - է 259, 297, Յորդորումն մանկանց ի կուսութիւն - է 296, Տեսութիւն ի մարդոյն կազմութիւն - է 296, 297, Դեղագիրք - է 287, 289, 562, 791, 1309, Հեխմարան - է 88, Ցաղագս մարդակազմութեան - է 135, Սուսանկի դէղ - է 289, Վասն Ակաճչացաւի - է 289, Աչիացաւի - է 167, Բեռանացաւի - է 289, Երակ առնելոյ - է 133, Ջերման - է 506, Տենդի - է 107, Պատմութիւն խոզի - է 333, Վասն ստեղծման եւ բնութեան մարդոյն - է 135:

ԳԱՆՁԱՐԱՆՔ ԵՒ ՏԱՂԱՐԱՆՔ

Գանձարանի - է 425, 933, 985, 1025, 1065:

Տաղարանի - է 31, 99, 428:

ԳՈՒՇԱԿՈՂԱԿԱՆՔ

Ախտարացոյց - է 288, Ամացոյց վիճակացոյց - է 106, Ախպահճոյի - է 242, 243, Ատուր չարութեան - է 243, 506, Բնութիւն օձին - է 439, Բոլորակի գոչակողակաճի - է 243, Գիտութիւն վասն բնութեան տարոյն - է 88, Գուշակութիւճ Ի վերայ բնութեան - է 561, Երկոտասան կենդանակերպից - է 243, 283, Դանիէլի մարգարէի Վասն նշանաց յերկինս - է 284, Դատն աստեղաց (Աստռոլապ) - է 284, Երազահան - է 160, 163, Երազահան լուսնով - է 288, Ջայս է գիրս - է 105, Համպիլ - է 95, Մարմնազնութիւն - է 88, Ցաղագս աստեղացն - է 284, 285, 506, Նշանացոյց - է 285, Ուրաքագիրք - է 93, Ռամգիրք - է 750, Վասն Գլխատր աստեղաց - է 106, Ծնանելոց տղայի բարի կամ չար - է 289, Ճանապարհի բարոյ եւ չարի - է 482, Ջար աստեղ - է 106, Վիճակացոյց - է 243, 287, զանազանի - է 105, 106, 236, 287, 289, 433, 562:

ԳՐԱՒՆՔ

Գրաւաչք - է 30, 105, 193, 289, 518, 723:

ԹՈՒՂԹ

Աբասու - է 397, Գրիգոր կթղկս.ի - է 766, 1116, 1117, Գրիգոր Փէշտիմալճեանի - է 281, 282, Գրիգորի պատրիարճի Կ. Պոլսոյ - է 758, Գրիգորի Շաճարճեանց - է 736, Դիոնէսիոսի Արեսպագացւոյ - է 268, 635, Եսայեայ Նչեցւոյ - է 303, Թէոդոսի Անկիւրացւոյ - է 636, Թովմայի վարդապետի Մամսեթեան - է 281, Կարապետի Ռուիրակի - է 723, Կարապետի պատրիարճի - է 1285, Կիպրիաճոսի - է 636, Կիտղի Ալեքսանդրացւոյ - է 635, Կոստանդեայ կթղկս.ի - է 745, 1114, Ղազարու Փարպեցւոյ - է 762, 1168, Մովսիսի վարդապետի - է 1117, Միխայէլի Ջամչեանց - է 281, 599, 1280, Մխիթարայ Գօշի - է 1121, Յովհաճնու Գառնեցւոյ - է 449, Յովհաճնու Ջօճրապետի - է 279, 8. Էմին - է 604, Յովհաճնու Մայրավաճեցւոյ - է 449, 450, 451, Յովհաճնու պատրիարճի Կ. Պոլսոյ - է 755, Յովսեփայ Առղութեանց - է 1313, Յովհաճնու Կարբեցւոյ - է 1009, Ներսիսի Աշտարակեցւոյ - է 1010, Ներսիսի Լամբրոճացւոյ - է 245, 689, 1114, Ներսիսի Շնորհալւոյ - է 245, 432, 437, 525, 688, 689, 1113, 1114, 1115, 1117, 1137, Պիղատոսի - է 442, Պիոսի եօթներորդ պապի - է 281, Պօղոսի պատրիարճի Կ. Պոլսոյ - է 1269, Ստեփաճոսի Սիւնեցւոյ - է 1117, 1127, Վարդանայ Արեւելցւոյ - է 365, Վիչէնցիոսի արճեպս-ի - է 280, Քերոբէ վրդ-ի. - է 282, Թուղթ սիրոյ եւ միաբաճութեան (Դաչաճց թուղթ) - է 697, 852, զանազանի - է 361 (պպ), 761, 762, 765, 843:

ԺԱՄԱԳԻՐՔ, ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

Ժամագիրք - է 14, 15, 79, 86, 107, 121, 183, 231, 232, 272 (պպ), 283, 359 (Լատ., պպ), 491, 509 (պպ), 545, 1065 (Լատ., պպ), Մասն ժամագրոց - է 9, 155, 158, 217, 219, 257, 1002, 1007, Խորհրդատետր - է 79, 85, 122, 183, 232, 961, 1096, 1098, 1100, Խրատ ժամատեղեաց - է 11, 50, 111, 115, Խրատ Խտաբերից - է 108, 111:

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

Առաբելի Սիւնեցւոյ Մեկնութիւն Սաճմանաց գրոց - է 261, Տեսութիւն բանիւ՝ Ամենայն տանջելի - է 261, Արիստոտէլի՝ Ցաղագս Առաքինութեանց - է 236, Ստառոգութիւն - է 459, Աւետիքայ Օգոստիճի Կարգ գիտութեան գիտնականացն - է 135, Գաբրիէլի Այվազովսկոյ՝ Իմաստասիրականի - է 849, Գրիգորի Նիւսացւոյ՝ Բնութեան գրոյն լուծմունք - է 259, Կազմութեան գոյն լուծմունք - է 260, Գրիգորի Տաթեացւոյ Լուծումն Պարապմանց Կիւրղի - է 256, Դատի Անյաղթի՝ Սահմանք իմաստասիրութեան - է 459, Առածք ճիկզ - է 964, Յաղագս ներածութեան Պորփիւրի - է 964, Նկատումն Արիստոտէլի - է 965, Սկիզբն Պերիաէմենիասի - է 965, Ստառոգութիւն Արիստոտէլի - է 965, Վասն բաժանման - է 964, Վերլուծութիւն ի ներածութիւնն Պորփիւրի - է 965, Վերլուծութիւն Արիստոտէլի - է 965, Հերմէնի Սահմանի - է 470, Ճօան Պաթիստա Պօռթայի Բնազանցութիւն - է 619, 623, Մովսիսի Խորենացւոյ Գիրք Պիտոյից - է 314, Խրատապատութիւն յորդորական - է 315, Բան իմաստութեան - է 363, Ցակոբայ Թօփղալեանց՝ Պարզաբանութիւն փոիր տարաբաճութեան Կովճոյ - է 911, Յովհաճնու Ոսկոնեցւոյ Լուծմունք Պերի Արմենիասի Արիստոտէլի - է 263, Յովհաճնու Սաճեմինացւոյ Գիրք օրինակաց եւ ճմաճութեանց - է 1013, Յովսեփայ Աղցախեցւոյ Գիրք տեսական փիլիսոփայութեան - է 362, Պորփիւրի Ներածութիւն

Ստուգութեանցն Արիստոտելի - է 458, Սիմէոնի Գառնեցւոյ Մեկնութիւն գրոցն Պետրոսի - է 265, Սիմէոնի Երեւանցւոյ Համառօտ լուծմունք Արիստոտէլի - է 964, Պորփիւրի - է 963, Գրոցն Դաւթի - է 963, Անանուն. Աղիւսակ տարամաբանականի - է 458, Ժողովածու արարեալ իմաստնոց - է 241, Նշանագիրք իմաստնոց - է 770, Սամմամք զանազանի - է 365, Սողոմոնի ասացեալ - է 135, Վասն սահմանից իմաստասիրութեան - է 262, զանազանի - է 533:

ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆՔ

Կանոնագիրք հայոց - է 645, 833, 975, 1100, 1107, Ի կանոնագրոց հայոց - է 525, 559, Կանոնի 1651 թուին - է 648, Կանոնի յեպիփանու - է 235, Մխիթարայ Գօշի Գիրք Դատաստանի - է 627, 833, 976, Յակոբայ Գետոգեան՝ Համառօտութիւն կանոնաց - է 647, Յովհաննու Ին. Նախիչեան՝ Կանոնագիրք Հայոց - է 840, Պետրոսի Աւագոնացւոյ Գիրք Դատաստանի - է 249, Սիմէոնի Ագուանից կթղկս.ի Կանոնի - է 976, Մովսիսական օրինաց - է 977, Քաղաքական արիւնաւորութիւն - է 628, 977, Օրէնք աստուածադիր - է 629, 835, Օրէնի յաղթող թղս.աց - է 628, զանազանի - է 647, 1112, 1121:

ԽՐԱՏՔ, ՁԱՒՔ, ՆԵՐԲՈՂՔ

Անանիպի Նարեկացւոյ - է 486, 1140, 1141, Անանիայի Շիրակացւոյ Խրատ վասն խոնարհութեան - է 361, 398, Խրատ Բանասիրաց - է 398, Գրիգորի Աստուածաբանի - է 656, 734, Գրիգորի Լուսաւորչի - է 397, 658, 1140, Գրիգորի Նազիանզացւոյ - է 653, Գրիգորի Նարեկացւոյ - է 452, 696, 1113, 1137, Գրիգորի Սկեւռացւոյ - է 764, 960, Գրիգորի Հաւիճեցւոյ - է 1148, Դիոնէսիոսի - է 658, Եղիշէի - է 514, 657, 1128, 1168, Եսայեական կիսրացւոյ - է 658, Եւագրեայ - է 1145, Եփրեմի Ասորւոյ - է 15, 689, 885, 1143, 1263, Զաքարիայի Զագեցւոյ - է 283, Զենովբայ եպիսկոպոսի - է 657, Թաթլոյ - է 1137, Թովմայի Մեծոփեցւոյ - է 1008, Կիրակոսի Երզնկացւոյ - է 288, 433, Կիւրղի - է 658, Կիւրղի Երուսաղէմացւոյ - է 283, Մակարայ - է 514, Մխիթարայ Գօշի - է 903, Մովսէսի Երզնկացւոյ - է 452, Յակոբայ Սրճեցւոյ - է 283, 514, Յովհաննու Գառնեցւոյ - է 1137, Յովհաննու Երզնկացւոյ - է 163, 288, 432, 437, 452, 1112, Յովհաննու Մանդակունւոյ - է 396, 397, 1137, Յովհաննու Ոսկեբերանի - է 453, 558, 656, 657, 658, 1142, Յովհաննու Որոտնեցւոյ - է 521, Յովհաննու Օձնեցւոյ - է 690, Ներսիսի Լամբրոնացւոյ - է 184, 245, 608, 609, 1148, 1165, Ներսիսի Շնորհալւոյ - է 249, 250, 1118, Սեւերհանոսի - է 657, 1128, Վարդանայ վարդապետի - է 452, զանազանի - է 333, 397, 398, 433, 483 (պս), 521, 558, 592, 723, 885, 904, 981 (պս), 1114, 1138, 1145:

ՀԱՄԱՐՈՂԱԿԱՆՔ

Եւագրեայ Հարիւրաւորն վեցերորդ - է 180, Հաշիւ - է 106, զանազանի - է 235:

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Հանելուկի - է 562, 1127:

ՀԱՐՑՄՈՒՆՔ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՔ

Հարցմունք Աբիսողոմայ - է 287, Աթանասի - է 961, Անաստոնի թղս.ի - է 236, Արձանայ - է 1141, Աստուածածնի - է 558, Բարսղի - է 513, 1119, Դաւթի Հարճացւոյ - է 1127, Թէոդորոսի Բանանայի - է 1127, Միխայէլի Անդիոմու եպիսկոպոսի - է 234, Մովսէսի եւ Դաւթի - է 690, Վարդանայ - է 252, Գրիգորի Տաթեւացւոյ Գիրք Հարցմանց - է 262, 273, 651, 970, Ի Հարցմանց գրոց - է 376, Հարցումն եւ Բննութիւն Վասն երեսդրութեան - է 307, Հարցումն Քրանգաց - է 288, Պատասխանիք տաճկաց - է 288, զանազանի - է 170, 199, 241, 243, 439, 485, 521, 576, 592, 669 (պս), 1120, 1127, 1128, 1141:

ՀՄԱՅԱԿԱՆՔ

Գիր՝ Ամենայն ցաւոց - է 177, Անապատական - է 189, Աչաց ցաւ - է 433, Առաքինացաւի - է 106, Բախտի - է 189, Գլխացաւի - է 82, 188, 193, 194, Երակ առնելոյ - է 106, 148, Թպղի - է 189, Լեզուակապի - է 189, Խիթի - է 433, Կախարդաց - է 189, Կարմիր համու - է 188, Կին որ դժուար ծնանի - է 188, 194, 289, Կողի - է 190, Հացի - է 105, Մեղուի աճման - է 194, Մկան - է 105, Ջար աչրի - է 187, 189, Ջար նազարի - է 289, պանպանութեան - է 81, 189, 193, ջերման - է 106, փենայի - է 81, Քաղցրի - է 194, Քրանծի դեղ - է 147, Չմայագիր - է 243, 433, զանազանի - է 82, 241, 562, 1196:

ՁԱՆՇՈՑՔ, ՄԱՇՏՈՑՔ, ՅԱՅՄՄԱՒՈՒՐՔ

Ձաշոցք - է 9 (պս), 333 (պս), 431 (պս), 685 (պս), 1061 (պս), Մաշտոցք - է 18, 23, 27, 55, 73, 89, 91, 209, 213, 294, 463 (պս), 533, 536, 585, 1039 (պս), Մասուռք Մաշտոցի (Կանոնք, խրատք) - է 10, 120, 497, Կարգաւորութիւն օրինութիւնաբեր ցուցակի - է 438, 690, Յայսմաւուրք - է 1219, Յանկ յայսմաւուրաց - է 527:

ՁԱՐՏԱՍԱՆԱԿԱՆՔ

Մխիթարայ Սերաստացւոյ Համառօտութիւն ճարտասանութեան - է 443, Մովսէսի Խորենացւոյ Գիրք Պիտոյից - է 503, Յովհաննու Ձամնդեցւոյ Տեսութիւն ճանդիսից Հայկայ - է 871, Սողոմոնի - է 661, Տաղական բանից ցոյցք - է 442:

ՄԵԿՆՈՂԱԿԱՆՔ

Պատճառք, լուծմունք եւ մեկնութիւնք գրեանցն՝ Արիստոտէլի - է 364, 365, 459, 965, 966, Գրիգորի Նարեկացւոյ - է 463, Դաւթի Անյաղթի - է 465, Դիոնէսիոսի - է 270, Պատճառաց գրոցն - է 347, Պոռվղի - է 468, 469, 543, Վարդանայ - է 441, Արարածոց գրոց - է 165, 257, 299, 355, 358, 666, Թագաւորութեանց - է 667, Յոբայ - է 165, 356, 717, 1194, Սաղմոսաց - է 105, 143, 191, 229, 230, 236, 236, 353, 355, 718, 819 (պս), 885, 1216, 1217, Առակաց - է 455, 663, Երգոց Երգոյն - է 311, 313, 455, 457, 662, 663, 885, 887, 1173, Դանիէլի - է 523, 1194, Եզեկիէլի - է 301, 356, Եսայեայ - է 166, 355, 543, 1171, Երեմիայ - է 356, 680, Աւետարանի - է 308, 357, Մատթէոսի - է 355, 461, 708, 960, 1179, 1181, Ղուկասու - է 320, 323, 325, 464, 703, 742, Յովհաննու Աւետարանի - է

306, 317, 464, 713, 1183, 1192, 1209, Պօղոսի թղթոցն - էջ 356, 1200, Դուռնոց սաաֆելոց - էջ 324, 328, 671, 1195, Կաթողիկէից թղթոց - էջ 376, 1214 (պակ), Յովհաննու Տպատուրեաննն - էջ 84, 311, 317, 344, Պատուհասաց գրոց - էջ 347, Իւղաբերից Աւետարանի - էջ 310, Համառատութիւմ Հնոց Կտակարանաց ըստ Նորոյս - էջ 903, 1167, Հայր մերի - էջ 134, 506, 524, 656, 713, Խոտանացն - էջ 357, Բացատրութիւն Պատարագամատուցի - էջ 81, 376, 696, 773, Դուռն Աստուածածնի - էջ 190, Մեկնութիւն Ամբաստաւ ծաղիկ շարականի - էջ 465, 531, Մեկնութիւն ժամակարգութեան՝ Խորովու Աննեւացւոյ - էջ 685, 695, Ի Յարութիւնն Ղազարու - էջ 357, Մեծի Պանից շաբաթուն - էջ 177, Յաղագս նորին աղայոց - էջ 132, Յաղագս ուրացող Բաճանային - էջ 361, Յաղագս պատկերացուցութեան - էջ 199, Յաղագս Սրբոյ Երրորդութեան Վաճրամայ վարդապետի - էջ 233, Նշանակութիւմ կերպարանաց առաքելոցն - էջ 135, Ուրախացիր պսակ շարականի - էջ 531, Պատճառ Վարդավառի տօնին - էջ 437, Վասն գօտոյ - էջ 256, Վասն խղոյն - էջ 170, Վասն Սուրբ Երրորդութեան - էջ 234, Վասն Քրիստոսի փայտին - էջ 135, Վկայութիւմ յաղագս Քրիստոսի - էջ 356:

ՇԱՐԱԿՆՈՑՔ

Շարակնոցի - էջ 35, 39, 41, 45, 51, 57, 61, 75, 81, 125, 141, 145, 150, 167, 171, 173, 175, 195, 200, 202, 490, 511, 581 (պակ), 582 (պակ), Երգեցողի շարականաց - էջ 501, Շարականացոյց - էջ 512:

ՁԱՓԱՐԵՐԱԿԱՆՔ

(ըստ սկզբնատողերի)

Աբգար արդ - էջ 990, Աբրահամ հայր բազմաց - էջ 951, Աղամայ ստեղծողն - էջ 945, 994, 1033, 1073, Աղամ նստեալ - էջ 163, 945, Ականջ դրէք - էջ 1087, Ահա այգիի մեր - էջ 1103, Ահա առեալ բան - էջ 952, 1081, Ահա եղեւ պայծառ - էջ 515, Ահա եղեւ օրհնեալ գառան - էջ 101, Ահա երանի է ինձ - էջ 1082, Ահա ի տիպ - էջ 947, 996, 1034, Ահա նայեաւ - էջ 32, Ահա մեծ ժողովեալք - էջ 100, Աճեղ նայես - էջ 947, 995, Աղաչանօք ընտրեալ դասին - էջ 955, Աղաչանօք մաճուր դասին - էջ 222, 954, 986, 999, 1037, 1079, Աղաչանօք սրբոց մանկանցն - էջ 944, 993, 1089, Աղբիւր կենդանի - էջ 515, Ամենազօր Տէր Աստուած - էջ 951, Ամենազօր Տէր թագաւոր - էջ 28, Ամենախնամ Տէրն - էջ 1031, Ամենայն գործոց ծածուկ - էջ 993, 1089, Ամենայն զան իղոյսւ - էջ 251, Ամենայնի սկիզբն ես եւ - էջ 36, Ամենայնց ես արարիչ - էջ 943, Ամենայն փառք մարդոյ - էջ 944, 1087, Ամեն առաւօտ եւ լոյս - էջ 216, 1104, Ամենեցում է պահապան - էջ 1035, Ամենեցեան ի մի բերան - էջ 1084, Ամենեսին վեցերորդի - էջ 1067, Ամփոփեալ զնշան խաչին - էջ 225, 953, 999, 1037, Այ բարեգութ Տէր - էջ 30, Այրէն մինչեւ - էջ 1103, Այրն անսկիզբն - էջ 1101, Այրն առաչին - էջ 1101, Այրն Աստուածոյ - էջ 362, 1101, Այսի տնկեալք վայելուլք - էջ 1079, Այ իմ աննման - էջ 216, Այ իմ ողեակ - էջ 72, 482, Այլ աղաչեմն - էջ 134, Այլ դատաւորդ իմ - էջ 944, Այլ եւ թագաւորեաց - էջ 1085, 993, Այլ մեծ ի Հայր - էջ 953, 1070, Այլ որ զգերեալսն - էջ 1079, Այլ որպէս - էջ 134, Այլոցն երթեալ վաղվաղակի - էջ 1074, Այլ պատասխանի - էջ 252, Այն որ եկեալ տեսչամբ - էջ 937, 1085, Այս է այն Յիսուս - էջ 995, Այս խոռնուդի լցաւ - էջ 1033, Այս կեանք է յերազ - էջ 1087, 1103, Այս Ղազաս եզն - էջ 69, 583, Այս Մարկոս - էջ 411, 583, Այսմ շնորհաց - էջ 1079, Այս Յոհաննէից արժանման - էջ 583, Այսօր անդրանիկ Հօր - էջ 948, 996, 1035, 1076, Այսօր անճառ Բանն - էջ 948, 1076, Այսօր անճառ լոյսն - էջ 951, 1081, Այսօր անեռեաց Գաբրիէլի - էջ 428, 998, Այսօր անեռեաց ուրախութիւն - էջ 939, Այսօր անեռիս ձեզ - էջ 226, 947, 995, 1034, Այսօր Գաբրիէլ - էջ 430, 952, 998, 1036, 1081, Այսօր գալատեմբ Ֆո - էջ 1073, Այսօր ղչխոյ բերկրեալ - էջ 71, 1028, Այսօր ղչխոյ պանծալի - էջ 935, 1070, 1071, 1084, Այսօր եհաս ինձ - էջ 1088, Այսօր եհաս հրաման - էջ 19, 29, 215, 216, 1088, Այսօր եղեւ գալ - էջ 10, 225, 954, 999, 1037, Այսօր երեւի անճառն - էջ 939, 1029, 1067, Այսօր երկիր լրիւ - էջ 986, Այսօր երկնային դասի - էջ 940, Այսօր երուսաղէմ գրածոյ - էջ 11, 223, 941, 991, Այսօր զնեզ տեսայ - էջ 1103, Այսօր զսպողանակն - էջ 998, Այսօր է շաբաթ - էջ 430, 946, 995, Այսօր ժողովեալ մանկունք - էջ 1072, Այսօր ի ձեռն - էջ 999, Այսօր իջեալ պէտն - էջ 1067, Այսօր ի սկզբանն Բանն - էջ 429, Այսօր ի սուրբ - էջ 1066, Այսօր լոյս ծագեաց - էջ 937, Այսօր լցաւ խոստումն - էջ 161, Այսօր խաչափայտն սուրբ - էջ 1037, Այսօր խոնարհեալ - էջ 939, Այսօր ծագեաց լոյսն - էջ 950, 1078, Այսօր ծաղկեցաւ - էջ 950, Այսօր ծնեալ Որդին - էջ 939, 1067, Այսօր ձայնն հայրական - էջ 939, 1067, Այսօր մայր Սիովն - էջ 935, 987, 1027, 1070, Այսօր մանկտւիմ - էջ 941, Այսօր մեզ ընդ Զատիկ - էջ 948, Այսօր մեծ զարմանի - էջ 999, 1037, 1083, Այսօր մեծ սուբ - էջ 216, Այսօր յարեաւ - էջ 1075, Այսօր նորահրաշ տօնիւս - էջ 935, 999, 1028, 1084, Այսօր նոր արեւ - էջ 225, 431, 947, 996, 1035, 1076, Այսօր նոր խառնումն - էջ 938, 989, Այսօր նոր տօնիւս - էջ 11, 945, 1033, Այսօր որդիի Հօրն - էջ 954, Այսօր ուրախացեալ ցնծամի - էջ 100, Այսօր պանծալի երգով - էջ 1077, Այսօր պարզողին զերկինս - էջ 934, 1027, 1035, Այսօր Սուրբ Հոգին - էջ 949, 996, Այսօր տօնի եկեղեցի - էջ 941, Այսօր տօնէ մեզս եկեղեցի - էջ 954, Այսօր ցնծայ երուսաղէմ - էջ 429, 1031, 1068, Այսօր ցնծայ լեառն - էջ 951, 1080, Այսօր ցնծացիք եղբարք - էջ 937, 1029, 1077, 1079, Այսօր ցնծութեամբ - էջ 1069, Այր մի - էջ 1089, Անախտ, ամբիծ փեսայն - էջ 954, 1083, Անառատ տաճար - էջ 430, 998, 1036, Անդ ի հանդիսին - էջ 944, 1032, Անդ ի մէջ դրախտին - էջ 162, 945, 994, 1033, 1073, Անառատ տաճար - էջ 1082, Անեղ անմահ թագաւորին - էջ 1084, Անեղ, անմահ լոյսն - էջ 938, Անեղ, անմահ ծնունդ - էջ 992, Անեղին տաճար - էջ 940, Անեղն Աստուած անճառական - էջ 525, Անեղ Որդին Հօր - էջ 946, 994, 1033, 1074, Անէծ զՓաւան - էջ 258, Անթիւ չարեաւ - էջ 1085, Անժամանակ Բանդ - էջ 953, Անժամանակ լոյսն - էջ 1028, 1075, Անիմաստ Առաքել - էջ 944, Անծին եւ անեղիզքն - էջ 1087, 1104, Անձամբ խոնարհիլիմ - էջ 228, 941, 990, 1030, 1068, Անձն իմ արի աղօթեա - էջ 944, 1086, Անձն իմ, ընդէ՞ր - էջ 1086, 1088, 1102, Անձն իմ, վա՛յ - էջ 1087, Անճառ Բանին բարձրելոյ - էջ 429, Անճառ Բանն հայրական - էջ 1081, Անճառելի Բանդ - էջ 1070,

Անճառելի ի Հօրէ - է 1075, Անճառելի լոյսդ - է 1080, Անճառելի լոյսն - է 1071, Անճառ ճառագայթ լուսոյն - է 939, Անճառ միածին Հօրն - է 936, 1084, 1102, Անմահ արեգին - է 1080, Անմահից արեգն - է 938, 988, 1067, Անմահութեանց հրեղինաց - է 223, 429, 940, 989, 1030, Անմեղ, անարատ զաւիճն - է 1037, Անուն օրհնեալ անճառ - է 518, Անսկզբնական ծնունդ - է 949, 1078, Անպարագիր բանն - է 1065, Անսկիզբն Աստուած - է 11, 40, 42, Անսկիզբն բանըդ Հօր - է 940, 990, 1030, Անտանելիոյ երկնի - է 428, 955, 1037, 1085, Անտանելի Հօր - է 1072, Անհին փոխեալ ի Սուկաէտ - է 991, 1031, Անճ մարտիրոսն - է 1080, Անցանէ մեծութիւն - է 211, 1086, 1102, Անճոն, Անճոն, ոստոյդ - է 941, 990, 1030, Անցանէ մեծութիւն – է 1101, Աշակերտաց Դանիէլին - է 1079, Աշխարհ ամենայն - է 196, 219, Աշխարհս եր ի ծով - է 1101, Աչաց զլոյս - է 1033, Աչեր, ի՞ն ես անցեր - է 1102, Աչք իմ ծովացեալ - է 1085, Աչին ծով ի ծով - է 12, 939, 989, 1030, Ապա գնացեալ Յոհաննիսին - է 937, Ապա եկեալ Թադէոսին - է 988, Ապա եւ զօրի բոլոր - է 942, 991, 1031, 1069, Ապա զնաւատն մեծ - է 942, Առաջին մարդն - է 134, Առաջնաճառչակ պտղոյն - է 71, 225, 514, 1030, Առաստաեան կամպրին - է 71, Առաւօտ լուսոյ - է 196, 219, 997, 1035, 1077, Առաւօտուն հաւախօսուն - է 101, Առաւօտուն բանին ելնէ - է 103, Առաքեալք Աստուծոյ - է 11, Առաքեալին աստուածծողոյն - է 430, 1027, 1079, Առեալ գնացն - է 1073, Առեալ Յուդայի - է 1033, Առ Հայրդ աղաղակեմ - է 943, 992, 1089, Առ պարտիզպանն ձայնէ - է 942, 991, 1034, Առ ինձ, Աստուած - է 1102, Առ Քեզ պաղատիմ - է 935, 1028, Աստանօր ծագեաց լոյսն - է 948, 996, 1035, 1077, Աստանաւոր տեսիլ աճեղ - է 998, 1036, Աստանօր տեսիլ ի լեառն - է 951, Աստ երեւեցոյց մանկունին - է 430, 945, Աստուածազարդ գունն - է 1080, Աստուած աճեղ անկզբնական - է 1084, Աստուածածնին ամենօրհնեալ - է 147, 385, Աստուածածնին բարեաց - է 1067, Աստուածածնին զԵզ խոստովանիմ - է 71, Աստուածածնին կոյս երանեալ - է 162, Աստուածածնին կոյսն - է 964, 1073, Աստուածածնին կոյս պատուական - է 952, Աստուածածնին մայր լուսոյ - է 138, 225, 362, 1036, Աստուածածնին մայր Քրիստոսի - է 196, 216, 241, Աստուածածնին սրբուհի - է 224, 946, 994, 1033, Աստուածային խորոցն - է 430, 955, 1036, Աստուածային հոգով լցեալ - է 1070, Աստուածային շնորհացն - է 941, Աստուած աճեղ, անճառական - է 538, Աստուած անճառ - է 935, 1027, Աստուած ամուսն - է 949, Աստուած բարձեալ - է 935, Աստուած զքած - է 1088, 1028, Աստուածեղէն հոգովն - է 597, Աստուա՛ծ իմ ճիսուս - է 1087, Աստուած կենդանի - է 943, 992, 1031, 1070, Աստուածն ամեին - է 946, 1033, 1073, Աստուածն Բան Հօրն - է 224, 225, 994, 996, 1035, Աստուածն ճառագեաց - է 211, 1078, Աստուածորդին՝ Տէր - է 1033, Աստուած փառաց զօրեղ - է 532, Աստուած փառաց լոյս - է 986, 1032, Աստուած ճարոգեաց - է 30, 1078, Աստուծոյ մարդասիրին - է 56, 211, Աստուծոյ նման - է 1104, Արագ հասանիր - է 946, 994, Արարիչ Հայր երկնային - է 161, Արարիչն արարածոց - է 19, 29, 92, 211, 215, Արարիչ Տէր հաղցրացա - է 161, Արարչագործն Աստուած - է 1086, Արարչական բնութեամբ - է 1072, Արդ ամենեքեան հաւատաք - է 226, Արդ, երկոքին սրա - է 942, 991,1031, Արդ, լուսատուեա - է 947, 995, 1034, 1074, Արդ, ծովինանիկս հայդդ - է 1035, Արդ, օրհնեալ ես - է 1083, Արեգական արդար, զճուր սիրդ - է 222, 934, 951, 985, 987, 1037, 1080, Արեգական արդար, որ ի Հօրէ - է 935, 1028, Արեգական ծագեալ խաւարեալ - է 162, 163, Արե՛կ ասեմ - է 1087, Արեկ, արեկ, իմ - է 514, Արեկ, որ ճեզ խաւար - է 1102, Արեւ լուսատու - է 1081, Արեւ նման շողշող - է 514, Արքուն եղեռում - է 196, 316, Արքումբ զուարթումբ - է 30, 216, 225, 949, 997, 1036, 1102, 1078, Արի՛, եսայի՛ - է 995, Արմատ անմահութեան - է 948, Արուսեակ դու ծագեալ - է 953, Արփիական, ը՛, լոյսն - է 1036, Արփի մարդկան - է 998, Արփայդ Աբգար - է 937, Աւադ անկայ յօտար երկիր - է 102, Աւա՛դ զանգառոր ծառայս - է 945, 1033, Աւաղ, թէ ճաւց - է 1101, Աւեսիս ձեզ այսօր - է 934, Աւեսիս մեծ խորհրդոյ - է 429, 939, 989, 1030, 1066, Աւետիս միշտ աւետեաց - է 936, 987, Աւետիս ճեզ Մարիամ - է 989, 1067, 1104, Բայց դու երեմ չնորճօք - է 940, Բայց դուսմ որդիք իմ - է 955, 1080, Բայց ես ճոգով - է 1088, Բայց ճոգս ոչ զաճի հաւեալ - է 942, Բանիւ ասացաւ - է 1089, Բանիւ ասաց Տէր - է 943, Բանիւ աւետաւոր - է 998, 1037, Բանն ամմարմին - է 1071, Բանն Հօր փառաց - է 946, 994, Բանն ի Հօրէ - է 1028, Բանն որ էր Աստուած - է 937, Բանն որ ի Հօրէ - է 935, 987, 1028, Բարբառ աւետեաց - 1067, Բարբառող բանին - է 955, Բարեկամացն, որ՛ - է 998, Բարեկամի միաբան ելցուք - է 102, Բարկացեալ չարին - է 936, Բարձրացիր դըչխոյ - է 224, 944, 999, 1032, 1072, Բարձրացուցեք ըզՏէր Աստուած - է 953, 996, 1082, Բարձրեալ աճաւոր - է 940, 987, 1030, 1068, Բարձրեալ ամճնին - է 197, 222, 942, 991, 1031, 1070, Բարձր պատուոյ - է 950, 997, Գաղտնի խորհրդին - է 947, 996, 1034, 1076, Գանգատ մ՛ առնեմ - է 1104, Գանգատ ունիմ ասել - է 943, 993, 1032, 1071, Գան ի միտսին - է 937, Գանձդ կենաց - է 1085, Գանձ եմ ախտիդ - է 934, Գանձս գրեցայ եւ ստուգեցայ - է 935, Գանձս գրեցար թլիսատութեան - է 940, 1068, Գանձ սիրոյ իդին - է 942, 991, 1031, 1069, Գառդ երկնային - է 1029, Գառն անարատ պատարագ - է 946, 1073, Գարուն է բացուեր - է 226, Գաւազան ծաղկեալ - է 935, 986, 1027, Գեղապատճ լուսով - է 942, 991, 1031, 1069, 1085, Գետ ճոսեալ - է 955, 990, 1071, Գերագոյն բարի փրկիչ - է 940, 990, 1030, 1036, Գերագոյն գոյէ, գերիմաստ - է 986, 1037, Գերագոյն էից - է 945, 994, 1033, 1073, Գերագոյն Հոգւոյն - է 944, 1032, Գերագոյն շնորճաց - է 992, Գերակայ գոյին, գոյից - է 934, 988, 1031, Գերաճամարտ անուն - է 1084, Գերաճուշ Աստուած գոլով - է 998, Գերամբարձ Աստուած - է 948, 987, 1035, 1075, Գերանճատ արփի - է 948, 986, 1035, Գերապայծառ արփիդ երկնային - է 941, 990, 1030, Գերապայծառ արփայդ երկնային - է 1069, Գերարփիդ պայծառ - է 935, 987, 1028, Գերարփիդ վերին - է 950, 1036, Գերի՛, բանի կենաս - է 1105, Գրքաս ի մեզ, Տէր - է 954, 1038, 1085, Գրքացեալ բոլոր - է 943, 1030, 1032, 1071, Գրքացեալ

Հոյին, առիայդ - է 941, 990, 992, 1069, Գրքութեամբ իջեր, Տէր - է 943, 992, 1032, 1071, Գրքութեամբ հոյին - է 944, 1032, 1035, 1072, Գլուխ աղաղաութեան - է 532, Գլուխ եկեղեցւոյ - է 937, Գլուխն եկեղեցւոյ - է 953, 999, 1037, 1083, Գոլով սաճչելի լոյս - է 990, Գոհաբանական, գովաբանական - է 1028, Գոհաբանական ձայնս - է 936, Գոհաբանեալ Աստուած - է 1071, Գոհաբանեալ սուրբ Աստուածածին - է 1081, Գոհաբանեալ Տէրդ - է 943, 992, 1031, 1032, Գոհար վարդն ինձնագոյն - է 197, 1081, Գոհար վարդն վառ - է 951, 998, Գոյական էական - է 947, 995, 1034, Գոյացուցիչ Բանի - է 37, Գոյիդ անեղ - է 943, 992, 1066, 1089, Գոյիդ կատարեալ - է 941, 944, 991, 993, 1031, 1032, 1065, 1069, Գոյիդ ճզօրի - է 949, 997, Գոյին Անեղի - է 934, 1027, Գոյից Արարչին - է 71, 936, 995, 1027, 1080, Գոյ մեզ ցնծալի - է 950, 997, 1036, 1078, Գոյ յիս գիտութիւն - է 696, Գոչէր հրեշտակն սաճգին - է 940, Գոչէր հրեշտակն ի վիմին - է 10, 223, 936, 1027, 1080, Գոչումն ըղձագին - է 940, 990, 1030, 1068, Գոչումն ըղձական - է 945, 993, 1033, 1073, Գովաբանեալ Սուրբ Աստուածածին - է 998, Գովեալդ երկնային - է 937, Գովեալ եւ օրհնեալ - է 941, 990, 1030, 1085, Գովեալ սաճչելի - է 1030, Գովեմ զքեզ - է 938, 1066, Գովեստ արժան փառաց - է 954, 1083, Գովեստ բերկրանաց - է 933, 938, 990, 1027, Գովեստ ճեզ բարեաց - է 950, 997, 1036, Գործակից սատճելոց - է 100, Գործ արարչական - է 945, 994, 1033, 1073, Գունդ սուրբ վկայիցն - է 429, 944, Գրիգորիս սատճիճի հսկող - է 429, 944, 993, 1032, Դասին հրէական - է 11, 162, 224, 947, 995, 1034, 1075, Դատեա՛, Տէ՛ր, զպնդսիկ - է 196, Դարձեալ սասց մարգարէն - է 942, Դարձեալ երկրորդ անգամ - է 1085, Դարձեալ յայտի այլաւմամն - է 71, 947, 995, 1034, 1075, Դաւաճեցէ՛, որդիք օրինաց - է 955, 999, 1037, 1080, Դահիճ աստուածաճայր - է 952, Դահիճ արքայն Խոսոյէի - է 936, 1029, Դու ես արեգակ - է 1104, Դու յորովայնի - է 940, Դու շուշան - է 1068, 1082, Դրախտ աստուածային - է 1079, Եղ Աստուած զմարդն - է 945, Եզեկիէլ եռես ըզՏէրն - է 1079, Ելեալ ի լեառն - է 1074, Ելեր ննստար - է 1034, Ելայ այսօր, եղբարք - է 212, 955, 1038, Ելայ այսօր, որդիք - է 506, Ելայ զքաւաճացեալ - է 991, Ելայ պատուհեմ ձեզ - է 1087, Ելայ տեսէ զգերեզմանն - է 1028, Ելայ ցըննջաւոցք - է 942, 1031, Ելայ օրհնեմ - է 1087, Եկեալ իմիսակամ - է 946, Եկեալ Մարիամ Մագդաղենացին - է 947, 995, 1034, Եկեղեցի կաթուղիկէ - է 949, Եկեղեցի կանգնեալ խոտան - է 949, Եկիմ ընդ իս - է 1101, Եղական գոլով բնութիւն - է 691, 1101, Եղբայր, ինձ մի՛ տ դիր - է 1071, Եղբարք, խիստ - է 242, Եղեւ այր մի - է 1067, Եղիազար Մակաբայեցին - է 1081, Եղկելի եմ, եղկելի - է 102, Եղոյն ու ճազար - է 1104, Ես Առաճել Բաղիշեցի - է 121, Ես գիտեի զաչխարճս - է 30, 211, 215, Ես եմ կորուսեալ - է 162, 212, 945, 1086, 1103, Ես զիս զրի - է 216, Ես զքեզ տեսայ - է 515, Ես խաւսիմ զարդարութիւն - է 431, 1076, Ես ձայն զառեւծուն - է 430, 947, 995, 1028, 1082, Ես ճո սիրուն - է 169, Երազ է ու սուտ - է 1103, Երգեմ միաբան - է 72, Երգեցէք որդիք - է 12, Երգ, ք, զարմանալի - է 939, 989, 1030, Երգ ճոր Աւետեաց - է 939, 989, 1066, Երգս յաւէտական - է 197, 222, 943, 992, 1031, 1071, Երեսեցար Աստուած - է 1080, Երեսմամբ Սուրբ Հրեշտակաց - է 935, 1027, Երթեալ եւ ննստեր - է 1033, Երթեալ պատմեցէ այն - է 934, Երկինք երկնից լիմաց արէ - է 940, Երկուս ի մէկ տեղ - է 1103, Երկու վնաս կայ - է 144, Երկնաւոր Հաւր - է 11, Երկնաւոր փեսայ - է 11, Երկու աւտարին միացան - է 997, Երկու ի մէջ – է 1103, Երուսգինեա եւ Երաքոսին - է 935, 1028, Երջանիկ գնդին - է 990, 997, Երջանիկ հոգիաւրաք - է 942, 991, 997, 1031, 1089, Երջանիկ մեծ զօրական - է 223, 942, 991, 1031, Երջանիկն ի յարգանդէ - է 949, Երջանիկիրն սուրբ կուսածի - է 1078, Երջանկափայլ սրբարան - է 99, Եւ ի լնոլ բառասնեկին - է 948, 996, Եւ ձայն բարձեալ - է 1037, Եւ Տոյատ գոռով արճայն - է 950, 997, 1036, Զաճեղ, զամբլնիճն - է 946, 994, 1073, Զամուրս իմ բակել - է 1028, Զանեղական ամենիցն - է 946, 1033, Զարճուրեալ զօրացն - է 946, 994, Զարարիա մարգարէին - է 1079, Զեննն կայսրն - է 950, Զի ազգ եմ - է 954, Զի գինուոր վիմին - է 937, Զիս, որ բաղծեալս - է 1077, Զխոցուած տիգին - է 947, 996, 1035, Զճոգիս դատախազ - է 1101, Զճրագ աւրինացն - է 1068, Զմեռեալսն ի մեղս - է 938, ԶՅօր յիշեացուք - է 952, 998, 1037, 1083, Զուարճացիր, ո՛վ խնաւտուն - է 385, Զվարագ աւետ - է 1088, Զօրի երկնային զուարթնոց - է 222, 934, 1027, էակցին Հաւր - է 999, էին աչդ, աչդ - է 939, 1029, է ինն երանի - է 946, է՛ մաճ, բան զքեզ - է 212, 216, 1088, է յիս գիտութիւն - է 908, է չարխ - է 1101, էջմիածին դրախտ լուսով - է 952, էջմիածին զարդ փառաց - է 99, Երեեալ սրբոցն - է 1037, Ըզկոյսն Երեմիայ - է 1079, Ըզմարգարէն յիշեմք - է 1079, Ըզյիշատակ վկայից - է 162, Ըզպատմուճան սրբասիրին - է 1071, Ըզվարս անարատ - է 941, Ընդ երեկոյս հասեալ - է 430, 1073, Ընդ հակառակս ընթանալով - է 942, Ընդ Նազարու բարեկամին - է 1073, Ընդ մեծատան փափկասիրի - է 1032, Ընդ Յոտյայի՝ սուրբ Կիւրեղին - է 943, 1032, Ընդ որս եւ մանկտիմ - է 430, 951, 1081, Ընդ Պօղոսի վաստակողին - է 954, Ընկալ զիս, Տէր - է 992, Ըստ մեծատան փափկասիրին - է 1072, Թագաւոր անմահ - է 1075, 1083, Թագաւորդ աստուածդարեալ - է 950, 997, 1036, Թագաւորեաց - է 1085, Թագաւորին երկնաւորի - է 941, 990, 1030, 1069, Թագաւորն արարածոց - է 161, Թագաւորն երկին, յերկրի - է 988, Թագդ պարծանաց - է 71, 938, 989, 1029, 1066, Թարգմանութեամբ խոր խաւսից - է 992, Թէ ճարցանեմ - է 572, Թէ մաճն չէր - է 515, Թէ մարդ ես - է 1101, Թէ վկայս - է 1101, Ժողով զինուորաց - է 934, Ի բանդէն մաղթէ - է 429, Իբրեւ եղեւ տիւ - է 1032, Ի գաւազանէն Յեսսեայ - է 223, 937, 1084, Ի գառան Աւտազու - է 943, Ի գերեզմանէն զմարմինն - է 988, 1075, Ի գիշերին երեեալ - է 944, 993, 1032, Ի գիրկս կուսին - է 938, Իգնատիոս մանուկ բարի - է 936, Ի գոռանել կենաց փայտին - է 954, 999, 1083, Ի դասըս հրեղինաց - է 940, 990, 1030, Ի զինուորական դասէն - է 429, Ի ժամու ուրախութեան - է 101, Ի լեառն Մեսոպոտ - է 950, Ի լծակցութիւն - է 935, 1028, 1084, Ի խաչին տընծկեալ - է 936,

988, 1028, 1084, Ի խառց կարդալով - է 357, Ի ծերպս վիմաց - է 1088, Ի ծովակին Վասպուրական - է 104, Ի կենաւար փայտէն - է 935, 1028, 1089, Ի կոստանդինու քաղաք - է 1027, 1070, Ի հանդէս տօնի ձեր - է 942, 992, 1030, 1070, Ի հանդէս տօնի էո - է 940, 990, 1031, 1088, Ի հանդէս էո մեզ - է 1084, Ի հանդէս էո սուրբ տօնի - է 934, Ի հանգիստական տանիս - է 999, 1037, 1080, Ի հանգիստատոր աւուր - է 1070, Ի հողոյ առեալ - է 937, 950, 988, 997, Ի ձայն քաղցր - է 101, Ի մականրական - է 937, Իմանալի այս բանաստան - է 353, Իմանալի սերովբէ - է 1082, Իմաստութիւն անճառ - է 950, 997, Ի մեծի աւուր տօնիս - է 948, 996, 1035, Ի մեծի հրաշափառ - է 954, 1085, Ի մի յարմարութիւն - է 998, 1037, Ի միտ առէք - է 1088, Իմ մեծ սիրելին - է 945, Իմ սիրուն Պիլպիլիս - է 103, Ի յայս խորհուրդ - է 998, Ի յանմարմնական - է 946, 994, 1033, Ի յարեւելից ծագեալ - է 1070, Ի յելս արեւու - է 944, 993, 1032, 1072, Ի յերկնային լուսոյն - է 935, 999, Ի յերկրի ճգնեալ - է 985, Ի յերկրիս նուա - է 944, 993, Ի յեօթանաղեղ գնամ - է 947, Ի յիմ հարսք - է 944, 993, 1032, 1072, Ի յորվայնի ընտրեալ - է 934, 1027, 1084, Ի յուրաքանչ մեծի - է 430, Ի Նիկիայ ժողով - է 953, 1070, Ի Նիկիա մեծ հաղաքին - է 938, Ինձ ոմէնո կայր - է 211, 215, Ի նմին աւուր - է 1074, Ի նոր եւ կոյս - է 226, Ի նուիրելն հրեռելին - է 934, Ինչ շամ է ինձ - է 1103, Ինքնանհատակ - է 468, Ի շաբաթին գիշերին - է 224, Ի Սաղիմ հարսք - է 986, Իսայիաս տայ - է 955, 1036, Ի Սերաստիայ - է 944, 993, 1032, Իսկակից Հօր - է 102, Իսկակից Որդի - է 948, 996, 1035, 1076, Ի սկզբան էիդ - է 935, 1027, 1079, Ի սկզբան էին - է 937, Ի սկզբանէ մինչեւ - է 1103, Ի սկզբանէ Յիսուս - է 1086, Իսկ թէ զՆոյաս - է 566, Իսկ Մարկոսի ասի - է 566, Իսկ մեծ Մարիամ - է 948, Իսկ պարապետին - է 1084, Ի սմին աւուր - է 947, 995, 1034, Ի սուրբ սերմանց - է 936, 1028, Իսպատ սիրեաց ըզսէրն - է 988, Ի վեր ճամբառնամբ - է 1072, Ի վեց դարուն - է 1068, Ի տանդ Հայոց կառուցելոյդ - է 100, Ի տանս Հայոց - է 99, Ի տօնըս տօնից - է 945, 994, 1033, 1073, Իւղարերին եկին - է 1075, Ի ֆեզ լուսամ - է 1104, 1087, Ի ֆլն աղերսիս - է 991, Ի ֆլն հայցեմք - է 943, 992, 1032, Ի ֆոյդ սիրոյ - է 103, Ի ֆո սոսկալի - է 1072, Ի ֆասնում մկն աւուր - է 1089, Լերինք հիմամբք - է 1033, Լուսն զբարքառ մարգարէին - է 991, Լուսաւոր ըզբարբառ - է 1088, Լուսաւեղոյց սուրբ տաճառ - է 101, Լուսաւորիչն յորժամ - է 1078, Լուսերեսացդ է էո - է 515, Լցան բանին այսօր - է 946, 1034, 1073, Խաչաղարար նոր թագաւոր - է 943, 1089, Խանդակաթ սրտիւ - է 997, 1035, 1078, Խաչաբարձ արեի պանծալի - է 937, 988, 1029, Խաչաբարձ եւ պետ - է 428, Խաչաբարձ սուրբ արեի - է 1085, Խաչաչարչար խաչելոյն - է 428, Խաչի էո Քրիստոս - է 428, 954, 999, 1037, 1083, Խաչն եղիցի մեզ պահապան - է 953, 1083, Խաչն ի նախնումն - է 162, 225, 514, 948, 996, 1035, 1076, Խաչն ի վերայ - է 1035, Խաչն կենաց նշան - է 427, Խաչն ճոգոց է - է 953, 1083, Խաւսէր բանին նա - է 225, 998, Խնամ խորհուրդն - է 427, Խնդա խորան Աստուծոյ Բանին - է 939, 989, 1029, Խնդայ խոռան փրկչին - է 1067, Խնդաձուաէր երգամ - է 425, 999, Խնդաձուաէր մանկունի Սիոնի - է 426, 428, Խնդա մայր Տեառն Յիսուսի - է 426, Խնդա, Սիովն, խորան - է 427, Խնդութեան ձայն, բարբառ - է 222, 427, 939, 989, 1029, 1067, Խնկի ծառի - է 226, 952, 1082, Խոնարհեալ Բանին - է 934, Խոնարհեալ Բանն - է 952, Խոնարհեալ Որդին - է 427, Խոնարհիմ այսօր - է 1085, Խոնարհիմք հոգով - է 937, 988, 1029, Խոստովանիմ Աստուած - է 943, 992, 1031, 1070, Խոստովանիմք եւ դաւանիմք - է 943, Խոստովանիմք զքեզ միածին - է 942, 991, 1031, Խորան փառաց - է 939, 989, 1030, Խորհուրդ ազգաց էո - է 197, 428, 934, 989, 1027, 1079, Խորհուրդ անշարժ - է 951, Խորհուրդ աւրհնին, անճառ - է 428, 955, 997,1029, 1036, Խորհուրդ գպստեան - է 951, Խորհուրդ զօրեղ - է 1071, Խորհուրդ զարութեան - է 426, Խորհուրդ ընտրեալ - է 954, Խորհուրդ հայրենի - է 429, Խորհուրդ հանգստեան - է 946, 995, 1034, Խորհուրդ հրահրմամբ - է 427, 438, 985, Խորհուրդ յառաջ էան - է 427, Խորհուրդն, որ ծածկեալ էր - է 427, Խորհրդոյն աստուածպնոյ - է 934, Խորհրդոցն աստուածպին - է 934, Խորհ անճառին - է 936, Խորհ աւրընծին - է 197, 428, 1084, Խոնի եւ զմուռ - է 1074, Խոսմատեալ կանոն - է 942, 992, 1031, 1070, Խոստ մարդասիրին - է 426, Խոստ մի տամ - է 1103, Խօսէր բանիւ նա - է 951, 1036, 1081, Ծաղիկ պայծատ - է 11, 938, 952, 1082, Ծաղկեցուս ծառն կենաց - է 1104, Ծառնուցեալ ծերոյն - է 939, Ծառատեցաւ ոդպէս զմարդ - է 946, Ծառատեցաւ Տէրն - է 225, Ծո՛վ աջ, սա - է 1104, Ծոնր կրկնեմ Սուրբ Նշանի - է 991, Կազմեն տապան - է 953, 1083, Կաթուղիկէ եկեղեցիս - է 951, 1036, Կամ առաջի էո - է 1088, Կայ խորհուրդ խորին - է 1078, Կայթեա, Սուրբ Կաթուղիկէ - է 948, Կայր կոյսն - է 223, 939, 989, 1029, Կանայրն առտաւուամբ լսին - է 430, 938, 988, Կանայրն եկին - է 70, Կանանց ազգ - է 1101, Կանանց անէծքն լուծանի - է 934, Կանանցն կանխեալ - է 11, 937, 986, 1034, 1035, Կապեալ կապեցաւ - է 946, Կարապետ Սուրբ Հաւատով - է 947, 996, 1034, Կեանք ընդ Հաւր - է 1074, Կենաց տապանակ - է 990, Կենաց փայտ - է 71, 998, 1037, 1083, Կենդանատուն - է 945, Կենդանարար Որդի Աստուծոյ - է 942, 991, 1028, Կենդանարար Որդիդ միածին - է 955, Կենդանի վկայ մանուածք - է 937, Կենդանի վկայ - է 935, 997, 1035, Կենդանոյն մանուածք - է 1037, Կին աջոյ - է 989, Կոյս անապական - է 938, 989, 1029, Կոյսն ի յարին - է 429, 1067, Կոյսք խմաստութեամբ - է 1028, 1080, Հազար ուսուփ - է 514, Համազգական Հօր - է 945, 993, 997, 1033, 1036, 1068, 1073, Համախոհ հարցն - է 1078, Համարձակ սա - է 949, Համբարձի իշխան - է 12, Հայեաց եւ տես - է 949, Հայիմ, ողբամ - է 216, Հայր անսկիզբն - է 196, 1038, Հայրապետաց դասուց վեհին - է 1071, Հայրապետաց հանուց ազգին - է 1071, Հայցմամբ մաճուս - է 1081, Հանդէս զուտաեալ - է 952, 1070, Հանէ զնոսա - է 225, 1035, 1076, Հանցկում այլ ով - է 515, Հաւատաւմ ի Քրիստոս - է 1086, Հաւիկ մի պայծատ - է 948, Հաւուն, հաւուն - է 947, 995, 1034, Հետեեցայ անասակին - է 10, 943, Հզօր զօրութեան - է 952, Հիանան այսաս - է

430, Հիմիկ ճարտար - է 1102, Հնչմամբ նայնիւ - է 950, 997, 1036, Հոգի Աստուծոյ - է 997, 1036, Հոգիդ Աստուած բոլոտմն - է 949, 1077, Հոգին նախընտրեալ - է 1078, Հոգիդ Սուրբ Աստուած - է 1077, Հոգին Սուրբ ինչեաց - է 71, 949, Հոսեալ ճերեղինացն - է 430, 998, Հրաշալի խորհուրդ - է 938, 1070, Հրեշտակն առեալ - է 937, Հրեուիսի այսօր մեք - է 223, 938, 989, 1029, 1066, Հօր կամաւ իջեալ - է 224, 947, 995, 1034, 1074, Զայն անեղ ինչեաց - է 1078, Զայն այն - է 1073, Զայն բարեացուժ - է 32, Զայն եղեմական - է 72, Զայնին զօրութեան - է 429, Զայնն այն, որ - է 945, 993, Զեզ նայնակից զուարթունք - է 1084, Ղազարապատ զարմանալին - է 100, Ղամխարաշատ անճառնեատ - է 101, Ղարիսին կեանին - է 20, 215, Ճառագայթիւ ճաճանչման - է 1079, Ճառագայթ լուսաւորաց - է 948, Ճառագայթ լուսոյ - է 987, 1028, 1071, Ճառագայթ Հօրն - է 945, 1030, 1033, Ճեպէր հիացմամբ - է 939, Ճրագնատուոր ընտրեալք - է 935, 1028, 1079, Ճրագնատուոր ճրչմարիտ- է 1079, Ճրագնատուոն յանապատին - է 987, 1068, Ճիւղ եղեր ծառոյն - է 1081, Ճշմարիտ Աստուած - է 939, Ճշմարիտ որքոյն - է 986, 1079, Ճշմարիտ վրկիչդ - է 70, 1080, Ճրագ ճշմարիտ Հաոր - է 943, 992, 1031, 1089, Ճրագ մարմնոյս է - է 943, 1031, 1089, Ճրագ օրինացն Մովսէսի - է 940, Մայր Աստուծոյ Մարիամ - է 429, Մայր կենդանեացն - է 940, Մայր հաւատոյ սուրբ - է 951, 998, 1036, 1082, Մայր մարմնացելոյ - է 947, Մայր մի ճնճղուկ եգիտ - է 162, Մանկունճ վերինըն Սիովնի - է 944, Մատթէոս մարդ - է 954, 1083, Մարգարէիցն երկոտասան - է 951, Մարգարէից պարծանճ - է 952, Մարգարէից սա սերմնումն - է 960, Մարդասէր Հայր զըթութեան - է 1085, Մարդասիրութեամբ Որդիդ - է 427, 946, 995, 1034, 1074, Մարիամու Մագդաղենի ցուցաս - է 942, 947, 1067, Մամուռ եւ անթիթ - է 425, 938, 1029, 1067, Մամուռ հոգւով - է 943, Մամռահպպ սուրբ տաճար - է 1076, Մամռահպպ տաճար - է 427, 996, Մամռեալ տաճար - է 948, 1035, Մեծահամբաւ անուն - է 987, 1028, 1084, Մեծահնչուկ անուն - է 428, Մեծապայծառ ակն - է 427, 953, 1082, Մեծապայծառ անուն - է 936, Մեծապայծառ արփիահանման - է 952, 998, Մեծապայծառ գան - է 100, Մեծապայծառ լոյսն - է 949, 996, Մեծապայծառ խորհուրդ հրաշագան - է 933, 985, Մեծապայծառ խորհուրդ յայտնեալ - է 103, Մեծապայծառ խորհուրդն անագին - է 946, Մեծապայծառ խորհուրդ սոսկական - է 993, Մեծապայծառ ծագմամբ - է 998, Մեծապայծառ հրակերպ - է 427, Մեծապայծառ հրաշակերպ - է 1081, Մեծաստանչ անուն - է 1083, Մեծապայծառ հրաշակերտ - է 952, 998, 1036, 1081, Մեծապայծառ նայնիւ - է 1077, Մեծապայծառ նայնիւ ցնծալի - է 947, 995, 1034, Մեծապայծառ նայն ուրախալի - է 427, 1074, Մեծապայծառ տօնիւս - է 948, 996, 1035, 1076, Մեծապայծառ ցնծութեամբ - է 946, Մեծապայծառ փայլմամբ իբր - է 1037, Մեծապայծառ փառաւք գաղարեալ - է 426, 935, 949, 991, 999, 1028, 1069, 1080, Մեծապայծառ փառաւք պանծալի - է 426, 952, 1031, 1037, 1068, Մեծագիր այսօր - է 1081, Մեծ Եպիփանն - է 944, Մեծ եւ անեղ անուն - է 428, 1078, Մեծ եւ անեղ խորհուրդ անագին - է 427, 1027, Մեծ եւ անեղ խորհուրդ անեղին - է 426, 427, 1032, 1072, 1073, Մեծ եւ անեղ խորհուրդ անճննին - է 944, 993, 1036, 1078, Մեծ եւ անեղ խորհուրդ հրաշական - է 428, 1083, Մեծ եւ անեղ խորհուրդ մեզ - է 427, 951, 1080, Մեծ եւ անեղ խորհուրդ յայտնեալ - է 998, Մեծ եւ անեղ խորհուրդ սոսկալի - է 427, 947, 995, 1034, 1074, Մեծ եւ անեղ խորհուրդ սիրական - է 426, 943, 944, 992, 1032, 1072, Մեծ եւ անեղ խորհուրդ փրկչին - է 428, 950, Մեծ եւ անճառ խորհուրդն - է 45, 994, 1033, Մեծ եւ հզար անմահ - է 936, 987, 1028, 1084, Մեծ եւ հզար անմահից արիւ - է 426, 944, 993, 1032, 1072, Մեծ եւ հզօր անուն - է 951, Մեծ եւ հզօր անուն հրաշալի - է 428, 1081, 1088, Մեծ եւ հզար բազատր - է 427, Մեծ եւ հզար Հոգի - է 427, 948, 996, 1035, 1077, Մեծ եւ հզար տագնիս - է 427, Մեծի զօրութիւն - է 949, Մեծի հանդիսի աւուրս - է 936, 1028, 1084, Մեծ խորհուրդ յերկրի - է 946, 994, 1033, 1089, Մեծ հառաչանճ - է 1034, 1075, Մեծն եպիփան - է 1032, Մեծայ Տէր, ինձ - է 1086, Մեղայ, Տէր, մեղայ - է 944, 993, 1031, 1072, Մեղայ Քեզ, Քրիստոս - է 1071, Մերձեալ Զատիկ - է 946, Մեր մեղկն է - է 1103, Մեր նախամօրին խնդիր - է 226, Միածինն Հօր Որդի - է 935, Միակդ անատր - է 948, 996, 1035, 1080, Միաչաբաթ երեկոյին - է 947, 996, Միաչաբաթ օր - է 71, 947, 1080, Միաւնական Սուրբ Երորդութիւն - է 426, 941, 991, 1031, 1068, Մի զինատր - է 986, Մի՛ լայր դու - է 1075, Մինդ ի լէհն - է 20, 210, 428, 955, 1038, 1088, Մինչդեռ նստէր - է 1085, Միհն յերից - է 1089, Միշտ էիդ անեղ - է 691, 1101, Մկրտչին Քրիստոսի - է 949, 997, 1035, 1068, Մոլորեցայ քստ ոչխարին - է 1082, 1072, Մտեալ ի տաճարն - է 941, 991, 1031, Յակովբոս ընտրեալ - է 936, Յաղթող ար - է 992, Յաղերս բանի - է 1079, Յաղթօղ զօրութեամբ - է 941, 990, 1030, 1069, Յաղեցնեւրաւ գործ արարչին - է 32, Յաղեցնայն ժամ օրհնեաք - է 223, 938, 989, 1029, 1066, Յաղեցնայն մեղաց - է 1086, Յաղեն առատատ - է 211, Յաղսեանն վեցերորդի - է 939, Յայն առաչին - է 1103, Յայն եղեմական - է 1082, Յայնժամ զըքած Տէրն - է 942, Յայնժամ գոյ ի Յորդանան - է 1068, Յայնժամ եղեւ գալ - է 942, Յայնժամ մեռեալ մի - է 1083, Յայնժամ չարին այն - է 1031, Յայնժամ Պետրոսին - է 948, 1035, 1068, Յայնժամ սիրով - է 947, 995, 1034, 1080, Յայն իւմապի - է 429, Յայն յեղեմական - է 953, 998, 1037, Յայս անագին - է 954, 1083, Յայս հանդիսատր - է 429, Յայսմ վայրի եղեւ - է 950, 1070, Յայսոսիկ յեռեալ խրիթց - է 1036, Յանեղական ամենիցն Աստուած - է 994, Յանեղական լոյսն ի Հօրէ - է 953, 1083, Յանեղական լուսոյն զարդարեալ - է 1027, 1080, Յանեղական լուսոյն խոնարհեալ - է 939, 953, 989, 990, 1030, 1066, 1083, Յանեղ յէութեան - է 212, Յանկարծ նայնեալ - է 1077, Յառաւլըմ տիվան - է 33, Յառաջ յանեղ - է 942, Յառաչն որ յաշխարհս - է 1102, Յառաջ տեառնէն - է 1069, Յենառնելէ մրտոջ տըխմար - է 1078, Յենատուծոյ ընտրեցար դու բարի - է 953, 1088, Յենատուծոյ շինեալ խաղամ - է 101, Յատտուրս, ով շինեաց - է 1104, Յենարաչէն հրամաչն - է 212, Յարեան Աստուած - է 1075, Յարեան հաւն այն - է

938, 1034, Յարեաւ յաւուր երրորդի - է 10, 947, 995, 1034, Յարեաւ փառաց թագաւորն - է 947, 995, 1034, Յարմատոց բարեաց - է 104, Յարմարական դրուատ բանական - է 1088, Յարմար ձեռով - է 99, Յարուցեալ յերրորդ աւուր - է 70, 224, 947, 995, 1034, 1080, Յաւէտ խնկապես - է 71, 949, 996, 1035, Յաւիտենից Աստուածն - է 940, Յաւուր յարութեան - է 1072, Յաւուրս յայսոսիկ տօն - է 102, Յետ գնալոյ վարդին - է 226, Յետ վեցօրեայ - է 951, Յերեկ հոդվերարին - է 211, 215, Յերեկոյի հինգշաբթին - է 224, 946, 994, 1073, Յերկնից խոնարհեալ - է 934, 947, 987, 999, 1034, 1068, Յորժամ Ադամ - է 1074, Յերուսաղէմ սուրբ քաղաքի - է 944, 1032, Յիմաստութիւն կենաց - է 31, Յիշեցով զաւր մաուն - է 1087, Յիշեցուցի ի գիշերի - է 196, 219, 995, Յիշէ զքան - է 1086, Յիսուս թագաւորըն փառաց - է 947, 995, 1034, Յիսուս լոյս ծագեալ - է 936, 987, Յիսուս Որդի իմ - է 101, Յիսուս Որդի Տեր - է 945, 994, Յիսուս փրկիչ կենարար - է 945, 994, 1089, Յիսուս Քրիստոս Աստուած - է 1069, Յիսուս Քրիստոս արհայն - է 953, 1082, Յիսուս Քրիստոս Հօր միածին - է 936, 999, 1029, 1084, Յոյժ զարմանալի - է 936, 999, 1028, Յոյժ փառաւորելի - է 1084, Յոյս եւ ապաւէն - է 1086, Յովհաննէս մեծ մարգարէ - է 952, 998, 1034, 1068, Յորժամ Ադամ - է 1074, Յորժամ բարբառին - է 1079, Յորժամ Գաբրիէլ - է 1087, Յորժամ եկեալ - է 1088, Յորժամ գրեալին - է 945, 1033, 1086, Յորժամ զմիտիս - է 252, 907, Յորժամ ծագիս, Տէր - է 945, 1089, Յորժամ կամէր Հայրն - է 1068, Յորժամ Հայրն երկնաւոր - է 121, 163, 1068, Յորժամ որ զԳրիգոր - է 1076, Յորժամ որ մարդասէրն - է 103, Յորժամ տաւրերին - է 1087, Յուճան հարազըն - է 942, 991, 1031, 1069, Յօր ևաւակատեաց - է 934, Յօրըս պսակեալ - է 940, Նա անդէն պատասխաներ - է 944, Նախայաղեն Քանդ - է 940, Նախանձաւոր հարանց - է 952, Նախ միածին Աստուածն - է 997, Նախնի պատէրս զրկեցուս - է 532, Նա ծով վաղընթաց - է 947, Նպատաց զոր ետ ինձ - է 33, Նպիոյ ողբամ - է 20, Նեստոր Նսաւրանի - է 951, 998, 1036, Ներգործական Աստուած - է 951, 1081, Ներհիսեացուք բաղցր - է 949, 1077, Ներպատուհակեալ իմեներ - է 1077, Ներսէս յաղեճատունկ - է 1078, Ներսէս, որ բաղցր - է 1078, Ներսէս դրախտին - է 950, Նոյն այս խոռհուրդ - է 943, Նոյն բանն, որ եր - է 952, 998, 1031, Նոյն իմին - է 1067, Նոյն ինչ վայել է - է 102, Նորազուարճ խնդութեամբ - է 1036, Նորահրաշ ծնունդեան - է 1066, Նորահրաշ տեսիլ - է 950, 997, 1036, 1069, Նորահրաշ տօնիս - է 997, 1082, Նորածայն աւետեաց - է 938, Նորաստեղծեալ Բանն - է 156, Նոր աւետեաց լուր - է 945, 993, 1033, Նոր գինոյն - է 1079, Նոր ղշխոյդ - է 1074, Նոր դրախտիս եկեղեցւոյ - է 998, 1037, Նոր դրախտի բո - է 935, 941, 987, Նոր եղեմ բանաւոր - է 989, 1029, 1085, Նոր թագաւորին - է 1066, Նոր թագ պետական - է 950, 997, 1036, Նոր իմն աճառոր խոռհուրդ - է 1081, Նոր իմն աւետեաց - է 946, 995, 1034, 1074, Նոր լոյս - է 937, 1029, 1085, Նոր ծաղիկ այսօր - է 938, Նոր ծաղիկ բոլիկ - է 428, 988, 1029, 1066, Նոր ծաղիկ պսյծաւո - է 430, 1028, 1075, Նոր ձայն աւետեաց - է 430, 988, 1074, Նոր մեծահամբոյս տաւնի - է 997, 1036, Նոր ստեղծեալ Բանն - է 497, Նոր տօնիս երկնաւորաց - է 934, 1084, Նուագեաք հոգւոյն - է 948, 996, 1077, Նստեալ կանապին - է 223, 431, 991, 1031, 1075, Նստեալն յաոեր - է 937, Նստեալ պսակիւն - է 1082, Նստիլ ի մանլիս - է 103, Շարժեալ զասանաղիդ - է 947, 1034, Շարժել ստիպել - է 252, 360, Շնորհալոյս մարգարիտ - է 532, Շնորհաց Հոգւոյն ընդունարան - է 941, 990, 1030, Շնորհօք Հոգւոյն Սրբոյ - է 946, Շնորհօք միածնին - է 100, Շնորհաւք Սրբոյ Հոգւոյն - է 430, 994, 1033, Ողբացէք եկեղեցիք - է 954, Ողբս ապիոգորմ - է 1087, Ողջոյն ընդ ձեզ - է 514, 952, 1082, Ողջոյն ձեզ աստղ - է 134, Ոչ արգելեաց վէմն - է 942, 1074, Ոստս արմատեներաց - է 224, 1073, Ով ամենաձոց - է 954, 1038, 1085, Ո՛վ գեղեցիկ եւ նազելի - է 58, 212, Ով Գրիգորիէ - է 134, Ով դու յիմար - է 385, Ով զարմանալի խոռհուրդ - է 938, 1029, Ով հրաչագեղ - է 949, 1066, Ով մաի, ֆան - է 1101, Ով որ աստեն - է 993, Ով Սիմէոն - է 224, 946, Ով սուրբ հայրապետ - է 990, 1068, Ով Տէրդի բարձրեալ - է 955, 1037, Ով ֆանաւոյ - է 20, 29, 211, 215, 955, 1037, Ով ֆաղցրաձայնեալ - է 430, 934, 1076, Որդի՛ լուսոյ - է 1088, Որդիին Որոտման - է 937, 988, 1028, Որ եղերոց կեանս - է 946, 995, Որ եղերոցս շնորհ - է 1074, Որ եւ կատարեալ - է 946, 994, Որ զաւաչագոյն - է 162, Որ ըզԴաւիթ յեապածին - է 1084, Որ զօրութեամբն Քրիստոսի - է 1039, 1036, Որ ի դասուց - է 1075, Որ կարաւտէր կաթիլ մի - է 1072, Որ յարմատոյ - է 162, Որ յարութեան երեկոյին - է 1075, Որ յիսներեակ - է 1077, Որ նախ բոռոտ - է 1037, Որ յարութեան երեկոյին - է 1075, Որով հերովքիմ - է 1073, Որով զօրացեալ - է 940, 1030, Որոց գլուխ անկեան - է 951, Որ չարչարեացն ըզձեզ - է 1080, Որպէս Ադամն այն - է 1071, 1079, Որ վասն մեր - է 430, 1073, Որ վարդապետ է այցելու - է 1073, Որք զաղօթիցն - է 935, 1028, 1068, Որք ընկեալք ի գործ - է 1073, Որք, որ փափագին - է 994, 1073, Ոսմարիմ պարիմ - է 527, Ուստի եւ մեծ տաւնեմք - է 1081, Ուստի լոյս ծագեալ - է 1074, Ուրախացէք, հայկազեանք - է 532, Ուրախս լեր հարսն - է 11, 225, 226, 948, 996, 1035, Ուրախս լերուր անփոռն - է 226, Չար վիրաց աղ - է 934, Չհաւատացի խոստման - է 992, Չորեքկերպեան թեւին - է 1082, Չորս տարեաց երկրի - է 1101, Պաաճին առաչին - է 1086, Պաղատանաւոր մարգարէին - է 1079, Պաղատանօք սուրբ նախաւարց - է 951, 999, 1037, Պաղատիմ ստ ձեզ - է 937, 1029, 1085, Պայծառագոյն ոդեակ իմ - է 20, Պայծառ զարդարին - է 945, 1033, Պայծառութիւն մտաց - է 966, Պայծառ պատուիրան - է 1086, Պատգամն, որ երեռ - է 1101, Պատճառ պարծանաց - է 941, 991, 1031, 1069, Պատուիրեցեր զնոզպ - է 1071, Պարագրի անպարագրելին - է 197, 939, 989, Պարգեւատուն ամենեցուն - է 944, Պարծանի ճանիսից - է 429, Պարունակեալ պահին - է 11, Պետրոս եւ Պօղոս Քրիստոսէից - է 1085, Պետ ճանիսին - է 1080, Ջուր կենդանի բղխամբ - է 1027, Ռաճիւ յաչխարհէ - է 1080, Սա մարգարէ աստուածաբան - է 360, Սարսափելի տեղոյն - է 99, Սարսեալ Հերովդէս - է 949, 997, 1036, 1078, Սատանայաթեալ - է 1082, Սեաւ եմ գե-

ղեցիկ - է՛ 10, 223, 939, 989, 1030, Սեփական սիւն - է՛ 430, 1082, Սէր յառաւօտ - է՛ 947, 1034, Սիմոն Պետրոս - է՛ 1032, Սիսական յետ - է՛ 103, Սիրով խնկաբեր կանգնի - է՛ 224, 995, Սիրով շնագուն - է՛ 991, Սիրով սիրել ուղին - է՛ 939, Սիրով վառեցար - 1071, Սիրտս ի փորս - է՛ 1102, Սիւն ճառագոյ - է՛ 953, Սկզբնագործ գոյից - է՛ 429, Սկսօղն է սկիզբն - է՛ 1105, Սնափառեալ ես պիճեցայ - է՛ 1152, Սողովմոն մայրն - է՛ 1087, Սոյն այս խորհուրդ - է՛ 992, Սոսկալի սեիւ - է՛ 431, 1076, Սոսկալի զարմանս - է՛ 429, Սոսկացեալ պետից - է՛ 989, Սուտ եւ անցաւոր աշխատեմ - է՛ 1083, Սուտ կենցաղոյս - է՛ 102, Սուրբ առաքեալք - է՛ 1081, Սուրբ Աստուած - է՛ 941, Սուրբ Աստուածածնին կուսին - է՛ 1036, Սուրբ Գալլոտեամբ ֆռ - է՛ 941, Սուրբ Գուրիաս - է՛ 1084, Սուրբ ես սրբոց - է՛ 103, 1080, Սուրբ ես, տամեար երկնամեամ - է՛ 1076, Սուրբ երշանիկ սէրըդ Ներսէս - է՛ 228, Սուրբ Երոռոդոսիոն - է՛ 937, 988, 1028, 1079, Սուրբ Եստեւտոնոս - է՛ 935, 1028, Սուրբ եւ արքաւաք - է՛ 935, 987, Սուրբ է տամեար - է՛ 949, 997, 1035, 1080, Սուրբ Կիրակոս - է՛ 1069, Սուրբ հարճ - է՛ 1086, Սուրբ Հոգւոյն տամեար - է՛ 222, 986, Սուրբ մայոդ լուսոյ - է՛ 1036, 1082, Սուրբ Յուդիտայ - է՛ 941, 990, 1030, 1088, Սուրբ ճաճանակ Աստւած - է՛ 942, 991, 1031, 1069, Սուրբն Գէորգ - է՛ 953, Սուրբն Սարգիս ժամ - է՛ 1069, Սուրբ Ոսկի հաճաւայդ - է՛ 224, 942, 991, 1031, 1070, Սուրբ սիրտարարգ - է՛ 101, Սուրբ Ստեփաննս - է՛ 1084, Սուրբ Վարդան - է՛ 224, 992, Սուրբ վարդապետին մեր - է՛ 942, 991, 1031, 1070, Սուրբ Քառաթեր խաչ - է՛ 948, Ստեղծող մանկանց - է՛ 940, 990, 1030, 1068, Ստեփաննոս Քաղցրիկ - է՛ 102, Ստուգութեամբ տեղեկացեալ - է՛ 162, Սրբոյ Հոգւոյ բըղխումն - է՛ 949, 1077, Սրբոյն սրբութիւն տացուք - է՛ 430, Սրբոց հրեշտակաց - է՛ 945, 993, Սրբութեամբ սնանին - է՛ 1027, Սրբոնի Մարիամ - է՛ 11, Սրովբեհաման հրովբէ - է՛ 939, Սմանչելի Սուրբ Նշանդ - է՛ 1082, Վայել է հոլին - է՛ 935, 987, 1027, 1070, Վայելչականաց, վայելման - է՛ 949, 998, 1035, 1077, Վայ իմ մեղուցեալ - է՛ 945, 994, 1033, 1072, Վայրի հատուկ մի - է՛ 1102, Վանիչ ներեակին - է՛ 938, 988, 1029, 1085, Վարդան հաջ - է՛ 943, 992,1031, 1089, Վարդապետաց թագ - է՛ 1084, Վարդապետաց համոն - է՛ 952, 1070, Վարդապետիմ ես - է՛ 1088, Վարդ վայելուչ - է՛ 1081, Վաւիչ հաճուրդ - է՛ 936, 987, 1028, 1089, Վեհից թագաւորն - է՛ 948, 996, 1035, 1076, Վերառաքեմ առ Աստուած - է՛ 507, Վերերգեմ ճնշմամբ - է՛ 1079, Վերջի յաներեակ - է՛ 944, 993, 1033, Վերստին գործոյդ - է՛ 102, Վերօրհնեալ, գովեալ - է՛ 940, 948, 990, 996, 1030, Վկայից հանդիսից - է՛ 429, 942, 991, 1069, Վկայմն ամենեցեան - է՛ 1086, Վճարեալ զքան - է՛ 134, Տածօղի բանատր - է՛ 937, 997, Տաճարդ երկնային - է՛ 952, 997, 1035, 1081, Տաճար լուսոյ - է՛ 953, 1082, Տապանակ կազմեալ - է՛ 1067, Տասըն վկայ - է՛ 1074, Տարիացեալ ըղձանամբ - է՛ 954, 1038, Տարիումն ըղձական - է՛ 71, 938, 988, 1029, 1066, Տեձչալի տանձի - է՛ 37, Տեսայ պատկեր մի - է՛ 514, Տեսանելին գումդին - է՛ 1081, Տեսանողբ - է՛ 1079, Տեսեալ ծնողին - է՛ 941, 990, 1030, Տեսեալ Մարիամ - է՛ 1075, Տեսիլ աճեղ հրաշալի - է՛ 1077, Տէր բարեբար, Հօր - է՛ 935, 937, 999, 1028, 1029, Տէր եւ Աստուած - է՛ 196, Տէր իմ գթած - է՛ 993, Տէր մեր յերկնից - է՛ 938, Տէր մեր փառաւք - է՛ 1075, Տէր Յիսուս տուր - է՛ 100, Տէրն կատարիչ - է՛ 946, Տէր Տէրունական - է՛ 947, 995, 1034, 1074, Տէր արնտեսական - է՛ 941, 990, 1030, Տէր փառաց - է՛ 937, 998, 1028, 1067, Տիճա առաւել - է՛ 987, 1080, Տիրական տօնիս - է՛ 945, 994, 1033, 1073, Տնտես չէի հաւատարիմ - է՛ 944, 1032, 1089, Տունկ անմահութեան - է՛ 939, 1081, Տուր ինձ բնութիւն բարի - է՛ 515, Տուփ ես զանազան - է՛ 939, Քաանեալ ղչխոյին - է՛ 72, Քաանեալ թզկիս - է՛ 999, 1037, Քաանեալ խորհուրդն - է՛ 1033, Քանից զօրաց - է՛ 1089, Քանի հանդիսից - է՛ 952, 998, 1031, Ի հւսեալ պարեայ - է՛ 1074, Ցնծա՛յ դու, շուշան - է՛ 1068, Ցնծան այսօր երկինք - է՛ 222, 938, 1034, 1074, Ցուցեալ սագաչէն - է՛ 70, Փառաց թագաւորն այն - է՛ 994, 1033, Փառաց թագաւորն երկնից - է՛ 988, Փառք Հօրն անեղին - է՛ 936, 1028, Փառք տամք - է՛ 242, Փոյթ բնդ փոյթ - է՛ 993, Քաճանայք պատուեալք - է՛ 943, 992, 1031, Քաղցրագունիս այս բաղձանամբ - է՛ 597, Քաղցր է Տէր - է՛ 1086, Քան զանհնսյն գործս - է՛ 1086, 1087, Քանզի գիտումն - է՛ 135, Քանզի ոմըն չարեացն - է՛ 101, Քանզի ֆռանկաց ազգն - է՛ 163, Քանհարաթարհայց եմ անարժան - է՛ 1071, Քաչամարտիկ մեծ զինուորին - է՛ 943, 992, 1032, Քեզ մատուցանեմք - է՛ 1037, 1068, Քեզ, ով Տէր ցիսուս - է՛ 945, 994, 1033, 1072, Քէն մինչեւ ի յայրն - է՛ 161, Քրիստոսական հաւատին - է՛ 1082, Քրիստոս Բանըդ Հօր - է՛ 938, 989, 1029, Քրիստոս եկեալ - է՛ 948, 996, 1035, 1068, Քրիստոս փառաց թագաւոր - է՛ 10, 429, 944, 993, 1072, Քրիստոս փառաց թագաւորն - է՛ 10, 223, 429, 941, 990, 1030, 1068, Քրիստոս փառաց յոյս - է՛ 943, 1089, Քրիստոս փրկիչ կենարար - է՛ 1033, Օգնեա ո՛վ Տէր - է՛ 964, Որ է առետեաց - է՛ 1067, Օրինաւոր փարիսեցին - է՛ 1072, Օրհնեալ անճառ - է՛ 954, 1083, Օրհնեալ անուն անճառ - է՛ 518, 908, Օրհնեալ անուն անմահ - է՛ 1086, Օրհնեալ ես, Հայր սուրբ - է՛ 950, Օրհնեալ ես Սուրբ Աստուածածնին - է՛ 1067, Օրհնեալ ես, Սուրբ Հայր - է՛ 1078, Օրհնեալ ես փայտ - է՛ 953, 954, 1035, 1082, Օրհնեալ եւ ընտրեալ - է՛ 934, 986, Օրհնեալ է Աստուած Հայր - է՛ 1102, Օրհնեալ է Հայր - է՛ 953, 1037, Օրհնեալ կամին աստուածային - է՛ 162, Օրհնեալ Հայր երկնաւոր - է՛ 515, 1066, 1100, Օրհնեալ շրթամբք - է՛ 1067, Օրհնեցէ՛ք զՀայրն - է՛ 1085, Օրհնեցէ՛ք ըզՏէր - է՛ 162:

ՊԱՏՄԱԳՐԱԿԱՆ

Աբրահամու Կրետացւոյ Պատմութիւն - է՛ 733, 767, Ագաթանգեղեայ Պատմութիւն Հայոց - է՛ 852, Գէորգոս Ֆրանձէսի Պատմութիւն Յունաց տէրութեան - է՛ 898, Եղիշէի Վասն Վարդանայ - է՛ 493, 853, Եւսեբիոսի Կեսարացւոյ Պատմութիւն եկեղեցական - է՛ 316 (սխլ), 738, Չենոբայ Ասորւոյ Պատմութիւն Տարօնոյ - է՛ 739, Խօրէնի Պատրեի Պատմութիւն աւետարանի Անուշ - է՛ 908, Թովմայի Արծրունւոյ ի Պատմութենէն - է՛ 494, Կիրակոսի Գանձակեցւոյ Պատմութիւն - է՛ 737, ի Պատմութենէն - է՛ 500, 916, Կորիւնի Վարք Մաշտոցի - է՛ 862, 1166, Ղազարայ Փարպեցւոյ Պատմութիւն Հայոց - է՛ 853, Մաամբեխի Ի

թաղումն Գրիգորի Տաթեացւոյ - է 324, 332, Մատթէոսի Ուռհայեցւոյ Պատմութիւն - է 898, Մեսրոպայ Վայեցձորեցւոյ Յաղագս զարմից Սրբոյն Գրիգորի - է 853, Միխայէլի Ասորւոյ Ժամանակագրութիւն - է 959, 1119, Մխիթարայ Անեցւոյ Պատմութիւն - է 1119, Մովսիսի Խորենացւոյ Պատմութիւն Հայոց - է 493, 852, ի Պատմութենէն - է 852, 960, 1118, Մովսիսի Կաղանկատուացւոյ Պատմութիւն Աղուանից - է 499, 916, Յովհաննու Մամիկոնեան՝ Պատմութիւն Տարօնոյ - է 495, Ներսիսի Համձակեցւոյ Գաւազանագիրէ կթղկս.ացն Ադուանից - է 501, Ներսիսի Շնորհալւոյ Վասն առաքն Երուսաղէմ - է 32, Սեբէոսի Պատմութիւն - է 854, Ստեփաննոսի Օրբէլեան՝ Պատմութիւն նահանգին Սիսական - է 1309, Ողբ ի Սուրբ Կաթողիկէին, ի Պատմութենէն - է 31, 495, Ալիւսակ տարեգրոց - է 120, Դարագրքոյք - է 11, 149, 240, 433, Դպրացգիր Մեհենեաի - է 760, Երեւումն Մաքմետի - է 1118, Թագաւորին Աւշականեաց - է 169, Թագաւորէ Պարսից - է 321, Ժամանակագրութիւն - է 235, կթղկս.է Հայոց - է 433, Յիշատակարան 1441 թ. - է 572, Պատմութիւն երից տիեզերական ժողովոցն - է 748, Պատմութիւն Ռուսաց - է 532, Պատմութիւն Պատերազմին Խօթինու - է 904, Քաղդէոյ եւ չինողի նոցա - է 739:

ՍԱՂՄՈՍ

Սաղմոսարանի - է 53, 54, 79, 143, 153, 181, 182, 191, 208, 208, 217, 221, 1002, 1008:

ՎԱՂՔ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՔ

Առաքելի Բաղիշեցւոյ Պատմութիւն Մեծին Ներսիսի - է 518, 908, Պատմութիւն Յովսեփու - է 163, Մեծին Ներսէսի - է 518, Գրիգորի Սկեւռացւոյ ի վաս Ներսէսի Լամբրոնացւոյ - է 1166, Եաչատաղ Ողբ ի Ներսէս Տարսոնի - է 251, Մինասայ Կամսարականի Տօմար Լուսաւորչի - է 507, Ներսիսի Լամբրոնացւոյ ողբ Ներսէսի Շնորհալւոյ - է 360, Սոկրատայ Վասն Քաղկեդոնի ժողովին - է 1117, Վարդանայ Հայկազնւոյ Տաղ գերեզմանական Գրիգորի Ակոյասիրի - է 252, Այս է պատմութիւն Նախասուտղծին - է 157, Ամուսնակոչութիւն առաքելոցն եւ իւղաբերից - է 240, Առաջաւտ երանուելեաց - է 309, Կտակ երկուսասան նահապետացն - է 649, Հանգիստ Յովհաննու Աւետարանչի - է 587, Հանգիստ Յովհաննու Ոսկերբանի - է 591, Հարանց վարք - է 1161, ի Հարանց վարուց - է 192, 396, 400, 480, 488, 554, 555, 570, 697, 884, 1132, 1138, Մաի եգեկիէլի մարգարէի - է 462, Յաղագս՝ Բժ. ճանապետաց - է 960, Թագաւորաց - է 521, Ժողովոցն - է 1118, Մաճուանն Ադամայ - է 571, Ուրացող բաճանային - է 361, Սուրբ իւղոյն - է 455, Յիշատակ հրաշիցն որ եղեն յԵրուսաղէմ - է 438, Յիշատակ ամենչելեացն - է 555, Նշանացոյց դարուցն - է 240, Պատմութիւն՝ Ալէքսիանոսի - է 489, Գեղարդեանն - է 240, Գրիգորի Լուսաւորչին - է 453, Գրիգորի Նարեկացւոյ - է 761, Եպիփանու կիպրացւոյ - է 742, Մաճմետին - է 288, 754, Մարիամէ - է 438, Յովհաննու Մկրտչի - է 658, Յովսէփայ եւ Ասանէթի - է 299, Ոսկրաքանչ կուսին - է 189, Սողոմոնի - է 562, Փիոնէխիոսի - է 268, 270, Հացուներաց խաչին - է 500, Նահատակութիւն Թումայի բաճանայի - է 767, Պատմութիւն նախաճաշոց Ճրիցց - է 961, Վասն Դաւթի Անյաղթին - է 256, Վասն չնոհեաց Ադամայ - է 262, Վասն ուրումն հրեայի - է 310, Վարք Գրիգորի Նարեկացւոյ - է 484, Դաճիելի ծերոյն - է 192, Եղիայի բաճանայի - է 288, Եւագրեայ - է 422, Կոմիտասայ բաճանայի - է 531, Կոստանդիանոսի - է 555, Մարիամայ Մագդալենացւոյ - է 562, Մարխայ եւ Կոսբարայ - է 163, Վարք Պարսակեի - է 453, Վարք Սրսապիոնի Մերոյն - է 192, Վկայութիւն Կոտերիենայ - է 438, Միմեասայ - է 588 (պակ), Սողոմոնի - է 562:

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՊԷՏՍ ԲՆՆԱՍԻՐԱՑ

Դաթի Կաթեցւոյ Նիւթ Բառգից - է 919, Մովսիսի Ջոտայեցւոյ ի պէտս քանաճիրաց - է 574, Յովճաննու Մայրավանեցւոյ Բաճ սուբ ճառցն - է 398, Յաղագս մաղեղութեան Աստուծոյ - է 1119, Վկայութիւն առ ի պէտս Բառգրութեան - է 374, Վկայութիւնք զի պարտի ասել զխաչեցեալ - է 374, 436, Վկայութիւնք ի գրոց վարդապետաց - է 376, Վկայութիւնք մարգարէից յառագս Քրիստոսի - է 1113, Վկայութիւնք վասն ծննդեան Քրիստոսի - է 436, Վկայութիւնք վասն Բառգութեան - է 742, զանազան - է 376, 377, 378, 436, 1118:

ՏԵՍԻԼՔ

Աւտուածածնին - է 452, Բեմկայ վարդապետի - է 1148, Գրիգորի Լուսաւորչի - է 556, 558, Մկթոտիոսի - է 903, 961, Յովհաննու Գառնեցւոյ - է 252, Յովհաննու Աւետարանչի - է 558, Յովհաննու Կոգռան - է 690, Ներսէսի Մեծի - է 690, Պօղոսի - է 192, Սահակայ Պարթեւի - է 853:

ՏՕՄԱՐԱԿԱՆՔ

Անանիայի Շիրակացւոյ Յաղագս կենդանատեսակաց - է 284, Վասն ընթացից աւեգական - է 1126, Անդրէասի խնաստասիրի Յաղագս Ի՛Ը. ջնանց եղանակաց - է 286, Գրիգորի Վկայասիրի Վասն մոլորման Ջառկին - է 258, Եուսիբի Եփեզնդի Վասն միւգանդարաթի - է 473, 477, Յակոբայ Ղրիմեցւոյ Յաղագս ազգականութեան - է 561, 1100, 1108, Յաղագս պակին ամուսնացելոց - է 1107, Յովհաննու Երզնկացւոյ Յաղագս երկնային շարժանն - է 284, Վասն Բժ.ան կենդանակերպից - է 170, Յովսեփու Սերաւտացւոյ Վասն տուարական աւեհետին - է 242, Ստեփաննոսի Դաշտեցւոյ Վասն Տոագատակին - է 258, Ալիւսակ ժԹ. ամեայ պարբերաշրջանի լուսնի - է 133, Ալիւսակ տարեգրոց - է 158, 198, Ամիսք արաբացոց - է 243, Ամիսք եւ տումարք Աւորոց - է 283, Հայոց - է 12, Ամիսք Հայոց Մեծաց - է 133, Ամիսք երայեցւոց - է 1126, Ամիսք Հռոմայեցւոց - է 148, Ամաացոյց - է 147, Բացատրութիւն աղիւսակաց տարեգրոց - է 148, Լուսնացոյց - է 242, Կաղանդացոյց - է 287, 361, Հռոմպեցոց տումարին՝ ուսումնասիր - է 242, Յաղագս թէ յումէէ եղան տումարք - է 459, Յաղագս խնամութեան - է 433, Յաղագս կենդանակերպից - է 284, 286, 288, 472, 750, Յաղագս տաճուտորց տարոյն - է 286, Յաղագս տարւոյ - է 562, Յաղագս տուտարական աւեհետին - է 241, Յաղագս փալաձուին - է 286, Շէ՛. աղիւսակ - է 460, 1126, Պատ-

ճէն տոմարի Հայոց - է 133, 235, 242, 283, Պարզատոմար - է 148, 155, Վասն ազգականութեան - է 317, Վասն երկոտասան կենդանակերպիցն - է 106, 170, Վասն հաշուի տարւոյ - է 241, Վասն նշանագիտի - է 156, Վասն մոլորական աստեղ - է 242, Վասն մոլորման Ջատկին - է 1117, Վիճակաւոր կենդանակերպից - է 106, Տաճուտացոյց - է 286, 287, Տարեցոյց - է 243, Տոմար եկեղեցւոյ - է 1120, զանազանի - է 472, 473, 479, 510, 1126, 1128:

ՏՕՆԱՑՈՑՔ

Տօնացոյց - է 11, 107, 109, 110, 111, 197, 242, 491, 1008:

ՔԱՐՈԶՔ

Արիստակէս վարդապետի - է 466, Գէորգայ վարդապետի - է 591, Գրիգորի Տաթեւացւոյ - է 513, 547, 548, 549, 571, 768, 875, 961, Եփրեմի - է 157, Ղուկասու Լոռեցւոյ - է 557, 571, Յակոբայ Նպատեայ - է 773, Յովհաննէս-Մկրտիչ Մասիւլէոնի - է 925, Յովհաննու Մանդակունւոյ - է 157, Պօղոսի Տարսացւոյ - է 893, Քառասնից ի պէտս հարազից - է 760, Անանուն - է 134, 157, 482, 497, 512, 513, 522, 531, 550, 558, 559, 571, 781, 786, 876, 1152:

ՔԵՐԱԿԱՆԱԿՆՔ

Արիստակիսի հրատ գրչութեան - է 364, Գաբրիէլի Այվազովսկւոյ Ազգագիտութիւն - է 850, Գէորգեայ վարդապետի հրատ գրչութեան - է 364, Գրիգորի Տաթեւացւոյ Լուծումն ի գիրս գրչութեան Արիստակիսի - է 256, 364, Դիոնիսեայ Թրակացւոյ Աւուեստ բերականութեան - է 363, Մովսիսի Քերթողի Մեկնութիւն Քերականի - է 364, Յովսեփեայ Աւգսխեցւոյ Տետրակ բայի - է 505, Լուծումն ի հրատ գրչութեան Գէորգեայ վարդապետի - է 256, Վարդանայ վարդապետի - է 256, 442, Մեկնութիւն բառից բերականութեան - է 169, 363, Անանուն: Մեկնութիւն նշանագրոց հնոց - է 739, Յաղագս զանազան նշանակութեանց բառից - է 470, Յաղագս Մեկնութեան Քերականին - է 363, Յաւուրս նշանագրութիւնն - է 363, 366, Քերականութիւն - է 133:

ՔԻՄԻԱԿԱՆՔ

Դառն կաւ շինելոյ - է 372, Ջատովալ ջրին շինելն - է 372, Ջաֆրան երկաթի - է 372, Նշան ոսկի խտռին - է 372, Վասն մին լիբրա պղծնին - է 372, Քիմիական առուեստ - է 367:

ՕՐՀՆՈՒԹԻՆՔ

Օրհնութիւնք Աւուեստաւուր աշակերտի - է 70, Մովսէսի - է 559, զանազան - է 874:

Գ.

ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑԱՆԿ

Աբրիդիսոն Խաղաք - է 1232
Ագուլիս - է 86, 771
Աթէնք - է 1201
Ալանի Խաղաք - է 1221
Ալանաց դուռն - է 766
Ախալգաւռ - է 208
Ախալցխա - է 260, 282, 300, 320, 322, 348, 592, 598, 614, 627, 634, 654, 666, 678, 684, 694, 708, 711, 722, 734, 749, 1106,1132, 1172, 1179, 1180, 1182, 1192, 1199, 1208, 1268, 1308
Ակն - է 218, 768, 1296, 1307
Ակռականդայ - է 1257
Ակռտաւն գաւառ - է 814
Ահմատան - է 856, 858
Աղրակ - է 678
Աղուեռն - է 145, 148
Աղեխսանդրապոլ - է 130, 577
Աղեխսանդրիա - է 421, 554, 639, 739, 1221,1228, 1229, 1233, 1235, 1247, 1258, 1259
Աղթամար - է 821, 824
Աղուանաստան - է 918
Աղուանից երկիր - է 22, 23, 495, 500, 501, 502, 503, 504, 578, 646, 721, 722, 766, 828, 834, 860, 861, 862, 915, 916, 917, 920, 976, 1127, 1214, 1226, 1249, 1311
Աղջոց վանք - է 524, 1197
Ամասիա - է 648, 658, 725, 739, 1231
Ամաւաս - է 499, 501, 502, 504
Ամիդ - տե՛ս Համիդ
Ամիդոյու վանք - է 654, 669, 677, 678, 851, 868, 1182, 1285
Ամստերդամ - է 73, 379, 843, 844, 845, 846, 847, 849
Ամրան - է 579
Անիիպատիս - է 674
Աղանա - է 435, 439
Այաս - է 435, 440
Այրարատեան աթոռ - է 804
Այրարատեան երկիր - է 129, 256, 734, 828 858, 860, 861, 907, 1168
Անազէրոն - է 1252
Անաթովթ - է 1232
Անատոլիա - է 761
Անարզարպա - է 1231, 1243
Անգեղակոթ (Անկեղակոտն) - է 1131, 1155
Անգլիա (Ընկլուզաց երկիր) - է 1262
Անդիճու Խաղաք - է 1237
Անդրատական օվկիանոս - է 682
Անդրիանուպոլիս - է 727, 756
Անդրապին Խաղաք - է 1236
Անթիլիաս - է 493, 494, 762, 999, 1127
Անի - է 816, 908, 909, 1119, 1280
Անկիւնաց վանք - 431, 434, 817, 820
Անկիւրիայ - է 462, 1234, 1252, 1255, 1256

Ամոսիմ - է 234, 317, 345, 421, 579, 674, 858, 1114, 1221, 1222, 1225, 1235, 1236, 1237, 1240, 1242, 1246, 1251, 1252, 1255, 1256
Աչոտ երկիր - է 817, 820
Աչտատ - է 858
Ապամիայ - է 1243
Ապարան - է 828
Ապարանիմ - է 182, 953
Ապոզմի գիւղ - է 970
Ապողոնիա - է 674
Ապրակունեաց վանիմ (Երնջակ) - է 325, 328, 1053
Աջառանց պար - է 1005
Առիճ գիւղ - է 200
Ասիա - է 579, 682, 741, 908
Ասիական ծոց - է 676, 1196
Ասորիմ - է 251, 288, 857, 858, 1050, 1114, 1240, 1241, 1243, 1244, 1246, 1247
Աստղաբլուր - է 1229
Աստռախասն - է 353, 418, 426, 772, 1096, 1218, 1316
Աւազիա - է 1240
Աւրանա - է 1092
Աւրպատական - է 859, 860
Աւաբիա - է 860, 1220
Աւարլու առու - է 1012
Աւարկիր - է 725
Աւագած - է 577
Աւախիշ - է 413, 416
Աւակլիա հաղար - է 1236
Աւդուիմ - է 1286
Աւեզ հաղար - է
Աւիձոր - է 585, 588
Աւծափ - է 861
Աւձան - է 496
Աւմաչ - է 150
Աւմէնի անապատ - է 642, 643, 665
Աւմիզանիմ - է 175, 177
Աւիմճ վանիմ - է 1208
Աչշաուանեաց գաւառ - է 507
Աւուսիլ հաղար - է 1223
Ասագ վանիմ յերզնկայ - է 1179
Աւետարանոց - է 17, 22
Աւետեաց երկիր - է 923
Աւրնդանց - է 179, 182
Աւսիդ աչխարհ - է 558
Ափրիկէ - է 856
Ախախա ծովեզր - է 682, 1235

Բաբերդ - է 965, 968, 1170, 1291, 1297, 1298, 1299, 1300, 1302, 1308
Բաբելոն - է 236, 277, 278, 681, 1079
Բագու - է 128
Բագրեւանդ գաւառ - է 911, 973, 1168, 1170
Բալթիկ ծով - է 532
Բալու - է 378, 1211
Բալդաս - է 748
Բաղէ - է 669, 677, 763,767, 770, 851, 1182, 1285, 1289
Բաղիսաարայ - է 970
Բայազէդ - է 458, 460, 1286
Բաղ Ապարան - է 828
Բաղհանդ - է 546
Բարդա - է 901
Բարձրաբերդ - է 671
Բեդուհարայ անապատ - է 1258
Բեթաբաար - է 1252
Բեթանիա - է 343, 549
Բեթիաս - է 318, 345
Բեթղէեմ - է 30, 50, 225, 697, 743, 744, 782, 949, 997, 1036, 1078, 1102, 1233
Բեթփագէ - է 779
Բեղամովթ - է 1252
Բերդի - է 1155
Բերիա - տե՛ս Հալեպ
Բերիճիկէ - է 675
Բերկրի - է 123, 126
Բէյօղլու - է 281
Բիւզանդիա - է 1236, 1237, 1247
Բիւթանիա - է 421, 579, 1133, 1251, 1237
Բիւրիտոն հաղար (Բէյրութ) - է 1262
Բլեմօվ - է 532
Բլուր գիւղ - է 507
Բոլորաբերդ անապատ - է 829, 831
Բուլղարիա - է 444, 456, 503, 519, 1221
Բուխարա - է 240
Բշնի - է 256, 701, 705, 708
Բռնակոթ - է 979, 981
Բիստի (Բստոյ) վանիմ - է 472

Գաբատն - է 959
Գազա - է 1226, 1232, 1245
Գալիլիա - է 223, 340, 431, 773, 783
Գալեռա - է 496
Գաղիա - տե՛ս Ֆռանսիա
Գաղատիա - է 90, 1231, 1290, 1294
Գամալիկի վանիմ - է 707, 709
Գամիրճ - է 908
Գանգրա - է 1255
Գանձակ (Գանջա) - է 175, 238, 721, 734, 810, 859, 1011, 1124, 1148, 1158, 1239
Գանձասար - է 499, 501, 504, 718, 753
Գառնի - է 129, 1237
Գաւառ - է 43, 677
Գեանջա - տե՛ս Գանձակ
Գեհոն - է 206, 237, 411, 421, 541, 579, 584, 820, 823, 1056
Գեղամայ երկիր - է 1123, 1156, 1157
Գեսթեամանի - է 679
Գետաչէն - է 1124
Գեսիկ - է 682, 737
Գերմանիա - է 899, 1234
Գերմանիկոյ երկիր - տե՛ս Զէյթուն
Գեւորգեակ հաղար - է 204
Գիմիշխանայ - է 171, 172, 1290, 1298

Գիշի (Կիշի) - է 502
Գլակայ վանք - է 496, 997, 1209, 1212
Գլանոր - է 313
Գնիշիկ - է 148
Գոթացոց եկեր - է 1230, 1248
Գոմար թեղ ի Տարսն - է 496
Գողգոթա - է 565, 566
Գողթն գաւառ - է 567, 617, 619, 1000
Գովթաց երկիր - է 1227
Գորի - է 897, 910
Գորիս (Կորես) - է 419, 422
Գորտիմիա - է 1237, 1240, 1242
Գռներ - է 671
Գտչայ վանք - է 454, 978
Դաղստան - է 175
Դամասկոս - է 462, 680, 767, 1250
Դանդի գիւղ - է 542
Դատուան - է 106
Դարանաղեաց գաւառ - է 802
Դարաշամբ - է 578, 1097
Դարբանդ - է 766
Դելմաստան - է 421, 579
Դեղջան - է 1170
Դիզափայտ - է 1229
Դիլիջան - է 578
Դորաիա խաղար - է 1239
Դուզաղ գիւղ - է 175
Դուին - է 705, 841, 857, 859, 860, 1229
Դուռայ գետ - է 905
Դրազարկ - է 607, 612
Եգիպտոս - է 258, 278, 303, 524, 613, 639, 680, 682, 744, 855, 860, 961, 1092, 1136, 1231, 1232, 1249, 1254, 1263, 1269
Եղանիս գիւղ - է 1226
Եդեսիա - է 519, 527, 912, 1241, 1256, 1259, 1261
Եդոմ - է 680
Եզնասար - է 1124
Եթովպիա - է 421, 579, 1136
Ելեւթերոպոլիս - է 1233
Ելպադա - է 356, 1231
Եկեղեցեաց գաւառ - է 240, 802
Եղեգեաց եկեր - է 831
Եղիազարու վանք ի Մուշ - է 1193, 1199, 1203, 1204
Եղիշէ առաքեալի վանք - է 420
Եղիսաբեթապոլ – տե՛ս Գանձակ
Եղուարդ - է 734, 858
Եճանան - է 833, 838
Եմեսիա խաղար - է 1250, 1262
Եռիխսիոս - է 280, 281, 396
Երեան - է 73, 90, 104, 120, 122, 127, 129, 135, 163, 169, 176, 211, 215, 243, 272, 283, 311, 314, 334, 359, 400, 460, 471, 484, 494, 496, 499, 500, 503, 507, 510, 515, 548, 639, 641, 646, 654, 670, 704, 734, 737, 739, 742, 767, 813, 862, 887, 907, 908, 916, 1050, 1101, 1102, 1103, 1104, 1119, 1125, 1126, 1166, 1180, 1273, 1279
Երեխոտան վանք ի Բագրեւանդ - է 1168, 1170
Երզնկա - է 240, 627, 633, 711, 725, 803, 1179, 1291, 1297
Երից մանկանց վանք - է 420, 702
Երիցումց վանք - է 1182
Երիխով - է 283, 326, 704, 788
Երնջակ - է 325, 328, 606, 982, 1052
Երուսաղէմ - է 9, 11, 32, 44, 61, 101, 105, 123, 131, 139, 149, 199, 223, 237, 241, 245, 246, 253, 254, 273, 277, 278, 283, 326, 329, 408, 413, 416, 421, 437, 438, 486, 491, 521, 526, 245, 255, 266, 268, 569, 573, 579, 591, 606, 607, 616, 639, 642, 643, 648, 658, 659, 671, 673, 675, 680, 681, 682, 689, 711, 723, 732, 747, 776, 779, 788, 815, 839, 841, 859, 860, 889, 897, 919, 920, 924, 941, 944, 959, 991, 996, 1031, 1051, 1052, 1053, 1068, 1092, 1102, 1103,1105, 1110, 1113, 1120, 1133, 1136, 1137, 1169, 1170, 1183, 1190, 1219, 1225, 1228, 1231, 1233, 1234, 1238, 1239, 1242, 1247, 1260, 1263, 1296, 1297, 1304
Եւդոկիա - է 729, 731, 1286, 1288, 1289, 1290, 1293, 1294, 1295, 1299
Եւստաթէի վանք - տե՛ս Տաթեւ
Եւրոպիա – է 931
Եփեսոս - է 267, 421, 579, 675, 693, 694, 748, 951, 998, 1118, 1201, 1222, 1238, 1250, 1254
Եփրատ - է 206, 238, 318, 345, 411, 421, 541, 579, 584, 820, 823, 1056, 1091
Զարթուղ-աւայ - է 1092
Զաւշան - է 970
Զեխոս գաւառ - է 1237
Զկթռւն - է 193, 198, 271, 277
Զմիտնիայ - է 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 871, 1194, 1269, 1270, 1304
Զոբայ վանք - է 1250
Զուարթնոց - է 861, 862
Էմեսուս - է 555
Էրզրում - է 103, 104, 306, 1004 - տե՛ս եւ Կարին
Թաբոր լեռ - է 114, 221, 1080, 1085, 1136, 1168
Թախտայ ղալի - է 1092
Թամզարայ - է 1306
Թարխան - է 1092
Թարիզ - է 556, 1038, 1058, 1290
Թեբայիդա - է 1133, 1234
Թեսաղոնիկէ - է 1226, 1228, 1229, 1235, 1253
Թեկիւր - է 756
Թէսա - է 454
Թեւկայ - է 1226
Թեոդոպոլիս - է 306, 1221
Թէլրեշ - է 1293
Թիլ աւան - է 496
Թիրակ - է 682
Թիւաս խաղար - է 1259

Թիֆլիս - է 40, 44, 291, 458, 482, 495, 1005, 1009, 1010, 1011, 1012, 1294
Թլկուրան ատան - է 251, 688, 1114
Թոխաթ - է 1090, 1091, 1092
Թուրգմայ տուն - է 354
Թուանճ գիւղ - է 1001, 1004
Թուրխանիա խաղամ - է 1225
Թրակիա - է 723, 724, 856
Թօզանլու գետ - է 1091
Թօխարզա - է 756
Իզմիր - է 761, 1271 - տե՛ս նաեւ Զմիւռնիայ
Իլախաց աշխարհ - է 904, 906
Իլիուպալիս - է 1226
Իկոնիա - է 1240, 1242, 1249, 1252
Ինճակենան տեղիք - է 496
Ինճմասն ուխտ Ջրաբերդոյ - է 24
Իպոռիա խաղամ - է 1220
Իսմայիլ խաղամ - է 727, 728, 730
Իսպիեկեա գիւղ - է 535, 539
Իսրայէլ - է 21, 26, 74, 97, 155, 221, 250, 302, 303, 415, 439, 662, 667, 703, 930, 931, 1061, 1063, 1128, 1247
Իտալիա - է 682, 902
Իռան - է 735
Իւդամ (Ելամ) - է 681
Լամբրան - է 815
Լամասկա խաղամ - է 1235
Լայպցիգ - է 210, 212
Լաոանտէոն խաղամ - է 1248, 1254
Լաոդիկէ - է 1230, 1247
Լեճաստան - է 907, 1092
Լիբանան - է 342, 493, 494, 524, 999, 1127
Լիբիա - է 639, 676, 1196, 1229
Լիմ - է 101, 103, 104, 647, 649, 757, 761, 911, 914
Լիվոնիայ - է 532
Լիվու - է 900
Լիւդիա - է 1256
Լիւկոնիա - է 1248
Լիւստրոն - է 1220
Լիւիկիա - է 421, 579
Լոս Անճելես - է 903
Լվով (տե՛ս Իլով, Լէօպոլիս) - է 15, 16, 17, 136, 906
Խաղտիք - է 972
Խաչաղշլայ - է 120
Խաչեն - է 175, 500
Խաչ թաղ - է 1092
Խառաբաստայ վանք - է 297, 300
Խասէոյ - է 456
Խարաղան - է 278
Խարբերդ - է 746
Խիզան - է 358, 707, 709
Խիպի գիւղ - է 278
Խլաթ - է 1025, 1038
Խոտանան - է 833, 838
Խորհիմ գաւառ - է 827
Խոր Վիրապ - է 516, 517, 524, 866, 896, 949, 1076, 1197, 1251
Խուրս գիւղ, Քղի - է 93
Խութ - է 496
Խութան - է 515
Խուժադուժ գաւառ - է 1222, 1227
Խոնասան - է 1155
Խօթիմ - է 904, 905, 907
Ծաղկոտն - է 858
Ծաղկուեր - է 257
Ծուռծոր - է 315
Կապկաթա - է 32, 839
Կաճիրէ - է 713, 796, 813, 819, 822
Կամախի - է 755
Կամբանիա - է 1242
Կամուկայ - է 768
Կան - է 965, 967, 968
Կանա - է 221, 240, 341, 406, 566, 744, 773, 783, 1053
Կապադովկիա - է 653, 751, 858, 1220, 1239, 1252
Կապան - է 278, 758
Կապոս - է 305, 803
Կապփառնաւում - է 10, 96, 779
Կարբի - է 666, 725, 918, 1289
Կարհաթարիմ - է 1249
Կարին - է 288, 289, 758, 759, 761, 858, 862, 970, 1001, 1004, 1124, 1221, 1283, 1284, 1286, 1289, 1290, 1292, 1293, 1294, 1298, 1303, 1306, 1308 - տե՛ս եւ Թեոդոսուպոլիս
Կարմիր ծով - է 599
Կարպէայ - է 677
Կարս - է 75, 78, 79, 734 (Ղարս), 577, 1113
Կաֆա - է 27, 30, 121, 123, 124, 170, 189, 192, 217, 218, 405, 407, 408, 411, 414, 970, 974, 1065, 1089, 1090, 1092, 1095
Կեդար - է 680
Կեզլով - է 970, 1095
Կեղի - է 827
Կեսարիա - է 311, 495, 535, 539, 556, 653, 673, 739, 751, 858, 859, 908, 1127, 1223, 1224, 1239, 1243, 1245, 1247, 1250, 1255, 1286, 1294, 1296, 1302, 1306
Կիլիկիա - է 134, 262, 277, 318, 346, 572, 612, 614, 682, 795, 809, 811, 814, 1052, 1115, 1166, 1170, 1213, 1237, 1270
Կիպրոս - է 438, 742, 1127, 1224, 1243, 1255, 1258, 1259
Կիւրեղ - է 1224, 1229, 1254
Կիւրիկիտոն խաղամ - է 1225
Կլայ Հուամիական - տե՛ս Հռոմկլայ
Կողբ - է 860
Կողոնիա - է 408, 973, 1234, 1257 - տե՛ս եւ Ղարասար
Կոմանիա - է 1091
Կոմոնոս - է 1226
Կոստանդնուպոլիս - է 73 131, 136, 216, 246, 251, 267, 269, 270, 271, 272, 278, 279, 280, 281, 282, 293, 385, 396, 414, 456, 465, 467, 476, 477, 480, 491, 503, 504, 531, 534, 555, 565, 568, 589, 635, 643, 644, 648, 656,

658, 686, 689, 696, 709, 723, 724, 727, 728, 732, 739, 746, 748, 754, 755, 756, 757, 758, 766, 767, 768, 773, 804, 814, 839, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 853, 856, 858, 859, 860, 861, 867, 869, 870, 871, 874, 897, 898, 901, 908, 911, 912, 920, 1010, 1031, 1043, 1045, 1047, 1051, 1052, 1078, 1114, 1115, 1116, 1117, 1136, 1165, 1168, 1169, 1170, 1181, 1188, 1191, 1192, 1193, 1215, 1220, 1221, 1238, 1241, 1246, 1248, 1253, 1255, 1269, 1270, 1272, 1275, 1278, 1280, 1282, 1284, 1285, 1286, 1287, 1288, 1290, 1291, 1292, 1293, 1294, 1295, 1297, 1298, 1300, 1301, 1302, 1304, 1305, 1314, 1336,
Կովկաս - է 862
Կորնթոս - է 240, 356
Կորոյդամ գիւղ - է 1236
Կոսիկովոյի դաշտ - է 816
Կուկիոյ թաղ Տփխիսոյ - է 186
Կտուց անապատ - է 757, 761, 1305
Կրետէ կղզի - է 1202, 1237, 1240, 1243, 1261
Կրխպս - է 1135

Հաբանդ - է 502
Հազու երկիր - տե՛ս Սիրիա
Հալէպ - է 136, 261, 262, 741, 747, 801, 803, 1092, 1107, 1109, 1110, 1246, 1287
Հաղբատ - է 466, 664, 682, 1174, 1289, 1291, 1292, 1293, 1294, 1296, 1297, 1300, 1301
Հաճին (Հաճն) - է 278
Համադան - տես Անմատան
Համիդ - է 26, 321, 365, 372, 711, 854, 1205, 1208 - տե՛ս նաեւ Տիգրանակերտ
Հայաստան (Հայոց աշխարհ) - է 11, 14, 49, 115, 170, 186, 231, 240, 246, 268, 271, 275, 277, 278, 280, 318, 323, 325, 328, 332, 337, 338, 342, 343, 345, 408, 433, 495, 515, 517, 576, 577, 599, 607, 690, 705, 766, 828, 855, 856, 857, 859, 862, 866, 870, 872, 907, 908, 1115, 1116, 1117, 1124, 1169, 1232, 1240, 1243, 1245, 1250, 1253, 1254, 1266, 1267, 1272, 1310
Հաոիճ - է 577, 1098, 1119
Հարճ գաւառ - է 256
Հաւուց թառ - է 1237
Հերապոլիս - է 1138
Հերեթ գիւղ - է 256
Հերիէր գիւղ - է 502
Հերմոն - է 1085
Հիւսիսական կողմանէ - է 815
Հնդկաստան - է 163, 421, 476, 527, 579, 652, 860, 1136, 1251, 1252
Հոնաց աշխարհ - է 218, 407
Հոնընկեաց - է 496
Հոռոմոց աշխարհ - է 1235
Հոսանայ լեառն - է 1253
Հունձ գիւղ - է 60
Հոտթայ լեառն - է 1135
Հռոմ - է 90, 280, 281, 442, 489, 517, 524, 558, 639, 745, 765, 794, 1087, 1092, 1136, 1202, 1222, 1227, 1231, 1234, 1236, 1237, 1238, 1239, 1252, 1256, 1257, 1260, 1261, 1262
Հռոմկլայ - է 252, 318, 345, 365, 612, 698, 745, 1114
Հրէաստան - է 221, 340, 355, 671

Ձագանոր - է 419, 422
Ձիթենեաց լեռ - է 193, 329, 671

Ղազիին - է 416
Ղազովայ - է 1092
Ղալաթիայ - է 240, 756, 910
Ղայայ մահիկ - է 1092
Ղարաքաղ - է 753
Ղարաւար - է 969, 971, 973
Ղարաւոտ - է 970
Ղարամիլիսա - է 1000
Ղարամիլիսայ փոր - 1294
Ղարս - տե՛ս Կարս
Ղզլար - է 772
Ղրիմ - է 407, 713, 714, 816, 970, 1089
Ղօյթուլ գիւղ - է 88
Ղօշավանք - է 103

Ճորայ դուռն - է 766, 862

Մագդաղէ - է 1241
Մազրայ - է 1157
Մազրուան - է 1293, 1297
Մակեդոնիա - է 421, 579, 1201, 1249
Մակու - է 108
Մաղարդավանք - է 116, 576, 578, 766
Մայեկաց երկիր - է 182
Մայիւմայ հաղար - է 1225
Մանազկերտ - է 488, 489
Մանդրան - է 1246
Մառաս - է 701
Մասիս - է 872, 1006
Մարիմոպալիս - է 1225
Մարսէլ - է 115, 591
Մարտ - է 639, 860
Մալեւան - է 671
Մելիտինէ - է 251, 525, 675, 676, 689, 858, 1117, 1135, 1222, 1247
Մեծ Թաղար - է 175
Մեծոփայ ոստան - է 60, 86, 154, 184, 561
Մերտին հաղար - է 211
Մեհայ - է 1118
Միդուլա հաղար - է 1259
Միների Թաղիմայ - է 462
Միջագետք - է 251, 338, 639, 688, 858, 1114, 1259, 1261
Միջագիտ - է 648
Միսապատոմ գաւառ - է 1188
Միտիա - է 1262
Միտռնա - է 1230
Մոսկուա - է 506, 1311, 1313, 1314, 1315
Մուշ - է 496, 517, 1096, 1106, 1168, 1198, 1207, 1208, 1211, 1286, 1292, 1304
Մսխա - է 739
Մար - է 258, 957, 962, 1092

Յաւոն - է 521

Յեսուայ անապատ - էջ 1146
Յերասղիմ - էջ 311, 318, 345, 1253
Յիր գիւղ - էջ 824, 825
Յովհաննավանիք - էջ 9, 13, 44
Յորդանան - էջ 107, 703, 752, 1014
Յոպիոնայ բաղաք - էջ 1225
Յոռնաց աշխարհ - էջ 858

Եապարէթ - էջ 357, 744, 884
Եախիչեան - էջ 200, 271, 412, 418, 859, 862, 1279
Եարեկայ վանք - էջ 486, 859, 862, 886
Եարկիզ գիւղ - էջ 278
Եենգրան - էջ 1252
Եեյկեեսարիայ - էջ 1243, 1256
Եիկիայ - էջ 423, 426, 559, 561, 748, 898, 899, 952, 953, 1070, 1121, 1222, 1227, 1235, 1237, 1251
Եիկոմիդիա - էջ 1220, 1223, 1241, 1244, 1245, 1247, 1261, 1288
Եիկոպոլիս - էջ 1234, 1239
Եինուէ - էջ 784, 1050, 1069
Եիւ Եորբ - էջ 1102
Եորավանիք - էջ 1311
Եոր Եախիչեան - էջ 124, 812, 818, 1313, 1314, 1315
Եոր Ջուղա - էջ 31, 34, 140, 489, 492, 578, 759, 760, 839, 873, 890, 891, 892, 1095 տե՛ս նաեւ Ծօղ, Սպահան, Իսպահան
Եօվկօրոտ - էջ 532, 534

Շահաստան (Գանձակ) - էջ 278, 556
Շաղատ - էջ 1155
Շամ - էջ 1091, 1092
Շամախի - էջ 89, 321, 578, 717, 721, 828, 1092, 1096
Շամբանոր - էջ 982
Շամիրամակերտ - տե՛ս Վան
Շամխոր - էջ 238
Շատախ (Շատողյ) - էջ 496
Շաւուր - էջ 416
Շիկաւն - էջ 814
Շինահայր գիւղ - էջ 693, 699
Շիրակ - էջ 577, 858
Շիրազլայ - էջ 44
Շիրուան - էջ 1092, 1214
Շիրվանզադա - էջ 176
Շողայէն - էջ 972
Շուշի - էջ 24, 508, 753
Շօշ - էջ 84, 291, 604
Շօռօթ - էջ 247, 248

Ոսկէ Յորդայ - էջ 816
Ոստան - էջ 684, 1053, 1058
Որոտան - էջ 693, 699

Ուռհա - էջ 378, 660, 716, 856, 1244, 1261
Ուռոմելի - էջ 970, 1092
Ուսադնա բաղաք - էջ 1238

Զաբեխայ անապատ - էջ 700, 701, 1157
Զինմաչին - էջ 515

Պազարճուխ - էջ 1092
Պալաթիա - տե՛ս Ղալաթիա
Պաղեստին - էջ 858, 908, 1245
Պաղչասարայ - էջ 408
Պամփիլեա - էջ 318, 639, 1254
Պանորմա - էջ 1222
Պատուայ - էջ 589
Պարթեւաց աշխարհ - էջ 639
Պարիայպատ - տե՛ս Ֆարիապատ
Պարսկաստան, Պարսից երկիր - էջ 23, 129, 476, 604, 652, 739, 854, 855, 856, 857, 858, 908, 1156, 1228, 1229, 1230, 1232, 1234, 1237, 1241, 1244, 1249, 1250, 1254, 1255, 1259
Պարապա - էջ 841, 916
Պէչօղլու - էջ 1283
Պեղուսիա - էջ 1254
Պետերբուրգ - էջ 844, 848, 850, 1005, 1007, 1008, 1119, 1283, 1311, 1314, 1315
Պերգիա - էջ 1250
Պէթիաս - տե՛ս Բեթիաս
Պէրպեայ գիւղ - էջ 1232
Պիսիդոնայ գաւառ - էջ 1239, 1240, 1251
Պիրպիսիայ - էջ 1254
Պոմտոս - էջ 1298
Պորս բաղաք ի Տարօն - էջ 496
Պորտոս բաղաք - էջ 1262
Պուղտան - էջ 1092
Պրիվալայ երկիր - էջ 1255
Պրոքոտիկէի առագաւն - էջ 406
Պրուսա - էջ 757, 1092, 1234, 1237
Պրօսեա բաղաք - էջ 1234

Ջրաբերդ - էջ 24

Ռասպատու բերդ - էջ 1207
Ռիկա բաղաք - էջ 532
Ռչտունիք - էջ 297, 300, 660
Ռոդոստոյա - էջ 1231
Ռուբա լեառն - էջ 1220
Ռում - էջ 1240
Ռուսաց երկիր - էջ 482, 532, 534, 682, 909, 1005, 1241, 1313, 1314, 1315, 1316
Ռուսճուք, Բուլղարիա - էջ 456, 519

Սաբայի վանք - էջ 1136
Սաբիրայ լեառն - 1195
Սալնաձոր - էջ 1182
Սալմաստ - էջ 105, 107
Սաղիան - էջ 1214
Սաղմոսավանք - էջ 666
Սամաթիա - էջ 768, 897, 903, 910, 911
Սամոսատ - էջ 1253
Սանահին - էջ 400, 498, 660, 701, 738, 1000, 1006, 1203
Սասուն - էջ 496
Սարդարաբաթ - էջ 975
Սարդիս բաղաք - էջ 1242
Սարի - էջ 1095

Սաուանդիբար - է 811
Սաուսիմայ երկիր - է 462
Սերաստիա - է 543, 545, 669, 944, 993, 1032, 1072, 1102, 1226, 1240, 1247, 1254, 1260, 1288, 1294, 1307
Սերաստիուպոլիս - է 1250
Սերեենիա - է 1244
Սելեւկիա - է 673, 1245
Սեմայ բաժին - է 676, 1196
Սեպուճ լեռ - է 950, 1078
Սերմոխ գաւառ - է 1245
Սեւաճայ կղզի - է 883, 886
Սէլասքզ թաղ Պոլսի - է 871
Սիդոն - է 302, 1262
Սիկիլիա - է 1222, 1242
Սինա - է 225
Սինեկական լեառն - է 438, 454, 1135, 1145, 1220
Սինոպ - է 1249
Սիոն - է 12, 13, 128, 130, 152, 206, 254, 268, 275, 304, 356, 413, 416,426, 428, 486, 491, 605, 606,780, 863, 876, 930, 950, 1061, 1062, 1070, 1071, 1092, 1108, 1182, 1193
Սիս - է 282, 572, 648, 745, 795, 800, 815, 841, 1057
Սիսական ճաճանչ - է 57, 59, 495, 696, 739, 762, 1308, 1309, 1310
Սիսան գիւղամեամ - է 1134
Սիրիա - է 864
Սիւռնիաի վանք - է 81, 84
Սիւնիք - է 32, 59, 339, 348, 495, 696, 739, 762, 833, 838, 861, 862, 979, 981, 1309, 1310
Սիւռակուսա - է 1260
Սլակ - է 1236
Սկեւռա - է 813, 814
Սկիւթիա - է 1141
Սկիւթօպոլիս - է 1225
Սկիւռոս - է 756, 871, 874, 908
Սմաալի հաղամ - է 1247
Սոդոմ - է 985
Սողմոնի տաճար - է 1092
Սորուստի գիւղ - է 1226
Սովաւէո լեառն - է 1245, 1253
Սուճարու (հատաբաատաց) վանք - է 300
Սուչավա (Շէջով) - է 16, 17
Սուրակուսաց - է 1223
Սուրամ - է 580
Սուրբ Աճառոն
– ի Կաֆայ - է 1093
Սուրբ Ամենափրկիչ
– ի Գիմիշխանայ - է 172
– ի Նոր Ջուղայ - է 760 (Սպահան), 839, 891
– ի Տփխիս - է 580
Սուրբ Աննա
– ի Ղրիմ - է 1091
Սուրբ Առաքեայք
– ի Գամաղիէլի վանք - է 709
– ի Տաթեւ (յԵւտաթէ) - է 321
– ի Ղարասու - է 971
– ի Մուշ - է 322, 517, 613, 614, 1198, 1204, 1205, 1206, 1207
– ի Վան - է 1060
– տեղն անյայտ - է 322
Սուրբ Աստուածածին
– յԱղանեայ - է 439
– յԱխալգաւր - է 205
– յԱնկեղակոյտ - է 1155
– յԱրախիշ - է 416
– յԱրմենի անապատս - է 642
– ի Բպու - է 1211
– ի Բոլոբաբերդ - է 831
– ի Գիմիշխանայ - է 171
– ի Գորիս - է 422
– ի Դուազարկ - է 612
– յԵդեսիայ - է 528
– յԷչմիածին - է 1081
– յԷրզրում - է 104
– ի Թուանե - է 1004
– ի Թօմարզայ - է 756
– յԻսմայիլ - է 727
– յԻսպիեղայ - է 539
– ի Լամբրան - է 815
– ի Խառաբաստայ - է 300
– ի Խոտանան - է 833
– ի Մոծոր - է 315
– Կարմրատոր, ի Վան - է 584
– ի Կաֆայ - է 218, 407, 414
– ի Կոստանդնուպոլիս - է 723, 724
– ի Հալէպ - է 262
– ի Հաղիճ - է 577, 1098
– ի Հերճէր - է 502
– ի Ղարասար - է 969, 971
– ի Մազրայ - է 1157
– ի Մազրուան - է 1293
– ի Մանազկերտ - է 488, 489
– ի Մեծոփավանի - է 184
– ի Մուշ - է 1207
– ի Ցիր գիւղն - է 824, 825, 826
– ի Շամբանոր - է 982
– յՈւտան - է 1057
– յՈւռհայ - է 716
– ի Չարեհայ անապատս - է 1157
– Չարխափան, ի Զէյթուն - է 198
– Չարխափան, ի Կաֆայ - է 30, 409
– ի Ռուսեոփ - է 456
– ի Սանահին - է 400, 1004, 1005, 1006
– ի Սեւրակ - է 1285
– ի Սուրամի - է 580
– ի Սուրխաթ - է 815, 816
– ի Տարան - է 1204
– ի Տմակերտ - է 1010
– ի Տփխիս - է 186, 580
– ի Ջղի - է 1290
– տեղն անյայտ - է 92, 572, 969, 1000, 1046

Սուրբ Գէորգ
– յԱխալգաւր - էջ 206
– յԱլբմնոց - էջ 182
– ի Բերկրի - էջ 126
– ի Խլաթ - էջ 1025, 1038
– ի Կաթին - էջ 1004
– ի Կափայ - էջ 30
– ի Կոստանդնուպոլիս - էջ 136, 137
– ի Ղարասար - էջ 971
– ի Սուրս - էջ 42
– ի Տաւրոս - էջ 318, 346
– տեղն անյայտ - էջ 724, 726, 728, 756
Սուրբ Դաղգթա
– ի Գետիկ - էջ 682
Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ
– յԱնկեղակոյտ - էջ 1185
– յԱնկոմեաց վանք - էջ 434, 820
– յԱրխնոր - էջ 588
– ի Բերդս - էջ 1155
– ի Գետիկ - էջ 682
– ի Դորիս - էջ 422
– ի Դուին - էջ 857
– յԵրեւան - էջ 130
– ի Չէքթուն - էջ 198
– ի Խրոցնատուն - էջ 1155
– ի Կաթին - էջ 1292, 1308
– ի Կափայ - էջ 1090, 1093
– ի Կեղի - էջ 827
– ի Կոստանդնուպոլիս - էջ 1215
– ի Հերհեր - էջ 502
– ի Մազրայ - էջ 1157
– ի Մելիտինէ - էջ 1135
– ի Շաղատ - էջ 1155
– ի Սաւամ - էջ 580
– ի Տարսն - էջ 1204
– ի Քեհրան - էջ 616
– ի Քէթոյվանս - էջ 1155
– տեղն անյայտ - էջ 726
Սուրբ Դանիէլ
– տեղն անյայտ - էջ 755
Սուրբ Եղիազարու վանք – տե՛ս Մշոյ Առաքելոց վանք
Սուրբ Երկու երեսնի,
– յԵրեւան - էջ 129
Սուրբ Երրորդութիւն
– տեղն անյայտ - էջ 1092
Սուրբ Էջմիածին
– յԱխտերդամ - էջ 73
– Էջմիածին - էջ 13, 14, 16, 17, 23, 27, 32, 46, 54, 63, 65, 68, 76, 99, 102, 103, 104, 118, 124, 128, 129, 137, 142, 150, 152, 170, 174, 178, 192, 206, 226, 256, 259, 261, 262, 265, 266, 269, 270, 271, 272, 298, 306, 309, 322, 357, 373, 378, 404, 422, 432, 438, 453, 456, 463, 467, 468, 470, 476, 524, 528, 534, 544, 576, 577, 584, 607, 644, 645, 648, 652, 665, 704, 708, 716, 721, 733, 756, 757, 761, 762, 763, 766, 770, 804, 828, 841, 869, 892, 893, 904, 915, 916, 917, 918, 920, 949, 952, 959, 963, 966, 997, 1000, 1002, 1005, 1009, 1011, 1035, 1078, 1081, 1098, 1109, 1125, 1138, 1167, 1169, 1194, 1195, 1262, 1267, 1269, 1270, 1272, 1273, 1274, 1275, 1277, 1279, 1282, 1286, 1287, 1288, 1289, 1290, 1293, 1294, 1295, 1297, 1299, 1301, 1302, 1312, 1313, 1314
Սուրբ Թաղի վանք
– յԱրտազ - էջ 240, 1274, 1279
Սուրբ Թէոդորոս
– յԱնդրիանուպոլիս - էջ 727
– ի Դուազակ - էջ 612
– յԻսպիհեայ գիւղ- էջ 539
Սուրբ Թումայի վանք
– տեղն անյայտ - էջ 619, 893
Սուրբ Խաչ
– յՂաթամար - էջ 824
– յԱրխնոր - էջ 588
– ի Դրիմ - էջ 969, 970
– ի Մաղաղավանի - էջ 116
– ի Նոր Նախիչեւան - էջ 812, 818
– ի Սկիւտար - էջ 756, 871, 874
– ի Վարազ - էջ 953
Սուրբ Կաթուղիկէ
– յԵրեւան - էջ 129
– ի Վաղարշապատ - էջ 31
Սուրբ Կարապետ
– յԱրխնոր - էջ 588
– ի Բոլորաբերդ - էջ 831
– յԵրնջակ - էջ 606, 982, 1052, 1053
– ի Կապադովկիայ - էջ 751, 757
– ի Մուշ - էջ 93, 458, 496, 517, 756, 758, 1096, 1103, 1104, 1106, 1168, 1212, 1292, 1293, 1295, 1300
– ի Նախիջեւան - էջ 271
– ի Սկիւտար - էջ 756
– տեղն անյայտ - էջ 38, 572, 576, 1006, 1046
Սուրբ Կիրակոս
– ի Տիգրանակերտ - էջ 27
– ի Քղի - էջ 1290
– տեղն անյայտ - էջ 1041
Սուրբ Հոգի
– ի Նոր Ջուղայ - էջ 492, 493
Սուրբ Հռիփսիմէ
– յԷջմիածին - էջ 859, 1078
Սուրբ Հռեչտակապետաց
– յԱխալգաւր - էջ 206
– ի Կ. Պոլիս - էջ 480, 568
– ի Ղալաթիայ - էջ 756, 910
Սուրբ Ղազար
– ի Վենետիկ - էջ 335, 598, 739
Սուրբ Մարտիրոս
– ի Գորիս - էջ 422
Սուրբ Մինաս
– տեղն անյայտ - էջ 1092
Սուրբ Միխայէլ
– տեղն անյայտ - էջ 38

Սուրբ Յակոբ
– յԱրցախ - է 505, 508
– ի Դարիս - է 422
– յԵրուսաղէմ - է 246, 573, 643, 732, 1296, 1297
– ի Կապան - է 305
– ի Կեղի - է 827
– ի Մեծոփայ վանս - է 184
– Մծբնայ հայրապետ մանկատուն ի Կոստանդնուպոլիս - է 909
– ի Նոր Ջուղայ - է 34
– ի Սիւռմաբ - է 84
Սուրբ Յարութիւն
– յԱրիձոր - է 588
– յԵրուսաղէմ - է 1247
Սուրբ Յովհաննէս
– յԱմիդոյու վանս - է 654, 863, 868, 1182
– ի Բաղէշ - է 677, 678, 763
– ի Կարբի - է 818
– ի Ղշլավանի - է 103
– ի Սուրս - է 42
– տեղն անյայտ - է 863
Սուրբ Յուսկան ոդի
– ի Բերկի - է 126
Սուրբ Նիկողայոս
– ի Կ. Պոլիս - է 1051
– ի Դրիմ - է 1092
Սուրբ Նշան
– յԱղթամար - է 824
– Ապարանից - է 182
– ի Բատոյ վանս - է 472
– ի Լամբրան - է 815
– ի Կամախի - է 755
– ի Հաղբատ - է 664, 1289, 1291, 1292, 1293, 1294, 1297, 1300, 1301
– ի Վարաստար - է 971
– ի Դրիմ - է 1089
– ի Սերաստիայ - է 1102
– ի Վարագ - է 665
– տեղն անյայտ - է 38
Սուրբ Պարսամ
– ի Դրիմ - է 1092
Սուրբ Պետրոս
– յԱնկումեաց վանք - է 820
– յԱնտիոք - է 318, 345
– յԱւբնդաց - է 182
– ի Վան - է 1063
Սուրբ Պօղոս
– յԱնկումեաց վանք - է 820
– յԱւբնդաց - է 182
– ի Վան - է 1063
– Սուրբ Սաւակեան վարժարան ի Սամաթիայ - է 910
Սուրբ Սարգիս
– տպարան յԱմստերդամ - է 73
– յԱղուեռն - է 148
– յԱրմիզամիր գիւղ - է 177
– ի Բաղէշ - է 770
– յԵրեւան - է 129
– ի Չէթթուն - է 277
– ի Թուանից - է 1004
– ի Խաւիէդ - է 456
– ի Կաֆայ - է 124, 218, 407, 414, 1092, 1093
– ի Կեղի - է 827
– ի Կոստանդնուպոլիս - է 1051
– ի Համիթ - է 321, 711
– ի Հունձ (Քաչբերունիք) - է 60
– ի Ղարասար - է 971
– ի Մար - է 258
– ի Սեբաստիայ - է 545
– տեղն անյայտ - է 572, 812, 969
Սուրբ Սիոն
– յԱնկումեաց վանք - է 820
Սուրբ Սոփիա
– ի Կոստանդնուպոլիս - է 1261
Սուրբ Սուխասեաննք
– յԱնկումեաց վանք - է 820
ՍուրբՍտեփաննոս
– յԱղջոց վանք - է 1197
– յԱստապատ - է 1158
– ի Դարաչամբ - է 1097
– ի Չմիւռնիայ - է 871
– ի Հալէպ - է 1109
– ի Ղարասար - է 971
– ի Դրիմ - է 714, 1092
– ի Մաղարդավանք - է 578
– ի Շամբանոր - է 982
– յՈւտան - է 1058
– ի Սեբաստիայ - է 670
– ի Քաչբերունիք - է 60
– ի Տարաւն - է 1204
– տեղն անյայտ - է 322, 324, 572, 792, 1159
Սուրբ Վարդան
– ի Նախիչեւան - է 412
– յՈւտան - է 1053, 1057
– ի Վան - է 1063
– տեղն անյայտ - է 569, 576, 812, 969
Սուրբ Վանս
– յԱյաս - է 440
Սուրբ Փրկիչ
– յԱրմենի անապատ - է 642
– յԵրուսաղէմ - է 1183, 1191
– ի Լամբրան - է 815
Սուրբ Քառասուն մանկունք
– ի Հալէպ - է 262
– ի Թոխաթ - է 1090
– ի Կաֆայ - է 1089, 1092
Սուրբ Օգսենտ
– ի Կաֆայ - է 1089
Սուրխաթ - է 408, 815
Սուրոն երկիր - է 1255
Սուրիմա երկիր - է 1256

Սուրս գիւղ - էջ 41, 42
Սպանիան - էջ 34, 599, 604, 760, 857, 1122 - տե՛ս նաեւ Նոր Ջուղա
Սպարտա - էջ 659
Սպեր - էջ 35, 38
Ստաթէի աթոռ - տե՛ս Տաթեւ
Ստամբուլ - էջ 76, 137, 241, 517, 568, 724, 761, 765, 1092, 1169, 1217
Վաղաւշապատ - էջ 31, 48, 55, 70, 156, 212, 269, 288, 767, 840, 898, 904, 1012, 1168, 1243, 1280
Վայոց ձոր - էջ 148, 829, 831
Վան - էջ 278, 581, 584, 828, 914, 1060, 1061, 1063, 1289, 1305
Վանայ ծովակ - էջ 911
Վանանդ գաւառ - էջ 577
Վառնայ - էջ 504
Վասպուրական - էջ 104, 225, 584
Վատիկան - էջ 650
Վառոնեան դաշտ - էջ 331
Վարագ - էջ 72, 101, 104, 427, 572, 584, 665, 693, 739, 749, 751, 953, 999, 1037, 1063, 1083, 1225, 1289
Վարաժնայ - էջ 175, 502
Վարդիճաձ սուրբ գերեզման, յԱնկուեաց վանք - էջ 434, 820
Վարդնջէն - էջ 965, 967
Վարչավա - էջ 906
Վեհկաւազ - էջ 859
Վենետիկ - էջ 138, 180, 192, 193, 245, 280, 301, 316, 335, 353, 396, 437, 444, 598, 641, 668, 677, 704, 713, 739, 852, 902, 1101, 1102, 1136, 1192, 1284
Վիեննա - էջ 663, 718
Վիվլոպալիս հաղաք - էջ 1237
Վտվակայ լեառն - էջ 968
Վրաստան, Վրաց տուն - էջ 324, 333, 495, 500, 766, 853, 861, 862, 910, 1124, 1279, 1289, 1290, 1291, 1292, 1293, 1301
Տաթեւ - էջ 59, 86, 111, 116, 321, 378, 757, 837, 981, 1278, 1310
Տալմեթիայ - էջ 1242
Տաճկաստանայաստան - էջ 577
Տայք - էջ 861, 965, 967
Տաշմարտիան - էջ 1092
Տապարստան - էջ 857
Տարոն - էջ 85, 134, 245, 246, 251, 317, 318, 346, 437, 663, 721, 1115, 1166, 1169, 1216, 1244, 1251, 1254
Տարօն - էջ 496, 500, 613, 614, 733, 739, 758, 1068, 1171, 1173, 1199, 1204, 1211, 1212
Տարոս - էջ 318, 346, 517, 676, 1196
Տեռեանց լեառն - էջ 968
Տիբերիա - էջ 555
Տիգրանակերտ - էջ 23, 25, 26, 757, 909, 1199, 1204, 1285, 1293, 1294
Տիգրիս - էջ 206, 238, 411, 421, 541, 579, 584, 820, 823, 1056
Տիզբոն - էջ 855, 859, 860, 862, 1236
Տիմէոն խաչամ - էջ 1249
Տիմիթրեանա խաչամ - էջ 1259
Տիպրիկ - էջ 305
Տիրոն խաչամ - էջ 1241
Տիրոս - էջ 524, 1227, 1262
Տնակերտ - էջ 1010
Տոռոմենայ - էջ 1240
Տրապիզոն - էջ 861, 1117, 1280, 1296, 1298
Տփխիս - էջ 186, 493, 577, 580, 733, 734, 852, 853, 854, 1010, 1012, 1124, 1168, 1270, 1285, 1286, 1289, 1290, 1291, 1292, 1293, 1300, 1301, 1303
Տօնյոէտ - էջ 124
Փաղիկա - էջ 496
Փամբակ - էջ 1000
Փայտակաւան - էջ 324, 333
Փաշիվանի, Տփխիս - էջ 580
Փառակ գիւղ - էջ 567
Փառական դաշտ - էջ 854
Փառուա - էջ 1043, 10045
Փարիզ - էջ 279, 521, 629, 739, 844, 845, 848, 849
Փիլիպուպոլիս - էջ 521, 1249
Փիլիպպես - էջ 521
Փիսոն - էջ 206, 236, 411, 421, 541, 579, 584, 820, 823, 1056
Փիւնիկիա - էջ 1133
Փոռ Հայր - էջ 277
Փռիւգիա - էջ 639, 1239
Քալավրիդա (Կալաբրիա) - էջ 736
Քաղկեդոն - էջ 101, 646, 862, 1118, 1258
Քանաեռ - էջ 666
Քաջբերունիք - էջ 60, 86, 184, 1063
Քարահատ - էջ 721
Քերոն - էջ 667
Քեհրան գիւղ - էջ 616
Քերմեղ - էջ 707
Քերսոն - էջ 1231
Քէթովանիք - էջ 1155
Քլերմոն խաղամ - էջ 925, 931
Քղի - էջ 93, 1290
Քշե (Քիշիեն) - էջ 124
Քոբայր - էջ 500
Քոբեր գետ - էջ 462
Քուրթկայ գիւղ - էջ 1000
Օէեվ (Օսիլիայ) կղզի - էջ 532
Օձ խաղամ (Տարօն) - էջ 496
Օշական - էջ 38
Օրթագիւղ - էջ 686, 694
Ֆարնապատ - էջ 1122
Ֆերարիա - էջ 902
Ֆիլիպպէ խաղամ - էջ 650
Ֆռանկաց աշխարհ, տուն - էջ 785, 1092
Ֆռնօս - էջ 278
Ֆռանսիա - էջ 908, 925

Ե.

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑԱՆԿ

ԱԲԱՐՈՒՏ ճեղչտակ - է 190
ԱԲԱՆ
– Ա. Մեծ շահ Պարսից, 1571-1629 թթ. - է 837, 1213
– Փոքր շահ Պարսից, 1666 թ. - է 892, 982
– Միրզա, թագաժառանգ Պարսից, 1789-1833 թթ. - է 1277
ԱԲԳԱՐ
– թգւր. Հայոց, Ա. դ. - է 49, 321, 851, 1244, 1261, 1262, 1281
– 1663 թ. - է 891
– վրդ., 1810 թ., կմհդրշմ. - է 592
– Յովհաննիսեան, Տփխիս, ժԹ. դ. - է 209, 212, 213, 1012, 1013
ԱԲԳԱՐԵԱՆ Գէորգ - է 861
ԱԲԳԱՅ եպս. - է 1234
ԱԲԴԻՍ, մարգարէ, Մարգարէութիւն - է 374, 595, 601, 797, 806, 1049, ձեռ. - է 798, 806, 1228, տօն - է 1256, մանրանկար - է 593, 795, 804, ի Բազդիւս - է 140
ԱԲԴՈՄՈՍ ձեռ. - է 1224
ԱԲԴԱ ճիլ., ձեռ. - է 1230
ԱԲԴՈՇՈ, ձեռ. Գ. դ. - է 1230, 1234
ԱԲԴԱԶԻԶ իշխան, 711 թ. - է 916
ԱԲԴԱՄՄԵՀ
– ձեռ. - է 1240
– 1444 թ. - է 1063
– ոդի ստացող Իմիրզանի, 1665 թ. - է 606
ԱԲԴՈՒԼ
– (Անպտղ) ԺԶ. դ. - է 348
– խոջա, ԺԶ. դ. - է 1060
– (Անպտղ) Ագիզամիրապ - է 520
– (Անպտուղ) մաճդասի, 1625 թ., եղբայր ստացող Բաւսեղ ռաբռումապետի - է 1202, 1203, 1204
– ԺԸ. դ. - է 711
ԱԲԵԴՆԱԳՈՎ, մի յերից մանկամցն - է 105
ԱԲԵՆԵՐ թգւր. Հնդկաց - է 163, 590
ԱԲԵՐԿՈՄ եպս. յերասլալսի, ձեռ. - է 1253
ԱԲԼ
– ոդի Ագաւակ, յԱծընչ. - է 558, 603, 1160, 1331
– երէց, է. դ. - է 857
– Թիֆլիզեցի, 1786 թ. - է 1326
– վրդ. Մխիթարեանց, 1850 թ., գրիչ յէչմիածին - Հմր 2622/ժ., է 762, 763, ծչում - է 1170
– ճիլ. Քօչարեան Ղազարոսի, 1893 - է 68
ԱԲԼՈՒՀԻ, կիլն Աբելայ - է 743
ԱԲԵՂԵԱՆ Մանուկ - է 1166
ԱԲԻԲԱ, արկզ., ձեռ. - է 1256
ԱԲԻԲՈՍ, ձեռ. - է 1228
ԱԲԻՄԷԼԵՔ
– յԱծընչ. - է 1333
– ԺԶ. դ., յեռին Նոռոգող – 1033, 1042
ԱԲԻՍՈՂՈՄ
– յԱծընչ. - է 667
– արկզ. ձեռ. - է 1219
– Հարցմուխ առ Մատթէոս վրդ. - է 287
ԱԲՈՎ Մելիք, 1786 թ. - է 1326, 1327, 1329
ԱԲՈՒԴԻՄՈՍ ձեռ. - է 527, 1245
ԱԲՐԱՀԱՄ
– Նաճապետ, մանրանկար - է 13, 185, 599, 1053, ծչում - է 35, 236, 300, 327, 364, 417, 418, 521, 591, 597, 603, 637, 638, 641, 649, 720, 883, 972, 1119, 1281, 1332
– միայնակեաց, ընկերակից Եփրեմի - է 1133
– պատրիկ, ձեռ. - է 1223
– արդատ., ձեռ. - է 1253
– Ղեւոնդեանց բահանայիցն, ե. դ., ձեռ. - է 1242
– եպս. Մամիկոնէից, Ջ. դ., Կամոնմ - է 647, 842
– Խոստովանող, ե. դ. - է 1259
– Ա. Աղբաթանեցի, կթղկս. Հայոց՝ 607-615 թթ. - է 857, 858
– արհեպս., 1299 թ., յեռին ստացող - է 614
– արպ., 1410 թ. - է 418
– կր., 1475 թ., ծաղկող ի Բոլորաբերդ - Հմր 2634, է 829, 831, 832
– 1496 թ., եղբայր Ստեփաննոս ստացողի - է 126
– ժե. դ., գրիչ - Հմր 2625, է 781, 792
– եպս., ԺՋ. դ., յեռին ստացող - է 454
– Ջալապի, 1633 թ., ստացող - Հմր 2435, է 95, 98
– արկզ., 1640 թ. - է 207
– 1659 թ. - է 164
– ճիլ. 1663 թ., եղբայր Մելիոն ստացողի - է 890
– խաւճա, 1669 թ., մեկենաս - Հմր 2433, է 91, 92
– բանաւոր, 1671 թ. - է 322
– վրդ. Համթեցի, 1672 թ. - է 863, 864, 868
– վրդ., 1677 թ. - է 654
– Գ. Կրետացի, կթղկս. Հայոց՝ 1734-1737 թթ., Պատմութիւն - է 734, 767, ծչում - է 735, 768
– մաճառեսի, 1737 թ. - է 738
– վրդ. Հաչտարխանեցի, 1788 թ., ստացող - Հմր 2528, 373, 378, ծչում - է 1318, 1327
– մաճառեսի Տրապիզոնցի, 1801 թ. - է 803
– մաճառեսի, ժամկոչ, 1806 թ. - է 761
– վրդ. Կ. Պոլսեցի, 1813 թ., ստացող ի Լիմ - Հմր 2597, է 647, 650
– մեղիք, 1820 թ. - է 292
– ճիլ., 1822 թ. - է 1291
– 1822 թ. - է 1291
– գրչի. - է 178, 546
ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ Աշոտ - է 1126
ԱԳԱԲՈՍ մարգարէ - է 331
ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ
– ձեռ. - է 1221

– պատմիչ, ե. դ., Պատմութիւն Հայոց - է 852, նշում - է 854, 866
ԱԳԱԹԻ կոյս, ճնտ. - է 1222
ԱԳԱԹՈՒԿԻ վկայուհի - է 1249
ԱԳԱԹՈՒԻԿՈՍ ճնտ. - է 1244
ԱԳԱՊԻ
– վկայուհի, ճնտ. - է 1229, 1245
– (Ագապիս) վկայուհի, դուստր Սոփիայի - է 1242
ԱԳԱՊԻՈՍ
– ճնտ. - է 1227
– սրկպ., ճնտ. - է 1229
– ճնտ. - է 1244, 1254
– եպիսկոպոս Հռոմայ - է 1231
ԱԳՆԱՍԻՆ, վկայուհի - է 1239
ԱԳՈՐԻՆՂԱՆՈՍ դուռտառ - է 1260
ԱԳՈՐԻՊԱՍ, ի Գործ առաքելոց - է 675
ԱԴԱՄ
– նախահայր, մանրանկար - է 49, 123, 199, 201, 795, Դարագրութիւնք, Պատմութիւնք - է 235, 240, 262, 433, 521, 561, 571, ի տոլոս եւ գաղձս - է 134, 162, 163, 224, 535, ի Հարցմունս - է 241, 243, 330, 402, նշում - է 11, 157, 358, 360, 407, 439, 441, 506, 592, 719, 743, 776, 880, 901, 922, 923, 925, 1120, 1121, 1128, 1180, 1263
– արեպս. Ղրիմու, 1825 թ. - է 970
ԱԴԴԷ եպիսկոպոս - է 1261
ԱԴՈՎԱՆ, հայր Ջարահիպի՝ հօրն Յովհաննու Մկրտչի - է 1246
ԱԴՈՐԷԿ, ժէ. դ. - է 238
ԱԴԻ, 1599 թ. - է 164
ԱԴՈՓՏՈՍ ճնտ. - է 1250
ԱԴՐԻԱՆՈՍ
– կայսր Հռոմայ, 76-138 թթ. - է 778, 1127, 1230, 1248, 1260
– ճնտ. - է 1245
ԱԶԱ սրկպ., ճնտ. - է 1229
ԱԶԱՏ, 1613 թ., հայր ստացող Փիլիպոս Բազուեցու - է 1210, 1213
ԱԶԱՐԻԱ
– մի յերից մանկանցն - է 155, 1260, 1321
– կթղկս. Կիլիկիոյ, 1596 թ., ստացող ի Ջէյթուն - Հ^{մր} 2504, է 271, 273, 277, 278, 280, չտկր. - է 711
– ինչ., 1636 թ., ձնգզ. - է 982
– 1641 թ., եղբայր զրիչ ծոհան երէցի ի Նոր Ջուղայ - է 34
– Ջուղայեցի, ժԶ-ժէ. դդ., տաղ՝ Ալսատ լցաւ խոստումն - է 161, Աւարիչ Հայր երկնային - է 161, Աւրհնեալ կամին աստուածային - է 162, Թագաւորն արարածոց - է 161
– կր. ժէ. դ. - է 1157, 1158
– 1733 թ. - է 1159
– (Ագար) ԺԸ. դ., որդի Շահխաղի - է 78
– 1828 թ. - է 848
– վրդ., կիմորշմ. - է 484
ԱԶԱՐՄԵՌՈՒԽՏ, է. դ. - է 859
ԱԶԳՈՒՒ, ժԹ. դ. - է 974
ԱԶԴԷՆ, թգւր. Պարսից - է 855
ԱԶԹԱՆԴԱՐ, ԺԶ. դ. - է 562
ԱԶԻ, 1672 թ., հայր Սահակ գրչի - է 580
ԱԶԻԶ, 1225 թ. - է 1132
ԱԶԻԶԽԱԹՈՒՆ, ժէ. դ. - է 1005
ԱԶԻՈՍ, ճնտ. - է 1256
ԱԹԱԼԱՐԻԿՈՍ, է. դ., որդի Հերակլ կայսեր - է 860
ԱԹԱՆԱԳԻՆԷ
– եպս. Պիսամտոսի - է 1240
– ճնտ. - է 1252
ԱԹԱՆԱՍ
– (Աթանասիոս) դպիր, ճեղինակ վկայբնթ. Ս. Կատերինեայ - է 439
– եպս., ճնտ. – 1245
– կիսասրկպ., ճնտ. - է 1238
– Աղեքսանդրացի, 296-372 թթ., Դաւանութիւն - է 119, Կանոնք - է 235, 646, 975, ի Պատապմանց գոց - է 376, Յաղագս աբանութիւն Դաւթի մեկնութեան - է 229, 550, Ընդդէմ ասացուածոց - է 1127, Ճառք - է 1220, 1222, 1132, ի բանից - է 355, 384, 1228, վարք - է 1220, մանրանկար - է 85, նշում - է 246, 293, 483, 559, 961, 1129, 1130, 1262
– (Աթանասիոս) ճգնաւոր, ճնտ., Դ. դ. - է 1258
– պատրիարք Անտիոքի, 1179 թ. - է 318, 345
– եպս. Մաղաղոյանի, 1541 թ. - է 766
– 1554 թ., գրիչ ի Մանազկերտ (Ս. Աստուածածին) - Հ^{մր} 2557/Գ, - է 488, 489
– 1654, գրիչ ի Կարս - Հ^{մր} 2424, է 75, 78
– 1663 թ., պսակ ստացող Մկրտիչի - է 1053
– կր., 1670 թ. - է 67
– վրդ., 1752 թ. - է 723
ԱԹԱՆԱՍԻՈՒ, - է 1134, 1221
ԱԹԵՆԱԳՈՐՈՍ ճնտ. - է 1258
ԱԹԵՐԻՈՍ եպս. - է 1231
ԱԹԼՈՒ մղտեսի, 1603 թ. - է 716
ԱՃԱԳԱՆԿ, մանրանկար - է 851
ԱԼԱՀՎԵՐԱՆ, 1733 թ. - է 1159
ԱԼԱՀՎԵՐՏԻ, ժԶ. դ. - է 54
ԱԼԱՄ
– 1598 թ., հոյր Բառսեղ գրչի - է 677
– իրիցկին 1657 թ. - է 414
ԱԼԱՄԵՐԻ - է 850
ԱԼԱՄՇԻ, 1463 թ. - է 177, 178
ԱԼԱՏԻՆ սուլթան - է 900
ԱԼԵՐԻՍ Մեծ, 1193-1280 թթ. - է 376, 404
ԱԼԴՈՒՆ, ժԸ. դ. - է 190
ԱԼԷՔՍԱՆ (Ալէքսան)
– (Ալէքսիանոս) կամաւոր աղիաս - է 488, 489, 490, 1102, 1134, 1227
– (Ալէքսիանոս) ԺԴ. դ., ստացող - Հ^{մր} 2557/Ը. - է 488
– (Ալէքսեանոս) 1599 թ. - է 1005
– (Ալէքսեանոս) վրդ., 1631 թ. - է 971
– 1636 թ., եղբայր ստացող Աբիստակէս վարդապետի - է 980
– (Ալիսան) երէց, 1659ից առաջ, գրիչ - Հ^{մր} 2693, 1213, 1216
– (Ալեքսանոս) դպիր, 1661 թ. - է 909
– 1664 թ., միաբան Գանձասարի - է 502

– վրդ., 1668 թ., յեփին ստացող - է 472
– (Ալէքսիանոս) 1682 թ. - է 722
– ԲԿ., 1734 թ., ի Սուրբ Նշան - է 472
– (Ալիխան) մահտեսի, 1755 թ. - է 725
– աղայ ի Բաղտատ, 1786 թ. - է 1321
– վրդ. Բստեցի, ԺՀ. դ. - է 472
– ԺԸ. դ., յեփին ստացող - է 482, 483
– Փնչրվացի, 1822 թ. - է 1303
– Մասեեան, 1826 թ. - է 843
ԱԼԷՔՍԻՈՍ Անկեղոս Քռմինոս - է 898
ԱԼԻ
- է. դ. - է 760
– ԺԸ. դ. - է 34
– կէտուկ աղայ, 1801 թ. - է 1208
ԱԼԻՆԱՆ պրմ., 1430 թ., հայր Շատախպկի ստացողի - է 1041
ԱԼՄԱՍ խաթուն, 1745 թ., մայր գրիչ Միխայել սփրացուի - է 30
ԱԼՈՒԱՆԴ փաթիշահ, 1498 թ. - է 126
ԱԼՓԻՈՍ ՓԻԼԱԴԵԼՓՈՍ - է 1231
ԱԼՕՆ, ժէ. դ. - է 1064
Ահ Ահիվ, 1657 թ., ի կախփայ - է 414
Ահ ՊիՔԱՅ, 1657 թ., մայր ստացող Միհնա ճելի - է 414
ԱՇՊՈՎ, 1620 թ. - է 1122
ԱԿԱԿԻՈՍ
– ճեմ. եպս. - է 1228, 1233
– ճեմ. - է 1234, 1236
ԱԿԵՂԻՆէ վկայուճի - է 1237
ԱԿԻԿՈՍ ճեմ. - է 1254
ԱԿԻՆԴՈՍ ճեմ. - է 1234, 1254
ԱԿԻՒԼԱՍ
– ճեմ. - է 1221, 1222
– իշխան - է 1239
ԱԿԻՒԼԻՆէ վկայուճի - է 1233
ԱԿԻՓՍԻՄԷ եպս., ճեմ. - է 1254
ԱՀԱՅԳՈՒԹԻՒՆ, 1745 թ. - է 834
ԱՀԱՐՈՆ
– եղբայր Մովսիսի մարգարէի - է 440, 521, 795, 1248, 1332
– թգր. - է 236, 1127
ԱՀՄԱՆ
– սուլթան տաճկաց, 1613 թ. - է 1213
– (Ահմետ) խազօղլի, 1801 թ. - է 1206
ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Լիդա, 1980 - է 962, 1054
ԱՂԱՅ, 1585 թ. - է 832
ԱՂԱՅՅՈՒԼԹԱՆ, 1620 թ. - է 1123
ԱՂԱՆ
– վրդ., ե. դ., ուսուցիչ Ղազարայ Փարպեցւոյ - է 762, 763, 1168
– 1664 թ., հայր Մարտիրոս պարոնտէրի - է 502
ԱՂԱՊԱՊ, 1671 թ., որդի մեկենաս Անանիա երեցի - է 129
ԱՂԱՊԱՊԵԱՆ, ի Հնդիկս, 1786 թ. - է 1321
ԱՂԱՊԵՇ, ԺԵ. դ., ճնգց. որդի Զաքզիչէի - է 1059
ԱՂԱՋԱՆ
– 1550 թ. - է 178
– 1576 թ., հայր յեփին ստացող Սարգիս ապր-ի - է 669
– (Աղայճան) 1724 թ. - է 175
ԱՂԱՄԻ
– ԺՋ. դ., եղբայր ստացող Մկրտիչ արկգ.ի - է 542
– տիրց. Եղեսպատով, 1833 թ. - է 200
ԱՂԱՎԱՂ, 1733 թ. - է 1158, 1159
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ
– ամոսիկ մատենագիր - է 260
– Մակեդոնացի, Ք. ա. 356-323 թթ. - է 394, 526, 640, 682, 735, 778, 854, 1256
– (Ադեբաանդրոս) Փիլոսի մօտ - է 638, 640
– (Աղէկսանդրոս) Հռոմայեցի զօրական - է 1232, 1240
– թգր. - է 1252
– (Աղէքսանդրոս) ճեմ. - է 1227, 1229, 1236
– Կոնդիողլինացի - է 1224
– հայրապետ, Դ. դ. - է 1219
– Թեսալոնիկեցի, Դ. դ., ճեմ. - է 1224
– վրդ., 1679 թ., ստացող ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2673, է 1095, 1096
– Գալատեաթօ Մեսինացի, Ամասաո նոտարացին մտածմանց - է 589, 1043, 1044, 1045
– Ա. Ջուղայեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1706-1714 թթ., Վկայաբիսիմ առ ի պէտս քարոզութեան - է 373, 376, 377, նշում - է 619, 762
– Բ. Բիւզանդացի, կթղկս. Հայոց՝ 1753-1755 թթ. - է 104, 379, 724
– Բ. կայսր Ռուսաց, 1818-1881 թթ. (կայսր՝ 1855-1881) - է 909
– Տէր-Յովհաննէսեանց, ԺԹ. դ. - է 186
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ վկայուճի - է 1234
ԱՂԹԱՄԱՅԻ խան - է 518
ԱՂԻԿԱՌՆԱՅԻ (Յորի նախր.) - է 594
ԱՂԻՊՈՍ ՍԻՒՆԱԿեԱՑ - է 1257
ԱՂՈՒԹԱՆԱԹՈՒՆ, 1363 թ., մայր Կարապետ գրչի - է 715
ԱՂՈՒՊՇԱՀ, ԺԵ. դ., ճնգց. որդի Զաճգիչահի - է 1059
ԱՂՏԻ, 1691ից առաջ, եղբայր Սիմոն ստացողի - է 498
ԱՃԱՊԻԱՆ, ժէ. դ. - է 1165
ԱՃԱՌԵՒԱՆ Հարպեայ - է 288
ԱՄԱԳԵԿ, յԱծքնչ. - է 791
ԱՄԱՆԻՈՍ ճեմ. - է 1246
ԱՄԱՍԻԱ թգր. - է 924
ԱՄԲԱԿՈՒՄ, ՄարգարէՒթիւն - է 601, 797, 806, 1049, Աղօթք - է 143, 355, մաճ - է 798, 806, տօն - է 1258, մանրաճկար - է 53, 79, 207, 593, 795, 804, նշում - է 359, 374, 921
ԱՄԲԱՐ
– 1472 թ., մայր յեփին ստացող Կուլիաշալի - է 820
– մայր յեփին ստացող Յովաճէսի, ԺԷ. դ. - է 616
ԱՄԲԱՐԻԱԹՈՒՆ, ժե. դ., կողակից Յովհաճնիկի - է 1059
ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ եպս. Միդոպայի - է 1259
ԱՄԵՆԱՒԱԳ
– 1313 թ., եղբայր ստացող Յովճաճնէս ճելի - է 588
– ԺՋ. դ., հայր Մեղիսէք ստացողի - է 1060
ԱՄԻՐ
– պրմ., 1423 թ. - է 811, 812
– Համզա Իմիրզէ, 1568 թ. - է 416
– Հասան, ԺՋ. դ. - է 454

ԱՄԲՐԱՂԱՑ, 1682 թ. - էջ 722
ԱՄԲՐԱԿԿ
– 1430 թ. - էջ 1041
– 1640 թ. - էջ 207
ԱՄԲՐԱՀԱՆԱՑ խան, 1620 թ. - էջ 1122
ԱՄԲՐԱՆԱՆ մաղդասի, 1632 թ., յեպիս ստացող - էջ 154
ԱՄԲՐՄԼԼՔ-Ջ, 1444 թ. - էջ 1063
ԱՄՂԻՔՈՍ
– մի յերից մանկանցն - էջ 14, 189
– մի յեփեսոսի մանկանցն - էջ 1253
ԱՄՈՆ
– յԱծոյն. - էջ 302, 680, 1054
– (Ա.ռնաս) աչակերտ Պաղ ս անապատականի - էջ 1133
– հայր, թուղթ - էջ 397, 1141, 1142
– անապատական - էջ 1134
– սրկզ., - էջ 1246
ԱՄՈՎՄ մարզաէ, Մարզաէութիւն - էջ 374, 797, 806, 1049, տօն - էջ 1226, 595, մաս - էջ 798, 806, մաճառանկար - էջ 795, 804, նշում - էջ 601
ԱՄՈՒՔՈՍ - էջ 436
ԱՄՐՈՍԻՈՍ - էջ 375
ԱՄՐՑԱՒ, 1631 թ. - էջ 972
Ա.ՅԻՉՊԵԿ, ժԹ. դ. - էջ 156
Ա.ՅԻԹԱՂ. արկզ., ն.ուս. - էջ 1254, 1259
Ա.ՅՏԻՆ, 1602 թ., հանգուցեալ - էջ 237
ԱՆԱԿ, հայր Գրիգոր Լուսաւորչի - էջ 162, 516
ԱՆԱՀԻՏ դիցուհի - էջ 1245
ԱՆԱՅԻ, 1797 թ. - էջ 460
ԱՆԱՅԵԱՔՈՒՆ, 1640 թ., հոյր Գրիգոր բ՚ին - էջ 207
ԱՆԱՆԻՍ.
– մի յերից մանկանցն - էջ 155, 1259
– առաքեալ - էջ 673
– եպս. Դամասկոսի - էջ 1250
– բ՚ին. ն.ուս. - էջ 1222
– սմանչելագործ բժիշկ, ն.ուս. - էջ 1222
– Պարսիկ. ն.ուս. - էջ 1258
– Շիրակացի, է. դ., Ի ծայնութիւն Տեառն - էջ 1126, Ցաղագս կենդանատեսակաց - էջ 284, Պատմութիւն - էջ 1126, Վասն ընթացից արեգական - էջ 1126, Ոչափութիւն Հին եւ Նոր Կտակարանաց - էջ 960, շարական - էջ 151, ի բանից - էջ 241, նշում - էջ 285
– Նարեկացի, մհ. մօտ 980 թ. դ., խրատ - էջ 361, 398, 486, 1140, 1141, 1142, 1148, Վկայութիւն - էջ 436, նշում - էջ 490
– Սանահնեցի, մհ. 1170 թ. շուրջ, Ընդդէմ երկաբնակացն - էջ 1118, Մեկնութիւն Մատթէի - էջ 1179, Մեկնութիւն թղթոցն Պօղոսի - էջ 1200, 1209, Քարոզ - էջ 531, մաճառնկար - էջ 1199, նշում - էջ 1120, 1180, 1203, 1210, 1211, 1214
– երէց Գառնեցի, 1671-1672 թթ., մեկենաս յԵրեւան - Ձ^{մր} 2446, էջ 127, 129, 130
– (Ա.ճաճիէ) 1697 թ., եղբայր Գալուստ գրչի - էջ 1109
– տիրց., 1780 թ. - էջ 468
– (Ա.ճան) ժԸ. դ. - էջ 78
– եպս. Լիմ ա.նապատի, 1807 թ. - էջ 761
ԱՆԱՍԵԱՆ Յակոբ - էջ 903, 907, 908, 1101, 1180
ԱՆԱՍՏԱՍ
– (Ա.ճաստասիոս) պարսիկ, ն.ուս. - էջ 1221
– բ՚ին., Սիմեպեցի, Դ-ե. դպ., Բան պաղատանաց (աղօթք) - էջ 138, 453, 1146
– 1661 թ., յեպիս ստացող - էջ 244
ԱՆԱՏԱՒԼԻՈՒ, վկայուն՚ի - էջ 1245, 1254, 1261
ԱՆԳԷՈՍ մարզաէ, Մարզաէութիւն - էջ 595, 601, 797, 806, 1049, մաս - էջ 798, 806 մաճառանկար - էջ 593, 795, 804, նշում - էջ 374
ԱՆԳՈՒԹՈՍ - էջ105
ԱՆԴՈՒՆԻՆէ ն.ուս. - էջ 1236, 1253
ԱՆԴՈՒՆԻՈՍ
– մի յեփեսոսի մանկանցն - էջ 1253
– ն.ուս. յԱղեքսանդրիայ - էջ 37, 1221, 1243, 1255
– թգր. - էջ 1250, 1255
– բ՚ին. ն.ուս. - էջ 1255
ԱՆԴՐԱԽԱՓՈՒՆ, 1671 թ., հոյր մեկենաս Ա.ճաճիա երէցի - էջ 129
ԱՆԴՐԱՆԻԿ միաբան Գամալիէլի վաճի, 1363 թ. - էջ 709
ԱՆԴՐԷԱՍ
– առաքեալ - էջ 659, 1258, 1263
– (Ա.նդրէ) զօրավար, ն.ուս. - էջ 1235, 1239, 1244
– ն.ուս. - էջ 1135
– կր. - էջ 1253
– Բիւզանդացի, Դ. դ., Մեկնութիւն տոմարի - էջ 286, նշում - էջ 1126, 1130
– Կապադովկիացի, Ը. դ., Մեկնութիւն ծայնութեանն Յովհաննու - էջ 84, 311, 317, 344, 1188
– (Ա.նտիոս) 1566 թ. - էջ 968
– ԺԶ. դ., որդի Պետրոս ստացողի - էջ 62
– 1636 թ. - էջ 980
– եպս., 1640 թ., առաջնորդ Ախալգաւի - էջ 206, 208
– կր., ի Նոր Ջուղայ, 1650 թ. - էջ 493
– 1655 թ., որդի Մկրտչի - էջ 568
– Ա.րծկեցի, ժէ-ԺՀ. դդ., տան՝ Ա.ւաղ, անկայ յօտար երկիր - էջ 102
– արկզ., 1780 թ., ծաղկող յէջմիածին - Ձ^{մր} 2552, էջ 467, 468
ԱՆԴՐՈՆԻԿՈՍ
– ն.ուս. - էջ 37, 1134, 1221, 1237, 1251
– Բալէոլօկոս - էջ 899
ԱՆԵՄՓՈՏՈՍ ն.ուս. - էջ 1254
ԱՆԷՔՏՈՍ - էջ 1227
ԱՆԹԱՈՒՄ, 1655 թ. - էջ 568
ԱՆԹԻՄՈՍ
– էջ 106, 574
– եպս. Նիկոմիդիոյ, ն.ուս. - էջ 1227, 1246
ԱՆԹԻՊԱՏՐՈՍ թգր. - էջ 743, 1334
ԱՆԹԻՄՈՍ եպս., ն.ուս. - էջ 1230
ԱՆԻԿՏՈՍ ն.ուս. - էջ 1239, 1243
ԱՆԻՇԱԿ, գրչի. - էջ 564
ԱՆԿԷԼՈՍ կայսր Յունաց, 1200 թ. - էջ 616
ԱՆՆԱ
– մայր Սամուէլ մարգարէի, մաճառանկար - էջ 53, 79, 207, 1001

– մայր Տիրամօր, տօն - էջ 112, մաճառնկար - էջ 41, 141, 149, 199, 1241, 1247, 1257, տօն - էջ 1008. ճառ ի գանձս եւ ի տաղս
– 1535 թ., հայր գիչ Ներսէս երէցի - էջ 540
– 1641 թ., դուստր գիչ Յոհաննի երէցի, Նոր Ջուղա - էջ 34
– 1806 թ. - էջ 386
ԱՆՈՒՇԵԼ ՆԱԼԲԱՆԴ, ժՋ. դ., ստացող - Հ^{ար} 2576, էջ 557, 562, 563, 564
ԱՆՊԷՏ, 1419 թ., մայր ստացող Մ՛ուրաչանի - էջ 1056, 1058
ԱՆՏԻՈՔ
– թգր. - էջ 639, 1242
– բժիշկ - էջ 1245
ԱՆՏՈՆ
– (Անդոնիոս) մի ի մանկանցն եփեսոսի - էջ 189
– (Անդոնիոս) ճեմ. - էջ 1239
– (Անդոն) ճեմ., որդի Մեղսաիպոսի - էջ 1255
– Ամապատական, մճ. 342/355 թթ., վարժ - էջ 1132, 1220, ի շարականս եւ տաղս - էջ 176, 228, 426, մաճառնկար - էջ 41, 49, 124, 149, 151, 199, 201, նշում - էջ 14, 193, 484, 884, 1133, 1136, 1154, 1263
– (Անտոնիս) աշակերտ Անտոն անապատականի - էջ 1133
– յիշուած Կոճիդէսի ճեմ, Դ. դ - էջ 1250
– 1371 թ. - էջ 1152
– վրդ., ժե. դ., - էջ 487
– (Անդոն) 1631 թ. - էջ 972
– (Անդոն) վրդ., 1632 թ. - էջ 662
– բիլ., 1637 թ., Չարեբայ անապատ - էջ 700
– 1663 թ., որդի Գալուստ բիլի - էջ 1053
– սրճ., 1671 թ., եղբայր մեկենաս Անանիա երէցի - էջ 129
– վրդ., 1682 թ. - էջ 722
– մեռապոլիտ, 1788 թ. - էջ 1328, 1329
– Վիւա, ԺԸ. դ., Քառոզգիրք - էջ 922
– արճեպս. նուիրակ, 1822 թ. - էջ 1285, 1293, 1297, 1299
ԱՆՏՈՆԻՆԷ թգր. - էջ 1284
ԱՆՏՈՒՆԻՈՒՈՅ նեստաբիւսի առաքեալ - էջ 1237
ԱՆՓԻԼՈՔՈՍ Իկոնիոյ եպս. - էջ 1252
ԱՆՓՐԻՈՍ ճեմ. - էջ 1229
ԱՇԽԷՆ թագուհի, Դ. դ., - էջ 1258
ԱՇՈՑ
– Ա. Բագրատունի, թգր. Հայոց, 888-890 թթ. - էջ 844
– Բ. Բագրատունի երկաթ, թգր. Հայոց, մճ. 929 թ. - էջ 242
ԱՇՏԱՆ, է. դ. - էջ 858
ԱՋԷ, ԺԳ. դ., որդի Պռոշ իշխանի - էջ 1121
ԱՊԱՋՊԷԿ, 1620 թ. - էջ 1122
ԱՊԱԼՈՅ (Ապլոց) իշխան, 1284. թ., խնդրող տաղի Յովհ Երզնկացւոյ - էջ 32, 170
ԱՊԱՒՈՐ միայնակեաց - էջ 1133
ԱՊԵՐԻՈՔ ճեմ. - էջ 1232
ԱՊԻՎԻՆՈՈՍ ճեմ. - էջ 1249
ԱՊԻԼՈՆ
– անտիկ ճեղինակ, էջ 438
– ճեմ. - էջ 1232
ԱՊՈՂԻՆՈՍ ճեմ. - էջ 1241, 1242
ԱՊՈՂՈՆՈՍ ճեմ. - էջ 1260
ԱՊՈՒԽՈՒՀԱՆՏՑ, հայր Ապտուլլաճի - էջ 754
ԱՊՈՒՍԻՆԱՑ - էջ 367, տե՛ս եւ ԻԲՆ ՍԻՆԱ
ԱՊՏԼՄՄԵՀ մաճուկ նաճատակ - էջ 1104
ԱՊՏՈՆՈՄՈՍ եպս., ճեմ. - էջ 1247, 1254
ԱՊՏՈՒԼԼԱՀ, որդի Ապուխուճափայի - էջ 754
ԱՊՐԻԽԱՄ, ԺԸ. դ. - էջ 96
ԱՊՐՈ, ԺԸ. դ. - էջ 96
ԱՊՈՂՈՍ առաքեալ - էջ 1249
ԱՋԱՊԱՀ, 1771 թ. - էջ 730
ԱՌԱՔԵԼ
– (Առաքեալ) 1198 թ., գիչ - Հ^{ար} 2606, էջ 679, 683
– 1294 թ., կազմող ի Դազարակ - Հ^{ար} 2588, էջ 607, 617
– Սիւնեցի, ԺԴ. դ. Բ. կէս - ԺԵ. դ. Ա. կէս, Մեկնութիւն Սաճմանաց գրոցն - էջ 261, 377, Աւետեայն չար տանջելի է - էջ 261, գիչ՝ 1457 թ. - Հ^{ար} 2522, էջ 351, 353. տաղ եւ գանձ
Աճեսա միածին - էջ 936, 1084, 1102, նշում - էջ 264, 1103
– Բաղիշեցի, 1380-1454 թթ., Պատմութիւն Մեծին Ներսէսի - էջ 908, տաղ եւ գանձ. Այբն Աստուծոյ - էջ 362, 1100, Այսօր եհաս ինձ - էջ 216, 1088, Այսօր եհաս հրաման - էջ 19, 29, 215, 216, 1088, Այսօր ընո տօնիս - էջ 11, 945, 1033, Աճեսա միածին - էջ 936, 1084, 1102, Աճուն աւհնեալ - էջ 518, Անտաճելիդ երկնի - էջ 428, 955, 1037, 1085, Արեգակն արդար որ - էջ 935, 1028, Աւհնեալ եւ ընտրեալ - էջ 934, 986, Աւհնեալ Հայր երկնաւոր - էջ 515, 1066, 1100, Եա՝ Առաքել Բաղիշեցի (Տաղ Յովսաֆիս) - էջ 121, ի յերկնային լուսոյն - էջ 935, 999, Յորժամ Հայրն երկնաւոր - էջ 121, 163, 1088, Ով Բանաճայք - էջ 20, 29, 211, 215, 955, 1037, Քաճզի ֆռանկաց ազգն - էջ 163, նշում - էջ 520
– 1444 թ., Բոջ որդի Մկրտիչ գրչի - էջ 1063
– (Առաքեալ) Վայոնձորեցի, ԺԵ. դ. - էջ 487
– 1537 թ., որդի Պարսամ ստացողի - էջ 825
– Գեղամացի, 1599 թ., ծաղկող ի Թուանճ - Հ^{ար} 2660, էջ 1001, 1003, 1004, 1005
– ԺՋ. դ. - էջ 822
– 1613 թ., եղբայր Փիլիպոս գրչ - էջ 1213
– 1630, ստացող ի Հալեպ - Հ^{ար} 2619, էջ 741, 746
– վրդ., 1640 թ. - էջ 207
– կր., 1641 թ., Արցախ - էջ 23
– վրդ., 1653 թ. - էջ 248
– մուղտասի, 1682 թ., ճանգ. հայր ստացող վլասիոս վրդ.
Շամախեցւոյ - ձեռ. Հ^{ար} 2613, էջ 720
– բիլ., 1691 թ. - էջ 498
– բիլ., ժէ. դ. - էջ 38
– Աստապատեցի, 1723 թ., յեսին ստացող - էջ 1158
– Առաճելեան, 1828 թ. - էջ 15
– (Առաքեալ) ԺԹ. դ., յԱստրախան հաղաքէ - էջ 426
– գրչի. - էջ 741
ԱՌԻՍՏԱՊՈՂՈՍ ճեմ. - էջ 1237
ԱՌԻՒՏ իշխան Թլկուրան աւանի, ԺԲ. դ., խնդրող բանի ի Գրիգորիս կթղկս.է - էջ 251, 688
ԱՌՈՆ ՊՌՏՈՅՆ օտար իշխան, 1117 թ. - էջ 1188

ԱՍԱՆԷԹ, կին Յովսեփայ Դեղեցկի, Պատմութիւն - էջ 299, 300, 603
ԱՍԱՓ մարգարէ - էջ 968, 1224
ԱՄԵՐ
– յԱծչեաց, կտակ - էջ 650, 805
– միայնակեաց - էջ 555
ԱՄԻԼԻԷԿ, 1745 թ. - էջ 833
ԱՄԻԶԱՏԷ, 1672 թ., Բոյր Սահակ գրչի - էջ 580
ԱՄԻՄԵԼԻՔ, 1476 թ., Բոյր Զաքար գրչի - էջ 434
ԱՄԼԱՆ ի Բաարա, 1785 թ. - էջ 1316, 1321
ԱՄՍՏՈՒՐ
– մելիք, 1585 թ. - էջ 833
– (Աստուր) ճիւղ., ԺԶ. դ. - էջ 828
– ԺԶ. դ. - էջ 1042
– (Աստուածատուր) կր., 1640 թ. - էջ 207
ԱՍՏԻՒՈՍ եպս., նահ. - էջ 1239
ԱՍԱՉԱ, նահ. - էջ 1234
ԱՍԿԷՊԻՐԴՈՆ նահ. - էջ 1248
ԱՍԿԵՊԻՈՍ, Հերմեայ Եռամեծի աո Ասկեպիոս - էջ 470, 471
ԱՍՊԱՀԱՆՇԱՀ, 1475 թ., ոդի Եղիշայ ճիւղ. - էջ 832
ԱՍՏՂԻԿ
– 1636 թ. - էջ 980
ԱՍՏՈՒԱՆՏՊԱՀ պրն., 1785 թ. - էջ 1316, 1319, 1325
ԱՍՏՈՒԱՆՏԱՊԱՒ, ԺԸ. դ. - էջ 1160
ԱՍՏՈՒԱՆՏՍՏՈՒՐ
– ԺԳ. դ., Բոյր Գրիգոր վրդ-ի - էջ 707
– 1363 թ., Բոյր Կարապետ գրչի - էջ 715
– 1363 թ., ճնզց. - էջ 715
– փիլիսոփայ, 1419 թ. - էջ 1057
– աղբ., 1419 թ., գրիչ, ծաղկող յՈւտաս - Հ^{ար} 2670, էջ 1053, 1056, 1057
– 1475 թ., ոդի Սատաղայ ստացողի - էջ 832
– Բայրապետ, 1476 թ. - էջ 434, 821
– Նաղաշ, 1498 թ., միայնակեաց Ս. Յուսկան ոդու վաճի - էջ 126
– եպս., 1535 թ. - էջ 540
– եպս. Մշեցի, 1585 թ., գրիչ յԵրուսաղէմ - Հ^{ար} 2578, էջ 569, 573
– ԺԶ. դ., Բոյր Պօղոսի - էջ 1064
– ԺԶ. դ., եղբայր յեռին ճոռոգող Աբիմելեխի - էջ 1042
– երէց, ԺԶ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2676, էջ 1099, 1105
– Կօզայ Բաաճնցի, ԺԶ. դ., ստացող - Հ^{ար} 2676, էջ 1099, 1105
– եպս. 1613 թ., ճօրեղբայր Մարտիրոս ստացողի - էջ 1213
– 1620 թ. - էջ 1122
– ճիւղ., 1631 թ. - էջ 972
– արկղ., 1633 թ., գրիչ ի Հալէպ - Հ^{ար} 2435, էջ 95, 98, Հ^{ար} 2619, էջ 741, 746, 748, Հ^{ար} 2500, էջ 261, 262
– ճիւղ., 1635 թ. - էջ 700
– իւիցուկ, 1636 թ., արբազրող ի Բոնակոթ - Հ^{ար} 2656, էջ 979, 981
– 1636 թ. - էջ 980
– դպիր, 1641 թ., գրիչ, ծաղկող ի Կ. Պոլիս - Հ^{ար} 2669, էջ 1047, 1051
– 1648 թ., գրիչ ի Սպահան - Հ^{ար} 2587, էջ 599, 604
– ճիւղ., 1650 թ. - էջ 493
– պատարիաք Երուսաղէմի, 1651 թ. - էջ 841
– ԺԵ. դ., եղբայր Սահակ ստացողի - էջ 518
– ԺԶ-ԺԵ. դդ., տաղ՝ Ցայն առաքին - էջ 1103
– արկղ., ԺԵ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2459/Բ, էջ 158, 163
– Կ. Պոլսեցի տպագրիչ, 1717 թ. - էջ 293
– մաճառեան, 1752 թ. - էջ 723
– կր., 1753 թ. - էջ 724, 725
– (Աւավատուր) 1757 թ. - էջ 1217
– մաճառեան, 1781 թ. - էջ 1315
– վրդ., Արցախեցի, 1799 թ., յեռին ստացող - էջ 958, 959
– աղա Աստապատցի, ԺԸ. դ. - էջ 248
– վրդ., 1801 թ., միաբան Մշոյ Առաքելոց վանի - էջ 1208
– վրդ. 1804 թ. - էջ 757
– արեպս., 1810ական թթ. - էջ 1275, 1286, 1290
ԱՄՔԱՆԱՉ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐԵԱՆ ԱՐԱՄԱՏԵՒՆՅ, 1868 - էջ 1097
ԱՎՐԻԼԷԿ, 1580 թ., ոդի Շահճազարի - էջ 1156
ԱՏԱՆ ԽՈՒՌՈՒՐՈՒՆ, է. դ. - էջ 858
ԱՏԻԲԿԿ
– 1620 թ. - էջ 1123, 1156
– ոդի մեկեռաս Անանիա երէցի, 1671 թ. - էջ 129
ԱՏՈՄ
– Առումեանք, նահ. 449 թ. - էջ 1244
– Անձեւացեաց իշխան, Թ-Ժ. դդ. - էջ 1129
– 1396 թ., յեռին գրիչ - էջ 321
– ռաբուն, ԺԹ. դ., ստացող - Հ^{ար} 2478, էջ 201, 203, 204
– բանաստ, ԺԹ. դ. - էջ 274
– փիլիսոփայ, 1419 թ. - էջ 1057
– 1419 թ., Բոյր գրիչ Աստուածատուր աբղ-ի - էջ 1056
– 1463 թ., գրիչ յԱրմիզաւոր - Հ^{ար} 2465, էջ 175, 177
– ԺԵ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2625, էջ 781, 792
– ճիւղ., ԺԵ. դ., աներ Զանգիչէ ստացողի - էջ 1059
– երէց Ոստանցի, Վարագեցի, ԺԵ-ԺԶ. դդ., տաղ. Այսօր դըշխոյ բերկրեալ - էջ 71, 1028
– կր., ԺԷ. դ., յեռին ստացող - էջ 43
ԱՏՐՆԵՐՍԵՀ նահ. - էջ 1245
ԱՐԱ, ԳԵՂԵՑԻԿ - էջ 854, 871, 873, 874
ԱՐԱՄ նահապետ - էջ 871, 873, 874
ԱՐԴԱՂՈՒՆ կաստակող - էջ 1231
ԱՐԵՍՏՈՒ բժիշկ - էջ 1240
ԱՐԵՐՈՒ նահ. - էջ 1260
ԱՐԶՈՒԻՒԱՔՈՒՆ
– 1265 թ., կողակից իշխանաց իշխան Տարսայիճի - էջ 665
– 1430 թ., մայր յեռին ստացող Շատիպէկի - էջ 1041
ԱՐԶՈՒՄՈՒՆ, 1742 թ., եղբայր Եղզար ստացողի - էջ 96
ԱՐԻԱԴՈՎՆԱՅ վկայուճի - էջ 1248
ԱՐԻԱՆՈՍ նահ. - էջ 1260
ԱՐԻՈՍ
– նահ. - էջ 1232
– ճերմակ. Գ-Դ. դդ. - էջ 267, 559, 1127, 1128, 1129
ԱՐԻՍԻԴԷՍ Մրոի փիլիսոփայ - էջ 459
ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ
– Ա. կթղկս. Հայոց, 325-333 թթ. - էջ 851, 1258

– վրդ., ԺԲ. դ., խմբ. Ներսիսի Շնորհալւոյ Մատթեոսի Ասողկան տարաձի Մեկնութեան - էջ 707, Քարոզ Նար Կիւրակէի - էջ 466
– հոգեոր, գրիչ, ԺԲ. դ., Յարհեստ գրչութեան - էջ 364, Տաթեացւոյ լուծմունք դժուարիմաց բանից Արիստակէսի - էջ 364
– կր., 1417 թ., շնորհող օրինակի - էջ 1198
– (Առիստակէս) 1476 թ. - էջ 1122
– (Ընդստակէս) ԺԿ., 1568 թ. - էջ 417
– ԺԵ-ԺԶ. դդ., տոպերգու. Ողբ՝ եկայք այսօր եղբայրք - էջ 212, 955, 1038
– (Իստակիս) ԺԶ. դ. - էջ 419
– (Իրլստակէս) ԺԶ. դ. - էջ 536
– (Իստաքէս) 1602 թ. - էջ 1042
– վրդ. Խարբերդցի, 1630 թ., ստացող ի Հալէպ - Հ^{մր} 2619, էջ 741, 746, 747
– վրդ., 1635 թ., ստացող ի Շինաճայր - Հ^{մր} 2608, էջ 693, 699, 700, 701
– վրդ., 1636 թ., պատուիրատու ի Բռնակոթ - Հ^{մր} 2656, էջ 979, 980, 981, 982
– (Առիստակէս) Տաճնավերցի, 1690 թ. - էջ 140
– կր., 1690 թ., գրիչ - Հ^{մր} 2449, էջ 137, 139, 140
– (Առլստակէս) ԺԷ. դ. - էջ 227
– աբղ., 1734 թ. - էջ 1160
– վրդ., 1736 թ. - էջ 792
ԱՐԻՍՏԻԴԷ փիլիսոփայ Աթենացոց - էջ 1127
ԱՐԻՍՏՈԿԼԷՍ Կիպրացի, ճեմ. - էջ 1238
ԱՐԻՍՏՈՏԷԼ, 384-322 Ք.ա., իմաստասէր, Անալօտիկէ - էջ 966, 985, Յաղագս առաքինութեանց - էջ 236, Պերի Արմենեաս - էջ 459, 965, Պորփիտի Ներածութիւն ստորոգութեանցն Արիստոտէլի - էջ 458, 459, Տաթեացւոյ լուծմունք Առաքինութեանց Արիստոտէլի - էջ 364, ի բանից - էջ 375, 437, 438, 1128, նշում - էջ 362, 472, 879, 882,, 964, 965, 1331
ԱՐԿԱԴԻՈՍ
– ճեմ. - էջ 1221
– կայսր, Դ. դ. - էջ 1257
ԱՐՔԱՆ
– Ածուոմի, ե. դ., Հարցումն - էջ 1141
– Պատմութիւն Տարօնոյ գործոյ - էջ 496
ԱՐՂՈՒԹԵԱՆՑ կնեազ, 1845 թ. - էջ 256
ԱՐՂՈՒՆ ղան, 1299 թ. - էջ 1311
ԱՐՂՈՒՆՄԷԼՔՔ, 1444 թ. - էջ 1063
ԱՐՄԱՂԱՆ, 1742 թ. - էջ 96
ԱՐՄԱՐ, 1717 թ. - էջ 174
ԱՐՇԱԿ
– Ա. Պարթև, մաճ՝ 35 թ. - էջ 1256
– Բ. թգր. Հայոց, մաճ. 368 թ. - էջ 853, 854, 1256
– ԺԹ. դ., որդի Պետրոսի - էջ 974
ԱՐՇԱՄ արմայ - էջ 851
ԱՐՇՈՒ Պարսից թգր. - էջ 321
ԱՐՈՒԻՍ 1498 թ., մօրաքոյր ստացող Ստեփաննոս աբղւ-ի - էջ 126
ԱՐՔԷՆ
– մի ի Ղեւոնդեանց բահանայիցն, ե. դ., ճեմ. - էջ 1242
– 1352 թ., հայր յեղիսն ստացող Յոստիանիի - էջ 815, 816
ԱՐՍԷՆԻՈՍ միայնակեաց - էջ 553, 1233
ԱՐՏԱԴՈՐՈՆ մեծատուն - էջ 1240
ԱՐՏԱՇԷՍ
– թգր. Պարսից - էջ 639, 1334
– Բ. թգր. Հայոց, մաճ. Ք. ա. 20 թ. - էջ 242
– Մելիխեթեան, 1897 թ. - էջ 150
ԱՐՏԱՇԻՐ
– որդի Սասանայ, 180-239 կամ 241 թ.. - էջ 851, 1256
– թգր. Պարսից, որդի Կաւատայ, Է. դ - էջ 859
ԱՐՏԱՒԱԶԴ
– Ա. թգր., Ք. ա. մօտ 160-115 թթ. - էջ 851
– Մազազունեաց տէր, ԺԴ. դ., Լուծմունք - էջ 1129
ԱՐՏԱՒԱՆ թգր. Պարթեաց, մճ. 38 թ. - էջ 1256
ԱՐՏԵՄԱՆ եպս., ճեմ. - էջ 1230
ԱՐՏԵՄԻԴԷ - էջ 1250
ԱՐՏԵՄԻՈՍ ճեմ. - էջ 1252
ԱՐՏԵՒԱՆ - էջ 854
ԱՐՓԱՔ, յԱծչնէ. - էջ 680
ԱՐՓԱՐ աղաւ, 1818 թ. ճեմ. - էջ 1269
ԱՐՔԱՅՏԻՏԻՆՆ, ԺԴ. դ. - էջ 707
ԱՐՔԻՊԱՍ ճեմ., աչակերտ Պօղոս առաքեալի - էջ 1257
ԱՒԱԳ
– 1341 թ., մօրեղբայր ստացող Դէյրզ արվգ.ի - էջ 968
– սլրն., 1382 թ. - էջ 816
– (Ա.մաք) 1652 թ. - էջ 110
– (Աւաք) 1707 թ. - էջ 174, 175
– Աստապատեցի, 1725 թ. - էջ 1166
– (Աւաք) 1733 թ. - էջ 1159
– 1742 թ. - էջ 96
– 1756 թ., յեռիսն ստացող - էջ 120
– ԺԸ. դ., յեռիսն ստացող - էջ 194
– գրչի. - էջ 110, 546
ԱՒԱԳԵԱՔՈՒՆ մաճառեսի, 1566 թ. - էջ 969
ԱՒԱԳՑԷՐ
– 1475 թ., ծաղկող ի Բոլոբաբեդ - Հ^{մր} 2634, էջ 829, 831
– ԺՋ. դ., յեռիսն ստացող - էջ 1122
ԱՒԳԵՐՍ, 1363 թ. - էջ 715
ԱՒԳՍԵՆՑ
– (Աւխէնտիոս) ճգնաւոր - էջ 1137
– ԺԱ., 1630 թ. - Հ^{մր} էջ 818
ԱՒԴԱԼ ԱՂԱՅ, 1806 թ. - էջ 973
ԱՒԴԱԼԲԷԿ Մոկաց պարոն, 1595 թ. - էջ 42
ԱՒԴԱԼԲԷԳԵԱՆ Մալիս - էջ 1103
ԱՒԴԱՂՋԻՋ խոջա, ԺՋ. դ., յեռիսն ստացող - էջ 1060
ԱՒԵՒՒՈՍ - էջ 260 առ՛ս նաեւ ԻՒՆ ՍԻՆԱ.
ԱՒԹՑ
– կր., 1659 թ. - էջ 164
– խոջա Բալամբար, 1692 թ. - էջ 519
ԱՒԵՏԻՔ (Աւետիս)
– աբղ. Ակուտսինոս ի կարգէ եղբարցն Քարոզողաց, 1380 թ., վասն տնօրէնութեանն Քրիստոսի - էջ 134, Կարգ գիտնութեան գիտնականացն - էջ 135
– 1425 թ., յեռիսն ստացող - էջ 801, 802
– 1441 թ. - էջ 1063
– 1471 թ., հայր Մարտիրոս ստացողի - էջ 824

– 1498 թ. - է 127
– սքղլ., 1515 թ., ձեռագիրք - է 438, 440
– 1535 թ., ոդղի գրիչ Ներսէս երէցի - է 540
– 1595 թ., գրիչ ի Սուրս - Հ^{ար} 2411, է 41, 42, 43
– 1596 թ., ձայր Վաճան գրչի - է 279
– ԺԶ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2440, է 109, 112
– (Ա.)Թեոխս) 1651 թ. - է 291, 292
– Երէց, 1668 թ. - է 164
– 1671 թ. - է 129
– տպագրիչ, 1676 թ. - է 73
– 1684 թ., ձայր յեսին ստացող Բաբախանի - է 239, 240
– 1697 թ., ոդղի Ամանիայի - է 1110,
– ճեյ., 1697 թ., գրիչ ի Բերիայ - Հ^{ար} 2677, է 1107, 1108, 1110
– Զալասպի, ԺԷ. դ., յեսին ստացող - է 98
– (Աւատիմ) ԺԷ. դ - է 108
– 1725 թ. - է 1166
– տիրցու, Թասպահաստէ, 1771 թ. - է 909
– պրեն., 1786 թ. - է 1319
– ԺԸ. դ - է 1106
– ԺԸ. դ., եղբայր յեսին ստացող Յոհաննէսի - է 892
– ԺԸ. դ. - է 291
– ձեռիրակ, ԺԸ. դ., տապր. Յարմար ձեւով պատուական - է 99, Աճա եղեւ օրճեեալ գառուն - է 101
– վրդ., 1806 թ., կնճդրչմ. - է 292
– ճեյ., յեսին ստացող, 1817 թ. - է 974,
– ճեյ. Տէր-Կարապետեանց, 1820 թ. - է 828
– տիրց., 1836, յեսին ստացող - է 1006
– մաճեռեսի ի Բաղէշ, 1822 թ. - է 1289
– միհնդաճի, 1873 թ., եղբայր Գէորգ Դ. կթղկս.ի - է 804
ԱԻԹՄԱՆ պարոն, 1425 թ. - է 803
ԱԻՂՈՒԼԱԼԹՈՒՆ, կեճակից Շաուիրէյի, 1430 թ. - է 1041
ԱԻՈՐ, յԱծընչ. - է 1333
ԱԻՐԵՂԻԱՆՈՍ կոստաչտ թզուր. - է 436, 1245
ԱԻՐԵՆԴ նճտ. - է 1227, 1228
ԱՁԲՐԻԿԱՆՈՍ նճտ. - է 1230, 1241
ԱՁՔԱԶԻԱ, (Ավազիա) յԱծընչ. - է 668, 1118
ԱՁՔԱՅՂԱ ճրեչտակ - է 190
ԱՁԻՀԼ, յԱծընչ. - է 1333
ԱՆԹԱՆԴԻ, պրեն., 1785 թ. - է 1318
ԲԱԲԱԽԱՆ, 1684 թ., յեսին ստացող - է 239, 240
ԲԱԲԼ
– խոչա, ԺԷ. դ., ոդղի գրիչ Սիմեոն երէցի - է 497, 498
– ԺԷ. դ., ոդղի Վաղդան երէցի - է 1005
ԲԱԲԻԼԱ
– վրդ. - է 1239
– եպս. Անտիոքու, նճտ. - է 1246
ԲԱԲԻԼՈՍ նճտ. - է 1220
ԲԱԳԱՐԱՏ
– թժիչկ - է 88. տե՛ս նաեւ ՀԻՊՈԿՐԱՏ
– Տոռոմեճոյ եպս. - է 1240
– Բագրատունի Հայոց իշխան, մճ. 851 թ - է 337
ԲԱԳՈՈ
– նճտ. - է 1260
– գրչփ. - է 574
ԲԱԴԱԼԵԱՆ Յաւմիկ - 1171
ԲԱԴՐԻԱՆ, 1580 թ. - է 1156
ԲԱԽՏԻԱՐ, 1498 թ., եղբայր Սահեփանոս կր. - է 126
ԲԱԼՐԱՋԻՉ, 1498 թ., հոյր Սահեփանոս ստացողի - է 126
ԲԱԼԴԱՍԱՐ
– (Բաղտասար) ԺՉ. դ - է 536
– 1664 թ. - է 502
– դպիր, 1681 թ., գրիչ ի Շահախի - Հ^{ար} 2613, է 717, 719
– արճեպս. Հասան-Ջալալեան, 1838, ստացող ի Շուչի - Հ^{ար} 2622/Բ., է 753, 718, նշում - է 718
ԲԱՂԼԷԿ, յԱծընչ. - է 1332
ԲԱՂԻ, 1663 թ., ձայր Մէլիոն ստացողի - է 890
ԲԱՅՂԱՄ, յԱծընչ. - է 1332
ԲԱՆԱՐԳԷՍ
– 1352 թ., աւուսին յեսին ստացող Յուսափանէի - է 816
– ԺԴ. դ., Վասիլ երէցի ոդղի - է 707
ԲԱՆԻՆՍԻԻ իշխան, 1785 թ. - է 1317
ԲԱՇԻՈՒՄ, ԺԷ. դ., ձայր Սահակ ստացողի - է 518
ԲԱՐՆԱԲԱՍ առաքեալ - է 330, 672, 674, 1236
ԲԱՍԻԼ
– միայնակեաց ի Պէթիսաի վաճ, 1179 թ. - է 318, 345
– (Բասիլիոս) նճտ. - է 1220
– (Բասիլիոս) կայսր, ձայր Լեոն կայսեր - է 1235
– ռարուձապետ Ամէդդլու վաճի, 1797 թ. - է 1182
ԲԱՍԻԼԻՏ սրբուհի - է 1247
ԲԱՍԻԼԻՍԿՈՍ նճտ. - է 1226, 1235
ԲԱՍԻՄՈՍ պարսիկ նճտ. - է 1230
ԲԱՍՈՍ նճտ. - է 1220
ԲԱՏ ճգնաւոր - է 1134
ԲԱՐԱՂԱՄ
– ճգնաւոր ի Հնդիկս - է 163
– ԺԷ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2601, է 655, 660
ԲԱՐԱՔԻՆ, ձայր Զաքարիա մարգարէի - է 1234
ԲԱՐԱՔԻՈՍ նճտ. - է 1228
ԲԱՐԲԱՇՄԷՆ եպս., նճտ. - է 1236
ԲԱՐԲՈԼՈՄԷ պրեն., 1786 թ. - է 1324
ԲԱՐԴԻՇՈՑ նճտ. - է 1234
ԲԱՐԴՈՒԼԻՄԷՈՍ
– առաքեալ - է 48, 106, 212, 421, 531, 579, 782, 787, 659, 935, 1259, մաճառանկար - է 933
– Մարաղացի-Բոլոնիացի, մճ. 1333 թ. - է 635
– վրդ., 1825 թ. - է 1306
– ռարուձի, 1828 թ. - է 763
ԲԱՐԽՈՒԻՄԱՐ
– 1690 թ. - է 140
– (Պարխուտար) 1768 թ. - է 728
ԲԱՐՇՈՒՄԱ. - է 494
ԲԱՐՂԱՄ
– նճտ. - է 1256
– պրեն., 1786 թ. - է 1321
ԲԱՐՈՒՔ, ոդղի Նեռեեայ, Թուղթ - է 595, 798, 807, 1049
ԲԱՐՍԵՂ
– Կեսարացի, 329-379 թթ., Աղօթք այգուց - է 20, 28, Աղօթք չօրճնեեաց - է 21, 56, Յաղագս նայնից - է 739, Պաճոց Գիրք - է 461, 462, ի Կանոնաց - է 235, 432, 525,

1112, ի բանից - է 355, 375, 436, 437, 1113, Հարցումն Գրիգորի Աստուածաբանին - է 513, 1119, ի գանձս - է 428, նշում - է 1137, 1173, 1240
– եպս. Հաղբատի, 1187 թ. - է 682
– երաժիշտ, 1294 թ., գրիչ ի Դեադարակ - Հ^{մր} 2588, է 607, 610, 611, 613
– 1300 թ. - է 691
– վրդ., 1418 թ., գրիչ յեղիազարու վանս - Հ^{մր} 2690, է 1193, 1198, 1199
– արկպ., 1475 թ., ուղի ստացող եղիշայ էիլի. - է 832
– էիլ., 1561 թ. - է 666
– 1598 թ., գրիչ յԱմդոյու վանս - Հ^{մր} 2605, է 669, 677, 678
– րաբունապետ, ստացող յեղիազարու վանս - Հ^{մր} 2691, է 1199, 1202, 1203, 1204, 1205, 1208
– վրդ., 1604 թ. - է 321
– էիլ., 1636 թ. - է 982
– էիլ., 1637 թ. - է 700
– էիլ., 1640 թ. - է 207
– վրդ., ճնզգ. 1658 թ. - է 891
– 1664 թ. - է 14
– արեպս. պարոնտէր Ս. Ամարասյայ (Դաճնասար), 1664 թ., ստացող - Հ^{մր} 2561, է 499, 502, 502
– (պարսեր) էիլ., 1678 թ., յեռիմ ստացող - է 422
– էիլ., 1681 թ., գրիչ ի Շամախի - Հ^{մր} 2613, է 717, 719, 720, 721
– եպս., ԺԷ. դ. - է 238
– 1728 թ., յեռիմ ստացող - է 660
– էիլ., 1742 թ. - է 771
– ԺԸ. դ. - է 81, 82
– վրդ., 1809 թ. - է 1270, 1280, 1282
– դպիր Գասպարեան, 1828 թ. - է 763
– վրդ., 1837 թ. - է 772
– էիլ. Յովհաննու վանից, 1888 թ. - է 44
– ստացող ճմայիլի - է 738
ԲԱ.ՐՍԵՂԱՆ, 1697 թ. - է 498
ԲԱ.ՐՍԻՄԻՆ. եպս., ճնտ. - է 1259
ԲԱ.ՐՏԻՄԷՈՍ կոյր, Աւետարան - է 406, 565
ԲԱ.ՔՈՍ
– է 106
– ճնտ. - է 1061, 1251
ԲԱ.ԽԱՍ վկայուճի - է 1259
ԲԵԹՎԱ.ՅԷՄ, 1668 թ. - է 164
ԲԵԺԱՆԲԷԳ, եղբայր Յովսէի արեպս. Աղուսթեանի, 1785 թ. - է 1318, 1319, 1327, 1328, 1329
ԲԵԿԻԿԱ.ՔՈՒՆ, 1580 թ. - է 418
ԲԵՆԵԳԻՔՏՈՍ
– ճգնաւոր - է 1228
– կաճոնճ - է 525
ԲԵՆԻԱՄԻՆ, յԱծղնչ., Կտակ. - է 299, 650, 805, 1228
ԲԵՆԻԿ վրդ. Վանանդեցի՝ կթղկս. Աղուանից, ԺԲ-ԺԳ. դդ. - Ա.տօթ - է 119, 398, 1149, 1150, Տեսիլ - է 1148, նշում - է 1155
ԲԵՌՆԱՐԴՈՍ - է 376
ԲԵՐԻՆԻՍԷ, ի Դարծ առաքելոց - է 675
ԲԷԼ - է 527, 854
ԲԷԺԱՆ, 1771 թ. - է 892
ԲԷԿ
– 1780 թ. - է 378
– Դանկքէգեանց, 1848 թ. - է 701
ԲԷԿԻԼԱՆ, 1661 թ., մայր Մելիոն ստացողի - է 890
ԲԷԿԻՋԱՆ, 1475 թ. - է 832
ԲԷԿՈՒՄ, ԺԷ. դ., մայր գրիչ Սիմէոն երէցի - է 497, 498
ԲԷՆԷԴԻՄՈՅ ճնտ. - է 1233
ԲԷՆԵԹԵՆԴ եպս., ճնտ. - է 1225
ԲԷՐՕ, 1672 թ. - է 580
ԲԻԱՆԱ.ՐՈՍ ճնտ. - է 1239
ԲԻԲԻԱ. արկպ., ճնտ. - է 1246
ԲԻԹԼԱ.ՊԱՏ Գեղարդոյ եպս., ճնտ. - է 1255
ԲԻԿԻՆՏԻՈՍ արկպ., ճնտ. - է 1254
ԲԻՆՔՈՒՐԻԿՈՍ կռապաշտ թգր. - է 1227
ԲԻՏԻՄՈՍ հայր միայնակեաց - է 556
ԲԻՔՏՈՐԻՈՍ եպս., ճնտ. - է 1255
ԲԼՆՏՕ ԽՈՒԶՈՒՐՑԻ, 1794 թ. - է 1207, 1208
ԲՈՐ էիլ. - է 1255
ԲՈՐՈՅ դուստր Խոսրովայ, է. դ. - է 859
ԲՈՒԱՂՈՅ - է 850
ԲՈՒԼԱՅ, ԺԲ. դ. - է 1232
ԲՈՒՆԻԱՓ, 1733 թ. - է 1159
ԲՈՒՐՆԱՇՈՎ, 1786 թ. - է 1328
ԲՈՒՏԱԽ (վրիպ. տպ. Բուտախ), ԺՋ. դ. - է 536
ԲՈՒՏՄԱՀ, թգր. Պարսից - է 855
ԲՈՒՐԹԵԼ խչհան, ԺԲ. դ. - է 831
ԲՐԱ.ԲՈՆ, 1786 թ., գրիչ ի Կ. Պոլիս - Հ^{մր} 2595, է 635, 643
ԳԱ.ԲՐԻԵԼ
– հրեշտակապետ, ի շարականս եւ տաղս - է 71, 103, 428, 430, 1104, տօն - է 1230, 1255, մանուկաս - է 49, 76, 127, 149, 175, 187, 199, 201, 237, 565, 829, 1053, 1061, նշում - է 189, 199, 216, 244, 512, 558, 697, 774, 777, 880, 884, 1001
– խմաստուն, Վասն եկնաւոր հաճանայապետութեանցն - է 1120
– վրդ., 1672 թ., Թիֆլիս - է 580
– (Գափրէ) ԺԷ-ԺԸ. դդ. - է 164
– (Գափրէ) 1710 թ. - է 498
– 1745 թ. - է 31
– պատարաւոր յԵրուսաղէմ, 1822 թ. - է 1297, 1302
– արեպս. Այվազեան, 1812-1880 թթ. - է 849, 850
– Յովհաննիսեանց (Քաչբերունի) նովիտատու Հ^{մր} 2416, 2533, 2567 ձեռագրերի, 1885 թ. - է 54, 404, 528
– վրդ., ԺԹ. դ. - է 974
ԳԱԳԻԿ
– թգր. Պարթեւաց - է 522
– Ա. Բագրատունւոյ թագաւոր Հայոց, 989-1020 թթ. - է 1280
– Ա. Արծրունի թագաւոր, 879-943 թթ. - է 886
– Բ. Բագրատունւոյ թգր. Հայոց 1042-1045 թթ. - է 242
ԳԱԴ
– յԱծղնչ., Կտակ - է 299, 650, 805
– ճնտ. - է 1231
ԳԱԴԻՆՈՍ դուս. - է 1254

ԳԱԼՈՒՍՏ
– 1406 թ., գրիչ ի Սիսական - Հ^{ար} 2418, էջ 57, 59,
– եպս., ԺԶ. դ. - էջ 822
– ԲԿ., 1663 թ., մօրեղբայր Մկրտչի - էջ 1053
– 1681 թ., եղբայր ստացող Վասիլոս վրդ. Շամախեցւոյ - էջ 722
– վրդ., 1697 թ., ստացող ի Բերիայ - Հ^{ար} 2677, էջ 1107, 1109
– վրդ., 1723 թ., ստացող ի Սեբաստիայ - Հ^{ար} 2573, էջ 543, 545
– ԲԿ., 1750 թ., յեռին ննրոզող - էջ 1105
– մաճառեսի, 1786 թ. - էջ 1323, 1324, 1325
– Շիրմազանեանց, 1853 թ. - էջ 760
– Տէր Մկրտչեան, 1897 թ., միաբան Ս. Էջմիածնի - էջ 124, 178
– ԺԹ. դ. - էջ 106
ԳԱԼՍՏԵԱՆ, մաճառեսի, 1785 թ. - էջ 1316, 1322, 1324, 1326, 1328, 1330
ԳԱՂԻՒԱՆՈՍ
– կկաղիոս, 191-201 թթ., բժիշկ - էջ 389, 394, 421, 579
– կայսր - էջ 1223
ԳԱՄԱԼԻԷԼ, յԱծղնջ. - էջ 672
ԳԱՅԻԱՆԷ
– կոյս վկայուհի, ննտ. 301 թ. - էջ 1251
– 1641 թ., գրիչ յԱլեեաւարանոց - Հ^{ար} 2404, էջ 17, 22
– (Գալիան) 1671 թ. - էջ 129
ԳԱՅԻԱՆՈՍ ննտ. - էջ 1238
ԳԱՅԻՈՍ
– ի Գ. թուղթ Յովհաննու - էջ 268, 639
– ննտ. - էջ 1252
ԳԱՂՊԱՐ
– վրդ. ԺԶ. դ. - էջ 348
– (Քասպար) 1603 թ., եղբայր Սրապիոն վրդ. Ուռհայեցւոյ - էջ 716
– (Գասբար) 1664 թ. - էջ 502
– (Գազբար) 1694 թ., կր. Մուրբ Ստեփաննոս վանուց - էջ 240
– աբղ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանուց - էջ 1110
– պրն., ԺԷ. դ., ոդղի խոչա Սահրատի - էջ 623, 625
– ԺԷ. դ., յեռին ստացող - էջ 98
– (Գասպար) 1707 թ. - էջ 174
– 1722 թ., հայր ստացող Զաքարիայի - էջ 1124
– վրդ., 1750 թ., յեռին ստացող - էջ 722
– վրդ., 1794 թ., միաբան Մշոյ Առաքելոց վանքի - էջ 1207
– ամիրայ, 1822 թ. - էջ 1296
– Մօսկուեսեան, 1830 թ. - էջ 165
– գրչի. - էջ 80
ԳԱՏԻ ԽԱՉ ՀԱՅՔ, ԺԸ. դ. - էջ 34
ԳԱՒԲՀ, վկայուհի - էջ 1252
ԳԱՒՍԻԱՆ, բնեազ, 1788 թ. - էջ 1329
ԳԱՒԳՋԱՅԵՒԿ, 1580 թ. - էջ 1156
ԳԵԴԵՀՈՆ, յԱծղնջ. - էջ 923, 1333
ԳԵՂՈՒՄ - էջ 857
ԳԵՐԱՆԴԻԽՏ պարսիկ - էջ 1241
ԳԵՐԲԱՍԻՈՍ ննտ. - էջ 1251
ԳԵՐՄԱՆՈՍ
– պատարաք Կ. Պոլսոյ՝ 715-730 թթ. - էջ 246, 1117, 1127, 1233
– ննտ. - էջ 1240, 1255
ԳԷԳԷ, ԺԸ. դ. - էջ 34
ԳԷՈՐԳ
– Ջօրավար, սուրբ - էջ 45, 48, 191, 428, 430, 1231
– Ցակէացի, Թ. դ. ննտ. - էջ 1232
– Ամասպատական - էջ 1230
– Լօռեցի (աթոռակից կթղկս.՝ 1067-1074 թթ.), ի բանից - էջ 436, 437, նշում - էջ 676, 1196
– (Մեղրեցի՝ Մեղրիկ վրդ.) 1043/5-1113/5 թթ., Աղւաթթ - էջ 1146, Բանի խոստովանութեան - էջ 1145, Ցաղագս աղաւթից - էջ 1146, նշում - էջ 1121, 1189
– թգւր. Վրաց, 1156-1184 թթ., հայր Թամար թագուհւոյ - էջ 681
– վրդ., 1295 թ., Երմենի վանք - էջ 668
– վրդ., 1300 թ., արբագրող - Հ^{ար} 2607, էջ 683, 692
– վրդ. Սկեւռացի, 1246/7-1301 թթ., Մեկնութիւն եւաւեայ - էջ 166, 309, 543, 1171, 1172, Մեկնութիւն Գործոց առաքելոց - էջ 1195, Խրատ գրչութեան - էջ 364, նշում - էջ 544, 591
– արկգ., 1341 թ., ստացող ի Կաւ - Հ^{ար} 2653, էջ 965, 968
– Եզկնացի, ԺԴ-ԺԵ. դդ., Լուծմունք Պարապմանցն Կիւրղի ի խնդրոյ Գէորգեայ - էջ 256, Տաթեւացի ի խնդրոյ Գէորգայ - էջ 971, նշում - էջ 353, 591
– կր., 1425 թ. ուսուցիչ Աւետիքի - էջ 802, 803
– խստի բժիշկ. ԺԶ. դ. - էջ 438
– աւագ ԲԿ., ԺԷ. դ. - էջ 167, 168
– 1738 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2498, էջ 259, 260
– պատուելի, 1770 թ. - էջ 480
– պրն., 1785 թ. - էջ 1316, 1318, 1319, 1322, 1324, 1325
– արխայոզի Վրաց, 1785 թ. - էջ 1317
– Տէր-Վասիլեեան, 1787 թ. - էջ 460
– (Գէորգ) 1797 թ. - էջ 460
– (Գէորգ) ԺԸ. դ. - էջ 82
– Պալատեցի, 1805 թ. - էջ 1167, 1169, 1284
– պրն., 1822 թ. - էջ 1292
– արճեպս. Եղոկիոյ, 1822 թ. - էջ 1294
– աղա, 1828 թ. - էջ 763
– Աղայեարոն, 1848 թ. - էջ 660
– (Գէորգոս) Ֆրանձէս, 1850 թ., Պատմութիւն Յունաց տէրութեան - էջ 898, 903
– Դ. Կ. Պոլսեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1866-1882 թթ. - էջ 24, 28, 46, 508, 803, 804, 839, 842, 1097, 1098
– Ղազարոսեան Պետերեան, 1886 թ. - էջ 173
– (Գեւոր) ԺԹ. դ., հայր Եսայի Կուլուստացւոյ - էջ 702
– Մաճուկեան Ալվանդոսի, ԺԹ. դ. - էջ 1218
– (Գէորգ) վրդ., ԺԹ. դ. - էջ 771
ԳԷՈՐԳԵԱՆ Աստղիկ - էջ 713, 796, 813, 819, 822, 829, 915, 1053
ԳԻՇ, հայր մեկնիչ Յովհաննէսի, 1225 թ., - էջ 1132
ԳՂԻԿԵՐԻ վկայուհի - էջ 1233
ԳՈՐԳԻԱՆՈՍ ննտ. - էջ 1249

ԳՈՒՔԱՐ, թգր. Հնդկաց - է 521
ԳՈԴՈՆԻԷԼ, լԱծղնջ. - է 1333
ԳՈՀԱՐ
– տիկին, 1363, կողակից գրիչ Կարապետ Բիլի. - է 715
– ԺՋ. դ., մայր ստացող Սալամի - է 828
– ԺԷ. դ., ևսբս Մանուելի - է 1005
ԳՈՀԱՐՄԵԼՔ
– 1419 թ., մեծ մայր Մուրատչաճի - է 1056, 1058
– 1522 թ. - է 614
ԳՈՂԻՆԱԹ լԱծղնջ. - է 599
ԳՈՎՀ, լԱծղնջ. - է 303, 524
ԳՈՐԳ փիլիտոփայ, 1419 թ., - է 1057
ԳՈՐԳԻԱՆԴՈՍ ևհտ. - է 1233
ԳՈՐԳԻԱՆՈՍ ևհտ. - է 1249
ԳՈՐԳԻԿ, ԺՋ. դ. - է 536
ԳՈՐԳԻՈՆ ևհտ. - է 1232
ԳՈՐԴԻԱՆՈՍ կայսր - է 1235
ԳՈՒՋԱԼԱՂԱ, ԺԷ. դ. - է 237
ԳՈՒԺԹԱՎԱՆՏ ևեոբինի, ե. դ. ևհտ. - է 1229
ԳՈՒԼԱՂԱ
– (Կուլաղ) 1576 թ. - է 670
– 1664 թ., մայր Մարտիրոս պարոնտէրի - է 502
ԳՈՒԼԱՄԻՐ
– (Կուլամիր) 1430 թ., ոդի ստացող Շահիսկիի - է 1041
– 1687 թ. - է 826
ԳՈՒԼԲԱՀԱՐ, ԺԷ-ԺԸ. դդ. - է 164
ԳՈՒԼՃԻ, ԺԷ. դ., կողակից Սիմէոն երէց գրչի - է 497
ԳՈՒԼՒ, 1823 թ. - է 204
ԳՈՒԼՒՇԱՀ, 1419 թ. - է 1056
ԳՈՒԼՒՋԱՀԱՆ, ԺԸ. դ., կողակից յեսին ստացող Ջանգիշէի - է 1059
ԳՈՒԼՆՏԱՆ, ԺՋ. դ. - է 1064
ԳՈՒԼՇԱՏ, ԺԸ. դ. - է 1059
ԳՈՒԼՇԱՐ, ԺՋ. դ. - է 822
ԳՈՒՂՈՒՄ
– ԺՋ. դ. - է 1064
– 1641 թ., ի Նոր Ջուղայ, ғոյր ծոռան երէց գրչի - է 34
– (Կուղում) 1665 թ., ճնգց. կողակից ստացող Իսիրազանի - է 606
ԳՈՒՂԻԶԱՆ, ԺՋ. դ., ғոյր ստացող Մկրտիչ արվ-ի. - է 542
ԳՈՒՂՍԱՆ տատ, 1655 թ., ստացող Մարտիրոս վանաստականի - է 567
ԳՈՒՂՎԱՐԴ
– (Կուղվարդ) 1613 թ., մայր Փիլիպոս գրչի - է 1213
– 1708 թ., դուստր ծովհաննէսի Բիլի - է 618
ԳՈՒՌՋԻԲԷԿ, ԺՋ. դ., յեղիսի ստացող - է 536
ԳՈՒՐԳԷՆ
– ғարտուղար, է. դ. - է 690
– թգր. Վասպուրականի, 990-1003 թթ. - է 311, 457, 662, 886
ԳՈՒՐԻՒՆ արվ., ևհտ. - է 1256
ԳՐԱԲՈՍ սրբ - է 162, 588, 935, 1259
ԳՐԱԿՊԵՏ, 1472 թ., ոդի Կուլիպաշա ստացողի - է 820, 821
ԳՐԻԳՈՐ
– ծեր, միայնակեաց - է 481
– Մմաճկեագործ, եպս. Նեոկեսարիոյ, 210/13-270/3 թթ. - է 375, 1113, 1256
– ևհտ., Գ-Գ. դդ. - է 1222
– Լուսաւորիչ, 239-326 թթ., Աղօթք - է 92, 94, 119, 384, 658, Դաչանց թուղթ - է 697, Կանոնք - է 235, 559, 840, ի Վարդապետութենէն - է 214, 1112, 1140, Հաւատոյն ճոխ-տակիկն - է 453, 556, 558, Մաղթանք ժամամուտի - է 122, 221, Տեսիլ - է 961, ի ծօնս - է 507, 528, 1250, 1251, 1252, 1256, 1260, ի տապս, գանձս եւ շարականս - է 112, 134, 162, 163, 224, 427, 429, 515, 516, 517, 518, 532, 1280, մանրանկար - է 41, 50, 57, 124, 149, 171, 195, 199, 201, 851, 1001, 1099, նշում - է 290, 398, 433, 495, 496, 497, 499, 502, 510, 520, 524, 534, 572, 676, 690, 737, 795, 800, 852, 853, 863, 866, 874, 896, 908, 1100, 1004, 1159, 1167, 1196, 1240, 1213, 1275, 1308
– եպս. Ակռականդացի - է 1257
– Աստուածաբան Նազիազանցի, 328-389 թթ., ճառք - է 653, 654, 656, 657, 677, 734, ի Կաճոնաց - է 235, ի բանից 436, 437, 1113, Հաւատմունք Բարզի եւ Պատասխանութիւն Գրիգորի - է 513, Վարք - է 1221, նշում - է 1243, 1245, 1258, 1260, 1266
– Նիւսացի, 331-394 թթ., ճառք - է 1128, Յաղագս բնութեան մարդոյն - է 295, 297, Տեսութիւն ի մարդոյն կազմութեան - է 296, 297, Յորդորումն մանկանց ի կուսութիւն - է 296, Մեկնութիւն երգոց երգոյն - է 313, 664, 1173, Մեկնութիւն Հայր մերի - է 524, Մեկնութիւն գրոյն Տեսութիւն մարդոյն կազմութեան - է 259, Պատճառ գրոց - է 260, Վարք Գրիգորի Մմաճկեագործի - է 1256, նշում - է 887, 1113, 1173, 1174, 1240
– կթղկս. Աղուանից, Ջ. դ. - է 1226, 1258
– Մամիկոնէից եպս., 973 թ. - է 1173
– Գրիգոր Նարեկացի, 951-1003 թթ., Մատեան ողբերգութեան - է 441 (պպպ), 484, Նարեկ (ի բանից) - է 82, 94, 95, 97, 98, 138, 161, 183, 184, 187, 194, 232, 384, 438, 488, 1147, Բան խրատու - է 1113, Մեկնութիւն երգ երգոցի - է 311, 455, 457, 662, 885, Ներբողեան սո Սուրբ Աստուածածնին (համառօտութիւն) - է 532, Կարգ եւ կանոն աղաւթից - է 636, 1137, Մեկնութիւն բանիցն Նարեկացւոյ - է 463, Հաւաքոծութիւմ - է 761, տապ եւ գանձ Աչքըն ծով - է 12, 939, 989, 1030, Աւետիս մեծ խոհերդոյ - է 429, 939, 989, 1030, 1066, Գունդ սուրբ վկայիցն - է 429, 944, Սեաւ եմ գեղեցիկ - է 10, 223, 939, 989, 1030, Քրիստոս փառաց թգր. - է 10, 429, 944, 993, 1072, մանրանկար - է 96, 187, նշում - է 312, 460, 486, 490, 795, 886, 887, 1154, 1276
– հայրապետ Հռոմայ, 1089 թ. - է 1227
– Պաթլատունի (Մագիստռոս), ԺԱ. դ. - է 676, 793, 1196
– Բ. Վկապատեր կթղկս. Հայոց՝ 1066-1105 թթ., Կանոն Ոսանդուայի (քարզմանութիւն) - է 55, 535, 586, Վասն մոլորման Ջատկին - է 258, շարականն - է 150, Վարդանայ Հայկազնոյ Տաղ գերեզմանական - է 252, 907, նշում - է 676, 677, 1114, 1117, 1196, 1198
– Գ. Պաթլատունի, կթղկս. Հայոց՝ 1113-1166 թթ., ստացող - Հ^{ար} 2600, է 651, 652, թուղթ - է 1116, յիշատակ - է 1243, մանրանկար - է 1001, նշում - է 32, 249, 251, 252,

253, 355, 461, 538, 688, 698, 709, 1002, 1111, 1115, 1117, 1135, 1187
– Յեսուացի, Սկեւռացի, 1149 թ., խոստ անձին - էջ 1146, Վայք ողբոց - էջ 1146
– կր., 1125 թ., թարգմանող Պարսամի վարժի - էջ 1135
– Դ. Տղայ, կթղկս. Հայոց՝ 1173-1193 թթ., տաղ. է յիս գիտութիւն - էջ 908, ՚ի շուտ - էջ 318, 345, 608, 682
– Զ. Ապիրատ, կթղկս. Հայոց՝ 1194-1203 թթ. - էջ 320, 616, 618
– 1197 թ., յիշուած առ Լամբրոնացի - էջ 245
– վանահայր Հաւիճայ - էջ 1119
– Լամբրոնացի, Սկեւռացի, 1160/70-1230ի շուրջ թթ., Աղօթք - էջ 157, Բան զովեսի առ Մաւիամ - էջ 764, Լամբրոնացու վարքը - էջ 1166, շարական - էջ 48, 151
– Դպիր Խուլ, ԺԴ. դ., Շարակնոցի լաւ օրինակի գրիչ - էջ 59, 60, 172
– է. Անաւարզեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1293-1307 թթ. - էջ 612, 614, 633, 668, 693, 1171, 1311
– 1294 թ. - էջ 253
– Հաւիճեցի, մճ. 1185 թ. Առ Յովսէի վարդապետ - էջ 1148
– Գրիգոր երէց, ԺԳ-ԺԴ. դդ. - էջ 1117
– վրդ., ԺԴ. դ., յիշուած առ Վարդան Արեւելցի - էջ 356, 666
– վրդ., ԺԴ. դ., յեղիմ ստացող - էջ 706
– երէց, ԺԳ. դ. - էջ 763
– վրդ., 1387 թ., ստացող - Հ^{ար} 2516, էջ 315, 319
– վրդ., 1393 թ., ի խառաբաստ - էջ 300
– ԺԴ. դ. գրիչ - Հ^{ար} 2523, էջ 353, 358
– դպիր, ԺԴ. դ. գրիչ - Հ^{ար} 2478, էջ 201, 203
– Տաթեացի, 1346-1410 թթ., Աղօթք առձակման - էջ 384, Կանոն մկրտութեան - էջ 18, Գիրք Հարցմանց - էջ 273, 651, 969, 970, ի Հարցմանց գրոց - էջ 262, 376, 603, Լուծումն գրչութեանն Արիստակիսի - էջ 256, 364, Լուծումն ի խոստ գրչութեան Գէորգեայ - էջ 256, 324, Լուծումն Պարսպւոնից Կիւրղի - էջ 256, Մեկնութիւն Աւետարծոց - էջ 165, Մեկնութիւն եսայեայ - էջ 166, Մեկնութիւն երգոց երգոյն - էջ 887, Մեկնութիւն Սաղմոսաց - էջ 455, 885, Քարոզք - էջ 513, 522, 523, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 572, 762, 961, մաճառանկաւ - էջ 569, 969, ՚ի շուտ - էջ 86, 184, 199, 240, 261, 274, 277, 278, 293, 323, 324, 325, 328, 331, 333, 652, 708, 771, 772, 795, 838, 875, 962, 963, 973
– 1406 թ., ստացող ի Սիսական - Հ^{ար} 2418, էջ 57, 59
– վրդ., 1418 թ. - էջ 1198
– Խլսթեցի (Մեռենց), 1349-1425 թթ., Մեկնութիւն Աւետարծոց - էջ 165, խոստ ժամատեղեաց - էջ 50, 246, 960, Կանոն մկրտութեան - էջ 18, տաղ՝ Այսօր պաւզողին - էջ 934, 1027, 1035, Գաւազան ծաղկեալ - էջ 935, 986, 1027, Գեռակայ գոլին - էջ 934, 988, 1031, Գեռափի պսպծատ - էջ 935, 987, 1028, Գոլին աճեղի - էջ 934, 1027, Գոյից արարչին - էջ 71, 936, 995, 1027, 1080, Գոչիւ հրեշտակն - էջ 10, 223, 936, 1027, 1080, Գովեստ բերկրութեաց - էջ 933, 938, 990, 1027, ՚ի շուտ - էջ 72
– Թ. Մուսաբեկեանց, կթղկս. Հայոց՝ 1439-1441 թթ. - էջ 572, 1063
– ֆիլ., 1444 թ., ծաղկող ի Վան - Հ^{ար} 2671, էջ 1061, 1064
– տիրացու, 1453 թ., ստացող ի Կաֆայ - Հ^{ար} 2484, էջ 217, 218
– ֆիլ., 1471 թ. - էջ 824
– եպս., 1476 թ. - էջ 434, 821
– աբղ., 1494 թ. գրիչ ի Սիրումխարի վանս - Հ^{ար} 2428, էջ 81, 84
– ԺԵ. դ. - էջ 487
– Կոտան, ԺԵ. դ., յեղիմ ստացող Աւետարանի - էջ 817
– վրդ. ի Վարագ, 1515 թ. - էջ 584
– ԺԱ. Բիւզանդացի, կթղկս Հայոց՝ 1536-1545 թթ., Կոմնդակ Մաղաղաւաւանիի - էջ 766, 767, 768
– կթղկս. Ագռաւաւոցի՝ կթղկս. Վասպուրականի՝ 1536-1545 թթ., տաղ. Ահա այգիք մեր - էջ 1103, Ամէն առաստաս - էջ 216, 1104, Այբէն միմչեւ ի Քէն - էջ 1103, Անձին եւ անսկիզբն - էջ 1087, Աստուծոյ նման - էջ 1104, Գանգատս մաուեմ - էջ 1104, Գոյ յիս գիտութիւն - էջ 696, Դու ես աւեզակ - էջ 1104, Եղուկ ու հազար - էջ 1104, Յեսս գնալոյ վաղդին - էջ 226
– կր., 1580 թ., յեսին նորոգող - էջ 1157
– եպս., 1592 թ., գրիչ ի Սպեր - Հ^{ար} 2409, էջ 35, 37
– կթղկս. Վասպուրականի՝ 1595 թթ. - էջ 42, 321
– ԺԶ. դ. - էջ 822
– ԺԶ. դ. - էջ 1042
– ԺԶ. դ., կողակից ստացող Սալամի - էջ 828
– Հռոմկլայեցի, ԺԶ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2459/Ա, էջ 157, 158
– ԺԶ. դ., որդի ստացող Մկրտիչ սրկ-ի. - էջ 542
– ԺԶ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2576, էջ 557, 563
– աբղ., ԺԶ. դ. - էջ 572
– կր., 1618 թ. - էջ 1206
– Երէց, յեսին ստացող, 1621 թ. - էջ 817, 818
– երէց Կողոնացի, 1631 թ., գրիչ ի Ղարասար - Հ^{ար} 2652, էջ 969, 971, 972, 973
– երէց, 1635 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2628, էջ 803, 808, 809
– Կեսարացի, վիճ. 1636 թ., Անուանի բաղաճաց - էջ 241, 521
– 1636 թ., - էջ 980
– 1640 թ., եղբայր Գրիգոր ֆիլ. գրչի - էջ 207
– ֆիլ., 1640, գրիչ յԱխալգար - Հ^{ար} 2480, էջ 205, 207, 208
– 1641թ., գրիչ ի Կ. Պոլիս - Հ^{ար} 2669, էջ 1047, 1051
– 1641 թ., ի Նոր Ջուղայ, եղբայր Յոհան երէց գրչի - էջ 34
– կթղկս. Աղուանից, 1641 թ. - էջ 23
– վրդ., 1651 թ. - էջ 666
– 1653 թ., հայր Յովճաննէս գրչի - էջ 248
– եպս. Հիսիսական կողմանց, 1657 թ. - էջ 408, 414
– մաճառեսի, 1657 թ., ի Կաֆայ - էջ 410
– Ջէլթունցի, 1659 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2567, էջ 519, 527, 530
– 1663 թ., պապ Մկրտիչի - էջ 1053
– կր., 1663 թ., ի Յովճաննէսեա գրչի - էջ 14, 574
– 1664 թ., հայր Յովճաննէս գրչի - էջ 14
– պարոնտեր Գանձակի, 1664 թ. - էջ 502
– 1671 թ., որդի Սոլթանի - էջ 129
– 1671 թ., հայր մեկենաս Անանիա երէցի - էջ 129
– երէց, 1672 թ., գրիչ յԱմրոլու վանս - Հ^{ար} 2639, էջ 851, 867

– ԲԿ., 1678 թ. - Էջ 116
– 1687 թ., հայր յեղին ստացող Խոսրօֆի - Էջ 826
– Խոշա, 1690 թ. - Էջ 140
– 1691ից առաջ, որդի Սիմոն ստացողի - Էջ 497
– վրդ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի - Էջ 1110
– արքպ. 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի - Էջ 1110
– եպս. ժէ. դ., ճօռեղբայր Ստեփաննոս վարպետի - Էջ 43
–(Գրիգորիս) երէց, ժէ. դ., ստացող - Հ^{ար} 2618, Էջ 737, 740
– գրիչ, ժէ. դ. - Հ^{ար} 2698, Էջ 1307, 1312
– վրդ., ժէ. դ. - Էջ 702
– ժէ. դ. - Էջ 683
– ժէ. դ., Բաչ Բարսուղար - Էջ 684
– տաղաւաց, ժէ. դ., տաղ. Ի տանս Հայոց - Էջ 99
– 1701 թ. - Էջ 694
– երէց, 1702 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2472, Էջ 187, 190
– 1708 թ., որդի Սարգսի - Էջ 618
– 1724 թ. - Էջ 175
– 1735 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2548/Ր., Էջ 459, 460
– վրդ., 1740 թ. - Էջ 652
– մաճառեսի, 1750 թ. - Էջ 749
– կր., 1753 թ. - Էջ 724
– արճեպս., 1759 թ., առաջնորդ Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի - Էջ 324
– պատրիարք Կ. Պոլսի, 1764 թ. - Էջ 727- 729, 731, 732, 758, 759
– մաճառեսի եփրիկեան, 1764 թ. - Էջ 758, 759
– 1767 թ., ճնգց որդի Մանուէլ գրիչ - Էջ 290
– արկզ. Խամսեցի, 1780 թ., գրիչ յԷջմիածին - Հ^{ար} 2552, Էջ 467, 468, 470
– Օշականցի, 1780 թ. - Էջ 468
– սամիրայ Ջրկրեան, 1786 թ. - Էջ 1321, 1324
– տիրց. ի Սուտխոլ, 1786 թ. - Էջ 1325, 1328
– աղայ, 1788 թ., ճնգց. - Էջ 1327
– 1787 թ. - Էջ 156
– արճեպս. յԱմդոլու վանս, 1797 թ. - Էջ 1182
– ԺԸ. դ., տաղ. Ի ֆեզ դիմեմ - Էջ 1210
– ԺԸ. դ. - Էջ 482
– ԺԸ. դ. - Էջ 78
– տիրց., ԺԸ. դ. - Էջ 141
– եպս. ԺԸ. դ., յեղին ստացող - Էջ 540
– վրդ. Բաբերդից, ԺԸ. դ., յեղին ստացող - Էջ 574
– վրդ., 1801 թ., յեղին ստացող - Էջ 803
– կր., 1801 թ. - Էջ 1206
– պատրիարք Կ. Պոլսեցի, 1802 թ. - Էջ 1167, 1168
– աղա, 1804 թ. - Էջ 757
– վրդ., 1810 թ., կմխաէր - Էջ 1054
– 1817 թ., եղբայր յեղին ստացող Աւետիսի - Էջ 974
– տիրց. Փէշտիմալճեան (Գրիգորեան), 1820 թ. - Էջ 281, 282, 1270, 1271, 1276, 1277, 1278, 1279, 1280, 1282
– վրդ. Ախտեռդամ, 1826 թ. - Էջ 843
– Շամարճեան, 1828 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2622/ԺԱ., Էջ 763, Թուղթ - Էջ 763, Հ^{ար} 2641, Էջ 871, 874
– ռաբուճի, դէտ Պոմտոսի, 1828 թ. - Էջ 763
– Միհրդաճեան Պոլսեցի, 1834 թ., ստացող ի Կ. Պոլիս - Հ^{ար} 2551, Էջ 465, 466
– վրդ. Կ. Պոլսեցի, 1836 թ., գրիչ ի Ս. Կարապետ (Կեսարիա) - Հ^{ար} 2622/Բ., Էջ 751
– Տէր-Կարապետեան Ջալալեան, 1848 թ. - Էջ 255, 257
– եպս., 1872 թ., առաջնորդ Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի - Էջ 476, 652
– (Գրիգորիկ) 1873 թ. - Էջ 804
– եպս. Աղուանեան Վանեցի, 1887 թ. - Էջ 577
– վրդ., ԺԹ. դ., յեղին ստացող - Էջ 426
– Ղարսեցի, ԺԹ. դ. - Էջ 528
– Մխուով, ԺԹ. դ. - Էջ 974
– եպս., կնճդրչմ. - Էջ 38
– գրչի. - Էջ 50, 228, 578
– Տէր-Մարտիրոսեան, գրչի. - Էջ 547, 548
ԳՕԴԶԱՅԻԿ, 1620 թ. - Էջ 1128
ԳՕՁԱԼ
– ԺՁ. դ. - Էջ 542
– 1630 թ. - Էջ 182
– 1641թ. - Էջ 148
– (Կուզեայ) 1678 թ., կենսակից յեղին ստացող Պարսեղ Բիյի - Էջ 422
ԳՕՐԳԻ խան, 1780 թ. - Էջ 1328
ԴԱՂԱՆ, յԱնչնչ. - Էջ 1205
ԴԱՂԵԱՆ Խաչիկ վրդ. - Էջ 584
ԴԱՆԹԻՈՍ աղայ, 1856 թ., ստացող ի Կ. Պոլիս - Հ^{ար} 2622/ԺԲ., Էջ 766, 768
ԴԱՆԹՈ ի Թիֆլիզ, 1788 թ. - Էջ 1328
ԴԱՂՄԱՏՈՅ զօրական - Էջ 1242
ԴԱՄԱՍՈՍ պապ Հռոմայ - Էջ 1113
ԴԱՄԻԱՆՈՍ անարծաթ բժիշկ - Էջ 1227, 1238, 1254
ԴԱՆ, յԱնչնչ., Կտակ - Էջ 649, 805
ԴԱՆԱՅԵԱԹՈՒՆ, 1643 թ. - Էջ 177
ԴԱՆԱՓՏՈՍ ննհտ. - Էջ 1221
ԴԱՆԱՓՏՈՍ ընթերցող եկեղեցւոյ, ննհտ. - Էջ 1221
ԴԱՆԻԷԼ
– մարգարէ, Մարգարէութիւն - Էջ 595, 698 (Բիւր.), 798, 806, 807, 1049, Մեկնութիւն մարգարէութեանն - Էջ 523, 1194, Աղօթք - Էջ 119, Աւրհնութիւն - Էջ 155, տօմարական - Էջ 284, 286, տօն - Էջ 1260, մաճ - Էջ 806, մաճառանկար - Էջ 599, 795, նշում - Էջ 105, 374, 509, 524, 530, 555, 667, 749, 856, 860, 861, 883, 1195, 1197, 1198, 1205
– ծեր, միայնակեաց - Էջ 192
– ննհտ. - Էջ 1239
– Աստի, Դ. դ., ննհտ. - Էջ 1136, 1222, 1258
– Սիւնակեաց - Էջ 1259
– ոսկի պատրաստող - Էջ 370
– եպս., 1498 թ., ի Բերկրի - Էջ 126
– վրդ., 1596 թ., ի Կիլիկիայ - Էջ 280
– խոճա, 1603 թ., հայր Սրապիոն վրդ. Ուսմայեցւոյ - Էջ 716
– կր., 1618 թ., աշակերտ Սահակ ծաղկողի - Էջ 1205
– 1636 թ. - Էջ 982
– Բաչ հռեսոր վարդապետ Այնթափցի, 1641 թ., - Էջ 1052

– Դանիել Ս. Սուրմառեցի կթղկս. Հայոց՝ 1807-1808 թթ. - էջ 507, 510, 1167, 1168, 1284
– կնճռակր - էջ 1160
– վրդ., գրչի. - էջ 84
ԴԱՆՏԷ ԱԼԻԳԵՐԻ, 1265-1321 թթ. - էջ 850
ԴԱՍԻՈՍ Ն�ճՈ. - էջ 1252, 1257
ԴԱՏՈՅԵՆ - էջ 857
ԴԱՐ զօրավար, է. դ. - էջ 858
ԴԱՐԵՁ., թգր. Պարսից - էջ 640, 1156
ԴԱՐՄԱՆ
– 1537 թ., զաւակ Պարսամի - էջ 825
– 1641 թ. - էջ 148
– 1687 թ. - էջ 826
ԴԱՐՈՒՀՇ, 1498 թ. - էջ 126
ԴԱՒԻԹ
– թգր. Հռիփ, Սաղմոսարան - էջ 181, 182, 191, 217, 230, 594, 601, Մեկնութիւն Սաղմոսաց - էջ 229, 230, 236, 353, 479, 718, 819 (պպ), 885, 1213, 1216, 1217, 1218, ընթերցուածք ի Սաղմոսաց - էջ 22, 25, 26, 28, 30, 74, 154, 159, 160, 161, 212, 214, 221, 334, 534, 538, 586, 587, 697, Որբ - 667, ի Գանձս - էջ 428, ի տօնս - էջ 115, 1261, մաշտաճնար - էջ 13, 41, 49, 57, 124, 149, 190, 199, 201, 207, 217, 229, 593, 599, 795, 1001, 1047, նշում - էջ 13, 105, 140, 197, 213, 227, 354, 374, 439, 513, 520, 549, 550, 589, 611, 662, 697, 719, 721, 780, 877, 879, 927, 959, 980, 1004, 1006, 1059, 1063, 1180, 1216, 1223, 1224, 1333
– թգր. Պարթեաց - էջ 522
– Մատիկոնեան, ե. դ., խնդրող եղիշէի Պատմութեան - էջ 493, 853
– Անյաղթ, մօտ 475 թ.-Ջ. դ. կես, իմաստասէր, Մեկնութիւն Պէրի Արմենիասի - էջ 459, Ներբողեան Սրբոյ խաչին - էջ 696, Առաջի ճինգի - էջ 964, Վասն բաժանման - էջ 964, ի բանից - էջ 437, 677, 963, 964, Մեկնութիւն Բարձրացուցէրի - էջ 465, Նկատումն Արիստոտէլի - էջ 965, Վերլուծութիւն ի Ներածութիւնն Պորփիւրի - էջ 965, Վասն իւղոյն - էջ 1128, Ստորոգումն Արիստոտէլի - էջ 965, Վարք - էջ 256, Թարգմանութիւն Արիստոտէլի Անալօտիկէի - էջ 965, 966, Թարգմանութիւն ծաղազու մեկնութեան Արիստոտէլի - էջ 965, նշում - էջ 261, 270, 272, 466, 468, 677
– Հարիպցի, Ջ. դ. Հարցումն - էջ 1127
– Դուինեցի, 701 թ., ճնո. - էջ 1229
– Սահմառումի Կիւրապաղատու, է. դ. - էջ 860
– Հիպատոս, 712 թ., թարգմանող Բարսղի Պահոց գրի - էջ 462, թարգմանող Դիոնիսեայ գրոցն - էջ 634, Հարցմամբ քնդ երկաբնակ չարաբանոն - էջ 690
– թգր. Բագրատունի, լիչուած «Թագաւորէ Հայոց» ցանկում - էջ 242
– ճնո. ի Ռուզ, Թ-ժ. դդ. - էջ 1241
– ճնչ., 981, հայր Ղուկաս գրչի, ստացող - Հ^{ին} 2679, էջ 1125, 1130, 1131, 1132
– թգր. Վրաց, 1187 թ. - էջ 682, 1311, տե՛ս Սաուլան
– Քոբայրեցի՞, 1198 թ., գրիչ - Հ^{ին} 2606, էջ 679, 681, 682
– Ավագայ ոոդի, մճ. 1129/39 թ. - էջ 559
– կթղկս., 1204 թ., Կանոնի - էջ 841
– 1363 թ., միաբան Գամաղիէլի վանքուց - էջ 709
– կթղկս. Աղթամարայ, 1393-1433 թթ., - էջ 1057
– արկզ., 1425 թ. - էջ 802
– կր., 1450 թ. - էջ 314
– գրագիր, 1475 թ. - էջ 831
– եպս. Կիպրոսի, ժե-ժՋ. դդ. - էջ 438
– ճնչ., 1596 թ., ի Կիլիկիայ - էջ 277
– կթղկս., 1599 թ., ստացող ի Թուանճ - Հ^{ին} 2660, 1001, 1003, 1004, 1005
– ճնչ., ժՋ. դ. - էջ 822
– ժՋ. դ. - էջ 1042
– արճեպս., 1602 թ. - էջ 237
– ճնչ., 1602 թ., եղբայր յեղիսն ստացող Մեղիսեչի - էջ 1042
– պատոնատր Զարէհայ ամասպատի, 1637 թ. - էջ 700, 701
– 1641 թ. - էջ 148
– ճնչ. Նոր Ջուղայեցի, 1650 թ. - էջ 493
– վրդ. Ջուղայեցի, 1650 թ. - էջ 491, 890, 891
– վրդ., 1671 թ., առաջնորդ Մշոյ Առաքելոց վանուց - էջ 322
– վրդ., ձեռնադրուած 1692 թ. - էջ 519
– աղբ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանուց - էջ 1110
– վրդ., 1705 թ., գրիչ յէչմիածին - Հ^{ին} 2547, էջ 453, 456
– վրդ. ի Սիւնիք, 1711 թ. - էջ 762
– ճնչ., 1714 թ., ոոդի Մատոիոսի - էջ 110
– ճնչ. Թիֆլիսից, 1783 թ. - էջ 458
– (Դաւութ) բեպ., 1788 թ. - էջ 1330
– Լօռեցի, 1802 թ. - էջ 1167, 1168
– ե. էնէպէքցի, կթղկս. Հայոց՝ 1801-1807 թթ. - էջ 756, 761
– վրդ., 1820 թ., միաբան Մխիթարեան Վենետկոյ - էջ 280
– վրդ., 1822 թ. - էջ 1302
– ռաբուճի, 1828 թ. - էջ 763
– ռեւօդեանց, 1830 թ., լիչուած ի կոնդակի Ներսիսի Աշտարակեցւոյ - էջ 1010
– (Դաւութ) 1840 թ. - էջ 768
– արճեպս. Կարնեցի, 1861 թ., Նիւթ ճառոզից - էջ 919, 920, 926
ԴԵՒՈՎՐ կին Զաքիթովայ, յԱծղնչ. - էջ 1333
ԴԵԿՈՍ կայսր - էջ 1222, 1224, 1226, 1227, 1228, 1229, 1232, 1243, 1244, 1246, 1251, 1253, 1261
ԴԵՄԵՏԻՈՍ ՆՃՈ. - էջ 1256
ԴԵՄԵՏՐԷ, թգր. Վրաց. - էջ 1311
ԴԵՄԵՏՐԻՈՍ ՆՃՈ. - էջ 1243, 1253, 1256
ԴԵՐԵՆԻԿ վրդ., կնճռոշմ. - էջ 432
ԴԷՈՍԿՈՐԻԴՈՍ ՆՃՈ. - էջ 1262
ԴԻԱԹ, ժէ. դ. - էջ 694
ԴԻԴԻՄՈՍ ՆՃՈ. - էջ 1235, 1247
ԴԻՎԱՆ, 1671 թ. - էջ 129
ԴԻՎԱՆՋԻՔԿ
– 1580, ոոդի Շանճազարի - էջ 1156
– 1620 թ. - էջ 1123
ԴԻՎԱՔ, ժէ. դ., հայր Ստեփաննոս վարպետի - էջ 43
ԴԻՐՃԻՐ
– 1664 թ., մայր Մկրտիչի - էջ 1053
– ժԹ. դ. - էջ 974
ԴԻՄԵՏԻԱՆՈՍ կայսր - էջ 713

ԴԻՄԻԴԵ բժիշկ, ճեմ. - էջ 1244
ԴԻՄԻՏՐԻԱՆՈՍ արվգ., ճեմ. - էջ 1238
ԴՈՆ ԴՈՆՈՍ ճեմ. - էջ 1227
ԴՐՇԱՏ, 1475 թ., կենակից ստացող Սատաղայի - էջ 830, 831, 832
ԴՐՈՒԴՈՒՐՍ ճեմ. - էջ 1232, 1247
ԴՐՈՒԿՉՏԻԱՆՈՍ կայսր, մոտ 243-313 թթ. - էջ 438, 1220, 1221, 1222, 1224, 1225, 1226, 1227, 1228, 1239, 1240, 1243, 1247, 1248, 1249, 1251, 1252, 1253, 1254, 1256, 1257, 1258, 1260, 1261
ԴՐՈՄԵՏԻԱՆՈՍ - էջ 1249
ԴՐՈՆՆԻՍԻՈՍ
– Թրակիացի, 180-145 ք. ա., Արուեստ բեռակառութեան - էջ 363, Յաղագս մեկնութեան բեռականին - էջ 363
– Արիսպագացի, Ա. դ., Յաղագս երկնային բաճանայաբպետութեանցն - էջ 267, 634, Յաղագս եկեղեցական բահանայապետութեան - էջ 267, 270, 634, Յաղագս աստուածպնոցն ամուսնց - էջ 267, 270, 634, Յաղագս խոռնդական աստուածաբանութեանն - էջ 267, 270, 635, Թուղթ - էջ 268, 635, 1167, ի բանից - էջ 376, 878, 1112, ի Փոխումն Աստուածածնին - էջ 658, Լուծմունք գոցն - էջ 270, տօն - էջ 1250, Պատմութիւն Դիոնեսիոսի - էջ 267, 268, 270, տօն - էջ 1250, նշում - էջ 252, 271, 272, 636, 879, 883
– Ագեհսանդրացի, Գ. դ., Վկայութիւն - էջ 436, 437, 1227
– մի ի մանկանցն եփեսոսի - էջ 1253
ԴՐՈՍ ճեմ. - էջ 1239
ԴՐՈՍԿՈՐԻԴՈՍ ճեմ. - էջ 1230
ԴՐՈՍԿՈՐՈՍ, ԺԱ. դ. - էջ 1179, 1211
ԴՇԽՈՅ, 1655ից յետոյ, կողակից Մկրտչի - էջ 982
ԴՈՄԵՏԻԱՆՈՍ
– ճեմ. - էջ 1235
– մանուկ ճեմ. - էջ 1235
– եղբայր Հռոմայ Պետրոս թգուր.ի - էջ 1236
– մի ի Քառասուն մանկանց - էջ 1227
ԴՈՄԵՏԻՈՍ մոգ - էջ 1243
ԴՈՄԻՆԷ սրբուհի - էջ 1252, 1262
ԴՈՄՆԻՈՍ ճեմ. - էջ 1253
ԴՈՍԱՆ եպս. - էջ 1249
ԴՈՎԱՆԱՆ թգուր. - էջ 1252
ԴՈՐԻՄԵՆԴՈՍ ճեմ. - էջ 1248
ԴՈՐՈԹԷՈՍ եպս., ճեմ. - էջ 1236
ԴՈՒԼԻՍ, ճեմ. - էջ 1237
ԴՈՒԿԻՑ կայսր, 1076 թ. - էջ 676, 1196
ԴՕՄԻՇ, ԺԸ. դ., պապ Յովճաննէս ստացողի - էջ 892
ԴՕՎԼԱԹ
– (Դովլաղ) 1602 թ., կողակից Դաւիթ բիլի - էջ 1042
– 1602 թ., մայր յետին ստացող Մելիքսեղի - էջ 1042
– Պօզիկեանց, 1740 թ. - էջ 444
– (Դաւլաղ) ԺԸ. դ. - էջ 78
ԵԱԳՕՐ ՄԱՆԴԵՆԵԱՆՑ, 1854 թ., լիչուած ի կոնդակի Ներսիսի Աշտարակեցւոյ - էջ 1010
ԵԱՒՈՒԹՊԻՔԱՅ, 1657 թ., ի Կաֆայ - էջ 414
ԵԱՒՐԻ, 1599 թ. - էջ 1157
ԵԲԵՐ, յԱնչնչ. - էջ 1332
ԵԳԱՆԵԱՆ Օննիկ - էջ 818
ԵԳՈՐ ԱԼԱՄԴԱՐԱՎ, ԺԹ. դ. - էջ 1217
ԵԴԱՐԻԽՋ, 1640 թ. - էջ 207
ԵԴԴԱՐ, 1742 թ., ստացող - Հ^{ար} 2434, էջ 93, 95
ԵԴԵՍԻԱ - էջ 1229
ԵԴՈՎՄ - տե՛ս ԵՍԱՒ
ԵԶԱՆԴՈՒԻՍՏ վկայուհի - էջ 1234
ԵԶԴԻԽԱՆ
– (Եգտխան) 1642 թ., մայր Յոհան երէց գրչի, ի Նոր-Ջուղայ - էջ 34
– 1650 թ. - էջ 492
– 1655 թ., մայր ստացող Մարտիրոս վաճառականի - էջ 567, 568
ԵԶԴԻՒ, 1636 թ. - էջ 980
ԵԶԴԻԿԵՐՏ, թգուր. Պարսից - էջ 1228
ԵԶԵԿԻԱ,
– թգուր. Հրէից, Աղօթք - էջ 355, մանրանկար - էջ 179, 207
– մարգարէ, որդի Ամազու - էջ 10
ԵԶԵԿԻԷԼ
– մարգարէ, Մարգարէութիւն - 431 (պպ), 595, 602, 798, 807, 1049, Մեկնութիւն մարգարէութեանն - էջ 301, 356, 423, մաս - էջ 462, տօն - էջ 1227, մանրանկար - էջ 795, նշում - էջ 305, 306, 374, 524, 541, 981, 1041, 1056, 1063
– արվգ., 1425 թ. - էջ 802
ԵԶՆԻԿ
– վ. Կողբացի, Ե. դ., Խրատ Ոգեշահ - էջ 1141, Պատասխանի Արձանայ - էջ 1141
ԵԶՐ Ա. ՓԱՌԱՆԱՆԱԿԵՐՏՑԻ, կրղկս. Հայոց՝ 630-641 թթ. - էջ 859, 860
ԵԶՐԱՒ մարգարէ, Գիրք Ա-Բ. - էջ 374, 594, 601, 797, 806, 984, 1048, տօն - էջ 1227, նշում - էջ 554, 639, 1136
ԵԼԱՐԻՈՆ հայր, Դ. դ. - էջ 1252
ԵԼԵՒԹԵՐՈՍ եպս. - էջ 1260
ԵԼԵՒԿԻՈՍ ճեմ. - էջ 1224
ԵԼԵՒՍԻՈՍ եպարքոս - էջ 1258
ԵԼԻԿՈՒՄ, որդի Տարսայիճի, 1299 թ. - էջ 1311
ԵԼԻՄԵԼԵՔ, յԱնչնչ. - էջ 1333
ԵԼՊԷՆԴՈՍ ճեմ. - էջ 1237
ԵԼՊԻՍ վկայուհի, դուստր Սոփիայ - էջ 1242
ԵԼՊԻՏԻՓՈՐ ճեմ. - էջ 1254
ԵՂԳԷՐԷՈՍ միայնակեաց - էջ 192
ԵՂԻՍ,
– մարգարէ - էջ 518, 667, 921, 931, 1241
– ճեմ. - էջ 1249, 1260
– բիլ., վարք եւ վկայաբանութիւն - էջ 288, 1228
– Ա. Աբճիշեցի, կրղկս. Հայոց՝ 703-717 թթ. - էջ 646, 834, 976
– պատմութիւն, 1664 թ., Գանձասար - էջ 502
– 1672 թ., ծայր ստացող Վարդանայ Բաղիշեցւոյ - էջ 863, 864, 868
– բիլ., 1681 թ. - էջ 719
– բիլ., 1786 թ. - էջ 1325
– ճաճի, ԺԸ. դ. - էջ 138
– վրդ. Երզնկայի, 1822 թ. - էջ 1291
– պատրիարք Երուսաղէմի, 1822 թ. - էջ 1296
– եղիա վրդ., ԺԹ. դ., Քարոզգիրք - էջ 922, 924
– ԺԹ. դ., գրչափորձ - էջ 974

ԵՂԻՆԶԱՐ
– որդի Մովսէս մարգարէի - էջ 440, 561, 1332, 1333
– 1646 թ., գրիչ ի Տիգրանակերտ - Հմր 2405, էջ 23, 25, 27
– Ա. Այրքապտցի, կթղկս. Հայոց՝ 1681-1691 թթ. - էջ 607, 721, 1169, 1190
– (Աղազար) ժէ. դ., ճայր Սիմեան երէցի - էջ 497, 498
– (Աղազար) խոճայ, ժէ. դ. - էջ 258
– վրդ., տաղ., եղկելի եմ - էջ 102
– աբեղայ, 1750 թ. յետին ստացող - էջ 978
– արեպս., 1771 թ. - էջ 730
– (Աղազար) Կարապետեան, 1828 թ. - էջ 848
ԵՂԻԿՈՆԻԴԵՍ վկայուն - էջ 1235
ԵՂԻՇԷ
– առաքեալ Ադդաանից - էջ 1249, 1250
– ե. դ., Վասն Վաղդանայ եւ Հայոց պատերազմին - էջ 493, 853, ճառք - էջ 357, 514, 657, 1168, 1136, Մեկնութիւն Հայր մերի - էջ 656, ի բանից - էջ 356, 666, 1128, վարք - էջ 1225, նշում - էջ 360, 494, 520, 865, 866
– (եղիշա) ճեյ., 1475 թ., ստացող ի Բոլորաբերդ - Հմր 2634, էջ 829, 830, 831, 832
– Մանդինեանց, 1861 թ., - էջ 1011
ԵՂԻՈՍ, Վասն ամանաց լուսատուաց - էջ 1126
ԵՂԻՈՒՋԲԻՋԱՅԻ, յԱծչնչ. - էջ 1332
ԵՂԻՍԱԲԵԹ
– մայր Յովճաննու Մկրտչի, մաճառակար - էջ 79, 565, նշում - էջ 743, 1251
– սրբուհի - էջ 139
– 1580 թ., մայր ստացող Մարկոս ճեյի - էջ 418
– (եղիս) 1613 թ., հոյր Փիլիպոս գրչի - էջ 1213
– 1636 թ., դուստր Ալեքսանի - էջ 980
– 1663 թ., մայր Մալին գրչի - էջ 887, 888
– 1671 թ. - էջ 129
– ժէ. դ., կողակից Յոճաննէսի - էջ 683
– ձն. 1729 թ. - էջ 292
– (եղիս) 1742 թ. - էջ 96
– 1787 թ., հոյր Իսաակ եպս. Գեղամացու - էջ 646
– (եղիս) ժԸ. դ - էջ 482, 483
– (եղսաբեթ) 1826 թ. - էջ 528
ԵՂԻՍԱՊՈՍ ձճտ. - էջ 1221
ԵՂԻՍԷ մարգարէ - էջ 1237, 1333
ԵՂԻԱՆԱՅ, որդի ՅերԵՄԻԷԻ, յԱծչնչ. - էջ 667, 1333
ԵՂՆԱԶԱՐ մաճդասի խոշայ, 1650 թ. - էջ 492, 493
ԵՄԱԹ, ի Գոռծ առաքելոց - էջ 680
ԵՄԵԼԻԱՆՈՍ ձճտ. - էջ 1228
ԵՆԳԻԲԱՐ ԿԱՐԱՊԵՏ, ժԹ. դ. - էջ 974
ԵՆԻՆԵՒ, վկայուի - էջ 1222
ԵՆՈՎՔԱՆ, 1695 թ., ճնգզ. - էջ 498
ԵՆՈՎՔ, յԱծչնչ. - էջ 240, 242, 1331
ԵՈՒՍՈՒՔ էֆեսեցի զաստ, Վասն միւգանդարաթի - էջ 471, 473, 477, 480
ԵՊԱՓՐՈԴԻՏՅ ձճտ. - էջ 1260
ԵՊԵՐԵՔԻՆ, խստ - էջ 570
ԵՊԻԿՏԻՄՈՆ, Գ-Դ. դդ., եպիսկոպոս Կորնթացւոց, թուղթ Աթանասի - էջ 293
ԵՊԻՄԱՔՈՍ ձճտ. - էջ 1233, 1254
ԵՊԻՓԱՆ ԿԻՊՐԱՑԻ
– Ե. դ., Կանոնի - էջ 235, 355, Պատմատ երգոց Սամոսատեանին - էջ 229, 355, 594, ի բանից - էջ 437, 658, 797, 806, 1126, 1128, Ի սկզբնագիր Արարածոց - էջ 742, ճառք - էջ 743, 744, 745, 1228, Վարք - էջ 742, նշում - էջ 742, 747, 748, 885, 1233, 1254, 1255
– Գ. դ., ձճտ. - էջ 1136, 1222
ԵՊԻՔՈՒՐ ձճտ. - էջ 1249
ԵՒԱՅԻՏ վկայուի - էջ 1253
ԵՍԱՅԻ
– մարգարէ, Մարգարէութիւն - էջ 374 (ՀԱ.), 585 (պպ), 595, 601, 707 (պպ), 797, 806, 1049, ընթերցուածք ի մարգարէութենէն - էջ 10, 19, 25, 28, 29, 74, 90, 210, 272, 535, 552, 553, 554, 646, 1061, Մեկնութիւն - էջ 166, 309, 355, 543, 544, 1171, տօն - էջ 1233, 1239, մաճառակար - էջ 795, 1001, նշում - էջ 334, 779, 877, 879, 881, 895, 896, 1129, 1172
– Իւամ, ժԲ. դ. - էջ 1115
– Նչեցի, 1260-1338 թթ., Մեկնութիւն մարգարէութեանն եզեկիէլի - էջ 301, Վասն կարգաց եկեղեցւոյ եւ ժամուց - էջ 303, 304, 462, 466
– 1371 թ., որդի Մատթէոս գրչի - էջ 1155
– վրդ., 1426 թ., ստացող - Հմր 2678, էջ 1112, 1122
– րաբունապետ, 1655 թ., առաջնորդ Նախիչեւանու Սրբոյ Կարապետի - էջ 271, 982, 1052
– վրդ., ժէ. դ. - էջ 1164
– Շարաքանպատցի, ժէ. դ. - էջ 298
– վրդ. ի Սիւնիք, 1711 թ. - էջ 762
– դի. Յարութիւն Ուզբաշով, 1785 թ. - էջ 1320
– սրմ. ի Պոլիս, 1786 թ. - էջ 1322, 1324, 1325, 1325, 1326, 1327, 1328
– Կէտուկենց, 1797 թ. - էջ 460
– կր., ԺԸ. դ. - էջ 264
– վրդ., 1812 թ. - էջ 470
– պատրիարք Երուսաղէմի, 1868 թ. - էջ 839
– Կոլստանցի, ԺԹ. դ., յետին ստացող - էջ 702
– ճեյ. Տէր-Թադէոսեանց, 1900 թ. - էջ 208
ԵՍԱՒ, որդի Իսաաքայ - էջ 302, 680, 1233, 1332, 1333
ԵՍԹԵՐ, դուստր Աբիհելի, Գիրք - էջ 594, 601, 797, 806, 984, 1048, մաճառակար - էջ 795
ԵՍՊԵՏ, 1745 թ. - էջ 834
ԵՍՊԻՐԻՍ ձճտ. - էջ 1232
ԵՐԱՆՈՍ, ժէ. դ. - էջ 822
ԵՐԵՄԻԱ
– մարգարէ, Մարգարէութիւն - էջ 595, 602, 798, 807, 1049, հաղուածոյ - էջ 374, Ողբ - էջ 798, 807, մեկնութիւն - էջ 356, 680, մաճ - էջ 1232, մաճառակար - էջ 795, նշում - էջ 229, 423, 524, 556, 604, 681, 682, 683, 684, 924
– Գիրք երեմիա - էջ 246
– զաւակաւ, ձճտ. - էջ 1235
– 1267 թ., առաջնորդ Աղդոց վանից - էջ 1197
– 1295 թ., ստացող յԱրմենի անապատ - Հմր 2604, էջ 665, 668
– ճեյ., ԺԴ. դ., գրիչ, ստացող - Հմր 2695, էջ 1219, 1263, 1265, 1266, 1267, 1268

– ճգնաւոր, 1475 թ. - էջ 831
– (երեմ) ճեյ. 1475 - էջ 831
– 1670, ծաղկող յէջմիածին - Ձ^մր 2420, էջ 63, 65
– Մեղրեցի, ԺՉ-ԺԷ. դդ., բառգիրք - էջ 140, 180
– Չէլեպի Քէօմիւրճեան, 1637-1695 թթ. - էջ 271
– վրդ., 1689 թ. - էջ 1192
– (երեմիաս) արկպ., 1760 թ., ծաղկող յէջմիածին - Ձ^մր 2646, էջ 915, 919, 920
– սիրց. մաճառեսի, 1796 թ., ստացող ի Վաղագ - Ձ^մր 2621, էջ 749, 750
– վրդ., 1810ական թթ. - էջ 1279
– խաչիկօվ, 1827 թ. - էջ 156
– ճեյ., 1837 թ. - էջ 772
ԵՐՄԻՆԴՈՍ թգր., ձեռ. - էջ 1229
ԵՐՄՈԳԻՆԷՍ, արբ. - էջ 162, 588, 935, 1259
ԵՐՄՈՂԱՅՈՍ, ձեռ. - էջ 1229, 1241
ԵՐՄՈՍ ձեռ. - էջ 1227
ԵՓՓԱՅ, յԱնչնչ. - էջ 1333
ԵՓՓԻՓՈՍ, ձեռ. - էջ 1247, 1250
ԵՓՐԱՍԻԱ. - էջ 1234
ԵՓՐԵՄ
– ի Պատմութեան Աասմէթի - էջ 300
– Ասորի, 306-373 թթ., Աղօթք - էջ 118, 120, 138, 383, 384, 1148, Կանոն Յանդուստի - էջ 55, 535, 586, Վասն ապաշխարութեան - էջ 360, 452, Քարոզ - էջ 157, 655, 1143, խրատ - էջ 398, 1143, Մեկնութիւն Գործոց առաքելոց - էջ 671, Մեկնութիւն Շմուէլի (Սամուէլ) - էջ 667, Մեկնութիւն եսայեայ - էջ 1171, Մեկնութիւն Դանիէլի - էջ 1195, Պատառաւոր թղթոցն Պօղոսի - էջ 1200, 1201, 1202, ի բանից - էջ 235, 309, 324, 328, 356, 357, 436, 481, 677, 689, 885, 1112, 1135, 1263, Վարք - էջ 1221, մաճառանկարչութիւն - էջ 1193, 1199, ճշում - էջ 15, 139, 331, 376, 385, 386, 524, 544, 603, 668, 712, 1117, 1133, 1154, 1172, 1198, 1203, 1211
– վրդ., 1685 թ., ստացող ի Կ. Պոլիս - Ձ^մր 2423/Բ, էջ 73, 76, Ձ^մր 2503/Բ, 1695 թ., Կ. Պոլիս - էջ 269, 270, 272
– ճեյ., 1708 թ. գրիչ ի Գողթն - Ձ^մր 2590, էջ 617, 620
– Ա. Զօրավեղցի, կթղկս. Հայոց 1809-1830 թթ. - էջ 24, 306, 545, 869, 1269, 1270, 1275, 1276, 1287, 1288, 1289, 1290, 1291, 1292, 1293, 1295, 1296, 1300, 1301
– վրդ. Ակթռնեան, ԺԹ. դ., գրիչ յէջմիածին - Ձ^մր 2696, էջ 1267, 1227, 1284
– արհեպս., պատրիարք Կ. Պոլսոյ, 1824 թ. - էջ 1286, 1300, 1307
ԵՓՐԻԿԵԱՆ ճաճի Բաբայ, ԺԹ. դ. - էջ 289
ԵՓՐՈՍԻՆԷ
– կոյս, ձեռ. - էջ 1135, 1220, 1226
– ԺՉ. դ., կողակից ստացող Պետրոս ճեյի. - էջ 62
– (եփրոսիմէ) 1697 թ., հոյր Գալուստ ստացողի - էջ 1110
ԵՒ
– Նախամօր, մաճառանկար - էջ 123, 199, 201, 223, 795, ճշում - էջ 157, 162, 197, 532, 561, 571, 592, 743, 901, 924
– 1708 թ., մայր ստացող Յովհաննէս ճեյի - էջ 618
ԵՒԱԳՐ
– Պոմտացի, 346/7-400/401 թթ., Հարիւրատոհ վեցերորդ - էջ 180, Վարք եւ մատենագրութիւնք - էջ 422-424, ճառ Քրիստեայ - էջ 301 (պպ), խրատ - էջ 375, 1145, ճշում - էջ 314, 426, 484
ԵՒԳԻՆԷ
– կոյս, ձեռ. - էջ 1134, 1220, 1261
– տիկին Կ. Պոլսեցի, 1873 թ., հոյր Գէորգ Դ. կաթուղիկոսի - էջ 803, 804
ԵՒԴՒՆԻՈՍ ձեռ. - էջ 1221, 1222, 1260
ԵՒԴՈՔԻՈՍ ձեռ. - էջ 1254
ԵՒՄԵՄՆՈՍ ձեռ. - էջ 1229
ԵՒԴՈԳ ձեռ. - էջ 1232
ԵՒԴՈԿԻՄ.
– աղախին, ձեռ. - էջ 1225
– թագուհի, կին Թէոդոս կայսեր - էջ 293
ԵՒԴՈՔՍԻՈՍ ձեռ. - էջ 1247
ԵՒԹԱՂ, Ապերս - էջ 64, 233, 596, 602, 798, 807, Պատառաւոր թղթոցն Պօղոսի - էջ 1200, 1201
ԵՒԹԻՄՈՍ անապատական - էջ 1220
ԵՒՂԱՄԲԷ վկայուհի - էջ 1251
ԵՒՂԱՄՊԷՈՍ ձեռ. - էջ 1251
ԵՒՂՈՒՐ, 1641 թ. - էջ 148
ԵՒՆՈՄԻՈՍ հերձ. - էջ 267
ԵՒՊՐԻՊՈՍ ձեռ. - էջ 1227
ԵՒՍԷԲԻՈՍ
– եւսեր իշխան, ձեռ. - էջ 1220
– հեսսոսցի, 260-340 թթ., Թուղթ առ Կարպիանոս - էջ 205, 238, 406, 412, 566, 583, 595, 602, 798, 807, 810, 813, 819, 979, 1055, Վասն տեսլեանն Յովհաննու - էջ 1049, Պատմութիւն եկեղեցւոյ - էջ 316 (պպ), 738, 739, ի Պատմութենէն - էջ 1128, մաճառանկար - էջ 205, 565, 581, 593, 851, ճշում - էջ 639
ԵՒՍԷՔԷ վկայուհի - էջ 1135, 1262
ԵՒՍԻԴՆՈՍ ծերոնի, ձեռ. - էջ 1243
ԵՒՍԻՔԻՆՈՍ անապատական - էջ 1236
ԵՒՍԻՒՔՈՍ ձեռ. - էջ 1227
ԵՒՍՏԱԹԻՈՍ ԱՆԿԻՒՐԱՅԻ ձեռ. - էջ 1242
ԵՒՍՏԱՔԻՈՍ ձեռ. - էջ 1238, 1248
ԵՒՍՏՐԱՏԻՈՍ ձեռ. - էջ 1259
ԵՒՏԻՔԷ իշխան ձեռ. - էջ 1220
ԵՒՏԻՔԻՆՈՍ ձեռ. - էջ 1245
ԵՒՏԻՔՈՍ առաքեալ, ձեռ. - էջ 1260
ԵՒՏՐՈՊԻՈՍ ձեռ. - էջ 1226
ԵՒՓԻՄԷ վկայուհի - էջ 1239, 1248
ԵԱՒՋԻ խոճա, Կաֆայ, 1657 թ. - էջ 409
ԵՕՊԼՊԷԿ Նախաչ, 1566 թ., - էջ 969
ՁԱՐԻԹՈՒՔ, ամուսին Դեքովրայ - էջ 1333
ՁԱՐՈՒԿՂՆ, որդի Յակոբայ, Կտակ - էջ 649, 805
ՁԱՆՁԱՁԱՆ
– ԺԷ. դ., կողակից տէր Աւետիկի - էջ 38
– 1708 թ. - էջ 618
– (Ձաման) 1724 թ. - էջ 175
ՁԱՆԳՈՇԵ խոջա, ԺԵ. դ., յեսին ստացող - էջ 1058, 1059, 1060
ՁԱՆԴԻ, 1800 թ. - էջ 108
ՁԱՆՁԱՆ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ, 1866 թ. - էջ 546
ՁԱՎՐԻԵԼԿ - էջ 1123

ՋԱՏԻԿ, 1619 թ., գրիչ յԵրուսաղէմ - Հ^dր 2493, էջ 245, 246
ՋԱՐԲԱՆԱԼԵԱՆ Գաբեգիճ վ. - էջ 1190
ՋԱՋԱՅԻՒ,
– մարգարէ, Մարգարէութիւն - էջ 595, 601, 797, 806, 1049, մաս - էջ 798, 806, տօն - էջ 1234, մաներանկար - էջ 593, 795, 804, նշում էջ 374
– հայր Յովհաննէս Մկրտչի - էջ 155, 159, 325, 780, 1246, 1251, 1257
– (Ջամարէ) Ջամարեան, ԺԲ-ԺԳ. դդ., որդի Շանիշանի - էջ 500, 841
– բիւ., 1419 թ., որդի Ստեփաննոս բիւլի - էջ 1057
– կթղկս. Աղթամարայ՝ 1434-1464 թթ. - էջ 60
– (Ջամարէ) պրպ., 1472, 1476 թթ., գրիչ յԱնկուեացս վանս - Հ^dր 2631, էջ 817, 820. - Հ^dր 2542, էջ 431 434,
– պրպ., 1475 թ. - էջ 831
– պրպ. 1515 թ., գրիչ ի Վան- Հ^dր 2582, էջ 581, 584
– 1535 թ., որդի Ներսէս երէց գրչի - էջ 540
– խոջա, ԺՋ. դ., հայր յեփին ստացող Աւդլավիզի - էջ 1060
– բիւ., ԺՋ. դ., ստացող - Հ^dր 2576, էջ 557, 562, 563, 564
– ԺՋ. դ., եղբայր ստացող Մկրտիչ արկղի - էջ 542
– երէց, 1630 թ. յեփին ստացող - էջ 818
– վրդ., 1640 թ. - էջ 973
– բիւ., 1647 թ. - էջ 123
– 1663 թ., հայր կիրակոս գրչի - էջ 888
– 1665 թ., որդի ստացող Իմիրզանի - էջ 606
– Ջուղայեցի, ԺԷ. դ. - էջ 1165
– պրմ., ԺԷ. դ., հայր Մանուէլ եւ Նուրպէ ստացողների - էջ 1005
– ԺԷ. դ., եղբայր Մանուէլ ստացողի - էջ 1005
– րաբունապետ Վաղարշապատեցի, ԺԷ. դ., ի Յովհաննավանք - էջ 13
– էմսարխօս, 1711 թ. - էջ 762
– Ղափանցի, 1722 թ. - էջ 1123
– 1738 թ., ծաղկող - Հ^dր 2498, 259, 260
– բիւ., 1742 թ., որդի Օճանի - էջ 771, 772
– բիւ., 1742 թ., որդի Ոսկանի - էջ 771
– 1761 թ., եղբայր Ջուղայեցի Յակոբջանի - էջ 748
– վրդ., 1781 թ. - էջ 1315
– (Ջամարէ) 1781 թ. - էջ 89
– պատարիաբ Կ. Պոլսոյ, 1786 թ. - էջ 1321
– (Ջամար) Յոհաննէսեան, 1788 թ. - էջ 1330
– վրդ., 1823 թ. - էջ 1273
– տիրց. Յակոբեան, 1855 թ., ծն. - էջ 546, 547
– վրդ. գործակատար Սարգարապատու - էջ 975
ՋԱՓԷՆՈՍ
– մաճսաւոր - էջ 487
– ԺԳ. դ., գրիչ - Հ^dր 2603, էջ 663, 664, 665
– ԺԵ. դ. - էջ 488
– ԺՋ. դ. - էջ 1064
ՋԵԲԵԴԻՈՍ, հայր Յովհաննու եւ Յակոբայ - էջ 246, 421, 579, 928, 1233
ՋԵԲԻՆԷ ննտ. - էջ 1255
ՋԵՆՈՔ Գլակ, Դ. դ., Պատմութիւն Տարօնոյ - էջ 436, 495, 496, 739
ՋԵՆՈՔԻՆ, վկայուհի - էջ 1254
ՋԵՆՈՆ ննտ. - էջ 1229
ՋԵՆՈՎՔԻՆ, եպս., ննտ. - էջ 657, 1134, 1254
ՋԷՔՋԵԲԷ, յԱծղնկ. - էջ 1333
ՋԻԹԵԹԱ, ԺԸ. դ., հոյր յեփին ստացող Յովհաննէսի - էջ 892
ՋԻԼԻԿՈՆՏԷ իշխան - էջ 1253
ՋԻԿՄՈՒՆԴ ԵՐՐՈՐԴ, թգր. Լեհաց, 1626 թ. - էջ 16, 17, 904, 905, 906, 907
ՋԻՆԱՍ, լիշուած Պօղոս առաքեալի թղթում - էջ 1249
ՋԻՆԷ զօրական - էջ 1238
ՋԻՆԷ, 1691 թ., ննգզ. եղբայր Սիմէոն ստացողի - էջ 498
ՋԻՆԻՏԱ արքունի - էջ 1251
ՋԻՆՃԻ, 1657 թ., Կաֆա - էջ 409
ՋԻՆՈՆ
– զօրական, ննտ. - էջ 1238
– թգր. - էջ 1247
ՋԻՈՒԱՆԴԱՐ, 1672 թ., հոյր Ջուլաբ ստացողի - էջ 580
ՋԻՐՈՋ, 1733 թ. - էջ 1159
ՋՄՐՈՒԹ
– 1444 թ. - էջ 1063
– 1596 թ., ի Կիլիկիայ, մայր Վահան գրչի - էջ 279
– 1661թ., մայր Ավետիսեանց գրչի - էջ 909
– 1759 թ. - էջ 440
ՋՈՅԵՆՑ, կողակից Եսայիհայ ննտկի - էջ 1232
ՋՈՍԻՄՈՍ
– Սուրակոսոյ եպս. - էջ 1223
– ննտ. - էջ 1238
ՋՈՏԻԿՈՍ ննտ. - էջ 1249, 1252
ՋՈՒԻԹԱ, երեց, Դ. դ., ննտ. - էջ 1221
ՋՈՒՐԱՔ, 1672 թ., ստացող ի Տփխիս - Հ^dր 2580, էջ 577, 580
ՋՎԱՐԴ, 1655 թ., էջ 568
ՋՕՐԱԲԱԹԷԼ
– որդի Սաղաթիէլի, յԱծղնկ. - էջ 639, 1156
– բիւ., Ղոլաճեան, 1896 թ., ննգզ. - էջ 99
ՋՕՐԻ, 1475 թ., եղբայր ստացող եղիշպի - էջ 832
ՋՕՐԻԿ, 1653 թ., մայր Յովհաննէս գրչի - էջ 248
ՋՕՖԻԵՆ, բանննա, 1626 թ., դուստր Վարդան ստացողի յԻլով - էջ 15, 16, 17
ՁԴԻԼ, 1521 թ. - էջ 178
ՂԱՇԱՀ, 1636 թ., որդի Մկրտիչի - էջ 980
ՂԹԱՐ, 1687 թ., կողակից ստացող Խոտովի - էջ 826
ՂԱԱՆ, ԺԴ. դ. - էջ 707
ՂԱԽՈՒՄ, 1265 թ. - էջ 664
ՂԱԽԹՈՒՆ, 1363 թ. - էջ 715
ՂՄՈ Ց., 1847 թ. - էջ 604, 608
ՂՆԻՆԹ, 1576 թ., եղբայր յեփին ստացող Սարգիս պրպ-ի - էջ 669
ՂՍՍՅՊԼԿ
– 1580 թ., որդի Շանիազարի - էջ 1156
– 1620 թ. - էջ 1122, 1123
ՂՎԱԴ
– (Նվաս) 1419 թ., եղբայր ստացող Մուրատչայի - էջ 1056, 1058
– 1684 թ. - էջ 239, 240
ՂՎԱՋ ՆՈՐԱՇԷՆՑԻ, գրչի. - էջ 547

ԷՐՏՕՂՐՈՒԼ - է 900
ԷՎՐԷ, 1657 թ., Կաֆա - է 410
ԷՐԻՆԷ վկայուճի - է 1229
ԷՐՄՈՆԻԱ վկայուճի - է 1246
ԷՕԺԷՆ ՊՕՌԷ, 1840 թ., Պատմութիւն աւետակացն Անուոյ - է 908
ԸՆՁԱԿ, 1303 թ., մայր ստացող ֆռանկ պատուճի - է 633
ԹԱԴՈՒՀԻ
– ժԳ. դ., մայր Գրիգոր վրդ-ի - է 707
– 1657 թ., ի Կաֆայ - է 410
– 1708 թ., կողակից Սարգսի - է 618
– 1761 թ. - է 748
– ԺԸ. դ., մայր յեհիճ ստացող Յոհաննէսի - է 892
– 1828 թ. - է 764
ԹԱԴԷՈՍ
– առաքեալ, կանոնի - է 235, 436, 561, 840 ի շարականս - է 46, 48, 52, 152, 177, նշում - է 636, 851, 1245, 1248, 1250, 1261
– վրդ., 1184 թ., ստացող ի Բրջնի - Հմր 2609, է 701, 705
– ԺՋ. դ. - է 1064
– ԺՋ. դ., որդի Աղասիի - է 542
– ճիյ., ԺՋ. դ., է 822
– ճիյ., 1631 թ. - է 971
– 1631 թ., որդի Գրիգոր գրչի - է 973
– 1653 թ., եղբայր Յովհաննէս գրչի - է 248
– ճիյ., 1655 թ., որդի Մատոիոս ստացողի - է 568
– (Թաթէոս) 1663 թ., ճնզգ. - է 1053
– ճիյ., 1678 թ., հայր Յովհաննէս ստացողի - է 116
– 1767 թ., դուստր Նիկողոսի - է 771
– վրդ., 1822 թ. - է 1300
– արճեպս., վերատեսուչ Գաղիայի վիճակի, 1822 թ. - է 1294
– վրդ., 1828 թ. - է 763
– եպս. Թիւնեզաբեանց, գրիչ ի Նոր Ջուղայ, 1851 թ., - Հմր 2622/է., է 759, 760
– Միհրդատեանց, 1852 թ., ստացող ի Կ. Պոլիս - Հմր 2622, է 754, 767, գրիչ եւ ստացող ի Կ. Պոլիս, 1850 թ. - Հմր 2644, է 897, նշում - է 908, 910, 911, 912
– ճիյ., 1904 թ., ի Գնիշիկ գիւղ Վայոց Ձորի - է 148
ԹԱԴՐԵԱՆ, 1620 թ. - է 1123
ԹԱԹԱՐ, 1742 թ., կողակից էդգար ստացողի - է 96
ԹԱԹԻԿ, Ղեռնդեանց Հաճապիցի, ե. դ., ճնտ. - է 1242
ԹԱԹՈՒԼ ճայր, Թ. դ. - է 1137, 1226
ԹԱԼԻՒԱ, բժիշկ, ճնտ. - է 1234
ԹԱՀԻՐ
– պատուճէր, 1620 թ. - է 1123, 1156
– ԺԷ. դ. - է 237
ԹԱՀՄԱԶ
– Շահ, 1620 թ. - է 1123, 1156
– խան, ԺԸ. դ., յիշուած ի Պատմութեան Աբրահամու Գ. Կրետացւոյ - է 734, 768
ԹԱՃԱԹՈՒՆ, 1393 թ., մայր Մխիթար գրչի - է 300
ԹԱՃՈՒՄ
– 1663 թ., կողակից ստացող Մելոնի - է 890
– 1678 թ. - է 116
ԹԱՃՈՒՄԱՂԱ, 1620 թ. - է 1123, 1156
ԹԱՄԱՄ
– 1663 թ. - է 1053
– 1664 թ. - է 503
ԹԱՄԱՐ
– յԱծնէ. - է 1332
– թագուհի Վրաց, շուրջ 1160-1213 թթ. - է 681
ԹԱՄՈՒՐ ղպիր, 1655 թ., գրիչ ի Կ. Պոլիս - Հմր 2577, է 565, 568, 570
ԹԱՄՈՒՐ ԼԱՆԿ, 1336-1405 թթ. - է 322, 331
ԹԱՅԻ սպրիկ - է 785
ԹԱՆԹԱՐ, 1640 թ., կողակից գրիչ Գրիգոր Բիյի - է 207
ԹԱՆԿ, 1475 թ. - է 832
ԹԱՆԿՈՒՐ, 1648 թ., կողակից ստացող Խոջա Պետրոսի - է 605
ԹԱՌՊՈՒՄԱՇ
– կողակից Ղօչաղի, 1671 թ. - է 129
– 1684 թ., մայր յեհիճ ստացող Բաթախանի - է 239, 240
ԹԱՎՐԻԶ, 1419 թ., մայր ստացող Մուրատչաճի - է 1056, 1058
ԹԱՐԱՅ, յԱծնէ. - է 1332
ԹԱՐԱՓՈՇ, ԺԹ. դ. - է 974
ԹԱՐԹԻՊՇԱՀ, ԺԷ. դ. - է 683
ԹելԱՐ, 1745 թ. - է 834
Թեկէ կոյս, նահատակ - է 1245, 1249, նշում է 958
ԹԵՐԱՊԻՈՆ եպս. - է 1235
ԹԵՐՈՒՈՍ ճնտ. - է 1260
ԹԻՒԱՆ, 1708 թ., եղբայր ստացող Յովհաննէս Բիյի. - է 618
ԹՂՄԻՍՅՈԿԼԷՈՍ նհտ. - է 1262
ԹՂՈԳԻՆԷՍ
– եպս., ճնտ. - է 1220
– ճնտ. - է 1244
ԹՂՈԳԻՏՏ, այրի բարեպաշտ - է 1254
ԹՂՈԳԻՏՈՆ
– ճնտ. - է 1221
– ճնտ., զինեվաճառ - է 1234
ԹՂՈԴՈՍԻԱ, վկայուճի - է 1227, 1252
ԹՂՈԴՈՏՈՍ եպս. Կիպրոսի - է 1224
ԹՂՈԴՈՏ
– ճնտ. - է 1242, 1248
– դառնատեր - է 1250
ԹՂՈԴՈՐ եռաստի միայնակեաց - է 553, 554
ԹՂՈԴՈՐ վկայուճի - է 923, 1235, 1247
ԹՂՈԴՈՐՈՍ
– (Թէոդոս) ամասպատական - է 1219
– Աղեքսանդրացի, ճնտ. - է 1251
– Ջօրավար, ի շարականս - է 45, 48, 52, 125, 152, 426, 429, տօն - է 1224, 1236, մանրանկար - է 49, 124, 149, նշում - է 204
– ճնտ. - է 1229, 1246, 1250
– Սիկեցի - է 1231
– եպս. կիւրենայ, ճնտ. - է 1239
– եպս. Աղեքսանդրիոյ, ճնտ. - է 1258
– Մեծ, կայսր Հռովմայեցոց 379-395 թթ., տօն - է 1250,

մանուածկար - էջ 49, 124, 149, 199, 201, 293, Վարժ - էջ 1220, նշում - էջ 555, 483, 960, 1226, 1235, 1241
– ին. եկեղեցւոյն Կեսարիոյ - էջ 1127
– Փոքր, կայսր Հռովմայեցւոց, մօտ 401-450 թթ. - էջ 1135, 1228, 1258
– եպս Անկիւրիոյ, խօսք Ծննդեանն փրկչին - էջ 636
– աշակերտ Մովսիսի Քերթողի - էջ 315, 503, 504
– (Թէոդոս) է. դ., ոդի Մօրիկի - էջ 858
– (Թէոդոս) Խորխոռունի, է. դ. - էջ 858
– Ոչխունի, մճ. 654 թ. - էջ 860, 861, 862
– ժԴ. դ., խնդրող Մովսիսի Երզնկացւոյ - էջ 687, 695
– (Թէոդոս) Կարնեցի, ժէ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2649, էջ 933, 957, 958
– պատրիարք Կ. Պոլսոյ, 1806 թ. - էջ 757
– ասագ արկզ., 1809 թ. - էջ 1271
ԹԷՈԴՈՒԼՈՍ
– ննիս. - էջ 1232
– զօրական, ննիս. - էջ 1238
– ընթերցող, ննիս. - էջ 1229
– (Թէոդոզա) Կիպրացի - էջ 1258
ԹԷՈԴՈՍԻՆ, վկայուհի - էջ 1227
ԹԷՈԴՈՒԽՏ վկայուհի - էջ 1222
ԹԷՈՆԻԼԱ, վկայուհի - էջ 1254
ԹԷՈՊՈՄՊՈՍ
– եպիսկոպոս - էջ 1220
– հայրապետ - էջ 1261
ԹԷՈՒՆ կախարդ - էջ 1261
ԹԷՈՓԱՆԷՍ ննիս. - էջ 1237
ԹԷՈՓԻԼԱԿՏՈՍ ննիս. - էջ 1226
ԹԷՈՓԻԼՈՍ
– Մաահոս ճգնաւորի վարժի ճեղինակ - էջ 1134, Յաղագս զղջման եւ արտասուաց - էջ 1141
– զօրավար, ննիս. - էջ 1222
– Ադեբասնոդացի - էջ 483
ԹԷՈՓԻՍՏԷ, յոյն հռետոր, 1117 թ. - էջ 1188
ԹԷՍԻԱՅ վկայուհի - էջ 1243
ԹԷՍԿԵՐԷ ամիրայ, 1804 թ. - էջ 755
ԹԻՆԱԹԻ, 1672 թ., ռոյր Սահակ գրիչի - էջ 580
ԹԻՐԱՎԱՆԴԷ, 1664 թ. - էջ 14
ԹԻՐՋԱՆ, ծմ. 1866 թ. էջ 508
ԹՈԴԻԿ ճգնաւոր - էջ 572
ԹՈՒԽԱՏ, ժՋ. դ. - էջ 694
ԹՈՒՄԱՅԻԴԻՍ սրբուհի - էջ 901
ԹՈՒՄԱՆ
– առաքեալ. Աղօթք - էջ 119, 1148, ի շարականս եւ ի գանձս - էջ 46, 48, 935, Բարոզք - էջ 157, 514, 658, տօն - էջ 1244, 1251, նշում - էջ 184, 421, 520, 579
– վանահայր - էջ 1137
– (Թումաս) է. դ. - էջ 860
– կր., Թ. դ. - էջ 1226
– Աւծուռւնի, Թ-ժ. դդ. - էջ 494
– Աֆուխացի, 1226-1277 թթ., Գիրք Խօսք Խորհրդոց - էջ 314, նշում - էջ 316
– վնկն ին., 1294 թ., ստացող - Հ^{ար} 2496, էջ 249, 253, 254
– 1300 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2607, էջ 683, 693
– (Թումա) Քրա, վրդ., 1323 թ. - էջ 315
– (Թումայ) 1419 թ., վանահայր Սուրբ Վարդան վանքի - էջ 1057
– (Թումայ) ին., 1419 թ. - էջ 1057
– ռաբունապետ, 1441 թ., առաջնորդ Քաջբերունեաց - էջ 1063
– (Թումայ) ին. 1471 թ., գրիչ յԱղթամար - Հ^{ար} 2632, էջ 821, 824
– Մեծոփեցի, 1378-1446 թթ., Խոսք ժամատեղեաց - էջ 11, 115, 1008, Հաւգումար - էջ 1129, Մեկնութիւն մարգարէութեանն Դանիէլի - էջ 523, Յիշատակարան - էջ 86, ի խնդրոյ - էջ 561, նշում - էջ 184, 524, 1195
– (Թումա) կր., 1568 թ. - էջ 417
– (Թումա) 1585 թ. - էջ 832
– Երեց Բաղիշեցի, 1662 թ., գրիչ ի Բաղիշ - Հ^{ար} 2623, էջ 767, 770, 771
– Երեց, 1671 թ. - էջ 909
– (Թումա) ին., 1681 թ., գրիչ ի Շամախի, - Հ^{ար} 2613, էջ 717, 719
– (Թումայ) 1687 թ. - էջ 826
– (Թումա) ժէ. դ., հայր յեսփն ստացող խոջա Յովաննէսի - էջ 616
– վրդ. Վանահոդեցի, 1702 թ. - էջ 272
– վրդ., 1811 թ. - էջ 211
– վրդ. Մամսեթեան, 1820 թ. - էջ 281
– պի Կարապետ, 1827 թ. - էջ 846
– (Թումա) ին. Գաղիացւոց, 1840 թ., ննիս. - էջ 767, 768
– 1844 թ. - էջ 871
– էջ 736
ԹՈՐՈՍ
– ին., ժԳ. դ., եղբօրորդի Կոստանդին Ա. կթղի, էջ 365, 442
– Կ. Պոլսեցի, 1290 թ., ստացող ի Սկետայ - Հ^{ար} 2630, էջ 813, 814, 815
– 1299 թ., միաբան Տաւօճի Առաքելոց վանքի - էջ 613, 614
– ին., 1300 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2607 - էջ 683, 691, 692, 693
– Տաւօճացի, 1323 թ., գրիչ ի Գլաձոր - Հմր 2515, էջ 313, 314
– 1363 թ., միաբան Գամաղիէլի վանքի - էջ 709
– կր., 1498 թ., միաբան Ս. Յուդեան ուղտ վանքի - էջ 126
– ին., ժԹ. դ., յեսփն ստացող - էջ 817
– (Թուրուս) 1592 թ. - էջ 164
– 1631 թ., թուղթ կղզոյ ի Ղարաւար - Հ^{ար} 2654, էջ 969, 973
– վրդ. Սերաւոտացի, 1641 թ., ստացող ի Կ. Պոլիս Հ^{ար} 2669, էջ 1047, 1051, 1052
– ժէ. դ. - էջ 694
– ին., 1731 թ. - էջ 660
ԹՈՐՈՍԵԱՆ Խոսրով- էջ 862
ԹՈՒԹԻԿ
– 1602 թ., դուստր յեսփն ստացող Մելիքսեդի - էջ 1042
– 1655ից յետոյ - էջ 982
ԹՈՒՂՈՒ - էջ 376
ԹՈՒՂՈ, զրչփ. - էջ 564
ԹՈՒՄԱԲԵԿ, 1419 թ., եղբայր գրիչ Աստուածասուռ սրդւ-ի - էջ 1056
ԹՈՒՄԱՅՋԱՆ
– ժՋ. դ. - էջ 536
– խոճա, 1764 թ. - էջ 759

ԹՈՒՄԱՆ բիկ, 1475 թ. - էջ 831
ԹՈՒՐԱՆՇԱՀ, 1475 թ., որդի Վարդանի - էջ 832
ԹՈՒՐՎԱՆԴԱՅ
– ժԳ. դ., կողակից յեփիճ ստացող Պօղոսի - էջ 1064
– (Թուրվանդէ) 1498 թ. - էջ 127
– 1535 թ., դուստր Ներսէս երէց գրչի - էջ 540
– (Թուրվանդ) 1576 թ., հայր յեփիճ ստացող Սարգիս աբղ-ի - էջ 669
– 1687 թ. - էջ 826
ԹՕԽԱՂԱՄ իշխան, 1382 թ. - էջ 816
ԺԱՆ ՊԱՏԷՍ ԱՒԼԻԴ - էջ 757
ԻԱՅ վկայուհի - էջ 1247
ԻԲԱ սուլթան, 1498 թ. - էջ 126
ԻԲՐԱՀԻՄ - տե՛ս ԻՍՊՐԱՀԻՄ
ԻԲՐՈՒՆԻՈՍ ճայրապետ, 1596 թ., Տիպրիկ - էջ 305
ԻԳՆԱՏԻՈՍ
– Անտուածազգեաց ճայրապետ, Ա-Բ. դդ. - էջ 365, 366, 1221, 1260
– վրդ. Սեկեռեցի, ԺԲ. դ., Մեկնութիւն Ղուկասու Աւետարանին - էջ 320, 464, 936, ի բանից - էջ 436, նշում - էջ 322
– աբղ., 1371 թ., որդի Մատթէոս գրչի - էջ 1155
– ԺԴ. դ., գրիչ - Ձ^{dr} 2456, էջ 149, 152, 154
– կր., 1426 թ., ստացող Ձ^{dr} 2678, էջ 1111, 1122
– (Իգնայտիոս) ճիլ., 1537 թ. - էջ 825
– եպս., ԺՉ. դ. - էջ 420
– Փափազեան, Մխիթարեան վրդ. 1816 թ. - էջ 765, 869, 1280
– արհեպս. Փափազեան, 1867 թ.ից առաջ, գրիչ ի վիմ Ձ^{dr} 2645, էջ 914
ԻԳՆՆԵՒՈՍ ենիս. - էջ 1227
ԻԹԱՄԱՐ ճիլ., յԱծխն. - էջ 1332
ԻԼԼՈՒՈՆ ենիս. - էջ 1134, 1239
ԻԼՅԱ ՄԻՆԵԼԴԻՍ, 1767 թ., Վէմ գայթակղութեան - էջ 736
ԻՄՄՄՎԵՐՏԻ, ԺՉ. դ., ենգց. հայր ստացող Միքոփչ առվ-ի., - էջ 542, 543
ԻՄՈՐԶԱՆ ՆԱԽՃԱՅ Ջաճկեցի, 1665 թ., յեփիճ ստացող - էջ 606, 607
ԻՑՈՉԻԱՅԷՍ - էջ 1333
ԻՆԴՈՍ ենեռիների - էջ 1262
ԻՆԱԽ, 1576 թ. - էջ 670
ԻՈԻՍՏԻՈՍ - տե՛ս Յուստոս
ԻՊՊՈԼԻՆԷ ենիս. - էջ 1233
ԻՊՐԱՀԻՄ
– ԺԱ. դ., յիշուած Դրիգոր Մագիստրոսի թղթում - էջ 793
– փաշա, 1594 թ. - էջ 711
– սուլթան, 1631 թ. - էջ 973
– սուլթան, 1655 թ. էջ 568
ԻՊՐԱՀԻՄ փաշա, 1840 թ., Դամասկոսի ոստիկանապետ - էջ 768
ԻՍԱՀԱԿ
– որդի Աբրահամ ևաճապետի - էջ 300, 597, 599, 603, 649, 1332
– պարսիկ ենիս. - էջ 556, 1234
– վրդ., 1780 թ. - էջ 468
– վրդ., 1781 թ. - էջ 1315, 1316, 1319, 1326
– վրդ. Գեղամացի, 1786 թ., ստացող ի Կ. Պոլիս - Ձ^{dr} 2595, էջ 635, 643, 644, 646
– ճիլ., 1787, հայր Իսահակ վրդ. Գեղամացու - էջ 646
– վրդ., 1820 թ. - էջ 292
ԻՍԱՀԱՒՈՐ, յԱծխն. - էջ 1333
ԻՍԱՔԱՐ, ևաճապետ, Կտակ - էջ 649, 805, նշում - էջ 1252
ԻՍԻԴՈՐՈՍ ենիս. - էջ 376, 436, 1233
ԻՍՄԱՅԷԼ
– յԱծխն. - էջ 1332
– ենիս. - էջ 1237
– շահ, 1515 թ. - էջ 584
– շահ, 1580 թ. - էջ 1156
ԻՍՊՂԵՆՏԷՐ ԿԱՏՆՑԻ, 1661ից առաջ, գրիչ - Ձ^{dr} 2492, էջ 239, 243
ԻՍՐԱՅԷԼ
– ծն. 1741 թ. - էջ 291
– կթղկս. Մեծկոմէից, 1763 թ. - էջ 501
– դարբին Ալվերցի, 1825 թ. - էջ 1306
ԻՐԱԻՏԷ վկայուհի - էջ 1249
ԻՐԱԿԻՈՍ ենիս. - էջ 1233
ԻՐԻՆԱՐՔՈՍ ենիս. - էջ 1257
ԻՐԻՆէ ենիս. - էջ 1232
ԻՐԻՆԻՈՍ եպս. Սեւմոխսի գաւառի - էջ 1245
ԻՒԱՆ ՋԱՀՐԻՋ, 1837 թ., յեփիճ ստացող - էջ 437
ԻՒՍՏԻՈՍ ենիս. - էջ 1235
ԻՒԼԻԴէ ենիս. - էջ 1243
ԻՒՊԱՏԻՈՍ եպս. Գանգրայ - էջ 1255
ԻՒՍԻՔէ ենիս. - էջ 1240
ԼԱԶԱՐՈՒՆԱՂ, ԺԷ. դ - էջ 1005
ԼԱԶԱՒԹՈՒՆ, 1363 թ., մօտաւոր Կարապետ գրչի - էջ 715
ԼԱՂԱՐԷԿ, 1475 թ. - էջ 831
ԼԱՄՊՐԹԻՆ - էջ 850
ԼԱՆՇ, թգւր. Վրաց. ԺԳ. դ. - էջ 500
ԼԱՉԻՆ խոճա, 1641 թ. - էջ 1052
ԼԱՌՈՇՈՒՔՈՒՅ - էջ 850
ԼԱՒԱՆԴԷԿ, 1620 թ. - էջ 1123, 1156
ԼԱՒՐԷՆՏԻՈՍ ենիս. - էջ 1243
ԼԱՒՐՈՍ ենիս. - էջ 1244
ԼԱՔՈՒ, 1800 թ. - էջ 108
ԼԵՎԻԱՆ, 1675 թ. - էջ 420
ԼԵՒՈՆ
– Ա. Պապ Հռոմայ, 440-461 թթ. - էջ 436
– թգւոր. Հռոմայեցոց - էջ 235
– Իսաւրիա - էջ 1253
– թգւր. Վեսպին - էջ 1255
– կայսր, 772 թ., - էջ 555, 1235
– Բ. Մեծագործ, թգւր. Հայոց 1198-1219 թթ. - էջ 251, 311, 457, 608, 616, 618, 1280, 1311
– Գ. թգւր. Հայոց՝ 1269-1289 թթ. - էջ 234, 365, 814
– 1631 թ. - էջ 972
– 1744 թ. - էջ 170
ԼԻՈՆԴԷՈՍ միայնակեաց - էջ 553
ԼԻՆ, հայր Ռուբէն վարդապետի - էջ 960
ԼԻԿԻԱՆՈՍ դատաւոր - էջ 1220, 1223, 1224, 1239, 1246, 1249, 1254
ԼԻԿԻՆԻՈՆ աբղ., ենիս. - էջ 1223
ԼԻՏԻԿԻՆ, 1444 թ. - էջ 1063

ԼԻԿԻՈՍ ձեռն. - էջ 1260
ԼԻՍԻԱ, դուստ - էջ 1260
ԼՈՐԻՍ Մելիքով, 1826 թ. - էջ 844
ԼՈՒԻ վկայուն - էջ 1238
ԼՈՒԿԻՈՍ, արքունի - էջ 1254
ԼՈՒԿԻՈՍ, ծէ. դ. - էջ 1165
ԼՈՒԿԻԱՆՈՍ կր. - էջ 552
ԼՈՒՍԻԿ Քեստէացի, 1822 թ. - էջ 1303
ԼՈՒՍՊԱՐՈՆ
ԼՈՒՏՈՎԻԿՈՍ
– թգւր. - էջ 785
– 14 դդ, 1676 թ. - էջ 73
– Հեզեռասաամեռորդ, 1718 թ. - էջ 931, 932
ԼԻԱԴ եպս., Դ. դ. - էջ 1256
ԼԻԱԹՈՒՆ
– 1535 թ. - էջ 540
– 1589 թ. - էջ 164
– ԺԶ. դ., հարս Աբիմելէք ստացողի - էջ 1042
– 1636 թ. - էջ 980
– 1678 թ., մայր յեսփն ստացող Պաւսեղ ՐՀյի - էջ 422
– ԺԸ. դ. - էջ 78
ԼԻԱԹՈՒՆԱՂԱ.
– 1580 թ., մայր յեսփն ստացող Մելիք Շահնազարի - էջ 1156
– 1620 թ. - էջ 1123
ԼԻԱԹՈՒՆՋԱՆ, 1699 թ., ննզգ. - էջ 519
ԼԻԱՒ, ծէ. դ. - էջ 1005
ԼԻԱՒՆՆ.
– ԺԶ. դ - էջ 822
– 1745 թ. - էջ 834
ԼԻԱՒՓ, 1576 թ., եղբայր յեսփն ստացող Սարգիս աբգ-ի - էջ 669
ԼԻԱԹՈՒՆ
– գեղեցմայր, 1498 թ. - էջ 126
– 1641 թ., կողակից ստացող Յակոբ արկ-ի - էջ 148
– 1664 թ. - էջ 503
– ԺԸ. դ., կողակից յեսփն ստացող Միւռաի - էջ 482, 483
ԼԻԱՆԱՂԱ.
– (հաճաղի) 1640 թ., մայր Գրիգոր ՐՀյ. գշի - էջ 207
– 1642 թ., մայր ստացող Յակոբջանի - էջ 36
– 1671 թ., կողակից մեկնեաս Անանիա երէցի - էջ 129
– (հաճաղի) 1684 թ., մայր յեսփն ստացող Բաբախանի - էջ 239, 240
– ժէ. դ - էջ 38
ԼԻԱՆԲԷԿ, 1636 թ., - էջ 980, 982
ԼԻԱՆԴՈՒԲ, ԺԶ. դ., որդի Սալամի - էջ 828
ԼԻԱՆՋԱՏԱՆ, ԺԶ. դ - էջ 1042
ԼԻԱՆԹՈՒՇ վկայուն - էջ 1245
ԼԻԱՆԻԿԱՅ, 1681 թ., մայր ստացող Աւաքել վրդ Շամախեցւոյ - էջ 722
ԼԻԱՆԼԱՐ, 1690 թ. - էջ 140
ԼԻԱՆԿԷՏ, 1657 թ., կաֆա - էջ 410
ԼԻԱՆՈՒՄ
– 1585 թ. - էջ 833
– 1636 թ., հոյր Մկրտիչի - էջ 980
– (խաւամ) 1707 թ. - էջ 174, 175
– 1801 թ. - էջ 1206, 1208
ԼԻԱՄՈՒՇ, 1475 թ., հոյր Աբրահամ ծաղկողի - էջ 831
ԼԻԱՆՈՒՄՂԱՆ, ժէ. դ. - էջ 238
ԼԻԱՆՊԱՋ, 1724 թ. - էջ 175
ԼԻԱՆՍՈՒԼԹԱՆ
– (խաւնաղթան) 1568 թ. - էջ 417
– ԺՋ. դ., կողակից ստացող Զաճար ՐՀյի - էջ 563, 564
– 1602 թ., հոյր յեսփն ստացող Մելիխեղի - էջ 1042
ԼԻԱՆՓԱՇԱ, մաճդասի, 1631 թ., հոյր Գրիգոր գշի - էջ 972
ԼԻԱՆՓԱՐՎԱՆ, 1673 թ., մայր Միհայել ՐՀյի - էջ 580
ԼԻԱՋԱՏՈՒՐ
– կր., ԺԲ. դ., աշակերտ Ներսիսի Համբարձացւոյ, Ողբ ի Տէր Ներսէս - էջ 251
– Կեչառեցի, մօտ 1260-1330 թթ., Ողբ ի դիմաց Ս. Կաթուղիկէին - էջ 31, Ողբ (Տո՛ւր ինձ բնութիւն) - էջ 515, Տաղ եւ գանձ. Այս կեանմս - էջ 1087, 1103, Աշխատես էր ի ծով - էջ 1101, Աւաղ թէ հանց - էջ 1101, Եկիմ ընդ իս - էջ 1101, Ես եմ կորուսեալ - էջ 162, 212, 945, 1086, 1103, Զձոգիս դատախազ - էջ 1101, Թէ մարդ ես - էջ 1101, Թէ վկայս - էջ 1101, Հաչաբարձ եւ պետ - էջ 428, Հաչաչարշար իսչելոյն - էջ 428, Հաչի ֆո Քրիստոս - էջ 428, 954, 999, 1037, 1083, Հաչն կենաց - էջ 427, Հանաաք խոհեղոյն - էջ 427, Հանդուրեար երգամ - էջ 425, 999, Հանդուրեար մանկումբ - էջ 426, 428, Հանդա մայր Տեառն - էջ 426, Հանդա Սիովն - էջ 427, Հանդութեան նայն - էջ 222, 427, 939, 989, 1029, 1067, Հոնաարեալ Բանին - էջ 934, Հոնաարեալ Որդին - էջ 427, Հոբհուղղ զաւութեան - էջ 426, Հոբհուղղ նրահիմամբ - էջ 427, 438, 985, Հոբհուղղ յառաչ - էջ 427, Հոբհուղղն որ - էջ 427, Հոբհեղագեաց ֆո - էջ 197, 428, 934, 989, 1027, 1079, Հոբ աաիքննին - էջ 197, 428, 1084, Հրատ մարդասիրին - էջ 426, Կանամց սզգ - էջ 1101, Զոռս տաբերաց - էջ 1101
– 1363 թ. - էջ 715
– 1471 թ., ննզգ. - էջ 824
– 1475 թ., եղբայր ծաղկող Աբրահամի - էջ 831
– 1498 թ., միաբան Ս. Յուսկան ուղղու վանքի - էջ 126
– խոչա, 1566 թ. - էջ 968
– աբղ. Երզնկացի, 1585 թ., ստացող յերուսաղէմ - Հ^{dr} 2578, էջ 569, 573
– 1585 թ., եղբայր Յովհաննէս ստացողի - էջ 832
– 1585 թ., հայր յեսփն ստացող Սիմէոն վարդապետի - էջ 1132
– վրդ., ԺՋ. դ., լիքուած եղիա ճեմի նահատակութեան պատմութեան մէջ - էջ 288
– ՐՀյ., ԺՋ. դ., յեսփն ստացող - էջ 614
– ՐՀյ., 1636 թ. - էջ 982
– ՐՀյ., 1637 թ., Զաղեբայ սանապատ - էջ 700
– վրդ. Ջուղայեցի, 1642 թ., առաջնուղ նոր Ջուղայի - էջ 34, 971
– դպիր, 1647 թ., ստացող - Հ^{dr} 2444, էջ 121, 123, մանրանկար - էջ 121
– արեեպս., առաջնուղ Դրիմի, 1647 թ. - էջ 123
– մաճդասի, 1663 թ., ստացող - Հ^{dr} 2473, էջ 189, 192

– 1672 թ., եղբայր ստացող Վարդանայ Բաղիշեցւոյ - էջ 863, 868
– վրդ. Բաղիշեցի, 1672 թ., ուսուցիչ Վարդանայ Բաղիշեցւոյ - էջ 863, 864, 868
– կեսարացի, 1663 թ., առաջնորդ Նոր Ջուղայի - էջ 890, 891
– 1687 թ., եղբայր հոտւով ստացողի - էջ 826
– ինյ., ժէ. դ., հայր Մատթէոսի - էջ 818
– ռաբունապետ Կ. Պոլսեցի, գրիչ, ստացող - Հմր 2649, էջ 933, 957, 958
– արեեպս., ժէ. դ., ստացող - Հմր 2618, - էջ 737, 740
– վրդ., ժէ. դ., յետին ստացող - էջ 140, 141, 142
– ժէ. դ., ստացող - Հմր 2447, էջ 131, 132
– 1724 թ. - էջ 1158
– աղա, 1754 թ. - էջ 724
– սիրց., 1780 թ., կազմող յէչմիածին - Հմր 2552, էջ 467, 469
– 1797 թ. - էջ 460
– սրբլ., ԺԸ. դ. - էջ 701
– ինյ., ԺԸ. դ. - էջ 540
– սրբլ. ԺԸ. դ. յետին ստացող - էջ 140
– ԺԸ. դ. - էջ 244
– վրդ., ԺԸ. դ., առաջնորդ Արզրումի - էջ 100
– ԺԸ. դ. - էջ 72
– Ղարահիսարից, 1804 թ. - էջ 757
– Թիֆլիզեցի, Սեւանայ կղզի, 1806 թ., ստացող - Հմր 2530, էջ 383, 386
– վրդ., Մխիթարեան միաբան, 1818 թ. - էջ 1282
– Քասմդացի, 1822 թ. - էջ 1303
– վրդ., Իչիլիսեցի, 1822 թ. - էջ 1290
– ռաբունի յեռուսաղէմ, 1822 թ. - էջ 1295
– դպիր, Աղուաձեցի, 1823 թ., - էջ 22, 24
– ԺԹ. դ. - էջ 974
– ԺԹ. դ., հայր Տիրիքի - էջ 448
ԱԱՋԵՐ, 1631 թ. - էջ 972
ԱԱՋԵՐԵՍ
– ԺՋ. դ. - էջ 1042
– 1631 թ. - էջ 972
ԱԱՋԻԿ
– 1663 թ. - էջ 891
– սրկզ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոսի վանքի - էջ 1110
– ժէ. դ. - էջ 164
– 1708 թ., թոռ ստացող Յովհաննէս ինյի - էջ 618
– աղայ, 1785 թ. - էջ 1318, 1321, 1322, 1323, 1324, 1325
– (խոջ) ԺԸ. դ. - էջ 34
– (խոչէ) ԺԸ. դ. - էջ 34
ԱԱՋԻԿԵՆԱՆ Լեւոն - էջ 1180
ԱԱՐԱԳԵՈՁ ԱՆԹԱՐԺԻ, 1822 թ. - էջ 1286
ԱԱՐԱԽԱՁ փաշա, ժէ. դ. - էջ 905
ԱԱՐԻՍՄՈՒ ննիս. - էջ 1245
ԱԱՐՏԻՇ, 1537 թ. - էջ 852
ԱՁԿԱՆ ՁՕՊՈ, ԺԸ. դ. - էջ 34
ԱԱՁՓԷՐ, 1756 թ., մայր Ավաթ ստացողի - էջ 120
ԱԱՁՔՈ մաճառեսի Սիլիստրեցի, 1739 թ. - էջ 149
ԱԱՐԵԹԱՄ ննիս. - էջ 1252
ԱԱՐՏԷՇ, 1498 թ. - էջ 126
ԱԵՁԵՓԱՆ - էջ 1221
ԱԵՐԱԴԻՆ, 1672 թ. - էջ 580
ԱԵՐԻԱՆԹՈՒՆ, 1576 թ., մայր յետին ստացող Սարգիս աբգր-ի - էջ 669
– 1663 թ., Հոյր Մկրճոն ստացողի - էջ 890
ԱԻԱԼ
– 1671 թ. - էջ 130
ԱԻԴԱՆ, 1537 թ., կողակից Խարտիշի - էջ 825
ԱԻԿԱՐ խնամտասէր - էջ 135, 136, 243, 910, 1050
ԱԼՂԱԹ
– 1498 թ. - էջ 127
– 1684 թ. - էջ 239, 240
– ԺԸ. դ. - էջ 482
ԱՆԴՈՒՆ, 1441 թ. - էջ 1063
ԱՈԴԻ, 1707 թ. - էջ 174
ԱՈՁՈՒՄ, 1640 թ. - էջ 207
ԱՈՆԴԿ, 1636 թ., - էջ 980
ԱՈՇԻԴԱ, 1537 թ. - էջ 825
ԱՈՒԵԱՄ, է. դ. - էջ 858, 859
ԱՈՍՐՈՎ
– Գ. Մեծ, թգւր. Հայոց, - էջ 515, 1258
– թգւր. Պարսից, յիշուած Ջենոբ Գլակի մօտ - էջ 496, 1225
– Ա. Ամուչըովան թգւր. Պարսից, մի. 579 թ. - էջ 855, 1283
– Բ. թգւր. Պարսից, մի. 628 թ., գերող Խաչափայտի - էջ 658, 856, 857, 858, 859
– Շում, է. դ. - էջ 860
– իշխան, հայր Վահան Գողթնացու, ննիս. 703 թ. - էջ 1229, 1232
– Ա. Ննձեւացի, ԺԸ. դ. (մահ 964 թ.), Մեկնութիւն ժամակարգութեան - էջ 685, 686, 695, Քառոզ գիշերային ժամուն - էջ 688, ի բանից - էջ 436, 1117, նշում - էջ 313, 433, 456, 457, 687, 692, 794, 870, 886
– Գանձակեցի, նոր վկայ, 1167 թ. - էջ 1239
– 1663 թ., - էջ 1053
– 1687 թ., յետին ստացող - էջ 821, 826
– Միւզա, 1829 թ., թոռ Ֆաթալի շահի - էջ 1283
ԱՈՍՐՈՎԻԴՈԻԽՏ արեւմտեան Տղայոտի, Դ. դ. - էջ 1258
ԱՈՐԷՆ
– եպս., մի ի Վետոդեանց նահատակաց, ե. դ. - էջ 1259
– արեեպս Նարպէյ, 1879 թ. - էջ 456
– ասագ ինյ. Միրզաբէյեանց, նուիրատու Հմր 2445 ձեռագրի, 1897 թ. - էջ 128
ԱՈՅԱԴԵՂ, 1444 թ. - էջ 1063
ԱՈՒԴԱՅԹԱՆԴԱ, 1620 թ. - էջ 1123, 1156
ԱՈՒԿԱՅԴԱՐ, ԺՋ. դ. - էջ 1064
ԱՈՒԹԼՈՒ, 1444 թ. - էջ 1063
ԱՈՒՄԱՐ
– Խաթուն, 1550 թ. - էջ 178
– ԺԸ. դ. - էջ 96
ԱՈՒՆՏԻ, 1655 թ., կողակից Մարտիրոս ստացողի - էջ 567
ԱՈՒՊԻ մանդասի, 1631 թ., մայր Գրիգոր ստացողի, - էջ 972, 973
ԱՈՒՊԼԱՐ, 1745 թ. - էջ 834
ԱՈՒՊԻԺԱՆ, 1631 թ. - էջ 972

ՆՈՒՐՄ, 1636 թ. - էջ 980
ՆՈՒՍԱՆԹՈՍ ննիս. - էջ 1252
ՆՏՐՇԱՀ, 1630 թ. - էջ 747
ՆՐՄԸՋ, 1613 թ., ննգց., Ռոյր Փիլիպոս գրշի - էջ 1213
ՆԱՒՆՋԱ, կենակից Ամիրի, 1423 թ. - էջ 811, 812
ՆՕԴՕ Ըռչկոտցի, 1794 թ. - էջ 1207
ՆՕՇԱՒԱՐՔԻ, 1672 թ. - էջ 863, 864, 868
ՆԱՏՍՎԱԲՐՏԻ, 1603 թ., եղբայր Սրապիոն վրդ. Ուռհայեցու - էջ 716

Ծ

ԾԱՏՈՒՐ
– գրագիր, 1419 թ., - էջ 1057
– 1655 թ., ոդի ստացող Մաուպիոսի - էջ 568
– Քաճաղացի, 1822 թ. - էջ 1303
ԾԵՐՈՒՆ
– սարեպս., ի Կիլիկիայ, 1596 թ. - էջ 277
– 1631 թ. - էջ 972
– (Ծեռոն) սաճառնէր, 1826 թ. - էջ 528
ԾՈՎԻՆԱՐ, ժԸ. դ. - էջ 482

Կ

ԿԱՔԻՆԿԱ, ժԹ. դ. - էջ 974
ԿԱԻ, 1296 թ., կողավից կազմող կոստանդնի - էջ 815
ԿԱԻՆԻԿ - էջ 1233, 1241
ԿԱԻՆԻԿՈՍ ննիս. - էջ 1260
ԿԱԻՈՊՈՍ ննիս. - էջ 1229
ԿԱԻՍՏԻՆ վկայուն - էջ 1250
ԿԱԻՍՏՐԱՏՈՍ ննիս. - էջ 1249
ԿԱՀԱՔ, յԱծչնչ. - էջ 1332
ԿԱՄԲԱՆՈՍ զաւակաւար - էջ 524, 1234
ԿԱՅԼ - էջ 130, 240, 558, 606, 726, 828, 1053, 1331
ԿԱՅԻԱՓԱ, ճաճանայապետ - էջ 565
ԿԱՆԱՅԵՒԱՆ Ստեփան, 1903 թ. - էջ 1012
ԿԱՆԴԻՏՈՍ ննիս. - էջ 1221, 1222
ԿԱՊԵՏՈՆ եպս. - էջ 1231
ԿԱՊՈՏՈՂԻՆԵ վկայուն - էջ 1253
ԿԱՏԵՐԻՆԵ կոյս - էջ 438, 439, 782, 1228, 1257
ԿԱՏԵՐԻՈՍ ննիս. - էջ 1254
ԿԱՐԱՊԵՏ
– 1225 թ. - էջ 1132
– 1303 թ., հայր ստացող պրն. Ֆռանկի - էջ 633
– երէց, 1303 թ., գրիչ յերզնկայ - Հdr 2593, 627, 632, 633
– ննյ., 1363 թ., գրիչ ի Ղրիմ - Հdr 2611, էջ 713, 714, 715
– 1406 թ., ծաղկող ի Սիսական - Հdr 2418, էջ 57, 59, 60
– եպս., 1418 թ., գրիչ յեղիազարու վանս - Հdr 2690, էջ 1193, 1198
– 1444 թ., եղբայր Մկրտիչի - էջ 1063
– ննյ., 1471 թ., ծաղկող յԼդրամար - Հdr 2632, էջ 821, 825
– ննյ., 1498 թ. - էջ 126
– 1498 թ. - էջ 127
– Բերկրեցի, 1498 թ., գրիչ ի Բերկրի - Հdr 2445, էջ 123, 124, 125
– ժե. դ., եղբայր Մատթէոս վարդապետի - էջ 324, 333
– վրդ. Բաղիշեցի, ժե-ժԶ. դդ., ծաղկող ի Վան - Հdr 2582, էջ 581, 584, տաղ. Աւետեացն սկիզբն - էջ 36
– 1513 թ. - էջ 665
– սարեպս., 1515 թ., առաջնորդ Վարագի - էջ 584
– աբպյ., 1568 թ., գրիչ յԱրախիշ - Հdr 2537, էջ 413, 415, 416
– կր., 1618 թ., գրիչ յեղիազարու վանս - Հdr 2691, էջ 1199, 1202, 1204, 1205
– սարեպս., 1631 թ. - էջ 971
– ննյ., 1631 թ. - էջ 972
– վրդ. Մոկացի, 1632 թ., յետին ստացող - էջ 154
– 1636 թ., գրիչ ի Բունակոթ - Հdr 2656, էջ 979
– վրդ., 1641 թ., եղբայր Յոհան երէց գրշի, ի Նոր Ջուղայ - էջ 34
– ժէ. դ. - էջ 1165
– ննյ., ժէ. դ. - էջ 683
– ժէ. դ. - էջ 683
– 1733 թ. - էջ 1158
– ծայր. վրդ., 1752 թ. - էջ 723, 728
– թէրզի Մկրտիցի, 1755 թ. - էջ 726
– մաճտեսի, աղայ, 1781 թ. - էջ 1315, 1316, 1322,
– վրդ., 1781 թ. - էջ 1314, 1330
– պրն., 1786 թ., եղբայր Մկրտումի - էջ 1323, 1324, 1327
– սիրց., ԺԸ. դ., յետին ստացող - էջ 1046
– վրդ., ԺԸ. դ. - էջ 168
– դպիր, 1800 թ. - էջ 648
– 1800 թ., գրիչ ի Սպմասատ - Հdr 2437, էջ 105, 107
– Բալուեցի, 1801 թ. - էջ 1208
– կթղկս. Աղթամարայ, 1802 թ. - էջ 1168
– սարեպս., 1804 թ., տեսուչ Ս. Դանիէլի վանքի - էջ 755
– ձէմէրդսեան, 1819 թ. - էջ 150
– աղայ Մարկոսեան Թառումով, 1821 թ. - էջ 306
– ննյ., 1821 թ. - էջ 828
– սարեպս. Կարնոյ, 1822 թ. - էջ 846, 1290, 1306
– ամիրայ, 1822 թ. - էջ1288
– դերձակ Կաճենցի, 1822 թ. - էջ 1286
– մաճտեսի Յոհաննէսեանց, 1822 թ. - էջ 1287
– մաճտեսի Հիսախեանց, 1822 թ. - էջ 1295
– Խաչիկով, 1822 թ. - էջ 156
– պատարիաք Կ. Պոլսի 1824 թ. - էջ 1285, 1287, 1288, 1298, 1300, 1301, 1302, 1303, 1304, 1306,
– վրդ., 1825 թ. - էջ 1305
– Մեյրեմդուլեան, 1826 թ. - էջ 843, 844, 845, 846, 847
– 1828 թ. - էջ 848
– բարութի, 1828 թ. - էջ 763
– Ջալալեանց, 1848 թ. - էջ 257
– սարեպս., 1850 թ., ստացող ի Տփխիս - Հdr 2615, էջ 733, 734
– Վարդանեան, ԺԹ. դ. - էջ 68
ԿԱՐՊԻԱՆՈՍ, Դ. դ., մաճառանկար - էջ 205, 565, 581, 593
ԿԱՐՊԻՍ, ԺԹ. դ. - էջ 974
ԿԱՐՊՈՍ ննիս. - էջ 1251
ԿԱՒԱԻՆՈՍ թգար. - էջ 1253
ԿԱՒԱՋ
– թգար. Պարսից, Զ. դ. - էջ 855
– թգար. Պարսից, Է. դ. - էջ 859, 860
ԿԵԼԵՍՏԻԱՆՈՍ - էջ 436
ԿԵՆԴԻՈՍ ննյ. - էջ 1242
ԿԵՓԱՅ առաքեալ - էջ 1249
ԿԷՏՈՒԿԱԻ, 1801 թ. - էջ 1206

ԿԻԼԻԿԱՑ արքունի - է 1257
ԿՈՆԴԻՎԻԱՆՈՍ ննիս. - է 1232
ԿՈՆՈՅ, 1668 թ. - է 110
ԿՈՊՐԻԱՆՈՍ
– ննիս., - է 1227
– եպս. Կարթագենացի, Դ. դ., Աղօթք - է 98, 636, մաճառնկար - է 96, 187, տօն - է 1250, նշում - է 436, 654, 929
ԿՈՐԱՆԹՈՒՆ, 1352 թ. - է 816
ԿՈՐԱԿԻ արքունի - է 554
ԿՈՐԱԿՈՍ
– (Կիւսակոս) ննիս. - է 1232
– արք - է 104, 1250
– արբ., եղբայր Պաւռակեի - է 453
– ննիս. Յուլիտայի հետ - է 1240
– սխանչելագործ բժիշկ, ննիս. - է 1222
– կր., 973 թ., ստացող ի Տարսոն - Հ^{ար} 2684, է 1171, 1173
– վրդ. Դուռակեցի, 1077 թ., Համաւոստող Ոսկերեռանի եւ Եփրեմի Մեկնութեան Գործոց առաճելոց - է 671, նշում է 676, 678
– 1117 թ., քարտմանիչ Յովհաննու Ոսկերեռանի Մեկնութեան Յովհաննու Աւետարանի - է 1187, 1188, 1192, 1196
– Գանձակեցի, 1201/3-1271 թթ. - Պատմութիւն Հայոց - է 737, հատուած - է 916, նշում - է 920
– երէց, 1294 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2496, է 249, 253
– վրդ. Երզնկացի, մօտ 1270-1356 թ., Աղօթք - է 524, հատուո - է 288, Ճառք - է 433, 520, 1002
– 1363 թ., միաբան Գամաղիէլի վանքի - է 709
– 1498 թ., միաբան Ս. Յուսկական ոռդու վանքի - է 126
– 1535 թ., որդի Ներսէս երէց գրչի - է 540
– ԺԶ. դ., որդի Դաւիթ բիւր. - է 822
– բիւ., ԺԶ. դ. - է 828
– ԺԶ. դ. - է 536
– սբղ. Լճացի, ԺԶ. դ. - է 432
– բիւ., 1613 թ., եղբօրորդի Փիլիպոս գրչի - է 1213
– կր., 1618 թ., միաբան եղիազարու վանքի - է 1206
– 1630 թ., հայր ստացող Աստուածատուր գրչի - է 747
– վարպետ, 1630 թ. - է 182
– 1636 թ. - է 980
– վրդ., ձեղինակ՝ Յայտնարարութեան աղանդաց, 1662 թ. - է 903
– երէց, 1663 թ., գրիչ ի Նոր Ջուղայ - Հ^{ար} 2642, է 873, 888
– վրդ., 1682 թ. - է 722
– վրդ., 1684 թ. - է 1214
– սբղ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանուցի - է 1110
– կր., ԺԷ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2566, է 511, 518
– բիւ., 1717 թ. - է 291
– Աւտապատեցի, 1735 թ., յետին ստացող - է 316
– 1745 թ. - է 834
– կթղկս. տանճ Կիլիկիոյ, 1818 թ. - է1270
– աղայ, աստաֆ, 1822 թ. - է 1286
– առճեպս., 1822 թ. - է 1296
– աղա Տիգրանակերտցի, 1824 թ. - է 1285
ԿԻՐԻՍԿՆԴՈՍ ննիս. - է 1230
ԿԻՐԻԱԿԻ ննիս. - է 1237
ԿԻՐԼԷՍԷՐ, 1657 թ. - է 409
ԿԻՐԻԵՂ
– Երուսաղէմացի, 315-386 թթ., Ճառք - է 283, 656, 658, 697, Պատասխանիք - է 961, ի բանից - է 437, 1113, վարք - է 1220, 1227, 1236, նշում - է 572, 659
– արկզ., ննիս., է 1228
– Աղեքսանդրացի, 375-444 թթ., ի Գանձ գրոցն - է 1128, 1129, Գիրք Պատապմանց - է 376, 635, Մեկնութիւն Եսայեայ - է 1171, Լուծմունք Պատապմանցն - է 255 (պպ), 256, 293 (պպ), Պատճառ թղթոյն Երրպեցւոց - է 1201, ի բանից - է 309, 436, 524, 544, 677, նշում - է 257, 796, 960, 1118, 1172, 1211
– մանուէսի, 1822 թ. - է 1291
– Նաւասի, 1822 թ. - է 1303
ԿԻՐԻԵՆԷ վկայուհի - է 1254
ԿԻՐԻԻՆՈՍ եպս. Գորտիթիոյ - է 1237, 1240
ԿԻՐԻԹՈՆ արբ. - է 1231
ԿԻՐՈՍ թգր. Պարսից - է 321, 524, 639, 778, 1195, 1331
ԿԻՐՂՈՍ ննիս., մի ի Քառասուն մանկանց - է 1227, 1331
ԿԼԵՄԵՆՏՈՍ պապ Հռոմայ, 1711 թ. - է 762
ԿԼԵՍԻՈՍ ննիս. - է 1251
ԿՂԱՒԴԻԱՆՈՍ ննիս. - է 122
ԿՂԱՒԴԻՈՍ, ննիս. - է 1235, 1254
ԿՂԷՈՆԻԿՈՍ ննիս. է 1226
ԿՂԵՄՆՏ
– եպս. Անկիւրիոյ, ննիս. - է 1221
– Նայրապետ Հռոմայ, Կանոնիք - է 235, 525, 561, 840, 1118, ի բանից - է 436, 437, ննիս. - է 1257, նշում - է 1202
ԿՂԵՈՎՊԱՍ, եղբայր Յովսէփի - է 157, 1249
ԿՂՕԴԻԱ կայսր, Ա. դ. - է 1225, 1234
ԿՂՕԴԻՈՍ ննիս. - է1223
ԿՈԴՐԱՏԻՈՍ
– ննիս., - է 1227, 1232
– ձեղինակ Տունարի - է 459
ԿՈՉՄԱ
– (Կոզմաս) - ամառնաք բժիշկ, ննիս., - է 1227, 1238, 1254
–պատրիարք յունաց ի Կ. Պոլիս, 1076 թ. - է 676, 1196
– գրիչ, 1670 թ. - է 67
ԿՈՂՈՒԹԱ ննիս. - է 1234
ԿՈՄԻՏԱՍ
– Ա. Աղցեցի, կթղկս. Հայոց՝ 615-628 թթ., շարական - է 151, ի բանից - է 436, 437, նշում - է 858, 859, 904, 910
– բիւ. Քէօմուրճեանց, ննիս. 1707 թ. - է 531, 534, 1169
ԿՈՅՒՆԴՈՍ ննիս. - է 1238
ԿՈՆՈՆՈՍ
– պատրիզպան - է 1226
ԿՈՊՐԻ ննիս. - է 1240
– Սաւրացի, ննիս., - է 1226
ԿՈՍՔԱՄ, սրբ - է 163
ԿՈՊՐԻՀԱ, ննիս. - է 1228
ԿՈՍԿՍՆԴԻՀ, սբղ., ժե. դ. - է 487
ԿՈՍՏԱՆԴԻԱՆՈՍ
– (Կոստանդ) մի ի մանկանցն Եփեսոսի - է 1253
– Մեծ, կայսր Հռոմայեցւոց՝ 306-337 թթ., ի Կանոնաց - է

235, Դաշանց թուղթ - է 697, 852, Վաոք - է 555, 1061 (սխալ), նշում - է 285, 436, 561, 659, 676, 739, 785, 1196, 1222, 1223, 1233, 1234, 1243, 1248, 1251, 1252
– (Կոստանտնա) կայսր, որդի Կոստանդիանոսի - է 1228
– կայսր, է. դ., որդի Հերակլեայ - է 858, 859, 860, 861, 862
– մետրապոլիտ Յերապոլսոյ, 1198 թ. - է 311, 318, 345
– ֆիլ., 1200 թ., ստացող - Հ^{ար} 2589, է 613, 615, 616, 618
– Ոսկերիչ, 1290 թ., կազմող ի Սկեւռայ - Հ^{ար} 2630, է 813, 815
– Ս. Բարձրերդցի, կթղկս. Հայոց՝ 1221-1267 թթ. - է 365, 442, 443, 666, 745, 746, 1120, թուղթ - է 1114, կաճոռիճ - է 841, տաղ. Հրեուիսմ այսօր - է 223, 938, 989, 1029, 1066
– 1294 թ., գիչ - Հ^{ար} 2496, է 249, 254
– արկպ., 1298 թ. - է 643
– (Կոստանդին) թագաւիր իշխան, ԺԹ. դ., ստացող ի Կիլիկիա - Հ^{ար} 2629, է 809, 811
– ԺԳ. դ., ի խնդրոյ նորին - է 256, 364
– ֆիլ., 1300 թ. - է 693
– Դ. թգր. Հայոց Կիլիկիոյ՝ 1344-1363 թթ. - է 714
– (Կոստանդինոս) ԺԴ. դ. - է 901, 902
– թգր. Վրաց, 1441 թ. - է 331
– մաճդասի, 1580 թ. - է 419
– 1596 թ., Կիլիկիա, եղբայր Վաճան գրչի - է 279
ԿՈՍՏԱՆ
– կայսր - է 438
- է. դ., որդի Կոստանդինի - է 860
ԿՈՍՏԱՆԵԱՆՑ ոմն, ԺԹ. դ. - է 144
ԿՈՏԻՆ ԱՄԱՏՈՒՆ - է 857
ԿՈՐԻՒՆ, ե. դ., Վարք Մաշտոցի - է 862, 1166, 1168
ԿՈՐԻՒ, յԱձրնչ., 1205 թ. - է 1205
ԿՈՐԻՒՄՈՒԶԵԱՆ էմմա - է 813
ԿՈՒԼՓՇՇ, 1472 թ., ստացող յԱկիլիւնաց վանս - Հ^{ար} 2631, է 817, 820, 821
ԿՈՒԿԿԱՆՈՍ դատաւոր - է 1249
ԿՈՒՐՆԵԼԻՈՍ ճարիւռակտ, ի Գործ առաքելոց - է 673, 1224
ԿՈՒՐՆԵՏՈՍ ծերունի, ճնուռ. - է 1248
ԿՈՒՐԴՍԿԻ - է 850
ԿՐՔՍԿԵՆԴՈՍ - է 1237
ԿՐՈՆԻԴԷՍ ճգնաւոր - է 1250
ԿՕԿԻՆ ԹԻՖԼԻՍԵՑԻ, 1731 թ. - է 436
ԿՕՆԿՈՒԼ տմոնս, 1624 թ. - է 434
ՀԱԶԱՐՎԱՐԴ, 1708 թ., կողակից ստացող Յովճաննէս ֆիլ - է 618
ՀԱՅԹՄԱՆ, ժէ. դ. - է 905
ՀԱԼԻՄԱԹՈՒՆ, 1419 թ., կողակից Դաւիարմէլիի - է 1056, 1058
ՀԱՆՆԱԶԱՐ
– 1580 թ., որդի Շահնազարի - է 1156
– 1661 թ. - է 109
– 1620 թ. - է 1123
ՀԱՅՎԵՐԴՈՎ ոմն ճաճանաչ-դատաւոր, ԺԹ. դ. - է 772
ՀԱՂԲԱԿ պրն., 1475 թ. - է 831
ՀԱՃԻՄԱՄԱՅ, 1352 թ. - է 816
ՀԱՄԱԶԱՍՊ
– կիւսպատատ Մամիկոնէից, մճ. 661 թ. - է 462, 862
– իշխան Աւծրուսեաց, ճնուռ. 786 թ. - է 1230
– թգր. Վասպուրականի, ժ. դ. - է 886
– ԺԳ. դ., ի խնդրոյ նորին Վարդան Արեւելցին մեկնել է Հնգամատեանը - է 356, 666
– ֆիլ. Տէր-Աւետիսեանց, 1880 թ., նուիրատու ի Շուշի - է 24
ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ
– Ղազարեանց, ԺԹ. դ. - է 204
– աղա Քեօմեան, 1822 թ. - է 1294, 1302
– աղա, 1828 թ. - է 764
– Քսանդացի, 1822 թ. - է 1303
ՀԱՄԸՏ, ԺԸ. դ. - է 34
ՀԱՅԿ նահապետ Հայոց - է 854, 871, 872, 873, 874
ՀԱՅԿԱԶ
– պրն., 1475 թ. - է 831
– 1653 թ., եղբայր Յովճաննէս գրչի - է 248
ՀԱՅՐԱՊԵՏ
– ֆիլ., ծաղկող, 1200 թ. - Հ^{ար} 2589, է 613, 616, 618
– (եպիսկոպոս) 1444 թ. - է 1063
– 1472 թ., եղբայր յետին ստացող Կուլփայի - է 820, 821
– դպիր, 1475 թ., եղբայր Աբրահամ ծաղկողի - է 831
– կր., 1537 թ. - է 825
– ֆիլ., 1566 թ. - է 968, 969
– ֆիլ., 1598 թ., եղբայր Բարսեղ գրչի - է 677
– ԺԶ. դ., հայր Մարտիրոս ֆիլի - է 616
– ԺԶ. դ., որդի Մելիքսէթ ստացողի - է 1060
– (Հարապետ) ԺԶ. դ. - է 305
– ֆիլ., 1636 թ. - է 982
– 1648 թ., ծաղկող ի Սպահան - Հ^{ար} 2587, է 599, 604
– կր., կնքատէր, 1665 թ. - է 1110
– Ջաճկեցի, 1665 թ. - է 606
– Ջուղայեցի, 1679 թ., գրիչ ի Նոր Ջուղայ - Հ^{ար} 2673, է 1095, 1097
– ԺԷ. դ. - է 227
– Տէր-Աւետիսեանց, ԺԸ. դ., յետին ստացող - է 507
– (Հէրապետ) ֆիլ., ԺԸ. դ. - է 168
– (Յայրայպետ) Տէր-Կարապետով, 1833 թ., յետին ստացող - է 200
– (Գերապետ) ԺԹ. դ. - է 528
ՀԱՆԷՍ
– Թուոմ, ԺԵ. դ. - է 817
– 1663 թ., խոջա, եղբայր խոջա Մկրտիչի - է 1053
– 1666 թ., կնքատէր - է 1054
ՀԱՇԻՄ ճաճի, 1801 թ. - է 1206, 1208
ՀԱՍԱՆ
– Ջալալ դօլա, ԺԳ. դ. - է 116
– Ամիր, 1475 թ. - է 831
– պէկ, 1476 թ. - է 434
ՀԱՍԱՆ
ՀԱՏԱՒՐ, 1300 թ. - է 691
ՀԱՐԱՆՏՈՆ, 1657 թ., ի Կաֆայ, ճնգց. - է 409
ՀԱՐՈՒՆ տաճիկ, ճնուռ. - է 1230
ՀԵԹՈՒՄ
– Բ. Սեւաւտռս, 1151-1218 թթ., իշխան Լամբրոնի - է 250

– Ա. թգր. Հայոց Կիլիկիոյ՝ 1226-69 թթ. - էջ 169, 298, 309, 363, 365, 441, 664, 668, 745, 1114, 1115, 1120, 1311
– Բ. թգր. Հայոց Կիլիկիոյ, 1289-1307 թթ. - էջ 612, 613, 693, 799, 814, 1171, 1172
– ԺԳ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2601 - էջ 655, 659
– երէց, 1596 թ. - էջ 277
– սրտպ 1596 թ., ի Կիլիկիա - էջ 279
ՀԵՂԻ
– հաճանայապետ, յԱծկն. - էջ 440, 972, 1001, 1333
– նճտ. - էջ 1249 - էջ
ՀԵՂԻՆԱՐ ապաշխարող, գրչի. - էջ 400
ՀԵՂԻՆԷ դշխոյ, մայր Կոստանդիանոս կայսեր, Դ. դ., ի տաղս եւ գանձս - էջ 10, 225, նշում - էջ 659, 1234, 1243, 1247, 1248, 1251
ՀԵՊԵՇԻՏՏԱ եպս., Ի կատարած աշխարճի - էջ 559
ՀԵՐԱԿԼ
– կայսր Բիւզանդիոյ՝ 610-614 թթ. - էջ 496, 858, 859, 860, 1119, 1221
– (Երակլոս) է. դ., որդի Հերակլեայ - էջ 860, 861
– թգր. Վրաց, 1785 թ. - էջ 1317, 1324, 1326, 1329, 1330
ՀԵՐԻԱՓ, ԺԷ. դ. - էջ 694
ՀԵՐԻՓ
– մամ, 1476 թ., օգնող ձեռագրի գրչութեան - էջ 434, 821
– 1602 թ., իոյր յետին ստացող Մելիխեզի - էջ 1042
ՀԵՐՄԵՍ - էջ 439, 470, 471
ՀԵՐՈՆԻՄՈՍ ԼՈՐԵՆՑԻՈՍ - էջ 88
ՀԷՅՏՈ Զիլանցի, 1794 թ. - էջ 1208
ՀԷՐՈՎԴԷՍ Զոհրոդապետ, Ա. դ. - էջ 321, 405, 675, 744, 782, 960, 1233
ՀԻԱՒ, 1363 թ., որդի Կարապետ գրչի - էջ 715
ՀԻՄԷ նճտ. - էջ 1243
ՀԻՊԵՐԻՔԵՆԵՔ նճտիք - էջ 1253
ՀԻՊՈՂՏՈՍ եպս. Բոստրացի, վիսճ. 234 թ. - էջ 436, 524, 1113, Մեկնութիւն Դանիէլի - էջ 1195
ՀԻՊՈԼՏՈՍ զօրական, նճտ. - էջ 1238
ՀԻՒՐ, 1664 թ. - էջ 503
ՀԻՒՐԻՍԱՆ, ԺԶ. դ., կողակից Աղասի - էջ 542
ՀՈՄԵՐՈՍ - էջ 850, 1046
ՀՈՑԻՄԱՆ, թգր. Պարսից - էջ 855
ՀՈՎԱԴՆ, 1475 թ. - էջ 832
ՀՈՒՍԷՒՆ, ԺԸ. դ. - էջ 34
ՀՈՒՍԷՆՊԵԿ պրմ., 1476 թ. - էջ 434
ՀՈՒՓՍԻՄԷ
– կոյս, նճտ. 301 թ., մաճառականաւ - էջ 50, 57, 124, 149, 175, 201, տօն - էջ 1062, 1250, նշում - էջ 226, 517, 1251, 1253
– 1352 թ. - էջ 816
– 1378 թ., կողակից Մատթէոս գրչի - էջ 1155
– (Հռոմսիմ) ԺԶ. դ., մայր ստացող Մկրտիչ սրկ-ի - էջ 542, 543
– 1630 թ., մայր ստացող Աստուածատուր սրկ-ի - էջ 747
– 1636 թ. - էջ 980
– 1648 թ., դուստր ստացող Խոջայ Պետրոսի - էջ 605
– (Հռոմսիմ) 1733 թ. - էջ 1158
– 1787 թ., իոյր Իսահակ վրդ. Գեղամացւոյ - էջ 646
– (Հռիփսիմէ) ԺԸ. դ. վերջ - էջ 291
– ԺԸ. դ. - էջ 228
– Խանոսի, 1826, թ. - էջ 843, 845
– (Հռոմսիմ) ԺԹ. դ. - էջ 974
ՀՈՌԲՈՎԱՄ, յԱծկն. - էջ 667
ՀՈՒԻԹ, յԱծկն. - էջ 594, 597, 600, 797, 805, 984, 1048
ՀՈՒՍԻՄ, ԺԸ. դ., կողակից Մարկոսի - էջ 78
ՀՐԱԶԷ (ՀՈԶԷ) թգր. Պարթեաց Հայոց - էջ 242, 522
ՂԱԳՈՍ, ճայր Պաղոմէոսի - էջ 1128
ՂԱԶԱՎԱՌ, 1801 թ., ի Մոշ - էջ 1208
ՂԱԶԱՆ զան, 1303 թ. - էջ 633, 1311
ՂԱԶԱՐ
– (Ղազարոս) յառաջեալ, մաճառական - էջ 123, 131, 205, 237, 247, 337, 360, 406, 565, 566, 821, 1001, 1053, յիշատակ - էջ 1235, նշում - էջ 93, 221, 243, 283, 343, 357, 427, 429, 657, 715, 1114
– աղիսա - էջ 426, 720
– նճտ. - էջ 1228
– վրդ. Փարպեցի, ե. դ., Պատմութիւն Հայոց - էջ 853, Թուղթ - էջ 762, 763, 854, 1168, նշում - էջ 866, 867
– սրկպ., 1333 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2557/Ա. - էջ 483, 486, 487, 490
– վրդ., 1387 թ., ստացող - Հ^{ար} 2516, էջ 315, 319
– 1418 թ., գրիչ յեղիազարու վանս - Հ^{ար} 2690, էջ 1193, 1197
– 1498 թ., միաբան Ս. Յուսկան որդու վանքի - էջ 126
– 1498 թ. - էջ 127
– ԺԶ. դ. - էջ 1042
– Մեթաստացի, ԺԶ. դ., տալ՝ Ծով աչք - էջ 1104
– վրդ. Բաբերդացի, ԺԶ-ԺԷ. դդ., Յաւաչաբանութիւն եւ ցանկ Աստուածաշունչ մատեանի - էջ 603, 604
– ֆիլ., 1637 թ. - էջ 263
– երէց, 1641 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2470, էջ 183, 185
– 1641 թ. - էջ 148
– 1650 թ. - էջ 492
– սրկպ., 1663 թ. - էջ 891
– վրդ., 1655ից յետոյ, վանահայր Երիշակի Ս. Կարապետ վանքի - էջ 982
– սրկպ. Քարահատցի, 1681 թ., գրիչ ի Շամախի - Հ^{ար} 2613 - էջ 717, 719, 721
– 1697 թ. - էջ 1109
– վրդ., ԺԷ. դ., տալ. Ղամպարաշար անհամեմատ - էջ 101
– վրդ. ի Գետաշէն, 1722 թ. - էջ 1124
– 1740 թ. - էջ 652
– Ա. Ջահկեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1737-1751 թթ., Գրոհ ոչ աղօթից - էջ 379, տալ՝ Կմիածին զարդ - էջ 99, Ի տանդ Հայոց - էջ 100, Քանզի ոմն - էջ 101
– մահաեսի, 1754 թ. - էջ 725
– ապգ., ֆիլ., 1781 թ. - էջ 1314, 1327
– ֆիլ. ի Հաշտարխան, 1785 թ. - էջ 1317
– տիրց. Սանահնեցի, 1796 թ. - էջ 291
– վրդ. Նախչում, ԺԸ. դ., տալ՝ Իսկակից Հօր - էջ 102
– ֆիլ., ԺԸ. դ. - էջ 984
– կր., ԺԸ. դ. - էջ 472
– 1806 թ. - էջ 386
– ֆիլ., 1817 թ. - էջ 974

– մաճառեսի, 1822 թ. - էջ 1291, 1304
– ժԹ. դ., ոդի Յօհաննէսի - էջ 396
– ժԹ. դ., ոդի Գրիգոր Մխոռվի - էջ 974
– Թումայացից, ժԹ. դ., յեսին ստացող - էջ 36
– գրչի. - էջ 80
ՂԱՋԱՐԵԱՆ Վիգէն - էջ 708
ՂԱՋԻՆԵԱՆ Առշալոյս - էջ 122
ՂԱԼԱՅԲԵԿ, ԺՋ. դ. - էջ 1064
ՂԱԼԻ, ժԸ. դ. - էջ 72
ՂԱՄԵՔՍ, յԱծղնչ. - էջ 1331
ՂԱՉԱՂԱՆ, 1756 թ. - էջ 120
ՂԱՎՈՒՄՋԱՆ, 1663 թ., ոդի Մելիռն ստացողի - էջ 890
ՂԱՐԱԽԱՆ, 1655 թ., ոդի Մարտիրոս ստացողի - էջ 568
ՂԱՐԱՃԱՅ, 1475 թ., ոդի Սալթան շահի - էջ 832
ՂԱՐԱՅ, 1568 թ. ծաղկող յԱրախիշ - Հdr 2537, էջ 413, 416
ՂԱՐԱՅԳՈՉ, 1620 թ. - էջ 1122
ՂԱՐԻՊ
– 1537 թ. - էջ 825
– 1663 թ. - էջ 1053
– 1672 թ., մայր ստացող Վարդան Բաղիշեցու - էջ 863, 864, 868
ՂԱՐԻՊՇԱՀ, 1419 թ., եղբայր ստացող Մուրատշայի - էջ 1056
ՂԱՐԻՊՇԻ
– 1498 թ., հայր ստացող Ստեփաննոս արղ-ի - էջ 126, 127
– խոջա, ԺՋ. դ. - էջ 1060
ՂԱՐԻՊՍԱԼԹԱՆ, 1636 թ. - էջ 980
Ղեկիէլ երէց Բոլորաբերդի, 1475 թ. - էջ 831
Ղեհի
– Կռակ - էջ 649, 805, նշում - էջ 1241
– մաճասաւոր, յԱծղնչ., մաճառանկար - էջ 565
ՂԵՈՆԴ
– (Ղեոնդիոս) նճտ. - էջ 1231
– (Ղեոնդիոս) նճտ. յեգիպտոս - էջ 1232
– (Ղեոնդիոս) զօրական, նճտ. - էջ 1238
– (Ղեոնդիոս) ի հռ. վկայից - էջ 1239
– երէց եւ Ղեոնդեաննի, ե. դ., մաճառանկար - էջ 50, 124, 1241, 1259
– (Ղեոնդիոս) պատարիաւ կեսարիոյ, Գ-Դ. դդ. - էջ 495, 556
ՂԶԼԱՐ
– 1655ից յետոյ - էջ 982
– 1663 թ. - էջ 1053
ՂՈՎՏ
– յԱծղնչ. - էջ 302, 527, 680, 1332
– նճտ. - էջ 1227
– միայնակեաց - էջ 553
ՂՈՒԲԼԻԹ, 1580 թ. - էջ 418
ՂՈՒԲԱՍԱՐ, արկզ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի - էջ 1110
ՂՈՒԿԱՍ, նճտ. - էջ 1242, 1253
ՂՈՒԿԱՍ
– Աւետարանիչ, Աւետարան - էջ 61 (պպ), 68, 128, 132, 205, 229 (պպ), 247, 354 (պպ), 406, 410, 695 (պպ), 413, 415, 417, 420, 479 (պպ), 540, 566, 582, 583, 595, 602, 615, 618, 665 (պպ), 798, 807, 810, 814, 818, 823, 827, 830, 967, 979, 983, 1040, 1049, 1055, 1062, հատուածք - էջ 92, 155, 308, 323, 324, 325, 463, 548, 554, 555, 697, Բժշկութեան 10, 12, 81, 96, 120, 187, 219, 221, 233, 310, 320, 587, Նախադրութիւն - էջ 69, Մեկնութիւն Աւետարանին - էջ 464, 646, 703, 742, 834, 852, տօն - էջ 1252, մաճառանկար - էջ 13, 127, 131, 185, 187, 205, 237, 238, 247, 405, 411, 414, 417, 419, 565, 577, 578, 581, 599, 617, 795, 809, 813, 819, 822, 829, 967, 979, 1039, 1053, 1061, 1193, նշում - էջ 13, 206, 321, 322, 326, 333, 340, 341, 407, 411, 421, 550, 579, 671, 705, 706, 708, 743, 744, 774, 776, 777, 778, 779, 780, 878, 880, 881, 883, 884, 894, 895, 896, 897, 921, 927, 929, 930, 931, 981, 1063, 1205, 1237
– արկզ., նճտ. - էջ 1262
– 981 թ., գրիչ - Հdr 2679, էջ 1125, 1130, 1132
– Լօռեցի, 1490-1551 թթ., Քառոզք - էջ 557, 571
– վրդ., 1513 թ., Ս. Խչմիածին - էջ 665
– Կեղեցի, ԺՉ-ԺԹ. դդ., Ողր՝ Աւտուած ճարոզեաց - էջ 30, 211, նշում - էջ 278
– եպս., 1599 թ. - էջ 1004
– արղ., 1599 թ. - էջ 1157
– եպս., 1641 թ. - էջ 1052
– 1648 թ., ոդի ստացող խոջա Պետրոսի - էջ 605
– 1655 թ., պապ ստացող Մարտիրոս վանաւականի - էջ 567
– 1664 թ., ռաբունապետ Գանձասարի - էջ 501, 502
– 1697 թ., ճնգց. - էջ 1109
– ԺԸ. դ., գրիչ - Հdr 2430, էջ 85, 88
– Վանանդեցի, ԺԷ-ԺԸ. դդ. - էջ 844
– վրդ. Խարբերդացի, 1740 թ. - էջ 589, 590, 1043, 1045
– Ա. Կարնեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1780-1799 թթ., էջ 468, 644, 959, 1315, 1326
– ճեյ., ԺԸ. դ. - էջ 78
– պրմ. յեզնկայ, 1822 թ. - էջ 1295, 1297
– վրդ., 1825 թ. - էջ 970
– վրդ., կճառողբ - էջ 432
– գրչի. - էջ 50
ՂՈՒԿԻԱՆՈՍ
– հարիւրապետ - էջ 1252
– ճեյ. Անտիոքացի - էջ 1252
– (Ղուկիան) նճտ. - էջ 1240, 1249
ՂՈՒԿԻԱՍ վկայումի - էջ 1260
ՂՈՒԿԻՈՍ նճտ. - էջ 1229
ՂՈՒՆԿԻՒԱՆՈՍ (Ղուկիանոս) դպիր, ապա՝ վրդ. Աշտարակեցի, 1760, 1770 թթ., գրիչ յԽչմիածին - Հdr 2499, էջ 259, 260, 261, - Հdr 2646, էջ 915, 916, 917, 918, 919, 920, - Հdr 2652, էջ 963, 965. վրդ., յիշուած՝ 1780 թ. յԽչմիածին - էջ 468
ՂՈՒՇԼԱՐ, 1550 թ. - էջ 178
ՂՐՄՉ, 1612 թ., մայր ստացող Պօղոս ճեյի - էջ 202
ՂՉԱՂ, 1671 թ., եղբայր մեկենաս Ամանիա երէցի - էջ 129
ՃԱՐԵԱՆ Աբրահամ վրդ., ի Մխիթարեանց Վենետկոյ - էջ 316
ՃԵՐՄԱԿ, 1602 թ., հոյր Մելիսեդի - էջ 1042
ՃՈՄԱՐՏՏ, 1631 թ. - էջ 972
ՃՕՀԱՐ ճաճի, ժԹ. դ. սկզբ. ճնգց. - էջ 756

ՄԱԳՆՈՍ դատաւոր ձեռ. - է 1226
ՄԱԳՈՎԿ - է 524
ՄԱԹԱՊԻԿ, 1722 թ., եղբայր Ջամարիա ստացողի - է 1123
ՄԱԹԵՈՍԵՆ Աւտաշէս - է 1125
ՄԱԻ, 1663 թ., գրիչ ի Նոր Ջուղայ - Հ^{ա} 2642, է 873, 887, 889, 890, 892
ՄԱԽՍՈՒՏ, 1625 թ., ճնգց. - է 1204
ՄԱԿԱՐ
– եգիպտացի, հայր, անապատական, արբ. - է 482, 483, 485, 490, 514, 520, 553, 554, 555, 1133, 1152, 1154, 1226, 1237, 1263
– ձեռ. - է 1229, 1260
– Երուսաղէմի հայրապետ - է 436
– 1636 թ. - է 980
– 1681 թ., եղբայր ստացող Միխայէլ Շամախեցւոյ - է 722
– 1755 թ., գրիչ յԱրզրում - Հ^{ա} 2436, է 99, 104
– Ս. Թեղուտցի, կթղկս. Հայոց՝ 1885-1891 թթ. - է 577
ՄԱԽԵԴՈՆ ևերձաւածող - է 267, 326
ՄԱԿՈՒԽ եպիսկոպոս - է 1103
ՄԱԿՈՒՐԻՆԷ վկայուի - է 1240
ՄԱԿՐՈՒԲ ձեռ. - է 1249
ՄԱՀԱՅՄԱՏ Խուտայբաձդա, 1568 թ. - է 416
ՄԱՀՄԱՋԱՐ, 1787 թ., մայր Իսահակ եպս. Գեղամացւոյ - է 646
ՄԱՀՄԵԴ
– (Մուհամեդ) մարգարէ, Դաշնագիր - 760, նշում - է 288, 392, 754, 860, 1042, 1118, 1124
– (Մեհմմեդ) - է 900, 902
– (Մահմատ) Սուլթան, 1596 թ. - է 278, 711
– (Մահմատ) Սուլթան, 1655 թ. - է 568, 607
– Ախա խան, 1795 թ. - է 44, 482
ՄԱՀՊՈՒՊ, 1641 թ., Արցախ, մայր Գայիանէ գրչի - է 23
ՄԱՂԱՂԵՒ, յԱշնկ., մանրանկար - է 179
ՄԱՂԱՔԻՍ
– մարգարէ, Մարգարէութիւն - է 595, 602, 797, 806, 1049, մանրանկար - է 593, 804, մաս, է 798, 806, նշում - է 140, 374
– նահատակ, ԺԴ. դ., ի վանս երիզակաց - է 328
– ճեյ., մահտեսի, ԺԶ. դ., հայր յետին նորոգող Աբիմէղեքի - է 1042
– վրդ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանուց - է 1110
– 1768 թ. - է 728
– ԺԸ. դ. - է 984
ՄԱՄԱՅԻԱՆ, 1382 թ. - է 816
ՄԱՄԱՆ, ԺԷ. դ. - է 1064
ՄԱՄԱՆ, ճեռ, արբ - է 653, 1246
ՄԱՄԱՐ
– 1664 թ., ընդ Յովհաննէս գրչի - է 14
– ԺԸ. դ. - է 1106
ՄԱՄԲՐԷ, յԱծնկ. - է 637
ՄԱՄԵՆՏԻՆ, արբուձի - է 1250
ՄԱՄԻԿՈՆ, նախահայր Մամիկոնէից - է 854
ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆՔ - է 853, 854
ՄԱՄԻՋԱՆ, 1672 թ. - է 580
ՄԱՆԱԹԱ, վկայուհի - է 1255
ՄԱՆԱՍԷ, յԱծնկ. մանրանկար - է 79, 300, 1001, նշում - է 597
ՄԱՆԱՍԻՐ, արվգ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոսի վանքի - է 1110
ՄԱՆԳՆՈՑ դատաւոր - է 1248
ՄԱՆԷ
– (Մանեա) - է 246, 1062
– մի ի կուսից Հոիփսիմեանց, Դ. դ. - է 1254
– (Մանի) 1724 թ. - է 175
ՄԱՆԻՋԱՐ, 1620 թ. - է 1122
ՄԱՆԿԱՄԱՐ
– ԺԶ. դ., եղբայր Մկրտիչ արվգ.ի - է 542
– 1663 թ., եղբայր Մելոն ստացողի - է 890
ՄԱՆՈՑ, յԱծնկ. - է 133
ՄԱՆՈՒԷԼ
– (Մանուիէլ) ձեռ. - է 1237
– ԺԲ. դ., կայսր Բիւզանդիոյ - է 437, 1115, 1116
– եպս., Վասն խաչի - է 436
– Կիր Բալեօլօկոս - է 901
– եպս. Բջնոյ, 1406 թ., յետին ստացող - է 256, գաձձ՝ Միմղ ի յէջն - է 20, 210, 428, 955, 1038, 1088
– 1498 թ., գրիչ, լրացնող - Հ^{ա} 2445, է 123, 128
– ԺԷ. դ., յետին ստացող - է 1005
– ճեյ., 1740 թ., ի Զմիւռնիայ - է 444
– 1767 թ., յետին գրիչ - է 288, 289, 290
– Տէր Կարապետով, ԺԹ. դ. - է 540
ՄԱՆՈՒԿ
– 711 թ., նահատակ - է 916
– 1641 թ., որդի Յոհան երէց գրչի, ի Նոր Ջուղայ - է 34
– 1761 թ., որդի Ջուղայեցի Յակոբջանի - է 748, տաղ՝ Մեղայ գոչեմ - է 748
– 1781 թ. - է 1314
– 1791 թ., գրիչ - Հ^{ա} 2501, է 263, 264
– աղա Ալիխաւեանց, 1822 թ. - է 1293, 1294, 1295, 1296, 1299, 1303
– ԺԹ. դ. - է 104
– ԺԹ. դ., որդի Գրիգոր Մխոյի - է 974
– կաֆատէր - է 652
ՄԱՆՈՒՇ - է 1231
ՄԱՆՈՒՇԱԽ
– տե՛ս ԻԱՅ
– 1602 թ., կողակից Մելիքսեթ յետին ստացողի - է 1042
ՄԱՆՈՒՋԱՐ, 1785 թ. - է 1317
ՄԱՇՏՈՑ
– Ս. Եղիվարդեցի, կթղկս. Հայոց՝ 897-898 թթ., Մաշտոց ծիսարան - է 18, նշում - է 588, 1152
– ճեյ., 1646 թ. - է 24
– վրդ. Փափազեանց, 1904 թ., Արէշ - է 150
ՄԱՍԵՀ պրէ., 1786 թ. - է 1322, 1324, 1325, 1326, 1328
ՄԱՍՆԵՐԻԱՆՈՒՆ, 1382 թ. - է 816
ՄԱՏԹԱ ճեյ., հայր արբուձի Ալճայի - է 1241
ՄԱՏԱԹԻԱ, առաքեալ - է 222, 1223, 1334
ՄԱՏԹԷՈՍ
– Աւետարանիչ, Աւետարան - է 68, 91 (պպ), 128, 132,

144 (պպ), 205, 247 (պպ), 247, 319 (պպ), 352 (պպ), 354 (պպ), 395 (պպ), 406, 410, 413, 415, 418, 420, 461 (պպ), 541, 566, 569 (պպ), 582, 583, 595, 602, 615, 617, 653 (պպ), 658, 679 (պպ), 701, 708, 709, 711, 737 (պպ), 798, 807, 810, 814, 819, 823, 827, 829 (պպ), 830, 967 (պպ), 967, 979, 983, 1040, 1049, 1055, 1061, մաճառակար - էջ 13, 117, 131, 185, 187, 199, 205, 237, 238, 247, 405, 411, 414, 417, 419, 565, 577, 578, 581, 599, 615, 617, 795, 809, 813, 818, 822, 827, 829, 979, 1039, 1053, 1199 (պպ) ճառոտածԻ - էջ 22, 308, 334, 353, 431 (պպ), 555, 697, 1009, 1061 (պպ), Թժկութեան Աւետարան - էջ 10, 96, 102, 132, 187, 219, 221, 233, 538, 587, Մեկնութիւն Աւետարանին - էջ 355, 461, 960, 1179, 1180, 1181, տօն - էջ 1256, նշում - էջ 206, 743, 744, 754, 773, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 788, 877, 878, 880, 881, 882, 883, 896, 921, 926, 927, 930, 931, 932, 981, 1060, 1063, 1182, 1205
– Ուռհայեցի, մհ. 1144 թ., Պատմութիւն - էջ 898, նշում - էջ 910, 912
– երէց, 1371 թ., գրիչ յԱնկեղակոյտ - Հ^{մր} 2680, էջ 1131, 1152, 1153, 1154, 1155
– (Մաթիոս) ԺԴ. դ. - էջ 304
– 1426 թ., գրիչ - Հ^{մր} 2678, էջ 1111, 1121, 1122
– 1457 թ., գրիչ - Հ^{մր} 2522, էջ 351, 354
– վրդ. Ջուղայեցի, ԺԴ-ԺԵ. դդ., Մեկնութիւն Ղուկասու - էջ 323, 325, Մեկնութիւն Գործոց Առաքելոց - էջ 324, Ներբողեան ողբերգաբար - էջ 324, 332, տաղՔ եւ գանձՔ Մեծի հանդիսի սուրբ - էջ 936, 1028, 1084. նշում - էջ 327, 358, 708
– ԺԵ. դ., գրիչ - Հ^{մր} 2495, էջ 247, 250
– (Մաթոս) աբղ., 1580 թ. - էջ 419
– 1620 թ. - էջ 1123
– ՓԻլ., 1636 թ. - էջ 982
– ՓԻլ., 1650 թ., ի Նոր Ջուղայ - էջ 493
– Զաքարացի, 1655, ծաղկող ի Կ. Պոլիս - Հ^{մր} 2577, էջ 565, 568, 570
– ԺԵ. դ., յեռոին ստացող - էջ 518
– տիրց., ԺԷ. դ., ոոդի խաչատուր ՓԻլ. - էջ 818
– վրդ., ԺԷ. դ., ՊատասխանիՔ Աբիսողոմայ - էջ 287
- Երէց, 1711 թ. - էջ 519
– 1711 թ., գրիչ յԷջմիածին - Հ^{մր} 2502, էջ 265, 266
– (Մաթոս) 1733 թ. - էջ 1159
– (Մաթիոս) 1745 թ. - էջ 834
– վրդ., 1780 թ. - էջ 468
– տպագրիչ, 1785 թ. - էջ 1316, 1318, 1321
– տիրց., 1786 թ. - էջ 1319, 1324
– (Մատթէ) դպիր, 1787 թ. - էջ 643
– արեւել., 1824 թ. - էջ 1054
– 1800 թ., ստացող ի Սալմաստ - Հ^{մր} 2437, էջ 105, 107
– վրդ., առաջնորդ Թոմարայի Ս. Աստուածածին վանքի, 1804 թ. - էջ 756
– մաճառեցի Կարապետ, 1825 թ. - էջ 1305
– աղա, 1828 թ. - էջ 764
– տիրց. Պապեան Դարբասցի, 1834 թ. յեռոին ստացող - էջ 838
– վրդ. Կ. Պոլսեցի, 1836 թ., գրիչ ի Ս. Կարապետ (Կապադովկիա) - Հ^{մր} 2622/Ք., էջ 751
– Ա. Կ. Պոլսեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1858-1865 թթ. կոնդակ - էջ 1010, կնճռատէր - էջ 1014, նշում - էջ 580, 842, 920, 1011, 1012
– Բ. Կ. Պոլսեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1908-1910 թթ. - էջ 218
ՄԱՏՐՈՆԱ, վկայուհի - էջ 1234, 1254
ՄԱՏՐՈՆԻԱՆՈՍ, մի ի մանկանց Եփեսոսի - էջ 189
ՄԱՏՐՈՆԻԿԻՍ, վկայուհի - էջ 1228
ՄԱՐ ԱԲԱՍ Մծուրացի - էջ 854
ՄԱՐԱՆ, կին Գրիգորի, ԺԹ. դ. - էջ 974
ՄԱՐԳԱՐ
– 1475 թ., եղբայր Աբրահամ ծաղկողի - էջ 831
– ՓԻլ., 1475 թ. - էջ 831
– (Մարգարէ) 1585 թ., հայր Միհէի երէց գրչի - էջ 572
– ԺՋ. դ., գրիչ - Հ^{մր} 2559, էջ 493,494
– (Մարգարա) մալազ, 1618 թ. - էջ 1206
– (Մարգարէ) ՓԻլ., 1636 թ. - էջ 982
– կր., 1655 թ., կազմող - Հ^{մր} 2656, էջ 979, 982
– դպիր, 1650 թ., գրիչ ի Նոր Ջուղայ - Հ^{մր} 2558, էջ 489, 492, 494
– (Մարգարէ) ՓԻլ., 1679 թ., ՆՈզզ. - էջ 1109
– աբղ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի - էջ 1110
– (Մարգարէ) ԺԷ. դ., գրիչ, ծաղկող, ստացող - Հ^{մր} 2681, էջ 1161, 1162, 1164, 1165, 1166
– (Մարգարա) ՓԻլ., ԺԷ. դ., տաղ. Ի յԱրարչԻն - էջ 92
– (Մարհար) 1745 թ. - էջ 834
– 1761 թ. - էջ 748
– կր., 1774 թ. - էջ 165
– աղա ի Պաղտատ, 1786 թ. - էջ 1321
– ԺԸ. դ. - էջ 96
– աղա, 1804 թ. - էջ 757
– աղա Ասլոյեան, 1826 թ. - էջ 843, 844, 845
– գրչի. - էջ 80
ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ Հայրապետ - էջ 1119
ՄԱՐԳԱՐԻՏ
– 1378 թ., դուստր Մատթէոս գրչի - էջ 1155
– (Մարգրիտ) 1471 թ. - էջ 824
– 1576 թ., Ոոյր յեռոին ստացող Սարգիս արեղայի - էջ 669
– 1596 թ., ի Փիլիպէայ - էջ 279
– ԺՋ. դ. - էջ 1064
– 1602 թ., դուստր յեռոին ստացող Մեղրիսեղի - էջ 1042
– 1613 թ., Ոոյր Փիլիպոս գրչի - էջ 1213
ՄԱՐԹԱ
– Ոոյր Մաճառու, յԱծընՔ. - էջ 307, 309, 1001
– մայր ՍիմԷոն Սիւնակեացի - էջ 1242
– ճնւս., - էջ 1223
– 1475 թ., մայր Աբրահամ ծաղկողի - էջ 831
– 1498 թ. - էջ 126
– 1613 թ., մայր ստացող Փիլիպոս Բազուեցու - էջ 1210, 1213
ՄԱՐԹԻՆ վկայուհի - էջ 1244
ՄԱՐԹԻՆՈՍ - էջ 899
ՄԱՄՄԱՐ, Ոոյր յեռոին ստացող Յոհաննէսի - էջ 892

ՄԱՐԻՈՄ
– Իոյր Աճառոնի - Էջ 1332
– Աստուածածին, ի տաղս եւ ի շարականս - Էջ 11, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 58, 61, 71, 102, 125, 134, 138, 145, 147, 151, 152, 153, 161, 162, 167, 171, 176, 196, 197, 202, 215, 216, 220, 223, 224, 225, 226, 241, 362, 426, 427, 429, 430, 482, 512, 514, 515, 532, 1104, 1210, 1271, Ագօթք - Էջ 57, 97, 119, 155, 159, 190, 289, 380, 829, 934, 1001, 1003, 1053, 1150, Հարցումն - Էջ 558, Դավեստ - Էջ 764, 765, 1165, Մաղթանք - Էջ 94, 161, 385, 415, Ի տօնս - Էջ 113, 114, 550, 1008, 1238, 1244, 1245, 1246, 1247, 1256, 1257, 1259, Պատմութիւն - Էջ 438, 562, Տեսիլ - Էջ 439, 452, Քարոզ - Էջ 523, 658, 786, 787, 788, 877, 880, 884, 901, 921, 922, մաճառանկար - Էջ 13, 53, 57, 79, 124, 149, 175, 179, 187, 190, 195, 201, 237, 406, 415, 565, 582, 813, 1061, նշում - Էջ 33, 74, 81, 88, 104, 112, 204, 211, 218, 240, 274, 283, 290, 421, 444, 448, 453, 497, 520, 529, 534, 561, 579, 589, 636, 659, 677, 680, 742, 743, 745, 773, 780, 782, 820, 823, 1041, 1056, 1166, 1230, 1241, 1249, 1253, 1266, 1334
– Իոյր Վազարու - Էջ 1001
– Մագդաղենացի, Պատմութիւն - Էջ 562, տօն - Էջ 1241, քարոզ - Էջ 782, մաճառանկար - Էջ 131, 205, 237, 307, 309, 514, 581, 822, 1053
– Եգիպտացի - Էջ 1134, 1229
– Կողակից Քէնիփոնի, Վարք - Էջ 1221
– Եղեռն, - Էջ 1134, 1223
– (Մարիննոս) վարք - Էջ 1223
– Սիւնեաց տիկին, Ք. դ., պատռուիրող թարգմանութեանն Նաամ Աւորւոյ - Էջ 335, 339, 344
– (Մարեաւ) 1476 թ., Իոյր Ջաւար գրչի - Էջ 434
– ԺՋ. դ., մայր յեսին նորոգող Արիմէիի - Էջ 1042
– ԺՋ. դ., դուստր ստացող Սալամի - Էջ 828
– Մղտեսի, 1603 թ., Իոյր Սրապիոն վրդ. Ուռհայեցու - Էջ 716
– 1630 թ., մայր ստացող Աւրիստակէս վրդ-ի - Էջ 746, 747
– 1636 թ., դուստր Ալէքսանի - Էջ 980
– 1640 թ. - Էջ 207
– 1641 թ. - Էջ 148
– 1646 թ. - Էջ 164
– 1648 թ., դուստր ստացող խոջա Պետրոսի - Էջ 605
– (Մայրամ) 1653 թ. - Էջ 471
– (Մայրամ) 1655 թ., կողակից Մէհրապի - Էջ 568
– 1663 թ., կողակից Կիրակոս երէց գրչի - Էջ 888
– 1671 թ. - Էջ 129
– 1678 թ., մայր ստացող Յովհաննէս վրդ-ի - Էջ 116
– (Մարիւմամ) ԺԸ. դ. - Էջ 190
– (Մարի) 1707 թ. - Էջ 174
– 1708 թ. - Էջ 618
– 1740 թ. - Էջ 652
– 1745 թ. - Էջ 833, 834
– 1785 թ., մայր Մարտիրոս Եւդոկիացի գրչի - Էջ 1046
– ԺԸ. դ., կենակից յեսին ստացող Յոհաննէսի - Էջ 892
– (Մայրամ) մամ, 1820 թ. - Էջ 40
– գրչի. - Էջ 804

ՄԱՐԻՈՄՄՈՆԱԹՈՒՆ, 1430 թ. - Էջ 1041
ՄԱՐԻՈՆԷ
– կոյս, նիւս, Ծ. դ. - Էջ 438, 439, 1099, 1240
– (Մայրաան) ԺՋ. դ. - Էջ 542
– 1636 թ. - Էջ 980
– (Մարիան) 1664 թ. նայր Յովհաննէս գրչի - Էջ 14
– (Մարաան) 1672 թ., Իոյր Սահակ գրչի - Էջ 580
– (Մարաան) ԺԸ. դ., կողակից Ագաւի - Էջ 78
ՄԱՐԻՆՈՍ
– ծեր, նիւս. - Էջ 1243, 1249
– նիւս. - Էջ 1254, 1259
– նգնատեր, յիշեալ է Գրիգորիս Աղթամարցին - Էջ 1104
– պատմիչ - Էջ 773
– 1740 թ. - Էջ 652
ՄԱՐԻՍ - Էջ 1228
ՄԱՐԻՏԱՆ, 1671 թ. - Էջ 129
ՄԱՐԻ - Էջ 163
ՄԱՐԻԱՄ սրկզ., 1631 թ. - Էջ 973
ՄԱՐԿԵԼԻՈՍ նիւս. - Էջ 1243
ՄԱՐԿԻԱՆՈՍ
– նիւս. - Էջ 1235
– դպիր, նիւս. - Էջ 1253
ՄԱՐԿԻՈՆ նեռնծ. - Էջ 357
ՄԱՐԿՈՍ
– Աւետարանիչ, Աւետարան - Էջ 68, 128, 132, 185, 205, 238, 247, 239 (պպ), 334 (պպ), 352 (պպ), 406, 410, 413, 415, 418, 420, 541, 566, 582, 583, 595, 602, 615, 617, 663 (պպ), 798, 807, 810, 814, 819, 823, 827, 830, 960, 979, 983, 1001 (պպ, վրց.), 1040, 1049, 1055, 1062, 1161 (պպ), 1194 (պպ), Քրիկութեան Աւետարան - Էջ 10, 81, 94, 96, 120, 187, 193, 219, 221, 233, 587, տօն - Էջ 1231, մաճառանկար - Էջ 13, 177, 187, 205, 237, 247, 405, 411, 414, 417, 419, 565, 577, 578, 579, 581, 593, 599, 615, 617, 795, 809, 813, 818, 822, 829, 967, 979, 1039, 1053, 1061, հատուածի - Էջ 308, նշում - Էջ 206, 340, 407, 411, 416, 421, 441, 775, 780, 898, 981, 1060, 1063
– նիւս. - Էջ 1133, 1134, 1232, 1239, 1251, 1252, 1253
– սրբ. - Էջ 1134, 1226
– եպս. Արեթուսայ - Էջ 1228
– 1476 թ., թուղթ կոկող - Հ^{ր} 2542, Էջ 431, 434
– ֆիլ., 1580 թ. - Էջ 418, 419, 420
– վրդ., 1596 թ., ի Կիլիկիայ - Էջ 277
– Կեղեցի, ԺՋ. դ., գրիչ ի Կեղի - Հ^{ր} 2633, Էջ 827, 828
– 1642 թ., գրիչ - Հ^{ր} 2408, Էջ 35, 36
– վրդ., 1655, յերուսաղէմ - Էջ 568
– երէց., 1663 թ., գրիչ ի Նոր Ջուղայ - Հ^{ր} 2642, Էջ 873, 887, 890, 892
– ֆիլ., 1668, յեսին ստացող - Էջ 472
– 1670 թ., գրիչ յԷջմիածին - Հ^{ր} 2420, Էջ 63, 65, 66
– կթղկս. Աղուանից, Ժէ. դ. - Էջ 501
– երէց, 1771, Էջ 730
– մաճառեան Յովհաննէսեան, 1777 թ., յեսին ստացող ի Կաֆայ - Էջ 124
– ԺԸ. դ. - Էջ 78
– տիրց. Մշեցի, ԺԹ. դ. - Էջ 678

– եպս. Խամփլեան, ժԹ. դ. - էջ 771
– գրչի. - էջ 174
ՄԱՐՈՒԽԴ
– միակեց - էջ 659
– (Մարուխ) ին., 1738 թ. - էջ 291
– (Մարուխ) ԺԸ. դ. - էջ 1106
ՄԱՐՈՒԹԱ
– ենիս. - էջ 1228
– Նփրկերացի - էջ 436, 1235, 1283
– ԺԷ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2422, էջ 67, 70
– ին., 1708 թ., հայր ստացող Յովհաննէս ին-ի - էջ 618
ՄԱՐՋԱՆ
– (Մոշան) ԺԶ. դ. - էջ 536
– (Մուշան) 1630 թ. - էջ 182
– (Մոշամ) 1679 թ. - էջ 164
ՄԱՐՏԵԱՆՈՍ
– գրչի. էջ 14
– կր. վարք - էջ 1223
ՄԱՐՏԻՄԵԱՆՈՍ, մի ի մանկանցն եփեսոսի - էջ 1253
ՄԱՐՏԻՆՈՍ եպս. Փռանգաց - էջ 1254
ՄԱՐՏԻՐՈՍ
– ենիս. որդի Ս. Սարգսի, Վկայաբանութիւն - էջ 1222, շարական - էջ 52, 113
– Բշնեցի, 1184 թ., գրիչ ի Բշնի - Հ^{ար} 2609, էջ 701, 705
– 1313 թ., եղբայր ստացող Յովհաննէս ին-ի - էջ 588
– Բառեցի, 1471 թ., ստացող յՀաղբատ - Հ^{ար} 2632, էջ 821, 823, 824, 825
– ին., 1475 թ. - էջ 831
– ոսպաց, 1521 թ. - էջ 178
– 1537 թ., որդի Պարսամ ստացողի - էջ 825
– ին., 1580 թ. - էջ 418
– 1592 թ. - էջ 164
– Խարաստացի, ԺԶ. դ., տարի՛ Այսօր զնեզ տեսայ - էջ 1103, Սիրտս ի փորս - էջ 1102
– ին., ԺԶ. դ. - էջ 1064
– ԺԶ. դ. - էջ 536
– ԺԶ. դ. - էջ 694
– ին., ԺԶ. դ., յեսին ստացող - էջ 454, 828
– երաժիշտ, 1613 թ. - էջ 1211, 1212, 1213
– 1636 թ., որդի Միւռչի - էջ 980
– մանդաաի, 1636 թ., հայր պատուիրատու Աբիւտակէս վարդապետի - էջ 980, 982
– 1641 թ., ի Նոր-Ջուղայ, որդի Յոհաան երեց գրչի - էջ 34
– ին., 1641 թ., ստացող յԱւետարանաց - Հ^{ար} 2404, էջ 17, 23
– վաճառական Փառակեցի, 1655 թ., ստացող - Հ^{ար} 2577, էջ 565, 566, 568, 570
– 1659ից առաջ, ստացող - Հ^{ար} 2693, էջ 1213, 1216
– պատռոնտէր ի Գանձասար, 1664 թ. - էջ 502
– Նրիմեցի, 1665 թ. - էջ 198, 607, 608
– ին., 1671 թ., ստացող - էջ 909
– վրդ., 1682 թ. - էջ 722
– Քէօմիւրճի, 1695 թ., Կ. Պոլիս - էջ 271
– արքպ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանուց - էջ 1110
– Կանչեցի, ԺԷ. դ. - էջ 444
– ին., ԺԷ. դ., յեսին նուիրատու - էջ 616
– ին., 1708 թ., ի Դաղթն, ի Սուրբ Աստուածածին - էջ 618
– 1714 թ., հայր Դափիթ ին-ի - էջ 110
– ծմ. 1715 թ. - էջ 291
– Լուսաւոր դպիր, 1750 թ., տալո՛ Լուսաւեղոյց - էջ 101, Մեծապայծառ խորհուրդ - էջ 103, Սաղսաթելի տեղոյն այն - էջ 99
– մանուկսի, 1754 թ. - էջ 725
– վրդ., 1780 թ. - էջ 468
– ին., 1781 թ. - էջ 1314
– վրդ. եւդակիացի, 1784 թ., գրիչ, ստացող - Հ^{ար} 2668, էջ 1043, 1046
– վրդ., 1786 թ. - էջ1320, 1323, 1327
– ԺԸ. դ. - էջ 62
– ԺԸ. դ., որդի Օճանէսի - էջ 1054
– ԺԸ. դ., որդի Սարգսի - էջ 148
– վրդ., ԺԸ. դ. - էջ 666
– մղտեսի, ԺԸ. դ. - էջ 1106
– 1801 թ., որդի Անմտ հազօղու - էջ 1206
– վրդ., 1802 թ., միաբան Մշոյ Ս. Կարապետի - էջ 1168
– մանկտն հասի, 1803 թ., ստացող - Հ^{ար} 2622/Ռ., էջ 755, 758
– արեեպս. Կեսարացի, մեկենասւ ի Կ. Պոլիս - Հ^{ար} 2689, էջ 1191, 1194
– եպս. Ստաթէի, 1810ական թթ. - էջ 1278
– ին., 1817 թ. - էջ 974
– 1817 թ. - էջ 974
– ին. Վանեցի, 1821 թ. - էջ 828
– մանուեսի յեղդկիայ, 1822 թ. - էջ 1290
– եպս. Ս. Կարապետի, 1822 թ. - էջ 1292
– ամիրա, 1822 թ. - էջ 1294, 1299
– դպիր, 1828 թ. - էջ 763
– 1882 թ. - էջ 54
– Սամուէլեանց, 1887 թ. - էջ 93
– գրչի. - էջ 362
ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ Աւետաչէս - էջ 1050
ՄԱՐՏԻՒՐԻՈՆ դպիր, ենիս. - էջ 1253
ՄԱԻԻՆ, է. դ. - էջ 861, 862
ՄԱԻՐԱՍ վկայումի - էջ 1232
ՄԱՔՍԻՄԻԱՆՈՍ կայսր - էջ 14, 1221, 1222, 1223, 1224, 1225, 1227, 1229, 1231, 1232, 1233, 1234, 1235, 1236, 1237, 1238, 1240, 1244, 1246, 1247, 1248, 1249, 1251, 1253, 1254, 1255, 1256, 1257, 1259, 1261, 1262
ՄԱՔՍԻՄԻԼԻԱՆՈՍ, յեփեսոսի մանկանցն - էջ 1253
ՄԱՔՍԻՄՈՍ
– ենիս. - էջ 1230, 1231, 1233, 1234, 1248, 1251
– դաստատոր - էջ 1232, 1239, 1257
ՄԱՔՈՆ, ԺԹ. դ. - էջ 974
ՄԵԹՈՔԻՈՍ, Տեսիլ - էջ 903, նշում - էջ 910
ՄԵԼԻՆՈՍ, հնախական ապօրթում - էջ 106
ՄԵԼԻՍԻՊՈՍ ենիս. - էջ 1221
ՄԵԼԻՏԻՆԷ ենիս. - էջ 1225
ՄԵԼԻՏՈՆ - էջ 436
ՄԵԼԻՔ
– Անուոյ երիցակին, 1382 թ. - էջ 816

– Տաճրի Ձախմախ, 1441 թ. - էջ 572
– 1476 թ., մայր Ջամար գրչի - էջ 434, 821
– (Միլիէ) 1584 թ. - էջ 164
– 1731 թ., որդի Թիֆլիսեցի Կօկիճի - էջ 436
Մելքիսեդեկ, 1620 թ. - էջ 1123
Մելքիսեդեկ
– թգւր. արդարութեան, ճիլ., լաձջնչ. - էջ 440, 1228
– 1225 թ. - էջ 1132
– (Մելիսեդ) 1443 թ., կուսակրօն ճիլ. - էջ 184
– (Մելիսեդ) 1476 թ., ճայր Ջամար գրչի - էջ 434, 821
– (Մելիսեկ) 1498 թ., միայնակեաց Ս. Յուսկան ուղղ վաճի - էջ 126
– եպս. 1580 թ. - էջ 1156
– ճիլ., 1585 թ., ստացող յԵրուսաղէմ - Հմր 2578, էջ 569, 572
– (Մելիսեք) ժԶ. դ., յեսին ստացող - էջ 1060
– (Մելիսեկ) ԺԶ. դ. - էջ 1064
– (Մելիսեկ) վրդ., ԺԶ. դ. - էջ 288
– (Մելիսեդ) 1602 թ. - էջ 1042
– 1624 թ., կազմող Հմր 2542, էջ 431, 435
– կթղկս., 1626 թ. - էջ 16, 17, 1213
– ճիլ., 1631 թ. - էջ 972
– 1655ից յետոյ - էջ 982
– (Մելիսեկ) կթղկս., ժէ. դ. - էջ 904, 907
– (Մելիսեկ) ժէ. դ., յեսին ստացող - էջ 122
– (Մելեսեդ) 1742 թ., ճայր եղգար ստացողի - էջ 95
– ճիլ., ԺՀ. դ. - էջ 377
– (Մմսեդ) ճիլ., 1823 թ. - էջ 204
Մելքոն
– (Մելհում) 1568 թ., ճայր ստացող Յովճաննէս վրդ-ի - էջ 417
– 1631 թ. - էջ 972
– պրճ., 1663 թ., ստացող ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2642, էջ 873, 887, 889, 890
– Տաճծավերեցի, 1690 թ. - էջ 140
– մաճդասի, 1690 թ. - էջ 140
– (Մալհում) 1707 թ. - էջ 174, 176
– նորընծայ ճիլ, 1745 թ. - էջ 31
– 1753 թ. - էջ 725, 726
– (Մլկօն) ԺՀ. դ. - էջ 34
– Սուլթանահեսի, 1828 թ. - էջ 848
– (Մելկօն) ժԹ. դ. - էջ 974
– կնճասէր - էջ 38
Մելտիկին, ժէ. դ. - էջ 977
Մեհէր
– 1444 թ. - էջ 1063
– 1625 թ., եղբայր ստացող Բաւսեղ ռաբունապետի - էջ 1204
Մելվանիոմ ննտ. - էջ 1255
Մելուխ, ԺԶ. դ. - էջ 538
Մելնադրոս ննտ. - էջ 1234
Մելորդ
– Մաշտոց, մօտ 362-440 թթ., Կաճոճ - էջ 18, կազմող Sօնացոյցի - էջ 112, Վարք - էջ 862, 1166, 1224, տօն - էջ 1248, 1257, մաճառնկար - էջ 124, 199, 201, 851, նշում - էջ 739, 866, 1133, 229
– Վայոցձորեցի, ԺԹ. դ., Պատմութիւն - էջ 853
– վրդ., ԺԹ. դ., Աղօթք - էջ 1147
– Ս. Առտագեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1359-1372 թթ. - էջ 714
– եպս., միաբան Տաթեւու, 1635 թ., - էջ 838
– վրդ., առաջնորդ Բաղիշոյ, 1662 թ. - էջ 770
– ճիլ., 1669 թ., գրիչ - Հմր 2433, էջ 91, 92
– դիակոն, 1670 թ., ստացող յԷչմիածին - Հմր 2420, էջ 63, 64, 65
– վրդ., 1740 թ. - էջ 86
– Գանձակեցի, ԺԸ. դ., Մեկնութիւն Պատճառաց գրոց - էջ 348, 352
– վրդ. Աղաչրաղեան, 1820 թ., միաբան Մխիթարեանց Վենետկոյ - էջ 281
– արճեպս. Կեսարացի, 1872ից առաջ, ստացող - Հմր 2554, էջ 471, 476
Մեսրոպեան եպիսկոպոսապետ Բիւզանդիոյ - էջ 1236, 1255
Մերանդիոնի, ժէ. դ. - էջ 1064
Մերապ, 1655 թ. - էջ 567, 568
Մերդանձատ, 711 թ. - էջ 916
Մերինար, 1745 թ. - էջ 833
Մերկիսիրիոս ննտ. - էջ 1257
Մերոնիժան Արծրունի - էջ 851
Մեհնորդէս ննտ. - էջ 1219
Մելի եպս., ննտ. - էջ 1255
Մելիքի տանուտէր - էջ 1110
Մելիքբեկ, 1580 թ., ճայր յեսին ստացող Շահնազարի - էջ 1156
Մելիքճանթոն, 1663 թ. - էջ 1053
Մելիքձան, 1661 թ., եղբայր Մելհոն ստացողի - էջ 890
Մելչիսեդեկ, ժէ. դ., մայր Չամարիա Ջուղայեցւոյ - էջ 1165
Մելչիշա (Մելչիշ)
– 1636 թ., մայր պատուիրատու Աբիստակէս վարդապետի - էջ 980
– 1636 թ., դուստր Մկրտչի - էջ 980, 982
Մելչիսիոն, 1498 թ. - էջ 126
Մելջլիմ մեհիմ, 1788 թ. - էջ 1826, 1827, 1828
Մերոսիմ, 1663 թ., պապ Մկրտիչի - էջ 1053
Մերջան, 1650 թ. - էջ 492
Մրծդի ոսկերիչ, ժե. դ. - էջ 316
Մրեբ Գնունի, է. դ. - էջ 860
Միսաար, 1657 թ., Կաֆա - էջ 409
Միվէէթ Արզազեց, 1745 - էջ 833
Միքրան Պարսիկ, Դ. դ. - էջ 496
Մինաս
– զօրական, եգիպտացի - էջ 935, 1255
– ննտ. յԱղեքսանդրիայ - էջ 1259
– սուրբ - էջ 162, 588
– ճիլ., 1476 թ., օգնող գրչութեան - էջ 434, 821
– ծաղկող, 1498 թ., ուսուցիչ Կարապետ Բերկրեցի գրչի - էջ 126
– արկղ., ժե. դ., տալ՝ Այսսար նոր արեւ - էջ 225, 431, 947, 996, 1035, 1076
– վրդ., 1599 թ. - էջ 1004
– վրդ., ԺԶ. դ. - էջ 288

– կթղկս. Կիլիկիայ, 1631 թ. - էջ 972
– խոջայ, 1641 թ. - էջ 1052
– 1648 թ., ոդղի ստացող Խոճա Պետռոսի - էջ 605
– վրդ. Բաբեդացի, 1657 թ. - էջ 407
– ճեյ., 1657 թ., ստացող - Հմր 2536, էջ 411, 413
– մաճտեսի, 1657 թ., ի Կաֆայ - էջ 409
– վրդ. Ամթեցի, 1691 թ. - էջ 1169
– Ջուղայեցի, 1697 թ. - էջ 1110
– ճեյ., 1723 թ., հայր Աբութիւն կր. գրչի - էջ 545
– Ա. Ակնցի, կթղկս. Հայոց՝ 1751-53 թթ. - էջ 723, 724, 755
– 1756 թ. - էջ 120
– վրդ., 1757 թ., առաջնորդ Թադէի վանուց - էջ 1216
– արհպս., 1781 թ., նուիրակ - էջ 1314
– պրմ. Նուռենց, 1786 թ. - էջ 1325
– պրպ., ԺԸ. դ., գրիչ - Հմր 2579, էջ 573, 576
– ճեյ., ԺԸ. դ. - էջ 636
– կամսարական նեւանցի, 1807 թ., գրիչ ի Բլուր գիւղ - Հմր 2564, էջ 507-510, Տօմար - էջ 507
– վրդ. Բժշկեան, 1818 թ. - էջ 1280
– վրդ., գրչփ. - էջ 592
ՄԻՆԴՈՐԱՆ, վկայուճի - էջ 1247
ՄԻՍԱՅԷԼ, մի յօրից մանկանցն - էջ 105, 155, 1260, 1321
ՄԻՏՐՈՓՈՐԱ, վկայուճի - էջ1247
ՄԻՐԱՆԴԻԽ, 1672 թ. - էջ 580
– 1630 թ., հայր ստացող Աստուածատուր վրդ-ի - էջ 746, 747
ՄԻՐԱՆՇԱՀ (-ՀԷՆ)
– 1475 թ., ոդղի Վարդանի - էջ 832
– ԺԶ. դ. - էջ 1064
ՄԻՐԱՔ
– ԺԵ. դ., ոդղի Ջանգիչէ ստացողի - էջ 1059
– 1630 թ., հայր ստացող Աստուածատուր վրդ-ի - էջ 746, 747
– ԺԸ. դ., յեռին ստացող - էջ 482, 483
ՄԻՐՁԱ
– 1568 թ. - էջ 417
– 1681 թ. - էջ 110
– (Միւռվի) 1707 թ. - էջ 174, 175
ՄԻՐՁԱԽԱՆ, ԺԷ. դ. - էջ 1165
ՄԻՐՁԱՃԱՆ, 1655 թ., մօր պապ ստացող Մարաիրոս վաճառականի - էջ 567
ՄԻՐՁԱՅՖԷԿ, 1620 թ. - էջ 1123, 1156
ՄԻՐԷՍԱՆ, 1664 թ. - էջ 503
ՄԻՐԻՋԱՆ, 1550 թ. - էջ 178
ՄԻՍՔՈ արկզ. Մուրատ Ողլու, 1626 թ., գրիչ յԻլով - Հմր 2403, էջ 15, 16, 17
ՄԻՐՈՒՄ, ԺԸ. դ. - էջ 72
ՄԻՒՌՈՆ
– եպս. Կրնտիսի - էջ 1243
– ննւս. - էջ 1244
– ճեյ., ննւս. - էջ 1245
ՄԻՒՐՈՊԻ վկայուճի - էջ 1233
ՄԻՔԱՅԷԼ
– ճրեջտռակապետ, տօն - էջ 1230, 1255, մանրանկար - էջ 57, 124, 171, 599, 829, Քառոզ - էջ 782, 882, նշում - էջ 189, 697, 1195
– (Միհէ) վանահայր Զոբայ - էջ 1250
– կայսր, 1076 թ. - էջ 676, 899, 1196
– եպս. Անտիոքի, Հաւատումն եւ պատասխանիւ Վարդանայ - էջ 234
– (Միխայէլ) Ասորի, Այս ինչ է գիրս - էջ 1111, ժամանակագրութիւն - էջ 959, 1119, Պատմութիւն - էջ 1120, Յաղագս հաճանալական կարգաց - էջ 959, 1120, նշում - էջ 1115, 1116, 1117, 1124, 1205
– պատարաւր Կ. Պոլսի, ԺԲ. դ. - էջ 1116
– (Միգայէլ) յեսփն գրիչ, 1464 թ. - էջ 58, 59, 60
– երէց, 1585 թ., գրիչ յԵրուսաղէմ - Հմր 2578, էջ 569, 572
– վրդ., 1643 թ., առաջնորդ Սուրբ Նախավկայի, յեսփն ստացող - էջ 670
– (Մուխայէ) 1650 թ. - էջ 492
– կր., 1663 թ. - էջ 891
– ճեյ., 1672 թ., հայր գրիչ Սահակ դպիրի - էջ 580
– 1681 թ., եղբայր եւ ստացող Վասիլոս վրդ. Շամախեցւոյ - էջ 722
– տեղապահ Ս. Էջմիածնի, 1697 թ. - էջ 1109
– ճեյ., 1708 թ., ի Դաղթն, ի Մուրբ Աստուածածնին - էջ 618
– տիրց., 1745 թ., գրիչ ի Կաֆայ - Հմր 2406, էջ 27, 30, 31
– վրդ., Ջանչեան, Վահան հատատոյ - էջ 869, նշում - էջ 281, 599, 600, 764, 842, 867, 870, 1280, 1284
– հաճի խասըմեանց, 1801 թ. - էջ 1208
– Մատեենան, 1828 թ. - էջ 843, 845
– Մալլանեանց, 1827 թ., Քերականութիւն - էջ 506
– Մմբատեանց - էջ 1110
– կնիդրշմ - էջ 660
ՄԻՔԻԻԼ մարգարէ, Մարգարէութիւն - էջ 595, 601, 797, 806, 1049, մանրանկար - էջ 593, 795, 804, մահ - էջ 798, 806, նշում - էջ 374, 512
ՄԽԹԱՒ, մամ, 1472 թ., օգմող ձեռագրի գրութեան - էջ 821
ՄԽԻԹԱՐ
– Անեցի, Պատմութիւն - էջ 1119
– Հերացի, մօտ 1120-1200 թթ. - էջ 691
– Գօշ, 1120-ական թթ.-1213 թ., Աղօթք - էջ 87, 118, 132, 135, 184, 1148, Առակք - էջ 386, 1121, Գիրք Դատաստանի - էջ 627, 834, 842, 976, Մեկնութիւն մարգարէութեանն Երեմիայ - էջ 356, 680, Բանք - էջ 497, 1121, Կարգ վարդապետութեանն - էջ 522, Ճառք - էջ 903, նշում - էջ 500, 628, 647, 682, 684, 910
– Այրիվանեցի, 1222-1288 թթ., գանձ Բարձրեալ ամբիծին - էջ 198, 222, 942, 991, 1031, 1070, Երգս յաւերժական - էջ 198, 222, Իսկական էիդ - էջ 935, 1027, 1079, Ճգնաւորք ընտրեալք - էջ 935, 1028, 1079, Վայել է ոգին - էջ 935, 987, 1027, 1070
– Ա. Գոնեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1341-1355 թթ. - էջ 815
– 1393 թ., գրիչ ի Խառաբաւտ - Հմր 2510, էջ 297, 300
– Ապարանեցի (Քէս Միխիքար) 1406 թ. - էջ 347, 348
– 1444 թ., ոդղի Մկրտիչ գրչի - էջ 1063
– մամտեսի, 1472 թ. - էջ 821
– 1498 թ. - էջ 127
– կր., 1498 թ., միաբան Ս. Յուսկան ոդղու վանքի - էջ 126
– ԺԶ. դ. - էջ 1042
– կր., 1640 թ. - էջ 207

– 1655 թ. - էջ 1157
– վրդ. Սեբաստացի, 1676-1749 թթ., Ճարտասանութիւն - էջ 443, նշում - էջ 869, 1278
– 1801 թ. - էջ 1206
– վրդ., 1894 թ., յետին ստացող - էջ 124
ՄԿՐՏԻՉ
– ժԴ. դ., գանձ Մարդասիրութեամբ - էջ 427, 946, 995, 1034, 1074, Մարեսիայլ տաճար, 427, 996, Մեծաճոչակ անուն - էջ 428, Մեծապայծառ ակն - էջ 427, 953, 1082, Մեծապայծառ անուն - էջ 936, Մեծապայծառ խորհուրդ հուշազան - էջ 933, 985, Մեծապայծառ հրակերպ - էջ 427, Մեծապայծառ նշոյն - էջ 427, 1074, Մեծապայծառ փառաւոր - էջ 426, Մեծապայծառ փառաւոր զարդարեալ - էջ 428, 935, 949, 991, 999, 1028, 1069, 1080, Մեծապայծառ փառաւոր պանծալի - էջ 426, 952, 1031, 1037, 1068, Մեծ եւ աճեղ անուն - էջ 428, 1076, Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ աճապին - էջ 427, 1027, Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ աճեղին - էջ 426, 427, 1032, 1072, 1073, Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ հրաշական - էջ 428, 1083, Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ մեզ - էջ 427, Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ որ ծնողեացց - էջ 426, Մեծ եւ աճեղ խորհուրդոյ - էջ 428, Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ սոսկալի - էջ 427, 947, 995, 1034, 1074, Մեծ եւ հզաւր անմահ - էջ 428, 936, 987, 1028, 1084, Մեծ եւ հզաւր անմահից - էջ 426, 944, 993, 1032, 1072, Մեծ եւ հազաւր անուն հրաշալի - էջ 428, 1081, 1088, Մեծ եւ հզաւր թգւր. - էջ 427, Մեծ եւ հզաւր ճոգի - էջ 427, 948, 996, 1035, 1077, Մեծ եւ հզաւր տանիս - էջ 427, Միաւնական Սուրբ Երրորդութիւն - էջ 426, 941, 991, 1031, 1068
– Նաղաշ, տալոլ եւ գանձ Անգաւնէ մեծութիւն - էջ 211, 1086, 1102, Սատուծոյ մարդասիրին - էջ 56, 211, Աբարիչն Աբարածոց - էջ 19, 29, 92, 211, 215, Երազ է ու սուտ - էջ 1103, Ես գիտեի - էջ 30, 211, 215, Ինչ շահ է - էջ 135, 1103, Ի սկզբանէ մինչեւ - էջ 1103, Ղարիպին կեանքն - էջ 20, 215
– ճեյ., 1425 թ., ճնզց. - էջ 802
– կր., 1444 թ., ստացող ի Վան - Հ^{dr} 2671, էջ 1061, 1062, 1063
– 1498 թ., միաբան Ս. Յուսկան որդու վանքի - էջ 126
– 1585 թ. - էջ 833
– եպս., 1596 թ., ի Կիլիկիայ - էջ 277
– ճեյ., 1596 թ., ի Կիլիկիայ - էջ 279
– վրդ., 1596 թ. - էջ 280
– ժՋ. դ. - էջ 1064
– արկպ., ժՋ. դ., ստացող - Հ^{dr} 2571, էջ 541, 542, 543
– Բազուեցի, ստացող ի Գլակայ վանս - Հ^{dr} 2692, էջ 1209
– 1636 թ., եղբայր պատուիրատու Արիստակէս վրդ-ի - էջ 980
– վրդ., 1640 թ. - էջ 207
– ճեյ., 1642 թ., գրիչ յէշմիածին - Հ^{dr} 2503/Ա, էջ 266, 268, 269
– 1642 թ., հայր ծոհան եռեց գրչի ի Նոր Ջուղայ - էջ 34
– ճեյ., 1650 թ., ի Նոր Ջուղայ - էջ 493
– մաճդասի, 1655ից յետոյ - էջ 982
– 1655ից յետոյ - էջ 982
– վրդ., 1662 թ., միաբան Գանձասարի - էջ 502
– 1663 թ., գրիչ ի Նոր Ջուղայ - Հ^{dr} 2642, էջ 873, 888
– Նորաշինկեցի, 1663 թ. - էջ 1053
– 1671 թ. - էջ 129
– վրդ., 1679 թ., ի Զարխափան վանք - էջ 198
– ժէ. դ., գրիչ - Հ^{dr} 2429, էջ 83, 86
– ժէ. դ., ռաբունապետ - էջ 683, 684
– (Մկրտիճ) կր. 1701 թ. - էջ 1060, 1061
– (Մկօ) 1710 թ. - էջ 498
– 1723 թ. - էջ 1158, 1159
– վրդ., 1739 թ., կնքատեր - էջ 325
– (Մկրդիչ) 1745 թ. - էջ 834
– պրեւ., Պետրոսեան, 1781 թ. - էջ 1313, 1314, 1315, 1318, 1320, 1322, 1324
– վրդ., 1786 թ. - էջ 1319, 1320, 1323, 1326, 1328
– Սուրգսեան, 1786 թ. - էջ 1326
– տիրց., ժԸ. դ., գրչի. - էջ 168
– ճեյ., ժԸ. դ. - էջ 194
– ժԸ. դ. - էջ 78
– Անանեան վրդ. Մխիթարեան - էջ 1280
– ճեյ. Կաւախու Ս. Նշան վանուց, 1803 թ. - էջ 755
– եպիսկոպոս յեգիպտոս, 1817 թ. - էջ 1269
– պրեւ., 1817 թ., ճօրեղբօրորդի Յովհաննէս վրդ. Ջօճրապեանի - էջ 280
– վրդ. ի Դարէժ, 1822 թ. - էջ 1290
– ճեյ., 1822 թ. - էջ 1291, 1300, 1307
– վրդ., նուիրակ Յերուսաղէմի, 1822 թ. - էջ 1293, 1296
– արճեպս., 1822 թ. - էջ 1300
– (Մճօ) յետին ստացող, 1823 թ. - էջ 204
– աղա Պալազիտցի, 1828 թ. - էջ 764
– վրդ., 1828 թ. - էջ 765
– տիրց. Երուսաղէմացի, 1848 թ. - էջ 44
– ճեյ., Տէր-Կարապետեան, 1857 թ. - էջ 130, 156
– վրդ., ժԹ. դ. - էջ 244
– ժԹ. դ., որդի նեգիբար Կարապետի - էջ 974
– Ա. Խրիմեան, կթղկս. Հայոց՝ 1892-1907 թթ. - էջ 84, 90
– Աւետիկեան, գրչի. - էջ 540
– Պապալօ, գրչի. - էջ 547
– որպէս դիմումնագիր - էջ 105
– Պոտուրեան - էջ 1102
ՄԿՐՏՈՒՄ պրեւ., 1786 թ. - էջ 1328, 1327
ՄՀԵՐ ՇՆՀՏԻԿԻՆ, 1598 թ., մայր գրիչ Բարսեղի - էջ 677
ՄՆԱՑԱԿԱՆ
– 1740 հայր յետին ստացող Յակոբ մաճուեսիի - էջ 652
– Տէր-Մանուկեան, 1795 թ., Շամախի - էջ 89
– դպիր, 1828 թ. - էջ 764
– ժԹ. դ., որդի Օվանէսի - էջ 974
ՄՆէ, ժԸ. դ. - էջ 34
ՄՈԴԵՍՏՈՍ պատրիարք Երուսաղէմի, է. դ. - էջ 859
ՄՈԿԻՆՈՍ նահ. - էջ 1239
ՄՈԿԻՄՄՈՆ ընթերցող - էջ 1261
ՄՈՎԱՒԲ, յԱծղնչ. - էջ 302, 680, 1054
ՄՈՎԿԻՄՈՍ ճեյ. - էջ 1233
ՄՈՎՍԷՍ
– մարգարէ, Հնգամատեան (հատուածք) - էջ 21, 26, Մեկնութիւն Հնգամատենի - էջ 257, ի մեկնութենէ - էջ 330,

439, Աղօթք - է 230, տօն - է 1248, մաճառանկար - է 53, 79, 179, 187, 207, 266, 795, 1001, 1047, նշում - է 55, 90, 97, 189, 329, 535, 537, 559, 571, 586, 629, 641, 642, 659, 668, 672, 689, 769, 876, 879, 880, 896, 931, 960, 962, 977, 1101, 1128, 1238, 1246, 1282, 1332
– Միայնակեաց - է 1142
– Սիւնեցի - է 1241
– խոյիչիկ առագաստ - է 1235
– Խորհնացի, ե. դ., Պատմաիայր Հայոց (թարգմանիչ, վրդ. Հայոց, Քերթող, Քերթողահայր) Պատմութիւն Հայոց - է 493, 852, Աղօթք - է 1148, Աշխատասիրութիւն - է 241, 739, Դիմ Պիտոյից - է 314, 503, Բան խմաստութեան - է 363, Մեկնութիւն Ճեռակաի - է 364, Շար բանաստեղծ Հայոց - է 1118, Վերծանութիւնի Առիստոտելի ժ. բանից - է 365, Երգս երից մանկացն - է 686, Ի տօնի Վարդավառին - է 1168, մաճառանկար - է 851, նշում - է 151, 494, 504, 854, 866, 960, 1126
– Կաղանկատուսցի, է. դ., Պատմութիւն Աղուանից աշխարհի - է 499, 915, նշում - է 500, 503, 504, 916, 917, 918, 920
– վրդ. Երզնկացի (վխճ. 1323 թ.), Ած հատուածեանն Գրիգոր Երեց - է 1117, Խրատ կանոնական - է 452, Հաւատմունք - է 690, 1113, Մեկնութիւն ժամակարգութեան - է 685, 695, նշում - է 702
– (Մուսէս) 1352 թ. - է 816
– 1363 թ. - է 715
– սպրդ., 1476 թ., գրիչ յԱւագ վանս - Հ^{մր} 2687, է 1179, 1182
– 1498 թ., գրիչ, յեռին լրացնող - Հ^{մր} 2445, է 123, 128
– ԺԵ. դ., եղբայր Զաքարիչի - է 1059
– 1598 թ., ճնգց. - է 677
– ԺԶ. դ., մեկենաս - Հ^{մր} 2425, է 77, 80
– Գ. Տաթեւացի, կթղկս. Հայոց՝ 1629-32 թթ., Քաղուածք տօնից - է 50, նշում - է 746, 837, 971, 1164
– (Մուսէս) արկւզ., 1630 թ. - է 182
– 1636 թ., որդի Մկրտիչի - է 980, 982
– ռարուճապետ Բշնոյ, 1642 թ., ստացող յԷչմիածին - Հ^{մր} 2503/Ա, է 266, 268, 269, յիշուած 1653 թ. - է 248, 1695 թ. - է 271
– ճիլ. 1663 թ. - է 891
– 1671 թ., գրիչ - Հ^{մր} 2431, է 87, 89
– 1672 թ., եղբայր Սաաակ գրչի - է 580
– սարճեպս., Ջուղայեցի, 1695 թ. Հանուսօտս ժողովածու ի պէտս բանասիրաց - է 574, 576, 578. 1868 թ.՝ առաջնորդ Նոր Ջուղայի - է 839
– ԺԷ. դ., տալ՝ Երչանկափայլ արբարան - է 99
– 1771 թ., եղբայր Յովսէի արճեպս. Ալղութեանի - է 892
– ԺԸ. դ., հայր յեռին ստացող յովճաննէսի - է 892
– (Մոսէ) ԺԸ. դ. - է 34
– ճիլ., 1871 թ. - է 974
ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ Յուսիկ վրդ., - է 422
ՄՈՒԹԱՆ, 1804 թ. - է 755
ՄՈՒՂԱՆ,
– Ժե. դ. - է 1059
– 1537 թ., մայր Պարսամ ստացողի - է 825
– 1630 թ., կողակից Վրդանէսի - է 747
ՄՈՒՂՈՒԱՍԻ, 1444 թ. - է 1063
ՄՈՒՇԵՂ
– խշխան, Դ. դ. - է 496
– Մամիկոնեան, Ջ. դ. - է 855, 856, 862
– (Մուսեղ) ԺՋ. դ. - է 1042
ՄՈՒՇԷ, մի ի Ղեւոնդեանց բահանայից - է 1242
ՄՈՒՍՏԱՖԱՅ փաշա, ԺԷ. դ. - է 905
ՄՈՒՐԱԴ (Մուրատ)
– սահրա - է 899, 900
– 1475, եղբայր Աբրահամ ստացողի - է 831
– Ժե. դ., որդի ստացող Զաքարիչէի - է 1059
– 1598 թ., ճնգց. - է 667
– ԺՋ. դ. - է 1042
– 1618 թ., աշակերտ Սահակ ծաղկողի - է 1205
– 1630, թուղթ կոկող ի Հալէպ - Հ^{մր} 2619, է 741, 747
– սուլթան, 1633 թ. - է 98, 746, 971
– խոճա, 1641 թ. - է 1052
–1655 թ., որդի Մարտիրոս ստացողի - է 568
– ճասիր, 1655 թ. - է 567, 568
– 1657 թ., ի Կաֆայ - է 409
– ԺԷ. դ. - է 38
– ԺԸ. դ. - է 366
– փաշա, 1806 թ. - է 761
– մամուճսի, 1822 թ. - է 1296
ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ Պատրյր - է 9
ՄՈՒՐԱԴԻՍԱՆ մանաեսի, 1798 թ., գրիչ, ծաղկող ի Կոստանդնուպոլիս - Հ^{մր} 2700, է 1329
ՄՈՒՐԱԴՇԱՀ (-շէ), 1602 թ., եղբայր յեռին ստացող Մելիքիսէդի - է 1042
ՄՈՒՐԱՏՇԱՀ, 1419 թ., գրիչ. ծաղկող յՈստան - Հ^{մր} 2670, է 1053, 1056, 1057, 1058
ՄՐՍՍՐ
– մելիք, 1462 թ. - է 60
– խոճա, 1657 թ., ի Կաֆայ - է 409
ՄՐՈՒԱՔ
– 1498 թ, մօրաքոյր ստացող Ստեփանոսոս սրդի - է 126, 127
– (Մուսաթ) 1630 թ. - է 182
– (Մուվաթ) 1742 թ., մայր ստացող Եղզարի - է 96
ՄՐՎԻ, գրչի. - է 564
ՄՕՐԻԿ
– (Մատիկիոս) նիւս. - է 1239
– կայսր Բիւզանդիոյ՝ 582-602 թթ. - է 500, 739, 855, 856, 858, 1235
ՅԱԲԼՅՓ, յԱծղնչ. - է 864
ՅԱԲՒ, 1707 թ. - է 174
ՅԱԶԿԵՐՏՏ, - է 1166
– թգւր. Պարսից, ե. դ., - է 853, 862, 1166, 1244
– թգւր. Պարսից, որդի Կաատաց, է. դ., - է 860, 861
ՅԱԿԻՆԹՈՍ նիւս. - է 1239
ՅԱԿՈԲ
– ճանապետ, որդի Իսահակայ, Կտակ - է 299, 649, մաճառանկար - է 589, նշում - է 300, 303, 921, 1332
– (Յակոբոս) Տեառնեղբայր - է 437, 675, 1223, 1253

– առաքեալ, Կաթուղիկեայ թուղթ - էջ 64, 233, 334, (պպ), 595, 798, 807,1049, տօն - էջ 115, 1224, 1261, 1262, մանրանկար - էջ 415, 795, ի տապս եւ գանձս - էջ 428, նշում - էջ 550, 551, 597, 674, 780, 782
– ճգնաւոր - էջ 552
– ճիլ., նիւս. - էջ 1225
– Մծբնացի, Ց. դ., ի շարականս, գանձս եւ տաղս - էջ 162, 428, 936, 1102, ի տօնս - էջ 116, 164, 170, տօն - էջ 1260, մանրանկար - էջ 41, 49, 57, 124, 149, 199, 201, նշում - էջ 218, 287, 528, 659, 922, 1066
– նիւս. ի Պարակապատան - էջ 1229, 1257
– Սրճեցի, Ե-Ջ. դդ., ճառ՝ Ի յարութիւնն Ղազարու - էջ 283, ի թերահաւատութիւն Թոմայի - էջ 514, Յաղագս հաւատոյ - էջ 1127, նշում - էջ 520
– Աառոց վարդապետ, ԺԲ. դ. - էջ 525, 689
– վրդ. ԺԳ. դ., Լուծմունք Դիոնէսիոսի (ընդ Դաւթի) - էջ 270, 272
– Բ. Անապատզեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1327-1341 թթ., ստացող ի Կիլիկիայ - Հ^{ար} 2627, էջ 795, 800, մանրանկար - էջ 795
– 1338 թ., գրիչ ի Սիս - Հ^{ար} 2627, էջ 795, 799, 800, 801
– Դրիմեցի, մօտ 1360-1426 թթ., Խրատք ժամատեղեաց - էջ 50, 246, Յաղագս ազգականութեան - էջ 561, 1100, 1108, Յաղագս պասկի - էջ 1107
– վրդ. 1419 թ. - էջ 1057
– պրմ., 1425 թ., ճեռի յետին ստացող Աւետիքի - էջ 802
– Նեառաեցիք, 1467 թ. - էջ 163
– վրդ., 1475 թ. - էջ 831
– տմտես, 1475 թ. - էջ 831
– 1498 թ., եղբայր Ստեփաննոս ստացողի - էջ 126
– վրդ. Ովսաննացի, ԺԵ. դ., ի խնդրոյ Մատթէոսի Ջուղայեցւոյ - էջ 324, 328, 331
– ճիլ., 1521 թ., յետին ստացող - էջ 178
– Սաղմոսավանեցի, 1561 թ. - էջ 665
– Աւճիշեցի, 1561 թ. - էջ 665
– կթղկս., 1563 թ. - էջ 412
– վրդ., 1596 թ., Կիլիկիա - էջ 277, 280
– 1599 թ., կազմող - Հ^{ար} 2507, էջ 293, 294
– եռէց, 1598 թ., յետին ստացող - էջ 354
– (Ակոր) ճիլ. Խնդեցի, ԺՋ. դ. - էջ 420, 822
– ԺՋ. դ. - էջ 694
– մղտեսի, 1603 թ., եղբայր Սրապիոն վրդ Ուռհայեցւոյ - էջ 716
– ճիլ. ի Դրիմ, 1631 թ. - էջ 972
– մաճդասի, 1631 թ. - էջ 972
– եռէց, 1636 թ., կմխատէր - էջ 358
– վրդ., առաջնորդ Բերիոյ, 1637 թ. - էջ 262
– ճիլ., 1637 թ. - էջ 700
– սրկպ., 1641 թ., ստացող չԼդուեռն - Հ^{ար} 2454, էջ 145, 148
– Բաբունի, 1655 թ. - էջ 568
– Ղ. Ջուղայեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1655-1680 թթ. - էջ 13, 65, 73, 129, 271, 306, 322, 407, 422, 519, 580, 607, 770, 892, 982, 1052
– ճիլ., 1663 թ. - էջ 891
– վրդ., 1663 թ., ծաղկող ի Նոր Ջուղայ - Հ^{ար} 2642, էջ 873, 887, 889, 890
– 1664 թ., ձնգց., էչմիածնայ դռնապան - էջ 14
– 1665 թ., որդի ստացող Իսիրզանի - էջ 606
– 1671 թ. - էջ 129
– արպ. Կաֆայեցի, 1679 թ., գրիչ ի Ջէյթուն - Հ^{ար} 2475, էջ 193, 198
– 1684 թ. - էջ 239, 240
– արեղայ, 1689 թ., գրիչ, ստացող յԵրուսաղէմ - Հ^{ար} 2688, էջ 1183, 1190, 1191, 1192
– եռէց, 1691 թ. - էջ 498
– 1697 թ., միաբան Ս. Սահեփաննոս Նախավկայի վանուց - էջ 1109, 1110
– ԺԷ. դ., տասի՛ Ի ժամուս - էջ 101, Ի նայն - էջ 101, Ի յԱրարչին - էջ 92, ՅԱստուածոյ շինեալ - էջ 101, Յաստուս յայսոսիկ - էջ 102, Յիսուս Որդի իմ - էջ 101, Ստեփաննոս - էջ 102
– եռէց, ԺԷ. դ., հայր Յովհաննէսի - էջ 904
– վրդ Կարնեցի, ԺԷ. դ., ստացող - Հ^{ար} 2509, էջ 295, 298
– 1708 թ., ճիլ. Գողթնի Ս. Սարգիս եկեղեցու - էջ 618
– պատարիաճ Նալեան, Մեկնութիւն Ս. Պատարագի - էջ 773, Բառոզք - էջ 773, Մեկնութիւն եօթն խորհրդոց եկեղեցւոյ - էջ 1175, տաղ՝ Մեծացի՛ր, աննն իմ - էջ 1278, նշում - էջ 780, 795, 1178, 1179
– ծն. 1734 թ. - էջ 292
– մաճտեսի, 1740 թ., յետին ստացող - էջ 652
– մաճտեսի, 1752 թ. - էջ 723
– վրդ., 1752 թ. - էջ 723, 724, 725, 726, 730, 732
– ե. Շամախեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1759-1763 թթ., ստացող յԷչմիածին - Հ^{ար} 2646, էջ 915, 916, 917, 918, 919, 920
– ճիլ., 1781 թ. - էջ 89, 1314
– պրմ., 1786 թ. - էջ 1321, 1324
– վրդ. Ջուղայու, 1786 թ. - էջ 1323, 1327
– մաճտեսի, 1797 թ., հայր Պետրոս իշխանի - էջ 768
– ԺԸ. դ. - էջ 190
– ճիլ., ԺԸ. դ. - էջ 740
– տիրց., ԺԸ. դ., Ողբ - էջ 72
– ԺԸ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2622/ԺԹ., էջ 764, 765
– ճիլ., ԺԸ. դ. - էջ 1006
– Ամասիացի, 1800 թ., Համառօտութիւն կանոնաց - էջ 647, 648
– վրդ., 1801 թ. - էջ 1206
– վրդ. 1810ական թթ. - էջ 1277, 1282
– ճիլ. Վանեցի, 1820 թ. - էջ 828
– արհեպս., պատարիաճ Կ. Պոլսի, 1822 թ. - էջ 1285, 1293
– Պօղոսեան Կարնեցի սմիրս, 1824 թ. - էջ 1285, 1286, 1287, 1288, 1290, 1292, 1298, 1299
– աղայ Կէտիկեանց, 1822 թ. - էջ 1286
– Մանուելեան, 1826 թ. - էջ 843, 844, 845, 846, 847
– Շաման Ջրպետեան, 1826 թ. - էջ 844
– Ապրոյեան, 1826 թ., Ախտերդամ - էջ 845
– տիրց., 1828 թ. - էջ 763
– վեմեան, 1828 թ. - էջ 848
– Թօփուզեանց Վանեցի, 1847-77 թթ., վանահայր Լիմի, Պարագաբանութիւն փոխ տուամարանութեան Գովնդոյ - էջ 911, նշում - էջ 914
– Ղօլանճեան, 1896 թ. - էջ 99

– ԺԹ. դ. - Էջ 974
– կմխառէր - Էջ 1106
– գրչի. - Էջ 741
– ֆիլ. գրչի. - Էջ 547, 564ՅԱԿՈԲՇԱՀ, 1626 թ., Շեչով - Էջ 16, 17
ՅԱԿՈԲՋԱՆ
– 1642 թ., ստացող - Հ^{ար} 2408, Էջ 35, 36
– մելիք, 1752 թ. յետին ստացող - Էջ 569
– 1761 թ. - Էջ 748
– (Յակոբեան) 1797 թ. - Էջ 460
– ԺԸ. դ. - Էջ 72
ՅԱՅՏ, ԺԸ. դ. - Էջ 78
ՅԱՅՐՈՍ ժողովրդապետ - Էջ 565
ՅԱՆԷՍ ԱՍԼԱՄԱԶՈՎ, ԺԹ. դ. - Էջ 578
ՅԱՆՆԱ, 1648 թ., կողակից ստացող խօճա Պետրոսի - Էջ 605
ՅԱՍՈՆ ճեմ. - Էջ 1235
ՅԱՎՐԻ, 1642 թ. - Էջ 164
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ
– ֆիլ., ԺՋ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2594, Էջ 633, 636
– 1655ից յետոյ - Էջ 982
– տիրց., ԺԷ. դ. - Էջ 444
– վրդ., Պանզրմացի, ԺԸ. դ., տաղ՝ Ի ծովակին - Էջ 104, Յիսուս Որդի իմ - Էջ 101
– կր., 1723 թ., գրիչ ի Սերաստիայ - Հ^{ար} 2573, Էջ 543, 545
– (Աւուրքն) 1733 թ. - Էջ 1158
– 1745 թ. - Էջ 834
– խօճա, մաճառեսի, 1754 թ. - Էջ 725
– (Յաւուրսն) 1756 թ. - Էջ 120
– Պետանեան Կ. Պոլսեցի, 1763 թ., ի Կ. Պոլիս - Հ^{ար} 2562, Էջ 503, 504
– (Յարքին) 1763 թ. - Էջ 1106
– 1780 թ., ծաղկող յէջմիածին - Հ^{ար} 2552, Էջ 467, 468
– դաստառ, 1781 թ. - Էջ1314
– աղա ի Հնդիկս, 1786 թ. - Էջ 1321
– ֆիլ., 1786 թ. - Էջ 1321
– սաֆրա ի Կ. Պոլիս, 1786 թ. - Էջ 132
– Վանեցի, 1796 թ., գրիչ ի Վարագ - Հ^{ար} 2621, Էջ 749
– ԺԸ. դ., - Հ^{ար} 2650, Էջ 959, 962
– ԺԸ. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2674, Էջ 1097, 1098
– (Յաւուրսն) ԺԸ. դ. - Էջ 96
– տիրց., ԺԸ. դ. - Էջ 72
– (Աւուրքն) ԺԸ. դ. - Էջ 78
– վրդ., 1801 թ. - Էջ 1206
– Շաւասպցի, 1807 թ. - Հ^{ար} 761
– վրդ., 1810ական թթ. - Էջ 1276, 1277
– վրդ. Ղազարեան Ղզլարեցի, 1816 թ. - Էջ 969
– ֆիլ., 1817 թ., յետին գրիչ - Էջ 974
– 1820 թ. - Էջ 292
– մաճառեսի Շնայօղլի, 1822 թ. - Էջ 1295, 1300
– վարժապետ, 1822 թ. - Էջ 1291, 1308
– մաճառեսի Բէկնացի, 1822 թ. - Էջ 1288, 1292, 1298
– մաճառեսի Սեղբոսեան, 1822 թ. - Էջ 1302
– Բաբումի, 1822 թ. - Էջ 1289
– ֆիլ. Տէր-Մկրտչեան, 1822 թ. - Էջ 1294
– Խչխան Վանայ, 1822 թ. - Էջ 1289
– եպս., ի Կ. Պոլիս, 1826 թ. - Էջ 844, 845
– Պեզճեան, 1827 թ. - Էջ 846
– դպիր, 1828 թ. - Էջ 763
– ծ. վրդ., սեսուչ Զմիւռնիոյ, 1828 թ. - Էջ 848
– տիրց., 1828 թ. - Էջ 764
– արեպս., 1836 թ. - Էջ 1006
– ֆիլ. Ղարիբեան, 1837 թ. - Էջ 772
– ֆիլ. Տէր-Գեղուկեան, 1837 թ. - Էջ 578
– վրդ., Աղամեան, ԺԹ. դ. - Էջ 660
– Տէր-Դաւթեանց, ԺԹ. դ., նուիրատու Հ^{ար} 2464 ձեռագրի - Էջ 176
– ԺԹ. դ., որդի Ղազարի - Էջ 974
– ծ. վրդ. Գրիգորեան, ԺԹ. դ. - Էջ 440, 444
– գրչի. - Էջ 168, 1061
– Կարնեցի, ԺԹ. դ. - Էջ 40
– Աւետից Հայթաղցի, 1906 թ., գրաչար Ս. Էջմիածնի - Էջ 152
ՅԱՐՕԿՐ, ԺԸ. դ. - Էջ 660
ՅԵՍՈՒ որդի Նաւեպ, Գիրք - Էջ 594, 597, 600, 797, 805, 984, 1048, մաճառանկար - Էջ 1047, նշում - Էջ 1246, 1332
ՅԵՍՍԷ, հայր Դաւթի, մաճառանկար - Էջ 13, 131
ՅԷԼՐԱՆՈՒ, ԺԷ. դ. - Էջ 1005
ՅԷՄԻՆԲԷԿ, 1671 թ. - Էջ 129
ՅԻՋՏՐՈՒՋՏ ճեմ. - Էջ 1224
ՅԻՒՐԿԻԱՆՈՍ ճեմ. - Էջ 1246
ՅՈՒ ճաճապետ, Գիրք - Էջ 365 (պպ), 594, 601, 797, 806, Մեկնութիւն Յոբայ - Էջ 165, 356, 717, տօն - Էջ 1233, մաճառանկար - Էջ 593, 599, 795, Քարոզ - Էջ 782, նշում - Էջ 140, 359, 374, 552, 610, 710, 718, 1160, 1332
ՅՈՀԱՆՋԱՆ Գեւոեան, 1788 թ. - Էջ 1330
ՅՈՐԼԷ, յԱծղնկ. - Էջ 1331
ՅՈՍՏՈՍ եպս. Երուսաղէմի, Ա. դ., Վկայութիւնք - Էջ 437
ՅՈՎԱՔ, յԱծղնկ. - Էջ 590, 1333
ՅՈՎԱՆԻՄ
– հայր Աստուածածնի, տօն - Էջ 112, 1247, 1257, ի տաղս - Էջ 1276, 1934, մաճառանկար - Էջ 41, 141, 149, 199, նշում - Էջ 1008
– երէց, 1663 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2473, Էջ 189, 192
– տիրց., 1755 թ., ստացող յԱրզրում - Հ^{ար} 2436, Էջ 99, 104
– պատարիաք, 1781 թ. - Էջ 1316
– (Յովսեփ) կր., Սեւան, 1806 թ. - Էջ 386
– տիրց. Յակոբեան Մաթոսենց, 1821 թ., յետին ստացող - Էջ 546, 547
– մաճառեսի Գիւմուշխանեցի, 1822 թ. - Էջ 1290, 1291, 1300, 1325
– աղայ, 1828 թ. - Էջ 764
– մելիք Յարութիւն, 1830 թ., յետին ստացող - Էջ 38
– (Յովսէ) ԺԹ. դ. - Էջ 974
ՅՈՎԱՍԱՓ
– որդի թգւր-ի Հնդկաց, Տաղ Յովսաստիու - Էջ 121, 163, նշում - Էջ 968
– 1580 թ. - Էջ 1157
– Սերաստացի, ԺՋ. դ., տաղերգու, Ոտանաւոր տումարական - Էջ 242
– (Յովսէփ) ծն. 1666 թ. - Էջ 164

ՅՈՎՆԻ մարգաւէ, Մարգաւէութիւն - է 272 (պպ), 595, 601, 797, 806, 1049, տօն - է 1252, մաի - է 798, մաՌաւնիկար - է 593, 795, 804, նչում - է 788
ՅՈՎԻԻՆ հրեշտակ - է 194
ՅՈՎՍ կարգաւոր, ժ-ե. դ. - է 487
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ
– Կարապետ, Միւռոիչ, ի տաղս եւ գանձս - է 426, 429, 1276, ի տօնս - է 26, 1008, 1225, 1239, 1243, 1245, 1251, 1252, 1008, Պատմութիւն - է 455, ճառ - է 658, մաՌաւնիկար - է 41, 43, 49, 57, 124, 141, 149, 171, 175, 195, 199, 201, 405, 565, 829, 1053, 1061, Բառոզ - է 786, նչում - է 155, 223, 290, 326, 340, 341, 497, 658, 743, 744, 787, 957, 1159, 1160, 1246, 1263, 1264, 1266
– Աւետարանիչ, Աւետարան - է 63 (պպ), 69, 109 (պպ), 128, 132, 206, 248, 295 (պպ), 406, 410, 413, 415, 418, 420, 541, 566, 579, 582, 583, 593 (պպ), 595, 618, 681, 695 (պպ), 741 (պպ), 781 (պպ), 798, 807, 810, 813, 819, 823, 827, 830, 967, 979, 983, 1040, 1049, 1054, 1049, 1054 (պպ), 1055, 1062, 1181 (պպ), 1194 (պպ), ճատոտած - է 93, 308, 1061 (պպ) թուղթ - է 64, 74, 233, 596, 602, 615, 798, 807, 1049, Մեկնութիւն թղթոյն - է 1214, 1215, Յայտնութիւն - է 375 (ճառ.), 596, 603, 799, 808, 1049, Հանգիստ - է 587, 596, 603, 799, 1049, Թզկութեան Աւետարան - է 10, 12, 81, 96, 187, 219, 221, 233, 587, Մեկնութիւն Աւետարանի - է 306, 317, 328, 335, 464, 713, 1112, 1114, 1183, 1192, Մեկնութիւն Յայտնութեանն - է 83, 84, 317, 344, 375, ի գանձս - է 428, Տեսիլ - է 558, 1049, Նչումն - է 1249, ի Բառոզս - է 512, 513, 876, տօն - է 1233, 1243, 1261, մաՌաւնիկար - է 13, 57, 127, 185, 187, 205, 237, 238, 247, 405, 406, 411, 414, 415, 417, 419, 565, 577, 579, 795, 809, 813, 818, 822, 829, 967, 979, 1039, 1053, 1062, 1193, նչում - է 744, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 820, 823, 878, 882, 893, 925, 927, 929, 930, 931, 932, 962, 981, 1058, 1060, 1063, 1185, 1186, 1188, 1192, 1194, 1205, 1224
– որդի Քսենիփոնի, նհտ., - է 1221
– սմանչելագործ բժիշկ, նհտ. - է 1222
– Գբեցի - է 1133
– (Յոճան) Ներսեսեանցի նայրապետ, Ե. դ., Վկայութիւն - է 436, 1118, տօն 491, 1255, 1228, շարական - է 46, 152, 177, 196
– միայնակեաց - է 1133
– եպս. Կողոնիոյ - է 1234
– Կամաւոր ադհատ, Ե. դ. - է 1135, 1220
– եպիսկոպոս, նհտ. - է 1225
– Պահպող, Ե. դ - է 555, 1136
– Կարճիկ, միայնակեաց, Ե. դ. - է 553
– Անապատական ի վանուց Սարայի - է 1136, 1241
– Հայրապետ Կ. Պոլսի - է 1246
– Ոսկերերան, 354-407 թթ., ի Մեկնութենէ Հնգամատեան - է 356, Մեկնութիւն Սաղմոսաց Դաւթի - է 819 (պպ), Մեկնութիւն եսայեայ - է 309, 1171, Մեկնութիւն Յովհաննու - է 375, 1183, Մեկնութիւն Գործոց առաքելոց - է 324, 328, 671, Պատճառք թղթոցն Պօղոսի - է 1201, 1202, ճառ - է 452, 453, 558, 591, 656, 657, 658, Բանք - է 376, 436, 437, 648, 1138, Պատճառք - է 357, ի գանձս - է 428, 934, Վարք - է 1221, 1248, 1255, մաՌաւնիկար - է 1193, 1199, նչում - է 331, 676, 677, 773, 794, 877, 1113, 1140, 1142, 1154, 1172, 1185, 1186, 1188, 1192, 1196, 1198, 1203, 1211
– Ա. Մանդակունի, կթղկս. Հայոց՝ 478-490 թթ., ճառք - է 157, 360, 396, Կանոնք - է 235, Խրատք - է 397, 482, 1137, 1142
– Պարսիկ, Ջ. դ. - է 554
– Մայրավանեցի, մօտ 572-650 թթ., ճառք - է 398, 449, 450, 451,
– (Յովհաննիկ) երէց, է. դ. - է 859
– (Յովհան) Մամիկոնեան, է. դ., Պատմութիւն Տարօնոյ - է 495, 496, 739
– Իմաստասէր Ծննեցի, կթղկս. Հայոց՝ 717-728 թթ., Կանոնք - է 235, 841, Մեկնութիւն ժամակարգութեան - է 686, 687, ճառք - է 690, Վկայութիւնք - է 436, է 281, 677, 694
– վրդ. Կ. Պոլսեցի, ժ. դ., կարգաւորող Յայսմաւուրքի - է 309
– Կոգեռն Տարօնացի, 1021 թ., Տեսիլ - է 690
– Սարկաւագ իմաստասէր վրդ., 1045-1129 թթ., Աղօթք - է 1150, 1151, Յաղագս անկիւնաւոր թուոց - է 639, Շէր. աղիւսակ - է 460, Վարք - է 1152, Ի բանից - է 242, 285, 1118, նչում - է 253, 637, 644, 1132, 1134, 1136, 1155, 1179
– Վանական - տե՛ս Վանական վրդ. Տատուեցի
– Հոսափացի - է 1253
– Գառնեցի, ԺԲ-ԺԳ. դդ., Աղաւթք - է 1147, Ողբ - է 696, Խրատ - է 452, 834, 1137, 1138, Վասն Դաւթեան Սաղմոսի - է 230, Տեսիլ - է 252, մաՌաւնիկար - է 117, նչում - է 218, 1003, 1154
– կթղկս., 1206 թ., Կանոնք - է 841
– արեւելեայր, 1220ական թթ., 1289 թ. - է 298, 664, 671
– Քումիթոս - է 900
– 1225 թ., որդի Գիշի - է 1132
– Երզնկացի (Պլուզ), 1230-1293 թթ., Աղօթք - է 1146, Խրատ հասարակաց հրիտոնէից - է 288, 432, 437, 452, 655, 1112, Ի հասարակաց խրատուց - է 554, Խրատ հոգեւոր - է 163, 632, Յաղագս երկնային շարժման - է 284, Յաղագս երկնի - է 32, 170, Վասն ԲԺ.ան կենդանակերպից - է 170, նչում - է 18, 501, 791
– Երզնկացի, Ծործորեցի, ԺԳ-ԺԴ. դդ., Եօթն խորհուրդս գիրք, բրզմ Մործորեցի - է 314, Մեկնութիւն Աւետարանին Մատթէի - է 1181, տաղ Անդ ի մէջ գրախտին - է 162, 945, 994, 1033, 1073, Առաքնաճաշակ պտղոյն - է 71, 225, 514, 1030, Երկուս ի մէկ - է 1103, Յիմաստութիւն - է 31, գրիչ 1306 թ. - Հ^{մր} 2520, է 333, 346, 347, Հ^{մր} 2549, է 461, 462, նչում - է 1182, 1195
– Բշնեցի, 1302 թ., վերադիտող Աւարատեան նահանգի - է 253
– Ֆիլ., 1313 թ., ստացող յԱրիմոր - Հ^{մր} 2583, է 585, 588
– Առիչեցի, մաի՝ 1327 թ., Մեկնութիւն պատարագի - է 696
– արվագ., 1338 թ., կազմող ի Կիլիկիա - Հ^{մր} 2627, է 795, 801

– վրդ., 1363 թ., ստացող ի Գամալիէլի վանս - Հմր 2610, էջ 707, 709, 710
– վրդ., 1363 թ., Ղրիմ - էջ 714
– Հերմոնեցի, 1371 թ. - էջ 1153
– աղբյ., 1387 թ., թոզլր կոկող - Հմր 2516, էջ 315, 319
– Ոսոսնեցի, 1315-1388 թթ., Լուծմունք Պետիտմենիասին Արիստոտէլի - էջ 263, Ի բան մարգարէին - էջ 521, Ի բանից - էջ 166, 1121, բառոզ - էջ 876, ճշում - էջ 256, 257, 323, 325, 328, 331, 364, 455, 769, 885
– Վաղդենիացի, 1391 թ. - էջ 463
– Անգելոս, ԺԴ. դ. Ա. կէս - էջ 471, 901, 902
– ԺԴ. դ., գրիչ - Հմր 2511, էջ 301, 304
– շարականաիճ, Յեղեվական տանկոյն - էջ 48, 52
– Թլկուրացի, ԺԴ–ԺԵ. դ., Ա. կէս, Մեկնութիւն Աւարածոց - էջ 257, տասրէ եւ գանձէ Անիս եղեւ - էջ 515, Անձն իմ ընդէր - էջ 1086, 1088, 1102, Աչեր, ինչ ես - էջ 1102, Առ ինզ, Աստուած - էջ 1102, Աւեկ, աւեկ - էջ 514, Աւես նման - էջ 514, Գեռի բանի կմնաս - էջ 1105, Ես զինզ տեսայ - էջ 515, Է՛ ման - էջ 212, 216, 1088, Թէ մանն - էջ 515, Լուսեռեսացդ - էջ 515, Խոսո մի տամ - էջ 1103, Հազար ուսուֆ - էջ 514, Հանցկուն - էջ 515, Հիմիկ ճառտար - էջ 1102, Քայմ եղեմական - էջ 72, Յաւէտ իսկապէս - էջ 71, Յեռկնից խոնարհեալ - էջ 934, 947, 987, 999, 1034, 1068, Ով ման - էջ 1101, Սկսողն է սկիզբն - էջ 1105, Տեսայ պատկեր մի - էջ 514, Ճշում - էջ 520
– 1418 թ., ծաղկող, կազմող, յեղիազարու վանս - Հմր 2690, էջ 1193, 1198
– (Յոճաննէս) 1419 թ., եղբայր գրիչ Աստուածատուր արզ-ի - էջ 1056
– ճիյ., յՍստան, 1419 թ. - էջ 1057
– փիլիսոփայ Ամիրլուսենց, 1419 թ. - էջ 1057
– պատանեակ, 1425 թ. - էջ 802
– (Յոճաննէս) կր., 1439 թ. - էջ 425
– 1441 թ., առաջնորդ Վարագայ - էջ 1063
– 1444 թ., եղբայր Մկրտիչ գրչի - էջ 1063
– 1472 թ., հայր ստացող Կոլփաչայի - էջ 820
– արճեպս. 1475 թ., առաջնորդ Վայոց ձորի - էջ 831
– Հաճէնցի, 1476 թ., ստացող յԱսպ վանս - Հմր 2687, էջ 1179, 1182
– 1475 թ., հայր Աբրահամ ծաղկողի - էջ 831
– 1475 թ., եղբայր եղիա ստացողի - էջ 832
– 1481 թ., գրիչ յԱրմենի ամապատս - Հմր 2604, էջ 665, 666, 668
– վրդ., 1498 թ., ուսուցիչ ստացող Ստեփաննոսի - էջ 126
– եպս., 1498 թ., միաբան Ս. Յուսկան ուղու վանիի - էջ 126
– ԺԵ. դ., տասրէ Յանեծայն ժամ (Ջրօրհնեաց) - էջ 223, Առաւօտուն բանին - էջ 103
– (Ոհաննէս) ԺԵ. դ., գրիչ - Հմր 2508, էջ 293, 296
– ԺԵ. դ. - էջ 60
– ԺԵ. դ., հայր յեռին ստացող Զանգիչէի - էջ 1059, 1060
– կր., 1513 թ. - էջ 665
– 1521 թ. - էջ 178
– (Յոճան) ճիյ., 1535 թ. - էջ 540
– Նաղաչ, 1535 թ. - էջ 540
– 1550 թ., յեռին ստացող - էջ 178
– վրդ., 1568 թ., ստացող յԱբախիշ - Հմր 2537, էջ 413, 417
– կթղկս., 1568 թ. - էջ 416
– պատուհասէր, 1580 թ., ճնգց - էջ 418, 1156
– (Յոճան) 1585 թ. - էջ 833
– (Յովէս) եպս., 1587 թ., յՈւրֆայ - էջ 660
– ճուճառ, 1596 թ., ի Կիլիկիայ - էջ 277, 280
– 1598 թ., եղբայր Բասաել գրչի - էջ 677
– վրդ. Բզգաբենց, 1589 թ.ից առաջ - էջ 677, 684
– ոսթումապետ, ԺԶ. դ. - էջ 334
– Ամթեցի, ԺԶ. դ., տասր. Յանեղդ չէութեան - էջ 212, յԱսարչէն ճուանան - էջ 212, ճշում - էջ 212
– Մայրեցի վրդ., ԺԶ. դ., յեռին ստացող - էջ 333
– կոչկար, ԺԶ. դ. - էջ 305
– խոճա, ԺԶ. դ., ստացող - Հմր 2459/Ա. - էջ 157, 158, 163
– վրդ., ԺԶ. դ., յիշուած ի ճաճատակութեան Եղիա ճանանայի - էջ 288
– ճիյ., ԺԶ. դ., եղբայր յեռին ստացող Աղդազիզի - էջ 1060
– ԺԶ. դ., գրիչ - Հմր 2460, 165, 167
– արկզ., ԺԶ. դ., գրիչ - Հմր 2425, էջ 77, 80
– Տէր, ԺԶ. դ., ստացող - Հմր 2559, էջ 493, 494
– երէց Աղճայրպեցի, յեռին ստացող - էջ 822
– Քեռոբենց, ԺԶ–ԺԷ. դդ., տասր՝ Յեռկէ ճողվերաւմն անցայ - էջ 211, 215, ճշում - էջ 212
– ուռճպեցի, 1602 թ. - էջ 716
– (Յոճաննէս) 1602 թ., եղբօրորդի յեռին ստացող Մելիքսեդի - էջ 1042
– կթղկս. Կիլիկիոյ, 1613 թ. - էջ 1213
– (Յոճան) 1613 թ., հայր Փիլիպոս գրչի - էջ 1213
– վրդ., 1618 թ., միաբան եղիազարու վանիի - էջ 1205
– մալազ. 1618 թ., ֆուեռոդի Աւետիս կր-ի - էջ 1206
– 1620 թ. - էջ 1123
– եպս., 1624 թ. - էջ 434
– (Յոճան) 1630 թ., գրիչ - Հմր 2468, էջ 179, 182
– խոճա, 1630 թ., ճառոզող ձեռագրի - էջ 817
– 1635 թ., գրիչ ի Շինուայր գիւղ - Հմր 2608, էջ 693, 700
– արճեպս., 1635 թ., ստացող ի Խոտանան - Հմր 2635, էջ 833, 836, 837, 838
– արկզ., 1636 թ., ուղի Մկրտիչի - էջ 980
– երէց, 1641 թ., գրիչ յԱդուեռն - Հմր 2454, էջ 145, 148
– (Ավանէս) 1641թ., հայր ստացող Յակոբ արկ-ի - էջ 148
– եպս., 1641 թ., յԱրցախ - էջ 23
– (Յոճան) երէց, 1642 գրիչ եւ ծաղկող ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2407, էջ 31, 33, 34,
– խոջա, 1648 թ., ուղի ստացող Պետրոսի - էջ 605
– ճիյ., 1650 թ., ի Նոր Ջուղա - էջ 493
– արկզ., 1653 թ., գրիչ, ծաղկող ի Շօռոթ - էջ 247, 248
– (Ավանաս) 1654 թ. - էջ 110
– (Յոճան) 1655, հայր ստացող Մատոթէոս վաճառականի - էջ 567, 568
– 1655, ուղի Մխիթարայի - էջ 568
– արկզ., 1655ից յետոյ, ուղի մանդասի Մկրտչի - էջ 982
– (Ովանիս) 1655ից յետոյ - էջ 982
– (Յոճան) 1655ից յետոյ - էջ 982
– երէց, 1656 թ., ստացող ի հաճայ - Հմր 2534, էջ 405, 409

– (Յովաննէս) 1660 թ., ննգզ - էջ 164
– (Եվաոես) 1661 թ. - էջ 109
– առաք արկպ. Լեհացի, 1661 թ. - էջ 128
– 1663 թ., եղբայր Մելիոն ստացողի - էջ 890
– արղ., 1663 թ., եղբայր Կիւրակոս երէց գրչի - էջ 888, 891
– արղ., 1664 թ., գրիչ ի Յովճաննավանս - Հ^{ար} 2401, էջ 9, 12, 13, 14
– վրդ., 1664 թ., առաջնոյդ Յովհաննավանուց - էջ 13, 14
– վրդ., 1665 թ., Յայտարարութիւն աղանդոց - էջ 903
– (Յովաննէս) վրդ., 1670 թ. - էջ 67
– 1671 թ. - էջ 129
– (Յոհաան) 1671 թ., եղբայր Անանիա երէցի - էջ 129
– վրդ., 1672 թ., ի Թիֆլիս - էջ 580
– Բաբոնեանց վրդ., 1672 թ. - էջ 864
– (Յոհաան) 1675 թ., գրիչ ի Կոռես - Հ^{ար} 2539, էջ 419, 420, 423
– (Յոհաան) երէց, 1675 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2506, էջ 281, 289
– ՓԻ, 1678 թ., ստացող ի Տաթեւ - Հ^{ար} 2441, էջ 111, 116
– արճեպս., 1678 թ. առաջնոյդ Թադէի վանուցն - էջ 422
– 1679 թ., գրիչ ի Զէյթուն - Հ^{ար} 2475, էջ 193, 198
– 1687 թ. - էջ 826
– (Յովան) 1691ից առաջ, եղբայր Սիմոն ստացողի - էջ 498
– արկպ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի - էջ 1110
– վրդ. Նախավկայի, 1698 թ., կազմող - Հ^{ար} 2625, էջ 781, 792, 1110
– Կամենացի, ծէ. դ., Պատմութիւն պատերազմին Թօփիանու - էջ 904, 906, 910
– (Օհաաննէս) ծէ. դ. - էջ 701
– (Յովհան) ծէ. դ., Գրիւոկ աղօթից - էջ 379, նշում - էջ 384
– ծէ. դ., որդի Վարդան երէցի - էջ 1005
– խոջա մուղտասի, ծէ. դ., յետին ստացող - էջ 616
– ծէ. դ., ամուսին Եղիսաբեթի - էջ 683
– արղ., ծէ. դ., տաղ՞ Բարեկամի - էջ 102, Վերստին գոռծոյղ - էջ 103
– ՓԻ, 1708 թ., գրիչ ի Գողթն - Հ^{ար} 2590, էջ 617, 618, 619, 620
– 1708 թ., առաջնոյդ Գողթնի - էջ 619
– եպս. Սիւնեաց, 1711 թ. - էջ 762
– Մկրտիչ Մասիկեօն, 1718 թ., Քարոզգիրք - էջ 925, 931, 932
– (Օհաաննէս) 1723 թ. - էջ 1158, 1159
– ծն. 1730 թ. - էջ 292
– (Օվաաննէս) ՓԻ, 1738 թ. ննգզ - էջ 291
– (Օհաան) 1742 թ., հայր Զաքարիայի - էջ 771
– 1745 թ. - էջ 834
– Աստուածատուրեան, 1751 թ. - էջ 272
– վրդ. Ախախացի, գրիչ յԱմստերդամ - Հ^{ար} 2529, էջ 379
– Բաղիշեցի, 1751 թ., պատրիարք Կ. Պոլսի - էջ 1043, 1045
– վրդ., 1752 թ., ի Թուխիսպ - էջ 723
– մաճուեսի, 1753 թ. - էջ 724
– (Օվաաննէս) ՓԻ, 1756 թ., որդի Աւաք ստացողի - էջ 120
– աղայ Ակնցի, 1763 թ. - էջ 218
– աստուածաբան վրդ., 1764 թ. - էջ 758
– արկպ., 1771 թ., ստացող - Հ^{ար} 2502, էջ 265, 266
– (Օհաան) Շամախեցի, 1781 թ. - էջ 89
– Լազարեան, 1781 թ. - էջ 1313, 1314, 1315
– կապիտան, 1781 թ. - էջ 1313
– աւ. ՓԻ, 1781 թ. - էջ 1314
– կթղկս. Աղուանից, 1785 թ. - էջ1316
– Բեթղէեմեան, 1785 թ. - էջ 1319, 1328, 1330
– պրմ. ի Բասրա, 1786 թ. - էջ 1322, 1325
– (Յովհան) Սանահնիմացի, Գիրք օրինակաց եւ նմանութեանց - էջ1013
– մանուեսի ի Ստամպոլ, 1786 թ. - էջ1325
– (Յովաննէս) դպիր, ժԸ. դ. - էջ 1166
– (Ովաանէս) մաճուեսի, ժԸ. դ. - էջ 170
– ժԸ. դ. - էջ 1106
– ժԸ. դ., յետին ստացող - էջ 892
– (Օհաանէս) ժԸ. դ., հայր Մարափուոսի - էջ 1054
– (Յոհաան) ժԸ. դ., յետին ստացող - էջ 482
– (Ովաանէս) սիրց., ժԸ. դ., յետին ստացող - էջ 168
– ժԸ. դ. - էջ 81, 82
– ժԸ. դ. - էջ 660
– Ռամբոլասպ, ժԸ. դ., Վարք Մուհամեդասպ - էջ 754
– եպս., 1801 թ., առաջնոյդ Մշոյ Առաքելոց վանքի - էջ 1206, 1208
– 1801 թ. - էջ 1206
– պատրիարք Կ. Պոլսոյ, 1803 թ. - էջ 755, 756, 757
– մաճուեսի, 1804 թ. - էջ 756
– Զէյթպի ամիրայ, 1804 թ. - էջ 755, 754
– պատրիարք Կ. Պոլսի, 1809 թ. - էջ 1193
– (Յոհաան) տիրց, 1809 թ. - էջ 361
– վրդ., 1810ական թթ. - էջ 1274, 1282
– նուռար, 1813 թ., գրիչ ի Լիմ - Հ^{ար} 2597, էջ 647, 650
– (Ովաանէս) 1816 թ. - էջ 150
– վրդ. Զօհրապեան, 1817 թ. - էջ 279
– (Յօհաան) 1820 թ. - էջ 292
– արճեպս, նուիրակ Ս. Էջմիածնի, 1822 թ. - էջ 1281, 1282, 1289, 1297, 1299, 1300, 1301, 1302, 1303, 1304, 1305, 1307
– (Օհաան) տիրց., 1822 թ. - էջ 1297
– ՓԻ, Գեւորգեան, 1822 թ. - էջ 1286
– դպիր, միաբան Ս. Էջմիածնի, 1822 թ. - էջ 1273
– արճեպս Սեբաստիոյ, 1822 թ. - էջ 288, 1294, 1307
– վրդ. Գիւմիւշխանեցի, 1822 թ. - էջ 1293
– մանուեսի, 1822 թ. - էջ 1291
– վրդ. ի Քղի, 1822 թ. - էջ 1290
– մանուեսի Կէսթվեան, 1822 թ. - էջ 1288
– ամիրայ Թէնկանցի, 1822 թ. - էջ 1288, 1292, 1298
– վրդ. միաբան Սեւորակի Ս. Աստուածածնի վանուց, 1822 թ. - էջ 1285
– (Յօհաաննէս) կր. Դրիմու Սուրբ Խաչի, 1825 թ. - էջ 969, 970
– դպիր Տէր-Կարապետեան Պոլսացի, 1827 թ., թարգմանող Պօղոքայի Քնազնութեան - էջ 623, 624, 625, թարգմանող Վարք Մահամմետայ - էջ 754, 1843 թ., թարգմանիչ Պօղէի Պատմութեան - էջ 908, գրիչ - Հ^{ար} 2648, էջ 925, 926, 931
– աղա, 1828 թ. - էջ 763

– Ամիրեան, 1828 թ. - էջ 848
– (Յոհան) Սարաֆ Մաւտիրոսեան, 1828 թ. - էջ 847, 848
– արհեպս. Կաջոյ, 1825 թ. - էջ 1305
– Միւրզայեան Վանանդեցի, 1831 թ., Տեսարան ճանապհսիցն Հայկայ, Արամայ եւ Արայի - էջ 871, 874
– Ը. Կարբեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1831-1842 թթ., կնմատեր - էջ 1013, կոնդակ - էջ 1009, նշում - էջ 505, 508, 753, 1010, 1012, 1289, 1295, 1298, 1299, 1301, 1305, 1306
– Աւետիկեան Մշեցի, 1831 թ. - էջ1009, 1010, 1011, 1012
– (Օհան) Ջուլպաեան, 1848 թ. - էջ 600
– Թագաւորեան, գրիչ ի Կ. Պոլիս, 1856 թ. - Ձ^ար 2622/ԺԵ., էջ 766, 768
– ճիլ. Քաչ-Ապարանցի, 1862 թ. - էջ 828
– (Օհաննէս) Պարունակով, 1873 թ. - էջ 528
– ճիլ. Խաչկեան, 1863 թ. գրիչ ի Կպկաթայ - Ձ^ար 2636, էջ 839, 840, 842
– Կարապետեան Կ. Պոլսեցի, 1861 թ., գրիչ յԵրուսաղէմ - Ձ^ար 2647, էջ 919, 920
– պատարիաւթ Երուսաղեմի, 1861 թ. - էջ 920
– (Յոհան) մանուկսի, 1873 թ., եղբայր Գէորգ Դ. կթղկս.ի - էջ 804
– Մ. վրդ. Գրիգորեան, 1879 թ. - էջ 456, 457, 504, 519
– Ջաղչեան, 1894 թ., ի Նոր-Նախիչեան - էջ 124
– Մելիքսեթեան, 1897 թ. - էջ 150
– Կարապետեան Թալարբեկով, ԺԹ. դ. - էջ 771, 772
– խոջա, ԺԹ. դ., ի Կարին - էջ 289
– (Օհաննէս) ԺԹ. դ., - էջ 974
– տիրց., ԺԹ. դ. - էջ 771
– ԺԹ. դ. - էջ 396
– ճիլ., ԺԹ. դ., յԱնին - էջ 200
– ծառայ, կնմատեր - էջ 38
– Տէր, գրչի. - էջ 14, 292
– Օվօ Պոյումէի, ԺԹ. դ. - էջ 530
ՅՈՎՆԱԹԱՆ, որդի Սաւուղայ, յԱծղնէ. - էջ 667, 782
ՅՈՎՆԱՆ
– մատգարէ, Մարգարէութիւն - էջ 595, 601, 797, 806, 1049, մահ - էջ 798, 806, ի բառգս - էջ 531, 548, 641, 655, մանրանկար - էջ 41, 43, 49, 57, 61, 76, 79, 124, 141, 149, 171, 199, 201, 207, 593, 599, 795, 804, 1249, նշում - էջ 962
– (Յոհաննէս) ճեմ. - էջ 1228
– (Յովնան) 1159 թ., կազմող ի Տարաւն - Ձ^ար 2684, էջ 1171, 1173
– (Յոհաննէս) 1475 թ., որդի ստացող եղիշա ճիլի - էջ 832
– (Յոհաննէս) վրդ., 1672 թ. - էջ 867
ՅՈՎՍԷՊՈՍ ԵՔՐԱՅԵՑԻ, Փլաբիոս, 37-95 թթ. - էջ 438, Յաղագս պատերազմին Ճուիթց - էջ 751
ՅՈՎՍԷՓ
– Գեղեցիկ, Կտակ - էջ 650, 805, Պատմութիւն - էջ 299, 603, 667, նշում - էջ 105, 194, 257, 303, 1332
– Աստուածաճայր - էջ 777, 795, 1223, 1249, 1253
– Արիմաթացի, մանրանկար - էջ 41, 131, 237, 247, 405, 406, 415, 565, 582, 822, 1053, նշում - էջ 310, 657, 922
– (Յուսեփ) հայր Շմաոն առաքեալի - էջ 1231
– ճիլ., ճեմ. - էջ 1254
– կր., միայնակեաց - էջ 553, 554
– մի ի Վեռնդեանց Բաճանալիցն, կթղկս-ական տեղապատ, ե. դ., ճեմ. - էջ 840, 1242
– ճեմ. ի Կարին - էջ 1221
– 1162 թ., գրիչ նախագաղափար օրինակի - էջ 698
– ճոր վկայ, 808 թ. - էջ 1237
– վրդ., Աղտաբէ Բաճանալից - էջ 1148
– աբեղ., 1439 թ., յետին ստացող - էջ 813
– կր., 1439 թ., յետին ստացող - էջ 425, 426
– (Յուսեփ) 1471 թ., հայր Պարսամ ստացողի - էջ 825
– 1472 թ., որդի յետին ստացող Կուլփաշի - էջ 820
– ԺԵ. դ. - էջ 487
– (Ուսեփ) ԺԵ. դ. - էջ 487
– վրդ., 1515 թ., կազմող ի Վան - Ձ^ար 2582, էջ 581
– (Յուսեփ) 1521 թ. - էջ 178
– վրդ. Աղթամարցի, ԺՋ. դ., տալ՝ Երկու վմաս - էջ 144
– ճիլ. ի Ղրիմ, 1636 թ. - էջ 971
– (Յօսեփ) կր., 1651 թ. - էջ 291
– ճիլ., 1663 թ. - էջ 891
– աբեղ., 1670 թ., գրիչ յԷջմիածին - Ձ^ար 2420, էջ 63, 64, 65, 66, 68
– վրդ., 1678 թ., գրիչ ի Տաթեւ - Ձ^ար 2441, էջ 111, 116
– (Յուսեփ) 1687 թ., որդի ստացող Խուրովի - էջ 826
– (Յօվսեփ) 1752 թ., որդի յետին ստացող մելիք Յակոբջանի - էջ 569
– (Յօսեփ) աղա, 1754 թ. - էջ 724
– վրդ., 1756 թ. - էջ 120
– որդի Սրապիոնեց, 1785 թ. - էջ 1320
– արհեպս Աւդութեան, 1795 թ. - էջ 482, 1770 թ.՝ ստացող - Ձ^ար 2499, էջ 259, 261, 262 (յետին ստացող), 498, 812, 818, 892, 1005, Պասճէնիթ թղթոց - էջ 1311, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1318, 1319, 1320, 1321, 1323, 1324, 1325, 1326, 1327, 1328, 1329, 1330, կնմատեր - էջ 894
– վրդ., 1797 թ., յետին ստացող - էջ 460
– (Յուսեփ) ԺԸ. դ. - էջ 183
– աւազ սրկպ., 1810ական թթ. - էջ 1273
– վրդ. Արցախեցի, 1816 թ., գրիչ - Ձ^ար 2525, էջ 361, 362, ի Ս. Յակոբ - Ձ^ար 2563, էջ 505, 508, 1838 թ., գրիչ ի Շուշի - Ձ^ար 2622/Բ., էջ 753
– աղա, 1822 թ. - էջ 1285, 1286
– վրդ. ի Հաղբատ, 1822 թ. - էջ 1289, 1291, 1297, 1299, 1303, 1304
– Զօպանեան, 1822 թ. - էջ 1290
– ռաբուի, 1828 թ. - էջ 764
– վրդ. Փինաչեանց, ԺԹ. դ. յետին ստացող - էջ 420
– (Յօսեփ) ԺԹ. դ. - էջ 484
– (Յուսեփ) ԺԹ. դ. - էջ 974
– Տէր Մկրտիչեանց էջմիածնեցի, ԺԹ. դ. - էջ 132
ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ Գաբեգին կթղկ. - էջ 704, 705, 707, 708, 1190, 1197
ՅՈՒԲԵՆՏԵՆՈՍ ճեմ. - էջ 1251
ՅՈՒԴԱ,
– նահապետ, Կտակ - էջ 649, 805, մանրանկար - էջ 1047, նշում - էջ 1332

– առաքեալ, Կաթուղիկեայ թուղթ - էջ 64, 233, 596, 602, 798, 807, 1049, տօն - էջ 935, 1259, մաճառակար - էջ 63, քառոզ - էջ 782, նշում - էջ 883, 1224
– Իսկահովտացի, մաճառանկար - էջ 13, 49, 406, նշում - էջ 130, 240, 419, 606, 616, 657, 825, 828, 960, 1042, 1053, 1060, 1109, 1205
ՅՈՒԴԻԹ, Գիրք - էջ 594, 601, 797, 806, 984, 1048, մաճառանկար - էջ 795
ՅՈՒԼԻՈՒ վկայուն - էջ 1234
ՅՈՒԼԻՈՒՆԻ ննտ. - էջ 1228, 1258, 1261
ՅՈՒԼԻՈՒՆՈՍ
– ննտ., - էջ 1224, 1231, 1246
– եգիպտացի ննտ. - էջ 1237
– բժիշկ, ննտ. - էջ 1262
– Ուրացող, Դ. դ., կայսր Բիւզանդիոյ - էջ 1220, 1224, 1228, 1237, 1240
ՅՈՒԼԻՈՍ ԿԵՍԱՐ - էջ 1334
ՅՈՒՂԻՏԱ, վկայուհի, յիշուած Կիրակոսի ննտ - էջ 104, 1240
ՅՈՒՆՆԱՆ, ժե. դ., եղբօրորդի Զաքիջէի, ժե. դ. - էջ 1059
ՅՈՒՍԷՐ երէց, 1352 թ. - էջ 816
ՅՈՒՍԻԿ
– Ա. Պարթեւ, կթղկս. Հայոց՝ 341-347 թթ. - էջ 1258
– ժԲ. դ., արգելական ճգնաւոր, Թուղթ Ներսէսի Լամբրոնացւոյ - էջ 245, 251, 689
– (Ուսիկ) 1426 թ. - էջ 1111, 1122
– ՓԿ., 1676 թ. - էջ 910
– 1630 թ. - էջ 747
ՅՈՒՍՏԱՔ, է. դ - էջ 859
ՅՈՒՍՏԻՆԱՆ
– կոյս, ննտկ - էջ 189, 1250
– 1352 թ., յեղափն ստացող - էջ 815, 816
– (Յուստանէ) 1745 թ. - էջ 833
ՅՈՒՍՏԻՆԱՆՈՍ Ա. կայսր Բիւզանդիոյ՝ 527-565 թթ., Կանոնք - էջ 235, 436, նշում - էջ 773
ՅՈՒՍՏԻՆՈՍ վկայ - էջ 1232
ՅՈՒՍՏՈՍ զօրական ննտ. - էջ 1244
ՅՕՀԱՆ, 1828 թ. - էջ 528
ՆԱԲՈՒԿՈԴՈՆՈՍՈՐ, յԱծխն. - էջ 1334
ՆԱԴԻՐ շահ, սպաննած 1747 թ. - էջ 68, 735, 1124
ՆԱԶԱՐ
– ժե. դ - էջ 418
– ժէ. դ., եղբայր ստացող Սահակի - էջ 518
– գրչի. - էջ 171
ՆԱԶԱՐԵԹ
– ԺԶ. դ., գրիչ - Հմր 2486, էջ 227, 228
– հոչակ, 1650 թ., ստացող ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2558, էջ 489, 492, 493
ՆԱԶԱՐԻՈՍ ննտ. - էջ 1251
ՆԱԶԼՈՒ
– 1568 թ. - էջ 417
– (Նազլոմ) 1663 թ., Ռոյր Մկիոն ստացողի - էջ 890
– 1756 թ., կողակից Աւաք ստացողի - էջ 120
– ԺԸ. դ. - էջ 826
ՆԱԹԱՆ մարգարէ - էջ 1223
ՆԱՀԱՊԵՏ
– Փուչակ, տաղ՝ Աղբիւր կենդանի - էջ 515
– կր., լուսաւոր եղիազարեան վանուց - էջ 1206
– Ա. եղեսացի, կթղկս. Հայոց՝ 1691-1705 թթ. - էջ 519
– դպիր, 1834 թ., գրիչ ի Կ.Պոլիս - Հմր 2551, էջ 465, 466
ՆԱՂԱՇ ՅՈՎՆԱԹԱՆ, 1661-1722 թթ., տասի՛ Անցանէ մեծութիւն - էջ 1101, եկայք այսօր - էջ 506, Յորժամ որ - էջ 103, Նստիլ ի մաելիս - էջ 103, նշում - էջ 507
ՆԱՂԴԻ, 1620 թ. - էջ 1123, 1156
ՆԱՅԱՈՆՍ, յԱծխն. - էջ 1333###
ՆԱՅԻՊՆ ՍԱՆԹՈՒՆԻ, 1810ական թթ. - էջ 1277
ՆԱՆ, ժէ. դ. - էջ 1064
ՆԱՆԱ վրդ Ասորի, Մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանին - էջ 1192, 1194
ՆԱՆԱՅԳՈՂ, 1641 թ. - էջ 148
ՆԱՆԱՋԱՆ
– 1697 թ., դուստր Միհնասայ Ջուղայեցւոյ - էջ 1110
– ԺԸ. դ. - էջ 164
ՆԱՆՕՇ, 1801 թ. - էջ 1206, 1208
ՆԱՊՈԼԷՈՆ - էջ 850
ՆԱՏԵՐ, 1341 թ., գրիչ ի Վաղինչէն - Հմր 2653, էջ 965, 967
ՆԱՐԳԻԶ, 1636 թ. - էջ 980
ՆԱՐԻՆԵՆԱԹՈՒՆ, 1671 թ. - էջ 129
ՆԱՐԻՆՋ, 1585 թ., մայր Սիմէոն վրդ. Ապարանցւոյ - էջ 1132
ՆԱԻԷ, հայր Յեսուի - էջ 594, 597, 600, 1047, 1246
ՆԱԻՈՒՄ մարգարէ, Մարգարէութիւն - էջ 595, 601, 797, 806, 1049, մաճառանկար - էջ 593, 804, մաճ - էջ 798, 806, նշում - էջ 374
ՆԻՔՈՂՈՍ, յԱծխն. - էջ 1332
ՆԵԲՐՈՎԹ - էջ 1331
ՆԵԵՄԻ, որդի Ահազեայ, Գիրք - էջ 594, 601, 797, 806, 884, 885, 984, 1048, նշում - էջ 639, 1280
ՆԵՂՈՍ
– ննտ. - էջ 1249
– հայր, Դ-ե. դդ., խոստմ - էջ 180, 398, 399, 480, 485, 570, 884, 885, 1137, 1144, 1145, նշում - էջ 484, 490, 1154, 1166
ՆԵՒ - էջ 288, 745
ՆԵՐԳԻՆԷ մեծատուն - էջ 1223
ՆԵՍՏՈՐ
– եպս., ննտ. - էջ 1224
– ճերմակածոր, մի. 440 թ. - էջ 1238
ՆԵՐՇԱՊՈՒՀ եպս. Մամիկոնէից, 551 թ., Կանոնք - էջ 235, 525
ՆԵՐՈՆ կայսր Հռոմայ - էջ 1251
ՆԵՐՍԵՀ
– ննտ. - էջ 1244
– որդի թգտ-իմ Հռովմայ - էջ 1136
ՆԵՐՍԷՍ
– ննտ., - էջ 1228
– Մեծ, կթղկս. Հայոց՝ 353-373 թթ., Կանոնք - էջ 235, Պատմութիւն - էջ 518, 908, տօն - էջ 1256, Տեսիլ - էջ 690, շարական - էջ 49, մաճառանկար - էջ 50, 851, նշում - էջ 853, 910, 1247
– ճեղինակ Փիլիպոսիմոնի Վկայաբանութեան - էջ 1225

– Բ. Բագրեւանդցի, կթղկս. Հայոց՝ 548-557 թթ., Կանոնիմ - էջ 235, 525, 841
– Գ. Տայեցի, կթղկս. Հայոց՝ 641-661 թթ. - էջ 841, 861, 862
– զառաւար, է. դ. - էջ 858
– Կթղ. Աղուանից, 689-713 թթ. - էջ 646, 834, 976
– Շնորհալի (Կլայեցի), կթղկս. Հայոց՝ 1166-1173 թթ., Աղօթք (Հաւատով) - էջ 54, 89, 120, 144, 154, 188, 191, 217, 232, 283, 539, 1003, 1147, Բանի Ջախտ - էջ 31, 35, 227, 359, Գիր եւաւառոյ խոստովանութեան - էջ 246, 1115, Դասնութիւն եւաւառոյ (խոստովանիմ՛) –էջ 232, 283, Թուղթ ընդհանրական - էջ 250, 432, 1113, 1137, Թուղթ՛ - էջ 251, 525, 688, 689, 1113, 1114, 1115, 1116, 1117, Ի տօնի առաւաեւնեացն - էջ 249, 1114, Կանոն խաղող օրհնելոյ - էջ 535, Կանոնի՛ - էջ 235, Կարգաւորութիւն Տօնացուցի - էջ 112, Մեկնութիւն խոռանաց - էջ 357, 708, Մեկնութիւն Մատթէի - էջ 355, 461, 709, 1181, Մեկնութիւն Բառնացուցչի՛ - էջ 465, 696, Յաղագս երկնից եւ զարդուց նոցա - էջ 691, 1101, Յիշատակարան Բան Հաւատոյ՛ - էջ 242, Յիշատակարանի՛ Առաքացն - էջ 808, Սաղմոսին - էջ 191, 360, Յիսուս Որդի - էջ 222 (հատուած), Նախադրութիւնք գրոցն Հնոյ Կտակարանի - էջ 597, Նախադրութիւնք խրատակաճք յաղագս աղաւթից - էջ 538, 1002, 1111, Ներբողեան հռիփսեանսցն - էջ 397, Ի բանից - էջ 436, 437, Ներբողեան Շնորհալոյ - էջ 360, Վարք - էջ 252, 462, 1243, տաղ, զանձ եւ շարականիք Այրն անսկիզբն - էջ 1101, Այրն առաչին - էջ 1101, Այրն Աստուծոյ - էջ 362, 1101, Այլ պաղատիւք - էջ 252, Այսպէս աւետեաց - էջ 428, Այսօր Գաբրիէլ - էջ 430, 952, 998, 1036, Անդաստան տանձառ - էջ 430, 998, 1036, Անմահութեան հրեղինաց - էջ 223, 429, 940, 989, 1030, Աշխարհ անեծեայն - էջ 196, 219, 1003, Առաքեալին Աստուածորդոյն - էջ 430, 934, 1027, 1079, Առաւօտ լուսոյ - էջ 122, 196, 219, 997, 1003, 1035, 1077, Աստուածային բանից - էջ 691, Աստուած անեղ - էջ 587, 691, Արարչական Բանին - էջ 159, Արեգական արդար - էջ 222, 934, 951, 985, 987, 1037, 1080, Արթումբ եղերուք - էջ 196, 316, Եղական գոլով - էջ 691, 1101, Ի գաւազանէն - էջ 223, 937, 1084, Խաւսեր բանիւ նա - էջ 225, Ծառաեցաւ Տէրն - էջ 225, 951, 1036, 1081, Կանայքին արտասուաւք - էջ 430, 938, 988, Հաւէ զնոսա - էջ 225, Միշտ յէիդ - էջ 691, 1101, Յիշեացուք ի գիշերի - էջ 196, 219, 995, 1008, Նայեա սիրով - էջ 156, Նըստեալ կանայքն - էջ 223, 431, 991, 1031, 1075, Նորաստեղծեալ - էջ 156, 159, 497, Նոր ծաղիկ - էջ 428, 430, Նոր ձայն - էջ 430, 988, 1074, Նոր տօնիս - էջ 934, 1084, Սուրբ Հոգւոյն տաճառ - էջ 222, 986, Ցընծան այսօր - էջ 222, 938, 1034, 1074, մանաւանիկար - էջ 13, 96, 124, 149, 187, 1001, 1095, Չուտ - էջ 32, 151, 192, 228, 253, 433, 434, 455, 466, 608, 698, 718, 799, 800, 1118
– կամբրոնացի, 1153-1198 թթ., Աւտեսաբանութիւն - էջ 245, 608, Գիր եւաւառոյ խոստովանութեան - էջ 246, 1115, Դեպքանագնացութիւն - էջ 246, 251, 1114, Թուղթ առ Ծռակաճն - էջ 245, 251, 689, 1114, Հոնդիրք Հոռոմոց - էջ 608, Հոռիդածութիւնք –էջ 608, Հրատոք եւ սահմանի՛ - էջ 87, 184, 1148, Հաւցաճնութիւն - էջ 609, Մեկնութիւն ապօթից Յովհաննու Աւետարանին - էջ 317, 713, Մեկնութիւն բանիցն Սողոմոնի - էջ 661, 663, Մեկնութիւն Պատարագամատոյց ապօթից - էջ 134, 609, Մեկնութիւն Սաղմոսաց - էջ 1213, 1216, Յովհաննու Այսոմութեան մեկնութեան խմբագրող - էջ 311, Ներբողեան Շնորհալոյ - էջ 252, Յիշատակարանի՛ - էջ 85, 250, 317, 345, 360, 721, Ներբողեան ի Վերափոխումն - էջ 1165, Վարի՛ Նարեկացւոյ - էջ 484, Ի մեկնութենէ սրբոյ Պատարագին - էջ 376, 437, Ի գաղափային օրինացն - էջ 629, Վարի՛ - էջ 1166, Ողբ ի Տէր Ներսէս - էջ 251, Ճշոմ՛ - էջ 318, 319, 320, 346, 610, 611, 614, 662, 666, 677, 692, 714, 1169, 1216, 1218, 1279
– ժ՛ր. դ., Հեռորդի Ներսիսի Կամբրոնացւոյ - էջ 718, 1182, 1166
– Մշեցի, վիսճ. 1248 թ. - էջ 466
– վրդ., 1268 թ. - էջ 1197
– ճեյ., 1300 թ. - էջ 691
– 1303 թ., առաջնորդ Երզնկայի - էջ 633
– 1387 թ. - էջ 36
– 1425 թ., եղբայր Մկրտիչ ճեյի - էջ 802
– վրդ., 1443 թ. - էջ 184
– եպս. Անկիւրացի, 1464 թ. - էջ 462
– 1471 թ. - էջ 824
– Խաչենցի, ժ՛ե. դ., ստացող- ՀՍՏ 2495, էջ 247, 250
– Երեց, 1535 թ., գրիչ յիսպիելայ գիւղ (Դեւաբիս) - ՀՍՏ 2570, էջ 535, 539, 540
– 1576 թ., եղբայր յեռին ստացող Սարգիս աբղ-ի - էջ 669
– 1596 թ., ի Կիլիկիայ, ճօռեղբայր Վաճան գրչի - էջ 279
– վրդ. Գասաչեցի - էջ 522
– Երեց, 1598 թ., հայր Բարսեղ գրչի - էջ 677
– կթղկս. Սսոյ, 1651 թ. - էջ 648, 841
– 1697 թ., հնգգ., հայր ստացող Գալուստ վրդ-ի - էջ 1109
– ճեյ., ժ՛ե. դ. ստացող – ՀՍՏ 2476, էջ 197, 200
– Գանձակեցի, 1736 թ. - էջ 501
– Տէր-Պօղոսեան, ժ՛ը. դ. - էջ 1110
– Ե. Աշտարակեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1843-1857 թթ. – Կոնդակի՛ - էջ 1010, 1011, 1012, կնիւռեր - էջ 1013, Ճշոմ՛ - էջ 702, 1270, 1285, 1286, 1287, 1289, 1290, 1291, 1292, 1293, 1294, 1297, 1300, 1301, 1303, 1305, 1306, 1308
– արհեպս. Վարժապետեան, 1874 թ. - էջ 456
– ճեյ. 1906 թ., Գեղուգեակ - էջ 204
– Ակիմեան, թթ. - էջ 345, 662, 663, 718
ՆԵՐՍԻՈՆ ճնւտ. - էջ 1226
ՆԵՓԹԱԼԻՄ, Նաճապետ, Կտակ - էջ 299, 650, 805
ՆԵՔՏՈՒՌԻՈՍ, եպիսկոպոս Հռոմա, Դ. դ. - էջ 436
ՆԷՈՆ ճնւտ. - էջ 1254
ՆԷՈՆԻԼԻՈՍ, արբուճի, ճնւտ. - էջ 1221
ՆԷՈՓԻՏՈՍ ճնւտ. - էջ 1222, 1245
ՆԻԱՋՊԷԿ, 1620 թ. - էջ 1122
ՆԻԿԱՆԴՈՍ ճնւտ. - էջ 1248
ՆԻԿԱՆԴՐՈՍ ճնւտ. - էջ 1232, 1236
ՆԻԿԻՏԱՍ ճնւտ. - էջ 1248
ՆԻԿԻՓՈՐ
– ճնւտ. - էջ 1223, 1255
– (Նիկեփորոս) կայսր - էջ 1221

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ
– Զմիւռնացի հայրապետ - էջ 428, 782, 935, 1045, 1259
– (Նիկողոս) 1453 թ., գրիչ ի Կաֆայ - Ա^մր 2484, էջ 217, 218
– վրդ., 1640 թ., ստացող ի Ղարաւու - Ա^մր 2654, էջ 969, 973
– 1647 թ., գրիչ ի Կաֆայ - Ա^մր 2444, էջ 121, 123
– տալ՝ Յաստնուրս - էջ 1104
– Մեղանատր, 1656 թ., գրիչ եւ ծաղկող ի Կաֆայ - Ա^մր 2534, էջ 405, 407, 408, Ա^մր 2536 ի Կաֆայ, 1657 թ. - էջ 411, 414
– (Նիկողոս) 1657 թ., ի Կաֆայ - էջ 410
– Իբէիացի, ի Թէոդուպոլիս, 1663 թ. - էջ 306
– (Նիկողոս) 1684 թ., էջ 239, 240
– (Նիկօղոս) 1732 թ. - էջ 771
– սրճ., 1752 թ. - էջ 724
– վրդ. Հաղբատու, 1822 թ. - էջ 1291
– սաղայ, 1822 թ. - էջ1298
– Պալախաւորցի, մաճառեահ, 1822 թ. - էջ1303
– (Նիկողոս) եպս., 1850 թ. - էջ 766
– ծն. 1858 թ. - էջ 68
– (Նիկողոս) գրչի. - էջ 962
ՆԻՓՓԱԻԴՈՒՐԱ, վկայուճի - էջ 1247
ՆԻՒՍԻՆ, լուծեցող, նճտ. - էջ 1246
ՆԻՐՍԱՆ եպս. Պարսից, նճտ. - էջ 1257
ՆՇԵՈՒՆ, 1498 թ., հոյր Սուեփաննոս ստացողի - էջ 126
ՆՈՄԻ, Հաւցուսմն - էջ 1129
ՆՈՅ նահապետ - էջ 592, 637, 640, 743, 772, 881, 924, 1331
ՆՈՅԵՄՋԱՐ, դուստր Նոյի - էջ 592, 772
ՆՈՅԻՄ, ժԹ. դ., - էջ 974
ՆՈՅՈՄԻ, յԱծընդ. - էջ 1333
ՆՈՐՈԳԵՄ, ժէ. դ., գրիչ - Ա^մր 2490, էջ 233, 236, 23
ՆՈՐՏՈՒԿ, ժԶ. դ. - էջ 1042
ՆՈՒԱՐԴԻՆ, 1672 թ., հայր ստացող Զուրաբի - էջ 577, 580
ՆՈՒՄԵՐԻՆՈՒՈՒ թգւր. - էջ 1246, 1252, 1262
ՆՈՒՆԷ, մի ի Հռիփսիմեան կուսից, Դ. դ. - էջ 1062, 1254
ՆՈՒՆԻԿՈՍ, հմայական աղօթիսմ ճուն բերող ճրեշտակ - էջ 188
ՆՈՒՆՈՒՖԱՐ (Նօայֆար) ԺԶ. դ. - էջ 536
ՆՈՒՐԱԻ, ժէ. դ., յեռին ստացող - էջ 1005
ՆՈՒՐԻԿԵԱՆ Ա., 1908 թ. - էջ 218
ՆՈՒՐԻՆ, 1786 թ. - էջ 1325
ՇԱԱՄԻՐ, 1786 թ. - էջ 1322, 1327
ՇԱԱՆ օղի, ԺԸ. դ - էջ 72
ՇԱԲՈՒՏԱԻ, 1640 թ. - էջ 207
ՇԱԷՆ զօրավար Պարսից, է. դ. - էջ 858
ՇԱԶԱՄ, 1585 թ. - էջ 833
ՇԱԶԱՄԱՆ, 1602 թ. - էջ 237
ՇԱԶԱՏ, 1657 թ., Կաֆա - էջ 410
ՇԱԶԱՐ, 1767 թ., ճնգց. դուստր Մաճուճ գրչի - էջ 290
ՇԱԷՆ
– զօրավար, է. դ. - էջ 858
– ԺԸ. դ. - էջ 81, 82
ՇԱԷԻԿ, 1797 թ. - էջ 460
ՇԱԽԱՆՈՒՄ, 1722 թ. - էջ 1124
ՇԱՀՄԱՄԱ, 1585 թ., մայր գրիչ Միխայէլ երէցի - էջ 572
ՇԱՀՆԱԶ, ԺԶ. դ. - էջ 542
ՇԱՀՆԱԶԱՐ
– մեղիք, 1580 թ., յեռին ստացող - էջ 1156, 1157
– սրճ., 1620 թ. - էջ 1122, 1123
ՇԱՀՆԻԿԱՐ, 1665 թ., մայր ստացող Իզմիրզամի - էջ 606
ՇԱՀՆՇԱՀ ԶԱՔԱՐԵԱՆ - էջ 500
ՇԱՀՈՒՄ
– ԺԶ. դ. - էջ 454
– 1641 թ., Արցախ, կողակից Գայիանէ գրչի - էջ 23
– ԺԸ. դ. - էջ 482, 483
ՇԱՀՍՈՒԼԹԱՆ, 1602 թ., հոյր յեռին ստացող Մելիքսեղի - էջ 1042
ՇԱՀՐԻ չաճընկալ, 1663 թ., ստացող ի Կաֆայ - Ա^մր 2473, էջ 189, 192
ՇԱՀՐՄԱՆ, 1419 թ., ճնգց. հոյր գրիչ Աստուածատուր աբղ-ի - էջ1056
ՇԱՂԱԽԱԹ, ԺԶ. դ., հայր ստացող Սալամի - էջ 828
ՇԱՂԶԱԴԷ, ժէ. դ., մայր Ստեփաննոս վարպետի - էջ 43
ՇԱՂԻՏԱՅ ճճտ., Դ. դ. - էջ 1136, 1222
ՇԱՂՈՒԲԱԹ, ժէ. դ., եղբայր Ստեփաննոս վարպետի - էջ 43
ՇԱՂՊԱԹ, 1576 թ., եղբայր յեռին ստացող Սարգիս աբեղայի - էջ 669
ՇԱՄԱՆԴՈՒԽՏ, ժէ. դ., հարս Մանուէլի - էջ 1005
ՇԱՄԻՐԱՄ
– թագուճի - էջ 854, 873
– 1663 թ., տատ Մկրտիչի - էջ 1053
ՇԱՄԻՐԱՄ աղա, 1786 թ. - էջ 1319, 1320, 1323, 1324
ՇԱՄՈՒԻԼ
– տե՛ս Սամուել
– (Շմուէլ) ճեղինակ Պարսամ ճամատսկի Պատմութեամն - էջ 1135
ՇԱՅԻՆԱՐ, 1537 թ. - էջ 825
ՇԱՆՇԱՅ, 1475 թ., որդի Մատղայ ստացողի - էջ 832
ՇԱՆԻ, ԺԸ. դ. - էջ 34
ՇԱՊՈՒՀ Բ., Պարսից արքայ Դ. դ., - էջ 853, 1222, 1224, 1230, 1247, 1249
ՇԱՏԻԲԷԿ, 1430 թ., յեռին ստացող - էջ 1041
ՇԱՓԱՂ, ԺԸ. դ. - էջ 78
ՇԱՔԱՐ, ԺԶ. դ. - էջ 536
ՇԱՔԱՐԻՆԱԹՈՒՆ, 1419 թ., մայր գրիչ Աստուածատուր աբղ-ի - էջ1056
ՇԱՔԱՐՈՆ մեղիք, 1785 թ. - էջ 1318
ՇԱՒԵԼԻ (-լու), ժէ. դ. - էջ 1005
ՇԵՆՈ արվզ. - էջ 1255
ՇԵՔՍՊԻՐ - էջ 850
ՇԷՀԻՊԼԷԿ, 1801 թ. - էջ 1207
ՇԷՐՐԱՆ, ԺԹ. դ. - էջ 974
ՇԷՕՇԻ, 1785 թ. - էջ 1318, 1322, 1323
ՇԻՊԱ ճճտ. - էջ 1237
ՇԻՆՆԱՒՍՔ սրճ., ժէ. դ. - էջ 905
ՇԻՐԻՆ թագուճի - էջ 855
ՇԻՐԻՆՊԱՑԻ, 1620 թ. - էջ 1123, 1156

ՇԻՕՇԲԷԳ, 1771 թ., հայր Յովսէփ արհեպս. Աղութեամի - էջ 892
ՇՄԱՒՈՆ
– Նաճապետ, Կտակ - էջ 299, 649, 805, նշում - էջ 1258
– երկրորդ եպիսկոպոս Երուսաղէմի, Ա. դ. - էջ 437, 1236, 1249
– եպս., ձեռ. - էջ 1230
– վրդ., 1459 թ. - էջ 321
– վրդ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի - էջ 1110
ՇՆՈՁՈՐ
– տիկին, 1352 թ. - էջ 816
– (Շնոխոր) 1585 թ., կողակից Աատի - էջ 833
ՇՈՒՇԱՆ
– վարք - էջ 1236
– վկայուհի - էջ 1225
– (Շուշանիկ) Վաղղեի, ե. դ., վկայուհի - էջ 1261
– 1363 թ. - էջ 715
– 1636 թ., դուստր Խուրմի - էջ 980
– 1648 թ., մայր ստացող խոջա Պետրոսի - էջ 605
– 1697 թ., հոյր Գալուստ ստացողի - էջ 1110
ՇՕՂԱՆ, ի Գոռծ առաքելոց - էջ 674

ՈՂՈՄՊԻ հայր - էջ 556
ՈՂՈՄՊԻՈՂՈՐՈՍ - էջ 260
ՈՂՈՐԻԱՆՈՍ եպս., ձեռ. - էջ 1236
ՈՂՈՄՊԻԱՅ ձեռ. - էջ 1241
ՈՅԱՆ, 1724 թ. - էջ 175
ՈՆԵՍԻՄՈՍ, Ա. դ., ձեռ. - էջ 1201, 1224, 1245
ՈՆՈՐԻՈՍ թգր. - էջ 1257
ՈՆՈՓՐԻՈՍ անապատական - էջ 1133, 1152, 1236
ՈՍԿԱՆ
– եպս., ԺԶ. դ - էջ 420
– ԺԶ. դ., - Հ^{dr} 2576, էջ 557, 564
– 1661 թ., հայր Մկրտչի - էջ 1053
– միաբան Գանձասարի, 1664, - էջ 502
– 1666 թ., կնքաատեր - էջ 1054
– Ցական երէց, 1713 թ. - էջ 190
– Սուրումեցի, 1742 թ. - էջ 771
– ԺԸ. դ. - էջ 78
ՈՍԿԱՆՆԱՆ Նիձել - էջ 73
ՈՍԿԱՆՈՍ ձեռ. - էջ 1254
ՈՍԿԵԱՆՔ (ՈՍԿԻ) ձեռ. Ա. դարի - էջ 224, 552, 1061, 1248
ՈՍԿԻ
– 1498 թ., մայր ստացող Ստեփաննոս աբգ-ի - էջ 126
– (Ոսկիկ) ԺԶ. դ. –էջ 822
– ԺԶ. դ., կողակից Մովսէսի - էջ 80
– 1648 թ., դուստր ստացող խոջա Պետրոսի - էջ 605
ՈՎՀԷՍ աբգ., ԺԷ. դ. - էջ 436
ՈՍԷԼ, մատենագէտ, Մատենադարան - էջ 595, 601, 797, 806, 1049, մաճառանկար - էջ 593, 795, 804, տօն - էջ 1252, մաճ - էջ 797, 806, նշում - էջ 356, 374
ՈՎՐԱՍՏԼՍ - էջ 623
ՈՐՄԻԶԴ
– թգր. Պարսից, Զ դ - էջ 855
– թգր. Պարսից, է. դ - էջ 859
ՈՐՄՈԴԱՆ ձեռ. - էջ 1228
ՈՐՈԳԻՆԷՍ, 185-253 թթ., ի բանից - էջ 436, 524, Մեկնութիւն Երգ երգոցի - էջ 662, յեկեղեցւոյ Պաստութենէն - էջ 1202
ՈՒԴՆԱՏ բռնաւոր, 1200 թ. - էջ 616
ՈՒԶԷՐ ՍԱՄՈՒՆՑԻ, 1794 թ. - էջ 1207
ՈՒԽԻԽԱՆ, 1568 թ. - էջ 417
ՈՒՂՈՒԿ, 1657 թ., Կաֆա, հայր ստացող Միմաս ֆիլի - էջ 414
ՈՒՂՈՊՈՔԱՅ, 1566 թ., դուստր Աւազխաթունի - էջ 969
ՈՒՄԻՏ, 1580 թ., որդի Մարկոս ֆիլի - էջ 418
ՈՒՄՈՒԼԲԷԿ, 1475 թ. - էջ 831
ՈՒՍՏԻԱՆ, 1655 թ. - էջ 567, 568
ՈՒՍՏԻՆՈՍ ձեռ. - էջ 1235
ՈՒՏԻԷ Բեռնաւոր - էջ 582, 738, 1001
ՈՒՐԲԱՔ, միայնակեաց - էջ 554
ՈՒՐԲԱՆՈՍ
– ձեռ. - էջ 1238
– Կղեայիուպալի, ձեռ. - էջ 1245
ՈՒՐԻՒ, (ՈՒՐԻԷ) եղբայր Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի - էջ 162, 163
ՈՒՐՈՒԽՃԱՆ, 1740 թ. - էջ 444
ՈՒՐՍԻԿԻՆՈՍ ձեռ. - էջ 1244

ՁԱՂԱՐ, ԺԶ. դ - էջ 536
ՁԻԴՈՒՐ, ԺԷ. դ., կողակից Ձահարի - էջ 1005
ՁԻՁԱԿ, 1733 թ. - էջ 1158
ՁՈՊԱՆ, 1393 թ., հայր Միսիթար գոշի - էջ 300

ՊԱՂԱՏԻ, միայնակեաց - էջ 554
ՊԱՂԻ, 1707 թ. - էջ 174
ՊԱՂՏԱՅԱՐ
– 1603 թ., եղբայր Սրապիոն վրդ. Ուռհայեցու - էջ 716
– դպիր, ԺԸ. դ., տաղ՝ Պայծառագոյն ոռդեակ իմ - էջ 20, Սուրբ սիրամարգ - էջ 101
– վրդ., 1673 թ, յեսփն ստացող - էջ 584
– եպս., 1768 թ. - էջ 758
ՊԱՄԲՈ աբբա - էջ 488
ՊԱՄՓՈՒԼՈՆ ձեռ. - էջ 1234
ՊԱՄՓԻԼՈՍ ձեռ. - էջ 1224
ՊԱՅԱՉԻՏ աուլթան- էջ 900
ՊԱՅԱՆԴՈՒՐ, ԺԶ. դ., եղբայր ստացող Մկրտիչ սրկ-ի - էջ 542
ՊԱՅԻՍ, Բաճի խարատու - էջ 1141
ՊԱՅՐԱՄ, 1641 թ. - էջ 1052
ՊԱՆՈՒԷՄ վկայուհի - էջ 1237
ՊԱՆՍՈՓՈՍ ձեռ. - էջ 121
ՊԱՆՏԱԼԵԻՈՆ - էջ 1241
ՊԱՊ
– թգր. Հայոց - էջ 690, 851, 854
– 1631 թ., հայր Գրիգոր գոշի - էջ 972, 973
– 1641 թ., հայր Գայիանէ գոշի, Աւագաս - էջ 23
ՊԱՊԱԱՆ, 1602 թ. - էջ 237
ՊԱՊԱՆՈՒԻՆ ձեռ. - էջ 1248
ՊԱՊԱՋԱՆ
– 1550 թ. - էջ 178
– (Պապաճան) 1631 թ., եղբայր Գրիգոր գոշի - էջ 973

ՊԱՊԱՔ, որդի Պոօշ իշխանի, ԺԳ. դ. - էջ 1121
ՊԱՊԻ, 1747 թ. - էջ 68
ՊԱՊԻՆ, ննիս. - էջ 1222
ՊԱՊԻՆԱՆ ննիս. - էջ 453, 1223
ՊԱՊԻՆԱՆ ննիս. - էջ 1240, 1243
ՊԱՊԻՆՈՒՈՒ ննիս. - էջ 1251
ՊԱՊԻԿ
– աղայ ի Տրապիզօն - էջ 1296, 1299
– 1845 թ. - էջ 528
ՊԱՊԻՆ, 1640 թ. - էջ 207
ՊԱՊԻՋԱՆ, 1672 թ., եղբայր Ջուրաբ ստացողի - էջ 580
ՊԱՊՈՒԱՀԻՐ, դարբին, 1441 թ. - էջ1063
ՊԱՋԻ, ԺԹ. դ., մայր եսայի Կուլստացու - էջ 701
ՊԱՄԻԿՐԱՏՈՍ ննիս. - էջ 1231
ՊԱՏԱՊԻՈՍ ճգնաւոր - էջ 1259
ՊԱՏԱՐԱՅ ննիս. - էջ 903
ՊԱՏԵՐՄՈՒԹԵՈՍ
– ննիս. - էջ 1249
– ճգնաւոր - էջ 1240
ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ Քեռովբէ - էջ 1119
ՊԱՏՐԻԿՈՍ եպս. Պրուսիա հաղարի - էջ 554, 1234
ՊԱՐԱՄԿԵԻ
– ննիս. - էջ 453, 1237
– 1691ից առաջ, եղբայր Սիմոն ստացողի - էջ 498
ՊԱՐԹԷՆԻՈՍ
– եպս. Լամբսակայ - էջ 1223
– սրբ. - էջ 1222
ՊԱՐԻՈՎԿԱՅ արհայ Քուշանաց - էջ 857
ՊԱՐՄԷՆԻ առաքեալ - էջ 1249
ՊԱՐՈՆ, 1602 թ., որդի յեսին ստացող Մելիսեդի - էջ 1042
ՊԱՐՈՆՇԱՀ (-շի), ԺԵ. դ., ննգց. - էջ 1059
ՊԱՐՈՆ խոճա, 1630 թ. - էջ 817
ՊԱՐՈՆԳՈՐԳ, ԺԵ. դ., որդի Զանգիչէ ստացողի - էջ 1059
ՊԱՐՈՆԴԱՏ, 1294 թ., հայր գրիչ Բարսեղ երաժշտի - էջ 610
ՊԱՐՈՆԵՎԱՐԻ, 1687 թ., որդի խոսրով ստացողի - էջ 826
ՊԱՐՍԱՄ
– Աւստաեմոս ննիս. - էջ 1135, 1158, 1219
– ննիս., - էջ 1219
– ննյ. Թիֆլիզեցի, 1476 թ. - էջ 434
– ստացող յԱղթամար, 1537 թ. - էջ 821, 825
– 1631 թ., որդի Գրիգոր գրչի - էջ 973
ՊԱՐՍԱՄՓՈՒ ննիս. - էջ 1232
ՊԱՒԼԵԱՆ կոյս - էջ 1235
ՊԱՒՍԵՓ ննիս. - էջ 1221
ՊԱՒՍԻԼԻՈՍ ննիս. - էջ 1230
ՊԱՓԱՄԻՓ ննիս. - էջ 1234
ՊԱՓՆՈՏԻՈՍ միայնակեաց - էջ 553, 1133, 1250
ՊԱՔՈՒԻՄՈՍ աւապատական - էջ 1232
ՊԱՔՐՈՏԷ միայնակեաց - էջ 1134
ՊԵՂԻԳԷ արքունի - էջ 1232, 1236, 1251
ՊԵՂԻՄ ծեր, միայնակեաց - էջ 1134
ՊԵՄԷ վկայուհի - էջ 1222
ՊԵՒԱՊԱՏՈՒԵՒ, վկայուհի - էջ 1225
ՊԵՏԱՓՐԷ ռուս, հայր Աւանէթի - էջ 299
ՊԵՏՐՈՍ
– առաքեալ, Կաթուղիկէ թուղթ - էջ 64, 596, 604, 798, 807, 1049, 1061 (պատ), ճառառած - էջ 556, Մեկնութիւն թղթոյն - էջ 1214, 1215, ի տաղս - էջ 428, տօն - էջ 1220, 1261, մանրանկար - էջ 57, 149, 187, 195, 201, 405, 406, 565, 795, 967, 1001, 1053, բառոզ - էջ 790, նշում - էջ 135, 189, 240, 307, 421, 538, 579, 639, 660, 671, 672, 673, 775, 776, 780, 782, 791, 796, 877, 880, 897, 921, 1051, 1167, 1216, 1237, 1238, 1240
– Մահասուր, Անողոքամ, Վարժ եւ պատմութիւն - էջ 570
– Աղեքսանդրու հայրապետ - էջ 1257
– Աւսադեմոս ննիս. - էջ 1219
– ննիս. - էջ 1219, 1235
– ննիս., Դ. դ. - էջ 1258
– Սիւնեաց եպիսկոպոս, Ջ. դ. - էջ 1127
– 973 թ., գրիչ ի Տարաւն - Հ^{մր} 2684, էջ 1171, 1173
– Ա. Դեռատարած, կթղկս. Հայոց՝ 1019-1058 թթ. - էջ 151, 152, 226, 1119, 1203, 1211
– կր., 1298 թ. - էջ 643
– (Պետրոսիկ) արկգ., ԺԳ. դ., գրիչ - Հ^{մր} 2414, էջ 49, 52
– ԺԳ. դ. - էջ 531
– 1363 թ., գրիչ ի Գամսիրէի վանս - Հ^{մր} 2610, էջ 707, 709
– արկգ., 1387 թ., գրիչ - Հ^{մր} 2516, էջ 315, 319
– Աւազանացի, ԺԳ. դ. - էջ 249
– կր., 1498 թ., - էջ 126
– ննյ., 1596 թ. - էջ 280
– վրդ. Կարկառեցի, 1599 թ. - էջ 711
– ԺՋ. դ. - էջ 1064
– ննյ., ԺՋ. դ., յեսին ստացող - էջ 817
– կր., ԺՋ. դ., ստացող - Հ^{մր} 2419, էջ 61, 62
– 1636 թ. - էջ 980
– 1641 թ., ննգց., ի Նոր Ջուղայ, որդի Յոհան երեց գրչի - էջ 34
– խոչա, 1648 թ., ստացող ի Սպահան - էջ 599, 605
– մանտեսի, 1657 թ., ի Կաֆայ - էջ 409, 410
– Աղտամ, 1663 թ., գրիչ ի Նոր Ջուղայ - Հ^{մր} 2642, էջ 873, 888
– արկգ., 1663 թ. - էջ 891
– կթղկս. Աղտամից, 1664 թ. - էջ 501, 502, 504, 721
– դպիր Գիմիշխանեցի, 1665 թ., գրիչ ի Գիմիշխանայ - Հ^{մր} 2463, էջ 171, 172, 173
– վրդ., 1678 թ. - էջ 116
– 1679 թ. - էջ 164
– արեեպս., առաջնորդ Ս. Նախավկայի, 1697 թ. - էջ 1109
– ԺԷ. դ., գրիչ - Հ^{մր} 2566, էջ 511, 518
– ԺԷ-ԺԸ. դդ. - էջ 103
– 1723 թ. - էջ 1165
– 1729 թ. - էջ 660
– մանտեսի, 1736 թ. - էջ 725
– ննյ. Գանձեցի, 1742 թ. - էջ 771
– երէց, 1742 թ., գրիչ - Հ^{մր} 2434, էջ 93, 95
– արկգ., 1744 թ. - էջ 1124
– վրդ., 1750 թ. - էջ 454
– աղա, 1752 թ. - էջ 724
– 1756 թ. - էջ 120

– մաճառեպի, 1764 թ. - էջ 759
– վրդ., 1786 թ. - էջ 1319, 1323
– իշխան, 1794 թ., որդի Յակոբ մաճառեպիի - էջ 768
– երէց, ԺՀ. դ. - էջ 893
– ԺՀ. դ., տան՝ Պայծառութիւն մտաց մարդկան - էջ 966
– ԺՀ. դ., պապ յետին ատացող Յոճաննէսի - էջ 892
– ԺՀ. դ., հայր յետին ատացող Յոճաննի - էջ 482, 483
– աղա Ղասապեան, 1822 թ. - էջ 1288, 1296, 1307
– վրդ. ի Ս. Կարապետ, 1822 թ. - էջ 1293, 1295, 1300
– վրդ. յԵզնկայ, 1822 թ. - էջ 1297
– 1822 թ. - էջ 1300
– վրդ., 1822 թ. - էջ 1300, 1305, 1306
– տիրց., 1824 թ. - էջ 104
– վրդ. Կոտայցի, 1825 թ. - էջ 1304, 1305
– դպիր, 1826 թ., գրիչ - Հ^{dr} 2598, էջ 649, 650
– րաբունապետ Ս. Կարապետի, 1828 թ. - էջ 763
– մաճառեպի Քէհէտեճեան, 1873 թ., հայր Գէորգ Պ. կթղկս.ի - էջ 804
– ԺԹ. դ. - էջ 974
– վրդ., կնիատէր - էջ 257
ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Եզնիկ աճեպս. - էջ 704, 1262
ՊԵՐԻԳՐԻՆԵ ննիտ. - էջ 1240
ՊԵՐՈՋ թգր. Պարսից - էջ 855
ՊԶՐԻԿ տատ, ԺՀ. դ. - էջ 892
ՊԼՆԿԻ խոճա, 1657 թ. - էջ 409
ՊԻՆԱՆ արվգ. - էջ 1232
ՊԻՆԱՆՏՈՍ թգր. - էջ 924
ՊԻԳԱՅՈՍ ննիտ. - էջ 1254
ՊԻՂԱՏՈՍ ՊՈՆՏԱՑԻ, Ա. դ., Թուղթ - էջ 442, մաճառաճկար - էջ 405, 406, 566, 1053, նչում - էջ 653, 703, 704, 780, 781
ՊԻՄԷՆ միայնակեաց - էջ 553, 554, 556
ՊԻՈՆ ճեյ. - էջ 1227
ՊԻՈՍ է. պապ Հռոմայ, 1819 թ. - էջ 281
ՊԻՍՏԻՍ վկայուհի, դուստր Սոփիայ - էջ 1248
ՊԻՍՏՈՍ ննիտ. - էջ 1244
ՊԻՒԹԱԳՈՐԱՍ - էջ 1120
ՊԼԻՍԻՈՆԱ, ննիտ. - էջ 1227
ՊՂԱՏՈՆ
– իմաստասէր, 420-337 թթ. մ.թ.ա., Ի բանից - էջ 375, 438, նչում - էջ 391,963, 1121
– ննիտ. - էջ 1256
ՊԼՈՒՏԱՐՔՈՍ իմաստասէր, ի բանից - էջ 438, 623
ՊՈԼԻՆԷ ննիտ. - էջ 1234
ՊՈՂԻԿԱՐՊՈՍ եպս. Զմիւռնիոյ, ննիտ. - էջ 1225, 1260
ՊՈՄՊԷՈՍ Հռոմպեցի զօրավար - էջ 851
ՊՈՊԻԱՅ արվգ.ուհի - էջ 1251
ՊՈՐՓԻՒՐ
– ննիտ., - էջ 1224
– (Պորփիւրիոս) գուսան, ննիտ. - էջ 1254
- էջ 936, 964, 965
– եպս. Գազայի, ննիտ. - էջ 1226
ՊՈՒՇ իշխան, 1268 թ. - էջ 831, 1121, 1197
ՊՏՂՈՄԷՈՍ - էջ 243, 1128
ՊՐԱԿՍԷ - էջ 1241
ՊՐԻՃԻՏԱ արբուհի - էջ 139
ՊՐԻՍԿՈՍ, է. դ. - էջ 858
ՊՐՈՒԲՈՍ, ննիտ. սրբ. - էջ 37, 1251
ՊՐՈՒՆՐՈՆ, աչակերտ Յովհաննու Աւետարանչի, մաճառնկար - էջ 187, 205, 237, 247, 405, 411, 412, 414, 417, 419, 565, 577, 581, 599, 809, 813, 818, 822, 829, 967, 1039, 1053, 1061
ՊՐՈԿՈ
– ննիտ. - էջ 1239
– Կ. Պոլսեցի, Ե. դ., Բան խրատու - էջ 398, Մեկնութիւն գրոցն Պռակղի - էջ 265, 467, 469, 544, Յաղագս կաղանդից - էջ1126, նչում - էջ 470, 472, 546
ՊՐՈԿՈՊԻՈՍ, ննիտ. - էջ 1239
ՊՐՈՄՈՍ ննիտ. - էջ 1260
ՊՐՈՄՊԻՍ, ննիտ. - էջ 1240
ՊՐՈՊ վկայուհի - էջ 1238
ՊՐՈՊՈՍ, հայր Առաքեւսեճ ննիտ-ի - էջ 1245
ՊՐՈՎՈՍ թգր. Հռոմայ - էջ 1236
ՊՐՈՏԱՍԻՈՍ ննիտ. - էջ 1251
ՊՕՂ ՀԳՆԱՒՈՐ - էջ 1259
ՊՕՂԻԿԱՐՊՈՍ - էջ 936
ՊՕՂԻԿՏՈՍ ննիտ. - էջ 1243
ՊՕՂՈՊ ննիտ. - էջ 1224
ՊՕՂՈՍ
– առաքեալ, ԺԴ. թուղթ - էջ 63, 64, 233, 323 (պպ), 417 (պպ), 431 (պպ), 596, 602, 798, 807, 1040 (պպ), 1049, հատուածք - էջ 20, 25, 28, 29, 90, 210, 374, 375, 552, 553, Գիր - էջ 97, Տեսիլ - էջ 192, մաճառնկար - էջ 63, 96, 187, 201, 795, 809, 813, 1001, 1199, Յառաջաբան թղթոցն - էջ 308, Մեկնութիւն թղթոցն - էջ 356, 357, 808, 1209, 1210, ի գանձս - էջ 428, տօն - էջ 1261, նչում - էջ 65, 66, 189, 267, 330, 331, 340, 366, 421, 550, 579, 606, 658, 660, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 696, 782, 799, 801, 865, 876, 877, 880, 881, 1118, 1137, 1140, 1167, 1201, 1202, 1203, 1204, 1205, 1209, 1210, 1211, 1212, 1214, 1224, 1237, 1238, 1242, 1245, 1275, 1279
– Թերապեցի, անապատական, սրբ. - էջ 482, 484, 1132, 1154, 1258
– (Պատղ) Միայնակեաց - էջ 1133
– Սամոսատացի - էջ 1129
– վրդ. Տարօնացի, Պատասխանի առ Թէոփիստէ - էջ 1119
– ճեյ. Հայկազն ի Տարոն, ԺԲ. դ. - էջ 1115
– ննիտ., - էջ 1221, 1227
– ննիտ., - էջ 1228, 1235, 1243
– խոստովանող - էջ 1255
– եպս. Մնասի - էջ 1247
– մաճուկ ննիտ. - էջ 1235
– Աղեկսանդրացի - էջ 284
– Բ. Գաոնեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1418-1430 թթ. - էջ 811
– վրդ., 1475 թ. - էջ 831
– 1498 թ., միաբան Ս. Յուսկան ոռդու վանքի - էջ 126
– ԺՋ. դ., յետին ատացող - էջ 1064
– ԺՋ. դ., որդի Պետրոս ճեյի - էջ 62
– վրդ., ԺՋ. դ. - էջ 288
– 1612 թ., հայր ատացող Պօղոս ճեյի - էջ 202
– վրդ., 1613 թ., առաջնոռդ Գլակայ - էջ 1213

– ԹԿ., 1636 թ. - Էջ 980
– 1641 թ., ի Նոր Ջուղայ, որդի գրիչ Յոհաննէ երէցի - Էջ 34
– 1648 թ., որդի ստացող Խոջա Պետրոսի - Էջ 605
– մաճառեսի, ի Կաֆայ, 1657 թ. - Էջ 410
– 1671 թ. - Էջ 129
– Գաղրոցի, 1672 թ., գրիչ յԱմղոդու վանս - Հ^{մր} 2639, Էջ 851, 863, 864, 868
– 1682 թ. - Էջ 722
– Ղաբանեցի, 1687 թ. - Էջ 182
– 1687 թ. - Էջ 826
– վրդ., 1697 թ., միաբան Ս. Սահփանոս Նախավկայի վանքի - Էջ 1110
– ԺԷ. դ., ստացող Հ^{մր} 2526, Էջ 363, 366
– ԹԿ. Գողթնի Ս. Սարգիս եկեղեցու, 1708 թ. - Էջ 618
– 1731 թ., հայր Բարսեղ ԹԿի - Էջ 660
– Աւագեան տպագրիչ - Էջ 686
– մաճառեսի, 1736 թ. - Էջ 725
– վրդ., ԺՀ. դ., յեռհին ստացող - Էջ 458
– վրդ., 1804 թ. - Էջ 757
– Սեւանցի, 1806 թ., գրիչ ի Սեւանայ կղզին - Հ^{մր} 2530, Էջ 383, 385, 386
– դպիր Տիւրիկեցի Թորոսեան - Էջ 1278
– Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, 1817 թ., Թուղթ - Էջ 280, 282, 1269, 1270, 1282, 1285, 1297, նշում - Էջ 1167, 1168, 1170
– վրդ. Թնկրեան, 1820 թ. - Էջ 870
– ամիրա Կեկկեեան, 1822 թ. - Էջ 1288
– մաճառեսի, 1822 թ. - Էջ 1291, 1301
– աղա Սէֆերեան, 1822 թ. - Էջ 1295
– սրճ., որդի Սարգիս աղայի, 1822 թ. - Էջ 1302
– բաբունի Պոլսեցի, 1828 թ. - Էջ 763
– պատրիարք Կ. Պոլսոյ, 1868 թ. - Էջ 839
– ԹԿ. Բեղէեան, 1899 թ., նոտիւտտու Հ^{մր} 2462, 2463, 2473 ձեռագրերի - Էջ 170, 174, 192
– կնճռատէր - Էջ 1106
– բաբունի, ԺԹ. դ., բառոզի - Էջ 893, 898
– գրչի. - Էջ 34
ՊՕՏԱԼ, 1823 թ. - Էջ 204

Ջ

ՋԱԲՐ իշխան Իսմայլի - Էջ 1226
ՋԱՎԱԼ
– իշխան նաչենոյ, ԺԳ. դ. - Էջ 500
– 1265 թ. - Էջ 664
– Ջալալեանց, 1848 թ. - Էջ 257
ՋՈՀԱՆՇԱՀ (-շէ), 1521 թ. - Էջ 178
ՋՈՀՎԱՐ խան, 1800 թ. - Էջ 108
ՋՈՆԻԲԵԿ
– 1463 թ., Արմիզաւիճ - Էջ 175, 177
– ԺԷ. դ. - Էջ 694
ՋՈՆՈՒՄ պարոն, 1641 թ., մեկենաս Հ^{մր} 2404, Էջ 17, 23
ՋՐՓՈՆԻՄՈՍ ՊՕԼԻՆԱՑԻ - տե՛ս ՀԵՐՈՆԻՄՈՍ
ՋԿԿԻԴԱՍԵՀ, 1574 թ. - Էջ 164
ՋՀԱՆՇԱՀ, 1463 թ. - Էջ 177
ՋՀԱՆԿԻՐ (ՃՃանկիր) 1756 թ., հայր Ամամ ստացողի - Էջ 120
ՋՈՒԱՆՐ, 1471 թ., մայր Մարսիրոս ստացողի - Էջ 824
ՋՈՐՋ ԲԱՅՐՈՆ - Էջ 850

ՋՈՒԱՆ
– Վեհ, Է. դ. - Էջ 858
– (Ճօան) Պաթիասաս Պօռթա, Բնագանցութիւն - Էջ 619, 623, մաճառակար - Էջ 623
ՋՈՒՄՄԻ իշխան, 1475 թ., պարոն Սիւնեաց նահանգի - Էջ 831

Ռ

ՌԱՍԻՆԻ - Էջ 850
ՌԵԲԵԿԱՅ, յԱծկնդ. - Էջ 1333
ՌԵՄԵՆ վկայուհի - Էջ 1222
ՌԻԿՈՆ արքունի - Էջ 1242
ՌՈՄԱՆՈՍ
– ճնտ. - Էջ 1241, 1256
– երգեցող, ճնտ. - Էջ 1250
ՌՈՄԻԼՈՍ ճնտ. - Էջ 1227, 1247
ՌՈՒԲԻՆ
– Նահապետ, Կտակ - Էջ 649, 805, նշում - Էջ 960, 1251
– Պաղտասարեան, 1850 թ., գրիչ ի Գոռի - Հ^{մր} 2644, Էջ 897, 907, 910
ՌՈՒՋԱԱԹՈՒՆ, ԺՋ. դ., մայր ստացող Մելքեսեթի - Էջ 1060
ՌՈՒՍՈՒԴԱՆ, 1785 թ., Ռոյր Յովսէփ արհեպս. Աւդրութեանի - Էջ 1318
ՌՈՒՓՈՍ հայր - Էջ 396

Ս

ՍԱԲԱ
– միայնակեաց - Էջ 553
– ճնտ. - Էջ 1136, 1230
– (Սաբան) ստրատեղատ - Էջ 1227
– ճնտ., - Էջ 1228
– կր., Դ. դ. - Էջ 1258
ՍԱԲԱՀ, ԺՋ. դ. - Էջ 1064
ՍԱԲԱՏԻՆՈՍ ճնտ. - Էջ 1248
ՍԱԲԻ ճնտ. - Էջ 1237
ՍԱԲԻՆՈՍ բժիշկ, ճնտ. - Էջ 1227
ՍԱԲՈՒԻՈՍ թգուր. Պարսից (հմմտ. ՇԱՊՈՒՀ) - Էջ 1229, 1230, 1234, 1257
ՍԱԴԱՂ, 1498 - Էջ 126
ՍԱԴԱՅԻ, - Էջ 607
ՍԱԴՈՎԿ, յԱծկնդ. - Էջ 1333
ՍԱԴՈՔ եպս., Դ. դ. ճնտ. - Էջ 1224, 1252
ՍԱԴՈՒՆ պարոն, 1267 թ. - Էջ 1197
ՍԱԹՈՒՄ, 1585 թ. - Էջ 833
ՍԱՒՆ ճնտ. - Էջ 1228
ՍԱԼԻՆԷ, 1636 թ., դուստր Մկրտիչի - Էջ 980, 982
ՍԱԼԱՄ, ԺՋ. դ., ստացող ի Կեղի - Հ^{մր} 2633, Էջ 827, 828
ՍԱԼԱԱՀԱԴԻՆ, 1178 թ. - Էջ 681
ՍԱԼԹՈՅԻԱԹՈՒՆ, ԺԷ. դ., մայր ստացող Սաճակի - Էջ 518
ՍԱԼՋՈՒԿԱԹՈՒՆ, ԺԷ. դ. - Էջ 1005
ՍԱԼՎԻՈՍՋ, 1650 թ. - Էջ 492
ՍԱԼՕՄԷ, 1890 թ., ճնգց. - Էջ 154
ՍԱԿԻԿ, 1475 թ., որդի Սատաղայ ստացողի - Էջ 832
ՍԱՀԱԿ
– կր. Ճանճայ - Էջ 1235
– (Իսահակ) Պարթեւ, կթղկս. Հայոց՝ 387-438 թթ., կանոնք - Էջ 235, 432, 437, 525, 840, 1112, 1121, Տեսիլ - Էջ 853, Սաճմանումն Տօնացոյցի - Էջ 110, 112, 197, ի տպտս եւ

շարականս - է 162, տօն - է 1247, 1257, մաճառանկար - է 851, ճշում - է 151, 501, 676, 739, 864, 866, 1248
– Վեռնդեանց բանաստեղծի, ե. դ., նկտ. - է 1242
– Բագրատունի իշխան, ե. դ., պատմութեան հոռենացու Հայոց Պատմութեան, մանրանկար - է 851, 852
– նկտ. ի Կարին - է 1221
– Մամիկոնեան - է 856
– իշխան Աղծռունեաց, նկտ. 768 թ. - է 1230
– հայոց վարդապետ, Թ. դ., Վասն մատեղի - է 437
– կթղկս. Վանեցի, Ի յարն արմատեենաց - է 657
– վրդ., ԺԳ. դ., կազմող ի Բշնի - Հ^{ար} 2609, է 701, 705
– եպս. Դերչանայ եւ Բատերդոյ, 1317 թ. - է 1170
– կր., 1425 թ., ուսուցիչ Աւետիքի - է 801, 802
– Դեխտրականեցի, ժե. դ., գրիչ - Հ^{ար} 2495, է 247, 250
– արճեպս., 1599 թ. - է 1004
– ճեյ. Բաղիշեցի, 1618 թ., ատացող յեղիազարու վանս - Հ^{ար} 2691, է 1199, 1204, 1205
– 1659 թ. - է 164
– 1663 թ., եղբայր Մելիոն ստացողի - է 890
– 1671 թ., որդի մեկենաս Անանիա երէցի - է 129
– կազմաբար Վանեցի, 1671 թ. - է 322, ծաղկող՝ 1672 թ. - Հ^{ար} 2639, է 851, 868, մանրանկար - է 851
– դպիր, 1672 թ., գրիչ ի Տփխիս - Հ^{ար} 2580, է 577, 580
– կթղկս. Կիլիկիոյ, 1679 թ. - է 198
– ԺԷ. դ., ստացող - Հ^{ար} 2566, է 511, 518
– վրդ., 1731 թ., յերկրէն Ըռշտունի - է 660
– (Սիճակ) 1745 թ. - է 834
– վրդ. ի Կ. Պոլիս, 1785 թ. - է 1317, 1318, 1319, 1321, 1322, 1323, 1324, 1325, 1328
– ճեյ., ի Գօրի, 1788 թ. - է 1328
– վրդ., 1794 թ., կմխատէր - է 292
– դպիր, 1828 թ. - է 764
– վրդ., տալ՝ Սնափառեալ - է 1152
– տիրացու, ԺԸ. դ., տալ՝ Սիսական յեար - է 103, Սուտ կենցաղոյս - է 102, Սուրբ ես - է 103, Տէր Յիսուս - է 100
– (Սիճակ) 1807 թ. - է 292
– դպիր, 1828 թ. - է 764
– կր. կմխատէր - է 432
– Շահինով, ԺԸ. դ. - է 578
– արճեպս. ի Մայր Աթոռ, 1822 թ. - է 1287, 1288, 1295
– Տէր Մելիսեթեան, ԺԹ. դ. - է 771
– վրդ. Ամատունի, Մատենադարապետ Ս. Էջմիածնի - է 28, 44, 68, 153, 204, 208, 212, 214, 294, 634, 904, 1013
– գրչի. - է 984
ՍԱՀԱԿԵԱՆ Յասմիկ - է 1102, 1103, 1104
ՍԱՀԱԿԵԱՆ Վէրա, թարգմանող - է 16
ՍԱՀՐԱԴ խոջա, ԺԷ. դ. - է 623
ՍԱՂԱԹԻԼ, ճայր Ջօրաբաբէլի, յԼծընշ. - է 554
ՍԱՂԱՓ, ԺԷ. դ. - է 1064
ՍԱՂՄԱՆ, յԼծընշ. - է 1001, 1333
ՍՄԲԱՏ պարոն, 1267 թ. - է 1197
ՍՄԲԱՏԵԱՆՑ Մեսրոպ արճեպս. Նախիջեւանցի, 1833-1911 թթ., 24, 28, 46, 86, 90, 186, 412, 576, 578, 828, 829
ՍՄԲԵԳԱՐՍ, յԼծընշ. - է 1331
ՍՄՄՈՆԱՑ նկտ. - է 1256
ՍԱՄՈՒԷԼ
– մարգարէ - է 53, 79, 207, 1001, 1333
– մի ի Վեռնդեանց բանաստեղծից, ե. դ., նկտ. - է 1242
– (Սամօ) ճեյ., ԺԵ. դ. - է 426
– (Սամուէլ) ԺԷ. դ. - է 431
– վրդ., 1752 թ., - է 723
ՍԱՄՍՈՆ
– յԼծընշ. - է 638, 640, 1333
– նկտ. - է 1259
ՍԱՅԻԲ ՍԱՒԼԹԱՆ, 1444 թ. - է 1064
ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ թգտ., Ս. դ., է 1260
ՍԱՆԴՈՒԽՏ
– վկայուճի, Ա. դ., ճաճատակութիւն - է 1260, ճշում - է 958
– 1636 թ., բոլոր դուստր Հ^{ար} 2656ի մեկենասս Արիստակէս վրդ-ի - է 980
ՍԱՌԱ
– կին Աբրաճամու - է 592, 1332
– 1498 թ. - է 126
– 1585 թ., մայր Յովաննէսի - է 832
– (Սարա) ԺՋ. դ., կողակից Մելխեբ ստացողի - է 1060
– 1636 թ. - է 980
– 1687 թ., մայր յեսին ստացող Խոսրօվի - է 826
– 1697 թ., մայր ստացող Գալուստ վրդ-ի - է 1109
– ԺԷ. դ., կողակից Մուրատի - է 38
– 1708 թ. - է 618
ՍԱՌԱԽԱԹՈՒՆ, 1640 թ., հոյր գրիչ Գիւտ ճեյ-ի - է 207
ՍԱՍԱՂԱ, 1475 թ., մեկենաս ի Բոլորաբերդ - Հ^{ար} 2634, է 829, 830, 831, 832
ՍԱՍԱՊԻՈՆ արբ. - է 1223
ՍԱՏԵՐ նկտ. - է 1254
ՍԱՏԻ, 1717 թ. - է 174
ՍԱՏՈՐՆԻՂԱ նկտ. - է 1240
ՍԱՏՐԻՃԱՆ, 1631 թ. - է 972
ՍԱՏՐՃԻ հանն - է 977
ՍԱՓԲԻՂՈՍ Բուրմ, նկտ. - է 1259
ՍԱՐԳԻՍ
– սուրբ, նկտ. յիշուած Բագրոսի ճետ - է 1061, 1251
– Ջօրավար, սուրբ, ի տաղս եւ ի շարականս - է 48, 52, 69, 172, 176, 195, 223, 429, Վկայաբանութիւն - է 655, 1222, տօն - է 113, 164, 242
– Կունդ, ԺՒ. դ., Պատճառ Աւետարանին Ղուկասու - է 703, 704, ճշում 332, 544, 705
– Շնորճալի, ԺԲ. դ., ի Պաթողիկէ թղթոց մեկնութենէն - է 376, 1214 (պպ), 1215 (պպ), ճշում - է 796
– արկզ., 1200, գրիչ - Հ^{ար} 2589, է 613, 616, 618
– կր. 1225 թ. - է 1132
– վաճառական, ճնգց. 1294 թ. - է 613
– վրդ., 1298 թ. - է 1172
– վրդ., ԺԳ. դ., ուսուցիչ Վարդանայ Արեւելցւոյ - է 86, 184, 465, 531
– վրդ., 1313 թ. գրիչ յԱրիձոր - Հ^{ար} 2583, է 585, 588
– ճեյ., 1338 թ., գրիչ ի Կիլիկիայ - Հ^{ար} 2627, է 795
– երէց Պիծակ, 1338 թ., ծաղկող ի Կիլիկիայ - Հ^{ար} 2627, 795, մանրանկար - է 795, 800, 801

– ԹԿ., 1382 թ. - Է 816
– ԺԴ. դ., Տիմոթի որդի - Է 707
– Բարուճապետ, ԺԴ. դ., ի վանս Խտաբաստատ - Է 300
– ԹԿ., ԺԴ. դ., կազմող - Հ^{dr} 2523, Է 353, 358
– ԹԿ., 1419 թ. - Է 1057
– միայնակեաց, 1425 թ. - Է 193
– ԹԿ., 1463 թ., գրիչ Յովհաննէս - Հ^{dr} 2465, Է 175, 177
– Բ. Աջսառար, կթղկս. Հայոց՝ 1469-1474 թթ. - Է 830
– փիլիսոփայ, 1475 թ. - Է 831
– Դ. Միւսալլ, կթղկս. Հայոց՝ 1484-1515 թթ., Է 665
– Հայոց կթղկս. Վասպուրականի՝ 1484-1515 թթ. - Է 584
– 1498 թ. - Է 127
– սրկս., ԺԵ. դ., ստացող - Հ^{dr} 2508, Է 293, 296
– պատանի, ԺԵ. դ. - Է 59
– սրկս., 1535 թ., որդի գրիչ Ներսէս երէցի - Է 540
– աբղ., 1576 թ., յետին ստացող - Է 669
– 1580 թ. - Է 418
– 1585 թ. - Է 833
– երէց Հիզանցի, 1596 թ. - Է 278
– ԺՋ. դ. - Է 1064
– գրիչ, ԺՋ. դ. - Հ^{dr} 2438, Է 107, 108
– 1631 թ., եղբօրորդի Փիլիպոս գրչի - Է 1213
– վրդ. յերուսաղէմ, 1634 թ. - Է 408
– 1635 թ., գրիչ ի Խոտանան - Հ^{dr} 2635, Է 833, 836, 838
– 1636 թ. - Է 980
– ԹԿ., 1636 թ. - Է 982
– կր. 1640 թ. - Է 207
– 1659 թ., գրիչ - Հ^{dr} 2567, Է 519, 528
– ԹԿ., 1663 թ. - Է 891
– ԹԿ. Կարնեցի, 1665 թ. - Է 903
– կր., 1670 թ. - Է 67
– պատանեակ, 1672 թ. - Է 863, 868
– Երէց, 1692 թ., յետին ստացող - Է 519
– ԺԷ. դ. - Է 694
– վրդ., ԺԷ. դ. - Է 1206
– սարեպս., ԺԷ. դ. - Է 238
– ԺԷ. դ. - Է 164
– 1708 թ., եղբայր յետին ստացող Յովհաննէս ԹԿ-ի - Է 618
– ծն. 1725 թ. - Է 292
– կր., 1751 թ., կնճռոտ - Է 36
– տիրց.Ա 1756 թ. - Է 120
– ամիրա Ակնեցի, 1763 թ. - Է 218
– դպիր, գրիչ, 1771 թ. - Է 909
– ԹԿ. ի Թելու, 1775 թ. - Է 454
– 1777 թ., գրիչ ի Կ. Պոլիս - Հ^{dr} 2531, Է 385, 386
– 1780 թ., հայր գրիչ Վարդան աբղ. Աստապատեցւոյ - Է 378
– տիրց., 1785 թ. - Է 1316, 1322, 1324
– Քալանթարեան, 1786 թ. - Է 1329
– երէց, ԺԸ. դ. - Է 366
– ԺԸ. դ. - Է 984
– ԺԸ. դ. - Է 1006
– Սոմխով Զէկէրեանց, ԺԸ. դ., տաղ՝ Աստուած փառաց - Է 532, Նախնի պատուէր - Է 532, Շնորհալոյս մարգարիտ - Է 532, Ուրախացի՛ Ք, հայկազեանք - Է 532
– ԺԸ. դ. - Է 482
– ԺԸ. դ., հայր Մատիրոսի - Է 149, 150
– վրդ., 1801 թ., միաբան Մշոյ Առաքելոց վանուց - Է 1208, 1209
– աղա ի Կ. Պոլիս, 1822 թ. - Է 1287, 1294, 1302
– վրդ. ի Վարագ, 1822 թ. - Է 1289
– Քսանդրացի, 1822 թ. - Է 1303
– մանուկսի Կիւմիւշօղլեան, 1825 թ. - Է 1304, 1308
– վրդ., 1853 թ. - Է 1011
– պատարիաբ Կ. Պոլսոյ, 1861 թ. Է 920
– Բարսեղեան Գնունի, 1867 թ. առաջ, ստացող ի Վիմ - Հ^{dr} 2645, Է 911, 914
– պատարիաբ Կ. Պոլսոյ, 1872 թ., - Է 476, 651
– արեպս. Ջալալեանց, ԺԹ. դ. - Է 24, 662, 735, 766
– վրդ. Տիգրանեան, ԺԹ. դ. - Է 362
– Վաւրանով, ԺԹ. դ. - Է 578
– տիրց., ԺԹ. դ. - Է 448
– վրդ. Միրզայրկով, ԺԹ. դ. - Է 60
– Տէր-Միրաչեան Էչմիածնեցի, ԺԹ. դ. - Է 132
ՍԱՐԹԱԽ, 1430 թ., որդի ստացող Շատիպէկի - Է 1041
ՍԱՐԿԱՒԱԳ, 1655 թ., եղբայր Հ^{dr} 2577ի ստացող Մատաթրոս Փառակացի վաճառականի - Է 567, 568
ՍԱՐՈԻԽԱՆ
– 1655, որդի ստացող Մատիրոսի - Է 568
– (Սաուխանոս) եպս. Մատիրիու, ԺԷ. դ. - Է 591
ՍԱՖՈՒԶ խոջա, 1642 թ., Նոր Ջուղա - Է 34,492
ՍԱՓԳՈՒԿ, ճնզգ. 1655 թ. - Է 567, 568
ՍԱՓՈՒՂ, թգմ. Երեից - Է 667, 1333
ՍԱՓՍԱՆ (Դաւիթ) թգմ. Վրաց, ԺՓ. դ. - Է 682
ՍԱՖԱՐ, երէց, 1671 թ. - Է 129
ՍԱՖԱՐՇԻ, ԺԵ. դ., որդի Զաճգիչէ ստացողի - Է 1059
ՍԱՖԻ շահ, 1635 թ. - Է 837
ՍԱՖՐԱԶ խոջա, 1663 թ. - Է 892
ՍԱՖՐԱՍՏ խոջա, 1711 թ. - Է 519
ՍԵԲԵՐԻԱՆՈՍ, ի Նուկայ Ահեռաւորեաին մեկնութենէն - Է 646, 834, նշում - Է 921, 925, 1128
ՍԵԴԵԿԻԱՅ Բասիեւորդ եւ վերչին թգմ. Յուդայ - Է 743
ՍԷՔԷՈՍ, Պատմութիւն - Է 854, նշում - Է 862, 1119
ՍԵԿՈԱՔ
– արեւուն անուն Ամասիայի, յԱծկն. - Է 105
ՍԵԼԻՆԱԴ ճնտ. - Է 1232
ՍԵՂԵՍՏՐՈՍ
– Պասկ Հռոմայ՝ 314-335 թթ. - Է 697, 852
– ճնտ. ԹԿ., 1425 թ. - Է 802
– մանուկսի, 1738 թ., ստացող - Հ^{dr} 2498, - Է 259, 260
ՍԵՂՈՒԻԱՆՈՍ եպս., ճնտ. - Է 1232, 1262
ՍԵՆԵԿԱՅ - Է 376
ՍԵՆԵՔԵՐԻՄ արմայ - Է 1050
ՍԵՐԲԵՐ, 1363 թ., մօրեղբայր Հ^{dr} 2611ի կարապետ գրչի - Է 715
ՍԵՐԵՊԻՈՒՆ արք. - Է 1133, 1141
ՍԵՐՈՎԲԷ
– (Սէրօբ) ԺԸ. դ. - Է 507
– վարժապետ, ԺԹ. դ., տաղ՝ Վերատաճեմի առ Աստուած - Է 507

ՍԵՒԵՐԻԱՆՈՍ
– ենիս., - էջ 1229
– Սեբաստացի, ենիս. - էջ 1247
– ճառք - էջ 436, 437, 657
ՍԵՓԵՍՏՈՍ եգիսատր - էջ 423, 1145
ՍԷՓ
– 1333 թ., ստացող - Հմր 2557/Ա. - էջ 483, 486, 487, 490
– 1352 թ. - էջ 816
– 1363 թ., միաբան Դամաղիէլի վանքուց - էջ 709
– 1537 թ., որդի Պաւսամ ստացողի - էջ 825
– (Սէթ.) 1602 թ., պրեմ., եղբայր Մկրիտչ ստացողի - էջ 1042
– 1642 թ., հայր ստացող Յակոբջանի - էջ 36
– Ղօլամճեան, 1896 թ., նուիրատու Հմր 2435 ձեռագրի - էջ 99
ՍԷԹՍ Թէղութցի, գրչի. - էջ 1182
ՍԷԼԻՄ փաշայ Մշոյ, 1825 թ. - էջ 1304
ՍԷՄ, որդի Նոյի - էջ 743, 1331
ՍԷՅՐԱՆ, ժԲ. դ., հայր Հմր 2427ի յետին տէր Գեորգի - էջ 82
ՍԷՐԲԻՈՆ ենիս. - էջ 1239
ՍԷՖԻ
– Փոթր. շահ, 1668 թ. - էջ 164
– (Սեֆի) 1746 թ. - էջ 60
ՍԷՖԻՂՈՒԼԻ խան, 1671 թ. - էջ 129
ՍԻԲԻԼԱ - էջ 438
ՍԻԿԶՄՈՒՆՏ թգր. Գերմանիոյ - էջ 899
ՍԻՄԱՎԱՆԷ միայնակեաց - էջ 556
ՍԻՄԻԱՆՈՍ ենիս. - էջ 1237, 1238
ՍԻՄԷՒԹԷՍ ենիս. - էջ 1228
ՍԻՄԷՈՆ
– Մեռուն, աղօթք - էջ 155, 159, ի տաղս - էջ 224, մաճառնկար - էջ 406, նշում - էջ 743, 972
– առաքեալ, Նախանձայոյզ - էջ 782, 883, 928, 1231
– Աղուաց, ենիս. - էջ 1241
– ենիս. ի Պարսկաստան - էջ 1234
– Սիւնակեաց - էջ 553, 1134, 1235, 1246
– կթղկս. Աղուանից, Կաճոնի - էջ 646, 834, 976
– եպս. Տրապիզոնցի, 1520 թ., գրիչ յԱկաւ - Հմր 2543, էջ 435, 439, 440
– վրդ., Ապարանցի, 1585 թ. - էջ 1132
– 1535 թ., որդի Սերէխ երէց գրչի - էջ 540
– 1599 թ., ռաբունապետ - էջ 1004
– սրկս., 1613 թ., որդի Փիլիպոս գրչի - էջ 1213
– ճեյ. 1619 թ., գրիչ յԵրուսաղէմ - Հմր 2493, էջ 245, 246
– կթղկս. Կիլիկիոյ, 1633 թ. - էջ 98, 262, 1052
– ռաբունապետ, 1642 թ., ծաղկող յէչմիածին - Հմր 2503, էջ 266, 268, 269
– վրդ. Գառնեցի (Ջուղայեցի) 1651 թ., Մեկնութիւն գրոցն Պռոկղի - էջ 265, 467, 469, 544, նշում - էջ 470, 472, 491
– ճեյ. 1663 թ. - էջ 891
– 1664 թ., գրիչ ի Գանձասար - Հմր 2561, էջ 500, 503
– խոջա, 1663 թ. - էջ 1053
– կթղկս. Աղուանից, 1682 թ., - էջ 721
– երէց, 1691ից առաջ, գրիչ - Հմր 2560, էջ 496, 497
– պատարիաբ Երուսաղէմի, 1689 թ. - էջ 1190
– 1728 թ., գրիչ Հմր 2548/Ա., էջ 457, 458
– վրդ., 1731 թ. - էջ 660
– (Սիմոն) 1731 թ. - էջ 660
– ճեյ., 1744 թ. - էջ 170
– 1745 թ., հայր գրիչ Միխայէլ տիրացուի - էջ 30
– Քափայեցի, ԺԸ. դ. վջ., հայր Հմր 2693ի յետին տէր Ասվատուրի - էջ 1217
– Ս. Երեւանցի, կթղկս. Հայոց՝ 1763-1780 թթ., նշում - էջ 260, 265, 266, 467, 468, 470, 644, 646, 892, 964, Լուծումնմ Պարիւրի - էջ 963, Հինգ Առածք - էջ 963, Լուծմունք գրոցն Դաթի - էջ 963, Լուծմունք գրոցն Արիստոտէլի Տաւանց ստորագրութեանցն - էջ 964, Լուծմունք գրոցն Արիստոտելի - էջ 964
– վրդ., 1781 թ. - էջ 1314
– Միածնակոչցի, ստացող ի Կ. Պոլիս - Հմր 2700, էջ 1329
– (Սիմոն) ԺՀ. դ. - էջ 81, 82
– վրդ., ԺԸ. դ. - էջ 574
– եպս., 1810ական թթ. - էջ 1279
– վրդ. ի Սիս, 1818 թ. - էջ 282
– արժեպս Սիւնեաց, 1834 թ. - էջ 838
– Խաչատուրեան Իգիտիանեան, 1900 թ., յետին տէր Հմր 2480ի - էջ 208
ՍԻՆԴՈՒԽՏ, 1640 թ. - էջ 207
ՍԻՆԷՔԱՐ, 1599 թ. - էջ 1005
ՍԻՈՆ Ս. Բատոնեցի, կթղկս. Հայոց՝ 767-775 թթ. - էջ 235, 525, 841
ՍԻՍԻԱՆՈՍ, Գիր գլխացաւի գործում - էջ 97, 189, 194
ՍԻՍԻՆԻՈՍ ենիս. - էջ 1239
ՍԻՐԱՎ, ԺԸ. դ. - էջ 72
ՍԻՐԱՓ, որդի Յեսուայ, Գիրք իմաստութեան - էջ 374, 594, 601, 1049, նշում - էջ 841, 880, 926
ՍԻՐԻԴՈՒՂՏ, 1636 թ., Հմր 2656ի մեկենաս Արիստակէս վրդ-ի հոյր Դաւիթպաղատրեանի դուստր - էջ 980
ՍԻՒՆԵԱՑ տիկին - էջ 500, 539 (տե՛ս նաեւ Մարիամ Սիւնեաց տիկին)
ՍԻՒՈՆ սրբ - էջ 194
ՍԻՒՐԻԱՆՈՍ ենիս. - էջ 1239
ՍՄԱԼՈՒ, 1756 թ. - էջ 120
ՍՄԱՐԻ, ԺԸ. դ. - էջ 228
ՍՄԲԱՏ
– իշխան, Դ. դ. - էջ 496
– Բագրատունի, մարզպան Վրկանայ, մճ. 617 թ. դ. - էջ 857, 858
– սպարապետ Հայոց - էջ 856, 1226
– Բագրատունի, հայր Աշոտ Ս. Բագրատունւոյ - էջ 242
– Ս. Բագրատունի, թգր. Հայոց, 890-914 թթ. - էջ 1231, 1280
– Բագրատունի, պատուիրող թարգմանութեանն Նանայի Ասորւոյ Մեկնութեանն Յովհաննու - էջ 335, 337, 338, 344
– Շահնշահ - էջ 227
– թգր., 1298 թ. - էջ 1171
ՍՈՋՈՆ ենիս. - էջ 1247
ՍՈԼԹԱՆՇԱՀ (-շէ), 1521 թ. - էջ 178
ՍՈԼՈՆ իմաստասէր, Ք. ա. մօտ 640/635-559 թթ., աւրինադիր աթենացւոց - էջ 438

ՍՈԿԵՐԻԿՈՍ ննիս. - էջ 1253
ՍՈԿՐԱՏ
– իմաստասէր, 468-400 մ.թ.ա. - էջ 267, 268
– ֆիլ., ննիս. - էջ 1251
– պատմագիր, Դ. դ. - էջ 435, 436, 1115, 1117
ՍՈՂՈՒՄՈՆ ննիս. - էջ 1234
ՍՈՂՈՄՈՆ
– Որդի եւ յաջորդ Դատթի, արեայ Հրէից, Առակ - էջ 594, 601, երց երգոց - էջ 183 (պսլ), 594, 601, 886, ժողովող - էջ 594, 601, Իմաստութիւն - էջ 594, 601, ի բառոզս - էջ 962, ի բանից 20, 21, 22, 29, 374, 533, 534, 535, 537, 555, 586, 587, Մեկնութիւն բանիցն - էջ 311, 455, 520, 661, 663, 689, 885, Պատմութիւն - էջ 562, մանրանկար - էջ 599, 795, 1047, նշում - էջ 90, 135, 140, 313, 314, 356, 360, 394, 497, 513, 552, 571, 654, 666, 667, 811, 877, 879,1104,1333
– 1663 թ., որդի ստացող Մելխոի - էջ 890
– Լեւոեան, տպագրիչ, 1673 թ. - էջ 73
– կր., 1834 թ., ի Մեծոփայ վանք - էջ 154
– Տէր-Յակոբեան, 1861 թ. - էջ 546
– (Ոսկոն) գրչի. - էջ 348
ՍՈՂՈՒՄ, ԺԸ. դ., կենակից Սահակի - էջ 892
ՍՈՍԹԷՆԷՍ, ի Գոռմ առաքեալց - էջ 674
ՍՈՍԻՊԱՏՐՈՍ ննիս. - էջ 1235
ՍՈՎԻԱՏԻՆ, 1430 թ. - էջ 1041
ՍՈՓՈՆԻԱ. մարգարէ, Մարգարէութիւն - էջ 595, 601, 797, 806, 1049, մաճ - էջ 798, 806, տօն - էջ 1258, մանրանկար - էջ 593, 804, նշում - էջ 374
ՍՈՓԻԱ
– վիպասուի - էջ 1242
– Տէր-Յակոբեան, ծն. 1866 թ. - էջ 546, 547
ՍՈՓՐՈՆԻՈՍ միայնակեաց - էջ 554
ՍՈՖՈՒԼՅՍ, ի բանից - էջ 438
ՍՈՒԼԵՅՄԱՆ
– շահ Պարսից, 1671 թ. - էջ 129, 422, 519, 721
– սուլտան, 1689 թ. - էջ 138
– խան, 1800 թ. - էջ էջ 108
– ֆախի Ռուբ, 1801 թ. - էջ 1206, 1207, 1208
ՍՈՒԼԹԱՆ, 1580 թ. - էջ 419
ՍՈՒԼԹԱՆԱՂԱ, 1580 թ. - էջ 1156
ՍՈՒԼԹԱՆՇԱՀ (Սօլթանշահ) 1475 թ. - էջ 832
ՍՈՒԼԽԱՆ, 1785 թ. - էջ 1317, 1327
ՍՈՒՍԱՄԲԱՐ
– 1663 թ. - էջ 1053
– 1684 թ. - էջ 239, 240
ՍՈՒՍԱՆ, արքունի - էջ 1236
ՍՈՒՐԱՔ, 1363 թ. - էջ 715
ՍՈՒՔԻԱՍ
– (Սուխասեաճ) ի տապո եւ ի շարականս - էջ 162, 172, ննիս. - էջ 1245, բառոզ - էջ 552, նշում - էջ 572, 1253
– կր., 1450 թ., յեսին ստացող - էջ 313
– ֆիլ., ժե. դ., յեսին ստացող - էջ 425
– ժե. դ., յեսին ստացող - էջ 464
– վրդ., 1681 թ. տաղ Ի ժամ - էջ 103, Իմ սիրուն - էջ 103, Ի բոլդ - էջ 103
– ֆիլ., ժէ. դ., ստացող - Հ^{ար} 2512, էջ 305, 310
– մաճտեսի, 1764 թ. - էջ 758, 759
– մաճտեսի Գօրօյեանց, 1822 թ. - էջ 1285, 1287, 1302, 1303, 1305
ՍՈՒՔԻԿՈՍ, հմայական աղօթքում հուն բերող հրեշտակ - էջ 188
ՍՊԱՀԱՆՇԱՀ (-շէ), 1521 թ. - էջ 178
ՍՊԵՒՍԻՊՈՍ ննիս. - էջ 1221
ՍՊԻՐԻԴՈՆ եպս Տիմինթուեայ - էջ 1259
ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ Յաամիկ - էջ 732, 767
ՍՏԵՓԱՆԻՆ, այրի - էջ 1255
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ
– Նախասարկաւագ., ի տապս եւ ի գանձս - էջ 102, 223, 428, ի տօնս - էջ 9, մանրանկար - էջ 41, 49, 57, 124, 149, 195, 201, 290, 829, նշում - էջ 330, 491, 497, 598, 639, 672, 1159, 1242, 1261
– ննիս. ի Պիսիդեայ - էջ 1251
– նոր վկայ - էջ 1258
– Սիւնեցի, մաճ 735 թ., Վասն անապականութեան - էջ 1128, Թուղթ առ Գերմանոս պատրիարք - էջ 1117, 1127, Հակաճառութիւն ընդդէմ երկաբնակաց - էջ 1119, Մեկնութիւն Դանիէլի - էջ 1195, Մեկնութիւն Յովհաննու - էջ 335, Յաղագս եղեղեցեաց կարգաց - էջ 904, ի բանից - էջ 436, 437, 686, թարգմանող Դիոնեսեայ Յաղագս երկնային բանաձայսպետութեանցն - էջ 267, 634, ճառատակութիւն - էջ 1241, նշում - էջ 151, 267, 269, 348, 524, 694, 704, 903, 910
– նոր վկայ - էջ 1135
– ճառատակ ի Սերաստիայ - էջ 1102
– Տաւօնեցի Աւօղիկ, ԺԱ. դ. - էջ 854
– Աղուանից կթղկս. - էջ 834
– վրդ. Յակովբացի, ԺԲ. դ., Ներսիսի Լամբրոնացւոյ Մեկն. էր ընդ եղբարսի՝ ի խնդրոյ Ստեփաննոսի - էջ 317, 713
– Հոիփսիմեանց ֆիլ., 1268 թ. - էջ 524
– ֆիլ., 1290, գրիչ ի Սկեւռայ - Հ^{ար} 2630, էջ 813, 815
– Դ. Հռոմկլայեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1290-1293 թթ. - էջ 613, 814
– Գոյներիցացւց, ԺԲ. դ., Խոստ գրչութեան - էջ 256, 364, նշում - էջ 643
– Ուլնեցի - էջ 1244
– Օրբելեան, միտրոպոլիտ Սիւնեաց - 1268-1304 թթ., Ողբ ի դիմաց Ս. Կաթուղիկէին - էջ 32, Պատմութիւն ճառագիւն Սիսական, - էջ 1308, ի Պատմութենէ - էջ 495, ստացող - Հ^{ար} 2603, էջ 663, 664, 665, նշում - էջ 303, 499, 500, 1309, 1310
– կթղկս. Աղուանից, 1299 թ. - էջ 1311
– վրդ., 1313 թ., Առաջնորդ Արիձորի վանուց - էջ 588
– ֆիլ., Կաթեցի, 1341 թ., գրիչ, ծաղկող եւ ստացող ի Կան - Հ^{ար} 2653, էջ 965, 967, 968
– երէց, 1352 թ. - էջ 816
– 1363 թ., կազմող ի Գամաղիէլի վանս - Հ^{ար} 2610, էջ 707, 709
– արեպս, առաջնորդ Ղրիմու, 1363 թ. - էջ 714, 815
– կր., ԺԹ. դ., ստացող - Հ^{ար} 2511, էջ 301, 304
– ԺԹ. դ., տաղ Սոսկալի աճիւ - էջ 431, Սոսկալի զարմանս - էջ 429, Սուրբ երջանիկ - էջ 228

– Լալուկ վրդ Թավրէժեցի, 1410 թ. - էջ 418
– 1419 թ., եղբայր ստացող Մուրատչաճի - էջ 1056, 1058
– ճիլ., 1419 թ. - էջ 1057
– ճիլ., ժե. դ., - էջ 1059
– 1444 թ. - էջ 1063
– արճեպս. ի եւտաթէի Սուրբ Առաքելոց վանս, 1459 թ. - էջ 321
– վրդ., 1464 թ., առաջնորդ Մեծոփայ ոտպահն - էջ 60
– կթղկս. Աղթամարայ, 1471 թ. - էջ 824
– կր., 1475 թ. - էջ 831
– արճեպս., 1498 թ. - էջ 126
– կր., 1498 թ., ստացող ի Բերկրի - Հմր 2445, էջ 123, 126, 127
– ժե. դ. - էջ 59
– Ռէս, 1521 թ., հայր յետին ստացող ցախոր ճիլի - էջ 178
– 1595 թ., ստացող ի Սուրս - Հմր 2411, էջ 41, 42
– ճիլ., 1596 թ., եղբայր գրիչ Վանանի - էջ 279
– ժՋ. դ., հայր Մեռանդոլիի - էջ1064
– սրկպ., ժՋ. դ., ստացող - Հմր 2425, էջ 77, 80
– 1613 թ., եղբայր Փիլիպոս գրչի - էջ 1213
– 1614 թ., գրիչ յԱմիթ - Հմր 2527, էջ 365, 372
– 1630 թ. - էջ 747
– 1631 թ. - էջ 972
– Դաչտեցի, 1637 թ., գրիչ ի Մար - Հմր 2497/Ը, էջ 257, 258
– ճիլ., 1642 թ., ծաղկող յէչմիածին - Հմր 2503, էջ 266, 269
– վրդ., 1654 թ. - էջ 78
– ճիլ., 1661 թ., հայր Ալեքսանոս դպրի. - էջ 909
– Լեհացի, 1662 թ. - էջ 270
– վրդ., 1663 թ. - էջ 891
– կր., 1671 թ. - էջ 822
– ասագ ճիլ., 1676 թ. - էջ 910
– վրդ., 1679 թ., առաջնորդ Ջահխահան վանքի - էջ 198
– ճիլ., 1691 թ. - էջ 498, 519
– աբղ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի - էջ 1110
– սրկպ., 1697 թ., Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի - էջ 1110
– սրկպ., ժէ. դ., գրիչ - Հմր 2476, էջ 197, 200
– վարպետ, ժէ. դ. - էջ 43
– (Ստեփան) ճիլ., 1708 թ., Գողթնի Սուրբ Աստուածածին վանք - էջ 618
– եպս. Սիւնեաց, 1711 թ. - էջ 762
– (Ստեր) ճիլ., 1717 թ. - էջ 291
– (Ստեփան) աբղ., 1750 թ. - էջ 722
– աբղ., 1755 թ. - էջ 725
– 1760 թ. - էջ 440
– պրճ. Շմախուեան, 1785 թ. - էջ 1318, 1320, 1322, 1324, 1325, 1326, 1327, 1328, 1329
– (Ստեփան) 1786 թ. - էջ 43
– ճիլ. ի Կ. Պոլիս, 1786 թ. - էջ 1322, 1323, 1324, 1327, 1329, 1330
– 1787 թ., եղբայր Իսահակ վրդ Գեղամացւոյ - էջ 646
– տիրց., ժԸ. դ - էջ 636
– Գիւեր Ագոնց, աբբահայր Վենետիկի Միխիթարեան միաբանութեան - էջ 281, 1167
– (Սահպան) ժԸ. դ. - էջ 1054
– (Ըստեփանէ) ժԸ. դ. - էջ 660
– (Ստեփան) դպիր, 1800 թ. - էջ 104
– վրդ. Ակզոմացի, 1801 թ. - էջ 1206, 1208
– արճեպս., 1804 - էջ 756
– աբղ., յետին ստացող, 1804 թ. - էջ 76
– վրդ. Տփխիսեցի, 1809 թ., գրիչ ի Կ. Պոլիս - Հմր 2689, էջ 1191, 1192
– (Ստեփան) 1817 թ., եղբայր յետին ստացող Աւետիսի - էջ 974
– արճեպս. Կեսարիոյ, 1822 թ. - էջ 1296
– Զմիւռնեցի վրդ., 1822 թ. - էջ 848, 1285
– մանուկսի, 1822 թ. - էջ 1291, 1306
– արճեպս. Ս. էչմիածնի, 1822 թ. - էջ 1295, 1298, 1303, 1305, 1307
– արճեպս. Յարօյեանց, 1822 թ. - էջ 1297
– Եմօրեան, եպս. Զմիւռնիոյ, 1825 թ. - էջ 1304
– պատարիաք Կ. Պոլսոյ, 1834 թ. - էջ 467
– Դեմիւրճօղլեից, 1850, գրիչ - Հմր 2615, էջ 733, 734
– վրդ., 1851 թ., կնճռոտ - էջ 634
– ճիլ. Մովսիսեան, 1853 թ. - էջ 1012
– Քօչարեան Բաղրամեանց, 1857 թ. - էջ 130
– Տէր Օհանիսեան, ժԹ. դ. - էջ 63
– ռարուկի յԱստրախան, ժԹ. դ. - էջ 1218
– աւագ ճիլ. Բալաճեան, ժԹ. դ. - էջ 772
– Բաղդասարեան ի Գեղնէ, ժԹ. դ. - էջ 810
– գրչի. - էջ 741
ՍՏՐԱՏԻՈՍ նահտ. - էջ 1254
ՍՏՐԱՏՈՆԻԿՈՍ նահտ. - էջ 1220, 1245
ՍՐԱՊԻՈՆ
– արբ. նահտ. - էջ 192, 480, 1227
– ռարուճապետ, 1418 թ. - էջ 1198
– (Սրապիոն) 1537 թ. - էջ 825
– 1596 թ., կազմող - Հմր 2511, էջ 301, 305
– 1598 թ., եղբայր Բաւսեղ գրչ - էջ 677
– Ուռմայեցի, 1602 թ., յետին ստացող - էջ 716, Բաբունի, 1604 թ. - էջ 321
– վրդ., 1627 թ. - էջ 1204
– կր., 1624 թ. - էջ 434
– (Սրապ) 1631 թ., աղգի Գրիգոր գրչի - էջ 973
– մանուկսի, 1755 թ. - էջ 725
ՍՐԲՈՒՀԻ, 1873 թ., մայր Գեղարդ Դ. կթղկս.ի - էջ 804
ՍՐՈՒՄԱՆՑԵՒԱՆՑ Գառեգին եպս. - էջ 84
ՍՓԱՆԴԱՐ, խոջա, ժՋ. դ. - էջ 1060
ՍՕԼՔԱՆ, 1671 թ., մայր մեկենաս Աճանիա եռեցի - էջ 129
ՍՕԼՈՄՈՆ, 1785 թ. - էջ 1318, 1329
ՎԱՆԱՆ, 1620թ., - էջ 1123, 1156
ՎԱՆԹԱՆԳ, Դ. դ., յիշուած առ Ձեռնոր Գլակ - էջ 496
ՎԱՀԱՆ
– (Մամիկոնեան) Գայլ, Դ. դ., յիշուած առ Ձեռնոր Գլակ - էջ 496, 1281
– Մամիկոնեան, Մարզպան, Ե. դ - էջ 762, 853, 854, 855, 1168
– Գողթնացի, առաք վկայ, նահտ 737 թ. - էջ 1229
– Ա. Սիւնեցի, կթղկս. Հայոց՝ 968-969 թթ. - էջ 484

– ֆիյ., Զկլթումցի, 1596 թ., գրիչ ի Զկլթում - Հ^{ար} 2504, էջ 271, 274, 275, 277, 279
– 1746 թ. - էջ 60
– վրդ., 1748 թ. - էջ 460
– աւրհայոցի Վրաց, 1785 թ. - էջ 1317
– ֆիյ., 1786 թ. - էջ 1320
– ֆիյ., 1783 թ. - էջ 458, 460
– Աչշառունի - էջ 599, 600, տե՛ս նաեւ Միխայել Ջամչեան
– 1822 թ. - էջ 1291
– Տէր-Գրիգորեան Դպրեան, ծԹ. դ. - էջ 494, 503
ՎԱՀՐԱՄ
– Միրհեւանդակ - էջ 855
– արկզ., 1298 թ., ընօրհնակող գործոց Փիլոնի - էջ 642, 643
– վրդ. Բարունի, Սկեւռացի, 1215-1290 թթ. դ., Դաւանութիւն ճշմարիտ հաւատոյ - էջ 1119, Յաղագս Սրբոյ Երրորդութեան - էջ 234
ՎԱՂԱՐՇ
– թգւր. Պարսից, Դ. դ., լինուած առ Ջեմոր Պլակ - էջ 496
ՎԱՂԱՐՇԱԿ
– Ս. Աչշակունի - էջ 851
– թգւր. Աղուանից - էջ 499
ՎԱՂԷՆՏԻՆՈՍ
– ճնռ. - էջ 1257
- է. դ. - էջ 860
– կայսր - էջ 1252
ՎԱՂԵՆՏԻՆ կոյս ճնռ. - էջ 1243, 1253
ՎԱՂԵՐԻԱՆՈՍ
– ճնռ. - էջ 1221, 1222, 1249
– պատարիկ Պորտոս Բաղսաֆի - էջ 1262
– կայսր - էջ 1223, 1232
ՎԱՂԷՆՏԻՈՍ
– ճնռ. - էջ 1224
– զօրական, ճնռ. - էջ 1231
ՎԱՆԱԿԱՆ վրդ., Տաւուշեցի, 1181-1251 թթ., Բան ճառաստի - էջ 438, ի մեկնութենէն Հնգամատենի - էջ 666, Համառօտութիւնք Հնոյ եւ Նորոյ Կտակարանացն - էջ 903, 1167, Չինչ է նիւթալուցին լուծումն - էջ 960, Մեկնութիւն Յորդայ - էջ 1194, Վարք - էջ 1227, 1228, Նշում - էջ 1200
– ֆիյ., 1294 թ. - էջ 253
ՎԱՉԱԳԱՆ
– Գ. թգւր. Աղուանից, Ջ. դ. - էջ 129
– Աղուանից իշխան - էջ 112
ՎԱՒՎԱՒՐԻ
– վկայուհի, նահատակութիւն - էջ 1258, Նշում - էջ 958
– (Վառվառ) 1636 թ. - էջ 980
ՎԱՅԱԿ
– Աւծրունի, է. դ. - էջ 858
– Գաբռուն, Թ. դ. - էջ 344
– ամիր, 1475 թ. - էջ 831
ՎԱՍԻԼ
– (Վասիլիոս) եպս. - էջ 1226
– կր., 1179 թ., Յովհաննու մեկնութեան օրինակի տուող Լամբրոնացուն - էջ 318, տե՛ս եւ Բասիլ
– 1300 թ. - էջ 691
– երէց., ԺԴ. դ. - էջ 707
– 1476 թ., եղբայր Ջամար գրչի - էջ 434
– 1596 թ., ի Կիլիկայ, հօրեղբայր Վանան գրչի - էջ 279
– Աւդութեանց, ԺԹ. դ. - էջ 617, 1214
ՎԱՍԻԼԻՈՍ եպս. Ամասիոյ - էջ 1231
ՎԱՍՍՈՒ ճնռ. - էջ 1244
ՎԱՏ ճնռ. - էջ 1232
ՎԱՐԱԶՏՐՈՑ, է. դ. - էջ 859, 860
ՎԱՐԴԱՆ
– Մամիկոնեան, ճնռ. 451 թ., Վասն Վարդանայ - էջ 493, 494, 1243, ի տապս - էջ 224, ի Վարդան զրոց - էջ 87, Նշում - էջ 852, 958, 1136, 1261
– Վարդանաճիճ - էջ 866, 1259
– Կարմիր, Ջ. դ. - էջ 855
– Հայկազն, ԺԱ. դ., Տաղ գերեզմանական - էջ 252, 907
– դիւանադպիր - էջ 1113
– 1198 թ., կազմող - Հ^{ար} 2606, էջ 679, 683
– Այգեկցի, Մատաթացի, 1170-1235 թթ., Առակք - էջ 513, 525, 786
– Արեւելցի, 1200-1271 թթ., Աշխարհացոյց - էջ 239, 521, 739, Աղտաթ - էջ 442, Դաւանութիւն հաւատոյ - էջ 745, Թուղթ - էջ 745, 1115, ժողովք - էջ 441, 745, Խոստովանութիւն մեղաց - էջ 690, Խրատք - էջ 452, Հաւատմունք Միխայէլի եւ պատասխանիք Վարդանայ - էջ 234, 252, Շարունակող Միխայէլի - էջ 959, Մեկնութիւն Ամբաստաւ ծաղկի - էջ 465, 531, Մեկնութիւն Երգոյ Երգոցն - էջ 663, 887, Մեկնութիւն Հնգամատենին - էջ 299, 355, 666, Մեկնութիւն Սաղմոսաց - էջ 353, 1217, Մեկնութիւն Դանիէլի - էջ 1195, Մեկնութիւն Քերականի - էջ 163, 363, Յաղագս եկեղեցւոյ - էջ 357, Վասն բանին մասանց - էջ 365, ի բանից - էջ 253, 455, Նշում - էջ 151, 257, 300, 354, 432, 437, 443, 444, 456, 462, 466, 520, 524, 534, 664, 668, 670, 741, 746, 747, 763, 1112, 1166, 1198, 1214, 1218
– կր., 1285 թ., գրիչ - Հ^{ար} 2453, էջ 143, 146
– վրդ., ԺԴ. դ., ուսուցիչ Թովմա Մեծոփեցու - էջ 86, 184
– 1419 թ. - էջ 1057
– 1444 թ., երէց. գրիչ ի Վան - Հ^{ար} 2671, էջ 1061, 1063
– վրդ., 1475 թ. - էջ 831
– 1475 թ., որդի Սաւռաղայ ստացողի - էջ 832
– կր., 1498 թ., միաբան Ս. Յուսկան որդու վաճիի - էջ 126
– կր., 1537 թ. - էջ 825
– ֆիյ., 1596 թ. - էջ 279, 1004
– 1602 թ., եղբօրորդի յեսին ստացող Մելիքսեթի - էջ 1042
– Բան, 1626 թ., ստացող յիւով - Հ^{ար} 2403, էջ 15, 16, 17
– ֆիյ. ի Դրիմ, 1631 - էջ 971
– (Վաթան) ծն. 1659 թ. - էջ 164
– 1659 թ., արբագրող - Հ^{ար} 2693, էջ 1213, 1216
– արկզ., 1664 թ., ի Յովհաննավանիճ - էջ 14
– Բաղիշեցի, 1671 թ. - էջ 321, 322, 653, 645, ստացող - Հ^{ար} 2639, էջ 851, 863, 864, 865, 867, 868
– 1678 թ., հայր յեսին ստացող Պարսեղ ֆիյի - էջ 422
– Գոռգեցի (Յումանեան) 1686 թ. - էջ 133, 136
– ֆիյ. Գողթնի Ս. Սարգիս եկեղեցու, 1708 թ. - էջ 618
– վրդ. Հիզանցի, 1728 թ. ստացող - Հ^{ար} 2548/Ա. - էջ 457, 458
– 1745 թ. - էջ 833, 834

– 1752 թ., հայր յեսին ստացող մելիք Յակոբչանի - էջ 569
– տիրց, 1759 թ. - էջ 324
– (Վաբթան) 1767 թ., յեսին ստացող - էջ 448
– աբղ Աստապատեցի, 1769 թ., գրիչ յէջմիածին - Հմր 2528, էջ 373, 378
– պրճ., 1785 թ. - էջ 1318, 1321, 1329
– ճնզգ. վրդ. յԱմրդոլու վանս, 1797 թ. - էջ 1182
– յեսին գրիչ յԱմրդոլու վանս - էջ 1182
– երէց, ԺԸ. դ. - էջ 1006
– երէց, 1816 թ., գրիչ - Հմր 2525, էջ 361, 362
– (Վաբթան) Ոսկանով, գրվփ. - էջ 578
– արհեպս առաջնորդ Բաղիշոյ, 1822 թ. - էջ 1285, 1289
– վրդ. Օձնեցի, 1853 թ. - էջ 911
– (Վաբթօ) ԺԹ. դ. - էջ 106
– ճեյ., գրվփ. - էջ 546
ՎԱՐԴԵՆԻ
– վիպասի - էջ 1232, 1233
– 1363 թ., զաոակ կարապետ աբղ-ի - էջ 715
ՎԱՐԴԿՎԱՆ, ԺՋ. դ. - էջ 1042
ՎԱՐԴԻՀԱՆՅ, 1472 թ. - էջ 821
ՎԱՐԴՈՅԱՔՈՒՆ
– 1481 թ. - էջ 668
– 1576 թ. - էջ 670
– 1603 թ., հոյր Սրապիոն վրդ Ուռհայեցոյ - էջ 716
– 1671 թ. - էջ 129
ՎԱՐԴՈՒՀԵՐ, յիշուած առ Ձենոբ Գլակ - էջ 496
ՎԱՐԶԵԼ, 1640 թ. - էջ 207
ՎԱՐԶԱՆՈՍ ճնտ. - էջ 1236
ՎԱՐԻՊԱՅՐԱՑ ճնտ. - էջ 1248
ՎԱՐՈՍ
– ճնտ. - էջ 1253
– հայր, Թ. դ. - էջ 1226
ՎԱՐՍ ճնտ. - էջ 1244
ՎԵՆԴԻԱՆՈՍ ճնտ. - էջ 1223
ՎԵՍՊԻԱՆՈՍ - էջ 751
ՎԵՐԳԻԼԻՈՍ - էջ 623
ՎԷԼԻՋԱՆ, 1648 թ., հայր ստացող խոչս Պետրոսի - էջ 605
ՎԻԼՈՆԻԴՈՍ եպս., ճնտ. - էջ 1245
ՎԻԿՏՈՐԻՆՈՍ ճնտ. - էջ 1223
ՎՈՂԵՆՏԻՈՍ արճեպս, 1817 թ., փոխանորդ Հռոմի պապի - էջ 280, 281
ՎՂԱՍ, սրբ., ճնտ. - էջ 1223
ՎՂԱՍԻՈՍ վրդ. Շամախեցի, 1681 թ., ստացող ի Շամախի - Հմր 2613, էջ 717, 719, 720, 721, 722
ՎՂԱՏԻՂԱՒ, ԺԷ. դ., որդի Զիկմունտ երրորդի - էջ 906, 907
ՎՆԴՈՅ - էջ 857
ՎՈՆՈՓՏՈՍ ճնտ. - էջ 1237
ՎՈՒՄ, թգր. Պարսից - էջ 1166
ՎՍՏԱՄ - էջ 857
ՎՐԹԱՆԷՍ
– Ա. Պարթեւ, կթղկս. Հայոց՝ 333-341 թթ. - էջ 1258
– Քերդող, Յաղագս պատկերահարուածց - էջ 1128
– (Վաղդաձէս) 1576 թ. - էջ 670
– 1630 թ., հայր ստացող Արիստակէս վրդ-ի - էջ 747
– (Վաղդաձէս) ճեյ., 1636 թ. - էջ 980
– վրդ., 1864 թ., Ս. Էջմիածին - էջ 534
ՏԱԼԻԹԱ, ԺԸ. դ., հոյր յեսին ստացող Յոհաննիսի - էջ 892
ՏԱՃԱՏ կր., Հաղպատի - էջ 1129
ՏԱՏԱՍԱ - էջ 1238
ՏԱՏԻԱՆ արքուի, ճնտ. - էջ 1221
ՏԱՏԻՈՍ ճնտ. - էջ 1245
ՏԱՐԱԳՐՈՍ, ճնտ., սուրբ - էջ 34, 46, 47, 147, 512, 1251
ՏԱՐՍԱՅԻՃ
– իշխանաց իշխան, ԺԳ. դ., հայր Ստեփաննոս Օրբէեանի - էջ 663, 664, 665, 1309, 1311
– պատուճ, ԺԵ. դ. - էջ 487
ՏԵԿՈՒՍԱՅ վիպասի - էջ 1234
ՏԵՐՏԵԼՈՎ, ճատառախօս - էջ 331
ՏԵՐՏՈՒԻԱՆՈՍ (Թերթուլիանոս) - էջ 591
ՏԷՐԵՆԴՈՍ ճնտ. - էջ 1230
ՏԷՐՈՒՆ պատուճտեր, 1620 թ. - էջ 1123, 1156
ՏԷՐՏԷՐ միապեց, 1475 թ. - էջ 831
ՏԷՐ-ՄԻՔԷԼԵԱՆ Աղչակ - էջ 142
ՏԷՐ-ՄԻՔԷԼԵԱՆ Սեդրաք, եղբայր Աղչակ Տէր-Միքելեանի - էջ 142
ՏԷՐ-ՄԿՐՏՉԵԱՆ Մխիթար վրդ., 1897 թ. 124
ՏԷՐ-ՄՈՎՍԵՍԵԱՆ Մեսրոպ վրդ., 1896 թ. - նուիրատու - էջ 120. անունը կայ գրեթէ բոլոր ձեռագրերի առաջին էջերին. տե՛ս ՆՇՈՒՄ ճաոցերը
ՏԷՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ Մինաս ճեյ., 1890 թ., նուիրատու Հմր 2402 ձեռագրի - էջ 14
ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ Սամէն - էջ 704
ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ Գեորգ - էջ 1152, 1171
ՏԻԲԵՐԻՈՍ կայսր - էջ 442, 703
ՏԻԲՈՒՐՏԻՈՍ ճնտ. - էջ 1257
ՏԻԳՐԱՆ
– Թագաւոր Պարթեւաց Հայոց - էջ 242, 522
– Երուսաղեմի - էջ 851
– Դ. դ., յիշուած առ Ձենոբ Գլակ - էջ 496
– (Տիկրան) 1851 թ. - էջ 41
ՏԻԿՈՆ, 1294 թ., մայր գրիչ Բարսեղ երաժիշտի - էջ 610
ՏԻՄՈՆՑ լիկաս, 1246 թ. - էջ 745, 1114
ՏԻՄԴՐՈՍ Քիր - էջ 902
ՏԻՄՈԹԷՈՍ
– առաքեալ, թուղթ - էջ 64, 323 (սպ), 375, 596, 603, 799, 808, 1050, 1167, վարք - էջ 1220, մաոաւանկար - էջ 63, նշում - էջ 236, 267, 375, 634, 635, 1201, 1202
– Աղեքսանդրացի - էջ 1129
– (Տիմէ) ճնտ. - էջ 1245
– սրկպ., ճնտ. - էջ 1260
– (Տիմոթի) Դ. դ. ճնտ. - էջ 1232, 1237
– հայրապետ - էջ 1127
– (Տիմոթի) ԺԴ. դ. - էջ 707
ՏԻՄՈՒԱ ճնտ. - էջ 1227
ՏԻՄՈՆ առաքեալ, ճնտ. - էջ 1232, 1233
ՏԻՏՈՍ առաքեալ - էջ 799, 808, 921, 1050, 1202, 1242
ՏԻՐԱՆ
– Դ. դ., որդի Վահանայ, յիշուած առ Ձենոբ Գլակ - էջ 496
– վրդ., Ժ. դ. - էջ 436

ՏԻՐԱՏՈՒՐ
– ԺԳ. դ., ստացող - Հ^dր 2532, էջ 395, 400, Հ^dր 2540, էջ 421, 424
– Բաբուեի, 1323 թ., էջ 313, 315
– ին., ԺԶ. դ. - էջ 822
ՏԻՐԻԹ, ԺԹ. դ. - էջ 448
ՏԻՐՈՒՆ, ԺԸ. դ. - էջ 72
ՏԻՒԴԻԿՈՍ, ի Գոռոմ առաքելոց - էջ 1201
ՏՂԱ.ՊԱՐՈՆ սրվգ., 1425 թ. - էջ 802
ՏՈՎԲԻԹ, որդի Տովբեղեայ, Գիւրք - էջ 594, 601, 797, 806, 984, 1048, մանրանկար - էջ 795
ՏՈՒԲՈՍ ննիս. - էջ 1254
ՏՈՎՍԱԹ, 1535 թ., հայր Ներսէս գրչի - էջ 540
ՏՈՎՍԹԱԹՈՒՆ, 1476 թ., հոյր Ջամար գրչի - էջ 434
ՏՈՒՏՈՒՆ, ԺԷ. դ. - էջ 694
ՏՐԱՅԻԱՆՈՍ կայսր - էջ 365, 366, 1238, 1239, 1247, 1255, 1259
ՏՐԴԱՏ Գ. թգւր. Հայոց, Գ-Դ. դդ. - էջ 496, 497, 515, 516, 517, 697, 851, 852, 866, 1258, 1280, 1281
ՏՐԻՓՈՆ ննիս. - էջ 1222, 1223
ՏՐՈՓԻՄԷ
– ննիս. - էջ 1248
– կնիսաոէր, 1661 թ. - էջ 1106
ՏՕՆԱԿԱՆ
– կնիսաոէր, 1661 թ. - էջ 1106
– Ջաճմանցի, 1822 թ. - էջ 1303
ՏՕՆԱՊԵՏ
– 1498 թ. - էջ 127
– 1631 թ., եղբօրորդի Փիլիպոսի - էջ 1213
ՏՕՆԵՐ, 1669 թ., եղբայր Խոճա Աբրահամի - էջ 92
ՏՕՍՏԻԹԷՎ, 1602 թ. - էջ 237
ՓԱԽՉԱՆ, 1684 թ. - էջ 239, 240
ՓԱԽՐԱԴԱԻԼ, 1265 թ. - էջ 664
ՓԱՅԻՆԷ վկայուհի - էջ 1234
ՓԱՆՈՍ, 1636 թ. - էջ 980
ՓԱՇՇԱ
– 1550 թ. - էջ 178
– (Փաշի) 1641 թ., մայր ստացող Յակոբ արվ-ի - էջ 148
– 1657 թ., ի Կաֆայ - էջ 410
ՓԱՇՇ մկին, 1444 թ., հոյր Մկրտիչ գրչի - էջ 1063
ՓԵԼԵՓՈՒՆՈՍ յետապատի եպս., քաճ - էջ 1138, 1154
ՓԵՐԻԽԱՆ
– 1672 թ., կողակից Ջուրաբ ստացողի - էջ 580
– 1687 թ. - էջ 826
– ԺԸ. դ. - էջ 892
ՓԵՐՓՈՒԹՈՒ, վկայուհի - էջ 1229
ՓԵՓՐՈՆԻՍ,
– վկայուհի - էջ 1238
– (Փեփրոնէ) 1873 թ., հոյր Գեղուգ Դ. կթղկս.ի - էջ 804
ՓԷՐԻ, 1664 թ. - էջ 503
ՓԻԱՆ, 1663 թ., կողակից Հաճեթի - էջ 1053
ՓԻԱՆԴԷ, 1568 թ., մայր ստացող Յովհաննէից վրդ-ի - էջ 417
ՓԻԴԱՅԴԷ ննիս. - էջ 1243
ՓԻԼԻՏՈՍՏԷ, հայր Պետեպատուեայ վկայուհու - էջ 1225
ՓԻԼԻՔՏԻՄՈՆ ննիս. - էջ 1224, 1225
ՓԻԼԻՄՈՆ
– առաքեալ, Թուղթ - էջ 64, 596, 603, 799, 808, 1050, 1224, տօն - էջ 1236, 1257, նշում - էջ 1202
– (Փիլիմոնոս) ննիս. - էջ 1257
– Փոդաձար ննիս. - էջ 1260
ՓԻԼԻՊՈՍ
– առաքեալ, Կանոճ - էջ 235, Պատմութիւն - էջ 659, 1225, մանրանկար - էջ 406, տօն - էջ 1255, 1256, նշում - էջ 222, 647, 673, 842, 1246
– ննիս., - էջ 1220, 1245
– ննիս., հայր Եզգինէ կուսի - էջ 1261
– ին., Մշեցի (Բազուեցի) 1613 թ., գրիչ ի Գլակայ վանս - Հ^dր 2692, էջ 1209, 1210, 1211, 1212, 1213
– Ա. Աղբակեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1632-1655 թթ., կանոճ - էջ 841, նշում - էջ 23, 34, 206, 208, 218, 248, 268, 491, 568, 570, 604, 648, 761, 837, 971, 973
– 1635 թ., առաջնորդ Շինուայրի Ս. Ստեփաննոսի - էջ 699
– վրդ., 1697 թ., միաբան Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի - էջ 1110
– վրդ., 1794 թ. - էջ 470
– ամիրա, 1803 թ. - էջ էջ 758
– ամիրա, 1803 թ. - էջ 758
– եպս. Զմիւռնիոյ, 1818 թ. - էջ 843, 844, 1269, 1270
– կր., կնիսաոէր - էջ 1110
ՓԻԼԻՊՊԻԿՈՍ զօրավար, Է. դ. - էջ 858
ՓԻԼՈՆ ԹԷՐԱՅեՑԻ, Ա. դ., Ջեօթնեսին գիրս - էջ 637, 638, 639, 640, 641, 642, նշում - էջ 644, 646, 1128, 1180
ՓԻԼՈՆԻԱ, արբուի - էջ 1251
ՓԻՐԱՎ, ԺԷ. դ. - էջ 1005
ՓԻՐՂԱԼԷՄԵԱՆ Դեւոնդ վրդ., 1889 թ. - էջ 34
ՓԻՐՈՒՄ, ԺԷ. դ., հայր Վարդան ստացողի - էջ 1004, 1005
ՓԻՐՈՍՈՒԹԱՆ, 1641 թ. - էջ 148
ՓԼՈՐՈՍ ննիս. - էջ 1244
ՓՈԿԱՍ
– հայրապետ, Աղօթք - էջ 119, 120, 188, մանրանկար - էջ 187, տօն - էջ 1241, 1249
– կայսր - էջ 858
ՓՈՍՏԷ կոյս, ննիս. - էջ 1223496
ՓՈՍՏՈՍ ին., ննիս. - էջ 1246
ՓՈՏ, պատրիարք Կ. Պոլսոյ, Ը. դ - էջ 246
ՓՈՏԻՆԷ արբուի - էջ 187, 188, 433, 1246
ՓՈՏԻՆՈՍ - էջ 1243
ՓՈՒՐՄԻ Կուրապաղատ, ննիս. - էջ 1230
ՔԱԹՈՂՈՒԿԻՆՈՍ (Կաթոակուզենոս) թգւր. - էջ 899
ՔԱԼԻ, 1672 թ., հոյր Սաճակ գրչի - էջ 580
ՔԱՄԱԼ, 1419 թ. - էջ 1056, 1058
ՔԱՄԱԼՐԿԿ
– 1580 թ., որդի Շահճազարի - էջ 1156
– 1620 թ., պրճ. - էջ 1122, 1123
ՔԱՄՈՒԼԻՈՍ մարգարէ - էջ 309
ՔԱՋԱՋ արվգ., մի ի Ղևոնդեանց բանաձայից, Ե. դ. ննիս. - էջ 1242
ՔԱՒԱՍՈՒՆ մանկուհի Սեբաստիոյ, մանրանկար - էջ 49, 124, 149, 199, 201, ի տաղս - էջ 426, 429

ՔԱՐԻՏԻՆԷ վկայուհի - էջ 1225
ՔԱՐԻՏՈՆ ճիւտ. - էջ 1134, 1250
ՔԵԱՀԵԱ, օղլու, 1750 թ., գրիչ - Հմր 2620, էջ 747, 749
ՔԵՂԿԷ, հայր Երեմիայ մարգաւէի - էջ 1232
ՔԵՐՈՎԲԷ
– վրդ., 1819 թ. - էջ 282
ՔԷԹԷՎԱՆ, 1771 թ., մայր Յովսէփ արհեպս. Ահղութեանի - էջ 892
ՔԷՈՍԷՅԵԱՆ Յակոբ - էջ 1180
ՔԻՒՍՈ, ժ.Ը. դ. - էջ 72
ՔԻՈՆ վկայուհի - էջ 1229
ՔԻՓԻ ԹԻՆԱՊՈՎ, գրչի. - էջ 578
ՔՆԱՐԻԿ ԿՈՐԿՈՏԵԱՆ - էջ 73
ՔՆՔՈՒՇ, ժ.Ե. դ., կողակից Ստեփաննոս ՔՀյի - էջ 1059
ՔՈՐԴԱՆ, ժ.Ե. դ., յետին ստացող - էջ 1058
ՔՈՒՐԴ. պարոն, 1267 թ. - էջ 1197
ՔՍԱՆԹԻՊԷ ճիւտ. - էջ 1228
ՔՍԵՍՏՈՍ ճիւտ. - էջ 1243
ՔՍԷՆԻՓՈՆ, վարժ - էջ 1221
ՔՍՐԱՄԵԱՆԹՈՒՆ, 1352 թ. - էջ 816
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ Բ. ԱՊՈՀՈՒՆԻ՝ կթղկս. Հայոց՝ 628-630 թթ. - էջ 859
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ճիւտ. - էջ 1233
ՔՐԻՍՏԻՆԷ կոյս - էջ 301, 1235, 1241
ՔՐԻՍՏՈՍԱՏՈՒՐ
– 1657 թ., կաֆա, որդի Միհասս ՀՀյի - էջ 413
– ժէ. դ., գրիչ - Հմր 2481, էջ 207, 208
ՔՐՄԱՆԵԱՆԹՈՒՆ, 1471 թ. - էջ 824

ՕԳՈՍՏԻՆՈՍ
– սուրբ, 354-430 թթ. - էջ 590, 591, 793, 881
– ֆրա, 1636 թ., արհեպս. Նախիչեւանի - էջ 418
– պրմ., ժԹ. դ. - էջ 599
ՕԳՈՍՏՈՍ կայսր, Ք. ա. Ա. դ. - էջ 321, 375, 558, 703
ՕԹՄԱՆ (ՕԳՈՄԱՆ) - էջ 900
ՕԼՔԱԲԷԿ, 1663 թ., հայր Մալիճ գրչի - էջ 887
ՕՂՈՒԼԲԷԿ, 1745 թ. - էջ 834
ՕՆՕՓՐԻՈՍ կր., 1646 թ. - էջ
ՕՇԻՆ
– 1295 թ., գրիչ յԱրմէնի ամասպասս - Հմր 2604, էջ 665, 668
– 1317 թ., թգւր. Կիլիկիոյ - էջ 1170
ՕՍՄԱՆ
– փաշա, 1568 թ. - էջ 416, 636
– սուլթան, ժէ. դ. - էջ 904, 905, 906
– աղա, 1801 թ. - էջ 1206, 1208
ՕՐԴՈՒԽԱՆ, ժ.Ը. դ. - էջ 190
ՕՔՍԷՆՏԻՈՍ ճգնաւոր - էջ 1223
ՖԱԹԱԼԻ շահ, 1829 թ. - էջ 1283
ՖԱԽՈՒՐՇԱՆ պրճ., 1430 թ., որդի Շահրոխկի - էջ 1041
ՖԱՐՈՒԽՇԱՀ (-շէ), 1444 թ. - էջ 1063
ՖԱԽՐԻՋԱՀԱՆ, 1580 թ., կենակից Խաթունաղի - էջ 1156, 1157
ՖԼՈՐԻՋԱՀԱՐ, 1620 թ. - էջ 1123
ՖԼԷՔՐԻԿՈՍ գիմուռ - էջ 785
ՖԻՆԿ Ֆռանց Նիկոլաուս, 1903 թ. - էջ 209, 212, 213, 1013
ՖՈՅԵՐԲԱԽ - էջ 850
ՖՐԱՆԳԱԱԹՈՒՆ, 1382 թ. - էջ 816
ՖՐԱՆՋԻՍԿՈՍ ՍՔՆԱՂՈՒԹԻՑ - էջ 623
ՖՐԱՆԿ պրճ., 1303 թ., ստացող յԵրզնկայ - Հմր 2593, էջ 627, 633
ՖՐԻԿ տաղ. Ահեկ, որ Ռեզ - էջ 1102, Է՛, չարխ - էջ 1101, Յառաջն որ յաշխատես - էջ 1102, Պատգամն, որ - էջ 1101

9.
ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ՎԱՅՐԵՐԻ ՑԱՆԿ

Ադաման - Հմր 2543, էջ 435
Ախալգաար - Հմր 2480, էջ 205
Աղթամար - Հմր 2632, էջ 821
Աղուեղ - Հմր 2454, էջ 145
Ամասա (Գաճնասար) - Հմր 2561, էջ 499
Ամիթ - Հմր 2527, էջ 365
Ամոտեղամ - Հմր 2529, էջ 379, Հմր 2637, էջ 843
Ամոդոլու վանք (Բաղէշ) - Հմր 2605, էջ 669, Հմր 2639, էջ 851
Այաս - Հմր 2543, էջ 435
Անիեղակոյտ - Հմր 2680, էջ 1131
Անկումեաց վանք - Հմր 2542, էջ 431, Հմր 2631, էջ 817
Ապրակունեաց վանք (Երզնկայ) - Հմր 2519, էջ 325
Արախիշ - Հմր 2537, էջ 413
Արիներ - Հմր 2583, էջ 585
Արմէնի ամասպատ - Հմր 2604, էջ 665
Արմիզաւոր - Հմր 2465, էջ 175
Աւազ վանք (Եզնկա) - Հմր 2687, էջ 1179
Աւետարանոց - Հմր 2404, էջ 17
Աւբնդաանց - Հմր 2468, էջ 179
Բաղէշ - Հմր 2623, էջ 767
Բերիա (Հալապ) - Հմր 2500, էջ 201, - Հմր 2677, էջ 1107
Բերկրի - Հմր 2445, էջ 123
Բլուր գիւղ (Երեւանի նահանգ) - Հմր 2564, 507
Բոլորաբերդ առասպատ (Վայոց Ձոր) - Հմր 2634, էջ 829
Բռնակոթ (Սիւնիք) - Հմր 2656, էջ 979
Բոչնի - Հմր 2609, էջ 701
Գամաղիէլի վանք (Խիզանի մօտ) - Հմր 2610, էջ 707
Գիմիշխանա - Հմր 2463, էջ 171
Գլակայ վանք - Հմր 2692, էջ 1209
Գլաձոր - Հմր 2515, էջ 313
Գողթն - Հմր 2590, էջ 617
Գոռի - Հմր 2644, էջ 897
Գոռիս (Կուռես) - Հմր 2539, էջ 410
Դեռազարկ - Հմր 2588, էջ 607

Եղեսիա - Հմր 2567, ք 519
Եղիազարու վանք - Հմր 2690, ք 1193, Հմր 2691, ք 1199
Երեւան - Հմր 2446, ք 127
Երզնկայ - Հմր 2593, ք 627
Երուսաղէմ - Հմր 2493, ք 245, Հմր 2578, ք 569, Հմր 2647, ք 919, Հմր 2688, ք 1183
Զէյթուն - Հմր 2475, ք 193, Հմր 2504, ք 271
Էջմիածին - Հմր 2420, ք 63, Հմր 2499, ք 259, Հմր 2502, ք 265, Հմր 2503/Ա, ք 266, Հմր 2528, ք 373, Հմր 2547, ք 453, Հմր 2552, ք 467, Հմր 2622/Թ., ք 761, Հմր 2622/Ժ., ք 762, Հմր 2646, ք 915, Հմր 2652, ք 963, Հմր 2663, ք 1009, Հմր 2696, ք 1267
Էրզրում (Արզրում) - Հմր 2436, ք 99
Թռանճ գիւղ (Կարին) - Հմր 2660, ք 1001
Իսպիկոս գիւղ (Կեսարիոյ գաւառ) - Հմր 2570, ք 535
Լիմ - Հմր 2597, ք 647, Հմր 2645, ք 911
Լվով - Հմր 2403, ք 15
Խառաբատակ վանք (Ուշտունիք) - Հմր 2510, ք 297
Խլաթ (Մուրճ Գեղոզ Ջօրավար) - Հմր 2665, ք 1025
Խոտանան (Եճանան գիւղ ի Սիւնիք) - Հմր 2635, ք 833
Կալկաթա - Հմր 2636, ք 839
Կամ (Բաբերդ) - Հմր 2653, ք 965
Կարին - Հմր 2697, ք 1283
Կարս - Հմր 2424, ք 75
Կաֆա - Հմր 2406, ք 27, Հմր 2444, ք 121, Հմր 2473, ք 189, Հմր 2484, ք 217, Հմր 2534, ք 405, Հմր 2536, ք 411, Հմր 2672, ք 1065
Կեղի (Խոռձիւմ գաւառ) - Հմր 2633, ք 827
Կեսարիա (Ս. Կարապետ) - Հմր 2622/Ա., ք 751
Կիլիկեան Հայաստան - Հմր 2629, ք 809
Կիլիկիա, Սիս - Հմր 2627, ք 797
Կոստանդնուպոլիս - Հմր 2423, ք 73, Հմր 2448, ք 131, Հմր 2503/Բ, ք 269, Հմր 2505, ք 279, Հմր 2531, ք 385, Հմր 2551, ք 465, Հմր 2555, ք 477, Հմր 2562, ք 503, Հմր 2577, ք 565, Հմր 2595, ք 635, Հմր 2622/Գ., ք 754, Հմր 2622/ԺԸ., ք 766, Հմր 2640, ք 867, Հմր 2641, ք 871, Հմր 2669, ք 1047, Հմր 2682, ք 1165, Հմր 2689, ք 1191
Հալէպ - Հմր 2619, ք 741
Ղարսաար (Ս. Աստուածածին) - Հմր 2654, ք 969
Ղրիմ մայրաքաղաք - Հմր 2611, ք 713
Մանազկերտ (Ս. Աստուածածին) - Հմր 2557/Գ, ք 488
Մոսկուա - Հմր 2699, ք 1311
Մար - Հմր 2497/Բ. - ք 257
Յովհաննավանք - Հմր 2401, ք 9
Նոր Ջուղա - Հմր 2407, ք 31, Հմր 2558, ք 489, Հմր 2622/Է., ք 759, Հմր 2642, ք 873, Հմր 2673, ք 1095
Շամախի - Հմր 2613, ք 717
Շիմաճապր գիւղ (Ուրտան) - Հմր 2608, ք 693
Շուշի - Հմր 2622/Բ., ք 753
Ծօռոթ - Հմր 2494, ք 247
Ուտան (Մուրճ Վարդան անապատ) - Հմր 2670, ք 1053
Սալմաստ - Հմր 2437, ք 105
Սամաթիա (Հ. Պոլիս) - Հմր 2644, ք 897
Սանկտ Պետերբուրգ - Հմր 2661, ք 1005, Հմր 2699, ք 1311
Սեբաստիա - Հմր 2573, ք 543
Սեւան կղզի - Հմր 2530, ք 383
Սիսական - Հմր 2418, ք 57
Սիւռմարի վանք - Հմր 2498, ք 81
Սկեւռայ - Հմր 2630, ք 813
Տուրբ Յակոբ - Հմր 2563, ք 505
Տուրս - Հմր 2411, ք 41
Սպահան - Հմր 2587, ք 599
Սպեր - Հմր 2409, ք 35
Վան - Հմր 2582, ք 581, Հմր 2671, ք 1061
Վարազ - Հմր 2621, ք 749
Վարդձէն (Տայք) - Հմր 2653, ք 965
Տաթեւ - Հմր 2441, ք 111
Տարաւն - Հմր 2684, ք 1171
Տիգրանակերտ - Հմր 2405, ք 23, Հմր 2691, ք 1199
Տփխիս - Հմր 2580, ք 577, Հմր 2615, ք 733, Հմր 2663, ք 1009

Ե.
ԳՐԻԶՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԱԲԵԼ վրդ. Մխիթարեանց, 1850 թ., յէչմիածին - Հմր 2623/ԺԱ, ք 762
ԱԹԱՆԱՍ
– (Աթանէս) 1554 թ., ի Մանազկերտ - Հմր 2557/Գ, ք 488
– 1654 թ., Կարս - Հմր 2424, ք 75
ԱԼԻՔՍԱՆ ԵՐԷՑ, 1695ից առաջ - Հմր 2693, ք 1213
ԱՂԱՄԱԼ-ՊԵՏՐՈՍ, 1663 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2642, ք 873
ԱՌԱՔԵԼ
– (Առաքել) 1198 թ. - Հմր 2606, ք 679
– Սիւնեցի, ԺԴ. դ. - Հմր 2522, ք 351
– Դեղամացի, 1599 թ., ի Թռանճ գիւղ (Կարին) - Հմր 2660, ք 1001
ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ
– աբղ., ծայկող, 1419 թ., ի Մուրճ Վարդան անապատ, Ուտան - Հմր 2670, ք 1053
– եպս. Մշեցի, 1585 թ., յԵրուսաղէմ - Հմր 2578, ք 569
– երէց, ԺՉ. դ. - Հմր 2676, ք 1099
– արկպ., 1630 թ., ի Հալէպ - Հմր 2619, ք 741, ſիյ՝ 1637 թ., Հալէպ - Հմր 2560, ք 261
– արկպ., 1633 թ. - Հմր 2435, ք 95
– դպիր, 1641 թ., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2669, ք 1047
– 1648 թ., ի Սպահան - Հմր 2587, ք 599
– արկպ., ԺԷ. դ. - Հմր 2459/Բ, ք 158
ԱՏՈՄ, ԺԵ. դ. - Հմր 2625, ք 781
ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ կր., ճաեւ ստացող, 1690 թ. - Հմր 2449, ք 137

ԱԻԱԳՏԼՐ, 1475 թ., ի Բոլոտաբերդ (Վայոց ձոր) - Հմր 2634, էջ 829
ԱՒԵՏԻՍ
– 1595 թ., ի Սուրս - Հմր 2411, էջ 41
– ԺԶ. դ. - Հմր 2440, էջ 109
– (Աւետիք) ինչ., 1697 թ., ի Բերիա - Հմր 2677, էջ 1107
ԲԱՂԴԱՍԱՐ դպիր, 1681 թ., ի Շամախի - Հմր 2613, էջ 717
ԲԱՐԱՂԱՄ, ԺԳ. դ., - Հմր 2601, էջ 655
ԲԱՐՍԵՂ
– երաժիշտ, ստացող, 1294 թ., - Հմր 2588, էջ 607
– վրդ., 1418 թ., ի եղիազարու վանս - Հմր 2690,
– ստացող, 1598 թ., յԱմրդոլու վանի, ի Բաղէշ - Հմր 2605, էջ 669
– ինչ., 1681 թ., ի Շամախի - Հմր 2613, էջ 717
ԲՐԱՔԻՈՆ, ի Կոստանդնուպոլիս, 1786 թ. - Հմր 2595, էջ 635
ԳԱԶԱՒԻՍՏ, 1406 թ., ի Սիսական - Հմր 2418, էջ 57
ԳԱԶԻՒԱՆԷ, 1641 թ., յԱւետարանոց - Հմր 2404, էջ 17
ԳԷՈՐԳ, 1738 թ. - Հմր 2498, էջ 259
ԳՐԻԳՈՐ
– Գ. Պահլաւունի, կրկես. Հայոց՝ 1113-1166 թթ. - Հմր 2600, էջ 651
– (Գրիգորիս) ԺԴ. դ. - Հմր 2523, էջ 353
– դպիր, ԺԴ. դ. - Հմր 2478, էջ 201
– արքս., 1494 թ., ի Միւռունարի վանի - Հմր 2428, էջ 81
– եպս., 1592 թ., ի Սպէր - Հմր 2409, էջ 35
– ԺԶ. դ. - Հմր 2576, էջ 557
– Հռոմկլայեցի, ԺԶ. դ. - Հմր 2459/Բ, էջ 157
– երէց Կողոնացի, ճառս ստացող, 1631 թ., Վարաւար - Հմր 2654, էջ 969
– երէց, 1635 թ. - Հմր 2628, էջ 803
– ինչ., ստացող, 1640 թ., յԱխալցար - Հմր 2480, էջ 205
– 1641 թ., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2669, էջ 1047
– Զէյթունցի, 1659 թ., յԵդեսիա - Հմր 2567, էջ 519
– երէց, ԺԷ. դ. - Հմր 2618, էջ 737
– ԺԷ. դ. - Հմր 2698, էջ 1307
– երէց, 1702 թ. - Հմր 2472, էջ 187
– 1735 թ. - Հմր 2548/Բ, էջ 459
– սրկզ. Խամեցի, ճառս ստացող, 1780, յԷչմիածին - Հմր 2552, էջ 467
– Կարնեցի Շաբաճեան, 1828 թ. - Հմր 2623/ԺԱ, էջ 763, ի Կոստանդնուպոլիս, 1832 թ. - Հմր 2641, էջ 871
– վրդ. Կ. Պոլսեցի, 1836 թ., ի Կեսարիա (Ս. Կարապետ) - Հմր 2622/Ա., էջ 751
ԴԱՒԻԹ
– 1198 թ. - Հմր 2606, էջ 679
– վրդ., 1705 թ., յԷչմիածին - Հմր 2547, էջ 453
ԵԼԻԱԶԱՐ, 1646 թ., ի Տիգրանակերտ - Հմր 2405, էջ 23
ԵՐԵՄԻԱ, ինչ., ԺԴ. դ. - Հմր 2695, էջ 1219
ԵՓՐԵՄ
– ինչ., ԺԷ. դ., ի Գողթն - Հմր 2590, էջ 617
– վրդ. Ալթունեան, ԺԹ. դ., յԷչմիածին - Հմր 2696, էջ 1267
ԶՈՍԻՒ, 1619 թ., յԵրուսաղէմ - Հմր 2493, էջ 245
ԶՈՔԱՐԻՆ
– արքս., 1472 թ., յԱնկիւնեաց վանս - Հմր 2631, էջ 817, 1476 թ., յԱնկիւնեաց վանս - Հմր 2542, էջ 431
– աղբյ., 1515ից առաջ, ի Վան - Հմր 2582, էջ 581
ՁԱՔԷՈՍ, 1265ից յետոյ - Հմր 2603, էջ 663
ԹԱԴԷՈՍ
– Միւրղսատեանց, 1850 թ., ի Գորի - Հմր 2644, էջ 897
– եպս. Բէկնազարեանց, 1851 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2622/Է., էջ 759
ԹԱՄՈՒՒՐ դպիր, 1655 թ., ի Կոստանդնուպոլիս - Հմր 2577, էջ 565
ԹԷՈԴՈՍ ԿԱՐՆԵՑԻ, ԺԷ. դ. - Հմր 2649, էջ 933
ԹՈՐՈՍ
– ինչ., 1300 թ. - Հմր 2607, էջ 683
– Տարօնացի, 1323 թ., ի Կլաձոր - Հմր 2515, էջ 313
ԹՈՎՄԱՍ
– 1300 թ. - Հմր 2607, էջ 683
– (Թոմայ) ինչ., 1471 թ., յԱլթամար - Հմր 2632, էջ 821
– (Թոմայ) երէց Բաղիշեցի, 1662 թ., ի Բաղէշ - Հմր 2623, էջ 767
– (Թոմայ) ինչ., 1681 թ., ի Շամախի - Հմր 2613, էջ 717
ԻԳՆԱՏԻՈՍ
– ԺԴ. դ. - Հմր 2456, էջ 149
– արհեպս. Վասպուրականի, 1867ից առաջ, ի Կիմ - Հմր 2645, էջ 911
ԻՍՊԻՆՏԻՐԻ ԿԱՖԱՅԻ, 1661ից առաջ - Հմր 2492, էջ 239
ԻԱՆՈՒՏՈՒՐ
– ինչ., 1505 թ., ի ի Խլաթ (Մուրբ Գէորգ Ջօրավար) - Հմր 2665, էջ 1025
– ԺԷ. դ. - Հմր 2649, էջ 933
ԿԱՐԱՊԵՏ
– երէց, 1303 թ., յԵրզնկայ - Հմր 2593, էջ 627
– ինչ., ճառս՝ ստացող, կազմող, 1363 թ., ի Պրիմ - Հմր 2611, էջ 713
– եպս., 1418 թ., ի եղիազարու վանի - Հմր 2690, էջ 1193
– Բերկրեցի, ի»ճառս ծաղկող, 1498 թ., ի Բերկրի - Հմր 2445, էջ 123
– արքս., 1568 թ., յ Ւրախիչ - Հմր 2537, էջ 413
– կր., 1618 թ., ի եղիազարու վանս (Տարօն) - Հմր 2691, էջ 1199
– 1636 թ., ի Բռնակոթ (Սիւնիք) - Հմր 2656, էջ 979
– Սալմաստ, 1800 թ. - Հմր 2437, էջ 105
ԿԻՐԱԿՈՍ
– երէց, 1294 թ. - Հմր 2496, էջ 249
– երէց, 1663 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2642, էջ 873
– կր., ԺԷ. դ. - Հմր 2566, էջ 511
ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ
– 1294 թ. - Հմր 2496, էջ 249
– թագաղիր իշխան, ԺԳ. դ., ի Կիլիկեան Հայաստան - Հմր 2629, էջ 809
ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՋՈՒԼԱՅԵՑԻ, ճառս՝ ծաղկող, 1679 թ. - Հմր 2673, էջ 1095
ՀԵԹՈՒՄ, ԺԳ. դ. - Հմր 2601, էջ 655
ՂԱԶԱՐ
– սրկզ., 1333 թ. - Հմր 2557/Ա. - էջ 483
– 1418 թ., յեղիազարու վանս - Հմր 2690, էջ 1193
– երէց, 1641 թ. - Հմր 2470, էջ 183
– սրկզ. Քարահատցի, 1681, ի Շամախի - Հմր 2613, էջ 717

ՂՈՒԿԱՍ
– 981 թ. - Հմր 2679, էջ 1125
– ժէ. դ. - Հմր 2430, էջ 85
ՂՈՒՆԿԻԱՆՈՍ
– դպիր, 1760 թ., յԷջմիածին - Հմր 2646, էջ 915, 1771 թ., Էջմիածին - Հմր 2652, էջ 963
– Աշտարակեցի, 1770 թ. - Հմր 2499, էջ 259
ՄԱՄԻՆ, 1663 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2642, էջ 873
ՄԱԿԱՐ, 1755 թ., յԱրզրում - Հմր 2436, էջ 99
ՄԱՆՈՒԿ, 1791 թ. - Հմր 2501, էջ 263
ՄԱՏԹԷՈՍ
– երէց, 1371 թ., յԱնկեղակոյտ - Հմր 2680, էջ 1131
– Ջուղայեցի, 1391 թ., յԱպրակունեաց վանս, երէցակ - Հմր 2519, էջ 325
– 1426 թ. - Հմր 2678, էջ 1111
– 1457 թ. - Հմր 2522, էջ 351
– ժե. դ. - Հմր 2495, էջ 247
– 1771 թ. - Հմր 2502, էջ 265
ՄԱՐԳԱՐԻ
– (Մարզար) ԺՋ. դ. - Հմր 2559, էջ 483
– (Մարզար) դպիր, 1650 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2558, էջ 489
– ծաղկող, ստացող, ժէ. դ. - Հմր 2681, էջ 1161
ՄԱՐԿՈՍ
– Կեղեցի, ԺՋ. դ., ի Կեղի - Հմր 2633, էջ 872
– 1642 թ. - Հմր 2408, էջ 35
– երէց, 1663 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2642, էջ 873
– 1670 թ., յԷջմիածին - Հմր 1670, էջ 63
ՄԱՐՈՒԹԱՅ, ժէ. դ. - Հմր 2421, էջ 67
ՄԱՐՏԻՐՈՍ
– Բրջնեցի, 1184, ի Բրջնի - Հմր 2609, էջ 701
– վրդ. Եղոկիացի, ննաե՝ ստացող, 1784 թ. - Հմր 2668, էջ 1043
ՄԵՍՐՈՊ
– ճիյ., 1669 թ. - Հմր 2433, էջ 91
– վրդ. Կեսարացի, 1810 թ., ի Կոստանդնուպոլիս - Հմր 2555, էջ 477
ՄԻՆԱՍ
– սարկ., ԺԸ. դ. - Հմր 2579, էջ 573
– Կամախարական Երեսունցի, 1807 թ., ի Բլուր գիւղ - Հմր 2564, էջ 507
ՄԻՍՔՈ արկզ., 1626 թ., յԻլով - Հմր 2403, էջ 15
ՄԻՔԱՅԷԼ երէց, 1585 թ., յԵրուսաղէմ - Հմր 2578, էջ 569
ՄԽԻԹԱՐ, ննաե՝ ստացող, 1393 թ. - Հմր 2510, էջ 297
ՄԿՐՏԻՉ
– ճիյ., 1642 թ., Էջմիածին - Հմր 2503/Ա, էջ 266
– 1663 թ., Նոր Ջուղա - Հմր 2642, էջ 873
– ժէ. դ. - Հմր 2429, էջ 83
ՄՈՎՍԷՍ
– աղրյ., 1476 թ., յԱւազ վանս (Երզնկա) - Հմր 2687, էջ 1179
– 1671 թ. - Հմր 2431, էջ 87
ՄՈՒՐԱՏ օղլու, 1626 թ. - Հմր 2403, էջ 15
ՄՈՒՐԱՏԽԱՆ ՎԱՆԵՑԻ, ննաե՝ ծաղկող, ի Կոստանդնուպոլիս - Հմր 2700, էջ 1329
ՅԱԿՈԲ
– 1338 թ., ի Կիլիկիա, ի Սիս - Հմր 2627, էջ 795
– սրբդ., ննաե՝ ստացող, 1689 թ., յԵրուսաղէմ (Սուրբ Փրկիչ) - Հմր 2688, էջ 1183
– ԺԸ. դ. - Հմր 2623/ԺԲ, էջ 764
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ
– ԺՋ. դ. - Հմր 2594, էջ 633
– (Աւութիւն) տէր, 1723 թ., ի Սեբաստիայ - Հմր 2573, էջ 543
– Պետանեան Կ. Պոլսեցի, 1763 թ., ի Կոստանդնուպոլիս - Հմր 2562, էջ 503
– տիրց., տպագրիչ, 1780 թ., յԷջմիածին - Հմր 2552, էջ 467
– Վանեցի, 1796 թ., ի Վաղաշ - Հմր 2621, էջ 749
– ԺԸ. դ. - Հմր 2674, էջ 1097
– ԺԸ. դ. - Հմր 2650, էջ 959
ՅՈՎԱԿԻՄ երէց, 1663 թ., ի Կաֆայ - Հմր 2473, էջ 189
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ
– 1295 թ., յԱրմէնի անապատ - Հմր 2604, էջ 665
– Երզնկացի, ննաե՝ ստացող, 1306 թ. - Հմր 2520, էջ 333, ԺԴ. դ. - Հմր 2549, էջ 461
– (Օհաննէս) ժե. դ. - Հմր 2508, էջ 293
– արկզ., ԺՋ. դ. - Հմր 2425, էջ 77
– (Յոհան) 1630 թ., յԱգընդանց - Հմր 2468, էջ 179
– ստացող, 1635 թ., ի Շիհանայր գիւղ, ի Ռոտան - Հմր 2608, էջ 693
– երէց, 1641 թ., յԱդուէրձ - Հմր 2454, էջ 145
– (Յոհան) երէց, ննաե՝ ծաղկող եւ ստացող, 1642 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2407, էջ 31
– արկզ., ննաե՝ ծաղկող, 1653 թ., Շօռօթ - Հմր 2494, էջ 247
– սրբդ., 1664 թ., ի Յովհաննավանք - Հմր 2401, էջ 9
– (Յոհան) երէց, 1675 թ. - Հմր 2506, էջ 281
– (Յոհան) 1675 թ., ի Կորես - Հմր 2539, էջ 419
– Ջէյթուն, 1679 թ. - Հմր 2475, էջ 193
– վրդ. Ամասիացի, 1755 թ., յԱմատեռդամ - Հմր 2529, էջ 379
– Նոտար, 1813 թ., ի Լիմ - Հմր 2597, էջ 647
– Տէր-Կարապետեան Պոտասացի, 1830 թ. - Հմր 2648, էջ 925
– Թագաւորեան, 1856 թ., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2622/ԺԵ., էջ 766
– Կարապետեան Կ. Պոլսեցի, 1861 թ., յԵրուսաղէմ - Հմր 2647, էջ 919
– ճիյ. հաչկեան, ի Կպկաթա, 1868 թ. - Հմր 2636, էջ 839
ՅՈՎՍԷՓ
– սրբդ., 1670 թ., յԷջմիածին - Հմր 2420, էջ 63
– վրդ., 1678 թ., ի Տաթեւ - Հմր 2441, էջ 111
– (Յոսէփ) վրդ., 1816 թ. - Հմր 2525, էջ 361
– Արցախեցի, 1838 թ., ի Շուշի - Հմր 2622/Ը., էջ 753, 1839 թ., Ս. Յակոբ - Հմր 2653, էջ 505
ՆԱԶԱՐԷԹ, ԺՋ. դ. - Հմր 2486, էջ 227
ՆԱՀԱՊԵՏ դպիր, ի Կոստանդնուպոլիս, 1834 թ. - Հմր 2551, էջ 465
ՆԱՏԵՐ, 1341 թ., ի Վարդնչէն - Հմր 2653, էջ 965
ՆԵՐՍԷՍ երէց, 1535 թ., յԻսպիլեա - Հմր 2570, էջ 535
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ
– (Նիկողոս) 1453 թ., ի Կաֆայ - Հմր 2484, էջ 217

– 1647 թ., Կաֆա - Հմր 2444, էջ 121
– Մելանաւոր, նաեւ՝ ծաղկող, կազմող, արծաթապատող, 1656 թ., ի Կաֆայ - Հմր 2534, էջ 405, 1657 թ. - Հմր 2536, էջ 411
ՆՈՐՈԳԵՍ, ծԴ. դ: - Հմր 2490, էջ 233
ՊԵՏՐՈՍ
– 973 թ., ի Տարսոն - Հմր 2684, էջ 1171
– (Պետրոսիկ) արվեստ., ծԳ. դ. - Հմր 2414, էջ 49
– կր., 1363 թ., ի Գամաղիէլի վանս - Հմր 2610, էջ 707
– արվեստ., 1387 թ. - Հմր 2516, էջ 315
– դպիր Գիւմուշխանեցի, նաեւ՝ ծաղկող, ստացող, 1665 թ. - Հմր 2463, էջ 171
– ծէ. դ. - Հմր 2566, էջ 511
– երէց, 1742 թ. - Հմր 2434, էջ 93
– դպիր, 1826 թ. - Հմր 2598, էջ 649
ՊՕՂՈՍ
– Գաղրունցի, 1672 թ., յԱմրդոլու վանս (Բաղէշ) - Հմր 2639, էջ 851
– Սեւանցի, 1806 թ., ի Սեւան կղզի - Հմր 2530, էջ 383
– ռաբունի, ծԹ. դ. - Հմր 2643, էջ 893
ՌՈՒԲԷՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ, 1850 թ., ի Գոռի - Հմր 2644, էջ 897
ՍԱՀԱԿ
– Դեխտոր ականեցի, ծԵ. դ. - Հմր 2495, էջ 247
– դպիր, 1672 թ., ի Տփխիս - Հմր 2580, էջ 577
ՍԱՐԳԻՍ
– արվեստ., 1200 թ. - Հմր 2588, էջ 613
– 1313 թ., յԱրիձոր - Հմր 2583, էջ 585
– ճեյ., 1463 թ., յԱրմիզաւիճ - Հմր 2465, էջ 175
– ժԶ. դ. - Հմր 2438, էջ 107
– 1635 թ., ի Խոտասան - Հմր 2635, էջ 833
– 1659 թ., յեդեսիա - Հմր 2567, էջ 519
– 1777 թ., ի Կոստանդնուպոլիս - Հմր 2531, էջ 385
ՍԻՄԷՈՆ
– Տրապիզոնցի, 1515 թ., յԱլտա - Հմր 2543, էջ 435
– (Սիմոն) 1664 թ., ի Գանձասար - Հմր 2561, էջ 499
– (Սիմոն) երէց, նաեւ՝ ստացող, 1691ից առաջ - Հմր 2560, էջ 495
– 1728 թ. - Հմր 2548/Ա, էջ 457
ՍՏԵՓԱՆՈՍ
– ճեյ., 1290 թ., ի Սկեւռայ - Հմր 2630, էջ 813
– ճեյ., 1341 թ., ի Վարդնչէն - Հմր 2653, էջ 965
– Թոխաթցի, 1607 թ., ի Կաֆայ - Հմր 2672, էջ 1065
– 1614 թ. յԱմիթ - Հմր 2527, էջ 365
– Դաշտեցի երէց, 1637 թ. - Հմր 2497/Բ, էջ 257
– արվեգ. ծԴ. դ. - Հմր 2476, էջ 197
– վրդ. Տփխիսեցի, նաեւ՝ արքազրող, 1809 թ., ի Կոստանդնուպոլիս - Հմր 2689, էջ 1191
– Դպիւռճօղլեանց, ի Տփխիս, 1850 - Հմր 2615, էջ 733
ՎԱՀԱՆ ճեյ. Զէյթունցի, նաեւ՝ ծաղկող, կազմող, 1596 թ. - Հմր 2504, էջ 271
ՎԱՐԴԱՆ
– կր., 1285 թ. - Հմր 2453, էջ 143
– երէց, 1444 թ., Վան - Հմր 2671, էջ 1061
– աբեղ. Աստապատեցի, 1769 թ., յԷչմիածին - Հմր 2528, էջ 373
– երէց, 1816 թ. - Հմր 2525, էջ 361
ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆ, ծԶ. դ. - Հմր 2659, էջ 985
ՓԻԼԻՊՈՍ ճեյ. Մշեցի (Բազուեցի) 1613 թ., ի Գլակայ վանս - Հմր 2692, էջ 1209
ՔԵԱՀԵԱ օղլու, 1750 թ. - Հմր 2620, էջ 747
ՔՐԻՍՏՈՍՏՈՒՐ, ծէ. դ. - Հմր 2481, էջ 207
ՕՇԻՆ (Աշին) 1295 թ., յԱրմենի անապատ - Հմր 2604, էջ 665

Ք.

ԾԱՂԿՈՂՆԵՐԻ ՅԱՆԿ

ԱԲՐԱՀԱՄ կր., նաեւ՝ կազմող, 1475 թ., ի Բոլորաբերդ անապատ - Հմր 2634, էջ 829
ԱՆԴՐԵԱՍ արվեստ., 1708 թ., յԷչմիածին - Հմր 2552, էջ 467
ԱՒՆԱՓԵԼ, Գեղամացի, 1599 թ., ի Թուանճ գիւղ Կարճոյ - Հմր 2660, էջ 1001
ԱՍՏՈՒԱԱԾԱՏՈՒՐ դպիր, գրիչ, 1419 թ., ի Ս. Վարդան անապատ - Հմր 2670, էջ 1053
ԳՐԻԳՈՐ ճեյ., նաեւ՝ կազմող 1444 թ., ի Վան - Հմր 2671, էջ 1061
ԵՐԵՄԻԱՅ
– 1670, յԷչմիածին - Հմր 2420, էջ 63
– արվեստ., 1760 թ., յԷչմիածին - Հմր 2646, էջ 915
ԵՓՐԵՄ, գրիչ, 1708 թ., ի Գաղթ - Հմր 2590, էջ 617
ՁՈՒՔԱՐ, 1738 թ. - Հմր 2498, էջ 259
ԿՈՒՐԱՊՏ
– 1406 թ., ի Սիսական - Հմր 2418, էջ 57
– ճեյ., 1471 թ., յԱղթամար - Հմր 2632, էջ 821
– Բեհկրեցի, գրիչ, 1498 թ. - Հմր 2445, էջ 123
– Բաղիշեցի, 1515 թ.ից առաջ, ի Վան - Հմր 2582, էջ 581
ՀԱՅՐԱՊԵՏ
– ճեյ., 1200 թ. - Հմր 2589, էջ 613
– 1648 թ., ի Սպահան, - Հմր 2587, էջ 599, 1679 թ., Նոր Ջուղա - Հմր 2673, էջ 1095
ՂԱՐԱՅ, 1598 թ., յԱրախսիչ - Հմր 2537, էջ 413
ՄԱՆԹՈՍ Զագեցի, 1655 թ., ի Կոստանդնուպոլիս - Հմր 2577, էջ 565
ՄԱՐԳԱՐԷ, նաեւ՝ գրիչ, ստացող, ծէ. դ. - Հմր 2681, էջ 1161
ՄՈՒՐԱՏԽԱՆ Վանեցի, նաեւ՝ գրիչ, 1798 թ., ի Կոստանդնուպոլիս - Հմր 2700, էջ 1329
ՅԱԿՈԲ վրդ., 1663 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2642, էջ 873
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ
– կազմող, 1418 թ., յեղիազարու վանս - Հմր 2690, էջ 1193
– (Յոճան) երէց, նաեւ՝ գրիչ, ստացող, 1642 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2407, էջ 31
– արվեգ., գրիչ, 1653 թ., ի Շօռոթ - Հմր 2494, էջ 247

ՆԵՐՍԷՍ երէց, նաեւ՝ գրիչ, կազմող, 1535 թ. - Հմր 2570, էջ 535
ՆԻԿՈՂՈՍ Մելանաւոր, նաեւ՝ գրիչ, կազմող, 1656 թ., ի Կաֆայ - Հմր 2534, էջ 405, 1657 թ., ի Կաֆայ - Հմր 2536, էջ 411
ՊԵՏՐՈՍ դպիր Գիմիշխանեցի, նաեւ՝ գրիչ, կազմող, 1665 թ. - Հմր 2463, էջ 171
ՍԱՀԱԿ
– ինյ. Բաղիշեցի, նաեւ՝ կազմող, 1618 թ., յեղիազարու վանս, Տարօն - Հմր 2691, էջ 1199
– վանեցի, 1672 թ., յամրոդու վանս, Բաղէշ - Հմր 2639, էջ 851
ՍԱՐԳԻՍ երէց, 1338 թ., ի Կիլիկիա (Սիս) - Հմր 2627, էջ 795
ՍԻՄԷՈՆ րաբունապետ, 1642 թ., յէջմիածին - Հմր 2503/Ա, էջ 266
ՍՏԵՓԱՆՈՍ
– Կարնեցի, 1341 թ., - Հմր 2653, էջ 965
– ինյ., 1642 թ., յէջմիածին - Հմր 2503/Ա, էջ 266
ՎԱՀԱՆ ինյ. Զէյթունցի, նաեւ՝ գրիչ, կազմող, 1596 թ. - Հմր 2504, էջ 271
ՓԻԼԻՊՊՈՍ, գրիչ, 1685 թ. - Հմր 1509, էջ 77, 84

Թ.
ԿԱՂՄՈՂՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԱՌԱՔԵԼ, 1294 թ., ի Դռազարկ - Հմր 2588, էջ 607
ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ինյ., 1636 թ., ի Բոնակոթ - Հմր 2656, էջ 979
ԳՐԻԳՈՐ ինյ., կազմող, 1444 թ., ի Վան - Հմր 2671, էջ 1061
ԵՒԶՈՏՈՒՐ տիրց., 1780 թ., յէջմիածին - Հմր 2552, էջ 467
ԿՈՒՐԱՊԱՏ ինյ., նաեւ՝ գրիչ, ստացող, 1363 թ., ի Դրիմ, - Հմր 2611, էջ 713
ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ոսկերիչ, 1290 թ., ի Սկեւռայ - Հմր 2630, էջ 813
ՄԱՐԳԱՐ ինյ., 1636 թ., ի Բոնակոթ - Հմր 2656, էջ 979
ՄԵԼՔԻՍԵԴԵԿ, 1624 թ., յԱնկուճեաց վանս - Հմր 2542, էջ 431
ՅԱԿՈԲ, 1599 թ., - Հմր 2507, էջ 293
ՅՈՎԱՆՆԷՍ
– սրկպ., 1338 թ., ի Կիլիկիա (Սիս) - Հմր 2627, էջ 795
– ծաղկող, 1418 թ., յեղիազարու վանս - Հմր 2690, էջ 1193
–վրդ., 1698 թ. - Հմր 2625, էջ 781
ՅՈՎՆԱՆ, 1159 թ. - Հմր 2684, էջ 1171
ՅՈՎՍԷՓ վրդ., 1515ից առաջ, ի Վան - Հմր 2582, էջ 581
ՆԵՐՍԷՍ երէց, նաեւ՝ գրիչ, ծաղկող, 1535 թ., յԻսպիեկա գիւղ - Հմր 2570, էջ 535
ՆԻԿՈՂՈՍ Մելանաւոր, նաեւ՝ գրիչ, ծաղկող, արձաթապատող, 1656 թ., ի Կաֆայ - Հմր 2534, էջ 405
ՊԵՏՐՈՍ դպիր Գիմիշխանեցի, նաեւ՝ գրիչ, ծաղկող, 1665 թ., ի Գիմիշխան - Հմր 2463, էջ 171
ՍԱՀԱԿ
– վրդ., 1184 թ., ի Բրջնի - Հմր 2609, էջ 701
– ինյ. Բաղիշեցի, նաեւ՝ ծաղկող, 1618 թ., յեղիազարու վանք - Հմր 2691, էջ 1199
ՍԱՐԳԻՍ ինյ., ժԴ. դ., - Հմր 2523, էջ 353
ՍՏԵՓԱՆՈՍ, 1363 թ., ի Գամաղիէլի վանս - Հմր 2610, էջ 707
ՍՐՍԱՊ, 1596 թ. - Հմր 2511, էջ 301
ՎԱՀԱՆ ինյ. Զէյթունցի, նաեւ՝ գրիչ, ծաղկող, ստացող, 1596 թ., ի Զէյթուն - Հմր 2504, էջ 271
ՎԱՐԴԱՆ վարդապետ, 1198 թ. - Հմր 2606, էջ 679

Ժ.
ՄԵԿԵՆԱՍՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Աբրահամ խոճա, 1669 թ. - Հմր 2433, էջ 91
Ամանիա երէց Դամեցի, 1671 թ., յերեւան - Հմր 2446, էջ 127
Արիստակէս վրդ., 1636 թ, ի Բոնակոթ (Սիւնիք) - Հմր 2656, էջ 979
Մարտիրոս արեպս. Կեսարացի, 1809 թ., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2689, էջ 1191
Մովսէս, ժԶ. դ. - Հմր 2425, էջ 77
Ջաւուտ Պարոնց, 1641 թ., յԱւետարանոց - Հմր 2404, էջ 17
Սատաղայ, 1475 թ., ի Բոլորաբերդ աւանատ (Վայոց Ձոր) - Հմր 2634, էջ 829

Ժ[1]
ՊԱՏՏԻԻՐԱՏՈՒ-ՍՏԱՑՈՂՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԱԲՐԱՀԱՄ
– վրդ., ժԵ. դ. - Հմր 2625, էջ 781
– Զալապի, 1633 թ. - Հմր 2435, էջ 95
– վրդ. Աստապատեցի, 1769 թ., յէջմիածին - Հմր 2528, էջ 373
– վրդ. Կ. Պոլսեցի, 1813 թ., ի Լիմ - Հմր 2597, էջ 647

ԱԶԱՐԻԱ կթղկս., 1596 թ., ի Զէյթուն - Հմր 2504, էջ 271
ԱԼԷՔՍԻԱՆՈՍ
– ԺԴ. դ. - Հմր 2557/Բ, էջ 488
– 1554 թ., Մանազկերտ - Հմր 2557/Գ, էջ 488
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ վրդ., 1679 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2673, էջ 1095
ԱՆՈՒՇԻԼ ՆԱԼԲԱՆԴ, ԺԶ. դ. - Հմր 2576, էջ 557
ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԿՕԶԱՅ ԲԱԶԵՆՑԻ, ԺԶ. դ. - Հմր 2676, էջ 1099
ԱՏՈՄ բաբուսի, ԺԶ. դ. - Հմր 2478, էջ 201
ԱՒԻՍՏՍԱԿԵՍ
– վրդ. խարբեցցի, 1630 թ., ի Հալէպ - Հմր 2619, էջ 741
– վրդ., 1635 թ., ի Շինաճար (Ուրուտան) - Հմր 2608, էջ 693
– կր., գրիչ, 1690 թ. - Հմր 2449, էջ 137
ԲԱՂԴԱՍԱՐ արճեպս. Հասան-Ջալալեան, 1833 թ., ի Շուշի - Հմր 2622/Ե., էջ 753
ԲԱՐՍԵՂ
– 1294 թ., գրիչ, ի Դրազարկ - Հմր 2588, էջ 607
– վրդ., գրիչ 1418 թ., յեղիազարու վանս - Հմր 2690, էջ 1193
– 1598 թ., գրիչ յԱմդողու վանս, Բաղէշ - Հմր 2605, էջ 669
– բաբունապետ, 1618 թ., յեղիազարու վանս (Տարօն) - Հմր 2691, էջ 1199
– արճեպս, պատմութեր, 1664 թ. - Հմր 2561, էջ 499
ԳԱՎՈՒՍՏ, վրդ., 1723 թ., ի Սերաստիայ - Հմր 2573, էջ 543
ԳԷՈՐԳ արևպ., 1341ից առաջ, նաեւ՝ ստացող - Հմր 2653, էջ 965
ԳՐԻԳՈՐ
– (Գրիգորիս) Գ. Պաձլատունի, կթղկս. Հայոց՝ 1113-1166 թթ. - Հմր 2600, էջ 651
– վրդ., 1387 թ. - Հմր 2516, էջ 315
– 1406 թ., ի Սիսական - Հմր 2418, էջ 57
– տիրց., 1453 թ. - Հմր 2484, էջ 217
– ճեյ., 1640 թ., գրիչ - Հմր 2480, էջ 205
– արկպ. Խամեցի, 1780 թ., նաեւ՝ գրիչ - Հմր 2552, էջ 467
– Կարմեցի Շաարճեան, գրիչ, 1832 թ., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2641, էջ 871
– Մինդամճեան Պոլսեցի, ի Կ. Պոլիս, 1834 թ. - Հմր 2551, էջ 462
ԴԱՒԹԻՈՍ աղայ, 1856 թ., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2622/ԺԵ., էջ 766
ԴԱՒԻԹ
– ճեյ., 981 թ. - Հմր 2679, էջ 1125
– 1198 թ. - Հմր 2606, էջ 679
– Գ. Վաղարշապատեցի, 1599 թ., ի Թռւանճ գիւղ Կարնոյ - Հմր 2660, էջ 1001
ԵԳՈՒԱՐ, 1742, - Հմր 2434, էջ 93
ԵՂԻՇԱՅ ճեյ., 1475 թ., ի Բոլորաբերդ (Վայոց Ձոր) - Հմր 2634, էջ 829
ԵՍԱՅԻ վրդ., 1426 թ. - Հմր 2678, էջ 1111
ԵՐԵՄԻԱ
– 1295 թ., յԱրմէնի անապատ - Հմր 2604, էջ 665
– ճեյ., ԺԳ. դ., գրիչ - Հմր 2695, էջ 1219
– տիրց. մանուեան, 1796 թ., ի Վարագ - Հմր 2621, էջ 749
ԵՓՐԵՄ
– վրդ., 1685 թ., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2423/Բ, էջ 73
– վրդ., 1695 թ., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2503/Բ, էջ 269
ԶԱՔԱՐԻԱ, (Զաքար) կր., ԺԶ. դ. - Հմր 2576, էջ 557
ԶՈՒՐԱԲ, 1672 թ., ռուի Նուռաղիճի, ի Տփխիս - Հմր 2580, էջ 577
ԹԱԴԷՈՍ
– վրդ., Բոչնի, 1184 թ. - Հմր 2609, էջ 701
– Միւռդատեանց, 1850 թ., Կ. Պոլիս - Հմր 2644, էջ 897, 1852 թ., Կ. Պոլիս - Հմր 2622/Գ., էջ 754
ԹՈՎՄԱՍ վանական ճեյ., 1294 թ. - Հմր 2496, էջ 249
ԹՈՐՈՍ
– Կ. Պոլսեցի, 1290 թ., ի Սկեւռայ - Հմր 2630, էջ 813
– վրդ Սեբաստացի, 1641., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2669, էջ 1047
ԻԳՆԱՏԻՈՍ կր., 1426 թ. - Հմր 2678, էջ 1111
ԻՍԱՀԱԿ վրդ. Գեղամացի, 1786 թ. ի Կ. Պոլիս, - Հմր 2569, էջ 569
ԽԱԶԱՂՑՈՒՐ
– դպիր, 1647 թ., ի Կաֆայ - Հմր 2444, էջ 121
– մանդասի, 1663 թ., ի Կաֆայ - Հմր 2473, էջ 189
– ԺԷ. դ. - Հմր 2447, էջ 131
– բարուձապետ Կ. Պոլսեցի, նաեւ՝ գրիչ ԺԷ. դ. - Հմր 2569, էջ 933
– արճեպս., ԺԷ. դ. - Հմր 2618, էջ 737
– Թիւիքեցի, 1806 թ., ի Սեւան կղզի - Հմր 2530, էջ 389
ԽՈՍՐՈՎ ԱՆԱՔԵՒՑԻ, Ժ. դ. - էջ 186, 187
ԿԱՐԱՊԵՏ
– ճեյ., գրիչ, ստացող, 1363 թ., ի Ղրիմ - Հմր 2611, էջ 713
– արճեպս, 1850 թ., Տփխիս - Հմր 2615, էջ 733
ԿԻՒՐԱԿՈՍ հայր, 973 թ., ի Տարօն - Հմր 2684, էջ 1171
ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ճեյ., 1200 թ. - Հմր 2589, էջ 613
ԿՈՒԻՓՇԵՆ, 1472 թ., յԱնկիւմագ վանս - Հմր 2631, էջ 817
ՂԱԶԱՐ վրդ., 1387 թ. - Հմր 2516, էջ 315
ՄԱՏԹԷՈՍ
– երէց, 1371 թ., յԱնկեղակոյտ - Հմր 2680, էջ 1131
– 1800 թ., ի Սալմաստ - Հմր 2437, էջ 105
– վրդ. Կ. Պոլսեցի, 1836 թ., ի Ս. Կարապետ Կեսարիոյ - Հմր 2622, էջ 751
ՄԱՐԳԱՐԷ, ԺԷ. դ., նաեւ՝ գրիչ, ծաղկող - Հմր 2681, էջ 1161
ՄԱՐՏԻՐՈՍ
– Բառեցի, 1471 թ., յԱղբամար - Հմր 2632, էջ 821
– Բագուեցի, 1613 թ., ի Գեղեպ վանս - Հմր 2692, էջ 1209
– ճեյ., 1641 թ., յԱւետարանոց - Հմր 2404, էջ 17
– վաճառական Փառակեցի, 1655 թ., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2577, էջ 565
– վրդ., 1695ից առաջ - Հմր 2693, էջ 1213
– վրդ. եղոկիացի, նաեւ՝ գրիչ, 1784 թ. - Հմր 2668, էջ 1043
– ճաճի մաճուճ, 1803 թ. - Հմր 2622/Ե., էջ 755
ՄԵԼՔԻՍԵԴԿ կր., 1585 թ., յԻբուսաղէմ - Հմր 2578, էջ 569
ՄԵԼՔՈՆ, 1663 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2642, էջ 873
ՄԵՍՐՈՊ
– դիակօն, 1670 թ., յԷչմիածին - Հմր 2420, էջ 63
– արճեպս. Կեսարացի, 1872ից առաջ - Հմր 2554, էջ 471
ՄԻՆԱՒ ճեյ., 1657 թ., Կաֆա - Հմր 2536, էջ 411
ՄԻՔԱՅԻԼ տիրց., Կաֆա - Հմր 2406, էջ 27
ՄԽԻԹԱՐ, ի հատաբաստոյ վանք, Ռշտունիք, 1393 թ. - Հմր 2510, էջ 297

ՄԿՐՏԻՉ
– կր., 1444 թ., ի Վան - Հմր 2671, էջ 1061
– արկզ., ժԶ. դ. - Հմր 2571, էջ 541
ՄՈՎՍԷՍ բարուձապետ Բշնոյ, 1642 թ., յէչմիածին - Հմր 2503/Ա, էջ 266
ՄՈՒՐԱՑ շահ, 1419 թ., ի Ս Վարդան, Ոստան - Հմր 2670, էջ 1053
ՅԱԿՈԲ
– Բ. Անապատզեցի, կթղկս. Հայոց՝ 1327-1341 թթ., ի Սիս - Հմր 2627, էջ 795
– կր., 1607 թ., ի Կաֆայ - Հմր 2672, էջ 1065
– արկզ., 1614 թ., յԱղուեռն - Հմր 2454, էջ 145
– վրդ., 1663 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2642, էջ 873
– արզ. Կաֆայեցի, 1679 թ., ի Զէյթուն - Հմր 2475, էջ 193
– արզ., գրիչ, 1689 թ., յԵրուսաղէմ (Ս. Փրկիչ վանք) - Հմր 2688, էջ 1183
– վրդ. Կարնեցի, ժէ. դ. - Հմր 2509, էջ 295
– ե. Շամախեցի, 1760 թ., յէչմիածին - Հմր 2646, էջ 915
ՅԱԿՈԲՋԱՆ, 1642 թ. - Հմր 2408, էջ 35
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԵՏԱՆԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍԵՑԻ, նաեւ՝ գրիչ 1763 թ. - Հմր 2562, էջ 503
ՅՈՎԱԿԻՄ տիրց., 1755 թ., յԱրզրում - Հմր 2436, էջ 99
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ
– Երզնկացի, 1306 թ. - Հմր 2520, էջ 333
– ճիլ., գրիչ, 1313 թ., յԱրխնո - Հմր 2583, էջ 585
– վրդ., 1363 թ., ի Գանձակի վանս - Հմր 2610, էջ 707
– Հաւչենցի, 1476 թ., յԱլագ վանս - Հմր 2687, էջ 1179
– վրդ., 1568 թ., յԱրախիչ - Հմր 2537, էջ 463
– խոճա, ԺԶ. դ. - Հմր 2459Ա., էջ 157
– ճիլ., ԺԶ. դ. - Հմր 2559, էջ 493
– արճեպս., 1635 թ., ի Խոտանան - Հմր 2635, էջ 833
– (Յոհան) երէց, նաեւ՝ գրիչ, ծաղկող, 1642 թ., ի Նոր Ջուղայ - Հմր 2407, էջ 31
– երէց, 1656 թ., ի Կաֆայ - Հմր 2534, էջ 405
– ճիլ., 1678 թ., ի Տաթեւ - Հմր 2441, էջ 111
– ճիլ., ժէ. դ., ի Գողթն - Հմր 2590, էջ 617
– արկզ., 1771 թ., յէչմիածին - Հմր 2502, էջ 265
ՅՈՎՍԷՓ վրդ. Աղութեան, 1770 թ., յէչմիածին - Հմր 2499, էջ 259
ՆԱՋԱՐԵԹ խոջա, 1650 թ., ի Նոր-Ջուղայ - Հմր 2558, էջ 489
ՆԵՐՍԷՍ
– ճիլ. եաչենցի, ԺԵ. դ. - Հմր 2495, էջ 247
– ճիլ., ժէ. դ. - Հմր 2476, էջ 197
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ վրդ., 1640 թ., ի Ղարաւար (Ս. Աստուածածին) - Հմր 2654, էջ 969
ՇԱՀՐԻ շահընկալ, ի Կաֆայ, 1663 թ. - Հմր 2473, էջ 189
ՈՒՄԻԿ աչակերտ, 1426 թ. - Հմր 2678, էջ 1111
ՊԵՏՐՈՍ
– ճիլ., ԺԶ. դ. - Հմր 2419, էջ 61
– խոչայ, 1648 թ., ի Սպաճան - Հմր 2587, էջ 599
ՊՕՂՈՍ, ժէ. դ. - Հմր 2526, էջ 363
ՋԱՆԻԲԷԿԻ եւ Առոմի որդի, 1463 թ., յԱրմիզամբ - Հմր 2465, էջ 175
ՍԱՂԱՄ, ԺԶ. դ., ի Կեղի (Խոռձիւնի գաւառ) - Հմր 2633, էջ 827
ՍԱՀԱԿ, ժէ. դ. - Հմր 2566, էջ 511
ՍԱՐԳԻՍ
– արկզ., ԺԵ. դ. - Հմր 2508, էջ 293
– Բարսեղեան Գնունի, 1867ից առաջ, ի Լիմ - Հմր 2645, էջ 911
ՍԷԹ, 1333 թ. - Հմր 2557/Ա, էջ 483
ՍԵՂԲԵՍՏՐՈՍ մանաեսի, 1738 թ. - Հմր 2498, էջ 259
ՍԻՄՈՆ
– երէց, գրիչ, 1691ից առաջ - Հմր 2560, էջ 495
– (Սիմէոն) Միւսճնաէջցի, 1798 թ., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2700, էջ 1329
ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
– Շամքայ ձորոյ, 1636 թ., ի Բռնակոթ, Սիւնիք - Հմր 2656, էջ 979
– 1669 թ. - Հմր 2433, էջ 91
ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ եկեղեցի Երեւանի, 1671 թ. - Հմր 2446, էջ 127
ՍՈՒՔԻԱՍ ճիլ., ժէ. դ. - Հմր 2512, էջ 305
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ
– որդի Տարսայիճի, 1265ից յետոյ - Հմր 2603, էջ 663
– գրիչ, 1341ից առաջ - Հմր 2653, էջ 965
– կր., ԺԴ. դ. - Հմր 2511, էջ 301
– կր., Բերկրի, 1498 թ. - Հմր 2445, էջ 123
– ճիլ., 1595 թ., ի Սուրս - Հմր 2411, էջ 41
– արկզ., ԺԶ. դ. - Հմր 2425, էջ 77
– կր., 1607 թ. Կաֆա - Հմր 2672, էջ 1065
– վրդ. Տփխիսեցի, գրիչ, 1809 թ., ի Կ. Պոլիս - Հմր 2689, էջ 1191
ՎԱՐԴԱՆ
– Բանինա Զօֆիեան, 1626 թ., յԻլով - Հմր 2403, էջ 15
– Բաղիշեցի, Ամէրդոլու վանք, 1672 թ., յԲաղէշ - Հմր 2639, էջ 851
– վրդ Հիզանցի, 1728 թ. - Հմր 2548, էջ 457
– աբղ Աստապատեցի, 1769 թ., յէչմիածին - Հմր 2528, էջ 373
ՎԱՍԻՈՒ վրդ. Շամախեցի, 1681 թ., ի Շամախի - Հմր 2613, էջ 717
ՏԻՐՍՏՈՒՐ
– ԺԳ. դ. - Հմր 2532, էջ 395
– բարուխի, 1323 թ., ի Գլաձոր - Հմր 2515, էջ 313
– ԺԴ. դ. - Հմր 2540, էջ 421
– Փիլիպոս Բիճ. Մշեցի (Բազուեցի) 1613 թ., ի Գլակայ վանս - Հմր 2692, էջ 1209
ՖՒԼԱՆԿ պրճ., 1303 թ., յԵրզնկայ - Հմր 2593, էջ 627

ԺԱ.

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Աբղիու - Հ^{դր} 2627, Աբրահամ ևաճապետ - 2402, 2471, 2587, Աբրահամու ճիւսասիւութիւն - 2587, Աբդիա - 2585, Ադամ - 2414, 2478, 2627, Ադամ եւ Եւայ - 2445, 2447, Ակն Աստուծոյ - 2663, Ահարոն - 2627, Ախրակում - 2416, 2426, 2481, 2627, Ամովս - 2670, Անգէոս - 2585, 2627, Աննա մայր Սամուկի - 2416, 2426, 2481, 2627, Աստուած տայ զՏաճանաքաճեան - 2669, Աստուած ետ զերկիր ի ՅուդայՀ - 2669, Անցումն ի Կարմիր ծովէն - 2587, Արարչագործութիւն երկնի եւ երկրի - 2587, Աւտամսումն ի դրախտէն - 2445, Դանիէլ - 2587, 2627, Դափթ սաղմոսերգու - 2402, 2411, 2414, 2417, 2445, 2456, 2468, 2473, 2477, 2478, 2481, 2484, 2487, 2585, 2627, 2659, 2660, 2669, եզեկիա թգւր. - 2468, 2481, եզեկիէլ - 2416, 2426, 2627, եզեկիէլի տեսիլը - 2445, 2587, եսայի մարգարէ 2416, 2426, 2468, 2481, 2585, 2627, 2660, եսթեր - 2627, Երեմիա մարգարէ - 2627, Երեմ մանկունճ ի ճնոցի - 2402, 2402, 2426, 2587, 2660, Երիմովի յատակագիծը - 2504, Եւա - 2627, Զամարիա - 2585, 2627, Զոճաքերութիւն Աբրահամու - 2587, 2670, Ընծայաբերութիւն - 2587, Իսահակ - 2587, Իսուէ Աստուած ընդ Մովսիսի - 2669, Իսուէ Աստուած ընդ ՅեսուՀ - 2669, Հայր Աստուած յերկինս - 2658, Հեղի ճաճանայ եւ Անննա - 1001, Հուր - 2487, Մաղաղկէ - 2468, Մաղաթիա - 2585, 2587, 2627, Մաճաւէ - 2426, 2660, Մարգարէ - 2411, 2477, 2478, 2627, 2659, Մեղսագործութիւն - 2585, 2587, 2627, 2658, Միխայէլ հրեշտակապետ - 2418, 2445, 2587, 2463, Միհէ - 2585, 2627, Մովսէս մարգարէ - 2416, 2426, 2468, 2472, 2481, 2627, 2660, Յակոբայ տեսիլն - 2587, Յեսսէի ծառը - 2402, Յեսսէի ծառ եւ Իսչելուխւթիւն - 2447, Յոբ - 2585, 2587, 2627, Յովէլ - 2585, 2627, Յովնան լերան կիսի - 2411, 2412, 2414, 2414, 2418, 2419, 2424, 2426, 2445, 2451, 2456, 2463, 2477, 2478, 2481, 2585, 2587, 2659, 2627, Յուպիթ - 2627, Նախաստեղծի ի դրախտի - 2587, Նաւում - 2585, Նոյեան տապան - 2587, Ովսէ - 2585, 2627, Սերովբէ - 2587, 2411, Սողոմոն - 2587, 2627, 2669, Սոփոնիա - 2585, Սպաճնումն Գողիաթի - 2587, Վկայօրեայ աւարչութիւն - 593, Տապանակ ուխտի - 2587, Տաճնաքաճեայ պատուիրան - 2587, Տովբիթ - 2627, Քերովբէ - 2472:

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Ահաճեալ - Հ^{դր} 2445, 2477, 2478, Աստուածածին - 2411, 2416, 2417, 2445, 2465, 2468, 2478, 2491, Աստուածածնին մանկան ետ - 2402, 2472, 2473, 2577, Աստուածամօր ճինջն - 2445, 2456, 2475, 2632, 2634, Աւետարանիչ - 2681, Աւետումն - 2445, 2447, 2491, 2534, 2577, 2632, 2634, 2659, 2660, 2670, 2671, Աւետումն հովուաց - 2577, 2632, 2634, Աւետումն Յովսեփայ 2534, 2577, 2632, 2634, 2627, Աւերումն դժոխոց - 2447, 2491, 2632, Բաշխումն ճկամակի - 2670, Բարդուղիմէոս առաճեալ - 2649, Բարսաիմէոս կոյր - 2534, 2577, 2582, 2629, ԲժշկութիւնՀ Քրիստոսի - 2402, Բժշկումն այսաճարի - 2577, Բժշկումն ամդամպուծի - 2534, 2370, Բժշկումն Բուռոսի - 2534, 2577, Բժշկումն դիւահարի - 2534, 2577, Բժշկումն ժողովրդեան - 2577, Բժշկումն ի Պետբասպիկէ - 2534, Բժշկումն խուլի եւ ճամեր - 2534, 2577, 2670, Բժշկումն ծառայի հարիւրապետի - 2577, Բժշկումն կարկամեալ կնոջ - 2577, Բժշկումն կուրի - 2577, 2670, Բժշկումն ճաներ - 2534, Գաբրիէլ - 2411, 2414, 2424, 2445, 2456, 2465, 2472, 2477, 2478, 2491, 2670, Գնաց առաչին հրեշտակն - 2587, Դպիրճ եւ փարիսեցիճ - 2534, Եառես վիշապն, թէ անկաս յերկիր - 2587, Երկու կոյրճ - 2472, 2491, Երկուճ ի ժողովրդապետաց - 2534, Երկրորդ գալուստն - 2491, 2577, 2632, Երկրորդ հրեշտակն եճար զփողն - 2587, Երրորդ հրեշտակն եճար զփողն - 2587, Երկրպագութիւն մոգուցն - 2577, Եսեբիոս - 2577, 2581, 2585, Էօթ եկեղեցիճ - 2587, Ըմբռնումն սատանայի - 2587, Թաղեաս առաճեալ - 2639, Ընծայումն ի տաճարն - 2534, 2632, 2670, Թադումն - 2456, 2491, 2632, 2670, Թացեալ պատառն - 2670, Թզենի - 2627, 2632, 2634, Ժողովեալ բանաձայապետճ - 2534, Ժողովուրդ - 2534, Իմաստուն կուսանճ - 2414, 2445, 2477, Իշխան մի երկիր պագաներ Յիսուսի - 2534, Իչեցումն ի խաչէ - 2447, Իւղաբեր կանայճ - 2534, 2577, Լուացումն Քրիստոսի - 2670, Հաչելուիւն - 2402, 2407, 2445, 2447, 2471, 2491, 2516, 2577, 2632, 2670, 2673, 2675, 2690, Հոռոմդաւոր ըմբոխճ - 2402, 2430, 2577, 2673, 2674, Մեռակոյտ ժողովրդեան - 2534, Մնումն դ - 2413, 2445, 2447, 2491, 2627, 2670, Կապումն ձեռացն Քրիստոսի - 2534, Կարպիանոս - 2577, 2582, 2585, Կոյր եւ ճամբ - 2534, Կոյր ի ծնէ - 2534, 2582, Կին մի զի ճատեր ի վերայ կարմիր վիշապին - 2587, Կոյր ոմն - 2534, 2582, Կոյրճ երկու - 2534, 2582, Կոտորումն մանկանցն - 2445, Համբարձումն - 2414, 2445, 2447, 2473, 2478, 2491, 2577, 2632, 2659, 2660, 2670, Հայր լուսնոսի առ ոսոս Քրիստոսի - 2534, 2565, Հայր վախճաճեալ դստեր - 2577, Հարսանիճ ի Կանայ - 2534, 2577, 2670, Հերովդես - 2534, Հոգեգալուստ - 2411, 2414, 2445, 2447, 2456, 2463, 2465, 2491, 2577, 2587, 2632, 2670, Հովիւ - 2471, 2477, 2478, 2534, 2582, 2611, 2670, Հուր եկի արկանել - 2632, Հրեշտակ - 2402, 2437, Հրեշտակ զօրաւոր իջաներ յերկինց - 2587, Հրեշտակապետճ - 2456, 2477, 2478, 2649, Հրէայճ - 2534, Վեհ մամսաւոր - 2534, Մայր այսաճար աղջկայ - 2534, Մանուճն Թեթղեեմի - 2414, Մաճուկ ձիսոս ի մէջ մսուրի - 2534, Մատթէոս մամսաւոր առ ոսոս Քրիստոսի - 2534, Մատնութիւն - 2447, 2471 2577, 2670, Մատուցանկին մանկտիճ - 2534, 2577, 2670, Մատուցեալ ոմանճ ի Սադուկեցւոցն - 2534, Մարիամ Աստուածածնին - 2660, 2671, Մարիամ եւ եղիսաբեթ - 2426, Մարիամ Մագդաղենացի - 2447, 2480, 2491, 2582, 2632,

2670, Մկրտութիւն - 2445, 2447, 2491, 2577, 2632, 2670, Մոգի յԱրեւելից - 2534, 2577, 2660, Մովսէս եւ օձակերպ գաւազան - 2577, Մուտք յԵրուսաղէմ - 2401, 2419, 2445, 2447, 2456, 2477, 2577, 2632, 2660, 2670, Յակոբ առաքեալ - 2627, Յայտնութիւն Յովհաննու - 2587, Յայրոս ժողովրդապետ - 2577, 2632, Յարութիւն - 2411, 2445, 2451, 2463, 2465, 2491, 2577, 2632, 2670, Յարութիւն Ղազարու - 2445, 2447, 2480, 2491, 2494, 2534, 2577, 2632, 2660, 2670, Յարութիւն միաւոր որդւոյն - 2534, 2577, Յարուցեալ Մարիամ - 2534, 2537, Յիսուս եւ Պետրոս - 2534, Յիսուս մանուկ - 2577, 2670, 2671, Յովակիմ եւ Աննա - 2411, 2451, 2456, 2477, Յովհաննէս Մկրտիչ - 2445, 2456, 2478, 2534, 2577, 2670, 2671, Յովհաննէս Մկրտչի գլուխն ի վերայ սկուտեղի - 2411, 2412, 2414, 2418, 2445, 2451, 2456, 2463, 2465, 2475, 2477, 2478, 2659, Յովսէփ Արիմաթացի - 2411, 2447, 2491, 2494, 2534, 2577, 2582, 2632, 2670, Յովսէփ եւ Մարիամ - 2534, Յուդա - 2414, 2534, Յուդան կախաւած - 2402, Յուդա (Ղեբէոս) - 2420, Նշոյսումն Յովհաննու - 2627, Շնացեալ կինն - 2534, Ոչնչացուումն Մարիամի եւ եղիսաբեթի - 2577, Ոտնլուայ 2445, 2447, 2491, 2577, 2632, 2670, Ուսուցումն աչակերտաց - 2534, 2577, Ուսուցումն ժողովրդեան - 2534, 2577, Զոհեկերպեան աթոռ - 2632, 2670, Պայծառակերպութիւն - 2414, 2445, 2447, 2456, 2477, 2478, 2491, 2577, 2632, 2670, Պատանի - 2478, Պետրոս առաքեալ - 2418, 2456, 2472, 2475, 2478, 2659, 2627, 2659, Պետրոսի թերահաւատութիւնն - 2670, Պիղատոս լուանայ զձեռն - 2670, Պօղոս առաքեալ - 2420, 2435, 2478, 2627, Պօղոս առաքեալ եւ Անանիա Սաննաինեցի - 2691, Պօղոս եւ Պետրոս - 1001, Սադուկեցիք - 2534, Սիմովն առ ոտս Քրիստոսի - 2534, Սաստումն Հառագելոյ վիշապին - 2587, Սուրբ երորդութիւն - 2402, 2585, 2627, Սուրբ Հոգի - 2402, 2413, 2430, 2445, 2475, 2534, 2539, 2632, 2627, Ստեփանոս Նախավկայ - 2411, 2414, 2418, 2445, 2456, 2475, 2478, 2659, Տանուտ Տիրամայր - 2634, Տրնգաձայ հովիւ - 2537, Վերջին Դատաստանն - 2447, 2491, Վերջին փողհարութիւն - 2445, 2456, Տանուտէր - 2534, Տեսանումն դժոխքի եւ դրախտի - 2587, Տեսիլ Յովհաննու - 2587, Փոխումն Աստուածամօր - 2670, Տիմոթէոս - 2420, Տիրջը երեսկաթող անձնիւ - 2468, Փարիսեցիք - 2534, Փիլիպոս առաքեալ - 2534, Փոխումն Աստուածամօր - 2670, Փողհարութիւն - 2445, 2447, 2456, Փորձութիւն աստանայի - 2577, Քահանայապետք եւ դպիրք - 2534, 2577, Քահանայապետին առ Պիղատոս - 2534, Քահանայի առ ոտս Քրիստոսի 2534, Քառասնօրեայ զպուտուն ի տաճար - 2445, 2447, 2491, Քրիստոս - 2403, 2411, 2445, 2456, 2471, 2472, 2477, 2478, 2491, 2534, 2570, Քրիստոս եւ անպտուղ թզենին - 2577, Քրիստոս եւ աչակերտք - 2534, 2577, Քրիստոս եւ դպիր - 2577, Քրիստոս եւ ժողովրդապետ - 2577, Քրիստոս եւ Վեր - 2577, Քրիստոս եւ Մաթէոս մաքսաւոր - 2577, Քրիստոս եւ Պետրոս - 2577, Քրիստոս եւ Պիղատոս - 2577, Քրիստոս եւ ստացող խաչառոր դպիր - 2444, Քրիստոս եւ Քանանացի կինն - 2577, Քրիստոսի թաղումն - 2445, Քրիստոս թեւաւորած - 2577, Քրիստոսին տանեն յատեան -2577, Քրիստոս խաչընդուս - 2577, Քրիստոս հովիւ բաջ - 2577, Քրիստոս ցուցանէ շինուած տաճարին – 2577:

Ախեմենեան

Ղուկաս - Հ^{մբ} 2402, 2446, 2447, 2471, 2472, 2447, 2480, 2491, 2494, 2534, 2536, 2537, 2538, 2539, 2577, 2580, 2582, 2587, 2590, 2605, 2627, 2629, 2630, 2631, 2632, 2634, 2653, 2656, 2666, 2670, 2671:
Մատթէոս - Հ^{մբ} 2402, 2442, 2447, 2471, 2472, 2480, 2491, 2494, 2534, 2536, 2537, 2536, 2538, 2539, 2577, 2580, 2581, 2582, 2587, 2589, 2590, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2653, 2656, 2666, 2670:
Մարկոս - Հ^{մբ} 2402,, 2471, 2472, 2480, 2491, 2494, 2534, 2536, 2537, 2538, 2539, 2577, 2580, 2582, 2587, 2589, 2590, 2627, 2629, 2630, 2631, 2632, 2634, 2653, 2656, 2666, 2670, 2671:
Յովհաննէս (*ընդ Պրոխորոսի) - Հ^{մբ} 2402, 2418, 2446, 2471, 2472*, 2480*, 2491*, 2494*, 2534*, 2534, 2536*, 2537*, 2538*, 2539*, 2577*, 2580*, 2582*, 2587*, 2590*, 2627, 2629*, 2630*, 2631*, 2632*, 2634*, 2653*, 2656, 2666*, 2670*, 2671*:

Սոխրեք

Աբգար - Հ^{մբ} 2639, Արիստակէս - 2631, 2659, Աբանաս Աղեհսանդրացի - 2430, Ակեմխանոս սուրբ - 2557/Գ., Ամոտն Անապատական - 2411, 2414, 2445, 2456, 2477, 2478, 2659, Բարեհ Հայրապետ - 2659, Գրիգոր Լուսաւորիչ - 2411, 2414, 2418, 2445, 2456, 2463, 2475, 2477, 2478, 2639, 2639, 2659, 2660, 2676, Գրիգոր Լուսաւորչի որդի կամ թոռ - 2445, 2477, 2478, 2659, 2660, Գրիգոր Նարեկացի - 2435, 2472, Գրիգոր Տաթեւացի - 2578, Գրիգոր Տաթեւացի եւ աչակերտք - 2654, եփրեմ Ասորի եւ Յովհաննէս Ոսկեբերան - 2690, 2691, Եւսեբիոս Յեռնադրէ զՆեռէս հայրապետ - 2639, Թէոդորոս Զօրավար - 2414, 2445, 2456, 2659, Թէոդորոս թգր. - 2414, 2445, 2456, 2477, 2478, 2659, Խոտաճարակ - 2445, Կիպրիանոս - 2435, 2472, Կոստանդիանոս թգր. - 2659, Հռիփսիմէ կոյս 2411, 2414, 2418, 2445, 2454, 2456, 2465, 2478, 2659, Վեռնդեաճ - 2414, 2445, Մարիննոս - 2676, Մեսրոպ Մաշտոց - 2445, 2477, 2478, 2639, Յակոբ Մծբնացի - 2411, 2414, 2418, 2445, 2456, 2477, Մովսէս Խորենացի եւ Սահակ Բագրատունի - 2639, Յովհան Ոսկեբերան - 2659, Ներսէս հայրապետ - 2414, 2435, 2445, 2456, 2472, 2639, 2659, 2660, 2673, Պոմպեոս Հռոմպեցի - 2639, Ս. Սահակ Հայրապետ - 2445, 2639, Սարգիս Զօրավար - 2411, 2413, 2414, 2445, 2456, 2472, 2659, Սուրբ Գերգ - 2413, 2478, Սուրբ -2402, 2472, 2516, Վարդանանք եւ Աւարայրի նահատակութիւն - 2456, Տրդատ թգր. - 2639, 2659, Տրդատայ խոզ լինելն - 2630, Փոկաս եպս. - 2472, Փոտիէ Սամարացի - 2472, Սրբոյն Ներսէսի Պապ մանու դեղ արթուցանէ - 2639, Քառասուն մանկունք - 2414, 2445, 2456, 2477, 2478, Քօշ - 2445, 2478:

Աշխենաշէք

Աժդահակ - Հ^{մբ} 2639, Արշամ արքայ - 2639, Արտաշիր թգր. - 2639, Արտաւազդ թգր. - 2639, Խոչատուր դպիր ստացող (Քրիստոսի հետ) - 2444, Զեռնագենութիւն

գծիցն ձեռաց - 2592, Ղուկաս գրիչ - 2430, Հօան Պապիստա Պօռթա - 2592, Մեսրոպ դիւակօն ստացող - 2420, Մեռուժանաց սատակումն - 2639, Յակոբ կթվկս., ստացող - 2627, Յովհաննէս Գառնեցի - 2442, Սարգիս երէց ծաղկող - 2627, Սարգիս Վանեցի ծաղկող - 2630, Վաղարշակ թգր. - 2639, Տղայս Բագրատունի – 2639:

ՑԻՍՆԿԱՆ

Աղօթք ի ծածուկ - Հ^{մհ} 2673, Աղօթք ի վերայ ճիւանդին - 2434, 2472, Աւեգակ - 2402, 2471, Բոլորակ երկոտասան հողմոց - 2504, Եպիսկոպոս - 2507, Խաչ - 2435, 2463, 2472, Խոյ - 2414, 2424, 2456, Խոռան վկապութեան - 2504, կթղկս. - 2507, Կնոջ դիմանկար - 2501, Հիւսածոյ խաչ - 2569, Պատառազ - 2402, 2430, 2651, 2673, Սերովբէ - 2674, Սկիզբն ձեռին սրկզ. - 2673, Վարդապետ - 2414, Քահանայ - 2674, Քրոց եւ սերովբէ – 2673:

ՋԱՐԴԱՆԿԱՐԶՈՒԹՅՈՒՆ

ԽՈՐԱՆ - Հ^{մհ} 2447, 2455, 2480, 2491, 2494, 2534, 2536, 2577, 2582, 2585, 2587, 2627, 2629, 2630, 2632, 2639, 2646, 2656, 2670:

ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ - Հ^{մհ} 2402, 2404, 2405, 2407, 2411, 2412, 2413, 2414, 2419, 2420, 2421, 2424, 2425, 2430, 2433, 2442, 2445, 2447, 2449, 2451, 2452, 2454, 2455, 2456, 2461, 2463, 2464, 2465, 2468, 2469, 2470, 2473, 2475, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2484, 2485, 2486, 2487, 2491, 2494, 2495, 2496, 2500, 2503/Ա, 2504, 2508, 2509, 2510, 2511, 2524, 2528, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2541, 2552, 2553, 2557, 2558, 2570, 2571, 2577, 2578, 2579, 2581, 2582, 2585, 2587, 2588, 2589, 2590, 2592, 2593, 2594, 2599, 2600, 2603, 2605, 2613, 2619, 2621, 2623, 2627, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2639, 2642, 2646, 2653, 2654, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2662, 2666, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2677, 2678, 2680, 2681, 2687, 2689, 2690, 2691, 2692, 2693:

ՁԱԿԱՏԱԶԱԴ (գլխազարդ) - Հ^{մհ} 2401, 2402, 2404, 2406, 2407, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2418, 2419, 2420, 2424, 2426, 2430, 2434, 2435, 2436, 2439, 2441, 2442, 2444, 2445, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2457, 2458, 2459/Բ, 2461, 2463, 2464, 2465, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2475, 2476, 2477, 2478, 2481, 2482, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2492, 2495, 2496, 2500, 2501, 2503/Ա, 2503/Բ, 2504, 2507, 2508, 2509, 2510, 2515, 2516, 2516, 2518, 2520, 2521, 2522, 2524, 2526, 2530, 2531, 2533, 2540, 2541, 2548/Ա, 2549, 2551, 2552, 2557, 2558, 2559, 2565, 2569, 2570, 2573, 2575, 2578, 2585, 2587, 2592, 2593, 2594, 2599, 2600, 2601, 2603, 2605, 2606, 2608, 2610, 2611, 2613, 2618, 2619, 2621, 2623, 2627, 2635, 2639, 2642, 2649, 2651, 2653, 2654, 2658, 2659, 2662, 2664, 2669, 2672, 2677, 2678, 2680, 2681, 2687, 2690, 2691, 2692, 2693:

ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴ - Հ^{մհ} 2401, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2410, 2411, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2424, 2426, 2428, 2433, 2435, 2436, 2442, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2461, 2463, 2464, 2465, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2494, 2500, 2503/Ա, 2503/Բ, 2504, 2507, 2509, 2511, 2515, 2516, 2518, 2519, 2520, 2522, 2524, 2526, 2534, 2535, 2536, 2537, 2539, 2540, 2541, 2546, 2548/Ա, 2548/Բ, 2549, 2553, 2557, 2558, 2559, 2565, 2566, 2567, 2570, 2571, 2575, 2577, 2578, 2580, 2581, 2582, 2583, 2585, 2587, 2588, 2589, 2590, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596/Ա, 2599, 2600, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2610, 2611, 2613, 2613, 2618, 2619, 2619 (պպ), 2621, 2623, 2625 (պպ), 2627, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2639, 2642, 2646, 2649, 2651, 2653, 2654, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2662, 2663, 2664, 2666, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2680, 2681, 2687, 2690, 2691, 2692, 2693:

ՋԱՐԴԱԴԻՐ - Հ^{մհ} 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2424, 2425, 2426, 2428, 2429, 2430, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2494, 2495, 2496, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503/Ա, 2503/Բ, 2504, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2524, 2526, 2527, 2529, 2530, 2531, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2547, 2548/Ա, 2548/Բ, 2549, 2551, 2552, 2553, 2557, 2558, 2561, 2562, 2563, 2565, 2566, 2568, 2569, 2570, 2571, 2573, 2574, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2596/Ա, 2599, 2600, 2601, 2603, 2605, 2606, 2608, 2610, 2611, 2613, 2617, 2618, 2621, 2623, 2625, 2627, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2639, 2640, 2642, 2646, 2649, 2651, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2662, 2663, 2666, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2680, 2681, 2687, 2688, 2689, 2690, 2691, 2692, 2693, 2694, 2670:

ՎԵՐՋՆԱԶԱՐԴ - Հ^{մհ} 2533, 2552:

ԲԱԺԱՆԱԶԱՐԴ - Հ^{մհ} 2600, 2649:

ԺԲ.
ԿՆՔԱԴՐՈՇՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Աբգար վարդապետ, 1810 թ. - էջ 592
Աբդլաեան (արաբ.) - էջ 108
Աբրահամ մահտեսի, 1737 թ. - էջ 738
Ագարիա վարդապետ - էջ 484
Ալխասան վարդապետ - էջ 472
Աւետիս վարդապետ, 1806 թ - էջ 292
Աւետիս կր. - էջ 292
Բաասեղ վարդապետ - էջ 772, 1199
Գէորգ Տէր-Վահանեան, 1787 թ. - էջ 460
Գիւրմ Սուրբ Էջմիածնայ է - էջ 76, 256, 269, 272, 306, 378, 716, 920, 1312
Գրիգոր եպիսկոպոս, 1663 թ. - էջ 14, 574
Գրիգոր վարդապետ - էջ 530
Գրիգոր եպիսկոպոս - էջ 38
Գրիգոր վարդապետ, 1810 թ. - էջ 1054
Դանիել - էջ 1160
Դաւիթիկ վարդապետ - էջ 432
Եփրեմ կթղկս., 1810 թ. - էջ 306
Զաքարիա կր., 1738 թ. - էջ 772
Էջմիածնի գիւտական թնստիտուտ մատենադարան, 1920 թ. - էջ 76
Թադէոս առաքեալ, 1731 թ. - էջ 636
Թովմաս վարդապետ, 1811 թ. - էջ 266
Թոմա, Սուրբ Աւետարիչիչ - էջ 893
Խաչատուր վարդապետ, 1691 թ., - էջ 142
Խաչատուր սիւնացու, 1823 թ. - էջ 24
Կիրակոս վարդապետ, 1658 թ. - էջ 1214
Կիրակոս վարդապետ - էջ 316
Կնիք Մատենադարանի Սրբոյ Էջմիածնի, 1888 - էջ 1125
Հայրապետ կր. - էջ 1110
Ղուկաս վրդ: - էջ 432
Մաճուկ - էջ 104, 652
Մատթէոս կթղկս., 1858 թ. - էջ 1014
Մարգար կր., 1774 թ. - էջ 165
Մկիռճ - էջ 38
Մեսրովբ արեպիսկոպոս Սմբատեանց Նախիջեւանցի, 1871 թ. - էջ 29, 86, 90, 186, 578, 634, 654, 666, 678, 684, 694, 708, 711, 722, 734, 749, 1106, 1132, 1172, 1179, 1180, 1182, 1192, 1199, 1208, 1268, 1308
Միխայէլ կր. - էջ 660
Մկրտիչ վրդ., 1671 թ. - էջ 325
Մկրտիչ վրդ., 1739 թ. - էջ 325
Յակոբ երէց, 1636 թ. - էջ 358
Յակոբ վարդապետ - էջ 1106
Յովհաննէս վարդապետ, 1773 թ. - էջ 1208
Յովհաննէս կթղկս., 1831 թ. - էջ 1013
Յովհաննէս վարդապետ Գրիգորեան, 1874 թ. - էջ 444, 457, 504, 519
Յովաննէս ծառայ - էջ 38
Յովսէփ վարդապետ, 1766 թ. - էջ 894
Յովսէփ աբեղայ - էջ 426
Յովսէփ վրդ. - էջ 460
Ներսէս կաթուղիկոս, 1834 թ. - էջ 1013
Ոսկան եպիսկոպոս - էջ 420
Ոսկան որդի Հաճէս - էջ 1054
Պետրոս վարդապետ, 1732 թ. - էջ 454
Պետրոս սիւրացու, 1824 թ. - էջ 104
Պօղոս վարդապետ - էջ 1106
Սաւակ վարդապետ, 1794 թ. - էջ 292
Սաւակ կր. - էջ 432
Սարգիս կր., 1751 թ. - էջ 36
Սարգիս կր., 1775 թ. - էջ 454
Սարգիս կր., 1822 թ. - էջ 60
Սուրբ Թադէի առաքելոյ վանք, 1901 թ. - էջ 240
Ստեփան վարդապետ, 1851 թ. - էջ 634
Ստեփան կր. - էջ 810
Սրապիոն վարդապետ - էջ 716
Վաճան ճիյ., 1748 - էջ 460
Վարդան վրդ. - էջ 460
Վարդապետ, 1768 թ. - էջ 748
Տաճկական կր., 1661 թ. - էջ 1106
Փիլիպոս վարդապետ, 1794 թ. - էջ 470
Փիլիպոս կր. - էջ 1110
Քնոյիրիոս կր., 1646 թ. - էջ 636
Печ. Ахалцыхской градской полиции - էջ 260, 282, 300, 320, 322, 348, 592, 598, 614, 627, 634, 654, 666, 678, 684, 708, 711, 722, 734, 749, 1106, 1132, 1172, 1179, 1180, 1182, 1192, 1199, 1208, 1268, 1308 (աս ունեն Կարապետ եպս. Բազէտուսու ձեռագրերը)
Сія книга - էջ 352
DMAINTIENDRAI - էջ 848
Rue S. Honore 178 - էջ 850

ԺԳ.
ԳԱԼՏՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՔԵՒԱԴՐԵՐԻ ՑԱՆԿ
ՀՄ ձեռագրի եւ էջ ցուցակի

2445, էջ 128

ԺԹ

«Ի ՄԻ ՏՓԻ» ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ՑԱՆԿ
Հ^{ար} ձեռագրի - համար

2423 – Ա.-Բ.
2459 – Ա.-Բ.
2497 – Ա.-Բ.
2503 – Ա.-Բ.
2548 – Ա.-Բ.
2550 – Ա.-Բ.
2557 – Ա.-Գ.
2596 – Ա.-Բ.
2516 – Ա.-Բ.
2622 – Ա.-Ժե.

ԺԵ.

ՄԵՏՏԱՂԷ ԿՐԿՆԱԿՈՒԶՄԵՐ, ԹԱՁԵՐ ԵՒ Ա.ՅԻ ՁԱՐԴԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ՑԱՆԿ
Հ^{ար} ձեռագրի եւ էջ ցուցակի

Մետաղէ կրկնակազմ Հ^{ար} 2534, էջ 405, Հ^{ար} 2582, 581, Հ^{ար} 2629, էջ 809, հմր. 2630, էջ 813, հմր. 2631, էջ 817
մետաղէ փորիկ խաչեր, գաւեր փականներ
2423, էջ 73
2433, էջ 91
2434, էջ 93
2435, էջ 95
2468, էջ 179
2475, էջ 193
2539, էջ 419
2601, էջ 655
2631, էջ 817

ԺԶ.

ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՂԻՒՍԱԿ

Հ^{ար}	Բովանդակութիւն	ժամա-նակ	Վայր	Գրիչ	Մաղկոզ	Կազմոզ	Ստացող
2401	Ժողովածոյ	1664	Յովհաննավանիմ	Յովհաննէս աբեղ.	-	-	-
2402	Ժամագիրք Աստեղի	ԺԷ	-	-	-	-	-
2403	Ժողովածոյ	1626	Իլով	Միսոն սրկզ., Մուրատ օղլու	-	-	բան Վարդան, բաննա Զօֆիեա
2404	Մաշտոց ձեռագ	1641	Աւետարանոց	Գայիանէ	-	-	Պրճ. Ջանում Մարախոս ինյ.
2405	Մաշտոց ձեռագ	1646	Տիգրանակերտ	Եղիազար	-	-	-
2406	Մաշտոց ձեռագ	1745	Կաֆա	-	-	-	Միխայիլ տիրց.
2407	Տաղարան	1642	Նոր Ջուղա	Յոհան երեց	գրիչը	գրիչը	գրիչը
2408	Ներսէս Շնորհալի, Բանիք Ջահիսւ	1642	Մարկոս	-	-	-	Յակոբջան
2409	Շարակնոց	1592	Սպեր	Գրիգոր եպս.	-	-	-
2410	Շարակնոց	ԺՋ	-	-	-	-	-
2411	Շարակնոց	1595	Սուս	Աւետիս	-	-	Ստեփաննոս ինյ.
2412	Շարակնոց	ԺՋ	-	-	-	-	-
2413	Շարակնոց	ԺԷ	-	-	-	-	-
2414	Շարակնոց	ԺԳ	Պետրոսիկ սրկզ.	-	-	-	-
2415	Սաղմոսարան	ԺՋ	-	-	-	-	-
2416	Սաղմոսարան	ԺԷ	-	-	-	-	-
2417	Մաշտոց ձեռագ	ԺԷ	-	-	-	-	-
2418	Շարակնոց	1406	Սիսական	Գալուստ	Յարապետ	-	Գրիգոր
2419	Շարակնոց	ԺՋ	-	Տէր Պետրոս	-	-	-

Հմր	Թուականութիւն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Տաղկող	Կազմող	Ստացող
2420	Նոր Կտակարան (Մասն)	1670-1671	Էջմիածին	Յովսէփ աբղ., Մարկոս	Երեմիա	–	Մեսրոպ դիակօն
2421	Աւետարան	ԺԷ	–	Մարութայ	–	–	–
2422	Ժողովածոյ	ԺԷ	–	–	–	–	–
2423	Մաշտոց	–	–	–	–	–	–
2423/Ա	–	1676	–	–	–	–	–
2423/Բ	–	1685	Կոստանդնուպոլիս	–	–	–	Եփրեմ վրդ.
2424	Շարակնոց	1654	Կաթս	Աթանաս	–	–	–
2425	Ժողովածոյ	ԺՋ		Յովճաննէս սրկզ.			Մովսէս Ստեփանոս սրկզ.
2426	Սաղմոսարան	ԺԵ	–	–	–	–	–
2427	Ժողովածոյ	ԺՀ	–	–	–	–	–
2428	Շարակնոց (Զայնեմաղ)	1494	Սիւունեաց վանք	Գրիգոր աբղ.	–	–	–
2429	Անդրէաս Կապադովկացի, Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովճաննու	ԺԷ	–	Մկրտիչ	–	–	–
2430	Խոհերդատետր, Ժամագիրք	ԺԷ	–	Ղուկաս	–	–	–
2431	Ժողովածոյ	1671	–	Մովսէս	–	–	–
2432	Մաշտոց ձեռագ	ԺԷ	–	–	–	–	–
2433	Մաշտոց ձեռագ	1669-1670	Մեսրոպ ճեմ.	–	–	–	Խաւճա Աբրահամ, Սուրբ Աստուածածին եկեղեցի
2434	Ուրբաթագիրք	1742	–	Պետրոս երէց	–	–	Եղզար
2435	Համայիլ	1633	–	Աստուածատուր սրկզ.	–	–	Աբրահամ չալապի
2436	Տաղարան	1755	Արզրում	Մակար	–	–	Յովակիմ տիրց.
2437	Ժողովածոյ	1800	Սալմաստ	Կարապետ	–	–	Մաթեխս
2438	Տօնացոյց Ժամագիրք	ԺՋ	–	Սարգիս	–	–	–
2439	Տօնացոյց	ԺԷ	–	–	–	–	–
2440	Տօնացոյց	ԺՋ	–	Աւետիս	–	–	–
2441	Տօնացոյց	1678	Տաթեւ	Յովսէփ վրդ.	–	–	Յովճաննէս ճեմ.
2442	Ժողովածոյ	ԺԷ	–	–	–	–	–
2443	Ժողովածոյ	ԺՋ	–	–	–	–	–
2444	Ժամագիրք Խոհերդատետր	1647	Կաֆա	Նիկողոս	–	–	Խաչատուր դպիր
2445	Շարակնոց	1498	Բերկրի	Կարապետ Բերկրեցի	գրիչը	–	Ստեփանոս կր.
2446	Աւետարան	1671-1672	Երեւան	–	–	–	Ամաթիա երէց Գառնեցի, Երեւանի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի
2447	Աւետարան	ԺԷ	–	–	–	–	Խաչատուր
2448	Ժողովածոյ	1687-1689	Կոստանդնուպոլիս	–	–	–	–
2449	Աղօթագիրք	1690	–	Աբիստակէս կր.	–	–	գրիչը
2450	Բառգիրք	ԺԷ	–	–	–	–	–
2451	Շարակնոց	ԺՋ	–	–	–	–	–

Հմր	Բովանդակութիւն	ժամա-նակ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
2452	Սաղմոսարան	ԺԶ	-	-	-	-	-
2453	Մաճառականիք	1285	-	Վարդան կր.	-	-	-
2454	Շարակնոց	1641	Աղուերձ	Յովաննէս երէց	-	-	Ցակոբ արկաղ.
2455	Պարզատօմար	1625ից առաջ	-	-	-	-	-
2456	Շարակնոց	ԺԴ	-	Իգնատիոս	-	-	-
2457	Սաղմոսարան	ԺԷ	-	-	-	-	-
2458	Ժողովածոյ	ԺԷ	-	-	-	-	-
2459	Ժողովածոյ		-	-	-	-	-
2459Ա	-	ԺԶ	-	Գրիգորիս Հռոմկլայեցի	-	-	Խոճայ Յովհաննէս
2459Բ	-	ԺԷ	-	Անտուածատուր արկաղ.	-	-	-
2460	Ժողովածոյ	ԺԶ	-	Անանուն Յովհաննէս	-	-	-
2461	Շարակնոց	ԺԷ	-	-	-	-	-
2462		ԺՐ	-	-	-	-	-
2463	Շարակնոց	1665	Գիմիշխանաձ	Պետրոս դպիր Գիմիշխանեցի	գրիչը	գրիչը	-
2464	Շարակնոց	1665	-	-	-	-	-
2465	Շարակնոց	1463	Արմիզաձմ	Սարգիս ֆիլ.	-	-	որդի Ջանիբէկի եւ Աստմի
2466	Երեմիա Մեղրեցի Բառգիրք	ԺԷ	-	-	-	-	-
2467	Ժողովածոյ	ԺԷ	-	-	-	-	-
2468	Սաղմոսարան	1630	Աւբնդանց	Յոհան	-	-	-
2469	Սաղմոսարան	ԺԷ	-	-	-	-	-
2470	Ժամագիրք, խորհրդատետր	1641	-	Ղազար երէց	-	-	-
2471	Ժամագիրք	ԺԶ	-	-	-	-	-
2472	Համայիլ	1702	-	Գրիգոր երէց	-	-	-
2473	Սաղմոսարան	1663	Քաֆա	Յովակիմ երէց			Խաչատուր մահ-դասի եւ որդի իւր Շահրի չահրնկայ
2474	Ժողովածոյ	ԺԷ	-	-	-	-	-
2475	Ժողովածոյ	1679	Զէյթուն	Յովաննէս	-	-	Ցակոբ աբեղ. Կաֆացի
2476	Ժողովածոյ	ԺԷ	-	Ստեփաննոս արկաղ.	-	-	Ներսէս ֆիլ.
2477	Շարակնոց	ԺԴ	-	-	-	-	-
2478	Շարակնոց	ԺԴ	-	Գրիգոր դպիր	-	-	Աւտոմ բաբունի
2479	Աւետարան	ԺԷ	-	-	-	-	-
2480	Աւետարան	1640	Ախալգաւր	Գրիգոր ֆիլ.	-	-	գրիչը
2481	Սաղմոսարան	ԺԷ	-	Քրիստոսատուր	-	-	-
2482	Մաշտոց ձեռագ	ԺԶ	-	-	-	-	-
2483	Մաշտոց ձեռագ	ԺԷ	-	-	-	-	-
2484	Սաղմոսարան	1453	Կաֆա	Նիկողոս	-	-	Գրիգոր տիրց.
2485	Ժողովածոյ	ԺԷ	-	-	-	-	-
2486	Ներսէս Շնորհալի Բանիք Ջափաւ	ԺԶ	-	Նագարէթ	-	-	-
2487	Սաղմոսարան	ԺԶ	-	-	-	-	-
2488	Ժամագիրք	ԺԷ	-	-	-	-	-
2489	Ժամագիրք, խորհրդատետր	ԺԷ	-	-	-	-	-
2490	Ժողովածոյ	ԺԴ	-	Նորոզէս Անանուն	-	-	-

Հմր	Թղթածրարութիւն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
2491	Աւետարան	ԺԶ	-	-	-	-	-
2492	Ժողովածոյ	1661ից առաջ	-	Իսպէնտիէր Կաֆացի	-	-	-
2493	Ժողովածոյ	1619	Երուսաղէմ	Զատիկ Սիմեոն ՐԻ.	-	-	-
2494	Աւետարան	1653	Շօտրք	Յոհաննէս արկղ.	գրիչր	-	-
2495	Պետրոս Ախագունացի, Դատաստանագիրք	ԺԵ	-	Սահակ Դեխտրակացեցի, Մատթէոս	-	-	Տէր Ներսէս Խաչենցի
2496	Ժողովածոյ	1294	-	Կիրակոս երէց, Կոստանդին	-	-	Թովմաս վանական ՐԻ.
2497	Ժողովածոյ						
2497/Ա	Ժողովածոյ	ԺԷ	-	-	-	-	-
2497/Բ	Ժողովածոյ	1637	Մար	Ստեփանոս Դաշտեցի երէց	-	-	-
2498	Ժողովածոյ	1738	-	Գէորգ	Ջաճար	-	Սեդրեստրոս վաճտեսի
2499	Սիմէոն Երեւանցի, Մատենագրութիւնք	1770	Էչմիածին	Ղուկիանոս Աչտարակեցի	-	-	Յովսէփ վրդ. Առդութեան
2500	Առաքել Սիւնեցի, Մկնկութիւն Սամսոնաց գրոց	1637	Բերիայ Հալապ	Աստուածատուր ՐԻ.	-	-	-
2501	Յովհան Ոսոնեցի, Լուծմունք Պէտի Ահմեդիսին Ախիստոտէլի	1791	-	Մանուկ	-	-	-
2502	Սիմէոն Գառնեցի, Մեկնութիւն գրոցն Պօղոսի	1771	Էչմիածին	Մատթէոս	-	-	Յովհաննէս արկղ.
2503	Ժողովածոյ						
2503/Ա	Ժողովածոյ	1642-1648	Էչմիածին	Մկրտիչ ՐԻ.	Սիմէոն Տարունակող		Ստեփանոս ՐԻ., Մովսէս Տաթեւացի
2503/Բ	Ժողովածոյ	1695	Կոստանդնուպոլիս	-	-	-	-
2504	Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց	1596	Ջէթթուն	Վահան ՐԻ. Ջէթթունցի	-	-	Ագաթիա կթղկս.
2505	Պասճէնիճ թղթոց	1820ից յետոյ	Կոստանդնուպոլիս	-	-	-	-
2506	Ժողովածոյ	1675	-	Յոհան Երէց	-	-	-
2507	Հայրապետական Մաշտոց	1599	-	-	-	Յակոբ	-
2508	Ժողովածոյ	ԺԵ	-	Ոճաննէս	-	-	Սարգիս արկղ.
2509	Ժողովածոյ	ԺԷ	-	-	-	-	Յակոբ վրդ. Կարնեցի
2510	Ժողովածոյ	1393	Խառաբաւտաղ վաճ (Ուշտունիճ)	Մխիթար	-	-	գրիչը
2511	Նսայի Նչեցի, Վերլուծութիւնն մարգարէութեանն Եզեկիէլի	ԺԴ	-	Յոհաննէս	-	Սրապ (1596թ.)	Տէր Ստեփանոս
2512	Ժողովածոյ	ԺԵ	-	-	-	-	Տէր Սուքիաս (ԺԷ. դ.)
2513	Ժողովածոյ	1794-1816 թթ.	-	-	-	-	-
2514	Գրիգոր Նիւսացի, Մեկնութիւն Երգոց երգոյն	ԺԴ	-	-	-	-	-
2515	Ժողովածոյ	1323	Գլաձոր	Թորոս	-	-	Տիրատուր Տաթեւի

Հմ	Բովանդակութիւն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
2516	Ժողովածոյ	1387	-	Պետրոս արկգ.	-	Յովաննէս աբեղ.	Ղազար եւ Գրիգոր վռպ-ք
2517	Իգնատիոս, Մեկնութիւն Ղուկասու	ԺԴ	-	-	-	-	-
2518	Մատթէոս Ջուղայեցի, Մատենագրութիւնք	ԺԵ	-	-	-	-	-
2519	Մատթէոս Ջուղայեցի, Մատենագրութիւնք	1391, 1411	Ալբակունեաց վանք (Երնջակ)	Մատթէոս Ջուղայեցի (հեղինակը)	-	-	-
2520	Ժողովածոյ	1306	-	Յոհաննէս Երզնկացի	-	-	գրիչր
2521	Մեսրոպ Գանձակեցի, Մեկնութիւն Պատճառաց գրոցն	1761	-	-	-	-	-
2522	Վարդան Արեւելցի, Մեկնութիւն Սաղմոսաց	ԺԴ. դ. 1457	-	Առաքել Սիւնեցի, Մատթէոս	-	-	-
2523	Ժողովածոյ	ԺԴ	-	Գրիգորիս	-	Սարգիս ֆիլ.	-
2524	Ժողովածոյ	ԺՉ	-	-	-	-	-
2525	Յովսէփ Արցախեցի, Գիրք Տեսական փիլիսոփայութեան	1816	Յովսէփ վրդ. եւ իւր աչակերտ Վարդան երէց	-	-	-	-
2526	Ժողովածոյ	ԺԷ	-	-	-	-	Պօղոս
2527	Գիրք բիմական արուեստի	1614	Ամիթ	Սահեփանոս	-	-	-
2528	Ադեհամեղր Ջուղայեցի, Վկայութիւն առ ի պէտս բարոզութեանն եւ վիճաբանութեան	1769	Էչմիածին	Վարդան աբղ. Աստապատեցի	-	-	գրիչր եւ իր հոգեւոր որդին՝ Աբրահամ վրդ. Հաշտարխանեցի
2529	Յովհան Պօծայ, Գործուկ աղօթից	1755	Ամստերդամ	Յովհաննէս վրդ. Ամասիացի	-	-	-
2530	Աղօթագիրք	1806	Սեւանայ կղզի	Պօղոս Սեւանցի	-	-	Խաչատուր Թիֆլիզեցի
2531	Մխիթար Գօշ, Առակք	1777	Կոստանդնուպոլիս	Սարգիս	-	-	-
2532	Ժողովածոյ	ԺԳ	-	-	-	-	Տիրատուր
2533	Աստուածաբանութիւն	ԺԹ	-	-	-	-	-
2534	Աւետարան	1656	Կաֆա	Նիկողոս Մելանաւոր	գրիչր	գրիչր	Յոհաննէս երէց
2535	Աւետարան	ԺՉ	-	-	-	-	-
2536	Աւետարան	1657	Կաֆա	Նիկողոս Մելանաւոր	գրիչր	-	Միհաս ֆիլ.
2537	Աւետարան	1568	Արախիշ	Կարապետ աբղ.	Ղարայ	-	Յոհաննէս վրդ.
2538	Աւետարան	ԺԴ	-	-	-	-	-
2539	Աւետարան	1675, 1678	Կորես	Անանուն Յոհան	-	-	-
2540	Եւագրի վարք եւ Մատենագրութիւնք	ԺԴ	-	-	-	-	Տիրատուր
2541	Գանձարան եւ Տաղարան	ԺԵ	-	-	-	-	-
2542	Ժողովածոյ	1476	Անկումեաց վանք	Ջաֆար աբղ.	-	Մելիսեդեկ, Մարկոս	-
2543	Ժողովածոյ	1515 1520	Այաս Առանա	Սիմէոն Տրապիզոնցի	-	-	-

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Մատեան	Կազմող	Ստացող
2544	Վարդան Արեւելցի, Մեկնութիւն Սուրբ գրոց (Ժդյանի՞)	ԺԴ	-	-	-	-	-
2545	Մխիթար Սեբաստացի, Ճարտասանութիւն	1750	-	-	-	-	-
2546	Ժողովածոյ	ԺԴ	-	-	-	-	-
2547	Ժողովածոյ	1705	Էջմիածին	Դաւիթ վարդապետ	-	-	-
2548	Ժողովածոյ						
2548/Ա	Ժողովածոյ	1728	-	Սիմէոն	-	-	Վարդան վրդ. Հիզանցի
2548/Բ	Ժողովածոյ	ԺԸ 1735	-	Անանուն Գրիգոր	-	-	-
2549	Ժողովածոյ	ԺԴ	-	Յովհաննէս Երզնկացի	-	-	-
2550							
2550/Ա	-	ԺԵ	-	-	-	-	-
2550/Բ	-	ԺԳ	-	-	-	-	-
2551	Ժողովածոյ	1834	Կոստանդնուպոլիս	Նահապետ ղալիր	-	-	Գրիգոր Մինդանեանց Պոլսեցի
2552	Սիմէոն Կառնեցի (Ջուղայեցի), Մեկնութիւն Գրոցն Պռոկոյի	1780	Էջմիածին	Գրիգոր արկղ. խամսեցի Յարութիւն	Անդրէաս արկղ.	սաչատուր տիրց.	Գրիգոր արկղ.
2553	-	1653ից առաջ	-	-	-	-	-
2554	Եուսուֆ էֆենդի Ջատէ, Վասն Միւգանդարթի Ռուսի Տայրէին	ԺԹ 1872ից առաջ	-	-	-	-	Մեսրովբ արհեպս. Կեսարացի
2555	Եուսուֆ էֆենդի Ջատէ, Վասն Միւգանդարթի Ռուսի Տայրէին	1810	Կոստանդնուպոլիս	Մեսրովբ վրդ. Կեսարացի	-	+	-
2556	Ժողովածոյ	ԺԸ	-	-	-	-	-
2557	Ժողովածոյ						
2557/Ա	Ժողովածոյ	1333	-	Ղազար արկղ.	-	-	Սէք
2557/Բ	Ժողովածոյ	ԺԴ	-	Ալէքսանոս	-	-	-
2557/Գ	Ժողովածոյ	1554	Մանազկերտ, Ս. Աստուածածին	Աթանաս	-	-	Ալէքսիանոս
2558	Շարակնոց, ժամագիրք, Տօնացոյց	1650	Նոր Ջուղա	Մարգար դպիր	-	-	Նազարէթ խոյ.
2559	Ժողովածոյ	ԺՋ	-	Մարգար	-	-	Տէր Յովհաննէս
2560	Ժողովածոյ	1691ից առաջ	-	Սիմոն Երէց	-	-	գրիչր
2561	Ժողովածոյ	1664	Սուրբ Ամբարաս, Գոմնդաւոր	Սիմոն	-	-	Պարոնտէր Բաբսեղ արհեպս.
2562	Մովսէս Խորենացի, Գիրք Պիտոյից	1763	Կոստանդնուպոլիս	Յարութիւն Պետանեան կ. Պոլսեցի	-	-	գրիչր
2563	Ժողովածոյ	1839	Սուրբ Յակոբ	Յովսէփ Աւգախեցի	-	-	-
2564	Միհնաս Կամսարական Երեւանցի, Տօմար Նուսաւորչի	1807-1808	Բյուր գիւղ, Երեւանի ևաճանգ	եղիկնակր	-	-	-
2565	Շարակնոց	ԺՋ	-	-	-	-	-
2566	Ժողովածոյ	ԺԷ	-	Կիրակոս կր., Պետրոս	-	-	Սահակ

Հմ	Բովանդակութիւն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Մատկող	Կազմող	Ստացող
2567	Ժողովածոյ	1659	Եդեսիա	Գրիգոր Չէլթուեցի, Սարգիս	-	-	-
2568	Ժողովածոյ	ԺԸ	-	-	-	-	-
2569	Մաշտոց ձեռագ	ԺԵ	-	-	-	-	-
2570	Մաշտոց ձեռագ	1535	Սապիելա, Կեսարիա	Ներսէս երէց	գրիչը	գրիչը	-
2571	Աւետարան	ԺՉ	-	-	-	-	Մկրտիչ արւց.
2572	Գէորգ Սկեւռացի, Մեկնութիւն եսայեայ	ԺԹ	-	-	-	-	-
2573	Սիմէոն Գառնեցի, Մեկնութիւն գրոցն Պռոկղի	1723	Սեբաստիա	Տէր Աւետիս	-	-	Գպուսա վրդ.
2574	Ժամագիրք	1821	-	-	-	-	-
2575	Ժողովածոյ	ԺԷ	-	-	-	-	-
2576	Ժողովածոյ	ԺՉ	-	Գրիգոր, Ոսկան	-	-	Նալբանդ Ամուշէ, Տէր Զաքար
2577	Աւետարան	1655	Կոստանդնուպոլիս	Թամուր դպիր	Մաթէոս Զափաւցի	-	Մարտիրոս վճռկն. Փառակեցի
2578	Ժողովածոյ	1585-1589	Երուսաղէմ	Միխայէլ երէց, Աստուածատուր եպս.	-	-	Տէր Մելիսէք, Խաչատուր սրբ. Երզնկացի
2579	Մովսէս Զոպայեցի, Հանրօտ ժողովածու ի պէտս բանապիրաց	ԺԸ	-	Մինաս սրբդ.	-	-	-
2580	Աւետարան	1672-1673	Տփխիս	Սաճակ դպիր	-	-	Նուրադինի որդի Զուրաբ
2581	Աւետարան	ԺԵ	-	-	-	-	-
2582	Աւետարան	1515թթց առաջ	Վանա	Զաքարիա սրբդ.	Կարապետ Բադիշեցի	Յովսէփ վարդապետ	-
2583	Մաշտոց ձեռագ	1313	Արիձոր	Սարգիս	-	-	Յովաննէս ԲՀ.
2584	Ժողովածոյ	ԺԸ	-	-	-	-	-
2585	Աստուածաբունք	ԺՉ					
2586	Վանան Արչարունի (Միխայէլ Զամչեան), Թուղթ առ պատուն Ղազարիանոս	ԺԹ	-	-	-	-	
2587	Աստուածաբունք	1648	Սպահան	Աստուածատուր	Հայրապետ	-	Խօճայ Պետրոս
2588	Ներսէս Լամբրոնացի, Մատենագրութիւնք	1294	Դրազարկ	Բարսեղ երաժիշտ	-	Առաքել	գրիչը
2589	Աւետարան	1200	-	Սարգիս արւց.	Հայրապետ	-	Կոստանդին ԲՀ.
2590	Աւետարան	ԺԷ 1708	Գողթն	Եփրեմ ԲՀ.	գրիչը	-	Յովճաննէս ԲՀ.
2591	Ջօան Պաթիստա Պօռթա, Բնագանցութիւն	ԺԹ	-	-	-	-	-
2592	Ճօան Պաթիստա Պօռթա, Բնազննութիւն, Ջեռնագննութիւն	1747	-	-	-	-	-
2593	Ժողովածոյ	1303	Երզնկա	Կարապետ երէց	-	-	պրն. Ֆռանկ
2594	Ժողովածոյ	ԺՉ	-	Յարութիւն անանուն	-	-	-
2595	Ժողովածոյ	1786 1787	Կոստանդնուպոլիս	Բաբիկոն	-	-	Խաչիկ վրդ. Գեղամացի

Հմ	Բովանդակութիւն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Մատկող	Կազմող	Ստացող
2596	Կանոնք	-	-	-	-	-	-
2596/Ա		ԺԷ	-	-	-	-	-
2596/Բ		ԺԹ	-	-	-	-	-
2597	Յակոբ Ամասիացի Գէորգեան, Հաճոստութիւն կանոնաց	1813	Լիմ	Յովհաննէս Նոտար	-	-	Աբրահամ վրդ. Կ. Պոլսեցի
2598	Կտակ երկոտասան նահապետաց	1826	-	Պետրոս դպիր	-	-	-
2599	Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք Հարցմանց	1628	-	-	-	-	-
2600	Գրիգոր Նազիանզացի, Ճառք	ԺԲ	-	-	-	-	Գրիգորիս Գ. կթղկս.
2601	Ժողովածոյ	ԺԳ, ԺԷ	-	Հեթում, Բարսղամ	-	-	-
2602	Ժողովածոյ	ԺԳ	-	-	-	-	-
2603	Ժողովածոյ	1265ից առաջ	-	Զաքէոս	-	-	Ստեփանոս ուռի Տարսայիճի
2604	Ժողովածոյ	1295 1481	Աւմենի անապատ	Աչին, Յովանէս	-	-	Երեմիա
2605	Յովհաննու Ոսկեբերանի եւ Եփրեմի Մեկնութիւն Գործոց առաքելոց	1589	Ամդոլու վանք, Բաղէշ	Բարսեղ	-	-	Բարսեղ
2606	Մխիթար Գօշ, Մեկնութիւն մարգարէութեանն Երեմիայի	1198	-	Առաքել, Դաւիթ	-	Վարպետ Վարդան	Դաւիթ գրիչը
2607	Ժողովածոյ	1300	-	Թորոս ինյ. Թոմաս, Գէորգ վրդ., Կոստանդին ինյ.	-	-	Թորոս ինյ.՝ գրիչը
2608	Ժողովածոյ	1635	Շինաւայր	Յովհաննէս	-	-	Յովհաննէս գրիչը, Արիստակէս վրդ.
2609	Սարգիս Կունդ, Մեկնութիւն Ղուկասու	1184	Բրջնի	Մարտիրոս Բրջնեցի	-	Սահակ վրդ.	Թադէոս վրդ.
2610	Ներսէս Շնորհալի, Մեկնութիւն Մատթէոսի	1363	Գառաղիկի վանք	Յովհաննէս կր., Պետրոս կր.	-	Ստեփանոս	Յովհաննէս վրդ.
2611	Ժողովածոյ	1363	Ղրիմ	Կարապետ ինյ.	-	գրիչը	գրիչը
2612	Վանական վարդապետ, Մեկնութիւն Յոբայ	ԺԷ	-	-	-	-	-
2613	Ներսէս Լամբրոնացի, Մեկնութիւն Սաղմոսաց	1681-1682	Շամախի	Բարսեղ ինյ., Ղազար արկզ., Քարահատցի Թումայ ինյ., Բաղդասար դպիր	-	-	Վլասիոս վրդ. Շամախեցի
2614	Ժողովածոյ	ԺԸ-ԺԹ	-	-	-	-	-
2615	Գրիգոր Աստուածաբան	1850	Տփխիս	Ստեփանոս Դեմիրճօղլենց	-	-	Կարապետ արհեպս.
2616	Ժողովածոյ	-	-	-	-	-	-
2616/Ա	Ժողովածոյ	ԺԸ	-	-	-	-	-

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժամա-նակ	Վայր	Գրիչ	Մատկող	Կազմող	Ստացող
2616/Բ	Ժողովածոյ	1767	-	-	-	-	-
2617	Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն ժամանակաց	ԺԷ	-	-	-	-	
2618	Ժողովածոյ	ԺԷ	-	Գրիգորիս երէց	-	-	Խաչատուր արհեպս.
2619	Ժողովածոյ	1630	Հալէպ	Աստուածատուր արկզ., Առաքել	-	Մուրատ	Արիստակէս վրդ. Խարբերդցի
2620	Պատմութիւն երից տիեզերական ժողովոցն	1750	-	Քեահեա օղլու	-	-	-
2621	Ռաճգիրէ	1796	Վարագ	Յարութիւն Վանեցի անանուն	-	-	Մանուէլի Երեմիա տիրց.
2622	Ժողովածոյ	ԺԹ	-	-	-	-	-
2623	Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք	1662	Բաղէշ	Թումա երէց Բաղիշեցի	-	-	-
2624	Յակոբ Նպաեան, Քարոզգիրք	ԺԹ	-	-	-	-	-
2625	Քարոզգիրք	ԺԵ, ԺԷ	Անանուն, Առում	-	-	Յովհաննէս վրդ.	Աբրահամ վրդ.
2626	Աստուածաբանութիւն	ԺԹ	-	-	-	-	-
2627	Աստուածպունդ	1338	Կիլիկիա	Յակոբ, Սարգիս ինյ.	Սարգիս երէց	Յովհաննէս արկզ.	Յակոբ կթղկս.
2628	Աստուածպունդ	1635	-	Գրիգոր երէց	-	-	-
2629	Աւետարան	ԺԳ	Կիլիկեան Հայաստան	-	-	-	Կոստանդին թագաւիր իշխան
2630	Աւետարան	1290	Սկեւռա	Ստեփանոս ինյ.	-	Կոստանդին ոսկերիչ	Թորոս Կ. Պոլսեցի
2631	Աւետարան	1472	Անկիւնաց վանք (Աշտոն երկիր)	Ջամարէ աբդ.	-	-	Կոպիպաչա
2632	Աւետարան	1471	Աղթամար	Թումայ ինյ.	Հարապետ ինյ.	-	Մարտիրոս Բառեցի, Պարսամ, Խոսրով
2633	Աւետարան	ԺԶ	Խորձիմի գաւառ	Մարկոս Կեղեցի	-	-	Սպասմ
2634	Աւետարան	1475	Բոլորաբերդ անապատ (Վայոց ձոր)	Աւագտէր	Տէր Աբրահամ	Տէր Աբրահամ	Սառուաղս, Եղիշա ինյ.
2635	Ժողովածոյ	1635	Խոտանան (Սիւնիք)	Սարգիս	-	-	Յովհաննէս արհեպս.
2636	Յովհաննէս ինյ. Խաչկեան, Կանոնգիրք Հայոց	1868	Կալկաթա	Յովհաննէս ինյ. Խաչկեան	-	-	-
2637	Նամականի	1826-1829	Ամստերդամ	-	-	-	-
2638	Ժողովածոյ	ԺԹ	-	-	-	-	-
2639	Ժողովածոյ	1672	Ամուդրու վանք, Բաղէշ	Պօղոս Գաւոգի, Գրիգոր երէց անանուն	Սահակ Վանեցի	-	Վարդան Բաղիշեցի
2640	Համառօտութիւն Մ. Զամչեանի Վահան կոչեցեալ մատենին	1820	Կ. Պոլիս	-	-	-	-
2641	Յովհաննէս Միւրատեան Վանանդեցի, Տեսարան հանդիսից Հայկայ, Արամայ եւ Արայի	1832	Կոստանդնուպոլիս	Գրիգոր Կարնեցի Շամաճեան	-	-	գրիչը

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Մատկող	Կազմող	Ստացող
2642	Ժողովածոյ	1663-1664	Նոր Ջուղա	Մարկոս երէց եւ Մալիճ, Կիրակոս երէց, Աղամալ, Պետրոս, Մկրտիչ	Յակոբ վրդ.	-	պրճ. Մելիոն, Յակոբ վրդ.
2643	Պողոս Բաբունի, Քարոզգիրք	ԺԹ		Հեղինակը	-	-	-
2644	Ժողովածոյ	1850-1857	Դարի, Սամաթիա, Կ. Պոլիս	Ռուբէն Պատտասարեան, Թադէոս Միհրդատեանց, անանուն	-	-	Թադէոս Միհրդատեանց
2645	Յակոբ Թովմաճեանց, Պարզաբանութիւն փոխ. սրամաբանութեան Գովդինոյ	1867ից առաջ	Լիմ	Իգնատիոս արեպս. Վասպուրականի	-	-	Սարիս Բասենեան Գնունի
2646	Մովսէս Կաղանկատուացի, Պատմութիւն Հայոց	1760-1761	Էչմիածին	Ղուկիանոս դպիր	երեմիաս սրկւց.	-	Յակոբ ե. կթղկս. Շամախեցի
2647	Դաւիթ Կարնեցի, Նիւթ Բառգից	1861	Երուսաղէմ	Յօհաննէս Կարապետեան Կ. Պոլսեցի	-	-	-
2648	Յովհաննէս Մկրտիչ Մասխլէօճ, Քարոզգիրք	1830	-	Յովհաննէս Տէր-Կարապետեան Պէրսացի	-	-	-
2649	Գանձարան	ԺԷ	-	Թէոդոս Կարնեցի, Խաչատուր	-	-	Խաչատուր Բաբունաբեռ Կ. Պոլսեցի (գրիչր)
2650	Ժողովածոյ	-	-	Յարութիւն	-	-	-
2651	Խոհրդատետր	ԺԸ	-	-	-	-	-
2652	Ժողովածոյ	1771	Էչմիածին	Ղուկիանոս	-	-	-
2653	Աւետարան	1341ից առաջ	Վարդնէնէ (Տայք), Կան (Բաբերդ)	Ստեփաննոս ՐՀյ., Նատեր	-	-	Ստեփաննոս գրիչը եւ Գէորգ սրկւց. (թողը)
2654	Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք Հարցմանց	1631	Ղարասար (Ս. Աստուածածին)	Գրիգոր երէց Կողոնացի	-	Թորոս	գրիչր, Նիկողայոս վրդ.
2655	Ժողովածոյ Կանոնգրոց	ԺԷ	-	-	-	-	-
2656	Աւետարան	1636	Բռնակոթ (Սիւնիք)	Կարապետ, Աստուածատուր իրիցուկ	-	Տէր Ա-ինասակէս, Տէր Մարգար	Աբիւտակէս վրդ., Սուրբ Աստուածածին Շամբայ ձորոյ
2657	Աւետարան	ԺԶ	-	-	-	-	-
2658	Հին Կտակարան	-	-	-	-	-	-
2659	Գանձարան	ԺԶ	-	Տէրունական	-	-	-
2660	Ժողովածոյ	1599	Թուանճ գիւղ (Կարին)	Աւտոմեյ Գեղամացի	գրիչր	-	Դաւիթ կթղկս.
2661	Ռուսական Ակադեմիայի բառարան, մասն Բ. եւ Գ.	1790-1792	Սանկտ-Պետերբուրգ	-	-	-	-
2662	Ժողովածոյ	ԺԶ	-	-	-	-	-
2663	Ժողովածոյ	1831-1861	Էչմիածին, Թիֆլիզ	-	-	-	-
2664	Յովնան Սանճեամինացի. Գիրք օրինակաց եւ նմանութեանց	ԺԸ	-	-	-	-	-

Հ՝	Բովանդակութիւն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Մաղկոդ	Կազմոդ	Ստացող
2665	Գանձարան	1505	Սուրբ Գէորգ Ջօրավար (Խութ)	Խաչատուր ՐՀյ.	-	-	-
2666	Աւետարան	1430ից առաջ	-	-	-	-	-
2667	Աղեքսանդր Գալամաթօ, Անտառ նոռագոյն մտածմանց	ԺԸ	-	-	-	-	-
2668	Աղեքսանդր Գալամաթօ, Անտառ նոռագոյն մտածմանց	1784-1785	-	Մարտիրոս վրդ. Եղոկիացի	-	-	գրիչ
2669	Աստուածապուճ	1641	Կ. Պոլիս	Աստուածատուր դպիր, Գրիգոր Անանուն	-	-	Թուրս վրդ. Սերաստացի
2670	Աւետարան	1419	Սուրբ Վարդան ա-նապատ (Ոստան)	Աստուածատուր աբեղ.	գրիչ	-	Մուրատ շահ
2671	Աւետարան	1444	Վան	Վարդան երէց	Գրիգոր ՐՀյ.	ծաղկողր	Մկրտիչ կր.
2672	Գանձարան	1607	Կաֆա	Ստեփանոս Թոխաթցի	-	-	Տէր Ստեփանոս
2673	Խորհրդատետր	1679	Նոր Ջուղա	Հայրապետ Ջուղայեցի	-	-	Աղեքսանդր վարդապետ
2674	Խորհրդատետր	ԺԸ	-	Յարութիւն	-	-	-
2675	Խորհրդատետր	ԺԸ	-	-	-	-	-
2676	Կանոնագիրք հայոց, Տաղ	ԺՋ	-	Աստուածատուր երէց, Անանուն	-	-	Աստուածատուր, Կօզայ Բասենցի
2677	Կանոնագիրք հայոց	1697	Բերիա	Աւետիք ՐՀյ., Անանուն	-	-	Գպուստ վրդ.
2678	Ժողովածոյ	1426-1476	-	Մաթէոս	-	-	Իգնատիոս կր., Եսպի վրդ., Ուսիկ աշակերտ
2679	Աւետարան	981	-	Ղուկաս, Անանուն	-	-	Դաւիթ ՐՀյ. (Ղուկաս գրչի հայր)
2680	Ժողովածոյ	1371-1378	Անկեղակոյտ	Մատթէոս երէց	-	-	գրիչր
2681	Հարանց վարք	ԺԷ	-	Մարգարէ	գրիչր	-	գրիչր
2682	Ժողովածոյ	1823-1825	Կ. Պոլիս	-	-	-	-
2683	Գէորգ Սկեւռացի, Մեկնութիւն նապաստ	ԺՀ	-	-	-	-	-
2684	Գրիգոր Նիւսացի, Մեկնութիւն երգոց երգոց	973	Տարաւն	Պետրոս	-	Յովնան	հայր Կիրակոս
2685	Յակոբ Նպետեան, Մեկնութիւն ծօրթ խորհրդոց եկեղեցւոյ	ԺԹ	-	-	-	-	-
2686	Անանիա Սանահնեցի, Մեկնութիւն Մատթէի	ԺԲ	-	-	-	-	-
2687	Ներսիսի Շնորհալւոյ եւ Յովհաննու Երզնկացւոյ Ծործորեցւոյ Մեկնութիւն Աւետարանին Մատթէի	1476	Աւազ վանք (Երզնկա)	Մովսէս սարկ	-	-	Յովհաննէս Հաւչենցի
2688	Յոհան Ոսկերերան, Մեկնութիւն Յովհաննու	1689	Երուսաղէմ (Սուրբ Փրկիչ վանք)	Յակոբ սարկ.	-	-	Գրիչր

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժամա-նակ	Վայր	Գրիչ	Մադկող	Կազմող	Ստացող
2689	Նաճա Աստոփ, Մեկ-նութիւն Յովհաննու	1809	Կոստանդնուպոլիս	Ստեփաննոս վրդ. Տփխիսեցի	-	-	Մարտիրոս արհեպս. Կեսարացի
2690	Ժողովածոյ	1418	Եղիազարու վանք	Ղազար, Բարսեղ վրդ., Կարապետ եպս.	Յովհան-ներս	ծայկողր	Բարսեղ վրդ.՝ գիչը
2691	Անանիա Սանահնեցի, Մեկնութիւն թղթոցն Պօղոսի	1618-1627	Տիգրանակերտ, Եղիազարու վանք (Տարօն)	Կարապետ կր.	Սահակ ՀԵյ. Բաղի-շեցի	-	Բարսեղ րաբունապետ
2692	Անանիա Սանահնեցի, Մեկնութիւն թղթոցն Պօղոսի	1613	Գլակայ վանք	Փիլիպոս ՀԵյ. Մշեցի	-	-	Մարտիրոս Բազուեցի
2693	Ներսէս Լամբրոնացի, Մեկնութիւն Սաղմոսաց	1659ից առաջ	Ալիբասան երէց, Վարդան	-	-	-	Մարտիրոս վրդ.
2694	Վարդան Արեւելցի, Մեկնութիւն Սաղմոսաց	ԺԶ	-	-	-	-	-
2695	Յայսմաւուրք	ԺԴ	-	Երեմիա ՀԵյ.	-	-	-
2696	Ժողովածոյ	ԺԹ	Էջմիածին	Եփրեմ վրդ. Ագթամեան	-	-	-
2697	Նամականի	1824-1825	Կարին	-	-	-	-
2698	Ստեփաննոս Օրբէեան, Պատմութիւն նահանգին Սիւնեաց	ԺԷ	-	Գրիգոր	-	-	-
2699	Պատճէնք թղթոց Յով-սեփայ Արդութեանց	1781-1788	Մոսկուա, Ս. Պետերբուրգ	-	-	-	-
2700	Գաւազանգիրք նահապետաց	1798	Կոստանդնուպոլիս	Մուրատխան Վանեցի	գրիչք	-	Սիմէօն Մխածնաէջցի

ԺԷ.

ՊԱՏՄԱՒԻԿ-ՊԱՀԱՊԱՆԱԿՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՂԻՒՍԱԿ

Հմ. ը/կ	Հմ. ձեռագրի	Էջ ցուցակի	Լեզու	Բովանդակութիւն	Թուահամար	Թերթ	Նիւթ	Գրութ.	Գիր
1.	2401	9	վրաց.	Տօնական կամ Մարգարէների Ճաշոց	ԺԳ.-ԺԴ.	4	մզդր	միասիւն	նուսխուրի
2.	2419	61	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	ԺԷ.	1	մզդր	երկսիւն	բոլորգիր
3.	2420	63	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	Ժ.	2	մզդր	միասիւն	բլրգծ երկթգր
4.	2433	91	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	ԺԷ.	1	մզդր	միասիւն	բոլորգիր
5.	2440	109	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	ԺԱ.	2	մզդր	միասիւն	ուղղծ երկթգր
6.	2453	144	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	ԺԳ.	1	մզդր	միասիւն	բլրգծ երկթգր
7.	2463	171	հայ.	Մեկնութիւն Հէ. սաղմոսին	ԺԱ.-ԺԲ.	1	մզդր	երկսիւն	ուղղծ երկթգր
8.	2470	183	հայ.	Երգ երգոց	ԺԳ.	2	մզդր	միասիւն	բոլորգիր
9.	2475	195	հայ.	Խրատ վասն սաղմոսերգութեան	ԺԵ.	2	մզդր	միասիւն	բոլորգիր
10.	2486	227	հայ.	Գանձ	ԺԳ.	1	մզդր	միասիւն	բոլորգիր
11.	2487	229	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	ԺԲ.	1	մզդր	միասիւն	բլրգծ երկթգր
12.	2490	233	հայ.	Թագաւորութեանց Դ. գիրք	ԺԳ.	1	մզդր	միասիւն	ուղղծ երկթգր
13.	2494	247	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	ԺԳ.	4	մզդր	միասիւն	ուղղծ երկթգր
14.	2497	255	թրովպ.			4	մզդր	երկսիւն	աննշարական գիր
15.	2504	272	հայ.	Ժամագիրք	1705	4	թղթ	երկսիւն	տպագիր
16.	2504	272	հայ.	Ճաշոց	ԺԳ.	2	մզդր	երկսիւն	բոլորգիր
17.	2507	293	հայ.	Գիրք Պարապմանց	ԺԱ.	2	մզդր	միասիւն	ուղղծ երկթգր
18.	2508	295	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	Թ.	4	մզդր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
19.	2510	299	հայ.	Աւետարան Մարկոսի	Թ.	4	մզդր	երկսիւն	ուղղծ երկթգր
20.	2511	301	հայ.	Վարք Եւագրեա Ճառ Փրիստեա	Ժ.	4	մզդր	միասիւն	ուղղծ երկթգր
21.	2515	313	հայ.	Վարք Ոսկեբերանի	ԺԱ.	2	մզդր	երկսիւն	ուղղծ երկթգր
22.	2516	316	հայ.	Եւսեբի Կեսարացւոյ Պատմութիւն եկեղեցւոյ	ԺԲ.	2	թղթ	երկսիւն	ուղղծ երկթգր
23.	2517	319	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	Ժ.	3	մզդր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
24.	2518	323	հայ.	Պաւղոսի առ Տիտոս	Թ.	4	մզդր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
25.	2520	333	հայ.	Ճաշոց	ԺԱ.	4	մզդր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
26.	2522	352	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	Թ.	4	մզդր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
27.	2523	354	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	ԺԱ.	3	մզդր	երկսիւն	ուղղծ երկթգր
28.	2524	359	լատ.	Ժամագիրք	ԺԳ.	4	մզդր	երկսիւն	
29.	2525	361	հայ.	Մասն ճամակի	1809-13	1	թղթ	միասիւն	նոտրգիր
30.	2527	365	հայ.	Գիրք Յոբայ	Ժ.	2	մզդր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
31.	2532	395	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	ԺԱ.	2	մզդր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
32.	2538	417	յուն.	Աւ Կոռնթացիս Բ	ԺԱ.	1	մզդր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
33.	2542	431	հայ.	Ճաշոց	ԺԱ.	1	մզդր	երկսիւն	ուղղծ երկթգր
34.	2544	441	հայ.	Նարեկ	ԺԵ.	2	մզդր	միասիւն	բոլորգիր
35.	2549	461	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	Ժ.	4	մզդր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր

Ր-ֆ ը/կ	Հ-ֆ ձեռագրի	Էջ ցուցակի	Լեզու	Բովանդակութիւն	Ժամանակ	Թերթ	Նիւթ	Գրութ.	Գիր
36.	2550	463	հայ.	Մաշտոց	ԺԱ.	2	մզդր	երկսիւն	ուղղձ երկթգր
37.	2556	479	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	ԺԱ.	1	մզդր	երկսիւն	ուղղձ երկթգր
38.	2557	483	հայ.	Ճառ յաղագս մարդեղութեան	ԺԱ.	1	մզդր	միասիւն	ուղղձ երկթգր
39.	2565	509	յատին.	Ժամագիրք	Ժե.	1	մզդր	միասիւն	գոթական
40.	2578	569	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	ԺԷ.	4	մզդր	երկսիւն	ուղղձ երկթգր
41.	2581	581	հայ.	Շարական	ԺԱ.	1	մզդր	միասիւն	ուղղձ երկթգր
42.	2582	582	հայ.	Շարական	ԺԳ.	1	մզդր	երկսիւն	բոլորգիր
43.	2583	585	հայ.	Մարգարէութիւն Եսայեայ	ԺԱ.	1	մզդր	միասիւն	բլրգձ երկթգր
44.	2584	588	հայ.	Վկայաբանութիւն Միհնաւայ	Ժե.	2	թղթ	երկսիւն	բոլորգիր
45.	2585	593	հայ.	Աւետարան Մարկոսի	Ժ.	4	մզդր	երկսիւն	բլրգձ երկթգր
46.	2600	653	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	Ժ.	2	մզդր	երկսիւն	բլրգձ երկթգր
47.	2602	661	հայ.	Ճառ ինչ	ԺԱ.	2	մզդր	երկսիւն	ուղղձ երկթգր
48.	2603	663	հայ.	Աւետարան Մարկոսի	Թ.	1	մզդր	երկսիւն	բլրգձ երկթգր
49.	2604	665	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	Թ.	2	մզդր	երկսիւն	բլրգձ երկթգր
50.	2605	669	հայ.	Ճառ ծաղկաց Աստուծոյ	ԺԱ.	4	մզդր	միասիւն	ուղղձ երկթգր
51.	2606	679	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	Թ.	2	մզդր	երկսիւն	բլրգձ երկթգր
52.	2607	685	վրաց.	Ճաշոց	ԺԱ.	1	մզդր	երկսիւն	նուսխուրի՝ բոլորգիծ
53.	2607	685	վրաց.	Աւետարան Յովհաննու	Թ.	1	մզդր	երկսիւն	երկաթագիր նուսխուրի
54.	2608	695	հայ.	Աւետարան Յովհաննու Աւետարան Ղուկասու	Ժ.	2	մզդր	երկսիւն	բլրգձ երկթգր
55.	2609	701	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	Թ.	6	մզդր	միասիւն	բլրգձ երկթգր
56.	2610	707	հայ.	Մարգարէութիւն Եսայեայ	ԺԱ.	4	մզդր	միասիւն	ուղղձ երկթգր
57.	2610	707	հայ.	Մարգարէութիւն Եսայեայ	ԺԱ.	4	մզդր	միասիւն	ուղղձ երկթգր
58.	2618	737	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	Թ.	1	մզդր	երկսիւն	բլրգձ երկթգր
59.	2619	741	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	Ժ.	4	մզդր	երկսիւն	բլրգձ երկթգր
60.	2625	781	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	Ժ.	1	մզդր	երկսիւն	բլրգձ երկթգր
61.	2631	819	հայ.	Ոսկեբերանի մեկնութիւն Սաղմոսացն Դաւթի	ԺԱ.	2	մզդր	երկսիւն	ուղղձ երկթգր
62.	2634	829	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	Ժ.	1	մզդր	երկսիւն	ուղղձ երկթգր
63.	2639	852	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	Ժ.	1	մզդր	երկսիւն	ուղղձ երկթգր
64.	2653	967	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	ԺԱ.	3	մզդր	երկսիւն	բլրգձ երկթգր
65.	2657	981	հայ.	Ճառ ինչ	ԺԱ.	2	մզդր	երկսիւն	ուղղձ երկթգր
66.	2660	1001	վրաց.	Աւետարան Մարկոսի	Ժ.	2	մզդր	երկսիւն	աասմթաւրուսի
67.	2666	1039	վրաց.	Մաշտոց	ԺՉ.	3	թղթ	միասիւն	բոլորգիր
68.	2669	1047	հայ.	Ճաշոց	Ժե.	4	մզդր	երկսիւն	բոլորգիր
69.	2670	1054	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	ԺԱ.	1	մզդր	երկսիւն	ուղղձ երկթգր
70.	2671	1061	հայ.	Ճաշոց	ԺԱ.	4	մզդր	երկսիւն	ուղղձ երկթգր
71.	2672	1065	լատ.	Ժամագիրք (տպ.)	Ժե.	8	թղթ	երկսիւն	գոթական գիր
72.	2681	1161	հայ.	Աւետարան Մարկոսի	ԺԲ.	3	մզդր	երկսիւն	բլրգձ երկթգր

Հմ ը/կ	Հմ ձեռագրի	Էշ ցուցակի	Լեզու	Բովանդակութիւն	Ժամանակ	Թերք	Նիւթ	Գրութ.	Գիր
73.	2687	1181	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	Թ.	2	մգդթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
74.	2690	1194	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	ԺԱ.	2	մգդթ	երկսիւն	ուղղծ երկթգր
75.	2691	1199	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	ԺԱ.	2	մգդթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
76.	2693	1214	հայ.	Սարգսի Շնորհալւոյ Մեկնութիւն Եօթանց թղթոցն կաթուղիկեայց	ԺԳ.	28	թուդթ	երկսիւն	խոշոր բոլորգիր

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մաշտոցեան Մատենադարանի Մայր ցուցակի ոտեռոդ հատորը	5-8
ՄԱՅՐ ՅՈՒՑԱԿ	9-1336
ՅԱՒԿԵՐ ԵՒ ԱՂԻՒՍԱԿՆԵՐ	1337-1558
Ա. Գրչութեան ժամանակագրական ցանկ	1337-1342
Բ. Նախագաղափար եւ յետագայ յիշատակարանների ցանկ	1342-1348
Գ. Նիւթերի ցանկ	1348-1372
Դ. Տեղանունների ընդհանուր ցանկ	1372-1390
Ե. Անձնանունների ընդհանուր ցանկ	1391-1506
Զ. Գրչութեան վայրերի ցանկ	1506-1508
Է. Գրիչների ցանկ	1508-1514
Ը. Ծաղկողների ցանկ	1514-1516
Թ. Կազմողների ցանկ	1515-1516
Ժ. Մեկենասների ցանկ	1515-1516
Ժ[1]. Պատուիրատու-ստացողների ցանկ	1516-1520
ԺԱ. Մանրանկարների ցանկ	1521-1526
ԺԲ. Կնքադրոշմների ցանկ	1527-1528
ԺԳ. Գաղտնագրութիւն ունեցող ձեռագրերի ցանկ	1527-1528
ԺԴ. Ի մի տփի ձեռագրերի ցանկ	1529-1530
ԺԵ. Մետաղէ կրկնակազմեր, խաչեր եւ այլ զարդեր ունեցող ձեռագրերի ցանկ	1529-1530
ԺԶ. Ձեռագրերի ընդհանուր աղիւսակ	1530-1552
ԺԷ. Պատառիկ պահպանակների ընդհանուր աղիւսակ	1553-1558

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ՔԵՒԱԴՐԱՅ
ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

Հատոր Ը.

Քեաւտրումը եւ էջադրումը
Շողիկ Ջադոյեանի